

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

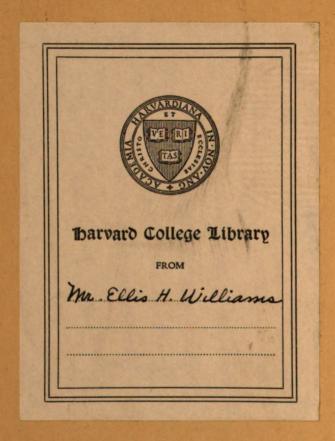
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + Refrain from automated querying Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Celt 31.60.

Digitized by Google

Y CYFAILL

O'R

HEN WEAD YN AMERICA:

SEF CYLCHGRAWN O WYBODAETH FUDDIOL I'R CYMRY,

TH CYNNWYS

AMRYWIAETH O BETHAU O NATUR GREFYDDOL, MORSOL, A DYDDOROL;

TH MGETDA

Manuslath Brydeinaidd, Americanaidd, &c.

HEPYD, CYFANSODDIADAU MEWN

BARDDONIARTH A PHERORIARTH.

DAN OLYGIAD

WILLIAM ROWLANDS.

DARLLENA, COFIA, YSTYRIA.

LLYFR V.

ARGRAFFWYD GAN EVAN E. ROBERTS, 9 HEOL-SENECA.

M DCCC XLIL

Celt 31.60

MAND CULLEGE MAN 4 1722

Mr. Ellis H. William:

· Utica, 71.4.

MICROFILMED AT HARVARD

Digitized by Google

ANERCHIAD

I Golygydd iddei Gydgenedl, y Cymry yn America, ar ddiwedd y flwyddyn 1842.

GYERY HAWDDGAR:

Cawsom gynnaliaeth dyner ein Creawdwr daionus i gyd-deithio, nes y me olwynion chwimwth a didor amser wedi ein dirwyn yn agos i derfyn blwyddyn arall eto; myrddiynau lawer oeddent yn ei dechreu yn hoenuswych ur y belen ddaearol hon, ydynt wedi ysgwyd ymaith farwoldeb, croesi y wâl ddiadlam, ac erbyn heddyw yn anneddu byd yr ysbrydion: efelly y dygwydd i hwer o honom ninau cyn y gwelir chwyldro blwyddyn ychwanegol; ymofynwn etyn y cyfnewidiad difrif-ddwys, anocheladwy ac anniwygiadwy, y cyfryw enw ac anian ag â'n cymhwyso i feddiannu a mwynhau gwlad well, a hono yn un Nefol!

Gorphena y rhifyn hwn y bum'ed gyfrol o'r 'CYFAILL o'R HEN WLAD YN ARERICA.' Cymhellir ni i gredu fod yn y bump gyfrol a gyhoeddwyd ac a wugarwyd yn eich plith, heblaw helyntion cydfynedol y byd a'r amseroedd, lawer o bethau gwir fuddiol mewn Duwinyddiaeth ac Anianyddiaeth, a fyddant yn ddyddorawl ac adeiladol mewn amser i ddyfod, yn gystal a thra yn newydd. Ein hamcan ydyw eich gwasanaethu i'r dybenion goreu, a thra yn gosod o'ch blaen hanesion pwysig o ddygwyddiadau yn y byd hwn, carem, trwy yr un cyfwng, allael arwain eich meddyliau at wirioneddau sefydlog y byd arall.

Gwyddoch fod y 'Cyfaill' wedi teithio wrtho ei hun am ddwy flynedd yn eich mysg, ond erbyn hyn mae iddo ddau gyd-ymgeisydd ar y maes, ac yn gymaint a bod y ddau hyny dan nawdd uniongyrchol enwadau crefyddol, gorfodogwyd ninau i droi at ein brodyr, y Trefnyddion Calfinaidd; a theilwng Jw cofnodi iddynt ein cynnorthwyo yn unfrydawl ac egniol; gwnaethant byny hefyd mewn tymher o haelfrydedd nid cyffredin, sef, heb ymofyn genym gyfyngu y Cyhoeddiad mewn un gradd at eu gwasanaeth neillduedig hwy; ac newn canlyniad mae 'r 'Cyfaill' yn parhau yn gyhoeddiad rhydd ac agored i bob plaid ac enwad, crefyddol a digrefydd: a dyledus yw i ni ychwanegu fod yn mhlith y gwahanol enwadau amryw ag sydd yn parhau i'n cynnorthwyo Ni wrthodwyd un gohebiaeth erioed genym o herwydd enwad crefyddol yr ysgrifenydd; bernir yr ysgrifion bob amser ar eu teilyngdod eu hunain, heb un ymholiad o barthed person y gohebydd. Yr ydym wedi ymdrechu hyd ag a allem, i ochelyd pob peth a amcenid i ddolurio neu isel-hau personau; tra, yn gydunawl a'n dyledswydd at y gwirionedd, yr hon ystyriym yn benaf o bob rhwymau, nid ydym wedi petruso mewn unrhyw amgylchiad, roddi lle i'r hyn a farnem yn dêg ac uniawn.

Gyda golwg ar yr Hanesiaeth Gartrefol a Phellenig a gynnwysir yn y gyfrol hon, mae genym lawer o achosion i gyd-lawenychu, er bod rhai pethau yn parhau o natur drist a gofidus. Mae heddwch y wlad hon a gwlad ein teidiau wedi ei sicrhau, fel yr hyderir, ar sylfeini boddhâol a safadwy. Ac ar ol amser o galedi a phrinder anarferol yn yr Hen Wlad, yn cael ei ganlyn â therfysgiadau, mae cynnulliad Cynhauaf toreithiawg wedi dwyn graddau mawrion o esmwythdra a chysur: drwg genym orfod parhau i gyhoeddi cynnifer o lofruddiaethau ac hunanladdiadau. Yn y wlad hon, y mae y mwnau cyfnewidiol, yr aur a'r arian, ynghyda'u cynnrychiolwyr mwy distadl, ysgrif-nodau yr Ariandai, yn wasgedig o brinion, nes anhwyluso pob masgnach; eto, meusydd cynnyrchfawr yr amrywiol Daleithau, wedi dwyn y fath gyflawnder o ymborth i ddyn ac anifail, a eilw yn uchel am ein dyiolchgarwch. Hefyd, canfyddir yma fod y sefydliadau buddfawr—yr Ysgol Sabbothol, Lledaeniad yr Ysgrythyrau, y Cenhadaethau Tramor, a Dirwestiaeth yn parhau yn fywiog a llwyddiannus.

Yr ydym yn deall fod rhai miloedd o'n cyd-genedl wedi ymfudaw atom eleni; y mae cyfyngder presennol y wlad yn ddigalon iawn iddynt, ond troant eu gwynebau yn gyffredin i'r Gorllewin Pell, lle y cânt anghenrheidiau bywyd am ychydig lafur, i aros tymhor mwy cysurus—os gwel Rhagluniaeth yn dda ei adferyd i wrthrychau mor annheilwng.

Cydnabyddym yn wresog ein goruchwylwyr, gohebwyr, a'n holl dderbynwyr am barhâd eu pleidgarwch i'n Misolyn; er bod y prinder cyffredinol presennol yn effeithio yn ddwys arnom ninau—nid ydym wedi derbyn yn agos ddigon eleni i dalu ein traul argraffyddol; eto, gwyddom fod hyny yn ofidus i'n holl bleidwyr fel ninau.

Gan ddymuno i Dduw pob gras eich llwyr fendithio,

Y parhaym, eich gwael, ond didwyll ewyllysiwr da,

• •

WM. ROWLANDS.

Utica, C. N., Rhag. 1af, 1842.

DANGOSEG.

	Fu dal.	Tu dal
Ach-lén Crist	. 304	Griff. Jones, 97; Mrs. Ann Morris, 193.
, · · · · · · · · · · · · · · · · ·	. 134	Conference y Wesleyaid 96
Addoldai, agoriad neu gyssegriad 55, 218		Craneville, , 87
Addoliad Teuluaidd,	. 357	Crefydd deuluaidd,
Agerdd,	. 234	Creu trwy Iawn, 140
Anghallineb ymgyfreithio,	. 300	Crist y Ffordd, 198
Amddiffyniad i 'Wragedd y Visit,'	. 46	" croeshoeliedig,
Ammodau a Dirwestiaeth,	. 348	Cwymp Anghrist, , 16
Amser Duw i ymweled â'i bobl, .	. 166	Cwyno heb achos,
Antinomiaeth,	. 224	Cydnabyddiaeth am y cyfraniadau at dalu
	. 316	dyled Capel y Trefn. Calfinaidd yn
	. 320	Minersville,
Ateb, sylw ar	. 15	Cydwely dyeithr,
Atebiad i weddi,	. 166	Cydwybod, 198
Atebion Rhifyddegawl, . 48, 79, 11	2, 270	Cydwybod,
	. 270	Cyfarfod i areithio o blaid yr Yagol Sab-
	. 269	bothol,
Awrleisiau, dechreuad y ddyfais o wneuthu	r 73	Cyfarfodydd a Chymdeithasau Cymreig-
В		yddol,
Bethu arian,	. 803	Cyfeillion,
Bedd-faen St. Bernard,	. 301	
	238	Cyflog pechod,
Beth nad yw yr angelion yn ei wneyd,	. 320	Cyffes Ffydd y Methodistiaid Calfinaidd, . 14
Bibl Gymdeithas Brydeinig a Thramer,		Cylchwyliau Crefyddol C. N., . 184-5
	. 296	Cymanfa flynyddol Ysgolion Sabbothol
Blino ar Grefydd,	. 7	Remsen, &c.,
Blwyddyn aeth heibio, adfyfyriadau ar y	. 11	Cymanfaoedd, Cymdeithasau, &c., Dir-
" sydd yn dechreu, rhaefyfyriadau ai	r. 13	westol 22, 25, 52, 54, 118, 151, 180—1—2,
Blynyddoedd hwyaf, y	256	246—7—9, 279, 280, 368
Blynyddoedd hwyaf, y 135, 16	7. 358	Cymanfaoedd, &c., crefyddol, 25, 119, 154,
Brychenyn ar yr Haul,	. 96	216, 244, 309
Buchwedd a Marwolaeth y Parch. Georg	· · · ·	Cymdeithas Haelionus Dewi Sant, 369
Whitfield, 161, 225, 257, 289, 62		Cymdeithasau Budd ac Haelionus, 182, 217
	- 335	" " " 245
Byd, am y	. 360	Cymdeithasau Gwrthgaethiwawl, . 89, 342
Bys y fodrwy,	. 320	Cymedroldeb,
	. 140	Cymro babanaidd dysgedig,
Bywyd dynol, y	. 140	
Calfiniaeth, golygiadau y Parch. Christma		, -,
	. 164	Cyn wired a phregeth,
Canu Mawl, dull anweddaidd wrth .	. 77	
Cariad brawdol,	. 332	1 -7-6
	. 96	1
Carreg awyrdân		1 0)
Casgliad cyntaf, y	. 320 . 303	Cystuddiau —yn fendithiol, 39; y saint, . 48
		Cysgu mewn addoliad
Cellwair, neu ddigrifwch fel moddio		Cysur i ddynion bychain,
70 /	. 198	D
Cenedlaeth newydd,	. 320	Darlien llyfrau, 6
Cof-adail y diweddar Barch. John Owen,		Dawnsfa, y
COFIANT-y, Milw. Isaac Shelby, 1;	-	1 = , ,
Parch. Wm. James, 33; Mrs. Eli		1
Jones, 33; Mr. Griff. Gwynne, 34; M.	r.	Delw Duw,

Tu dal.	Tu dal.
Derbyniad i'r eglwys a dysgyblaeth ddi-	Ffydd y Siglwyr,
duedd, 7	Ffynnon hynodawl, 376
Diarddelwi, y dylem alaru wrth 39	G
Diddyfnedig o'r byd, 198	Galar,
Dihenyddiad Dic Tamar	
Diniweidrwydd bachgenyn dirwestol, . 224	GENEDIGARTHAU, 28, 57, 155, 183, 218, 250,
Dirwest, ystyr y gair 303 " ar ei thir ei hun,	281, 312
" ar ei thir ei hun, 361	Godro gwartheg trwy agerdd, 376
Duc a'r Curad Cymreig, 361	Gofal Duw am ei bobl, 134
Dwyfol ddirgeledigaethau, 199	Goldysgedig, y
Dydd fy Ngenedigaeth, 103	GOPYNIADAU, 16, 48, 112, 143, 176, 208, 240,
Dydd Gwyl Dewi Sant, . 27, 120, 153, 182	273, 304, 336, 365
Dychymygion a Dehongliadau, . 49, 111	Gofynion yn cael eu cyfeirio at Athrawon
Dygwyddiad hynodol, 300	yr Ysgol Sabbothol,
Dyhiryn dychweledig,	Gohebiaethau cyhoeddus,
Dyledswyddau gwr a gwraig, . , 263	Gormod o sêl dros Ddirwest,
Dyrnu yn lân,	Goruchafiaeth ar anffyddiwr, 165
Dysgyblaeth eglwysig, 348	Gramadaeg Cerddoriaeth, 49, 112, 144, 209
Dysgyblaeth eglwysig, penderfyniad pwys-	Gwaedd Hanner nos, y,
ig mewn 348	Gwagedd y byd, 168
Dywediadau cynnwysfawr, 14	Gwahanol achosion,
172	Gwaredigaeth Ragluniaethol, 301
Edifeiriol, yr	Gweddi fér i'r dyben, 6
Ef, ac Efe,	Gweinidogion yr eglwysi cynnulleidfäol, at 352
EGLUBHAD— ar Act. ix. 7, a xxii. 9; Luc	Gwraig ddiog, pa fodd i drin 192
ix. 53, a Ioan iv. 39; Esay xlvi. 10, a	н
Ioan xv. 16, 47; Rhuf. ix. 18, 77, 107;	
Esa. xlvi. 10, a 2 Pedr iii. 9, 10, 110;	Haelionusrwydd Cyrus
Mat. x. 1, a Luc x. 17, 143; 2 Bren.	Halogiad y Sabboth, 196
viii. 17, a 2 Cron. xxi. 20, a xxii. 1. 2,	Hanes rhyfedd a gwirioneddol, 171
175; Rhuf. v. 12, 206; Heb. vi. 1,	" Brvniau Cassia, 232
207; Mat. vi. 13, a Iago i. 2, 240;	Hanesyn rhyfedd am Romanus, &c., . 133
Mat. viii. 22, 271; Preg. x. 20, 372;	HANESIAETH GARTERFOL, 20, 59, 85, 116,
Mat. viii. 28, a Marc v. 12, a Luc viii.	149, 180, 213, 244, 279, 308, 341, 368, 370
26, 303; Mat. iii. 15, 335; Preg. v.	" GENHADOL, 60, 83, 123, 277, 340
8, a Rhuf. vii. 23, a viii. 19, 364; 2 Cor.	" Bellenig, 29, 61, 90, 123, 156,
v. 1, 365	186, 218, 252, 279, 313, 347, 372
Eglwysi y Trefn. Calfinaidd yn America, . 336	Haul a Lloer, yr · · ·
'EIN DAEAROL DY,' 8, 39, 72, 106, 135, 298,	Heb gredu gan lawenydd, 272
329, 358	Hen amser gynt, yr 320
Enwau priodol, tarddiad ac arwyddocad . 139	Hen Ganfed, yr 96 Holwyddoreg ar Angeu a'r Farn, 67
Erchylldod meddwdod, 301	" ar lawn Crist 101
Etholedigaeth Duw a dyledswydd dyn, . 37	
Ewyllys Duw,	uz iumi iy woodboomida y talou, 220, 201
Eisteddfodawl, 20, 85, 116, 148, 113, 250, 282,	Hunan-dyb, hanes Mr 129 Hunan gyfiawnder
311	Hunan gyfiawnder, 199
FF	Iafa,
Ffeithiau anianyddol, 106, 299	Iau briodasol, yr
" astronomyddol,	Iechyd, i ddiogelu
Tifelingh a same arms	Iuddewesau,
Ffordd effeithiol i gadw gwinrawn	LL
Ffraethineb,	Liongau a gollwyd, 96
Ffraeth a phriodol,	Llythyr y diweddar Barch. J. Elias ar
'Ffwleriaeth,' y Parch. J. Jones, a 348	Neillduad y Parch. Robert Williams, 36
TPC-22	" hynod Ffranc bach,
riyaa,	

Tu dal.	Tu dal.
· M	Pregeth gan y Parch. John Elias, 227
Maintioli swyddi Cymru, &c., 159	" " Henry Rees . 259, 291
March Gwyn, y 104	" " Thomas T. Evans, 354
Marwolaeth y duwiol s'r annuwiol,	Pregeth angladdol i'r Parch. J. Elias, . 323
MARWOLAETHAU CARTREFOL, 28, 58, 89, 121,	Priodasau, 28, 58, 121, 155, 183, 218, 250,
155, 184, 218, 250, 281, 312, 344, 370	281, 312, 344, 370
" Pellenig, 32, 64, 95, 128	Pump ffaith,
191, 223, 255, 288, 319, 351, 375	Puseyaid, cyfeiliornadau y 186
	R
Meddwl digyffro,	Racine,
Meddyliau ofer,	Rechabiaid, y
Meddyginiaeth anffaeledig i'r enaid, 286	Rheswm o ben gwrthddirwestwr,
Melchisedec,	8
Michael yr Arch-angael, a phrophwydol-	Ser yn syrthio, y
iaeth Enoch, 176	Sicrwydd, 272
Mordaith faith a thór-calonus, 219	Swnyddiaeth,
Mynediad y Gorchymyn allan, 272	T
N	Tawelwch meddwl,
Nefoedd, y	Té, y llwyth cyntaf o 192
Newyddiadur cyntaf, y 96	Telynorion bychain Cymreig, y 288
Noah,	Tobacco a Threwlwch, 160
Nodau balchder,	Traul deuluaidd Brenines Prydain, 41
Noson gyda 'r Milleriaid, 301	
0	Trugaredd a theilyngdod 198
Ofn gwaith,	TYWYSOGAETH CYMRU-31, 62, 92, 125, 158,
Offerynau cerdd,	188, 221, 253, 285, 314, 348, 373
Oruchwyliaethau hen a'r newydd, yr . 176	Unfed-awr-ar-ddeg, yr 69
P	Urddiadau, 191, 216
Pa fodd i gael gweinidog da, 359	w
Papyr, gwneuthuriad 201	Welch neu Welsh,
Pechod gwreiddiol, 96	Wisconsin ac Iowa,
Pechod cyntaf, y	v
Peggy 'r glec, cofiant	Vmadmadding 1.41.1.21
PRESETH—gan y Parch. Henry Roes, . 3	Ymenyn y Gauaf,
" " Hugh E. Rees, 35	Yagol Sabbothol yn addoliad, yr 9
William Audrey, . 05	" " llafur yn yr 364
Daward Jones, . 100	YSGOLION SABBOTHOL y Trefn. Calfinaidd,
morgan riowens, . 130	yn America, eu rhif a'u llafur am y
Dayua Williams, . 100	flwyddyn 1841,
" " John Jones, 164 " " Thomas Jones, 195	Yspeiliwr, yr Arch-esgob Sharp a'r 43
I nomas Jones, . 195	
	•

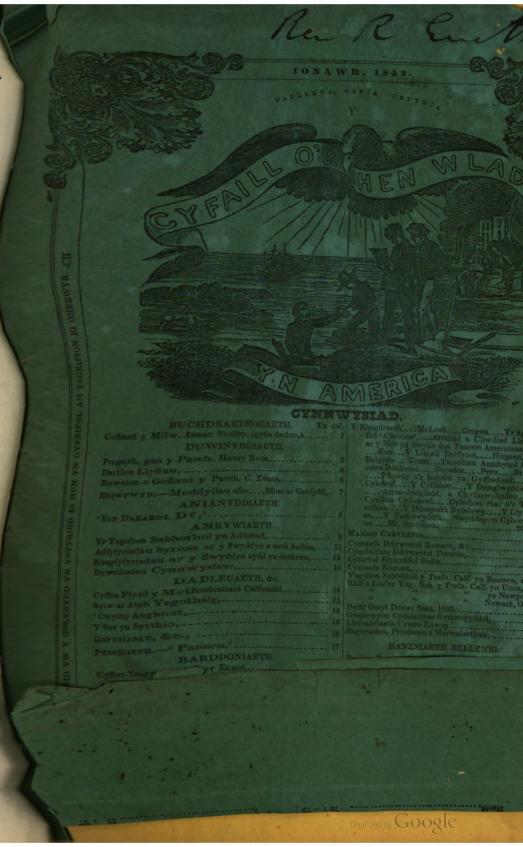
DANGOSEG PR BARDDONIAETH.

		A					Tu	dal.	1			Tu	dal.
Adgyfodiad, yr Anerch o'r Hen Wi		•					•	33 8 18	Bedd-faen y Parch. Ebenezer Morris, 'Byddaf angeu i ti, O angeu,'	:	:		242 336
Amerchiad at y Par	ch. O				•		•	178	C Caerefrog-Newydd ar ol hir fordaith,				336
Azerch y Parch. W Azerchiad Ymadaw			براه	Engly	720. i	:	:	975 306	Cân Moses,	:	:	-	337
Angladd Mam, Ateb i 'Fyfyrdod,'	&c.,		:	•	:	:	•	114 19	Cân Ymadawol G. H.,	:	:		50 33 8
	-	E	š						Carol Nadolig,	:	:	-	366 328
Bedd-argraff,				•	•			178	Clod Dirwestiaeth,	•		•	336

	Tu dal.	, Tu de
Coffedwrizeth am y Parch. Ebenezer Morus,	. 146	H
Crist yn Rhyfeddol,	. 114	Hunan-dyb, chwe' Englyn i Mr 2
Cwymp a chyfodiad dyn,	. 306	_ · · · · · · · · · · · · · · · · · · ·
Cwyn yr Amddifad,	. 18	I
" yr Enethig amddifad ar ol ei thad,	. 211	Pr plant byw a meirw,
Cybydd a'r Meddwyn, Awdl i'r	. 275	LL
Cydnabyddiaeth i Wilym Fardd,	. 367	Llais y Greadigaeth,
C yfaill,' cwyn o herwydd symudiad swyddfa y	. 19	M
" Aperchiad Pr	. 50	Marwolaeth y Parch. John Elias,
44 44	. 80	" T. ac I. Ambrose, 8
" Englyn i'r	. 338	" Joseph T. Hughes, 11
Cyflwr tragywyddol yr enaid,	. 18	Marwnad Mr. D. Hughes,
Cyfnewidiolrwydd y Byd,	. 305	Molawd i foneddigesau Caerefrog-Newydd, 21
Cymdeithas Ddirwestol, i'r	. 336	Myfyrdod ar y Cloc yn taro,
Cynghor Hen Feddwyn, &c.	. 306	0
Cyngnor Men Feudwyn, osc,	. 300	Ocheneidiau y Galarus,
D		Ocheneidian galarus ar ol Mrs. Ann Morris, . 36
Dirwestiaeth,	. 81	TO TO THE REAL PROPERTY OF THE PARTY OF THE
E		Paham y dirmyga yr annuwiol Dduw 1 30
-		Penderfyniad Dirwestol,
Edifeirwch Meddwyn, &c.,	. 148	Priodas y Parch. J. J. Jones,
FF		
' Firm Bank,' the	. 212	
Ffoledd y Meddwyn,	. 275	" Mr. Daniel Evans, 36
'Ffrwyth y Myfyrdodau,'	. 338	R
G		Rhagoroldeb dwfr a lizeth,
_		8
Galareb ar ol y Parch. John Elias,	. 177	Siôn Dafydd i'w ben,
m or round buryou,	. 341	T
Galar gwr ar ol ei wraig,	. 949	Tafarn, Englyn i'r
" am fy Ngwlad,	. 275	Taith y pererin.
" Bennillion,	. 337	Y
Gohebiaethau buddiol 'Cymro,' ar	. 213	Y Farn, am
Gwagedd y Byd,	. 113	Ymson Cato,
Gweddi Daer, y	. 19	Ystyriaethau ar Falchder

DANGOGEG I'R PERORIAETH

CARROWRLE. M. N., 6, 6, 8, 4,	115
ETO. M. N., 6, 6, 6, 6, 8, 8,	
CONGWEST Y GWAREDIGION. M. N. 6, 6, 6, 8, 8,	
GORPHENWYD. M. H. 8, 6. 4 llinell,	51
LLAWARMON. M. N. 7, 6. 8 llinell,	276
Llangollen. M. H. 8, 8. 4 llinell,	307
Paroicia. M. N. 7, 7, 6, 5, 5, 7,	17
PENBRYN. M. N. 7, 6. 8 llinell,	179
PENMORFA. M. B. D	243
SOAR. M. N. 6, 6, 4, 6, 8, 8, 7, 6,	88
Typon. M. N. 6, 6, 10, 8, 8, 7, 6.	220

CYHOEDDIAD CYMANFA.

Cynnelir Cymanfa y Trefnyddion Calfinaidd yn Cincinnati, Mawrth y 24, 25, 26, a 27, 184:

Hysbysrwydd

YN EISIAU—Am lange o'r enw Rowland Williams, brodor o Lanwrin, swydd Drefaldwyr Gogledd Cymru. Daeth i'r America yn Mai, 1840; a bu yn gweithio y rhan fwyaf o'r Ha canlynol yn agos i Newport. Cychwynodd o Utica yn mis Hydref, yr un flwyddyn, tua New York, fel yr ydys yn barnu; ac er y pryd hwnw, ni chlywyd dim oddiwrtho. Os oes rhywu yn gwybod rhywbeth o'i hanes o'r amser dywededig hyd yn awr, byddir yn dra dyiolchgar idd am ei hysbysu. Cyfeirier at William Peters i ofal Golygydd y 'Cyfaill.'

Gan Dafydd Dafies, am ei wraig, gyda'r hon y mae un mab a phedair merch. Yr oeddynt yn byw gynt yn yr Allt Isa', swydd Drefaldwyn. Daethant i'r wlad yma fis Gorphenaf diweddaf Os daw hyn hyd i ryw un a wyr eu hanes, gwna gymwynas fawr i'r holl deulu drwy hysbyst mewn llythyr i Olygydd y · Cyfaill.'

Ymofyniad

Os gwyr un o ddarllenwyr y 'Cyfaill' am ddyn o'r enw Dafydd Jones, bragwr, gynt o'i Trallwm, swydd Drefaldwyn, Cymru, yr hwn a ymfudodd i'r wlad hon yr Haf diweddaf gyda'i llong 'Orpheus.' Cael clywed oddiwrtho trwy lythyr fyddai yn dda gan ei gyfaill Wm. Rowlands, Waterville, Oneida county, N. Y.

CYFFRWYTH LLYSIEUAWG

(Vegetable Elixir)

PALE NEEDS.

Meddyginiaeth sicr i'r

Llwg (Scurvy), Manwynnau, Cryd-cymalau, Annhrculiad, Graeanwst, Llwynwst. (lumbago,) &c., &c.

Hefyd, ei belen (pill) uchelglod y PURWR, er gwellhau cûrfeydd yn y pen, surni yn y cylla &c., i'w gymeryd ynghyd neu heb y Cyffrwyth.

Ac hefyd y belen hynodawl a elwir yr Asthmatical or Phthisical Pill, meddyginiaeth sier & pharhsus, oddiwrth y Fygodfa (Asthma), a'r Nych-glwyf (Phthisis) yn ei holl amrywiaethau, yn gystal a cheg-wichiadau a phesychau cyffredin, yn tarddu oddiar annwyd.
Ar werth gan J. E. Warner, Cyfleriwr, ar gongl Heolydd Genessee a Whitesborough, yr

unig Ornchwyliwr am y Feddyginiaeth hon yn Utica.

PRISIAU

CYFFREDIN CYFANWERTH CAEREFROG-NEWYDD.

.*. [A ddiwygir yn fisol i'r ' Cyfaill o'r Hen Wlad.'] .*. Lindw. (Y Can' Pwys.) Ceirch, 45 i - 49 \$5 87ji -Bwydydd. Peerl. 5 35 i 5 50 (Cig Eidion (y garea) y baril, 7 50 i 8 25 Glo. Eto, ' (da,) 4 50 i 5 25 Eto, (i'w lwytho), - - i - -Larpwil, (y Calloraid-9 Baril.)..... 9 50:10 00 ----- 9 25 i 10 00 ----- 7 00 i ---Ymenyn, (y pwys.) Goshen, - 20 i - 21 Plu. (Y Pwys.) Canolig, -- i -- (i'w lwytho,) -- 10 i -- 14 Eto, Byw, Tramor, _____ 13 i = 241
" Americansidd, ____ 33 i = 42 Eto, Eto, (Philadelphia,) --- 1 -- --Peilliad. (Y Baril.) Lard, --- - 6 i - 8 Goreuon Caerafrog-Newydd, --- i - Caws, -- 0 i - 7 Gamlas Orllewinol, 6 624 i 6 684 Ffolenau, (Hams.) - 6 i - 9 Dinas Richmond,..... - - i - -Gwlan. (Y Pwys.) Yd. (Y Busiel.) Yd. (Y Busiel.) Am. Saxony, (coù.). 42 : 45 Gwenith. 1 30 i 1 35 Eto, Merino, (eto.). 35 i 38

MILLW. ISAAO SHIRLMY.

Gerfiwyd ar draul D. L. Jones, Ysw., C. N.; ac anrhegwyd ganddo ef i'r 'Cyfaill o'r Hen Wlad.'

Y CYFAILL.

Rate. XLIX.1

IONAWR, 1842.

[Cyr. V.

Buchdraethodaeth.

COFIANT

Y MILWBIAD ISAAC SHELBY.

CYNRO O WAEDOLIAETH; MILWRIAD YN Y RHYFEL CHWYLDROAWL, A LLYWIAWDWR CYNTAF TALAITH KENTUCKY.

GAN DANIEL L. JONES, YSW.

Ganwrd gwrthddrych y Cofiant hwn ar yr 11eg o Ragfyr, 1750, yn agos i'r Mynydd Gogleddol, yn Nhrefedigaeth Maryland, lle yr ymsefydlasai ei dad a'i daid, ar eu dyfodiad o Gymru i'r wlad hon. Terfysgid y rhan hono o'r wlad yn ystod ei ieuengctyd â brwydrau Indiaidd.—Ni chafodd ond addysgiant Soisonig cyffredin; ond, yn gyffelyb i'w dad, wedi ei gynnysgaeddu â chyfansoddiad haiarnaidd, yn alluawg i ddyoddef anghenoctyd mawr, a llafurwaith caled, dygwyd ef i fyny i'r helwriaeth a defnyddiad arfau.

Pan yn 21 oed, aeth i gartrefu i Virginia Orllewinol, tu hwnt i fynyddoedd yr Alleghany.--Yr oedd yn is-gadben yn nghydrês (company) ei dad yn rhyfel goffadwy Kenhawa, am yr hon y cryhwyllwyd cisoes yn Muchdraeth ei dad, yn y rhifyn diweddaf. Hon oedd y frwydr galetaf á'r Indiaid gogledd-orllewinol-parháodd o godiad hyd fachludiad haul-a'r tir am filltir bob ochr i'r afon Ohio a feddiennid gan y pleidiau gwrthwynebol. Yr Indiaid, dan cu penaeth enwog Cornstalk, a ffoisant yn y nos. Ar derfyn y rhyfel-dymhor hwnw, yr Is-gadben Shelby a coodwyd gan y Llywiawdr, Argl. Dunmore, yn ail mewn llywyddiaeth, ar amddiffynfa a adeiladwyd ar y tir lle y buasai y frwydr waedlyd, ac yno yr arosodd hyd y flwyddyn 1775, pryd yr ymadawodd i fyned tua Chentucky. Ond dychwelodd yn fuan oddiyno iddei gartref yn Virginia, lle, yn Gorphenaf, 1776, y gosodwyd ef gan Gyfeisteddfod Ddiogelawl Virginia, yn gadben ar gydres o filwyr. Ac yn y fl. 1777, gosodwyd ef gan y Llywiawdwr Heary o Virginia, yn Olygwr anghenreidiau dros gorph mawr o slwyr, mewn gwahanol amddiffynfeydd ar y cyffiniau. Gwasanaethodd befyd yn y swydd hon i'r fyddia gyfandirawl.

Yn Ngwanwyn y fl. 1779, cafodd ei ethol yn aelod o Ddeddfa Virginia droe swydd Washing-

CTT. V.

ton; ac yn Hydref y flwyddyn hono, gwnawd ef yn Uch-gadben gan y Llywiawdr Thos. Jefferson, 'r ganymdo o warcheidwaid, i'r dirprwywyr a osodesid i redeg y llinell derfynol rhwng y dalaith hono a Charolina Ogleddol. Trwy redeg y llinell hono, cafwyd fod ei gartrefie ef o fewn yr olaf; ac yn fuan wedi 'n, gosodwyd ef gan y Llywiawdr Caswell, yn filwriad i'r swydd newydd Sullivan.

Yn 1780, penderfynodd wasanaethu ei wlad yn y fyddin nes y byddai ei hannibyniaeth wedi ei ennill a'i ddiogelu. Ni fedrai fod yn edrychwr tawel ar frwydr, yn gyssylltiedig â pha un yr oedd iawnderau anwylaf ei wlad. Cydgynnullodd filwyr cartrefol ei swydd, ac annogodd hwynt i gynnyg eu gwasanaeth am dymhor yn crbyn y gelynion. Mewn amser býr, cyrhaeddodd ef a'i lu wersyllfa y Cadf. McDowell, ger yr Amddiffynfa Cherokeeaidd, ar yr afon Lydan. Y Milw. Shelby, yr Is-filw. Sevier, a Clark, ynghyda 600 o wyr a ruthrasant ar amddiffynfa y gelynion ar gyfer afon Pacolet. Yr oedd yn amddiffynfa gadarn yn cael ei llywyddu gan yr enwog Gadben Patric Moore. Amgylchynodd y Milw. Shelby vr amddiffynfa o fewn ergyd dryll; ac wedi yr ail wysiad, rhoddodd y Cadb. Moore yr amddiffynfa i fyny, gyda 94 o filwyr, a 250 safiad o arfau llwythog, ac wedi eu trefnu yn y fath fodd ag i fod yn ddigonol er gwrthsefyll cynnifer arall a'r fyddin-lu Americanaidd. Yn fuan wedi hyn, yr oedd y Milw. Shelby, gyda 600 o ddynion, yn gwylied symudiadau y gelynion, wrth Cedar Spring, y rhai oeddynt tua 2,500 o rifedi, dan lywyddiad yr Uch-gadben Fergusson. Ar y 1af o Awst, 1780, aeth yn frwydr galed am hanner awr, pryd yr enciliodd yr Americaniaid, gan ddwyn gyda hwynt 150 o garcharorion, yn mhlith pa rai yr oedd dau swyddog; ac er ymdrech mawr y Prydeiniaid iddeu cael yn ol, trwy eu dilyn 5 milltir o ffordd, methasant. Ac ar y

18fed o'r un mis, wedi i fyddin Fergusson gael ei hadgyfnerthu á 500 o Dóriaid a 600 o filwyr rheolaidd ar afon Enorec, ymosododd Shelby, Clark, a Williams, arnynt gyda 1,200 o wyr, nes y gorfu i'r holl fyddin wrthwynebol gilio a gadael eu gwersyllfa. Yn y frwydr yma, collodd 63 o'r Prydeiniaid eu bywydau, a 160 a glwyfwyd ac a gymerwyd yn garcharorion, tra na chollodd yr Americaniaid ond 4 o laddedigion, a 9 o glwyfedigion. Ond er ambell fuddygoliaeth mewn ysgarmes, yr oedd pethau yn ymddangos yn dywyll iawn tua'r pryd hwn ar y Chwyldrowyr. Ni fedrai neb weled, pa fodd y gellid codi byddin ddigonol i wrthwynebu y gelyn. Yr oedd Cornwallis gyda'r brif fyddin yn Charleston, C. Dd., a Fergusson, gyda 3,000 o wyr, yn Gilbert-town, tra yr oedd llawer o bleidwyr y Llywodraeth Americanaidd, yn anobeithiol o weled sefydliad ei hannibyniaeth, yn gwrthgilio i gael nodded dan y faniar Brydeinaidd. Ar yr awr dywell yma, teithiodd gwrthddrych ein Cofiant trwy amrywiol swyddi, a llwyddodd i ennill tua 1,000 o wyr i fyned yn erbyn y gelyn. Aeth gyda hwynt dros y mynyddoedd; cyfarfu â'r Milw. Cleveland, gyda 300 o wyr, a'r Milw. Williams, gyda 300 eraill, y rhai a ychwanegwyd at rym Shelby. Gyda'r nifer hyn, ystyrient eu hunain yn ddigon galluog i gyfarfod Fergusson, yr hyn a woaethant droion, gan ei yru o'r naill fan i'r llall. O'r diwedd ymsefydlodd Fergusson ar le a elwir 'King Mountain,' gyda 3,000 o wyr; a dywedai y noson cyn y frwydr, 'Na fedrai Duw Hollalluog ddim ei yru oddiyno!' ond dranocth, rhuthrodd Shelby a'i wyr arno; ac wedi tri chwarter awr o ymladd dychrynllyd, gorchfygwyd byddin luosog Fergusson, ac yntau, er ei holl ffrost, a gyfrifwyd gyda'r lladdedigion, o ba rai, rhwng swyddogion a milwyr, yr oedd 300, a chymerwyd 730 o garcharorion, tra nad oedd gan Shelby ond 60 rhwng clwyfedig a lladdedig. Yr oedd hon yn fuddygoliaeth bwysig yn yr ystod pruddaidd hono, a'r ddolen gyntaf yn y gadwyn o amgylchiadau i'r Deheubarth, pa rai a sefydlasant Annibyniaeth y Taleithau Unedig. Deddfa Carolina Ogleddol, a roisant bleidlais o gydnabyddiaeth i'r Milw. Shelby, a'r swyddogion craill, ac a'i hanrhegasant ef à chleddyf gorwychfawr am ei ymdrechion dewr a llwyddiannus er darostyngiad y gelyn ar 'King Mountain,' Hydref y 7fed, 1780.

Yn Hydref y flwyddyn 1781, gwasanaethai y Milw. Shelby dan y swyddog darnodedig y Cadf. Marion, mewn amryw frwydrau. Yn 1782, etholwyd ef yn aelod o Ddeddfa Carolina Ogleddol, a neillduwyd ef i fod yn un o'r Dirprwywyr i derfynu yr hawlion rhagbrynawl ar afon Cumberland, ac i drefnu tiroedd rhoddedig

i swyddogion a milwyr o linell C. O. Cyflawnodd y wasanaeth hon yn Ngauaf 1782-3, ac yn y mis Ebrill canlynol, dychweledd i Boonsboro', Ky., ac a briododd Susannah, ail ferch y Cadb. Nathaniel Hart. Yr oedd yn aelod o'r cymanfaoedd gwladol boreuol, a gynnelid yn Dansville, i'r dyben o ymofyn ymraniad oddiwrth Dalaith Virginia, ac yn aelod o'r gymanfa hono a ffurfiodd y Cyfansoddiad cyntaf i Kentucky yn Ebrill, 1792; ac yn mis Mai canlynol, dewiswyd ef yn Brif Ynad y Dalaith, dyledswyddau pwysig yr hon sefyllfa a gyflawnodd er mantais neillduol i'r Dalaith, ac anrhydedd mawr iddo ei hun. Hanesyddiaeth ei weinyddiad a lanwai gyfrolau, yn arddangos ei nodweddion uchel fel milwr, deddfwneuthurwr, a llywodraethwr. Yn mhen pedair blynedd, ymgiliodd i fywyd anghyhoedd, yr ystod cyntaf o heddwch cyffredinol a brofasai er pan oedd yn blentyn.

Dewisid of yn achlysurol wedi'n fel etholwr o Lywydd; a phan y dysgwylid rhyfel arall å Phrydain Fawr, yn 1812, etholwyd ef drachefn yn Llywiawdwr y Dalaith. Dechreuai ei ail weinyddiad ar amser terfysglyd iawn. Yr oedd yr holl derfyn gorllewinol yn cael ei fygwth gan elynion anwaraidd, yn cael eu hyfforddi a'u cynnorthwyo â dichell-waith Prydeinig. Yr oedd yn amgylchiad a ofynai weithrediad holl egnīon ei gyfansoddiad. Ar ddymuniad y Llywodraeth, cynnullodd gorph o bedair mil o ewyllysgaryddion, y rhai a arweiniodd yn ei berson ei hun, pan yn 63 mlwydd oed, gyda'r Cadf. W. H. Harrison i Ganada Uchaf, yn niwedd y flwyddyn 1813. Ei ddewrder ar yr achlysur hwnw, yn mrwydr enwog y Thames, a gydnabyddwyd gan yr Uch-gadfridog Llywyddawl (Harrison), a'r Llywydd Madison; ac mewn penderfyniad o eiddo Deddfa Kentucky. Cymeradwywyd ei ymddygiad hefyd gan Gydgynghorfa yr Undeb, trwy bleidlais o ddyiolchgarwch, yn nghydag anrhegiad o dlws aur fel côf-nod o'i wasanaeth llafurus ac effeithiol.

Yn mis Mawrth, 1817, neillduwyd ef gan y Llywydd Monroc, i lanw swydd yn y Ddosparth Ryfelawg; ond o herwydd ei oedran mawr gwrthododd weithredu. Yn 1819, awdurdodwyd ef gyda'r Cadf. Jackson i wneuthur cytundeb â'r Chickasawiaid, i brynu eu tiroedd; a hon oedd ei weithred gyhoeddus olaf.

Yn Chwefror, 1820, tarawyd ef gan y parlys yn ei fraich ddehau; ac ar y 18fed o Orphenaf, 1826, bu farw o'r parlys mùd, pan yn 76 mlwydd oed. Yr oedd yn gysur mawr i'w deulu, ac yn elw tragywyddol iddo ef, allael bod yn hyderus na chafodd yr angeu ef yn anmharod. Yn ei iechyd proffesai ei ddyledswydd o ymgyflwyno i Dduw, a cheisio rhan yn haeddedigaethau y Gwaredwr. Eussai am lawer o flynyddoedd

yn aelod o'r Eglwys Bresbyteraidd; ac yn ei ddyddiau olaf, bu yn brif offeryn i adeiladu eglwysfa ar ei dir ei hun.

Mae ei bortread wedi ei dynu yn gywir iawn uddiwrth un arliwiedig sydd yn meddiant ei deulu, ac wedi ei gerfio ar goed i'r 'Cyfaill' gan Mr. Roberts, Caerefrog-Newydd, Cymro ieuangc o athrylith nid bychan yn y gelfyddyd.

Buwingddiaeth.

PREGETH

A draddodwyd gan y Parch. HENRY REES, yn Llanfyllin, Gor. 4ydd, 1831, oddiar HEB. XII. 15.— Gan edrych yn ddyfal, na byddo neb yn pellu oddiwrth râs Duw."

MAE yr Ysgrythyrau Sanctaidd-heblaw ein dysgu am amrywiol wrthddrychau, a gosod o'n blaen amrywiol ragorfreintiau-yn ein galw at amrywiol ddyledswyddau. Fe 'n dysgir yn yr Ysgrvthyrau i gyflawni amrywiol ddyledswyddau tuag at y Duw a'n gwnaeth, tuag atom ein honain, a thuag at ein cydgreaduriaid. Felly y'n dysgir yn yr adnodau o amgylch y testun hwn. Mae y Saint yn cael eu cymhell i gyflawni dyledswyddau neillduol tuag at eu brodyr, a thuag at bawb yn gyffredinol: 'O herwydd paham, cryfheuch y dwylaw llesg, cyfodwch i fyny y gliniau a ymollyngasant.' Dyma ddyledswyddau i'w cyflawni tuag at eu gilydd.
'Dilynroch heddwch tuag at bob dyn.' Dygna ddyledswydd y perthyn i chwi ei chyffawni mór belled ag y mae a wncloch â'r byd yn gyffred-inol. Mae y gair 'dilyn' yn y lle hwn, yn ar-wyddo dilyn trwy lafur, hunan-ymwadu er mwyn heddwch, cyfodi llawer o groesau er mwyn heddwch, goddef llawer o bethau er mwyn heddwch. Barna rhai fod cyfeiriad yn y geiriau at y ci yn dilyn ar ol yr ysgyfarnog, trwy gorsydd a mawnogydd, trwy ddyrysni, ac hyd bob math o lwybrau. Felly chwithau, dilynwch heddwch trwy bob llwybr yn hytrach na bod hebddo. Mór bell y mae llawer yn ein gwlad oddiwrth hyn? Ni wna llawer o grefyddwyr ond ychydig iawn er mwyn heddwch, ni chodant end croesau bychain er mwyn heddwch, ni hunan-ymwadant nemawr er mwyn heddwch,-'asancteiddrwydd, heb yr hwn ni chaiff neb weled yr Arglwydd' Er mór werthfawr yw heddwch, peidiwch a myned oddiar lwybr sancteiddrwydd i'w cheisio. Dilynwch heddwch ar hyd llwybrau sancteiddrwydd. Yna mae y testun yn dyfod i mewn, 'Gan edrych yn ddyfal na byddo neb yn pallu oddiwrth râs Duw.' I gael allan ei ystyr, craffwn ar dri pheth:

- 1. Beth a feddylir with ras Duw.
- 2. Beth ydyw pallu oddiwrth rás Duw.
- Beth sydd yn gynnwysedig yn y ddylelswydd a gymhellir tuag at gyrhaedd y naill a gochel y llall.
 - 1. Beth a feddylir with ras Dow yn y fan !

hon.—Dyna a olygir, Yr holl Iachawdwriaeth fawr, yn ci holl ragorfreintiau. Mae yr Iachawdwriaeth yn aml yn cael ei galw yn râs. Mae yr Efengyl sydd yn ei chynnwys yn cael ei galw yn râs. Mae y cwbl o drefn achub yn cael ei galw yn râs, o blegid mai grâs ydyw y cwbl sydd ynddi; o râs y gweithiwyd hi, a grâs naed yn gynnwys i gyd i bechadur. Etholedigaeth o râs, cyfawnhad o râs, y cymhwysiad o honi o râs, a'r gogoneddu yn niwedd y daith. Mae y cyfan yn do'd i bechadur o rad râs i gyd. Felly mae yr Iachawdwriaeth yn myned dan yr onw Grâs.

2. Beth yw pallu oddiwrth ras.-Nid yw gair yn y fan yma yn arwyddo colli y peth y buwyd yn ei feddu, ond syrthio yn fyr oddiwrth y peth y bu dyn â'i wyneb arno unwaith. Mae y gair a gyfieithir yma 'pallu' yn cael ei ddarllen mewn manau eraill, bod mewn eisiau. Dyna fel y darllenir y geiriau yn namheg y Mab Afradion, 'Yntau a ddechreuodd fod mewn eisiau,' a ddechreuodd ballu. Ar ddychweliad y dysgyblion yn ol, wedi eu hanfomad allan i bregethu gan yr Arglwydd Iesu, y mae efe yn gofyn iddynt, 'A fu arnoch chwi eisiau dim !' a ballasoch chwi mewn dim. Nid oeddynt wedi colli dim; nid oedd ganddynt ddim i'w golli. Weithiau cyfieithir y gair, bod yn ol : Pawb a hechasant, ac a aethant yn ol am ogoniant Duw.' Y nôd mawr y crewyd dyn iddo eedd gogoniant Duw; ond trwy i ddyn ymadael á Duw, mae yn fýr, yn ddiffygiol o gyrhaedd y nód y creodd Duw ef.iddo. Mae y geiriau hyny hefyd o'r un ystyr, Ofnwn, gan fod addewid wedi ei gadael i ni i fyned i mewn i w orphwysfa ef, rhag bod neb o honoch yn debyg i fod yn ol.' Mae y geiriau yn gymhwysiad o'r hyn fu dan sylw yn y benod o'r blaen am fynediad Israel o'r Aipht i Ganaan. Bu eu gwyneb oll yn deg ar Ganaan, oud ni chyrhaeddasant i gyd i Ganaan. Syrthiodd y rhan fwyaf yn ol. Mae ein sefyllfa ninau dan yr Efengyl yn debyg i sefyllfa Israel yn troi eu cefnau ar yr Aipht ac yn gwynebu ar Ganaan. Mae ein gwynebau yn awr lle yr oedd ein cefnau o'r blaen. Ond gwylia rhag i'r un peth ag a rwystrodd Israel i Ganaan dy rwystro dithau, ac i ti yn y diwedd syrthio yn fyr o'r orphwysfa. Mae y gair 'pallu' yn myned am ddynion ag oedd gwedi gwneyd proffes gyhoeddus o Grist, ond yn syrthio yn fyr o'r Iachawdwriaeth fawr sydd yn Nghrist.

3. Mae yma ddyledswydd yn cael oi chymhell tuag at ochel y naill, a chyrhaedd y llall. 'Gan edrych yn ddyfal na byddo neb yn pallu oddiwrth râs Duw.' Mae yn cael ei chymhell yn fiaenaf ar swyddogion eglwysig. Maent i cdrych yn ddyfal na byddo y neb sydd dan eu gofal yn pallu oddiwrth râs Duw. Dylent edrych am arwyddion pallu—a oes dim sŵn gwendid yn y weddi—dim arwyddion o galodwch yn yr ysbrydoedd—marweidd-dra an foddion grâs. Wedi cael allan yr arwyddion, mae eisiau cdrych am yr achosion. Mae llawer o achosion yn bod—marweidd-dra yn ymdaenu dros ysbryd y dyn—w cariad at y byd, &c. Mae peihau fel hyn yn achesi i filoedd syrthie yn fyr o'r Iachawdwriaeth. Mae eisiau llygaid barcud, a chraftier eryraidd, i chwilio am y dyn sydd yn pallu oddiwrth râs Duw. Ond sylwn ar dri pheth oddiwrth y testun:—

Digitized by GOOGLE

I. MAE HOLL IACHAWDWRIAETH PECHADUR YN TARDDU O RAS.

II. MAE YE IACHAWDWRIAETH YMA YN CAEL EI GOSOD O PLAEN DYNION YN YE EFENGYL.

III. ER FOD IACHAWDWRIARTH O BAD RAS YN CAEL EI CHYNNYG I DDYNION, MAE CANNOBDD YN SYRTHIO YN FYR O HONI, 'yn pallu o ldi orth rás Duu.'

I. Mae holl Iachawdwriaeth pechadur yn TARDDU O RAS DUW.-Gallesid meddwl y cawsai rhad rås well croesaw yn ein byd ni nag y mae wedi gael. Ni chafodd neb gynnyg ei dirmygu ond dyn. Ni wn i beth a wnaethai y cythreuliaid pe cawsent gynnyg; ond ni chaws ant hwy gynnyg, ac ni chânt chwaith. Ni chafodd neb fantais i ddirmygu gras ond dyn. -Mae Iachawdwriaeth yn tarddu, o râs. Mae dweyd ei bod felly yn dangos nad oedd un ang-henreidrwydd na rhwymau ar Dduw ei gwncyd. Os o ras, nid o anghenreidrwydd. Anghenreidrwydd ar Dduw am achub dyn oedd wedi tóri ei gyfraith! nid oes un rheswm yn hyny. bu dy anghen ar Dduw i ddim erioed. Gallasai dy adael yn dy ddyddimdra dechreuol heb dy greu, pe buasai yn gweled hyny yn oreu; ac wedi dy greu, gallasai dy ollwng i'th ddyddim-dra dechreuol yn ol; ac wedi i ddyn bechu, gallasai ei chwythu i dragywyddol ddinystr ar darawiad amrant. Nid oedd anghenreidrwydd arno dy achub i gael ei ogoniant oddiwrthytgallasai ymogoneddu byth arnat, ac ymddwyn tuag, atat yn ol telerau y Cyfammod Gweithred-Yr oedd Duw wedi trefnu llwybr i gael ei ogoniant oddiwrth ddyn yn y Cyfaminod hwnw, trwy ei wobrwyo a bywyd, am ulydd-dod; a'i gospi á marwolaeth, am anufydd-dod. oedd eisiau, o ran cael gogoniant oddiwrthyt, drefnu Iachawdwriaeth i ti. Nid oedd rhwymau arno dy greu, na'th gynnai gwedi dy greu. Nid oedd modd fod arno un rhwymau i ddyn, os nad oedd y Cwymp wedi rhoddi rhwymau arno; ac ynfydrwydd fyddai meddwl am fynyd fod gwaith dyn yn gwrthryfela, yn rhoddi rhwymau ar Dduw i'w achub. Mae llawer yn y byd yn edrych ar drefn Iachawdwriaeth fel rhyw gompensation i ddyn am y cam a gafodd yn Adda; fel rhyw iawn am y drwg a wnaed i ni yn ein aefyllfa gyntaf. Ond os oedd rhwymau, nid o rås mwyach. Ond o rad tås y mae. Mae yn yınddangos yn eglur mai o râs y mae wrth ystyried y pethau canlynol:

Dedwyddwch sefyllfa grēadigol dyñ.

2. Drwg ei gwymp.

1. Dedwyddwch ei sefyllfa gyntefig. Yr oedd ar ddelw Duw—mewn cyfammod â Duw, mown gwasanaeth esmwyth i Dduw, ac addewid iddo gael ei wobrwyo am y gwasanaeth esmwyth hwn. Yr oedd ar ddelw Duw : nid oedd un crēadur dan haul ar ddelw Duw ar hob peth, ond nid oedd dim ar ddelw Duw ar hob peth, ond nid oedd dim ar ddelw Duw ar hob peth, ond nid oedd dim ar ddelw Duw ond dyn. Duw ydyw ffynhanell pob harddwch, a'r natur debycaf i natur Duw oedd y natur harddaf, a phan gollodd dyn ddelw Duw aeth yn debyg i'r anifail. Yn nghanol tegwch a phob harddwch gwisgoedd, os heb ddelw Duw ar dy enaid, nid oes nemawr ragor rhyngot a'r anifail. ** Tebyg yd-

unt i anifeiliaid a ddufethir.' Rhagoriaeth y Saint ar yr annuwiol yw delw Duw. Mwy o ddysg? Nage. Mwy o gyfoeth? Nage. Mwy o ddoniau? Nage chwaith. Eto mae y cyfiawn yn rhagori ar ei gymydog, mae delw Duw arno; mae ese fel yr aur coeth, pan y mae eraill fel y glaswellt; mae efe yn golofn yn nhŷ Dduw, pryd y mae yr annuwiol yn domen; mae y duwiol yn debyg i Grist, pan y mae yr annuwiol yn de-byg i'r cythraul. Hefyd, nid yn unig yr oedd ar ddelw Duw, ond yr oedd mewn Cyfammod â. Duw. Un o'r pethau rhyfeddaf a welodd angylion criced cedd gweled Duw a dyn mewn Cyfammod. Yr oedd ei fod ar ddelw Duw yn ei wneyd yn uwch na neb ar y ddaear. Yr oedd ei fod mewn Cyfammol à Duw yn ei wneyd yn uwch na'r angylion. Nid ydym yn clywed am. un creadur ond dyn mewn Cyfammod a Duw; ac un o'r pethau rhyfoddaf a fu crioed oedd gweled Duw a dyn mewn cytundeb â'u gilydd. 'Pwy wyf fi fel y deuai gwas fy Arglwydd ataf!' meddaiun. Pwy ydym ni fel y deuai Tad ein Harglwydd Iesu Grist atom mewn Cyfam-Cyn myned i Gyfammod, gwrthddrych penarglwyddiaeth Duw oedd y dyn. Gallasai dy greu yn ddyn, ac wedi hyny dy dynu o fod yn ddyn, a gwneyd y telpyn pridd yna sylld genyt yn llyffant, pe buasai yn dewis. Yr oedd creadigaeth wedi dy wneyd di yn rhwym i Dduw, gwateth Cyfain nol Dlaw yn rhwym i tithau. Codiad uchel oedd hyn, codi dyn i Gyfammod á'i Greawdwr. Hefyd, yr oedd y gwasanaeth yn esmwyth, nid oedd yn gofyn din uwchlaw gallu dyn, nag yn gofyn dim ychwaith ag oedd yn groes i'w anian. Rhoddi gallu iddo garu, yna gofyn iddo garu. Nid oedd dim yn yr holl Gyfammod goruwch gallu dyn, nag yn groes i'w anian lywodraethol. Nid addas ei galw yn anian lywodraethol, nid oedd yr un anian arall yn y dyn. Nid oedd yn galed gofyn i ddyn wneyd yr hyn yr oedd yn ei anian ei wneyd. Pe gofynech i bysg y môr, A ydyw Duw yn galed wrthych am ei fod yn eich cyfyngu i'r eigion, paham na chaech ddo'd ar hyd y gweirgloidiau i bori gyda 'r gwartheg a'r defaid! atebent, Nag ydyw—dyma lle y mae ein hanian ni. Pe gofynech i adar yr awyr, A ydyw Duw yn galed wrthych chwi, am ei fod yn gwneyd ich' chedeg yn yr entrych?' 'Nag ydyw. Ni wyddom ni ei fod yn ceisio genym; mac ein hanian ni yn dueddol i hyny.' Ýr oedd mór dueddol i Adda garu Duw ag ydyw i'r pysg nofio yn y môr, a'r adar ehedeg yn yr awyr. Eilwaith, yr oedd gwobr iddo am ei wasanacth esinwyth-bywyd tragywyddol. Gwna hyn a byw fyddi-hyn, a dim ond hyn. Mae yn haws ei wneyd na pheidio -rhaid myned yn grocs i anian wrth beidio. Mac holl ysgogiadau dy enaid yn dy dueddu i'w wneyd; ond gwna hyn, a byw fyddi. Yr oedd bywyd yn ffynhon bur ynddo—bywyd yn fôr o'i flaen-bywyd mewn meddiant-a bywyd mewn addewid. A phan oedd y dyn fel hyn a bywyd yn ei amgylchu, tórodd y Cyfammod & Duw!

2. Wrih edrych fel hyn ar fawredd drwg ei gwymp, o ba le y daw Iachawdwriaeth i'r fath yma ond o ras! Fe bechodd yn crbyn y Dow a'i gwnaeth—fforffetiodd y wobr fwyaf—gadawodll y gwasanaeth esmwythaf—tórodd orchymyn pendant Duw. Gwnaeth hyn oll yn groes i'w anian. Fe bechodd yn erbyn Duw oedd wedi

ei amhydeddu mór fawr. Gwnaeth hyn ar ddymuniad prif elyn Duw. Am afal fe ddibrisiodd fywyd tragywyddol: am afal fe gytunodd â'r ciafol—dirmygodd ddelw Duw, a thýnodd yr boll greadigaeth, o'i ran of, i dragywyddol afles. Nid oedd yr un llwybr i Dduw gael ci ogoniant oddrwrth yr hyn oll a wnaethai ond trwy gael dyn i'w garu. Onid ydyw y nefoedd yn datgan gogoniant Duw, a'r ffurfafen yn mynegi gwaith ei ddwylaw! I'r dyn y mae y nefoedd yn datgan, a'r ffurfafen yn mynegi, a'r dyn yn gweled ac yn rhoddi y gogoniant mynegol i Dduw. bussai dirn gogoniant i Dduw oddiwrth ei holl waith oni buasai iddo greu crēadur rhesymol iw addoli. A phan y gadawodd dyn Dduw, dyma yr holl greadigaeth, o'i ran ef, yn myned i dragywyddol afles. 'Beth sydd yma i mi?' medd Duw, 'mae dyn wedi myned yn elyn i az! Nid oes i mi bellach ddim gogoniant oddiwith fy holl waith.' Dyma y rebel wedi myned i hwr! O ba le y daw Iachawdwriaeth i'r fath ilawr! O ba le y daw Iachawdwriaeth i'r fath yma ond o râs! Os soniwch am deilyngdod rhaid myned i uffern i ymofyn am hwnw. I ba le yr swch i ymofyn Iachawdwriaeth iddo ond at drugaredd a gras! Beth geir i wynebu esgyrn sychion ond cyfoeth trugaredd a gras? y cwbl o ras. Dangos ei ras y bydd Duw yn yr Iachawdwriaeth byth. Bydd y greadig-acth fawr yn dangos ei allu-bydd uffern yn dangos ei gyfiawnder, ond Iachawdwriaeth sydd ya dangos ei rås. O rås y mae, am hyny gall Daw achub fel ý myno. O rås y mae, am hyny y mae gobaith da yr achubir llawer iawn. Gan nad oedd rhwymau arno i achub, gall achub fel y myno, y pryd y myno, a'r neb y myno. Os oedd rhwymau amo drefnu Iachawdwriaeth, dylai achub hull ddynolryw; ond nid oes rhwymau, am hyny gall achub y neb y myno. Gallasai yn gyfiawn adael pawb; ond gan y mynai o rás achub rhai, pwy feia arno achub y neb y myno? 'Mae yn syndod,' medd rhywun, 'aa byddai yn achub pawb?' Mae yn syndod ei fod yn achub neb-gallasai yn gyfiawn adael awb; am hyny gall achub y neb a ddewiso. Rhoddi Efengyl i un wlad am oesoedd, peidio ei rhoddi i wlad arall am oesoedd; ei rhoddi i Gymru anhywaeth, nid ydyw yn Twrci ffrwythlawn nac yn China fras. Ambell i un yn gwr-andaw am ei oes heb i'r gwrando gael un effaith dda arno, un arall mór gyndyn a neb yn y wlad yn cael ei ystwytho er gwaethaf ei holl gyndyarwydd. Rhad râs yn ei ddilyn i bob gau loches, nes ei gael i'r ddinas noddfa. Mae Duw yn Benarglwydd gadael y cyfoethog ac achub y tlawd, gadael y Pharisoad bucheddol, ac achub y publican, gadael yr agos i deyrnas Dduw, ac achub y pell. Sut y mae hyn yn bod? O ras Panarglwyddiaethol. O ras, am hyny achubir miloedd yn sicr. Pe buasai mewn rhan, o Dduw, ac mewn rhan, o ddyn-pe buasai Duw yn anfon ei Fab i'r byd, ac yn dywedyd wrth blant Adda, 'Dyma fi wedi gwneyd fy rhan, gwnewch chwithau eich rhan,' ni buasai neb yn gadwedig. Mae plant dynion wrth natur yn feirw. Nie gall marw weithio-nie gall marw gyflawni ammod. Tydi gyflawni ammod? gwelaf dy well di yn methu cyflawni ammod yn Pe buasai mewn rhan, o Dduw, ac mewn rhan, o ddyn, bussai fel y Cyfammod Gweithredoedd, o ran yn gref, ac o ran yn

wán. Ond y mae y ddau ben i'r fond yn gorwedd ar y Graig yn llaw rhad ras; am hyny bydd miloedd yn gadwedig yn sicr. Os oes anmod yn yr Efengyl, mae grâs ar ei chyfer. Os oes gorchymyn, 'Adnabyddwch yr Arglwydd,' mae addewid ar ei gyfer, 'Hwy oll a'm hadnabyddant i o'r lleiaf hyd y mwyaf o honynt.' Am mai o ras y mae, y mae gobaith da yr achubir dithau. 'Tyled fod gobaith yr ach ubir fi!' Gobaith, oes y mae sicrwydd. Mae miloedd o'th fath wedi eu hachub. Edrych i'r nef, dacw Abraham, Manasseh, a Mair, a Saul o Tarsis, gwedi eu hachub. O dear, peidiwch a'm cydmaru i âg Abraham. Paham? nid oedd ef ddim gwell na thithau cyn i rad ras guel gafael arno. Hen lofrudd oedd Manassehnythle y cythreuliaid oedd Mair, cyn i rad ras gael hyd iddynt. Mae y rhagor i gyd o rås, ac mae y gras a'u cadwodd i'th gadw dithau.-Mae y Saint yn barod i ddyfod i lawr o'r drydedd nef, a phe caent gennad hwy ddeuent a gwaeddent yn dy wyneb, 'Na ddigalona. O ras yr wyf fi yr hyn wyf.' Pe gofynit i Abraras yr wyl n yr nyn wyl. re golyni i Aora-hain, 'Pwy a feddyliodd am danat yn nhragyw-yddoldeb ?' 'Rhad rás.' 'Pwy a'th glwodd o Ur y Caldeaid ?' 'Rhad rás.' 'Pwy a'th gyn-naliodd ar hyd dy daith ?' 'Rhad rás.' 'Pwy, ddaeth a thi i ogoniant ?' 'Rhad rás.' 'Mæ y Saint yn y gogoniant yn rhoddi y goron ar ben rhad ras.

II. MAE YE IACHAWDWRIAETH YN CABL BI CHYNNYG I DDYNION YN YE EPENGYL.—Edrych-WD, YD

wn, yn

1. Pwy sydd yn ei chynnyg; chwi a synech glywed. Y Jehofah mawr ei hun, y gwr y pochaist yn ei erbyn—y gwr allasai dy ddamnio heb wneyd dim colled iddo ei hunan—y gwr y methraist ei orchymynion dan dy draed. Yn lle dy ladd, y mae heiddyw yn cynnyg ammodau heddwch Mae yn dyfod atat i erfyn arnat dderbyn Iachawdwriaeth; ac yn ngwyneb dy fod di yn gyndyn, y mae yn dyfod at dy draed, ac yn troi i ddeisyf, 'Cymmoder chwi â Duw.' Pan oedd pryfaid y llwch yn rhuthro i'r frwydr, ni wnai dim y tro iddynt ond ymladd. Fe neidiodd yntau i ganol y mob, ac a bregethodd dangnefedd iddynt. Pan oeddynt hwy yn gwaeddi am ymladd, mae yntau yn ateb gyda thosturi, 'Ni ymladdaf ddim. Yn wir pe bawn yn myned i ymladd, gwnawn chwi yn anghyfanedd-dra tragywyddol.'

2. Pa fodd yr ennillwyd y cynnyg hwn? O, chwi ryfeddech eto. Nid rhyw beth o ddamwain ydyw Iachawdwriaeth dyn. Nid peth diwerth ydyw. Nid am ein bod ni yn segur yr ydynn yn d'od yma i gynnyg Iachawdwriaeth. Nid ychwaith am ei fod yn esmwythach na rhyw waith arall. Na: y mae fy natur yn teimlo i'r gwrthwyneb y fynyd yma. Trwy ryw lwybr rhyfedd y daeth Iachawdwriaeth dyn i ben—trwy farwolaeth Crist y daeth cynnygiad o fywyd i ti. Trwy ryw gyfrif manwl arno ef y ce'st di faddeuant heb gyfrif. Edrych i ardd Gethsemane! cofia yr enaid glân fwdan ing Duw. Dynna y ffordd y daeth cynnyg Iachawdwriaeth i ti!

3. Ar ba delerau y mae yn cael ei chynnyg. Gan ei bod wedi ei phwrcasu môr ddrud, y mae arnaf ofn fod y terme yn rhy uchel i mi. Beth

y mae yn ofyn, a ydyw yn gofyn miloedd o feheryn?' Nag ydyw yr un. 'A ydyw yn gofyn myrddiwn o ffrydiau olew!' Nag ydyw yr un. 'A ydyw yn gofyn ffrwyth fy nghorph yn iawn am fy mhechod!' Dim o'r fath beth. 'A ydyw yn gofyn i mi fyned i'r purdan!' Na, ni wyr yr Efengyl ddim am dano. 'Faint sydd rhyngof â hi?' Dim—ond ei derbyn. 'Faint sydd rhyngof a heddwch Duw!' Dim ond agor dy fynwes, a gadael iddo ddyferu i mewn-mae yn dyfod yn rhydd ac yn rhad. Pe buasai yn ceisio peth mawr genyt, oni buasit yn ei wneyd, pa faint mwy ei dderbyn?

III. Mae llawer yn syrthio yn fyr o'r Iachawdwriaeth hon. Syrthio yn fyr o'r Iachawdwriaeth! Mae eisiau calon wedi ei dryllio, enaid yn teimlo dros grëadur i bara byth, i siarad am dano. Syrthio yn fyr o'r Iachawdwriaeth! Ai peth bach genych ddynion ydyw syrthio yn fyr o'r hyn a drefnodd Duw? Syrthio yn fyr o'r hyn y danfonodd ei Fab i'r byd i farw er mwyn ei phwrcasu! Cofiwn, os syrthio yn fŷr o'r Iachawdwriaeth, ein bod yn syrthio yn fyr o'r feddyginiaeth olaf am byth! Awd i lawr yn yr Adda cyntaf, caed llwybr i dd'od i fyny yn Adda yr Ail; ond os syrthio yn fyr o lachawdwriaeth, byddi i lawr byth! Awd i lawr trwy dóri y Cyfammod Gweithredoedd, trefnwyd ffordd i godi yn y Cyfammod Grâs. Yn y codwn cynt-af, yr oedd Trugaredd heb ei dirmygu. Truaf, yr oedd Trugaredd heb ei dirmygu. garedd lamodd i'r adwy yno i'th rwystro i uffern. Ond os dirmygi yr Iachawdwriaeth, ni bydd dim mwyach ar dy ffordd i ddistryw tragywyddol. Pe bait yn edrych i fynwes Duw, nid oes yno yr un Mab arall i ddyfod i'r byd. Mae yr uniganedig Fab wedi ei ddirmygu. Nid oes aberth wedi ei adael mwyach, mae yr unig Aberth dros bechod wedi ei ddirmygu! Bydd y Cymry weithiau yn dyfod trwy y dref yr wyf fi yn preswylio ynddi, ar eu ffordd tua Llundain. Bydd ambell un yn colli y cerbyd cyntaf. O, nid ywo'fawr bwys, y mae un arall yn myned yr amser a'r amser. Ond bydd ambell un yn colli y goach olaf weithiau, yna bydd yn myned yn gyffro arno. Dau gerbyd fu yn tramwy erioed rhwng y ddaear a'r nef—y Cyfammod Gweithredoedd a'r Cyfammod Grâs. Fe syrth-Gweithredoedd a'r Cyfaminod Grâs. Fe syrthiodd y cyntaf—fe upsetiodd ar y ffordd; ond gydag i hwn fyned i lawr, dyma gerbyd rhad rås yn hwylio cychwyn, ac y mae yn rhedeg yn awr o ddyffryn trueni i Gaersalem. Mae y cerbyd wrth ddrws yr inn heb gychwyn-dring i fyny arno-ymafael yn ei ochrau yn rhywle, a byddi yn sicr o ddyfod i ben dy daith. Amen.

Cincinnati. THOS. LLOYD HUGHES.

DARLLEN LLYPRAU.—Gochel ddarllen llyfrau gwag a diwerth. Y maent yn gwstraffu amser, yn gwanhau y meddwl, yn tynu yr archwaeth oddi-ar bethau mwy sylweddol. Y mae llawer o lyfrau,' medd Mr. Newton, 'nas gallaf eistedd i'w darllen; maent yn dda ac iachus, ond yn rhy debyg i ddimai, llawer o swm yn myned i wneyd Y mae llyfrau arian, ac ychydig o werth. ychydig o lyfrau aur; ond y mae genyf un llyfr, y Beibl, yn fwy ei werth na'r cwbl, hwnw yw llyfr y bank notes.

BRIWSION

O Gofiant y diweddar Barch. Christmas Evans.

Codais yr ychydig sylwadau hyn o Gofiant y diweddar Barch. Christmas Evans, neu Hanes ei Fywyd, o'i gofnodau ef ei hun, (gan W. Morgan, Caergybi,) y cyntaf o Rifyn 2, tu dal. 97, a rhan o 98 a 99. Treston IAGO AB OWAIN.

GWEDDI FER I'R DYBEN.

Y mae yr hanesyn canlynol am Rowlands. Llangeitho, yn moreuddydd y bywhâd yn Nghymru, yn werth sylw. Yn y Sassiwn a gynnelid yn y Capel Newydd, yn swydd Benfro, yr oedd pregethwyr wedi pregethu y nos o'r blaen, ond yr oedd yn dra chaled yno; am ddeg o'r gloch dranoeth, pregethodd un o'r offeiriaid o flaen Rowlands, and heb ddim arddeliad, a chaledwch mawr yn gwisgo y gwrandawyr. Wedi i Rowlands godi i fynu, cyn rho'i pennill, na dim arall. dywe-lodd wrth bregethwr or enw Dafydd, Pwlly-march, yr hwn oedd hynod am weddi fer i'r pwrpas prescnol; 'Dafydd,' eb efe, 'y mae yn rhaid i ti fyned i weddi fer o'm blaen i, i gynnyg rhwygo y cwmwl tew hwn; ni byddi di yn hwy na thri neu bedwar munyd wrthi, canys y mae y weddi hir a fu yma o flaen y Cyfarfod wedi methu a rhwygo y cwmwl.' Gyda hyny yr oedd Dafydd yn agor ei enau, gan ddywedyd: Arglwydd Iesu; er mwyn dy waed a'th ing, gwrando fi. Mae dy weision wedi bod yma yn ceisio nithio yn yr hwyr a aeth heibio, a'r boreu heddyw; ni allant wneyd dim. Arglwydd, nid oes yma un chwa o wynt nefol wedi dyfod i'r cyfarfod hwn.' Yna efe a ddyblodd erfynu, gan ddywedyd, 'Gwynt, Arglwydd, gwynt, Arglwydd grasol, canys y mae yn dy ddwrn di y gwynt yn awr fel erioed. Amen.' Disgynodd cawod o dynerwch ac wylo ar y gwrandawwyr yn y man, a phregethodd Rowlands gyda hwyl hyfryd. Natur yw natur, a grâs yw grâs bob amser. Pe byddem ninau yn cyfnewid hirfeithder marwaidd, am daerni byr a bywiog, caem weled mwy o ddeffröad. George Whitfield a ddywedai wrth ryw un oedd gwedi gweddio o'i flaen, 'Darfu i ti, frawd, fy ngweddio unwaith i ysbryd pregethu, a phe tewsit y pryd hyny, buasit er ysgogiad i mi ; ond trwy i ti barhau yn hir, tydi a'm gweddiaist allan o hwyl pregethu, wedi fy nyrysu yn nghoedwig meithder a ffurfioldeb, ar ol i ti unwaith y'm gweddio i hwyl a thymher nefol.'

DERBYNIAD I'R EGLWYS, A DYSGYBLIAETH DDI-DUEDD.

YR oedd ei lafur a'i aidd dros iawn ddysgyblaeth yn ganmoladwy ger bron pawb a garai sancteiddrwydd crefydd. Nid oedd i neb, yn neullduol pregethwyr, o fucheddau anweddus,

Digitized by GOOGLE

ddyagwyl ond dychryn oddiwrtho lle bynag y deuai. Buasai hefyd yn sylwi ar bregethwyr ag y buasai eu hamcan dybygid i 'goblio' neu glytio,' ac nid gwneyd 'gwaith newydd.' 'Mae angeu.' meddai Mr. C. Evans, 'wedi dyfod i grochan mesbion y prophwydi, pan y byddont â'u holl egni am gael dynion i broffesu, ac uno à'r eglwys, heb nodau cyfnewidiad grasol arnynt. Mae hyn wedi dyfod allan fel lledrith yn rhy aml yn sicr. Ymddengys mai prif amcan amryw bregethwyr yw lluceogi yr eglwysi â dynion, ac nid â dynion dychweledig, wedi derbyn argraff, a'u toddi i furf-athrawiaeth yr efengyl. 'Os wyt ti yn credu, 'medd yr cfengyl. Mae hi yn ceisio arwyddion o ol llaw Duw trwy yr ysbryd, mewn ffydd ac edifeirwch, mewn trefn idd ei dderbyn. Ond sebyg yw fod cwrs pethau wedi myned yn awr idderbyn y meirwon dan broffes, ac yn meddwl yr ant yn fyw wrth arfer moddion o ordeinhadau tý Dduw: ac y gwna y gelyn ci hun yn gyfaill Daw os daw i mewn', er na chafodd, ac na cheisiodd y wisg briodas, yr hyn oedd ofynol yn ol trefn y brenin. Dychymygu y gall dyn ryngu bodd Duw, a dyfod yn dderbyniol ganddo trwy fath o ufudd-dod, ac nad yw yn cynnwys egwyddor o ffydd yn gweithio trwy gariad, a dyben i ogoneddu Daw. Nid yw Duw yn ceisio y fath ufudd-dod, ac nid yw ond pechod arliwedig eran ei natur : canys ufudd-dod ffydd y mae Duw yn ei gcisio, ac yn ei weithio yn y rhai sydd yn si gael ef. Y canlyniad anocheladwy a fydd i'r cyfryw bregethwyr ac eglwysi a fyddont gysglyd a difater i gael dychweledigion o dan nodau yr ailenedigaeth, i'r gelyn-ddyn gael cyfle i godi cynhauaf o efrau yn nghae gwenith Crist. Na cholled drysawr Scion ei wyliadwriaeth, ydyw llais gwyliedydd ysbrydoliaeth. Trwm yn wir ydyw canfod fod sel neb yn rhedeg yn fwy o lawer am gael dynion fel y maent i arferyd moddion proffes, nag i ffurfio Crist ynddynt yn holl drefn Iechydwriaeih. Trwy bregethu trefn y Cymmod yr ydym yn darbwyllo dynion, megys pe byddai Daw yn deisyf arnynt trwyddoin ni i dderbyn y Cymmod. Os na phregethwn cf, a'i cood allan yn oleu o flaen ein gwrandawwyr, pa fodd y derbyniant yr hyn ni eglurer iddynt? Rhaid cael ufudd-dod i bethau gwahaniaethol yr esengyl, ac nid i broffes yn unig, fel lamp heb olew.

Yr oedd yn erbyn y proffeswr llwdn hwch, a'i draed yn fforchogi mewn rhith moesoldeb, ond heb guoi ei gil; ac ymborthi ar Grist fel bara y bywyd. Ac nid mwy o barch oedd ganddo i'r proffeswr pen ysgyfarnog yr hwn a ddangosai ei fod yn parchu cyfiawnder Crist â gras Duw, ond traed ci ganddo, ymarweddiad dan lywodraeth halogrwydd y cnawd neu ysbryd diafiaidd. Athrawiaeth Crist yn y broffes, ac ysbryd Crist

yn rheoli yn y galon, yn llafuriaw am eu cael mewn dysgybliaeth, heb dderbyn wyneb neb, cyfoethog na thlawd. 'Y mae llawer, 'meddai yn hynod o ddidderbyn wyneb a duwiol wrth ddysgyblu Cadi Rondol, ond nid felly wrth ddysgyblu Mr. a Mrs.' Ni threuliodd erioed fforty powonder i saethu at gwch pysgotta. Ond at y Man of War, pan y buasai achos, ergydiai yn effeithiol.—Bu hyn yn ffynnon llawer o'i ofidiau yn y manau lle y bu.

BRIWFWYD.

"Cesglwch y briwfwyd gweddill, fel na choller dim."
IESU GRIST.

RHAI O DDYWEDIADAU Y DIWEDDAR BARCH.
EBENEZER RICHARDS,
WRTH AELODAU MEWN CYFARFODYDD EGLWYSIG.

(Parhad o Gyf. IV., tu dal. 357.)

MEDDYLIAU OFER.—With un arall a achwynai ei fod yn cael ei ofidio gan feddyliau ofer, dy wedai, 'A ydych chwi yn eier nad ydych yn rho'i cefnogaeth iddynt ar ryw achlysuron yn ddirgel? Pan byddoch yn myned i ambell i dŷ, chwi welwch y ffouls yn rhuthro i mewn yn eofn iawn drachefn a thrachefn, a gwraig y tŷ yn eu gyru allan, dan gywilyddio o flaen dyeithriaid. Ond pan na byddo neb yno, y mae hi yn arfer taflu dyrnaid o lafur yn fynych iddynt ar lawr y gegin; ac felly mae 'n bosibl eich bod chwithau weithiau yn porthi y meddyliau ofer hyn, a thrwy hyny yn eu dysgu i ddyfod yn mlaen yn eofn pan y byddoch am eu cadw draw.'

BLING AR GREFYDD.-Wrth ymddyddan & llangces ieuange oedd yn dechreu oeri gyda chrefydd, dywedodd fel hyn, 'Mae ambell i grefftwr weithiau yn blino ar ei grefft, ac y mae yn cymeryd ffarm. Ond er hyny nid yw yn gwerthu ei arfau, megys y fwyall, a'r llawlif, a'r plane; ac yn mhen tipyn mae e 'n blino ar y ffarm drachefn, ac yna yn dychwelyd yn ol at yr hen grefft. Ond mae un arall yn gwerthu yr holl dools ar unwaith, ac yna mae'n rhaid ymroddi ati. Ac felly mae llawer wrth ddyfod at grefydd; maent yn gadael yr hen grefft am ryw ychydig, ond nid ydynt yn gwerthu 'r arfau; ac am hyny, maent hwy yn medru gwneyd ambell job gyda 'u hen gyfeillion fel o'r blaen, ac, wedi blino ar grefydd, gallant droi yn ol pryd y mynont at yr hen alwad. Ond y rhai sydd wedi gwerthu'r fasged arfau, 'd oes dim modd i'r rhai hyny droi'n ol byth. Felly tithau fy merch fach i, gochel dy fod heb werthu yr hen arfau, y byddi yn dychwelyd 'n ol atynt eto.'

Anianyddiaeth.

II Y MAE mewn bwriad genym er ys llawer o fisedd, gyflwyno i'n darllenyddion grynodeb o Wybodaeth Anianyddawl; ond lluosowgrwydd o ohebiaethau a'n lluddiai yn barhaus ; ac er nad ydyw y gohebiaethau iddim anamlach, eto yr ydym yn penderfynu dechreu y mis hwn, gan fwriadu myned rhagom fel y caniatão cyfleusderau. I'r dyben o ddechreu ar Anianddysg fuddiol, meddyliym nad oes dim yn fwy addas i gael y flaenoriaeth na DYN ei hun. Heblaw fod hon yn ganghen o Wybodaeth nad ymddaugosodd nemawr o sylwadau urni yn Gymraeg, nis gall fod dim yn fwy pwysig a gwerthfawr i ddyn nag adnabyddiaeth o hono ei hunan -ei enaid a'i sefyllfa foesol, y mae 'n wir, yn benaf-ond yn ness at hyny, ei gorff a'i sefyllfa anianyddawl. Wrth olrhain y testun hwn, yr ydym yn arfaethu dilyn cynlfun yr awdwr adnahyddus, WM. A. ALCOTT, o blegid ei fod môr hawdd ei ddeall, ac yn ddyddorol hyd yn nod i blant, eithr ni 'n cyfyngir at ei ymchwiliadau ef, ond cymerwn mewn ychwanegiad, yn achlysurol gymhorth PALEY, CHARLES, DICK, &c.

'EIN DAEAROL DY.'

"Clodforaf di ; canys ofnadwy a rhyfedd y'm gwnaed."

PENOD I.

SYLWADAU CYPFREDINOL.

MAINT T TT. El OED.. TEGWCH.. COST.. YSTAFELL-OEDD.. MEDDIANNYDDION.. DODBEFN.

'Ein Daearol Dŷ' sydd adeiladaeth gywrain; un o'r rhai mwyaf cywrain yn y byd. Nid o blegid ei fod y mwyaf, neu yr hynaf, neu y teccaf, neu y mwyaf costfawr; neu fod ynddo y nifer fwyaf o ystafelloedd. neu feddiannyddion, neu y dodrefn mwyaf dull-wiw. Eto, y mae yn un o'r adeiladau mwyaf rhyfeddol yn y hyd, o herwydd medrusrwydd a doethineb y Pen-Adeiladydd mawr, yr hwn a'i lluniodd. Braidd y gollwch edrych yn graff ar unrhyw ran o hono heb eich taro â syndod wrth ganfod y doethineb a amlygir, ueu heb fod eich meddylian yn cael eu derchafu wrth fyfyrio ar ddaioni dwyfol yr Hwn a gymhwysodd bob peth môr rhyfeddol at ddyben ei osodiad.

MAINTIOLI Y TŶ.—Dywedwyd nad yr adeiladaeth fwyaf yn y byd ydyw. Pell iawn yn wir oddiwrth hyny. Y mae llawer iawn o adeiladau, cestyll a phalasau, eglwysi a chapeli, trigfanau a gweithdai—y rhai ydynt fil, deng mil, ie, cannoedd o filoedd o weithiau yn fwy nac 'Ein Daearol Dŷ;' yn wir, prin y gellir dywedyd fod yn unrhyw wlad, anwasidd neu waraidd, an annedd-dŷ dynol—o fwthyn yr anwariad i balas y brenin—nad ydyw yn ymchangu dros lawer mwy o dir na'r tŷ yr ydym yn nghylch ei ddeegrifio.

Eranghraifft. Y mae Teml Fahometanaidd

Omar, yn Jerusalem, yr hon, yn ol teithwyr, sydd 1,489 troedfedd, (mwy na phedwarran militir) o hyd, a 995 troedfedd o led, ac yn gorchuddio un erw a deugain, yn gymaint filoedd o weithiau. Mae Palas ac Eglwys yr Escurial, yn Madrid, Hispaen, yn agos i filltir o amgylchedd. Mae y Gweithdy Tobacco mawr yn Scville, Hispaen, hefyd, gan ei fod yn gorchuddio tua dwy erw ar bymtheg, filoedd o weithiau yn fwy na daearol dŷ y dyn. Felly hefyd y mae Eglwys St. Pedr, yn Rhufain, ac Eglwys St. Paul, yn Llundain; yr olaf o'r rhai'n a guddia chwech erw. A llawer iawn o dai sydd yn nes yma, pe b'ai ddim ond Swyddfa y 'Cyfaill,' yr yr hwn sydd yn ddigon mawr i gynnwys amryw o'r tai daearol yr ydwyf fi ac eraill yn byw Mewn gwirionedd tŷ bychan yn vnddvnt. mhob ffordd ydyw y tŷ'yr wyf fi yn byw ynddo, canys er y gellir dyweyd fod iddo ddau uchder (story), a chromen neu dŵr bwäog, eto nid yw y cyfan nemawr byth yn cyrhaedd uwchlaw chwe' throedfedd.

Er ogn.—Nid hwn ydyw yr adeiladaeth hynaf Beräon (pyramids) yr Aifft, a adeiladwyd 3,000 o flynyddoedd yn ol, ydynt gof adeiliau ardderchog o fedrusrwydd saerniawi eu cynllunwyr, ac ydynt hyd yn nod yn awr fel pe gofynent waethaf llaw dreuliawg amser. Y. cof-adeiliau beddrodawl, a ddarganfyddwyd yn ddiweddar yn Etruria; y temlau yspłenciddwychion, ac adeiladau cyssegredig eraill yn Athen; adfeiliau mawreddawg Palmyra, Luxor, a Karnac; ogofeydd mawrion, a chywreinnwaith Elephanta, a allant oll ymffrostio hynafiaeth pell. Mae llawer o eglwysi a phalasau, er nad ydynt yn debyg i'r rhai a enwyd mown oed, eto y maent yn adeilededig er's cannoedd o flynyddoedd.

Dywedir gan deithiwr, iddo unwaith weled ty yn Nantes, Ffrainge, yn mha un y cysgasai Julius Cæsar, pan yr aethai trwy Ffrainge ar ei ffordd i ymosod ar Brydain Fawr, yr hyn a ddygwyddodd yn agos i ddwy fil o flynyddoedd yn ol. Adeiladau o gerrig a phriddfeini, amryw gannoedd o flynyddoedd o oed, ydynt yn gyffredin iawn yn Ewrop. Mae yn ddiau yn llai henaidd yma, o blegid nid oes ond ychydig dros 200 o flynyddoedd er pan y daeth dynion gwynion i breswylio yma gyntaf, ac y dechreuasant yru yr Indiaid ymaith a chodi tai. Er hyn gellir gweled yn ardal Boston, rai tai coed wedi eu hadeiladu er's yn agos i 200 o flynyddoedd.---Ond am 'Ein Daearol Dŷ,' ychydig o'r rhai hyn sydd yn cyrhaedd deng mlynodd a thriugain, a miloedd o honynt yn syrthio i adfeiliau cyn cyrhaedd pen un flwyddyn; ac os deil un o honynt am gan' mlynedd, mae yn destun sylw.

EI DEGWCH.—Nid yw 'Ein Daearol Dy' y teccaf yn y byd. Nid ydyw, y mae 'n wir, heb

Digitized by Google

degwch; ond prin y goddesai ei gydmaru & Theml Solomon yn amaer ei gogoniant. Eto, y mae llawer yn hóni ei sod lawer yn deccach nag un adeilad daearol a welwyd erioed. Ond ar y pen hwnw, cewch chwi farnu ar ol ei ddeagrifio.

Er Gost.—Nid yw ychwaith y mwyaf costus. Costiodd y Gweithdy Tobacco yn Seville chwe' miliwn o ddolerau i'w adeiladu; ac y mae llawer o adeiladau wedi costio mwy na chymaint arall—tra na chostiodd 'Ein Daearol Dy' ddim cest. Cawsom ef yn barod at law. Y gost anghenreidiol i'w gadw mewn trwaiad gweddus nid yw nemawr iawn ychwaith, pan y cyflawnir bwriadau eglur a syml natur.

YSTAFELLOEDD.—Nid ydyw ychwaith yn cynnwys y nifer fwyaf o ystafelloedd a welsom erioed mewn tŷ, er y gellir dywedyd ei fod, o dŷ mór fychan, yn cynnwys llawer iawn—efallai fod pymtheg neu ugain ynddo—tra y mae rhai adeiladau yn cynnwys amryw gannoedd.

MEDDIAMNYDDION.—O barthed nifer ei feddiannyddion (occupants) neu breswylyddion, prin y deil gydmariaeth ág unrhyw annodd adnabyddus; o blegid, fel rhai o fwthynod llwythi gwylltion Holland-Newydd, nid oes ynddo byth le ond i un person—a'r un person bob amser.—Y mae y llwyth hyn yn symud pryd y mynont, yn gadael eu tai ar ol, ac yn codi un arall. Ond am y dyn, y mae efe yn cario ei dy i bob man lle yr elo yntau. Yn mhob gwlad, yn mhob hinsawdd, ar bob tymhor, mae ei dy yn werth dim i neb arall; a phan y'i gadawer gan ei feddiannydd gwreiddiol, syrthia i adfeiliau.

DODEEFN.—Nid yw y dodrefn yn ol y ffasiwn fanylaf, oblegyd yr un ydyw bob blwyddyn, o'r ffwyddyn gyntaf hyd ei derfyn. Nid oes eisiau ei newid ychwaith, mae mor atebol i'w ddyben fel nas gellid ei newid er gwell.

Yn Siam, adeiledir tai yn fynych ar bilerau neu golofnau. Gwneir hyn am fod y wlad yn isel ac yn agored i'w gorchuddio gan lif-ddyfroedd. Yn Venice hefyd ac Amsterdam, adeiledir y tai ar ben pawlion i'w diogelu rhag rhuthriadau y môr. Mae y daearol dŷ, fel y dangosir eto, yn sefyll ar golofnau, ond y colofnau a wnawd i fudo fel y gellir trosglwyddo yr adeilad i unrhyw fan a ddewisir, tra nis gellir symud tŷ yn Amsterdam, &c., oll, nac yn Siam heb ei niweidio yn fawr.

Mae 'Ein Daearol Dŷ,' wedi 'r cwbl yn hynod gyfleus. Nis gallai dim ateb y dyben gyatal; ac ni etyb tŷ y naill i'r llall. Rhaid i bob un foddloni ar ei dŷ ei hun, bydded fel y b'o. Er y gallai fod tŷ fy nghyfaill yn gryfach, yn decach, yn changach na 'm tŷ'i, eto ni thalai ddim i mi. (I'w barhau.)

Amrywiaeth.

YR YSGOLION SABBOTHOL YN ADDOLIAD.

HYNAWS OLYGYDD,-Yr wyf yn cwbl gredu fod yr Ysgol Sabbothol yn mhell uwchlaw anghen am ganmoliaeth er ei derchafu, o ran ei chymeriad, yn marn unrhyw Gristion diragfarn a fyddo yn gwybod am ei heffeithiau daionus er's mwy na hanner cant o flynyddoedd. Gwnaeth les mawr yn Nghymru a Lloegr, ac hefyd yn America, &c. Ni welsom un hanes, ac ni chlywsom a'n clustiau, erioed iddi wneyd niwed i neb, ond clywsom am laweroedd yn tystio wrth wynebu Tragywyddoldeb, iddynt, trwy offerynoliaeth yr Ysgol Sabbothol, gael adnabod Iesu Grist yn Ffordd, yn Wirionedd ac yn Fywyd Tragywyddol iddynt. Pwy gawszi llawer plentyn i'w cyfarwyddo om buasai yr Ysgol Sabbothol, megys y cyfarwyddodd Philip yr Eunuch gynt yn ei gerbyd! Byddaf yn meddwl mai rhyw gerbyd, neu len-lliain fawr ydyw yr Ysgol Sabbothol, a ddaeth i lawr o'r nefoedd, ac y codir torf ddirif o eppil Adda ynddi i dragywyddol ddedwyddwch. Efallai y daw y rhai sydd yn amheus, a ydyw yr Ysgol Sabbothol yn addoliad i Dduw, yn fuan i'w chofleidio. Yr wyf yn dymuno i hyny gymeryd lle ar frys. Hefyd, efullai y dywedant nad yw pregethu yn addoli. Gadawaf iddynt hwy farnu. Ond hyn sydd wir, i lawer iawn gael eu hachub trwy ffolineb pregethu. Felly, hefyd, achubwyd llawer iawn, mae 'n ddiamheuol, trwy yr Ysgol Sabbothol. Ai tybed nad rhan o lewyrch y dyddiau diweddaf ydyw yr Ysgol Sabbothol, ac hefyd y Gymdeithas Ddirwestol, fendithiol i filoedd o'r teulu dynol! Yr wyf yn meddwl pe buasai y Prophwyd Esaiah ar y ddaear yn ein dyddiau ni, y buasai yn llawenychu yn fawr iawn; wrth weled y Prophwydoliaethau yn cael eu cyflawni : ' A bydd yn y dyddiau diweddaf, fod mynydd tŷ yr Arglwydd wedi ei barotoi yn mhen y mynyddoedd, ac yn ddyrchafedig goruwch y bryniau; a'r holl genedloedd a ddylifant ato: a phobloedd lawer a ant, ac a ddywedant, Deuwch, ac eagynwn i fynydd yr Arglwydd, i dŷ Daw Jacob; ac efe a'n dysg ni yn ei ffyrdd. (tybed mewn difrif nad dyma yr -Ysgol Sabbothol,) a ni a rodiwn yn ei lwybrau ef: (llwyddiant yr Ysgol, onide!) canys y gyfraith a á allan o Seion, a gair yr Arglwydd o Jerusalem.' (Esa. ii. 23.) Y mae 'n debyg iawn mai dysgu y Deg Gorchymyn, a'r egwyddori am Iesu Grist, yr hwn a aeth yn ddiwedd i'r

Ddeddf, 'er cyfiawnder i bob un sydd yn credu.' Y mae'n rhaid mai rhan o fynydd yr Arglwydd ydyw yr Ysgol Sabbothol: a dylem ni, yr athrawon fod yn fwy taer i annog pawb i dlyfod iddi, fel yn ngeiriau y Prophwyd, * Deuwch, ac awn, neu esgynwn, i fynydd yr Arglwydd; ac ofe, (trwv yr Ysgol Sabbothol,) a'n dysg ni,' &c. O! vr effeithiau daion is a wellr me vn llawer ardal, lie y bu ffyddiondeb gyda 'r Ysgol Sabbothol! Y mae ynddi ddysg pwy i'w addoli, a pha foll, yn ol y rheol gywiraf, gair Duw. Dat. xiv. 7, Esa. lxvi. 23: Bydd hefyd o newydd-loer i new dd-loer, ac o Sabboth i Sabboth, i bob enawd ddyfod i addoli ger fy mron i, medd yr Arg lwydd.' Ai tybed na ch nnwys yr adnod hon y plant yn yr Ysgol Sul. Y maent hwy yn gnawd; ac yn mha le y mae ein plant yn debyccaf I follyn addol - onid yn yr Y gol Sabbothol! Bydd int weithiau yn lled afreolus mewn pregethau, &c.; ond yn yr Ysgol y maent yn gyffredin wrth ddarllen yn sobr iawn. Yr oedd y Wir Eglwys, yn inhob oes o'r byd, yn arfer darllen Gair Duw ar y Sabbothan, nid yn unig yn bersonol yn eu hanneddau, ond yn eu haddoliadau cyhoeddus. Dan yr Oruchwyliaeth Lefiaidd, yr oedd yr Ysgrythyrau wedi en dosparthu yn dair, rhan, y rhai y cyfeirir atynt yn y Testament Newydd dan yr enwau y Gyfraith, y Prophwydi, a'r Psalmau, a chyfran o bob un o honynt yn cael eu darllen yn gyhoeddus bob Sabboth yn y deml: a phan ymddangosedd y Messiah ei hun yn y deml hono ar y Sabboth, yn lle dywedyd yn erbyn yr arferiad, darfu iddo ei chymeradwyo, trwy 'gyfo:li i fyny i ddarllen.' 'Ti, yr hwn a wrandewi weddi, atat ti y daw pob cnawd.' (Salin lxv. 2.) Ic, mae yn debyg, myned ein hunain i'r addoliad, a gadael y plant gartref i wnoyd yr hyn a fynont! Nage: pob cnawd i ddyfod i'r Ysgol Sabbothol i ddarllen a gweddio, &c. 'Fel yn enw Iesu y plygai pob glin, (Phil. ii. 10,) ic, yn ddiamheu ein plant, &c. Annogai Pedr Simon y swynwr i weddio. Act. viii. 22.

Dyna, debygaf yw addoli, Meddwl am Dduw fel y mae efe; ac addoli yn gyhoeddus yw dadgan neu hysbysu y meddwl hwnw i craill ger bron neu yn ngwydd Duw. Yr ydyin yn cydnabod nad oes fodd i ni wir addoli Duw heb ei adnabod; ond cael bendith ar ei Air, ni a ddeuwn i ddywedyd, fel Dafydd, (Salm exix. 125,) 'Pâr i ini ddeall, f.d y gwypwyf dy dystio': ethau.' Yn y Gair y mae i ni gael gwybodaeth gywir am Dduw. 2 Cor. iii. 18. Hefyd, gorchymynodd Iesu Grist i ni i chwilio yr Ysgrythyrau am dano ei hun. Ioan v. 39. Hefyd, fel hyn y dywed yr Arglwydd yn Hosea, (iv. 6,) 'y dyfethir rhai o eisiau gwybodaeth,' ond cyn hir bydd megys y dywed Habbaccue, (ii. 14,)

Canys y ddaear a lenwir o wybodaeth gogoniant yr Arglwydd, fel y tôa y dyfroedd y môr.' Ac onid ydyw yr Ysgol Sabl othol yn un o'r moddion i ddwyn hyn yn mlaen. O'm rhan i, yr wyf yn tybied fod hyn yn ddigon i brofi fod vr Ysgol Sabbothol yn addoliad i Dduw, heb ymhelaethu llawer: bydd yno gann mawl, &c. Meddyliwn foldarllen ac ystyried Gair Duwgweddio, a chanu mawl, a dysgu egwyddorion crefydd i'r ieuange, yn wirioneddol addoliad. Llefwn oll am galon i addoli Duw mewn ysbryd a gwirionedd. Mae yn debyg nad oes neb yn meddwl fod s lleffu, a dysgu yr Egwyddor Gymraeg, &c., yn addoliad Dwyfol, er eu bod yn ei gyflawni ar y Sabboth: ac o'r tu arall, gobeithiwyf nad oes neb mór ragfarnll /d yn crhyn yr Ysgol Sabbothol ag y ceisia wadu fod dysgu un i ddarllen Gair Duw yn ei anghymhwyso i addoli Duw. Un tirion iawn oedd, ac ydyw Arglwydd y Sabboth. Yr oedd yn gofyn i'r Phariseaid, ' Pa ddyn o honoch, a chanddo un ddafad; ac os syrth hono mewn pwll ar y dydd Sabboth?' &c. Pa faint gwell gan hyny vdyw dyn na dafad? Dywedold Iesu Grist, 'Felly, rhydd yw gwneuthur yn dda ar y Sabbothau.' Onid oes cannoedd, ie, miloedd wedi carl eu codi o bwll anwybodaeth drwy yr Ysgol Sabbo:hol .--Y dyben wrth ddysgu yr egwyddor a'r sillaffu Cymraeg ydyw, yn unig, fel y dysgo ein cenedl Air Daw; ac nid oes un elw bydol yn cacl ci drafod mewn un wlad yn ein hiaith, nid oeshyd yn nod yn Nghymru ei hunan. Gallasai ef iachau y llaw wywedig y dydd o flaen y Sabboth, neu oedi hyd y dydd canlynol; ond ewyllysiodd y Sarctaidd wneuthur yn dda ar y dydd Sabboth, fel yr argyhoeddai efe y Phariseaid, a'u dull llythyrenol o gadw y Sabboth, ac er dangos i ninau y gallem, ac y dylem, ddysgu Gair Duw a'i ddarllen ar y Sabbothau. Ac os oes Phariscaid eto yn ein dyddiau ni, ar frys y caffont eu gwir ddychwelyd i lafurio yn siriol ar facs vr Ysgol Salibothol, a bydded ein prif ddyben wrth ddarllen, i ymgais am ddeall ac ystyried meddwl Duw; a thra y byddom yn gweithredu yn addas ar y dyben hwn, fod llais Arglwydd y Sabboth ar ein hol yn dywedyd, 'Rhydd yw gwneuthur yn dda ar y Sabbothau.' Ystyried v rhai sydd yn sibrwd a ydyw yr Ysgol Sabbothol yn Addoliad, 'Pa un ai cyn dechreu cid v Ysgolion Sathothol, ai yn awr, y mae y Sabboth yn cael ei halogi fwyaf?' Gadawer i ffeithiau ateb.

- Cafodd llawer leshåd trwy yr Yegol Sabbothol, sef en hyfforddi. Diar. xxii. 6.
- 2. Y mae ffydd yn cael ei rhoddi a'i meithrin ynddi. Rhuf. iv. 19, x. 17.
- 3. Y mac 'r Ysgol Sabbothol yn sefyll dros y Gwirionedd. Judas i. 3.

Digitized by Google

4. Dylem fod yn ddiolchgar am i ni gael bod ynidi. Math. xiii. 16, 17.

5. Y mae yno ffirf yr ymadroddion iachus. ? Tim. i. 13

Yn olaf, Hi ydyw yr Athrofa oreu yn y byd:

1. Y mae yn dysgu pwy yw gwir wrthd.hych aiddiad. 2. Pan y llewyrcho hi yn mblith y Paganiai 1, taffant eu delwau ymaith yn hollol an byth. 3. Y mae yn dysgu i beidio arfer enw Drw yn ofer. 4. Am sancteiddiad y Sabboth. Dyma un ochr o'n dalen curaidd.

Yo ail. Yn 5. Am ddyledswydd plant. 6. Na ladd. 7. Na wna odineb. 8. Na ladrata. 9. Na dlwg gam-dystiolaeth, &c. 10. Na chwen-

nych, &c.

O reol euraidd! Mór fawr yw cariad Duw -yn hyfforddi pawb, na wnelo neb niwed i feddiant, na bywyd, nac enw da eu gilydd; ac mad yw yn gwahardd ond yr hyn sydd ddrwg, nac yn erchi ond yr hyn sydd dda i ni. 'Felly yn wir y mae y ddeddf a'r gorchymyn yn sanctaidd, ac yn gyfiawn, ac yn dda.' Rhuf. vii. 12. Hefyd, dywedodd yr Arglwydd wrth Israel (yn Deat. vi. 7.) 'A hyshysa hwynt i'th blant,' &c., ar ymyl y ddalen, Hoga neu llym á hwynt i'th Hefyd, Ps. lxxviii. 5-9. 'Canys efe-a sicrhiodd dystiolaeth yn Jacob, ac a osododd gyfraith yn Israel, y rhai a orchymyno ld efe i'n tadan en dysgu i'w plant,' &c., a'r dyben mawr fel y gosodent eu gobaith ar Dduw, &c. Anwyl gyfeillion, pa le ar y dilaear y mae mwy o hyn nag sydd yn yr Ysgol Sabbothol! Diamheu genuf. po daethai Barnahas i ymweled a'r Ysgolion Sabbothol yn swydd Oneida, y buasai yn lliwen ganddo en gweled, megys yr aeth i An-Act. xi. 23. Ac y mae yn yr Ysgol S.bbothol (er yn drwsgl) ddweyd am Iesu Grist, meggs yn yr Act. xiii. 39. 'Trwy hwn v cvfiawnheir pob un sydd yn credu, &c. Rhuf. in. 23. Ac hefyl, bydd yn yr Ysgol Sabbothol ilant bychain (he') fedra siarad yn ber.Taith) va dywe:lyd yr adno i werthfawr hono a'i chyffelyb, ' Gwir yw y Gair, ac yn haeddu pob derbrniad, ddyfol Crist Iesu i'r byd i gallw pechaduriaid, &c. 1 Tim. i. 15. Beth a wyddom ni na ddyferodd tragywyddol fud i enaid llawer un bychan, gyda'r enw anwyl Crist Iesu, eneinnioz Daw, a'n Gwarelwr ninau rai colled g .--Cywilydd a berthyn i bawb a ddywedo air yn fach am yr Ysgol Sabbothol. Ac yn wir, y mac cywilydd arnaf fi heddyw am fod mor anffeddion gyda hi drwy fy oes. Byddel i bawb dde Tro gyda'r Achos gogoneddus ymu, rhug ofn v golynir gwaed y genedl ienninge oddiar ein dwylaw ni. Ezec. iii. 17-21. 'Mab dyn, mi a'th wnacthum di yn wyliedydd i dŷ Israel: am hyny, gwrandaw y gair o'm genau, a rhyboddia hwynt oddiwrthyf fi.' Onid gwyliedydd. ion ydyw yr ysgolfeistriaid, a phenau teuluoedd, a holl swyddogion Eglwys Dluw? (Darllenwch yr adnodau uchod a nodwyd) Na chysgwn fel rhai craill, eithr gwyliwn, a byddwn sobr. 1. Thes. v. 6.

Gwnaed yr Arglwydd ni oll yn fwy ffyddlon a doeth, fel y caffom fodd i roldi ein cyfrif i fyny yn llawen ac nid yn drist, ydyw taer ddymuniad un sydd yn aelod yn Ysgol Sabbothol Pen-ycaerau. Remsen.

Trenton.

IAGO AB OWAIN.

ADFYFYRIADAU BYRION AB Y PLWYDDYN A AETH HEIBIO.

MR. Golvaydu,—Fe ddichon mai nid cwbl abfuddiol i rai o ddarllenwyr y 'Cyfaill,' fyddai adolygu rhyw bethan mwyaf eu pwys, a gymmerasant le yn ystod y flwyddyn sydd yn awr wedi terfynu. Efallai y collai hyny awydd yn ambell un i ddyiolch i'r Duw a'i cadwodd, ac a'u diogelodd yn nghanol gwasgfeuon a pheryglon.

1. Daioni a thirion leb yr Arglwydd, sydd i'w weled mewn modd amlwg tuag at yr Americaniaid (ac yn neill-luol at genedl y Cymru yn eu plith) fel nas goddefodd i'n gelynion ruthro i mewn i'n gwlad, nag achos genyr ninau fyned allan i face y gwaed i'w cyfarfod; ac nid hyny va unig, oud cawsom fyw dan nawdd ac amddiffyniad cyfreithiau a swyddogion a'n diffynant ac a'n hannogant i addoli Duw yn ol rhyddid ein cydwybodau, ar y prydiau, ac yn y lleoedd, a ewyllysiem hyd yn hyn. Onid oes genym achos, fy nghydgenedl, yn niwedd y flwyddyn hon eto, i sylvi ar, ac ufyddhau i, gynghor yr Apostol Paul, yn 1 Tin. ii. 1-3: 'Cynghori yr ydwyf, am hyny, yn mlaen pob peth, fod ymbiliau, gweddiau, deisyfiadau, a thalu diolch dros bob dyn. Dros frenhinoedd, a phawb sydd mewn goruchafiaeth; fel y gallom ni fyw yn llonydd ac yn hedlychol, mewn pob duwioldeb a gonestrwydd: canys hyn sydd dda a chymeradwy ger bron Duw ein Ceidwad.'

2. Y mae teyrnasoedd wedi profi llawer o gyfnewidiadau y flwyddyn ddiweddaf. Y mae y chwildroadau a gymerasant le yn India, Twrci, a China, i'w rhestru yn inhlith pethau mawron y flwydlyn deunaw cant ac un a deugain. Onil yw Duw yn llywolraethu yn mrenhiniaeth dynion, ac onid yw calonau ymherawdwyr, brenhinoedd, a brenhinesau yn ei law ef! Mae y galanastra ar fywydau, a'r difrod ar feddiannan, a wnaed gan y Prydeiniaid yn ngororau China, ac yn neillduol yn Cantonprin hefyd y daliodd Pekin fawr heb grynu—yn bethau a barant i bob meddwl ystyriol waeddi 'Gwasgar y bobl sydl dda ganddynt ryfel.

Ond pwy a wyr nad trwy yr ymgyrch hwn yr agora Duw ddrws i'r Beibl i fyned i China fawr, lle y mae uwchlaw tri chan' mil o filoedd o drigolion, heb obaith ganddynt, ac heb Dduw yn y byd. Ac os felly, caiff miloedd o'r Chineaid achos i foliannu y Duw a drefnodd ymwared iddynt, sef rhyddid i ddynion ddarllen eu Beiblau, a phregethu yr Efengyl yn eu gwlad, heb na charchar, Chwil-lys, nac arteithglwyd i'w brawychu, hyd na byddo amser mwyach.

- 3. Hefyd, parhad yr ysbryd ffyrnig, uffernol, ac erlidigaethus hwnw o eiddo Brenhines greulon Madagascar, tuag at ei thlodion ddeiliaid Cjistionogol, yr holl ferthyru a fu yno ganddi hi, a'i mwrddwyr eigyddlyd, ar ganlynwyr yr Oen, nes gyru rhan o honynt ar ffó, fel petrus, i ymofyn ymwared yn Mhrydaim—amynedd yr Hwn sydd yn cymeryd yr ynysoedd i fyny fel brycheuyn, a'u holl drigolion fel defnyn o gelwrn, yn goddef y Jezebel felldigedig hono sydd yn un o ryfeddodau y flwyddyn deunaw cant ac un a dcugain.
- 4. Hefyd yr arwyddion o gymylau sydd yn codi ar orseddau y Bwystfil a'r Gau Brophwyd, yn nghyda darostyngiad Mehemet Ali gan arfau Prydain, er dal galluoedd Napoleon lawer o flynyddoedd, ydynt bethau nad chargofir mo honynt yn fuan.
- 5. Dyma y flwyddyn hefyd y danfonodd y Gymdeithas Genhadol Gymreig ei Chenhadwr cyntaf allan, (sef y Parch. Thomas Jones,) i Fryniau Kassia. Tebyg y bydd cofio parchus gan y Kassiaid cadwedig, yn y nefoedd, am y flwyddyn deunaw cant ac un a deugain.
- 6. Ymwelwyd ag Unol Daleithau America gan Angeu mewn modd tra rhyfodd. Y 4ydd e Ebrill diweddaf, amddifadwyd hwynt o'u dewisol Lywydd, Wm. H. Harrison. Pa flwyddyn o'r blaen y bu y fath beth yn mhalas Washington, ac y cymerwyd un o'n Llywyddion ymaith mór ebrwydd, heb fod yn ei swydd ond un mis? Tebyg y bydd Wm. H. Harrison mewu côf parchus yn mynwesau ei bleidwyr lluosog, nes y byddo i Frenhin y Dychryniadau eu hyspeilio o ddefuydd eu synhwyrau, ac o ysgogiadau eu bywydau. Mewn canlyniad i'w farwolaeth ef, disgynodd y swydd o Lywyddu y Taleithau Unedig ar John Tyler. Nid peth bychan ydyw cael Llywydd eto, o'r un ysbryd tyner, eto dewr-yr un galon dosturiol, eto gwrol. Yr un ymddygiad serehus fyddo yn Tyler ag ydoedd yn y rhai a fu o'i flaen. Boed i ni ddymuno i'n tirion Lywydd, amser llwyddiannus, cynghorwyr ffyddlon, a phleidwyr ufydd galon. Ceidwad dyn a gadwo ein Llywydd a'n gwlad.-Pethan pwysig o'r fath yma a gofrestrwyd ar lyfrau ein gwladwriaeth y flwyddyn ddiwedd-

7. Ymwelwyd â llawer o deuluoedd trwy weinidogaeth Angeu. Pa sawl gwr cariadus a gymerwyd o fynwes ei wraig, a'i blant? Pa sawl gwraig serchus a ysgarwyd oddiwrth ei phriod a'i phlant? Pa gynnifer o blant mynwesol a ddygodd Angeu oddiwrth eu rhieni i dy eu hir gartref? A pha gynnifer o deuluoedd cysurus a rwygwyd, ac a ysgarwyd fel yma y ffwyddyn ddiweddaf? O deuluoedd dedwydd, ystyriwch nad yw eich undeb ond brau ac ansier? Ymofynwch am gael eich uno â'ch gilydd mewn undeb nas gall angeu ei dori.

Symudwyd miloedd i Dragywyddoldeb y flwyddyn ddiweddaf-o dduwiolion ac annuwiolion. Hefyd, pa sawl mynwent sydd lawnach o feddau yn awr nag oedd flwyddyn yn ol? Pa faint o eglwysi, yn Nghymru ac America, sydd yn galaru wrth weled yn eisiau y Gweinidogion a arferent lenwi eu hareithleoedd, a chyrchu i'w Cymanfaoedd? Pa le y mae y ffyddlon frawd, Robert Meredydd-a'r call, y medrus, a'r enwog was hwnw i Grist, John Owens? Mae yr ateb yn barod gan laweroedd gyda chalonau trymion, ac efallai, ruddiau gwlybion, buont feirw. 'Pa le y mae yr enwog John Elias? Aeth at Arglwydd Dduw Elias i orphwys oddiwrth ei lafur yn ei ran! Llafur diludded, ymdrechiadau selog a bywiog, yr enwogion hyn, o barthed Cymdeithasau Haelionus, dyngarawl a duwiol, yn nghyda'u cymeriad cy-ffredinol, anrhydeddus, a arddelwa barch hiroesol. a galar gwirioneddol yn nghalonau lluoedd o bobl o bob graddau. Pa sawl brawd a chwaer dduwiol a defnyddiol, sydd wedi gadael eu lle yn eglwys Dduw ar y ddaear, a'u cyfeillion duwiol yn edrych gyda deigrau, ar y manau y byddent arferol o eistedd yn yr addoliad, ac yn cwyno eu colled yn y rhanau hyny o'r gwaith a ddygent yn inlaen gyda sel a gwresowgrwydd ysbryd! O'r to arall, Och! och! pa sawl enaid sydd yn y fflamiau heddyw, ag oedd flwyddyn i heddyw yn ymddigrifo mewn pechod, ac yn gorfoleddu mewn annuwioldeb! O! annuwiolion, ac yn onwedig ieuengetyd cenedl y Cymry yn America, cofiwch fod diwedd chwerw i'ch holl oferedd! 'Gwna yn llawen wr ieuangc, yn nyddiau dy ieuengctyd; a rhodia yn ffordd dy galon, ac yn ngolwg dy lygaid; ond gwybydd y geilw Duw di i'r Farn am hyn oll.'

Gristionogion! Dyma un flwyddyn yn rhagor wedi myned heibio! Pa faint a clwaist ynddi? Mae 'th Iachawdwriaeth yn nes heddyw na phan gredaist. A yw dy gynnydd yn eglur i bawb, yn enwedigol mewn profiad o bethau ysbrydo!? Gochel, Gristion, rhag aros yn yr un mân. Edrych yn ol i ddechreu y flwyddyn. Meddwl beth a wnaethost droe Dduw a'i Achos! A allasit ti ddim gwnenthus

Digitized by Google

rhagor nag a wnaethost or taenu yr Efengyl dros y byd, a lledu teyrnas Mab Duw!

Bechadur! dyma flwyddyn i tithau wedi myned heibio! Pa fodd y treuliaist ti hi? A elli di edrych yn ol i'w dechreu, ac adolygu dy ymdygiadau trwyddi, heb gywilyddio! Pa faint e elw a ddygodd dy bechod i ti y flwyddyn ddiweddaf! A elli di gyfrif yn sobr, yn awr ar ddiwedd y flwyddyn, dy fod wedi cael un budd yn dy bechod, dy ffolineb, a'th ynfydrwydd! Os nad ydwyt, y mae yn llawn bryd i ti adael anawioldeb, ac annuwiolion hefyd. Gadawed y drygionus ei ffordd, a'r gwr anwir ei feddyliaz, a dychweled at yr Arglwydd, ac efo a gymer drugaredd amo, ac at ein Duw ni, o blegid efe a arbed yn helaeth.'

Wrth adolygu y flwyddyn ddiweddaf, yn ei breintiau lluosog, a'i thrugareddau llwythog, oni elwir arnom i ymostwng ger bron Duw, gyda chalonau dyiolehgar, am ei ddaioni helaeth i ni feibion dynion? 'Coroni y mae y flwyddyn â'i ddaioni.' Beth y'm ninau yn ei wneyd! ai gwastra Ti daioni y flwyddyn mewn oferodd, gwased i, ac anniwiol lob, heb ystyried mai o law Daw yr ydym yn dorbyn ein rholdion, a'n bol yn gyfrifol iddo am y defnyd i neu y camddefnydd. a wnawn o honynt! Help i arfer y byd hwn heb ei gam-arfer.

Steuben, Ion. 1, 1811. J. S. WILLIAMS.

BHAGFYFYBIADAU

Ar y Flwyidyn sydd yn dothreu.

Tan thebygol genyf, Barchedig Olygydd, fod llawer o ymholi yn mhlith darllenwyr y Cyfaill, ac eraill, pa fod i y try pethau allan y flwyddyn sy'n awr yn dechrou? Llawor rhagolygiad yn cael ei gymeryd ar wahanol dymhorau y flwyddyn—ei dygwyddiadau, a'i goruchwyliaethau. Yr ienengetyd, o bosibl, yn mod iwl sefydlu ou hanain yn y byd, eraill am gyrhaeld helaethach mwynhâl o hono; rhai yn myfyrio yn sŷn pa fold i fag i'r plant, a chadw y toulu i fyny yn gysurus, arloesi y ffarm, a thalu am dani, lleddaenu y fasgnach, a llwyddo yn y byd; a rhai, mae yn debyg, heb gymaint a meddwl na dweyd 'Os yr Arglwydd a'i mŷn, ac os byddwn byw,' ond, 'A wnawn hyn neu hyny.'

Yr wyt ti, o bosibl, yn dechreu y flwyddyn mewn iechyd da, gyda'th deu'u yn gysurus. Medlylia y gall fod llawer cystudd chwerw, ac efallai angeu ei hun, yn dy aros cyn ei diwedd. Dichon dy fod yn meddwl am dy gymydogion, ac yn barod i ddweyd y 'Dylent drefnu eu teulueeid, gan [meddi di] fod arwyddion amlwg eu bod yn dechreu eu blwyddyn ddiweddaf.' Efallai dy fod tithau! Yr wyt yn barnu ei bed

yn bryd i ereill ymofyn am grefydd a duwioldeb, gan dy fod yn meddwl eu bod yn awr yn dochreu blwyddyn na welant ei diwedd. Efallai dy fod dithau! Cofia nad yw dy iechyd, dy wychder, na'th gryfder, yn rhoddi un sicrwydd i ti o dy hoodl. 'Yn nghanol ein bywyd yr ydym yn angeu!'

Yr wyt ti yn dechreu y flwyddyn efallai gyda chrefydd Mab Duw—yn ei Eglwys—a ddiweddi di hi yn y byd! A gaiff pechod fyned a thi o'r byd! Gwylia, Gristion, y mae y diafol fel llew rhuadwy, yn rhodio oddiamgylch, gan geisio y neb a allo lyngeu.

Gymry haw'ldgar yn yr America! wrth ddechreu blwyddyn newydd, meddyliwch am ryw fesurau newy dion i helaethu teyrnas y Brenhin Iesu! Chwi sydd ar ei enw, arferwch ddiwydrwydd newydd yn ei waith, a hywiogrwydd newydd yn ei winllan. O! Gristion marwaidd, difywyd, a diffrwyth, meddwl! Efallai fod y Gwinllanydd nefol yn eiriol drosot y fyngd yma, 'Gad ef y flwyddyn hon, a dim ond y flwyddyn hon!' Hefyd, y mae pob peth yn galw am dy ymroddiadau mwyaf ewyllysgar a gw rfoldol: 'Deffro di, yr hwn wyt yn cysgu, a chyfod oddiwrth y meirw, a Christ a oleua i ti.'

Tebygol fod rhai o'm cydgenedl wedi cefnu ar Eglwys Dduw. Wrthgilwyr! pa le yr ydych chwi yn dechreu eich blwyddyn newydd? ai yn y wlad boll! Ai ynn yr ydych ehwi yn meddwl aros i wasgaru eich da a byw yn afradlon? A ydych chwi yn meddwl treulio blwyddyn eto gyda'r moch a'r cibau, sef yn eich gwrthgiliad? Y mae galwad arnoch heddyw i droi eich gwyneb yn ol. Cofiwch mai cyflwr ofnadwy ydyw gwrthgiliad. Fe ddichon cich bod wedi dechreu y flwyddyn ddiweddaf o'ch bywyd. Pa fodd y gwynebwch Dduw yn eich gwrthgiliad?

Bechadur anystyriol! yr wyt ti wedi dy arbed i ddechreu blwyddyn newydd eto! A wyt ti yn meddwl treulio hon—gyda'r lleill—mewn pechod? Mae yn bosibl i ti golli rhai o dy gyfoillion anystyriol y flwyddyn ddiweddaf; a dichon, yn cu hanystyriaeth, iddynt gael eu gwysio i'r Farn, ac oddiyno iddynt gael eu gwysio i'r Farn, ac oddiyno iddynt gael eu gyru i Uffern; a'u bod yn awr yn ofni y deui di yno atynt i chwanegu eu poenau! O! enaid, ystyria yn ddifrifol, mai o flwyddyn i flwyddyn y daw'r olaf. A thruenus myned i Uffern o wlad Efengyl, i le heb un drugaredd o fyd sydd yn llawn trugareddau.

Iuengctyd siriol, (swydd Oneida yn benaf,) pa le yr ydych chwi yn dechreu y flwyddyn deunaw cant a dwy a deugain, ai yn y difyrwch, y reidio, y dïota, a'r dawnsio, a phob cyfeddach! Yn wit, efallai eich bod yn dechreu eich blwyddyn ddiweddaf. Yr oedd llawer flwyddyn i 'n awr mór iach, mór ieuange, mór hardd, ac mór heinyf a chwithan-maent yn y bedd heddyw! O fewn y flwyddyn hon, ofallai, y byddwch chwithau, rai o honoch feirw.

Pa faint sydd yn dechreu y flwyddyn hon yn Nhragywyddoldeb! Buont hwy, fel ninau, yn dechreu llawer blwyddyn yma ar y ddagar, ac yn eu trenlio fel chwodl! ond y maent yn dechreu blwyddyn heddyw na ddaw diwedd byth arni! Nid à hi byth yn hen, ac ni ddaw un ar ei hol. Tragywyddoldeb! Tragywyddoldeb!! ynddo y byddwn ninau cyn hir.

Gyda chael blwyddyn newydd, rhodded Duw galonau newyddion i filoedd. Heb hyn, ni threulir dim o'r flwyddyn yma, os ceir byw, yn

Terfynaf yn awr, gan ddymuno bod y flwyddyn newydd hon, yn flwyddyn newydd mewn gwirionedd i lawer o Gymry America. Dechreu byw o'r newydd y byddo dynion eleni-sef byw yn dduwiol, yn hyfiawn, ac yn sobr, yn y byd sydd yr awr hon,

Yw dymuniad eich ewyllysiwr da, JOHN S. WILLIAMS.

Steuben, Ionawr 1af, 1842.

DYWEDIADAU CYNNWYSFAWR.

MR. Golygydd,—Os bernwch yr hen ddywediadau isod, o ciddo R. W. D., Mon, yn deilwng o'u cyhoeddi yn cich Cyhoeddiad gwerthfawr, wele hwynt at cich gwasanaeth. R-n. R→S.

RHAID i'r pregethwr bregethu i'r byd dros Dluw, a thros Dluw ddyoddef dirmyg gan y byd.

Heresi yn ngolwg y byd fyddai i'r pregethwr ymwrthod âg ysbryd ac arferion y byd; ond dylai yr ysbryd a'r arferion hyny fod yn heresi yn ci olwg ef.

Os cred fy nghyfaill holl air Duw heb amheu yn ei galon; yna holl Air Duw a gynnal ei ga-Ion yntau yn ddiamheuaeth.

Gwerthfawr iawn i'm cyfaill yw cael pregethu Efengyl y Tangnefedd; ond mwy gwerthfawr iddo fydd cael profi Tangnefedd yr Efengyl.

Os gwel fy nghyfaill fod ganddo addewid o gael nefoedd yn niwedd ei daith, efe a ymfoddlona dan yr holl groesau a'i cyfarfyddo ar hyd ei daith.

Gocheled fy nghyfaill i Dalilah gael gafael ar ei wallt; canys yna y Philistiaid a gant afael ar ci lygaid cf.

Os bydd i'm cyfaill, megys Saul, arbed Agag y gelyn, bydd i Dafydd ddwyn ei waywffon oddiarno yn nghanol ci gyfeillion.

Bydd calon lawn o rás yn fil gwell i'm cyfaill na phan llawn o wybodaeth.

Os bydd gan fynghlyfaill sicrwydd am fywyd diddiwedd, ni waeth iddo pa bryd y bydd diwedd ar ei fywyd.

Ni bydd yn ddim mwy o drafferth i Dduw droi fy nghyfaill i'r pridd, nag oedd iddo ei wneuthur ef o'r pridd.

Rhaid i'm cyfaill fod wedi dyfod o'r Aifft trwy Moses, cyn y del i Ganaan trwy Joshua.

Dichon Duw orchfygu holl clynion fy nghyfaill, heb gynnorthwy ei law ef; ond ni ddichon iddo ef gymaint ag amddiffyn ei hun heb gynnorthwy llaw Duw.

Dichon Duw wrando gweddi fy nghyfaill cyn gofyn o hono; ond ni all fy nghyfaill fendithio Duw cyn cael o hono ei fendithio gan Dduw.

Fe wna fy nghyfaill fwy gyda chrefydd trwy ffydd, nag a wna efe â'i ddwylaw; mwy trwy ddagrau, na thrwy chwys; a mwy trwy weddio na thrwy weithio.

Byddai mór hawdd i'm cyfaill weled heb Lygaid, clywed heb glustiau, cerdded heb draed, byw heb fywyd, a byw yn grefyddol heb weddio.

Os hydd i'm cyfaill adael rhy fychan o'r Sabboth i fod yn ei feddiant drwy yr wythnos, bydd gormod o'r wythnos yn ei feddwl ar y Sabboth.

Madleuaeth, &c.

CYFFES FFYDD Y METHODISTIAID CALFINAIDD.

Ateb i ofyniad 'Un o BLANT GELLI IFOR,' cyf. iv., tu dal. 273.

MR. GOLVGYDD,-Yn eich rhifyn am fis Medi gwelais Ofynia lau oddiwrth Un o Blant Gelli Ifor, y rhai, er nas gallaf en hateb i foddlonrwydd efallai, eto nis carwn iddynt fod yn ddisylw. Yn un peth, nis gallaf gymeradwyo gwaith 'Un o Blant,' &c., yn tudogi i'r Cynnulleidfaolion, yr hyn a glywodd, ond gan un o'u greeinidogion. Nid wvf yn dywcyd na chlywodd efe fel y mao yn cyhoeddi, efallai iddo glywed; ond gallaf finau dystio fy mod wedi gwrandaw ar lawer o weinidogion cyfrifol y Cynnulleidfaolion, ac na chlywais i yr un o honynt yn son orioed am Gyffes Ffydd y Methodistiaid, nac yn dyweyddim am danynt ond mewn modd parchus. O blegid hyny yr wyf yn beio Un o Blant, &c., am briodoli i'r Cynnulleidfaolion yr hyn na chlywodd ond gan un o'u gweinidogion. Clywyd llawer o bethan gan un neu vehwanego Weinidogion v Methodistiaid, na fuaswn yn cymeryd llawer am briodoli y dywediadau iddynt hwy fel corff, efelly ni ddylid priodoli dywediad un o'u gweinidogion i enwad y Cynnulleidfaolion yn gyffredinol. Moddyliwyf fod y cyffredinolrwydd o'r Cynnulleidfaolion yn hollol wahanol i'r un hwnw, na chymerent lawer a difrio unrhyw enwad o'r areithle nac mewn un lle arall, 'nid felly y dysgasaut Grist.

Mewn per hynas i'r Gofyniadau.

1. A ydyw y rhai a elwir yn Galfiniaid yn amean a dilyn John Calfin yn inhellach nag yr oedd efe yn dilyn Crist a'r Gwinonedd.'

ATEB. Nis gwn. Ni feddyliais erioed eu bod, ac ni chlywais neb yn dywedyd cu bod. y mae yn debyg eu bod yn amcanu ei ddilyn mewn ruww vstyt yn wahanol i berson arall onide nis galwent eu hunzin yn Drefnyddion Ca'finiaidd.

2. Onid ocs gan yr Eglwysi Cynnulleidfaol byngciau a rheolau ysgrifenedig yn cu Cyfainmodau Eglwysig iddou dilyn! Os oes, onid ydydynt yn anghysson a hwy eu hunain wrth foio

eraill am v cyfryw beth!

Ni fedraf ddywcyd am Eglwysi y ATEB. Cynnulle:dfaolion yn gyffredinol, ond meddylinyf foil ganddynt oll reolau ysgrifenedig geda golwg ar Athrawiaeth a Dysgyblaeth, a gwn fod galwad, lle v clywais, i'r gweinidog diarilen ei Grei ar goedd y Gynnulleidfa cyn ci wikio, ac mai ar ol clywed ci gyffes neu gyberldiad o'i gred, neu ei ffydd, yr oedd y Gynpulleidfa yn rhoddi galwad iddo, fel gweinidog

Helvd nid yw fod y Gyffes yn ysgrifenedig neu yn argraffedig yn gwneuthur dim gwahaniaeth, mae ei bod yn y naill ffordd neu y llall, yn cyfaddef yr anghenreidrwydd am dani. Felly, os oes rhai o'r cynnulleidfaolion yn beio craill am Gyffes Flidd, mae yn dd.au eu bod yn anghysson a hwy eu hunain, ond ni chlywais i neb o honynt yn beio.

· 3. Ai cyffes ffydd ydyw y Beibl i ddysgybl-

ion Crist, a dun arall ond hyny!

Nid wyf yn deall fod y Beibl yn gyffes ffydd eb. Y mae yn sylfaen ac yn rheol ffydd, ond i neb. A'r genau y Cyffesir, medd y Beibl. nid Cyffes. Mac rhai nad ydvut yn cyfiesu ond a'u genau yn unig, mae eraill yn cyffesu a'u llaw mewn ysgrifen neu argraff. O'in rhan i yr wyf yn foddlon cyffesu yr un peth mewn argraff, os etyb ddyben,

ag a gyffeswyf â'm genau.
4. A ydyw yn beth rhesymol, ai nid ydyw clywed dynion call a synhwyrol yn galw y Beibl

yn gyffes cu ffydd!'

ATES. Nid ydyw oblegid,

laf, fel y crybwyllwyd eisocs, nid cyffes ffydd ond sylfaen a rheol ffydd ydyw y Beibl. Beibl yw y sylfaen, yr oruwchadeiladaeth ydyw y gyffes. Yn y Beibl y ceir y tystiolaethau oddi ar ba rai y ffurfir cred neu ffydd am Dduw, ai drein &c., ac ar ol ffurfio ei gred, dyledswydd pawb yw ci chyffesu cr gogoniant Duw, a lleshad en cyd-ddynion.

2. Cyffes ffydd ydyw y bregeth. Y gweinidog yn cyffesu neu yn cyhoeddi ei gred am wahanol byngciau y Dadguddiad Dwyfol, o ganlyniad ni ddylai neb ddyweyd mai y Beibl ydyw ei Gyffes Ffydd, heb ar yr un pryd gyfyngu ei hunan at ciriau y Beibl, a dim ond hyny, wrth bregethu neu ddangos ei feddwl ar unrhyw bwngc. Can gynted ag y dywedo air dros ben yr Ysgrythyr iddei hesbonio, &c., mae yn euog o gyhoeddi Cyffes o'i Ffydd personol.

3. Mae cynnifer o ddynion, o gynnifer o wahanol farnau, yn cyhoeddi mai y Beibl sydd ganddynt yn ei gredu, fel nas gwn beth ydyw barn

y gweinidog heb glywed ei gyffes ef yn bersonol, pa todd y mae yn deall y Beibl. Dywed yr Atheist a'r Deist, mai tystiolaethau y Beibl yw eu seiliau i beidio a chredu y Beibl. Dywed yr Undodad mai tystiolaethau y Bobl sydd yn peri iddo wadu Duwcod Crist. Dywed yr Umfersaliad, mai tystiolaethau y Beibl sydd ganddo ef yn en cyhoeddi. A chlywais hyd yn nod y Mormoniad yn cyfeirio at dystiolaethau y Beibl, i broti fod Beibl ychwanegol yn addawed-Yr un modd geliid enwi lluocdd eraili, ond gwasanaetha hyna i ddangos fod yn angenrheidiol cael Cyfles Ffydd o ryw fath gan bawb, cyn y gellir gwybod pa beth y mae yn ei gredu; a llawer mwy diogel a chysurus i'r aelodau fydd fod y Gytfes hyno yn argraffedig neu yn ysgrifendig o leiaf.

4. Y bydd pob un wrth gollfarnu Cyffes neu gred publ craill, ar yr un pryd, yn yr un bregcth yn cadarnhau rhyw gred o'i eiddo ei hun. Ac y mae 'n amlwg mae y dyben wrth gollfarnu golygiadau rhai eraill fydd cadarnhau ei olygiadau ei hun. Yr hyn fydd yn peri i mi bob amser ei ddrwg-dybio o amcanu llusgo ryw beth newydd a dycithr o'i eiddo ei hun i mewn-ac fel y caffo hwnw esmwythach derbyniad-pan y gwaedda, 'Y Beibl yw Cyffes fy Ffydd i.'

Wedi darllen a chwilio yehydig ar yr Ysgrythyrau, ffurfiais farn ar ei amrywiol byngeiau, yrhon yw fy ffydd. Yr wyf yn foddlon cyhoeddi y ffydd hon mewn unrhyw ffordd weddus, ac nid wyf yn foddlon bod mewn undeb ag unrhyw eglwys na gweinidog ond a fyddo o gyffelyb ffydd neu gred, ac yn ddigon gonest i gyhoeddi ei gred mewn dull amlwg a diamheuawl; ac nis gwn pa fodd y geill neb arall fod yn foddlon mwy na nnau.

Breinnlén rhyddid gwirioneddol gweinidog ac aclodau ydyw Cyfles Ffydd, ac nid oes dim gwir ryddid heb hyny, oblegid mewn amddifadrwydd o Gyffes Ffydd, gellir galw y naill neu y llall i gyfrif nis gwyddant am ba beth, a'i dysgyblu am wadu yr hyn ni ddarfu iddynt crioed ei gyffesu. Ydwyf yr ciddoch,

GLAN AERON.

SYLW AR ATEB YSGOLHAIG. (Cyf. IV., tu dal. 273.)

Ystyried Ysgolheigddyn Pa reol mae yn ddilyn, Wrth gynnyg son am gwrw dû, A gyru hwn i gerwyn.

Nid vdocdd ei holl ddwndwr, -Go isel fel ymgeisiwr,-Yn rho'i boddlonrwydd mewn llwydd llôn, Wiw foddion i Ryfyddwr.

Edryched dros y cyfan, A gweled mewn modd gwiwlan, Fod dwy i lanw yn ddiball, A'r llall i ollwng allan.

GWILTH FARDD.

CWYMP ANGHRIST.

Ateb i ofyniad Thos. P. Hughes, cyf. iv., tu dal. 210.

MR. GOLYGYDD,-Pan ddaoth eich Rhifvn am fis Hydref i'm llaw, canfyddais nad oedd neb wedi ateb Gofyniadau T. P. Hughes, ar Esa. xxxiv. 5. Oblegid hyny, tueddwyd fy meddwl i gynnyg yr hyn a ganlyn iddo fel atebiad, os ydyw yn ateb cywir, da, onide, ymddangoed gwell.

Y gofyniad cyntaf yw, 'Pa gyfreithiau yn betaf fydd yn cael eu troseddu!' Cynnygiaf Cynnygiaf yn y lle cyntaf, roddi oglurhâd ar ystyr llythyrenoly geiriau, sef iddynt gael ou llefaru wrth genedi Israel, pan yn nglyn â'u heilunod, a thrwy hyny yn troseddu cyfraith yr Arglwydd, sef y ddeddf foesol, yr hon a roddodd efe i ni yn rheol i fyw wrthi—yr hon sydd yn ein dysgu addoli yr Arglwydd â'n holl galon ac â'n holl

Yr ail ofyniad yw, ' Pa ddeddfau fydd yn cael Diamheu genyf mai y ddeddf seremoniol a feddylir, yr hon a roddodd yr Arglwydd iddynt yn rheol i'w addoli, hyd ddyfodiad Crist yn y cnawd; ond newidiasant hon am dra-

ddodiadau dynion fel y sylwa Crist yn y 15fed benud o Matthew

Y 3ydd gofyniad yw, 'Yn mha ddull neu ystyr y bydd y Cyfammod Tragywyddol yn cael ei ddyddimiad.' Wrth y Cyfainmod Tragywyddol y deallir y cyfammod a wnaeth Duw ag Abraham, a adnewyddwyd wodi hyny a chenodl Israel ar Sinai, sef, y byddai of yn Dduw iddynt

ac i'w had yn dragywyddol

Ond gan y cyfeiria T. P. Hughes at yr amsor dyfodol, fy marn yw. mai wrth y cyfreithiau tydd yn cael eu troseddu, yn benaf y golygir y gyfraith focsol, yr hon y bydd dynion yn warthus yn ei throseddu, megys y sylwa yr Apostol, 'Y bydd dynion a'u serch arnynt eu hunain, yn feilchion, yn ymffrostwyr, yn gablwyr, yn dra-haus.' Yn y cyffawniad o'r pechodau uchod, y mae yn ddiau y bydd cyfraith yr Arglwydd yn cael ei sathru dan draed, a'i thori gan ddynion.

Wrth y deddfau fydd yn cael eu newid, y deallir yn benaf, fe ddichon, y rheol a roddodd yr Arglwydd i ni i'w addoli a'i wasanaethu, (yn enwedig yn ei Dy.) Bydd dynion, wrth bob tebygolrwydd, ychydig amser o flaen cwymp Babilon fawr, yn ei newid, trwy ddysgu traddodiadau dynion, yn nghydag athrawiaethau cyfeiliornus, hob un sail iddynt yn y Gwirionedd; fel y mae yr Apostol yn sylwi ar y mater, 'A chanddynt rith duwioldeb,' inedd efe, 'cithr wodi gwadu ei grym hi;' a diamheu genyf y bydd hyny yn addfedu y byd i ddinystr: yn benaf, fe delichon rhyfel fawr Amnagedon, trwy yr hon y caiff Anghrist, yn nghyda holl gyfeiliornadau y byd, eu darostwng i raddau helaeth, os nid yn hollol

Wrth y Cyfammod fydd yn cael ei ddyddimu, fe ddichon yn benaf y deallir y Cyfammod Tra-gywyddol o ras. Bydd yn cael ei ddyddimu ar y golygiad canlynol, sef fod yr Arglwydd yn aml yn ei Air, yn llefaru am ddynion yn ol yr hyn y byddont yn eu dangos eu hunain gerbron dypion, ac nid yn ol yr hyn ydynt mewn gwiredd. Felly yma, y mae ganddynt rith duwiolden: y mae rhith o Gyfammod rhyngddynt a

Duw-ond pan ddel dydd y prawf, dangosir yn amlwg na bu undeb rhyngddynt ag ef erioed, ac na dderbyniasant erioed o'r bendithion sydd drysoredig yn y Cyfammod, ac o herwydd hyny y bydd eu tŷ yn syrthio fel gwê y pryf gopyn, pan y delo yr Arglwydd i ymweled â'r rhai sydd yn ceulo ar eu sorod.

America.

CYMRO GWYLLT.

Y SER YN SYRTHIO.

Ateb i ofyniad 'LLINOS GLAN ORIO,' cyf. iv., tu dal, 210.

Mr. Golvgypp,-Mae y naill beth a'r llall wedi cyfyngu ar fy amser yn ddiweddar fel nad ellais daflu fy hatling i'ch drysorfa mor gyson ag arferol. Wrih edrych dros rhifynau yn ol ccfais fod rhai gofyniadau heb en hatteb, yr hyn nid wyf yn ei garu, ac hyd y gallwyf cewch fy nghvmorth eiddil i na fyddont felly lawer yn hwy. Yn eu plith gwelsis un o eiddo Llinos Glan Ohio yn gofyn 'eglurhad ar yr ymddungosiad yn yr awyr a welir rai gweithiau megys pe byddai y ser yn syrthio.'

ATRB. Yr enw wrth ba un yr adnabyddir yr ymddangosiadau crybwylledig yw Goruchion, yn Seesonneg, Meteors. Cyfunsoddir hwynt o dan awyrol neu drydaniaeth (electricity), ac y maent o'r un natur a mellt. Anaml os byth y maent yn Barna yr enwog Herechell. effcithio niweid. fod cylch neu cylchoedd o'r cyrff hyn yn troi oddiamgylch yr haul, pa rai a gyngroesir (intersect) gan y byd yn ei gylchdro flynyddol, yr hyn a achosa lawer inwn o'r ymddangosiadau uchod.

Craig-y-Foelallt.

Hance Du.

GOFYNIADAU, &c.

BARCH. OLYGYDD, - Dymunwyf arnoch chwi, neu rai o'ch gohebwyr, roddi agoriad helaeth, mewn ffordd o holiad ac atebiad, ar y gair Gras, a'i gynnwysiad, yn nghyda sicrwydd parhad diammodol y Saint mewn Gras.

R-n.

R---S.

'CYDSTAD A'R ANGYLION.'

Mr. Golvoydd, -- Erfyniwyf le yn cich Misolyn goleulawn i'r hyn a ganlyn: -- Gan mai offeryn i daenu golenni a gwybodaeth ydyweich Cyhoeddiad, a bod amcan eich gohebwyr i leshau (feddyliwyf) eu cydgenedl, deisyfaf finau ar ryw un, ag sydd yn credu y pwngc a ganlyn, roddi eglurhad arno trwy gyfrwng y 'Cyfaill,' sef, 'Foi y Saint ymadawedig, eto heb ymadaw å'r byd hwn, ond eu bod yn cael eu troi, a'u gwneyd yn gwbl gydstad â'r angylion, i warchod ac i wasanaethu y Saint yma yn y byd.'

CYMRO BACH.

Mr. Golygydd,-Gan mai goleuo y tywyll, a chyfarwyddo yr anwybodus, yw dyben cich Misolyn, dymunaf arnoch roddi lle i'r gofyniadcanlynol yn eich 'Cyfaill' clodwiw:-

DELW DUW.

A ydyw delw Daw, neu a ellir canfod si

ddelw, mewn rhyw fodd neu gilydd, ar ddyn dan y cwymp, hyd pan ei hadnewyddir gan yr Ysbryd Glan! Os gellir, dymunwn yn fawr gael gwybod pa fodd y mae i'w chanfod.

Y PECHOD CYNTAF.

Pa un ai yn ngogwyddiad yr ewyllys at ffrwyth y Pren gwaharddedig, neu yn y weithred o'i fwyta, y daeth pechod i mewn gyntaf i blith dynoliaeth?

Atebiad buan i'r gofyniadau uchod a foddhai yn fawr eich cysson ddarllenydd,

Glan Afon Bydog. T. AP ISAAC.

ESA. XLVI. 10, a 2 PEDE III. 9.

Mr. Golffeld,—Dymunaf arnoch chwi neu rywun o'ch gohebwyr deallus, gyssoni yr adnodau canlynol, sef Esa. xlvi. 10, lle y dywedir, 'Fy nghynghor a saif, a'm holl ewyllys a wnaf,' a'r 2 Pedr iii. 9, lle y dywedir nad yw yr Ar-

glwydd 'yn ewyllysio bod neb yn golledig, ond dyfod o bawb i edifeirwch.' Atebiad buan a foddlonai yn fawr eich cysson ddarllenydd, Ngophitus.

YR APOSTOL PAUL.

Gwelwch yn adda's ofyn trwy gyfrwng ein 'Cyfaill o'r Hen Wlad' i'r Ysgolion Sabbothol yn Swydd Oneida,—yn 1. Chwilio am y pethau hynod oedd yn mywyd yr Apostol Pauf, o ddydd ei drôedigaeth hyd ddiwedd ei oes; ac yn 2. I ba bethau yn ei fywyd ef y dylai pregethwyr yr oes hon debygu.

BACHGEN Y FELIN WETH YE AFON DOU.

DEUT. XIV. 26.

Dymunaf ar rai o gyfeillion Dirwest roddi esboniad býr a synhwyrlawn ar y rhan hono o'r Gair sydd yn Deut. xiv. 26.

N-t. RICHARD W. MORGAN.

peroriaeth.

PAROICIA.* M. N. 7, 7, 6. 5, 5, 7.

^{*} Hen gyfansoddiad yw y Beroriaeth hon, eto carwn yn fawr iddi gael ymddangos yn y ' Cyfaill,' os bernwch hi yn ROBERT R. ROBERTS, Remedia.

CTF. V.

BARDDONIAETH.

CYFLWR TRAGYWYDDOL YR ENAID.

. "Lle nid yw eu pryf hwynt yn marw, na'u tân yn diffodd."

(Cyfieithiad.)

Tyr'd, f' euaid, gwel dy annherfynol loes,
Os gwrthod weci iachineb pur y Grocs,
Mewn braw, am oes anfeidrol rhaid it' fod,
Heb byth, byth, byth, ddim terfyn iddi'n bod!
Yn anobeithol mewn antethiau dir,
Dros flwyddau rif gronynau awyr glir;
Pan ballo hyn, bydd cymaint eto'n stôr,
A rhif mân dywod tracth yr cang fôr;
Pan 'hedo'r rhai'n, bydd cymaint 'n ol o'r hynt,
A dail y coed, (rhai chwelir gan y gwynt;)
Pan ddarfo'r rhai'n, bydd cymaint eto i dd'od,
Ag sydd o wlith a glaswellt is y rhôd;
Pan ballo hyn, bydd miloedd môr ddiri',
Ag o eiliadau yn yr hyn a fu!
Alsethus flwyddau! Pan y'u treulir hwy,
A'u lluosogi â myrddiynau mwy,
Nes boddi'r deall. Beth, ai incddwl ga'i
Fod dy resynol oes ar derfyn! Gwnai
Hyn weinyddu gobaith;—ond, Och! mwy—
I Drag'wyddoldeb maith—colledig wy'!
A ydyw ar dy feddwl, gyfaill gwiw,
'Pa beth a wnci i gael dy gadw'n fyw'!
Cred yn yr Iesu—dyna'r unig nyth—
Cred ynddo ef, ni byddi farw byth!
Mae hedd, maddeuant, bywyd, yn ei glwy',
Llawenydd pur, licb derfyn iddo mwy.

Remsen.
W. J. Thomas.

ANERCH O'R HEN WLAD.

Y Llinellau canlynol a anfonwyd o'r Hen Wlad, gan frawd, i anerch ei frodyr yn yr America, sef Richard A. Jones, a Wm. Richards, Utten.

Gofynar ichwi frodyr cu,
'R ol gadael tir eich gwlad,
A mentro dros y dyfnder mawr,
Pa wynfyd gwir a gaed?

Oes yna ddim dihangfa glyd Rhag pechod cús a'i boen? Ai ynte cisiau'molchi sydd, Bob dydd yn Ngwaed yr Oen?

Oes genych foddyginiaeth well At glwyf pechadur trist, Na hono gafwyd ar y bryn Yn angeu Iesu Grist?

A gawsoch ryw ddatguddiad mwy O'wyllys Un-yn-Dri? A gwell rheolau bywyd pur, Na 'n Beibl Sanctaidd ni?

Pwy sy 'n dyddani Eglwys Ddaw, A'i harwain yn y blaen, Trwy 'r anial dir i'r Ganaan fry, Heb law yr Ysbryd Glan!

A 'mlusgodd hen genfigen gås Dros Fór y Werydd faith, I flino glan Eglwysi Crist, Ac attal llwydd y gwaith !

A jdyw holl eglwysi Cred, Mewn cariad yn gytun, Am godi achos Crist i'r lân Ac achub pob rhyw ddyn?

Ai ynte cyndyn ddadleu sydd Am ddyfnion bethau Duw ? A defaic Crist, o blegid hyn, Yn derbyn llawer briw. A yw 'r Gymdeithas enwog dds, Yn sobri'r meddwon oll; Ai ynte llawer yna sydd Bob dydd yn myn'd ar goll ?

A gawsoch ddim dihangfa dda Rhag gorthrymderau 'r byd? A raid ich' fwyta sirion ddail, Ar ol y draul i gyd?

Ai amlach yw Cenhadon hedd Yn eich Taleithau chwi? Ai gloywach Hen Athrawiaeth Grâs, Nag yn ein siroedd ni?

Oh! na chawn glywed eto gan Fy mrodyr dros y dwr, Pa drefn sydd ar ddysgyblion da George Whitfield enwog wr?

Oes eto ddim effeithiau da O'i weinidogaeth cf, A fu 'n offeryn i ddeffroi Myrddiynau trwy ei lef ?

Ai ynte wedi ymdaenu mae Penwyni dros ei blant, Ac wedi gwyro'n mhell oddiwrth Esiamplau'r enwog Sant?

Oddiwith R. A. Jones.

CWYN YR AMDDIFAD.

GAN GUTYN DYFI.

Ton- 'Trymder.'

Ozs neb a ystyr wrth fy Nghwyn,
Amddifad wyf?
Na, na, 'does neb â mi gyd-ddwyn,
O dan fy nghlwyf!
Y rhai wnai gydymddwyn er hedd
Er's llawer dydd sy'n wael eu gwedd,
Yn pydru yn oer gellau 'r bedd,
Yn genth o'm gwydd!
Adgofiad o hoff fanwl oes,
Sy'n rho'i i'm calon lymaidd loes,
Y pryd nad oedd na chri na chroes,
Ar helynt rhwydd.

Bu gynt i minau gartrof clyd,
A thad a mam,
Ya fawr eu gofal ar bob pryd,
Rhag im' gael cam:
Cawn gyfran o bob rhan yn rhad,
Yn nghyda phob ymgeleddi mâd,
Gynt ar hen aelwyd tŷ fy nhad,
Yn mhlith y plant;
Gwnawn hau dych'mygion lawer llun,
O bob dedwyddwch im' fy hun;
Ond troes eu ffrwythau'n blâau blin!
Tra chwith yw'm chwant.

Y bwystfit edwyn annedd glau,
Mewndystaw wig;
Mae holltau 'r graig i'r ddraig yn ffau,
Lle 'n llôn y trig;
Ac y mae 'r dewfrig goedwig gam
Y mwyngar adar hach yn rhan;
Ond dwysaf modd nid oes uu mun,
P'm derbyn i!
Pa un ai gwych ai gwael fy llun,
Rhaid dwyn pob croes trwy 'm hoes fy hua,
'D oes genyf gyfaill, nag oos un,
A wreudy 'm eri!

Tywynodd arnaf heulwen hedd, Ar fore 'm dydd; Llawenydd calon oedd ar wedd, Fy siriof rudd. Ond iach i'r llôn gysuron gynt, Hwy ffeisant ar adenydd gwynt; Ac ofer dysgwyl ar fy hynt Am danynt mwy! Y dagrau'n fynych ylch fy ngrudd— Ar dori mae y galon brudd, Rhyw dón ar dón o hiraeth sydd, Dan lawer-clwy'.

Mewn 'stronol fro 'r wy 'n oer fy 'nghri, Am dir fy ngwlad— Ond 'sywaeth ni waeth p'le i mi, Heb fam na thad

Cartrefwn mewn dirgelaidd gell, Wrth ffrydiau yr anialwch pell, Pe gwyddwn cawn dawelwch gwell,

I'r fron yn wir ; Cyfeilles wnawn o dan fy nghlwy' O belican yr anialwch mwy; Cyd-ddwyn â'n gilydd wnaem ein dwy, O dan ein cur.

I'm gwylio yno cawn y lloer, Nos angeu prudd; A'r awel sychai'r deigryn oer Oddiar fy ngrudd;

Gan gwyno'n mrig y tewfrig bren, Lie'r ymollyngwn bwys fy mhen, Amdoid fy nghorph a deiliawg len Wrth ffrydiawg li

I fyd siomedig mwy yn iach, Cawn hedd ar waeiod beddrod bach, Ni chiywid son gan gàr nag ach, Am danaf fi.

Can's pob rhyw gâr a chyfaill droes, Eu cefnau'n awr; Pan mae fy llawen heulwen oes, Dan gwmwl mawr!
Ond f'enaid pruddaidd, clafaidd, clyw!
Mae Tad'r amddifad eto'n fyw, Hwn ddichon ro'i tawelwch gwiw,

Yn mhob thyw loes.

Mae ef o galon dyner fwyn,
Fe wrendy ar amddifad gwyn,
A hwn wna'n unig gyd-ymddwyn,
O dan bob croes.

Oddiwith A. B., Western, a MARGARET GRIFFITHS,

CAN

ATEBIAD I "FYFYRDOD (Gwel Cyf., cyf. iii., tu dal. 113.)

O deffro fy Awen wiw lawen wen lân, Mewn melus fyfyrdod, O cyfod mewn cân; Dos draw dros yr eigion yn ôon yn awr, Ar dóriad borôad arweiniad y wawr: Draw, draw, draw dyro dro— Ehed dros y tônau i fryniau 'r Hen Fro.

Mae meddwl am Gymru'n difyru'm dwy fron, Cael eto eich gweled wna'm llygaid yn llôn; Wrth gofio'th dynerwch difyrwch daw im', Ni chefais gam-driniad, na dannod mewn dim: Pa le tu yma i'r Ne', 'd ai'i 'mofyn un, Gyffelyb i'm tyner fam hawddgar fy hun.

Rhyw ddiwrnod, O! ddyrnod, oer hynod oedd hi Pan draw mewn ffarweliad a'u llygaid yn lli; Pe wyr Pen-y-gruddyn am ddeigyrn neu ddau, A sythodd ar hyd-ddo 's yw 'm co' heb nacaa. Gwir, gwir er mod i ar dir Amerig draw, 'Rwy'n cofio Caernarfon yn llon ar bob llaw.

Er cymaint o ddyfroedd, milltiroedd pell draw. er cymaint o aqurocud, ministrocad peli draw, Sydd yn ein gwahanu fel teulu, O taw! Caiff dyfroedd yr eigion, fel moddion tra mâd, Py mudo'n gymodol a gweddol i'm gwlad: Daw y pryd, ar ol cy'd im' nacau, Im' droedio tir Gwalia a'r mwngloddiau'n lled glau.

Caf edrych, a syllu, a synu wrth són, Hen droion plentynnidd yn ddawnaidd a ddon'; Fe goffaf dy curaidd, anwylaidd wên lôn. Wrth orphwys yn gynes ar y fynges neu'r fron: Bydd co' am beb tro im' yn beth trist— Bydd rhai o'm cyd-ddeiliaid dan gaead y gist!

Yn mynwent Llan'iolen mewn graean mae 'n gri, Mas llawer yn gorwedd, Oh! rhyfedd y rhi'! Fy hoff gyd-gyfoedion, rai dewrion a dwys, Sy 'n gorphwys, mae 'n amlwg, o'r golwg dan gwys! I'r bedd â'i ingol gledd, Ow! angeu glas, Yn sydyn a'u tóroid, fe 'u mudodd i ma's.

Pan wawria't mawr ddiwrnod, mae'n syndod im'

Son.

Rho'ir bonllef gan Gabriel, llôn Angel llu'a Hion,
Cyfodant o'u beddrod yn barod bob un,
Ac ânt i gyfarfod y Duwdod mewn dyn:
O fy Nuw! tra yn byw tro ein bryd,

Oddiar wag deganau, gwael bethau y byd.

Ffarwel deg garuaidd fwyn buraidd fam bêr, Cawn eto gytarfod mewn syndod uwch ser, Ar heirdd troydd hyfryd (O! wynfyd) nef wen, Cawn uchel glodfori a moli. Amen. Amen. amen byth, amen,

Boed ini gael yno ymuno. Amen.

Remsen.

ERABMUS W. JONES.

Y WEDDI DAER

PA beth na ddichon gweddi, Trwy ffydd yn Iesu Grist Hi ddichon gael bendithion I lawer enoud trist, Sydd mewn rhyw ymdrech meddwl, Fel Jacob am ei chael-Un rhyfedd yw Jehofah I bechaduriaid gwael.

Mae Gweddi daer yn tynu Bendithion lawr o'r Nen, Nes byddont yn gawodydd Yn desgyn ar ei ben ; A'r Cristion gwan yn gwaeddi, Fel Jacob, Digon yw: Ffarwel drysorau 'r ddaear. Mae digon gyda Duw.

Mae Gweddi Daer yn attal Y gwlaw i dd'od i lawr, Pan byddo'r ddae'r yn crino, Yn nghanol sychder mawr; Ac hefyd pan b'o 'n dewis I Dduw ei gwrandsw hi, Fe bair i'r gwlaw ddyhidlo Ar hyd ein daear ni.

Mae Gweddi Daer yn fuddiol Mewn 'stormydd ar y môr; Yn nghanol cyfyngderau, Fe wrendy 'r cadarn Ior. Gwaredodd filoedd yno. O blant yr Arfaeth fawr, I'r porthladd a ddymunent, Rhoddasant droed i lawr.

Mae Gweddi yn Enw'r Iesu Yn peri aeth a braw, I Satan a'i fyddinoedd, Nes iddo gilio draw. Gwell ganddo glywed pobpeth, Na Gweddi Daer trwy Ffydd; Mae hon yn rhwygo'i deyrnas, A'r rhwydau ganddo sydd.

Mae Gweddi Daer yn gwella Mac Gweddi Daer yn gwella Aflechyd dynolryw, Os bydd mewn ffydd yn Iesu, Yn myn'd i glustiau Duw, Fe gwyd y claf i fyny, Maddeuir iddo fe, Er mwyn y Cyfiawn hwnw Fu farw yn ein lle.

Cas'-newydd.

DURTUR CEREDIGION.

CWYN

O herwydd symudiad Swyddfa y Cyfaill o ddinas Caer-efrog-Newydd.

Colli swyddfa call was addfwyn,——cror Cywreinnfawr ddysg addwyn, A wnaeth chwith hiraeth a chwyn; Mor uchel yw 'r mawr achwyn !

Caerefrog, diog o blaid Awen-Mudir dy ganwyllbren I wlad iaith bur llafur lleën, [Dat. ii. 5. A haelfodd Gymreig elfen.

Caerefrog-Newydd.

GWILTM AB TOAR. Digitized by

HANESIAETH GARTREFOL.

Bisteddfodaml.

Eisteddfod reolaidd gyntaf y XXVII ain Gyd-ynghorfa a ddechreuwyd yn Washington dydd Llun, y 6fed o'r mis diweddaf.

TY Y CYNNEYCHIOLWYR .- Cynnygiwyd mabwysiadu y Rheolau blaenorol. Cynnygiodd J. Q. Adams daro allan yr 21ain, yr hon sydd yn cau allan Erfynebion Gwrthgaethiwawl, ond collodd ei gynnygiad trwy 87 yn erbyn 84.

Y 7fed, cyflwynwyd i'r ddau Dy, gan y

Llywydd John Tyler, ei

GENNADWRI.

[Nid yw ond ofer ceisio cynnwys yr oll o honi, a byddai rhan yn anfoddhâol; gan hyny aethom i'r llafur o grynoi braslun o'r cwbl, yn ol cynllun ag y barnym y dealla ein darllenyddion ei sylwedd lawn cystal.]

Y RHAGDRAETH.—Cydnebydd y Llywydd ein rhwymedigaethau i'n Rhiant Dwyfol, am ei ofal tirion drosom yn mharhâd heddwch, iechyd cyffredinol, a digonoldeb; ac annoga i ystyriaeth o'n dibyniaeth parhaus arno ef am bob

McLzon.—Hysbysa ei ryddhâd, drwy farn

rheithwyr diduedd.

Dywed fod Prydain Fawr wedi rho'i ar ddeall i'r Llywodraeth yma, fod dinystriad y Caroline wedi cymeryd lle mewn ufydd-dod i archiadau awdurdodau y Llywodraeth Brydeinig, yn Nghanada; a'i bod yn gofyn gollyngiad McLeod, ar y tir, os oedd yn yr anturiaeth hwnw, ei fod yn gweithredu mewn ufydd-dod i orchymyn ei Lywodraeth: attebwyd hyn, meddai, yn yr unig ffordd, a ellid ei ateb gan Lywodraeth, galluoedd yr hon a ddosparthir, rhwng ei gwa-hanol raniadau, gan y gyfraith sylfacnol. Ychwanega ei bod yn ddedwydd i bobl y ddwy wlad, mai yr unig lwybr drwy ba un y gellir rhyddhau dyn cyhuddedig o drosedd, ydyw mewn canlyniad i weithrediad Brawdlys annibynol.

Dengys nad ydyw y Llywodraeth Americaaidd yn gyfrifol yn achos McLeod, oblegid iddo ef ei hun ddewis, yn wirfoddol, gael ei brofi gan reithwyr yn y dull cyffredin, yn hytrach na rhoddi ei achos i Uchaf-lýs y Taleithau. Yn nglyn a hyny hysbysa ei ddymuniad, gan fod rhysel a heddwch yn llaw y Llywodraeth Gyffredinol, fed i ryw ddeddf gael ei phasio, drwy ba un y gallo, yn annibynol o'r Taleithau yn unigol, ymaflyd mewn, a phenderfynu achos cyffelyb rhagllaw.

GROGAN.-Cyfeiria at gaeth-ddaliad y gwr yma, ond iddo gael ei ryddhâd yn ddioed wedi i'r awdurdodau ddeall yr amgylchiadau.

YR AGERFAD 'CAROLINE.'-Ymofidia nas geill hysbysu terfyniad boddhaol yn achos y Caroline. Dywed, nad yw pa un ai oedd y Caroline yn ngwasanaeth y terfysgwyr, neu yn gwasanaethu er elw personol i'w pherchenog yn unig, yn perthyn dim i'r pwngc-mai y pwngc

yw fod milwyr Prydeirfig yn arfogion wedi ruthro i diriogaeth America i ladd a llosgi, mewn amser o heddwch; fod hyn yn beth nas gellir ei gan-iatâu i neb gwlad, a bod yn rhaid amddiffyn y diriogaeth Americanaidd yn ngwyneb rhuthriad-au o'r fath: ac na fyddai neb parottach na Phrydain i honi y cyfryw iawnder mewn cyffelyb amgylchiad. Os cai fod perchenog y. Caroline yn rhedeg ei fâd mewn undeb â'r terfysgwyr, yna ni fydd ganddo ef un hawl i ofyn am iawn, oblegid ei fod yn troseddu yn erbyn cyfreithiau ei wlad ei hun. Ond goddef i'r naill neu y llall rhuthro dros y ffiniau yn arfog a arweinia i yn ddioed i ryfel gyffred-inol.—Addawai ddwyn gerbron y gohebiaethau rhwng y ddwy Lywodraeth ar yr achos hwn.

ATTALIAD A CHWILIAD LLESTRI AR Y MÔR YN HWYLIO DAN FANIERI AMERICANAIDD. -- Cyflwynai i'r Eisteddfod y gohebiaeth sydd wedi cymeryd lle rhwng y ddwy Lywodraeth drwy eu Gweinidogion Priodol ar yr achos uchod, sef hawl Prydain i attal a chwilio llongau Americanaidd tra yn dilyn masgnach gyfreithlon yn y moroedd Affricanaidd. Gan nad pa mor ddymunol i'r Taleithau Unedig y byddai dyddymiad y Gaethiasgnach, nas gallant ganiatau y rhyddid hwn i neb. Nad ydynt ddinasyddion Americanaidd, tra yn dilyn masgnach gyfreithlon dan faniar eu gwlad yn attebol am y camddefnydd a wneir o'r faniar hono gan eraill; a bod ganddynt hawl i ofyn iawn am unrhyw attaliad arnynt. Bod y Llywodraeth yma wedi dangos ei gwrthwynebiad i'r Gaethfasgnach yn ddigon amlwg. Bod llawer o'r Taleithau yma wedi apélio at y byd gwareiddiedig am ei dy-ddimiad cyn i wledydd eraill feddwl am hyny. Eu bod yn penderfynu ymofyn gan Brydain Fawr ddigollediad cyflawn a digonol, am bob colledion a gafwyd, neu a geir drwy yr attaliadau, &c., crybwylledig, gan nas gall y Llywodraeth hon gydnabod ei hawl i hyny.-Ar yr un pryd na allasai y Llywodraeth yma yn ei hymdrechion ddwyn i gosp unrhyw un o'i dinasyddion a geir yn dilyn masgnach mor wrthwynebol i deimladau dynol-ei hamcan yw amddiffyn y masgnachydd cyfreithlon, a chosbi y caethfasgnachydd i'r llymdra mwyaf.

Gwahodda eu sylw at y cyfreithiau presennol am ddyddimiad y Gaethfasgnach, a chynghora oe gellir, ei gwneyd yn fwy effeithiol. Bod, yn ddiau, gamddefnyddiad mawr o'r Faniar Americanaidd gan bobl o wledydd eraill.

Rice.—Crybwylla am dolliadau Prydain ar Rice y wlad hon, a'r ohebiaeth ynghylch hyny; a hysbysai ei fod wedi ei derfynu mewn ffordd anrhydeddus i uniondeb Prydain Fawr, a manteisiol i'r Taleithau Unedig.

Y LLINELL DERFYNOL .- Nid oes dim pellach tuag at benderfyniad wedi cymeryd lle ar yr achos; y mae y dirprwy a awdurdodwyd gan y Llywodraeth yma ar gwblhau eu gorchwyl, pryd y rhoddir y cwbl ger bron yr Eisteddfod. (Yn y fan yma y terfyna sylwadau y Llywydd ar yr amrywiol ddadleuon sydd rhwng America a Phrydain Fawr. Amlwg yw, er yr hederym y cawn barhad heddwcn, nad yw yr argoelion yn rhoddi y seiliau mwyaf gobeithiol. Gan mlynedd yn ol buasai unrhyw ddwy wlad yn myned i ryfel ar un o'r achosion uchod, a cheisio dwyn y ddadl i benderfyniad wedi'n. Yn awr y mae gobaith yr arolygir y dadleuon yn gyntaf, eto y mae mwy nag un o honynt o natur dra chynhyrfiawl, yn enwedig yr hawl o attal a chwilio llestri yn hwylio dan faniar Americanadd.)

HISPAEN.—Mynegai y Llywydd bod y dyledon Hispaenig heb eu talu, ond y creda fod bwriaen gwirioneddol i'w talu, ac y gwneir hyny yn foan

Beloum.—Bod cyttundeb wedi ei arwyddnodi gan Lywodraeth y wlad hon a Belgium, ac wedi ei arwyddnodi gan Frenin y wlad hono, eithr i'r Seneddr esgeuluso ei gadarnhau mewn pryd. Bod y Cenhadwr oddiyno yn addaw eglurhau yr achosion o'i esgeulusdra i foddlonrwydd.

Texas.—Bod y cyd-ddirprwy, dan y cyfammod à Texas i benderfynu y ffin rhwng y ddwy Lywodraeth wedi cwblhau eu gorchwyl; ond yr adroddiad terfynol heb ei dderbyn. Bod y gwirionedd pwysig, fod y llywodraeth yn cael et gwneyd i'r bobl, ac nid y bobl i'r llywodraeth, essoes wedi ei sefydlu yn y Taleithau Unedig, ac yn cael ei gadarnhau y'mellach yn Nghyffrediniaeth ieuangaidd Texas.

TALEITHAU ANNIBYNOL AMERICA DDE-MEUOL.—Nid oes unrhyw gyfnewidiad o bwys wedi cymeryd lle rhwng y Llywodrae h yma a'r Taleithau annibynol oeddent gynt dan Lywodraeth Yspaen. Bod eu brwydrau gwaedlyd yn achos galar, nid yn unig am eu bod yn eu darostwng hwy eu hunain, eithr hefyd yn attal a cholledu masgnach eraill â'u rhandiroedd.

EUCADOR.—Y byddai methiant y Gyffrediniaeth hon i gynnal Eisteddfod yn debyg o wneuthur yn ofer y cyfarmod a'r wlad hono, yr hwn oedd wedi ei gadarnhau o du America, ond yn ddirym nes ei gadarnhau yno.

PERT.—Y cyflwynai i'r Seneddr, gyttundeb a wnaed â Chyffrediniaeth Peru am derfyniad hawlion y Taleithau Unedig yn ei herbyn.

Brazil.—Bod hawlion ein dinasyddion yn erbyn yr ymherodraeth hono heb eu caniattau; ond hydera y gwelant y priodoldeb o hyny yn ddioed.

FFLORIDA I'R INDIAID YN GYFFREDINOL.—Bod y rhyfel â'r llwythi Indiaidd yn Fflorida wedi ei chynnal yn fywiog yr Hâf a'r Hydref diweddaf, a hyny er llwyddiant mawr yn attafaeliad, ymostyngiad, a symudiad llawer o'r Indiaid, fel y dysgwylir bod y rhyfel boenus hono ar derfynu. Ein bod mewn heddwch â'r holl lwythi Indiaidd eraill yn inhob man.

Y CYLCHRIF.—Bod ysgrifenydd y Wladwriaeth wedi cymeryd y Cylchrif, yr hwn a ddengys gyfanswm o 17,069,453; yr hyn sydd fwy o 4,202,646 o drigolion nag oedd yn 1830, ac a amlyga gynnydd uwchlaw 32; y cant.

Y CYLLIDAU.—Yn debyg y bydd yn eisiau taa \$627,557 90 y cyntaf o fis Ionawr nesaf. O'r benthycfad o \$12,000,000 a awdurdodwyd gan yr Eisteddfod ddiweddaf, na chawsid ond \$5,432,726 88.

Y Daoselwydd-doll, (Tariff).—Os bernid yn anghenreidiol adolygu y drosglwydd-doll, sef toll a'r eiddo trosglwyddedig o wledydd craill, mai mesurau cymhedrol fyddai doethaf; ac mai dymunol iawn er lles y cyffredin fyddai cael trosglwydd-doll sefydlog a pharhaol.

ARIAN-DREIGLEDD (Currency) A CHYPNEW-IDIADAU.-Dywed ei fod wedi galw eu sylw yn yr Eisteddfod ddiweddaf at y pethau uchod, or mwyn ffurfio moddion cydwedd a gallu cyfansoddol y Llywodraeth i'r dyben o ddiwygio anghyfanrwydd y naill, a chyn belled ag oedd yn ddichonadwy, anwastadrwydd y llall. Dengys yr anghenreidrwydd o hyny. Efallai, ag ystyried y peth yn philosophyddawl, y buasai yn well pe na ddefnyddiasid dim ond arian celvd crioed, eto bod yn rhaid cymeryd pethau fel yr oeddynt. Bod gwaith y Taleithau yn breinnlenu Corfforaethau Arianawl, a llenwi y wlad á phapyr anadbrynadwy, yn gofyn diwyg-Y dylent gymeryd dan sylw pa un a feddant allu i orfodogi yr Ariandai naill ai i dalu mewn arian celyd, neu ymosod i dalu eu dyledion oreu y gallont. Bod y rhan fwyaf o'r corfforaethau hyny yn cael caniatad i ro'i benthycion dair gwaith gymaint a'u heiddo gwirioneddol, o ganlyniad nas gall fod un esgus digonol ganddynt i oedi taliadau mewn arian celyd am amser maith a pharhaus; fod y cyfryw oediad o'r niwed mwyaf i'r wlad. Yr oedd yn ofidus ganddo fethu cydweled â'r Eisteddfod ddiweddar am y mesurau gorcu tuag at adgyweirio v drygau uchod, ond fod amgylchiadau dilynol wedi ei gadarnhau yn ei farn. Na ddylai neb feddwl fod gwir gyfoeth yn gynnwysedig mewn rhwyddineb i fenthyca arian.

CYNLLUN CYLLIADAWL,-Anturiai gynnyg cynllun iddynt, drwy Ysgrifenydd y Trysorlys, os galwant am dani, yr hon, tra y diffynai y Drysorfa Gyffredin, ac a seilid ar alluoedd arferedig y Llywodraeth er ei dechreuad, a roddai i'r wlad gyfrwng o bapyr difwlch a chadarn, ac a ganiatëai bob rhwyddineb rhesymol mewn Cyfnewidiadau. Bydd dan lywodraeth yr Eisteddfod mewn modd uniongyrchol, a than lywodraeth y wlad mewn modd anuniongyrchol... Ysgara yn effeithiol y Cleddyf a'r Drysorfa. Bwriedir yn y cynllun Fwrdd o Arolygiaeth yn Washington, gyda goruchwylwyr yma a thraw yn ol cymeradwyaeth yr Eisteddfod er diogelgadwraeth a dosparthiad arian y Wladwriaeth. Nid yw i roddi allan uwchlaw \$15,000,000 heb ganiatåd yr Eisteddfod. Bydd ei hysgrif-nodau yn cael eu cyfnewid am aur neu arian yn y lleoedd y rhoddir hwynt allan. Nid yw yn canfod y gellir dwyn unrhyw wrthwynebiad rhesymol yn erbyn y cyfryw.

Os dygir y cynllun uchod ger bron yr Eisteddfod, cawn gyfle i'w ddesgrifio yn fanylach i'n darllenwyr eto.)

DYLEDION RHAI O'R TALEITHAU.—Hysbysa fod dyledion llawer o'r Taleithau i wledydd tramor yn cyrhaedd y swm o \$200,000,000. Rhydd iddynt annogaethau cryfion i dalu yn anrhydeddus eu dyledion cyfiawn.

Y DDOSPARTH RYFELAWG.—Annoga adeiladiad Amddiffynfeydd o Council Bluff's i'r Môr Tawelog, er amddiffyn y fasgnach ffwrw.

Y LLYNGES.—Cymeradwya i'r Eisteddfod

yn y modd taeraf, eu dyledswydd o wneuthur cyfraniadau helaethion er cryfhâu ein galluoedd llyngesaidd; nid oddiar fwriad i ennill buddygoliaethau, ond er amddiffyn ein gwlad, llawer o'r hon sydd yn arfordir, rhag 'ymosodiadau gelynion.

Y Post-swyddfa.—Cyfeiria hwynt at yr anghenreidrwydd o ddyfeisio rhyw foddion, i rwystro perchenogion cledrffyrdd rhag cribddeilio mór afresymol, yn eu gofynion am drwydded y llythyr-gód.

Swyddogion cyhoeddus.—Dywed ei fod wedi gommedd dilyn yr arferiad cyffredin o droi Swyddogion o'u swyddi, er mwyn llanw eu lleoedd â rhai o'r un farn boliticaidd âg ef ei hun. Collfarna yr arferiad fel yn dra niweidiol, ac yn waeledd mawr yn y Llywydd a'i gwnclai.

MR. SMITHSON.—Cynnygia iddeu sylw. y priodoldeb o wneuthur cymhwysiad neillduol o'r arian derbyniedig trwy lythyr-cymmun Mr. Smithson o Loegr, er lledaeniad gwybodaeth.

Gyda gair o barthed dyledswydd yr Eisteddfod i gynnorthwyo Rhan-dir Columbia yn nghynnaliaeth gwarcheidwadaeth, terfyna.

Manion Cartrefol.

Dinystrwyd gwerth uwchlaw \$30,000 o dê yn ddiweddar, trwy losgiad tŷ, yn Philadelphia.

Mae yr enwog Henuriad Knapp, adnabyddus fel revivalist diffin, wedi ei osod dan feichniaeth drom i ateb y Frawdlys dan gyhuddiad o enllib.

Mae yr enwog Seneddwr, a'r Cyn-Lywydd J. Q. Adams, yn amddiffyn Lloegr yn ei hymosoliad ar China. Ei sail yw gwrthodiad y Chineaid i ymostwng i ammodau masgnachol.

Dywedir ddarganfod yn Iowa yn ddiweddar, fŵnglawdd o ystaen (tin), ugain milltir petryal o faintioli.

Mae y Llywodraeth yn dechreu newid ei dull o drin yr Indiaid yn y Gogledd-Orllewin. Caniatant ddinasyddiad, a hawl i dyddyn o 100 erw, i bob un a drinio ei dyddyn dair blynedd yn olynol.

Mae y Pabyddion yn cryfhau mewn ēofndra yn Nghaerefrog-Newydd. Methwyd cadw cyfarfodydd yno y mis diweddaf gan ddinasyddion tangnefeddus, trwy eu haflonyddwch.

Aeth cŵch, ac ynddo dri o ddynion, dros Raiadr Niagara y mis diweddaf, er eu dinystr uniongyrchol. Yr oedd yn y cŵch hefyd chwe' barilaid o whisci.

Hysbysir fod McLeod yn awr mewn carchar yn Nghanada o eisiau meichniydd, ar warant yn oi erbyn am ddyled. Amheuir hyn.

Cynhyrfwyd ychydig ar y wlad yn nechren y mis diweddaf, trwy hysbysiad, yn un o bapyrau Boston, fod ysgarmes a lladdfa fawr wedi cymeryd lle ar y cyffin rhwng y Prydeiniaid a'r Americaniaid, yr hyn a drodd allan yn gelwydd.

Yn yr hanesion diweddaf o Liberia, hysbysir fod y Llywodraethwr medrus Buchanan wedi myned i ffordd yr holl ddaear, yr hyn fydd yn golled bwysig i'r Trefedigion,

Hanesion Cymry America.

CYMANFA DDIRWESTOL

Gan Ddirwestwyr Remsen, Steuben, Trenton, a'r cyffiniau, swydd Oncida.

Barch. Oliveypp,—Crefaf.am le yn rhyw gongl o'ch Cyhoeddiad clodwiw i'r hyn a ganlyn, oddicithr iddo gael ei lenwi â rhywbeth buddiolach.

Fy amcan yw rhoddi ychydig o hanes Dirwest yn Remsen, Steuben, Trenton, a'r cyffiniau. Dechreuwyd yr achos daionus hwn yn ein plith er ys blynyddoedd, gan ychydig o frodyr ffyddlon perthynol i amrywiol enwadau crefyddol, (yn nghyda rhai digrefydd,) o ba rai y mae y rhan fwyaf yn aros hyd yr awr hon—eithr rhai a hunasant. Gwnawd egni nid bychan ganddynt amryw weithiau yn ngwyneb gwrthwynebiadau, gwawd, ac enllib, a gogan llaweroedd, fel y gellir dweyd eu bod dan radd o erlidigaeth o'r fath ag ydoedd; ond er pob aflwyddiant ar yr achos, ac er methu am amser i gael y brodyr anwylaf i gydweled â hwynt yn yr achos hwn, cawsant y fraint o ddal eu ffordd ac ychwanegu cryfder. Gwelsant hefyd o bryd i bryd lawer o lwyddiant ar eu hymdrechiadau gyda'r rhan yma o'r gwaith, nes y byddai eu hysbrydoedd yn cael eu hadfywio i raddau, wrth weled dynion, drwy eu hofferynoldeb yn benaf, yn llaw ysbryd yr Arglwydd, yn ymuno yn wir-foddol ac ewyllysgar â'r Gymdeithas, nes y byddent yn barod i ddywedyd gyda'r Salmydd, 'Yr Arglwydd a wnaeth i'r rhai hyn bethau mawrion, am hyny yr ydym yn llawen.'

Ond er cymaint a wnawd, gellir dywedyd, ac eto y mae lle. Meddyliai rhai o honom er ys misoedd fod anghen arnom am ryw foddion, ac y dylem ymestyn at ryw fesurau nad oeddynt eto wedi eu harferyd, i'r dyben o godi Dirwest yn uwch yn ngolwg Dirwestwyr, yn gystal a'r rhai nad ydynt wedi ymuno â'r Gymdeithas.— Oddiar yr ystyriaethau a enwyd, cynnaliwyd Cyfarfod yn Nghapel Cerig y Trefnyddion Calfinaidd, yn Remsen, lle yr ymgynnullodd amrywiol frodyr Dirwestol o'r ardaloedd cymydogaethol. Dechreuwyd y Cyfarfod gan Mr. Griffith O. Jones, Pen-y-graig. Dewiswyd John S. Williams, yn Gymhedrolwr, a Mr. Robert R. Roberts, yn Ysgrifenydd. Ymofynwyd, yn

1. Am ddyben y Cyfarfod, a chafwyd mai ei brif ddyben ydoedd ymofyn a oedd anghen am ryw foddion i adfywio Dirwest yn ein plith, atebwyd drwy ddyrchafiad deheulaw fod.

2. Ymofynwyd pa foddion a fyddai debycaf o gyrhaedd yr amcan crybwylledig. Ar ol dwys ystyried y mater, gyda graddau o sobrwydd a difrifoldeb, deuwyd i'r penderfyniad mai cynnai Cylchwyl Ddirwestol, a chael gorymdaith o'r naill gapel i'r llall, os byddai yr hin yn caniatau, a nifer y Dirwestwyr yn ddigonol; ond gan fod y cynnygiad yn beth anarferol yn ein plith, ac nas gwyddid meddyliau y rhan luosocaf o'r Dirwestwyr, ofnem fod yn rhy fyrbwyll, rhag trwy hyny i ni friwio teimladau ein brodyr, na thramgwyddo neb ar dir cyfreithlon yn y mesur

Digitized by GOOGLC

leaf. O ganlyniad, gohiriwyd y Cyfarfod hyd Hyd. 7fed, pryd y rhoddwyd ar bersonau ag oeddynt bresennol o'r gwahanol ardaloedd i ymofyn yn en hardaloedd, a ydoedd awydd yn y rhan bosocaf o'r Dirwestwyr am Gyfarfod o'r fath ag a enwyd. Terfynwyd trwy weddi gan Mr. Benjamin Parry, Trenton.

Ar yr amser a enwyd, cyfarfyddwyd drachefn m yr un lle. Ymofynwyd yn

1. O'r gwahanol ardaloedd, a chafwyd cu bad oll yn gadarahaol gan gynnifer ag oeddynt bresennol.

 Penderfynwyd y byddai i'r Gymanfa gael ei chynnal ddydd Mercher, yr 20fed o Hydref.

3. Penderfynwyd cyfarfod y boreu am 10 o'r gloch yn Nghapel Cerrig yr Annibynwyr, yn Steuben, a gorymdeithio oddiyno i Gapel Cerrig y Trefnyddion Calfinaidd, yn Remsen, erbyn 2.

4. Neillduwyd y personau canlynol yn ddirmwywyr (committee)i drefnu pob peth a berthyna i waith y dydd: —Wm. B. Jones, Benj. Parry, lohn Edmunds, Griffith O. Griffiths, Ysw., Humphrey Pugh, William J. Thomas, John S. Williams. Rhoddodd y Parchedigion Robert Everet a Dafydd Dafies, yn nghyda brodyr craill, hyfforddiadau buddiol at weddeidd-dra, gocheliadau dwysion rhag ymollwng i annhrefn, yn nghydag annogaethau i weddio yn ddifrifol am i'r Arglwydd roddi llewyrch ei wyncb ar ein Cyfarfod, yr hyn hefyd a wnaeth uwchlaw ein dysgwyliad. Annogwyd y cantorion hefyd i gyfarfod a'u gilydd ar yr amserau, ac yn y lleoadd a ewyllysient, a dewis y tônau a'r pennillion a farnent addasaf at waith y dydd. Dybenwyd trwy weddi gan y Parch. R. Everet.

wyd trwy weddi gan y Parch. R. Everet. Efallai, Mr. Golygydd, eich bod chwi, yn nghydag amryw o ddarllenwyr y traethawd hwn, yn barod i ryfeddu fy mod fel hyn yn ymdroi cymaint gyda hanes y cyfarfodydd blaenorol i'r Gwybyddwch mai fy nyben yn hyn Gymanfa. ydyw rhoddi hanes cywir i'r byd, pa mór ddi-ddichell oeddym yn ein hamcan. Ofnai llawer o Ddirwestwyr gonest a ffyddlon mai tynu gwarth ar yr achos a wnaem yn lle ei godi yn uwch; ac er fod llawer o honynt yn lled arfog, ac yn medru saethu â'u bwâau yn erbyn meddwdod, er hyny troisant eu cefnau yn nydd y frwydr Ac nid hyny yn unig, ond bu rhai yn ddigon caled a hyfion i'n gwrthwynebu yn ein wyneb, a chablu un o brif gyfarfodydd y Gymdeithas a geiriau haerllug, ac mewn ysbryd anweddaidd; ond erbyn hyn, meddyliwn fod y naill a'r llall o honynt wedi eu hargyhoeddi o'u

Foreu yr 20fed o Hydref, am 8, cyfarfyddodd y Dirprwywyr yn Nghapel Cerrig Steuben.—
Bwriwyd golwg ar amrywiol bethau perthynol i waith y dydd. Am 10, ymgynnullodd torf lucosg o'r ardaloedd cymydogaethol, sef Penmynydd, French-road, Bethel, Pen-y-graig, Peny-caerau, Trenton, Steuben, a Remsen. Neillduwyd John S. Williams i gymhedroli y Cyfarfod, a Griffith O. Griffiths, Ysw., yn Brifreolwr yr Orymdaith. Galwyd ar y Parch. Samuel A. Williams, Deerfield, i ddechreu y Cyfarfod, trwy ddarllen rhan o'r Gair, mawl, a gweddi am fendith yr Arglwydd mewn modd neillduol ar weithrediadau y dydd. Galwyd y Parch. Dafydd Dafies, Remsen, i ddywedyd gair dros yr

Achos, yr hyn a wnaeth gyda llawer o fedrus-rwydd a hyawdledd. . Dangosodd, yn

1. Gyfreithlondeb a theilyngdod yr Achos Dirwestol; yn

2. Annigonolrwydd Cymedroldeb i ateb y dyben o sobri y byd; yn

3. Fod yr arferiad cyffredinol o'r diodydd meddwol yn anghysson â Gair Duw. Galwyd, yn ail, ar y Parch. John Jones, Trenton. Soniodd, yn

1. Am ryddid y Caethion; yn

2. Rhyddid yr Americaniaid odditan Lywodraeth Prydain; yn

3. Annogodd yn ddwys i beidio yfed dim o'r diodydd meddwol. Dygodd lawer o resymau dros hyny, sef yr holl ddrwg a wnaeth, a bod pob dyferyn o hono yn niweidiol i'r natur ddynol. Canwyd amryw Emvnau Dirwestol rhwng yr

areithiau.

Hysbysodd y Parch. Robert Everet y bwriedid derbyn ewyllys da y gynnulleidfa yn y pryd-nawn tuag ddwyn traul y Cyfarfod. Hysbysodd y Cymedrolwr drefn yr Orymdafth. Yn mlaenaf o bawb, Humphrey Pugh, Richard Prichard, W. J. Thomas, a David Morgan i gario y Faniar fwyaf, yr hon ydoedd 21 llathen o hyd, a 2 o led, ac yn argraffedig arni, mewn llythyrenau gleision, ar waelod gwyn, 'Cymdrithas Doinwestol Remsen a Steuben. Dyrchafwn y Faniar yn Enw ein Duw. Tyred gyda ni, a ni a wnawn i ti ddaioni.'—2. Gweinidogion yr Efengyl. 3. Y Dirprwywyr. 4. Y Cantorion. 5. Merched a gwragedd. 6. Genethod. 7. Gwyr a meibion. 8. Bechgyn bychain, y rhai a arolygid gan Mr. David Prichard.—Cariwyd y Faniar leiaf gan ddau fachgenyn o gylch deuddeng mlwydd oed, sef mab y Parch. Morris Roberts, a mab Mr. Wm. B. Jones, yr ydoedd yn llathen o hyd, a ? o led, ac yn argraffedig arni, 'Hyfforddia blentyn yn mhen ei ffordd.

Gorchymynodd trefnydd yr Orymdaith i bawb ddewis ei gydmar, a myned allan o'r capel bob yn ddau, ac ymdeithio yn y dull hwnw, oddieithr y cantorion, y rhai oeddynt bob yn bedwar. Yn modd yma caed pawb i'w lleoedd yn hynod o ddidrafferth. Ymunodd 21 o'r newydd â'r Gymdeithas cyn cychwyn. Trefnwyd i Mr. B. Parry roddi y pennillion a genid ar hyd y ffordd allan, Pan y a Mr. R. R. Roberts i ddechreu y gân. dyrchafwyd y Banieri, ac y dochreuodd y cant-orion ganu, cychwynodd y gynnulleidfa yn bwyllog a threfnus; ac yn y modd hwnw, aethant trwy bentref Remsen mewn sain can a moliant, fel tyrfa yn cadw gwyl. Ymddygodd trigolion y pentref yn hynod o foneddigaidd, fel na ddangoswyd gan neb unrhyw awydd i wawdio; ac nid hyny yn unig, ond dangoswyd i'r Dirwestwyr arwyddion o barch. Cauodd y Cydfasgnachyddion Owen a Jones eu masgnachdŷ i fyny an ydoedd yr Orymdaith yn myned heibio. Pan ddeuwyd at y capel ymranodd y cantorion yn ddwy fintai, a daliwyd y Faniar i fyny uwch ben drws y capel. Aeth yr holl dorf i mewn rhwng y cantorion, a than y Faniar, o amgylch 500 o rifedi, ac yn ddiweddaf aeth y cantorion i mewn dan ganu, i'w heisteddleoedd yn yr or-Mae yn deilwng sylwi i'r cantorion lafurio yn anrhydeddus a chanmoladwy, fel y bernir yn ddiduedd gan bobl wybodus na chlybuwyd yn mhith ein cenedi mewn un wlad well canu.-

Yna gollyngwyd y gynnulleidfa am hanner awr. Yr oedd yn y capel fara, a chaws, ac ymenyn, a dwfr i'w yfed .-- Ac wedi cymeryd lluniaeth, dechreuwyd y Cyfarfod prydnawnol gan y Parch. John Jones, Sixty. Rhoddodd air o gynghor i'r , plant bychain. Arcithiodd y Parchedigion Joseph Jones, R. Everet, a Samuel A. Williams. Oni bai fod fy ysgrif yn tueddu i ormod meithder, rhoddaswn dalfyriad o'u hareithiau, pa rai oeddynt synhwyrlawn, bywiog, a chymhwysiadol. Derbyniwyd ewyllys da y gynnulleidfa at ddwyn traul y Cyfarfod; ac fel hyn y darfu y diwrnod cyn i'w waith ddarfod. O ganlyniad gorfu arnom gyfarfod am 7 drachefn yn nghapel yr Annibynwyr, yn Remsen, lle y cytunwyd ar y Penderfyniadau canlynol:

1. Ein bod yn cydnabod, yn ddyiolchgar, law yr Arglwydd yn y llwyddiant gogoneddus sydd wedi dynodi achos Dirwest hyd yn hyn, ac yn erfyn ei rasol nawdd dros y Gymdeithas a'i gweithrediadau, hyd oni fyddo i wir sobrwydd Ianw yr holl ddaear.

2. Ein bod yn ystyried achos Dirwest yn gyfryw yn ei ddybenion a'i bwysigrwydd ag sydd yn galw am gydweithrediad pob oedran a sefyll-

fa, iaith, a lliw o ddynion drwy y byd.

3. Fod y llwyddiant rhyfeddol, a pha un mae Duw wedi coroni achos Dirwest, yn enwedig yn yr wythnosau a'r misoedd diweddaf, yn annogaeth i fyned yn mlaen, ac yn galw yn uchel am ymdrechiadau mwy egniol yn yr achos

4. Ein bod, fel Dirwestwyr, yn teimlo yn alarus, ac yn cydnabod ein colled am y Parch. John Owens, yr hwn sydd wedi gorphen ei yrfa, a'r hwn ydoedd Ddirwestwr selog a ffyddlon, ac a ymdrechodd yn llwyddiannus dros yr achos Dirwestol yn ystod y tymhor byr a gafodd gyda ni vn America.

Ein bod yn ddyiolchgar i Weinidogion yr Efengyl, Swyddogion y Gymdeithas, yn nghyd a'r Cantorion, am eu gwasanaeth y dydd

6. Ein bod yn dymuno i ddiwrnod yn nghorff y flwyddyn nesaf, y 4ydd o Orphenaf, neu ryw ddiwrnod arall, gael ei neillduo a'i dreulio yn yr un dull ac i'r un dyben ag sydd genym heddyw, ac yn y lleoedd a olygir yn fwyaf cyfleus.

7. Ein bod yn derbyn Cymdeithas Ddirwestol Ffloyd yn ewyllysgar i'r Undeb, trwy dystiolaeth a chyfryngiaeth ei Chynnrychiolwyr.

8. Ein bod yn annog y rhieni, pa rai ydynt Ddirwestwyr, i roddi i mewn enwau eu plant o'u mebyd, fel aelodau o'r Gymdeithas Ddirwestol, gan addaw gwylio drostynt yn y peth hyn, hyd oni ddelont i oedran priodol i arwyddo

yr Ymrwymiad drostynt eu hunain. Yna cyfarchwyd y gynnulleidfa mewn modd diweddglôawl, gan y brodyr yn y Weinidogaeth, ac eraill. Ymddangosai pawb yn siriol a gwresog, a'r ddawn Ddirwestol fel wedi ei hail-ennyn ynom, a'n meddyliau wedi eu hadfywio a'u cadarnhâu gyda 'r Achos i raddau mawr uwchlaw ein dysgwyliad. Ymunodd â'r Gymdeithas diwrnod hwnw, dranoeth, a thradwy o 50 i 60, a llawer wedi hyny, nis gwn pa faint, oherwydd parhant i ymuno hyd yn hyn. Darfu i'r olwg ar yr Orymdaith greu y fath effeithiau ar y Saeson fel y chwennychai llawer o honynt fod yn Ddirwestwyr. Ac yn yr adeg hond daeth Mr. Finney, (Areithiwr hynod ar Ddirwest, yr hwn a anfonir allan gan yr ' Oneida County Temperance Society') heibio. Cadwodd amryw gyfarfodydd yn Remsen, a'r cyffiniau. Ymunodd uwchlaw 50 o'r Saeson. Meddyliwn wrth y ffeithiau hyn fod gan yr Arglwydd ei amserau nodedig i gyflawni ei fwriadau, yn gystal a thrugarhan wrth Seion.

Addefaf fod fy ysgrif wedi myned yn faith, eto, meddyliwn na flinaf amynedd un Dirwestwr ffyddlon. Efallai hefyd y meddylia rhai fod Dirwest wedi llyngcu pob peth arall i fyny yn ein plith. Nag ydyw, fy nghydgenedl hawddgar. Os edrychwch ar ein hanesion Chwarterol a Blynyddol, gellwch weled ein bod yn dal gwyneb yn mlaen gyda'r Gwaith mawr yn ei holl ranau. Trafeilia yr Ysgol Sabbothol, y Gymdeithas Feiblaidd, y Gymdeithas Genhadol, y Gymdeithas Wrthgaethiwol, a'r Gymdeithas Ddyngarol hyd yma yn hwylus yn ein plith.

Ydwyf yr eiddoch yn serchiadol, Dros y Gymanfa, J. S. WILLIAMS.

Steuben.

Yn canlyn y mae yr Emynau a ganwyd wrth gychwyn o Gapel Steuben.

> EMYN I .- Ton-'Y delyn Aur.' Digaregwn ffordd yr Arglwydd, Mae sobreiddrwydd yn ein bro, Ar ryw luoedd hyfryd gongcwest, Gafodd Dirwest hawddgar, do: Llwyddiant iddi, &c. Dros y ddaear faith i gyd. I'r Efengyl mae 'n llaw-forwyn, Mammaeth hyfwyn, addfwyn yw Ddaw â'r gweiniaid o dai gwenwyn Cwyd hwy 'n fwyn i'w cadw 'n fyw. Clywir miloedd, &c., Yn pêr seinio Jubili. Dwyn iachâd i'r meddwon diras Mae'r Gymdeithas addas hon ; Cynnorthwywn ei byddinoedd, Unwn oll â'i lluoedd llôn. Ni gawn ganu, &c., Buddygoliaeth yn y mân. EMYN II .- Ton, 'Seion.' Cawsom achos llawenychu, A mawrygu Duw ar gan, Am ddatguddio i ni foddion, Sobra feddwon fawr a mân.

Fe fydd canu, &c. A moliannu am y drefn Y mae Dirwest yn gorchfygu, Myrdd yn plygu iddi sydd, Ac yn seinio mawl Hosannah Am i'w rhwymau fyr'd yn rhydd. Gwnaeth yr Arglwydd, &c., Bethau mawrion i'r rhai hyn. Deuwch bellach hoff gyfeillion O un galon gyda ni, Chwi gawch gan waith fwy dedwyddwch, A hyfrydwch fel y lli'. Byddin Dirwest, &c., Mwy dilynwn hyd ein bedd.

Awn yn mlaen er hys heb orphwys,
Trwy wastadedd Dirwest bur,
Nes in' dd'od i fynydd Seion
A chael gafael ar y gwir.
Iesu'n drysor, &c.,
Dyna ddigon i barhâu.

EMYN III .- Ton, 'Y Delyn Ddirwestol.' Yn mlaen yr awn dan ganu 'n nghyd, In misen yi sawa dan gand n ngnyu Yn ngwynob gwg a gwawd y byd; Mae'n fraint i ni gael dwyn y Groes, Dan faniar sobrwydd hyd ein hoes: Ceir golwg hyfryd cyn b'o hir Ar holl derfynau maith ein tir; Bydd peraidd ganu am y Gwaed, A'r gelyn meddwdod dan ein traed.

CYMDEITHAS DDIRWESTOL Wedi ei ffurfio yn Trenton, swydd Oneida.

Nos Fawrth, y 8ydd o Dachwedd, ffurfiwyd Cymdeithas Ddirwestol, yn nghapel y Saeson Wesleyaidd, gan y Cymry yn Trenton, dan yr enwad 'Cymdeithas Ddirwestol Gymreig Trenton.' Ac yr ydym yn ystyried ein hunain dan rwymau neillduol i fod yn ddyiolch gar i'n cyfeillion Dirwestol o Remsen a Steuben

a'n cynnorthwyssant yn y gorchwyl clodwiw. Dechreuwyd y Cyfarfod trwy weddi gan y Parch. David Hughes; ac o herwydd fod amryw Saeson yn y lle, traddodwyd araith ragorol yn y Saesonaeg, gan y Parch. J. H. Jones, a chan y Parch. M. Roberts, yn Gymraeg. Derhyniwyd ugain yn aelodau o'r Gymdeithas y cyfarfod hwn. ffurfiwyd y Gymdeithas, a dewiswyd dogion. Ar ol hyny cawsom annogaethau swyddogion. gan ein cyfeillion dyeithr i fod yn ffyddlon ac yn selog o blaid y Gymdeithas, ac na byddom yn rhoddi achos teilwng o dramgwydd i neb, ond yn hytrach ymgyrhaedd at ennill eraill trwy ymresymu yn addfwyn, ac nid trwy eiriau caledion. Diweddwyd y cyfarfod gan y Parch. M. Roberts.

Mae yr arferiad o yfed y gwlybyroedd meddwol yn lleihau yn anghyffredin yn ein pentref, a phrysuro wnelo y dyddiau na byddo neb mór ffol a'u cymeryd fel diodydd i'w disychedu, oherwydd nis gallant lai na chreu syched annaturiol ar bawb a'u hyfant. Mae mór anhawdd gwadu hyn a gwadu na chododd yr haul erioed. Mewn gwahanol amgylchiadau, pan y byddai Duw yn gofalu am ddiod i'w bobl Israel, dwfr bob amser fyddai yn cael ei drefnu iddynt. Ni a gawn iddo orchymyn i'r graig bistyllio dwfr rhedegog iddynt, yr hyn sydd brawf eglur mai dwfr yw diod ardderchog Natur, ac mai y lle addasaf i'r gwlybyroedd poethion yw dan ofal yr Apothe-cari. Llwyddo wnelo Cymdeithas Dirwest trwy y byd, fel y byddo i olwynion cerbyd y Brenhin Alpha gael mynediad rhwydd dros holl derfynau y ddaear faith. Teyrnas Iesu elo yn uchel iawn, a theyrnas Satan elo yn chwilfriw mân.

Y Swyddogion ydynt fel y canlyn:

J. W. Jones, Llywydd. RICHARD JAMES, Is-Lywydd. JOHN ROBERTS. Ysgrifenydd. GRIPPITH EDMUND, Dirprwywyr. Parch. D. Hughes,

J. ROBERTS, Yagr.

CYFARFOD BLYNYDDOL DELTA.

Cynnaliwyd Cyfarfod Blynyddol gan y Trefnyddion Calfinaidd yn Delta, Lee, swydd Oneida, C. N., Hydref y 14eg a'r 15fed, 1841, yn y drefn ganlynol;

Iau y 14eg, Cadwyd Cyfarfod Neillduol.—Ac am 7 yn yr hwyr, dechreuodd Mr. David Davies, trwy ddarllen rhan o'r Gair Sanctaidd, a gweddiodd, a llefarodd y Parch. Wm. G. Pierce, oddiar Act. xi. 23, a'r Parch. Wm. Rowlands,

oddiar 1 Pedr iv. 18.

Ddydd Gwener, am 10 y boreu. llefarodd Mr. D. Davies, oddiar Ezec. xviii. 31, ac ar ei ol y Parch. Wm. G. Pierce, oddiar Act. ii. 37, 38.

Am 2 prydnawn, llefarodd Mr. Thomas. T. Evans, oddiar Ioan iii. 7, ac ar ei ol y Parch.

Wm. Rowlands, oddiar Iago i. 22.

Am 7 yr hwyr, llefarodd Mr. David Davies, oddiar Gal. iv. 5, ac ar ei ol y Parch. W. Rowlands, oddiar Luc xix. 5, yn y Saesonaeg.

Nid oedd y gwrandawyr yn y Cyfarfod hwn mór luosog ag arfer, o herwydd y gwlawogydd, eto, cafodd y llefarwyr rym neillduol i draethu eu cennadwri yn eglurhâd yr Ysbryd a nerth; a chafodd amryw achos i ddywedyd mai da oedd , iddynt fod yno. A byddwn ddyiolchgar, Barchedig Olygydd, os gwelwch fod yn dda, roddi rhyw gongl o'ch Cyhoeddiad clodwiw yn lle i'r llinellau uchod.

Ydwyf yr eiddoch yn ostyngedig, Dros y cyfeillion yn Western

CYMANFA REMSEN.

Cynnaliwyd Pedwerydd Cyfarfod Chwarterol y Trefnyddion Calfinaidd yn Swydd Oneida, y flwyddyn hon yn Remsen, Tachwedd y 25ain a'r 26ain, 1841.

Am 11, y dydd cyntaf, bu ein hymdriniaeth am y Cyfammod Gweithredoedd. Sylwyd, yn Fod Duw wedi ymostwng i wneyd Cyfammod â dyn ; y gallasai beidio, a bod yn gyf-

2. Fod pob peth a berthyna i Gyfammod yn y geiriau hyny a fu rhwng Duw ac Adda, yn Gen. ii. 16, 17.

Fod Gras yn ymddysgleirio yn y Cyfammod Gweithredoedd, o herwydd ar lwybr ymostyngiad i'w dolerau y dylifai bendithon i'w ddeiliaid. Sonir yn yr Ysgrythyr am ddau Ben-cyfanmodwyr, yr hyn sydd brawf amlwg fod dan Gyfammod.

Yn 2il, Profwyd allan o'r Ysgrythyrau na ddyddimwyd y Cyfammod hwnw. 'Nid oes gan hyny yn awr ddim damnedigaeth i'r rhai sydd yn Nghrist Iesu.' O ganlyniad, amlwg yw fod damnedigaeth i bawb eraill; hefyd, nad oes neb yn cael ei ddwyn i sefyllfa gadwedig ond trwy gredu yn Nghrist. Pa fodd, a phaham hefyd y mae plant yn cael eu llunio mewn anwiredd, os dyddimwyd y Cyfammod hwnw; a phaham y teyrnasa marwolaeth ar bawb.

3. Penderfynwyd i'r Cyfarfod Chwechwythnosol nesaf fod yn Hebron, neu French-road, Ion. y 7fed; a bod yr ymdriniaeth yno i fod am y Cyfammod Gras. Yn 1. Fod Cyfammod. 2. Ei Bleidiau. 3. Ei Natur. 4. Ei Ammod, a pha fodd y mae yr Ysbryd Glan yn blaid yn y Cyfammod. 5. Gwrthddrychau y Cyfammod.

Rhoddwyd annogaethau at haelioni. Addawyd, trwy dderchafiad deheulaw, fod yn ffyddion i'r 'CYPAILL' y flwyddyn ddyfodol, a dymunem i'n cydgenedl yn mhob man wneyd yr

Am 2 ar gloch, cadwyd Cyfarfod pregethwyr a blaenoriaid; ac am 8 boreu dranoeta, yr un

Am 7, dechreuwyd y moddion cyhoeddus gan Mr. Isaac Davies, Ffloyd, a phregethodd y Parchedigion W. G. Pierce a W. Rowlands, oddiwrth Num. xi. 9, a Luc xv. 17.

Am 10, ddydd Gwener, dechreuwyd y Cyfarfod, gan Mr. Thomas T. Evans, Utica, a phregethodd Mr. David Davies, Remsen, oddiar Ioan viii. 32, a Mr. J. H. Evans, oddiar Deut. xxvi. 3.

Am 2, darllenodd a gweddiodd y Parch. W. T. Williams, a phregethodd Mr. T. T. Evans, oddiar Heb. iii. 19, a'r Parch. Wm. Rowlands, oddiar Esa. i. 5.

Am 7, dechreuodd Mr. John H. Evans, a phregethodd y Parch Win. T. Williams, oddiar Heb. xii. 28, 29, a'r Parch. Wm. Rowlands, · oddiar Amos vi. 1.

Er nad oedd y gynnulleidfa o wrandawwyr mór lluosog ag y'u gwelsom rai amserau, eto gallwn ddweyd fod yr Hwn sydd a'i odreu yn llenwi'r deml, yn ddigon amlwg yn ei gynnorthwyon grasol i ddweyd a gwrandaw.

Steuben.

. (E.

JOHN S. WILLIAMS.

YSGOLION SABBOTHOL

Y Trefnyddion Calfinaidd, yn Remsen a'r cymydogaethau, am y flwyddyn 1841.

Cynnaliwyd Cyfarfod diweddaf yr Ysgolion hyn, am y fl. 1841, yn Mhen-y-cacrau, Hydref y 31ain, 1841.

Am 9 o'r gloch, dechreuwyd y Cyfarfod, a holwyd Ysgolion Pen-y-caerau, Eulli, a Ninety-six, gan Mr. David Davies, ar y testun pwysig o FARW, oddiar gynllun a barotowyd gan Mr. James Owen, yr hyn a fernid yn briodol iawn ar ol buan ymadawiad y ffyddlon Barchedig John Owens

Y Dafien ganlynol a ddengys Rif a Llafur ein Hysgolion am y flwyddyn a aeth heibio.

	_	_	_	_	_		
Enwau yr Ysgolion.	Arolygwyr.	Ysgrifenwyr.	Athrawon.	Yn cael cu dysgu.	Yn yr Ysgol- ion.	ben- nod-	ddwyd o yn cy- nwyso adnod.
Pen-y-caerau,	l ī	5	9	60	71	660	11,685
Capel-cerig Remsen,	i	i.	7			1005	
Hebron,	i	ī	16				
Nant.	i	1	7				
Pen-y-graig,	ī	1	10		60		
Enlli,	1	1	8	39	49	358	
Pen-rhiwder,	1	1	3	17	22	217	2,342
Nincty-six,	1	. 1	3 5 5 6	20			4,920
Trenton,	1	1	5	22			
Steuben,*	1	1					
Aipht,	1	1	2	12			
Rwssia,	1	1;	3 5	9	- 14		772
Yszoldy-'r-dwyrain,	ij	1	5	24			
Ffloyd,	!	- 1	9				
Holland Patent,	1	1	8	36	46	367	5,142
	15	15	103	529	661	5711	88,384

Adroddwyd gan y gwahanol Ysgolion 90 penod o Hyfforddwr Mr. Charles, a 117 penod o'r 'Rhodd Mam,' gan y plant bychain, y Deg Gorchymyn bron bob Sabboth, ac amrywiol fatterion.

Heblaw yr hyn a ymddangosodd o'n gweith-rediadau yn y 'Cyfaill' eisocs, am 1841, gwnaed y penderfyniadau canlynol:

1. Fod yr Ysgol Sabbothol yn foddion addoli, ac o herwydd hyny, gallwn yn gydwybodol an-

nog pawb iddi.

2. Fod i ryw rai o bob Ysgol ysgrifenu ar y pwnge i brofi fod yr Ysgol Sabbothol yn foddion addoli, ac anfon eu hysgrifau i Mr. Jas. Owen. Hefyd, nodwyd Mr. Jas. Owen, v Parch. Wm. T. Williams, a Mr. D. Davies, i edrych dros yr ysgrifion, a llunio un ysgrif oddiwrth y cwbl, a'i hanfon i'r 'Cyfaill,' fel yr ymddangoso yn mis Ionawr, 1842.

3. Ymofynwyd a oedd pob aelod eglwysig yn aelod o'r Ysgol Sabbothol! Bu hyn yn foddion i ddwyn llawer i'r Ysgol, ac yn ddeffroad cyff-

redinol yn ein plith.

4. Dangoswyd y mawr anghen o ddwyn y plant i'r Ysgol, ac i wrandaw yr Efengyl; oherwydd trwy hyn y megir y plant o dan aden

Gweinidogaeth yr Efengyl

5. Dangoswyd mai effaith egwyddorion drwg yw meddwl mai pregethau sydd yn perthyn i'r hen bobl, a'r Ysgol i'r plant—a'i fod yn gyfeil-iornad pwysig. Dyledswydd rhieni yw dwyn eu plant i bob moddion o rás.

6. Sylwyd, a oddefid ryw aelod eglwysig a esgeulusai, yn wirfoddol, unrhyw foddion o râs drwy ei oes. Gyda pha gysondeb gan hyny, y gellir goddef rhai proffeswyr a esgeulusant yr

Ysgol Sabbothol drwy eu hoes !

Annogwyd pawb i ymdrechu ac ymegnio i gael y genedl ieuangc sydd yn codi i fyny, i ymddwyn yn addas yn mhob moddion o ras; a theimlem yn ddyiolchgar am gymaint o harddwch a gweddeidd-dra a welir ar lawer o honynt yn Nhý Dduw.

8. Oddiar yr ystyriaeth fod cymaint o'r Gwirioneddau Dwyfol yn cael eu trysori yn nghof yr ieuengctyd yn ein Hysgolion,

Penderfynwyd, Rhoddi gwobr o Feibl, Testament, neu ryw lyfr huddiol arall, i'r neb a ddysgo gyfran foddháol o'r Gwirionedd, yn nghorff y Gauaf dyfodol; ac anfoned gyfrif o'i lafur i'r Cyfarfod cyntaf yn y flwyddyn nesaf, caiff ei wobrwyo fel y barno y Cyfarfod yn addas.

Llawen genym hysbysu fod y Gwobrwyon canlynol wedi eu hennill, a'u rhoddi yn ddi-

Geneth fechan, 11 oed, yn Ysgol ' Ninety-siz,' a ennillodd Destament, trwy ddysgu y cxix Salm.

Geneth fechan, yn Ysgol Remsen, a ennillodd Feibl a Thestament, trwy ddysgu yr Efengyl yn ol Marc, a'r cxix Salm.

Bachgen, hefyd yn yr Ysgol olaf a ennillodd

Feibl drwy ddysgu yr Efengyl yn ol Marc. Barchedig Olygydd, a'n Cyd-genedl Hawddgar, wele i chwi gyfrif ffyddlon a chywir o ys-gogiadau yr Ysgol Sabbothol yn ein plith y flwyddyn a aeth heibio, lle y gwelwn mai rhagddi y mae hi yn myned. Brysied, a deued boreu ar Gyfandir America, pryd y byddo 'y fechan yn fil, a'r wael yn genedl gref.' Cyfeiriwn, ein Parch. Olygydd, at yr ail gyfrol o'r 'Cyfaill, tu dal. 367. Parhawn yn ein ymrwymiad yno i dderbyn y 'Cyfaill' am y flwyddyn ddyfodol; a theimlwn yn ddyiolchgar am y fraint o gael lle cyhoedd, o hynawsedd y 'Cyfaill,' i ddangos

^{*}Steuben sydd ganghen o Ysgol Remsen, yn cael ei chadw a'i chynnal gan yr Independiaid a'r Trefnyddion Calfinaidd.

ffyddlon a diwyd ymdrechiadau yr Ysgolion Sabbothol.

Ydym yr eiddoch, yn ostyngedig,
Dros yr Ysgolion,
John S. Williams, YsgrifenO. J. Owen,
wyr.

O. Y. Dymunol genym fyddai i'r hanes blaenorol gael ymddangos yn yr Athraw, os bydd y Parchedig Olygydd, Mr. Gwalchmai, yn caniatau. Cydnabyddai Ysgolion America ef ya ddyiolchgar am ei wasanaeth caredig. A meddyllym nad anhoffus gan ein tadau a'n brodyr yn yr Hen Wlad, weled nad yw eu cydgenedl yn y wlad hon, yn hollol ddiffrwyth gydag achos gegoneddus yr Ysgolion Sul.

RHIF A LLAFUR

Yegol Sabbothol y Trefnyddion Calfinaidd yn Utica.

Arolygwr, 1; ysgrifenydd, 1; athrawon ac athrawesau, 17. Rhif yr Ysgol, 130. Dysgwyd o adnodau mewn deuddang mis, sef yn aghorff y flwyddyn 1841, 40,735. Dysgir a holir y plant yn y 'Rhodd Mam.' a'r Ysgol yn gyfiredimol o'r 'Hyfforddwr' bob yn ail Sabboth.

Evan E. Roberts, Ysgr.

RHIF A LLAFUR

Yagol Sabbothol y Trefnyddion Calfinaidd yn Newport, Oncida, C. N.

Arolygwr, 1; ysgrifenydd, 1; athrawon, 5; ysgolorion 35. Llafur am dri mis—penodau 74, yn cynnwys o adnodau 1,018.

Samuel Jones, Arolygwr. R. W. Morgan, Ysgrifenydd.

Barch. Olygydd,—Yn ol eich cais wele fi yn yagrifenu hanes ein Hysgol fechan yn y rhan hen e'r Byd Gorllewinol. Yr oeddem er ys blynyddoedd yn cadw Ysgol Sabbothol, ond heb memawr o drefin hyd eleni, pryd y darfu i ni ymroddi gyda'r gwaith. a chawsom lwyddiant i fyned yn y blaen. Pob llwyddiant i'r Ysgol Sabbothol, Yw gwir ddymuniad, RICHAED W. MOEGAN.

RHIF A LLAFUR

Yegol Sabbothol y Trefnyddion Calfinaidd yn Bethel, Newark, Ohio.

Arolygydd, 1; ysgrifenydd, 1; athrawon, 11; ya cael eu dysgu, 52. Rhifedi yr holl Ysgol yw 65. Y llafur, o Ragfyr y 14eg, 1840, hyd y 5ed o Ragfyr, 1841—penodau, 937; adnodau ychwanegol, 864. Adroddwyd y Deg Gorchymyn bob Sabboth ar gylch gan aelodau yr Ysgol. Adroddwyd Hyfforddwr y diweddar Barch. Thos. Charles, o'r Bala, i gyd, ac hyd y VII fed bened eilwaith, yn yr ysbaid uchod o amser, yn nghyda phenod o'r 'Rhodd Mam' bob Sabboth.

Hyfryd genym allu eich hysbysu, garedig Olygydd, fed yr achos da hwn ar gynnydd yn ein plith yma hefyd, fel rhanau eraill o'r Achos mawr. Gwelwch fod ein Hysgol wedi cynnyddu ugain o rifedi er's blwyddyn, a'r llafur agos yn gymaint dair gwaith. Mae yn gysur mawr i ni, a diamheu na fydd yn ofid i neb sydd yn caru yr Arglwydd Iesu, fod y fechan hon a golwg mo'r obeithiol arni.

TIMOTHY WINSTON, Ysgr.

DYDD GWYL DDEWI SANT, 1842.

PAROTÓADAU I GYNNAL Y GYLCHWYL YN NINAS CAER-EFROG-NEWTDD...GWOBRWYNN A RODDIR I AWDUR-ON LLWYDDIANNUS, YN NGHYDA'R TESTUNAU...Y GYMDEITHÂS HAELIONUS GYMREIG.

Cyfeisteddfod Leenyddawl Cymdeithas Haelionus Dewi Sant, a hysbysant iddeu cydgenedl yn gyffredinol, trwy y Taleithau Unedig, fod amryw o Foneddigion gwladgarawl wcdi gwneuthur cyfraniadau i'r Gymdeithas i'r dyben o gynnyg Gwobrwyon i gydymgeisyddion llwyddianus ar y Testynau canlynol:

1. ARIANDLWS, GWERTH \$15, am yr Hanesyddiaeth oriu, yn Gymraeg, neu yn Saesonaeg, o'r Sefydlfaoedd Cymreig yn America.

2. ARIANDI.WS, GWERTH \$15, am yr Hanesyddiaeth orau, yn Gymraeg neu yn Saesonaeg, o'r Cylchwyliau Cymroig yn Ninas Caerefrog Newydd.

3. ARIANDI.ws, GWERTH \$10 00, am y Traethawd gorau, yn Gymraeg neu yn Saesonaeg, ar Lëenyddiaeth Gymreig yn America.

4. ARIANDLWS, GWERTH \$5 00, am y Gân Gymreig oreu, nid llai na 40 llmell, er 'Crocsawu yr Ymfudwr Cymreig i America.' Ton—'Glan Medd'-dod Mwyn.'

5. ABIANDLWS, GWERTH \$5 00, am y Gân Gymreig oreu ar DDIRWESTIAETH, mewn cyssylltiad â Chymdeithas Ddirwestol y Cymry yn Nghaerefrog Nowydd. Gellir Cyfansoddi y Gân ar unrhyw fesur ond nid llai na 50 o lineilau.

6. ARIANDLWS, Gwerth nid llai na \$10 00, ac Aelodiaeth Anrhydeddus dros ei fywyd, am yr Auerchiad Prydyddol gorcu, yn Gymraeg neu yn Saesoneg ar Gyndeithas Haelonus Dewi Sant, C. N.—Iddei adrodd yn y Gylchwyl nesaf; nid llai na 80 llinell.

Rhaid danfon y Cyfansoddiadau cydymgeisiawl, (yn ddidraul) i Gadeirydd y Gyfeisteddfod Lëenyddawl, erbyn y 15fed o Chwefror nesaf.

At Haelioni yn unig y mae trysorfa y Gymdeithas yn gyfranedig, gan hyny nis geill gynnyg gwobrwyon o honi ei hun, eithr aelodau o honi, yn caru lles y Cymru a Chymraeg, ydynt wedi cyfranu, fel y canfyddir, yn haelionus er darganfod a meithrin cynheddfau Llëenyddawl y Cymry yn America: a hyderant y bydd hyn yn foddion i ddeffroi yr Awen lle y mae, a chynnyrchu gwybodaoth fuddiol, yn gystal a dyddanwch i'w cydgenedl.

Rhodded awduron y cyfansoddiadau enwau ffugiol wrth eu hysgrifion, a'u henwau priodol yn guddiedig dan gwyrfath, neu mewn unrhyw ddull a ewyllysiont.

Mae cyfleustra i unrhyw fonheddig a ddewisa gynnyg gwobr ar unrhyw destun arall erbyn y Gylchwyl nesaf, ei wneyd trwy anfon yr arian a'r testun i Gadeirydd y Gyleisteddfod, neu i Olygydd y Cyfaill, yn ddioed.

Dros y Gyfeisteddfod G. W..Griffiths, Cadeirydd, 66 Fultonstreet, New-York.

GWOBEWYON CYMDEITHAS GYMREIGYDDOL.

MR. GOL GYDD, --Wrth ddarllen y Cyfaill' am f

Tachwedd, canfyddais yn nhu dal. 346, yagrif dan y pen 'Gwobrwyon,' &c., gan 'Frodor o Gymru,' yn cynnyg gwobrwyon ar byngciau Sinteraidd, a bod y cyfansoddiadu, a chyfraniadu i gael eu hanfoni mi. Dymunwyf hysbysu i'm cydgenedl, na chydsymiais erioed i dderbyn y cyfryw; ac yn mhellach, Nad wyf yn selod o'r Gymdeithas Boliticaidd neillduol hono; ac nis gwn am hanfodiad y gyfryw Gymdeithas yn yddinas hon, nac yn y wlad yms. Gan hyn y rhaid bod rhyw gamsyniad dirfawr yn ysgrif y 'Brodor o Gymru.'

Yr eiddoch, yn barchus.

D. L. Jones.

LLOFEUDDIAETH CYMRO ENWOG!

Ma. GOLYGYDD,-Gofidus genyf eich hysbysu fod bywyd y Milwriad John H. Owen, wyr ein hanfarwol Fardd, y diweddar Barch. Goronwy Owain, wedi ei gymeryd ymaith trwy lofruddiaeth! Trywanwyd ef â bidogyn (dirk) y 27ain o Awst diweddaf, gan A. H. Gazzam, yn mhwll y cylla, fel y bu farw yn ddioed. Yr oedd ef a'i lofrudd ar y pryd yn sefyll ar risiau y Tolldŷ, yn Mobile. Yr ydwyf yn deall fod anghydfod rhyngddynt, ond nis gwn am ba beth.

Yr oedd y Milw. Owen yn ddyn o gymeradwyaeth uchel gyda'r Llywodraeth, ac yn ddiweddar yn gwasanaethu swydd Derbynydd yn y Swyddfa Dirawl, yn Sant Stephens

Teimlir y golled hon yn ddiau gan lawer o'n cydgenedl, oblegid yr oedd Mr. Owen yn ddyn hoff o'i genedl, parod a gyfeillachu â hwynt, a hynaws yn eu cyfeillach. Yn ei ymweliad diweddaf â'r ddinas hon, ymgyfarfu à Thomas Ingram Jones, Ysw., Wm. Miles, Ysw., a minau, Hyd. y 7fed, 1839, yn nhy ein Bardd, Mr. Wm. J. Williams, (Gwilym ab Ioan,) ac yne rhoddodd i ni ysgrifion gwerthfawr, a llawer o hysbysrwydd a gynnullasai yn nghylch ei daid bytholgof.

Mae y Llofrudd, A. H. Gazzam, wedi ei garcharu ar y cyhuddiad o 'Lofruddiaeth Gwirfoddol' yn y radd gyntaf; ac y mae ei brawf i gymeryd lle yn fuan.

DANIEL L. JONES.

O. Y. Clywais wedi hyny iddo gael ei brawf, a'i farnu yn enog o ddyn-laddiad, a'i ddedfrydu i dalu \$500 o ddirwy, a dyoddef 3 mis o garchariad.

ESGORODD-

Mehefin yr 16eg, 1841, yn Salisbury, swydd Meigs, O., Margaret, priod Methusalem Rowlands, (Llinos Glan Ohio,) ar fab. Gelwir ei onw ef Joha.

Têr gynnydd i ti'r eginyn---ir-dwf Ac eurdeg dy goryn ; Hynt lesawl myn y tlysyn, Dawn o ddysg o deui'n ddyn.

Dewis gynghor lor a'i eiriau--llwysaidd Yn llusern i'th gamrau ; Ethol ei dystiolaethau, A gwir, nad ei i lwybr gau.

Y TAD I'W FEBYN.

Medi y 23ain, yn Colinsville, C. N., Mrs. Maria Heghes, gwraig Mr. John Hughes, ar fab.

PRIODWYD-

Tachwedd yr 8fed, yn Nghaerefrog-Newydd, gan y Parch. Benjamin Evans, Mr. WM. LEWIS, gynt o'r Farteg, swydd Fynwy, a Meis. ANN JAMES, gynt o'r un lle.

BU FARW-

Hydref y 6fed, 1841. yn Mhottsville, Pa., WILLIAM LEWIS, yn yr unfed flwyddyn ar ddeg a deugain o'i oed. Bu yn glaf oddeutu pythefnos. Foreu y 6fed y bu farw. Brydnswn y 7fed, hebyngswyd ei gorph tua'r hedd. Yn y sy cyn cychwys, canwyd pennill o Emyn, sef

'Yn y dyfroedd mawr a'r tônau, Nid oes neb a ddeil fy mhen,' &c.

Ymgasglodd tyrfa barchus i dalu y gymmwynas olaf i'r ymsdawedig, ac aethpwyd yn drefnus tua'r gladdfa, wrth Gapel y Bedyddwyr. Yn yr Addold'y traddodwyd pregeth ragorol, a thra phwrpasol i'r achos gan Wennidog y lle, sef y Parch. William Morgans, oddiwrth Gal. v. 7: 'Canys pa beth bynag a hau olyn, hyny hefyd a fed efe.' Gosodwyd yr hyn oedd farwol i orwedd hyd y boreu yr udgana yr Archangel. Yn y dydd hwnw yr adgyfodir y meirw-y deught i fwy o lwch y beid. eirw—y deuant i fyny o lwch y bedd. Yr oedd Mr. Lewis yn aelod o Gyfundeb y Bedyddwyr.

meirw—y deuánt i fyny olwch y bedd.
Yr oedd Mr. Lewis yn aeldo d'Gyfundeb y Bedyddwyr.
Ymunodd â'r Achos yn moreu ei ddyddiau, yn Lianwenarth, Cymru; ac yno dan weinidogaeth y Farchedigon Mr. Lewis a F. Hiley y bu yn agos i ugain mlynedd.—
Bu ef a'i deulu byw ychydig ffynyddoedd yn arglynydogaethau Nanty-glo a Phen-y-cae.
'Yn y ffwyddyn 1840, ymfudodd ef a'i blant i'r America, a phreswylodd yn yr ardal hon (Pottsville) er ei ymfudiad. Yr achos a barodd ei symudiad ydoedd y terfysg a fu yn Nghymru gan y Siarteriaid—yn hytrach na bod yno dan gaethiwed a gorthrwm, penderfynodd ddyfod i America i fwynhau Heddwch a Rhyddid breinniol dyn. Yr oedd yn udyn meddiannol ar gynneddfau cryfion a deall treiddgar. Ei hyfrydwch penaf oedd yr Athrawiaeth sydd yn ol dwyioldeb. Ei gyfaddefasi yn ei ddydciaul olaf oedd, fod y Drefn y clywodd am dani er yn ieunang yn hollol wrth ei fodd, ac nad oedd ganddo ond pwyso ar ei Drugaredd Ef, yr Hwn sydd yn meddu trigaredd a maddeuant. Dan ix 9. Yr oedd yn owyno ei bod yn dywyll. 'O' yr ydwyf yn ymruddi anno Efmoyn w wyr f y mae'r Trugarog wrth y llyw.
Gadawodd 7 o blant ar ei ol i alaru eu colled—pump o honynt yn yn America, a'r ddau eraill yn Nghymru,

honynt yn yr America, a'r ddau eraill yn Nghymru. Hyderym mewn modd gobeithiol y bydd i'r oll o honynt gael meddu y fraint werthfawr hono o fod yr Arglwydd yn en derbyn iddei fynwes i'w hymgeleddu, a'u llunio ar

ei ddelw ar ol colli o honynt dad a mam. Ydwyf yr eiddoch,

Pottsville.

E. P. THOMAS.

Hyd. 30ain, 1841, yn Salisbury, swydd Meigs, O., yn 50 od, THOMAS PHILLIPS, mab Walter Phillips, o'r oed, THOMAS FRIEDITS, had water Finings or Llwyn-mawr, ger liaw Abertawy gynt (wedi byny o Ben-y-cae, swydd Fynwy, Deheubath Cymru. Hefyd, yr oedd y trangcedig yn frawd i Mr. Dafydd Phillips, Minersville, Pennsylvania. Dyoddefodd y trangcedig yn hir dan effeithiau clwy 'r ysgyfaint a'r dyfrglwyf.

- 'Angeu ddaw, a braw 'n ei bryd !——O gwylia Ei golyn dychrynllyd ; Tro dy fyw trwy dy fywyd, Fureu, hwyr, i farw o hyd.

'Cawr gerwin, Brenhin briwiau; -cawr erch. Cawr archoll yw'r Angau; Cawr ollwng i'r cyfwng cau, Cás geudod y cysgodau.

Yn Nghaerefrog-Newydd, Hydref y 7fed, RICHARD, mab David a Mary Thomas, Forsyth-street. Ganesid ef ar y 9fed o Orphenaf, 1834, yn y ddinas uchod. Cafodd gryn lawer o afiechyd yn ei dymhor bŷr-byddai dan law meddygon o leiaf unwaith yn y flwyddyn. Ar ddydd Sadwrn, y 4ydd, yr oedd allan yn chwareu fel arferol; cyfododd i fyny fureu y Sabboth i fyned i'r Ysferol; cyfododd i fyny fureu y Sabboth i fyned i'r Ysferol; cyfododd i fyny fureu y Sabboth i fyned i'r Ysferol; cyfododd i fyny fureu y Sabboth i fyned i'r Ysferol; cyfododd af yn y fureu y Sabboth i fyned i'r Ysferol y Canada fyn y far y cyfododd af yn y fureu y Sabboth i fyned i'r Ysferol y cyfododd af yn y fyng y cyfod yn y cyfod y cyfod ac y cyfod ferol; cyfododd i fyny foreu y Sabboth i fyned i'r Yagol, yn ei gynnefin iechyd, yn ol tyb ei rieni, a bwytaodd
ychydig o'i foreubryd; ond yn mhen oddeutu deng mynyd ar ol hyny, dechreuodd gyfogi, a pharhaodd yn glaf
hyd y nos Lun ganlynol, pryd yr anfonwyd am y meddyg, yr hwn a roddodd gyffeitiau iddo a stebasant y dyben
o'i esmwythâu trwy y nos hono, fel yr oedd ei rieni yn
meddwl ei fod yn debyg o weilhau. Ni eisradodd nemawr hyd o fewn pum' mynyd iddei ymddattodiad, pryd
y dywedodd wrth ei fam, 'Yr ydwyf yn marw': marw'
marw': Ac mr 7 o'i sloch, ehedai y wrischionen f twiol marw! Ac am 7 o'r gloch, ehedai y wreichionen fywiol at Dduw yr hwn a'i rhoes, yn 7 mlwydd, 4 mis, ac 28 o

ddyddiau.
Ddydd Iau, Tachwedd y 9fed, ymgasglodd tyffa luosog yn nghyd ar yr achlysur galarus o'i gladdedigaeth.
Dechreuwyd trwy gann, darllen a gweddio, gan Mr. T.
J. Evans. Wedi hyny, anerchwyd y gynnulleidfa gan y Parch. Dr. Dewitt. Sylwodd, yn
1. Fod marwolaeth wedi ei gosod i ddynion, ac yn

 Ar gyflog pechod; ac yn
 Ar rodd neu ddawn Duw, yr hyn yw Bywyd Tras. Ar rood neu down Juney, yr hyn yw blwyd i far grwyddol; a dymunai arnom ystyried y gwahaniaeth sydd rhyngddynt. Cynghorai y rhieni i beidio galaru yn ormodol, gan goffau dwy anghraifft-un o'r Hen Destament, ac un arall o'r Newydd—sef am fab y Suns-mees, a mab y wraig weddwo Nain, yr hwn a fywhaodd Iesu ar y fforld. Wedi hyny, gwasgai y mawr hwys o fod yn barod, ac o brofi gweithrediedau Gras ar yr enaid

yn ddwys at y bywiolion. Galwai ar y rhieni, a'r ieu-engetyd o bob oedran, oddiwrth yr amgylchiad, i ystyned eu dyledswydd a'u diwedd, ac i geisio yn gyntaf deyrnas yn ddwys at y bywiolion. Dduw a'i gyfiawnder ef.

Wedi hyny, hebryngwyd ei gorph i dŷ ei hir gartref ; chanwyd y pennill a fyddai y trengedig bychan yn

hoff o'i ganu yn ei fywyd,

' Draw mi wela 'r hyfryd foreu,' &c.

Diau Rhisiart ni arhosai, Draw chedai ar ei hynt; Aeth yn sydyn fel blodeuyn, Neu fel gwelltyn gyda'r gwynt: Yn lled fore, e droes adre, Nid ei le oedd daear lawr, Ond nef uchod, yn ddiddarfod, Byth i foli'r Duwdod mawr. Angeu gerwin, ymaith gyraist, le, peraist, dywed pa'm? Glwyfau dyfnion, cerion, eres, Do, yn mynwes tad a mam; Ond ni roddi gyfrif ini, Ni waeth towi wrthyt ti; Dan dy ddyrnod de'wn ryw ddiwrnod ! Iti 'n nôd y byddwn ni Bod yn barod i'th gyfarfod. Dyna nôd ddymunwn i, Gyrchu ato yn ddiflino,

Cyn b'o taro genyt ti;
Y wisg oreu sydd mor euraid,
Am yr enaid fyddo 'n awr;
A phan ddelo Angeu digllon, A phan ddelo Angeu uignon, Rhoddaf *ffarwel* llon i'r llawr. Gwi GWILYM FARDS

Rhagfyr y 7fed, yn Nghaerefrog-Newydd, yn 48 ml. oed, trwy ddamwain, Mr. W. ROBERTS, llifiwr. Yr oedd yn frodor o swydd Gaernaifon, Gogledd Cymry. Gadawodd wraig a thri o blant

6fed, yn yr un ddinas, Mr. LEWIS LEWIS, llaethwr, genedigol o yn agos i Aberystwyth, ger Ceredigion.

Hydref y 19eg, ar fwrdd y Brig Madison, o'r darfodedigaeth, yn 30 ml. oed, Mr. D. ROBERTS, brodor o'r Little Nescastle, swydd Benfro. Cadawodd wraig a dau o biant. Eaw ei wraig, cyn priodi, oedd Meis. Mary Williams, o Faes-Angharad, Meirionydd.

23zin, ger pentref Remsen, yn gyfiawn o ddyddiau, yn 79 mlwydd oed, y dawiol a'r llafurus GRIFFITH T. JONES,(Bryn-celyn.) Dysgwylir ei Gofiant i'w gyhoeddi vn fgan

Tachwedd y 4ydd, yn Colinsville, C. N., ar ol tair wythnos o gystudd, yn 2 flwydd a 3 mis oed, Elizabeth, merch John a Maria Hughes, o'r lle uchod. Yn ei mynydau olaf, estynai ei llaw i'w mam; ac wedi siglo llaw â hi, estynai ei llaw at bawb oedd yn y tŷ. Och! beched, my na 'th ffieiddia! Pa sawl mil o ofidiau sydd yn dy ddilyn!

Hydref y 18fed, o'r dwymyn felen, yn Orleans-New-ydd, yn 25 mlwydd, 11 mis, a 14 diwrnod oed, Mr. EVAN WILLIAMS, anwyl fab Mrs. Margaret Williams, Sant Albans, ger Granville, Ohio, gynt o Goerck-street, Caer-efrog-Newydd. Yr oedd y trangcedig yn adnabyddus iawn yn y ddinas olaf, fel dyn ieuangc o gymeriad hardd, tymher garedig a serchygfwyn, a ffyddlon iawn fel cref-yddwr gyda'r Achos mawr. Yr oedd yn aelod o Eglwys y Trefnyddion Calfinaidd. Bu farw yn mlodau ei ddydd-iau, er galar mawr i lawer o berthynasan a chyfeillion; ond yn benaf i'w fam weddw, i'r hon yr ydoedd fel ei dau lygaid.

Rhagfyr y 3ydd, yn Mhittsburg, yn 65 oed, Mrs. ELI-ZABETH JONES, priod y Parch. Owen Jones, gynt o Phi-ladelphia.—Rhoddir Cofiant byr o'n chwaer ymadawed-ig yn y rhifyn nosaf.

Hanesiaeth Bellenia.

PRYDAIN FAWR, &c.

GENEDIGAETH TYWYSOG BRENINGL.

Yr amgylchiad mwyaf dyddorawl a gorffoleddus yn Mhrydain yn awr yw genedigaeth mab

i'w Mawrhydi Victoria. Esgorodd y Frenines yn ddiogel ar fab, ddeuddeg mynyd cyn 11 ar gloch boren dydd Mawrth, Tachwedd y 9fed, ar ba achlysur yr oedd yn bresennol, y Tywysog Albert, ei dad; Duges Caint, mam v Frenines; amryw o Arglwyddi y Cyfrin-gynghor, yn nghyda Phendefigesau Gwelyfan ei. Mawrhydi. Gwnawd y newydd gogoneddus yn hysbys vn ddioed, trwy daniad cyflegrau: chan gynted ag y gallodd y Cyfrin-gynghor gydymgynnull, penderfynwyd, ar gais, at Archesgob Caergaint, am Ffurf o Ddyiolchgarwch iddei harferyd trwy holl Eglwysi y deyrnas y Sabboth canlynol. Yr hyn a wnaeth. Gwnawd Ffurf o'r un natur hefyd gan Archsynagogydd vr Iuddewon.

Yr oedd ei Mawrhydi wedi bod allan ddwywaith y dydd cyn hyny. Aeth i'w gwely ychydig wedi deg ar gloch yn gysutus, lle y gorweddodd heb unrhyw anesmwythdra nes yr ydoedd wedi chwech ar gloch y boreu. Yna galwyd ar Dr. Locock, a'r holl feddygon eraill yn ddioed. Y Dr. Locock, y Tywysog Albert, a'r fammaeth, yn unig oeddynt yn yr ystafell ar enedigaeth y plentyn. Arosai ei mam, a'r Arglwyddi, &c., mewn ystafelloedd cyfagos. Yn uniongyrchol ar enedigaeth y Tywysog, dygwyd ef gan y fammaeth i'w ddangos iddynt, a llawnodasant Ysgrif yn cadarnhau genedigaeth aer i'r Goron. Dygwyddai yr amgylchiad ar ddydd cyfnewidiad y Maer yn Llundain, yr hyn sydd wedi peri dyryswch; oblegid yr arferiad ydyw, gwneuthur y Maer yn Farwnig ar enedigaeth plentyn Breninol; ac yr oedd y naill Faer ar fyned allan o'i swydd, a'r llall ar gymeryd ei swydd, ond y defodau heb eu cwblhau; gan hyny, i bwy y perthyn yr anrhydedd? Y meddwl cyffredin yw y rhoddir y-bluen i'r ddau. Mae yr un anrhydedd hefyd yn deilliaw i Faer Dublin, yr hwn yn bresennol yw y cynhyrfwr enwog Daniel O'Connel. Meddylir yn gyffredin fod y mab hynaf o'r teulu breninol yn Dywysog Cymrn, trwy enedigaeth, ond nid gwir hyny; eithr y mae yn Dywysog trwy enedigaeth, ac yn Ddug Cernyw, a gwneir ef yn Dywysog Cymru yn fuan wed'yn. Mae yn debyg mai pan y gweinyddir yr ordinhâd o Fedydd ar y baban tywysogaidd, y rhoddir iddo yr enwad uchod, ar yr achlysur presennol. Yr un modd y mae am ei deitl fel Iarli Caerlleon.-Bernid ei gynnysgaeth trwy y teitlau hyn yn werth £9,982 12s. 71c. yn amser Edward III. Mae yn ddiau eu bod lawer yn fwy yn awr.

I'r neb a ddewiso weled haniad y Tywysog bychan o waed Cymröaidd, geill gael ei foddâu, ond troi yn ol i'r 'Cyfaill,' (cyf. i., tu dal. 321,) lle y gwela Ach-daflen yn dangos disgyniad ei Mawrhydi o'r hen Gymro enwog Owain Tudur.

Digitized by GOOGIC

NEWYDDION DIWEDDARAF O'R HEN WLAD.

Ein newyddion diweddaraf a ddaethant yn yr agerddlong 'Columbia' i Boston, yr 21ain o'r mis diweddaf. Cynnwys y Llythyr canlynol bob peth o bwys:

HEN WLAD, Rhag. 3ydd, 1841.

Anwyl Gyfaill,-Bwriadwyf, yn unol â'ch cais, yegrifenu i chwi lythyr yn fisol o Hanesiaeth Brydcinig, at wasanaeth eich Cylchgrawn difyrus : ond rhaid i chwi fy esgusodi am orfod bod yn fyr y mis hwn, ymhelaethaf

Clywsoch gyda'r 'Acadia' am enedigaeth y Tywysog Braninol. Mae ei fam ac yntau yn parhau yn iach. Bu y fam allan mewn cerbyd eisees. Nid ydy' hi yn meddwl dim o'n hanrhegu â thy wysogion a thy wysogesau bychain, yn enwedig tra yr ydym yn parhau i guro ein dwylaw a gorfoleddu cymaint ar yr achlysur; ac yn benaf oll, yn darparu o'n chwys a'n llafur mor ddestlaidd at eu cynnaliaeth: eto, y mae rhai yn barod i ddywedyd, 'Fod digon cystal a gwledd' o bethau fel hyn. Mae yr arddangosiadau arferol o lawenydd wedi cymeryd lle trwy yr holl deyrnas ar yr achlysur, a dywedant y bwriedir cyflawni y Bedydd gyda mwy o fawredd nag a wnawd hyd yn nod ar fedyddiad y Dywysoges. Ond rhaid i mi hysbysu fod yr holl orfloeddiadau llawen yn cael eu cymysgu yn bresennol âg OERGRI ALARUS Y MILOEDD avdd yn dyoddef caledi digyffelyb yn y wlad hon! Mae marsiandwyr mawrion yn methu yn barhaus-newyddion o'r fath sydd beunydd; a'r gweithwyr wrth y cannoedd a'r miloedd yn cael eu taffu allan o waith! TAN-FFAGL-ZADAU, sef gosod eiddo ar dân, yn cael eu hail-ennyn trwy wlad, fel y mae aeth a braw yn meddiannu bonheddig a gwreng. Cyfaddefa pawb nad oedd y caledi dirfawr yn y flwyddyn 1826 ddim i'w gydmaru â'r caledi presennol. Cynnelir cyfarfodydd yma a thraw i ystyried yr amgylchiadau dwysion, a dyfeisio moddion i'w hesmwythau. Cynllun y Llywodraeth yw ymfudiad (emigration), sef trosglwyddo ei deiliad o'u cartrefleoedd i'r Trefedigaethau-Gogledd Americanaidd yn benaf; ac y mae v cyfyngder mor wasgedig fel y cymeradwyir v cynllun gan y wlad yn gyffredinol.

Heblaw tan-fingliadau yma a thraw, gwnawd cynnygiad dofa i good yr ' Horse Guards,' a Barracks Sior Sant, ar dan. Hyn yn dyfod mor fuan ar ol llosgiad y Tŵr a

achosa gyffro i'r Llywodraeth.

Yr ydys yn parhau i ddarparu yn y modd mwyaf egniol ar gyfer y Rhyfel yn China, yr hon erbyn hyn, a fernir rywheth yn fwy pwysig na chwareu plant. Y mae 2,000 o luqedd byddinawg i arhwylio y fory (Rhag. y 4ydd), o Bortsmouth, heblaw mintai o fagnelwyr, (artillery.)

Mae y Frond Dan YR Afon Tarwys o't diwedd yn agored o'r naill ochr i'r llall. Bydd hyn yn fanteisiol iawn i drigolion-dwyreiniol dinas Llundain, os pery yn ddiberygl. Ond y mae yn amheus a ateba byth y draul a aeth ati.

Bu feirw amrywo enwogion y wlad hon yn ddiweddar. O'u plith enwaf Chantrey, y cerfiedydd, Argl. Elgin, o'r Amgueddfa, a'r celfyddydwr mawr Dr. Birkbeck.

Dygwyddedd tân-ruthriad ofnadwy yn y gwaith glô ger Berksley. Allan o 30, lladdwyd 16 yn y fan ; ac y mae amryw eraill yn annhellyg i fyw. Mae y twymynoedd ysgarlad a typhus yn lladd llawer

yn Llundain.

Brys i gael hyn yn barod mewn pryd a'm rhwystra i wmhelsethu.

> Ydwyf yr eiddoch, &c., CYFAILL O'R HEN WLAD.

CHINA.

MAE genym newyddion o Canton, amseredig

Awst y 24ain, ac o Bombay, Hydref y 1af. Yr oedd y cyd-ymbaid (truce) yn parhau, ac nid oes dim penderfynol wedi cymeryd lle yn ganlynol i'r hyn a ymddangosodd mewn rhifyn blaenorol; ond y mae pob arwyddion fod pethau penderfynol ar bwys. Yr oedd Syr H. Pettinger wedi cyrhaedd yno mewn llawn awdurdod i weithredu fel y myno, er terfynu yr amrafael; ac y mae yn dra amlwg eisoes fod y Chineaid wedi deall fod ganddynt ddyn o dymher tra gwahanol i'r Elliotiaid iddei drafod. Gwelir hyn yn ngwaith yr awdurdodau yn gorchymyn na chai y Saeson, o fewn eu terfynau, uurhyw gamwri, ac yn lle y gwg a'r gwawd blaenorol, arferir y sirioldeb mwyaf deniadol. Mae Syr H. P. wedi gorchymyn i'r marsiandwyr Seisnig a gyfaneddant Canton, ofalu drostvnt eu hunain, am na fydd iddo ef na'r Llywodraeth Brydeinig, fod yn attebol am unrhyw golled a ddygwydd iddynt, os bydd rhaid ymosod ar y Ddinas. Dywedir mai Gwyddel ydyw y gwr hwn, a'i fod wedi ennill enwogrwydd nid bychan fel rhyfelwr, yn y brwydrau Indiaidd.

Ar yr 21ain, cychwynasai Syr H. P., ynghyd a'r llynges, yn cynnwys naw o longau rhyfel, pedair agerddlong arfog, a 22 o lestri llwythog o filwyr i'r Gogledd-barth tuag Amoy. Yr oedd hyn wedi creu dychryn i'r awdurdodau Deheuawl, a dywedir eu bod wedi cynnyg o ddeg i ugain miliwn o ddolerau iddo iddei gymhell i gyfnewid ei fwriad, ond yn ofer. Yr olwg bresenol ar bethau yn China yw hyn, Mae y Llýs yn Pekin yn barod iawn i wneuthur heddwch, ond nid ydynt yn gallu ymostwng i gynnwys y meddwl fod yn rhaid talu arian, a chaniatau rhagorfreintiau masgnachol i Brydain, gan hyny gellir dysgwyl peth ymladd tua 'r Gogledd yn fuan. Mae 'n debyg nad ystyrid y cytundeb a wnawd yn effeithio ond ar y Deheubarth yn unig. Yr oedd y Typhoon, tymhestlwynt din-ystriol, wedi bod yn gwneuthur difrod mawr yno, ymhlith y llongau ac ar fywydau; a thrigolion Canton mewn cyfyngder mawr, oherwydd gorfod cyfranu tuag at wneyd i fyny yr iawn addawedig. Hwyliasai dwy lestr tua Lloegr gyda phedair miliwn a hanner o'r iawn.

CYFYNGDERAU PRYDAIN.

Y mae amgylchiadau y llaw-weithwyr yn Leeds yn ddychrynllyd. Y mae yno bedair mil ar bymtheg, naw cant ac unarbymtheg ar ugain (19,936), yn gorfod byw ar ungeiniogarddeg a dimai y pen yn yr wythnos. Yr oedd yr ymwelwyr â thai y trueiniaid hyn yn gorfod dodi y llyfrau i ysgrifenu eu henwau a'u hamgylchiadau ar ci gliniau, oblegyd fod pob dodrefnyn yn y tŷ naill ai wedi ci werthu, neu ei bonio, i gael bwvd. Nid oedd dim ond y muriau moelion mewn canoedd o dai, a thruenusion ynddynt yn cael eu cnoi gan eisiau bwyd ac ymgeledd.

Mewn un tŷ yr oedd chwech o bersonau yn gorfod gorwedd ar draws eu gilydd mewn hen seler laith a thywyll ar ddyrnaid o wellt, nid fel anifeiliaid, end mewn mwy o anghysur nag y mae cŵn ein gwlad ni. A ydyw hyn ddim yn

gyfyngder!

Dywedir fod deg a deugain, o bedwar ugain o fasnachdai yn Paisley, wedi tori yn yfflon. Yr

Digitized by GOOGLE

oedd yn y dref hono bodair mil a dau gant o ddynion yn derbyn elusen pan adawodd un Dr. Burns y lle yn ddiweddar, a dywedir fod y nifer yn fwy o fil a phedwar cant yn bresenol. Wrth yr adroddiad a gyhoeddwyd gan Arolygwyr y tlodion, mewn un o ddosbarthiadau Lloegr, ceir mai yr hyn a gyfranesid i gynal bywyd y truenusion un wythnos oedd 3860 pwys o gloron (potatees) ac un proys o gig moch! Mae y caledi yn ymdaenu drwy yr hyll deyrnas, ac nid yw yr hyn a gyhoeddir ond fel enghreifftiau o'r cwbl. Pa beth a ddaw o Brydain nis gwyddom?

TROEDIGABTHAU.

Yn ddiweddar yn Colebrooke, Iwerddon, ymadawodd pedwar o Babyddion â'r grefydd Babyddawl, ac ymunasant âg Eglwys Loegr. — Hysbysir, yr hyn a amheuir, fod Argl. Holland, a'i briod, wedi troi yn Babyddion.—Y Parch. S. L. Milton, offeiriad Eglwys Loegr, a gymerodd ei fedyddio trwy drochiad yrl ddiweddar.—Y Parch Joseph Redmayne, gweinidog gyda y Bedyddwyr am lawer o flynyddoedd yn Wigton, Cumberland, yn ddiweddar a gymerodd ei dri phlentyn i'w bedyddio drwy daonelliad.—Y Parch Flavel S. Mines, un o weinidogion y Presbyteriaid yn Nghaerefrog Newydd, yn ddiweddar a ymunodd a'r Eglwys Esgobaethol.

Tywysogaeth Cymru.

CYMDEITHASFA BANGOR.

Cynhaliodd y Trefnyddion Calfinaidd eu Cymdeithasfa yn Mangor, ar y 7fed, 8fed, a'r 9fed o Fedi. Cadwyd amryw gyfarfodydd neillduol yn ystod amser y gynhadledd i ymdrin ag achosion perthyngl i'r Corff, mewn un o ba rai y derbyniwyd pedwar dyn ieuaingc yn aelodau o'r Gymdeithasfa. Bump o'r gloch, dydd Mercher ymgyfarfu y miloedd mewn cae cyfleus,—a phregethodd y Parch. William Davies, Rumney; ac areithiodd, ar ei ol, y Parch. John Jones, Tre' Madoc. Dywedai fod yn ddrwg ganddo orfod sefyll yno yn lle un fuasai yn eu hanerch, fel arferol, oni buasai ergyd oddiwrth Frenin y dychryniadau; un oedd wedi bod yn ffyddlon yn y winllan am ddyddiau lawer, llafur pa un oedd wedi ei goroni â llwyddiant mawr. Fod ei yrfa wedi ei gorphen; ei fod wedi ei alw i dderbyn ei wobr. Fod y golled yn fawr, ond na fydded iddynt anoheithio, fod Arglwydd Dduw " Elias" eto yn fyw. Dymunai arnynt fod yn sobr mewn gair a gweithred, ac ymwrthod â diodydd moddwol, fel na roddent achos i elynion yr Arglwydd gablu. Annogai hwynt i weddio yn bersonol, ac yn gynnulleidfaol; a dymunai am i naw o'r gloch fod yn awr weddi yn mhob tŷ. Ar ei ol pregethai y Parch. W. Morris, Cilgeran. Pan ddechreuodd cysgodau yr hwyr ymdaenu aethant i'r Capel, ac wedi i'r Parch. Moses Parry, o Ddinbych, weddio, arcithiodd y Parchedigion Richard Williams, o Lerpwll; R. Humphreys, Dyffryn; a H. Rees, o Lerpwll, ar lwyr-ymattaliaeth. Y cyfarfod cyntaf ar ddydd Iau a ddechreuwyd am chwech o'r gloch, yn y cae, pryd y pregethodd y Parchedigion J. Davies (Nantglyn, gynt), Dinbych; a J.

Hughes, Pont Robert. Deg e'r gloch dechreuoodd y Parch J. Hughes, o Langollen, a phregethodd y Parchedigion D. Roberts, Abertawy, a H. Rees, Llerpwll. Yr oedd dysgwyliad mawr am bregeth Mr. Rees, o blegyd yr oedd efe yn pregethu pregeth anghladdel y Parch. J. Elias, ar ddymuniad Cymdeithasfa y Bala. Bwriedir cyhoeddi hon yn fuan. Yr oedd yno alar mawr a channoedd o ruddiau gwlybion yn ystod yr amsor y traddodid hi. Dau o'r gloch pregethodd y Parchedigion Danial Evans, Capel Drindod, a W. Morris, Cilgeran. Am chwech o'r gloch dechreuodd y Parch. R. Davies, Croesoswallt, a phregethodd y Parchedigion R. Humphreys, Dyffryn, a J. Phillips, o Dreffynon. Terfynodd y Gymdeithasfa fore Gwener drwy breget! au gan y Parchedigion H. Gwalchmai, Llanidloes, a W. Jones, o Ruddlan. Dywedir fod yno 18,000 o bobl yn bresenol. Yr oedd pob peth yn weddaidd drwy y cyfarfod, a llawer yn myned i'w ffordd eu hunain yn llawen.—Cylchgrawn Rhyddid.

DYRCHAFIADAU EGLWYSIG.

Y mae y Parchedig St. George Armstrong Williams, wedi ei dderchafu i fywioliaeth Llamnor, swydd Gaernarfon. Y Parch. W. Williams, Pwilheli, i Lanengan. Y Parch. T. N. Williams, i berigloriaeth Llanddeiniolen.

CYFARFOD Y WESLEVAID.

Cynhaliwyd cyfarfod Cylchdaith y Wesleyaid yn Boaumaris, ar yr 20, 21, 22, a'r 23 o Fedi. Yr oedd arolygwr a goruchwyliwr o bob dosparth yn brosennol, yn nghyd a nifer o bregethwyr lleol o amryw fanau. Cadwyd cyfarfodydd cyhoeddus nos Lun a nos Fawrth yn nhgapel yr enwad; a nos Fercher a dydd Lau yn nghapel y Trefnyddion Calfinaidd. Yr oedd y pregethau yn dda drwyddynt oll, a'r cynaulleidfaoedd yn lluosog ac yn barchus.

AGORIAD CAPEL.

Agorwyd capel yr Annibynwyr, yn Mhorth Madog, ar yr 8fed, a'r 9fed o Fedi, yr hwn a helaethwyd yn ddiweddar. Y mae llafur y gweinidog, y Parch. W. Ambrose, wedi ei arddel yn fawr yno.

CAETH-FASNACH YR AMERICA.

Nos Wener, y 29ain o Hydref, areithiodd Mr. Moses Roper, dyn a ddygwyd i fyny yn gaethwas, ond a ddiangodd o ddwylaw creulawn y meistri gwaith, drwy lawer o anhawderau, yn nghapel yr Annibynwyr, Pendre, Caernarfon. Yr oedd yno dorf fawr yn bresennol ar yr achlysur. Rhoes Mr. Roperddarluniadau o natur y caethiwed, creulonderau y meistri gwaith, a'r trueni mawr y mae dros dair miliwn o ddynion ynddo dan lywodraeth America. Dangosodd y ffrewyllau dychrynllyd sydd ganddynt i ddarnio cnawd dynion; ac arluniodd lawer o'i waredigaethau rhagluniaethol ei hun yn dra effeithiol Rhoddes y Parch. W. Williams, gweinidog y lle, grynodeb o'i araeth yn Gymraeg; a llefarodd Mr. John Wynne, Caernarfon, ar anghyfawn-

Digitized by GOOGLO

der y trefniant. Dechreuwyd y cyfarfod drwy i Mr. Williams roddi pennill allan i'w ganu, a darllenodd Salm 72, yna gweddiodd y Parch. J. Griffith, gweinidog y Bedyddwyr, wedi i Mr. Roper roi y pennill canlynol allan yn Gymraeg a Saesonaeg,—

"Doed yr Indiaid, doed Barbariaid, Doed y Negroes du yn llu," &c.

Diweddwyd y cyfarfod drwy ganu a gweddio. Un o'r pethau rhyfeddaf yn ei holl araith oedd ei glywed yn dweyd fod gweinidogion yr Efengyl yn perchenogi caethweision. Bydd hyn yn warth ar America er ei holl fost o ryddid a rhagorfreintiau.—Cylchgrawn Rhyddid.

CYFARFODYDD YN ERBYN DEDDF YR YD.

Cynhaliodd Mr. Walter Griffith, y darlithydd, gyfarfodydd, yn ddiweddar, y ny lleoedd canlynol yn erbyn Deddf yr Yd; sef, yn Llanfihangel y Penant, Abergynolwyn, Machynlleth, Aberdovey, a Thowyn. Yr oedd y cyfarfodydd yn lluosog. Fe'i cynnorthwyid gan G. Evans, Ysw., Maes y Pandy; y Parchedigion Humphrey Humphreys, Dolgelleu; J. Howes, Machynlleth; J. Williams, Aberhosan; ac S. E. Thomas, Athrofa Caerfyrddin. Y mae y teimiad yn mwyhau yn barhaus yn erbyn y dreth orthrymus hon drwy y wlad oll. Cynhaliwyd hefyd gyfarfod o'r un natur yn Aberhonddu, yn nechreu mis Hydref, pryd y penderfynwyd: 1. Pod ansawdd presennol y wlad, yn galw yn uchel am ystyriaeth ddifrifol Gweinidogion yr Efengyl. 2. Eu bod yn cynneradwyo cyfarfod Manchester, a chynaliad un cyffelyb yn Nhgaernarfon, diwedd mis Tachwedd, 3. Eu bod yn cyngwystlo eu hunain i wneuthur yr hyn a allent er cyrhaedd amcanion Dyngarawl y cynnadleddau hyn.

BU FARW-

Hydref y 12fed, yn Abertawe, yn 92 oed Meis. Mary Warlow.

8fed, yn Llansantffread, ger Pen-y-bont, Morganwg, yn 96 oed, *Margaret*, gwraig Mr. Dafydd John.

3ydd, yn Nghlwyd-y-fagwyr, ger Merthyr, yn 35 oed, mewn gwelyfawd, *Mary*, gwraig Mr. John Price.

4ydd, yn Mhen-y-darran, ger yr un lle, yn 36 oed, Ann, gwraig Mr. Lewis Lewis, masgnachydd tê. Yr oedd y drangeedig ya ferch 'i'r diweddar Mr. John Thomas, o arwydd y ' George,' Cefn-coed-y-cymmar.

8fed, yn Merthyr, yn 37 oed, mewn gwelyfawd, Sarah, gwraig Mr. John Winstone.

2il, yn y Cas'-newydd, Ann, gwraig Mr. Evan Prosser, adeiladydd.

3ydd, yn Meifod. swydd Drefaldwyn, yn 68 oed, *Cathariae*, gweddw Thos. Ellis, Ysw., o Dyddyn-y-rhos, swydd Gaernarfon.

8fed, yn y Bryndû, Mon, yn 70 oed, Mr. Robert Williams, tad y Parch. Wm. Williams, gweinidog gyda'r Trefnyddion Calfinaidd yn Manchester. Bussai yr hen wr yn selod cymeradwy o'r un Cyfundeb am 44 o flynyddan.

٠.

10fed, yn Nghaerfyrddin, yn 43 oed, Mr. Wm. Jenkins argraffydd.

8fed, yn Clifton, yn 58 oed, *Jane Louisa*, trydedd ferch y diweddar Filw. Llwyd, o'r Mabws, Ceredigion.

YN DLIWEDDAR-

Yn Merthyr, yn 69 oed, Mary, gwraig Mr. D. Liale, toddydd, o waith Plymouth

Yn Llancarran, Morganwg, 44 oed, E. Griffiths, gof. Yn Mron-hendref, ger Caernarfon, yn 58 oed, Sarah, gwraig y Parch. J. H. Bransby.

gwraig y Parch. J. H. Bransby.

Yn Nghoed-Elen, ger yr un lle, yn 47 oed, *T. Jones*, cerbydwr.

Yn Mhwllheli, yn 76 oed, G. W. Thomas, morwr.

Yn y Berth, ger Dinbych, yn 61 oed, Margaret, merch y diweddar J. Lloyd, Ysw.

Yn y Ddyserth, swydd Drefaldwyn, John Davies, mab J. D. Corrio, Ysw.

Yn Ystrad Dywyn, ger Pont-y-fon, yn 66 oed, Llewelyn John, Bryn-y-ddafad.

Yn Henllys, yn 85 Mr. H. Jenkins.

Yn ngwaith glo y Rock, Bedwellty, Mary, gweddw Wm. Jones.

Yn y Gofeilion, yn 23 oed, Mary, gwraig J. Davies, ieu. Yn Merthyr, yn 56 oed, Elizabeth, gwraig J. Robothan, gwneuthurwr dodrefn.

W. T. Kerbay, Ysw., llaw-feddyg, Pont-y-ty-pridd, Morganwg.

Yn y Cas'-newydd, yn 66 oed, L. John, tyddynwr.

Yn y Caeau, ger Gwreesam, yn 59 oed, W. Jones. Yn y Gwrhai-fach, Mynydd-is-llwyn, yn 69 oed, Moses

Yn y Gwrhai-fach, Mynydd-is-llwyn, yn 69 oed, *Moses*Watkins, Ysw.
Yn Aber-camlais, Aberhonddu, y Parch. J. Williams,

Yn Nghaernarfon, yn 42 oed, Mary, gwraig R. Roberts, mesurydd.

Yn Modfean, ger Pwllheli, yn 74 oed, H. Jones.

Yn Calcutta, William, mab Wm. Griffiths, Clwyd, Abererch.

Yn 79 oed, E. Edwards, o'r Efail.

Yn Nghaergybi; yn 81 oed, Mrs. Elizabeth Jones, gynt o arwydd y ' Shiplaunch.'

Yn Maentwrog, yn 80 oed, Phœbe, gweddw y Parch.

Roberts, Fryog, ger Dolgellau.

Yn Hendregyfeilliaid, ger Dogellau, yn 76 oed, gwraig G. Jones.

Yn Ninbych, yn 76 oed, Mary Richards, o arwydd y 'White Lion.'

Yn Nghaergybi, yn 49 oed, Ann, gwraig y Cadbea D. Davies.

Manion Pellenig.

Gwnawd y casgliad blynyddol diweddaf i O'Connel wrth ddrysau yr Eglwysi Pabyddol.

Nifer yr ymfudwyr o Brydain i'r Taleithau Unedig yn y flwyddyn 1840 oeddynt 38,495.

Dywedir bod cymylau duon yn codf eto yn y Dwyr ain; ofnir amrafael rhwng Twrci a Groeg.

Yn Syria mae y Drusiaid wedi ymosod ar y Cristnog ion gyda ffyrnigrwydd ofnadwy, a lladd llawer o honynt.

Dywedir, er y cyfnewidiad diweddar yn Ngweinidog aeth Prydain Fawr, nad oes un cyfnewidiad i fod yn Cenhadwr a'u cynnrychiola yn Washington, sef Mr. Fo:

Gwnawd gwledd orfoleddus yn Nghaerefrog-Newyder croesawu Agrl. Morpeth i'r wlad hon. Digrif gwele Gweriawyr mor hoff o anrhydeddus gwyr â theitlas.

Mae Yspeen yn hynod o dawel ar hyn o bryd. Dys edir fod Ffraingc yn lluosogi ei byddinoedd ar ei chyffi

Dywedir fod yr argoelion am gnwd y cloron, yn : Iwerddon, yn anobeithiol iawn.

Galwodd dyn ammhwyllog yn ddiweddar wrth bal Buckingham, a blwch dan ei gesail, i ymofyn pen y Fre

Buchdraethodaeth.

COFIANT

BARCH. WILLIAM JAMES. Y DIWEDDAR

'Diau mai gwael flodeuyn, Býr o dwf, a brau yw dyn! Yn wyneb terfyn einioes I estyn awr dyn nid oes Na thir cudd in', na thŵr cau, I ddiengyd yn nydd Angau.'

Bu farw, yn Ninas Wheeling, ar lan Afon Ohio, Gorph. y 4ydd, 1836, o'r afiechyd llym, y geri (cholera), yn 28 mlwydd oed, y Parch. WILLIAM JAMES, gweinidog yr Efengyl, o Gyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd, yn Nhalaith Ohio. Yr oedd ef yn fab i Edmund James, llifiwr, a Susan ei wraig, o Dredegar, swydd Fynwy, Cymru.

Daethai o Ben-y-cae, ger y dref uchod, drosodd i'r America er's blynyddau yn ol.

Dechreuodd bregethu yn Mhottsville, yn y fwyddyn 1832. Symudodd oddiyno i Pittsburg, lle yr ordeiniwyd ef i gyflawn waith y weinidogaeth, yn mhen amser ar ol hyny, yn y Gymanfa gyntaf a gynnaliwyd gan y Trefnyddion Calfinaidd yn Mhittsburg. [Gwel hanes hono yn y Drysorfa, tu dal. 49, 1835.]

Yr oedd ein hanwyl frawd, fel pregethwr, yn hynod o obeithiol, fel yr ystyrid ef gan lawer y pryd hwnw, yn flaenaf o honom mewn dawn. Gan fod yr Achos crefyddol mór ieuangc yn ein mysg yn y parth hwn o'r wlad orllewinol, ymddibynai yn gwbl am ei gynnaliaeth ar ei alwedigaeth; a thyna yr achos o'i symudiadau. Cafodd gymhorth anarferol i bregethu y Sabbothau olaf o'i fywyd, fel na anghofia rhai, mae yn debyg, mo hyny mwy. Yr oedd yn amlwg yn eddfedu i wlad well.-Cafodd ei daro yn sal ar y Sabboth, a bu farw brydnawn dranoeth, gan adael ei wraig, a'i frodyr crefyddol, i alaru ar ei ol. Claddwyd ei gorph yn mynwent y ddinas achod (Wheeling), lle yr erys hyd udganiad yr Udgorn diweddaf, pryd yr ail unir ei gorph a'i enaid a'u gilydd, i'w cyd-ddedwyddu am byth yn y nefoedd, yn nghymanfa a chynnulleidfa y rhai cyntafanedig,' &c. Heb. xii. 22-25.

Cincinnati.

EDWARD JONES.

O. Y. Bûm yn hiraetha yn fawr am amser CTT. V.

maith gael gweled Coffadwriaeth am ein hanwyl Frawd Parchedig yn ymddangos yn eich 'Cyfaill' clodwiw, gan ryw un mwy adnabyddus o hono ef a'i berthynasau na mi; ond gan nad ymddangosodd, ac i minau ar fy nhaith ddygwydd bod yn nhŷ Mrs. James, ei weddw, yn Wheeling, yn ddiweddar, casglasom yr ysgrif uchod.

COFIANT

Mrs. ELIZABETH JONES, Pittsburgh, Pa.

RHAGFYR y 3ydd, 1841, yn Mhittsburg, Pa., yn 65 mlwydd oed, y bu farw Mrs. Elizabeth JONES, priod y Parch. Owen Jones, o Gyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd. Yr oedd y drangcedig yn ferch i Mr. Edward Jones, Melin Bodowyr, Môn, Gogledd Cymru, ac yn chwaer i Mr. Evan Jones, un o Henuriaid Eglwys Manchester-wedi ei magu a'i hegwyddori o'i mebyd yn egwyddorion yr Efengyl, ac am Grist a phethau ei deyrnas. Yr oedd yn adnabyddus i lefarwyr Corph y Methodistiaid Calfinaidd yn gyffredinol, trwy ei bod wedi cadw tŷ y capel yn Heol-y-Dderwen, Manchester, am yspaid maith. Dangosodd drwy ei hoes ei bod yn caru Iesu, ei waith, a'i bobl, yn ei gofal am foddion gras, ac yn cyfranu at yr Aches. Byddai hefyd yn ofidus a galarus iawn pan glywai am gwympiadau ei brodyr a'i chwforydd; ac ni oddefai un amser (heb eu ceryddu) i neb fychanu brawd neu chwaer y ta ol i'w cefn. Gwelwyd gweithrediadau grymus ar ei meddwl mewn diwygiadau. lle y byddai ei henaid yn nofio mewn awelon. Ei hoff Hymn trwy ei hoes fyddai,-

> 'Pan dderchafwyf i'm hardd drigfa, I wel'd gogoniant y Messiah, Pa fath olwg nefol hyfryd Fydd ar D'wysog mawr y bywyd!

> > Digitized by GOOGIC

A yw ol yr hoelion yno, Yn ei draed ac yn ei ddwylo! Ni holai'n hwy, caf weled mwy Dirgelwch, 'r wy 'n credu, Yn y Drindod, a'i ryfeddu, Nag all calon dyn ddych'mygu.'

Yr ydoedd o ddeall cyflym, a gwybodaeth helaeth am bethau yr Efengyl, ac yn hawdd ganddi adrodd ei thywydd profiadol, a thriniaeth yr Arglwydd ar ei meddwl. Ac yr oedd ei dull boneddigaidd, arafaidd a serchog yn ennill pawb i'w charu yn fawr: ac yr oedd ganddi gof da, fel yr oedd yn gallu adrodd pethau yn gyflawn a digoll, nes yr oedd yn gyfeillach hoff a difyrus iawn gan bawb a'i hadwaenai. Amlygai ei hun yn hynod o selog dros ei hoes o du Dirwest.

Ymfudodd hi a'i theulu i'r America yn y flwyddyn 1833. Ar y môr, wrth ddyfod, hoffodd gwr a gwraig foneddig o Philadelphia, (Mr. Morris,) ymddygiad y teulu môr fawr fol y darfu iddynt fod yn daer arnynt aros gyda hwy i ofalu am eu tŷ. Ac yno y bu y teulu gyda'u gilydd hyd ddechreu y flwyddyn 1841. Yn y cyfamser, ymunasant âg Eglwys y Parch. Jos. H. Jones, lle y buont yn barchus hyd nes y daeth tro mewn Rhagluniaeth i'w symud i Pittsburg.

Wedi i'r drangcedig ddyfod yma, cafodd amryw rybuddion fod amser ei hymddattodiad yn agoshâu, trwy fod cystudd y darymrediad wedi dechreu ei waith yn rymus a nerthol, nes yr oedd hoelion y babell briddlyd yn cael eu rhyddhâu yn gyflym. Eto, yr oedd ei hagwedd yn hynod dawol ac addfwyn o ran ei hysbryd—yn foddlon i bob triniaeth, ac yn barod i arferyd pob moddion. Ond ar yr 28ain o Dachwedd, dywedodd y meddyg wrthi ei bod wedi cael ychydig annwyd, a'i fod yn troi yn influenza. Hithau a drodd at y meddyg, ac a ddywedodd, 'Doctor, chwi ellwch ro'i yr enw a weloch yn dda arno. Myfi a wn mai cennad yw a ddaeth oddiwrth yr Arglwydd i'm nol i adref.'

Y meddyg, gan ei fod yn wr crefyddol, a ofynodd, 'A oedd arni ofn marw!'

'Nag oes, doctor, ddim ofn marw; o blegid yr wyf wedi rho'i fy hun i'r Arglwydd cyn heddyw; ac yr wyf ya ei gael yn ol ei addewid: ond nid yw fy meddwl yn gallu cymmodi â'r ddyrnod olaf a gaf yn ban gan Angeu, er fod awydd yn fy meddwl am fod gartref gyda'r Iesu.'

Y nos Fercher, cyn ei marw, pan welodd hi y teulu yn parotoi i addoli, dymunodd ar y darllenydd ddarllen y bedwaredd Salm ar ddeg ar hugain. Ar ol darfod dywedodd, 'Os gofyn neb ddim am danaf fi ar ol fy myned adref, dywedwch fod fy mhrofiad yn y 6 a'r 17 adnod.' Yn mhen ychydig wedi hyny, gofynodd i rywun adarllen am y tro olaf iddi yr unfed Salm ar

ddeg a phedwar ugain. Ar ol darfod, dywedodd•
'Dyna ddigon, dyna ddigon byth!'

Boreu ddydd Iau, yr 2il o Ragfyr, am bump o'r gloch, fe ymaflodd Angeu ynddi â'i holl nerth, ac yn ddiffino, fel yr oedd yn amlwg i bawb ei bod yn tynu yn brysur at ben y daith; a gwaeddai allan. 'Adre, adre at Iesu.'

Dywedodd wrth ei merch Elizabeth, 'Dyma fi yn myned i'ch gadael.' A chan dynu ei modrwy oddiar ei bŷs, dywedodd, 'Mi a wisgais hon er 's 43 o flynyddoedd yn arwydd o'r cariad a'r berthynas oedd rhyngwyf a chwi fel teulu; ond dyma fi yn bresennol ar lân yr Iorddonen. Bydd y berthynas yn cael ei thóri. Cedwch hon yn gof am danaf.'

O bump o'r gloch y boreu ddydd Iau hyd un ar ddeg y nos, yr oedd Angeu yn prysur ddatod y daearol dy, a hithau vn llefain am fyned adref at Iesu. O un ar ddeg nos Iau hyd bump o'r gloch boreu Gwener, ymddangosodd Angeu fel un wedi blino, a rho'i ei arfau i lawr i raddau helaeth, fel y cafodd hamdden a thawelwch oddiwrth ei ofidiau i ymddyddan â'r rhai oedd o'i hamgylch. Hiraethai am fyned adref at Iesu. a dywedai, 'Yr ydwyf yn gweled Angeu yn hir yn gorphen ei waith i mi gael myned adref,' &c. Pan darawodd y cloc dri o'r gloch, dywedodd, 'Erbyn pump o'r gloch byddaf gartref gyda Iesu anwyl, a gofiodd am danaf yn y Cyfammod boreu, ac ar Galfaria!' Ac am bump o'r gloch y 3ydd o Ragfyr, ehedodd ei rhan anfarwol, yn ol ei dymuniad lawer gwaith, adref. Yr oedd pawb oedd gyda hi y noswaith olaf yn cael lle cadarn i farnu fod y fynwes yn dawel, a'i henaid yn gorphwys yn ddiysgog ar Iesu fel Gwaredwr.

Rhagfyr y 4ydd, am 12 o'r gloch, rhoddwyd y rhan farwol o honi mewn bodd yn Mynwent Eglwys y Bedyddwyr, o gylch milltir allan o dref Pittaburg.

GALARUS.

COFIANT

Mr. GRIFFITH GWYNNE, Beaver Meadow.

Bu farw, yn Beaver Meadow, swydd Northampton, Pa., yn 59 mlwydd oed, oddeutu 12 o'r gloch nos Iau, yr 11eg o Dachwedd, 1841, Mr. Griffith Gwynne, a fu yn aelod hardd a pharchus dros 33 o flynyddoedd yn mhlith y Bedyddwyr Neillduol, nes i'w babell ddaearol syrthio i bwll angeu, ac i'w enaid ehedeg i Wynfa nefawl, lle yr oedd ei chwennychiad yn fawr am fod, fel yr amlygodd ychydig cyn ei farwolaeth; a phan oedd angeu yn gwneyd ei orchwyl, yr oedd ei wedd a'i ymddyddanion yn dangos yn eglur ei fod yn gweled 'cyrau'r wlad, a'r Brenin yn ei degwch.' Yr oedd bob

Digitized by Google

amser yn caru ymddyddan am bethau crefyddol, yn neillduol yn ei ddyddiau olaf. Gweddiodd lawer yn ei fywyd am gael marw yn ngwedd gwyneb yr Arglwydd. Cafodd hyny yn gymaint a neb a welais i yn yr amgylchiad erioed.

Gadawodd wraig (a mam dda i grefydd) a 5 o blant i alaru ar ei ol. Ganwyd ein brawd yn Mhenglovn, plwyf Llanelli, swydd Gaerfyrddin, yn y flwyddyn 1782. Cafodd ei fedyddio ar broffes o'i ffydd yn y Felin-foel, yn y plwyf a'r swydd uchod, gan yr hen weinidog parchus Dafydd Bowen, yn y flwyddyn 1808; a thrwy yr ysbaid maith o amser y bu yn teithio yn yr anialwch, gellir dywedyd iddo fyw yn addas i Efengyl Crist; fel na chafodd yr eglwysi y perthynai iddynt yn yr Hen Wlad, nag yn y wlad hon, un achos i ofidio o herwydd unrhyw ymddygiad o'i eiddo. Y fath fraint yw cael bod yn ddiddolur llygad i neb. Fel Cristion, yr oedd ef yn deilwng o'i efelychu. Darparai bethau gonest yn ngolwg pob dyn. Dyoddefodd aml gystuddiau o bryd i bryd. Yn ei gystudd diweddaf, bu yn gorwedd ar ei wely tua naw wythnos, ond gyda'r amynedd a'r tawelwch mwyaf, gan ymostwng i ewyllys ei Dad nefol. Er mór flin yr oedd ei gystudd, yr oedd hyfrydwch yn ei gyfeillach. Moliannai yr Arglwydd nes y byddai ei natur wedi ei orchfygu. Dywedai am ddaioni Iesu, a'i fod yn glynu yn well na brawd. Y tro cyntaf yr ymwelais ag ef, amryw wythnosau cyn ei farw, gofynais iddo, 'Pa fodd yr ydych frawd?' Rhoddodd ateb cysurus. Gofynais, 'A oedd yn meddwl na fuasai yn gwella?' Atebodd, 'Nid oes dim yn anmhossibl; ond nid oes amaf ddim chwant gwella: chwant i'm dattod sydd arnaf fi, a bod gyda Christ; canys llawer iawn gwell yw. Y mae genyf Gyfaill. Y mae ef gyda mi. Dyiolch iddo!"

Y dydd Sadwm canlynol i'w farwolaeth, ymgaaglodd tyrfa luosog iawn i wneyd y gymwynas olaf i'w babell briddlyd. Cafwyd arwyddion nad oedd serch pawb ddim wedi oeri tuag ato, er fod ei enaid wedi ymadael.

Wedi cyrhaedd Hazleton, pregethodd y Br. R. Williams, oddiar Salm xxx. 5, (y rhan olaf,) sef y testun a ddewisodd ein brawd cyn ei ymadawiad. Y fath effeithiau oedd yn cydfyned â'r bregeth, nes oedd y rhai ni theimlasant ddim o'r blaen yn teimlo ac yn wylo dagrau. Ac yna ymadawyd, gan adael ein brawd yn ei wely newydd i gysgu hûn hyd nes y delo bloedd yr Udgorn i'w ddihuno. Yr Arglwydd a roddo gymhorth i ninau rodio ffyrdd sancteiddrwydd. Amen.

Hazleton.

D. T. JONES.

Ni bydd neb waeth er gwybod y gwaethaf am

Duwingddiaeth.

SYLWEDD PREGETH:

Gan y Parch. H. E. REESE, Newark, Ohio, oddiar

2 COR. I. 17.-" A arferais i yagafader."

Mae yr Apostol yma yn crybwyll am arferiad sydd yn dueddol iawn i ddynion fel crëaduriaid syrthiedig—plâ cyffredinol, ac yn gallu tystio ei fod ef yn rhydd oddiwrtho fel Gweinidog a Christion, &c., ond y mae lle i ofni nad ydyw llawer o honom ni mór rhydd.

Heb olrhain dim ar wahanol ystyr y gair ys-

gainder, &c, sylwai:

I. Am yr affichyd—ysgainder—mae yn hynod o adnabyddus yn ein gwlad. Nid clefyd tramor a dyeithrol yw. Mae dau ryw o hono:

 Ysgafnder pechadurus, yr hwn sydd yn hollol felly yn mhob golygiad, yr hyn a gynnwysa, yn

(1.) Olwg ysgafn; llygaid heb fod yn syml; golwg anllad, anniwair, a gwamal.

(2.) Geiriau ysgafn; ymadroddion ffol; coegddigrifwch masweddgar, &c., mewn masgnach,

(3.) Ymddygiadau ysgafn, anniwair, &c., llygredig, halogedig, anfoesol mewn gwleddoedd a chyfarfodydd.

(4.) Meddwl ysgafn, fel Jeroboam, (1 Bren.

xvi. 31;) edrych yn fach ar bechu.

- 2. Ysgafnder crefyddol, neu gyda phethau crefydd; nis gellir dywed nad yw hwn hefyd yn bechadurus a niweidiol. Pob un sydd yn ymenwi ar enw yr Arglwydd, dylai ymadael â'r gau lwybrau hyn—diosg y rhan yma o'r 'hen ddyn.' Mae braidd bob oed—pob sefyllfa, a graddau, a swyddau—yn wladol, teuluol, ac eglwysig—yn dueddol i gael yr afiechyd hwn, ac yn ei afael i raddau gormodol.
- (1.) Dilynaf chwi i'ch tai. Benau teuluoedd, &c., onid yw y plâ o fewn i'r parwydydd! Mae yna lywodraeth, efallai, ond gyda gormod o ysgafnder, fel Eli. Mae yna addysg, efallai, ond nid mor bwysig ag y byddai da. Mae yna addoliad, ond nid gyda y difrifwch teilwng yn aml yn y darllen, na'r canu, na'r weddi. Mae yna wasanaeth, ond y mae gormod o lygad-wasanaeth ynddo.
- (2.) Dilynaf chwi i foddion gras. Byddi yn myned i Dŷ Dduw, oni fyddi—ond ar hyd y ffordd yn aml, meddwl ysgafn, geiriau felly, ac ymddygiadau, a chwmni felly? Bobl, y peth nesaf i wyrth fyddai cael meddwl syml wrth addoli, yn ngwyneb yr agweddau hyn!

(3.) Dilynaf chwi i'r ymarferiad a'r moddion.

Gormod o ysgafnder yn y canu mawl—yn y darllen—yn y weddi—yn y pregethu—yn y gwrandaw—y bedyddio—a'r cymuno.

(4.) Dilynaf chwi ar hyd y ffordd o foddion grâs. 'Ysgafnder'—cyfeillach ysgafn—ymddygiadau — agweddau — ysbrydoedd — ïe, cyn cyehwyn o dai y capelydd, mae y plâ yn amlygu ei hun yn aml.

(5.) Dilynaf chwi adre 'n ol, Ie, cyn belled a'ch ystafelloedd dirgel. Nid oes yno ddim o'r symledd teilwng. Mae ysbryd yr hen Jacob yn brin iawn, yr hwn a ymdrechai am y fendith.

II. Y PERYGL O'R AFIECHYD HWN-ysgafn-der-nid peth diniwed yw.

1. Mae pob math o ysgafnder pechadurus a gwarthus yn arwain i boenau tragywyddol; clindarddach drain dan grochan; diwedd y pethau hyn yw eu llosgi—býr yw y gorfoledd hwn.

2. Mae ysgafnder gyda phethau crefyddol, yn

- (1.) Yn arwain i ofid. Parodd ei ysgafnder i Pedr wylo, &c.; i Dafydd wneyd ei wely yn foddfa, a'r cleddyf yn ei dŷ; i Samson golli ei lygaid a'i nerth; Saul ei waywffon a'i ddwfrlestr. Dina a gafodd brofedigaeth lém. Ac ni wna yr addoliadau, a'r cerdded iddynt, ac o honynt, mo wely angeu yn ddim esmwythach, tra yn yr agweddau hyn.
- (2.) Symud y gogoniant o'i le. Ysgafnder Israel yn eu haddoliadau a barodd i Dduw symud y gogoniant oddiwrthynt.
- (3.) Atal cysuron ysbrydol—edrych ar ddyddanwch Duw yn beth bychan. Mae eilun yn dyfod i'r enaid bob amser. Ni all ysgafnder enawdol a chysur ysbrydol ddim byw ar yr un aelwyd—y ddau dân yn wahanol, y naill yn difa y llall. Os myni gadw y naill, tro y llall dros y drws.

III. Y FEDDYGINIAETH RHAGDDO—a meddyginiaeth anffaeledig:

 Myfyria lawer ar geudod y ffos y syrthiaist iddi—dwfn-golledigaeth a thrueni dyn.

2. Myfyria lawer ar angeu Crist. Cur a dyoddefaint Crist a'th sobra. Nid ysgafn oedd ef.

3. Darllen lawer ar lyfr Duw. Tro ei ddalenau nes y darllenont dy galon.

 Gweddia lawer ar Dduw mewn ocheneidiau, ac yn ddirgel. Lladd ysbryd gweddi yr ysbryd hwn.

Edrych yn ddyfal pa gyfeillach a gedwi.
 Melldith i lawer fu cyfeillach ysgafn.

 Cadw ddydd y cyfrif o flaen dy feddwl beunydd—' Gwybydd y geilw Duw di i farn am byn oll.'

CYMHWYSIAD.

Dynion wedi ein geni i bethau sobr ydym.

1. Mae Angeu yn amgylchiad sobr.

2. Y Farn yn gyfrif sobr.

3. Tragywyddoldeb yn gartref sobr.

LLYTHYR

Oddiwith y diweddar Barch. John Elias, Monar yr achlysur o neillduo y Parch. Robert Williams, Oak Hill, Ohio, i gyflawn weith y weinidogaeth.

OLYGYDD HAEDDBARCH,—Anfonwyd y Llythyr canlynol gan y Parch. John Elias, drus Gyfarfod Misol Swydd Pôn, at y brodyr yn Moriah, swydd Jackson, Talaith Ohio, mewn atebiad i Lythyr y brodyr rhagddywededig ar yr achlysur o neillduad y Parch. Robert Williams, i waith y weinidogaeth yn gyfawn.

IORWERTH AB MORRYS.

FRODYR ANWYL A HOFF,-Er eich bod yn mhell oddiwrthym o ran eich cyrph, yr oeddym, wrth ddarllen eich Llythyr yn ein Cyfarfod Misol, yn teimlo agosrwydd mawr yn ein hysbrydoedd atoch chwi. Bod yn un yn Nghrist yw yr undeb rhagoraf. Pery hwn byth. Nid yw meithder moroedd, na phellder gwledydd yn ei wahanu. Nid yw newid gwlad na newid byd yn ei ddyddimu. Y mae Crist, gwreiddyn yr undeb hwn, yn hollbresennol a digyfnewid. Y mae y Pen mor agos i'w aelodau yn America ag ydyw efe i'w aelodau yn Nghymru. Y mae yr Ysbryd, cwlwm yr undeb hwn, yn hollbresenol a digyfnewid hefyd. Y peth y dylem ni holi ein hunain yn ddifrifol a diduedd yw, A ydym ni yn Nghrist! A ydym yn y ffydd! A ydyw y Mab genym? A ydyw Ysbryd Crist genym? Rhuf. viii. 9. A ydym yn rhodio yn yr Ysbryd? Gal. v. 25. Ac yn ol yr Ysbryd? Rhuf. viii. 1. Ac yn cael ein harwain ganddo? Adn. 14. Y mae efe yn arwain mewn ffordd dda, ac yn mhob peth i 'ymddwyn yn addas i Efengyl Crist." Phil. i. 27. Y mae ef yn tywys i bob gwirion. edd. Ioan xvi. 13. I gredu athrawiaeth y gwirionedd yn unig, ac i gasâu gau athrawiaeth. Arwain i brofiad o'r gwirionedd-(gwell na phen-ddysg)-tywys i rodio yn llwybrau y gwirionedd yn ein hymddygiadau. O! na thristawn ef rhag colli ei arweiniad sanctaidd!

'Frodyr, y mae yn dda genym glywed fod cynnydd ar yr Achos crefyddol yn eich mysg. Yr ydym yn gobeithio y cawn glywed eto am gynnydd ychwanegol, nid yn unig trwy ddyfodiad rhai o barthau eraill atoch, ond trwy fod rhai eich plant ac eraill-yn cael eu 'gwaredu o feddiant y tywyllwch, a'u symud i deyrnas Crist,* ac i'w deulu ef. Ni bydd cyfoeth glanau Ohio o ddim gwerth i chwi na'ch plant, ond dros ychydig iawn o amser. Gweddiwch am i'r oes sydd yn codi yn eich plith gael meddiannu o 'anchwiliadwy olud Crist;' cael hawl i 'olud gwell yn y nefoedd, ac un parhaus.' Y mae 'Etifeddiaeth anllygredig, a diddiffannedig yn y nef.' Bod yn sicr o'n hawl iddi sydd o bwys. Da genym glywed eich bod yn bwriadu cadw Cymanfa yn mis Ebrill; (yr ydym yn dysgwyl w daw w llythyr hwn i'ch llaw cyn hyny;) a'ch bod yn bwriadu glynu yn eich holl ymdrin â'r gwaith with ein Cuffes Ffydd. Yr ydwyf fi yn golygu mai casgliad býr, cynnwysfawr o byngciau y ffydd, fel y mae yn yr Ysgrythyrau Sanctaidd, ydyw; nid dyfais ddynol; ond Erthyclau 'y fiydd a roddwyd unwaith i'r saint.' Da genym eich bod chwi 'yn cyd-ymdrech o blaid ffydd yr Efengyl.' Y mae llawer yn yr oes hon yn ymadael oddiwrth y ffydd, 'ac yn troi at chwedlau, philosophi, a gwag dwyll.' 'Eithr aroswch chwi yn y pethau a ddysgasoch.'

*Y mae yn America ymadawiad mawr oddiwrth athrawiaeth yr hen Buritaniaid a blannodd yr eglwysi gyntaf yn America. Byddaf yn gondio wrth ddarllen llyfrau sydd yn cael eu hargraffu yn America yn yr oes hon, wrth eu cydmaru a gwaith hen dduwinyddion America gynt-Stodard, Shepard, Mather, Edwards, a Dickinson; a byddaf yn gorfod gwaeddi allan, Pa fodd y tywyllodd yr aur? Y mae athrawon dysg newydd yr oes hon yn Mrydain ac America, yn gweled yr hen athrawiaeth yn gosod dyn yn rhy isel, a rhy lygredig. Ni fynant ei fod yn llwyr golledig-wedi ei gollfarnu yn Adda, yn llygredig o'r bru, ac yn farw mewn pechod-a gelyn Duw. Nid ydynt ychwaith yn caru priodoli Iachawdwriaeth dyn yn hollol i râs Daw, yn ei threfniad a'i chymhwysiad. Gwadant cocdied Crist yn lle pechaduriaid, a chyfrifiad o'n pechodau arno ef, a chyfrifiad o'i gyfiawnder ef i'r rhai a gredant ynddo ef. Nid ydynt yn caru addef yr anghenreidrwydd am waith yr Ysbryd Glân yn gweithio yn nerthol ac anorchfygol ar bechadur i gymhwyso yr Iachawdwriaeth ato, ac i blannu egwyddor neu anian dduwiol ynddo. Ond paham yr ymhelaethaf fel hyn. Yr ydwyf yn gobeithio am danoch chwi, eich bod wedi profi y fath flås a rhinwedd yn yr athrawiaeth iachus fel na ellwch ei newid; eich bod 'wedi yfed hen win, na ellwch yfed y newydd yn y fan, eithr y dywedwch, Gwell yw yr hen.' Y mae Athrawiaeth yr Efengyl yn gweddu i bechadur sydd yn ei adwaen ei hun-un yn gweled mawredd a phurdeb Duw -mawr ddrwg pechod-dyfnder ei gwymp-ei ddirfawr drueni, &c. Nid oes ond Athrawiaeth yr Efengyl a'i boddlona. Cadwed Duw hi yn ei phurdeb yn eich plith. Bydded i Ysbryd Duw weithio trwyddi, er dychwelyd pechaduriaid lawer, ac adeiladu y Saint. Y mae y moddion goreu yn annigonol ac aneffeithiol hebddo ef. Moddion yn unig yw yr ordinhadau, efe yw y gweithiwr.

Pan y darllenais eich Llythyr yn y Cyfarfod Misol, yr oedd yn peri llawenydd mawr i'r hro. dyr gael clywed am dano, a bod ei lafur yn gymeradwy yn eich plith. Gofynais a oeddynt yn foddlawn i chwi gael ei ordeinio ef? Atebodd llawer eu bod, os byddech chwi yn gweled byny yn oreu. Gofynais i'r rhai oedd yn foddlawn, arwyddo trwy godi dwylaw! Cyfododd pawb (hyd v gwn i) eu dwylaw. Felly, v mae ein brodyr yn eithaf boddlawn i chwi ordeinio Robert Williams; ac yn dymuno iddo gael ei ddefnyddio gan yr Arglwydd yn eich plith er llesad llaweroedd-bod yn offeryn i ddychwelyd pechaduriaid, ac i adeiladu v Saint.

'Am y ffordd i'w ordeinio.-Dymunem i chwi gadw mór agos ag y galloch at y drefu sydd yn y Gyffes Ffydd. Pa fodd y cewch gymhorta Gweinidogion ni wyddom. Dylai fod un, neu rai, a ordeiniwyd gyda chwi. Os na ellwch gael Cymry, a oes gweinidog duwiol o'r Presbyteriaid-yn iach yn y ffydd-yn agos atoch? Y maent hwy agos yr un ag Eglwys Scotland, y rhai nesaf eu barn a'u trefn atom ni. Os cewch gymhorth un felly, bydd yn ddymunol iawn. Os oes genych Gyffes Ffydd yn Saesonaeg, dangoswch iddo, fel y gwelo beth ydych.

'Dymunem i chwi gael llawer o wyneb siriol yr Arglwydd yn eich Cymanfa, ac yn eich holl gyfarfodydd crefyddol. Ei ddeheulaw ef, a llewyrch ei wyneb, a gasglodd ein Corph ni yn Nghymru, ac a'i cynnaliodd. Dyna a fu ein rhagoriaeth. Pe y collem ni hyny, byddem, nid yn unig fel eraill, ond yn llawer gwaelach!-Llefwn yn daer mewn gweddiau, 'Na âd ni.'

'Frodyr, gochelwch agwedd gysglyd ddiofal Byddwch ddyfal i ymofyn beth ydyw crefydd dda. Crefydd a'ch deil yn angeu, ac a fydd yn bwysau yn nghlorian y Farn. Byddwch lafurus am wybod ei bod hi genych. Gweddiwch am gael profi llawer o ddyddanwch crefydd, ac am gael dangos yn eich ymddygiadau lawer o'i rhinweddau. 'Harddu athrawiaeth Duw ein Hiachawdwr yn mhob peth.' Gwir Dduw y tangnefedd a'ch bendithio, a'ch cynnalio, ac a'ch dyddano. Bydded yn agos atoch yn y wlad bell lle yr ydych,

Yw dymuniad,

Eich brawd annheilwng, a'ch gwasanaethwr, Fron, Chwef. 15, 1838. JOHN ELIAS."

ETHOLEDIGAETH DUW A DYLED-SWYDD DYN.

GAN Y PARCH. JOHN ANGELL JAMES, BIRMINGHAM.

Mr. Golygypp,—Meddyliwn na fyddai y sylwadau canlynol yn annheilwng o le yn eich misolyn buddfawr. IEUAN.

'Y mae llawer yn cael eu dyrysu a'u tralledi

Digitized by GOOQIC

^{&#}x27;MEWN PERTHYNAS I ROBERT WILLIAMS.

yn ddirfawr mewn perthynas i'w hetholedigaeth bersonol i fywyd tragywyddol.

Nid oes genyf yn bresennol ddim i'w wneud a'r dynion diofal a llygredig hyny sydd yn gwneyd esgus o'r athrawiaeth bwysig hon, neu yn hytrach sydd yn cymeryd arnynt ei gwneyd yn esgus dros eu gwaith yn llwyr esgeuluso crefydd; a pha rai, gyda difaterwch pechadurus, sydd yn dadgan, 'Os etholwyd fi i gael fy achub, fe'm hachubir, heb ddim gofal o'm heiddo i; ond os ni'm hetholwyd, nid oes dim ymdrech o'm heiddo i a ddichon fy achub.' gwir yw, nad ydyw y cyfryw ddynion yn credu athrawiaeth etholedigaeth mewn un modd; nac, yn wir, yn gofalu dim yn y byd ynghylch Iachawdwriaeth, eithr yn hollol anwybodus a diofal: ac yn defnyddio y gwirionedd pwysfawr hwn, naill ai i dawelu eu cydwybodau eu hunain, neu ynte i ddystewi a throi ymaith leferydd cynghor ffyddlawn. Ond y mae eraill i'w cael, y rhai sydd yn teimlo, yn enwedig y tymhorau boreuol o'u hymofyniad crefyddol, ddyryswch nid bychan ynghylch y pwngc hwn. Yn awr gadewch i mi hysbysu i chwi ar unwaith, nad oes genych chwi, y rhai ydych yn ymofyn am Iachawdwriaeth, ddim i'w wneyd â'r pwngc o etholedigaeth; ac yn wir, nid oes gan neb ddim i'w wneyd a bwriadau dirgel Duw, fel rheol ymddygiad. Y mae 'r gwirionedd goruchel o benarglwyddiaeth Duw, yn Iachawdwriaeth ei bobl. yn cael ei ddwyn i mewn yn yr Ysgrythyr, nid i anghefnogi dyfodiad y pechadur at Grist am Iachawdwriaeth, ond i adgoffa i'r rhai sydd wedi dyfod ato, fod eu Hiachawdwriaeth i gyd o rås; i gymeryd ymaith oddi arnynt bob sail i ymffrostio, i gadarnhau eu ffydd yn nghyflawniad yr Addewidion Dwyfol; i ychwanegu eu cysur; i ddal o'u blaen yr anghenrheidrwydd o sancteiddrwydd personol; ac i galonogi 'r Saint yn nghanol cu hadfydau personol. Rhuf. viii. 9: Ephes. i. 4, 5, 9, 11; 1 Pedr. i. 2. bwriadwyd ef erioed i fod yn achos digalondid i'r rhai edifeiriol. Rheol eich hymddygiadau chwi ydyw gwahoddiad ac addewid Crist, nid bwriadau dirgel Duw. 'Y dirgeledigaethan sydd eiddo yr Arglwydd ein Duw, a'r pethau amlwg a roddwyd i ni ac i'n plant hyd byth, fel y gwnelom holl eiriau y gyfraith hon.' Deut. xxix. 29. Y mae trugaredd Duw yn anfeidrol; ac v mae gwahoddiadau 'r efengyl yn gyffredinol. 'Deuwch ataf fi, bawb ag y sydd yn flinderog ac yn llwythog.' Math. zi 28. Ac fel hyn y dywed yr Arglwydd, 'Nid ymhoffaf yn marwolaeth yr annuwiol, 'Ezec. xxxiii. I1. 'Hir ymarhous yw efe tu ag atom ni, heb ewyllysio bod neb yn golledig, ond dyfod o bawb i edifeirwch.' 2 Pedr iii. 9. 'Yr hwn a ddel ataf n. nis bwriaf ef allan ddim.' (Ioan vi. 37.) Ar

hwn sydd yn ewyllysio, cymered o ddwfr y bywyd yn rhad.' Dat. xxii. 17. Yn awr. dyma eiriau y'r Ysgrythyr, ac y mae yn rhaid gan hyny eu bod yn wir; a dyna hefyd reol eich hymddygiad chwi. Chwi ellwch ddeall hyn; ond nis gwyddoch ddim ynghylch dirgel fwriadau Duw. Heblaw hyny, pe gwybyddech eich bod wedi eich hethol, nis derbynid ac nis cedwid chwi o herwydd y wybodaeth hon, ond o herwydd i chwi gredu yn Nghrist, yr hwn sydd yn gwahodd dynion, nid fel etholedigion i fywyd, ond fel pechaduriaid colledig gwedi eu dedfrydu i farwolaeth. Pe cawsech ganiatad i ddarllen arfaethau 'r nef, a gweled eich henwau yn llyfr hywyd yr Oen, ni byddai un mymrvn mwy o groesaw i chwi fyned at Grist nag sydd yn bresenol, pryd nas gwyddoch ddim yn nghylch y mater. Yr ydych yn cael eich gwahodd; ac os esgeuluswch y gwahoddiad adnabyddus i chwi, fe erys y bai o golledigaeth wrth eich drws eich hun; a chewch wybod yn y diwedd ddarfod eich colli chwi, nid mewn canlyniad i ddim o fwriadau Duw yn penderfynu eich colledigaeth, ond mewn canlyniad i'ch hangrhediniaeth eich hunain.

Pa ham y mae bwriad Duw, mewn perthynas i Iachawdwriaeth, yn unig olygiad am yr arfaeth Ddwyfol i'th ddyrysu? Onid ydwyt yn credu hefyd fod bwriad yn bod oedd yn perthynu i ddygwyddiadau dy fywyd naturiol a'th farwolaeth? Ond a ydwyt, o herwydd hyn, yn petruso yn dy afiechyd i gymeryd y cyffyriau a bennodir it' gan physygwr celfydd, rhag ofn nad ordeiniwyd di i fwynhau bywyd? Na: Ti a ddywedi, a hyny yn rhesymol, 'Nis gwn ddim mewn perthynas i'r bwriad Dwyfol; a rheolau dyledswyddau amlwg y mae a wnelwyf fi, ac å moddion apwyntiedig; oblegid os ydwyf i fyw nis gallaf ddysgwyl gwellhâd, ond trwy y moddion hyn yn unig.' Gweithredwch fel yma gyda mater eich heneidiau; na feddyliwch am arfaethau Duw, canys nis gwyddoch ddim am danynt, ac nid oes achos i chwi drafferthu yn eu cylch. Gwahoddir chwi i ddefnyddio moddion bywyd: os etholwyd chwi i gael eich achub, y mae yn rhaid eich hachub drwy y moddion hyn; ac os defnyddiwch hwynt yn iawn, yr ydych yn sicr o gael eich hachub drwyddynt. Os oes rhyw ddefnydd i gael ei wneuthur gan ymofynydd, o athrawiaeth etholedigaeth, defnydd annogaethol ydyw. Nis gwyddoch nad etholwyd chwi, ac y mae difrifwch eich meddwl mewn perthynas i Iachawdwriaeth yn rhoddi lle i feddwl ddarfod eich hethol, gan mai y cyfryw ddifrifwch ydyw y dull drwy ba un y mae Duw yn dwyn ei arfaeth i weithrediad. Heblaw hyny, os trowch oddi wrth y gwahoddiad, ac, yn lle defnyddio hyny fel rheol eich hymddygiad, gan drafferthu

Digitized by GOOGIO

eich hymenydd gyda rhyw olygiadau a materion eraill, chwi gyfarfyddwch a chymaint dyryswch yn rhagwybodaeth Duw, ac yn ei arfaeth ef. Y mae hyd yn nod gan y rhai hyny sydd yn gwadu bwriadau Duw gymaint o reswm i ddyrysu eu hunain ynghylch rhagwybodaeth Ddwyfol ag i ddywedyd, 'Pa beth bynag a ragwelodd Duw, a dim ond vr hyn a ragwelodd efe, hyny a gymer le; yn awr efe a ragwelodd naill ai y caf fy achub neu fy ngholli; a chan nas gwn ei fod wedi rhagweled y caf fy achub, yr ydwyf yn cael fy nigaloni yn ddirfawr.' Ymad gan hyny ar unwaith å phob pryder, ac yn wir â phob meddyliau yn nghylch arfaeth Duw, a sefydla dy olwg ar y gwahoddiad. Y mae Crist yn peri it' ddyfod ato ef am Iachawdwriaeth; ac y mae pob attalfa a rhwystr sydd yn dy ffordd i ddyfod ato, gwedi eu gosod genyt ti ac nid ganddo ef. Nis dywed efe, 'Tyred wedi i ti gael sicrwydd o'th etholedigaeth; ond tyred i'w sicrhau.' Nid yw yn dywedyd, 'Y mae i ti groesaw, os darllenaist yr arfaeth;' ond ' y mae i ti groesaw os credi yr addewid.' Nid yw yn dywedyd, 'Tyred dan y dybiaeth dy fod wedi dy raglunio; ond, 'Tyred gyda'r sicrwydd o'th fod yn cael dy wahodd.' Dy ddyledswydd ydyw gwneyd dy alwedigaeth yn sicr, ac yna, ni ambeui yn hwy am dy etholedigaeth.

BRIWFWYD.

"Conglwch y briwfwyd gweddill, fel na choller dim."
IESU GRIST.

RRAI O DDYWEDIADAU Y DIWEDDAR BARCH. EBENEZER RICHARDS,

WRTH AELODAU MEWN CYFARFOD-YDD EGLWYSIG.

(Parhad o du dal. 7.)

CYSTUDDIAU YN FENDITHIOL .- Wrth ymddyddan a gwraig oedd mewn galar mawr ar ol colli ei gwr, dywedodd, 'Mae troion fel hyn yn debyg i ddyn yn cael ei daflu i'r afon; mae e'n teimlo rhyw iás arswydus ar y pryd, ond y mae hyny yn myned heibio yn raddol, ac y mae'n dyfod i fyny drachefn; felly tir anghof yw'r bedd, ac ni ddeuwn allan yn'mhen tipyn o'r gofid mawr: ond y pwngc pwysig yw, pwy ochr y deuwn i fyny o'r dwfr, pa un ai yn nes at Dduw neu yn mhellach oddiwrtho. Mae cystuddiau yn bethau defnyddiol iawn yn eu heffeithiau ar eneidiau 'r saint. Nid ydynt ynddynt eu hunain ond pethau garw a gwrthun, a gellir meddwl, wrth edrych arnynt, nad ydynt dda i ddim ond i boeni a brawychu dynion. Fel y gallai dyn anwybodus ddychymygu am y maen hogi, Nid yw hwn werth dim, meddai'r dyn; ni thór ef fara ac ni feda yd. Y mae hyny 'n wir, ond fe

rydd awch ar y gyllell a'r cryman a bâr iddynt hwy dori yn llawer gwell. Feliy, fy chwaer, yr ydych chwithau wedi cael eich troi ar y maen am ychydig o droion yn ddiweddar, a gobeithio eich bod yn gloywi ac yn myned yn fwy awchus yn erbyn pechod. Dylem fod yn ofalus iawn na l'o cystuddiau yn myned heibio heb ein bod. yn cael ein puro trwyddynt i ryw raddau, o blegid hyn yw'r dyben-tynu ymaith y pechod. Weithiau pan byddo'r cawl yn berwi, fe ddaw rhyw un â'i ledwad yno, ac fe gyfyd yr yscum ymaith, ond os gadewir ef y pryd hyny heb ei godi, fe ferwa trwyddo nes hyddo 'r cwbl yn gymmysg; felly'r wyf yn gobeithio fod y gwr wedi bod yn cymeryd peth o'r yscum ymaith tra yr oeddoch yn y berw mawr, oblegid 'Gwae,' meddai 'r prophwyd, ' y crochan yr hwn y mae ei yscum ynddo, ac nid aeth ei yscum allan o hono.""

Y DYLEN ALARU WRTH DDIARDDELWI .-- Ar achlysur o ddiarddel dyn ieuangc am bechod gwaradwyddus, llefarodd Mr. R. fel hyn wrth yr eglwys, 'Mae arnaf ofn nad ydym yn teimlo fel y dylem pan byddb troion fel hwn yn cymeryd lle. Nid oedd yr Apotsol yn beio ar y Corinthiaid am y pethau anghysurus oedd yn eu plith, 'ond,' medd efe, 'ni alarasoch yn hytrach,' Mae'r diafol yn dwyn dynion diras i'r eglwys er mwyn tynu gwarth ar yr achos, ond er hyny ein dyledswydd ni yw galaru drostynt, canys nid ydynt yn fwy abl i ddyoddef tân uffern na rhyw rai eraill. Dylem alaru yn drwm hefyd, am y dianrhydedd mawr sydd yn cael ei dynu ar Grist a'i achos. Clywsoch ddweyd ambell dro am rai angladdau, ''D oedd neb yn y lie yn galaru nac yn wylo;' ac y mae genym ninau achos i ofni fod llawer o angladdau ysbrydol yn cymeryd lle yn ein plith ni, am ba rai y gellir dywedyd, 'Nid oedd neb yno'n galaru.' (I'w barhau.)

Aniangddiaeth.

'BIN DABAROL DY.'

(Parhad o du dal. 9.)
PENOD II.

CYNNALWAITH Y TY.

APPELIDIOL braidd hysbysu mai y Corff dynol ydyw y 'Daearol Dŷ' y buom yn son am dano yn y benod flaenorol, annedd presennol yr ysbryd anfarwol. Mae cynnalwaith (frame-work) y tŷ yn gyfansoddedig oll o esgyrn. Yr ydym yn awr yn myned i ddesgrifio y rl:ai hyny.

Y Colornau.-Y Colofnau ydynt esgym yr

Digitized by Google

eithafedoedd (extremities) isaf. Tra yn sefyll ar eu penau eu hunain, gellid meddwl nad yw y cyfatebolrwydd yn dda; ond mewn cyssylltiad a'r rhan arall o'r adeiladaeth, ymddangosant yn dra gwahanol.

Wrth yr eithafedoedd y deallir y rhanau eithaf, neu bellaf oddiwrth y galon, eisteddfod bywyd. Arferir y gair yn gyffredin gan ein cymydogion Seisnig; eithr nid yw ond anghyffredin yn mhlith y Cymry. Cynnwysir hwynt yn gyffredin mewn tair o raniadau-y, forddwyd, y goes, a'r troed. Heblaw hyn, y mae y badell benlin. Mae i bob morddwyd un asgwrn, i bob coes ddau, ac i bob troed chwech-ar-hugain.

Heblaw hyn-58 o gwbl yn y ddwy goes a'r ddwy badell-y mae mewn rhai pobl, wrth gymmai mwyaf bawd y troed, un neu ddau o esgyrn bychain, yn tebygu ychydig yn eu ffurf i'r badell benlin.

Asgwrn y Forddwyd.-Hwn yw yr asgwrn hwyaf yn yr holl gorff dynol. Mae pen uchaf yr asgwrn yma, lle yr ymgyssyllta â'r glun (hip), yn gyfangrwn. Y pen hwn a gymhwysa i wagder cyfatebol yn yr asgwrn hwnw, ac a sicrheir vno mewn modd y cawn ei ddesgrifio dan ben

arall.

Y goes.-Mae eithafed neu ben isaf y forddwyd, yn ymgyssylltu â, neu yn hytrach orphwys ar, asgwrn mwyaf y goes. Cynnwysa y goes, islaw y penlin, ddau asgwrn. Y mwyaf oddifewn, a'r lleiaf y tu allan. Lle y mae yr asgwrn mwyaf a'r forddwyd yn cyfarfod, y maent yn ffurfio yr hyn a elwir cysswllt colynawg (hinge joint); hyny yw, cysswllt na oddefa ond yn unig ysgogiad yn ol ac yn mlaen mewn un cyfeiriad, megys drws ar ei golyn. Ond ychwaneg ar hyn eto.

Y BADELL PENLIN .-- Ar y cysswllt blaenorol y mae 'r badell wedi ei gosod. Asgwrn bychan, gwyneb wastad, crwn, ydyw hwn, heb ei gyssylltu å'r esgyrn eraill, ond yn gorwedd yn agos iawn atynt, ac yn cael ei ddal yn ei le å gïau.

Er'y geill yr asgwrn yma, ar yr olwg gyntaf, ymddangos bron yn afreidiol, eto y mae yn ateb llawer o ddybenion pwysig; ac nid oes braidd asgwrn trwy yr holl gorff nas gellid ei hebgor gystal, os nid gwell, na hwn.

Y TROED,-Mae yn eegyrn y troed debygoliaeth cyffredinol i esgym y llaw, y rhai a ddesgrifir yn fanwl mewn lle arall. Ond gwahaniaethant oddiwrth rai y llaw mewn amryw o bethau pwysig.

Cyfansoddir y troed o chwech-ar-hugain o esgym mán, y rhai a gyssylltir yn nghyd drwy rwymynau cryfion giauaidd. Mae y rhwymynan yn rhoddi ffordd, pan y pwysir ar y troed, ddigen, a dim ychwaneg, i gydffurfio 4'r hyn y byddom yn sengu arno. Pe na buasai y troed yn ddim ond un asgwrn cyfan, nis gwnelai na gildio na dychlámu (spring) y mesur lleiaf; a byddai yn agored i'w dóri, pa bryd bynag y neidiem, neu v syrthiem ar ein traed. Meddyliwch pa môr anhylaw fyddai troed o bren. Byddai troed o asgwrn bron yr un modd.

BWA Y TROED.—Mae dull budawg y troed yn ddyfais hynod. Y mae, mewn gwirionedd, yn debyg iawn i fwa pont ar ei dwy biler. Gellir ystyried eithafed y sawdl a phelen y fawd fel colofnau y bont, tra y mae esgyrn gwar y troed yn ffurfio y bwa. Yr oedd yn anghenreidiol iddo fod yn geuol odditanoedd i sefyll yn ddiysgog, ac fel y byddai yr holl lestri gwaed yn rhydd oddiwrth ormes, pan y safem neu y rhodiem. Trwy osodiad a rhwymiad y cyhyrau y ffurfir y dull hwn arno. Mae y troed yn gryf, ac eto yn ystwyth, wedi ei addasu yn rhyfedd i bob ysgogiad anghenreidiol, yn hawdd ac yn gyflym.

Gallech ddirnad yn hawdd, trwy gylymu darn o bren with wadn y troed, mor chwithig y teimlem pe gorfyddai i ni gerdded a thraed gwastad. Mae yn amlwg na fyddai dim dychlamiad pan y cerddem. Prin y gallem gerdded, rhedeg, neidio, neu nofio.

Eto un peth. Nid yw y sawdl yn union dan y goes, eithr yn rhedeg yn ol fel yspardyn, ac yn cael ei rwymo wrth gorff y troed â chysswilt cryf iawn, ond gwrthneidiawl (elastic). Trwy hyn, pan y cerddom (gan fod y sawdl wedi ei ffurfio megys yspardyn, ac yn hynod o wrthneidiawl) yr ydym yn ei osod i lawr yn gyntaf, ac nid yw pwys yr holl gorff yn diagyn gydag ysgyttiad (jolt) yr hyn a wnelsai pe buasai yn wahanol, ond yn fwy esmwyth.

EI DDYFEISWAITH .- A'i gymeryd drwyddo, y mae y troed yn ddyfeiswaith rhyfeddol. Y mae yn fwaawg ddwy ffordd; o'r bodiau i'r sawdl, ac o ochr i ochr. Gellir cael meddylddrych gwell o hyn trwy sengu mewn dwfr, ac yna gosod y troed yn ddioed ar lawr sych. Prin y cyffwrdd canol y troed a'r llawr. Mae traed rhai yn fwy gwastad na 'u gilydd, er hyny mae y troed dynol yn ddyfeiswaith hynodawl. Hefyd, pan sylwom ar draed y camel, yr elephant, y ceffyl, y ci, y gath neu 'r aderyn, nis gallwn lai na chanfod doethineb y Creawdwr mawr, yn eu cymhwysiad at y dull o fyw, a fwriadwyd iddynt. Mae troed y camel wedi ei wneuthur yn y fath fodd fel na sudda yn fuan i'r tywod ar ba un y teithia. Nis gellai y ceffyl deithio nemawr yn nhywod dwfn Arabia, gan fod ei droed yn fwy gwrthneidiawl; ac wedi ei gyfaddasu i dir mwy diysgog. Y mae, mewn gwirionedd, môr wrthneidiawl fel y gorfydd i'r gofiaid wneuthur y bedol mor gul o gylch yr ymyl

ag yw ddichonadwy, fel na fyddo i'r haiarn bwyso ar ran dynheraf y troed, o fewn i'r carn.

Y mrowan.—Rhwng penau isaf dau asgwm y goes, ac esgym y troed, y mae saith o esgym byrion, nid yn anhebyg i rai yr arddwm mewn dull, ond braidd yn fwy. O'r rhai hyn y cewch well meddylddrych pan y desgrifir esgym yr eithafedoedd uchaf.

(Pw barhau.)

Amrywiaeth.

TRAUL DEULUAIDD BRENINES PRYDAIN AM Y FLWYDDYN MDCCCXL.

CYMERAIS yr hysbysiad a ganlyn o'r 'Northera Light' am Ragfyr diweddaf. Cynnwysa Dafien o daliadau Arglwydd-oruchwyliwr y Teulu Breninol am y flwyddyn 1840, yn nghyda sylwadau ar y draul am ddiodydd meddwawl, &c., yr hyn ni fydd, efallai, annerbyniol genych:

c., yr hyn ni fydd, efal	lai, a	nnerb	ynic	l genych
Bara,				£2,350
Ymenyn, caws, wya	u, ba	ccwn,		5,150
Cig ffrés,	,			10,000
Llaeth a hufen,		-	-	1,500
Dôfednod, (poultry,)	)			4,250
Pysg,				2,180
Per-ffrwythau, (groc	ery,)			5,000
Olew, a phethau teb	yg,			1,850
Ffrwythau a chyffei		,		1,980
Llysieu-fwyd, .				520
Gwin,				5,250
Gwlybyroedd, &c.,				2,000
Cwrw,				3,000
Canwyllau cŵyr,	•			2,150
" gwer,				750
Llusernau, .				4,940
Tânwydd, (fuel,)				6,980
Papyr, ingc, &c.,				870
Troell-waith, .	•			400
Gof-pres-waith,				950
China, gwydrau, &	3.,			1,876
Llīain,		٠.		1,998
Golchi,				3,250
Defnyddiau arian,				355
				60 F46
Ychwanegiad, (extra	a,)			69,549 216

Gadewch i ni chwilio i mewn ychydig yn fwy manwl i rai o'r taliadau uchod. Cyfrif y gwin a'r gwlybyroedd meddwol, yn ein harian ni fydd fel y canlyn:

69,765

Y cwbl am y flwyddyn,

Gwin,					\$25,200
Gwlyby	roedd	poet	hion,		9,600
CYP. V					6

WIW, . .

14,400

\$49,200

Yn agos i \$50,000 am ddiodydd meddwawl i'w hyfed; a'i Grasusaf Fawrhydi yn Noddwraig y 'Gymdeithas Ddirwestol Brydeinig a Thramor.'

Os cydmarwn hyn â chyfrif y bara, yr hwn sydd \$11,280, ni a gawn mai am bob gwerth dolar o ffon bywyd a fwyteir gan deulu ei Mawrhydi a'u gwahoddedigion, eu bod yn yfed gwerth 4 dolar a 36 cents o win, a gwlybyroedd meddwawl eraill.

Cyfanswm y draul o fwyta, yfed, goleuo, cynhesu, a glanhau yn y teulu breninol, ydyw \$834,872; ac y mae y draul fawr yma yn myned rhagddi yn flynyddol, tra y mae cannoedd a miloedd o'r bobl Brydeinig (llafurwyr a gweithwyr, allan o chwys a nerth pa rai y telir y cwbl) yn newynu o eisiau anghenreidiau cyffredin bywyd!

Trwy gyhoeddi yr ysgrif uchod yn y 'Cyf aill,' chwi a foddhêwch yn fawr.

Yr eiddoch yn wirioneddol,

Remsen.

E. J.

NODAU BALCHDER.

BALCHDER yn ddiau sydd bechod o'r fath waethaf; ac y mae, yn ngoleuni gwirionedd, yn anghenfil gwrthunaf, y blaidd creulonaf, y pla atgasaf; difodwr y grasusau penaf, a dyddimwr y gymdeithas felusaf. Gofynir yn aml, Pa ddrwg a wnaeth? Gellir ateb, pa ddrwg nis gwnaeth! Gwnaeth angel yn gythraul, a llawer sant nefol yn ellyll collfarnedig.-Gwnaeth frenin yn gydradd âg anfeiliaid ac & gwylltfilod y maes. Gwnaeth i Belsassar newid lliw ei wynebpryd. Efe a gynhyrfodd nwydau Alexander Fawr, yr hwn yn ei nerth a orchyfygodd fyd, i yfed i ormodedd gyda'i gyfeillion, nes y gorchfygwyd yntau. Hwn a ddenodd Israel, cenedl neillduedig Duw, wedi meddiannu Gwlad yr Addewid, i anghofio eu Harweinydd doeth, hyd oni chynhyrfwyd eiddigedd yr Arglwydd a'u gwasgaru. Hefyd, hwn fu'r achos i'r hen Omeriaid, mewn rhan fawr, golli eu tiroedd gogoneddus, a'u dinas ardderchog Caerdroia; a Balchder fu 'r achos a ddygodd Babilon, er cadarned ei muriau, er hardded ei phalasau, yn gydwastad â'r llwch-yn drigfa dreigiau a dylluanod. Pa beth yw yr achos o ryfeloedd, onid hwn? Pa beth sydd yn golofn dan anffyddiaeth yr oes oleu hon? Pa beth a gynnaliodd freichiau Voltaire, ac a gynhyrfodd ei nwydau i wrthsefyll yn erbyn y Gwirionedd, ac a'i gwnaeth yn y diwedd yn wrthddrych dirdynol disledd Dwyfol, onid hwn! Nis gellir ateb faint o ddrwg a wnaeth. Ond er cymaint a

Digitized by Google

wnaeth, y mae lle i ofni fod llawer yn ei gofleidio yn America, yn enwedig Cymry, ie, y rhai a alwant eu hunain yn ddilynwyr yr Oen! O bechod gwaradwyddus.

Ceisiaf enwi rhai pethau, with ba rai yr adnabyddwch Falchder, canys 'wrth eu ffrwythau yr adnabyddwch hwynt.' 'Canys ni ddichon neb gasglu ffigys oddiar vsgall : oblegid pob pren da sydd yn dwyn ffrwyth da, a phob pren drwg sydd yn dwyn ffrwyth drwg.' Yn

1. Balchder Ysbryd .- Y mae hwn tu draw i olwg a dirnadaeth dyn, ond fel y mae yn gwasgu ei rawn addfed allan, nes y rhedo fel afon frwmstanaidd a drewllyd, nes gwneyd i'r gostyngedig å'r iselfryd lesmeirio. Y mae gan hwn amryw ffyrdd i ddangos ei hun : vn 1. Ei ymneillduad oddiwrth eraill, os na byddant uwchlaw iddo. O! mór isel ac addfwyn-yn hynod o foneddigaidd yn ei gyfeillach-ond nid hir y ca y rhai yr ystyria ef hwynt islaw iddo ei mwynhau. Tlawd yw son wrtho am bethau byd anfarwol. Gwell ganddo ymadael na bod yn nghyfeillach un o'r fath hyny, o blegid ffieiddia ychydig hyfdra arno; ac y mae cymdeithas yn creu hyfdra bob amser. O na chofit ti fod Duw yn dy ffieiddio dithau o hirbell! 2. Y mae y baich ei ysbryd yn un arglwyddiaethol iawn ar ei îsraddolion-yn feistr creulon-yn dad annynol-yn blentyn afradlon. Os bydd yn meddu awdurdod, rhaid dyfod heb oedi, neu oddef bygythion gwaeth na'r eiddo Nero iddei filwyr: oblegid y mae pob un uchelfrydig pan ddigio yn debyg i darw gwyllt mewn magl, neu grochan berwedig pan elo yn ddigon poethdoethineb yw ffoi rhagddynt. Felly, pan gynhyrfer nwydau y balch, goreu po bellaf y byddom oddiwrtho; o blegid ei dosturi sydd greulon a'i gariad sydd gâs. Gellir dywedyd, 'Gwae chwi. Gwell fyddai pe crogid maen melin o amgylch ei wddf, a'i foddi yn eigion y môr, na rhwystro un o'r rhai bychain hyn. 'Y dydd hwnw ni'th waradwyddir am dy holl weithredoedd, yn y rhai y pechaist i'm herbyn : canys yna y symudaf o'th blith y neb fydd yn hyfryd ganddynt dy falchder, fel nad ymddyrchafech mwyach yn fy mynydd sanctaidd.' Zeph. iii. 11. 3. Mae y balch ei ysbryd yn ddoeth ac anffaeledig yn ei olwg ei hun. Pan yn llunio cyfraith, rhaid i bawb farnu nas gellir cael ei gwell. Pan wn rhoddi cynghor, y mae am i bawb feddwl nad oes ei gystal. Pan y gwna ryw orchwyl, mýn iddo fod yn wrthddrych o ryfeddod; a thybia, pan y byddo of marw, y bydd marw doethineb gydag ef. Ei ogoniant ei hun yw yr unig nod y cyfeiria ato. Fe fýn ei goron er i Dduw ddywedyd, 'Fy ngogoniant ni roddaf i arall, na'm mawl i ddelwau cerfiedig.' Nid yw hyn o ddim pwys ganddo ef. 'Onid ydwyf,' medd efe, 'yn deilwng o anrhydedd! Onid wyf fi yn wrthddrych moliant? Boed a foed hebddo, gall ef ragrithio a dangos annhueddgarwch arwynebol; ond pe canfyddid y galon, y mae yn llefain yn uwch na merched y gele, 'Moes, moes i mi.' Os bydd eisiau swyddog yn yr Eglwys, y mae of yn meddwl mai ef ydyw y cymhwysaf. Pan edrycho ar waith rhai mewn uwch sefyllfaoedd nag ef ei hun, meddylia y gwna y gwaith yn well na hwynt. Y mae yn gwrando ei athrawon fel barnwr, ac nid fel pechadur. Y mae yn hawdd ei dramgwyddo, ac yn anhawdd cymodi ag ef heb lawer o ymddarostyngiad. Y mae am fod yn wahanol i'r cyffredin yn ei ddull a'i ddoniau. Nid yw yn siddon i gydlafurio â'r rhai fyddant yn llawer mwy eu doniau nag ef rhag iddo golli ei glod. Hynod fel y desgrifia v Bardd ef-

> 'Ar a wna ni wela wall, Ni wyra'i ben i arall.'

2. Balchder ymddangosol.—O'r un ffynnon y tardda, ond nid i'r un môr y gorlifa; oddiar yr un boncyff y tŷf, ond nid â'r un dail yr ymwisga; at yr un man y cyfeiria, ond nid ar yr un llwybr y troedia. Mae dwy briodoledd yn perthyn i hwn, nad ydynt gan y llall-un ydyw, chwennychiad i godi ei fanierau i fyny yn y lle amlycaf. Ambell dro yn nghodiad y gwallt, nes gwneyd y creadur rhesymol yn debycach i aderyn gwyllt o'r goedwig nag i ddyn wedi ei greu ar lun a delw Duw. Dro arall, gwelir bechgyn a genethod Cymry America yn gwisgo fel mountebanks-yn gwarsythu megys pe baent wedi eu polioni, ac yn troedio y ddaear megys pe byddai aelwyd boeth. Os ymddyddanant â rhyw un, hoff ganddynt anghofio iaith eu mam. Och fi! ie, cyn dysgu un iaith arall 'fawr o lun, dangosant eu bod yn Saeson medrus, neu yn Lladinwyr celfydd.

Priodoledd arall sydd ganddo, ydyw, awydd mawr i wneyd sylw o hono ei hun, er mwyn i eraill wneyd yr un peth. Ceir ei weled yn gosod ei gôt mewn trefn, yn ymhel â'i wallt, a gwneyd ystumiau ardderchog iawn, heb feddwl nac ystyried 'Mai pridd wyt, ac mai i'r pridd y dychweli.' Edrych am fynyd i'r tŷ oer, y bedd! Pe bait frenin galluog, neu dywysog ardderchog, neu fegar tlawd, a fydd gwahaniaeth yno? Nid wyf yn tybied y bydd yno ddim gwahaniaeth. Danat y taenir pryf, pryfaid hefyd a'th doant! Er ymffrostio yn dy waedoliaeth a'th berthynasau, gorfyddir gwaeddi wrth y pryf, Fy nhad, ac wrth lygredigaeth, Fy mam a'm chwaer wyt!

Myfyria ar hyn fel y byddo i ti farw heb dy Falchder. Llwyddiant i'r 'Cyfaill' i ddarostwng y pechod hwn.

Pr-sp-ct.

W. W. P., Ieu.

CYMRO BABANAIDD DYSGEDIG.

OWEN ROBERTS, gwrthddrych yr hanes a ganlyn, a anwyd yn y flwyddyn 1837, mewn amaethdy o'r enw Hafod Bach, plwyf Llangernyw, Cymru. Enwau ei rieni ydynt Owen a Mary Roberts, ill dau yn proffesu crefydd Crist yn Nghyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd. Dechreuodd Owen, eu mab, siarad pan oedd oddeutu blwydd oed. Tua 'r amser hyny dygwyddodd i lyfr Cymraeg fyned i'w law. Sylwai y plentyn arno yn fanwl am ychydig, yna darllenodd ef yn uchel, eglur, a dealladwy, er mawr syndod i'r holl deulu. Rhoddwyd llyfr Saesonaeg yn ei law drachefn, ac efe a'i darilenodd yr un mor rhwydd. Aeth llawer o'r ardal i'w weled ef, ac aeth son am dano drwy yr holl gymydogaeth. Pan ydoedd oddeutu dwy flwydd a chwe' mis oed, ymwelwyd âg ef gan Richard Roberts Jones, (Dic Aberdaron,) wedi gwisgo ei hun yn ei holl ogoniant fel dysgawdwr, ac a'i profodd ef mewn un-ar-ddeg o wahanol ieithoedd. Ond yr oedd Owen yn gallu darlien y naill a'r llall o honynt yn hollol rwydd. Yr oedd yr ieithoedd dysgedig, megys yr Hebraeg, Groeg, a Lladin, mor adnabyddus iddo ef a phe buasai wedi bod yn y brif athrofa am ddeng mlynedd. Medrai eu plethu a'u cyfrodeddu gyda'r fath gywreinnrwydd a hyawdledd, nes y meddylid fod y Nefoedd ei hunan yn cael ei denu i'w ryfeddu.

Pan oedd yn dair oed, cafodd ei anfon i'r ysgol i Abergele, at y Parch. J. Lloyd, gweinidog gyda'r Trefnyddion Calfinaidd. Ac mor gyflym y cynnyddodd mewn Ysgrifenu a Rhifyddiaeth, yn nghyda gwahanol ganghenau eraill dysgeidiaeth, fel yr ysgrifenodd Mr. Lloyd lythyr at ei rieni, yn mhen ychydig fisoedd wedi ei fynediad i'r ysgol, yn yr hwn yr hysbysai fod eu mab twchlaw ei ddysgeidiaeth ef, ac mai gwell iddynt ddanfon am dano adref. Felly danfonwyd of yn ol i fynwes ei rieni.

Mae Owen Roberts gartref yn bresennol, yn yr Hafod Fach, gyda 'i dad a'i fam.

Mewn perthynas i'w dymher naturiol, y mae ef yn blentyn o agwedd sobr, ddifrifol, a digellwair. Ymddengys fel pe na byddai am edrych ar ddim, gwneyd dim, na son am ddim, heb dynu rhyw addysg oddiwrtho. Gan fod y plentyn hwn wedi ei gynnysgaeddu â galluoedd meddyliol anghyffredin, nid annhebyg fod gwaith anghyffredin ar ei fedr, ysgatfydd ei fod wedi ei fwriadu i gyfieithu y Beibl i wahanol ieithoedd y byd; ac nid oes dyn ar y ddaear a wyr pa faint o ieithoedd a all siarad, gan fod pob un a glywodd hyd yn hyn yn gwbl hyddysg iddo.

Na wyddys maint dysgeidiaeth ac amgyffredion y plentyn nodedig hwn, ond sicr ydyw

nad oes ganddo ond a dderbyniodd gan y Croawdwr mawr, yr hwn sydd yn cyfranu i bawb yn ol ei ewyllys penarglwyddiaethol ei hun. Whitestoron. JOHN REES.

O. Y. Mr. Golygydd, efallai eich bod chwi yn hysbys o'r hanes uchod yn flaenorol; pa fodd bynag, gellir ymddibynu ar ei gywirdeb; ac yr wyf yn alluog i roddi pob goleufyneg yn ei gylch. Os gwelwch ef yn deilwng o ryw gongl o'ch Greal, rhoddwch le iddo.

YR ARCHESGOB SHARP A'R YSPEILIWR.

Yr oedd arferiad gan y Dr. Sharp, Archesgob Caerefrog, i geffyl cyfrwy ddilyn ei gerbyd, fol pan wedi blino yn eistedd y gallai ymadfywio with farchogaeth. Fel yr oedd unwaith yn myned fel hyn tu a'i balas, filldir neu ddwy o flaen ei gerbyd, daeth gwr ieuangc trwsiadus i fynu atto, a chyda llaw grynedig, a thafod bloesg, dangosai ei law-ddryll, a gofynai am arian ei arglwyddiaeth. Yr Archesgob yn bur ddigyffro a drodd oddiamgylch, a chan edrych yn ddiysgog arno, a ddymunodd arno droi yr arf angeuol o'r neilldu, a dweyd ei sefyllfa wrtho yn ddiledgudd. 'Syr, Syr!' llefai y gwr ieuangc mewn cynhwrf, 'dim geiriau, nid yw yn amser; eich arian yn ddiattreg.' 'Gwrandewch fi wr ieuangc,' meddai yr archeagob; ' yr ydych yn gweled fy mod yn hen wr, ac nid yw fy mywyd ond o ychydig werth; ond y mae yr eiddo chwi yn werthfawr. Fy enw yw Sharp, yr wyf yn Archesgob Caerefrog, mae fy ngweision a'm cerbyd ar ol, dywedwch wrthyf pa faint o arian sydd arnoch eisiau, a phwy ydych, ac ni bydd i mi eich niweidio ond bod yn gyfaill i chwi. Cymerwch hyn, a dywedwch wrihyf yn onest pa faint sydd arnoch eisiau i'ch gwneyd yn annibynol ar y fath waith dinystriol a hwn.' 'O Syr,' ebe'rdyn, 'yr wyf yn ffieiddio'r gwaith gymaint a chwithau; yr wyf---; ond gartref y mae gofynwyr na arosant: deg punt a deugain yn wir, fy arglwydd, a wnant yr hyn na all tafod neb ond yr eiddof fi ei draethu.' 'Wel Syr. yr wyf yn eich cymeryd ar eich gair, ac os gwnewch yn mhen diwrnod neu ddau alw gyda mi yn ----, yr hyn a roddais yr awrhon a wnaf i fynu i'r swm hwnw.' Y lleidr a edrychai arno, oedd yn fud, ac a aeth ymaith; ar yr amser pennodedig galwodd gyd a'r archesgob, ac a sicráodd ei arglwyddiaeth fod ei eiriau wedi gwneyd argraff ar ei feddwl, allai dim ei ddinystrio. Ni ddygwyddodd dim ychwaneg am flwyddyn a haner; pan un boreu y curodd dyn wrth borth yr archesgob, a chyda thaerineb neillduol a ddeisyfodd gael ei weled. Yntau a orchymynodd ddwyn y gwr dyeithr i mewn. Aeth i'r ystafell lle yr oedd ei arglwyddiaeth,

Digitized by GOOGIC

eyn iddo fyned ond ychydig o gamrau, ei wedd a newidiodd, ei linian a siglasant, a syrthiodd fel un marw ar lawr. Wedi dyfod ato ei hun. deisyfodd gael ymddiddan dirgel, ac wedi gwagau yr ystafell, dywedodd, 'Fy Arglwydd, nis gellwch fod wedi annghofio yr amgylchiadau a ddygwyddaeant yn y lle a'r lle, yr ameer a'r amser: ni oddefa fy nyiolchgarwch iddynt byth gael eu dileu oddiar fy meddwl. Ynof fi, fy arglwydd, yr ydych yn canfod yr hwn a fu unwaith y mwyaf truenus o ddynolryw; ond yn awr, trwy eich dyngarwch annhraethadwy, a wnaed mor, os nad yn fwy dedwydd na miliynau. O, fy arglwydd, chwi a'm hachubasoch gorff ac enaid! Achubasoch wraig anwyl, a phlant tyner, y rhai a garwn yn fwy na'm bywyd. Dyma y deg punt a deugain, ond ni's gallaf byth gael iaith i egluro fy nheimlad. oeddwn yn un o feibion ieuangaf gwr cyfoethog; adwaenai eich arglwyddiaeth of; digiais ef drwy fy mhriodas; a'm brawd a'm casaodd ac a'm gadawodd i ofid a thlodi. Fis yn ol bu farw fy mrawd yn ddi-brïod a di-ewyllys; daethym i fwynhâd o'i eiddo; a thrwy eich daioni rhyfeddol chwi, yr wyf yn awr y mwyaf edifeiriol, diolchgar, a dedwydd o ddynion.'

Madleugeth, &c.

CYMEDROLDEB.

Adolygiad ar Ysgrif E. Huanes, Palmyra, cyf. iv., tu dal. 272.

Mr. Golygod,—Crefaf ganiatad i adolygu ychydig ar Araeth Mr. E. Hughes, yr hon a draddodwyd dros Gymdeithas Gymreigyddol Palmyra, ac a gyhoeddwyd yn y Cyfaill am fis Medi diweddaf. Ni fuaswn i byth yn gwneuthur un sylw ar yr Araeth ddywededig, oni buasai ei bod wed effeithio yn niweidiol i raddau yn yr ardal y preswyliwyf, trwy gryfhau breichiau yr annuwiel; a chan ei bod wedi effeithio felly yma, nis gwyddom lai nad yw yn dwyn yr un dylan-wad mewn manau eraill. Diamheu mai y ffordd oreu i ni farnu am uniondeb ein hegwyddorion yw, with eu dylanwad arnom ein hunain ac eraill. Os ydynt yn tueddu i galedu dynion mewn pechod, goreu po gyntaf y gwnawn ymwrthod a hwynt, er mabwysiadu rhai gwell yn ei lle? Ond i adael hynyna. Y mae Mr. H. yn dechreu ei Araeth trwy achwyn fod Dirwestwyr yn myned i eithafoedd. Ac er profi ei bwngc, y mae ef yn gwneuthur defnydd mawr o'r Beibl. Y peth cyntaf sydd yn cael ei ddwyn yn mlaen fol prawf o'u heithafoedd yw, 'Fod y winwydden yn mysg prenau y coed er dechreuad y greadigaeth.'— Nid wyf yn meddwl fod un Dirwestwr erioed wedi ceisio gwadu hyny. Ond nid yw fod y winwydden wedi ei chreu yr un pryd a choed eraill, yn un prawf nad ellir, ac nad yw, ei ffrwyth yn cael ei ddefnyddio i gau ddybenion.

Diamheu i bob peth sydd mewn bod yn bresennol, gael eu creu ar y cyntaf, a'u bod wedi cael eu bwriadu i fod yn fendithiol i ddynolryw; ond gwyddom yn dda fod llawer o'r pethau gwerthfawr hyny, trwy y cam-ddefnydd a wnawd ac a wneir o honynt, wedi ei troi yn felldithion droion.

Y mae Mr. H. wedi cymeryd yn ganiataol yr hyn nas gall ef na neb arall ei brofi, sef, Fod y Cynddylifiaid yn meddwi ar ffrwyth y winwydden.' Nid ydyw y Beibl yn aon gair am win cyn y Dylif. Ond y mae Mr. H. wedi dyfod o hyd i'w wybodaeth trwy gasgliad, mae yn debyg. Y mae ef wedi casglu hyny oddiwrth y ffaith fod y ddaear wedi ei llanw â thrawsder cyn y Dylif. Gan ei fod ef môr hoff o gasglu, hyderaf y boddlona i mi efelychu ei ymddygiad yn hyn. Os wyf wedi ei ddeall yn iawn, y mae Mr. H. yn casglu mai o achos meddwdod yr oedd y byd wedi ei lenwi & thrawsder, a chan mai trwy yfed gwin yr oedd dynion yn meddwi yn yr oes hono, yr wyf fi yn casglu, yn 1. Mai yfed gwin achosodd y Dylif. 2. Gan fod yfed gwin yn dwyn y fath effeithiau ofnad-wy, yr wyf yn casglu fod llwyr-ymattaliad oddiwrtho yn beth Ysgrythyrol a rhesymol iawn. Y Mr. H. yn gwahaniaethu ychydig oddiwrth y Beibl yn ei farn am Noah. Dywed y Beibl fod Noah yn ddyn duwiol; ond tybygwyf fod Mr. H. am ei restru gyda'r meddwon. 'Gwyddai Noah fod ffrwyth y winwydden yn feddwol, trwy sylw a thrwy brofiad.' Cyn y gallai wybod trwy brofiad, rhaid ei fod ef yn arfer meddwi; ac os oedd yn arfer meddwi, rhaid ei fod ef yn byw mewn pechod: ac os felly, amlwg yw nad oedd Noah yn ddyn duwiol. Gwyddai fod ffrwyth y winwydden yn feddwol trwy brofiad, a hyny cofiwch cyn y Dylif. Pur debyg fod yr hen wr yn brofiadol iawn o'i rhinwedd i godi'r ysbryd, a'i fod ef, fel rhai yn ein dyddiau ni, yn myned a'i botel yn ei logell pan yn adeiladu yr Arch, ac yn cymeryd ei wydriad yn bur aml. Anhawdd gwybod a oedd ef wedi parotoi erbyn yr amser y bu yn yr Arch ai peidio—ond os felly, nid oedd 'fawr yn *spare* pan sychodd y ddaear, a diamheu fod yr hen wr yn teimlo ei hun yn bur od hebddo, o herwydd, yn ol barn Mr. H., y peth cyntaf a wnaeth oedd plannu gwinllan.

Ond i fyned heibio. Y mae Mr. H. yn lled arwyddo nad oedd meddwi yn ddirgelaidd ond peth bach iawh yn y cynoesoedd gan nad beth w yn ein dyddiau ni, gan fod gwr mór fawr a Melchisedec wedi myned heibio iddo mór ddisylw. Y mae rhywbeth yn ymddygiad y gwr mawr hwn, wedi rhoddi grym neillduol i Gymmedrolwyr, yn ol barn Mr. H., sef, dwyn bara a gwin i weision Abraham, pan yn lluddiedig wedi bod yn y rhyfel. Dim ond iddo brofi y ddau beth a ganlyn, byddaf yn foddlawn i gydfarnu âg ef. Yn

 Fod y gwin hwnw yn feddwol.
 Fod Melchisedec, ac eraill, yn ei arfer fel diod gyffredin.

Yr oedd Solomon, meddai Mr. H., yn meddwl yn aml am y gwin, ac yn ei gystadlu y peth nesaf i gariad Duw, o herwydd iddo wneyd defnydd o hono mewn modd cymhariaethol i oeod allan gariad yr Eglwys at Grist ei Han-wylyd. Ond byddai dda iddo gofio fod yr un peth yn cael ei ddefnyddio yn gydmariaethol

Digitized by GO

i cocd allan ddigofaint Duw yn erbyn meddron a diottwyr. Os barnu yn uniawn y mae Mr. H. am Solomon, rhaid nad oedd cynghorion ei fam yn cael 'fawr o argraff ar ei feddwl sa hun, er iddo a'i ysgrifell eu cymeradwyo i eraill. 'Nid gweddaidd i frenhinoedd yfed gwin, nac i benaethiaid ddiod gadarn, rhag iddynt yfed ac ebargofi y ddeddf, a newidio barn yr un o'r rhai gorthrymedig.' Y mae diod gadarn i'w rhoddi i'r rhai ar ddarfod am danynt, sef y rhai cystuddiol, a gwin i'r rhai trwm eu calon, sef y rhai mewn chwerwder enaid. Yr oedd yn arferiad, medd haneswyr, pan y byddai drwg-weithredwyr wedi eu collfarnu, i roddi gwin a diod gadarn iddynt er marweiddio eu teimladau, a pheri kldynt anghofio eu cyflwr truenus. Gwelwn anghraifft o hyn yn ein Harglwydd Iesu Grist, pan yn marw ar y Groes fel drwg-weithredwr; ond er dangos eu creulondeb a'u casineb ate ef, rhoisant idde fustl yn gymmysgedig a'r

gwin. Y mac Mr. H. yn gosod pwys mawr ar essampl Crist, ac yn ei restru gyda 'r Cymedrolwyr. Cawn sylwi ychydig yn fanylach ar ei resymau yn eu perthynas âg ef. Mae yn cyfaddef mai efe ddylai fod yn esiampl i ni yn mhob peth. Yr wyf finau yn foddlon cytuno åg ef yn hyn, sef, fod yn ddyledswydd arnom i efelychu ei esiampl; ac y gall pawb wneuthur felly yn ddiberygl, pan y byddo yr amgylchiadau yn gyffelyb. Ond rhyfyg yw anturio gwneuthur felly yn llythyrenol, pan y byddo yr amgylchiadau yn hollol wahanol. Y mae Mr. H. wedi cymeryd yn ganiatâol yma yr hyn na ddarfu iddo ei brofi, sef fod Crist yn arfer diodydd meddwol fel diod gyffredin. Bydd yn ddigon buan iddo ddwyn esiampl ein Gwaredwr bendigedig yn erbyn Dirwestwyr wedi iddo brofi hyny. Y mae ef yn gosod sail ei dystiolaeth ar yr adnod ganlynol: 'Canys daeth Mab dyn yn bwyta ac yn yfed,' &c. Dywedir am loan, ei fod ef heb fwyta nac yfed, h. y., fel yr oedd dynion yn gyffredin, ac mewn cyferbyniad i hyn y dywedir fod Mab y dyn yn bwyta ac yn yfed, sef yn y dull cyffredin o fwyta ac yfed;—ond rhaid i ni gofio mai yn ol y dull cyffredin sancteiddiaf yr oedd efe yn gwneyd, ac nid yw yn arwyddo ei fod yn bwyta ac yn yfed mewn cyferbyniad i ddull Ioan yn profi, ar un cyfrif ei fod ef yn cydymffurfio â phob peth oedd gyffredin, canys y mae ei hanes ef yn dangos yn amgenach. Profi yn deg fod diodydd meddwol yn arferedig fel diodydd cyffredin yn y dyddiau hyny, ac yn enwedig yn mysg rhai moesol, a chrefyddol, fyddai yn orchwyl caled, fe ddichon, i Mr. H.; a phe gallai wneyd hyny, byddai eisiau profi wedi 'n fod Mab y dyn yn cydymffurfio a hwy yn hyny, cyn y byddai ganddo y sail leiaf i wrthwynebu Dirwestwyr ar bwys ei eisampl ef.

A phe gallai Mr. H. brofi hyn yn deg, a haeru oddiar hyny fod rhwymau arnom ni i ddilyn ein Blaenor mawr mewn modd llythyrenol yn hyn, byddai wrth hyny yn gosod rhwmau arno ei hun a ninau hefyd, i'w ddilyn yn llythyrenol yn ei holl ymddygiadau eraill hefyd; ac, ond iddo farnu ei hun wrth y rheol hon mewn modd cydwybodol, cenfydd fod yn llawn bryd iddo ymysgwyd o'r llwch; ac os gweithreda yn unol â'i argyhoeddiad, y mae gobaith i ni gael ei weled yn Pottsville cyn hir, ar ei daith, yn myned oddiamgylch gan wneuthur daioni; a chymeraf y cyfleustra presennol i hysbysu iddo, na chaiff fod heb le i ro'i ci ben i lawr yma, pe gorfyddai

i mi ymadael â'm gwely fy hun.

Ond gallwn sylwi yn mhellach ar yr adnod a goffawyd gan Mr. H., mai gelynion ein Harglwydd a'i llefarodd. Dywed yr Efangylwr ei fod ef yn bwyta ac yn yfed; ond ei elynion oeddynt yn dywedyd ei fod ef yn yfed gwin ; ac os yw eu tystiolaeth i'w chredu, rhaid i ni goelio ei fod ef yn lwth hefyd—a bod cythraul gan Ioan Fedyddiwr. I'r dyben o waradwyddo Crist a Ioan Fedyddiwr y dywedwyd fod y naill yn lwth ac yfwr gwin, a'r llall yn gythreulig. Ac os yw y fath dystiolaeth yn profi fod Crist yn yfed gwin, y mae yr un faint yn profi ei fod ef yn lwth—a bod Ioan yn gythreulig. Gobeithio nad yw cariad Mr. H. at ei flys cymaint ag yr addefa ef fod Crist yn lwth, a Ioan yn gythreulig, er mwyn cael dywedyd ei fod ef yn yfed gwin. Gwyddom mai celwydd noeth oedd dywedyd fod Crist yn lwth, a bod Ioan yn ythreulig; a chan mai yr un dyben oedd ganddynt mewn golwg yn mhob rhan o'u tystiolaeth, y mae sail gadarn i gredu nad oedd ein Harglwydd Iesu Grist yn yfed gwin.

Peth arall sydd yn haeddu ein hystyriaeth, mewn perthynas i dystiolaeth y gelynion am

Grist a Ioan, yw a ganlyn:
Y mae 'n ddigon hysbys mai eu dyben oedd gwaradwyddo ac iselu cymeriad Crist a Ioan: ac yn gysson â'u dyben melldigedig, y maent yn dwyn pethau i'w herbyn ag oedd yn cael eu hystyried yn waradwyddus ac annheilwng o gymeriad uchel yn mysg crefyddwyr Iuddewig, sef glythineb, yfed gwin, a bod yn gythreulig. Gan nad beth yr oeddynt yn feddwl wrth yfed gwin; ai ei fod yn feddwyn, yn ddiottwr, neu yn yfwr cymedrol fel Mr. H, mae yn amlwg mai y peth a ystyrid yn ddirmygus ac anghydweddol â chymeriad uchel yn mysg y crefyddwyr Iuddewig Ac os yfed cymedrol a rydd Mr. H. ydoedd. yn esboniad arno, rhaid iddo addef fod hyny yn cael ei ystyried mor annheilwng o gymeriad uchel a glythineb a chythreuligrwydd. Ac os meddwdod a farna oedd y gelynion yn ddeall wrth yr ymadrodd, y mae hyny yn profi mai celwydd noeth oedd hyn, fel y rhanau eraill o'u tystiolaeth. Yn awr gofynaf i bob dynion call os nad yw yr adnod a ddefnyddiwyd gan Mr. H. yn dwyn tystiolaeth gasgliadol gref iawn o blaid Dirwestiaeth. Eto, gallem roddi hér i Mr. H. ddwyn un esiampl Ysgrythyrol er profi fod Crist yn arfer diodydd meddwol fel diod gyffredin, pan y gall y Dirwestwyr ddwyn yn mlaen esiampl egiur o'i waith yn cydymffurfio â Dirwestiaeth o dan amgylchiadau ag y peryglir ni fwyaf wrth roddi ein hegwyddorion mewn arfer iad. Cof am dano with ffynnon Jacob, pan ar ei daith, yn flin ac yn newynog o eisiau ymborth, er y gallasai gael gwin, (o herwydd yr oedd wedi anfon ei ddysgyblion i'r ddinas i brynu bwyd,) ond gwelwn ef yn dewis dwfr oer ar yr amgylchiad hwnw.

Y mae Mr. H., fel pawb eraill o yfwyr cymmedrol, yn rhoddi tro heibio i briodas Cana Galilea, nid cymaint er rhyfeddu y wyrth a gyflawnwyd yno ag er cael esgus dros beidio aberthu y llymaid bach er y lles cyffredin. Mae ef yn lled-

Digitized by GOOGIC

arwyddo fod gwneuthur y gyfeillach dipyn yn o gysurus trwy introdusio y cyfferi meddwawl yn iwy o beth yn ngolwg ein Harglwydd mawr, na rhoddi cip olwg o'i ogoniant fel Cyfryngwr, er dangos ei ddwyfol anfoniad oddiwrth y Tad; o herwydd pe hyny fuasai ei ddyben, gallasai droi y gwin yn ddwir, yn lle y dwir yn win. Yn ngolwg Mr. H. buasai cymaint gwyrth yn y naill a'r llall. Ond y mae y Beibl yn dweyd yn Ond y mae y Beibl yn dweyd yn eglur mai amlygu ei ogoniant ei hun, a chadarnhau ffydd ei ddysgyblion, oedd ei ddyben penaf yn y weithred.

Cyn y gwasanaetha hyn ddyben Mr. H. rhaid

iddo brofi, yn

1. Fod y gwin hwnw yn feddwol; yn

2. Nad oedd dim gwin anfeddwol yn cael ei

arfer yn yr oes hono yn mhlith yr Iuddewon.
Gyda golwg ar y ddammeg y cyfeiria Mr. H.
ati, digon, efallai, y tro hwn, yw dweyd fod ein
Harglwydd Iesu Grist, a'i Apostolion, wedi gwneyd defnydd o bethau yn gydmariaethol i ddangos pethau ysbrydol, nad oeddynt yn eu cy-

meradwyo ynddynt eu hunain.

Y mae Mr. H., wedi bod yn syllu yn fanwl ar esiampl Crist, fel yn ymwroli o ran ei ysbryd ac yn cymeryd ei daith at yr Apostolion-yn edrych dros eu holl ysgrifeniadau, ond yn methu cael un sail i Ddirwestiaeth; ac o herwydd hyny y mae yn codi ei lais fel un wedi ennill y maes, gan ofyn 'Beth a ddywedwn ni wrth y pethau hyn? Bydded Duw yn eirwir, a phob dyn yn gelwyddog.' Ond dichon, os edrych ychydig yn fwy craff y tro nesaf, y cenfydd ei gamsyniad. Mae yr egwyddor yn rhedeg fel gwythien trwy yr oll o'r Testament Newydd. Gwelwn hi yn holl daith ein Harglwydd Iesu Grist. Fe aberthodd ei fywyd er lles dynolryw.

Er cymaint yw parch Mr. H. i'r gwirodydd, diamheu y gwnaiff gyfaddef fod eig yn fwy anghenreidiol er ein cynnaliaeth na hwynt. Ond gwelwn Paul yn foddlon iddei roddi ar yr allor er llesau eraill. 'Yr oedd Paul,' medd efe, 'wedi mynegi yr holl bethau buddiol, ac eto heb ddweyd dim gair am Ddirwest.' Diamheu fod Mr. H. yn credu fod Cymdeithas Gymreigyddol Palmyra yn fuddiol cyn y rhoddai ei bleidlais drosti. Ond y mae Paul wedi bod yn eithaf dystaw mewn perthynas iddi; ac os ydym i gymeryd y geiriau yn llythyrenol, pethau anfuddiol yw y Gymdeithas Genhadol, y Gymdeithas Feiblaidd, &c., o herwydd ni soniodd Paul yr

un gair am danynt. Y mae Mr. H. yn methu yn lân a deall pa fodd y gall Dirwestwyr ddweyd mai Cymedroldeb yw y colofnau sydd yn dal meddwdod i'r lan; ac o herwydd hyny, y mae yn collfarnu rhyw Weinidog am ddweyd hyny yn rhywle : ac y mae efe yn ceisio gwrthbrofi hyny mewn ffordd ddigrif iawn, yn ol fy meddwl i. Ni fyddai rhagrithwyr oni b'ai fod gwir gredinwyr. Nis gwn i yn iawn beth i'w feddwl wrth hyn; ond gallaf ddweyd fy mod i yn dyst fod llawer o Gymedrolwyr wedi myned yn feddwon trwyadl; ond ni welais ac ni chlywais erioed am un gwir gredadyn wedi troi yn rhagrithiwr. Y mae pawb o'r meddwon gwaethaf wedi bod yn sobr rywbryd. Nid oes neb yn cael ei eni yn feddwyn. Syrthio y mae pawb o honynt oddiar ffyrdd llithrig Cymedroldeb i ffos meddwdod. Ond ni

ellir dweyd am ragrithwyr iddynt fod yn wir gredinwyr, ac iddynt syrthio oddiyno i ffos rhagrith. Nid arian da sydd yn troi yn ffugiol; ond amlwg yw mai Cymedrolwyr sydd yn cadw

ranks y meddwon yn llawn.

Mae y brawd, cyn dybenu, yn rhoddi gair o gynghor i Ddirwestwyr mewn ysbryd difrifol lawn. Y mae dau beth pwysig neillduol wedi ei gymhell at hyny. Y peth cyntaf yn dal perthynas a Dirwestwyr mewn modd personol; yr ail, yn dal perthynas ag Achos Duw yn gy tfredinol. Y peth a ddylai Dirwestwyr ofni yw, gwae am wneuthur cyfraith Duw yn ddirym trwy eu traddodiad eu hunain. A'r peth y mae ef yn ofni yw, y gwnaiff Dirwest fwy o niwed i'r Eglwys na meddwdod. Yr wyf yn barnu fod y ddau ofn yn hollol ddisail. Gan fod Dirwest yn un o brif egwyddorion y Beibl, y mae cydwybodau y rhai a ymdrechant drosti yn hollol dawel. Ac y mae y llwyddiant sydd wedi bod ar y Gymdeithas yn brawf ei bod o Dduw; a chan ei bod hi o Dduw, gwelwn hi ar uchel-fanau y maes yn fuan wedi ennill y fuddygoliaeth ar feddwdod v bvd.

Nid oes genyf ddim i'w ddweyd am egwyddorion y meddygon sydd wedi ac yn pleidio Dirwest. Gadawaf hyny i Mr. H. sydd yn fwy hysbys o galonau dynion. Ond y mae rhyw syndod yn fy nal wrth ystyried ei ddull o derfynu, wedi bod cyhyd ar y maes. Y mae ef yn troi yn ddisymwth, ac yn cyfaddef ei bod hi yn un dda, ac wedi gwneuthur llawer o ddaioni; ac hefyd yn anghenreidiol i'r meddwon. Os yw yn anghenreidiol i'r meddwyn, y mae yn sicr o fod yn dda i'r sobr er ei attal rhag myned i'r ffos. Gwell arfer moddion i ragfiaenu 'r drwg, na cheisio adferu o hono wedi myned yn ysglyf.

aeth i'r blys.

I Dduw y byddo 'r clod, y mae miloedd ag oedd yn ymdrybaeddu yn y llaid, wedi cael ea hadferyd iddeu pwyll trwy offerynoliaeth Dirwost: ond barnu yr wyf mai trwy ragflaenu yr effeithia hi y daioni mwyaf. Yr wyf yn teimlo fy hun yn ddyiolchgar i Mr. H. am y ganmoliaeth uchel a rydd iddi yn niwedd ei Araeth, a braidd yn cael fy nhueddu i gredu ei fod ef yn dechreu cael ei argyhoeddi o'i gamsyniad, ac y gwelir

ef yn Ddirwestwr selog cyn hir. Gan ddymuno llwydd i'r Gymdeithas i ennill Mr. H., a phawb eraill, i fod, nid o fewn ychydig, ond yn Ddirwestwyr trwyadl, y terfynaf. Yr eiddoch,

Pottsville.

JOHN B. COOK.

AMDDIFFYNIAD I 'WRAGEDD Y VISIT.'

MR. GOLYGYDD,-Nid arfer gyffredin y gwragedd ydyw anfon ysgrifion i'ch Cyhoeddiad.-Gwn hefyd fy mod i ac amryw o'm chwiorydd yn lled amddifad o gymhwysder addas i hyny; eto, wrth ddarllen yn y 'Cyfaill' am Ragfyr diweddaf, tu dal. 361, gallaf ddweyd fod fy ysbryd yn fy nghymhell i amddiffyn fy hunan a'm cydgenedl yn y wlad hon, pa rai a waradwyddir ac a gamgyhuddir, meddyliwyf, gan un Ioan Huws. Y cyhuddiad pwysig a ddug y gwr gwybodus a dichlynaidd hwn yn erbyn gwragedd, ac ambell wr lled fenywaidd, yn y wlad

hon, yw, Eu bod yn ymdyru at eu gilydd i gael 'visit,' a bod 'tê' yn cael ei ddwyn i'r bwrdd a'i afradloni; a bod rhai pethau gwaeth na'r té, er cynddrwg ydyw, yn cael eu dwyn i'r bwrdd, sef cablu eu cymydogion—codi rhai, a churo eraill yn ddidrugaredd. Mae ysgrif y gwr yn rhy dywyll i mi benderfynu yn hollol at ba genedl yn y wlad y cyfeiria ei draethawd; ond meddyliwn mai at wragedd y Cymry yn benai. Gwn mai ychydig a wyr am arfer-iadau cenedlaethau eraill, a meddyliwn fod ychydig o fisoedd o amser i fyw yn yr America yn rhy fach o brawf iddo, er manyled ei olygon, i farnu rhwng y gwych a'r gwael, yn ymddygiadau ei gydgenedl. Nid ydwyf am gyfiawnhau yr arferiad annuwiol o enllibio neb mwy na I. H.; ond pa fodd y gall y gwr brofi fod y fath beth ag enllib bob amser yn y 'visit' ag a enwa Os bu efe mown rhai o'r fath 'visits;' ac, os clywodd y fath beth, doethineb fuasai iddo ef en hargyhoeddi yn eu gwyneb, ac nid codi eu godreu ger gwydd y wlad, ac nid barnu pob * visit' wrth y rhai a gafodd eu hanrhydeddu â'i bresennoldeb ef. Treuliais, efallai, fwy o flynyddoedd yn y wlad hon na llawer o'm cydgen-Bûm mewn amrywiol fanau, ac yn mhlith gwahanol genedlaethau. Cefais fy ngalw lawer gwaith i dai fy nghymydogion a'm cydnabod i ymweled a hwy. Buais inau yn gwacyd yr un modd. A phenderfynol wyf i barhau yn yr arferiad o fyw felly, yn gyfeillgar, nes fy argyhoeddi yn deg ar dir y gwirionedd, o ddrwg yr arferiad. Ond erioed ni welais, ac ni chlywais, drin pobl yn eu habsennoldeb yn y cyfryw leoedd, fel y darlunia I. H.; ac ni welais afradlonedd na dystryw yn cael ei wneyd ar fwydydd aa diodydd. Ac os ydyw te cynddrwg ag yr ydych chwi yn ei ddarlunio, pa niwed sydd o'i afradloni! Yn gyffredinol, byddai bendith yr Arglwydd yn cael ei ofyn ar y bwyd, a dyiolch yn cael ei roddi am dano. Gwelais hefyd rai o'r cyfarfodydd yma yn cael eu dybenu trwy ddarllen rhan o'r gair, a gweddi am amddiffyniad yr Arglwydd drosom ar ein hymadawiad.-Dyna y fath 'visits' a welais i, Mr. Golygydd; ac nis gallaf, mewn un modd, eu barnu yn annuwiol na phechadurus.

Yr wyf yn methu gwybod pa ddyben oedd gan I. H. mewn golwg, pan yr anfonai y gyfryw ysgrif i'r 'Cyfaill,' gan ddwyn y fath gyhuddiad yn erbyn gwragedd ei wlad, ac y safai yn farnwr, ac y condemniai ou hymddygiadau, gan waeddi, 'Ymaith â'r arferion hyn ar frye! I lawr â'r eilun ffiaidd a phechadurus hwn!' Ac yn lledgrybwyll y buasai yn well i ambell un, mae yn debyg, fod heb dafod. Beth pe gwelai y gwr ei wraig ei hun yn cael ei hymddiadu o ddefnydd ei thafod am wythnos, pa fodd y teimlai? Ymosododd y diafol ar y llestr gwanaf yn Eden, ac felly y mae ei blant yn gyffredinol.

Efallai fod yn mwriad y gwr gael brwydr orchestol â gwragedd America, gwylied rhag iddo syrthio yn llaw Deborah, ac i Iael guro hoel trwy ei arlais. Mae I. H. wedi gweled brycheuyn yn llygaid ei chwiorydd, ac, efallai, heb ystyried y trawst sydd yn ei lygad ei hun. Bu ef môr fwyn a nodi ein beiau ni, cyfiawn fuasai i ninau ad-dalu iddo trwy nodi rhai o'i feiau personol yntau; ond nis gwnaf ar hyn o bryd, eithr yn hytrach talu da am ddrwg.

Wyf yn un o gysson dderbynwyr y 'Cyfaill' er ei gychwyniad cyntaf,

GWRAIG O SWYDD ONEIDA.

ACTAU IX. 7, XX11. 9.

Atebi ofyniad D. J. Jones, cyf. iv., tu dal. 240_

Yn yr adnod flaenaf, dywedir i gyd-deithwyr Paul glywed y llais, ac yn yr olai dywedir na chlywsant y llais ddim. Gwelir ar unwaith fod anghyssondeb yn y ddau ddywediad-un o eiddo Luc mewn perthynas i Paul, a'r llall o eiddo yr Apostol am dano ei hun-neu fod y gair Groeg akouo (clywed) yn cael ei arferyd mewn gwahanol ystyriaethau yn yr adnodau dan sylw. Yr olaf yn ddiau sydd wirionedd. Yn yr awduron Groegaidd, megys y profwyd gan Kype, mae y gair *akouo* weithiau yn cael ei arferyd i arwyddo deall yn gystal a chlywed. [Gwel yr un gair yn 1 Cor. xiv. 2, wedi ei gyfieithu i'r Gymraeg, gwrandaw, Saesonaeg, deall.] A dilys mai dyna ddylai fod yn Actau xxii. 9. Felly, welwn nad oes yr anghyssondeb lleiaf yn y ddwy adnod. A'u cymeryd yn nghyd, eu hystyr sydd debyg i hyn :- Cymdeithion Paul a glywsent lais, h. y., a glywsent dwrf sain, ie, clywsent y llais ei hun, er nas deallasant, ac nis medrent wahanianiaethu y geiriau a leferid. Hwy a glywsant y llais, eithr ni ddeallaeant.

C. N. J. M. Jones, Ieu.

LUC IX. 53, A IOAN IV. 39.

Ateb i ofyniad Gwilym Oneida, Cyf. IV., tu dalen 240.

Yr wyf yn methu dirnad pa beth a gymhellodd: G. O. i anfon y fath ofyniad i'r Cyfaill; y mae mór hawdd ei gyssoni i'r byraf ei ddeall. Er i lawer o'r Samariaid gredu ynddo, ni ddywedir iddynt oll wneyd. Ac nid oedd y rhai a gredasant ynddo ond ychydig o drigolion un ddinas yn ngwlad Samaria, sef Sichar. Gellai fod eraill yn mhrifddinas Samaria, heb erioed ev weled na'i glywed chwaethach credu ynddo.

HEBOG DU

ESA. XLVI. 10, A IOAN XV. 16.

Ateb i ofyniad Wm Bownn., Cyf. VI., tu dalen 305.

Gofyna W. B. am gyssoni y ddwy adnod uchod. Nid wyf yn gallael canfod rhyngddynt unrhyw anghyssondeb, ac os oedd W. B. yn canfod anghyssondeb, ni hysbysodd yn mha beth yr ymddangosai yr anghyssondeb. Mae yn ddiau mai cynghor ac ewyllys Iehofah yw caniatau i'r saint pa bethau bynag a ofynant mewn ffydd yn enw Iesu; a hyny a saif ac a wneir. Ond yr hyn sydd yn ymddangos yn ddyrys i W. B. yw, pan y mae rhieni duwiol yn gweddio am achubiaeth cu plant, paham na baent yn cael eu gwrandaw, a'u hatteb yn ol fel y maent yn gofyn. Y pwngc i'w brofi yn y fan hyn, cyn y byddo y peth yn ddyrya, yw, a ydynt yn

gofyn mewn ffydd, neu gan gredu y bydd i'w plant gael eu hachub; dywed Mr. B. eu bod; ond rhaid i mi wahaniaethu oddiwrtho yn hyn. Nid wyf yn credu eu bod yn gofyn mewn ffydd, oblegid rhaid i ffydd bob amser gael tystiolaeth eghur Duw, y rhydd y peth y mae yn gofyn am dano. Nid oes un dystiolaeth yn y Beibl y bydd i Dduw achub plant ar gais eu rhieni er mae eu dyledswydd yw gweddio dros eu plant a phlant eraill. Yr hyn a ddywed y Beibl am y saint yw 'y rhai ni aned o waed, nac o ewyllys y cnawd, nac o ewyllys gwr eithr o Dduw.' Wrth y 'pa beth bynag â ofynoch,' ni chynwysir yn ddiau, oud yr hyn y mae Duw wedi ei addaw, ac y sydd yn unol â'i Briodoliaethau iddeu cyfrannu. Os bydd hyn o ryw wasanaeth i W. B. bydd yn dda genyf.

Craig-y-foelallt.

HEBOG DU

ATEB I SAMUEL J. JONES. [Gwel 'Cyfaill,' tu dal. 365.]

Dengys ei ofyniad fod tri o wahanol bersonau yn cydweithio bob yn ddau; y ddau gyntaf yn gallu gweithio eu rhan mewn wyth diwrnod, yr ail mewn naw diwrnod, a'r 3ydd mewn deg diwrnod; ac mai yr un faint oedd rhan pob dau, a gesglir oddiwrth y geiriau 'a'i cloddia.' Yna yr atebir yn y dull canlynol:

Twm gyda G. a S. 8 - | -9 = 17; Gutto gyda T. a S. 8 - | -10 = 18; Sienc. gyda T. a G. 9 - | -10 = 19 = 54.

ATEB.

h. d. h. 1:17::3:51 Twm ei hun, 1:18::3:54 Gutto ei hun? 1:19::3:57 Siencyn ei hun;

> 162 ÷ 3=54. Prawf yn ateb. Ysgolhaig.

CYSTUDDIAU'R SAINT.

Atebiad i Iruan ab Hugh, cyf. iv., tu dal. 365.

Diammeu mai yr achos gwreiddiol o bob gofid yw pechod; ond y mae'r Arglwydd weithiau yn cystuddio'r Saint er profi eu grasusau, yr hyn a ellir gasglu o'r llythyr at Eglwys Smyrna. Nid oedd hi, mwy nac eraill, yn lan oddiwrth y bod o bechod; eto, dengys nad oedd hi yn euog o unrhyw fai neillduol ag oedd yn galw am gerydd neillduol am dano, gan na chodwyd yr un bai yn ei herbyn yn y llythyr: er hyny yr oedd yn cael ei chystuddio, i'r dyben o'i phrofi, adywedir ynddo, 'Fel y'ch profer.' Dat. ii. 8-12.

Cincinnati.

GOFYNIADAU, &c.

YR ACHOS CENHADOL.

Ma. Golygydd.—Dymunaf roddi o flaen eich darllenwyr y ddau ofyniad canlynol, fel mater teilwng i cylwi arno, ac i'w ddwys ystyried gan bawb yn ngwlad Efengyl, yn enwed-

ig y rhai sydd yn proffesu crefydd Mab Duw, o ba enw bynag—sef, yn

1. Pa gyssondeb sydd mewn cyfarfod bob nos Lun gyntaf yn y mis i weddio am lwyddiant yr Efengyl yn y gwledydd Paganaidd, lle y mae wedi myned, ac hefyd, ei danfoniad i'r lleodd nad yw hyd yn bresenol, ac eto heb gyfranu yr hyn (fel moddion) sydd fwyaf angenrheidiol, ac hefyd sydd raid ei gael, er ei danfon a'i llwyddo yn mhlith y Paganiaid.

2. A allwn ni, yn ngoleu gair Duw, feddwl fod y rhai hyny yn gwir garu Duw, ag sydd yn gwybod am sefyllfa ac amgylchiadau y Genhadaeth, ac eto heb roddi Ceiniog yn ystod y

flwyddyn at yr achos yma.

Pwy na theimla, wrth ystyried y ddyled drom ag y mae y Gymdeithas Americanaidd dani yn awr, ac fel y sylwyd, yn ngwyl Flynyddol y Gymdeithas Genhadol yn mis Medi diweddaf, y byddai y ddyled wedi chwyddo i'r swm anferth o \$100,000 y flwyddyn hon, os na wneid ymdrechiadau mwy na chyffredin. Ac y mae'n llawenydd genyf, fod Aelodau Bwrdd y Genhadaeth, yn nghyda llawer eraill ag sydd wedi bod yn ffyddlon am hir flynyddau gyda 'r achos, yn penderfynu ychwanegh eu cyfraniadau, rhai o honynt y bedwaredd, eraill y drydedd, ac hefyd rhai yr haner.

Fy Anwell gydgenedl, paham y sefwn yn segur? Paham na ddeuwn i'r maes gyda'n brodyr Seisnig i weithio megys un awr yn y Winllan? Ond yr wyf yn barnu, mewn barn cariad, mai anwybodaeth i raddau helaeth am amgylchiadau y Genhadaeth, yw yr achos ein bod fel cenedl mor bell yn ol yn yr Achos yma. Yr wyf yn meddwl yn sobr ei bod yn gorphwys ar flaenoriaid a Gweinidogion yr Eglwysi, i roddi cyffe ar y sabboth, unwaith bob mis, i'r cynnulleidfaoedd daflu eu hatling i'r drysorfa. Da fyddai genyf i rai o'ch gohebwyr medrus bwyso y ddyledswydd yma at galonau eich darllenwyr, a'r pechod dirfawr o'i hesgeuluso.

Yr eiddoch, Utica

Mae 'n ddiau fod Gofyniadau S. yn deilwng iawn o sylw, ac y cânt sylw gan dduwiolion ymhlith pob enwad. Gallwn hysbysu iddo bod corff y Trefn. Calfinaidd, yn gwneyd casgliad blynyddol at yr achos gogoneddus hwn, er nad mewn undeb a'r Gymdeithas Americanaidd, eithr mewn undeb a'u brodyr yn Nghymru : ac yn ymhellach fod Eglwys yr enwâd hwnw yn y ddinas hon yn mabwysiadu y cynllun o gasglu yn fisol at yr achos, yn y Cyfarfod Gweddi Misol, am y flwyddyn presennol. Meddyliym fod yr enwadau eraill yn casglu yn egnïol mewn rhyw lwybr, er nad ydym yn hysbys pa fodd. Eto y mae yn amlwg, nad yw y pwysigrwydd o gyfranu at Genhadaethau Pellenig, yn ddigon gorphwysedig ar feddyliau Eglwysi unrhyw enwad hyd yn hyn. 'Ewch i'r holl fyd, a phregethwch yr efengyl i bob creadur,' yw gorchymyn eglur a phendant Pen yr Eglwys; ac nis gellir bod yn ddieuog tra yn byw mewn anufudd-dod i'r gorchymyn hwn. Pa fodd y

clyw Paganiaid am anchwyliadwy olud Crist heb bregethwyr; a pha fodd y pregethant onis danfonir hwynt; mewn rhan gan yr Eglwysi, ar ba rai y mae y gorchwyl pwysig o gynal eu traul yn ymddibynu. Dylai pob un gael ei ryddid i gyfrannu yn y llwybr a farno yn fwyaf llesol er efangyleiddio y Byd; eithr ni ddylai neb ystyried ei hunan yn rydd i beidio gwneyd ei rhan gyda'r achos Cenhadol.—Gol.

DIRWESTWYR Y BEIBL.

Mr. Golferd,—Dymunol fyddai genyf i chwi roddi lle i'r ychydig a ganlyn yn y Cyfaill: yr ydwyf mewn modd gostyngedig yn deisyf eich cymhorth. Gwelwyf lawer gohebiaeth ar Ddirwest a Chymedroldeb mewn ymddalleuaeth, nes ydwyf, rhwng y naill beth a'r llall, agos wedi ymddyrysu; gan hyny, cymeraf yn ganiatâol ofyn, Pa nifer o Ddirwestwyr y cawn eu hanes yn y Gyfrol Sanctaidd, na phrofasant un math o wlybyroedd meddwawl, na'u cynnyg i neb arall fel diodydd i dóri eu syched, ond yn mhob dull yn gwrthod eu defnyddio? Yr wyf fi yn gwybod am rai fuant yn golofnau cedyrn yn myddin Dirwest, a gwneuthur o honynt i'r Philistiaid grynu, ac arswydo rhag eu hofn—ac mewn doethineb, yr oedd eraill yn tra rhagori. Nid oes yn fy mwriad gymyddu ysbryd dalleu yn neb wrth ofyn cymhorth gohewyr deallus y Cyfaill i roddi eu rhif, eu henwau, a nodi y fan y coffeir am danynt yn y Beibl.

Pottsville. E. P. Thomas.

MAT. X. 1, A LUC X. 17.

OLVGYDD Y 'CYFAILL,'—Hoffder mawr fyddai genyf gael cymhorth fy nghyd-ddarllenwyr i roddi eglurhad ar Mat. x. 1, a Luc x. 17. Yn y blaenaf, cawn hanes fod yr hwn a alwodd y dysgyblion yn rhoddi iddynt awdurdod ar yr holl gythreuliaid, ac i iachau clefydau, ac yn Luc x. 17, desgrifir fod y 70 dysgybl wedi derbyn yr um awdurdod, yn dwyn tystiolaeth iddeu Meistr, fod 'hyd yn nod y cythreuliaid a ddarostyngir i ni yn dy enw di.' Dymunaf arnoch roddi eglurhad, pa un ai cyn ei farwolaeth, neu cyn ei esgyniad i'r gogoniant yn fuddygoliaethus, yr oedd y dysgyblion yn gwneuthur y gwyrthiau hyn!

Pottsville.

E. P. THOMAS.

DYCHYMYG.

Ar ryw ddiwrnod wrth ymdeithio,
A rhyw wrthddrych cwrddyd wnes;
Hyll ei olwg o bell ydoedd,
Ond eto gwael 'n ol d'od yn nes;
'R oedd yn ei geudod drwst a grillian,
Oriau cyfain yn parhau,
Ac o'i enau yn d'od allan,
Wreichion tân fel mellt yn gwau.
Gwelais ddynion, gwreng a bonedd—
A gwirionedd sicr yw—
Yn bwyta 'r hyn a ddaeth o'i enau,
A'u dyben oedd i'w cadw 'n fyw.

Remiser. Ioan Huws.

Congl or Athraw.

GRAMADAEG CERDDORIAETH.

(Parhad o du dal. 365, Cyf. IV.)

3. Trwy wrthddull hefyd y mae pob cyfrwng mwyaf yn dyfod yn lleiaf, a phob cyfrwng lleiaf yn dyfod yn fwyaf; y mae y 4ydd llón yn dyfod yn 5med lleddf, a'r unsain yn wython.

4. Gelwir y rhai hyny sydd fwyaf hyfryd i'r glust, sef yr wython, y pummed perffaith, y pedwerydd perffaith, y ddau drydydd, a'r ddau chweched, yn gydseiniaid; ond y rhai sydd fwyaf anhyfryd, (mewn cydmariaeth i'r rhai blaenaf,) sef y ddau eilfed, y ddau seithfed, y pedwerydd llón, a'r pummed lleddf, yn anghydseiniaid.

5. Y trefniad yma a ddengys y priodoldeb o ddynodi yr eilfed, y trydydd, y chweched, a'r seithfed, wrth yr enwau mwyaf neu leiaf, yn ol nifer eu hanner tónau; tra y gelwir y pedwerydd a'r pummed yn berffaith, llon neu leddf, yn ol eu hansoddau.

6. Y mae y trydydd a'r chweched, pa un bynag ai mwyaf ai lleiaf, bob amser yn gydseiniol; yr 2fed a'r 7fed bob amser yn anghydseiniol; ond y 4ydd a'r 5ed, yn gydseiniol yn unig pan yn berffaith, eithr yn anghydseiniol pan y byddo y pedwarydd yn llon a'r pummed yn lleddf.

7. Wrth gyfrif oddiwrth bob un o nodau yr wython, ni gawn fod holl gyfryngau y raddfa yn cynnwys y rhifres ganlynol:—

Pum' eilfed mwyaf, a dau eilfed lleiaf.
Tri thrydydd mwyaf, a phedwar 3ydd lleiaf.
Chwe' pedwarydd perffaith, ac un 4ydd llon.
Chwe' pummed perffaith, ac un 5ed lleddf.
Pedwar chweched mwyaf, a thri 6ed lleiaf.
Dau seithfed mwyaf, a phum' 7fed lleiaf.

ADRAN II.-Y RADDFA OSLEFOL.

Wrth y Raddfa Oslefol y meddylir, y raddfa

hono a ffurfir trwy hanner tônau.

Dywedwyd fod y raddfa naturiol yn gynnwysedig o dônau a hanner tônau; ond y raddfa oslefol ni chynnwys ond hanner tônau yn unig.

Mewn gair, nid yw y râddfa oslefol yn ddim amgen na rhaniad y raddfa naturiol yn hanner tônau drwy gynnorthwy y llônnodau a lleddfnodau.*

Y Raddfa Oslefol yn esgyn trwy lónau,—

Y Raddfa Oslefol yn esgyn trwy lónau,—

Y Raddfa Oslefol yn disgyn trwy leddfau,—

be he be be

(I'w barhau.)

* Yma ni a welwn gelfyddyd yn dechren gweithredu oddiar egwyddorion natur. Pan yr hwyliai y cerddor ei wybodaeth yn mlaen fel trefniant, gwelai anghenreidrwydd o gael hanner tônau lle nad oeddynt yn naturiol. I gyflawn y diffyg yma, defnyddiai foddion i rann y cyfrwng, oedd yn dôn naturiol, i ddwy hanner tôn: hyn a roddodd sylfaen i ffurfiad y raddfa oalefol.

Digitized by Google

BARDDONIAETH.

ANERCHIAD I'R CYFAILL Ar ddechreu ei bummed Flwyddyn, sef M DCCC XLII.

Henffych well i'r ' Cyfaill' ffyddlon, 'Dd'od i'n plith bob mis yn gysson, A'i drysorau goreu gwiredd, I ddwyn i'r Cymry wir anrhydedd.

Tyred ar dy bummed flwyddyn, Llanw 'th gelloedd oll yn ddibrin, A gwybodaeth ac a deall I ro'i iawn syniad i'r dyn anghall.

Duwinyddiaeth hoed yn gysson A'r Beibl Sanctaidd, cywir ffyddlon; Cadw draw rhag llygredigaeth Buchedd, hefyd, ac athrawiaeth.

Dyfroedd gloywon, pur, egluredd, Trefn Cyfammod nef ogonedd; Codi'n fyw lu o farwolion, I'w foli byth mewn gynau gwynion.

Dangos hefyd ini 'n eglur Beth yw galwad yr Ysgrythyr Ar ddyn gyflawni yn ddyledswydd, Mewn ufydd-dod iddei Arglwydd.

Dy Amrywiaeth a'th Ddadleuaeth, Fyddo'n fuddiol adeiladaeth, Anercher di â gwaith y doethion, I 'leuo deall y rhai dylion.

Doed ein brodyr sy'n feddiannol, A'r ardderchog ddawn farddonol; Darnau buddiol it' anrheger, Bywiog, cynnes, serchog, mwynber.

Ti ro'ist in' Hanesiaeth ddifyr O'r dechreuad, wir, a chywir, Gartrefol a Phellenig hefyd, O helyntion oes ein bywyd.

Parha 'n ffyddion yn dy alwad, Y flwyddyn hon, moes eto 'n ddibaid; Bob peth wna 'r Cyfaill yn ddefnyddiol Er adeiladaeth bur ddyddanol.

Bendith Ior f'o ar dy lafur, I ddwyn eneidiau i gael gwir gysur, Y'Nghrist lle mae gorphwysfa'r blinion, A mswr ddyddanwch myrdd o ddynion.

CYFAILL I'R 'CYFAILL.'

CAN YMADAWOL,

gyfansoddwyd ar ymadawiad GRIFFITH HUM-PHREYS, yn nghyda'i deulu, i America o Wlad ei Enedigaeth, sef o blwyf Llangwnadle, yn Lleyn, soydd Gaernarfon, wewn dull o ymddyddan rhwng y Bardd e'r Teithwyr, Gorph. 3ydd, 1840.

TEITHWYR.

'R y'm yn awr yn canu ffarwel I wlad Cymru 'n llawen iawn; I'r America, 'r y'm yn myned— Gadael ffryndiau goreu gawn

Gadael brodyr a chwlorydd, A pherth'nasau anwyl ou; Myned ymaith dros y wendon, A'r dyfuderoedd mwyaf du.

I blith amryw o ddynalryw,
Mwy o liwiau heb leinad;
Heb ystyried am yr cedda;
Ac am anwyl dy eich tad;
Fe ddaw hiraeth, 'r wyf yn cradu,
Bydd mawr wylo yn y man,
Pan yn cofie am y cymmod
A'ch cym'dogion ar bob cam.

TRITHWYS.

Wele, frodyr a'r chwiorydd,
Rhaid yw myned tua thre',
Pr Amerig, le rhyfeddawg,
O dan Lywydd Duw yne':
Yne y byddwn, ac y tariwn,
Am ryw ennyd is y rhôd,
Mewn tir gwastad, mwyn diyagog,
Y man goreu gaed ericod.

Rhwng dyffrynoedd, caeau gwychion, Gyda dolydd (wy na rhi', Lle mae adar mân yn cann, Yn trydar iawn â phob rhyw ' si.'

BARDD

O! 'r wlad dyner fwyn a'ch megodd, Goreu ydyw dan y ne';
Nad oes ail i hon trwy 'r hollfyd,
Mwy nag un estronol le.

Y wlad anwyl, fwyn, rinweddol, Lle mae dynion hardd eu llun, Yn perarogli Mynydd Seion, Bob rhyw amser yn gytun. Ni chewch chwithau, Lowry Humphreys, Ar ol myned dros yr aig,
Un gyfeillach byth yn 'chwaneg,
A neb yn Nghapel Pen-y-graig.*

Ni a wyddom ein bod yn myned, I estronol wlad yn siwr, Ond, er hyny, nid gwaeth hono, Na gwlad Cymru fawr ei stwr. Ac er gadael mwyn gyfeillion, Teulu Seion oll i gyd; Y mae ini eto obaith
Y cawn gwrddyd mewn ail fyd. Ar ol darfod ein blinderau,

A'n helbulon oll i gyd, Yn Amerig, y lle hyfryd, Cawn weddio Duw o hyd.

BARDD.

Er ei stwr, yn nghyda'i 'storom, Cofiwch hyn, bydd chwith i chwi, Fy rhai mwynlon 'r ol ymadael A'i chyffiniau anwyl hi.

Os oes blinion ddynion ynddi, Mae rhyw gwmni mawr yn bod, A llawer un sydd heddyw'n wylo Waith ai mydal bliniadd Waith ei gadael hi erioed: Gwedi gadael Cymru dirion, A'i mynyddoedd hawddgar hi, A gwynebu tir Amerig,
'N awr fe red eich dagrau'n lli.

Er mor hardded yw gwlad Cymru, Hardda man yw Lleyn o'r bron, Pr Amerig 'r ym yn myned, Gan obeithio llwyddo 'n hon : Y mae llawnder o lawenydd, Yno 'n aros wrthym ni, Yn lle 'r prinder gawsom yma Hir flynyddau gyda chwi.

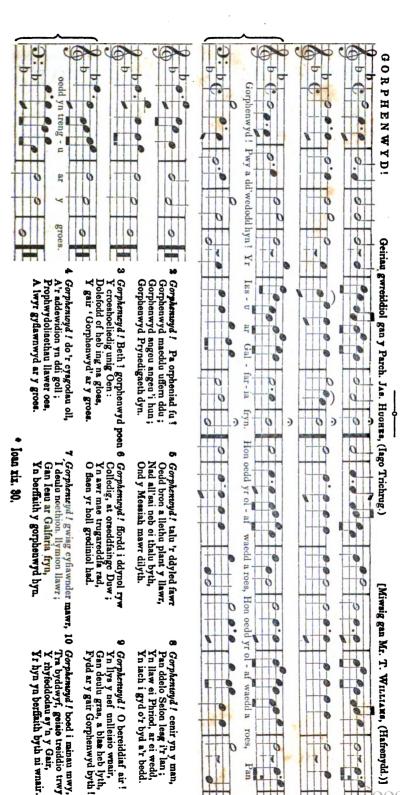
A thrwy gariad y Duw nefol 'R ym yn dysgwyl oll i gyd, Y cswn iechyd yno i aros, A da fwyniart yn y byd.
Yn y wlad o faeth sy'n llifo,
Ar ei dolydd tyner hi:
'R ym yn dysgwyl cael eich gweled
Yno'n aros gyda ni.

Wel, da b'och: rhaid yw ymadael, Ffryndiau anwyl oll, â ni, Dros y moroedd rhaid yw myned, A chanu farwel 'a awr i chwi.

W. P., neu Gwilym Medeg.

^{*} Capel y Trefnyddion Calfinaidd.

erorfacth.

HANESIAETH GARTREFOL.

mirmest.

DIRWEST fel haul a dóra-ar fýrder

Trwy arfordir India:

O Bengal i dir Gwalia,

O Cades i Andes &.

CYMDEITHAS DDIRWESTOL GYM-REIG CAEREFROG-NEWYDD.

Y ddewr wastad Ddirwestiaeth,-Yn gadarn heb alaeth; A'i Baniar, cynnar nid caeth, A chwyfia mewn uchafiaeth.

GWILYM FARDD.

HYNAWS OLYGYDD, - Diammeu genym mai dywenydd nid bychan a fydd genych chwi, yn nghyda'n cydgenedl yn gyffredinol, llawer o ba rai ydynt ddarllenwyr eich Cyhoeddiad clodwiw, glywed am gynnydd y Gymdeithas Ddirwestol Gymreig yn Nghaerefrog-Newydd, yn sefydliad yr hon, yn nghyda ffurfiad ei rheolau, y cawsoch chwi, fel person, y fraint o weithredu

Cynnaliwyd cyfarfod cyhoeddus gan y Gymdeithas uchod yn Nghapel yr Annibynwyr, Heol y Banadl, nos Sadwrn, Rhagfyr y 25ain, pryd yr anrhegwyd y Gymdeithas a Baniar ysplenydd gan y boneddigesau canlynol, pa rai ydynt

aelodau o'r Gymdeithas,-

1. Mrs. Mary Ann Pugh.
2. Miss Mary Jones.
3. Mrs. Mary Thomas.
4. Miss Margaret Philips.
5. Miss Mary Jenkins.
6. Miss Mary Morgans.
7. Miss Eleanor Roberts.

Mrs. Gwenllian Arnold. Mrs. Catharine Evans.

10. Miss Mary Davies.
11. Miss Eliza. L. Jones.
12. Miss Jane Eliza Jones.
13. Miss Margaret Evans.
14. Miss Margaret Hughea
15. Miss Margaret Parry.
16. Miss Margaret Thomas
17. Miss Catharine Parry.
18. Mrs. Elizabeth Owens. Yr ydym yn ystyried y weithred hon o'u heiddo yn anghraifft ragorol a theilwng iawn o efelychiad.

Y mae y Faniar uchod yn wrthddrych o ryfeddod i bawb a'i gwelant, o herwydd ei bod wedi ei haddurno a darluniau heirdd, yn nghydag argraffiadau cynnwysfawr, pa rai a ddangosant, mewn modd amlwg, ardderchawgrwydd egwyddorion yr achos rhagorol hwn, ag ydynt, ac a fyddant hefyd, megys cof-arwydd o haelionus gymeriad y boneddigesau uchod. Rhoddi darluniad cywir o'r Faniar, yn nghyda'i chynnwysiad, a gymerai fwy o le yn eich Cyhoeddiad nag a fyddai yn fuddiol ei ddofnyddio i hyny.

Yr ydoedd esgynlawr helaeth wedi ei ddarparu i'r boneddigesau, y telynor, a chwareuai ar yr achlysur, a swyddogion y Gymdeithas, yn

nghyda'r Areithwyr, &c.

Trefn y Cyfarfod ydoedd fel y canlyn: Yn 1. Dechreuwyd y Cyfarfod (am hanner awr wedi chwech) trwy ddarllen rhan o'r Ysrythyr, a gweddi, gan Mr. Thos. J. Evans.

2. Canwyd Emyn addas ar yr achlysur, gan

y Cantorion.

3. Traddodwyd Araith ar yr unrhyw, yn Gymraeg, gan Mr. Owen Baxter.

4. Traddodwyd Araith drachefn, yn yr un

iaith, gan Mr. Samuel J. Jones.

- 5. Am 7 o'r gloch, yr Is-lywydd, yn dwyn cyfarchiad y boneddigesau yn ei law, yn nghyd nifer o'r boneddigesau, a wnaethant eu hymddangosiad ar yr esgynlawr, ac yn eu dilyn wr ieuangc yn dwyn y Faniar, ac yn eu hebrwng yr ydoedd eraill o'r boneddigesau, pryd chwarewyd tôn ar y delyn, ac y cyfodai yr holl swyddogion i fyny i'w derbyn, yn arwydd o'u parch iddynt.
- Canodd Mr. Dafydd Dafies (gyda medrusrwydd rhagorol) y gân ganlynol gyda'r delyn, o gyfansoddiad Eos Glan Twrch:

Tôn-' Difyrwch Gwyr Harlech.'

WELE ein Dirwestol FANER, Wedi 'i chodi mewn iach hyder;

Wedi i chodi mewn iach nyder;
Ac o tani mae llu tyner,
A mwynder yn eu mysg.
Ein llesol gyfeillesau,
Prydferthwch cymdeithasau,
O fwyniant hwy anfonent honGwaelodion ein teimladau, Am eu hyglod rodd serchoglawn, A ennynant oll yn uniawn, Mewn pêr ddyiolchgarwch puriawn, Cyduna dawn a dysg.

II.
Cilied meddwon ell i'r unfan,
Llwydded Dirwest, dynns'r llaman,
Cynnydd i'n Cymdeithas wiwlan;
Y fochan aed yn fil.
Y Cymry oll cynnniller,
Mewn undeb ac eofnder,
Heb ofni sen, ein dyben da
Eleni a gyflawner;
A bydd clod pob boneddiges,
Yn ein gwydd mo'r rwydd a roddes,
I bwrcasu'r Faner eres,
Tra hanes neb o'r hil.
Eos GLAN TWRCE

Eos Glan Twrch, a'i cânt.

7. Cyflwynwyd y Faniar ar ran y boneddigesau i'r Llywydd gan Mr. Robt. Evans, yr hwn hefyd a ddarllenodd Gyfarchiad y boneddigesau

uchod, pa un sydd fel y canlyn:

uchod, pa un sydd fel y canlyn:

"Mr. Llywydd, Trwy eich caniståd, yr ydym ni
"fel selodau o'r Gymdeithas hon, yn dymuno hysbysu
ein teimladau mewn perthynas i'r gorchwyl sydd gen"ym yn bresennol mewn llaw.
"Pan ffurfiwyd y GYMDEITHAS DDIRWESTOL.
"GYMREIG yn y ddinas hon, yr oedd ein calon yn
"mawr lawenhau, mewn gobaith cryf am ddiwygiad cyffredinol oddiwrth yr arferiad dinystriol o yfed diodydd
"meddwol, yn enwedig yn mhlith yr ienengotyd, blodau
"yr oes, harddwch ein cymdeithasau, a gobaith yr oes
"sydd yn codi. Ac er tystio yn fwy cyhoedd ein parch
"i, a'n hymlyniad diyagog wrth, egwyddorion y Gym"deithas ragorol hon, pendeifynwyd, wedi cydymgyng,
"hori â'n gilydd, anrhegu y Gymdeithas â'r FANIAR
"hon. Yr oedd ein gofal yn fawr am ei chael yn gym"hwys a theilwng i'r Gymdeithas, eithr yn hyn nid
"oedd genym ond dilyn esiampl ein chwaer gynt, sef
"gwneyd yr hyn a allem; er hyny, nid ydym yn cyfrif
"ein hunain yn deilwng o'r clod a gyffwynwyd in yn
"bresenol, eithr yr ydym yn hytrach yn ei chyfrif yn
"bresenol, eithr yr ydym yn hytrach yn ei chyfrif yn
"bresenol, eithr yr ydym yn hytrach yn ei chyfrif yn
"bresenol, eithr yr ydym yn hytrach yn ei chyfrif yn
"bresenol, eithr yr ydym yn hytrach yn ei chyfrif yn
"bresenol, eithr yr ydym yn hytrach yn ei chyfrif yn
"bresenol, eithr yr ydym yn hytrach yn ei chyfrif yn
"bresenol, eithr yr ydym yn hytrach yn ei chyfrif yn
"bresenol, eithr yr ydym yn ei chyf wyno i eich llaw, a'n dymun"iad yr, fod llwydd mawr ar y Gymdeithas Ddirwestol
"Gymreig."

8. Canodd Mr. Dafydd Dafies y gân ganlyn-

8. Canodd Mr. Dafydd Dafies y gân ganlyn-

Digitized by GOOGLE

ol gyda'r delyn, o gyfansoddiad Thomas Isuan ap Ioan, Remsen:

Tôn-" Ar hyd y Nos."

DIRWEST FANIAR sydd i fyny, Ddirwestwyr mwyn ; Rhodd Rhianod yw hi ini, Mbood Khianou yw ni ini,
Ddirwestwyr mwyn.
Y mae merched glân y Cymry,
Yn haeddu parch a'u hanrhydeddu,
Am yr *awleg* roddwyd ini,
Ddirwestwyr mwyn.

TT. Hon yw'r FANIAR sy'n arwyddo, Aiff heibio'r nos; Cair gwel'd meesgarwch yn blaguro, Aiff heibio'r nos. Y mae 'n dryllio meddwdod trymllyd, Er ei swn, mae 'n awr yn symud,
A moesgarwch yn ei ymlid,
Aiff heibio'r nos.

TTT. Deffro Delyn chwareu'th dannau, Dadseinia 'i mae Dirwestaidd gân ar sain Hosanna, Dadseinia'i maes ; Y mae dyfroedd gloywon Eden, Yn alludio'r gwirod aflan, A'i fasgnachwyr sydd yn ochain, Dadseinia'i maes.

IV. Y mae'r meddwon yn sobreiddio, O hyfrydd ddydd, Ar eu teuluoedd wele gwfwriodd, O hyfryd ddydd; Mamau'n llon, a phlant yn llawen, Tadau'n iachus heb un ochain, Wedi 'n llwyr ffarwelio â'r gwpan, O hyfryd ddydd.

Hosanna 'n awr, O seiniwn ninau, Dim medd'dod mwy, Cawn weled dydd o ryfeddodau, Dim medd'dod mwy; Y mae'r Jubil-ddydd yn gwawrio, Na bydd drygau ynddo'n trigo, Caiff y gwirod ei alltudio, Dim medd'dod mwy.

THOS. IEUAN AB IOAN, Remsen, a'i cânt.

9. Cyflwynwyd y Faniar i, ac anerchwyd y Gymdeithas mewn modd býr a chynnwysfawr, gan y Llywydd.

10. Canodd Mr. Dafydd Dafies y gân ganlynol gyda'r delyn, o gyfansoddiad Gwilym ab Ioan:

Tôn-" Difyrwch Gwyr Harlech."

FE geir DIRWEST fel gwawr dóriad,
Yn da agor ffordd diwygiad;
Ya mhlaid hon a'i hynledaeniad
Mae 'r llâd Rianod llôn;
Eu rhoddion haelion heliaeth,
A'u llafur, pur ddarpariaeth,
I fyny gaent y Faniar gain,
Môr gywrain, mawr ragoriaeth.
Ond er gwyched ei phrydferthwch,
Hwynt a'i dygant, meddant degwch
Trech na lliwiau golau, gwelwch,
Er maint yw harddwch hon.

Ei chynlluniau gwychion llawnwaith, Mor briodol, mawr barodwaith, Dyma eiriau da Omeriaith, Addurnwaith glanwaith glwys. Addurnwaith gianwaith giwy
Llun duwies yn llon dawel,
(Ei hachos sydd yn uchel,)
A Bacchus gâs o dan ei thrucd,
Ei osod wnaed yn isel.
Gwaith effeithiol y Rhianod,
Fel eirf byddin gref anorfod,
Rydd ar ben y gelyn medd'dod,
Y dyrnod mwyaf dwys.

Ni bu arall lu banerog, Mewn hardd orchwyl mor ardderchog, At wir rinwedd (rai tra enwog)

Ein hannog a wnaent hwy.

Daw iddynt glod Prydyddion,

Canmoliaeth gan Gantorion, Ac er eu mwyn rhyw chwareu mawr Yn awr wna 'r Telynorion. Eu heirdd enwau sy'n urdduniant, I'n gwiw genedl, a gogoniant, A chyhoeddus ddyiolch haeddant, A moliant llawer mwy.

GWILYM AB IOAN a'i cânt.

11. Traddodwyd Araith ardderchog, yn Saesonaeg, gan T. M. Woodruff, Ysgrifenydd Cymdeithas Gynnorthwyol Llwyrymattaliad Gob-

12. Derbyniwyd offrymau ewyllysgar y gynnulleidsa tuag at ddwyn traul y Gymdeithas

13. Derbyniwyd enwau y rhai a ymroddent, yn ewyllysgar, i arwyddo yr Ardystiad, pa rai oeddynt wyth-a-deugain.

14. Canwyd, gan y Cantorion, yr Emyn ganlynol:

" Mae 'r Faniar fawr yn mlaen," &c.

15. Gollyngwyd y gynnulleidfa gan y Parch. Jonathan J. Jones.

FELLY ymadawsom â'n gilydd y waith hon, ar ddiwedd un o'r cyfarfodydd lluosocaf a mwyaf ardderchog erioed a gynnaliwyd yn mhlith ein cydgenedl yn y wlad hon. Rhoddi drych-ddangosiad o effeithiau y Cyfarfod hwn ar y gynnulleidfa yn gyffredinol sydd drechwaith i'n hysgrifell, o herwydd ystyriem hwy braidd yn anhraethadwy. Wrth weled yr effeithiau daionus a ddilynasant y Cyfarfod, (yn gymaint tu hwnt i'n dysgwyliadau,) ystyriwyd yn anghenreidiol cynnal cyfarfod yn fuan ar ol yr uchod, pa un a gynnaliwyd yn yr un lle y nos Lun ganlynol. Annerchwyd y gynnulleidfa gan amryw bersonau, gyda buddioldeb mawr. Ymunodd â'r Gymdeithas y waith hon wyth-ar-hugain.

Hefyd, y dydd cyntaf o'r flwyddyn hon, ymgynnullodd nifer luosog o aelodau y Gymdeithas, a gorymdeithiasom o'r ddinas hon i Bedford, Ynys Hir, lle y cyfarfuasom â nifer fawr o'n cydgenedl, i'r dyben o gynnal cyfarfod cyhoeddus. Annerchwyd y gynnulleidfa gan y personau canlynol:—G. O. Griffiths, Ysw., Remsen; Rees Lewis, yn ddiweddar o Gymru; Morgan Morgans, East Broadway; John Welch, Brooklyn ; a'r Parch. Wm. Terer, gweinidog y Bed-yddwyr o Ohio. Yr ydoedd y Cyfarfod hwn hefyd yn dra effeithiol. Nifer y rhai a ymunas-ant y tro hwn oeddynt ddeunaw. Yr ydoedd hefyd wedi ymuno â'r Gymdeithas hon, ychydig yn flaenorol i gynnaliad y cyfarfodydd uchod, oddeutu deg-a-deugain o bersonau.

Felly, chwi a welwch yn amlwg oddiwrth yr hanes uchod fod Dirwest yn cynnyddu ymhlith ein cydgenedl yn y ddinas hon a'i hamgylchoedd; ac nid yn unig gyda hwy, eithr y mae rhyw gynnydd cyffredinol wedi, ac yn cymeryd lle yn mhlith ein cymydogion, yr Americaniaid, y rhai ydynt hefyd â'u calonau yn y gwaith rhag orol hwn, ag ydynt, yn eu hymdrechiadau, fel yr Apostol Paul, yn gweithio mewn amser, ac allan o amser; ac y maent megys ag un law un tunn i lawr u codem mastell con droldeb, ac â'r llaw arall yn adeiladu ardderchog deml Dirwest. Ac o'r braidd na feddyliem ein bod yn canfod, (trwy lewyrch y dysglaer oleuni, sydd yn tyfu oddiar ffrwythau y difin ymdrechiadau gyda'r Achos rhagorol hwn,) y seithfedodydd a'r seithfed tro bron ar wawrio, pan y bydd anghymedroldeb, yn nghyda phob math o anfoesoldeb,

"Yn diffannu a myn'd yn ddim, O flaen Dirwestiaeth fawr ei grym."

Llwyddiant iddi: yn mlaen yr elo, nes gorchfygu ei holl elynion. A bydded i'r gareg fechhon, a dorwyd nid â llaw, dreiglo nes llwyr falurio holl ddelwau Bacchus,

Yw gwir ddymuniad, Yr eiddoch yn ddiffuant, Robert Evans, John Phillips, Ysgrifenwyr.

DIRWEST YN PALMYRA.

BARCHEDIG SYR,—Yn gymaint a'n bod ninau gyda'r Achos da hwn, yr ydym yn ei ystyried yn ddyledswydd arnom broffesu hyny yn amlwg.

Y mae yma rai Dirwestwyr er's blynyddoedd bellach; ond nid oedd yma yr un Gymdeithas er gwneuthur cynnygiadau at hyny; a phe y rhoddem esgus am ein diffyg o honi, yn amgen na'n cymeriad yn y 'Cyfaill,' (cyf. iii., tu dalen 105) byddem yn debyg o gael ein hanghredu

105.) byddem yn debyg o gael ein hanghredu. Yr ysgogiad cyntaf, tebygol at ffurfio Cymdeithas, a'r drofa gyntaf oddiwrth yr hylif tanllyd, o ran yr arferiad cyffredin o hono yn ein plith fel cymydogaeth, oedd ymweliad y Parch. William Parry, Granville, yn y Dalaith hon, â ni yn Gorphenaf, 1841. Er na ffurfiwyd Cymdeithas y tro hwn, eto cydiodd y pethau yn meddyliau y dynion, nes y daeth llawer i arwyddo yr Ardystiad Dirwestol, sef, 'Yr wyf yn ymrwymo, yn wirfoddol, i lwyr-ymwrthod â phob peth meddwol fel diod, ac fel meddyginiaeth hefyd, (oddieithr mewn gwir anghenreidrwydd:) i beidio eu gwneyd, eu gwerthu, eu rhoddi na'u cynnyg i neb arall, sef, pob math o wirod, a phob diodydd gwirfol eraill; ac i attal, yn ol ein gallu, bob arferiad, achos, ac achlysur, a duedda at annghymedroldeb.'

Ail ymweliad y dywededig Parry â ni, ar ei fynediad i Gymania Pittsburg, a fu yn foddion cynnorthwyol i ffurfio Cymdeithas, ac etholwyd swyddwyr perthynol iddi, sef, Llywydd, Is-lywydd, Trysorydd, Ysgrifenydd, a Threfnwyr.

Ar gais Cymanfa Pittsburg, (gwel 'Cyfaill,' cyf. iv., tu dal. 369,) ymwelodd Mr. John H. Evans, a Mr. Wm. Parry, â ni, fel Eglwys y Trefnyddion Calfinaidd, ac a fuant yn foddion diwygiad i ni heblaw yr Achos Dirwestol. Nifer y Dirwestwyr y pryd hwnw oedd 54. Bu gwahanol bersonau, o wahanol enwadau, yn gymhorth i'r Achos Dirwestol gyda ni wedi hyn.

1842, y dydd cyntaf, cadwyd Cyfarfod Blynyddol y Gymdeithas yn Addold y Trefnyddion Calfnaidd, yn y lle; sef y Cyfarfod Blynyddol cyntaf genym. Ein rhifedi yw 77. Yr ydym yn tystio fod y Gymdeithas Ddirwestol yn Palmyra wedi gwneuthur llawer iawn o les eisocs, o herwydd daeth a meddwon yn sobr, a rhai

wedi anmhwyllo a gwallgofi drwy y diodydd meddwol i'w cof a'u hiawn bwyll. Onid ydyw hyn yn lles ac yn ddaioai mawr?

Ymunodd dau fasgnachwr yn y ddiod feddwol â'r Gymdeithas, er eu bod yn elwa llawer arnynt; ond trwy drugaredd yr Arglwydd gwelsant fod gwae i'r rhai sydd yn elwa elw drwg i'w tai. Yr ydym yn cyd-dystio â Mr. E. Hughes, ddarfod i'r Gymdeithas wneyd llawer o ddaioni. 'O'r Arglwydd y daeth hyn, a rhyfedd yw yn ein golwg ni.'

Evan Morgans, Ysgrifenwyr.

LLWYDDIANT Y GYMDEITHAS DDIRWESTOL yn Newark, O.

Penderfynwyd gan y ddwy blaid grefyddol yma, (sef yr Annibynwyr a'r Trefnyddion Calfinaidd,) i ffurfio un Gymdeithas Ddirwestol Gymreig berthynol i'r ddinas. Penderfynwyd cymeryd Ardystiad Cymdeithas Caerefrog-Newydd, yr hwn sydd i'w weled yn y 'Cyfaill.' Lluniwyd rheolau, ac enwyd swyddogion.

Cynnaliwyd y cyfarfod cyhoeddus cyntaf y 26ain o Hydref diweddaf, pryd yr areithiodd y Parch. J. H. Evans, a'r brodyr cartrefol, ar yr achos da hwn, ac ymrwymodd cymaint ag oedd yn yr addoldy, ond un, i fod yn aelodau o honi.

Mae ein nifer yn bresennol yn 61.

Heblaw hyn, y mae llwyddiant mawr arni yn mhlith y Saeson, &c., yma. Bu dau o wyr, sef Meistd. Brown a Potter, dros y Washington Temperance Society yn y gwahanol addoldai, er's mis yn ol, yn areithio yn wresog a doniol iawn o'i phlaid. Mae eu nifer hwy erbyn heddyw yn 700, ac y mae llawer o hen feddwon wedi ymuno â hwynt.

Felly, gwelwch fod yr Achos rhagorol a bendithiol hwn yn llwyddiannus yn y rhan yma o'r America; eto, y mae yma dir lawer heb ei feddiannu ganddi.

Yn canlyn y mae enwau swyddogion y Gymdeithas:

Parch. H. E. REECE, Llywydd. Mr. Thomas Rees, Is-lywydd.

Mr. Timothy Winston, Ysgrifenydd. Mr. Richard Watkins, Trysorydd.

Mr. RICHARD WATKINS, Trysorydd.
Mae yn perthyn iddi un ar-ddeg o Gyfeisteddwyr.

Tinothy Winston, Ysgr.

TIMOTHI WINSTON, 1881.

DIRWEST YN MINERSVILLE, PA.

Sefydlwyd y Gymdeithas uchod y 13eg o fis Awst, 1841, pryd y llaw-dystiodd 17. Dewiswyd dau Lywydd, un Ysgrifenydd, un Trysorydd, a phump o Drefnwyr. Cynnelir y Gymdeithas hon yn Nghapel yr Annibynwyr gan y ddau enwad, sef y Trefnyddion Calfinaidd a'r Annibynwyr. Mae cynnydd y Gymdeithas yn amlwg i chwi heb fyned i'r drafferth o roddi pob cyfarfod i lawr. Ein rhif yn bresennol yw 68. Dirwestiaeth sydd ar gynnydd, rhai beunydd sydd yn d'od I ro'i fferwel drag'wyddol, i feddwdol sy' yma'n bod; Ymrwyma rhai am fisodd, a rhai am ffwyddyn gron, Ond gwell yw'r rhai sydd eto hob gyffwrdd mwy â hoa.

D. H. DAVIES, YSGT.
Digitized by GOOGIC

CYFARFOD.

Y Cymry yn Blossburg, Pa., i bleidio y 'Cyr-

Mr Gol.—Mewn cyfarfod o blant Gomer, a gynnaliwyd yn Blossburg, Rhag. 14eg, dewiswyd, yn unlleisiawg, yr Ynad E. Harries, Ysw., yn Llywydd, y Parch. H. Harries, yn Is lywydd, a Mr. John James, gynt o Bont-y-pŵl, Swydd Fynwy, yn Ysgrifenydd. Wedi rhai sylwadau gan y Llywydd er amlygu dyben y cyfarfod, dangosai i dderbynwyr y Cyfaill yr anghenreidrwydd am brydlonrwydd mewn taliadau, ac hysbysai fod lluosawgrwydd o orchwylion yn ei orfodi yn anewyllysgar i roddi i fynu yr oruchwyliaeth, ond na fyddai i hyny leihau yn y radd leiaf ei aidd a'i lafur dros ei hoff Gyfaill o'r Hen Wlad; a'i fod yn teimlo boddhâd allawn hyder yn ffyddlondeb yr hwn a gawsai ei enwi yn olynydd iddo yn y swydd. Yna

1. Cynhygiwyd gan y Llywydd, a chefnogwyd gan Mr. John Davies, Ein bod ni, fel Cymry mewn gwlad bell o fro ein genedigaeth, yn teimlo yn wir ddywolchgaf i olygydd y Cyfaill, am ei lafur a'i ddiwydrwydd dibaid yn trosglwyddo i ni, trwy gyfrwng ei Gylchgrawn gwerthfawr, newyddion o Wlad ein taldu, yn ein hen iaith funwesol. Pasiwyd yn unlleisiayn ein hen iaith funwesol.

einhen iaith fynnosol. Pasiwyd yn unlleisiang.

2. Cynhygiwyd gan Mr. Wm. Davies, a chefnogwyd gan y Llywydd, Fod Hanes yr achos Dirwestol, ynghyd a'i gyflym gynnyddiad yn mhlith y Cymry yn Blossburg, i gael ei anfon i'w gyhoeddi yn y Cyfaill. Pasiwyd.

3. Cynhygiwyd gan Mr. John Davies, a chefnogwyd gan Mr. John Jones, Fod hysbys-

3. Cynhygiwyd gan Mr. John Davies, a chefnogwyd gan Mr. John Jones, Fod hysbysiad o nifer y Cymry yn awr yn swydd Taioga, ynghyda braslun o ddechreuad a chynnydd y Sefydlfa, i gael ei gyhoeddi drwy yr un cyfrwng. Pasiwyd.

rwng. Pasiwyd.

4. Cynhygiwyd gan Mr. John Davies, a chefnogwyd gan Mr. John James, Fod dyiolchgarwch ein cyd-genedl yn Blossburg, yn cael ei gyflwyno i Mr. Wm. Rowlands, am ei amhleidgaruch fel Golygydd, a'i barodrwydd hynaws i wasanaethu ei gyd-genedl yr ochr hyn i Fôr y Werydd. Pasiwyd.

5. Cynhygiwyd gan y Parch. H. Harries, a chefnogwyd gan Mr. John Morris, Fod i'n cyfeillion cyd-ddrychiol ymdrechu yn egniol i gynnyddu nifer derbynwyr y Cyfaill yn yr ardal hon. Pasiwyd.

chefnogwyd gan Mr. John Williams, a chefnogwyd gan Mr. John Davies, Fod hanes Ffwrnes Blossburg, yr hon sydd yn awr dan agerdd, yn nghyd a sefyllfa 'r gwaith glo yn lle yma, i gael ei anfon i'r 'Cyfaill,' er hysbysrwydd i'n cyd-genedl drwy y Taleithau. Pasiwyd.

7. Penderfynwyd, yn unfrydawl, gan y rhai oedd yn bresennol, Fod dymuniad ar y Llywydd i oeod y penderfyniadau blaenorol mewn gweithrediad, ac i ysgrifenu i'r 'Cyfaill,' yr amrywiol hanesioa a enwir.

Dychwelwyd dyiolchgarwch y Cyfarfod i'r Swyddogion, ac yna ymadawodd pawb i'w Cartrefleodd, a'r 5ed penderfyniad yn wresog yn ei meddyliau; ac, anwyl Gyfaill, mae yn llawen genyf fynegu i chwi eu bod yn ffyddlon i'w hymddiried. Effaith y cyfarfod, a'r pender-

fyniad crybwylledig oedd ychwanegu 12 o dderbynwyr newyddion, yr hyn ynghyda'r hen rhai, a wna fy ngofyniad yn 21 am y flwyddyn 1842, yr hyn sydd fwy na dyblu y nifer am unrhyw flwyddyn yn flaenorol.

JOHN JAMES, Ysgrifenydd

". Hawdd i bawb wybod fod y pleidgarwch, a amlygir yn y ponderfyniadau blaenorol, i'r 'Cyfaill,' yn dra boddhaol ar unrhyw amser, ond gallwn sicrhau ei fod yn fwy felly ar ddechreu y flwyddyn 1842, pryd y mae dau eraill ar y maes, y rhai ydynt yn cael eu cefnogi â chyfoeth a dylanwad pob o gyfundeb cyfrifol o grefyddolion, tra y mae'r 'Cyfaill,' hyd yn hyn, fel ar y dechreu, wedi gorfod teithio ar rym ei deilyngdod unigol i raddau mawr, ac ymddibynu yn hollol ar anturiaeth bersonol am ci gynnaliaeth.—Golygydd.

AGORIAD CAPEL

Gan y Trefnyddion Calfinaidd yn Ebensburgh, Pa., yn nghydag ychydig o hanes yr Eglwys hono o'i dechreuad hyd yn awr.

BARCH. OLYGYDD,—Efallai mai nid gwrthodedig gan y 'Cyfaill,' fyddai cael rhyw gyfran o hanes y Trefnyddion Calfinaidd yn Ebensburg,

ar fynydd yr Alleghany, Pa.

Daeth y rhai cyntaf o honom, perthynol i'r dref hon, yma yn y flwyddyn 1840. Ac o hyny hyd yn bresennol, daeth rhai o'r Hen Wlad, ac eraill o'r wlad hon. Pryd hyny nid oedd yr un achos crefyddol gan yr enwad uchod yn y dref hon, ond byddem, hyd ag y byddai yn alluadwy i ni, yn myned at yr ychydig frodyr oeddynt i'r gogledd o'r dref oddeutu chwech neu saith milltir. Ond yn nechreu yr háf diweddaf darfu i ni feddwl am gael Tŷ bychan i gydgyfarfod i addoli Arglwydd Dduw ein tadau yn y lle hwn. Yr achos cyntaf a barodd i ni feddwl am hyny oedd i Mr. Griffith Lloyd, tyddynwr parchus yn y gymydogaeth hon, addaw rhoddi rhan betryal (square), berthynol iddo yn y dref hon, i adeiladu capel arni. Ond er i ni gael y fath rodd dda a hon, eto, yr oedd adeiladu capel arni yn ein golwg mor annichonadwy a symud un o'r bryniau, oblegid mai tlodion oeddem oll. Ond yn yr amser helbulus hwn, clywodd, y mae yn debyg, rai o'n brodyr yr Independiaid, ein bod wedi cael lle at adeiladu, ond ein bod yn rhy wan-galon i fyned at y gorohwyl; ac yn ngwyneb hyny, rhoddasant annogaethau gwresog i ni fyned ati, ac hefyd addawsant ein cynnorthwyo. Ac nid addaw heb feddwl cyflawni a wnaethant, ond pan aethom a'r llyfr casglu allan, cawsom gan y brodyr uchod heibio \$200. Nid ydym, wrth adrodd y gwirionedd am y brodyr uchod, am i neb dybied fod y brodyr, y Bedyddwyr, y ddau enwad o honynt sydd yma, wedi bod yn ddigynnorthwy at y gorchwyl. Rhoddodd am-ryw yn haelionus. Nid aethom atynt oll, oblegid eu bod dan eu beichiau fel ninau.

Wedi cael addewidion, ymroisom i adeiladu y capel, maintioli yr hwn yw 26 troedfedd wrth

Cytunwyd â Mr. David H. Roberts, saer cywraint yn y lle hwn, iddo fod wedi ei lwyr orphen erbyn y dydd cyntaf o'r flwyddyn hon, am dri chant a phump ar hugain o ddolerau; a theilwng ydyw nodi i Mr. Roberts ddarfod y gwaith ddau fis cyn yr amser; a gwnaeth fwy o waith nac ydoedd gynnwysedig yn yr ammod-

Agorwyd ein capel, yr hwn a enwyd 'Ebenezer,' Medi y 25ain a'r 26ain, 1841. Y moddion cyhoeddus oeddynt fel y canlyn:

Y 25ain, am 10, dechreuodd y Brawd John Hughes, a phregethodd y Brodyr David T. Lewis, oddier Luc viii. 18, a John H. Evans, oddiar Salm cxix. 18.

Am 2, dechreuodd y Parch. W. D. Williams, a phregethodd y parchus a'r oedranus George Roberts, (Annibynwr,) oddiar Salm cxxxviii. 25, a'r Brawd John H. Evans, oddiar Esa. lii. 13.

Am 6, pregethodd y Brawd John H. Evans, oddiar Dat. xiv. 13.

Y 26ain, am 10, yn nghapel yr Independiaid, oblegid fod y capel newydd yn rhy fychan i gynnwys y gynnulleidfa luosog, dechreuodd y Br. David T. Lewis, a phregethodd y Parch. Wm. D. Williams, (Annibynwr,) oddiar Act. iv. 13, a'r Brawd John H. Evans, oddiar Mat. v. 8.

Am 2, dechreuodd y Parch. Richard Roberts, (Bedyddiwr,) a phregethodd y Brodyr David T. Lewis, oddiar 1 Cor. i. 30, a John H. Evans, oddiar Salm cxiii. 7, 8.

Am 6, dechreuodd y Parch. W. D. Williams, a phregethodd y Brodyr John Hughes, oddiar Gal. iv. 45, a John H. Evans, oddiar Salm cxlix. 2.

Yr oedd y pregethau yn ddiau yn gynnes a bywiog, a'r gynnulleidia yn lluosog: a hyderir y bydd ôl y cyfarfodydd i'w canfod ar laweroedd, ac y byddant fel bara wedi ei fwrw ar wyneb y dyfroedd, i'w gael ar ol llawer o ddyddian.

Ebensburg.

DANIEL J. JONES.

CYFARFOD

I Areithio o blaid yr Ysgol Sabbothol yn Utica.

Nos Sabboth, y cyntaf o'r flwyddyn newydd, yn yr hwyr, cynnaliwyd yn Nghapel y Trefnyddion Calfinaidd, yn Utica, gyfarfod, a fwriedir i fod yn flynyddol, i areithio o blaid y Sefydliad daionus, yr Ysgol Sabbothol.—Trefn y cyfarfod oedd fel y canlyn; Dewiswyd Mr. Daniel Morgans yn Gymedrolwr, Mr. D. Rees i roddi allan Emynau priodol ar yr achlysur; yna areithiwyd ar y Testunau canlynol;

- 1. Ansawdd y wlad cyn bod Ysgol Sul, gan Mr. Evan Evans;
- Sefydliad cyntaf yr Ysgol Sul, gan Mr. Richard Hughes,
- 3. Cymhwysder yr Ysgol Sul at anghen y wlad, gan Mr. Joseph Hughes;
- 4. Bod yr Ysgol Sul o Dduw, gan Mr. Evan Roberts
- 5. Bod yr Ysgol Sul yn addoliad Dwyfol, gan Mr. Thomas Roberts;

- 6. Y Budd mawr sydd wedi deilliaw trwy offerynoldeb yr Ysgol Sul, gan Mr. Humphrey E. Jones;
- Dyledswydd pawb i lafurio gyda 'r Ysgol Sul, a siars i'r Athrawon, gan y Brawd William Rowlands.

Yr oedd y Cyfarfod trwyddo oll yn hynod o ddyddorawl. Cafwyd yn yr areithiau lawer o hysbysiaeth mewn perthynas i'r Ysgol Sul, a gellid meddwl, fod aidd y gwyddfodolion oll wedi ei gyffroi, a'i gryfhau o blaid y Sefydliad gogoneddus hwn. Amser a ddengys yn oreu effeithiau y Cyfarfod, eto, y mae yn ddiau, bod llawer wedi cael cymaint o fwyniant yno fel nas anghofiant ef yn fuan; a dymunem annog pleidwyr yr Ysgol Sul yn gyffredinol at y cyfryw gyfarfodydd.

Evan E. Roberts, Ysgrifenydd.

YSGOLION SABBOTHOL

Y Trefnyddion Calfinaidd yn y Taleithau Unedig am y flwyddyn 1841.

(Parhad o du dal. 27.)

Swyddi Jackson a Gallia, Ohio.

Enwan yr Ysgolion.	Athrawon.	Ysgolorion.	Penodau.	Adnodau.	Hyfforddwr.	Pyngciau.	Rhodd Mam.	Rhodd Ted.
Moriah,				667	165	2 6	199	
Centreville,	6	25	566	205	76	2	124	
Horeb	18	90	3594	947	193	6	66	1
Sims Creek,	5	27	520	658	62	1	153	
Oak Hill	6	36	1154		122		48	
Soar,	18	43	1416	293	141	4	144	
Rhyd-y-dorth,		20		144	18		110	
Indian Creek		26			21	ī	196	31
Sardis,		18	123	148			65	

Y mae Arolygwr ac Ysgrifenydd yn perthyn i bob Yagol.

EDWARD MORRIS, Ysgr.

Ysgol Sul Palmyra, Ohio.

Arolygydd, 1; Ysgrifenydd, 1; Athrawon, 6; Ysgol-orion, 63. Llafur o fis Mawrth hyd ddiwedd y flwyddyn, Peno 63: 372; adnodau, 3,525; Egwyddorion, 7; Pyngc-iau, 1; Rhodd Mam, 40 penod.

EVAN JONES, YSgr.

Capel Saron, Bryniau'r Cymry, Ohio.

Arolygwr, I; Ysgrifenydd, I; Athrawon, 9; Yagolor-ion, 45. Adroddwyd o benodau, 608; adnodau, 1,312.— Hefyd, adroddir y Deg Gorchymyn, bob Sabboth, gan aelodau yr Ysgol yngylchynol, a rhanau o'r Hyfforddwr a'r Rhodd Mam, bob yn ail Sabboth.

THOS. J. WILLIAMS, YSgr.

Salisbury, swydd Meigs, Ohio.

Arolygwr ac Ysgrifenydd, 1; Athrawon, 5; Ysgolorion, 40. Llafur—penodau, 163; Psalmau, 343; adnodau, 863. Hefyd, y mae rhyw bwngc Ysgrythyrol yn cael ei brofi bob Sabboth..

WM. BOWEN, Yagr.

Pittsburg, Pa.

[Gwel y ' Cyfaill,' cyf. iii., tu dal. 278.] Y nifer a'r llafur o Ebrill y 26ain, 1840, yn nghyda'r flwyddyn hon, 1841.

Nifer. Arelygwr, 1; Yagrifenydd, 1; Athrawon, 15; Athrawesau, 2; Yagolorion, 93. Nifer yr holl Yagol yw 112.—*Llafur*. Penodau, (llafur newydd,) 1,479; eto, (hen lafur,) 1,763; adaodau, (llafur newydd,) 2,031; eto,

(hen lafur,) 400 ; penodau o'r Hyfforddwr, 36 ; pyngciau, 3 ; Rhodd Mam, 64 penod.

then lafur,) 400; penedau o'r Hyfforddwr, 36; pyngciau, 3; Rhodd Mam, 64 pened.

Arwyddion cynnydd sydd i'w weled ar ein Hysgol i raddau bob Sabboth. Ac er yr amser yr anfonwyd nifer eim Hysgol o'r blaen, yn nghydd; llafur, y mae'n amlwg i bawb mai ar gynnydd y mae hyd yn bresennol; a'r Arglwydd o'i ras a lwyddo y gwaith gogoneddus hwn fel y byddo i lawer eto o'r newydd weled gwerth mawr ynddi. Clywais lawer yn dywedyd mai trwy ddyfod i'r Ysgol Sabbothol y gwelsant y cyflwr yr oeddynt ynddo wrth naturiaeth, ac y cawsant olwg ar Waredwr digonol i'r penaf o bechaduriaid. O! y mae yn drwm iawn gwelod cynnifer o genedl y Cymry yn y wlad hon yn tôri y Sabboth, yn meddwi a chymeryd Enw Duw yn ofer bron gyda phob math o ymddyddan, a'r rhai hyn wedi bod yn blant yr Ysgol Sabbothol yn ymdad bon, fed wrth Orsedd Gras yn gweddio am adferu y cyfryw rai, o herwydd y mae genym dir lawer eto i'w ywlad bon, fed wrth Orsedd Gras yn gweddio am adferu y cyfryw rai, o herwydd y mae genym dir lawer eto i'w ennill gyda'r gwaith da hwn; a'r Arglwydd a'n cynnorthwyo ni i gael gweled gwerth ein braint tra parhâo eia hoes yma ar y ddaear, yw dymuniad un sydd yn caru ei llwydd. Amen.

David L. Davies, Ysgr.

DAVID L. DAVIES, Yegr.

Swydd Indiana, Pa.

Arolygwr, 1; Athraw, 1; Plant, 12; Penodau, 72; Adaodau, 48; Egwydderion, 8; Rhodd Mara, 4 penod. RICHARD THOMAS, Yegr.

Gogledd Ebensburg, Pa.

Arolygwr, 1; Athrawon, 3; Plant, 23; Penodau, 146; Adnodau, 286; Egwyddorion, 3; Rhodd Mam, 50 penod. JOSEPH DAVIES, Yagr.

Constableville, C. N.

Rhif. Arolygwr, 1; Ysgrifenydd, 1; Athrawon, 4; Ysgolorion, o 25 i 30.—Llafur. Penedau, 200; Adnod-

O. H. Morris, Ysgr.

Cincinnati, O.

Arelygwr, 1; Ysgrifenydd, 1; Athrawon, 9; Athrawessu, 1; Ysgroferion, 60. Dysgwyd—o'r Hyfforddwr, o benodau, 33; o'r Rhodd Mam, 20 penod; o'r Beibl, penedau 2,103, yn cynnwys o adnodau 34,947.

ELIDAN, Ysgr.

Portsmouth, Ohio.

Arolygwr, 1; Athrawon, 4; Ysgolorion, 27. Adroddwyd o benedau 396, yn cynnwys o adnedau 9,900. Adreddwyd gan un ferch ieuangc y 118 a'r 119 Salm, yn cynnwys 205 o adnedau mewn un Ysgol. Hefyd, adreddir y Deg Gorchymyn, ac Egwyddorion yn Sabbothol. John Edwards, Ysgr.

Webster Hill, C. N.

Arolygwr, 1; Ysgrifenydd, 1; Athrawon, 8. Holl aelodau yr Ysgod, 36. Adroddwyd—o benodau, 1,045; adnodau, 1,551. Adroddir y Deg Gorchymyn, a rhanau e'r Hyfferddwr a Rhodd Mam, bob Sabboth.

WM. DAVIES, Ysgr.

RHIF A LLAFUR

Yr Ysgol Sabbothol yn Ail Eglwys y Bedydd-wyr, Pittsburg, Pa.

Arolygydd, 1; Yagrifenydd, 1; Athrawon, 8; Yagol-grion, 50: a'r Llafur fel y canlyn:

	Penodau.	Yn cynwys Adnodau.	Adnodau gwahanol.	Y cwbl.
1. Dosparth,	132	1,558	1,619	_ 3,177
2. Dosparth,	119	1,984	1,853	3,837
2. Dosparth,	63	1,072	1,476	2,548
4. Dosparth,	75	730	908	_ 1,638
5. Dosparth,	42	486	431	917
6. Dosparth.	20	313	394	_ 707
7. Dosparth,	21	272	613	885
8. Dosparth,			368	. 547
	486	6.504	7.662	14,956

Adreddir, befyd, ar brydiau y Deg Gorchymyn.

LEWIS LEWIS, Yegr.

CYHOEDDIAD CYMANFA.

CYNNELIE Cymanfa y Trefnyddion Calfinaidd yn Nhalaith Ohio, yn Cincinnati, Mawrth 🕈 24, 25, 26, a'r 27, 1842. Dechreuir y Gymmanfa trwy gymdeithas Eglwysig, am 4 o'r gloch y dydd cyntaf. Taer erfynia y ganghen hon o fynydd Seion, ar bawb o Weinidogion, Pregethwyr, Blaenoriaid, &c., y Cyfundeb ddyfod iddi; a charem yn fawr weled rhai o'n hanwyl frodyr o Daleithau Caerefrog-Newydd

a Phensylvania yn gallu dyfod.

Cofied yr anghyfarwydd â'r lle holi am dŷ E. Jones, corner of Broadway & 5th-street, lie y caiff arweinydd at ei lettywr dysgwyliedig. Ydwyf yr annheilyngaf a'r gwaelaf o'ch brodyr gwaelaf, Dros yr Eglwys hon,

Cincinnati.

E. JONES.

CLEDRFFORDD POTTSVILLE A PHILADELPHIA.

Dydd Llun, Ion. 10, 1842, agorwyd y Gledrffordd o Pottsville i Philadelphia, pryd yr ym-gynnullodd lluaws i dalu ymweliad â'r brif ddinas. Yr oedd pob manteisrwydd wedi ei baro-toi i hyny, trwy fod y drwydd-doll wedi ei thynu ymaith am ddau ddiwrnod yn olynol. Cychwynodd y cerbydau o Pottsville am 8 o'r gloch y boreu, a chyrhaeddasant Reading erbyn 12, a Philadelphia erbyn 7 yn yr hwyr. Yr oedd un hunan-symudydd (locomotive) yn tynu triugain o geir. Bernir fod yn agos i ddwy fil o ddynion yn cael eu trosglwyddo o Pottsville i Philadelphia. Ac yr oedd hunan-symudydd arall yn tynu deuddeg-a-deugain o geir yn cario 180 o dunelli o lô. Llwyth un car a dórasid y boreu hwnw cyn cychwyn, bedwar cant a deuddeg o droed-feddi islaw gwyneb y ddaear. Defnyddiwyd ychydig o hono ar y tân gan y glowyr eu hun-ain yn Ostl Washington, Philadelphia, ac ymdwymnasant with wree glo a dórasent y boren yn agos i gan milltir o belider, yn un o fynyddoedd cyfoethocaf Pennsylvania, sef yn Pottsville, swydd Schuylkill, yn hwyr yr un dydd.

Anionir peth o'r glo hwn i Gaerefrog Newydd erbyn yr 11eg; ac erbyn y 12fed, fe fydd

peth o'r glo hwn ar y tân yn Boston

Bydd yn hynod o gyfleus bellach i'r rhai hyny a ymfudant o Gymru i'r wlad hon. Gallant, trwy ddyfod yn ddioed yn eu blaen i Bottsville o Philadelphia, a'u celfi gyda hwynt, heb aros am fåd ar y gamlas, gyrhædd o Philadel-phia i Bottsville mewn un diwrnod.

Yr eiddoch,

Pottsville.

Hasleton.

E. P. THOMAS.

ESGORODD-

Tachwedd y 5ed, 1841, yn Sugar Loaf, ger Hazleton, swydd Luzerne, Pa., Mrs. Margaret Davies, priod Mr. Noah Davies, ar fab: gelwir ei enw ef Samuel.

"Iôr â gwên ei fawr gynnydd,---i Angharad goleuddydd! A chaed ffôn iechyd a ffydd,--Oes hiraf, harddaf hirddydd.'

D. T. JONES.

Rhagfyr y 19eg, yn Pittsburg, Elizabeth, pried Mr. John Jones, maeliorydd, ar ferch, yr hon a elwir Eliza-

beth; a mawr oedd y llawenydd drwy yr holl deulu-oyffelyb i'r Tywysog Albert a'r Frenhines Viotoria—cael Elizabeth fechan i'r teulu yn lle yr hen Elizabeth oedd wedi eu gadael ychydig ddyddiau cyn hyny.

24ain, yn Constableville, C. N., Ann, priod Mr. John Simon, gynt o Nantglyn, Cymru, ar fab.

26ain, yn Reading, swydd Berks, Pa., Ann, gwraig Mr. William Evans, haiarn-weithydd, ar fab, a gelwir ei enw

of Thomas.

PRIODWYD-

Tachwodd y 9fed, yn Cincinnati, gan y Parch. Edward Jones, Mr. DAVID WILLIAMS, gynt o Lansantffraid, a Meis. ELIZABETH EVANS, gynt o Lanerch-haiarn; oll o Geredigion, Cymra.

Rhag. 4ydd, yn yr un lle, a chan yr un gweinidog, Mr. DAVID MEREDITH, a Meis. ANN BREESE, oli gynt o Lanbrynmair, Trefaldwyn, Cymru.

I'r ddeubar yma y b'o budd, O'n huniad newydd, heb yn brudd, Gan ddilyn Crist, a chodi 'r groes, A Dirwest hefyd cyd â'u hoes, A phobpeth oil yn nghyd,
I'w hanghen hwy o hyd.
Hyn, hyn, ac hefyd hil,
A'u codi i'r nef, pe'u ceid yn fil.

Ar yr 28ain o Dachwedd, yn Hazleton, swydd Luzerne, Pa., gan y Parch. R. Moister, Mr. T. VOYLE, a Meis. ANN DAVENPORT; ill dau o'r dref uchod.

Ys gwir i Domas ac Ann—am einioes Ymuno'n fwyneiddian ; 'Agor y nef,' medd egwan, 'Rho bob hedd rhyfedd i'w rhan.'

D. T. JONES.

1842, Ionawr y 1af, yn Utica, gan y Parch. W. Row-nds, Mr. JOHN JENKINS, a Meis. CATHARINE PUGH; oll o'r ddinas uchod.

O'u gwirfodd dan yr iau y rho'w'd, Yn llôn y mab a'r ferch; Boed iddynt hedd a llwydd di feth, I gydfyw mewn llawn serch.

Ion. y 4ydd, gan y Parch. Jesse Jones, Steuben, JOHN JONES, Ysw., marsiandwr, Remsen, a LAURA, yn nhŷ ei thad, Mr. John G. Jones, Trenton.

BU FARW

Rhagfyr yr Ilain, ger Constableville, o'r dwymyn ys-garlad, yn ddwy flwydd a naw m:s oed, Richard, ac yn mhen ychydig wedi'n, yn naw mis oed, Engnezer, plast i Mr. John Jones, mab y diweddar Griffith Jones, (Bryncelyn), Remsen.

(Bryncelyn), Remeen.

Tachwedd y Zfain, yn Centreville, O., TIMOTHY
JONES, Yew. Yr oedd yn un o'r sefydlwyr Cymreig
cyntaf yn y parth hwn. Bu am bedair blynedd yn Ynad
Heddwch, ao yr oedd wedi ei ddewis i'r un swydd yr ail
waith y dwyddyn hon. Yr oedd y trangcedig yn seled o
Gyfundeb y Brodyr Unedig, (United Brethren.)
Bu y Brawd hwa môr garedig a rhoddi lle cyfleus yn
rhad i'r Trefnyddion Calinaidd i adeiladu capel yn Centreville. Mae ei ymadawad yn achos galar a cholled i'r
Cymry yn gyffiedinol trwy y Sefydliad.

Cymry yn gyffiedinol trwy y Befydliad.

Tachwedd y 26, yn 17 mlwydd a chwe' mis oed, Serfiar Thouas, merch i John a Jane Thomas, Nant-yglyn, Steuben. Cymerwyd hi yn glaf yn nghapel Bethel, forsu y Serboth cyn ei marwolaeth. Yr ydoedd y pryd hwnw yn aros ny yr ardal hono. Bu yno yn hynod glaf hyd nos Fawrth, pryd y daeth ei rhieni ati, ac yr ymdrechasant i'w symud adref; oad methwyd ei chael adref gan awor glef ydoedd. Trowyd hii dy chwaer ei mam, ac yno y bu hyd 2 o'r gloch y prydnawn uchod, pryd y bu farw, ac y diangodd ar y byd a'i pherthynasau oll i'r byd mawr tragywyddol.

Yr ydoedd y ferch aeuanga hon yn un o'r rhai iachaf yn y ardal, hyd o fewn ychydig ddyddiau i'w marwolaeth. Yn unig ferch i'w rhieni, (er bod gauddynt amryw feition). Yr ydoedd yn profesu crefydd, ac yn aelodhardd a chymeradwy yn Eglwys Crist, yn Nghapel Penil, Remsen. Cafoed y traint o ymgyfonwiar enw Crist er's yn agos i bodair blynedd; ac ni chafwyd clwy na briw oddiwrthi yn ystod ei thymhor yn y Ty. Yr ydoedd yn rhagorol ofalus am gaelw y Sabboth, a chifio yn mhell oddiwrth y rhai a fyddent yn ymddwyn yn anweddaidd i Biengyl Crist. Adroddai ei phrofiad yn wastad yn yr eglwys, a gwnai hyny yn uchel, fel y clywai pawb beth

a ddywedai. (Da fyddai i lawer ei dilyn yn hyn.) A phob amser, byddai naill ai rhan o'r Ysgrythyr neu bennill o hymn ar ei meddwl. Llawer o bennillion a adroddodd ac a ganodd yn ei thymhor bŷr gyda ni. Yr ydoedd yn ffyddion gyda'r Ysgol Sabbothol. Cafodd y fraint o fod yn Athrawes i ddosparth o rai ieuainge yr hâf diweddaf, yn Athrawes i ddospartho rai ieuainge yr hâf diweddaf, yn Nghapel Peny-graig. A chlywai ei bod yn hynd o ymdrechgar gyda'i dosparth, ac iddi drysori yn ei chof, ac adfodd llawer o bennodau y tymhor diweddaf. Felly pan ydoedd yn blodeuo yn yr ardal ac Eglwys Dduw, chwythodd Angou arni fel y gwywodd mewn ychydig ddyddiau.
Fel hyn y gwelodd ein Tad nefol yn dda ymwelod â ni yn awr. Mynod â'r ieuangc hom i ffordd pryd ymeddyliem ni y bussai yn dda ei chael yn y teulu a'r eglwys. Myned a'r unig ferch, ac arbed rhifedi mwy. Ond gan mai llaw ein Tad dydyw, ac rwynachwn, ond ymdawelwn ac ymostyngwn dan ei law.
Gobeithio y bydd y tro hwn yn rhybudd i lawer, ac yn enwedig i'w chyfoedion ieuaingc yn yr ardal a'r eglwys. O! byddwn barod!
Dranoeth, ymgynnullodd llawer yn nghyd i dalu y car-

O! byddwn barod!

Dranoeth, ymgynnullodd llawer yn nghydi dalu y caredigrwydd olaf i weddillion marwol yr hen a ymadswodd. Wrth gychwyn o'r tŷ, wedi gosod y gynnulleidfa
yn drefnus, canwyd pennillion addas ar yr achlysur o'r
tŷ i'r capel, gan wyr ieusingc a gwyryfon yr ardal. Yna
pregethwyd oddiwrth Salm xxxxx. 9.—Ac felly dodwyd
hi yn ei thŷ priddlyd, yn mynwent Pen-y-graig, i aros
hyd nes y daw ei Hanwylyd i'w deffroi o lwch Angeu, i
fod yn bresennawl gydâ Christ yn oes oesoedd. Amen.

MORRIS ROBERTS.

Ar yr 8fed o Ragfyr, 1841, HANNAE WATKINS, merch Mr. William Watkins, Beaver Meadow, Pa., yn dair blwydd a hanner oed, ar ol cystudd o dair wythnos.

1842, Ionawr y 1af, yn Bloomingdale, ger Caerefrog-Newydd, yn ieuangc, Miss Catharine Davirs, gynt o'r Tryfil-bach, plwyf Llandrygarn, swydd Fôn.

Codwyd ein hoff chwaer Cani-i'r Nefoedd Ornwyfus i foli; Mewn anialwch mwy 'n ioli Ei Hior hael nis gwelir hi.

RHISIART DDU O FOR.

Chwefror y 32ain, yn Frankfort-hill, ger Utica, RICH-ARD, mab Griffith a Margaret Roberts, yn 21 wythnos

Hydref yr 28ain, yn Covington, Ky., ger Cincinnati, yn 3 blwydd, 5 mis, a 26 diwrnod oed, Rebrock, merch Ambrose Ambrose, a Mary ei wrsig. (Yn mhellach, gwel y 'Cyfaill,' cyf. 'iv., tu dal. 284). Parhaodd yr afriechyd wythnos. Dechreuodd fel annwyd a pheswyn byr, a diweddodd yn gwp, yr hyn a derfynodd ei hoes yn mben 12 awr, er holl ddyfais dau feddyg, gan fod amser ei dattodiad i fyny yn ol ewyllys Dw. Cafodd ddefnyddiodd ei wylaw am wddf ei rhleni, ac eilwaith i fynwss ei mam yn olaf, cyn marw, yr hyn a ychwanegodd alar ei rhleni ar ei hol.

Hefyd, yn yr un lle, ac o'r cyffelyb afiechyd, ac a orphenodd ei gyrfa yn dra thebyg, y 3ydd o Dachwedd diweddaf, yn fia a 5 diwrnod oed, Thuothy, mab Isane Edwards, a Mary ei wraig, sef merch yr Ambross Ambross uchod. Gof ydyw Mr. Edwards wrth ei afwedigaeth, a ddaeth o ger Aberystwyth, Cymru, drosedd i'r America, er ys amrai flynyddau yn ol.

Mae y trangcedigion mewn effaith yn galw cin meddyliau at eiriau Job (xiv. 1, 2,) ac at eiriau ein Hiachawdwr. Mat. xxiv. 44.

Cofiwn, cofiwn yn ein bywyd, Effaith pechod, O môr ynfyd! Neb ond Iesu sydd Waredwr, Digon yw, a'i gael 'n Achubwr.

Ionawr y 10fed, am 5 o'r gloch y boreu, yn Ngharbondale, William Jones, yn 56 oed, wedi bod yn glaf yn agos i bythefuos. Tarawyd ef â fât o'r parlys yn ei ochr, yr hyn a fu yn achos o'i farwolaeth. "Yn nghanol ein bywyd yr ydym yn angeu."

Yr lleg, daeth tyrfa luoseg yn nghyd i wneuthar y gymwynaso olaf i gorph y cyfaill ymsdawedig, a phregethedd y Parch. L. Williams, yn Nghapel yr Annibynwyr ar yr achlysur, oddisr Luc xxi. 27; ac awd a'i gorff i'w osod yn y ddaear hyd y boreu mawr, pam y bydd holl blant Adds yn dyfod i fyny o'r beddau.

Yr oedd yn ddyn cariadus a cyhymwynasgar yn yr ardal, a phob smser yn barod i gyfranu at bob achos da; ac yn dderbyniwr cysson o'r Cyfaill er ei gychwyniad.

Daniel Scurby.

DANIEL SCURRY.

DYGWYDDIAD GALARUS YN NGHARBONDALB.

Rhagfyr yr 28ain, yn nghylch 4 o'r gloch prydnawn, acht mab hynaf Evan a Mary Owens, (yr hwn oedd yn ddwy ffwydd, saith mis, a deng niwrnod oed,) allan o'r ty, ac aethant allan ar ei ol yn o fuan; ac yr oedd wedi mynad yn gymhwys, tebygol, at ffynnon fechan sydd yn ngodrau yr ardd—ac, er braw a syndod, cawsant ef ar ei ben yn y ffynnon; a chyn ei godi i fyny, yr oedd y wreichionen anfarwol wedi ehedeg i fyd yr ysbrydoedd. Ergyd trwn ac agos i'w rieni, onide i Ond er cael prawf digonol, anfonwyd am feddyg yn ddioed—ond y cwbl yn ofer. Y 30ain, daeth tyrfa luosog yn nghyd i wneuthur y gymwynas olaf â'i ran farwol; a phregethodd y Parch. J. Davies yn Nghapel y Trefnyddion Caifinaidd ar yr achlysur, oddiar Job i. 21, ac hebryngwyd y pridd i'w osod yn y pridd hyd ganiad yr udgorn diweddaf. Mae pob peth yn gwaeddi yn uchel, 'Byddwsh chwithau barod!'

Carbondale.

DANIEL SCURRY.

DAMWAIN ANGRUAWI...

DARWAIN ARGEUAVI.

Yn Beaver Meadow, ar y 7fed o Ragfyr diweddaf, yn 15 mlwydd oed, DAVID, mab Mr. Watkin Jones, peirianaydd, newydd ddyfod i'r lle hwn o weithfa haiarn Victoria, Mynwy, Cymru, a syrthiodd wrth geisio dringo i'r agerbeiriant (locomotive) yn ymyl y gwaith glo, fel y cafodd yr olwyn afael ynddo, ac y briwdd ef môr ddrwg, fel y bu farw yn mhen dau ddwrnod. Yr 11eg, hebryngwyd ei ran farwol gan luaws o bobl i dy ei hir gartref. Yr oedd yn aelod rheolaidd gyda'r Trefnyddion Wealevaidd er ys mwy na blwyddyn; ac yn fachgenyn Wesleyaidd er ys mwy na blwyddyn; ac yn fachgenyn hynod mewn medr, a llais canu; ac yn tynu sylw pawb a'i clywsant, ac a'i gwelsant.

JENEIN REYNOLDS.

DAMWRINIAU ALARUS AC ANGRUOL

'Richmond, Va., Ion. 14eg, 1842.

'Richmond, Va., Ion. 14eg, 1842.

'Hybarch Olygydd, "Wele fi yn gorfod hysbysu i chwi a daillenwyr y 'Cyfaill," am y tro galarus a ddygwyddodd i'm cyfeilles Ahn I James, gwraig Mr. James James, noe Iau y 6fed o'r mis hwn, (Ionawr.) Syrthiodd i'r gamlas sydd yn rhedeg heibio i'r fan lle yr ydoedd yn byw; a chan fod y noswaith yn dywyll iawn, boddodd yn y fan, heb neb yn gwybod dim am dani; ac nid oedd ab yn gwybod pa le yr oedd nes goleuo'r dydd dranesth, pan y caed hi yn sefyll ar ei thraed yn y gamlas, wedi boddi.
'Ar y 7fed, ymgynnullodd llawer o'n cydgenedl, ac eraill, yn nghyd i wneyd y gymwynas olaf iddei rhan farwel; a chyn cychwyn pregethodd y Parch, James B. Taylor, oddiar I Sam. xx. 3. A chladdwyd hi ar Ynys y Rhsan (Belle Isle), wrth ochr ei chwaer-yn-nglyfraith, wraig Mr. Evan Hopkins, ei brawd. Gadawodd wr i alaru ar ei hol, yn nghyda thad a mam, a brodyr, ac un chwaer. Yr ydoedd yn enedigol o'r Farteg swydd Fynwy, Cymru.

chwaer. Yr ydoedd yn enougae o' a wy, Cymru.

Ychydig o wythnosau yn fiaenorol i'r dygwyddiad hwn, ac o fewn canllath i'r un fan, dygwyddodd cyffelyb ddamwain i Dafydd Lewis, mab i John a Nancy Lewis; ac er fod ei frawd ac eraill wrth ei ochr pan y syrthiodd, methwyd ei achub. Claddwyd ef yn yr un Gladdfa a Mrs. James. Gadawodd rieni oedranus, a brodyr a chwiorydd, i alaru ar ei ol. Yr oedd yn enedigol o'r un Swydd ag Ann James, ac yn agos o'r un man.

'Yr eiddoch,

Thos. E. Jones.'

Richmond.

THOS. R. JONES.

HANESION AMERICANAIDD.

(MAE y lluosowgrwydd o hanesion y Cymry yn y wlad hon yn ein rhwymo i ymfoddloni ar Grynodeb o hanesion Americanaidd y mis hwn, rhag gormesu ar bethau mwy dyddorawl a phwysig mewn Hanesiaeth Bellenig.— Dian genym y bydd hyn môr, os nid mwy, derbyniol gan ein darllenwyr, nid yn unig y mis hwn, ond hefyd yn gyffrediaol, yn enwedig gan mai 'Cyfaill o'r Hen Wlad' yw ein Cyhoeddiad.]

Mae yr Eisteddfod yn parhau i eistedd. Cwyd ambell un yn awr ac eilwaith i siarad—pa bryd y codant at waith sydd anhysbys. Mae cynllun cyllidawi y Llywydd ger gwydd, ond heb basio, na thebygoliaeth iddo basio yn fuan. Ni hoffir

ef gan y naill blaid na'r llall yn hollol, er nad yw yr un yn dywedyd llawer yn ei er-byn; a hyny efallai yn benaf, oblegid nad oes nn yn ei bleidio yn egniol iawn. Eto y mae dan ymdriniaeth. Yr un modd y mae deddf y methdalwyr, a basiwyd yn yr Eisteddfod ddiweddaf, dan sylw. Barna rhai y bydd iddi gael ei galw yn ol, eraill a dybiant yn wahanol.— Cynnygia Mr. Calhoun benderfyniad yn galw am ymchwiliad i achos y Creole—llestr yn hwylio dan y Faniar Americanaidd, o Richmond i Orleans-Newydd, yn llwythog o gaethion, pa rai a godasant yn erbyn swyddogion y llong, ac a lofruddiasant eu caeth-feistr, gan glwyfo y cadben ac eraill. Cymerwyd y llofruddion dan nawdd y Llywodraeth Brydeinig yn ynys Abaco. Parheir i wrthod erfynebion yn erbyn y Gaethwasanaeth.

Mae anturdaith y Texiaid i Santa Fé, wedi eu cymeryd yn gaeth gan y Mexicaniaid.

Bu farw, yn ddiweddar yn Philadelphia, gybydd, ysgubwr simneiau wrth ei alwedigaeth, yn werth \$100,000.

Bernir fod yn y Taleithau Unedig 52,000 o hiliogaeth Abraham. Mae ganddynt 59 o Synagogau.

Mae Dirwestiaeth yn llwyddo yn fawr yn y brif ddinas, Washington. Dywedir fod llawer o Seneddwyr enwog wedi cymeryd yr Ardystiad, ac yn areithio yn selog o'i phlaid.

Hysbysir fod llawer iawn o Rum, a ddaeth yn ddiweddar i Gaerefrog-Newydd o St. Croix, wedi cael ei anfon yn ol, o ddiffyg prynwyr.

Dywedir fod Santa Ana yn parotoi 12,000 o wyr i ail-ymosod ar Texas

Cafodd dyn o'r enw Edward Thomas, nid Edward P. Thomas, ei ddal yn Mhottsville, nos Nadolig, am anfon hér i ymladd gornest (duel) at Mr. Stephen Ruse. Gosodwyd ef dan fechniaeth o \$1,000

Mae Duc Wellington yn berchenog ar un o'r petryalau (blocks) o adeiladau goreu yn Nghaerefrog-Newydd.

Mae y boblogaeth yn Cincinnati wedi cynnyddu o'r flwyddyn 1800 i'r flwyddyn 1841, 49.250.

Bydd o gamlesi yn Ohio, ar ol gorphen yr hyn sydd mewn llaw, 914 o filltiroedd.

Terfysg yn Cincinnati.-Mewn canlyniad i Ariandai Miami a Cincinnati gauad eu drysau, a methu rhoddi tal am eu harian-nodau, ymgynnullodd y werin, yn cynnwys rhai cannoedd o bersonau, at ddrysau y Sefydliadau uchod, yn Heol Maine, ac a aethant rhagddynt i ymosod ar yr adeiladau, yn mha rai y cedwid y Swyddfeydd. Torwyd i'r ddau adeilad-aeth nifer mawr i mewn—torwyd y drysau a'r ffenestri yn yfflon, a dinystrwyd pob peth gweledig.—Wedi hyny yr ydym yn deall na arbedwyd ond un o Ariandai y ddinas. Y rhai a ddrwyd oeddynt, y 'Cincinnati Bank,' y 'Miami Exporting Bank,' yr 'Exchange Bank,' a 'Longee's Brokerage.' -Ychydig dros ddeuddeg cant o ddolerau a gymerwyd ymaith. Cynnygiwyd rhwystro y terfysgwyr, ond yn ofer.-Mae 'r 'Farmers' Bank of Canton' a'r ' Lebanon Bank' wedi tori. 'Bank of Zanesville,' 'Commercial Bank of Lake Erie,' a Bank of Chillicothe,' yn tynu at eu diwedd. Daliwyd rhai o'r terfysgwyr. Digitized by GOOGLE

Hanesiaeth Genhadol.

Y PARCH. THOMAS JONES, Y CEN-HADWR.

(O'r Drysorfa.)

FY HOPPUS GYFAILL—Gyda theimladau o blyiolchgarwch a llawenydd y danfonwyf i chwi y difyniadau cyfieithiedig canlynol o lythyr a dderbyniais yr wythnos hon, oddiwrth ein brawd ymroddgar Mr. Jones. Oni bai fod arnaf ofn cymeryd gormod o le yn y Drysorfa ar unwaith, buaswn yn adrodd i chwi yr effeithiau a gafodd / llythyr ar fy meddyliau; ond ymattaliaf, gan deimlo yn dra sicr y bydd i'r darlleniad o hono beri i lawerodd o'ch darllenwyr, fel fy hunan, 'ddyiolch i Dduw, a chymeryd cysur.'

Yr eiddoch, &c.

John Roberts.

Liverpool, Hydref 16, 1841.

'Cherrapoonjee, Gorphenaf 28, 1841.

'FT NOEXFAILL ANWYL A HOFF,—Yr wyf o'r diwedd yn cael yr hyfrydwch o ysgrifenu atoch o'r lle hwn, lle y cyrhaeddasom nos Fawrth, Mehefin 22ain. Bydd yn hawdd i chwi goelio fod teimladau llawer haws eu dychymygu na'u dysgrifio wedi ymgodi ynof, pan gefais fy hun, a'm hanwyl gydymaith, ar ol croesi cefnforoedd mawrion, a theithio ar hyd llynoedd ac afonydd, a bod yn agored i beryglon filoedd, o'r diwedd wedi cyrhaedd yn ddiogel i ben ein taith, ac yn cael gweled maes fy llafur dyfodol, a'r pentrefi lle yr wyf yn gobeithio ac yn dysgwyl bod yn offerynol i godi baner y groes, a chyn hir, i gyhoeddi newyddion da yr efengyl i filoedd na chlywsant yr hyfryd-lais erioed. Yr oedd dysielchgarwch yn tarddu megys yn anwrthwynebol o fy ngalon, er cynddrwg ydyw, i'r Hwn a'm dyg mewn diogelwch hyd yma; ac os nad wyf yn twyllo fy hun yn fawr, dyiolchgarwch a mawl ydynt destunau fy mywyd o hyd. Yr wyf yn dra sier y gwnewch chwi a'm cyfeillion eraill gyd-ddiolch â mi yn llawen.

'Mae fy iechyd hyd yn hyn wedi bod yn dda

'Mae fy iechyd hyd yn hyn wedi bod yn dda ragorol, er i mi fod mewn lleoedd tra afiachus, lle yr oedd y brodorion yn wastadol yn glaf o fesere, dec., o'm hamgylch. Wedi teithio trwy gynnifer o wahanol hmsoddau, a bod yn agored i eithafion oerni a gwres; yn enwedig wedi bod cymaint yn agored i belydr llym-boeth yr haul, pan yn union uwch fy mhen, a hyn i gyd heb un awr o afiechyd, nid yw ddim llai rhyfedd nag ydyw yn foddhaol; a geilw am y dyiolchgarwch gwresocaf i'm Ceidwad a'm Cynnalydd daionus, nid yn unig oddiwrthyf fi, ond hefyd pawb arall aydd a dim gofal ganddynt am ein Cenhadaeth. Gwellhaodd iechyd fy anwyl wraig yn fawr, ary daith o Calcutta; ond parodd y llafur a'r pryderwch a ddyoddefodd pan yn gadael y badau, yr ysgwydiad a gafodd wrth gael ei chario i fynu y Bryniau, y'nghyd a'r llafur yn gosod ein pethau mewn trefn wedi dyfod yma, iddo waethygu llawer, a chaethiwyd hi i'r gwely am rai dyddian. Ond bu ychydig ddyddiau o orphwyso ac esmwythyd yn yr hinsawdd tra hyfryd hwn, yn foddion i'w hadferu. Ac er nad yw eto ond egwan iawn, y mae ei gweled cystal ag y mae yn ymddangoe i mi a phawb sydd yn gwybod cymaint a ddyoddefodd, bron fel gwyrth.

Y mae Mr. Lewin wedi ein derbyn i ran o'i

dŷ, ac wedi ymddwyn tuag atom gyda pharch a charedigrwydd; a charedigrwydd mawr ydyw yn wir, oblegyd nid oes yr un tŷ arall, na rhan o dŷ, i gael yn y lle. Ond nid oes yma orphwysfa i ni, canys y mae'r tŷ yn fychan a'r teulu yn fawr; a bydd rhaid i ni cyn hir symud oddiyma, neu ynte beri annghyfleuster i deulu Mr. Lewin. Nid oes genym ond un ystafell, a hóno ar y llawr; ac ar yr ameer hwn o'r flwyddyn, y mae mor laith, fel y mae'n cymeryd holl amser Mrs. Jones, a llawer o'm hamser inau, i gadw ein hychydig eiddo, sydd eisoes wedi eu difwyno yn fawr, rhag cael eu dyfetha. ymddangos yn o ryfedd, ond y mae'n ddigon gwir—erbyn y bydd un gist wedi ei hagor a'i sychu, bydd rhai eraill wedi llwydo; ac oddieithr eu hagor yn ddioed, a'u rhoddi wrth y tân, bydd eu cynnwysiad wedi pydru. Wedi i'r gwlawogydd ddechreu y mae hyd yn nod ein dillad am danom wedi cael ei mallu. Mae'n debyg y bydd rhaid i ni aros yma tan ddiwedd y flwyddyn, a bod yn ddyiolchgar am ein lle.-Ychydig ddyddiau ar ol ein dyfodiad yma, aethum gyda Mr. Lewin i ymweled a swyddogion y Llywodraeth yn y lle hwn, a daethant hwythau yn ddioed i ymweled a ninau. O ganlyniad, yr ydym i ystyried ein gilydd rhagllaw megys cyfeillion. Ond ni allaf ddysgwyl dim yn rhagor oddiwrthynt na *civility* cyffredin, oblegyd nid ydynt yn bur ffafriol i weithrediadau cenhadol; er nad yw ond teg i mi grybwyll fod Major Lister, yr hwn sydd uwchaf mewn awdurdod ar achosion gwladol a milwraidd, yn cael ei ystyried fel dyn tra hynaws a charedig, ac wedi cynnyg fy ngwasanaethu mewn pethau arianol, pa bryd bynag y bydd arnaf anghen neillduol am ei gymhorth.

'Yr wyf wedi cyflogi dau langc am chwe' Rupce yr un bob mis,* i'm cynorthwyo i ddysgu yr iaith. Maent yn deall ychydig o Saesonaeg, ac yn meddu gradd o wybodaeth yn egwyddorion y grefydd Gristionogol; ac yn dra awyddus Y dull a gymerwn sydd dra i ddysgu rhagor. annyben a blin, yn benaf oblegyd eu bod hwy heb ddeall digon o Saesonaeg, ac heb wybod dim am Ramadeg yr iaith, a bod eu hiaith hwythau heb fod mewn ysgrifen: o ganlyniad, nid oes ganddynt yr un reol i weithredu wrthi pan yn fy addysgu. Fel hyn y byddwn yn gwneudbyddaf fi yn adrodd geirian Saesonig iddynt, a hwythau yn dweyd y geiriau cyfystyr yn iaith Cassia; ac wedi i mi ddeall pa fodd i'w seinio, byddaf yn eu hysgrifenu yn ol trefn yr egwyddor, a phob peth a allwyf ei gasglu oddiwrthynt o barth cystrawiad gramadegol eu hiaith, byddaf yn ei ysgrifenu ar ddull Gramadeg. Byddaf hefyd yn ysgrifenu brawddegau Saesonig, gyda chyfieithiad llythyrenol uwch ben. Ond y mae annybendod y llafur heb ei ddysgrifio eto, canys yr wyf yn y lle blaenaf, yn cael llawer o drafferth i gael ganddynt ddeall y gair Saesonig; ac weithiau, ar ol gwneyd pob ystumiau arnaf fy hun, a cheisio trwy bob llwybr a allaf ddyfeisio, beri iddynt ddeall, byddaf yn gorfod ei roi i fynu, a chynnyg gair arall. Pan ddëallir y gair Saesonig, byddaf yn ceisio gan bob un o honynt, y naill ar ol y llall, seinio y gair Cassiaidd, yr hyn a gymer beth amser i'w ddeall; oblegyd y mae naill a'i rhyw sain ddycithr na's gallaf ei

* Cyflog cyffredin Dysgawdwr Hindosaidd yw o 16 i 20 Rupees y mis. Digitized by deall yn ebrwydd, er fy mod yn ceisio gwrando â'm holl synhwyrau, tra y maent hwy yn semio y gair-ac wedi ei ddeall, bydd yn anhawdd i mi wybod wrth ba arwydd i'w nodi-neu ynte, byddant yn seinio rhyw sillaf yn aneglur, a minau yn methu cael ganddynt ddeall beth a geisiwyf ganddynt wneyd; ac wedi ffaelu am beth amser, bydd rhaid iddynt eistedd i lawr, a chyd-ymgynghori yn ei gylch, ac wedi'r cwbl efallai y gadewir fi heb fy moddloni gymaint ag o'r blaen. Y canlyniad fyddai galw i mewn rai o'r edrychwyr, (o ba rai y mae digon yn wastad wrth law) y rhai a osodir i seinio y gair, y naill ar ol y llall, ac efallai y seinir ef mewn cynnifer o wahanol ffyrdd, fel y gadewir fi yn y diwedd i ddyfeisio pa un sydd gywir. Y rhai a fuont yn yr unrhyw sefyllfa yn unig a allant ddirnad yn iawn gymaint o amser a dreulir wrth fyned tros ychydig o eiriau, ac mor flinedig yr ymdeimla dyn ar ol y llafur. Eto, mae'n rhyfedd fel y mae dynion da a dysgedig wedi cymeryd eu boddloni â rhyw wybodaeth arwynebol mewn ieithoedd estronol. Mae'n ddrwg genyf ddweyd nad wyf yn cael, yn yr hyn sydd wedi ei yegrifenu yn yr iaith hon, fod un gair o hanner cant yn gywir. Canfyddais yn yr ysgrifeniadau zedd genyf, rai annghysonderau, a rhoddais rwynt o'r neilldu, gan ymroddi at ryw beth arall ic y gwyddwn na fyddai yn llafur ofer; a da renyf yn awr, fy mod wedi gwneyd felly.

(I'w barhau.)

Manesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR, &c.

Parr gynnwysiad y newyddion diweddaraf ydyw difrodaeth llifeiriaint anarferol a dinystriol, a gymerasant le yn Lloegr.—Nid oes ganddynt hwy ddim hanesiaeth diweddarach o China.—Swnid fod rhyw gyffro terfysglyd tua Burmah. Yr oedd Brehines Waddolog Lloegr, sef Adelaide, gweddw y diweddar Gwilym y IVydd, wedi cael ei rhoddi i fyny gan y meddygon.—Mae yr iawn a gafwyd gan y Chineaid, preswylwyr Canton, yn myned i'r goron. Sierheir fod y caledi yn mhlith tlodion Lloegr yn myned o ddrwg i waeth.

YSGARIAETH DEDDF Y TLODION.

MAE gwironedd yr hyn a ganlyn yn cael ei sierhau gan y Parch. Mr. Mosse, Capelydd Undeb Chelmsford, swydd Essex, yr hwn sydd yn cyhoeddi y ffaith o'i ddydd-lyfr;—"1838, Ionawr 17eg. Heddyw yn Chelmsford, a gwelais hen wr gwanaidd (Cumbers, mae ei wraig yn Nhy (house) Waltham, wedi ei roddi ar rês y cleifion. Ei ysgariad oddi;wrthi hi, wedi byw ynghyd o 40 i 50 o flynyddoedd, sydd yn gymaint o ofid a gwanychdod meddwl iddo fel ag i'w wneyd ymron yn hollol anfoddlon i bob annogaethau at ymdawelwch &c., yr hyn a rwystra gydag ocheneidiau o'r fath hyn. "Pe buasai rr Arglwydd wedi ei chymeryd oddiwrthyf,

buaswn yn dweyd, Bydded felly." "Mae yn gwasgu yn galed ac yn ddwys arnaf fi." "Pan yr eloch i Waltham, Syr, os na fydd yn ormod o drafferth, a ddelech chwi a gair i mi pa fodd y mae yr hen wraig?" &c. Yr wyf yn nodi hyn fel enghraifft boenus o effaith annedwydd y rhan o'r ddeddf sydd yn ysgaru yr oedranus a'r ffaeledig oddi wrth eu gilydd. Ond beth oedd y diwedd? Ar y 18fed bu farw yr hen wraig a'i gwr gweddw a nychodd mewn anesmwythder ac anfoddlonrwydd hyd y 23ain, pryd y gadawodd yntau ei babell ddaearol, a thua yr un amser yr oedd Gwasanaeth yr eglwys yn cael ei gyflawni dros weddillion marwol ei gydmares alaredig.

ENW Y TYWYSOG IEUANGC.

Mar llawer o dybiau yn bod mewn perthynas i'r enwau a roddir i etifedd mawreddawg Gorseddfainge Prydain Fawr. Tra y mae rhai yn barnu y caiff ei enwi yn Albert ar ol ei dad, meddylia eraill ei fod yn fwy tebygol y gelwir ef Edward (lorwerth) ar ol ei daid, y diweddar Duc o Gaint. Mae rhai o'r Cymry am ei gael yn Llewelyn. Nid oes dim yn benderfynol wedi ei hysbysu ar hyn eto. Na pha bryd y cymer ei Fedydd le, oblegid ar y cyfryw achlysur y dysgwylir i'w enw gael ei benderfynu a'i amlygu.

CHINA.

Ugain diwrnod yn ddiweddarach.

Cyrhaeddiad llong yn Nghaerefrog, o Canton, Medi 17eg, a rydd hanesiaeth, o'r hyn y mae a ganlyn yn grynodeb.

Macao, Medi 15fed—Nid oes genym ddim eto, ond chwedlau y Chineaid, y rhai ydynt yn debyg o fod yn gywir, bod ynys Amoy wedi ei chymeryd gan y Prydeiniaid, a bod y Llyngesydd Chiniaidd a rhai swyddogion uchel eraill wedi eu lladd yn yr amrafael.

Y llynges yn Hong Kong a hwyliodd i fyny yr afon ychydig o ddyddiau yn ol, mewn canlyniad i attaliadau Chiniaidd. Y mae genym newydd y boreu yma bod y Prydeiniaid wedi ymosod ar rhai o lestri y Chiniaid, a lladd amryw o honynt hwy eu hunain yn yr ymgyrch. Dywedir fod Cadben Neal yn bwriadu gwarchae yr afon, ac ymddengys yn debygol y bydd i amgylchiadau diweddar osod attalfa ar fasgnach. Mae ynys Amoy ar oror Ddwyreiniol China, yn nhalaeth Fokien, tua phymtheg milldir mewn amgylchiadd, ac ynddi borthladd rhagorol. Cynnwysa dref o'r un enw, ac arferai y Chinēaid gadw gwarchawd-lu cryf ynddo.

Dywedir hefyd bod y Prydeiniaid wedi ail gymeryd Chusan, gyda braidd ddim gwrthwynebiad. Ymddengys hyd yn hyn eu bod yn cael yn gwbl eu ffordd eu hunain.—

Y DWYRAIN.

Yn ein rhifyn diweddaf hysbyswyd fod y Drusiaid yn Syria yn lladd llawer o'r Cristnogion. Mae hanesion diweddarach yn cadarnhau hyny. Llythyrau dyddiedig Tach. 23ain, o Beyrout, a ddywedant bod y Drusiaid wedi gwneuthur cyflafan ddychrynllyd ymhlith y Cristnogion, gan eu lladd yn mhob cyfeiriad, a lloegi nifer mawr o'u pentrefydd i'r Dehau o Beyrout. Aethant rhagddynt a'u difrod cyn belled i'r gogledd a Zahle, lle y gyrwyd hwynt yn ol gan y byddinoedd Tyrcaidd. Yr oedd Beyrout yn gronfa o drigolion y mynyddoedd, y rhai a ffoisent i gael nodded yno. Gorweddai llong Brydeinig, ac Awstriaidd yno.

Tywysogaeth Cymru.

POBLOGAETH CYMRU.

Yn y Daflen ganlynol, gwelir rhifedi gwahanol siroedd Cymru bob deng mlynedd, ef ys deugain mlynedd yn ol, trwy yr hyn y canfyddir ei chynnydd cydmariaethol, a phresennol:—

		98,180 134,349	98,130	71,833	45,582 62,127	45,582	Mynwy, Lloegr,
		911,321					`
34,968	34,252	69,220	66,482	59,899	51,931	47,978	Trefaldwyn, .
47,919	40,343	88,262	81,425	74,009	60,615	56,280	Peníro,
84,434	89,028	173,462	126,612	101,737	85,067	71,525	Morganwg,
26,521	24,369	50,890	48,325	45,063	37,045	33,806	Món,
19,991	19,247	39,238	35,315	34,382	30,924	27,506	Meirionydd, .
12,488		35	24,651	22,459	20,900	19,050	Maesyfed,
32,911		66,547	60,012	53,784	46,518	39,622	Fflint,
44,674		œ	83,629	76,511	64,240	60,352	Dinbych,
36,383	31,997	68,380	64,780	57,784	50,260	42,956	Ceredigion,
41,468	39,600	81,068	66,448	57,958	49,336	41,521	Caemarfon, .
55,687	50,795	_	100,740	90,239	77,217	67,317	Caerfyrddin, .
26,384	26,911	53,295	47,763	43,603	37,735	91,633	Brecheiniog, .
Benyw- iaid.	Gwrryw- iaid.	1841.	y trigolion yn y flwyddyn 1. 1821. 1831.	igolion yn 1821.	Rhif y tr 1811.	1801.	Enwau Swyddi.

Cynnydd y boblogaeth, wrth ei gydmaru â Chylchrif 1831, sydd yn ol 14.5 y cant yn Lloegr, a 13 y cant, neu 105,143 yn Nghymru. Mae y cynnydd mwyaf wedi cymeryd lle yn ardaloedd y gweithfeydd gio a haiarn. Yr oedd cynnydd swydd Forganwg yn ystod y deng mlynedd diweddaf yn ol 37 y cant, a chynnydd swydd Fynwy yn 36.9. Nid oes un swydd yn Nghymru na Lloegr nad ydynt wedi cyanyddu rhyw faint.

Nifer y tai a breswylir yn Nghymru ydynt 188,196—heb eu preswylio 10,133; adeiladau

eraill, 1,769.

Y TRAETHAWD GWOBR-GAMPUS.

Mar yn hysbys i'n darllenwyr, fod gwobr o

80 gini wedi ei gynnyg gan Gymdeithas Gymreigyddol y Fenni am y 'Traethawd goreu yn dangos dylanwad Traddodiadau Cymreig ar Leenyddiaeth yr Almaen, Ffraingc, a Scandinafa.' Ysgrifenodd amryw ar y pwngc. Y cydymgeisydd buddygoliaethus ydoedd Albert Schultz, Ellmon. Yn awr y mae'r gwaith wedi ei gyfieithu i'r Saesonaeg, ac yn cael ei gyhoeddi, gyda Nodiadau, gan yr argraffyddion clodfawr, y Meistriaid Rees, Llanymddyfri.

TYWYSOG CYMRU.

Yn awr gyda phriodoldeb a gwirionedd, gellir galw y Tywysog Brenhinol, a anwyd yn ddiweddar i'w Mawrhydi Victoria, yn Dywysog Cymru, oblegid hysbysir yn y newyddiaduron diweddaraf ei fod wedi ei anrhydeddu â'r teitl hwnw, gan ei Huchelder ei fam frenhinol, ac ar yr un pryd yn Iarll Caerlleon Gawr. Mae genedigaeth y Tywysog wedi achosi yr amlygiadau mwyaf o lawenydd drwy yr holl Dywysogaeth, yn ei holl brif drefydd, o Fon i Fynwy. Nid oes braidd ddim arall yn llenwi y newyddiaduron Cymreig diweddar. Mae yr un bach erbyn hyn, heb ymwybod iddo, yn Dywysog Cymru, yn Iarll Caerlleon, yn Ddug Cernyw a Rothsay, ac yn Ddug Saxony. Ni wyddom pa nifer yn ychwaneg o deitlau a roddir iddo, ond y mae yn analluog i lanw yr un eto.

URDD GYMREIG.

AMLYGIR fod cyffro mawr yn mhlith llawer o'r Cymry, yn ngwyneb genedigaeth eu Tywysog, am gael Urdd newydd mewn cydnabyddiaeth, ac er anrhydeddiad i'r Dywysogaeth. Mae gan Loegr, Ysgotland, Iwerddon a Hanover, bob un ei hurdd briodol, a phaham, meddant, na chai Cymru yr un anrhydedd! Yr urdd ddewisedig yw Urdd Dewi Sant, (the Order of Saint David.)

Ffair Gaerlleon.—Yn ffair ddiweddaf y caws yn Nghaerlleon yr oedd crugyn o 180 tunell ar werth, prisiau, o 55 swllt i 72 swllt (arian Prydeinig) y cant, yn ol maint ac ansawdd. Mae llawer iawn o gaws o America, yn cael ei dderbyn yn gysson i Lerpwll a Llundain, yr hyn yn ddiau a effeithia; ar brisiau caws Caer, a chaws Lloegr yn gyffredinol. Ychydig ddaeth i ffair y cym a'r carnau. Prisiau, fel y ffair o'r blaen.

Llangollen.—Mae brwydr wedi cymeryd lle yn ddiweddar, rhwng ceidwaid helwriaeth Syr Watkin, ag amryw o herw-helwyr (poachers). Y canlyniad oedd clwyfo un o'r ceidwaid yn ddrwg iawn, a chlwyfo un o'r herw-helwyr, fel tybir, yn farwol. Mae un arall mewn carchar. Ac i ba ddyben mae yr holl dywallt gwaed hyn? I gadw difyrwch i'r boneddigion!

Aer yn dyfod i'w oed.—Ar y 26 o Dach. diweddaf, cyrhaeddodd J. Griffith Watkins, Ysw., o blâs Llaafair, oedran gwr. Dathlwyd yr amgylchiad gyda gorfoledd mawr yn nhref Caernarfon, Brynodl, a llawer o fanau eraill.

Damwain angeuawl.—Ar Sul, yr 28ain o

Dach., fel yr oedd geneth fechan, 6 mlwydd oed, o'r enw Catharine, merch Ellis Hughes, o yn agos i Glynllifon, yn sefyll ger llaw ffrwd o ddwfr, yn ymyl tŷ ei thad, sytthiodd iddo, a charlwyd hi ymaith gyda'r llif. Cafwyd ei chorff, wedi cryn y mchwilad, a chadwyd celain ymholiad arno yn Mhwllheli.

Cymreigyddion.—Cadwyd 8fed gylchwyl Cymdeithas Gymreigyddol y Fenni yn ddiweddar. Un o'r llwydd-destunau ar yr achlysur ydoedd, Cymdeithasau Cymreigyddol y Dywysogaeth, Lloegr, ac America.

Damoain bruddaidd.—Yn ddiweddar cwch, yn yr hwn yr oedd pedwar o ddynion, yn perthyn i Abermawddach, tra yn ceisio dyfod i'r porthladd, a darawodd yn erbyn y Goleudy, gan ddadymchwelyd y dynion i'r cenllif ewynawg. Trwy ymdrech mawr a rhaff achubwyd tri o honynt, ond y pedwerydd a gollwyd. Enw 'r colledig oedd John Morris, yn 45 mlwydd oed, ac efe a adawodd wraig a deg o blant.

Cyssegr-ledrad.—Yn ddiweddar torrodd rhyw ddyhirod i mewn i Gapel Sant Mair, Carnarfon, ond er eu siomedigaeth, ni chawsant am eu holl drafferth ond tri chwe cheiniog, ac ychydig o'r gwin Sacramentaidd.

Llongddrylliad.—Yn ddiweddar, mewn tymhestl, tarawodd y llong 'Mountaineer,' yn erbyn bâr Caernarfon. Enw y cadben oedd Wiliams. Yr oedd ar ei dychweliad o Rio de la Plata i Lerpwll, yn llwythog o divi-divi, at wneuthur lledr. Da genym hysbysu, er i'r llwyth fyned yn ddiwerth, drwy ymdrech morwyr a bywydfâd Llanddwyn, na chollwyd ond un bywyd, a hwnw oedd bachgenyn a wrthodai daffu ei hunan i'r bâd.

Cadwedig o'r braidd.—Yn ddiweddar, fel yr oedd Miss Johns, o'r Ddolegothi, yn rhodio ar y traeth, yn swydd Gaerfyrddin, amgylchynwyd hi mór ddisynwth yn holltau craig gan y llanw fel yr oedd ei bywyd mewn enbydrwydd mawr. Canfyddwyd ei sefyllfa frawychus gan y Parch. T. B. Gwynne, o St. Ismael, yr hwn, trwy ymdrech mawr, a'i hachubodd, pryd yr oedd y dyfroedd wedi codi uwchlaw ei phenliniau, a hithau wedi delwi gan ddychryn!

Yr hin yn Nghymru.—Yr oedd bryniau Brecheiniog a Maesyfed yn orchuddiedig âg eira mo'r gynnar a'r 15fed o Hydref diweddaf. Cafwyd, yn llythyrenol, 'oerder eira yn amser cynhauaf' yno eleni, gan fod llawer o ŷd allan ar y pryd mewn meusydd cyfagos.

Dolgellau.—Mae treth y tlodion yn Nolgellau yn awr, yn mron gymaint arall ag a fu erioed o'r blaen. Yn ddiweddar, cafodd yr arolygwyr (overseers) orchymyn i dalu dros £250 o arian i'r bank, heb ond ychydig ddyddiau i'w casglu.

Fflangellu cyhoeddus.—Mae yn ddrwg genym weled anghraifit o adnewyddiad y dull hwn o gosbi, sef fflangellu yn yr ystrydoedd cyhoeddus. Pasiwyd y ddedfryd yma ar droseddwr yn Mhrawflys diweddaf swydd Ddinbych.

Marwolaeth echrydus.—Yr 2il o Awst, cafodd tyddynwr, o Gefn-y-coed, plwyf Llandegai, o'r enw John Roberts, ei frathu gan gi cynddeiriog. Yn lle myned at feddyg deallus, ymgynghorodd â rhyw hen wraig, yr hon a wellhâodd y clwyf a'r drwg ynddo. Dydd Sul, y diweddaf o Hyd-

ref, dechreuodd y gynddaredd rwygo ei gyfansoddiad, ac er pob dyfais o eiddo meddygon medrus, gorphenodd ei yrfa y boreu Sadwrn canlynol, gan adael gwraig ac wyth o blant mewn dygn alar.

Damwain angeuawl.—Yn ddiweddar yr oedd men Mr. Hugh Roberts, o'r Nant, ger Llangefni, yn cario cerig. Y tad a gododd ei fab hynaf a hoffus, saith mlwydd oed, yn nghyda 2eraill o blant ei wraig o wr blaenorol, i'r fen, yr hon, yn anffodiawg, a ddymchwelodd, a syrthiodd y llwyth ar y bachgen, gan ei ladd yn ddiatreg. Anafwyd un o'r lleill.

Cath goed.—Tua chanol mis Hydref diweddaf, saethodd Syr Pyers Mostyn, gath goed, yn mhlwyf Llanasa. Ni welwyd un o'r blaen yn y wlad hono er ys hanner can' mlynedd.

Cludiad agerddawl.—Mae pob arwyddion yn awr y sefydlir yn fuan gludfa agerddawl rhwng Caerodor (Brisiol) a Chaerfyrddin, prif ddinas Deheubarth Cymru. Mae Cydfasgnachyddion Ager-fordwyawl y lle blaenaf wedi addaw cychwyniad un o'u hagerddfâdau mwyaf i'r dyben, cyn gynted ag y cwblheir yr is-drefniadau.

Pais Arfau yr Hen Gymry.—Wrth gyfeirio at yr awdurdodau goreu, ceir mai pais arfan Cadwaladr, brenhin olaf y Prydeiniaid, oedd y ddraig goch. Gwisgwyd yr unrhyw gan Harri y seithfed, mewn rhan o'i bais arfau yntau.

Penueig yn Mhwllheli.—Mae hela penweig, neu ysgadan, wedi bod yn dra llwyddiannus yn Mhwllheli yn ddiweddar, yr hyn fydd yn dda i rai. Cymerasid mewn un cŵch 60,000, a chymerwyd mewn dau gŵch gynnifer ag a ddygodd £16 i'r pysgodwyr.

Y TLODION.—Dirwywyd dwy wraig dlawd i'r swm o 2s. 6ch. bob un, neu iddynt fyned i garchar Beaumaris hyd y chwarter, am loffa yn nghae Mr. Owen Roberts, Bwlan. Bussem yn hoffi clywed y Parch. J. W. Trefor, yr Ynad Heddwch, yn pregethu ar y testyn hwn cyn eu danfon i Beaumaris, os byddant yn myned yno; sef, "A phan fedoch gynhauaf eich tir, na lwyr feda gyrau dy faes, ac na loffa loffion dy gynhauaf; gâd hwynt i'r tlawd a'r dieuthr; myfi yw yr Arglwydd eich Duw chwi."—Lef. xxiii. 22.—Cylchgraun Rhyddid.

Coed duon.—Hysbyair i ni fod Capel, perthvnol i Eglwys Loegr, wedi ei adeiladu a'i agor yn Nghwm-y gelli, ger Coed duon. Mae yr adeilad yn sefyll, lle y mae'n gofus gan lawer o'n darllenwyr, fod hen beirian-dŷ (engine house) gynt. Dechreuwyd pregethu yno Sul y 24ain o Hydref.

Peidiuch Durdio.—Dywedir yn y Carnarvon Herald i wraig o Howarden, tra yn traddodi darlith deuluaidd, mewn dull o ddwrdio, trin, neu gymhenu un o'i merched yn ddiweddar, yndrechu mór llafurus, nes taflu asgwrn ei gen oddiar y colynau, (hinges). Methai ddywedyd gair mwy, nes ei hadferu gan feddyg, a hyny trwy yr oruchwyliaeth fwyaf poenus.

MEDR LAWFEDDYGOL.—Y mae A. Williams, Ysw., meddyg, Pwllheli, wedi cyflawni gorchest gamp feddygol ar wddf bachgen ieuangc o'r enw John Jones, Waterloo, ger Clynog. Yr oedd yr olwg arno o'r blaen, yn anhyfryd, ond yn bresennol gall ddal ei ben yn syth.

Digitized by GOOGIC

BU FARW-

Mehefin y 7fed, Mr. Edward Jones, o'r Felin-ucha', Dinbych, yn 57 oed.

Awst yr 21ain, wedi maith a thrwm gystudd, yn 72 oed, Mr. Rowland Abraham, pregethwr gyda 'r Methodistiaid Calfinaidd yn Llanddeiniolen, swydd Gaernarfon. Gadawodd dystiolaeth yn meddyliau ei gymydogion iddo ddiaage o'i gystudd i fynwes Abraham, tad y ffyddloniaid.

Medi y 26aia, ya hen ac yn gyflawn o ddyddiau, yr hen frawd gwir dduwiol, a thra adnabyddus hwnw, Thomas Dewid, o Langrallo. Yr ydoedd wedi bod am dymhor hir y blaenor mwyaf defnyddiol yn ngwasanaeth Corph y Trefnyddion Calfinaidd yn swydd Forganwg; a theimhir galar gau gannoedd yno ar ei ol.

Hydrof y 4ydd, yn Ynystawe, Morganwg, yn 26 oed, John Davies, Ysw.

19fed, yn Aberddawen-orllewinol, yn 93 ml. oed, Mrs. Swimmer.

37ain, yn Llanbedr, yn 32 oed, Mr. Rees Richards, darparwr lluniaeth i Goleg Dewi Sant.

17eg, yn 78 oed, Wm. Davies, wedi bod yn gweini gyda Mr. Havard, Pengeu-ffordd, fel bragwr, am 40 mlynedd. 14eg, Mrs. Jones, yn ddiweddar o ' Castle Inn,' Llandeilo, Caerfyrddin.

12fed, Mrs. Ann Econs, gwraig y Parch. Benj. Evans, (Annibynwr.) St. Fflorence, swydd Benfre, wedi bod yn aelod hardd 50 mlynedd.

Slain, oll o fewn tridiau i'w gilydd, o'r dwymyn ysgariad, tair merch i Mr. George Powell, Birkenhead, sir Gaerlleon, ac wyresau i Mr. Wm. Powell, Bangor.

28ain, Mrs. Williams, tafarnwraig arwydd yr 'Hank & Buckle,' Dinbych.

29ain, yn Beaumaris, yn 82 oed, Hugh Wynne, Ysw., wedi bod yn goroner dros swydd Fôn, 47 mlynedd.

Tachwedd yr 11eg, yn Nghaernarfon, yn 48 oed, Mr. Denmen, o arwydd yr Afr.

5ed, yn Ninbych, yn 25 oed, Mr. Mesach Morgans, gwneuthurwr dodrefn.

Yr un dydd, yn 61 oed, Mr. Thomas Llewelyn, tafarnydd, Twyn-y-waun, ger Merthyr.

17eg, yn Aberhonddu, yn 58oed, Mrs. Mary Williams, gynt tafarnwraig arwydd yr ' Arth' yn y dref hono.

13eg, yn 81 oed, yn Panyrock, ger Llanymddyfri, Gwenllian, gweddw y diweddar John Rees Bishop, Yaw. Dol-y-gareg.

156d, yn Aberteiß, yn 52 oed, Mr. William Owen, ysgolfeistr, wedi bod yn enwog am lawer o flynyddau, fel rhifyddwr medrus, yn 'Seren Comer,' dan yr enw Philo-

7fed, yn Nant-y-glô. swydd Fynwy, yn 39 oed, Mr. John Jones, meistr toddydd.

18fed, yn Manc Caernarfon, yn 85 oed, Miss Mary Williams.

Main, yn Nghaergybi, yn 48 oed, Mrs. Jane Jones, o'r Ystorfa.

23ain, yn yr un lle, yn 78 oed, Mrs. Owens, mam Owen Owens, Ysw.

18fed, yn Nghastell-newydd-yn-Emlyn, Mr. Joseph Jones, tafarnydd, o arwydd y ' Black Lion.'

19eg, yn Nhreforrys, yn 36 oed, Dafydd Oliver, Ysw., meddyg.

Yr un dydd, yn Aberdâr, yn 36 oed, Mr. Richard Lewis, gynt o waith Abernant, Cwm Nêdd.

13eg, yn y Fedw, Llanfrothen, yn 88 oed, Mr. John Lloyd.

Yr un dydd, yn Brighton, George Bush, Ysw., prif beiriannydd Cledrffordd Dyffryn TM: 9fed, yn Aberdaunant, Lansadwrn, yn 51 oed, Thos. Morgan, Ysw.

Hydref 25, bu farw, Mr. James Mills, Dirwestty, Llanidloss, yn 54 mlwydd oed, diacon a blaenor canu yn eglwys y Trefnyddion.

DIWEDDARACH!

DYFODIAD Y BRITANNIA...PWYSIG O LOEGR
...CENHADAETH BENNODOL I'R TALEITHAU UNEDIG, &c., &c.

Cyrhaeddodd yr agerlong Britannia i Boston, yr 22ain o'r mis diweddaf, wedi bod 18 diwrnod ar ei thaith o Lerpwil. Yn y llestr yma daeth yr enwog Charles Dickens, Ysw., awdwr y ffug-draethodau goreu mewn unrhyw oes, medd beirniaid; yr Anrh. Iarll Mulgrave, a T. Motley, Ysw., gan ddwyn llythyrau oddiwrth y Genhad Americanaidd, yn Llundain, &c.,

Y newyddion Politicaidd mwyaf pwysig, yw neillduad Cenhadaeth Benodol i'r wlad hon, i'r dyben o ddwyn i derfyniad yr amrywiol achosion dadleuawl sydd rhwng y Llywodraeth yma a Phrydain Fawr.

Deallir fod y gosodiad uchel-bwisig yma wedi cymeryd lle ar ol ymgynghori â, a chyda chymeradwyaeth, y Genad o'r wlad yma, Mr. Everett—ac y mae neillduad Arg. Ashburton at y gwasanaeth, yn rhoddi y boddloniwydd mwyaf i bawb. Mae gan y gwr lawer o feddiannau ei hun yn y wlad hon.

Nid yw y Genhadaeth hon i ymyraeth dim â'r eiddo Mr. Ffox; ond i fod yn bennodol i derfynu y dadleuon canlynol:—'Amgylchiad yr Ageridfad Caroline,' 'Ymholiad y Gyffin Ddwyreiniol,' a'r 'Hawl o chwilio Llestri a dybir fod yn cario Caethion,' yr hyn a hônir gan Brydain.

Mae yr hanesion o sefyllfa masgnach yn y rhandiroedd yn parhau yn anghysurus; ac y mae llawer o drefydd wedi gweled yr anghenreidrwydd o danysgrifio yn helaeth, er cynnorthwyo y gweithwyr tlodion.

Nid yw y newyddion o China cyn ddiweddared a'r hyn oedd genym mewn llaw.

Lladdwyd wyth o bersonau ar y Gledrifordd Orllewinol Fawr yn ddiweddar, trwy ymattaliad disynwth y rhês o gerbydau, mewn canlyniad i gwympiad yn y ffordd.— Dirwywyd y Cydfasgnachyddion i £1000.

'SLARTERIAETH.— Mae ysbryd Siarteriaeth yn ail-ennyn, a thân-ffagliadau yn cynnyddu. Ni ryfeddem glywed yn fuan fod rhyw ruthriad dychrynadwy ac annghyffelyb wedi cymeryd lle yn Mhrydain.

RWSSIA A CIRCASSIA.—Mae y Circassiaid wedi ennill buddygoliaeth hynodawl ar y Rwssiaid. Gorfu ar yr olaf geisio ffoi trwy wlad ansathredig; ac er i lawer ddiange, cafodd yr oll o 30,000 naill ai eu lladd, nou eu cymeryd yn garcharorion.

Manion Pellenig.

MAE Llyfr-gell yr Amgueddfa Brydeinig (British Museum.) yn cynnwys tua 225,000 o lyfrau argraffedig, a 22,500 o lw-ysgrifion. Yn Llyfr-gell Paris, Ffrainge, y mae 700,000 o lyfrau argraffedig, a 80,000 o law-ysgrifion.

Y mae Mr. Stephens yn barnu y draul o gyssylltu y Môr Werydd a'r Môr Tawelog yn \$25,000,000.

Llwythwyd ar yr 16eg o Dachwedd, yn Aberystwyth, ddeuddeg tunell o fwn plwm, o fwngloddiau Goginan, Lisburne, a Gogeyddan.

Mae gwythlen fawr gweithfa lô Cwm Aman yn awr mewn trefn iddei gweithio yn hwylus.

Chwareud Surry, yn Llundain, a gymerodd dân ar y 6fed o Ragfyr, yn nghanol y chwareuaeth. Y rhuthriad i ddiange oedd yn ofnadwy, ac anafwyd llawer. Diffoddwyd y tân yn fuan.

Y mae uwchlaw wyth miliwn o farilau o gwrw yn cael eu darllaw yn flynyddol eto yn Mhrydain Fawr.

Gadawodd y ddiweddar Miss Elizabeth Morgan, Aburthen, ger Pont-y-fon, Morganwg, gymmunrodd o gan' punt i'r Gymdeithas er lledaenu yr Efengyl mewn Gwledydd Pellenig.

Buwingddiaeth.

PREGETH:

A draddodwyd gan y Parch. William Aubret, Gweinidog y Trefnyddion Weeleyaidd yn Steuben, oddiar

DAT. XXI. 9 .- "Tyred, mi a ddangosaf i ti y briodasferch, gwraig yr OBR."

MAB undeb Crist a'i Eglwys yn cael ei ddynodi yn y Beibl trwy amrai gydmariaethau, er arwyddo natur a grym y berthynas. Weithiau se'i gelwir Ef yn Frenin, yr hwn a oeododd Duw ar Seion, ei fynydd sanctaidd—bryd arall fe'i gelwir yn Fraiod, a enwyd erbyn caledi—bryd arall fe'i gelwir yn Ben, uwchlaw pob peth, i'r Eglwys; ond yma dangosir ef yn Briod.—
'Gwraig yr Oen.' Sylwn ar

- I. Y BERTHYNAS O RAN EI NATUR;
- II. Y BERTHYNAS O BAN EI DYBEN; ac yn III. Y BERTHYNAS O BAN EI BHWYMEDIGAETH. Mae perthynas mor fawr, yn gosod rhwymedigaeth fawr. 'Gwraig yr Oen.'
- I. Y BERTHYNAS A NODIE O BAN EI NATUR.

 Mae y berthynas, debygwn i, yn arwyddo pedwar o bethau; yn 1. Sefyllfa o gydaddefad; yn

 2. Sefyllfa o gydoddefad; yn 3. Sefyllfa o gydfwynhâd; ac yn 4. Sefyllfa o gydymhyfrydiad.
- 1. Sefyllfa o gydaddefiad. Mae Iesu Grist yn galw yr Eglwys yn ddyweddi, ac yn wraig, iddo ei hunan; ac y mae y dyn duwiol. pa le bynag y mae, yn dymuno cael ei alw ar enw Iesu Grist—Crist-ion. Nid oes neb mewn undeb briodasol â Iesu Grist, heb ddymuno cael ei alw ar ei enw ef. Ni raid i neb gywilyddio arddel Iesu Grist. Mae ef wedi ein harddel ni—yn ei ddirmyg, ei dlodi, a'i gyfyngder penaf, ac y mae wedi addaw arddel ei bobl eto y dydd a ddaw, pan 'yn ei ogoniant, a'r holl angylion sanctaidd gydag ef.' Mae eisiau arddel Iesu Grist, bobl!
- 2. Sefyllfa o gydoddefiad.—Mae y naill yn rhwym o deimlo dros y llall, yn eu holl gyfyngderau, yn ol natur y berthynas. Nid oes dim a effeithia gymaint ar galon y dyn duwiol a chlywed fod ei briod wedi ei ddryllio, a hyny o'i achoe ef. Mae yn wylo fel merched Jerusalem—galara am dano 'megys ag y galara un am ei gyntafenedig.' Ac nid oes dim a effeithia gymaint ar Iesu Grist a gweled ei ddyweddi—ei wraig mewn trallod. Mae hyd yn nod blew eu

penau yn gyfrifedig ganddo. 'Cysurwch! cysurwch! fy mhobl, medd eich Duw.' Gwaredodd ei bobl o'r Aipht & llaw gadarn, ac & braich estynedig, wedi iddo hir deimlo drostynt; a boddodd eu gelynion ger gwydd eu llygaid. Aeth ei hunan, ac ymaffodd yn llaw Lot, er ei ddwyn o Sodom, cyn i'r farn ddisgyn. Os oedd Nebuchodonosor am roddi y tri llange yn y ffwrn dân, yr oedd yn rhaid iddo ef gael myned yno gyda hwy. Pan glybu ef draddodi Ioan yn ngharchar, fe deimlodd yn ddwys. Yr oedd ei ddysgyblion yn y carchar nesaf i mewn, a'u traed yn y cyffion, ond fe aeth yno atynt, ac a wnaeth iddynt ganu hanner nos. Pan oedd y milwyr yn ei ddal ef yn yr ardd, yr oedd yn gofalu yn fawr am ei ddyweddi. 'Os myfi yr ydych yn ei geisio, (medd ef,) gadewch i'r rhai hyn fyned ymaith.' Ac wedi iddo fod yn ei fedd dri diwrnod, ac adgyfodi, ni arosodd ond ychydig heb ymddangos i'r ddwy Fair, ac i'r lleill oll o'i ddysgyblion, a dywedyd, 'Tangnefedd i chwi.' 'Ar gledr fy nwylaw y'th argreffais,' medd of. 'Pwy bynag a roddo gwpanaid o ddwfr oer iddvnt vn fv enw i, ni chvll ese ei wobr :' a 'phwy bynag a rwystro un o'r rhai bychain hyn, gwell fyddai iddo roddi maen melin o amgylch èi wddf, a'i foddi yn eigion y môr.' 'Canwyll ei lygad ydynt.'

3. Sefyllfa o gydfwynhâd.—Mae person y naill yn eiddo i'r llall; mae eiddo y naill yn eiddo i'r llall; mae eiddo y naill yn eiddo i'r llall; ac y mae y naill yn rhwym, yn ol natur yr undeb, i wneyd yr oll a all er dedwyddwch y llall. Mae y dyn duwiol yn rhoddi ei hunan i Iesu Grist, mogys ag y dywed yr Apostol—yn eiddo un arall, sef eiddo yr hwn a gyfodwyd o feirw—yn ei berson a'r oll ag ydyw; ac y mae Crist yn caru yr Eglwys, ac efe a 'roddodd ei hun drosti.' Mae Iesu Grist yn rhoddi i'r Eglwys ei berson, ei gyfoeth, a'i ogoniant. 'Y gogoniant a roddaist i mi, a reddaisi iddynt hwy.'

4. Sefyllfa o gydymhyfrydiad.—Mae y naill yn caru ac yn ymhyfrydu yn nghyfeillach y llall.

Mae Iesu Grist yn 'caru pyrth merch Seion, yn fwy na holl breswylfeydd Jacob.' Ac y mae y dyn duwiol yn hoffi trigfod tŷ Crist, 'yn fwy na'i ymborth anghenreidiol.' 'A chariad tragywyddol y'th gersis,' medd Crist. 'Yr ydym ni yn ei garu ef, am iddo ef yn gyntaf ein caru ni,' medd yr Eglwys. 'Am iddo ef roddi ei serch arnaf, am hyny y gwaredaf ef, ac y gogoneddaf ef,' medd Crist. 'Pwy sydd genyf fi yn y nefoedd, ond tydi? ac ni ewyllysiwn neb ar y ddaear gyda thi,' medd y dyn duwiol. Lle y b'o dau neu dri wedi cyfarfod yn enw Crist, dyna y lle y mae yn dymuno bod.

II. Dyben y berthynas a nodir.

- 1. Diogeluch y gwan.—Nid am na allasai Iesu Grist wneyd y tro hebom ni y daeth ef i lawr i'n byd ni—yr ymbriododd â'n natur, ac y bu farw yn ein lle. Pwy oeddym ni? 'Had y rhai drygionus, a meibion yn llygru.' Yn ein cnawd ni, nid oedd 'dim da yn trigo.' 'Gorwedd yn ein gwaod heb lygad yn tosturio wrth-ym' yr oeddem ni. Na: gallasai Iesu Grist fod byth-yn ddedwydd hebom ni. Ond yr oedd cyfyngderau o'n blaenau ni, na allasem ddyfod trwyddynt heb gael cymhorth o ryw le. Dyfod i fyny o'r anialwch, a'n proys ar ein Hanwylyd yr ydym; a phan yr awn i'r afon fawr sydd o'n blaenau, efe fydd yn ein dal rhag i ni suddo dan y dôn—' Cyfaill a lyn.'
- 2. Cadwraeth yr kiliogaeth.—Ni wn i, druan, am un dyben arall oedd gan Dduw, yn myned i undeb gyda dynion—ffurfio Eglwys—ond 'fel y dygem ffrwyth.' Rhuf. vii. 4. Mae yn sicr y gallai yr Arglwydd greu o'r newydd yn Nghrist Iesu, ddynion awyddus i weithredoedd da, ar wahan i gylch egwyddorion, a threfn moddion, megys ag y crewyd Adda yn Mharadwys. Ond nid dyna y drefn y mae yn ei dewiz; trwy offerynoliaeth ei Eglwys y mae efe wedi meddwl diwygio y byd, a phoblogi ei dy. 'Pan glafychodd Seion, yna yr esgorodd hi ar ei meibion ac ar ei merched.' Mae son am i'r Eglwys fod yn llawen fam plant. Doed y dyddiau, onide?
- 3. Dedwyddwch y pleidiau.—'Nid da bod dyn ei hunan.' 'Yr hwn, am y llawenydd a osodwyd iddo, a ddyoddefodd y groes.' Dyna deimlad Iesu Grist. 'Mae fy Anwylyd i fel pwysi myrr: llawenydd tragywyddol sydd ger ei fron; ac ar ei ddeheulaw y mae dedwyddwch yn dragywydd.' Dyna deimlad yr Eglwys.
- 4. Cyd-ddwyn dan dywydd garw a helbulon.—

 Gwae yr unig,' medd Solomon. 'Yr wyf fi
 yn dwyn yn fy nghorph nodau yr Arglwydd
 Iesu,' medd Paul. Ac, medd Iesu Grist wrth
 y Cristion, 'Myfi a fyddaf gyda thi bob ameer
 hyd ddiwedd y byd.' 'Lle yr wyt ti yn wan,
 mi a'th wnaf yn gedarn. Digon i ti fy ngras

i; canys fy nerth i a berffeithir mewn gwendid.'

5. Dwyn y ddyweddi i anrhydedd.—'Fel y sancteiddiai efe hi, a'i gosod yn Eglwys iddo ei hunan, heb arni na brycheuyn na chrychni.'

III. RHWYMEDIGAETH Y BERTHYNAS.—Mae Iesu Grist yn sicr o wneyd yn ol ei holl addewidion, heb golli dim; ond nyni sydd yn ol. Mae ein dyledswydd ni yn cynnwys rhwymedigaethau mawrion iawn.

- Cydnabod mai ei eiddo ef ydym ni, a'r oll a feddwn. Efe a'n piau, ac efe a ddylem addoli. Act. xxvii. 23.
- 2. Ymhyfrydu yn gwbl ynddo, ac ymadael â phob peth er ei fwyn. Rhaid cefnu yn gwbl ar y byd a'r diafol—gelynion Iesu Grist—ac ymhyfrydu yn gwbl ynddo ef, cyn y gallwn fod yn deilwng o hono ef. Ni fyn efe shario â neb. 'Ni ellir gwasanaethu Duw a mammon.'
- Meddu egwyddor o ufydd-dod iddo, a'i gydnabod ef yn ben. 'Efe yw dy Ior di, ymostwng dithau iddo ef.'
- 4. Åteb dyben yr anrhydedd o gael ymuno ag ef—anrhydeddu ei enw—glanhau ei d‡—a magu ei blant. Nid rhyfedd fod T† Dduw yn anrhefnus mewn llawer lle yn y wlad y dyddiau hyn. Paham! Mae 'gwraig yr Oen'—yr Eglwys yn cysgu! Mae hi mewn sefyllfa anmhriodol i dderbyn llwyddiant. Pwy a ymddiriedai ei blant bychain i ofal mam gysglyd? Neb.

Clyw Seion—Eglwys Dduw—gan dy fod yn wraig i'r Oen, os ymhyfrydi mewn cyfeillion eraill, a myned ar eu hol hwy, yr wyt mewn perygl. Mae llythyr ysgar yn bod; canys onid arbedodd Duw yr angylion a bechasant, eithr eu taffu hwynt i uffern, a'u rhoddi i gadwynau tywyllwch, i'w cadw i farnedigaeth, gwylia nad arbeda dithau chwaith.

Mae lle i Seion ymgysuro. 'Dy Briod yw yr hwn a'th wnaeth, Arglwydd y lluoedd yw ei enw.' 'Efe a fydd gyda thi mewn saith ac wyth o gyfyngderau—ni 'ddygwydd i ti ddim niwed.' 'Ar gledr fy nwylaw y'th argreffais.' Ei law aswy fydd dan dy ben, a'i ddeheulaw yn dy goffeidio. 'A anghofia gwraig ei phlentyn sugno, fel na thosturio wrth fab ei chroth; eto, hwy a allant anghofio: ond myfi ni'th anghofiaf di.'

'Pan elych di trwy 'r dyfroedd dwys, Fe gynnal bwys dy ben; Ac yn y tân fel na'th lysg, Ai adre a'th wisg yn wen.'

Mae Iesu Grist wedi myned 'ymaith' i'r nef yn awr, i 'barotoi lle' i'w ddyweddi. Ac er ei fod wedi ei gadael yn yr anialwch, y byd, lle y mae 'gorthrynder,' eto fe gofiodd am dani. Tynodd ei bicture, a rhoes ef iddi i'w gadw, fel y byddai iddi, pan yn ei galar a'i gofd, gael

Digitized by GOOGLE

edrych ar hwnw, i gofio am dano hyd oni ddel. Ac yn fuan efe a ddaw i'w chymeryd ato ei hun, fel y lle y mae ef, y byddo hithau hefyd. Dyna y pryd y ca rodio gyda'i Ffrynd hyd balmant o berlau, a heolyddo o aur pur; a dyddiau ei galar wedi darfod! O! pwy a feddylia yn awr, wrth edrych ar wraig yr Oen, yn yr anlawch, yn mhlith y crochanau, y gwelir 'hi fel y wawr —y lleuad dan ei thraed, ac ar ei phen goron o dieuddeg seren.' Dyddanwch eich gilydd, frodyr anwyl, nes y delo hyn.

HOLWYDDOREG AR ANGEU A'R FARN.

HOLIAD 1. A raid i bawb farw a myned i'r Farn!

ATEBIAD. Rhaid i bawb. Heb. ix. 27. 'Ac megys y gosodwyd i ddynion farw unwaith, ac wedi hyny bod barn.' 2 Cor. v. 10. 'Canys rhaid i ni oll ymddangos ger bron brawdle Crist.' Rhuf. xiv. 10. 'Canys gosodir ni oll ger brón gorseddfaingc Crist.'

H. 2. A raid i dduwiolion farw?

A. Rhaid, Rhuf. viii. 10. 'Ac os yw Crist ynoch, y mae y corph yn farw o herwydd pechod.'

H. 3. A raid i annuwiolion farw ?

A. Rhaid. Rhuf. v. 12. 'Ac felly yr aeth marwolaeth ar bob dyn, yn gymaint a phechu o bawb.'

H. 4. Ar ol i ni farw, pwy fydd yn ein barnu!

A. Iesu Grist. Ioan v. 22—27. 'Eithr efe a roddes bob barn i'r Mab; ac a roddes iddo awdurdod i wneuthur barn hefyd, o herwydd ei fod yn Fab dyn.' Mat. xxviii. 18. 'Rhoddwyd i mi bob awdurdod yn y nef ac ar y ddaear.'

H. 5. A fyddwn ni yn gweled Iesu Grist ein Bernwr?

A. Byddwn. Dat. i. 7. 'Wele, y mae ef yn dyfod gyda'r cymylau; a phob llygad a'i gwel ef.' Mat. z. 24. 'A hwy a welant Fab y dyn yn dyfod ar gymylau'r nef, gyda nerth a gogoniant mawr.' Mat. xxvi. 64. 'Ar ol hyn y gwelwch Fab y dyn yn eistedd ar ddeheulaw y gallu, ac yn dyfod ar gymylau y nef.'

H. 6. Pa fath Farnwr fydd Iesu Grist!

A. I. Barnwr hollwybodol, nas gall gamsynied. Ioan xvi. 30. 'Yn awr y gwyddom y gwyddost bob peth, ac nid rhaid i ti ymofyn o neb â thi.' Ioan xxi. 17. 'Arglwydd, ti a wyddost bob peth,'

2. Barnwr hollalluog. Nis gellir ei wrthsefyll. Dat. i. 8. 'Mi yw Alpha ac Omega, y dechreu a'r diwedd, medd yr Arglwydd; yr hwn sydd, yr hwn oedd, a'r hwn sydd i ddyfod, yr Hollalluog.' Dat. iv. 8. 'Arglwydd Dduw

Hollalluog, yr hwn oedd, a'r hwn sydd, a'r hwn sydd i ddyfod.' Dat. xvi. 7. 'Ie, Arglwydd Dduw Hollalluog, cywir a chyfiawn yw dy farnau di.'

3. Barnwr cyfiawn, na dderbyn wyneb neb. Rhuf. ii. 11. 'Canys nid oes derbyn wyneb ger bron Duw.' Deut. x. 17. 'Duw mawr, cadarn, ac ofnadwy, yr hwn ni dderbyn wyneb, ac ni chymer wobr.' 2 Cron. xix. 7. 'Yn awr, gan hyny, bydded ofn yr Arglwydd arnoch chwi; gwyliwch, a gwnewch hyny: oherwydd nid oes anwiredd gyda'r Arglwydd ein Duw, na derbyn wyneb, na chymeryd gwobr.'

4. Barnwr penawdurdodol, nad oes apślio oddiwrtho.' Mat. xxviii. 18. 'Rhoddwyd i mi bob awdurdod yn y nef, ac ar y ddaear.' Ioan v. 22. 'Canys y Tad nid yw yn barnu neb; eithr efe a roddes bob barn i'r Mab.' Eph. i. 21. 'Goruwch pob tywysogaeth, ac awdurdod, a gallu, ac arglwyddiaeth, a phob enw a enwir, nid yn unig yn y byd hwn, ond hefyd yn yr hwn a ddaw.'

5. Barnwr manwl, a ddwg bob peth i'r Farn. Preg. xii. 14. 'Canys Duw a ddwg bob gweithred i farn, a phob peth dirgel, pa un bynag fyddo ai da ai drwg.' Rhuf. ii. 16. 'Yn y dydd y barno Duw ddirgeloedd dynion, yn ol fy efengyl i, trwy Iesu Grist.' Rhuf. xiv. 10. 'Canys gosodir ni oll ger bron gorseddfainge Crist.'

H. 7. Wrth ba reol y barna Crist?

A. 1. Fe'n barna ni, dan yr Efengyl, yn ol athrawiaeth yr Efengyl. Ioan xii. 48. 'Yr hwn sydd yn fy nirmygu i, ac heb dderbyn fy ngeiriau, y mae iddo un yn ei farnu: y gair a leferais i, hwnw a'i barn ef yn y dydd diweddaf.' Marc xvi. 16. 'Eithr y neb ni chredo a gondemnir.'

2. Pawb a fernir yn ol y ddeddf a'r rheol a roddes Duw iddynt. Rhuf. ii. 12—16. 'Oblegid cynnifer ag a bechasant yn ddiddeddf, a gyfrgollir hefyd yn ddiddeddf; a chynnifer ag a bechasant yn y ddeddf, a fernir wrth y ddeddf, yn y dydd y barno Duw ddirgeloedd dynion, yn ol fy efengyl i, trwy Iesu Grist.'

H. 8. Pa bryd y bydd dydd y Farn ?

A. 1. Nid oes neb a wyr y dydd, na'r awr, ond Duw yn unig. Mat. xxiv. 36. 'Ond am y dydd hwnw, a'r awr, nis gwyr neb, nac arigylion y nefoedd, ond fy Nhad yn unig.' Marc xiii. 32. 'Eithr am y dydd hwnw, a'r awr, ni wyr, na'r angylion sydd yn y nef, na'r Mab, ond y Tad.' Zec. xiv. 7. 'Ond bydd un diwrnod, a hwnw a adwaenir gan yr Arglwydd.'

2. Dydd y Farn a fydd yn niwedd y byd hwn, pan f'o dyddiau'r ddaear wedi darfod. Mat. xxiv. 42. 'Gwyliwch, gan hyny, am pa wyddoch pa awr y daw eich Harglwydd.' Adn. 44. 'Am hyny byddwch chwithau barod: canys yn yr awr ni thybioch y daw Mab y dyn.' Actau xvii. 31. 'Oherwydd iddo osod diwrnod yn yr hwn y barna efe y byd mewn cyfiawnder, trwy y gwr a ordeiniodd efe.'

3. Fe ddaw dydd y Farn cyn byddo hir. Dat. xxii. 10—12. 'Na selia eiriau prophwydoliaeth y llyfr hwn: oblegid y mae'r amser yn agos. Yr hwn sydd anghyfiawn, bydded anghyfiawn eto; a'r hwn sydd gyfiawn, bydded gyfiawn eto; a'r hwn sydd gyfiawn, bydded gyfiawn eto; a'r hwn sydd sanctaidd, bydded sanctaidd eto. Ac wele, yr wyf yn dyfod ar frys; a'm gwobr gyda mi, i roddi i bob un fel y byddo ei waith ef.'

4. Fe ddaw dydd y Farn yn ddisymmwth. Luc xxi. 34. 'Ac edrychwch arnoch eich hunain, rhag i'ch calonau un amser drymhâu trwy lythineb a meddwdod, a gofalon y bywyd hwn, a dyfod y dydd hwnw arnoch yn ddisymmwth. 1 Thes. v. 6. 'Am hyny na chysgwn fel rhai eraill; eithr gwyliwn, a byddwn sobr.'

H. 9. Yn mha gyffelybiaeth y daw dydd y Farn yn ddisymmwth ?

A. 1. Megys lleidr yn y nos. 2 Pedr iii. 10.
'Eithr dydd yr Arglwydd a ddaw megys lleidr y nos; yn yr hwn y nefoedd a ant heibio gyda thwrf, a'r defnyddiau gan wir wres a doddant, a'r ddaear a'r gwaith a fyddo ynddi a losgir.' Dat. iii. 3. 'Os tydi gan hyny ni wyli, mi a ddeuaf arnat ti fel lleidr, ac ni chei di wybod pa awr y deuaf atat.' 1 Thes. v. 2. 'O blegid chwi a wyddoch eich hunain yn hysbys, mai felly y daw dydd yr Arglwydd, fel lleidr yn y nos.'

2. Fel gwewyr esgor ar un a f'o beichiog. 1 Thes. v. 3. 'Canys pan ddywedant, Tangnefedd a diogelwch; yna y mae dinystr disymmwth yn dyfod ar eu gwarthaf, megys gwewyr esgor ar un a f'o beichiog: ac ni ddihangant hwy ddim.'

3. Fel gwaedd hanner nos. Mat. xxv. 6—13.

'As ar hanner nos y bu gwaedd, wele y mae y Priodfab yn dyfod; ewch allan i gyfarfod ag ef. Gwyliwch gan hyny; am na wyddoch na'r dydd na'r awr y daw Mab y dyn.' Marc xiii. 33.

'Ymogelwch, gwyliwch, a gweddiwch: canys ni wyddoch pa bryd y bydd yr amser.'

4. Fel y Dylif yn nyddiau Noë, a dystryw Sodom yn nyddiau Lot. Luc. xvii. 26—30. 'Ac megys y bu yn nyddiau Noë, felly bydd hefyd yn nyddiau Mab y dyn. Yr oeddynt yn bwyta, yn yfed, yn gwreicea, yn gwra, hyd y dydd yr aeth Noë i mewn i'r arch; a daeth y dylif, a dyfethodd hwynt oll. Yr un modd hefyd ag y bu yn nyddiau Lot: yr oeddynt yn bwyta, yn yfed, yn prynu, yn gwerthu, yn plannu, yn adeiladu; eithr y dydd yr aeth Lot allan o Sodom y gwlawiodd tân a brwmstan o'r nef, ac a'u dy-

fethodd hwynt oll. Fel hyn y bydd yn y dydd y datguddir Mab y dyn.'

5. Fel mellten, ac fel magl, y daw dydd y Farn, ar warthaf pawb oll. Mat. xxiv. 27. 'O blegid fel y daw y fellten o'r dwyrain, ac y tywyna hyd y gorllewin; felly hefyd y bydd dyfodiad Mab y dyn.' Luc xxi. 35. 'Canys efe a ddaw fel magl, ar warthaf pawb oll ar sydd yn trigo ar wyneb yr holl ddaear.'

H. 10. Pa fath ddiwrnod fydd dydd y Farn ?

A. 1. Dydd o drallod mawr ac wylofain. Dat. vi. 12-17. 'Ac mi a edrychais, pan agorodd efe y chweched sel; ac wele bu daeargryn mawr; a'r haul a aeth yn ddu fel sachlen flew, a'r lleuad a aeth fel gwaed; a ser y nef a syrthiasant ar y ddaear, fel y mae y ffigysbren yn bwrw ei ffigys gleision, pan ei hysgydwer gan wynt mawr. A'r nef a aeth heibio fel llyfr wedi ei blygu yn nghyd; a phob mynydd ac ynys a symudwyd allan o'u lleoeddd. A brenhinoedd y ddaear, a'r gwyr mawr, a'r cyfoethogion, a'r pencadbeniaid, a'r gwyr cedyrn, a phob gwr caeth, a phob gwr rhydd, a ymguddiasant yn yr ogofeydd, ac yn nghreigiau y mynyddoedd; ac a ddywedasant wrth y mynyddoedd a'r creigiau, Syrthiwch arnom ní, a chuddiwch ni o wydd yr hwn sydd yn eistedd ar yr orseddfaingc, ac oddiwrth lid yr Oen; canys daeth dydd mawr ei ddigter ef; a phwy a ddichon sefyll?'

- 2. Dydd o ddigter a digofaint Duw. Nahum i. 5, 6. 'Y mynyddoedd a grynant rhagddo, a'r bryniau a doddant, a'r ddaear a lysg gan ei olwg, a'r byd hefyd, a chwbl ag a drigant ynddo. Pwy a saif o flaen ei lid ef! a phwy a gyfyd yn nghynddaredd ei ddigofaint ef! Ei lid a dywalltir fel tân, a'r creigiau a fwrir i lawr ganddo!'
- 3. Dydd dychrynllyd ac ofnadwy. Luc xxi. 25—27. 'A bydd arwyddion yn yr haul, a'r lleuad, a'r ser; ac ar y ddaear ing cenedloedd, gan gyfyng-gynghor; a'r môr a'r tónau yn rhuo; a dynion yn llewygu gan ofn, a dysgwyl am y pethau sydd yn dyfod ar y ddaear: oblegid nerthoedd y nefoedd a ysgydw r. Ac yna y gwelant Fab y dyn yn dyfod mewn cwmwl, gyd a gallu a gogoniant mawr.'
- 4. Dydd o ddystryw i'r byd hwn. 2 Pedr iii. 10—12. 'Eithr dydd yr Arglwydd a ddaw megys lleidr y nos; yn yr hwn y nefoedd a ânt heibio gyda thwrf, a'r defnyddiau gan wir wres a doddant, a'r ddaear a'r gwaith a fydd ynddi a losgir. A chan fod yn rhaid i hyn i gyd ymollwng, pa ryw fath ddynion a ddylech chwi fod mewn sanctaidd ymarweddiad a duwioldeb; yn dysgwyl ac yn brysio at ddyfodiad dydd Duw, yn yr hwn y nefoedd gan losgi a

ymollyngant, a'r defnyddiau gan wir wres a doddant?'

5. Dydd datguddiad pob dirgelion. Luc xii. 2, 3. 'Canys nid oes dim cuddiedig, ar nas datguddir; na dirgel, ar nis gwybyddir. Am hyny pa bethau bynag a ddywedasoch yn y tywyllwch, a glywir yn y goleu; a'r peth a ddywedasoch yn y glust mewn ystafelloedd, a bregethir ar benau tai.'

6. Dydd taledigaeth pawb yn ol eu gwaith. Rhuf. ii. 6—11. 'Yr hwn a dâl i bob un yn ol ei weithredoedd; sef i'r rhai, trwy barhau yn gwneuthur da, a geisiant ogoniant ac anrhydedd, ac anllygredigaeth; bywyd tragywyddol: eithr i'r rhai sydd gynhenus, ac anufydd i'r gwirionedd, eithr yn ufydd i anghyfiawnder; y bydd llid, a digofaint; trallod ac ing ar bob enaid dyn sydd yn gwneuthur drwg; i'r Iuddew yn gyntaf a'r Groegwr hefyd.'

7. Dydd o lawenydd mawr i'r duwiol. Luc xxi. 28. 'A phan ddechreuo y pethau hyn ddyfod, edrychwch i fyny, a chodwch eich penau: canys y mae eich hymwared yn nesau.' Esa. xxv. 8. 'Efe a lwngc angeu mewn buddygoliaeth: a'r Arglwydd Dduw a sych ymaith ddagrau oddiar bob wyneb; ac efe a dyn ymaith warthrudd ei bobl oddiar yr holl ddaear: canys yr Arglwydd a'i llefarodd.'

8. Dydd o wylofain diddiwedd i bob annuwiol. Luc xiii. 27, 28. 'Ac efe a ddywed, Yr wyf yn dywedyd i chwi, Nid adwaen chwi o ba le yr ydych: ewch ymaith oddiwrthyf, chwi holl weithredwyr anwiredd. Yno y bydd wylofain a rhingcian danedd, pan weloch Abraham, ac Isaac, a Jacob, a'r holl brophwydi, yn nheyrnas Dduw, a chwithau wedi eich bwrw allan.' Mat. xxv. 41. 'Yna y dywed efe hefyd wrth y rhai a fyddant ar y llaw aswy, Ewch oddiwrthyf, rai melldigedig, i'r tân tragywyddol, yr hwn a barotowyd i ddiafol ac i'w angylion.'

H. 11. Gan fod yn rhaid i ni oll farw, a myned i'r Farn, onid yw y pethau sicr hyn yn uchel alw arnom i edifarhau a dychwelyd at yr Arglwydd, cyn i'n dydd grâs ni ddarfod?

A. Ydynt. Esa. i. 18. 'Deuwch yr awr hon, ac ymresymwn, medd yr Arglwydd: pe byddai eich pechodau fel ysgarlad, ânt cyn wyned a'r eira: pe cochent fel porphor, byddant fel gwlan.' Zech. ix. 12. 'Trowch i'r amddiffynfa, chwi garcharorion gobeithiol: heddyw yr ydwyf yn dangos y talaf i ti yn ddau ddyblyg.' Zeph. ii. 1. 'Ymgesglwch, ie, deuwch yn nghyd, genedl anhawddgar; cyn i'r ddeddf esgor, cyn i'r dydd fyned heibio fel peiswyn, cyn dyfod arnoch lid digofaint yr Arglwydd, cyn dyfod arnoch ddydd soriant yr Arglwydd. Ceisiwch yr Arglwydd hell rai llariaidd y ddaear, y rhai a wnaethant ei farn ef; ceisiwch gyfiawnder, ceisiwch larieidd-

dra: fe allai y cuddir chwi yn nydd digofaint yr Arglwydd.'

Dymunwn i'r mater hwn fod o fendith i mi, a holl ddarllenwyr y 'Cyfaill.'

Tranton.

IAGO AB OWAIN.

YR 'UNFED-AWR-AR-DDEG.'

CAMGYMERIAD YN NGHYLCH GWIB YSTYR TO UNFED-AWR-AR-DDEG.' MAT. XX. 1—16.

(O'r Drysorfa.)

Y sylwadau hyn a berthynant i ddamheg y llafurwyr yn Mat. xx, yn nghyda'r cymhwysiad a wneir o'r ymadrodd uchod at ddychweliad dynion at Dduw yn niwedd eu hoes. Dywedir yn fynych am ddynion a ddangosant arwyddion o dristwch am eu pechod, ac edifeirwch gwely angeu, fod y cyfryw ' wedi eu hachub ar yr unfed-awr-ar-ddeg.' Fe ymddengys mai yr hyn a olygir yn gyffredinol yn y ddamheg ydyw, Fod cyflogiad y llafurwyr ar yr amrywiol amserau crybwylledig, yn cyfeirio at ranfad y dydd yn mysg yr Iuddewon, yn arwyddaw, galwad dynion i'r Eglwys ar wahanol amserau yn eu bywvd, a bod yr un faint o gyflog yn cael ei roddi iddynt yn y diwedd, er mor anghydradd oedd y gwasanaeth a gyflawnwyd ganddynt, yn arwyddaw rhadlawnedd a pherffeithrwydd gogoniant y nefoedd, o'r hyn y cyfranoga pob cywir ddychwelwr. Diamheu yw fod dynion o bob oedran, ac o bob sefyllfa yn wrthddrychau achubol rås. Gelwir rhai o honynt i droi at yr Arglwydd, ac i wynebu ar ei dŷ ef yn moreu eu dyddiau; rhai yn eu hieuengctyd; rhai ar ganol oed; ac craill yn eu hen ddyddiau. Ac y mae mor ddiamheuawl y bydd iddynt oll gael eu dwyn yn y diwedd i'r un nefoedd i fwynhau perffaith ddedwyddwch ger bron Duw a'r Oen yn dragywydd. Ond yn fwy neillduawl-yn y ddamheg dan sylw-wrth 'deyrnas nefoedd' y meddylir 'goruchwyliaeth yr efengyl;' wrth y 'winllan' y meddylir 'yr eglwys Gristionogol .' ac 'Arglwydd y winllan' yw Duw; wrth 'y dydd' y sonir am dano y 'meddylir amser cychwyniad gosodiad i fyny oruchwyliaeth pregethiad yr efengyl, yn dechreu trwy Ioan Fedyddiwr, 🛚 ac yn diweddu gyda gweinidogaeth yr Apostolion.' Galwyd yr Iuddewon i'r winllan, yn gyntaf, gan Ioan Fedyddiwr; ac yna gan Iesu Grist yn ei weinidogaeth bersonol, yr hon oedd 'y drydedd awr;' yna ar ddydd y Pentecost, yr hwn oedd canol dydd yr amser cychwynawl hwn, sef 'y chwechfed awr' o'r dydd Iuddewig, a'n hanner dydd ni; wedi hyny gan yr Apostolion ar ol dydd y Pentecost, cyn iddynt fyned allan dros derfynau Judea, yr hon oedd 'y nawfed awr.' O'r diwedd, ychydig cyn gorphen yr Digitized by GOOQ

amser cychwynawl a grybwyllwyd, sef 'ar yr unfed-awr-ar-ddeg' y sonir am dani yn y ddamheg, sef yn agos iawn i ddiwedd y dydd Iuddewig, aeth yr Apostolion allan, mewn ufydd-dod i'r gorchymyn, 'ac a gawsant eraill yn sefyll yn segur,' sef y cenedloedd, y rhai, y pryd hwnw, ni wahoddesid gan neb i ddyfod i mewn i Eglwys Dduw. Y rhai hyn a gymellasant ddwy erfyniadau i ddyfod i mewn, gan sicrhau iddynt y derbynient gogymaint o râs a rhagorfreintiau, drwy gredu yn Nghrist, er eu bod yn ddyeithriaid i'r enwaediad, a'r rhai hyny a ddychwelwyd e blith yr Iuddewon.

Wrth y cydraddiad hwn, yr Iuddewon, y rhai a broffesant eu hundeb â'r hen eglwys, ac â'r rhagorfreintiau goruchel a fwynhasent hwy er's llawer o oesoedd ragor cenedloedd eraill, a rwgnachasant, fel y gwelwn yn Act. xi. Ond ni ddarfu i'w grwgnachwydd hwynt effeithio dim ar fwriad Duw; ac yn y diwedd hwy a gytunasant â'r drefn rasawl, drwy fod yr Apostolion yn eu cyfeiriaw at benarglwyddiaeth 'Duw, a'i helaethrwydd o râs yn nghyfraniadau ei roddion heb dderbya wyneb neb mwy na'u gilydd.

Wrth olygu y ddamheg fel hyn, y mae hi yn cydredeg â llawer o ddamhegion eraill a lefarodd ein Harglwydd; ie, yn wir, â'r rhan fwyaf o ddamhegion y Testament Newydd, yn ei phrif amcan, sef rhagddangos galwad y cenedloedd i fwynhau cydradd ragorfreintiau â'r Iuddewon i ymgymmodi â hyn, yn gystal ag afresymoldeb eu grwgnachrwydd hwynt.

O herwydd fod y gwirioneddau hyn yn dramgwydd i'r Iuddewon, fe'u crybwyllwyd wrthynt fel yma mewn dull damhegawl, hyd oni ddaeth yr amser y cyfiawnwyd hwynt yn weithredawl; ac erbyn hyny, yr oedd eu meddyliau wedi cael eu parotoi, mewn rhan, i dderbyn rhesymau yr Apoetolion, wrth iddynt ymgais am eglurhau y peth iddynt. Mae damheg y 'Swper mawr,' damheg y 'Mae damheg y 'Mar arian,' damheg y 'mab afradlon,' ac amryw eraill, yn cyferiaw at eglurhau yr un gwirioneddau, ac yn tueddu i barotoi meddyliau yr Iuddewon at yr amser, pryd y gelwid y cenhedloedd i mewn i fwynhau gras Duw, a rhagorfreintiau yr efengyl dan y Testament Newydd.

Bod yr olaf yn myned yn flaenaf, a'r blaenaf yn olaf, hefyd sydd yn cadarnhau yr esboniad hwn ar ddamheg y llafurwyr, yr hyn a goffeir o flaen ac ar ol y ddamheg, Pen. xix. 30, a xx. 16. Yr Iuddewon, y rhai'a gredasant yr efengyl, er eu galw yn gyntaf, nid oeddynt ond ychydig o mifer; a'r Cenedloedd, er yn olaf, oeddynt lawer. Y cenedloedd o ran doniau, grasau, a rhif, a aethant eisioes yn mhell y tu hwnt i'r Iuddewon. Fel hyn, bwriadau grasawl Duw tuag at y byd, er iddynt fod yn hir yn guddiedig, a

dórasant allan mewn gweithred yn ngyflawniad yr hyn a rag-grybwyllir yn y ddamheg hon, a damhegion eraill o gyffelyb ystyr.

Ond beth a ddaw gan hyny o edifeirwch a dychweliad gwely angau? Cyn belled ag y mae y ddamheg hon yn cyrhaeddyd nid oes un gair i hyderu arno. Y rhai sydd yn credu fod dychweliadau gwely angau yn gywir a gwirioneddawl, mae yn rhaid iddynt gael eu seiliau o rhyw le arall, ac nid o'r ddamheg hon. Heb wadu 'r anmhosiblrwydd o gywirdeb y cyfryw ddychweliad, mae yn ymddangos i'r ysgrifenydd nad oes fawr o sail i sicrhau hyny allan o'r Ysgrythyr Lan. 'Nis gall edifeirwch cywir,' medd Matthew Henry, 'byth ddyfod yn rhy ddiweddar; ond anfynych, mae edifeirwch diweddar yn gywir.'

Fe wyr y cyfryw ag a sylwasant ar ddynion, a ymddangosent yn gwir edifarhau am eu pechodau ar eu clafwely, ac wedi hyny a iachawyd; ac wedi codi i fynu a brofasant wrth eu buchedd anraslawn ac annuwiawl nad oes nemawr o ymddiried i edifeirwch gwely angau, er mor obeithiawl yr ymddangosai. Gadawodd un gwr Eglwysig duwiawl dystiolaeth mewn ysgrifen ar ei ol, ei fod drwy gydol hir lafur gweinnidogaethawl, wedi gweled rhai cannoedd o ddynion yn ymddangos yn edifeiriawl iawn ar ei claswelyau, ac iddynt gael adseriad iechyd, a phrofi yn amlwg wedi hyny nad oedd y cwbl ond ffug a siom. Ni chafodd efe brofion o ddiffuantrwydd yr edifeirwch, ond mewn dau neu dri allan o'r cannoedd crybwylledig. Gwareded Duw ni rhag oedi edifeirwch a dychwelyd at yr Arglwydd, hyd yr awr olaf. Amen.

CYPIRITHYDD.

YMADRODDION DETHOLEDIG:

A gymerwyd allan oddydd-lyfr T. Evans, Pont-Robert-ab-Oliver, Meifod, Swydd Drefaldwyn, yn awr o Gaerefrog-Newydd.

-CLYW, bechadur, a gwel, edrych ar Sodom yn myned ar dân; a gwraig Lot dduwiol yn golofn halen ar y gwastadedd; ac edrych i'r mynydd ar Grist, a ffo am dy fywyd. Wrth edrych ar y pethau welir, ni welir ond pethau amser; ond wrth edrych trwy ffydd ar y pethau ni welir, ni welir ond pethau tragywyddol. Pa ham yr ofnwn ni y bedd; oblegid yn y bedd y paid pechod â'i gyffro; ac yno y cawn ninau y rhai lluddiedig orphwys. Tra yr ydym yn y tŷ lle mae gwaith, byddwn ddiwyd i gael gorphen ein gwaith; fel caffom orphwys yn y tŷ lle nad oes gwaith. Pan mae Duw, trwy ei Ysbryd, yn rhoi tro ar enaid pechadur, mae yn dadwneyd gweithredoedd y diafol; ac yn gwneud peth na ddadwneir gan fyd, cnawd, na diafol. Mae y

byd yn myned heibio a'i chwant gydag ef. Mae rhyw beth yn myned heibio bob dydd, a phob mynyd; yr ydym ninau felly. Mae llawer peth yn myned heibio i ddiddymdra tragywyddol; ond myned heibio yr ydym ni i fod mewn man arall. Rhai i fod ydym ni: fe fu amser pryd nad oeddym; ond fe fyddwn ni, pryd na bydd amser, Ond mae pob bod heb fod yn Nghrist, yn fod yn ngafael ystorm. A phob cael heb ein cael yn Nghrist, yn gael yn ngafael y ddamnedigaeth. Ac y mae pob gwisgo heb ein gwisgo yn nghýfiawnder Crist, yn annigonol i guddio ein gwarth; a phob golchi heb ein golchi yn ei waed Ef yn annigonol i dynu ymaith euogrwydd, awdurdod. ac halogrwydd pechod o'r galon. Pe baem ni yn gweddio mwy wrth ymwneyd a'r gair, fe fyddai mwy o'r gair wrth ymwneyd â gweddi. Gweddio heb y gair, yw gweddio heb arfau; a bod heb arfau, yw bod heb weithredoedd; bod heb weithredoedd, yw bod heb ffydd; a bod heb ffydd, yw bod heb dderbyn yr hyn a ofynir mewn gweddi; a bod heb hyny, yw bod heb ddim, a bod heb ddim, fydd bod yn uffern, a bod yn uffern, yw bod dan lid Duw, a hyny i dragywyddoldeb. Y ffordd oreu i bechadur, yr hwn sydd heb haeddu dim ond ei gosbi byth, yw myned at Dduw a gofyn am bob peth trwy yr hwn a gosbwyd, sef Iesu Grist. Mae amryw anghenion, ond dau gyflwr. Mae llawer eilun, ond un Duw. Mae llawer llwybr, ond dwy ffordd. Mae yn rhaid ein gostwng cyn ein derchafu,-carthu allan cyn derbyn i mewn,ein colli cyn ein cadw,-ein hamddifadu o bob peth, cyn y meddiannwn ni bob peth. Mae yn rhaid ein cael ni o Grist, cyn y ceir ni i Grist. Mae yn rhaid gadael pob peth anfuddiol, i gael yr un peth angenrheidiol. Mae yn rhaid i Grist fod ein cyfaill penaf, onide bydd ein gelyn mwyaf. Mae yn rhaid i grefydd bur fyned i fyny, a gau-grefydd fyned i lawr. Os duwioldeb yw yr elw penaf, mae yn rhaid mae annuwioldeb yw y trueni mwyaf. Mae yn rhaid cael gwir ras yn y galon, cyn y bydd gwir oleuni yn y pen. Mae yn rhaid cael gwir gyfnewidiad ealon, cyn y bydd gwir gyfnewidiad buchedd. Mae yn rhaid cael gwir dro ar yr enaid, cyn y bydd gwir dro ar y serchiadau. Mae yn rhaid cael gwir brofiad o fendithion yr iachawdwriaeth, ac achabiaeth trwy Grist ein hunain, cyn y byddwn mi mewn gwir awydd, a gwir ymdrech, am i ereili gael eu profi. Mae yn rhaid i ni gasau ein hunain, cyn caru Crist; a chasau pechod, cyn caru ein hunain. Fe wisgodd Crist ein matur ni, fel y gwisgid ni yn ei gyfiawnder ef. Fe ddaeth ef i'n daear ni, fel y dygid ni i'w melosdd ef. Fe glwyfwyd Crist; a'r peth a zwłodd o'i glwyfau ef a'n hiacht ni. Gwanwyd of yn ei ystlys a daeth allan ddwfr a gwaed;

dwfr i'n golchi, a gwaed i'n puro. nefoedd yn llawn o lawenydd a hyfrydwch : a'r ddaear yn llawn o gystudd a galar. Yn uffern, cyfiawnder sydd, ac nid trugaredd; ond ar y ddaear, trugaredd, ac nid cyfiawnder. Os ydym . yn blino addoli Duw, a threulio un diwrnod yn ei wasanaeth mewn byd o amser, pa beth debygwn am y Sabboth tragywyddol? Fe edrychir mwy ar un bai mewn proffeswr, nag ar gant Ychydig a geir wrth y mewn un dibroffes. groes, yn ceisio marweiddio eu llygredd, llai a'i hoeliant yno. Os yw bod yn nghynulleidfa y saint yn fraint fawr, mae bod yn saint yn fraint fwy. Yr Ysbryd Glân yw yr erfyniwr, Crist yw yr eirolwr, a'r Tad yw yr amddiffynwr. Mae eisiau anian i garu yr Arglwydd; ac egwyddor i garu ein cymydog. Nid oes yr un gorchymyn mwy ná'r gorchymyn cyntaf i'w gyflawni, Mat. xxii. 37. Na'r un cyngor gwell nå chyngor Iesu Grist i'w ddysgyblion i'w wneyd, Ioan xiii. 39. Na'r un siampl well na bywyd Crist i'w ddilyn, 1 Pedr ii. 21. Na'r un reol well ná'i air i fyw wrtho, Galat. vi. 16

Gan fod dirwest yn werth arcithio o'i phlaid, mae yn werth gweddio o'i phlaid; ac os gellir anfon gweddi dros ddynion at Dduw, fe ddylid pregethu dros Dduw ar ddirwest i ddynion. Mae Cymdeithas Dirwest o Dduw o ran ei tharddiad; ac at Dduw yn ol o ran ei thueddiad; a gogoniant Duw, a lles dynion, yw ei dymuniad. Ac am hyny, dyledswydd pawb yw ymuno â hi, a bod yn aelodau o honi, ac ymostwng i'w rheolau daionus.

Gweddiwn lawer, ac yn wastadol fel Comelius—yn y dirgel dair gwaith yn y dydd, fel Daniel—yn deuluaidd, fel Josuah. Byddwn yn yr Ysbryd ar ddydd yr Arglwydd, fel Ioan Byddwn ffyddlon, fel Moses. Dewiswn, fel Mair. Byddwn ddiwyd, fel Martha. Cyfrifwn y pethau a welir yn wagedd, fel y Pregethwr. Fel y gallom ddweyd fel Simeon, Yr awr hon y gollyngi dy was mewn tangnefedd, yn ol dy air; canys fy llygaid a welsant dy iachawdwriaeth.

LLYTHYR HYNOD FFRANC BACH.

Ms. Cyhosddwr,—Yn gymaint ag nas gwelais yr hanesyn hwn yn argraffedig, nid oes genyf ond ei gyflwyno i chwi fel ei clywais. Fe allai y bydd yn dderbyniol gan lawer o ddarllenwyr y 'Cyfaill.'

Er's ameer yn ol, yr oedd yn Morafia wr a gwraig crefyddol, a chanddynt fachgen bychan dan ofal athraw ysgol. Yr oedd y bachgen yn nodedig o ran ei athrylith, ac yn sychedig am addysg. Ond bu farw ei dad cyn ei fod yn bump

Digitized by GOOGLE

mlwydd oed. Ac ebe ei fam wrtho ryw ddiwrnod, 'Ffranc bach, rhaid i ti ymadael â'r ysgol; canys y mae dy dad wedi marw, a minau yn weddw, ac yn dlawd, heb fodd i dy gadw di

yn yr ysgol yn hwy.'

Fe effeithiodd hyny yn ddwys ar ei feddwl; canys yr oedd yn hoff iawn o'r ysgol. Ac wrth syn fyfyrio beth a wnai, fe gofiodd fod gan Iesu Grist bob awdurdod yn y nef ac ar y ddaear; ac mai efe oedd pia yr aur, a'r arian, a'r anifeiliaid ar fil o fynyddoedd; ac y gallai ef yn hawdd ychydig i'w fam i'w gadw yn yr ysgol. Ac felly fe gadd ar ei feddwl ysgrifenu llythyr ato; a dyma ei gynnwysiad:

'Anwr. Issu,—Ti a wyddost fod fy Nhad yn dy ofni, ac yn dy garu; a thi a wyddost fy mod inau yn dy ofni ac yn dy garu; ac y mae fy nhad wedi marw, a'm mam yn weddw ac yn dlawd, heb fodd i fy nghadw i yn yr ysgol, lle yr wyf yn cael fy nysgu i dy ofni a'th wasanaethu; a weli di yn dda roddi ychydig i fy mam dlawd, i fy nghadw i yn yr ysgol.

Hyn oddiwrth

FFRANC BACH.'

Ac wedi ei lapio a'i selio, fe'i cyfeiriodd at 'Iesu Grist i'r Nefoedd;' ac wedi hyny, fe'i danfonodd i'r Post Office. Ac wrth i'r goruchwyliwr edry ch y llythyrau, efe a welai un tra hynod wedi ei gyfeirio i'r Nefoedd, fe ddeallodd nas gallai anfon hwnw i ben ei siwrnai. Ond wedi danfon y Heill, gan nas gallai ddanfon hwn, fe feddyliodd nad oedd dim niwed ei agor; ac wedi ei agor, w peth cyntaf a welodd oedd, 'Anwyl IESU.' Fe orchfygwyd ei dymher fel y tórodd allan i wylo; a chyda hyny dyma foneddiges yn myned heibio-ac fe'i galwodd i mewn. 'Dyma lythyr, madam,' eb efe. 'A welwch chwi fod yn dda ei ddarllen.' Ac wrth ei ddarllen, fe dóredd y forreddiges i wylo. 'Wel,' obe hi, 'yr oeddwn yn methu deall beth a'm harweiniodd i y ffordd yma heddyw; ond yn awr yr wyf yn deall mai llaw anweledig Rhagluniaeth, i gyflawni erfyniad y plentyn hwn, yr hyn a wnaf gyda hyfrydwch calon, sef diwallu ei anghen, a'i gadw yn yr ysgol.'

Felly chwi welwch fod llythyr Ffranc bach, wedi cyrhaedd y drydedd nef, er i'r post fethu ei anfon; ac ateb boddlonawl wedi d'od yn ol, cyn i lawer o'r llythyrau eraill gyrhaedd pen eu siwrnai. 'Llawer a ddichen taer weddi y cyfiawn.'

Remsen.

JOHN H. EVANS.

Brwrp.—Mae bywyd yn ymddangos yn faith i'r truenus; ond i'r dedwydd ni ymddengys ond fel meidyn (moment). Os deil hyn yn wirionedd am y bythol fyd, pa mor druenus a fydd sefyllfa llawer!—HAPERNYDD, Llanidloss.

Aniangddiaeth.

'EIN DARAROL DY.'

(Parhad o du dal. 41.) PENOD III.

Mae cynnalwaith 'Ein Daearol Dy' yn gyfansoddedig yn benaf o asgwrn.

Sylwedd gwyn, brau, dideimlad ydyw asgwrn.

Ansoddiad asswen.—Mae yn amlwg fod preniau o goed yn llawn o fân dyllau; o blegid pe cymerech ddarn o bren. o amrywiol fath a ellid enwi, a chwythu yn galed, gallech wthio ychydig o awyr drwyddo, o'r naill ben i'r llall. Dengys hyn fod tyllau neu bibelliau bychain yn rhedeg trwyddo, ar ei hŷd. Pe gallem chwythu yn ddigon cryf, gallem wthio awyr drwy bob math o goed. Gwelsom ddwfr, ac hyd yn nod arian byw, trwy nerth peiriant awyrawl, yn cael eu gwthio drwy y coed caletaf.

Ond nis gellir chwythu drwy asgwrn, yr hyn a ddengys, er ei fod mewn rhai pethau yn debyg i bren, fod gwahaniaeth mawr rhyngddynt.

Dull yr esgyrn.—Mae yr esgym odrimath,—hirion, gwastadion, a chrynion. O fewn i'r esgym hirion y mae cauedd (hollow) yn cynnwys mêr; ond i'r ddau fath eraill o esgyrn nid oes y cyfryw gauedd. Ond y mae i'r rhei'ny lawer iawn o fân-dyllau neu gelloedd oddifewn. Ymddengys rhai o honynt, pan y'u tórer, ymron yn gyffelyb i ysbwng neu grib-fêl. Mae rhai o'r esgyrn, gyda bod yn gau, yn ysbwngaidd hefyd. Maent yn gyffredin yn fwy o faint, ac yn fwy ysbwngaidd ar y penau, ac yn llai o faint a mwy sylweddol tua'r canol, gyda llai o'r mân-gelloedd.

Mae holl esgyrn y corff yn fwy caled ar y tu allan. Efallai mai y dannedd ydynt fwyaf felly. Nid ydyw y tufewn i'r dannedd yn fwy caled nag esgyrn eraill; ond y mae y tuallan wedi ei wisgo â sylwedd a elwir arliw (enamel), yr hwn sydd yn hynod o galed.

Description o'e escren.—Yn yr esgym cau, fel y crybwyllwyd, y mae y sylwedd olewaidd a elwir y mêr, yr hwn sydd yn llanw y cauedd hwnw yn mron yn hollol. O fewn i'r esgym y mae pilen deneu, yn llieinio (line) y cauedd, ac yn rhedeg hefyd i'r mêr. Yr un fath bilen sydd hefyd yn llieinio y mân-gelloedd yn yr esgym ysbwngaidd. Mae o fewn yr holl gelloedd hyn ychydig o wlybwr, ac nid ymddengys fod yr un o honynt yn hollol wag. Oddiallan i beb asgwm y mae hefyd bilionen briodol a elwir periesterm yn anwisg.

Mae y rhan fwyaf o'r esgyrn wedi eu trywanu trwyddynt, o'r ochr allanol, â thyllau o gryn faintioli, trwy bob un o ba rai y mae rhedweli (artery) yn treidaio i ddwyn gwaed i feithrin yr esgyrn; ac y mae gwythïen yn dyfod o'r un drwydded, i ddychwelyd yr hyn fyddo yn weddill. Yr ydych yn rhyfeddu clywed efallai, fod gwaed yn yr esgyrn: ond y mae gwaed yn yr esgyrn, er nad llawer iawn. Y gwaed hwn. yn nghyda'i lestri, y gewynau a'r bilen, ac hefyd y mêr a'r gwlybwr, a wnant amryw o bwysi: o blegid ar ol y byddo i esgyrn unrhyw grëadur gael eu gwneuthur yn hollol sych, maent bron cán ysgafned arall ag oeddynt cyn hyny. Nid yw holl esgyrn y daearol dŷ, ar ol eu sychu yn hollol, yn pwyso mwy nag o wyth i ddeuddeg

Pan y byddont yn hollol sychion, pe llosgid hwynt mewn tân poeth am lawer o amser, lleibēai hyny eu pwysau lawer drachefn—meddyliwyf yn mron i'r hanner. Sylwedd anifeilaidd yw yr hyn a lysg, yn yr amgylchiadau hyn, yn benaf gelatine, peth o'r un natur a glud neu yegrawling (glue.) Mae llawer o'r hyn a erys yn safager (carbonate) o galch, neu galch-bridd (chalk). Felly y mae pob dyn yn cario gydag ef beunydd lawer o galch.

Dyben mawr y Creawdwr yn ddiau, wrth ro'i i ni y fath gynnalwaith o esgyrn cryfion, ydoedd, fel y byddai iddo gynnal, a rhoddi sadrwydd i'r rhanau tyner o gig. Tybiwch, yn awr, pe na byddai dim esgyrn—ac na fyddai y corph ond cig yn unig—oni ymollyngai y coesau dan en baich! Ac oni fyddai y breichiau yn mron yn hollol ddiddefnydd! Yn ddiau y byddent. Ond y mae i'r esgyrn ddybenion pwysig eraill, am y rhai y cawn ymdrin eto.

TYFIANT ASGWEN.—Nid yw yr esgym can galeted pan y'n genir ag y deuant ar ol i ni ddechreu cerdded a rhedeg oddiamgylch. Ar y cyntaf y mae llawer o honynt yn dyner iawn; ac y mae nifer mawr o honynt yn wahanol ddarnau, a madrudd (gristle) rhyngddynt. Ar ol ychydig y flynyddoedd, tyfant wrth eu gilydd yn gadarn. Esgyrn y pen, yn neillduol, ydynt ar y cyntaf yn wahanedig; ac heb wneuthur dim niwed i'r ymenydd tyner oddifewn, symudam tychydig. Ond ar ol i ni fyned yn hynach, ac i'r holl benglog ddyfod yn gryf, byddai yn rhaid cael gryn allu iddeu symud; a'r canlyniadau o'u symud, pe gallem, fyddai yn beryglus.

Mae yn ddiau fod bywyd, fel y'i gelwir yn aml, (er nas gwyddom braidd beth ydyw bywyd,) mewn esgyrn; end tra yr ydym yn iach, nid ces nemawr o deimlad ynddynt; a phan y b'o y llaw-feddyg yn tóri ymaith asgwrn, nid ydyw llifio yr asgwra yn gyffredin yn achosi ond

Cyr. V.

ychydig o boen. Mewn rhai clefydau, mae yr esgyrn, er hyny, yn deimladwy iawn; a phryd hyny bydd eu llifio hwynt yn boenus.

LLEATRI YR ESGYEN.—Mae hefyd lawer iawn o lestri gwaed a gewynau yn rhedeg oddiamgylch, mewn tyllau bychain, oddifewn i'r esgyrn; a pha le bynag y byddo gewynau, y mae bywyd. Fod gwaed yn cael ei drosglwyddo i mewn, a thrwy yr esgyrn, a ellir ei brofi yn amlwg trwy wthio neu chwistrellu cŵyr toddedig, o'r un lliw a'r gwaed, iddynt.

Y mae doethineb ac arfwriad y Creawdwr i'w gweled yn amlwg yn ffurfiad yr esgyrn; eu harddwch, ac addaarwydd pob un o honynt i'r gwaith sydd i'r aelod i'w wneuthur. Y mae'n hawdd i bob dyn ganfod hyny ond sylwi ychydig ar esgyrn anifeiliaid. Y maent wedi eu haddasu i'w gilydd yn rhyfedd; ac yn ateb, o ran eu sylwedd, eu ffurfiad, eu grym, a'u hysgafnder i harddwch yr holl gorph; i'r ysgogiadau, a'r gwaith perthynol i bob aelod.

(I'w barhau.)

Amrywiaeth.

DECHREUAD Y DDYFAIS O WNEUTHUR AWRLEISIAU, (CLOCKS.) (O'r Gwladgarwr.)

Diammeu fod yr angen am ryw foddion i fesur a chofnodi amser wedi a'r deimlo gan ddynion er oesoedd boreuaf y byd; eto buwyd yn hir iawn cyn cael allan foddion effeithiol i'r cyfryw berwyl. Er bod dosbartnadau dydd a nôs yn rhoddi rhyw frâs-fesuriad ar amser, ac yn dangos ei rediad parhâus; eto yr oedd gwahaniaeth hyd y rhai hyn mewn amrywiol wledydd, ac ar wahanol dymhorau, yn amlygu yn eglur fod eisieu rhyw fesuriad manylach ar ddosparthiadau amser, heblaw bod dichreuad a diweddiad dyddiau a nosweithiau yn amrywio nid ychydig mewn gwahanol wledydd yn ol eu gefyllfaoedd priodol ar barthau y ddaear.

Dechreuad y diwrnod a gyfrifid gyda chodiad yr haul gan y Babiloniaid, y Syriaid, y Polaid, a'r Indiaid. Yr oedd dydd gwladwriaethol yr Iuddewon yn dechreu gyda chodiad yr haul, a'u dydd crefyddol gyda 'i fachludiad. Yr oedd dull yr Aiphtiaid yn amrywio mewn gwahanol daleithiau o'u gwlad. Yr hen seryddwyr a gyfrifent o hanner y nôs, a'r rhai diweddarach o hanner y dydd. Y Mahometaniaid a gyfrifent o gyfnos. Y dull hynotaf oll yw yr un a arferir gan bobl yr Ital. Mae eu dydd gwladwriaethol hwy yn dechreu ar ryw bwyntnôd pennodol ar ol machlud haul, ac y mae eu canol-ddydd yn amrywio yn ol tymhorau y flwyddyn. Yn heul-orsaf (solstice) yr hâf, y

mae eu hawrleisiau yn tarawo un-ar-bymthog* ar hanner dydd, a phedwar-ar-bymtheg vii houlorsaf y gauaf; ac felly hefyd y mae ysbaid pub dydd yn gwahaniaethu amryw funudau ragor y dydd o'r blaen a'r dydd ar ol. Yr afreoleiddiwch yma sydd yn peri anhawsder nid bychan iddynt gadw eu hawrleisiau yn eu lle. Ond tuag at wneuthur hyny y mae 'r peirianwaith yn cael ei gyfansoddi yn y fath fodd fel y sym7 udir y bysedd yn ddisymmwth ar ryw bwynt-nôd pennodol, sef pan fyddo yr ysbaid wedi dirwyn i chwarter awr; ond weithiau gadawant i'r amser redeg dros wyth diwrnod, ac weithiau bythefnos, neu ddeugain niwrnod. Mae 'r symudiadau hyn yn cael eu cyfarwyddo wrth y calendar printiedig, yr hwn sydd yn dadgan ar ba awr y mae hanner dydd i gael ei gyfrif, megys pe dywedem fod hanner dydd i'w ystyried am hanner awr wedi wyth yn y prydnawn o'r 16eg o Chwefror hyd y 24ain; ac o hyny hyd v 6fed o Fawrth am ddeunaw ar gloch; o'r iaf o Fehefin hyd y 13eg o Orphenhaf, am hanner awr wedi un-ar-bymtheg; ac felly yn y blaen drwy holl fisoedd y flwyddyn. Mae hon yn drefn chwithig hyd oni chynnefiner â hi.

Yr oedd adraniadau y dydd hefyd yn amrywio nid ychydig yn y cynoesoedd. Nid oedd dim yn anhawdd gwahaniaethu rhwng boreu a phrydnawn, nac ychwaith benderfynu y pwynt-nodau cyfryngol, sef hanner dydd a hanner nós. Oddiar hyn y tarddodd y dull Iuddewig a Rhuf. einig o ddosbarthu 'r dydd a'r nôs yn wyliadwriaethau. Y mae yn hollol ansicr pa bryd y dechreuwyd rhanu amser o fesur yr oriau. Nid ymddengys fod Moses yn hyshys o'r peth, ac oddiar hyny gallwn benderfynu nad oedd yr Aiphtiaid ddim felly ychwaith. Mae Herodotus yn dadgan ddarfod i'r Groegiaid dderbyn y peth oddiwrth y Babiloniaid. Pa fodd hynag, y mae 'n lled sicr fod y cyfryw ddosbarthiad yn arferedig cyn i'r gair Aws gael ei ddefnyddio er dynodi ysbaid o amser. Y mae gan y Chineaid bum gwyliadwriaeth yn y nôs, y rhai a hysbysir drwy nifer pennodedig o darawiadau ar gloch neu dabwrdd (drum). Y Tartariaid gynt, yr Indiaid, a'r Persiaid a ránent eu dyddiau yn wyth ddoebarth, pob un yn cynnwys saith awr a hanner.

Ar ol penderfynu ar ddosbarthiadau y dydd, yr oedd yn beth naturiol i'r unrhyw gael eu hysbysu dryw ryw foddion y cytunid arnynt. Hyn a wneid gan yr Aiphtiaid drwy offerynoliaeth eu hoffeiriaid, y rhai a hysbysent yr awr yn yr un modd ag y gwneir gan wylwŷr yn ein gwlad ni. Er hyn i gyd yr oedd diffyg yn parhâu o eisieu rhyw beiriant i fesur treuliad amser.

• Rhaid deall fod yr awrleisiau yn yr Ital, (nid fel yr eiddom ni. yn ailddechreu ar el pob 12), eithr yn myned ymlaen hyd i 24. Un o'r rhai cyntaf o'r fath ydoedd y CLEPSYDBA neu ddwfr-awrlais a ddyfeisiwyd gan y Groegiaid. Eto nid oedd hwnw ond mesurydd anghywir, a hyny am ei fod yn amrywio nid yn unig yn ol mesuriad o ddwfra fyddai yn y llestr, eithr hefyd yn ol ansawid yr awyrgylch (atmosphere). Y deial haul hefyd a ddaeth mewn arferiad er yn foreu. Mae'r lle a'r amser y dyfeisiwyd yr offeryn hwn hefyd yn anhysbys. Bernir i'r Iuddewon dderbyn y peth oddiwrth y Babiloniaid yn flaenorol i amser y brenin Ahaz, pan y mae yn hysbys fod deial haul wedi ei osod i fynu yn Jerusalem, 2 Bren. xx. 11; hyn ydoedd 713 mlynedd cyn Crist.

Bu ysbaid hir o amser ar ol dyfeisio deialau haul cyn i ddynion ffurfio un meddyl-ddrych am awrleisiau: ac o hyn drachefn nid oes dim sicrwydd pa bryd y cymmerodd le. Y Pab Paul I. a anfonai awrlais yn anrheg i Pepin, brenin Ffrainge; a bernid y pryd hwnw mai dyna yr unig un oedd yn y byd. Anfonwyd hefyd un cywrain iawn i Siarl Fawr, oddiwrth y Khaliff Haroun Alraschid; am yr hwn y soniai haneswyr yr amser gyda mawr syndod. Ond y diwygiad mwyaf yngwneuthuriad awrleisiau a gafwyd allan gan Mr. Huygens, yr hwn a chwanegodd y dibynai (pendulum) atynt. Wedi'r cwbl canfyddid fod offerynau mesur amser yn parháu eto yn anghywir tuag at ddybenion manylaidd. Yr oedd eu defnyddiau yn mwyhau drwy wrés, ac yn lleihâu drwy oerni, ac felly yn cyfnewid ysgogiadau yr offeryn ar wahanol dymhorau y flwyddyn, ac mewn gwahanol hinsoddau o'r byd. Dyfeisiwyd amryw ddulliau tuag at ddiwygio hyn. yr hyn yn wir a ellir ei wneud i fanyldra dirfawr ar y tir yn ol gwneuthuriad y dibynai; ond ar y môr, lle nis gellir defnyddio dibynai, y mae 'r anghywirdeb yn fwy anhawdd i'w ddiwygio, a'r canlyniad yn llawer mwy ei bwys. Yn wir yr oeddid yn tybied na buasai byth yn bosibl diwygio y pethau hyn i gymmaint manyldra hyd oni chafwyd allan ddyfeisiau diweddar Mr. Harrison yn ei amser-beiriant ef. Yn awr y mae dynion cywrein-graff ereill wedi arfer eu hathrylith yn y gelfyddyd, a mawr yw'r diwygiadau sydd wedi eu cael allan yngwneuthuriad amserbeiriannau.

Yn awr, gan fod mesur amser yn cael ei ystyried yn beth o gymaint pwys, oni ddylem ystyried y ddyledswydd o'i iawn ddefnyddio, fel na byddo i ni gamdreilio un awr o hono, na gwastraffu yr yspaid lleiaf o beth ag sydd mor werthfawr! Os esgeuluswn y ddyledswydd hon, fe fydd cnul yr oriau a ymadawsant yn swnio yn anhyfryd yn ein clustiau pan na bydd amser mwyach. Dysgu felly gyfrif ein dyddiau fel y dygom ein calon i ddethineb, a defnyddio ys

yspaid byr a benodwyd i ni yn y bywyd hwn i ymbarotôi erbyn byd diderfyn, yw dyledawydd rwymedigol pob un o honom; a dedwydd yw yr hwn a alluoger i'w chyflawni yn effeithiol.

COFIANT PEGGY 'R GLEC.

HYBARCH SYR,—Cofiant yw yr ychydig a ganlyn am hen gymydoges i mi, yr hon a fu yn achos o lawer ffrae ac amrafael; ac yn wir, ymladdau poethion yn aml yn y cymydogaethau hyn.

Yr wyf yn cyfaddef, mai rhinweddau a ganmolir yn gyffredin mewn bywgraffiadau, gan uchel gyhoeddi rhagoriaethau y gwrthddrych wedi iddo farw, am y rhai ni chlybuwyd ond ychydig, os dim tra yr ydoedd yn fyw. "Yr hwn a chwennycho anrhydedd bydded farw." Ond gwrthddrych y cofiant hwn nid yw yn feddianol ar nemawr o rinweddau, am hyny anweddus vw dywedyd bod rhinwedd lle nad oes Tebygaf y clywaf y darllenydd yn gofyn, Pa ddaioni yw cyhoeddi hanes bywyd gwrthddrych, pan nad oes dim ond drwg i ddywedyd am dano 1 I hyn, yr wyf yn ateb; os yw ysgrifenu bywgraffiad rhinweddol yn annogaeth i'w efelychu, pwy wyr na all ysgrifenu un drwg fod yn foddion i beri i ryw rai gilio oddi wrth ddrygioni.

Peggy 'r Glec yw gwrthddrych y cofiant hwn, yr hon a aned yn mhlwyf Mair ger yr eglwys. Yr oedd ei main yn chwannog i glecian o'i blaen, lle y gwelwn ryw beth yn yr hen ddiareb, "Lle y tripia y fam y tripia y ferch." Nid cymaint y mae ysgrifenydd yr hanes hyn vn gwybod am flynyddoedd cyntaf Peggy yn ei sefyllfa mabanaidd, Ond yn unig ei bod yn chwannog i ryw fân gelwyddau, yn nghyda chryn dipyn o ddawn i'w gwisgo ar wedd y gwirionedd. Yr oedd hyn yn ddiamau genyf yn gymhwysderau rhag-barotoawl i'r gelfyddid glecog, wr hon w bu mor enwog yn ei dydd. Tua deg oed, hyd yr wyf yn cofio, y dechreuodd amlygu ei dichell anferthol, ei dawn i siarad yn deg, a'i ffaleder i guddio celwyddau, yn nghyda llawer o gymhwysderau ereill sydd yn hanfodol er cyfansoddi clec. Y mae yn wir mai gyda ei mam y dechreuodd, ac y bu fwyaf ar ei phrentice; er hyny, with bob hanes, aeth yn fwy campus wn w grefft nag y bu ei mam erioed; canys yr codd yn fwy cyfrwys-gall a sarphaidd, ac yn medru trin ei chelwydd yn fwy dawnus o lawer; yn yr hyn y bu yn foddion i gynhyrfu y ffrae gyntaf o bwys rhwng ei thad a'i mam, yr hon a ddybenodd gyda rhai ergydion y noson hóno. Ac yn wir, gallesid prophwydo y pryd hyny, 'mai dechreuad gofidiau oedd hyn oll." Y mae

yn debyg mai clwb tê fu yno y dwthwn hwnw gan Kity, Ty'n-y-nant, Shane y gôf a hithau, a gwneyd teisen frâs a chryn lawer o frandy ynddi, yr hon yn anffortunus a ymaflodd mewn tân, ac a aeth yn fflam i fyny y simnai, gan beri nid ychydig o fraw i'r visitors, ac yn wir, peryglu peth arnynt hefyd; oblegyd Kity, Ty'n-y-nant a losgodd ei bysedd yn ddrwg wrth geisio attal y tân i ddifa yr aberth. Bu gryn dipyn o ddadl rhwng y pleidiau beth oedd yr achos o eagyniad y deisen fel mellten trwy y simnai, ond methwyd penderfynu y ddadl yn eu plith.

Yr oedd un yn dywedyd mai Satan a geisodd y deisen, arall mai anfoddlonrwydd oddi fry, am gelwydd Peggy fach a'i mam; ond yr oedd y mwyrif yn cydwybodol farnu mai rhyw ysbryd aflan o'r pwll diwaelod ydoedd, ac yn rhagarwydd o ryw dro mawr i ddyfod, heb ystyried am yr ysbryd aflan a ddodwyd yn y deisen, a bod gelyn yn y tŷ yn fwy niweidiol na deg oddifaes. Y mae yn debyg mae gofyn mewn ffordd gyfrwys-gall i'w thad a wnaeth Peggy, yn nghylch achos mynediad y deisen i fyny trwy y simnai a fu yr achos o'r scuffle gyntaf rhwng y gŵr a'r wraig, ac oddiar hyny scufflo y maent o hyd.

Pryd hyn y meddyliwyd ei bod yn llawn bryd dodi Peggy ar ei gwasanaeth, a chawd lle iddi fel morwyn fach, neu scwliwn, fel y dywedir, gyda Mrs. Thomas o'r Dderwen. Bu yno un hâf, ac yn wir, hâf gwresog a phoeth iawn y hu i'r teulu hwnw. Yn fuan wedi iddi fyned yno, dygwyddodd amrafael poeth rhwng Mary hen forwyn y Dderwen a'i meistr, o herwyd rhyw glec o eiddo Peggy yn nghylch rhyw gosyn, a gorfod i Mary ymadael â'r teulu hwnw: er ei bod yno er 's pymtheg mlynedd.

Ond nid hir y bu y tân heb ennyn wedi hyn; oblegid er i Mary ffoi, yr oedd y newyn yn aros yn y tŷ tra yr oedd Peggy y glec yno. Cynnygiodd Peggy yn deg dori y cwlwm priodasol rhwng ei meistr a'i meistres trwy ddywedyd rhyw hanner geiriau am ei meistr yn mynychu Ty'n-y-nant ar ol i Shôn fyned i'r cwrdd, &c. Yr hyn fu yr achos o gryn ddiflasdod rhyngddynt; ac oni buasai gras attaliol, fel y'i gelwir, tebygol iawn y buasai yn terfynu mewn ergydion. Ond yn rhagluniaethol trôdd y gwr a'r wraig gyda 'u gilydd, yr hyn a barodd i'r cwbl syrthio ar ben Peggy y Glec, fel yr oedd yn llawn bryd iddi ymado a'r lle hwnw.

Bu wedi hyn mewn amrai lefydd, rhy faith i mi eu henwi, gan ennyn a rhwygo y ffordd y cerddai. Mewn gwirionedd, "Dystryw ac af-lwydd oedd yn ei ffyrdd" Os gwelsid hi yn myned i mewn i deulu, yr oedd pawb yn ystyried hyny fel rhagarwydd o ymadawiad heddwch a'r ty hwnw. Yr ydoedd yn ferch olygus o ran

Digitized by GOOGLE

pryd a gwedd, ac o herwydd hyny, y mae yn debygol, y ffansiodd Twmy Waters hi; ac ar fore dydd Nadolig priodasant. Yr oedd pawb yn dywedyd y pryd hyny mai ar fore llwyd rewog iawn y ganed y gwr hwnw; ond beth bynag am hyny, yr ydoedd yn llwyd rewog iawn y bore y priodasant, os oes rhyw beth yn hyny.

Yr wythnos gyntaf ar ol y briodas yr oeddynt yn ddi son iawn am danynt, fel pe buasent wedi dechreu bywyd hapus. Ond, ow! cyn canol yr wythnos ganlynol, yr oedd yn ystormllyd iawn, fel yr ydoedd Tomy yn gorfod bod yn llewys ei grys bron bob nos yn ngweryl y wraig. Cymydogaeth heddychol iawn oedd Pentre Mair cyn i Peggy fyned i fyw yno, yr hon sydd fel lefain yn y blawd yn euro y cwbl oll lle bynag yr aiff, fel y mae yn eithaf anymunol yno yn

Yr oedd Mrs. J. a Mrs. T. yn ffrindiau mawrion yn benthyca y naill i'r llall â phob peth; ond gwanodd Peggy ei phig i mewn, ac oddiar hyny nid oes dim converse. Ar ryw fore dydd Llun, dywedodd Peggy wrth Mrs. T. i Mrs. J. ddywedyd nad ydoedd blant Mrs. T. ddim yn addas gwmpeini i'w phlant hi, &c., nes ennyn Mrs. T. i ddywedyd pethau nad oedd yn garu, na chwaith yn meddwl mewn tymher well. Asth Peggy á'r cwbl cyn nos at Mrs. J. nes y mae y ddwy wraig oedd mor garuaidd gynt, yn pasio ar yr heol heb agor eu mîn y naill i'r llall. "Wele, faint o ddefnydd y mae ychydig dân yn ei ennyn." Y mae yn halogi yr holl gorph, ac yn gosod holl droell naturiaeth yn fflam, ac wedi ei wneuthur yn fflam gan utfern.

Ond i ddyfod at y diwedd, bu farw Peggy, a da oedd gan bawb glywed y newydd; a chladdwyd hi yn meddrod ei thadau o dan yr ywen. Buasai yn hyfryd allu dywedyd fod holl gleciaid y byd wedi cwympo yn y gawres hon, ond yn wahanol y mae yn ymddangos; canys cenedlodd ddwy ferch ar ei delw ei hun, Catty a Betsy, y rhai ydynt yn dilyn camrau eu mam yn weddol gywir.—O'r Athraw.

· IORWERTH GWLAD FORGAN.

GOHEBIAETHAU CYHOEDDUS.

Mr. Golveydd,—Heblaw y Beibl Sanctaidd a feddiennir genym, amlwg yw fod ein cenedl wedi eu breintio yn uchel â moddion eraill, er cyfranu a meithrin gwybodaeth. Tebygol genyf fod y cyfryngau hyny a ddosperthir yn fisol ac wythnosol yn ein plith, yn cael eu cynnyg a'u derbyn gyda golwg ar helaethu gwybodaeth y genedl mewn pethau tymhorol ac ysbrydol, gwladol ac eglwysig.

Wrth daflu fy ngolwg dros du dalenau rhai cylchgronau, meddyliwn y gallai rhyw ranau o rai o honynt gael eu llenwi â phethau buddiolach i'r oes bresennol, a theilyngach hefyd i'r oes a ddél. Nid ydwyf heb ystyried fy anaddaarwydd i adolygu gwaith awduron, gohelwyr, golygwyr, nac argraffwyr chwaith; eto, os caniatewch, nodaf rai pethau, pa rai, yn ol fy meddwl i, sydd yn tueddu at iselhau cymeriad, a lleihau defnyddioldeb, cyhoeddiadau misol ac wythnosol. Yn

1. Gormod meithder.—Gwelir rhai ysgrifan meithion iawn weithiau, ar destunau lled ddibwys. Crynhoa yr awdwr gruglwyth o'i resymau ei hun, a benthycia, a allo o resymau rhai eraill, er cadarnhau ei bwngc, pryd, mewn gwirionedd, na byddai o 'fawr wahaniaeth i ddarllenwyr ei draethawd, pa un ai gwir ai anwir a fyddai ei holl hirfaith gabolfa: Meddyliwn y byddai yn harddach i ohebwyr, ac eraill, fyfyrio byrdra, gochelyd meithder, (nid bob amser, ac ar bob achos, ond, fel y nodais, ar destunau dibwys,) a meddwl mai harddwch penaf pob ysgrif ydyw cynnwys llawer mewn yahydig.

2. Arfer iaith ry isel, materion rhy annheilwng, a geiriau rhy anaddae i wneyd y cyhoeddiad yn fuddiol nac yn flasus i'w dderbynwyr.— Drwy gyhoeddi sothach o'r fath a enwyd y lleiheir awydd, ac y tynir archwaeth rhai oddiwrth ddarllen llawer dernyn buddiol; felly y mae ychydig lefain o'r fath yma yn lefeinio yr holl does yn meddyliau rhai.

3. Buchdraethodau.—Gwelir rhai o'r rhai hyn yn hynod o fanylaidd a meithion; ac yn gyffredin awgryma, os na sicrhâ, yr ysgrifenydd fod enaid yr ymadawedig mewn dedwyddwch, pryd, mewn gwirionedd, nad oedd ond seiliau gweinion i obeithio hyny. 'Nid pob un ar sydd yn dywedyd wrthyf, Arglwydd, Arglwydd, a ddaw i mewn i deyrnas nefoedd.'

4. Ysgrifau difriarol ac enllibaidd cyfeiriedig at berson neu bersonau.—Os yw gair garw yn cyffroi digofaint, pa faint mwy y gwna traethawd o eiriau geirwon. Hefyd, pan fyddo cyhoeddiad yn cael ei bleidio yn gyffredinol gan unrhyw blaid o bobl grefyddol, os bydd rhywun mor anfoneddigaidd a digywilydd ag anfon ysgrifau i gablu a difrio y blaid hono, meddyliwn mai dyledswydd a doethineb y golygydd fyddai gwrthod y rhai hyny yn enwedig.

5. Mae bod pobl o gymeriadau isel a bucheddau gwael, yn ymddangos ar feusydd rhifynau misol yn gewri mewn dillyneidd-dra yn tueddu i ddifuddio y cyhoeddiad. Ysgrifena rhai dros rinweddau, ac yn erbyn beiau, megys meddwdod, &c., a hwythau eu hunain, efallai, yn wrthdirwestwyr ar y pryd; a byddant mor hunanol a nodi beiau eraill drwy yr argraffwasg er en

bed, ar yr un pryd, yn euog eu hunain o'r un pethau.

Un o Blant Aberystwyth.

DULL ANWEDDAIDD WRTH GANU MAWL.

MR. Golveydd,—Mae yn ddiamheu mai gweled ymdrech a llafur am gael diwyglad mewn pethau allanol crefydd, sydd destun llawenydd a hyfrydwch i bob gwir Gristion. Fod y rhan o'r gwasanaeth Dwyfol, sef canu mawl, wedi cael ei hesgeuluso gymaint gan bregethwyr ac ysgrifenwyr, sydd wedi achosi gofid a thristwch i lawer. Ond gofynir, Pa fath agwedd a ddylai fod ar ein cyrff, wrth gyflawni y gorchwyl pwysfawr hwn, pa un ai eistedd ai sefyll?

ATEB. Sefyll ydyw yr agwedd fwyaf priodol, oblegid dylai ein dull fod yn fywiog ac effro wrth gyflwyno mawl i Dduw mewn llais cân; ac y mae eistedd, yn enwedig wrth ganu, yn agwedd gysglyd, farwaidd, ac anmhriodol iawn. Hefyd, gorchymynir i ni yn yr Ysgrythyrau, 'Cyfodwch, bendithiwch yr Arglwydd eich Duw.' 'Y rhai ydych yn sefyll yn nhy yr Arglwydd, yn nghynteddoedd ty ein Duw ni, molwch yr Arglwydd; canys da yw yr Arglwydd: cenwch i'w enw; canys hyfryd yw.' Neh. ix. 5; Ps. CXXXV. 2, 3.

Rhaid cyfaddef, gyda galar, mai agweddau ac ymddygiadau anaddas gyda'r gwaith o ganu mawl, ydyw un achos o'i fod mor isel yngolwg y wlad yn gyffredinol. Bydded i'r ysgrifen hon fod dan fendith i'r dyben o'n deffroi i gydgyfodi ar ein traed i ddangos parch i'r addoliad, yw taer ddymuniad,

Eich ewyllysiwr da,

Remsen.

IOAN HUWS.

Davleuaeth, &c.

RHUF. IX. 18.

Adolygu yr Adolygiad ar Esboniad E. H. P. (Gwel Cyf. IV., tu dal. 300.)

BARCHEDIG SYE,—Fy amcan yn yr ychydig a ysgrifenais (tu dal. 175) oedd, nid dadleu, ond ceisio rhoddi eglurhad boddhaol ar y nawfed benod, a'r ddeunawfed adnod, o'r Epistol at y Rhufeiniaid, fel yr ymddangosai i mi yn unol a'r Ysgrythyrau, i Theta, ac eraill, sydd yn caru yr athrawiaeth sydd yn ol duwioldeb. Gan fod Duw, a Thad ein Harglwydd Iesu Grist, wedi gweled bod yn dda hysbysu i ni ddirgelwch ei ewyllys, yn ol ei foddlonrwydd ei hun, yr hyn a arfaethasai efe ynddo ei hun, (Eph. i. 9.) nid anghymhwys, gan hyny, fyddai i ni, trwy gyfarwyddyd y Dwyfol wirionedd, wneuthur rhai syl-

wadau ar ysgrif W. R. Thomas, mewn cyferbyniad a'm heiddo i yn nghyda'r Gwirionedd Dwyfol. Gwel tu dal. 175, lle y dywedais fod etholedigaeth a gwrthodedigaeth yn ynnddibynu yn unig ar ewyllys rydd Duw, heb ystyriaeth o ddim ynom ni. Pan yr wyf yn dywedyd fod yr Arglwydd yn gwrthod rhai, fy meddwl yw ei fod yn eu rhoddi i fyny neu yn eu bwrw ymaith. Yr achos fod yr Arglwydd yn gwrthod neb yw, eu bod yn anghynhwys, yn anfuddiol, a hyny am nad ydynt yn meddu y wisg, â pha un y mae yr Arglwydd yn gwisgo ei etholedigion. Col. iii. 10, 12. Hefyd, mewn cyferbyniad i'r rhai nas gwrthododd. 'Ni urthododd Duw ei bobl, y rhai a adnahu efe o'r blaen.' Sef y rhai a ragwybu, ac a ragluniodd efe yn ei arfaeth a'i gynghor tragywyddol, i'w gaiw a'u cyfiawnhau mewn aniser. Ond dywed T., 'Ai gwir fod gwrthodedigaeth yn ymddibynu yn unig ar ewyllys rydd Duw, heb ystyriaeth o ddim yn y personau hyny fel yn cyfiawn alw am eu gwrthod?'

I hyn yr atehaf, mai gwirionedd Dwyfol yw, fod etholedigaeth grâs yn ynddibynu yn unig ar ewyllys rydd, neu benarglwyddiaethol ewyllys Duw, heb ystyriaeth o ddim ynom ni, neu unrhyw ragweliad o ddim gwahaniaeth ynom ni rhagor y rhai ni etholwyd wrth natur, na chwaith a allem ei wneuthur arnom ein hunain, a fyddai yn annogaeth i Dduw drugarhau wrthym; ac nad yw etholedigaeth 'o ewyllys y enuwd, nac o ewyllys gwr, eithr o Dduw. Mae T. yn myned yn mlaen, gan ddywedyd, 'Ai gwir fod Duw yn caledu y gwrthodedigion heb ystyried dim ynddynt hwy fel yn cyfawn alvo am hyny? Yn ganlynol eu coshi byth am fod yr hyn yr oedd Duw wedi arfaethu iddynt fod cyn iddynt hong-

ian ar y bronau!"

Ai tybed fod T. mor ynfyd a meddwl fod arfaeth ddirgelaidd Duw yn rheol dyledswydd i'w grëaduriaid. Mae yn rhaid fod T. wedi ei lyngcu gan haerllugrwydd, megys yn erbyn Duw, pan y lluniai y fath ymadrodd. Yr oedd yr Apostol yn gwybod beth oedd meddwl dyn an-ianol, na allai synied y pethau sydd o Ysbryd Duw, oblegid yn ysbrydol y bernir hwynt, ac i ddystewi ei gynhyrfiadau cnawdol pa rai sydd bron yn ngeiriau T. Maent fel hyn, 'Ti a ddywedi, gan hyny, wrthyf, Paham y mae eto'n beio? canys proy a wrthuynebodd ei eroyllys ef? Ac i ddiffodd ei ymffrost annuwiol, y mae yr Apostol yn ei ateb fel hyn, 'Yn hytrach, O ddyn, pwy wyt ti, yr hwn a ymddadleui yn erbyn Duw? A ddywed y peth furfiedig with yr hwn a'i furfiedd, Paham y'm gwnaethest fel hyn?' Ond er y cwbl, y mae T. wedi cymeryd yr hyfdra i wneuthur y casgliadau uchod oddiwrth yr hyn a ddywedais i; ac ar ol iddo ymbalfalu llawer mewn tywyllwch, mae yn cywilyddio o herwydd ei eiriau ei hun, ac fel wedi ymddyrysu, y mae yn fy nghyhuddo i o'i herwydd. Yna mae yn dywedyd, lawer gwaith drosodd, mai cyfeiliornus iawn yw fy esboniad ar yr adnod dan sylw. Ai meddwl y mae T. ei fod wedi dallu pob Cymro trwy ei resymau, (pe byddent yn deilwng o'u galw felly,) a gwneyd iddynt gredu nad oes dim gwahaniaeth rhwng yr hyn a ddywedais i, a'r hyn y'm cyhuddir ganddo ef o'i herwydd .--Dyma fel y dywedais, a dyma yr unig fan y mae T. (yn ol ei feddwl ef) yn gweled lle i arwain i mewn wrthddadl. Mae Duw yn trugarhau wrth y neb y myno, felly nid yw arfaeth Dow

yn ol etholedigaeth, ddim yn ymddibynol ar ewyllys rydd dyn, nac ar ddim ymdrechion a ddichon ef eu hun eu harferyd. Sicrheir, &c., fod etholedigaeth a gwrthodedigaeth, neu ddanges trugaredd i'r etholedigion a chaledu y gwrthodedigion yn ymddibynu yn unig ar ewyllys rydd Duw, heb ystyriaeth o ddim ynom ni.' Mewn sobrwydd, a oes rhywbeth yn y dywediad uchod yn groes i'r Beibl! A eill T. ei wrthddadleu a bod yn ddieuog o ddadleu yn erbyn Duw! Darllen adn. 11—24.

Ond nid yw T. yn dadleu cymaint yn erbyn hyn. Yn hytrach yn erbyn ei eiriau ei hun y mae T. yn dadleu o hyd, pa rai ydynt fel hyn, mewn dull o ofyniad, 'Ai greir fod Duw yn caledu y gurthodedigion, heb ystyriaeth o ddim yn y personau hyny, fel yn cyfiawn alw am hyny?'

Pe buasai T. heb gyfansoddi y fath eiriau ei hun, ni fuasai yn rhaid iddo gymeryd cymaint o ddim o'u cyffelyb yn y 'Cyfaill' o'r blaen; ac nid wyf yn meddwl fod neb o dderbynwyr y 'Cyfaill' yn credu y fath : ac os oedd T. mor ddwl a methu fy neall yn y fan lle a nodais, gallaswn feddwl, pe buasai yn cymeryd pwyll nes darllen fy yagrif drosti, y gwelsai yn amlwg nad wyf o'r farn y'm cyhuddir ganddo ef o'i herwydd. Dyma fel y dywedais, am y modd yr oedd Pharaoh yn cael ei galedu, sef fod Duw yn goddef i'w galedwch a'i gyndynrwydd ef barhau lel y mae yn farn ac yn gosbedigaeth am galedwch o'r blaen, &c. [Gwel tu dal. 176.] Fy nyben yn fy nywediad cyntaf oedd dangos fod y Jehosah, o'i anseidrol ras, wedi gweled bod yn dda ethol rhai, &c., i fod yn etifeddion bywyd tragywyddol; nad oeddynt, ynddynt eu hunain, ddim gwell na'r rhai a adawyd heb eu hethol; ond os yw T. yn dewis yn well, cymer-ed y geiriau fel hyn, 'Heb ystyriaeth o ddim ynddynt hwy' (sef y gwrthodedigion) yn galw am eu gwrthod mwy na 'r rhai ni wrthodwyd. Mae hyn yn wirionedd, oblegid y mae pawb yn yr un cyflwr syrthiedig wrth natur. Mae yn anmhosibl iddynt ryngu bodd Duw heb ffydd—a Duw yn unig sydd yn rhoddi ffydd i'r neb y myno. Nid oes ffydd gan bawb. Ond aeth T. rhagddo gan ddywedyd, 'A eill dyn rhesymol gredu fod yr Apostol, dan arweiniad yr Yshryd Glan, yn dymuno bod yn anathema oddiwrth Grister mwyn achub y rhai yr oedd Duw wedi eu gwrthod cyn en bod? Os oedd, raid iddo fod yn dymuno yr hyn oedd yn groes i ewyllys Duw, a hyny dan arweiniad yr Ysbryd Glan, mae y dyb hon yn arwain i feddwl fod gwrthfilwriaeth yn y Duwdod; and Duw a waredow Cymry rhag credu y fath dyb!

Yn laf, Gwelwn fod T. yn dal ei hun yr hyn y mae yn y rhan olaf yn dychrynu rhagddo, sef yr hyn y mae ei ganlyniad yn ddywediad fod gwrthfilwriaeth yn y Duwdod. Sylwer. Mae yn ymegnio i brofi fod yr Ysbryd Glan yn dymuno achub yr Iuddewon, pa rai a fwriodd Duw ymaith. Os oedd, y mae yn dymuno yr hyn ni wnaeth Duw. Pa beth, ai diffyg gallu sydd yn Nuw i gyflawni dymuniadau yr Ysbryd Glan? Na, y mae efe yn Hollalluog, ac efe a wnaiff ei ewyllys ei hun, ond ni wneir ewyllys yr Ysbryd Glan; o ganlyniad, nid yr un ydyw ewyllys Duw ag ewyllys yr Ysbryd Glan.—(Duw a waredo y Cymry.) Mae gwrthfilwriaeth

yn y Duwdod. Dymunwn, trwy gyfrwng y 'Cyfaill' gael eglurhad ar y geiriau 'Anathema oddiwrth Grist, gan rywun amgen na W. R. Thomas. Wrth y dull sydd gan T. o drin y mater, fe debygid nad oes gar.ddo amgen golwg ar yr hyn oll sydd yn cael eu dwyn i ben mewn amser, na 'u bod yn dyfod o ddamwain, neu eu bod wedi eu rhagdrefnu a'u gadael yn hollol ansier, pa un a fyddai iddynt gymeryd lle byth ai peidio; canys nis gall fod yn wir, medd ef, 'fod Duw yn cosbi neb am fod yr hyn yr oedd Duw wedi arfaethu iddynt fod cyn iddynt hongian ar y bronau.' Os felly, nid yw Duw wedi meddwl neu arfaethn pa heth a fydd dynion cyn iddynt hongian ar y bronau, neu fod y personau hyny yn gwbl groes i'r hyn oedd Duw wedi ar-faethu iddynt fod. Os yw y dyb olaf yn wir, y mae 'n canlyn fod dynion yn drech na Duw trw eu bod yn ei atal i wneuthur yn ol ei arfaeth a'i ewyllys. O ganlyniad, mae yr unig Ddoeth wedi cael ei ddyrysu yn ei holl amcanion mewn perthynas i ddyn, a hyny gan ddyn; ond nid oes yr un Cristion a haera y fath ymadrodd cnawdol ac anysgrythyrol ag a haera T., yr hyn nid yw ei ganlyniad ond priodoli ynfydrwydd i'r Unig Ddoeth, yr Hwn sydd yn gwybod y diwedd o'r dechreu.

(Pw barhau.)

CYMANFA DDIRWESTOL REMSEN, &c.

Mr. Golvovpp,—Yinddangosodd ysgrif lled ddigrifol, a thywyll iawn mewn llawer o bethau, yn eich rhifyn am Ionawr, sef Hanes Cymmanfa Ddirwestol Remsen, &c. Caniatewch i mi ofyn ychydig gwestiynau i'r ysgrifenydd trwy gyfrwng eich misolyn:

1. Ai nid oedd dwy o Gymdeithasau Dirwestol yn mhlith y Cymry yn Remsen, Steuben, Trenton, a'r cyffiniau? Ac oe oedd, Pa'm na buasai rhyw grybwylliad am hyny yn yr ysgrif?

2. A unwyd y ddwy Gymdeithas â'u gilydd y dydd hwuw? o herwydd gwelaf mai Cymdeithas Remsen a Steuben oedd ar y faniar yn yr orymdaith.

3. Pa berthynas sydd rhwng y Gymdeithas Ddirwestol a rhyddid y caethion?

4. Pa berthynas sydd rhwng Dirwest ac Annibyniaeth America?

5. Pa fodd y cafodd y gwr parchedig o Trenton y fath wybodaeth sicr fod diferyn o'r diodydd meddwol yn niweidiol i'r natur ddynol, a chymaint o'r cyfryw ddiodydd yn cael eu defnyddio gan feddygon er iachâd dyuion!

6. At ba un o'r ddwy Gymdeithas (os oes dwy) yr oedd yr ardystwyr y dydd dywededig yn cael eu derbyn, a'u hystyried yn aelodau o hyny allan?

7. I ba 'Undeb' y derbyniwyd Cymdeithae Ffloyd y dydd hwnw!

8. Pa degwch sydd mewn cyhoeddi gwrthwynebiad rhyw bersonau i ymuno yn y cyfryw gyfarfodydd, heb hefyd hysbysu rhesymau y cyfryw am beidio ymuno!

Hyn y tro yma, mwy y tro nesaf, os rhaid.

CARWE CYSSONDES.

DEUT. XIV. 26.

Ateb i ofyniad R. W. Morgan, tu dal. 17.

BARCH. OLVGVDN,—Ceisiaf egluro ychydig ar yr adnod a noda R. W. M., ac os bernwch y sylwadau yn addas, neu ynte ymddangosed eu gwell.

'A dod yr arian am yr hyn oll a chwennycho dy galon; am wartheg, neu am ddefaid, neu am ddied gref, neu am yr hyn oll a ddymuno dy galon: a bwyta yno ger bron yr Arglwydd dy Ddow, a llawenycha dy galon di a'th deulu.'— Yn yr adnod hon mae yr Arglwydd yn dysgu Israel, pa fodd y gallant aberthu, os byddai y ffordd yn mhell. Mae yr Arglwydd yn gorchymyn (adn. 23) i feibion Israel ddefnyddio y degymau, a'r cyntafanedigion, i ymlawenychu ger bron yr Arglwydd mewn aberth yn y lle a ddewiso ese i drigo o'i enw es ynddo, a bwyta yno gerbron yr Arglwydd, fel y dysgent ofni yr Arglwydd eu Duw. Ond os byddai y ffordd yn faith i ddwyn yr aberth (adn. 24) yr oeddynt i gymeryd eu gwerth yn arian, (adn. 25,) a myned i'r lle a ddewiso yr Arglwydd eu Duw, nid i ryw le a ddewisent hwy eu hunain. Pen. xii. 17. O flaen yr Arglwydd eu Duw, yr oeddynt yn bwyta. Adn. 18, er llawenydd iddynt hwy a'u teuluoedd. Adn. 7, yr oedd yr arian iddeu dodi am yr hyn a chwennychai eu calonauol yr Hebraeg, a of no dy galon genyt-nid dy flys. Mae yr Arglwydd yn gofyn y galon. phan gaffo Duw y galon, mae y galon yn gofyn yr holl ddyn, a'r hyn oll sydd eiddo. Nid y dyn sydd yn arwain y galon, ond y galon yn arwain

'A chwennycho dy galon am wartheg neu ddefaid, am win neu ddiod gref.' Y gwartheg a'r defaid yn aberthau, a'r gwin a'r ddiod gref i'w tywallt ar yr allor, yn ddiod offirwn i'r Arg-lwydd yn y cyssegr, (Num. xxviii. 7, i fod yn arogi peraidd i'r Arglwydd. Pen. xv. 7. Nid oedd y ddiod offrwm ond i'r poeth offrymau yn unig. Felly yr oeddynt yn llawenbau Duw a dyn-nid yn llawenhau Duw ac yn meddwi dyn —nid felly y trefnwyd gwasanaeth Tŷ yr Ar-glwydd. 2 Cron. xxix. 35, a hwyta yno ger bron yr Arglwydd, nid yfed; aberthu i Bacchus fuasai byny. Ond aberth dyiolchgarwch oedd hwn. Yr oedd rhan o'r aberth i'r offeiriad, a'r rhan arall i'w haberthu, ond nid i'w lwyr-losgi, fel y byddai iddynt gael gwledda amo wedi hyny; a hyny un waith bob blwyddyn, nid bob dydd: ond bob blwyddyn yr oeddynt i lawenychu yn mendithion yr Arglwydd—nid un o'r teulu, a'r lleill yn galaru, ond ti a'th deulu.-'Llawenycha ger bron yr Arglwydd dy Dduw; ti a'th fab, a'th ferch, a'th was, a'th forwyn, a'r Lefiaid a fyddo o fewn dy byrth, a'r dyeithr, a'r amddifad a'r weddw sydd yn dy fysg, yn y lle a ddewiso o'r Arglwydd dy Ddnw i drigo o'i enw ef ynddo.' Pen. xvi. 11. A'r dyben oedd fel y dysgent ofni yr Arglwydd eu Duw. Dyma yr holl ffrwyth, tynu ymaith y pechod.

THETA.

Dewis wraig a'th glust, yn hytrach nag â'th

Cynnildeb heb haelioni sydd gybydd-dod; haelioni heb gynnildeb sydd afradlonrwydd.

ATEBION RHIFYDDEGAWL.

ATEB I OFYNIAD SAMUEL J. JONES. (Gwel Cyf. IV., tu dal. 365.)

11. 12. 1. $\begin{cases} awr, mynyd. \\ 1 & 5\frac{5}{11} \\ 2 & 10\frac{10}{11} \\ 3 & 16\frac{4}{11} \\ 4 & 21\frac{9}{11} \\ 6 & 32\frac{8}{11} \\ 7 & 38\frac{2}{11} \\ 8 & 43\frac{7}{11} \\ 9 & 49\frac{1}{11} \\ 10 & 54\frac{6}{11} \\ 11 & 00 \end{cases}$

Ebensburg.

WM. W. PRICE.

ATEB I OFFNIAD GWILTH FARDD. (Gwel Cyf. IV., tu dal. 177.)

Mr. Golveydd, —Gwelais ymgais i ateb y gofyniad uchod, gan rywun a eilw ei hun 'Yegolhaig,' yn Rhif. 45, tu dal. 273. Meddyliais, pan welais ef, ei fod yn wallus, oherwydd fe ddichon na ddeallodd efo natur y gofyniad. Dibwys hollol ydyw pa faint o wlybwr ddeil y gerwyn. Eithr gan fod yr ymlanwad (1nfluz) yn fwy na 'r treiad (effluz), y mae yn amlwg y lleinw y gerwyn yn mhen rhyw amser pennodol.

lleinw y gerwyn yn mhen rhyw ameer pennodol.
Yr ymlanwad, un mewn 40 mynyd, y llall
mewn 41 mynyd. Y treiad o'r cwbl mewn 25mynyd. Felly saif fel hyn:

Yr ymlanwad,

$$\frac{1025}{41000} + \frac{1000}{41000} = \frac{2025}{41000} - \frac{1640}{41000} = \frac{385}{41000}$$

Y gwahaniaeth rhwng y llanw a'r trai felly fydd:
385

41000 Mynyd, myn. myn. mynyd, eiliadau,

Yna fel, 385 : 1 : : 41000 : 106 . 29 $\frac{47}{77} \div 60$

awr, myn. seliadau.

$$=1-46-29.\frac{47}{77}$$
. Ateb.

Ac fe ddichon y carai rhyw rai o'ch gohebwyr rhifyddegawl weled dehongliad i'r gofyniad uchod.

Wrth Reol Degranau y mae fel isod :

Degranau $\frac{1}{40}$ ynt 025.

Degranau 1 ynt . 02439.

Degranau 1/2 ynt . 04.

Degranau $\frac{1}{40}$ a $\frac{1}{41}$. 025 + . 02439= .04939.

Yna týner oddiwrth, . 94939 - . 04, ddegranau 1 a bydd . 00939 yn ngweddill, sef y gwahaniaeth, yr hyn a ffurfia dóriad, fel 00939

mya. myn. myn. myn. degranau. Yna, fel . 939 : 1 : : 100000 : 106 . 4962 ÷ 60

awr, myn. eiliadau. = 1 . 46 . 29 - - ateb.

> Dehonglais, gyrais agoriad-goleu Iwoh Gwilym Fardd gwiwfad, Y gwr lleen, mewn geiriau llad, Soniwch o bu gamsyniad.

LLINOS GLAN ORIO.

BARDDONIAETH.

ANERCHIAD

Idd y " CTFAILL O'R HEN WLAD" ar ddechreuad y F?. M DCCC XLII.

Y mwyn ' GYFAILL' mae 'n gofyn-Galenig bob blwyddyn I ti, a hir barhaed hyn -olynoi O arfer, yr wy 'n erfyn.

Ua cynnyddol cu a noddwyd ; — dy Modd di wâd a deimlwyd, Folly hen, wir, Gyfaill wyd, Profedig, y Prif ydwyd. dy werth,

Am hwyl frawdol, am haelfrydedd, Dros nawdd y gwirionedd, Ar dy ddyrchawl, swyddawl sedd, It' nawn rhoed da anrhydedd.

Yma'r swydd am amrywiaeth — mawr y Mewn Cymreig ddysgeidiaeth, Ein hangen trwy'th gyfryngaeth, (O llwydd it',) yn llai a ddaeth.

Mudo swyddfa mâd was haeddfawr I Oneida freintfawr Heb dy wawl, lesawl lwyswawr, Du nos fu'n ein Dinas fawr.

serefrog-Newydd, | Rhag. 31, 1841.

GWILYM AB TOAN.

MARWOLAETH PARCH. JOHN ELIAS, MON.

Marw y Glyw mawr! a glywaf---wir hanes? Mae'n rhwyg eres am un rhagoraf! Yr enwog ELIAS, addurn gloywaf O du gwir Achos y Duw Goruchaf, Y celfydd, a'r hoff Areithydd ffraethaf, Ni fu ail i'w ddawn nefolaidd, honaf : I Wledd y Ne galwodd Naf----Dduwinydd. Un dwfn ddieilydd, a defnyddiolaf. GWILYM AB IOAN. Carrefrog-Newydd.

MARWNAD MR. D. HUGHES:

Sef, ychydig Bennillion a gyfansoddwyd wedi clywed am farwolaeth Mr. David Hughes, Bryn-haidd, plwyf Nant-cwn-lle, Ceredigion, Deheudir Cymru.

RHYW newyddion trwm galarus, Yn y byd yn dygwydd sydd. Perth nasau hoff, a mwyn gyfeillion, Gludir iddeu gwely pridd: Fe ddaeth newydd trwm i'm olustiau, Dros y tonau o'r Hen Wlad, Am un a ddarfa huno eilwaith, Henw cedd fe anwyl dad. Hwaw oedd fy anwyl dad.

Cafodd gystadd trwm a chaled Am flynyddau yn y byd . (Gofid a gorthrymder lainw Ein cwpanau yma o hyd;)

Ond gobeithio 'i fod of heddy Gartre'n cann'n eitha' iach;
Os cyrhaeddir bro gogoniant,
'D yw'n gofid ond tros ennyd bach.

Fy mam anwyl na rwenechwch,
Dyma ydoedd trefn Duw;
Galw'm tad tuag adre i'r gwynfyd,
A'n gadael nma'r dir y byw;
Yn mhen ychydig rhaid i niaau,
Wynebu dyffryn Angeu du;
Paroider en heneidiau I fyned i'r gogoniant fry.

Fy mrodyr a'm chwiorydd anwyl,
Peidiwch digio wrth eich Duw,
Ef sy' â phob awdurdod ganddo
I ladd, ac hefyd cadw 'n fyw;
Yn ei law y mae 'n bywydau,
Efe sy'n trefnu pob rhyw beth; Y cyfan oll o'r ddoeth ewyllys, Gaiff ei gwblhau 'n ddifeth.

Plygwn ninau iddei drefn, Gwyr sydd oreu er ein lles; Ymadawiad car a chyfaill, Ddygo'n hysbryd ato'n nes. Ein cystuddiau a'n helbulon, Fyddo, dan ei fendith ef, Yn cymhwyso'n henaid adre' I drigfannu pur y nef.

Gweddiwch beunydd ar yr Arglwydd, Gweddiwch beunydd ar yr Arglwydd, Am ras i'ch cynnal yn y byd, Rhag poh hudoliaeth a dichelliom, A'ch dwyn addre i'r nef i gyd ; Fe fydd rhyw wych Gymdeithas hyfryd, Pan gwrddo'r seintiau uwch y llawr; Canmolaf râs i dras'yddoldeb, Os byddai 'n mhlith y dyrfa fawr.

Gobeithio fed fy nhad yn canu, Gyda'r teulu, a'i wisg yn wen, Testun eu caniadau yno, Yw'r Oen a hoeliwyd ar y pren; 'Iddo ef yr Hwn a'n carodd, Ac a'n golchold yn ei wa'd,'
Ydyw iaith pob enaid yno,
Wedi glanio 'n nhŷ eu Tad.

O!'r fath for o ryfeddodau, Sydd yn nhrefn achub dyn, Anion Crist o'r nef i waered, I farw ar y pren ei hun ; Tywallt dylanwadau 'r Ysbryd, I gyfnewid calon ddu A chymhwyso etifedd uffern, I fwynhau'r gogoniant fry

Pan mae 'r duwiol yn ymadael A'r ddaearol bahell hon, Eheda 'r enaid trwy 'r ehangderau I drigfanau 'r nef yn llon ; Bydd rhyw adsain trwy 'r holl nefoedd, Pan gyrhaeddo hwa i dre', Bydd holl breswylwyr y trigfanau, Yn ei wahodd mewn i'r lle.

Os awn ninau o'r anialwch,
I'r lan yn iach i Seiou fryn,
Ni ddarfyddwn byth â moli,
Am ras yn golchi'r du yn wyn.
Dyna fydd yn destun peraidd,
Fry yn mhlith y teulu llon,
Wedi diangc ar gystuddau,
A goddiau'r fuchedd hon.

Er fy mod yn mhell oddiwrthych, Yn Amerig yma'n byw; A miloedd o illturoedd rhyngom, Agos atom ydyw Duw; Plygwch ynn with ei orsedd, Gweddraf finau arno ef— Yna esgyn ein griddfanau Ynghyd i'r lan at osedd nef.

Mi ddymunwn eich cyfeillach, mi ddymunwn eich cyfeillach, Lawer gwath yn hyn o fyd : Ond pell y'm ni oddiwrth ein gilydd, Fel na chawn f'allai gwrdd ynghyd : Ond gobeithio yn y nafoedd, Y cawn gwrdd oddeutu 'r bwrdd, Wedi gadael pob helbulon, A'n hofnau wedi cilio'i ffwrdd.

Gweddiwch drosof hoff berth'nassau, Am im' gael bod o dan yr iau, Tra b'o 'm tymhor byr yn pare, Fe ddarfyddu hwn yn glau : Gweddiaf finau drosoch chwithau. Am ras i rodio 'n llwybrau'r Nef; A byw'n ol auraidd reol Beibl. Nes myn'd trwy angen ato of.

Darllenwch frodyr a chwiorydd, Darlieswch fronty a cawioryou,
Air yr Arglwydd nos a dydd;
Llusorn traed, a llewyrch ilwybrau,
Yn shob amgylchiad i chwi fydd:
Byddwch dawel, ymfoddlonwch,
Rhowch sich hunain iddo ef; Yna cawn yn mhen ychydig, Ail gyfarfod yn y nef.

Nid yw gymaint o wahaniaeth,
Pale byddom yma'n byw;
Y cwestiwn mwyaf pwysig ydyw,
A ydym yn hoddloni Duw?
Os cawn fyw with ei reolan,
Ni fydd holl ofddiau? hyd, Ond cymhwyso ein heneidiau I drigfanau'r nef ynghyd.

O ! 'r fath felus fwyn gymdeithas, Fydd yn y gogoniant math,
'N ol cwrdd o bedwar cwr y ddaear,
I foli'r Oen ar ben y daith:
Ni bydd rhaid ffarwelio wedi'n, A thrigfanan 'r nefoedd wen ; Ond canmol gras am drefn 1 achub, Byth heb dewi mwy. Amen.

Kelida, O.

JENKIN HUGHES.

PENNILLION

Ar furveleeth Talierin ac Isaac Ambrose. (Gwel Cyfaill, Cyf. IV., tu dal. 254.)

TALIESIN.

Talicein yn forcu a fwriodd Ei fateri ofal ei Dad; Pe farodd cai fwy o gyfiawnder, Yn nghyda phob llwydd a gwellhâd; Mawr ydoedd ei fraint yn ei gystudd, Trwy 'r nychdod a'r gofd i gyd, Sef pwyso ar 'wyllys yr Icen, Iawn Brynwr a Barnwr y byd.

Mhen blwyddyn a 'chydig ddiwrnodiau, Ei frawd tirion unodd mewn hedd : Goddefield fawr gystudd flynyddoeid, 'R hyn gyrodd i forawl am feld Maent heddyw yn nghrombil y grafel, Yn gorwedd yn dawel heb loen, Hyd ganiad yr udgorn diweddaf, Pryd codant trwy rinwedd yr Oen.

Et tad a'u mam dirion sy'n ares, Mewn byd o bob tralled is nen;

A dilylent ddyweyd yn lle grwgnach,

'Yr Arglwydd a'u cym'rodd. Amen.'
Chwi 'ch dauoedd ar fyr a'u canlynant, Yn fuan y byddant mewn hedd, Allan o sfael pob gofid, Mewn gobaith o hawddfyd a hedd-

Pittsburg. CYF. V.

AP GWILTM.

DIRWESTIAETH.

Anwyl Olyoydd, Trwy gymhelliadau rhai o'm cyfeillion hoffus, yr wyf yn anfon y Gân hon at wasanaeth y 'Cyfaill;' ac os bydd rhai o ohebwyr y 'Cyfaill' yn barnu y gellir ei gwrthbrofi ar dir Yagrythyrol, carwn yn fawr weled y gwrthwynebiad yn ymddangos ar y 'Cyfaill' yn bennillion.

IRUAN AR THOMAS

Glan Ohio.

Un wyrthmi ddarllenais rhag syched a wnawd, Ond diod o ddwfr yn wastad a gawd ; Mae'n sier gwnaeth Iseu y dwfr yn win, Er dangus dwyfoldeb ei berson ei hun.

Ni chreudd ein Crewr ddim meddwawl erioed, Ni 'pwyntiodd i ddynion fath bethau mewn bod; Ni 'pwyntiodd i ddynion fath bethau mewn bod; Pob peth a wnaeth lesu, fe'i gwnaeth ef er gwe Ac felly 'r pryd byny, rhoes feddwdod yn mbell.

Bu Hagar yn eistedd yn drist iawn ei gwedd, Ac Ismeel yn gruddfan rhag syrthio i'r bedd i Danfonodd yr Arglwydd ei Augel yn siwr, O'r nefoedd yn ebrwydd i ddangus y dwr.

Bu Israel yn teithio ffynyddau lled faith, A'r anial yn ddyrys, a'r plant yn lled laith ; Ond eto ni chawsast un llymaid o win, I loni 'r rhai bychain, a'r gwragedd oedd flin.

Fe dd'wedodd yr Arglwydd wrth Moses gwas Daw, Cewch ddyfroedd grisialaidd, a iachus ei ryw; Ni chlywais niweidio dim cymaint ag un; Adfywiwyd y dyrfa oedd waelaidd eu llus

Elias y Thesbiad a deithiodd fel gwr, Wrth deisen o fara, a dysglaid o ddw'r; Fe'i porthwyd gan gigfrain rai dyddiau mae 'n syn; O'r afon yr yfodd, mae 'n sicr, y pryd hyn.

Y nesaf gaf enwi yw Samaon, wr cryf, A laddodd gynnifer, sef cymaint o rif; Ag asgwrn gen asen y lladdodd ddeg cant, Ca'dd ddwfr rhag syched o ganol y dant.

Ayr amser a balla fynegi am fwy,
A yf'sant o'r dyfroedd—pydewau wnaent hwy:
Am Isaac a Jacob, nis gwyddom pa faint;
'R un ddied a'r 'nifail a yfai'r gwych saint. Yn awr, fy nghyfeillion, rhown fawl i'n Duw glan, Bu Arziwydd y bydoedd yn siampl o'n bla'n; Eist iddodd ar ffynnon—blinedig gan daith— A gofyn i fenyw ain ddwfr a wnaeth. A drodd E; un gwestty er cynllun i ni;
Os do fe, ro'wch steb yn union i mi;
Pa beth oedd ei enw, a phwy oedd yn hyw?
A o'ent hwy 'n broffeswyr, yn ofni 'r gwir Dduw? Dywedodd rhyw ddynion, rhai creulon di ras, O'u gwirfodd am dano, dri chelwydd lled gas; Ei fod yn ddyn glythig, yfwr gwin, meddynt hwy; A chythraul sydd gaiddo; mae'r syndod yn fwy. A loan Fedyddiwr yn sior nis cwrdd — Pob poth ydoedd feddwol, fe'u gyndd i ffwrdd : Yn awr fy nghyfeillion, a'm brodyr drwy'r wlad, A wnewch chwi ddim dilyn cich dawiol hen dad. A Phaul yr Apostol, mewn geiriau digryd, A symiodd y meddwon—pob drygwyr yn nghyd; Ac hefyd diottwyr, na chaent hwy'r fath fraint, Na byth etifedd:aeth yn Nheyrnas y Saint. Dywedodd, wrth og od Disconiaid i'r gwaith, Na fyddwch ariangar na gwingar ychwaith ; Canys dyma sydd woddus, yn sier, niedd ef, Pob swyddog ro'i siampl i ddilyn ffordd nef,

Mae 'n sicr y dywedodd wrth Timothy flia Am arfer rhyw 'chydig, rhag gwendid, o wia; Nid megys y gwnelir gan lawer yn awr, Cyflawni trachwantau, a'u blysiau sydd fawr.

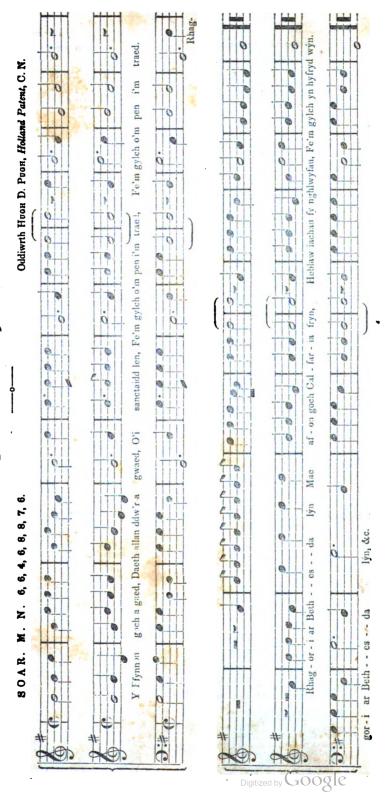
Darllenais Ysgrythyr yn d'wedyd yn dŷn, Sawl feddwant, mai 'r nes y meddwent pryd hyn ; Yn awr mae llaweroedd s feddwant y dydd— Ac amryw ddydd Sabboth yn feddwon y sydd.

O llefwn yn uchel Ddirwestwyr o hyd, Cyn llithro'r koll feddwon dras geulan y byd, I gerwyn digofaint, digofaint Duw hyw, Lle caut yn ddigymnysg win chwerw; gwir yw.

Pr byd nid oes cymod, trwy haeddiant na hedd, Nug un feddyginiaeth, tu arall i'r bedd; Ond heddyw mae 'r Iesu, rwy'n tystio 'n ddigel, Yn derbyn o'i wurfedd pwy bynag a ddel.

Digitiz MARGARET JOHES P Merthyr Tudfil.

Peroriaeth.

HANESIAETH GENHADOL.

LLYTHYR Y PARCH. THOMAS JONES, Y CEN-HADWR.

(Parhad e du dal. 61.)

Y mae profiad pob dydd yn cadarnhau yr hyn a ddywedwyd yn fynych, sef fod y Cassiaid yn bobl barod i lafur cenhadol. Yn ebrwydd ar ol i ni ddyfod yma, lledaenwyd y newydd, yn mhell ac yn agos, fod Padree Sohih (yr enw a roddir yn India i bob gweinidog o'r grof dd Gristion-ogol) wedi dyfod, a dechreuo d y trigolion anfon ataf i ofyn a wnawn i ddysgu eu plant. Yr oedd lluaws o'r ieuengetyd yn llawenhau wrth feddwl dyfo i i'r ysgol cygyntod ag y derbyniwn i hwynt, a'r genethod bychain yn aufon eu hanerchiau i Mrs. Jones, gan ymofyn a wnai hi eu dysgu i ddarllen a gwuïo. Aethant yn fuan yn anamyneddus, a daethant bob dydd i gcisio derhyniad i'r ysgol, yr hyn, er fy mawr dristwch, nid oeddwn yn gallu ei roddi iddynt. Un diwrnod, pa fodd bynag, daeth pedwar o fechgyn glanwaith, ac wedi eu gwisgo yn dda, (rhieni pa rai oeddynt wedi ennill fy nau dilvegawdwr i bledio eu hachos) gan goisio derbyniad, ac nis gellais en nacau. Mae un o honynt yn fab i Rajah (Tywysog) Cherra, a'i enw yw Ram Manie; un arail yn fab i'r dyn cyfoethocaf yn y pentref; ac y mae rhieni y lleill hefyd yn bur gyfoethog. Mae y Cassiaid, fel cenedl, yn hynod o fudron, ac yn dra gwrthwynebol i olchi eu dillad; ond yr wyf wedi peri hysbysu na chaiff neb wneyd un gwasanueth i mi, na dyfod i'r ysgol, heb fod dillad glân ganddo; ac er fy mod wedi dweyd nas gallaf dderbyn plant i'w dysgu, y mae'r pethau bach withi bob dydd yn golchi eu dillad, ac yn dyfod ataf yn y diwyg goreu a allant wneyd arnynt eu hunain, gan grefu arnaf am eu derbyn i mewn. Y mae ychydig o'r rhai mwyaf gobeithiol o honynt yn dyfod ataf hob dydd, er nad oc genyf ond un llyfr rhyngof fi a hwythau. Mae yr agwedd hon ar bethan yn sicr yn dra boddhaol a chefnogel, gan fy mod wedi dyfod yma i'r dyben o addysgu, ac yn enwedig pan gofiom gymaint o drafferth y mae Cenhadon wedi, ac yn parhau, i'w gael yn y rhan amlaf o fanau, i gael neb i ddyfod i'w hysgolion. Pa both bynag sydd yn eu cymhell, y maent i gyd yn gwybod fy mod yn ddysgawdwr crefydd yn gystal a phethau eraill. Er hyn i gyd, daeth un o addolwyr Kalee a Doorga ataf un boreu, gan wneyd ei salam (ymgrymiad) hyd y llawr, a chyflwyno bachgenyn glanwaith a chraff yr olwg arno, ac atolygu arnaf ganiatau iddo ddysgu gyda'r Cassiaid. Maent oll yn dra swyddus i ddysgu Saesonaeg, ac ymosodant ar y gorchwyl yn galonog iawn. Mae yn wir nad oes ganddynt—ac nis gallwn ninau ddysgwyl fod ganddynt—ddim mewn golwg ond elw tymhorol; fel y dywedodd nifer o honynt, y rhai y naceais eu derbyn, ychydig ddyddiau yn ol, a golwg athrist, 'Pe baem yn

deall Saesonaeg, gallem ennill ein bywiol aeth lle bynag yr elem. Pa fodd bynag am hyny, mae yn ddiamheu y gallai eu gwaith yn dysgu Saesonaeg fod o leshad mawr i'r genhadaeth: o blegid, os gwel yr Arglwydd yn dda gyfnewid eu calonau, byddai gwylodaeth o'r iaith Seisonig yn gymhwysder mawr iddynt tuag at fod yn ddysgawdwyr neu bregethwyr yr efengyl: ac yn y golygiad hwn, goreu po mwyaf a ddysgont. Ond rhagor ar y pwnge hwn ryw dro eto. Difyrwyd fi ychydig un diwrnod trwy i fachgenyn ddyfod ataf i ymofyn llyfr, a pha un y gallai ddysgu Saesonaeg, a chefais drafferth i'w berswadio nad oedd genyf y fath lyfr i'w ro'i iddo. Atebodd yntau ei bod yn bur annhebyg y buaswn yn dyfod yr holl ffordd o Loegr i Cassia i'r dyben i'w dysgu hwy, heb ddyfod â llyfrau gyda mi; a chan edrych ar fy llyfrgell, dywododd, 'D oes bosibl na eilwch hebgor un o gynnifer! Nis gallai ddirnad pa fod l yr oedd yn anghenresdiol i middyfod yma iddysgu ou hiaith hwy yn gyntaf, ac yna gwneyd llyfrau iddynt. Bu raid i'r creadur bach fyned ymaith o'r diwedd, er yn dra anfoddion, heb ddim ond addewid o lyfr cygyntod ag y caffwn un iddo.

Er foll hyn yn agwedd hyfrydol iawn ar bethau, y mae yn gyfryw nad ydwyf fi mewn un modd yn barod iddo; oblegid nid oedd genyf nn dychymyg, cyn dyfod yma, y byfldai y fath syched yn mysg y bobl am wybodaeth o'r iaith Saeso iig, a gwyddoch fy mod wedi dyfod oddi-yna heb ddun llyfrau pwrpasol i'w dysgu; a chan nad oedd yr un wedi o argraffu yn Cassia, nis gallaswn gael yr un. Pa fodd bynag, yr wył wedi ysgrifenu at rai o'm cyfeillion yn Calcutta, y rhai ydynt aclodau o Gyfeisteddiad 'Cynideithas Llyfrau Ysgol Gristienogol,' i ddymuno amynt anfon i mi amrywiaeth o lyfrau cyfaddas i ddechren dysgu Saesonaeg. Ysgrifenaf finau ychydig yn iaith Cassia, y rhai a wnant y tro, efallai, byd nes y caf argraffu rhai. mae y Cassiaid yn y parthau nyn, i gyd yn fasgnachwyr, a chludwyr; ac y mae y prynwyr a'r gwerthwyr yn dra awyddus i wybod pa fodd i gadw eu cyfrifon; ac i'r dyben i wneyd hyny. yr oedd yn anghenreidiol iddynt wybod i dydd o'r mis. Felly i'w cefnogi, yr wyf wedi gwneyd Almanac iddynt, yn ol eu dull hwy eu hunam o gyfrif; a'r dyddiau wedi eu gosod mewn colofnau cyfochrog a'r ciddom ni; ac y maent yn brysur iawn yn ei astudio. Synasant yn fawr pan ddeallasant y gallwn ddweyd wrthynt ar ba ddiwrnod o'r flwyddyn y bydd eu lleuad yn newid.

Yr wyf wedi ymholi yn barhaua, er pan y daethum i India, gyda golwg ar y cwestiwn pa un ai yn Cherra ai rhyw lo yn y canoldir y dylid sefydlu ein Cenhadaeth. Yn Calcutta cefais gyficusder i ymddyddan âg amryw Genhadon, a boneddigion deallus eraill, y rhai a fuont yn preswylio ac yn teithio y Bryniau hyn; ac yma hefydcesglais yr holl hysbyarwydd oedd yn besibl ar y mater; ac y mae pob ymchwiliad wedi troi o blaid cael un genadaeth yn y gymydogaeth bea.

Mae'n wir fod cymydogaeth Meirung, neu Nynclow, yn fwy mantesiol na Cherrapoonjee o ran hinsawdd a ffrwythlondeb y tir. Yn y lle cyntaf a enwyd gall Cenadwr fwynau un o'r hinsoddau mwyaf iachusol a hyfryd ar wyneb yr holl ddaear,—llawer mwy felly na 'i wlad enedigol; dichon hefyd gael digon o dir ffrwythlon bron am ddim, yr hwn y gallai ei drin at ei wasanaeth ei hun; ac mewn ystyriaethau eraill gall fyw yn llawer rhatach nag y'nghymydogaeth Europeaid. Mae swyddogion y llywodraeth yn gondio yn fawr fod yr orsaf filwraidd heb ei sefydlu yno ar y cyniaf, ac yn son am ei symud yno, ar nad yw hyny yn debyg o gymeryd lle. Yr nnig wrthwynebiad i'r canoldir ydyw, y bydd rhaid talu Rupes yn 'chwanegol am bob "Maund" neu faich gwr, a gymeriroddiyma' a swm go fawr am bob llythyr. Pe na baech yn bwriadu danfon ond un Cenhadwr i'r parthau hyn, efallau y buaswn ar y cyntaf yn dewis y canolder yn drigle iddo; ond gan y byddwch, mae'n debygol, yn danfon dwein o leiaf i ddweyd wrth y paganiaid truenus hyn am gariad y Gwaredwr byddai yn well gosod dau yn y lle hwn. O blaid Chera gellir crybwyll, fod yn y gymydogaeth hon lawn cymaint o drigolion ag unrhyw barth arall; y mae yma weithydd glo hefyd, a hyn gyda'i bod yn Orsaf filwraidd, sydd yn achosi i laweroedd ymgasglu yma o wahanol fanau. Heblaw hyny, y mae'r rhan fwyaf o'r Cassiaid yn yr ardal hon yn fath o farsiandwyr; o ganlyniad, y mae lluaws mawr o bobl yn arfer dyfod ymai'r Bazaur (marchnadfa) yr hyn a'i gwnai yn lle cyfleus i lédaenu unrhyw athrawiaeth i holl barthau y wlad; ac efallai fod y bobl yma yn fwy parod i dderbyn yr efengyl nag mewn manau eraill. Y mae'n dra angenrheidiol hefyd i ryw-un gael ei sefydlu yma mewn trefn i ddorbyn llythyrau.&c. a'u trosglwyddo i'r canoldir, oblegyd oddieithr fod yma ryw-un a chanddo ofal am lwyddiant y Cenhadaeth, mae 'n dra thebyg na dderbyniai y rhai fyddai yn trigo yn y canoldir ddim a ddanfonid o'r gwastad-tir heb ddyfod yma i'w geisio; ac crbyn dyfod yma, efallai y caent fod y rhan fwyaf o'r pethau wedi eu lladrata, neu eu dyfetha. Etto y mae pob dydd yn fy argyhoeddi i mai po bellaf y hyddo Conhadwr byw oddiwrth yr Europaeid drygionus hyn, goreu oll. Nid oes yr un o honynt, oddigerth Mr. Lewin ei hun, y dymunwn iddo fod ddim nes ataf na'm gwrthdroedwyr.

Y maes sydd yn ymddangos i mi wedi ei dóri allan gan Ragluniaeth i weithrediadau y 'Gymdeithas Genhadol Gymreig,'a gynnwys y geuedl a adnabyddir wrth yr enwad cyffredin Cassia, Sylet, Munnipoor, Tipperah, a'r Toolarams.—'Gellir dosparthu Cassia (medd un awdwr) i'r Cassiaid, y Garrowiaid, Hajoongiaid, Kookeeiaid, Kacharoaid, a llwyth arall o bobl nodedig am eu ffyrnigrwydd, y rhai ni phetrusant ymborthi ar gnawd dynol.' Yr wyf yn meddwl fod y llwyth olaf hwn yn hollol anadnabyddus; ac o ganlyniad, mae yr haeriad uchod yn ddisail. Y mae llwyth yn trigo i'r gorllewin, y rhai a ddangosasant lawer o ffyrnigrwydd yn y rhyfel ddiweddaf a fu gyda hwynt; ac efallai mai hyn a achlysurodd yr haeriad crybwylledig. Yr wyf yn deall fod gwahanol lwythau 'n arfer lladrata pobl berthynol i lwythau eraill, i'w haberthu i gyth-

reuliaid. Ychydig flynyddoedd yn ol, collodd Rajah Genteah ei diriogaeth trwy fod un o'i ddeiliaid wedi aberthu tri o Bengaleeaid i'r dinystrydd. Cafwyd allan y weithred annaturiol a drygionus trwy i ddau ag oeddynt wedi cu gwisgo yn barod i'w haberthu, fwrw eu hunain dros graig fawr, ar ha un yr oeddynt i gael eu hoffrynu, i wastadedd Assam, a chyflwyno eu hunain o flaen yr Ynadon. Dylasid rhoddi trigolion Genteah yn mysg y Cassiaid, o ba rai y maent yn ddosparth dra phwysfawr.

Mae arnaf ofn y bydd y genedlaeth hon wedi myned yn euog a chondemniodig tu hwnt i gyrhaedd trugaredd, cyn i ni gymaint a mynegi iddynt ffordd iachawdwriaeth. Pa fodd bynag, dyloch anfon tri allan yn ddioed, fel y gallo dau aros vn y lie hwn, a'r ddau eraill fyned i gymydogaeth Meirung; ac mor fuan ag y byddo yn bosibl, dau i Jynteapore; yna dau i Silchur, lle y mae 'r Golygydd Brytanaidd dros Cachar yn preswylio; dau i Munnipoor; dau i'r Bryniau rhwng Cachar a Munnipoor; wedi hyny, dau i'r Hajoongs, dau i'r Garrows, dau i Sylet, a dau i Comilah yn Tipperah. Ni byddai hyn oud nifer annigonol iawn; eto byddai yn llawn cymaint. efallai, ag y gellwch chwi wneyd; a phe b'ai y nifer yma o Genadon Europeaidd yn cael eu cadw i fynu'n gyson, yn llaw yr Arglwydd, hwy a allent gadw y peiriant ar waith, a phan y codid dysgawdwyr a phregethwyr brodorol, cyflonwid y diffyg

Byddwch mor fwyn a gyru i mi amrywiaeth o gloiau, corddynau, i gistiau o wahanol faintioli, dachau, modrwyau, clicedi, hoelion, ysgriwiau, &c. Gadewch i rai o honynt fod yn gryfion, a rhai yn gymhwys i ddodrefn. Mae'r cyfryw bethau yn gostfawr iawn yma; yr ydym yn gorfod cloi pob peth i fynu, onide, fe'u lladrateir gan y Bengalecaid o fluon ein llygaid. Bydd llif draws, a llif bwll, yn dra defnyddiol i mi fy hun, ac i'r dyben i ddysgn 'r gelfyddyd o lifio, (os gellir ei galw felly) i'r Cassiaid. Mae'r ffordd sydd ganddynt hwy yn llafurus a gwastraffus iawn. Ant i'r goedwig, a chymynant bren, ac yna dechreuant ei naddu yn astyllen; a pha mor fawr bynag fyddo'r pren, ni chant ond un astyllen o hono. Mae'r gwastraff hwn wedi peri prinder coed mewn rhai ardaloedd pohlogaidd. Gadewch i mi gael vchvdig a Gadewch i mi gael ychydig o lyfrau ysgol Sacsonig, llechi ysgrifenu a phen-cils, y llyfrau hymnau gyhoeddodd Cymdeithas y Traethodau, Rhodd Mam a Rhodd Tad, Testamentau, Cyffes Ffydd, ac os gellwch eu cael, ychydig gopiau o'r Constitutional Deed; oblegyd y mae llawer yn awyddus i wybod pa beth ydym fel Corff. Gadewch i'r holl lyfrau fod o duedd grefyddol, addas i arwain plant i wyhodaeth o'r efengyl. Y mae o bwys nid bychan gael cynlluniau da, canys yr wyf yn dysgwyl y bydd genyfieuengctyd brodorol, cyn hir, yn gallu eu cyfieithu i'w hiaith eu hunain. Annghofiais ddwyn dim Tonau gyda mi; a. byddaf gan hyny yn ddyiolchgar os danfonwch i mi gasgliad o'r hen donau Cymreig yn enwedig, gyda rhyw waith ar Beroriaeth a Chynghanedd. Byddaf yn dra dyiolchgar hefyd os, caiff neb o'm cyfeillion ieuaingc yn Nghymru ar ei feddwl fy anrhegu ag ychydig o donau da. Os bydd neb yn dewis anfon darn o galico neu gotton, neu fotymau, byddai yn dra derbyniol,

gan ein bod yn gorfod rhoi y cyfryw bethau i'r plant tlodion, neu ynte eu cymeryd i'r ysgol

yn noethion

Na feddyliwch fy mod, mewn un modd, wrth wneyd y sylwadau blaenorol, yn dymuno eich dysgu chwi na'r Cyfeisteddfod, neu fy mod yn tybied fy hun vn India yn rhyw beth amgen nag oeddwn yn Nghymru. Os nad wyf yn camgymeryd, i'r gwrthwyneb y mae; ac os nad wyf yn twyllo fy hun yn fawr, y mae llawer o'r fath chwyn drwg wedi gwywo a marw. Ond y mae genyf galon lawn o bla, a chan hyny, fe ddichon fod rhyw bethau craill gan waethed, yn barod i dori allan. Eto y mae rhyw beth yn mywyd Cenadwr ac sydd yn tueddu i farweiddio llawer teimlad pechadurus. Nid wyf wedi gallu deall eto pa beth allasai fod dyben Rhagluniaeth yn gohirio ein mordaith, yn enwedig affective dwys fy ngwraig, pan yn dyfod i faes mor addfed i'r cynhauaf. Pa fodd bynag, mac pob peth perthynol i'r Genadaeth er pan ddaethom i India (oddigerth ein cystudd ni) wedi, ac yn parhau i arwyddo yn dda iawn; ac yr wyf yn meddwl ei bod yn eithaf priodol i ni benderfynu fod eich gweddiau wedi cael eu hateb; a chyn belled ag yr ydym wedi myned yn mlaen, yr ydys wedi cael prawf digonol fod gweithrediadau Cenadol yn alluadwy i'r Methodistiaid Calfinaidd. Yr wyf eto yn hyderu na annghofiwch weddio trosof. Dymunodd un o'r Cassiaid (enw yr hwn yw Dwan Roi) arnaf ddwwedyd wrth fy holl gyfeillion ei fod ef yn dra dyiolchgar i chwi am fy anfon i ddysgu'r Cassiaid i fod yn dda, ac i hysbysu iddynt air Duw, ac y mae genyf achos i feddwl ei fod yn gywir, canys ymddengys ei fod yn teimlo gradd o bwysigrwydd pethau dwyfol.

Cynghorem chwi i gymeryd y cyfleusder cyntaf i dalu dyiolchgarwch y Committee i Mr. a Mrs. Grey, am eu caredigrwydd digyffelyb tuag at fy ngwraig a minau tra buom yn Calcutta. Mae'n wir fod Mr. Lewin a'i deulu wedi gwneyd, ac yn parhau i wncyd caredig-rwydd mawr â ni, a diau eu bod yn dysgwyl i ni ei deimlo a'i gydnabod;—ond yr oedd yr eiddo Mr. a Mrs. Grey o natur hollol wahanol, -yn gyfryw na fuaswn o'r braidd yn coelio y gallasai y natur ddynol yn ei stad syrthiedig byth ei wneyd. Mae pob coffa am dano yn llenwi fy enaid â dyiolchgarwch. Ni welais, ac nid wyf yn dysgwyl gweled dim yn debyg iddo ond yn nghariad y Gwaredwr; ac yn nesaf ato Ef, dymunwn eu caru hwy. Dylid cofio eu bed yn gwbl ddioithr i ni, o enwad crefyddol gwahanol, ac yn dra selog dros yr hyn sy'n

gwneyd y gwahaniaeth rhyngom ni a hwy. Siomwyd fi nid ychydig trwy fy mod heb dderbyn rhagor o lythyrau oddiwrthych chwi a chyfeillion eraill. Crefaf arnoch ysgrifenu unwaith bob mis o leiaf, a gobeithiwyf nad annghofir fi gan fy nghyfeillion caredig eraill. Nis gallaf addaw ysgrifenu ateb i bob llythyr, oblegyd achosai hyny lawer o draul ar fy amser a'm llogell. Y doll ar lythyr o Loegr i Bombay yw swilt, ac o Bombay i Cherra am sheet o bapur teneu o 2s. 9c. i 3s, ac os bydd yn rhagor o bwysau na hanner owns, bydd y doll yn fwy. Gan hyny yr wyf yn gobeithio y denfyn fy nghyfeillion gan lleiad o bapyr, a chan gymaint o yagrifen ag a fyddo yn bosibl.

Mae fy ngwraig yn cyd gofio â mi atoch chwi a'n holl gyfeillion. Gadewch i mi wybod pa fodd y mae 'r Gymdeithas Genadol Gymreig yn dyfod yn mlaen, pa nifer o ymgeiswyr cenadol sydd genych, a pha bryd y mae'n debyg y caf gyd-lafurwyr yma. Yr eiddoch yn ffyddlon,

THOMAS JONES.

O. Y. Awst 6ed. Derbyniais lythyr heddyw boreu oddiwrth Mr. Alexander, yn hysbysu ei fod wedi gyru 20 copi o bob un o'r llyfrau ysgol a gyhoeddwyd gan Gymdeithas Llyfrau ysgol Cristionogol Calcutta, gan ddymuno arnaf eu derbyn fel ei rodd ef at fy ysgol; ac y mas hyn wedi'm llóni yn fawr. Nid wyf yn sicr pa faint fydd nifer y llyfrau, ond gwn y bydd yn o fawr, oblegyd y mae'r Gymdeithas grybwylledig wedi cyboeddi llawer o'r fath lyfrau.

Mae amgylchiadau wedi dygwydd er pan ddechreuais ysgrifenu, a'u gwnaothant yn angenrheidiol i mi gymeryd un o ddau dy oedd ar

D. S. Os bydd neb o'r cyfeillion yn dewis anrhegu ein brawd Mr. Jones a rhai o'r pethau a enwir yn ei lythyr, dymunir arnynt eu danfon i ofal Ysgrifenydd y Gymdeithas mor fuan ag y gellir. Byddai yn well hefyd i bob llythyrau a ysgrifener at y Cenadwr gael eu cyfeirio yr un modd, i No. 19, Mount Street, Liverpool.

Wanesiaeth Gartrefol.

Bisteddfodaml.

TŶ Y CYNNRYCHIOLWYR.-Ionawr y 25ain. -Yr oedd hwn yn ddiwrnod o gyffro anarferol. Gosodwyd yr hybarch Gynnlywydd Adams o flaen y Tŷ fel bradychwr ei wlad, o herwydd iddo gyflwyno Deiseb i'r Tŷ yn gofyn am ddyddimiad yr Undeb; a'r ddadl oedd, pa un a gai cerydd y Tŷ, ei droi allan, neu ei adael yn llonydd. Amddiffynai Adams ei hun, yn benaf, oddiar fod y Ty yn gwrthod derbyn erfynebion yn erbyn y Gaethwasanaeth, a thrwy hyny nad ocdd y Taleithau Gogleddol yn cael mwynhau cyffelyb freintiau âg eiddo y Taleithau Deheuol; ac er nad oedd efe yn bleidiawl i wrthrych y Dleiseb, eto, na allesid dysgwyl i ddynion rhyddion fod yn esmwyth dan y fath gaethiwed. Y pwngc hwn sydd wedi treulio amser y Cynnrychiolwyr yn mron yn hollol y mis diweddaf, a gwneuthur y Tỳ yn debycach i dafarndy afreolaidd, a'r aelodau i feddwon anmhwyllog, na dim arall. Nis gallwn lai na chywilyddio wrth feddwl am ymddygiadau yr aelodau gyda'r aehos hwn. Effaith hyn ar y wlad fydd o'r niwed mwyaf; a gwneir y Gyffrediniaeth yn destun caniadau dirmygawl gwledydd Unbenawl.

Yn y Seneddr, y 26ain.—Gwrthodwyd yr ysgrif i alw yn ol y Gyfraith Fethfasgnachawl Bankrupt Law,) trwy y gornifer o un yn unig. Trwy yr oruchafiaeth hon, achubodd y Llywodraeth ei hunan rhag y gwarth o ddyddimu cyf-

Digitized by GOOGIC

raith cyn ei phrofi. Y mae yn awr mewn grym.

Chicef. laf.—Ymorphwysodd y ddau Dŷ i'r dyben o fvned i angladd un o'u nifer, y Seneddwr Dixon.

Chwef. 7fed.—Sylwai Mr. Calhoun, os byddai i'r Gwrthgaethiwedyddion barhau yn y llwybr a gymerasent, y byddai hyny yn rhwynn o arwain i ddyddiniad buan ar yr Undeb—dadymchweliad hollol o Gyfansoddiad y Taleithau Unedig. Fod teithio o'r naill Dalaith i'r llall wedi ei wneuthur eisoes yn beryglus drwy eu gweithrediadau.

Yn y Tŷ.—Dywedai Mr. Adams, pe cynhygid dyddinu y Gaethwasanaeth yn Rhandir Columbia, y gwnai efe bleidleisio yn erbyn y cynhygial—ac y byddai iddo amddiffyn y Gaethwasanaeth fel yr oedd yn y Taleithau Unedig.—Wedi llawer o amrafael yn achos personol Mr. Adams, penderfynodd y ddwy ochr i adael y cwbl i farw.

POBLOGAETH RHAI O DREFYDD Y TALEITHAU UNEDIG.

Caerefrog-Ne	wydo	1.		312,710
Orleans-New	vdd.	٠.		102,103
Philadelphia,	. .			98,665
Boston, .				93,383
Cincinnati,	_			46,338
Albany, .				33,721
Brooklyn,				36,233
Washington,	-		-	23,346
Pittsburg,				21,115
Richmond,	·			20,153
Louisville,	•	•	-	21,210
Utica.	•	•		12,782
Alleghany,	•	•	_	10,089
Reading.	•	•	•	8,410
Wheeling,	•	•	•	7.885
Cleveland,	•	•	•	6.071
	•	•	•	6,048
Columbus,	•	•	•	5,680
Rome,	•	•	•	4.355
Pottsville,	•	•	•	7,000

Marwolaethu am drosedd.—Pa un a ydyw marwolaethu am drosedd yn ddiffynadwy dan yr Oruchwyliaeth Efengylaidd, ac yn ateb yr effeithiau goreu, sydd ddadl, ar ba un y progethir, y dadleuir, ac yr ysgrifenir llawer y dyddiau hyn, yn y Dalaith hon. Achosid y cynhwrf presennol trwy fod Cynnygiad o flaen y Ddeddf-wneuthurfa (Legislaturs) i ddyddimu marwolaeth fel cosp am unrhyw drosedd.

Prawf J. C. Colt am lofruddiaeth Samuel.
Adams.—Yn y 'Cyfaill' am Dachwodd diweddaf, tu dal. 341, gwelir hanes 'Llofruddiaeth Erchyll' Adams gan Colt. Cadaruhawyd amglehiadau y llofruddiaeth, fel y'i desgrifir yno, ar brawf y llofrudd. Parhaodd y prawf am wyth diwrnod, a'r areithiau, &c., o du ac yn erbyn y carcharor, a wnaeth y cwbl yn ddeng niwrnod. Wedi terfynu yr holl holiadau, gwnaeth y llofrudd, trwy ei gyfreithiwr, gyffes, yn yr hon y cyfaddefai mai efe oedd y llofrudd, ond iddo ei gyflawni mewn hunan-amddiffyniad. Dygwyd yn ei erbyn reithfarn o 'Lofruddiaeth wirfoddol.' Caniatawyd i ddadleuwr y cyhuddedig gael amser i barotoi ysgrif o eithriadau, yr hyn a gyfyd

yr achos i Lŷs uwch, ac odid na chaniateir ailbrawf; ac yna y canlyniad, mae yn debygol, fydd ychydig flynyddoedd o garchariad.

Yr Achos Beiblaidd.—Mae y Gymdeithas Feiblaidd Americanaidd wedi caniatau yn ddiweddar, ar ddynuniad, werth \$300 o Feiblau a Thestamentau i'r Genhadaeth Wesleyaidd yn Ngorllewin-barth Affrica, i wasanaeth ysgolion, ynfudwyr, morwyr, &c. Hefyd, yr ydym yn deall fod Cymdeithas Gynnorthwyol i'r uchod, wedi ei ffurfio yn Ynysoedd Sandwich; a bod yr oll o'r Beibl wedi ei gyfeithu i iaith Hawai. Hefyd, siriolwyd ni yn fawr wrth ddeall fod y Barnydd Upshur, Ysgrifenydd y Llyngesfa, wedi rhoddi gorchymyn i lywodraethwyr yr amrywiol lyngesfanau i ddiwallu yr holl ddwylaw perthynol i'r Llynges â Beiblau.

Glò Pottsville, &c.—Yn 1825, swm y glò a glo.ldiwyd yn rhandir Schuylkill nid ydoedd ond 5,306 tunell: yn 1830, cynnyddasai i 89,984 tunell: yn 1835, i 335,685 tunell: ac yn 1841, i 584,692 tunell. Yn ol y cynnydd hwn, bydd yn 1850, yn 1,750,000 o dunelli!

Afon y dyd·1.—Dywedir fod yn Peru afon o'r enw uchod, oblegid y rhed yn ffrwd gref yn y dydd, ond y mae yn hollol sech yn y nos. Tybir fod y cyfnewidiad hwn yn cael ei achosi drwy fod yr haul yn toddi yr eira sydd ar y myyddoedd yn y dydd ond pan fachlu.lo, yr haul, ac y delo oerfel y nos, caleda yr eira, o'r hwn yn unig y diwellir yr afon.

Gweddillion y dynion cochion.—Nifer yr holl lwythi Indiaidd, y tu hwnt i'r Mississippi, ydyw 45. Y nifer yn y llwythi hyn ydyw 236,799.—Mewn amrywiol barthau o'r Talcithau Unedig, y mae 9 o lwythi, o ba rai y mae 79,413 wedi cu symud i'r gorllewin o Mississippi, a 62,042 yn parhau i'r dwyrain. Y mae hefyd 6 o lwythi yn y dwyrain, o ba rai nid oes un wedi ei symud hyd yn hyn. Holl nifer meibion y goedwig, lob ochr i'r Mississippi, a fernir yn 394,535.

Dylanwad mamau.—Dywedir, o 114 o cfrydwyr (students) yn Athrofa Dduwinyddawl Princeton, iod gan 104 o honynt famau crefyddol. Ac eto, hacrir fod plant rhien crefyddol mór dueddol i fyned ar gyfeiliorn a phlant na chawaant freintiau, esiamplau, a chynghorion da.

Cennadwri oddiwrth O'Connell.—Mae Anerchiad, yn cael ei arwydd-nodi gan tua thriugain mil o enwau, ac yn eu plith Daniel C'Connell a'r 'Tad Matthew,' wodi ei drosglwyddo o'r Iwerddon i'r wlad hon, yn galw ar yr holl Wyddelod i ymuno a'r Gwrthgaethiwedyddion.

Llosgi gwirod yn Philadelphia.—Yn ddiweddar ymgynnullodd tua deng mil o edrychwyr i weled llosgi gwirodydd poethion talaruno â'r Gymdeithas Ddirwestol, a dalasant am gymaint ag oedd ganddo yn ei ystôr, ac yna llusgwyd y cwhl allan; ac wedi ei arllwys i'r gwter, rhoddwyd tân ynddo, yn nghanol bonliefau y Teetotaliaid.

Bangciau Ohio.-Mae bangciau Ohio, yn ol

deddf a basiwyd yn ddiweddar yn y Dalaith hono, i ddechreu talu arian caledion y 4ydd o'r mis hwn.

Llifeiriant anarferol yn y Dalaith hon.—Tua dechreu y mis diweddaf, ymddihatrodd y Dalaith hon o dýn-afaelion ei mantell wén. Achosodd hyn lifeiriant na welwyd o'i fath nemawr erioed gan drigolion y wlad. Ymchwyddai yr afon Mohawk, ger y ddinas yma, i yn agos i 18 troedfedd uwchlaw y pwynt isaf, ac aeth a hanner y bont yn ysglyfaeth. Llawer o bontydd eraill a ddrylliwyd, a milltiroedd o'r gledrffordd yma a thraw, ac amryw weithdai mawrion; ond trwy drugaredd, er fod amryw wedi bod mewn enbydrwydd, nid ydym wedi cael sicrwydd fod un bywyd wedi ei golli yn yr ardaloedd hyn.—Newyddion o Philadelphia a hysbysant lifeiriant mawr yn y Delaware.

Yr agerddiong 'Llywydd.'—Hysbysir fod ewch ag ynddo amryw o farilau dwfr yr agerddlong golledig wedi eu cael yn Sant Nicolas, un o Ynysoed! Penrhyn Verd. Yr oedd yr cnw 'Llywydd' ar y cwch, ac ar y barilau. Hefyd, hysbysir i'r Cadb. Moult, ar ei fordaith o Gaerefrog-Newydd i Smyrna, ar yr 21ain o Orphenaf, ganfod ystlys lleng, yn ateb yn hollol yn ei ddariuniad o honi i un o ystlysau y 'Llywydd.' Dyma yr hanes cyntaf a gafwyd am weddillion yr agerddlong ragorol.

Troedigaeth.—Hysbysir yn yr 'Aurora,' (C. N.,) fod y Parch. John Wayland, diweddar Fugail Eglwys 1af y Bedyddwyr yn Salom, Mass., a brawd i'r Parch. Dr. Wayland, Proffeswr o Athrofa Brown, ar ymuno â'r Eglwys Esgobaethol.

Merched Dirwestol.—Yn ddiweddar pan yr oedd dwy eneth siriol yn myned i gyfarfod Dirwestol yn Salem, gwelsant longwr meddw ar yr heol. Ymafisant ynddo yn selog, un dan bobbrich, ac aethant ag ef fel yr oedd tua'r Cyfarfod, a chawsant ganddo law-nodi yr Ardystiad Dirwestol, ac y mae tebygoliaeth gref y bydd iddo barhau at yr ymrwyniad.

Medduon ac yfwyr cymedrol.—Yn 1838, bernid fod yn y Taleithau Unedig 200,000 o feddwon, a 6,000,000 o yfwyr cymedrol. Bernir yn awr, nad oes ond 125,000 o feddwon, a 3,000,000 o yfwyr cymedrol. Gormod eto o gymaint a hyny.

Manion Cartrefol.

MAF cerfiedydd enwog o Lundain wedi anfon i'r wlad hon am farmor, o herwydd yr ystyria of yn rhagorach na marmor enwog yr Eidal.

Mae gwneuthuriad tohisci yn ac o amgylch, Caerefrog-Newydd, yn 10,000 o alwyni y dydd yn llai nag ydoedd bedwar mis yn ol.

Y cyfryw oedd tynerwch anarferol yr hin yn mis Ionawr diweddaf fel yr oedd amryw o dyddynwyr yn aredig eu tiroedd yn Jersey Newydd ddiwedd y mis.

Cafwyd yn ddiweddar, yn Cincinnati, iawn

o \$500 i eneth fechan oddiwrth berchenog cf, yr hwn oedd wedi oi chnoi yn ei gwyneb—gan fod profion fod y cf yn arfer cuoi, a'r perchenog yn gwybod hyny.

Mae newyddiadur bychan o'r enw 'Morgrugyn' yn cael ei gyhoeddi yn Honolulu, Ynysoedd Môr y Dê, o wasg y Genhadaeth, i ddyfod allan bob pythefuos am 12½ cent y flwyddyn.

Dywedir fod mwy nag wyth gant o filwyr y Chwildroad wedi meirw y flwyddyn ddiweddaf.

Yn 1800, nid oedd poblogaeth Utica ond 375. Y mae yn awr yn 12,782.

Yr oedd yr afon Hudson yn fordwyadwy o Albany i Gaerefrog-Newydd môr gynnar a'r 7fed o'r mis diweddaf.

Llythyrau o Ewrop a hysbysant ymfudiad aneirif y tymhor dyfodol, yn cynnwys cannoedd lawer o'r Mormoniaid.

Cynnyrchir yn flynyddol yn Ohio, er ys dwy neu dair blynedd, 20,000,000 o fwsieli o wenith.

Mao ei Ragoraf W. H. Seward, Llywodraethwr y Dalaith hon, wedi cymeryd yr Ardystiad Dirwestol; a'r Llywydd Tyler wedi pleidio yr Achos Dirwestol mewn llythyr, yr hwn a gyhoeddwyd yn y newyddiaduron.

Mae traul Llywodraoth y Taleithau Unedig yn nghylch \$,500,000 yn fisol.

Priododd merch i'r Llywydd yn ddiweddar. Ni chaniatawyd dim diodydd meddwol yn **y** Wledd.

Manesion Cymry America.

SEFYLLFA

Y Cymry yn Crancville, ger Allentown, Pa — Eu manteision lygdorol a chrefyddol-Llwyddiant Dirwest yn cu plith—Gorymdaith a Gwledd Ddirwestol.

BARCH. SYR,—Gwn mai dywcnydd genych bob amser, fel Cymro a Gwladgarwr, gael ychydig hanes eich cenedl o'r gwahanol harthau ag y trigant yn Ngwlad y 'Gorllewin Pell.'— Gan fy mod yn credu felly, anturiais ysgrifenu y llinellau canlynol, fel y byddai iddynt ymddangos yn cich 'Cyfaill' clodwiw, os bernwch hwynt yn addas a theilwng.

Yn mis Awst, 1839, dechreuwyd adeiladu ffwrnais yma i wneyd haiarn â charegló (anthracite coal); ac yn Gorphenaf, 1840, wedi cael pob peiriannwaith yn barod, gosolwyd hi weithio; a da genym allu dweyd, nad oes un methiant o du y ffwrnais er y dechreuad. Dywedir gan y sawl sydd addas i farnu, mai yma y gwneir yr haiarn goreu yn y Dalaith. Ond y prawf penaf o hyn yw, y gwerthiant cyflym sydd iddo. Mae y ffwrnais uchod yn ddeugain troedfedd o uchder, a phedsir-ar-ddeg o led. Yn gyfochrog â hi y mae un arall, yr hon sydd ddwy droedfedd yn lletach. Nid yw yr olaf wedi ei gosod i weithio eto. Tebygol y gwneir hyny y mis dyfodol. Defnyddir awyr boethedig i chwythu

y ffwrneisiau. Gyrir yr awyr drwy y pibellau gan beiriant, yr hwn a symudir gan rod-ddwfr, gallu yr hon sydd gyfartal i'r eiddo cant o geffylau. Hon yw y rhôd fwyaf nerthol yn yr Ugyndogaeth, llawer o hono o'r rhyw oreu. Y glo a drosglwyddir dros gamlas Lehigh, o Mauch Chunk, bellder chwech-ar-hugain o filltiroedd. Mae y Gwaith yn ymyl y gamlas, felly y inac pob hwylusedd i drosglwyddo yr haiarn i farch nad Philadelphia, &c. Bwriedir adeiladu tair ffwrnais yn ychwanegol, yn nghyda rolling mill,

yr háf dyfodawl.

Dair milltir o'r Gwaith y mae Allentown, tref hardd, a'i phoblogaeth yn 2,700, yn ol y cyfrifiad diweddaf. Yr adeiladau ydynt yn mron oll o briddfeini, ac yn sefyll ar fryn canolig ei uchder, felly y mae ei sefyllfa yn gwneyd y trigolion i feddiannu gradd neillduol o iechyd a hir-Yn ein cylchynu am o hanner cant hoedledd. i driugain milltir, y mae gwlad wrteithiedig, fras a thoroithiog, yr hyn sydd yn achosi i anghenreidian bywyd fod yn dra rhad. Ellmyniaid sydd yn gwladychu ar bob tu. Gellir, gyda phriodoldeb ddweyd mai tyddynwyr da ydynt, a'u bod yn eithaf diwyd yn negesau y bywyd hwn; ond er galar, rhaid dweyd mai rhyfeddol anwybodus ydynt mewn pethau mocsol a chrefyddol; ac nid oes gobaith am welliant buan, am eu bod mór ragfarnllyd ac ofergoelus. Maent mor ofergoelus a Modryb Sian a Modryb Lowri, pan oedd athrawiaeth canwyllau cyrff, aderyn y corff,

Maent mór ragfarnllyd fel y dywedant mai renhoe'hni yw diwydrwydd gydag achosion cz y do'. Mae yn trigo yma yn breseinol oddeutu deg-ar-hugain o Gymry. Diau y byddai yma vchwaneg oni b'ai yr anhoffder sydd yn meddiannu ein cenedl i sefydlu yn mhlith dyeithriaid, yn neillduol os bydd iaith y wlad yn annealladwy iddynt. Llawen genym allu dweyd fod yma fanteision crefyddol yn Sab-bothol ac wythnosol yn yr iaith Seisonig. Teilynga y Cwmpeini, yn nghyda Golygydd y Gwaith, ganmoliaeth wresog am mai eu gofal cyntaf, wedi gosod cychwyniad ar adeiladu y ffwrnais, oedd darparu at anghenreidiau ysbrydol y gweithwyr Barnent yn anghenreidiol i adeiladu Tŷ Addoliad; felly rhoddodd y Cwm-peini y tir, yn nghyda \$50. Ni fyddai allan o le i gofnodi yn y fan hon, i'r Cwmpeini roddi yn ddiweddar \$100 yn ychwanegol i gynnorthwyo yr Eglwys i dalu y ddyled sydd yn arosol ar y capel. Casglwyd oddeutu \$350 yn mhlith y gweithwyr, ac yn y gymydogaeth. Mae yma amryw Wyddelod Protestanaidd, y rhai a fuont Teilyngyn dra haelionus yn eu cyfraniadau. ant gan nolizeth, nid yn unig am hyny, ond hefyd am en hymddygiad moesol a sobr yn gyffic linel. Amryw o honynt sydd yn grefyddwyr Y draul i adeiladu y Ty oedd yn proffesedig. nghylch \$600. Felly y mae yn aros chwi welwch \$100 yn ddyledus. Ond y mae addewidion wedi eu rhoddi trwy danysgrifiad yn mhlith y gweithwyr, yr wythnos ddiweddaf, pa rai fydd yn fwy na digon i dalu y gweddill. Gosodwyd y sylfaen i lawr yn mis Ionawr, 1840, a chyssegrwyd y Tŷ y mis mawrth canlynol. Ei faint yw 32 troedfedd wrth 36. Ymunodd yr ychydig refyddwyr oedd yma mewn cymdeithas, chorffolwyd hwynt yn Eglwys gan y Parch. R.

W. Landis, (Henadurwr,) yr hwn fu yn gweini iddynt hyd yn ddiweddar.

Perthyna y capel yn fwyaf neillduol i'r Henaduriaethwyr. Ond y mae rhyddid a chroesaw i weision Crist o bob enwad, i ymweled â'r eglwys, ac i draddodi iddynt Air y Bywyd. Mr. Wiley, Trefnydd Wesleyaidd, yn ddiweddar o Blossburg, sydd yn llafurio yma yn bresennol.

Y drefn ar foddion gras sydd fel y canlyn:— Ysgol boreu Sabboth, am ddeg; pregethu am 2, ac hefyd am 6; Cyfeillach nos Fawrth; darlith ar bwngc mewn crefydd nos Fercher; ysgol i ddysgu canu nos Iau; cyfarfod gweddi nos Wener; cyfarfod Dirwest ddwy waith yn y mis.

Mae undeb a chariad yn ffynu yn yr Eglwys fechan hon, er fod yr aelodau yn gynnwysedig o wahanol enwadau. Mae yma dir lawer eto i'w feddiannu. Bydd yn llawenydd nid bychan i chwi, yn nghyda llawer craill o'm cydwladwyr glywed fod Dirwest yn ei sandalau arian yma. Nid yw Mr. Alcohol wedi presennoli ei hun yn y gwaith er ei gychwyniad. Er fod y gweithwyr wedi profi eithafoedd oerni a gwres, maent wedi gwneyd yn well hebddo na chydag ef. Hyn yw eu tystiolaeth unfrydol. Felly, dyma un prawf ychwanegol, ac anwrthwynebol, nad ydyw gwirod yn anghenreidiol i gynnal na-tur dan galedwaith. Mae y Golygydd, Dafydd Thomas, Ysw., diweddar o'r Ddyfynawg, swydd Frecheiniog, yn Ddirwestwr selog er ys saith neu wyth o flynyddoedd. Mae ef a'i deulu wedi llwyr ymadael a gwasanaeth Bacchus, ac wedi cyssegru eu hunain i wasanaeth Llwyrymattalineth, a'u hoff waith yw darostwng Alcohol, a chodi Dirwest. Mae Cymdeithas Dirwest wedi llwyddo yma tu hwnt i bob dysgwyliad. Amryw feddwon diwygiedig yn aelodan heirdd o honi. y rhai a dystiant yn wrol mai ffordd angen yw ffordd y meddwyn, ond mai llwybrau tangnefedd, cysur, heddwch, ac iechyd yw llwybrau Dirwest. Gellir dweyd mewn gwirionedd am y gwr uchod, yn nghyda'i gydmares, mai gelynion meddwdod ydynt, ond noddwyr y meddwyn diwygiedig

Ddydd Nadolig diweddaf, cyfarfu y Gymdeithas Ddirwestol yn annedd y Golygydd, ac aethant mewn gorymdaith oddiyno i'r Capel, lle y traddodwyd areithiau hyawdl a gwresog gan Mr. Thomas a Mr. Wiley. Dychwelwyd i dy Mr. Thomas, a chyfranogwyd o de, coffi a danteithion craill; y cwbl wedi cu darparu ar draul Mr. T. a chaswyd gwledd hyfryd, am fod rheswm a sobrwydd yn teyrnasu, ac uid alcohol. Yr oedd yn blaenu yr orymdaith Faniar ar y naill du i'r hon yr oedd bwthyn y meddwyn, mewn cyflwr o adfeiliad, ac yntau y tu allan ar y trothwy, a'r gostrel mewn un llaw, ac â'r llail yn ymaflyd yn y drwe, tra y byddai yn chwydu i fynu gynnwysiad ei gylla alcoholaidd. Ar y tu arall yr oedd darlun o annedd y Llwyrymattaliwr, yr hyn a ddangosai gyflawnder, cysur, a heddwch. Da fyddai pe b'ai pawb o'n cenedl yn dangos yr un esiainpl i'w plant ag y mae Mr. Thomas yn ei wneud. Er enghraifft—Gofynwyd i'w blentyn icuangaf (yr hwn sydd 5 oed) os gwyddai liw Whiskey, atebodd mai glas ydoedd. Nis gwyddai yn amgen am na welodd ddafn o wirod yn nhŷ ei dad er y dydd y ganed ef. Gan ewyllysio eich llwydd chwi ar Cyfaill,

Y gorphwys yr eiddoch, Craneville, Ion. 20, 1842. CTREO.

BEIRDD CYMREIG YN AMERICA.

Y Golygydd Hynaws,-Fe sylwir na ddarfu i'r cymdeithasau amrywiol, y rhai a roddasant allan destunau i'n Beirdd yn y wlad hon, o fewn y deng mis diweddaf, gyhoeddi un testun ar y mesurau caethion. A ydyw yn wirionedd mai yr achos o hyny yw, fod y rhai a arferant gyfansoddi ar y cyfryw fesurau, mór lleied o nifer fel na byddai bron neb i ganu, pe pennodid dau neu dri i farnu y cyfansoddiadau ?

Cael ateb boddhaol i hyn a ystyriwn yn gym-

mwynas idd yr eiddoch,

Caerefrog-Newydd.

J. J. Jones.

CYMDEITHAS WRTH-GAETHIWAWL

Mr. Golygypo,-Wele at eich gwasanaeth hanes býr o ffurfiad a gweithrediadau Cymdeithas Wrthgaethiwawl Gymreig, yr hon a ffurfiwyd

yn Utica y 27ain o Ragfyr, 1841. Wedi cyhoeddi Cyfarfod i'r perwyl uchod, ymgynnullodd ychydig yn nghyd yn Nghapel y Cynnulleidfawyr Cymreig. Wedi cael ychydig o hanes y caethion, a'u sefyllfa, a'n dyledswydd ninau fel dinasyddion, galwyd Mr. Evan T. Davies, yn Gadeirydd, a Mr. E. M. Jones, yn Ysgrifenydd am y tro.

Yna ffurfiwyd y Gymdeithas, a dewiswyd y personau canlynol yn swyddogion am y flwydd-yn ddyfodol, sef Mr. Evan T. Davies, yn Gadeirydd; Mr. E. M. Jones, yn Ysgrifenydd; Mr. Evan George, ieu., yn Drysorydd, ac wyth o

Ymunodd 17 y noswaith gyntaf.

Cynnaliwyd cyfarfod eilwaith, y 10fed o Ionawr, 1842, yn yr un lle, a daeth llawer yn ychwaneg yn nghyd i'r ail. Cawsom gyfarfod effro a bywiog; ac ymunodd 20 at y nifer uchod yn niwedd y cwrdd; a phasiwyd y penderfyniadau canlynol gan y Gymdeithas; sef yn

laf. Fod y Gymdeithas i gael ei galw Cymdeithas Wrthgaethiwawl Gymreig Utica.

2il. Fod yn ddyledswydd arnom ni, cenedl y Cymry, i ymdrechu er rhyddhau y caethion yn

yr Unol Daleithau.

3ydd. Fod yn ddyledswydd arbenig ar bob Cristion wneuthur yr hyn a allo er gwrthwynebu caethiwed, gan ei fod yn hollol groes i egwyddorion Cristionogaeth.

4ydd. Fod cadw dynion mewn caethiwed yn drosedd uniongyrchol o'r ail orchymyn, sef 'Car dy gymydog fel ti dy hun.'

5ed. Ei bod yn weithred grefyddol ynom i roddi ein pleidlais yn erbyn caethiwed yn ein hetholiadau gwladol, yn gystal a gweddio am ei ddyddimiad yn ein haddoliadau crefyddol.

6fed. Fod y Gymdeithas yn cael ei ffurfio i'r dyben o gydweithredu yn fwy effeithiol yn achos

rhyddid y caeth.

YMRWYMIAD.

"Yz ydym ni, sydd a'n henwau isod, i'r dyben i sicrhau Rhyddhad y Caethion yn America, ac adferyd rhyddid i'n gwlad, yn ymrwymo i annog, hyd y mae ynom, ac i oleuo ac argy-hoeddi ein cyd-genedl o wirionedd rhyddid dyn-

Yr ydym yn addaw ystyried yr achos yma yn achos i ni ein hunain, i'r dyben i ymdrechu yr hyn a allom i ennill eraill i bleidio yr achos gwrthgaethiwawl; ac yr ydym ni sydd genym bleidlais, yn addaw rhoddi ein pleidlais r ymgeiswyr fydd yn cael eu gosod ar y toccynau (tickets) Gwrthgaethiwawl, oddieithr ein bod yn credu fod yr ymgeisiwr neu yr ymgeiswyr yn anghymwys i'r swydd."

Dros y Gymdeithas.

E. M. Jones, Yagr.

CYPRIFON

Ysgol Sabbothol Delta, swydd Oneida, am y flwyddyn 1842.

Rhif. Arolygwr, 1; Ysgrifenydd, 1; Athrawon, 3; Athrawesau, 2. Rhif cyfartal yr ysgolheigion 24. Llafur. Penodau, 431; adnodau, 443. Adroddir bob Sabboth y Deg Gorchymyn, a rhanau o'r Rhodd Mam gan y plant bychain.

JOSEPH JONES, YSGT.

Dal y doeth yn ei gyfrwystra.—Un Mr. H., a aeth i le yn y Dalaith yma, (C. N.,) i areithio o blaid Dirwestiaeth. Y noson hone cyflogodd gwerthwr rum bymtheg o ddynion am gymaint ag a fedrent yfed o rum, i fyned i'r Cyfarfod, a thynu yr areithiwr i lawr, a'i wthio o'r naill i'r llall. Aethant i'r cwrdd, a gwrandawsant ychdig ar yr araith; a'r canlyniad fu, yn lle aflonyddu ac anmharchu yr areithiwr, llaw-nododd 14 o honynt yr Ardystiad Dirwestol! Llwyddiant i'r Gymdeithas Ddirwestol, medd

Yr eiddoch, J. G. H. G.

BU FARW-

Hydref y 14eg, 1841, Yn Utica, yn 20 mlwydd oed, wedi nychu amser maith yn y darfodedigaeth, THOS. PUGH, trydydd mab Edward a Miriam Pugh. Ganesid ef yn swydd Drefaldwyn, Cymru, a chafodd ei fedyddio yn ei fabandod yn Nhregynnon, gan y gwas ffyddio hwnw i'r Arglwydd, y diweddar Barch. Ebenezer Richards; yr hwn a areithiodd môr rhagorol ar yr achlysur, fel y parhaodd effeithiau ei araith ar drigolion yr ardal am lawer o ffynddoedd, yr hyn a ganfyddid yn eu ffyddiondeb i faethu eu plant yn sddysg ac athrawiaeth yr Arylwydd.

yr Argwydd.
Yr oedd, er yn ieuangc, yn hoff iawn o weddio yn y dirgel. Pan y bu farw ei fiawd hynaf, y cafwyd deall yn amlwg nad ffurf yn unig oedd ei weddi. Tua'r pryd hwnw yr ymunodd yn weithredol âg Eglwys Crist, dan yr euwad o Drefnyddion Calfinaidd. Yr oedd o dymherau mwynaidd a siriol, yn hoff iawn o ganu, ac yn lled hyddysg yn y gelfyddyd hono. Canodd lawer yn ei gys-tudd, ac yr oedd ei gyfeillion yn cadw cwrdd canu gydag

ef weithisu.

Dyoddefodd ei gystudd yn dra amyneddgar; ac yr oedd yn amlwg ei fod yn cael llewyrchiadau gwynob yr Arglwydd yn aml yn ei gystudd.

Elai yn aml i dy ybrawd caredig, Mr. Evan Rowlands, yn y wlad, er gwelliant, nes methu cordded yno. Wrth ddyfod adref oddiyno y tro diweddaf, yr oedd ei feddyliau yn boenus a therfysglyd iawn-yn wan-galon, oherwydd ei fod wedi myned cyn waned, fel o'r braidd y gallai gerdded; 'Ond,' meddal, 'penderfynais fyned ar fyn gliniau yn y coed y fan hono, ac ni chyfodais yn fuan. Dyma y tro y cefais fwyaf o amlygrwydd eiroed o lesn Grist, gyda'r gair hwnw 'O Dod maddeu iddynt.' Meddyllwn fy mod yn ei ganfod ar y Groes, yn dyoddef dros bechaduriaid, a thresof finau bechadur gwael hefyd.' Gwellhaodd ei natur yn yr hwyl yma fel yr oedd cerdded Gwellhaodd ei natur yn yr hwyl yma fel yr oedd cerdded dros bechaufund, a kirneoi inau esciada gwaet nelyd. Gwellhaodd ei natur yn yr hwyl yma fel yr oedd cerdded yn ddiboen iddo, a phrin y gallai ymattal rhag llamu a neidio, a moli Duw yn uchel. Y Beibl oedd ei hoff gyfaill yn ei gystudd, a hane dy-Digilized by

CYP. V.

eddefiadau yr Arglwydd Iesu Grist oedd y rhanau dewis-el ganddo ddarllen. Yr oedd ei chwaer, yr hon fu farw fis o'i flaen, ac yntau, yn cysuro eu gilydd, mai da oedd eu bod wedi eu cystuddio.

eu lou weul eu cystuddio.
Wedi marw ei chwaer, daeth yn fwy rhydd i adrodd ei helynt ysbrydol. Coffsgdd i ni lawer o fanau o gylch ein hen gartrefie, lle y byddai yn arfer myned i weddio; a dywedodd am y mwyniant nefolaidd a gawsai yn y cyf-

a dywedodd am y mwyniani neioiaida a gawaai yn yyr-ryw leoedd. Y diwrnod cyn iddo farw, gofynai ei fam iddo, 'Pwy oedd ei gyfaill goreu y pryd hwnw? atebai, 'Iesu Grie-Ceisiai hefyd ganddo arwydd, oe cythaeddai sicrwydd meddwl, cyn ei ymadawiad. A phan yr oedd yn nyfader yr afon yn marw—prin yr oeddem yn dygawyl gair o'i enau mwy—llefai, 'Mam?' a chodai ei law, 'Iesu Gries.'

Felly yr ehedodd ei enaid at Dduw yr hwn a'i rhoe Gan nad oedd y Brawd W. R. gartref, y Brawd Mr. Griffiths, yn garedig, a gyflawnodd y gwasanaeth crefydd-ol yn ei gynhebrwng, i dorf luosog o'i gydgenedl, a chy-

mydogion.

GALARU.

Ionawr 18fed, 1842, Yn Nghaerefrog-Newydd, o'r dwymyn ysgarlad, yn ddwy flwydd, pedwar mis a deuddeg niwraod oed, JOHN HUMPHREYS, unig-anedig fab a phlentyn Owen a Mary Humphreys, Heol Clarkson, yn y ddinas uchod. Yr oedd yn fachgen tlws, siriol, a dengar iawn, yr hyn a dynai sylw ei gydnabyddiaeth, yn enwedig anwyldeb ei rieni. Ond, er y owbl, gwywodd dan law yr angeu, ac ehedodd y wreichionen fywiol i fyd yr ysbrydoedd. Ymgasglodd tyrfa luceg yn nghyd i hebrwng ei weddillion marwol i briddellau y dyffryn, lle yr erys hyd y bore-yr udgorn a gân, a'r meirw a gyfodir; ac on eu plith y cyfyd yntau yn hardd ei wedd. Gweinyddodd y Brawd Thos. J. Evans y gwasanaeth crefyddol ar achlysur ei gladdedigaeth.

Y RHIENI.

'Er i ni gael blodeuyn hardd, O fewn ein gardd i dyfu ; I lawr fe'i tórwyd er mór lón, Cyn iddo bron ond gwenu.

Y MAB.

'Fe gafodd y berthynas gu Oedd rhyngom ni ei hysgar : Na wylwch ddim ; 'r wyf fi mewn gwledd, Bi hail ni fedd y ddaear.' THETA

Ionawr 23ain, Yn Nghaerefrog-Newydd, yn 11 mis eed, ZECHARIAS, mab Phylip a Mary Jenkins.

Ionawr 27ain, Yn Boston, Mass., mewn gwth o oedran, Mr. JOHN JONES, Goruchwyliwr ffyddlon a gonest y 'Cyfaill' yn y ddinas uchod. Am amgylchiadau ei farwolaeth hysbysir fel hyn, mewn llythyr oddiwrth ei ferch Mrs. M. E. Robbins :

'Ei iechyd, yr hwn oedd yn gwaelu er ys amser, a ddechreuodd waethygu yn gyflym y Cwymp diweddaf; ac er yr amser hwnw yr oedd yn myned yn eiddilach beunydd hyd ddydd ei farwolaeth. Achlysurwyd ei gystudd gan gornwyd (abscess) yn yr ystlys, yr hyn a barai iddo y poen a'r gwendid mwyaf, ond dyoddefodd yr arteithiau gydag addfwynder ac amynedd rhyfeddol.--Yr oedd fy nhad yn berffaith ystyriol o'i sefyllfa, ac, yr ydym yn hyderu, môr ddarostyngedig i ewyllys yr Arglwydd. ' Mae fy holl obaith yn Iesu Grist,' oedd y geiriau a ddyferent yn aml, Ie, aml yn ystod ei gystudd o'i enau.

Galwyd ni i alaru gan ein Tad nefol ; eithr nid ydym yn galaru fel rhai heb obaith. Yn marwolaeth dawel a thangnefeddus fy nhad-yn yr hyder diysgog yr hwn hyd y mynyd diweddaf a roddai yn ei Iachawdwr, teimlym fod genym ernes o'i dragywyddol ddedwyddwch.' **

Chwefror y 5ed, Yn Nghaerefrog-Newydd, yn chwe' mlwydd, ond ychydig ddyddiau, oed, EDWARD, mab Thomas ac Elinor Lloyd, yn ddiweddar o Gwmdenddwr, swydd Faesyfed, Cymru. Collasant ddau blentyn ar eu

Chwefrer Ileg, Yn Steuben, Oneida, C. N., yn 44 ml. oed, wedi byr gystudd, y Parch. Dafydd Michael, gwein-idog y Bedyddwyr yn Remsen.

Chwefror y 9fed, Yn yr un plwyf, yn 75 mlwydd oed, JENNETT, gwraig Mr. William Gabriel. Ymfudasant i'r wlad yma tuag un mlynedd ar ddeg yn ol, o blwyf Llangwnadle. Y'yn, swydd Gaeranfon.

Chwefror 12fed, Yn Remson, C. N., mewn-gwth o cedran, JANE, gwraig Mr. Richard Roberts, gynt o Beny-caerau, Lleyn, Swydd Gaernarfon.

Yn Utica, yr 30fed o Chwef., yn 50 oed, Mr. PIERCE HUGHES, gan adael gwraig a phedwar o blant i alaru ar ol gwr a thad gofalus, serchog, a thyner. Ymfudodd i'r wlad hon o blwyf Llandwrog, swydd Gaernarfon, Cymru, tua deng mlynedd yn ol, a threuliodd weddill ei oes yma ac yn Remsen.—Ar yr 22ain, hebryngwyd ei weddillion marwol i dy ei hir gartref. Pregethwyd i dorf lucsog ar yr achlysur, yn Nghapel y Methodistiaid Calfinaidd, gan y Brawd W. Rowlands.

Banesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR.

Y SENEDDR.—Ar ddiwedd eisteddiad y Seneddr yn mis Hydref diweddaf, gohiriwyd yr unrhyw hyd yr 11eg o Dachwedd. Ar y dydd hwnw, gan hyny, y ddau Dŷ z wnaethant ryw ffug-ymgynnulliad i'r dyben o gyhoeddi gohiriad pellach. Yr Arglwyddi dirprwyedig i'r perwyl oeddynt yr Arg. Ganghellwr, Duc Buckingham a'r Arg. Wharncliffe; y rhai, wedi cymeryd eu heisteddleoedd, a orchymynasant wysio aelodau y Ty arall gerbron, i wrando archiad y Frenines yn cael ei ddarllen. Ar ol i ryw nifer o yagrifenwyr a swyddwyr Tŷ y Cyffredin ymddangos with y bar fel cynnrychiolwyr, yr Arg. Ganghellwr a hysbysodd mai ewyllys ei Mawrhydi oedd bod i'r Seneddr gael ei gohirio yn mhellach hyd yr 21ain o Ragfyr; a bernid na byddai dim effeithiol yn cymeryd lle hyd tua dechreu mis Chwefror.

ESGOB JERUSALRM.

Hysbysir vn v 'London Record' fod Esgob Protestanaidd ar gael ei sefydlu yn Jerusalem. Yn y gwaith hwn y mae Brenin Prwssia, yr hwn sydd yn bleidiol iawn i Brotestaniaeth, ac i'r Iuddewon, yn cyduno, ac yn cynnorthwyo. Mae y swydd wedi ei chynnyg i, a'i derbyn gan Mr. Alexander, Proffeswr Hebreig vn Ngholeg y Brenin. Mae efe a'i wraig yn Hebrewyr o'r Hebreaid o ran cenedl, eithr ill dau wedi cofleidio Cristionogaeth. Bu efe yn Rabbi am 17 neu 18 mlynedd mewn Synagog yn Plymouth, lle hefyd y'i bedyddiwyd gan y Parch. Mr. Hatchard. Cyssegrir ef i'w swydd Esgobawl gan Archesgob Caergaint. Rhoddir iddo tuag at ei gynnaliaeth tua £1,200 yn flynyddol.—Dywedwyd fod y Sultan Tyrcaidd yn groes i hyn, ond ni waeth mo'r llawer beth a ddywed ef yn awr, mae oes y Gau Brophwyd wedi terfynu, ac y mae yntau yn dal ei lywodraeth yn hollol ddibynol ar y Galluoedd Ewropaidd.

CHINA.

Pump-ar-hugain o ddyddiau yn ddiweddarach. Mae newyddion o Canton hyd y 12fed o Hyd-

mef wedi ein cyrhaedd. Cadarnheir yr hyn a hysbyswyd yn ein rhifyn diweddaf, sef fod Amoy wedi ei chymeryd gan y Prydeiniaid.-Yr oedd pob peth yn ddystaw yn Amoy, ac nid oes dim amheuaeth na chyrhaeddodd y Llynges Chusan tua chanol mis Medi. Mae collfarniad Keshen yn sicr.

Hanesion o Macao a hysbysent fod Ningpo wedi ei chymeryd gan y Prydeiniaid, a'u bod wedi dinystrio un o ddiffynfeydd Bogue, yr hon yr oedd y Chineaid yn ei hadgyweirio. Y farn gyffredin oedd y byddai archiad o Pekin i oedi pob masgnach, cyn gynted ag y clywai yr Ymherawdwr am y gweithrediadau yn Amoy, Ningpo, a Chusan.

Cawsom newyddion drachefn i'r 15fed.-Nid oedd dim ychwanegol o bwys ynddynt, ond y gallesid meddwl bod y Chineaid yn parotoi at ruthr ar y Prydeiniaid, a'u bod yn bygwth atal y

DYPAIS NEWYDD NEWN ARGRAPPWAITH.

Hysbysir fod darganfyddiad newydd wedi ei gael yn ddiweddar yn Prwssia, trwy yr hyn y gellir adysgrifio (copy) llyfrau argraphedig gyd-A'r cywirdeb mwyafe a lluosogi adysgrifion i'r nifer a fyner, heb ddim traul ond yn unig y papyr a'r wasg-waith. Cedwir y cynllun yn ddirgelwch gan y dyfeisiwr; ond y mae wedi arddangos ei heffeithioldeb trwy adysgrifiaw dwy du dalen o Gylchlyfr a argreffir yn Llundain, y rhai ydynt mór debyg i'r gwreiddiol fel mai prin y gellir eu gwahaniaethu. Os dygir hi i'r wlad hon, neu unrhyw wlad arall, dyna ddiwedd ar drefn bresennol cyhoeddiad llyfrau, ac fe gymer chwildroad cyffredinol le yn ddioed mewn achosion Lleenyddol. Cawn glywed ychwaneg am hyn ond odid yn fuan. Yn y cyfamser, yr ydym yn deall fod y Llywodraeth Brwssaidd wedi gwahardd ymarferiad y 'Black Art' hon o fewn ei chyffiniau, o herwydd ei thuedd amlwg i niweidio awduron a chyhoeddwyr.

CARTHFASGNACH ARABIA.

Yn y 'Bombay Times' hysbysir fod 3,000 o gaethion Affricanaidd wedi eu trosglwyddo yn ddiweddar i Arabia o Zanziba, a bod 600 o gaethion Cristionogol Abyssiniaidd hefyd wedi eu dwyn i'r farchnadfa gaethfasgnachol.

Y DRUSIAID YN SYRIA.

Hysbysasom o'r blaen am ymosodiadau y Drusiaid ar y Cristionogion* yn Syria. O herwydd pwysigrwydd y rhyfel gartrefol hon yn ei chyssylltiad â'r Genhadaeth yno, barnasom y

Pabyddion ydyw y Cristionogion hyn, ac er eu bod yn mrywio mewn rhai pethau oddiwrth Babyddiou yn gy-redinal, eto y maent yn cydnahod awdurdod y Pab.—

buasai braslan o honi, o'i dechreuad a'i hamgylchiadau, yn dderbyniol i'n darllenwyr. Cawsom ein hysbysrwydd yn benaf o lythyr y Pafch. Eli Smith, at gyfaill iddo yn y wlad hon. Am-

Beyroot, Tach. 4vdd, 1841.

'Mae y mynyddoedd yn awr yn ddarostyngedig i'r rhyfel gartrefol fwyaf dinystriol. mhlith yr achosion o honi, y maent a ganlyn.— Gynt yr oedd *sheikh*† o'r enw Beshir, penaeth t**†** Jamblat, y teulu mwyaf galluog o'r sheikiaid Drusaidd yn mynydd Libanus, yn cydgyframu â'r Emir Beshir, y tywysog llywodraethol, yn llywodraethiad y Mynydd, ac yn derbyn traian y cyllid. Tua 17 o flynyddoedd yn ol, gyrodd yr Emir y sheik uchod o'r Mynydd, parodd ei lofruddiaeth, ac a attafaeliodd ei etifeddiaethau, y mwyaf o eiddo personol efallai yn Syria. Pan ymosodwyd ar y wlad gan Ibrahim Pasha, *sheikiaid* arweiniawl, a rhai teuluoedd eraill a ymlynasant wrth y Sultan, ac a ymladdasant yn erbyn y Pasha, Emir Beshir, yr hwn a ymunasai ag ef, ac mewn canlyniad attafaeliwyd eu hetifeddiaethau, tynwyd i lawr eu palasau, a gyrwyd hwythau i alltudiaeth yn nghyda meibion goroesawg y sheik blaenaf, i barthau eraill o Dwrei. Yn mhen amser yr Emir Beshir, ar orchymyn y Pasha, a ddiarfogodd y Drusiaid yn gyffredinol, gan orfodogi rhyw nifer o honynt o bob pentref iddei wasanaeth ef, fel milwyr Aiphtaidd : y goruchwylwyr a oeodwyd gan yr Emir i gyfiawni yr holl ormesion hyn oeddynt y rhai a elwir Cristionogion o'r Myn-yddoedd; ac oni buasai eu bod hwythau wedi eu diarfogi tua 'r un pryd, mae 'n ddiau y buasai eu dialedd yn drymach. O'r diwedd darostyngwyd gwrthryfel y Drusiaid, drwy waith y Pasha yn arfogi deg neu ddeuddeg mil o Gristnogion Maronaidd‡ Mynydd Libanus, a'u hanfon yn eu herbyn. Yn y rhyfel hon, ysbeiliwyd eu teml-au, a gwerthwyd llyfrau dirgeledigaethau eu crefydd yn gyhoeddus yn Deir el Kamar, prif ddinas Libanus. Porthai hyn ysbryd dialgar yr Arab i'r eithaf.

Deuwn yn awr at y Chwildroad diweddar, trwy yr hyn yr adferwyd Syria i'r Sultan Tyrc-aidd. Gweithred gyntaf pleidwyr Ewropaidd y Sultan oedd gosod 40,000 o arfau yn nwylaw y mynyddwyr. Adferwyd yr holl sheikiaid alltudedig i'w cartrefi a'u hetifeddiaethau, ac alltudiwyd Emir Beshir. Ni ymddygai y Cristionogion Maronaidd yn dirion at y Drusiaid adferedig, ond yn sarhaus. O saith talaith tyw-ysogaeth Libanus, yr oedd chwech dan is-lywyddiaeth sheiks, neu bendefigion Drusiaidd. Ymunodd un o'r rhai hyn â'r Cristionogion Maronaidd; gan adael y pump eraill dan y pendefigion Drusaidd etifeddiaethawl, y rhai bob amaer a honent hawl i wasanaeth milwraidd y trigolion. Ymhlith y trigolion hyn y mae llawer iawn o Gristionogion, Maronaidd yn benaf, yn perch-enogi p entrefydd cyfain weithiau. Dangosai y rhai hyn duedd ymhob man i anufuddhau i'w meistriaid blaenorol, i'r hyn yr annogwyd hwynt gan y Patriarch Maronaidd. Dangosai y Patriarch ymgais at y Llywodraeth iddo ei

† Maro codd enw y mynach a sylfaenodd y trefniad hwn o Babyddion.—GoL.

hun yn hollol, gan fwriadu, nid yn unig gyru y Drusiaid allan, ond anfonsi ddeiseb at y Sultan am ein halltudiaeth ninau (y Cenhadon Am-

reicanaidd.)

Wedi dyoddef llawer, o'r diwedd cyfododd y Drusiaid dan eu hts-arglwyddi ac a ymarllwysasant i Deir el Kamar, gan anrheithio ei hanner, a gwarchae ar Dywysog y Mynydd yn ei balas. Y Patriarch yn ddioed a gyhoeddodd ryfel y groes, arfogodd ddau o'i esgobion, ac a orchymynodd iddynt flaenori ei fyddinoedd yn erbyn y Drusiaid, ond gyrwyd hwynt yn ol fel cynnifer o ddefaid."

Cynnwysa hyn fraslun o achosion y rhyfel. Gwelir yn ein rhifynau blaenorol ei pharhâd dinystriol—eisoes yr oedd wyth o bentrefydd wedi eu llwyr losgi, a'r heolydd o amgylch yn llawn o gyrff meirwon. Gadawsom y Drusiaid yn cael eu gyru yn ol gan y byddinoedd Tyrc-

aidd yn ein rhifyn diweddaf.

Tywysogaeth Cymra.

TYWYSOG CYMRU.

Dysgwylir yn hyderus, (medd un o ohebwyr 'Cambrian') y gwneir genedigaeth Tywysog Cymru yn goffadwy drwy adferiad rhai o freintau y Dywysogaeth gan ei Mawrhydi. Ffurfir deisebion grymus mewn amryw barthau, yn ol esiampl Cymry aiddgar Llerpwll, i crfyn am wahanol freinniau anrhydeddus ar ran y Dywysogaeth. Mae rhai, yr ydym yn deall, yn corffoli amryw erfynion dan yr un pen. Mae eraill yn fwy neillduol am sefydliad Urdd Dewi Sant, (fel y mae yr Alban yn ffrostio Andrew Sant, a'r Iwerddon Patric Sant,) am ddwy Broffeswriaeth Geltaeg, un yn Rhydychain, a'r llall yn Nghaergaint. Eraill a edrychant yn mlaen am adferiad Pais Arfau Cymru i'r Darian Freninol, fel y'i dygid gan y Frenines Elizabeth; hefyd y Faniar Gymreig i gael ei lle priodol ar achlysuron teymiawl; y Tywysog ieuangc i gael un enw i ddynodi ei haniad Cymröaidd, a sillebiaeth ei arwyddair i gael ei ddiwygio 'Eich dyn,' gwir ystyr yr hyn a ysgrifenir 'Ich dien,' i ba eiriau nid oes un synhwyr sicr, Ara y mae'r blaenaf yn coffau ffaith hanesyddawl gyssylltiedig å'r Tywysog Cymreig cyntaf. Yr ydym yn gwirddymuno llwydd ein cenedl yn hyn, ond yn ofni mai gŵg y Saxoniaid a gant.

LLOFRUDDIAETH DDYCHRYNLLYD CYMRAES.

Nos Iau, yr 16eg o fis Rhagfyr diweddaf, eyflawnwyd llofruddiaeth ddychrynllyd, a lledrad, yn Mhen-y-garth, cynydogaeth Chirk, str Amwythig. Yr hon a lofruddiwyd oedd 'hen ferch ieuangc' o'r enw Emma Evans, tua 64 mlwydd oed, a gadwai ystôr fechan yn y lle uchod. Cafwyd hi tua chwech o'r gloch yn yr hwyr, a'i phen wedi ei dóri ymaith yn mron oddiwrth ei chorff. Tybir mai y llofruddion ysgeler oeddynt ddau ddyn o gymydogaeth Gwrecsam. Dilynwyd eu hol am gryn bellder. Bernir fod y drwgweithredwyr wedi cael eu siomi yn eu dyben, gan fod arian y drengedig wedi eu cael yn ddiogel rhwng dau

wely. P'odd bynag, chwiliasant y drawer, ac aethant â llwyau arian, cadachau, a dernyn o gig moch. Yr oedd y dynion heb eu dal, eto yr oedd llu o gwnstebli ar eu hol.

Y DIWEDDAR BARCH. JOHN ELIAS.

Y mae dau Gosiant o'r diweddar uchel-glod Mr. Elias yn awr yn cael ei barotoi i'r wasg—un yn Saesonaeg, gan y Parch. E. Morgan, Ficar Syston, swydd Leicester, a'r llall yn Gymraeg, gan y Parch. H. Griffith, curad parhâol Llandrygarn, Môn, yn cael ei gynnorthwyo gan y Parchedigion Wm. Roberts, Amlwch, C. Williams, Pencaint, a Henry Rees, Llerpwll. Dysgwylir y bydd iddynt roddi hanes cyflawn a diduedd o fuchedd a nodweddiad yr Areithiwr Cymreig anghydmarol.—O bapyr Seisonig.

AGORIAD CAPEL PEN-Y-MOUNT PWLLEELI, HYD-REF 21, 22, 1841.

Mesuriad 72 troedfedd wrth 54.

Am chwech o'r gloch y dydd cyntaf traddodwyd araith fer a thra chynnwysfawr ar yr achlysur gan y Parch. William Roberts, Amlwch; hefyd pregethodd oddiar Ioan 12. 31, 32. Am wyth, y dydd canlynol, ymgynnullodd yr Eglwys ynghyd; dangoswyd yr angenrheidrwydd o ymgadw yn nghwlwm tangnefedd, ynghyd ag undeb a brawdgarwch. Cafwyd graddau o help yn y Cyfarfod hwn. Am 10, y Parch. Richard Humphreys, Exodus 20. 24; a'r Parch. John Phillips, 1 Tim. 6. 19. Am 2, y Parch. John Jones, Esay 66. 1, 2; Parch. William Roberts, Preg. 11. 8. Am 6, Parch. Richard Humphreys, Col. 3. 3, Parch. John Phillips, Heb. 10. 38.

UN O RAGOROL FFRWYTHAU DIRWEST.

ANWYL SYR,—Carwyf weled yr ychydig linellau hyn wedi cael lle genych yn rhyw gongl

o'r Drysorfa.

Cyn sefydliad y Gymdeithas Ddirwestaidd yn ein gwlad, byddai'r chwarelwyr yn arfer rhoddi yn fisol gyfran lled helaeth o'u cyflogau am y gwlybyroedd meddwol; ond, ar ol ei sefydliad, wele hwy wedi dechreu mabwysiadu arferion gwell.

Ychydig amser yn ol, ffurfiwyd math o gymdeithas arianol gan ieuengctyd Capel-y-graig, ger llaw Bangor, swydd Gaernarfon, i'r dyben o gasglu, yn fieol, at adgyweirio y capel, trwy ei baentiaw yn hardd, a gosod ynddo awrlais tra

hagorol.

Yr oedd swm yr arian a gasglwyd yn fawr iawn, wrth ystyried mor ychydig yw nifer yr ieuengctyd sydd yn perthyn i'r lle; ac y maent yn dra chanmoladwy am eu gwaith, ac hefyd yn deilwng o'u hefelychu genym ninnau yn ein hardaloedd cymydogaethol.

Yr eiddoch, &c.

ARFONYDD.

GWYL DDIRWESTOL GWENT.

CYNNALIWYD yr ŵyl hon yn Nantyglo, a gweithfeydd haiarn y Blaenau, Mehefin 28, 1841. Daeth yn nghyd y cymdeithasau o Rumney, Abergavenny, Rehoboth, Bryn-mawr, Dewiswyd y Parch. J. Ridge, yn gadeirydd (A.); areithiodd ar yr achos, y Parchedigion Watkins, (A.) Owens, (W.) Evans, Tonyrefel, (T.) Jones, (W.) a Meistriaid Thomas, Varteg, a Daniel, Abergavenny. Yr oedd yn yr orymdaith rhwng tair a phedair mil o Ddirwestwyr, a golygfa hardd a sobr arnynt oll. Yn yr hwyr presennolodd T. Brown, Ysw., meistr y gwaith ei hun yn ein mysg, yr hwn a ddewiswyd yn gadeirydd, pa un ar yr achlysur a draddododd araith wresog er dangos y trueni oedd yn nglŷn â meddwdod, a gwerth sobrwydd; hefyd dywedodd wrth y Dirwestwyr pan y cynnilent £25, am ddyfod ato cf, a rhoddai efe £25 eraill iddynt yn fenthyg, yr hyn a fyddai yn ddigon i'w gwneyd yn alluog i godi tai uwch eu penau i breswylio ynddynt. Am yr hyn y dychwelodd y dorf eu dyiolchgarwch iddo drwy godi eu de-heulaw. Ac wrth derfynu darfu i'r boneddwr anrhegu y Trefnyddion Calfinaidd & £46 tuag at draul adeiladu eu capel yn y lle, sef Capel Gobaith, (Hope Chapel). Yr oedd y cyfarfod drwyddo yn hyfryd a llewyrchus, a bu yn foddion i ennill llawer i'r ffydd Ddirwestol.

Gynt o Benycae. T. Evans.

Amgylchiad nodedig. - Yn mrawdlys Caerfyrddin, yn 1742, cynaliwyd treial ar enethig 8 oed, am lofruddio ei brawd a'i chwaer, un yn 6 a'r llall yn 4 oed. Ymddengys fod y plant hyn yn byw mewn cabandŷ nid yn mhell oddiwrth lan y môr; ac yn y dyddiau hyny yr oedd twrf mawr yn y deyrnas hon gan ddaroganu fod y Spaeniaid yn dyfod i oresgyn y wlad, ac y trinient y trigolion gyda chreulondeb arswydus. oedd y plant uchod wedi clywed y bobl yn siarad am y pethau hyny; ac un diwrnod, fel yr oeddynt wedi eu gadael gartref eu hunain, dy-gwyddodd i demhestl frawychus o fellt a tharanau gyfodi, a dychrynwyd y rhai bychain yn ddirfawr gan feddwl fod y Spaeniaid wedi dyfod; a'r hynaf rhag cael ei goddiweddyd gan y gelynion, a gymerodd afael mewn cryman cau, ar fedr gwneyd am dani ei hun; yr hyn, pan welodd y plant eraill, erfyniasant arni eu lladd hwy yn gyntaf, ac felly y gwnaeth! Wedi hyny ceisiodd ddy-fetha ei hun; ac ar ol ymarcholli yn echrydus, a thra yn dechreu teimlo poen a briwiau, pallodd ei gwroldeb cyn cyflawni ei hamcan, ac yn ei dyryswch rhedodd allan, gan fwriadu taflu ei hun i'r afon oedd gerllaw; ond dygwyddodd i ryw un ei chanfod a'i hattal; a chan ei holi paham yr amcanai y fath beth, dywedodd mai rhag ofn y Spaeniaid, a'i bod eisioes wedi lladd ei brawd a'i chwaer o'r un achos! Oddiar ystyriaeth o'i hanwybodaeth plentynaidd, rhyddhawyd hi oddiwrth gosb y gyfraith.

Llong-ddrylliad. — Tua blwyddyn yn ol, gorfu arnom hysbysu marwolaeth D. Julian, llange ieuange o forwr o Aberystwyth; ac yn awr yr ydym mewn galar yn gorfod hysbysu am farwolaeth ei dad, Mr. D. Julian, yn 50 mlwydd oed, a'i fab John Julian, tua 15 oed, a thri o wyr ieuainge gyda hwy, yr hyn a ddygwyddodd fel y canlyn. Hwyliodd llong Mr. Julian allan o Filfford ar yr 22ain o Hydref diweddaf. Boreu ydydd Llun canlynol daeth cist a dillad i'r lan i Borth Lleehog, yn agos i Amlwch, Mon, yn yr

hon yr oedd amryw bapurau, ac yn eu plith lythyr wedi ei ysgrifenu, ond heb ei gyfarwyddo, at dad un o'r llangciau oedd ar fwrdd y 'Renown.' Daeth darnau bychain o'r llong i'r ian; ac nis gallasai y gist fod yn hir yn y môr, o herwydd yr oedd y cauad yn agored, a'r llyfrau heb eu gwlychu, a'r diliad heb fyned allan o honi. Bernir iddi fyned i lawr yn agos i Borth Llechog, nis gellir dywedyd pa fodd y bu. Yr oedd D. Julian wedi ymuno a'r Trefnyddion pan yn ugain oed, a chafodd y fraint o fod yn ganwyll yn mhlith y morwyr tywyll, ac yn gymeradwy yn mhlith ei frodyr yn gyffredinol.—4 dalfyrwyd o Lythyr E. Ll. Burdd Llong.

Damuain Angeuol.—Cynnaliwyd rhaith chwiliad gan Gorff-ynad Dolgellau, Meirion, mewn lle a elwir y Lifin, yn mhlwyf Llan-fihangel-ypennant, ar gorff geneth fechan, dair oed, o'r enw Ellen Williams, yr hon a gyfarfyddodd â'i hangeu yn y dull canlynol. Un diwrnod, archodd y fam ar i'r plant fyned allan i chwareu—a'r hyn a gymerodd y plant mewn llaw oedd croesi nant orlifawl ar hyd y bont-bren fechan. Pa fodd bynag syrthiodd y bachgen i mewn i'r dwfr gan lusgo yr eneth fach drengedig i'w ganlyn—a chymmaint oedd nerth y ffirwd fel nas gallwyd cael hyd i'w chorff am 4 diwrnod. Rheithfarn, "Marwolaeth ddamweiniol." A'r Corff-ynad, yn synhwyrol iawn, a roddes orchymyn ar fod i'r arolygydd (overseer) fynu gweled canllawiau ar bob pont rhagllaw.

Lladrata.—Ychydig amser yn ol, torodd chwech o ddyhirwyr i dafarndy Rhosaney, gerllaw Gwreceam, ac wedi rhoddi rhybudd i Arolygydd y police yn y gymydogaeth, efe a lwyddodd i roi pump o honynt yn ngharchar cyn pea yr awr.

Ffestiniog.—Ar nos Fawrth, y 26ain o Hydref diweddaf, cymmerodd dygwyddiad tra gofidus le yn Mlaenau Ffestiniog, air Feirionydd, sef, ddarfod i Esther Owen, merch i Owen ac Elizabeth Owen o'r lle uchod, losgi i farwolaeth, tra yr oedd yn y tŷ wrthi ei hunan, pan oedd ei mam wedi myned allan, a chloi y drws arni.

Rhybudd i ieuengetyd.—Ar nos Sul, Tach. 21, 1841, fel yr oedd rhai llangeiau a merched ieuainge yn ymrodio ar hyd y Pier-head yn Liverpool, dechreuasant redeg ar ol eu gilydd, gan chwareu; ac wrth redeg aeth un o'r merched ieuainge dros yr ymyl i'r dock, o gylch 20 llath o ddyfnder, ac yn hanner llawn o ddwfr, ac aeth un arall ar ei hol, a boddodd y ddwy yn y fan. Yr oedd un o'r ddwy yn myned i'w phriodi drannoeth y boreu.—Clywedoo, Pall Mall.

Y fasgnach haiarn.—Ymgyfarfu meistri haiarn swydd Stafford a Deheudir Cymru yn ddiweddar droion, i'r dyben o benderfynu ar ryw lwybr, iddeu diogelu eu hunain rhag methiant yn ngwyneb prisiau isel presennol yr haiarn.—Cytunasant i leihau y gwneuthuriad o haiarn un ran o bedair am y chwe' mis canlynol. Felly tynir allan un o bedwar o'r holl weithwyr.

Y tymhor hau.—Gwelsom hysbysiad diweddar yn mynegu na chafodd amaethwyr uchel-diroedd Brycheiniog a Morganwg erioed dymhor mwy manteisiol i hau eu hŷd gauaf na'r un diweddar; y mae llawer o gwynion i'r gwrthwyneb o rai parthau o'r deyrnas. Tân-fiagliadau yn Nhreffynnon.—Rhoddwyd dwy dâs o wair, yn perthyn i John Thomas, o arwydd y 'Bull,' Treffynnon, ar dân yn ddiweddar. Yr oedd y tir, ar ba un y safai y gwair, yn perthyn i R. J. Mostyn, Ysw., o'r Calcott. Cymerwyd un dyn i fyny ar dybiaeth.

Aberhonddu.—Cadwyd y celain-holiadau canlynol fis Rhagfyr diweddaf:—Yn Llanfaes, Aberhonddu, ar gorph baban o'r enw Lydia Jones, a gafwyd wedi marw yn y gwely yn y boreu; yn y Worladd-ddù, plwyf Faenor, ar gorph John Powell, ménwr, yn ngwasanaeth Mr. Haines, Aberhonddu, yr hwn a ddaeth i'w ddiwedd trwy i'r bedrolfen (waggon) ddadymchwelyd dros ddibyn anferthol, wrth ddyfod ar ffordd Merthyr, rhwng Cefn-coed-y-cymmar a'r Glwyd, wedi i nos, a'r llwyth syrthio arno.

Terfyag yn y gweithfeydd haiarn.—Mewn canlyniad i'r penderfyniad a hysbyswyd yn flaenorol, o dynu allan un o bedwar o'r gweithwyr, yn nghyda gostyngiad graddol o un i ddau swllt a chwech y bunt, penderfynodd nifer fawr o'r gweithwyr sefyll allan. Safodd holl weithwyr Rhymney, swydd Fynwy, ac elent, rhai tua Merthyr, ac eraill i Dredegar, Nant-y-glò, &c., i gymhell eraill i wneuthur yr un modd. Dysgwylid terfysg o natur fwy effeithiol bob awr—ac yr oedd yr awdurdodau wedi gyru am filwyr, a'u sefydlu o fewn galwad, os byddai eisiau;—ond nid oedd dim afreolaeth wedi cymeryd lle pan y clywsom ddiweddaf.

Cyfyngderau yr amseroedd.—Oherwydd cyfyngderau anarferol y dyddiau hyn, y mae gweithfaoedd glô a haiarn siroedd Morganwg a Mynwy yn hynod o farwaidd, a'r gweithwyr a'u cyddigolion yn ddigalon iawn yn ngwyneb y tymhor gauaf. Dywedir na bu gweithfaoedd llechi swydd Gaernarfon erioed mor ddidrafod. Y mae y llwythfa wrth Fangor yn mron yn llawn o gerig, heb braidd ddim galwad am danynt. Y mae llawer o'r gweithwyr wedi eu troi ymaith eisioes; ac ofnir nad yw hyn ond dechreu trychineb yn y parth hwn, lle yr arferai fod y bywiogrwydd mwyaf yn Ngogledd Cymru.—O'r Athrano.

Llong-ddrylliad, a gwaredigaeth ryfeddol y Cadben.—Y llestr un-hwyliawg Perseverance, o Gaernarfon, Morris Evans yn Gadben, ar ei thaith o Ynys Wyth i Ddulyn, a yrwyd ar y creigiau, mewn tymhestl, y 3ydd o Ragfyr, yn Jack's Sound, yn Aber Sant Ffread, Morganwg, lle yr aeth yn ddrylliau yn ddioedi. Claddwyd y dwylaw, o ba rai yr oedd tri, yn y dyfrllyd fedd; eithr yn hynodol, taflwyd y Cadben gan nerth y tonau i dir, a chafodd ogof mewn craig i lechu, o ba le, wedi llawer o anhawsder, yn dringo y creigiau, a syrthio yn ol unwaith 40 troedfedd i'r dwfr, dihangodd a'i fywyd yn ysglyfaeth.

Darganfyddiad llawer o arian Rhufeinig.— Fel yr oedd dyn o'r enw Dafydd Morgan, yn aredig mewn cae, yr 2il o Ragfyr diweddaf, ar dyddyn o'r enw Bwlch-bach, rhwng Aberystwyth a Nantëos, daeth o hyd i lestr copr tebyg i grochan, yr hwn a gynnwysai rai miloedd o ddrylliau (arian) copr Rhufeinig, yn benaf o deyrnasiad Iwl Caisar, a'i olynwyr, Tacitus, Claudius, ac amryw eraill. Yr oedd y rhan fwyaf o honynt wedi cancro a chymrydu mór galed a chraig.

Melin wynt Llandegfan.—Lloegwyd melin wynt Llandegfan, perchenogaeth H. Beaver, Ysw., o Lyn-y-garth, yn ddiweddar i'r llawr.— Nid ydys wedi cael gwybodaeth pa fodd y dechreuodd y tân.

Y Tywysog babanaidd.—Yr ydym yn clywed fod y Tywysog ieuangc i gael ei enwi Albart Edward, ar ol ei dad a'i daid, a bod y Frenines Waddolog i fod yn fam-fedydd, a'r Dug Saxe Cobourg, yn dad-bedydd iddo, yn nghyda Brenhin Prwssia a Leopold.

Tóri ammod priodas.—Cafodd merch o'r enw Sophia Darbon, 31 mlwydd oed, iawn o £1,600 yn ddiweddar, o Lŷs y Frenhines, oddiwrth hen ddyn pedwar-ugain oed, yr hwn oedd wedi addaw ei phriodi, ond yn pallu sefyll at yr ammod. Geill hen ddynion, mae 'n debyg, wneyd ffyliaid o honynt eu hunain, ond ni chânt wneyd ffyliaid o'r merched heb dalu yn ddrud.

Anrheg i'r Tyroysog ieuange.—Yn ddiweddar gwr o'r enw James Cope, yn byw yn Heolycapel, Caernarfon, a anfonodd anrheg o lwy a chigwain (fork) wedi eu gwneuthur o goed ffawydd, o ddyfais gywraint a cherfiad rhagorol, trwy law Argl. Willoughby d'Eresby, i'w Mawrhydi Victoria, at wasanaeth Tywysog babanaidd Cymru. Yn fuan wedi'n, derbyniodd lythyr yn cydnabod yr anrheg, ac ynddo bum' punt o anrheg sylweddol iddo yntau.

Gwaredigaeth ryfeddol.—Fel yr oedd Mr. John William Roberts, tafarnydd o arwydd y 'White Lion,' Llangynidr, yn dychwelyd adref yn ddiweddar, rhyw fodd neu gilydd, aeth y gaseg, ar yr hon y marchogai, i ben canllaw y bont, ac a neidiodd i lawr ddyfnder 30 troedfedd, gan daro ei phen yn erbyn y cyffiniad (abutment) nes i'w hymenydd ddyfod allan—ond, yn rhyfeddol, cadwodd Mr. Roberts ar ei chefn o hyd, ac a ddihangodd heb unrhyw niwed.

Gueithfa haiarn.—Mae L. Powell, o Weithfeydd Clydach, swydd Frecheiniog, meistr haiarn, a Robert Ellis, o Glydach, wedi derbyn braint-lythyr (patent) am ddiwygiadau yn ngwneuthuriad haiarn. Y cyntaf o ba rai yw berwi haiarn mewn ffwrnais ferwawl. Yr ail yw, gyru ffrwd o awyr oddiar ac oddidau wyneb yr haiarn, cyn gynted ag y delo yr haiarn i ansawdd ferwawl.

Angeu truy oerfel.—Mab i Mr. Benjamin Rees, Dowlais, a aeth ar ddydd Gwener, yn ddiweddar, tuag Aberhonddu; ac wrth ddychwelyd adref ddydd Sadwrn, collodd y ffordd ar y mynydd, yn nghyfeiriad Yetradfellte, a chafwyd ei gelain ddydd Sul.

Y Siarteriaid.—Mae y Siarteriaid yn parhau i gynnal cyfarfodydd noeawl ger Pontypŵl, ond cedwir y fath wyliadwriaeth ar eu symudiadau gan y swyddogion, fel na ofnir unrhyw berygl.

Aberystwyth.—Yn ddiweddar cyfarfu dyn ieuange, o'r enw Thos. Morgan, yn byw yn y Clarach, ger Aberystwyth, â'i ddiwedd, drwy syrthio dros graig rhwng Clarach a'r Borth.—

Digitized by GOOGLE

Yr oedd efe ac un arall yn hela cwningod, a'r ddaear yn llithrig gan eira ar y pryd.

Tý-dóriad ēofn.-Yn ddiweddar, ar nos Sabboth, tórwyd i mewn i dŷ Mr. William Jones, gôf, Llanrhug, gan ladron, tra yr oedd y teulu yn y capel, a lledratasant tua 39 punt o arian.

Y Twr.—Ar ol darostyngiad ymgodiad y Cymry dan Madog, mab ordderch i'r gwrol Llewelyn ab Gruffydd, carcharwyd llawer o fawrion enwocaf y Cymry, gan Iorwerth I., yn Nhŵr Llundain. Caniataodd iddynt anfon am eu llawysgrifion yno; a thrwy hyny daeth y Twr yn brif drysorgell Lleenyddiaeth Gymreig. Llosgwyd y gasglfa yma yn y Tŵr Gwýn gan un Scolan, ceidwad y Tŵr; a chyfeirir at hyny gan un o'r beirdd-

> 'Ein llyfrau gan y llofrudd, Yn Tŵr Gwyn aethant dan gudd : Rhyw 'sgeler ddyhir Scolan, Fwriai 'r tŵr llyfrau i'r tân.

Agoriad Capel yn Taibach Morganwg.-Ar y 5ed o Dach. diweddaf agorwyd capel hardd a chyfleus gan y Trefnyddion Calfinaidd yn y lle uchod; traddodwyd amrai o bregethau Cymraeg a Saesonaeg gan weinidogion y sir ar yr achlysur. Rhoddwyd y tir ato gan C. R. M. Talbot, Ysw., £20 gan J. H. Vivien, Ysw., a £20 gan Gymdeithas y Cyfaill Ffyddlon.

BU FARW-

Yn y Wyddgrug, Medi 6fed, 1841, yn 27 oed, o'r dar-fodedigaeth, Margaret, unig ferch y diweddar Mr. Jones, Cefa-y-gader, yn y dref hono.

Hydref y 30ain, 1841, yn 17 oed, Mary Hughes, merch William ac Anne Hughes, aelodau gyda'r Trefnyddion Calfinaidd, yn Nhre-Walchmai, Mon.

Rhagfyr yr 8fed, yn Nhy'n-yr-onen, Llangwyllog, Mon, yn nhy Mr. J. Pritchard, ei mab-yn-nghyfraith, Mrs. Ffrances Griffith. o'r lle dywededig, yn 92 mlwydd er, Yr oedd yn aelod gyda'r Trefnyddion Calfinaidd er ys llawer o flynyddoedd, ac yn y diwedd aeth i dang-nafedd.

Medi y 30ain, Mr. Thomas Phillips, Cae'n-y-mynydd, plwyf Llanfair, amaethwr parchus, yn 52 oed.

Hydref y 4ydd, Mr. Evan Evans, Dol-gwenith, plwyf Llandinam, yn 48 oed, diacon perthynol i Eglwys y Trefnyddion yn Oakley Park.

Ionawr y 10fed, 1841, Mary Richard, o blwyf Llanllu-gan, yn 89 oed. wedi bod 75 o flynyddoedd yn aelod es-awyth gyde'r Trefnyddion Calfinaidd yn Llanwyddelen, ac beb fod dan gerydd yn yspaid yr holl amser!

Rhagfyr y 1st, yn 81 oed, John Oldfield, Ysw., o'r Ffarm, swydd Ddinbych.

21, yn 83 oed, Mr. Dafydd Jones, Tyddyn Elen, ger Caernarion.

laf, yn Aberhonddu, y Parch. William Rowlands, e'r Dre-hir.

Yn ddiweddar, yn Rossan, swydd Henffordd, y Parch. Benj. Coombe, gynt gweinidog y Bedyddwyr yn Hwl-

5ed, yn St. Hilari, ger Pont-y-fon, yn 76 oed, Llewel-yn Treharne, Ysw.

Sydd, Mr. Anthony Alsop, o Gaerdydd.

Tach. 23ain, yn 24 oed, Mr. Thos. Lewis, cyfrifydd, o weithfeydd haiarn Cyffin, Morganwg.

22ain, yn 33 oed, Agnes, merch Mr. Powell, o Alexanderstone, ger Aberhonddu.

26ain, yn 42 oed, Sarah, gwraig J. Moxley, ystorydd, Pont-y-pŵl.

Yr un dydd, Mrs. Mary Daniel, Bont-newydd, swydd Fynwy, yn 93 oed.

30ain, yn \$8 oed, Mr. W. P. Powel, llawfeddyg, yn ddiweddar o'r Cas'-newydd.

Yn ddiweddar, yn Llundain, D. D. Davies, Ysw., M. D.; awdwr amryw lyfrau gwerthfawr, a llawfeddyg Duges Caint ar enedigaeth y Frenines bresennol.

Rhagfyr y laf, yn 36 oed, John Clarke, Ysw., cyfreithiwr, Ty-mawr, Llansantffread, Corwon.

4ydd, yn 73 oed, Mr. Robert Griffith, Tyddyn-gwyn, Llangian, ger Pwilheli.

7fed, yn 67 oed, Elizabeth, gwraig Mr. J. Owen, bâdwr. Caergybi.

10fed, yn 62 oed, Mary, gwraig Cadben D. Saunders,

6fed, yn Llanbethy, Morganwg, yn 95 ml. oed, Anne, gweddw Mr. Evan Thomas, tyddynwr.

2il, yn 37 oed, Catharine, merch ieuangaf Mr. Joseph Davies, Caerdydd.

3ydd, yn Nghaerphili, yn 35 oed, y Parch. Morean Evans, Bugail Eglwys y Bedyddwyr yn Nhôngwynlais, ger Caerdydd. Yr oedd yn ddyn o ddoniau cymeradwy, sc ymddygiadau hynaws a charedig.

7fed, yn Abergwaun, yn 67 oed, John Harries, Ysw., o swyddfa gyllidawl yn y lle hwnw.

Yn Nghwmcarfan, ger Mynwy, yn 63 oed, Jas. Rich-

Yr un dydd, yn sydyn, yn 62 oed, Mr. Henry Morgan, o Bont-cadnant, swydd Fun.

12fed, Mary, gweddw-wraig y diweddar Rich. Jones, clochydd, Caernarfon, yn 92 oed.

YN DDIWEDDAR-

Yn 92 oed, J. Jones, saer-llongau, Eisteddfa, ger Pwllheli.

Yn 29 oed, yn Mhorth Adelaide, Ynysfor Deheuol Asia, Griffith, mab G. Griffiths, clochydd Bangor.

Yn ei 98 flwyddyn, J. Thomas, ystorydd, Llanerch-ymedd, Mon.

Yn 62 oed, Mrs. Elizabeth Jenkins, Llanilar, ger Aber-

Yn 103 ml. oed! yn Rhyl, swydd Ffiint, Mrs. Mary Jones

Yn Llanelltyd-fawr, swydd Forganwg, yn 103 ml. oed, Jennett Cook

Yn Mhont-y-fon, T. W. Davies, llawfeddyg.

Yn Aberdare, yn 84 oed, Mrs. Margaret Davies.

Yn y Cas'-newydd, yn 96 oed, Mrs. Catharine Jones, weddw y diweddar E. Jones.

Yn mhlwyf Bassaleg, yn 104 oed, Cecilia Thomas. Yn 61 oed, y Parch. Thomas Roberts, gweinidog y Bedyddwyr, ac olynwr yr enwog Barch. Robert Hall, yn

Manion Pellenig.

Nid yw palas Arg. Dinorben, Cimmel, yr hwn a losgwyd yn ddiweddar i gael ei adeiladu

Ymddengys yn debygol fod Syr R. Peel, Prif Weinidog Prydain Fawr, yn golygu gwneuthur rhyw gyfnewidiad yn Neddf yr Yd. Gwneir hefyd gyfnewidiadau yn Neddf y tlodion, yn

Meddylir fod yr amser yn gwllhau ychydig yn Lloegr.

Mae Papyrau Cymru a Lloegr yn llawn o hanesion cyfarfodydd amryfath er dathlu genedigaeth y Tywysog ieuangc.

Hysbysir fod chwildroad Swissaidd wedi cymeryd lle yn Geneva. Digitized by Google

CYNNULLION.

BRYCHEUYH AR YN HAUL.—Wrth edrych trwy ddarn e wydr, wedi ei fygu (smoke), gellir gweled brycheuyn ar wyneb yr haul â'r llygad noeth, mwy na seren o'r maintioli mwyaf. Mae ar yr ochr orllewinol neu ogledd orllewinol, ac y mse yn ddiau fod y brycheuyn hwn yn amryw filoedd o filltiroedd o dryfesur.

Y NEWYDDIADUE CYNTAF.—Dywedir mewn cylchlyfr transor, i'r Newyddiadur cyntaf, o ba un y gellir cael unrhyw olrheiniad, gael ei argraffu yn y flwyddyn 1455, a rhoddai hysbysrwydd o heddwch rhwng Karaman a Brenhin Cyprus, a goreegyniad Servia gaa y Tyrciaid yn 1454. Seilir y dywediad ar nodiad ar ymyl dalen yn llawysgrifen Adrian de But, monach Ellmynaidd, yr hwn a ysgrifenodd yn y 15fed ganrif.

LLONGAU A GOLLWYD AR Y MÔR.—Collwyd y llongau canlynol ar y môr, ac ni chlywyd dim son am danynt byth mwyach:—Y' Dominica,' ar ei thaith i'r India Orllewinol, yn 1816; yr 'Arab,' ar oror yr Iwerddon, 1823; y'Delight,' ger y Mauritius, 1824; yr 'Algerine,' yn Môr y Canoldir, 1826; yr 'Hearty,' India Orllewinol, yn 1827; y 'Reading,' ar oror Affrica, 1827; yr 'Acorn,' ar oror America Ogleddol, 1828; y 'Contest,' ar yr un eror, 1828; y 'Redpole,' o Brazils i Loegr, 1828; yr 'Ariel,' goror America Ogleddol, yn 1828 neu 1829; y 'Reoruit,' o Haliffax i Loegr, 1822; y gadlong 'Blenheim, 74 o gyfdegrau, 1801; y 'Llywydd,' agerddlong, o Gaerefrog-Newydd i Lerpwll, 1841.

YR 'HEN GANFED.'—Yn 'Adroddydd Cerddorol Boston,' dywedir mai Claude Gondimer, Capel-feistr yn Lyons, yr hwn a lofruddiwyd yn 1872, yn y *briodas-waed*lyd goffadwy, a achlysurwyd trwy ddyddimiad cyhoeddiad Nantz, a gyfansoddodd yr 'Hen Ganfed.' O'i holl beroriaethau Ffrengcig, hon oedd yr unig un a gadwyd. Cywair cyntafig y dôn yw G.

CARRE AWYRDAN, (Meteoric Stone.)—Y Proffesydd Ffrost, yn ei 'Adroddiad Daearawl' diweddar at Lyw-certher Connessee, a ddesgrifia gareg awyrol asyrthiodd ger Crosby's Creek, pwysau cyntefig yr hon oedd ddwy fil o bwysau. Ni wyddys pa bryd y syrthiodd. Dywed y gwr, oddiar ei chaboliad tebyg i ddûr dysglaer, y bernid gan y trigolion mai mŵn arian ydoedd, a rhanwyd hi yn ddarnau, y rhai a uchel-brisid. Yr oedd un dyn yn gof-yn \$1,500 am ddarn na fuasai yn,werth y cyfryw swm o rai cannoedd o ddolerau pe bussai yn arian pur.

CYNNYDD RHYFEDDOL MILOD.—Naturisethwyr a dreuliasant lawer o'u hoes yn astudio milod bychain iawn, ac a ddefnyddiasant yr yspienddrychau mwyaf effeithiol, a roddant chwedlau rhyfeddol am eu heppiliad cyflym. Dygir gan ysgorpion, meddynt, 65 o rai bychain ar y tro; gwybedyn cyffredin a ddodwya 144 o wyau; geloden 150; corryn 170; gwyfyn fenywaidd 1100; tsychfilyn bustlaidd 5000. Cafedd un naturiaethwr 12,000 mewn oeimwch (lebster); 6,000 mewn bradysyn (shrimp). Cafedd un arall 21,000 mewn ceimwch. Mae trychfilyn tebyg i forgrygyn wedi cynnyrchu 80,000 mewn drangc.

CONFERENCE T WESLEYAID.—Penderfynodd y Wesleyaid yn eu Conference diweddaf, yn

- Na cheid defnyddio gwin anfeddwol yn y Cymun, gan yr enwad.
- 2. Na cheid rho'i yr un o Gapelydd y Wealeyaid i areithio ar Ddirwest ynddynt; ac yn
 - 3. Na chai yr un pregethwr fyned i Gylchdaith arall i

bleidio Titotaliaeth heb gennad Arolygwr y Gylchdaith i ba un y gwahoddid ef.—Cylchgrawn Rhyddid.

BAZAAR.—Y mae gan yr Eglwyswyr ffordd ryfeddol i gasglu arian at dalu dyled eu heglwysi drwy beth a alwant yn Bazaar; nid chwareu damwain ydyw hwn; ond dull o fasgnachu. Casglwyd yn Abergele, at dalu dyled Eglwys Colwyn, trwy driugain punt oedd mewn llaw o'r blaen, y swm o dri chant a deg punt a thriugain (£370.) Nid oedd cost y nwyfau a werthid dros 18p. 19s. 3c. Cawsant felly, wedi talu pob cost, dri chant ao unar-ddeg-a-deugain o bunnau, a naw ceiniog!

Pechod gwreiddiol.—Gweinidog, wedi bod yn pregethu ar yr athrawiaeth o bechod gwreiddiol, a gyfarfyddwyd wedi hyny gan bersonau i gyfleu eu gwrthwynebiadau i'w olygiadau ar y pwnge. Wedi gwrandaw arnynt am ychydig, gofynodd,

'Yr ydwyf yn gobeithio nad ydych yn gwadu pechod gweithredol hefyd?'

Atebent, 'Nac ydym.'

Y gweinidog duwiol a ddangosai foddlonrwydd i'w cyfaddefiad; ond i ddangos gwrthuni eu tybiau yn gwadu athrawiaeth a gefnogir môr eglur yn y Beibl, efe a ofynodd, 'A welsoch chwi erioed bren yn tyfu heb wreiddyn?'

TROI BARA YN GERIG.—Boneddwr unwaith a gynghorai Esgob Ffrangcaidd haelionus i ychwanegu aden newydd at ei balas, yn y dull diweddaf o adeiladu. Yr Esgob a'i hatebodd fel y caulyn:—'Y gwahaniaeth, fy Arglwydd, rhwng eich cynghor chwi, a'r cynghor a roddodd Satan i'n Harglwydd ydyw hyn; Cynghorai Satan Iesu i newid y cerig yn fara, a chwithau a geisiech genyf fi droi bara y tlodion yn gerig.'

DIWEDDARACH.

PRYDAIN FAWR.—Nid ydyw y newyddion Politicaidd o nemawr bwys; a phe buasent, y mae prinder lle yn ein gorfodogi iddeu hoedi.

TRWYDDFA BWYSIO.—Dywedir fod y Llywodraeth Brydeinig wedi penderfynu sefydlu trefniant o gyfryngiaeth agerddawl rhwng goror y Môr Tawelog, yn Nehenarth America, a Zealand Newydd, a'r Trefedigaethau Australaidd. Ychwanegir fod awdurdodau Panama wedi cymholl peiriannydd o Loegr i arolygu trefniant o gledrifordd ar draws y Cyfyngdir (Isthmus,) sof y llain o dir sydd rhwng y ddau fôr, a'u bod yn awyddus iawn i gydgyfeillach o Loegr gymeryd y gwaith mewn llaw, gan addaw iddynt ragor-freintiau mawrion.

ARIAN.—Er cymaint prinder arian yn y wlad yma, ymddengys eu bod yn fwy parod yn Mhrydain nag arferol. Nis gall hyn lai nag esmwythâu cyfwr y wlad i raddau. Mae dyfodiad rhan o'r iawn-daliad o China yn beth achos o hyny.

CAERCYSTENYN.—Yr ydym yn clywed fod Seraskeir Pacha ar fyned i Syria, i adferu trefn yn y wiad gythryblus hono.—Yr oedd y Llywodraeth Ottomanaidd yn parhâu i wrthwynebu Dr. Alexander, yr Esgob Protestanaidd yn Jerusalem.—Yr oedd y Drusiaid wedi eu gorfodogi gan y fyddin Dyrcaidd i fod yn llonydd, ac yr oeddynt hwy, yn nghyda'r Maroniaid, i gael eu diarfogi.

CHINA.—Dywed newyddiaduron Lloegr fod yr amrafaelion â China, yn mron mór debyg o ddyfod i benderfyniad yn awr ag oeddynt flwyddyn yn ol!

TEXAS.—Mae Prydain Fawr wedi llwyddo i-gael cyttundeb oddiwrth y Texiaid er darostwng y Gaethfaegach.

Y CYFAILL.

Rate. LII.)

EBRILL, 1942.

ICYP. V.

Buchdraethodaeth.

COFIANT

I diweddar Mr. CRIFFITH JONES. (Bryn-celyn.) Remsen, C. N.

GANWYD gwrthddrych y Coffant hwn mewn lie a elwir Bryn-celyn, Llanengan, swydd Gaernarfon, Gogledd-barth Cymru, yn nghylch y flwyddyn 1762. Dywed rhai o'i gyfoedion ei fod ddwy fiwydd yn hynach: ond y flwyddyn a nodwyd a gafwyd ganddo ef ei hun. Yr oedd ei rieni yn proffesu crefydd gyda'r Trefnyddion Calfinaidd. Bu ei dad farw pan oedd ef oddeutu 15 mlwydd oed; ac felly disgynodd gofal y teulu arno ef a'i fam. Yr ydoedd yn amser tywyll iawn yn Nghymru y pryd hyny, ac ond ychydig yn proffesu crefydd : er byny cafodd ef ei fagu a'i feithrin yn addysg ac athrawiaeth yr Arglwydd yn moren ei oes.

Pan oedd yn 10 mlwydd oed, daeth gwr o'r Deheudir, o'r onw Mr. Gray, trwy y wlad i bregethu. Pan ddaeth i'r ardal uchod, aeth G. J. gyda'i dad i wrando. Y testun a gymerodd oedd yn 2 Sam. ix. 8. 'Pan edrychit ar gi marw o'm bath i!' Effeithiodd y weinidogaeth mór rymus ar ei feddwl y prvd hyny, fel nas gallodd yegwyd ymaith y pethau oddiar ci feddwl, er ymgyndynu rai blynyddoedd. Pan oedd yn 17 oed, aeth yr ymrysoniadau mer northol ar ei feddwl fel y penderfynodd ymuno â'r eglwys yn ddioed : ac felly y bu. Yn yr 20 flwyddyn o'i oedran, cafodd ei neillduo yn Henadur eglwysig. a bu yn y swydd tra y bu byw, sef am ddwyar-bymtheg-ar-hugain o flynyddau yn Nghymru, a thair-ar-hogain yn America.

Dechreuodd, pan yn ieuange, deithio i Gymdeithasfa y Bala. Mae yn gof genyf iddo ddywedyd wrthyf, iddo gael y fath ymweliad iddei enaid un tro, yn y Bala, fel y parhaodd yr effeithiau ar ei ysbryd ddwy flynedd a hanner.

Mwynbaodd, er yn ieuangc, lawer o gymdeithas y rhai enwocaf eu doniau yn ngweinidogaeth yr Efengyl; [megys Robert Roberts, Clynog, ac eraill. Teithiodd lawer trwy amrai ransu o Arfon a Môn, gyda Robert Roberts.

Pan oedd yn ddeuddeg-ar-hugain oed, ymunodd yn y 'stâd briodasol â Sidney, merch Evan CYP. V.

ac Ann Griffiths. Rhoddodd yr Arglwydd iddynt un-ar-ddeg o blant; wyth o ba rai sydd yn

awr yn fyw.

Ymfudodd i America yn y flwyddyn 1818.-Ni byddai yn anfuddiol rhoddi ychydig o hanes ei fordaith, gan fod pethau tra hynod wedi dygwydd arni. Darfu iddo ef, a dau deulu eraill o Gymru, gytuno am eu mordaith yma. Cafodd ganiatad gan y Cadben i addoli Duw gyda 'i deulu ar y fordaith. Er nad oedd y teuluoedd eraill yn proffesu crefydd, eto darllenent benod o'r Beibl yn eu cylchdro gydag ef. Y gweddill o'i gyd-deithwyr oeddynt Saeson. Cychwynasant o Lerpwil y Sydd o Fai, y flwyddyn a nodwyd. Dyn meddw oedd y Cadben. Collodd y ffordd, a hwyliodd yn mhell i'r dê, aef mór belied a'r gwyntoedd masgoachol. Yr oedd llawer o'r Saeson yn proffesu, ac un pregethwr yn eu mysg. Un tro, gofynasant ganiatad iddo i bregethu, yr hyn a gafodd, a daeth y Cadben, yn nghydag erzill, i wrando, ac eisteddodd am ychydig; ond yn mhen ennyd, cyfododd i fyny ac archodd i'r dwylaw fyned at eu gwaith, a rhoddi ffordd ar y llong. Gorchymynwyd pawb i'w le, a hyny cyn i'r gwr orphen ei bregeth. Ar ol hyny dechreussant erlid y Saeson. Ar un boreu Sabboth, a'r Saeson yn darllen a gweddio, clywai fy nhad yr Is-gadben yn gorchymyn i un o'r llongwyr godi ystenaid o ddwfr, i'w daflu attynk yr hyn a nacaodd. Yna dywedodd wrth farsiandwr ydoedd gerllaw am wneuthur, ac efe a wnaeth yn ddioed. Deallodd fy nhad ei fod am ei thaffu at ei ben. Cyfododd i fyny i ddal yr ysten, ac wrth hyny daeth y dwfr i'w wyneb, a throsto at rai o'r Saeson. Yna rhedodd un o'r Saeson, yr hwn oedd ddyn cryf iawn, at yr Is-gadben, ac a'i llindagodd yn y fan ; a gwaith mawr a gafodd fy nhad gael ganddo ei ollwng eyn ei dagu i farwolaeth. Ymesgusodai y Cadben, gan ddywedyd na roddodd ef orchymyn iddynt i wneuthur y fath beth; a gofynasant i'm ... tad, a cedd ef wedi digio? Yntau a atebodd. 'Nad ydoedd; ac na chafodd of y fraint o ddyoddef erlid o achoe Efengyl Crist, nes y daethai i'w long ef.' Yna dywedodd y Cadben fod iddo ef roesaw i addoli yn ei long ef.

'Pa fodd felly?' meddai yntau; 'y maent yr un iaith a chwi. Yr ydych yn eu deall hwy,

ond nid ydych yn ein deall ni.'

Atebai y Cadben, nad ydoedd yn eu hystyried hwy yn addas i'r fath waith. Daeth yr adnod hono i'w feddwl yn rymus iawn: 'Pa ryw fath ddynion a ddylech chwi fod?' Ar ol hyn, cafodd y Cymry lonydd i addoli y pryd y mynent; ac ni chynnygiwyd gan y Saeson mwy. Yn mhen ychydig wedi hyn, pan oeddynt wedi troi tuag at Gaerefrog-Newydd, cyfarfyddodd â hwynt herwlong (privateer), a gorchymynwyd iddynt roddi y llong i fyny iddynt hwy yn ddioed, a pharasant i'r Cadben ac eraill ddyfod i'w llong hwy: ond ni chymerodd y Cadben arno eu clywed. Yna saethodd yr horw-ladron atynt, a chymerasant y cwch, a byrddiasant y llong. Ysbeiliasant y llong a'r teithwyr. Aethant a'r arian, gymaint ag a allasant gael. Yn mhlith pethau eraill, aethant a bwyd fy nhad i gyd, a llawer o fwyd y Cadben. Tórasant raffau a hwyliau y llong, ac a'u dygasant ymaith. Aethant i'r lle yr oedd ychydig arian gan fy nhad, ac aethant a'i ddillad ymaith -ond ni welsant yr arian, mae yn debyg, er eu bod o fizen en llygaid. Wedi iddynt ysheilio cymaint a ewyllysiaeant, gorchymynasant i'r teithwyr fyned i lawr i'r gwaelod, y rhai yn ddioed a ymollyngasant bendramwngl i lawr.-Fel yr oedd fy nhad yn myned yn araf, tarawodd un ef a'i gleddyf. Ond fel yr ydoedd yn lled dywyll, ochr y cleddyf a ddaeth i'w erbyn. Wedi hyn, aethant ymaith. Cynnygiasant droi yn of lawer gwaith, fel pe buasant heb gael digon o rwysg i'w chwant uffernol. Ond ni oddefodd y Llaw anweledig iddynt wneuthur un niwed i fywyd neb. Ar ol iddynt fyned ymaith, gollyngasant y Cadb. a'r lleill o ddwylaw y llong mewn cŵch yn ol. Ar ol iddynt fyrddio y llong, tanissant y cyflegrau ydoedd ar un ochr i'w llong atynt ar unwaith. Yn y cyfamser, yr ydoedd fy nhad, a llawer eraill ar fwrdd y Mong. Pwysai fy mrawd hynaf ar fy nhad, pryd y nesaodd fy nhad ef ymaith odddiwrtho, gan ddywedyd y gallasent ein cyrhaeddyd ein dau ar unwaith; a chyda'r gair daeth pelen cyflegr dan ei fraich drwodd i'r môr. Wedi iddynt flino, neu fethu, o herwydd y llaw anweledig, aethant ymaith. Aeth fy nhad at y Cadben, a dywedodd, "Paham na baech yn rhoddi ffordd ar y llong!"

'Gadewch i ni edrych,' meddai yntau, 'a ydyw yn tânio neu yn suddo.'

'Nag ydyw,' meddai yntau wrth y Cadben.
'Beth wyddoch chwi!' meddai yntau.

Yn stob i'r hyn yr adroddodd yntau adnod o'r Beibl wrtho, a'r Cadben a adrychodd yn syn yn ei wyneb. Yr adnod ydoedd, 'Am hyny y rhoddaf fy mách yn dy ffroen di, a'm ffrwyn yn dy weflau,' &c. : ac erbyn chwilio y llong, nid oedd dim niwed arni, yr hyn oedd yn beth rhyfedd, wrth feddwl fod y fath wiberod wedi bod ynddi. Erbyn edrych, nid oedd gan fy nhad ddim bwyd, na gobaith am dano. Ar ol hysbysu ei gyfyngder, aeth ar ei liniau cyn myned i'w wely. Wrth ymbil ar ei liniau, daeth y gair hwnw i'w feddwl, 'Yn amser newyn y cant ddigon!' Tawelodd hyny ei feddwl yn y fan, er na wyddai o ba le y denai dim iddo. Erbyn iddo gyfodi oddiar ei liniau, llange o Sais oedd yn sefyll ger llaw, a ddywedodd, 'Jones, y mae genyf fi farilaid o fara caled a ellwch chwi gael.' Un arall a ddywedodd, 'Y mae genyf finau gig a gewch chwi.' Rhoddodd y morwyr hefyd iddo lawer o fara o'u rhan eu hunain o dro i dro. ac felly aethant yn mlaen yn araf. Cyfranodd un long hefyd iddynt beth wrth fyned heibio. Felly cyrhaeddasant Gaerefrog-Newydd yn mhen tair wythnos, wedi mordaith flin a thywydd garw. Clywais ef yn dywedyd lawer gwaith na fwynbaodd yn Nghymru gymaint graddau o hyder ffydd, a gobaith disigl yn yr Arglwydd, a phan oedd ar y môr, yn enwedig yr amser a nodwyd.

Wedi dyfod yma, ymsefydlodd yn Remeen. Bu am y saith mlynedd cyntaf, yn yr Eglwys Gynnulleidfaol, yn Steuben. yr hon oedd y pryd hyny yn gymmysgedig o Annibynwyr a Threfnyddion Calfinaidd. Tua phen y seithfed ffwyddyn ca'dd ef, ac amrai eraill, ar eu meddwl ymadael, a ffurfio eu hunain yn Eglwys berthynol i'r Trefnyddion Calfinaidd. Bu yn llafurus gydag achos yr Arglwydd tra y gallodd gan henaint.—Byddai yn myned oddiamgylch yn fynych gyda rhyw frodyr eraill i gadw cyfarfodydd neillduol, lle nad oedd ond ychydig nifer. Ond nid ydoedd y blynyddoedd diweddaf o'i oea, yn gallu mynod ond i'r llooedd agosaf ato.

Tua diwedd Tachwedd, 1841, dechreuodd leeghau mwy nag arferol. Galwyd ato feddyg deallus, dan ofal pa un y bu hyd oni orphenodd ei yrfa ddaearol. Tua'r ameer a nodwyd, daeth hen frawd i ymweled ag ef. Gofynodd iddo, Pa fodd yr oedd arno? Atebedd yntau ei bod yn ddigon tywyll o'i du ef, ond ei bod yn ddigon sicr o du y Nefoedd. Y mae smaf chwant yn fwy nag erioed i ymorphwys ar yr Aberth mawr. Parhaodd i wanhau yn raddol. Ddiwrnod arall, daeth dau craill i ymweled ag ef, ac aethant i weddi gydag ef. Ymefynodd lawer ag un o'r brodyr, (yr hwn oedd newydd ddychwelyd o'i daith. wedi bod yn pregethu yr Efengyl,) pa fodd yr oedd gwaith yr Arglwydd yn yr amrywiol fanau lle y buasai; yr hyn oedd yn dangos fod llwyddiant Achos Duw yn fawr ar ei feddwl; er

ei holl lesgedd: yr oedd ei feddwl yn cael ei ddiddyfnu oddiwrth y byd, a'i serchiadau yn cael eu codi ar bethau y nef. Pan y daeth ei hen frawd a'i gydymaith, Mr. James Owens, Trenton, i ymweled ag ef, wedi ychydig ymddy. ddan am bethau ysbrydol, amlygodd ei feddwl iddo, ei fod yn ewyllysio gwneuthur rhyw benderfyniad yn nghylch ei amgylchiadau bydolwr hyn hefyd a wnaeth. Ychydig oeddym yn ei feddwl ei fod mór agos i ben ei yrfa. Nid ydoedd yn dywedyd llawer yn ei ddyddiau olaf o herwydd ei lesgedd. Ond yr oedd yn cael ei wneuthur yn hynod addfwyn a boddion. Ar ol dihuno un diwrnod, fel yr ydoedd ychydig yn siriolach, coffai y gair hwnw eilwaith ac eilwaith, 'Ac ni a wyddom fod pob peth yn cydweithig er dajoni i'r rhai sydd yn caru Duw; sef Pr rhai sydd wedi eu galw yn ol ei arfaeth ef.'

Parhaodd i wanhau bob dydd. Hysbysodd y meddyg na allasai fyw ond ychydig yn hwy. Ddydd Mawrth, yr 20fed o Ragfyr, daeth amryw o'i gyfeillion i ymweled ag ef. Yr oedd y pryd hyny yn lleeg iawn; ond er hyny, pan y daethant i'r ystafell ato, gwelwyd sirioldeb yn ei wedd. Ac er fod ei freichiau i raddau yn ddiffrwyth, yr oedd yn ceisio estyn ei law at bob un o honynt, gan wasgu eu dwylaw yn y modd mwyaf caredig, fel am y tro olaf. Daeth chwaer grefyddol yn miaen. 'Wel, Betsi, pa fodd yr wyt ti? Yr oeddym ni yn gryn ffryndiau gynt, onid ceddym Betsi?' 'Wel, ceddym,' ebe hithau; 'ac enid ydym felly eto? A phwy a wyr na fyddwn ni eto yn fwy ffryndiau nag erioed!'

- 'A wyt ti yn meddwl hyny?' ebe ef.
- Byddaf weithiau,' ebe hithau.
- 'Weithiau!' ebe yntau; 'byddaf fi yn meddwl hyny beb amser.'

Daeth un o'r brodyr yn mlaen. 'Wel, frawd, nis gellwch ddweyd fawr wrthym heddyw!'

"Wel, gallaf, gallaf,' atebai, & llais dystaw.

Yna bu ennyd heb ddywedyd dim. Drachefn gofynodd brawd arall iddo, 'Wel, frawd, a ellwch chwi ddweyd ychydig pa fodd y mae arnoch chwi heddyw !

'Well, gallaf,' meddai eilwaith. Yna dywedodd, gyda phwys mawr, 'Yr ydwyf yn meddwl fod Iesu Grist yn ffrynd i mi!'

'Dyna ddigon,' meddai brawd arall.

"Ydyw, ydyw,' meddai yntau. Yna coffaodd yr adnod hono, 'Minau ydwyf yn rhoddi iddynt fywyd tragywyddol; ac ni ddwg neb hwynt o'm llaw i.' 'Paham,' meddai wrth frawd arall, 'Py Nhad, yr hwn a'u rhoddes i mi, sydd fwy na phawb.' 'Mwy na phawb!' meddai drachefn. 'Pwy wyt ti yn ei feddwl a allai en dwyn hwynt allan ?' Ac with son am ogoniant y Cyfryngwr, coffnodd yr adnod hono gyds gradd o orfoledd, 'Gweled Iesu fel y mae;' ie, fel y mae; ie, a bod byth yn debyg iddo!

Ni ddywedodd braidd air wedi hyn ag y gellid ei ddeall. Daeth ei hen gyfaill, W. T. W., i edrych am dano y nos Fercher ganlynol. Ymaflodd yn ei law, gan ymdrechu i ymddyddan ag of. Ond ais gallodd. Yr oedd yn rhy wanaidd, a'i dafod yn rhy floesg, bron i'w enwi.-Bu fyw hyd hanner awr wedi deuddeg dranoeth, pryd y cymerodd ei ran anfarwol ei hedfan adref i fvd vr vsbrvdoedd.

Y dydd Sadwrn canlynol, ymgasglodd tyrfa luosog i'w hebrwng i'r bedd. Yr ydoedd mwy na thriugain o geir eira yn yr angladd. Pregethwyd ar yr achlysur, gan y brodyr Wm. T. Williams, oddiwrth 1 Thes. iv. 14, a William Rowlands, oddiwrth Sal. xxxix. 13. Yna rhoddwyd ei gorph i orwedd yn mynwent Pen-ycaerau, hyd foreu yr adgyfodiad cyffredinol.

D. S. Yagrifenais y Cofiant hwn ar ddymuniad y teulu; a chefais y defnyddiau gan mwyaf gan un o feibion y trangcedig, sef Mr. Ebenezer Jones. Yr ydoedd llawer o gymhwysderau yn Mr. Griffith Jones, fel Henadur Eglwysig. Un peth anghenreidiol iawn cedd ganddo, ydoedd golygiadau cywir ac efengylaidd ar yr athrawiaeth sydd yn ol duwioldeb.

Yr ydoedd yn ddyn bywiog, effro, gyda

phob poth yr ymafiai ynddo.

3. Yr ydoedd, yn gyffredirol, yn ddidderbyn wyneb i neb, yn ol y farn a ffurfiai am y peth a fyddai mewn llaw.

- 4. Wrth ymddyddan âg aelodau yr Eglwys. neu ryw un yn ei gynnyg ei hun i'r Eglwys, ymofynai a oedd y ddeddf wedi ymaflyd ynddynt fel creaduriaid euog. Hefyd, a oedd yr efengyl wedi dangos ffordd o ddihangfa iddynt?
- 5. Yr oedd yn ymdrechgar i gynnal y gweiniaid, a chysuro y galarus.
- 6. Yr oedd yn hynod am ddechreu cyfarfodydd crefyddol yn eu pryd, a'u diweddu mewn amser cymedrol. Páll yn ei glywed ydoedd yn anfantais fawr iddo y blynyddoedd diweddaf o'i 086.

Amcanwyd y Pennill canlynol i'w roddi ar ei feddfaen:

> Gorphenodd ei yrfa ddaearol, Yn hynod o siriol ei wedd ; Dihangodd, ehedodd mewn hyder. Trwy gryfder i lawnder y Wledd. Dim gofid, nac adfyd, nag udfa, Ni ddaw i'r hardd drigfa, lle mae Yn canu 'n ngororau Gogoniant, Heb alar, na griddfan, na gwae. WM. T. WILLIAMS.

Buwingdbiaeth.

PREGETH.

A draddodwyd gan y Parch. Euward Jones, Gweinidog y Trefnyddion Calfinaidd yn Cincinnati, oddiar

HEB. III. 14.—' Canys fo a'n gwnaed ni yn gyfranogion o Grist, os daliwn ddechrouad ein hyder yn sior hyd y diwedd.'

Daw diwedd ar bob peth a welir ond dyn. Y mae dyn, er marw, i fod byth! Mae holl blant Adda yn agored i fod yn hollol dlawd am byth, eblegid eu perthynas âg ef. 'Yn Adda y mae pawb yn meirw.'

Trefnodd Duw, o'i gariad a'i râs, ffordd i gyfcethogi dynion, trwy ddanfoniad ei anwyl Fab, i gymeryd dynoliaeth sanctaidd i undeb â'i berson dwyfol, a byw a marw dros yr oll a gred ynddo mewn amsor. Yr oedd llawer o'r Hebreaid wedi deall hyn, a chael eu gwneyd yn gyfranogion o Grist. Cafodd ysgrifenydd yr epistol hwn fod yn enau cyhoeddus iawn drosto yn ei amser.

Mae yr Apostol yn annog yr Hebreaid, yn nghyda pheb Cristion eto, i ddal yn mlaen, oddiar beth yw Duw i'w bobl; ac yn eu hannog i ochelyd troi yn ol er dim. Os heb y gwir, nad oedd yn rhaid iddynt droi yn ol oddiwrth grefydd i'w gael; oblegid tra gyda hi, yr oedd-yn f wy manteisiol gyda golwg ar foddion.—Mae y benod hon yn dangos yn annrhaethol ragorach na Moses, na phawb oll, y Duw-ddyn—a bod modd i'n gwneyd yn gyfranogion o hono. Yr Ysbryd Gian (trwy yr Apostol yn dweyd) 'Heddyw, os gwrandewch ar ei leferydd ef.'

Mae cyfranogion yn air cyfansoddawl o cyfrhan-og-ion. Y gwreiddair ydyw rhan, sef Crist: cyf, oll. Cyfran, Crist oll, neu oll yn y rhan. Cyfranog, bod a Christ oll yn rhan genym mewn meddiant. Cyfranogion, bod llesoer wedi ei gesl yn yr un modd. Nid wyf yn gwybod am un peth arall a ddengys effeithiau y sill cyf, mór llawn a meddiant o Grist—yn yr oll ydyw i'r Cristion. Mae effeithiau y sill cyf, ar holl silliadau y gair cyfranogion. Ond sylwaf, yn

- I. Braint y owiz Gristion yn zi broffzs, cael bod yn gyfranog o Grist: 'Canys fs a'n gwnaed,' &c. Nid oeddynt felly o'r dechreuad. Gwneyd a fu arnynt, er cael hyn.
- 1. Cael bod yn gyfranog o Grist yn ei gyfissionder. Rhuf. iv. 3, 23, 24, a v. 1. Credu yn ngwrthddrych yr addewid a wnaeth Abraham, a chyfrifwyd Ef, sef Crist, yn yr oll a wnaeth, yn

- lle a thros ei bobl, iddo yn gyfiawnder. Mae hyny er addysg i ni: 'Er ein mwyn ninau hofyd,' i'w dderbyn of yn ei berson, ei awyddau, a'i waith..
- 2. Cael bod yn gyfranog o Grist yn ei Ysbryd. 1 Ioan iv. 13. Y mae ef yn uno yr enaid 4 Christ, trwy ddangos drwg pechod. Ioan xvi. 8. 'A phan ddel, efe a argyhoedda y hyd o bechod,' &c. Dengys hefyd ogoniant Crist a'i drefn i'r pechadur, fel y dewisa gael ei uno ag ef. Salm lxxxvi. 11. 'Una fy nghalon i ofni dy enw.' Preswylia yn barhaus ynddo yn ei ddoniau. Mae hyny yn fraint fawr i'r credadyn.
- 3. Cael bod yn gyfranog o ras eymnorthwyd Crist. Heb. iv. 16. Yr oedd eu gwaith yn ei goisio yn brawf eu bod wedi cael ei flâs, a'u bod am gael ychwaneg o hono—yn awyddu fel plentyn am y fron.
- 4. Cael bod yn gyfranog o holl gyfoeth cyfranedig Crist. Nid cael tyddyn yn America yw hyn. 1 Cor. iii. 21—23. Nid rhan o Grist sydd gan bob Cristion—ond oll. Caiff pob un a'i caffo, felly. Nid oes neb i gael dim o'i gyfoeth achubol, ond trwy rinwedd eu hundeb ag ef. Mat. vi. 33. Y penaf peth yw cael y pethau hyn.
- II. Y MAE O'R PWYS MWYAF BOD NEWN UNDER A CHRIST.—Bydd yn brawf nad ydym felly, os trown, ar ol dechreu crefydda, i ddilyn ein chwantau, 'Gan ymado oddiwrth y Duwbyw.' Cyfranog o Grist neu golli byth, sydd yn bod. Heb fod yn gyfranog o Grist, yn
- 1. Ni ellir sefyll yn nydd y brofedigaeth. Luc viii. 13. 'Yn amser profedigaeth yn cilio! Dangosir yn y ddamheg hon bedwar math o dir a hâd arno—un heb egino, dau yn egino, ond yn gwywo—dim ond un yn dwyn ffrwyth. Gochelwn, anwyl frodyr, rhag bod mwy na 'n Acaser heb y gwir.
- 2. Nithia Satan hwynt, fel ús oddiwrth y gwenith. Os na wna yn ein bywyd, oll yn sicr yn angeu. Luc xxii. 31. Ni all Satan, er ei holl wynt profedigaethus, chwythu un o'r gwenith ymaith, sydd eiddo Crist; ond geill Crist chwythu yr oll sydd eiddo Satan fel ús, ac fel mán-us. Peth ysgafn iawn yw ús, yn enwedig mán-us; felly y bydd yr holl holl dorf anedifeidrol yn y diwedd efo a'u chwal hwynt ymaith idán. 'Crist a lwyr-lanhá ei lawr dyrnu.' Math. iii. 12. 'Ond y cyfiawn (ganddo) a obeithia pan byddo yn marw.'
- 3. Ni allant sefyll yn y farn olaf. Neb ond Crist sydd ddigonol iddeu cadw. Act. iv. 13. Nis gall enw o grefydd, na'r holl freintiau ychwaith. Po mwyaf fydd ein breintiau, mwyaf i gyd fydd y gofid, os yn ol y byddwn o herwydd

ein camddefnydd o honynt. Mat. xii. 41. Cofia, anwyl ddarllenydd: gwyr Ninifeh a gyfodant yn y farn, ac a'n condemniant, os na byddwn yn gyfranogion o Grist.

III. Nodau y rmai sydd gyfranog o Grist.
— 'Os daliwn ddechreuad ein hyder yn sicr,'
dc. Gwelir yn y geiriau a ganlyn:

- 1. Hyder. Arwydda hyn gyffesu Crist, y Messiah addawedig, fel plentyn ei dad. Geilw arno yn un o'r pethau cyntaf, 'Abba Dad.' Dangesa hyn ei adnabyddiaeth o hono, a'i ymddiried ynddo, nes ei gyffesu. 'Pob ysbryd a'r sydd yn cyffesu ddyfod Iesu Grist yn y cnawd, o Dduw y mae.'
- 2. Eu bod oddidan yr un ddysgeidiaeth nefol, fel plentyn—iaith ei rieni. 'Ein kyder,' 'ein eyfles,' 'ein gobaith,' 'ein fydd,' 'ein cariad,' &c. Heb. iii. 1, 6, a x. 23. Mae yr Ysbryd Glân yn dysgu pawb o'i wrthddrychau i gredu yr un athrawiaeth, o ran y swm o hond. Yr un ydyw y ddysgeidiaeth yn mhob gwlad ac oes. Ni ddysg ef yn groes iddou gilydd. Un ydyw hi, er nid i'r un graddau, eto ein cwbl, ydyw ou lleferydd.
- 3. Eu bod yn cofio eu 'dechreuad.' Heb. vi. 1. Nid daioni yn neb, yn ol ennill cyfoeth, yw anghofio eu dechreuad tlawd; folly elfenau athrawiaeth, yn enwedig edifeirwch, &c. Mae yr Apostol yn ein hannog i fyned yn mlaen, gan roddi heibio yr ymadrodd sydd yn dechreu rhai yn Nghrist, fel pethau, wedi eu dyagu, na ddylent eu hanghofio, nac eu harferyd mwy, ond cynnyddu mewn grâs, a myned at bethau mwy eu cyfoeth. Mae cofio y ffos y cloddiwyd ni sllan o honi, ac edifarhau, yn arwyddion o'r berthynas.
- 4. Eu bod yn gafaelyd yn eu cyffes. Os dalsion ddechreuad, &c. Glynion yn ein cyffescadio ein hyder. Mae y geiriau hyn, a'r cyffelyb, yn dangos fod ymosod mawr ar y Cristion.
- 5. Eu parhâd yn eu proffes, 'hyd y diwedd.'
 Mat. z. 22. Er nas gellir dywedyd am bawb a
 barhâo felly, eu bod yn gyfranog o Grist, eto
 dyma yr arwydd gorau. 'Wrth ffydd yr ydym
 yn rhedio, ac nid wrth olwg,' ar ryw droion yn
 awr ac eilwaith. Para yn mhob tywydd yn ein
 proffes o Grist, yw y nôd goreu ein bod yn gyfranog o hono.
- 6. Bod ofn arnynt, yn enwedig ofni colli yr arwyddion. 'Os daliwn,' &c. Bu yn helbulus iawn ar lawer o deithwyr môr a thir cyn hyn, o herwydd methu gweled yr arwyddion. Mae pob esgeulusdod o'n dyledswyddau, yn crynhoi niwl a tharth i'n meddylian; ond y mae pob ymlyniad gyda'r ymarforiadau crefyddol yn foddion iddeu gwasgaru. 2 Pedr i. 10. 'Byddwch ddiwyd' gyda'r oedfauon cyhoeddus, pregethau, cyrddau gweddiau, cymdeithasau nolll,

duol, ysgolion Sabbothol; ie, yn holl gylch moddion gras, os ydych am weled yr arwyddion. Daw hyny, fel moddion dan fendith Duw, a chwi i weled eich sierwydd, 'Ac ni lithrwch chwi ddim byth.'

CASGLIADAU.

- 1. Rhyfeddwn y fraint o fod yn gyfranog o Grist—cael heb haeddu, ac oll yn rhad. Y mae eu braint yn fwy na neb a ddaeth i fyny o'r Aipht, os ydynt yn dal eu hyder a'u proffes yn Nghrist yn gysson a disigl, ac onide, y mae eu cyflwr yn annhraethol waeth. Os ydym yn dal hyd yma, y mae hyny yn arwydd o'r berthynas, ond nid digon. Parhau hyd y diwedd ydyw y nôd goreu ein bod yn gyfranog o Grist.
- 2. Caiff yr oll o ddechreuad da eu dwyn i'r nefoedd yn y diwedd. Nid ydyw y cyssylltiad os yn cynnwys y bydd i neb o'r gwir deulu droi yn ol i golledigaeth, ond yn hytrach arwyddo y bydd iddynt gyrhaedd dedwyddwch y nefoedd. Er llawer lawr ac i fyny yn eu profiad, eto gorphwysant yn eu rhan yn niwedd y dyddiau, fel y diwedda yn dda iddynt.
- 3. Beth bynag a brosses dynion eu bod gyda chresydd dros ameer, os gwnant hollol alw hyny yn ol, dengys hyny brawf na buont erioed yn gyfranog o Grist. Am hyny byddwn yn aml gyda'r maen-praws—ei Air, a gorsedd gras. O am grefydd dda i bawb o honom, fel teithwyr tua byd arall, fel y 'cyfarfyddom oll yn undeb ffydd, a gwybodaeth Mab Duw: yn wyr perfaith, at fesur oedran cysiawnder Crist.' Amen.

HOLWYDDOREG AR IAWN CRIST.

Rhuf. iii. 25.

GOPTNIAD. Pa both sydd i'w ddeall wrth Iawn?

ATERIAD. Y peth sydd am, neu dros bechod er cymod a rhyddhad.—Pridwerth—gwerth er rhyddhad, 1 Ioan ii. 2. 1 Tim. ii. 6. 1 Pedr i. 18, 19.

- G. Paham mae Crist yn cael ei alw yn Iawn?
- A. Am iddo roddi ei hun yn offrwm ac yn aberth i Dduw, o arogl peraidd dros, ac yn lle ei bobl, Eph. v. 2. Gal. i. 4.
- G. Pa bethau codd yn anghenreidiol tuag at roddi Iawn?
- A. 1, Bod y natur a droseddodd yn aberth, Heb. ix. 22. a ii. 14. Ioan i. 14.
- Bod y person ei hun yn ddifai. 2 Cor. v.
 Heb, vii. 26.
- 3, Bod eu pechodan hwy arno ef, Lef. xvi. 21. Esa. liii. 6. 1 Pedr ii. 21, 24.
 - 4, Bod iddo usuddbau yn berffaith yn eu lle, Digitized by

- a dyoddef y gosp ddyledus am eu pechodau, er anrhydedd perffaith i ddedf Duw, a'i lywodraeth fel Barnwr, ac er amlygu gogoniant ei briodoliaethau, Esa. liii. 4-6, a vii. 10. Mat. viii. 17.
- 5, Yr oedd nerth anfeidrol i ddyoddef, a rhinwedd anfeidrol yn y dyoddefiadau yn ofynol i wneyd Iawn, Ps. lxxxix. 19. 1 Ioan ii. 2. Heb. z. 12-14.
- G. A cedd gwerth, a rhinwedd aufeidrol yn aborth Crist fel Iawn?
- A. Oedd; yn 1, Mae ei waed yn ddigonol werth, a rhinwedd ynddo i "lanhau oddiwrth bob pechod," a phob anghyfiawnder, 1 Ioan i. 7-9. Heb. ix. 14.
- 2, Mac mawredd y gwaith a wnaeth, sef, "tynu ymaith bechodau y byd," yn dangos mawredd, a gwerth ei aberth, a'i Iawn, Ioan i. 29. 2 Cor. v. 19.
- G. Oddiar ba bethau y mae mawredd a gwerth Iawn Crist, yn tarddu?
- A. 1, Oddiar fawredd y Person oedd yn Iawn, Ess. ix. 6. Heb. ix. 14.
- 2, Mawredd ei gariad, a'i ewyllysgarwch yn y gwaith, Ioan x. 17, 18. Eph. iii. 18, 19. Ps. xl. 8.
- 3. Mawredd ei ddyoddefiadau, Marc ziv. 33, 34. Gal. iii. 13.
- 4. Ei allu dwyfol i sefyll dan ei ddyoddefiadau, Ps. xxiv. 7-10. a lxxxix. 19.
- G. Pa un ai dyoddefiadau ai Person Crist, cedd yn Iawn?
- A. Ei Berson, am y dywedir mae "Ese yw'r Iawn," Rhuf. iii. 25. 1 Ioan ii. 2, a iv. 10.
- G. A oedd dyoddefiadau yn anghenreidiol i wneyd Iawn!
- A. Oeddynt; ac nid oedd modd gwneyd Iawn hebddynt, Heb. ii. 10. a iii. 22.
- G. Dros, neu yn lle pwy y rhoddodd Crist Iawn!
- A. Dros, neu yn lle y rhai hyny yn mhob oes a chonedl a unir ag ef, ac a gredant ynddo. Ioan vi. 39, 40. a xvii. 20-23.
- G. Pa fodd y profwch na ddarfu iddo roddi Iawn dres bawb yn gyffredinol?
- A. 1. Ni ddarfu i'r Tad ddim rhoddi pawb, ond rhai yn unig i'r Mab, allan o'r byd, Ioan zvii. 2, 6. Eph. i. 4.
- 2, Mae y rhai y rhoddodd Crist Iawn dros. tynt, yn cael eu gosod allan dan amrywiol enwau, rhai sydd yn eu gwahaniaethu oddiwrth eraill, megys Eglwys, Cyfeillion, Defaid, Act. zz. 28. Eph. v. 25. Ioan zv. 13, 14. a z. 11, 15.
- 8, Mae marwolaeth Crist yn brawf o'r cariad mwyaf tuag at y rhai y bu farw drostynt, Gal. ii. 20. Rhuf. v. 8. Dat. i. 5.

- wedi marw dros bawb. Nid yw yn gweddio dros bawb. Nid yw iechydwriaeth trwy farwolaeth Crist yn eu cael gwneyd yn hysbys i bawb, Ioan zvii. ix Act. zvi. 6. Ioan iii. 36. Rhuf. z. 14, 15.
- 5, Nid yw dybenion marwolaeth Crist yn eu hatob mewn perthynas i bawb, Mat. xxii. 14. 1 Ioan v. 19, Mat. xxv. 33.
- 6, Bydd holl ddybenion marwolaeth Crist vn sicr o gael eu hateb, Esa. liii. 11. Tit. ii 14 Rhuf. v. 8-10.
- G. A oes cyssylltiad rhwng Iawn Crist a gweithredoedd creadigaeth a rhagluniaeth ?
- A. Nac oes; ond mae Crist wedi cael awdurdod arnynt oll, er mwyn gwrthrychau yr Iawn, Eph. i. 22, 23. Ioan xvi 2.
- G. Pa bethau sydd i ni i'w gweled, er sicrwydd mewn cyssylltiad a rhoddiad yr Iawn?
- A. 1, Fod y Barnwr cyfiawn wedi ei foddloni, fel na chospa efe mwyach yr had etholedig, Job xxxiii. 24. Rhuf. viii, 32-34.
- 2, Fod yr had yma yn drysor neillduol mewn hawl, ac i fod yn feddiant tragywyddol gan Grist, Tit. ii. 14.
- 3, Ei fod yn dyogelu bywyd tragywyddol i'r holl eglwys, mor sicr a rhoddi Iawn trosti. Eph. i. 7, 11, 12
 - G. Pa fath Iawn yw Iawn Crist?
- A. 1, Mae yn Iawn o rag-ordeiniad a gosodiad Duw, Diar. viii. 23. Act. ii. 28. Rhuf. iii. 25.
- 2, Mae yn Iawn a gyflawnwyd yn y natur ddynol, Phil. ii. 7, 8.
- 8, Mae yn Iawn a gyflawnwyd i'r orsedd oddiar rinwedd a theilyngdod yr aberthydd ei hun, Heb. ix. 12-14. a x. 12.
- 4, Mae yn Iawn perffaith a digonol, Mat. xx. 28. Esa. xlii. 21.
- 5, Mae yn Iawn ag a offrymwyd er dybeniad ar effeithiau camweddau y troseddwyr, Dan ix. 24. Heb. ix. 26-28.
- G. Pa bethau a allwn eu tynu fel casgliadau oddiwrth yr athrawiaeth hon?
- A. 1, Cariad y Tad at fyd colledig, yn anfon ei Fab i'r hyd, fel y byddem ni byw trwydda ef, Ioan iii. 16. 1 Ioan iv. 9.
- 2, Cariad Crist yn darostwng ei hun, "gan fod yn ufudd hyd angau, Ie, angeu y groes," Ioan xv. 13. Eph. v. 2.
- 3, Y drwg mawr sydd mewn pechod, gan nad oedd dim llai nag angeu Crist a wnaethai Iawn am dano, Gen. ii. 17. Rhuf. v 12. a vi 23. Iago i. 15.
- 4, Llymder cyfiawnder Duw yn cospi pechod mor ddiarbed ar ei Fab ei hun, Zec. xiii. 7. Esa. liii. 5, 10.

J-s EDWARDS. P-nll-n. J-n WILLIAMS. 4, Nid yw Crist yn ymddwyn fel pe bussai | (O'r Drysorfa.) Gyhoeddioyd ar gais R-s, R-n.

DYDD FY NGENEDIGAETH.

(Cyficithiad.)

Yr ydwyf heddyw yn ddeg mlwydd oed. Dymunwyf pe buaswn ugain. Yna y buaswn wedi tyfu i fynu, ac yn cael gwneuthur yn ol fy ewyllys fy hun.

Ond yn awr nid wyf ond plentyn, a gorfod amaf ufuddhau i eraill. Y pryd hyny byddaf wedi rhoi heibio fyned i'r ysgol, a chaf gymdeithasu a meibion a merched. Pa fath gysur a fwynhaf y pryd hyny! Ni byddaf yn 'rhwym i astudio fy ngwersi, na gofyn caniatad fy rhieni pan y byddaf yn dymuno myned i un-man. Myfi a brynaf pa beth bynag a ewyllysiaf, ac a ymddifyraf fy hun yn ol fy ewyllys. Caf fy ngwabodd i gwmpeini, a chaf fod yn llawen a dedwydd ar hyd y flwyddyn. O, fel yr wyf yn dymuno bod yn ugain!

Ugain! Gadewch i mi weled. Mae hyny ddeg mlynedd ymlaen eto. Deg mlynedd! O, amser maith! Rwy 'n rhyfeddu fod yr amser sydd i ddyfod yn ymddangos mór araf, a'r amser a aeth heibio mór fyr. Nid yw yn ymddangos end megys er doe er pan oeddwn yn naw, ac nid llawer hwy er pan oeddwn bump. Ond vn awr bydd pum mlynedd cyn byddaf bymtheg, a phump yn ychwaneg cyn byddaf ugain. Y mae yn ymddangos yn amsor maith. Ond gobeithiwyf yr ant heibio mór gyflym a'r deg mlynedd diweddaf. 1837 ydyw yn bresennol, bydd yn 1847 cyn y byddaf ugain. Un mil wyth gant a saith a deugain. Diau fod yr amser hwnw ymhellach nag 1827! Y mae. yn rhyfedd genyf os bydd amser yn fyr pan y byddaf ugain! Nid oes arnaf eisiau bod mór hen a deg ar hugain. Dymunwyf allu aros yn bump ar hugain y man pellaf. Gadewch i mi ystyr-

Nid oes ond deg mlwydd o ugain i ddeg ar hugain. Mae hyny môr hen. Nid oes neb yn taimlo fel pobl ieuaingc yr oedran hwnw. Dymunwyf pe gellid myned yn ol o ddeg ar hugain i ugain. Ond mae'n debygol y bydd yn rhaid myned y'mlaen ac y'mlaen, a deg mlwydd yn ychwaneg a wna ddeugain. Pa môr hen! Nid yw fy nhad ddeugain, ac eto nid yw yn ymddangos fel dyn ieuangc.

A deg yn ychwaneg fydd deg-a-deugain—Yna triugain—deg-a-thriugain—Pedwar-ugain —Deg-a-phedwar-ugain. Ond aroswch. Nid ees llawer o bobl mor hen a hyny. Rwy'n rhyfeddu pa beth yw yr achos o hyny.

Y mae'n beth hynod fod pobl yn myned yn glaf pan yn hen. Pa le mae yr hen bobl ? Byddai ddymunol genyf pe na byddai neb marw. Marw! Marw! A raid i mi farw cyn bod yn ddeg-a-phedwar-ugain? Nid wyf yn meddwl. Mae rhai yn byw i fod yn ddeg-a-phedwarugain! ac yr wyf fi mór iach a chryf, rwyf yn meddwl y byddaf mor hen a hyny, ac fe allai yn gánt. Pa mor anghysurus yw bod mór hen. pan y gwyddant y bydd raid iddynt farw. Ond anghofiais. Bu fy anwyl Fam farw bedair blynedd yn ol, pan yn chwech-ar-hugain. O, yr wyf yn ei chofio hi. Yr ydoedd yn ieuange. Yr wyf yn cofio mor ddedwydd, bywiog a phrydforth ydoedd. Ond bu farw. Dymunwyf gael gweled ei gwyneb siriol yn gwenu arnaf etc. Ond marw ydyw. Dim ond chwechar-hugain! Ac yr oedd fy chwaer fach hefyd. Bu hithau farw yr un amser, gwedi bod ond ychydig oriau yn y byd. Felly y mae rhai yn marw cyn bod yn ddeg-a-phodwar-ugain, a geill plant farw. Nid af i osod fy meddwl ar hyn. Eto nis gallaf beidio cofio fy anwyl fam, pa mór wen ac oer ydoedd ar ol marw. Ac yr ydoedd yn iach ychydig ddyddiau cyn hyny. Yna gall pobl farw cyn bod yn ddeg-ar-hugain. A bu fy chwaer fach farw cyn bod yn flwydd oed. Beth pe byddwn I farw cyn bod yn ugain. O! na allwn beidio meddwl am y fath bethau. Ond yr wyf yn cofio mam. Nis gallaf beidio wylo. Nid ydoedd hi ddeg-ar-hugain, ac yr ydoedd mór iach ag wyf fi yn awr. A ydyw yn bosibl ynte y gallaf beidio byw i fod yn ugain? Byddaf bob amser yn credu fod angau y'mbell iawn oddiwrthyf, a byth yn meddwl y bydd raid i mi farw cyn bod yn hen iawn. Ond yn awr yr wyf yn gweled fod llawer yn marw yn ieuange. Yr wyf yn cofio llawer oedd gynt yn yr yegol, ac yn fy nghymydogaeth o'r un oedran a minau, ac y maent hwy wedi marw. Pwy a all ddyoddef marw? Nid oes arnaf eisian bod yn ugain. Yr wyf bron a dymuno cael bod yn bump.

(Pw barhau.) (Parhad o'r tu dal.---.)

Yr ydwyf heddyw yn ddeg-ar-hugain mlwydd oed! A ydyw yn bosibl fod cymaint o amser wedi myned heibio? Nid yw yn ymddangos ond megys ychydig wythnosau er pan oeddwn ddeg, ac yn dyn uno bod yn ugain, ac yn awr yr ydwyf ddeg mlwydd yn chwaneg nag ugain. Y mae yn awr 1857. Plentyn ynfyd oeddwn, i feddwl y gallai y byd fy ngwneyd yn fwy dedwydd nag oeddwn yn fy mebyd. Gwir yw, fy mod wedi byw, ond rhyfedd fy mod wedi cyrhaeddyd deg-ar-hugain, pan y mae mwy na haner y teulu dynol wedi marw cyn bod yn ddeg. Miloedd ar filoedd sy'n marw rhwng ugain a Llawer o'm cydysgolheigion deg-ar-bugain. a'm cydnabod sydd wedi gadael y byd hwn: ac mae angan wedi gwneuthur cyfnewidiadau ymhob teulu o'm hamgylch. Pa mór awyddus yr edrychais ymlaen at yr oedran yma!

Yn lle ei wneuthur fy nghysur, o fod dan lywodraeth eraill, yr oeddwn yn ynfyd berswadio fy hun y buasai ddedwyddach arnaf pe buasai y llywodraeth yn fy meddiant fy hun. Ond nid cynt y cyrhaeddais y man dymunol hwnw nag y canfyddais fy hun wedi camgymeryd. wenydd a diofalwch dyddiau fy mebyd oedd wedi myned ymaith. Yn lle y cyfeillion gwresocaf, i'r rhai y gallaswn ymddiricd pob meddwl, canfyddais fod cyfeillach y gorhoenus, a charwyr pleser yn anghywir, yn parhau ddim yn hwy nag y gallwn eu gwasanaethu. Yr oeddwn yn difyru fy hun â phleserau y hyd, ond yn lle y mwyhad, gwastadol oeddwn yn ddysgwyl canfyddais y gofid a'r siomedigaethau. Pan oeddwn ddeg, fy anghen a ddiwellid gan craill. pherthynai i mi ofalu. Fy unig ofid ydoedd i mi gofio fy mod heb un fam, ac nid oedd hyny ond ysgafn i'm teimladau plentynaidd, pan yr oeddwn yn cael fy amgylchynu a chyfeillion dedwydd, ac yn cael fyngharu yn fawr gan dad serchiadol. Ond yn awr y mae yntau wedi myned. Yr ydwyf fy hunan yn y byd, a'r byd nid yw yn gofalu am danaf fi. Ei bleserau sydd yn barod wedi gwyro a myned yn ddi-ddefnydd. Nis gallant lenwi y galon wag.

Pan yn ddeg, yr seddwn yn ddigon ynfyd i feddwl fy mod yn gaeth, ac yn edrych i ugain am ryddid. Ond yr oeddwn fel un ieuangc o'r praidd yn dymuno cael cyfle i ddiange o'r borfa dda, i grwydro yn yr anialwch. Y pryd hyny ymddangosai amser yn ddiddiwedd, ac angeu yn gydymaith i ddim ond henaint. Ond O! ynfydrwydd i ddarparu ar gyfer amser dyfodol. Pa mór ddychrynllyd yw myned trwy ddyddiau ieuengctyd, gyda'r grediniaeth na ddylid darparu erbyn angeu hyd nes b'o henaint wedi dinystrio pob cymhwysder i fwynhau cysuron. Cymered yr ieuengctyd rybudd mai yn awr ydyw tymhor eu dedwyddwch daearol, ac mai yn awr ydyw yr amser mwyaf cymeradwy i ddyfod i fwynhad o'r bendithion hyny, pa rai a sicrhå eu dedwyddwch mewn amser ac am dragywyddoldeb. Am danaf fi, gailaf ddywedyd yn y modd mwyaf difrifol a diragrith, O na buaswn yn ddeg oed!

Gobeithio yr ydwyf i mi ymadael am hyth â'r fath ynfydrwydd. Yn awr yw fy unig dymhor i ddiogelu cymmod â Duw! Ac yn ei ewyllys da Ef y gallaf gael heddwch a llawenydd yn y byd hwn, a gogoniant diddiwedd yn yr hwn aydd i ddyfod.

Yn lle gwario gweddill fy nyddiau mewn gofid diffrwyth am yr ynfydrwydd a aeth heibio, men wag ddychymygu am yr amser a ddaw, myfi a wnaf â'm holl egni, pa beth bynag a alluogo ac a nertho gras Duw fi i'w wneuthur er gogoniant ei enw, a lleshad fy nghyd-ddynion.

Barchus Olygydd, gwelwch pa beth a ddywed y plentyn deg oed am ei awydd i fod yn ugain. Onid oes gan amryw o ddarllenwyr ieuaingc y Cyfaill yr un dymuniad, i fod yn feibion a merchod fel y gallont fwynhau mwy o gysur?

Onid ydynt yn dychymygu y byddant ddedwyddach yr oedran hwnw, ac na bydd ganddynt ddim i beri anghysur iddynt? Ond yn lle ateb yr ymofyniad gadewch glywod pa heth a ddywed y plentyn pan y mae yr ugeinfed dydd genedigaeth wedi dyfod, a myned heibio.

Utica. Un o blant yr Ysool.

Y MARCH GWYN.

Yn Dat. vi, y cawn hanes am bedwar o feirch yn myned allan. Y march gwyn, y march coch, y march du, a'r march gwelwlas. Wrth y march gwyn, y deallaf yr Efengyl, a'r hwn oedd yn eistedd arno, yr Arglwydd Iesu. Arwydda y march coch, ryfeloedd-v march du, farwolaeth -y march gwelwlas, heintiau a phláau. Gadawodd y Gwr ar y march gwyn ei fyddin fechan yn Jerusalem. Anfonodd yr Ysbryd Glan i'w gwisgo â holl Arfogaeth Duw. Rhoddodd darian y ffydd yn ei naill law, a chleddyf yr Ysbryd Yna y daeth y Gwr ar y march yn y llaw arall. gwyn i'r canol. Cymerodd ei fŵa, a gorchfygodd dair mil ag un ergyd, trwy eu dwys-bigo yn eu calon, a llwyddiant mawr a fu yn canlyn. Ond ffyrnigodd y Ddraig, a'r hen Iuddewon. Casglasant eu byddinoedd yn orbyn y Gwr ar y march gwyn. Dywedir eu bod yn dysgu ou plant o ddwy i dair blwydd oed i gablu Iesu o Nazareth. Troes y Gwr ben y march gwyn oddiwrthynt at y Cenedloedd, yn benaf i'r teyrnasoedd a'r taleithiau perthynol i Rufain baganaidd, a gorchymynodd i'r tri meirch eraill fyned i Jerusalem. O gylch 40 mlynedd ar ol dechreuad gweinidogaeth Ioan Fedyddiwr, y gwelwyd y march coch, y march dû, a'r march gwelwlas yn gweryru o gwmpas ei muriau, ac yn tóri i mewn i'r ddinas, y pryd y cwympodd un cant ar ddeg o filoedd o'r Iuddewon yn gelaneddau drylliog dan garnau meirch Emanuel. Ennynodd llid Rhufain baganaidd yn fwy-fwy yn orbyn y Gwr ar y march gwyn, a'i fyddin.--Cyhoeddodd ddeg brwydr yn ei erbyn, sef y Deg Erlidigaeth; ac yn yr olaf penderfynodd lwyr ddyfetha byddinoedd y Gwr ar y march

Oddeutu y flwyddyn 320, troes y Gwr ben y march gwyn allan o Rufain baganaidd, a gorchymynodd yno y march coeh, y march dû, a'r march gwelwlas. Gan ddyrnodiau eu carnau y

crynodd y ddaear, ac aeth ei haul yn ddû fel sachlen flew, a'i lleuad a acth fel gwaed, a'i ser a syrthiasant ar y ddaear, fel y mae y ffigysbren yn bwrw ei ffigys gleision, pan y'i hysgydwer gan wynt mawr. Cwympodd myrddiynau o honynt, a chawsant eu dryllio dan garnau meirch barnedigaethol Emanuel. Wedi hyn, anfonodd y Gwr ar y march gwyn ei fyddin i'r anialwch i'w phorthi, dros amser, amserau, a hanner.-Aeth y Gwr ar y march gwyn allan drachefn mewn modd neillduol, yn y Diwygiad Lutheraidd-yn gorchfygu, ac i orchfygu-trwy y Cyfandir, Prydain, America, ac Ynysoedd Môr y De; ond safodd Rhufain babaidd yn erbyn ei fyddinoedd. Gorchymynodd y Gwr ar y march gwyn y march coch, y march dû, a'r march gwelwlas i Ffrainge, yn smser y Chwildröad; oddiyno i'r Ital, ac yn mlaen. Dyma y bryd y crynodd Rhufain babaidd, gan gyrfeydd traed meirch Emanuel, ac y tywyllodd ei haul fel sachlen flew, ac yr aeth ei lleuad yn waed, ac y cwympodd ei ser fel ffigys irion o flaen gwynt mawr. Gallesid meddwl wrth ruthriadau meirch barnedigaethol Emanuel ar Rufain baganaidd ac ar Pfrainge, y buasent yn mathru y byd dan eu carnau; a diamheu mai felly y buasai oni buasai i'r Angel ddyfod i fyny oddiwrth godiad haul, a sél y Duw byw ganddo; ac efe a lefodd å llef uchel ar y pedwar angel i'r rhai y rhoddasid gallu i ddrygu y ddaear a'r môr, gan ddywedyd, 'Na ddrygwch y ddaear, na'r môr, na'r prenau, nes darfod i ni selio gwasanaethwyr ein Duw ni yn eu talcenau.' Dyma yr angylion a afaelodd yn ffrwynau meirch barnedigaethol Emanuel er attal eu rhwysg, nes selio gwasanaethwyr ein Duw ni yn eu talcenau. Hyny ydyw, argyhoeddi miloedd i ymwadu â hwy eu hunain, a chyfodi y groes a dilyn Iesu. Mae y march coch, y march dû, a'r march gwelwlas wedi rhuthro ar China; a chan fod hon yn un o brif ddinasoedd y cenedloedd, (Dat. xvi. 19,) tebygol na orphwysant mwy hyd frwydr Armagedon, pryd y'u gwelir yn syrthio, nid fel ffigys irion o flaen gwynt mawr, ond hyddant gwedi cyflawn addfedu, 'Oblegid addfedodd ei grawnwin hi. Dat. xiv. 18.

Granville, O.

THOS. P. HUGHES.

CYFARCHIAD

Y Brand WILLIAM AUBREY, i'w Frodyr a'i Chroiorydd Wesleyaidd, yn nghyffiniau Steuben, Trenton, &c., ar ei ymadawiad oddi-wrthynt, i fyned adref i'r Hen Wlad.

FY ANWYL GYPEILLION CAREDIG:

Yn awr, ar ol bod yn eich plith am yn ages i ddwy flynedd, ac wedi derbyn oddiar eich CTP. V.

llaw garedigrwydd mawr, a bod rhagluniaeth fawr yr Arglwydd, yr un llaw ag a'm dygodd atoch gyntaf, yn fy arwain eto yn ol i ryw ddyben, ond tywyll i mi, yr wyf yn dymuno cydnabod, yn ostyngedig a chyhoeddus, fy rhwymedigaeth i fod yn ddyiole igar i chwi am eich gofal typer am danaf, dros amser fy arosiad yn eich plith. Nid wyf yn moddwl yr anghofiaf byth eich caredigrwydd; ac yn enwedig yr anrhegion gwerthfawr a lluosog, a pha rai y'm haurhydeddasoch å hwynt yn awr, ar fy ymadawiad, fel arwyddion anefelychol o barhaus ymlyniad eich serch tuag ataf.

Gan nad oeddwn, tra y bûm gyda chwi, ond bachgenyn ieuange, heb dad na mam, brodyr na chwiorydd gyda mi, yr oedd yn anghenreidiol i ryw rai ofalu llawer am danaf; ond fy holl angbenion a wnaed 1 fyny, fel na bu arnaf eisiau dim: naddo ddim. Yr wyf yn cydnahod fy hunan, gyfeillion anwyl, dan rwymau trymion i fod yn ddyiolchgar iawn i chwi oll; ond yn benafi Mr. G. MAURICE, Trenton, a'i deulu. Yno y cefais dad a mam anwyl, brodyr a chwiorydd cywir, a chartref da, ar bob amser. Yr Arglwydd a dalo yn helaeth i chwi i gyd.

Dymunwn hefyd fod yn ddyiolchgar i'm brodyr crefyddol o enwadau craill, am y sylw brawdol z wnaethant o honwyf, fel gwas tlawd i Iesu Grist, tra yn aros yn eu plith. Mae y Brawd Mr. Everett, wedi fy anrhegu å blwyddyn o'r 'Cenhadur;' ac wedi addaw ei anfon i mi yn fisol i'r Hen Wlad, ar ei draul ei hun. Yr wyf yn ddyiolchgar iawn iddo.

Ond uwchlaw y cyfan, dymunwn gydnabod daioni yr Arglwydd tuag ataf, mewn rhagluniaeth a gras, er pan gychwynais o dy fy mam dlawd hyd heddyw. Mae ei ddaioni wedi bod yn anfeidrol fawr. Beth a dalaf i'r Arclwydd? Yr wyf yn cydnabod fy hun yn myned i ddyled yr Arglwydd a'i bobl yn fwy bob dydd. O na bawn yn teimlo mwy.

Yr wyf yn dysgwyl, frodyr a chwiorydd, y cofiwch am danaf, druan tlawd ac annheilwng, yn eich cyfarfodydd cyhoeddus, a'ch cyflawniadau dirgelaidd, ger bron gorsedd gras. Mae eich gadael, gyfeillion anwyl, a meddwl am y daith fawr sydd o'm blaen, yn fy ngosod i deimlo yn isel iawn. Ond, os i farw rhwng y tónau, efallai fod modd marw yn ddedwydd yno. Rhodiodd Iesu Grist ar y môr i gysuro ei ddysgyblion gynt.

Nid wyf yn gwybod a allaf dd'od yn ol ar peidio. Dymunwn ddo'd er eich mwyn chwi; ac os na ddeuaf, ymdrechaf anfon un arall yn fy lle. Mae y General Annual District i fod yn Amlwch, Môn, tua chanol Mehefin nesaf; ac yr wyf yn dysgwyl y gallaf wneyd rhywbeth drosoch yno.

Nid oes genyf yn awr ond eich gorchymyn i

Dduw, ac i air ei ras, yr hwn a all wneyd i fyny eich holl anghenion, trwy Iesu Grist. Ffarmel! Ffarwel wrandawwyr calon galed! Beth a ddaw o honoch ddydd a ddaw? Ffarwel gydieuengctyd agos, agos at fy meddwl. Ffarnel dadau a mamau yn yr eglwysi; a'm brodyr anwyl, anwyl, fy nghyd-bregethwyr. Yr Arglwydd a'ch bendithio; a byddwch ffyddlawn hyd y bedd. Ac os na chyfarfyddwn â'n, gilydd mwy yma, boed i ni gael cyfarfod mewn gwlad well, lle na bydd raid ymadael mwyach.

Eich brawd annheilwng,

WILLIAM AUBREY.

Utica, Mawrth 11eg, 1841.

Anianpodiaeth.

'EIN DAEAROL DY.'

(Parhad o du dal. 73.) PENOD IV.

Hiniogau (sills) v Tv.—Ar ol gosod sylfaeni adeiladaeth gyffredin, dywedwn tŷ annedd, a'u gwneyd yn gyd-wastad, rhoddir arnynt ddarnau mawrion o goed, a elwir hiniogau. Ar yr hiniogau hyn y gosodir corff neu brif ran yr adeiladaeth, a thrwy gyssylltiadau, gwneir ef yn sicr yn y conglau, yn gystal ag mewn manau eraill.

SEPYLLFA ESGYRW Y CLUNIAU .- Hinjogan ein daearol dŷ ydynt ddau asgwrn mawr, wedi eu gosod ar ben yr hyn, er mwyn eglurder, yr ydym yn eu galw yn golofnau. Mae y ddau asgwm mawr yma yn gryfion a chedyrn iawn. Gelwir hwynt mewn llyfrau oesa innominata. h. y. esgym heb enw.

CYFANSODDIAD,-Dywedwyd eu bod yn gryfion a chedyrn. Y maent felly mewn dynsawd o oed, eithr mewn plentyn yn llai felly, ac mewn tri o ddarnau a phob un yn dwyn enwau gwahanol. Maent yn cael eu hasio ynghyd gan fadrudd (gristle) cryf o'r tu ôl, er hyny, y mae asgwrn cryf yn gwthio rhyngddynt, megys cyn (wedge). Rhwng yr asgwrn olaf hwn, a elwir sacrum, a phob un o'r ossa innominata, v mae hefyd fadryddyn cryf iawn; ond nid mór gryf nac mór dew a'r un a grybwyllwyd yn flaenorol. Mae yr ossa innomineta a'r sacrum yn ffurfio math o gwpan neu gawg (borol) ddofn, agored yn y gwaelod, mae 'n wir, eto ar ddull cawg. Enw y cawg hwn yw pelvis, sef y gair Lladin am gawg.

CYSSWLLT Y GLUN .- Mae y dull y sicrheir asgwrn y forddwyd i geuedd yr innominata yn hynodawl iawn. Mae y cauedd (hollow) o ran ei ddull yn debyg i blisgyn ŵy, wedi tóri ymaith y pen lleiaf. Sicrheir pen crwn y forddwyd i'r gauedd ddofn yma A llinyn mawr a chryf iawn. Teflir yr ysgwydd yn aml o'i lle; ond y mae y cauedd yma mór ddofn, a'r llinyn mór gryf, fel nad oes ond north mawr a dýr v llinyn. neu a lithra y forddwyd o'i lle.

CAMDDEFNYDDIAD .- Dywedwyd bod y ddau asgwm hyn wedi en huno á madruddyn cryf iawn. Mae hyn yn wir; ond y mae hefyd yn wir, tra yr ydym yn ieuangc, ac hyd yn nod ar ol myned yn hynach, os byddwn wedi byw yn gymedrol, ymestyna neu ildia y madruddyn hwn er ei fod yn gryf a thrwchus iawn, fwy nag a ellid dybied yn ddichonadwy. Mae o'r pwys mwyaf i bawb -er yn fwy felly i rai na'u gilydd-barhau naws meddal y madruydd hyn gyhyd ag y byddo yn alluadwy. I wneyd hyn, dylid rhedeg o amgylch a chwareu tra yn ieuangc-nid yn anghymedrol, ond fel yr oen; dylid llafurio yn gymhedrol beunydd, fel yr heneiddiom; dylid codi gyda'r ehedydd, a myned i'r gwely môr gynar a'r ednod : dylid anadlu awyr bur; ein diod ddylai fed dwfr glân, a'n bwydydd o'r fath buraf a mwyaf cyffredin; ac nid yn ormodolac wedi ei gnoi yn dda. Yna gellid dysgwyl y parhēai yr esgym a'r madrudd mewn ansawdd dda ac iachus hyd henaint mawr.

(l'w barhau.)

FFEITHIAU ANIANYDDOL.

Sun, sydd yn teithio drwy awyr 1143 troedfedd mewn eiliad, 4990 trwy ddwfr, 1190 trwy haiam bwrw, 7000 mewn dûr, 18000 mewn gwydr, ac o 4626 i 1700 mewn pren.

Arian byec .- Pan y dynoda gwres-fesurydd Fahrenheit drwy y golofn arian byw, hinsawdd dymhorawl yr awyr yn 38 gradd is zero, bydd y sylwedd hwnw wedi rhewi, ac ni wna morthwyl ond yr un effaith arno ag ar haiarn.

Awyr.—Yr uchder mwyaf ag y canfyddir cymylau ydyw deg milldir. Mae awyr 816 o weithiau yn ysgafnach na dwfr. Mae tynwasg. iad yr awyrgylch ar droedfedd bedair ongl i'r ddaear yn 2160 pwys; ar gorph dyn canolig, a gadael fod arfesuredd (superfices) ei gorph yn 14 troedfedd pedair ongl, yn 30,240 pwys. Gwna gwres deneuhau awyr fel y chwydda i o 5 i 600 o weithiau ei faintioli cyntefig.

Dwfr.-Mae rhuthriad chwyddiadawl, neu ymledawi dwfr, pan yn rhewi, yn abl hollti pellen gopr o'r fath drwch ag y byddai yn ofynol i gzel morthwyl 28,000 pwys i effeithioli yr un peth. Dwfr wedi ei fygdarthiad sydd yn chwyddo 800 o weithiau yn fwy. Mae ymhob can' pwys o ddwfr y Môr Marw, 45 pwys o halen. Disgyna yn flynyddol wrth linyn y cyhydedd 96 modfedd o ddwfr; neu yr hyn sydd yr un peth, wyth troedfedd o ddyfnder a wna yr

Digitized by GOOGLE

holl wlawogydd sydd yn disgyn ar y rhan hono o'r ddaear.

Gures.—A gadael fod hinsawdd y ddaear yn ychwanegu un gradd mewn gwresogrwydd bob 46 troedfedd ag y treiddier i lawr, bydd ei phoethder wedi y treiddier hi 60 milldir, yn 480,000 graddau yn ol gwresogrwydd Fabrenheit. Gradd o boethder digonol i doddi y sylweddau caletaf sydd adnabyddus.

Pylor.—North chwyddiadawl Pylor pan y tánier ef, sydd gyfartal i wasgiad 6½ tynell ar fedfedd bedair ongl.

Cenllysg.—Cenllysg a ddisgynant drwy yr awyr 115 troedfedd mewn eiliad, gwlaw 34 troedfedd.

Ocrni.—Yr oerni mwyaf a ellir ei effeithioli drwy allu celfyddydawl yw 91 gradd Fahrenheit.

Guefr.—Symuda yr hylif gwefrawl gyda mwy o gyflymder na goleuni, er fod goleuni yn eyflymu trwy y gwagle 200,090 milldir bob eiliad.

Tereneu.—Clywir swn taran 30 milldir. Trwy gyfrif pa sawl eiliad fydd o'r amser y gwelir y fellten i'r amser y clywir y awn gellir dweyd pelider y daran oddiwrth y person. Fel hyn:

Swn a gyflyma 1142 troedfedd mewn eiliad. Cymerer 6 eiliad o'r amser y gweler y goleuni, a lluosoger y swm uchod wrth 6.

1142

6

3)6852 troed.

1760) 2284 llath.

1 filltir-524 o latheni.

Mellt.-Mellt a ganfyddir trwy effaith adlewvrchiad (reflection) 200 milldir. Oerni sydd yn lleihau maintiolaeth corphawl pob sylwedd sydd mewn natur, ond dwfr. Dwfr sydd yn chwyddo dan weithrediad oerni. Profir hyn trwy fod yr is yn ysgafnach na'r dwfr. Gwres a chwydda sylweddau naturiol. Hefyd, gwres a ddadgyssyllta bob sylwedd sydd mewn natur, a dychwelant i'w helfen gyntefig. Absennoldeb gwres ydyw oerni. Nid yw oerni ddim yn beth, and diffyg o both ydyw; felly, trwy absennoldeb gwree y cyssylltir sylweddau ag y ffurfir hwynt yn un corph. Mae gwres ynte yn sylwedd crevedig, and nid yw cerni felly. Meddylia rhai dynion dysgedig mai yr elfen hon (sef gwres) a grewyd gyntaf gan y Bod Dwyfol, ac mai trwy ei hofferynoliaeth y crewyd yr elfenau eraill. Eraill a haerant mai un elfen sydd mewn natur, ac mai gwres ydyw hono.

Yr achoe o'r gwyntoedd uchel a nerthol sydd yn arferol o fod yn misoedd Mawrth a Medi, yw, gweithredied yr haul ar yr awyrgylch, wrth

linyn y cyhydedd yn eu deneuhau, a'i wneud yn ysgafnach aa'r awyr sydd i'r dehau a'r gogledd, a thrwy hyny yn peri i'r awyr ruthro oddiwrth y pegynau i lanw y gwagle a gwneud yr awyr yn gydbwys.

Yr eiddoch, &c.

Craneville.

CYMRO.

Badleuseth, &c.

RHUF. IX. 18.

(Parhad o du dal. 78.)

Pa les y mae T. yn ei feddwl a wna y fath ymadrodd penrhydd a chyfeiliornus? Onid yw r Ysgrythyrau yn son am rai 'wedi eu rhagluniaethu yn ol arfaeth yr Hwn sydd yn gweithio pob peth wrth gynghor ei ewyllys ei hun.'
'Pob peth.' Yn ddiau gan hyny nid oes dim yn cael ei ddwyn i ben ond yr hyn oedd wedi ei drefnu yn nghynghor Duw. 'Canys, oblegid ewyllys yr Arglwydd y mae, ac y crewyd pob peth!'
Dat. iv. 11. Ac y mae yn gweithio yn ol ei
ewyllys yn mhlith llu y nef, a thrigolion y
ddaear. Dan. iv. 33. Mae hyn yn meddwl rhyw beth yn mhellach na'i fod yn gweithio yn anwrthwynebol, ond hefyd ei fod yn gweithio yn y nef ac ar y ddaear yn ol yr hyn oedd ei ewyllys wedi ragderfynu; ac â hyn y cytuna yr holl Ysgrythyrau. 'Yr Arglwydd a wnaeth bob peth er ei fwyn ei hun. O herwydd ei ewyllys ef y maent, ac y crewyd kwynt. Nyni ydym glai, a thithau ydwyt ein lluniwr. Efe sydd yn glai, a thithau ydiryt ein tunnior. Eje syau yn gweithio pob peth wrth gynghor ei ewyllys ei hun. Nid ydyo efe yn rhoddi cyfrif am ddim o'i weithredoedd. Yr hwn y mae einioes pob peth byw yn ei law. Efe yw Duw ysbrydoedd pob cnawd. Yr holl genedloedd ger ei fron ef ydynt lai na dim, a gwagedd. Efe a ostega derfygg y bobloedd. Os o Dduw y mae, ni ellwch chwi ei ddyddimu. Cynghor yr Arglioydd, hyny a saif. Y coelbren a furir i'r arffed, ond oddiwrth yr Arglwydd y mae ei holl lywodraethiad ef.' Mae yr Arglwydd ei hun yn arddel ei benarglwyddiaeth; ac yn y briodolodd fawr hon y mae holl wag resymau T. yn darfod am byth. A ni a welwn fod dynion annuwiol yn cyfiawni arfaeth yr Hollalluog, etu y maent, wrth wneuthur hyny, yn tresori iddynt eu hunain ddigofaint. Erbyn dydd digofaint byddant wedi eu cymhwyso i golledigaeth. Y mae yn dy-wedyd i Pharaoh, 'Yn ddiau, er mwyn hyn y'th gyfodais di: i ddangos i ti fy nerth.' Rhuf. ix. 17. Ac i'r un dyben y dywedir, 'Pwy a ordeiniodd y neb sydd yn gweled, neu y dall, onid myfi yr Arglwydd? Myfi sydd yn lladd, ac yn bywhau. Myfi a drugarhaf wrth yr hwn y cyoyunau. Buyk a aragaraaf torth yr him y cy-merwyf drugaredd arno. Fy nghynghor a saif, a'm holl cwyllys a wnaf. Fy ngair a wna yr hyn a fynwyf, ac a lwydda yn y peth yr anfon-ais ef o'i blegid. Ac os twyllir y prophwyd pan lefaro air, myfi yr Arglwydd a dwyllodd y prophwyd hinnw; ac mi a'i dyfethaf. Ezoc. xiv. 9. A n. a gawn fod Herod, ac eraill, er eu bod yn elynion i Grist, eto 'yr oeddynt yn gwneuthur pa bethau bynag a ragluniodd llaw a

oedd Crist wedi ei roddi trwy derfynedig gynghor a rhagwybodaeth Duw. Ei daith o Fothlehem i Galfaria yn ol trefn y cyfammod tragywyddol—ei ddyoddefiadau, a chan bwy y byddai iddo ddyoddef; ïe, yr oedd yr hwn a'i bradych-odd yn cyflawni arfaeth y Jchofah; ond gwell fuasai i'r dyn hwnw, na bradychu Mab y dyn, pe uas ganesid ef. A dywed Crist ei hun, Na fuasai ganddynt ddim awdurdod arno ef, oni ba'i ei fod wedi ei roddi iddynt gan Dduw. Er hvn nid oedd pechod yr Iuddewon ddim llai, er eu bod yn cyflawni bwriadau tragywyddol y Drindod fendigaid. Yr Iesu, a groeshoeliodd yr Inddewon, a roddwyd trwy derfynedig gynghor Duw. Act. ii. 23; Dan. ix. 24-27. iddynt, o ddyben drygionus a gelyniaeth tuag ato, gyflawni arfaeth a bwriadau Duw, pa un oedd er daioni i'w etholedigion: yn yr ystyr hyn y mae 'cynddaredd dyn yn molianuu yr Ar-glwydd;' a chyn y bydd iddynt wneuthur mwy nac sydd yn arfaeth Duw er daioni i'r thai sydd yn ei garu, a gogoniant ei enw, efe a'u hattal.

A gweddill cynddaredd a waherddi.' Ond gadewch i ni sylwi beth a ddywed W. R. Thomas, tu dal. 300. Nyni a'i clywn ef yn haeru âg ef ei hun, ac yn ponderfynu mai 'anwiredd yw fod y rhai annuwiol yn cyflawni arfaeth Duw: ac os yw Duw fel y'i gosodir allan gan E. H. P., mae yn fwy annhrugarog tuag at ei grêaduriaid dihelp, nac y bu neb o'i greaduriaid tuag at eu cydgreaduriaid. Hawdd ydyw profi hyn, medd efe, 'os yw yr athrawiaeth o 'wrthodedigaeth heb vstyried' yn wirionedd.' Gan fod T. wedi ymddwyn mór anfoneddigaidd a gwneuthur cam o'r mwyaf a'm hysgrif, nid wyf yn eich cyfarwyddo i'w waith ef i gael gwybodaeth pa beth oeddwn yn ei feddwl wrth y geiriau 'heb ystyried,' &c. Oud gwel ysgrif E. H. P. ar hyn, tu dal. 175. Ond gadewch fod yr hyn a ddy-wedais yn wirionedd yn nghyfrif T., 'a eill efe wrth hyny brofi fod Duw yn rhywbeth nad yw? neu, a oes gan T. awdurdod i alw Duw i gyfrif am ci weithredoedd? Os vw yn gwneuthur fel hyn neu fel arall, a eill T. ddywedyd wrtho ei fod yn annhrugarog? Ond os yw T. yn ystyried fod yr Arglwydd yn gweithio pob peth yn ol ei dragywyddol arfaeth a'i ewyllys, a deifi ef gwmwl ar ddwyfol gyfiawnder, trwy ddywedyd, Creadur dihelp ydwyf!' Och! 'A ddyned y path ffurfiedig with yr hwn a'i ffurfiodd, Paham 'm gwnaethost fel hyn?' Cyn gadael y pen yma, mi a ddygaf T. at y

chynghor Duw ei wneuthur.' Act. iv. 28. Yr

Beibl un waith yn rhagor, (lle mae yn dymuno ar i'r Cymry, a phawb, gael eu gwaredu rhag credu nad oedd ewyllys ac arfaeth Duwi achub yr Iuddewon yn nyddiau Paul: er hyny eglur ydyw, fe addef T., fod yr Iuddewon wedi eu gwrthod, a'u cau mewn tywyllwch, ac o dan farn hyd y dydd hwn,) lle gellir gweled fod T.

e'r Beibl yn groes i'w gilydd.

'Arfaeth ac ewyllys yr Arglwydd oedd achub yr Iuddewon.' T.

'Fy holl ewyllys a wnaf, a'm cynghor a saif.' BEIBL.

*Fe wrthodwyd yr Iuddewon am anghrediniaeth.' T.

Mae y diweddaf o eiddo T. yn wirion-edd, ond nis gall yr un cythraul yn uffern lunio ymadrodd mwy niweidiol i'r Efengyl na'r cyntaf, sef dweyd fod yr Arglwydd wedi arfaethu yr hyn nis gwna, neu ni wneir. Ond er hyn i gyd, y mae T. yn dymuno cael ei waredu oddiwrth y dyb sydd yn ei arwain i gredu fod y Duw bendigedig yn ymddwyn fel ynfyd. Ond os nad yw ymadroud T. ei hun yn arwain i feddwl hyn, ni waeth pa beth a ddywedom, na pha beth a

ysgrifenom.

Mae T. hefyd yn ysgrifenu yn ei erbyn ei 'Beth,' eb ese, 'yw y casgliad a wna j Apostol oddiwrth ci ymresymiad blaenorol? Hyn yw, 'Fod y cenedloedd, y rhai nid oeddynt yn dilyn cyfiawnder, wedi derbyn cyfiawnder, sef y cyfiawnder sydd o ffydd; ac Israel, yr hwn oedd yn dilyn deddf cyfiawnder, ni chyrhaeddodd ddeddf cyfiawnder.' Paham! ai am eu bod wedi eu gwrthod er tragywyddoldeb! Na, dim o'r fath beth. Paham ynte? Am nad oeddynt yn ei cheisio trwy ffydd, ond megys trwy weithredoedd y ddeddi.'

Fe wyr pawb nad oes yma ddim yn erbyn yr hyn a ddywedais i am 'galodu, gwrthod, a thru-garhau,' ond y mae yn dadymchwelyd holl sylfaeni T. ar yr un waith am byth. Beth gan hyny a ddywedwn ni?' Gwir Mr. T., dyma w diweddglo ymadrodd yr Apostol. Ond pa fath ymadrodd yw y pwngc? Ai ymadrodd ac sydd yn tystio nad yw Duw wedi arfaethu pa beth a fydd dynion cyn iddynt hongian ar bronau, a bod arfaeth ac ewyllys Duw i achub y rhai y mae yn eu gwrthod, ac nad yw yr annuwiolion yn cyflawni arfaeth yr Hollalluog! Na, diweddglo rhesymau cnawdol T. yw y rhai yna, ac nid diweddglo ymadrodd yr Apostol. Beth gan hyny, medd yr Apostol, 'a ddywedwn ni ?' Canys wedi iddo drin amrywiol o athrawiaethau mawrion yr Efengyl, megys cyfiawnhad trwy ffydd heb weithredoedd y ddeddf, o herwydd nis gallai yr Iuddewon mwy na'r cenedloedd hóni cyfiawnhad trwy weithredoedd y ddeddf. Nis gallai y cenedloedd o herwydd eu bod yn euog o droseddu yn erbyn goleuni natur, na'r Iuddewon, o herwydd eu bod yn euog o droseddu y ddeddf ysgrifenedig; ac am hyny yr oedd pawb, a phob un o honynt, Iuddewon a chenedloedd, ar dir o anmhosiblrwydd eu cyfiawnhau trwy weithredoedd. O ganlyniad yr oedd yn rhaid ceisio cyfiawnhad trwy ffydd yn unig. Pen. xi. 3. Ond nid oes modd i mi wneuthur y mater hwn ddim yn eglurach i feddwl neb nag y mae yr Apostol ei hun wedi ei wneuthur; ac yn ngwyneb y fath dystiolaethau, pa rai sydd môr eglur, nis gwn i pa fodd y gall T. fod yn ddigon gwyneb galed i haeru fod y Duw unig ddoeth wedi arfaethu achub yr Iuddewon, na neb arall, a'u gadael yn y diwedd i fyned i utfern, pryd y mae y Jehofah yn tystio fod ei arfaeth, mewn perthynas i achub pechaduriaid, yn arfaeth dragywyddol, anghyfnewidiol, ac vn effeithiol: 'Cynghor fy hedd ni syfl.' Pe gellid profi fod cymaint ag un o'r rhai yr arfaethwyd eu heddychu â Duw yn myned o dan ei lid a'i ddigofaint, beth fyddai ond profi fod cyng-hor y Jehofah wedi cyfnewid? Ond i ddychwelyd. Prif fater yr Apostol hyd yr unfed-ar-ddeg a'r ddeuddegfed o'i epistol yw dangos nad oedd Daw yn gwrthod yr Iuddewon i gyd oll, ac nad oedd y cyfammod a amlygodd efe i Abraham yn cynnwys y byddai i holl blant Abraham trwy genedliad naturiol, gael eu mabwysiadu fel plant Duw; ac er ei fod yn gwrthod corph, y genedl nad ydoedd, mewn un modd, yn dyddimu y cyfammod a wnaeth efe ag Abraham: 'Eithr nid posibl yw myned gair Daw yn ddirym ; canys nid Israel yw pawb ar sydd o Israel, sef gwir Israel yebrydol; neu fel y maent yn cael en galw yn yr viiifed bonod a'r 33 adn., etholedigion Duw. A chan fod Duw yn cyfiawnhau ei etholedigion, pwy a rydd ddim yn eu herbyn! A chan fod Crist wedi marw drostynt, pwy a'u dannia! Diau na ddamnia ef mo honym. Felly nid oes ran yr etholedigion ddim i'w ofni. Ni ddyru Duw ddin yn eu herbyn, ac ni chondemnia Crist mo honynt. Ond y mae Duw yn eu cyfiawnhau, . Christ wedi marw drostynt, ac yn eu lle. Dyma y peth y mae yr Apostol yn ei sicrhau, ef fod yr etholedigion i gyd yn gadwedig. Mae Daw yn cyfiawnhau ei ctholedigion. Mae y eyfiawı yn gadwedig. O ganlyniad, mae yr etholedigion yn gadwedig; a phwy bynag a gredo a fydd cadwedig: a'r rhai sydd wedi eu bordeinio i fywyd tragywyddol yw y rhai sydd yn credu. Act. iii. 48. Mae pawb yn yr un cyflwr syrthiedig wrth natur, a Duw yn ethol rhai i'w codi o'r cyflwr hwnw, ac yn gadael eraill yn y cyflwr hwnw. Adn. 15, 16. A thrwy lawer o resymau, y mae yr Apostol yn dangos penarglwyddiaeth a chyfiawnder Duw yn ei waith, yn caru rhai, ac yn casau y lleill, a hyny heb un golwg ar eu gweithredoedd hwynt. Gellir gweled hyn trwy esiampl Jacob ac Esau. Pen iz 11—13. Yna y mae y pwngc wedi ei benderfynu fod Duw yn dangos mwy o diriondeb i'r naill ddyn na'r llall; a hyny beb ystyriaeth o ddim ynddynt hwy. Yr oedd Esau mór deilwng, neu yn hytrach, yr oedd Jacob mór annheilwng ag oedd Esau i fod yn wrth-ddrych o gariad Duw; ond grâs a thrugaredd a gafodd Jacob, ac nid oedd hyny mewn un modd yn niweidio Esau. Yn awr diweddglo ar beth yw y ddegfed adnod ar hugain, ond yn nghylch etholiad rhai, a gwrthodiad eraill? Yn wir, mae yr adnod hon yn ddigon' i benderfynu y pwngc ei hun, gan mai rhodd Duw yw ffydd, a'r Iuddewon wedi eu gwrthod o eisiau ffydd. Yna, pe buasai arfaeth ac ewyllys Duw iddeu hachub, bussai yn rhoddi ffydd iddynt; o blegid hysbys i Dduw yw ei weithredoedd oll erioed.

Cencinnati.

E. H. P.

CYMEDROLDEB:

BARCH. OLVGYDD,—Wrth ddarllen y Cyfaill am Ragfyr diweddaf, tu dal. 363, gwelais ysgrif dan y cymeriad, 'Sylwadau ar Ysgrif E. Hughes, Palmyra;' ac wedi i mi ei darllen rhyfeddais am eiliad o amser. Ond buan y deallais pa bren ydoedd wrth brofi y ffrwythau, o herwydd ei fod mór bell oddiwrth reswm—oddiwrth Feibl—ac oddiwrth y pwngc mewn dadl. Gan hyny cymerais fy ysgrifell, a danfonais yr ychydig linellau canlynol yn Adolygiad ar Ysgrif R. Hughes, Utica; ac hefyd o berthynas i'r pionge mewn dadl, sef Cymedroldeb.

Gwnaf adolygiad býr ar ysgrif Mr. R. H.

1. Efe a ddywed fod rhesymau y Dirwestwyr
o blaid Llwyrymattaliad gwedi fy anesmwytho
yn fawr. Mi a fynwn pe b'ai rheswm neu Ysgrythyr o blaid Llwyrymattaliad, yna llonydd a
fyddwn ar y pen hwn. Ond gan na chlywais un

reswm, ac na welais yr un Ysgrythyr, gan byny dealled R. H. mai dyna yr hyn a barodd i mi afionyddu.

2. Efe a addefa mai Cymedroldeb yw yr unig fan y dylem sefyll arno, pan y dywed i mi fyned yn ol i ddechreu amser, i ymofyn prawfiadau cedyrn, ac i mi gael (medd ef) lonaid fy mreichiau: a chan mai felly y bu, paham yr ymrysona efe—nid â mi—ond yn erbyn prawfiadau cedyrn, a hyny yn ol ei gyfaddefiad ef ei hun?

yrn, a hyny yn ol ei gyfaddefiad ef ei hun?

8. Efe a ddywed, Nad oedd yr hanesydd (sef myfi) wedi dweyd ei brofiad pan yr ymwelodd & bwthyn Ioan Fedyddiwr. Da: ni chlywais i o'r blaen fod gan Ioan Fedyddiwr fwthyn. Meddwl yr oeddwn, fel y dywed y Gair am dano, ei fod yn byw yn y diffaethwch, ac yn bwyta locustiaid a mel gwyllt. Gan hyny y mae efe (H.) yn bredddwydio rhyw fath o brofiad, ac yn ei gymhwyso i mi; ie, dywedaf fod yr hyn a luniodd yn llawer mwy anneheu na breuddwyddion yn y cyffredin, trwy ddweyd i mi ofyn y ffordd i Cana Galilea; a chwedi dweyd yn flacnorol fy mud wedi cyrhaeddyd y 19eg cannrif o'r cyfrif newydd, gwel y darllenydd ei fod mor anghyson ag ef ei hunan ag ydyw a'r pwngc dan sylw.

4. Mr. Golygydd, fe ymddengys i mi fod Mr. R. H. yn llawn o ddiodydd, ac yn hollol wag o resymoideb pan yr ysgrifenodd ei lythyr, gan ei fod yn dychymygu cynnifer o bethau nad oeddynt felly yn sylweddol. 1. Meddyliodd fy mod yn tremio fel un o'r gwylicdyddion gynt. 2. Meddyliodd i mi neidio rhyw naid anghyffredin yn yr oedran hyn, 67 mlwydd oed.-3. Meddyliodd fod genyf ryw offerynau i leisio a da y dywedodd cu bod oll yn lleisio yr un flordd. Chwi a welwch, syr, nad felly y mae ei ysgrif ef. 4. Meddyliodd fod genyf faril gwin (ni ddywedodd pa un ai llawn ai gwag) a magnel mawr arno, a'm bod yn rho'i tân yn hwnw i gloffi rhai o'r Llwyrymattalwyr cloffion—ïe,deillion hefyd ydynt eisoes ar y pen hwn. mae rhyw feddygon gau, megys R. H., yn gwneuthur math o gymrwd pothellawg, er hyny yn un twyllodrus, i'w osod wrth ewynau y werinos iddeu dal yn ddigon cadarn i waeddi allan, 'Y Beibl yw sail ein Cymdeithas ni.' Hefyd. zwelodd fi ar ryw orseddfa, a chostrel goch yn lle motto neu arwydd-air, &c.

Mr. Golygydd, pwy ond meddwyn, neu ddyn wedi anmhwyllo, a allasai ddychymygu cynnifer o bethau nad oeddynt yn bod-canys y mae y meddwon, meddant, yn canfod peth lle nad oes dim. Canfod un yn ddeg, a dau yn llawer ychwaneg-canfod y dû yn wyn-canfod y ddaear yn troi, &c. A phob amser pan yn feddw yn canfod eu hunain yn well na phawb arall. Felly, mae yn debyg, y canfyddodd R. H. ei ysgrif yn erbyn yr hyn sydd ar brawf cadarn, sef Cymedroldeb. Y mae yn llawn bryd iddo, meddyliwyf, fyned at y meddyg i gael ychydig o ddyferynau o'r peth a'r peth i lonyddu ei ymenydd, ac onide, rhaid myned i'r drafferth iddei osod yn y ddaear i'r dyben o'i gael i'w iawn bwyll, fel na b'o yn datguddio ei syfrdandod ar g'oedd y byd, a hyny gyda Chyfaill môr dda, sef un o'r Hen Wlad

Hefyd, fe ymddengys i mi fod R. H. gwedi gorphwys un noswaith cyn gorphen ei ysgrif, a phan y dadebrodd yn y boreu, yr oedd yn agos yn ei iawn bwyll. Yna y dywed mai da fyddai

i rai sylwi fod fy nghredo o natur dra chaethiwus, sef fod yn rhaid i'r Cymedrolwr gario ei linyn mesur. Da y dywedodd, (a diamheu y gall R. H. ddweyd yn dda tra y byddo yn ei iawn bwyll,) canys eia llinyn mesur ni (y Cymedrolwyr) yw y rheol ddwyfol; a hi a ddywed, 'Na feddwer chwi gan win.' 'Nid yn ymroi i win lawer:' ac 'Nac yfwch win, yn yr hyn mae gormodedd, fel na feddwoch, a thrwy hyny yn ebargofi y ddeddf, a niweidio barn yn erbyn y tlodion.' Fe wel y darllenydd fod y llinyn mesur yna gwedi ei roddi gan y Creawdwr ei hun; a gweddus, feddyliwyf, i ui ymostwng i reol ein Lluniwr : ac es aiff neb dros ben y reol yna, y mae yn teilyngu y cymeriad o fod yn Anghymedrolwr, trwy feddwi ar ddiodydd, neu ar ei ddychymygion gwag ei hun. Ond er fod y gwr yn bwyllog yn y boreu, buar y dechreuodd ei lygaid wylltu; yna canfyddodd fa mewn rhyw leng fawr, ac un pen iddi ar y tir, a'r llall ar y mór; ac fe'm gwelodd inau vn rhyw greadur mawr anghyffredin, fel yr oedd un troed i mi ar y tir, a'r llall ar y dw'r, ac yn gwaeddi yn groch (medd efe.) 'Ddarllenydd, nid wyf yn dweyd dim yn erbyn y Gymdeithas Ddirwestol, canys hi a wnaeth lawer o ddaioni.' Ond er cymaint a welodd, ac a glywodd, er hyny efe a ommeddedd fy ngwrandaw yn dywedydar ei thir, neu yn ci lle ei hunan. Ond da yw fod holl ddarllenwyr eich Cyfaill anmhleidiol yn dystion i mi ddweyd nad oeddwn yn erbyn ei rhinwedd, ond yn erbyn y pellafoedd, megys y mae yn dal perthynas ag achos crefydd, neu ei chynnyg yn achos seneddawl, &c. Dywedais hefyd ei bod mór addas i'r meddwon ag ydyw carchar i'r drwg-weithredwyr. Gofynaf i Mr. H., a oes anghenraid i bawb o frodorion Utica fyned i'r carchar o herwydd fod y lladron a'r Hofruddion, &c., yn gorfod myned yno? Nid wyf yn tybied.

Ddarllenyddion, chwi a'i clywsoch yn cyduno 4'r athrawiaeth hono, mai Cymedroldeb yw y colofnau ag sydd yn dal i fyny feddwdod yn y byd. Ac fe ymddengys ei fod gwedi newid ei gred gan ro'i naid oddiwrth gablu Cymedroldeb, gan lefain yn groch, rhag ofn y gosp, a dywedyd, 'Bydded hysbysol hyn i bawb, nad y'm i'r radd leiaf yn dirmygu unrhyw rinwedd perthynol i'r achos Cymedrol,' yr hwn oedd trwy ei holl yegrif fel dyn gwyllt o'r coed. (Ni ddywedaf, fel y dywedodd ef am danaf fi, gan fy ngalw yn faedd gwyllt o'r anialwch, a mochyn yn golofn i ddal i fyny arferiad afreidiol,' &c.) yn ymdrechu gwaradwyddo Cymedroldeb

Mr. Golygydd, a darllenwyr, chwi a wyddoch mai nid ymgecry yw trin unrhyw bwnge mewn dadl. Gan hyny mi a roddaf ychydig o addysgiadau a chynghorion i Mr. R. H., Utica.

1. Os yw efe am drin Llwyrymattaliad oddiwrth ddiodydd meddwol, deued allan fel dyn ag

offerynau addas i'r gwaith.
(1.) Gorchymyn Beiblaidd am y cyfryw Gymdeithas neu ymarferiad, ac os nad oes yr un, (2.) deued ag esiampl Feiblaidd. Os nad oes yr un, (3.) deued â rhesymau cedym, trwy ddywedyd am ddaioni a rhinwedd y Gymdeithas, neu yr ymarferiad crybwylledig, yn lle cruglwyth o ddychymygion gwag; canys nyni a allem lanw llawer o du dalenau y Cyfaill â sothach difudd, yr hyn ni fyddai yn dderbyniol gan ein Parchedig Olygydd, nac ychwaith yn ddim adeiladaeth i'n darllenwyr lluosog a deallus; o blegid nid colli neu ennill y ddadl yw y peth a weddai fod mewn golwg, ond ychwanegu pob gradd mewn gwybodaeth yn mherthynas i bob sefydliad, ac ymarferiad yn cin hoes. Bydded felly: ond amlwg yw mai nid felly y bu yn yr eiddo R. H. yn ei ysgrif; canys yr oedd ei ymddangosiad ef yn dehyg fel y cawr Goliah yn dyfod yn erbyn Israel, gan ruo-ond ymhen ychydig, fe ddaeth Dafydd â phump o gerig llyfnion; a'r canlyniad a fu, cwympo Goliah. A da fyddai i R. H. gofio fod Dafydd eto i'w gael; ac fe ellir cael pump o gerig llyfuion iawn o blaid Cymedroldeb; ac fe ddichon mai un o honynt, yn enw eu Lluniwr, a wna y tro i gwympo pob Goliah, pan y byddont yn groes i reol ei ewyllys newydd ef. Dymunaf lwydd i'r Cyfaill hoff.

Yr eiddoch. Dros y Gymdeithas Gymreigyddol, Palmura. EDWARD HUGHES.

ESA. XLVI. 10, A'R 2 PEDR III. 9. Ateb i ofyniad Neophitus, cyf. v., tu dalen 17.

Mr. Golygypp,—Ynnghylch gofyniad Necphitus, nis gwn pa anghyssondeb y mae ef yn ei weled yn y geiriau hyn ; mi feddyliwn i nad oes dim anghyssondeb, ac nis gall fod dim chwaith, os ydynt eirian Duw. Nid oes neb ond Duw yn gweled y diwedd o'r dechreuad âg un golwg-er cynt yr hyn ni waaed eto-yn dywedyd, 'Fy nghynghor a saif, a'm holl ewyllys a wnaf.' Rhagddywedodd Duw am lawer o bethau y cymerent le. Y mae llawer o honynt wedi cael eu cyflawni eisoes. Y mae hyny yn brawf y cymer y lleill le yn eu hamser. 'Fy holl ewyllys a wnaf.' Yr oedd Pedr yn rhagddywedyd, trwy ysbrydoliaeth, am amser y byddai gwatwarwyr yn codi-yn rhodio yn ol eu chwantau eu hunain—yn gofyn pa le y mae addewid ei ddyfodiad ef—nid ydym yn gweled y daw barn na diwedd y byd, fel yr ydych yn son. Yr oeddynt yn cymeryd achlysur oddi-wrth hir amynedd Duw at y byd i ymgaledu yn eu pechodau. 'Ond,' medd yr Apostol, 'nid yw yr Arglwydd yn oedi ei addewid.' Oedi yw aros dros yr amser pennodol. Nid wyf yn oedi os deuaf adref at yr amser addawedig. Y mae amser pennodol gan Dduw i alw y byd i gyfrif: ond nid yw hwnw wedi ei hysbysu i ni. Er ei fod yn hir, nid yw yn oedi wrth ei aros. Hirymarous yw efe tuag atom ni, heb ewyllysio fod neb yn golledig, ond dyfod o bawb i edifeirwch. Mi feddyliwn, wrth y geiriau hyn, yn nghyda llawer eraill, fod hirymaros Duw at y byd o genedlaeth i genedlaeth, yn brawf eglur mai nid gwaith hoff a hyfryd gan Dduw yw damnio yr anedifeiriol—ond ei waith mwyaf boddlongar yw maddeu. Gallai achub y fantais i ddamnio ond y mae yn rhoddi amser i edifarhau. 'Edifarhewch a dychwelwch fel y dileer eich pechodau.' Cyfrifwch hir amynedd Duw yn iachawdwriaeth. Y mae holl briodoliaethau Duw yn cael eu gogoneddu yn achubiaeth y pechadur sydd yn credu yn Nghrist; ac fe wns ei holl ewyllys. Pwy bynag a gredo a fydd Digitized by

cadwedig.' Nid dirgel gynghor Duw yw ein rheol ni, and ei ewyllys datguddiedig.

Os gwna hyn rywbeth er cymhorth i Neophitus, wele hwynt at ei wasanaeth.

PERERIN LLWYTH ONEIDA.

ARALL I'R UNRHYW.

Mr. Golveydn,-Nid wyf yn ystyried fy hun yn addas i ateb y fath ofyniad, ond ni fydd hwn yn un rhwystr i'w well ymddangos. Gyda pharch a gostyngeiddrwydd y dymunwn ddweyd am y Duw anfeidrol. Wrth gynghor ac ewyllys Duw yma y dealfir ei benderfynol fwriadau yn ei arfaeth ; ac yn fwyaf neillduol yn y geiriau hyn, ei fwriadau yn llywodraethiad y byd, fel yr ymddengys yn yr adnod ganlynol. Ond y mae mór briodol i Dduw ddweyd, ' Fy nghynghor a saif, a'm holl ewyllys a wnaf,' am ei fwriadan mewn perthynas i iachawdwriaeth pech-aduriaid a hyny. Deuwn at yr adnod arall, lle y dywedir nad yw yr Arglwydd yn cwyllysio bod neb yn golledig, ond dyfod o bawb i edif-eirwch. Ni ddangosodd yr Arglwydd mewn un modd, i'r radd leiaf, yn y weithred o benarglwyddiaethol ras ac cwyllys da, sef ethol rhai yn Nghrist i fywyd tragywyddol, a gadaol eraill, ei fod yn ewyllysio colledigaeth dynion, er iddo yn gyfiawn adael rhai. Mae Duw yn dangos yn ei holl ymddygiadau tuag at bechaduriaid nad yw yn ymhoffi yn marwolaeth yr annuwiol, ond troi o'r annuwiol oddiwrth ei ffordd a byw. Mae hyny yn cael ei ddangos yn ei waith yn rhoddi moddion edifeirwch, ac amser i edifar-Mae Hawer yn rhyfeddu i Dduw fwriadu achub rhai a gadael eraill. Ond rhyfeddu yr wyf fi iddo feddwl achub neb, a rhyfeddaf hyny byth!

Llwyddiant i'r 'Cyfaill,' yn nghyda phob moddion gwybodaeth, i'n dwyn i feddwl yn barchus, a synied yn deilwng am Dduw. Yw gwir ddymuniad eich ewyllysiwr da,

F-d.

DELW DUW.

Y gofyniad yw, 'A ydyw delw Duw, neu a ellir canfod ei ddelw, mewn rhyw fodd neu gilydd ar ddyn dan y cwymp, hyd pan ei hadnew-ydder gan yr Ysbryd Glân ?'

ATEB. Na ellir, oblegid gwybodaeth, cyf-iawnder, a sancteiddrwydd yw delw Duw, yr hyn a goliodd dyn yn ei gwymp. Ac edrychwch ar y desgrifiad a rydd yr Arglwydd o hono ar ol y cwymp: 'A'r Arglwydd a welodd mai aml cedd drygioni dyn ar y ddaear, a bod holl fwriad meddylfryd ei galon yn unig yn ddryg-ionus bob amser.' O ganlyniad mae yn anmhosibl canfed purdeb a sancteiddrwydd lle nad Os ydwyf yn cyfeiliorni, byddaf yn ddyiolchgar am gael fy ngoleuo.

Remsen. J. H. EVANS.

ARALL I'R UNRHYW Efallai na foddlonaf lawer o'ch gohebwyrond y mae yn rhaid i minau ddangos fy medd-Fy mam i yw nad oes dim o ddelw Duw ar ddyn dan y cwymp. Os collodd beth o honi, fe'i collodd yn llwyr. Dau brif beth a gollodd dyn drwy y cwymp, sef heddwch Duw, a delw Daw, pa rai a adnewyddir yn y cyfiawnhâd a'r

sancteiddhad. Ac os collodd y cyntaf yn llwyr, collodd yr olaf yn llwyr. Os naddo, nid oes eisiau gwaith yr Ysbryd Glan yn gyflawn arno, oblegid, os oes peth o delw Duw arno, y mae ynddo beth sancteiddrwydd. Os gwrthddadleuir yn erbyn hyn oddiar Rhuf. ii. 14, 15, lle y dywedir, ' Fod y cenedloedd yn dangos gweithred y ddeddf yn ysgrifenedig yn eu calonau,' er mai deddf wedi ei thóri sydd yne, ac nid wedi ei chwblhau- wrth y ddeddf hono yr ydwyf yn deall goleuni natur, a'r farn sydd gan ddyn, fel creadur rhesymol i wahaniaethu rhwng drwg a da, eto, fel pechadur, nid oes ganddo un egwyddor i ufyddhau i hono.

D. D.

Y PECHOD CYNTAF.

Atchiad i ofyniad T. ap Isaac, tu dal. 17, cyf. v.

Mae yn amlwg mai ammod y Cyfammod Gweithredoedd oedd, peidio bwyta o ffrwyth y Pren oedd yn nghanol yr Ardd, nid peidio edrych arno, na pheidio ei ddymuno, ond pcidio ei archwaethu; a phe busesi Adda yn ymattal hyd yn nod gwedi i'w wraig fwyta, ac wedi iddo yntau gymeryd y ffrwyth gwaharddedig i'w law, ni buasai y Cyfammod yn cael ei dóri.

Glan Clwyd.

ODEGOS.

ARALL I'R UNRHYW.

Mr. Cyhoeddwr,-Gwelais yn y 'Cyfaill' am Ionawr ofyniad, 'Pa un ai yn ngogwyddiad yr ewyllys at ffrwyth y Pren gwaharddedig, neu yn y weithred o'i fwyta, y daeth pechod i mewn gyntaf i blith dynoliaeth.' ATEB. Nid trwy y naill beb y llall, oblegid achos ac effaith oedd-Yr oedd y graddau lleiaf o ogwyddiad y meddwl at y ffrwyth gwaharddedig yn anghydffurfiad ag ewyllys Duw; o ganlyniad yn bechod yn erbyn Duw; ond yn y weithred y torodd y gwrthryfel allan; yn y meddwl y ffynnonellodd y drwg; ond yn y weithred y torodd y ffrwd allan; yn y meddwl yr ymddygwyd ar chwant, ond yn y weithred yr esgorwyd arno. Mae yr Esboniad yma yn fy moddloui i, ond os rhydd rhyw un ei well byddaf yn ddyiolchgar am dano.

Remsen.

J. H. Evans.

DEHONGLIAD

I Ddychymyg Ioan Huws, Cyf. V., tu dal. 49.

Ar ryw ddiwrnod wrth fyfyrio
Ar Ddychymyg Haws yn syn;
Chwilio mewn gwahanol fanau,
Am y gwrthddrych bynod hyn:
Mi feddyliais imi weled
Gwrthddrych tebyg iawn yn siwr,
Draw yn Mhrydain, lle y'm ganwyd,
Hefyd 'r ochr hyn i'r dwr.
*Pobty, Gwelais *Pywas, wrth gael ei thwynno
Oriau iddei gwneyd yn boeth,
Gwreichion tân ddo'i maes o honi,
Yn ei cheudod frwydr boeth:

Yn ei cheudod frwydr boeth: Ynddi hefyd cresir bara, Hwn a gynnal galon dyn, Os methais draethu eich dychymyg,

Maddeuwch im' y gwaelaf un. DAFTED WILLIAMS.

Newport. II Cawsom ateb cyffelyb oddiwrth Ymborthwr. Yr un uchod ddaeth i law gyntaf. Digitized by GOOGLE

ATEB RHIFYDDEGAWL

I ofuniad Samuel J. Jones, cyf. iv., tu dal. 355.

Dyweda y bydd awr a mynyd binau awrlais, gyda chywiredd, yn nghyd am ddeuddeg ar gloch. Gofyna, pa bryd y byddant gyde'u gil-ydd drachefn! Amlwg yw eu bod yn nghyd mewn rhyw fan neu gilydd bob awr; eithr mae yn debyg mai ei feddwl ef oedd gofyn pa bryd y byddent gyntaf yn nghyd!

Ceir yr amser allan fel isod :

awr, awr, awr, awr, myn. eiliadau.

Fel. 11: 12::1:1..5..27 3. Ateb.

awr, myn. awr, myn. eiliadau.

Neu fel, $11:60::1..5..27\frac{3}{11}$. Ateb.

Wrth y Rheol olaf y ceir allan y mynydau dros un ar gloch. LLINOS GLAN OHIO.

GOFYNIADAU, &c.

HYNAPIAETH Y CYMRY.

Yn gymaint ag i mi gael gwahoddiad i roddi araith Seisonig mewn Cymdeithas Ieithyddawl yn y ddinas hon, ar 'Enwogrwydd Iaith Gomer, yn nghyda'i Hynafiaeth.' Can gynted ag y diweddais fy araith, ar ol coffa am y Llydawiaid Ffrengeig, cefnogwyd yr iaith yn rhagorol gan Ffrenchman, (brodor o Lydaw,) yr hwn a ddywedai, 'Y mae 'n resyn fod cyn lleied o sylwi arni.' A chan y gelwir fi eto, ar droion, i ddy-wedyd am dani, byddaf yn ddyiolchgar iawn i fy nghyd-ohebwyr am gymhorth i hyny â llinach ein cenedl o Noah yn mlaen.

1. Am hanes Noah, a'r lle y bu farw.

2 Am hanes Japheth mab Noah.

3. Am hanes Gomer, mab Japheth. A fu

ef yn gweithio ar Dŵr Babel?
4. Eu hanes o dad i fab, &c., a'r lleoedd y preswyliasant cyn dyfod i Brydain Fawr, a pha faint o amser yr arosasant yn mhob lle.

5. A oedd yr iaith yn ysgrifenedig yn rhyw

fod I gan Gomer ei hun !

6. Pa amser y dechreuwyd gwneyd llythyrenau Cymreig, a pha lun oedd ar y rhai cyntaf?

O. Y. Amcan y Gofyniadau ydyw, os nad oedd Gomer yn gweithio ar Dŵr Babel, fod lle cryf genym i feddwl na ddisgynodd y farn am hyny arnom ni; ac yna fod ein hiaith ni yn henach a the by cach i'r gyntaf na 'r un arall. Medd-yliwyf fod cymhorth lawer i hyny i'w gael yn ngwaith y Parch. Thos. Price, Crughywel, awydd Frecheiniog. Dylai pob Cymro wybod ei achau, a hynafiaeth ei iaith.

SICRWYDD.

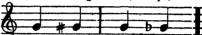
Dymunwyf arnoch chwi. neu rai o'ch deallus chebary, fynegi drwy gyfrwng y Cyfaill, am i cael gwir râs, A ydyw efe yn gwybod cael maddeuant o'i bechodau mór To droedigaeth, ynte nad yw? Wm. Jones.

Congl pr Athraw.

GRAMADAEG CERDDORIAETH.

(Parhad o du dal. 45,)

Yn ngwyneb yr anghraifftiau yn ein rhifyn diweddaf, ni a welwn fod y raddfa oslefol yn gymysgedig o ddau fath o hanner tônau; sef, hannet tôn naturiol, a hanner tôn oslefol. hanner ton naturiol (fel y dywedwyd o'r blaen) a berthyn i'r raddia naturiol, ac a eglurwyd dan yr enwedigaeth eilfed lleiaf. Yr hanner tôn oslefol yw y pellder sydd rhwng unrhyw nôd yn ei sefyllfa naturiol, a'r un nôd wedi ei ddyrchafu å llon, neu ei ostwag å lleddf; fel hyn,-

Hanner ton oslefol. Hanner ton oslefol

Gwelir hefyd fod y raddfa hon yn cynnwys tair-ar-ddeg o hanner tonau, sef saith naturiol, a phump goslefol. Y rhifres a ffurfir with eagyn sydd fel hyn :-

ydd fel hyn:

O ci c lôn, sydd hanner tôn oslefol;
o cl on i d, sydd hanner ton naturiol;
o d i d lon, sydd hanner ton naturiol;
o d i d lon, sydd hanner ton naturiol;
o d i f, sydd hanner ton naturiol;
o f i f f lon, sydd hanner ton oslefol;
o ff lon i g, sydd hanner ton naturiol;
o f i o g lon, sydd hanner ton naturiol;
o g lon i a, sydd hanner ton naturiol;
o g lon i a, sydd hanner ton oslefol;
o g lon i a, sydd hanner ton oslefol;
o b lon i b, sydd hanner ton oslefol;
o b lo sydd hanner ton naturiol;
o b lo sydd hanner ton naturiol;
Y rhifres a ffurfir wrth ddisgyn hef

Y rhifres a ffurfir wrth ddisgyn hefyd sydd fel

hyn:

O c i b, sydd hanner ton naturiol;
o b i b leddf, sydd hanner ton osiefol;
o b leddf i s, sydd hanner ton naturiol;
o s i s leddf, sydd hanner ton oslefol; o a i a leddi, sydd hanner ton calefol; os leddi ig. sydd hanner ton naturiol; og ig leddi, sydd hanner ton naturiol; og ig leddi ig. sydd hanner ton naturiol; of ie, sydd hanner ton naturiol; of ie, sydd hanner ton calefol; oe ie leddi i d. sydd hanner ton calefol; od id leddi i d. sydd hanner ton naturiol; od id leddi i c, sydd hanner ton naturiol; od id leddi i c, sydd hanner ton naturiol.

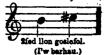
Oddiwrth y cyfrwng yma (yr hanner tôn oslefol) y deillia yr holl gyfryngau goslefol eraill; o herwydd nid ydynt mewn gwirionodd ond pellderau naturiol wedi eu heangu neu leihau a'r cyfrwng hwn: gan hyny dynodir hwy oll drwy yr enwedigaethau, lleddf a lloo, goslefol nen gorlon, yn ol natur y cyfrwng naturiol.

Er mwyn llwyr eglurhad o'r pwnge, awn drwy holl gyfryngau y raddin naturiol, a oddefant eu heangu a'u lleihau â'r hanner ton oslefol.

1. Yr eilfed lleddf goslefol, yw yr eilfed mwyaf naturiol wedi ei leihau un hanner tôn drwy effaith y lleddfnod, ac a ffurfir o ddwy radd; fel hyn.-

2. Yr eilfed llon goslefol, yw yr eilfed lleiaf naturiol wedi ei eangu un hanner ton drwy effaith y llonnod, ac a ffurfir o ddwy radd; fel hyn,-

BARDDONIAETH.

CERDD

Yn gueod allan wagedd y byd, yn nghyda'r ffolineb e hyderu mewn dim ond yn Iesu Grist.

Gyflwynwyd gan DANIEL W. ROBERTS, Remeen.

- Az ryw ddiwrnod hafaidd hynod, Mewa myfyrdod wrth fy hun, Mi eisteddais dan bren gwyrddlas, Heb gymdeithas unrhyw ddyn; Griddfan 'r oeddwn, ac och'nesdio, Holi a chwestiyno'n ddwys, Ple cawn gyfaill erbyn adfyd, I roddi 'm goglud a'm holl bwys.
- 2. Dechreuais ehwilio'r greadigaeth
 Ehang, helaeth, odiaeth, wiw,
 Megys plentyn anghall, oyndya,
 1'mofyn rhosyn hardd ei liw:
 Edrych arno, hwnw'n gwywo
 Rhwng fy nwylaw heb ddim lles,
 Colli 'ngafael arno'n ddirgel,
 Ar yr awel gynta' o wres.
- 2. Pe meddwn ranau gwledydd India, Sidan Persia, aur Peryw, Cyfoeth Twrei a Myscofi Pm difyru tra b'wyf byw; Hwy gymerent eu hadenydd, Ryw foreuddydd neu brydnawn; Megys 'deryn gwyllt o'r goedwig; All gynnyg arnynt byth ni ohawa.
- Gwraig, a phlant, a ffryns anwylgu, Sydd yn cefau arnai 'n lân, Gan fy ngadael yn fy nhrafael, Gwres y rhyfel brwd, a thân: Pan ddel 'stormydd, fel cawodydd, Mawr o gystadd am fy mhen, Ni welaf gyfaill dianwadal, All fy nghynnal dan y nen.
- Gwelais genyf ffrynd--a hoffais, Ac a'i cerais megys brawd;
 Addawodd imi ddillad melfed, A gwige o 'egarlad am fy nghnawd:
 Cawn bob peth wrth fodd fy nghalon, Os byddwn iddo'n ffyddlon was,
 Cawn fyw 'n ddiddiffyg, fel boheddig,
 A dawns a miwsig yn ei b'lâs,
- 6. Mi 'sgrifenais enw 'r cyfaill, Y BYD a'i ddichell, llawn o frâd, Llawn o dwyll, a llawn o wenwyn, O gopa 'i goryn hyd ei draed : Addawodd imi fil o bethau, Nes fy hudo â chwedl dêg, Er môr llyfade ei ymadrodd, Ni ohyflawnodd un o ddeg.
- 7. Dechreusis goffs 'r addewidion,
 A fu rhyngom ni cyn hyn:—
 P'le mae 'r byw fel gwr bonheddig ?
 P'le mae 'r grya o gamrig gwyn?
 P'le mae 'r gwdy mas-blu tyner?
 P'le mae 'r gadair wiwber ddrud?
 P'le mae 'r seigian bras a'r siwgwr?
 P'le mae 'r gwin a'r parlwr clyd?
- 8. Ple mae 'r dillad heirdd o felfed 'I Ple mae 'r wing o 'agarlad main ? Ple mae 'r etifeddiaeth wiwgof? Ai yn anghof 'r aeth y rhai'n ? Ple mae 'r tai a'r tiroedd llydain ? Ple mae 'r arian ? Ple mae 'r aru ? Rhai addewaist im' yn ernest ! Beth dal gwr gonest ond ei air ?
- 9. Ple mae'r hawddfyd a'r pleserau, A'r trysorau heirdd eu drych? Ple mae'r eifoddiaeth wych? Pe'm hateba i'n ddigou chwerw, A golwg arw, salw ei wedd,

- Na chawn ganddo ond arch ac amdo, Na thir i'w geibio ond hyd fy medd!
- 10. Fe ach fy nghalon yn aflonydd,
 Pan glywais y fath newydd syn,
 Ar ol ymdeithio yn fy lludded,
 Dyle, gwesred, pant, a brynHaf a gauaf, tywydd garw,
 Goddefaie lawer chwerw loes;
 Y byd a'i olud a ddifannodd,
 Fe'm gadawodd dan y groes.
- 11. Hudodd Demas, erogoid Judas,
 A Haman ddiras gydh'r rhai'n;
 Jesebel, a'r cawr Golfah,
 A roddodd rhwng y cwn a'r brain;
 Atweiniodd fyrddiwn wrth ei gadwyn,
 I'r pwll dwfa o dan y clò;
 Tynodd berfedd yr hen Jehoram,
 Yr adyn truan: trwm yw'r tro.
- 12. Gyrodd Ahab i wallgofi,
 A Zimri i ymlosgi 'n dân ;
 Y Brenin Herod, er môr laned,
 A roddodd rhwng y pryfaid mân ;
 Mawrion greigiau 'n erbyn creigydd
 Gurodd 'menydd llawer mil :
 Mae yn arwain pawb ar ddidro,
 Na b' o'n rhodio 'r llwybr cul.
- 13. Ni chaf ddarllen gair na'i wrande,
 Na myfyrio am fyd a ddaw,
 Afionyddu fy meddyliau,
 Weithiau yms, weithiau draw:
 O fy uhraed i gope 'nghoryn.
 Gwnaeth fy esgyrn oll yn friw,
 Nes magu llawer dolur chwerw,
 'R wy'n hanner marw, er bod yn fyw.
- M. Ffarwel iddo, mi a'i gadawaf,
 Mi gychwynaf i Wlad Bell,
 Mae fy hyder, a fy ngobaith
 Y caf ryw gydymaith gwell;
 Gwell yw dau nag un bob escoedd,
 I fyn'd drwy 'r ardaloedd cul;
 Yn mhob gofdiau a chwledi,
 Mae 'r Iesu 'n well na deg can' mil.
- 15. Trugarhaodd ef yn fuan, Wrth ferch y wraig o Ganaan wlad; Daeth yn union a'r Mab Afradlon, Adre'n dirion at ei Dad: Cyfaill ffyddlon, pur ei anian, North i'r egwan, cadarn Dŵr; Am ei braidd mae yn gofalu, Cyn, ac wedi 'r Dylif dw'r.
- 16. Fe fu gyds 'r Prophwyd Jonah,
 Gynt yn mol y morfil mawr;
 Gyda Dafydd yn rhyfela,
 Gynt â'r hen Goliah gawr:
 Gyda Phaul a'r hen ddysgyblion,
 Yn tawelu 'r 'storom gref;
 Gyda Phedr ar y dyfroedd,
 Yn ei law ymafiodd ef.
- 17. Dyma'r Perl a gar fy enaid,
 Mewn casthiwed, fach a mawr;
 IESU'n groyw, dan ei enw,
 Sydd yn llanw nef a llawr;
 Perl a bery yn dragywydd,
 Perl o ddefnydd mawr ei bris;
 Alpha, Omega, f' enaid cofia,
 Na foddlona ar ddim sydd is.
- 18. Perl ni thoddir, Perl ni losgir,
 Perl ni threulir byth i ma's,
 Perl a welir yn dysgleirio
 Pan ddarfyddo 'r ddaear las;
 Perl a wan 'r rhai a'i caffo,
 Seinio cân na dderfydd byth,
 O fewn i gaeau 'r nefnedd olou,
 Yn mysg myrddiynau rif y gwlith.
- Amcanaf weithian, fel Philoman, Ro'i ergyd ar yr organ bêr, I'r hwn a'm carodd, ac a'm nerthodd, Awdwr bydoedd mawr a ser;

Tad goleuni, Awdwr bywyd, Pwysaf ar ei 'ddewid ef; Taena droswyf d' aden dirios, Pa y delo 'r 'storom gref.

- 30. Addawodd imi wisgoedd gwynion, Yn lle bratiau budron, tiawd ; Yn lie bratiau budron, tlawd; Gwiag a bery heb waethygu, Sef, cyfawnder Ieau 'm Brawd: Gwiag drag'wyddol, ni heneiddia, Gwiag yw hon ni threulia ddim; Gwiag briodas yw ei henw, Gwiag a geidw byth yn wyn.
- 21. Pe meddwn ddawa rhyw angal uchod,
 Nea, seintian 'r ddaear isod faith,
 A chanu 'n gynnii dynyddau gan-mil,
 Yn mysg epii eiddil iath;
 Methu waawn a chwrdd â geirian,
 Beddi wnai 'm synhwyrau 'n lân;
 Chwilio a darllen pob ysgrifen,
 Methu a gorphen ar y gân.
- 23. Caned yr angylion uchod,
 A seintiau'r ddaear isod faith;
 Caned clych, a chaned organ,
 A phob aderry mwilan iaith:
 Llwch, a baban anwybodus,
 Ac anfedrus iawn wyf fi:
 Halliwis, sain Hosanna,
 Mi ddystawaf—cenweh chwi.

ANGLADD MAM.

Yn ngwisgoedd duon galar prudd, Crynedig camrau—gwelw grudd— Galarwyr draw yn pasio sydd.

Gorymdaith bruddaidd, araf, ddwys, Yn dwyn ar ruddiau dynol glwys Y deigrau heilltion—athrist bwys.

Ac yna gan y wanaf ryw, Gruddfanus ocheneidiau, clyw! A'u golwg, O! môr drymdde yw!

Yn ngwisgoedd duon galar prudd, Crynedig camrau—gwelw grudd— Eu hymdaith tua'r fynwent sydd!

A choffadwriaeth dyn a gaed, Yn ddarllenedig dan eu traed, Am eni a marw! Dyna gaed.

O! fangre erch! O! dywyll dŷ! I bawb yn rhagdrefniedig sy, Oes dim oleua'th d'wllwoh du.

Y corph mown ust! a ro'wn yaghudd, Yn llwch y llawr dan obaith ffydd, Y cyfyd i anfarwol ddydd.

O ! pa'm na's gall'sai serchog ddyn Dargadw'n fyw ei bywyd cun, Môr ddiweddar roes i fywyd un.

Ar entron fynwes huns 'n glud, Y maban welodd gynts' o'r byd ; Ond cysgod Angeu hyll ei hyd !

Tosturi cadwed of rhag cam; Ond, O! pa galon deimla am Ei sisiau fel ei anwyl fam.

Ei llwch i'r lludw, pridd i'r pridd Fedd, cadw ein trysorau 'n nghudd Hyd wawriad edfrydiadol ddydd!

Yn ngwisgoedd duon galar prudd Crynedig camrau—gwelw grudd! Galarwyr yn dychwelyd sydd.

A thros yr hiniog rhodiant hwy— Dramwyodd gynt—ond nis gwna mwy ; A godd a rydd newydd glwy,

1

Gwag yw ei lle! Ei darlungwiw Sydd ar y pared, cysgod yw Sy'n axee, nid y sylwedd byw!

Amddifhid bychain, mud eu mir Gwelant su tad mewn tralled bhn ; Yn syn ymwagant at ei lin. O! digon bellach! Pa'm yr awn I agor hen glwyfau dyfnion iawn, A theimlo eto'r iâs yn llawn?

T. L. H.

MARWOLAETH Y PARCH. JOHN ELIAS.

Assoyl Gyfeill.—Yn ddiweddar derbyniais lythyr oddiwrth gyfaill cyfrifol o Lundain, (Mr. John Foulkes,) yn cynnwys yr Englynion canlynol. a gyfansoddasid ar achlyaur galarus ein diweddar hybarod John Elias. Os bernwch hwynt yn deilwng o gongl yn y 'Cyfaill,' y maent at eich gwasanaeth.

Palmyra.

Llundoù

Sugar Creek, Pa.

EVACY LEWIS.

Gwae 'r oes ro'i i'r gro isel-----Weinidog, A Henadur trywel ; Gwae farw Sant, gwae fwy ro'i sêl Ar gynghor y gwiw Angel. -Weinidog,

Cerub yr oes, croyw-ber iaith,——a Sêl geiriau y gyfraith; Seraph yn ngwres ei araith; Gwae ni ei golli o'r gwaith!

Yr ennyd ddybryd a ddaeth---i de A diosg Arfogaeth; Mewn hedd i'w etifeddiaeth, O'r frwydr fawr, fry, adref aeth. ROBERT OWEN.

IAWN Seraph yn fflamio 'n siroedd,— O daniad y Nefoedd, Ail ELIAS addas oedd, Nodedig enaid ydoedd.

Boanerges gwres a graid—nidd en Oedd ynddo ei lonaid; Dyrchu bloedd yr oedd o raid O dân i gadw enaid. -sidd enddawd

IAGO TRICHRUS.

CRIST YN RHYFEDDOL.

O destun rhyfeddod a bery'n ddiddarfed,
Creu trwy fy ngwaelod fawr syndod mae e',
Brenin brenhinoedd, gwir Arglwydd y lluoedd,
Oen pur y nefoedd gymerodd ein lle;
Y Ddeddi anthydeddodd, Cyfawnder foddlonodd,
Pyrth Uffern dinystriodd, gorchfygodd y Bedd;
Trwy rinwedd Gwaed IESU, ein Natur ca'dd godi,
Mae'r Hanfod yn gwenu! Cawn ganu mewn
hedd!

W. D. W.

ENGLYN

Ar farwolaeth y Telynor Ieuange, Joseph Tudun Hughes, (Blegwryd ab Seisylli.)

Drwy wir gywrain dra rhagoriaeth——ef oedd Ryfeddod Peroriaeth ; Pw gân ryfedd diwedd daeth ! Ac o'i ol pa—ond galaeth ? Caerefrog-Newydd.

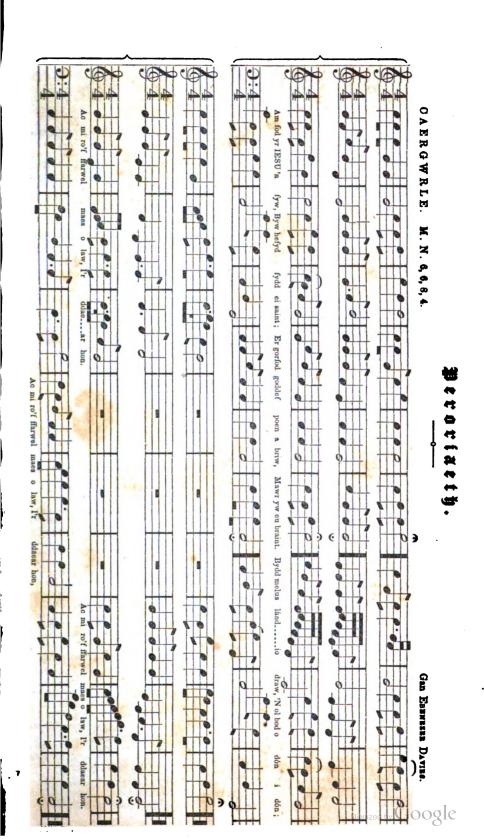
GWILTH AB IOAN.

RNGLYNION A wreath Ston DAPYDD i'w bell.

Pen brol, pen lledfol, pen llaith,——pen é Pen d'wedyd ynfydiaith; Pen croch alw, pen crych eilwaith, Pen å swn fel penau saith! ---pen dadwrdd.

Pen chwyrn, pen tefyrn wyt ti ;——pe Pen barilo meddwi ; Pen rhydd ei 'menydd i mi, Mewn ffwdan, pa'm na pheidi ? -pen brau lwngs, SION DAFYDD, 2'i capt.

Digitized by GOOGLE

HANESIAETH GARTREFOL.

EIST-ADDFODÁWL.

fif Ariannawl arall.

YN'Y SENEMOR, Chwef. 21. Gwnawd adroddiad llafurfawr gan Mr. Talmadge o'r Gyfreisteddfod Neullduedig ar y cylchrediad, gydag ysgrif. Mae'r ysgrif hon yn hanfodol wahanol i ysgrif y Tŷ. Gorchymynwyd argraffu tair mil yn ychwanegol o'r adroddiad a'r ysgrif.

Achos y Creole.

Darllenwyd adysgrif o lythyr a ysgrifenasid gan Mr. Webster, Ysgrifenydd y Llywodraeth, at Mr. Everett, y Cenhadwr Americanaidd yn Loegr, mewn perthynas i achos y Creole, gan roddi y rhesymau ar ba rai yr ymorphwys y wlad yma am iawniad (redress).

Cymeradwyir alluawgrwydd yr ymresymiad, ac ymddengys ei fod yn berffaith foddhâol i'r

Deheubarth.

Penderfyniad

Yn r rr.—Yr un dydd cynhygiai Mr. Slade benderfyniad yn galw ar y Llywodraeth am nifer y caethion a symudasid o'r Rhandir Columbia iddeu gwerthu mewn rhanau eraill o'r Taleithau Unedig.—Gwrthodwyd.

Marwolaeth cynddrychiolwr.

Yn z Senedde 24ain.—Rysbyswyd marwolaeth Mr. Lewis Willams, yr *aelod* hynaf yn Mhŷ y Cynddrychiolwyr, a phasiwyd y penderfyniadau arferol.

Dyddimiad yr Undeb.

Yn y T‡, 23ain.—Cyflwynwyd erfyneb o Ohio yn deisyf ar y T† i ffurfio rhyw fesurau yn ddioed er dyddimu yr Undeb. Collwyd ie 24, nage 116.

Y Drwydd-doll (Tariff.)

Yn y Seneddr, Mawrth 3.—Cyflwynwyd lluaws o gofebion ac erfynebion o barthed y drwydd-doll. Amddiffyniad, trwy osod trwydd-doll uchel ar eiddo Tramor, yw swn yr erfynebion yn awr.

Y Gallu Gomeddawl.

Y 4ydd. Dadlu mawr mewn perthynas i allu gomeddawl (veto power) y Llywydd sydd yn bod yn barhaus. Gwrthwynebir ef yn benaf gan y Seneddwr Clay.

Cynniliad Traul (retrenchment.)

Yn y Tr.—Mawrth yr 2il a'r dyddiau canlynol pasiwyd amryw benderfyniadau yn ewtogi traul y Llywodraeth, sef, lleihad nifer y negeseuwyr yn Swyddfa yr Ysgrifenydd, a swm eu cyflogau; olew a chanwyllau, &c.

Y Drysorfa meuon caledi.

Mawrth yr 8fed, derbyniwyd Cenadwri yn hysbysu ansawdd y Drysorfa—yr amhosibilrwydd o gyfarfod y gofynion arni —anghenion gwasgedig y llynges a'r fyddin, &c., a dengys yr anghenreidrwydd, gan na phasia'r Ysgrif Cyf-

mewidfaol, a chan na chaiff y Llywodraeth ddim modd i dynu ar y derbyniadau dyfodol, neu, oedi dyledion, i wneuthur darpariaeth dioedi trwy byledif er ychwanegu a chynyddu y benthyciad, neu; awdurdod i roddi allan nodau Trysorfawl o gymaint a'r anghen.

O'r dydd-nodiad uchod cyflwynwyd amryw

ysgrifion, ond ni phasiwyd dim.

Ychwaneg o effeithiau y gwirod.—Ar y 9fed o'r mis diweddaf llosgwyd gwraig gan ei gwr yn Pittsburgh. Ymddengys iddo ei danfon i ymofyn gwirod iddo yn y boreu, ac wedi cymhwyso ei hun at unrhyw weithred ysgeler, trwy roddi meddiant i'r gelyn o'i synhwyrau yn ngafael y gwlybwr dinystriol, cylymodd ei wraig mewn cader, a gosododd ei dillad ar dân. Llosgwyd hi mo'r druenus fel y bu farw yn mhen tridiau. Enw y gwr ydoedd Bird, Sais o Loegr; y mae yn awr yn y carchar yn aros ei brawf am lofruddiaeth gwirfoddol.

Haint yn Michigan.—Yr ydym yn clywed fed haint ddychrynadwy yn teymasu yn Tecumseh, gan ysgubo ymaith ei ysbail mewn ychydig iawn o oriau ar ol y dechreuir teimlo ei bresennoldeb. Nid ydym wedi clywed y manylion, ond hysbysir fod ei effeithiau yn deimladwy yn gyntaf trwy boenau dirfawr yn y pen. Mae amryw o ddynion cyfrifol wedi eu tóri i lawr yn hanner eu dyddiau.

Y Gurthgaethivedyddion yn cefnogi lledrad.

—Mewn Cyfarfod diweddar a gynnaliwyd yn Peterboro, 'y Dalaith hon, gan Gymdeithas Wrthgaethiwawl y Dalaith, Penderfynioyd, nad oedd i'r caethion ledratta ceffylau, neu unrhyw beth arall, a fyddai yn wasanaeth iddynt wrth ddiange, yn ddim pechod! Y rheeswm a roddant dros hyny, yw, gan eu bod hwy eu hunain wedi eu lledratta, gan hyny ei fod yn briodol iddynt hwy ledratta oddiar y neb a fynont, er mwyn diange o'r caethiwed. Mae 'n debyg yn ol y rhesymaeg 'Gwnawn ddrwg fel y dei daioni' Mae 'r bobl hyn er cychwyn ar ddyben da yn ddiau, yn achosi llawer o anfoesoldeb, terfysg a theiniadau drwg yn y wlad. Maent yn awr wedi ymrannu i drydedd blaid! yr hon a amcenir i ddybenion etholiadawl. Nid ydym yn deall fod un newyddiadur wedi cefnogi yr annogaeth i ledratta, oddieithr y New York Evangetist.

Y Sabboth yn cael ei barchu.—Yr ydym yn clywed gydag hyfrydwch, fod perchennogion y camlas-fadau ar gamlas Pennsylfania wedi dyfod i'r penderfyniad o beidio rhodeg eu badau ar y Sabboth. Efelychir eu hesimpl ar gledrifordd Boston ac Albany. Dyma arwyddion rhagorol o'r amseroedd. Os ceir ni yn Wladwriaeth sobr, ac yn rhai a gadwant yn sanctaidd y dydd Sabboth, gellir dysgwyl llwyddiant.

Y Testament Newydd yn yr Ysgolion cyffredin.—Mae yr Anrhyd. S. Young Ysgrifenydd Taleithiawl dros dalaeth Caerefrog-Newydd, wedi

Digitized by GOOGLE

cyhoeddi llythyr yn cymeradwyo ac yn annog yn daer defnyddiad y Testament Newydd, fel llyfr darllen beunyddiol y'mhob ysgol gyffredin. Trwy rinwedd ei swydd mae yr Ysgrifenydd hefyd yn Arolygydd yr Ysgolion Cyffredin; ac y mae ei resymau yr un mór anrhydeddus i'w ddeall ac ydynt i'w galon. Bydd ei lythyr rhagorol yn debyg o fod yn llesol iawn yn yr amgylchiad presennol, pryd y mae holl nerth y Bwystfil yn amcanu at alludiaeth yr Ysgrythyrau o'r ysgolion. Ei brif resymau ydynt, yr iaith bur a gynnwysa y Testament, ond yn benaf dylanwad moesol addysgiadau yr Ysgrythyrau. Dengys mai y peth penaf mewn dygiad ifyny (caucation) ydyw, nid rhoddi gwybodaeth naturiol, ond cyfrannu gwybodaeth a effeithia rhinwedd a moesoldeb yn ei pherchenogion, fel y byddont trwy hyny yn well dinasyddion, ac yn gymhwysach i gyflawni dyledswyddau eu hamrywiol sefyllfaoedd.

Yr Uchaf-life a'r Gaethwasanaeth.-Trwy benderfyniad diweddar yn yr Uchaf-lŷs, mae pob deddfau Taleithiol er sicrhau prawf gan reithwyr i'r rhai a honnir fod yn gaethion ffoedig, yn cael eu gwneuthur yn ddi-effaith. O gan-lyniad nid oes unrhyw drafferth bellach ond i'r caeth-feistr gael gafael ar ei gaethwas—neu fod yn ddigon drwg i hóni fod dyn rhydd yn gaethwas iddo e'i ddwyn gydag ef, ni feiddia neb ei rwystro: ac ni chaniataer i'r Affrican druan ddim rhith o amddiffyniad rhagllaw. Y rheswm dros y penderfyniad uchod yw, fod Cyfansoddiad yr Undeb yn awdurdodi y caeth-feistr i ymaffyd yn ei gaethwas fföedig mewn unrhyw dalaeth, megys perchenogaeth, a bod pob ym-yraeth Taleithiawl a'r awdurdodiad hwnw, yn erbyn y Cyfansoddiad, ac felly yn ddirym. Drwg genym ychwanegu mai yn ol y penderfyniad uchod rhaid gweithredu o hyn allan, ac nad oes un ffordd i'w gyfnewid ond trwy well-hâd yn y Cyfansoddiad Gwladwriaethol, yr hyn ni ellid gyrhaedd ond trwy egni mawr a chyffredinol—beth annysgwyliadwy yn mron, yn ngwyneb ansawdd presennol teimladau cynhyrfus y Gogledd a'r Deheubarth, o barthed y Gaethwasanaeth.

Affricaniaid yr Amistad.—Mae hanesion wedi cyrhaedd Salem, Mass. o ddiogel drosglwyddiad Affricaniaid nodedig yr Amistad i Sierra Leone yn mis Ionawr.

Mc Leod arall.—Nos Lun, Chwefror 28ain, daliwyd dyn ieuangc o'r enw Hogan, tua 8 milldir o Lockport, a dygwyd ef yn gaeth i'r lle hwnw yn gyhuddedig o fod yn un o'r rhai a ddinystriasant y Caroline. Llettywyd ef am noson yn y carchar, ond rhyddhawyd ef y boreu dranoeth trwy ysgrif habeas corpus o herwydd rhyw ddiffyg yn y warant. Nid oedd un amheuaeth nad oedd y gwr hwn yn bresennol ar yr achlysur crybwylledig, yr oedd wedi cymetyd ei lw at hyn, mewn amddiffyniad i McLeod, ar achlysur prawf yr olaf.

Clefyd ac angeu ar y mór.—Y Llong Eutaw a gyrhaeddodd C. N. o Lerpwll ar y 6fed o'r mis diweddaf, o ba le yr hwyliasai Ion. 25ain, gyda 139 o ynfudwyr, ymhlith y rhai yr oedd nifer mawr o Gymry. Tórodd twymyn angenawl allan yn gynar ar y fordaith, bu farw tri ar y môr, un o'r enw Mary Lewis, yn 35 ml.

oed. Ar ddyfodiad y llestr i dir anfonwyd 87 o'r miordeithwyr i'r Clâf-dŷ. Yr oedd 6 wedi marw yno—un cymro o'r enw Thos. Miller, 27 mlwydd oed, a 31 wedi gwellhau; y gweddill yn amheus.

Smocio tobaco.—Mynegir gan feddygon mai yr arferiad o smocio ydyw un o'r achosion mwyaf effeithiol o'r duedd Ellmynaidd at gleiydau yr ysgyfaint. O ran y draul y mae'r afradionrwydd yn anferth. Yn Hamburgh yn unig, llosgir 50,000 blychaid o cigars yn flynyddol—gwerth tua \$750,000 yn cael eu chwythu i'r awyr!!! Os ydyw yn droeedd byrhau einioes, neu wanhau cynheddfau, yn ol awdurdod meddygon penaf yr Almaen mae'r arferiad o smocio yn effeithio'r ddau mewn modd tra hynodawl. Bernir, allan o ugain o farwolaethau rhwng yr oedran o 18 a 35, bod 10 yn tarddu o draul y cyfansoddiad drwy smocio.

Hunan-laddiad dychrynllyd.—Y mis o'r blaen un John C. Boyd Ysw., o swydd Taioga, Pa., a saethodd ei hun yn Philadelphia. Ymddengys fod gan y gwr hwn rhyw berchenogaeth yn Ngweithfa Blossburg. Yr oedd hefyd mewn cysylltiad a Banc Towanda—cynnygid myned âg ef i'r carchar yn Philadelphia o herwydd dyledion yn deilliaw trwy y cyssylltiad hwnw—ar y ffordd gofynodd am genad i droi i dŷ ei odineb-wraig, Mrs Seymour; ac yno mewn ystafell-wely, saethodd ei hun trwy ei enau fel yr aeth y belen iddei ymenydd—bu fyw wedi'n am bedair awr. Gadawodd wraig a dau o blant yn Covington, swydd Taioga.

Yr Anrhyd. Henry Clay.—Mae yn hysbys yn awr fod y Seneddwr doniol a enwyd wedi rhoddi i fyny ei swydd, gan fwriadu, medd efe, dreulio gweddill ei oes yn y mwynhâd o fywyd anghyoedd. Dewiswyd yr Anrh. Mr J. J. Critenden yn Seneddwr o Kentucky yn ei le, ond bydd yn anhawdd cael un i lano ei le. Meddylia rhai mai parotoi y mae Mr. C. i redeg am y Llywyddiaeth.

Llofruddiaeth mewn deddflys.—Gofidus genym hysbysu, fod Deddflys Wisconsin wedi ei gwneuthur yn hynod oblegid llofruddiaeth un o'r aelodau ar lawr y Tŷ. Enw y llofruddiedflygdoedd C. P. Arndt, aelod o'r Cynghor dros swydd Brown. Ymddengys i J. R. Vineyard, aelod arall, gyhuddo Mr. Arndt o ddyweyd celwydd pan yn trin rhyw bwnge. Arweiniodd hyn i anrafael—tarawodd Mr. Arndt ei gyhuddwr sef Mr. Vineyard, yr hwn wedi câmu ychydig yn ol a dynodd allan lawddryll ac a saethodd y blaenaf yn farw.—Diarddelwyd Mr. V. o'r Cynghor yn unllais, beth eto a wneir iddo nis gwyddom.

Halen.—Mae tref Syracuse, C. N., yn cynnyrchu yn flynyddol 3,000,000 o fwsieli o halen, am yr hyn y telir treth o \$160,000.

Arab Yankeeaidd.—Mae yn nghyfeillach yr enwog Benaeth Arabaidd, yr hwn er ys amryw o flynyddoedd sydd yn dyrysu holl fedrusrwydd y Cadfridogion Ffrencig a anfonwyd i Affrica, Americaniad o'r Taleithau Dwyreiniol; ei enw yw Zechariah Coffin, ac y mae yn ddisgynydd o'r hen Lyngesydd Coffin. Y mae yn ymwisgo mewn dullwedd Mooraidd, yn marchogaeth anifail mawreddawg, yn arwain byddin-lu, yn ystorio y doleri, ond ya gwrthod newid ei grefydd.

Hanesyn effeithiol.—Wrth areithio yn Boston nos Nadolig diweddaf, mynegwyd hanesyn gan Mr. Hawkins o effeithiau dinystriol anghymedroldeb, yr hwn a ddaethai dan ei sylw yn ddiweddar yn swydd Gaerwrangon (Worcester,) Mass. Yr oedd meddwyn yno wedi gyrru ei deulu ymaith o'i annedd druenus, ac wedi gwerthu y naill beth ar ol y llall, nes nad oedd ar ol ddim ond et ffyddlon, yr hwn a orweddai ar draed ei feistr y nos iddei gadw rhag rhewi. Y dyn truenus, er cyflawni ei ffys am ddiodydd meddwol, a laddodd y el serchawg, gwerthodd ei groen i'r barcer, a chyda yr arian prynodd wirod ac aeth ag ef i'w fwthyn lle y meddwodd yn erchyll am y tro olaf! Yn y boreu cafwyd ef yn farw o herwydd anghymedroldeb ac oerfel. Nid oedd y ct ffyddlon yno mwy i gadw gwres bywyd ynddo, a phan daeth y gelain-holedd yno, yr unig fwyd a gafwyd yn y lle ydoedd hanner peint o flawd.

Dirucestiaeth.—Mae yn Wilmington, C. O., 18,000 o Ddirwestwyr, ac yn ninas Cincinnati ei hun 12,000: cyfnewidiad mawr er pan ddechreuodd y Gymdeithas, Onidê!—J. G. H. G.

Manion Cartrefol.

Mae yn llawenydd genym glywed fod Chwareudŷ mawr Tremont yn Boston, yn methu o eisiau pleidwyr digonol.

Cyhoeddwyd dydd o ympryd crefyddol i gymeryd lle ar yr 2il o'r mis diweddaf yn Texas,—a hyn gan y Llywydd nodedig Houston.

Bu farw plentyn yn ddiweddar yn Baltimore, mewn canlyniad i lyncu *cent*.

Mae y derbyniadau ar gledrffordd Philadelphia, Reading, a Phottsville, am drosglwyddiad marsiandaeth, glo, &c., yn cyfartalu er ei hagoriad i yn nghylch 800 o ddoleri y dydd.

Clywsom fod Banciau Philadelphia wedi cyttuno i dalu arian celyd y 1af o Awst nesaf.

Mae ysgrif yn cyfreithloni priodasau rhwng dynion gwynion a'r Affricaniaid wedi ei darllen y drydedd waith yn Neddf-wneuthurfa Massachusetts

Mae Cymdeithas Ddirwestol wedi ei ffurfio yn Washington a elwir y Gymdeithas Ddirwestol Eisteddfodawl, yr hon a noddir ac a gefnogir gan yr aelodau Seneddawl mewn gair a gweithred.

Hysbysir fod boneddig o'r enw Thomas Otis, Ysw., wedi gadael \$10,000, yn ddiweddar i'r Gymdeithas Fiblaidd Americanaidd.

Trosglwyddwyd ugain llwyth pedrolfen o iâ o Pottsville i Philadelphia ar y 25ain o Chwefror.

Dyddinwyd carchariad am ddyled yn ddiweddar yn Jersey Newydd drwy ysgrif a basiodd trwy y ddau Dŷ bron yn unfrydawl.

Cloddiwyd 20 miliwn o bwysi o blwm yn Wisconsin y flwyddyn ddiweddaf. Derbyniadau y Gymdeithas Genhadol Americanaidd am fis Ionawr diweddaf oeddynt uwchlaw deugain mil o ddoleri!

Hanesion Comey America.

CYDNABYDDIAETH

Am y cyfraniadau at dalu dyled Capel y Trefnyddion Calfinaidd yn Minersville, Pa.

Anwyl Frawd,—Ar ddymuniad y brodyr a'r chwiorydd yn eglwysi Pottsville a Minersville, yr wyf yn anfon yr ychydig linellau hyn i'r 'Cyfaill,' i'r dyben o gydnabod, gyda pharch a dyiolchgarwch, ein cyfeillion yn yr amrywiol ardaloedd a gofnodir, am eu sirioldeb mawr i'n brawd Thomas Griffiths, pan ar ei daith yn casglu; ac am eu haelioni parodol a dibrin i'n cynnorthwyo, ac i gyd-ddwyn ein baich yn achos Capel Minersville.

Cafwyd ffyddiondeb mawr yn mhob ardal lle yr ymwelodd ein brawd, a phawb yn ddidwyll eu cyfraniadau oddieithr un! yr hwn, hyderym, mewn anwybodaeth, a gyfranodd \$5 drug.

Yn canlyn y mae swm y casgliadau:-

Yn nghyfeillach y Brawd D. E. Davies, yn Collinsville, Constableville, Boonville, Webster Hill, Western, Trenton, Ffloyd, a Holland Patent, . \$32 87\frac{1}{2}

Yn nghyfeillach y Brawd J. H. Evans, yn

Pen-y-caerau, Pen-y-graig,					16	87
					8	46
Hebron,	٠,				11	00
Remsen,					22	89
Nant,					5	56
Trwy y bl	aenor	iaid, d	kc., 3	m.		
Utica,					46	25
Albany,					7	56
Caerefrog-	New	ydd,			32	26
Ynys Hir,					28	15
Philadelph	ia,			,	3	29

Y GYMDEITHAS DDIRWESTOL Yn Pottsville, Minersville, Bellemonte, a Sant Clairs.

Bu y Gymdeithas hon, fel y gwyddoch, Mr. Golygydd, am lawer o flynyddoedd heb nemawr o sylw cymeradwy o honi. Ychydig o'r ardalwyr a ganfyddent ei thrysorau godidog, a'i gallu rhyfeddol i gyrhaedd ei hamcan gorwiw o sobri y byd! Dywedwyd gan lawer mai i lawr i dir anghof yr elai, ac ymorfoleddai llawer tafarnwr wrfn feddwl yn hygoelus y byddai dydd claddedigaeth Dirwest yn y man; ond siomwyd eu dysgwyliadau creulawn, ac eglur yw erbyn heddyw bod Duw yn blaid iddi, ac o herwydd

hyny ei bod yn anorchfygol. Haul ydyw yn codi ar dywyllwch meddwdod, yr hwn sydd yn diffannu mai tarth dan effeithiau ei goleuni cynhesawl.

Cyfnewidiad mawr ac amlwg a welir ar lawer yma fuont gynt yn gorwedd yn llaid meddwdod cawsant adgyfodiad gwych o'r hen bydew erchyll. Buwyd yn meddwl mai eu claddu a gaent yn medd y meddwyn, ac na welsid byth mo honynt o'r daeardŷ truenus. Ond y Dirwestwyr selog, a rhaffau yr Ardystiad, a aethant oddiamgylch, megys Ebedmelech yr Ethiopiad, a'r dengwr ar hugain gynt, taflasant hen garpiau a phwdr-fratiau i lawr i'r pydewau iddynt i'w gosod dan eu ceseiliau rhag eu dolurio, a chodasant y meddwon yn lluoedd o'u trueni : y rhai drachefn a gymerasant law yn y gwaith i godi eraill.

Y mae genym Gyfarfod Dirwestol bob wythnos yn Mhottsville-cyfarfodydd areithio, a chyfarfodydd aelodau bob yn ail, y'nghyda Chyfarfod Misol, pryd y cyfarfydda cynnrychiolwyr o'r holl gymdeithasau canghenawi yn Mhottsville—i'r dyben o gytuno ar y trefniadau goreu gyda gol-wg ar lwyddiant y gwaith mawr. Mae yn yr ardal hon 400 o Gymry erbyn hyn yn aelodau o'r Gymdeithas Ddirwestol. Erbyn y 4ydd o Orphenaf nesaf, yr ydym wedi penderfynu codi Baniar gyda 'r Achos rhagorol hwn, a chael cofddryll bathedig (medal) i bob aelod a ddewiso yn arwydd o fuddygoliaeth ar feddwdod. Dygir cof-ddrylliau gan filwyr dihangol Waterloo, yn arwydd o'r ymdrech galed, a'r fuddygoliaeth lwyr a gawsant yno, a phaham na ddylem gofio buddygoliaeth Dirwestiaeth. Yn nglyn â'r fuddygoliaeth y mae wedi deilliaw heddwch yn lle cynnen, cyfoeth yn lle tlodi, puredd yn lle aflendid, a chysur personol, teuluaidd, a chymydogaethol yn lle anghysur.

Ydwyf yr eiddoch, &c.,

Pottaville.

E. P. THOMAS.

CYFARFOD CHWARTEROL

Y Trefnyddion Calfinaidd yn Swydd Oneida, yr hion a gynnaliwyd yn Remsen, y 24ain a'r 25ain o Chwefror.

Am un-ar-ddeg y dydd cyntaf, yn y Gymdeithas Neillduol, bu ein hymdriniaeth am y Cyfammod Gras, sef parhad o'r un mater ag a fuasai dan sylw yn ein Cyfarfod Chwechwythnosol diweddaf, yn Hebron, Ionawr y 7fed.-

Dangoswyd, yn

1. Pa beth yro cyfammod?

Az. Cytundeb rhwng pleidiau.

2. Profwyd allan o'r Ysgrythyrau fod Cyfammod o Ras yn bod. 'Gwnaethum ammod â'm hetholedig; tyngais i'm gwas Dafydd.' Dengys y Beibl fod dau ben cyfammodwr, yr hyn sydd yn eglur brofi fod dau gyfammod. Hefyd, mewn trefn o gyfammod yr oedd Crist yn was i'w Dad. Edryched y darllenydd ar Esa. liii. 10, yn *was* i'w 11, a gwel fod yne bob peth gofynedig i fod mewn cyfammod. Hefyd, gelwir gwaed Crist yn waed y Cyfammod Tragywyddol; a dywedir ei fod wedi ei eneinnio er tragywyddoldeb; a'i

ethol cyn bod y byd.
2. Y Pleidiau. Profwyd fod y Tad, y Mab,

a'r Ysbryd Glân yn bleidiau yn y Cyfammod-'Etholedigion yn ol rhagwybodaeth Duw Dad, trwy sancteiddiad yr Ysbryd i ufydd-dod a thaenelliad gwaed Iesu Grist.' 'Pwy a â trosom, yna y dywedais, Wele fi, anfon fi.' 'Efe a gymer o'r eiddof, ac a'i mynega i chwi.' Y mae anfoniad yr Ysbryd Glán yn cael ei briodoli i'r Tad a'r Mab. Trefnwyd yr iachawdwriaeth gan y Tad, gwnaethpwyd hi gan y Mab, a chymhwysir hi gan yr Ysbryd Glân. 4. Dangoswyd fod y Cyfammod yn dragyw-

yddol. 'Er tragywyddoldeb y'm heneinniwyd.' 'Canys fy nhruguredd ni chilia oddiwrthyt, chyfammod fy hedd ni syfl, medd yr Arglwydd.'

Beth oedd yr ammodau gofynedig gan y

Tad i'w Fab yn y Cyfammod?

Ат. (1.) Cymeryd ein natur ni. 'Nid naturiaeth angylion a gymerodd efe, eithr had Abraham a gymerodd efe,' 'Wedi ei wneuthur o wraig.

(2.) Ufydd-dod perffaith i'r ddeddf yn y natur lân hono, a marw hefyd, fel y bygythiwyd.

6. A oedd mwy yn cael ei ofyn gan Grist nag a ofynwyd gan Adda? Ar. Oedd. 'Fel y byddai efe yn gyfiawn,

ac yn cyfiawnhau y neb sydd o ffydd Iesu.'

7. Pa beth sydd wedi eu haddaw gan y Tad i'r Mab yn y Cyfammod?

Ar. (1.) Corph i fyned trwy y gwaith mawr. Corph a gymhwysaist i mi.'

(2.) Cymhwyso ac addasu ei berson. 'Ys-bryd yr Arglwydd Dduw sydd arnaf.'

(3.) Cynnaliad yn y gwaith. 'Efe a ŷf o'r

afon ar y ffordd, am hyny y dyrcha efe ei ben.'
(4.) Had lluosog. 'Efe a wel ei had.' Addawyd rhoddi y cenedloedd iddo, a therfynau y ddaear i'w feddiant. 'Gosodaf hefyd ei orseddfainge yn dragywydd, a'i had fel dyddiau y nef-oedd.'

(5.) Adgyfodiad, esgyniad, a llywodraeth fel 'Efe a roddodd bob barn i'r Mab.' Barnwr. 'Ni adewi fy enaid yn uffern, ac ni oddefi i'th Sanct weled llygredigaeth.'

8. A oes rhywbeth yn cael ei ofyn genym ni

yn y Cyfammod?
At. Nag oes. Ffydd ac edifeirwch ydynt fendithion y Cyfammod.

gyfammod rhyngom ni a Duw yn ei Fab. Heb Sylwyd hefyd fod yn rhaid iddi fyned yn hyn nis gallwn ddysgwyl cyfrannogi o ei fen-dithion, na chael ein cadw drwyddo. 'Cesglwch fy saint yn nghyd ataf fi, y rhai a wnaeth-ant gyfammod â mi trwy aberth.'

Y mater nesaf i fod dan sylw yw, Ymddyg-

iad Addas i'r Efengyl.

Am 2, Cyfarfod Pregethwyr a Blaenoriaid: ac am 8 dranoeth. Yn y cyntaf, bu ein hymdriniaeth am bethau allanol gan mwyaf; ac yn yr ail, am bethau ysbrydol.

Trefn y moddion cyhoeddus:

Am 7, y noswaith gyntaf, darllenodd a gweddiodd Mr. David Jones, Webster Hill, a phregethodd Mr. Isaac Davies, Ffloyd, oddiar Ioan iii. 3, a'r Parch. Wm. Rowlands, oddiar Mat. vii. 13, 14.

Am 10, yr ail dydd, dechreuodd y Parch. G. W. Pierce, a phregethodd Mr. Thos. T. Evans, oddiar Salm xxxii. 10, a Mr. John H. Evans, oddiar Heb. xii. 1, 2.

Am 2, darllenodd a gweddiodd y Parch. W. T. Williams, a phregethodd Mr. Dafydd Davies, oddiar 1 Ioan iv. 10, a'r Parch. W. Rowlands, oddiar Mat. x. 28.

Am 7, dechreuodd Mr. T. T. Evans, ac areithiodd Mr. Isaac Davies, a'r Parch. William Rowlands, ar Ddirwest, a phregethodd y Parch. W. T. Williams ar eu hol, oddiar Salm ix. 20.

Yr oedd yn Gyfarfod lluosog iawn o boblgymaint ag a welwyd erioed—a mwy o lewyrch gwyneb yr Arglwydd ar yr holl foddion o'i ddechreu i'w ddiwedd nag arferol. I'w Enw mawr ef y byddo yr holl ogoniant am ei dynerwch grasol.

Remsen.

JOHN S. WILLIAMS, YSgr.

MEDRUSRWYDD MEDDYGOL.

AR y 6fed o fis Ebrill diweddaf, fel yr oedd Mr. Richard Williams, Ffloyd, yn tóri coeden i lawr, tarawodd hono yn erbyn un arall, gan achosi i'r olaf daro Mr. Williams ar ochr ddeheuol coryn ei ben, a briwio yr asgwrn yn enbydawl; ond trwy fendith Duw ar fedruarwydd rhag-orol Mr. Luther Guiteau, ieu., Trenton, y mae y dyoddefydd yn gwellhau yn gyflym. Yr oedd dyoddefydd yn gwellhau yn gyflym. Yr cedd yn alluog i deithio o amgylch ei dyddyn ymhen y saith wythnos. Tynodd y meddyg crybwylledig ddeg o ddarnau bychain o esgym o ben Mr. W., y cwbl yn gwneuthur dyffyg cyfled â dolar arian; a glanhaodd yr archoll bum' gwaith

yn ychwanegol.
Dymuna Mr. R. W. wneyd yr amgylchiad uchod yn hysbys, fel pe dygwyddai gyffelyb anffawd i ryw un eto o'i gydgenedl, y gallont gael w budd o wasanaeth meddyg deallus a medrus. EI GYMYDOG.

Y mae Mr. R. Williams yn un o ohebwyr barddonawl galluocaf y 'Cyfaili,' er ys blynyddoedd. Ei gynghaneddion athrylithgar ydynt gyhoeddus: ond ymguddia y Bardd yn gyffredin yn wylaidd dan ddirgelwch ffugenwau.-Got.

GWYL FLYNYDDOL RHYDDYMOFYN-WYR POTTSVILLE.

Cynnaliasant eu Cylchwyl Flynyddawl y 1af o Fawrth, 1842. Cyfarfuasant â'u gilydd yn Ngwestty Mr. J. T. Thomas, arwydd 'Pen Tarw,' am naw y boreu, a chyd-deithiasant yn brydlawn trwy brif heolydd Pottsville, gan ddychwelyd yn ol i Gapel y Trefnyddion Calfinaidd, lle y traddododd y Parch. W. Morgans, gweinidog y Bedyddwyr, bregeth ragorol ar yr achlysur. Dychwelasant oddiyno yn ol i'r gwestty; ac, O! mór hyfryd oedd yr olwg arnynt. oedd saith o beroriaethwyr o'u blaen, yn nghyd a baniar ardderchawg, yr hon sydd yn cynnwys y geiriau a'r darluniau canlynawl:—Yn gyntaf, 'Ein Ner a folwn, a'n Hiaith a gadwn;' a'r un geiriau yn Saesonaeg. Yn ail, dwy Genhinen, a'r Delyn rhyngddynt; a'r Eryr yn gorphwys ar ei chrib, ac yn gynnwysedig ar ei adenydd— 'The Virtue of Liberty;' ac ar y tu cefn y geir-

iau canlynawl-' The Cambrian Society,-Cyfeillgarwch, Cariad, a Gwirionedd;' a'r un geiriau yn y Saesonaeg. A thua chanol yr ymdeithwyr yr oedd 4 eraill o beroriaethwyr. Yr oedd dau gant yn wyddfodol y dydd hwnw, a phob un yn arwyddo ei hun yn Gymro trwy wiago y Genhinen. Ymddygodd pawb yn sobr, ac yn weddaidd trwy ystod y boreu. Yn ol ciniawa, etholwyd Edward Owen Parry, yn Uch-lywydd, yn nghyda chynnorthwywyr iddo, ac F. W. Hughes, yn Rhag-lywydd. Ac yn olynol i hyn, yr ymdrinwyd â'r testunau canlyn-

1. Rhagorfreintiau yr Americaniaid ar genedloedd eraill.

2. Cân: 'Hiraeth Cymro am ei Wlad enedigol.'

Cybydd mewn cymydogaeth?

4. Godidawgrwydd Undeb.

Cyfansoddodd amryw o ddynion medrus a dealigar areithiau ar y testunau uchod, ac a'u traddodasant i glywedigaeth y lluaws; ac yr oedd pawb yn ymddangos fel pe buasent gwedi eu llwyr foddhau ynddynt.

D. S. Drwg genyf hysbysu, Mr. Golygydd, ddyfod rhai dyhiriaid gwallgofus i'r gwestty yn amser y Cyfarfod, gan wneuthur mawr derfysg. Ond os y cyflawnant unrhyw afradlonrwydd o'r fath etc, a'r dyben o ddwyn gwarth ar eu cydgenedl, mór wired a hyny, y gwneir eu henwau yn ffiaidd yn eu golwg eu hunain, ac yn ngolwg pob Cymro haelfrydig ag y sydd yn preswylio o fewn yr Unol Daleithau.

> Addysgiadau, Fyth yn foethau, Mwyn a gorau, Mewn hawddgarwch. I'r Gymdeithas, Hyddoeth, addas, A gwawr urddas, Y gwir harddwch. Medd Y CAWR COCH.

CYLCHWYL DEWI SANT YN NGHAER-EFROG-NEWYDD.

Yr ydym yn deall fod y Cymry yn Nghaerefrog-Newydd wedi dathlu eu dydd gwyl nodedig eleni gyda chyfnewidiadau nas gallant lai nag ennill cymeradwyaeth pob gwir Wladgarwr. Cyfarfyddwyd ar y dydd cyntaf o Fawrth i giniawa yn Uchel Neuadd (Saloon) Niblo, y

mwyaf orwech yn y ddinas.

Ymunodd amrywiol Gymdeithasau ar yr achlysur, sef Cymdeithas Gyfeillgar yr hen Frythoniaid, Cymdeithas Gyfeillgar Dewi Sant, Cymdeithas Haelionus Dewi Sant, a Chymdeithas Ddirwestol y Cymry yn y ddinas grybwylledig. Dygwyd y cwbl yn mlaen dan Faniar, ac yn ol trefniadan y Gymdeithas Haelionus, ac ymfoddlonodd pawb i gydymffurfio â rheolau y Gymdeithas Ddirwestol dros barhâd y Wledd. Ni feiddiodd dim diodydd meddwawl daenu eu rhwydau swynawl ar y bwrdd-alltudiwyd y gwin—ond gwelliant anrhydeddus, croesawyd yr ystlen fenywaidd yno yn eu lle! Dyma ddau beth hollol newydd yn hanes Cylchwyliau Dewi Sant yn Nghaerefrog-Newydd. Yr oedd amrywiaeth yno er ys blynyddoedd gyda golwg ar y diodydd, gan fod rhai yn yfed dim ond dwfr, neu ddiod anfeddwol arall, tra y glynai y gornifer wrth yr hen arferiad o lyngcu y gwirodydd fflamychadwy, ond wele eleni fuddygoliaeth lwyr o blaid y dwfr oer; yr hyn a groesawym fel ernes o'i llwydd dyfodawl yn mhlith ein cenedl. Profwyd hefyd ar yr achlysur hwn, nad oedd diodydd symbylawl yn anghenreidiawl er meithrin cyfeillgarwch; ac ychwanegodd y penderfyniad yn fawr at enwogrwydd y genedl gyda'u cymydogion Americanaidd:

Eisteddodd yno ar giniaw, rhwng boneddiges-

au a boneddigion, dri chant o nifer.

O barthed y gwobrwyon cynnygiedig gan y Gymdeithas Leënyddawl—yr ydym yn deall fod ysgrifion wedi eu derbyn ar amryw o'r testunau —ond ychwaneg na hyny nid oes dim yn hysbys hyd yn hyn.

PRIODWYD-

Chwefror y 15fed, yn Trenton Ddeheuawl, gan y Parch. John Stephens, Mr. Benjamin James Barney, a Meis. Elizabeth Michael: y ddau o blwyf Trenton, Oneida, C. N.

Ys eurwych fam cysuron,—pur ydyw Priodas gyfreithlon; Mwyn drefniad o râd yr Ion, Er coledd cysur calon.

Ymadael a'ch ammodau—arwylaidd Na wneloch hyd angau; Gwedi 'r oes, a gado 'r iau, Ne' wed'yn i'ch eneidiau.

Prospect. W. W. PRICHARD, Ieu.
Mawrth y 4ydd, yn Constableville, swydd
Lewis, C. N., gan y Parch. Evan Evans, Leyden, Mr. ROBERT Evans, a Meis. Ann Enwards; ill dau gynt o Nantglyn, swydd Ddinbych, yn aws o'r lle uchod.

Yn Nghaerefrog-Newydd, Mawrth yr 16eg, gan y Parch. Benjamin J. Haight, Thomas J. Evans, Remsen, a Miss Sabah Ann Bryan.

o'r ddinas uchod.

BU FARW-

Chwefror y 25ain, yn Steuben, yn 45 mlwydd oed, Mr. WILLIAM JONES, stonceutter, gan adael gwraig mewn galar mawr ar ei ol. Yr oedd yr ymadawedig yn wr tirion, hawddgar, a gonest; yn llafurus iawn gyda'i alwedigaeth dymhorol; yn gymydog da, a phawb a'i hadwaenai yn ei hoffi. Er nad oedd yn proffesu crefydd, eto yr oedd yn hynod o gariadus at achos yr Arglwydd. Buasai byw yn ninas Caerefrog-Newydd, a dangosodd barodrwydd mawr i gynnorthwyo y pregethwyr gweiniaid yn y ddinas hono, a byddai yn gâs ganddo neb a waradwyddai yr Achos mawr trwy dynu ol, &c. Hefyd yr oedd yn haelionus iawn at bawb a welai mewn anghen. Tua thair blynedd yn ol cafodd gystudd trwm, ac er iddo adferu i raddau o hwnw, eto dilynodd yr effeithiau, ac er ys blwyddyn a hanner, ni fu yn alluog i fyned oddiamgylch gyda'i orchwylion amaethyddawl : er dechreu y flwyddyn hon seth ei gystudd mór drwm, fel yr oedd yn rhaid ei wylied bob nos, bu ei wraig, yr hon sydd yn weddw alarus, yn gweinyddu arno ddydd a nos hyd y gallai, ac yna cynnorthwywyd hi gan gymydogion; yn mhlith eraill buais i yno, ac a gefais gyfle i ymldyddan ychydig â Mr. Jones yn ei amser olaf. Gofynais iddo, 'Pa fodd yr oedd yn teimlo o ran ei feddwl?' 'Wel,' meddai, 'yr wyf wedi rhoi fy hun yn llaw yr Arglwydd, i wneyd â fi yr hyn fyddo dda yn ei olwg gyda fy enaid tlawd!' Dro arall, dywedodd, Nad oedd yn ofini marw. Gofynais iddo, hefyd, un noson, wrth weled ei gystudd yn trunhau, 'Pa fodd y mae ar eich enaid!' Atebai, 'Yn wir mae fy mhoenau mór fawr, fel nas gallaf feddwl ond ychydig am dano.' Ar bryd arall, atebai fod yr Iesu yn elw iddo.

Y 27ain, hebryngwyd ei weddillion marwol i dy ei hir gartref, yn mynwent Pen-y-caerau. O herwydd lluosogrwydd y dyrfa a ddaethant i dalu y gynnwynas ddiweddaf i'w hen gyfail, cynnaliwyd yr oedfa ar yr achlysur yn Nghapel Cerig Remsen. Pregethwyd gan y Brodyr W. G. Pierce, a W. Rowlands. Wrth lân y bedd, areithiodd a gweddiodd y Brawd J. H. Evans; ac yna cydnabyddodd y dyrfa dros y weddw alarus, am eu parch i weddillion ei phriod ymad-

awedig.
Tan-yr-hill, Steuben.

W. ROBERTS

Chwefror y 25ain, yn Nghaerefrog-Newydd, yn 14 mis oed, o'r llewygfeydd dirdynawl, Ann, merch Ebenezor ac Ann Davies, yn ddiweddar o Lanidloes, swydd Drefaldwyn. Gweinyddwyd y gwasanaeth arferol gan y Br. T. J. Evans.

Mawrth y 6fod, yn yr un lle, yn y bedwaredd flwyddyn ar hugain o'i oedran, Mr. Stephen Jones, yn ddiweddar o Raiadr, swydd Faesyfed.

Mawrth yr 8fed, yn y Gowanas, Ynys Hir, yn 45 mlwydd oed, o ennynfa yn y gwddf, Mr. John Jones, gôf, gynt o efail y Bryncir, Eifonydd, swydd Gaernarfon. Gadawodd ar ei ol 11 o blant, a gweddw alarus, mewn dysgwyliad am y 12fed.

Nos Iau canai mewn cwrdd;
Dydd Gwener e gwynai heb gymffwrdd;
Dydd Sadwrn ni fynai ei fwrdd;
Dydd Sul yn gul mewn gwely;
Dydd Llun ni allai ymochri;
Dydd Mawrth pallodd anadlu;
Dydd Mercher aeth i'r daeardy.

GWILYM AP ADDA.

11eg, Yn Nghaerefrog-Newydd, wedi cystudd býr, ond llym iawn, yn 44 mlwydd oed, Mr. John Jores, tafarnwr, Heol-Walker. Yr oedd yr ymadawedig yn enedigol o Landeilo-fawr, swydd Gaerfyrddin, Cymru. Buasai hefyd yn aros yn Nhredegar, swydd Fynwy. Yr oedd yn adnabyddus ilaweriawn o Gymry, fel dyn hynaws a chymwynasgar. Ar brydnawn y Sabboth canlynol cynhebryngwyd ei gorph i orphwys yn nystawrwydd y bedd, gan ei gyd-aelodau o Gymdeithasau Cyfeillgar, yr Hen Frythoniaid, a Dewi Sant, yn nghyda lluaws o'i gyfeillion a'i gydgenedl cydymdeimlawl eraill.

14cg, Yn ei dŷ ei hun, plwyf Marcy, swydd Oneida, o fewn ychydig yn 66 mlwydd oed, Mr. John Richards, (Talardd.) Yr oedd yr ymadawedig yn anedigol o Lan-y-Mawddwy, swydd Feirionydd, Cymru. Ymfudodd gyda 'i deuln i'r wlad hon naw mlynedd, ac ychydig fiaoedd, yn ol, a sefydlodd yn y lle uchod. Yr oedd mewn undeb parhaus âg eglwys Crist gyda'r Trefnyddion Calfinaidd, er pan oedd yn 25 mlwydd oed. Y lle yr ymunodd gyntaf â'r dysgyblion ydoedd yn Abercowarch, ac wedi hyny yn Llanuwchllyn, lle y bu yn byw yn nghylch ugain mlynedd; ac oddiar ei ddyfodiad i America, bu yn aelod gyda'r un enwad yn Utica. Wrth ymdyddan âg ef mewn cyfeillach eglwysig ychydig cyn ei glefyd olaf, dangosai fod ymlyniad cryf ynddo wrth yr Achos mawr, a thystiai mai yr enwad uchod ydoedd ei bobl ddewisedig fel cyfeillion, gyda pha rai y carai dreulio ei oes.

Cafodd ei gymeryd yn glaf tua dau fis cyn ei farw, ond yr oedd ei gystudd môr esmwyth yn ei ymosodiad, ac mór raddol yn ei gynnyddiad, fel na feddyliwyd ei fod yn debyg o ddybenu mewn angeu, hyd yr 11eg, pryd y dechreuodd y cryd ei gymeryd, yr hwn yn fuan a ddrylliodd ei ddacarol dý, ac yntau yr amser crybwylledig a gymerodd ei aden, fel yr ydym yn hyderu, i feddiannu tŷ, nid o waith llaw, tragywyddol yn Aml y dywedai yn ei gystudd, pan y cymhellid cyfferi meddygawl arno, fod ganddo well Ffrynd na'r physig. A dangosai fod ei feddwl yn ddarostyngedig i drefn ac ewyllys ei Arglwydd, trwy ateb, bob amser yr ymddyddanid ag ef am ei gystudd, 'Os gwel Duw yn dda mi wellha-nid yw o bwys genyf fi pa un ai marw yn awr, ai rhyw dro eto. Gwneler ei

Yn ei amser olaf, dywedai, 'Er na fedrai ei deulu weini dim cysur iddo y pryd hwuw, fod

ganddo Grist i'w gysuro.'

Gadawodd wraig a plump o blant i alaru eu colled ar ei ol-y nailt am wr ffyddlon, a'r lleill am dad tyner. Yr oodd ef a'i wraig wedi cadw tŷ am 37 mlynedd, ac, yn hynod iawn, efe ei hun oedd y cyntaf o'r teulu a brofodd farwolaeth.

Ar yr 16eg, ymgynnullai llu mawr o gyfeillion y trangcedig i weini y gymmwynas drist olaf i'w weddillion daearol, ac wedi pregethu gan y Brawd Wm. Rowlands, gosodwyd ei ran farwol mewn corphlan feillionawg fechan, o fewn hanner milltir i'w annedd flaenorawl, ac yno y gorphwys mewn gobaith hyd yr adgyfodiad.

Yn mhlwyf Edgemont, swydd Delaware, Pa., ar brydnawn dydd Iau, y 12fcd o Hydref, o'r darfodedigaeth, Anna, merch William, a Sarah Davies, yn yr unfed flwyddyn ar hugain o'i hoedran. Yr oedd gwrthddrych y Cofiant hwn yn nôd i glefydau, heb fwynhau iechyd o'i mebyd. Cafodd yr ysgrifenydd y rhagorfraint o ddyfod yn gydnabyddus â hi yn Hâf 1835. Wedi yr ameer hyny y cafodd gyfleustra i wylied ei hysgogiadau, er nad oedd yn unedig â yr un ganghen o Eglwys Gristionogol a hi. welodd erioed berson a addurnai Efengyl Duw ac ei Gwaredwr yn fwy na hi, drwy ei hymostyngiad a'i hamynedd mewn trallodau. oddeutu 13 oed, ein chwaer a ddaeth yn wrthddrych deffroedig dylanwadau Ysbryd Duw, ac a arweiniwyd ganddynt at yr Arglwydd Iesu Grist trwy edifeirwch a ffydd. Hi a brofodd felusder grâs cyfiawnhâol Duw, ac yn ddioed a ymunodd ei hun gydag Eglwys y Bedyddwyr, yn y Dyffryn-mawr, swydd Chester.

O herwydd pellder ei thrigfa oddiwrth yr eg-

lwyz, ni fwynhaodd lawer o'i llafur, yr hyn, er hyny, a fwynhawyd gan Eglwys Trefgordd Newtown, swydd Delaware. Gwyddai y brodyr o'r eglwys yma am ei mawr werth, ac y maent yn teimlo ei habsennoldeb.

O blegid petrusder naturiol, a achoswyd gan wendid ei chyfansoddiad, a grym ei chlefyd, yr oedd o feddwl ofnus, a chorph gwanaidd; ac yn nechreuad ei chlefyd gerwyn diweddaf, yr hwn a barhaodd yn nghylch naw wythnos, hi a brofwyd yn boenus gan ei phrif wrthwynebwr, i'r hon demtasiwn y rhoddodd yn anffodus ffordd trwy golli tir ei hyder, ac am ei derbyniad gyda'i Gwneuthurwr. Gofynwyd iddi gan Fugail Eglwys Newtown yr schos o'i hamheuseth, i'r hyn yr stebodd, 'Yr wyf wedi gwneuthur cyn lleied dros Dduw-pe buaswn wedi ei garu fel y dylaswn, buaswn wedi gwneyd mwy drosto ef, yr hwn a wnaeth gymaint droswyf fi.' Parhaodd yr amheuaeth a'r ofnau hyn dros gryn amser, pryd y tórodd goleu ar ei henaid tra yr oedd ei meddyg mewn gweddi ar ei rhan wrth ochr ei gwely. Pan ymwelwyd â hi nesaf gan ei Bugail, dywedodd wrtho, 'Mi a wn, pan ymddattodo 'r daearol dŷ o'r babell hon, fod i mi adeilad gan Dduw, sef tŷ, nid o waith llaw, tra-gywyddol yn y nefoedd.' Wedi hyny dymunodd arno bregethu ei phregeth angladdol oddi-wrth y geiriau yma, 'A marw sydd elw.' Hi a barhaodd yn y sefyllfa ddedwydd yma o

ran ei meddwl hyd awr ei hymddattodiad; a phan ganiatái nerth, hi a ddywedai am gariad Duw tuag ei henaid, a rhagolwg o'i dedwyddwch dyfodawi, yn gystal a chynghori y proffeswyr a ymwelai â hi, i fod yn ddiwyd, a pharhau yn ffyddlon hyd angeu; a rhybuddiai bechaduriaid iffoirhag y llid a fydd. Y fath oedd ei chrediniaeth fod awr ei hymddattodiad yn agos, fel y dywedodd amrywiol weithiau, ar ddydd ei mar-wolaeth, 'Chwech ar gloch!' Gofynwyd iddi, Beth oedd yn feddwl wrth hyny? Atchodd, 'Chwi a gewch weled!' Ac yn nghylch yr awr hono, cymerodd ei hedfan o amser i dragywyddoldeb, wedi rhoddi yn flaenorol bob prawf rhesymol ci bod yn rhoddi i lawr y groes i gymeryd i fyny y goron.

Philadelphia.

E. E.

Barch. Syr,—Wedi darllen y Cofiant uchod yn y 'Baptist Record,' tybiais, yn unol â chais ei rhieni, ei bod yn deilwng o'n sylw fol Cymry.

Ymfudodd Wm. Davies i'r wlad hon Awst Yr oedd yn enedigol o blwyf r 8fed, 1800. Gwnda, swydd Benfro, (brawd i Henry Davies, gweddw yr hwn a ymfudodd, yn nghyda'i phlant, i'r wlad hon yr hâf flwyddyn i'r diweddaí,) à Sarah Evans a ymfudodd yma Gorphenaf yr 22ain, 1800, genedigol o blwyf Penboer, swydd Benfro. Unwyd hwynt mewn glân briodas gan v Parch. S. Jones, B. O. C., 1803, yn Penn y Pack. Cawsant un-ar-ddeg o blant, o ba rai yr oedd gwrthddrych y Cofiant hwn yn un. Y maent oll yn Ddirwestwyr, ac oll yn grefyddol ond un; er eu bod wedi eu geni a'i magu yn y wlad hon, ac yn nghanol y Saeson, y maent oll yn medru siarad yr hen Omeriaeth hardd-dog. Dywedai eu tad yn aml, aml am iddynt goleddu yr hen iaith. 'Oblegid,' eb efe, 'fe fyddai yn iscliawn ynoch pe deuai rhai o'm tylwyth o'r Hen Wlad yma, a chwithau heb fedru siarad yr un gair a hwy.' Felly pan ddaethant, yr cedd y plant oll yn medru parablu yr Omeraeg yn eithaf da â'u tylwyth. A da oedd ganddynt y pryd hyn fod eu rhieni wedi bod môr selog droe eu hiaith. Felly, tybiwyf finau, syr, fod William a Sarah Davies yn deilwng o'u hefelychu genym fel Cymry mewn gwlad estronol. Ydwyf yr eiddoch,

Pottsville.

T. J. MORGANS.

Mawrth yr 16eg, yn Nghaerefrog-Newydd, yn 24 mlwydd oed, Mr. Wn. D. Griffins, gynt o Ben-y-mynydd, Steuben.

Newvodion Da.—Yrydym yn prysuro i hysbyso, gyda'r hyfrydwch mwyaf, fod arwyddion gobeithiol o ddychweliad at onestrwydd mewn llawer o'r ariandai. Mae Banciau Ohio yn lled gyffredin, yn cychwyn talu eu haddewidion papur, a Banciau Philadelphia yr un modd; a chan i'r rhan fwyaf o Ariandai y Taleithau gytuno yn o unfrydawl yn yr oediad, ni fyddai ond teg iddynt ddangos yr un cydgordiad mewn gonestrwydd.

Hanesiaeth Genhadol.

CEPYLLPA PERGENNOL CRISTNOGAETH YN MAD-AGASCAR.

Wrth yr hanesion diweddaraf o Madagascar, deallir fod anghyfiawnder a chreulondeb y frenines orphwyllog, yn erbyn ei deiliaid Cristion-ogol, yn parhau i gynddeiriogi gyda ffyrnig-rwydd chwanegol, a chyda llwyddiant angeuol. Darllen yr Ysgrythyrau sanctaidd, cadw yn sanctaidd y Sabboth Cristionogol, ymuno â'r ffyddloniaid mewn gweddiau at y Gwaredwr, neu i'w glodfori a'i folianu ef, ydynt wrth gyfreithiau gorthrymus y fenyw orthrymus hou, yn droseddau nas gellir gwneyd cymmod am danynt, ond trwy weuryddiaeth neu trwy farwolaeth. Llawer o'i phobl hi, wedi eu dysgu trwy awdurdod uwch, y dylent yn y cyfryw ddyledawyddau ufuddhau i Dduw yn hytrach nag i ddyn, ydynt yn ceisio noddfeydd ar benau y mynyddoedd, neu yn ogfeydd yr anialwch, lle y cant fwynau rhyddid meddwl, a chynnal Mae eraill cymdeithas a'u gilydd, ac & Duw. seth or mwyn enw Iesu. Nis gallai un brawd Cristienogol fod yn bresenol i glywed eu gweddi wrth farw, nag i gofnodi eu buddugoliaeth; ond diammau ei fod Ef, er mwyn yr awn ni chyfrifasent eu heinioes yn werthfawr ganddynt, yno i gynnal a sirioli ysbrydoedd ei weision dyoddefus; ac wedi eu cadw yn ffyddlawn hyd angeu, rhoes i bob enaid gwaredol, ar ei fynediad i'r nef, goron y merthyr. Ond am Gristionogion Madagascar, er eu herlid, nid ydynt wedi eu llwyr-adael; er eu bwrw i lawr, nis gellir eu dyfetha. Pa bryd, a pha fodd, y dym-chwelir nerth erlid, nid yw yn bosibl penderfynu; ond cyfeillion y rhai gorthrymedig a ymwrolant; gan ddysgwyl mewn hyder ffydd ac yn nerth gweddi, wrth yr Arglwydd; a chan fod yn sier y bydd i'w gyfawnder fuddugol-iaethu ar orthrymwyr balchaf ei eglwys, neu y bydd i'w drugaredd ef feddalhau a darostwng calonau yr erlidwyr.

Manesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR, &c.

BEDYDD TYWYSOG CYMRU.

Dydd Mawrth, y 25ain o Ionawr, ydoedd y diwrnod a benodwyd i fedyddio ei Freninol Uch-elder Tywysog Cymru. Yr oedd darpariadau mawrion yn cael eu gwneyd er's amser erbyn y dydd hwn. Y Sadwrn o'r blaen tiriodd ei Fawrhydi Brenin Prwssia yn Greenwich, yr hwn a ddaeth ar wahoddiad ei Mawrhydi i fod yn Dad-bedydd iddo. Oddeutu banner awr wodi deuddeg o'r gloch dydd Mawrth ffurfiwyd gorymdaith o Gustell Windsor i Gapel St. Sior, ac wedi i Weinidogion y Llywodraeth, a'r gwahanol Genhadon Breninol o Wiedydd Tramor; gymeryd eu lleoedd, daeth Archesgob Caergaint i mewn, a dilynwyd ef yn union gan Archesgob Caerefrog, ac Esgobion Llundain a Nor-wich. Ar ddyfodiad ei Mawrhydi a'r Tywysog Albert i mewn, safai yr holl gynnulleidfa; ac wedi i bawb gymeryd eu priodol leoedd, dyg wyd y Tywysog ieuangc i mewn, a dechreuodd Archesgob Caergaint ddarllen gwasanaeth y Bedydd. Pan ddaeth i'r rhan hono o'r gwas-anaeth lle yr oedd y Tywysog i gael ei enwi, dodwyd ei Freninol Uchelder yn mreichiau yr Archesgob, ac yntau, gan droi at Frenin Prwssia, a ddywedodd, "Enwch y plentyn hwn."
Yntau mewn llais eglur a ddywedodd, "Albert Edward." Yna dywedodd yr Archesgob "Albert Edward." bert Edward, yr wyf yn dy fedyddio di yn enw y Tad, a'r Mab, a'r Yabryd Glân. Amen." Wedi darfod y gwasanaeth, canwyd Anthem gan yr holl gerddorion, ac ar ol hyny ymadawodd yr Orymdaith Freninol yn yr un drefn ag y Yr oedd golwg hapus a diniwed y Tywysog icuange, yr hwn a wisgid mewn dillad claerwyn, yn cyferbynu yn hynod â gwisgoedd rhwysgfawr y pendefigion a'u hamgylchai. Yn yr hwyr rhoddold ei Mawrhydi giniaw ardderchog i'w gwahoddedigion Breninol a Phendefigaidd.

Y SENEDDR BRYDEINIG.

Agorwyd y Seneddr gan y Frenines yn bersonol, yn nghyfeillach Brenin Prwssia, ar y 3ydd o Chwefror. Traddodai ei Mawrhydi araeth fel arferol ar yr achlysur. Dechreuai gyda chydnabyddiaeth i Dduw am enedigaeth y Tywysog; hysbysai barhâd heddwch cyffredinel; cytundeb â'r Galluoedd Ewropaidd er daroetwng y gaethfasgnach; cytundeb er diogelu Ymerodraeth Twrci i'r Sultan, ac adferiad cyfeillgarwch â Phersia; ymofidiai fod yr amrafael â China yn parhau, ond ychwanegai, fod llwyddiant ei lluoedd yn erbyn y Gallu hwnw yn rhag-arwyddo terfyniad buan i'r rhyfel, ac adferiad cyfeisgnachaeth ar sylfaeni boddhâol; gwedi cwyno caledi anarferol yn mhlith ei deiliaid llafurgar, cymeradwyai ryw gyfnewidiad yn Noddf yr Yd.

Y Pwnge mwyaf cynhyrfiawl ger bron yn awr ydyw goruchafiaeth ar gynnyg Arg. John Russell i ddyddimu Deddfan yr Yd drwy or nifer o 123, a'r tebygoliaeth neu yn hytrach y sicrwydd y bydd i gynllun Syr R. Peel gael ei dderbyn. Mae y canlyniad hwn wedi peri cyffro mawr yn Lloegr, ac yn Northampton llosgwyd eilun o'r Prifweinidog, a gorfuwyd galw y milwyr allan i ddiogelu heddwch.

CALEDI.

Dywedir fod v caledi yn mysg y tlodion bron yn annesgrifiadwy ac ar gynnydd. Mynegai Arg. Kinnaird yn Nhŷ yr Arglwyddi ar y 14eg, bod 19,000 o bersonau, yn Paisley yn unig yn byw ar elusenau.

DEDDFAU YE YD.

Mae Syr R. Peel a'r Weinidogaeth bresenol wedi dwyn ger bron y Tŷ eu cyfnewidiad cynnygiedig yn Neddfau yr Yd. Mae y cynllun hwn o'r un natur a'r un blaenorol, y gwahaniaeth yw lleihad swna y doll mewn rhai amgylchiadau, megys pan y byddo y gwenith dan 51 swllt y grynog, bydd y doll ar wenith tramor yn 20 swllt a 6 cheiniog.—y doll fiaenorol yn yr un amgylchiad ydoedd 36 swllt ac 8 geiniog. Amrywia mewn cyfartaledd lleihâol nes y byddo y gwenith yn 73 swllt ac uchod y grynog, pryd y terfynai y doll i un swllt y grynog barhaol. Gwahaniaetha pris y gwenith yn marchnad Llandain, yn ol yr hanesion diweddaraf, o 53 i 72 swllt y grynog ymerodrol, yn ol ei ansawdd.—Haerai Arg. John Russell yn Nhy y Cyffredin fod y doll o 20 swllt y grynog mewn gwirionedd yn omeddiad ar wenith tramor, ac nas gellid gynnal egwyddor y gyfundraeth lithrawl, neu gyfartalawl.

CHINA.

O China mae genym newyddion hyd Tachwedd yr 22ain; Calcutta, Rhagfyr yr 22ain; a Bombay, Ionawr y 1af. Yr oedd y fyddin a Bombay, Ionawr y 1af. Brydeinig yn China yn parhau i fyned rhag-ddynt mewn buddugoliaethau dieithriadawl. Y Llongau a hwyliasent o Amoy Medi y 1af, oeddent wedi ad-gymeryd Chusan heb unrhyw wrthwynebiad ar y laf o Dachwedd, a Chinhae a Ningpo a ymostyngasant yn ganlynol. Whampoa yr oedd pob peth yn dawel, a thê yn cael ei lwytho yn barhaus. Yr oedd Ningpo, Chusan, ac Amoy hefyd yn dawel. Yr oedd arian yn brin, a'r tê yn gostwng. Dywedid bod yr Ymerawdwr yn digaloni dan ei anhawsderau ychwanegol, a'i fod yn awyddus i gael terfyniad ar yr amrafael. Oud yn nghanol ei ofid tybiai ei fed yn canfod achos i fod yn ddyiolchgar. Yr oedd y typkoon wedi gwneyd dystryw mawr yn mhlith llongau Prydain, yr hyn a barodd i'w 'Fawrhydi Nefolaidd,' er yn eilunaddolwr, orchymyn fod arogldarth a dyiolchgarwch i gael eu hoffrymu trwy yr holl demlau. Ar ol mwyhau y dinystr a gymerasai le, dywedai: 'Yr wyf fi, yr Ymherawdwr, wedi troi drosodd ac edrych ar y gweddill, ydwyf yn teimlo, yn y modd mwyaf dyiolchgar am ras y Nefoedd; ond tra yn ymlawenhau mewn dedwyddwch, dylwn hefyd deimlo arswyd duwiol o fawrhydi ofnadwy y Nefoedd-(llawenhau mewn dychryn.) Mae cwpan anwireddau y barbariaid dywededig yn llawn; eu hymosodiad afreolaidd ac anghyfreithlon a ddinystriodd y bobl; am amser mawr

a maith, y maent wedi cerdded llwybrau anghyfiawn; ond o'r diwedd rhaid iddynt ymostwng i ddifrodiad y Nefoedd. Mae hyn oll wedi ei ddwyn yn mlaen drwy ddylanwadau dystaw a dirgelaidd—mae y Duwiau gwybodus yn cynnorthwyo ac yn amddiffyn yn ddystaw. Mae y dylanwad llofruddiawl wedi eu hysgubo ymaith yn llwyr, a therfynau y weilgi wedi eu sefydlu mewn tawelwch. Mae yn briodol i ni losgi arogldarth yn ddiragrith, ac offrymu medyliau uniawn,' &c. Yna gorchymyna y dull o gynnal y cyfarfodydd dyiolchgarwch.

Yr oedd y Chineaid diffin yn brysur yn y gwaith o godi diffynfeydd i Ganton drachefn. Yn yr ymosodiad ar Chinchae, y dirprwywr tân-fwytaol Yukeen, yn gweled y rhyfel yn troi yn ei erbyn, a gynnygiodd foddi ei hun, ond rhwystrwyd ef i gael ond yn unig drochfa dda. Lladdwyd llawer o'r milwyr cyffredin, a'r swyddogion, yn ol arferiad y wlad, lawer o honynt, a laddasant eu hunain.

Mae Ningpo yn un o'r dinasoedd harddaf yn China. Ei milwyr, ar ymosodiad y 'Barbariaid,' a droisant eu cefnau, ac a ffoisant blithdra-phlith. Cawsid yn y Drysorfa Gyffredin ua 60,000 o ddoleri celyd. Cyn ffoi, ysgrifenasai y ffoeduriaid uwch drysau y tai, 'Pobl ymostyng-and'.'

Hysbysid fod Syr Henry wedi anfon i India am adgyfnerthiadau ychwanegol, i fyned yn mlaen i Teen-sin a Pekin y tymhor nesaf.

INDIA.

Mae y newyddion o'r India yn bwysig. Ar ymadawiad y llythyr god diweddaf, yr oedd hanesion wedi cyrhaedd Bombay o derfysg yn Cabul, yn yr hwn y lladdwyd Alexander Burnes; ond ni choeliesid hwynt. Eithr, p'odd bynag, nid yn unig y mae y gwaethaf wedi ei gadarnhau, ond y mae yr antiawd o fwy pwys na'r golled o un person. Yr oedd ymgodiad cyffrediaol yn Cabul yn erbyn y Prydeiniaid a Shah Sooniah, ar yr 2il o Dachwedd.

Mae Cabul yn un o brif ddinasoedd Affghanistan, gwlad fawr yn gorwedd rhwng Hindwstan a Phersia.

Y CREOLE.

Yn mhlith amryw o bethau o natur gyffrous rhwng Prydain ac America, nid yw amgylchiad y Creole yn lleiaf. Hysbys yw i'r caethion oedd yn y llestr hono oll, oddigerth y rhai oeddynt yn gyfranog yn y llofruddiaeth gael eu rhyddid yn ddioed, pan y tiriasant yn New Providence, ac aethant mewn llestr arall i Jamaica. Mae Llywodraeth America yn gofyn adferiad y dynion hyn, oddiar y rheswm eu bod yn berchenogaeth. Ond uid yw Lloegr yn cydnabod y fath hyn o berchenogaeth, sef perchenogaeth un dyn ar y llall; ac yn ol ei chyfreithiau hysbys, nid oes fath beth a chacthwas mewn un rhan o'i hëang Lywodraeth-mae y mwyaf caeth yn rhydd y mynyd y cyffyrddo â thirogaeth Prydain-nid yn unig ar Ynys Prydain Fawr, eithr hefyd ar umrhyw ynys arall, lle y mae Baniar Prydeinig yn chwyfiaw. Eto, er hyny, mae yn ddiau y rhoddir i fyny y llofruddion. Wrth siarad am hyny, gellir ychwanegu, fod yr awyrgylch rhwng y ddwy wlad eto yn dechreu tywyllu; ac ni ryfoddem glywed hanes ysgarmes yn fuan ar oror Affrica, gan y dywedir fod y Vandalia, a thair o gad-lestri eraill, yn cael eu hanfon o America i rwystro Prydain yn ei gwaith o chwilio llestri yn cael eu drwg-dybio o gario caethion.

PLEIDIAU CREPYDDOL YN SYRIA.

Gellir cyfarfod yn Syria yn mron pob plaid o grefydd gau a Christ'nogrwydd llygredig. Iuddewon o bob dosbarth yn mron, ac yn mron o bob gwlad a geir mewn amryw fannau o'r wlad, ond yn enwedig yn ac oddiamgylch y ddinas sanctaidd.

O'r enwadau Cristionogol ceir nifeiri mawr o ymlynwyr eglwys Roeg, Armeniaid, Syriaid, Nestoriaid, Captraid ac Abyssiniaid, a Phabyddion. O'r rhai olaf y mae amryw ddosbarthiadau, yn ol eu tarddiad. Mae rhan o honynt o darddiad gorllewinol wedi dyfod eu hunain o wledydd Pabyddawl Ewrop. Eraill a gawsant eu troi oddiwrth yr amrywiol enwadau Cristionogol eraill a geir yn Syria, ac a adnabyddir trwy gyfenwad yn cyfatteb i hyny, mcgys Groegiaid Pabyddawl, Armeniaid Pabyddawl, Syriaid Pabyddawl, &c. Y Maroniaid, plaid bahyddol luosog, a ddeilliant eu henw oddiwrth John Maron, neu Maro, er 's oesoedd lawer yn ol, ond ni dderbyniwyd hwynt yn gyflawn i gymundeb yr eglwys babaidd hyd tua diwedd y 18fed ganrif.

Mahometaniaid ydynt y Tyrciaid a'r Arabaid, yn perthyn yn benaf i'r blaid hono o ddilynwyr y Gau Brophwyd a elwir Sonnitiaid; er fod rhai o'r Shitiaid, neu Metawaliciaid yno.

Y Drusiaid ydynt hiliogaeth hynod, a chanddynt grefydd a ymddengys yn gymmysgfa o baganiaeth, Mahometaniaeth, a Christionogaeth Cyfaneddant yn benaf yn Mynydd Libanus, a'u nifer oll a gyrhaedd i ynghylch 70,000. Rhennir hwythau hefyd yn bleidiau, yr Aakiliaid neu ddosbarth gwybodus, a'r Djahiliaid neu ddosbarth anwybodus; y blaenaf yn cynnwys tua 10,000, a'r olaf tua 60,000 o honynt.—Heblaw y rhai hyn, y mae'r Ansair neu Ansareah, a rhai enwadau bychain eraill.

Y GAETHFASGNACH.

Y gad-lestr Brydeinig Fantome, a ddychwelodd yn ddiweddar i Aber Simon ger Penrhyn Gobaith Da, ar ol ymdeithiad o 16eg mis ar oror Angosla wedi llwyddo, mewn undeb a dwy lestr Brydeinig eraill yn yr amser crybwylledig, i gymeryd 33 o lestri yn dwyn caethion, a rhyddhau 3,427 o Negroaid.

Mae y Pump Gallu mawr Ewrop.—Ffrainge, Lloegr, Prwssia, Awstria, a Rwssia—wedi llawnodi cyttundeb, yn yr hwn y sefydlir yr hawl i'r naill a'r llall i chwilio llongau eu gilydd pan eu tybier yn dilyn y Gaethfasgnach.

CYNNYDD GWAREIDDIAD Y'MHLITH Y TYECIAID.

Trwy yr hanesion mwyaf diweddar o'r wlad uchod yr ydym yn deall fod ei Uchelder Bashaw Tripoli wedi cymeryd 50 o Arabiaid yn gaeth, y rhai a elwai yn wrthryfelwyr. Wedi dynoethi y trueiniaid hyn, parodd iro eu cyrff drostynt â mêl, ac yna gosododd hwynt mewn heiyrn ar ben mur, yn agored i wres llosgedig yr haul. Mewn munudyn gorchuddid hwynt â miloedd o bryfed y rhai a'u brathent yn ddibaid, nes eu

marw dan effeithiau poen a newyn! Eu cyrff rhostiedig a rhwygedig o'r diwedd a syrthiens yn ddarnau i'r llawr, ac yr oedd y ffordd yn llawn o'u haelodau gwasgaredig, a'r awyr oddiamgylch yn sawru o'r anwedd drewllyd.

Tywysogaeth Cymru.

Y GYNNULLEIDFA A DROCHWYD GER ABERTAWE.
'Pottsville, Chwefror 14eg, 1842.

BARCH. SYR,—Gwelais yn eich 'Cyfaill' clodwiw am fis Medi, 1841, hanes 'Cynnulleidfa o Independiaid wedi Troi' at y Bedyddwyr, neu y Trochwyr, fel y maent yn dewis cael eu henwi yn bresennol, gan eu bod yn myned i gyfieithu y gair bedydd i drochi yn mhob mán yn yr Ysgrythyrau Sanctaidd, a mawr fu eu dadwrdd yn mhob congl o'r Dywysogaeth yn ei gylch; ac os byddwch cyn ddäed, syr, a rhoddi hanes y 'Gynnulleidfa' yn eich greal, byddaf yn ddyiolchgar i chwi. Dyma yr hanes fel yr ymddangosodd yn y Diwygiwr:

'Y TROCHWYR.

'Mr. Golygydd, —Nid oes un parth o'r Dywysogaeth lle mae y Trochwyr, nad oes yno lawer o son am y trochi fu yn yr ardal hon y Sadwrn a'r Sabboth diweddaf; a chan fod llawer iawn o gelwydd yn nglyn â'r chwedl, dymunaf eich ceunad i oeod ger bron y Dywysogaeth yr uniawn fodd y bu.

Er ys yn agos i ddwy flynedd yn ol, diarddelwyd tw'r o ddynion o'r Mynydd-bach, o herwydd fod llawer o honynt yn euog o bechodau na oddef Deddf y Cabidraith mo honwyf i'w henwi,—ac eraill a'u pleidient yn eu pechodau, a ystyrid yn gyfranog o honynt—bwriwyd hwynt allan o'r eglwys, a diarddelwyd

hwy o'r Cyfundeb Cynnulleidfaol. 'Ffurfiasant eu hunain yn (yr hyn a alwent) eglwys, ac yn mhoethder eu nwyd, adeiladasant gapel a elwir Caersalem Newydd yn y gymydgaeth, ac a aethant i draul fawr. Gan fod y ddyled yn gwasgu arnynt hwy, ar y 7fed o Ion-awr diweddaf, ymddangosodd lluaws o honynt yn Nghastellnedd, yn y Cwrdd Chwarter, gan daer erfyn am gael eu derbyn i Undeb y Sir; ond gan y gwyddid eu nodweddiadau, ni wnawd sylw o honynt. Wedi hyny methasant gyduno â'u gilydd yn nghylch yr arian oeddynt wedi gasglu yn y gymydogaeth at y ddyled; aeth yn rhwygiad yn mysg y blaid; arosodd rhan yn y capel, a'r lleill ydynt yn crwydro. Teimlai y blaid sydd yn y capel y ddyled-aethant yn Annibynwyr selog, ar y 19eg o Fai diweddaf, i'r Gymanfa Sirol yn Tai-hirion, gan daer ddymuno, a chrefu am gael eu derbyn i undeb â'r Corph Aunibynol; ond barnai y gweinidogion a'r llëygion oedd yn y gynnadledd yno, mai gwell oedd bod hebddynt, nag â hwy. Cadwasant y drws yn nghau, gwrthodwyd hwynt yn ddiseremoni. Ac ar y ffordd wrth dd'od adref o'r Tai-hirion, penderfynasant ne-wid eu barn! Aethant i Gaersalem, a dywedasant eu helynt, a newidiodd pawb agos eu bara yno. Aethant wedi hyn i Abertawy at y Trochwyr, a dywedasant eu bod wedi newid eu barn! Ac wedi cryn sŵn, yn mhell ac yn ages, trochwyd hwynt ar y 12fed a'r 13eg o Fehefin. Ni buant gwbl fis yn gwneyd yr oll. A ddichon un dyn weled dim amgen yn hyn na choegchwareu cellweirus! Ond gwaeth eto.

'Mae y Trochwyr yn crawcian yn mhell fod Eglwys y Mynydd-bach, Morganwg, a'r gweinidog wedi eu trochi; ac y mae amryw o'm brodyr, yn amrywiol barthau y Dywysogaeth, wedi danfon ataf i efyn pa un ai yn y dwfr neu ar dir sych yr wyf a'm pobl. Dymunwyf hysbysu iddynt oll, fy mod heb fy nhemtio i fyned yn Drochwr; ac nad aeth ond un o hen eglwys barchus y Mynydd-bach i'r afon, ac un o'r Caeralemiaid, ag oedd wedi ei dderbyn yn clar broffes o'i edifeirwch, ac wedi ei ddwyn i fyny yn y dwfr, yn sŵn bapto a baptizo, oedd hwn.—

Dyna wirionedd y chwedl yn ddiaddurn.
Onid ofnadwy oedd clywed Trochwr yn yr afon, yn agos i Landeilo, yn cyhoeddi nerth ei ben, o hyd ei anadl, 'Y gwyddai ef am eglwys gyfan, o gant a hanner o aelodau, yn nghyda'u gweinidog, wedi troi atynt hwy!' Effeithiodd hyn mór ddwys ar y gwrandawwyr oedd o'r un farn a'r pregethwr, nes peri iddynt lâmu braidd, a dywedent, 'Addoldai i ni y mae pawb yn adeiladu, o blegid bydd i bawb droi atom ni yn fuan! Nyni gaiff dai cyrddau yr Independiaid, y Methodistiaid, a'r Wesleyaid! O! ie, a'r hen eglwysi hefyd-waith dyna hwy yn troi atomyn weinidog, yn dŷ cwrdd, ac eglwys!' Gwyddzi y pregethwr ei fod yn argraffu celwydd arfeddyliau ei wrandawwyr. Awgrymai ef, a deallent hwythau, mai hen eglwys y Mynydd-bach a minau oedd mewn golwg. Mewn difrif, a ees dim moddion i ddwyn y gyfundraeth Drochydd-ol yn mlaen heb gelwydd? Pan drochur deg yn Nghaerfyrddin, maent yn ddeg-ar-hugain, os nid deg-a-deugain yn Abertawy! Pan geir rhyw grachyn o bregethwr, na oddefid yn un o bwlpudau yr Annibynwyr, bydd yn sicr o fod yn weinidog parchus ugain milltir o ffordd!— Mae eisiau dysgu y bobl hyn i ddweyd y gwir! 'Terfynaf, gan ddweyd fy marn, fod i'r Troch-

'Terfynaf, gan ddweyd fy marn, fod i'r Trochwyr lawer o roesaw i'r rhai a drochasant, ac o'r capel, a'r cannoedd sydd arno. Nid oedd Caersalem, na'r bobl oedd ynddo, mewn cyssylltiad ag unrhyw enwad crefyddol yn y byd. Gall pawb ddweyd, 'Nid oeddynt hwy o honom ni.' Mae eglwys y Mynydd-bach yn gwella yn brâf, ar ol i'r drwg redeg allan o honi, yn niarddeliad

y cwmni sydd yn awr wedi eu trochi.

'Mynydd-bach. John Davies.'

Damwain alarus.—Rhybuddi Weision Ffermayr ac eraill.—Y mae yn arferiad rhy gyffredin yn y wlad, pan byddo yn anghenreidiol i ddiogelu llwyth o ŷd neu wair, neu ryw bethau eraill, wrth raffau, i'r dyn fyddo ar ben uchaf y llwyth dynu wrth y rhaff â'i holl nerth i'r dyben o dŷnhau y llwyth, yn hollol ddiystyr o'r perygl y mae ynddo pe tórai y rhaff, yr hon yn aml sydd wedi ei gwneud o ddefnyddiau braenllyd. Ychydig wythnosau yn ol, yn Llandrillo, Meirion, collodd dyn o'r enw David Roberts ei fywyd yn y ffordd hon, trwy i'r rhaff dorri, ac yntau syrthio wysg ei gefn a thorri ei wddf, a bu farw yn y fan, gan adael gwraig a theulu mawr i alaru eu colled.

Rhydychen.—Y Parch. Issue Williams, Cyfaill o Goleg y Drindod Rhydychen, oedd yn ymgeisydd am y Gadeirdraw Farddonawl yn yr Athrofa hon, yr hon sydd yn rhydd trwy ymadawiad y Parch. Mr. Keble. Brawd yw Mr. Williams i M. D. Williams, Ysw., Cwm, gerllaw Aberystwyth, ac maent yn ddynion o alluoedd cryfion ac athrylith.

Dyrchafiad Eglwysig.—Y Parch. Peter Price, Curad parhaus Pentre'r Foelas, swydd Ddinbych, a gyflwynwyd i bersonoliaeth Llanycil, swydd Feirion. Rhydd trwy symudiad y Parch. John Lloyd i Gerig y Druidion. Noddwr, Arglwydd Esgob Llanelwy. Gwerth blynyddol y lle £252. Poblogaeth 2359. Clywsom mai'r Parch. Howel Lloyd, o Ragatt, sydd wedi cael Pentre'r Foelas.

Anfon Gelod gyda'r Post.—Ychydig ddyddiau yn ol, darfu i feistr llythyr-dŷ, heb fod gan milldir o Dunoor yn Scotland, pan ddaeth y llythyr-gydau yno, yn ol ei arferiad, eu bagor, a gwthio ei law i dynu allan y newyddioa da a drwg a gynnwysai yr un oedd yn dyfod o Glasgow. Gyda bod blaenau ei fysedd yn y gwaelod, gwaeddodd allan nerth ei geg, a thynodd ei law yn ol cyn gynted ag y gallodd, ac er ei ddychryn, cafodd fod o 20 i 30 o elod wedi glynu yno, ac wedi dechreu o ddifrif ar eu gwaith, fel pe buasent wedi eu gosod yno er dybenion meddygol. Yr oedd rhyw un o Glasgow wedi anfon y gelod mewn cistan at feddyg, yr hon a dorsasi ar y ffordd.

Poblogaeth Llanelli.—Y'mhlwyf Llanelli swydd Frycheiniog, y mae oddeutu mil mwy o ddynion nag sydd o ferched. Yn Brighton y mae mwy o lawer o ferched nag sydd o ddynion.

Damwain angeuol.—Nos Wener y 10fed o Ragfyr, cafwyd corph Hugh Roberts mab i John Roberts y Dirwestfwr yn y Bala, yn farw yn yr heol, ar gyfer drws ei rieni. Ymddengys mai achos ei farwolaeth ydoedd fel y canlyn; —Byddai yn arferol o drin ceffyl Mr. H. Hughes, Hosanneuwr, o'r un dref, yr hwn a ddychwelodd adref o'i daith y noswaith hono, ac ar ol disgyn rhoddodd y ceffyl a'r gig o dan ofal y bachgen i'w cynmeryd ymaith i'r ystabl. Bernir i'r ceffyl ddychrynu a diangc ymaith, ac iddo yntau gael ei daflu ar ei ben allan o'r gig, a chael ei ladd yn y fan. Cynnaliwyd celainymholiad ar y corph a dychwelwyd y rheithfarn o 'farwolaeth ddamweiniol.'

Cyssegriad Eglwys yn Llangorwen—Dydd Iau, yr 16eg o Ragfyr, cyssegrwyd Eglwys newydd Llangorwen, yn Nyffryn Clarach, gerllaw Aberystwyth, gan Arglwydd Esgob Ty Ddewi. Erbyn 11eg o'r gloch yn y boreu yr oedd nifer mawr o bobl wedi ymgasglu y'nghyd, ac o barch i'r Esgob, aeth Clwb yr Iforiaid o Aberystwyth gydâ'u gilydd yno; yr oedd yno hefyd nifer mawr o Offeiriaid yn bresenol. Aeth yr Esgob trwy wasanaeth y cyssegriad yn Gymraeg; ac wrth gyssegru y Fynwent, yr holl Offeiriaid, pob un â'i wisg wen am dano, yn ei ganlyn, ac yn cyd-adrodd âg ef y gwasanaeth. Yr oedd yr olwg arnynt yn ardderchog a syml, a'r gwasanaeth yn cael ei gario yn mlaen yn hynod o syml a difrifol. Wedi diweddu gwasanaeth y cyssegriad, pregethodd y

Parch. I. Williams, Rhydyolen, yn Saesoneg, oddiwrth 1 Cor. i. 18, yn dra rhagorel. Ac am dri yn y prydnawn, traddododd y Parch. J. Hughes, Ficer Llanbadarn Fawr, bregeth rymus, odidog, ac anghydmarol, oddiwrth Dat. xxi. 3, 4. Yr oedd digon o ymborth wedi ei barotoi gan M. D. Williams, Ysw., Cwm, yn ei balas, a'r Cwm Bach, a chyfranogodd lluws mawr o hono. R. W.

Eglwysdý newydd yn Llwyngwril,—Bydd yn hyfrydwch gan gyfeillion yr eglwys sefydledig glywed fod Eglwys newydd i gael ei hadeiladu yn ddioed yn mhlwyf Llangelynin, ger Delgellan, yn lle yr un adfeiliedig bresennol. Mae tir wedi ei roddi ati gan Syr R. W. Vaughan, Bar., ger pentref Llwyngwril.

Un arall ger Tredegar.—Clywsom fod Crawshay Bailey, Ysw., o Nant-y-glo, yn adeiladu, ar ei draul ei hun, eglwys wêch yn Beanfort, ger Tredegar, swydd Fynwy.

Damoain angenawl yn y Maes-teg.—Ar y 24ain o Rag. diweddaf, digwyddodd damwain angenawl yma. Yr oedd merch i Mr. Thos. Howells, Newton Nottage, wedi gadael ei chartref i'r dyben o dreulio y Nadolig gyda'i pherthynasau yn Maesteg. Aethai gyda rhes o bedrodfeni glo, ac wedi cyrhaedd pen y daith, yn esgeulus cynhygiodd ddisgyn a'r meni yn myned, y canlyniad fu iddi syrthio rhwng yr olwynion. a chael ei dirwasgu a'i briwio fel y bu farw yn fuan.

Dihangfa nodedig.—Yn ddiweddar ty newydd, a adeiladesid ger y bont, Aberteifi, a syrthiodd i'r afon. Dysgwylid mai felly y buasau 'r canlyniad, ac oblegid hyny gelwid y ty, 'Tý pwll y bont.' Crydd oedd yn byw ynddo, gydag amryw eraill, a adawsent y tŷ ychydig o funudau cyn iddo syrthio.

Llofruddiaeth ddychrynllyd Cymraes.-Dan pen hwn hysbyswyd yn ein rhifyn diweddaf, lofruddiaeth Emma Evans, Bron-y-garth, plwyf Llanfartin, oddeutu pum milldir o dref Croesoswalit, yn awr yr ydym yn gallael ychwanegu, bod y llofruddion tybiedig mewn dalfa. En-wau y carcharorion ydynt John Williams a Joseph Slawson, fel y crybwyllwyd o'r blaen, o gymydogaeth Gwrecsam. Deuwyd o hyd iddynt yn Coventry; ac ar ol holiad maith am ddau ddiwrnod o flaen yr Ynadon yn Amwythig, anfonwyd hwy i garchar y sfr, dan y cyhuddiad o lofruddiaeth wirfoddol, yno i aros eu prawf. Y tŷ yr oedd Mrs. Evans yn byw ynddo sydd ar ochr y ffordd a arweinia i odynau calch Bron-y-garth, oddeutu hanner milltir tu hwnt i Quinta, palas F. West, ac o fewn oddeutu dau cant o latheni i dŷ amaethwr, tŷ tafam a thai eraill.

Llofruddiaeth echryslaun arall yn yr un swydd.—Cyflawnwyd y llofruddiaeth hwn yn yr un swydd, ac yn yr un wythnos â'r un blaenorol, a than amgylchiadau mwy echryslawn hyd yn nod na hwnw. Gwraig, gyda chynnorthwy ei gwr, a roddodd wenwyn iddei thad a'i mam, bu farw ei mam mewn canlyniad i'r weithred ddieflig, dihangoddei thad megys yn wyrthiol, a llange diniweid arall, yr hwn a gyfranogodd o'r ymborth angeuawl, a fu farw mewn poenau

dirfawr.-Enw yr hen wr oedd Arthur Williams, yn byw yn Whixall, o fewn tair milldir i Wem. swydd Amwythig, a'r llofruddion Thomas Harries a'i wraig yn byw gyda'r hen bobl. Buasai Harries yn briod o'r blaen, ac yr oedd ganddo ddau o blant o'r wraig gyntaf, y rhai y byddai yr hen wraig yn arfer eu ceryddu, am yr hyn 🔻 hygythiai y llofrudd ei chofio. Rhoddwyd y wenwyn mewn rhólen afal (apple dumpling) o'r hwn bwytaodd yr hen wraig y Sabboth, ond gwrthodai yr hen wr am nad oedd yn iachcawsai beth o'r gwenwyn y noson cyn hyny. Rhoddwyd y gweddill gan wraig Harries i fab cymydog, o'r enw John Haycock. Bu farw yr hen wraig eyn naw a'r gloch nos Sul.-Ar y prawf-holiad rhoddai y gwr y bai ar y wraig, a'r wraig y bai ar y gwr, gan ddieuogi eu hun-ain, ond anfonwyd y ddau i'r carchar, y naill am lofruddiaeth wirfoddol, a'r llall am gynnorthwyo yn y weithred ofnadwy; lle maent yn aros eu prawf.

Tý-doriad čofn a chreulaun.—Cyn dydd, y boreu olaf o Ragfyr diweddaf tórwyd i mewn i dy R. Hughes, Glascoed fach, Llaneillin, swydd Ddinbych gan bedwar o ddyhirod ysgeler. Gofynasant y peth cyntaf am arian y fuwch.—Yr oedd R. H. wedi gwerthu buwch y diwrnod cyn hyny, eithr, yn ofalus iawn, wedi rhoddi yr arian yn y Banc, a phan darfu iddynt ddeall na chawsent yr arian ymosodasant ar y gwr a'r wraig yn ddidrugaredd, ac wedi cymeryd yr hyn a ddymunent oedd yn y tŷ, gadawsant y trueiniaid yn hanner marw. Mae'r gwr yn debyg o wellhau, ond y mae bywyd Mrs. Hughes mewn enbydrwydd mawr.—Daethai y newydd i Groesoswallt fod y pedwar ysgeler-ddyn mewn dalfa, ond ni chlywsom hyd ya hyn eu henwau, na'u cenedl.

Lladron! Ladron! — Cafwyd ffau o ladron yn ddiweddar gerllaw Caerdydd; ac un arall yn y Rhiscae, swydd Fynwy. Trwy ddiwydrwydd y swyddogion, mae arwyddion gobeithiol y dygir y ddau lu i gosp.

Hen wydd.—Mae yn awr yn meddiant Mr. T. Jones, tyddynwr o blwyf Llanishen, Mosganwg, wydd ddof, uwchlaw 45 mlwydd oed, wedi cynnyrchu iddo hiliogaeth o 350 mewn rhif.

Y diweddar Barch. Morgan Evans.—Ar y 12fed a'r 13eg o Ionawr diweddaf, cadwyd cyfarfod gan Weinidogion y Bedyddwyr yn Mhontyfôn, Morganwg, ar yr achlysur hwnw, traddodwyd pregeth gan y Parch. D. Rhys Stephan, Casnewydd, ar farwolaeth y diweddar Barch. Mr. Evans, Caerphili, oddiar 2 Sam. i. 26. Mewn cydsyniad â chais unfrydawl y gweinidogion cyd-ddrychiol, addawodd y gwr Parchedig gyhoeddi y bregeth werthfawr trwy y wasg.

DAMWEINIAU ANGEUAWL.

Yn ddiweddar Mary Samuel, ger y Casnewydd, swydd Fynwy, yn 81 mlwydd oed, a losgodd ei hun wrth roddi y te-grochan ar y tân yn y fath fodd fel y bu farw y trydydd dydd.—Boddi: Jabez Morgan ac Abraham Crump, wrth gynnyg croesi yr afon Wysg, ger llaw eu cartrefi, Cémaes Comander, yn yr un awydd.—Marw

allan: cafwyd gwr o'r enw Wm. Edwards tua 50 mlwydd oed, wedi marw ar Bant-y-wain, plwyf Gelli-gaer, Morganwg, yn ddiweddar.

BU FARW-

Rhagfyr y 7fed, yn ninas Llundain, Elizabeth, merch henaf Mr. John Davies, Goruchwyliwr y 'Cyfaill' yn y ddinas hono. Yr oedd yn aelod gyda'r Trefnyddion Calfanaidd yn Jewin Crescent er ys blynyddoedd, ac yn ferch ieuangc hoff iawn gan bawb a'i hadwaenai.

13eg, Yn yr Aber, ger Aberhonddu, yn 71 oed, Jane, gwraig Mr. Richard Philips.

15fed, Yn 77 oed, John Morgan. Ysw., yn ddiweddar o'r Pant, swydd Frecheiniog.

20fed, Yn 87 oed, y Parch. Evan Lloyd, Ficer Llangyfelach, Morganwg.

27ain, Yn Aberteifi, yn 64 oed, Mr. Jonathan Griffiths. 28ain, Yn Nghaerfyrddin, mewn gwth e oedran, Dafydd Lewis, Ysw., cyfreithiwr.

21ain, Ya 20 mlwydd oed, Elizabeth, gwraig Cadben W. W. Lloyd, ac unig ferch y Parch. Daniel Davies, gweinidog Aambynawl, Aberteifi.

Yr un dydd, yn Abertawe, yn 59 oed, Michael Willsams, Ysw., goruchwyliwr y gwaith copr.

31ain, Yn 89 oed, Mr. Edward Williams, Glan-yr-afon, ger Caorgybi.

Yr un dydd, yn Beaumaris, yn 76 oed, Mrs. Jones, gweddw y diweddar Hugh Jones.

Ionawr y 1af, 1842, yn 79 oed, Elen, gweddw y di-weddar Mr. William Owen, o Fon.

2il, Yn Nghaernarfon, yn 78 oed, Pierce Thomas,

Vew. Yr un dydd, yn Llanerch-y-medd, yn 84 oed, Mrs. Margaret Aubrey, gweddw y diweddar Mr. W. Aubrey, e dafarn 'Nelson.'

3ydd, Yn 67 oed, Mary, gwraig John Hampton Lewis, Ysw., Henllys a Bod-jor, swydd Fôn.

4ydd, Yn 76 oed, Elizabeth, gweddwy diweddar Wm. Banter, Yew., peiriannydd i'r Llywodraeth,

Sed. Yn Merthyr Tadfil, Mr. John Lewis, wedi bod yn gyfrifydd am yn agos ddeugain mlynedd yn ngweithfa haiarn Cyfarthfa.

6fed, Yn 99 mlwydd oed, Mr. Dafydd Price, Maesllech, plwyf Llanlleonfel, swydd Frecheiniog.

7fed, Yn Nghoed-y-cymmar, Merthyr, yn 30 mlwydd eed, Mr. Wm. Evans.

9fed, Yn 18 mlwydd oed, Mary, trydedd ferch Mr. Thos. Jones, Brych-goed, ger Dyfynnog, swydd Frecheiniog.

14eg, mewn gwth o oedran, Prudence, gwraig Mr. Bvan Daniel, Llansamlet, ger Abertawy.

Yn ddiweddar, yn mhentref Margam, Morganwg, yn 93 oed, Phabe John, wedi byw yn y pentref hwnw 70 mlynedd.

17eg, Yn 52 oed, John Thomas, Ysw., Caercadi, ger Pont-y-fon.

7fed, Mr. Morgan Thomas, Taf-fechan, ger Merthyr. Yn ddiweddar, yn Ninbych, John, mab Wm. Hughes, asiedydd, Heol-Henllan.

15fed, Yn 18 oed, Edward Henry, ail fab Mr. William Fricker, Amlwch, Môn.

19eg, Yn 53 oed, Mr. Robert Jones, Bangor.

21ain, Yn 87 oed, Mr. William Parry, o'r un lle ; wedi bed yn aelod gyda'r Trefnyddion Calfinaidd o gylch 40 mlynedd.

TH DDIWEDDAR-

Yn y bedwaredd flwyddyn ar-ddeg-a-phedwar-ugain e'i hoedrau, Anne, gweddw y diweddar O. Ellis, Cefn-y-Seusydd, swydd Ddinbych; wedi bod yn aelod gyda'r Trefnyddion Calfinaidd dros ddeugain mlynedd.

Yn yr oedran mawr o 93, y Parch. H. Howells, ger Caerdydd, Morganwg.

Manion Pellenig.

Hysbysir fod Ffrainge yn gwrthod ymuno â'r Gallu-oedd Ewropaidd yn narostyngiad y Gaethfasgnach.

Bunsai tymhestlwynt dinystriol yn Lloegr ar nos y 26ain o Ionawr. Collesid 23 o lestri yn y dyfroedd cy-mydogaethol, yn nghyda llawer o fywydau.

Gwrthodai y Gweinidogion Prydeinig gynghori y Fren-ines i ganiatau maddeuant i'r alltudedigion Siarteraidd, Ffrost, Williams, a Jones.

Treuliwyd llai o 300,000 o alwyni o win y flwyddyn ddiweddaf nac arferol.

Gorfu i'r agerddlong ' Caledonia' droi yn ol fis Chwefror, o herwydd y tymhestloedd anarferol.

Cadwyd cyfarfodydd gweddi yn holl gapeli y Trefa-yddion Calfinaidd, yn swydd Fôn, i gydnabod Awdwr bywyd am ei diriondeb yn ngwaredigaeth Ei Grasusaf Fawrhydi, ar enedigaeth y Tywsog ieuangc.

Y Dr. Howley, Archesgob presennol Caergaint, fydd yr Archesgob cyntaf a goronodd ag a fedyddiodd yr un Penadur, ac wedi hyny a fedyddiodd yr etifedd i'r goron.

DIWEDDARACH O CHINA!

CYRHAEDDA Y NEWYDDION HYN I DACHWEDD Y 27AIN.-Nid oedd dim ymosodiadau pellach wedi cymeryd lle gan y Prydeiniaid ar y Chineaid: eto yr oedd llestri rhyfel wedi eu hanfon allan i gymeryd junks Chineaidd.-Mae y Chineaid wedi rhoddi sarhad i America o'r diwedd. Attafaelasant farsiandwr o'r enw Alfred P. Edwards, gan ei lwytho a heiyrn, yn nghyda dwylaw cwch, yn perthyn i'r llong Hannibal, o Gaerefrog-Newydd. Dysgwylid y gadlong Americanaidd ' Constellation' yno beunydd, pryd y byddai Cadben Kearney yn sicr o fynu iawniad mewn rhyw ffordd neu gilydd.-Mae pob peth yn dawel yn Canton. Gwerthiant tê yn myned yn mlaen yn araf, o herwydd prinder arian; y prisiau ychydig yn is.

GYNNULLION.

IUDDEWESAU.

Gofynodd Fontanes i Chateaubriand a fedrai efe roddi rheswm paham yr oedd y merched Iuddewig yn gymmaint harddach na dynion y genedl hono. Chateaubriand a roddodd y rheswm barddonol a Christionogol a ganlyn. 'Y mae Iuddewesau,' meddai, 'wedi diangc rhag y felldith a ddisgynodd ar eu tadau, eu gwyr, a'u meibion. Ni welid yr un Iuddewes y'mhlith y llu o offeiriaid a gwerin a ddirmygasant Fab Duw, a'i fflangellasant, a'i coronasant ef à drain, ac a'i darostyngasant ef i waradwydd a dyoddefiadau y groes. Gwragedd Judea a gredasant yn yr Iachawdwr, a'i cynnorthwyasant ac a'i cysurasant of yn ei gystuddiau. Gwraig o Bethania a dywalltodd ar ei ben enaint gwerthfawr, yr hwn a gadwai mewn blwch o alabaster. Y bechadures a eneinniodd ei draed åg olew per-aroglaidd, ac a'i sychodd å gwallt ei phen. Crist ar ei ran ef, a ddangosodd ei drugaredd tuag at yr Iuddewesau. Cododd o farw fab y weddw o Nain, Lazarus, brawd Martha. Iachaodd chwegrwn Simon, a'r wraig a gyffyrddasai âg ymyl ei wisg. I'r wraig o Samaria yr oedd yn ffynnon o ddwfr bywiol, ac yn farnwr trugarog i'r wraig a gymeraaid mewn godineb. Wylodd merched Jerusalem with ei ben; y gwragedd sanctaidd a'i canlynasant of i Galfari, dygasant beraroglau, a chan wylo a'i ceisiasant ef yn y bedd. Ei ymddangosiad cyntaf ar ol ei adgyfodiad, ydoedd i Mair Magdalen. 'O wraig, paham yr wyt ti yn wylo.' Dyedodd wrthi, 'Mair!' Wrth swn ei lais, agorwyd llygaid Mair, a hi a ddywedodd, 'Athraw.' Rhaid bod rhyw belydr hardd wedi gorphwys ar ruddiau yr Iuddewesau."

Digitized by GOOGIC

Y CYFAILL.

Rang. LIII.]

MAI, 1842.

[CYF. V.

Buchdraethodaeth.

HANES MR. HUNAN-DYB.

(Allan o Seren Abertawe am 1815.)

Mab i rieni crefyddol oedd Hunan-dyb, ac felly cafodd ei addysgu a'i hyfforddi mewn athrawiaeth a dyledswyddau crefydd o'i febyd. Yr oedd arwyddion o falchder ac ymchwydd yn ymddangos ynddo er yn blentyn, ond fel yr oedd ei wybodaeth yn cynnyddu, a'i adnabyddiaeth o helynt y byd a barnau dynion yn ymhelaethu; fe ddysgodd fod yn lled fedrus i guddio ei falchder å ffug-ostyngeiddrwydd, ac å rhith o hunan-ymwadiad. Tybiai mai y ffordd unionaf i barch a dyrchafiad yn mhlith crefyddwyr, oedd trwy wneuthur yr ystumiau mwyaf crefyddol arno ei hun; a thuag at gyrhaedd hyn, sylwai yn fanwl ar ymddygiadau y rhai enwocaf a mwyaf eu parch yn yr eglwys, yn mhlith ei blaid ei hun; a mawr oedd ei ymdrechiadau yn ceisio eu dilyn yn mhob ystumiau ag a farnai efe yn ddymunol ynddynt. Buan y cyrhaeddodd i radd helaeth o wybodaeth, a dawn i ymadroddi yn hyawdl, fel y gwnawd sylw arno gan ei gyfeillion. Dech-reuwyd ei annog ef i weddio yn gyhoeddus, a rhyfedd fel y byddai yn clust-feinio am *ochen*eidian ac amen y rhai oddiamgylch iddo, a thybiodd yn fuan nad oedd gweddïwr yn ei ardal mor rhagorol ag ef ei hun. Byddai sŵn y gynnulleidsa yn llawer o gymhorth iddo, ac yn esfeithio yn fawr ar ei dymherau. Yr oedd yn meddu ar ddawn hynod i wneuthur sŵn galarus a chrynedig tebyg i un á chalon ddrylliog o herwydd pechod. Brydiau eraill, byddai ei dôn yn beraidd a soniarus, tehyg i un yn gorfoleddu yn yr olwg ar drefn iachawdwriaeth. Byddai weithiau yn parhân hanner awr neu ychwaneg ar weddi yn gyhoeddus, ond gwasanaethai puin munud neu lai iddo yn y dirgel (oddieithr iddo feddwl fod rhywrai yn gwybod ei fod ar ei ddefosiynau;) ac yr oedd mor farwaidd a divmdrech gyda Duw yn y dirgel fel y byddai yn fynych yn ymollwng i gwsg tra y byddai ar ei liniau. Byddai yn cael mwy o foddhâd trwy osod allan ei ddoniau ei hun, nag wrth wrando neb urall, ac ni byddai neb yn ddystawach nag ef wrth wrando rhyw un arall. Byddai y cyfarfodydd hyny yn ddiffas iddo, a rhai na byddai ef yn ymddangos yn rhywbeth ynddynt. Pa fodd bynag, yr oedd ei ddonisu a'i wybodaeth yn hurtio ei gyfeillion, ac yn dyrysu y rhan fwyaf yn yr eglwys lle yr ydoedd; a dechreuwyd sibrwd y'mhlithamrywiol fod rhyw debygolrwydd y gwnai Hunan-dyb Ienwi lle nwch yn yr eglwys, a dygwyddodd i w hen wreigan frau er thafod hysbysu hyny iddo yntau. Cafodd hyn gryn le ar ei feddwl,

a myfyriai lawer pa fodd i ymddangos fel dyn a fyddai mewn gwewyr yn aches eneidiau dynion. Pan y deuai i'r addolfa, llygadrythai ar yr areithfa, ac ar un amrantiad taffai olwg at y blaenoriaid odditanodd, ac os meddyliai fod rhyw rai o ddylanwad yn edrych arno, rhoddai ochenaid ddwys hiraethlon; er hyny yr oedd yn ofni amlygu ei flys i neb o'i gyfeillion, rhag iddynt ei ddrwg-dybio; ond dygwyddodd ar ryw Sabboth i bregethwr dóri ei gyhoeddiad, yr hyn a roes gyfieusdra i un o'i gefnogwyr ei annog i ddod yn mlaen i 'gynghori tipyn,' a'r hyn y cydsyniodd Hunan-dyb yn dra ewyllysgar, ac anturiodd i'r areithfa, ac wedi canu a gweddio, agorodd y Bibl a darllenodd destun a phregethodd gyda gradd o serchawgrwydd a ffraethineb. Cymeradwywyd ef gan y rhan fwyaf, ac annogwyd ef i fyned yn mlaen, ac yntau yn ceisio ymddangos yn lled gyndyn, gan geisio haeru ei annheilyngdod a'i anaddasrwydd i'r fath waith goruchel. Ond yn fuan wedi iddo gael rhyddid i bregethu, gyrodd ei gyhoeddiad, heb alwad, i -; aeth son am dano yn fuan –a sîr– trwy 'r wlad. Cymerai destunau anarferedig, a rhoddai bump neu chwech o wahanol olygiadau awduron arnynt, a gadawai y testun yn fwy dyrns wrth ddarfod na chyn dechreu! a thrwy rhyw foddion, efe a ddaeth o hyd i ddau ddwsin neu dri o enwau Groeg a Hebraeg o ba rai y gwnai lawer o ddefnydd, yn enwedigol lle na byddai neb dysgedig yn gwrando. Gorlenwai ei bregethau o fastarddiaeth, gan haeru eu bod yn well i egluro ei olygiadau. Carai fod yn hynod ac unigol yn ei ddull o ymadroddi. Taflodd dy o'i sain briodol, a rhoddai du yn ei lle : wrth weddio dywedai du enw, du ogoniant, du ras, du dý, &c.

Yr oedd Hunan-dyb yn hunan-bleidiwr, ac nis gallai ef lawenhâu am lwyddiant yr efengyl, na'r daioni a ddygid yn mlaen trwy unrhyw enw o grefyddwyr ond ei blaid ei hun: yr ydedd llwyddiant eraill yn ofid iddo ef, a'u haflwyddiant yn peri dirgel orfoledd iddo.—Mewn cymdeithas, byddai yn dafod igyd, a chwenychai i bawb eraill fod yn glustiau i gyd. Efe a ddymunai roddi llestr ar ganwyll pawb arall, fel na ddelai llewyrch ond cddiwrth ei ganwyll ei hun. Yr oedd yn ddoethach yn ei olwg ei hun na seithwyr yn adrodd rheswm. Llafuriai i gau drws pob masnachdy, a dyfeisiai rywbeth am bregethwr yn debyg o gyfodi neu ddyfod i'r

Digitized by Google

CYF. V.

ardal, fel y caffai ddigon o dderbyniad i'w eiddo ei hun. Nid oedd ganddo gyfrif yn y byd o olygiadau neb arall ar unrhyw ganghen o athraw-izeth, byddent fyth mor gywir a goleu. Yr oedd yn adnabod ei le, ac yn mynu ei gael, ac ofnai yn ei galon i neb onnill modfedd oddi arno. Yr ydoedd yr un mor eiddigeddus o'r areithfa ag o'i wely, ac yr oedd arno gymaint o ofn cyd-yngeisiwr yn y naill ag yn y llall. Pan fyddai cyhoeddiad gwr dyeithr yn dygwydd ar y Sab-both y byddai ef i lefaru i'r gynnulleidfa y perthynai iddi yn fwyaf uniongyrchol, cyfrifai ei holl lafur gyda'r Bibl yn ei fyfyrgell yn ofer am yr wythnos flaenorol, a chyfrifai fod y gynnulleidfa yn cael dirfawr golled trwy gael eu hamddifadu o'i weinidogaeth, yr hon a farnai yn fwy ysbrydol, buddiol, ac adeiladol na 'r eiddo neb arall. Er y dymunai weddiau ei frodyr am gymhorth iddo ef i fyned drwy ei waith sanctaidd, nid ydoedd yn gofalu am gymhorth i neb arall; ond yn hytrach byddai y cynnorthwyon a gaffai eraill yn ennyn cenfigen ynddo ef. Cyf-rifai bob ymroadau mewn eraill i wneuthur daioni yn awydd i ymddyrchafu, ac i'r dyben o'u hattal, gwnai fynych adroddiad o'r ysgrythyrau hyn a'r cyffelyb, 'Os myn neb fod yn fawr, bydded hwnw yn was i bawb; Os myn neb fod yn flaenaf, bydded hwnw yn olaf.' Ei olygiadan dirgel of oedd hyn, Os oes neb yn eich plith yn chwonnych bod o ryw wasanaeth i'w gydgreaduriaid, ac o ddefnydd yn yr eglwys weddill ei oes, bydded hwnw yn ddystaw, hyd nes elwyf fri'm bedd, rhag y bydd ei ddyrchafiad ef yn ddarostyngiad i mi.

Os cynnygiai rhyw un ei niweidio yn ei enw neu yn ei feddiannau, neu os meddyliai efe hyny, byddai hyny ganddo y Sabboth canlynol yn bwnc yn ei bregeth, neu yn destun yn ei weddi ger bron Adnabyddwr y calonau. oedd ef yn ymhoni ei fod yn un tra ysbrydol, a chyfrifai bawb, na serchai ei weinidogaeth yn rhairhagfarnllyd a chnawdol. Yr oedd yn wr tyn i'w glod. Y rhai a'i canmolent ac a ymrwbient ynddo fwyaf, fyddai ei garedigion anwylaf; ac os llwyddai i ddenu ryw hurtyn i adael ei alwedigaeth neu ei wraig a'i deulu, i'w ddilyn ef i'w gyhoeddiadau a'i deithiau Sabbothol ac wythnosol, efe a gyhoeddai glod y cyfryw un, fel a phwys y gwaith ar ei feddwl, ac fel ei hunan, yn un ysbrydol ac adeiladol, ac y dylid yn ddioed chwilio allan am swyddau iddo, naill ai yn yr yagol Sabbothol neu rywle arall; pa fodd bynag cymerai, ofal i'w gadw o'r areithfa. Yr oedd uwchlaw cymeryd ei ddysgu na'i gynghori gan Ese a sarnai dan pawb eraill yn dan dyeithr, a'r eiddo ei hun yn dân sanctaidd. Gwnai arwyddion o foddlonrwydd yr Arglwydd ar eraill beri i'w wynebpryd ef syrthio fel yr eiddo Cain. Yr oedd cyfeiliornad yn marn Hunan-dyb trwy ystod ei holl daith grefyddol mewn perthynas i'r pwnc ymarferol o gymdeith-as â Duw. Tybiai ef gan ei fod yn mwynhau graddau helaeth o ddylanwadau cynnorthwyol yr Ysbryd Glan yn y gwaith yn gyhoeddus, nad oedd neb yn byw yn nes at yr Arglwydd, neu yn mwynhau mwy o'r gymdeithas nag ef ei hun, er na phrofodd gymaint a munud erioed o'r gymdeithas ysbrydol a dirgelaidd hono a ddarlunir yn yr Ysgrythyrau. Yr oedd yn anwybodus o'i wirfodd o'r mawr wahaniaeth sydd rhwng dylanwadau cyffredinol a chynnorthwyol

yr ysbryd, a'r cymundeb neillduol a sylweddol sydd rhwng gwir gredadyn â Duw yn ei Fab: yr oedd Hunau dyb yn mwynhau llawer o'r blaenaf, ond yn hollol ddyeithr i'r olaf. Byddai yn mynych weddio am gymdeithas 4 Duw a'i bresenoldeb grasol, ond nid oedd ganddo olwg ar ddim wrth hyny ond dylanwadau cyunorthwyol yr Ysbryd; a rhyfeddol fel yr oedd yr Arglwydd yn rhoddi o'i gynnorthwyon i greadur nad oedd yn gwneuthur amgen defnydd o honynt, nag ymchwyddo mewn balchder calon i'w ddinystr ei hun. Diammau yw fod yr Arglwydd yn rhoddi cynnorthwyon a doniau gweinidogaethol er lles eraill, i rai ag a fyddant eu hunain yn annghymeradwy trwy y cwbl. Byddai Hunan-dyb yn cydnabod ei angen am gynnorthwyon yr Ys-bryd, ac yn arfer myned i'r ystafell cyn myned i'r addolfa, i weddio am gymhorth oe ef ei hun fyddai i weinidogaethu: ond os rhyw un arall fyddai, gallai ef beidio gweddio am y tro hwnw. Byddai weithiau yn gweddio yn daer, debygid, ar i Arglwydd y cynhauaf anfon gweithwyr i'w gynhauaf, ond ar yr un pryd yn ofni i neb gyfodi neu ddyfod yn rhy agos iddo ef, o herwydd yr oedd ef yn tybied ei hun yn ddigon i weithio ar rhan o'r maes lle yr oedd yn byw. Dywedai lawer am yr anghenreidrwydd o gfefydd deuluaidd fanwl a dechlynaidd, a dal y plant mewn ufudd-dod, a gweddeidd-dra mewn gwisgoedd, &c.; ond wedi y cwbl, ei deulu ef ei hun oedd un o'r teuluoedd mwyaf didrefn yn perthyn i'r eglwys lle yr oedd; ei wraig yn gwisgo yn fursenaidd a'r blant uwchlaw eu sefyllfa, ac yn cymdeithasu a rhai hollol ddigrefydd, ac wedi y cwbl, ni feiddiai neb ddweyd amgen na da wrtho yntau am danynt.

Wedi y darfyddai bregethu, a myned i mewn i dŷ i ddadluddedu, amryw o'i gyfeillion a'i canlynent ef gan ddysgwyl cael rhyw adeiladaeth ysbrydol yn ei gyfeillach, ond er mawr siomedigaeth byddai ei dafod fel melin y glep, yn adrodd rhyw chwedlau digrifol a gwag, a fyddai yn cenedlu ysgafnder ac ynfyd chwerthiniad yn y rhai a fyddent yn bresennol, fel y cafodd llawer cydwybod dyner glwyf, ac eraill eu caiedu a'u tueddu i feddwl nad oedd crefydd ond ynddangosiad gwag a disylwedd; a llawer o broffeswyr cnawdol, trwy ei ymddygiadau gwarthus ef, yn wnhyfhâu mewn cellwair ac ysgafnder.

ymhyfhâu mewn cellwair ac ysgafnder.

Byddai Hunan-dyb yn myned i gyfarfodydd a chymanfaoedd yn fynych, ac ar hyd y ffordd wrth fyned, gobeithiai gael rhyw gyfleusderau i ddangos ei hun ynddynt. Gwnaid sylw arno unwaith gan Mr. Llygad-graff. Yr oedd wedi cael ei benodi i bregethu, ac wedi iddo ddarllen ei destun, appeliodd at ei wrandawwyr i'w gynnorthwyo â'u gweddiau, ac ymhelaethodd gryn lawer ar yr agwedd a ddylai fod ar y dorf fawr yn gwrando. Eithr yr oedfa nesaf, sylwodd Llygad-graff arno yn dyfod i mewn ar ganol y bregeth, ac yn sefyll yn y cŵr pellef i'r dorf, yn dylyfu gên, fel pe buasai uwch ben ei ddigon.

Yn ddiau nid oedd gwrandawr mwy segurllyd yr olwg arno yn y fan nag ef; a phrin y gadawodd i'r Amen diweddaf ddyfod o enau y llefarwr, nad oedd yn myned ymaith gyda brys. Meddyliodd Llygad-graff fod rhyw achos pwysig yn galw am dano, ond erbyn iddo ei ddilyn beth oedd ganddo i gyrchu ato ond y bib a'r cwppan. Erbyn yr oedfa nesaf yr ydoedd wedi troi ei gefn ar y cwbl wedi cael cyfleusdra i

Digitized by GOOGLO

ddangos ei hun, yr oedd wedi cael llawn ddigon ar bawb a phob peth arall. Ond o ychydig i ychydig efe a aeth yn gyfaill calon i ffrwyth y brag a'r diodydd poethion, ac yn foethus dros ben pan oddicartref, a diau po buasai yn meddu ar rinwedd i ymattal, ac i fyw oddi cartref yn debyg i'w fywiolaeth gartref, y buasai yn debycach o fod yn ddyn cariadus, defnyddiol, a iach gweddill ei oes.

Yr oedd y cyfnewidiadau aml hyn yn ei ddull o fywiolaethu yn magu afiechyd dwys yn ei gorff, megys y graianwst, y gymalwst, &c. .O'r diwedd gorchfygwyd ef gan y diodydd meddwol, fel y gorfu ar ei gyfeillion gymeryd y gorchwyl anghysurus mewn llaw o'i ddiosg ef o'i swyddol wisgoedd. Yntau gan gwyno y cam a gawsai, a ymunodd a phlaid arall; ac nid hir y bu cyn myned at y drydedd blaid, hyd nes o'r diwedd ei wrthod gan bawb, a'i fyned yn gân i'r meddwon ac yn watworgerdd i'r ynfydion. Wedi ei ddiosg fel hyn, dangosodd i bawb nad oedd ganddo ef ddim gwir barch i'r efongyl a'i hord-inhadau, oblegid anfynych y gwelid ef wedi hyny yn gwrando y gair tra y bu ef byw. Wrth weddio, ei hunan oedd ei wrthddrych, a cheisio dangos ei hunan oedd ei waith wrth bregethu. Ni cheisiodd erioed mo'r eiddo Crist Iesu, ond yr eiddo ei hun. Felly Hunan-dyb, wedi colli ei anrhydedd a aeth yn ffieidd-dra yn ei gymydegaeth. Dynion yn ei hwttio ac yn ei wawdio, y nefoedd yn gwgu arno, a Rhagluniaeth yn gwasgu yn ei amgylchiadau: a chafodd o'r diwedd ei dreiglo fel pêl i wlad ëang, ac yno y bu efe farw, a cherbydau ei ogoniant yn warth i dy ei feistr. Ni alarwyd am dano gan ddywedyd, O fy mrawd! eithr efe a ymadawodd heb hiraeth am dano .-

BEDD-ARGRAFF HUNAN-DYB.

Gwel ei fedd, y gwaelaf ŵr—osodwyd Is aden y pentwr; Gladdwyd, dystawyd ei stŵr; Ac aflwydd ar ei gyflwr.

· Duwingddiaeth.

SYLWEDD PREGETH:

A draddodwyd gan y PARCH. MORGAN HOWELL, yn Nghymanfa Llanfaircaereinion, Ebrill 30ain, 1830, oddiar

SALM CVIII. 4.—' Canys mawr yw dy drugaredd oddiar y Nefoedd.'

Os cydmarwn yr Ysgrythyrau Sanctaidd i gorph, mae yn rhaid mai llyfr y Salmau ydyw y galon, a thrugaredd ydyw y gwythienau sydd yn rhedeg drwyddi. Mae yr holl Ysgrythyrau fel y mêl, ond mae y llyfr hwn fel y diliau mêl. Yroedd y salmydd mor hoff o drul y nos. Mae y geiriau yn ddesgrifiad o uno briodoliaethau y Duwdod yn ei natur ag yn ei gwreiddyn—yn ei nhatur da, yn ei gwreiddyn mawr. Yr oedd yr Athronyddion Paganaidd yn dweyd fod dwy

briodoledd yn perthyn i Jupiter, cariad a daioni. Nid oedd hyny ond celwydd, ond maent i'w cael yn ein Duw ni. Mae trugaredd yn Nuw mewn dan olygiad, trugaredd hanfodol, a thrugaredd yn ei rhediad. Nid fel y mae gyda ni mae trugaredd yn Nuw, mae trugaredd ynddo Ef yn anfeidrol anherfynol-mae felly yn ei hanfod, ond mae yn derfynol yn ei rhediad. Ymyagaroedd trugaredd, a gweinidogaeth trugaredd; ffynnon trugaredd, a ffrydiau trugaredd; haul trugaredd, a hwnw yn codi ar fyd tywyll; trugaredd yn ymweled â'r truenus. Peth croes i haeddiant ydyw trugaredd. Yr oedd y cythreuliaid yn wrthddrychau gallu Duw, ond nid yn wrthddrychau ei drugaredd. Mae yr holl greadigaeth yn wrthddrych daioni Duw, ond dyn yw gwrthddrych ei drugaredd. Os ydych am drugaredd, peidiwch syrthio allan & phris y farchnad. Trugaredd rad ydyw, nid oes dim a wna y tro ychwaith i'r Criminal ond trugaredd. Mae Duw yn hoffi trugarhau, mae yn gofalu am gywion y gigfran, pa faint mwy ei anwyl blant! Nid oes gymaint o ddwfr yn y môr ag sydd o drugaredd yn Nuw. Mae yn anhawdd genym ni neshau yn mlaen am drugaredd-mae grym ein heuogrwydd gymaint, ond nid ffyrdd dyn yw ffyrdd Duw, gall Ef arbed yn helaeth. Mae trugaredd yn cario ar holl briodoliaethau eraill y Jehofah, trugaredd yw yr uchaf, y drugareddfa ar yr arch; ac nid yn unig yr uchaf, ond trugaredd ydyw y flaenaf hefyd: nid all digofaint Duw ddod allan ond trwy borth trugaredd Mae yr holl briodolaethau yn gydradd yn Nuw, ond ei drugaredd sydd yn cael ei hamlygu helaethaf. Mae mwy o drugaredd yn cael ei roddi ar y rhai a gedwir, nag sydd o ddigofaint ar y rhai a gollir. Oblegid mae damnedigaeth dyn o hono ei hun, ond iachawdwriaeth o Dduw vn unig. Pan y mae yn cael achos i gondemnio, ynom ni mae yn ei gael, ond pan mae yn cyfiawnhau, ynddo ei hun mae yn cael yr achos. Mae yn coroni pryd y gallai ddyfetha. Nid yw yn hoffi tóri i lawr, gad ef y flwyddyn hon eto ydyw ei hoff iaith; gwell ganddo ddwfrhau na dadwreiddio; gwell ganddo gynyg iachawdwriaeth na thywallt ei lid; gwell ganddo gymhwyso y balm na chlwyfo; gwell ganddo wisg wen trugaredd na gwisg cyfiawnder wedi ei throchi mewn gwaed. Tad y trugareddau yw Duw, mae yn naturiol iddo drugarhau, mae y Ddwyfol natur fel mewn gwewyr ar drugaredd; mae trugaredd yn dod oddiwrth Dduw fel y dwfr o'r ffynnon, fel y goleuni o'r haul. Rhaid galw filoedd o weithiau am ddamnedigaeth, ond dim ond anadlu unwaith am drugaredd, ti a'i cei yn y fan. Mae y Bŵa gwlaw yn arwydd o drugaredd, nid oes saeth ynddo, gellid meddwl yn hytrach mai y ddaear sydd yn saethu at

Digitized by GOOGLE

nef, na'r nef at y ddaear... Dyeithr waith Duw ydyw damnio, ond mae yn hoffi trugarhau. Pe cydmarem drugaredd Duw a'i allu, mae achub dyn yn fwy na gwneud byd; mae maddeu i un pechadur yn fwy nag oedd creu yr holl angylion : gan ei fod yn hollalluog pa ryfedd iddo wneud y byd! gan ei fod yn anfeidrol ddoeth, pa ryfedd iddo ei wneud mór brydferth? gan ei fod yn Arglwydd pawb, pa ryfedd iddo roddi deddf i'r môr! gan ei fod yn ffynnon bywyd, pa ryfedd iddo roddi bywyd i ddyn? ond dyna y rhyfeddod, ei fod yn achub! Mae trugaredd gwedi cael allan ffordd i symud y gosp. Eilwaith, nid oedd rhwystrau ar ei ffordd i greu, mae yn wir nad oedd tuedd mewn dim at fod, ond i achub faint o greigiau a mynyddoedd oedd ar y ffordd! Wrth greu nid oedd eisiau iddo symud oddiar ei orsedd, dim ond dweyd bydded, a dyna y greadigaeth yn neidio i fod; ond pan awd i achub pechadur, yr oedd yn rhaid gwisgo natur dyn, dod i barthau isaf y ddaear, a bod yno heb le i roddi ei ben i lawr. Nid oedd eisiau gwaed i gyssylltu yr elfenau i wneud y byd, ond pan ddaeth i achub, yr oedd yn rhaid cael gwaed ei galon at hyn.

Pe cydmarem drugaredd dyn â thrugaredd Duw, sut mae dyn yn trugarhau? rhwng bodd ag anfodd mae dyn yn rhoddi pethau bach, tebyg iddo ei hun; ond mae Duw yn rhoddi ei hun, ac yn y diwedd yn rhoddi teyrnas a choron ar y pen. Mae dyn yn rhoddi tippyn, ond paryfedd pan y mae yn byw ar roddion? Ond mae Duw yn rhoddi heb ddysgwyl cael dim yn ol. Mae trugaredd Duw mor helaeth fel y mae yr annuwiol yn cael llawer ganddo; mae ei wlith yn disgyn ar yr ysgellyn, yn gystal ag ar y rhosyn. Trugaredd yw ei Orsedd, trugaredd yw ei enw. Onid ydyw yn rhyfedd fod w brenin yn deisyf ar y rebel i dderbyn y eymmod? Bechadur, a wyt ti ddim yn gweled y cortyn sydd am dy wddf? Yr ydym ni wedi dod attat heddyw dros y Brenin i gynyg ammodau heddwch. Pa golled i Dduw fyddai dy ddamnio? Ond i ddangos ei drugaredd mae yn cynyg dy achub, ac y mae wedi parotoi gwledd i dderbyn yr afradlon adref. Mae trugaredd yn hulio wyneb holl briodolaethau eraill y Duwdod. Buasai ei allu yn ddychryn i ni, oni buasai ei drugaredd. Buasai cyfiawnder Duw yn difa yr euog, oni buasai i drugaredd gael allan le i'w guddio. Yn awr mae nid yn unig trugaredd, ond cyfiawnder llym yn edrych i lawr dan wenu ar bechadur euog. Bechadur, nid am nad wyt wedi haeddu bod yn uffern, yr wyt allan o honi; aid ychwaith am nad ydyw Duw yn gwybod am dy bechodau ac yn eu ffieiddio, yr wyt ti heb dy gospi o'i herwydd; ac nid diffyg gallu i'th ddyfeths, ond trugaredd safodd ar yr adwy. Fe gododd trugaredd yn foreu i achub dyn; hi fu yn nhragywyddoldeb yn ethol, opi buasai hi, ni buasai gadwedig un cnawd. Oni buasai hon, buasai holl drigfanau y Nef yn wâg.

Yr oedd Adda yn morio yn braf am dymor yn llong y cyfammod gweithredoedd, ond cyn iddo fyned nemawr, tarawodd wrth graig, ag aeth ei lestr yn chwilfriw, a phan oedd y crew ar suddo, dyma Life boat trugaredd yn dod allan i'w codi. Trugaredd yn ymgnawdoli, dyma ryfeddod! trugaredd heb le i reddi ei phen i lawr. dyma syndod! trugaredd gwedi ei choroni a drain; trugaredd yn gwaedu ar Galfaria; trugaredd heb un drugaredd! Mae llawer o drugareddau gyda Duw; mae dynion yn llawer. Mae open-house gan drugaredd, yn ein byd ni er y codwm, trugaredd i filoedd. Mae ein cydwladwyr yn myned yn lluoedd i'r America y dyddiau hyn, maent yn gwneyd colonies newydd yno; mae trugaredd wedi gwneyd colony yn y Nef, ag mae yn casglu yn nghyd rai o bob llwyth, ag iaith yno i fyw. Buasai y ddaear hon wedi ei llosgi, oni buasai fod trugaredd heb ddarfod a'i gorchwyl ynddi-heb lenwi Mansions y nef. Mae holl ddyfais cadw dyn o'r arfaethiad hyd y gogoneddiad, i gyd o drugaredd; trugaredd dynodd y cortyn, a thrugaredd fydd yn rhoddi y goron ar y pen yn y diwedd; trugaredd yn maddeu, a thrugaredd yn gogoneddu. Dewch yn mlaen wrandawyr, mae digon o fodd i'ch achub; dyfnder ydyw trueni dyn, a dyfnder mwy ydyw trugaredd Duw. Mae y mor, nid yn unig yn cuddio y tywod, ond y mae yn cuddio y creigiau mwyaf hefyd; nid vn unig mae yn nofio y cwch bach, ond mae y man-of-war yn suddo ynddo hefyd; dywedir fod y môr yn y Bay of Biscay, yr un drwch ar ddaear, nid oes perygl cael craig yno; felly mae trugaredd Duw, mae fel Efe ei hun. Mentra dy hun arni, nid oes berygl dy golli. Dewch yn mlaen, hen bechaduriaid, nid ydym yn foddlon i'r hen gounts aros yn y llyfrau, gan fod digon o fodd i'w maddeu. Mae yn maddeu anwiredd, a chamwedd, a phechod. Bobl yr ysgarlad, dewch yn mlaen; dywedant nad oes dim mewn natur. a dýn y lliw o'r ysgarlad; ond am y pechod, sydd mor goched ei liw ag yntau, mae modd ei wneyd cyn wyned a'r eira! Dewch yn mlaen; mae Duw yn dysgwyl am danoch. Nid cadw terms mae Duw, fel ein Barnwyr ni, ond mae yn barod bob amser, ar ei orsedd ganol nos fel canol dydd. Oni buasai trugaredd, ni buasem ni yma heddyw; trugaredd a sylwodd arnom gyntaf ar wyneb y maes, pan oeddym heb lygad i dosturio wrthym; trugaredd a'n cadwodd rhag cael ein chwythu ymaith gyda yr ûs, a dyma ni heddyw ar y llawr dyrnu. Duw o'i drugaredd a'n gwnelo oll yn wenith pur-Amen.

Digitized by Google

HANESYN

RHYFEDD AM ROMANUS A PHLENTYN BYCHAN.

Romanus ydoedd ddyn ieuange, o deulu anrhydeddus, yn byw yn Antioch—credadyn yn yr Iesu. Pan ddaeth yr Amherawdwr a'i dywysogion i ddystrywio y Cristionogion, rhedodd i gynnulleidfa y brodyr—yr amser hwnw gwedi ymgyfarfod yn nghyd—a dywedodd fod y bleiddiaid ger llaw—'Ond,' medd efe, 'nac ofnwch.' Trwy ei annogaethau, hen wyr a hen wragedd, gwyr ieuaingc a gwyryfon, a benderfynasant yn unfryd ac yn galonog, i offrymu eu bywydau droe Grist. Dygwyd gair i'r penllywydd, nas gallasai yr holl fyddin filwraidd gael gan y gynnulleidfa wadu y ffydd, o herwydd effeithiau annogaethau Romanus arnynt.

'Ceisiwch ef,' medd y penllywydd, 'a dygwch ef atom ni, fel yr atebo dros y lleill.'

Daliwyd ef, a dygwyd ef ger bron yr Amherawdwr.

'Ai tydi yw yr achos,' meddai efe, 'paham y mae cynnifer yn gwrthsefyll ein gorchymynion, ac o'r herwydd yn colli eu bywydau! Myn y duwiau, tydi a ddyoddefi am hyn.'

Atebodd Romanus, 'Dy ddedfryd, O Amherawdwr, yr wyf yn ei derbyn yn llawen; ac nid wyf yn gwrthod offrymu fy hun dros fy mrodyr, trwy yr arteithiau creulonaf a elli di eu dychymygu.'

Yr Amherawdwr, wedi creuloni yn ddirfawr wrth yr ateb hwn, a barodd dynu amysgaroedd Romanus allan. Ond y dienyddwyr, yn fwy trugarog nag ef, a ddywedasant, 'Nid felly, syr; dyn yw hwn o achau anrhydeddus. Anghyfiawn yw rhoddi un o uchel-waed i farwolaeth mór ddirmygedig.'

'Fflangellwch ef, ynte, â fflangellau o gareiau a phlwm wrth eu penau.'

Yn lle deigrau a griddfanau, Romanus a foliannodd, gan erfyn nad arbedent ef oherwydd ei foneddigeiddrwydd, gan gyfrif ei hun yn unig yn foneddig o herwydd ei fod yn Gristion. Yna y dirmygodd ef eu duwiau hwynt, gan dystiolaethu ac addef y gwir Dduw.

Wrth hyn, yr Amherawdwr, yn fwy ynfyd gan greulondeb, a barodd archolli ei ystlysau â chyllyll, nes oedd yr esgyrn yn y golwg. Drachefn, pregethodd y Duw byw, a'r Arglwydd Iesu Grist, a bywyd tragywyddol, trwy ffydd yn ei waed ef. Ar y geiriau hyn, tarawsant ef ar draws ei wyneb, i dóri ei ddannedd, fel nas gallai siarad yn ddealladwy. Yna y cernodiasant ef, tórasant ei amrantau â'u hewinedd, ei fochau â chyllyll, a chroen ei farf o fesur ychydig, nes oedd ei holl wyneb yn ddyfynedig. Dywedodd y merthyr addfwyn, 'Yr wyf yn dyiolch i ti, O Amherawdwr, canys agoraist lawer genau â pha

rai y gallaf bregethu fy Arglwydd a'm Hachubwr Iesu Griet! Y nifer o archollion, cynnifer a hyny o eneuau sydd genyf i ddyiolch a moli yr Arglwydd."

'Yn synu wrth ei ddianwadalwch, yr Amherawdwr a barodd iddynt beidio ei arteithio. Bygythiodd ef a than angherddol, dirmygodd y merthyr truan, a chablodd Dduw, gan ddywedyd, 'Eich Crist chwi nid yw ond Duw er doe; ein duwiau ni ydynt er yr hynafiaeth pellaf.'

Ar hyn cymerodd Romanus achlysur i ymadroddi am Dduwdod Crist, si ddynoliaeth, a'i iawn. 'Rhoddwch i mi,' eb efe, 'blentyn bychan, a chwi a gewch glywed pa beth a ddywed.' [Ar hyn dygwyd ato fachgenyn tlws allan o'r dyrfa.] 'Dywed i mi fy maban,' ebe y merthyr, 'pa un a ydyw yn addas i ni addoli un Crist, ac yn Nghrist un Tad, neu ynte addoli duwiau aneirif?' i'r hyn yr atebodd y bachgen, 'Yn ddilys un yw Duw; a chan mai efe yw Crist, o anghenreidrwydd Crist yw y gwir Dduw.'

Yr Amherawdwr, yn synu wrth hyn, a ddywedodd, 'Dywaid i mi y dyhryn ieuangc, pa le, a chan bwy y dysgaist ti hyn!'

'Gan fy mam,' atebai y plentyn, 'gyda llaeth pa un y sugnais y wers hon—fod yn rhaid î mi gredu yn Nghrist.'

Yna galwyd y fam, yr hon a ymddangosodd yn llawen. Yr Amherawdwr a barodd fflangellu ei phlentyn: a phan na allai yr edrychwyr ymattal rhag deigrau wrth weled y weithred greulonaf hon, y fam siriol yn unig a safodd â'i gruddiau yn sychion. Pan ofynodd y plentyn am ddwfr i dóri ei syched, parodd iddo sychedu am ddwfr y bywyd-yn mhob ffordd yn ei gysuraw, ac yn ei gadarnhau, yn ei addefiad o Grist. Yna tórasant y gwallt a'r croen yn nghyd oddiwrth ben yr anwyl blentyn-y fam yn y cyfamser yn gwaeddi, 'Dyoddef yn wrol, fy mhlentyn anwyl; ac yn fuan coron y bywyd a addurna dy ben noeth a gwaedlyd." Y plentyn, yn anorchfygol trwy Grist, a ddyoddefodd ei arteithiau gyda sirioldeb, hyd nes y'i taflwyd i garchar ffiaidd a drewllyd.

Yna y dygwyd Romanus drachefn allan i'w boenydio—ei hen archollion yn ddolurus, fel yr oedd yr esgyrn noethion yn ymddangos, a'r holl gnawd wedi ei ddarnio ymaith: ond ni chynhyrfodd hyny ddim tosturi yn mynwes y gormesdeyrn; ond gyda mwy o gynddeiriogrwydd galwodd ar yr arteithwyr i adnewyddu eu harteithiau—yn barnu Romanus a'r plentyn yn y diwedd i'r tân.

Pan ddygwyd y plentyn allan, daeth yn mreichiau ei fam, yr hon oedd yn ymgais i esmwythâu ei ddoluriau. Gofynasant y plentyn oddiwrthi; a hithau, gan ei gusanu, a ddywedodd, 'Bydd wych! rhwydd-deb it', fy anwyl

Digitized by GOOSIC

blentyn!'—yn bendithio Duw, ac yn moliannu am yr anrhydedd a gafodd ei phlentyn i farw yn achos Crist. Tórwyd ei ben ymaith, a hithau a'i cymerodd ac a'i rhoddodd yn ei mynwes.

Gwnawd tân mawr, i ba un y tafiwyd Romanus; ond cyfododd tymhestl ac a ddifâodd y tân. Y llywydd a barodd ddiwreiddio ei dafod. Ar hyny llefarodd Romanus, gan ddywedyd,

'Ni bydd byth eisiau tafod ar y sawl fyddo'n dywedyd am Grist; ac na feddyliwch y bydd eisiau tafod ar y llais a fyddo yn gosod allan ei glod!'

Y Llywydd, wedi ynfydu gan gynddeiriogrwydd, a feddyliodd fod rhyw dwyll wedi ei roddi arno. 'Os ydych yn meddwl felly,' meddai y dienyddiwr, 'edrychwch a chwiliwch eich hun.'

Gwedi dyddelwi gan ei amynedd a'i wroldeb, y Llywydd, yn y diwedd, a barodd ei roddi yn ngharchar; ac yno y llindagwyd ef. Fel hyn y diweddodd fywyd o drueni, ac y dechreuodd ar ddedwyddwch tragywyddol. [Gwel Fox's Book of Martyrs, vol. i., p. 98; ond yn yr ail gyfrol o'r Drysorfa, tu dal. 86, y cefais i ef.]

Hynaws Olygydd, os gwelwch yn addas, rhoddwch le i'r hanesyn uchod mewn rhyw gongl o'r diffuant Gyfaill, gan ddysgwyl iddo fod yn fendith i bawb a'i darlleno, ac i'w tueddu hwy a minau i wir daerni i ymofyn am yr un yffelyb werthfawr ffydd i gredu yn Iesu Grist. Os i angeu yr awn heb wir ffydd ynddo ef, rhaid myned i'r tin tragywyddol, na fydd diffodd arno byth. Dyiolch a ddylem fod Efengyl Duw wedi dyfod gyda 'n cenedl i'r wlad hon, (er i ni adael Cymru,) i'r rhan orllewinol o'r byd. fyddai ein cenedl oll yn rhai ufydd iddi. Ac os byw a marw yn rhai anufydd, daw yn galedi mawr, megys y dywed Paul yn 2 Thes. i. 8:

'A thân fflamllyd, gan roddi dial i'r sawl nid
adwaenant Dduw, ac nid ydynt yn ufyddhau i
Efengyl ein Harglwydd Iesu Grist: y rhai a ddyoddefant yn gospedigaeth ddinystr tragywyddol oddiger bron yr Arglwydd, ac oddiwrth ogoniant ei gadernid ef,' &c. Efallai na welwn ni, na neb o'n plant, ddim o'r caledi yr aeth Romanus a'r plentyn bychan trwyddo; ond y mae trymach caledi yn aros pawb a fyddo marw heb ufyddhau a chredu yn Iesu Grist. Yn rhai ufydd ac ewyllysgar, gwneler ni oll, &c., yn ddioedi, yw dymuniad

Eich brawd a'ch cyfaill,
Trenton. IAGO AB OWAIN.

GOFAL DUW AM EI BOBL YN MHOB AMGYLCHIAD.

Y MAB y Duw, yr hwn a anfonodd gigfrain i borthi Elias, yn fyw eto. Y mae lluoedd y nef yn weision iddo. Efe a ddywed wrth hwn, Dos, ac efe a â; wrth arall, Tyred, ac efe a ddaw. Yr oedd gwr tlawd, yn y gymydogaeth hon, medd Krummacher, chwi a wyddoch am dano, yn ddiau, yr hwn a waredwyd o'i gyfyngdernid trwy gigfran, ond trwy aderyn bychan. Yr oedd y gwr, un boreu, yn eistedd yn ei ddrws yn drwm ei galon, a'i lygaid yn gochion gan wylo, ac yn och'neidio tua'r nef am gymborth; oblegid yr oedd yn dysgwyl y swyddwr i ymofyn am dano. A thra yr oedd y gwr yn chwalu meddyliau, wele aderyn bychan yn ehedeg i fyny ac i lawr o'i gwmpas, fel pe buasai mewn cyfyngder, ac am gael cennad i fyned i fwthyn v gwr tlawd. Ond cennad neu beidio, i mewn yr aeth fel mellten, dros ben y gwr, i'r tŷ, ac a sefydlodd ei hun ar ben yr hen gwpbwrdd gwag. Ychydig oedd y gwr da yn feddwl pwy a'i hanfonodd. Ond cododd y gwr oddiar ei eisteddle, ac a gauodd y drws, a daliodd yr aderyn bach, a dododd ef mewn cage; ac yna dechreuodd yr un bach ganu yn hyfryd, nes llóni yr hen wr. Ond erbyn hyn, wele rywun yn curo wrth y ddôr. 'Oh! y swyddwr yw,' meddai yn ei feddwl, gan grynu. Ond yn hollol wahanol y dygwyddodd fod-gwas oedd i ryw foneddiges barchua, wedi clywed gan rai o'r cymydogion, fod aderyn bychan, o'r fath ag oedd yn chwilio am dano, wedi ehedeg i'w dŷ ef, a ddaethai i ymofyn, os oedd ef wedi ei ddal.

'O ydwyf,' ebe yr hen wr. Ac yna, cymerwyd yr aderyn ymaith. Yn mhen ychydig fynydau daeth y gwas drachefn:

'Chwi wnaethoch wasanaeth mawr i'm meistres,' eb efe. 'Yr oedd yn werth mawr yn ei golwg. Y mae hi yn ddyiolchgar iawn i chwi, ac yn dymuno arnoch dderbyn hyn o'i llaw gyda ei dyiolch.'

Derbyniodd yr hen wr y rhodd yn ddyiolehgar —ac nid oedd na mwy na llai na'r ddyled. Pan ddaeth swyddwr, rhoddodd hwynt iddo. 'Yn awr gâd fi mewn heddwch,' eb efe, 'canys Duw a'u hanfonodd hwynt i mi.'

Bwriwn ein holl ofal arno ef, canys y mae efe yn gofalu drosom ni.

D. ABERCOLL.

ADDEWIDION.—Fel mewn pethau eraill, felly mewn addewidion, gwelaf nad yw Duw fel dyn; ond pa bethau bynag a addawa, efe a'u cyflawna yn y modd mwyaf ffyddlawn. Gan hyny ymddiriedaf byth yn Nuw, ac yn ei air noeth ef, hyd yn nôd gyda gobaith, ac yn erbyn gobaith. Ymddiriedaf ynddo am achosion bychain y bywyd hwn. Oblegid pa fodd y gallaf ymddiried ynddo am achubiaeth fy enaid, a chodi fy nghorph o'r llwch, os anymddiried af ynddo am grystyn o fara tuag at fy nghynnaliaeth!—Hall.

BRIW-FWYD.

44 Ceaglwch y briwfwyd gweddill, fel na choller dim."

- Nis gall neb lywodraethu eraill, heb iddo yn gyntaf allu llywodraethu ei hun: dyma'r dirgelwch mawr mewn iawn lywodraeth deuluaidd, gwladol, ac eglwysig.
- 2. Yr oedd goddefiad Crist i'r cythreuliaid ddyfetha moch y Gadareniaid, yn gerydd priodol arnynt ain ddilyn masgnach anghyfreithlon. Yr un modd y mae yn gwneyd eto a'u bobl yn aml, os dilynant fasgnach anghyfreithlon, neu os dilynant fasgnach gyfreithlon yn anghyfreithlon.
- 3. Y mae bod Gair Duw yn nodi un pechod anfaddeuawl, yn ddigon i ddymchwelyd y Cyffredinolwyr (uniferaliaid) am byth: y pechod hwnw yw yr un yn erbyn yr Yebryd Glân.
- 4. Dywedir pe buasai pechod Pedr yn gwadu, a phechod Paul yn erlid, yn yr un person, y buasai hwnw yn bechod anfaddeuawl. Cyflawnwyd y pechod anfaddeuawl gan Ananias a Sapphira.
- Prif ddyben llyfr yr Actau, yw dangos pa fodd yr oedd yr Apostolion yn deall gorchymynion Crist yn sefydliad eglwysi.
- 6. Geill pethau'r byd ein gadael ni, ond yr ydym ni yn sicr o'u gadael hwy.
- 7. Cafodd Iesu Grist fod ar ei brawf ddwywaith—o flaen y Cynghor Iuddewig, am gabledd; ac o flaen Pilad, am ymyraeth ar frenhiniaeth: methwyd ei brofi yn euog o'r un.
- 8. Amlwg yw fod cynydd mawr gyda phob rhan o'r Achos crefyddol, oddyeithr y Wedd DDIRGEL; i hyn yn ddiau y gellir priodoli, er yr holl sél a llafur, nad yw gwyneb yr Arglwydd mór amlwg gyda 'r achos, ag yr ydoedd yr oes aeth heibio.
- 9. Trwy eraill yr ydym yn cael y cwbl; ein bywyd a'n magwraeth trwy rieni, a'n holl gynnaliaeth o'r bru i'r bedd trwy gyfryngau; felly yn ysbrydol trefnwyd i ni iechydwriaeth trwy Gyfryngwr.
- 10. Mae pethau bychain yn aml yn effeithio pethau mawrion: tybiau ffol Genoad disylw, a esgorodd ar y byd newydd; týnu planhigyn wrth hela, gan Indiad, ddadguddiodd gyfoeth mwyngloddiau Potosi; caffael Beibl Lladin yn ddamweiniol, gan fynach tlawd, esgorodd ar y Diwygiad Protestanaidd. Felly yn ysbrydol, bwyta ffrwyth, esgorodd ar golledigaeth dynolryw; a geni baban mewn ystabl y' Methlehem fechan, a esgorodd ar iechydwriaeth. Dysgwn beidio diystyru dim am ei fod o ymddangosiad bychan.

Aniangddiaeth.

'EIN DAEAROL DY.'

(Parhad o du dal. 106.) PENOD V.

Wedisylwi yn y benod o'r blaen ar hiniogau y tŷ, awn rhagom yn awr i edrych ar gorru y rŷ.

Er vohder.—Mae tai yn cael eu hadeiladu o un i ddau, neu ychwaneg o uchder (story) yn ol dymuniad yr adeiladydd. Y mae pob uchder yn cynnwys un ystafell, neu ychwaneg. Y tai goreu ydynt y rhai â'r nifer leiaf o uchderau. Ond y mae y rhan fwyaf o ddynion, os bydd modd ganddynt, yn dewis cael o leiaf ddau uchder—rhai dri. Mewn dinasoedd, lle mae tai yn ddrud iawn, mynant weithiau bedwar, pump, saith, deg, ac hyd yn nod un-ar-ddeg o uchderau. Mae pedwar uchder yn ein trefydd yn dra chyffredin. Eithr i ddaearol dŷ y dyn, nid oes ond dwy uchder, heblaw cromen.

YR YSPIN.—Y prif bost—colofn benaf yr adeilad—yr yspin (spine) a dreiddia drwy y ddau uchder, ac y mae o wneuthuriad hynodawl. Gelwir ef yn gyffredin asgwrn-cefn.

Cyfansoddir yr yspin o ddim llai na phedwarar-hugain o ddarnau gwahanol; gelwir y darnau yma vertebra yn unigol, vertebra yn lluosog: mae hwn yn air Lladin yn arwyddocau cymal yn troi.

Mae'r saith vertebræ isaf yn fawrion a chryfion iawn. Y rhai hyn ydynt brif gynnalyddion yr uchder cyntaf neu isaf y tŷ. Mae y deuddeg nesaf uwchlaw iddynt, yn perthyn i'r ail uchder, ac rhywfaint yn llai. Y saith a gyssylltant yr uchder uwchaf â'r gromen, ydynt lai eto. Mae eu maintioli, yn gyffredin, yn lleihau—nid yn sydyn, ond yn raddol—o'r gwaelod i fyny. Maent yn cael eu gosod y naill ary llail yn gyffelyb i pe rhoddid dysglau tê wedi ei troi ar eu gilydd..

Mae yr yspin neu asgwrn cefn, nid yn unig yn gywrain yn ei ddull a'i osodiad, eithr hefyd o'r pwys mwyaf yn y Daearol dŷ. Pe buasem heb yr un yspin, ni allasai yr aelodau, gan nad pa mór gymhwys y maent i ateb eu dybenion, ddim gweithredu; ond syrthient yn ddiffrwyth yn ngwyneb unrhyw gynygiad iddeu symud. Dywedwyd, os byddai un aelod, mewn unrhyw ran o'r cofff, yn dyoddef, fod yr holl aelodau yn cydddyoddef gydâ hwnw. Mae hyn yn wirionedd am yr yspin mewn modd arbenig.

Y VERTEBRÆ.—Mae i bob un o'r vertebræ dwll o gryn faintioli yn ei ganol. Pan y byddo

U. W. Y.

y pedwar ar-hugain wedi eu gosod y naill ar y liall, yn y sefyllfa y maent yn y corff dynol, cynnwysant rych gau o un pen i'r llall. Llenwir y gauedd yma â sylwedd meddal, tebyg iawn i'r mêr sydd mewn esgyrn eraill, ond o lawer yn fwy pwysig. Ymddengys ei fod megys braich neu ganghen o'r ymenydd; oblegid y mae trwyddfa (passage) o waelod y cranium neu badell yr ymenydd, i gauedd yr yspin.

Y mae dyfeis-waith cywrain iawn, er caniatau i'r pen droi o'r naill ochr i'r llall, heb wasgu ar y sylwedd meddal crybwylledig; mae hyny yn anghenreidiol iawn oblegid byddai gwasgiad ar hwn o niweid mawr. Effeithir hyn trwy fod y vertebra uchaf—yr hwn a elwir yr adlas—yn symud ar ysgwyddiad (projection) crwn yn esgyn o'r ail vertebra, yn debyg i ddant mewn dull, er yn fwy, yn sefyll ar du blaen yr asgwm, ac yn cael ei gadw yn ei le â rhwymyn croes o ddefnydd madruddawl. Trwy hyny gellir rhoddi ysgogiad ochrawg i'r pen heb ysgogi y lleill o esgyrn yr yspin ar yr un pryd.

DESCRIPIAD CYPPREDINOL.—Pan y byddo y vertebræ wedi eu rhoddi yn eu lle, mae bylchau mawrion yn yr ochrau, rhwng pob dau asgwrn, wedi eu cymharu mór gymhwys ag i ffurfio twll. Felly, y mae cynnifer o dyllau yn mhob ochr o'r yspin ag y sydd o vertebræ. Trwy y tyllan yma y mae canghenau mawrion o fêr yr yspin yn taro allan, fel canghenau pren, i bob rhan o'r corff. Y canghenau hyn a elwir gewynau (nerves). Ar y cyntaf maent yn lled fawrion; ond ymranant ac lsymranant, fel yr elont y'mlaen at eithafedoedd y corff, nes eu bod o'r diwedd yn fychain iawn. Eu nifer, yn holl rannau tyner y corff, yn enwedig yn y croen, sydd fawr dros ben. Sylwiwn ar hyn eto

I'r esgym hyn y mae dau ysgwyddiad, un bob ochr, tebyg i freichiau, y rhai trwy gloi y naill yn y llall, a wasanaethant, fel rhwymynau i'r holl yspin. Mae ysgwyddiad arall tuag i fyny oddiwrth bob asgwrn, wrth yr hwn yr ymgyssyllta y gïau sydd yn troi y pen i lawr ac i fyny.

Rhwng yr esgyrn hyn, lle mae corff y naill yn gorwedd ar y llall, y mae sylwedd gwydn neu fadrudd, bron mór wrthneidiawl ag *India* Rubber. Ceidw hyn yr esgyrn rhag treulio allan yn rhy gyflym pan yr ysgogant, ac eto a ganiata iddynt ysgogi yn lled rwydd.

Yr yspin, yn ddiau, ydyw un o'r pethau hynottaf mewn natur. Pa fodd, y mae chwareuwyr yn plygu eu penau yn ol nes cyffwrdd yn mron â'u traed, a dwyn y pentwr yma o esgyrn i lun dolen iau, heb niwed sydd ryfedd iawn.

Y mae'r madrudd sydd rhwng yr eagym yma mo'r dyner a gwrthneidiawl, fel y mae pobl a safant neu a gerddant lawer, yn fyrach y nos na'r boreu, ond gorphwysfa rydd fodd i'r madrudd hwn gyrhaedd ei faintioli cyffredin drachefn: gellir gwneyd prawf o hyn trwy fesur wrth fyned i'r gwely, a phan godir yn y boreu.

Dylid hefyd hysbysu—oblegid y mae yn wirionedd—fod pawb pan yr elont yn hên yn byrhau ychydig; yr hyn a achosir yn benaf, o herwydd fod y madrudd trwy hyn roddi ffordd yn barhaus yn myned yn deneuach.

Pe cai mêr tyner yr yspin (yr hwn sydd yn rhedeg i lawr o'r ymenydd) drwy ddygwyddiad ei friwio neu ei anafu, yn ddioed darfyddai pob ysgogiad, o leiaf o'r aelodau isaf. Os torir yr yspin, nis gellir ei adgyweirio, ac ni adferir y dyoddefydd byth yn hollol. Mór ddyiolchgar y dylem fod, ynte, ei fod wedi ei lunio, ac wedi ei oeod yn nghyd mór gryf, fel y mae 'n anfynych y'i tórir neu y caiff ei anafu!

(I'w barhau.)

FFEITHIAU ASTRONOMYDDAWL.

DERBYNIA y seren Uranus, neu y Georgium Sidus, lai o oleuni 360 o weithiau na'r ddsear.

Ymddengys yr haul i drigiannydd o'r seren Mercher saith waith yn fwy nag i drigolion y ddaear.

Os yw gradd y gwres a deimlir yn y gwahanol ser, mewn cyfartalrwydd pellder oddiwrth yr haul, bydd hinsawdd canolig (average temperature) Mercher yn 333 gr., neu 121 gr. yn boethach na dwir berwedig; a'r eiddo Uranus yn 122 gradd is y ribewnod (zero.)

Mae defnydd y seren Mercher cyn drymed a phlwm. Hon yw y seren drymaf o'r cylch, a Sadwrn yr ysgafnaf.

Byddai y seren Uranus bymtheng mlynedd yn syrthio i'r haul trwy effeifaiad deddfau pwys a thyniad yn unig.

Yr enwog Schrocter a ddarganfu fynydd yn y seren Gwener, a'i uchder yn 22 milltir.

Agerddgerbyd, yn synud 20 milltir bob awr, a fyddai 542 o flynyddau yn teithio o'r ddaear i'r haul.

Mercher sydd yn cyflymu yn ei chylchdro oddiamgylch yr haul 30 milltir mewn eiliad, yr hyn sydd ddau gant o weithiau yn gyflymach nag y rhuthra pelen pan yn dyfod allan o enau magnel.

Corph, yr hwn a bwysa un pwys ar wyneb y ddaear, a bwysai, pe y'i trosglwyddid i'r haul, 27½ o bwysi, a byddai dyn cyffredin yn 4,000 o bwysi yno.

Pe cychwynasai agerddgerbyd o'r ddaear foreu y greadigaeth, ac iddo deithio 20 milltir bob awr, gofynai 3,700 e flynyddau o'r amser presennol cyn cyrhaeddyd cylch rhediadol y seren Uranus.

Digitized by Google

Pe byddai canol-bwngc yr haul yn cael ei osod uwch ben y ddaear, cyfan-lanwai 200,000 o filltiroedd yn fwy na chylch-rediad y lleuad.

Mae yr haul yn 540 o weithiau yn fwy o gorph na'r holl ser sydd yn perthyn i'r Gyfundraeth Heulog (Solar System.)

I drigiannydd o'r lleuad, ymddengys y ddaear 13 o weithiau yn fwy nag yr ymddengys y lleuad i drigiannydd o'r ddaear.

Pellder rhai o'r ser sefydlog ni all fod yn llai na 19,200,000,000,000 milltir. Byddai goleuni rhai o honynt 10,000 o flynyddau yn cyrhaedd y ddaear.

Craneville.

CYMRO.

Amrywiaeth.

CYSGU MEWN ADDOLIAD YN BECH-OD DYCHRYNLLYD.

Yn mysg yr ansirif bechodau sydd yn ein gwlad, y mae cysgu yn moddion grâs yn un—nid y lleiaf—y mae yn un mawr, os sad y mwyaf. Fe syrthiodd rhai o'r saint enwocaf ag y mae genym hanes am danynt yn y Beibl i bechodau ffiaidd, eto nid wyf yn cofio fod hanes am un o honynt yn syrthio i'r pechod hwn. Fe syrthiodd un Eutychus i hwn; eithr y mae fy meddwl yn amheus am ei dduwioldeb: ond fe gostiodd yn ddrud iddo, canys efe a syrthiodd i lawr yn farw; ac y mae yn ddiau ei bod yn dda iddo ef fod yr Apostol yn meddu y ddawn wyrthiol. Yr oedd gwaith hwn yn cysgu yn fwy esgusodol na llawer yn ein gwlad ni; a hyn a welwn, os ystyriwn, yn

1. Amser y bregeth, sef y nos; yn

2. Meithder ei pharhad. Fe barhaodd i ymresymu hyd hanner nos. Act. xx. 7.

Ond er hyny, fe ddangosodd Duw ei anfoddlonrwydd tuag ato yn amlwg; ac fe ysgrifenwyd hyn er esiampl i'r rhai a gysgant rhagllaw. Yr wyf yn ofni weithiau wrth weled dynion yn cysgu yn addoliad Duw, yn nghyssegr Duw, yn yr ymarferiad âg ordeinhadau Duwrhag iddynt ddeffro mewn byd arall yn ngwydd Duw, y Barnwr cyfiawn a manwl. Ac fe ellir dywedyd wrthynt wedi hyn, 'Cysgwch bellach, os gellwch, yn ngwydd Duw heb lén, o flaen y fainge, heb le i ysgoi, dan ddedfryd heb fodd i'w gochel!' Y mae gweled dynion yn cysgu yn addoliad y Duw byw, sanctaidd, ac ofnadwy, yn olygfa atgas a dychrynllyd; ac yn beth nas gwelir mewn temlau Mahometanaidd a Phaganaidd ond anfynych: medd Dr. Doddrige wrth sylwi ar Act. xx., y mae addolwyr y Duw byw, (pe baent yn deilwng o'r enw addolwyr,) yn fwy dirmygus o wrthddrych eu haddoliad nag addol-

wyr Mahometanaidd. Maent yn gosod eu hunair vn ddrychau atgas i ddynion, i angylion, ac i Dduw ei hun. Mae pawb sydd yn eu canfod, yn eu ffieiddio i'r eithaf! Mae yn anmhosibl i un dyn effro beidio eu ffieiddio! Mae yn anmhosibl i'r angylion, pa rai sydd yn addoli yn wresog beidio eu ffieiddio. A pha fodd y gall Duw lai na'u ffieiddio i'r eithaf, a blino yn eu dwyn? Pa ddyn a oddefai i'w was gysgu yn ei wasanaeth? Fe'i bwriai allan, gan ei hollol gasau. Yn wresog yn yr Ysbryd, y mae Duw yn gofyn ei addoli; ac nis gall yr ysbryd fod yn wresog pan y mae y corph yn cysgu. Y mae agwedd y corph yn dangos i raddau helaeth pa beth yw agwedd y meddwl; a phan y mae y corph yn gysglyd wrth addoli, y mae y meddwl felly hefyd. Y mae marweidddra yn addoliad Duw yn agwedd ffiaidd gan Dduw, fel y gwelwn yn hanes eglwys Laodicea. Dat. iii. 16.

Y mae pethau yn achosion o gysgu mewn addoliad. Effaith yw cysgu sydd yn tarddu oddiar achosion, (cysgu wrth addoli Duw yr wyf yn ei feddwl,) ac y mae yn rhaid symud yr achos cyn y derfydd yr effaith. Ond gwneyd hyny, gellid dysgwyl y synnudid yr effaith yn fuan. Rhai o'r achosion ydynt a ganlyn:

1. Dyfod yno heb neges—heb geisio Duw, na maddeuant, na iachawdwriaeth, ond am fod y wlad yn ymarfor gwrandaw, &c. Pwy a gysgai yn y farchnad pe b'ai yn deimladwy o'i anghen gartref? Pwy a gysgai yn moddion grâs pe b'ai yn ystyriol o anghen ei enaid? Mae y cysgadur yn gwaeddi yn ngwyneb y gynnulleidfa, a Duw hefyd, 'Daethum inau i'r farchnad, ond nid oes arnaf eisiau dim! Yr wyf yn ddigon segur i gysgu. Myfi a eisteddaf, ac a gysgaf! Dod dy roddion i eraill. Dod dy air, dy Grist, a'th iachawdwriaeth i'r neb y mynot; myfi a gysgaf!

2. Anystyriaeth o'r pethau dan sylw, sef pethau am fywyd, fe, bywyd tragywyddol yr enaid! Y mae mater y carcharor euog yn caol ei drin, a ffordd cyfiawnhau yn cael ei chyhoeddi! pwy a gysgai oni b'ai ei fod yn eithaf anystyriol? Ië, mater rhwng Creawdwr a chreadur-rhwng Duw a phechadur-rhwng Brenin a deiliaid gwrthryfelgar-rhwng Barnwr a charcharor euog; ie, rhwng y Jehofah Tragywyddol a dyn sydd i fyw byth! Ac y mae yr achos sydd rhwng y pleidiau hyn a chanlyniad tragywyddol iddo! Pwy na waeddai, wrth weled y creadur hwn yn cysgu a'i fater yn cael ei drin, 'O na baent ddoethion, na ddeallent hyn, nad ystyrient eu diwedd ?! Deut. xxxii. 29. Pa garcharor, heb ynfydu mewn anystyriaeth, a gysgai pan yn sefyll ger bron y fainge?

Dibrisdod o bethau yr Iachawdwriaeth. Y
mae Mr. Cysglyd mór effro a neb yn y ffair a'r
farchnad, a chyda'r pethau ag y mae efe yn eu

CTF. V.

cyfrif yn werthfawr. Pwy sydd yn fwy effro ar y maes gyda'r cynhauaf, a chyda masgnachau bydol, na'r rhai sydd yn cysgu yn moddion grâs! Y maent yn gweled gwerth a thegwch pethau amser; ac y mae gwerth a thegwch pethau tragywyddol allan o'r golwg; gan hyny cysgant pan yn ymarfer â hwy.

4. Diffyg parch yn y meddwl i Dduw, ac anadnabyddiaeth o wrthddrych addoliad. Maent vn ceisio addoli Duw heb ei adnabod; gan hyny y maent yn syrthio i gysgu yn lle addoli. Y mae pawb sydd yn adnabod Duw yn ei addoli gyda gwylder a pharchedig ofn, oblegid y maent yn gwybod ei fod ef yn dân ysol, &c. 'Mae Duw yn ofnadwy yn nghynnulleidfa y saint, ac i'w arswydo yn ei holl amgylchoedd.' A phwy ond un eithaf dibarch i Dduw, ac anwybodus am Dduw, yr hwn sydd yn fawr ac ofnadwy, a anteriai gysgu yn ei gynteddau, y man y mae Duw i'w ofni fwyaf? Yma y dylem ddiosg ein hesgidiau, ac yma y dylid gwylio ar y troed : h. y., ar yr holl agweddau yn y modd manylaf. Pwy ond un eithaf dibarch i'r brenin a gysgai pan y byddai cennadwri oddiwrtho yn cael ei thraddodi? O! gysgwyr mewn addoliad! yr ydych yn gwaeddi mewn effaith fel y canlyn: 'Nid oes ofn Duw ger bron fy llygaid, ac nid oes parch yn fy enaid iddo: mi gysgaf yn lle ei addoli : mi a gauaf fy nghlustiau rhag gwrandaw ei air: y mae yn gâs gan fy enaid am y Duw sydd yn llefaru!'

Y mae cysgu mewn addoliad yn bechod mawr, er fod llawer yn edrych yn gyffredin arno, ac heb gywilyddio, er eu bod yn euog o hono, ond yn gwneyd esgusion lawer drosto. Y mae ei bechadurusrwydd yn ymddangos yn y pethau canlynol:

- 1. Y mae yn tueddu i gau genau y neb sydd yn llefaru. Fe wna un wrth gysgu, yn enwedig proffeswr, fwy o rwystr na phe b'ai deg yn cellwair: Ie, na phe b'ai cythraul yn ymrithio! Byddai môr hoff genyf weled cythraul mewn addoliad a gweled dyn yn cysgu yno! O! elyn pregethwyr! O! yr offeryn penaf yn llaw Satan i gau eu safnau, a thristâu yr Yabryd Glân, nes iddo attal ei weithrediadau, &c.
- 2. Mae yn dinystrio yr enaid gwerthfawr.—
 'Trwy y clustiau a'r llygaid y mae yr enaid yn derbyn. A phan y mae y clustiau yn cael eu cloi, a'r llygaid eu cau, y mae 'r enaid yn new-ynu. Mae yn ammhosibl cadw yr enaid heb ffydd—a thrwy glywed y mae ffydd yn dyfod. Wrth gyagu yn yr addoliad y mae meddiant Satan o'r enaid yn cael ei sicrhau. Nid ydyw Satan yn ehwennych gwell agwedd ar ddynion ac chysgu dan y gair. Y maent yn eithaf diogel yn ei feddiant. Y mae yn barod i waeddi, gyda'i holl luoedd, 'Gwelwch, holl lu y fagddu! y mae genyf un yn eithaf diogel yn fy medd-

- iant! Nid oes amaf un radd o arswyd ei golli! Y mae y pyrth, trwy ba rai y byddai fy ngelyn yn arfer myned i mewn wedi eu cloi yn eithaf cadarn! Gorfoleddwch holl byrth uffern!'—
 'Amen!' medd yr hell ellyllon; 'nf a gawn un yn rhagor i'n cymdeithas!'
- 3. Y mae yn rhwystro y rhai sydd yn effro i wrando, gan ofid wrth weled eraill yn cysgu. Felly y mae y cysgadur, nid yn unig yn damnio ei enaid ei huh, ond hefyd yn tueddu at ddamnio cynnulleidfa o bobl!
- 4. Y mae yn lledrata yr amser pennedol i addoli Duw i hepian a huno, a hyny yn nghyssegr Duw.
- 5. Mae yn rho'i y dirmyg mwyaf ar Dduw, ei Fab, ei Ysbryd, a'i Iachawdwriaeth. Mae o ran ei agwedd yn dywedyd fel hyn: 'Mae Duw yn llefaru—mi a gauaf fy nghlustiau yn lle gwrando! Mae ei Grist ef yn cael ei bregethu, ond nid yw o werth genyf fod yn effro i wrando am dano! Mae ei Iachawdwriaeth ef yn cael ei chyhoeddi, ond nid wyf fi yn gweled un gwerth ynddi! Nid yw Duw y nef yn haeddu gwrandawiad, na Christ yn haeddu derbyniad, nac Iachawdwriaeth yn werth ein sylw! Yr wyf yn dewis ychydig hepian o flaen Duw, Crist, ac Iachawdwriaeth!'

Rheddwch y pethau a ddywedwyd at eu gilydd, fe ymddengys cysgu yn yr addoliad yn bechod tra mawr. Ond yr wyf yn ofni fod llawer yn ein gwlad a ânt i uffern i ddysgu mai drwg yw cysgu yn moddion grâs, &c.

Gofynaf eich cennad i ddywedyd gair yn mhellach wrth y rhai sydd yn arfer cysgu dan y gair. Fel hyn:—Y mae amser effro iawn i fod ar ol hyn. Er eich bod yn cysgu dan y pregethau gwresocaf, ni chysgwch pan y bydd angeu yn dryllio eich natur, a'ch meddwl yn dechreu syllu ar dragywyddoldeb—y gydwybod yn dechreu condemnio, a'r ddyled yn dyfod i'r golwg—yr holl oedfauon y cysgwyd ynddynt ya dyfod i'r côf—dorau uffern yn ymagor o flaen y meddwl, a Duw yn tynu yr enaid allan, ac yn ei orfodogi i'w wydd fel Barnwr cyfawn, ac o wydd y Barnwr i'r carchar hyd ddydd y Farn ddiweddaf, pan y deffroir y cyrph fel na chysgant mwy.

Fe rydd yr Archangel y fath lef nerthol nes dadebru holl gysgaduriaid y byd. Cysgasant lawer cyfarfod, ond ni chysgant pan y daw Duw mewn enawd i'r golwg, ar ei orsedd wén fawr, a holl lu y nef gydag ef, a'i orsedd yn fflam dân, a'i olwynion yn dân poeth, ac afon danllyd yn dyfod allen oddiger ei fron, mil o filoedd yn ei wasanaethu, a myrdd o fyrddiynau yn sefyll o'i flaen—y Farn yn eistedd, a'r llyfrau yn cael eu hagor, (Dan. vii. 9, 10,)—yr haul yn duo, a'r lleuad yn gwrido—y nefoedd yn myned heibio gyda thwrf—y môr a'i dónau yn berwi, a'r def-

Digitized by

nyddiau gan wir wres yn toddi! Y Barnwr, trwy
wasanaeth angylion, yn didoli y pleidiau, ac yn
llefain & llef uchel with yr holl ddirmygwyr,
'Ewch oddiwrthyf i'r tân tragywyddol!' Pwy a
gwsg y pryd hyn! Pwy a gwsg yn y tân ni
ddiffydd! Pwy a hepian dan lid Duw! Chwi
gysgaduriaid, os darllenwch fy llythyr, ystyr-
iwch, dychrynwch, edifarhewch, a diwygiwch.
Chwi, y rhai sydd yn effro, na eddefwch i neb
gyagu ee yn agos atoch, rhag y gofynir eu
gwaed lawy az eich llaw chwi. Chwithau sydd
yn pregethu, gwyliwch rhag canu eich pregeth-
an i sie dynion i gysgu—gwyliwch rhag bod
mewn un agwedd gysglyd eich hunain. Y mae
hyn yn tueddu i ro'i yr un agwedd ar yr holl
wrandawwyr; ac na oddefwch i neb gysgu heb
i chwi eu deffroi ryw fodd neu gilydd, o blegid
gwagedd yw i chwi bregethu a'ch gwrandaw-
wyr yn cysgu. Bendith ar hyn yn Nghrist.
Amen.

I M SMT. OXAMODING

United

TARDDIAD AC ARWYDDOCAD

E. W.

ENWAU PRIODOL A ARPERIE YN GYFFREDIN YN MELITE Y CYMRY.

Grorrynoaidd.								
Enw.	Tarddiad.	Ystyr.						
Abraham,	. Heb	Tad llawer.						
Arneld,	. Eil	Cynnaliwr anrhydedd.						
Arthur,	. Bryth	Gwr grymus.						
Benjamin,	. Heb	Mab y ddeheulaw.						
Bennet,		Bendiguid.						
Cadwaladr,		Gwrol mewn rhyfel.						
Caradec,		Anwyl iawn.						
Charles,		Rhagorol mewn byw iogrwydd.						
Daniel,	. Heb	Duw sydd Farnwr.						
David.		Anwyl.						
Edward.		Ceidwad dedwydda						
Enoch.		Hyfforddedig, neu neill						
•		duedig.						
Erasmus,	. Groeg	Hawddgar.						
Ezeciel,	•	Nerth Duw.						
Gabriel,	. "	Yr un ystyr.						
George,		Hwsmon, llafurwr.						
Griffith.	. Bryth	Cref ffydd.						
Henry,		Llyw cyfoethog.						
Herbert,		Llyw dysglaer.						
Howel.	. Bryth							
Hugh,		Uchel.						
Humphrey,		Heddwch teuluaidd.						
Jacob, .	-	Disodlwr.						
Iouan, .		Yr un a Ioan.						
Ingram,		O burdeb angylaidd.						
Ioen		Grås yr Arglwydd.						
Jonas, .	44	Colomen.						
Junes, .	• "	Colomen.						

. Rhodd yr Arglwydd.

Enw.	Tarddiad.	Ystyr.
Joseph.	. " .	Ychwanegiad.
Josiah,	. " .	Tån yr Arglwydd.
Isaac, .	. " .	Chwerthiniad.
Ismael,	. " .	Duw a wrandawodd.
Llewelyn,	. Bryth	Megys llew.
Lewis, .		Amddiffynwr y bobl.
Luke, .		Coed, neu lwyn.
Madoc,	. Bryth	Da.
Mark, .	. Llad	Morthwyl.
Matthew,		Rhodd, neu anrheg.
Meredith,	. Bryth	Rhuad y môr.
Morgan,		Morwr.
Nehemiah,	. Heb	Gorphwystra 'r Arg-
		lwydd.
Obadiah,	. Heb	Gwas yr Arglwydd.
Oliver,	. Llad	Olewydden.
Owen, .	. Bryth	Un o ddisgyniad da.
Peter, .	. Groeg,	Craig, neu gareg.
Phillip,	. "	Carwr ceffylau.
Rees, .		Preseb.
Richard,		Galluog.
Robert,	. Ell	Enwog mewn cynghor.
Roger,	. " .	Cadarn mewn cynghor.
Rowland,	. " .	Cynghorwr mewn gw-
		ladwriaeth.
Solomon,		Heddychol.
Samuel,		A glywyd gan Dduw.
Simon,		Ufydd.
Stephen,	. Groeg, .	Coron, nen goronbleth.
Thomas,		Gefeilliad.
Timothy,		Ofnwn.
Vincent,		Gorchfygwr.
Walter,		Meistr coed.
William,		Amddiffynwr llawer.
Zechariah,	. Heb	Yn cofio yr Arglwydd.
ĺ		

Benywaidd.

Benywaiaa.							
Agnes,	. Groeg, . Diwair.						
Alice,	. Ell Rhagorol.						
Ann,	. Heb Grasol.						
Barbara,	. Llad Dyeithr neu dramor.						
Bridget,	. Gwydd., Dysgleirwych.						
Catharine,							
Charlotte,	. Ffr Oll yn rhagorol.						
Deborah,	. Heb Gwenynen.						
Elizabeth,	. Heb Llŵ Duw.						
Emma,	. Ell Mammaeth.						
Esther,	. Heb Dirgelwch.						
Eunice,	. Groeg, . Buddygoliaeth deg.						
Frances,							
Grace,	. Llad Ffafr.						
Jane,	. Heb Benywaidd o Ioan.						
Judith,	•						
Lettice.	. Llad Llawenydd.						
Margaret,							
Martha,	. Heb Chwerwder.						
Mair,	. Heb Chwerw: OOG						
•	Digitized by GOOGIC						

Enwau. Tarddiad. Ystyr. Rachel, . Heb. . Dafad. . Tew, neu frås. Rebecca, . Heb. Ruth, . Hcb. . Crynedig. Sarah. . Heb. . Tywysoges. Susana. . Heb. . Lili. Ursula. . Llad. . Arthos. Winifred. . Sax. Yn ennill heddwch.

Cyfieithais hyn allan o hon Eiriadur Lladin; ac os gwelwch hwynt yn deilwng o le, rhoddwch hwynt i mewn; ac onide, peidiwch.

GWILYN FARDD.

YMENYN Y GAUAF.

O HOLL gynnyrch y llaeth-dý, nid oes dim a ddefnyddir gymaint ag ymenyn, na dim yn gofyn cymaint o ofal. Y mae cymaint o wahaniaeth rhwng ymenyn da a drwg, ag sydd rhwng du a gwyn, ac nid oes dim o gymaint mantais i'r llaeth-wraig, na dim a ddylai ei chwennych yn fwy na chlod i'w ymenyn. Mae ymenyn da yn dangos trefn, gofal a diwydrwydd, a phan mae y gwr yn dwyn ymenyn sâl i'r farchnad, meddwl gwael fydd gan bobl am ei wraig. Y peth cyntaf i sylwi arno wrth wneud ymenyn i gadw ydyw purdeb perffaith pob peth a ddefnyddir yn ei wneuthurlad. Nid yn unig fe ddylai yr holl lestri fod yn lân, dylai yr holl ystafell lle cedwir y llaeth ynddi, a'r awyr fyddo ynddi, fod yn berffaith rydd oddiwrth bob arogl anmhur. Y mae tymber y llaeth wrth godi, a'r hufen with gorddi o bwys mawr. Niweidir yr husen ar y llaeth os bydd yn rhy wresog; ac os bydd yn rhy oer, mae yr hufen yn codi mór araf, nes y mas yn chwerwi, a'r menyn o ganlyniad yn ddrwg ei flas. Wedi dechreu corddi, dylid dal at y gwaith nes y bydd yr ymenyn wedi ei ffurfio, a'i ddidoli oddiwrth y llaeth cyn gymmaint ag a ellir. Mae halltu yr ymenyn yn beth hanfodol i'w ddaioni. Yn rhy aml, defnyddir halen bras a sal, rhoddir cymmaint o hono fel y mae yn parhau heb doddi, ac yn grutio fel tywod rhwng y dannedd, ac yn codi syched. Dylai yr halen at ymenyn fod o'r math buraf, wedi ei falu gymmaint ag a ellir, a phe byddai ychydig o salt-petre ni fyddai dim gwaeth. Mae rhai yn cynghori pum pwys o halen da wyth wns o salt-petre, a phwys o'r siwgr gwyn goreu wedi eu malu a'u cymmysgu ynghyd yn dda, a dodi wns a hanner i bob pwys o ymenyn. Os bydd yr halen yn dda, a'r ymenyn yn ei le, mae yn ammhous pa un a ddylid defnyddio dim arall. Y pwngc mawr mewn gwneud ymenyn da, ac i gadw yn hir, ydyw tynu yr holl laeth enwyn o hono; ac os bydd pob peth arall wedi ci wneud, a hyn yn ol, ni cheir dim ymenyn da. Y mae cymmysgedd o laeth i radd yn y byd yn sicr o wneud yr ymenyn yn ddrwg ei flas; a bod yn hollol rydd oddiwrth hyn, ydyw y secret mawr o wneud ymenyn da. Y mae rhai a dybiant fod golchi ymenyn mewn dwfr yn tynu ymaith ei flas, ond os bydd y dwfr yn oer, mae yn ammhosibl golchi dim ymaith ond y llaeth enwyn. Heblaw hyn, y mae yr ymenyn goreu yn y byd, a'r un sydd yn cael y pris uchaf yn mhob marchnad, sef ymenyn y Dutch, yn cael ei gyweirio yn wastad fel hyn; a lle y mae eraill yn dilyn eu hesiampl, anaml iawn y maent heb lwyddo.

Y BYWYD DYNOL.

Y mae un awdwr Italaidd yn tybio fod y byd hwn wedi ei boblogi gan o gylch deg can miliwn o drigolion, y rhai ydynt yn meirw oll mewn un Tair blynedd ar ddeg ar hugain a gyfrifir ganddo yn oes; ac o ganlyniad y mae yn meirw bob blwyddyn 33,333,333 o bersonau-bob dydd 91,324-bob awr 3,803-bob mynyd 64-bob ciliad 1. Y mae yn cael eu geni felly bob blwyddyn 37,037,037 o bersonau-bob dydd 101,471-bob awr 4,228-bob mynyd 70-bob eiliad 1, a deg yn chwanegol bob trugain eiliad. O fil o blant a enir yr un amser, ni bydd yn fyw o honvnt yn mhen y flwyddyn ond 740-yn mhen tair blynedd 600-yn mhen pum mlynedd 584-yn mhen deng mlynodd 540-yn mhen deng mlynedd ar hugain 446-yn mhen trugain mlynedd 226-yn mhen pedwar ugain mlynedd . 49-yn mhen deng mlynedd a phedwar ugain 11-yn mhen pymtheg mlynedd a phedwar ugain 9-ac 1 o'r mil a gyraedd ddwy flynedd ar bymtheg a phedwar ugain oed. Y mae hanner y rhai a enir yn meirw cyn bod yn 17 oed; ac o bob deng mil, nid oes ond un yn cyraedd 100 oed. Ar yr un faint o diriogaeth at eu gilydd, y mae yn preswylio yn Iceland 1 dyn -yn Sweden 14-yn Twrci 36-yn Poland 32 -yn Spaon 63-yn yr Iwerddon 99-yn Switzerland 114-yn yr Almaen 127-yn Lloegr 152-yn Ffraingc 260-yn Itali Uwchaf 172yn Naples 182-yn Venice 106-yn Holland 224-yn Malta 1,103.

Dadleuaeth, &c.

"CREU TRWY IAWN."

(Gwel ' Cyfaill," Cyf. IV., tu dalen 334.)

Mr. Golvgydd, Wrth droi dalenau y' Cyfaill,' canfyddais yno ysgrif o nodiadau ar ' Greu Trwy Iawn,' o waith un ag sydd yn rhoddi ei enw yn ' Gefn-gruddyn.' Hynod mo'r anghraff

Digitized by GOOGIO

a disylwydyw ef o'r Ysgrythyrau a roddais i lawr yn fy ysgrif. Nid ydyw ef yn coffau ond un o honynt, a hyny ond unwaith; ac ni a gawn

sylwi ar hono yn ei lle priodol.

Nid ydwyf yn bwriadu ei efelychu yn ei arweiniad i mewn, o herwydd ei fod yn rhy faith ac yn anmherthynasol, na chwaith i wneyd sylw ar bob peth y mae ese yn ei osod i lawr yn ei ysgrif, o herwydd eu bod y tu faes i gylch y ddadl-yn anmherthynol, ac yn rhy wael i wncyd

sylw o honynt.

Y peth cyntaf mae ein hawdwr yn ei ddwyn yn mlaen yn erbyn yr hyn a ysgrifenais, ydyw bwriadau dirgelaidd ac arfaeth Duw, mewn perthynas i gadw rhyw dyrfa fawr o hil Adda. Mae yn uno ac yn cymmysgu y pethau uchod â 'Chreu trwy Iawn.' Fe all pob dyn deallus weled yn amlwg fod mawr wahaniaeth rhwng creu a bwriadau dirgelaidd y Duwdod. Ni amlygwyd y radd leiaf o fwriadau Duw mewn perthynas i gadw dyn cyn ei greu, ond yn mhen rhyw ysbaid o amser wedi i ddyn droseddu gorchymyn Duw. Wrth hyn gellir gweled mai llafurio dan ci ddwylaw y mae ef-yn sylfacnu ysgrif ar ddychymyg a rheswm dynol. geledigaethau sydd eiddo yr Arglwydd ein Duw, a'r pethau amlwg a roddwyd i ni, ac i'n plant, hyd byth.' Deut. xxix. 29. Dyn oedd y creadur diweddaf a greodd Duw; ac wele y Jehofah yn edrych ar ei waith wedi gorphen creu, ac yn cyhoeddi, 'Da iawn ydoedd.' Yr oedd pob peth with ei fodd. Gen. i. 31. Ond yn Gen. vi. 6, 7, y mae lleferydd a llais gwahanol, ac yn ganlynol gwahanol ymddygiad o eiddo Duw: 'Ac edifarhaodd ar yr Arglwydd wneuthur o hono ef ddyn ar y ddaear; ac efe a ymofidodd yn ei galon. A'r Arglwydd a ddywedodd, Dileaf ddyn, yr hwn a greais, oddiar wyneb y ddaear, o ddyn hyd anifail, hyd yr ymlusgiad, a hyd chediad y nefoedd: canys mae yn edifar genyf eu gwneuthur hwynt.' Yr oedd Duw wedi creu dyn i'w ogoneddu ef a'i wasanaethu; ond ni ddarfu i ddyn ateb dyben ei greadigaeth -efe a weithredodd yn llwyr groes i fwriad a dyben Duw; ac am hyny y mae Duw yn edifarhau o greu dyn, ac a ofidiodd yn ei galon. Pe buasai wedi 'creu trwy iawn,' gan ci fod yn dy-wedyd wedi ci greu, 'Wele, da iawn ydoedd,' ni buasai yn un siomedigaeth ganddo yn y dyn. Er hyny, nid oes i ni ddeall fod y Jehofah yn edifarhau fel dyn, (dull cydmarol o lefaru ydyw y geiriau,) cyfnewidiad yn ei ymddygiadau tuag at ei greaduriaid sydd i'w olygu, pan y dy-wedir ei fod yn edifarhau—yn ganlynol i'r cyfnewidiad ynddynt hwy y mae yntau yn cyfnewid yn ei oruchwyliaethau tuag atynt. Os bydd 'Cefn-gruddyn' yn ysgrifenu eto ar y pwynt, dangoeed i ddarllenwyr y 'Cyfaill' a oes syn-hwyr yn yr ymadrodd 'creu trwy iawn,' neu rhoed esboniad ar y geiriau. Os oes ganddo gein cryf (Cefn-cry'-ddyn) ymddengys i mi fod ei ben yn wan; o herwydd

I. Byrdra ei wybodaeth, neu ei ddeall, pan y mae yn rhoddi gallu Duw yn codi plant y codwm o flaen eu hetholiad, pryd y mae yr Ysgrythyr yn eglur ddangos y dylai y blaenaf ar lawr fod yn olaf, a'r olaf yn flaenaf.

2. Mae ef yn gosod y briodoledd o allu yn Nuw i ethol, pan mewn gwirionedd y briodoledd o gariad a ddarfu ethol.

3. Nis gellir priodoli amser i ethòliad, ond

cyn amser; eithr mewn amser y bydd i allu y Duwdod weithredu tuag at y gwrthrychau a ged-wir, o amser eu galwad, eu cyfiawnhad, eu cynnaliad, nes dwyn eu cyrph i undeb â'u heneid-

iau yn yr adgyfodiad.

Yna y mac ef yn camgodi fy ymadroddion Ei ciriau ef ydynt fel hyn: 'Fod hyny yn dal allan nad ocdd Duw yn gweithredu'n rhydd, ond trwy iawn.' Fy ymadroddion i ydynt fel y canlyn:—' Neu os golvgir mai gyda golwg ar Iawn Crist yr oedd y Jehofah yn creu y byd, mae hyn yn gosod allan nad oedd y Jehofah ddim yn gweithredu yn rhydd, yn benarglwyddiaeth-ol, ac o'i ewyllys da.' Mae ein hawdwr yn hacru mai gweithredu yn rhydd y mae Duw pan yn maddeu pechod, 'Ac eto,' medd ef, 'nid yw yn maddeu ond trwy Iawn.' Rhyfedd y fath resymeg! Hynod y fath anghyssondeb! Gweithredu yn rhydd, yn maddeu pechod, ac eto nid yw yn maddeu pechod ond trwy Iawn!

Pan y golygir fod Duw yn gweithredu yn rhydd, yn benarglwyddiaethol, ac o'i ewyllys da, mae yn arwyddo nad oedd dim tu faes iddo ei hun yn ei gymhell i wneyd, na'i gynhyrfu i weithredu, nac un rhwystr ar ei ffordd i weithredu fel ag y gwelai yn dda, ac yn oreu: 'Ac o herwydd dy ewyllys di y maent, ac y crewyd hwynt. Dat. iv. 11. Ai felly y mae efe yn gweithredu yn achubiaeth dyn! Nage, nage. Yr oedd rhwystrau ar y ffordd. Yr oedd y ddeddf wedi ei dianrhydeddu, a chyfiawnder wedi ei ddirmygu: nid oedd modd i gadw dyn yn gysson âg anrhydedd llywodraeth Duw. A phe buasai rhywuu yn gofyn i'r Tad, fel gosodwr cyfraith a'i hainddiffynydd, 'Beth sydd eisiau i dy lywodraeth di fod yn anrhydeddus i'r dyben o gadw tyrfa o hil Adda droseddedig ! buasai yr ateb yn debyg i hyn :-- 'Rhaid cael meichia o'r cymeriad uchaf, a rhaid i hwnw ymrwymo i roddi ci fywyd dros eu rhyddhâd awy-rhoddi iawn am eu beiau, a dyoddef cosp yn eu llc.' A dyma leferydd yr Ysbryd Glân: 'Efe (sef Crist) a fawrha y gyfraith, ac a'i gwna yn anrhydeddus,' (Isa. xlii. 21,) ' trwy ei ufydddod pur, a'i ddyoddefiadau poenus.' Iob xxxiii. 24.

Pan y mae ein hawdwr yn methu gweled fod y priodoliaethau Dwyfol mewn anghydfod, mae amheuaeth ynddo ar y pen hyny, pryd y dywed fel hyn:-- Os oedd hyny yn bod, eu bod mewn eithaf anghydfod am dair-ar-ddeg-ar-hugain o flynyddau.' Mae yn rhaid i mi addefnad ydwyf yn ei ddeall yn y fan hon. Rhaid cael rhyw ysgol-Ai meddwl v haig mwy na myfi i'w ddeall ef. mae efe mai tros hyny o amser y bu y priodoliaethau mewn anghydfod! Pa cisiau oedd cael iawn os oed hedd ac undeb? Mae ef yn credu eu bod mewn undeb. Ond clywn beth a ddywed yr Ysgrythyr: 'Trugaredd a gwirionedd a ymgyfarfuant, cyfiawnder a heddwch a ymgusanas-ant.' Wrth y geiriau gellir deall yn cglur fod amser wedi bod pan nad oedd undeb rhwng y priodoliaethau a enwyd uchod; a bod y geiriau hefyd yn gosod allan eu bod wedi ymgymmodi. Salm lxxxv. 10. Mae Paul, yn ei Epistol at y Corinthiaid (2 Cor. iv. 6) yn eglurhau hyn yn mhellach, 'I weled gogoniant Duw yn ngwyneb Iesu Grist.' Gyda golwg ar aberth Crist ar bren y groes, yn boddloni cyfiawnder, a gwneuthur y ddeddf yn anrhydeduus, y mae pob priodoledd o eiddo Duw o dan ei choron, neu mewn gogoniant yn achubiaeth dyn 000

Mae ein hysgrifenydd yn gofyn i mi, 'Pa ham na buaswn yn profi fod 'creu trwy iawn' yn dal allan nad oedd posiblrwydd attal pechod i'r byd !' Gadawaf hyny i farn darllenwyr deallus y 'Cyfaill,' os oedd yn bosibl, a chaiff y baich mawr orphwys arno ef, os oedd yn bosibl iddei attal yn ol y gosodiad uchod.

Yr un modd am osodiad o eidde Samuel Hopkins-(mae iddei weled yn y 'Cyfaill' am Awst diweddaf.) Caiff y darllenydd hynaws farnu os nid yr un peth o ran natur a sylwedd ydyw gol-

ygiadau y ddau awdwr uchod.

Mae efe yma yn lled gyfoethog o ddychy mygion mewn perthynas i'r angylion, fel pe bai y rhai hyny yn edrych dros ben cyfiawnder, gwirionedd, a'r ddeddf sanctaidd, a bod y pethau hyn islaw eu sylw, ac o ddim pwys yn eu golwg, ond trugaredd i gyd yr oeddynt yn ym-hyfrydu ynddo. Mae yn ddiau fod pob creadur sanctaidd, pa un byzag ai angylion ai seintiau yn y nef, neu dduwiolion ar y ddaear, a chanddynt y parch mwyaf i Dduw, ac yn ei garu â'u holl enaid, neu alluoedd, a phob priodoledd berthynol iddo, fel y dywed un awdwr duwiol: 'Duw cariad i gyd, nid yw ddim yn Dduw.'— Nid yw Duw ddim yn achub o drugaredd ar draul, neu er dianrhydedd i gyfiawnder. 'Cyfiawn yw yn ei holl ffyrdd, a sanctaidd yn ei holl weithredoedd.' Salm cxlv. 17. 'Cyfiawn ac achubydd yw efe.'

Fe fyn y gwr eto fod cyssylltiad rhwng creadigaeth ac iawn, a'r hen ddywediad sydd ganddo yw, rhesymoldeb y peth; ac y mae ef yn rhyfeddu fy mod i yn dwyn y fath ymresym-iad yn erbyn fy mhwynt fy hun. Cynghorwn addo brynu y gwydr-ddrych goreu ag a all gael, neu eli llygad da i weled y gwahaniaeth. 'Canu y maent gân Moses gwasanaethwr Duw, a chân yr Oen.' Dat. xv. 3. Mae ein hawdwr yn lled wadu y rhan bwysig hon o'r gwirionedd, pan y dywed, 'Pa le y mae son fod y gwaredigion yn canu am greadigaeth; ond 'Iddo ef, yr hwn a'n carodd ni' yw y gan.' Mae yn ymddangos ei fod ef yn lled anghyfarwydd yn ei Feibl. Yn ddiau, nid a y gan am garu a golchi byth yn

anghof yno.

Mae ef dan y pen hwn yn gofyn, 'Pa sail oedd genyf i feddwl y gallasai Duw achub un pechadur ond trwy Grist? Mae yn rhaid ei alw ef i gyfrif eto ar y pen hwn. Nid achub yw yr ym-adrodd a ddefnyddiais i, ond arbed. Y mae mawr wahaniaeth rhwng achub ac arbed. Naill ai nid yw ef yn deall y pwngc, neu y mae ei amean yn rhywbeth yn waeth. Gallasai ein hawdwr weled a deall mai arbediad amserol oedd fy meddwl, wrth ystyried y gair arbed yn gyferbyniol i ddywediad dynion: 'Oni buasai i Grist fyned yn mlaen i attal cyfiawnder i ddinystrio yr hil ddynol yn yr eiliad y pechodd dyn, na fussai gobaith am arbediad un o'r hil.' Ac y mae ef ei hun yn defnyddio yr un gair (arbed) yr un ystyr ag yr wyf finau o dan y pen diwedd-

Sylw arall y mae of yn ei wneyd ar fy yegrif: Bydd i Dduw amddiffyn ei orsedd lân. ymadroddion ef ydynt y rhai hyn : (amser dyfodol) Gallasai ef arbed y drafferth hon o'i nodiad.' Pe buasai yn ystyried cymeriad Duw, yr hwn wyf yn ei enwi yn y fan hono: 'Ti hef-yd wyt Dduw o dragywyddoldeb hyd dragy-wyddoldeb.' Salm xc. 2. Yr hyn a fydd ef yw

ef, a'r hyn yw ef oedd ef. Fe ellai y gwr hwn hefyd weled ymddygiadau Duw wrth ddarllen ei Air ef, yr amser a aeth heibio, ac hefyd yr amser dyfodol wrth ei fygythion a'i addewidion : 'Cyfiawnder a barn yw trigfa ei orseddfaingc.' Salm lxxxix. 14, a xcv. 2. Mae ein hathraw yn y fân hon yn dywedyd ei fod ef o'r farn fod cyfiawnder wedi cael ei foddloni, a'r ddeddf wedi cael ei hanrhydeddu er ys miloedd o flynyddoedd. Dyma athrawiaeth newydd i mi, a dyeithr yn ddiau i blant Gomer! Pwy a glyw-odd y fath beth a hyn! O'r holl ddychymygion ag sydd yn llenwi rhan fawr o waith yr ysgrifenwr hwn, mae hyn yn coroni y cyfan. Nie gwn o ba le y mae ef wedi cael y fath ymad-rodd, neu nodiad, oddieithr ei fod wedi gweled llyfrau y Chinëaid, y rhai ydynt yn haeru fod y byd hwn wedi ei greu sai miloedd o flynyddoed yn flaenorol i'r amser a hysbysir gan ein Beibl ni, ac iddo yntau gymeryd yn ganiataol i roddi mesur hir ar y pen yma. Ond yn hyn y mae ef yn gwrthddywedyd yr Ysgrythyrau sanctaidd: 'Ond pan ddaeth cyflawnder yr amser y danfonodd Duw ei Fab.' Gal. iv. 4. Nid oes Nid oes dwy fil o flynyddoedd, o amryw ugeiniau, er pan ddaeth Crist, ac y talodd yr Iawn mawr, yn ol ein Beibl ni.

Yn nesaf, y mae ef yn cam-goffiu fy ysgrif o dan y seithfed pen. Fy ymadroddion i ydynt fel y canlyn:—' Fe ddywedir gan ddynion mai trwy 'r Iawn y mae yr holl fendithion tymhorol, neu fendithion y bywyd hwn, yn dyfod i ddynion yn y byd yma.' Mae ef yn eu defnyddio fel y canlyn:—'Y dywediad nesaf y mae Iota yn ei ddwyn o flaen y faingc yw, 'Mai trwy Iawn Crist y mae bendithion tymhorol, neu fendithion y bywyd hwn, yn deilliaw i ddynion yn y byd yma.'' Mae ef yn y fan hon yn cam-ddy-wedyd pan ddywed mai fi sydd yn dal fod bendithion tymhorol yn dyfod i ddynion trwy yr Iawn, yr hyn sydd yn anonestrwydd o'r mwyaf

yn yr awdwr, ac yn anwiredd noeth arnaf. Y peth nesaf y mae ef yn ei ddyfynu ydyw, 'Cyn i chwi gael yr hyn a dymunech oddiwrth eich dadl, rhaid i chwi brofi mai yr un peth yw bendithion tymhorol a phersonau y rhai a gollir.' Mae y gwr hwn am i mi lefaru fel y gwel ef yn dda, yr wyf finau yn ystyried mai mewn gwlad rydd yr ydwyf, a'r fraint o ryddid genyf i ddywedyd fy meddwl fy hun, a gadael i eraill farnu

fy ngolygiadau.

Yn awr gwnaf ychydig sylw ar ei ymadroddion, sef mai yr un peth yw y bendithion tymhorol a'r personau y rhai a gollir. Caf goffin fy ysgrif iy hun fel y canlyn:—'O ganlyniad bydd i gyrph dynion gael eu porthi, a chynnyddu trwy hyny, trwy rinwedd yr ymborth sydd yn cael ei dderbyn trwy Iawn Crist, o ganlyniad bydd cyrph dynion annuwiol, pan yr adgyfodiad yn myned i uffern : ac yn ol yr ymresymiad yma, bydd gwerth gwaed Crist yno am byth!' Mýn ef i mi brofi mai yr un peth yw bendithion tymhorol a'r personau y rhai a gollir. Pell wyf o'r meddwl mai yr un peth yw bendithion tymhorol a'r personau y rhai a gollir. Yn

1. Nid yw bendithion tymhorol yn rhoddi porthiant na chynnydd i'r rhan anfarwol, sef yr enaid; ond porthiant a chynnydd i'r rhan far-

wol, sef y corph.

Nid wyf yn barnu yr â un fendith dymhorol byth i'r trueni, pe amgen ni byddai yn le truenus. Mae gyda ni hysbysiad digon sicr nad a cymaint a dyferyn o ddwfr oer i'r wlad dlawd

O dan y pen olaf o waith ein hathraw, mae'n dweyd 'Mai trwy Grist y mae bendithion tymhorol yn deilliaw i ddynion yn eithaf rhesymol ac ysgrythyrol.' Mae ef yn rhoddi rheswm o faen yr Ysgrythyr! Nid rheswm dynol yw ein rheol ni, ond gair y gwirionedd. Mae trefn Duw yn iachawdwriaeth dyn uwchlaw rheewm, er nad yw yn wrthwynebol i reswm; ac y mae yn dywedyd ei fod hefyd yn beth ysgrythyrol, heb ofalu am gymaint ag un Ysgrythyr i fodd-loni darllenwyr y 'Cyfaill.'

Ac y mae yn ëofn iawn yn dywedyd mai o drugaredd, a hyny trwy yr Iawn, yr arbedwyd Adda a'i hiliogaeth dros amser. Nid yw ef un ameer mór ofalus i goffáu yr Ysgrythyrau ag ydyw i ddweyd fod yr Ysgrythyr felly. Mae yn gorphwys arno ef i wneuthur ei ddywediad yn dda, trwy roddi Ysgrythyr i'w brofi. Mae gyda ni yegrythyrau i brofi mai o hir-amynedd Duw y mae yr annuwiolion yn cael eu harbed dros asser ar y ddaear. Luc xviii. 7; 1 Pedr iii. 20. Ac y mae cymeriad Duw yn arwyddo hyn, sef Daw trogarog a graslawn, hwyrfrydig i ddig, &c., &c. Exod. xxxiv. 6.

Yn nesaf, y mae ef yn coffau o fy ysgrif mewn perthynas i Arfaeth, Etholedigaeth, Prynedigaeth, ac Eiriolaeth Neillduol. Mae megys am gilio o'r maes yn bresennol, ac yn addaw na ddywed air ar y pen hwn. Yn laf, Am ei fod yn mhell oddiwrth y pwngc. Caiff y darllenydd farnu hyny pa un ai ei fod ai nad yw. Yn Sil, Fod cymaint wedi cael ei ddweyd er's hanner can' mlynedd, gan hyny y mae ef yn barnu mai gwell iddo ef dewi. Nid efe yn unig sydd o'r farn hon.

Yr unig adnod o'r Beibl y mae ein hathraw yn ei goffân o'm heiddo i ydyw Rhuf. viii. 32, 'Pa wedd gydag ef hefyd na ddyry efe i ni bob peth !' Mae gwahaniaeth mawr rhwng 'gydag ef' a 'thrwyddo' ef. Gydag ef y mae y Tad yn rhoddi pob peth anghenreidiol i'w holl gre-aduisid yn ei lywydraeth ahang o'i han arch aduriaid yn ei lywodraeth ehang, o'i ben arglwyddiaeth a'i ddaioni. Matth. v. 45; Luc vi. 35; Salm cxix. 68.

Ós bydd 'Cefn-cryddyn' yn ysgrifenu eto ar y mater hwn, gofaled, yn

Am yagrifenu at y pwnge; yn
 Am Yagrythyrau i brofi ei resymau, yn lle

dychymygion; yn 3. Am beidio a llwytho darllenwyr y Cyfaill å'r liafariad I, neu Iota, fel byrdwn; megys pe na byddai ganddo un mater heb gael gafael yn y llythyren leiaf yn yr egwyddor.

Terfynaf y tro hwn eto.

Yr eiddoch, Swydd Oneida.

IOTA.

MAT. X. 1, A LUC X. 17.

Wrth droi dalenau y Cyfaill, am fis Chwefror, 1843, canfyddais ofyniad o eiddo E. P. Thomas, yn dymuno cael eglurhad ar y rhan-nan uchod o'r Yagrythyrau. Y gofyniad yw, 'Pa un ai cyn ei farwolaeth, neu, cyn ei esgyniad i ogoniant, yr oedd y dysgyblion yn gwneuthur y gwyrthiau,' y sonir am danynt yn y Beold uchod! Mae yn amlwg mai cyn ei farwolaeth yr anfonodd yr Iesu hwynt. Edrych

yr adnodau canlynol, Mat. ix. 36, 38; a Luc ix. 1.—Barn y Dysgedigion yw, i'r Iesu anfon y deuddeg Apostol, i wneuthur yr hyn a draethir am dano yn Mat. x. 1, un-mis-ar-bymtheg cyn ei farwolaeth; ac anfon y 70ain i wneuthur yr hyn a adroddir am dano yn Luc, ychydig o flaen Gwyl y Pebyll. Ac iddynt ddychwelyd i'w gyfarfod ef yr wyl hono, yr hon oedd yn dygwydd chwe mis cyn ei farwolaeth. Gwel Luc ž. 17, 24.

N. S. R. W. J.

GOFYNIADA U.

2 BREN. VIII. 17, CRON. XXI. 20, A XXII. 1, 2.

Dymunwn gael eglurhad ar yr adnodau uchod, lle y dywedir fod Jehoram mab Jehosaphat yn 32 mlwydd oed, pan y dechreuodd deyrnasu, ac iddo deyrnasu 8 mlynedd. Yn ol hyny bu farw pan oedd yn 40ain mlwydd oed. Ar ol ei farwolaeth gwnawd Ahaziah ei fab ieuangaf yn frenin yn ei le, ac efe yn fab 42 mlwydd pan ddechreuodd deyrnasu; os felly, pa fodd nad yd-oedd y mab yn hŷn na'i dad? N. Š. R. W. J.

Welch NEU Welsh.

Dymunaf gael gwybod pa iaith, a pheth yw ystyr neu arwyddocad y gair Welch neu Welsh, sef yr enw a roddwyd gan eppil Horsa a Hengist ar y Brytaniaid.

Glan Sinsinnati, Oncida. KAUN.

Clywais fod dyffryn gwenwynllyd yn Jafaa'i gwir hyny! Os ydyw hyny yn wir, a fydd rhyw un o ohebwyr y Cyfaill gystal a'i ddesgrifio! Glan Sinsinnati, Oneida.

MICHAEL YR ARCHANGEL, A PHROPHWYDOL-IAETH ENOCH.

A fydd i chwi, neu rai o 'ch gohebwyr deallus, hysbysu, yn mha le, a chan bwy, y cafwyd yr hanes am Michael yr Archangel yn ymresymu â'r diafol yn nghylch corff Moses; hefyd, pa le y cafwyd gafael ar brophwydoliaeth Enoch. Sonir am y ddan yn Epistol Judas, y cyntaf yn y 5ed adnod, a'r olaf yn y 14eg. Wallabout. AMBEUS.

RHUF. v. 12.

BARCH. OLYGYDD, - Dymunwyf arnoch chwi, neu un o'ch gohebwyr deallus, roddi esboniad ar yr hyn a ganlyn:—Yr ydym yn cael yn y Memrwn dwyfol, 'Felly yr aeth marwolaeth ar bob dyn, yn gymaint a phechu o bawb.'—Yn mha ystyr y gall fod, babanod wedi pechu. A phan byddwyf fi a'm cyfaill yn siarad am Adda, a ydyw yn addas ei alw ef yn Ben Cyfammodwr, os ydyw, ar ba olygiad ! GLYN LEYROS.

HEB. VI. 1.

Dymunwyf esboniad ar yr adnod uchod, lle y dywedir, 'Am hyny, (esboniad) gan roddi heibio yr ymadrodd sydd yn dechreu rhai yn Nghrist, (esboniad) awn rhagom at berffeith-rwydd; (esboniad) heb oeod i lawr drachefn sail i edifeirwch oddiwrth weithredoedd meirwon; (esboniad) ac i ffydd tuag at Dduw.' (esboniad)

BRODOR O'R DOLAU GWYRDDION.

Congl pr Athraw.

GRAMADAEG CERDDORIAETH.

(Parhad o du dal. 112.)

3. Yr eilfed gorlon, yw yr eilfed mwyaf naturiol, wedi ei eangu un hanner ton drwy effaith y llonnod, ac a ffurfir o ddwy radd; fel hyn,—

4. Y trydydd gorleddf yw y trydydd lleiaf naturiol, wedi ei leihau un hanner tôn drwy effaith y lleddfnod, ac a ffurfir o dair gradd; fel hyn,—

5. Y trydydd lleddf goslefol yw y trydydd mwyaf naturiol, wedi ei leihau un hanner tôn drwy effaith y lleddfnod, ac a ffurfir o dair gradd; fel hyn,—

6. Y trydydd llon goslefol yw y trydydd lleiaf naturiol, wedi ei eangu un hanner ton drwy effaith y llonnod, ac a ffurfir o dair gradd; fel hyn,—

7. Y trydydd gorlon yw y trydydd mwyaf naturiol, wedi eangu un hanner tôn drwy effaith y llonnod, ac a ffurfir o dair gradd; fel hyn,—

3ydd gorlon.

8. Y pedwarydd gorleddf yw y pedwarydd perffaith naturiol, wedi ei leihau un hanner tôn drwy effaith y lleddfnod, ac a ffurfir o bedair gradd; fel hyn,—

9. Y pedwarydd lleddf goslefol yw y pedwarydd llon naturiol, wedi ei leihau un hanner tôn drwy effaith y lleddfnod, ac a ffurfir o bedair gradd; fel hyn,—

10. Y pedisurydd llon goelefol yw y pedwarydd perstaith naturiol, wedi ei eangu un hanner

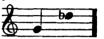
tôn drwy effaith y llonnod, ac a ffurfir o bedair gradd; fel hyn,—

11. Y pedwarydd gorlon yw y pedwarydd llon naturiol, wedi ei eangu un hanner tôn drwy effaith y llonnod, ac a ffurfir o bedair gradd; fel hyn,—

12. Y pummed lleddf gosiefol yw y pummed perffaith naturiol, wedi ei leihau un hanner tôn drwy effaith y lleddfnod, ac a ffurfir o bum gradd; fel hyn,—

5ed lleddf goslefol.

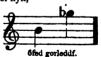
13. Y pummed llon goslefol yw y pummed lleddf naturiol, wedi ei eangu un hanner tôn drwy effaith y llonnod, ac a ffurfir o bum gradd: fel hyn,—

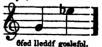
14. Y pummed gorlon yw y pummed perffaith naturiol, wedi ei eangu un hanner tôn drwy effaith y llonnod, ac a ffurfir o bum gradd; fel hyn,—

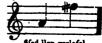
15. Y chweched gorleddf yw y chweched lleiaf naturiol, wedi ei leihau un hanner tôn drwy effaith y lleddfnod, ac a ffurfir o chwech o raddau; fel hyn,—

16. Y chweched lleddf goslefol yw y chweched mwyaf naturiol, wedi ei leihau un hanner tôn drwy effaith y lleddfnod, ac a ffurfir o chwech o raddau; fel hyn,—

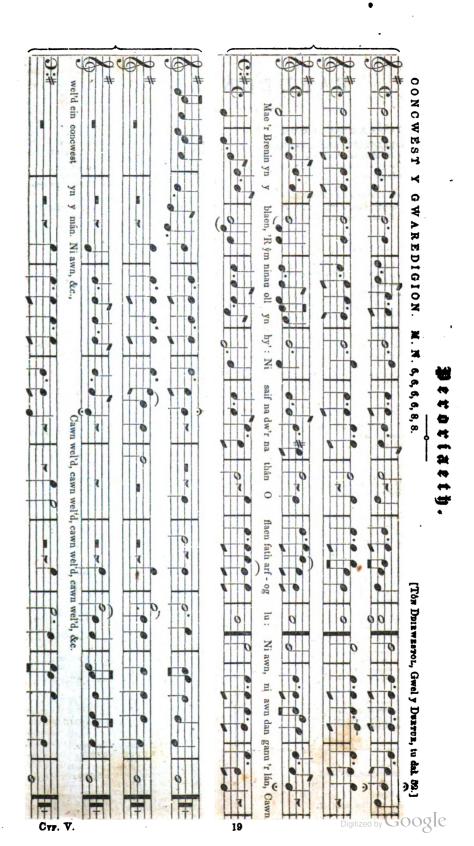
17. Y chweched llon goslefol yw y chweched lleiaf naturiol, wedi ei eangu un hanner tôn drwy effaith y llonnod, ac a ffurfir o chwech o

raddau; fel hyn,-

6fed llon goslefol. (I'w barhau.)

Digitized by Google

BARDDONIAETH.

COFFADWRIAETH

Am y Parch. EBENEZER MORUS, o'r Twigwyn; bu farw Awst y 15, 1825, yn 56 mlwydd oed; a'r Parch. DAVID EVANS, o Aberauron: bu farw Awst yr 21, 1825, yn 56 mlwydd oed.

* Coffadwriaeth y cyflawn sydd fendigedig.'-Solomon.

'Kai anexichniasoi ai odoi autou.'--PAUL. *A'i ffyrdd mor anolrheinadwy ydynt!'

AT Y DARLLENWYR.

WELE, er nad oes genyf hoffder mewn gwhenthur Marwadau, (o herwydd yr holl ffwdan ffol a welir yn meddianau pob rhigymwr yn hyn, fel y mae y wlad a'r ffeiriau yn cael eu llanw â'r fath gyfansoddiadau diansawdd; ac nis gall y cyfryw fod er coffadwriaeth, na budd, nac adeiladaeth i neb o berchen synhwyr a deall); eto, ar ddeisyfiad rhai o berthynasau y brodyr parchedig a'n gadaweant, yn nghyda chynnyrfiad fy nheimladau galarus fy hun, cyfansoddais yr Odlau canlynol. Nid er ymfolest nac ymryson; eithr er coffadwriaeth am y brodyr anwyl sy 'n gorphwys, a chydnabyddiaeth o ddoethineb yr Arglwydd yn ei ffyrdd, yn nghyda budd ac adeiladaeth i'r sawl a'u cano, neu a'u darlleno; hyn oedd fy mhrif amean yn null eu cyfansoddiad, yn hytrach nac ymestyn at unrhyw gywreindeb, er boddio gorchest a mympwy.
Ydwyf, eich cydymdeithydd profedig,

Wern, Lianfrothen, Hydref 20, 1825.

RICHARD JOHES.

⁴ Ac os yw Crist yaoch, y-mae y corph yn farw, o herwydd pechod; eithr yr ysbryd yn fywyd o herwydd cyflawader.'—Rhuf. viii. 10.

1 Volim a carne vilis carne vili---qua prem Quam primum dissolvi : Cupio a te capi Selvator, amato

Ed. M. Perthi Llwydion.

Gan weadid o blegid plâau---eich A'n beichiodd ig angau : Gwr* grasol, gwir, ga' groesta A'i fywyd fal penyd pau.†

Ond elw, er marw'r un modd-Pw deulu, gorelifygodd Iesu; angau a ysodd, A'i glywi yn uffern a glodd.

A bywyd i'r ysbryd a rydd,—er A du-loes; o herwydd Cyfiawnder, ei fwynder fydd A'i heelt hedd yn oleuddydd.

▲ bounded ardour for unbounded blies!
O for a blies unbounded! For beneath
A soul immortal, is a mortal joy.' Young's N. Th., p. 194.

* Salm zzrit. 19.

2 Heb. i. 4.

Llywodraethwr.

Ai breuddwyd yw fod Evans yn y bedd f Ac Engreeg Morus yr un wedd ? Pale? pa le mae 'u hadsain bêr yn awr? Oes neb a'u clyw yn holl derfynna 'r llawr? Lloegyr a Chymru, a'r Gogledd a'r Dê, Chwiliwch y gwledydd, 'mofynwch pa le. Al gwir yw eu cuddio yn nyfnder y llawr? Angan! a guddiaist ti hwynt? Mynega yn awr.

O angan! angan! ai uniawn yw hyn—Rho'i Gweinidogion hedd yn ngwaelod y glyn? Colled yn wir! pwy draetha im' ei maint? Er colled—ni cholleda angau? saint. Called i Seion yw; colled i'r byd; Colled i eneidiau filoedd yn nghyd: Ond ennill iddynt hwy, ac annill mawr! A cholled ni ddaw byth lle maent yn awr. Wels, O fedd! wylofaf ar dy lan, Ond canu rhyfeddol fydd yn y man! Concwest o'r nef, concwest ar allu'r glyn: Concweria llwch y saint angau'r pryd hyn!

Wele, ger bron gorseddfaingc fawr y ne', Addoli mewn dystawrwydd yw fy lle ; Er hyny cwyno 'r wyf.

COFFADWRIAETH, &c. Ar y dôn-' King's Ffarwel.'

'N AWR mi welaf Gymru 'n wylo, Dê a Gwynedd heddyw 'n cwyno Pa fodd na wylai creigiau celyd? Na thoddai'r meini'n ddagrau hefyd? Claddu Ebenezer Morus!

Claddu Ebenezer Morus:

O! mae'r newydd yn alarus!
Claddu brawd cu a wnawd;
Ond claddu enawd ydoedd;
Ehedai 'i enaid ef i'r nefoedd,
Lle mae'n moli gyda miloedd.
Claddu brodyr a chyfeillion, Claddu tadau a Gweinidogion

Sydd yma o hyd, yn y byd, A gofid yn dygyfor; Ond lle mae gobaith sant yn angor, Ni ddaw claddu byth yn rhagor.

Ni chlywir mwy ei lef soniarus, Gyda'i frodyr milwriaethus; Ac ni chlyw dynion ef ond hyny,

Ac ni chlyw dynion ef ond hyny,
Er edifeirwch na'u difyru.
Ni chlyw 'r anwir mo'i daranau,
Yn brawychu 'u cydwybodau;
Dystaw a fydla nes delo'r dydd,
Bydd Dofydd yn dyfod;
Yna y golwir i'w gyfarfod
Ei wrandawyr oll 'r un diwrnod.
A gwae fydd gwel'd ei wyneb yno,
A gobaith gweddi gwedi guddio;
Yr euog rai, yn eu bai
Yn ddilai a ddelir:
O! gwae'r dydd !—hwy a w'radwyddir
O fisen ai wyneb pan y'u bernir.

Ond llawen iawn fydd gwedd y brodyr,
Pawb o'r teulu heb eu dolur;
Gogoniant Iesu môr anfaidrol,
Nes t'w'llu 'r haulwen yn drag'wyddol;
A'r lleor fel gwedd a'i gwedd bryd hyny,
A'n nef bob llen, fel llyfr ei phlyg;
A'u rhoddi'i gyd, heibio yn nghyd,
Ar ddiwedd byd a'i derfyn.
Ac nis gwyddon beth fydd gwed'yn—
Chd i'r synnydd crae, a drobran.

Ac nis gwyddom beth fydd gwedryn; Ond i'r annuwol gwae a dychryn; A gyrfoledd mawr annhraethol, A fydd yn nghynnulleidfa 'r dawiel: Codi pen tua 'r nen, Mor llawen—a chanu! Ac ni bydd D'wysog neb ond Issu, A welwyd ar y groes yn gwasdu.

Dyma destun Ebenezer, Ddoe a heddyw drwy'r ucheldar; Cyhoeddai ef i ddestrulion, Nes tôri rhwymau carcharorion. Gwisgwyd af a nerth oddiuchod, Ysgrifenodd Duw a'i dafod

[†] An inhabited region. Job iv. 1.

⁴ Salm luxxv. 13. Ess. xxxii. 17.

Am angeu'r groes, yn ei ees, Nid byr-oes y pery Effizit grasol ei bregethu, Ei lef iraidd a'i lefaru. Yn y nef bydd melye gofio, Am y gwir a glywyd ganddo; A chanu byth, dan nefol wlith, Y fendith drag wyddol. Ond gwae yn ffwrn y wlad uffernol, Fydd cufio ei bregethau nerthol.

Chwithau 'i deulu caredigol,
A gaf fi 'ch cyfarch yn dosturiol 'i
Gwn inad rywbeth am eich profind,
Trwm, gofidus, ac ymddifind.
Ond pa les yw tôri calon 'i
Cnawd a natur—gwn am ei loesion,
Edrychwch fry, Brawd i chwi sy',
Yn llywodraethu 'r cyfan ;
Mae 'n wr profedig iawn ei hunan,
Ac Archoffeiriad da i'r truan.
Nesewch ato yn eich tywydd,
Cyfaill difai yw mab Dafydd :
Fel eich Tad b'o chwi ei had,
A'ch rhodiad yn union;

A'ch rhodiad ya union;
Oll dan sel y dewisolion,
Yn preswylio mynydd Seion.

O fy mrodyr oll trwy Gymru,
Ose neb yn awr nad yw 'n galaru?
Pa le mes adsain Ebenezer?
Tranau a gwlaw, a gwlith bob amser;
Owres yn toddir rhew ac eirs,
Tha yn berwi hen galonau,
Gordd â grym, cleddyf llym,
Cyflym yn treiddio;
Udgorn mawr yn uchel floeddio,
Ond yn y bedd yn ddystaw hene!
Cyhoeddiai ef i'r byd mai digon,
Yw Crist i bechaduriaid tlodion;
Ar aden gref shedodd ef,
Yn nghanol nef hefyd;
Llewyrchai' weinidogaeth danllyd,
Fal haul yn llawn o hedd a bywyd!

Ond darfu iddo a rhyfela,
Darfu deithio Dyffryn Bacca:
A darfu iddo ag wylofain,
Ni chlywir mo no uwy yn gruddfan;
Darfu gwewyr, darfu gofid,
Ao ehedodd draw i'r gwynfyd;
I Salem bêr uwch y ser,
I ganol Carubiaid;
Gyda Seintiau a Seraphiaid,
Mae'n awr yr un degwch a'r llu bendigaid,
Ni chadd dhear i'w chadwraeth,
Ni cha'dd bedd a'i llygredigaeth,
Ond ei ran farwol wan,
fw chadw dan ass o'odo!
Yn mhen ennyd i'w ddihuno,

Enfyn Iesu weis i'w geisio.

O! pa dafod am Aberteifi
A gaf i lefain ac wylod?
Colli brodyr, dolur du-lose!
A'r rhei'ny ar ganol dydd eu beiniose;
Arweinwyr oeddynt hwy i'r fyddin—
Enwog, teilwag iawn i'w dilyn;
Mewn ffydd a phwyll, a nerth didwyll,
A'u canwyll yn llewyrchu;
Gen ddal y faniar weni fyny,
A'u hudgyra yn eu dwylaw'n canu.
Defydd Evans ac Ebenezer,
By 'a awr yn gorwedd yn y ddaeur!
Dyma loes, diwedd oe,
O einioes drafferthus!
Ond mwy na marw oedd coll Ab Morus,
A'i frawd Ab Evans, wyr llafurus.

Ah angau! erenlawn yw dy ddyrnod;
Nid oes end annhrefn dan dy gysgod!
Bwrw'r cedrwydd mawr i bydru,
A gado'r bwyn a'r hesg i dyfu;
Tôri 'r derw â dy ddyrnod,
Pydru'r gwinwydd dan dy gysgod;
Gede'r cawn, hyd brydnawn,
I dyfu'n llawn addied;
Ond o'd gyrhaedd'r wy sy'n gwared!
Hir a thywyll yw'th gesthiwed.

Yetyr angau, wyt ti 'n gwybod---I daro 'n gywir bob rhyw ddyrnod ! Ar dir a môr, ai 'w'llys Ior Yn ddido'r a gyfiawni ! O mae 'n dywyll, 'n awr 'r wy 'n tewi Gan ystyried, a'i addoli!

Ior, os nad yw angan 'a metha
At dy druion di rwy 'n synu!
Galw 'th weision i orphwyse,
Pan mae 'n ganol dydd i weithie!
Galwa dref dy ffyddioniaid,
Gadsel minoedd yn amddifiaid
O'u tad a'u man—ai nid yw 'n gam?
Ai dinasm dy droion?
O môr uchel, ac O môr ddyfnion,
'N awr gwalef ydynt heb weslodion!
Ond doeth yw 'r Arglwydd Ior, er hyny,
A dydd a ddwg o groth y fagdde!
Geilw Duw y meirw 'n fyw,
A'r peth nid yw i hanfod.
Mae'n troi tristwch, poen, a thrallod,
Yn llawenydd mawr a hynod!

Gofynaf gennad Dê a Gwynedd I godi i fyny'm golwg wyledd Uwch daearen fawr a'i th'w'llwch, Sy'a tôri calon wan gan dristwch. Mae perygl eto in', fel Uzza, 'N aw'r I rader merya yntan.

'Nawr i redog megya yntau,
Mewn brys a braw, gan estya llaw.
A meddwl taw' rhwysfrau;
Ac mewn cam-olwg dan gymylau,
Hawdd yw d'rysu'n ffol mewn ofnau.
Gwir mai galar in' sy'a gweddu,
Ond beth er hyn, pales anghredu 'A chalon friw, O Seion clyw':
Dy Dduw sydd yn teyrnasu;
Ocyfod d'olwg gwan i fyny,
Fe wna i'r anmblantadwy ganu:

Ti gei feibion, ti gei dadau,
Ti gei sugyn ar dy froma ;
Helaetha le dy babel hyfryd,
Ac estyn dy gortynan hefyd.
Er cillo 'r bryniau a'r mynyddoddi,
Fe sai 'r cyfammod' yn oes oesoedd;
Dy feini a fydd, O gwal drwy ffydd;
('R ol nos mae dydd yn gwawrio)
Fel aur a pherlau yn dysgleirio,
A'u gwedd i'm hennid i'w ddymuno.
Yn yr anial, udgyn arieni;
Ond digon gwir, wrth ennull tir,
Nid arian pur parod—
Nac aur yn harddwych, ond cym hyrddot, i

Ballach, fechgyn Cymru, cenwch
Eich cyrn hyrddod, a'r gair yn harddwch.
Cyhoeddwch yr Efengyl dwner,
A'ch nerth a fyddo o'r uchelder.
Trwy 'r doethineb oddiu chod,
Gwna Duw y dwl yn ddoeth a hynos;
Hon fyddo 'n bri unig ni,
Rhagori sase 'i hawddgarwch;
Addurna 'r gwsel, môr ddoeth y gwelwch
Ef yn gorchfygu gallu 'r t'w'llwch.
Duw yw holl ogonant Seion,
Nerth ei chaerau hardd a'i choron;
Adwaenir ef a'i fraich yn gref, T
A'i nerthol lef o'i ph'lasau;
A'i wedd yn dirion mewn cyfyngderau,
Sydd well na'r ddaear a'i thrysorau.

Bellach, frodyr, trof fy ngolwg, f'r dydd y gweia pawb ya amiwg, Holl ffyrdd doethineb yn gweithredn, A phob ergyd i'w ryfeddu. Siomi'r ddraig a'i phen synhwyrol, A'i ysigo yn drag'wyddol, Wnaeth Crist ein Brawd yn y onawd; Er poen a gwawd fe gododd;

Digitized by Google

^{*} Job zzi. 7, 8, 9, deo., a z. 22. Salm lxxiii. 4. † Salm lxxxiz. 48.

^{*} Conjunction, the same as mei, used yn some parts of South Wales.

[†] Ess. liv. ‡ Num. x. 2. 1 Cor. i. 18, 23, 24. 2 Cor. x. 4. # Joshua vi. 4.

T Salm ziviii. 1—14.

Ond tree ei deulu pan y taloid, Ei egoniant mawr a guddiodd! Felly'n awr y gwada'r ynfydt Dduwdod Person Twysog Bywyd: Ond pan ddel awrt ei udgorn, I rwygo llawr eigion, Cant wel'd ei sel, i' a'i ddewisolion, A gwae hanfodol yr ynfydion.

Pan esgyn lesu ei orsedd farnol, E lydd ei olwg yn rhyfeddol! Ni bydd gwaeledd gwedd nac wylo,¶ Yn gwmwl ar ei Dduwdod yno; nn gwmwi ar ei Duuwlod yno; Ei north a egyr ddorau'r gweryd,** A'r meirw wrth ei lef a gyfyd,†† Fel y wawr uwch y llawr, Y seint yn awr a esgyn!! Yn llu breinaiol oli at eu Brenin— Pan fyddo'r ddaear fawr yn ennyn! Pan 19000 'r dusar law'i n ennyn Drugys Iesu yn yr awyr Drug bwy bu'i enaid yn y llafur ;ii A chyda'r llu chanidd ce, Yn gorfoleddu yno ; Bydd cân y bredyr hyn sy'n huno, I gyd yn baraidd gwedi eu puro!

Chwychwi gyfeillion trist ymddifaid, Fel na'ch gwraiwydder pan ddel galwad, \$\psi\$ Fel eich tadau byddwch effro, Oll yn ngwinllan Crist yn gweithio. Chwithau 'n gweddwon trist nao wylwch, Ar yr hwn a lyn gerphwyswch.

Ar yr hwn a lya gorphwyswch.
Trom fydd gwawr myrdd yr awr
Bo'r udgorn mawr yn canu,
O blant annuwiol yn wynebu,
At yr orsedd fawr i'w barnu:
Gwel'd au tadau yn ddiangol,
A'u mam a'u magadd yn doeturiol;

Phil. ii. 7, 8.

* Phil. ii. 7, 8.

† Salm xiv. 1.

‡ Ioan v. 28. 1 Thes. iv. 16.

‡ Dat. xix. 11—16. a xvii. 14. 2 Thes. i. 10. Actau xvii. 31. 2 Tim. ii. 19.

† Salm xi. 6. Mat. xxv. 41.

¶ Esa. liii. 2, 3.

* Sward. neu lås donen y ddaear.

†† Ioan v. 28, 39.

‡ 1 Thes. iv. 16, 17.

‡ Esa. liii. 11. Heb. ii. 13.

† 1 Thes. iv. 16, 17. Dan. xii. 3.

Yn hardd eu gwedd, yn myn'd i'r wledd, Gorfoledd Tragywyddol! A hwythau i'n neethion a gelynol, Yn myn'd i boethi'n amobeithiol!

CAN:

EDIFEIRWCH Y MEDDWYN DRANOETH AR OL TERM.

Ton- Sweet Home !

1 'Ow! ow!' meddai'r meddwyn, 'i'm coryh mae cur, Sydd debyg i frathiad, neu dóriad á dur: Mi wariss fy arian, 'r wy 'n cwynfan bob cam, Mae hyn yn ddu gwmwl yn meddwl fy mam: Mem! mam! O fy mam! Mse hyn yn ddu gwmwl yn meddwl fy mam!

2 'Fy ngwddf sydd yn boethlyd, a chrinllyd, a chras, A'm sain yn llawn chwerwder, gan fiinder drwg fias; Dylaswn i wylie cyn llithro i ddrwg lam; Mae hyn yn ddu gwmwl yn meddwl fy mam! Mam! mam! O fy mam! Mae hyn yn ddu gwmwl yn meddwl fy mam.

3 ° Fy nghylla waghawyd, ac annwyd a ges, Nid oes yn fy nghorphyn i ronyn o wrea; P'le bynag yr elwyf, dyn ydwyf dan nam, Mae hyn yn ddu gwmwl yn meddwl fy mam. Mam! mam! O fy mam! Mae hyn yn ddu gwmwl yn meddwl fy mam.

'Pe cawn fenthyg chwechyn gan rywun yn rhwydd, I'r dafarn cychwynwn, mi gerddwn o'i gwydd; Cawn yno wir fwyniant, mewn nwyfiant di nam, Er cymaint yw'r cwmwl sy'n meddwl fy mam. Mam! mam! O fy mam! Er cymaint yw'r cwmwl sy'n meddwl fy mam.

5 'Pan dderfydd y chwechyn, rhaid cychwyn, tre câs, A minau 'n lled gyndyn heb flewyn o ffâs I fyned i'm lletty, 'r wy'n penu paham, O herwydd y cwmwl sy'n meddwl fy mam. Mam! mam! O fy mam!
O herwydd y cwmwl sy 'n meddwl fy mam.

6 'Pe cawn help i godi o'm culni brwnt câs, A chymhorth i ofyn am ronyn o râs; A gado ffol nwyfiant, er cymaint fu'r cam, Fe gilia'r du gwmwl sy'n meddwl fy mam! Mam! mam! O fy mam! Fe gilia'r du gwmwl sy'n meddwl fy mam!

HANESIAETH GARTREFOL.

EISTEDDFODAWL.

Cotrom e'r India Ddroyreiniol.

YN Y SENEDDE, Mawrth 18fed.-Mewn dadl e berthynas i'r niweid a wnai cynnyrchiad cotwm yn yr India Brydeinig i fasgnach y Deheubarth, haerau Mr. Calhoun, nad oedd unrhyw berygl o hyny. Dywedai fod y cynllun wedi methu. Ac o'r ochr arall, bod marchnad newydd yn cael ei hagor i gotwm y Deheu drwy adnewyddiad masgnach Prydain & China, oblegid bod ootwan Americanaidd yn werth o dair i bedair cent y pwys yn ychwaneg na chotwm India.

Achos y Creole-Gwrthgaethiwed-Ceryddu Mr. Giddings.

Yn y Ty, yr 21ain.—Galwyd am benderfyniadau y Taleithau. Cymeradwywyd penderfyniad er cyfnewid rheol 127, i'r dyben o awdurdodi gornifer i attal dadl dibaid ac anfuddiol ar unrhyw ysgrif, drwy ei gymeryd allan o Gyfeisteddfod yr holl Dy; ac i orfodogi y Gyfeisteddfod i bleidleisio ar bob gwellhad heb ddadleuaeth. Gobeithiym y bydd hyn yn effeithiol i rwystro y dadleuon cynhyrfiawl a di-ben-draw

sydd yn rhy gyffredin. Dygai Mr. Giddings amrai benderfyniadau o Ohio, sylwedd pa rai oedd,-Bod y Caethion ar fwrdd y Creole wedi myned allan o derfynau talaith Virginia pan yn effeithio eu rhyddid ar y môr-mae i lywodraeth gyffredinol y Taleithau Unedig yn unig yr oeddent yn gyfrifol yno-nad oes gan y Llywodraeth Gyffredinol un gyfraith yn cydnabod caethion fel y cyfryw-o ganlyniad nad oedd yr un gyfraith yn gwahardd i'r caethion hyny effeithio eu rhyddid—nac un gyfraith i'w galw i gyfrif na 'u cospi: yn nglyn a hyny fod pob ymgais i adfeddiannu y caethion hyny, yn ddianrhydedd i'n Gwlad; ac heb un sail iddo yn Nghyfansoddiad yr Undeb.— Gwrthodwyd y penderfyniadau, a phasiwyd cerydd ar Mr. G. am eu cynhyg, oddiar eu bod, meddent, yn cyfiawnhau cyd-fradwriaeth a llofruddiaeth, ac yn cefnogi terfysg a chynhwrf presennol y wlad o barthed y pwnge, ac yn tueddu i yrru America a Phrydain, ac, efallai, yr

holl fyd, i ryfeloedd gwaedlyd.—Wedi y cerydd, Mr. G. a roddodd i fyny ei swydd fel cynnrychiolwr, a dychwelodd adref; ond wedi hyny clywsom i bobl ei dalaeth benderfynu ei adethol i'r un swydd, yr hyn sydd yn dangos, eu bod hwy yn barnu yn wahanol i'r Tŷ am ei ymddygiad yn nghynnygiad y penderfyniadau crybwylledig.

Cennadiori oddiiorth y Llywydd.

Ar y 25ain, cyflwynodd y Llywydd gennadwri achlysurol i'r Ty, yn yr hon y mae'n galw yn ddifnifol a phryderus ar yr Eisteddfod am ddiogelu cymeriad y llywodraeth—gant sicrhau iddynt mai i'r un cyfartalwch ac y gwanychir yr ymddiried yn y llywodraeth, yr ymledaena anymddiried yn gyffredinol. Cymhella hwynt i basio ysgrif fenthyciawl—darparu cyllid parhaawl, cytattebol i anghenion y llywodraeth. Cynnyddu y doll ar rai pethau uwchlaw 20 y ganfed; oedi Deddf Dosbarthiad Tiroedd; cyngwystlo tiroedd y llywodraeth i dalu y ddyled, &c.—Dylasant wneyd hyn dri mis yn ol.

13ain;—Pasiwyd yr Ysgrif i fenthycia er diwallu anghenion y llywodraeth, yn y T—ac wedi hyny yn y Seneddr.

Yr Indiaid.

Ar yr 11eg o Ebrill, anfonodd y Llywydd gennadwri i'r Senedd, yn pleidie gwneuthur cyfawnder a'r Choctawiaid.

Agerdd lestri Rhyfel.

Yn y Tŷ, ar yr 8fed o Ebrill, galwyd am yr ysgrif yn awdurdodi gwneuthuriad Agerdd-long Haiarn Ryfelawg, ar gynllun R. L. Stevens, yr hon ni allai pelen wneuthur effaith arni, gan ddarparu na fyddai¹ iddi gostio mwy na'r agerlong Mississippi. Pasiwyd.

CRYNHODEB.

Cynnydd y Diwygiad Dirwestol.—Mae go-hebydd i'r 'Journ. of Commerce' yn St. Croix, W. E., dan y dyddnodiad o Fawrth yr 2il, 1842, yn dywedyd: Hysbyswyd i mi gan un o'r plânwyr a rum wneuthurwyr mwyaf, (oblegid y mae 'r holl blan-wyr yma oddyeithr un yn gwneuthur rum) bod yn rhaid iddynt ddanfon eu Rum i Gopenhagen, oblegid nad oedd dim galwad am dano yn America, ac i'r Dwyrain o Gaerefrog-Newydd na fuasai neb yn ei dderbyn i'w werthu hyd yn nod drostynt hwy. Nid oes ond ychydig o gadbeniaid a'i cymet i'w llestri. Gwelais lawer a ddywedant yr elent adref heb un llwyth yn hytrach na chario rum. Bydd y cnwd yma yn rhwym o fod yn brin iawn o siwgr yn gystal a rum; a rhaid i'r gaethwasanaeth ddarfod yn fuan o honi ei hun.

Cenhadon i'r Caethson.—Mae teimlad cynnyddol yn nhaleithau Missiesippi a Louisiana ar y pwngc o gyfrannu addysg grefyddol i'r Caethion, a thuedd gynnyddol ar ran y planwyr i wneyd mwy nag y maent wedi gwneyd hyd yn hyn.

Mewn rhai amgylchiadau mae un o'r planwyr yn foddion i fyned dan yr holl draul o gynnal Cennad; ac mewn llesser o amgylchiadau, mae amrai o'r planwyr yn foddion i gyduno yn y gwrthddrych hwn. Cynnelid y Cenhadon yn dda hefyd. Pa le mae'r dynion parod i fyned?
—Bos. Rec.

Mam yn gwerthu ei merch fel caethes.—Daeth amgylchiad dycithr ac echrys o flaen y llŷs yn Baltimore yn ddiweddar, geneth o liw (coloured), o'r enw Sally Jeffries, merch i ddynes wen, yn dwyn cwyn yn erbyn ei mam am ei rhyddid; aethai ei mam â hi at fasgnachydd mewn enawd dynol yn y ddinas hono, gan ei chynnyg ar werth. Haerai mae ei chaeth forwyn hi ydoedd y ferch, wedi ei rhoddi iddi gan ei thad, ac ar yr un pryd cyfaddefai ei bud ym fam iddi. Gorfodogwyd hi i gydnabod rhyddid ei merch, eithr nid cyn ei charcharu, a bygwth dwyn cwyn yn ei herbyn am fod yn fam i blentyn o ddyn du.

Chwere chwareu.—Tra ar ganol chwareuaeth yn Chwareudy Mobile, ar noson yn y mis diweddaf, cododd amrafael rhwng chwareuydd a chwareuyddes, y canlyniad o'r hyn a fu i'r olaf sef Meis. Hamlin drywanu y blaenaf, sef Mr. Ewing, a dagr iddei galon, fel y bu farw yn mron yn ddioed.

Treth.—Pasiwyd treth o un ddolar ar y fil ar berchenogaeth trethadwy, yn y dalaith yma y mis diweddaf, i'r dyben o delu dyledion y dalaith. Ar yr un pryd penderfynwyd oedi y gweithiau cyffredin, a pheidio myned i ddyled newydd, nes llwyr dalu yr hen.—Da iawn.

Marwolaeth ddyeithr.—Bu farw y Parch. Nathan Perkins, o Amherst, Mass., tua 66 mlwydd oed, y mis diweddaf o'r oroup, wedi salwch o 24ain o oriau. Ni chlywsom erioed o'r blaen fod y clefyd hwn yn angeuawl, ond i blant bychain.

Llyfr Abraham.—Mae'r Mormoniaid yn proffesu eu bod wedi cael gafael yn 'Llyfr Abraham,' yr hwn a gafwyd gan ymdeithydd Saesonig yn nghladd-lysoedd (catacombs) yr Aifft, ac y mae Joe Smith yn brysur iawn yn ei gyfieithu iddei gyhoeddi i'r byd!

Gwydr-wcithfa.—Yn mhlith y celfi dyeithr a fordwyant afon Ohio, y mae gweithfa wydr nofiadwy. Bâd mawr llydan, yn yr hwn y mae ffwrnes, pobty i dymheru, a'r dodrefn arferol, anghenreidiol at y cyfryw sefydliad. Y mae dan lawn agerdd bob nos, yn toddi llestri gwydr, y rhai a werthir gyda ochr yr afon yma a thraw fel y mae'r gweithfa yn nofio i lawr. O Bittsburgh y mae wedi cychwyn.

Buddygoliaeth Pabyddavol.—Fel y mae yn wybodus i lawer o'n darllenwyr, y mae gryn amrafael wedi bod yn ddiweddar yn y ddiaeth hon, ac yn neillduol yn ninas Caerefrog-Newydd o barthed yr Ysgolion Cyffredin. (Cynnelid yr ysgolion hyn trwy dreth gyffredin, ac y maent yn agored i bawb). Safai y Pabyddion, yn cael eu blaenori gan Eagob Hughes, dros gau allan bob peth sectaraidd, mewn geiriau eraill, Protestanaidd, o'r ysgolion, gan haeru ei fod yn annheg iddynt hwy dalu tuag at ysgolion i fagu Protestaniaid. Y maent wedi enill ei pwngc yn Neddf-wneuthurfa y dalaith, yn Albany. Da genym er hyny allael ychwanegu, en bod heb lwyddo, hyd yn hyn, i droi y Bibl allan, eithr ond odid nad hyny fydd y cynnyg nesaf.—Yn tarddu oddiar yr amrafael uchod,

bu terfysg mawr yn yr etholiad diweddaf yn y ddinas grybwylledig.

Caethion y Creole.—Hysbysir o Nassau, N. P., fod y caethion a garcharesid am lofruddiaeth a chydfradwriaeth ar fwrdd y Creole, yn cael eu rhyddhau, yn unol ag archiad a ddaethai i'r perwyl hwnw.

Llofruddiaeth mewn deddflys.—Gwel dan y pen hwn tu dal. 117 o'r rhifyn diweddaf.—Mae y llofrudd yn cael ei ryddid ar fechniaeth o ugain mil o ddoleri Dyma bris bywyd yn Wisconsin! hyd yn nod cynnrychiolwyr mewn Deddflys.

Meddiant Prydeinig yn America.—Y mae o ugain i bum-miliwn-ar-hugain o bunnau o arian boneddigion Prydain yn drysoredig yn Khwymau Taleithau, Banciau, camlesi a chledrffyrdd America

Yr Indiaid Creekaidd.—Dywedir y rhifa y llwyth hwn uwchlaw 20,000 o eneidiau. Nid oes gwell gwlad na'r hon yn mha un y trigiannant o fewn y Taleithau Uncdig. Mae rhai o'r Indiaid hyn yn gaeth-feistri cyfoethog, yn codi peth afrifed o yd, a gyrfeydd mawrion o wartheg.

Texas a'r Mexicaniaid.—Yr oedd sŵn yn y gwynt er ys rhai misoedd fod Santa Ana a'i fyddin Mexicanaidd yn parotoi i ymosod ar y Texiaid, er adennill y dalaith a gollasant, thua dechreu y mis diweddaf, daeth y newydd eu bod wedi dechreu ar y gorchwyl, a'u bod yn 15,000 o rifedi. Cododd y Texiaid fel un gwr i'w gwrthsefyll, a'i llywydd, Houston yn eu blaenori, gan fygwth cario y rhyfel i Mexico, a nid yn unig eu gorfodogi i gydnabod eu hannibyniaeth, eithr hefyd dadymchwel llywodraeth y gormesdeyrn Santa Ana, a chynorthwyo y Mexicaniaid i sefydlu Cyffrediniaeth (Republic). Erbyn hyn ymddengys nad oedd y Tyddin ymosodawl ond o 8 i 10 cant. Barnai rhai mai i'r dyben o dynu y Texiaid i ryfel a'u prif fyddin y danfonasid mór ychydig, p'odd bynag y mae y Texiaid wedi cychwyn ar eu hol, a'r debygoliaeth yw y tywelltir etd lawer o waed, cyn yr adferir tawelwch.

Ynys Rhode.—Mae storom fawr yn Ynys Rhode. Yr hen freinlên a ganitawyd gan frenin Lloegr i Roger Williams, ydyw y rheol wrth ba un y llywodraethid y dalaith hyd yn hyn. Mae y bobl yn gyffredin er ys llawer dydd wedi bod yn awyddus am gyfnewidiad, a'u hawydd yn ddiweddar a drodd yn anfoddlonrwydd. Yn ganlynol galwasant gynnadledd, llai na blwyddyn yn ol, i ba un y danfonwyd cynnrychiolwyr o'u gwhanol drefydd. Ffurfiwyd Cyfansoddiad a chyflwynwyd hi i'r Ynyswyr i gael eu cymeradwyaeth. Ffurfiodd y Llywodraeth hefyd, yn eu cyfarfyddiad diweddaf, Gyfansoddiad, ond pleidleisiwyd hono i lawr. Yn ganlynol cyhoeddodd y Llywodraeth adroddiad helaeth o'n meddyliau, ac annogasant ysgrif o boenau a chosbedigaethau o'r natur lymaf, er attal cyfeillion Cyfansoddiad y bobl rhag gweithredu dani. Mae'r olaf yn ddigllawn iawn. Geilw y Llywodraeth am gymhorth y Gydgynghorfa yn erbyn y bobl; mae'r bobl yn pender-fynu gwrthsefyll, a galwant ar bobl y Taleithau eraill iddeu cynnorthwyo. Gan bwy yr oedd yr hawl i ffurfio Cyfansoddiad nis gwyddom, ac o

ganlyniad nis gallwn benderfynu pa ochr sydd yn iawn. Nid oes dim yn ychwaneg na rhyfel tafodau a phapyrau yno hyd yn nyn, ac hyderym y terfyna gyda hyny.

Haslioni a Chamwri.—Tua deng mlynedd yn ol, bu farw un Stephan Girard yn Philadelphia, gan adael dwy filiwn o ddoleri i godi Coleg i addysgu plant amddifaid.—Tua phedair blynedd yn ol, talwyd y swm o bum can mil o ddoleri i Lywodraeth y Taleithau Unedig, a adawsid gan Sais cyfoethog, i'w gwario mewn Sefydliad er cynnyddu a lledaenu gwybodaeth yn mhlith dynion.

Pa beth ddaeth o'r arian hyn?

Ymddiriedwyd arian Girard i swyddwyr Banc y Taleithau Unedig yn Mhennsylvania, y canlyniad yw, eu bod wedi eu gwario gan y dyhirod diegwyddor a mileinig hyny, fel mae 'n amheus pa un a godir Coleg byth ar enw yr haelfrydig Girard.—Am yr arian eraill, os ydynt fel y mae lle i ofni, wedi eu benthycia i rai o'r Banciau, ond odid y ceir dim daioni o honynt.

Angeu trwy daranfollt.—Dygwyddodd tro sobr o fewn 4 milldir i'r lle hwn (Smyrna), nos y 4ydd o'r mis hwn (Ebrill), sef, fel yr oedd un Thomas Webb a'i deulu yn eistedd o gylch y tân, rhwng deg ac un-ar-ddeg o'r gloch, daeth mellten trwy y simneu ac a darawodd un o'r meibion yn hollol farw, yn ei 15fed flwyddyn; clwyfodd hefyd ei dad yn ddwys, ond y mae gobaith am ei adferiad ef. Onid oes eisiau bod yn barod!

Smyrna.

Hugh Hughes.

Dyfodiad Arg. Ashburton.—Mae y Negesydd arbenig Ashburton wedi cyrhaedd y wlad hon, ac yn awr yn Washington, yn cyflawni ei negeswriaeth—bydded llwyddiant arni er heddwch.

Manion Cartrefol.

Yn ddiwedar, bu farw cybydd yn Philadelphia. Cafwyd yn ei seler \$8000, o arian caledion.

Dywedir yn y 'Lowell Courier,' fod hunansymudydd (locomolioe) o un dunell-ar-ddeg, a adeiladwyd yno, wedi rhedeg tair milldir meuon dwy funud, yr hyn sydd yn gyfartal i 90 milldir mewn awr.

Gweinyddwyd yr ordinhad o fedydd i 60 rhwng babanod a rhai mewn oedran yn eglwys y Parch. Mr. Douglass, Philadelphia, ar yr un Sabboth, yn y mis Mawrth diweddaf.

Cyrhaeddodd tua 150 o ymfudwyr Mormonaidd yn ddiweddar yn Orleans-Newydd o Lerpwll.

Hysbysa un o babyrau Cincinnati am ddarganfyddiad o ogof ddirgelaidd yn Kentucky, tua 15 milldir o'r ddinas, lle y cyrchai haid o ladron, yr oedd yn llawn o bob math o nwyfau.

Mae Dunkirk, pentref ar lyn Erie, 45 milldir o Buffalo, yn cael ei oleuo â goleunwy (gas), yn tarddu o 'ffynnon losgadwy.'

Mae llwytheidiau llongau o iâ yn cael en trosglwyddo eleni i Philadelphia a Chaerefrog-Newydd o dalaith Maine.

Digitized by

Mae Chwareudy Tremont yn Boston wedi ei brynu i fod yn eglwysdy, gan gynnulleidfa grefyddol o enwad y Bedyddwyr Rhyddion.

Daliwyd Hogan ('McLeod 'arall') drachefn yn Rochester, eithr rhyddhawyd ef yn gyffelyb yr un modd ag yn Lockport: geill y dyn yma wrth gellwair a'r yankees, ddyfod unwaith yn ormod i'r dalaith hon.

Rhedodd yr agerlong ryfelawg 'Missowri' idir wrth esgyn y Potomac, ac yn yramgylchiad o geiso ei rhyddhau, collodd un swyddog, a 15eg o ddynion eu bywydau.

Mae yn awr 500 o lestri yn gorwedd yn mhorthladd Caerefrog-Newydd o ba rai y mae un rhan o dair yno o eisiau gwaith.

Yr ydys wedi cyhoeddi ar lawr Tŷ y Cyffredin yn Lloegr, mai America yw'r cwsmer goreu a fedd Lloegr, a bod gwerth \$50,000,000 o nwyfau Prydeinig yn cael eu trosglwyddo yma yn flynyddol.

Hanesion Comry America.

CYMDEITHAS DDIRWESTOL GYM-REIG CAEREFROG-NEWYDD.

Nid oer gwyno, ond ar gynnydd—yn der Mae Dirwest ysblenydd, Trwy y wlad mewn rhediad rhydd, A'i Baniar mewn llwydd beunydd. Gwilym Fardd.

HAEDDBARCH OLYGYDD,-Taer erfyniaf am ychydig o le unwaith eto yn rhyw gyfran o'ch cyhoeddiad hoffwiw, er rhoddi ger bron ein cydgenedl fyr hanes o barhâd llwyddiant yr eyugeneui iyi manes o osamaa iniyama achos dirwestol, yn y ddinas hon a'i hamgylchoedd, er yr ofnwyf rhag y bydd i amledd fy neisyfiadau flino eich amynedd, pa un ag sydd wedi bod, hyd yma, yn dra hwyrfrydig. Eithr wedi bod, hyd yma, yn dra hwyrfrydig. pan yr ystyriwyf natur ac amcanion gogoneddus yr achos hwn, (sef llesoli dynolryw) yn nygiad pa rai i weithrediad, cawsoch chwi y fraint o fod yn offeryn ffyddion a defnyddiol tra yma yn ein plith, a hefyd o barhau i gefnogi yr unrhyw trwy eich ffyddlondeb, a'ch prydlonrwydd, yn rhoddiad ger bron eich cydgenedl, trwy gyfrwng eich misolyn cynnwysfawr, y cyfryw ymborth ag sydd fuddiol, er magu a meithrin yr egwyddorion ardderchog ag sydd yn gynnwys-edig mewn Dirwestiaeth, fe'n cymhellir i ddyfod i'r maes unwaith yn ychwaneg, ac os ystyriwch yr hyn a ganlyn yn haeddianol o sylw, wele hwynt at eich gwasanaeth.

Yn eich rhifyn am Chwefror, rhoddwyd dysgrifiad o weithrefiadau y Gymdeithas hon yn mhlith ein cydgenedl ar yr Ynys Hir, yr hyn af u yn foddion er ennyn fflam eiddigeddol yn eu mynwesau, i raddau mór uchel, fel yr hyderwyf nad oes dim a'i dofa nes cael ein cydgreaduriaid yn gyffredinol i ddiangc o'r llwybr ag sydd yn arwain miloedd i afael y cyffwr truenus ac ofnadwy o feddwdod, yr hyn yw prif wreiddyn holl hygredigaethau yr oes; ac i goffeidio Dirwest yn ei holl egwyddorion, ac i gyffawn fwynhad o'r trugareddau hyny ag sydd yn deilliaw oddiwrth

feithriniad manwl yr egwyddorion ag sydd yn gynnwysedig ynddo; a chynnyrfwyd eu teimladau i'r fath raddau, fel nad ydoedd yn ddichonadwy i'r Gymdeithas hon eu boddloni a'r nifer o gyfarfodydd ag oedd galwad am danynt, er ein bod yn myned drosodd yno yn fintai i gynnal cyfarfodydd bron bob yn ail wythnos. Felly gorfu arnom, trwy eu taer ddymuniad oddeutu diwedd mis Ionawr, ffurfio Cymdeithas yn eu plith, i fod yn ganghen o'r Gymdeithas hon. Ac o hyny hyd yn awr y maent yn myned rhagddynt gyda gwroldeb a ffyniant rhyfeddol, fel nad oes dim, na neb, a ddichon sefyll o flaen eu carlamau, oblegid y maent yn gyru yn gyflym. Yn mhlith y cyfarfodydd a gynnaliwyd gan-ddynt yr oedd yr un canlynol, pa un a gynnaliwyd trwy gynnorthwy y Gymdeithas hon, yn addoldŷ yr Henaduriaethwyr yn ninas Brooklyn, dan ofal y Parch. Dr. Cox, nos Fawrth y 15fed o Chwefror. Agorwyd y cyfarfod trwy ddarllen cyfran o'r Ysgrythyr, a gweddi, gan y Parch. Dr. Cox, (sef gweinidog yr Eglwys;) yna gwnaeth ychydig sylwadau pwysfawr ar natur y gorchwyl oedd genym dan sylw, ac a'n cymhellodd i fyned rhagom yn ein hymdrechiadau. Hefyd, addefai ei fod yn ymogoneddu yn ei haniad oddiwrth y genedl Gymreig, pa un yw y genedl fwyaf cymeradwy ar gyfandir yr America. [Ystyrir y boneddig hwn yn un o dduwinyddion mwyaf yr oes.] Yna y traddodwyd areithiau gan amrai bersonau gyda godid-awgrwydd anarferol, ac y canodd Mr. David E. Davies amrai ganiadau dirwestol mcwn dull tra meistrolaidd. A chadarned ydoedd y rhesymau a ddygwyd yn mlaen o blaid yr Achos, ac effeithioled ydoedd cynnwysiad y cyfansoddiadau a ganwyd, fel y buant yn foddion i dueddu (yn mhlith eraill a ymunasant á'r Gymdoithas) un o'n cydgenedl, yr hwn a ddilynai y fasgnach feddwol, i ddyfod yn mlaen at yr areithfa a thystio yn gyhoeddus ger bron y gynnulleidfa, ei barodrwydd a'i awydd i ymuno â'r Gymdeithas ar y telerau o fod iddo gael ychydig amser er bwrw ymaith y gwirodydd, oedd yn ei feddiant; eithr penderfynwyd gan y Gynnulleidfa yn unllais eu prynu, yr hyn a wnawd trwy gynnorthwy y Parch. Dr. Cox, yr hyn a barodd iddo fawr lawenydd. Penderfynwyd eu llosgi ar y dydd mawrth (yr 22ain), sef dydd genedigaeth yr Anfarwol Lywydd Washington, pryd yr ym-gasglodd yn nghyd nifer lluosog o'n cydgenedl, perthynoli'r ddinas hon a'r Ynys Hir; a chyfarfuom a'n gilydd yn Williamsburg, L. I. (sef lle trigiannol yr Anghenfil Alcoholaidd,) o'r lle hwnw gorymdeithiwyd tua'r man yr ydoedd y ddedfryd i gael ei rhoddi mewn gweithrediad, yn cael ein blaenori gan dyrfa o Gerddorion, y rhai a chwarëuent ar yr achlysur; y Faniar Ddirwestol, yn nghyda'r fén a ddygai yr ysbrydion condemniedig; yna yr Arwyddlen, ar yr hon yr ydoedd yn argraffedig 'Rinweddau y Bwyst-fil,' yn nghyda'r ddediryd ag ydoedd wedi ei chyhoeddi uwch ei ben. Ond cyn ein myned yn mhell oddiyno dangoswyd i ni mewn modd amlwg nad ydyw yr achos hwn, fel pob achosion da eraill, ddim heb ei nifer luosog o elynion, trwy i ddryll llwythog gael ei danio arnom, a chlywsom sŵn y belen yn rhwygo yr awyr uwch ein penau, ond pa un a ydoedd y gelyn yn amcanu at einioes rhai o honom, ai ynte dryllio ein Baniar, o dan yr hon yr oeddym yn ymfydd-

ino, nis gwyddom; eithr gwyddom trwy y ddihangfa, a'r waredigaeth ryfeddol a gawsom, megis o safn Angeu, fod yr Arglwydd o'n plaid, ac y cynnorthwya ef ni yn erbyn ein gelynion, ac yn ei law gadarn ef, y deuwn allan yn y diwedd yn gongewerwyr arnynt oll. Felly diwedd yn gongewerwyr arnynt oll. aethom yn mlaen yn ffyddiog, nes ein dyfod i'r dihenyddle, sef y lle a elwir Fort Green, rhwng Bedfford a dinas Brooklyn; ac yna y dechreuwyd rhoddi y ddedfryd mewn gweithrediad trwy ei losgi, eithr yr ydoedd yn gyfryw achlysur yn nghyda eain y Cerddorion, ag a fu yn foddion i gynnull yn nghyd gannoedd o ddynion, gan mwyaf yn Wyddelod, y rhai oeddynt elynion creulon i'r achos Dirwestol, y rhai a lanwyd o gynddeiriogrwydd, wrth edrych ar eu heilun yn nhagfa marwolaeth, a ymdrechasant hyd eithaf eu galluoedd, i'w waredu o'n dwylaw, a'n rwystro yn ein bwriadau, yr hyn a wnaethant i raddau. Er na chawsom eu llwyr losgi; eto cawsom y fraint o'u hollol ddinystrio trwy eu tywallt ar y ddaear, ac wrth hyny, cafodd rhai o honynt hwythau y fraint o gael eu trochi yn y ffriod felldigedig.

Cyfansoddwyd y pennillion canlynol gan Gwilyn Fardd, iddeu canu ar yr achlysur:—

1 Pa dyrfa a welaf yn d'od, Yn hynod anorfod yn awr; Yn teithio neu rodio 'n ddirus, Yn daelus a gweddus eu gwawr? Plant gonest, heirdd Dirwest sy'n dwyn, Mewn cailwyn yr hen Alcohol; Yn euog fe'i profwyd mewn pryd, A'i ddedfryd ai thynir yn ol.

3 Fe'i baruwyd i'w loegi 'n ddilai, O herwydd ei fai un difudd; Er cymaint ei ymdrech yn wir, Yr adyn nis rhoddir yn rhydd; Rhyw ddedfryd anhyfryd cedd hon, Anunion, medd gweision y gwr; A hynod y clywir hwy 'n son, Môr grenlon yw dynion y dw'r.

3 Galerwch ac wylwch y gwyr,
Y rhai a fu bleidwyr i'r bleidd;
Er maint sydd am daro o'i du,
D'od mwysch i fyn y if faidd:
A ninau, Ddirwestwyr, yn wych,
Yn fynych cawn edrych yn, ol,
A choffe yn siriol ein gwên,
Am ddiwedd yr hen Alcohol.

Yna y gorymdeithiwyd oddiyno i addoldŷ yr Henaduriaethwyr yn Ninas Brooklyn, (sef yr un a enwyd uchod,) a chynnaliwyd yno gyfarfod cyhoeddus; a bu y tro hwn yn foddion er ehangu a gwresogi y cariad sydd ynom tuag at

yr Achos godidog hwn.

Hefyd, cynnaliwyd cyfarfod cyhoeddus gan y Gymdeithas hon yn addoldy yr Annibynwyr, Heol-y-banadl, nos Iau, y 24ain o Chwefror, pryd y traddodwyd araith gan y Mr. Thomas J. Evans, Remsen, ar gwpan y felldith; a thebygem mai dyma yr olaf a gawn gan y milwr ffyddlon hwn, yr hwn yn ei ymdrech o blaid Dirwest, trwy ganu ac areithio, tra yma yn ein mysg, a ellir gyffelybu i feibion Israel, pan yn adeiladu muriau Jerasalem, sef ag un llaw yn gweithio yn y gwaith, ac â'r llall yn dal i fyny yr arf yn erbyn y gelynion; a gobeithiwyf y bydd iddo gael y fraint o barhau yn ei ffyddlondeb o blaid yr Achos rhagorol hwn, yn ol ei ddychweliad i'w hen gartref, ac i blith ei gyfeillion. Yna y traddodwyd araith dra effeithiol a chlodfawr, gan Gwilym Fardd, ar Gwpan y Fendith; a dilynwyd ef gan amrai eraill, gyda buddioldeb mawr. Yna y cyfododd un o'r Dir-

westwyr i fyny, a sylwodd fod llawer wedi cael ei ddywedyd o blaid yr Achos Dirwestol, a llawer o guro wedi bod ar Mr. Alcohol ; y carai ef wybod a oedd neb yno yn bresennol a'i cefnogai! a pha fodd yr oedd yn teimlo yn ngwyneb yr holl erlidigaethau y mae danynt y dyddiau hyn! yn atebiad i'r hyn y cyfodai Mr. H. Pugh, (sef un o'r aelodau,) a deuai yn mlaen at yr areithfa i'r dyben o amddiffyn Mr. Alcohol, a mynegi ei rinweddau: a chyda'i fod yn dechreu, deuai Mr. David E. Davies yn mlaen i'w wrthwynebu — a chariasant y ddadleuaeth yn mlaen, (yr hyn ydoedd ar gan bob yn ail permill,) yda gorchestrwydd anarferol. Cariwyd y fuddygoliaeth gan y Dirwestydd, a gorfu ar y gelyn, er ei greuloned, roddi ei arfau i lawr, yr hyn a barodd hyfrydwch neillduol i'r gwrandawwyr, ac a fu yn effeithiol, yn nghydag eraill o weithrediadau y cyfarfod, i ychwanegu oddeutu 24ain o golofnau heirdd, i gynnal i fyny yr adeilad ardderchog hon, sef Teml orwech Dirwest.

Ac y mae yn llawenydd annhraethol genyf allu hysbysu, ddarfod i effeithiau anwrthwynebol Dirwest fod yn foddion, am y tro cyntaf yn y wlad hon, i attal yr ymarferiad dinystriol o yfed diodydd meddwol yn ein Gwledd Genedlaethol, a gymerodd le ar y dydd cyntaf o'r mis hwn, (Mawrth,) sef dydd Gwyl Ddewi Sant, a thrwy hyny, agoryd y ffordd, a rhoddi derbyniad cyflawn a chroesawgar i'n boneddigesau, y rhai trwy eu prydferthwch a rhagoroldeb eu hegwyddorion, ydynt fywyd, gogoniant, a harddwch ein gwleddoedd a'n cymdeithasau—ac a baras-ant, trwy eu presennoldeb hyfrydawl, i'r wledd hon fod yr un fwyaf anrhydeddus a phrydferth a gynnaliwyd erioed yn mhlith ein cydgenedl; a dymunem fod i'r Undeb a'r cariad oedd yn llywodraethu yn y Wledd gael ei feithrin byth, yn mynwesau holl feibion a merched Gomer.

Terfynwyf yn awr, gan wir ddymuno eich llwyddiant yn eich holl ymdrechiadau, yn enwedig eich ffyddlondeb yn nhaeniad gwybodaeth fuddiol a llesol, yn mhlith ein cydgenedl yn yr America. A goboithiwyf y bydd i'r ychydig hyn, yn nghydag eraill o'r un natur, fod yn offerynol, trwy enau eich Cyhoeddiad clodwiw, er cylymu a chadarnhau ein cydaelodau yn gyffredinol yn egwyddorion ardderchog Dirwest, ac i gael yr effeithiau yr amcenir atynt ar y rhai sydd hyd yma heb listio dan ein Baniar.

Ydwyf, Yr eiddoch yn ddiffuant, ac annheilwng was y Gymdeithas,

R. Evans, Ysgrifenydd Cyfatebol.

CYMDEITHAS GYMREIGYDDOL CIN-CINNATI

MR. GOLYGYDD,—Ar arch a dymuniad y Gymdeithas uchod, yr ydwyf yn anfon i chwi ei hanes, gan hyderu, os gwelwch hyny yn addas, y gwnewch ei gyhoeddi yn eich Misolyn gwerthfawr.

Mewn cyfarfod cyhoeddus a gynnaliwyd nos Lun, y 14eg o Chwefror, 1842, yn Eglwys Heol Harrison, gan Gymry preswyliedig yn y ddinas hon, Penderfynwyd ganddynt lunio eu hunain yn Gyndeithas dan yr enwuchod, ac i gael eu llywodraethu yn ol y Rheolau a fabwysiadwyd ganddynt yn y cyfarfod hwn.

Mr. Wn. J. Lewis, yn Llywydd. Mr. David Williams, yn Ysgrifenydd.

Ar yr 21zin o'r mis uchod, cynnaliwyd cyfarfod arall yn yr un lle, er ychwanegu rhai rheolau, a dewis swyddogion i'r Gymdeithas. Mr. John E. Jones, oedd Llywydd y cyfarfod hwn, a Mr. D. Williams, yn Ysgrifenydd. Dewiswyd, trwy bleidlais, y brodyr canlynol yn swyddogion dros y tri mis canlynol:

Mr. Thos. LL. HUGHES,

" DANIEL D. EVANS,

" WILLIAM LEWIS,

Parch. EDWARD JONES,

Mr. BENJAMIN LEWIS,

" JOHN E. JONES, Trysorydd.
" DAVID WILLIAMS, Ysgrifenydd.

Dewiswyd y pwngo canlynol erbyn y cyfarfod nesaf, sef, 'Pa un ai meddwdod ai cybydddod sydd waethaf'—chwech i areithio, tri ar bob tu.

Ar nos Fawrth, y laf o Fawrth, ymgynnullodd tyrfa luosog yn nghyd i'r eglwys ddywededig er clywed yr areithiau. Dewiswyd Mr.
Ambroso Ambrose, yr hynaf, yn Llywydd.
Wedi iddo agor y cyfarfod mewn araith ffraeth
a hyawdl, galwodd y brodyr canlynol i sefyll i
fyny. Ar Gybydd-dod, y Meist'd Wm. Lewis,
Thes. Lloyd Hughes, a Daniel D. Evans. Ar
Feddwdod, y Meist'd Ellis Parry, Benjamin
Lewis, John E. Jones. Traddodwyd areithiau
hyawdl a medrus o'r ddau-tu, fel y cafodd y cyffarfod foddloorwydd neillduol. Gwedi gorphen
areithio, adroddwyd y gân ganlynol gan y Parch.
E. Jones:

ANNOGABTHAU BARDDONAWL IDDBIN HIAITH: I sylvoi ar enwogrwydd ein mêl-iaith, yn nghydag iddei hamddiffyn.

I Mae genym, hil Gomer, laith hybleth a hyber, I ddynion i'w harfer Heb oerder tra byd; Na fydded un Cymro, Heb wiredd i'w gwirio, Yn gryno, digwyno, Ei gynnwyd."

El gynnwyd."

S Mae 'i lleisiae 'n felusaidd,
El saisiau ya fwynaidd,
A'i sillau mor dlysaidd,
A melaidd 1 mr;
Da cyffun yw clywed,
Ein methion a'n merched
'N ei sarad mor symled,
Heb somi.†

I gynnel Cymdeithas er cadw ein hiaith:

Boed genym Gymdeithas I uno yn urddas, Yn weddus i'r ddinas, A llias' i'n llu: Pw chasw a'i chynnal Yn ddifyr a dyfal, Mewn gufal bob cymal, Fel Cymru.

I echelyd arferion llygredig, as i lynu wrth distgeinion da ya ei chynnaliad:

Na ddeled gwael ddefod, Arferiad drwg dafod; Bhyw sarug hyll sorod, Na'ng gwarthod i'n gwydd; Ond dyddan ddadganion Mewn iaith wech heddythlon, & sharu'n un gelon Ein gllydd.

Cynt—nwyd. † Bylchau. ‡ Ymresymiaeth. Cyr. V. 20 [Dadganwyd pennillion eraill gan Mr. Richard R. Jones—anfonir hwynt i'r Cyfaill rywdro eto. Nid oes lle yn y bapyrlen hon i'w hysgrifenu.]

Cyn ymadael, ar gynnygiad y Brawd Evan Thomas, yn ddiweddar o Hyde, Lloegr, talwyd pleidlais o ddyiolchgarwch i'r Llywydd, Mr. Ambrose, am ei ymddygiad doeth a medrus yn y Gadair.

Gobeithir y bydd y Gymdeithas yma yn fuddiol i'n cydgenedl yn y ddinas hon er ychwanegu ein gwybodaeth mewn pethau buddiol a llesiol. Nifer yr aelodau yn bresennol yw 38; ac yn ein plith y mae ein Gweindogion, y Parehedigion E. Jones a H. J. Hughes. Llwyddiant i'r Gymdeithas hon er ateb dyben ei sefydliad; a llwyddiant hefyd i'r Cyhoeddiadau Cymreig, medd

DAVID WILLIAMS, Yegr. y Gym.

GWYL DDEWI SANT YN ABER SIWGR, SWYDD ARMSTRONG, PA.

Yn flaenorol i'r dydd uchod, cyfarfyddodd amryw o Gymry preswyliedig yn yr ardal hon â'u gilydd, ar y 25ain o Chwefror diweddaf, er sefydlu Cymdeithas Gymreigyddawl iddei chynnal yn rheolaidd o hyn allan yn eu plith yn ardal Aber-siwgr.

Penderfynwyd ar y pethau canlynol yn y cyf-

ryw gyfarfod:

 Fod y Gymdoithas newydd uchod i gael ei chadw yn rheolaidd o hyn allan; ac i gyfarfod unwaith bob mis yn Aber-siwgr.

 Fod aelodau y Gymdeithas i gyfarfod a'u gilydd, mewn trefn i rodiaw yn rheolaidd, er cadw Gwyl Ddewi Sant bob dydd cyntaf o Fawrth o hyn allan, yn ol arferiad clodwiw hil Gomer.

3. Fod y Gymdeithas i gyfarfod mewn adeilad helaeth, a roddwyd iddoi gwasanaeth drwy hynawsedd Cydfasgnachyddion y lle hwn, am wyth ar gloch, foreu y cyntaf o fis Mawrth, 1842, cr eu gosod mewn trefn i ddechreu ar eu gorymdeithiau blynyddol, gan ddysgwyl y byddai i bob un a arddelai ei hun yn Gymro, gydymffurfio â'r Gymdeithas, yn ei gorymdaith gyntaf yn y lle hwn, ac i ymddwyn yn weddaidd a pharchus er anrhydedd i'r Gymdeithas, ac i'n cenedl aiddgar.

4. Fod y Parch. Wm. Owens, Pittsburg. i anerch y Gymdeithas ar ddydd yr Orymdaith gyntaf yn Aber-siwgr, oddiwrth Salm lxxvii. 5, testun detholedig gan Thos. G. Jones, Prif-lyw-

ydd y Gymdeithas.

5. Fod Mr. John Recs i fod yn Fardd y Gymdeithas am y tri mis canlynol; Mr. J. Hopkins yn Delynor y Gymdeithas; a Mr. T. James, hynaf, a Wm. D. Williams, yn Gadeirwyr y Gymdeithas. Trefnwyr yr Orymdaith, Meist'd Rees Jones, Wm. Jones, (Ster.) John Lowis. Thos. James, ieu. Cantorion y dydd, Meist'd Wm. Charles, Richard Richards. Thos. James, ieu. Llywydd yr ystafell dros ddydd yr Orymdaith, Mr. Jenkin Rees. Neddwyr y dydd, Meist'd David Thomas, David Davies, Paul Rosser, David Lewis.

Ar y dydd cyntaf o Fawrth diweddaf, yn gydunol a 3ydd penderfyniad y cyfarfod blaeaorol, cyfarfyddodd y Gymdeithas am wyth ar

Digitized by GOOGIC

gloch yn y borou, yn yr adeilad appwyntiedig. Yr oedd y cynnulliad yn hardd, yn weddaidd, ac yn drefnus, ac yn llonder i galon pawb o'r gwyddfodolion-yr Orymdaith yn rheolaidd, yn fywiog, ac yn ddichlynaidd iawn, yrhyn a fydd yn enwogrwydd i hil Gomer tra y parhao coffadwriaeth am Gymro yn y Gorllewin Fawr' a'i

chylchoedd

Dull yr Orymdaith:-Yn blaenori yr oedd Mr. Thos. G. Jones, Prif-lywydd y Gymdeithas, a'r Parchedigion Wm. Owens a David Roberts. Caulynai eraill yn drioedd nes cyrhaedd rhif 12, er cof am y deuddeg careg cyssogredig. Y than arall o'r Orymdaith yn ddauoedd, pa un a ganlynid gan Gadeirwyr y dydd, Meist'd Thos. James a Wm. D. Williams. Yn ol rhodio o amgylch y dref hon, sef yr 'Orllewin Fawr,' aethpwyd i addoldŷ y Bedyddwyr, lle yr anerchodd y Parch. Wm. Owens y Gyndeithas yn

dra godidog oddiwrth y testun rhoddedig. Wedi dyfod allan o'r capel, cychwynodd yr Orymdaith yn drefnus oddiyno tung ystafell y Gymdeithas, ac o'i blacn yr oedd y band, pa un a flaenorid gan Mr. John Hopkins, yn eu dyddori á swn peraidd ou peiriannau cerddorawl a Oddiyno yr aeth pawb yn brydferth coniarus. i'w cartrefleoedd i giniawa, am nad oedd eto le addas wedi ei barotoi er cynnal prif giniaw y Gymdeithas Wedi i bawb giniawa, dychwel-asent yn brydlawn i ystafell y Gymdeithas.— Yna eisteddodd pawb yn ei lc, pan agorodd y Llywydd, T. G. Jones, yn nghyda'r Cadeirwyr, y Gymdeithas yn rheolaidd a throfnus.—Yna dygwyd y Testunau rhoddedig ger bron y Gymdeithas fel y canlyn :-

1. Rhesymau dros gadw Dydd Dewi Santyr hyn a eglurwyd yn eglur a godidog iawn, er boddlonrwydd nid bychan i bawb o'r gwyddfod-olion, gan y Meist'd David Jones, a John Rees, parchus Fardd y Gymdeithas. Adroddwyd yr Englyn canlynol gan Fardd y Gymdeithas:

Tra daear bydd Gwyl Dewi-yn hynod Mewn haues uchelfri ; Hynod fydd tra gwawr heini, Wledd siriol o freinniol fri.

2. 'Brawdgarwch,' gan Mr. Rees Jones. Sylwyd ar natur Brawdgarwch, yn nghyda'r anghen o'i feithrin yn Nghymdeithasau ein cenedl yn y wlad hon, gan Wm. D. Williams.

3. Buddioldeb Cymdeithas, gan y Parch. David Jones. Areithiodd y Parchedigion Wm. Owens, Pittsburg, David Proberts, a David Jones, yn dra godidog ar y testun.

4. 'Yr Iaith Gymreig.' Areithiodd a Barddonodd ein henwog Fardd, Mr. John Rees, yn

odidog iswn ar y testun.

Hoff genym hysbysu i'r holl lwnge-destunau ael eu rhoddi yn ol prif reol Dirwestiaeth; ac hefyd mai Dirwestwyr ydoedd pleidwyr y Gymdeithas, sef pawb o bresennolion y dydd.—Y llwnge-destunen oeddynt fel y canlyn:

1. 'Hir oes i'r Iaith Gymreig, ac hefyd i'r wr sydd yn cara ei wraig,' gan T. G. Jones,

Llywydd.
2. 'Llwydd yr Unol Deleithau,' gan y Parch.

3. 'Llwydd y Cymdeithasau Cymreigyddol Americanaidd, Cymru, a Llydaw, gan William D. Williams.

4. 'Llwydd y Gorllewin Fawr, yn nghyda 'i ffyddion Fasgnachwyr, gan yr un.

5. 'Oes y Byd i'r Iaith ein twr, ac hefyd i'r wraig sy 'n caru ei gwr,' gan Mr. John Rees

Y tônau telynawl oeddent:

1. Ton 'Merch Megan,' i ba un y datganwyd gyda'r delyn, gan Mr. R. Richards.

2. Ton 'Denis' March,' i ba un y datganwyd

gyda'r delyn gan Win. Charles.
3. Tôn 'Codiad yr 'Hedydd,' ar y delyn, a datganwyd gan T. James, ion.

Cynnaliwyd y cyfarfod hwyrel yn nhŷ Mr. David Hopkins. Terfynwyd tua naw ar gloch yn yr hwyr, ac aeth pawb i'w cartrefi yn brydlon, ac yn brydferth iawn.

HANES CYMANFA

A gynnaliwyd gan y Trefnyddion Calfinaidd yn Cincinnati, Mawrth y 31ain, ac Ebrill y í, **2**, 3.

Yn y cyfarfolydd neillduol sylwyd ar y pethan canlynol:

1. Ar ymarferiadau o foddion gras, ac ar ddysgwyl wrth Dduw yn unig ynddynt am fendith.

2. Ar yr achos Dirwestol, ac annogaethau i

gydweithrediad gydag cf.

3. Fod y Gymanfa Gorphoredig gyntaf, yn Palmyra, swydd Portage, Talaith Ohio, yn mis Mehefin 17-20 nesaf.

4. Y dymunem gael meddwl ein gwahanol eglwysi yn Nghyfundeb Ohio, am amseriad y

cyntaf drachefn erbyn y nesaf.

5. Caniatawyd i'n cyfeillion yn Granville gael adeiladu capel newydd yno; a sylwyd ar ein capel yn Cincinnati, gan ei fod yn rhy fychan

6. Ymddyddanwyd 4 dau o frodyr y lle am cu profiad, &c.; a rhoddwyd annogaethau dif-

rifol iddynt hwy a'r oglwys.

7. Ar y mawr niwed o cegeuluso ein cydgyn-nulliad, fel y mae arfor rhai.

8. Ar ganu mawl a'r ysbryd, ac a'r deall hefyd; nid ag offer cerdd, ond a lleisiau dynol, yn nghydag annogaethau i agweddiad teilwng.

Am drefn y moddion cyhoeddus:

Mawrth yr 31ain, am 7 o'r gloch, dechreuodd y Parch. R. Williams, a phregethodd Mr. R. Davies, oddiar Diar. xvi. 20, a Mr. Hugh E. Rees, oddiar Mat. xvi. 17.

Ebrill y 1sf, Am 7 o'r gloch, dechreuodd Mr. Owen Jones, a phregethodd Mr. John Edwards, oddiar Ioan xvi. 8, a'r Parch. R. Williams, oddi-

ar Act. x. 83.

Sadwrn, yr 2il, Am 10 y boren, dechreuodd Mr. John Edwards, a phregethodd Mr. O. Jones, oddiar 2 Tim. ii. 8, a'r Parch. W. Parry, oddiar Ioan iii. 14, 15.

Am 2, dechreuodd Mr. R. Davies, a phregethodd Mr. J. Edwards, oddiar Gen. zzii. 1, 2,

a Mr. H. E. Rees, oddiar Jer. xxx. 21.

Am 7, dechreuodd y Parch. Wm. Parry, a phregethodd Mr. R. Davies, oddiar Rhuf. xvi. 7, a'r Parch. R. Williame, oddiar Act. ii. 37, Sabboth, y Sydd, Am 10, dechreuodd y Parch. H. Hughes, Annibynwr, a phregethold Mr. O. Jones, oddiar Matth. xxv. 10, a Mr. H. E. Rees, oddiar Salm xvii. 4.

Am 2, dechrouodd Mr. O. Jones, a phrogethodd Mr. John Edwards, oddiar Galar. i. 12, a'r Parch. W. Parry, oddiar Jer. ii. 13, ac Esa. zii. 3.

Am 7, dechreuod. Mr. H. E. Rece, a phregethodd Mr. O. Jones, oddiar Diar. ix. 5, 6, a'r Parch. R. Williams, oddiar Mat. xiii. 40—44.

Cafwyd rhwyddineb mawr yn yr holl gyfarfodydd, a'r athrawiaeth yn oleu a phriodol i'r lle, a gradd o lewyrch arni; a dysgwylir yr effeithia eto yn hir mewn bywyd ac ymarweddiad.

E. Jones, Yagr.

CYMANFA GORPHOREDIG.

Cynnelir Cymanfa Gorphoredig Gyntaf y Trefuyddion Calfinaidd yn America, yn Palmyra, yr 17eg, 18fod. 19eg, a'r 20fed o Fehefin nesaf. Dysgwylir Cynnrychiolwyr yno dos yr holl Gorph. Penderfynwyd sefydliad y Gymanfa hon yn unfrydawl, mewn amryw o Gymanfaoedd y Cyfundeb yn y Dwyreinbarth a'r Gorllewinbarth; ac hyderir y dangosir cefnogaeth gyffredinol iddi trwy luosogrwydd y Cynarychiolwyr.

ESGORODD-

Yn Albany, Ebrill y 14eg, priod Joshua T. Jones, Ysw., ar fab, a gelwir ei enw ef William Dafydd Jones.

Yn Aber-siwgr, y 3ydd o Ragfyr, 1841, Ann Jones, priod Mr. Win. Jones, ar ferch; gelwir ei henw Margaret Esther Jones.

Yn yr un lle, yr 11eg o Orphenaf, 1841, Mrs. Elizabeth Jones, priod Mr. Thos. G. Jones, ar ferch; gelwir ei henw Joyce Jones.

Mawrth yr 16eg, priod Mr. James P. Jones, Williamsburg, C. N., ar ferch; a galwyd ei henw hi Margaret.

PRIODWYD-

Mawrth 26, yn Nghymru-Newydd, Pa., gan y Parch. J. Davies, Carbondalo, Mr. WILLIAM DAVIES, gynt o Nanticoke, a Meis. ELIZABETE DAVIES, o'r lle uchod, ond yn ddiweddar o Gasrefrog-Newydd.

Pr ddeuddyn siriolaf dymunaf hir ddyddiau, I fyw yn gariadus, a hapus yn nghyd,

Yn ofn yr Arglwydd, a rhodio ei lwybrau, A pharchu ei ddeddfau tra b'ont yn y byd; A phan b'ont yn 'madael â'r gweledig bethau Boed iddynt gael ou cario gan engyl y Nén I wlad y gogoniant, at fyrddiwn o seintian, I foli yr lesu fu 'n gwaedu ar bren.

J-- E--

Ebrill y 13eg, yn Mhottsville, gan y Parch. Wm. Morgans, Mr. Rees Williams, a Meis. Marsarer Griffites, y ddau o swydd Schuylkill, Pa.

BU FARW-

Yn Aber-siwgr, y 3ydd o Ragfyr, 1841, o'r dwymyn felen, ar ol mis o drwm gystudd a nychdod blin, yn ddwy flwydd ac wyth mis oed, Isaac Caswallon Jones, mab i'r Parch. Dafydd Jones, a Charlotte ei wraig. Claddwyd ef ar y 5ed dydd o'r un mis, pryd y pregethodd y Parch. David Proberts oddiwrth Jer. xxxi. 15.

Y 23ain o Ionawr diweddaf, yn dair blwydd a chwe' mis oed, Mary Jane Morris, merch John ac Ann Morris.

Yn yr un lle, y 6fed o Ragfyr diweddaf, yn deir blwydd a naw mis oed, MARGARET, merch Richard a Rachel Charles. Ei marwolaeth a achoswyd trwy ygaldian. Pregethodd y Parch. David Proberts yn ei chladdedigaeth, oddiwrth 2 Bren. vi. 5.

Yn Cincinnati, ar y 26ain Mawrth, CATEAR-INE LEWIS, yn ddwy flwydd a deg mis oed.

Hefyd, ar 27ain. James William Lewis, yn 10 mis oed.—Plant i Mr. Benjamin Lewis, yn ddiweddar o Palanyra. Eu clefyd oedd y dolur gwddf (quinsy). Ni buont ond ychydig ddyddiau yn glaf. Claddwyd hwynt brydnawn Sabloth, y 27ain. Ar yr achlysur pregethodd y Parch. Edward Jones yn Saesonaeg a Chymraeg yn y tŷ cyn cychwyn, i dyrfa luosog o Gymry ac Amaricaniaid, oddiwrth Job £ 21: 'Yr Arglwydd a roddodd, a'r Arglwydd a ddygodd ymaith, ecc. Pwy na all gydymdeimlo a'r galarus! Colli dau ar y tro, a cholli ei holl blant hefyd! Yr Arglwydd a rotho Mr. Lewis a'i briod yn eu galar. Cyfaill.

Ragfyr y 24ain, yn mhlwyf Ffioyd, yn ei 20fed flwyddyn, John Jones. Bu oddeutu mis yn glaf. Brydnawn y 26ain, yngasglodd tyrfa barchus o Gymry i dalu y gymwynas olaf i'r ymadawedig, a hebryngwyd ei weddillion marwol i gapel y Nant, ger Reinsen, lle y traddodwyd progeth ar yr achlysur gan Mr. Isaac Davies, Ffioyd, oddiwrth Phil. i. 21. Yna dygwyd ei gorph i'r gladdfa, a gosodwyd ef i orwedd yn nhy ei hir gartref, hyd yr amser y bloeddia yr udgorn, ' Deffrowch, a chenwch breswylwys y llwch!'

John Jones ydoedd fab i John a Margaret Jones, gynt o Nant-y-meridyn-uchaf, plwyf Llansanan, swydd Ddinbych, Gogledd Cymru. Ymfudasant fel toulu i America yn y flwyddyn 1840. Arcsodd John gyda'i deulu tra y ba byw; a bu yn ufydd a gostyngedig iddynt. Yr ydoedd yn llange iachus, gwridgoch, a bywiog; o dymher serchog a chyfeiligar, a hoff gan bawb a'i hadwaenai. Yr cedd yn coleddu meddylian tyner am Dduw yn ei glefyd, gan ymorwedd ar ei drugaredd yn ngwyneb angeu a byd arall.

Un diwrnod, pan ydoedd yn toimlo ei hua ychydig yn eamwythach nag arferol, galwodd am bapyr ac ingc, ac yegrifenodd y llinellau canlynol:

Ded north, O Ddaw, tra byddwyf byw, I gwrdd gelyaion lu: Ac estyn wed yn help dy law Yn ngwyneb angeu du.

Cynghorai lawer ar ei rieni, ei fredyr, e'i chwaer i ymofyn am dduwioldeb tra yn mwynhan eu hiechyd; a mynych y dywedai ei fed

yn cydnabod trugaredd yr Arglwydd tuag ato yn ei gystudd, yn lle ei gymeryd ymaith a dwrn er ddigofaint yn ddirybudd. Da fyddai i ieuengctyd, ac eraill, sylwi yn fanylach ar y rhybuddion aml a roddir, a gwrandaw ar gynghor Crist: 'Am hyny byddwch chwithau barod, canys yn yr awr ni thybioch y daw Mab y dyn.

THOS. JONES.

Mawrth y 23ain, yn mhlwyf Remsen, C. N., wedi hir gystudd, yn 22 mlwydd oed, Owen JONES. mab i Richard ac Elizabeth Jones, gynt o'r Cefu-poeth, Llanddyfnan, swydd Fon, Gogledd Cymru. Claddwyd ef yn mynwont Peny-graig. Pregethwyd ar yr achlysur gan Mr. Thos. T. Evans, oddiar Gen. iii. 19.

29ain, yn yr un plwyf, yn 57 mlwydd oed, wedi hir gystudd, Griffith Roberts. Ymfudasai i'r wlad hon o'r Llain fedw, Llangwnadle, Lleyn, oddcutu 13 o flynyddau yn ol.-Gadawodd wraig i alaru ei hamddifadrwydd mown gwlad estronol.

Ebrill yr 2il, yn Nghaerefrog-Newydd, o ennynfa yn y cylla, Ellinoz, gwraig Mr. Owen

Yr un dydd, yn yr un ddinas, o'r frech wen. yn bedair blwydd a deng mis oed, ELIZABETH, merch Lewis a Hannah Thomas.

5ed, Yn Steuben, yn un flwydd oed, Richard, mab i Jonathan ac Elizabeth Jones.

11eg, Yn Nghaerefrog-Newydd, o'r frech wen, John Jones, stone-cutter.

12fed, Yn y ddinas hon, (Utica,) wedi cyetudd maith a nychlyd, yn 36 mlwydd a 3 mis oed, Ann, gwraig Mr. Dafydd E. Morris, a merch Mr. Lewis Lewis, Trenton.

Banesiaeth Bellenia.

FAWR. PRYDAIN

DYFODIAD YR 'ORLLEWINOL FAWR.'

An ddydd Sabboth, yr eilfed-ar-bymtheg o'r mis diweddaf, cyrhaeddodd yr 'Orllewinol Fawr' i Gaerefrog-Newydd gyda newyddion pwysig. Y prif bethau ydynt, ya laf, Dinystr hollol byddin Brydeinig yn yr India; ac a 2il, Cynllun cyllidawl y Prif Weinidog newydd, Syr Rebert Peel, er esmwythau y wladwrjaeth. Mae'r caledi gwaagedig yn parhau yn Mhrydain, a'r Weinidogaeth newydd yn penderfynu cynnel Deddfau yr Yd yn erbyn gweddi, cri, swynfan, ac oernadau cyffredinolrwydd y wlad. Yroedd Yagrif Syr Robt. Peel ar yr achos wedi pasic ail ddarlleniad trwy y gornifer o 108. Yn ei gynllun cyllidawl effeithiai syndod cyffredinol drwy y deyrnas. Cynnygia ddiwallu angheniou y Drysorfa, nid trwy drymhau y trethi ar anghenreidiau bywyd, ond trwy dreth gyffredinol ar dderbyniadau neu gyflogau uwchlaw £150 y flwyddyn, o ychydig yn llai na 3 y cant.

 Y mae y cynnygiad hwn yn peri llawer o wrthwynebiad oddiwith fawrion, ond y mae yn gymeradwy iawn gan y tlodion. Ymddengys i ni ei fod yn brawf amlwg

o dlodi y Drysorfa, ac yn lledarwyddo parhad rhyfal rhwng Lloegr a China, India, &c.

Ni chyfodwyd y fath dreth yn Lloegr er amser y rhyfsloedd meithion a threulfawr a anrheithiasant Ewn am bum' mlynedd ar hugain. Mae yn fuddhael, p'odd bynag, i weled, yn He gwaedu ychwaneg ar y graddau tlodion, fod y meddyg hwn am ysgafnhau ychydig ar logellau y mawrion.

Mae y newyddion am China, a'r pryder yn nghylch y rhyfel yno, wedi ei lyngcu i fyny yn y newyddion aruthrawl a gresynus o Afighanistan. Ni chafodd y Prydeiniaid erioed o'r blaen, er sylfaeniad eu hymerodraeth ehang yn yr India, y fath wrthdro difrodawl. Bydd ymdrechion, nid cyffredin, yn ofynol er adennill yr hyn a gollasant y tro yma. Goruchafiaeth hynodawl yr Affghanistiaid a gynhyrfa ysbryd y brodorion trwy yr boll wlad, a bydd y Prydeiniaid vu cael eu gwynebu gan luoedd anwaraidd, ond ffyrnigwyllt, o elynion gwaedlyd. Am y tro cyntaf y mae gyrfa orchfygol Lloegr yn y wlad hono wedi ci rhwystro. Mae yn ddigon tebygol y teimle yr holl Ymherodaeth, ac y sigls, yn ganlynol i'r dygwyddiad hwn. Geill Lloegr adennill y tir a golloddac y mae yn ddiau y gwna; ond custia iddi ffrydiau o waed, a miloedd o'i chyfoeth. Yr ydym yn ofni fod yr anflawd yn Cabul yn ddechreuad un o'r rhyfeloedd mwyaf gwaedlyd erioed a welodd India.

INDIA.

Chine mil o filmyr Prydeinig wedi eu dyfetha!

Y llythyr-gód traws-dirawl o India a gyrhaeddasai Lundain ar y 18fed o Fawrth, gan ddwyn hanesion o Affghanistan hyd yr 28ain o

Rag., ac o China hyd y 13eg.

Mae hanesion y llythyr god o'r natur mwyaf drychinebawl a gyrhaeddodd Loegr er ys blyn-yddoedd lawer. Mae yr holl lu Prydeinig Indiaidd yn Cabool wedi eu dyddimu, os ydyw yr hanesion yn gywir. Ein hanesion blaenorawl oeddynt fod Syr Alexander Burns, ei frawd, a 36ain o swyddogion Prydeinig eraill wedi eu lladd ar doriad allan y gwrthryfol yn Cabool; bod llu dan Cadf. Sale, yr hon a arweiniasid i gynnorthwyo y lluoedd yn Cabool, wedi eu gorfodogi i droi yn ol, gan ymladd yr holl ffordd, i Jellalabad, 90 milldir o Cabool: a bod y llu Prydeinig yn Cabool, 5400 o nifer, yn aros wedi eu cau i fynu, rhan yn yr amddiffynfa, a rhan mown gwersyllfa yn cael ei gylchynu gan amglawdd o fewn chwe milldir yno. 'Torrodd y gwrthryfel allan ar yr 21 o Dach., a chyn-nwysau y fyddin ymosodawl 15 neu 20,000 o wyr. Nid oedd yn ddichonadwy i'r ddau gorff gwarchaedig ymgyfryngu a'u gilydd; yr oedd y bwyd yn brin, gan i'r gelyn gymeryd y lluniaeth darparedig ar yr ymosodiad cyntaf, ac nid oedd ganddynt ddim ond cig eu ceffylau i geisio byw amo; yr oedd y ddarpariaeth milwraidd, pylor a pheleni, yn darfod yn yr amddiffynfa; yr oeddent oll yn brin iawn o ddillad, tra yr oedd y ddaear yn orchuddiedig ag eira. Ar y 19eg gwnawd ymgais i anfon darpariaeth milaidd (ammunition) o'r Wersyllfa i'r Amddiffynfa, ond methwyd, a chafodd amryw o swydd-ogion milwraidd cu lladd. Ar y 25ain ymunodd â'r gwrthryfelwyr Mohammed Akbar Khan, mab i Dost Mahomet, presennoldeb yr hwn a ychwanegodd eu gwroldeb, a chyhoeddasant of yn frenin yn lle Shah Soojah, ond ni ddygwyddodd dim o bwys hyd y 25ain o Ragfyr.

Ar y dydd hwnw, Syr William McNaghten,

Digitized by 400816

y Negesydd Prydeinig yn llys Shah Soojah wedi gwneuthur eynygion o ymroddi i fyny ar ammodau, a wahoddwyd i gynadledd a Mohammed Khan, i'r hon yr aeth, gyda phedwar o swyddogiou ac ychydig o filwyr. Yr ammodau cynhygiedig a wrthodwyd ynddigllawn gan Syr William a dywedai 'Bod marw yn fwy dewisol na gwarth;' wedi rhai geiriau uchel tynodd Mohammed law-ddryll allan ac a saethodd Syr William yn farw. Cadben Trefor (Cymro gwrol, gwel ein 'Marwolacthau Pellenig') a neidiodd yn mlaen i'w amddiffyn neu i ymddial am y llofruddiaeth, ond yr oedeut yn barod iddo, a thorrwyd of i lawr yn ddiattreg; a chymerwyd y swyddogion a'r milwyr eraill yn garlynol ar Major Pottinger. Fel hyn y mae un o'r Newyddiadurou yn adrodd yr amgylchiadau dilynol:

"Mae yr hanesion o Bombay, dyddiedig Chwef. y laf, e'r natur fwyaf trychinebus. Cynnwysant gwymp Cabal, neu Cabool, a dinystr byddin o 6,000 mil o wyr. Ei gwarchawddu e 5,000 o wyr a roddwyd i'r cleddyl. Cymwysant gwymp Cabal, neu Cabool, a dinystr byddin o 6,000 mil o wyr. Ei gwarchawddu e 5,000 o wyr a roddwyd i'r cleddyl. Cymwyddiedia, i aros dienydd gwaeth nag angeu. Y fyddin, a banderfynsanat dóni eu ffordd allan, neu farw yn yr yngas. Can gynted ag y duethau i'r rhan anhawsal o'r ffordd, lle mae y mynyddoedd llan meu farw yn yr yn ffordd, lle mae y mynyddoedd yn esgyn yn serth bob echr, ymosodwyd arnynt gan luoedd gorlwythawl y gelynion diogel yn niffynfa y mynyddoedd. Llodwyd 44ain garrawd yn mron bob gwr. Yr oedd eu defnyddiau rhyfelawg, pylor a pheleni, wedi darfod yn mron inwn cyn iddyst gychwya. Nid oedd ganddynt dgain llwythaid yr un pan y daethant i'r gul-ffordd. Treuliwyd hyny yn can, a gadawyd hwynt i ymosod ar y creigiau, tuo li ba mi yr ymguddiai y gwyr a'r bidogau. O'r chwe' mil o wyr oeddynt wedi eu llocio i fyny yn Cabul ar yr 2il o Dachwedd, mae diwedd pun' mil wedi eu selio. Bwyd nid oedd ganddynt ddim, neu y peth nesaf i ddim. Y swyddog a ddygodd yn ewyddion byn, a welodd â'i lygaid ei hun saith o'r gyd-swyddwyr yn cael eu llofruddio.'

Yr oedd rhyw beth tebyg i gyttundeb, nid anrhydoddus i Brydaia, yn blaenori mynediad allan y byddinoedd. Fel hyn y terfyna y weithred gyntaf yn y rhyfel ddinystriol hon. 'Ac am y cwbl rhaid i ni (medd y papyrau Saesonig), ddyiolch i ni ein hunain. Gallasem gael y llwythi beilchion ac annibynawl hyn yn gyfeillion, ond yr oedd yn fwy dewisol genym eu cael yn gaethweision. Buasai yn hawdd i ni gyttuno a'r blaenor a ddewisasant hwy—yr oedd yn fwy dewisol genym osod arhynt ormesdeyrn gwaedlyd a llygredig o'n heiddo ein hunain. Gallasem orfodogi hyd yn nod i hwnw i'w llywodraethu mewn tyncrwch ag iawnder—ond yr oedd yn fwy dewisol genym eu gorthrymu a'u sarhau. Wele'r canlyniad!

Yn canlyn y mae'r hanes o newyddiadur

"Ar y 18fed o Ionawr, ymlusgedd Dr. Brydon i mewn i Jelialabad, wedi ei glwyfo, a'i ddyrysu gan ddyoddefaint a blinder. Dywedir i'n pobl ni adael Cabul dan gydleisiad a drefnasid ar y 5ed. Cymerwyd meddiant o'r gantref yn ddioed gan yr Affghanistiaid, ac ymosodwyd ar y Sasson yn mron yn uniongyrchol. Dechreuodd yr yslaf gilio, ac ymladd eu figrdd. Wrth galffordd Khoord Cabul, yn nghylch deng milltir o Cabul, anfonwyd y boneddigesau, yn mghylch 17 o nifer, yn ol, dan nawdd rhai o bobl Ukbar Khan, y rhai a addawant eu hamddiffyn. Yn Tezeen, gwnasthid y Cadf. Elphinstone a'r Milw. Shelton yn garcharorion. Gyrwyd y Sepoys (milwyr bredorawl) i anthrefn, a chawsant eu gwasgaru.—Wrth Jakdsluk, gyrwyd 400 o'r 44 gatrawd Brydsing i anthrefn, a gwasgarwyd hwythau. Wedi hyn ni wyddai y meddyg ddim, gan iddo, drwy yr anhawstra mwyaf, ddiange ei hun. Geill fod rhai personau eraill wedi di-

ange ato, eithr nid oes dim gobaith nad yw corph y fyddin wedi eu dyfetha.'

Mae yn perthyn i Affghanistan ddwy o brif ddinasoedd, sef Cabool a Chandahar, am yr olaf, fel hyn y dywedir:

'Newyddion o Candahar, o'r natur fwyaf pwysig, a ddaethaut i law. Mae y llwythau wedi codi o'r aiwedd, ac y mae byddin o 1,500 o wyr, dan Ata Mahoased, ya amgyichu y ddinas. Dywedir iod y Tywysog Sufner Jung, mab ieuangaf Shan Stopish, wedi fio o Cabul, ae ymaoa ô'r gelya yn Candahar: ond y mae hyn yu amhebygol nawn. Mae y llucedd gelynol yn chwydde beunydd; a dywedir fod y penaeth Achbar Khan gerllaw; eto y mae 'n pobl ni yn llawn hyderse. Yn Camdahar y mae byddin o ddeng mil o wyr, dan lywyddiaeth y Cadl. Nott, a gallant feiddio holl nerth y gelym. Ond beth a ddaw o Dhuznee gyda dim ond un gatrawd o filwyr brodorawl? Mae eu diwedd yn ddiau yn anocheladwy!

I'r dyben o wneuthur yr hanesion pwysig hyn yn fwy dealladwy i'n darllenwyr, hysbyser fod Affghanistan, yn ddosbarth o fynydd-dir uchel i'r Gorllewin o'r India, yn gorwedd rhwng 32 a 40 gr. lledr. Gog.; mae Cabul, neu Cabool, yn 1786 o filldiroedd o Galcutta; mae'r Prydeiniaid wedi tynu eu hunain i'r rhyfel hwn trwy ymyraeth yn yr amrysonau o barthed y frenin-iaeth rhwng y Tywysogion Brodorol â'u gilydd. Diorseddwyd ganddynt Dost Mohammet, a gosodasant un o'renw Shah Soojah yu ei le; mae efe yn awr mewn dalfa gan y Prydeiniaid yn Sharanpoor, fel gwystl am ymddygiad da y llwythi. Dywedir ei fod yn beio ymddygiad ei fab.-Mae Affghanistan, fel y crybwyllwyd yn ein rhifyn diweddaf yn gorwedd, rhwng Persia a Hindostan, ac er ys oesoedd dyma'r llwybr trwy ba un yr eir i ymosod ar India. Edrychir arni gan Loegr fel gwrrthglawdd (tra yn nwylaw Galluoedd brodorawl pleidgarawl) iddei meddiant o'r Ymherodraeth Indiaidd yn erbyn pob ymosodiad Ewropaidd, ac yn enwedig yn erbyn Rwssia. Bernir bod Rwssia, yn gweithredu trwy Bersia, yn ngwaelod yr amrafael

Gwneir yn ddiau yr ymdrechion mwyaf egniol yn ddioed er dial ar Mohammed Khan a'i bleidwyr, ac er adenill Cabool. Mae y Llywodraeth Brydeinig yn arfer y prysurdeb mwyaf er anfon adgyfnerthiadau.—Yr oedd pob peth yn dawel yn Sinde; ac hefyd yn Burmah.

PRYDAIN FAWR.

Y farchnad gotwm yn drymaidd iawn.—Gwenith yn is o swllt y grynog. Yr oedd arian yn lled rwydd, a golwg cyffredinol ar bethau yn argoeli yn dda.—Yr oedd Iarll Munster, mab (ordderch) y diweddar frenin, wedi saethu ei hun i farwolaeth. Ei oed oedd 48an.

Yn Nhy y Cyffredin, Mawrth 11eg, dygai Syr R. Peel yn mlaen ei gynllun cyllidawl newydd. Dengys ddiffyg o £10,000,000, yn y cyllid er 1837. A chynhygia, er cyfarfod hyn, a chynal dwy o ryfeloedd mawrion, un yn China, a'r llall yn India, bod treth ar eiddo (property tax) yn cael ei gosod, terfynawl yn mhen tair blynedd, oddieithr penderfynu yn wahanol gan y Seneddr, yn ol saith geiniog yn y bunt, neu £2, 18 swllt, a 4c, ycant, ar eiddo a derbyniadau y wlad, gan eithriadu pob derbyniadau na fyddo yn cyrhaedd £150 y flwyddyn. Nid yw y dreth hon i gyrhaedd Iwerddon, ond pan y byddo yr hyn a dderbynir o'r Iwerddon yn cael ei wario yn Lloegr; eto mae yn codi tell o

swilt y galwyn yn ychwaneg ar wirodydd poethion yn y wlad hono. Wrth gynnyg hyn, llodgrybwyllai fod Dirwestiaeth yn myned i law y yr Iwerddon. Cyn belled ag yr oedd eillwyddiant yn seiliedig ar goel-grefydd, ac y mae'n ddiau ei fod i raddau mawrion, bydd yn debyg o fod yn wan ac anwadal. Hefyd cynhygiai doll o 4 swllt y dunell, ar bob tunell o lô a lwythid i'w drosglwyddo allan o'r deyrnas. Busasi gryn ymddadleu yn nghylch y cynllun blaenorol. Dywedai Syr R. Peel, fod y Frenings yn ei gymeradwyo. Ond odid na chawn glywed erbyn cyhoeddiad ein rhifyn nesaf, fod rhyw benderfyniad arno.

OHINA.

Mae y newyddion o China genym yn uniongyrchol yn ddiweddarach o ddiwrnod na'r hyn ydoedd wedi cyrhaedd Lloegr. Nid ydynt foddhaol mewn un ystyr, yr oedd y Chinesid wedi torri y cyd-ymbaid (truce) yn Macao, a Syr H. P., cyn cychwyn ar Pekin, yn barnu yn well dychwelyd i afon Canton, a chospi ei elynion am dorri'r ammodau. Cyhoeddir amryw bethau o barthed bwriadau yr Ymherawdwr, ond mór wrthwynebol ydynt fol nas gellir gwneuthur un casgliad sicr. Mae Alfred P. Edwards, am attafaeliad yr hwn y soniwyd yn ein rhifyn diweddaf, wedi dychwelyd i'r wlad hon.—Yr oedd amryw o'r Dirprwywyr Chinēsidd wedi caol eu diraddio, mae'n debygol am na fedrant orchfygu y Brydeiniaid.—Yr oedd masgnach yn parhau yn Canton fel arfer, ond ar ammodau anffafriol i'r prynwyr. Mae'r Chinēsid yn parhau i suddo cerrig mawrion a phethau eraill i rwystro y fynedfa i fynu afon Canton.

PPRAINGC A'R GAETHFASGNACH.

Yn araeth ddiweddaf ei Mawrhydi Victoria gwelir ei bod yn hysbysu cyttundeb a wnaethai a'r Galluoedd Ewropaidd er darostwng y Gaethfasgaach—ond ymddengys yn awr bod Ffraingc yn gwrthod dyfod i mewn i'r cyttundeb, er i'r Brenin led-arwyddo hyny cyn agoriad y Seneddr Brydeinig. Mae llawer o dybiau yn bod beth allai fod yn rhwystr i'r Ffrangeod gyttuno yn hyn, ond y dyb inwyaf cyffredin yw, eu bod am gadw eu hunain yn anmhleidiawl ar y pwngc, fel, oa dygwydd ymryson rhwng Prydain ac America, y gallont gynnorthwyo yr olaf yn erbyn eu cymydogion, tuag at pa rai y mae eu gelyniaeth yn oesawl ac oestadol.

ANTURDAITH I FYNY I'T NIGER.

Yr ydym yn deall fod yr anturdeithiad hwn, gan anturwyr Prydeinig, wedi methu yn llwyr, ac: y mae'n amheus pa un a wneir unrhyw gynnyg pellach iddei adnewyddu. Yr oedd bwriadau yr anturwyr yn haelfrydig a chanmoladwy. Yr oedd y dyben yn ardderchog, a phe buasai yn llwyddianus, gwnaethai lawer er gwareiddiad ac efengyleiddiad Affrica, yn gystal ac er dyddimu y gaethfasgnach. Ynnddengys fod rhan fawr o Affrica Orllewinol yn hollol anghymwys i breswyliad dynion gwynion, ac yn enwedig dyffryn y Niger, yr hwn a lenwir a haint a marwolaeth. Yn 1805, collodd Mungo Park 39 o 44 o'r dynion a gyfansoddent ei anturiaeth ef, cyn iddo ond prin ddechreu ar yr afon.

DIWEDDARACH.

10,000 wedi cuympo yn lladdedig yn yr India?

Trwy ddyfodiad y 'Brittania' i Boston, y mae genym newyddion diweddarach eto.

Llundain, Mawrth 31aiu.—Y newyddion o India ydynt hyd ddiwedd Ionawr, yn ol pa rai yr ymddengya, wedi marwolaeth Syr W. Me-Naghten, bod Major Pottinger yn cynnadlodda, a chytunwyd ar ammodau er ymadawiad y lluoedd Prydeinig o Jellalabad, Ghugni, Cabool, a Candahar; mewn canlyniad i hyny aeikai y lluoedd, i'r nifer o 10,000, allan, ac yn aerthwyneb i'r cytundeb, cawsant oll eu cigyddio a'w dyfetha! Dau neu dri o'r brodorion yn unig a ddiangasant. Mae y Cadf. Sale wedi gwrthod rhoddi Jellalabad i fyny, ac y mae yn barod i wneuthur diffyniad grynus. Nid yw y Cadf. Elphinstone yn farw, er yn glwyfedig. Mae yn garcharor yn nwylaw Ukbar Khan.

Y byddinau a ddyfethwyd ydynt y 44ain Gwyr traed, y 5ed Gwyr Ceffylau Ysgafn, (3 intai.) 5ed, 37ain, 54ain Gwyr traed, gyda mintai o'r Magnelwyr Ceffylau; ac y mae'r boll Fanierau yn nwylaw y gelyn! Yn mhlith y milwyr a syrthiasant yn ysglyfaeth i'r cleddyf a'r magnel, cawaom enwau Dau Gymro eto, sef, yr Isgadben E. W. Salusbury, o Brynbella, swydd Ffint, a'r Isgadben Jenkins, mab hynaf Cadb. Jenkins, ger Aberteifi.

OHINA.

Mae newyddion o China hyd y 19eg o Ionawr wedi eu derbyn.

Mae'r Chineaid wedi llwyddo i gael magnelau Cadlong Ffrengig, yr hon a gollwyd yn ddiweddar ar yr ororau, ac y maent wedi prynn yn awyddus lawer o arfau tân, a ddygesid i Macao at eu gwasanacth. Cyhoeddasid deddf gan y Llywodraeth Bortugiaidd, yn gwahardd trosglwyddiad magnelau neu ddefnyddiau rhyfelaidd, ac i hysbysu fod masgnachu yn y cyfryw yn anghyfreithlawn.

Yr oedd dwylaw, y 'Madagascar,' agerlong, y rhai a gymerasid yn gaeth gan y Chinëaid pan ddinystriwyd y llestr gan dân, wedi cael eu dwyn i Macao a'u rhyddhau. Credai y Chinëaid mai Americaniaid oeddynt, yn ol y dystiolaeth a roesent am danynt eu hunain.—Parhëni y fasgnach yf un fath, er bod amryw junks a llestri masgnachol wedi eu hattafaelu. Tê yn uchel.

GROEG.

Hanesion o Athens a hysbysant fod parotoadau rhyfelawg yn cael eu gwneud yn ngwlad Groeg, a bod yr holl luoedd symudadwy wedi eu harwain i'r cyffiniau, ger pa rai y dywedir fod y Tyrciaid eisoes wedi cynnull 100,000 o wyr. Ofnid y byddai brwydre yn dechreu yn fuan.

Tywysogaeth Cymra.

MWNGLODDIAU CEREDICION.

Mae y mwngloddiau hyn wedi bod yn glodfawr er ys canrifoedd. Dau cant o flynyddoedd yn ol ennillodd amryw gyfoeth mawr trwyddynt. Yn mhlith pa rai yr oedd Syr Hugh Middleton,

Digitized by GOOQIC

yr hwn a'i gwariodd drachefn wrth ddwyn yr Afon Newydd i Lundain. Un arall oedd Boncell, yr hwn, i ddangos ei serch at Siarls y cyntaf, a roddodd i'r Unben hwnw £40.000 un tro, dilladodd y fyddin freninol dro arall, heblaw codi a chynnal ar ei draul ei hun gatrawd o fwnwyr yn Sir Aberteifi. Dyma yr amser pryd yr oedd bathfa mint froninol yn Nghastell Aberystwyth, i fathu arian a gloddid o'r creigiau cymydogaethol. Pa un a wneir Aberystwyth byth eto yn fathfa freninol sydd amheus, ond ei bod yn meddu manteision i fathu arian, trwy ei hagosrwydd i'r mwngloddiau uchod, sydd wirionedd yn awr. I roddi rhyw olwg ar ansawdd presennol y mwngloddiau hyn, gallwn dystio oddiar awdurdod, bod un cumpni (Meist'd Taylor a'i Gyd.) wedi talu uwchlaw £40,000 mewn cyflogau yn ystod y flwyddyn ddiweddaf, heb son am draul peiriannan, &c. Ac arhwyliwyd o'r porthiadd o gylch 31,000 tunell o fwn yn yr un amser.

MAINTIOLI SWYDDI CYMBU, MEWN MILLTIE-OED PETRYAL.

Brecheiniog,					754
Caerfyrddin,					974
Caernarion.					544
Ceredigion,					676
Dinbych, .				•	633
Ffint					244
Maesyfed, .					428
Meirionydd,					693
Mon,					271
Morganwg,					792
Peníro					610
Trefaeldwyn,					839
• •					

Cyfarfod Caernarfon.—Cyflwynwyd Cofeb (Memorial) oddiwrth y Gweinidogion crefyddol, a gyfarfuasant yn ddiweddar yn Nghaernarfon, i gymeryd dan sylw effeithiau niweidiol Deddfau yr Yd ar sefyllfa ysbrydol a naturiol y wlad, gan y Parch. W. Williams, (Caledfryn) i Yagrifenydd y Deyrnas dros y Dosbarth cartrefol. Yr oedd enwau yr holl weinidogion yn cynnrychieli cynnulleidfaoedd yn Ngogledd Cymru wrtho.—Yr ydym yn deall fod gweinidogion y Trefnyddion Calfinaidd a Wesleyaidd yn gwrthod gwneyd dim yn yr ymyrraeth.

Merthyr Tydfil.—Mae y torfeydd sydd yn ymgynnull i'r vestry yn wythnosol, y cannoedd ydynt yn ymfudaw, a'r nifer mawr a ddygir i'w plwyfydd, yn brawf diymwad o'r gwirionedd pruddaidd—bod Merthyr a'r gweithfeydd haiarn cymydogaethol mewn sefyllfa mwy gwasgedig nag y buont erioed o'r blaen.—Dywed ein goruchwyliwr, Mr. Morris, o'r gymydogaeth uchod, ei fod yn ofni y bydd yno lawer o'r Cymry yn marw o newyn!!!

Llofruddiaeth yn Llanfair.—Gofidus genym gofnedi llofruddiaeth yn Llanfair, swydd Drefaeldwyn. Yn ddiweddar dygwyddold amrafael tealuaidd rhwng Robert Davies, Evan Davies, a'n ehwaer, pryd y darfu i Evan, dan symbyliad deublyg nwydau a diodydd meddwol, wânu er frawd Robert yn ei ymysgaroodd, fel y bu farw y'mron yn ddioed. Dihangasai y llofrudd.

Caernarfon.—Danfonwyd un John Evans i'r

carchar, i sefyll ci brawf am lofruddio yn faleisus asyn, eiddo Owen Gruffydd, Llanllyfni; mac cyhuddiadau pwysig ersill yn erbyn y carcharor. Daliwyd ef yn sir Drefaeldwyn, a buaszi, yr ydym yn deall, er ys hir amser, yn ddychryn i'w gymydogaeth.

Lladron Penfordd.—Yn ddiweddar fel yr oedd Mr. David Evans, o'r Graven Arms; Ffynnon Dydfil, Merthyr, ymdeithydd masgnacholdros Mr. Morgan, Darllawydd, yn dychwelyd adref o Waunheilygen. Nantyglo, pan o fewn hanner milldir i Sirhowy, ymosodwyd arno gan dri o ddynion, y rhai, heb ddywedyd gair, a'i tarawsant mo'r ffyrnig ar ei dalcen, nes y syrthiodd-oddir gefn ei geffyl. Ond ni fuant ddim gwell, oblegid tra yn chwilio ei logellau, yn mha rai yr oedd ugain punt, daeth gwraig yn mlaen ac a ysgrechodd 'Mwrdwr,' hwythau affoisant mewn braw. Mae Mr. Evans yn parhau mown cyflwr peryglus.

Cyflogau llafurreyr amaethyddol.—Mewn llawer parth o Gymru nid ydynt y llafurwyr ar diroodd yn ennill ond chwe cheiniog y dydd a'u hwyd. O hyn rhaid i'r creadur tlawd dalu ardreih, darparu bwyd a dillad i'w wraig, ac fe allai, pedwar, pump, neu saith o blant. Mae cannoedd o honynt yn gorfod byw yn mron yn hollol ar fara haidd a chloron; mae caws neu ymenyn yn amheuthyn allan o'u cyrhaedd.

Cynnyg lledratta.—Yn ddiweddar, fel yr oedd Mr. Thos. Williams, mab tyddynwr cyfriol, yn dychwelyd adref o Lanrwst, ymosodwyd arno gan ddau leidr penffordd, y rhai a'i tarawsant i'r llawr Yr oeddent bron a'i lindagu i farwolaeth, pan y daeth dvn ieuange ym mlaen, ar yr hyn y ffuisant. Mae un o'r lladron mewn dalfa, o'r enw Robert Davies.

· Liedrad penffordd eto-Fel yr oedd Mr. John Trew, brugwr, Llanelly, Brecheiniog, yn dychwolyd adref yn ddiweddar, tuag 8 ar gloch y nos, attaliwyd ef, ar y ffordd rhwng Nantyglo a gweithfa haiam Clydach, gan bump o ladron, y rhai a'i yspeiliasant o £390 a 3 swllt.

Cyd-darawiad hynod.—Priodwyd Mr. Dinchcliffe, gwehydd, o Huddersfield, yr un dydd a'i mawrhydi Victoria; ganwyd merch i'w wraig yr un dydd ac y ganwyd y Dywysoges Freninol, ac hefyd esgorodd ar fab yr un dydd ac y daeth Tywysog Cymru i'r byd!

Dyfais ddefnyddiol a gwerthfawr.—Hysbysir fod Mr. D. Lloyd Price, oriadurydd, o waith glô Kendle, swydd Fynwy, wedi gwneuthur peiriant rhybuddiawl, yr hwn, trwy osod gwyfr ar draws y ddor, neu ryw le arall, a ollyngai lawddryll, a chânai gloch digon i ddeffro y cysgadur trymaf. Hefyd rhybuddia yn achos tân, trwy gynnydd y gwres yn peri gweithrediad yn y peiriant.

Damwain alaethus.—Y Parch. Robert Jones, gynt o Gorwen, oedd yn myned i ymsefydlu yn Kerry, swydd Drefaldwyn; dymchwelodd y cerbyd yn yr hwn y teithiai ef a'i wraig a'i blant, gerllaw Trallwm, trwy yr hyn y derbyniodd Mr. J. y fath niwaid fel y bu farw cyn pen y teir-awr. Ei wraig hefyd a gafodd niwaid peryglus. Gadawodd ar ei ol dri o blant amddifaid.

Dau hunain-leiddiaid yn Morganug.—Ar y 14eg o fis Mawrth diweddaf cadwyd celainholiad ar gorff Mr. Jenkins, Penwaun-fach, plwyf Llangyfelsech, yr hwn a ddygasai ymaith ei fywyd ei hun y dydd Sadwrn blaenorol trwy ymgrogi. Bwyttasai ei giniaw, ac ymddangosai yn ei synhwyrau, a'i ysbrydoedd arferol, pryd y cymerodd raff ac a aeth i'r coed gerllaw, gan wneuthur diwedd arno ei hun—ar ei einioes amserol.—Un arall.—Ar y 17eg dilynol crogodd un Daniel Ace, ei hun, wrth ganghen coeden, tu ol i Hethfield, ger Abortawy.—Pwyfall lain a galaru wrth weled ansawdd presennol ein mam-wlad—prinder, newyn, lledrad a llofruddiaethau, a frithant y Newyddiaduron.

BU FARW --

Rhagfyr 25ain, 1841, Yn Cabul, Affghanistan, yn 40 mlwydd oed, y Gwys-lythyrydd Cadhen Robert Salisbury Trefor, o 3vdd Farchawdlu Bengal, unig frawd byw y Parch. J. W. Trevor, o Lanfuelog, Môn, a 3ydd mab y diweddar Barch. Ddr. Trevor, cor-berigler Caerlleon Gawr. Syrthiodd trwy law un o'r bradwr, pan ya ymdrechu i achub bywyd y Negesydd Prydeinig, Syr William McNaghten.

23ain, Yn Mhont-y-fon, Morganwg, Mr. T. W. Davies,

Slain, Yn Mhenllyne, Morganwg, yn 66 ml. oed, Mr. John James. Yr oedd yn meddiannu ei iechyd arferol y mos o'r blaen.

Ionawr 1af, Yn 55 oed, Mr. Josiah Williams, gwest-dŷwr y 'Ffalon Ion,' Abertawy.

4ydd, Yn 18 mlwydd oed, Sarah, ail ferch Mr. John Evans, un o brif oruchwylwyr Gweithiau Dowlais; ac yn mhen tua phedair awr wedi'n, yn 19 ml. oed, Emily, merch henaf yr un gwr; y ddwy o'r darfodedigaeth.

7fed, Yn manchester, yn 24 oed, Miss Catharine Jones, merch Mr. Wm. Jones, Coed-bedw, ger Bala.

13eg. Yn Beaumaris, Môu, yn 56 oed, Mr. Anthony Price.

14eg, Yn George-town, Merthyr, o'r parlys, yn 72 oed, Ann, gwraig Mr. David Price, a mam y Parch. Griffith Juces, diweddar Weinidog y Bedydwyr yn y Farteg. 15fed, Yn 93 mlwydd oed, Elizabeth, gwraig y diwedd-

15fed, Yn 93 mlwydd oed, Elizabeth, gwraig y diweddar Mr. Edward Griffith, Braich-y-big, Llanfihangel-y-Pennant, ewydd Gaernarfon.

20fed, Yn nhŷ ei fam, yn Aberafon, Morganwg, Mr. Philip Rees, o Lundain, mab y Parch. W Rees, a brawd y Parch. D. Rees, Ficar Aberafon a Baglan.

21ain, Yn y Bronwydd, Ceredigion, annedd-dy Thos. Lloyd, Ysw., Arabella Davies, unig ferch y diweddar J. D. Berrington, Abertawy.

Stain, Yn Aberhonddu, y Parch. C. N. Davies, Athraw Duwinyddawl yn Ngholeg Aberhonddu,

Yr un dydd, yn Aberystwyth, Mr. Richard Hughes, yn 58 oed, gynt bragydd yn Llanbadarn.

Slain, Yn 67 oed, John Williams, Ysw., Talardd, ger Llandilo, swydd Gaerfyrddin.

Yr un dydd, wedi tua thair awr o selni, Mr. Griffith Thomas, Trefgwm, Lleyn, yn 55 oed.

Yr un dydd, Eliza, gwraig y Parch. T. Loder, Gweinidog Capel Annibynol, Mynwy.

Stem, Mr. Thomas Powel, Pant-y-celys, ger Llenyusdtyfri, yn yr un swydd.

25aia, Yn Nghriccieth, yn dra sydyn, mewn gweb o oedran, Mr. David Williams, maeliorydd.

Yr un dydd, yn George-town, Merthyr, yn 77 oed, yr enweg rifyddwr, Mr. Thomas Evans, rhol-durniwr yn ngweithfeydd haiarn Cyfarthfa. Yr un dydd, yn Bryngwyn-mawr, ger Aberystwyth Mrs. Roberts, yn 63 oed.

26ain, Yn 71 oed, Jane, gweddw y diweddar Mr. Andrew Brereton, plâs Llanfechell. Môn.

28sin. Yn Mhontmozlais, Merthyr, yn 55 oed, Mr. W. Williams, dilledydd.

29ain, Yn 80 oed, Elizabeth, gweddw y diweddar Mr. Robert Jones, gof a haiarnwerthydd, Caernarfon.

30ain, Yn Beaumaris, Jane, gweddw y diweddar Mr. Thos. Owens, yn 90 oed.

Slain, yn yr un dref, Mr. David Jones, yn 82 eed.

Chwefror y Iaf, Yn nhŷ ei fam, Penclawdd, ger Abertawy, yn 23 oed, Daniel Lazarus, uaig fab y diweddar Barch, Rees Jones, Penclawdd, gynt o swydd Fôn.

2ed, Yn yr Abatty, Dinbych, ya dra sydyn, Mrs. Stenhouse, mam-yn-nghyfraith Robert Roberts, Ysw., meddyg.

3ydd, Yn Aberteifi, yn 65 oed, Mr. D. Thomas, meistr y schooner ' Friend' am lawer o flynyddoedd.

5ed, Mrs. Evans, gweddw y diweddar Gadb. J. Evans, o'r llestr ddwy hwyliawg ' May Flower.'

Yr un dydd, yn 28 oed, Benjamin, mab ieuaugaf y diweddar Mr. Joseph Jones, o'r ' *Black Lion Inn*,' Castell-Newydd-yn-Emlyn.

9fed, Yn yr oedran mawr o 104! Mrs. Mary Lewis, gweddw y diweddar Mr. Morgan Lewis, o'r Hen Briordy, Caerfyrddin.

10fed, Yn 25 oed, Ann, gwraig Mr. W. Davies, 'Cross Jas.' Heol-y-llong, Aberhouddu.

Yr un dydd, yn Mhontebw Ffarm, swydd Fynwy, Mrs. Turberville, wedi ychydig ddyddiau o saldra.

Ileg, wedi býr saldra, yn 28 oed, er dwfn slar, Miss Hughes, Cwmcarnedd-isaf, Llaubryamair, Machyalleth. 14eg, wedi býr gystudd, yn 77 oed, Mrs. Alice Williams, Nanhoron-isaf, Lleyn.

Yr un dydd, yn 65 oed, Mr. G. Jones, Muriau-mawr, Llanystymdwy, swydd Gaernarfon.

18fed, Yn Nenty-glo, yn 78 oed, Mrs. Vaughan, gweddw y diweddar Mr. Wm. Vaughan, goruchwyliwr gweithfeydd haiarn Cyfarthfa am lawer o frysyddoedd, a mam Mr. W. Vaughan, o weithfa baiarn Naaty-glo.

Yr un dydd, yn ei dy ei hun, Ely Cottage, Aberhouddu, Thos Bold, Ysw., cyfreithiwr.

Yr an dydd, Yn Mhenrhyndeudraeth, Meirionydd, wedi hir gystudd, yn 36 oed. Cadhen Robert Jones, o'r schooner 'Mary Hills,' Porth Madog.

Yn ddiweddar, yn Caincoed, ger Aberystwyth, Mr Rowland Rowlands, yn 59 oed.

Yn ddiweddar, yn Nhredegar, swydd Fynwy, yn 73 oed, Mr. John Evans, diweddar swyddog cyllidawl, gynt o Aberhonddu.

Yn Edinburg, yn 54 oed, H. Herbert Jones, Ysw., e'r Llwynon, Llauddeusaint, wedi bod yn Ustus diwyd dres swydd Fôn am lawer o flynyddoedd.

Manion Pellenig.

Dywedir fod yn Prwssia 570,000 o feddwon!

Mae yn mysg y Chineaid dalfyriad o Gylchdddysgydd (Encyclopadia) yn 450 o gyfrolau, tra y mae y Cylchddysgydd ei hun yn *chae' mil* o gyfrolau.

Gellir deall cyflwr llawer o wnledyddesna Llundain oddiwrth y ffaith eu bod yn gwneuthur crysau i'r ystordai am dair ffyrling yr un, neu naw ceiniog y dwsin.

Clywsom fed Llywodraeth Twrci wedi tynu si gwrthdystiad yn erhyn sefydliad Esgeb yn Jerusalem yn el.

Oysens yn ernyn serydina Esgab ys Jerusnem yn ei. Dyweda O'Connel, Maar Dulyn, fod y bocya Dirwasol diweddaf a welsai yn cael ei arwyddnod; gan y Tas Matthew, wedi ei rhifaodd yn bum miliwa, dwy fil, saith gant a dau, (5,002,702.)

Alltudiwyd dyn ieuange yn ddiweidar, a Lundain, dros ei oes, am ledrata ceimiog ! Yr ydoedd yn negesydd yn swyddfa y Post.

Cyflwynwyd i Dŷ y Cyffredin, ar wn noson yn ddiweddar, 770 o erfynabios yn deisyf dyddimied Deddf ys Yd, heb gymaint ag un o'i phlaid! Wrth wn e honyst yr oedd 05,000 o enwau, ao wrth amryw eraill 15,008, ee uchod.

Bwriwyd dyn i garchar Caerfyrddin yn ddiweddar f aros y Brawdlys, ar y cyhuddind o ledrata ffin, gwarth yr hen oedd ddim ond pedair ceiniog!

Digitized by Google

Y CYFAILL.

RED. LIV.]

MEHEFIN, 1842.

[CYP. V.

Buchdraethodaeth.

BUCHWEDD A MARWOLAETH PARCH. GEORGE WRITFIELD.

CYPLWYNWYD I'R CYFAILL GAN G. E. GRIFFITH, TRENTON.

GANWYD y Parchedig George Whitfield yn Nghaerloyw, Rhagfyr 16, 1714. oedd ei dad yn y dref hono. Yr oedd iddo chwech o feibion ac un ferch, a George oedd yr isuangaf, a dim ond dwy flwydd oed pan fu farw ei dad. Yn ei ieuengetyd bu gorfod arno gynnorthwyo ei fam yn ei galwedigaeth, a bu hyny yn beth rhwystr iddo fyned rhagddo mewn dysgeidiaeth. Ond yn yr amgylchiad anfanteisiol hwn, cyfansoddodd amry w bregethau, ac yr oedd neillduol ddifrifwch ynddo yn fore, ac ystyriaethau dwys yn ei feddia yn aml am grefydd a mater enaid. Pan oedd ynghylch oed, aeth i dderbyn sacrament awnoer yr Arglwydd yn y llan, a threuliodd lawer e'i amser yn flaenorol yn darllen, yn gweddiaw, yn myfyriaw, ac yn ymprydiaw. Pan oedd ynghylch 18 oed, aeth i Ysgoldy (College) Peníro, yn Rhydychain. Daeth yno yn gydnabyddus â rhai gwyr ieuaingc difrifol, y rhai, oddiwrth eu dull trefinus a rheolaidd o fyw, a gawsent mewn gwawd yr enw Methodistiaid, sef trefnwyr, neu drefniedyddion. Yn mhlith' y rhai hyn yr oedd y ddau frawd, John a Charles Wesley; y rhai, o herwydd ei gydnabyddiaeth foreuol â hwynt yn Rhydychain, yr oedd ganddo lawer o barch iddynt dros ei holl fywyd, er eu hamrywiaeth oddiwrtho wedi hyny yn eu barn ynghylch rhai pyngciau athrawiaethol crefydd. Yr oedd ei ddirwest a'i astudrwydd mór fawr, fel ag yr effeithiodd yn o ddwfn ar ei iechyd. Aeth er adnewyddiad ei iechyd, i Gaerloyw; ac yno yr oedd yn dra diwyd yn ymweled â'r carcharorion, i'w cynghori a gweddïaw gyd a hwynt. Pan yr oedd ynghylch 20 oed, anfonodd Dr. Benson, esgob Caerloyw, am dano, ac a ddywedodd wrtho, er ei fod gwedi bwriadu peidio urddo neb dan 23 oed, eto ei fod yn ei farnu yn ddyledswydd arno i ei urddiaw ef pa bryd bynag y ceisiai hyny. Ar hyn, trwy ddymuniad taer ei gyfeillion, ymbarotôdd i gael urddau. Astudiodd Cyr. V. 21

yn ofalus erthyglau Eglwys Loegr, i gael boddlonrwydd eu bod yn gydun â'r ysgrythyrau; holodd ei hun mewn perthynas i'r cynneddfau a ofynir fod yn ngweinidogion yr efengyl, yn y Testament Newydd, ac wrth y cweetiynau a wyddai a ofynid iddo wrth gael urddau. Y dydd Sadwrn blaenorol, yr oedd lawer mewn gweddi drosto ei hun, a'r rhai oedd i gael urddau gydag Y boreu Sabboth y cafodd ei ordeiniaw, Mehefin 20, 1736, cododd yn fore, a darllenodd Epistolau Paul at Timothéus, gyda thaer weddi at yr Arglwydd. Gwedi cael ei urddo, aeth i'r Y Sabboth canlynol pregethodd i gynnulleidfa luosawg, yn yr eglwys y cafodd ei fedyddio ynddi, am y lles a'r anghenrheidrwydd o gymdeithas grefyddol. Rhai a'i gwawdiasant; ond y rhan fwyaf, dros yr amser hwnw, oeddynt wedi synu yn fawr. Achwynwyd arno wrth yr esgob, ei fod wedi gyru pymtheg yn wallgof y bregeth gyntaf. Yr esgob a atebodd, Ei fod yn gobeithio na byddai y gwallgofrwydd wedi ei anghofio cyn y Sabboth canlynol.

Yr wythnos ganlynol, dychwelodd i Rhydychain a graddïwyd ef yn A. B. Yn mblith y tlodion a'r carcharorion y bu yn brysur yn eu cynghori, ac yn gweddiaw gyda hwynt, tra bu yn Rhydychain. Cafodd ei wahodd yn fuan i Lundain, i wasanaethu dros gyfaill oedd yn myned i'r wlad. Bu yn lletŷa yn y Tŵr dros ddau fis, ac yn darllen y gwasanaeth yn y capel ddwywaith yn yr wythnos, caticeisio a phregethu unwaith, heblaw ymweled a'r milwyr yn eu lluestýau a'r cláfdy bob dydd. Yr oedd hefyd yn darllen y gwasanaeth yn Nghapel Wapping bob prydnawn; a phob dydd Mawrth, yn ngharchar Ludgate. Tra yr oedd yma cafodd lythyrau oddiwrth y Wesleys, ac Ingham, yn Georgia, yr hyn a barodd iddo chwenyeh myned i America a'u cynnorthwyo. Ond heb weled ei alwad yn eglur, ar yr amser goeodedig dychwelodd yn ol i Rhydychain: cyfarfyddai amryw wyr

Digitized by Google

ieuaingc yn feunyddiol yn ei ystafell, i adeiliadu eu hunain yn y sancteiddiaf ffydd. Ond yn fuan galwyd ef oddiyno drachefn i wasanaethu Dummor yn Hampshire. Yma yr oedd yn darllen y gwasaneth ddwywaith bob dydd, y bore yn blygeiniol, ac yn yr hwyr wedi i'r bobl ddyfod oddiwrth ei gwaith. Rhanai y dydd yn dair rhan; yn neillduaw wyth awr i gysgu ac i fwyta; wyth i astudiaw ac i fod o'r neilldu; ac wyth i ddarllen y gwasanaeth, caticeisio, ac ymweled â'r bobl. Yr oedd etto yn parhau i ddymuned yn fawr fyned dros y môr. Gwedi cael boddlonrwydd o'i alwad i hyny, yn Ionawr, 1737, aeth i ganu yn iach i'w gyfeillion yn Nghaerloyw. Ar y daith hon dechreuodd yr Arglwydd fendithio ei weinidogaeth mewn modd tra rhyfedd ac anarferol. Pa le bynag y pregethai yr oedd cynnulleidfâoedd rhyfedd o luosog yn tyru i'w wrando, yn Nhgaerloyw, yn Stonehouse, yn y Bath, ac yn Bristol; ac yr oedd yr effeithiau ar feddyliau llawer ddim llai Gwedi ei ddychweliad i Lundain. bendithiodd Duw ei air etto yn fwy rhyfedd.-Yr oedd yn ddiflino yn ei lafur: yn gyffredinol, ar y Sabbothau, pregethai bedair gwaith i gynnulleidfäoedd lluosog iawn, heblaw darllen gwasanaeth ddwywaith neu dair, a cherdded rhwng deg a deuddeg milldir. Fel y cynnyddodd ei boblogrwydd, cynnyddodd y gwrthwynebiad iddo yn gyfatebol. Rhai o'r offeiriaid a ddigiasant wrtho, a dau a anfonasant atto ac a ddywedasant wrtho, Na chai bregethu yn eu hareithfaoedd, os na alwai yn ol rhan o'r rhagymadrodd i'w bregeth ar yr ail enedigaeth, yn mha un yr oedd yn dymuned i'w frodyr i bregethu yn amlach i'w gwrandawyr ar y testun hwnw. Ac nid oedd heb wrthwynebrwydd oddiwrth rai o'i gyfeillion. Ond dan yr holl ddigalondid hyn, cafodd lawer o gysur yn cyfarfod bob hwyr âg ychydig o gyfeillion crefyddol, i dreuliaw awr gyd a'u gilydd mewn gweddi am lwyddiant yr efengyl, a thros eu holl gydnabyddiaeth mor belled ag y gwyddent am eu haingylchiad. Fel yr oedd yr amser yn nesau iddo hwylio, yr oedd serchawgrwydd ac awydd y bobl yn cynnyddu.--Rhedent i'w gyfarfod i rodfaoedd yr eglwysi, a dilynent ef gydag edrychiad hiraethlawn iawn. Yr oedd agos yn anoddefol iddo ymadael â'i gyfeillion wylofus yn St. Dunstan, lle cynorthwyodd i gyfranu sacrament Swpper yr Arglwydd, wedi treulio y nos or blaen mewn gweddi.

Rhagfyr 28ain gadawodd Lundain, ac ar y 30ain yr aeth ar fwrdd y llong; ond buont dros fis cyn colli eu golwg ar y tir. Yr oedd yn rhagluniaeth neillduol iddo dreulio ychydig yn Gibralter, lle bu ei weinidogaeth yn neillduol fendithiol i'r dinasyddion a'r milwyr. Tiriodd yn Hafanna,

Mai 7, 1738, y'nghylch pedwar mis wedi idde fyned ar fwrdd y llong yn Deptford. O Sabboth, Mai 7, 1738, hyd ddiwedd Awst, darllenodd y gwasanaeth, a phregethodd ddwy waith y dydd, ac ymwelodd â'r cleifion yn feunyddiol. Ar y Sabboth, esponiai, am bump o'r (gloch y bore; am ddeg darllenai y gwasanaeth a phregethai, ac hefyd yn y prydnawn; ac yn yr hwyr am chwech esponiai Gatecism yr Eglwys. Wrth sylwi ar gyflwr truenus lawer o blant yno, penderfynodd adeiladu elusendŷ i blant yn y dalaith hono, trwy hél casgliadau yn Lloegr i'r dyben hyny, os rhoddai yr Arglwydd iddo rwyddineb i ddychwelyd yno. Yn Rhagfyr canlynol, wedi mordaith beryglus, tiriodd yn yr Iwerddon, a daeth oddiyno i Lundain, ac ar y Sabboth, Ionawr, 14, 1739, cafodd ei urddo yn offeiriad neu bresbyter, yn Rhydychain, gan Esgob Benson. Y dydd canlynol daeth i Lundain; a'r Sabboth nesaf pregethodd ddwywaith. Er bod yr eglwysi yn fawrion ac yn llawn iawn, eto safai llawer yn y fonwent, ac amryw a aethant adref o eisiau lle cyfleus i wrando. Parodd hyn iddo feddwl am bregethu allan : ond pan grybwyllwyd am hyny wrth rai o'i gyfeillion, barnasant hyny yn ynfydrwydd. Gan hyny ymataliodd oddiwrth hyny nes gadawodd Lundain. Dydd Mercher, Chwefror \$1, gan fod yr holl eglwysi yn nghauyn ei erbyn yn Bristol, aeth i Kingswood a phregethodd i ynghylch 2000 o bobl. Yr oedd y glowyr yn y gymydogaeth hono yn lluosog, ac hefyd yn anfoesol iawn. Nid oedd un lle o addoliad yn eu plith, ac yr oeddynt mór anfoesol a didriniaeth, fel na charai neb fod yn agos atynt: a byddent weithiau, pan gynhyrfid hwynt, yn ddychryn i ddinas Bristol. Edrychodd Mr. Whitfield arnynt gyda thosturi; a barnodd fod eu haddysgu yn egwyddorion Cristionogrwydd yn fater o fawr bwys. "Meddyliais," medd ef ar yr achos, "y byddwn yn gwneyd gwasanaeth i fy Nghreawdwr, yr hwn oedd a mynydd yn areithfa a'r nefoedd yn sein-fwrdd iddo; yr hwn pan wrthodwyd yr efengyl gan yr Iuddewon, a anfonodd ei weision i'r prif ffyrdd a'r caeau." Wedi gweddio llawer, aeth un diwrnod i fynydd Hannam, ac yn sefyll ar fryn dechreuodd bregethu i ynghylch cant o'r glôwyr. Yr ail a'r drydedd cynnyddodd ei wrandawyr yn hynod nes lluosogodd ei gynulleidfa yn agos i 20,000 o bobl. Derbyniodd y trueiniaid hyn na buont erioed mewn lle o addoliad, y newyddion da gyda gorfoledd a llawenydd mawr. "Heb un cyfiawnder o'r eiddynt eu hunain i ymwrthod ag ef," medd efe, "yr oedd yn llawen ganddynt glywed am yr Iesu yr hwn oedd yn gyfaill i bublicanod, ac a ddaeth, nid i alw y rhai cyfiawn, ond pechaduriaid i edifeirwch. Yr amlygiad cyntaf o effeithiad y gair arnynt, oedd canfod y rhesi gwynion a wnaed gan y dagrau ar eu hwynebau duon, fel y daethent o'r pyllau glô. Daeth llawer o gannoedd o honynt yn fuan dan argyhoeddiadau dyfnion, y rhai a ganlynwyd mewn gwir dröedigaeth fel yr ymddangosodd yn ol llaw, yr oedd y cyfnewidiad yn amlwg i bawb, er bod llawer yn ei briodoli i unrhyw beth yn hytrach nag i fys Duw. Yr oedd yr olygfa yn gwbl newydd; ag fel yr oeddwn ond yn ddiweddar wedi dechreu pregethu heb lyfr, yr oedd yn peri llawer o wasgfaon tufewnol i'm meddwl. Weithiau, ag ugain mil o bobl o'm blaen, nid oedd genyf braidd air i'w ddywedyd nag wrth Dduw nag withynt hwythau. Ond nis gadawyd fi yn hollol unwaith, ac, yn aml gallaf dystiolaethu fy mod yn cael fy nghynnorthwyo yn y fath fodd fel y gwyddwn yn brofiadol ystyr geiriau yr Arglwydd, 'Afonydd o ddwfr bywiol a ddylifant o'i groth ef.'-v ffurfafen uwch fy mhen, y maesydd oddiamgylch i mi, llawer o filoedd o bobl, rhai ar feirch, rhai mewn cerbydau, a rhai yn y coedydd, oll weithiau yn llifaw gan ddagrauyr oedd hyn yn aml yn ormod i'm teimladau ac yn fy ngorchfygu."

Heblaw y glówyr yr oedd miloedd yn tyru o'r pentrefydd ac o Fristol, o bob gfeddau ac oedran. Gwahoddwyd ef yn fuan gan rai o'r goreuon, i bregethu mewn twmpath pôl dreigl (bosling green,) yn y ddinas ei hun. Cyrchai pobl o bob tu i'w wrandaw, gyda llawer o ystyriaeth ddifrifol yn achos eu heneidiau. Ar ddydd Gwener, pregethodd yn y lle hwnw i ynghylch 4000 o bobl; ond ar y Sabboth canlynol i ynghylch 10,000. Yr oedd eu rhifedi o hyd yn cynnyddu, tra yr arosodd yn Bristol.

(I'w barhau.)

Buwingdviaeth.

NODIADAU PREGETH:

A draddodwyd gan y diweddar Barch. Dafydd Williams, Merthyr Tudfyl, y Sabboth olaf o'i arosiad yn y fuchedd hon, oddiar

PHIL. II. 21.—' Canys pawb sydd yn ceisio yr eiddynt eu hunain, nid yr eiddo Crist Iesu.'

Sylie I. Y MAE YN ANMHOSIBL I DDYN SEISIO YE EIDDO EI HUM A'E EIDDO CEIST IESU.—'Ni ddichon un gwas wasanaethu dau arglwydd: canys naill ai efe a gasâ y naill, ac a gâr y llall: ai efe a lŷn wrth y naill, ac a ddirmyga y llall: ni ellwch wasanaethu Duw a mammon.' Luc xvi. 13.—Peth arall y mae yn ofynol i bob dyn hollol ymwadu âg ef ei hun, cyn y gallo fod yn gyfiawn ganlynwr i Griet;

'Os ewyllysia neb ddyfod ar fy ol i, ymwaded ag ef ei hun.' Luc ix. 23.

Sylvo II. Y BARNEDIGAETHAU SYDD ODDI-WRTH YE ARGLWYDD AR DDYNION, AM GEISIO YE EIDDYNT EU HUNAIN O PLAEN YE EIDDO CRIST IESU. HAGGAI i. 4, 5, 6. 'Ai amser yw i chwi eich hunain drigo yn eich tai byrddiedig,' &c. Y mae y barnau hyn yn ysbrydol, i raddau mawr dan yr Efengyl. Iago iv. 2, 3. 'Chwennychu yr ydych ac nid ydych yn cael,' &c.

Sylw III. AGWEDD Y BHAI SYDD YN GWIE LYNU WRTH GEISIO YR EIDDO CRIST IESU O FLAEN YR EIDDYNT EU HUNAIN, Ydyw, nid yn unig ei geisio mewn tywydd teg, ond, glynu wrth ei geisio yn y tywydd mwyaf garw. Dat. xii. 10, 11. 'Ac ni charasant eu heinioes hyd angeu.'

Sylvo IV. RHAI O FREINTIAU, Y RHAI SYDD YN CAEL EU GALLUOGI I GEISIO YR EIDDO CRIST O FLAEN YE EIDDYNT EU HUNAIN.—Yn nghyda phob peth arall, yn 1af, Y mae yr Arglwydd wedi ymrwymo iddeu hamddiffyn, a chyflawni en holl anghenion. Esay xliii. 2. 'Pan yr elych trwy y dyfroedd, myfi a fyddaf gyda thi,' &c. Psalm xxxiv. 9, 19. 'Nid oes eisiau ar y rhai a'i hofnant ef,' &c.

2il, Y maent mór gyfrifol a pharchus gyda Duw, fel y maent yn llwyddo yn aml, trwy eu gweddiau, i droi barnedigaethau heibio. Exod. xxxii. 9—14. 'A Moses a ymbiliodd ger bron yr Arglwydd, ac edifarhaodd ar yr Arglwydd, am y drwg a ddywedasai ef y gwnai i'w bobl.'

3edd, Pan y byddo y farn wedi addfedu i'r graddau, fel na wnelo eiriol a gweddio y tro iddei hattal, ni wna yr Arglwydd, ya aml, ei thywallt heb roddi rhyw radd o hyabyaiad o hyny iddynt hwy. Gen. xviii. 16—19. 'A'r Arglwydd a ddywedodd, A gelaf fi rhag Abraham yr hyn a wnaf?'

4odd. Pan y tywelltir y farn ar eraill, y maent hwy y rhan amlaf, yn cael eu diogelu. Ezec. xiv. 14. 'Pe byddai yn ei chanol y tri wyr hyn, Noah, Daniel, a Job, hwynt-hwy yn eu cyfiawnder a achubent eu henaid eu hun yn unig, medd yr Arglwydd Dduw.' Gen. xix. 15—22. 'Brysia diangc yno; o herwydd ni allaf wneuthur dim nes dy ddyfod yno.'

5ed, Pryd na ddiogeler hwynt o ran eu cyrff, caiff eu heneidiau ddiangc adref i'r aneddle dawel, lle na ddaw un gofid iddeu cyfarfod byth mwy. Luc xvi. 22. 'A bu i'r cardottyn farw, a'i ddwyn gan Angylion i fynwes Abraham.' Act. vii. 55—60; Dat. vii. 9—13—17.

Barch Syr, Yn ol eich dymuniad, wele fi o'r diwedd yn amon at eich gwasanaeth, yn nghyda

gwasanaeth y 'Cyfaill,' nodiadau y bregeth olaf a draddodwyd gan fy ymadawedig, anwyl dad, y Sabboth cyn ei ymadawiad a'r fuchedd hon, yn Merthyr Tudfyl, Cymru.

Ydwyf yr eiddoch yn ddiffuant, Sugar Creek, Pa. Wm. D. Williams.

COFNODAU O BREGETH,

A draddodwyd gan y Parch. John Jones, Llanllyfni, yn Nghymdeithasfa Beaumaris, swydd Fôn, oddiar

IOAN XVI. 7.—" Canys onid af fi, ni ddaw y Dyddanydd atoch: eithr os mi a af, mi a'i hanfonaf ef atoch."

MAE holl fywyd Crist yn esiamplau oll. Fel y darfu iddo ef fyw, y dylem ninau fyw; fel y byddai ef yn gweddio, y dylem ninau weddio; fel y byddai ef yn pregethu, y dylem ninau bregethu. Byddai efe yn rhoddi addewid pan y byddai anghenreidrwydd am dani. Fe roddodd yr addewid yma am yr Ysbryd Glân mewn amser o dristwch ar y dysgyblion, o herwydd ei ymadawiad ef. Y mae tri pheth iddeu gweled yn y geiriau; yn

- I. YR ANFONWR.
- II. YR ANFONEDIG.

III. Y CYSSYLLTIAD, 'Os mi a af, mi a'i han-fonaf ef.'

Dau fath o anfoniad y darfu i Dduw eu hanfon; yn

- Anfoniad barnedigaethol; megys, boddi y byd, llosgi Sodom, &c.
- 2. Anfoniad grasol; sef anfon, yn (1.) Y Mab; yn (2.) Yr Ysbryd Glân. Anfon y Mab, dyna Arch; anfon yr Ysbryd Glân, dyna duedd i ddynion i ffoi i'r Arch; anfon y Mab, dyna Noddfa; anfon yr Ysbryd Glân, dyna y llofrudd yn ffoi i'r Noddfa. Weithiau fe briodolir anfoniad yr Ysbryd Glân i'r Mab, bryd arall i'r Tad. Nid oes i ni feddwl pan y sonir am anfoniad yr Ysbryd Glân, ei fod yn symud o le i le, oblegid y mae yn Dduw fel y Tad a'r Mab; ond yn ei ddylanwadau a'i gynnorthwyon y mae yn dyfod.

Deuwn i sylwi yn fwy neillduol ar yr anghenreidrwydd am yr Yabryd Glân:

- Mae ar lywodraethwyr gwladol fawr anghenreidrwydd am yr Ysbryd Glan, i gyfiawnhau ac i gollfarnu.
- 2. Mae ar Weinidogion yr Efengyl fawr anghenreidrwydd am yr Ysbryd Glân yn ngweinyddiad eu swyddau, &c...
- 3. Mae ar flaenoriaid eglwys Dduw fawr anghenreidrwydd am yr Ysbryd Glân. Blaenoriaid heb yr Ysbryd, hwy ro'nt waed y groes a'r galon gyfan yn lle deddf: hwy ro'nt addewid yn y lle y dylent roddi bygythiad. O flaenoriaid ymofynwch am yr Ysbryd!

4. Mae ar holl aelodau eglwys Crist fawr anghenreidrwydd am yr Ysbryd Glân. Mae anghenreidrwydd am yr Ysbryd Glân mewn ymarferiadau a phob rhan o'r gwaith; a dyma addewid Crist, 'Mi a'i hanfonaf ef.'

Ysgrifenwyd o'r cof gan yr eiddoch,

Western. R. H. WILLIAMS.

GOLYGIADAU.

Y DIWEDDAR BARCH, CHRISTMAS EVANS AR GALFINIAETH,

(O'r Drysorfa.)

HYBARCH SYR.—Wrth ddarllen Cofiant y diweddar Barch. Christmas Evans (tu dal. 126, 127.) yr hwn a fu yn Weinidog defnyddiol gyda'r Bedyddwyr, sylwais ar y Llythyr canlynol, yr hwn a ysgrifenodd fel atebiad i ofyniad rhyw gyfaill iddo; ac er mwyn y rhaina chawsant y cyfleusdra i weled Cofiant y Gweinidog parchus hwn, ac er mwyn fy nghyfoedion ieuaingc, y rhai na chawsant y fantais i wybod beth oedd ei olygiadau ef ar byngciau sylfaenol y grefydd Gristionogol, anfonaf y gofyniad a'r atebiad i chwi i'w roddi mewn rhyw gongl o'ch Cyhoeddiad clodwiw.

CALFIN DINORWIG

Y gofyniad ydoedd, Beth oedd ei farn am Uwch, Is, a Chymmedrol Galfiniaeth? ac o ba un o honynt yr oedd efe?

A'r hyn a ganlyn yw swm yr atebiad, mór belled ag y mae'n dwyn perthynas â'r pwngc dan sylw.

- 1. Yr wyf yn credu na achubir neb ond y rhai a ysgrifenwyd mewn arfaeth yn llyfr bywyd yr Oen.
- '2. Mai hwy a roddwyd i Grist i fod yn gorph ac yn eglwys iddo fel Cyfryngwr.
- '3. Mai cynnrychioli y rhai hyny yn unig yr oedd; ac mai er eu mwyn hwy yn unig y rhoddodd ei hunan yn aberth cymmodol i ddwyn i mewn iddynt gyfiawnder tragywyddol. Mae Ef yn ben ac yn fechniydd iddynt, ac yn eiriol trostynt.
- '4 A hwy oll a elwir trwy nerthoedd yr Ysbryd Glân, yn ol yr arfaeth dragywyddol. Y rhai hyn yn unig a gredant ac a gyfiawnheir, ac a sancteiddir, ac a ogoneddir, ac ni chollir yr un o honynt.
- 'Am Galfin cymmedrol, nid wyf yn ei ddeall yn y cyssylltiad hwn. Mewn rhyw gyssylltiad, dyn heb fwyta ac yfed llawer ydyw dyn cymmedrol. Os Calfin cymmedrol (moderate) yw yr un na chreda yr holl byngeiau am gadwedigaeth yr etholedigion, o'r rhagluniaethiad i'r gogoneddiad, ond yn gwrthod rhai o honynt, ac

yn ammeu rhai, ac yn hanner gredu eraill, os hyny yw Calfin cymmedrol, nid wyf fi wedi dysgu ei gredo o'r Bibl.

'Am Galfin isel; mi a ddywedaf pa mór

isel wyf fi.

- 'Yn laf, yr wyf yn credu fod y cyflawniad a roddes Crist i'r ddeddf yn berffaith; nad oedd modd cael glanach dynoliaeth, berffeithiach cariad yn ol y gorchymyn, dyoddefaint llawnach i lyncu y felldith, a mwy Person Dwyfol i roddi urddas ar y cwbl, ac yn cyfranu effeithioldeb ynddo i ddwyn yr etholedigion at Dduw, sef y rhai yr oedd efe yn eu cynnrychioli. A phe buasai holl ddynolryw yn cael eu cynnrychioli ganddo ef, fel gan yr Adda blaenaf, y buassi ei un cyfiawnder perffaith ef yn effeithiol yn dwyn holl ddynolryw i gyfiawnhad bywyd, fel ag v gwnaeth anufudd-dod y cynnrychiolwr cyntaf ddwyn marwolaeth ar bob dyn. Buasai yr un cyfiawnder yn ddigonol i achub pawb, yn gystal a'r rhai achubir, pe buasai Iesu yn eu cynnrychioli.
- *2. Yr wyf yn gostwng i lawr o uchelderau mawrion pen-arglwyddiaeth, gyda thystiolaeth gwahoddiadau ac addewid fawr yr efengyl o gadw pawb i fywyd tragywyddol a gredant yn Nghrist. Ffydd ydyw y gras sydd yn rhoddi hawl. 'Am hyny o ffydd y mae fel y byddo yn ol gras.'
- '3. Yr wyf yn credu tystiolaeth yr ysgrythyrau, y bydd cadwedig bob enaid a gredo yr efengyl yn ei gwir ystyr. Gwisgir y cyfryw â mantell cyfiawnder Duw: a phob un a edifarhao, trwy edrych yn grediniol ar Grist, a gaiff faddeuant rhad.
- '4 Yr wyf yn credu fod dyledswydd ar bob dyn, ag sydd mewn oed a synwyr, gredu ac edifarhau; ac nid yw ei syniad gelyniaethol yn esgusodi dyn, er ei fod yn annorchfygol i bob gallu ond gallu Duw.
- '5. Yr wyf yn credu hefyd, ar sail yr un ysgrythyrau, na chredodd, ac nad edifarhaodd un dyn, er cwymp Adda, o hono ei hun; ac na chredodd neb erioed, er eu galw, ie, ddim un, ond y rhai hyny a alwyd yn ol yr arfaeth. 'Yr etholedigaeth a'i cafodd, ond y lleill a galedwyd.' Rhaid derbyn rhoddiad ffydd, ac edifeirwch, a chael modd i'w derbyn yn rasol trwy weithrediad Duw.
- '6. Yr wyf yn gweled yn efengyl Crist ras a chyfiawnder sydd yn abl achub pawb a gredant, a hawl ddiwahaniaeth i bob credadyn ynddo ar dystiolaeth Duw.
- '7 Mai yr adeiladwyr oedd yn gwrthod y maen, oedd fel sylfaen yn ddigon cadarn i'w dala hwy i fynu rhag soddi i dragywyddol golledigaeth.

- '8. Yr wyf wedi dysgu, o'r ysgrythyrau, na ddarfu un pechadur ddyfod at Grist, a chreda ynddo, a bod hwnw yn cael ei wrthod yma neu yn angeu, ac na wrthodir neb o'r cyfryw byth. 'Nid oes derbyn wyneb gyda Duw.' Ond derbyn wyneb, feddyliwyf, fyddai cadw un pechadur yn credu, a gwrthod un arall yn credu yn yr un cyfiawnder, ac yn yr un Gwaredwr. Ond nid derbyn wyneb ynddo yw geni rhai o Dduw, fel y credont yn enw y Gwaredwr, pan y mae eraill yn cael eu gadael yn eu caledwch, eithr gras, neu rad ffafr, ac y mae efe yn ymogoneddu ynddo, yw hyny.
- '9 Nid fy ngwaith gymmaint yw cymmodi yr uchder a'r iselder a nodwyd trwy appelio at helyntion yn mhlith dynion, ond yr wyf yn eu credu, ar sail gwirionedd Duw, yr hwn sydd yn eu llefaru. Gwaith priodol rheswm dyn yw chwilio a gweled mai Duw sydd wedi llefaru y gwirioneddau, a'i ddyledswydd ydyw gweddio yn wastadol am gymhorth yr Ysbryd i'w ddeall; ac nid gosod standard mesurau yn mysg dynion, i brofi pa beth i gredu ac i wrthod o honynt.'

GORUCHAFIAETH AR ANFFYDD-IWR.

CYPIEITHAIS YT hyn a ganlyn o hen gyhoeddiad Seisonig.

Gwir yw dy iaith, gair Duw Ion, Mâd rwyddiaith ymadroddion.

GWILYM FARDD.

'Az un noswaith dra brwd, yn nghylch ugain mlynedd yn ol, wrth fyned heibio i'r tŷ lle yr oedd Thomas Paine yn byrddio, yr oedd y rhan isaf o'r ffenestr yn agored, a'i weled yntau yn eistedd yn agos ati, gan ein bod ar ammodau ymddyddanawl, mi a droais i mewn i gael ychydig ymddyddan âg ef. Yr oedd yno saith neu wyth o'i gyfeillion yn wyddfodol, ammheuaeth pa rai, yn nghyda'i amheuaeth ei hun, yr oedd yn dra llafurus iddei symud, trwy hir siarad am hanes Joshua yn gorchymyn i'r haul a'r lleuad sefyll yn llonydd, &c., ac yn terfynu trwy ddedfrydu y Beibl fel y gwaethaf o lyfrau, a'i fod wedi achlysuro mwy o niwed a thywallt gwaed nag un llyfr arall a argraffesid erioed, ac yn cael ei gredu yn unig gan ynfydion a thwyllwyr bwriadol. Yma yr ymattaliodd; a thra yr oedd'yn mwynhau ei wydriad hyfrydawl o frandi a dwfr, darfu i ddyn, yr hwn fel y deallais wedi'n, oedd yn ddyeithr fel fy hun, ofyn i Mr. Paine, 'A fuasai ef erioed yn yr Alban!' Atebodd yn gadarnhaol. 'Felly y bum'inau,' ebe y gofynydd; 'a'r Albaniaid yw y rhai mwyaf penboethlyd am y Beibl erioed a gyfarfyddais â hwynt. Hwn yw eu hysgol-lyfr; y mae eu tai a'u heg-

lwysydd wedi eu darparu â Beiblau. Ac os byddant yn teithio ychydig filltiroedd oddicartref, y Beibl fydd eu cydymaith gwastadol; eto,' eb y llefarydd, ' mewn un wlad lle y bûm yn teithie, ni welais erioed bobl yn fwy cysurus a dedwydd; eu tlodion nid ydynt yn y fath iselder ag a welais mewn gwledydd eraill : ac wrth eu harferiad benboethlyd o fyned i'r eglwys ar y Sabboth, y maent yn cadw y cyflog a ennillant trwy yr wythnos, yr hyn, yn gyffredinol mewn gwledydd eraill yr ymwelais â hwynt, a werir gan grefftwyr, a dynion ieuaingc eraill, yn y tafarndai mewn difyrwch enawdol; ac o bob dyeithriaid a diriant ar ein glanau, hwynt-hwy yr ymefynir am danynt amlaf i lanw lleoedd o ymddiried; ac anfynych y gwelir neb o honynt mewn elusendai na charchardai. Yn awr, os llyfr drwg yw y Beibl, yna y rhai a'i harferant fwyaf yw y bobl waethaf-ond i'r gwrthwyneb y gwelir.'

Yr oedd hyn yn fath o ymresymiad nad oedd Paine yn barod iddei ateb, ac yn ffaith hanesiol anwadadwy. Felly, heb ddywedyd gair, efe a gymerodd ganwyll oddiar y bwrdd, ac a aeth i fyny y grisiau. Ei ddysgyblion a enciliasant o un i un, ac a adawsant y llefarydd a minau i orphen yr ymddyddan,'

AMSER DUW I YMWELED A'I BOBL.

Pan y delo yr amser apwyntiedig hwn, sef y dydd yr ymwel yr Arglwydd mewn modd neillduol á'i Eglwys, ar ol hir nos, naill ai o drallod ai o wrthgiliad, neu ynte o'r ddau, bydd y rhai hyny ag ydynt yn dyfeisio yn erbyn y wawrddydd, mor ddiffygiol o gyrhaedd eu hamcan a phe baent yn eistedd i lawr i gydfwriadu pa fodd i rwystro yr haul rhag iddo godi yn y boreu; a'r rhai hyny sydd yn anobeithio am dano, wrth graffu ar yr anhawsderau mawrion sydd yn ymddangos rhwng eu llygaid hwy a'r cyflawniad o'r gwaith hwn, ydynt mór ynfyd a phe baent, with edrych ar y niwl tew a'r tarth yn y bore, yn dychymygu eu bod yn ddigonol i rwystro yr haul yn ei daith, yr hwn sydd mór belled o'u cyrhaedd, ond yn dyfod allan fel gwr priod, ac yn ymlawenhau fel cawr i redeg gyrfa, fel y dywed Dafydd. Dichon y rhai hyn, mae yn wir, rwystro i'w oleuni dywynu mór ddysglaer, a'i gadw o olwg ein llygaid am ameer : ond dywed rheswm i ni, ie, y pryd hyny, na ddichoh iddynt ei attal yn ei yrfa.

Felly, yr un modd y mae ffydd yn sicrhau am y peth arall—na ddichon un anhawsdra gadw dydd Duw draw, a'i waith grasol ar ei bobl. Ond chwi a ddywedweh, 'Yr holl anhawstra yw gwybod a ydyw yr amser apwyntiedig yn agos ai nid yw.' Mae yn wir nad oes genym un brophwydoliaeth neillduol am hyny; ond diddadl yw pan y bydd i'r Arglwydd ddeffroi ei blant, a gwneyd iddynt godi, fod hyny yn arwydd digonol fod y dydd yn agos; hyny wyf yn feddwl, pan y bydd iddo eu cynhyrfu i weddio yn fwy taer, i obeithio yn fwy diysgog, a'i geisio yn fwy hyderus, a phan y gwelir yr arwyddion hyn gellir penderfynu fod eu Tad yn bwriadu cyfranu yn helaeth o'i ddaioni iddynt.

Ffloyd.

Cyf. ISAAC DAVIES.

ATEBIAD I WEDDI.

Yn nechreu y ganrif bresennol yr oedd y Parch. Mr. Grimshaw yn ddiwygiwr enwog, llafurus, a llwyddiannus iawn yn Ngogledd Lloegr. Yr oedd yn arferol o gael cadw yn ei blwyf (Howarth) ddwy wledd flynyddol, yn mha rai v byddai llawer o afreolaeth ac anfoesoldeb yn arferedig. Ymdrechodd Mr. Grimshaw trwy bob moddion, roddi attalfa ar yr hen arferion llygredig hyn. Dangosodd y pechadurusrwydd o honynt o'r pulpit yn gyhoeddus, a rhybuddiodd y blaenoriaid yn y cyfryw bethau yn bersonol, ac o'r neilldu. Ond nid oedd dim yn tyciaw gan fod yr arferion mór unol å natur lygredig. Fel hyn, heb allu llwyddo gyda dynion, penderfynodd daer ymbil ar yr Arglwydd mewn gweddi am iddo efe roddi attalfa arnynt. Cyn un o'r gwyliau hyn, ymroddodd i ddyfal weddi yn eu herbyn.

Pan ddaeth yr amser, ymagorodd ffenestri y nefoedd dros y tri diwrnod yr oedd yr wyl i barhau, a thywalltasant wlawogydd i'r fath radd fel nas gallasent fyned yn mlaen â'u chwareuyddiaethau fel arferol. Syrthiodd y fath grediniaeth ar feddyliau y bobl, mai trwy weddiau Mr. G. y bu hyn, fel y rhoddasant heibio bob meddwl am eu cadw ond hyny. Mae yn ddywediad yn eu plith hyd heddyw, 'Rhoddodd yr hen Grimshaw attalfa ar y chwareuyddiaethau â'i weddiau.'—Gwel yr Ail Lyfr o'r Drysorfa, tu dal. 130.

IAGO AB OWAIN.

GWAGEDD Y BYD.

CYRUS; brenin Persia, a orchymynodd argraffu y geiriau hyn ar ei feddfaen: 'O ddyn, pwy bynag wyt ti a ddaw yma! gwybydd mai myfi yw Cyrus fawr, a osodais sylfaeni Amherodraeth y Persiaid; am hyny na chenfigena i mi yr ychydig bridd hyn sydd yr awr hon yn cuddio fy nghorph i.' Yz un.

BRIW-FWYD.

" Cesglwch y briwfwyd gweddill, fel na choller dim."

Gwell ydyw myned gydag ychydig i'r nef, na chyda'r lluaws i uffern, a bod yn ddamniol er mwyn y cwmpeini.—Parr.

Y peth caletaf yn y byd ydyw cymeryd Crist yn unig yn gyfiawnder i ni; os cyssylltwch ddim ato o'ch heiddo eich hun, chwi a'i hannghristionwch ef.—Wilcox.

Os ydyw Duw gyda chwi, ni bydd arnoch anghen na chwmpeini na chysur.—Rutherford.

Er y cawn fendithio a chlodfori Duw trwy dragywyddoldeb, ni chawn y pryd hyny ond cydnabod y ddyled sydd arnom, eithr nid taliad o honi.—Romaine.

Nis gall Duw ein cynnysgaeddu â rhodd fwy nag ef ei hun. Gallwn ddweyd fel y dywedodd un wrth Cæsar, 'Y mae hon yn ormod o rôdd i ni ei derbyn.' 'Eithr nid yw yn ormod i mi ei rhoddi,' atebai Cæsar.—Dyer.

Fel y b'o Crist yn cael ei ddyrchafu yn eich enaid, y byd, y cnawd, a'r diafol o anghenreidrwydd a ddarostyngir.—Romaine,

Yr ydym am ddwyn at Grist, ac nid ydyw hyny i fod: ni dderbynir yn y nef geiniog o ddiwygiadau goreu natur.—Wilcox.

Cyflwynedig gan T. D. Lewis, Pottsville.

Manengddiaeth.

CYNFRODORION YNYS PRYDAIN.

ME. GOLYGYDD,—Mae yn ddiamheu mai dyben eich Cyhoeddiad yw taenu gwybodaeth fuddiol er lles y Cymry yn gyffredinol; ac yr wyf yn tybied y bydd yr hyn a ganlyn yn dderbyniol, nid genych chwi yn unig, ond gan holl ddarllenwyr y 'Cyfaill,' yn enwedig ieuengetyd yr oes hon; eto y mae ambell fab i Dic Sion Dafydd, megys yn gwadu ei genedl, er cywilydd iddyst hwy eu hunain, ac nid i'r Cymry. Hyderwyf fod pob gwir Gymro yn eu ffieiddio fel y mae

WM. W. PRICHARDS, Iou.

ARAITH

YN CYNNWYS HANES CYNFRODORION YNYS PRYDAIN, EU TREFNIAD, MOESAU, &c.

A draddodwyd ger gwydd Cymdeithas Gymreigyddol Caerludd, GAN IEUAN AP ORUFFYDD.

Mr. LLYWYDD A BONEDDIGION.—Pwngc lled anghnawd yw yr hwn y bwriadwyf sylwi arno yn bresennol; canys ychydig o ddynion sydd yn ymhyfrydu mewn hanesyddiaeth, yn enwedig hen hanesyddiaeth y cynnosoedd, er

ei bod yn ddyledswydd arbenig ar bob dyn gyrhaedd gwybodaeth o ddeilliant tarddiannawl ei genedl ei hun o'r lleiaf. Ymdrechiadau diflin a chlodadwy enwogion Groeg a Rhufain yn hyn a sefydlodd eu bythawl fri, a'u henwogrwydd diarebawl. Hyn a bereiddiodd eu caniadau, a awchlymodd eu traethodau, a oreurodd eu coffadwriaethau, ac a wnaeth eu henwau yn gyfoesawl â'r blaned ddaearawl. Gan hyny, diau fod y pwngc yn deilwng o sylw gweddillion cenedl v Cymry, canys ni a ganfyddwn ond chwiliaw fod ein cyndadau yn gydradd mewn gogoniant ac anrhydedd, yn ogyfuwch mewn gwybodaethau celfawl, gwyddorawl, a chyffredinawl; ac, efallai, yn rhagori mewn dewrder ac ëondra ar yr holl enwogion cyfoesawl iddynt. Mae yn rhaid i mi addef, gydâ galar, fod y rhan fwyaf o ystoreg cyndrigolion yr Ynys hon wedi ei llyngcu gan för anghof er's talm. Difåwyd llawer o'n llyfrau gan amser, a llosgwyd a darniwyd eraill gan ryw Scolanod dialeddgar, gan eu chwalu gyda'r pedwar gwynt, a cheisiwyd difa ein cenedl oddiar y ddaear. Ond methasant yn eu mympwyau-hyd yn nôd ein hanesion, er llosgi ein llyfrau, ni allasant afreoleiddio cof eu perchenogion; o ganlyniad y mae genym éto swrn o hanes ein cyndadau yn gadwedig hyd y dyddiau presennol, a hyderwyf fod pob cyfaill yn yr ystafell hon yn gwerthfawrogi ac yn mawrygu y cyfryw.

Yr hyn a achlysurodd i mi amcanu dweyd ychydig ar y pwngc hwn ydoedd amrywiol bethau a welais mewn amryfal fanau yn ddiweddar, yn profi fod rhyw farn gul a ffiaidd iawn gan ein cyfoeswyr am eu henafiaid, yn enwedig y llythyr a dderbyniais yn ddiweddar oddiwrth foneddig yn y Dywysogaeth mewn modd o gydnabyddiaeth derbyniad eirlun o'n Deiseb ddiweddaf at y Gwerithawd, yr hon a feiai efe i'r eithaf o achos dull yr iaith oedd ynddi, gan ddywedyd, 'Mae ynddi rai geiriau nas gwyddom ni o ba le y deilliasant, nac i ba beth y deilliasant namyn i wrthynu a thrwegieiddio ein hiaith lathreiddfwyn. Nid wyf yn deall pa les a ddichon ddyfod oddiwrth ddyfeisio y fath eiriau newyddion, a choleddu cymaint ar hen eiriau gwrthun a thrwsgi a arferid gan ein cyndadau yn yr oesoedd tywyllion a aethant heibio,' &c., &c.

Yn awr yr wyf yn credu yn ddilys nad oedd y cynnoesoedd (tywyll yn ol barn llawer) cynddrwg ag y meddylir yn gyffredin, ac aa ddefnyddid geiriau gan ein henafiaid namyn y cyfryw a fyddai yn anrhydedd i ni mal Cymry eu defnyddiaw y dyddiau presennol yn hytrach na llawer sydd genym. (Mae rhelyw o'u hanes a brawf hyn.) Pwy bynag a chwennycho wybod

pa fath eiriau a ddefnyddid gan ein cyndadau yn nghylch deuddeg cant neu ychwaneg o flynyddoedd yn ol, (mae tystiolaeth llyfrau hyd yma,) darllened waith Taliesin, ac eraill, ac fe gaiff weled nad oes yno eiriau gwrthun na gordderchaidd, ond eu bod oll yn berffaith a godidawg, ac yn darddiedig o wreiddiau Cymreig pur a dilwgr; ac y mae yn lled debyg eu bod wr un gannoedd o flynyddoedd cyn hyny. Ond nid wyf fi yn bwriadu rhoddi traethawd ar odidogrwydd a henafiaeth y Gymraeg yn bresennol, er fod digonedd i'w ddywedyd ar y pen hwn eto, er cymaint a ddywedwyd. Ond gadawaf hyn i eraill, a sylwaf yn bresennol ar yr hen Frython yn gyffredinawl fel cenedl, a meddyliwyf wrth hyny y canfyddwn nad oeddynt mór farbaraidd, mór dywyll, anwybodus, ac annynawl ag y tybir eu bod hyd yn nod gan eu disgynyddion. Mae hanesion anwrthwynebawl yn profi haniad y Cymry o Gomer ab Japheth ab Noë, megys Eustatius, Zonams, Isidore, Ptolomy, Strabo, Pliny, Mela, Bochart, &c., &c. Gan hyny gallwn ymffrostiaw yn ein henafiaeth a thystiolaethu ein bod yn rhagori ar holl gehedlaethau y ddaear yn hyn. Hefyd, gallwn ddilyn arlwybrau ein henafiaid o'r lle y tarddasant yn Asia draw i Brydain gain, ac nid oes dim cywilyddus yn ganfyddadwy yn eu holl symudiadau, ni feddiannasant unlle drwy drais a gorthrech. Hoffent heddwch, a chasaent aflonyddwch. Hwy a gychwynasant o Ddeffrobani, yn Ngwlad yr Hâf, er yn agos i 4,000 o flynyddoedd bellach; ac yn raddawl, fel ag yr oeddynt yn lluosogi ac yn ymgryfhau, hwy a ddaethant cyn belled a gororau y Fêl Ynys, yr hon a feddiannasant mewn heddwch a thangnefedd; canys nid oedd neb iddeu gwrthwynebu, (gwel Cambro Briton, cyf. i.,) a hwy a drigasant yma mewn dedwyddwch, unoliant a chyssondeb dros gannoedd maith o flynyddoedd cyn i neb eu haflonyddu. Mae yn ddilys iddynt ddyfod yma ar wahanol amserau; neu i dri llwyth o'r Cymry boblogi yr Ynys; sef yn

- 1. Y CYMRY, dan arweiniad Hu Gadarn.
- 2. Y LLOEGEWYS, dan lywyddiaeth Prydain ab Aedd Mawr, o Gaesgwyn.
- 3. Y Brythoniaid, o Lydaw. Yr un oedd y y rhai hyn oll o ran cenedl, sef disgynyddion Gomer ap Japheth. Efelly derbyniwyd hwynt gan eu carenydd gyda chroesaw parchedig, gan eu cyfrif yn frodyr, a chydunaw oll er lles cyffredin. Mae yn ymddangos mewn hanesyddiaeth, nad oeddynt yn yr amser boreuawl hwn, mo'r dywyll, a barbaraidd, ac annysgedig ag yr haera rhai eu bod; eithr eu bod yn lled gywrain a medrus mewn amaethyddiaeth, a hyddysg mewn trafnidiaeth; a'u bod yn arloesi, ac yn

aredig y tir gyda medrusrwydd neillduawl, (gwel Herodotus, l. 4). Dywedir yn y Trioedd eu bod wedi dysgu aredig pan yn Asia, neu wlad yr Haf, gan Hu Gadarn, yr hwn a'u harweiniodd yma wedi hyny; ac a'u dysgodd yn y Celfyddydau Gwyddorawl. Ar ol hyny daeth Coll ap Collferwi a gwenith a haidd iddynt, (canys nid oedd ganddynt cyn hyny, ond ceirch a rhyg). Yna cawsant ddigonedd o yd a bara, fel nad oedd raid iddynt fyw ar fês a gwraidd rhyw lysiau, megys y gwelais un yn haeru yn ddiweddar.

Mae amryfal farnau o berthynas i Hu Gadarn yr hwn a arweiniodd y Cymru trwy yr amrywiol wledydd o Asia tua'r lle y mae Constantinople yn sefyll yn bresenol, i'r Ynys hon; ac a'u dyagodd i drin tir, i fyw yn unawl a heddychol gyda'u gilydd, &c., mae amryw ddysgedigion yn barnu mai yr hen Noë ei hun ydoedd efe, ac fe allai fod eu barn yn gywir: ond ofnwyf nad oes modd i brofi hyny y dyddiau presennol. Pa bynag yr oedd Hu ya ddyn gwybodus, celfyddgar, diwyd, a da, Ymddengys yn y Trioedd ei fod wedi dysgu i'w genedl yr hyn ag oedd wedi dygwydd cyn hyny, megys hanes y dylif, &c. Mae yn ddiareb yn ein plith hyd heddyw am dóriad Llyn Llion, ac am ychain Hu Gadarn yn tynu'r afanc allan o'r llyn fel na thórai drosodd drachefn, &c. Gweddillion hanes Hu Gadarn yw y pethau hyn. Pan ystyriom yr holl hanesion yn gyffredinawl, mae yn ymddangos yn lled debyg fod yr hen Noë, a rhyw ran o'i deulu, yn absennol oddiwrth y rhelyw o ddynolryw a wnaethant, neu a amcanasant adeiladu y tŵr melldigawl hwnw yn nhir Sinar. Nis gallwn gasglu yn rhesymol y byddai i'r hen Batriarch, nac un o'i feibion, ag oedd wedi bod gydag ef yn yr arch, ac wedi gweled cymaint o drugareddau, ac o farnedigaethau eu Creawdydd a'u Cynnalydd, fod mór anghofus o'r cyfryw, yn nghyda 'u Perydd, a myned i wrthryfela yn ei erbyn mór fuan, neu i amheu ei alluogrwydd. Yn hytrach meddyliwyf y buasent yn ei ffieiddiaw, ac yn ciliaw oddiwrth y fath weithred, ac os felly, y mae yn debyg iddynt gadw ei hiaith gynhenid yn lled ddilwgr, yn nghydag amryw draddodiadau cyndylifawl; ac fe allai fod Hu Gadarn yn un o'r cyfryw encilwyr, yr hwn y mae genym brofiadau anwadadwy, oedd o gynneddfau a gwybodaeth tu hwnt i'r cyffredinolrwydd o fywolion yr oes hono.

Rhanwyd y tir rhwng y trigolion gwedi eu dyfod yma trwy gydsyniad, neu goelbreni.— Gwelir wrth hyn eu bod yn heddychawl, brawdawl, a chydraddawl. Nid oedd cymaint o wyr mawrion yn eu mysg yn chwennych haner y wlad

iddynt eu hunain, ag sydd y dyddiau presennol: na dim segur-wyr yn byw ar draul eraill : ond rhanwyd y tir trwy goelbren neu gydsyniad, fel y gallai pawb fyw yn anymddibynawl ar ei lafur ei hun. Ond fel yr oeddynt yn lluosogi, gwelsant angenrheidrwydd am gyfreithiau a gosodedigaethau ychwanegawl; ac wele, Prydain ap Aedd Mawr, ynghylch cant a hanner o flynyddoedd ar ol Hu, yn gosod iddynt gyfreithiau, ac yn rhanu y deyrnas dan yr enwau Cymru,. Lloegr, ac Alban. Wedi hyny hwy a ddaethant cyn hir yn genedl gystlynawl; canys yn ol tystiolaethau Strabo, Pliny, Herodotus, Diodorus, Solinus, Eustathius, Ortelius, Bochart, &c., yr oeddynt yn dwyn masgnachyddiaeth helaeth yn mlaen â'r genedl odidawg (dros amser) hono, y Phœniciaid. Hyn a ddechreuasant o bump i saith gant o flynyddoedd cyn Cred, ac a barhawyd hyd amser y Rhufeiniaid. Cyfrifai y Phæniciaid yn gymaint braint iddynt gael adnabyddiaeth o wlad mór ffrwythlawn, a chenedl mor gywrain a llafurus, mal y gorchymynasant enw y llywydd, sef Midaeritus, yr hwn a ddarganfu Prydain, gael ei gofrestru gan bob teulu. fel y cedwid yn fyw gan y genedl dros byth.-Y Midaeritus hwn oedd y cyntaf o'r Phœníciaid a ddaeth i borthladd Prydain, a'r cyntaf erioed a ddechreuodd fasgnachu â chenedl y Cymry. Dywedodd Pliny iddo gael yr ynys yn meddiamu digonedd o alcan, (tin), yr hwn oedd brin a gwerthfawr iawn y dyddiau hyny, ac efe a fasgnachodd â'r Brython am dano, ac a ddychwelodd adref a llwyth drudfawr o hono. Felly parhaodd y Phœniciaid i gystlynu â'n henafiaid dros dri chant o flynyddoedd, yr hyn oedd brif fasgnachyddiaeth Ewrop. Yma, ychydig cyn amser Polybius, neu ynghylch dau gant o flynyddodd cyn Cred, y Groegiaid a gawsant allan o ba le yr oedd y Phœniciaid yn cael y fath nwyddau gwerthfawr trwy gywreinrwydd un o'r enw Pytheas, yr hwn oedd y cyntaf o'r Groegiaid a ddarganfu yr ynys hon. Felly y bu ein cyndadau yn dal i fyny gystlynaeth â'r ddwy gened? fwyaf fasgnachawl ar y ddaear yn eu hamser dros gannoedd o flynyddoedd; hwy a aliforent (export), neu a werthent alcan, prés, llestri priddion, aur, arian, haiarn, plwm, crwyn anfeiliaid, ŷd, &c., (gwel Curtis' General Hist. of England, Vol. 1, Page 38,) ac a dramorent, (imported,) neu a brynent yn gyfnewid siwgr, pupur, sinsir, papur ysgrifenu, &c., &c. Dywedir y llwythent wyth gant o longau ag ŷd i fyned i'r cyfandir bob blwyddyn! (Gwel Tacitus, Antonius, Ptolemy, Pliny, Solinus, Camden, Grotius, &c.) Nid rhyfedd, gan hyny, fod cymaint o son yn y Trioedd am longau Geraint ab Erbin, Gwenwynwyn ap Naf, a March ap Meirchion.

Yn awr, gyfeillion, a ydyw yn rhesymol i ni gasglu oddiwrth y pethau hyn, mai barbariaid tywyll, anwybodus ydoedd cynfrodorion yr ynys hon! Na: meddyliwyf nad all y gelyn penaf brofi hyny, o ganlyniad gresynus ydyw fod disgynyddion dewrion cynfrodorawl yn meddwl mor ddistadl am eu tadau! Yr oedd yn rhaid bod ganddynt wybodaeth neillduawl am yr amryfal gelfyddydau, a geiriau addas i eglurhau eu meddyliau y naill idd y llall; ar y cyfryw gywrein-weithredoedd rhaid eu bod wedi prwyaw Ofyddiaeth, Gallofyddiaeth, Trafnidiaeth, Pwyllyddiaeth, Cyfwyledwch, Naturiaethau sylweddol, gôgyrfol, a mwyol, Nwyon, Gwyon, Cyfanau, &c.

(I'w barhau.)

Amrywiaeth.

TOBACCO A THREWLWCH.

MR. Golygydd,--Mawr yw y daioni a'r lles a wnaeth yr ymdrechion diwyd ac aiddgar a wnawd er lledaenu egwyddoriou Dirwest. Cof gan rai, yr amser na thybid fod pob peth yn iawn pan elid i dŷ cymydog, oni ddeuid â'r botel whiskey i gael traflwngc; a thyna yn wir oedd y croesaw cyffredin gan bawb; a golygid un yn fwy bydol na chyffredin oni byddai yn cadw whiskey yn ei dŷ bob amser. Ond odid nad y whiskey fyddai y peth amlaf ar lyfr y masgnachydd pan elid i fwrw i fyny y cyfrif. Ac yn wir nid rhyfedd, oblegid o'r braidd byth y gwelid neb yn myned tua 'r ystordỳ, fel y dywedid, i ymofyn negeseuau, na byddai whiskey yn un o honynt; a cheid eu gweled yn myned adref yn crymu â chostrel ar eu cefnau mewn cŵd, neu yn hongcian, ac ystén yn y llaw. Ac ni wneid cynnyg ar un math o waith gan neb na byddai yn rhaid cael y botcl fel yr arf penaf ac anhebgorol; ac fel hyn, o fod yn benboeth i fod yn chwilgorn feddw, yr elid yn mlaen, a llawer un heb weled cymaint ag un diwrnod sobr mewn ugain mlynedd. Ond trwy drugaredd y mae y wlad yn gyffredin wedi diwygio, a dynion yn debycach i resymolion; ac y mae yn beth mór anghyffredin i gael cynnyg ar y botel whiskey yn awr ag oedd yr amser gynt i beidio. Ac yn wir y mae yr ymdrechion a'r ymdrechwyr a fu yn llwyddiannus i ddwyn oddiamgylch y fath ddiwygiad wwchlaw canmoliaeth.

A thra y byddo cewri Dirwestiaeth yn dwyn yn mlaen eu rhan yn llwyddiannus yn erbyn y diodydd meddwol, byddwch mór fwyn Mr. Golygydd, a gadael i minau gael cyfleustra, trwy offerynoliaeth eich Cyhoeddiad, i ddweyd gar yn erbyn yr arferiad gyffredin o gnoi a mygu y llysieuyn gwrthwyneblyd a elwir Tobacco, yn nghyda chymeryd trewlwch, (snuff.) Nid oedd ein cyndeidiau yn gwybod dim yn y byd am dobacco; ac nid yw yr arferiad o hono gan wareiddolion ond diweddar mewn cydmariaeth; o herwydd fe ddywed Irving, yn ei hanes am Columbus, mai yn yr India Orllewinol y gwelodd yr Hispaeniaid ef gyntaf gan yr Indiaid anwaraidd. A meddyliwyf nad yw enwau y rhai a fu yn offerynol iddei ddwyn i arferiad gan y byd gwareiddiol, yn deilwng o ddim parch am eu hymdrechion, oblegid credwyf nad ydyw yr arferiad cyffredin o hono wedi bod o un math o les er ychwanegu dedwyddwch na iechyd neb. Ond nid ydwyf yn amcanu dweyd yn ei erbyn fel llysieuyn meddygol, oblegid y mae wedi bod yn dda i unigolion ar rai amserau. Ond pwy a feddyliai, oherwydd i ddosran o unrhyw gyfog wneuthur lles iddo ryw dro pan oedd yn glaf, am gymeryd y cyfryw gyfog yn barhaus am ddyddiau ei oes, neu oherwydd i ryw un gael gwellhad o'r goluddwst (colic,) trwy gymeryd doeran o India pepper, am i bawb fyned i wneuthur yr arforiad o gymeryd India pepper bob dydd, a thrwy y dydd, tra y parhao eu hoes. Ac hefyd, nid oherwydd un afiechyd yr ydys yn dysgu cnoi tobacco un amser, ond oherwydd ei fod yn arferiad gyffredin; a gwelir llawer glaslengcyn penfeddal, wedi iddo ddysgu cnoi tobacco, a thyngu ambell i lŵ, yn meddwl ei fod wedi cyrhaedd i fod yn ddyn. Ond fe ddywed y cnowyr ei fod yn dda rhag y ddannodd, a bod agos bawb yn cael eu blino gan hwnw. Mae hyn yn wir fod agos bawb yn cael eu blino gan y ddannodd, a chnowyr tobacco yn gystal a rhyw rai eraill. Ond fe ddywed y cnowyr eu bod yn teimlo yn gás hebddo. Hyna a goeliaf yn ddigon hawdd, oblegid y mae arferiad yn myned yn ail natur; ac fel yna y mae cnoi tobacco, yn lle ychwanegu at ddedwyddwch dyn, yn ychwanegu ei annedwyddwch. O! pwy, ond yr hwn y mae ei galon yn adamant, na theimlai dosturi at hen gnöwr? Pan y byddo ei dobacco wedi darfod, cewch ei weled yn taro ei law yn un logell, ac yn crafu un arall. Chwi a ganfyddwch yn fuan fod ei annedwyddwch yn fawr-ystumiau ei wyneb a ddengys ei ofid, yr hyn sydd yn codi oddiar eisiau annaturiol a achoswyd trwy arferiad afreidiol. Ac hefyd, heblaw chwanegu ei annedwyddwch ei hun, y mae cnowr tobacco yn peri aml deimlad anhyfryd i eraill, trwy ei weled yn arllwys ei ffiaidd lafoerion, yr olwg ar ba rai sydd yn ddigon i godi gwrthwyneb ar ddyn syber. Ac nid gartref ac yn nghylch eu gorchwylion tymhorol yn unig, ond bob amser, ac yn mhob lle, y cedwir i fyny yr arferiad. Yn yr addoldai, ar amser gwasan-

aeth Dwyfol, ceir eu gweled yn parhaus gnei, a chnoi—yn arllwys ei sudd melynddu a ffiaidd, nes y byddo yn byllau ar y llawr—yn lluchio yr hen dameidiau, ac yn cymeryd rhai newyddion yn ddiffino. Ac onid yw y dyn yn gaeth gan ei chwant, nad all ro'i cnoi tobacco heibio tra y parhao yr addoliad. Ond nid oes gobaith i'r gwrandawwyr i roddi heibio tra y gwelir rhai o'r 'pregethwyr yn ymorchestu i bregethu a thamaid o dobacco yn eu genau. Arferiad mwy anfoneddigaidd nis gwn am dani yn mysg gwareiddolion.

Yn awr rhoddaf dro am yr ysmocwyr; ond, och! pa fodd yr anturiaf estyn fy ffón ar nyth y cacwn, oherwydd y maent yn aml iawn. Ac y mae hyn yn cyffwrdd â'r hen wragedd hefyd; ac mi warantaf nad gwiw im' grefu am eu hynawsedd a'u sylw; a gwn na faddeuant byth i'r iolyn a ysgrifenodd yn erbyn ysmocio; a byddant yn barod i ddweyd, 'O ho! y mae wedi myned; ni chawn ni ddim 'smocio yn awr! Pa beth fydd nesaf!' Ond pa fwynhad a difyrwch y maent yn ei gael wrth sugno mŵg o goes y bibell, a'i fwrw allan yn gymylau, ni ellais i erioed ddeall, yn enwedig mŵg y fath lysieuyn gwenwynllyd a thobacco; ond gwn o'r goreu beth yw cael llanw fy ngenau a'm ffroenau, a'm hanner tagu â'r mŵg ffiaidd hwn, pan y dygwyddai fod yn amser cynneu tân ar aelwydydd y myg-dyllau cerddedol hyn. A hefyd, gwelais rai, os darfyddent eu pryd bwyd o flaen y lleill, mór ddifoes a dechreu ysmocio yn union wrth y bwrdd, heb fod mór foneddigaidd a gofyn a oeddynt yn hoffi blâs mŵg tobacco ar eu bwyd ai peidio. O'm rhan i, byddai cystal genyf gael bwyd wedi ei flasu â thobacco yn lle halen ag i rywun fod yn 'smocio yn y fan y byddwn yn bwyta ar yr amser. A pha beth sydd a gwaeth arogl arno na hen 'smociwr? Y mae, trwy ei ddiwydrwydd gwastadol yn sugno cysur o goes y bibell, wedi gwneathur ei hun yn wrthddrych mór ddrwg-sawrllyd, fel y gorfydd ar y rhai nad ydynt yn 'smocio nesu draw oddiwrthynt mewn cynnulleidfa.

Ac heblaw hyna, y maent yn treulio yr amser i ysmocio, yr hyn ar y goreu sydd ddiles, yr hwn a allasant ei dreulio i ddyben gwell megys darllen a myfyrio. Ond gofynwch iddynt a ydynt yn derbyn y 'Cyfaill,' neu ryw gyhoeddiad arall, dywedant nad ydynt, am nad oes ganddynt fodd i dalu am dano, nac amser i'w ddarllen; ond eto cânt fodd i brynu tobacco, a digon o amser iddei 'smocio; oblegid ceir eu gweled yn cael amser i eistedd i lawr i 'smocio y naill biellaid ar ol y llall ddechreunos yn y gauaf; ac y mae rhai pregethwyr fel pe baent yn meddwl fod 'smocio yn un cymhwysder anhebgorol i gyhoeddwr Efengyl, a phe y dywedasai yr Apost-

el am lynu wrth 'smocio yn lle wrth ddarllen, nis gallasent byth fod yn fwy diwyd yn sugno y bibell.

Mae llawer arferiad tra digrif ac annaturiol gan feibion Adda a merched Efa yn y byd yma; ac un o'r rhai mwyaf annaturiol yw llanw y trwyn & threwlwch. Onid y trwyn yw y peiriant arogli? ac onid yw arogli yn un o'r synhwyrau y mae y Creawdwr wedi eu rhoddi i ddyn er mwynhad a diogeliad? Ac onid pan yn lân y mae pibellau y trwyn yn gwasanaethu eu swydd oreu? - Ië yn ddiau. Wel ynte, paham y llenwir y ffroenau â threwlwch? Y mae fel pe b'ai un yn dweyd fod y Crëawdwr wedi rhoddi un synhwyr yn ormod iddo, a'i fod wedi penderfynu ei gau i fyny os gall, am ei fod yn arfer moddion yn barhaus i'r dyben hyny. wrth ddybenu, myfi a ddywedaf wrth y merched (heblaw fod yn hawdd adnabod pob un sydd yn arfer trewlwch wrth lun ei thrwyn) nad yw y bwyd y maent yn ei drin cyn laned a'r hwn a drinir gan y rhai nad ydynt yn arfer trewlwch. Ie, gofynir, A ydwyf yn meddwl nad yw yn lân? Hym! hym! Nid yw ychydig drewlwch yn gwellhau dim ar eich archwaeth!

GOHEBYDD.

HANESYN RHYFEDDOL A GWIRION-EDDOL.

Yn y "Sunday News," gyhoeddwyd yn Nghaerefrog-Newydd, yn mis Ebrill, neu Fawrth, o'r flwyddyn ddiweddaf, ymddangosai yr hanesyn hynod a ganlyn:

"Priodwyd, dydd Mawrth, gan y Parch. Wm. Ash, Thomas Mowitt, a Charlotte Courcy, ill dau o'r ddinas hon."

Cymerodd y briodas uchod le yn y ddinas hon dydd Mawrth wythnos i'r diweddaf, yn gyssylltiedig a pha un y mae hanesyn a deilynga sylw y neb sydd yn caru pethau rhyfedd. Mae Mr. M. yn grydd cyfrifol, yn cadw crefft ei hun, ac amryw o ddynion yn ei wasanaeth, yn mhlith eraill dygwyddai fod, amser yn ol, un o'r enw John Pelsing, yr hwn trwy ei ffyddlondeb, diwydrwydd, a sobreiddwydd, a ennillasai barch ei feistr gymaint fel y bu iddo ei gymeryd yn rhanog yn y fasgnach tua thair blynedd yn ol, ac ni chafodd un achos i edifarhau am ei gymwynas. O'r amser hwnw yr oedd Mr. Mowitt a Mr. Pelsing yn gyfeillion agos a chyson, ac yn byrddio yn yr un tŷ hyd o fewn i tua 12 mis yn ol, pryd un diwrnod y gwysiwyd y ddau i gelain-ymholiad, (coroner's inquest,) ar gorph dyn a gymerasid o'r llong-borth, yn ngwaelod Maiden Lane. Yr oedd ymddangosiad y dyn yr un fath a'r cyffredin segur-ddynion a grwydrant o amgylch y lle, a barn pawb cyd-ddrychiol oedd ei fod wedi syrthio i'r afon pan yn feddw; ond y rheithfarn—yr hyn a roddwyd mewn ychydig o fynydau—oedd, 'Gafwyd wedi boddi.'

Wedi gollwng y rheithwyr, troai Mr. Mowitt o amgylch i edrych am ei gyfaill a'i gydreithiwr, yr hwn a fuasai wrth ei ochr hyd y funyd hono, ond yr oedd wedi myned ymaith; a meddyliodd iddo ei weled yn rhedeg yn mron a'i holl nerth i fyny i'r heol, (Maiden Lane.)-Ymddangosai hyn yn beth hynod; a dygodd ar gôf iddo beth hynod arall, (hynod o leiaf, a'i gymeryd mewn cyssylltiad a'i ymadawiad sydyn,) sef, pan yr edrychasai Mr. Pelsing gyntaf ar wyneb y corff iddo dårfu yn frawychus, a throi yn welw fel yr angeu. Yna Mr. M. a aeth tua'r tŷ lle yr oeddent yn byrddio, ac oddiyno i'r ystordy i edrych am ei gyd-fasgnachydd, (partner), ond nid oedd efe i'w gael yn yr un; ni ddychwelodd ychwaith y noson hono; na'r nesaf; na'r nesaf; ac aeth dau fis heibio heb ddwyn unrhyw hysbysrwydd am dano, yn ystod pa amser yr oedd Mr. M. wedi penderfynu yn ei feddwl bod rhyw gyssylltiad dirgelaidd rhwng ei gyfaill â'r dyn a gawsid wedi ei foddi, a bod Mr. P., mewn canlyniad i hyny, yn ol pob tebygoliaeth, wedi gwneuthur diwedd arno ei hun.

Wel, felly y gadawyd y cwbl i orphwys hyd rhyw ddiwrnod yn mis Mehefin diweddaf, pryd y galwodd boneddiges yn ystord? Mr. Mowitt, ac a ofynodd am Mr. Pelsing. Hysbyswyd iddi yr hanes flaenorol.

"Ac oni fu e yma wedi hyny ?" gofynai.

"Naddo byth wedi'n," atebodd M. Mowitt.

"Yr wyf yn gwybod iddo fod," meddai y foneddiges.

"Na ddo, yr wyf yn sicrhau i chwi, o leiaf trwy fy ngwybodaeth i," atebai Mr. M.

"Ond yr wyf fi yn benderfynol," dywedai y foneddiges drachefn.

"Pa brawf sydd genych o hyn," gofynai y crydd.

"Y goreu a all fod," atebai'r foneddiges, oblegid yr wyf fi yma, ac yr wyf fi a Mr. Pelsing yr un a'r unrhyw berson. Ac er mór ddyeithr yr ymddengys, felly yr oedd y peth mewn gwirionedd.

Y cwestiwn nesaf oedd, pa un a'i gwrryw a'i benyw oedd Mr. Pelsing, a throdd allan mai benyw ydoedd, a mwy na hyny, nid John Pelsing oedd ei henw mewn un modd, ond. Charlotte Conroy; a mwy eto, mai hi oedd gwraig weddw y dyn a gawsid wedi boddi. Yna, y dywedodd bod ei gwr, yr hwn oedd yn grydd yn Philadelphia, ac â'r hwn yr ydoedd wedi bod yn briod am yn nghylch dwy flynedd, wedi ei thrin yn ddrwg, mewn caulyniad i hyny iddi hi ddysgu ei grefft heb yn wybod iddo, a phan y meddyliodd ei bod wedi dysgu digon, iddi ymwisgo mewn dillad gwryw, a rhedeg ffwrdd i Gaerefrog-Newydd, fel

y gallai fod yn fwy oddiar ffordd ei gwr a'i meistr creulawn. Yno, fel y gwelir yn flaenorol, cafodd waith, a pharch, gyda Mr. Mowitt, hyd amser y celain-ymholiad, yn ddioed ar ol yr hwn yr aeth i Philadelphia, lle y clywodd fod ei gwr, yr hwn oedd yn grwydryn perffaith, wedi myned tua Chaerefrog-Newydd i chwilio am dani, oddeutu wythnos cyn hyn; ond yno, yn lle gwraig a gam-driniasai, cafodd fedd dyfrllyd.

Pen draw yr amgylchiad rhyfeddol hwn, oedd i Mr. M. geisio gan Mrs. C. wneuthur ei chartrof yn ei dy ef; lle yn mhen ychydig y cynnygiodd iddi adnowyddiad i'r cyd-fasgnachaeth, yr hyn a dderbyniwyd; a dydd Mawrth, wythnos i'r diweddaf, Mr. Mowitt, a'r diweddar John Pelsing a wnawd yn wr ac yn wraig trwy lân briodas.

Dyna'r tro cyntaf i ni erioed glywed am wraig yn eistedd fel rheithiwr ar gorff ei gwr, neu am was yn priodi ei feistr. Mae y foneddiges o bryd a gwedd brydferth, ac yn debyg o wneuthur gwraig dda.

Dadleugeth, &c.

CYMEDROLDEB.

(Sylw ar Ysgrif E. H., Palmyra, tu dal. 109.)

MR. GOLVOYDD,—Goddefwch i mi unwaith eto ymgomio ychydig â'ch gohehydd Cymreigyddol, o Balmyra, o barthed Cymedroldeb a Dirwestiaeth, a rhywfan bethau eraill sydd wedi

ymlynu wrth y ddadl.

Buais yn meddwl ychydig pa un a wnawn, ai eselychu Mr. E. H., trwy lanw mwy na hanner fy ysgrif o gecraeth, gwawdiaith, a difrïaeth ddifudd, neu ynte goddef iddo ef ei hun y mwyniant hwnw, a chyfyngu fy ysgrif at y pwngc mewn dadl yn unig. Penderfynais mai y meddwl olaf oedd y goreu ar bob ystyr, yr hyn, wedi ymgecru dros ddwy ran o dair o'i yagrif, a gyfaddefa Mr. E. H. ei hun cyn y diwedd; ond mae yn rhaid dywedyd gair neu ddau mewn ffordd o hunan-ymdditfyniad. Ymffrostiodd lawer yn ei ohebiaeth, yn mherthynas i linyn mesur o eiddo y Creawdwr, ydoedd ganddo yn ei feddiant; ond er hyny, tybiwyf iddo ddefnyddio un o wneuthuriad y creadur i'w osod ar fy ysgrif; a'r canlyniad fu ei gwyrdroi, ei chamddarlunio, ac ymgais i ddirgelu gwir ystyr ei chynnwysiad. Mewn un rhan o'i ysgrif dywed am danaf fel y canlyn, " Efe a addefa mai Cymedroldeb yw yr unig fan y dylem sefyll arno, pan y dywed i mi fyned yn ol i ddechreu amser i ymofyn prawfiadau cedyrn, ac i mi gael (medd cfe) lonaid fy mrcichiau." Ni ddywedais iddo gael llonaid ei freichiau o brawfiadau, ond o hanesion yr amserau. [Gwel fy ysgrif, tu dal. 363,] o ganlyniad dyma gam â'r gwirion-

Eilwaith; dywed i mi ei alw yn "faedd gwyllt o'r anialwch." Dywedais ddarfod iddo unwaith ymddwyn fel bacdd gwyllt, &c. Dyw-

edodd Solomon, "Fel modrwy aur yn nhrwyn hwch yw benyw lân heb synhwyr." Diau na feddyliodd y gwr doeth mai modrwy aur ydoedd y cyfryw fenyw, mwy nag y meddyliais inau mai baedd gwyllt ydoedd Mr. E. H., er iddo weithredu yn gyffelyb. Drachefn, achwyna o herwydd i mi ei alw yn "fochyn (medd efe) i gynnal i fyny arferiad afreidiol." Ni ddywedais na wnai Mr. E. H. gynnal i fyny yr arferiad crybwylledig, (ni buasai hyny amgen na dychymygu,) ond nad oedd un mochyn (a hog) yn y wlad a wnai y fath niwed. Creadur chwannog i leisio yn annymunol pan y cydir yn ei glustiau, un sydd a'i drigfa y rhan fynychaf o'i oes yn rhywle o'r cafn i'r ffôs; dyma y gwrthrych na chynnal i fyny feddwdod; ac y mae yn rhagori ar lawer o'r rhyw ddynol yn hyn, nid am ei fod o ragorach cyfansoddiad, ond am fod dynion yn ymostwng dan lywodraeth chwantau halogedig. Eto, ac nid y lleiaf; geilw Mr. E. H. ar ei ddarllenyddion i sylwi ar gyfnewidiad yn fy nghredo yn mherthynas i gymedroldeb. Dywedais nad oeddym yn dirmygu unrhyw rinwedd berthynol i'r achos cymedrol, ac y mae'n debyg mai dyma y fan y bwriodd y gwr ei fâch, ac y dychymygodd iddo gael fine fish. Meddyliwyf mai egwyddorion cymedroldeb yw yfed diodydd meddwol, ac ymattal rhag meddwi, onid ie, Mr. H.? Os felly, dywedaf fod peidio meddwi yn dda, ond y mae peidio yfed yr hyn sy'n achosi meddwdod yn chwanegu y daioni. "Gan gasau pob rhith drygioni." Yr ydoedd i'r Lefiaid beidio lladd y dyn a welodd yn hanner marw, yn dda, ond yr ydoedd ei ymgeleddu gan y Samaritan yn ddaioni ychwanegol. Felly nid oedd fy ngwaith yn peidio dirmygu y cymedrolion am beidio meddwi, yn cymeradwyo dim o'r yfed cymedrol, yr hyn yw prif golofn meddwdod ar y ddaear ac am hyny gwel y darllenydd, nad yw yspail Mr. E. H., wedi ei holl areithio uwch ei ben, amgen na "gweled peth lle nad oedd dim i'w weled."-Yn bresennol nyni a nesáwn at faes y ddadl. Y mae cymaint o wrthdarawiadau yn ymadroddion ein gwrthwynebwr yn mherthynas i'r Gymdeithas Ddirwestol, fel nad hawdd canfod pa fodd i ymafael ynddynt; megys, "Nid oeddion yn erbyn ei rhinoedd, ond yn erbyn y pellafoedd;" arall, "Yn dda ar ei thir ei hun;" arall, "Ni chlywais un rheswm, ac ni welais un ysgrythyr o blaid llwyrymattaliad."

Ni chlywodd restom o blaid yr hon nid oedd yn erbyn ei rhinwedd!

Ni welodd un ysgrythyr o blaid yr hon ar ei thir ei hun sydd dda!

("A'r gâd a ymgyfarfu." Gan na welodd felly, pwy a ddichon feddwl pa, bethau na welodd ac na chlywodd o blaid ei phellafoedd?) Ach! Mr. H., nid ydynt "oll yn lleisio yr un modd." Wele ran yn erbyn Mr. Alcohol, rhan yn erbyn Dirwestiaeth—rhan yn erbyn rhan, a phob rhan yn erbyn ei hawdwr. Pe gwir nad oes ysgrythyr na rheswm o blaid y sefydliad, nis gallai fod rhinwedd na daioni perthynol i'r sefydliad; a phan y dywed na welodd un ysgrythyr o blaid llwyrymattaliad, meddyliwyf ei fod yn camfarnu, os gwelodd y Bibl fe welodd fwy nac un.

Ai gwir yw mai dyma rai o'r "cerig llyfnion iaun o blaid cymedroldeb" y sonia gymaint o barthed iddynt yn ei ysgrif! Pa fodd bynag am hyny, ymddengys fod muriau ei adeilad yn

lled eirwon. Onid oes yn yr ymadroddion uchod o'i eiddo "bellafoedd" annirnadwy? Barnwyf mai doethach fuasai i'r dyn uno yr estroniaid hyn yn nghyd dan ei gronglwyd ei hun yn gyntaf, cyn troi allan i waeddi "pellafoedd!" ar ei gymydogion. Mae lle i gasglu fod Mr. E. H. hyd yma heb gywir adnabyddiaeth o dir y Gymdeithas Ddirwestol, neu ynte wedi ymranu yn ei erbyn ei hun. Os yr olaf, cynghorwyf ef i ym-

barotoi gogyfer a'r canlyniad Dealled eich Gohebydd mai tir y Gymdeithas hon, yw llwyr ymwrthodiad a phob gwirod meddwol fel diod gyffredin, a gall weithredu yn ei hamcan ar y tir yma yn unol â chyfraith cariad, yr hon a welir yn ngair Duw, ac os oes rhyw bellafoedd, mwy neu lai na hyn, yn llusgo with ei godre, nid yw y Gymdeithas, o ran ei chyfansoddiad a'i natur, gyfrifol am y cyfryw ormodedd neu ddiffyg. Cawn i'r duwiolion, vn moreuddydd Cristionogaeth, werthu eu meddianau, a dwyn eu gwerth at yr Apostolion, (a hyny heb orchymyn pendant, cofiwch.) Yn y cyfamser daeth yn mlaen Ananias a Sapphira gyda eu cynllun cymedrol, ar ammodau tynerach na llwyr-ymwrthodiad, a phechasant trwy ddywedyd celwydd; ac er hyn oll ni roddir y camwedd hwn yn erbyn eglwys Crist, y rhai diniweid; felly, tybiwyf mai nid têg ydyw curo ar yr achos Dirwestol, o herwydd unrhyw beth tu allan i

derfyn ei egwyddorion.
Os yw Mr. E, H. yn gwybod am ryw rai yn ardal Palmyra, neu ryw le arall, yn euog yn ngwyneb y cyhuddiad hwn o'i eiddo, doethach fyddai iddo ddefnyddio ei alluoedd i'w hargyhoeddi hwy o'u pechodau mewn cyfyngaeh terfynau, a gadael llonydd i eraill na ddarfu ei

aflonyddu ef.

Ond i fyned yn mlaen. Er cymaint y mae y gwr wedi ymlid a churo ar y Gymdeithas Ddirwestol oddiwrth grefydd, ac o'r Senedd, yr hyn a eilw pellafoedd, eto nid yw foddlon; wele fe'n dilyn ar ei hol i'w chartref, ei thir ei hun. A pha fodd y dechreua ar ei orchwyl yno?

Cyffelyb i Joab yn cyfarfod ag Amasa, yr hwn a ymafiodd ag un llaw yn ei farf i'w gusanu ef, ac a'r llall yn ei gleddyfi'w wanu i farwolaeth. Gwel darllenydd ysgrif Mr. E. H. mai ei gyfarchiad arwynebol ydyw, "Y mae yn dda ar ei thir ei hun." Ac yn yr un ysgrif yn defnyddio peiriant o'i ddyfais ei hun, angeuol yn ei natur, ac yn ymgais am ei bywyd trwy ddywedyd, "Ni welais un ysgrythyr, ac ni chlywais un rheswm o blaid llwyr-ymattaliad."

Eilwaith; gofyna Mr. E. H. dri o gwestiynau mewn perthynas i lwyrymattaliad oddiwrth ddiodydd meddwol, a gellid meddwl oddiwrth ei ddull o ofyn, y byddai atebiad cadarnhaol iddynt yn ddigonol i sefydlu cyfreithlondeb y Sefydliad Dirwestol hyd yn nod yn ei olwg ef, o ganlyniad cynnygiaf yn awr yr atebion. Yr hyn a ofyn yn gyntaf am dano yw, "Gorchymyn Beiblaidd am y cyfryw gymdeithas neu ymarferiad."

Hawdd iawn dangos fod gorchymyn yn y

Hawdd iawn dangos fod gorchymyn yn y Beibl, os hyny a olyga ein hawdwr wrth son am orchymyn Beiblaidd am y cyfryw ymarferiad. Onid yw yr Arglwydd, trwy ei was Moses, yn gorchymyn i'r offeiriaid lwyr-ymattal oddiwrth ddiodydd meddwol, pan yn myned i'r Cyssegr! "Gwin na diod gadarn nac ŷf di, na'th feibion gyda thi, pan ddeloch i babell y cyfarfod; fel na

byddoch feirw. Deddf dragywyddol trwy eich cenhedlaethau fydd hyn." Lef. x. 9.

Yr ail gais y mae Mr. E. H. yn osod arnaf yw, "Deued ag esiampl Feiblaidd."

Gwnaf yn ddiau gyda'r parodrwydd mwyaf. Edryched i'r benod gyntaf o lyfr y Prophwyd Daniel, a'r 8fed adnod, a geill weled y geiriau canlynol: "A Daniel a roddes ei fryd nad ymhalogai ef trwy ran o fwyd y brenin, na thrwy y gwin a yfai efe." Dyna i chwi lwyr-ymattaliwr o fryd, Mr. E. H.; ac yn yr 11eg a'r 12fed adnodau o'r un benod, gwel gymdeithas o lwyr-ymattalwyr, "Prawf atolwg dy weision ddeg diwrnod, a rhoddant i ni ffa i'w bwyta, a dwofr i'w yfed." Yn drydydd. Gofyn Mr. H. am "resymau cedyrn, trwy ddywedyd am ddaioni a rhinwedd y Gymdeithas." Mewn atebiad i hyn nis gwn pa le i ddechreu. Mae Prydain ac America yn uchel seinio am ei daioni, ac ni fedr E. H. ymguddio rhag clywed y sŵn hyfryd a pheraidd

Ond er mwyn ateb cais y gwr, dodwn i lawr resymau o blaid y Gymdeithas, ac yn ganlynol y daioni a dardda oddiwrthi. Y rhesymau. Gan fod meddwdod yn bechod, ac mai yfed y diodydd meddwol yw yr unig beth sy'n cenhedlu y pechod hwnw, rhesymol yw llwyr-ymattal oddiwrth yr achos er mwyn attal yr effaith; rhesymol yw annog eraill (a Mr. E. H. yn enwedigol) i wneyd yn gyffelyb. Dian yr addef eich ysgrifenydd fod meddwdod yn groes i Ddeddf Duw, ac fe allai yr addef y dylid (neu o leiaf y byddai ddymunol) attal ei rwysg. Os gwna, gofynaf iddo pa foddion gwell a ellir ddefnyddio tuag at hyny, na hollol ymattaliad oddiwrth yr hyn sydd yn ei genhedlu ai gadw Os gwyr ef am foddion rhagorach, carem iddo eu hegluro. Mae Dirwestiaeth wedi achosi ei farwolaeth mewn llawer teulu; ac nid oes dim a wna iddo anadlu drachefn, oddieithr i un o'r Cymedrolion ymddangos yn ei wisg wén uwch ben ei fedd, a'i wydriad yn ei ddeheulaw, ac yfed bywyd iddo eilwaith: a chan fod y Dirwestwyr trwy annogaethau, esiamplau, a chydweithrediad, yn gallu effeithio y daioni a nodwyd, mae yn dra rhesymol iddynt fyned yn mlaen â'r gwaith er gorfod ag un llaw ddal arf i gadw draw Sanbalat a'i frodyr. "Daioni a rhinwedd y Gymdeithas!"

Pa faint o feddwon a wnaed yn sobr! Pa faint o yfwyr cymedrol a achubwyd rhag myned yn feddwon!

Pa faint o wragedd tór-calonus a gysurwyd? Pa faint o blant croen-llymion a ddilladwyd? Pa faint o ymladdau a thywallt gwaed a rag-flaenwyd, o fywydau a achubwyd, ac o heddwch a thangnefedd a adferwyd? Onid yw y pethau hyn yn ddaioni? Gwir yw nas gellir enwi un drwg a wnaeth, ond enwi y filfed ran o'i heffeithiau daionus ni oddef ein terfynau. Dyna y cwestiynau wedi eu hateb yn deg, eglur a chadarn feddyliwyf; ac yn awr, Mr. Edward Hughes, oni wnewch ymuno, a throi eich doniau a'ch defnyddioldeb o blaid y Gymdeithas!

Gair eto. Cyhudda Mr. E. H. fi o gynhyrfu pobl i waeddi 'Y Beibl yw sail ein Cymdeithas.' Cyfaddefaf fy mod yn haeddu y cyhuddiad, ac ymorfoleddaf yn hyn; ac yn awr, profaf yn ddigon amlwg, i bob dyn diragfarn, wirionedd y

Digitized by GOOGLE

pwngc, sef mai y Beibl yw sail y Gymdeithas Ddirwestol

Cawn hanes yn y Beibl am wahanol arferiadau yn y naill oes ar ol y llall—gwahanol amgylchiadau yn galw am, ac yn cyfreithloni gwahanol oruchwyliaethau. Megys, arch ar gyfer y dylif, pabell yn yr anialwch, teml yn Jerusalem, &c. Ychydyg amser yn ol, yr ydoedd y fath amgylchiad ofinadwy ar y byd, o achos meddwdod, fel y barnwyd y Gymdeithas Ddirwestol y moddion goreu yn ngwyneb yr amgylchiad, ac y mae dangos fod hon o ran ei dyben, egwyddor, a threfin, yn gydunol â'r Beibl, yn ddigon i brofi fod y Beibl yn blaid iddi.

ddigon i brofi fod y Beibl yn blaid iddi. Iaf. Yn ei dyben. "Canys ymddangosodd gras Duw, yr hwn sy'n dwyn iachawdwriaeth i bob dyn; gan ein dysgu—i fyw yn sobr." Tit.

2il. Yn ei hegwyddor. "Oherwydd paham, os yw bwyd yn rhwystro fy mrawd, ni fwytaf fi gig byth." 1 Cor. viii. 13.

3ydd. Yn ei hachlysur. "A Daniel a roddes ei fryd nad ymhalogai efe trwy ran o fwyd y brenin, na thrwy y gwin a yfai efe." Dan. i. 8.

4ydd. Yn ei dull. "Tyngais, a chyflawnaf, y cadwn farnedigaethau dy gyflawnder.' Ps. cxix. 106.

Mr. Golygydd, hawdd y gallesid lluosogi prawfiadau, ond meddyliwyf fod yr ychydig a nodwyd yn ddigon i ddangos nad oes dim yn y Sefydliad Dirwestol yn milwrio yn erbyn yr Ysgrythyrau, a meddyliwyf hefyd nad oes achos i Mr. E. H. ofni halogi ei hun trwy droi allan gyda'r llu mawr dan faniar Dirwest.

Diwedda eich gohebydd ei ddarlith, trwy ein bygwth âg ymddangosiad "Dafydd" ar y maes. Y cwbl a ddywedaf yn ngwyneb hyn yw, mai nid yr enwau a roddir ar ddynion bob amser a sefydla eu cymeriad. O ganlyniad, nid anmhosibl yw i un ymgyfenwi ar enw Dafydd, ac eto bod mór ymddifad o'i egwyddor ag ydoedd Goliah o Gath, prif ymladdwr y Philistiaid, a gwaradwyddwr byddinoedd Israel.

Gorphwysaf gan ddymuno cael eglurach datguddiad o "EWYLLYS NEWYDD ein Lluniwr."

Er mwyn yr achos Dirwestol, Richaed Hughes.

Utica, Ebrill 20fed, 1842.

Y GYNNULLEIDFA A FEDYDDIWYD, NEU A DROCHWYD, GER ABERTAWE.

Mr. Golvevdd:—Wrth edrych dros du dalenau eich Cyfaill am fis Ebrill, canfyddais yn nhu dal. 125 ysgrif wedi ei chymeryd o'r Diwygiwr, yr hon a ysgrifenwyd i'r cyhoeddiad hwnw, mae'n debyg, gan John Davies, Mynydd-bach, er egluro achos ymadawiad y gynnulleidfa uchod â'r Anymddibynwyr yn nghyda'i hymuniad â'r Bedyddwyr. Gwedi i mi ddarllen yr ysgrif drosti, nis gallaswn lai na synu wrth feddwl fod un dyn, o dymher ac ysbryd efengylaidd, yn cymeradwyo y fath ysgrif, oblegid gall pob dyn ystyriol a'i darlleno ddeall ar unwaith, nad oedd yr ysgrifenydd, ar amser ei hys-

grifeniad, beth bynag yw ar amserau eraill, ddim o dan awdurdod a llywodraeth tymher ac ysbryd efengylaidd, yr hyn oedd yn ei anadd-asu yn fawr i roddi darluniad cywir o'r amgylchiadau, fel y gallwn yn naturiol farnu. Ond eto y mae yn rhaid i ni feddwl bod T. J. M. yn ei chymeradwyo, onidê ni buasai yn cymeryd cymaint o drafferth i'w hadysgrifenu, a'i hanfon i chwi, i'r dyben o'i chyhoeddi yn y 'Cyfaill;' ac nis gallwn feddwl yn well am dano hyd nes y byddo iddo ddangos ei anghymeradwyaeth o honi mewn modd cyhoeddus. Ond yn mhen ychydig o ddiwrnodau gwedi i mi ddarllen ei ysgrif, daeth i fy llaw y llythyr a anfonwyd gan y gynnulleidfa uchod at gymanfa y Bedyddwyr, yr hon a gynnaliwyd yn Llangarfan, swydd Forganwg; a chan eich bod wedi cyhoeddi ysgrif John Davies, ar ddymuniad T. J. M., dymunaf finau yr un modd i lythyr y gynnulleidfa gael ymddangos, fel y gallo eich darllenwyr weled pobtu i'r ddalen, a barnu drostynt eu hunain, pa un ai tystiolaeth John Davis am danynt, neu dystiolaeth yr ugain a chant am danynt eu hunain, sydd fwyaf tebyg o fod yn gywir. Yn canlyn y mae y llythyr air-y'ngair fel y mae yn argraffedig yn fy meddiant yn bresennol. Yr eiddoch,

Pottsville. Wm. Morgan.

Eglwys ein Harglwydd Iesu Grist, yn ymgynnull i addoli Duw yn Nghaersalem Newydd, plwyf Llangyfelach, yn anfon ein brawdol a'n Cristiongol amerchad at Weinidogion a Chenhadon yr Eglwysi Bedyddiedig yn ymgynnull mewn Cymanfa Plynyddol yn Llangarfan, Morganug, Mchefin, 181

ANWYL FRODYR:

Gan mai hon yw y waith cyntaf i ni eich hanerch, yr ydym yn gweled yn gymhwys ac anghenreidiol i roddi i chwi ein holl hanes. Yr ydym, y rhan amlaf o honom, wedi bod yn aelodau mewn undeb âg Eglwys berthynol i'r Anymddibynwyr, (*Independents*). Yn yr ymrafael a fu yn yr Eglwys hono yn nghylch y gweinidog, yr oeddem ni yn ei bleidio, felly yr oedd y rhan luosacaí o'r Eglwys; a'r canlyniad fu, colli ein hawl yn yr addoldŷ. Yn y cyfyngder yma penderfynasom adeiladu tŷ newydd, ond cyn ei fod wedi ei orphen gorfu arnom ym-wrthod â'n gweinidog. Ymdrechem weddio a wrthod â'n gweinidog. Ymdrechem weddio a chadw ein dyledswyddau fel y gweddai i ddyniod a ofnai Dduw, ac a chwennychent ei anrhydeddu mewn barn a bywyd. Gwiriwyd geiriau yr Ysbryd Glân, Fod pob peth yn cydweithio er daioni. Daeth yr ordinhad o fedydd, trwy offerynoliaeth rhai o'r plant ag oedd wedi bod yn gwrando ar y pwngc yn cael ei adrodd gan Ysgolion Sabbothol y Bedyddwyr, yn destun ymddyddan yn ein plith, yr hyn a effeithiodd er deffroi rhai o honom i amheu ein hen egwyddorion am ddull a deiliaid bedydd; eraill a feddylient nad oedd hyny ddim o bwys, os camsyniol; eraill a ddywedent ei fod o bwys anfeidrol i gadwat bob peth a ddywed gair Duw, ac o ganlyniad i gadw at iawn ddull a deiliaid bedydd; ac os oeddym gamsyniol yn hyn, ein bod o dan anghenreidrwydd i beidio oedi mewn anufudd-dod ond ufuddhau i'r ordinhad sanctaidd hono o osodiad Pen mawr yr Eglwys. A thra yr oeddym yn y sefyllfa hon, anfonasom at rai o Weinidogion y Bedyddwyr i ddyfod atom i bregethu; ac yn

Digitized by GOOGIO

bennodol erfyniasom ar y Parch. D. Davies, Abertawe, i ddyfod a phregethu ar yr ordinhad Ac yr oeddym ninau wedi llwyr o Fedydd. ymroddi i wrando yn ddiragfarn, fel dynion cyfrifol mewn byd a ddaw, ac i weithredu gweddill ein bywyd yn unol â'r farn ag a fuasem yn aros, neu yn dyfod iddi, a'r canlyniad a fu i ni weled yn eglur mai deiliaid bedydd yw y crediniol yn unig, ac mai y dull yw claddu neu suddo y corph mewn dwfr. Dyiolch i Dduw, gwelsom Grist yn y bedydd-yn dyoddef-yn marw-yn gladdedig-yn adgyfodi. Clwysom ei lais yn cyhoeddi, cyn esgyn i'r nefoedd, bod "pob awdurdod ganddo," ac oddiar ei awdurdod yn gorchymyn, "Ewch i'r holl fyd, dysgwch yr holl genhedloedd, gan eu bedyddio." Penderfynasom frysio heb oedi i ufuddhau i'r gorchymyn hwn, o gariad at ein Brenin. Yr ydym yn awr yn 120 wedi ufuddhau i'r ordinhad o fedydd, ar y 13eg a'r 14eg o'r mis hwn, Mehefin. Yn hwyr y dydd olaf buom yn amgylchynu y bwrdd er cofio am ein Harglwydd a'n Duw, ac yr ydym yn hyderus i ni gael adnabyddiaeth o hono ar dóriad y bara. O frodyr, yr ydym yn dymunorhan yn eich gweddiau, ac ar yr un pryd gael aelodaeth yn eich plith fel cymanfa o Fedyddwyr, ac hefyd ymweliad gweinidogion pan y byddo yn gyfleus. Yr ydym yn ystyried yn anghenreidiol i'ch hysbysu nad oes ynom un cyfnewiad yn yr athrawiaeth, neu wahaniaeth oddiwrthych chwi. Yr ydym yn credu bod Gair Duw yn cynnwys yr athrawiaethau a ganlyn, sef yr athrawiaethau ysgrythyrol o Dri Pherson yn y Duwdod, priodol Dduwdod a gwir ddyndod ein Harglwydd Iesu Grist, etholedigaeth dragywyddol a phersonol, pechod gwreiddiol, prynedigaeth neillduol, cyfiawnhad rhad trwy gyfiawnder cyfrifol Crist, gras effeithiol mewn ail enedigaeth, a chladdedigaeth yr holl gorph mewn dwfr yn y bedydd, &c., yn nghyda holl drefn a dysggyblaeth yr Eglwys yn ol y Testament Newydd.

J. EVANS,
D. JONES,
D. JONES,
D. ROGERS,
R. MORGAN,
J. DAVIES.

Bedyddiwyd y gynnulleidfa a nodwyd fel y canlyn, Mehefin y 13eg a'r 14eg: dydd Sadwrn, 80, gan y Br. J. Pugh; Sabboth, 40, gan y Brawd Davies, Abertawe.

CYMYNFA DDIRWESTOL REMSEN, &c.

Mr. Gol..—Gwelais yn y 'Cyfaill,' am fis Mawrth diweddaf, wyth o gwestiynau cyfeiriedig ataf. Gwnaf fy ngoreu iddeu hateb mewn yebryd brawdol ac efengylaidd. Mewn atebiad i'r

Gof. 1af. Yr oedd yno ddwy Gymdeithas o ran enw, er mewn gwirionedd, yn ol fy meddwl i, nid oes ond un Gymdeithas Ddirwestol drwy y byd, er y gelwir y mân-raniadau o honi weithiau yn Gymdeithasau; barnwyf yn hollol mór afreidiol crybwyll pa sawl Cymdeithas oedd yn gwneyd i fyny y Gymanfa Ddirwestol yn Remsen, &c., a phe ymdrechid dyweyd pa sawl

Cymdeithas eglwysig sydd yn gwneyd i fyny y Gymdeithasfa yn y Bala neu Langeitho.

Gof. 2il. Ateb. Ni unwyd y ddwy Gymdeithas â'u gilydd ychwaneg nag yn yr hyn oedd yn anghenreidiol er dwyn oddiamgylch weithrediadu y dydd hwnw; geiriwyd ar y faniar yn ol penderfyniad y rhai a'u darparasant.

Gof. 3ydd a'r 4vdd. Ateb. Dim. Ni ddywedwyd bod dim. Dwyn hyny y'mlaen a wnawd er dangos gwerth rhyddid i ddyn mewn caeth-

iwed meddwdod.

Gof. 5ed. Ateb. Cyfeiriwch eich gofyniad at y gwr ei hun. Defnyddir y gwenwyn mwyaf dinystriol gan feddygon er gwellhad cleifion, megys, Arsenic, Prussic Acid, &c.

Gof. 6ed. Ateb. At yr un a ewyllysient.

Gof. 7fed. Ateb. I'r undeb gorymdeithiawl erbyn ein cylchwyl nesaf; i'r hon yr ydwyf yn gwahodd Mr. Carwr Cyssondeb.

Gof. 8fed. Ateb. Hawdd iawn, a mwy têg fydd i'r personau hyny gael hysbysu eu rhesymau drostynt eu hunain, os byddant yn dewis.

Gan ddysgwyl "mwy y tro nesaf" yn ol addewid caredig "Carwr Cyssondeb," terfynaf ar hyn yn awr.

"YR YSGRIFENYDD."

ATEBION.

2 BREN. VIII. 17, 2 CRON. XXI. 20, 3 XXII 1. 2.

Ateb i ofyniad "R. W. J.," tu dal. 143.

Wrth ddarllen yn y "Cyfaill" am fis Mai, gwelais ofyniad am gyssoni yr adnodau uchod, lle y dywedir fod Jehoram yn 32ain mlwydd oed pan ddechreuodd deyrnasu, ac iddo deyrnasu wyth mlynedd; felly bu farw pan yn ddeugain mlwydd oed; ac yn adnod y 26ain, dywedir i'w fab Ahazīah gael ei wneud yn frenin yn ei le, pan yn 22ain mlwydd oed; ond yn yr 2 Cron. xxii. 2, dywedir mai mab dwy flwydd a deugain oedd. Os felly, rhaid ei fod yn ddwy flwydd yn hŷn na'i dad, yr hyn ni ddichon fod yn wir ; nis gellir mewn un modd gyssoni y ddau le hyn; am hyny rhaid barnu fod gwall yn yr ysgrifen yn y lle diweddaf, trwy ddiofalwch ryw ysgrifenydd; eto gwir yw mai dwy flwydd a deugain oedd er dechreu teyrnasiad Omri, brenin Israel, ei daid.

R. R. M.

ARALL I'R UNBHYW.

'Cydnabydda rhai bod gwall yn yr eirluniau (copies) Hebraeg presennol, yn yr hon iaith y mae y llythyrenau rhifnodawl am 22ain a 42ain mór debyg, fel y gallesid yn hawdd gamgymeryd. (Nid oddiar ddyben i dwyllo.) Ei fod ar y cyntaf yn 22ain yma, megys y mae yn Llyfr y Breninoedd, mewn adysgrifion Hebraeg eraill, a gesglir oddiwrth hyn, ei fod felly hyd ydydd hwn mewn amryw o hen adysgrifion Groeg, yn gystal hefyd ag yn yr hen gyfieithiadau hyny, sef y Syriaeg a'r Arabaeg, ac yn neillduol yn y cyfieithiad nodedig a thra henafiaethol hwnw yn y Syriaeg, a ddefnyddid yn eglwys Antioch yn yr amserau cyntefig, ac a gedwir hyd y dydd hwn yn eglwys Antioch; o ba le y

darfu i'r duwiol Archesgob Usher, trwy draul | fawr, fynu adysgrif o'r un wreiddiol, ac a gyhoeddodd i'r byd, mai 22ain mlwydd oed oedd yn ysgrifenedig yn hwnw.'-Cyfrifir am yr anghyssondeb ymddangosiadol dan sylw, mewn amryw ffyrdd eraill, ond yr un ddyfynnedig o eiddo Poole, sydd fwyaf boddhaol i'r

Craig y Foelallt. HEBOG DU

" MICHAEL YR ARCHANGEL. A PHROPHWYD-OLIAETH ENOCH."

Ateb i ofyniad "Amheus," tu dal. 143.

Gwelais ofyniad yn y 'Cyfaill' am fis Mai, gan 'Amheus,' 'Yn mha le, a chan bwy, y cafwyd yr hanes am Michael yr Archangel yn ymresymu â'r diafol yn nghylch corph Moses?' Mae cymaint tebygolrwydd a chyssondeb rhwng y geiriau hyn a'r hanes a roddir i ni am Satan yn gwrthwynebu Joshua, yr archoffeiriad, yn Zech. iii. 1, fel y barna rhai dysgedigion fod y geiriau yn Judas yn cyfeirio at yr hanes yno. Os felly, mae yn amlwg mai Jehofa a elwir yn angel yno, gan fod Michael, yn Judas, yn arferyd yr un geiriau a'r angel Jehofa yn Zechariah; gellid barnu mai yr un personau oeddynt; o'r hyn lleiaf, nid ydyw yn fwy anaddas barnu oddiwrth y geiriau nad Mab Duw oedd Michael, na nad Mab Duw oedd yr angel Jehofa. I'r gofyniad, Pa le y cafodd Judas yr hanes hon am y ddadl rhwng Michael a'r diafol? mae yn ddigon o at-ebiad i ddywedyd fod Judas yn ysgrifenu dan ddylanwadau dwyfol yr Ysbryd Glân.

Gofyna hefyd pa le y cafwyd gafael ar bro-phwydoliaeth Enoch. Mae Judas yn coffau ei eiriau prophwydoliaethol wedi eu cael trwy draddodiad, neu ysbrydoliaeth uniongyrch am ail ddyfodiad yr Arglwydd i roddi barn ar holl annuwiolion y byd. Oe prophwydodd am ei ail ddyfodiad, nid anhebyg iddo bregethu llawer am ei ddyfodiad cyntaf. Am lyfr Enoch, a holl ddychymygion yr Iuddewon a'r dwyreinwyr, am nad ydynt yn haeddu ein crediniaeth yn y mesur

lleiaf, nid teilwng eu hadrodd ychwaith. Gobeithiwyf y gwna hyn foddloni 'Amheus.' R. R. M.

YR HEN A'R NEWYDD ORUCHWYL-IAETHAU.

MR. GOLYGYDD, -Wrth edrych dros y Gyfrol, am y flwyddyn a aeth heibio, o'r Cyfaill, canfyddais ofyniadau gan Theta, a methais gael allan fod neb wedi eu hateb. Y gofyniadau oeddynt fel y canlyn:

Pa brydy diweddodd yr Hen Oruchwyliaeth, ac y dechreuodd yr Oruchwyliaeth Efengylaidd? A oedd genedigaeth yr Arglwydd Iesu aidd? A oedd genedigaeth yr Arglwydd Iesu yn ddechreuad i'r naill, a'i farwolaeth yn ddi-

weddiad i'r llall? Tybygid fod Theta yn ei ofyniad cyntaf yn ystyried fod yr Oruchwyliaeth Efengylaidd yn dechreu ar yr un pryd ag yr oedd yr Hen yn diweddu; ond yn ei ail ofyniad y mae tybiaeth fod y ddwy mewn grym ar unwaith, o amser genedigaeth Crist hyd amser. ei farwolaeth, yr hon dybiaeth, yn ol fy meddwl i, sydd yn anghytunol ar Ysgrythyrau. Am y gofyniad yna ni fedraf ddywedyd yn well nag yn ngeiriau y Bardd.

'Anfonwch well gofynion, Da chwi Syr, neu dewch a sôn.'

Na ddechreuodd goruchwyliaeth yr Efengyl yda genedigaeth Crist sydd amlwg, o herwydd dyma oedd cennadwri Ioan yn agos i 30 mlynedd wedi hyny. 'Edifarhewch, canys nesaodd teyrnas nefoedd.' A dywedir na chyfododd Prophwyd mwy na Ioan Fedyddiwr yn mhlith plant gwragedd; ond bod y lleiaf yn nheyrnas nefoedd yn fwy nag ef; yr hyn a ddengys mai dan yr hen Oruchwyliaeth yr oedd efe yn gweinidogaethu. Hefyd fe aeth Crist yn 8 niwrnod oed dan arwydd yr enwaediad; a llawer o bethau eraill yn ganlynol, yn ol defod y gyfraith. A dechreuodd ei weinidogaeth gyhoeddus yn yr un geiriau a Ioan. Pan iacháodd efe y gwa-hanglwyfus, efe a'i hanfonodd ef at yr Offeiriad i offrymu dros ei lanhad; ac ychydig cyn ei farwolaeth y cadwodd y Pasg gyda ei ddysgwhilon. Tybiwyfmai yn marwolaeth Crist y de-chreuodd yr Oruchwyliaeth Efengylaidd, ac y diweddodd y llall. 'Oblegid lle y byddo test-ament, rhaid yw dygwyddo marwolaeth y testamentwr. Canys wedi marw dynion, y mae testament mewn grym: oblegid nid oes nerth ynddo tra byddo y testamentwr yn fyw.' Ac er fod y sylwedd mawr wedi dyfod, at ba un yr oedd yr holl aberthau yn cyfeirio; eto nid oedd iawn wedi cael ei roddi, hyd oni osododd efe ei enaid yn Aberth dros bechod; ond pan lefodd ef y gair 'gorphenwyd,' rhwygwyd llen y deml oddi fyny hyd i waerod, dattodwyd canolfur y wahaniaeth, a chafwyd rhyddid i Iuddewon a Chenhedloedd i fyned i mewn i'r Cyssegr trwy waed Iesu. Rhoddodd Crist, ar ol ei adgyfodiad, orchymyn i'w ddysgyblion i fyned i'r holl fyd, a phregethu yr efengyl i bob creadur. Cadarnhawyd hyny drachefn yn anfoniad yr Ysbryd Glan ar ddydd y Pentecost; ac er i'r Iuddewon angrhediniol barhau gyda eu haberthau hyd ddinystr Jerusalem, eto nid oedd hyny yn newid trefn Duw.

IOTA

GOFYNIADAU.

MAT. VI. 13, A 1460 I. 2.

Mr. Golygydd.—Gan fy mod yn caru yn fawr glywed cyssoni rhanau o'r Ysgrythyr a'u gilydd, nid o herwydd fy mod yn meddwl bod un rhan yn anghysson a'r llall, eto bydd arnaf eisiau help yn aml i weled y cyssondeb,-yr wyf yn crefu ar ryw un o'ch gohebwyr lluosog ddangos cyssondeb yr adnodau canlynol: Yn Mat. vi. 13, dywedir, 'Ac nac arwain ni i brofedigaeth,' ac yn Iago i. 2, 'Cyfrifwch yn bob llawenydd, fy mrodyr, pan syrthioch mewn amryw brofedigaethau.' R—8.

MAT. VIII. 22.

R-n.

Mr Golygydd.-Dymunol fyddai genyf i chwi, neu rai o'ch gohebwyr deallus, trwy gyfrwng eich Cylchgrawn clodwiw, roddi eglurhad ar y rhan hyny o air yr Arglwydd a welir yn Mat. viii. 23. 'A'r Iesu a ddywedodd wrtho Canlyn fi, a gâd i'r meirw gladdu eu me'rw.'-Pa fodd y mae 'n ddichonadwy i'r meirw gladdu eu meirw?

Чево. Trenton.

BARDDONIAETH.

GALAREB

AR OL Y PARCH. JOHN ELIAS, MON.

GAN EBENEZER THOMAS, (EBEN FARDD,) CLYNOG.

CYNNWYSDREEN VR ALARER

Un o breswylwyr Seion yn sylwi ar ddull brawychus y gwylwyr ar y caerau...Yn ymofyn â hwynt am yr achos o'n cyfyngder cythruddawl. Hwythau yn dyner yn mynegi i Sion mai un o'r gwylwyr oedd wedi ei gwympo gan Angeu, ac yn cyfeirio ei golwg at fur y ddinas . Seion yn edrych, ac yn canfod lle ELIAS yn wag, a'i arfau o'r neilldu ar y mur....Y ddinas ar hyny yn rho'i ebwch lesmeiriol o alar brawychus, nes dwyn sylw y byd ar y dygwyddiad a barai y fath drychineb ----Yr ymofynydd yn canfod ar un o'r tyrau wyliwr wrtho ei hun yn galw i gof ragoriaethau ELIAS.... Yn myned i wrando, ac yn ysgrifenu ei Adgofion, o ba rai y ffurfir yr Alarnad o ganol yr wythfed pennill i'r diwedd....Desgrifiad o ddull ELIAS, ei ragorion areithyddol, ei hyawdledd rhyfeddol, gwreiddiolder ac eglurder ei ddawn areithyddol, a'i eiddigedd duwiolY golled am dano yn y byd, &c., &c.

GWYLWYR Seion beth yw'r cynhwrf? Beth yw'r rhedeg yma a thraw
O dwr i dwr ar fur y ddinas?
Pa ryw bergl sydd ger llaw?
Pa'm yr ydych yn amneidio,
Yn edrych môr gyffrous i gyd?
A oes rhyw ymgyrch o byrth Uffern,
Neu ryw newydd boen o'r byd?

Nac oes Seion: na frawycha,
Ddinas dêg y Brenin mawr;
Mynega'r gwylwyr iti'r gofd,
Yr hwn a'n gwnaeth môr brudd yn awr!
Nid pyrth Uffern gymaint ofnwn,
Gwyddom na orethfygant hwy:
Einf dinas sydd ar Graig yr oesoedd,
Pwy a chwâl ein meini mwy?

Un o'r Gwylwyr heddyw gwympedd, Hyn a'n gwnaeth ni oll mor drist; Un o'r Tywysogion syrthiodd, Hen filwr da i lesu Grist. Angeu gafodd le manteisiol, I ergydio ar ei fron ; Mae 'r tŵr, heb neb i sefyll arno, Fel " cysgod angeu" yr awr hon!

Seion, gwel ei gawell saethau; Edrych ar ei fwa dûr; A'i darian hefyd wedi ei gosod A'i darian neryo wedi ei gosod Môr esgeulus ar y mûr. Pwy o honom sydd ddigonol I drin ei arfau yn ei le? Pwy môr ffraeth gyhoedda gymod I'r gelynion ag efe?

Ar hyn Seion a edrychodd Yn ofidus ar y mur, A chraff sylwodd ar y gwylwyr, Gyda chalon lawn o gur: Troes ei golwg yn naturiol Pr lle safai ei phrif gawr, Sef Elias fywiog nefol— Canfu yno rwygiad mawr!

Ar amrantiad gwaeddai'r ddinas, Ar amrantiad gwaeddai'r ddinas, Ar lewyg gan y braw, Nes i adasin ei hochenaid Dreiddio drwy y byd gar llaw: 'O Elias efengylaidd'. A fachludodd baul dy oes? Pwy môr fedrus bellach draetha Yr ymadrodd am y groes?'

Ciliais draw i un o'r týrau, Pella oll o boenau 'r byd ; Twr sancteiddrwydd a gwir gariad, Lle mae nefol hedd o hyd : Yno gwyliwr sobr unigol, A eisteddis ar y mur, Gan ddwys ddatgan wrtho ei hunan Rinwedd ein Helias bur.

Minau 'n ddirgel, er mwya elywed, Ymsefydlais ar y tŵr; Ysgrifenais ei gofnedau; Yms y canlyn geiriau 'r gwr:— 'O fy mrawd! fy mrawd ELIAS! Ei fŵs ef arhodd yn gryf. Nes ei alw gan ei Frenin, O'i ymdrechfa law a hyf!

'Llawer brwydr boeth ymladdodd, Oddiar furiau'r ddinas hon, Oddiar furiau'r ddinas non, A byddinoedd halogedig Y byd yn crynu ger ei fron! Pwy o'i fath am drin y cleddyf," Sydd yn clwyfo ac iachau'i Calon llawer gelyn Iesu, Wrth ei lef fu 'n meddalhau.

'O na allwn ei ddarlunio
I feddyliau'r oes a ddel!
A desgriffo'i araithyddiaeth
A ddyferai fel y mô!!
Ni effeithiai presennoldeb
Torf o ddysgedigion byw,
Un gwanhâd ar ei ewynau—
Ei nerth a wyddai yn llaw Duw.

4 Pan esgynai i'r areithfa,
Tawai myrddiwn ger ei fron!
Ei ddystaw wên wnai greu teimladau,
Nad hawdd eu traethu y waith hon:
Edrychai dro yn fud oddiamgylch,
Ar y lluaws f'ai ger llaw;
Ei lygaid saethai fath ddylanwad,
Nes rhoddi'r dyrfa yn ei law!

'Dywedai 'r gair—tynerai anian; Gestyngai 'i law, ac wylai myrdd! Pan wgai 'n wrol, beilchion grynent— Arswydai'r coeg-ddyn ffol ei ffyrdd! Ei law dderchafai—bloedd gorfoledd A ddadeeiniau trwy y llu;
'R oedd hyd yn nôd ei attal d'wedyd
Yn gyfwng o hyawdledd cu!

TIII.

'Pan f'ai rhes o feddylddrychau, Yn llenwi ei enaid ehang mawr, A throellau iaith yn rhy ddiffygiol I gyfieu y rhai'n ar lawr-Estynai 'i fraich, dyrchafai 'i olwg, Crynhoai ei wefusau pêr ; A'i ddull ro'i fawredd ar bob meddwl, Uwchlaw un iaith o dan y ser.

'Gwir mai gwr o Gymru ydoedd— Ni chyfrifir Cymru'n fawr— Eto, ymgystadled Athen, Os myn, gyda ni yn awr:

Nid oedd Crist yn araith Athen, Rhyw blisgyn ydoedd, tiŵs, a choeg; ELIAS Cymru 'n traethu am Iesu, G'wilyddiai holl areithiau Groeg.

' Fe allai 'r eiddigedda Rhufain, Yn y gystadleuseth hon ; Ei hareithiwr dyru hithau, Yn y glorian ger ein bron.
Pwyser araith Groeg a Rhufain,
Ni cheir ynddynt unrhyw foes,
Dal ei dangos wrth Elias
Yn areithio Gwaed y Groes.

Yv.

'P'am yr enwaf Gymru fechan'i
Maes ei lafur oedd y byd;
Gwnaeth gymwynas i'r holl ddear
Trwy ei ddawn a'i frawdol fryd;
D'weded rhyw negesydd cyflym
Ei farw yn Amerig draw;
Bydd llawer mintai fawr yn wylo,
Cwyn a galar ar bob llaw!

XVII.

'Duon gyn'lleidfacedd Affrig,
A edrychant oll yn brudd,
Am na chwery dawn ELIAS,
Mwy i weethur iddynt fudd.
Ger llaw banau'r Himalya,
Neu ar lan y Ganges fawr,
Gwna'r Hindw ryw Farwnad iddo,
Gan och'neidio gyda'r wawr!

XVIII.

'Ynysoedd traphlith Môr y Deheu, Mae 'ch dadleuwr yn y bedd! Hwyliodd rym ei holl ffraethineb, I chwi gael Cennadwri Hedd. Gwisged Cyndeithasau Prydain, Alarwisgoedd oll yn awr; Mae eu pen-areithiwr cywrain Yn fud a llonydd yn y llawr!

XIX.

'Trefnyddion Cymru ocheneidient
Am y Sant a aeth o'u plith;
Yn eu cyfarfodydd penaf
Teimlant heb eu brawd yn chwith.
Pwy fal ef mewn Cymdeithasfa,
A ddwg sylw'r dyrfa' igyd,
Trwy ria ei bêr hyawdledd nefol,
Nes cadwyno eu holl fryd?

XX.

'Nid trwy swyn-ddgethineb ddynol, Ond hyawdledd pêr y groes, A thafod wedi ei yebrydoli, Y rhagorodd yn ei oes: Corph ac enaid efengylwr, A dderbyniodd gan ei Ddw; Meddwl ehang, gwreiddiol, eglur, Genau ffraeth i'w dwyn i'n clyw.

TTI.

' Porthai 'r praidd â phob danteithion, Seigau breision o fwyd cryf, Barotoai 'n iach a maethlon, Barotoni'n rach a macthion,
Heb un cyfeliornus bryf:
A llaeth y gair meithrinai 'r gweiniaid,
At fesur oed cyflawnder Crist,
Gan gyfaddasu 'r bwdy ysbrydol,
At archwaeth gwan y befan trist.

'Ei ddawn cyrhaeddgar a ymafiai Yn holl gynghor rhyfedd Duw; Egfurai y ddarpariaeth ddwyfol, Wnaed at achub dynolryw, O'r Cyfammod cryf 'Trag'wyddol Hyd ogoneddiad Crist a'i had, Hysbyadd bob gor'chwyliaeth rasol Yn nhrefn Iachawdwriaeth rad.

'Pan f'ai eglwys mewn rhyw syrthai Yn nghysgodau'r hwyr yn brudd, Elias godai 'i law i'r nefoedd, Ac yn y fan fe wawriai'r dydd; Ar ben Carmel yr ambeuon, Ymresymai tân i hwy. Baal na Jezebel ni ddalient Y tanbaid bresennoldeb mawr !

IIIV.

'Pan gyffyrddai o'r areithfa A llinynau calon dyn, Teimlid rywfodd fyw neu farw, Fel wrth air ei enau'n nglyn: Pelydrai llewyrch pur angylaidd, Fel cylch a choron ar ei ben!
'R oedd ol y marwor ar ei wefus,
O'r allor bur tu draw i'r llen.

TIV.

' Ffarmel ELIAS! hyd y boreu, Pan yr adgyfodi'n fyw! Os gadewaist ti y gwersyll, Ni gawn y golofn dân a Duw. Fel hyn gobeithiwyf dy gyfarfod Yn y nefol Ganaan gu, Ac adnewyddu 'n fil anwylach Yr hen gyfeillach yma fu.'

Dyma yr unig un a gymeradwya yr Association. Fe'i hanionwyd i mi i'w rho'i yn y 'Cyfaill' oddiwrth fy mrawd yn yr Hen Wlad. Efallai y bydd yn dda gan ugeiniau gael ei gweled er Coffadwriaeth am y Parch. J. Elias.

Constableville.

RICHARD WILLIAMS.

ANERCHIAD

At y Parch. O. JONES, Pittsburg, Pa., yn ei dristwch ar ol ei anwyl briod. [Gwel 'Cyfaill' am Chwefres diweddaf.]

GWELAIS newydd yn y ' Cyfaill' A wnaeth im' och'neidio'n ddwys, Hyny oedd, Fod fy nghyfaither Yn y graian dan y gwys! Megys doe'r wy'n gwel'd y dyddiau, A ni yn chwareu'n nhy fy nhad— Erbyn heddyw hi yn farw! Marw'n hedd ei Harglwydd mâd.

Wrth ddarllen am ei ffydd yn Iesu, Cefais adnewyddol wawr, Cetais adnewyddol wawf, Mai yn hwn mae'm hangor inau Erbyn dydd y 'storm fawr; Ef yw'r un y bu ein mamau, Yn ei weini flwyddau maith; A'n hil eto gall ef gynnal, Oll i dawel ben y daith.

Anwyl gefnder dysgwch dewi, Mgys Eli-er yn hen, Ac ymborthwch, fel Elias, Ar yr olew sy'n y 'stên; A phregethwch megys Noah, Gyfiawn farn am bechod trist A gwahoddwch, drwy'r Efengyl, Yn daer iawn at Iesu Grist.

Iesu Grist sydd Gyfaill ffyddlon Wedi colli pob rhyw ffrynd; Awn yn ei law trwy afon Angeu, Pan ddaw galwad i ni fyn'd; Ac ar ddydd yr Adgyfodiad, Arnom bydd ei ddelw 'n llawn; Deddf yn ddystaw yn y Frawdle, Byth heb ofyn genym iawn!

Bendith Ior ar bawb o'ch teulu, Yn yr Iesu canai'n iach; Byddwch chwi a minan gartref O'r hen fyd 'mhen ennyd fach ' Wedi gadael pob helyntion, Troion chwerwon, poen, a chur, Cawn hyfrydu 'n Nhrag'wyddoldeb. Yn y presennoldeb pur!

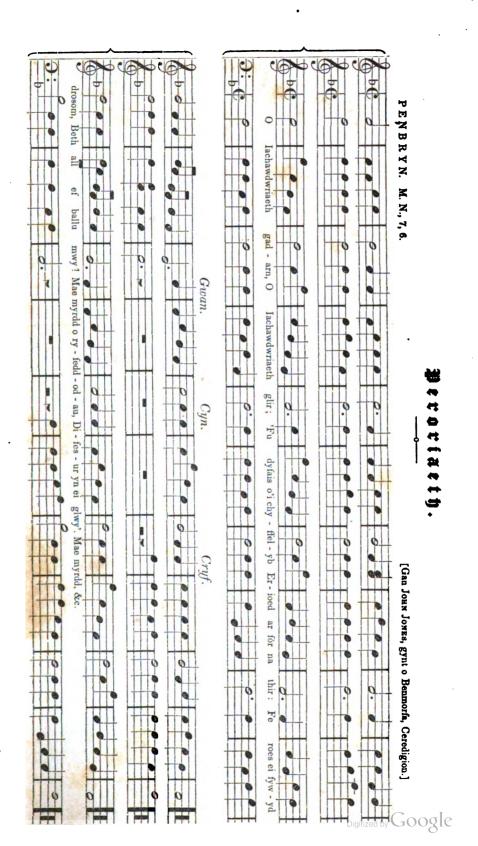
Western.

MARY DAVIES.

BEDD-ARGRAFF.

Hwy yn Iesu a hunasant, Trwyddo Ef yr adgyfodant, I'w fwynhau mewn perffaith burdeb, Yn nhrigfanau anfarwoldeb.

Digitized by GOOGLE

HANESIAETH GARTREFOL.

SEFYDLFA RACINE, TIRIOGAETH WISCONSIN.

[AT YMFUDWYR CYMREIG.]

Yn gymaint ag y dymunwn gysur a llwyddiant fy nghydgenedl, yn dymhorol ac yn ysbrydol; gan hyny amcanaf roddi ychydig o hysbysrwydd mewn perthynas i'r wlad bellenig hon.

Yr wyf yn gwbl sier y gallaf dystio yn onest, fod meddwl am sefyllfa fy nghydgenedl wedi bod, ac yn bod eto, yn ofid i'm calon. Pan edrychwyf yn ol ac yn nilaen, a gweled y Cymry yn gyffredinol wedi ymsefydlu eu hunain yn y lleoedd salaf o fewn y Taleithau Unedig, sef ar benau bryniau sychlyd: ac oddiar hyny yr wyf yn teimlo fy hun dan rwymedigaeth calon i ro'i o'ch blaen chwi yr hanes canlynol, ac yna barned pawb drosto ei hun:

Ý mae ansawdd y wlad newydd hon yn hynod o addas i gyfansoddiad brodorion Prydain Fawr,

yn

1af. Fel gwlad iachus. Yr ydys yn barnu ei bod yn debyg o ddygynod âg iechyd ac ansawdd y Cymry yn well nag un sefydliad yn America. 1. Nid yw gwres yr hâf ddim llawer poethach yma nac yn Nghymru. Fe geir, ar y diwrnod poethaf yma awel fach gysurus oddiar y Praerie; a'r tymhorau i gasglu ffrwythau yn hynod o fanteisiol. 2. Y tymhor gauaf. Er prawf o'r tymhor hwn, fe gadwyd Almanac, un gan y Parch. H. E. Rees, yn Newark, Ohio, a'r llall gan Mr. Hugh Jones, yn Wisconsin, a chafwyd nad oedd y gwahaniaeth rhwg y ddau le ond graddau bychain iawn. Mewn gair, y mae y tynhorau at eu gilydd yn Wisconsin, yn llawer mwy dymunol nac yn Ohio, ac na Thalaith Caerefrog-Newydd chwaith, yn enwedig i genedl y Cymry.

2il. Ansawdd y tir. Y mae yr olwg ar y wlad yn debyg i'r Hen Wlad; y coed mawrion yn debyg, o ran eu hamldra, i goed perllan. Bryd arall, gellir cyfarfod â llanerchau o goed bychain—polien hirion—o ganlyniad yn hynod o fantcisiol i wneyd ffences heb achos eu hollti. 3ydd, Y Prairie. Dyma fantais arall ag sydd

3ydd. Y Prairie. Dyma fantais arall ag sydd yn coroni y lle hwn ragor un Sefydlfa Gymreig yn America. 1. Am eu bod yn brairies bychain, ac yn sychion, a chan gystal tir, o ran pridd bras, ag a ddymunai un dyn daro ei raw na'i aradrynddo; ac yr wyf o'r farn, pe cai pawb sydd yn dyfod i'r America weled y prairie gwyrddleision a thêg, yr arswydent yn eu calon rhag tir coediog; mewn gair, diwedd y byd yw arloesi tir coed, yn enwedig i'r Prydeiniaid, y rhai ni chawsant ymarferiad â'r cyfryw orchwyl ond i raddau bychain iawn. Mae sefyllfa y gyfran hon i'r gorllewin o Lyn Michigan, ac i'r gogledd o Dalaith Illinois. Yr ardal, ar ba un y sefydlodd y Cymry arni, yw Racine, swydd Racine; y drefgordd nesaf ond un i derfyn gogleddol Talaith Illinois, yn yr hon drefgordd y gellir cael tir gan y Llywodraeth am \$1 25 yr erw; ond y mae tir coed yn werth o 5 i 8 dolar yr crw; ac y mae digonedd o dir y Llywodraeth y tu ol i'r drefgordd hon, sef i'r gorllewin. Gor-

wedd tref Racine, ar lân y llyn, lle y llwythir cynnyrch y maesydd i'w trosglwyddo i Buffalo. Fe drosglwyddir pob math o gynnyrch o'r porthladd uchod am ychydig yn llai nac o Newark, Ohio, i Buffalo. Y mae ychwanegiad adeiladau yn y drofgordd hon er's hanner blwyddyn wedi lluosogi tu hwnt i ddysgwyliad neb. Fe adeiladwyd yn y dref uchod er's blwyddyn un-ar-ddeg o fasgnachdai. Ac y mae yr alwad yn Racine, a throsglwyddiad y cynnyrch oddiyno i Buffalo, yn rhoddi marchnad hwylus ar bob math o gynnyrchion.—Yn ganlynol, enwaf werth gwahanol gynnyrchion y gymydogaeth uchod: —Ymenyn o 18 i 20 cent y pwys, a'r galwad am dano yn Racine yn rhoddi marchnad hwylus ar bob pwys o hono, yn nghydag arian parod yn ei le, a'r rhai hyn yn arian bathol gwlad y rhyddid, ac nid 'promise to pay,' and never done, fel y mae amryw yn gwneyd yn y dyddiau hyn; y gwen-ith oddeutu dolar y llestraid, a'r peilliaid mewn cyfartalrwydd; cig moch ar y cambren o \$2 25 i \$2 50 y cann pwys; gwartheg, ceffylau, defaid, &c., yn gwahaniaethu yn eu prisiau yn ol eu maintioli, fel yn mhob gwlad arall. Y mae ceffyl da yn werth o 60 i 70 o ddoleri. Tystiai gwr o'r enw Hugh Jones, yr hwn a aeth o Wisconsin i gyrchu ei dylwyth i'r gymydogaeth grybwylledig, y gwna ceffylau, gwartheg a def-aid dalu yn dda am eu gyru o Dalaith Ohio i Wisconsin, yr hon daith sydd dros 400 o filltir-

Nifer y Cymry sydd wedi ymsefydlu yn y gymydogaeth uchod yw o 55 i 60 o bersonau; ac amryw o houynt yn werth eiddo mawr. Prif sefydlwr y gymydogaeth hon oedd y gwrol a'r dewr Mr. Richards, yn nghyda Mr. Jehu, a Mr. Thos. Isaac.

A gyflwynwyd gan W. G. R.,

Yr hwn sydd o'i galon yn domuno pob llwyddiant i bob dyn, yn enwedig i hil Gomer, pa rai sydd yn awr ar wasgar yn mhlith coedwigoedd yr America.

D. S. Y mae ganddynt hefyd addoldŷ yma, ond heb yr un pregethwr eto.

GORYMDAITH DDIRWESTOL CINCIN-NATI.

Gan fod y brodyr dyeithr, yn ein Cymanfa,*
mór garedig ag aros gyda ni droe ddydd yr Orymdaith, cynnaliasom gyfarfod cyhoeddus y
Gymdeithas am 7 ar gloch yn yr hwyr y 4ydd o
Ebrill, yn Nghapel y Trefnyddion Calfinaidd.—
Ar ol i'ch gwael ysgrifenydd gymeryd ei le arferol, galwodd ar bob un o'r gweinidogion dyeithr i ddweyd gair dros y Gymdeithas; a
chawsom gyfarfod lluosog a hyfryd iawn, ac
unodd yn mron bawb ag oedd yn bresennol heb
uno o'r blaen.

Yr oedd dydd yr Orymdaith y fath ag a gofir gan lawer o honom tra byddom. Am 9 ar gloch,

Gwel 'Cyfaill,' tu dal. 154.
Digitized by GOOGLE

y boreu, cynnullodd pob canghen wrthi ei hunan yn ei dosparth cartrefol o'n dinas, a'r lluaws canghenau a ddaethant ugeiniau o filltiroedd cylchynawl i ni yma iddein dinas y nos o'r blaen wrthynt eu hunain, a Chymdeithas y Cymry yn Nghapel y Trefnyddion Calfinaidd, lle y cawsant anerch gorsedd gras. Yna cychwynwyd, a'r gweinidogion yn mlaenaf - dygiedyddion y Faniar yn nesaf, a'r aelodau, &c., oll bob yn ddau, hyd nes y cyfarfuasom â'r canghenau oll ar yr Heol-Lydan, (Broadway.)

Eilwaith, cychwynwyd yn Orymdaith, a theithiwyd yn bum'-ochrog, a rhai Cymdeithasau yn ddeng-ochrog, ar hyd yr heolydd appwyntiedig, ac heibio i holl Gymdeithasau yr Ieuengctyd Dirwestol, ac Ysgolion Sabbothol ein dinas i'r Parc, pa rai oeddynt yn finteioedd yn canu pennillion Dirwestol ar hyd ymylau ein heolydd.-Wrth glywed peroriaethau y rhai hyn, a pheroriaethau pob offer cerdd a allai pob canghen o'r Gymdeithas Ddirwestol gael, yr oedd y teimladau dynol y fath nas gellir eu darlunio-rhai yn wylo, eraill bron a llamu o lawenydd.

Ar ol cyrhaedd y Parc, yma y cyfarfuwyd â Chymdeithasau boneddigesau y Gymdeithas Ddirwestol, Martha Washington Society; ac fel y mae anneddau heirdd yn amgylchynu y Parc, yr oedd y rhai hyny yn fanteisiol iawn i gynnwys llawer o edrychwyr. Yr oedd y lluoedd ag oedd ar hyd ymylau yr heolydd yn rhyfeddol luosog, ond yma yn dyblu y rhyfeddodau. Rhoddodd yr Orymdaith ddau nen dri thro oddiamgylch y Parc cyn myned i mewn drwy y porth iddo. Pawb yn gorphwys yn ei le ynddo, a pheroriaethwyr yr offerynau cerdd yn gorphwys yr un modd ar ben eu taith.

A chan fod yno amryw o areithleoedd parod, cyhoeddwyd pedwar o oreuon y gorllewin i areithio yn gylchynol ymhob un ar yr un pryd, gan y gallent wneyd hyny heb fod yn rhwystr iddeu gilydd—ac unodd llawer o'r newydd â Dirwest. Yr oedd amrai o brif swyddogion ein dinas yn swyddogion Dirwestol-yn rhesyddion, rhestryddion, cyfrestryddion, gorgyfrestryddion, &c., y Gymdeithas ar y dydd—amrai ar eu ceffylau gwynion, ac ysgwyddwisg (scarf) yn cyrhaedd dros y fraich dde dan yr aswy, ac yn nghwlwm yno ; ac yr un modd ar eu hetiau arwyddnodau o'u swyddau. Yr oedd holl aelodau Cymdeithas Ddirwestol y Pabyddion yn gwisgo ysgwyddwisg o sidan gwyrdd, a thlws hefyd ar eu dwy-Yr oedd arwyddnod dirwestol (badges) gan bawb o aelodau canghenau eraill y Gymdeithas, a rhai yn gwisgo tlws hefyd.

Bernir fod tua hanner cant o Fanierau yn yr Orymdaith hon, a meddyliais unwaith roddi i chwi ddesgrifiad o honynt oll yn y llythyr hwn; ond deallais y buasai hyny yn rhy faith—ond yn unig Baniar y Cymry cynnulledig y Nghapel y Trefnyddion Calfinaidd, yr hon a gafwyd trwy lafur ac ymdrech y boneddigesau Dirwestol (yn benaf) yn y lle hwn. Yr oedd yn wrthddrych tyniad sylw pawb a'i gwelai, gan fod ei phaentiad yn hynod o amlwg o bell, yn arddangos baril, yn nghyda llymiedydd (tumbler), yn gollwng y diodydd meddwawl ymaith, llun nadroedd yn dyfod allan o honi, er dangos y gwenwyn meddwawl, a llun Cymro a'i fwyell yn cynnyg ei ergyd ffyrnigol ar ben un neidr, a'i droed ar ddisgyn ar ben un arall, i'w lladd ar unwaith.

Yr ydoedd mór hynod a phriodol i'r amgylchiad, fel y dewisodd swyddogion Dirwestol ein dinas ei chadw am dymhor yn mysg y rhai dewisol, er ei dangos fel cynllun i ymofynwyr banierau newyddion.

Nis gallaf gael cyfrif cywir o'r Gorymdeithwyr, ond yn unig eu bod tuag awr o amser yn pasio heibio un o eglwysi ein dinas, o amseriad y cyntaf hyd yr olaf, ac yn curhaedd dros filltir a hanner o hyd, a'r lled o bump i ddeng-ochrawg. Er cymaint a ddaethant yn nghyd, ni chlywais gyda sicrwydd am un anweddaidd-dra yn ein Dangosodd ein dinasyddion garedigmysg. rwydd mawr i ddyeithriaid-mwy na'r cwbl. dangosodd ein tirion Dad o'r nef arwyddion o foddlonrwydd i'n cynnulliad, fel y cawsom yr hin yn hynod o dirion, heb fod yn rhy dêg nac yn rhy oer, ac yn hyfryd a sych, fel y gallodd pawb a ewyllysient ddyfod allan, a thebygwyf fod pawb iach allan. Diamheu genyf i laweroedd o honom droi at Orsedd Gras i ddyiolch i'r Arglwydd am ei diriondeb tuag atom, ac i ddymuno iddo lwyddo yr Achos Dirwestol nes y byddom oll, fel plant Adda, yn aelodau o honi, yn blant i Dduw, ac yn etifeddion teyrnas Nefoedd, yr hyn yw taer ddymuniad eich gostyngedig ysgrifenydd,

E. Jones.

HANES

Ffurfiad Cymdeithas Ddirwestol Gymreig Newport, swydd Herkimer, C. N.

BARCHEDIG OLYGYDD,-Yn gymaint a'n bod ninau gyda'r Achos da hwn, yr ydym yn ystyried yn ddyledswydd arnom hysbysu hyny trwy gyfrwng y Cyhoeddiadau Cymreig yn y wlad

Nid oedd yn yr ardal hon ddim son am Ddirwest hyd yr Hydref diweddaf, pryd y daethom i'r penderfyniad o gadw cwrdd Dirwestol; ac yn annysgwyliadwy daeth y Parch. J. H. Evans atom, ac areithiodd ar Ddirwest gyda medrusrwydd canmoladwy, pryd yr ardystiodd amrai; ac o hyny hyny hyd yn awr yr ydym yn cadw cyfarfodydd mor aml ag y byddo modd, ac amryw yn ardystio bob tro. Nifer presennol yr aelodau yw 70. Yr oeddym o hyd yn lled ddidrefn gyda'r gwaith, ond penderfynwyd ymffurfio yn Gymdeithas. Cadwyd cyfarfod i'r dyben, a dewiswyd y personau canlynol i fod yn swyddogion iddi:

DAVID WILLIAMS, Llywydd. THOMAS MORGAN, Is-Lywydd. RICHARD W. MORGAN, Ysgrifenydd, DAVID RICHARDS, LEWIS LEWIS, WILLIAM J. WILLIAMS, Trefnwyr. RICHARD DAVIES, JOHN PHILLIPS

Mae 'n ddiau mai haul yw Dirwest yn codi ar dywyllwch meddwdod, yr hwn sydd yn diffannu fel tarth dan effeithiau ei oleuni. Pob llwyddiant i Ddirwest i gael buddygoliaeth hollol ar feddwon y byd. Pwy a wyr na ddaw y fechan yn fil, a'r wael yn genedl gref?

Ydwyf, dros y Gymdeithas, RICHARD W. MORGAN.

CYFARFOD GWRTHDDIRWESTOL.

BARCH. OLYGYDD,-Yr wyf yn cymeryd yr hyfdra i anfon yr hanesyn býr yma i chwi, os gwelwch ef yn deilwng i'w ddodi yn un o logellau ein 'Cyfaill,' pan y byddoch yn ei barotoi

i'w gylchdaith nesaf.

Tua chanol mis Ebrill diweddaf, yn Collinsville, yr oedd cwrdd areithio er pleidio Dirwest yn nghapel y Bedyddwyr Seisonig, pryd y dywedodd un o'r areithwyr y byddai yn dda ganddo glywed un o'i wrthwynebwyr yn areithio yn ei erbyn. Ar hyn codai un Dr. Budd i fyny yn y gynnulleidfa, a dywedai y gwnai ef. Nodai y noson y traddodai ei araith, sef yn mhlaid yfed, ac yn erbyn Dirwest, sef y nes olaf yn y mis. Yr oedd yn wr cyfrifol, yn Physigwr, Ynad Heddwch, a Barnwr, ac o gymeriad uchel yn yr ardaloedd hyn, ond ei fod yn cael ei ddyrysu gan yr hudolydd Alcohol, yn enwedig er pan y mae tan Dirwest wedi ail ennyn yma, (yr hyn oedd yn ei ddarostwng yn fawr,) a mawr oedd y twrw a'r parotoi oedd yn mhlith gwrthwynebwyr Dirwest erbyn y cwrdd hwn, a chanmolent yr araith cyn ei chlywed, mór resymol ac ys-grythyrol fyddai. Penaeth byddin Bacchus oedd i fod yn ddiacon i oleu y canwyllau, ac i ddweyd Amen i selio yr araith. Un tafarnwr, yn y stôr, cyn myned i'r capel, (yr hwn oedd wedi dyfod encyd o ffordd i'r cwrdd,) a daer annogai bawb i ddyfod i wrando-y caent glywed pethau gwerth eu gwrando y noson hono—fod yr holl Ysgrythyr yn ei bleidio—ac y byddai yr Esquire yn sier o'u nodi yn llinyn, gan ei fod yn wr mór ofalus a medrus.

Yn ol myned i'r Capel, hwyliwyd at agor y ewrdd. Galwyd y tafarnwr uchod i fod yn Gadeiriwr ynddo, yr hyn a gymeradwywyd ganddo. Yna codai'r areithiwr i fyny, a dywedai, ei fod ef wedi bod yn chwilio ac yn astudio am resymau neu ysgrythyrau i wrthwynebu Dirwest, ond ei fod yn methu cael un; ond ei fod wedi gweled annogaeth unwaith i ryw un arfer ychydig win, yn ngwyneb rhyw achos; ond nas gwyddai pa fodd, na pha faint, na pha fath win chwaith—ond ei fod ef wedi byd yn tendio llawer o gleifion, yn ngwyneb llawer o achosion, eithr nas gwelodd achos eto ar neb ag y gallasai eu hannog i yfed dim ag yr oedd Alcohol ynddo, fel physigwriaeth.— Ac felly yn mlaen yr aeth dan bleidio Dirwest! Ni chlybuwyd gwell araith ddirwestol erioed o'r blaen yma! felly gadawaf i chwi ystyried pa fath deimladau oedd gan y gynnulleidfa, yn mhlith pa rai yr oedd y rhan fwyaf yn wrthwyn-

ebwyr Dirwest!

Boreu dranoeth llawnododd y boneddig yr Ardystiad Dirwestol ar ei godiad. Ymweled â'i gwpanaid fyddai ei waith cyntaf foreuau o'r blaen.

Llawenhewch holl blant Dirwest! yr ydym yn myned gryfach, gryfach; fe gaiff cynghor pob Ahitophel ei droi yn ffolineb! Mae Arg-lwydd y lluoedd gyda ni: amddiffynfa i ni yw Duw Jacob. Ciliwch o'r ffordd holl wrthwynebwyr, rhag eich dyfetha, pan gyneuo ei lid ef. Mae ei amynedd wedi bod yn fawr tuag atoch, er ei fod wedi dangos ei ŵg a'i anfoddlonrwydd tuag at rai o honoch mewn modd amlwg iawn. Ymysgwyd dithau Meroz cyn i Angel yr Arglwydd gyhoeddi y felldith uwch dy ben!

Mae y tro hwn wedi cael effaith ddaionus yma. Heblaw fod llawer wedi ymuno, y mae un tafarnwr wedi troi ei dy yn Ddirwestdy, yr hwn o'r blaen a alwem yn llettŷ y felldith. Gwelwch pa anghyfannedd-dra y mae efe yn ei wneyd trwy Ddirwest ar ddaear boblogaidd meddwdod. BACHGEN Y FELIN.

GWYL DDEWI YN PALMYRA.

HYBARCH OLYGYDD,-Y dydd 1af o Fawrth, 1842, cynnaliwyd Cyfarfod Cenedlaethawl Cymreig yn Mhalmyra, swydd Portage, Ohio. chreuwyd y cyfarfod tua deg ar gloch y boreu whod trwy weddi, gan y Llywydd, sef y Parch.
Wm. M. Jones, Annibynwr. Yn ganlynol areithiwyd ar ddyben y Cyfarfod gan un o'r brodyr, ac ar ei ol areithiodd y Llywydd yn fywiog a grymus ar freinniau dyn. Yna galwyd yr areithwyr appwyntiedig i lefaru—yn gyntaf, ar yr 'Anghenreidrwydd i'r Cymry chwilio i mewn i Hanes eu Cydgenedl yn y Cynnoesoedd, areithiodd tri ar y testun hwn. Yn nesaf, cynnygiwyd, gan y Llywydd ar gais rhai o'r cyfeillion, Fod i Gymdeithas y Cymreigyddion brynu llyfr (sef coflyfr) fel y gallo pob Cymro y sydd ac a ddaw i Balmyra, gael cyfle i gofrestru eu hunain a'u teulu; pa bryd y daethant o wlad eu genedigaeth, a pha bryd y daethant yma, ac o ba ran o'r wlad y daethant, yn nghyda'r oedran a'r enw; a bod y llyfr i gael ei gadw gyda'r Gymdeithas Gymreigyddol yn ofalus, a chyflawn roesaw i bawb rho'i eu henwau trwy dalu ychydig ato-fel y galler cael hanes un pryd o hyn allan hyd ddiwedd amser am danom. phenderfynwyd, yn un llais, ar hyn. Yna dadganwyd cân o glod i'r Gymdeithas. Erbyn hyn yr oedd yn hanner dydd, a gollyngodd y Llyw-ydd y dyrfa, ac aeth y rhan fwyaf i giniawa.— Ac oddeutu pen awr, dychwelwyd yn ol i'r Ty Cyfarfod. Dechreuwyd trwy ganu Emyn. Yna galwodd y Llywydd yr areithwyr i areithio ar 'Fuddioldeb y Gymdeithas Gymreigyddol.'— Areithiodd tri ar y testun eilwaith, a dadganodd tri. Ac yna yr oedd yn hwyrhau, a gorphenwyd y cyfarfod trwy weddi gan yr Is-Lywydd, sef y Parch. David Jenkins.

Cynnaliwyd y Cyfarfod yn lled reolaidd ac ystyried rhif y dyrfa, a thraddodwyd areithiau gyda bywiogrwydd; ac ymadawodd y dyrfa i'w cartrefleoedd, yn weddaidd-oddyeithr ychydig o

garwyr gormodedd o ddiod.

Yr wyf yn dysgwyl y bydd i'r Beirdd a'r Areithwyr anfon eu llafurwaith i'ch gwasanaeth. Hefyd, mae y Gymdeithas Gymreigyddol yn dymuno hysbysu i'w brodyr a'i chyfeillion oll, ei bod yn bwriadu cynnal cyfarfod y dydd Llun cyntaf o Fehefin nesaf yn Palmyra.

Ydwyf, dros y Gymdeithas JOHN THOMAS.

CYMDEITHAS BUDD YR HEN FRY-

Cynnaliwyd cyfarfod blynyddol y Gymdeithas uchod yn Utica, ar y 1afo Fawrth yn y Dirwestty a gedwir gan Mr. L. Pond o'r ddinas hon.

THONIAID.

Galwai y Llywydd, Mr. Dafydd Reed, y cyfarfod i drefn am 9 ar gloch y boreu. Gan fod yr Islywydd yn absennol dewiswyd Mr. Evan E. Roberts yn Islywydd pro tem. Wedi hyn dechreuodd y Gymdeithas ymdrin a'i gorchwylion

Mae yn y Gymdeithas yn bresennol saith deg ac toyth o aelodau, ac y mae mewn ansawdd llwyddiannus. Mae ganddynt drysor-gyff sefydlog o vn nghylch \$1,350,00. Mae y rhan fwyaf o'r swm hwn ar lôg gyda dynion cyfrifol. Derbyniwyd saith o aelodau newyddion i'r

Gymdeithas y dydd hwn.

Gelwir am dál o \$3 wrth dderbyn person i mewn i'r Gymdeithas, a 75 cent o dreth chwart-Wedi bod yn aelodau am flwyddyn, y mae ganddynt hawl i \$3 yr wythnos o'r Drysorfa pan yn glaf ac yn analluog i weithio, odd-yeithr fod y clefyd yn achosedig trwy ryw weithred anmrhiodol o'u heiddo ein hunain. Ond os pår y clefyd yn hwy na 6 mis mewn un flwyddyn, mae gan y Gymdeithas hawl i ostwng y cyfryw dâl i \$1,50 yr wythnos. Talodd y Gymdeithas yn ystod y flwyddyn

ddiweddaf dros \$300 i aelodau cleifion, heblaw

traul un Cynhebrwng.

Y swyddogion dewisedig am y flwyddyn

ganlynol ydynt;

LL. D. Howell, Llywydd. PHYLIP THOMAS Is-lywydd. R. W. ROBERTS, Ysgrifenydd. REES LEWIS, IEU, Trysorydd.
EVAN M. JONES, EVAN T. DAVIES, Goruchwylwyr.

Pwyllgor Trefniadawl.

John R. Jones, John Griffiths, Henry D. Parry, Joseph Jones,

Thomas B. Howells, Thomas James, ieu. Lewis James. Edward Roberts. Richard T. Jones.

Penderfymoyd. Bod i weithrediadau y Gymdeithas gael eu cyhoeddi yn y 'CYFAILL O'R REN WLAD.

Ar gais y Gymdeithas. R. W. ROBERTS-Ysg.

MEDRUSRWYDD MEDDYGOL A GWAR-EDIGAETH RASOL.

Yn diweddar cyflawnwyd gweithred o fedrusrwydd meddygol tra chywrain ar Mrs. Roberts, priod Mr. Evan E. Roberts Utica, gan Dr. Batchelder, yr hyn dan fendith yr Arglwydd a fu vn foddion i achub ei bywyd, ac fel y caffo ei rås ei fynegi, ac er mawl i'w enw, yr ydym yn cyhoeddi y waredigaeth dyner yma.

Ar wddf Mrs. R. yr oedd crangen (wen) er ys rhai blynyddoedd, yn cynyddu yn barhaus, nes fod ei faintioli o'r diwedd yn anferthol; gorchuddiai holl ran tufewnol y gwddf, gan wthio y corn-chwyth, wrth yr hwn y glynai yn gadarn, amryw fodfeddi o amgylch i'r ochr aswy, a'r llestri gwaed, a'r gewynau ar yr ochr ddehau cyn belled o'u lle, fel yr oedd curiad y rhedweli fawr (carotid artery) yn deimladwy am o gylch pum modfedd ar hyd ymyl ol y gieuyn sydd yn myned o asgwrn y ddwyfron l

i'r pen, y tu ol i'r glust. Cyrhaeddai y chwydd o is law a thu ol i ben uchaf asgwrn y ddwyfron, yn agos i'r ên. Bu cyd-ymgynghoriad rhwng chwech o Feddygon ar yr achos, a hysbyswyd eu barn gan y llaw-feddyg medrus Mr. Batchelder, y byddai rhaid ei symud yn fuan onide y terfynai ei bywyd, a'i fod wedi myned mór fawr eisoes, y buasai ei symud yn berygl bywyd iddi. Dywedai ei fod ef yn barod i wneyd y cynnyg o'i symud ymaith, os oedd hi a'i gwr yn dymuned felly. Hithau, gan roddi ei hunan yn llaw yr Arglwydd, a benderfynodd anturio dan y gyllell, ac y'mhen 20 munud wedi dechreu, yr oedd y weithred wedi ei chyf-lawni. Dyoddefodd gyda'r gwrolder mwyaf, gan ymddiried yn ddiysgog yn Nuw, ac er iddi fod am dymhor yn wanaidd, y mae hi yn awr cyn iached o ran hyny ac erioed.

DYGWYDDIAD

Alaethus yn Ninas Caerefrog-Newydd.

ANWYL OLYGYDD,—Yn ddiweddar daeth yma deulu Cymreig o'r enw Price, o Gaerdydd, Morganwg. Oherwydd bod y fam yn glaf, anfonwyd hi i'r Ysbytty, yn Ynys Staten, a daeth y tad a'r plant yn mlaen i'r ddinas, ac a gymer-asant Ie i fyrddio yn nhŷ Mrs. Morgaus, rhif 71, Heol-Cherry. Ar brydnawn dydd Sadwrn diweddaf yr oedd un o'r plant, James, tua phedair blwydd oed, yn chwareu a bachgen arall mewn ystafell lle yr eisteddai un James Nobbs, ymfudwr a ddaethai yma y diwrnod cyn hyny, o *Fristol*. Yn ddisymwth neidiodd Nobbs ar ei draed-cydiodd mewn cyllell giniaw fawr oddiar y bwrdd mewn un llaw, ac yn mab Mr. Price a'r llaw arall, ac ar darawiad torodd ben y plentyn yn mron oddiar ei gorph! Yna ymgeisiodd ddinystrio ei fywyd ei hun yn yr un dull, ond methodd.-Nid oes dim amheuaeth nad oedd y llofrudd yn wallgof pan y cyflawn-odd y weithred echrydus sydd wedi achosi yma lawer o alar a chydymdeimlad.

Caerefrog-Newydd, } Mai 19eg, 1842.

CYFAILL CYWIR.

ESGORODD-

Ebrill y 14eg, Yn Nghaerefrog-Newydd, priod Mr. John Dodd, ar fab.

Mai y 9fed, Yn Newark, Ohio, priod Mr. Richard Watkins, Goruchwyliwr y 'Cyfaill,' ar ferch.

PRIODWYD-

Ebrill y 26ain, Yn Nghapel yr Henaduriaethwyr, Heol Broome, Caerefrog-Newydd, gan y Parch. Jonathan J. Jones, y Parch. Evan B. Evans, Pottsville, a Meis. Jane Jones, o'r

27ain, Yn yr un lle, gan y Parch. Evan B. Evans, y Parch. Jonathan James Jones, a Meis. Mary Davies, merch y diweddar Barch. Shadrach Davies, C. N.

Ebrill y 30ain, Yn Nghaerefrog-Newydd, gan y Parch. D. Phillips, Mr. John Thomas, a Meis. Margaret Hughes; y ddau o'r lle uchod.

Mai y 4ydd, yn yr un lle, gan y Parch. J. J. Jones, Mr. James Lewis, a Meis. Sarah Jones; oll o'r un lle.

BU FARW-

Mai y 6fed, er mawr alar i'w deulu ac eraill, yn 48 ml. oed, yn Bedfford, Ynys Hir, C. N., Mr. Righard Jones, llaethwr.

CYLCHWYLIAU CREFYDDOL

CAEREFROG-NEWYDD.

IIP Cynnaliwyd Cyfarfodydd Blynyddol y gwahanol Gymdeithasau Crefyddol eleni fel arferol yn yr wythnos gyntaf o'r mis diweddaf, yn Nghaerefrog-Newydd. Y mae yn canlyn crynodeb o lafur a llwyddiant y rhai mwyaf cyffredinol o honynt.

YR UNDEB DIRWESTOL.

Cynnaliodd yr Undeb ei Phumed gylchwyl yn y Tabernacl diwe'dydd y 4ydd.—Nifer yr ardystion a gafwyd trwy yr holl wlad y flwyddyn ddiweddaf, a fernir yn hanner milion. O'r rhai hyn cafwyd 30,000 yn Kentucky; 60,000 yn Ohio; yn yr holl Orllewin 200,000; ac o'r rhai hyn cyfrifir fod pob seithfed yn feddwyn diwygiedig, a phob pumed yn ddiottwr diwygiedig, Yn Maine cafwyd 50,000 o ardystwyr, a chyfrifir 5,000 o'r rhai hyny yn ddynion diwygiedig. Yn Boston 20,000, o ba rai y mae 13,000 yn ddiwygiedig. Yn ninas Caerefrog-Newydd rhifir 16,000 o Washingtoniaid,* y'nghanol a gorllewin-barth y dalaith 50,000, yn Philadelphia 20,000, yn Pittsburgh 10,000. Cynnwysa yr adroddiad sylw ar amryw Gymdeithasu cynnorthwyol, yn mhlith pa rai enwyd y Gymdeithas Ddirwestol Eisteddfodawl, yn cynnwys pedwar ugain o aelodau 'r Gydgynghorfa.—Yn ganlynol traddodwyd araith ragorol ar yr achos Dirwestol, gan yr Anrh. Mr. Marshall, Aelod o'r Cydgynghorfa, dros Kentucky.

CYMDRITHAS CYFAILL Y MORWYR

Cynnaliwyd blwydd-gylchwyl y Gymdeithas hon ar y 9fed, yn yr un lle.—Casglwyd tuag at Gartrefie i'r Morwyr yn Nghaerefrog-Newydd, llynedd \$7,762,82; ac at ddybenion cyffredinol y Gymdeithas \$13,099,07; y cwbl yn gweyd \$20-861 89.—Treulir arian y Gymdeithas yn benaf rhwng darparu tai i fyrddio a gweinidogaeth yr Efengyl i'r morwyr yn ngwahanol borthladdoedd y byd.—Bernir fod yn awr o leiaf ar y weilgi 600 o Gadbeniaid duwiol, a mwy na deng waith y nifer hyny o longwyr yn gweddio. O fewn y flwyddyn ddiweddaf hysbysir am 12 o adfywiadau crefyddol ar y môr. Mae uwchlaw 5000 o forwyr wedi ymuno a'r Gymdeithas Ddirwestol yn Nghaerefrog-Newydd yn unig.

* Aelodau Cymdeithas Ddirwestol Washington.

Y GYMDRITHAS FRIBLAIDD AMERICANAIDD.

Cynnaliwyd 26ain Gylchwyl y Gymdeithas yn y Tabernacl, y 12fed.

Yn ystod y ffwyddyn ddiweddaf derbyniwyd o'r newydd,

O Gyfarwyddwyr dros eu bywyd, . 92 O Aelodau eto 503

O Gymdeithasau Cynnorthwyol, . 67 Mae un o'r Cymdeithasau newyddion hyn yn Texas, ac un arall yn Ynysoedd Sandwich.

Derbyniadau y flwyddyn ydynt \$134,357 08, yr hyn sydd yn fwy na'r flwyddyn cyn hyny o \$15,496 67. Y treuliadau fuant \$139,649 70, gan adael y Gymdeithas yn nyled y Trysorydd o \$5,292 62.

Nifer y Biblau a brintiwyd ydynt 104,000.— Testamentau 172,000.

Nifer y Biblau a'r Testamentau a roddwyd allan yw, 257,069; mwy na'r llynedd o 106,

Mae tafieni ystrydebawl o'r Testament Newydd a llyfr y Psalmau wedi eu parotoi at wasanaeth y deillion. Yn araith yr hybarch Lywydd, amddiffynwyd eyfieithiad y Brenin Iago o'r Ysgrythyr, a dywedwyd yn erbyn y cyfnewidiad a amcenir gan blaid o bobl.

Y GYMDEITHAS WRTHGAETHIWOL AMERICAN-AIDD.

Cyfarfu y Gymdeithas yn y Tabarnael boreu dydd Mercher. Yn ol yr adroddiad, gadawsid cymun-rodd gan foneddig o Dennessee yn cynnwys dau o gaethion, a llain e dir, yr rhai oedd i'w gwerthu, a'r cynnyrchion i gael eu rhannu rhwng Cymdeithasau y Bibl, y Cenhadon, y Mân-draethodau, a'r Gwrth-gaethiwawl. Delai'r swm i tua \$800 yr un. Ond yr oedd gwrthwynebiad i'r Cymun-rodd i'r Gymdeithas hon, oblegid nad oedd wedi ei chorffoli, a'i bod yn groes i gyfreithiau Tennessee.—Collfarnid 'plaid rhyddid'yn yr adroddiad, gan ddyweyd yn erbyn cyssylltiad yr achos hwn â Pholitics.—Derbyniwyd yn ystod y flwyddyn \$10,081 67, a threuliwyd \$9,700.—Holl foddion y gymdeithas hon i gyrhaedd ei dyben gwiwglodus, sef rhyddhad y caethion, yw, nid eu cefnogi i ledratta ceffylau, \$\(\frac{1}{2} \) c., ond trwy argraffu mânlyfau ar bechadurusrwydd y Gaethwaanaeth, &c., a sefydlu goruchwylwyr iddeu gwasgaru.

Y GYMDEITHAS WRTHGAETHIWAWL—AMERICAN-AIDD A PHELLENIG.

Cynnaliwyd cylchwyl y Sefydliad hwn ar noson y ddegfed. Dywedai yr Adroddiad nad oedd y Gymdeithas ei hun ddim wedi gwneyd rhyw gynnydd mawr yn ystod y flwyddyn, ond ei bod yn credu bod ei hegwyddorion yn enill tir. Yr oedd Cylchgrawn y Gymdeithas wedi wedi methu o eisiau cynnaliaeth!

Cyngor y Cynnulliad yn Peterboro i Gaethion ar ffo a gefnogwyd yn gyflawn, a gwnawd cynygiad truenus iddei gyfiawnhau trwy reswm ac Ysgrythyr!—' New York Observer.'

With ystyried has geill fod Duw erioed wedi trefnu gwaredigaeth i'r caethion ar draul troseddiad un o'i orchymynion, nid yw tón aflwyddianus Adroddiad y Gymdeithas yn ddim tristwch. Sylwer mai ymranniad yw'r Gymdeithas ddiweddaf hon oddiwrth yr un flaenorol.

Y GYMDEITHAS EFENGYLEIDDIAWL DRAMOR

Cynnaliwyd trydydd blwydd-gylchwyl y Gymdeithas hon nos Fawrth. Traddodwyd areithiau rhagorol ar yr achlysur gan y Parch. G. B. Cheever, a'r Parch. E. N. Kirk.

CYMDEITHAS Y MAN-DRAETHODAU.

Cynnaliwyd y 17eg gylchwyl yn y Tabernacl, ar yr 11eg, am 10eg o'r gloch y boreu. Yn mhlith eraill traddodwyd araith gan Mar Yohannah, un o Esgobion y Nestoriaid, yr hwn sydd yn awr yn ymweled a'r wlad hon. Dywedai fod llawer o blant drwg a fedrant ddarllen Saesonaeg wedi cael eu gwneyd yn blant da trwy ddarllen 'Taith y Pererin,' a 'Gorphwysfa'r Saint,' &c. Dymunai eu hargaffiad yn iaith ei genedl. Dechreuwyd y Gymdeithas yma drwy wasgaru mân-draethedau yn gartrefol, mae yn awr yn canlyn Cerbyd yr Efengyl dros y byd, gan wasgaru Cyfrolau gwerthfawr, o lyfrau gorau 'r oes hon a'r sesoedd a aeth heibio. Printiwyd ganddi yn ystod y flwyddyn, 10e, 108,000 o du dalenau.

CYMDRITHAS DREFEDIGAETHAWL CAEREFROGNEWYDD.

Cynnaliwyd y Gylchwyl nos yr 11eg. Darllenwyd yr Adroddiad gan y Parch. Mr. Cone, un o weinidogion mwyaf cyfrifol y Bedyddwyr yn y ddinas. Rhoddai hanesion cysurus am lwyddiant y Gymdeithas. Dywedai yr Anrh. B. F. Butler, fod y Gymdeithas yn cael ei bwriadu i fendithio y ddau gyfandir, sef, Affrica ac America: i ryddhau y wlad hon oddiwrth un o'r barnedigaethau trymaf, rhoddi terfyn ar y gaethfasgnach, y felldith hono ar ddynoliaeth, ac i agoryd y ffordd er gwareiddiad ac efengyleiddiad Affrica.

Hysbyswyd fod 200 yn barod i gychwyn i wlad gynhenid, ac hinsawdd priodol y dyn du yn awr, ac y gellid cael 500 neu 1000, pe buasai gan y Gymdeithas fodd i'w trosglwyddo.

Derbyniadau y Gymdeithas hon yn ystod y flwyddyn a aeth heibio oeddynt \$8,856 52, a'r treuliadau, \$9,998 68.

Y GYMDEITHAS GENHADOL GARTREFOL.

Cynnaliwyd yr 16eg gylchwyl yn y Tabernael hwyr yr 11eg. Wrth yr Adroddiad gwelwn fod gan y Gymdeithas yn ei gwasanaeth y flwyddyn ddiweddaf, 791 o Genhadon. Mae eu gorsafoedd mewn 23 o daleithau gwahanol a Thiriogaethau, yn Nghanada Uchaf ac Isaf, a Thezas. Y nifer o blant a ddysgir dan arolygiaeth y Cenhadon hyn mewn Ysgolion Sabbothol, nid yw nemawr dan 64,300; ac y mae 134,000 o eneidiau wedi ardystio yn erbyn y diodydd meddwol, yn ystod y flwyddyn; y nifer a ychwanegwyd at yr eglwyai trwy gyffes o'u ffydd yn yr un amser, nid yw nemawr dan 3,446.

Derbyniadau y Gymdeithas oeddynt \$92-463 64, talwyd \$94,300 14. Y mae dyled bresennol y Gymdeithas i Genhadon yn \$12,785 75, at yr hyn nid oes mewn llaw ond \$991 29.

CYLCHWYLIAU Y BEDYDDWYR.

Y Gymdeithas Genhadol Gartrefol.—Derbyniwyd yn ystod y flwyddyn \$885 85, talwyd \$1197 02.

Thramor.—Cynnaliai y Gymdeithas ei phumed Cyfarfod blynyddol, y Llywydd, y Parch S. H. Cone, yn y gadair.—Derbyniadau y Gymdeithas am y flwyddyn ddiweddaf oeddent \$25,692 29. Derbyniwyd 11eg o Gymdeithasau cynnorthwyol newyddion. Cyhoeddwyd dau argraffiad diwygiedig o'r Bibl Saesonaeg, yn cynnwys 5000 o eirluniau (copies)

Cymdeithas Genhadol Gartrefol y Bedydd-

Y Gymdeithas Feiblaidd Americanaidd a

Cymdeithas Genhadol Gartrefol y Bedyddwyr.—Cynnaliwyd ei 10fed gylchwyl.—Derbyniwyd o gwbl \$57,154 72.—Nifer yr holl oruchwylwyr a Chenhadon y Gymdeithas y flwyddyn ddiweddaf oeddynt 97. Nifer y goruchwylwyr a Chenhadon a Adroddir gan y Cymdeithasau Cynnorthwyol yw 270.

Cenhadaethau Tramor.—Derbyniadau y flwyddyn ddiweddaf oeddent \$71,189, treuliadau \$78,062 56. Cenhadaethau 20, gorsafoedd 75, Cenhadon Americanaidd a chynnorthwywyr 105, brodorol eto, 100.

CRYNODEB.

Prophwydoliaeth.—Un pwngc yn ngwaith y Dr. Jenkins ar y Prophwydoliaethau yw, o fewn 25ain o flynyddoedd, y bydd i Lywodraeth Prydain Fawr, droi yn Babaidd; y gwna Pabyddiaeth ladd y tystion trwy erlidigaeth waedlyd; dal oruchafiaeth dros Ewrop am dair blynedd a hanner; ac yna y bydd cyngrair mawr gaa gyfeillion rhyddid gwladol a chrefyddol, yr hwn o'r diwedd a ddadymchwel ac a ddinystria yn hollol y gyfundraeth fawr wrthgristnogaidd.

Caledi'r wlad a'r Ysgrif Fenthyciawl.—
Hysbyswyd yn ein rhifyn diweddaf, fod yr
Ysgrif fenthyciawl wedi pasio y ddau Dŷ, cafodd
hefyd lawnodiad y Llywydd; ond hyd yn hyn
mae'r arian heb eu cael. Hawdd iawn yw
penderfynu benthyca, peth arall yw cael rhyw
un yn foddlon i roi benthyg. Dywedir mae
hyn ydyw'r achos bod y wlad yn y fath galedi
am arian. Dengys anmharodrwydd dynion
ariannog i fenthyca i'r Llywodraeth anymddiried yn y Llywodraeth, yr hyn sydd yn dwyn
effeithiau cyffelyb trwy holl raddau masgnach
a thrafnidaeth.

Y dall yn dysgu ysgrifenu.—Mewn hanes Cenhadol o'r India, yr ydym yn clywed fod plant deillion nid yn unig yn dysgu darllen, ond ysgrifenu hefyd; y modd y dysgir hwynt i ysgrifenu yw, trwy fod yr athraw yn ysgrifenu pob llythyren ar gefn y dall yn gyntaf, a'i henwi, ac yna cofir ysgogiad y llaw gyda phob llythyren gan y dall, nes o'r diwedd y mae yn dyfod yn ysgrifenydd medrus ei hun.

Sylvoed rhieni.—Ar y laf o Ionawr 1815, traddodwyd pregeth gan weinidog A—r. Mass., yn yr hon y dywedai fod tua 500 o aelodau wedi ychwanegu at yr Eglwys hono yn ystod y 40 mlynedd blaenorol. O'r rhai hyn yr oedd pedwar cant a phedwar ugain yn blant rhieni crefyddol. Yn y cyfamser yr oedd mwy na hanner y gwrandâwyr cyffredin yn ddynion digrefydd.—'Myfi a fyddaf yn Dduw i ti, ac i'th had ar dy ol di.'

O Affrica.—Mae newyddion diweddar o natur | gysurus wedi eu derbyn o Liberia, sefydlfa y Trefedigaethwyr. Sicrheir i ni na fu y Genhadaeth Affricanaidd erioed yn fwy gobeithiol nag yn awr; hefyd, mae 'r cydgordiad mwyaf rhwng y Trefedigaethwyr â'r Cenhadaethau. Mae'r maes sydd yn ymagor o flaen y Cenhadon yn ehang iawn; ymddengys Efangyleiddiad Affrica dywell trwy gyd-ymdrechion y Cenhadon, a'r Gymdeithas Drefedigaethawl yn dra gobeithiol. Dysgwylid y byddai y llong Mariposa yn cychwyn o Orleans Newydd, tua'r 25ain o'r mis diweddaf, yn yr hon y trosglwyddid ynghylch 200 o'Negroaid wedi eu rhyddhau. Cawsai dros 80 o honynt eu rhyddhau gan yr un perchenog.

Llofruddiaeth ddychrynllyd.—Teiliwr o'r enw Cristion Bork, yn byw yn Albany, a laddodd ei wraig yn ddiweddar, trwy ei darnio yn ofnadwy a bwyall; cyfaddefodd y weithred a chymerwyd ef i'r carchar, lle yn mhen ychydig ddyddiau y gosododd derfyn ar ei einioes ei hunan trwy ymgrogi. Yr hyn achlysurodd y weithred resynus ydoedd, gwrthwynebiad ei wraig iddo dreulio ei amser, ei eiddo, a'i fywyd gymaint gyda'r gwirodydd meddwawl.—'Y gelynddyn a wnaeth hyn.'

Glo ar law.—Y swm o lò gweddilledig, ar y cyntaf o Ebrill, ydoedd—yn Nghaerefrog-Newydd, 30,000 tunell; yn Boston, 20,000 tunell; ac yn Philadelphia, 14,000 tunell.

Y Creole.—Mae y Negroaid a gymerodd feddiant o'r Creole, &c., wedi cael cyflawn ryddhad yn Nassau. Wrth eu rhyddhau anerchwyd hwynt gan y prif Ynad yn debyg i'r hyn a ganlyn :—' Rhyngodd bodd i Dduw eich gollwng yn rhydd o rwymau caethiwed; bydded i chwi o hyn allan fyw bywyd deiliaid da a ffyddlon o lywodraeth ei Mawrhydi.'

Torri'r cwlwm.—Yn Eisteddiad diweddaf Uchaf-lys Ohio, yr oedd 46 o erfyniadau am ysgariaeth ger bron. O'r rhai hyn caniatawyd 20, gwrthodwyd 12, a pharhawyd y rhelyw. Sail yr ysgariaeth yn mron yn mhob amgylchiad lle caniatawyd yr erfyniad, oedd absenoldeb gwirfoddol am fwy na thair blynedd.

Yr Esgob Nestoraidd.—Dywedir fod yn Abyssinia yn bresennol, Eglwys Gristionogol o sefydliad yr Apostolion boreuol. Gwyddom fod un yn Armenia, a gwaith un Dr. Grant, yn nghyda chyhoeddiadau eraill sydd wedi deffroi cryn ddyddordeb o barthed y disgynyddion tawel hyn o'r Crist'nogion boreuawl. Mae dyfodiad un o'u Hesgobion i'r wlad hon, wedi tynu sylw cyffredinol.—' Brother Jonathan.'—Gwel Gylchwyl Cymdeithas y Mân-draethodau.

Manion Cartrefol.

Mae 'r bwriad o gyssylltu Môr yr Adlas a'r Môr Tawelog yn parhau yn mryd boneddigion yn Llundain.

Cyrhaeddodd 350 o ymfudwyr Saesonig i St. Louis, ar yr 11eg, ar eu ffordd i'r Sefydlfa Mormonaidd yn Nauvoo.

Mae'r llifeiriant ymfudawl, yn benaf o Brydain Fawr, wedi dechreu, ac yn debyg o barhau

yn anarferol o luoeog; yn mhlith pa rai y mae y Cymry yn dyfod wrth y canoedd.

Yr oedd y rhyfel Affghanaidd, hyd y flwydd. yn 1839, wedi costio i'r Llywodraeth Brydemig, \$60,000,000. Er yr amser hwnw y mae wedi costio \$15,000,000 bob blwyddyn.

Mae'r debygoliaeth fwyaf yn awr, y bydd i ddyfodiad Arg. Ashburton lwyddo er dwynoddiamgylch gyttundeb foddhaol rhwng y ddwy Lywodraeth, o barthed y Llinell-derfynol.

Dywedir eto gyda sicrwydd, bod y rhyfel yn Fflorida wedi terfynu.

Mae nifer o farilau o olew ýd (corn eil.) wedi dyfod i Philadelphia o Ohio; dywedir ei fod yn cynneu yn ddysglaer rhagorol, ac heb ddrwg arogl,

Gwerthwyd Whieci yn ddiweddar yn Cincinnati am ddeg cent y galwyn.

Mae'r amrafael yn Ynys Rhode ar chwythu trosodd: penderfynodd y Llywydd bleidio y llywodraeth gyfreithlon, ac yn ganlynol barnodd y terfysgwyr mai gwell oedd rhedeg.

Mae pob hanesion yn cyduno fod yr argoetion am gnwd toreithiawg yn obeithiol iawn.

TE EISTEDDFOD.—Ni phasiodd dim yn yr Eisteddfod y mis diweddaf o bwys mawr i neb; y peth mwyaf cyffrous ydoedd, amrafael rhwng dau Seneddwr o'r enwau Wise a Stanley, yr hyn a ofnir a derfyna mewn gornest a llofruddiaeth

Manestaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR.

Ein newyddion diweddaraf a droaglwyddwyd yn yr 'Acadia,' i Boston. Dyddnodiad ein newyddiaduron ydynt—y 'Cambrian,' Ebrill y 29ain; y 'North Wales Chronicle,' Mai y 3ydd —a phapyrau Lloegr Mai y 4ydd.

Y SENEDDR YMHERODROL.

Yr oedd Deddf yr Yd wedi pasio Tŷ yr Arglwyddi trwy y gornifer o 119 yn erbyn 17.—
Derbyniasai sel ei Mawrhydi nos Wener y 29ain o Ebrill, ac yr oedd i fyned i weithrediad yn ddioed. Teimlesid ei heffaith y 5ed o'r mis diweddaf. Y pris cyfartal diweddaf ar y gwenith oedd 59 swllt ac 1 g. y grynog, y dreth ar yr hwn, yn ol yr hen ddeddf oedd 27 swllt ac 8 geiniog, yn ol y newydd 13 swllt. Mae y dreth ar Dderbyniadau ac Eiddo yn myned drwy Gyfeistedd-

iad, bob yn adran. Dysgwylid y byddai i'r Drwydd-doll newydd basio.—Cyflwynesid i Dŷ y Cyffredin erfyneb mawr y Siarteriaid, wedi ei law-nodi gan 3,500,000 o'r Siarteriaid. Gofynai am bleidleisiad cyffredinol, dyddimiad y ddyledl wladol, &c. Ni phleidleisiodd ond nifer fechan dros dderbyniad yr erfyneb.

INDIA.

Nid oedd ond ychydig o newyddion o India; yr hyn oedd a roddai olwg mwy gobeithiol ar achos y Prydeiniaid. Nid oedd dim ychwaneg wedi syrthio.

CHINA.

Dywedid fod y Prydeiniaid wedi cymeryd tair o drefydd eraill, sef Yapoo, Tsikee, a Tunghova, y rhai ydynt yn gorwedd o fewn cylch yn ymehangu o ugain i ddeugain milltir o amgylch Ningpo.

Syr Henry Pottinger, yr hwn a gyrhaeddasai Hong Kong ar y laf o Chwefror, a roisai i fyny y bwriad o ymosod ar Ganton. Yr ydoedd, yr amser diweddaf y clywyd oddiwrtho, yn crynoi ei hoedd gyda'r bwriad o'u cyfeirio at Pekin; ac yr oedd wedi gwrthod cyflafareddu â'r Dirprwywyr anfonedig ato gan yr Ymherawdwr, gan benderfynu peidio gwneyd un cytundeb ond â'r Ymherawdwr yn bersonol.

Lloegr.

CYPEILIORNADAU Y PUSEYIAID.

Y Publitato ydynt blaid o bobl gyfeiliornus sydd newydd gyfedi yn Eglwys Loegr, yn yr ces hon; ac y maent yn chwanegu mewn nifer beunydd: Ie mae eu cyfeiliorniadau yn ymdaenu drwy Loegr a Chymru fel tân gwyllt. Mae rhai o Offeiriaid yr Eglwys Wladol yn pregethu eu cyfeiliornadau yn y Pulpudau, ac mae dynion yn eu taenu ar lêd mewn mân Draethodau, gyda diwydrwydd mawr dros ben. Y ffynnonell lle y codasant, a'u nyth lle y llettyant, ydyw un o'r ddwy Brif Athrofa, sef Rhydychain. Dilynwyr un Dr. Pusey ydynt, ac ar ol ei enw ef y gelwir hwynt yn Puseyiaid, (*Puseyites*).

1. Y cyfeiliornad cyntaf o'n heiddo a enwaf ydyw 'Nad oes un urdd, neu drefn o ordeiniad Gweinidog yr efengyl, yn ol gair Duw, ond yr un Eegobawl.'

II. 'Nad oes yr un dyn ar wyneb yr holl ddaear a chanddo un awdurdod i bregethu yr efengyl, nac i weinyddu yr Ordinhadau, oni bydd efe wedi ei ordeinio gan Esgob Eglwys Loegr.'

III. 'Fod pob dyn o dan enw Gweinidog yr efengyl, a anturio at y gorchwyl o bregethu yr Efengyl a gweinyddu yr Ordinhadau, heb gael ei ordeinio gan Esgob Eglwys Loegr, yn euog o ryfyg a gwrthryfel yn erbyn Duw; cyffelyb i wrthryfel Corah, Dathan, ac Abiram gynt yn yr anialwch, a'u bod yn agored i gyffelyb farn Duw am eu traha.'

IV. 'Fod gan bob dyn a ordeinier gan Esgob Eglwys Loegr hawl ac awdurdod i bregethu, ac i weinyddu yr Ordinhadau.'

ac i weinyddu yr Ordinhadau.'
V. 'Fod y cyfryw awdurdod wedi ei roddi
iddynt trwy olyniad yr Apostolion. Ac o herwydd yr awdurdod hon, y mae pob bedydd a
weinyddir ganddynt yn ail-enedigaeth.'—O'r
Drysorfa.

LLOFRUDDIARTH DDYCHRYNLLYD A HUNAN-LADDIAD.

Boreu ddydd Sul, Mawrth y 6ed, o gylch chwarter cyn naw o'r gloch, cymmerodd dyg-wyddiad le yn Aldermanbury, Llundain, dychrynllyd i'r graddau eithaf, sef tri o blant digymhorth yn cael eu llofruddio gan eu tad eu Rhoddir yr hanes a ganlyn am y dygwyddiad :--Mr. George Lucas, tad y tri phlentyn, a'r hwn a gyflawnodd y weithred echrydus, oedd yn byw yn Sion College Gardens, Aldermanbury, Llundain. Yr oedd yn ymbarotoi i fyned i'r Eglwys, a Mrs. Lucas oedd yn twymno dillad y plant with y tan, i'r dyben o'u cym-meryd gyda hwynt i'r Eglwys. Pan aeth y forwyn i fyny- i'r llofft i wisgo am y plant, tar-awyd hi â dychryn with ganfod Mr. Lucas ei hunan a'i blentyn George, yn gorwedd yn eu gwaed. Wedi i'r waedd fyned allan, dau o wyr ieuaingc, yn nghyd â Mrs. Lucas, a aeth-ant i fyny i'r llofft, pryd y tarawyd Mrs. Lucas a'r fath ddychryn at yr olygfa, fel yr aeth yn ddideimlad yn y fan. Wedi iddi gael ei symud i dŷ gerllaw, gyrwyd am hedd-geidwad, yr hwn wrth chwilio y llofft, a ganfu y ddau blentyn eraill, Anna ac Alfred, a'u penau agos wedi eu gwahanu oddiwrth eu cyrph yn gorwedd yn feirwon ar y gwely. Yr oedd y dyn anffortunus feirwon ar y gwely. hwn wedi lladd ei dri phlentyn, ac yna ef ei hunan, gydag ellyn oedd ganddo yn ei feddiant, a chyda'r hwn yr oedd yn tóri ei farf ychydig o amser cyn hyny.

OFERGORLEDD NODEDIG.

Yr oedd miloedd o'r gradd iselaf o bobl yn Llundain yn dysgwyl y buasai i'r ddinas ac 16eg milltir o'i hamgylch gael eu llyngcu i fyny gan ddaear-gryn yr 16eg o'r mis diweddaf. Yr oeddid wedi ffurfio yr ofergoeledd tra nodedig hwn oddiwrth ddau ddarn o brydyddiaeth, a gedwid yn yr Amgueddfa Frytanaidd, y cyntaf o honynt, meddir, wedi cael ei ysgrifenu yn y flwyddyn 1203, a'r liall yn y flwyddyn 1598, ran un Dr. Dee, ser-ddewinydd tra nodedig. Tybid bod y prif adeiladau yn suddo yn barod i golyddion y ddaear er's amryw ddyddiau cyn y pryd y dysgwylid i'r amgylchiad gymmeryd lle ; a lluoedd o'r Gwyddelod a gerddent i edrych Eglwys St. Paul, y Custom house, &c., gan dybied fod cyfran helaeth o honynt wedi myned o'r golwg, a chlywid un Gwyddel, wrth ddyn-esu at St. Paul, yn gwaeddi allan—' Ar fy nghydwybod nid yw yr Eglwys fawr yn ymddangos yn bresennol cyn uched ac arferol.

TEA.

Yn y flwyddyn a aeth heibio daeth i Brydain Fawr yn nghylch 40,000 o bwysau o'r nwydd defnyddiol a elwir Tea, wedi tyfu mewn mangre berthynol i goron Brydain, sef Assam, yn yr India Ddwyreiniol; a dysgwylir y ceir y cymaint arall yn y flwyddyn hon.

Tywysogaeth Cymru.

CYMDEITHASFA Y TREFNYDDION CALFINAIDD YN Y WYDDGRUG.

(Pigion o'r hanes a gyheeddwyd yn y Drysorfa.)

Cynnaliwyd y Gymdeithasfa hon Mawrth yr

2il a'r 3ydd.

Yn y Cyfarfod Neillduol am 10 y boreu cyntaf, ymddyddanwyd a chwech o bregethwyr ieuaingc sir Fflint, gyda golwg ar eu derbyniad yn aelodau o'r Gymdeithasfa; sef Thomas Jones, Gwrecsam; John Jones, Caerlleon; Thomas Hughes, Pentre'r dwr; Hugh Roberts, Llyn y Pandŷ; Thomas Jones, Wyddgrug; a Daniel Jones, Cilcen; cymeradwywyd hwynt oll.

Penderfynwyd Cymdeithasfa chwarterol yr Hâf i fod yn y Bala Mehefin 7, 8, a'r 9fed.

Penderfynwyd fod achosion y Gymdeithas Genhadol Dramor, y Genhadaeth Gartrefol, a'r Athrofa i fod dan arolygiaeth un Bwrdd o Gyfarwyddwyr, neu Gyfeisteddfod.

Ymddyddanwyd a'r ddau frawd y bwriedir gu hanfon allan fel Свиндоон, i gydlafurio a'r brawd Thomas Jones, yn mryniau Cassia; sef O. Richards, a Wm. Lewis.

Cymeradwywyd y brawd EDWARD REES o sir Feirionydd, i fyned fel pregethwr i'r America.

URDDIADAU.

Yn Nghymanfa Llangeitho, Awst 10fed a'r 11eg, 1841. Neillduwyd y brodyr canlynol i gyflawn waith y Weinidogaeth, gan y Trefnyddion Calfinaidd:—John Jones, Blaenanerch; James Davies, Penmorfa; Evan Jones, Llangeitho; a Joseph Rees, Pont-rhyd-fendigaid, o str Aberteifi: Evan Morgans, Caerdydd; ac Edward Matthews, Penllin; o sir Forganwg. Traddodwyd siars ragorol ar yr achlysur gan y Parch. Thomas Richards, str Benfro, yr hon a gyhoeddwyd o'r Eryr Wasg, gan Mr. W. Jones, Castell-newydd-emlyn: yr ydym yn dysgwyl rhai o honynt yma yn fuan.

DIHENYDDIAD Y LLOFRUDD WILLIAMS.

Mewn rhifynau blaenorol dan y pen Llofruddiaeth ddychrynllyd Cymraes, gwelir hanes llofruddiaeth Emma Evans, siopwraig. Bron-y-garth—milldir a hanner o'r Waen, sir Ddinbych, ond o fewn sir Amwythig. Ac fel y mynegwyd daliwyd dau ddyn ar dybiaeth o fod yn euog o'r ysgelerder alaethus; yn mrawdlys diweddaf yr Amwythig cawsant eu profi, a'r canlyniad oedd barnu Slawson yn euog o ledrad yn unig ar yr achlysur, am yr hyn y dedfrydwyd ef i saith mlynedd o alltudiaeth—a Williams yn euog o'r llofruddiaeth, am yr hyn y dedfrydwyd ef i golli ei fywyd, yr hyn a gymerodd le ar yr 2il o fis Ebrill diweddaf. Cyn oi ddienyddio, gwnaeth y gyffes ganlynol o'i euogrwydd.

'Carcher Amwythig, Ebrill 1af, 1842.'
Dywed John Williams, dymunwyf i'r gwirionedd gael ei ddywcyd—yr wyf yn ewyllysio

gwneyd mynegiad.

Yr oedd Slawson wedi bod yn Bron-y-garth,

eb efe wrthyf, rhyw ddiwrnod, i mofyn banner owns o dobacco, wedi iddo ddeall fod yr hen fenyw yn byw wrthi ei hun, i edrych beth allasai ei weled. Dywedai, Mi welais gôd yr hen fenyw. Mi wnaethym gyttundeb ag ef i fyned yno.—Dywedai Slawson. 'Yr oeddwn yn meddwl cymeryd llangc arall gyda mi oni buasai i mi dy weled di, yr oeddwn yn gofyn iddo a oedd yn meddwl y gallasai fyned i'r tŷ, oblegid dywedai fod gan y llangc hwnw agoriadau. Yr oeddym wedi cyttuno i ddwyn ei bywyd hi ymaith tra gyda'n gilydd yn llofft wair ystabl y Lodge.—Yr oeddwn cyn y cyttundeb hwn, wedi dywedyd fy mod yn gobeithio ar ol dysgwyl cyhyd, na fuaswn yn cael fy nhwyllo, a gofyn i Slawson a oedd efe yn sicr nad oedd neb gyda'r hen fenyw. Slawson ei bod yn hollol wrthi ei hun, ac os byddwn i o'r un feddwl ag ef, y byddem yn sicr o hono (sef o'r arian.) Nid oeddwn yn ewyllysio myned tua'r tŷ nes y byddai tua chanol nos, ond efe. (Slawson) a ddywedodd fod yn well i ni fyned gyda'r nos, gan yn gymaint ag nad oedd nemawr o gylch y lle, buasai y drws y pryd hwnw yn agored neu heb ei gloi, ac y byddem yn sicr o allu myned i mewn i'r ty. Myfi oedd i afaelyd ynddi hi tra yr elai ef (Slawson) i chwilio am y gôd, ac os na chai ef, i ddychwelyd i chwilio ei llogellau a minau i'w dál hi iddo, ac os na chaem ef yno, yr oeddem i setlo yr hen ast fel y dywedai, (hyny yw, ei

Yr oedd y drws yn nghauad ond heb ei folltio. Curais wrth y drws, daeth hithau ac a'i agorodd. Dywedais a oes genych chwi dobacco. odd hithau 'ocs.' Dywedais a welwch chwi fod yn dda roi *owns* i mi, neu haner *owns*, yr wyf yn anghofio pa un. Yna hi a drôdd tua'r gegin. Aethym i mewn ar ei hol; yr oedd Slawson with fy nghefn. Rhoddais fy llaw ar ei genau; dechreuodd waeddi cyn uched ag y medrai. Dechreuodd Slawson chwilio am ei llogell (pocket.) Yr oedd yn ffaelu cael gafael Taflasom hi i lawr rhyngom. Slawson a roddodd y troediad (kick) cyntaf iddi, ar ei phen. Mi tarewais hi unwaith neu ddwy ar ei phen wedi 'n, ac a dorrais ei gwddf tra yr oedd yn gorwedd ar ei hochr, a'i gwyneb oddiwrthyf. Ni welodd Slawson fi yn torri ei gwddf. Yr amser y gwnaethym hyn, yr oedd efe wedi myned tua'r drws, o herwydd iddo feddwl ei myned tua'r drws, o herwydd iddo feddwl ei Yr Yr Yr fod yn clywed rhyw un yn dyfod at y tŷ. oeddem ein dau wedi cyttuno i'w lladd hi, os na allem ei hysbeilio heb hyny. Efallai na ddarfu i Slawson fy ngweled i yn defnyddio y gyllell, cto gwyddai o'r gorau beth oeddwn yn ei wneyd, gan nad ydoedd ddim tair llath oddiwrthyf fi a'r hen wraig ar y pryd. Ar ol hyn dywedais, Tyred yma, oblegid yr wyf wedi ei scttlo hi, (hyny yw llofruddio.) 'Yna,' eb efe, 'y mae genym chware teg i'w chwilio hi'. * *

Yr wyf yn priodoli fy niwedd truenus i dorri y Sabboth, i chwareu 'Pitch and toss' ar y Sabboth, a dilyn tafarndai; ac yna mi gefais gymdeithion drwg, yn enwedig menywod drwg,' a gwnaethym unrhyw beth a allaswn i gael arian i fyned i'r dafarn. Gwnawd fi yn waeth twy ddau fis o garchar yn Rhuthyn fel crwydryn. Yr oeddem yr holl rai drwg gyda'n gilydd yn yr un cyntedd, a dysgais lawer iawn o

ddrygioni yno. Yr wyf yn dymuno i'r gwirionedd gael ei wybod, fel y byddo i eraill gymeryd rhybudd. Yr wyf yn gysurus iawn yn fy meddwl, ac yn ddyiolchgar am y cymwynasgarwch a ddangoswyd i mi yma gan y llywod-raethwr, y capelydd, a phawb. Bendithied Duw hwynt oll.

JOHN WILLIAMS.

Ysgrifenodd y collfarnedig ei enw yn ddigryn,

ac mewn llaw go eglur.

Teiliwr oedd Slawson yn byw yn Ngwrecsam, gyda un Mr. Vaughan; ese a aethai i chwilio am ryw un i'w helpu i yspeilio Mrs. Evans-

cwrddodd a Williams

Yr oedd tad Williams wedi bod yn cadw tafarn am lawer o flynyddoedd yn Ngwrecsam, ac yr oedd gynt mewn amgylchiadau cysurus, er yn ddiweddar yr oedd efe a'i berthynasau wedi eu darostwng i'r fath dlodi fel na allai hyd yn nod cyflogi Dadleuwr dros fywyd ei fab. —Cyffes Slawson a gondemniodd Williams ar

Y noson cyn ei ddienyddio, cysgodd yn esmwyth, a thranoeth bwytaodd ei foreufwyd gyda blås, yr un modd cerddodd i'r crogbren yn hollol ddigyffro. Dywedai, pan ddaethym i'r Dywedai, pan ddaethym i'r carchar nis gwyddwn ddim am weddio, nag am lachawdwr; ac nid oeddwn wedi bod mewn lle o addoliad am lawer o flynyddoedd. Yma mi a glywais bregeth am y Mab Afradlon a doddodd fy nghalon, &c. Yr oedd tyrfa anarferol oluosog o Wrecsam, Rhiwabon, Llanmartin, Croesoswallt, &c., wedi ymgynnull i edrych ar yr olygfa druenus o yru cydgreadur o flaen ei Farnwr.

LLOFRUDDIAETH YSGELER MAM GAN EI MAB YN MERTHYR.

Yr oedd ein rhifyn diweddaf yn frith o ysgelerderau, ond y mae hwn yn debyg o fyned tu hwnt iddo; ac yr ydym yn gadael allan lofruddiaethau nodedig o ddychrynllyd yn Lloegr er mwyn cael lle i rai nid llai dychrynllyd yn

Nghymru. Enw yr hon a lofruddiwyd yn Merthyr Tydfil, Morganwg, ydoedd Thamar Edwards. Yr oedd yn hen wraig gymhercyn, uwchlaw 70 mlwydd oed, yn weddw, ac yn byw gyda'i mab, Richard Edwards, (y llofrudd tybiedig,) a'i wraig, mewn tŷ bychan ar ochr y gledrffordd yn Heol Plymouth. Mae yr amgylchiadau, yn mha rai y darganfyddwyd y trosedd brawychus, ynddynt eu hunain yn hynodawl. Collesid yr hen wraig gan ei chymydogion er ys dyddiau; ac, mewn ateb i'r ymholiadau, dywedai y mab ei bod wedi myned i'r wlad. Ni feddyliwyd dim ychwaneg am hyny hyd y boreu, pan yr aethai Richard Edwards oddicartref, i'r dyben, fel y dywedai wrth ei wraig, o ymofyn ei gyflog yn Nowlais. Cyn myned, rhybuddiai ei wraig rhag edrych dan y gwely. Yr oedd rhywbeth mór neillduol yn y rhybudd hwn fel y darfu i'r wraig ei hysbysu i'w chymydogion, y rhai yn unfryd a'i cynghorasant i edrych dan y gwely. Dychwelodd i'r tŷ, a dwy o wragedd eraill yn ei chyfeillach-codasant léni traed y gwely, ac yno canfuant, er eu dychryn, gorph marw yr hen wraig, mam Richard Edwards, wedi ei amdoi mewn lliain! Cyffroisant y gymydogaeth yn ddioed. Drwg-dybiwyd y mab yn euog o'r llofruddiaeth,

yr hwn sydd ddyn o dymherau gwylltion iawn; a thua dwy flynedd yn ol, fel y gwelir yn y 'Cyfaill,' cawsai ei gyhuddo o ladd Gwyddeles, un o 'ferched y dre'. Gosodwyd ef ar ei brawf, ond rhyddhawyd ef y pryd hwnw o eisiau tystiolaeth ddigon penderfynol. 'Dick TAMAR' yw ei enw cyffredin.

Wedi bod ar ei ol am yspaid, daliwyd ef mewn coedwig ger Rhyd-y-car, lle yr oedd ei dad-yn-nghyfraith yn byw, tua dwy filltir i'r dwyrain o bentref Merthyr. Aethai yno, meddai efe, i'r dyben o ladd yr hen wr. Yr oedd cyllell yn ei law, ond gwnaed iddo ei thaflu i lawr, a cherdded o flaen ei dad-y'nghyfraith, brawd-y'nghyfraith a gweithiwr arall, tua Merthyr. Fel yr ydoedd yn myned yn mlaen, yr oedd y dorf yn cynnyddu, gan waeddi y 'Mwrddrwr,' &c. Bernid fod tua 5,000 yn ei ddanfon i'r '*Lock-house.*'— Nid oedd un holiad wedi cymeryd lle arno yn ol ein papyr Cymreig diweddaf, yr hwn a ddyddnodir v 3ydd o Fai.

Sylfaeniad Capel.—Ar yr 20fed o Hydref diweddaf, gosodwyd careg sylfaen Capel Cymreig, perthynol i'r Trefnyddion Calfinaidd, yn Birmingham, Lloegr. Yn mhlith eraill a weiniasant ar yr achlysur, yr oedd y Parch. John Jones, o Gyfundeb yr Iarlles Huntingdon, sef mab i'r diweddar Barch. T. Jones, Caerfyrddin

Dygwyddiad galarus yn Nant-y-glô.-Y 15fed o Fawrth diweddaf, aeth bachgenyn, rhwng 9 a 10 oed, o'r enw Robert, mab Howel Howel, Nant-y-glô, i chwareu i'r Forthwylfa. Aeth yn absenoldeb y gweithwyr, ac ymafiodd mewn gefail i rolio darn o bren i'r rholiau bach; ond yn anffodus aeth yr efail i mewn i'r rholiau, gan ddwyn ei ddwy fraich gyda hi, a'u gwasgu yn chwilfriw, mewn canlyniad i'r hyn y bu farw y noson hono.

Carchar Mynwy.—Mae carchar Mynwy, fel mae gwaethaf y drefn, mór llawn, fel, pan ddygwyd dyn yno ychydig amser yn ol, nad ellid ei dderbyn hyd y diwrnod nesaf, o herwydd nad oedd yno ddim lle iddo nes iddynt gael amser digonol i wneyd parotoad ar ei gyfer.

Damwain angeuawl yn Llanelwy.-Y 12fed o Fawrth, cadwyd celain-ymholiad ar gorph J. Hughes, Gwerneigron, plwyf Llanelwy. arfu â'i angeu, tra mewn ysgubor yn glanhau llwybr ceffylau a droent beiriant dyrnu-gwasgwyd ef gan y bar yn erbyn mur yr ysgubor.— Pan ddaeth yn rhydd gwaeddodd ar y gwas oedd yn gyru y ceffylau, 'Yr wyf wedi cael fy lladd-cymer fi i'r gwair, a gad i mi orwedd ynddo, gan y bydd yn ormod o ddychryn i'th feistres os caf fy nghymeryd i'r tŷ.' Cytunwyd á'i gais; a bu farw bron yn y mynyd-yn 50 mlwydd oed.

Meipen fawr.—Codwyd yn ddiweddar mewn cae yn perthyn i Mr. Richards, Llanfair-isa', yn agos i Harlech, feipen yn pwyso 18 pwys a 4 owns. Mae y boneddwr hwn, trwy ei ragorol fedr mewn amaethyddiaeth, wedi dangos i'w gymydogion beth y mae y tir oedd oddiamgylch yn alluog i gynnyrchu.

Hir-hoedledd .- O'r 23ain o Chwefror, 1841, hyd y 7fed o Chwefror, 1842, cafodd deuddeg o

Digitized by GOOGIC

bobl eu claddu yn mhlwyf Llandderfel, gerllaw y Bala, oedran unedig pa rai a gyrhaeddai y nifer mawr o *un fil a naio-ar hugain o flynyddoedd!* yr hyn, pan ystyrir maintioli y plwyf, sydd yn brawf cadarn o iachusrwydd y wlad, yn nghyda bywyd cymedrolaidd y trigolion.

Damwain alarus yn Ninorwic.—Ar ddydd Mawrth, y 4ydd o Ionawr, bu damwain ddychrynllyd yn nghloddfeydd llechau Dinorwic, swydd Gaernarfon. Fel yr oedd dyn, o'r enw John Owens, yn tywallt pylor i hollt yn y graig, cymerodd y cwbl dân yn hollol ddirybudd, a chafodd yntau (druan) ei chwythu ymaith amryw ddegau o latheni. Cafodd ei gorph ei ddryllio yn drwm, ac anfonwyd ei enaid i'r byd tragywyddol ar darawiad anrrant. Gadawodd wraig a chwech o blant i alaru ar ei ol. Yr oedd yn 42 oed, ac yn aelod hardd gyda'r Trefnyddion Calfinaidd er's rhagor nag ugain mlynedd.

Saethydd y Frenines.—Y dyn ieuangc, o'r enw Edward Oxfford, yr hwn y bu y treial nodedig y llynedd arno, dan y cyhuddiad o geisio saethu y Frenines, ac a ddedfrydwyd i garchariad dros ei oes, sydd yn awr yn cael ei gadw yn Bethlem Hospital, yn ei iawn bwyll, yn hoffi darllen, ac yn son am ddysgu crefft i'w ddifyru ei hun.

Atkrofa Bresbyteraidd Caerfyrddin.—Mae y Sefydliad hwn wedi ei awdurdodi gan ei Mawrbydi i roddi tyst-ysgrifion (certificates) yn ddiweddar, i'r dyben o dderbyn graddiadau (degrees) yn Mhrif Ysgol Llundain.

Lledrad digynvilydd yn swydd Ddinbych.—Yn ddiweddar torwyd tŷ Mrs. Jane Evans, benyw oedranus, gyda'r hon y cyfaneddai brawd â chwaer oedranus, yn Nhŷ'n-y-llan, Langadwaladr, ger Llansilin, gan dri o ddyhrod, wedi duo eu gwynebau. Yspeiliasant y tŷ o gymaint o arian ag oedd ynddo, yn nghydag eiddo arall—gymaint ag a fedrent.

Haiarn yn Mhrydain Fawr.—Yn ol cyfrif a welir yn y 'Mining Journal,' nifer y ffwrneisau yn y fasgnach haiarn yn Mhrydain Fawr ac Iwerddon, yw 527, o ba rai y mae 350 dan chwythad, gwaith cyfartal pa rai yw 25,531 tunell yr wythnos, neu 1,327,612 tunell y flwyddyn.

Tlodi a chrefydd.—Gwnawd mwy o gasgliad mewn capel yn Nant-y-glò yn ddiweddar, nag a welwyd erioed o'r blaen ar gyffelyb achlysur; ac eto (medd y 'Cambrian') ni fu masgnach erioed yn fwy isel nag yn bresennol. Hefyd, y mae yn ffaith nodedig fod mwy o arian yn cael eu casglu o amgylch y gweithfeydd haiarn Cymreig, pan y byddo y gwaith yn farwaidd, na phan y byddo mewn llwyddiant!

Damoain angeuawl yn swydd Gaerfyrddin.—Fel yr oedd gwas i Mr. Rees Price, Ynys-moch, plwyf Llangadog, yn nghyda dwy forwyn, a bachgenyn, yn dychwelyd o Lanymddyfri, mewn pedrolfen, yn cael ei thynu gan bedwar o geffylau —wrth groesi yr afon Sawdden, tua thri chwarter milltir o'i chyssylltiad â'r afon Towy, syrthiasant oll i'r afon. Trwy ymdrech mawr y rhai a glywsant eu llefain, achubwyd hwynt oll oddieithr un o'r morwynion, coph yr hon a gafwyd ger Man-ar-abon, yn y Towy, tua saith milltir

o'r lle y syrthiodd, eithr o fewn ychydig i fwthyn ei mam weddw!

Dynladdiad.—Yn Mrawdlys diweddaf swydd Ddinbych, dedfrydwyd un Elias Jones, o'r Eglwys Fach, i bymtheng mlynedd o alltudiaeth, am ddynladdiad John Jones, trwy ei frathu â gwellaif (scissors).

Llofruddiaeth a hynan-leiddiad.—Yn Mrawdlys diweddaf swydd Fflint, dedfrydwyd un Robert Pierce i'w grogi am gynnyg lladd ei wraig, Margaret Pierce, trwy roddi iddi arsenic mewn cawl dwr; ond arbedodd drafferth y dienyddion trwy roddi terfyn ar ei fywyd ei hun—ymgrogodd yn ei gell, wedi gwneuthur cyffes y nos flaenorol o'i gynnyg ar fywyd ei wraig.

Harlech.—Taflwyd corph dyn ieuangc, o'r enw Robert Holland, yn ddiweddar i dir gerllaw y lle yma. Gwas ydoedd yn Mynydd-edynyfed o Griccieth,

Hunan-leiddiad yn Aberteifi.—Ddydd Gwener, yr 8fed o Ebrill, un Mr. Daniel Thomas, cigydd, a laddodd ei hun, trwy dóri ei wddf â chyllellan (penknife), mewn cae gerllaw y dref. Yr oedd yn 39 mlwydd oed. Nis gellir dirnad beth allasai ei yru i gyflawni y weithred ysgeler. Wedi iddo dóri ei wddf, aeth dros berth uchel i gae arall, ac a orweddodd ar ei gefn mewn nant o ddwfr!

Lladron wedi eu dal.—Ysgrifenydd ac aelod o Luesti'y yr Odyddion yn Merthyr Tudfil, y rhai a ffoisant ychydig cyn hyny, gan gymeryd £146 o eiddo y Clwb, a ddaliwyd yn Mristol, fel yr oeddynt ar gychwyn i'r America.

Baban-laddiad. — Ar yr 22ain o Ebrill diweddaf, cafwyd corph baban mewn ffos, ger afon Dulais, Llanbedr, swydd Aberteifi. Ymddangosa ei bod (benywaidd ydoedd) wedi ei geni ychydig iawn cyn hyny, ac nid oedd un amheuaeth nad ydoedd yn fyw pan y'i ganwyd. Nid oes neb wedi ei dal eto dan y cyhuddiad.

Terfysg yn Ngogledd Cymru.—Mae y cyffro mwyaf yn Hawarden, ger palas Syr Stephen Glynne, Bar., wedi bod yn ddiweddar, trwy fod yr holl iô-gloddwyr, a weithient dan y Meistri Rigby a Hancock, wedi sefyll allan. 'Yr achos oedd, gwrthwynebiad i'r goruchwyliwr, Stanley, yr hwn, wedi ei drin yn ddrwg, a orfodogwyd i ddiangc am ei fywyd.

Affghanistan.—Collwyd mwy o swyddogion a milwyr Prydeinig yn Cabul, rhwng yr 2fed o Dachwedd a'r 12fed o Ionawr, nag a gwympodd yn Waterloo.

Dirwest yn yr Iwerddon.—Y mae 300 o seingorau (bands of music) yn yr Iwerddon mewn eyssylltiad â'r Cymdeithasau Dirwestol trwy y wlad. Nifer y peroriaethwyr a gyrhaeddant 6,000.

Y fasgnach haiarn.—Dywedir yn gyffredin fod archiadau mawrion iawn am gledrau (rails) wedi cyrhaedd Cyfarthfa. Dywed rhai 18,000 o dunelli. Gobeithiym ei fod yn wir.—' Welshman.'

Hynafiaethau.—Yn diweddar fel yr oeddid yn cloddio seler, ar y tir lle yr oedd gynt y Five Pipes, heol y goron, Caernarfon, cafwyd hen

ddagr, ac asgwrn gén baedd gwyllt. Maent yn awr yn meddiant Mr. R. Thomas. Meddylir bod y ddagr wedi ei defnyddio yn y rhyfel rhwng yr Hen Frython a'r Sacson.

Ymfudiad o Gymru.—Cynnwysa y newyddiaduron hanesion rhyfeddol am arhwyliad Cymry ymfudawl tua'r wlad hon. Derbynir hwynt wrth y cannoedd i'r llongau yn Llerpwll, Caerfyrddin, Caernarfon, ac Aberystwyth. Buasai yn dda genym pe buasai y wlad hon mewn ansawdd mwy llwyddianus i'w derbyn, ond fel y mae, rhagora lawer ar Brydain, oblegid nid oes yma ddim prinder bwyd, a dysgwyliwn beunydd y dad-ddyrysa olwynion masgnach.

Rhyfedd-beth,—Yn nghanol afonig ger Ponty-tŷ-pridd, Morganwg, yr hon a arllwysa i'r afon Tâf yn y lle hwnw, y mae rhyfedd-beth hynod wedi ei ddarganfod yn ddiweddar. Aflonyddir y dwfr gan fwrlymiadau mawrion trwy fod ffred o awyr oer yn dyfod odditanodd; a phan y'i cynneuir gwelir fflamau gleision dysglaer yn saethu i fyny o wyneb y nant i'r uchder o bedair nen bump troedfedd, pa rai yn y nos a ymddangosant yn dra gwychion. Mae tri neu bedwar o darddiadau llai o'r un goleunwy naturiol wrth ochr y nant, yn y maes cyfagos.

Zephaniak Williams.—Y mae gwraig y dyn anffodus hwn wedi derbyn llythyr oddiwrtho, yn mynegi ei fod yn gweithio mewn cadwyni yn Port Arthur. Ar ei fynediad cyntaf yno, cafodd ei osod i arolygu rhai dynion oedd yn gweithio yn y pyllau glô; ond gwnaeth gynnyg i ddianc, ac fel coep am hyny, a gafodd ei anfon i weithio at y carcharorion cadwynedig.

Dygwyddiad anffodus yn Morganwg.—Ar yr 2il o Fawrth, yn yr hwyr, fel yr oedd tyddynwr o'r enw Thomas Jones, Rhyntalog, y'mhlwyf Ystradowen, Morganwg, yn dychwelyd o farchnad Pontypridd, cymerodd lwybr anarferol, gan feddwl fod yr afon gerllaw y Felin Fawr yn dra anhawdd ei chroesi. Nid aeth yn mhell ar ei daith cyn i'w geffyl daro ei droed yn erbyn careg mewn nant, gan ei daffu yntau i ganol y llifeiriant. Yr oedd y noswaith yn dywell iawn, ond rhyw fodd cafodd afael mewn canghen o bren tua chanol y ffrwd. Tybid, o herwydd fod y rhan uchaf o'i ddillad yn sychion, ei fod wedi oeri a marw yn y sefyllfa hono.

Pais Arfau Cymru.—Anfonwyd at Mr. D. Williams, y llyfrwerthwr Cymreig, yn Llundain, yr ydym yn deall, am hen lyfrau y Cymry i'r dyben o daflu goleu ar Bais Arfau y Dywysogaeth, fel y gellid ei gosod ar y deisen odidog a wnaethid ar yr achlysur o fedyddiad y baban breninol, Tywysog Cymry.

Calenig.—Nos Nadolig diweddaf, gwraig llafurwr tlawd, o'r enw William Williams, yn byw yn Dolgoch, Ty Llwyd, ger Aberystwyth, a snrhegodd ei gwr â thri o blant—un mab a dwy ferch—pa rai yn nghyda'u mam ydynt yn dod yn mlaen yn dda.

Sism yn mhlith yr Iuddevon.—Er ys peth amser yn ol, y mae sism wedi bod yn mhlith y teuluoedd cyfoethocaf a mwyaf eu dylanwad yn mhlith y genedl Iuddewig yn Llundain—un blaid yn glynu wrth hen seremoniau y ffydd Iuddewig—a'r llall 'y goleuni newydd' yn ymwrthod â llawer o'r seremoniau hyn fel yn annghysson â chynnydd gwybodaeth, a'u cyflwr presennol o gymdeithas yn gyffredinol. Mae llawer o ddadleuon chwerwon, ac o ymddyeithriadau poenus wedi cymeryd lle, a'r canlyniad yw, fod y 'golygiadau newyddion' wedi sefydlu synagog arall. Pwy a wyr yn mha le y terfyna y pethau hyn?

BU FARW-

Chwefror y 5ed, yn 100 oed ond 14 mis! Hugh Roberts, Rhent, plwyf Llangwnadle, Lleyn. J. G. H. G.

20ain, yn 71 mlwydd oed, Mary Evans, Drefach, plwyf Llangeler, sir Gaerfyrddin, mam y Parch. B. Thomas, gweinidog y Bedyddwyr yn Arberth, Dyfed.

20fed, yn 84 ml. oed, Jane Hughes, gweddw y diweddar Barch. Thomas Hughes, gweinidog gyda'r Trefnyddion Calfinaidd yn Llerpwll. Bu yn aelod gyda'r enwad crybwylledig oddeuu 60 mlynadd.

Ionawr y 14eg, yn Nghroes-Oswallt, y Parch. Foulk Parry, o gyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd.

Chwef. 15fed, yn 47 oed, Mr. D. Davies, Tŷ'n-y-coed, Penmachno.

Mawrth y 6fed, Mrs. Jones, priod y Parch. J. Jones, Gwrecsam.

7fed, yn 25 oed, J. H. Rowlands, Ysw., M. D., llaw-feddyg, Clegyr-mawr, Llanbeulan, Mon.
12fed, Mrs. Morris, priod R. Morris, Ysw., Manchester.

13eg, yn 9 mlwydd oed, William, mab i'r Parch. Wm. Davies, gweinidog gyda'r Trefnyddion Calfinaidd yn Rhymney, swydd Fynwy.

7fed, yn Llanhyddel, Mynwy, yn 62 mlwydd oed, Mary Phillips, gwraig Thomas Phillips, Ysw. Bu yn aelod ddichlynaidd gyda'r Bedyddwyr tua 34 mlynedd.

5ed, yn Llanwenarth, yn 41 miwydd oed, Mr. George Hiley.

Chwef. 25ain, yn 59 mlwydd oed, Mr. Thomas Webb, marsiandwr glo, Pilgwenlly, swydd Fynwy.

Mawrth y 9fed, yn Abertawy, yn 69 mlwydd oed, Mr. Phillip Richards. Buasai yn weinidog gyda'r Unitariaid yn y dref uchod yn agos i ddeugain mlynedd.

3ydd, yn mhlwyf Llanenddwyn, swydd Gaernarfon, yn 90 oed, Mr. Hugh Gruffydd.

8fed, yn 74 oed. Mr. Wm. Williams, tir-fesurydd, mab hynaf y diweddar Mr. Williams, Llandegai.

1leg, yn 75 oed, Mr. David Thos. Howell, o'r ' Ster,' Llangiwc.

14eg, yn Gelligulion, yn 86 oed, Mrs. Jones, gweddw y diweddar Morgan Jones, Ysw., o'r Cefnenllan, Llangiwc.

11eg, Mrs. Davies, gwraig Mr. W. Davies, mesurydd mŵnawl, Bedwellty, a chwaer i'r diweddar John Davis, Ysw., meddyg, Coed-duon.

22ain, yn 19 mlwydd oed, Henry Hunt Frost, ail fab y nodedig John Frost, Cas'-newydd. 20fed, yn 58 oed, Mr. Richard Williams, o'r ' Skisser's Arms,' Dolgellau.

Arms,' Dolgellau.

25ain, yn 52 oed, Mr. Rowland Hopkins, darllawydd,
Merthyr Tudfil.

1leg, yn y ' *New-Isn*,' Ystrad-gynlais, Mrs. Ann Lewis, gwraig Mr. Lewis Lewis, yn 50 oed.

190g, ya Cheltenham, lle yr acthai er mwyn ei iechyd, yn 29 oed, Benjamin Watkins, Ysw., Aberhonddu. Yr oedd yn briod â merch henaf H. Jones, Ysw., Llanid-loet.

24ain, yn Nhrawafynydd, yn 101 oed! Mrs. Jane Bowlands, gweddw y diweddar Edward Roberts, pregethwr gyda'r Trefnyddion Calfinaidd.

22ain, yn Llanelli, swydd Frecheiniog, yn 82 ml. eed, Mr. Edward Evans, bragwr.

27ain, yn y Bala, yn 84 oed, Elizabeth Roberts, wedi bod dros 60 mlynedd yn selod o gyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd.

25ain, Mr. Thos. Williams. Buasai am lawer o flynyddoedd yn gyru y cerbyd cyhoeddus rhwng Caerfyrddin ac Aberhonddu.

Yr un dydd, yn y Trallwm, yn 37 oed, Mr. D. Jones, Dolannog.

28ain, yn Machynlleth, yn 36 oed, Matthew Lewis, Ysw., Brynglas, ger Llanfair, ac Ynad Heddwch dros swydd Drefaldwyn.

26ain, yn Abertawe, yn 78 oed, Mrs. Elizabeth Powell, chwaer henaf y diweddar Thos. Leyshon, Yswain, Ystrad.

30ain, yn Nublin, Iwerddon, yn 41 oed, Mary, gwraig Mr. J. Matthias, supervisor, merch henaf y diweddar Mr. Wm. Bowen, Abertawe.

26ain, yn Sirhowy, ger Tredegar, yn 61 oed, Ann, gwraig y Parch. Jas. Watts, gweinidog gyda'r Bedydd-

27ain, yn Mlaenafon, air Fynwy, yn 32 oed, Mr. Jos-hua Watkins, siopwr.

Ebrill y 3ydd, yn Llandyssil, swydd Aberteifi, yn 77 oed, Mrs. Lloyd, merch y diweddar Barch. H. Thomas, offeiriad yn Mangor a Henllan, a mam y Parch. D. Lloyd, o Athrofa y Presbyteriaid yn Nghaerfyrddin.

11eg, yn y Longeross, ger Caerdydd, yn 65 oed, Anne, gweddw y diweddar William Thomas, Ysw., Cefnllogell, swydd Fynwy.

10fed, yn Aberafon, yn 67 oed, hen filwr o'r enw Rob-

8fed, Mrs. Jones, gweddw y diweddar Thomas Jones, clwynydd, Llanfaes, Aberhonddu.

7fed. yn Mhersondý Llanfferras, ger y Wyddgrug, Anna Catherina, gwraig y Parch. John Davies, M. A.

1leg, yn 52 oed, Mr. Richard Gruffydd, o'r ' Newbo-rough Arms,' Caernarion.

14eg, yn y Plas-gwyn, swydd Fôn, yn 78 oed, y Parch. Henry Rowlands, A. M., Yand Heddwch, a'r disgynydd olaf o Henry Rowlands, Ysw., nai ac etifedd Esgob Row-lands, o Fangor, yr lwn a fu farw yn 1646.

4ydd, yn y Chwaen-hen, Llantrisaint, Môn, yn 64 oed, Mr. Lewis Edwards.

2il, yn 55 oed, Mr. David Jones, o Gilfachafel, ger Aberystwyth.

12fed, yn Margam, Morganwg, yn 92 oed, Mr. Francis Cole. 16eg, yn Nghaerfyrddin, yn 100 oed! Mr. T. Lott.

19eg, yn y Frondeilo, Tal-llyche, swydd Gaerfyrddin, yn 51 oed, Mr. Wm. Evans.

15fed, Mr. Robert Oliver, o Aberystwyth, yn 87 oed. 17eg, yn 62 oed, Mr. Edmund Jones, Stow Hill, Cas'-newydd.

Chwef, 20fed, yn yr un lle, Hopkin Perkins, Ysw., yn 71 oed.

Ebrill 17eg, yn Ninbych, Charles Jones, Ysw., cyfreithiwr.

24ain, yn 80 oed, Mr. Wm. Williams, o Dŷ'r-capel y Trefnyddion Calfinaidd yn Llanrug, ger Caernarfon. 28ain, yn 76 oed, Margaret Williams, o Felin Rhiw-goch, yn yr un swydd.

YN DDIWEDDAR-

Y Parch. Thomas Powell, Brynbyga, gynt o Aberhonddu, yn 61 oed.

Mrs. Mary Jenkins, Bron-y-go, ger Aberystwyth, yn AD and

Mr. J. Hughes, Cefnhendre, ger yr un lle, yn 80 oed. Mr. D. Davies, Chwarel-isa', Llansantifread, Glynceiriog, yn 81 oed.

Mr. T. Carrol, siopwr, Dolgellau, yn 58 oed.

Miss Hannah Thomas, Pont-y-fon, yn 73 oed. Mrs. Jane Rees, Aberafon, gweddw y diweddar Barch.

Mrs. Prichard, Dolgare, yn Nglan-yr-afon, Brechein-

iog, yn 62 oed. Yn Nghaernarfon, J. Williams, Tŷ'n-y-lon, ger Tre-

Madog, yn 72 oed.

Yn Lle'rpwll, yn 63 oed, J. Hughes, Llanrwst.

DIWEDDARACH.

Trwy ddyfodiad y 'FRENINES BRYDEINIG' i Gaerefrog-Newydd, ar y 26ain, cawsom newyddion bedwar diwrnod ya ddiweddarach o Ewrop, ac hyd y 7fed o Lundain. Ni chynnwysant ddim newydd o'r Dwyrain, na'r Cyfandir, ac ond yehydig o ddim dyddordeb o Brydain.

Yr oedd yr Income Taz wedi myned trwy Dy y Cyffredin, heb nemawr o gyfnewidiad.

Mae amrafael wedi codi yn Rwssia rhwng yr Ymherawdwr a rhai o'i hen bendefigion. Dywedir fod y blaenaf yn pleidio rhyddhad y serfs, y rhai ydynt megya caethweision mewn llawer o olygiadau, ond gwrthwynebir ef gan ei bendefigion. Ystyriym hyn, er lleiêd yw, megys gwawr rhyddid yn Rwssia.

CYNNULLION.

SWNYDDIAETH.-Dywedir bod peiriant wedi ei ddyfeisio yn Ffrainge, trwy ba un y gellir cyfrif tonogiadau (undulations) yr awyr, a gymer le rhwng dau berson wrth ymddyddan. Mae'r gwynt wrth basio dros y dwfr yn peri iddo grychu (ripple,) ac y mae llais, pan y byddo rhyw un yn siarad, yn achosi chwyrnelliadau neillduol yn yr awyr, trwy yr hyn y cyflwynir swn. Dywed Athronydd enwog, bod y sigliadau a achosir gan lais gwrryw, yn amrywio o 200 i 500 mewn eiliad, tra mae benyw yn achosi o 600 i 1600 yn yr un amser.

Y LLWYTH CYNTAF O DE.-Y llwyth cyntaf o dê a ddwgwyd o China i'r wlad yma oedd yn 1784, yr hwn oedd tua 409,000 o bwysi. Yn 1833-4 yr oedd dygiad y nwyf i mewn yma wedi cyrhaedd y swm afrifed o fwy na 18,000,000. Mae y gost yno at eu gilydd tua 30 cents y pwys. Mae pedair rhan o bump o'r hyn a drosglwyddir gan Gydfasgnachwyr yr India Ddwyreiniol yn ddu ; mae dwy ran o dair o'r hyn a drosglwyddir yma yn wyrdd.-Ni chaniateir i dramoriaid feddiannu tir yn China.

PA FODD I DRIN GWRAIG DDIOG .- Un diwrnod yr oedd llafurwr yn nghymydogaeth Evreux, wrth ei waith yn y maes yn nghanol ystormydd a gwlawogydd; ac aeth adref. yn yr hwyr, wedi llwyr flino, ac wedi ei wlychu hyd at y croen. Cyfarfyddwyd âg ef wrth y drws gan ei wraig serchogfwyn, yr hon a fuasai yn y tŷ drwy y dydd. ' Fy nghariad,' ebe hi, ' y mae wedi bod yn gwlawio môr drwm fel nas gellais gyrchu dwfr; ac felly nid oes dim cawl i chwi-gan eich bod chwi yn wlyb eisoes, dyiolchaf i chwi am gyrehu i mi ddwy ystenaid o ddwfr ; ni fyddwch ddim yn wlyppach.' Yr oedd y rheswm yn synhwyrol; felly fe aeth y gwr i ymofyn y dwfr, yr hwn oedd gryn bellder oddiwrth y ty. Wedi cyrhaedd ei dy yn ol, cafodd ei wraig yn eistedd yn gysurus wrth y tân ; yna cododd y naill ysten ar ol y llall, ac arllwysodd eu cynnwysiad ar ben ei gydmares dyner ac ystyriol. 'Yn awr, fy ngwraig,' eb efe, 'yr ydych cyn wlypped a minau, gan hyny mae cystal i chwi ymofyn dwfr eich hun-ni fyddwch ddim yn wlyppach!'

FFRAETHINEB .- 'Ni fedraf fi ddim deall pa bleser y mae John fy mrawd yn gael yn nghwmpeini y merched yna,' meddai rhyw eneth ddiniwed. 'O'm rhan i, byddai yn well genyf gwmni un bachgen na chant o honynt hwy.'

ARALL.- 'Ai yma yr ydych chwi yn byw ac yn bod,' ebe y naill gymydog wrth un arall, oedd yn hoelio estyll ar gwt mochyn. 'Nage,' ebe y llall, 'nid wyf fi ddim ond byrddio yma.'

Cincinnati.

T. LL. H,

Y CYFAILL.

Rair. LV.]

GORPHENAF, 1842.

[CYP. V.

Buchdraethodaeth.

COFIANT

Y DDIWEDDAR MRS. ANN MORRIS:

Guraig Mr. David E. Morris, Utica, swydd Oneida, C. N., yr hon a ymadawodd â'r byd trangeedig hwn, Ebrill y 12fed, 1842.

' Y cyfiawn a obeithia pan fyddo yn marw.'

WRTH argraffu hanesion y duwiolion ag sydd wedi ymadael â'r fuchedd hon, yr amcan penaf mewn golwg yw, gwneuthur lles i'r byw, ac mid effeithio ar y trangcedig er gwell nac er gwaeth. Amcenir ennill y byw i ddilyn ol y rhai a hunasant yn Nghrist, gan ddysgwyl y bydd hyny yn foddion i beri i rywrai eraill debygu iddynt yn eu rhinweddau a'u gweithredoedd da. Gwir yw, mai 'gwerthfawr yn ngolwg yr Arglwydd yw marwolaeth ei saint ef;' a phan fyddo 'enw yr annuwiol yn pydru,' bydd 'coffadwriaeth y cyfiawn yn fendigedig;' am hyny, sicr yw mai dyledswydd ydyw cadw hyny mewn cof, trwy godi argae fechan mewn cyhoeddiadau cyffredinol, fel y'u trosglwydder i'r genedl sydd yn codi ar ein hol.

Adroddir gan Ddwyfol Ysbrydoliaeth bethau mawrion a daionus am amrai fenywod. Adroddir am danynt bethau sydd yn gosod allan yn enwog waith gras ar eu heneidiau, a phethan rhagorol a wnaethpwyd ganddynt, a'r siamplau mewn rhinwedd, duwioldeb, a defnyddioldeb a adawsant ar eu hol yn eu teuluoedd a'u cymydogaethau, yn yr eglwysi a'r byd, ag sydd deilwng i'r saint penaf ar y ddaear sylwi arnynt a'u canlyn. Dyben eu cofrestru oedd, Dangos effeithiau gwirionedd efengyl a gras Duw ar galonau pechaduriaid; a chan mai yr un yw Duw-yn 'anghyfnewidiol'-a bod effeithiau ei rasol Ysbryd ar eneidiau yr un yn ein hoes ninau a'r amser yr ysgrifenwyd y Dwyfol Ddatguddiad, ymddengys mai ein braint a'n dyledswydd yw gosod allan trwy yr argraffwasg y cyfryw hanesion er dangos parháol ogoniant Duw yn ngweithredoedd ei ras.-Gan fod gwrthddrych y Cofiant hwn yn un rinweddol, ac yn Gristion da, dichon y bydd ychydig o hanes ei bywyd yn dderbyniol ac yn llesol.

Cafodd Mrs. Morris ei geni o riaint duwiol. Eu henwau yw Lewis ac Ann Lewis, gynt o'r Cyr. V. 25 Ynys, plwyf Penal, swydd Feirion, Gogledd Cymru. Daethant trosodd i'r wlad hon yn mis Awst, 1818. Cyfeiriasant eu camrau i Trenton, swydd Oneida, C. N., yn yr hwn le y maent eto yn trigiannu.

Yn y flwyddyn ganlynol iddei dyfediad i'r wlad hon, gwelodd Duw yn dda ddwyn Mrs. Morris i adnabyddiaeth o'i chyflwr euog a thruenus fel pechadures, (yr ydoedd y pryd hyn oddeutu 14 oed.) Derbyniwyd hi yn aelod o'r Eglwys Gynnulleidfaol, yn Utica, o ba un y bu yn aelod hardd, didramgwydd, a chymeradwy hyd ddydd ei marwolaeth. Gellir dywedyd iddi gael y fraint ag yr oedd y Brenin Dafydd yn benaf yn ei dymuno, sef trigo yn Nhŷ Dduw holl ddyddiau ei bywyd, i edrych ar brydferthwch yr Arglwydd, ac i ymofyn yn ei deml.

Ar y 18fed o fis Medi, 1824, ymunodd mewn glân briodas â David E. Morris, gynt o Lanfyllin, Gogledd Cymru, brawd i'r Parch. J. Morris, Main. Yr ydoedd ef y pryd hyny yn proffesu crefydd Crist-y mae yn parhau wrth ei broffes; ac y mae lle mawr i hyderu, yn ol a ellir gasglu yn allanol, y bydd iddo bara yn filwr diysgog yn myddin yr Oen hyd ei fedd. Ganwyd iddynt wyth o blant-pump o honynt sydd yn awr yn fyw. Bu yr undeb rhyngddynt yn hynod o felus a chysurus. Ond o'r diwedd daeth 'Brenin Braw' heibio, ac a gymerodd ei anwyl briod o'i fynwes! O! Angeu creulon, paham y tóraist y llinyn arian? Ac wele ef yn awr dan ei hiraeth trwm yn galaru ei golled fawr o wraig dyner, garedig, a duwiol; eto, yn nghanol ei holl alar, mae yn ymroddi yn ufydd i ewyllys ei Dduw, heb fawr i'w ddywedyd, ond ' Ti, Arglwydd, a wnaethost hyn!'

Yr oedd yn ddynes gall, o alluoedd cryfion a threiddgar—o dymher bwyllog ac arafaidd—ei hyfrydwch oodd dangos cariad—ei thueddfryd oedd dirion, caruaidd, a mwynaidd iawn, yn mhell oddiwrth fod yn rhy ysgafn ar un llaw, nac yn rhy bruddaidd ar y llaw arall; ond yr oedd sobrwydd a sirioldeb yn cyd-ymddangos bob amser yn ei gwedd. Mewn gair, yr oedd yn llanw pob perthynas ag oedd yn eefyll ynddiyn briod ffyddlon, yn fam dirion, yn gymydoges rinweddol, ac yn Gristion blodeuog. Ei hyfrydwch oedd gwneyd y daioni a allai i bawb. Yr oedd yn un o'r gwragedd mwyaf siriol yn ei chyfeillach, a charedig iawn yn ei theuludangosodd lawer o garedigrwydd i weinidogion yr Efengyl, a phobl yr Arglwydd yn gyffredinol. Yr oedd ei thy yn gyrchfa gweision yr Arglwydd; a thebyg nad oes nemawr iawn o weinidogion yr Annibynwyr yn America, heblaw amryw perthynol i enwadau eraill, nad yw hi wedi cael y fraint o ddangos ei charedigrwydd iddynt.-Yr ydoedd yn ochelgar rhag gwneuthur ei helusen yn ngwydd dynion i gael ei gweled ganddynt. Collodd Cenhadon Crist eu Lydia letteugar, ac ni chant ei gweled mwy yr ochr hyn. Ond diamheu yr hir gofir am dani gan bawb o'i chydnabod. Dysged y chwiorydd crefyddol, ac eraill, i ddilyn ei esiamplau da, ac i ymarfer â'r rhinweddau canmoladwy ag oedd yn blaguro yn ei hymddygiadau hi.

Cafodd ras i ddysgleirio yn ei gyrfa grefyddol, fel yr oedd haul bywyd yn raddol yn tynu at ei fachludiad, ac arwyddion tymhestl dattodiad natur yn dynesu yn araf ati, trwy boenau dihoenllyd; eto, cafodd deimlo yr Arglwydd yn ei nerthu ac yn rhan iddi. Gellid dywedyd fod y tri pheth anmhrisiadwy hyn yn aros gyda hi: 'Yn llawen mewn gobaith, dyoddefgar mewn cystudd, ac yn dyfal barhau mewn gweddi.'--Iaith ei chalon oedd, 'Ond nid wyf yn gwneuthur cyfrif o ddim, ac nid gwerthfawr genyf fy einioes fy hun, os gallaf orphen fy ngyrfa trwy lawenydd.' Yr oedd yn dysgwyl y gelyn diweddaf i wneuthur ei orchwyl arni. Ni ddiangodd un gair ehud nac annyiolchgar oddiwrthi tra yn glaf; ond yr oedd yn hynod o amyneddgar yn ei holl gystudd; a gellir dywedyd am Ann Morris fod Crist yn ateb iddi yn ' Obaith y Gogon. iant' yn llong-ddrylliad natur.

O'r diwedd daeth y wys i'w galw iddei gorphwysfa, ac iddi hi, yn ddiau, yn un groesawus, Ehedodd ei hysbryd i'r wlad nefol, lle nad oes achos mwy i riddfan dan afiechyd, ond i fod yn gydymaith i saint ac angylion, i ganfod y Brenin yn ei degwch, a'r Oen yn nghanol yr orseddfainge, ac i uno â'r 'myrdd myrddiynau,' a'r 'miloedd o filoedd,' yn dywedyd â llef uchel, 'Teilwng yw yr Oen, yr hwn a laddwyd,' &c.

Collodd ei hiechyd yn fawr am rai o flynyddoedd olaf ei heinioes. Dyoddefodd gystudd lled boenus o bedwar i bum' mis (ond ni bu yn cadw ei gwely ond un mis) gyda gwrolder Cristionogol, heb lefaru yn galed yn erbyn yr Arglwydd, eithr ymroddi ac ymostwng i'w ewyllys ef. Rhoddodd i fyny yr Ysbryd, a gorphenodd ei gyrfa y dydd nodedig, yn 36 mlwydd a 3 mis oed. Awd a'i chorph i gapel yr Annibynwyr gerllaw, lle yr ymgynnullodd tyrfa fawr o bobl. Dechreuwyd yr addoliad trwy ddarllen a chanu mawl. Anerchwyd gorsedd gras gan y Parch. S. A. Williams, Deerfield, a phregethodd y Parch. Robert Everett, Steuben, yn Saesonaeg, oddiwrth Mat. xxiv. 46, a'r Parch. James Griffiths, Utica, yn Gymraeg, oddiwrth Salm xxx. 5, mewn modd dwys a difrifol iawn; a dybenwyd y cyfarfod trwy weddi gan y Parch. Wm. Rowlands, Utica. Yna hebryngwyd ei rhan farwol gan nifer luosog o bohl, a rhoddwyd ef i lettya yn nhệ angeu, yn mynwent Utica, i aros rhif ei brodyr a'i chwiorydd i gael eu galw i'r wledd dragywyddol, o ba le yr ydym yn dysgwyl y caiff ryw ddydd ei chyfodi trwy rinwedd ei hundeb å Iesu, wedi ei gwisgo å blodeu ieuengctyd anfarwol.

Y mae yn deilwng i grybwyll cyn terfynu, am ei diwydrwydd a'i hymdrech parhaus i gynnal cyfarfodydd gweddi gyda'i chwïorydd. Yr oedd ei ffyddlondeb a'i hawyddfryd yn ngwaith ei Harglwydd yn dangos yn eglur ei bod wedi cael deall da am ei chyflwr truenus ei hunan, a gogoniant Crist, a'r iechydwriaeth fawr sydd ynddo. Y llyfr mwyaf dewisedig ganddi oedd y Beibl. Arferai ei ddarllen yn rheolaidd er yn blentyn. Ymhyfrydai yn fawr ynddo, a thrysorai ef yn ei chof. Pan oedd ond 4 oed, ar fraich ei thad, mewn cwrdd holi yr Ysgol yn Machynlleth. adroddodd y geiriau hyny, 'Gwywa'r gwelltyn, syrth y blodeuyn; ond gair ein Duw ni a saif byth.' Parodd hyny syndod mawr, wrth weled plentyn mór ieuange yn adrodd geiriau y bywyd tragywyddol.

Ond rhaid i ni ei gadael yn bresennol. Cofiwn yn wastadol fod marw i dd'od i'n cwrdd ninau cyn hir, ac y bydd rhaid i ni roddi cyfrif am yr hyn a wnaethpwyd yma yn y corph ar fŷr dro. Gan hyny ymolynwn am fod yn barod fel ein chwaer ymadawedig, i gyfarfod â'n Duw, fel y gallom roddi ein cyfrif i fyny yn llawen, ac nid yn drist; yna cawn fyned trwy yr afon yn ngoleu y nef, a chael derbyniad croesawus i'r trigfanau dedwydd fry, i ganu yr anthem dragywyddol yr ochr draw. 'Ystyr y perffaith, ac edrych ar yr uniawn; canys diwedd y gwr hwnw fydd tangnefedd.' Pwy na waeddai, 'Marw a wnelwyf o farwolaeth yr uniawn!'

CYPAILL I'R DRANGORDIG.

Buwingddiaeth.

SYLWEDD PREGETH:

A draddodwyd gan y diweddar Barch. T. Jones, Caerfyrddin, yn Nghapel Tabernaci, Bangor, am 7 ar y gloch brydnawn dydd Mawrth, Medi 28, 1830.

Gymerwyd allan o'r Drysorfa, Llyfr 1, Rhif. 4, ar gais Lewis Lewis, Trenton, Oneida, C. N.

IOAN XX.20. "Yna y dysgyblion a lawenychasant pan walsant yr Arglwydd."

Yr ydym yn niwedd y bennod o'r blaen, yn cael hanes marwolaeth a chladdedigaeth yr Arglwydd Iesu Grist: ac yn nechreu y bennod hon, cawn hanes ei adgyfodiad anrhydeddus. Dau bwngc mawr yn y Grefydd Gristionogol, ac yn ein hiachawdwriaeth ninnau, ydynt, Marwolaeth ac adgyfodiad yr Arglwydd Iesu. Maent fel y ddwy golofn hyny o flaen y deml, a elwid Jachin a Boaz. Dywed yr Apostol am danynt yn yr Epistol at y Rhufeiniaid, fel hyn; 'Yr hwn a draddodwyd,' sef i farwolaeth, 'dros ein pechodau ni, ac a gyfodwyd i'n cyfiawnhâu ni.' Sylwn ychydig ar ei farwolaeth a'i adgyfodiad

1. Ei farwolaeth. Yr oedd yn marwolaeth Crist bedwar peth, na welwyd mo honynt yn marwolaeth neb arall, ac nas gwelir byth. (1.) Dyn yn marw ac heb bechu. Ni welwyd hyn ond ar Galfaria, 'Cyflog pechod yw marwolaeth:' a 'yr hwn ni wnaeth bechod, ac ni chaed twyll yn ei enau,' oedd ef; ond Cofiwch, nid heb bechod yn gyfrifedig arno: 'Cosbedigaeth ein heddwoch ni oedd arno ef,' ac, 'Efe a ddug ein pechodau ni, yn ei gorph ar y pren.' (2.) Ni welwyd un mwy na dyn erioed o'r blaen yn marw; ond dyma, Arglwydd y gogoniant, a Thywysog y bywyd yn marw. Yr oedd argraffiadau ei Dduwdod ar ei eiriau, ei aberth, a'i iawn, ïe, pob peth oedd ynddo wrth ddyoddef a marw. (3.) Ni bu neb erioed farw o'r blaen i symmud pechodau ymaith ond hwn. Lladdwyd ac aberthwyd llawer dan gyfraith Moses; end ni ddiffoddodd yr aberthau hyny y fflamau tân: ond, Wele aberth, wedi diffodd y fflamau tán, a'r aberth yn fyw: a mwy na hyny, mae rhinwedd effeithiol ynddo, i roddi bywyd i bechaduriaid colledig. (4.) Ni bu neb farw i ddinvetrio Satan ond hwn. 'Fel trwy farwolaeth y dinystria efe yr hwn oedd a nerth marwolaeth ganddo, hyny yw, diafol.'

2. Ei adgyfodiad. Fe ddaeth i fynu; er iddo farw, mae 'n fyw, ac mae yma lawer yn barod i waeddi, 'byw fyddo y Brenin yma, a llwyddo wnelo.' 'Byw fydd ef, a byw fydd ei

bobl, ynddo, a thrwyddo. Mae yn hawdd enw pedwar peth rhyfedd yn ei adgyfodiad: (1.) Gan iddo adgyfodi, gwelwn fod dyled ei bobl wedi ei llwyr dalu. Er prawf o hyn, daeth cenad o'r nef, i ollwng y Mechniydd yn rhydd o'r carchar; ac y mae ei adgyfodiad er cyfiawnhåd. (2.) Yn ei adgyfodiad, 'eglurwyd ef yn Fab Duw mewn gallu, trwy Ysbryd sancteiddiad. yn ei adgyfodiad oddiwrth y meirw. Cablwyd llawer arno yn y byd, am ddywedyd ei fod felly; yn awr, dangosodd yn eglur ei fod. (3.) Adgyfododd oddiwrth y meirw, yn arwydd ei fod wedi gorchfygu angeu. Rhagfynegwyd hyn gannoedd o flynyddau, cyn y cyflawniad; yn awr, cwblhäodd. Bu 'yn angeu i angeu, ac yn drange i'r bedd.' (4.) Adgyfododd Iesu Grist fel blaenffrwyth adgyfodiad ei bobl; trwy rinwedd ei hundeb ag ef, adgyfodir hwythau hefyd yn y dydd diweddaf.

Amgylchiadau y testyn ydynt, Y pethau a gymerodd le, nos y dydd y cyfododd Iesu Grist. Yr oedd y dysgyblion wedi ymgasglu y'nghyd, a'r drysau yn gauad; daeth yntau i mewn i'w plith; (nid rhaid i ni ond ystyried pwy oedd, fe dyr pob dadl yn nghylch y modd y daeth i mewn) ond daeth i mewn, a'r gair cyntaf ddywedodd oedd, 'Tangnefedd i chwi.' Gwr a'i dangnefedd gydag ef yw Iesu; pan dêl ef i mewn daw ei dangnefedd i mewn; ond peidiwch dysgwyl cael ei dangnefedd ef i mewn. ac yntau allan. Lle a gaffo i mewn gan bawb o honoch. Pan daeth i mewn, gyntaf, yr oedd petrusder ynddynt pwy ydoedd; dangosodd yntau iddynt ei ddwylaw a'i ystlys; ac wedi cael sicrwydd am dano, 'Yna y dysgyblion a lawenychasant pan welsant yr Aglwydd.'

Sylwn oddiwrth y testyn, yn

I. Am y Dysgyslion.

II, AM YR ARGLWYDD.

III. GWELED YR ARGLWYDD.

IV. Y Dysgyblion a lawenychasant pan welsant yr Arglwydd.

I. Y DYSGYBLION. 1. Rhai wedi eu dysgu ganddo.

2. Rhai trwy hyny wedi eu hennill i'w garu a'i ganlyn. Dyma hwy y gwir ddyegyblion. Gobeithio bod yma lawer o honynt eto.—1. Rhai wedi eu dysgu ganddo. Mae hwn yn abl dysgu; mae yn dysgu y rhai mwyaf anwybodus, yn ddoeth i iachawdwriaeth. Mae yn eu dysgu i adnabod eu hunain—Crist—a threfn yr iachawdwriaeth. Ei lwybr yn dysgu, yw trwy ei air a'i Ysbryd.—2. Rhai trwy y ddysgeidiaeth yma, wedi eu hennill yn ganlynwyr iddo. Rhai ar ei ol ydynt. Os nad yw cymmaint a wyddoch am Grist, wedi eich ennill yn ganlynwyr iddo, ni wyddoch eto ddim er iachawdwriaeth.

Ei adnabod nes ei ddilyn a gaffom oll. Gwr o flaen ei bobl ydyw Crist; ar ei ol y mae cael gafael ynddynt hwy. Blaenor yn ei dair swydd ydyw: 'Rhoddes i ni esiampl, fel y canlynem ei ôl ef.'

II. Arglwydd. O! ryfeddod! Yr Arglwydd a'i ystlys yn agored. ac ôl yr hoelion yn ei draed a'i ddwylaw! Mae hyn yn dangos fod yr Achubwr yn wir Dduw a dyn. Y gwr yn dangos ei ystlys, ei draed, a'i ddwylaw, a hwythau yn gwaeddi, Arglwydd. Prawf cadarn o'i fod yn Dduw, yn gystal a dyn. Dwy natur yn yr un person, heb gymmysgu, yn cydweithredu yn nhrefn fawr yr iachawdwriaeth. Efallai y dëallech yn well pe caech gyffelybiaeth. Gwelais un ardderchog yn ngwaith y dysgedig Dr. W.-- 'Cleddyf tanllyd yn llawn min; y min yn tóri, a'r tân yn llosgi eto un cleddyf:' felly, dwy natur yn cydweithredu, eto un person. Dwy natur yn un person pan yn marw. Y natur ddynol yn aberth; yn cael ei rinweddu trwy ei hundeb a'i berson dwyfol. Llen y deml yn rhwygo yn ddau, a llen dynoliaeth Crist yn rhwygo ar yr un pryd. 'Rhwygodd llen y deml yn ddau oddifyny hyd i waered.' Yn ddiweddar cefais olygiad newydd ar hyn: nid rhwygo yn groes a wnaeth, o gongligongl; o nage, yr oedd y cadwynau aur a gydiai y llen wrth nen y deml, yn dal fel o'r blaen, rhag gollwng un ran i syrthio i'r llawr: felly, ni thorwyd yr undeb rhwng y Duwdod a'r dyndod yn mherson Crist pan yn marw, yn y bedd, nac wedi adgyfodi.

III. Gweled yr Arglwydd. Gweled yr Arglwydd â llygad ffydd, gyda gweled ystlys â llygad corph. Mae y llygad yn debyg i ffydd:

- 1. Tlawd yw ef ynddo ei hun; nid oes ganddo ddim at roi, ond y mae yn ddefnyddiol i dderbya. Ffydd yn Mab Duw nid yw yn rhoi dim, ond mae'n derbyn: Mae'n derbyn mwy na'r nefoedd, mwy na'r ddaear: Derbyn Crist—mabwyeiad—maddeuant—derbyn trysorau gras.
- 2. Hynod am sicrhâu gwirionedd peth yw y llygaid; felly ffydd, 'Sicrwydd y pethau nid ydys yn eu gweled.'
- 3. Un ya canfod yn mhell yw y llygad: yr haul, a'r lleuad, ser yn entrych y ffurfafen, &c., ond mae ffydd yn gweled yn mhellach, 'Abraham a welodd fy nydd i ac a lawenychodd,' a hyny gannoedd o flynyddoedd cyn iddo ddyfod i'r byd.
- 4. Mae argraff y pethau yr edrychwn arnynt, yn cael eu ffurfio ar daflen sydd yn ngwaelod y llygaid, pe amgen, ni welem ddim. Felly pan mae perchen ffydd yn edrych i dryserau gras yr efengyl, mae'n dwyn yr argraff ar yr enaid: 'A ninnau yn edrych ar ogoniant yr Arglwydd

megys mewn drych, a newidir i'r unrhyw ddelw, o ogoniant i ogoniant, megys gan Ysbryd yr Arglwydd.' 'Ni a wyddom pan ymddangoso efe y byddwn gyffelyb iddo, oblegid ni a gawn ei weled megys ag y mae.'

IV. Llawenychasant pan weisant yr Arglwydd.

 Llawenychasant am iddynt gael golwg ar yr anwylaf a garent, wedi bod yn rhoi tro mewn byd arall.

- Llawenychasant o herwydd yr hawddgarwch anfeidrol a welent ynddo.
- 3. Llawenychasant am fod holl drysorau gras ynddo, a phob peth ynddo yn cyfatteb i'w hangen hwy. Mae y llawenydd yma yn well na llawenydd yr annuwiol; yn ei wrthddrych, yn ei seiliau, ei natur, a gwell yn ei barhâd. 'Byr yw llawenydd yr annuwiol,' 'fel clindarddach tân drain, dan grochan,' ond dyma lawenydd a phara ynddo, ac yn y man, 'Goddiweddant lawenydd a hyfrydwch, cystudd a galar a ffy ymaith.' Profi y llawenydd y byddom oll, a chael mwynhad o hono,—Amen.

HALOGIAD Y SABBOTH.

HYNAWS OLVGYDD,—Os bernwch yr ychydig sylwadau canlynol yn deilwng ô'ch sylw, wele hwynt at eich gwasanaeth. Dymunaf iddynt fod o les i'm cydgenedl yn mhob mán yr él y 'Cyfaill' clodwiw iddo.

J. T. J., UN O BLANT BETHEL.

GAN fy mod yn meddwl, mewn barn cariad, fod ein cydgenedl yn dra gofalus am gadw y Sabboth, trwy roddi heibio eu galwedigaeth fydol arno—sylwaf ar rai o lawer o ffyrdd ag y mae yn cael ei halogi yn fawr genym fel cenedl yn y dyddiau presennol:

I. Trwy gysgu yn swrthlyd ar foreu y dydd gwerthfawr hwn, yr hyn sydd yn dra phechadurus, os craffwn ar reol Gair Duw. Y mae agwedd felly yn dangos ei fod yn faich arnom.--Yr ydym yn cael, pan aeth Israel at y gorchestwaith mawr hwnw o ddadymchwelyd caerau Iericho, iddynt foreu-godi y seithfed dydd. Beth fu y canlyniad? Fe ddaeth y caerau i'r llawr cyn yr hwyr, yr hyn sydd yn ein dysgu, y dylem fod gyda gwaith mawr yr Efengyl yn foren iawn y dydd hwn-yn darllen, gweddio, ac yn cynghori ein gilydd yn y pethau a berthyn i dduwioldeb. 'Haiarn a hoga haiarn, felly gwr wyneb ei gyfaill.' Nid oes neb yn darllen, gweddio na chynghori pan yn cysgu.-Trwy ddarllen y gair sanctaidd y mae ein calonau yn cael eu dwyn i agwedd addas ar ddydd yr Arglwydd, ac at ei waith glân a gogoneddus. Y mae darlleniad y Gair yn foddion rhagorol i fywhau y galon, i dwymno ein serchiadau, i sancteiddio ein cof a'n myfyrdodau. 'Sancteiddia hwynt yn dy air; dy air sydd wirionedd.' Yr achos fod llawer yn derbyn cyn lleied o fudd dan bregethiad yr Efengyl yw, nad ydynt yn cymeryd eu boreufwyd gartref, trwy ddarllen y Gair, &c. 'Mab gwaradwyddus a gwsg amser cynhauaf.' Y mae pob dyn doeth yn ymdrechu i foreu-godi ddyddiau gwaith at ei orchwylion-y llafurwr i aredig ei faes, y marchnatawr at ei farsiandiaeth; ac, O! a gawn ni esgeuluso codi yn foreu at waith a berthyn i'n tragywyddol heddwch ar ddydd sanctaïdd yr Arglwydd. 'Yn foreu,' medd y Salmydd, 'y'th geisiaf,' &c. Yn sicr, pe byddem yn caru yr Arglwydd fel ag y dylem, ni allem gam dreulio ei ddydd sanctaidd trwy gwsg gormodol.

II. Er fod llawer, fe ddichon, yn boreu-godi y dydd sanctaidd hwn, y maent er hyny yn ei halogi yn fawr, trwy rodiana yn segurllyd arno, er boddio eu chwantau cnawdol a llygredig. Mae y cyfryw yn ymgynnyg i daflu diystyrwch o'r mwyaf ar Dduw, yr hwn a ddywedodd, 'Ceri yr Arglwydd dy Dduw a'th holl galon, ac a'th holl enaid;' ond y mae y neb sydd yn halogi Sanct yr Arglwydd yn dangos yn amlwg nad ydynt ddarostyngedig i ddeddf Duw; a'r neb sydd felly yn rhodio yn ol y cnawd, ni allant ryngu ei fodd ef.

III. Ymddyddanion gwag a llygredig am bethau y bywyd hwn; megys, helyntion yr amseroedd, arferion yr oes, a llawer o'r fath bethau. Mae hyn eto, meddaf, yn bechadurus iawn, os creffwn ar y rheol ag y mae yr Arglwydd wedi weled yn dda ei rhoddi i ni yn ei Air sanctaidd. 'O throi dy droed oddiwrth y Sabboth, heb wneuthur dy ewyllys ar fy nydd sanctaidd; a galw y Sabboth yn hyfrydwch; sanct yr Arglwydd yn ogoneddus; a'i anrhydeddu ef, heb wneuthur dy ffyrdd dy hun, na dywedyd dy eiriau dy hun.' Sef, yn

 Anrhydeddu y dydd Sabboth, fel ag y mae wedi ei ordeinio gan Dduw; yn

2. Yr Arglwydd, perchen y Sabboth.

Yn awr, anwyl ddarllenydd, pa anrhydedd a all yr Arglwydd gael oddiwrthyt, pan yn ymddyddan am y byd a'i amgylchiadau, a gwaith yr Arglwydd yn mhell oddiwrth dy feddwl, hyd yn nod pan, o ran dy gorph, yn myned i dŷ Dduw, ac at ordeinhadau gwerthfawr yr Efengyl, a'i sanct ef yn cael ei halogi drwy dy arferion llygredig di? Dyma gymeriad llawer o'n cydgenedl; Ie, ysywaith, llawer sydd yn cymyd arnynt fod yn dra choel-grefyddol yn y dyddiau presennol. 'Chwi hefyd a ddywedasoch, Wele, pa fiinder yw? a ffromasoch arno, medd Arglwydd y lluoedd.' Y mae gwaith yr Arglwydd yn fiinder ac yn faich i'r cyfryw, hyd yn nod ar ddydd sanctaidd Duw; a phan yr

ymddangosant yn ei dŷ ef, y mae eu calonau yn myned ar ol cybydd-dra, &c., a thrwy hyny yn gwneuthur tŷ yr Arglwydd yn ogof lladron, ac yn halogi ei gyssegr ef.

Mae y neb sydd yn halogi dydd gwerthfawr yr Arglwydd yn ddyeithr iddo ef, ac yn elynion iddynt eu hunain-yn caru ymddyddan am bethau y byd a'r bywyd hwn yn fwy nag am y pethau a berthyn i'w tragywyddol heddwch. Nodau dyn didduw yw hyny. 'Pa lesad i ddyn os ennill efe yr holl fyd, a cholli ei enaid ei hun;' ie, meddaf, ei ennill yn ei barch a'i glod gan ddynion; ei ennill yn ei gyfoeth; ie, mewn gair, ennill yr holl fyd yn gwbl yn eiddo iddo ei hun, a cholli ei enaid? O! golled annirnadwy, colli yr enaid! Hefyd, y mae y neb sydd yn halogi dydd yr Arglwydd yn lledrata o'r amser gwerthfawr hwnw ag y mae efe wedi ei ordeinio at ei waith a'i wasanaeth ei hun, ac yn gwasanacthu y cnawd, a thrwy hyny yn llwytho eu hunain à chydwybod euog. Yn awr cofia, enaid tlawd, bob tro yr ydwyt yn halogi dydd yr Arglwydd fel hyn, ei fod ef megys yn rhoddi dafn o'i ddigofaint i'w gadw yn dy gwpan, o'r hwn y cei yfed yn ddigymysg, heb un drugaredd yn dragywyddol, os i'r farn yr ai heb edifeirwch.

Gocheliad. Gochelwn dynu barnau yr Arglwydd arnom yn bersonol, ac fel gwlad, trwy anmharchu a diystyru ei ddydd sanctaidd ef.—Gorchymynodd labyddio â meini y gwr hwnw am gynnuta ar y Sabboth. Bygythiodd gyneu tân yn mhyrth Jerusalem, am fod ei thrigolion yn dwyn baich i mewn ar y Sabboth. Cospodd y wlad â newyn, ond nid am fara nac am ddwfr, ond am Air yr Arglwydd. 'Syrthiant ac nis codant mwy,' medd efe.

Annogaeth. Y mae 'r Arglwydd yn addaw bendithio y rhai hyny ag sydd yn gydwybodol yn cadw ei Sabbathau heb eu halogi, ond yn ymhyfrydu ynddo, ac yn y gwaith a berthyn i ti ei wneyd arno, a thrwy hyny ymhyfrydu yn yr Arglwydd, perchen y Sabboth; o'r hyn lleiaf, coi achos i ymhyfrydu ynddo ef, sef ei ddaioni a'i ffyddlondeb tuag atat; ac felly cei fodd i fyw trwy ffydd arno ef, Ffynnonell fawr pob da-Ps. xxxvii. 4. Cei y fath hyfrydwch vnddo na ŵyr yr annuwiol ddim am dano; ïe, meddaf, y mae yr hyfrydwch ag y mae llawer enaid yn ei fwynhau pan mewn agwedd deilwng ar ddydd yr Arglwydd a chyda'i waith, yn ddigon o dal am ei holl lafur a'i ymdrech i groeshoelio y cnawd, yn nghyda'i wyniau a'i chwant-

Mae yr Arglwydd, fel y soniwyd uchod, o'i ddaioni a'i ras yn amlygu ei hun i'r enaid yn y fath fodd nes y mae yn ei ddewis fel yr unig wrthddrych i roddi ei serch arno, nes y mae, fel y Salmydd gynt, yn gwaeddi, 'Digonolrwydd llawenydd sydd ger dy fron, ac ar dy ddeheulaw y mae digrifwch yn dragywydd.'

Nid yn unig gwna iddynt deimlo yr hyfrydwch vnddynt eu hunain, ond efe a'u hanrhydedda hyd yn nod yn ngolwg ei holl gaseion. Dywedodd y gwnai iddynt farchogaeth ar uchel-leoedd y ddaear. 'Gwna yr Arglwydd iddynt wledd yn y mynydd hwn o loyw win, o basgedigion breision.' A dyma brofiad un o honynt, 'Ti a arlwyaist ford ger fy mron yn ngwydd fy ngwrthwynebwyr: iraist fy mhen ag olew; fy phiol sydd lawn. Daioni a thrugaredd yn ddiau a'm canlynant holl ddyddiau fy mywyd.' Wel, ynte, fy enaid anwyl, gochel dynu gŵg yr Arglwydd arnat trwy halogi ei ddydd sanctaidd ef, a thrwy hyny ymddifadu dy hun o'r cysuron ag y mae'r Arglwydd wedi addaw eu cyfranu i'w ffyddlon ganlynwyr yn y byd hwn, a'r hwn sydd ar ddyfod.

CELLWAIR, NEU DDIGRIFWCH, FEL MODDION DIWYGIAD.

MAE y 'Christian Mirror' yn dyfynu o bapyr Dirwestol y sylwad canlynol, o barthed areithiwr dirwestol poblogaidd:

'A chanddo drysor gorlawn o ddigrifwch, y mae yn ei ddefnyddio pa bryd bynag y gwel yn anghenreidiol i ddeffroi ei wrandawyr, a'u parotoi i ddeall a theimlo ei gyfarchiadau difrifol, y rhai y gwyr pa fodd iddeu dwyn adref at y galon a'r gydwybod.' Ar yr hyn y mae y 'Mirror' yn gwneuthur y nodiad synhwyrol a ganlyn:

'Mae y dyfyniad yn cymeryd yn ganiataol fod defnyddio digrifioch 'yn parotoi dynion i ddeall a theimlo cyfarchiadau difrifol, yn cael eu dwyn adref at y galon a'r gydwybod.' Mae hon yn athrawiaeth gyfeiliornus, gan nad pa un ai yn ol rheol philosophyddiaeth, neu reol moesoldeb a chrefydd y'i profir.'

At yr hyn y mae y 'New-York Observer' yn ychwanegu y sylwadau a ganlynant:

'Gwir iawn yw y sylw hwn a phriodol, a phe buasai wedi cael ei wneyd yn gynt, buasai y Diwygiad Dirwestol, a sefydliadau daionus eraill, yn mhell o flaen eu sefyllfa bresennol. Gellir chwerthin dynion allan o dŷb, ond nis gellir eu chwerthin i gyflawniad difrifol o ddyledswydd grefyddol.

'Nid oes un achos o bwys digonol i hóni gwrandawiad yn Nhŷ Dduw ag y gellir yn ddieuog ei wneyd yn destun digrifwch. Gwyddom am weinidog nodedig, yr hwn a gyfeiria at droedigaethau dan ei weinidogaeth, lle yr oedd y personau a drowyd yn chwerthin yn barhaus drwy yr oedfa. Beth a ddywedasai y Llywydd Edwards, Whitfield, Payson, neu Paul am y fath bregethu? Darllenwch bregethau y dyn-

ion hyawdi hyn—darllenwch bregethau yr Hwn a lefarodd fel na wnaeth dyn erioed, a pha le y mae 'r gair i gynhyrfu gwên! Pwy a glywodd erioed fod dynion yn chwerthin dan eu pregethau! Ond yr oeddynt yn gwaeddi, 'Pa beth a wnawn fel y byddom gadwedig!'—Mae yr hwn a anturia air cellweirus, pryd y mae tragywyddoldeb yn destun, yn peryglu eneidiau. Difrifuch dwys, gwirioneddol, a serchawg ydyw y wisg yn mha un y cyrhaedd y Gwirionedd y gydwybod.'

BRIW-FWYD.

"Cesglwch y briwfwyd gweddill, fel na choller dim."

CYPLOS PECHOD.—Y cyfing a addawodd pechod i'r pechadur, yw bywyd, hyfrydwch, ac elw; ond y cyfing a dâl iddo, yw angeu, poen, a dystryw. Yr hwn a fyno wybod am anwiredd a dichell pechod, cydmhared ei dâliadau a'i addewidion.

CRIST Y FYORDD, &c.—Iesu bendigedig! tydi yw y 'ffordd, y gwirionedd, a'r bywyd.' Ffordd heb unrhyw wyrni, y gwirionedd heb gwmwl, a bywyd heb ddiwedd. Ti a ddangosaist i mi y ffordd, dysgaist i mi y gwirionedd, addewaist i mi y bywyd: ti a fuost i mi yn ffordd mewn aflwydd, a fy ngwirionedd mewn cynghor, a thi a fyddi yn fywyd tragywyddol i mi fel gwobrwy!

TRUGAREDD A THEILYNGDOD.—I Dduw gael trugaredd, a thithau deilyngdod, nid ydynt yn cyd-daro â'u gilydd. Os o ras y mae, yna nid yw mwyach o weithredoedd; ond os o weithredoedd, yna y mae o deilyngdod, ac nid o ras; canys os teli yr hyn sydd ddyledus arnat, ni ddangosir tuag atat unrhyw ffafr; ond os dengys ef drugaredd tuag atat, nid wyt yn talu; am hyny dylem adael iddo ef y gogoniant tra y derbyniom ganddo, a chredu.

CYDWYBOD.—Nis gall dim dawelu cydwybod dramgwyddedig, ond yr hyn a foddlonodd Dduw tramgwyddedig; a da y gall yr hyn a foddlonodd Dduw tramgwyddedig, dawelu cydwybod dramgwyddedig.

DIDDYFNEDIG O'R BYD.—Pryd y bydd yr yd yn gadael y tir, y mae yn addfed i'r cryman; a phan fyddo y ffrwyth yn addfed, y mae yn disgyn yn rhwydd oddiar y pren. Ac felly gyda'r Cristion, pan fyddo ei galon wedi ei llwyr ddiddyfnu o'r byd, y mae yn barod i angeu, fel ag y byddo marw yn beth hawdd iddo. Enaid yn rhydd oddiwrth y byd, sydd yn enaid nefol: y

Digitized by GOOGLE

pryd hyny y byddwn yn barod i'r nefoedd, pan fyddo ein calonau yno o'n blaenau.

HUNAN-GYFIAWNDER.—Os daw pechadur gan ymddiried yn ei gyfiawnder ei hun—' Cauwch ef allan,' medd Duw; ac felly medd y gydwybod; ac felly medd y gyfraith; ac felly medd y diafol. Ond os daw pechadur gan ymddiried yn unig yn nghyfiawnder Iesu Grist, 'Gollyngwch ef i mewn,' medd Duw; ac felly medd y gydwybod; ac felly medd y gyfraith; ac yna, pan fyddant hwy oll yn cyduno, gadewch i'r diafol ddywedyd i'r gwrthwyneb os beiddia!

Dwyfol Ddirecledigaethau.—Wrth orphwys ar y dwyfol ddirgeledigaethau, cadw dy galon yn ostyngedig, dy feddyliau yn barchedig, dy enaid yn sanctaidd. Na âd i philosophyddiaeth fod yn gywilydd ganddi gael ei gwrthbrof, na rhesymeg gael ei chymysgu, na rhesymu gael rhagori arno. Y peth nad elli ei brofi, ymfoddlona; y peth nad elli ei amgyffred, creda; y peth a elli ei gredu, amheua, cara, ac ufyddhâ. Felly y boddlonir dy anwybodaeth yn dy ffydd, ac y bydd i'th amheuaeth gael ei lyngcu i fyny gan dy barchedigrwydd, a'th ffydd mo'r ddylanwadol a golwg. Rho allan dy ganwyll, ac yna ti weli yn amlwg Haul y Cyfiawnder.—Cyfeithiad.

W-g.

R. AB GWILYM.

Banenyddiaeth.

CYNFRODORION YNYS PRYDAIN.

(Parhåd o du dal. 169.)

Ac nid gwybodau celfyddydawl yn unig oedd ganddynt; ond gwyddent bethau duwinyddawl yn dda hefyd. Yr oedd ganddynt eu hoffeiriaid, sef y Derwyddon, a'u dysgawdwyr, sef y Beirdd, a'r Ofyddion. Y cyfryw a ganmolir gymaint gan Diodorus Siculus, Strabo, Pomponius, Mela, Tacitus, Pliny, Plutarch, Diogenes, Marcellinus, &c. Mae yn wir fod Suetonius, Casar, a rhai eraill, wedi cyhuddaw y Derwyddon, yn enwedig Derwyddon y Gelli (France), o amrywiol bethau-annynawl iawn-megys, offrymu en cydgreaduriaid, &c. Ond Diodorus Siculus a brofodd i'r gwrthwyneb, ac a ddangosodd mai anaml iawn y cymerai y fath beth le, sef ar ryw achosion neillduawl tu hwnt i'r cyffredin; ac ar y cyfryw achosion, drwg.weithredwyr yn fwyaf cyffredin a offrymid; ac er hyny, yn ol yr hanes, ni offrymid cymaint mewn nifer o'r cyfryw yn y dyddiau (tywyll medd rhai) hyny, ag a wneir yn y dyddiau dedwydd, heddychawl, a chydymdeimlawl presennol. Dywedir i Augustus a Thiberius ddyddimu yr arferiad o offrymu unrhyw ddyn yn y Gelli, a Chlaudius yn Mhrydain. Dywedent fod yr arferiad yn resynus ac ofnadwy, (a dywedent y gwir i raddau), ond ar yr un amser, yn achlysur eu hunain i offrymu cannoedd o'u cydgreaduriaid yn flynyddawl. (Ni welent un gresynrwydd yn hyny.) Ond am y Derwyddon, hwy yn fynych a ruthrent rhwng y byddinoedd ymosodawl, a thrwy eu hymbiliau a fyddent offerynawlei heddychu a chymodi y pleidiau i roddi y picellau yn y wain i attal tywallt gwaed, ac achub bywydau cannoedd. Dywedir gan yr haneswyr crybwylledig, eu bod yn eu hysgolion yn dysgu yr holl gelfyddydau-eu bod yn myfyriaw ar, ac yn dysgu pethau o berthynas i'r grëadigaeth, yn enwedig y ddaear, a'u bod yn myfyriaw llawer ar ryfeddodau a dirgeledigaethau Natur, ar Seryddiaeth, Rhifyddiaeth, a Daearyddiaeth. Dywedwyd gan Diodorus Siculus, y gallent, yn Ynys Hyperborean (yr hon a feddylir gan y dysgedigion, oedd Prydain,) weled y lloer megys pe buasent yn agos ati, a bod mynyddoedd a bryniau, &c., megys y ddaear ar ei gwyneb. Yr oedd yn rhaid fod y Derwyddon yn ddynion dysgedig neillduawl, (dyweder a fyner yn wrthwynebawl,) canys danfonid ieuengctyd oddiar y Cyfandir i gael eu dysgu yn yr Ynys hon; ac nid oedd Derwyddon y Gelli yn cael eu cyfrif yn berffaith nes y deuent i orphen eu dysgeidiaeth i Ysgolion Prydain. Rhoddai rhai ugain mlynedd o'u hamser yn yr ysgolion hyn; gan hyny, nid oedd modd eu bod yn annysgedig neillduawl, nac yn drwsgl ac afreolaidd iawn yn eu hiaith. Na: y mae y rhai a ysgrifenasant yn eu herbyn, sef Cicero a Cæsar, &c., yn rhoddi iddynt y parch o fod yn feddiannol ar ddysgeidiaeth ddofn a gwerthfawr, &c. Hefyd, heblaw dysgeidiaeth yr hyn sydd werthfawr bob amser yn mhob rhyw le a sefyllfa, yr oedd ein Henafiaid yn feddiannol ar gyfoeth gwledig, sef aur ac arian. Dywed rhai nad oedd ganddynt ond rhyw glytiau o ledr, &c.: ond pe y bussent felly, ofer fussai i'r -Rhufeiniaid osod treth, neu dasg, ar y Cymry, yr hon oedd i gael ei thalu yn flynyddol âg aur, a'r hon a dalwyd felly am hir amser gan y Brenin Cynfelyn, yn nheyrnasiad pa un y ganwyd ein Hiachawdwr. Mae amrywiol ddarnau o arian yr Hen Frython wedi eu cael o amser i amser mewn amryfal fanau, yn profi fod ganddynt ddarnau cyfnewidiawl o aur, arian, a phrês. Cyn dyfodiad y Rhufeiniaid i'r Ynys, hwy a ddefnyddient aur i ardderchogi eu gwisgoedd, ac amrywiol bethau eraill, yr hyn a brawf nad oedd prinder o hono; canys gwisgent dorchau pwysig o hono yn gyffredin; megys y dywedodd Anenrin, yn y 'Gododin,' yn mrwydr anffodus Cattraeth:

'Gwyr aeth i Gattraeth buont crefawd, Gwin, a medd, aur, fu eu gwisawd: Blwyddyn yn erbyn wrdyn ddynawd Try wyr a thrigaint a thrichant eurdorchawd.'

Dywedodd Llywarch Hen hefyd yn ei 'Alarnad ar ol ei Feibion,' yr hon a ysgrifenodd tua'r fl. 560, fod ganddo ef unwaith 24 o feibion yn gwisgo torchau aur. Medd efe—

> 'Pedwar mab ar ugaint ym bu Eurdorchawg: tywysawg llu Oedd Gwên goraud naddu.'

Gwelwn oddiwrth y tystiolaethau hyn, ac amryw eraill a ellid enwi, fod ein Henafiaid yn feddiannawl ar aur a gemau gwerthfawr. Pa le yr oedd eu cloddfeydd, lle y cloddient y cyfryw o'r ddaear, nid yw hysbys i ni y dyddiau presennawl; ond dilys fod y fath yn rhyw ranau o'r Ynys y pryd hyny: a'r farn fwyaf cyffredin ydyw, iddynt eu cau, neu eu llenwi i fyny ar ddyfodiad y Rhufeiniaid yma, fel na byddai iddynt hwy (eu gelynion) gael y fael oddiwrthynt. Gan hyny, nid rhyw grwydriaid anweithgar heb fedru cymaint a gwneuthur gwisgoedd i orwychu eu cyrph, ac, heb foddion iddeu prynu, yn gorfod lliwiaw eu crwyn, a myned oddiamgylch yn fintëoedd noethion, gan ysbeiliaw ffordd y cerddent, &c., mal yr haera rhai, oedd Cynfrodorion yr Ynys hon. Yr oedd ganddynt gyfreithiau godidog i fyw wrthynt. Mae yn ddiau na adawodd Hu Gadarn y Cyntefigion heb ryw reolau a gosodiadau neillduawl. Ond fel yr oedd dynolryw yn lluosogi ac yn amlbau, yr oedd eisiau ychwanegiadau at y cyfreithiau a'r gosodedigaethau cyntefig. Efelly, wele Prydain ab Aedd Mawr, fel y crybwyllwyd, yn cyweiriaw y cyfryw, ac eraill yn eu meithrin hyd ddyddiau y Brenin clodwiw hwnw Dyfnwal Moelmud ab Llydno, Iarll Cernyw, yr hwn a gyfododd 841 o flynyddoedd cyn Cred, ac a fu frenin da, cyfiawn, cadarn, ac ymgeleddgar am ddeugain mlynedd. Efe a sefydlodd gyfraith o'i wneuthuriad ei hun yn unawl â dulliau pethau y dyddiau hyny. Efe a fesurodd hýd a lled yr Ynys, ei mynyddoedd, ei phorthladdoedd, a'i haberoedd; ac a ranodd y wlad yn gymydau a chantrefydd, gan wneuthur prif-ffyrdd ar draws yr Ynys, ac adeiladu dinasoedd â chaerau, sefydlu pwysau a mesurau, &c. Efe a wnaeth ac a wisgodd goron o aur, â'r hon y coronwyd ef gyda rhwysg ac anrhydedd mawr. Efe oedd yr unfed-ar-hugaint o Freninoedd Ynys Prydain, (yn ol yr hanes gyffredin, ond y 44 yn ol tystiolaethau Samme, y rhai, yn ol fy nhyb i, sydd hynod gywir,) ac efe a wnaeth fwy o ymgeledd i'w genedl na neb. Hefyd, yn nghylch 90 mlynedd ar ei ol ef, y Frenines Maria, gweddw y Brenin Cyhylin, a chwanegodd at gyfreithiau

Dyfnwal (gwel Ralph Higden,) pa rai yn nghyd a ffurfiwyd yn gyfreithiau Lloegr, canys cyfieithwyd hwynt i'r Saesonaeg gan Geraint Fardd Glas, trwy orchymyn y Brenin Saesonaidd Alfred. Gresynus fod y cyfreithiau cyntefig hyn wedi myned ar goll. Yr oeddynt ar gael yn amser Gildas, canys efe a'u cyfieithodd i'r Lladin-y cyfryw gyneithiad a ddygodd Geraint neu Asserius i Alfred Fawr. Hefyd, yr oeddynt ar gael yn Llyfrgell yr Hengwrt, yn y flwyddyn 1658; ond v mae vn debygawl eu bod wedi eu llwyr golli yn bresennawl. Rhoddwyd saith o benau, neu gynnwysiad saith dosparth o'r cyfreithiau hyn, yn ngwaith Count Palatine; a sylwyd arnynt gan Mr. Sheringhan a Mr. Selden. Y maent yn profi fod doethineb dealltwriaeth neillduawl yn eu cyfansoddydd, ac yn dangos dulliau pethau y dyddiau eu cyfansoddwyd, sef cyn i un gelyn droediaw yr Ynys hon erioed; (ond byddai yn rhy faith i mi sylwi arnynt yma.) Hywel Dda hefyd a ddiwylliodd gyfreithiau y Cymry tua'r flwyddyn 940; ond y mae pawb yn adnabyddus o hanes ei gyfreithiau ef, mal mai afreidiol fyddai sylwi arnynt. Ond gwelwn wrth yr hanesion blaenorawl, fod ein Henafiaid yn gelfyddgar, yn gyfoethog, ac yn rheolaiddyn byw dan gyfreithiau pa rai a ufyddhaent, ac yn arddel crefydd yr hon a gredent ac a barch-

Dywed rhai mai barbariaid hollawl oeddynt cyn dyfod y Rhufeiniaid yma. Ond anwiredd ydyw hyny. Y mae digonedd o awdwyr parchus a geirwir yn tystiolaethu pethau gwell am danynt, ac yn dangaws iddynt golli mwy nag a ennillasant trwy ymweliad y Rhufeiniaid â hwynt. Efallai i rai pethau gyfnewid er gwell, ond bu eraill er gwaeth ar yr ymweliad anffodus hwnw. Lleiháwyd a thywyllwyd cu nodweddiad cenedlaethawl, difawyd rhyddid ac annibyniaeth y wlad, yspeiliwyd hi o'i holl ieuengctyd a'i hoedogion, pa rai a alltudwyd i wasanaeth milwraidd gwledydd tramor, tra yr oedd yr hen a'r methedig yn gorfod gweithio megys caethion, yn y modd caletaf, ar y gweithoedd cyffredin er budd eu gelynion! Gwanychwyd eu cariad gwladawl, cyfnewidiwyd eu harferion cyffredinawl, a dyddimwyd pob teimlad cynhenid o'r eiddynt-fel os ennillwyd rhyw ychydig o ddulliau tramorawl, &c., y collwyd mwy o gyfoeth a galluoedd milwriaethol, &c. Am hyny gallaf ddywedyd o'm calon gydag awdwr y Cambrian Register,' ar ol chwiliaw yn ofalus bob tu i'r pwngc, ei bod yn ymddangos yn ddilys ac eglur i'r Brython golli mwy nac a ennillasant trwy eu hymyraeth â'r Rhufeiniaid; ac i'r olaf adael yr Ynys mewn dull mwy annedwydd ac anmharchus nac y cawsant hi ar eu dyfodiad yma gyntaf. Dywed rhai na fedrai y

Digitized by GOOGLE

Brython ddim ysgrifenu cyn dyfodiad y Rhufeiniaid. Ond meddyliwyf fod amryw awduron diweddar wedi gwrthbrofi hyn i foddlonrwydd, a bod hyd yn nod Coelbren y Beirdd yn ddigon o dystiolaeth o'u tu.

Bellach, foneddigion, gan fod genym brawfiadau hanesyddol ein bod wedi hanu o lwynau Gomer ab Japheth ab Noe, mae yn ddilys fod ein Patrieirch wedi cael addysg yn moreuddydd ameer, gan iddynt ddisgyn o'r mab hynaf. Diau fod yr hen Noe wedi ei addysgu ef yn mhob peth anghenreidiol y dyddiau hyny; a chan eu bod wedi cael eu harwain i'r Ynys hon gan wr mór wybodus ag y profir fod Hu Gadarn, (pa un bynag ai Noe ai arall ydoedd efe,) mae yn ddiddadl iddynt ddwyn amrywiol draddodiadau, arferion, a dullion gyda hwynt, gan eu bod wedi lluosogi, a dyfod yn genedl gref, gystlynawl, ddysgedig, weithgar, waraidd, ac anrhydeddus, pa fodd y gallwn, gyda chyfiawnder, eu nodi megys barbariaid tywyll, anwybodus, ac anneallawl. Dyledswydd pob Cymro yn enwedig ydyw dywedyd y gwir yn ol ei wybodaeth am Gynfrodorion yr Ynys hon. Os na wyddom ddim o'u hanes, gwell i ni beidio dweyd dim am danynt; ond cofiwn fod yn ddyledswydd arbenigawl ar bob dyn i geisio cyrhaedd gwybodaeth yn hanesyddiaeth ei genedl ei hun. Nyni a welwn am genedl y Cymry mewn hanesion cenediaethau eraili, yn eu cyfreithiau a'u harferion, ac hyd yn nod y campau chwareuyddawl eu hunain, eu bod tu hwnt i'r cenedlaethau cyfoesawl, trwy bob oes o'r byd, mewn dysgeidiaeth, cywreinnrwydd a chystlynedd. Gweler ein Diharebion, ein Trioedd, a'n Doeth-eiriau argraffedig-onid ydynt yn llawn o ffraethineb doethgall digymharol! Mae yn wir nad oes ond rhan hanesion gweithredoedd grymus ein cyndadau wedi eu gadael gan amser a gelynion heb eu difa, ond meddyliwyf y dylem gredu hyny sydd yn hytrach na'u gwrthwynebu-a rhyfeddu fod cymaint, pan y meddyliom am ruthriadau gwaedlyd y Rhufeiniaid-y caethiwed haiarnaidd am o gylch 500 mlynedd dan eu hiau orthrymus hwy -bradwriaeth twyllodrus ac uffernawl y Saesoniaid ac eraill-y modd y llabyddiwyd ein pendefigion, ac y trywanwyd y cyffredinolion-v llogwyd ein llyfrau-y chwalwyd ein carneddau, ac y difawyd moddion coffadwriaethawl, &c. Mae yn beth rhyfedd ein bod yn genedl, hyd yn nod mewn enw, hyd yr ameer presennawl. Rhyfedd na buasai ein Hiaith a'n Henw wedi en difa er ye talm oddiar y ddaear; ond nid allwyd hyny trwy yr holl fradwriaethau, canys wele ddisgynyddion Gomer eto yn cadw ei Enw a'i Iaith ef, gydag amrywiol arferion eraill, yn Ynys Prydain, lle yr arweiniwyd hwynt gan Hu Gadarn er ys troe dair mil o flynyddoedd yn ol.

Gan hyny, frodyr, gan i ni gadw ein Hiaith a'n Henw cyhyd, boed i ni yn wastadawl barchu coffadwriaeth y cyfryw a ymgeisiasant yn eu cadwraeth trwy bob oes o'r byd hyd yn bresennol. Boed i ni ddywedyd y gwir yn barchus am Gynfrodorion Ynys Prydain, ac ymffrostiaw yn yr anrhydedd o fod yn Gymry, ac o berthyn i genedl nad yw ei henw na 'i nodweddiad yn anfri i neb: a boed i ni oll ymdrechu peidiaw bod byth yn warth nac yn anfri i'r genedl.

Celfyddyd=waith.

GWNEUTHURIAD PAPYR.

Ar ddiwrnod yn mis Rhagfyr diweddaf, aethym, yn nghyfeillach cymydog, i ehangu fy ngwybodaeth, trwy edrych ar y gelfyddyd ryfeddol o wneuthur papyr. Y felin bapyr y cyfeirais ati ydoedd yr eiddo y Meist'd Savage a Moore, ger llaw Sequoit, a thuag wyth milltir o Utica. Yr oedd yr hin yn deg-iachus, nid yn rhy oer, ond yr oedd y ffyrdd yn ddrwg: buasent yn ddrwg iawn mewn rhyw ardal arall. ond yma yr ydym mor gynnefin a ffyrdd drwg. yn enwedig y tymhor hwn, fel yr oeddem yn barod i'w canmol. Wrth nesau at y felin, canfyddem gronfa o ddwfr at wasanaeth y papyrwneuthurwyr, yr hon a welem oedd yn cael ei chyflenwi trwy rediad amryw ffynnonau grisialaidd o'r bryn cyfagos. Trwy ddefnyddio dwfr ffynnonau at y gwaith, yr oeddent, nid yn unig yn gallael gweithio gyda rhwyddineb pan y byddai dyfroedd eraill dan gloion anmhlygedig rhew, eithr hefyd cynnyrchu gloywach papyr: ac y mae rhagoroldeb y ffynnonau yn effeithio enwogrwydd i'r papyr a wnelid yn y felin yma.

Ar ol myned at y felin, cyfarfu a ni un o'r perchenogion, yr hwn, gyda sirioldeb, a'n tywysodd o'r naill ystafell i'r llall, er dangos ac egluro y gelfyddyd o wneuthur papyr; ac oddiar yr hyfrydwch a gefais yn yr olygfa, bernais nad anfuddiol gan ddarllenwyr y Cyfaill fyddai cael desgrifiad byr o'r unrhyw.

Mae dechreuad y gelfyddyd o wneuthur papyr yn anhysbys; ond gwybodus ydyw ei fod yn adnabyddus yn China er ys ychwanag na dwy fil o flynyddoedd yn ol. Yn y flwyddyn 1320 y mae y son cyntaf am wneuthuriad pspyr yn Lloegr.

Gwnelai y Chineaid eu papyr o sidan neu bamboo; yr Arabiaid a'i gwnelent o gotwm; yr Yspaeniaid yn gyntaf o bawb a ddefnyddiasant llain yn ei wneuthuriad. Yn bresennol gwneir y rhan fwyaf o papyr ysgrifenu, a phapyr argraffu, o fratiau (rage) lliain cymysgedig &

Digitized by GO

CTF. V.

chotwm; ac y mae yn gryfach neu yn wanach mewn cyfartaledd i'r lliain a gymwysa. Gwneir papyr gwaelach at sypyno, &c., & hen raffau, sachau, bratiau gwlan, a chotwm. Ac yrydwyf yn deall fod llawer o bapyr wedi ei wneyd hyd yn nod o wellt ŷd.

Hyd yn ddiweddar yr oedd pob math o bapyr yn cael ei wneuthur mewn llwybr maith a chostus â'r llaw. Wedi bywyneiddiaw (make into a pulp) y bratiau, yr oedd y defnydd yn cael ei godi mewn gograu â dwylaw y gweithiwr ddalen ar ol dalen. Ond yn awr nid wyf yn deall fod nemawr yn un mân yn cael ei wneuthur yn y llwybr hwn, gwneir y cwbl yn mron â pheiriannau o ddyfeisiad y Meistriaid Fourdinier, at ba rai y mae ychwanegiadau gwellhâol yn barhaus.

Wedi dwyn y bratiau i'r felin, y peth cyntaf yw eu doebarthu mewn gwahanol grugiau, yn ol ansawdd y papyr a fwriedir ei wneyd o honynt. Yna tórir hwynt yn ddarnau bychain mór agos yr un faint ag a fyddo ddichonadwy, tua 4 neu 5 modfedd petryal (square) yr un. Gwneir hyn gan ferched mewn uwch ystafell. o ba un, trwy bibell fawr, y disgynir hwynt i ystafell arall. Yn yr ystafell isaf gwelsom ddau dwba mawr ac hirgrwn. Wrth ystlys pob un oddifewn yr oedd peiriant bychan yn cael ei droi yn barhaus, fel y rhanau eraill o beiriannau v felin, drwy nerth olwyn ddwfr. Yn y cyntaf o'r twbaau golchid y defnyddiau. Elai ffrwd o ddwfr glan iddo yn barhaus, yr hwn a gadwai y defnydd mewn cyffröad, ac yna ymarllwysai ffrwd gyfartal yr ochr arall i'r twba. Ar yr un pryd y cipid y defnyddiau drwy y peiriant bychan o un ochr i'r llall, lle y caent eu hysgwrio a'u glanhâu. Yn y ddau dwba eraill yr oedd y bratiau yn cael eu harllwys, ar ol eu glânburo, iddeu rhwygo a'u malu. Nid yw y peiriant malu yn beth dirgelaidd iawn, gweithreda drwy dröad parhaus rholyn (roller) ar blåd wedi ei rigoli yn fân ac awchlym. Wedi eu malu, trosglwyddid hwynt, os at bapyr gwyn, iddeu canu mewn dwfr calch am ddeuddeg awr. Ac wedi eu golchi drachefn, yr oedd y defnydd mwydionaidd yn ymarllwys trwy bib fechan, yr hon a reolid gan y gweithydd, yn gyfatebol i'r trwch a ddymunai wneuthur y papyr. Disgynai i gafn bychan gwyfraidd, i'r hwn y rhedai ffrwd o ddwfr gloyw yn barhaus. Dylaswn hysbysu mai ar ol yr ail olchiad yr oedd y glud (size) yn cael ei gymysgu á'r defnydd, os papyr ysgrifenu fyddai yn cael ei wneuthur. Yr holl wahaniaeth rhwng papyr ysgrifenu a phapyr argraffu yw, fod y blaenaf yn cynnwys glud, yr hyn ni roddir yn y llall. Heb y glud, byddai yr ingc-yn suddo gymaint i mewn i'r papyr, fel y byddai yn anhawdd darllen yr ysgrifen.

Y rhan gyntaf o'r peiriann-waith, ar ba um y disgyna y defnydd, yw dalen wedi ei gwau o wyfr (wire) près, yr hon sydd mór fân fel y cymer 70 o wyfrau mewn modfedd. Gwauir hi. yr ydym yn deall, yn hollol yr un modd a lliain. Gellir desgrifio y lliain gwyfraidd yma, fel math o wregys heb un tóriad ynddo, yr hwn a gedwir mewn cylchdro parhaus, ond yn y fath fodd fel y mae y gwyneb uchaf, ar ba un y derbynir y defnydd, yn wastad-lyfn o hyd. Ar ol pasio rhwng pår o roliau, lle yr arllwys y defnydd, dygir hi yn ol o dan y cynmal-waith, i fyned drachefn yn yr un dull. Ar wyneb uchaf y gwyfr, y mae ochrau mudadwy wedi eu gosod, y rhai, trwy eu lledu neu eu eulhau, a reolant led y papyr, yn ol fel yr ewyllysia y gwneuthurydd. Trwy ddyfais gywrain hefyd y mae yagogiad cynhyrfiawl parhaus yn cael ei roddi i'r gogr, fel y mae 'r dwfr yn ymadael, a'r defnydd yn cael ei ledu yn fwy llyfn ac unffurf dros wyneb y lliain prês.

Y par cyntaf o roliau, trwy ba rai y mae y defnydd yn myned, ydynt o haiarn bwrw, a'r un uchaf o'r ddau wedi ei erchuddio å brethyn gwlan tebyg i wrthban. Ar y brethyn hwn y derbynir y defnydd. Ar y cyntaf y mae y gwneuthurwr, âg ysbwngc yn ei law, yn ei gynnorthwyo i lynu, ond wedi dechreu glyna o hono ei hun. Wrth fyned drwy y rholiau hyn, nid yw y defnydd yn cael ond gwasgiad ysgafn, ac nid oes ond un gwyneb iddo yn cael ei lyfnhau. I'r dyben o wneyd y ddau wyneb yn gyffelyb, y mae yn cael ei yru trwy bâr arall o roliau. Mae y rholiau diweddaf yn nes e lawer at eu gilydd na'r rhai blaenaf, ac o ganlyniad, maent yn gwneuthur y defnydd, yr hwn erbyn hyn sydd ar lun papyr, yn fwy sych a chryf. Rhag y dygwydda i beth o'r defnydd aros ar y rhôl cyntaf, a thrwy hyny waetbygu y llén ddyfodol, gosodir odditanodd offeryn tebyg i bladur, yr hwn a ddygir mór agos i'r rhôl fel y týr ymaith unrhyw beth o'r fath. Enw yr offeryn yma yw 'y meddyg.'

Wedi pasio trwy bâr neu ddau eraill o roliau, dygir y llên yn mlaen i'r rholiau sychawl, o ba rai y mae punp. Y maent yn gau oddifewn, ac yn cael eu twymno trwy agerdd, yr hwn a ollyngir i bibellau a dreiddiant drwy y rholiau. Mae y rholiau yma y naill yn boethach na'r llall. Y cyntaf sydd leiaf felly. Gofynir bod yn ofalus iawn o barthed tymher y rholiau. Cenedlir yr agerdd at y gwaith hwn trwy agerdd-beiriant bychan sydd mewn ystafell arall. O'r rhôl sychawl olaf, wedi pasio trwy bâr eraill o roliau llyfnâawl, trosglwyddir y papyr i'r dyrwynydd,

yr hwa sydd fath o rôd fawr; ac yna mae y gwaith wedi ei gwblhau, a'r papyr yn barod at wasanaeth.

Cymerodd i ni gryn amser i ddesgrifio y peiriant hynod a defnyddiol hwn, ond eir trwy yr hell oruchwyliaeth yn gyflym iawn. Yn un pen y gwelir pistyll bychan yn gollwng defnydd tebyg iawn i hufen llaeth, yr hwn yn fuan iawn yn y pen arall a ganfyddir yn bapyr cryf a sych. Gyda'r peiriant newydd o gyssodi, a sonir fod ar waith yn Lloegr, a'r peiriant arferedig yn Utica a manau eraill o argraffu trwy agerdd, nid annichonadwy fyddai gosod bratiau i mewn yn y naill ben, a derbyn llyfrau argraffedig o'r pen arall.

Gellir gwneyd y papyr o'r hýd a fýner—50 milltir pe b'ai hyny yn anghenreidiol, oblegid pâr y ffrwd fwydionawg, dan oruchwyliaeth y peiriant, i droi yn bapyr cyhyd ag y'i porthir â bratiau a dwfr.

Nid yw y dyrwyn-beiriant yn amddifad o gywreinnrwydd ychwaith. Mae yn gyssylltiedig ddwy rôd yn troi ar echel, wedi eu gwneuthur yn y fath fodd, fel pan y dyrwynir llonaid un, troir y llall iddei lle. Trwy beiriant bychan cyffelyb i oriadur, a weithir trwy y rhodau, gellir deall pa faint o bapyr fyddo arnynt unrhyw amser. Wedi symud y rhôd lawn, trosglwyddir y papyr oddiarni, dan gyllyll mawrion, wedi eu gosod i dôri y llén fawr yn ddalenau at y maint gofynedig. Nid oes dim yn aros bellach ond gosod y papyr dan y wasg, ac wedi hyny ei sypyno yn gyfleus i'r prynydd.

GLAN MOHAWK.

Amrywiaeth.

Y DDAWNSFA.

MR. GOLYGYDD,—Am mai bwriad eich Cyhoeddiad yw taenu gwybodaeth fuddiol, ac uniawni ffyrdd ceimion er lleshâd i'ch cydgenedl
yn y wlad ddyeithr hon, dysgwn ninau fawrhau
ein braint, a dewis y da, a gwrthod y drwg; ac
y mae diwygiadau wedi cymeryd lle mewn llawer
o bethau,—eto y mae lle.

Ni welais neb o'ch gohebwyr yn son dim am y DDAWNSFA (Ball.) Pa un ai da ai drwg ydyw? Anturiaf i ddywedyd fy marn am y cyfarfodydd anwaraidd hyny, y rhai y mae rhai ieuengtyd Cymry yn eu cynnal, ac yn presennoli eu hunain ynddynt. Yr achos i mi dd'od i'r maes y tro hwn yw i mi ddygwydd dadleu â rhai o honynt ar y pwngc, ac yn y ddadl dywedasant eu bod yn dda. Gofynais iddynt, da i beth? Dywedasant, da i ddysgu dawnsio—da i ddysgu

moesau da—ac mai chwareu diniwed i basio amser ydyw, a llawer o bethau o'r fath, rhy faith i'w henwi. Yn awr dywedaf finau, i ba beth y maent yn dda' ac i ba ddrwg y maent yn arwain! Nid ydynt dda i ddim; yr amser da yn werth dina—rho'i yr arian am ddim. Yn lle dysgu moesau da, dysgir moesau drwg—yn lle cael enw da, cael enw drwg—yn lle rho'i addoliad i Dduw, rho'i addoliad i'r cythraul. Hefyd, yr ydwyf yn credu, yn ddiysgog, pe byddai y cyfarfodydd trimisol, y cyfarfodydd gweddi, a phob rhan o'r gwaith, yn cael eu cyflawni mo'r berffaith i Dduw ag y mae y rhai hyn i'r cythraul, y byddai mwy o lwydd ar y gwaith.

Ystyriwn, am fynyd, pa fath le ydyw y Ddawnsfa, ac hefyd y gweithredoedd a gyflawnir ynddi. Mae cyfeddach yno; ac os oes cyfeddach, y mae meddwi; ac os oes meddwi, y mae cymeryd enw Duw yn ofer-a galw ar enw eu meistr, a'r hen gadno megys yn chwerthin am eu penau. Ac nid yw hyn y cwbl, ond y mae anlladrwydd yn aml; a llawer bachgen a geneth a fu yn dilyn y Ddawnsfa, a lithrwyd i'r dirmyg a'r gwaradwydd mwyaf ar hyd eu hoes, ïe, a ddilynwyd hyd y crogbren cyn hyn. Hefyd, y mae yn y Ddawnsfa ddau neu dri o grwthwyr (fiddlers,) a llawer math o offerynau cerdd.-Dechreuant eu cyfarfodydd tua chwech ar gloch y prydnawn, ac yno y byddant yn dysgu moesau da, fel y dywedant, hyd rywbryd tua phump y boreu! A'r ffordd y maent yn dysgu y moesau da yma ydyw trwy gyfeddach a meddwi, neidio a hylldremu, yn debycach i chwareuyddion (play actors) a chwareuant am gyflog yn y chwareudai, nac i greaduriaid rhesymol yn byw yn ngwlad Efengyl, a llawer o honynt yn Gymry, rhai wedi eu dwyn i fyny yn yr Ysgol Sabbothol, ie, ac ar fronau Eglwys Dduw. Cywilyddus iawn! Y mae amynedd Duw yn fawr vn wir! Pe buasai amynedd Duw fel amynedd dyn, tybiwyf mai nid ar y ddaear hon y buasent yn dawnsio, ond yn y wlad ddidrugaredd hono yn gwaeddi, 'Fe 'm poenir yn y fflam hon!' ac yn lle eu gwin melus, y buasai yn dda ganddynt gael dyferyn o ddwfr oer i oeri eu tafod-y 'lle nad yw y pryf yn marw na'r tân yn diffodd!'

Ond i fyned yn mlaen. Meddylia llawer mai rhyw ddychymygion gwag ydyw y rhai hyn. Cymerwn yn ganiataol fod ambell un o'r rhai sydd yn myned i'r Ddawnsfa—dywedwn, geneth syml, ddiysgog, mewn meddwl, gair, gweithred, ac ymddygiad, ac ystyriwn reolau gosodedig y Ddawnsfa, a'r arferiadau a arferir ynddi—tybiwyf y gwrida gan arswyd mewn uurhyw le arall. Y mae hyfrydlais cerddoriaeth yn difyru y glust, y llygaid yn weinyddwr i'r enaid—y mae holl weddeidd-dra cyffredin bywyd yn cael

ei lyngeu yn y difyrwch—y gwaed yn gorlifo trwy y gwythenau—y llygaid gwyllaidd wedi ei gau; a chan fod yr holl bethau hyn yn cymeryd lle, pa fodd y gall wrthsefyll yr anllad-ddyn, yr hwn sydd megys yn cymeryd y fantais ar y fath achlysur. Y dafod lefn ddichellgar o hudoliaeth a all orchfygu ar y fath amser. Ystyriwch ieuengctyd! nac ymddiriedwch i'ch rhinwedd a'ch synhwyr. Y gallu sydd arf niweidiol hyd yn nod yn llaw y synhwyrol; ond pan y mae yn cael ei reoli gan y nwydau yn lle rheswm, yna y mae yn dyfod yn arswydus iawn.

Gair with ddybenu. 'Hyfforddia blentyn yn mhen ei ffordd.' Ei hyfforddi trwy addysg ac athrawiaeth, trwy geryddu, a thrwy esiampl. 'A phan heneiddio, nid ymedy a hi.' Megys Abraham gynt, 'Canys mi a'i hadwaen ef, y gorchymyn efe i'w blant,' &c. Gen. xviii. 19. Ac hefyd, 'Hysbysa hwynt i'th feibion, ac i feibion dy feibion.' Hefyd, 'Hysbysa hwynt i'th blant, a chrybwyll am danynt pan eisteddech yn dy dŷ, a phan gerddech ar y ffordd, a phan orweddech i lawr, a phan gyfodech i fyny. . . . Yagrifena hwynt hefyd ar byst dy dŷ, ac ar dy byrth.' Deut, iv. 9, a vi. 7, 9. Oni fydd yn gywilydd i ni, yn nghanol breintiau yr efengyl, os bydd ein plant yn dywedyd am eu tadau mai cenedlaeth gyndyn a gwrthryfelgar oeddynt! Ond na yrwch eich plant i ddigio, eithr meithrinwch hwynt yn addysg ac athrawiaeth yr Arglwydd, gan gofio fod 'yr hwn sydd yn arbed y wialen yn casau ei fab.' Yr oedd nain a mam Timotheus wedi ei ddysgu er yn fachgen. Yr wyf yn ofni y bydd llawer tad a mam yn gorfod rho'i cyfrif yn y farn o achos eu hymddygiad tuag at eu plant. Nid peth i gellwair åg ef ydyw hyn yn wir! eich dyledswydd ydyw, am hyny dylech wneyd. Ac os na etyb cerydd, esiamplau na dim, nid oes dim i'w wneyd ond fel y gwnaeth y wraig o Ganaan, myned a hwy at yr Iesu, a dywedyd bod eich plant yn ddrwg eu hwyl gan gythraul; a chwithau, fy nghydieuengetyd, cofiwch fod dydd mawr y cyfrif yn d'od yn llawer cynt nac yr ydych yn ei ddysgwyl! 'Gwna yn llawen....yn nyddiau dy ieuengetyd, . . . ond (ystyriwch!) gwybydd y geilw Duw di i'r faru am hyn oll!"

MWNGIALOG.

Y GOF DYSGEDIG.

HYBAECH OLYGYDD,—Os gwelwch yr ychydig linellau canlynol yn deilwng o le yn eich Cyhoeddiad clodwiw, byddaf yn dra dyiolchgar.—Cymerais hwynt allan o'r Utica ' Daily Gazette.'

Yr hyn a gynnwysir ynddynt yw sylwedd llythуг o waith Еліни Виккітт, у gôf dysgedig o Massachusetts, mewn atebiad i lythyr a anfonwyd ato gan y Dr. T. Nelson, Richmond, Va., yr hwn a gynnwysa hanes ei ddygiad i fyny, ei addysg, a'i lafur, nes gwneyd ei hun yn gydnabyddus á hanner cant o wahanol ieithoedd, os nid ychwaneg. Ganwyd ef mewn pentref yn agos i Hartfford, Ct., yn yr hwn le y dysgodd ei gelfyddyd, ac y dechreuodd astudio ieithoedd. Wedi dysgu ei gelfyddyd, symudodd i Worcester i fwynhau lles y Llyfrgell ragorol oedd yno; a darfu i'r golygwyr, wrth ei weled yn dyfod yn mlaen mór rhagorol, roddi iddo ryddid helaethach; ac yno yr arosodd am amser maith. Tra y bu ef yno, gwnaeth y defnydd goreu o'i amser. Gweithiai ei gelfyddyd am wyth awr yn y dydd, astudiai wyth, a rhoddai yr wyth eraill at wasanaeth corphorol. Ac yn dull yma y treuliodd ei amser i ymofyn gwybodaeth, a chynnyddodd yn rhagorol; a bydded i ieuengctyd Cymry yr America ei gymeryd fel esiampl, yw dymuniad.

Yr eiddoch,

Utica.

H. E. Jones.

' Worcester, Rhag. 16eg, 1839.

'Anwyl Gyfaill,-Eisteddais i lawr i vsgrifenu atebiad i'ch llythyr rhagorol, call, a chynnwysfawr. Yr wyf yn dymuno arnoch fy esgusodi am fy hir ddystawrwydd. Yr unig achos na buaswn wedi ysgrifenu yn gynt oedd fod fy llafur yn fy nghadw mór glós, fel na chefais gymaint a hanner awr o seguryd er 's amryw fisoedd hyd yn bresennol; a hon yw yr unig adeg a ellais gael. Meddyliais yn fawr eich cyfarch mewn llythyr ar eich dychweliad o'r Ffynnonau, ond fy ngorchwylion bydol a ddaethant arnaf mór llawn yn yr Hydref, fel yr oeddwn dan yr anghenreidrwydd i weithio nos a dydd hyd yr amser presennol. Nis gallaf lai na dychwelyd fy nyiolchgarwch gwresocaf i chwi am eich ewyllys da, å'r hwn ni chefais ond byr gydnabyddiaeth.

'Ond i roddi atebiad i'ch cais.—Fy nghydnabyddiaeth yn gyffredin a dystiolaethant wirionedd yr hyn a ddywedaf, nad oedd dim mwy yn ymddangos ynof na'r cyffredin, hyd yn nod fy mrodyr a'm perthynasau; ac yn wir nis meddyliais fy hunan chwaith fod unrhyw dalent neillduol genyf—y cwbl oedd yn fy ngolwg pan y dechreuais astudio oedd, bod o ryw leshâd i fy ngwlad a'm cyfoedion; ac fel hyn dechreuais chwilio i mewn o wers i wers, o feddwl i feddwl, o wirionedd i wirionedd. Ac os gallaf gyrhaedd yr amcan o ddangos y gwerth sydd yn yr amser hwnw a elwir yn gyffredin mynydau segur, ystyriwyf hyny yn ddigon o dâl am fy holl lafur; ac os gallaf gynhyrfu sylw y dosparth

hyny o bobl, pa rai yr wyf yn cyfrif yn anrhydedd fy mod yn dâl perthynas â hwynt, sef y dymon gweithgar, i ddefnyddio y moddion y mae Duw wedi ei ro'i i bob crēadur rhesymol i gynnyddu mewn gwybodaeth, a phob rhinwedd foesol. Oddiar y golygiadau hyny, eisteddais i lawr o noswaith i noswaith, gyda chalon amyneddgar a llygad siriol, fel y gallwn fod o ryw wasanaeth i'r dosparth hyny ag yr wyf yn falch fy mod yn perthyn iddynt. Nid ydwyf yn ystyried fy hun yn deilwng o sylw cyhoeddus na chwaith dirgelaidd, ond yr wyf yn foddlon i gymeryd unrhyw orchwyl ag y byddo rhagluniaeth Duw yn agor y drws o fy mlaen ato.

'Anwyl gyfaill,-gan i chwi ddymuno cael gwybod pa ieithoedd a ddysgais, a pha fodd y dysgais hwynt, wele hwynt fel y canlyn:-Dechreuais astudio yr iaith Hebreaidd, wedi hyny v Syriaeg, Caldeaeg, Arabaeg, Samariaeg, Ethiopaeg, &cc.; wedi hyny ieithoedd Ewrop a dynasant fy sylw, a dysgais y Ffrangcaeg, Hispaenaeg, Eidalaeg, a'r Ellmynaeg, o dan ddysgawdwyr genedigol o'r gwledydd hyny; yna y Portugalaeg, Fflemaeg, Danaeg, Swedaeg, Norwaeg, iaith Ynys yr Iâ, Cymraeg, Gwyddelaeg, a'r Geltaeg; ac wedi'n neseais yn mlaen i ddysgu yr amrywiol ieithoedd yn y rhan ddwyreiniol o Lywodraeth Rwssia, yn mha le yr agorwyd i mi ddeuddeg o ieithoedd. Heblaw hyn, y mae amrywiol ieithoedd Ewropaidd wedi agor i mi, y rhai ydynt wahanol i'r lleill, a fyddai ry faith i mi eu henwi. Yr ydwyf yn ymdrechu i fyned yn mhellach i'r Dwyrain, gan ddysgwyl darganfod gwahanol dafodau yn mhlith plant dynion, yr hyn a ychwanega fy nghynnydd a'm pleser. Yn awr mae yn rhaid i mi derfynu fy llythyr wedi bod yn faith.

'Ydwyf yr eiddoch,

'Yn barchus a gwirioneddol, Elihu Burritt.'

Y BARADWYS INDIAIDD.

Yz athrawiaeth ardderchog o fywyd tragywyddol y tu draw i'r bedd, a goleddid ac a gredid yn y modd mwyaf diysgog, gan y gwahanol lwythau o Indiaid ar gyfandir America. Yr oeddynt hyd yn nod wedi ffurfio meddylddrych pennodol am yr ardaloedd lle y gobeithient gael eu trosglwyddo, ac o'u bodoldeb newydd a dedwydd, yn rhydd oddiwrth ofidiau y rhyfeloedd a'r creulonderau a chwerwant eu taith ddaearol yma yn y byd; ond eu hamgyffredion ar y pwnge hwn, nid oeddynt mewn un modd yn oruchel nac ysbrydoledig. Yr hyn oll a ddygwylient hwy oedd estyniad y bywyd presennol yn ei holl fwynderau, a than yr amgylchiadau

mwyaf ffafriol a dyddanawl; a bod holl hyfrydwch y bywyd hwn yn cael ei helaethu a'i gynnyddu i raddau annirnadwy. Yn y wynfa ddychymygol, i'r hon y gobeithient fyned, nid yw yr haul byth yn cael ei orchuddio gan gymylau. y gelltydd ydynt yn llawn o ewigod, a'r llynoedd a'r afonydd ydynt yn heigio o bysgod: a'r bendithion hyn yn cael eu melysu gan gymdeithas gwragedd ffyddlawn a phlant ufydd. Pa fodd bynag, credant nad yw alluadwy iddynt gyrhaedd y tiroedd dedwydd hyn ond ar ol taith hirfaith o amryw fisoedd, a chyfarfod â llawer o anhawsderau, — megys croesi afon lydan a chwern, dringo mynyddoedd cribog, a dyoddef ymosodiadau ci ffyrnig a chreulawn, Credant fod y wlad ddedwydd hon yn gorwedd yn mhell bell yn y gorllewin, ar derfynau eithaf y ddaear. yr hon a feddyliant sydd yn terfynu mewn dibyn syth, yn erbyn yr hwn y mae tónau y môr mawr yn curo yn ddiorphwys.

HAELIONUSRWYDD CYRUS.

DARFU i Tigranes wrthryfela yn erbyn Cyrus eithr Cyrus a'i gorchfygodd, ac a gymerodd ei wraig mewn dalfa. Anfonodd at Tigranes, a gofynodd iddo pa beth a roddai er achub ei wraig rhag cael ei gwerthu yn gaethes. Daeth Tigranes yn edifeiriol i'w bresennoldeb, a dywedodd y rhoddai y cwbl a feddai yn y byd, a'i fywyd ei hunan hefyd. Pan glywodd Cyrus hyn, efe yn haelionus a adferodd iddo ei wraig, ac a faddeuodd y cwbl a aethai heibio. Yr oedd pawb yn canmawl Cyrus am y weithred haelionus hon; a gofynodd Tigranes i'w wraig, os nad oedd hi yn ei barchu yn fawr. 'Ni ddarfu i mi edrych amo gymaint ag unwaith,' atebai hithau. 'Dim edrych arno!' ebai Tigranes; 'ar bwy yr oeddych chwi yn edrych ynte!'---'Arno ef a gynnygiodd ei fywyd ei hun i'm hachub i rhag caethiwed,' O na baem oll yn efelychu gwraig Tigranes, gan edrych heibio i bob peth arno Ef, yr hwn nid yn unig a gynnygiodd, ond a roddodd ei fywyd i lawr, i'n hachub ni o gaethiwed y diafol a phechod, a'n dwyn i ryddid gogoneddus plant Duw!

DEFNYDDIOLDEB HAIARN.

Mae haiarn mór gyffredin fel y gwyr pawb beth ydyw—eto y mae ei ddefnyddioldeb y fath fel nad oes ond ychydig a wyr am hyny. Mae haiarn yn cael ei fwrw i foldiau i'r ffurf a'r dull a fynom. Tynir ef yn llinynau o wyfr (wire) i amgylchu tiroedd, a swyddau eraill. Gyrir ef hefyd yn ddalenau teneuon; a phlygir ef i'r ystum a fynir. Mae dynion yn ei galedu ac yn ei feddalu, fel v b'o eu hachosion yn galw. Mae haiarn yn hynod o gymwynasgar i ni yn mhob peth a ddymunem, ac sydd arnom ei eisiau: y mae yr un mór wasanaethgar yn y celfyddydau, mewn amaethyddiaeth, ac mewn rhyfel. O'r un haiarn y ceir y cleddyf i'r rhyfelwr, yr aradr i'r amaethwr, springs i'r oriawr cywrain, ac i'r cerbyd drudfawr; y cŷn i'r saer, vr angor a'r cwmpawd i'r morwr, y magnel i'r milwr, a'r fwled i'w rhoddi ynddo. Ac nid hyny yn unig, y mae yn physigwriaeth o'r fath oreu, a'r unig fettel gyfeillgar i gorph dyn. Ac v mae Duw, anfeidrol ei ddaioni, wedi gofalu am fod i'r fath fettel rinweddol gael ei chymysgu vn helaeth â'r ddaear yr ydym yn trigo arni-o herwydd fe'i ceir ef yn mhob lledred, o dan bob himsawdd, yn mhob gwlad, ac yn mhob daear.

CYNGHORION MEDDYGOL.

Cynghor anffacledig i wellhau y Gewynwst.

Syra,—Gwelais yn y 'Drysorfa' am Ragfyr,
1841 fod yn Roger Pych, yn dymnno cael

1841, fod un Roger Pugh yn dymnno cael cynghor at wellhau y clefyd poenus uchod.

Cymered y cyfryw ag a fyddo yn cael ei flino ganddo, hanner llonaid llwy dê o milk of sulphur, (yr hyn sydd i'w gael yn siop yr Apothecari; dwy owns am ddwy geiniog a dimeu,) mewn llefrith neu ddwfr; a chwaneged y swm bob nos, hyd nes y b'o wedi myned yn llonaid y llwy dê: dilyned ei gymeryd, a iach fydd. Cynghor Dr. Winsor yw hwn. Yr wyf fi, ac amryw eraill, wedi cael llwyr ymadawiad o'r Gewynwst drwy gymeryd y Cynghor uchod. Ni waeth pa un ai poeth ai oer fyddo y clefyd, mae'n sicr o wellhau.

Liverpool.

J. Roberts.

Brofwyd hefyd gan Olygydd y 'Cyfaill' yn Gynghor anghydmarol at y clefyd poenus crybwylledig.

Cynghor i attal lledaeniad Clefydau Heintus.

Mae nitrous acid yn hynod iawn o effeithiol i attal taeniad Clefydau heintus, megys y typhus fever, &c. Yn y tŷ lle y byddo y clefyd heintus, neu yn ystafell y claf, cymerwch ddysgl fechan (saucer), a dodwch ynddi ychydig o salt petre wedi ei falu, a thywelltwch oil of vitroil arno, nes y byddo yn ei orchuddio, yna fe ymarllwys yr acid gas i fyny yn helaeth o hono, nes llenwi y tŷ neu ystafell mewn ychydig amser. Gellwch wneyd mwy neu lai o hono, trwy leihau neu ychwanegu y defnyddiau. Dylid gwneyd hyn yn fynych lle y byddo yr achos yn gofyn.—Drysorfa.

Atebion.

RHUF. V. 12.

Ateb i ofyniad 'GLYN LEYROS,' tu dalen 143.

Gofyna 'Glyn Leyros,' 'Yn mha ystyr y gall fod babanod wedi pechu!' ac hefyd, 'A ydyw yn addas galw Adda yn ben-cyfammodwr! Os

ydyw, ar ba olygiad?"

ATES. Adda oedd y pen-cyfammodwr yn y Cyfammod Gweithredoedd; a ni a gawn hanes dechreuad a throsglwyddiad pechod i'r natur ddynol, wedi ei roddi yn dra eglur gan Dduw ei hun yn Gen. iii.; a phan ddarfu i Adda syrthio fel pen, fe ddarfu ei holl hiliogaeth syrthio ynddo fel ei aelodau. 'Yn Adda y mae pawb yn meirw.' 1 Cor. xv. 22. 'Trwy anufydd-od un dyn y gwnaethpwyd llawer yn bechaduriaid.' Rhuf. v. 19. 'Trwy gamwedd un y daeth barn ar bob dyn i gondemniad.'—Y dyn cyntaf a bechodd trwy anufyddhau i orchynnyn Duw; a thrwy anufydd-dod yr un dyn hwnw y gwnaed ei holl hiliogaeth yn bechaduriaid euog. Os oeddym ni (ei hiliogaeth) i gyfranogi o'r da addawedig iddo am ufydd-dod, nid oedd yn anghyfiawader i ni gyfranogi o'r drwg a fygythiwyd arno am ei anufydd-dod. Duw oedd yr hwn a ddewisodd drosom, gan hyny gwnaed, mae yn ddiogel, y dewisiad goreu a allesid wneuthur.

Mae marwolaeth wedi teyrnasu ar bob dynnis dichon marwolaeth deyrnasu ond ar yr euog, ond y mae marwolaeth yn teyrnasu ar rai na phechasant yn weithredol, yn ol cyffelybiaeth camwedd Adda; gan hyny rhaid eu bod yn bechaduriaid yn Adda. 'Aeth marwolaeth ar bob dyn yn gymaint a phechu o bawb,' yn Adda, er na phechasant yn eu personau eu hunain; gan hyny y maent yn bechaduriaid yn Adda. Yr oedd yr holl natur ddynol ynddo megys yn y telpyn, ac yn y gwreiddyn. 'Dwy genedl sydd yn dy groth di,' medd Duw wrth Rebecca, pan nad oedd yno ond dau wreiddyn y ddwy genedl, ond yr oedd y ddwy genedl yn y ddau wreiddyn 'Mewn anwiredd y'm lluniwyd,' medd Dafydd, 'ac mewn pechod y beichiogodd fy mam arnaf.' Yr ocdd ei holl hiliogaeth yn Adda nid yn unig yn ei lwynau fel ei hil—ond hefyd ynddo fel cu pen-cyfammodwr. Y mae hil pawb yn lwynau eu rhieni yn ol trefn a deddf natur, eithr ni bu un tad ond y tad cyntaf yn ben-cyfammodwr i'w hiliogaeth, oddieithr yn gysgodol; ond yr oedd holl blant Adda yn gyfammodol ynddo, a'i weithred ef o ufydd-dod neu anufydd-dod oedd yn weithred iddynt hwy, yn gymaint a phe buasent yn ei chyflawni yn eu personau eu hunain. Pechodd pawb o'i hiliogaeth ei bechod ef, ynddo ef; ac y mae pawb oedd yn y cyfammod gydag ef, trwy y weithred hono o anufydd-dod, fel yntau, dan felldith y cyfammod tóredig hwnw, a thrwy y weithred hono, gwnaeth adwy i lwgr a melldith ddyfod i mewn dros yr holl naturiaeth ddynol. Dywed yr Ysgrythyr 'fod holl fwriad meddylfryd calon dyn yn unig yn ddrygionus bob amser,' (Gen. vi. 5,) a bod pawb 'wrth naturiaeth, yn blant digofaint megys eraill, ac yn feirw mewn camweddau a phechodau. Eph. ii. 1-3. 'Truan ydwyf fi, (meddai y Salmydd,) ac ar drangcedigaeth o'm hieuengctyd. Ps. lxxxviii. 15. 'Dyn a anwyd i flinder, fel yr eheda y wreichionen i fyny.' Job v. 7. 'Pawb a bechasant, ac ydynt yn ol am ogoniant Duw; nid oes neb cyfiawn, nac oes un, &c. Rhuf. iii. 10, a 23. Mae tystiolaethau eglur yr Ysgrythyrau, a'r gwrthwynebiadau sydd yn nghyflwr pob dyn o'i ieuengctyd at ddaioni, a'r duedd sydd ynddo at bob drygioni, yn dangos yn eglur ei fod yn bechadur gwreiddiol; ac fe brofir hefyd oddiwrth gystuddiau a marwolaeth babanod, oni byddai fod babanod yn bechaduriaid gwreiddiol, na byddent yn agored i gystuddiau, gondiau, a marwolaeth. Rhuf. v. 14. Fe brofir hyny hefyd oddiwrth waith Duw yn sefydlu yr ordinhad o enwaediad dan yr Hen Destament i'w gweinyddu i fabanod. Yr oedd yr ordinhad hono yn dangos eu bod yn llygredig, ac fel y cyfryw yn haeddu dyoddef; fod yn rhaid cael gwaed mewn trefn iddeu hachub; ac fod yn rhaid tóri yr hen ddyn o bechod ymaith, mewn trefn i fyned i'r nefoedd. Hefyd, fe brofir fod dynion yn bechaduriaid gwreiddiol oddiwrth yr Ysgrythyrau sydd yn dangos yr anghenreidrwydd o gyfnewidiad cyf-lwr. Ioan iii. 3. Felly y mae dyn wedi myned yn elyn i Dduw trwy bechod, a'r holl anian, yr ewyllys, a'r serch, wedi myned yn anianol a chythreulig. Nid oes na mán glán na chyfan arno, ond yn llygredig o wadn y troed i goryn y pen, wedi myned yn analluog ac yn anewyll-ysgar i wneuthur dim daioni o hono ei hunan oddieithr iddo gael ei gynnorthwyo gan yr Ysbryd Glan, a'i ail-eni a'i greu o'r newydd yn Nghrist Iesu, a'i ddwyn i heddwch a chymod a Duw. R, R. M.

WELCH NEU WELSH.

Ateb i KAUN, Glan Sinsinnati, tu dalen 143.

Meddyliwyf fod y Cymry yn cael eu galw yn Welch oddiwrth fod eu gwlad wedi ei henwi yn Wales; cymerodd yr enw hwn oddiwrth Gwalia, yr hwn sydd gyfystyr â Gwâl, yr hwn a ddynoda lle i breswylio o fewn gwâl, neu amddiffynfa, yn cyfeirio yn ddiau at nodded naturiawl mynyddoedd Cymru. Rhagfynegai yr enwog Talicsin y collai y Cymry eu gwlad 'Ond gwyllt Walia;' ac felly y mae er ys oesoedd. Craig-y-Foelallt.

JAFA.

Ateb i ofyniad KAUN, Glan Sinsinnati, tu dalen 148.

Gofyna K. am ddesgrifiad o ddyffryn gwenwynllyd Jafa; wele yr hyn a ganlyn, cyfieithedig o'r ' Family Magazine,' at ei wasanaeth.

Adwaenir y dyffryn hwn wrth yr enw Guevo Upas, yr hyn o'i gyfieithu yw, Dyffryn Gwenwynllyd; a thrwy ddilyn llwybr a wnaethid i'r dyben, y gyfeillach, (party) a'i cyrhaeddasant yn fuan, gyda chwpl o gwn, a rhai dôfednod (fowls), i'r dyben o wneuthur prawfiadau. Wedi

cyrhaedd y mynydd, disgynodd y gyfeillach, a chropiasant i fyny ar hyd ochr y mynydd, y pellder o yn nghylch chwarter milltir, trwy gymhorth canghenau a gwreiddiau coed.-Pan o fewn ychydig latheni i'r dyffryn, amgylchwyd hwynt gan arogi cryf a gwrthwyneblyd, yr hwn oedd yn mron a'u tagu; ond wedi neshau at yr ymyl darfu yr anghyfleusdra hwn. Mae y dyffryn hwn tua hanner milldir o gwmpas, ar ddull hirgrwn, a thua 30 troedfedd o hyd. Ymddengys ei waelod yn wastad-lyfn, heb un math o hydyfiant (vegetation), ac ychydig o gerrig mawrion yma a thraw. Yr oedd yno gyfiawn-der mawr o ysgerbydau dynion, teigriaid, eirth, danasod, a phob math o adar ac anifeiliaid gwylltion. Ymddangosai y ddaear, ar ba un y gorweddant yn ngwaelod y dyffryn, yn sylwedd tywodlyd, caled, ac nid oedd dim agerdd yn ganfyddadwy. Yr oedd yr ochrau yn orchuddiedig ag hydyfiant. Yn awr penderfynwyd myned i'r dyffryn; ac wedi i bob un o'r gyfeillach ennyn ei segar, aethant rhagddynt nes eu bod o fewn ugain troedfedd i'r gwaelod, lle y profwyd arogl clafaidd a gwrthwyneblyd, heb un anhawsdra i anadlu. Yn ganlynol rhwymwyd ci wrth flaen bamboo, a gwthiwyd ef i waelod y dyffryn, tra yr oedd rhai o'r gyfeillach, a'u horiaduron yn eu dwylaw, yn gwilio yr eff-Yn mhen 14 o eiliadau, syrthiodd y cî oddiar ei goesau, heb symud nac edrych o'i gylch; ac ni pharhâodd bywyd ynddo ond deunaw mynyd. Y ci arall yn awr a adawodd y dynion, ac a aeth at ei gydymaith; wedi ei gyrhaedd, sylwyd ei fod yn sefyll yn hollol ddiysgog, ac yn mhen 10 eiliad syrthiodd i lawr; ni symudodd ei draed mwyach, ac ni fu byw ond saith mynyd. Yn ganlynol, taflwyd dôfedn (fowl) i mewn, yr hwn a fu farw mewn mynyd a hanner; ac un arall a daflwyd i mewn yn ganlynol, a bu farw mewn mynyd a hanner. yr ochr gyferbyniol o'r dyffryn, gorweddai ysgerbwd dynol, y pen yn pwyso ar y fraich dde-heu. Yr oedd effeithiau y tywydd wedi canu yr esgyrn cyn wyned a'r ifori. Mae 'n debygol mai gweddillion rhyw droseddwr truenus oeddynt, yr hwn, yn cael ei hela tua'r dyffryn, a gymerasai nodded ynddo yn anwybodus o'i natur angeuawl.-Gor.

HEB. VI. 1.

Ateb i of yniad Brodor o'r Dolau Gwyrddion, tu dalen 143.

'Am hyny,' (sef, am yr hyn a ddywedir yn yr 11eg a'r 12fed o adnodau o'r benod flaenorol,) 'Gan roddi heibio yr ymadrodd sydd yn dechreu rhai yn Nghrist.'—Wedi dysgu y pethau sydd yn arweiniad i mewn i Gristionogaeth, peidiwn aros gyda'r pethau hyn, ond—'Awn rhagom at berffeithrwydd;' ceisiwn gynnyddu mewn gwybodaeth a sancteiddrwydd, ac nac ymfoddlonwn ar lai na pherffeithrwydd; 'heb osod i lawr drachefn sail i edifeirwch oddiwrth weithredoedd meirwon; ac i ffydd tuag at Dduw.' Y pethau cyntaf mewn gwir grefydd yw edifeirwch, neu gyfnewidiad anian, a ffydd, trwy yr hon yr uniy pechadur â Christ; gan hyny dysgwyliai yr Apostol y dylasai yr Hebreaid fod yn ddigon

cyfarwydd yn y pethau hyn, heb eisiau profi yr 1 anghenreidrwydd o honynt, &c., drachefn; gan hyny y mae yn eu harwain at bethau anhawddach eu deall, y rhai y dylent fod yn hyddysg ynddynt, am yr hyn bethau, gweler yr adnodau dilynol.

ELACHISTOTEROS.

GOFYNIADAU, &c.

MYNEDIAD Y GORCHYMYN ALLAN.

Anwyl Frawd,—Gan mai goleuo yr anwybodus yw dyben eich Cyhoeddiad clodwiw, myfi a ddymunwn arnoch chwi, neu rai o'ch goheb-

wyr deallus, eglurhau yr adnodau canlynol :— Dywedir yn Dan. ix. 25, y byddai o fynediad gorchymyn am adeiladu Jerusalem hyd y blaenor Messiah, saith wythnos a dwy wythnos a thriugain. A chan fod pedwar gorchymyn wedi eu rhoddi gan wahanol bersonau, ac ar wahanol amserau, fel y gellir eu gweled yn Ezra i. 1; yr ail yn Ezra vi. 1—12; y trydydd yn Ezra vii. 11—27; a'r pedwerydd i Nehemiah. Neh. i. 1, a ii. 1—8. Y gofyniad yw, O ba un o'r gorchymynion yna y dylid dechreu cyfrif y naw wythnos a thriugain! Eglurhâd buan a goleu ar hyn a foddlonai yn fawr eich cysson ddarllenydd er's mwy na phedair blynedd bellach. R. W. J.

Y NAPOLIG.

Hybarch Olygydd y Cyfaill,-Byddai yn dda genyf gael gwybod, trwy gyfrwng eich misolyn clodwiw, yr achos o symudiad y Nadolig, a chan bwy y symudwyd ef gyntaf. R. W. J.

2 CRON. XXXVI, 6, 2 2 BREN. XXIV. 1,

Mr. Colygydd,—Dymunwn wybod o ba un o'r troion hyn y mae i ni ddechreu cyfrif y deng mlynedd a thriugain caethiwed ! Atebiad buan a goleu i hyn a fawr foddlonai un sydd yn dymuno llwyddiant i'r Cyfaill tra b'o y ddaear yn troi.

GWEITHIO A DIOGI

At Ohebwyr deallus y Cyfaill,-Anwyl gyfeillion, dymunwn i ryw un o honoch chwi ro'i ateb i'r hyn a ganlyn, sef, Pa un waethaf ai gweithio ar y Sabboth ai byw yn ddioglyd y chwe' diwrdod eraill! Yr ydym yn clywed aml rybudd i sancteiddio y Sabboth; ai nid oes anghenreidrwydd annog i ddiwydrwydd ar amser arall hefyd. R. W. J.

HEB GREDU GAN LAWENYDD

Barch. Olygydd,-Y mae fy sel yn fawr i gael gwybod rhai pethau trwoch chwi, neu rai o'ch gohebwyr doethion a lluosog trwy gyfrwng y Cyfaill. Yn Luc xxiv. 41, mae yr hanesydd yn dweyd yma am wir ddysgyblion Crist, a hwy eto heb gredu gan lawenydd.

Cwestiwn 1. Pa beth, neu bethau, oedd y

rhai hyn heb ei gredu?

2. Pa beth oedd natur eu llawenydd?

3. A ydyw llawenydd am ryw beth neu gilydd yn rhwystr iddei gredu?

Na feddyliwch fy mod i yn dyfod i faes y Cyfaill i ro'i gwybodaeth, ond i ymofyn am dani, a hyny yn y pethau a berthyn i grefydd a duw-ioldeb. Byddaf yn ofni fod rhai ar y maes hwn yn dyrchafu eu hunain, trwy anfon cwestiynau a dychymygion nad ydynt na da na drwg eu gwybod. Byddai yn dda genyf weled mwy o ymofyn am bethau yn perthyn i'r dwyfol wirionedd yn lle pethau darfodedig y byd hwn, sef bwydydd a diodydd, y pethau a drefnodd Duw iddeu derbyn; ac nid oedd Solomon yn gweled nad da oedd i bob dyn fwyta ac yfed, a mwyn-hau daioni o'i holl lafur. Preg. iii. 13. Hefyd y mae yn gorchymyn i'r byw, 'Dos, bwyta dy fwyd yn llawen, ac yf dy win â chalon hyfryd: canys yn awr cymeradwy gan Dduw dy weith-redoedd.' Preg. ix. 7. Ond pell ydwyf oddiwrth feddwl fod Solomon yn annog i fwyta i lythineb, nac yfed i feddwdod, ond yn weddaidd ac mewn trein; a phrysured yr amser i hyny gymeryd lle, fel na byddo i'r pethau hyn lenwi yr areithfaoedd yn lle Efengyl Mab Duw, fel yr wyf vn gobeithio y daw ar frys. A'r pethau hyn yw dymuniad eich cyd-deithiwr i'r Farn.

TLAWD ANNOUTH. Steuben.

NOAH.

Syr,-Dymunwyf gael atebiad i'r gofyniadau canlynol gan blant yr Ysgol Sabbothol, os gwelwch hwy yn deilwng.

1. (I'r genethod, nid uwch law deuddeg oed.)

Merch i bwy oedd Noah!

(I'r bechgyn, nid uwchlaw deg oed,) Mab i

bwy oedd Noah ?

3. (I fechgyn neu enethod, nid uwchlaw ugain oed,) Yn mha bethau yr oedd Noah yn gy god o'r Arglwydd Iesu Grist, yn nghyda'r pethau mwyaf rhyfedd a ddygwyddasant yn amser bywyd Noah! Chwiliwch yr Ysgryth-

AMOS VII. 4.

Gofyniad i athrawon yr Ysgol, o ba oedran bynag, sef eglurhåd ar Amos vii. 4: 'Fel hyn y dangosodd yr Arglwydd Dduw i mi: ac wele yr Arglwydd Dduw yn galw i farn drwy dân ; a difâodd y tân y dyfnder mawr, ac a ysodd beth.'

J. B. W.

PREG. I. 20.

Mr. Golygyddodd i mi fod yn ymddyddan amser yn ol âg un o'm cyfeillion, ac yn mhlith pethau eraill, gofynodd i mi eglurhau iddo yr adnod uchod, ac os na allwn roddi ateb boddhaol iddo, ei fod yn dysgwyl arnaf anfon y gofyniad i'r 'Cyfaill;' felly yr wyf yn gwneyd yn awr, gan ddymuno gwybod—

1. Beth a feddylir with ehediad yr awyr!

2. Pa fodd y cyhoeddant y llais?

3. Pa fodd y mae perchen adain yn mynegi y peth?

Ateb boddhåol, trwy gyfrwng y 'Cyfaill,' a'm boddlonai i a'm cyfaill.

GER RHAIADE TRENTON.

DECHREUAD CARTHIWED BABILON.

Mr. Colygydd,—Unwaith eto yr wyf yn gofyn hynawsedd gohebwyr deallus y Cyfaill, gan erfyn ar ryw un o honynt eglurhau yr hyn a ganlyn:—Fe ddywedir yn Jer. xxv. 11, 12, y byddai i Israel gael eu caethgludo i Babilon, ac y byddai i'r caethiwed hwnw barhau ddeng mlynedd a thriugain; a chan fod y Babiloniaid wedi gwarchae dair gwaith ar Jerusalem, a chludo rhai o'r trigolion yn gaethion i Babilon bob tro,—unwaith yn y 4edd flwyddyn i Joacim—yr ail waith, yn yn unfed flwyddyn ar ddeg i Sedecia. 2 Bren. xxv. 4—8; 2 Bren. xxiv. 8—16; 2 Cron. xxxvi. 6; 2 Bren. xxiv. 1. Y gofyniad yw, Ar ba un o'r troion hyn y mae i ni ddechreu cyfrif y deng mlynedd a thriugain caethiwed i—Atebiad buan a goleu i hyn a fawr foddlonai un sydd yn dymuno llwyddiant i'r Cyfaill tra b'o y ddaear yn troi.

DYCHYMYG.

BETH sydd yn trafaelio heb ddwylaw na thraed, Na llygad i weled, na dropyn o waed, Na giau, nac asgwrn, na chymal yn nghyd, Er hyny 'n trafaelio wrth ddyfais y byd? Holland Patent.

GOFYNIADAU RHIFYDDEGAWL.

BARCH. Syri,—Tybiwyf na byddwch yn anfoddlon i mi ofyn i S. J. Jones, Pa beth y mae ef yn ei ateb i Dwm a Gutto yn ei feddwl wrth y symau isod:

A ydyw efe yn cyfranu 12½ d. wrth 7½ d., ac yn cael y cynniferrif (quotient) yn gyfartal i 4½ d. pan y mae ef yn trefnu ei atebiad felly?—Hefyd, ai yr un cyfartalwch sydd rhwng 4½ a 7½ ag sydd rhwng 12½ a 20½?

Nid ydynt Twm a Gutto boddlongar, hoffent eglurhad gwell, os gwel Mr. S. J. Jones hwynt deilwng.

LLINOS GLAN OHIO.

ARALL.

Tri gwr a brynasant dâs o wair ar ddull bonbraff a blaenfain (conical,) ac a dalasant am dani yn gyfartal, a erfyniant gyfarwyddyd i'w rhanu rhyngddynt yn ddosparthiadau cyfartal cyfochrol (parallel) â'r bôn. Uchder y dâs yw 20 troedfedd. Pa faint fydd uchder cyfran ddyledus pob gwr?

LLINOS GLAN OBIO,

STR,—Dywenydd mawr genyf bob amser ddarllen eich 'Cyfaill,' yn enwedig y rhanau hyny sef Gofyniadau ac Atebion; ac yn awr, yr wyf yn gosod ger bron eich darllenwyr rhifyddegawl y gofyniad canlynol: — Pa sawl newidiad a ellir ei wneyd o bob pedair llythyren allan o'r saith yma:

D, D, D, A, A, B, C!

Cincinnati. E. H. P.

27

Cyr. V.

Congl pr Athraw.

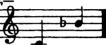
GRAMADARG CERDDORIARTH.

(Parhad o du dal. 144.)

18. Y chweched gorlon, yw y chweched mwyaf naturiol wedi ei eangu un hanner ton drwy effaith y llonnod, ac a ffurfir o chwech o raddau; fel hyn,—

19. Y seithfed lieddf goslefol, yw y seithfed mwyaf naturiol wedi ei leihâu un hanner ton trwy effaith y lleddfnod, ac a ffurfir o saith o raddau; fel hyn,—

7fed Heddf goalefol.

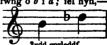
20. Y seithfed llon goalefol, yw y 7fed lleiaf naturiol wedi ei eangu un hanner ton trwy effaith y llonnod, ac a ffurfir o saith o raddau; fel hyn,

21. Y scithfed gorlon, yw y seithfed mwyaf naturiol wedi ei eangu un hanner ton drwy effaith y llonnod, ac a ffurfir o saith o raddau; fel hyn,—

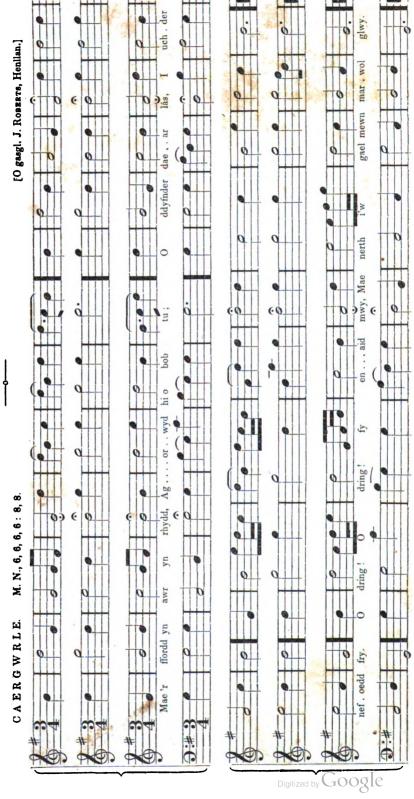

Yr ydym yn awr wedi goeod ger bron yr efrydydd eglurhâd cyfiawn ar effaith yr hanner ton oelefol ar gyfryngau y raddfa naturiol; neu, mewn geiriau eraill, yr ydym wedi goeod o'i fiaen gymaint o gyfryngau ag a berthyn i'r raddfa oelefol. Ond cyn terfynu, ymddengys fod yn anghenreidiol gwneyd y sylwadau hyn yn mhellach er cynnorthwyo yr efrydydd, eef, yn 1, nad yw effaith yr hanner ton oelefol yn perthyn i'r cyfrwng a ddewiswyd yn yr angreifftiau uchod, yn fwy na rhyw gyfrwng arall o'r un natur. Er angraifft,—dywedwyd mai y trydydd lleiaf naturiol, wedi ei leihâu un hanner ton, yw y trydydd gorleddf, ac i egluro hyny defnyddiwyd y cyfrwng o b i d; fel hyn,—

Wrth droi yn ol at y trydydd lleiaf yn y raddfa naturiol, ni a welwn fod y cyfrwng yma i'w gael bedair gwaith yn y raddfa, sef o d i f, o e i g, o a i c, ac o b i d. Yn awr, ni ddewiswyd y cyfrwng b d yn hytraeth na d ff, neu e g, o herwydd unrhyw berthynas rhyngddo a'r hanner ton goalefol, nac unrhyw addaarwydd naturiol arall; ond yn unig o herwydd fod yn rhaid cael rhyw un yn anghraifft. Ond yn 2, er fod a c, a d ff, yn drydydd lleiaf naturiol, eto nid allesid dwyn y cyfryngau yma yn drydyddau gorleddf fel y lleill, o herwydd nad oedd ond hanner ton eisoes rhwng b ac c, a rhwng d ac ff.—Perthyna yr un sylwadau hefyd i'r cyfryngau eraill.

veroriaeth.

BARDDONIAETH.

CWYN YR ENETHIG AMDDIFAD AR OL EI THAD.

- 1 Pan oeddwn i yn bedair oed Fe ddaeth yr Angeu dû, A dygai ymaith f'anwyl Fam, O chwerw loes a chri!
- 2 A chya im' gyrhaedd pum' mlwydd llawn, Fy Nhad a groesai'r dón, I chwlio'n nhir Celumbia draw Am wlad sydd well na hon.
- 3 Ymbiliwn arno, 'O fy nhad! Aroswch gyda mi: Er pan fu marw Mami fach, 'D oes genyf neb ond chwi.'
- 4 Yn wylaidd plygai ei liniau i lawr, A'i lygaid tua'r Nef, Am nodded dros ei blentyn gwan, Oedd swm ei weddi ef.
- 5 Ni chlywais byth mo swn ei draed, Er gwrandaw nos a dydd; Ni welais chwaith mo 'i wyneb hoff, Am hyn mae 'm bron yn brudd.
- 6 Y deigrau ffrydiant dros fy ngrudd O lygaid fel y gwaed, O gymysg hiraeth am fy Mam, A chariad at fy Nhad.
- 7 Breuddwydiais neithiwr wel'd ei wedd Yn siriol, megys cynt; Ond gwedi im' ddeffro breuddwyd oedd— Drfiannai fel y gwynt!
- 8 Yn fynych dringwn ael y bryn, Gan alw, ' Nhad! fy nhad!' A'r adlais wanaidd draw o'r glyn Atebai, ' Nhad! fy nhad!'
- 9 Mae hiraeth dwys yn gwywo'm gwedd, Oes dim a laesa'r loes? 'R wyf bron a sangu pryth y bedd, Yn nghanol boreu 9 oes!
- 10 'R wy 'n mynych gyrchu at fedd fy Mam, Dan ocheneidio 'n brudd, Lle uwch fy mhen mae 'r awel oer Yn ysgwyd cangau'r gwydd.
- 11 'R wy 'n ofni hefyd fod fy Nhad Yn huno'n llwch y llawr, Ac na chaf weled mo 'no mwy ' Nes seinio'r Udgorn mawr!
- 12 Fy unig obaith bellach yw Cael cwrdd â'm Mam a Nhad A rhodio yn eu cwmni gwrw, Ar fryniau'r Nefol Wlad!

Cincinnati.

T. Lt. H.

MYFYRDOD AR Y CLOC YN TARO.

Yz ychydig linellau hyn a dderbyniais o'r Hen Wlad yn aigraffedig; ac os gwelwch hwynt yn addas iddeu hargraffu yn y 'Cyfaill,' wele hwynt at eich gwasanneth. Boosville. • Johrs.

Pan oeddwn yn myfyrio,
A'r cloc yn taro un,
Meddyliais mai addoli
Un Duw a ddylai dyn;
Ac hefyd ei wag naethu
-*A'm calon oll yn llon,
Tra'paro dyddiau mywyd
I ar y ddaear hon.

Pan glywais i fy awrlais
Yn taro dau brydnawa.
Fe redodd fy myfyrdod
Ar ddau Gyfammod llawn,
A'u cynnwys yn y Beibl
Dau Destamentau yw,
A wnaed gan ysbryduliaeth
Y gwir a'r bywiol Dduw.
2 Tim. iii. 16.

Pan glywais y cloc yn taro Tri wrth fyned yn mlaen, Meddyliais am Dri Pherson, Tad, Mab, ag Ysbryd glân, A'r rhai'n yn un Jehofah Er trag'wyddoldeb draw, Ac felly byth i bara I drag'wyddoldeb ddaw.

1 Ioan v. 7.

Pan glywai'r cloc yn taro Am y bedwaredd waith, Daw Pedwar Efengylwr I'm meddwl ar fy nhaith, A'r newydd am drugaredd Yn yr Efengyl gu, A maddeu'r holl anwiredd I mi beohadur du.

Wrth imi ddyfal wrandaw,
A'r cloc yn taro pump,
Meddylisis am Bun' Morwyn
Heb olew yn eu lamp,
A'r Priod-fab yn dyfod,
A'r rhai sydd barod bwys,
A aethant i'r briodas,
A chauwyd yno 'r drws!
Mat. xxv. 2.

Pan oedd y cloc yn taro
Fel hyn y chweched waith
'R wy'n cofio 'r greadigaeth,
Y nef a'r ddsear fait ;
Y mbr a'r oll aydd ynddo,
A phob creadur byw,
Yn ystod y chwe' diwrnod
A wnaeth yr Arglwydd Dduw.
Ex. xx. 11.

Wel, dyma fyfyr eto,
A'r cloc yn taro saith,
Y seithfed dydd gorphwysodd
Crêuwdydd daear faith;
A dylem ninau gadw,
Y Sabboth—sanctafdd yw—
Mewn meddwl, gair, a gweithred,
Yn ol gorchymyn Duw.
Gen. ii. 3.

Wrth imi ddyfal wrando,
A rhifo wyth yn siwr,
Meddyliais am wyth enaid
Achubwyd rhag y dw'r
Pan ddaeth y Dylif creelon
Ar anwir ddynion byd,
A'u boddi yn yr eigion
Yn gyfan oll i gyd.
Gen. vi. 13.

'R wy''n daall wrth fyfyrio
Ar y cloc yn taro naw,
Mai 'r nawfed awr bu 'r Iesu,
Ar ben Calfaria draw,
Yn dweyd y gair ' Gorphenwyd!'
Atebwyd yno'n llawn,
A'r Tad yn gwaeddi, ' Gollwng
E 'n rhydd: mi gefais iawn.'
Mat. xxvii. 45.

'R wy' 'n meddwl wrth im' wrando,
A'r cloc yn taro deg,
Bod genyf Ddeg Gorchymyn
I'w cadw yn ddifreg,
A ro'w'd ar fynydd Sinai,
Gan y Jehofa mawr,
Yn rheol bywyd imi
Tra byddwyf ar y llawr.
Ez. xx.

Digitized by Google

Yr amser sydd yn pasio, Mae'n taro un-ar-dd Mae 'n taro un-ar-uneg,
A mi heb fod yn gweithio
Un awr o'r rhai'n yn dêg;
Mae 'n rhyfedd fod gwahoddiad
I'r fath bechadur mawr,

Mae Arglwydd mawr y winllan Yn galw arnoch, 'Dewch, Beth bynag a f'o cyfiawn O gyflog chwi a'i cewch; Er bod eich penau'n llwydion, A'r cefn yn crymu i'r llawr, Mae galwad arnoch sto— O! dowch i weithio awr!

Pan glywaf daro deuddeg,
'R wy' 'a 'hedeg yn y blaen
At ddeuddeg Ffynnon Elim,
A'a dyfroadd glowy glân;
A'r deuddeg Apostolion,
Oedd yma ar y lawr;
A'r môr a'r deuddeg ychain
Oedd yn y deml fawr. Ex. zv. 24; Mat. z. 1; 1 Bren. vii, 16.

Mae eto Bren y Bywyd
A'i ffrwyth yn ddeuddeg rhyw;
A deuddeg llwythau Israel,
A ddaeth trwy'r môr yn fyw;
Ac i ysbio Canaan
Danfonwyd deuddeg gwr;
A'r deuddeg colofn godwyd
Yn yr Iorddonen dd'wr.

Dat. xxii. 2 : Exod. xiv. 21 : Joshua iv. 1 : Deut. i. 23.

Yn ddeuddeg'r aeth yn barod, A darfod wnaeth fy nydd, A'm corph sy'n myn'd i orphwys Yn awr i'm gwely pridd! A'm henaid yn ehedeg I fyd ysbrydion byw, Lle byddaf yn drag'wyddol Yn ngwydd yr Arglwydd Dduw!

MOLAWD

I Foneddigesau Caerefrog-Newydd am eu rhadionaf diriondeb yn anrhegu Cymdeithas Ddirwestol y Ddinas hono â Baniar yn y fl. 1842.

Gorenwog yw rhianod—addwy Ein prif ddinas hyglod; ---addwynawl Eu sel glån rydd oesawl glod Pw henwau anwyl hynod.

> O wir serch eu hères aidd, (Cywiraf serch caruaidd,) Y rhoddasant ariant i Eofn hygar gefnogi Mwynhau Lluman eirianwech, Mwynhau Liuman eirianwocu, Syw a glain, gymysgliw wech, Yn arwydd i'n gwydd 'n rho'i gwawr Mai sobrwydd yw egwyddawr Holl orchest Dirwest eirioes, A'i hiach wyr, harddwch yr oes.

Lleisir a chodir, mewn pwyll serchiadau, Nawdd agoswych y boneddigesau, A roddasant y Faniar oedd eisiau, A'u harian haeddawl—oll o'u rhinweddau ; Am hyn ceir mwy i'w henwau—o folawd, A chu hoff hoenwawd trwy ein iach ffiniau.

-o'r rhai'n, 'car-[iadus. Amrygar* yw pob Cymreiges—o'r Gan bob arail fynwos ; E fawrheir pob Ifores Yn llón, a'u rhoddion yn rhes.

Rhoddion mawrles, Hab ryw rodres, A eglurwyd: Cyfraniadau, Od amledwyd, Yn esiamplau O'u teimladau

Sai Baniar roes y Benywod---y O barch prid diddarfod : -yn brawf, Yn wrthddrych, unionwych nod---o'u hanrheg, Rho'i groeso iawndeg, sy'n llwyr greu syndod.

Dyma'n noddaidd hynawsaidd fynwesau Dyna n moustain nawasa diyawsi deg emau, Ya ya ein mysg, digymysg deg emau, Ya amdoi â thês ein cymdeithasau, A diail hynodwych, dylanwadau— Addura a gaed yn ddiuu—a thegwch, O'u tynerwch; Onid rhaid iawn eiriau?

A rhwydd-deb, pwy un wyneb na wena A llawn hoen dirus, gwel'd llin hen Drois, O'u rhwydd 'w'llys, rho'i Baniar ddiwalla' Yn deg glau wempus yn ngwlad Columbia ? Cyn hir dygir y gair da——'n ddigynnil I herio eppil gwledydd Ewropa.

Mawl serchoglon rhoed Prydyddion, Pr anwylion eirinn iolaf; ' Clod annifan dyger allan I'w têr anian, nôd tirionaf.

Holland Patent. TOAN O FOR

THE FIRM BANK.

HYNAWS OLYGYDD,—With glywed am gynnifer of Fanciau ansofydlog, meddyliais nad adfuddiol fuassi cyfeirio eich darllenwyr lluosog at Fanc sefydlog. Cyfansoddwyd y lliuellau canlynol gan ddynes ddawiol, yr hon, o herwydd cystudd corphorol, a gaethiwyd i'w thy am saith mlynedd ar hugain, hob allael myned i le o addoliad ond chwech neu saith o weithiau yn ystod yr holl amser. Yn sychedig am eu gweled mewn gwisg Gymreig, erfyniwyf le iddynt yn Cyfaill, gyfa dymuniad ar rywun o'ch gohebwyr barddonawl eu cyfeithu.

Utica. ROBERT HUGHES.

I have a never failing Bank, A more than golden store; No earthly bank is half so rich, How can I then be poor?

'T is when my stock is spent and gone, And I without a great,
I'm glad to hasten to my Bank,
And beg a little note.

Sometimes my Banker, smiling, says, 'Why don't you oftener come!

And when you draw a little note,
Why not a larger sum!

'Why live so niggardly and poor? Your Bank contains a plenty!
Why come and take a dollar bill!
When you might have a twenty?

'Yes, twenty thousand, ten times told, Is but a trifling sum, To what your Father has laid up, Secure in God his Son.'

Since then my Banker is so rich, I have no cause to borrow: I'll live upon my cash to-day, And draw again to-morrow.

I've been a thousand times before, And never was rejected; Sometimes my Banker gives me more Than ask'd for or expected!

Sometimes I've felt a little proud, I've managed things so clever! But, ah! before the day was gone, I've felt as poor as ever!

Sometimes, with blushes in my face, Just at the door I stand; • I know, if Moses kept me back, I surely must be damn'd.

I know my Bank will never break-No, it can never fail;
The firm—Three Persons in one God;
Jehovah—Lord of all!

And if you have but one small note, Fear not to bring it in ;

Digitized by Google

Come boldly to the Bank of Grace, The Banker is within.

All forged notes will be refused, Man-merits are rejected; There's not a single note will pass, That God hath not accepted.

Tis only those beloved of God, Redeem'd by precious blood; That ever had a note to bring— These are the gifts of God.

Tho' thousand ransom'd souls may say,
They have no notes at all—
Because they feel the plague of sin,
So ruin'd them by the fall,

This Bank is full of precious notes, All sign'd, and seal'd, and free— Tho' many doubting souls may say, There is not one for me.

Base unbelief will lead the child To say what is not true; I tell the soul, who feels self-lost, These notes belong to you.

The leper had a little note—
'Lord, if thou wilt thou can!'
The Banker cashed his little note,
And healed the sickly man.

We read of one young man, indeed, Whose riches did abound, But in the Banker's book of grace This man was never found.

But, see the wretched dying thief, Hang by the Banker's side, He cried, 'Dear Lord, remember me,'
He got his cash—and died.

ENGLYNION

Ar Briodas y Parch. J. J. JONES, Caerefrog-Newydd.

Pår dedwydd priod ydynt,—a dwy iau, Da wedd, y sydd arnynt; Doed llwydd, rai didwyll, iddynt, A hir oes iach, heb groes hynt.

Eglwys Iôn yw eu glwys annedd, Dau môr hynod am eu rhinwedd, Dan a thuedd doeth-dduwiol. Trwy haedd, ynnillynt dra hir Glod gwir, fel rhai gwladgarol.

Caerefrog-Newydd. GWILYM AB IOAN.

ENGLYNION

Ar ol darllen gohebiaethau buddiol 'CYMRO,' Craneville. [Gwel Cyfaill am Ebrill a Mai diweddaf.]

Dyma waith, da amheuthyn,—o Craneville, Un cywreinnfawr enfyn,— Amlhaed llythyrau mal hyn, Heb ddadl na distadl destyn.

Dyiolch cymeradwyawl——i hybarch Ohebydd Athronawl, Gwna'i ysgrifell gymhell gwawl, Iawn addysg anianyddawl.

C. N.

GWILYM AB IOAN.

HANESIAETH GARTREFOL.

RISTEDDFODAWL.

Ysgrif Cyfartaliad y Cynnrychiolwyr.

YN Y SENEDDE, Mai y 27ain, Codai Mr. Rives, o Virginia, i fyny, a siaradai yn erbyn ychwanegiad aelodau y Tŷ. Dywedai y byddai ychwanegiad at nifer presennol y corph hwnw yn rhwystr i gario achosion y wladwriaeth yn mlaen, a'i fod ef yn ffafriol i leihau yn lle ychwanegu nifer presennol yr aelodau; fod nifer presennol y Tŷ o gylch 200; fod hyny yn ddigon i drin materion y wlad; ac mai dyna y nifer mwyaf dewisol gan y diweddar Lywydd James Madison.

Wedi rhai nodiadau ychwanegawl, cymerwyd y cwestiwn, ar gynnygiad Mr. Preston, o Garolina Ddeheuol, i lanw y gwagle & 92,000, yr hyn a nacawyd trwy bleidlais o 36 yn erbyn 10

30ain,—Cynnygiwyd ail-ystyried y bleidlais yn nacâu y cyfartaliad o 74,391, ond a gollwyd trwy bleidlais o 26 yn erbyn 20. Wedi hyny cymerwyd y cyfartaledd o 70,680, yr hyn a gariwyd trwy bleidlais o 28 yn erbyn 18,

Cyfraith Methdaliad.

Mai y 30ain,—Cyflwynai Mr. Benton gofeb yn erfyn dyddimiad Cyfraith Methdaliad. Dywedai ei fod yn bwriadu, ryw foreu, gynnyg cydbenderfyniad i alw y ddeddf hono yn ol; y dangosai ei bod yn anghydfynedol âg ysbryd y Cyfansoddiad, ac yn ddirym, ac mai dyledswydd y Gydgynghorfa oedd ei galw yn ol. Pa un bynag a ddyddimid y ddeddf grybwylledig ai peidio, yr oedd ganddo achos i feddwl y cymerid rhyw fesurau yn fuan i brofi ei chyfreithlondeb o flaen Uchaffys y Taleithau Unedig, pryd y byddai iddi, yn sicr, gael ei dadgan yn ddirym.

Llywydd newydd y Seneddr.

Mai yr 31ain,—Yagrifenydd y Seneddr a gydnabyddai dderbyniad llythyr oddiwrth Lywydd y Seneddr, yn mha un yr hysbysai ei fod yn rho'i ei swydd i fyny o herwydd anhwyldra corphorol. Ar hyn cynnygiai Mr. Berrien y byddai i'r Seneddr brysuro i etholiad Llywydd dros dymhor (pro tem.); ac ar yr ail dugel (ballot) yr oedd y pleidleisiau yn sefyll fel y canlyn:

 Dros Mr. Mangum,
 23

 " King,
 7

 " Bayard,
 13

 " Walker,
 1

 " Tallmage,
 1

Felly etholwyd Mr. Mangum, o Garolina Ogleddol, yn Llywydd i'r Seneddr.

Y Fyddin.

TY Y CYNNRYCHIOLWYR, Mai 30ain,—Dygwyddodd cryn ymrafael rhwng y Meist'd Gilmer, Lowell, a McKeon, mewn perthynas i'r Ysgrif er cynnorthwyo y fyddin, &c, Mae y

Gydgynghorfa wedi ymranu ar y pwngc hwn, sef y fyddin a'r llynges—un ran am eu hychwanegu, a'r llall am eu lleihau, a thrwy hyny ysgafahau traul y wladwriaeth yn gyffredinol; a diamheu fod digon o le i hyny.

Ysgrif Cyfartaliad y Cynnrychrolwyr.

Mehenn y 13eg,-Darllenwyd gwelliadau y Seneddr ar yr ysgrif uchod yn darparu fel y canlyn:—Newidiad cyfartaliad yr etholwyr o 50,179 i 70,680; a bod i bob Talaith yn cynnwys mwy na hanner y nifer hwnw, gael un cynnrychiolwr yn ychwanegol. [Dealled ein darllenwyr mai dyben yr Ysgrif hon yw rheoleiddio a chyfartalu etholwyr y gwahanol Daleithau, fel y byddo i bob Talaith gael cydraddgynnrychioliad yn ol rhifedi y trigolion yn 1840.] Cynnygiai Mr. Adams fod i gennadwri gael ei hanfon i'r Seneddr i hysbysu fod y Tŷ yn glynu wrth ei gyfartaledd ei hun, 50,179, ac yn cyd-uno ag ail-welliant y Seneddr. Wedi cyduno åg ail-welliant y Seneddr, a dal gafael yn eu cyfartaledd eu hunain, cynnygiodd wedi'n wellhau gwelliant cyntaf y Seneddr fel hyn :--Yn lle 50,179, heb y rhandóriadau (fractions), yr hyn a roddai i'r Tŷ 306 o aelodau, dewisai ef gael cynnrychioli y rhandóriadau hefyd, ac felly ychwanegu 11 o aelodau, a gwneyd y cyfan yn 317; yr hyn yn ddiddadl fydd wedi dyfod yn zyfraith y tir cyn ymweliad nesaf y Cyfaill a'i ddarllenwyr.

Oddiwrth Ohebydd-diweddarach.

Washington, Meh. 17eg.

'Yn wrthwynebol i bob dysgwyliad, mae y Tỳ wedi dyfod i gydweled a'r Seneddr yn ei holl welliadau yn Ysgrif Cyfartaliad y Cynnrychiolwyr, ac felly yn dangos nas gall y Tỳ sefyll i ynladd a'r Seneddr ddim mwy nag y gallai mintai o ddynion heb erioed ddysgu dwyn arfau wrthsefyll byddin o filwyr wedi eu llawn ddysgyblu. Rhifedi Cynnrychiolwyr y gwahanol Daleithau, yn ol y ddeddf hon, fyddant fel y canlyn:

Enwau Taleithau. Rhifedi eu Cynnrychiolwyr.

	-
Maine,	7
Hampshire Newydd,	4
Massachusetts,	
Ynys Rhode,	2
Connecticut,	4
Vermont,	
O N13	
Caerefrog-Newydd,	
Jersey-Newydd,	5
Pennsylvania,	24
Delaware,	
Maryland,	
Michigan,	
Ohio,	22
Indiana,	
Illinois,	
Kentucky,	
Missouri,	
Tennessee,	11
Mississippi,	4
Arkansas,	
Louisians,	
Virginia,	15
Carolina Ogleddol,	9
Carolina Ddeheuol,	7
Georgia,	
Alabama	
Alabama,	/
Y cwbl yn	224

Y GYFFIN OGLEDD-DDWYREINIOL.

Y Dirprwywyr, dewisedig gan Daleithau

Maine, Massachusetts, a Brunswick-Newydd, i fyned i Washington, gyda golwg ar derfynu y ddadl yn nghylch y Llinell Derfynol, ydynt y personau canlynol:

Ar ran Maine, Edward Kavanagh, Edward

Kent, Wm. P. Preble, John Otis.

Ar ran Massachusetts, Abbott Lawrence, John Mills, Charles Allen.

Ar ran Brunswick-Newydd, Anrh. Mr. Simonds, A. Reade, Ysw., a James McLaughlin,

Maent wedi eu gwisgo â llawn-awdurdod i derfynu y mater. Hyderym y terfynir y ddadl ar y pen hwn yn awr, cyn ymadawiad yr Argl. Ashburton i Loegr. Hyn oedd un o'r prif achosion o'i ymweliad â'r wlad hon; a chan ei fod yntau gystal a hwythau wedi ei lawn-awdurdodi i benderfynu a dwyn i drefn unrhyw bwngc mewn dadl rhwng Prydain a'r wlad hon, a bod yr holl negeswriaeth (negotiation) rhyngddo ef ag Ysgrifenydd y Llywodraeth hon, yn ymddangos ar y telerau goreu a mwyaf ffafriol, yn awr, hyderir y dygir pob peth i derfyniad cyfeillgar yn llwyddiannus, a hyny yn fuan, gan fod y Warspite, y llestr yn mha un y daeth Argl. Ashburton drosodd yma, yn awr yn Nghaerefrog-Newydd yn ei ddysgwyl, mae yn debygol, i gychwyn yn ol.

EFFEITHIAU DAIONUS DIRWEST.

Golygydd y 'N. Y. Sun' a ddywed, 'Ddwy neu dair wythnos yn ol, crybwyllasom am hen feddwyn yn Mrooklyn, yr hwn a arweiniwyd i gyfarfod Dirwestol, a gymhellwyd gan ychydig fechgyn ieuaingc, (aelodau o'r Gymdeithas Ddirwestol,) y rhai a'i cawsant yn y cyflwr mwyaf truenus yn yr heol, i law-nodi yr Ardystiad. Dywedasom ar yr amser ei fod wedi myned mór belled mewn anghymedroldeb fel nad oedd ond ychydig obaith am ei adferiad, gan sylwi ar ymddygiad canmoladwy y bechgyn, heb gymaint a breuddwydio y byddai i'w hymdrechion teilwng-glodus i wneuthur yr hen wr yn ddedwydd, gael cu coroni â'r fath lwyddiant.

wydd, gael cu coroni â'r fath lwyddiant.
'Y fath yw y ffaith, pa fodd bynag. Dygwyddasom alw, ychydig nosweithiau yn ol, yn un o'r cyfarfodydd hyn, ac er ein syndod, clywem y Llywydd yn byr-gyfwrdd âg amgylchiadau ei helynt, gan ychwanegu fod yr hen wr y pryd hyny yn bresennol, ac y byddai iddo ddywedyd ychydig eiriau fel anerchiad i'r gynnulleidfa! Yn union, codai dyn hynod brydweddol i fyny, gan gydnabod mai efe oedd y dyn y cyfeirid ato; ond yr oedd y fath gyfnewidiad yn ei wisg, yn ei wedd, ac yn mhob dim o'i gylch, fel, heb ei gydnabyddiad ef ei hun, y buasem yn meddwl fod ya anmhoeibl iddo fod yr un dyn ag a welsem ar amgylchiad blaenorol!

'Wedi iddo adrodd mewn býr-eiriau ei gyfnewidiad yn ei arferion a'i amgylchiadau, a'r achosion a'i harweiniodd i'r cyfnewidiad, y dyn diwygiedig a ddywedai fod arno eisiau dyiolch i'w noddwyr ieuaingc yn gyhoeddus am eu tiriondeb, gan erfyn arnynt, os oeddynt yn bresennol, godi i fyny. Tri o'r pump, a'i dygasant yno, oeddynt wyddfodol, ac, ar ei gais, a godasant ar eu traed, pryd, yn ddifrifol a di-

Digitized by Google

ragrith, y cydnabyddai y weithred, yr hon, dan nawdd Rhagluniaeth, a'i gwnaeth yr hyn oedd. Nid oes genym yr amheuaeth lleiaf o'i hollol ddiwygiad, a siomid ni yn fawr pe na byddai iddo ddyfod yn ddiffynwr hyf ac eofn i egwyddorion ardderchog llwyr-ymattaliad.'

Terfysg yn Orleans-Newydd.-Bu cryn derfysg yn Orleans-Newydd yn ddiweddar. achos oedd, pan oedd yr ariandai yn gommedd talu arian celyd am eu hysgrifnodau addawol, i amryw oddiar yr achlysur hyny gymeryd y fantais i roddi allan eu shinplasters eu hunain, fel y'u gelwir. Y rhai hyn oeddynt wedi bod, am hir amser, yn newid (change) cyffredinol y ddinas yn lle arian. Pan ddaeth yr ariandai i dalu arian celyd, y canlyniad fu i'r rhai hyn fyned o ychydig werth, ond addawyd yn fuan eu talu. Pan welodd y dinasyddion eu bod yn cael eu pluo o bob ochr, codasant derfysgaethant i swyddfa y Maer, yr hwn a ddywedai y denai pob peth yn fuan i drefn, ond rhyw rai a roddasant awgrym mai yr arian-farchnatwyr (brokers) oeddynt yr achos o hyn, er mwyn gwneyd elw trwy adbrynu y papyr hwnw am iselbris, yr hyn a gynhyrfodd y terfysgwyr yn fwy byth. Aethant a dinystriasant lawer o'r lleoedd hyny a'u cynnwysiad, cyn y gellid ffurfio unrhyw foddion i'w rhwystro. Galwyd y milwyr allan, ac ymfyddinodd llawer o'r dinasyddion er amddiffyn y cyfreithiau, a rhoddwyd llawer o flaenoriaid y terfysgwyr mewn dalfa.-Ni chlywsom am ddim bywydau wedi eu colli. Cafodd amryw eu clwyfo. Enwir pump o'r arian-farchnatwyr a gawsant eu hysbeilio a'u coll-Y swm a gymerwyd mewn aur ac arian yn lledradaidd gan y terfysgwyr a gyfrifir tuag \$20,000.

Priodi chwaer gwraig farw yn anghyfreithlon.—Dygwyd achos y Parch. Mr. McQueen,
am briodi chwaer ei wraig flaenorol, yn ddiweddar o flaen Cymanfa yr Henaduriaethwyr.
Yr oedd McQueen wedi ei wahardd i gyflawni
ei swydd fel gweinidog yn flaenorol gan yr Henaduriaeth. Neillduwyd y Parch. Ddr. Krebs yn
ddadleuwr dros y cyhuddedig. Wedi trin ei
achos yn helaeth, doeth, a goleu, trwy sylwi ar
y gwaharddiad yn eu Cyffes Ffydd i briodi
perthynas rhy agos o waed, ac nad oedd ef yn
meddwl sefyll ar gyfreithlondeb nac anghyfreithlondeb y cyfryw briodasau yn Uchel-lŷs y
Taleithau Unedig, ond yr oedd yn foddlawn i
sefyll neu syrthio yn ngwyneb Gair Duw. Wedi
i amryw o'r aelodau ddywedyd eu meddyliau
a'u profiadau ar yr achos, daethant i'r penderfyniad o gymeryd pleidlais ddiweddol ar gyfreithlondeb y briodas, a pharhad McQueen yn
ei swydd, pryd yr oedd

Felly gwelwn mai barn gyffredinol agos nifer mawr o enwogion yr oes, yn ngwyneb Gair Duw s chydwybod onest, ydyw anghyfreithlondeb priodas â chwaer y wraig flaenorol.

Joe Smith yn Fethdalwr !- Dywedir, gan ysgrifenydd i'r 'Evening Journal,' fod y Prophwyd Mormonaidd, Joe Smith, a'r seintiau Sidney Rigdon, a Hiram Smith, wedi apélio am fudd Cyfraith y Methdaliad. Mae dyledion Joe wedi chwyddo i'r swm mawr o gan mil o ddolerau! Ei eiddo personol sydd gynnwysedig mewn ychydig o ysgrifnodau am fan ddoddrefn tŷ, a darnau o dir i adeiladu arnynt yn ninas Navoo. Mae holl eiddo y ddau sant eraill yn dra chyffelyb i'r eiddo Joe. O Joe! Joe! pa fodd y syrthiodd i'r fath dlodi! Pa le y mae y dalenau aur y dywedai iddo gael y Llyfr Mormonaidd yn ysgrifenedig arnynt gan yr Angel! Eled â'i gŵyn ato, efallai y trugarhâ wrtho, ac y gwna rodd o honynt iddo, rhag myned o'i enw yn warth! Diau y cai Joe bris da am danynt yn awr, pan y mae cymaint o gwyno am arian ac aur yn y wlad.

Rhagfwriad pwysfawr. — Dywedir yn y 'Terre Haute Express,' fod cymanfa wedi ei chynnal yno gan y dynion duon o Ohio, Indiana, ac Illinois, dyben yr hon ydoedd dewis dirprwywyr i'w cynnrychioli yn y Gymanfa Wladwriaethol yn Philadelphia. Y dyben mewn golwg gan hon ydyw gwelliant yn sefyllfa y dynion o liw, trwy eu sefydlu yn Nhiriogaeth Oregon; a gweithred seneddol yn sicrhau iddynt ddarn o'r diriogaeth i'r perwyl dywededig.

Rhodd oddiorth y Sultan.—Daeth i Salem, Mass., yn y llong Eliza, o Zanzibar, farch Arabaidd rhagorol, yn rhodd oddiwrth y Sultan o Muscat, i David Pingree, Ysw., o'r ddinas uchod. Anfonwyd hefyd ddau Arabiad gan y Sultan i gymeryd gofal yr anifal. Maent yn tynu sylw neillduol pa amser bynag yr ymddangosant ar yr heol, o herwydd eu dull frodorawl.

Effeithiau meddwdod.—Dyn o'r enw Ruffus Cobb, o Holliston, Boston, yr hwn oedd o ymarferiadau anghymedrol, wedi bod yn yfed yn helaeth am rai diwrnodau yn flaenorol, a fenthycodd geffyl a mén, ac a gychwynodd tua Milfford. Wedi cyrhaedd yno. galwodd man Milfford. Wedi cyrhaedd yno, galwodd mewn tafarndy am beth i'w yfed, ond gwr y tŷ, wrth weled ei ymddygiad meddwawl, yn ganmoladwy a'i gommeddodd; ond meddylir, pa fodd bynag, iddo gael peth mewn lle arall; a gwelwyd ef, ar ei gychwyniad yn ol i Holliston, yn y fen, mewn cyflwr meddwol anghyffredin. Ar y ffordd, syrthiodd o'r fen, a'r ceffyl yn myned yn gyflym -dyrysodd ei draed yn yr harness, a llusgwyd ef yn y dull hwnw dros chwarter militir o ffordd, a chafodd ei friwo ar ei ben, a'i ddryllio mór ofnadwy, fel y bu farw yn fuan. Dywedir ei fod o deulu cymeradwy, a thua 40 mlwydd oed. Gadawodd wraig a phump o blant i alaru tynged ddychrynllyd gwr a thad meddw.—Diau nid daioni cyffredinol ydyw cefnogi a gwerthu diodydd meddwol.

Yr agerddlong 'Llywydd.'—Cyhoedda y 'Boston Daily Advertiser' lythyr, a estynwyd i'r papyr hwnw gan farsiandwr gwybodus o'r ddinas hono, yn rho'i desgrifiad o weddillion llestr a ddarganfyddwyd ar y môr gan long Yspaenaidd, o Havana, ar ei mordaith i Ewrop, y rhai, medd yr 'Advertiser,' a ymddangosant i gadarnhau y dybiaeth mai gweddillion yr agerddlong 'Llywydd' ydynt, ac iddi gael ei llosgi.—

Y lle y gwelwyd y drylliau sydd tuag 20 gradd yn ddwyreiniol o Boeton.

Caledi yr amseroedd.—Gohebydd i'r ' Zanesville Republican,' a ddengys, oddiwrth rifrestr o eiddo a werthwyd ychydig ddyddiau yn ol gan airydd swydd Muskingum, Ohio, am yr hyn ni chymerid dim ond arian celyd, galedi agos anghredadwy. Gwerthwyd pedrolfen, a dynid gan bedwar ceffyl, am \$5 50, moch am 6‡ cent yr un, ceffylau am \$3, ebolion o \$2 i \$3, gwartheg o \$1 50 i \$2!

Trafnidiaeth a meithriniad Tobacco.—Dywedir gan ohebydd i'r 'Baltimore Patriot' fod swm y tobocco Americanaidd a ddifawyd yn Ewrop yn 1840, yn 86,396 o hogsedi; wedi costio yma \$6,450,820; ac i wahanol lywodraethau Ewrop dderbyn \$35,071,821 o gyllid oddiwrtho.

Yr oedd cynnyrchiad tobacco yn y wlad hon am 1840 yn cyrhaedd i 22,163,366 pwys, neu 185,134 o hogaedi.

Liedrad meun Post-swyddfa.—Benj. Demyre, a gyhuddwyd yn ddiweddar o gymeryd \$200 allan o lythyr yn Durham Ddeheuol, yn swydd Green, C. N., (lle yr oedd yn gweinyddu mewn Post-swyddfa,) a ddygwyd i ddinas Albany, ac a yrwyd i'r carchar, mewn canlyniad iddo ffaelu rhoddi mechniaeth yn y swm o \$5000.

Enghraifft o Fabanladdiad arswydus.—Y 'Mount Holly (Jersey Newydd) Herald' a ddywed, i wr a'i wraig, y rhai oeddynt yn ddiweddar yn byw yn nhrefgordd Chester, Jersey Newydd, gael eu cyhuddo o daflu tri o'u plant i'r tân, a gadael iddynt losgi yn ulw. Gwneid hyn yn union wedi geni pob un o'r plant am y drydedd flwyddyn olynol.

Marwolaeth Penaeth y Dynfwytawyr.—Y penaeth Fejeeaidd, Vendovi, neu Ho-ki-po-ki-wan-ki-fum-fflibbidi-fflobbidi-buski-bum, Brenhin yr Ynysoedd Dynfwytaol, yr hwn a ddaethai yn ddiweddar i Gaerefrog-Newydd yn y Vincenness, a fu farw yr 11eg o'r mis diweddaf. Yr oedd yn ddyn-fwytawr (canxibal) o'r 'dosparth flaenaf.' Bu o'i iechyd er pan y'i daliwyd, mewn canlyniad iddo fethu cael dim ond cig eidion wedi ei rostio, a chig moch hallt i'w fwyta.

Manion Cartrefol.

Cafodd A. Davies, Cadb. y llong 'Swatara,' o Lynlleifiad, ei gymeryd i fyny yn Philadelphia yn ddiweddar, ar y cyhuddiad o ddwyn mwy o fordeithwyr drosodd nac a ganiatâ y gyfraith yn ol maintioli ei long. Rhwymwyd ef i roddi meichai yn y swm o \$1,200 i ateb i'r cyhuddiad. Cafodd y Bark Hindoo, o Gaernarfon, Cymru, ei dirwyo yn Nghaerefrog-Newydd am yr un achos.

Mae dyn yn swydd Lehigh, Pa., wedi anfon deiseb i'r Seneddr am ddosparthran o dir yn rhodd o herwydd fod gan ei wraig dri mab ar yr un genedigaeth!

Cafodd y llythyr-gerbyd ei ysbeilio, ychydig

amser yn ol, gar Gaston, C. O. Y llythyr-gydau a agorwyd, a'u cynnwysiad a ledratawyd, yna suddwyd hwynt yn yr afon Roanoke, trwy roddi cerig ynddynt.

Cyrhaeddodd rhan o fasgnachwyr Santa Ffe, i St. Louis, yn ddiweddar, gan ddwyn gyda hwynt yn wobr am eu llafur caled, 283 sypyn o grwyn buail (buffalo,) 30 o grwyn afangcod, 12 o dafodau, ac 1 o grwyn ceirw.

Yn yr Uchel-lys, yn Charlotteville, Virginia, dygodd y rheithwyr ddedfryd o \$1,800 o ddirwy yn erbyn un o'r enw Kirk, am guro ac anmharchu un Mr. Thompson. Braidd na byddem nisau yn barod i gymeryd ein curo am y swm yna, pan y mae yr arian mor brin ag ydynt yn bresennol!

Gorfu ar feddyg, o Wakefield, dalu \$75 i foneddiges ieuangc am sarhâd iddi, yr hyn a wnaeth trwy roddi cusan iddi o'i hanfodd, ar ol bod yn tynu ei dant.

Dyn o'r enw Patrick McFall, yn Frog Bayou, Arkansas, yn ddiweddar, a feddwodd, ac yna a gwympodd allan â'i wraig, ac a gydiedd mewn llawddryll iddei saethu—hithau, i amddiffyn ei bywyd, a afaelodd mewn bwyell, ac a'i tarawodd ddwy waith ar ei ben, fel y bu farw mewn ychydig oriau! Y Rheithwyr a ddychwelasant reithfarn o ddyn-laddiad cyfiawn.

Yn mis Mai diweddaf, dychwelodd i wahanol borthladdoedd yr Unol Daleithau 40 o longau, o bob maintioli, yn perthyn i fasgnach morfilod, gan ddwyn 32,558 baril o olew y mor-farch, (*perm.) a 35,952 baril o olew morfil.

Dywed y 'Missouri Sentinel,' am Mai 21ain, fod cig moch yn cael ei werthu yn Hannibal, yr wythnos cyn hyny, am 1 cent y pwys, a bod rhai o'r agerddfadau yn ei brynu yn lle coed i godi agerdd. Gwerthid ychydig am 1½ a 1½. Y gwenith yn parhau i werthu am o 56 i 62½ cents y bwsiel.

Deuwyd o hyd i wythien o fŵn aur ar dir yr Aurh. John C. Calhoun, yn swydd Lumpkin, Georgia, yn ddiweddar,

Lladdwyd 250 o gŵn yn Philadelphia o'r 12fed o Fai hyd y 9fed o'r mis diweddaf.

Hanesion Cymry America.

CYFARFOD CHWARTEROL

Y Trefnyddion Calfinaidd yn Nhalaith Caerefrog-Newydd, yr hwn a gynnaliwyd yn Remsen, swydd Oneida, y 1af a'r 2il o Fehefin, 1842.

Y dydd cyntaf, am 11eg, cyfarfu y Pregethwyr a'r Blaenoriaid yn unig, pryd, gyda phethau eraill, y darllenwyd llythyr caredig oddiwrth y Parchedigion Henry Rees a Moses Parry.—Sylwyd ar ei gynnwysiad, ac annogwyd y Br. James Owen, Trenton, i ysgrifenn ateb iddo yn ddioed. Yna neillduwyd y Parch. Wm. Rowlands yn gynnrychielwr dros y ddosparth

ddwyreiniol i fyned i'r Gymanfa Gorphoredig Penderfynwyd i'r Cyfarfod Chwechyn Ohio. wythnosol nesaf fod yn Ffloyd, ar y 15fed o

Am 2, Cadwyd cyfeillach gyffredinol o aelodau eglwysig, o wahanol fanau. Dewiswyd y Parch, Wm. Rowlands yn Gymerolwr.

1. Annogwyd Mr. Edward Rees, yn ddiweddar o Feirionydd, i adrodd ychydig wrthym o hanes Dirwestiaeth yn Nghymru, yr hyn a wnaeth mewn modd býr a chynnwysfawr; yn mysg pethan eraill, crybwyllodd fod tair mil o eneidiau wedi eu hychwanegu at eglwysi y Trefnyddion Calfinaidd, o fewn swydd Feirionydd yn unig, yn ystod y tair blynedd diweddaf. a hyny mewn canlyniad i'r diwygiad Dirwest-

2. Darluniodd y Parch. J. H. Evans, ansawdd yr achos Dirwestol yn ein plith ninau. Cyffelybai ei gerddediad i gorwynt nerthol.

3. Sylwodd ein Cadeirydd fod y Cynllun Llwyr-ymattaliol wedi ei gymeradwyo genym fel Corph, yma ac yn Nghymru, er ys talm bellach, ac, mewn canlyniad, er nad oeddem yn gorfodogi neb i ardystio o'u hanfodd, eto, y byddai yn anghytunol â'n penderfyniadau oddef i neb o aelodau y Cyfundeb ei wrthwynebu a'i

 Penderfynwyd neillduo rhyw ran o'n Cymanfa i amddiffyn yr Achos Dirwestol yn gyhoeddus.

5. Dangoswyd, Nad yw yn oddefol goddef brodyr proffesedig i ymgyfreithio â'u gilyddcyfeiriwyd sylw y gynnulleidfa at reol y Corph

ar y pwnge dan sylw.
6. Ei fod yn annyoddefol i gyd-ddwyn â dynion fyddai yn dangos blaenoriaeth i un gofynwr,

er colled i'r lleill pan mewn caledi.

Y NEILLDUAD.

Cyfarchwyd y gynnulleidfa gan y Cymedrolwr, ar natur, dyben, a phwysigrwydd y gwaith o neillduo neu urddo i gyflawn waith y weinidogaeth. Darllenesid y 3ydd benod o'r Epistol 1af at Timotheus gan Mr. Isaac Davies, a gweddiodd Mr. Edward Rees ar yr achlysur. Hysbyswyd enwau y brodyr oedd i gael eu neillduo, sef John H. Evans, a David E. Davies, a gofynwyd a oedd eu dewisiad yn rheolaidd? Atebwyd gan yr henuriad, Mr. James Owen, ei fod. gofynwyd y cwestiynau arferedig, fel y'u gwelir yn y Cyffes Ffydd, i'r Brodyr, gan y Parch. Wm. T. Williams, a chafwyd atebion goleu, cedyrn, a boddlonawl i'r amrywiol ofyn-Wedi gofyn galwad cynnrychiolwyr yr eglwysi iddynt, trwy yr arwydd o dderchafiad dwylaw, a'u cydsyniad hwythau â'r alwad, darllenodd yr Ysgrifenydd ran o un llythyr, ac hysbysodd brif gynnwysiad eraill, a dderbyniasom o eglwysi pellenig, yn dangos eu cyduniad â ni yn Neillduad y Brodyr uchod. Yr oedd un o honynt oddiwrth y Parch. E. Jones, Cincin-nati, dros Gymdeithasfa Ohio, ac un o Carbondale, Pottsville, a Chaerefrog-Newydd. Amlygai y Cyfarfod eu dyiolchgarwch i'r gwahanol eglwysi a ysgrifenasant atom ar yr achlysur, am eu serchawgrwydd a'u parodrwydd i gydweithredu yn nghynnaliad yr undeb rhagorol sydd rhyngom fel enwad.

Yn ganlynol, traddodwyd Siars neu Gyng-CYF. V.

hor i'r Brodyr neillduedig, gan y Parch. William Rowlands; ac yn ddiweddaf oll dyrchafwyd yr Urdd-weddi gan y Parch. W. G. Pierce. ymadael, dymunodd y gynnulleidfa, yn unllais, ar y Brawd Wm. Rowlands gyhoeddi y Siars ragorol a draddododd, yn y Cyfaill. Cafodd rwyddineb neillduol i'w thraddodi; ac yr oedd agwedd y gynnulleidfa a'r brodyr wrth ei gwrandaw, yn tystio yn eglur ei heffeithioldeb.-Hyderir y gwredy ein llais yn hyn. Am 6, Ymgyfarfyddodd Cyfeisteddiad Neill-

duedig.

Boreu yr 2il dydd, am 8, cyfarfu y Pregethwyr a'r Blaenoriaid wrthynt eu hunain

 Derbyniwyd, ar dystiolaeth, dri o lythyron Mr. Edward Rees, fel pregethwr rheolaidd o

Gyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd.

2. Wrth dderbyn Brawd arall, oedd yn ddiacon yn yr Hen Wlad, sylwyd, Er nad yw diacon yn colli ei swydd wrth fudo o'r naill fan i'r llall, eto nad ydyw i flaenori ond yn yr eglwys y cafodd ei ddewis i'r swydd, oddyeithr ei ddewis drachefn mewn eglwys arall; eithr fod ganddo hawl i freintiau cyfarfodydd y swyddogion nes ei ddiswyddo.

3. Penderfynwyd ffurfio Cymdeithas Genhadol gartrefol yr ochr hon i fynyddoedd yr Alleghany, a dymunir cael y casgliadau cyntaf i mewn i'r Gymanfa Gorphoredig Ddwyreiniol, yr hon a gynnelir yn Utica, Medi y 1af a'r 2il. Dysgwylir cydweithrediad eglwysi Pennsylvania yn hyn.

4. Cymeradwywyd Brodyr o neillduad yr eglwysi yn Nghaerefrog-Newydd a Chonstable-

ville fel blaenoriaid rheolaidd.

Trefn y moddion cyhoeddus:

Y nos gyntaf, am 7 ar gloch, Dechreuwyd gan Mr. T. T. Evans, Penygraig, a phregeth-odd Mr. Edward Rees, oddiwrth Salm xvi. 11, a'r Parch. Wm. Rowlands, oddiar Act. xxiv. 25.

Yr ail dydd, am 10, Dechreuwyd gan Mr. I. Davies, a phregethodd y Parchedigion David E. Davies, a John H. Evans, oddiar Rhuf. iii. 27, a 1 Pedr ii. 24.

Am 2, Dechreuwyd gan y Parch. W. G. Pierce, a thraddododd Mr. Edward Rees bregeth Ddirwestawl, oddiar Tit. ii. 12, a phregethodd y Parch. W. Rowlands, oddiar Col. ii.

Am 7, Dechreuwyd gan Mr. David Davies, Pottsville, a phregethodd Mr. T. J. Evans, Caerefrog-Newydd, oddiar Gal. iii. 13; a dybenodd

Mr. Edward Rees trwy weddi.

Yr oedd yr Athrawiaeth yn oleu a chymhwysiadol, yn cael ei thraddodi gyda llawer o rwyddineb; ac yr ydym yn hyderu y gwelir ffrwyth toraethiog o'r had a hauwyd. Hefyd, cawsom yr hin mwyaf tymherus ar yr achlysur -a bernir fod y cyfarfod hwn yn lluosocach nac un a welwyd erioed o'r blaen yma.

J. S. WILLIAMS, YSgr.

CYMDEITHAS ELUSENGAR Y CYMRY YN UTICA.

Yn ol galwad gyhoeddus a wnaed yn yr am-rywiol Addoldai Cymreig, cyfarfu nifer lluosog

o'r Cymry yn Addoldŷ y Trefnyddion Calfinaidd, nos Lun, yr 20fed o'r mis hwn, er cynnyg ffurfio rhyw foddion er cynnorthwyo Cymry mewn amgylchiadau isel a chyfyg, ac er ymdrechiad chwanegol i gyfarwyddo mudolion, Penderfynwyd ffurfio Cymdeithas i'r dyben hwnw; a bod i bob un a roddo unrhyw swm yn ol ei allu a'i ewyllys, gael ei ystyried yn aelod o'r cyfryw Gymdeithas; a bod i wyth o drefnwyr gael eu hethol, swydd pa rai fydd gofyn a derbyn cyfraniadau ewyllysgar, ac i gyfranu, trwy gydymgynghori, fel benthyg i unrhyw bersonau, heb wahaniaeth, lle y gwelont fwyaf o elusen. Mae yr Ysgrifenydd i gadw cyfrif o'r derbyniadau trwy roddi enw pob person mewn llyfr, a pha faint a gyfranodd yr unrhyw. Hefyd, enwau y rhai a gynnorthwyir, a pha faint a fyddant wedi dderbyn; a bydd raid i bob un roddi ysgrifnod (note) am y swm a dderbyniodd, a phan y del yn alluog, eu talu yn ol i'r Gymdeithaa, fel y gellir cynnorthwyo eraill wedi'n â hwynt. Ac os bydd i bawb gadw at hyn, gellir gwneyd llawer o ddaioni âg ychydig arian.

Enwau y swyddogion am y flwyddyn hon sydd fel y canlyn:

Mr. DAVID REED, Llywydd.

- " RICHARD HUGHES, Is-lywydd.
- " Wm. FFRANCIS, Trysorydd.
- " EVAN E. ROBERTS, Ysgrifenydd.
- " EVAN ROBERTS,
- " EVAN T. DAVIES, " JOHN LLOYD,
- "LL. D. Howells, Trefnwyr.
- " John Lewis,
- " Evan Evans,
 " Henry Roberts,
- " THOMAS JONES,

AGORIAD CAPEL

Can y Trefnyddion Calfinaidd ar ben Brynmawr, Maes-y-carw, swydd Oneida, Meh. y 6fed a'r 7fed, 1842.

Trefn y moddion ar yr achlysur oedd fel y canlyn:

Am 3 ar gloch y prydnawn cyntaf, ymgynnullodd y Gweinidogion, Blaenoriaid, ac aelodau crefyddol yn gyffredinol, mewn cyfarfod annghyhoedd. Sylwyd ar amgylchiadau yr eglwys yn y lle; ac ymddyddanwyd â'r blaenoriaid mewn perthynas i'w profiadau ysbrydol, a'u golygiadau ar y swydd a'r gwaith y galwesid hwynt iddo.

Am 7, Dechrenwyd trwy ddarllen, canu, a gweddio gan T. J. Evans, Caerefrog-Newydd, a phregethodd Mr. David Davies, Pottsville, oddiar Salm lxi. 3, a Mr. T. T. Evans, oddiar Luc v. 31.

Dranoeth, am 10, Dechreuodd y Parch. John H. Evans, a phregethodd Mr. Thos. J. Evans, oddiar Zech. xiii. 1, a Mr. Edward Rees, yn ddiweddar o swydd Feirionydd, oddiar Gen. iii. 9.

Am 2, Dechreuodd y Parch. Samuel A. Williams, (Annibynwr,) a phregethodd y Parched-

igion J. H. Evans, a Wm. Rowlands, oddiar Diar. iv. 7, 8, 9, a Mat. vii. 13, 14.

Cawsom gyfarfod siriol a chysurus trwyddo oll. Yr oedd y weinidogaeth yn bwysig ac awchlem—yn gafaelu yn y gwrandawwyr nes yr oedd llawer yn wylo, ac eraill yn teimio gorfoledd ysbrydol yn cynesu eu calonau.

Anwyl Frawd,—Dymunwyf arnoch ganiatâu lle i'r hanes uchod, fel y caffo y rhai sydd yn caru Achos ein Harglwydd Iesu Grist destun i lawenhau yn ei lwyddiant.

Ydwyf eich Brawd, &c., BENJ. PARRY.

ESGORODD---

Yn Blossburg, Ionawr y 3ydd, Mary, priod Mr. Jonathan Davies, ar ferch; a gelwir ei henw Phœbe.

Ebrill yr 8fed, yn yr un lle, priod Mr. John James, ar fab.

Mai yr 22ain, yn yr un lle, priod E. Harries, Ysw., ar ferch.

26ain, yn Remsen, swydd Oneida, Margaret, priod Mr. Robert Prichard, ar fab.

PRIODWYD-

Mai yr 22ain, Yn Nghaerefrog-Newydd, gan y Parch. J. J. Jones, Mr. MANUEL AGUEREA LABAUE, o'r ddinas uchod, a Miss ELIZABETH C. Evans, merch ieuangaf Mr. Thomas J. Evans, Remsen.

Mai yr 28ain, yn swydd Buttler, Ohio, gan y Parch. B. W. Chidlaw, Mr. Evan Evans, ac Anna Meering.

Mai y 26ain, yn Remsen, swydd Oneida, gan y Parch. Robert Everett, Mr. Evan J. Evans, o Uticz, a Miss Hannah White, o Remsen.

BU FARW-

Mai y 7fed, yn mhlwyf Boonville, yn 66 ml. oed, ELIZABETH ROBERTS, gwraig Robert Roberts, gynt o'r Felin, Llangwnadle, Lleyn, sir Gaernarfon, Gogledd Cymru, ac unig ferch Daniel a Sarah Evans. Ganwyd hi yn mhlwyf Llangeitho, gerllaw y pentref. Ymfudodd, gyd a'i rhieni, i swydd Gaernarfon pan yn ddeng mlwydd oed. Cafodd ei dygiad i fyny yn Eglwys Dduw gyda'r Trefnyddion Calfinaidd, er yn blentyn. Ymfudodd hi, gyda'i gwr a'i phlant, i'r wlad hon yn y flwyddyn 1831; ond wedi ei dyfodiad yma, ni chafodd nemawr o gyfleusdra ymuno ag un eglwys tra fu byw. Dyoddefodd hir-gystudd-mwy na blwyddyn-yn amynedd-Bu dros bedwarmis heb allael codi. Yr oedd yn awyddus a hiraethus am foddion gras; ac yn cyrchu iddynt pan y byddent yn gyr-haeddadwy. Bu amryw o'i brodyr yn ynweled å hi yn ei chystudd; ac yr oedd arwyddion dymunol arni ei bod yn caru Iesu Grist, ac yn ymddiried ynddo. Claddwyd hi yn mynwent Peny-caerau, y 9fed o Fai. Ar yr achlysur pre-gethodd y Parch. W. T. Williams, a gadawyd hi yn nhŷ ei hir gartref hyd foreu caniad yr udgorn diweddaf.

23ain, yn Utica, yn 3 blwydd a 3 mis oed, o'r dwymyn ysgarlad, David, mab David a Margaret Winston.

MORDAITH FAITH A THORCALONUS.

BARCH. OLYGYDD,—Os gwelwch hyn yn addas i'w roddi yn eich Misolyn clodwiw, wele ef at eich gwasanaeth.

Myfi, J. Davies, saer, o Blossburg, swydd Tioga, Pa., a aethym yn ol i Gymru i gyrchu fy nhad a'm fam, David ac Anna Davies, Tý-mawr, Clydau, swydd Benfro, a'i fab D. Davies, i America. Dechreuasom ein taith o Glydau i Aberteifi, ar y 6ed o Ragfyr, 1841. ac arosasom yno bedwar diwrnod ar ddeg o herwydd fod y gwynt yn wrthwynebol; ac felly hwyliasom ar yr 20fed tua Llynlleifiad, a chyrhaeddasom yno y 25ain, sef dydd Nadolig. Yn ol cytuno am ein mor-daith â llong o'r enw James Lemon, Cadben Stone, yr hon a arhwyliodd o Lylleifiad ar yr Slain o Ragfyr, mewn bwriad o dirio yn Nghaerefrog Newydd, gyda 50 o ymfudwyr. Cawsom y pedwar diwrnod cyntaf yn lled hyfryd; ac ar ol hyny cawsom dywydd ystormus. Yr oedd bwrdd ein llong yn gollwng, a felly bu colled fawr ar ein hymborth; ac ni chawsom na dillad na gwely sych tra y buom yno. Tua'r 20fed o Ionawr, cawsom noswaith ystorinus iawn; ac o hyny allan bu mór arw ac ystormus fel y dywedodd y cadben a'r holl ddwylaw nas welsant yr Atlantic mór arw erioed o'r blaen. Pryd hyn cafodd fy mam ofn, ac aeth yn glaf yn y darfodedigaeth; ac felly aeth yn waethwaeth gan y dolur rhydd, a bu farw ar y laf o Fawrth. Collasom ein llyw, rhwygwyd ein holl hwyliau, a thórodd y cwmpawd diweddaf, a'r holl fulwarks, a buom bedwar diwrnod ar ddeg heb na llyw, na hwyl, na chwmpas, yn cael ein gyru gan y gwynt; ac felly gorfu ar-nom droi yn ol; ac ar ddydd Mawrth, yr 8fed o Fawrth, aethom i mewn i Waterford, Iwerddon, ac ar y 18fed, oddiyno mewn agerddiong i Lyn-lleifiad. Ac ar y 4ydd o Ebrill, hwyliasom mewn llong arall o'r enw General Washington, a chyrhaeddasom Gaerefrog-Newydd ar y 14eg o Fai; ac oddiyno i Blossburg erbyn y 27ain. Buom 25 wythnos a phedwar diwrnod o Glydau i Blossburg. Buom tuag un-cant-ar-ddeg o filltiroedd o Cape Clear yn ein llong gyntaf, a goddefasom lawer o newyn a syched ynddi. A phe yr adroddwn bob peth a'n cyfarfu, blinwn eich amynedd yn ddiau.

Yr oedd Anna Davies yn 66 oed—yn aelod rheolaidd a chyson o gyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd er ys wyth mlynedd ar hugain. Yn ei hargyhoeddlad, cafodd ei dwyn at fynydd Sinai nes y bu yn agos a chollie ei synhwyr; ac yn y fath amgylchiad, tra yn gwrandaw ar un gweinidog yn pregethu ar ddyben penaf creadigaeth dyn, cafodd agoryd ei llygaid, a modd i droi ei meddwl at Angeu y Groes, yn mha un y gorfoleddai yn ngwyneb angeu, ac y dywedai, "Nid ofnwn pe symudai y ddaear, a phe treiglid y mynyddoedd i ganol y môr! Er rhuo a therfysgu o'i ddyfroedd: er crynu o'r mynyddoedd oedd gan ei ymchwydd ef."

Blossburg.

JONATHAN DAVIES.

Manesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR.

Gyda dyfodiad y 'Britannia,' cawsom newyddion o Loegr hyd brydnawn y 4ydd o Fehefin. Nid oes dim newyddion seneddawl o bwys wedi ein cyrhaedd. Dywedir fod Ysgrif yr Income Tax, a'r Doll Ysgrif agos a myned drwy Dŷ y Cyffredin, y dygir hi yn fuan trwy Dŷ yr Arglwyddi, ac y derbyn y cymeradwyaeth breninol. Daethai y llythyr-gerbyd trawsdirol o China, India, a'r Aipht, trwy Marseilles. Nid oes dim o bwys o China.

INDIA.

Dygir yr hanes trwm eto i Loegr o gwymp' Ghuznee i law y gelynion. Rhoddwyd hi i fyny ar yr ammodau o fod i'r diffynwyr gael eu trosglwyddo yn ddiogel i Cabul. Nis gallesid dysgwyl dim gwell gan nad oedd ond un gatrawd, dan y Milw. Palmer, yn ei hamddiffyn.-Mae llawer o'r carcharorion a gymerwyd o'r dechreuad gan yr Affghaniaid, yn cael eu dychwelyd yn ol, trwy dalu symau mawrion am danynt. Gwelsom hanes yn dywedyd fod saith llong, yn nghydag 1600 o filwyr, wedi hwylio i India. Dengys hyn fod Lloegr yn penderfynu cadw y rhyfel yn mlaen yn erbyn Affghanistan. Dywedir hefyd fod Llywodraeth Lloegr yn anfon allan 10,000 o filwyr cartrefol, yr hwn nifer a ddyblir a milwyr Indiaidd, gan wneuthur byddin o tua 30,000 i ofwyo yr Affghaniaid.

CHINA.

Ni dderbyniwyd dim newyddion o'r wlad hon; ond deallym fod parotösdau mawrion yn cael eu gwneuthur yn Lloegr i gario y rhyfel yn mlaen yn China. Yr ydys wedi anfon 50,000 pâr o arfau rhyfel i Bombay trwy ffordd Alexandria a Suez.—Dywedir fod Amoy, Chusan, a Ningpo wedi dadgan eu porthladdoedd yn rhyddion, a bod trigolion talaith Che-Keang wedi rho'i gwahoddiad i'r Prydeiniaid gymeryd meddiant o'u gwlad, gan fod yn fwy dewisol ganddynt fyw dan lywodraeth Lloegr na'r eiddynt eu hunain.

DAU GYNNYG AT FYWYD VICTORIA.

Y cynnyg cyntaf a wnaed ddydd Sabboth, y . 29 o Fai. Fel yr oedd y Frenines a'r Tywysog Albert, yn marchogaeth yn Mharc St. James,

anelwyd llawddryll at y cerbyd gan ddyn ieuangac, ond pallodd a thanio. Tranoeth, pan yn dychwelyd i'r palas mewn cerbyd penagored gollyngwyd ergyd o lawddryll at y Frenines, (yn agos iawn i'r un lle ar Constitutional Hill ag v taniodd Oxfford ati amser yn ol.) Daliwyd yr adyn yn y fan. Sais ydyw-dyn ieuangc tuag ugain mlwydd oed, o'r enw John Ffrancis, mab i symudydd lleni chwareudai. Dywedai gwraig anrhydeddus iddi, ychydig fynydau cyn hyny, glywed y carcharor yn dywedyd, 'Y Frenhines, paham y bydd hi o gymaint traul i'r Llywodraeth? I'w chadw hi mewn sefyllfa mór anrhydeddus yr ydym ni, greaduriaid tlodion, yn gorfod gweithio mór galed!' Mae y dyn ieuange mewn dalfa yn awr. Nis gellir profi eto pa un ai pelen ai rhywbeth arall oedd yn y llawddryll ar y pryd. Yr oedd yn ddyn o drwsiad hardd, a dillad da.

NEGESYDD I TEXAS.

Mae y Cadben Elliott wedi ei bennodi gan, ac wedi ymadael å, Lloegr fel ei Negesydd i Texas. Mae hyn yn cadarnhau diwedd y cydundeb rhwng Texas a Lloegr. Cof gan ein darlienwyr i'r Cadben Elliott gael ei alw adref o gyffiniau China, dan y cyhuddiad o ryw gamyınddygiad yn ei weithrodiadau wrth gymeryd, a gwerthu vn ol ddinas Canton am swm o arian, &c. Ond dywed Syr Robert Peel, ar ol chwilio yn fanwl i'w ymddygiadau yn China, na chaed dim yn ei erbyn, ac y gellid ymddiried iddo fel dyn gonest a galluog i gyflawni ei swydd fel Negesydd yn awr. Dywed Argl. Aberdeen ei farn fod rhwymau cenedlaethol Llocgr gymaint fel y cydnebydd y cyfreithlondeb o gau i fyny borthladdoedd Mexico gan Texas, os bydd i hyny gymeryd lle yn effeithiol,

DINVSTR HAMBURGH GAN DAN.

Tórodd tán arswydus allan yn Hamburgh, dinas annibynol ar gŵr Germany, y 4ydd o Fai, dychrynllyd yn ei ganlyniadau, yr hwn a barhaes i ddifa pob peth o'i gylch am 78 o oriau cyn y gellid ei ddiffodd. Mae y rhan fwyaf a harddaf o'r ddinas wedi ei llwyr ddinystrio. Yr olygfa oedd dór-calonus i'r eithaf—miloedd o'r trigolion anflodus, yn hanner gwallgof, wedi colli y cwbl a feddent, ac yn gorfod byw a gorwedd ar y maes heb yr un cysgod, na dim at eu cynnaliaeth ond a dderbynient o law elusengarwyr! Yr oedd y gamlas, oedd yn inyned trwy y ddinas, wedi sychu 1 fyny fel nas gellid cael digon o ddwfr i rwystro cerddediad y tân—gan hyny rhoddwyd rhybudd gan y Seneddr i'r trigolion ymadael â'r ddinas. Yna daeth y milwyr Prwssiaidd a Danaidd, a dechreuasant chwythu yr adeiladau â phylor er rhwystro ymledaeniad yr elfen ddinystriol. Mae triugain o heolydd, yn cynnwys 1500 o dai, wedi eu llosgi i'r llawr, a 750 eraill wedi eu niweidiaw mór

ddrwg fel nas gellir byw ynddynt. Y Senedddy, a'r eglwysi ardderchog, a'r clochdai 400 troedfedd o uchder, ydynt oll yn garnedd. Dywedir, yn yr hanes diweddaf oddiyno, (Mai y 14eg,) eu bod wedi cael cant o gyrph meirwon wrth lanhan adfeiliau y ddinas. Mae yn anhawdd gwybod pa nifer o fywydau a gellwyd yn y dinystr. Cynnaliwyd cyfarfod yn Llundain, yr 20fed, yr Argl. Maer yn y gadair, a phennodwyd cyfeisteddwyr i dderbyn rhoddion er cynnorthwyo trigolion Hamburgh. Anfonodd Llwwodraeth Lloegr drosodd nifer mawr o bebyll a gwrthbanau, yn ngbyda £10,000 oeddid wedi gasglu yn barod. Mae yr anrhegion canlynol hefyd wedi eu gwneyd iddynt:

Brenin Prwssia a roddodd \$50,000, ac a orchymynodd wneyd casgliad cyffredinol trwy y

deyrnas.

Dinas Berlin, \$10,000.

Dug Mecklenburg a Schwerin, 30,000 fflorins.

Brenin Denmarc, 100,000 fflorins. Tiriogaeth Hanover, \$100,000. Dinas Ffrancffort, 100,000 fflorins. Dinas Bremen, \$30,000.

DYGWYDDIAD ANFFODUS AR GLEDRFFORDD YN FFRAINGC.

Ddydd Sabboth, yr 8fed o Fai, dygwyddodd anffawd, arswydus yn ei chanlyniadau, ar y gledrffordd rhwng Paris a Versailles, Ffraingc. Yr oedd amryw resi o geir, ac ynddynt tua phymtheg cant o bersonau, yn cael eu tynu gan dri o agerddgerbydau, ac un yn gwthio y tu ol, yn cychwyn o Paris, i weled dadblygiadau y dyfroedd yn Versailles. Ond mewn byr-droad yn y ffordd, rhedodd y flaenaf dros y gledrffordd, a'r lleill a ganlyuasant bondramwngl ar ben eu gilydd, nes oeddynt yn bentwr o 30 troeddfedd o uchder y naill ar y llall; ac i ychwanegu at drychineb yr olygfa, tórodd y tân-beiriant, gan wasgaru y gwreichion, yr hyn a ennynodd y cyfan yn wenfflam! Yr oedd drysau y cerbydau wedi eu cloi, a'r teithwyr yn methu dyfod allan. Collodd 120 eu bywydau yn y fan, a chafodd tua'r un faint eu harcholli yn ddrwg. Onid yw hyn yn rhybudd i'r rhai sydd yn arfer ymbleseru ar y Sabboth?

CYNNYG ARALL AT FYWYD LOUIS PHILLIPPE.

Yr oedd pelen wedi ei pharotoi, a'i llanw â defnyddiau dinystriol, yr hon oedd i ruthr-dóri, ar y ffordd i Neuilley, lle y byddai y Brenin yn arferol o fyned mewn cerbyd penagored wrtho ei hunan. Mae Consedere, yr hwn a fu ar ei brawf ddwywaith o'r blaen dan y cyhuddiad o gynnyg lladd y Brenin, yn nghydag amryw eraill, yn awr mewn dalfa.

DABARGBYN DDYCHRYNLLYD YN YR INDIA OR-LLBWINOL.

Cymerwyd yr hanes canlynol o'r 'Le Patriot,' (newyddiadur Ffrengcig a gyhoeddir yn ynys St. Domingo,) am yr 11eg o Fai diweddaf.

'Y dinystr mwyaf ar fywydau ag y mae

Digitized by Google

genym hanes am dano, ydoedd yn Mhenrhyn Hayti. Yr oedd y dref wedi ei dinystrio yn gyfan-gwbl. Yr oedd yn cynnwys pymtheg mil e drigolion, dwy ran o dair o ba rai a ddyfeth-wyd. Yr oedd arwyddion o ddaeargryn yn cael eu lled-ddangos yn Port au Prince trwy y gwres tanbaid, a'r cymylau trymion (argoelion lled bwysig mewn ardaloedd a fynychir gan ddaeargrynfaau) a grogent uwch y bryniau cy-mydogaethol. Rhai o'r morwyr oedd yn y llongau a ddywedent iddynt deimlo'r ysgydwad cyn iddynt weled y tai yn crynu, yr hyn a brawf fod ei gerddediad o'r gorllewin i'r dwyrain.-Teimlwyd dwy grynfa yn Port-au-Prince, yn hynod amlwg, y ddiweddaf o ba rai a barhaes am o gylch tri mynyd. Ymegniai pawb i ddiange o'r tai, ac yr oedd yr heolydd wedi eu llanw â phobl brawychus. Pe y parhaesai ychydig yn hwy, buasai Port-au-Prince yn chwareudy i alanastra cyffelyb i'r eiddo 1770, adgofiant o'r hyn a lanwai bob calon ag arswyd !-Nid ees braidd dy na mur nad ydynt wedi dyoddef ychydig—rhai wedi eu gwneyd yn hollol anglayfanneddol. Y mae gwyneb y Senedd-dŷ, lle yr oedd pais arfau y Weriniaeth yn gerfiedig, wedi ei ddymchwelyd yn ddrylliau.—Y nos Sadwrn ganlynol, teimlwyd cynhyrfiadau ychwan-egol. Rhwystrwyd gwasanaeth yr offeren (mass), a'r personau, y rhai oeddynt bresennol, a wasgarwyd-llawer o'r benywod yn syrthio i lewygfeydd.—Am 12 o'r gloch ddydd Llun, teiml-wyd cynhyrfiad arall. Yr oedd yr hin, trwy yr holl amser, yn gyfnewidiol, weithiau yn wresog anarferol, weithiau 'n wlaw, a phryd arall yn dêg—a dim arwyddion o dymhestl.—Ddydd Mawrth, bu cynhyrfiad arall; ac oddiar hyny ymddengys i ni ein bod yn cerdded ar ddaear

grynedig!
Llythyr o St. Marc, a ddywed i'r ddaeargryn
gael ei theimilo yno yn dra grymus. Cafodd
llawer o dai eu niweidio yn ddrwg, a rhai eu
dystrywie—ond ni ddywedir fod bywydau wedi

eu colli.

'Yn Goanives yr oedd yr ysgydwad yn fwy arswydus. Y rhan fwyaf o'r tai a ddymchwelwyd. Tórodd tân allan yr un amser, ac nid oedd dyferyn o ddwfr i'w gael yn y dref. Yr holl dai a arbedwyd gan y tân a ddinystriwyd gan y ddaeargryn. Yr eglwys, y carchardy, y palas gwladol, y trysorlys, a'r arfdy a ddyfethwyd yn llwyr.'—Mae y llythyr yn ychwanegu: 'Nid oes oddiar hanner awr er pan deimlasom gynhyfiad aruthr Y mae nifer y personau a laddwyd ac a archollwyd yn anadnabyddus i ni yn awr. Yr holl garcharorion a weddillwyd gan y tân, a ddiangasant. Na ato Duw i Port-au-Prince brofi y fath alanastra!—Llythyr o Benrhyn Hayti a ddywed, fod tref Penrhyn Hayti wedi llwyr ddiffannu, a chyda hi ddwy ran o dair o'r trigolion! Y teuluoedd a ddiangasant, a ffoiant i Fossette, lle yr oeddent heb gysgod, dillad, na lluniaeth!'

Dywedir, hefyd, i dân dóri allan yn y dref anffodus uchod, yr hwn a ddystrywiodd ddiogelfan y pylor, a chydag ef weddill y trigolion truenus a ddiangasant y ddaeargyn! Dywedir i drefydd Nicholas a Port Paix hefyd gael eu dystrywio. Nid oeddid wedi clywed o ranau eraill yr ynys; ond bernid fod yr holl drefydd yn y gogledd-barth yn un pentwr o adfeiliau.

Tywysogaeth Cymru.

GYMDEITHAS GENHADOL DRANOR Y TREFNYDD-ION CALFINAIDD.

Ffurfiad Cangen Gynnorthwyol yn Jewin Crescent, Llundain, i Gymdeithas Genhadol Dramor y Trefnyddion Calfinaidd Cymreig (O'r Drysorfi...)

Nos Iau, y 3ydd o Fawrth, cynnaliwyd cyfarfod cyhoeddus yn Nghapel y Trefnyddion Calfinsidd yn y brif ddinas, i ffurfio Cangen Gynnorthwyol o Gymdeithas Genhadol y Trefnyddion Calfinsidd Cymreig.

Dechreuwyd y cyfarfod trwy ddarllen a gweddio gan y Parch. David Roberts, Abertawe, a dewiswyd y Parch. W. Williams, Llundain, yn Gadeirydd, yn absennoldeb y Parch. James Hughes, (o herwydd gwaelder iechyd).

James Hughes, (o herwydd gwaelder iechyd).

I. Cynnygiwyd gan Mr. R. Roberts, a chefnogwyd gan Mr. L. Pierce; 'Gan fod yr efengyl hon am y deyrnas i gael ei phregethu trwy yr holl fyd, ac mai niewn llestri pridd y mae doethineb Duw wedi gweled yn dda roddi y trysor hwn i'w gludo, nis gall y rhai sy'n caru y Gwaredwr a'i achos, lai na llawenychu yn sefydliad unrhyw foddion a fyddo yn debyg o brysuro hyny i ben.'

II. Cynnygiodd y Parch. D. Roberts, a chefnogwyd gan Mr. J. Jehu; 'Gan fod y Trefnyddion Calfinaidd wedi sefydlu Cymdeithas Genhadol Dramor yn eu plith eu hunain, yr ydym ni o hyn allan yn penderfynu cydweithredu â'r Gymdeithas hóno; ac yn awr yn ffurfio ein hunain yn Gangen Gynnorthwyol o honi

III. Cynnygiodd Mr. W. Williams, a chefnogwyd gan Mr. E. Rowlands, 'Fod y personau a enwyd, i fod yn swyddogion y Gymdeithas.'

ogwyd gain hr. E. Rowalds, 'Fod y personau a enwyd, i fod yn swyddogion y Gymdeithas.'

IV. Cynnygiodd Mr. E. Williams, a chefnogodd Mr. W. Lloyd; 'Wrth ystyried gymaint sydd eto o'r byd heb i oleuni mawr yr Efengyl gyrhaeddyd iddo, dylai pob Cristion fod yn ddiflino yn mhob ymdrech i anfon allan weision y Duw Goruchaf i fynegi i'w cyd-greaduriaid ffordd iachawdwriaeth.'

Yr oedd yr areithiau yn fywiog, a'r annogaethau yn wresog, i fod yn haelionus ac ymdreghgar o blaid y Gymdeithas newydd; ac yr oedd lle i obeithio nad oedd Perchen mawr y gwaith yn anfoddlawn.

D. HOPKINS, Ysgr.

YR EGLWYS GYMREIG.

Yn ddiweddar cyflwynodd Mr. Ormsby Gore, A. S., erfyniad i'r Senedd oddiwrth drigolion Cymreig ardal orllewinol Efrog, yn deisyf Esgobion a iawn ddeallant yr iaith Gymreig.

Coleg Dewi Sant.—Y mae pob tebygolrwydd y rhoddir i'r Coleg hwn cyn b'o hir awdurdod i raddoli y Myfyrwyr. Y mae yr Esgob yn awyddus iawn am gyflawniad o'r amcan dymunol hwn.

Cymdeithas Gynnorthwy Fugeiliawl (Church Pastoral Aid Society).—Y mae y Gymdeithas hon wedi cymeryd cyflwr yr Eglwys Gymreig dan ei hystyriaeth neillduol, ac y mae llawer o'i rhoddion mwyaf diweddar wedi eu cyflwyno er lles y Dywysogaeth. Gadawyd yn ystod y

flwyddyn ddiweddaf gymun-rodd o fil o bunnau i'r Gymdeithas, i'w priodoli at anghenion yr

Eglwys yn Nghymru.

Y Gymdeithas er Hyrwyddo Gwyhodaeth Gristionogol.-Yn nghyfarfod y Gymdeithas hon, yn Llundain, y 5ed o'r mis diweddaf, (Ebrill) dadganwyd fod y rhodd o 60 punt yn cael ei wneuthur idd gani Gyfeisteddfod Aberystwyth.

Y Gymdeithas Wladol.—Y mae cynnorthwyon wedi eu derbyn oddiwrth hon tuag at

Ysgolion Llanfynydd a Chilcain.

Y Gymdeithas er helaethu, adeiladu, ac adgyneeirio Eglwysi.—Yn nghyfarfod y Cyf-eisteddfod diweddaf, penderfynwyd ar roddi cynnorthwy arianol tuag at wneyd eisteddle-oedd o newydd yn Eglwys Llanbadarn-fynydd, swydd Faesyfed.

Llofruddiaeth Ddychrynllyd.—Dyn o'r enw Daniel Good, yn Roehampton, a brynai glôs mewn dillad-dŷ, a sylwid arno yn lledrata llodrau, ac yn dodi y ddau ddilledyn o dano yn eisteddle y cerbyd a yrai. Aethwyd ar ei ol i dŷ ei feistr, ond gwadai y cyhuddiad; ond pa fodd bynag, aeth yr heddgeidwad rhagddo i chwilio yr ystablau; a phau ddaeth at un stabl, ymddangosai Daniel yn bryderus iawn, a safai yn agos i'r drws; ac wrth chwilio gwellt oedd yn un o'r 'stolion, gwelid peth yr hwn a dybid ar y cyntaf mai gwydd neu fochyn ydoedd, ar hyn rhedodd Daniel ymaith, ac a gloes ddrws yr ystabl ar y chwilwyr: hwythau ar hyn a aethant yn mlaen yn eu hymchwil, ac a gawsant mai corff dynes oedd wedi tori y pen a'r breichiau ymaith, rhanau mewnol wedi eu tynu ymaith, a'u llosgi. Cafwyd esgyrn bysedd, esgyrn pen, a darnau o gnawd yma ac acw, ac arogl trwm a lanwai y lle. Diangodd y llofrudd y pryd hwnw, ond y mae ef a'i wraig wedi eu cymeryd yn garcharorion wedi hyny.

O. Y. Gwelsom mewn hanes diweddarach fod y llofrudd wedi ei gael yn euog, a'i goll-

farnu iddei grogi y 23ain o Fai.

Esgobaeth Llanelwy.—Y mae Ficar Whitford ar ddechreu yn ddiattreg adeiladu Eglwys newydd yn ei blwyf. Y mae yr Anrhyd. Lloyd Mostyn, A. S., a'r Arglwyddes Emma Pennant, yn danysgrifyddion hael at y gwaith da.

Y mae swn o £1180 wedi eu tanysgrifio er

adeiladu Eglwys Gymreig yn Llundain. Anfonodd y Frenines Waddolog y swm o £10 i'r Parch H. W. Jones, tuag at adeiladu Egiwys newydd yn Abertawe.

Y mae Eglwys newydd i gael ei hadeiladu yn mhlwyf Llansamlet, gerllaw Abertawe. mae y sefyllfa wedi ei rhoddi, ac oddeutu tri chant o bunnau wedi eu tanysgrifio.

Dygwyddiad nodedig.—Ychydig amser yn ol, ymddangosodd crybwylliad o'r blaen am ŵr yn diangc o Workhouse Aberystwyth; ac yr ydys eto yn crybwyll am y cyffelyb weithred. Nid oes a wâd nad creadur am ei ryddid ydyw dyn, a'r sarhâd mwyaf arno ydyw ei gloi yn erbyn ei ewyllys mewn unrhyw fan caethiwus. Llawer sydd o ymegniad gan ddynion yn y wlad hon, yn erbyn myned i'r carcharau newyddion hyny, ac aml iawn wedi y rhoddir dynion ynddynt, y maent yn gwneuthur dichell i ddiange ymaith, fel y prawf yr hanes can-

Dydd Sabboth, y 10fed o Ebrill, gwelwyd dyn yn diange nerth ei draed o Workhouse Abystwyth, a'r golygwr, a'i osgorddion lluosog ar ei ol, ac yn bloeddio nerth eu penau 'Daliwch ei oi, ac yn oleddio nerin eu penan 'Danwen y dyn;' a gofynodd un oedd yn agos iddo, 'Pa beth a wnaeth?' 'Dim,' meddai yntau, 'ond diangc o'r tŷ—acw,' (gan gyfeirio at y Workhouse.) 'O (meddai y llall,) os dim ond hyny, gwna y goreu o'th ffordd;' a chan ei fod yn gyflymach ei draed na'r 'Workhouse holder,' '' weisinn ac iddo hefud fed yn ddin yn dd a'i weision, ac iddo hefyd fod yn ddigon mentrus i redeg trwy ganol yr afon, nes yr oedd braidd at ei wddf ynddi, bu yn llwyddiannus yn ei anturiaeth, ac ni ddaliwyd ef eto, ond os wneir, diddadl y bydd ei dynged fel y llall o'i flaen, sef cael ei draddodi i garchar cyffredin y sir, a'i osod ar yr olwyn fawr.

Angeu disyfyd.—Dydd Gwener, y 15fed o'r mis diweddaf, Mr. Henry Jones o'r Tyddynzwastad, yn mhlwyf Llanfwrog, swydd Fôn, a fu farw, yn 84 mlwydd oed, yn hynod o ddisyfyd, heb yngan yr un gair wrth neb, pan oedd yn y gorchwyl o eistedd i lawr i fwyta ei foreufwyd. Cyfododd fel arferol yn y boreu, a bu yn dyrnu yn yr ysgubor hyd amser ei foreufwyd.

Agerddfad haiarn Newydd.-Y 'Tywysog Cymru,' yr agerddfad haiarn cyntaf a adeiladwyd yn y Dywysogaeth, sydd yn awr yn rhedeg rhwng Bristol a Chaerdydd. Mae 'n agerddfad hardd iawn, a'r gwaith arno o'r dull rhagor-af. Adeiladwyd ef yn ngwaith haiarn Abad Nedd. Mae ynddoddau beiriant o nerth 30 o geffylau bob un.

Cór o waedoliaeth Barum Cymreig.-Dywyd i Loegr o'r India Orllewinol yn yr agerddfad 'Clyde,' foneddig o'r Wynn, yr hwn sydd gór o'r perffeithiaf a welwyd erioed. Yr oedd yn cael parch ac anrhydedd mawr gan y mordeithwyr am ei ffraethineb a'i alluoedd ymresymawi, y rhai a ddangosai ar y fordaith. Mae o ymddygiad uchel, ac yn berthynas o bell i Syr W. W. Wynn, y Barwn Cymreig.

Ffair Pwllheli.—Ar y 13eg o Fai, cynnal-iwyd Ffair anifeiliaid yn Mhwllheli, yr hon oedd yn dra lluosog. Nid oedd yno lawer o anifeiliaid corniog. Y galwad mwyaf oedd am wartheg a lloi, y rhai a werthid tua phunt y pen yn uwch nac yn y ffeiriau diweddar. Ychydig o geffylau a werthwyd. Ychydig a gyflogwyd ac yr oedd y cyflogau yn isel.

Ffair Llanidloes.—Cynnaliwyd Ffair y dref hon yr 21ain, ac yr oedd yn edrych yn dda.— Gwerthwyd ychain, gwartheg a lloi am brisiau rhagorol, ac yr oedd llawer o alw am danynt. Nid oedd yno ond ychydig o geffylau, llawer o ba rai a werthwyd am brisiau uchel. Yr oedd ynddi lawer o foch, y rhai a ddygasant well prisiau na'r ffeiriau diweddaf. Ar y cwbl, gellir dywedyd fod hon yn ffair dda.

Alltudiaeth o Gymru.—Sumudwyd un David Jones, ysgubwr simneiau, o Fangor, a Wm. Edmonds, o Gaernarfon, o garchar swydd Gaernarfon i'r *Hulk Warrior*, yn Woolwich, i ddyoddef y gosp o ddeng mlynedd o alltudiaeth, yr hon a ddedfrydwyd arnynt yn y Brawdlys diweddaf am dóri i dy Mr. Atkinson, '*Mona Inn*,' rhwng Bangor a Chaergybi.

Effaith y Tariff newydd yn Nekeudir Cymru.

—Teimlir effaith y ddeddf uchod yn awr yn y parthau poblogaidd o Ddeheudir Cymru. Y mae cig moch yn llawn ddwy geiniog y pwys yn rhatach nag oedd ddau fis yn ol; ymenyn—hallt a newydd—wedi iselhau yn y pris. Gwerthid ymenyn newydd yn Laugharne am 7½c. y pwys; yn Hwlfiordd am 9 ceiniog; cig eidion a defaid ddwy geiniog yn llai er pan y soniwyd am y tariff; yd yn gwerthu yn well; wyau 4 am geiniog.—Mae llawer o ddynion yn myned drosodd i Ffrainge, a manau eraill ar y Cyfardir, er mwyn byw yn rhad—gallant wneyd hyny yn Laugharne neu Aberdaugleddyf, lle y mae ardrethion tai yn rhesymol iawn.

Damwain angeuawl.—Fel yr oedd gwr o'r enw Richard Rowlands, Cae-cefn-Cymro, yn agos i Bethesda, swydd Gaernarfon, yn gweithio trwy hongian wrth raff yn ngwaith llechau Cae-braich-cafn, tarawyd ef ar ei ddwyfron gan ddarn o graig a saethid encyd o ffordd oddiwrtho yn y gloddfa, yr hyn a derfynodd ei fywyd mewn ychydig fynydau. Gadawodd wraig a phump o blant amddifaid i alaru ar ei ol

Starteriaeth yn Merthyr.—Mai y 19eg, cyfarfu llu mawr o'r Siarteriaid yn Merthyr Tydfi i ystyried y rhesymoldeb o anfon Deiseb at y Frenines, i ddeisyf arni droi ymaith y Gweinidogion presennol o'u swyddau, a dewis dynion yn eu lle, a ddygant Freinnlen y Bobl yn brif fesur y Llywodraeth, gyda golwg iddi ddyfod yn gyfraith.—Anerchwyd y gynnulleidfa gan amryw, ac yn ddiweddaf gan Mr. Morgan Williams, (cynnrychiolwr y Siartiaid i gynnulleiad Llundain.) Dywedai eu bod yn penderfynu cynnal cyfarfodydd trwy yr holl Lywodraeth er mwyn dangos i'r Frenines pa nifer o ddynion a gyferfydd y dydd hwnw i gymeradwyo y Ddeiseb; ac na byddai dim a'u rhwystrai i gael cydymwelad â'r Frenines ond nerth arfau.—Gohiriwyd y cyfarfod hyd hysbysiad pellach yn y 'Northern Star.' Wedi rhoddi tair bonllef i Mr. Williams, a thair i Ffrest, Williams a Jones, ymadawyd yn heddychol. Meddylir fod yn wyddfodol o bump i chwe mil o bersonau.

Damoain alarus yn Nolgellau.—Yr oedd rhan o long i gael ei gwerthu yn Abermaw y 13eg o Fai; ac yr oedd achos yn galw Mr. John J. Williams, Ysw., o'r dref uchod i fod yno ar yr achlysur. Cychwynodd o Ddolgellau yn ei gerbyd ei hun, yn nghyda Mr. Ellis Rees, o arwydd y 'Seren,' a Mr. R. Jones, arwerthydd (auctioneer.) Wrth ddyfod i lawr goriwaered gyferbyn â'r Borthwen, rhedai y ceffyl yn chwyrn, ac ni allai Mr. Williams ei rwystro er tynu yn yr awenau â'i holl nerth. Yn yr amgylchiad penderfynodd y tri i neidio allan o'r cerbyd. Mr. Rees oedd y cyntaf i wneuthur hyn, a chafodd ei friwo yn ddrwg, ond nid yn beryglus; Mr. Jones, yn fwy meddylgar, a ollyngodd ei hun dros ben ol y cerbyd, ac ni chaf-

odd ddim niwed; ond Mr. Williams a neidiodd dros yr ochr yr eisteddai wrthi, ac a ddisgynodd ar ei ben ar graig ar ochr y ffordd. Yno gorweddai mewn cyflwr truenus, wedi tóri ei goes. a llawer o waed yn dyfod o'i glust. Dangosai ychydig o deimlad, ac yfodd beth dwfr, ond ni ynganodd yr un gair byth mwyach. Cariwyd ef oddiyno mewn cadair esmwyth i dŷ Mr. W. Owen, Abermaw, lle y cafodd bob cynnorthwy ac ymgeledd, yn nghyda medruarwydd tri o feddygon; ond parhaodd mewn cyflwr o ddi-deimladrwydd hyd 3 ar gloch boreu dranoeth, pryd y bu farw, yn 38 ml. oed. Symudwyd y corph i Ddolgellau, i'w dŷ ei hun, yr un dydd, a chladdwyd ef y dydd Llun canlynol. Yr oedd Mr. Williams yn gyfreithiwr enwog, ac yn hedd-ysgrifenydd dros swydd Feirionydd.

BU FARW-

Ionawr 19eg, yn 92 mlwydd oed, y Parch. H. Howells, Trehill, Morganwg, o gyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd.

20fed, y Parch. Thomas Davies, Llanwyddelan, yn 49 oed, wedi dyoddef cystudd trwm am yn agos i dair wythnos.

Mawrth y 13eg, yn ei dy ei hun, Bodtalog, Meirionydd, Edward Scott, Ysw., o'r 'Scott's Hall,' Smeeth, Kent, yn 90 oed.

23ain, Yn 97 mlwydd oed, Mr. Morris Ellis, Pen-ygraig, Nefyn. Bu yn proffesu Crist yn Nghyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd dros yr ysbaid maith o 71 o flynyddoedd.

29ain, Yn 56 ml. oed, Mr. Thomas Humphreys, llyfrwerthydd, Bangor.

Ebrill yr 2il, Yn Mhen-y-cain, ger Pont-y-fôn, yn 89 oed, Wm. Williams, o'r Darran, un o ddinaswyr hynaf y dref.

6fed, Yn 78 ml. oed, Mrs. Gwen Lewis, gweddw y diweddar Mr. Hugh Lewis, tafarnwr, Bala.

8fed, Yn Llundain, wedi byr gystudd, Hugh Roberts, Pen-y-maes, ger Treffynnon.

Yr un dydd, yn 36 mlwydd oed, Mrs. George, Capel, ger Llanidloes, gwraig Mr. E. George, goruchwyliwr yr Anrh. Argl. Mostyn, ar enedigaeth baban.

Ofed, Yn 25 oed, o'r darfodedigaeth, Mr. George Paynter, ysgrifenydd yn ngwasanaeth y Meist'd Meyrick a Davies, cyfreithwyr, Merthyr Tudfil.

11eg, Yn 51 oed, Mr. David Thomas, yngrifenydd i'r 'New Shipping Company,' Caerfyrddin.

13eg, Yn Hubberstone, ger Aberdaugleddyf, Henry Guislar, perorydd, ond yn fwy adnabyddus wrth yr eaw 'Hen Guislar.'

14eg, Yn ei dŷ ei hun, Bryn Hyfryd, ger Llangattwgar-wysg, John Charles, Ysw., yn 53 oed.

Yr un dydd, yn 12 mlwydd oed, Emily, merch ieuangaf Mr. H. Phillips, Caerdydd.

Yr un dydd, yn 49 oed, Wm. Morgan, gwneuthurwr rhaffau, Caerdydd.

15fed, Yn y Cenfig, Morganwg, Mr. John Rees, yn 82 oed.

Yr un dydd, yn 97 oed, Mr. Wm. Owen, yn ddiweddar o'r Logad, swydd Pôn.

. 17eg, Mrs. Margaret Davies, gwraig Mr. Richard Davies, paentiwr, Abertawy, gynt o Bont-y-fon.

18fed, Yn ei dy ei hun, yn Mristol, er mawr âlar i'w deulu a'i gyfeillion llucsog, J. G. Jones, goruchwyliwr post-lengau agerawl Abertawy a Bristol.

Digitized by Google

21ain, Yn Llandudno, ger Conwy, yn 52 oed, Mrs. Owens, gwraig Wm. Owens, o arwydd 'Pen-y-brenin.'

Owens, gwraig win. Owens, o arwydd Yen-y-orann.
23ain. Yn Piss, yr Eidal, o'r darfodedigaeth, yn 35
oed, Juliana Isabella Mary Pennant, gwraig yr Anrh.
Edward Gordon Douglas Pennant, A. S., o Gestell Penrhyn, Bangor, a merch henaf y diweddar George Hay
Dawkins Pennant, Ysw., o'r un lle.

25ain, Yn Mhen-y-banc, Ceredigion. Mrs. Phillips, gwraig y Parch. T. Phillips, D. D., Neuadd-lwyd.

26ain, Matilda, gwraig Mr. Ffay, cyfreithiwr, Rhyth-

26ain, Yn 44 mlwydd oed, H. Edwards, Ysw., Regentst. Llundain, gynt o Niwbwrch, Môn, a mab yn nghyfraith i'r diweddar Barch, Simon Lloyd, B. A., Bala.

27ain, Yn Aberaeron, Cadb. Thomas Caleb, meistr y schooner ' Pelham Chinton,' Aberystwyth.

Yr un dydd, yn y Dolau Gwyrddion, Morganwg, yn 23 oed, John Williams, o'r ' Newton House.'

23 ced, John Williams, o'r Newton House.

28ain, Yn Knighton, swydd Faesyfed, yn 80 ced, Samuel Prichard, Ysw.

30ain, Yn Lianelli, yn 33 oed, Wm. Deer, cyffeirydd. Mai y 1af, Er galer annhraethadwy i'w theulu amddifaid, Dorothee Price, gwraig J. H. Langley, Yswain, Caerdydd.

žil, Yn Nghaernarfon, yn 90 oed, Mr. H. Williams, gynt o Glwt-y-bont, Llanddeiniolan, ac am lawer o flynyddoedd o Gaerwys, swydd Ffint.

3ydd, Mrs. Langdon, gwraig Mr. T. Langdon, o Aberteifi, yn 50 ml. oed.

4ydd, y Parch. Thomas Bowen, periglor Troed-yr-aur, swydd Geredigion, yn 84 oed.

7fed, Yn y Dyffryn, Morganwg, yn 76 oed, Maria, gweddw y diweddar John Williams, Ysw.

9fed, Yn 86 oed, yn Aberystwyth, Mr. Rice Williams. Ysw., meddyg.

10fed, Ya 45 ced, Mr. Samuel Evans, o'r Tranch-bach, Merthyr Tudfil.

12fed, Yn 42 oed, Mr. Isaac Williams, canwyllydd, Merthyr Tudfil.

13eg, Yn 33 oed, yn Ninbych, John Hughes, cyfrwywr.

16eg, y Parch. William Rees, curad Ystrad-y-fodwg, Llantrisaint.

17eg, Yn 71 oed, ar ol hir nychdod, S. P. Boileau, Ynad Heddwch dros Fwrdeisdref Caernarfon.

21ain, Yn 63 oed, yn Nhan-y-bryn, Amlwch, Elizabeth, gwraig Mr. P. Webster.

Manion Pellenig.

Dywedir fod sychder anarferol yn yr India Orllewinol; fod yr anifeiliaid yn meirw wrth y miloedd yn y gwahanol ynysoedd o eisiau dwfra phorfa; a bod y dwfr gwlaw yn costo o 30 i 40 cents yr ystenaid!

Bu farw y Count de Las Casas, yr hwn a ganlynodd Napoleon yn ei alltudiaeth i St. Helena, yn Passy, yn Ffrainge, yr 16eg o Fai.

Dywedir fod swyddi deheuol Lloegr wedi dyoddef ychydig eddiwrth sychder, tra y disgyn digonedd o wlaw yn y parthau gogleddol. Ar y cyfan, mae yr olwg ar bob gwyrdd-lesni yn ymddangos yn dra dymunol.

Tórwyd i ystordy y Meigi'd John Barton a'i Gyf., gwneuthurwyr sidanau, Manchester, a lledratawyd oddiyn lawer o sidan, yn nghyda däoedd sidanaidd, i gyd yn werth 1100 o bunnau.

Un e'r newyddiaduron Neapolitaidd a ddywed fod rhai cynhyrfiadau daeargrynfâol wedi eu teimlo yn ddiweddar yn Cotrona, Calabria.

Dywedir i fynydd tanllyd Goensing Goentoer, yn ardal Preanger, Jafa, dôri allan, foreu y 14eg o Hydref diweddaf, gyda thyrfâau tanddaearawl dychrynllyd, y rhai a barhaesant hyd 3 ar gloch y prydnawn, gan fwrw tewynion a lludw dros yr holl wlad am 10 milltir o'i amgylch, trwch y rhai a amrywiai o 2 i 5 modfedd, a drygu y tir gwrteithiedig am bellder mawr, a thros 400,000 o geed coffee.

Yn ol ein newyddion diweddaraf, yr oedd masgnachwyr Llundain yn ffaelu y naill ar ol y llall wrth y niferi mawrion, a'r trefydd gweithfaol eraill yr un medd.

CYNNULLION.

ARTINOMIAETH.—Ychydig o weinidogion ffyddlawa lesu a ddiangasant rhag eael eu poeni gan yr aflonyddwyr hyay a dórant eglwysi sef yr Antinomiaid. Galwodd un o'r gwfr haerllug hyn ar y diweddar Barch. Rowland Hill un diwrned, i'w alw i gyfrif am ddeddfoldeb ei bregethu. Gofynodd Mr. Hill iddo, 'A ydych chwi yn dal fod y deg gorchymyn yn rheol bywyd i Gristionogion?' Atebodd yr ymwelwr, 'Nac ydwyf, yn sicr.' Ar hyn canodd y Parch Mr. Hill y gloch, a phan ddaeth y gwas i mewn, dywedodd wrtho yn dawel, 'John, dangowch y drws i'r dyn yna, a chadwch eich llygad arno hyd nes y byddo allan o gyrhaedd pob dilledyn, a meddinnan eraill yn y ty.'

DIRIWEIDEWYDD BACHERNYN DIRWESTOL.—Bechgenyn o Ddirwestwr, yn ddiweddar, wrth gyfarfod â swyddog y Gymdeithas Ddirwestel perthynol i'r dosbarth o'r hwn yr oedd yn ymunedig, a'i cyfarchodd yn y modd a ganlyn: 'Ewa, a wnewch chwi dôri rhywun allan o'r Gymdeithas pe byddai i'r anfflawd o ddyn meddwddyfod i'w gyfarfod ar y ffordd!' 'Na,' atebai'r Dirwestwr, 'na wnawn am hyny.' Y bachgen wedi clywed hyny yn llawen a dystiolaethodd 'ddarfod i ddyn meddw ei gyfarfod ef, ond iddo ymguddio y tu ol i'r clawdd nes i'r bwgos basio heibio.' Aeth y Dirwestwr swyddogol i'w ffordd, gan ryfeddu diniweidrwydd dirwestol y bachgen.

RHESWM O BEN GWRTH-DDIRWESTWR -Yn ddiweddar, fel yr oedd casglyddion yn myned ar led yn nghymydogaeth ----- i gasglu enwau y Dirwestwyr, er mwyn cysoni llyfr y Gymdeithas, galwyd heibio i Siopwr parchus, (yr hwn ydoedd yn byw mewn tŷ i dafarnydd cyfagos,) ac hysbyswyd y neges iddo. Ond y boneddwr, yn llawn devesiwn, pan ddeallodd, a gymerodd ei wynt ato, ac a ofynodd iddynt, ' Paham yr ydych yn fy mhoeni mor aml, gan geisio fy enw?' Atebai 'r casglyddion mai grym y gorchymyn, 'Car dy gymydog fel ti dy hun,' a barai iddynt wneyd. 'O, (ebai yntau,) grym yr un gorchymyn yw fy rheswm innau dros beidio rhoddi fy enw i chwithau; canys yr wyf fi yn caru lles fy nghymydog, y tafarnydd: le, yr wyf yn caru eich lles chwithau hefyd, drwy fy mod yn canistau tŵr uchel ac anrhydeddus Dirwest i chwi, ac yn cyfranogi â state usel a dirmygus y gwrthddirwestwyr fy hun. Meddaf, yr wyf yn rhoddi y fath urddas anrhydeddus a goruchel i chwi, o barch atoch, ac yn ymwrthod â hi fy hunan er mwyn i chwi fod yn uwch na mi.' Aeth y casglyddion i'w ffordd gan ddywedyd, 'Rheswm! rheswm! Beth fydd y rheswm nesaf tybed?'

TAWELWCH MEDDWL.— Dygwyddodd fod tywysog, yr hwn ni cherid oll gan ei ddeiliaid, yn bresennol ar geffyl, pan oeddid yn cludo llawer o aur i'w drysorfa. Gofynodd i ddyn, a ymddangosai fel pe byddai yn sylwi yn fanol iawn ar y cerbydau, 'Pa beth a roddai am fod yn feddiannol o'u cynnwysiad?' 'Nid oes genyf ddim i'w roddi, rhynged bodd i'ch mawrhydi,' atebai y gwladwr. 'Ond â pha beth yr ymadsweck chwi?' eb y tywysog. 'Ymadawn â phob peth,' atebai y gwladwr, 'ond TAWELWCH MEDDWL, A CHYDWYBOD DDA.' Yr oedd y sén hon yn bigog, a thrôdd yr unben ymaith wedi ei wladeiddio.

MEDDWL DIFRIFOL.—Gwelai y Duc o Malboro un o'i filwyr yn drist iawn ar ol un laddfa fawr, a gofynai iddo beth oedd yn fyfyrio am dano: 'Meddwl,' ebai y milwr, 'pa faint o waed a dywelltais heddyw am chwe' cheiniog!'

GWAHANOL ACHOSION.—Dywedai areithiwr yn Athen wrth Demosthenes un diwrnod, Bydd yr Atheniaid yn sicr o'ch lladd, os ant yn ynfyd. Atebodd Demosthenes, Byddant yn sicr o'ch lladd chwithau pan ddelont i'w synhwyr.

Y CYFAILL.

RHIF. LVI.]

AWST, 1842.

[CYF. V.

Buchdraethodaeth.

BUCHWEDD A MARWOLAETH ARCH. GEORGE WHITPIELD.

(Parhåd o du dal. 163.)

Gan fod cyfleusderau i bregethu yn rheolaidd yn y llanau wedi pallu iddo, a bod pregethu yn y caeau wedi bod yn fendithiol iawn, barnodd yn ddyledswydd arno ddilyn yr arferiad hwn, ac anturiodd ddydd Sul, (Ebr. 29ain,) i bregethu y tro cyntaf yn Moorfields, yn Llundain. Aeth yno vn ol ei gyhoeddiad. Pan ddaeth allan o'r cerbyd, cafodd lu aneirif yn dysgwyl am dano.-Haerai amryw wrtho na ddeuai byth oddiyno 'n fyw. Er hyny anturiodd yno rhwng dau o'i gyfeillion, y rhai a ysgarwyd oddiwrtho yn fuan gan y dyrfa oedd yn gwasgu arnynt, a bu orfod iddynt ei adael i drugaredd y werinos. Gwnaethant ffordd iddo, a dygasant ef i ganol y caeau, lle yr oedd bwrdd wedi ei osod iddo, ond a ddrylliwyd gan y dyrfa. Dygasant ef at y wal oedd yn gwahanu y Moorfields Uchaf a'r Isaf, yr amser hwnw. Yno y pregethodd, heb aflonyddwch, i lu aneirif o ddynion. Wedi cael y fath annogaeth yn y Moorfields, aeth i Kennington Common yn y prydnawn, ynghylch tair milltir o Lundain, lle y pregethodd i dyrfa hynod o luosawg, y rhai a ymddygasant mór weddus a phe buasent mewn lle o addoliad cyssegredig. Wedi hyny teithiodd trwy amryw o siroedd Lloegr, gyda phoblogrwydd a llwyddiant anarferol. Yr oedd rhyw gyffro rhyfedd am grefydd yn ei ddilyn trwy yr holl wlad ddifraw a chysglyd. Casglodd lawer o arian hefyd tuag at adeiladu ei Elusendŷ yn Ceorgia.

Awst y 14eg, 1739, cychwynodd ei ail-fordath i America, a daeth i Bennsylvania Hyd. y 30ain. Gwedi hyny aeth trwy Bennsylvania, Jersey, a Chaerefrog-Newydd, ac yn ol drachefn i Maryland, Virginia, Carolina Ddeheuol a Gogleddol—yn pregethu ar hyd y ffordd i dyrfaoedd tra lluosawg, gyda'r un effeithioldeb ag yn Lloegr.—Ionawr y 11eg, 1740, daeth i Savannah.—Ionawr y 29ain, ychwanegodd dri o amddifaid at yr ugain oedd ganddo yn y tŷ o'r blaen. Y dydd canlynol, lluniodd y tir i adeiladu y tŷ arno, tua deng milltir o Savannah.—Mawrth y 24ain, go-

sododd gareg sylfaen yr Elusendŷ, ac a'i galwodd Bethesda. Yr oedd ganddo erbyn hyn yn nghylch deugain o amddifaid, ac vsgol wedi ei sefydlu i'w haddysgu.-Yn Ebrill gwnaeth daith arall trwy Bennsylvania, Jersey, a Chaerefrog-Newydd. Tyrfaoedd anghredadwy a ddaethant yn mhob mán i wrandaw arno, yn mhlith y rhai yr oedd llawer o'r bobl dduon.-Yr oedd effeithiau rhyfeddol ar ei wrandawwyr yn gyffredinol, a chafodd llawer, diamheu, eu dychwelyd at yr Arglwydd. Dychwelodd i Savannah Mehefin y 5ed. Yn mis Awst, aeth ar y môr i Ynys Rhode, lle y pregethodd i gynnulleidfaoedd mawrion; a daeth i Boston.-Tra yr oedd yno, ac yn yr amgylchoedd, yr oedd yn dra llesg yn ei gorph: er hyny yr oedd ei wrandawwyr yn lluosog, a'r effeithiau arnynt yn rhyfedd. Wedi pregethu tair pregeth yn Boston, nid oedd un tŷ yn y dref heb sŵn difrifol am grefydd ynddo; ac yr oedd yr holl dref wedi ei sobri drwyddi. Wedi darllen yn Lloegr am y diwygiad mawr yn Northampton trwy weinidogaeth y gwr enwog hwnw, Jonathan Edwards, yr hwn oedd yno yn gweinidogaethu, yr oedd awydd mawr arno i'w weled a chlywed yr hanes ryfedd ganddo ei hun; ac aeth yno i'r dyben hyny, gan bregethu ar yr holl ffordd-yn Concord, Sadbury, Marlboro', Worchester, Leicester, a Hadley. Yr oedd pob lle yn agored iddo -dysgwyliad cynhyrfus am dano-a'r un effeithiau rhyfeddol yn dilyn ei weinidogaeth yn mhob Yn Northampton, yr oedd y gweinidog a'i bobl wedi eu cyffroi yn hynod; ac felly yr oedd teulu Mr. Jonathan Edwards, i ba rai y rhoddodd air o gynghor, wrth ddymuniad eu tad. Wedi gadael Northampton, pregethodd yn Westfield, Springfield, Suffield, Windsor, Herdfford, Withersfield, Middleton, a Wallingfford, i gynnulleidfaoedd mawrion iawn. Hydref y 23ain, daeth i Newhaven, lle y cafodd dderbyniad caredig gan Mr. Pierpoint, brawdyn-nghyfraith Mr. Edwards; a chyfarfu yno á'i

Digitized by Google

hen gyfaill, Mr. Noble, o Gaerefrog-Newydd, ac amryw o weinidogion yr Efengyl. Dygwyddodd fod yn amser eu Cymanfa, ac yr oedd y Llywyddion a'r Bwrdeisiaid yn eistedd, am hyny arosodd hyd y Sabboth, a chafodd yr hyfrydwch o weled bob dydd lawer dan weithrediadau mawrion, ac mewn llawer o ddifrifwch am fater eu heneidiau. Effeithiodd yn dra neillduol ar yr hen Lywiawdwr, yr hwn a ddywedodd wrth Mr. Whitfield o'r neilldu, 'Dyiolch i Dduw am y cyfryw ymweliadau evsurus ar ein taith i'r Nefoedd!'-Dydd Llun, canlynodd ei daith, a phregethodd gyda'i lwyddiant cyffredin yn Milfford, Stratfford, Fairfield, Newark, a Stanfford, lle yr ymwelodd amryw weinidogion âg ef, dan ddwys ofal ac ystyriaeth am fater eu heneidiau. Yr oedd hyn ar gyffiniau Talaith Caerefrog-Newydd. Pregethodd, ar y ffordd i ddinas Caerefrog-Newydd, yn Rye, Kingsbridge, a daeth yno Hydref y 30ain. Pregethodd yma dros dri diwrnod ol-yn-ol, ac wedi hyny yn Ynys Staten, Newark, a Baskenridge, gyda mwy o lwyddiant ac effeithioldeb na chyffredin. Dydd Sadwrn, Tachwedd yr 8fed, dychwelodd i Philadelphia; a'r dydd canlynol, pregethodd i amryw filoedd mewn tŷ a adeiladwyd i'r dyben hyny gwedi ei ymadawiad oddiyno o'r blaen.---Gwelodd amryw yma ag oeddynt ffrwythau ei weinidogaeth yno o'r blaen. Arosodd yno gyda hwynt, yn pregethu ddwywaith y dydd, hyd Tachwedd yr 17eg. Wedi ymadael oddiyno, pregethodd gyda'i boblogrwydd a'i lwyddiant arferol, mewn amryw leoedd ar ei daith, hyd nes y daeth i Ynys Reedy, (Reedy Island). Yno y cadwyd ef gan wynt gwrthwynebol agos i wythnos. Yn y cyfamser pregethodd yn aml. Y llywyddion, a'r morwyr ar y llongau, a ddaethant i'w wrandaw, yn gyfan, ac yn ddyfal, a llawer iawn a ddaethant o'r wlad, a rhai mór belled a Philadelphia.

Rhagfyr y 1af, hwyliasant o Ynys Reedy i fyned i Charleston, yn Carolina Ddeheuol. Yn ei ddyddlyfr, gwna y sylwadau canlynol: "Y mae 75 o ddyddiau er pan ddaethym i Ynys Rhode. Yr oedd fy nghorph y pryd hwnw yn egwan; ond y mae yr Arglwydd wedi adnewyddu fy nerth yn rhyfedd gwedi hyny. Cynnorthwyodd fi i bregethu yn gyhoeddus 175 o weithiau, heblaw cynghori yn neillduol yn aml. Teithiais dros wyth gant o filltiroedd, a chesglais dros saith gant o bunnau i'r amddifaid yn Georgia. Ni theithiais erioed gyda llai blinder, ac ni fwynheais erioed fwy o bresennoldeb yr Arglwydd yn barhaus yn fy ngweinidogaeth gyhoeddus. O fy enaid bendithia yr Arglwydd." Wedi mordaith gysurus o wyth neu naw diwrned, a phregethu yn Charleston a Savannah, y 14eg o Ragfyr daeth i'r Elusendŷ, a chafodd y teulu wedi eu sefydlu yn gysurus. Wedi treulio gwyliau y Nadolig yn gysurus, a sefydlu Jonathan Barber i arolygu pethau ysbrydol, a Mr. Habersham ar yr achosion tymhorol, aeth i Charleston, lle y daeth Ionawr y Sydd, 1741, a phregethodd ddwywaith bob dydd, fel arferol, hyd yr 16eg, pan y cychwynodd i Loegr.

Tiriodd yn Falmouth Mawrth yr 11eg. Aeth oddiyno yn union-gyrch i Lundain, a phregethodd y Sabboth canlynol yn Kennington Common. Mewn llythyr at un o'i gyfeillion yn America, dywed,—

"Y mae'r Argiwydd yn gweithio yn rymus yn America. Y mae yn llanw fy enaid â gwedd ei wyneb, ac yn peri i mi fyned rhagof yn orfoleddus. Gras! gras!—Y mae fy nefoedd wedi dechreu yn wir! Yr wyf yn gwledda ar y llo pasgedig! Y mae yr Arglwydd yn fy nerthu yn rymus yn y dyn oddifewa."

Wrth ei lythyrau a'i ddyddlyfr, gellir canfod fod y daith hon yn America yn llwyddiannus iawn; fod nerthoedd neillduol yn cydweithredu â'i weinidogaeth; ac i lawer iawn gael eu galw trwyddo. Cyhoeddwyd yn un o'r papyrau newyddion yno fel y canlyn: "Effeithiau mawrion cyhoeddus oedd yn canlyn ei weinidogaeth lle bynag yr åi, yn neillduol yn Philadelphia.-Ni bu erioed y fath gyffro cyffredinel, a'r fath feddwl difrifol am bethau Duw yn America o'r blaep. Yr oedd ei gynnulleidfaoedd yn aml yn cynnwys dros ugain mil o wrandawwyr." Yr oedd rhyw ddylanwadau anarferol a grymus iawn, weithiau, arno ef a'r bobl, nes y byddant yn wylaw ac yn ochain dros oriau, ac yn treuliaw darn mawr o nosweithiau gyda eu gilydd, yn wylaw, a rhai yn gorfoleddu, ac yn methu ymadael a'u gilydd. Cafodd llawer o weinidogion eu galw trwyddo, a llawer mwy eu deffroi a'u hadnewyddu, hwy a'u cynnulleidfaoedd. Er hyny nid oedd heb ei erlid a'i gablu yno, fel mewn lleoedd eraill-yn enwedig gan weinidogion cysglyd, tywyll, ac annuwiol. Cauodd rhai eu hareithfäoedd yn ei erbyn, fel na cha'i fyned iddynt mwyach. Ond trwy glod ac annghlod, myned rhagddo yr oedd ef a gwaith ei Arglwydd-yn caru ei elynion, ac am wneuthur lleshåd i bawb-a Duw yn ei fendithio mewn modd tra rhyfedd a gogoneddus! Ar ddychweliad Mr. Whitfield i Loegr, cafodd ei hun mewn sefyllfa ac amgylchiad newydd ac annysgwyliadwy. Dyma ei ddarluniad ef ei hun o honi: "Ond pa fath amgylchiad profedigaethus oedd yma! Yn fy awyddfryd, tra yn teithio yr America, ysgrifenais ddau lythyr yn erbyn Holl Ddyledewydd Dyn, ac Archesgob Tillotsondau ag yr oedd pobl Lloegr yn dra hoff o honynt yr amser hwn. Yr oedd fy nyben yn dda, er hwyrach nad oedd y dull yr ysgrifenais hwynt

mór gall ac addas ag a fuasai ddymunol. Dywedais na wyddai Tillotson fwy am wir grefydd na Mohammed. Yr oedd y Morafiaid wedi yspeilio rhai o'r Cymdeithasau Neillduol. Yr codd Mr. John Wesley wedi ysgrifenu o blaid Perffeithrwydd a Phrynedigaeth Gyffredinol, ac hefyd yn gryf yn erbyn Etholedigaeth-athrawiaeth yr oeddwn i yn meddwl, ac yr wyf eto ya meddwl, a ddysgwyd i mi gan Dduw; ac am' hyny nis gallaf ei rhoddi i fyny. Gan farnu yn ddyledswydd arnaf wneuthur felly, ysgrifenais ateb yn yr Elusendy, yr hwn, er ei arolygu a'i gymeradwyo gan rai duwinyddion da a synhwyrol, eto yr wyf yn barnu ei fod yn cynnwys rhai ymadroddion rhy gryfion yn nghylch gwrthodedigaeth ddiammodol. Yr oedd y byd yn ddigofus withyf am y cyntaf, a llawer o fy mhlant vsbrydol am y diweddaf. Rhai a ysgrifenasant ataf y dystrywiai Duw fi mewn pythefnos, a bod fy nghwymp gymaint a'r eiddo Pedr. Yn lle cael miloedd i fy ngwrandaw, braidd y galwai um o'm hen gyfeillion arnaf o fore i nawn. Un waith, ar y Kennington Common, nid oedd dros gant yn fy ngwrandaw! Ar yr un amser yr oedd yn bur gyfyng arnaf yn fy amgylchiadau allanol. Yr oedd mil o bunnau arnaf yn achos we Elusendy. Yr oedd bygythiad i fy nal am ddau gant o bunnau. Yr oedd hefyd holl draul fy nheithiau i'w talu. Heblaw hyny, yr oedd genyf gant o deulu i'w cynnal, bedair mil o filltireedd oddiwrthyf, yn y fan ddrutaf yn holl Daleithau y Brenin. Bussai yn well genyf farw ddeng mil o weithiau nag ymadael â'm hen gyfeillion. Buasai yn toddi un galon i weled Mr. Charles Wesley a minau yn wylaw, ar ol gweddi, am, os byddai bosibl, i'r rhwyg gael ei hattal. Pregethais unwaith, a dim ond hyny, yn y Foundry, lle yn perthyn i Mr. John Wes-Ley, ar Gal. iii. Yr oedd fy holl waith i'w ddechren drachefn. Yn y cyfyngder hwn, cefais gysur with ddarllen Hanes Bywyd Calfin, gan Beza, yn mha un y mae'r geiriau hyn:--'Trowyd Calfin o Geneva, ond wele eglwys newydd yn cyfodi." Gwraig foneddig a fenthyciodd i mi dri chant o bunnau i dalu dyled presennol yr elusendý. Dyn syml, nas gwelais erioed o'r blaen, a roddodd i mi gini. Profais hyder yn yr Arglwydd, y byddai iddo ef, yr hwn a dueddodd y gwr hwn i roddi y gini, ei wneyd i fyny yn 1500 o bunnau, y swm oedd yn eisiau arnaf.' 'Ni phregethais erioed o'r blaen yn Moorfields ar ddydd gwaith. Gan hyderu ar yr Arglwydd, dechreuais ddydd Gwener y Groglith, a phregethais ddwy waith yn y dydd, dan ryw goeden yno dros ennyd o amser. Gwelais lawer a fuasent, flwyddyn a aeth heibio, 'yn tynu eu llygaid, ac yn eu rhoddi i mi,' yn rhedeg heibio tra yr oeddwn yn pregethu, heb gy-

maint ag edrych arnaf; a rhai o honynt yn rhoddi eu bysedd yn eu clustiau, rhag iddynt glywed un gair a ddywedwn."

(I'w barhau.)

Buwingddiaeth.

SYLWEDD PREGETH:

A draddodwyd gan y diweddar Barch. JOHN ELIAS, yn Llamerchymedd, Môn. am 2 ar gloch brydnawn y 12fed o Fai, 1824, yn Nghyfarfod Elynyddol Ysgolion Sabbathol y Sir, oddiar

RHUF. II. 19, 30.—"Yr wyt yn coelio dy fod yn dywysog i'r deillion, yn llewyrch i'r rhai sydd mewn tywyllwch; yn athraw i'r anghall, yn ddysgawdr i'r rhai bach, a chenyt ffurf y gwybodaeth, a'r gwirionedd yn y ddeddf."

Gall dynion goelio eu bod yr hyn nad ydynt mewn gwirionedd—eu barnu eu hunain wrth eu breintiau a'u proffes allanol, heb chwilio y peth ydynt hwy mewn gwirionedd yn eu calon ger bron Duw. Eto, nid yw y peth yw dynion o ran eu breintiau allanol i'w ddiystyru na'i wadu; ond y mae eisiau gochel rhag eu camddefnyddio, a llafurio i gyfateb iddynt, mewn calon a buchedd hefyd.

Prif amcan yr Apostol yn y rhan gyntaf o'r Llythyr hwn oedd, dangos yn eglur, a phrofi yn gadarn, na all un dyn o'r cenedloedd na'r Iuddewon fod yn gyfiawn ger bron Duw trwy ddim o'u gwaith eu hunain-fod pawb wedi pechunad oedd neb yn cadw y ddeddf. Yn y benod gyntaf mae 'n dangoe llygredd atgas y cenedloedd, ac yn nechreu yr ail benod, yn dangos fod llawer o'r Iuddewon, yn barnu y cenedloedd, yn euog o'r un pethau eu hunain, fel na ddiangent hwy rhag barn Duw; y cospai Duw yr anghrediniol a'r anedifeiriol, o'r Iuddewon a'r cenedloedd; (adn. 6;) Nad oes derbyn wyneb gyda Duw; (adn. 11;) Mainid gwrandawwyr, ond gwneuthurwyr y ddeddf sydd gymeradwy gan Dduw; (adn. 13;) Nad oes neb wedi cadw y ddeddf yn berffaith ei hun, gan hyny y mae 'n rhaid cyfiawnhau dyn trwy ufydd-dod, trwy gyfiawnder un arall. Pen. i. 17, a iii. 20; yna'r adnod 17. Yr oedd ef yn troi at yr Iuddewon yn neiliduol, ac yn gwasgu y peth at eu cydwybodau hwy. O adn. yr 17 hyd yr 20, yr oedd yn dangos y rhagorfreintiau oedd ganddynt, yn y rhai yr oeddynt yn ymddiried-o'r rhai yr oeddynt yn ymffrostio; ac yn profi, er y rhai hyny, fod arnynt eisiau cyfiawnder Crist i'w cyfiawnhau, fel pe buasai yn ateb gwrthddadl rhyw Rabbi fuasai yn dywedyd, ' Paul, y mae rhagor rhwng Iuddewon a chenedloedd. Beth wyt ti yn ei feddwl o'u breintiau mawr !' Ateb, 'Ni a ganiatawn fod breintiau yr Iuddewon yn fawr; a ni a awn dros y prif rai y mae yr Iuddewon yn ymffrostio o honynt :---Digitized by Google

- Iuddew y'th elwir. Y mae yr enw genyt yn unig addolwr y gwir Dduw—proffeswr y wir grefydd.
- 2. Gorphwys yn y ddeddf. Braint oedd cael y ddeddf. Deut. iv. 8; Salm cxlvii. 19, 20. Ond eu bai oedd eu bod yn ymorphwys, yn ymddiofalhau, cysgu'n ddiaros, fel pe buasai ei meddu yn ddigon.
- 3. Gorfoleddu neu ymffrostio yn Nuw, fel eu heiddo cyfammodol. Ex. xix. 5; Mal. iii. 11; Lef. xx. 26; Deut. xxvi. 17, 18. Balchio yn hyny.
- Gwybod ei cwyllys datguddiedig yn y ddeddf.
- 5. Darbod pethau rhagorol, neu brofi y pethau sydd a gwahaniaeth rhyngddynt, neu sydd yn rhagori—rhagor rhwng da a drwg—gan dy fod wedi dy addysgu, dy gateccisio o'r ddeddf.
- 6. Eu bod yn tybied eu hunain yn gymhwys i ddysgu eraill. Nid yn unig rhai anwybodus o'r Iuddewon; ond yr oeddynt yn ccisio gwncyd proselytiaid o'r cenedloedd hefyd. Mat. xxiii. 15, a xv. 14.
- 7. Ganddynt ffurf y gwybodaeth-delw y gwybodaeth (system)-cynllun o'r gwirionedd a'i swm. Ond er proffesu hyny, pell oeddynt oddiwrth ei ddeall. Yn adn. 21-23, mae yr Apostol yn eu hargyhoeddi yn llym, oblegid nad oeddynt yn byw yn ol y ddeddf eu hunain, a thrwy hyny yn rho'i achlysur i'r cenedloedd gablu enw Duw; adn. 24; fod hyny yn ysgrifenedig; (Ex. lii. 5; Ez. xxxvi 20, 22;) felly mai ofer iddynt hwy ddysgwyl eu cyfiawnhau trwy eu gwaith; yn ddrwg iawn eu gwaith, O'r adn. 25, yn dyddimu eu hymorphwysiad ar yr enwaediad; nad oeddynt yn cadw y ddeddf; fod rhai o'r cenedloedd yn cadw y ddeddf yn fwy cymeradwy gyda Duw. Adn. 26, 27. Mai bod wedi enwaedu y galon, a bod yn Iuddew yn y dirgel, sydd glodfawr gyda Duw. Adn. 29. Oddiwrth y testun gwelwn-
- I. Fod 'bod yn dywysog i'r deillion, yn athraw i'r anghall,' &c., yn fraint fawr iawn.
- II. Y dylai y rhai sydd yn dysgu eraill, fyw ru hunain yn ol y ddysgeidiaeth hono.
- III. Y PERYGL I NI YMORPHWYS AR UN FRAINT A DDERBYNIOM, NA GWAITH A WNELOM, AM GYMERADWYAETH GYDA DUW, NA BOD YN GADWEDIG.
- I. Y MAE BOD YN DYWYSOG I'R DEILLION, &c., YN FRAINT.—Er fod yr Iuddewon, yn enwedig eu Rabbies, yn meddwl felly am danynt eu hunain, mewn balchder, a hunan-dyb, cto yr oedd yr Apostol yn caniatau fod hyny yn fraint. Nid oedd yn ceisio ganddynt ddibrisio hyny—

- ond ymddwyn yn addas i'w braint, a pheidio pwyso ar hyny fel cyfiawnder.
- 1. Mae dynion wrth natur yn ddeillion, ac mewn tywyllwch, yn anghall a babanaidd. 'Dyn wedi ei eni fel llwdn asyn gwyllt.' Job zi. 12. 'Wedi tywyllu eu deall.' 'Dallineb eu calon.' 'Gynt yn dywyllwch.' 'Mewn tywyllwch a chysgod angeu.' 'Ni wyddant ddim o'r pethau sydd yn perthyn i'w heddwch,' a pha fodd y gallant heb i ryw rai eu cyfarwyddo!' Act. viii. 31.
- 2. Y mae dyled arnom ddysgu ein gilydd—nid yn unig ar y gweinidog ddysgu ei wrandawwyr, y rhieni a'r penau teuluoedd ddysgu eu plant a'u teuluoedd, &c., ond dylai y naill ddysgu y llall yn gyffredinol. Col. iii. 16. 'Dysgu—pawb eu gilydd.' Y mae dysgu yr anwybodus mór anghenreidiol, ac yn gymaint elusen ag ydyw porthi y newynog a gwisgo y noeth; ïe, yn fwy, y mae trueni yr anwybodus yn fwy.
- 3. Cymerwn fenthyg y geiriau heddyw, ar yr achlysur presennol, i gyfarch Athrawon yr Ysgolion Sabbothol. Yr ydych chwi yn meddu y fraint yr oedd yr Iuddewon yn ymffrostio o honi. Yr ydych, o ran eich swydd, yn dywysogion i'r deillion, yn athrawon i'r rhai anghall, yn ddysgawdwyr i'r rhai bach. Mawr yw eich gwaith, mawr yw cich gofal, mawr yw cich braint. 1. Gwaith y mae llawer o rïeni yn ei esgeuluso. Er dwyn plâ i'w teulu, y maent vn gadael i'w plant feirw heb ddweyd am y Feddvginiaeth. 2. Gwaith o gyrhaedd gweinidogion v Gair vdvw dysgu darllen, &c., i'r rhai bychain. 3. Bugeilio a phorthi wyn y gorlan. 4. Ffordd ragorol i geisio gwneyd daioni ydyw bod yn athrawon yr Ysgolion Sabbothol. Yn ddysgawdwr i'r rhai bach-cu dysgu hwy i ddarllen a'u hannog i sylwi, ac ymdrechu i'w cael i ddeall gair Duw. Y mae yn gwneuthur daioni i ddynion, yn ddyledswydd dynion, ' caru ein cymydog fel ni ein hunain.' Y mae ein hoes yn ofer heb wneuthur daioni. Nid ydym yn haeddu yr enw Cristionogion, neu ddilynwyr Crist, heb wneyd daioni. Dyna oedd ei waith ef, 'myned o amgylch gan wneuthur daioni.'-Wrth ddysgu y rhai bach, yr ydys yn gwneyd daioni-(1.) I'r plant eu hunain; (2.) I'w teuluoedd; (3.) I'r gymydogaeth; (4.) I'r wladwriaeth; (5.) I'r Eglwys; (6.) I'r oes a ddaw. Ni cheir gweled y lles yn llawn yn y byd hwn. O athrawon! mawr yw eich braint, Pwy a all ddweyd beth a fydd y rhai sydd dan eich gofal? 'Beth a fydd y bachgen hwn?'
- II. Y DYLAI Y RHAI SYDD YN DYSGU ERAILL, 'EU DYSGU EU HUNAIN,' NEU FYW WRTH Y DDYSGEIDIAETH Y MAENT YN RO'I I ERAILL.

Adu. 21.—Athrawon tirion, llafurus, goddefwch i mi eich cyfarch yn garedig heddyw.

- 1, A ydych chwi eich hunain yn gweled dwyfoldeb, gwerthfawrogrwydd, a mawr bwys gair Duw wrth geisio ei ddysgu i eraill? A ydych sobr a difrifol uwchben y llyfr sanctaidd?
- 2. A ydych 'chwi eich hunain yn deall y pethau sydd yn perthyn i'ch heddwch ynddo! A welsoch chwi eich cyflwr colledig yn y Beibl! A welsoch chwi ogoniant trefn Iachawdwriaeth!
- 3. A ydych chwi yn ceisio trefn eich holl ymarweddiad yn ol y Gair, a thrwy hyny yn rho'i esiamplau da i'r plant sydd dan eich gofal? Y mae esiampl yn dysgu yn fwy effeithiol na geiriau. Dywedodd un fod 'rho'i addysg dda mewn geiriau, ac esiampl ddrwg' yn y fuchodd, fel pe baent yn gwneyd amnaid â'r pen iddynt fyned i'r nef, ar yr un pryd 'ymaflyd yn eu llaw i'w tywys i uffern.' O Athraw! a ledrati di? a odinebi di? a dyngi di? a feddwi di? &c. Na ato Duw.
- 4. Y mae buchedd ddrwg athrawon yn caledu y rhai sydd dan eu dysgeidiaeth yn fawr, ac yn peri i elynion Duw gablu. Adn. 24. A bydd yn ddychrynllyd myned i'r farn fawr yn euog o waed y rhai oedd dan eu gofal!

III. Y MAE PERYOL O YMOEPHWYS AR Y FRAINT A DDEEBYNIASOCH, NEU Y GWAITH A WNELOCH, &c., AM GYMERADWYAETH GYDA Duw.—Wedi gwneuthur yr hyn oll a orchymynwyd, dywedwch, 'Gweision anfuddiol ydym.' Holwch eich hunain.

- 1. A argyhoeddwyd chwi o becbod, a'ch colledigaeth, ac na thal eich cyfiawnder ddim? A ddarfu i chwi ffoi at Grist, a'i dderbyn ef?
- 2. A ydych chwi yn wir Israeliaid, ac enwaediad y galon ynoch? Iuddow yn y dirgel? Eich serch ar bethau sydd uchod? &c.
- 3. A ydyw eich ymarweddiad yn addas i Efengyl Crist? Cerdded yn araf? ofni pechu? &c.

Dywedir am Ymerawdwr Morocco, pan enir inab iddo, ei fod yn anfon yn ddioed am un cyfoethog o'r Moors, (ond nid un o'r radd uchaf,) ac yn rhoddi ei fab iddo i'w ddwyn i fyny fel yr eiddo ei hun. Ni chaiff weled ei dad hyd nes y byddo yn ddeuddeng mlwydd oed. Yna gorchymynir i'r Moor ei ddwyn i'r Llŷs. Yna yr holir y mab gan y Cynghor yn nghylch y Koran, a deddfau y wlad, &c. Ac os bydd yr Ymherawdwr yn cymeradwyo dygiad y plentyn i fyny, gwobrwyir y tadmaeth; os amgen, tórir ef yn ddrylliau yn ngwydd yr Ymerawdwr yn y fan.

Gellir cael addysg oddiwrtho i fod yn fanwl

wrth ddwyn plant i fyny yn Gristionogol, ac mewn gwybodaeth o'r Beibl.

Ysgrifenwyd gan

Western.

ROBERT WILLIAMS.

HOLWYDDOREG AR IAWN LYWODRAETHIAD Y TAPOD.

'Angeu a bywyd sydd yn meddiant y tafod.'-Solomon.

Hol. Beth yw y Tafod?

AT. Aelod bychan, å pha un y traethir meddyliau y galon. 'O helaethrwydd y galon y llefara y genau.' Mat. xii. 34.

H, Pwy a wnaeth dafod i ddyn?

A. Duw. 'Pwy a wnaeth enau i ddyn? onid my6 yr Arglwydd?' Exod. iv. 11.

H. Ai llefaru a ddylem wneyd â'n tafod bob amser?

A. Nage. 'Y mae amser i dewi, ac amser i lefaru.' Preg. iii. 7.

H. A wneir llawer o ddrwg neu dda â'r tafod ?

A. Gwneir, yn aml bob un o'r ddau. 'Ag ef yr y'm yn bendithio Duw a'r Tad; âg ef hefyd yr y'm yn melldithio dynion a wnaethpwyd ar lun Duw. O'r un genau y mae yn dyfod allan fendith a melldith.' Iago iii. 9, 10.

H. A ydyw yn gysson â natur a rheswm fod dau beth mór wahanol yn dyfod allan o'r un genau?

A. Nac ydyw. 'A ydyw ffynnon o'r un llygad yn rho'i dwfr melus a chwerw? A ddichon y pren ffigys, fy mrodyr, ddwyn olifiaid? neu y winwydden ffigys? Felly, ni ddichon un ffynnon roddi dwfr hallt a chroyw.' Iago iii. 11,

H. I ba bethau y cyffelybir llywodraethiad y tafod yn y Gair?

A. I ffrwyno meirch i'w gwneyd yn ufydd. 'Wele, yr ydym ni yn rhoddi ffrwynau yn mhenau y meirch, i'w gwneuthur yn ufydd i ni; ac yr ydym yn troi eu holl gorph hwy o am gylsh.' Iago iii. 3.

2. I lywio llongau mawrion mewn ystormydd. 'Wele, y llongau hefyd, er eu maint, ac er eu gyru gan wyntoedd creulon, a droir oddiamgylch â llyw bychan, lle y myno y llywydd.' Iago iii. 4.

H. I be betheu y cyffelybir tafod aflywodraethus?

A. 1. I dân, am ei fod yn ennyn llygredigaethcalon dyn. 'A'r tafod, tân ydyw, yn gosod troell naturiaeth yn fflam; ac wedi ei wneuthur yn fflam gan uffern.' Iago iii. 6.

2. I dafodau, a gwenwyn seirph, ac aspiaid; oblegid ci effeithiau poenus a marwol ar ysbryd

dyn. 'Golymasant eu tafodan fel sarph: gwenwyn asp sydd dan eu gwefusau.' Salm cxl. S.

- 3. I fedd agored, o blegid ei sawr ddrwg.

 'Canys nid oes uniondeb yn eu genau'; eu cendod sydd anwireddau; bedd agored yw eu ceg;
 gwenieithiant a'u tafod.'
- 4. I frath cleddyf, a chyfarthiad cŵn, oblegid ei effeithiau dychrynllyd a marwol ar galon dyn. 'Dychwelant gyda'r hwyr, cyfarthant fel cŵn, amgylchynant y ddinas. Wele, bytheiriant â'u genau: cleddyfau sydd yn eu gwefusau: canys pwy, meddant, a glyw?' Salm lix. 6, 7, a lxiv. 3: Diar. xii. 18.
- H. Pa fodd y dangosir ysgelerder tafod aflywodraethus?
- A. 1. Trwy dystio y gellir darostwng holl greaduriaid môr a thir gan y natur ddynol, ond y tafod drwg nas dichon yr un dyn ei ddofi. 'Canys holl natur gwylltfilod, ac adar, ac ymlnagiaid; a'r pethau yn y môr, a ddofwyd, ac a ddofir gan y natur ddynol: ond y tafod ni ddichon un dyn ei ddofi; drwg anllywodraethus ydyw, yn llawn gwenwyn marwol.' Iago iii, 7, 8.
- 2. Trwy dystio oferedd crefydd pob un na byddo ganddo lywodraeth ar ei dafod. 'Os yw neb yn eich mysg yn cymeryd amo fod yn grefyddol, heb attal ei dafod, ond twyllo ei galon ei hun, oferedd yw crefydd hwnw.' Iago i. 26.
- H. Trwy ba enwau a chydmariaethau ardderchog y dangosir gwerth tafod dan iawn lywodraeth yn y Gair?
- A. 1. Gelwir y tafod iach yn bren y bywyd, o blegid ei effeithiau iachus ar y gwrandawwyr.

 'Pren y bywyd yw tafod iach; ond trawsedd ynddo, sydd rwyg yn yr ysbryd.' Diar. zv. 4.
- 2. Cyffelybir geiriau têg i ddîl mêl, o blegid en daioni a'u melusder i'r gwrandawwyr. 'Geiriau têg ydynt megys dîl mêl, yn felus i'r enaid, ac yn iachus i'r esgyrn.' Diar. xvi. 24.
- H. Pa wobr sydd i ni o iawn ddefnyddio ein tafod ?
- A. 1. Cael ein cymydog digofus yn gyfaill tirion. 'Digofaint y brenin sydd megys cennad angeu; ond gwr doeth a'i gostega. Ateb arafaidd a ddettry lid: ond gair garw a gyffry ddigofaint.' Diar. xvi. 14, a xv. 1.
- 2. Cael gweled dyddiau da mewn cyeuron bywyd, a ffafr gyda Duw a dynion. 'Canys y neb a ewyllysio hoffi bywyd, a gweled dyddiau da, attalied ei dafod oddiwrth ddrwg, a'i wefusau rhag adrodd twyll.' 1 Pedr iii. 10.
- H. Beth yw y materion y mae a wnelom ymadroddi yn eu cylch?
- A. Naill ai Duw a'i bethau, ein cymydog neu ni ein hunain.
- H. Pa fodd y pechir trwy lefaru am neu wrth Dduw?

- A. 1. Trwy ddweyd am dduw i'w addoli heblaw y gwir Dduw. 'Yna y brenin a ymgynghorodd, ac a wnaeth ddau lo aur, ac a ddywedodd wrthynt hwy, Gormod yw'i chwi fyned i fyny i Jerusalem: wele dy dduwiau di, O Israel, y rhai a'th ddug di i fyny o wlad yr Aipht. 1 Bren, xii. 28.
- 2. Trwy gymeryd enw Duw yn ofer. 'Na chymer enw yr Arglwydd dy Dduw yn ofer: canys nid dieuog gan yr Arglwydd yr hwn a gymero ei enw ef yn ofer.' Deut. v. 11.
- 3. Trwy gablu a difenwi Duw. 'Pwy a ddifenwaist ac a geblaist! ac yn erbyn pwy y dyrchefaist dy lef, ac y cyfodaist yn uchel dy lygaid! Yn erbyn Sanct Israel!' Esa. xxxvii. 23.
- 4. Trwy ddweyd celwydd ar Dduw. 'O herwydd dywedant, Gwrthododd yr Arglwydd y ddaear, ac nid yw yr Arglwydd yn gweled.' Ezec. ix. 9.
- 5. Trwy gablu ordinhadau Duw. 'Dywedasoch, Oferedd yw gwasanaethu Duw, a pha lesiant sydd er i ni gadw ei orchymynion ef, ac er i ni rodio yn alarus ger bron Arglwydd y lluoedd? Pa beth yw yr Hollalluog fel y gwasanaethom ef, a pha fudd fydd i ni os gweddiwn arno?' Mal. iii. 14; Job xxi. 15.
- 6. Trwy duchan yn erbyn Duw. 'A dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Dod wialen Aaron drachefn ger bron y dystiolaeth, i'w chadw yn arwydd i'r meibion gwrthryfelgar; fel y gwnelech i'w tuchan beidio a mi, ac na byddont feirw.' Num. vii. 10.
- 7. Trwy ofyn gan Dduw bethau i borthi blŷs. 'A themtiasant Dduw yn eu calon, gan ofyn bwyd wrth eu blŷs. Gofyn yr ydych, ac nid ydych yn derbyn, o herwydd eich bod yn gofyn ar gam, fel y galloch eu treulio er eich melus chwantau.' Salm lxxviii. 18; Iago iv. 3.
- 8. Trwy wadu hollwybodaeth, a sylw Duw ar ymddygiadau dynion yn y byd. ' Dywedasant hefyd, Pa fodd y gwyr Duw! A oes gwybodaeth gan y Goruchaf.' Salm lxxiii. 11.
- 9. Trwy lefaru yn anghrediniol a dirmygus am allu a rhagluniaeth Duw. 'Llefarasant hefyd yn erbyn Duw; dywedasant, A ddichon Duw arlwyo bwrdd yn yr anialwch? Salm lxxvii. 19; 2 Bren. vii. 17.
- 10. Trwy siarad geiriau anweddus ar y Sabboth.

 'O throi dy droed oddiwrth y Sabboth, heb wneuthur dy ffyrdd dy hun, heb geisio dy ewyllys dy hun, na dywedyd dy eiriau dy hun.' Esa. lviii. 13.
- 11. Trwy ddywedyd geiriau segur. 'Yn amlder geiriau ni bydd pall ar bechod. Eithr yr ydwyf yn dywedyd wrthych, Mai am bob gair segur a ddywedo dynion, y rhoddant hwy gyfrif yn nydd y farn.' Diar. x. 19; Mat. xii. 36.

(I'w barhau.)
Digitized by Google

MARWOLAETH Y DUWIOL A'R ANNUWIOL.

SYLLDREMA ar yr annuwiol, os na orchfygir dy deimladau gan ddychrynfeydd, yn nesu at ymyl y dwfr. Ganwyd ef o fewn milltir i'r addoldy draw, lle v mae hen weinidog gwalltfrith yn dysgu ffordd iachawdwriaeth; ac o dro i dro, chwythodd yr awelon o Galfaria mór rymus, nes gwneyd cynhyrfiadau yn nghoedwigoedd anialwch y codwm mawr. Cymhellwyd yntan at rinwedd gan ddaioni ei Greawdwr, dagrau gweision Duw, a'i gydwybod ei hun; ond safodd yn annychweledig. Taranwyd melldithion Sinai yn ei glyw, a gwelodd y mellt torwynion yn gwau; ond ni ddychrynodd rhag syrthio yn ysglyfaeth i gynddeiriogrwydd y rhyferthwy. Clywodd am y drefn a ffurfiwyd er cylymu nefoedd a daear yn nghyd; ond nid aeth ei galon yn ddrylliau. Treuliodd ei oes mewn anghof o Dduw; gwnaeth ei ddeddfau yn sathrfa; ynfydodd yn erbyn ei efengyl, a mathrodd waed y cyfammod dan draed: ond dacw derfyn hir amynedd Duw wedi ei wthio i rydiau yr Iorddonen; ameer â'i fraich anwrthwynebol yn ei daffu dros y ceulanau diadlam; a thragywyddoldeb yn agor ei safn i'w lyngcu. Gwel ei gyfyngder echryslonaidd! Ol-olygiad o'i fuchedd fochynaidd a neidia i'w gof, a dangosa iddo seirph fyrdd, hyd oni byddo ar gilio i'r danllwyth frwmstanaidd ei hun. Yn ol, nis beiddia edrych gan euogrwydd; nac yn mlaen, gan anobaith. Meddianna berlau India ac aur Peru, ei diroedd ydynt lydain a bras; ond beth gwell yw yn awr, gan ei fod yn amddifad o'r cyfoeth a sicrha fynediad trwy borth llachar Caersalem. Trwet rhaiadrau yr afon a'i gyra i waligofrwydd.

'Och! fel y gwylltia'r enaid yn yr awr Ddychrynllyd hono o gylch muriau'r pridd! Ei enaid i bob adwy rhed am nawdd, Ysgrecha yn ofer.'—*Blair*.

Ust! dyna ei ebychiad olaf; wele ef yn y glorian fawr, a'i gael yn brin. Braich Hollalluogrwydd a'i trosglwydda ef i wylltoedd coll, lle y caiff fedi o ffrwyth ei weithredoedd: ac yn mhen oesoedd rif tywod y môr, wedi eu lluosogi â sêr y nef, ni bydd ei wae ond dechreu o fewn

Gororau tristwch, a chysgodau gwae, Lle nis gall hedd na seibiant drigo byth, A gobaith byth ni ddaw! Ond nych heb arno daw! A rwyga, a llifeiriant tandde fflwch, O faith ufeliar hyloag dileihad.'—Milton.

Ond y duwiol, er iddynt gael eu gwaradwyddo yn y byd, a'u curo yn nhrigfa dreigiau; ac er eu bod yn destunau gwawd i'r annuwiol, yn aodau i saethau cythreuliaid, ac er eu cylchynu gan wasgfeuon, ac yfed o ddyfroedd Mara yn phioleidiau llawn—aroser ychydig, yn y mân fe gliria y nen, gwasgara y cymylau, dystawa y corwyntoedd, nid ofnant dónau yr Iorddonen, ni arswydant ei dychrynfeydd, ac ni leagânt yn nhrwst ei rhyferthwy; ymdrechasant ymdrech dêg, cadwasant y ffydd; o ganlyniad, bloeddiant ymwared pan fyddo eu traed yn taro wrth y mynyddoedd tywyll, a glaniant yn fuddygoliaethus yr ochr draw,

'Lle mae gogoniant mal trag'wyddawl haul, Yn troi 'n weledig mewn difachlud gylch, Yn wawl i'r annherfynol fythol hâf.'

Ddarllenydd! ystyria, a throedia y llwybr i nef y nef.—Parch. D. Ll. Isaac, Pont-y-piol.— Oddiwrth Hafrenydd, Llanidloes.

YR EDIFEIRIOL.

Y mae ganddo galon ddrylliog, a gwyneb athrist, a byny nid yn gymaint gan ofn, ag o achos ei angharedigrwydd. Y cam a wnaeth â'i bechod a'i gofidia yn fwy na'r perygl o'i herwydd. Nid oes neb ond efe yn well o achos ei dristwch; canys nid oes unrhyw ofid yn fwy niweidiol i eraill, nag yw ei dristwch yn elw iddo. Pa fwyaf yr ymdrecha i guddio ei ofid, amlycaf fydd; gall pawb ei ddallen, nid yn unig yn ei lygaid, ond yn ei esgyrn hefyd. Pan y mae mewn cariad â phawb arall, y mae yn y fath gweryl âg ef ei hun, fel nad oes neb ond Duw a all ei gymodi.

Prawf da fod dyn yn dda yw, ei fod yn llafurio i wneyd ei hun yn gymeradwy gan Dduw a dynion, ac eto yn gofalu mwy am gymeradwyaeth Duw na dynion.

Fel y mae yn anmhosibl i weithredoedd, heb ffydd, ryngu bodd Duw; felly, anmhosibl i ffydd, heb weithredoedd, ryngu ei fodd ef.

Rhwymyn y cyfammod sydd sicr, canys Crist yw Meichiai y cyfammod.

Achwynodd yr edifeiriol arno ei hun yn mhob llys; cyhuddodd, dedfrydodd, barnodd, ceryddodd ei hun yn ddiymarbed; a chynt y caiff drugaredd gan bawb na chanddo ei hun. Efe yn unig a ddyosgodd wynebpryd ffug-hardd pechod; ac ymddengys yr hyn sydd wedi ei lenguddio i eraill, yn wyneb agored iddo ef; ac ymddengys y fath wrthuni echryslawn, nas gall neb amgyffred, ond y neb a'i gwelodd. Edrychodd i ddyfnder y pydew diwaelod, a gwelodd eraill yn dyoddef am bechodau fel yr eiddo ef, ac yntau yn cael ei fygwth â'r un farnedigaeth. Gwelodd gyfnewidiad yn ngwyneb yr un drwg -ymddygodd yn hudwr a chyhuddwr; clywodd lais cydwybod, a dychrynwyd ef gymaint fel nas gallai gael gorphwysdra, hyd nes y rhedodd a hono ei hun at Dduw, yn ngwyneb yr hwn, ar y cyntaf, y gwelodd ŵg a soriant; ond wedi hyny, cafodd hyfrydwch yn ei fynwes ef. Archollwyd ef gyntaf gan y llaw a'i hiachaodd.

Y mae yn fwy i anrhydedd dyn pe gofynir Paham nad anrhydeddir ef? nac Am ba aches yr anrhydeddir ef?

Pan ofynwyd i Solon, Paham, yn mysg ei gyfreithiau, nad oedd un yn gwahardd difriaeth, neu i'r naill ddyn ddifrio y llall? atebodd yntau, mai am ei fod yn methu credu fod y byd mor wallgofus ag y cofleidiai y cyfryw beth. Cafwyd gweled i'r gwrthwyneb i hyny.

Llanidloes.

HAFRENYDD.*

CREFYDD DEULUAIDD.

Os nad oes dim dyledswyddau crefyddol yn cael eu cynnal yn eich teuluoedd, bid ddiogel genych y cynnydda drygioni yn eu mysg. Os nad oes eglwys i Dduw yn eich tai, fe fyn y diafol gapel ynddynt. Onid yw eich preswylfeydd yn feithrin-leoedd (nuscries) y nef, y maent yn epilfeydd uffern. Os nad yw yr eneidiau sydd dan eich cronglwyd yn cael eu darparu i iachawdwriaeth, nid hir y byddant heb addfedu i ddamnedigaeth. Ai difater ydych yn nghylch hyn! Deffrowch, cyfodwch, chwi benau teuluoedd cysglyd.—Dr. Onen.

Llanidloes.

HAFRENYDD.

Manenyddiaeth.

HANES BRYNIAU CASSIA,†

A THREF CHEERAPOONJEE, GORSAF CYMDEITHAS
GENHADOL Y TREFNYDDION CALFINAIDD.

J. EU MAINTIOLI, A'U GOLYGPA GYFFREDINOL.

Mae Bryniau Cassia yn cynnwys yr holl gyfran hyny o'r wlad ag sydd yn cyrhaedd o Assam i Sylhet, ac o Mynunsing i Cachar. Ar yr olygfa gyntaf ar y Bryniau hyn, mae yn ymddangos eu bod yn gorwedd o'r dwyrain tua'r gorllewin, ac y mae yr olwg arnynt megys tónau mawrion y môr ar ystorm, y naill megys yn ymgodi goruwch y llall, yn cynnwys prydferth-

rhyfeddol o afröoleidd-dra anhawdd ei ddysgrifio na'i ddychymygu. Yn enwedigol yn mhen ychydig ar ol disgyniad cryn lawer o gawodydd o wlaw ar eu penau hwynt, pryd y bydd yr olwg arnynt yn cynnwys pob amrywiaeth o wyrddlesni, a phistylloedd o ddyfroedd yma a thraw yn peri i'r edrychwyr gael eu llyngcu i fyny gan eu heangdor a'u prydferthwch.

Mae y gwastadtir yn dechreu megys tua hanner y ffordd i fyny y Bryniau, ac ar hwnw mae amryw ddibynau uchel; un o honynt yn mesur dau gan llath o uchder, yr hwn sydd yn gorwedd rhwng y ffordd yr elych i Cherrapoonjee o Theria Ghaut, a Byrong. Yr unig bincyn uchel yn holl restrau Bryniau Cassia ydyw y mynydd gronynfaen creigiog sydd yn agos i Noongkhlao; ei uchder yw 400 o lathoni, ac mae yn anhawdd, ac yn beryglus hefyd, ceisio dringo i'w gona ef.

Uchder gorsaf taleithol Cherra yw 4200 o droedfeddi; ac uchder pentref Cherrapoonjee yw 4500. Yr ochr ogleddol i'r Bryniau sydd fwyaf uchel o un dosparth o honynt; ac y mae dyffrynoedd dyfnion rhwng y Bryniau yn y tu dwyreiniol a gorllewinol.

Uchder y lleoedd yn Mryniau Cassia.

Troed.

Uchder Byrong, uwchlaw Pundooa, - 1334
Copa y crib uchel, lie y mae y tir gwastad
yn dechreu, a'r lle y mae cyfnewidiad
yr hinsawdd yn dyfod yn bur deimladwy, - - - - - - 3471
Bryn sydd ar y ffordd rhwng Musmai a

Cherra, - - - - - - - - 4051 Cherra yn agos i Sanatarium, - - - 4299

II. YR HINSAWDD.

Sefyllfa Bryniau Cassia.—Maent yn nes i Bengal na 'r un o'r Bryniau uchel oddigerth Darjecling, ac y mae teithwyr a fuont yn y fan a'r lle yn cydmaru yr hinsawdd i un Brydain Fawr, canys y mae yn gwbl mór iachusol a chryfhâol, yn enwedigol o fis Hydref hyd ddechreuad y tymhor gwlawog, mae yn hyfryd i'w ryfeddu.

Tymheriad yr awyr yn ardaloedd Cherra sydd yn nghylch 14 o raddau yn is na'r gwastadedd, ar yr un a'r unrhyw hin; ac nid oes dim tir uwch rhwng Cherra a Sylhet. Mae yno amrywiol gawodydd o wlaw, ac hefyd niwl ar bob tymhor o'r flwyddyn; a'r gwlawogydd cylchynol, y rhai ydynt yn dechreu yn gynnar, ac yn parhau yn ddiweddar, ydynt drymion iawn. Y trwch blynyddol o wlaw sydd yn disgyn yno, a fesurwyd yn 300 o fodfeddi. Ac ar dymhor gwlawog, cafwyd fod trwch y dwfr a ddisgynodd mewn chwech wythnos yn 100 o fodfeddi. Mae yno hefyd ystormydd dychrynllyd o fellt a

^{*} Dymunodd Hafrenydd arnom fod yn cofn i gyhoeddi ei ysgrifion ef, y rhai a ymddangocant o bryd i bryd yn yr Athraw.—Gol..

[†] Cymerwyd yr hanes uchod allan o'r 'Bengal and Agra Guide and Gasetteer,' gan Olygydd y Drysorfa; a chan ei fod y desgrifiad mwyaf cywir ond odid o'r maes y mae y Parch. T. Jones, Cenhadwr cyntaf y Trefnyddion Calfinaidd yn llaforio ynddo, hyderym y bydd yn hynod ddyddorol gan ein darllenwyr.

tharanau, yn nghyda chenllysg dinystriol yn disgyn ar amserau.

III. PFYRDD A THRAMWYFAAU.

Dichon i ddyn yn hawdd, ar unrhyw dymhor o'r flwyddyn, gyrhaeddyd o Calcutta i Fryniau Cassia mewn chwe' diwrnod, neu lai, os bydd efe yn dewis teithio mewn Dâk, pan y bydd yn rhaid iddo fyned ar hyd y tir trwy wlad y Jessore, a gwlad y Furreedpore, a Dacca, tair cenedl wareiddiol, lle y gall efe, nid yn unig gael cynnaliaeth a chysuron anghenreidiol; ond hefyd cynnorthwy meddygon, cs bydd raid.

Ffordd arall i deithio o Calcutta i Fryniau Cassia sydd ar hyd y dwfr. Yn gyntaf myned i lawr yr afon Hoogly i'r môr; yna troi ar y llaw aswy ar draws cegau yr afon Ganges yn ei mynedfaau i'r môr mawr, y lle a elwir Soonderbuns; wedi hyny troi i fyny ar hyd yr afon fawr Burrampooter, &c.

IV. Y TRIGOLION.

Mae trigolion y parthau hyn yn nodedig am eu hoffder mewn anvmddibyniaeth; sef yw hyny, eu bod yn hoffi byw arnynt eu hunain, heb ymddibynu ar bobl eraill. Maent yn gwahaniaethu yn fawr oddiwrth drigolion Bengal.

Y genedl sydd yn gyffredinol yn myned dan yr enw 'Cassiaid,' a ellir ei dosparthu i chwech o wahanol math o bobl; sef y Cassiaid neillduol, y Garrowiaid, yr Hajoongiaid, y Kokiaid. y Kachariaid, a thylwyth o bobl nodedig am eu ffyrnigrwydd, y rhai y dywedir am danynt na phetrusant fwyta cnawd dynion. Ond am y rhai hyn bob yn un.

- 1. Y Cassiaid neillduol.—Mae y rhai hyn yn cyfanneddu yn y parthau dwyreiniol, ac fe ddywedir eu bod yn hynod anwar, a'u bod yn gwahaniaethu yn fawr oddiwrth eu cymydogion.
- 2. Y Garrowiaid.—Trigolion Bryniau Garrow yw y rhai hyn, y rhai a gyfanneddant yn eithafion mynyddig y gorllewin. Maent yn bobl ryfelgar. Y gyfran o'r genedl ag sydd yn preawylio yn y cyrau pellaf ydynt yn parhau i fod yn hynod o anwar, ac anfoesawg, ac ni fynant un gradd o ymgymysgedd â chenedloedd eraill. Ac weithiau deuant allan yn finteioedd, ac ant drosodd i sefydliadau y Prydeiniaid, gan ladd a dyfetha y preswylwyr, a chario eu hysglyfaeth adref. Maent yn nodedig o fudron, a'u hymborth yn benaf ydyw planhigion crwn-wreiddiog, y rhai a dyfant yn dewion yn mysg eu coedydd. Maent yn hynod o dueddol i yfed diodydd poethion, ac aml wreicaeth; maent hefyd yn bobl dwyllodrus ac ymddialgar iawn; ac yn gwahaniaethu llawer oddiwrth eu cymydogion i'r dwyrain, sef v Cassiaid. CYF. V.

- 3. Yr Hajoongiaid.-Mee y bobl hyn yn cyfanneddu yn y parthau deheuol ar dueddau cyffiniau Mymunsing, ac mewn rhan fwyaf o'u harferion yn gyffelyb i'r Cassiaid; ond eu bod wedi eu gwareiddio yn fwy na'r un o'r rhai crybwylledig.
- 4. Y Kokiaid.—Y bobl hyn a breswyliant yn lluosog yn y parthau dwyreiniol. Bu y rhai hyn gynt yn gryfaf o'r holl genedloedd a breswylient yn holl gylchoedd Cassia; ond yn awr bernir hwynt gan y Cassiaid Islaw y Bengaliaid. a chasheir hwynt ganddynt; a dirmygus iawn ydynt yn eu golwg.
- 5. Y Kachariaid.—Mae y bobl hyn yn wahanedig i amrywiol lwythau, y rhai a breswyliant yn y parthau mwyaf gogleddol; ac mewn llawer o bethau y maent yn debyg i'r Garrow-
- 6. Heblaw y llwythau hyn, y mae cenedl o bobl, nodedig o wylltion ac anifeilaidd, yn cyfanneddu mewn dosparth lled helaeth o'r wlad, rhwng y Cassiaid a'r Hajoongiaid; ac y maent yn wastad mewn rhyfel â'u gilydd.

Eu crefydd.—Y cenedloedd hyn, yn gyffredinol, ydynt Hindwaid; ac y maent oll yn baganiaid o ryw enwad neu gilydd.

Eu Sefydliadau Gwladol a Llywodraethol.-Ansawdd Llywodraeth y gwahanol lwythau hyn a gynnwys Werin-lywodraeth, a Llywodraeth vchydig nifer o benaethiaid, tra y mae rhai o honynt dan lywodraeth un penseth, neu frenin, a elwir Rajah. Yn gyffredinol, mae eu hachosion crefyddol yn cael eu gweinyddu gan urdd neillduedig o offeiriaid, gan y rhai nid oes rhyw awdurdod fawr iawn; ac eto o herwydd eu bod mór goel-grefyddol, telir mwy o barch iddynt hwy nag i'r hwn a fyddo yn rheoli eu hachosion gwladwriaethol, a'u sefydliadau milwriaethol, ac a adwaenir wrth yr enwad Noongakar.

Amaethyddiaeth.-Hynod o annhrefnus a diffygiol ydynt mewn triniaeth tir. Ond y mae yr Hajoongiaid yn rhagori yn mhell ar y lleill o'r cenedloedd cymydogaethol.

V. MASGNACH A GWEITHFAOEDD.

Mae rhai o'r cenedloedd hyn yn cadw rhyw fath o Weithfaoedd Cottwm, yr hwn a wëant yn lled dda, ond ei fod yn bur fras. Maent yn trin lliw glas (indigo) hefyd, yr hwn a dynant allant o blanhigyn, nid yn debyg i'r un a wneir mewn parthau eraill o'r India: ond mae efe yn lliw da. A dyma eu prif Weithfaoedd hwynt. Y nwyfau a werthant ydynt, ifori, gweoedd cottwm, mel, a chillies. A'r nwyfau a brynant ydynt, coral beads, tobacco, halen, crochanau, a phadellau prês, daws, a chyfryw bethau, at en gwasanaeth.

VI. CYNNYRCH NATURIOL Y WLAD.

Mae helaethrwydd mawr o gerig calch yn Hummameea, o'r rhai y gwnant galch tuag at adeiladu eu tai, &c. Mae mewn rhai parthau o'r wlad goedwigoedd helaeth o ffawydd, y rhai a ddeddfnyddir ganddynt i wahanol ddybenion.

VII. AFONYDD, LLYNAU, &C.

Y prif afonydd ydynt y Dholee, y Bhatrace, a'r Hummameea. Mae yno un afon yn rhedeg o dan y ddsear, ac yn tarddu allan yn genllif fawr wrth droed y cloddfeydd cerig calch yn Hummameea.

Mae yn y gwledydd mynyddig hyn lawer iawn o lynau dyfroedd, ac y maent yn fwy ehang o ran eu maintioli tua pharthau de-ddwyreiniol y tir. Gerllaw i Mansoleum y mae ffynnon o ddwfr tarddiedig hyfryd iawn, yn yr hon yn unig y ceir dwfr da yn yr holl ddosparth hwnw o'r wlad: a mawr yw y cludo dwfr o honi sydd gan y trigolion amgylchynol, yn enwedigol yr Ewropiaid.

Celfyddyd=waith.

I.-AGERDD, (STEAM.)

(O'r Drysorfa.)

Nin oes braidd yr un darganfyddiad wedi ei gael allan, trwy ba un y cyflawnir cynifer o orchwylion manteisiol i ddynolryw, ag ydyw nerth a dylanwad Agendo er gweithio peiriannau i deithio, ar dir ac ar for, ac at law-weithydd eraill yn gyffredinol.

Dilys yw y llenwid ein cyndeidiau â syndod nas gellir ei draethu, pe caniatëid iddynt ddadebru o grombil y ddaear, a'u dwyn i syllu ar eu plant a'u hiliogaeth yn peri i ymrysosiad tân a dwfr weithio gyda chymaint rhwyddineb—i'w cludo ar hyd cledrffyrdd yn ail i gyflymdra yr awel—i rwygo tónau trochionwyllt yr eigion o'r naill ran o'r byd i'r llall—ac er gweithio eu dillad er clydwch, a llenwi eu llyfr-gellau â llyfrau er ychwanegu eu doethineb.

Gan mai destlus, yn ddiamheu, fydd gan eich darllenwyr (neu o leiaf amryw o honynt) gael rhyw draethawd bychan ar hyn, efallai y derbyniant hwn genych yn llawen, hyd oni chaffont ei ragorach; a ni a'i rhanwn yn y dull canlynol:—

§ 1. Dechreuad a chynnydd Agerdd-beiriannau.

Mae llawer wedi meddwl, a haeru hefyd, mai dyfais ddiweddar iawn yw defnyddio Agerdd i gyflawni unrhyw waith; ond wrth yr hanesion a roddir gan rai gwyr dysgedig, fe ddywedir

ddarfod dyfeisio Agerdd-beiriant oddeutu 2000 o flynyddoedd yn ol, gan un Hero, o Alexandria yn yr Aipht. Ac eto, nis gellir sicrhau mai dyfais Hero yw y gyntaf—ond, pa fodd bynag, hon yw y gyntaf ar ddalenau hanesyddiaeth; a gellir dywedyd am dani mai hi yw gwraidd a sylfaen yr holl beiriannau diweddar i gyd. Ond aeth Hero i'w fedd heb weled nemawr o berffeithrwydd yn ei ddyfais.

O ddyddiau Hero hyd y flwyddyn 1002 nad oes genym hanes ddarfod i ddim gwellhad na darganfyddiad pellach gael ei wneyd mewn perthynas i Agerdd-beiriannau. Ond mewn hen lyfr a elwir 'Hanesyddiaeth Malmesbury' y mae brawddeg fechan fel hyn:—Yn eglwys Rheims, fel prawf o wybodaeth Gerbert, athraw cyhoeddus yn yt ysgolion, y mae yn sefyll hyd yn awr awrlais rhyfeddol ar ddull cywrain crefftwrus, yn mha un y mae organ wedi ei gosod yn dra hynod, a thrwy rym dwfr berwedig, y mae y gwynt yn llenwi canol barth y peiriant, nes ydyw y pibellau prês yn gollwng tônau pereiddiol trwy y rhigolau afrifed.' Pa beth yw hyn ond organ yn canu trwy nerth agerdd?

Yn 1583, cynnygiodd un Mathesias i sylw y ddyfais o lunio peiriant, mewn rhyw radd yn debyg i'r peiriannau yn ein dyddiau ni; ond y mae yr anrhydedd o fod y dyfeisydd cyntaf o'r Agerdd-gerbyd yn deilwng i Syr Isaac Newton, fel y gellir gweled yn amlwg mewn llyfr a elwir 'An Explanation of the Newtonian Philosophiy.'

Yn 1624, bu peiriannwr Ffrangcaidd, o'r enw Solomon de Caus, yn prysur ddarlunio peiriant symudol trwy nerth agerdd; ond gorphwysodd y cwbl yn llonydd hyd oni chyfododd philosophydd Italaidd, o'r enw Giovanni Brancas, i rwymo yr Agerdd, a'i ddwyn i weithredu at orchwylion buddiol. Hyn a fu yn nechreu yr eilfed gannrif ar bymtheg; a gwnaed ef gyntaf yn gyhoeddus mewn ua gyfrol unplyg, argraffedig yn Rhufain, yn y flwyddyn 1629. Dywedir fod y llyfr hwn erbyn hyn yn brin iawn, ac nad oes ond dau o hono trwy Loegr fawr i gyd-un gan Major Coleby, o'r Swyddfa Filwraidd, (Ordinace Office,) a'r llall gan Dr. Faraday, o'r Sefydliad Breninol, (Royal Institution.)

Ond un o'r rhai mwyaf enwog yn ddiamheu, mewn cyssylltiad â hanes yr Agerdd-beirianmau yw Ardalydd Caerangon (Marquis of Worcester,) a darganfyddiadau y gwr urddasol hwn a daflasant ddiffyg a thywyllni ar y rhai oll a fuont o'i flaen ef. Efe a gyhoeddodd lyfr bychan yn 1663, wedi ei gyfarwyddo at y Brenin a'r Seneddr, gan ddysgwyl cael calonogiad ganddynt i fyned yn mlaen.

Os gellir credu y boneddig hwn ar ei air, efe a ddywed nad oedd yn gwybod dim am ddyfeisiau Brancas, a bod ei ddarganfyddiadau ef yn hollol newyddion. A dywedir hefyd iddo gael nerth Agerdd, &c., allan mewn ffordd isel a damweiniol iawn.

Pan ydoedd yn garcharor yn Nhŵr Llundain, am ryw achos gwladol, ac yn parotoi ei ymborth ar dân yr ystafell yr oedd ynddi, gan nerth yr agerdd ag oedd yn y llestr, saethodd y caead ymaith gyda thwrf i fyny y simdde—a'r canlyniad a fu—o wellhad i wellhad—y peiriannau rhyfedd ag ydym yn awr am eu desgrifio. Ond y mae yn beth tra nodedig nad oes yr un desgrifiad o'i beiriannau ef ond yr hyn a geir yn llaw-ysgrif yr Awdwr urddasol ei hunan, yn yr Amgueddfa Brydeinig (British Museum) yn Llundain, dan y teitl Harleian MSS. Rhif. 2428.

Yr amser nesaf mewn perthynas i Agerdd ag sydd deilwng o sylw, yw y fl. 1683, pan y tynodd Sais, o'r enw Moreland, sylw arbenig yn Ffraingc, trwy Agerdd-beiriant nerthol a luniodd i godi dwfr. Cyflwynwyd ef i sylw y Brenin Lewis XIV., yn 1682, a chyfddelw (model) o'i beiriant a ddangoswyd yn fuan wedi hyny yn St. Germains. Ac er i'r boneddig hwn, a enwid wedi hyny Syr Samuel Moreland, ennill sylw a nodded teyrn galluog y Ffrangcod, eto ni pharodd ond cynnydd bychan yn ngwneuthuriad yr Agerdd-beiriannau. A'r unig sylw o'i gynlluniau ef a wneir yn y llaw-ysgrifiau a nodwyd eisoes (yr Harleian MSS.)

Efallai nad anfuddiol fyddai nodi yma un adran fechan o honynt am waith Moreland, am y gall daflu eglurhád bychan ar y pwngc sydd genym dan sylw-'Nodiadau ar nerth newydd tân, a ddyfeisiwyd gan y Chevalier Moreland, yn 1682, ac a gyflwynwyd i'w Uchelder Breninol Cristionogol, yn y fl. 1683.—Pan y cyfodir dwfr yn darth gan nerth tân, rhaid i'r tarth hwn gael ychwaneg o le (agos 2000 o weithiau) na'r dwfr ei hun; a phe gellid ei gau o fewn i'r un lle, efe a holltai ddarn cryf o fagnel, (cannon.) Ond pe y gellid ei reoleiddio gan .ddeddfau pwys (gravity), a'i grynoi i fesur hefyd, &c., yna efe a gariai ei lwythi yn ddirwgnach (fel ceffylau da), ac felly a ddygid yn ddefnyddiol iawn i ddynolryw yn gyffredinol.'

Ar ol Moreland, cyfododd Papin yn yr Almaen, yn y flwyddyn 1695, ac wedi cyhoeddi traethodyn ar y pwngc, a gwneyd rhai diwygiadau pwysig yn nyfeisiau Moreland. Efe a fu yn byw yn Llundain yn y fl. 1681, ac a gyhoeddodd hanes ei beiriant, gan hysbysu ynddo ei fod wedi ychwanegu offeryn bychan a'i gwnelai yn ddiogel rhag i'r berwedydd (boiler) ymdóri, yr hyn sydd yn achosi yn fynych y damweiniau alaethus, a'r colli bywyd, yr ydym o bryd i bryd yn darllen am danynt. Yr oedd y

Papin hwn yn synhwyr graff naewn dyfeisiau, ond ni bu efe mór ffodus a dwyn tifin effeithiol yn rhagor tuag at berffeithio agerdd beiriannau, er iddo fawr chwennychu, a llafurio yn ddifefi, tuag at hyny.

Y cam pwysig nesaf yn yr hanes hwn a roddwn at ddiwygiadau y Cadben Savery, yn y flwyddyn 1698, a chyfddelw (model) o beiriant pa un a osodwyd ar waith yn Arandel House, y man yr oedd y Gymdeithas Freinniol yn cynnal ei chyfarfodydd. A swydd y peiriant hwn eto oedd, fel un Moreland gynt, tuag at godi dwfr.

Yn yr amser y cynnygiodd y Cadben Savery ei ddiwygiadau i sylw, yr oeddid wedi meddwl y buasai 'n rhaid rho'i i fyny weithio mewn rhai mŵn-gloddiau gwerthfawr yn y deyrnas, o herwydd nas gellid cael peiriant digon nerthol, &c., i godi dwfr o honynt. Ond rhoddwyd peiriannau y Cadben ar waith ynddynt, a buont yn gweithio yn llwyddiannus am lawer blwyddyn, a hwy yn wir ydynt sylfaen peiriannau Kier a Pontifex yn y dyddiau hyn. Aeth y peiriannau hyn yn gyffredin, a'r achos y gosodwyd terfyn arnynt oedd ofnau dynion, am nad ystyrid y berwedydd yn ddiogel rhag ymdóri.

Fe allai y dylid sylwi hyn hefyd, gyda chyfeiriad at beiriant Savery—fod yn rhaid cadw dyn yn wastadol i droi rhyw offerynau bychain ynddi, i'r dyben o ollwng yr Agerdd i mewn ac allan i beri iddi weithio. Ond y rhwystr hwn a symudwyd ymaith gan M. de Moura, un o'r Portugiaid.

Wele ni yn awr wedi nesu yn nes at amser mwy hynod fyth yn hanes Agerdd-beiriannau, sef rhwng y blynyddoedd 1705 a 1712. Yn y cyfwng hwn cafodd dau wr o Dartmouth, yn Lloegr, allan bethau pwysig o newydd yn ngwneuthuriad y peiriannau. Enw un o honynt oedd Newcomen, gôf wrth ei gelfyddyd, ac enw y llall ydoedd Cawley, gwydrwr. Y rhai hyn, gyda Savery, a soniasom am dano o'r blaen, a ddygasant i oleuni lawer o bethau oeddynt wedi gorwedd yn nghudd dan y lleni er gwaethaf holl graffder synhwyrau gwyr galluog a chywrain, o ddyddiau Hero hyd eu dyddiau hwy.

Ond er y cyfan, yr oedd llawer i'w gael allan eto o barthed i'r peiriannau hyn; a gadawyd pob rhwystr hyd oni chyfodai yr enwog James Watt, ac efe a fu yn llwyddiannus i allu gwaeddi ar yr Agerdd a'i nerthoedd ei fod wedi ei gael allan o'r diwedd, a chodi y peiriannau i ben pinacl y celfyddydau, a'u gosod yn destun syndod a rhyfeddod i'r byd i gyd.

Ond cyn i'r gwr enwog hwn ymaflyd ynddynt bu Henry Beighton, F. R. S., yn y flwyddyn 1717, ac un arall o'r enw Leupold, yn 1720 Jonathan Hulls, yn 1736, yn gwneyd llawer o gyfnewidiadau, a rhai gwelliadau yn mheiriann-

au Newcomen, fel yr ymddengys oddiwrth lawer o ysgrifiau o'u gwaith. A Hull a wnaeth ei ddyfais yn adnabyddus i'r byd trwy lyfryn a alwai yn debyg i hyn, 'Desgrifiad,' &c., o beiriant newydd er dwyn llongau i unrhyw borthladd, neu afon, yn erbyn Gwynt a Llanw, neu pan na b'o gwynt i'w hwylio.' Erbyn hyn y mae ei ddyfais wedi ei mawr wellhau, a'i lyfrau yn brinion iawn.

Ond er cymaint a soniasom am Agerdd-beirissnau, nis adnabyddid hwy hyd flwyddyn 1763 wrth yr enw hwn, ond fe'u gelwid hwy yn beiriannau Tân. Ac yn yr amser hwn y cyfododd yr enwog James Watt, ac y gwnaeth y fath ddiwygiadau ynddynt.

Nid ydoedd y James Watt hwn ond crefftwr hunan-addysgawl yn nhref Glasgow, yn Scotland; ac yn y flwyddyn a enwyd (1763) galwyd amo i adgyweirio Agerdd-beiriant bychan ag oedd yn perthyn i Athrofa y ddinas hono, a'r hon a ddefnyddid gan y Darlithydd wrth ddarlithio i'w ysgolheigion. A thra yr ydoedd efe yn ei hadgyweirio, mór gyflym oedd ei synhwyr fel y canfyddodd ynddi lawer o wallau o bwys hefyd. Wedi canfod fod llawer o'r Agerdd yn myned yn ofer, a rhyw bethau eraill, daeth un drych-feddwl & llu o feddyliau eraill i'w ganlyn, hyd oni fu, mewn amser, yn alluog i ddwyn ei beiriant allan mewn rhan yn debyg iawn i ysgogiadau aelodau corph dyn, ac i beri iddo gyflawni gweithredoedd mór orchestol, nes anfarwoli ei enw, mewn cyssylltiad ag Agerdd-beiriannau, yn y byd.

Cyn terfynu yr hanes yma, nid anfuddiol fyddai coffhau ychydig, fel Bywgraffiad, am y Watt enwog hwn, er dangos i'r darllenwyr fod pethau bychain weithiau yn esgor ar ganlyniadau mawrion.

Ganwyd ef yn mis Mehefin, 1736, o deulu go gyfrifol, yn ngorllewin Scotland, a'i dad ydoedd farsiandwr mewn tref a elwid Greenock, yn yr hwn le hefyd y cafodd ddechreuad ei ddysgeidiaeth; ac ychydig, mewn cydmariaeth i'r gweithredoedd a gyflawnodd, ydoedd yr addysg a gafodd.

Yn foreu iawn efe a ddangosodd synhwyr eryf mewn celfyddyd; a phan oedd yn ddeunaw mlwydd oed, efe a aeth i Lundain, er cael ychwaneg o gyfarwyddiadau at wneuthur offerynau cywrain, a elwir gan y Saeson, 'Mathematical Instruments;' ond wedi bod yn y brif ddinas oddeutu deuddeng mis, bu raid iddo ymadael oddiyno gan waeledd iechyd.

Yn y flwyddyn 1757, yn fuan wedi iddo ddychwelyd, apwyntiwyd ef yn wneuthurwr offerynau i Athrofa Glasgow; a galluogwyd ef yno i gyfeillachu llawer â'r enwogion Adam Smith,

Robert Simpson, Dr. Black, a'r Dr. Robinson, gwyr sydd â'u henwau yn gydnabyddus iawn i bob efrydydd yn y celfyddydau.

Yn y flwyddyn 1782, efe a gyhoeddodd bapyr yn cynnwys sylwadau ar ddwfr ac awyr, at ba un yr ychwanegodd ei ddarganfyddiadau ei hunan mewn perthynas i Agerdd, a hanes y gwelliadau a wnaeth yn y peiriannau hefyd.

Bu y gwr enwog hwn fyw i'r oedran têg o bedwar ugain a phedair blynedd; ac efe a fu farw mewn parch ac anrhydodd. A dyrchafwyd ef yn ei oes i fod yn aelod cyfrifol yn Nghymdeithasau Breinniol Llundain ac Edinburg, ac yn aelod o Sefydliad uchel yn nheyrnas Ffrainge a elwir ' The Institute of France.'

Derbyniodd lawer o fraint-lythyrau (patents) hefyd, o'r flwyddyn 1769 hyd Mehefin y 14eg, 1785, yr hyn a ddengys yn amlwg ei fod wedi cyrhaedd cryn gywreinnrwydd yn y gelfyddyd hon, o wneuthur peiriannau.

TEGIDON.

Amrywiaeth.

MEDDYGINIAETH ANFFAELEDIG I'R ENAID.

Ma. Gollygydd, Wrth edrych dros amrywiol o hen rifynau o 'Eurgrawn y Methodistiaid Wesleyaidd, (a ddaeth fy nhad gydag ef o'r Hen Wlad.) canfyddais y llinellau canlynol—a chan feddwl eu bod yn hynod o briodol i grefyddwyr yr oes bresennol, ac i eraill ag sydd eto heb weled y sefyllfa y mae eu henaid ynddi trwy effaith y gwahanglwyf hwnw, pechod. Os meddyliwch hwynt yn deilwng o le yn eich Cyhoeddiad clodwiw, chwi a foddhewch,

Eich ewyllysiwr da, a darllenydd y 'Cyfaill,'
Steuben. John W. Roberts.

Brawd dilys, dan ei glwyf gofidus, a aeth at physygwr deallus, ac a ofynodd iddo, A wyddai efe am ddim physygwriaeth a feddyginiaethai glwyf pechod? Y physygwr a atebodd yn dirion, 'Gwn, yn wir, frawd anwyl; gwybydd a gwrando, gan fod gwyrthiol allu rhinweddol i'w gael mewn pryd,-sylwa yn fanwl fel y canlyn : Dos, a chymer yn gyntaf wraidd tlodi ysbrydol, Ionaid llaw; blodau gostyngeiddrwydd, a dail amynedd, a cheingciau gweddi, lonaid dwrn: cymysga hwy yn dda yn nghyd, a phwya hwy mewn morter (sef llestr malurio) o ufydd-dod gostyngedig; a chyssyllta atynt lwyaid o feddyliau sanctaidd; ac ar ol hyn, dyro hwynt yn mhadell cydwybod; a dwfrha hwynt a defnynau wylofain; ac yna cynneu odditano dân cariad Dwyfol: a phan ferwo ddigon, tywallt ef i phiol pwyll, a chymysga hwy yn dda gyda dyiolchgarwch; ac yn olaf, cymer y peth mwyaf ei rinwedd i'w gymysgu â'r cwbl oll, sef deg deigryn o Waed y Cyfammod Tragywyddol, yr hwn a elwir yn gyffredin Jesus Drops; ac yn ganlynol llymeittia hwy i fyny â llwy dwysdefradon; a sych dy enau â llaw-liain cyfaddefrad.— Ac effeithiau y rhai hyn oll a'th glanhâ; a chai ymadael â lluaws o bechodau. Cymer y rhai hyn bob boreu, mor boeth ag y gellych ddyoddef eu hyfed; ac yn yr un modd wrth fyned i gysgu. Gwylia eu cymeryd mewn cyflwr claiar; canys dyna y dymher fwyaf peryglus i'r clwyf hwn; er mai tymher glaiar sydd oreu i'r corph, ond y mwyaf peryglus i'r enaid.

Cymer hwn yn boeth fy enaid, Bendith iti â phob llwyaid; Gwylia oeri i gael annwyd, Rhag o'r achoe golli 'r iechyd. Pechod, wedi ei garthu allan, Byth na ddelo'n ol drachefn; Ac oe daw y clwyf anaele, Cymer ato yr un cyfferia'.

GOFYNION YN CAEL EU CYFEIRIO AT ATHRAWON YR YSGOL SUL.

- A ydym ni, fel Athrawon, yn dwys a difrifol ystyried cyflwr a sefyllfa y rhai sydd dan ein gofal, fel deiliaid barn a byd tragywyddol?
- 2. Pa beth a wnaethom, neu yn hytrach, pa beth ydym wedi ei adael heb ei wneyd yn achos eu heneidiau?
- 3. A ydym ni wedi ystyried y fantais fawr sydd genym i wneyd daioni, trwy lafurio yn ddiwyd o blaid yr Ysgol Sabbothol!
- 4. A ydym ni yn ystyried, yn ddifrifol, ein bod yn gyfrifol i Dduw am ein manteision hyn?
- 5. Pa mór ainl yr ydym ni wrth Orsedd Gras yn gweddio yn bennodol am fendith Duw ar ein llafur yn yr Ysgol Sabbothol ?
- 6. Pa faint o'n hamser ydym ni yn ei dreulio yn yr Ysgol bob Sabboth mewn ffyddlawn gyflawniad o'n dyledswyddau?
- 7. Pa faint o ymddyddan sydd genym â'r plant yn nghylch Iachawdwriaeth eu heneidiau?
- 8. Onid ydyw ein difaterwch dros achos Duw, ac eneidiau ein cydgreaduriaid, mewn effaith yn profi ein bod yn gwadu sefyllfa o dragywyddol wae neu wynfyd ag sydd yn aros pob dyn ar ol ymadael â'r byd hwn?
- 9. Pa mór belled y mae ein hymddygiadau ni fel Athrawon, wedi cydfyned â'r gorchymyn hwnw o eiddo ein Hiachawdwr, 'Ewch i'r prifffyrdd a'r caeau, a chymhellwch hwynt i ddyfod i mewn fel y llanwer fy nhŷ?'
 - 10. Pa faint o eneidiau a wynebodd dragy-

wyddol wae er pan ydym ni yn athrawon? A ydym ni yn lân oddiwrth eu gwaed?

- 11. Os na welir ni yn yr Ysgol byth mwy, a ydym ni yn lân oddiwrth waed y rhai sydd dan ein gofal?
- 12. Onid yw ein llwyddiant ni, fel athrawon, yn gyssylltiedig â'n llafur, a'n hymröad yn achos yr eneidiau sydd dan ein gofal!
- 13. A ydym ni yn gadael yr Ysgol bob Sabboth mewn heddwch a pharch i'n cyd-athrawon a phawb, heb ofni eu cyfarfod mewn barn?
- 14. Oni byddai ystyried y Gofyniadau uchod, yn nghyda thaer weddio, yn tueddu at lwyddiant yr Ysgol, a thynu bendith y nef arnom!
- 15. Os nad ydych yn gofalu am ddim ond y corph, chwi a gollwch y corph a'r enaid hefyd! Os nad ydych yn gofalu am ddim ond daear, chwi a gollwch y ddaear a'r nefoedd hefyd!—Cymerwch Ganwyll gair Duw—chwiliwch eich calonau.

Remsen.

R-----

FFYDD Y SIGLWYR.

Mae yn anhawdd cyrhaedd gwybodaeth o neillduolion yr athrawiaeth a broffesir gan y sect anghydweddol hon. Mae un o'u nifer, pa fodd bynag, Mr. Carter, yr hwn yn ddiweddar a adawodd y cyfuniad, mewn areithiau cyhoeddus, yn hysbysu eu daliadau. Yn ol ei dystiolaeth ef, credant fod un Duw, a dau berson yn y Duwdod—gwrryw a benyw, neu Dad a Mam, yn cael eu galw Gallu a Doethineb.

Maent yn credu mai Adda oedd Tad yr Hen Greadigaeth, ac Efa ei Mam; a bod y ddau wedi eu creu yn ol delw Duw; ac mai Crist yw Tad y Greadigaeth Newydd, ac Ann Lee yw y Fam; ac i'r Milflwyddiant ddechreu gyd âg ymddangosiad Ann Lee ar y ddaear.

Maent yn credu yn anfarwoldeb anifeiliaid yn gystal a dynion. Dywedant fod Ioan wedi gweled meirch yn myd yr ysbrydoedd, fel y dywedir yn y Datguddiad. Credant fod yr holl greaduriaid anferth a gwenwynig yn arwyddoccâol o'r ysbrydion drwg ydynt yn trigfanu parthau isaf y byd anweledig, a bod yr holl greaduriaid prydferth, megys adar âg esgyll claerwych, yn arwyddocâol o'r ysbrydion da yn nhrigfanau gwynfydedigrwydd.

Credant fod eneidiau Siglwyr, yn eu gweledigaethau, yn ymweled yn wirioneddol â'r byd nefol. Mae y fflaim (lancet) wedi cael ei chymhwyso atynt, a'u cnawd wedi ei ysgraffinio, pan yn y cyflwr hwn, heb gynnyrchu y dyferyn lleiaf o waed. Gwelodd un o honynt, yr hwn a ymwelodd â gwlad yr ysbrydion mewn trymgwsg, holl batrieirch a breninoedd yr hen amseroedd—

gwelodd Dafydd yn teithio, a Solomon ar farch gwyn fel eira; gwelodd Grist a'r holl apostolion, &c.

Cyf. gan Yspiwa.

Badleugeth, &c.

Y GYNNULLEIDFA A DROCHWYD.

Mr. Golygydd,—Yn eich Cylchgrawn am fis Mehefin, gwelais ysgrif oddiwrth y Parch, Wm. Morgan, Pottsville, yn yr hon y mae yn fy meio yn fawr am fy mod wedi dangos cymaint o gymeradwyaeth i Ysgrif y Parch. J. Davies, Mynydd Bach, a'i hanfon i chwi i'w chyhoeddi yn y Cyfaill; ac o'r herwydd, y mae yn fy narlunio fel dyn amddifad o ysbryd efengylaidd, ac nas gall feddwl yn well am danaf hyd nes y bydd i mi ddangos fy anghymeradwyaeth mewn modd cyhoeddus, yr hyn beth nis gallaf fi ei wneyd, gan nad yw ei hanghymeradwyaeth yn fy meddiant; end, os medr Mr. Mergan ei drosglwyddo i mi, drwy ddangos nad yw yr ysgrif yn rhoddi darluniad cywir o'r amgylchiad, mi a'i gwnaf gyda'r paredrwydd blaenaf. Ond yr wyf am ei hysbysu fan yma, cyn myned yn mhellach, fy mod yn rhy hysbys o'r amgylchiad i dderbyn pob rhyw sothach; ac na feddylied y bydd i mi gymeryd yn ganiataol yr hyn a ddylai ei brofi; gan hyny, tra thebyg y byddaf yn ol o'i accep-tations ef. Ond nid cymaint pwys genyf pwy a'm condemnia os y gwirionedd a'm rhyddha. Y peth nesaf ganddo yw llythyr y Gynnuli-

eidfa iddei gyferbynu ag un y Parch. J. Davies. Pa gyferbyniad sydd i'w wneyd, nis gŵn;—ac mewn gwirionedd, pwy a glybu am berson neu gynnulleidfa o'r fath, a roddodd hysbysiad cywir o honynt eu hunain! Pa faint a allwn nodi yn bresennol, a neidiodd o un eglwys i'r llall, oher-wydd rhyw dramgwydd oddiwrth frawd neu chwaer, neu ryw ffordd arail? Ond pa beth meddynt hwy, 'O, newid eu barn! newid eu

barn !

Wel, meddyliwn am fynyd am y rhai'n, a ddywedasant ryw beth am gymeriad gwael yr hwn yr oeddynt yn ei bleidio! A soniasant rywbeth am eu bod wedi taer erfyn am dderbyniad yn ol at yr Annibynwyr mewn Cymanfa a Chyfarfod Chwarterol, ac iddynt gael eu gwrthod yn y ddau le cyn iddynt gynnyg am y droch! phwy ddyn a ddychymygai y buasai y rhai hyn yn dyfod i gredu yn y droch ar yr un stroke pe cawsent dderbyniad yn ol yn eu trefn eu hun-

Terfynaf yn bresennol, gyda dangos eu hannghyssondeb yn yr hysbysiad cyntaf, un Davies, ac un y Gynnulleidfa:-

Y cyntaf, Mehefin 12, 13: y Parch. J. Spencer, Llanelli, yn pregethu; y Parch. D. Davies

yn gweinyddu yr ordinhad. Y Parch. J. Davies, Mehefin 13, 13. Llythyr y Gynnulleidfa, Mehefin 13, 14.— Dydd Sadwrn 80, gan y Brawd J. Pugh; Sab-both 40, gan y Brawd Davies, Abertawe.

Pottsville.

T. J. Morgans.

BEIRDD CYMREIG YN AMERICA:

Ateb i Ofyniad J. J. Jones, Caerefrog Newydd. (Groel y Cyfaill am Mawrth, tu dal. 89.)

Ar ol sylwi na roddwyd yn ddiweddar destunau i'r Beirdd Cymreig yn y wlad hon ar y mesuran casthion, gofyna y gohebydd uchod, 'A ydyw yn wirionedd mai yr achos o hyny yw, fod y rhai a arferant gyfansoddi ar y cyfryw fesurau, mór lleied o nifer fel na byddai neb bron i ganu, pe pennodid dau neu dri i farnu y cyfansoddiadau?

Nie gwn paham na roddasai y Cymdeithasau y cyfeiria efe atynt, destunau ar y mesurau caethion i Feirdd y Cymry yn y Taleithau Unol: ond ymddengys i mi nad prinder cyfansoddwyr, o'r radd uchod, a fu yn achos o hyny.

Dengys y dyfynnodiadau canlynol ddarfod i gryn nifer o Blant yr Awen Gymreig, perthynol i'r dosparth a nodir gan J. J. Jones, ymfudo yma o bryd i bryd;—ond, o herwydd eu dyeithrwch i ddarllenwyr y Cylchgronau Cymreig, gellid barnu ddarfod i amrai o honynt ymfudo yn mhellach-i Texas, neu ryw le arall; neu ynte eu bod wedi eu hychwanegu at nifer y rhai o'n Beirdd a fuont feirw yn y wlad hon, sef Goron-wy Owen, Gwenffrwd, Siarl Wyn, o Benllyn,

&c. Nid pigion detholedig yw yr engreifftiau isod, ond darnau a ddygwyddasant fod wrth law; a chan fy mod yn gorfod ymddiried i fy nghof am lawer o honynt, dichonadwy yw fod gwallau yn y casgliad; os felly, erfyniaf yn ostyngedig am faddeuant yr Awdwyr. Gobethio y caf fy gusodi gan y cyfryw o'r 'Beirdd Cymreig yn America' ag y gadewais allan eu gwaith a'u henwau, oherwydd fy anwybodaeth, fy nghof, neu o ddiffyg cyfleusdra i gael rhanau o'u gwaith; a dealler nad yw cyflead, neu ddull gosodiad y cyfansoddiadau yma yn arwyddo un math o flaenoriaeth nac olafiaeth.

O' Gywydd yr Adfail.' 'Poenau henaint, peawyni,
O hyd yw' mywyd 1 mi;
Mae'm corph yn myn'd i orphwys
I fol ei fam ddinam ddwys,
Cyn hir bryd o'r byd i'r bedd :
Caf yno le cyfannedd.'
'ABRAMAM WILLIAMS e'd cast, yn y goedwig dywell ar lan afon Susquehannah, Mai 30, 1819.'

A wyr neb o ddarllenwyr y Cyfaill ddim o hanes yr hen Fardd uchod ? Ymfudodd i'r wlad hon yn y flwyddyn 1793, o'r Cwmglas. Plwyf Llanberis, swydd Gaernarion.

Annogaeth i Wilym ab Ioa ' A fydd bellach fodd i ballu I'r brawd addas wir brydyddu? Rhyw ber burwaith,
Daw & grym di graith,
O'i fwynwaith i fynu.'—Gwillyn Fardb.

Pr Haul. 'Gwanar yw'r Haul a gwenydd—ho Gwawl llonwych ysplenydd, Gwrea difwg a roes Dofydd, Uthr, da, llywodraetha'r dydd.' -holl anisa, EOS GLAN TWRCH.

(O Awdl &r Håf.) O mór fwyn im' ar fynydd—yw eistedd Ar ddystaw foreuddydd! Gwel'd gwlad ar dóriad y dydd, A holl anian yn llonydd. CHAS. T. SAUNDERSON.

Cŵyn ar ol Cyfeillach Llywarch Cynllwyd. 'O gyfaill haeddai 'i gofio—yw Iorwerth A hirwas bod hebddo!

Un hynaws a didraws dro, Iawn gymbwys i ymgomio

THOS. WILLIAMS. Pr Newyddiadur a elwid 'Old Countryman."

' Newyddion i'n hanneddau-'N ddiogel o barthau Ein tud, a gwlad ein tadau Bwra' gwir, ac heb air gau.

LEWIS DAVING

Beddargraff er David Owens.

' Hwyliais dros för o heli----i'r India A'r rhandir lle gweli Bedd, oer fan! byddar wyf fi,--Mae cadarn Un i'm eodi.'

Coerefrog-Newydd. DEWI AB IOEWERTH.

Ar gychwyniad Cylchgrawn o'r enw ' Cymro America.'

'Y byd f'o 'n cym'ryd y 'Cymro,'----Mae 'n werth iddei chwilio ; -mwyn yw,

Llwydded a bydded tra b'o Bel daear yn blodeuo.'

RICHARD EVANS.

Arall-ar yr un testun.

'Hen Awen i Gaerefrog Newydd daw; Fe fiodeua tywydd Têg trosom, hâf araom fydd,— Mawrygwn y Cymreigydd.'

DON GLAN TOWY.

Marwolaeth Mr. Humphrey Jones.

'Elw a thrysor helseth—ou, hoffnidd Yw caffael duwioliaeth, Elw yn y byd cyngyd caeth, Mawr elw yn nydd marwolaeth.'

Illian

LLEWELTH AN GWILTH.

Pr Parch. David Stevens.

' Yn Steuben y bu ennyd,—a gwr Agoredd air bywyd ; A Duw Ior yn agoryd Cloion y profon mewn pryd.' Illica

RICHARD HUGERS. Boddargreff Gwenffred.

' Hwn oedd wir awenyddol : ond dystaw

Ar bob testun bydol Yw yr Ofydd cyfrifol! Gwae i'r laith gu ar ei ol!

GARTHMATHEIN. Ar farwolaethau Gwragedd Don Glan Towy a Gwilym Fardd, yr hyn a ddygwyddodd yn nghylch yr un dylld! yn 1886.

'Daw yr Ion eu dwy'r unwedd-O'u hogylch y dyfnfedd; Pw cediad boed cu adwedd; Ewyllys hwn oll sy' hedd.'

South Trenton.

M. AB GWILTH.

Beddargraff ar ------. (Y Beddfaen yn Neferu.) 'Yma yn hir, yn drwm nod,-Cyfeiriaf at feddrod Cymro glwys, cu, mawr ei glod, A'i yrfa wedi darfod.'

Ynys Hir.

C. N.

GWILYM CALLESTE.

Ar Briodas James Roberts ac Elen Janes. ' Unodd, ymrwymedd ar ammed, I gyd ddwyn pob tralled ; Ion o'i ras a'u haddase,

Dan yn un-da yw y nod.' Titica.

IRUAN O GEREDISION.

I Daliesia ab Iolo Mosquange.

'Yn wiwlan i Ab Iolo——y talaf Fawl teilwng heb wyro ; Myd fedd ei gled a fyddo, Yn dâg wawl, trwy freinniawl fro.'

TALIESIN AR GWILTH MORGANWG. Claddedigaeth Evan Benjam

'Ah! Eyan! ro'w'd ti hefyd dan geulan Dên gulaidd y priddfyd ! Baich i blant trigiannol byd Gario dy fath i'r gweryd.'—R. S. Jones.

Priodes Gwilem Fardd.

'Gwilym Fardd, go lew am Ferch, ... Yn ddioed unodd hyd arch,— Geneth syw gain aeth a'i serch; Hyd y bedd parhaed ei barch.'

GWILYN GLAN TAPWYD.

I ymofyn am y 'CYFAILL' i Erie, Pa. 'Gyfaill, fe ddyllt gofio—ymholi
Am helynt pob Cymro;
O'm henaid 'r wy 'n dymuno,
(Da iawn bryd,) it' dd'od i'n bro.

Erie.

HUGH JONES.

I Ess Glan Twech.

'Canu'r wyt uwch cynnar wellt Mewn towlwyn, yn min talwellt ; Ceni, difyri forwyn, Feindal, lefa, o fewn dy lwyn.' MWYALCHEN GLAN WHION.

Ar Brioder Mr. Bonia' Device. ' is awyr oa'dd liesis' — i gwlwm Ymgeledd rheg gwalldra, Asen hynaws, un Anna, Syw, dôg, ac o foesau da.'

AB DYFWAL BRYDYDD.

Marwolaeth ddamweiniol bachgen douddeng mlwydd oed. 'Ow! trwm fu'r codwm mawr certh--i William. Un welwyd môr brydferth, Dyna'r nod fu dwyn ir nerth. Foreu yr einioes fawrwerth.'

Ffloyd.

AB MORYDD.

Marwolasth Mr. James Harries ' Nychodd, a gwyrodd i'r gweryd Trwy ddygyn afiechyd : Er hyny daw ryw ennyd, O'r hyll fedd i arall fyd.'

Carrefrog-Newvold.

TOAN MARRO.

Ar refydliad Cymdeithus Ddirwetol. 'Y Ddirwest was spwyddori,—gwr Neu garthu budreddi; Moddion i attal meddwi, Gwiw a thêg yw ei gwaith hi.' AB CINMERCHYN.

I Blagwryd ab Seisyllt a'i Frodyr, yr emoog Delynerian Ieuaingu.

Tri Telynor, rai trwyedl hynod,— Tra ewybr a hyglod; Chwareuant, cludent eu cled, Drwy seindeg hyd er syndod." -tri brawd IOAN o Fon.

I Henaint. A gyfansodhwyd tra y tynid un o ddannedd y Bardd.

'O Henaint! â'th arf hynod,—min de Mewn dannedd mae 'n gernod, Ffón fy mara, glira' glod, A ddarainist â dy ddyrsod.' -min deneu,

AR SETE.

Marwolaeth Rachel Philips, yn 88 mheydd oed. 'Rachel wnai 'n gadael gwedi— O rhuwedd gaed ynddi ; Fe luddiwyd cant o flwydi O ddeuddeg i'w hadeg hi.' -hir einioes

Minersville. SION BERWYN.

Ar farwolaeth Plentyn y Bardd. Diffennodd, gwyrodd i'r gweryd, serei O siriol wynebpryd, serei Mwy o 'ngwydd: oed mae y'nghyd A'i zawylfan mewn eilfyd.

Yays Hir. W. A. W. Antrohind i'r 'Berent'

'Rhagorswl, nywien wren, boud er daith Ei lan waith 'elwynien ; A'i hynawasidd hanesien, Boed yn Bu, dywedn 'i 'n Rom.'

DUE GLAN TAY.

Mines, Gwilym wan, y gwacht, er ol Yr hardd restr y deuaf, I'ch enerch, a chwi enwaf, I'ch enerch,—a chwi enwaf, (Weis cerdd,) yn fredyr, es caf.' Caerefrog-Newydd. GWILYM AB IOAN.

MAT. VI. 13, A IAGO I. 2.

Ateb i ofymiad R-s, R-n, tu dalen 176.

Mr. Golygydd,-Pan dderbyniais eich Cyhoeddiad clodwiw i'm llaw am fis Mehefin, pry surais i'w ddarllen er cael ychwaneg o'r budd a'r pleser wyf yn ei fwynhau ar ei ymweliad â mi, yn ei gylchdaith fisol. Wrth ei ddarllen, cyfarfum (yn nhu dal. 176.) â gofyniad o eiddo un R, am gynhorthwy rhywun o'ch goheb. wyr i gyssoni y ddwy adnod ganlynol, sef Mat. vi. 13, lle y dywedir, 'Ac nac arwain ni i brof-edigaeth,' a Iago i 2, lle y dywedir, 'Cyfrifwch yn bob llawenydd, fy mrodyr, pan syrthioch mewn amryw brofedigaethau.' Nid addas na chymhwys i ni feddwl fod yr Arglwydd yn temtio, nac yn arwain neb i brofedigaeth; ond dichon Rhagluniaeth ein harwam i sefyllfa a rydd lawer o fantais i'r diafol, yn nghyda llygredigaeth ein natur, i'n tywys i brofedigaeth. Gyda golwg ar hyn, priodol iawn yw i ni weddio fel Agur, am i'r Arglwydd ein gosod mewn am-gylchiad mwyaf manteisiol i wrthsefyll y gel-ynion hyn. Gwel Diar. xxx. 5—8. Mae yr Arglwydd yn profi rhai trwy eu gadael iddynt eu hunain, fel y gwnaeth â Hezeciah. 2 Cron. xxxii. 31. Gwelwn hefyd fod profedigaeth wedi gorddiwes Pedr, pan y gwadodd ei Arglwydd. Mat. xxvi. 75. A chan fod y Cristion, oherwydd ei wendid, yn agored i brofedigaeth o'r fath, pri-odol iawn yw fod ein herfyniadau, hwyr a bore, a chanol dydd, at yr hwn yn unig sydd â'r nerth a'r gallu i'n gwaredu rhag profedigaethau. Mae yr Apostol Iago, gwas yr Arglwydd, yn llefaru gyda golwg ar erlidigaethau a'r gwaradwydd ag sydd yn cyfarfod â phobl yr Arglwydd yn herwydd yr efengyl, pa rai sydd yn gweithredu amynedd yn y gwir gredinwyr, (gwel Iago i. 3,) ac yn cryfhau eu gobaith, (gwel Rhuf. v. 6;) ac y caent fwynhau gwynfyd yn herwydd hyny. Mat. v. 10, 11. Os gwelwch yr ychydig sylwadau hyn yn tueddu er budd, ac er cynnorthwy i fy nghyfaill R-anaeth. -s, wele hwynt at eich gwas-Ydwyf, yr eiddoch,

Un o Blant yr Ysgol Sabbothol. Cin.

GOFYNIADAU, &c.

Mr. Cyfaill,—Daeth y chwedl ganlynol i'm llaw yn ddamweiniol; ac nis gwn yn y byd pa beth a feddylir yn y chwedl. Dymunwn wybod yn gyfrinachol neu gyhoeddus.
Yr eiddoch, yn ostyngedig,

RICHARD M. WILLIAMS.

BEDDARGRAFF HYNOD I'W DDEHONGLI.

Ffloud.

Gyssegrwyd er coffadwriaeth am 足LIA L足LIA CRISPIS,

Y cyfryw nad oedd na gwrryw, na benyw, na dawrywiol, ond pob un o'r tri; na herlodes, na herlodyn, na hen fenyw, ond pob un o'r tri; nac yn fenyw ddihalog, na phutain, na benyw ddiwair, ond pob un o'r tri. Ni fu farw o newyn, cleddyf, na gwenwyn, ond trwy bob un o'r tri. Nid yw yn gorwedd yn yr awyr, nac yn y dyfroedd, nac yn y ddaear, ond yn mhob un o'r tri.

LUCIUS AGATHO PRISCIUS,

Yr hwn nid oedd ei gwr, ei chariad-ddyn, na 'i pherthynas, ond pob un o'r tri. Nid oedd yn wylo, llawenhau, na galaru, ond pob un o'r tri. A adeiladodd hwn, pa un nid yw nag adeilad, na phyramid, na beddfaen, ond pob un o'r tri. I bwy, ese a wyddai, er hyny nid oedd yn gwybod.

BATHU ARIAN.

Mr. Golygydd,—Byddai yn ddymunol iawn genyf fi, a llawer eraill, pe gwnaech chwi, neu un o'ch gohebwyr medrus yn y cyfryw bethau, ein hanrhegu ag hysbysiaeth, Paham na b'ai y Llywodraeth hon a Lloegr hefyd, yn bathu ychwaneg o arian? ac, a oes deddf ar yr achos hwn! Ac os oes, pa beth ydyw?

Wyf eich didwyll gyfaill,

L. S.

LLAFUR YR YSGOL SABBOTHOL.

Mr. Golygydd,—Y mae genyf ychydig o ofyniadau bychain y carwn gael eu gosod ger bron eich darllenwyr, gan ddymuno atebion buan.

1. A ydyw y Benod, a fyddo wedi cael ei dysgu a'u hadrodd yn yr Hen Wlad, yn deilwng o gael ei chyfrif yn llafur newydd, pan y'i hadroddir drachefn gan yr un person yn y wlad hon?

2. A ydyw y benod a fyddo wedi cael ei dysgu a'i hadrodd yn llafur newydd y tro cyntaf yn America, yn deilwng o gael ei chyfrif yn llafur newydd gan yr un person yn yr ail ad-roddiad? Os ydyw, pa fodd?

Atebion i'r gofyniadau uchod a rydd foddlonrwydd mawr i mi, ac eraill, o bleidwyr yr Ysgol Sabbothol. D. L. D.

LLWNGC-DESTUNAU.

Barch. Olygydd,-Dymunwn i chwi, neu rai o'ch gohebwyr treiddgar, roddi amlygrwydd o ba le y tarddodd yr arferiad o lwngc-destunau, ac o ba natur y mae—pa un ai crefyddawl, gwladol, cyfeddachawl, pabyddawl, neu beth ydyw! Meddyliais mai ordinhâd o eiddo Bacchus ydoedd; ond yr wyf yn gweled ei bod mewn arferiad yn ei absennoldeb ef. Gwn fod yr arferiad mewn bri mewn gwledydd pabydd-awl. Ychydig o oleu ar hyn, a roddai foddlonrwydd i

FACEGEN Y FELIN.

Mr. Golygydd,—Dymunwn gael atebiad i'r cwestiynau a ganlyn mewn

RHEOLAU BARDDONIAETH.

Yn 1af. Cyfrifir Daniel Ddu, o Geredigion, Wrth ganu i'r laith yn Fardd penaf ei oes. Gymreig, dywedodd—

'Ei phèr bleth, hoffir ei blas.' ph, r, b, l; ff, r, b, l. A ydyw yn rheolaidd rhoddi pk i ateb i ff yn y gynghanedd?

2. A yw y llinell ganlynol, o waith T. Aled, yn proestio 'r odl-

'Cloi 'r bwrdd, clai ar y bedd.' DYLLUAN. Llwyn-y-Cymry.

GRAMADAEG.

Rho'ir efe ac ef ar lawr yn y Beibl, yn y 3ydd person unigol. Pa reol a pha achos sydd i roddi efe weithiau mwy na 'i gilydd! Un o la-wer, er enghraifft, Heb. i. 3. Hefyd, a raid bod enw cadarn yn flaenorol i bob rhagenw? Os rhaid, pa rai ydynt yn yr adnod uchod, sef hwn, efe, ac ef?

ANIANYDDIAETH.

Synwyd ni yn fawr pan welsom y gwybed tanllyd yma gyntaf. Tybiodd y plant mai y cwmwl oedd yn tynu mellt bychain o'r ddaear. Dywedwyd wrthynt mai gwybed neu glêr oeddynt. Ni orphwysent nes eu dala, pryd y gwelsom mai y rhan ol o'u cyrph oedd yn goleuo wrth dreigliad eu hadenydd drosto. Yn awr, pa un ai tan gwefr sylweddol ydyw fel yr hyn sydd yn mlew cath neu geffyl, neu ynte adlewyrchiad o herwydd gwagder sylwedd fel pren pwdr?

DUWINY DDIARTH.

Dymunwyf gael esboniad gramadegol yn gystal a duwinyddol ar Preg. v. 8.

Hefyd, dymunwyf esboniad ar Rhuf. vii. 23, sef, pa ran neu ranau o enaid neu gorph yr Apostol oedd dan gaethiwed gan ddeddf yr aelodau i ddeddf pechod?

Ac hefyd, ar Rhuf. viii. 19, sef pa greadur a feddylir, yr hwn oedd hefyd dan gaethiwed ?

GEIRYDDIARTH.

Pa beth ydyw ystyr y gair Catholic, a pha iaith yw ei wreiddyn ? YR UN.

Gwelais dri chyfieithiad gwahanol ar Actau xxiv. 25, sef Morgan, Salisbury, a'r Beibl sydd genym, 'Cymedroldeb,' 'Diveirdeb,' a 'Dir-west.' Ai yr un gair Groeg sydd am y tri, neu ai yr un ystyr yw y tri yn yr Omeraeg! Os felly, mae y ddadl rhwng y Cymedrolwyr a'r Llwyr-ymattalwyr yn ddiffrwyth.

2 COR. V. 1.

Boddlonwyd fi gan y 'Cyfaill' yn fawr ar 'Ein Daearol Dŷ.' Rhodded air hefyd wrth Rhodded air hefyd wrth un hollol ddiffygiol o ddeall pa beth yw 'y th nid o waith llaw ?' Clywais un yn sylwi mai cyfryngau oedd gan yr enaid, heb y corph, i glywed a gweled oeddynt. Nid oedd hyn yn fy moddloni, oblegid nid oedd y rhai hyny i fod ond hyd uniad y corph a'r enaid yn yr adgyfod-

BARDDONIAETH.

GALAREB

Ar ol IOAN DAFYDD, Blaenor parchus a llafurus gyda'r Trefnyddion Calfinaidd yn Cendle, swydd Fynwy.

> WETH fyfyrio ryw ddiwrnod, Aethym dros y moroedd mawr; Ac yn ardal Capel Cendle. Ar unwaith disgyn wnes i lawr. Wedi edrych gylch o'm hamgylch. Hen Sion Dafydd nid oedd fyw! Wedi gorphen ei ddiwrnod Yn ffyddlawn iawn yn Ngwinllan Duw.

Pwy mór ffyddlawn a Sion Dafydd?
Pwy nn mhob man leinw'i le?
Pwy môr gywir a diddichell,
A charedig ag efc?
Yn y bregeth byddai'n gwrando,
Yn llon a siriol eiriau Duw,
Ag f'ai'n dadgan lachawdwriaeth
L's nechdur pena'n f

Os yn yr Eglwys y canfyddai Wreiddyn chwerw'n codi i'r lan, Cyn 'r ymledai, Sion ymdrechai Ei ddiwreiddio yn y fan; 'Rhaid it' ymadael â dy bechod, Rhaid it' dynu'r llygad dê;' Dyma 'r geiriau a arferai;— Pwy môr ffyddlawn ag efe?

Os canfyddai edifeirwch Yn y person am ei fai. Ei wedd a'i lais newidiai'n fuan, A dechreuai lawenhau:—
'Clyw, O fachgen! c'od dy olwg;
Gwel y Groes yn lliwio o Waed! Fe fu Iesu yno 'n marw Dros bechadur mwya' gaed!'

Yn yr Ysgol a'r Cwrdd Gweddi, Gyda rhyw daerineb mawr, Byddai'n ymbil ar y Nefoedd Am i'r Fendith dd'od i lawr; Ei holl amser, a'i holl lafur, A'i holl gyfoeth tra fu byw, Roddai'n rhwydd a llawen hefyd At wasanaeth mawr ei Dduw

I'r Cwrdd Misol a Chwarterol, Anhawdd cerdded gydag e' Ac yn ddiwyd iawn y byddai Am Gyhoeddiad yn mhob lle. Ymdrechu cael y doniau goreu Fyddai'i amcan yn mhob me F'ai'n taranu'n erbyn pechod, Ac yn codi 'r llesg i'r lan.

Trwy wlad Gwent, a Bro Morganwg,
Yr ymdeithiau ar ee draed;
Trwy Frecheiniog i Drecastell,
I wrando 'r Newydd am y Gwaed;
Ac os trwy ryw was i'r Nefoedd
Y ca'i olwg ar yr Iawn,
Yn y Nef y bydda 'i brofiad
O foreuddydd hyd brydnawn.

Ffarnel, Frawd, ni chaf gydgerdded A thi dros fynyddoedd mwy! Nid yn hir y byddaf finau Ar y ddaear hon yn hwy. Buost ffyddiawn ar ychydig Yn y Winlian ar y llawr; Ni ddarfydda dy lawenydd Byth i Drag'wyddoldeb mawr!

JOSEPH HUGHES. Hartfford-Newydd.

Digitized by GOOGLE

CYF. V.

TAITH Y PERERIN.

Pererin wyf sy' am dynu O'r byd sy 'n myn'd yn dân ; Pererin a gyfarfu A rhwystra' wrth fyn'd yn mlaen : A rhwystra with lyn'd yr Pererin wyf heb ildio, Er poethed ydyw'r dydd, Trwy ddysgwyl nos yn fuar I ro'i fy nhraed yn rhydd.

Pererin a gychwynodd O'r Aiphtaidd dir i maes; Pererin am wel'd Canaan, Pererin am wel'd Canaan, Yr etifeddieth fras; Pererin yfodd ddyfroedd, Do, chwerwon ar ei daith; Pererin ga'dd o'r manna Heb amheu lawer gwaith.

Perorin wyf a gwrddodd A llawer gelyn, do; Mae saethau rhei'n hyd yma Yn fynych yn fy ngho; Er hyny o ddaoni 'R Arweinydd'r wyf yn fyw; Mawryger byth y Bugail Sydd Hollalluog Dduw.

Pererin wyf a frathwyd Gan danllyd seirph cyn hyn, Ond oefais Waed i wella' Y clwyfau marwol hyn: Wrth edrych i Galfaria, Ca'r grwedd i iachân Ce's rinwedd i iachâu Balm yw sy'n puro'r euog Oddiwrth ei ffiaidd fai.

Pererin wyf a gwrddodd A chroesau ar fy nhaith, Fu'n ceisio briwo'm hyder A'm llafur yn y gwaith; Er hyn daeth oddiuchod I'm help with anghearaid; I sefyll yn eu hwyneb Bu'r Iesu im' yn blaid.

'R wy 'n debyg iawn i'r llongau Sy 'n tramwy llwybrau 'r môr, Yn cwrdd â llawer 'storom O ddoeth ddybenion Ior; Er hyny trwy bob rhwystrau
'R wy 'n ceisio tynu 'n mlaen, l Aguen y Pererinion Sy'n semio'r beraidd gân.

Os caf fynediad belaeth l'r kæren er pob llid, Fe dål im' am y croesau, A'r holl ffinderau 'u gyd; Pwy wyr, er imi amheu Yn fysych iawn gael byw, Na chaf fy nwyn o'r diwedd Yn iach i fynwes Duw?

Pererin wyf sy'r awrhon Yn teithio Bacca dir, Lle riad oes dim Ffynnonau C'r Iachawdwriaeth bur;
Rhyfeddod byth fydd gweled
Pererin fel myfi,
Yn mblith y dyrfa ddysglaer
Yn y Baradwys fry.

Arweinydd pererinion
'R wy'n erfyn arnat ti,
Fy arwain hyd y diwedd,
Er mwyn dy enw cu:
Na ddyro fi i fyny Er cymaint yw fy mai ;
'D oes dim yn anhawdd iti-Nad imi lwfrhau.

Os rhaid im' gwrdd â 'stormydd Pwy eto ar fy nhaith, Bendithis d'ymweliadau A dysg fi yn dy waith;
Gad im' fod yn yr olchfa
Tra paro dyddiau f' oes,
A derbyn o rinweddau
Y Gwr fu ar y Groes.

DURTUR CEREDIGON.

GALAR GWR AR OL EI WRAIG.

(Cywydd Deusir Hirion.)

Gwar fi o rhoed (gof per hir) Graian man ar groen Meinir; Och i'r bedd prudd a gudd gorph! Nid egyr rhwng ein deugorph. Ni weinf FERCH (mae'n wael Pais) Fyth ail y fath a welais! mmodau, rhwymau oedd rho'm. Eithr Anges a aeth rhyngom. Er yr awr yr ai whwr WEN* Oedd iraidd i ddeeres, Ni cherddais yn iach harddwaith, Ni wenais, ni chenais chwaith! Er a alwyf, der eilun, Uwchlaw ei bedd, ni chlyw Bun!

Bu ddydd, cyn y bedd, iddi— Hawdd iawn y gwrandawai hi.

A'r marw ni wiw ymorol : A'r marw ni wiw ymorot: Gwae fi rhawg fyw ar ei hol! A gwae 'n fawr gan oferedd, Bwriad gwael ar bryd a gwedd; A gwae eilwaith, lle gwelwa Lle rhodder hyder ar hwa. Na b'ai 'n fyw, neu ben i f' ces.

Y diseddar J. W. PRICHART a'i cânt.

Plás-y-brain, Môn. Mr. Golygydd y 'Cyfaill.'—Syr.—Os bernwch y llinellau uchod o ryw addurn i'ch Great, byddent yn gyf-

Ffloyd.

R. M. WILLIAMS.

CHWE' ENGLYN I MR. HUNAN-DYB.

Dyre awenydd dêr wyneb I amwyn Diweirdeb; Derch ar nwyf, edrych er neb, Anjal-deith hunanoldeb.

Edrych ar bob rhyw oedran, Yr hynaf i'r baban, Ymdrechant, rhwysgant eu rhan Môr hynod am yr hunan.

Rhyw agwedd—rhyfedd mewn rhan—yw eu sail Yn iselu 'u hunan, Ar fedr i arall o'r fan Eu dyrchafu 'n dra chyfan.

Ni erys hyd bys ar ball—oni chai Ei choffau gan arall; Cwyd ei hun cyhyd a all At ynghan ei chwant anghall.

Mór wych yw pawb am eu rhan Am foliant yn gyfan ; -efeelwyr Dirym a gwyd, er mai gwan, Dda enw iddo ei hunan.

ondinathol Ebrwydd groesaw dan wybren Pan daeth i'r ddaearen; Adwyth i Adda er Eden-Afael heb ffael yn ei phen.

Nomeon.

MYRDDIN.

DAU ENGLYN

Ar Fedd y diweddar Barch. EBENEZEE MORRIS.

Hunaf, arosaf i'r lesubbeeld i'or---Ar ei blant i gwnu O garchar y ddaear ddu, A'i llwch, lle maent yn llechu.

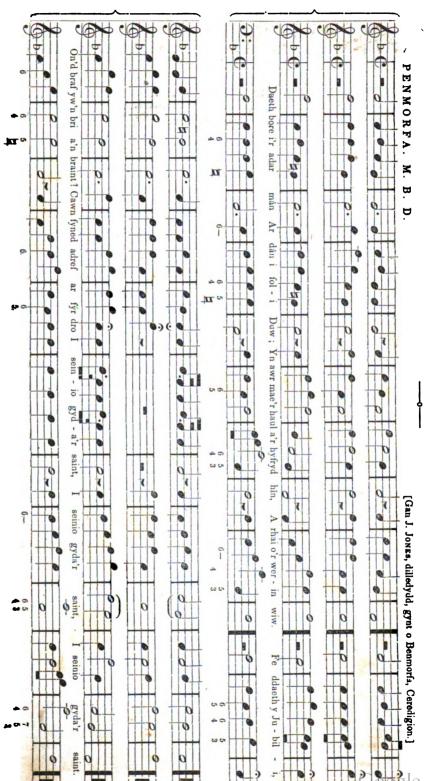
-&'r corpb, Eto caf uno fy enaidir uno ry enaid——e'r corpn, Er y cur gan bryfaid, A myn'd o'r trwch llwch a llaid, I degwch Nef fendigaid.

Llwyn-y-Cymry.

DYLLUAB.

^{*} Gwzn oedd enw y wraig.

perortacth.

HANESIAETH GARTREFOL.

CYMDEITHASFA GORFFOREDIG

Y Trefnyddion Calfinaidd, yr hon a gynhalivoyd Meh. 16eg, &c., 1842, yn Palmyra, Ohio.

Y dydd cyntaf, sef yr 16eg, yn yr hwyr, dechreuwyd yr oedfa gan y Parch. Robert Williams, Oak Hill, a phregethodd Mr. John Hughes, Ebensburgh, oddiar Deut. xxxiii. 27, a'r Parch. Wm. Rowlands, Utica, oddiar Iago i. 22

Yr 17eg, am 8 ar gloch y boreu, ymgyfarfu cynnrychiolwyr yr amrywiol eglwysi mewn Cyfeisteddiad cyffredinol, pryd, wedi dewis y Parch. Wm. Rowlands yn Gymedrolwr, a'r Parch. Edward Jones yn Ysgrifenydd, bwriwyd golwg ar y gwahanol achosion oedd yn anghenreidiol

eu dwyn dan sylw y Gymdeithasfa. Am 10 ar gloch,—oedfa gyhoeddus, dechreuwyd gan Mr. Owen Jones Pittsburgh, a phregethodd y Parch Wm. Morgans, Pittsburgh, oddiar Heb. ii. 1, a'r Parch R. Williams, oddi-

ar Rhuf. vi. 22, 23.

Am 2, Cyfarfod swyddogion, yn yr hwn y Penderfynwyd

1. Fod y Parch R. Williams, i fyned i Gymdeithasfa Gorfforedig Utica, fel cennad dros

eglwysi y Gorllewinbarth.

2. Fod Cymdeithas Genhadol Gartrefol yn cael ei sefydlu yn ein plith: dewiswyd Mr. Benj. Price, Pitteburgh, yn Drysorydd, a Mr. Owen Jones, o'r un lle, yn Ysgrifenydd i'r Gymdeithas hono.

3. Fod y Gymanfa nesaf dros y Gorllewinbarth i fod yn swydd Jackson, Ohio, tua diwedd Mawrth neu ddechreu Ebrill nesaf; y dyddiau i gael eu hysbysu eto trwy gyfrwng y 'Cyfaill.'

4. Wedi sylwi ar Ddirwestiaeth,—nad oes neb wedi ei dóri o'r eglwys am feddwdod i gael ei dderbyn yn ol heb lawnodi yr ardystiad Dir-

5. Fod y gwahanol Daleithau i ymohebu a'u gilvdd, am y cynllun goreu er diogelu ein Capeli i'r Corph o Fethodistiaid Calfinaidd.

Am 6 ar gloch, cadwyd cyfarfod cyffelyb i'r un blaenorol, lle yr ychwanegwyd at y pender-fyniadau crybwylledig,

1. Fod vr Yegrifenydd i anfon llythyr at y cyfeillion crefyddol yn Sugar Creek, Pa., y rhai ydynt yn ddiweddar wedi ymneillduo yn eglwys mewn cyssylltiad a'r cyfundeb hwn.

2. Nad oes neb, er ei ddewis yn ddiacon yn yr Hen Wlad i gael blaenori yn y Wlad hon, heb alwad ychwanegol oddiwrth yr eglwys lle y cartrefa, eithr ar yr un pryd y caniateir iddo freintiau diacon neu flaenor yn y Cyfarfod Chwar-

terol, Cymanfaoedd, &c.
3. Wedi derbyn cennadwri gyda'r Parch.
W. Rowlands, o'r Dwyreinbarth,—penderfynwyd fod yr Ysgrifenydd i anfon llythyr at ein cyfeillion yno, yn cydnabod eu serchawgrwydd, brawdgarwch, a'r gofal y maent yn parhau i ddangos tuag atom.

Cynuwysai 'r gennadwri uchod, gyda pheth-

au eraill cyfysgrif o lythyr caredig oddiwrth y Parchedigion, H. Rees, Lerpwll, a M. Parry, Dinbych, darllenwyd ef, a pharodd orfoledd nid bychan i'r gwyddfodolion

4. Ein bod yn cymeradwyo argraffiad y Parch. W. Rowlands, o'r Cyffes Ffydd, Dechreuad a Chynnydd y Methodistiaid Calfinaidd yn America, &c., a'r Hyfforddwr, ac yn annog pawb i'w prynu.

5. Ein bod oll yn ymrwymo i wneyd pob peth a allom er lluosogi derbynwyr y ' CYFAILL

O'B HEN WLAD,' yn ein hardaloedd cartrefol. 18fed, am 8 o'r gloch, cyfarfod i aelodau crefyddol yn gyffredinol—Penderfynwyd rhoddi galwad i'r brawd Mr. Edward Reese, gynt o str Feirionydd, i ddyfod i weinidogaethu i Palmyra-sylwyd ar amgylchiadau yr achos yn y lle.

Am 10, oedfa gyhoeddus, dechreuwyd gan y Parch. W. Morgans, a phregethodd y Parch. Edward Jones, oddiar Marc x. 29, 30, a Mr. Hugh E. Reese, Newark, oddiar Rhuf xiv. 8.

Am 2, dechreuwyd gan Mr. John Hughes, a phregethodd y Parch. Wm. Parry, Granville, oddiar Esa. xxxiii. 17, a'r Parch W. Rowlands, oddiar Ephes. iv. 30.

Am 6, Cynnaliwyd Cyfarfod Dirwestol, yn yr hwn yr areithiodd amrywiol o'r brodyr

dyeithr.

19eg, у Sabboth, am 8 o'r gloch, cadwyd cyfarfod eglwysig i'r aelodau yn gyffredinol, pryd yr ymdriniwyd a'r Ysgol Sabbothol, a

Am 10, oedfa gyhoeddus, dechreuwyd gan Mr. H. E. Reese, a phregethodd y Parch. R. Williams, oddiar Rhuf. viii. 14-19, a'r Parch. W. Rowlands oddiar Mat. xv. 28.

Am 2, dechreuwyd gan y Parch. Wm. Parry, a phregothodd Mr. H. E. Reese, oddiar Zeph. iii. 17, a'r Parch R. Williams, oddiar Tit. ii. 11-13; a'r yr un amser, yn Nghapel y Wesleyaid, pregethodd y Parch. W. Rowlands, yn Saesonaeg, oddiar Luc xix. 10.

Am 6, dechreuwyd gan y Parch. Wm. Morgans, a phregethodd Mr. Owen Jones, oddiar 2 Pedr ii. 11, a W. Rowlands, oddiar Deut.

xxxiii. 3.

20fed, am 2 o'r gloch, dechreuodd Mr. Owen Jones, a phregethodd y Parch. Edward Jones, oddiar 2 Cor. viii. 9, a'r Parch. W. Rowlands. oddiar Esa. liii. 9, ac yna y gweinyddwyd yr ordinhadau o Fedydd a Swper yr Arglwydd,

gan y Brodyr Jones, Morgans, a Rowlands.
Am 6, yn Ysgoldy Daniel Jones, Ysw., pregethodd y brawd W. Rowlands yn Saesonaeg.

oddiar Heb. ix. 22.

Yr ydym dan rwymau i gydnabod yr Arglwydd am ei diriondeb mawr tuag atom trwy ystod y Gymanfa. Yr oedd y weinidogaeth yn flasus ac effeithiol, ac yn cael ei thraddodi gyda rhwyddineb mawr a graddau o lewyrch. Meddyliem fod y tangnefedd, cydgordiad ac anwyldeb, amlygiedig yn y naill tuag at y llall, yn nghyda 'r weinidogaeth gyhoeddus, yn brawf o foddlonrwydd Arglwydd y Cynhauaf i'n Cym-

deithasfa Gorfforedig, a chan ddymuno hir oes iddi, y terfynaf hyn o linellau.

Dros y Gymdeithasfa,

Cincinnati.

EDWARD JONES.

CYMDEITHAS HAELIONUS DEWI SANT YN NINAS CAEREFROG-NEWYDD.

* MR GOLYGYDD,—Fe gofia eich darllenwyr yn ddiau am yr hysbysiad a ymddangosodd yn Cyfaill am fis Ionawr diweddaf, tu dal. 27, o barthed i'r testunau a'r gwobrwyon y rhai a gynnygid gan gyfeillion y Gymdeithas uchod.

Bwriedid yn ddiysgog i'r Feirniadaeth ar yr unrhyw gael ei chyhoeddi yn y wledd, ar ddydd gwyl Ddewi diweddaf: ond, er dirfawr siomedigaeth a gofid i aelodau y Gymdeithas ac eraill, lluddiwyd hyny gan amgylchiadau anocheladwy.

Mae y Feirniadaeth yn barod er yn gynar yn mis Mawrth, sef yn fuan ar ol i aelodau y Cysbwyllawd Lleenyddawl, (*Literary Com*mettee) presenol ddod i'w swyddau, ond o herwydd yr ymdrinid yn nghyfarfodydd misol y Gymdeithas ar ol hyny, a chynnifer o achosion pwysig, mwy perthynol i brif ddyben sylfaeniad y Gymdeithas, sef Elusengarwch, ni chafwyd cyfle i gyhoeddi penderfyniadau y Cys-bwyllawd, hyd nes y galwyd cyfarfod pennodol i hyny, yr hwn a gynnaliwyd neithiwr yn yr addoldy Cymraeg yn Heol Broom. Y pryd y darllenwyd yr hyn a ganlyn gan Ysgrifenydd gohebol y Gymdeithas, yr hwn, trwy ei swydd, yw Cadeirydd y Gyfeisteddfod Leenyddawl.

Ar y testun cvntaf yr hwn a gyhoeddid fel y canlyn, 'Ariandlws gwerth \$15 am yr Hanesyddiaeth oreu, yn Gymraeg neu yn Saesonaeg, o'r sefydlfaoedd Cymreig yn America.' Der-byniwyd un cyfansoddiad yr hwn sydd yn yr Iaith Saesonaeg. Traethawd helaeth iawn, a laith Saesonaeg. Traethawd h Rhydd hanes rhyddorol am 41 o sefydliadau Cymreig yn Am-

erica!

Bernir ef vn deilwng o'r tlws addawedig;a dymuna y Cysbwyllawd, mewn modd gostyngedig, gynghori v Gymdeithas i geisio gan yr Awdwr ei gyfieithu i'r Iaith Gymraeg, a chynnysgaeddu Golygwyr y Cylchgronau Cymreig yn y wlad hon ag ysgrifiau o hono. Yna galwyd ar Madog, sef ffug enw yr awdwr,

a chan nad oedd neb yn ateb, tórwyd yr olöen, (seal.) pan y-eanfyddwyd mai 'William Rowlands' oedd iawn enw Madog, sef y Parch. William Rowlands, Utica, Golygydd y Cyfaill

o'r Hen Wlad.

Yr oedd hefyd, yn orchuddiedig, gydag iawn enw Mr. R.-mewn ysgrifen fan y darlleniad

canlynol,

· Os dygwydd i'r Traethawd hwn gael ei famu yn deilwng o'r gwobr addawedig, (yr hyn sydd dra annhebygol,) ewyllys yr awdwr yw, yn hytrach na derbyn y tlws, gael y fraint o gyfranu swm cyfartal a'i werth i drysorfa haelionus y

* MR GOLYGYDD.—Chwenychwyf i'ch darllenwyr wybod, (yr hyn sydd eisoes yn hysbys i chwi,) sef fod cyn-ysgrif o'r llythyr hwn, yr un a gychwynais tu a'ch swyddia yn nechreu Mai, wedi myned yn gyfrgolledig, ac nas gwyddwn hyny cyn ymddangosiad y rhifyn o'r Cyfaill am y mis hwn.

Gorph. 6, 1842. WM. J. WILLIAMS.

Gymdeithas; ei amcan yn ysgrifenu oedd cefnogi Elusengarwch, yr hyn yw prif natur a dyben y Gymdeithas

Ar ol darllen hyn, penderfynwyd yn unllais, ar fod i ddyiolchgarwch diffuant y Gymdeithas gael ei drosglwyddo i'r Parch. William Rowl-ands, trwy gyfryngdod yr Ysgrifenydd Gohebol

Nid oes neb wedi ysgrifenu ar yr ail Destun. yr hwn a rhoddwyd allan fel y canlyn, 'Ariandlws gwerth \$15 am yr Hanesyddiaeth oreu, yn Gymraeg neu yn Saesonaeg, o'r Cylch-

wyliau Cymreig yn ninas Caerefrog-Newydd. Y trydydd destun, 'Ariandlws gwerth \$10 am y Traethawd goreu, yn Gymraeg neu yn Saesonaeg ar Leenyddiaeth Gymreig yn America.' Ni dderbyniwyd un cyfansoddiad ar y testun hwn.

Y pedwerydd destun, 'Ariandlws gwerth \$5 am y Gan Gymraeg oreu, nid llai na 40 llinell, er croesawu yr ymfudwr Cymreig i America.'
Tôn 'Glân medd'dod Mwyn.'—Mae pump o ymgeiswyr wedi cyfansoddi ar y testun hwn, y rhai a ddefnyddient y ffug-enwau canlynol, nid amgen, 'Pelican,' 'Cymro fab alltud,'—' Agrip-- Athlaw,'-a 'Thadeus of Warsaw.

Rhagora cyfansoildiadau y ddau olaf ar y tri eraill.—Can sylweddol yw yr eiddo Agrippa; a ba ei hawdwr, fel yr hen Agrippa gynt, 'o fewn ychydig,' i enill y gamp :- ond y mae wedi gwyro oddiwrth y testun, trwy gyfeirio ei sylwadau bron yn hollol, at y Cymry yn yr hen wlad, yn lle dal ar gyfarchiad croesawus i'r Ymfudwr Cymreig i America.

Mae teilyngdod caniadau Athlaw a Thadeus of Warsaw bron yn gyfartal. Y prif foddion er troi y glorian yn erbyn Athlaw oedd fod y bai gwarthus o Leddf a Thalgron wedi dygwydd amrai o weithiau yn ei gyfansoddiad; er engreifftiau, ceir y geiriau 'rhydd' a 'llwydd' wedi cu gosod i gvd odli yn y penill cyntaf,-y geiriau 'fydd' a 'rhwydd' wedi eu bwriadu i gydodli yn y pedwerydd benill,-a'r geiriau 'rhwysg' a mysg' yn y chwechfed benill

Felly cyfansoddiad Thadeus of Warsaw, (yr hwn, fel yr ymddengys wrth ei waith, sydd wr tra chroesawgar,) a fernir yn oreu, er fod amrai

o wallau yn ei waith yntau.

Pan alwyd am Thadeus of Warsaw, deallwyd nad oedd yntau yn wyddfodol, yna agorwyd y rhan ganedig o'i lythyr, lle y canfyddid gwir enw yr awdwr, sef 'Erasmus W. Jones, Rem-

Dau gyfansoddiad a dderbyniwyd ar y pummed testun, sef.—'Ariandlws gwerth \$5 am y Gan oreu a'r Ddirwestiaeth, mewn cyssylltiad â Chymdeithas Ddirwestol y Cymry yn Nghaerefrog-Newydd. Gellir cyfansoddi y Gan ar unrhyw fesur, ond nid llai na 50 o linellau.'-Y ffug-enwau defnyddiedig gan awdwyr y ddau gyfansoddiad hyn ydynt, 'Dryw Bach,' ac , Ifor Mae gwaith Ifor Cadifor, nid yn ab Cadifor.' unig yn tra rhagori ar eiddo y Dryw Bach, ond yn Gan hynod o orchestol, ac yn hollol deilwng o'r Ariandlws

Canfyddwyd nad oedd Ifor ychwaith o fewn clywedigaeth lleisian yr Ysgrifenydd na'r Cadeirydd, am hyny dadguddiwyd y gongl ddirgeledig o'i lythyr, lle yr oedd yn ysgrifenedig, 'John Edwards, Floyd,' sef Eos glan Twrch.

Y testun olaf, neu y chwechfed, 'Ariandlws, gwerth \$10 ac aelodaeth anrhydeddus dros fywyd, am yr anerchiad prydyddawl goreu, yn Gymraeg neu yn Saesonaeg, ar Gymdeithas Haelionus Dewi Sant, C. N.—Iddei adrodd yn y Gylchwyl ar Wyl Ddewi, 1842.—Nid llai na 80 llinell.

Ni dderbyniwyd ond un cyfansoddiad ar y testun hwn, yr hwn sydd yn yr Iaith Gymraeg, sef gwaith un a ffug-enwai ei hun 'Macwy Feudwy Fardd.'—Barn gydwybodol y Cysbwyllawd yw fod yr unrhyw yn annheilwng o'r gwobr addawedig. Mae y Gan yn llawn o wallau silliadawl, er fod yr awdwr yn dylyn rhyw fath o gyfundraeth o'i eiddo ei hun, yn groes i'r arfer gyffredin o silliadu, ac yn wrthwynebol i'r rheolau cynnwysedig yn y Geiriaduron cywiraf.

Arwyddedig gan William J. Williams, (Gwilym ab Ioan.) William Williams, (Gwilym Fardd.) Taliesin Williams, (Taliesin ab Gwilym Morganwg. David Phillips.

Samuel J. Jones.

Aelodau y Cysbroyllawd Elëenyddawl. Hysbyswyd yn y cyfarfod uchod, gan Mr. G. W. Griffiths, (yr hwn oedd Ysgrifenydd Gohebol y Gymdeithas am y flwyddyn a derfynodd ar Wyl Ddewi ddiweddaf,) nad oedd y Llysau yn hollol barod eto.

WILLIAM J. WILLIAMS. Ysgrifenydd Gohebol. Caerefrog-Newydd, Ebrill 26, 1842.

CYFARFOD Y CYMREIGYDDION YN PALMYRA.

HYNAWS OLYGYDD .- Yn gymaint ag i ni hysbysu yn hanes Gwyl Ddewi, ein bod yn bwriadu cyfarfod, diau y bydd llawer o aml dder-

bynwyr y Cyfaill yn dysgwyl gweled yr hanes. Dydd Llun cyntaf yn mis Mehefin, 1842, ymgasglodd amryw o'r Cymry yn y sefydliad hwn yn nghyd, rhwng deg ac un-ar-ddeg o'r gloch yn y boreu, i Gapel yr Annibynwyr, yn Palmyra. Dechreuwyd y cyfarfod trwy ddarllen rhan o'r Gyfrol ddwyfol a gweddi gan y Parch David Jenkins, yna cymerodd David Thomas y Llywydd, a Thomas Morgan yr Is-lywydd eu lleoedd, a darllenodd y Llywydd y penderfyniadau a wnaethpwyd erbyn y cyfarfod. Yna traddodwyd araith gynnwysfawr gan y Parch. David Jenkins ar fuddioldeb cariad brawdol, a'r brawd George Lewis, oedd newydd ddyfod i ymweled a'r lle, a'r gais y cyfeillion, a draddododd araith synwyrlawn ar yr un testun. Yna areithiodd Rees Morgan yr henaf, Daniel Thomas yr henaf, ac Edward Hughes yr henaf, yn effro a bywiog ar ddefnyddioldeb Gostyngeiddrwydd i ddynol-ryw. Yna y Llywydd a roddodd y Cof-lyfr soniedig yn hanes Gwyl Ddewi, at ystyriaeth y bobl, fel y gallai pawb a fyddai yn dewis, wneuthur cynllun i osod y Cofrestri ar y llyfr, fel y gallent benderfynu ei faintioli, a gollyngwyd y cyfarfod, gan benderfynu cyfarfod eilwaith am ddau o'r gloch.

Yn y prydnawn dechreuwyd y cyfarfod ar yr

amser appwyntiedig, ac yn y lle cyntaf, gwnawd penderfyniadau yn nghylch y Cof-lyfr, i osod hanes y Cymry yn sefydliad Palmyra ynddo, sef cael un o faintioli yn cynnwys o 400 i 500 o dudalenau ynddo, a gosod ynddo eu henwau, eu rhifedi, y plwyf, a'r sfr yr oeddynt yn byw ynddynt yn Nghymry, amser eu hymadawiad oddiyno, yn nghyda'r amser y daeth-ant i Palmyra, hefyd eu cynnydd, neu eu lleuhad am amser dyfodol, megys genedigaethau a marwolaethau, yn nghyda damweiniau eraill os bydd y teulu yn dewis; fel y bydd tu dalen i bob teulu, a rhenir y daleni i bob sir yn Nghymry, yn gyfartal i amldra y teuluoedd o'r str, ac fel ceir gafael yn mhob teulu, wrth droi at y sir, a'r tu dalen. Yna ar ol gorphen a'r Coflyfr, gosodwyd y pwngc o ddadleuaeth gerbron, sef, Pa un a'i dyn ag esiampl ddrwg a chynghorion da, neu ddyn o esampl dda heb gynghorion, sydd yn cael mwyaf o ddylanwad ar ddynolryw. Yna dewiswyd y Parch. David Jenkins yn Llywydd, ac Edward Hughes yr henaf, a Daniel Thomas yn Is-lywyddion, ar daer ddymuniad y ddau oedd yn llywyddion yn y boreu.

Yna areithiwyd yn y dull canlynol.

O du Cynghorion, Edward Jones, John B.

Jones, Thomas Morgan, David Thomas.

O du Esiampl, John Thomas, Job Ray, John

B. Thomas, Rees Morgan yr henaf.

Yna'r ymneillduodd y Llywydd a'r Is-lywyddion er barnu y ddadleuaeth; a barnasant fod y rhesymau cryfaf wedi cael eu dwyn yn mlaen o du esiampl. Ac yna ymadawodd y bobl wedi cael boddlonrwydd mawr yn ngwaith y dydd.

> Ydwyf yr eiddoch dros y Cyfarfod DANIEL D. THOMAS, Ysgrifenydd.

GWYL DDIRWESTOL POTTSVILLE.

Cynnaliwyd yr Wyl uchod y 4ydd o Orphenaf, 1842, yn y drefn ganlynol:-

Am 7 ar gloch y boreu, cychwynodd Cymdeithas Minersville yn llu banerawg—yn wrryw a benyw—o Gapel y Trefnyddion Calfinaidd, a daethant drwy y brif heol gan bêrseinio Emyn-au Dirwestol, nes denu y lluaws o ddeutu yr heol i weled yr olygfa anrhydeddus hon. Ac wrth dafarn 'Pen-y-tarw' canasant bennill drachefn. Wedi hyny ymunodd a hwynt Gymdeithasau Pottsville a St. Clairs, nes oeddem yn llu mawr, i fyned trwy y lle; ac ar ein dy-fodiad i mewn yr oedd yr holl dref megys wedi ymgynhyrfu—yn orlawn o lawenydd i'n derbyn i mewn, oddyeithr ambell i dafarnwr a'i darboilers oeddynt yn ymgynhyrfu o'r tu arall. Ac wedi dynesu at neuadd y dref, yno yr oedd y milwyr â'r lluoedd yn eu cylchynu, wedi ymrestru o bobtu i'r heol, pob un á bôn ei wn ar y llawr, ac yn gostwng eu penau yn y modd mwy-af boneddigaidd i filwyr Dirwest.

'Felly 'r aethom dan ganu 'n nghyd Am i Ddirwest wén fod yn ben trwy'r byd,' nes oeddym allan o'r dref, i fyned i gyfarfod Cymdeithas Bellemont, oddeutu dwy filltir o'r dref. Yr oeddem erbyn hyn yn ddau gôr canu. Ac ar ein dychweliad at Neuadd y dref canasom amryw bennillion yn Gymraeg ac yn Saesonaeg. Bernir ein bod, yn nghyd, oddeutu 1,500 o Ddirwestwyr wedi ymgasglu o'r gwahanol fanau. Ac oddeutu 10 ar gloch, ffurfiwyd yr Orymdaith gyffredinol, trefn pa un oedd fel y canlyn:—

1. Pregethwyr a gweinidogion;

Y Banierau.
 Y Perorion.

4. Yr Aelodau yn gyffredinol, a'r Trefnwyr

(Marshals) o bobtu.

Y Faniar flaenaf oedd eiddo y Washingtoniaid, ac arni, o'r tu blaen ddarlun o'r Samaritan yn tywailt olew i glwyfau y dyn a syrthiodd yn mysg y lladron—o'r tu arall, yr oedd Eryr a'u hardystiad hwy yn ei chanlyn. Yn y drefn a nodwyd, yn nesaf, yr oedd Baniar yr Unol Dal-eithau, a'i chanlynwyr. Y drydedd oedd Ban-iar Cymdeithas y Washingtoniaid Ieuaingc, ac arni o'r tu blaen ddarlluniad o ffynnon wlaw, ac ar y tu arall, ysgub o rýg, a'r geiriau ' Better eat than drink it' odditani. Yn nesaf yr oedd Baniar y Cymry, ac nis gwn yn iawn pa fodd i roddi desgrifiad o honi, gan gymaint ei godid-owgrwydd. Ei lled yw saith droedfedd, ei hyd yn wyth droedfedd. Y peth cyntaf sydd arni o'r tu blaen yw Cambrian Temperance Society. Yn y canol y mae tarian, ac yn y darian y mae naw o arwyddluniau--yn dynodi Diwydrwydd, Rhyddid, Digonedd, Callineb, Iechyd, Cyfoeth, Gobaith, Cred, Undeb; ac oddiar y darian y mae derwen, ac oddiar ei changhenau y geiriau 'Firm as an oak.' Ac o'r tu deheu i'r darian y mae gwrryw wedi ei ddilladu mewn du a gwyn, gan afael yn y darian â'r naill law, a ban-iar yn y llaw arall, a'r gair godidog hwn arni, sef 'Sobrwydd!' O'r tu arall i'r darian y mae mae benyw dillad gwynion, ag un law yn gafael yn y darian, a'r llall yn dwyn baniar a'r geiriau hapus-'CYSUR TEULUAIDD' arni. Odditanynt y mae dau blentyn—gwrryw a benyw—a llyfrau yn eu dwylaw, ac odditanodd y geiriau, Bydd ffyddlon hyd angeu'—i ddynodi os bydd iddynt barhau, y bydd iddynt dderbyn o'r bendithion cynnwysedig yn y darian; ac odditan hyny y mae Ffynnon o ddwfr grisialaidd Paradwys, a chwpan yn ei hymyl iddeu disychedu. O'r tu arall mae yr Eryr a'i edyn ar led, ac odditanodd ein hardystiad llwyr-ymattaliol---o fewn i gylch crwn addurnol, ac o'i gwmpas y chwech seren ar hugain; ac yn ei godreu, 'Cymdeithas Ddirwestol Gymreig, sefydlwyd O. C. 1837.'—Yn nesaf, yr oedd y Gwyddelod a'u Baniar yr un wedd.

Wedi cael yr Orymdaith mewn trefn, cerddasom drwy y rhanau mwyaf poblog o'r dref gan ddyrchafu ein seiniau buddygoliaethus ar yr arferiad o yfed y trwython meddwol, nes oedd yr holl fro yn un adsain o foliant i Dduw am ein rhyddhâd o afael yr ellyllon. Wedi cyrhaedd y lle rhagbarotoawl i areithio—a chan ein bod o wahanol ieithoedd, aeth y Saeson i un man, a ninau i fan arall cyfagos, pryd y cawsom bob sueccur anghenreidiol er diwallu ein hanghenion corphorol. Wedi treulio gyda hyn oddeutu chwarter awr, galwyd y Brawd T. Griffiths, Bellemonte, i'r Gadair. Wedi agor y Cyfarfod mewn modd bŷr a theilwng, galwodd y rhai canlynol i anerch y Cyfarfod—Mr. Wm. Jones, Bedyddiwr;) Mr. John Jones, (Trefn. Calf.)

y Parch. E. B. Evans, (Annibynwr;) a'r Parch. David Davies. (Trefn. Calfinaidd.) Yr oedd yr areithiau yn fyrion, hyawdl, ac addas i'r pwrpas. Wrth ddechreu y Cyfarfod canodd Cymdeithas Bellemonte; ac wrth ddybenu, canodd Cymdeithasau Pottsville, Minersville, a St. Clairs. Am y Saeson, dywedid i mi iddynt gael cyfarfod anrhydeddus. Ac wedi galw y gwahanol Gymdeithasau i'w lle, dychwelasom yn un fyddin orfoleddus, wedi ein mawr foddloni yn holl waith y dydd. Wedi cyrhaedd Neuadd y dref, agorodd y gwahanol Gymdeithasau oedd o'n blaen i bob tu yr heol, a ninau a acthom drwy y canol dan ganu iddynt ychydig bennillion yn Saesonaeg wrth ymadael, a phob un a gwyneb siriol a phen-grymiad; yr oedd hyn yn dra boddhâol genym, fel dyeithriaid mewn gwlad estronol. Wedi ymadael â hwy, aethom i Gapel yr Annibynwyr, pryd y penderfyn-wyd fod addurniadau y Gymdeithas i fod yn nhŷ y Parch. E. B. Evans; yn nesaf, fod dyiolchgarwch yn ddyledus i'r merched a'r gwragedd am eu ffyddlondeb i ddyfod allan, er yn groes i arferiad y wlad; yn nesaf, fod yr Ys-grifenydd i anfon hanes yr Wyl i'r Cyhoeddiad-au Cymreig. Yna ymadawyd mewn heddwch, mewn gwir a diogel obaith y bydd i ni dderbyn ffrwyth toraethiog oddiwrth y dydd; a diau y gellir dweyd am dani yma yn ngeiriau y Bardd:

'Mae nerthol effaith Dirwest 'n awr, Yn dychryn Uffern ddu; A chan fendithio daear lawr, Yn llóni 'r Nefoedd fry.'

Yr eiddoch, &c.,
Dros y gwahanol Gymdeithasau,
Pottsville.
T. J. Morgans.

GWYL DDIRWESTOL Y CYMRY YN PITTSBURG.

STR.—Gan fod yn hoff genych bob amser glywed am lwyddiant Dirwestiaeth, tybiais na fyddai ychydig o hanes ein Cymdeithas yn Pittsburg yn annerbyniol genych chwi a'ch darllenwyr, gan mai dyma y tro cyntaf i ni ddymuno lle yn eich Cyhoeddiad Misol, i'r hyn sydd yn canlyn:

Ychydig flynyddoedd yn ol, sefydlwyd Cymdeithas Ddirwestol yn mhlith y Cymry, dan yr enw 'Cymdeithas Ddirwestol Gymreig Pittsburg a'r Gymydogaeth.' Ac er nad oedd ei phleidwyr ond nifer bychan o ran rhif, eto yr oeddynt yn ffyddlawn a selog dros yr achos, nes cael nifer o bob enwad crefyddol i gydweled, ac i fod o un feddwl a chalon i gyd-ymdrechu o blaid yr achos Dirwestol; ac felly yn parhau i fod o un llais ac o un feddwl i sefyll yn erbyn pob gwrthwynebiad. Er ein bod yn bedwar o enwadau crefyddol yn addoli ar y Sabboth, eto, yn y Cyfarfod Dirwestol, yr ydym fel un gwr am wrthsefyll y pechod o feddwdod ac anfoesoldeb, ac am godi Dirwest i fyny yn mhlith ein cenedl.

sefyll y pechod o feddwdod ac anfoesoldeb, ac am godi Dirwest i fyny yn mhlith ein cenedl. Ein dull cyffredinol yn cario yn mlaen ein Cyfarfodydd Dirwestol yw darllen penod o'r Beibl, a gweddio am lwyddiant ar y gwaith; ac yn aml un o bob enwad crefyddol i areithio ar Ddirwest. Ac y mae llawer o sirioldeb a brawdgarwch yn ymddangos yn ein plith yn mhob Cyfarfod, fel yr ydym yn gallu canu—

'Darfydded son am bob ymryson mwy, Partiol farn, a rhagfarn, lawr â hwy; Doed ysbryd hedd, tangnefedd yn ei le, A chariad pur, o'r cariad sy'n y ne.'

A mwy na'r cwbl, y mae genym sail dda i gredu fod yr Arglwydd o'n plaid, ac yn foddlon i'n gwaith, oblegid y mae rhyw rai o'r newydd yn cael eu hennill yn mhob cyfarfod i ymuno â'r Gymdeithas, ac heb un esiampl o neb yn tynu yn ol; ac y mae y fuddygoliaeth ydym yn ei hennill yn sail ddigonol fod y gwaith yn llwyddo, a'r Gymdeithas yn codi ei phen.

Mewn cyfarfod, yn mis Mai, hysbysodd rhyw un fod Cennadwri wedi cael ei hanfon, fod holl ganghenau Cymdeithas Ddirwestol Pittsburg am gydgyfarfod mewn Gorymdaith trwy yr ystrydoedd, dan fanieri, ar y 4ydd o Orphenaf.-Taflodd hyn drallod a gofid yn ein meddwl ar y cyntaf, am fod y fath beth yn dygwydd mewn amser ag oedd yn ymddangos i ni yn hollol anobeithiol i gael Baniar i fyned allan gyda hwy, oblegid amgylchiadau cyfyng y dref, trwy fod pob gwaith wedi sefyll. Yna dywedodd rhyw un fod rhai boneddigesau Cymreig wedi rhoddi Baniar i'r fath Gymdeithasau, &c. A'r dywediad a effeithiodd yn dra rhyfedd ar y merched ieusingc a'r gwragedd oedd yn bresennol. A phan ofynwyd iddynt a oedd rhyw awydd yn eu meddwl hwy am ro'i Baniar i'r Gymdeithas, safodd pob un ag oedd yn bresennol ar eu traed, fel arwydd o'u cydsyniad a'u boddlonrwydd ewyllysgar i'r cynnygiad. Pan welwyd hyny, gofynwyd yn mhellach, 'A oedd rhyw rai o honynt yn ewyllysgar i ro'i eu hamser i dreio casglu at faniar?' Ac er mawr syndod i'r holl gyfarfod, faniar?' Ac er mawr syndod i'r holl gyfarfod, hysbysodd wyth o chwiorydd Dirwestol eu bod yn ewyllysgar i fyned at y gwaith o gasglu cyn y cai y Cymry fyned allan dan warth heb Fan-iar, ac yr oedd yn eu plith rai yn perthyn i'r pedwar Capel Cymreig. Penwyd amser y cyfarfod nesaf i fod yn mhen pythefnos, i gael gweled a fyddai rhyw obaith am Faniar trwy eu hymdrechion hwy. Ac, er mawr syndod i bawb oedd yn bresennol, yr oedd y casgliad yn ddwy ddolar a deugain a hanner, ac yr oedd casgliad pob un, o ran swm, yn agos yr un faint. Erbyn hyn yr oedd y cymylau wedi chwalu, a gwawr dydd gobaith am Faniar yn ymddangos yn y dolerau oedd ar y bwrdd o flaen yr ysgrifenydd, &c. Yr oedd y Faniar yn barod erbyn dydd Gwener, y 1af o Orphenaf; ac erbyn y nos ym-gasglodd lluaws mawr o'r Cymry yn nghyd i Gapel yr Anymddibynwyr i weled y boneddigesau Cymreig yn cyflwyno y Faniar i'r lle penderfynedig. A phan ofynwyd i'r chwiorydd Dirwestol, i ba ddyben yr oeddynt yn ceisio y Faniar, ac i bwy yr oeddynt yn bwriadu ei rho'i? atebasant yn unllais, eu bod yn ei rho'i i'r Gymdeithas Ddirwestol Gymreig yn Pittsburg, a'u bod wedi dewis Owen Jones a Thos. Thomas i dderbyn y Faniar oddiwrthynt hwy, a'i chyflwyno i'r Cadeirydd, fel rhodd ewyllysgar i'r Gymdeithas Ddirwestol Gymreig yn Pittsburg. Ar yr achlysur, anerchwyd y Gymdeithas gan Owen Jones gyda dyiolchgarwch diffuant oddiwrth y Gymdeithas i'r rhai oedd wedi bod yn ffyddion a selog i gael y fath rodd. Ar ei ol, Thomas Thomas, ar yr un llwybr, a David Jones yr un modd; a hysbysodd y Cadeirydd, Daniel Davies, ei fod yn derbyn y Faniar gyda dyiolchgarwch calon, fel arwydd o'u caredigrwydd at eu cenedl a'r Gymdeithas Ddirwestol yn eu plith.

Boreu ddydd Llun, Gerphenaf y 4ydd, cyfarfu y Gymdeithas, yn siriol yr olwg, ac yn lân a hardd eu dillad, at y Faniar i Gapel yr Anymdibynwyr erbyn 9 ar gloch. Ac erbyn bod pob peth yn barod, daeth gwr boneddig, un o swyddogion yr Orymdaith, ar geffyl, i'n harwain i'r lle oedd wedi ei drefnu i ni yn yr Orymdaith tu ol i'r Washingtoniaid. Ac ar ol i bob canghen gymeryd ei lle, cychwynodd yr Orymdaith hardd trwy amrywiol ystrydoedd y dref, gyda Banieri, cynghanedd, &c.

Dangosodd y dinasyddion oedd ar hyd ymylau yr heolydd y caredigrwydd mwyaf i'r Orymdaith, yn eu derbyniad siriol, gyda llawenydd a gorfoledd, wrth ein gweled mor luosog a hardd yn myned heibio, gan ro'i pob arwyddion o'u hewyllys da, a dymuniad am ein llwyddiant, yn debyg i wragedd Israel yn amser Dafydd. Ar ol teithio trwy amryw ystrydoedd, aeth yr Orymdaith allan o'r dref yn nghylch dwy filltir, i Milbruth Grove, yn Manchester, lle yr oedd Cymdeithas Martha Washington, (merched Dirwestol Pittsburg,) yn nghyda lluaws mawr o'r dinasyddion, a'r gymydogaeth oddiamgylch, yn ein derbyn gyda llawenydd calon, ac arwyddion o'u boddlonrwydd i'w weled yn eu sirioldeb i'n derbyniad. Yr oedd y lle yn fanteisiol iawn i'r fath dorf mór lluosog i gadw y cyfryw gyfarfod, oblegid cysgod y coedydd mawrion ac uchel, ac yr oedd y gwr boneddig wedi myned i gostau mawrion i wneuthur y lle yn gysurus i'r gynnulleidfa.

Yn fuan ar ol dechreu y cyfarfod, galwodd y Cadeirydd ar y Cymry i ganu Cymraeg! A chan ein bod wedi gweled mewn newyddiadur y dydd o'r blaen fod swyddogion yr Orymdaith wedi trefnu i'r Cymry ganu, parotoisom emynau addas i'r achlysur. Felly, pan alwodd y Cadeirydd ar y Cymry i ganu, yr oedd llygaid yr holl dorf yn syllu arnom. Tórasom allan fel yn un llais, a chanwyd yn dda, yn beraidd, a chyda'r fath sêl, nes yr oedd yr holl dorf wedi synu, gydag arwyddion o deimladau siriol a derbyniol. Ar ol i amryw areithiau gael eu traddodi ar Ddirwest a dyben y Gymdeithas, dychwelasom yn ol, trwy ganol y dorf, i Gapel y Trefnyddion Calfinaidd, lle yr oedd pawb yn ymddangos yn siriol fel rhai wedi cael eu boddloni.

Y farn gyffredin, trwy y dref a'r cyfarfod, oedd mai Baniar y Cymry oedd yr harddaf yn yr Orymdaith, oblegid yr oedd yn wrthddrych o sylw pawb a'i gwelai, gan fod ei phaentiad yn amlwg, yn hardd, ac yn ymddangos o bell.—Arddengys ddesgrifiad hardd o Moses yn taro y graig yn Horeb, a'r Israeliaid yn yfed o'r dwfr a ffrydiai o honi, ac Aaron a Joshua wrth ei ymyl. Ex. xvii. 6. Uwch ben Moses, mewn llythyrenau auraidd, dwy fodfedd o faintioli, yr oedd,

'CYMRY YN ERBYN ANGHYMEDROLDEB AC AN-FOESOLDEB.'. Yn y gwasiod mewn cyffelyb lythyrenau.

CYMDEITHAS DDIRWESTOL Y CYMRY :'

'Tyred gyda ni, a gwnawn ddaioni i ti.' Num. x. 29.

Ar yr ochr arall, ar y rhan uchaf, yr oedd yn Saesonaeg,

'The Welch Tee-Total Society.'

Ac yn y canol ddesgrifiad o wr boneddig yn ymresymu â'r meddwon, a'r geiriau hyn yn dyfod allan o'i enau-

' Sign the Pledge.'

Ac yn y gwaelod -

'Presented, by the Welsh Ladies of Pittsburg, to the Welsh Tee-Total Society, 1842.'

Peth arall a dynodd sylw neillduol y dinasyddion a'r Cyfarfod oedd, gweled ein chwiorydd Dirwestol yn cerdded wrth ochr y Cymry, ac arwydd Dirwestol (badge) pob un ar ei dwyfron, yr hyn fu yn achos i'r dinasyddion wneuthur gwawd o Gymdeithas Martha Washington, am fod y Welsh Ladies wedi cario y dydd arnynt, trwy fyned i'r maes â'u badges gyda hwy, tra yr oedd Cymdeithas Martha Washington heb yr un arwydd.

Yn ol barn y dinasyddion, a swyddogion yr Orymdaith, y Cymry oeddynt y ganghen fwyaf lluosog, glanaf eu dillad, a harddaf eu Baniar. Ac yr oedd mwy o sylw arnom na neb arall, ac ni dderchafwyd un genedl arall yn y dref i'r fath anrhydedd yn ngolwg y Cyfarfod a'r dinasyddion a ni, y Cymry, fel y darfu i ni gael sylwi arnom mewn llawer dull, megys trwy roddi lle i'n pregethwr yn mhlith swyddogion yr Orymdaith ar yr esgynlawr.

Dros y Gymdeithas Ddirwestol Gymreig,

Pittsburg.

OWEN JONES.

GWYL DDIRWESTOL

Y Cymry yn Cincinnati, Gorph. y 4ydd, 1842. Gorymdaith a Gwersylliad.

Y swyddogion dewisedig gan y Gymdeithas er iawn drefniad yr Wyl, oeddent :

Parch. EDW. JONES, Llywydd.

Mr. EDW. MEREDYDD, Is-lywydd.

- " Wm. Lewis, Byddinwyr, Daniel D. Evans, (Marshals.)
- LEWIS HADLEY, Blaenor y Cantorion. John F. Jones, Bannerwr, yn cael ei gynnorthwyo gan Edw. O. Jones, a David Evans.
- " E. H. PARBY, Darmerthyddion, E. MEREDYDD, (purveyors.)
 " DAVID WILLIAMS, Ysgrifenydd.

Yn unol â rhybudd blaenorol, am 9 o'r gloch y boreu, ymgyfarfu tyrfa o'r Cymry Dirwestol yn Nghapel y Trefn. Calfinaidd. Dechreuwyd waith y dydd, trwy fawl a gweddi, gan Mr. Robert Evans. Yn ganlynol trefnwyd yr orymdaith, y Faniar yn mlaenaf, yna y benywod bob yn ddwy, ac yn eu canlyn y gwrrywod bob yn ddau. Cerddwyd yn y dull yma allan o'r dref tua milltir a hanner; ac wedi cyrhaedd gwigfa (grove) hardd ar ael y bryn, ychydig y Yr oedd naill ochr i'r ffordd, gorphwyswyd.

y lle wedi ei ddarparu i'r Cyfarfod; yr oedd natur wedi gofalu am dair coeden yn tyfu mewn ffurf cyfleus i gyssylltu yr areithfa wrthynt, ac o'u blaen yr oedd ychydig o le agored yn esgyn yn raddol oddiwrthynt, yn yr hwn y gosodwyd rhesi o feingciau, lle yr eisteddai y fintai Lwyrymataliol, dan gysgod brigau tewion v coed cylchynol.

Wedi planu y Faniar yn ymyl yr Areithfa, ac i'r Llywydd gymeryd y gadair, galwodd y cyfarfod i drefn, a dechreuwyd yn y dull arferol, gan Mr. John I. Jones. Yna darllenwyd y Dadganiad Americanaidd o Annibyniaeth, yn Gymraeg allan o'r 'Cyfaill,' gan y Parch E. Jones; yn ganlynol areithiodd Mr. John H. Jones yn Saesonaeg ar Hanesion y genedl Gymreig, Annibyniaeth, a Dirwestiaeth; wedi hyny areithiodd Mr. Wm. Lewis, a Mr. Robert Evans ar yr achos Dirwestol, yn fywiog a synhwyrlawn. Erbyn hyn yr oedd natur yn gofyn ei dadluddedu, ac ymattaliodd yr areithwyr dros ysbaid Yn y cyfamser porthwyd y gwyddfodolion & bara, cig, caws, afalau, &c., a diodwyd hwynt å dwfr grisialaidd o ffynnon gyfagos: ac wedi i bawb gael eu diwallu, dechreuwyd drachefn waith y Cyfarfod trwy ddarllen, moli, a gweddio, gan Mr. Edw. Meredydd; ac areith-iodd ar Ddirwest, Mr. Daniel D. Evans, Mr. John F. Jones, Mr. John I. Jones, * a'r Parch. W. Rowlands, Utica, yr hwn a ddygwyddai fod yma ar ei daith o'r Gymdeithasfa. Cafwyd am-rywiol o bersonau i law-nodi yr ardystiad yn ychwanegol. Wedi pasio pleidlais o ddyiolchgarwch i berchennog y lle, am ei hynawsedd yn caniatau i ni y wersyllfan, ymadawyd, gan orymdeithio yn ol i'r Capel, yn yr un drefn ag yr aethem allan, lle y gollyngwyd y dyrfa, trwy fawl a gweddi, gan y Parch. W. Rowlands.— Yr oedd Emyn yn cael ei chanu nid yn unig yn nechreu a diwedd y Cyfarfodydd, eithr hefyd rhwng pob araith. Yr emynau oeddent o'r 'Durtur,' ac fel y canlyn :

Ton ' Hyfryd.' Emyn 4, tu dal. 53:

'New Joyful.' 10, tu dal. 57:

2, tu dal. 5: 'Parrisville.'

" 3, tu dal. 52: ' Majesty.' 29, tu dal. 22: ' Suffolk.'

' Mount Pleasant. 35, tu dal. 26:

" 'Grongar Hill.' 10, tu dal, 11.

'Tir Canaan.' 43, tu dal. 30: **

49, tu dal. 37: ' Liston.'

'Cwyn y Caeth.' 12, tu dal. 58:

6, tu dal. 8: " ' Gwyryf.'

DAVID WILLIAMS, Yagrifenydd.

30, tu dal. 22: " ' Parrisville.'

* Dygai Mr. J. ger gwydd y gynnulleidfa bedair o ddarlunléni cywrain, y rhai a arddangoeent effeithiau y diodydd gwirfawl (alcoholic), ar y cylla dynol: yn fiaenaf yr oedd darlun o'r cylla iach, yn yr hwn prin y canfyddid y gwthienau, y cyfryw oedd manylwaith godidog ei Lluniwr; deuent yn amlwg iawn hyd yn nod yn yr yfwr cymhedrol, a chwyddent dan ddylanwad y dwfr tàn, yn raddol o'r yfwr cymhedrol, at y meddwyn achlysurol, a'r meddwyn cynnefinol, nes eu colli drachefn mewn duwch marw-lygriad yn y pedwerydd darluniad, yr hwn a ddangosai gylla meddwyn yn ymyl y bedd, yn dyoddef dan wallgofrwydd y cwpan, (menis s petu) ac yn annobeithiol am wellhâd.

ESGORODD-

Hydr. y 186ed, 1841, yn Cincinnati, Esther, priod Mr. John I. Jones; a gelwir ei enw ef William Henry Jones.

Gorph. y 4ydd, yn Remsen, C. N., priod Mr. Isaac W. Roberts, ar fab ; a galwyd ei enw ef George Washington.

PRIODWYD-

Mai y 19eg, yn nhŷ y Parch. George Roberts, gerllaw Ebensburg, gan y Parch. D. T. Lewis, Mr. Daniel O. Evans, gynt o Lanbrynmair, o gyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd, a Meis. Elizabeth Tudor, o'r lle cyntaf, o gyfundeb yr Annibynwyr—oll yn awr o Ebensburg.

BU FARW-

Yn Cincinnati, fis Chwefror, diweddaf, Mr. Jas. Phillips, gynt o Landyssil, Ceredigion, ond wedi ymfudo yma er ys llawer o ffynyddodd yn ol. Yr oedd yn dra charedig iddei gyd genedl a ymwelent âg ef. Gadawodd wraig a phlant i alaru ar ei ol.

Damwain angeuol ar gledrffordd.—Fel yr oedd hen wr o'r enw William Richard, 80 oed, o Ffrankfort, yn dyfod dros bont sydd ar afon Mohawk, rhwng 3 a 4 milltir i'r dwyrain o Utica, cyfarfyddwyd ag ef gan yr agerbeiriant a rhes o gerbydau, ac am nad oedd le iddo gilio, taffwyd ef gan y peiriant i'r afon, ac er ei godi yn ddioed yr oedd y wreichionen fywiol wedi ymadael.

EISTEDDFODAWL.

O'r aelodau etholedig i weini yn yr Eisteddfod bresennol, y mae o leiaf wyth wedi meirw. Llais uchel at ein Seneddwyr—eto ymddangossmt yn anystyriol iawn o bob llais sydd yn eu galw i bwyll a sobrwydd.

Y Drosglwydd-doll (Tariff)

Pasiodd Ysgrif y drosglwydd doll y Ty ar y 25ain o Fehefin. Yr oedd wedi cael cymcradwyaeth y Seneddr yn flaenorol. Yn ganlynol, cynnygiwyd hi i'r Llywydd, yr hwn a omeddodd ei chymeradwyo. Mae hyn yn siomedigaeth i lawer. Dysgwyliesid y buasai trwydded yr ysgrif hon yn esmwythau llawer ar galedi presennol y wlad, trwy gefnogi y gweithfaoedd—ond wele attaliad. Mae y Llywydd wedi hysbysu ei resymau dros y gomeddiad—y penaf o ba rai yw y buasai yn ymyraeth â gweithrediad cyfreithiau eraill, sydd mewn grym yn awr; a bod cynnyrch y Tiroedd Cyffredin, pe goddefid iddynt ddylifo i'r Drysorfa, yn ddigon i ateb anghenreidiau y Llywodraeth.—Mae ysgrif arall o'r un natur ger bron y Seneddr eto. Dysgwylir yn hyderus y gwna'r Llywydd gymeradwyo hono, ac felly gadael i'r trigolion gael prawf o rinweddau trosglwydd-dolliad.

Y Pabyddion a'r Indiaid.—Mae yn awr dan brawf yn Michigan, gŵyn er cael yn ol y mil erwau, perthynol i'r Pottawatamie, llwyth o Indiaid, oddiwrth offeiriad Pabyddawl. Aethai yr offeiriad fel Cennadwr iddeu mysg, ac a amlygodd ei gariad tuag atynt yn y fath fodd fel y

bu-iddo ennill rhai o'r Indiaid tlodion i'r defodau Pabyddawl, ac yn mhlith eraill Pokagan, eu Penaeth oedranus. Tua thair blynedd yn ol, clafychodd y Penaeth, a bu yn agos i engeu.—
Cynghorodd yr offeiriad ef i ddarparu rhywbeth er cael ei enaid o'r Purdan. Dywedai y Penaeth nad oedd ganddo ddim arian. ond o'r diwedd cytunodd yr offeiriad ei ddiogelu am 40 erw o dir, a'r eglwys. Tynwyd y weithred, a llaw-nodwyd hi gan y Penaeth. Ni fu y Penaeth farw o'r clefyd hwnw. Yn fuan daeth i glustiau yr Indiaid fod Pokagan wedi rhoddi yr holl Sefydliad, yn cynnwys mil o erwau, i'r offeiriad. Gwadai y Penaeth hyny—ond y mae y weithred wedi ei chofrestru; ac yn awr y mae yr offeiriad yn hôni hawl i'r tir!

Ymfudiad o'r Almaen.—Dywedir, mewn llythyr o Mentz, fod pentrefydd cyfain, yn cynnwys y cyfoethogion yn gystal a'r tlodion, yn ymfudo o'r Almaen i'r wlad hon. Mae tair pentref yn Hesse Uchaf, o fewn ychydig fisoedd, wedi eu llwyr adael, ac y mae llawer yn Prwssia Rhenaidd, yn ymbarotoi i ddilyn eu hesiampl. Yn ddiweddar, pasiodd holl poblogaeth un o'r pentrefydd hyn trwy Mentz, ar eu ffordd i America, yn nghyfeillach pa rai yr oedd eu Gweinidog a'u Hysgol-feistr.

Gornest.—Drwg genym hyspysu fod yr Anrhydeddus Mr. Marshall, Cynnrychiolwr o Kentucky, meddwyn diwygiedig, a darlithydd hyawdl o blaid Dirwestiaeth, wedi bod mór annirwestol ag ymladd gornest (duel) â'r Milw. Webb; golygydd y 'New-York Courier and Enquirer. Buasai rhyfel dafod a phapyr boethlyd iawn rhwng y ddau er ys dyddiau; ac yr oeddynt yn defnyddio y fath iaith isel-wael at eu gilydd, fel y barnwyd o'r diwedd y buasid yn eu cyfrif yn rhywbeth heblaw boneddigion oddyeithr iddynt amcanu at fywydau eu gilydd. Saethodd y naill at y llall ddwywaith. Clwyfwyd Webb yn ei benlin! Ac felly terfynodd ar hyn o bryd. Mae y blaenaf o'r ddau wedi ei ddewis i wneuthur cyfreithiau, a'r llall yn cymeryd arno bleidio ufydd-dod i'r cyfreithiau—ac eto y ddau yn cyduno mewn gwaed oer i dóri cyfraith amlycaf Duw a dynion.

Y Pedwerydd.—Dathlwyd yr Annibyniaeth Americanaidd eleni gyda y rhwysg arferol, trwy yr holl Undeb, a galarus yw ychwanegu fod, fel arferol, lawer o fywydau yma a thraw wedi eu colli ar yr achlysur.

Rhuthriad dán-foraud.—Ar y Pedwerydd, yn gyfagos i Fagnelfa Caerefrog-Newydd, gwnawd prawf o beiriant rhyfel dán-forawl Mr. Colt.—Cyssylltwyd y peiriant, yn yr hwn yr oedd dau gan' pwys o bylor, wrth waelod hen long, ac wedi ei danio, chwythodd yr hen long yn fil o ddarnau ar darawiad. Yr oedd Mr. C. yn gallael tanio y peiriant ar fwrdd llong arall, yn mhell o'r fan. Geill ei thanio, meddir, filliroedd o'r fan yr ewyllysia iddi weithredu. Ychydig o beiriannau cyffelyb a ddinystrient lyngos gref mewn by'r amser. O hyn allan, bydd yn rhaid cadw gwyliadwriaeth o dan y llong yn gystal ag arni.

Affricaniaid yr Amistad.—Mae yn hysbys i'n darllenwyr yr amgylchiadau, dan ba rai y

cyrhaeddodd y dynion hyn y Taleithau Americanaidd, ac iddynt, wedi eu rhyddhau gan y Lifa Uchaf, a'u hymgeleddu yn y modd mwyaf serchog a charedig, gael trosglwyddfa i'w gwlad eu hunain, ac yn eu cyfeillach anfonwyd Cenhadon yr Efengyl, gan ddysgwyl, trwy eu dylanwad allael sefydlu gorsaf Genhadol yn mysg eu cenedl, a bod o les mawr—ond y mae yr hanesion a geir oddiwrthynt yn troi allan yn siomedigaethawl iawn. Ymddengys eu bod oll, heb ond ychydig o eithriadau, yn ddynion drwg a chelwyddog. Y mae Cinque, y gwron, yn waeth na'r un.

Y Negeneriaeth Brydeinig.—Lledaenwyd y newydd yn nechreu y mis diweddaf, fod yr Anrh. Argl. Ashburton a Mr. Webster, wedi dyfod i gytundeb ar yr amrywiol byngciau dadleuol rhwng y Llywodraeth yma a Phrydain Fawr. Drwg genym orfod ei wrthwynebu, ac ychwanegu fod y newydd, nid yn unig yn rhy gynarawl, eithr hefyd hyd yn hyn yn lled annhebyg ar rai o'r pyngciau.

Anffodion alaetkus ar Agerddfadau.—Tra yr oedd yr agerddfad 'Shamrock,' yn ddiweddar ar ei thaith o Montreal i Kingston, rhuthrodd ei berwedydd, gan ddryllio y bâd, a lladd 58 o fordeithwyr — ymfudwyr oeddynt, gan mwyaf, yn gymysgedig o Wyddelod, Scotiaid, a Saeson.

Olew bloneg.—Pan yn Cincinnati yn ddiweddar, gwelsom'lusernau cywrain, am bris isel. i losgi bloneg (lard) yn ei ansawdd gyffredin mewn un man, ac mewn lle arall, gwelsom olew pur wedi ei wneyd o floneg, iddei losgi mewn llusernau cyffredin; yn y naill ddull a'r llall mae yn rhoddi goleu da, a rhad iawn; ac y mae yn debygol y daw i arferiad cyffredin yn fuan. Bydd hyn yn fanteisiol i Ohio, lle y megir cynnifer o foch. Mae yn Cincinnati eisoes dair Gweithfa lle y gwneir yr olew, a dywedir nad ydynt yn gallu cyflawni'r archiadau. Anfonodd un o honynt 2000 o alwyni o'r olew hyn, i Gaerefrog-Newydd ar unwaith yn ddiweddar. Dywedir bod un o'r Gweithfeydd uchod yn defnyddio bloneg 160 o foch bob pedair awr-ar-hugain.

Anturiaeth beryglus.—Ychydig o ddyddiau yn ol, meddai'r Newyddiaduron, Negro ffoedig a ledrattaodd geffyl o ystabl Cadben Minor, o Natchez, ac a ddiangodd. Fel yr oedd yn gyrru a'i holl nerth, tarawyd ef â mellten gan ei daflu oddiar ei geffyl, a'i ladd yn y fan. Trodd y ceffyl yn ol, ac a ddychwelodd yn bwyllog i'w ystabl.

Pottsville.—Clywsom fod y gweithwyr glô yn y lle yma, wedi sefyll allan am arian, yn lle nwyfau'r ystôr, yn dâl am eu caledwaith a'u bod yn llwyddiannus yn eu hymgais. Wedi hyny penderfynwyd sefyll allan am bris.

Hunan-laddiad.—Nathan Davies, 45 mlwydd oed, a derfynodd ei fywyd ei hun trwy dóri ei wddf âg ellyn yn ddiweddar, yn Manayunk, Pa.

Llofrudd.—Cawsom gyfie i wrando Prawf Bird, yr hwn y cofir oedd y dyhiryn a losgodd ei wraig yn Mhittsburgh. Cyfiawnasai y weithred ddieflig dan effeithiau y gwirf dinystriol. Dychwelwyd rheithfarn yn ei erbyn o 'Lofruddiaeth yn yr ail râdd,' ystyr yr hyn yw llofraddiaeth heb ragfwriad. Ei ddedfryd am hyn yw deuddeg mlynedd o garchariad—cawsai droedio'r gwynt yn Mhrydain.

Dyfodiad Agerfad Ffrangcaidd.—Agerfad / y llywodraeth Frangcaidd, Gomer Laurencein, a diriodd yn C. N. yn ddiweddar o Faval, gadawodd y porthladd hwnw ar y 3ydd o Gorphenaf.

Mae Gomer yn llestr hardd iawn, yn cario 12 o fagnelau, a rhifedi y dwylaw ar y bwrdd yn 245. Credir fed Gomer yn un o'r llestri bwriadol i ffurfio rhestr o lestri agerawl i'r India Orllewinol; a dyben yr wyth Swyddwyr a ddaethant ynddi, tebygol yn rhywbeth rhagbarotoawl er dwyn hyny oddiamgylch.

Manion Cartrefol.

Pe rhennid arian y Tiroedd Cyffredin yn gydradd yn awr rhwng trigolion y wlad, delai i i go cent i bob un.

Mae'r Milleriaid yn parhau i brophwydo fod diwedd y byd i gymeryd lle y flwyddyn nesaf. Bu ganddynt Gyfarfod am dri diwrnod, Gorph. 2il, &c., yn East Kingston, N. H. Casglwyd y swm o \$1000 i ledaenu golygiadau y sect.

Llwyddwyd i godi 'r ager drachefn yn mhlith Siarteriaid Ynys Rhode, ond trechwyd hwynt yn rhwydd gan bleidwyr y Llywodraeth reolaidd —mae llawer o honynt mewn dalfa i gael sefyll eu prawf.

Mae'r llongau yn cario nwyfau sychion, brethynau, &c., o Loegr i America yn awr am 6 swllt y dunell, byddent arferol o gael 30 swllt.

Mae yr Uchaf-lys wedi gwrthod Prawf new-ydd i'r llofrudd Colt.

Tarawyd 5 o ddynion yn feirw gan yr haul yn Orleans-Newydd, yn ystod yr wythnos derfynedig Gorph. 2.

Mae dau-heddgeidwaid wedi eu gosod yn Nghaerefrog-Newydd i amddiffyn ymfudwyr rhag twyll a gorthrwm y runners—llawn bryd.

Mae poblogaeth Iowa ar alw Cynnulliad i'r dyben o ffurfio Cyfansoddiad, yn barotoawl i'w derbyniad i'r Undeb fel Talaith.

Gwneir pedolau yn awr yn Troy trwy beiriant, yn ol y cyflyndra o 15 mewn mynyd.

Daeth i Gaerefrog-Newydd, mewn un diwrnod, yn y mis diweddaf, 2600 o fordeithwyr.

Mae'r 23ain ' Welsh Fusileers,' yn awr yn Kingston, Canada U., ac yn 1200 o wyr

Llosgwyd yn ddiweddar yn y Deheubarth ddau o Negroaid wrth y stangc—eu trosedd, llofruddiaeth a thrais.

Mae'r 'Gôf Dysgedig,' wedi bod yn traddodi darlithiau i'r Cymdeithasau Dirwestol yn Nghaerefrog-Newydd y mis diweddaf.

Un o'r ysgrifiau a basiwyd yn ddiweddar gan yr Eisteddfod, a bryna y braint-lythyr i beiriant peleni (bullet machine), yr hwn, os ewyllysir, a wna filiwn o beleni mewn 24ain o oriau.

Manesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR, &c.

Ein newyddion diweddaraf o Brydain a ddygwyd yn yr agerddlong 'Acadia' i Boston yr 20 o'r mis diweddaf, yr hon a gychwynodd o Lerpwll y 5—a thrwyddi y mae genym, nid yn unig newyddiaduron Lloegr o'r dydd-nodiad hwnw, eithr hefyd y 'Carnarvon Herald' o'r un dyddnodiad, a'r 'Cambrian,' o Abertawe, dyddiedig Gorphenaf yr 2il.

BYWYD Y FRENHINES.

Yn ein rhifyn diweddaf crybwyllwyd fod cynnygiad ychwanegol wedi ei wneyd at fywyd ei Mawrhydi Brydeinig Victoria, gan un o'r enw John Ffrancis. Cymerasai ei brawf le yn ol ein newyddion diweddaf. Ni allwyd profi fod dim angenawl oddyeithr pylor yn y llawddryll, eto dygwyd ef i mewn yn euog o hyny, a dedfrydwyd ef i'w grogi, ac wedi tóri ei ben, ei ddarnio yn bedwar chwarter. Effeithiodd hyny yn ddwys arno, oblegid ei dystiolaeth ydyw, ac wrth bob arwydddion, y mae ei dystiolaeth yn wir, nid oedd ganddo un bwriad i niweidio y Frenines, ond darparu bywioliaeth iddo ei hun yn gyffelyb i Oxfford, oherwydd caledi yr amseroedd. Dangosodd y Frenines dosturi tuag ato trwy gyfnewid ei ddedfryd i alltudiaeth am ei oes. Cyn braidd fod y newydd wedi myned allan o ddienydd-oed (reprieve) Ffrancis, brawychwyd y wlad drachefn a'r hysbysrwydd fod cynnygiad ychwanegol wedi ei wneyd at fywyd ei Mawrhydi. Yr anghenfil dan y cyhuddiad sydd ryw ellyll drwg-ffurfiawl, ymddangosiad yr hwn yn unig a ddeil gydmariaeth a'i weithred ddieflig, trwy ba un yr oedd yn dymuno enwogi ei hun. Cymerodd y peth le ar ddychweliad ei Mawrhydi o'r Capel Breninol, Gorph. y 3ydd; ond ymddengys y cwbl mór wrthun fel y mae bron yn anghredadwy. Mae yn ddiau na fu ar orsedd Prydain er ys oesoedd un deyrn mwy poblogaidd na Victoria; ac wrth ystyried hyny, ymddengys yn chwith fod ei bywyd mewn cymaint enbydrwydd-ond gwir yw, gwneled dyn y drwg a fyno, os gwna hyny ef yn destun sylw, ceir rhyw rai yn ddigon penwan i'w ddilvn yn mhlith miloedd Prydain.

INDIA.

Cawsid yn Lloegr lythyr-gôd Indiaidd wedi ei dyddnodi Bombay, Mai 23ain. Cynnwysa newyddion er ein rhifyn diweddaf: yr oedd y gulffordd Khyber wedi ei hagoryd gan y Cadfridog Pollock, a'r fynedfa fawr i Cabul yn agored unwaith eto. Yr oedd y Cadf. Sale, yn Jellalabad, wedi gorchfygu llu mawr o'r Affghaniaid, ac Akhbar Khan yn eu blaenori. O'r tu arall, yr oedd yr amddiffynfa yn Ghuznee wedi syrthio yn nwylaw yr Affghaniaid-700 o wyr, a 25 o swyddogion, y rhan fwyaf o ba rai a gigyddiwyd yn druenus; a'r Cadf. England wedi gweled yn ddoeth gilio oddiar ffordd y gelyn; ond buasai brwydr yn agos i Candahar, yn yr hon y gorchfygwyd yr Affghaniaid, gan ladd tri chant o honynt, tra na chollodd y Prydeiniaid ond deg-ar-hugain. Yr oedd y newyddion diweddaf o Bombay o natur foddhaol. Yr oedd Shah Soojah wedi myned i ffordd yr holl ddaear.

CHINA.

Ein newyddion o China ydynt hyd y 4ydd o Ebrill. Yr oedd parotoadau y Chineaid i ddiffyn yr afon rhwng Whampoa a Chanton yn myned rhagddynt, a bron yn barod, a'r swyddogion yn ddiattaliad yn eu hymdrechion i ddysgu y magnelwyr i arfer y cyflegrau. Yr oedd llu o ddeg i ddeuddeng mil o wyr China wedi ymosod ar Ningpo, ar y 18fed o Fawrth. Gadawsid iddynt ddyfod i'r dref yn ddiwrthwynebiad; ond wedi cyrhaedd y farchnadfa, amgylchynwyd hwynt o bobtu gan y Prydeiniaid, a gorchfygwyd hwynt yn ddioed. Dywedir gadael 250 o honynt yn feirw ar y maes, tra na chollwyd un o'du y Prydeiniaid. Ymddengys mai rhan o ymosodiad oedd hon, gan i gychod tân gael eu hwylio yr un pryd i ymosod ar yr amddiffynfa yn Chinhae, ond yn aflwyddiannus yn y ddau amgylchiad. Yr oedd amryw ysgarmesion wedi cymeryd lle ar hyd yr arfordir, ond heb ddim effaith penderfynol, er fod y Chineaid wedi colli llawer. Dywedid fod mesurau mwy penderfynol mewn bwriad, a mudiad i'r gogledd-dir, cyn gynted ag y deuai yr adgyfnerthion dysgwyliedig.

Y SENEDDR YMHERODROL.

Yr oedd yr ysgrifion, yr Income Tax a'r Tariff wedi pasio. Dysgwylid gohiriad tua'r 20fed o'r mis diweddaf.

TAITH-GERBYDAU YN YR ANIALWCH.

Mae papyrau Llundain yn cyhoeddi trwy hysbysiad (advertisement), sefydliad taith-gerbyd (stage-coach) rhwng Cairo a Suez! 'Dyma,' medd y London Athenæum, 'gynnydd gwareiddiad. Ond ychydig flynyddoedd yn ol, tybid na allai ond Camelod a Dromedariaid yn unig, trwy eu gallu i ddyoddef syched, deithio y gwastadedd cras-boeth hyn, a threiddio i unigrwydd yr anialwch. Yn awr y mae genym Westdai wedi eu sefydlu yma a thraw yn gyflens, a newid ceffylau, a cherbyd yn rhedeg, a gyflawna y daith yn gysson mewn deunaw awr.

CALEDI YN LLOEGR YN PARHAU.

Dywed un o'r newyddiaduron fod y cynllun o nifer mawr o ddynion yn cardota gyda'u gilydd wedi ei ddechreu drachefn yn Leicester yn ddiweddar. Anfonodd y Maer hysbysiadau gocheliadol allan; ond pan yr ymresymwyd â'r dynion, ac y dywedwyd wrthynt eu bod yn anufyddhau i orchymyn yr awdurdodau, atebent, 'Gwyddom hyny—ond beth a wnawn! Nis gallwn ddyoddef newyn! Os ydych yn dewis ein cymeryd i garchar, yr ydym yn barod i fyned—500 o honom!'

Y GAETHFASGNACH.

Cyhoeddwyd yn ddiweddar yn y 'New Bedford Mercury,' res o lestri caethion attafaeledig gan longau rhyfel ei Mawrhydi Prydeinig ar oror orllewinol Affrica, y rhai a gymerasid i ynys St. Helena i'w profi, ac a gollfarnwyd yno, yn y cyfamser, o Gorph. 3ydd, 1840, i Mai 6ed, 1842. Cynnwysa y rhes 34 o lestri, ar fwrdd pa rai, pan y'u daliwyd, nid oedd dim llai na phum mil, un cant, a phedwar-ar-bymtheg-ar-hugain o gaethion! O'r rhai hyn y mae 1736 wedi meirw, 1332 wedi eu trosglwyddo i Benrhyn Gobaith Da, 542 i Demarara, 120 i Jamaica, 201 i Trinidad, 198 wedi eu prentisio yn St. Helena, a 1010 yn aros i gael eu hanfon yn unol a'u dewisiad, i'r Trefedigaethau Prydeinig. O'r caeth-lestri uchod-daliwyd 28 dan fanieri Portugiaidd, 2 Brazilaidd, 1 Montevideo, a 3 Prydeinig. Yn mhlith yr olaf y mae y brig Cypher, gynt o Salem, Massachusetts.—Paham na b'ai y Llywodraeth Prydeinig yn dychwelyd y caethion i'w gwlad eu hunain, yn lle poblogi ei threfedigaethau â hwynt? Ofnym fod rhyw ddyben heblaw rhyddhad y caethion yn yr holl sel Brydeinig dros attafaelu caeth-lestri.

LLUNDAIN.

Mae Llundain, yn ol cyhoeddiad diweddar, yn awr yn mesur saith milltir a hanner mewn hyd o'r dwyrain i'r gorllewin, gyda lled o naw milltir o'r gogledd i'r dehau. Ei hamgylchoedd, a gwneuthur caniatâd am lawer o leoedd anwastad, a fernir yn 30 o filltiroedd, tra y mae gwyneb-fesuriad y ddaear a orchuddir ganddi, yn cael ei farnu yn ddim llai na deunaw milltir petryal.

CYPLWR GRESYNUS MANCEINION.

Gwestdai	498
Puteindai,	309
" a ddyddimwyd yn ddiweddar, .	111
" yn cadw puteiniaid,	
Tai drwg, lle yr â puteiniaid yn achlysur-	
ol, , ,	223
Merched yn cerdded y dref o fewn y bwr-	
	763
Lladron y gwyddys eu bod o fewn y fwr-	
deisdref heb wneyd dim ond lledrata,	212
	414
Dynion yn dilyn rhyw alwedigaeth gyfreith-	
lon, ond a wyddys eu bod wedi lled-	
rata, ac yn parhau i dóri y gyfraith yn	
achlysurol,	160
Tai yn derbyn eiddo lledrad,	63
" a ddyddimwyd yn ddiweddar,	32
Tai lle yr arfera lladron ymgynnull,	103
" a ddyddimwyd yn ddiweddar,	25
Lleteudai lle y cysga meibion a merched	
	102
yn nghyd yn ddiwahaniaeth,	10%

Tywysogaeth Cymru.

Y PARCH. WILLIAM AUBREY.

CAWSON Lythyr caredig oddiwrth y Parch. W. Aubrey, Gweinidog Wesleyaidd, gynt o Steuben, yn awr o Fôn. Dymunai arnom hysbysu fod yr holl lythyron, o ba rai yr oedd yn trosglwyddo PEDWAR UGAIN! wedi cael eu gosod mewn ffordd i gyrhaedd eu perchenogion. Cafodd fordaith fer a chysurus—o ddim ond 22 o ddiwrnodiau. Wele ddarn o'i lythyr:

'Mae yma yn hynod o ddigalon, a daroganau o bob math braidd iddeu clywed, braidd gan bawb, 'Pa beth a ddaw o Lloegr, arglwyddes y dón?' Mae yn anhawdd gwybod.

'Mae achos crefydd yn hynod isel. Llawer o ddadleu ar byngciau crefydd, ond ychydig o ymestyn at brofiad o honi! Hen bregethwyr a blaenoriaid yn meirw heb neb tebyg iddynt yn codi yn cu lle. Yr wyf wedi cael y fraint o gadw cyfeillach amrai o bregethwyr o bob en wad, a chwyno dan deimlo yn ddwys y mae nawb.

'Mae yma ugeiniau os nad cannoedd o ffermwyr galluog yn penderfynu dyfod trosodd yna ddiwedd yr hâf hwn, neu ddechreu y nesaf.— O'm rhan fy hun, nis gwn pa un a ddeuaf yn ol ai peidio. Os deuaf, byddaf yn cychwyn tua chanol mis Mawrth nesaf; a daw llawer iawn o'm teuluoedd a'm cyfeillion gyda mi.

'Mae yr Achos Dirwestol yn flodeuog iawn yma. Mae fy hiraeth yn fwy nag y gall neb gredu am fy nghyfeillion anwyl—ie, anwyl iawn yn America. Yr Arglwydd a'ch bendithio oll i gyd.

' Wyf, eich brawd, &c.,

WILLIAM AUBREY.'

TRYCHINEB ALARTHUS GER BEAUMARIS.

Yn ddiweddar, trosglwyddai cwch perthynol i Richard Thomas, o Beaumaris, nifer o berson-ma i gasglu rhython ar draeth Wylofain, gogyfer a'r dref. Dychwelai y cwch i'w hymofyn ar awr bennodedig, ond yn anffodiawg, dygwyddai

fod pedwar yn ychwaneg yn ymofyn cael lle ynddo-mwy nag a aethai yno ynddo, a mwy nag a allai y cŵch garia yn dda, yn enwedig wedi ei lwytho â'r rhython (cockles) casgledig. Cydsyniodd R. Thomas eu carie oll, ac erbyn eu bod gan llath o'r traeth, taflodd y dwfr iddo. Nesaodd y teithwyr i'r naill oehr, a dymchwelwyd y cwch a hwythau i'r dyfroedd angeuawl. Gwelid eu hanffawd o Beaumaris, o ba le y trowyd amryw gychod allan yn ddioed-ond, Och! yn rhy ddiweddar i achub, canys collwyd hwynt oll oddyeithr mab y badwr, sef Richard Thomas, ieu. Collwyd 14! Mae cyrph 13eg wedi eu cael, y rhai ydynt fel y canlyn:

Grace Ismael, 44 oed-gwraig Wm. Ismael, môrwr.

Ann Ismael, 13 oed—ei merch.

Jane Jones, 50 oed-gwraig Owen Jones, yr hwn sydd yn awr yn ngharchar Beaumaris, wedi ei euog farnu am ledrata defaid. Deuai hi a'i mab. Owen Jones, drosodd i gael gweled y carcharor.

Margaret Owen, 15 oed-merch Mr. Richard Owen, Llanfaes.

Elizabeth Davies, 42 oed-gwraig Mr. John Davies, llafurwr, Beaumaris.

Elizabeth Davies, 15 oed-ei merch.

David Hughes, 12 oed-mab David Hughes, llafurwr, o'r un lle.

Richard Thomas, 54 oed-perchenog y cŵch, o'r un lle

John Hughes, alias Thompson, 16 oed.

Grace Stanley, 12 oed-merch Hugh Stanley, llechdowr, o'r un lle.

Mary Jones, 27 oed—o'r un lle. Margaret Hughes, 12 oed—merch Hugh Hughes, gôf, o'r un lle.

Cafwyd rhai o'r cyrph cyn eu hoeri, ond yn hollol difywyd. Mae un merch i Grace Ismael heb ei chael.

'CALEDPRYN' A'R 'PROTESTANT.'

Enw Barddawl yw 'Caledfryn' ar y Parch. Wm. Williams, (Annibynwyr,) Caernarfonenw Newyddiadur Cymreig, cyhoeddedig gan y Meist'd Saunderson o'r Bala, a Edwards o'r Wyddgrug, ydyw y 'Protestant.'—Er ys talm o amser yn ol, gwelodd Mr. Williams fod yn dda ddiarddel naw o bersonau am wledda ar v Sabboth, yn Llanberis. Yr hyn a gyfansoddai y wledd, fel yr hysbysid ar y treial, oedd cig, a phytatws, a glasddwr. Cyhoeddodd y personau hyn achwyniad o herwydd hyny ar Mr. W. yn y Protestant. Yn ganlynol, Mr. W. a roddodd gwyn cyfreithiol yn erbyn Cyhoeddwyr y Protestant, ac a symudodd y Prawf i gymeryd lle yn Nghaerlleon. Pasiodd y Prawf yno er cywilydd mawr i Mr. W .-- a'r canlyniad oedd-'y Rheithwyr yn union-gyrchol a ddychwelasant y Rheithfarn o du yr Achwynwr—ffyrling o iaun, a ffyrling at ei gostau! Ond y mae costau Mr. W. yn 200 o bunnau; ac yr ydym yn gweled yn un o'r Newyddiaduron diweddaf o Fangor alwad am gymhorth brodyr yn y weinidogaeth er cynnorthwyo Mr. W. iddeu talu. Gresyn gweled fod y dynion mwyaf trystfawr am Ryddid yn eu hareithiau, y mwyaf gormesawl mewn ymarferiadau.

'Llofruddiaeth ddychrynllyd.'-Dan y pen hwn, yn ein rhifyn diweddaf, tu dal. 222, gwelir hanes llofruddiaeth dynes gan un Daniel Good. Enw y ddynes oedd J. Jones, ac yr oedd yn anedigol o blwyf Meifod, swydd Drefaldwyn. Mae ei thad yn byw yno yn awr. Nid oedd wedi clywed dim am ei ferch anffodus er ys chwe' mlynedd cyn cael y newydd galarus o'i llofruddiaeth ysgeler.

Damwain frawychus yn Llanelli.-Yn ddiweddar fel yr oedd dwy ferch fechan i J. Davies, glowr, o Lanelli, Brecheiniog, wedi codi yn foreu yn myned i gyneu tân, cymerasant bylor (gun powder) i'r dyben o beri iddo gyneu yn fuan, pan, fel y mae yn alarus adrodd, y darfu i'r canister, yn yr hwn yr oedd pwys a hanner, chwythu i fyny, gan losgi y genethod mewn modd echrydus. Bu farw yr hynaf yn mhen dau ddiwrnod, ac ni ddysgwylid i'r llall fyw yn

Aberystwyth.—Lladdwyd mochyn tra hynod-awl gan Mr. J. W. Rowlands, cigydd, yn ddi-weddar, yr hwn a feithrinesid gan J. W. Parry, Ysw., Llidiarde. Un o'r rhywogaeth Chineaidd ydoedd, saith mis oed-ac yr oedd trwch y brasder ar ei gefn, wedi ei dóri yn ochrau, yn llawn fodfedd a hanner; ac, er syndod i bawb a'i gwelsant, nid oedd yr holl gorph yn pwyso ond ugain pwys.

Marwolaeth sydyn ddychrynllyd.--Dyn tlawd mewn gwth o oedran, adnabyddus wrth yr enw 'Dafydd y Gweydd,' yn byw yn Nghastell-newydd-yn Emlyn, aelod o'r Eglwys Annibynawl yn y lle hwnw, ac yn ddyn duwiol iawn, oedd yn parotoi i fyned i'r cwrdd ar foreu Sabboth yn ddiweddar. Tra yn aros ei wraig, cymerodd Feibl, a phan yn ei agor, syrthiodd y Beibl o'i ddwylaw, a'r wreichionen fywiol a ehedodd i drigfanau anfarwoldeb!

Cynnyg at hunan-laddiad.—Yn ddiweddar, William Edwards, un o'r gweision ar gledrffordd Dyffryn Tâf, a ganfu ddwy fenyw yn agos i'r gamlas, yn ymryson, ac un yn ceisio diangc oddiwrth y llall. Wedi iddi lwyddo, taflodd ei oddiwrth y llall. Wedi iddi lwyddo, taflodd ei hun i'r gamlas. Rhedodd Edwards yn ddioed i'r fan, ac a neidiodd ar ol y fenyw, ac a'i hachubodd. Yr oedd y creadur hanner-call yn forwyn i Mr. Haddock; a'r unig reswm a roddai dros y weithred ryfygus oedd, ei bod wedi bod allan drwy y nos yn ffair Llandaf.

Damwain angeuawl yn Mhorth Madog.-Fel yr oedd rhes o bedrrodfeni yn dychwelyd ar y gledrifordd, ychydig yn ol, o Dre' Madog i'r lle uchod, cymerodd y ceffyl fraw. Y can-lyniad oedd dymchwelyd y pedrrodfeni, a thaffu un foneddiges ieuange, o'r enw Ann Edwards. merch Mr. Robert Edwards, llawfeddyg, Porth-Madog, i'r ddaear gydag enbydrwydd mawr.— Bu farw y dydd canlynol. Briwyd amryw eraill. Yr oeddynt wedi bod yn edrych ar agoriad y tunnel yn Ffestiniog.

Treffynnon.—Mai yr 16eg, danfonwyd tri o ddynion, George Williams, Thomas Yates, a William Locke, i garchar a chaledwaith am fis, oblegyd eu dal yn—cardota!—Cadwyd celain-ymholiad ar gorph George Edwards, llafurwr, 25 oed, yr hwn a fu farw mewn canlyniad i gael ei daflu i lawr gan Mesach Jones, pan yn feddw iawn.

Dollgellau.—Anafwyd dau o ddynion yn dost ar y 30ain, wrth dóri coed, ger Garth-angharad, Dollgellau; a dyn a dynes a friwyd yn ddwys yn y Gyfannedd-fawr, Dolgellau, wrth geisio cynneu tân â phylor gŵn.—Hen wraig, 76 oed, yn byw yn Llanfachreth, a niweidiwyd môr fawr gan dân, fel y bu farw bron yn ddioed.

Celain-holiadau.—Cadwyd celain-holiad y 4ydd o Feh., yn y Skewen, ger Castell nedd, ar gorff John Roberts, o'r gwaith copr. Ymddangosai fod y trangcedig, a dyn arall, wedi myned i Lynywern i herw-hela (poach.) Dybiodd ei fod yn gweled dau ddyn yn dyfod ar ei ol, i'w ddala—yna cuddiodd ei ŵn mewn clawdd, a phan aeth yno i'w ymofyn yn mhen ychydig, tra yn ei dynu, aeth yr ergyd allan, ac a'i saethodd trwy ei galon, fel y bu farw yn y fan.—Mai yr 30ain, yn yr Hendre, plwyf Coity, ar gorff Thomas Mordecai, 69 oed, saer. Cawsid ef wedi ymgrogi mewn hen gaban, tua dwy filltir o dy ei fab-yn-nghyfraith, Evan Dafydd, gyda'r hwn y buasai yn byw.

Ffeiriau.—Yn Nhalgarth yr oedd yn fwy bywiog nag arferol, er fod y nifer mawr o anifeiliaid oedd ger bron yn cadw y prisiau yn lled gyffelyb.—Yn Ffair ddiweddaf Caerfyrddin, yr oedd digon o brynwyr a gwerthwyr. Nid llawer o anifeiliaid corniog, ond digonedd o geffylau ac ebolion, a phrisiau têg.

Dyn-laddiad.—Yn Westhope Hill, plwyf Hope-under-Dunmore, swydd Henffordd, yr oedd gwraig weddw yn byw o'r enw Lucy Parker, yr hon a gadwai ystôr fechan. Cyfaneddai gyda hi nai. o'r enw Wm. Powell, a'i fam Mary Powell, chwaer Lucy. Wrth y dystiolaeth, yr oedd y fodryb a'r nai yn byw mewn llosgach ffiaidd, ac wedi penu diwrnod i briodi. Ond y diwrnod pennodedig cafwyd Lucy Parker yn gorff marw, ac ol morthwyl ar ei phen. Rhoddwyd W. P., a'i fam, mewn dalfa i aros eu Prawf.

Marwolaeth wrth ymdrochi.—Ar ddydd Mercher, Mehefin yr 8fed, Mr. Griffith Owen Evans, argraffydd, yn anffodus a gyfarfu â'i ddiwedd wrth ymdrochi yn yr afon Dyfrdwy. Yr oedd yn fab i Mr. Evans, cadben y bâd 'Peggy' o Fangor. Yr oedd y trangcedig wedi myned i weithio i Gaerlleon. Yr oedd yn ddyn ieuangc sobr a chymeradwy, ac yn aelod rheolaidd yn nghyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd.

Ffint—marwolaeth sydyn.—Meh. y 10fed, un Jarvis Jones, ysgrifenydd, oedd yn myned o Ffiint i fynydd Wyddgrug, a gafodd gennad i orwedd ar ben llwyth o wair oedd yn myned yr un ffordd—ond cyn cyrhaedd pen ei daith, gorphenodd ei daith ddaearol. Cafwyd ef yn

Ceredigion.—Cynnaliwyd Cyfarfod Daufisol yr Offeiriaid y 7fed a'r 8fed diweddaf, yn Llanfihangel-geneu'r-glyn. Y rhai oedd yn gweini ar yr achlysur oeddynt—y Parchedigion Morgans o Landyssil, Lloyd o'r Bettws, Edwards o Langeitho, Evans o Fangor, Evans o Lanymddyfri, Hughes o Giliau-aeron, Lewis o Lanbrynmair, Davies o'r Yspyttŷ, a Hughes o Lanbadarn Fawr. Yr ydym yn deall fod yr olaf yn cael ei symud i Lerpwll, i weinidogaethu yn Gymraeg yn Eglwys Paul Sant.

Elusenau.—Mae y Frenines wedi anfon llythyr at Archesgob Caercaint, a thrwyddo ef at yr holl eglwysi, i ymofyn casgliad er esmwythau y gweithwyr tlodion yn Lloegr a'r Alban.—Gyda'r llythyr, y mae hysbysiadau o barthed y gwrthddrych mewn golwg. Yn mhlith pethau eraill, dywedir fod yn Paisley, yn unig, 12,000 o bersonau wedi eu cynnal er ys misoedd ar haelioni.

Hunan-laddiad yn Merthyr.—Ar ddydd Sadwrn, Mai yr 21ain, benyw o'r enw Ann Morgan, 45 oed, gwraig Hopkin Morgan, mŵnwr, o le a elwir Twyn-yr-odyn, Merthyr, a laddodd ei hun trwy dóri ei gwddf ág ellyn yn y fath fodd fel y bu farw yn ddioed. Ymddengys ei bod dan gryn iselder meddwl er ys tro—a'r diwrnod hwnw, rhwng un a dau o'r gloch, anfonodd un ferch i dŷ cymydog, ac yn fuan anfonodd y llall i'w hymofyn adref—a thra y bu hono yn myned, cyflawnodd hithau y weithred ysgeler.

Rhydybenllig.—Ddydd Mawrth, yr 31ain o Fai, fel yr oedd dyn ieuangc, o'r enw Owen Roberts, tua 18 mlwydd oed, gyda cheffylau a throl ei feistr, yn symud dodrefn o dŷ gerllaw Melin Rhydybenllig, Eifionydd, pan yn y drol yn llwytho, cymerodd y ceffylau ddychryn, ac a yrasant y drol yn erbyn y bont, nes taflu y llangc ar ei ben drosti. Ni lefarodd ond ychydig, a bu farw yn mhen pedair awr a hanner.

Eglwys Esgobacthol Gymreig yn Llundain.

—Mae y cyfraniadau at yr achos hwn yn agos i 2,250p.—rhy fach eto i ateb y dyben, oherwydd hyny bwriedir rhentu Capel Esgobaethol yn Ely Place, Holborn, am dymhor. Barnai Esgob Llundain y dylid, cyn dechreu, sicrhau 200p. y ffwyddyn, am bum mlynedd, er cynnal gweinidog. Mae uwchlaw 60p. y ffwyddyn wedi eu sicrhau eisoes at y dyben hwnw hefyd.

Marwolaeth sydyn,—Ar yr 2il o Orphenaf, yn y Tŷ Coch, Llwyn, Llanrhaiadr-yn-cynmerch, un Dafydd Jones, llafurwr, yr hwn oedd wedi bod yn lladd gwair, a gododd oddiar giniaw, ac wedi myned ychydig o ffordd, a syrthiodd yn farw yn y fan.

BU FARW-

Ebrill y 27ain, yn Nghorsllan, plwyf Llangyfelach, Morganwg, yn 40 oed, wedi un diwrnod ar bymtheg o saldra, Mr. William John, tyddynwr a bragwr, gan adael gweddw ac wyth o blant i alaru eu colled

28ain, o'r parlys mud, yn nghryfder iechyd, Mr. Thos. Davies, Dyfiryn Dyhewyd, Ceredigion.

Yr un dydd, er galar annhraethadwy i'w theulu amddifaid, Mary, gwraig Mr. Samuel Sims, o'r Ynys-fach. Mai yr 2il, Yn y Bwlch-melys, swydd Gserfyrddin, yn y 65 flwyddyn o'i hoedran, wedi byr gystudd, yr hyn a ddygodd gyds sirioldeb ac ymostyngiad i'r ewyllys Dwyfol, Mary, gwraig y Parch. John Lloyd, Gweinidd

8fed, Mr. Thos. Thomas, golygwr pyllau glô, Gweithiau Haiarn Nant-y-glô, yn 78 oed : ac ar y 26ain o'r un mis, Gwenllian, ei wraig, yn 71 oed.

10fed, Mary, merch Mr. William John, siopwr, High-street, Abertawe, yn 16 oed.

12fed, yn 72 oed, Cadben Thomas Richards, Quay, Hwlffordd.

13eg, Yn Nghwm-afon, Lewis Howell. Dilynwyd ei weddillion marwol i'r bedd gan fwy na chant o'r Gwir Iforiaid, o Gymdeithas pa rai yr oedd yn aelod.

14eg, Yn Mhwllheli, yn ddisymwth, yn 60 oed, Mr. David Jones, meistr y sloop Friendship, Aberae ron.

16eg, Yn Mhont-y-fôn, yn 68 oed, Mr. Evan Thomas, tirfesurydd.

17eg, yn y 64 flwyddyn o'i hoedran, Mr. W. Jones, o'r Ffair-bach, ger Llandilo. Bu y trangcedig yn aelod o gyfundeb yr Annibynwyr dros 63 o flynyddoedd.

21ain, Yn Llanidloss, yn 63 oed, Mr. John Edwards, siopwr, un o drafnidwyr hynaf y dref.

Yr un dydd, yn 76 oed, wedi hir nychdod, Cadb. Lewis Owen, Pen-yr-allt-ddeheuol, Caernarfon.

Yr un dydd, yn 85 oed, Mr. David Lewis, o'r Banc, Llandilo. Bu yn selod cysson o Gyfundeb y Trefnydd-ion Calfinaidd am lawer o flynyddoedd.

Yr un dydd, wedi blin gystudd, yn 18 oed, David, mab hynaf Mr. David Gravell, siopwr, Cydwely.

22ain, Yn Lluestty Ty'n-y-tywod, plwyf Baglan, yn 26 oed. Mrs. Thomas, gwraig y Parch. Evan Thomas.

Yr un dydd, yn 17 oed, Edward Davies, mab Ieuangaf Mr. J. Davies, gwneuthurwr trewlwch (smiff,) Llanerchymedd.

24ain, Ya 34 oed, wedi trwm gystudd, gwraig Mr. David Pierce, plumiwr, Caernarfon.

Yr un dydd, yn 37 oed, Mary, gwraig Mr. Thos. Jen-kins, o'r Cynghordy, ger Llangyfelach.

Yr un dydd, yn y Longcross, ger Caerdydd, yn 90 oed, Roes Rees, hen a ffyddion was y ddiweddar Mrs. Tho-mas, yn nheulu yr hou y bu yn byw uwchlaw deng mlynedd a thriugais!

25ain, yn ei dŷ ei hun, Tŷ'n-y-llwyn, plwyf Trefdraeth, Mr. Thomas Evans, yn 40 oed.

Yr un dydd, yn 18 mlwydd oed, Anne, trydedd ferch Mr. R. Edwards, llawfeddyg, Porth Madog

27ain, Yn Boverton, ger Pont-y-fôn, Morganwg, Richard Bassett, Ysw.; cyfreithiwr, mab hynaf y diweddar Christopher Bassett, Ysw., e'r un lle.

Vr un dydd, wedi saldra nychlyd, yn 25 oed, Cadb. R. Roberts, o'r frig Ardent, Nefyn.

Yr un dydd, yn 28 oed, Mr. Hugh Williams, Tŷ Mawr, Llanfihangel, Môn, wedi trwm gystudd.

28ain, Yn Abergwili, yn 65 oed, wedi salwch hir a phoenus, Lydia, ail ferch y diweddar Morgan Gwynne Davies, Ysw., gynt o'r Cwm, swydd Gaerfyrddin.

29ain, yn lled sydyn, Mr. Roberts, Gwesttŷwr yn Nyffryn Castell, ar y ffordd rhwng Aberystwyth a Llanidloss

Mehefin y laf, Yn Rhuthyn, yn 59 oed, Mrs. Anne, gweddw y diweddar Charles Woodfin Jones, paentiwr, o'r un lle.

2il, wedi saldra nychlyd, yn 19 oed, Owen, trydydd mab Mr. Owen Jones, Cilgwyn.

Manion Pellenig.

Mewn adroddiad swyddawl, hysbysir fod 15,000 wedi ymfudo o Lerpwll yn unig mis Ebrill diweddaf tuag America.

Mae Arg. Dinorben yn ymbarottoi i ail-adeiladu ei balas yn Kinmel.

Dydd Sabboth, Meh. 5ed, derbyniwyd pedwar o Iudd-ewon ieuaingc cyfrifol, yn aelodau o Eglwys Crist, trwy yr ordinhad sanctaidd o Fedydd yn y Capel Esgobaethol, Llundain.

Yn ystod y flwyddyn ddiweddaf, y mae wyth o breg-ethwyr Wesleysidd yn Bolton, Lancashire, wedi eu der-byn i Gymundeb Eglwys Loegr. Cyflswnodd yr ageriong Columbia ei mordaith ddi-

weddaf o Haliffax i Leppwll, mewn new dimmed

Agnaer:
Mae tri Chwareud's wedi syrthio yn ddiweddar gydag effeithiau dinystriol. Un yn Reuss Schleitz, ar y fed e Fehefin, gan ladd 29, a chlwyfo yn dost 89! un yn Market Deeping, Lloegr, gan dôri asenau, aelodau, &c., ugeiniau; a'r llall yn Coburg, yr Almaen, gan ladd 30ain.

Bu farw hen gybydd o'r enw Laurie, yn St. Giles, Llundain, Meh. 15fed, o newyn. Yr oedd yn werth 1,000 o bunnau! Nid oedd yn ei ystafell un math o ddodrefn,

gwely, na dillad gwely.

Mae Brenin Prwssia wedi dyfod yn gyfroddwr at y Mae Brenin Prwssia wedi dyfod yn gyfroddwr at y Feibl Gymdeithas Frydeinig a Thramor. Anfonodd ei Fawrhydi rodd o £100, ac y mae wedi hysbysu ei fwriad o gyfranau £25 yn flynyddol. Mae yn awr agerfad yn tramwy rhwng Amlwch, Môn, a Lerpwll, unwaith bob wythnos. Achosir llawer o gyffro yn Mhrydsin o herwydd cael bod llawer o'r penadurisid (soereigas) yn rhy fach o bwysi—yr ydys yn eu gwrthod yn y Banciau a phob man yn awr oddeithr eu cael yn llawn bwysau. Mae cyttundeb rhwng Texas a Phrydaia Fawr wedi ei benderfynu. Cynnar ydw i ddywedyd llawer am y cynhauaf yn

Cynnar ydyw i ddywedyd llawer am y cynhauaf yn Nghymru eto, ond hyd yma mae'r argoelion yn ob-

CYNNULLION.

Cysur i ddynion bychrin.—Pan yr edrychom ar faes o yd yr ydym yn cael mai y rhai a dderchafant eu pennau uwchaf, ydynt y mwyaf gwag a diffrwyth.

Cyfeillion.—Geill fod gan ddyn filoedd o gydnabyddion heb un cyfaill yn eu plith hwynt oll. Os bydd genych un cyfaill, ystyriwch eich hunsin yn ddedwydd.

Cyd-wely dyeithr.—Mewn Cyfarfod Dirwestol a gynhelid gan foneddigesau yn Newbury Port, un o'r selodau a gyhoeddai fod yr Achos Dirwestol wedi bod yn fendith mawr iddi hi—'cholegid,' ebai hi, 'ma a gysgais gyda baril o rsm am naw mlynedd—ond yn awr, 'ychwanegai a'i llygaid yn dysgleirio, er pan y mae fy ngwr wedi llawnodi yr Ardystiad, y mae gunyf ddyn i gysgu gyda mi, dyiolch i'r Arglwydd!'

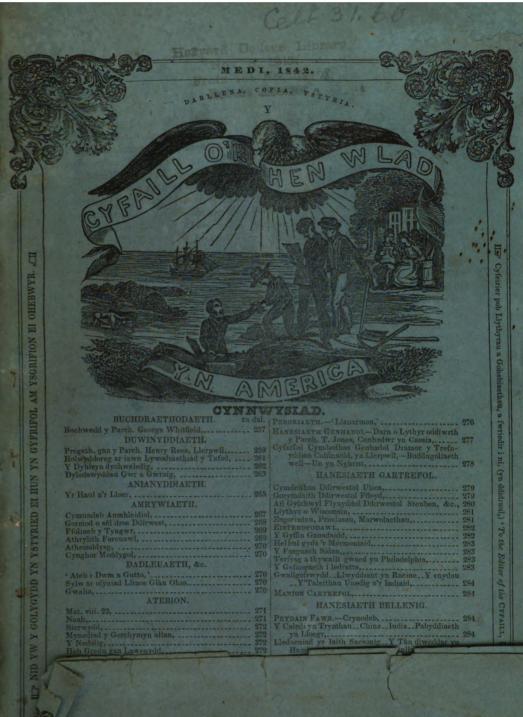
Y blynyddoedd hasyaf.—Mae yn ddywediad o eiddo Dr. Southey 'gan nad pa faint y byddoch fyw, mai yr ugain mlynedd cyntaf ydyw yr hanner mwyaf o'ch oes. Ymddangosant felly tra yn pasio—ymddangosant fell wedi bod felly pan yr edrychir yn ol atynt, a chymerant fwy o le yn y meddwl na'r holl flynyddoedd a'u canlynant.'

Cwyno heb achos.—Dygwyddai fod Pregethwr ieuangc, unwaith, yn cyd-lettya a'r diweddar John Lloyd o Lansannan, yn Llanelwy; ac wrth ymbarotoi i fyned i'r gwely, cwynai yr ieuangc fod teithio i bregethu yn waith treulfawr iawn, a'r cynnorthwyon ar gyfer hyny yn hynod o brin: dywedai, 'costiodd y botsau hyn ddwy bunt ychydig amser yn ol, ac wele hwynt bron wedi treulio erbyn hyn.' 'Wel fy machgen,' meddai J. Ll. 'dyiolch dithau lawer nad neidr gan-froed ydwyt, onide busset mewn llafur mawr yn cyrhaedd pethau am dy droed.'

Dyrnu yn lân.—Mewn Cyfarfod misol yn air Gaernarfon, un tro, daeth achos brawd oedd yn lled wrthgiliedig dan sylw; ar yr hwn yr ymosodai dau o weinidog iedig dan sylw; ar yr hwn yr ymosodai dau o weinidogion parchus yn drwm iawn, gan ei geryddu yn ddidrugardd;—yna gofynasant i Mr. Jones o Edeyrn, a oedd gandde ef ryw beth i'w ddywedyd;—' Nac 'oes ddim ond hyny,' meddai yntau, 'Yr wyf yn meddwl y gall yr sysub yna fod yn ddigon giân belluch; yr ydych wedi dyrnu llawer arni; debygaf fi nad oes eisiau ceryddu y gwrthgiliedig i'w darfu; oblegid y mae yn rhy bell, a rhy oer yn eisioes:—dygwch ef i'r fynwes i'w gynhesu yn gyntaf, yna curuch ef os bydd raid.'

Meddul digyffro.—Anfynych iawn y gwelwyd y clodfawr Henderson mewn tymher boeth. Pan oedd efe yn Rhydychain, dygwyddodd iddo gael dail âg un o'i gydfyfrwyr ryw ddiwrnod, yr hwn a gollodd ei lywdraeth ar ei dymher i'r fath raddau, fel y bwriodd efe wydriad o win i'w wyneb ef. Sychodd Mr. Henderson ei wyneb, a dywedodd yn dawel, 'Syr, ymadawiad oddiwrth y rwngc oedd hynyna; yn awr am eich rhesymau.'

AGORIAD CAPEL.

Bwriedir cynnal Cyfarfod i agor Capel newydd y Trefnyddion Calfinaidd yn Newport, swydd Herkimer, ar ddyddiau Mawrth a Mercher, y 6fed a'r 7fed o fis Medi nesaf. Yr oedfa gynoeddus gyntaf i ddechreu am 7 ar gloch nos Fawrth. Dymunir ar y Gweinidogion a'r Pregethwyr ymdrechu bod yno.

ERYD AR WERTH

Gan Rees Lewis, ieu., ar gongl Heolydd Seneca a Liberty, Utica.

Dymuna R. L. hysbysu i drigolion Utica, a'r gymydogaeth, ei fod yn cadw ar law, yn barod at waith, eryd o wahanol faintioli a dull-wneuthuriad, yn cynnwys y cynlluniau mwyaf cymeradwy ac arferedig yn y swyddi cymydogaethol, pa rai a werthir ganddo ar y telerau mwyaf hesymol. Annoga ei gyfeillion, ac eraill, ag sydd mewn anghen eryd gwasanaethgar, i alw gydag ef, gan ei fod yn hyderus y gall eu boddhau.

Hysbysrwydd--

Yn eisiau; am OWEN ROBERTS, mab Robert Humphreys, yn ddiweddar o Fynydd Llanlyfai, swydd Gaernarfon. Bu yn gweithio tua deng mlynedd yn ol yn Sidney, daeth oddiyno i Gaerafrog Newydd; ac ni chlywyd mwy ddim am dano. Os gwyr rhywun rywbeth o'i banes, bydd ei frawd yn ddyiolchgar iawn am hysbysiad o hyny, mewn llythyr at John Roberts, care of Mr. John O. Williams, corner of Charlotte and Bleecker Streets, Utica.

BEFYD,—am THOMAS WATKINS, mab Mrs. Watkins, yn ddiweddar o Bittsburg. Os gwyr rhywun ei hanes, bydd ei fam yn ddyiolchgar iawn am hysbysiad o hyny mewn llythyr yn gyfeiriedig at Mr. Thos. D. Jones, Palmyra, Ohio.

HEFYD.

Am DAFYDD EDWARDS, erydd. Daeth o Lanrhystyd, swydd Aberteifi, bedair blynedd yn ol. Os gwyr rhywun ei hanes, gwnelai gymwynas fawr â'i fam, sydd yn galaru yn ddwys o eisiau clywed oddiwrtho, trwy ysgrifenu hyny mewn llythyr at Lohn Edwards. shoemaker. care of Mr. Lewis Lewis, Pittsburg, Pa.

HEFYD,

Am THOMAS LEWIS, gynt o Landdewi-aberarth, swydd Aberteifi. Os gwyr rhywun ei hanes, byddai ei chwaer, yr hon sydd yn byw yn Pittsburg, yn ddyiolchgar iawn am lythyr yn cyfairiedig at David Jenkins, care of Mr. Lewis Lewis. Pipetown. Pittsburg. Pa.

PRISIAU.

CYFFREDIN CYFANWERTH CAEREFROG-NEWYDD.

		טט.
.**. [A ddiwygir yn fisol i'r ' Liudw. (Y Can' Proye.) Pot,	Catrob	, t
Peirl; 5 75 i 6	Eto, (da,) Eto, (i'w lwytho), Moch (y goreu,) Eto, (da),	7 50 i 8400° 3 00mi 7 2 50 i 2.75 7 50 i 2.50
Byw, Tr amor, - 13 i - 24 "Americanaidd, - 24 i - 32 Pellliaid, (Y Baril,)	Eto, (Philadelphia,)	- 1 - 16, - 10 i - 12 - i
Gorsuon Caerefrog-Newydd,	Gwlan. (Y Pwys.) Am. Saxony, (cnû,)	- 0 i 7
Yd Iphidda	A SAW ST SAND' (A BOXER')	

Y CYFAILL.

RRIF. LVII.]

MEDI, 1842.

[CYF. V.

Buthdraethodaeth. BUCHWEDD A MARWOLAETH

Y PARCH. GEORGE WHITFIELD.

(Parhad o du dal. 227.)

Aeth yn anghyfleus o ran y tywydd i bregethu foreu a hwyr yn Moorfields; rhai o'r ymneillduwyr, y rhai a ymlynasant wrtho yn ffyddlawn yn yr amser hwnw o brofedigaeth, a gawsant ddarn o dir. ac a roddasant saer ar waith i adeiladu math o fŵth ëang, i amddiffyn y gynnulleidfa rhag oerfel a gwlaw, yr hwn a alwasant y Babell, gan nad oeddynt yn bwriadu iddo barháu ond dros ychydig fisoedd, tra byddai yn Lloegr. 'Goruwch-lywodraethwyd pob peth,' medd efe 'er daioni, ac er llwyddiant yr efengyl. Diwygiad newydd a gymerodd le; y cynnulleidfaoedd a gynnyddasant yn ddirfawr, ac wrth ddymuniad y bobl, anfonais am Mr. Cennick, Harris, Seagrave, Humphries, &c., i gynnorthwyo.' Agorwyd drysau newydd iddo yn awr, ac anfonwyd gwahoddiadau iddo i amryw fanau, lle ni bu o'r blaen. Cynnyddodd ei gynnulleidfaoedd, ac yr oedd effeithiau neillduol arnynt trwy ei weinidogaeth. Yr amser hwn y taer erfyniwyd arno, gan grefyddwyr o amrywiol bleidiau, i fyned i'r Alban (Scotland). Ysgrifenwyd amryw lythyrau ganddo ef a'r Erskines (Ralph ac Ebenezer) at eu gilydd, y rhai oeddynt yn gweinidogaethu yno yn boblogaidd ac yn llwyddiannus iawn, ac yr oedd arno hiraeth mawr am eu gweled. Aeth ar fordaith o Lundain i Leith mewn pum diwrnod; tiriodd yno Gorph. 30, 1741. Pregethodd yn gyntaf yn Nhŷ-cyfarfod Mr. Erskine yn Dumferlin. Gwedi hyny pregethodd yn yr Orphan Hospital Park i gynulleidfa luesawg, gyda llawer o awdurdod. Ni fynai yr Erskines a'u plaid iddo bregethu ond gyda hwy, sef yr Associate Presbytery. Yntau a ofynodd, Paham yn unig iddynt hwy? Mr. R. E. a atebodd, Mai hwy oedd pobl yr Arglwydd. Yntau a ofynodd, A oedd neb eraill yn bobl yr Arglwydd ond hwy? os nad oedd, a bod y lleill i gyd yn bobl y cythraul, bod mwy o anghenreidrwydd pregethu iddynt; am dano ei hun, bod pob lle yr un fath iddo ef; ac os gwnai y Pab ei hun roddi benthyg ei areithfa

33

(pulpit) iddo, y cyhoeddai ynddo yn llawen gyfiawnder yr Arglwydd Iesu Grist. Parodd hyn oerfelgarwch rhyngddynt ac ymraniad, ac nid ymddygodd rhai o'r blaid hono yn foneddigaidd iawn tuag ato.—Pregethodd dros amryw wythnosau yn Edinburgh, ddwy waith bobdydd, weithiau dair gwaith, ac un diwrnod saith waith.

Yr oedd yr eglwysi yn agored, ond yn rhy fychain i gynnwys hanner y cynnulleidfaoedd : yr oedd yn pregethu yn gyffredinol ddwy waith y dydd i lawer o filoedd yn yr Orphan Hospital Park. Yr oedd rhai o bob graddau yn gwrandaw, ac esponiai yn rhai o'r tai bob nos: ac yr oedd agos bob dydd brofion newydd o lwyddiant ei weinidogaeth. Yr oedd llawer o weinidogion ac ysgolheigion yn ei wrandaw yn ddyfal; a llawer o hen Gristionogion profiadol a dystiolaethasant y gallent roddi eu sêl wrth yr hyn yr oedd yn ei bregethu. Pregethodd y tro hwn yn Glasgow, Dundee, Paisley, Perth, Sterling, Crief, Falkirk, Airth, Kinglassie, Culrofs, Khinrofs, Coupor of Fife, Stonhive, Benholm, Montros, Brechin, Forfar, Coupor of Angus, Innerkeithing, Newbottle Galashields, Maxton, Haddington, Killern, Fintry, a Balfronc. Nid aeth y tro hwn i leoedd eraill y gwahoddwyd ef iddynt, ond wedi casglu 500 o bunnau i'w Elusendŷ, gadawodd Edinburgh yn niwedd Hydref, i fyned trwy Gymru i Lundain. Rhydd Dr. Gillies, yn hanes ei fywyd, dystiolaethau hyfryd am lwyddiant ei weinidogaeth yn yr Alban y waith hon. Effeithiodd ei weinidogaeth yn dra rhyfedd a hyfryd ar lawer o bob graddau ac oedran yn mhob man, a bu adfywiad hynod ar grefydd yn yr holl wlad trwyddo. Yr oedd ei lafur yn ddidor ac yn ddiball, ac awdurdod dwyfol yn cyd-weithredu yn nerthol, er argyhoeddiad ac adfywiad i lawer. Dangoswyd llawer o elyniaeth yn ei erbyn oddiwrth grefyddwyr pleidiol, rhagfarnllyd, ac oddiwith fyd trythyll ac anfoesgar, ond nis gallasant

wrthsefyll yr awdurdod ddwyfol oedd yn cydfyned a'i weinidogaeth. Yr oedd yn myned rhagddo yn siriol, ac yn dirion, trwy barch ac anmharch, heb sylwi llawer ar ddim ond gwaith ei Arglwydd, ac achos eneidiau dynion. Y mae vsbrvd pleidgar a rhagfarallyd yr Erskines, dynion duwiol, defnyddiol yn eu hoes, yn achos o alar trwm, ac o wylofain, uwch ben gwendidau dynion mór enwog, ac yn galw yn uchel amom i wylied yn erbyn y cyfryw ysbryd, a'r cyfryw ymddygiad anghristionogaidd ynom ein hunain, a'u gwrthwynebu yn ffyddiawn yn mhawb eraill. Hefyd, y mae ymddygiad tirion Whitfield, yn dangos yn amlwlg y llwybr goleu sydd i ninnau gerdded yn ein hymddygiad tuag at frodyr camsyniol a rhagfarnllyd. Gadawodd Mr. Whitfield Edinburgh, Hydref 1741, i fyned ar ei daith i'r Fenny, tref yn swydd Fynwy, lle y priododd un Mrs. James, gwraig weddw rhwng deg-ar-hugain a deugain oed. Ei henw cyn ei phriodi oedd Elizabeth Burnell. Oddiyno aeth i Bristol, lle pregethodd, ddwy waith w dydd gyda ei lwyddiant arferol. amryw deithiau yn y wlad, yn pregethu yn ddiball gyda llawer o lwydd, dychwelodd i Lundain yn nechreu y flwydd. 1742. Gwedi dyfod vno anturiodd ar beth anarferol iawn, ag sydd deilwng o hanes manwl o hono, er annogaeth i Yr oedd yn arferiad er ys llawer o flynyddoedd yn y gwyliau, fod bythod yn cael eu codi yn Moorfields, yn Llundain, i chwareuwyr, meddygon pen twyn (mountebanks,) chwareuwyr llam-ddelwau (puppet shows, &c.,) ac yr oedd aneirif o'r bobl gyffredin yn edrych arnynt o'r boreu hyd yr hwyr. Penderfynodd anturiaw pregethu yr efengyl iddynt; ac a'i gwnaeth. Llun Sulgwyn, am 6 o'r gloch y boreu, å llawer o'i gyfeillion crefyddol, yn lled ofnus, gydag ef, y dechreuodd. Yr oedd miloedd yn dysgwyl am eu difyrwch, y rhai oll a'i amgylchynasant. Ei destun oedd Ioan iii. 14. Sylwasant, gwrandwsant, ac wylasant; a phigwyd llawer yn ddwys âg argyhoeddiadau am eu pechodau gynt. Gwedi-cael annogaeth fel hyn, 'Anturiais allan drachefn,' medd efe, 'hanner dydd, pan yr oedd y cae yn llawn; ac nis gallaswn lai na gwenu, gweled miloedd, tra yr oedd ffŵl y ffair (merry Andrew) yn bloeddio iddynt, pan welsant fi yn esgyn gorsaf yn ochr y cae, yn ei adael, fel na safodd un ar ol, ond tyrasant oll i wrandaw yr efengyl. Ond hyn, yn nghydag achwyniad iddynt dderbyn ugain neu ddeg-ar-hugain o bunnau yn llai nag arferol, a gynhyrfodd berchenogion y bythod mór fawr, fel pan ddaethym y drydedd waith, yn nghanol y bregeth, ffŵl y ffair a ddaeth ar ysgwydd un arall yn agos i'r pulpit, a cheisiodd ergydio ataf â chwip amryw

weithiau. Yn fuan wedi hyny, cafodd tsswyddwr y brenin oedd yn codi gwyr, a'i dabwrdd, &c., i fyned trwy y gynnulleidfa. Ond dymunais ar y gynnulleidfa wneyd ffordd rydd i was y brenin, yr hyn a wnaed yn ddioed. Yn aflwyddaw yn yr ymdrechiad hyn, cosph mawr o bobl gyferbyn a ni a gynnullasant yn nghyd, å phawl mawr yn faniar iddynt, a nesasant å swn tabwrdd, mewn dull bygythiol iawn, nes daethant yn agos i gŵr y gynnulleidfa. Rhoddwyd gwroldeb anarferol i'r pregethwr a'r gwrandawwyr. Gweddiais am gynhaliaeth a gwaredigaeth, ac fe'm gwrandawyd. Canys fel yr oeddynt yn nesâu atom gyda golwg yn llawn diglionedd, amrafaelasant, nis gwn pa fodd, yn mhlith eu gilydd, taffasant i lawr y pawl, ac a aethant ymaith; ond gadawsant lawer ar ol, y rhai cyn i ni ddarfod, yr wyf yn gobeithiaw, a ddygwyd trosodd at y gwarchaëedig. Yna ni a aethom i'r babell lle daeth miloedd ar ein hol. Yr oeddym wedi penderfynu gweddïaw i lawr y bythod; ond, dyiolch i Dduw, gwnaed gwaith mwy sylweddol na hyny. Derbyniais yn nghylch mil o docynau (notes) oddiwrth rai dan argyhoeddiad; ac yn fuan wedi hyny derbyniwyd dros dri chant i'r gymdeithas neillduol mewn up dydd: llawer oedd yn debyg megys wedi eu dwyn i fyny i Tyburn (enw diènyddle) a achubwyd megys pentewynion o'r tân. Nis gallaf beidiaw ychwanegu, fod llawer e fechgyn a merched bychain, y rhai oedd hoff ganddynt eistedd oddi amgylch i mi ar yr areithle, tra yr oeddwn yn pregethu, ac yn estyn tocynau y bobl i mi, er iddynt gael eu hergydio yn aml â'r wyau a'r baw, &c., a daflwyd ataf, nid aethant oddiyno un waith; ond i'r gwrthwyneb, bob tro y tarawid fi, tröent i fyny eu llygaid gwlybion, ac fel pe buasent yn dymune derbyn pob dyrnod yn fy lle. Buais yn gweddiaw, yn pregethu, ac yn canu (canys yr oedd y swn yn ormod weithiau i mi bregethu) yn nghylch tair awr.'

Yn fuan wedi y pethau hyn cychwynodd yr ail waith i'r Alban (Scotland) ae a diriodd yn Leith, Mehefin 3, 1743. Derbyniwyd ef yn llawen gan rifedi lluosawg o bob graddau, yn enwedig y rhai y bu ei weinidogaeth yn fendithiol iddynt y waith gyntaf. Pregethodd yn Edinburgh ddwy waith y dydd yn yr Hoepital Park, lle yr oedd llawer o eisteddfaoedd wedi eu gwneyd a chysgod uwch eu penau, mewn dull hanner lleuad, er cyfleuadra i'r gynnulleidfa. Trwy daer ddymuniad, aeth i barthau dwyreiniol y wlad, yn enwedig i Cambuslang, lle y pregethodd dair gwaith i dyrfa fawr iawn o bobl, y Sul cyntaf, er ei fod wedi pregethu y boreu hwnw yn Glasgow; dechreuodd y bregeth ddiweddaf am naw o'r gloch y

vos, ac a barhaodd hyd un-ar-ddeg. Pregethodd Mr. Mac Culoch ar ei ol hyd un o'r gloch y boreu; ac ie. y prvd hwnw braidd v cawsant gan y bobl ymadael. Yr oedd cynnwrf mawr yn mhlith y bobl, nas gwelodd ei fath, medd efe, ond yn America. 'Llais gweddi a mawl oedd i'w glywed drwy yr holl nos yn y caeau: parhëai y bobl (medd efe), hyd ddau o'r gloch y boreu yn ddifiinaw i wrandaw pregethu, er pob tywydd. Gwelais lawer o filoedd yn cael eu toddi i lawr gan awdurdod gair Duw-rhai yn gorfoleddu yn Nuw, ac eraill yn gwaeddi am drugaredd. Wrth weini yr ordinhad o swper yr Arglwydd, yr oedd y tyrfaoedd mór lluosawg, fel y gwnaethant dair pabell yn y cae, ac yr oedd dros ugain o weinidogion yn gweini yno, pawb yn cysuro eu gilydd.' Heblaw ei lafur yn Glasgow a Cambuslang, ymwelodd â llawer o fanau yn y rhan orllewinol i'r wlad, yn pregethu unwaith neu ddwy yn mhob un, ac yn rhai manau dair gwaith neu bedair.

· (I'w barhau.)

Buwingddiaeth.

PREGETH:

A draddodwyd gan y Parch. HENRY REES Llerpwll, yn Nghymanfa Llanfyllin, Mai 1af, 1832, oddiar

EXODUS XXXIII. 14, 15. "Yntqu a ddywedodd, Fy wyneb a gaiff fyned gyda thi, a rhoidaf orphwysdra i ti. Ac efe a ddywedodd wrtho, Onid â dy wyneb gyda ni, nac arwain ni i fyny oddi yma."

Mae y dyn duwiol yn mhob amgylchiad arno yn tra rhagori ar y dyn annuwiol; pan y byddo y dyn duwiol mewn cymdeithas â Duw, mae efe mewn tir na wyr yr annuwiol ddim am dano; a phan y bydd y duwiol dan guddiadau wyneb Duw, y mae efe mewn helbul, ac mewn syched na wyr yr annuwiol ddim byd am dano. Gofid y dyn duwiol ydyw fod Duw mór bell oddiwrtho, ond gofid yr annuwiol ydyw fod Duw mór agos ato; mae yr annuwiol yn caru bod mór bell oddiwrth Dduw nes y mae yn ceisio ei berswadio ei hun i gredu fod Duw gwedi gadael y ddaear, ac nad oes Duw yn yr un byd ag ef, ac nad ydyw yn cymeryd sylw ar'ddim ag sydd yn myned yn mlaen yn y byd; lle mae pan ddelo Duw i nesu at ddrws y duwiol, mae efe o galon yn gwaeddi, 'Tyred i mewn fendigedig Arglwydd;' ond pan neshao Duw at ddrws yr annuwiol, mae efe yn gwaeddi, 'Cilia oddiwrthyf, nid ydwyf yn chwennych gwybod dy ffyrdd,' 'Perwch i Sanct Israel beidio â ni.'

Mae y geiriau a ddarllenwyd yn ymddyddan rhwng dyn duwiol a Duw. Yr oedd Israel y pryd

hyn mewn amgylchiad neullduol iawn; newydd eu gwaredu o'r Aipht, gwedi gweled mawrion weithredoedd Duw drostynt ar Pharaoh, ac ar ei wlad, ac yn eu gwaredu hwy mewn modd gwyrthiol trwy y môr coch; ac yr oeddynt hefyd newydd gael eu codi i gyfammod & Duw dan Sinai. Yr oedd yr Arglwydd gwedi rhoddi telerau a threfn y cyfammod i Moses i'w cario at y bobl, i ofyn eu hystyriaeth a'u cymeradwyaeth hwy o honynt. A hwythau, gwedi eu hystyried, yn anfon yn ol at Dduw, ac yn dyweyd y gwnaent ac y gwrandawent ar bob peth a lefarodd Duw: a chadarnhawyd y cyfammod à gwaed. Ac felly yma, am y waith gyntaf, y galwyd Duw yn Dduw Israel, nid oedd erioed gwedi galw ei hun felly o'r blaen; yr oedd yn Dduw Abraham o'r blaen, yn Dduw y tadau o'r blaen. Ond gwedi myned i gyfammod ag Israel galwyd ef y tro cyntaf yn Dduw Israel. Gwedi i'r Arglwydd fyned i gyfammod åg Israel, galwodd Moses ato ei hun i'w ddysgu pa fodd i'w wasanaethu, ag i sefydlu ei ordinhadau a'i Achos yn eu plith. Yn yr amser hwnw syrthiodd Israel i bechod dirfawr, tra bu Moses yn absenol oddiwrthynt, gwnaethant iddynt eu hunain lô aur, a chyhoeddasant ddiwrnod i'w addoli,-gwrthodasant y Duw yr oeddynt gwedi myned i gyfammod ag ef y dydd o'r blaen, a dewisasant y duw newydd hwn yn ei le, a chyhoeddwyd 'Dyma dy dduwiau di O Israel, y rhai a'th ddygasant i fyny o dir yr Aipht;' ac aethant i briodoli gweithredoedd nerthol Duw i hwnw, ag i'w addoli am eu gwaredu o'r caethiwed. Digiodd yr Arglwydd yn ddirfawr wrthynt, a mynai eu dinystrio ar unwaith. Ond dyma Moses yn neidio i'r adwy i eiriol drostynt, gwrandawodd Duw ar ei lais, ac arbedwyd eu bywyd.

Ond nid oedd pobpeth gwedi do'd fel o'r blaen-yr oedd y rhwyg heb ei wneyd i fyny. Gwedi arbed eu bywyd, ac addaw peidio eu dinystrio, dywedodd yr Arglwydd, y caent hwy fyned i Ganaan, ond nad ai efe yn eu plith; caiff fy angel fyned o dy flaen: cyflawnaf fy addewid i Abraham, a chaiff fy angel fyned gyda thi; bydd hyny yn well i ti na phe bawn I yn myned, odid na laddwn chwi ar y ffordd,-yr ydych mór wrthnysig, gwell i mi gefnu arnoch a pheidio myned fy hunan yn eich plith. 'A phan glywodd y bobl y drwg chwedl hwn, galaru a wnaethant.' Gwedi i Dduw gilio o'u mysg, aeth Moses a phabell y cyfarfod o'r gwersyll, neu un ag oedd yn gwneyd yn lle hono, aeth a hi allan o ganol y gwersyll, a gosododd hi o'r tu hwnt i'r gwersyll,--arwydd amlwg fod Duw wedi eu gadael. A dywedodd Moses, Af i mewn at Dduw, ond odid mi a wnaf gymmod drosoch am y pechod mawr hwn. Yr ydych gwedi pecha mewn amgylchiad mór rhyfedd, nid allaf fod yn benderfynol y llwyddaf, ond mi a dreiaf. Felly ese a aeth i'r babell, a disgynodd yr Arglwydd ato yno, ac Israel yn gweled. Yna aeth Moses i ddechreu dadleu, a Duw i ddechreu gwrando; Moses i ddechreu gweddio, a Duw i ddechreu grantio y naill beth ar ol y llall. Eisiau adnewyddiad o ffafr Duw i Israel oedd ar Moses. Mae Duw yn dyweyd wrtho Mi a'th adwaen di erbyn dy enw, paid a meddwl Moses fod dim gwaeth genyf am danat ti o herwydd eu cwymp hwy, yr ydwyd ti mór agos ataf ac erioed o'r blaen, mi a'th adwaen di erbyn dy enw; dyma ese ar dir teg yn awr i fyned ag achos Israel at Dduw. Yr oedd Duw yn cyfeirio at Moses, fy wyneb a gaiff fyned gyda thi; ond yr oedd Moses yn dâl at achos y bobl, Onid a dy wyneb gyda ni, oedd ganddo ef, gyda thi meddai Duw, gyda ni meddai Moses; ac o'r diwedd llwyddodd, nes cael Duw i fyned fel yr addawsai ar y dechreu, Sylwn yma ar dri pheth. Yn

I. BETH A FEDDYLIR WRTH WYNES DUW.

II. BETH A PEDDYLIR WRTH FOD WYNEB DUW YN MYNED GYDA'I BOBL.

III. Paham mar y saint mór darr ac hiraethlawn am gael wyneb Duw gyda hwy.

I. Beth a feddylir wrth wyneb Duw yn y Bibl.

Pan y byddom yn gweddio am wyneb Duw, mae eisiau gwybod beth yr ydym yn ei ofyn, ac yn ei feddwl wrth ei wyneb. Enwn ddau neu dri o bethau a feddylir wrth wyneb Duw.

1. Meddylir weithiau y Duw mawr ei hun, y Iehofah bendigedig. Ysbryd pur, anweledig, diranau, anfarwol a thragywyddol yw Duw. Ond pan leferir am dano wrthym ni, priodolir iddo ranau corphorol-sonir am law Duw, ei glust, ei fraich, ei wyneb. Pan lefarir am ddyn, mae y rhai'n yn golygu rhanau pennodol o'r corph, eto mae y wyneb weithiau yn myned am y dyn i gyd: 'Aed dy wyneb di dy hun i'r rhyfel,' hyny yw, dos dy hunan. Felly pan briodolir y pethau hyn i Dduw, maent yn arwyddo rhyw briodoledd ynddo, ond pan sonir am ei wyneb, meddylir Efe ei hun. Pan sonir am lygad, meddylir ei hollwybodaeth, pan sonir am fraich, meddylir ei allu, ond mae wyneb yn myned am y Iehofah mawr ei hun. Dyma y wyneb a ddymunodd Moses ei welcd; mae yn debyg y dymunasai gael rhyw olwg i'w lygaid corphorol o'r Duw mawr, neu ryw olygiad i'w feddwl am natur y Iehofah, nad oedd gwedi ei gael or blaen. Ond meddai yr Arglwydd wrtho, Ni elli weled fy wyneb a byw.

2. Wrth ei wyneb weithiau, y meddylir

rhyw amlygiadau neullduol o Dduw, ag sydd yn cario eu priodol effeithiau ar y sawl sydd yn eu cael. Amlygiadau o ffafr Duw i'w blant, a'i ŵg i'w elynion; mae y naill a'r llall yn myned am wyneb Duw. Mewn dyn mae nwydau y galon yn ymddangos yn y wyneb: pa nwyd bynag fyddo gwedi cynhyrfu yn y galon, buan yr ymddengys yn y wyneb; os bydd mewn heddwch, mae rhyw amlygiad o hyny yn ymddangos yn y wyneb. 'Nid ydyw wyneb eich tad tuag ataf fi fel o'r blaen,' meddai Jacob wrth ei wragedd, yr oedd yn siriol o'r blaen, ond pan yr wyf fi yn myned yn gyfoethog, ag yntau yn myned yn dlawd, nid yw ei wyneb gyda mi. 'Ffoi yr wyf rhag wyneb fy meistres' meddai Agar. A welaist 'moi hwyneb o'r blaen? O do, ond yn awr mae llid ei chalon yn fy erbyn yn ymddangos yn ei hwyneb. Felly mae wyneb Duw yn golygu rhyw amlygiad neullduol o Dduw. A sylwch, fel y byddo rhwng dynion a'u gilydd, y bydd eu hwynebau tuag at eu gilydd pan y deuant yn nghyd, os bydd heddwch rhyngddynt bydd yn ymddangos felly ar eu hwynebau; felly yn ol fel y byddo rhyngom ninau a Duw, y bydd ei wyneb tuag atom. Os wyt mewn heddwch a Duw, tangnefedd a drosglwydda ei wyneb i ti, ond am ei elynion, uffern a ennyn yn eu cydwybodau hwy. Gwelwch yn Salm 21ain, fel yr oedd wyneb Duw ar ddau ddyn yn effeithio yn wahanol: 'Arglwydd yn dy nerth y llawenycha y brenin, ac yn dy iachawdwriaeth mór ddirfawr yr ymhyfrydaf.' Yr oedd y gwr hwn yn ffair Duw, ac yr oedd wyneb Duw yn cario llawenydd i'w fynwes. Ond am yr annuwiol, 'Dy law a gaiff afael ar dy elynion, ti a'u gwnai hwynt fel ffwrn danllyd yn amser dy lid.' Beth ydyw wyneb Duw i ti Dafydd! Llawenydd ydyw i mi. Beth ydyw i'r annuwiol? Ti a'i gwnai hwynt fel ffwrn danllyd. -Pan daw wyneb Duw i'r golwg, bydd dychryn yn llenwi eu mynwes, eu cydwybodau euog fel ffwrn danllyd yn gwreichioni o'u mewn. Beth fydd wyneb Duw i chwi, gynnulleidfa dirion? Bydd ei wyneb yn cario yr effeithiau hyn Ddydd mawr y farn; gyda bod ei bresennoldeb yn hollti y cwmwl, bydd rhyw rai yn codi eu penau i fyny y dydd hwnw, ac yn gwaeddi, ' Dacw ein Duw ni, yr hwn y gobeithiasom ynddo.' Ond bydd rhyw rai eraill yn tóri allan i waeddi, 'Greigiau syrthiwch arnom, a chuddiwch ni rhag wyneb yr hwn sydd yn eistedd ar yr orseddfaingc, a rhag llid yr Oen.

3. Pryd arall wrth wyneb Duw, y meddylir yr Arglwydd Iesu Grist, ac efallai yn amlach nac y meddylir. Mae y golygiad hwn yn yr ysgrythyrau. Yn hwn y mae yn rhoddi ei wyneb mewn heddwch i bechadur. Weithiau gelwir ef llais yr Arglwydd Dduw, weithiau Mab Duw, weithiau Wyneb Duw, ac weithiau delw y Duw anweledig. Cyn y gellir ei alw fel hyn mae yn rhaid ei fod yn Dduw, cyn y gellir ei alw yn Ddelw Duw, mae yn rhaid ei fod yn Dduw. Cabledd fuasai i un angel lefaru fel y llefarodd Efe: 'Y neb a'm gwelodd I a welodd y Tad.' Sut felly? 'Yr wyf fi yn y Tad a'r Tad ynof fi, a'r neb a'm gwelodd I a welodd y Tad.' Hefyd gan ei fod yn ddelw Duw, mae yn rhaid ei fod nid yn unig yn Dduw, ond yn berson gwahanol oddiwrth y Tad; a'r oll a berthyn iddo fel y cyfryw trwy dragywyddol genhedliad o'r Tad, oblegid mae y Tad o'r un natur a'r Mab, ac yn berson gwahanol oddiwrth y Mab, eto ni elwir y Tad yn Ddelw Duw. Ond oni buasai iddo dd'od yn Dduw mewn cnawd, ni buasai yn addas i ni. Dyma lle mae v dadguddiad rhyfeddaf o gyfiawnder, doethineb, trugaredd a grâs Duw, sef yn wyneb Iesu Grist.

II. BETH A FEDDYLIR WETH WYNES DUW GYDA NI. Yn nechreu y benod, mae Duw yn dyweyd wrth Israel nid af i fyny yn dy blith, ond pan lwyddodd Moses yn eiriol, mae yn dyweyd 'fy wyneb a gaiff fyned gyda thi,' felly wyneb Duw yn myned gyda hwy, oedd Duw ei hun yn myned gyda hwy. 'Wele fi yn anfon fy Angel o'th flaen, gwylia rhagddo, a gwrando a'r ei lais.' Ond i ni sylwi yn fanwl, gallwn weled fod yma ddau angel yn cael eu haddaw, ' Fy angel;' anfonaf angel crëuedig i wneyd rhyw fan swyddau, i glirio y ffordd, a mi a anfonaf · Fy angel' hefyd, a phan bechodd Israel dyma un Angel yn cael ei alw yn ol. Sut'yr oedd Duw yn myned yn mhlith yr Israeliaid? Ei Angel oedd yn myned gyda hwynt. Felly mae Esay yn dangos: 'Yn eu holl gystudd hwynt Efe a gystuddiwyd, ac Angel ei gydrychioldeb ef a'u hachubodd hwynt'-Angel ei wyneb-Angel yr hwn oedd yn wyneb Duw: tra yr oedd hwnw gyda hwynt, yr oedd Duw gyda hwynt. Dywed Paul eu bod yn temtio yr Arglwydd Iesu Grist yn yr anialwch. Felly y gallwn ninau ddyweyd, wyneb Duw gyda dynion, yw yr Arglwydd Iesu Grist gyda dynion, os bydd Efe yma bydd wyneb Duw yma.

(I'w barhau.)

HOLWYDDOREG

AR IAWN LYWODRAETHIAD Y TAFOD.

'Angeu a bywyd sydd yn meddiant y tafod.'- Solomon.

(Parhád o du dal. 230.)

Hor. Beth yw dyledswydd y tafod tuag at Dduw!

At. 1. Gweddio arno. 'Cymerwch eiriau

gyda chwi, a dychwelwch at yr Arglwydd: dywedwch wrtho, Maddeu yr holl anwiredd; derbyn ni yn ddaionus; a thalwn i ti loi ein gwefusau.' Hos. xiv. 2.

- 2. Dyiolch iddo. 'Ewch i mewn i'w byrth ef a dyiolch, ac i'w gynteddau a mawl; dyiolchwch iddo, a bendithiwch ei enw.' Salm c. 4. a xcv. 1, 2.
- 3 Dweyd yn dda am dano. 'Datgenwch yn mysg y cenhedloedd ei ogoniant ef, yn mhlith yr holl bobloedd ei ryfeddodau. Dyweded Israel yr awr hon, fod ei drugaredd ef yn parhâu yn dragywydd. Yr awr hon myfi Nebuchodonosor ydwyf yn moliannu, ac yn mawrygu, ac yn gogoneddu Brenhin y nefoedd, yr hwn y mae ei holl weithredoedd yn wirionedd, a'i lwybrau yn farn, ac a ddichon ddarostwng y rhai a rodiant mewn balchder.' Salm zcvi. 3, a cxviii. 2; Dan. iv. 37.
- H. Pa fodd y pechir trwy siarad wrth, neu am, ein cymmydog?
- A. 1. Trwy wenieithio iddo; sef adrodd yn ei wyneb eiriau teg, ond afreidiol, ac weithiau, å dichell yn y galon. 'Y neb a geryddo ddyn, a gaiff yn y diwedd fwy o ffafr na'r neb a draetho weniaith a'i dafod.' Diar. xxviii. 23,
- 2. Trwy ei absennu, enllibio, athrodi, neu ei oganu; sef gwaradwyddo ei gymeriad, yn ei wydd neu yn ei absenoldeb. 'Gollyngaist dy safn i ddrygioni, a'th dafod a gyd-bletha ddichell. Eisteddaist, a dywedaist yn erbyn dy frawd; rhoddest enllib i fab dy fam.' Salm 1. 20, 21.
- 3. Trwy ddweyd celwydd arno, neu wrtho, i'w dwyllo. 'Ei enau sydd yn llawn melldith, a dichell a thwyll; dan ei dafod y mae camwedd ac anwiredd.' Salm x. 7.
- 4. Trwy gablu a difenwi, neu lefaru yn wael a dirmygus am rai mewn urddas. 'Na chabla'r swyddogion; ac na felldithia benaeth dy bobl. Plant bychain a ddaeth allan o'r ddinas, ac a'i gwatworasant ef, ac a ddywedasant wrtho ef, Dos i fynu moelyn, dos i fynu moelyn.—A dwy arth a ddaeth allan o'r goedwig, ac a drylliodd o honynt ddau blentyn a deugain.' Exod. xxii. 28; 2 Bren. ii. 23, 24.
- 5. Trwy lygru ein cymydog â'n haml eiriau segur a diras. 'Na ddeued un ymadrodd llygredig allan o'ch genau chwi, ond y cyfryw un ag a fyddo da i adeiladu yn fuddiol, fel y paro rás i'r gwrandawwyr. Na serthedd, nae ymadrodd ffol, na choeg ddigrifwch, pethau nid ydynt weddus; eithr yn hytrach rhoddi dyiolch.' Eph. iv. 29; a v. 4.
- 6. Trwy ddatguddio cyfrinach ein cymydog i ereill. 'Yr hwn a rodia yn athrodwr, a ddatguddia gyfrinach; ond y ffyddlon ei galon a gela y peth.' Diar. xi. 13; a xx. 19.

- H. Pa ddefnydd a ddylem wneyd o eiriau drwg rhai ereill?
- A. 1. Dylem gau ein clustiau rhag gwrando dim a dueddo i gynhyrfu a meithrin ein llygredigaethau. 'A gauo ei glust rhag gwrando celanedd,—Efe a breswylia yr uchelderau; cestyll y creigiau fydd ei amddiffynfa ef: ei fara a roddir iddo, ei ddwfr fydd sicr.' Esa. xxxiii. 15, 16.
- Peidio gosod ein calon ar bob gair a ddywedir i'n herbyn; oblegid harddwch yw i ni fyned dros gamwedd. 'Na osod dy galon ar bob gair a ddyweder; rhag i ti glywed dy was yn dy felldithio. Synwyr dyn a oeda ei ddigofaint ef; a harddwch yw iddo fyned dros gamwedd.' Preg. vii. 21; Diar. xix. 11.
 - 3. Argyhoeddi yn llym y geiriau y mae ynddynt fawr ddrwg yn erbyn Duw a'i achos. Eithr Pedr a ddywedodd, Ananias, paham y llanwodd Satan dy galon di i ddywedyd celwydd wrth yr Ysbryd Glân, ac i ddarn-guddio peth o werth y tir?—Ni ddywedaist ti gelwydd wrth ddynion, ond wrth Dduw.' Act. v. 3, 4.
 - 4. Os na thyccia dim i'w gwellhau, dylem wrthod byw yn yr un tai a thafodau aflywodraethus. Torraf ymaith yr hwn a enllibio ei gymydog yn ddirgel:—Ni thrig o fewn fy nhŷ yr un a wnelo dwyll; ni thrig yn fy ngolwg yr un a ddywedo gelwydd.' Salm ci. 5, 7.

H. Pa fodd y dysgir ni yn y Gair i siarad am danom ein hunain?

- A. 1. Dysgir ni i beidio bod yn brysur i lefaru am danom ein hunain, na neb arall, heb achos. 'Yn amlder geiriau ni bydd pall ar bechod; ond y neb a attalio ei wefusau sydd synwyrol. Y ffol, tra tawo, a gyfrifir yn ddoeth; ar neb a gauo ei wefusau yn ddeallus.' Diar. x. 19; a xvii. 28.
- I beidio canmol ein hunain. 'Canmoled arall dydi, ac nid dy enau dy hun; estron, ac nid dy wefusau dy hunan.' Diar. xxvii. 2.
- 3. Cydnabod yn ostyngedig ein beiau yn erbyn Duw a dynion. 'Gwna hyn yr awr hon, fy mab, a gwared dy hun, gan i ti syrthio i law dy gymydog; cerdda, ac ymostwng iddo, ac ymbil a'th gymydog. Addefais fy mhechod wrthyt, a'm hanwiredd ni chuddiais: dywedais, Cyffesaf yn fy erbyn fy hnn fy anwireddau i'r Arglwydd; a thi a faddeuaist anwiredd fy mhechod.' Diar. vi. 3; Salm xxxii. 5.

H. Pa ddrygau sydd yn canlyn geiriau pechadurus am Dduw, ein cymydog, neu, ni ein hunain?

A. 1. Mae yn canlyn, Farnau personol. 'A llefarodd yr Arglwydd wrth Moses, gan ddywedyd, Dwg y cablydd i'r tu allan i'r gwersyll; a rhodded pawb a'i clywsant ef eu dwylaw ar ei ben ef, a llabyddied yr holl gynnulleidfa ef. A

- dywedodd Dafydd wrtho ef, Bydded dy waed di ar dy ben dy hun; canys dy enau dy hun a dystiolaethodd yn dy erbyn, gan ddywedyd, Myfi a leddais enneinieg yr Arglwydd.' Lef. xxiv. 13, 14; 2 Sam. i. 16.
- 2. Barnau teuluol. 'Dyma y Dathan ac Abiram, rhai enwog yn y gynnulleidfa, y rhai a ymgynenasant yn erbyn yr Arglwydd. Ac agorodd y ddaear ei safn, ac a'u llyngcodd hwynt:
 —a hwy a aethant yn arwydd.' Num. xxvi.
 9, 10.
- 3. Barnau gwladol. 'Meibion Israel, gwrandewch air yr Arglwydd; canys y mae cwyn rhwng yr Arglwydd a thrigolion y wlad, am nad oes na gwirionedd, na thrugaredd, na gwybodaeth o Dduw, yn y wlad. Trwy dyngu, a dywedyd celwydd, a lladd celain, a lladratta, a thorri priodas, y maent yn torri allan, a gwaed a gyffwrdd â gwaed. Am hyny y galara y wlad, ac y llesgâ oll sydd yn trigo ynddi, yn nghyd a bwystfilod y maes, ac ehediaid y nefoedd; pysgod y môr hefyd a ddarfyddant.' Hosea iv. 1, 2, 3.
- 4. Barn dragywyddol. 'Am bob gair segur a ddywedo dynion, y rhoddant hwy gyfrif yn nydd y farn. O Dad Abraham, trugarhâ wrthyf, a danfon Lazarus, i drochi pen ei fys mewn dwfr, ac i oeri fy nhafod; canys fe a'm poenir yn y fflam hon.' Math. xii. 36; Luc xvi. 24.

H. A ydyw yr Efengyl yn datguddio ffordd i faddau i ni bechodau y tafod?

A. Ydyw, yn helaeth i'r edifeiriol; y'nghyd ac esiamplau o bechaduriaid mawrion, y maddeuwyd iddynt. 'Yr hwn oeddwn o'r blaen yn gablwr, ac yn erlidiwr, ac yn drahaus. Eithr mi a gefais drugaredd, am i mi yn ddiarwybod ei wneuthur trwy angrhediniaeth. Gadawed y drygionus ei ffordd, a'r gwr anwir ei feddyliau; a dychweled at yr Arglwydd, ac efe a gymer drugaredd arno; ac at ein Duw ni, o herwydd efe a arbed yn helaeth. 1 Tim. 1.13; Esa. lv. 7.

Hynaws Olygydd.—Anfonir hyn at wasanaeth y 'Cyfaill,' gan eich hen gyfaill a chydymaith yn nyddiau ein heuengctyd,

Dollgellau. Daniel Evans.

Y DYHIRYN DYCHWELEDIG.

Mewn tref borthladdol ar ar-fordir gorllewinol Lloegr, er's rhai blynyddau yn ol, rhoddwyd hysbysiad y traddodid pregeth yno ar brydnawn Sabboth penderfynedig; pryd y gwnaeth enwogrwydd y bregethwr, yr amgylchiad, yn nghyd a neillduedig bwnge y bregeth, (sef, 'Y ddyledswydd o fanwl-sylwi ar bwysigrwydd ca-

dw y Sabboth,') ddenu llawer iawn o wrandawwyr. Wedi y gweddiau a'r canu arferedig, darllenai y pregethwr ei destun, a chyn iddo ond prin ddechreu pregethu, ymataliodd yn annysgwyliadwy, gan gyfleu ei ben (ar agwedd un yn gorphwyso) ar yr areithfa (Pulpit,) yn mha ystum yr arhosodd am ychydig funudau; y gynnulleidfa a dybiai ei fod wedi ei oddiweddu gan ryw anhwyldeb; ond ymadfywiodd yn fuan, a chyfarchai y gynnulleidfa fel y canlyn:---'Dymunaf, cyn dechreu pregethu, gael adrodd i chwi un hanesyn byr, yr hwn sydd fel hyn ;---Y mae pymtheng mlynedd er pan fum o fewn yr addoldy hwn o'r blaen; a'r achlysur o'm dyfodiad y pryd hyny, ydoedd, un cyffelyb i'r un presenol. Yn mhlith y gynnulleidfa y prydnawn hwnw yr oedd tri o wyr ieuaingc anystyriol, pa rai a ddaethant i'r lle ar y bwriad o watwar y gweinidog hybarch; i ba ddyben y llanwasant er llogellau å cherrig i'w taffu at y llefarwr pan y safai yn yr Areithfa. Ni wrandawsant yn hir, cyn i un o honynt ballu o ran ei amynedd, a dywedyd, 'Paham y rhaid i ni wrando ddim ychwaneg ar yr hurtyn ! teflwch .'-Eithr yr ail a'i hattebai, gan ddywedyd, 'Gadewch i ni weled pa beth a wna o'r pwngc yma. '-Nid oedd cywreinrwydd yr ail ddim cynt yn foddlawnedig, nag y dywedai yntau, Ah, dyryswch ef -nid yw ddim amgen na'm dysgwyliad! tefluch un aur.'-- 'Ond,' meddai y trydydd, 'byddai yn well i roddi y bwriad a'n dygodd yma i fyny yn hollol.'- Oddiwrth yr hyn y tramgwyddai y cyntaf a'r ail ac ymaith a hwy; ond arosodd y trydydd hyd y diwedd. Yn awr sylwch fy mrodyr, ar amryw dynghedfau y gwyr ieuaingc hyny; y cyntaf a grogwyd er's amryw flyneddau yn ol, yn Tyburn, am y trosedd o dwyll-fathiad. Yr ail sydd yn awr tan ddedryd marwolaeth yn ngharchardy y ddinas am lofruddiad; a'r trydydd! (yma gorfyddwyd ef i ymattal, gan chwyddiad anwrthwynebol, cyffro, a chymmysg-deimladau, tra y sychai ddagrau gorlawn oddiar ei ruddiau,) fy mrodyr, sydd yn awr yn nghylch eich cyfarch,-gwrandewch arno ef.'

DYLEDSWYDDAU GWR A GWRAIG-

Pan y byddo priodas wedi cymeryd lle rhwng pleidiau sydd yn coleddu gobaith rhesymol y bydd iddynt fod yn ddedwydd dros eu hoes, maent wedi myned i sefyllfa sydd yn gofyn yr ymarferiad o ddyledswyddau pennodol, pa rai a ymdrechaf eu traethu, gân ddechreu gyda chyngherion

I WYR.

1. Bob amser golygwch eich gwraig fel eich

cydmar; ymddygwch yn garedig, yn barchus, ac yn ystyriol tuag ati; ac na fydded i chwi un amser ei chyfarch gydag ymddangosiad o awdurdod, fel pe na bai, (fel y mae rhai gwyr yn ymddangos eu bod yn golygu eu gwragedd,) ond yn unig yn deuluyddes (housekeeper).

2. Na fydded i chwi un ameer ymyraeth yn ei hachosion teuluaidd, megis cyflogi gweinid

ogion, &c.

- 3. Bydded i chwi yn wastadol ei chadw â swm cyfaddas o arian, tuag at arlwyo eich bwrdd mewn modd cyfartal i'ch amgylchiadau, a thuag at brynu gwiagoedd, a pha beth bynag arall a all fod yn eisieu arni, yn addas i'w sefyñfa yn y byd.
- 4. Yn siriol ac yn hwylus, cydsyniwch â'i holl ddymuuiadau rhesymol.
- 5. Na fyddwch un amser mor anghyfiawn fel ag i golli eich tymer tuag ati, oherwydd cogyddiaeth ddiofal, neu afreolaeth yn y prydiau bwyd, neu unrhyw gam-drefniad arall, wedi ei achosi gan y gweinidogion, gan wybod yr anhawsdra o gael gan lawer o honynt wneud eu dyledswydd.
- 6. Os bydd yn meddu pwyll a deall da, ymgynghorwch â hi mewn pob gweithrediad o bwys, ag y byddoch yn gosod eich hunan yn agored i golled ddwys pe baech yn methu. Llawer dyn a waredwyd o ddystryw trwy gynghorion doeth ei wraig; a llawer gwr annoeth a wnaeth niwed dirfawr iddo ei hua a'i deulu, drwy wrthod cynghorion ei wraig, gan ofni, os byddai iddo eu dilyn y golygid ef fel un tan lywodraeth y wrag. Nis gall gwr byth ymgynghori â neb mwy dwysgyfranog yn ei lwyddirnt na'i wraig.
- 7. Os byddwch mewn cyfyngder a dyryswch o ran eich amgylchiadau, hysbyswch eich sefyllfa iddi yn deg, ac yn hynaws, fel y gallo gadw mewn cof eich caledi yn ei threuliadau. Fe fydd gwragedd weithiau, gan gredu fod amgylchiadau eu gwyr yn well nag y maent mewn gwirionedd, yn gwario arian nas gellir yn hawdd eu hebgor, a phe buasent yn gwybod am sefyllfa wirioneddol eu gwyr, buasent yn ymgadw oddiwrth eu gwario.
- 8. Na fydded i chwi byth, ar un cyfrif, geryddu eich gwraig mewn cwmniaeth, pe byddai iddi wneuthur unrhyw gamgymeriad mewn hanesyddiaeth, daearyddiaeth, gramadeg, neu unrhyw fater arall. Y mae, fe'm tueddir i feddwl, lawer o wragedd o'r fath deimladau awchlym, ac ysbrydoedd uchel, (a dylai y cyfryw gael eu trin âg eithaf moesgarwch,) ag y byddai yn well ganddynt dderbyn y cerydd llymaf a chwerwaf yn ddirgel, na sên mewn cwmniaeth, a duedda i arddangos anwybodaeth neu ffol-

edd, neu i'w hiselu yn eu tyb eu hunain, neu yn eiddo ereill.

I WRAGEDD.

- Bob amser derbyniwch eich gwr yn siriol, ac na fydded dim heb ei wneud tuag at wneud cartref yn ddymunol, ac ad-delwch yn ddyiolchgar ei diriondeb a'i ddyfalwch.
- Ymdrechwch i foddhau ei archwaeth mewn bwydydd, yn llywodraeth y teulu, yn eich gwisg, moes, ac ymarweddiad.
- 3. Na fydded i chwi byth ymgeisio rheoli, neu ymddangos eich bod yn rheoli eich gwr. Mae'r fath ymddygiad yn diraddio gwyr, ac y mae gwragedd, bob amser, yn cyfrannogi yn fawr yn niraddiad eu gwyr,
- 4. Yn mhob peth rhesymol, cydsyniwch &'i ddymuniadau yn siriol; ac hyd yn nod, cyn belled ag y mae'n bosibl, ymdrechwch i'w rhagganfod (anticipate).
- 5. Gochelwch bob ymryson ac ymddadleu a arwain dymher ddrwg, ac yn neullduol o flaen cwmnïaeth. Nid oes odid i ddim yn fwy ffiaidd nac ymrafaelion y priodedig, pan mewn cwmnïaeth cyfeillion neu ddyeithriaid.
- 6. Byth na chynnygiwch ymyryd yn ei orchwyl ef, os na bydd iddo ofyn eich cynghor, ac nac ymdrechwch i'w reoli yn y trefniad o hono.
- 7. Na ymddiriedwch i glepwragedd (gossips) ddim o ffaeleddan neu anmhersfeithderau eich gwyr, na dim o'r gwahaniaethau dibwys byny sydd yn cyfodi yn achlysurol yn y sefyllfa briodasol; os gwnewch, gellwch fod yn sicr, er pa mór gryf bynag y byddo y gorchymyn ar un llaw, neu y rhwymedigaeth ar y llaw arall, o'u cadw yn ddirgel, y bydd iddynt, yn mhen diwrnod neu ddau, fod yn siarad cyfiredin y gymmydogaeth.
- 8. Ymdrechwch i ddiwyllio eich meddwl, fel ag y byddoch, pe byddai eich gwr yn ddeallus ac yn meddu gwybodaeth, i ymune âg ef a'i gyfeillion mewn ymddyddan rhesymol.
- 9. Na thybiwch o ychydig bwys yr hyn a achlysura yr anghydfod lleiaf, neu'r ymsyniad lleiaf o anesmwythder.
- 10. Os bydd eich gwr mewn galwedigaeth, cedwch mewn côf yn wastadol, yn eich treuliadau, y cyfnewidiolrwydd profedigaethus y mae masnach yn ddarostyngedig iddo; ac na roddwch eich hun yn agored i'r sarhad, pe byddai iddo brofi un o honynt, eich bod yn ddianghenraid wedi gwario arian, ag y gellwch chwi a'ch hâd eto fod mewn anghen am danynt.
- 11. Tra y byddoch yn gofalus ochelyd, wrth ddarbod dros eich teulu, y Scylla o grintachrwydd a chybydd-dod, gochelwch yn gyfatebol y Charybdis o wastraff.

12. Os tueddir chwi i gynilo, yr wyf yn erfyn arnoch am beidio darestyn eich cynildeb i'r cyflogau a delwch i wniedyddesau a golchyddesau, pa rai, yn enwedig y golchyddesau, s wesgir yn ddwys gan fychandra y cyflogau a dderbyniant. Cynilwch, os mynwch mewn sharols, bonnets, a chadachau; ond na fydded i chwi byth dynu arnoch eich hun, drwy ddirwasgu llafur oddiwrth y tlawd, heb dâl cyfaddas, y melldithion arswydus a gyhoeddir yn yr Ysgrythyr yn erbyn gorthrymwyr y tlawd.

I'R DDWY BLAID.

- 1. Pe byddai i wahaniaeth gyfodi rhwng gwr a gwraig, ni ddylai yr ymryson fod, (fel yn anffodus yn rhy fynych y mae,) pwy a arddengys fwyaf o ysbryd,—ond pwy a fydd fwyaf blaenllaw i gynnyg telerau, y rhai y dylid eu cyfarfod fwy na hanner y ffordd. Nid oes braidd un gwreiddyn yn cynnyrchu cymmaint o annedwyddwch yn y sefyllfa briodasol a'r ysbryd yma—eppil cyfreithlawn balchder ffiaidd, ac ymddifadrwydd o deimladau.
- 2. Fe allai y gellid cydwasgu yr oll o happusrwydd yn y sefyllfa briodasol i ddau air, 'Goddef ac ymattal;' a bydded i'r gwr ymddwyn tuag at ei wraig, a'r wraig tuag at ei gwr, gyda chymmaint o barch ac ystyriaeth ag y gwnai ef tuag at wraig ddyeithr, a hithau tuag at wr dyeithr.
- 3. Hyderaf nad oes nemawr o anghen rhybuddio yn erbyn ysgogiadau (flirtations) sydd a thuedd ynddynt i greu anesmwythder, amheuaeth, a drwg-dybiaeth yn mynwes y gwr neu y wraig y neb sydd yn ymfoddhau ynddynt, ac i roddi achlysur i'r enllibus i wneuthur sylwadau gau; ac yn anffodus y mae yn rhy wir, fod yr amheuaeth o gamymddygiad yn aml yn achlysurol lawn cymmaint o athrod ac aflwydd a'r gwirioneddol. Rheol dda a rhesymol ydyw, nid yn unig ein bod, ond yn ymddangos ein bod, vn dra manwl a difwlch yn ein hymddygiadau. A dalier sylw, gan nad pa mór bur a diniwed fydd dybenion y pleidiau yn y dechreuad, y mae 'r cyfryw ymddygiad yn rhy aml yn arwain i ganlynidau trychinebus. Y mae'n tóri i lawr rai o'r gwyliedyddion sy'n cau o amgylch diniweidrwydd. Nid yn anmhriodol y cydmerir y pleidiau yn yr achosion hyn i'r pryf yn ehedfan oddeutu y ganwyll, yn ddiarwybod o'r perygl bygythiol. Mae o'r diwedd yn llosgi ei adenydd, ac fel hyn fe 'i hanafir dros ei fywyd. 'Y neb a går y perygl a ddyfethir ynddo.' 'Nac arwain ni i brofedigaeth' sydd weddi; a thra yr ydym ni yn gweddio 'Nac arwain ni i brofedigaeth,' yn ddiau ni ddylem arwain ein hunain
 - 4. Gochelwch bob cyfeiriad at wahaniaethu

mewn barn, sydd wedi myned heibio, neu achosion o ymrafaelion a fu yn flaenorol, yn creu anesmwythder. Cofiwch y chwedl am yr aderyn dû a'r fronfraith—'Yr wyf fi yn hóni mai aderyn dû ydoedd;' 'Ond yr wyf finnau yn hóni mai bronfraith oedd,' &c.

Os dilynir y rheolau blaenorol, mór fanwl ag y caniatá anmherffeithrwydd dynol, nid allant lai na sicrhau dedwyddwch. A phe na byddai ond un o bob deg o ddarllenwyr elwa oddiwrthynt, câf fy nghyflawn dalu am eu cydgasglu.

Nis gallaf derfynu y býr-draeth hwn yn well na thrwy ychwanegu y cynghorion rhagorol a ganlyn, a roddwyd gan bendefiges i'w merch. ychydig cyn ei marwolaeth.- 'Tymer fwyn. serchawgrwydd at ŵr, a gofal am ei gysur, sydd yn cyfansoddi dyledswyddau gwraig, ac yn sylfaen dedwyddwch priodasol. Yn wir, y rhai hyn yw y testunau o ba rai y mae pob rheol tuag at gyrhaedd y dedwyddwch yn cael eu tynu. Er y geill swyn harddwch, a dysgleirdeb ffraethineb, ennill y serchiadau yn y gariadferch, ond nid hir y serchir hwynt yn y wraig. Hwy a fýrhant, hyd yn nod eu llywodraeth ddiflanedig eu hunain, os bydd iddynt, fel y gwelais mewn amryw wragedd, ddysgleirio mwy er týnu sylw pawb yn hytrach na'u gwyr. Buddiol fod boddloni yr un person hwnw yn wastadol i'w ganfod yn eich ymddygiad. Os ydyw ef yn eich caru fel y dymunech ei fod, byddai yn friw at y galon iddo am foment dybied eich bod yn ddifater am hyn; os nad ydyw, fe leinw ei falchder le cariad, a'i ddigter le dyoddefaint. Nac ystyriwch o ychydig bwys yr hyn a duedda i'w foddhau. Prif ammodau dyledswydd a olyga efe fel ei eiddo, ond y gofalon lleiaf a olyga yn gymwynas; a choeliwch fi, nid oes un teimlad mór hyfryd i'r person ei hun a throi y pethau hyn i ddyben mór werthfawr. Uwchlaw dim, gochelwch hysbysu i eraill unrhyw ddiffyg o ddyledswydd neu dynerwch a dybiwch eich bod yn ei ganfod yn eich gwr. Mae hyn ar unwaith yn dattod y rhwymyn tyner sydd yn cadw undeb yr ymrwymiad priodasol. Mae ei chyssegredd wedi ei ddyfetha am byth, os bydd i drydedd blaid gael ei gwneuthur yn dystion o'i ffaeleddau, neu yn gyflafareddwyr o'i hymryson.'-Allan o Chambers' Information for the Pcople.

Anianyddiaeth.

YR HAUL A'R LLOER. Ymddyddan rhwng William a John.

Hybarch Olygydd.—Os ystyriwch yr ym-Cyr. V. 34 ddyddanion canlynol o fudd i'm cydgenedl, wele hwynt at eich gwasanaeth:—

William. Wél John, pa fodd y mae gyda chwi heddyw? yr ydych yn ymddangos yn lled brudd, neu o leiaf fel megys yn dwys-feddwl yn nghylch rhywbeth.

John. Fel yr ydych yn tybied y mae; tra yn croesi y weirglawdd yna gynnau, yr oedd yr haul mór gynnes, er i mi ddiosg fy nghoat, yr oedd bron yn annyoddefol; a phan gyfarfum â chwi, yr oeddwn yn ceisio meddwl beth allai ei sylwedd fod, ai tân neu rywbeth arall.

W. Gwelaf nad ydwyt yn peidio a pkilosopheisio eto; pa un bynag am hyny, y mae y cwestiwn yn deilwng o sylw pob dyn; ac os boddhâol ni a dreuliwn ychydig fynydau i ymddyddan ar y pwngc.

J. Boddhaol iawn genyf fi bob ymddyddan fo'n tueddu i ehangu ein meddwl, a helaethu ein gwybodaeth am weithredoedd ein Creawdwr.

W. Ar y pwngc yna y mae dysgedigion wedi ymranu yn ddwy brif-blaid; un fod ei arwyneb wedi ei orchuddio gan fynyddoedd tanllyd, (volcanoes,) y llall mai corph tywyll, yw ynddo ei hun, wedi ei gylchynu gan blisgyn neu gauad o ager (gas) tanllyd, yn debyg fel y mae yr awyrgylch o gwmpas y ddaear, neu groen yn amgylchu y afal euraid (orange.) Cyn belled ac y darllenais ar y pwngc, y diweddaf sydd yn ymddangos i mi y mwyaf rhesymol.

J. Gan eich bod yn son am reswm, ewyllysiwn glywed rhai o'r rhesymau a'ch tuedda y ffordd yna.

W. Y mae'n hysbys i chwi mai pelen gron yn troi ar ei begwn yw yr haul, ac er's amser maith bellach, y mae philosophyddion wedi darganfod, nad yw ei wyneb mewn gwirionedd yn unlliw, fel yr ymddengys i'n llygad naturiol, ond fod amryw lanerchi duon o wahanol faintioli yn gorchuddio rhan o'i arwyneb; a'r rhai hyny yn amrywio yn eu maintioli yn barhaus.

J. Wél, a pheth sydd a fyno hyny a phrofi bod awyr tanllyd yn ei gylchynu.

W. Cymerwch yn araf John, peidiwch a chroesholi cyn i mi orphen fy stori, gwrandewch yn ddyfal nes i mi orphen, efallai erbyn hyny y gwelwch yn fwy eglur. Y llanerchi duon ar ei wyneb, a ystyrir fel rhanau o'i gorph yn ymddangos trwy yr ymagoriadau, neu agenau yn y oylch tanllyd. I wneyd y peth yn fwy eglur, mi wnaf amryw dyllau y'nghroen yr orange yma, ac a yrraf nodwydd fawr trwyddo i ben y ffon yma, ac a'i gosodaf ar,ochr y bwrdd; eisteddwch chwithau yr ochr arall, a thra byddwyf yn peri i'r afal gylchdroi yn araf ar ben y ffon, ond i chwi sylwi yn graff, cewch weled fod ffurf ymddangosiadol (apparent figure) gwaelod y tyllau (oblegid y mae croen yr orange yn dew) yn

cyfnewid, yn mwyhau, neu leihau, yn ol y byddont yn neshau, neu bellhau oddiwrthych yn eu cylchdroad: (h. y.) pan yn dynesu, y mae'r ymyl agosaf yn d'od yn eglurach, hyd oni byddo yn union gyferbyn a chwi. Yna v mae yr ymyl oedd egluraf pan yn dynesu, yn awr yn mynedi'r cysgod ac yn raddol yn diffannu. Yn hollol yr un modd y mae gyda'r haul; y mae'r egwyddor yr un pa un bynag a'i bychain a'i mawr y byddo'r corph, yr hyn sydd gywir am y naill gorph, sydd hefyd yn gywir am unrhyw gorph cyffelyb, mewn cyffelyb amgylchiadau. Y mae sylwadau (observations) manwl y ddau Herschel, ac eraill, wedi profitu hwnt i amheuzeth, fod gwahanol ymddangosiadau y llannerchi duon hyn ar wyneb yr haul y fath, ag o anghenreidrwydd a gymerai le trwy gylchdroad pelen gauedig megys uchod. Y mae v cyffelyb achosion mewn cyffelyb amgylchiadau yn cynnyrchu y cyffelyb effeithiau bob amser. Gadewch i ni weled beth fyddai y canlyniad, pe byddai y llannerchi tywyll hyn yn gydwastad, neu yn uwch nag arwyneb yr haul; fe ddengys yr orange hyn hefyd: yn awr mi rof ddernyn o bapur gwýn, neu unrhyw ddefnydd tewach, ar groen yr afal a chewch weled wrth i mi ei droi, fod yr ymyl agosaf o'r dernyn pan yn dynesu, yn dyfod i'r golwg yn gyntaf, ac yn raddol y mae 'r ymyl beliaf yn d'od yn amlwg. Y mae'n ffaith anwadadwy fod yr ymyl bellaf i'r llannerchi hyn ar yr haul yn ymddangos gyntaf; yr hyn nas dichon fod oni byddent yn dyllog.

J. Tebygwyf eich bod wedi dangos fod yna gylch o gympas corph yr haul, a bod y corph hwnw yn weledig trwy agenau yn y cylch, ond cofiwch, bod y prif beth heb ei brofi eto, sef fod y cylch hwnw yn sylwedd tanllyd.

W. Y mae hyny yn wir, ond eto y mae 'r hyn a ddywedais fel dolen yn y gadwyn, neu garreg sylfaen i'r hyn a ganlyn. Mi grybwyllais yn y dechreu fod y llannerchi hyn yn cyfnewid yn barhaus, nen fod rhai o'r agenau yn cau ac eraill yn agor o'r newydd. Hefyd y mae y philosophyddion crybwylledig wedi profi eu bod yn cau ac yn ymagor gyda'r fath gyflymdra, fel na ddichon y sylwedd goleu fod na chaledgorph (solid) na gwlybwr (liquid,) h. y. nad yw y deddfau a reolant sylwedd yn yr ansoddau hyny, yn caniatau y fath gyflymdra yn y cyffelyb amgylchiadau, o ganlyniad rhaid ei fod yn rhyw fath o ager, (gas): chwi wyddoch fod pob sylwedd yn bodoli mewn un o dair ansawdd, cyfan, gwlyb, neu agerawg. Y mae vmchwiliadau diweddar wedi cael allan fod goleuni yn bodoli mewn dwy stâd, sef Polarized, ac Unpolarized. Yr olaf yw y goleuni cyffredin: un gwahaniaeth rhwng y ddwy stad yw hyn,

y mae'r olaf yn caniatau adlewyrchiad o dan unrhyw amgylchiadau; ond y flaenaf yn gofyn amgylchiadau pennodol. Y mae Philosophydd enwog o Ffrainge wedi cael allan fod caledgyrph a gwlybyroedd, (solids and liquids) megys, haiarn toddedig pan yn wynias, yn rhoi allan polarized light, a bod fflam, (yr hyn yw ager yn llosgi) bob amser yn rhoi allan unpolarized light. Y mae y goleuni sydd yn dyfod oddiwrth yr haul o'r fath olaf. Yna chwi a welwch fod y casgliad yn naturiol, mai ager (gas) tanllyd yw y sylwedd goleu o gwmpas yr haul.

J. Os yw corph yr haul yn cael ei gylchynu gan y fath awyrgylch dysglaer, ie, mór ddysglaer fel y mae 300,000 yn ddysgleiriach ar ei wyneb, nag ydyw gyda ni ar hanner dydd; pa fodd y mae ei gorph eto yn ymddangos yn

dywyll!

W. Nid ydym i farnu, oblegid fod v llanerchi hyn yn ymddangos yn dywyll, eu bod gan hyny yn wirioneddol dywyll, oblegid y mae y llygad yn barnu trwy gydmariaeth neu gyferbyniad (contrast). Chwi welwch os dygir golosgoed (charcoal), neu ganwyll yn llosgi, i oleu yr haul, nad yw yn agos mór oleu a phan yn y tywyllywch. Hefyd dyna yr Ozyhydrogen light, a gynnyrchir trwy losgi pelen o arian byw mewn Oxygen a Hydrogen gases, nis gall y llygad oddef edrych arno, ac y mae yn weledig dros 40 milltir trwy awyr niwliog. Pan ddaliwyd y belen hon rhwng y llygad a'r haul, yr oedd yn ymddangos yn hollol dywyll. Gan hyny chwi welwch y dichon y llanerchi hyn ymddangos yn dywyll, ac eto mewn gwirionedd fod mór ddysglaer a'r oxyhydrogen light.

J. Wél yn wir y mae 'n rhaid i mi gyfaddef fod eich rhesymau yn ymddangos yn lled gedyrn, ond cofiwch ar yr un pryd, o herwydd byrdra fy ngwybodaeth, nad wyf yn pretendio bod yn farnwr yn y fath gwestiynau, ond yr wyf yn bwriadu chwilio yn mhellach i'r pwnge. Yr wyf yn gweled ei bod yn hwyrhau, ac yr oeddwn wedi bwriadu bod yn G-h heno yn lled gynnar, onid oes rhywbeth i'ch rhwystro, ewyllysiwn yn fawr gael eich cwmpeini. Y mae'r haul ar fachlud yn awr, a'r awel wedi oeri.

W. Gyda 'r boddlonrwydd mwyaf, pe bai ond er mwyn eich cwmni difyr ac adeiladol, gan hyny gadewch i ni gychwyn.

J. Hynod mór hyfryd y mae'r awel; mór brydferth y mae natur yn ymddangos, hyd yn nod pan ei gorchuddir gan gysgodau yr hwyr. Y fath dawelwch dymunol sydd wedi meddiannu y cyfan; mór siriol y mae Gwener yn goreuro y gorllewin, a'r lloer mór llon, yn gwasgaru ei phelydr arianaidd; byddaf yn meddwl weithiau fod dymunoldeb yr hwyr, yn gwneyd i fyny am wres y dydd. Yr wyf yn cofio bod rhyw awdwr, Dick, debygaf, o'r farn fod preswylwyr yn y lloer, beth debygwch chwi am hyny?

W. Pan yr ydych yn son am breswylwyr yn y lloer, tebygwyf eich bod yn meddwl am fodan yn dwyn rhyw gyffelybrwydd o ran eu stâd a'u cyfansoddiad corphorol, i breswylwyr y ddaear, onide yr ydym yn myned ar unwaith i'r niwl; oblegid nid yw conditions bodoliaeth unrhyw greaduriaid, ond preswylwyr y ddaear yn hysbys i ni, a'r rhai hyny ond mewn rhan; gan hyny cymerwyf yn ganiataol mai dyna ydych yn ei feddwl. Y ffordd i benderfynu y pwngc yw holi, A yw y lloer yn meddu ar y conditions anghenreidiol i fodau yn dwyn rhyw gyffelybrwydd i breswylwyr y ddaear: er engraifft, a oes awyrgylch iddi! a yw ei harwyneb yn addas er cynnyrchu ymborth? ac fel preswylfod !

J. Tebygwyf bod yr holiadau yn ddigon i benderfynu y pwngc, gan hyny ewch yn mlaen.

W. Y mae'n hysbysi chwi nad yw goleuni yn instantaneous, ond ei fod yn teithio mewn amser penodol, a hefyd ei fod yn ddarostyngedig i refraction, sef i gael ei blygu o'i yrfa gan y cyfryngau y byddo yn myned trwyddynt, megys pan roddir ffon ar ogwyddiad mewn dwfr, ymddengys megys wedi tóri, Y mae goleuni y wawr yn cael ei achosi yr un modd, sef trwy fod yr awyrgylch yn meddu y briodoledd o blygu pelydr y goleuni. Yn awr, yr ydys yn cael allan pan y byddo'r lloer yn croesi rhai o'r ser sefydlog, fod yr amser o ddiffaniad y seren a'r un ochr hyd ei ymddangosiad ar yr ochr arall yn gymhwys yr un faint ag a gymerai i drafaelu yr un pelider a'r ran arail o'r ffurfafen. byddai awyrgylch o gwmpas y lloer fe gymerai lai o amser mewn yınddangosiad; oblegid fe fyddai y seren yn weledig wedi myned i mewn. ac hefyd cyn dyfod allan o'r cysgod, gan y byddai i'r pelydr gael eu plygu tua 'r ddaear gan ei hawyrgylch; gan hyny y casgliad yw nad oes awyrgylch iddi; neu, os oes, ei fod yn anfesurol deneu, felly yn anaddas i fywyd dynol. Hefyd, y mae philosophyddion yn profi bod ei harwyneb mór anwastad ag y mae bosibl iddi fod yn mron, yn llawn o Volcanic craters; heblaw hyny, chwi wyddoch nad yw yn troi ar ei phegwn ond unwaith bob mis, y mae y naill hanner iddi heb oleu oddwrth yr haul na'r ddaear am bythefnos, (y mae'r ddaear yn ymddangos i'r lloer amryw weithiau yn ddysgleiriach na'r lloer i'r ddaear,) ac am y pythefnos arall, y mae 'r rhan hono oedd yn y tywyllwch o'r blaen, yn derbyn goleuni yr haul, a'r rhan arall, oleuni oddiwrth y ddaear yn unig: felly yn dyoddef

eithafion gwres ac oerni, goleuni a thywyllwch bob mis. Y mae'n amlwg nad yw y conditions yna yn addas i'r natur ddynol, a'r casgliad oddiwrth y cyfan yw, nad oes preswylwyr yn y lloer. Wele ni yn awr bron a'r ben ein siwrne, ni gawn orphen ein stori rhyw dro eto.

GWILYM O WASHINGTON.

Amrywiaeth.

CYMUNDEB ANMHLEIDIOL.

Ma. Golvaydd,—Anwyl frawd, y mae tuedd yn fy meddwl i osod ger gwydd ein Cenedl rai nodiadau o barth i gymundeb y saint, sef eu gwaith yn cyd-uno i gofio am farwolaeth eu Harglwydd, yn y swper efengylaidd. Y mae yn ofynol bod mewn ysbryd addas, ac o ddyben da, cyn cofio yn deilwng; a meddyliwyf, fod galwad cofio am farwolaeth Crist mewn cariad at yr holl saint. Mae fy meddwl yn cael ei dueddu yn fawr i gredu, mai ein dyledswydd fel Cristionogion yw, bod mór frawdol a chaniatau lle yn achlysurol i frodyr a chwiorydd o enwadau eraill, pa rai fydd yn credu prif byngciau sylfaenol crefydd, ac yn rhodio yn addas i'w proffes. Er mwyn profi hyn, sylwn:

1. Mae galwadau yr efengyl yn anmhleidiol. Mae galwadau yr efengyl yn cymmell pawb; y cloffion, y deillion, Iuddewon a Chenedloedd, yn ddiwahan. Mae yr efengyl yn galw arnom i'r Swper Mawr, ac nid oes hawl gan y gweision ddewis a gwrthod neb a ddelo yn deilwng. Mae galwad arnom i beidio a bod yn bleidiol yn mhethau Duw.

2. Dyben dyoddefiadau Crist. Un peth sydd yn cyd-fyned a'r efengyl, sydd yn cyhoeddi dyoddefiadau Oen Duw, yw lladd gelyniaeth a chymmodi Iuddewon a Chenedloedd yn un corph trwy Iawn Iesu Grist. Mae canol-fur y gwahaniaeth wedi ei ddileu, ac mae galwad arnom oll fel Cristionogion, i ddangos hyny trwy fod mór gariadus a chyd gofio am farwolaeth ein Harglwydd Iesu Grist. Eph. ii. 16—22.

3. Am fod cyd-uno mewn cymundeb anmhleidiol yn unol â dywediadau gwahanol enwadau o grefyddwyr. Dywedir gan y gwahanol
enwadau, fod duwiolion yn mhlith enwadau heb
law yr enwad ac y perthynant hwy iddo, a
chaniateir gan lawer i rai o enwadau craill gael
cyd weddio a hwy, a chaniatant i eraill gael
pregethu gair Duw yn eu Capelydd, a gelwir
rhai o enwadau eraill yn blant i'r Arglwydd, &c.

Wedi sylwi ar ymddygiadau fel hyn, ac ar ol y cwbl weled rhai mór gaeth fel na's gwnant gyd gofio am ei brawd Iesu gyda eu brodyr, ymddengys eu hanghyssondeb hwy, tra ar yr un pryd y profir mai cymundeb rhydd a ddylai iod. Nid oes hawl gan blant Duw i gadw y naill y llall oddiwrth fwrdd eu Tad nefol, heb un gorchymyn. Plant i'r un Tad na wnant gyd eistedd i gyd wledda! y mae hyn yn ymddygiad caled iawn.

4. Mae cymundeb dibartiol yn cydagweddu a theulu y nef. Mae yno bawb yn unol, er eu cyfansoddi o wahanol enwadau, megys Bedyddwyr, Independiaid, Methodistiaid Calfinaidd, Wesleyaid, Presbyteriaid, &c. Gogoniant i'r eglwvs weledig fyddai bod yn debyg i'r orfoleddus fry. Mae yn rhaid i ni, os myned a wnawn i'r nef, føddu ysbryd addas i gyd gyflawni yr holl bethau a fydd yno, ac os nad ym yn meddu ysbryd felly, y mae modd i'w gael ef yn awr trwy Iesu Grist, ac am hyny llefwn am dano ef mewn amser prydlawn, fel y gallom weithredu fel ac y dylem. Mae ein calon am weled mwy o undeb a chydweithrediad rhwng gwahanol enwau o grefyddwyr, fel ag y cauer geneuau ein gwrthwynebwyr, ac fel y byddo plant yr Arglwydd yn ymddwyn yn frawdol y naill at y llall yn gyffredinol; trwy ganiatau lle i frodyr a chwiorydd duwiol o enwadau eraill, pan fydd amgylchiadau wedi eu hymddifadu o freintiau eu cyd-frodyr o'r un enwad a hwy eu hunain. Mae rhai yn meddwl gan fod Cym-. manfa yn atal rhai i gael cymundeb, fod hyny yn ddigonol; ond rheol pawb i ymddwyn yn uniawn yw, Gair Duw. O am weled y dyddiau pan fyddo pleidgarwch wedi gorfod ffoi fel bwystfil drwg o'r tir, a chariad a heddwch yn llanw'r byd; fel y byddo pawb yn ymddwyn yn frawdol y naill at y llall.

Hyn yw gwir ddymuniad cich ewyllysiwr da. Pittsburgh. IORWERTH.

GORMOD O SEL DROS DDIRWEST.

BARCH. SYR,—Llawer yw y stur a'r dadleu sydd yn y dyddiau hyn, yn mhlith yn mron pob cenedl o ddynion, mewn perthynas i sobri y byd rhag meddwdod. Nid aml y clywir neb yn gwadu nad peth da yw sobri y meddw, ond hynod y fath wahanol olygiadau sydd yn mhlith plant dynion mewn perthynas i'r ffordd. Rhai yn haeru mae bod yn gymedrol yw y ffordd, eraill yn haeru mae peidio a chyffwrdd ag ef yw y ffordd; ac er cymaint sydd yn cydweled a'r golygiadau diweddaf, eto nid ydynt yn hollol gydweled pa fodd i weithio y ffordd hon; dywed rhai mai peidio a gweithio un llaw i unrhyw ochr, yw y moddion gorau tuag at gadw y fforddolion rhag myned ar gyfeiliorn; craill mai codi o bob

tu i'r ffordd glawdd wedi ei weithio gyda sel yr Apostol Paul, yw y gorau. Y mae yn wir fod gan bob dyn hawl i farnu drosto ei hun, ond yn llawn mo'r rhesymol a hyny y dylai pob dyn ymostwng i reswm, os bydd y rhesymau hyny yn cydorwedd â'r ysgrythyrau.

Ond, i ddychwelyd .-- Yn 1. Cyhuddir aelodau y Gymdeithas Ddirwestol mewn perthynas i'w sôl, a hyny yn fynych gan ddirwestwyr, sef eu bod vn dangos gormod o sėl tuag ati. 2. Fod dynion yn ei chymeryd yn lle yr Efengyl. Ac yn 3. Fod eisiau codi Cymdeithasau eraill, sef yn erbyn balchder, glythineb, tyngu, rhegu, &c. (1.) 'Gormod o sél.'—Tybiwch fod dyn yn byw ar lan y môr, a bod llanw y môr wedi goresgyn ei holl ddolydd o'r bron, ac o ganlyniad penderfynodd yr Amaethwr godi gwrthglawdd, i attal y gorlifiad dinystriol hwn, ac yn gymaint a bod y gorlifiad yn taro mór gryf, gorfu ar y tyddynwr fyned i draul fawr, fel ag yr aeth yn wrthrych sylw ci gymydog, yr hwn a'i cynghorai rhag myned i'r fath draul fawr i godi y clawdd mór uchel; atebai yntau, fod y gorlifiad diweddaf yn llawer uwch. Felly mewn perthynas i Ddirwest; gellir profi fod y dinystr a'r eithafion i ba un yr oedd meddwdod wedi arwain plant dynion, (yr hon engraifft yn ddiau sydd hawdd ei phrofi) wedi gwneyd mwy o niwcid i'r gymdeithas ddynol, na'r eithafion yr ydys yn myned iddynt yn achos Dirwest: 'Da yw dwyn mawr sêl dros beth da yn wastadol.' Ond os drwg y mae yn gwneyd, atebir, pa ddrwg a wnaeth hi? Mae yn gof genyf ddarllen gwaith un awdwr mewn perthynas i ofyniad Pilat, yn gofyn, 'Pa ddrwg a wnaeth efe?' y buasai ef yn gofyn iddo pe buasai wrth ei benelin, a fyddai iddo fod cystal a newid ei ofyniad, gan ddywedyd. Pa dda a wnaeth efe! Dywedai fod ei ofyniad heb ci atcb, ac mai heb ei ateb y bydd ef byth, ond pe gofynasai pa dda a wnaeth efe, y buasai yno ddigon o dystion yn y fan; fe fuasai y clôff yno, ac yn ateb yn fuan 'Rhoddodd draed i mi;' y dall, 'Rhoddodd lygaid i minau;' 'Rhoddodd iechyd i minau, &c.' Ac felly am Ddirwest, mór belled ag y gellir dilyn y gydmariaeth, Pa ddrwg a wnaeth hi? neb yn ateb; ond pa ddaioni a wnaeth hi? Oh! 'yhoddodd iechyd i mi," meddai y cylla afiach; 'Rhoddodd i minau gydymaith sobr,' medd gwraig y meddw; 'Rhoddodd i mi farchogwr rhinweddol,' medd yr anifail; ïe, medd yr hwn sydd yn dal y gwynt yn ei ddwrn, 'Rhoddodd ogoniant i minau.' Am sêl, chwenychwn gael gwybod, pa mór bell v gellir myned gyda sél gyda yr achos daionus hwn? Tybiaf fod y llwybr cymedrol gyda sél, mór anhawdd ei ganfod, ac ydyw llwybr cymedrol gydag yfed. Pa le y mae hwnw! o'r dyferyn a

ddisgyna oddiwrth ben bys hyd y farilaid y mae llwybr Cymedroldeb. Sonir am sêl heb wybodaeth, nid y sêl a gondemnir yna, ond yr anwybodaeth. 'O,' medd rhywun, 'mi welais i sêl benboeth yn gwneyd drwg mawr yn y gymydogaeth yma.' Tybiwyf hyny, ond gwelais inau hi yn gwneyd lles mawr yn ein cymydogaeth ninau. 'O,' medd arall, 'yr wyf fi yn Ddirwestwr, ond ni's gallaf oddef i neb godi gormod ar Ddirwest.' Wele, atolwg i ti fy nghyfaill, a ydyw dy fympwy di yn ddigon o reol i fyned y'mlaen wrthi. Ond i fyned yn mlaen, rhag i feithder fy ngoddiweddyd gadawaf ar hyn yna, ond os bydd eisiau ychwaneg ar y pwngc, ychwaneg a geir. (2.) 'Fod dynion yn ei chymeryd yn lle yr Efengyl.' Y mae yn ddiau fod llawer o wirionedd yn y cyhuddiad yna, ond y pwngc ydyw a oes rhywbeth yn ngwraidd egwyddorion Cymdeithas Dirwest yn arwain dynion i hyny? os oes, chwenychwn gael gwybod. Cyhuddir dynion hefyd eu bod yn myned yn gybyddion ar ol myned yn Ddirwestwyr, nid wyf yn ameu, ond ai trwy iddynt fyned yn Ddirwestwyr yr aethant yn gybyddion? Nid wyf yn tybied. Onid oes llawer o bregethwyr yr efengyl wedi myned yn lladron ar ol dringo i'r areithfa? Oes yn ddiau. Wele tybied fod yn natur pregethu yr efengyl yru dynion yn lladron? Nid wyf yn tybied. Diau fod llawer o bregethwyr yr oes yn myned yn eithaf balch ar ol dechreu pregethu, ond, ai yr Efengyl a'u gyrodd hwy yn falch? ac fel hyn am lawer o bethau o'r cyffelyb. Os fel yna, gwell fyddai peidio a phregethu gair byth! Felly meddaf am Ddirwest; os oes yn natur Dirwest dynu dynion oddiwrth yr efengyl, a'u gwneyd yn falch ac yn gybyddlyd, gwell fyddai peidio son am Ddirwest byth. O! na yn y dyn y mae y gwendid hwn yn gorwedd, heb un achlysur iddo oddiwrth egwyddor Dirwest. Pa beth ywegwyddor Dirwest? Atal dynion rhag yfed, ac felly o ganlyniad yn annichonadwy iddynt feddwi; gan hyny, tybied fod gwneyd dyn yn sobr, yn ei dynnu oddiwrth yr efengyl? A ydyw dyn meddw yn nes i'r efengyl na dyn sobr? Nid ydwyf fi yn meddwl, a chadwed yr Hwn sydd yn cynnal anadl yn fy ffroenau rhag i fi feddwl y fath beth. Fel hyn wrth ystyried amgylchiadau Dirwest, pan y meddyliwyf, pa mór aml yw ei gwrthwynebwyr, a'r canlyniadau o'i myned i lawr mór bwysig, nad anaddas i yr hwn sydd ai sêl yn boeth, lefain am ychwanegu ei sél. (3.) 'Fod eisiau codi Cymdeithasau ereill,-un yn erbyn balchder.' Atolwg, dangos i mi reolau y Gymdeithas hon, a phrofa ar yr un pryd yr etyb yr amcanion, ond sefyll at yr ymrwymiad, a hefyd fod dyn yn alluog wrth natnr i gyflawni yr ammodau; yna, myfi yn gyntafun a roddaf fy llaw-nodiad wrth yr ymrwymiad.

Ond ychydig am wendid yr adystiad hwn, mewn cyferbyniad i'r ardystiad Dirwestol : y mae yn ddiau fod y pechod hwn, yn bechod ac sydd yn taro yn erbyn y nefoedd, yn gyffelyb i feddwdod, ond y pwngc yw, pa fodd i lunio Cymdeithas yn ei erbyn? Onid peth yn gweithredu ar dufewnol ddyn y galon yw balchder? fel nad oes ond gwir râs yn alluog i'w ddiorseddu. Ond haera rhai mai y ffrwythau, wrth ba rai y gellir ei adnabod, yw dillad newyddion a gwisgoedd gwychion, &c. O ganlyniad bydd yn ofynol dinystrio pob taeliwr yn y fan. Mewn gwirionedd geill dyn ymfalchio mewn pob ffordd bron,-ond nid yw yn ddichonadwy i neb feddwi ond trwy yfed: gan hyny ond i ddyn atal yfed, fe beidia meddwi er ei waethaf. Hynod mór eglur ac effeithiol yw egwyddorion Dirwest, onid ê !-- A gyflwynwyd i'r 'Cyfaill 'gan

Racine, Wisconsin.

WM. IONAWB.

FFOLINEB Y TYNGWR.

Pa faint bynag o gyfoeth a ellir ei wneyd trwy anudoniaeth, credwyf na ddaeth yr un dyn erioed i gyfoeth ac anrhydedd wrth dyngu oferddrwg. Aml y bu raid i ddynion dalu o achos tyngu, ond anaml y derbyniodd neb ddim tâl am hyny. Anhawdd canfod pa anrhydedd na chymeriad sydd yn gyssylltiedig âg ef. A ydyw yr un dyn yn derbyn goruchafiaeth o herwydd ei fod yn ymffrostiwr hynodol? Neu a oes yr un dyn yn cyrhaedd urddas o herwydd ei fod yn hynodol am dyngu halogedig? Nac oes. raid fod nodweddiad na wna y fath goeg-ffoledd ei ddiraddio. Anesgusodol gan hyny, raid fod yr ymarferiad, i'r hwn nid oes na rheswm na nwyd yn gefnogaeth iddo. Mae gan y meddwyn ei gwpan; yr anlladwas ei gariadferch; y goganwr ei ddial; yr uchelfrydig ei dderchafiad; y cybydd ei aur; ond nid oes gan y tyngwr cyffredin ddim mewn golwg; ynfyd ydyw ar y goreu, yn gwerthu ei enaid am ddim, ac yn ymdrybaeddu yn ngwasanaeth y diafol yn rhad. Nid oes un esgus dros dyngu; nid ydyw yn reddf cynnwynol yr enaid, nac wedi ci gydwau â'r corph; nac mewn un modd yn perthyn i'r cyfansoddiad. Fel y sylwai un, 'er fod rhai dynion yn bytheirio rhegfeydd fel pe byddai hanfodol iddynt, eto nid oes yr un dyn erioed wedi ei eni yn wreiddiol regwr,' ond vmarferiad, ac ymarferiad isel a gwael ydyw, wedi ci chymeryd i fyny gan ddynion isel o nodweddiad, yn ddiffygiol o synwyr anrhydeddus. Yn ddiystyr o weddeidd-dra, yn cael eu gyru i arfer rhyw ffregodiaeth i lanw lle synwyr cyffredin. Gan hyny ffolineb yw yr ymarferiad na welir ei ail, ond yn ffolineb y rhai sydd yn ei ymarferu.—Casgliad.

U. T. K.

IEUAN.

ATHRYLITH FOREUAWL.

. Нувавси Олусуро.—Os gweli yr hanesyn

Digitized by Google

canlynol yn gymhwys i ymddangos yn dy Fisolyn clodwiw, mae at ei wasanaeth. Glan Sinsinnati, Oneida. KAUN.

'Creadur ardderchawg, mae 'n ddiameuawl, a fuasai dynoni bai ei ddirywiaid trwy bechod: rhydd yr hanes wirioneddawl ganlynawl ryw ychydig o gip-olwg o'r hyn y mae y natur ddynawl yn alluawg o fod.—Christian Henry Heinecken, a anwyd yn Lubeck, Chwefror 6, 1721, ac a fu farw yno, Ion. 27, 1725, gwedi rhoddi y prawfiadau mwyaf rhyfeddawl o alluoedd meddwl. Medrai siarad yn ddeng mis oed; a chyn bod yn flwydd, gwyddai a medrai adrodd y pethau mwyaf hynod a gynnwysir yn mhum' Llyfr Moses, heblaw lluaws o wersi am y greadigaeth: yn dri-mis-ar-ddeg, fe wyddai hanesiaeth yr Hen Destament a'r Newydd; yn ei bedwerydd mis-ar-ddeg, gwyddai hanesiaeth conedloedd yr hen amseroedd, daearyddiaeth, duwinyddiaeth, defnydd darlun-lenau y byd, ac yn agos i wyth mil o eiriau Lladin. Cyn diwedd ei drydedd flwydd, yr oedd yn dra hysbys yn hanesyddiaeth Denmarc, ac achyddiaeth penau coronog Oeropa; yn ei bedwarydd flwydd dysgasai athrawiaethau duwinyddiaeth, gyda'r profiadau o honynt allan o'r Bibl, hanes eglwysig, yr egwyddorion, 200 o hymnau, gyda'r tônau perthynawl iddynt, 80 o Salmau a rhifedi mawr o benodau cyfain o'r Hen Destament a'r Newydd, 1500 o wersi ac ymadroddion o waith awduron Lladin, ac agos un llyfr Lladin a elwir Orbis Pictus i gyd, allan o'r hwn y cafodd ei holl wybodaeth am yr iaith Ladin. Ac yr oedd yn hysbys mewn rhifyddiaeth, a hanesiaeth Ymerodraethau a Breniniaethau Oeropa; medrai ddangos ar ddarlun-lenau'r byd y fan bynag a ofynid iddo, ac adrodd yr holl hanesyddawl fân-gofion, hen a newydd, a berthynent iddo. Daliai a chadwai ei anrhaethawl gof bob gair a ddywedid, ac arferai ei ddychymyg bywiawg gymhwysaw rhyw siamplau neu ymadroddion o'r Bibl, daearyddiaeth, hanesiaeth ddynawl neu eglwysig, neu yr Orbis Pictus, at bob peth a welai neu a glywai. Traethodd ddeuddeg o areithiau yn Llys Denmarc heb ddyrysu unwaith; ac aeth dan holiadau cyhoeddus ar amrywiaeth o byngciau, yn enwedigawl hanes Denmarc. Siaradai Ellmynaeg, Lladinaeg, Ffrangcaeg, ac Is-Almanaeg. Yr oedd yn nodedig am dymerau da, ac ymddygiad moesgar, ond o ran ansawdd ei gorph yn dyner a gwanaidd; ni fwytai un amser fwyd cryf, ond byddai fyw yn benaf a'r laeth ei fam, gan nad oedd wedi ei ddiddyfnu hyd o fewn ychydig fisoedd i amser ei farwolaeth : bu farw pan nad oedd yn gyfiawn wedi cyrhaeddyd ei bedair oed. Ysgrifenwyd llyfr am y plentyn hwn, a chyhoeddwyd ef gan un M. Martini, yn Lubeck, yn y flwyddyn 1730; yn yr hwn y ceisiai yr awdwr ddangos yr achosion naturiawl o synhwyrau rhyfeddawl y dyn mawr hwn mewn anelwig ddefnydd, yr hwn o'r braidd a ddangoswyd i'r byd, ac a gipiwyd ymaith.'

ATHRONDDYSG.

Yn y talcen y mae y deall.

Yn y gwegil y mae y côf. Yn y iad y mae y dosbarth. Yn y deall, a'r côf, a'r dosbarth, Yn un, y mae y pwyll. Yn yr ysgyfaint y mae yr anadl. Yn y ddwyfron y mae y chwant. Yn yr afu y mae y gwres. Yn y gwythi y mae y gwaed. Yn y bustl y mae y digofaint. Yn y ddüeg y mae y llawenydd. Yn y galon y mae cariad, Yn yr rhai hyn i gyd y mae serch. Yn y serch y mae yr enaid, Yn yr enaid y mae y meddwl, Yn y meddwl y mae y ffydd, Yn y ffydd y mae Mab Duw, Yn Mab Duw y mae bywyd didranc, Yn mywyd didranc y mae gwynfyd anorphen. A gwyn ei fyd y neb a wnelo yn iawn â'r ynïau

a ddodes Duw ynddo, er cyraeddyd gwynfyd anorphen hyd fyth fythoedd.

Y BARDD GLAS, o'r Gadair a'i dywed.
LLOFFWR GRAWN.

CYNGHOR MEDDYGOL

Rhâd a chyfleus rhag y darymrediad, yr hwn a elwir yn gyffredin, clefyd yr Hâf.

Rhoddwch lonaid llwy fwrdd o halen cyffredin, wedi ei doddi mewn dwy lonaid llwy o winegr, mewn hanner peint o ddwfr, a chymerwch lonaid llwy o'r gymysgfa, bob hanner awr, nes esmwythau y boen.

Madleuaeth, &c.

RHIFYDDEGAWL.

'ATEBITWM A GUTTO.'

(Gwel y Cyfaill tu dal, 209, Cyf. v.

Mr. Golygydd.—Gallasai Llinos Glan Ohio ddeall oddiwrth gywirdeb y gwaith, mai camsynied wnawd yn y 'nod' y cyfeiria ato. Wele iddo gywir atebiad yn a ganlyn:

Sylw ar ofyniad Llinos Glan Ohio, tu dal. 209.

Gofyna Llinos am gyfarwyddid i ranu dâs o wair a'r ddull bônbraff a blaenfain; os ei feddwl yw, dâs brigfain, nid wyf yn meddwl y gellir ei ranu heb wybod cylch ei sail, (circumference,) neu ryw fesur arall gyda ei huchder.

S. J. JONES

GWALIA. Gofyniad i Hebog Dv.

MR. GOLYGYDD.-Dywed yr HEBOG Du yn

ei sylw ar y gair Welch, (Cyf. v. tu dal. 207,) fod Gwalia yn gyfystyr a Gwâl. Dymunwn wybod yn fuan, Pa fodd y mae yn profi hyny? tebyg mae Cymraeg yw 'Gwâl,' ond mae 'Gwalia' yn ymddangos i mi mewn gwisg Rufeinig.

Caerefrog-Newydd.

S. J. Jones.

Atebion.

MAT. VIII. 22. Ateb i ofyniad 'Nebo,' tu dal. 176.

Mr. Golygydd.-Wrth droi dalenau y 'Cyfaill' am fis Mehefin, canfyddais ofyniad, neu yn hytrach ddymuniad un Nebo, Trenton, am eglurhad a'r Mat. viii. 22.—Llefarwyd y geiriau hyn gan Grist, wrth un o'i wrandawwyr, a elwir yma yn ddysgybl; mae'n debyg ei fod yn canlyn Crist, a'i fod yn gysson wrando arno, er hyny nid wyf yn meddwl ei fod yn un o ddysgyblion neillduedig Crist.—Tybia rhai nad oedd ei dad wedi marw, ond ei fod yn oedrannus ac yn mron marw; eithr tebyccach genyf yw ei fod wedi marw; a'm sail i feddwl felly yw ateb Crist iddo. Meddyliwyf nad ydyw y dywediad hwn o eiddo y Cyfryngwr Mawr, mewn un modd yn rhoi cefnogaeth i ni fod yn ddifater am dalu parch dyledus i'n rhieni, yn fyw neu yn farw. Ond ei fod yn canfod rhyw wrthwynebiad yn egwyddor y dyn hwn iddei ganlyn ef, ac y buasai myned i gladdu ei dad efallai yn foddion i'r gwrthwynebiad hwn gynnyddu. Tebyg mae gyda golwg ar hyn y gwa-harddodd ef i fyned, ac er cael prawf o'i ufuddnyddu. dod iddo ef. Fel pe dywedasai, Mae y meirw ysbrydol yn ddigon lluosog i gladdu eu meirw naturiol—gad iddynt hwy gladdu eu meirw, fel y gallot ti a finnau fod gyda phethau mwy eu pwys. Gwelwn yma beth cyfreithlon ynddo ei hun, sef claddu y meirw, yn myned yn bechod pan yn rhwystr i gyffawni dyledswydd mwy ei phwys.—

Gan mwyaf allan o Esboniad y Parch. James Hughes.

Remsen.

James R. Williams.

NOAH. Ateb i ofyniad J. B. W. tu dal. 208.

Wrth ddarllen yn y Cyfaill am fis Gorphenaf diweddaf, gwelais ofyniadau i blant yr ysgol Sabbothol, a thybiais nad oedd gyfreithlon i mi ateb ond yr olaf; y mae genyf hir amser eto cyn myned heibio i'r oedran uchaf a benodwyd. Mae'n gofyn 'Yn mha bethau yr oedd Noah yn gysgod o'r Arglwydd Iesu Grist, yn nghyda'r pethau mwyaf rhyfedd a ddygwyddasant yn amser bynyd Noah.'

Ateb.—Yr oedd ystyr ei enw yn gysgod,

ATEB.—Yr oedd ystyr ei enw yn gysgod, sef Gorphwysfa. Fe rhagfynegwyd am dano, pan nad oedd ond plentyn, sef pa fath un a fyddai ar ol ei dyfiad i fyny. Gen. v. 29;

felly am Grist, Luc ii. 34. Yr oedd Noah yn gyfiawn, Gen. vi. 9; felly Crist, Act. iii. 14. Yr oedd Noah yn bregethwr cyfiawnder, 2 Pedr ii. 5; a Christ yn haul cyfiawnder, Mal. iv. 2. Fe gyhoeddodd Noah y byddai dwfr y Dylif ddyfetha pob peth ar na ddeuai gydag ef i mewn i'r arch; felly y cyhoeddodd Crist y dyfethid pob un na ddeuai gydag ef ac edifarhau, Luc xiii. 3-5. Yr oedd Noah fel yn awdwr o'r waredigaeth, i'r rhai a ddaethant ato i'r arch, sef i'w blant; felly Crist yn awdwr iachawdwriaeth i'r rhai oll a ddeuant ato, ac a gredant ynddo. Yr oedd Noah yn ben ar y rhai a waredwyd; felly y mae Crist yn ben ar ei holl saint gwaredol. Fe offrymodd Noah aberth o'r pereiddiaf i Dduw, felly Crist oedd yn offrymu aberth difai i Dduw, Gen. viii, 21; Heb. ix. 14. Yr oedd Noah yn soddi i'r dyfnderoedd ac er hyny a foriodd trwyddynt yn ddiangol, a'i bobl, ei blant, a'i deulu yn iach ; fellv Crist yn nrhefn fawr yr iachawdwriaeth, a foriodd trwodd, a'i deulu oll gydag ef, yn ddiangol. Fe gwblhaodd Noah yr hyn a orchymynodd Duw iddo, felly Crist a gwblháodd y gwaith a roddwyd iddo, Gen. vi. 22; Ioan xvii. 4. Yn ol trefn Duw yr oedd Noah yn gwneuthur, felly Crist, Gen. vii. 5; Ioan xiv. 31. Yr oedd yn rhaid i bawb ymostwng ac ymddiried i'r drefn hono yn gwbl am eu gwaredigaeth yn amser Noah; felly yn amser Crist. A thrwy, neu yn eu ym-ostyngiad, ac ymddiried i drefn Duw, bu teulu Noah gadwedig; felly teulu Crist yn yr un drefn. Gwnaeth Duw gyfammod â theulu gwaredigol Noah; felly hefyd a theulu gwared-igol Crist, Gen. ix. 9; Heb. viii. 10. Dangosigol Crist, Gen. ix. 9; Heb. viii. 10. odd Crist ei hun, fel awdwr iachawdwriaeth yn a thrwy Noah i'r byd y pryd hwnw, ac i'r byd sydd eto yn parhau. Yr oedd Noah yn gysgod o Grist yn ei ddyfodiad i farn, Mat. xxiv. 37; Luc xvii. 26. Yr oedd ufudd-dod Noah i Dduw yn mhob peth yn gysgod o ufudd-dod yr Ar-glwydd Iesu Grist. Yr oedd Noah wrth anfon y golomen, yn gysgod o Grist yn anfon yr Ysbryd Glân, i ddwyn rhyw arwydd fod y dyfroedd dylif o ddigofaint dwyfol wedi treio. oedd Noah wrth ollwng y gigfran, a hithau heb ddychwelyd yn ol, yn gysgod o Grist yn gadael dynion sydd yn well ganddynt eu chwantau cnawdol cigfranaidd na'r efengyl a'i ffyrdd hyfrydlawn.

Gofyna J. B. W. hefyd, Am y pethau mwyaf rhyfedd a ddygwyddasant yn amser bywyd Noch

Peth lled ryfedd gan ddynion yr oes hon, yw meddwl i Dduw ddyfetha yr hen fyd o herwydd i feibion Duw ddewis merched anghrefyddol yn wragedd, sef dewis y fwyaf dymunol i'r llygad a'r chwant, pa un bynag a fyddai hi yn eiddo i Dduw, a'i yn eiddo i'r diafol, megys pe na byddai dim gwahaniaeth, ond y dylai dyn gael ei ryddid, pe bae yn cyd-ymffurfio a phutain ei hun. Mae yr oes hon yn myned ar hyd yr un llwybr a'r rhai hyny i raddau pell iawn yn y pwngc hwn. Fe ddinystriwyd y rhai hyn, âef yr oes hon! nid oedd cyflawni yr un gweithredoedd yn y dyddiau hyny, ddim gwaeth na'r dyddiau hyn. Dychrynwn rhag i farn Duw syrthio arnom yn ei ddigofaint. Peth rhyfedd oedd

fod Noah yn adeiladu yr arch, pan nad oedd yr un arwydd gweledig y byddai dylif byth; eto yr oedd yn gwneud pob peth mewn ffydd, heb amheu dim a ddywedai ei Greawdwr. Peth rhyfedd hefyd oedd gweled y ddaear fel pelen gron mewn dwfr, heb un cwr o honi allan, ond wedi ei gorchuddio a'i mantell wleb a dyfrllyd. Peth rhyfedd oedd i'r creaduriaid ddyfod at Noah o honynt eu hunain, i fyned i mewn i'r arch, a hyny heb berygl i'r llew i larpio, na'r sarph i frathu, na'r neidr i bigo, &c., ond pob peth yn dawel a chytun. Peth rhyfedd oedd gweled y gwlawogydd yn pystillio nes cuddio'r bryniau mewn deugain diwrnod, a'r arch yn nofio, a'r dyfroedd drachefn yn treio ac yn cilio i'r moroedd megys pentwr, a'r ddaear yn sychu, ar ol dyfetha 600,000,000, fe allai o drigolion ran y dyfroedd. Peth rhyfedd drachefn oedd fod y trigolion o un fryd wedi bwriadu adeiladu tŵr, a'i nen hyd y nefoedd, fel y cedwid hwy oll yn nghyd, yn eu tyb hwy; a Nimrod yn frenin arnynt: ond nid bwriad dyn a gyflawnwyd. Peth rhyfedd eto oedd gweled y tŵr yn cael ei ddyrysu, a'r ieithoedd yn cael eu cymmysgu, fel nad allent ddeall iaith eu gilydd: a hyn a fu yn achos iddynt wasgaru ar hyd wyneb y ddaear, a'u holl drafferth yn ofer a'u bwriad wedi ei lwyr ddiddymu. A'r peth mwyaf rhyfedd o bob peth, oedd i Dduw arbed neb o ddynolryw yn amser y dylif, pan oedd dyn a'i fwriad mór ddrygionus, ac yn gymaint gwrthryfelwr yn erbyn Duw; a pheth rhyfedd oedd i Dduw eu harbed yn amser eu gwrthryfelgarwch yn nhŵr Babel, trwy amrywio eu hieithoedd yn lle dwyn eu bywydau; a pheth rhyfedd oedd iddo arbed Noah pan feddwodd; a Cham pan wawdiodd ei dad.

Holland Patent.

R. R. M.

SICRWYDD. Ateb i ofyniad W. Jones, tu dal. 112.

Y gofyniad yw am ddyn wedicael gwir ras, A ydyno efe yn gwybod ei fod wedi cael maddeuant o'i bechodau m'r fuan ac y caffo droedig-

acth, ynte nad yw?

I'r gofyniad yma, caniatewch i mi atcb-Nad ydyw ddim o anghenreidrwydd. Geill dyn fod yn Gristion gwirioneddol heb fwynhau gwybodaeth sicr o hyny, ymddengys hyn yn eglur wrth ystyried annogaethau'r Gair tuag at gyrhaedd sicrwydd. Mae ganddo obaith bob amser, yr hon sydd yn y naill gristion yn gryfach na'r llall, ac yn yr un cristion yn wanach ac yn gryfach ar dymhorau, ond nid oes gan yr un cristion ar y ddaear, meddyliwyf, sicrwydd gobaith bob amser. Geill ei fod yn feddiannol ar sicroved ffydd bob amser, ond nid sicrwydd gobaith. Sicrwydd ffydd yw, crediniaeth ddiysgog o wirionedd gair Duw, gydag ymorphwysiad ar iawn Crist—y sylfaen safadwy, am iachawdwriaeth. Sicrwydd gobaith yw, dysgwyliad diysgog y bydd i ni yn bersonol gael iachawdwriaeth, trwy iawn Crist. Mae yn gyffredin gyda'r Salmydd, yn medru dyweyd, mewn llawn hyder ffydd. 'Y mae gyda thi faddeuant,' ond nid bob amser y geill ddyweyd, mewn sicrwydd gobaith, 'Ti a faddeuaist anwiredd fy mhechod.' Dengys yr Ysgrythyrau yn amlwg—bod sicrwydd yn gyrhaeddadwy, Jobxix. 25; Salm xwii; 2 Tim. i. 12; Rhuf. viii. 16; ac hefyd, y moddion trwy ba rai y ceir mwynhad o hono, yn nghyda'n dyledswydd parhaus i ymofyn am dano. 2 Cor. xiii. 5; Heb. vi. 11; 1 Thes. v. 21; 2 Pedr i. 10. Darllened W. J. yr ysgrythyrau y cyfeirir attynt. Electitotero

MYNEDIAD Y GORCHYMYN ALLAN, Ateb i ofyniad R. W. J. tu dal. 208.

Mr. Gol.—Mae eich gohebydd ymofyngar R. W. J., wedi cyfeirio at bedwar gorchymyn i adeiladu Jerusalem, a gofyna, 'O ba un y dylid cyfrif y naw wythnos a thriugain?' Er fod pedair cenadwri freninol wedi myned allan tuag at adeiladu Jerusalem, nid aeth gorchymyn allan ond oddiwrth ddau frenin, sef, y blaenaf gan Cyrus, a'r ail gan Ddarius. Barnwyf mai oddiwrth yr olaf y dylid cyfrif y naw wythnos a thriugain, oblegid, 1. I Artaxerxes y Brenin roddi gwaharddiad ar ol y gorchymyn cyntaf. 2. Mai yn y seithfed fwyddyn i Artaxerxes arall, yr aeth Ezra a Nehemiah, mewn llawn awdurdod oddiwrth y brenin at y gwaith, yr hwn a orphenwyd; ac o'r amser hwnw hyd farwolaeth Crist yr oedd 490 o flynyddoedd, sef, deg a thriugain o wythnosau prophwydoliaethol. Cymered R. W. J. hynyna nes cael ei well o rywle arall.

U. W. Y.

Y NADOLIG. Gofyniad i R. W. J. gwel tu dal. 208.

Gofyna R. W. J. am yr achos o symudiad y Nadolig.—A wel y gohebydd yn dda hysbysu pa symudiad y mae yn cyfeirio ato? gan y sonir am amryw symudiadau.

U. W. Y.

HEB GREDU GAN LAWENYDD. Ateb i ofyniad y tlawd annoeth, tu dal. 208.

Mae T. A. yn gofyn esboniad ar Luc 24. 41, sef, 'A hwy eto heb gredu gan lawenydd.' Ei ofyniad 1. yw, Pa beth, neu bethau, oedd y rhai hyn heb ei gredu!—Atcb. Mae yr Iesu ei hun oedd yno yn eu plith wedi adgyfodi. 2. Natur eu llawenydd oedd ysbrydol, o ran ei fwynhâd; a santaidd o ran ei gwyddor a'i effeithiau. 3. Mae llawenydd weithiau yn rhwystr i gwbl gredu gwirionedd peth. Mae'r gennadwri neu'r ymddangosiad mór dda, yn peri y fath orfoledd anflysgwyliadwy i'r enaid, nes y mae yn hir cyn gallu boddhau ei hun am ei wirionedd. Felly yr oedd Sarai pan y rhagfynegwyd iddi yr esgorai ar fab.—Meddyliwyf fod hynyna yn esboniad digonol ar yr adnod uchod; ond, o brysur, a wna'r Tlawd Annoeth hysbysu at bwy y mae'n ergydio yn y dernyn sydd yn canlyn ei ofyniadau! ac yn ail, Pa berthynas sydd rhwng hyny ag esboniad yr adnod! Mae

rhyw swn gwrth-ddirwestol yn araeth y gwr. DIRWESTWR.

PREG. X. 20.

Ateb i ofysiad GER RHAIADE TRENTON, tu dal. 208.

'Ehediad yr awyr a gyhoedda y llais, a pherchen adain a fynega y peth'—sydd ymadrodd diarhebawl, a ddefnyddir gan y gwr doeth i beri i ni fod yn ochelgar a gwyliadwrus ar hyd yn nod ein meddyliau, a'n geiriau yn y lleoedd mwyaf cuddiedig. Daw i glustiau y brenin mór ddirgelaidd a phe bai yr adar a ehedant oddiamgylch yn medru dy ddeall a'i gario iddo. Defnyddir diarhebion cyffelyb yn ein hoes ninau, sef, bod 'clustiau gan y perthi, a thafodau gan y parwydydd,' a phethau cyffelyb. Mae anwybodaeth o Reithioreg yn y rhan ffugyrawl o honi, o'r hwn ddull, yn ol arferiad dwyreinwyr, y mae 'r Bibl yn frith, yn peri i lawer ymrwystro wrth bethau fel hyn. Cyd-nabyddiaeth ag Ieithaduriaeth a fuasai yn dangos i G. R. T. a'i gyfaill, mai ymadrodd ffugyrawl ardderchog ydyw yr un uchod, er gosod ardderchog ydyw yr un uchod, er gosod allan y perygl o enllibio ac athrodi, &c., yn enwedig gwyr mawrion.

HEBOG DU.

Gofyniadau. &c.

GWLEDDOEDD GWYL DDEWI.

Barch. Syr,—Byddaf yn ddyiolchgar am weled a ganlyn yn y 'Cyfaill,' sef, A ydyw yn gwe ddu i Gristionogion wyddfodoli eu hunain mewn gwleddoedd, &c., y fath a gynhelir gan y Cymry ar y cyntaf o Fawrth, neu Gwyl Ddewi. Carwn weled sylwadau buan yn cymeradwyo hyny, gan weinidog sefydlog, neu, aelod cyflawn yn eglwys Iesu Grist. Hir oes i chwi er gwasanaethu eich cenedl a'ch Duw; a phara yr un mór dderbyniol a llwyddiannus wnelo eich gwiwglodus fisolyn, yw taer ddymuniad eich annheilwng

J. M. Jones, 120.

OFFERYNAU CERDU.

At Olygydd y 'Cyfaill.'—Gwnaech gymwynas â mi trwy roddi y gofyniad canlynol ger bron eich darlienwyr lluosog: A ydyw yn addas defnyddio offerynau cerdd i ganu mawl yn yr addoliad cyhoeddus dan oruchwyliaeth yr efengyl?

Eich cysson ddarllenydd Cincinnati.

ELIDAN.

ACH-LEN CRIST.

Mr. Golygydd.—Da genyf weled gwaith eich gohebwyr yn dangos cyssondeb y naill ran o'r Gwirionedd a'r llall; felly yr wyf yn dymuno gweled ychwaneg—carwn weled cyssoni y gwa-haniaeth sydd rhwng Matthew a Luc o barthed achau Crist:—o Abraham hyd Joseph, ac o Joseph hyd Abraham, gwelir gwahaniaeth mawr Cyr. V.

yn y rhif, ac mewn rhai enwau; ac hefyd dywed Matthew, fod Joseph yn fab Jacob, ond yn Luc dywedir, Joseph fab Eli.

Un o'n Rmôs

MAT. VIII. 28; A MARC V. 12; LUC VIII. 26.

Dywedir yn Mat. viii. 28, i ddau ddieflig gyfarfod a'r Iesu, ar ei ymweliad a gwlad y Gergesiaid. Rhoddir yr un hanes yn Marc v. 12; a Luc viii. 26, ond ni chrybwyllant ond am un. Eglurhad o'r gwahaniaeth a foddlona y gof-

R.

DYSGYBLARTH EGLWYSIG

Gof. 1. Mr Golygydd.-Dymunol fyddai genyf i chwi, neu un o'ch gohebwyr deallus, trwy gyfrwng y 'Cyfaill' clodwiw, ddywedyd wrthyf. Pa beth yw dyledswydd eglwys tuag at ddyn yn gwrthod cyfrannu at y weinidogaeth, pan y byddo pob moddion tyner wedi eu harferyd i geisio ei gael at y ddyledswydd hono?

Gof. 2. Ai rheolaidd yw i aelodau eglwysig,

yn enwedig swyddogion, beidio a chymuno, a chymuno pryd y mynont, heb roddi un rheswm

i'r eglwys dros eu hymddygiad!

DERBYNIWE CYSSON O'R CYFAILL

AMMODAU A DIRWESTIARTH.

Mr. Golygydd.—Dymunaf le i'r gofyniad a ganlyn, yn rhyw gwrr o'r 'Cyfaill,' yn fuan: Pa beth yw dyledswydd gweinidog, pan byddo ef wedi gwneyd megys llw ger bron ei anwyl Arglwydd, na wna ef byth ymuno â Dirwestiaeth oblegid rhyw bethau—pa un ai dyledswydd y gweinidog yw cadw ei ammod a pheidio ymuno, neu ynte, dóri ei ammod a dyfod yn Ddirwestwr! dyfod yn Ddirwestwr?

UN A GARAI WYBOD.

GWYL DDEWI SANT,

Mr. Golygydd.—A wnewch chwi, neu ryw un o'ch gohebwyr deallus, fod cystal a dywedyd wrthyf, trwy gyfrwng eich 'Cyfaill goleugar, Pa beth ydyw'r achos gwreiddiol i gadw Gwyl Dewi Sant ar y cyntaf o bob mis Mawrth! Llawer o ddadleu a glywais yn nghylch hyn yn ddiweddar, ac yr oeddynt yn gwahanu yn yr hanes, o herwydd hyny penderfynais anfon atoch chwi i gael mwy o oleuni ar y pwnge.

Palmyra.

Go Aceul.

мат. пп. 15.

Hybarch Olygydd.—Os dygwydd it, gael cyfle i roddi'r gofyniad canlynawl i mewn, byddaf finau wedi hyny yn dysgwyl y daw'r 'Cyfaill' ac atob eglurhaol i minau : (yr wyf yn ddyiolchgar am yr atebion a ymddangosasant yn rhifyn Gorphenaf, 1842.) Mat. iii. 15.—'Canys fel hyn y mae 'n weddus i ni gyflawni pob cyflawnder.' A oes yma gyfeiriad at ryw bethau yn yr Hen Oruchwyliaeth ai nad oes! Os oes, Pa rai ydynt?

Glan Sinsinnati, Oneida.

BARDDONIAETH.

YSTYRIAETHAU AR FALCHDER.

O enaid drud, rhyw ddyddiau enbyd ddaeth;
Brawdgarwch gwir, i ba ryw dir yr aeth?
Mae'r gelyn du am drawsfeddiannu ein gwlad;
Ei enw hyll, yw balchder; erchyll frâd!
Prif elyn yw i ddynolryw erioed.
Am ddal a lladd, pob lliw, pob gradd, ac oed;
Och fwystif rhydd, arweinydd dinystr blin,
Hen reibus flaidd, cyffrôwr yr hafaidd hin;
Ffrom uchel ben, dig wilydd daleen du,
Gwêniaethus frâd, sy'n oeri cariad cu!
Uffernol wraidd, hen wenwyn sarffaidd drâs,
Gwrthwyneb bron, ac estron cywir râs;
Chwŷdd marwol bla, anhawdd ei wella byth,
Etifedd tha, ac anian Satan syth!
O aed o'r fro, mae'r olwg arno'n drist,
Yn mhob ryw le, ond, mwy'n Eglwysi Crist;
I gyngor cu ni fyn mo' blygu ei ben:
Os oerydd fflwch a soniwch, chwi gewch sen.
Och ysbry'd câs sy'n atal grâs i lawr,
Pa beth a draidd gan ei frwmstanaidd sawr!
Swyddogion blaid, fugeilliaid, ymwrandewch;
Oll yn gytua'i schwyn armo ewch.
Ow flaenor mud, ymysgwyd, hefyd cry'n,
Rhag gwerthu Duw, i brynn wyneb dyn!
Pa beth wyt ti'—a fyddi môr ddifudd —
Faint fydd dy boen, os rhodas hwn môr rhydd!
Ow alar sy'n y dyddiau hyn o hyd,
Proffeswyr lu, yn cydgynnysgu â'r byd!
Pa faint sy'n d'weyd trwy'n hymddyriadau gwân,
Mai dull y byd, a'i lendid sydd i'r lân!
Mae hwn, neu hon, môr ffyddlon gefn i'r gwaith,
Os dyweda'i glwyf, ni oddef mo'nwyf chwaith;
Och anferth ddull! Ow grefydd dywyll, dlawd,
A'i pbwys, a'i rhan, mown egwan fraich o gnawd!
Saf bryfyn meth, ystyria beth wyt ti;
Na choll dy gôf wrth foddio marwol fri.
O ysbryd, plyg, bydd ostyngedig friw,
Os wyt am wledd, wrth orsedd Lesu gww;
Coronau i'r llwch, 'mollyngwch wrth ei draed,
Dros frynlau mawr ni rêd ei werthfawr waed. Remsen. AB IEUAN.

OCHENEIDIAU Y GALARUS.

Mse galar du yn crymmu a gwywo'n gwedd, A'm pabell wân yn gogwydd tua'r bedd; Diffas yn awr yw holl felusion byd, A ddrachtiwn gynt â siriol wyneb-pryd. Yn ofer im' y gwena boreu wawr, Un wedd i mi yw dydd a nôs yn awr; Yn ofer hefyd dathla yr adar mân, O'r goedwig draw, eu newydd gelfydd gân. Rhyw ochain dwys i borthi hiraeth, sŷ Yn boddio'r nwyd, sydd dân fy nwyfron I. Pa le ? na le am gymhorth, gww im' droi? Mae'm gobaith oll, a'm cysur gwedi ffoi.

Mewn llyfrau gynt, yn moreu dydd fy oes, Dyddanwch cawn, dan lawer chwerw loes; Yr awdwyr hoff, ddarllenwn gyda blâs, O fachlud haul hyd wawriad boreu glâs. Nid allant mwy linaru'm godd dwys,— Na'm cynnal chwaith, o dan ei ddirfawr bwys. Y gwridgoch lange, oedd ddoe yn hoyw lon, Ag ysgafa droed, yn llamu ar hyd y fron; El iraidd gorph sydd heddyw'n adfail syn, Gan hirseth dwys, a'i wedd yn welw wyn!

Bu i mi gynt gydmares dirion, fwyn,
Yn gymhorth llawn, dan bob rhyw ing a chwyn;
Ieuengaidd oedd, a thyner iawn o bryd,
O rodd y Nef i'm llôni yn y byd.
Mewn cariad pur, heb un a'i wedd yn syn,
Yn llaw yn llawn i deithiem bant a bryn,
A gobaith llôn yn sisial i fy mryd,
Gwpanaid llawn o fwyniant yn y byd.
A dywedwn yn fy mreuddwyd, (Fwy na chwardd !)
Mae'r byd i mi yn ail i Eden ardd!

Un achos mwy i wylo ar fy nhaith,
Na gofid blin, byth ni'm gofwya chwaith.
Cyd-deithio wnsem, ill dau mewn hedd y'nghyd,
Gan lawn fwynhau bendithion penna'r byd.
Ond, O siomedig! pethau goreu'r llawr,
Rwy'n teimlo'n ddwys wirionedd hyny 'nawr;
I'm hanedd lôn fe ddaeth yr Angau du,
A'i gleddyf llym trywanai'm priod cu;
Ymdrechwn ddal yr ergyd farwol draw,
Ond, gallu dyn—'dyw ddim i 'frenin braw.'

O Angau cás, hen elyn dynolryw; Dedwyddwch dyn, ai ysgafa genyt yw? Mewn munud awr tr ddeifaist gysur oes, Mi rodiaf mwy'n alarus dan y loes; Fy natur wan archollwyd gan dy giedd, 'Does im' wellhâd ond yn y dystaw fedd.

Rhuthraswn braidd i'r afon ar ei hol. Gan rym fy serch, i geiso ei chael yn ol, Ond suddo wnai o'm golwg yn y fân, A minau'n syn, a safwn ar y lân.

Nis ceir hi mwy ar hyd ei hoff rodfêydd, Ond yn y gwys y tawel orphwys hi,
Ni ddychwel mwy i rodio gyd a ni.

Y bedd, y bedd, O fangre dywell ddu! Rhyw gaddug len yn dy orchuddio sy'; I'th grombil erch aeth miloedd rif y gwlith, A'm priod hoff aeth yno yn eu plith.

Ond gwelaf ddydd, a hwnw bron gerllaw,
Daw diwedd ar lywodraeth 'brenin braw,'
Fe gryn y byd, fe dywylla sêr y nen,
Ac amser hen a red ei oes i ben;
Yr udgorn gân, a'r meirw fach a mawr,
Aneirif lu, ddeffro'nt o lwch y llawr;
Ac yn eu mysg, ar hardd a newydd wedd,
Daw 'mhriod glân i'r lân o byrth y bedd.

Wel, bellach mwy, dan bwys trafferthion byd, Rho'm goglud llawn ar Grist a'i aberth drud; Mewn gobaith ffydd, gael gyda mhriod llon, Dderbyniad llawn i gwmni'r addfwyn Oen.

Llinara hyn fy ngofid dybryd dwys, Ag ysgafn fron gorweddaf yn y gwys, Ac yno'n dawel, hunaf yn y pridd, I aros gwawr yr Adgyfodiad Ddydd.

T. LL. H. Cincinnati.

LLAIS Y GREADIGAETH.

- I Mae'r Greadigaeth fawr Yn dyweyd yn awr i ni, I ryw Anfeidrol fod, Roi hanfod iddi hi; Fe grëni Naf, a gair ei nerth, Y bryniau sydd, a'r bronydd serth.
- 2 Yr holl fynyddoedd mawr, A'r gwastad lawr y'nghyd A phob peth is y nen, A'r haul uwch ben y byd; Pob peth yn rhwydd o dân y rhod Sy 'n d'weyd fod achoe cyn ei fod.
- 3 Y bydoedd mawrion sy'
 A'u cylchoedd fry 'n ddiball,
 Pob un ei ffordd ei hun, Nis lluddias un mo'r llall; Sy 'n effaith deg, fe wel pob dyn, Na all'sent hwy mo'u gwneyd eu hun.
- 4 Mae'r anifeiliaid gwar Ac anwar, oll i gyd,
 A'r holl adeiniog gór,
 A'n holl adeiniog gór,
 A physg ymôr yn nghyd—
 Mae rhai'n mewn iaith addefol, gref,
 Yn dadgan ei oguniant Ef.

5 Mae'r môr a'i dônau mawr, A'i drwst rhuadfawr draw, Yn gwaeddi, 'Nid wyf fi Ond defnyn ar ei law, O gwel, mai fy Nghreawdwr i, Yn deilwng o'th wasanaeth di.'

6 Y mellt, a'r cenllusg mân. A swn y daran sydd,—
Mae swn y daran sydd,—
Mae swn y gwynt yn bod,
Pan gaffo ddod yn rhydd;
Mae yma lais ac uchel lef,—
'R'ym oll yn weision iddo ££."

7 Y llysiau o bob lliw, Blodau amryliw'r ardd,— A fedr unrhyw ddyn Wisgo ei hun mo'r hardd? 'R'oedd tecach pryd y lili lôn Na holl ogoniant Solomon.

8 Y Greadigaeth lon. Sydd gysson yn ei gwaith;
A'i gweinidogaeth &
Hyd eitha'r ddaear faith: D'oes llwyth na iaith, ar ddaear gron, Na chafodd weinidogaeth hon.

JOHN H. EVANS.

AWDL, I'R CYBYDD A'R MEDDWYN.

Bob dydd am gybydd, gwybod-Mae dynion er syndod; Heb ail fyth, pawb wel ei fod (Heb ochel) mewn mawr bechod.

Er ei annog ef i rinwedd,-Ni attal ei lygredd; Rhyw fael (mae hyn yn rhyfedd) Ydyw gwyd ei fyd hyd fedd.

Un drwg yw'r meddwyn, cyndyn annoddiaeth, 'E waria heb wylied aur bywioliaeth, Ei wraig a'i lân blantos, mewn rhwyg alaeth ; Efe ar gwrw, yf i ragoriaeth—A'i wiwlon feibion difaeth—mewn blinder, Mawr yw eu tosder yn morau tesdiaeth.

Er ei holl arw wallau hyn, A'u moddau, gwell yw'r meddwyn Na'r cybydd, beunydd yn byw Adya diwala ydyw;
Mawr'ei rys am aur, y rôg,
A'i gynen am y geiniog;
Y tlawd yn wir a wawdia,
A dwyn i gosp anfad wna.

'E reibia 'n ddiarwybod,—gy A fyth y tlawd parod ; Eto 'n gybydd bydd yn bod, A'i hanes 'r un mo'r hynod. gyfoethog

> e ca'i 'r byd hwn fŵn â'i fôr, Ymrwygo wnai am ragor.

Gwerthu wna ef a gwrthod Ein Duw gwyn, i lanw du gôd. Ei hen 'styfnig

Anian unig,
Anian unig,
Anian unig,
O waeledion
A gwaeledig
Ei anhwyl ni ad yn union,—hi bar
Yn ddû anwar,—drwg wna i ddynion. O waslodion : TAGO DOU.

ENGLYN

I anerch y Parch. W. Rowlands, pan yn Pittsburgh, Pa. Meh. 25ain, 1842.

Gwilym a ddaeth i'n gweled,—v A'i 'madrodd heb ludded ; -wr medrus, Iddo llwydd, yn rhwydd, O rhed-Boed cilio i'r byd caled.

Pittsburgh.

IORWERTH.

ENGLYNION Ar Briodas y Parch. T. J. Evans, Caerefrog-Newydd-

Thomas yn ddi-ias, dda iesin, — ur Yn anwyl a Chathrin ; O na foed bloedd, neu fyd blin, Neu eiriau, yno 'n erwin. —unwvd

A bood eiddo 'r byd iddyntoed eiddo'r byd iddynt—yn gysur, I geisio myn'd rhagddynt; Ys da fodd, os Duw a fyn, Tro buddiol tra y byddynt

Ond, trysor Nef wen yn benaf——ic Fo'n eiddo cadarnaf, Geiriau iach y Goruchaf, Wiwbur lon, iawn berlau Naf. -iddynt,

GWILVM FARDD.

ENGLYNION AR AMRYW DESTUNAU.

HAEDDBARCH OLYGYDD,-Codais yr Englynion can-Italians and Ardwyr yn Nghymru, o'i llawysgrif eu hunain; Os bernwen y cyfryw o ryw leshad i'r 'Cyfaill,' wele hwynt at eich gwasanaeth. Titica. J. G. H. GRIFFITHS.

I'R DAFARN.

Tỷ diawl, uffernawl, ffyrnig, — yw 'r Dafarn, A dorau llygredig ; Tỷ diail, nid tỷ diddig, Tỷ o dân, tỷ yw â dig. IRUAN GLAN EINION.

AM Y FARN.

Oh ddyn, na feiddia feddwi,—na
Yn rhagor mewn difri;
'E ddaw côf, ryw ddydd cyfri,
A barn Duw yn d'erbyn di. -na rhegu

G. M.

FFOLEDD Y MEDDWYN.

Yf eidion o'r afon ei raid,— Hefyd ei gyfraid ; Ond dyn ffol,—yntef ni phaid I lanw mwy na'i lonaid.

C. MAWDDACH.

GALAR AM FY NGWLAD.

Galar rhy ddwys i'w gelu,—sy'm Yn mynych derfysgu— Am anwyl wlad, geinwlad gu, Mae'm bron y'mron ymranu.

G. M.

PENDERFYNIAD DIRWESTOL.

Tra diwyd droad Awen,—ni chr Na chwrw brag heidden, -ni charaf Na gw'radwydd un gwiroden ; Dŵr i m'i— neu dóri 'mhen.

G. M.

RHAGOROLDEB DWFR A LLAETH.

Nid ydyw gwirf yn irfaeth—ir I roddi cynhaliaeth, Llonach i ddyn yw lluniaeth Difyr yw lles dwfr a llaeth. -ireiddiol

J. A. OWENS.

Peroriaeth.

.01	9	bwys;	o o o o o o o o o o o o o o o o o o o
A gyfansoddwyd gan Errnter Davies, Cincinnais, Odio.		## ## ## ## ## ## ## ## ## ## ## ## ##	
cinna		the	Yn curo ar f' enaid
, Ci		roddi	
AVIE			### ## \$ ###
U H			
22 11 25	60		
E E		ad de	
wyd g			Yn curo ar f' enaid
nsodd		saf The last	
l gyfa		the family famil	\$ 10
		sylfaen fawr saf	ed etto à e ot etto
			to the total
			Pan fyddo pob ystormydd,
1	HH	HH # HH	pp dy
•		chwilia'n ddwys,	
			o an'
	9 9	enaid	
7, 6		+++0 = 0	# # # # # # # # # # # # # # # # # # #
M.			Gael craig am deil i'r
E (	ed	e	arel craig
MON.		The state of the s	
RM	1		
LLANAR	0	=	afform afform
LLA		Am graig i ad eil	
		The E	a a a a a a a a a a a a a a a a a a a
	44	44 44	Bydd melus yn yr
	**	*** ***	## ## ## ##
9		HOD HOD HILL	HO HO HO HI
			Digitized by Google

HANESIAETH GENHADOL.

DARN O LYTHYR ODDIWRTH Y PARCH. T. JONES Y CENHADWR,

At Yagrifenydd Cymdeithas Genhadol Dramor y Trefnyddion Calfinaidd.

Cherrapoonjee. Chwef. 8, 1843.

FY ANWYL GYFAILL .- Daeth eich llythyr dyddiedig Tachwedd 29, i'm llaw ar y 3ydd o'r

Y peth nesaf mewn pwysfawrogrwydd i leshåd ysbrydol y bobl yma yw eu gwelliant tymhorol, yr hyn a ddylid yn wastad ei gadw mewn golwg; a dylem wneuthur a allom, heb rwystro llawer ar ein prif amcan, tuag at en gwareiddio, a gwellau eu hamgylchiadau tym-horol: oblegid ni allaf fi weled fod bywyd o seguryd a diogi yn tueddu at dduwioldeb gymaint a bywyd o ddiwydrwydd llafurus. Heblaw hyny, rhaid dysgu 'r bobl i weithio a'u dwylaw fel y byddo ganddynt beth i'w gyfranu i'r hwn y mae anghen arno; a phan y gwelont werth yr Efengyl, i gynhorthwyo ei hanfoniad i'r rhai sydd hebddi. * * Pe gallem eu dysgu mewn amaethyddiaeth, neu ryw gelfyddydau defnyddiol, fe ddysgai y bobl eu gllydd yn gyffredinol, ar ol i ni eu gosod unwaith ar waith. Fel seiampl, pe ceisiem had rhyw yd gwerthfawr, a'i drin iddynt unwaith neu ddwy, fel y gallent hwy weled pa fodd i wneyd, a dangoe iddynt pa le i fyned ge fi'w werthu, hwy a wnaent hyny gydag awyddfryd; a phe dygai hyny ryw elw iddynt, byddent am y cyntaf i ddysgu: a phe baem heb ewyllysio iddynt wybod, ceisient gael y peth allan eu hunain, a gwnaent yr un modd a minau, ag y maent wedi gwneyd lawer gwaith er parftidaeth y Saeson i breswylio yn eu gwlad. Nid wyf yn amheu y byddai yn gyffelyb pe dysgem iddynt ryw grefft; ac fel y cynnyddai celfyddydau defnyddiol, felly y cynnyddai gwerth dysgeidiaeth yn eu golwg. Ni chauwn allan ddysgeidiaeth, ond tra yn gwellâu eu llafur-waith. rhoddem addyag i ryw nifer y gallem waith, rhoddem addysg i ryw nifer y gallem ddysgwyl a wnaent ddefnydd o honynt ar ol hyny, yn enwedig ieuengctyd a fyddent yn debyg o fod yn ddysgawdwyr i eraili, fel athrawon, bolwyddorwyr, neu bregethwyr.

Bum yn meddwl llawer ar y mater yma, sef, gwelliant tymhorol y bobl hyn; ond nid oes yr un plan yn ymddangos i mi mór debygol o ateb y dyben hwn a chefnogi gwelliant, yn y lle cyntaf, yn eu gweithydd haiarn, sef yn nhoddiad y mwn, a gwneuthuriad yr amrywiol offerynau a wneir o haiarn â dur. Y mae yn y gymydogaeth hon ddigonedd o haiarn a glo; mae'r llywodraeth yn cludo llawer iawn o'r glô tua Chalcutta, ac y mae'r Cassiaid yn arfer toddi haiarn, a'i gludo i'r dyffrynoedd, ac i Calcutta, i'w werthu. Y mae ganddynt hefyd nifer o efeil gofaint, yn y rhai y gwneir yr arfau gweithio sydd mewn arferiad cyffredin yn y parthau hyn, y rhai a ddygir ar hyd y wlad i'w gwerthu: y mae rhai hyd yn nod yn treio gwneyd penknises! Maent yn llosgi llawer iawn o galch, ac heblaw yr hyn a ddefnyddir yma, cludir llawer i Dacca

a Chalcutta. Gellir gwneyd llawer o ddiwygiadau yn y pethau hyn, ac hefyd mewn saerniaeth. a gwaith coed yn gyffredinol, yn enwedig *llifie*, yr hyn a ddygai iddynt elw cymedrol. Yn y canoldir a'r dyffrynoedd ar y terfynau,

gellid gwneyd llawer mewn ffordd o ddiwygio eu hamaethyddiaeth, &c. Ond fel y sylwais o'r blaen, diwygio y gwaith haiarn ddylai fod y peth cyntaf; oblegid ni feddant ddim arfan i ddiwygio mewn unrhyw gelfyddid arall, ac ni ellwch chwithau fforddio rhoi arfan ac offerynau weithio iddynt; ac nid oes ganddynt hwythau gweithio ludylit; et hid to a geir fodd i'w prynu: yn wir nid yw yr arfan a geir yn y wlad hon, pa un bynag ai o wneuthiad Europeaidd ai brodorol, yn werth eu prynu. Ond gadewch i ni wellau eu haiarn, a'u dysgu i wneyd mwy o hono, ac hefyd yr arfau gweithio, yr offerynau amaethyddol, &c., sydd mewn arferiad cyffredin, ac yn hawdd eu gwneyd; a chyda'r elw a gant oddiwrth y pethau hyny, byddant yn abl i brynu pethau eraill, o wneuthuriad Europeaidd, pa rai y gallant yn awr eu dymuno yn ofer. Yna y bydd genym siawns o'u dysgu pa fodd i drin arfau gweithio; ac felly yr aiff diwygiadau yn mlaen o gam i gam; a dichon y daw y barbariad diog, fflaidd, a salw, i fod mewn ychydig flynyddoedd yn grefftwr gweithgar, diwyd, a defnyddiol; a thrwy ras

Duw, y pagan anwybodus yn Gristion deallgar. Byddaf yn dra dyiolchgar i bwy bynag a welo yn dda anfon i mi set o arfau gôf, y sawl a fyddant yn fwyaf defnyddiol tuag at wneyd offerynau eraill; neu unrhyw beth arall a wasanaetha er dwyn yr amcan crybwylledig i ben. Byddaf yn ddyiolchgar hefyd os danfonwch ychydig o lyfrau celfyddydawl ac ymarferawl ar wahanol ganghenau gwaith haiarn. Byddai yn dda iawn genyf pe gallech anfon yma un sydd wedi cael mwy o brofiad ymarferol na mi, ac a fyddai yn abl i ddysgu y bobl yn well pa fodd i weithio; ond hyd nes delo un gwell, mi a wnaf fy ngoreu wellau eu gweithydd haiam, yn gystal a

chelfyddydau eraill.

Gan i chwi son am grefftwyr, &c., pe gallech gael dyn yn deall natur pethau yn gyffredinol, ac yn alluog i ddysgu amryw grefftiau, ac yn enwedig yn deall pa fodd i drin haiarn, o waith y góf hyd at waith mwya tacha pobl Birming-Aam, a'r hwn a fyddai yn ffddlon i weithio, pan fyddai yn anghenreidiol, er addysgu eraill, yr wyf yn meddwl y byddai y cyfryw yn werth ei anfon allan. Gallai arolygu yr ysgolion, a llafurio yn benaf yn nygiad yn mlaen y gwahanol grefftiau yn mysg y bobl.

Ni chynghorwn chwi i anfon dynion o wahanol grefftau, gan y byddai raid i chwi gynal yn hollol y naill fel y llall. Mae'n bur debyg y bydd llawer o'ch cenhadau wedi dysgu rhyw gelfyddid neu gllydd, cyn eu cynyg eu hunain i fod yn genhadau, ac yn alluog i ddyagu'r pag-aniaid yn y cyfryw; ac eraill, trwy eu gwybodaeth gyffredinol, yn abl cyfarwyddo y brodorion mewn llawer o ddiwygiadau tymhorol, heb esgeuluso na rhwystro eu gwelliant yabrydol.

Nid wyf yn meddwl y byddai yn ddoeth i chwi anfon ysgol-feistriaid nes y gwel yr Arglwydd yn dda gyfnewid calonau rhai o'r bobl, ac y byddo genym ychydig o ieuengctyd gobeithiol ag eisiau eu dysgu, mewn trefn i'w parotoi i fod yn gynnorthwywr, ac i ba rai y bydd yn ddymunol rhoi dysgeidiaeth drwyadl. Yna bydd un neu ddau oddynion ieuaingc, o ddysgeidiaeth dda, yn bur ddefnyddiol, gan yr arbedent y cenhadon ordeiniedig, y rhai a allent ymroddi yn llwyrach at eu gwaith mwyaf priodol, sef pregethu yr efengyl, a bwrw golwg dros yr eglwysi brodorol. Bydd yn anmhosibl i'r un gwr wncyd y ddau.

Os caniateir i mi wneyd sylw ar y mater, dywedwn mai y ffordd oreu i chwi yn besennol yw danfon allan nifer o'r cenhadon goreu y mae'n bosibl i chwi eu cael; --dynion a fyddant yn debyg o fod yn ddefnyddiol iawn fel gweindogion gartref, a'r rhai y teimlai y wlad golled am danynt wedi eu mynediad ymaith. I'r graddau y bydd eu danfoniad allan yn golled i'r eglwysi gartref y bydd enill y paganiaid. Ni ellwch fod yn rhy ofalus a gwyliadwrus yn y peth hwn, y mwyaf anhawdd a phwysfawr o'ch holl ddyledswyddau; a phan y byddoch wedi cyflawni hyn yn iawn, mae'n ymddangos i mi y byddwch wedi myned drwy eich anhawsderau; oblegyd bydd dygiad y gwaith yn mlaen ar led yn rhwym o ddisgyn ar y cenhadau; ac os danfonwch allan ddynion cymhwys i gyflawni ei dyled-swyddau pwysig, o leiaf cyn belled ag y mae offerynoliaeth ddynol yn alluog, mae'n dra thebyg na fydd genych unhryw anhawsderllawer mwy na danfon iddynt yr hyn a gyfrenir gan yr eglwysi.

Ond os danfonir dynion, am y rhai y dywed y bobl, 'O hoy a unant y tro yn genhadau,'—os na ddygant chwi i lawer o brofedigaethau, eto bydd yn edifar genych pan gaffoch gynygion oddiwrth rai mwy cymhwys, a chwithau heb allu derbyn eu gwasanaeth, obiegyd eich bod wedi cymeradwyo yn fyrbwyll greadur diddefnydd fel myfi, nad ellwch yn hawdd gael gwared o

hono. Y mae yn dda genyf glywed fod ein gwyr ieuaingc mór awyddus i gyrhaedd dysgeidiaeth, ond gofidiwyf na baent yn fwy teimladwy o hawl y paganiaid yn eu talentau. Pa beth gwell a all ysgoleigion da wneyd na dyfod allan i gadarnhau eich Cenhadaeth fabanaidd? A ddichon eu dysgeidiaeth gael ei defnyddio yn well nag mewn cynnorthwyo a gwneyd i fyny ddiffygion eu brawd anwybodus, ag sydd wedi ei osod mewn sefyllfa o gyfrifoldeb mawr, lle y mac llawer o ddysgeidiaeth, yn nghyda synwyr a barn o'r fath gadarnaf yn anghenreidiol? Gwn am rai mór ddysgedig a hwythau na chyfrifent yn un iselhåd iddynt wneyd eu trigfan yn y Bryniau hyn. Ni allaf oddef y meddwl, am foment, i chwi anfon * * i un lle arall ond Cassia; ac ni allaf welcd un rheswm paham y dylech betruso yn yr achos, os ydych yn bwriadu parhâu eich gweithrediadau yma. Does bosibly danfonwch y rhai simpli gyd i'r un lle! Hyd yn nod mewn Ysbytty, chwi a osodech rai call i ofalu am y rhai anghall; ac os ydych chwithau wedi dygwydd anfon blockhead yma i ddechreu, ni feddyliwch am anfon penbyliaid o hyd am byth, a wnewch? Os na anfonir rhai doeth a dysgedig i hyfforddi a dysgu eu cydgreaduriaid anwybodus, bydd yn rhaid i weithrediadau Cenhadol gael eu rhoi i fyny yn hollol. Byddaf yn awyddus ddysgwyl y llythyr a hysbysa fod y rhai sydd wedi eu cymeradwyo, i gychwyn tua Cassia yn nechreu yr hâf nesaf; a phan ddelont mi a'u caraf ac a'u parchaf.

Da genyf ddyweyd fod iechyd fy ngwraig wedi gwellâu y mie diweddaf, a'r eiddof finau yn parâu yn bur dda. Dymunaf gael ein cofio yn serchog at ein holl gyfeillion.

Yr eiddoch yn ffyddlon, Thomas Jones.

CYFARFOD BLYNYDDOL

Cymdeithas Genhadol Dramor y Trefnyddion Calfinaidd, yn Llerpwll. A gynnaliwyd Mai y 13, &c.

Am hanner awr wedi chwech, cynnaliwyd cyfarfod y Bwrdd Cenhadol (*Missionary Board*) yn Nghapel Pall Mall. A chyfarfod arall am 3 o'r gloch ddydd Sadwrn yn Nghapel Rose Place; ac un wedi hyny yn yr un lle am hanner awr wedi chwech.

Dydd Llun, am 9 o'r gloch, yn Nghapel Bedford Street, cadwyd cyfarfod i ordeinio tri o Genhadon i fyned i wledydd tramor, sef, Dr. Owen Richards, o Sir Aberteifi; Mr. James Williams, o Laugharne, Sir Gaerfyrddin; a Mr. William Lewis, o Fanchester. Yr oedd y Capel ëang hwn yn llawn iawn, er nad oedd yn y cyfarfod neb ond aelodau eglwysig, ac aelodau y Gymdeithas Genhadol, sef tanysgrifwyr o ddeg swllt yn y flwyddyn.

Penderfynwyd fod i'r Parch. O. Richards, a'r Parch. W. Lewis, fyned allan o Borthledd Liverpool i Calcutta, ac oddi yno i Cassia, gyda y llong gyntaf a fyddo yn hwylio yno ar ol iddynt hwyluso eu paratoadau i'r perwyl. Hefyd am i'r Parch. J. Williams fyned i Lydaw, yn Ffraingc, mór fuan ag y byddo yn gyfleus.

Dydd Mawrth, am haner awr wedi chwech, Cyfarfod blynyddol cyhoeddus, Cymdeithas Genhadol Dramor y Trefnyddion Calfinaidd, yn Rose Place, lle y darllenwyd Adroddiad (Report) blynyddol y Gymdeithas, ac y penderfynwyd ei argraffu ef yn ddioed. Yr oedd yr holl gyfarfodydd yn hynod o lewyrchus, ac fe debygid fod pob ealon yn llawenychu yn fawr, wrth wefed arwyddion mór nodedig o amlwg fod gwaith yr Arglwydd yn llwyddo, ac achos yr efengyl ar ymledaenu drwy yr holl fyd. Diau y cofir yr areithiau a'r pregethau a draddodwyd ynddynt am amser maith.—O'r Drysorfa.

BUDDUGOLIAETH WELL.—Mae eglwys Gristionogol wedi cael ei hadeiladu yn ddiweddar a'r maes brwydr Waterloo. Ac yn Belgium, rhandir tywyllwch Pabyddawl, mae yr eglwysi Protestanaidd wedi dyblu eu rhif er 1834. Pabyddion troedig ydynt aelodau yr eglwysi hyny bron yn hollol.

Un yn Nghrist.—Ar achlysur diweddar, ar ynys Zealand Newydd, 900 o frodorion (natives,)

yn perthyn i 39 o lwythi gwahanol, ac yn eu plith yr oedd rhai o'r penaethiaid mwyaf dylanwadawl yn y rhandir cylchynawl, a gydymgynnullasant i'r dyben o fwynhau cymundeb Cristiono gol.

LLEDAENIAD Y FFYDD.—Yn ddiweddar hyspyswyd gan un o Ysgrifenyddion y Gymdeithas Genhadol Americanaidd, yn Boston, bod adroddiad y Gymdeithasfa Babyddawl Ffrengeig er 'taenu y ffydd,' wedi ei dderbyn. Ac yn ol hwnw bod y derbyniadau am y ffwyddyn ddiweddaf yn \$550,000; ger llaw \$300,0000'r hyn sydd o Ffrainge; \$42,000 o Bayaria, a \$31,000 o Belgium; a threuliwyd o hyn \$55,000 yn Ewrop; \$190,000 yn Asia; \$31,000 yn Affrica; \$176,000 yn America, yn y Taleithau Unedig gan mwyaf; a \$61,000 yn Oceanica, (Ynysoedd môr y Dê, &c.;) talwyd \$42,000 am gyhoeddiadau—yn benaf eu cylchlyfr—cyhoeddedig bob dau fis, a elwir yr 'Annals,' o ba un y cyhoeddwyd 140,000 o eirluniau, mewn saith o wahanol ieithoedd.—Y gwyliedydd, Beth am y Nos!

Hanesiaeth Gartrefol.

CYMDEITHAS DDIRWESTOL UTICA.

MR. Golveynd.—Dymunaf am le i'r ychydig hanes canlynol, yn rhyw gongl o'ch Cyhoeddiad clodwiw. Diameu genyf y bydd yn hyfryd gan gefnogwyr y lles cyffredinol yma, weled a chlywwed fod Dirwest yn ymëangu yn ein plith mal cenedl yn y ddinas hon.

Cynnaliwyd cyfarfod blynyddol y Gymdeithas nos Fawrth, Mehefin 21ain, 1842, yn Addoldy y Trefnyddion Calfinaidd, a dewiswyd y rhai canlynawl yn swyddogion am y flwyddyn ddyfodol;

sef,

ME. EVAN ELLIS, Llywydd,

" EVAN EVANS, Is-Lywydd,

" EVAN ROBERTS, Trysorydd,

" DAVID MORGAN, Ysgrifenydd,

" RICHARD HUGHES, " EDWARD ROBERTS,

" WILLIAM PARRY, " John E. Jones,

" John Griffiths,
" John Griffiths,

Trefnwyr.

" Evan James,
" James Jennings.

LEWIS JONES,
LL. D. HOWELLS,

Nifer yr aelodau yn bresenawl ydynt 668, sef 281 yn fwy nag oeddynt flwyddyn i' nawr.

Yma gwelir fod graddau helaeth o lwyddiant ar yr achos da hwn yn ein plith; ac yr ydym yn hyderus y gwelir ef yn myned rhagddo; ac er cymaint y mae wedi ei wneyd, y mae tir lawer eto heb ei feddiannu. Am hyny awn y'mlaen; dyrchafwn ein Banerau, ac enillwn y gweddill; canys y mae yr Arglwydd Dduw gyda ni; er fod llawer o wrthwynebiadau a rhwystrau ar y ffordd, yr ydym yn tawel gredu fod Duw o'n plaid, am hyny y byddwn yn sier o enill tir.

Nos Fercher, Mehefin 22ain, cynaliwyd cyf-

arfod dirwestol yn yr Addoldy Cynulleidfaol, lle yr areithiodd y Parch. John Howes ar yr achos mewn modd hyawdl, gan ddangos effeithiau alaethus y diodydd meddwawl y'mhob oes; y'nghyd ag effeithiau daionus y Gymdeithas Ddirwestol yn ei holl weithrediadau. Yn wir y mae yn beth galarus i feddwl fod dyn, yr hwn a greodd Duw ar ei lun a'i ddelw ei hun, yn gwneuthur ymarferiaid e'r hyn sy'n anmhuro y gwaed, yn sychu ymaith y mer, yn cymysgu y ymenydd, yn nychu holl ranau y corff, yn bwyta ei gryfder, difwyno ei harddwch, atal ei ddefnyddioldeb, a phrysuro ei ddychwcliad i dy eu hir gartref i bydru yn anamserol yn nghelloedd oerion y bedd; fe, ac yn damnio ei enaid!

oerion y bedd; 1e, ac yn damnio ei enaid!
Cynaliwyd cyfarfod nos Iau, y 30ain o'r un
mis, yn Addoldy y Trefnyddion Calfinaidd, pryd
y derbyniwyd gwahoddiad caredig oddiwrth ein
cyfeillion Saesonig Dirwestol, i ddyfod allan gyda
hwynt y pedwarydd o Orphenaf; ac ar ol dwys
ymofyniad penderfynwyd i fyned, a dewiswyd
Mr. Evan Jones yn llywydd y dydd (Marshal,)
Mr. E. E. Roberts, a J. Griffiths yn gynorthwyol.

Ac ar y 4ydd o Orphenaf, am naw o'r gloch yn y boreu, yn yr Addoldy Cynulleidfaol, cyfarfu tyrfa hardd o ddirwestwyr; ac am 10 cyfodwyd y Banerau, a'r cyfeillion a gymerasant eu lle bob yn ddau, a'r plant ar ol eu baner bob yn bedwar, i gyfarfod y cyfeillion ereill, y rhai oeddynt yn cymeryd eu llefydd ar Heol Whites-borough. Yna cychwynodd yr holl Orymdaith yndyrfa hardd, ac aethant ar hyd amrywiol heolydd, y gerddoriadth yn canu a'r banerau yn chwareu, a phawb yn ymddwyn yn sobra boneddigaidd, mal yr oedd yr edrychwyr yn dywedyd na welsant y 4ydd o Orphenaf yn cael ei gadw mor weddaidd erioed o'r blaen; ac aeth cymaint ag a allai i mewn i'r ail Eglwys, lle y traddoddwyd araith tra odidog ar yr achlysur gan Mr. FLANDRAU, gan anog pawb i gofleidio yr achos Dirwestol. Nos Fercher, y 13eg o Orphenaf, cynaliwyd cyfarfod Dirwestol yn yr Addoldy Cynulleidfaol, bryd yr ychwanegwyd 28 at nifer aelodau y Gymdeithas; a phenderfynwyd y bydd i ni gael diwrnod i gael Gorymdaith ein hunain mal cenedl, ac yr ydym yn rhoddi gwahoddiad caredig idd ein cydgenedl ddyfod gyda Rhoddir hysbysiad eto o'r diwrnod. eiddoch dros y Gymdeithas,

DAVID MORGAN, Ysgrifenydd.

GORYMDAITH DDIRWESTOL

Y Cymry yn Ffloyd, swydd Oneida, C. N. Gorph. 4 1842.

AT OLYGYDD Y 'CYFAILL.'—Barch. Syr, o herwydd eich cyffredin gymwynasgarwch, a'ch aidd diflino er lledaenu hanesion o dueddiadau daionus yn mhlith eich cydgenedl, barnwyd yn unfrydol gan Drefnwyr ein Cymdeithas ac eraill, mai—

Cyfiawn in' roi cofion o,
Dwthwn ein gorymdeithio;
yr hyn a gymerodd le ar ein cylchwyl flynyddol,
sef Gorph. 4ydd.

Dechreuwyd y cyfarfod cyhoeddus hanner awr wedi deg yn y boreu, yn addoldy y Trefnyddion

Calfinaidd, trwy ddarllen a gweddio, &c., gan y Parch. E Blunt, a dewiswyd y rhai canlynol yn swyddogion yr wyl; sef, Mr. J. Edwards, (Eos Glan Twrch)

Llywydd.

" E. R. Jones, (Ab Cinmerchyn,) Ys-

grifenydd.

E. E. Jones,

R. M. WILLAMS, Trefnwyr yr Orymdaith.

Yn ganlynol traddodwyd araith sylweddol ar natur y Gymdeithas, gan y Parch. E. Rees; dilynwyd ef gan y Parch. John Howes, trwy bregeth dra hyawdl oddiwrth Michah iv. 18. Yn adraniadau ei destun, profodd yn anwrth-wynebol fod yn ddyledswydd arbenig ar broffeswyr, &c., bleidio Dirwest, trwy resymau ac

yagrythyrau. Er ychwanegiad hyfrydwch yr wyl, yr oedd yn gyd-ddrychiol amrai o gyfeillion a chyfeill-esau Dirwestol perthynol i Gymdeithas Penmynydd, Steuben, a'u baniar gyda hwy; pa rai a brydferthasant y canu gyda medrusrwydd canmoladwy.—Arwyddodd deuddeg yr ar-

dystiad yn y cyfarfod boreuol. Ar ol diweddu, galwodd un o drefnwyr yr Orymdaith y dyrfa i gychwyn y daith i addoldy yr Annibynwyr, yn y drefn ganlynol : yn

1. Llywydd yr wyl. 2. Pregethwyr 3. Prif faniar Ffloyd.

Cantorion, &c., bob yn bedwar.

5. Baniar Steuben.

Merched bob yn ddwy. 7. Dynion bob yn ddau.

Baniar y plant.
 Genethod bob yn ddwy.

10. Bechgyn bob yn ddau. Teithiwyd yn rheolaidd, a chyda symlrwydd, 'mewn sain can a moliant.' Wedi myned i'r addoldy soniedig, gollyngwyd y dyrfa am awr, er cymeryd hoffus luniaeth Dirwestwyr, a barotoisid gan y cymydogion, sef bara, ymenyn, a chaws, a diod o ddwfr.

Dechreuwyd y cyfarfod prydnawnol am ddau o'r gloch, trwy ddarllen a gweddio, gan Mr. Is. Davies; yn ddilynol araith dra resymol gan y Parch. E. Rees, ar Ddirwest, &c.; dilynwyd yntef gan y Parch. J. Howes, gydag araith nodedig ar yr achlysur, wedi ei haddurno ag amrywiol benillion o wahanol fesurau 'pedwar mesur ar-hugain cerdd dafawd.' Rhoddodd ein llywydd gynygiad i'r gynnulleidfa dalu dy-iolch i'r cyfeillion, &cc., o Steuben, am eu gofwyad, yr hyn a eiliwyd ac a gyflawnwyd gyda pharodrwydd; a gobeithir y daliant eu cymeradwyaeth mewn coffadwriaeth, fel y rhoddont eu presenoldeb yn y cylchwyl dyfodol, &c.

Arwyddodd pedwar-ar-ddeg yr ardystiad yn y cyfarfod prydnawnol, Ie, a rhai tra chyndyn

Dewiswyd yr ansodion canlynol yn swydd-

wyr y Gymdeithas am y flwyddyn ddyfodol;

Mr J. EDWARDS, Llywydd.
" J. W. Jones, Is-lywydd. "ROBERT JOHES, Trysorydd.
"R. M. WILLIAMS, Ysgrifenydd.
"D. L. WILLIAMS,

" Hugh M. Jones. Trefnwyr.

" HUMPEREY OWERS,

Wedi gollwng y dyrfa, aethant oll i'w gwahanol drigfanau, wedi cael boddhad uwchlaw eu dysgwyliadau. Rhifedi'r enwau ar lyfr y Gymdeithas ydynt, gant a thriugain a saith; ac er nad oeddynt oll yn gyd-ddrychiol yn yr wyl, yr oeddynt wahanol gyfarfodydd y dydd yn llawer lluosocach na rhif yr aelodau, rhwng Gwrthddirwestwyr, a Dirwestwyr cymydogaethol, &c.

Syr, os bernwch yr hanesyn uchod o werth ei gyhoeddi yn eich Greal, llyma ef wedi ei

barotoi i'r cyfryw.

Yr eiddoch yn oetyngedig, Dros y Gymdeithas, RHISIART M. WILLIAMS.

AIL GYLCHWYL FLYNYDDOL

Ddirrosstol, Steuben, Remsen, a Threnton.

Cynnaliwyd yr Wyl uchod y 1af o Orphenaf, 1843. Yn y boreu am 10, cyfarfuwyd yn Nghapel y Parch R. Everett yn Steuben, yn dorf fawr a hardd. Dadseiniodd y plant bychain ar yr Oriel ei peraidd leisiau trwy ganu, Away, away the bowl, &c.

Yna darllenwyd rhan o benod briodol, sef y 2 o Habbacuc, gan y Parch. John Jones, (W.) ac wedi canu anthem yn Gymraeg, trefnwyd y cyfarfod trwy ddewis swyddogion am y dydd.

-Etholwyd,

Mr John S. Williams, yn Llywydd.

" JAMES OWEN, " BENJAMIN PARRY, } Is-Lywyddion.

" O. J. Owen, Ysgrifenydd.

G. O. Griffiths, Ysw., Prif drefnydd

yr Orymdaith. Yna y gweddiodd y Parch. John Jones yn ddwys a difrifol am lwydd ar yr achos Dilwestol; a chanwyd 'I lawr daw medd'dod cas,' &c. Rhoddwyd araeth fer a chynnwysfawr gan y Llywydd, ac anogaeth i fod yn ffyddlon a gwedd-aidd yn holl waith y dydd, gan gadw golwg ar ogoniant Duw fel ein dyben penaf. Yna galwyd ar y Parch. John H. Evans (T.) i anerch y cyfarfod. Daeth yn mlaen yn wrol,—dech-reuodd trwy annog i 'Brofi yr ysbrydion,' gan ddywedyd, profwch y Gymdeithas hon wrth ei firwythau,—dangoeodd yn amlwg mai cariad oedd egwyddor y Gymdeithas, ac mai ei hamcan oedd achub; y mae hi wedi bod yn foddion trwy fendith Duw i sobreiddio ac achub llawer dilladodd lawer oedd noeth, porthodd lawer oedd newynog, cadwodd lawer yn fyw, enillodd lawer i Eglwys Dduw. Dangoeodd resymol-deb y Gymdeithas a'i threfniadau,—y lles o areithio, ein bod yn dyfod ar draws nyth llawer un, a hwythau fel y betrusen fedrus am hudo yr areithiwr oddiwrtho. Dangoeodd yn dra samlwg resymoldeb Ardystio, Canu, y Groylisu, Banerau, Cerdded, 4c.,—daeth âg yegrythyrau eglur droe yr oll,—cyfeiriodd yn ddifrifol at anfoddlonrwydd Duw yn erbyn gelynion Dirwest,—ac hefyd dygodd i'n meddyliau gôf am ein tadau ffyddlon sydd wedi myned i orphwys, nee yr wyf yn credu fod calon pawb bron yn toddi, pan yr enwai gyda theimladau dwys-ion y Parchedigion John Wesley, Williams o'r

Wern, Christmas Evans, Ebenezer Richards, ac yn olaf ond nid y lleiaf, y diweddar a Pharchedig John Elias,—gwyr oedd y rhai hyn ag oeddynt yn enwog mewn diwygiadau yn selog dros achos Duw ac yn selog Ddirocestwyr. Dybenodd yn effeithiol trwy ofyn, Pa beth ydym ni yn ei wneyd! gochelwn i neb o honom fod fel Meros, &c. Yna canodd y plant bychain yn beraidd iawn, 'Will you come sign the pledge,' &c., ac ni allaf lai na dyweyd, Oh mo'r hardd a siriol oedd yr olwg arnynt yn canu eu hanthemau priodol ar yr achlysur,—eu nifer oedd o 100 i 125,—mawr yw eu braint! Wedi hyn rhoddwyd cyfleusdra i'r neb a ewyllysiai Ardystio i wneyd, a chafwyd tua 30 o'r newydd, rhai a fuasent am flynyddoedd yn anufudd.

Ymadawyd o'r Capel Cerrig, a daeth y dorf i lawr i bentref Remsen mewn modd hardd a rheolaidd, dan ganu anthemau a gorymdeithio dan arwydd eu priodol fanierau. Yna wedi cael ychydig luniaeth, (yr hyn oedd wedi ei barotoitrwy haelioni y cymydogion, ac wedi ei osod mewn trefn ar fyrddau o fiaen Capel y Parch. M. Roberts,)—ymadawyd am ychydig amser.

Am 2 y prydnawn y lluaws a ymgasglasant at Gapel y Trefnyddion Calfinaidd, lle yr oedd Esgynlawr wedi ei osod i fyny i'r cantorion a'r areithwyr wrth furiau y tŷ, oddi allan, gan nad oedd lle i'r dorf oddi mewn. Ar un pen i'r esgynlawr yr oedd y plant bychain wedi eu gosod yn drefnus a'u banierau ar eu cyfer; ar y pen arall, cantorion y gwahanol Gymdeithasau a'r banierau, ac yn y canol yr areithwyr a swyddogion y Cyfarfod. Dechreuwyd drwy ganu; darllenwyd Diar. 23ain, a gweddiwyd gan y Parch. Edward Rees (T.), yna galwyd ar y Parch. John Howes, Steuben, (A.) a thraddododd bregeth ragorol oddiar 2 Cor, iv. 2, 'Eithr ni a ymwrthodasom â chuddiedig bethau cywiltydd,' &c. Enwodd yr amgylchiadau cyssylltiol â'r geiriau; yna sylwodd,

I. As y Pethau Gwarthus a Gryswyllir.—1. Fod meddwdod a'i achlysuron yn bethau cywilyddus. 2. Fod y fasgnach feddwol yn beth cywilyddus.

II. YE INDDYGIAD CANNOLADWY A BROFFESIE, 'Eithr ni a ymwrthodasom a chuddiedig bethau cywilydd.' 1. Am mai o restr y cymedrolion, y mae y diafol yn cyfansoddi y fyddin feddwol. 2. Am fod ymarferiad âg ychydig o wlybwr meddwol, yn terfynu yn niweidiol a dinystriol.

III. Y RHYGLYDDIANT GWIW A HONIE. 'Eithr yr ydym yn ein canmol ein hunain wrth bob cydwybod dynton yn ngolwg Duw,' 1. Y mae yr achos teilwng a'n cynhyrfodd i weithredu, yn canmol ein hymddygiad, &c. 2. Y mae ysgrythyroldeb ein gweithrediadau yn canmol ein hymddygiad. 3. Y mae effeithiau ein gweithrediadau, yn canmol ein hymddygiad.

Gwelwa—1. Fod ymarferiad a chuddiedig bethau cywllydd, yn ffaidd gan bob cydwybod dynion yn ngolwg Duw. 2. Fod ymwrthod a chuddiedig bethau cywllydd, yn gymeradwy gan Dduw ei hun.

Oddiwrth y pethau hyn traddododd yn effeithiol iawn,—dangosodd y mawr ddrwg o'r fasgnach yn y diodydd meddwol; ac er cymaint a ddywedwyd ar yr achos o'r blaen, gallwn yn gydwybodol ddyweyd, mai dyma un o'r pregethau mwyaf effeithiol a glywsom erioed. Braidd na faddyliem fod pob gelyn yn fud, os oedd rhai o'r cyfryw yn gwrando. Nis gall yr ysgrifenydd Gyr. V.

wneyd cyfiawnder â'r bregeth wrth ysgrifenuy mae yn credu fod yr effaith o'i thraddodiad, mown côf gan lawer, ac y bydd bendith Duw yn dilyn y gwirioneddau effro a syml a draddodwyd ar yr achlysur nodedig hwn.

Wedi hyn traddodwyd araeth briodol gan Mr. Buckingham, o Trenton, yn Saesonaeg.

Canwyd amrai weithiau gan y plant bychain a'r cantorion eraill gyda bywiogrwydd ac addasrwydd neillduol. Yr oedd yr arweiniad yn y canu wedi ei roddi'i Mr. Erasmus W. Jones, Remsen, yr hwn a fu yn dra ffyddlon yn rhagbarotoi dros amrai wythnosau erbyn y cyfarfod: a rhaid i ni ddyweyd mai un o'r pethau mwyaf effeithiol yn y cyfarfod oll, oedd yr olwg ar y plant bychain a chlywed eu lleisiau mwynion a chyssonol yn moliannu am werthfawr fendithion Dirweat.

Am tua hanner awr wedi 4 ymadawyd heb i un ddamwain anghysurus gymeryd lle, er fod dros ddwy fil o bobl yn bresennol, yr hyn pe dygwyddasai cynnifer ddyfod yn nghyd ychydig flynyddau yn ol, a fuasai yn ddiau yn dra gwahanol.

Yr eiddoch dros y Cyfarfod,
O. J. Owen, Ysgrifenydd.

LLYTHYR O WISCONSIN

HYNAWS OLYGYDD.—Dymunir arnoch hysbysu trwy gyfrwng eich Misolyn, nad ydyw preswylwyr y gymydogaeth hon yn ystyried eu hunain yn rhwymedig i ateb y cwestiynau lluosog a anfonir atynt o barthed y Sefydliad a'r wlad yma, oddyeithr i'r ysgrifenyddion o leiaf dalu toll eu llythyron, ond os gwnant hyny, atebir hwynt gyda'r ewyllysgarwch parotaf.

Ydwyf, &c.. Racine, Wisconsin. W. G. Roberts.

ESGORODD-

Gorph. 27ain, yn Racine, Wisconain, Jane, gwraig Mr. Richard Richards, Dolgau, ar ferch.

PRIODWYD-

Yn ddiweddar, yn Racine, Wis., Mr. James Pugh, a Meis. Jennett Pugh, o'r gymydogaeth hono.

Awst 11eg, yn Utica, gan y Parch. James Griffiths, Mr. Evan Lewis, gynt o Ddolgellau, a Meis. Margaret Williams, gynt o ewydd Frecheiniog; oll yn awr o'r ddinas achod

BU FARW-

Gorph. 26ain, yn Utica, C. N., yn 42 oed, Mary, gwraig Mr. Thomas Roberts. Ymfudasai gyda'i theulu yn ddiweddar o Langollen, Gogledd-barth Cymru; ni chafodd ond byr gystudd—pedwar diwrnod, eto yr oedd yn boenus iawn. Bu yn aelod broffesedig o eglwys Crist, gyda'r Trefnyddion Calfinaidd, uwchlaw ugain mlynedd. O herwydd effaith ei chlefyd ar ei synhwyrau, ni allodd ddyweyd nemawr, ond, tystiai 'fod Iesu yn warthfawr iawn mewn cystiai 'fod Iesu yn warthfawr iawn mewn cys

tudd.' Gadawodd briod a phedwar o blant i alaru eu colled dwys.--Cyflawnwyd y gwasanaeth arferol yn ei chladdedigaeth gan y Brawd W. Rowlands.

Yr 28ain, yn Cincinnati, o'r dwymyn ysgarlad, yn ddwy flwydd, naw mis a naw diwrnod oed, Eleanor, merch Mr. Hugh Humphreys a Mary ei wraig. Cyflawnwyd y gwasanaeth crefyddol yn ei chladdedigaeth, yn y ty, gan y Parch. Mr. Lynn, (B) yn Saesonaeg, ac ar lan y bedd, gan y Parch. Edward Jones, (T. C.) yn Gymraeg.

Yr un dydd, ac yn yr un lle, o'r Croup, yn 19eg mis oed, Morgan, mab Mr. David Lloyd a Margaret ei wraig. Yr oedd yn blentyn gobeithiol iawn, ac hynod o iach cyn hyny; ond, bu farw yn mhen dwy awr o'r amser y tarawyd ef yn gláf, er pob dyfais meddygon, y rhai a alwesid can gynted ag y deallwyd ei fod wedi clafychu. Cyflawnwyd gwasanaeth grefyddol ar achlysur ei gladdedigaeth gan y Parch. J. Blanchard, (P.) yn Saesonaeg, yn y tŷ, a chan y Parch. Edward Jones, yn Gymraeg, ar lan y bedd.

Yr 31ain, yn Covington, Ky., (tref gyferbyn a Cincinnati,) yn 6 mlwydd a 8 mis oed, Thomas, mab Mr. Dafydd Rosser, pregethwr gyda'r Trefnyddion Calfinaidd. Ei glefyd angeuawl ydoedd, y cryd wedi troi yn ennynfa ar yr ymenydd. Cafodd gystudd trwm iawn, er holl ymdrech meddygon, fel y dysgwylid iddo farw yn mron bob dydd o'r pythefnos olaf o'i fywyd. Yr oedd yn blentyn call a serchawg, a hoff iawn o'i rieni. Pan welai rywbeth ar ei fam, yn nechreuad ei glefyd ef, gefynai iddi yn deimladwy iawn, 'A ydych yn myned i farw, mam ? Os ydych beth ddaw o honom ni?' Ei fwyneidd-dra rhyfeddol a'i ymddygiadau yn moddion grâs, ynghyd a marwolaeth ei frawd ieuangaf bythefnoe yn flaenorol, sydd wedi dwyn ein brawd a'n chwaer, rhieni tyner, i dristwch a galar nid cyffredin. Eto nid ydynt yn galaru fel rhai heb obaith, oblegyd bod yr addewid werthfawr yn cyrhaedd eu plant anwyl: Act. ii. 89. Ar yr achlysur pregethodd y Parch. E. Jones, yn Gymraeg a Saesonaeg, yn y ty, oddiar Job i. 21. a'r wasanaeth arferol ar lan y bedd.

Gwel fiodau teg eu gwedd, fel hyn Yn disgyn is y rhod, A'r hen, ddiddefnydd yn cael byw— O! f'enaid, clyw y nod.

Mae genych chwi, O deulu Cred, Addewid rêd i'ch hâd; Fel byddai cryf eich gobaith gwan, Gael naf i'w rhan yn rhad.

AB IOAM.

Awst y 9fed, yn Maes-y-carw (Deerfield,) swydd Oneida, tua 35 mlwydd oed, wedi cysi Mr. Job Miles, Frongoch, Llan-y-mowddy, swydd Feirionydd, Gogledd Cymru, o'r lle yr ymfudasai hithau i'r wlad hon yn ddiweddar. Yr oedd yn aelod gyda y Trefnyddion Calfinaidd yn Utica. Ymgynnullodd tyrfa garedig yn nghyd i dalu i'w gweddillion marwol y gym-wynas olaf; claddwyd ei rhan farwol yn nghorphlan Capel y Cynnulleidfaolion yn Maes-y-carw; pregethwyd ar yr achlysur gan y Brawd W. Rowlands, yn y Capel dywededig.

Y 10sed, yn Utica, o'r Cholera Infantum, yn chwi' mis oed, mab ieuangaf Mr. Daniel Mor-

gans, dilledydd.

Yr 17eg, yn yr un lle, ac o'r un clefyd, yn ddeng mis oed, mab ieuangaf M. Wm. Lewis. Methodd holl ddyfais amryw o feddygon wneyd dim lleshad. Anerchwyd y gynnulleidfa ar ach-lysur claddedigaeth y tidau fychain uchod gan y Brawd W. Rowlands.

EISTEDDFODAWL.

Cyfreithiau y Llythyr-dŷ.

Bu dan sylw'r Seneddr ysgrif i leihau a chyfartalu tollion y Llythyrdŷ. Mae'r ysgrif hon yn dyddimu breinniau aelodau y Gynghorfa o rydd-gludiad, i'r aelodau yn unig; yn trefnu y doll yn ol y degau; ac yn ei gynnyddu ar Newyddiaduron mawrion.

Tál aelodau.

Bu ysgrif i leihau y cyflog beunyddiol, a'r draul deithiawl a delir i Aelodau'r Eisteddfod dan sylw, ond er dangos rhesymau cryfion am ei leihad, o leiaf mewn llawer o amgylchiadau, ni lwyddodd hyd yn hyn

Negroaid yn y Fyddin a'r Llynges.

Wedi ychydig o ddadleuaeth, penderfynwyd, Nad oedd yn ganistaol dderbyn dynion duon na melynion i fyddin a Llynges y Taleithau Unedig, oddyeithr fel cogyddionea gweision.

Y drosglwydd-doll, (Tariff.)

Mae y Llywydd wedi gommedd arwydd-nodi ysgrif drachefn yn codi y drosglwydd-doll. Ef-allai nad yw yn hysbys i bawb o'n darllenwyr, y cynnwysa 'r ysgrifion ddau wrthddrych, sef y'nghyda 'r drosglwydd-doll, rhanniad arian y Tiroedd Cyffredin. Yn erbyn hyn yr ymresyma y Llywydd: lled-arwydda y gwnai basio'r gyntaf pe bai'r olaf heb fod wrth ei chynffon, golyga gylymu ysgrifion a'u gilydd fel hyn, o'r tuedd mwyf niweidiawl, gan y gallai arwain i sefydlu y Cyfreithiau gwaethaf yn nghysgod y goreu.—Mae ysgrif o'r un natur eto, heb yr adran gyfrannaul wedi pasio'r Seneddr.

Y Gyffin Ganadaidd

Mae 'n llawenydd genym gael hysbysu yn awr ar seiliau cywir fod yr amrafael rhwng y wlad hon a Phrydain Fawr o barthed y llinell derfynol, neu y Gyffin Ganadaidd, ar gael ei derfynn mewn modd heddychol ac anrhydeddus i bob ochr. Rhy faith i ni yma fyddai dilyn yr holl delerau, ond gallwn sicrhau eu bod yn fanteisiol i'r wlad hon, tra mae Prydain Fawr yn cael pob ammod rhesymol. Y mae y cyttundeb hwn i ochelyd tywallt gwaed yn gyfryw ag a weddai i'r ddwy wlad, ac yn dderchafiad dian iddynt yn ngolwg holl genedloedd gwareiddiedig y byd; ac yn ernes rhagorol o heddwch parháol.

Mae y llinell a benodwyd gan frenin Holland yn cael ei dilyn, yn dechreu wrth y gôf-adail ar ffin ddwyreiniol Maine, hyd nes y deloch i lyn bychan ger tarddiad afon St. Ffrancis. O'r pwynt hwnw y mae yr Unol Daleithau yn rhoddi i fyny ddarn o dir tua 16eg milltir o led, i lawr at gangen deheu-orllewinol afon St. John, tua 110 o filtiroedd. Mae'r darn yma o dir yn werthfawr i Brydain Fawr mewn golygiad milwraidd.—Mewn dychweliad y mae America yn cael 'Pwynt Rouse,' ar Lyn Champlain, a mordwyad afon St. John. Mae y Llywodraeth Gyffredinol Americanaidd yn talu i Maine am ei thraul yn amddiffyn y tir mewn dadl, ac hefyd i Massachusetts am y diriogaeth sydd i gael ei roddi i fyny.

Helbul gyda'r Mormoniaid .-- Mae pob arwyddion y caiff rhai o'r Taleithau drafferth gyda'r Mormoniaid. Yr ydym yn deall fod Talaith Illinois eisoes mewn cyffro nid bychan o herwydd cael datguddiadau o rai o fwriadau Politicaidd Joe Smith a'i ganlynwyr; yn nghyda buchedd halogedig y 'prophwyd' dichellgar.— Yn ddiweddar ymadawodd un J. C. Bennett, Cadfridog yn y fyddin Formonaidd, oddiwrth y Mormoniaid, ac y mae yn awr yn brysur yn cyhoeddi trwy y newyddiaduron ysgelerderau Joe; yn mhlith pethau eraill cyhudda ef o achosi y cynhyg a wnawd at fywyd y Llywodraethwr Boggs. Prophwydasai Joe mewn cynnulliad cyhoeddus, yn 1841, y byddai i L. W. Boggs, cyn lywiawdwr Missouri, farw o farwolaeth waedlyd cyn pen y flwyddyn. Mis neu ddau washing cyn pen y swyddyn. Ar han ac cyn y cynhygiad at fywyd Boggs, gofynai Bennett i Joe—I ba le yr oedd un Rockwell, Mormon, wedi myned? Aeth,' ebe efe, aeth i gyflawni prophwydoliaeth? Mae amgylchiadau eraill yn cadarnhau y cyhuddiad hwn. Yn ganlynol dysgwylir y bydd i Lywodraeth Missouri, wneuthur ymofyniad at Lyw. Illinois, am gorff 'prophwyd:' mae 'r Mormoniaid yn dysgwyl hyny hefyd, ac yn parotoi i wrthsefyll pob cynhyg o'r fath: nid ydynt heb foddion i gynnal brwydr ddinystriol, mae ganddynt fyddin gref, a digonedd o arfau milwraidd.

Y Fasgnach Sidan.—Pan ar daith yn Ohio, gwelsom amrai foneddigesau wedi troi eu sylw at y gwaith difyr ac ennillfawr o wneuthur sidan. Mae yn syn genym na bai ein cyd-genedl yn Ohio yn enwedig, yn gyffredin yn ymgais at byn, oblegid heblaw yr ennill oddiwrth y sidan, mae gwobrwyon y Llywodraeth yn dyfod i swm mawr. Ar gynnydd cyflym y mae'r fasgnach hon. Yn 1840 talwyd o wobrwyon am sidan wedi ei gynnyrchu yn Mhennsylfania \$101 89, ac yn 1841, \$4,418 55. Yn swydd Delaware ennillwyd uwchlaw \$200 gan un person oddiwrth ond un cnwd o bryfed. Cododd Miss Rapp, Economy, ger 400 o bwysi, a thynnodd \$1700 o Drysorfa'r Dalaith yn wobrwy, swm yr hwn yn ddiau a dalodd fwy na'r holl draul.

Terfysg a thywallt gwaed yn Philadelphia.—
Ar ddydd Llun, laf o Awst, cymerodd ymladdfa
ddychrynllyd le rhwng dynion duon a gwynion
yn Philadelphia, trwy yr hyn yr anafwyd llawer
iawn o'r blaenaf—y mae eisoes ddau o honynt
wedi eu lladd, a deunaw yn aros yn friwedig.
Cafodd amrai o ddynion gwynion hefyd eu harcholli yn frawychus. Achlysur y terfysg oedd
fal y canlyn: elai y dynion duon allan mewn
gorymdaith, gan fwriadu cynnal gwledd Ddir-

westol yr ochr arall i'r afon ; y diwrnod dewisedig oedd yr un uchod, er coffadwriaeth am ryddhad 800,000 o'u brodyr gan Lywodraeth Prydain Fawr; dechreuodd yr ymrafael trwy i fachgenyn gwyn aflonyddu yr Orymdaith, a churo bachgen dû, yr hwn a amddiffynwyd gan ei bobl, ar yr hyn yn ddioed, aeth yn frwydr yn gyffredinol; pa un a'i digofaint at yr achos Dirwestol, neu at y dynion duon oedd yr achos dechreuol o'r aflonyddiad, nid yw yn ymddangos yn eglur, pa fodd bynag, ymgynhyrfai'r lluaws oddiar y ddwy egwyddor cyn y diwedd. Gwnawd yr ymosodiad ar yr Orymdaith rhwng heolydd South a Seventh. Ymosodwyd nid yn unig ar bersonau y dynion duon, ond hefyd ar y tai y trigiannent yn y gymydogaeth. Llosgwyd i'r gwaelod eglwys Bresbyteraidd y bobl dduon yn heol Mair, yn nghydag adeiladaeth ehang, a elwid 'Smith's Hall,' yr hon y dywedent a fwriedid i ddybenion Gwrthgaethiwawl, ac a adeiladwyd gan ddyn dû o'r enw Smith, ar draul o \$6000. Mae y terfysg yma wedi darostwng y dynion gwynion i'r eithaf, ac y mae'n dda genym glywed fod llawer o flaenoriaid y terfysg dan fechniaeth costus i atteb eu prawf.-Lle yr arferid derbyn mewn cymydogaeth, \$5 dydd am rum, trwy ymdrechion Dirwestaidd rhai dynion duon, yr oedd y derbyn wedi d'od i lawr i 50 cents y dydd. Dyma ddechreuodd ennyn llid sydd yn ormodol at y dyn dû yn y wlad yma, ac a achosodd y terfysg gwarthus uchod.—Yn nghyda hyn, yr ydym yn deall fod Awdurdodau Philadelphia wedi dangos eu hunain mór analluog a diegwyddor, a pheri tynu i lawr Neuadd ehang a adeiladesid gan y bobl dduon i gynnal Cyfarfodydd Dirwestol—rhag i'r werin gael ar eu meddwl ei osod ar dân.

Y Gefnogaeth i ledratta.—Ychydig o fisoedd yn ol, hysbyswyd genym fod rhyw blaid ddistadl o'r gwrthgaethiwedyddion, yn annog y Caethion i ledratta ceffylau, cychod, &c., i feddiannu eu rhyddid. Ofnem y pryd hwnw mai drwg i'r caethion fuasai yr annogaeth, mai hyny yn amlwg erbyn hyn;—dynion yn y Taleithau rhyddion, oeddynt o'r blaen yn cynnorthwyo y caeth yn ei ffoedigaeth, ydynt yn awr yn eu wylied yn ddrwg-dybus rhag colli eu heiddo. Dywed goruchwylwyr y Gwrthgaethiwedyddion eu hunain, yn Mhennsylvania ac Ohio, ei bod yn beryglus yn awr i gaethion deithio trwy y Taleithau rhyddion hyny. Ac mewn ychwan-egiad at hynyna, rhoddwyd i fyny gan Lywodraeth Canada, gaethddyn ffoedig yn ddiweddar i Lywodraethwr Arkansas, nid oblegid ei fod yn ffoadur, ond am ei fod yn lleidr. Felly gwelir na oddef cyfraith Lloegr haelfrydig, mwy na chyfreithiau y Taleithau Unedig, y trosedd aml-we hwn ar Gyfraith y Nef. 'Gwneler' medd wg hwn ar Gyfraith y Nef. 'Gwneler' medd y 'Congregational Journal,' 'pob peth dros ryddhad y caeth, ag y sydd yn uniawn a doeth; ond dim a'i cauo allan oddiwrth gydymdeimlad ac a'i sudda i waeau dyfnach.'

Gwallgofrwydd.—Mewn tafien a welsom yn ddiweddar o achosion gwallgofrwydd (insanity) ar wallgofiaid Cláfdy Caerwrangon, Mass., synnwyd ni wrth ganfod bod 68 wedi myned o'n pwyll o herwydd colli eiddo ac ofn tlodi; 97 o herwydd masseddiaeth neu hunan-ymhalogiad ? a 6 o herwydd cam arfer myglys a threwlwch

Llwyddiant yn Racine.—Hysbysir mewn Newyddiadur Saesonaeg, bod gwragedd Racine, Wisconsin, yn ngbylch anfon erfyneb at y Llywodraeth i ddeisyf arnynt wahardd eeiri a chrefftwyr eraill rhag gweithio rhwng 2 a 3 o'r gloch y prydnawn, fel y caffo y plant bach gynnyg ar gysgu.

Y cnydau.—Yr ydym dan rwymau mawrion i gydnabod Tad y Trugareddau am gnydau toreithiawg eleni eto, a hyny yn mhob parth o'r wlad ehang hon; bernir, oddiar seiliau da, bod cynnyrch taleithau Ohio, Michigan, Indiana, Illinois a Missouri, en hunain yn ddigon i borthi trigolion y Taleithau Unedig am dair neu bedair blynedd.

Y Taleithau Unedig a'r Indiaid.—Telir dros \$400,000 yn flynyddol, mewn canlyniad i ammodau â gwahanol lwythi o Indiaid, gan y Llywodraeth Gyffredinol. Allan o'r swm hyn, y mae \$12,000 yn cael ei ganiatau yn benodol at ddybenion addysgawl, a'r rhelyw at offerynsu amaethyddawl a chynnaliaeth tyddynwyr a chelfyddydwyr. Y nifer o Indiaid a dderbyniant les uniongyrchol oddiwrth y taliadau hyn ydynt uwchlaw 90,000, y rhan fwyaf o ba rai a symmudwyd o'r Taleithau gan y Llywodraeth Gyffredinawl iddeu trig-leoedd presennol i'r gorllewin o Mississipi ac Arkansas.

Manion Cartrefol.

Mae'r gôf-adail ar fryn Bunker, ger Boston, er cadw coffadwriaeth am y frwydr gyntaf rhwng yr Americaniaid a'r Prydeiniaid, o'r diwedd yn orphenedig.

Gollyngodd Santa Anna yr holl garcharorion a gymerasid gan ei filwyr, perthynol i'r anturdaith i Santa Ffe, yn rhyddion, fel gweithred o radlonrwydd digyffelyb ar ddydd pen ei flwydd.

Allan o 11,000, yr hyn yw poblogaeth oediawg Wisconsin. y mae 169 wedi erfyn am ryddhad dan gyfraith y feth-fasgnach, (Bankrupt Law.)

Gwneir yn awr ganhwyllau o floneg moch yn Tennessee.

Hyspysir bod Llywodraeth Pennsylvania wedi dydd bu carchariad am ddyled ar ei thrigolion —dar parhâ yr hen gyfraith mewn grym at ddyeithriaid.

Yr ydym yn deall fod ysgarmes wedi cymeryd lle yn ddiweddar rhwng Texianiaid a'r Mexicaniaid, yn yr hon yr oedd y blaenaf yn orchfygawl.

Llofruddiwyd gwraig weddw o'r enw Elizbeth Holden, yn ddiweddar yn Ebensburgh, Pa.

Mae cannoedd o ymfudwyr yn dychwelyd yn wythnosol o Gaerefrog-Newydd o herwydd methu cael gwaith.

Peth rhyfedd yw cael rhew yn 'Nyddiau'r cŵn,' cafwyd hyny yn Honesdale, Pa., y mis diweddaf.

Manesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR, &c.

Ein newyddion diweddaraf o Brydain a ddyddnodir y 4ydd o Awst.

CRYNODEB.

Mae graddau o adfywiad wedi cymeryd lle yn ganlynol i'r Drosglwydd-doll newydd. - Yr argoelion am gnydiau toraethiog yn dra gobeithiol.-Arian môr rhwydd fel y benthycir hwynt am 21 y cant yn awyddus; eto ofnir y bydd 1 oruchwyliwr y Taleithau Unedig, yr hwn sydd wedi myned yno i fenthycia 12 miliwn e ddolerau, orfod ddychwelyd yn aflwyddiannus,-Buasai yn Birmingham, swydd Stafford, &c., gryn derfysg, ond, yr oedd y cwbl wedi ymdawelu.—Mae Llywodraeth Brydain wedi amlygu eu penderfyniad o ymddwyn yn anmhleidgar yn wyneb rhyfel rhwng Mexico a Texas—yr oedd dwy gadlong yn cael eu hadeiladu i'r flaenaf yn Lloegr yn awr.--Mae y Seneddr am ohirio, dysgwylir cyfnewidiad yn Neddf y tlodion i basio y Seneddr nesaf. - Deallir y disgyn rhaglawiaeth Ffrainge, yn ngwyneb marwolaeth y Brenin, ar Duc Nemours, ail fab Louis Phillipe, nes y delo yr etifedd i'w oedran.

Y CALEDI YN TRYMHAU.

Dywedai Sir James Graham, yn ddiweddar yn Nhŷ y Cyffredin, Lloegr. fod deuddeg-cân-mil o bobl yn bresenol yn derbyn tâl plwyfol yn Lloegr a Chymru! Mae 1 o bob 13 o'r boblogaeth ar y plwyf, ac, mae yn ddigon tebyg, 1 o bob 10, mewn eisiau. Mae y cyfyngder hwn heb ei gyffelyb yn hanesiaeth unrhyw genedl ar wyneb y ddsear.

CHINA.

Cyhoeddid bod Yang, dirprwy ymherodrol, ar y ffordd i gynnyg \$40,000,000 fel iawn i'r Prydeiniaid am dreulion y rhyfel, a'r cysglys dychweledig; ac hefyd rhoddiad Hong Kong fel pris yr heddwch. Yr oedd peth ymladd wedi cymeryd lle tua Ningpo, pryd y buddugoliaethodd y Prydeiniaid fel arferol, er nad oeddent ond 1,100, a'r Chinëaid yn 6,000, a lladdeid o 5 i 700 o'r olaf.

INDIA.

Mae Akbar Khan yn honni hawl i ddychweliad Dost Mohamet, a bod i'r Saeson adael y wlad gan adael goruchwyliwr yn Cabul mewn cyfnewidiad am garcharorion Seisnigaidd.—Yr oedd goruchafiaeth y Cadf. Sale ar Akbar wedi creu dychryn yn meddyliau'r bobl.—Hysbysid fod byddin o 25,000 o nifer, ar y ffordd rhwng Mushed a Herat, yn Persia, ond yr oedd y dyben yn guddiedig.

PABYDDIAETH YN LLOEGR.

Y mae yn Mhrydain Fawr 803 o offeiriaid Pabaidd, 556 o gapeli, 9 o golegau, 20 o grefydd-dai (convents,) a 3 o fynachlogydd. Cafodd 'Sefydliad Catholicaidd Prydain Fawr,' dyben yr hwn yw diffyn a lledaenu egwyddorion pabyddawl, y flwyddyn gyntaf ar ol ei gychwyniad, 19 o Sefydliadau cynnorthwyol; y flwyddyn ddiweddaf, 44; y flwyddyn hon, 110. Y Pab, pan yn yagrifenn at lywydd y eefydliad hwn a ddyn y garfienn at lywydd y eefydliad hwn a ddyn

wed, 'Ni ddymunem ddim gyda mwy o awyddfryd, na chael cofleidio unwaith yn ychwaneg gyda gorfoledd tadol y genedl Brydeinig.'

LLEDAENIAD YE IAITH SAESONIG.

Y mae gerllaw 50,000,000 o eneidiau yn ymarfer yr iaith yn weithredol mewn purdeb mwy neu lai, ac, yn ol rhai cyfrifon, y mae gerllaw 200,000,000 yn cael eu rheoli ganddi. bedwaran o holl boblogaeth y byd. 'Mae lledaenied yr iaith saesonig wedi cydgerdded yn mron å'i hawdurdod; trwst ei thabwrdd (drum) borenawl a ddilyna yr haul, a chan gadw cyfeillach á'r oriau, a gylchyna y ddaear yn feunyddiol, gydag un sain didór a pharhaus o dónau rhyfelawg Llocgr.'

Y TAN DIWEDDAR YN HAMBURGH.

Yn ol cyfrif diweddarach a chywirach o ddinystr y tan yn y lle crybwylledig, ymddengys ei fod fel y canlyn:—Wedi eu llwyr losgi: 61 o heolydd, 120 o gynteddau, 1,992 o dai, ac 1,716 o loriau anneddawl, 498 o fwthynod (cottages,) 468 o seleri anneddawl, gan adael 21,526 o drigolion heb un to uwch eu penau; 3 o eglwysi, 2 synagog, a'r holl lyfr-gelloedd; 3 o felinau dwir, a'r holl ostldai mawrion. Ymddengys mai aifer y llyfrgelloedd oeddynt 11; yr oedd yr holl ddinystr ar lyfrau yn nghylch 300,000 o gyfrolau. Yr ydym yn deall fod awdurdodau y lle, wedi derbyn erbyn hyn mewn elusenau, fwy na digon i dalu y draul o'i had-adeiladu.

CORWYNT DYCHRYNLLYD.

Llythyr yn y 'Rhone' a rydd y manylion canlynol am gorwynt yn Chauffailes, a'r gymydogaeth, (dinas yn Ffraingc) ar y 24ain o Fehefin. Ysgubodd ymaith 30ain o dai. Cafodd 6 o bersonau mewn un teulu eu lladd, briwiwyd craill, mogwyd plant yn eu crydiau, cludwyd cerbydau dros benau tai, dadwreiddiwyd planigfeydd, a thrawsfudwyd coed mawrion i bellder anghredadwy. Niweidiwyd un eglwys i'r swm o 3000 Y cnydau a adawyd gan y corwynt, a ddrylliwyd gan y cenllusg, y rhai oeddynt o faintioli anghyffredin, cymaint ag ŵyau gieir yn gyffredin. Collodd ugain o bersonau eu bywydau yn yr amgylchiad.

MARWOLAETH ETIFEDD CORON Y FFRANGCOD.

Un o'r newyddion mwyaf cyffrous y mis diweddaf oedd, marwolaeth y Duc D'Orleans, mab hynaf brenin Ffraingc, yn 32 mlwydd oed. Dygwyddodd yr anffawd galarus ar ddydd Mercher, y 13eg o Orphenaf, mewn canlyniad i gwymp o'i gcrbyd, yn yr hwa yr oedd ei Uchel-der Breninol yn myned o Neuilly i Paris. Yr oedd wrtho ei hun yn y cerbyd, yr hwn a dynid gan ddau o geffylau, ar un o ba rai y marchogai y gyriedydd; canfu y Duc y ceffyl yn gwylltio, a'r gyriedydd yn colli ei lywodraeth arno-ond pa un a'i cynhyg neidio a wnaeth, neu syrthio o'r cerbyd, nid oes neb yn gwybod—nid oedd neb yn ei weled, a gwnaeth y cwymp ef yn ddi-deimlad mewn munudyn, ac er iddo fyw wedi'n am bump o oriau ni chafodd ddefnydd ei synhwyrau. Mae hyn yn debyg o siglo tawelwch y Ffrangcod-oblegyd dyma etifedd y goron

wedi ei symud-ac nid yw yr etifedd nesaf, sef, mab y Duc ymadawedig ond 4 blwydd oedgyda yr hwn y byddai yn rhaid sefydlu Rhag-law (Regent;) A phwy! Pa fodd! A pha bryd? y gwneir hyn gan y Ffrangcod cyfnewidiol ?

Tywysogaeth Cymru.

DIC TAMAR.

Dydd Mercher, y 6fed o Orph., yn Nghaerdydd, Morganwg, gosodwyd Richard Edwards, (Dic Tamar,) yn 28 mlwydd oed, ar ei brawf am lofruddiaeth gwirfoddol ei fam yn Merthyr, yr hyn a gyhoeddwyd genym yn flaenorol.

Enw'r Barnydd oedd Syr R. M. Rolfe, un o

farwniaid ei Mawrhydi.

Pan y galwyd y carcharor yn mlaen, edrychai yn lled wridgoch, eithr nid oedd dim arall yn dynodi teimlad, nag arswyd. Yr oedd y llys yn llawn iawn.

Ni oddef ein terfynau i ni ddilyn yr holl dystiolaeth, ond cyhoeddwn y rhanau mwyaf pwysig o honi, fel yn dwyn perthynas a'r mater.

Agorwyd y gweithrediadau gan Mr. Nicholl. Hysbyswyd amgylchiadau yr achos gan Mr.

Vaughan Williams

Y dyst gyntaf a alwyd oedd Mary Traherne, gwraig Jonah Traherne, Maensaer o Ferthyr; ystiodd ei bod yn byw y drws nesaf i Tamar Edwards; adwaenai Margaret Edwards, gwraig y carcharor; daeth i'm tŷ i ar ddydd Sadwrn, yr 23ain o Ebrill, ac a ddywedai nas gwyddai pa le yr oedd ei mam y'nghyfraith wedi myned; mewn canlyniad i ryw siarad â hi, aethym i dŷ Tamar, a chymerais Martha Waters gyda mi; pan aethom i mewn, cododd Martha gornel y cwrtiwn, ac a roddes ei llaw ar ben-elin Tamar Edwards, yr hon oedd dan y gwely yn farw; yr oedd y llawr wedi ei olchi, a swnd wedi ei roddi arno hyd y drws allan; gwelswn y car-charor y dydd Llun cyn hyny wrth ddrws Tamar; gofynodd i mi, bryd y gwelswn ei fam? atebais, nas gwyddwn ond fy mod yn meddwl ei bod wedi myned tua Llanfabon fel arferol; atebai yntau, 'Oh ie, i lawr yn Llanfabon y mae hi mi wrantai.'—Holwyd hi gan y carchar-or ei hun, am y lle yr oedd hi wedi ei weled.

Martha Waters a gadamhaodd yr hyn oedd

yn perthyn iddi hi o'r dystiolaeth flaenorol.

Mary Jenkins a dystiodd—yr adwacnai hi
Tamar Edwards; y tro diweddaf y gwelsai hi Tamar oedd prydnhawn dydd Iau, naw diwrnod cyn caffael y corff; gwelais hi yn cario dwr heibio'r drws; nis gwelais hi drachefn; yr oeddwn gartref bob dydd a buaswn yn sicr o'i gweled pe buasai gartref, ac yn fyw.

Gwenllian Jones a dystiodd bod-Tamar Edwards wedi bod yn ei thŷ h; ddydd Sadwrn, yr 16eg, sef wythnos cyn ca el y corff, yn prynu

gwerth tair ceiniog o fara.

Dafydd Lloyd a dystiodd—ei fod yn byw wrth y Ffwrnes Isa, yn Merthyr; aethai i dy Tamar Edwards y dydd Sadwrn y cafwyd ei chorff, tua 9 neu 10 o'r gloch yn y boreu; yr oedd y carcharor a'i wraig yno-ei wraig yn golchi 'r llawr; gofynais, Sut yr oedd, a ph'le yr

vr oedd ei fam? Dywedais, 'Nis gwelais hi yr wythnos yma,' Atebai y carcharor, 'Y mae hi wedi myn'd i lawr i Lanfabon;' Dywedodd ei fod yn ei dyegwyl i fyny y noson hono gyda'r

drams, y mae 'r drams yn pasio 'r ty bob dydd. Jane Philips, gwraig William Philips, glowr, Caedraw, a dystiodd—bod gwraig y carcharor yn ferch brawd iddi hi; y nos Sadwrn cyn cael y corff, daeth ei mam â hi i'n tŷ ni; cysgodd ddwy noson yn nhŷ Eleanor Davies, oblegid nad oedd genyf fi ddim lle iddi gysgu; clywais ei bod yn byw gyda 'i thad cyn hyny; daeth ei gwr (y carcharor) nos Lun i'n tŷ ni; gofynodd beth wyt ti yn ei wneyd yma, Peggy? Atebodd hithau bod yn rhaid iddi fyn'd i rywle, bod ei thad wedi ei throi dros y drws; ceisiodd ganddi dd'od adre, i dŷ ei fam, bod ei fam wedi parotoi bara cyn myned i Lanfabon; ceisiodd ei wraig ganddo ddal y bachgen bach tra y byddai hi yn tacluso ei hun, ac yna aeth gyd-

ag ef.

**Ann Williams, gwraig Richard Williams, a dystiodd—iddi weled y carcharor y boren dydd Llun cyn cael y corff, yn edrych trwy ffenestr Tamar; bod hen fantell i Damar yn gorchuddio y ffenestr, ond iddo wanu ei law trwy betryal o wydr drylliedig, a throi y fantell y naill ochr, fel y gallai weled yr holl ystafell; iddi siarad ag ef, a gofyn iddo pa bryd gwelsai ei fam ddi-weddaf, atebasai, 'dydd Iau diweddaf;' dywedai ei bod wedi myned oddicartref er y dydd Gwen-

er cyn hyny

James Hume yr heddgeidwad, a dystiodd—iddo fyned i dŷ Tamar Edwards, ar y 23ain o Ebrill, a chael y corff yn gorwedd ar yr ochr aswy, dan y gwely; yr oedd am dani grys cotwm, a bedgown gwlanen tywyll wedi ei daflu o amgylch ei thraed; yr oedd y corff yn ystwyth; canfyddais beth gwaed ar y ffroen ddeheu; yr oedd cadach neu ffunen dros y pen a'r gwddf wedi ei gylymu y tu ol; gwelais, wedi symud y ffunen gan y meddyg, amliwiadau bob ochr i'r gwddf; ymddangosai i mi fel wedi

ei wneyd trwy wasgu a llaw.

William Job Morgan, tad gwraig Dic, a dystiodd—nad oedd y carcharor yn byw gyda'i wraig am bedwar mis cyn y llofruddiaeth; yn y cyfamser yr oedd y carcharor yn byw gyda 'i fam; dydd Mercher wedi cael y corff, gwelodd y carcharor ar y ffordd, tua milltir o Ferthyr; dywedodd wrtho, 'Ai dyma lle yr wyt ti Dic?' 'rhaid i ti fyned o'm blaen i tua 'r peptre ; 'I beth,' meddai yntau ; 'Mae arnynt esiau dy weled, 'meddwn I;' dywedais, 'tafl y gyllell yna o dy law.' 'I beth,' meddai efe. 'Am nad wyt ti ddim yn ddyn addas i gario cyllell,' meddwn I. 'A thaff hi, onide mi wnaf i ti ei thaffu,' meddwn I. Yr oedd yno fachgen a mandrel yn ei law; ymeffais yn y mandrel a dywedais, 'Os na thefli di'r gyllell mi darawaf hwn i dy berfedd di.' Yna dywedodd Dic ei fod yn myned. 'Dos,' y llofrudd mawr, meddwn inau. 'Pwy lofruddiais I?' meddai efe. 'Dy fam dy hun, y llofrudd mawr, a rhoddaist hi dan y gwely, a chysgaist arni, meddwn I.' Dywedai bod genyf fi ddau frawd wedi llofruddio dynion, ac i un o honynt gael ei grogi ger bron y byd; dywedai 'yr ydych yn falch o'm dál oblegid clywais yn Nhal-y-bont ddoe, bod £30 am fy nál;' deliais ef a dygais ef at yr hedd-geidwad. Gofynwyd i'r carcharor, os oedd ganddo ryw beth i ofyn i'r tyst yma! Nag oes, ebe efe, y mae yn ddyn rhy beryglus i mi siarad ag ef. Y mae mór ddig wrthyf, y gellai fy saethu.'

William Richards, o blwyf Gelligaer, tua thair milltir o Ferthyr, a dystiodd-iddo weled y carcharor wrth ei dŷ ef yn cardotta, hwyr y

Sabboth canlynol i gaffaeliad y corff.

Edward Davies, llawfeddyg, a dystioddiddo chwilio corff Tamar Edwards ddydd Sul; ymddangosai iddo ef ei bod wedi marw er ys pump neu chwech diwrnod; yr oedd gwaed o'r ffroenau a'r llygad dê; yr oedd nodau cochion bob ochr i'r corn chwyth; yr oedd pob rhan arall o honi yn iach; yn ol fy marn I, llindagiad oedd yr achos o'i hangeu; yr oedd y marciau ar y gwddf yn debyg fel pe buasent wedi eu gwneyd â bysedd.

Darlienwyd tystiolaeth y carcharor o fiaen yr Ynad, yn yr hwn y ceisiai ddangos, i'r hen wraig gael ei lladd pan yr oedd efe oddicartref yn ymofyn ei wraig, ac mae'r wraig a welodd y cortf dan y gwely gyntaf, ac iddynt bender-

fynu cadw'r peth yn ddystaw.

Y rheithwyr, wedi myned y naill ochr am ugain mynyd, a ddychwelasant a rheithfam

yn erbyn y carcharor-Euoc.

Y carcharor a glywodd y rheithfara heb ysgogi. Gofynwyd iddo os oedd ganddo ryw reswm i gynnyg paham na chyhoeddid y dded-

Dywedodd yn Gymraeg. 'Pe buaswn yn euog o lofruddiaeth fy mam, ni chawsai Barnwr na rheithwyr fy ngweled I yn *Hall* Caerdydd. Y mae fy ngalon yn iach, a'm cydwybod yn rhydd oddiwrth ei hangeu.

Yna gwisgodd ei arglwyddiaeth ei gap du, ac a gyhoeddodd y ddedfryd mewn modd difrifol iawn. Gorchymynodd ei grogi nes y byddai farw, a chladdu ei gorff o fewn llanerch y Carchardỳ.

Clywodd y carcharor y cwbl heb amlygu y

radd leiaf o deimlad!

Cawsom ei hanes rai dyddiau yn ddiweddarach wrth yr hwn y deallym ei fod yn isel iawn ei feddwl yn awr.—Ymddygodd yn sarrug at ei wraig, yr hon a aethai i'w weled, gan haeru mai hi a'i thylwyth oedd yr achos o'i sefyllfa arswydus presennol. Bernid y byddai yn czel ei grogi, Gorph. 23ain.

PPROST, WILLIAMS, A JONES.

Mae James Gemmel, a alltudiwyd am y rhan a gymerodd yn y terfysg Canadaidd, wedi diange, a dychwelyd i'r wlad hon (America,) ac wedi cyhoeddi ychydig o hanes ei alltud-iaeth. Yn yr hanes mae yr hyn a ganlyn am Ffrost, &c.

'I'r lle poenus yma,' (sef gweithiau glô Port Arthur,) yr anfonwyd Mr. Ffrost, diweddar Fäer Cas-Newydd, gyda Williams a Jones ei gymdeithion yn y terfysg Cymreig, er bod rhai o'r cyfreithwyr galluccaf a Barnwyr yn Lloegr wedi mynegu bod eu heuogfarniad a'n dedfryd yn groes i'r gyfraith. Cawsant ar y cyntaf eu trin yn well na'r trueiniaid eraill

oeddent yno, ond drwg yw'r driniaeth oreu yn Port Arthur, felly darfu iddynt hwythau anturio i'r mo'r mewn cwch, erlidiwyd a goddiweddwyd hwynt, a rhoddwyd Williams mewn heiym—yn y dydd yr oedd yn cael ei rwymo wrth gadwyn hir a throm wedi ei sicrhau wrth fodrwy haiarn yn y gwelydd, ac yn cael ei gadw gyda'r. gwaith caled o do'ri cerrig, a chafodd Ffrost a Jones eu sefyllfa wedi cyfnewid er gwaeth o lawer. Yr oedd Golygwyr y Newyddiaduron yn bleidiol i'r Cymry hyn, ond nis gallant hwy wybod na gwneyd dim. Mae'n ddiau genyf. nas gwyddent ddim yn Lleegr am yr hyn y mae Ffrost yn ei ddyoddef; ni feiddia ei lythyron ddyweyd y gwir. Ni feiddiem ymddyddan â dyn rhydd dan boenau cosbedigaeth drom.'

LLOPRUDDIABTH YN LLANGRYNI.

Dygwyddodd amgylchiad alaethus yn Llangefni, Môn, nos Iau, Gorphehaf 14eg, trwy yr hyn y daeth un dyn anffodus i'w ddiwedd, a chlwyfwyd dau eraill yn ddwys, a hyny trwy ddefnyddiad bradychlyd y gyllell. Ymddengys fod y llofruddiedig, sef William Parry, yn byw yn Gwenfro, Lanbedr-goch, ac wedi myned i farchnad Llangefni y dydd uchod, fel y dywedir, i brynu rhyw bethau erbyn ei briodas, yr hon oedd i gymeryd lle yn ystod yr wythnos. Yn hwyr y dydd aeth i gyfeillach un Evan Morgan, (un o'r rhai a gyhuddir) tincer ac efydd-weith-iwr, gyda'r hwn yr yfodd wydraid o gwrw yn nhafarn y 'Marquis,' rhwng 6 a 7 ar gloch; y pryd hwnw ymddangosent yn gyfeillgar iawn. Tua 10 ar gloch aeth y trancedig i dafarn y Ship,' lle y cyfarfu a 3 o weision Llanddyfnan, a chafodd 2 wydraid o gwrw yno; arosasant yno yn nghylch tri chwarter awr, ac ymadawsant yr un pryd—y gweision yn myned tua'r Bull, a Parry tua'r bont, gan gyfeirio tuag adref. Goddiweddwyd ef yn fuan gan un o'r gweision, wrth yr hwn y dywedodd, 'Dear me, fechgyn, yr wyf yn methu cael llonyddwch i fyned adref, was rhyw ddau ddyn wedi bod yn fy nghuro. Yna daeth Evan Morgan, a'i was Ellis Williams yn mlaen, a chyfododd amrafael rhwng y pleidiau, pryd yr ymddengys i Morgan ddechreu gwâna (stab) pawb yn ei gyfer, oblegyd, yn fuan iawn wedi'n, cafwyd W. Parry yn farw mewn pwll o waed, wedi ei frathu y tu ol iddei wddf. Gwanwyd un o'r gweision yn ei ymysgaroedd, a gwanwyd William Williams y tu ol i'w ben a'i ochr.—Cadwyd celain-holiad ar y corph o foreu dydd Gwener hyd nos Sadwrn, pryd y dychwelwyd y rheithfarn o 'lofruddiaeth gwirfoddol yn erbyn Evan Morgan, a bod Ellis Williams yn ei gefnogi a'i gynnorthwyo.' Mae y ddau wedi eu bwrw i garchar, i sefyll eu prawf yn y brawdlys cyfagos. Nid ydynt y ddau er-aill mewn cyflwr peryglus. Mae y weithred echryslawn wedi peri teimladau dwysion yn

Liofruddiaeth yn Nhreffynon? —Ychydig ddyddiau yn ol, cyhuddwyd Hannah Roberts, 19 mlwydd oed, o roddi gwenwyn i'w gwr, yr hwn oedd yn 75 mlwydd oed. Oddiwrth y dystiolaeth a ddygwyd o flaen yr Ynadon yn yr holiad cyntaf, yr ydym yn casglu yr hanes canlynol. Dywedodd ei gwr, Robert Roberts, ar ol iddo fwyta ei swper rhwng naw a deg o'r gloch y nos, yr 2fed o Fehefin, iddo deimlo ei hunan yn glaf a pharhaodd i gyfogi hyd y boreu dranoeth, ar ol hyny gwellhâodd. Boreu ddydd Llun, y 13eg, wedi bwyta ychydig o ruel, teimlai yr un fath saldra ag o'r blaen. Yr oedd wedi bygwth ei wraig y newidiai ei ewyllys cyn iddo gael ei gymeryd yn glaf. Mr. Roberts, Meddyg, a ddywedodd i'r cyhuddedig ddyfod ato, a dyweyd fod yr hen ŵr yn bur glaf, dywedodd yntau fod amheuaeth am dani, iddi roddi gwenwyn iddo; addefodd hithau iddi brynu gwenwyn, ond ei bod yn bwriadu ei gymeryd ei hun, gan ei bod yn feichiog o ddyn arall. Cynnaliwyd celainymholiad o flaen Mr. Parry, y Corph-ynad, pryd y dychwelwyd y rheithfarn o 'lofruddiaeth gwirfoddol yn erbyn Hannah Roberts.' Mase ei gorph wedi cael ei chwilio gan Dr. Roberts, a bydd i gynnwysiad ei gylla gael ei ddadansoddi ganddo ef a Dr. Bretts o Lerpwll, cyn ei phrawf, yr hwn a gymmer le yn mrawd-lys nesaf Fflint.

Cenhedlaeth fawr a Rhieni Oedranus.—Mae lle i gasglu fod Swydd Ddinbych yn lle iachus, oblegyd mae yn mhen uchafy Swydd, yn nghwr y mynydd, hen ŵr ahen wraig yn byw mewn tŷ bychan, ac y mae eu hoedran hwy a'u mab hynaf yn 235 o flynyddoedd. Eu henwau ydynt, William Hughes ac Elin Hughes; a'r lle y maent yn trigiannu yw Bron-yr-haul, Capel Garmon, yn mhlwyf Llanrwst. Mae yr hen wr yn gweithio gwaith Asiedydd (Joiner.) a'r hen wraig yn gallu ymgeleddu y ddau, a gwau cynnifer o hosanau gwlân i'w gwerthu hefyd. Bu iddynt ehwech o blant, a chwech a dengain o wyrion, a dau ar bymtheg o orwyrion. Peth arall hefyd, y maent yn proffesu gyda'r Trefnyddion Calfinaidd er ys 47 o flynyddoedd; ac mae y rhan fwyaf o bregethwyr yr enwad hwnw yn eu hadnabod yn dda.

Tân dychrynllyd yn Nghroes Oswallt.—Oddeutu dau o'r gloch boreu dydd Gwener, Mai 13, torodd tân echryslawn allan yn masnachdy Mr. Samuel Evans, pregethwr gyda'r Trefnyddion Calfinaidd, yn Nghroes Oswallt, a chydag anhawsdra nid bychan yr achubwyd Mrs. Evans, a'r rhelyw o'r teulu, o ganol y trychineb galaethus, gan eu bod yn gorfod neidio o'u gwelyau, a dyfod i lawr y grisiau i wyneb y gwres a'r mwg: a barna rhai pe buasent ddeng mynyd yn hwy, y buasai y tawch poeth yn angeu iddynt yn y fan. Bernir fod colled Mr. Evans oddeitu mil o bunnau.

Y Cadfridog Nott.—Y swyddog milwraidd dewr hwn, ag sydd yn enwogi ei hunan gymmaint, trwy ei orbchafaethau ar yr Affghaniaid, sydd ŵr boneddig genedigol o swydd Gaerfyrddin. Dywedir bod ei sefyllfa bresennol yn un dra pheryglus, ond, nid oes genym ddim petrusder am ei ddewrder a'i lwyddiant, a diammeu genym, y bydd iddo ennill clod ac anrhydedd tra parhao y rhyfelgyrch yn India.

Lladd gan fellten.—Yn swydd Aberteifi yn ddiweddar, lladdwyd gan fellten—ar dyddyn Hendre, ddau ŷch, ac yn agos i'r dref, ddau berson, un ddynes ieuange, morwyn yn Glan-rhydy-dre, plwyf Llandyssil, a'r llall, dyn ieuange yn Penllwybr, plwyf Llanarth. Damwain angeuol.—Ychydig amser yn ol, aeth bachgen bychan, mab i'r diweddar Mr. Williams, Tyddynmawr, Penllech, yn Lleyn, yn rhy agos i darw peryglus oedd yn muarth y tŷ, pryd nad oedd neb o'r gweinidogion gerllaw. Yn mhen ychydig, gwelwyd y tarw yn cornio y bachgen druan, ac yn ei daflu dros ei gefn, a phan gafwyd gafael ynddo, ni siaradodd ond ychydig, gan ei fod wedi ei archolli cyn gymmaint, fel y bu farw boreu dranoeth.

Damweiniau yn y cloddfeydd Llechi.—Yn nghloddfa Braich-y-cafn, Ebrill 21, tarawodd carreg, wedi neidio oddiwrth ergyd, ŵr o'r enw Richard Rowlands, fel y bu farw yn y fan. Gadawodd blant amddifaid, heb dad na mam, i alaru ar ei ol.

Tuag wythnos cyn hyny, syrthiodd dyn o'r enw Thomas Mesach, o uchder mawr, fel y bu farw dranoeth. Gadawdod wraig a phump o blant galarus.

Dydd Llun, Mai 2, syrthiodd darn o graig ar un o'r enw Owen Evans, yn nghloddfa Dorothea gerllaw Llanllyfni, fel y bu farw yn ddioed. Yr oedd iddo yntau wraig a phlant.

Agoriad Capel.—Nos Sul, y 26ain o fis Mehefin, agorwyd capel newydd y Trefnyddion Calfinaidd yn Esgedi, Caernarfon. Mae yn adeilad hardd a chyfleus.

BU FARW-

Borill 21ain, yn Bodedeyrn, Ame, gwraig Mr. Richard Thomas, Pencraig, a merch Mr. M. Parry, Trerys; ni fuasai yn briod ond 15 niwrnod.

27ain, yn Nghaerlleon, yn 17eg oed, Mr. William Jones, o Fanchester. Aelod hardd gyda'r Trefnyddion Calfinaidd.

23ain, yn Calcutta, David Lloyd Jones, mab ieuangaf y Parch. John Jones, Curad Llandderfel, swydd Feirionydd.

Mai 18fed, yn 71 oed, Simon Peter Boileau, Ysw., un e Ustusiaid Caernarfon.

21ain, yn Tanybryn, Amlwch, *Elisabeth*, gwraig Mr. P. Webster, yn 63 oed.

Mehefin 4ydd, yn Nghaerfyrddin, yn 75 oed, Mra. Williams, gweddw y diweddar Mr. D. Williams, marsiandwr, o'r dref hono.

7fed, yn Merthyr Tudfyl, yn 61 oed, *Mary*, gwraig Joseph Davies, Ysw. Tŷ-Issa, swydd Fynwy.

5ed, yn Ninbych, Mr. Wm. Price, dilledydd.

8fed, yn 82 oed, Mary Owen, Bagillt, ger Caergybi.

9fed, yn 90 oed, ger Dolgellau, Mr. William Ress, tad Mr. Ellis Ress, o'r 'Star and Garter,' Dolgellau. 13eg, yn 70 oed, Mr. Edward Edwards, o Drefor, ger Llangollen.

Liangollen.
10fed, ya 86 oed. Mrs. Roberts, gweddw y diweddar
Mr. John Roberts, Ffynon-caradol, ger Aberystwyth.

20fed, yn Nghsorphili, yn 21 oed, Mery, gwraig Mr. Evan Edwards.

19eg, yn 73 oed, Cadwaladr Evans, Maentwrog, swydd Feirionydd.

Gerphenaf Sydd, yn U7 oed, Mr. John Hophins, o'r Wern, Llanelli. 2il, yn Ngweithfa Haiara Rumney, yn 83 oed, Mr. Morgan Richards, gynt o Ferthyr.

10fed, yn Park Place, Gower, David John Davies, Ysw., cyfreithiwr. gynt o Abertawy.

14eg, yn 66 oed, Mr. Richard Richards, o'r Glyn, Aberpwll, ger Bangor.

Yn ddiweddar, yn Llantrisaint, Morganwg, yn 73 oed, Mr. William John, maensaer.

Yn Bangor, yn 69 oed, Mr. T. Hughes, Gôf.

Yn Berthrhees, ger Aberystwyth, yn 75 oed, Mr. John Evans.

Manion Pellenig.

Yr ydym, yn deall fod mesurau ar droed i gael Eisteddfod Farddawl i Gaerfyrddin yn fuau. Mae Eegob Tŷ Ddewi wedi cydsynio i fod yn Noddwriddi.

Cyfarfu glô-gloddiwr o'r enw Joseph Morris a'i ddiwedd, trwy ddisgyniad hanner tunell o lô arno, yn Dowlxis, yn ddiweddar.

Nid oedd yr un carcharor'i gael ei brofi yn Mrawdlys diweddar swydd Drefaldwyn, o herwydd yr hyn cafodd y Barnwr ac eraill eu hanrhegu â menyg gwynion.

Mae tledion yn newynu mewn rhai parthau o'r Iwerddon.

Ymwelwyd â swydd Faesyfed yn ddiweddar â storm ddychrynllyd o daranau, trwy yr hyn y lladdwyd 15 pen o wartheg, gwerth £300, a'r hâd mewn llawer o faesydd a olchwyd ymaith.

Mae'r gweithiau haiarn yn parhau yn ddrwg, a llawer yn cael eu troi o walth beunydd.

Dywedir bod y Circasiaid wedi buddugoliaethu ar y Russiaid eto.

Mae'r dyn henaf yn Ffraingc, M. Noel de Quersomieres, yn awr ya 114 mlwydd oed, ac yn byw yn Paris yn bwyta 4 pryd y dydd, ac yn darllen ac yn yagrifenu heb wydrau.

Mae Syr Charles Napier wedi ei bennodi i ymweled âg Affghanistan—ceir olywed am frwydrau gwaedlyd.

Y TELYNORION BYCHAIN CYMREIG.

Ar ol mynych a hiraethus ddysgwyliadau, cafodd trigolion Utica a'r gymydogaeth foddhau eu chwilfryddd ag afwyad gan y Peroriaethwyr bychain digyffelyb; ac yr ydym yn hŷf i ddyweyd iddynt gael gwledd nid cyffredin. Cynnaliodd yr Ofyddion babanaidd eu cydgynghaneddiad cyntaf nos Lun, yr 28ain o'r mis diweddaf, yn y Mechanice Hell; ac er gwaetha Mr. 'Hard Times' a'i dylwyth dwrn-gauedig, gorlenwid yr ystafell ehang yn brydlawn. Yr oedd prif beroriaethwyr, a hoffwyr peroriaeth; carwyr a phleidwyr athrylth gwirioneddol; yn nghyda lluaws o Gymry gwladgarawl a chroseawgar y dref a'r ardaloedd cylchynawl yn gyd-ddrychiol, a daetheut yno amryw dros bymtheg milltir o ffordd,

Yn mhlith y gwyddfodolion, cenfyddid yn ei wieg ddwyreiniol y clodfawr Esgob Nestoraidd, am yr hwn y crybwyllwyd droion yn y 'Cyfaill,' a'r Parch. Mr. Perkins, y Cenhadwr a'r Teithiwr enwog.

Llawer sydd wedi cael ei ddyweyd yn yr Hen Wlad, ao yma, am ddoniau anghydmarol yr Hughesiaid bychain, trwy eu bod wedi cyrhaedd y fath berffeithrwydd mewn calfyddyd ddyrus yn nhymor pleatynrwydd, ag sydd wedi gofyn oes dynion cyffredin, yn nghyda gwreiddioldeb diymwad eu cyfansoddiadau, ond, rhaid eu gweled, eu clywed, a medru graddau o wybodaeth yn y gelfyddyd, cyn y gellir gwerthfiwrogi eu hathrylith yn iawn.

Os ydyw canu yn dda â'r delyn yn cael yr un effaith ar yr ysbryd drwg yn awr ag yn yr amser gynt, mae yn ddiau fod y telynorion rhyfeddol hyn wedi ei yrru yn mhell o Utica, fel na ddaw i ffino y dinasyddion am dynhor o leiaf

Y CYFAILL.

RHIF. LVIII.]

HYDREF, 1842.

[CYF. V.

Buthdrathodatth. BUCHWEDD A MARWOLAETH PARON. GEORGE WHITPIELD.

(Parhad o du dal. 259.)

Ymadawodd o'r Alban yn niwedd Hydref, ac a ddeeth i Lundain mewn pum' niwrnod. Pan ddaeth yno yr oedd diwygiad newydd yn y y Babell (Tabernacle,) ac yr oedd gorfod iddynt ei helaethu o'r herwydd. Yn Mawrth, 1743, aeth i swydd Caerloyw, lle yr oedd y bobl yn fwy awyddus i wrandaw nag erioed. Aeth oddi yno i Fristol, ac oddi yno i Gymru, lle yr agorodd y Gymdeithasfa gyntaf, ac a arosodd amryw ddyddiau gyda hwynt yn sefydlu achosion y cymdeithasau neillduol. Teithiodd trwy Gymru rai wythnosau, yn pregethu gyda llawer o lwyddiant yn Nghaerdydd, Llantrisant, Castell-Nedd, Abertawe, Llanelli, Caerfyrddin, Laugharne, Narbeth, Newton, Jefferson, Llys-y-Fran, Kidweli, Llangathen, Llanddyfri, Aberhonddu, Trefeca, Llanfair Muallt, &c. Teithiodd yn nghylch pedwar cant o filltiroedd mewn tair wythnos o amser, ac a bregethodd yn nghylch dengain waith. 'Mae y gwaith a ddechreuwyd gan Mr Griffith Jones yn taenu ar led yn fawr,' medd efe, 'yn Neheubarth a Gwynedd, lle y gwnaeth yr Arglwydd Mr Howel Harries yn offerynol i ddychweliad amryw o offeiriaid yn gystal ac eraill. Yr oedd gallu Duw yn y Cymun, dan weinidogaeth y Parchedig Daniel Rowlands, yn ddigon i beri i galon dyn losgi oddi fewn iddo. Am saith o'r gloch y boreu gwelais, efallai, ddeng mil o amrywiol barthau, yn nghanol y bregeth yn gwaeddi, gogoniant-bendigedig-ac yn barod ineidio o lawenydd.' Yn y mis Mai aeth yn ol i Lundain, 'Un waith eto,' medd efe, 'i ymosod ar dywysog y tywyllwch yn Moorfields, yn amser y gwyliau.' Yr oedd y cynnulleidfaoedd yn dra lluosog, a'r gair yn effeithiaw yn hynod arnynt. Parhaodd Mr. Whitfield hyd Awst, 1745, i deithiaw trwy amrywiol barthau o Loegr, yn pregethu yr efengyl o fan i fan, gyda ei lwyddiant arferol, i gynnulleidfaoedd mawrion iawn. Penderfynodd, yn mhen amser, i ymweled âg America drachefn, trwy daerddymuniad un Mr. Smith,

yn enw miloedd eraill. Cydunodd am ei fordaith gyda Mr. S. mewn llong yn myned o Portsmouth. Ond gwrthododd llywydd y llong ei gymeryd, rhag ofn iddo lygru y morwyr. Ar hyn bu gorfod iddo fyned i Plymouth. Pregethodd ar ei daith yne yn Wellington, Exeter, Biddeford, Kingsbridge, a Phlymouth. Dygwyddiad nodedig a gâf ei adrodd yma am waredigzeth ryfedd a gafodd am ei fywyd. Daeth pedwar o wyr boneddigion i dŷ un o'i gyfeillion i ymofyn am dano, ac yn dymunaw gwybod yn mha le yr oedd yn lletya. Yn fuan wedi hyny, derbyniodd Mr. W. lythyr, yn hysbysu mai nai oedd yr ysgrifenwr i Mr. S. cyfreithiwr yn Nghaerefrog-Newydd; ac iddo swpera gyda Mr. W. yn nhŷ ei ewythr; ac yn dymuned iddo swpera gydag ef ac ychydig gyfeillion. Anfonodd Mr. Whitfield air yn ol, nad oedd yn arferol o swpera allan mewn tafarndai, ond byddai yn dda ganddo weled y gwr i gymeryd tamaid gydag ef yn ei lety; efe a ddaeth yn ganlynol ac a swperodd gydag ef; ond sylwid ei fod yn aml yn edrych oddiamgylch iddo, a'i fod yn dra absennol yn ei ymddygiad. Ond or diwedd cymerodd ei genad, i ddychwelyd at ei gyfeillion i'r dafarn. Ymofynodd ei gyfeillion beth a wnaeth, atebodd, 'Iddo ymddwyn mór hynaws a mwynaidd tuag ato, fel nad oedd calon ynddo i gyffwrdd ag ef.' Ar hyn un arall o honynt, is-swyddog yn un o longau y brenin, a ddaliodd wager o ddeg gini, y gwnai efe ei waith arddo. Ei gyfeillion pa fodd bynag, a ragofalasant i gymeryd ei gleddyf oddiwrtho. Yr oedd Mr. Whitfield y dydd o'r blaen wedi pregethu i gynnulleidfa luosawg, ac wedi ymweled â'r carcharorion, ac wedi myned i'w wely; yn nghylch hanner nos, daeth ei letyes i fyny, ac a hysbysodd iddo fod gwr boneddig yn dymunaw siarad âg ef. Whitfield yn meddwl mai rhyw un dan argyhoeddiad oedd, a barodd iddo ddyfod i fyny. Daeth i fyny, ac eisteddodd yn ymyl y gwely,

ac a'i cyfarchodd yn garedig am lwyddiant ei weinidogaeth, a dywedodd fod yn fawr ganddo ei attal rhag ei wrando. Yn fuan torodd i'w ddifrïaw yn yr iaith fwyaf anmharchus, ac yn greulawn ei guraw yn ei wely. Ei letyes a'i merch yn clywed y swn, a ruthrasant i'r ystafell, ac a afaelasant ynddo; ond yn fuan y rhyddaodd ei hun oddiwrthynt a dilynodd ei ddyrnodiau ar Mr. Whitfield, yr hwn oedd yn ofni iddo ei saethu, neu ei frathu å chleddyf, ac a oddefodd, yn ei feddwl, holl arteithiau marwolaeth annysgwyliadwy a disyfed. Gwedi hyny daeth un arall i mewn i'r tŷ ac a floeddiodd wrth droed y grisiau, 'Byddwch galonog, yr wyf fi yma yn barod i'ch cynnorthwyaw.' Ond yr aml floeddio mwrdwr a'u dychrynasant, a ffoisant ymaith ill dau.

'Y boreu dranoeth,' medd Mr. Whitfield, 'yr oeddwn i esponio mewn tŷ, a myned i Biddeford, Rhai a'm hannogasant i aros i arganlyn; ond yr oeddwn wrth waith gwell; aethym i'm taith, a chefais fendith neillduol with bregethu vi efengyl dragywyddol; a chefais atdaliad rhagorol am yr hyn a oddefais, ar fy nychweliad, canys dygodd chwilfrydedd rai miloedd mwy na chyffredin i weled a gwrandaw dyn a fu yn debyg o gael ei lofruddiaw yn ei wely.' Yn y pum' wythnos y bu yn aros am gychwyniad y llong, cafodd rhai cannoedd eu galw. Ac yn y Dock, yn agos i Plymouth, dechreuwyd gwaith tra gogoneddus. Fel hyn y diogelodd ac y llwyddodd yr Arglwydd ei was ffyddlawn. Lle bynag y cai bechaduriaid, yr oedd yn barod i gyhoeddi yr efengyl iddynt, ac yr oedd bendith Duw yn effeithiaw ei weinidogaeth yn rhyfedd er iechydwriaeth iddynt. Anaml y clybuwyd am weithiwr mwy ffyddlawn a difeff, nac am fendith mwy helaeth yn dilyn llafur neb. Yn nechreu Awst, 1744, cychwynodd i America, er ei fod yn o sâl yn ei iechyd. Cafodd fordaith hir o un-wythnos-ar-ddeg, yr hyn yn hytrach a 'chwanegodd at ei afiechyd. Pan diriodd yn Lloegr Newydd, Colonel Pepperel, ac eraill, a'i derbyniasant yn orfoleddus. Methodd bregethu am dair wythnos. Gwedi iddo ddechreu gwella ychydig, cyhoeddwyd ef i bregethu; ond ail-waethygodd, ac yn ol barn pawb yr oedd yn agos i farw. Tra yr oedd y meddyg yn parotoi rhyw gyfferi iddo, teimlodd ei boen yn lleiâu; ar hyn gwaeddodd, 'Doctor, y mae fy mhoenau yn fy ngollwng, af a phregethaf, trwy gymhorth Duw, a dof adref a byddaf farw.' 'Yn fy marn fy hun, ac eraill, yr oeddwn ar ddarfod am danaf. Aethym, a phregethais yn y golygiadau hyny, a gwrandawodd y bobl fi fel y cyfryw. A thragywyddoldeb yn fy ngolwg, pregethais gydag effeithioldeb neillduol. Er fy mod yn dra chysurus ar fy mychweliad adref, meddyliais fy mod yn masw: rhoddwyd fi i orwedd ar wely ar lawr, yn agos i'r tân, a chlywais fy nghyfeillion yn dywedyd, Y mae gwedi myned! Ond trefnodd Duw hi yn amgen. Gwellenis yn raddol. Yn fuan gwedi hyny, yr oedd gwraig ddû yn ewyllysiaw fy ngweled. Hi a ddaeth, eisteddodd ar lawr, ac a edrychodd arnaf yn graff. Yna hi a doredd allan, Meistr, aethoch i borth y nefoedd. Ond dywedodd Iesu Grist, dos i lawr, dos i lawr, ni chai ddyfod yma eto; dos yn gyntaf a galw ryw Negroes tlodion.'-Yn mhen tair wythnes aeth i Boston, a dechreuodd ar ei waith ; pregethodd bob boreu am 6 o'r gloch, ac nid oedd nemawr lai na dwy fil o bobl yn ei wrandaw. 'Yr oedd' medd efe, 'yn hyfryd gweled Ilawer o feibion a merched, wedi eu gwiego yn gryne, yn týru mór foreu i wrandaw y gair, ac yn dychwelyd i'r boreufwyd a'r ddyledswydd deulusidd, cyn bod y gwrthwynebwyr wedi codi o'u gwelyau. Fel yr oedd yn ddywediad cyffredin yn eu plith, Beth, rhwng dwfr oddiar dár, a boreu godi, ni chai y meddygon ddim gwaith.'-Nid oedd heb feddwl weithiau aros yn America. Ond y baich o ddyled oedd amo o ran yr Elusendý a'r awyr afiachus yno yn niweidiol i'w iechyd, gorfod iddo feddwl am ddychwelyd i'w wlad ei hun. Yn ei lesgrwydd teithiodd uncant-ar ddeg o filltiroedd, yn pregethu bob dydd gyda llwyddiant mawr, ac i gynnolleidfåoedd lluosawg. Cynghorwyd ef i fyned i ynysoedd y Bermudas o ran ei iechyd; lle y daeth, Mawrth 15, 1748. Cafodd dderbyniad croesawgar yno, a thros fis pregethodd yn gyffredin ddwy waith y dydd, yn teithiaw trwy yr ynys o un pen i'r llall iddi; a chafodd le i feddwl na bu ei lafur yn ofer. Trwy fordaith o wyth-niwmod-ar-hugain, daeth i Deal, Gorph. 5, 1748. Dranoeth daeth i Lundain, wedi bod yn absenol bedair blynedd.—Ar ei ddychweliad cafodd ei gynnulleidfa yn y Babell (Tabernacle) wedi eu gwasgaru yn ddirfawr: ond yn fuan adunasant, a derbyniasant of yn llawen. Cyn ei ddyfodiad, parodd yr Arglwyddes Huntingdon i Mr. Howel Harries ei ddwyn ef i'w thŷ yn Chelsea, cyn gynted ag y tiriai efe yn Lloegr. Aeth ac a bregethodd ddwywaith; wedi hyny ysgrifenodd yr Arglwyddes ato i hysbysn iddo fod llawer o'r dyledogion a'r pendefigion yn chwenych ei glywed. Yn mhen ychydig ddyddiau, yr Arglwydd Chesterfield, a llawer eraill, a ddaethant i'w wrandaw; ac wedi ei glywed unwaith, a ddymunasant gael ei glywed drachefn. 'Pregethais drachefn,' medd efe 'yn yr hwyr, ac aethym adref, heb synu mwy wrth un dygwyddiad yn fy mywyd. Ymddygasant oll yn weddus, a gradd o effeithiau arnynt."

Dyiolchodd yr Arglwydd Chesterfield iddo, ac a ddywedodd wrtho; 'Nie dywedaf wrthoch chwi yr hyn a ddywedaf wrth eraill, gymaint w oeddwn yn eich cymeradwyaw chwi.' Daeth yr Arglwydd Bolingbroke hefyd i'w wrandaw. as a ddywedodd wrtho; 'chwi a wnaethoch gyfizwnder mawr a'r priodoliaethau Dwyfol yn eich pregeth,' Daeth David Hume, Yswain, hefyd, meddant, i'w wrandaw, ac yr oedd yn mawrhau ei araethyddiaeth yn fawr. Yr oedd y tri hyn yn ddynion dysgedig, ond yn anghredinwyr (Deists.) Yn fuan wedi hyn, symudodd yr Arglwyddes i'r ddinas, a phregethodd ef yn ei thy ddwywaith yn yr wythnos i gynnulleid-**Stoodd ardderchawg**, ac nid heb effeithioldeb ischusol i mi. Yn Medi, 1748, aeth y drydedd waith i'r Alban (Scotland,) lle y cafodd ei groesawa yn llawen ac yn serchawg iawn. Tyrfâoedd lluosawg a ymgasglasant i'w wrandaw yn Edinburgh a Glasgow. Tra yr oedd yn yr Alban, gwnaeth yr hyn a allai i'r prif Ysgoldy Newydd yn Jersey, ac, yn nghydag ewyllyswyr da eraili i'r sefydliad, cynghorodd anfon un treeodd ar yr achos o America; yr hyn a wnaed wedi hyn, yn A. D. 1754, pan ddaeth Mr Tenent, a Mr. Davies trosodd. Gwedi dychwelyd i Loegr, aeth rhagddo yn ol ei arfer, a chyda ei lwyddiant arferol yn pregethu yn Llundain, Bristol, Caerloyw.—Chwef. 1749, aeth i Exeter a Plymouth, lle y gwelodd gyfnewidiad mawr yn y bobl wedi y tro cyntaf y bu yno bum' mlynedd o'r blaen. Derbyniasant ef gyda'r llawenydd mwyaf, ac yr oeddynt yn awyddus iawn i'w wrandaw.

Yr oedd yn aml yn cwynaw o ran ei iechyd; end yr oedd yn barnu fod teithiaw a phregethu yn gwneyd lles iddo. 'Nag ofnwch,' (meddai mewn llythyr at Mr. Hervey) 'eich corph gwan : yr ydym yn anfarwol nes y byddo ein gwaith wedi ei orphen. Rhaid i lafurwyr Crist fyw trwy wyrthiau; os amgen, nis gallaf fi fyw; canys Duw yn unig a wyr yr hyn yr wyf yn ei oddef bob dydd. Y mae fy nghyfog parhaus yn agos a fy lladd, eto y pulpit yw fy meddyginiaeth, fel mae fy nghyfeillion yn tosturiaw llai wrthyf, ac yn gadael heibio'y gocheliad annymunol, Arbed dy hun. Yr wyf yn dywedyd hyn er eich annogaeth.' Gwedi taith o chwe' chant o filltiroedd yn y parthau gorllewinol i Loegr, dychwelodd i Lundain yn Mawrth, 1749, wedi mawr lwyddiant ei lafur o'r blaen yno. Yn y mie Mai aeth i Plymouth, a phregethodd bob dydd dros fwy nag wythnos, i gynnulleidfa luosawg. Argyhoeddwyd llawer o'u rhagfarn cyffredin, fel yr oedd ei erlidwyr blaenorol, yn daer arno i aros yn hwy,

(I'w barhau.)

Buwingdriaeth.

PREGETH:
GAN Y PARCH. HENRY REES.

(Parhåd o du dal. 261.)

Ond sylwn, pa fodd y mae Duw yn Nghrist gyda ei bobl.

- 1. Yr oedd gyda hwynt yn seremoniau yr hen oruchwyliaeth. Nid oedd y seremoniau ond cysgod a darluniad o Dduw yn Nghrist gyda ei bobl; Beth oedd y tabernael? dim ond rhyw ddangosiad o Grist—yr Arch, yr hon a elwid gogoniant Israel? dim ond rhyw gysgod or Hwn sydd yn ddysgleirdeb ei ogoniant Ef, ac yn wir lun ei Berson Ef. Nid oedd yr holl sefydliadau i gyd ond dangos Duw gyda ei bobl.
- 2. Hefyd yr oedd Crist ei hun yn ymweled a'i bobl yn yr hen amser. Efe oedd y llais a glywodd Adda yn Eden. Efe oedd yr Angel a welwyd gan Jacob—mewn un man mae yn cael ei alw yn Angel, ac mewn man arall yn Dduw: Duw o ran ei natur, Angel o ran ei swydd. Yr oedd awydd a brys am ymddangos yn y cnawd ar yr Arglwydd Iesu. Yr oedd rhyw agosrwydd ynddo at natur dyn. Yr oedd yn methu aros cyflawnder yr amser i gael gwir gorph, a byddai yn llunio rhyw gorph, o'r gronynau awyrol mae yn debyg, er mwyn cael ymddangos i'w bobl.
- 3. Ond mae Duw gyda ni yn Nghrist trwy undeh personol a'n natur. Dyma y peth rhyfeddaf a glywodd fy nglustiau, a'r peth a'm ceidw mewn syndod i dragywyddoldeb—Duw gwedi ymddangoa yn y cnawd! Yr wyf yn gwybod na chlywaf am y fath beth byth. Os i'r nefoedd yr âf, yr wyf yn sicr mai Efe fydd yno yn ' gorlenwi fy meddwl & syndod i dragywyddoldeb. 'Emanuel, yr hyn o'i gyfieithu yw Duw gyda ni.' Dyiolch ym y cyfieithiad. 'Yr oedd Duw gydag Ef,' medd y gair; yr oedd gydag Ef mewn modd na bu gyda neb arall yn debyg. Ni bu gyda Moses, nag Abraham yn debyg fel yr oedd gydag Ef, yr oedd natur Duw yn natur iddo Ef. Rhoddwch dro i edrych ar Dduw! meddyliwch am y Duw mawr ynddo ei hun, môr ddyeithr i ni ydyw, mór bell goruwch pob natur yw natur yr Iehofah mawr ei hun. 'A elli di wrth chwilio gael gafael ar Dduw! a elli di gael yr Hollalluog hyd berffeithrwydd? cyfuwch a'r nefoedd ydyw, beth a wnai di? dyfnach nag uffern yw, beth a elli di ei wybod! Mae ei fesur Ef yn hwy na'r ddaear ag yn lletach na'r môr;'

a meddwl yr wyf mai siarad fel maban ydyw hyny, er na allasai Ysbryd Duw ddyweyd yn well i ni. Son am dano yn uwch na'r nefoedd ac yn lletach na'r ddaear, rhyw idea maban ydyw hyny am y Duw mawr. 'Am yr Hollaliuog nid allwn ni ei gael Ef.' Na fedri yn wir pe cait adenydd angel i wibio trwy yr ehangder, ni byddit yn nes ato nag yr wyt. Pe bait yn ehedeg trwy yr ehangderau gwyllt yna, ac yn gwibio tu hwynt i derfynau y greadigaeth, lle nid oes ond Duw a dim, ni byddit yn nes ato nag wyt yn y capel yma. 'Am yr Hollalluog nis gallwn ni ei gael Ef.' Ond d'ewch i breseb Bethlehem, cewch weled y Duw mawr yma gwedi d'od yn frawd i'r dylluanod, ac yn gyfaill i gywion yr estrys. Gwr agos atom ydyw. Gallwn ddyweyd am y Duw mawr, anweledig, anfarwol, yr hwn nis gwelodd un dyn ag nis dichon un dyn ei weled, am hwn gallwn ddywedyd, 'gwr agos atom ydyw,'

4. Hefyd, mae Duw gyda ni yn Nghrist mewn heddwch a chyfammod. Mae holl briodoliaethau Duw yn d'od i'r golwg yn Nghrist ar y ffordd i wneyd lleshâd i ni. Buasai fod i Dduw amlygu si briodoliaethau mewn un man allan o Grist, yn achos o ddychryn i bechadur. Pa gysur i mi fuasai clywed fod Duw yn holl bresennol, pan gan rym dychryn y dymunwn ffoi i rywle o'i wyddfod? Pa gysur i mi fuasai clywed ei fod yn gyfiawn, pan ar yr un pryd os yw felly, mae yn rhwym i fy ngospi? Pa ddyddanwch fuasai i mi glywed ei fod yn Dduw y gwirionedd, i gyflawni ei fygythion arnaf? Yn Dduw yr amynedd, pan na byddai ei amynedd ddim ond oediad ar y gosp, a'm gwneyd inau yn fwy addfed iddi? Ond yn wyneb Iesu Grist, mae cyfiawnder Duw yn d'od i'r golwg, yn trosglwyddo y gosp oedd deilwng i mi arno Ef, a hyny yn gyfiawn. Yma mae Duw y gwirionedd yn cadw ei enw, trwy droi cynnwysiad · Gan farw ti a fyddi farw,' ar yr hwn a fu farw ar y groes? Mewn gair, dyma lle mae holl briodoliaethau gogoneddus ei natur yn d'od i'r golwg, a hyny wrth wneyd lleshâd i ni.

5. Ar y tarawiad y credo pechadur yn Nghrist, mae Duw yn yr hyn oll ag yw, ac yn yr hyn oll a all fod, yn d'od yn dragywyddol eiddo i'r dyn. Edrych beth y mae gwedi addaw yn y cyfammod,—mae gwedi addaw maddeu beiau rif y dail, mae gwedi addaw cynnal hyd y diwedd, mae gwedi addaw troi cysgod angeu yn foreu-ddydd, mae gwedi addaw codi dy lwch i'r lân o'r bedd; os addawodd mae yn sicr o wneyd. Mae Duw yn yr hyn oll ag yw yn d'od yn eiddo i'r credadyn. Cod dy ben, Gristion gwan, yr hyn a fedd Duw, mae hyn yn gryn dippyn hefyd, mae yn bob peth i

ti ag yw iddo ei hun. Mae Duw yn ddigon iddo ei hun, 'does bosibl uad ydyw yn ddigon i ti! Os yw y môr yn llanw yr Ocean, fe leinw y bucket bach,' does bosibl! Y foment ag y daeth yn Dduw i ti, daeth yn bobpeth i ti ag yw iddo ei hun, hyd y galli di ei gynnwys; a'r cynghor a roddaf i ti Gristion, ydyw myned at Ior dy gyfammod yn mhob cyfyngder, y Duw tragywyddol yn Dad, Mab, ac Ysbryd Glân. Pfo yma yn wyneb pob storom.

6. Eilwaith eto, mae Duw gyda'i bobl yn Nghrist trwy breswyliad ei Ysbryd ynddynt. Mae yr Ysbryd Glân yn preswylio yn mhersonau y saint, mae yn eu gwneyd yn un a'u gilydd; ac yn wir nid peth bach ydyw hyn. pan feddyliom eu bod yn aelodau lawer, ac yn wahanol iawn i'w gilydd, yn wahanol eu hoed, yn byw mewn gwahanol oesau, eu tymerau yn wahanol, o wahanol education, ag yn wahanol eu rhagfarnau, ac mewn canlyniad i hyny yn wahanol mewn llawer ystyr. Mae tuedd yn hyn i'w chilfriwio; ond yn Nghrist maent yn un corph, gwedi eu bedyddio oll i'r un Ysbryd. Gallwch feddwl fod rhyw beth rhyngddynt a Christ rhagor dynion eraill, maent vn ffafr Duw. mewn cyfammod a heddwch â Duw yn Nghrist. Pan yr wyt ti yn gangen grin yn addfedu i dân. mae y duwiol yn olewydden werdd yn Nhy Dduw. 'Fel y byddont un megys yr ydym mi yn un.' Mae rhyw undeb rhwng y saint a Christ, fel yr undeb sydd rhwng y personau Dwyfol a'u gilydd. Daeth yr iachawdwriaeth i lawr o Dduw trwy Grist at y pechadur, ac y mae yn codi y pechadur i fyny trwy Grist at Dduw. Mae iachawdwriaeth dyn o darddiad uchel-o'r nefoedd. Ond pan y mae pechadur yn d'od i afael a hi gyntaf, nid ydyw yn gweled yn y man o ba le y mae gwedi tarddu; fel pe meddyliech am y traveler tlawd, pan y mae ar drengu gan syched, yn d'od o hyd i aber o ddwfr yn yr anialwch, mae yn llawen iawn cyfarfod a hi, ond nid yw yn holi yn y man o ba le mae hon gwedi d'od, eithr gwedi tóri ei syched, a dechreu edrych o'i amgylch, cewch ei weled yn dilyn y ffrwd efallai nes ei cholli yn y môr; felly mae pechadur a gadd olwg ar drefn iachawdwriaeth yn Nghrist, nid ydyw yn holi yn y dechreu o ba le y daeth, ond yr olwg gyntaf a gafodd arni y mae wrth ei fodd, ac yn y fan mae yn dechreu drachtio o honi, ond gwedi cael ei anadl, mae yn dechreu holi o ba le y daeth, mae yn ei holrhain i fyny i natur ac arfaeth y Iehofah mawr, a dyna lle bydd yn colli ei hun yn dragywyddol yn yr iachawdwriaeth.

 Eto, gyda ni o ran rhydd brofiad o'i bresennoldeb yn ordinhadau yr efengyl. Gan ei fod gyda y saint mewn heddwch, i wneyd eu dedwyddwch yn gyflawn, mae yn rhoddi gwybod iddynt mai felly y mae, ac i'r dyben hwn sefydlodd ordinhadau yn ei dŷ, a thrwy y rhei'ny mae yn trosglwyddo profiad e'i heddwch iddynt. Beth sydd yn y sacramentau! Duw gyda ni. Yn yr ordinhad o fedydd! Duw gyda ni.—yn cyfiawnhau, yn maddeu, ac yn golchi-mae yn trosglwyddo trwy ordinhadau yr efengyl arwyddion o'i heddwch.

III. PAHAMMAR Y SAINT MOR DARE AM WYNEB DUW GYDA HWYNT. Felly yr oedd Moses yma, a Dafydd yn llyfr y Salmau,—Dy wyneb!

—Dy wyneb! oedd yn eu geneuau o hyd.

1. Wyneb Duw gyda hwynt sydd yn trosglwyddo profiad i'w meddwl eu bod yn ei heddwch; maent yn' daer am ei wyneb o herwydd hyn; ei wyneb gyda hwynt sydd yn d'od a sicrwydd iddynt eu bod gwedi eu codi i'w ffafr. 'Pa fodd y gwybyddir gael o honynt ffafr yn dy olwg, onid å dy wyneb gyda ni?' Onid å dy wyneb gyda ni, af yn y fan i amheu am dy ffafr. Cael wyneb Duw gyda hwynt ydyw y pwngc mwyaf ar feddwl y saint. Ni foddlonant ar ddim heb hwa. Gallesid meddwl y buasai Abraham yn ymfoddloni pan oedd pob mawredd daearol gwedi syrthio o'i flaen, gwedi ei fendithio gan frenin Salem, gwedi dystrywio ei holl elynion, a'r gair cyntaf a ddywedodd Duw wrtho gwedi iddo roddi y brenhinoedd dan ei draed oedd, 'Nac ofna Abraham.' Ond gwedi i'r hen wr fyned i ddyweyd ei brofiad, yr oedd mór ofnus ag erioed. Beth oedd ei ofnau? 'Yr wyf fi yn myned yn ddiblant,' does dim gobaith fel hyn am Fesiah; nid oedd lladd y gelynion na dim yn gwneyd y tro tra byddai yr addewid yn dywyll; gwyddai yr hen batriarch yn dda, os na cheid Mesiah na byddai gan Dduw yr un llwybr i roddi ei wyneb ar ei bobl, Gallwch wybod ar wynebpryd y duwiol pan y mae yn ffafr Duw, fe orfoledda mewn gorthrymderau. Ac gwedi iddo guddio ei wyneb am dro, O y fath ddyddanwch mae yr enaid yn deimlo wrth ei glywed yn dyfod,-yn neidio ar y mynyddoedd ac yn llamu ar y bryniau, ac yn gwaeddi, 'Mewn ychydig soriant y cuddiais fy wyneb, ond a thrugaredd tragywyddol y trugarhaf wrthyt, medd yr Arglwydd dy waredydd.'

2. Oblegid mae hyn yw eu rhagoriaeth. Duw gyda ni mewn undeb personol ydyw rhagoriaeth ein natur ni. Mae rhagor yn hyn gwedi ei oeod na bydd ar yr un natur arall byth. Mae hanes y cwymp yn warthus, aeth ein natur dan draed cythreuliaid, ond yma mae rhagoriaeth gwedi ei roddi arni na welir ar un natur arall byth. Byddaf yn cywilyddio fy mod yn ddyn; mae yn dda i chwi mai dyn ydwyf, pe na buaswn yn ddyn fy hun, buaswn yn codi eich godreu

chwi ac yn gwneyd gwawd o honoch, buaswn yn ehedfan yn yr awyr uwch eich penau ac yn watchio eich motions ac yn eich dïystyru, oni buasai fy mod yn ddyn fy hunan. Braidd na chywilyddiwn fy mod yn ddyn; fy mrodyr sydd yn feddwon fel moch ar hyd yr heolydd yma, fy mrodyr sydd yn lledratta, fy mrodyr sydd yn y carchar dan y cadwyni am eu drwg weithredodd, fy mrodyr sydd yn cael eu crogi fel cŵn ar hyd y trefydd, dau frawd i mi a grogwyd yn y dref yr wyf yn byw ynddi, yr wythnos ddiweddaf: bron na ostyngwn fy mhen o herwydd fy mod yn ddyn. Ond, pan edrychwyf ar y llaw ddeheu, fy natur I sydd acw yn uwchaf yn y nefoedd; nid wiw i'r angelion siarad, mae y natur ddynol gwedi ei chodi yn uwch nag y codir yr un natur arall byth. Y natur ddynol fu dan argraffiadau o ŵg Duw, na allasai cythreuliaid mo'i ddal; a hi sydd heddyw yn ffafr Duw, na fedr Gabriel mo'i ddeall! Hi fu dan gloion angeu, ond mae gwedi gorchfygu y cyfan, mae yn ben uwchlaw pobpeth. A wyddost ti am ragoriaeth angelion? na wn I. Maent oll yn ddeiliaid i fy Mrawd! A wyddost ti am nerth cythreuliaid? Na wn I. Maent oll yn gorfod submitio ar un amnaid i fv Mrawd! A wyddoet ti am ehangder creadigaeth Duw! Na wn I. Nid ydyw ddim ehangach na therfynau llywodraeth fy Mrawd!

3. Duw gyda ni trwy breswyliad ei Ysbryd. ydyw rhagoriaeth ein personau. Y cyfiawn a ragora ar ei gymydog-mewn cyfoeth? Nage, pur anaml. Faint o ragoriaeth oedd rhwng y tŷ a adeiladodd Solomon iddo ei hun, a'r tŷ a adeiladodd i Dduw? Solomon oedd yn byw yn un, a Duw oedd yn byw yn y llall! Dau balas yn yr un gymydogaeth, un yn breswylfod Pendefig a'r llall yn ogof lladron. Faint o ragor sydd rhwng personau y saint, a phersonau yr anghyfiawn? Duw sydd yn byw yn un, a chythreuliaid sydd yn byw yn "y llall. Dyma ydyw rhagoriaeth y saint, preswyliad Ysbryd Duw ynddynt. Mae Duw gwedi addaw bod gyda ei bobl. Ar y sail hon maent gwedi cychwyn eu taith. Os rhaid myned trwy ddyfroedd dyfnion, fy wyneb a gaiff fyned gyda thi. A phan y byddi yn wynebu angeu a'r byd dyeithr sydd o'th flaen-byd na welaist ddim o hono erioed, paid a digaloni, fy wyneb a gaiff fyned gyda thi! Byddwch daer yn eich gweddiau gynnulleidfa am ei wyneb ar y cyfarfod hwn,

Cincinnati. THOS. LLOYD HUGHES.

Wrth ymosod ar unrhyw orchwyl, bydded i'r ystyriaeth hon ddyfod i fy meddwl, "Pa fodd y prisiaf hyn ar fy ngwely angeu!"—Jonathan Edwards.

Y WAEDD HANNER NOS.

MATTHEW XXV. 6. 'Ac ar hanner noe y bu gwaedd, Wele, y mae y priod-fab yn dyfod; ewch allan i gyfarfod dg ef.'

Mae v ddammeg hon yn ddiweddglo ar y bennod o'r blaen, ac yn atebiad i ofyniad y dysgyblion ar ben mynydd yr Olewydd. Y gofyniad oedd, 'Mynega i ni, pa bryd y bydd y pethau hyn: a pha arwydd fydd o'th ddyfodiad, ac o ddiwedd y byd!' Yna mae yr Arglwydd Iesu yn dangos, pa arwyddion a fyddau yn weledig iddynt hwy o flaen ei ddyfodiad i ddinystrio Jerusalem: ac y byddai y cyffelyb arwyddion yn weledig i'w Eglwys o flaen ei ddyfodiad i ddinvstrio Anghrist, a diwedd y byd. Yn mhlith ereill y mae yn rhoddi arwydd filwraidd-y caent glywed am ryfeloedd a sôn am ryfeloedd; yna mae yn rhoddi arwydd anghristaidd-y byddai i anghrist gyfodi, ac y byddai ei ddichell a'i dwyll gymmaint ac y twyllai pe byddai bossibl, ïe, yr etholedigion; yna y mae yn rhoddi arwydd efangylaidd iddynt-y byddai i'r efengyl hon am y deyrnas gael ei phregethu trwy yr holl fyd. Fel casgliad o'r arwyddion, y mae yn eu cyfeirio at y ffigysbren: 'Pan yw ei ganghen eisoes yn dyner, a'i ddail yn tóri allan, chwi a wyddoch fod yr haf yn agos,' y byddai gauaf ystormus Seion gwedi myned heibio, a thynerwch y gwanwyn yn cymeryd lle, a dysgwyliad fod ei hâf gerllaw. Yn nechreu y bennod hon, y mae yn rhoddi arwydd eglwysig. 'Yna tebyg fydd teyrnas nefoedd.'---Mae y ddammeg hon yn gwahaniaethu oddiwrth y dammegion ereill yn hyn, 'vna tebyg fydd'-nid cyffelyb yw. Nid oedd yn debyg, nid ww yn debyg yn awr, ond, pan weloch chwi deyrnas nefoedd yn debyg i'r deg o forwynion a ddarlunir yma, dyna yr arwydd olaf i chwi o'm dyfodiad, ac o ddiwedd y byd.

Wrth devrnas nefoedd yma, y dealiaf yr eglwys efengylaidd ar y ddaear, o ran ei hansawdd neu ei chyflwr presennol-I 'ddeg o forwynion.' Mae yma gyfeiriad at y dull o briodi yn y dwyrain. Aml y gelwir yr eglwys yn forwyn, neu forwynion, yn y Bibl. 'Y rhai a gymerasant eu lampau.' Wrth y lampau y deallwyf, proffes o'r efengyl; y mae yn egluro ei hun fel y lamp yn y tywyllwch. 'Ac a aethant allan i gyfarfod â'r priod-fab:' allan o'r byd i'r eglwys, ac ar bererindod.-'A phump o honynt oedd gall'-yn wir dduwiolion: call yn y cychwyniad, eu callineb a ddaeth yn amlwg i bawb yn y diwedd. 'A phump yn ffol.' Gwedi y llwyddiant yn nhymhor tawel y gwanwyn, y naill hanner, neu ran fawr o'r eglwys yn rhagrithwyr a hunan-dwyllwyr. Ffol oeddynt yn y cychwyniad, yn ffol y

darfu iddynt barhau; ac er eu gwarth a'u dychryn, eu ffolineb a ddaeth i'r amlwg yn y diwedd. 'Y rhai oedd ffol a gymerasant eu lampau, (proffee o Grist) ac ni chymerasant olew gyda hwynt: (yn eu llestri.) A'r rhai call a gymerasant olew yn eu llestri, gyd a'u lampau.' Wrth yr olew deallwyf, yn yr ystyr gyfriniol, gwreiddyn y matter, grym duwioldeb—gwir ras. 'A thra yr oedd y priod-fab yn aros yn hir'-Mab Duw yn aros yn hir heb ddyfod. Nid oedd yn aros dros ei addewid, daw yn y dydd a'r awr a drefnwyd: ond tra yr oedd eu teimladau, a'u profiadau, anesmwyth hwy yn ei weled yn hir heb ddyfod, 'yr hepiasant oll ac yr hunasant.'. Syrthiodd vr eglwys oll i farweidd-dra a chysgadrwydd, a chlaiarineb y Laodiceaid. 'Mab y dyn pan ddel, a gaiff efe ffydd ar y ddaear!'--mewn act a gweithrediad. 'Ac ar hanner nos y bu gwaedd.' Hanner nos-terfyn rhwng y dull presennol a'r Mil Blynyddoedd, ac hefyd rhwng diwedd amser a'r Farn olaf. 'Y bu gwaedd '-dichon mae gwaedd gweinidogion yr efengyl a fydd hon. 'Wele, v mae v priod-fab yn dyfod; ewch allan i gyfarfod ag ef.'

Y pethau a yagrifenwyd o'r blaen, er addyag i ni yr ysgrifenwyd hwynt: ac y mae dammeg y deg morwyn gwedi cael ei llefaru gan y Priod-fab, a'i chadw gan yr Ysbryd Glân yn ddrych goleu yn ystafell merch Sion, iddi weled ei chyflwr hyd ei ddyfodiad.

I. Addysgiadau oddiwrth hanes y Morwynion Fyol,

II. SYLWADAU AR Y MORWYMION CALL.

I. ADDYSGIADAU ODDIWETH HANGE Y MOR-WYNION Frol.-Y peth cyntaf a welwn yn y morwynion ffol, yw, y gall dynion fyned yn mhell gyda phroffes o grefydd, ac eto fod yn ol.-Yr hyn sydd yn galw arnom i holi a phrofi ein hunain wrtho ydyw, (1.) Yr enw sydd arnynt, Morwynion-mewn diweddiad proffeeedig, a gweinidogeeau yn y tŷ. Nid rhai yn sefyll yn segur yn y farchnad, ond Morwynion. Sylwch, gan fod y drws yn cael ei gau yn erbyn morwynion, a'r priod-fab yn tystio i'w lŵ, 'Yn wir meddaf i chwi, Nid adwaen chwi,' O meddyliwch, Pa mór gyfyng—Pa mór galed a fydd ar y rhai sydd heb weithio awr erioed yn y Winllan. (2.) Proffeswyr oeddynt. 'A gymerasant eu lampau.' Yr oedd hyn yn dda yn ei le. 'Cymerwch fy iau arnoch, a dysgwch gennyf.' Gan fod y drws yn cael ei gau yn erbyn y rhai hyn, a'r priod-fab yn tystio i'w lŵ, Nid adwaen chwi, O meddyliwch! Pa mór galed fydd ar y bobl sydd yn dywedyd, Ni fynwn ni y dyn hwn i deyrnasu arnom. (3.) Pererinion oeddynt. 'Ac a aethant allan i gyfarfod a'r priod-fab.' Diystyrwch ar Grist, yw dibrisio ei alwad rasol.

Aeth y Morwynion Ffol allan mewn ymddangosiad, o'r byd i'r eglwys, a chyd a'r eglwys i gyfarfod a'r priod-fab. Gan fod y drws yn cael ei gan yn erbyn y rhai hyn, a'r priod-fab yn tystio i'w lw nad adwaenai 'mo honynt-O meddyliwch! Pa mór galed a fydd ar y rhai sydd yn gwrthod gwrando arno yn nydd Gras? (4.) Yr oeddynt gwedi parhau hyd y diwedd mewn undeb, a chymundeb, å'r wir eglwys heb wrthgilio. Gan fod y drws yn cael ei gau yn erbyn y rhai hyn, a'r priod-fab yn tystio i'w lw nad adwaenau hwynt, O meddyliwch! Pa mór gyfyng a fydd ar y gwrthgiliwr, a'r tór-proffes. A feiddia y rhai hyn guro, wrth weled y morwynion ffol yn cael eu gwrthod ! Na, dymunant i'r mynyddau a'r creigiau syrthio arnynt, a'u cuddio o'i wydd. (5.) Gweddiwyr cysson a doniol oeddynt, 'Arglwydd, Arglwydd, agor i ni.' Nid Pabyddion yn gweddio ar Mair a Phedr oeddynt, na, rhai yn cydnabod Duwdod, ac arglwyddiaeth y priod-fab, ac yn ei broffesu. Sylwch, gan fod y drws yn cael ei gau yn erbyn y rhai hyn, a'r priod-fab yn tystio i'w lw, 'Nid adwaen chwi,' O meddyliwch! Pa mór gyfyng,---Pa mór galed, a fydd ar y di-weddi, a'r cablwr yn y Farn.

2. Sylwadau ar eu ffolineb hwynt. (1.) Fe ymddengys eu ffolineb yn fawr yn eu gwaith yn cario lampan heb gymeryd olew gyda hwynt. Meddyliwch, pe bai forwynion yn cyfodi allan o ryw ddinas ar brydnhawn-gwaith tywyll, niwliog, a'u lampau yn eu dwylaw, i fynod i daith bellenig, ac heb gymeryd olew gyda hwynt, oni byddai pawb yn barod i ddywedyd, Ynfydion anystyriol o'r profedigaethau a ellwch gyfarfod? -Pa les i chwi gario lampau heb olew? Ond pa faint mwy cario lamp o broffes heb olew Grae 1 (3.) Yn eu gwaith yn hepian a huno mewn cyflwr anmharod. Mae yn wir nad ydyw callineb y rhai call i'w weled yn hyn, er hyny rhai oedd barod oeddynt hwy; ac olew yn eu llestri; y wieg briodas am danynt, a'u tai ar y graig. Ond, Och! y rhai ffol. Y priod-fab yn tystio i'w lw, ei fod yn dyfod ar frys, a'u hannog i fod yn barod, hwythau yn hepian a huno heb olew yn eu llestri, na 'r wisg briodas am danynt, a'u tai ar y tywod. (3.) Ymddengys eu ffolineb yn fawr yn eu gwaith yn myned i ymofyn olew i'r lle nad oedd dim i'w gael, ac mewn amser rhy ddiweddar. Ni ddaethant at y priod-fab, onide bussent yn ei gyfarfod-ec yr oedd gwedi hanner nos. Dichon en bod gwedi myned at y dinaswyr lle y bu y Mab Afradlon yn ameer y newyn mawr, neu i'r mass lle yr oedd y mab hynaf yn gweithio. (4.) Fe ymddengys eu ffolineb yn fawr yn ei rhyfyg a'u digywilydd-dra yn myned i guro gwedi eau y drws. Yr oedd y priod-fab gwedi

tystio, Mae yr hwn sydd gyfiawn, bydded gyfiawn eto, a'r hwn sydd anghyfiawn, bydded anghyfiawn eto, a fyddai gwedi cau y drws. Ymddengys yma eu bod tan lywodraeth angrhediniaeth ar hyd eu bywyd. (5.) Ymddengys eu ffolineb yn eu dyeithrwch beunyddiol i'r priod-fab, gan ei fod yn tystio i'w lw nad oedd yn eu hadnabod: yr oedd gwedi bod yn estyn ei law ar hyd y dydd, ac yn eu galw ato, i brynu ganddo heb arian ac heb werth.

II. SYLWADAU AR Y MORWYMON CALL.—'A phump o honynt oedd gall.' 1. Ymddengys eu callineb yn eu gwaith yn cymeryd olew gyda hwynt yn eu llestri. Fel pe dywedasent, Chwiorydd anwyl, Er bod y ffigysbren a'i ganghen eisoes yn dyner a'i ddail yn tóri allan, a bod yr hâf yn agos, er hyny, rhaid cael olew yn ein llestri. Dichon y gallwn daraw ein traed wrth y mynyddoedd tywyll, a chroesi glyn cysgod angeu, neu, efallai, mai ar hanner noe y daw y priod-fab, yn mlaenaf ceisiwn olew. Dychymygaf glywed rhyw forwyn fach yn llefain o flaen yr oreedd.

'Heb feddu ar dduwioldeb, Nid wyf ond morwyn ffol; O Arglwydd rho dduwioldeb, Beth bynag fyddo 'nol.'

Da, meddai rhyw forwyn arall,

'D'yw gras i ti ond gronyn, Mae gras ar hyn o bryd; Rhyw filoedd maith o weithiau, I mi yn well na'r byd.'

2. Ymddengys eu callineb yn eu hatebiad i'r morwynion ffol. 'Rhag na byddo digon i ni ac i chwithau—Ewch yn hytrach at y rhai sydd yn gwerthu.'—Ni allwn i wneuthur dim i chwi, ond y mae Iesu yn gwerthu yn rhad, heb arian ac heb werth. 3. Ymddengys eu callineb, neu ynte mae rhai call oeddynt wrth y dystiolaeth am danynt. (1.) Oeddynt barod. Parod oeddynt o'r blaen—olew yn eu llestri—gwedi cannu eu gynnau y'ngwaed yr Oen. (2.) Aethant i mewn yn rhwydd—gwedi eu gwneuthur yn ewyllyagar yn nydd ei nerth.

Sylwaf ar dri pheth :

I. Amser y waedd .- Hanne r nos.

 Cymmoysiad y waedd.—Wele y mae y priod-fab yn dyfod.

III. Canlyniadau y waedd.

I. Amser y woedd. Hanner nos.—Terfyniad rhwng oes y Bwystfil a'r Gan Brophwyd, a'r Mil Blynyddoedd, neu y Mil Blynyddoedd, a Dydd y Farn, dichon y cynnwys y ddau. Dydd marchnad enaid gwedi 'myned heibio—drws Cyfryngdod Crist a phob drws arall gwedi cael ei gau—gwawr y Farn ar dóri. Amser annysgwyliadwy ydyw hanner nos, ond dyma'r

pryd y rh'oir gwaedd i ddeffro, a chadw yn effro mwy!

II. Cynnwysiad y waedd.—1. Rhybudd, 'Wele y mae y priod-fab yn dyfod. Mae yn debygol mae y gair 'Cyfaill,' a ddeffrodd gydwybod Judas Iscariot. Felly bydd y gair priod-fab yn gafaelyd yn nghydwybodau gelynion ei ddyweddi—y gweision anfuddiol a'r morwynion ffol, a'u brathu i'r byw. 2. Yr annogaeth—'Ewch allan i gyfarfod âg ef.' Nid un o ddinas, a dau o deulu, ond, rhaid i bawb gychwyn, y ffol a'r call, y parod a'r anmharod, i gyfarfod ag ef, yr hwn sydd a'i wyntyll yn ei law. Dyma droad rhyfedd yn llais Cenhadon Duw: dyma y gair Ewch gwedi dechreu swnio, ond swnia yn drymach eto yn nghlustiau y rhai anmharod.

III. Canlyniadau y waedd .- 1. Deffro yr holl forwynion. Os na lwydda deddf nac efengyl, barnedigaethau na thrugareddau, fe lwydda'r waedd hanner nos i'w deffro a'u cadw yn effro byth. 2. Trwsio eu lampau. Dyfod at, ac uwch ben eu mater tragywyddol i holi a phrofi eu hunain. Yr oedd lampau y rhai call yn adfywio, sef eu cariad a'u sêl; a lampau y rhai ffol yn diffoddi—eu gau obaith yn diffanu. 3. Y rhai parod yn myned i mewn, dyma a aeth, a dyma a eiff i'r nefoedd ydyw, y rhai oedd barod. Nid oedd pawb ddim yn barod, ond yr oedd rhai yn barod, ac olew yn eu llestri, a'r wisg briodas am danynt; ac wedi eu cyfnewid i'r unrhyw ddelw: a'r rhai oedd barod a aethant i mewn. 4. Cau y drws.-Drws cyfryngdod Crist. Drws gobaith, a phob drws · oddiyno i waered. Cauwyd drws yn Eden, anfonwyd cerubiaid, a chleddyf tanllyd ysgwydedig, i gadw ffordd Pren y bywyd; y mae y drws hwnw yn nghauad eto, ac fe fydd felly byth. Ond agorodd Mab Duw ddrws trugaredd ar y Groes, ac y mae yn agored eto, ond y mae amser ei gau gwedi ei drefnu. Am hyny tra y byddo y drws yn agored y mae trwsio lampau ac ymofyn olew. 5. Y morwynion ffol yn dyfod i guro, a'r priod-fab heb eu hadnabod. -Addysgiadau. 1. Gwelwn yr anghenreidrwydd o hunan-ymholiad. 2. Mae gwas neu forwyn a fydd ein henwau yn y Farn, da neu ddrwg, call neu ffol. 3. Gwelwn yr anghenreidrwydd o wneuthur adnabyddiaeth a'r Priodfab, rhag y bydd yn dywedyd, Nid adwaen chwi!

Granville. O. THOMAS P. HUGHES.

Y NEFOEDD.—Y mae yn nefoedd ar y ddaear i'r Cristion weled Duw, a'i nefoedd yn y nef fydd trigo gyda Duw. Y mae Mab Duw wedi darparu y trigfanau nefol i'ren aid, ac Ysbyrd Duw yn darparu yr enaid i'r trigfanau nefol

BLAENORIAID EGLWYSIG.

Llythyr at y Gymdeithas Fisol yn siroddiwrth—sef anerchiad difrifol i Flaenoriaid Eglwysig. Allan o'r llyfr 1af o'r hen Drysorfa.

Cyfhoynedig gan
Caerefrog-Newydd. W. Griffithe.

FY ANWYL PRODYR .- Dymunaf gymhorth i chwi, a mawr lwyddiant yn mhob rhan o waith yr Arglwydd. Hiraethais lawer am fod yn eich plith, yn eich cyferfodydd: eto yr wyf yn dymuno ymostwng, gan mai ewyllys yr Arglwydd yw i mi fod, dros ryw hyd mewn ysgol arall. Ond with feddwl am danoch, a'r gwaith sydd genych, cofiais am y geiriau sydd ar ein harwydd-bapurau (tickets,) sef cynghor yr Apostol i Henuriaid Eglwys Ephesus, Act. xx. 28. 'Edrychwch arnoch eich hunain, ac ar yr holl braidd, ar yr hwn y gosododd yr Ysbryd Glân chwi yn olygwyr.' Wrth fyfyrio ar y geiriau, gwelais faes helaeth o'm blaen; ac anturiais ddanfon atoch yr ychydig ystyriaethau canlynol, a ddaeth i fy meddwl. Y mae'r Apostol yn nodi allan ddwy ddyledswydd arbenig, perthynol i flaenoriaid Eglwys Dduw, sef, Yn gyntaf, Edrych arnynt eu hunain-ac, Yn ail. Edrych ar yr holl braidd. Sylwaf ychydig yn bresennol, ar y pwngc cyntaf: ac, os caf einioes a hamdden, hwyrach yr anfonaf i chwi fy myfyrdodau ar yr ail hefyd.

Edrychwch arnoeh eich hunain.

Yn 1af. Edrychwch ar fod eich personau yn gymeradwy gyda Duw, trwy ffydd yn y Cyfryngwr. 'Wrth yr annuwiol y dywedodd Duw, Beth sydd i ti a fynegech ar fy neddfau, neu a gymerech ar fy nghyfammod yn dy enau ?" Salm l. 16. Heb ffydd yn y Cyfryngwr y mae ein personau, a'n gwasanaeth, yn anghymeradwy gyda Duw: ac er ein holl ymddangosiad blodeuog yn Eglwys Dduw, tán rith o grefydd, ni chawn ond ein diarddel gan y Barnwr cyfiawn, yn y brawd-ddydd diweddaf. Mat. vii. 22, 23. Undeb a'r Cyfryngwr Iesu, Pen yr eglwys, yw sail ein diogelwch tragywyddol, gwreiddyn ein bywyd ysbrydol, a ffynnon ein ffrwythlonrwydd a'n defnyddioldeb yn yr eglwys. Heb hyn ni byddwn ond fel 'cymylau diddwfr, a gylch-arweinir gan wyntoedd; preniau difianedig, heb ffrwyth.' Judas 12.

Yn Sil. Edrychoch ar fod eich meddylian wedi eu cywir oleue, trwy ddadguddiad yr Ysbryd Glân, yn holl wirieneddau 'r gair, perthynol i iachawdwriaeth pechaduriaid. Heb hyn ni byddwn ond fel y dall yn tywys y dall; ac mewn perygl beunyddiol o osod tywyllwch am oleuni. Gan hyny, glynwch wrth ddarllen a chwilio yr Ysgrythyrau, yn nghyda dyfal weddi,

am i Ysbryd Duw, awdwr pob goleuni cywir, roddi i chwi ddeall da yn mhob peth.

Yn 3ydd. Edrychwch am eich bod eich hunain yn brofiadol o'r gwirioneddau yr ydych yn llefaru am danynt wrth eraill. Y mae profiad yn mynegi cywirdeb a gwirionedd ein goleuni: ac y mae dywediad profiadol, fel llaeth o fron y fam i'r plentyn, yn rhagori llawer, yn ei archwaeth, a'i rinwedd, ar laeth oer benthyciol. Y mae rhyw werth a sylwedd neillduol yn mhethau Duw, rhyw fawredd a daioni ynddynt, na's canfyddwch mohonynt byth, heb brofiad dwyfol o honynt. 'Os profasoch (medd yr Apostol,) fod yr Arglwydd yn dirion.' 1 Pedr ii. 5.

Yn 4ydd. Edrychwch ar eich bod yn ddynion ysbrydol. 'Chwychwi, y rhai ysbrydol,' medd yr Apostol, Gal. vi. 1. I'r rhai'n y mae'r Arglwydd yn gorchymyn gofal a gwaith ei Eglwys. Nid digon, yn unig, yw bod yn rasol o ran eich cyflyrau; ond rhaid eich bod o ran syniad y meddwl yn ysbrydol, wrth ymdrin a phethau ysbrydol; sef bod yn ngoleu a chariad yr Ysbryd, yn amynedd a nerth yr Ysbryd Glân.

Yn 5ed. Ystyriock yn bwyllog, a osododd yr Ysbryd Glân chwi yn olygwyr ar ei Eglwys; 'Arglwydd y cynhauaf sydd yn anfon gweithwyr i'w gynhauaf.' Mat. ix. 38. Ac mae efe yn rhoddi 'Rhai yn fogeiliaid, a rhai yn athrawon.' Eph. iv. 11. Y mae yr Arglwydd yn addaw trwy y Prophwyd (Jer. iii. 15.) y rhydd efe iddynt 'Fugeiliaid wrth fodd ei galon.'

Fel y mae amryw waith gan Dduw yn ei Eglwys; felly hefyd y mae yn cyfranu amrywizeth o ddoniau at y gwaith. Da i ni fod wedi ein goleuo i wybod beth yw ein dawn, ein gwaith a'n lle, yn ei dŷ. 'A chan fod amryw ddoniau, yn ol y gras a roddwyd i ni, pa un bynag a'i prophwydoliaeth, a'i gweinidogaeth, a'i athrawiaeth, a'i cynghor, byddwn ddyfal yn hyny.' Rhuf. xii. 6, 7.—Y mae y rhai sydd o anfoniad neu osodiad Crist, yn caru Crist Pen wr Eglwys. 'A wyt ti yn fy ngharu I!' medd Crist with Pedr; os wyt 'Portha fy wyn, a bugeilia fy nefaid 'Ni rydd Crist byth rai mór werthfawr ac anwyl, ac a gostiodd mór ddrud iddo, a'i bobl leeg a gweiniaid, i ofal neb ond sydd yn ei garu: ac os ydynt yn ei garu ef, ni's gwnant, o'u bodd, i'w braidd ddim niweid. I'r rhai'n y mae efe yn foddlon i ymddiried gofal a gwaith ei Eglwys. Y mae y rhai sydd o'i osodiad ef, yn cael eu gwisgo a nerth o'r uchelder; yn cael eu haddasu i'w gwaith, a'u prydferthu yn ei dŷ. Nid yw yn eu cael yn gymhwys; ond y mae yn eu gwneuthur felly trwy ddoniau helaeth yr Ysbryd Glân arnynt. 'Yr hwn a'n gweithiodd ni (medd yr Apostol) i hyn yma yw Duw.' Efe a'u gweithiodd i CYF. V.

gyfiwr a thymer rasol, trwy yr Ysbryd Glân ynpreswylio ynddynt. Efe a'u gweithiodd hefyd i'w lle a'u defnyddioldeb yn yr Eglwys trwy en cynnysgaeddu a'u haddurno, â doniau addas i'w gwaith.

Y maent hefyd, o'r newydd yn cael rhyw genadwri i'w chario i'r Eglwys, ac ysbryd tirion, tadol, i ymdrin a'r amryw gyflyrau ynddi. Y mae yn yr Eglwys, bob amser, rai afreolus i'w rhybuddio, rhai gweiniaid i'w cynal, a rhai gwan eu meddwl i'w dyddanu; a phawb yn gofyn bod yn ymarhous wrthynt. 1 Thes. v. 14.--- Y mae y rhai 'n fel mammaethod, yn cael ymborth er eu magwraeth ysbrydol eu hunain, ac yn gweini. yr un ymborth er ymgeledd i eraill. Y maent nid yn gyrru, ond yn arwain y praidd i'r porfeydd gwelltog, a gerllaw y dyfroedd tawel. Tra y byddont yn rhybuddio 'r afreolus yn llym, y mae ganddynt hefyd dafod y dysgedig, i fedru mewn pryd lefaru gair wrth y diffygiol. Y maeganddynt, fel Paul, laeth i'r plant gweiniaid, a bwyd cryf i'r rhai ysbrydol yn Nghrist. Heblaw eu gofal am eu porthi, fe ymddengys en hysbryd tadol yn eu cyd-ymdeimlad a'r corph yn mhob peth. 'Pwy sydd wan, (medd yr Apostol,) nad wyf finau wan! pwy a dramgwyddir, nad wyf finau yn lloegi?' 2 Cor. xi. 29. Y maent yn cyd-ranu a'r Eglwys (a phob aelod o honi) yn ei baich, ei galar, a'i gorthrymder, yn gystal ag yn ei gorfoledd a'i llawenydd. Mawr yw eu gofal a'u hymgais (yn debyg mewn rhyw radd i'r Pen bugail) 'am geisio y gólledig, am ddwyn y gyfeiliornus adref, am gryfhau'r lesg, meddyginiaethu y glaf, a rhwymo 'r ddrylliedig. Ezec. xxxiv. 4. Mewn anghen beunyddiol, ac yn cael ymgeledd gyfatebol i'w cyflyrau, eu hunain, y maent yn ymdrechgar am weini yr un ymgeledd i eraill hefyd.

Yn 6ed. Edrychwch ar eich bywyd a'ch rhodiad. 'Rhaid' (medd yr Apostol. 1 Tim. iii. 2-8) 'i Esgob fod yn ddiargyhoedd-rhaid i'r Diaconiaid yr un ffunud.' Nid yn unig y mae yn dda ac yn hardd, ond rhaid eu bod yn ddiargyhoedd; neu, hwy fyddant yn ddiddefnydd. Y mae'r Apostol yno yn sylwi yn neillduol ar y pethau canlynol-eu cymedroldeb, 'Nid yn wingar'- eu haelioni, 'Nid yn ariangar, ac yn caru budr elw'-eu haddfwynder a'u gwareidddra, 'Nid yn ymladdgar'-eu llywodraeth ar eu teuluoedd eu hunain, ' Yn dal eu plant meion ufudd-dod'-ac hefyd eu symlrwydd didwyll. heb fod 'Yn ddau eiriog :- ie yn mhellach, 'Yn dal dirgelwch y ffydd mewn cydwybod bur' -sef mewn cydwybod wedi ei phuro trwy waed Crist; cydwybod sanctaidd a thyner gan ofn Duw. Y mae'r pethau hyn o fawr bwys, ac yn haeddiannol o'n sylw mwyaf difrifol.

Y mae bywyd anaddas yn peri fod y gwirioneddau mwyaf cywir a phwyafawr yn ddifias ac yn annerbyniol oddiwrth y cyfryw un; fel llestr budr yn achos i'r gwin goreu gael ei wrthod. Y mae bywyd afreolaidd yn peri i elynion yr Arglwydd gablu yr achos a'r enw mwyaf gogoneddus mewn bod. 'Oni wrandewch, ac oni ystyriwch, i roddi anrhydedd i'm henw i medd Arglwydd y lluoedd; yna mi a anfonaf felldith arnoch chwi, ac a felldigaf eich bendithion: Ie myfi a'u melldigais eisoes, am nad ydych yn y ystyried.' Mal. ii. 2. Ni a ddylem fyw yn ol y gwirioneddau yr ydym yn eu traddodi i eraill: oblegid fe orchymynir i ni roddi ein hunain yn esiampl iddynt. 2 Thes. iii. 9.

Yn 7fed. Edrychwch arnoch eich hunain, fel rhai sydd i roddi cyfrif i Dduw am eich swyddau a'r gwaith perthynol iddynt. Nid swydd a wobrwyir gan yr Arglwydd; ond gwasanaeth. Cofiwch fod perygl, nid yn unig o fod yn weision drwg, ond hefyd o fod yn weision diog. Mat. xxv. 26. 'Ymgryfhewch, gan hyny, ac na laesed eich dwylaw: canys y mae gwobr i'ch gwaith chwi.' 2 Cron. xv. 7. Gwnewch wasanaeth o'r galon 'megys i'r Arglwydd, ac nid i ddynion,' (nac i chwi eich hunain chwaith,) 'gan wybod mai pa ddaioni bynag a wnelo pob un, hyny a dderbyn efe gan yr Arglwydd: 'Am hvny, fy mrodyr anwyl, byddwch sicr, a diymmod, a helaethion v'ngwaith yr Arglwydd yn wastadol, a chwi yn gwybod nad yw eich llafur yn ofer yn yr Arglwydd.' 1 Cor. xv. 58. I ddiweddu, dymunaf un gymwynas genych oll, sef rhan yn eich gweddiau. Y mae genyf fwy golwg ar weddi'r ffydd nag ar holl feddygon daear.

Hyn oddiwrth eich brawd gwael a chystuddiedig.

Awst 21, 1799. DAFYDD AP IORWERTH.

Anianyddiaeth.

'EIN DAEAROL DY.'

, (Parhad o du dal. 136.) PENOD V.

YR ASENAU.—Gellir cydmaru yr asenau i wregys-drawstiau (girders) yr adeiladaeth; er yr ymddangosant yn debycach i gylchau baril nac i wregys-drawstyau. Mae deuddeg o honynt ar bob ochr. Cyssyllir pob un o honynt â'r naill ben, wrth y prif golofn neu yspîn; ac, â'r llall, wrth golofn lai—asgwrn y ddwyfron. Eto nid oes ond saith yn gyssylltiedig wrth asgwrn y ddwyfron. Mae 'r pump eraill yn myn-

ed rhan o'r ffordd yn groes; y rhelyw o'r ffordd, y maent yn ffurfiedig o fadrudd, ac yn gyssylltiedig y naill a'r llall, ac â'r saith uchaf, yn lle bod wedi eu cyssylltu yn union-gyrchiol wrth asgwrn y ddwyfron. Y saith crybwylledig s elwir weithiau yr asenau gwirioneddol, a'r pump, y rhai gau.

Mae hŷd yr asenau yn cynnyddu o'r cyntaf neu'r uwchaf, nes y deloch i'r seithfed, yr hwn yw'r hwyaf. O'r seithfed i'r deuddegfed, maent yn byrhau drachefn, a'r madrudd mewn canlyniad a ymestynant yn yr un cyfartaledd.

Y ddeuddegfed asen sydd fer iawn.

Nifer yr asenau yn mron bob amser yw deuddeg; ond weithiau nid oes ond un-ar-ddeg, a phryd arall tair-ar-ddeg. Ond engreifftiau o fwy neu lai na deuddeg nid ydynt yn dygwydd efallai mewn un o fil.

Yn nyddiau anwybodaeth a choelgarwch, yr oedd tŷb yn bod mewn rhai parthau o'r byd—yr hon nid yw wedi peidio yn hollol eto—bod un asen yn llai gan y rhyw wrrywaidd ar un ochr na 'r llall. Dywedir gan i Efa gael ei ffurfio o asen a gymerasid o ystlys Adda, bod ganddo ef a'r holl hiliogaeth wrrywaidd un asen yn llai mewn canlyniad. Prin rhaid dywedyd fod y dŷb hon yn hollol ddisail.

Hen Awdwr a ddywed;—'Efa a luniwyd o asen Adda, yr hon a gymerodd yr Arglwydd o'i ystlys. Ni chymerodd yr Arglwydd wraig o'r pen, rhag iddi awdurdodi; nac o'r traed rhag iddi gael ei chyfrif fel caethes; ond o le gerllaw y galon, i garu a chael ei charu.' Gen. ii. 21.

Asgwrn y ddwyfron. —Soniwyd eisoes am asgwrn y ddwyfron. Enw hwn mewn llyfrau, yw y sternum. Ystyrid hwn yn gyffredin fel dim ond un asgwrn; ond, fel amryw eraill o esgyrn y cyfansaddiad dynol, mewn mabandod ac ieuengctyd cynnwysa amryw ddarnau, (tri mewn nifer,) wedi eu huno yn dýn â madrudd, (gristle;) ond mewn oedran, mae'r cwbl yn gyffredin yn dyfod yn un asgwrn caled. Hir a pharhaus ferwi podd bynag, a ddadgyssylltant yn mron unrhyw o'r esgyrn a ffurfir yn y dull hwn.

Yn nesaf at hyn gelwir ein sylw at rwymynau parth uchaf yr adeilad. Y maent yn bedwar dau o'r blaen a dau o'r ol.

Y rhwymynau cyfeiriedig atynt yma ydynt,

1. TRYBEDD YR YSGWYDD, (Collar Bone.)— Mae hwn yn ffurfio math o rwymyn rhwng yr ysgwydd âg asgwrn y ddwyfron.

2. Y Balfes neu baladr yr ysgwydd, (shoulder blade.)—Asgwru llydan, gwastad-lyfn a chribog ydyw hwn; ac, yn y tu blaen y mae'r gauedd neu fortais, yn yr hon y mae pen crwn

neu belen asgwrn y fraich yn gorwedd ac yn ysgogi. Gelwir ef mewn llyfrau y scapula. Nid yw hwn ond un asgwrn.

FFEITHIAU ANIANYDDAWL.

Y mae pob corph neu sylwedd sydd mewn aatur yn ddarostyngedig i gyfnewidiad yn ei ronynau cyfansoddawl, a'r cyfnewidiad hyn sydd yn achosi ffurfiad gwahanol fath o gyrph, megys coed, cerrig, &c.

Y wybodaeth am y gelfyddyd o wahanu neu ddadgyssylltu y gronynau hyn a'u dychwelyd i'w helfenau cyntefig a elwir, Fferyllaeth, (chemistru.)

Tân neu wres a achosir trwy symudiad gronynau. Yr achos o wres yn yr awyrgylch yw, gronynau yn cael eu gosod mewn symudiad gan yr haul. Yr achos o fwy o wres yn yr háf nac un tymhor arall yw, disgyniad syth pelydr yr haul ar yr awyrgylch. Mae holl natur mewn symudiad parhaus, a thrwy hyny yn peri gwres; felly priodol yw dyweyd mae symudiad i'w enaid natur, oblegid pe peidiau symudiad, rhewai yr holl fydysawd. Symudiad gronynau yn ac ar wyneb y dyfroedd, sydd yn eu cadw rhag eu cloi gan rew tragywyddol. Creuir neu achosir y gwres, drwy darawiad, ac ad-darawiad yn nghyd a rhathiad (friction) gronynau. Tân ueu wres ynte yw symudiad gronynau.

Hinsawdd dymherawl lleoedd a ymddibyna ar gyflymdra symudiad gronynau yn yr awyrgylch: pa gyflymaf y symudant, mwyaf oll fydd y gwres.

Nid oedd yr henafiaid yn gwybod ond am bedair elfen mewn natur—Awyr, Dwfr, Tân a Daear. Anianyddwyr yr oesau diweddaraf, ydynt wedi olrhain yr elfenau hyn, a chael allan o honynt elfenau eraill. Awyr sydd gynnwysedig o ddau ager, Oxygen a Nitrogen; 78 o'r olaf a 22 o'r blaenaf. Dwfr sydd gynnwysedig o Oxygen a Hydrogen; 85 o'r blaenaf, a 15 o'r olaf. Y ddaear a rennir i naw math o ddaearau; a thân sydd symudiad gronynau.

Fferyllwyr a ranant elfenau sylfaenol natur fel y canlyn, Oxygen, Nitrogen, Hydrogen, Chlorine, Carbon, Sulpher, Phosphorus, naw math o ddaearau, a thros 30 o fwnau

Mae holl elfenau natur, medd Syr Richard Phillips, yn ganfyddadwy yn Mwa'r Cyfammod. Geilw efe ef dan yr enw *Prismatic Spectrum*, a dywed nad yw yr olygfa ysblenydd ddim amgen onid dadgyssylltiad celfyddawl o ronynau sylfaenol yr awyrgylch, yn nghydag arddangos-

iad o'r amryw fath o ronynau sydd yn waagaredig drwy holl anian.

Carbon ydyw sylfaen dechreuawl pob math o lysiau, a choedydd; gormodedd o hwn sydd yn peri yr hyn ac a eilw mŵnwyr 'damp fud,' mewn gweithfaoedd glô. Yn union ac y gollyngir Oxygen a Hydrogen i ymgymysgu âg ef, tania yr holl awyr tanddaearawl, a'r galanastra erchyllaf a ganlyna.

Pe byddai yn bossibl i neilldao y Nitrogen o'r awyrgylch, a throsglwyddo Hydrogen i ymgymysgu a'r Oxygen, taniai yr holl awyrgylch, ac ysid holl natur gan angherddol wres. Mae hyn yn bossibl i'r Duwdod; ac, os y bydd i ymollyngiad cyffredinol byth i gymeryd lle drwy holl anian, lled debyg mai fel hyn yr effeithiolir hyny. Careg-lo a gynnwys ynddo 75 parth o Garbon, a'r gweddill 25 parth o Hydrogen: oni bai yr Hydrogen ni fyddai yn hyffamllyd (combustible.)

Gwibiad y mellt, a rhuad y daran, yr hyn a bar gymmaint ystryw, ac hefyd, sydd yn dychrynu dyn ac anifail, a achosir drwy fod yr awyrgylch yn colli ei gyd-bwysedd (equilibrium.) Cyll ei gyd-bwysedd trwy fod elfenau estronawl yn ymgymysgu âg ef. Y cynhyrfiad a gymer le, drwy fod yr elfenau priodol iddo yn ymdrechi bwrw allan y rhai estronawl, i'r dyben i adferu ei gyd-bwysedd. Yn union ag yr adferir ei gyd-bwysedd peidia y mellt a'r taranau.

Y sylweddau hyny ar ba rai ni wna yr hylif gwefrawl un effaith, ydynt y rhai canlynol; Sidan, Gwydr, Gwlanen, Llythyr-gwyr, Golosggoed, a Sulpher. Y'nghanol cyflawnder o'r sylweddau hyn y mae llwyr ddiogelwch. Yr achos o'r diogelwch yw, fod y sylweddau hyn yn llyngcu yr hylif, ac nid ydynt yn ei gludo i'r sylweddau cylchynawl.

Y mae yr hylif gwefrawl yn daenedig (ar amserau) drwy yr awyr am 3 i 4 can' millrir o gwmpas. Gellid, drwy offerynau cyfaddas, ei gasglu i'r un fan, a'i ddefnyddio yn gelfyddawl; holltai a rhwygai y ddaear i'w chanol, a gyrai ei chreigiau, a'i mynyddau clogwynawg, i wibio yn gyflym-wyllt drwy y gwagle.—Yr hyglod a'r byth-gofus Franklin, a'i defnyddiodd i rwygo craig.

Craneville.

CYMRO.

Amrywiaeth.

GALAR.

Amrywiol ddulliau mewn amrywiol oesoedd, a chan wahanol genedloedd, sydd yn cael en harferyd i ddangos galar. Y'mysg yr hynafiaid, arwyddid y teimlad o alar drwy rwygo dillad, gwisgo sach-liain, diosg coronau, ac ereill addurmiadau o anrhydedd. Mae Plutarch yn yr hanes a rydd o Cato, uchel-faer Rhufain, yn adredd na wnai, ar ol gadael y ddinas gyda Phompey, nac ymeillio na gwisgo ei dalaeth fuddug-Galar cyhoeddus a amlygid weithiau drwy gyhoeddi ympryd cyffredinol. Y'mhlith y Rhufeiniaid, yr oedd cyfraith i orchymyn i wragedd alaru blwyddyn ar ol colli eu gwyr. Mewn amser o alar cyhoeddus, fe fyddai y masgnachdai yn cael eu cau yn Rhufain; a'r seneddwyr yn dodi heibio eu gwisgoedd swyddogol, gan eistedd ar feingciau is nac arferol; a'r boneddigesau yn dedi heibio eu tlysau. Mae lliw y gwisgoedd hefyd yn amrywio mewn gwahanol wledydd. Yn Ewrop ac America, y lliw galarol yn gyffredin yw du; ond yn China, gwyn ydyw, megys yr ydoedd hefyd y'mysg pendefigesau Sparta a Rhufain; y'mysg y Tyrciaid, glâs yw v lliw; yn yr Aipht, melyn; yn Ethiopia, llwyd, a'u breninoedd a'u cardinaliaid mewn porphor. Mae gan bob gwlad a chenedl ryw reswm yn cael ei roddi am y lliw a arferant; mae du yn arwyddo absennoldeb goleuni, ac felly yn gosod allan ddiffoddiad bywyd. Mae gwyn yn arwyddo purdeb; melyn yn tebygoli i'r dail a'r blodau pan fyddont yn gwywo ac yn difianu, ac felly yn gosod allan ddiffaniad gobaith. Mae llwyd yn tebygoli i liw y ddaear, i'r hon y mae y corph yn dychwelyd. Giâs sydd yn arwydd o ddedwyddwch, yr hyn y gobeithir bod y marw yn ei fwynhau; a'r porphor a ystyrir fel darluniad o drallod a gobaith yn gymmysgedig. Yr arferiad o alaru am y marw drwy ddolefain ac oernad, sydd o faith hynafiaeth, ac yn cael ei gynnal yn gyffredinol y'mhlith dilynwyr Maho-

ANGHALLINEB YMGYFREITHIO.

Rai blynyddoedd yn ol, yr oedd yn Iniskea ddau ddyn nodedig am eu cyfoethogrwydd, a hyny i'r fath raddau nes eu bod yn wrthddrychau cenfigen a rhyfeddod eu holl gymmydogion. Yr oedd eu cyfoeth yn benaf yn gynnwysedig mewn defaid. Ond ar ryw anhap fe ddygwyddodd i ryw ymrafael godi rhyngddynt ar achos o ychydig bwys, yr hyn a gynnyddodd i'r fath raddau nes iddynt ymddidoli oddiwrth eu gilydd. Tybiasant na byddai dim anhawsdra i ranu y defaid; ac i'w rhanu yr aethant. Ond wedi dyfod i'w cyfrif ymddangosodd fod un ddafad od. Pa fodd y rhenid hono nis gwyddent. Nid oedd y naill na'r llall ddim yn foddion i roddi i fynu ei hanner e honi; ar ol hir ymddanneddu,

gadawsant y ddafad i fod yn rhanog rhyngddynt. Cyn i ameer cneifio ddyfod, dywedodd un o'r dynion fod arno eisien ei ran o wlan y ddafad i wneud par o hosanau. A hyn ni chytunai y perchenog arall: pa fodd bynag, fe gueifiwyd un ochr i'r ddafad. Yn mhen ychydig ddyddiau ar ol hyn, fe gafwyd y ddafad wedi trigo yn y clawdd. Y naill ddyn a roddai y bai ar y llall am y ddamwain; un a ddywedai mae anwyd o un ochr a barasai i'r ddafad fyned i lechu i'r clawdd; a'r llall a haerai mai un ochr iddi oedd yn drymach na'r llall, ac mai hyny a barasai iddi syrthio yno. Er mwyn penderfynu y ddadl hwy-a aethant i gyfraith a'u gilydd; a'r costau o'r ymrafael a gymmerodd holl ddefaid y ddau; ac felly hwy a syrthiasant i dlodi ar unwaith! Mae eu hiliogaeth yn cael eu dangos hvd heddyw fel y rhai tlotaf yn yr holl ardal; a chymmerir hwynt yn siamplau i rybuddio y byd rhag bod yn rhŷ brysur i ymgyfreithio.

DYGWYDDIAD HYNODOL.

Un o newyddiaduron Paris a ddywedai fod bachgenyn 19 oed wedi cael ei ddwyn i brawf am dori ffenestr pobydd, a lladrata torth o fara. Y Barnwr a ofynodd iddo, 'Paham y darfu i chwi ladrata y dorth?' Atebai y carcharor, 'Gyrwyd fi i hyny gan newyn.' 'Paham na ddarfu i chwi ei phrynu?' ebe y Barnwr. 'Am nad oedd genyf ddim arian,' atebai y carcharor. 'Ond y mae genych fodrwy aur am eich bys, paham na werthasech hóno!' Ebai y carcharor, 'Plentyn diarddel ydwyf fi. Pan gafwyd fi yn faban yn ymyl ffos, yr oedd y fodrwy hon wedi ei chylymu ag ysnoden sidan am fy ngwddf; ac yr wyf yn ei chadw o hyd, gan obeithio ryw amser gael gwybodaeth pwy yw fy rhieni. Nis gallaf ymadael à hi mewn modd yn y byd.' Yna y Dirprwywr Cyffredin a wnaeth araeth ffyrnig yn erbyn y carcharor, yr hwn yn ganlynol a gafwyd yn euog, ac a ddedfrydwyd i gael ei garcharu dros bum mlynedd. Yn ddioed wedi cyhoeddi y ddedfryd, daeth benyw yn mlaen, yr hon a ymddangosai wedi ei threulio allan gan dlodi yn hytrach nag oedran, a llefarodd fel y canlyn: Chwi foneddigion y rheithwyr, ugain mlynedd yn ol, merch ieuanc a hudwyd gan fab ieuanc o'r un dref, yr hwn wedi ei thwyllo a'i gadawodd. Yn dlawd ac yn ofidus gorfu arni adael ei plentyn i ofal Rhagluniaeth. Y plentyn a dyfoddi fyny, ac y mae ei fam a'i hudwr wedi cyraedd gwth o oedran;-y plentyn mewn tlodi, y fam mewn trueni, a'i hudwr mewn llwyddiant. Y tri ydynt yn awr yn y llŷs. Y plentyn yw y carcharer anffodus ag ydych newydd gyhoeddi yn euog, minau ywy fam, ac wele y tad yn eistedd yna,' gan gyfeirio at y Dirprwywr Cyffredin ag oedd wedi newydd anerch y rheithwyr yn erbyn y carcharor, ei fab ei hun. Hawddach dychymygu na darlunio yr effaith a gafodd yr hy sbysiad hwn ar y 114s.

GWAREDIGAETH RAGLUNIAETHOL.

Yn amser yr erledigaeth fawr gynt yn Mharis, Ffrainge, pan oedd y Protestaniaid yn gorfod ffoi am eu bywydau i bob cwr o'r wlad, dygwyddodd i un gŵr tylawd, gan fod ei ddyfethwyr bron wrth ei sodlau, gripian trwy ryw dwll i mewn i hen dy annghyfanedd a drylliedig yn ei drafferth, er nad oedd ganddo fawr obaith am achub ei fywyd rhag yr helwyr gwaedlyd; ond yn fuan daeth coryn, ac anyddodd ei rwyd ar draws. y twll trwy ba un yr aethai efe i mewn. Yn mhen enyd yr erlidwyr a ddaethant y ffordd hono ar ei ol, ac yr oeddynt yn bwriadu chwilio am dano yn yr hen adeilad; eithr pan welsant rwyd y coryn ar enau y twll, hwy a aethant heibio, gan feddwl yn sicr nad allasai yr hwn ag oeddynt yn ei geisio fod wedi ymguddio yno. Fel hyn y diangodd yn iach rhag llid y rhai oeddvnt vn sychedu am ei waed.

Un arall, yn yr un erledigaeth, a ymguddiodd dan waelod crug o wair, lle y porthwyd ef dros rai wythnosau gan iâr, yr hon a ddeuai bob dydd ac a ddodwai ŵy yn ei ymyl, ac fel hyn a'i cadwodd yn fyw nes i'r erledigaeth orphen.—Turner on Providence.

AM EWYLLYS DUW.

Pa mór felys i ni fyddai ystod ein bywyd pe gallem ond cael ein calonau wedi eu cwbl ddarostwng i ewyllys Duw? Hyfryd a tebiad a roed gan un ar wely angen, pan ofynwyd hyn-'Pa un a fyddai y mwyaf dymunol genych, ai byw ai marw ?' Atebodd, 'Fe'm boddlonir ar yr hyn y mae Duw yn foddlon.'-Gofynwyd yn mhellach, 'Pe byddai Duw yn rhoddi y peth atoch, pa un a wnaech ei ddewis?'-Atebwyd drachefn. 'Pe byddai Duw yn rhoddi y peth ataf, rhoddwn inau hyny ato ef drachefn.'-O fywyd gwynfydedig, pan y mae yr ewyllys wedi ei llyncu i fyny yn ewyllys Duw, a'r galon yn gorphwys yn ei ofal a'i gariad ef, ac yn ymfoddloni i'w holl drefniadau ef.-Flavel.

BEDD-FAEN ST. BERNARD

Dywedir fod yr hyn a ganlyn wedi ei argraffu sylfaenydd, gwr o'r enw Miller, o ger Albany, ar Fedd-faen St. Bernard:— 'Frodyr, yr ydwyf yn y dalaith hon, os cefais hyabysiaeth cywir.

yn gadael tri pheth i chwi eu hystyried, yr hya yn ol fy ngallu a wnaethym fy hun. 1. Ni ddarfu i mi erioed o'm bodd roddi tramgwydd i neb: ac os gwnawn hyny ar ryw achoeion, yr oeddwn yn ei gymodi goraf y gallwn. 2. Yr oeddwn bob amser yn rhoddi mwy o bwys ar farn ereili nag ar fy marn fy hun. 3. Pan dderbyniwn gam, ni wnawn byth ei ddial ef. Gan hyny yr wyfyn gadael i chwi Gariad, Gostyngeiddrwydd, ac Amynedd.'

Y MEDDWL TAWEL.

Pan fyddo rhywun yn gwneyd cam â fi, medd un, ni'm cythryblir; canys yr wyf yn ystyried pwy a'i gwnaeth. Os fy mherthynas, efe a'i gwnaeth mewn anwybodaeth; os fy nghyfaill, efe a'i gwnaeth yn erbyn ei ewyllys; os fy ngelyn, nid oeddwn yn dysgwyl dim yn amgenach.

Albiona.

FFYDD.

Mae ffydd gadwedigol yn egwyddor sanctaidd, weithgar, a gorchfygawl. Mae'n puro y galon, yn gweithio trwy gariad, ac yn gorchfygu y byd.

Mae gan ffydd lygad clir, llaw gref, a thraed cyflym. Y mae yn canfod â chip-olwg ddigonolrwydd Crist; yn ymafael yn ddiollwng yn addewidion yr efengyl. ac yn dianc heb oedi o gyrhaedd y llid a fydd.

Mae Crist yn dyfod at y pechadur â bendithion yn ei ddwy law---maddeuant yn un, a sancteiddrwydd yn y llall; ac nid yw ffydd byth am dderbyn un, ond yn llawen gofieidio y ddau.

HEN AWDWR.

Madleuaeth.

NOSON GYDA'R MILLERIAID.

Mr. Gol.—Yn diweddar daeth i'm clustiau fod un o'r bobl a elwir y Milleriaid yn cyhoeddi eu hathrawieth yn llys y dref, ac aethym yno ar rhyw noson iddei wrando yn ngyfeillach rhai cannoedd; gwrandewais yn astud a difrifol, a gwnaethym rai ymholiadau pellach, trwy lyfrau, o barthed y ddysgeidiaeth a gyhoeddant; a thrwy fod y peth yn peri gryn gynhwrf yma yn y dyddiau hyn, meddyliais nad annerbyniol gan eich darllenwyr fyddai ychydig o nodiadau yn ei gylch

ei gylch.
Y Milleriaid ydynt ddosparth o Filenariaid neu Milfiwyddiaid, cânt yr enw hwn oddiwrtheu sylfaenydd, gwr o'r enw Miller, o ger Albany, yn y dalaith hon, os cefais hysbysiaeth cywir.

Eu barn, cyn belled ag a allwyf fi gyrhaedd rwybodaeth am danynt, yw, y bydd i'r Arglwydd Iesu Grist ymddangos yn bersonol, yn dyfod ar y cymylau, y flwyddyn nesaf, tua mis Ebrill, pryd yr adgyfodir yr holl dduwiolion, y cyfnewidir y duwiolion byw, yr eistedd y Farn, y cydlosgir y nef a'r ddaear bresennol, y dinystrir yr holl rai annuwiol oddiarni, ac y teyrnasa'r Saint gyda Christ ar ddaear newydd byth ac yn dragywydd; ei bod yn amser y diwedd er y flwyddyn 1798; bod yr eglwys yn gyffredinol, yn ol desgrifiad dammeg y Deng Morwyn, yn hepian ac yn huno, a'u bod hwythau wedi eu hawdurdodi i gyhoeddi y waedd hanner nos, 'Wele, y mae'r Priod-fab yn dyfod; ewch allan i gyfarfod âg ef.' Mae barn a seiliau y Milflwyddiaid yn adnabyddus, gan hyny gadawaf yr hyn sydd yn dwyn perthynas â hyny. Seiliant hwy, y Milleriaid, eu dysgwyliadau yn benaf oddiwrth y 2300 o ddiwrnodau y sonir am danynt yn Daniel; dywedant bod y deng-wythnos-a-thruigain a'r 2300 dyddiau yn dechreu yr un pryd; bod y ddau yn dynodi dydd am flwyddyn; yn ganlynol wedi tynu allan 490 o flynyddoedd, y deng-wythnos-a-thruigain, o 2300, ac ychwanegu at y gweddill 33 o flyn-yddoedd, oes y Messiah, bydd y cyfrif yn 1843. Ychwanegant, mai wrth y 'Gwasiadol aberth' yn Daniel y deallir offrymau Paganaidd yn Rhufain, y rhai, meddant, a beidiasant yn y flwyddyn 475, yr hwn yn nghyda 490, a'r 1335 (Daniel xii. 12,) a wna 2300. Hefyd cyfrifant i Babyddiaeth ddechreu yn y flwyddyn 538, hyd ei gwymp fod 1260 o flynyddoedd, ac wrth ychwanegu y ddau at eu gilydd, cânt y flwyddyn 1798, tua pha amser y diorseddwyd y Pab yn Rhufain gan un o gadfridogion Buonaparte; drachefn, dywedant bod y 1290, Dan. xii. 11, yn gosod allan yr amser a fyddai rhwng cwymp Rhufain Baganaidd a chwymp Rhufain Babaidd, a bod y 1335 yn dangos yr amser o gwymp Paganiaeth hyd y diwedd: cymerer gwymp Faganiaeth nyu y min 1290 o 1335, gweddillir 45, yr hyn wedi ei ychwanegu at 1798 a ddengys y diwedd yn 1843! Cyn belled ac yr wyf yn deall, a chymcrais lawer o drafferth i geisio deall yn iawn, oblegid ni ddymunwn ar fy mraich ddehau wneyd cam a golygiadau neb, cynnwysa y cyfrifon blaenorol, brif seiliau, os nid holl seiliau y Milleriaid; ac ar y seiliau hyn teithiant yn mhell ac yn agos i gyhoeddi diwedd y byd yn y flwyddyn nesaf. Mae rhai yn fwy gochelgar na 'u gilydd o barthed pennodi'r amser, ond cyhoeddant oll bod y debygoliaeth gryfaf o adgyfodiad y saint y cyd-losgiad cyffredinol, &c., i gymeryd lle o fewn y 15 mis dyfodol.

Yn awr awn â'r ddysgeidiaeth hon at y gair

ac at y dystiolaeth.

1. Dywed ein Hiachawdwr yn ddigon amlwg a phenderfynol, 'Ond am y dydd hwnw a'r awr nis gŵyr neb, nac angelion y nefoedd, ond fy Nhad yn unig. Mat. xxiv. 36. Mae'r Mileriaid yn honni gwybodaeth nad ydynt yr angylion yn feddianaol arno. Dywedant hwy fod yr angelion wedi hysbysu pa bryd byddai y diwedd i Ddaniel, ond dywed ein Harglwydd Lesu Grist yn mhen uwchlaw 500 o flynyddoedd wedi'n, nad oedd yr angelion yn gwybod y dydd na'r awr y byddai diwedd y byd. 'Nis

gwyr neb,' medd efe, os felly rhaid na ŵyr y Milleriaid.

2. Dangoswa wendid eu seiliau. Er bod yr adeiladaeth yn gywrain mae 'r sylfeini yn dwyllodrus, gan hyny rhaid iddi gwympo. (1.) Nid oes sail ddigonol i farnu fod y 2300, o ddiwr-nodiau yn golygu blynyddoedd; hwyr a boreu, ac nid diwrnodiau, ydynt yn yr iaith wreiddiol, a gelwir y weledigaeth hon yn 'Weledigaeth yr hwyr a boreu.' Dan, viii. 26.—(2.) Nid oes unrhyw sail i ddechreu y 2300 yr un pryd a'r 70 wythnosau—i'r gwrthwyneb yr oedd 15 mlynedd rhwng y ddwy weledigaeth : cafodd Daniel y weledigaeth gyntaf yn y drydedd flwyddyn o deyrnasiad Belsassar a'r llall yn y flwyddyn gyntaf i Darius : gwel Dan. 8 a 9 benodau.—(3.) Nid yw yn perthyn i'r pwngc mewn dadl. Pa beth oedd y gofyniad? Pa hyd y bydd y weledigaeth am yr offrum gwashyd y bydd y weiedigaeth am yr ogrum gwas-tadol, a chamwedd anrhaith, i roddi y Cyssegr a'r llu yn sathrfa?' Dyna'r cwestiwn, yn awr edrychwn am yr atebiad. 'Ac efe a ddywed-odd wrthyf, Hyd ddwy fil a thri chant (2300) o ddiwrnodau: yna y purir y Cyssegr.' Dan-viii. 13, 14. Nid oes yma un gair am ddiwedd y byd, am yr adgyfodiad—y Farn, na'r cydlosgiad cyffredinol. Cyflawnwyd y brophwydoliaeth hon yn ymosodiad Antiochus, fel gellir gweled yn y rhan fwyaf o esboniadau ar y lle.

Nid wyf yn ystyried priodoli yr hyn a ddywedir am y gwastadol aberth at yr offrymau Paganaidd yn deilwng o atebiad, y mae yn ŵyrdroad mór amlwg, fel nad oes berygl i'r byraf ei ddeall, a fyddo yn gosod ei ddeall ar waith, ei gymeradwyo, digon yw dywedyd ar hyn, mai yn achos ei bobl ei hun, sef yr Iuddewon yr oedd Daniel yn gweddio, a'u hamgylchiadau hwy a ddadguddid iddo. Dan. xi. 14.

Lle y dywed y Milleriaid mai 1290 o flynyddoedd fyddai rhwng cwymp Paganiaeth, a chwymp Pabyddiaeth, dywed y Bibl, 'Ac o'r amser y tynner ymaith y gwastadol aberth, ac y gosoder i fyny y ffieidd-dra anrhaethol, y bydd mil dau cant a deg-a-phedwar-ugain o ddyddiau.' Ac y mae'r Arglwydd lesu ei hun yn esbonio hyn mewn cyfeiriad at ddinystr Jerusalem, fel y gwelir yn Mat. xxiv. 15—20.

3. Dengys y Bibl yn amlwg fod llawer o bethau i gymeryd lle cyn diwedd y byd nad ydynt wedi cymeryd lle eto, y rhai nid oes unrhyw debygoliaeth y cymerant le cyn y flwyddyn nesaf; o ganlyniad pe dygwyddai diwedd y byd y flwyddyn nesaf, Pa fodd y safai geirwiredd yr Ysgrythyrau! O'r amrywiol bethau ni wnaf ond eich cyfeirio at bregethiad yr Efengyl trwy'r holl fyd—cyflawnder y cenedloedd i ddyfod i mewn—impiad yr Iuddewon yn eu holewydden eu hun—a thymhor maith o lwyddiant cyffredinol ar yr Eglwys—yn ganlynol i'r hyn y mae Satan i gael ei ollwng yn rhydd, &c.

4. Gwelir yn Daniel bod yr adgyfodiad y cyfeirir ato (gwel pen. 12 adn. 2,) yn gynnwysedig o'r da a'r drwg. Pa fodd y saif y gyfundraeth Filenaraidd o adgyfodiad y Saint yn unigol yn ngwyneb hyn?

Ond, efallai y gofyn rhyw un, Pa niweid sydd o bregethu diwedd y byd y flwyddyn nesaf? Oni all hyny fod yn foddion i ddwyn y difraw i argyhoeddiad mewn pryd!—I hyn yr atebaf— Yn 1af. Nid pregethu Efengyl ydyw. 'Preg-

ethwich yr Efengyl, yw gorchymyn Crist. Yn 21. Edifeirwch deddfol, pe yn addas y'i gelwid yn edifeirwch, yw pob edifeirwch a genhedlir trwy fraw a dychryn; yn tarddu oddiar ofn v gosp, ac nid oddiar gyfnewidiad calon, ac ganlyniad yn edifeirwch twyllodrus. Yn 3ydd. Geilw Iesu Grist arnom i fod yn

barod bob amser, 'Canye yn yr awr ni thybioch y daw Mab y dyn'—ond y maent hwy yn tybied awr neu amser, ac felly yn groes i'w ddysgeid-

iaeth ef.

Aeth fy ysgrif yn hwy na'm bwriad, eto gellir

gofyn, 'Onid oes achos?'

Er cywilydd dros fy nghyd-genedl, y Cymry mawr eu breintiau, yr wyf yn ofni fod llawer o honynt yn tueddu i fod yn bleidiol i'r athrawiaeth newydd hon, a rhai wedi eu llyngcu eisoes. Carwn iddynt brofi pob peth, a dál yr hyn sydd dda yn unig, ac fel cymhorth iddynt i brofi athrawiaeth y Milleriaid yr wyf yn gadael hyn at eich gwasanaeth.

Utica.

I. I.

Atebion.

BATHU ARIAN-

MR. GOLYGYDD,-Yn y 'Cyfaill' am fis Awst, tu dalen 240, gwelais ofyniad gan un L. S. yn gofyn hysbysiaeth-' Paham na bai y Llywodraeth hon a Lloegr hefyd, yn bathu ychwaneg o arian?'—A oes rhyw reswm dros hyny, ond yn unig nad oes gan y Llywodraethau grybwylledig ychwaneg o arian iddeu bathu? Oni ŵyr L. S. fod arian heb ei fathu o gymaint gwerth ag arian wedi ei fathu? Rhaid i'r Llywodraeth brynu y fetel arian cyn y geill ei fathu. L. S. yn ail-'A oes deddf ar yr achos hwn?' Mae yn ddiau fod y fathfa (mint) a'r bathiadau yn hollol wrth drefniad y Llywodraeth, eithr nid oes un ddeddf paham na b'ai y Llywodraeth yn meddu ac yn bathu mwy o arian, ond deddf anghenreidrwydd; yr hon, er hyny, mae'n wir, sydd ddeddf rymus ac awdurdodol iawn.

HEBOG DU.

GEIRYDDIAETH.

Gofyna 'Dylluan,' tu dal. 241, ystyr y gair Catholic. Y gair hwn a ddynoda unrhyw beth sydd yn gyffredinol, oddiwrth y gair Lladinaeg Catholicus. Cyfodiad heresiau a gymhellodd yr Eglwys gyntefig i ddewis iddi ei hun yr enw hwn, fel nodweddiad iddei gwahaniaethu oddiwrth bob sectau eraill, y rhai, er bod ganddynt enwau pleidiawl, a ymgysgodent weithiau dan yr enw Cristionogion. Mae Eglwys Rhufain yn awr yn honni yr enwad hwn iddi ei hun, mewn gwrthwynebiad i bawb nad ydynt o'i chymundeb hi, pa rai a ystyrir ganddi yn hereticiaid, a hithau yr unig wir eglwys Gristiono-gol. Yn ystyr manylaf y gair, nid oes un eglwys gatholig mewn bod; hyny yw, nid oes un cymundeb cyffredinawl o Gristionogion.

HEBOG DU.

CYFIEITHIAD.

Ateb i Dylluan, tu dalen 241.

Mr. Golveydd.—Yr wyf yn cynhyg at eich gwasanaeth yr ateb canlynol idd eich gohebydd ymofyngar 'Dylluan,' gan obeithio y gwna ei foddhau. Mewn sylw ar dri chyfieithiad gwa-hanol ar y gair 'Dirwest' yn Actau xxiv. 25, ei ofyniad cyntaf yw, 'Ai yr un gair Groeg sydd am y tri ? '-Atebwyf mai o'r un gair Groeg, sef Egcrateias, y gwneir y tri chyfieithiad, a bod y naill gyfieithiad mór briodol a'r llall; eto, mwy dewisol genyf fi yw y gair 'Diweirdeb' yn y lle uchod, wrth ystyried yr amgylchiadau. Mae tarddiad gwreiddiol y gair o en a cratos, ystyr yr hyn yw, hunan-feistrolaeth, neu, bod yn feistr arno ei hun. Gofyna D. drachefn, 'Ai yr un ystyr yw y tri yn yr Omeraeg'-Atebwyf, mai diffyg hunan-feistrolaeth yw yr achos o anghymedroldeb, anniweirdeb, ac annirwestiaeth, ac nas gall neb fod yn wir gymedrol, diwair, na dirwestol, heb yn gyntaf fedru llywodraethu ei hun, eto, mai priodoldeb ac anmhriodoldeb y tri gair dan sylw yn ymddibynu ar yr amgylchiadau yn mha rai y'u defnyddir.-Dywed D. 'os felly, mae y ddadl rhwng y Cymedrolwyr a'r Lwyr-ymatalwyr yn ddiffrwyth.'—Nid wyf yn gallu gweled hyny, oblegid ni ddyellais eto fod egwyddorion y Llwyr-ymatalwyr yn seiliedig ar ystyr y gair Dirwest.

Ydwyf yn barod at eich gwasanaeth &c., ELACHISTOTEROS.

MAT. VIII. 28, a MARC V. 12, LUC VIII.

Atcb i ofyniad R. tu dalen 273.

Mae R. yn gofyn eglurhad o'r gwahaniaeth sydd rhwng yr adnodau uchod.—Nid wyf yn gweled anghyssondeb rhyngddynt mewn un modd, ond yn unig fod Matthew yn son am ddau ddieflig a Marc a Luc yn son am ddim ond un, yr hyn nid yw yn anghysson, oblegid nid yw y ddau olaf yn dyweyd yn amgen, sef nad oedd yno ddau. Ond fe allai fod y naill yn fwy nodedig mewn drygioni na'r llall, a'r diafol yn gallu ei hudo i fwy o afreolaeth ac annrhefn ar g'oedd y byd, a thrwy ei fod yn fwy cyhoeddus a hysbys mewn drygioni na'r llall i bawb yn gyffredinol, mai efe yn unig a nodwyd; ond pa fodd bynag am hyny, mae Mathew yn son am ddau, a diamau hefyd fod dau; oblegid mynych y clywir neu y darllenir am un mewn rhyw le neu gilydd pan wrth chwilio yn fanwl ceir fod yno ddau, megys pan oedd Joseph yn ymddyddan a'i frodyr, fod yno gyfieithydd rhyngddynt. Gen. lxii. 23. Felly nid yw y gwahaniaeth uchod yn anghysson mewn un modd.

R. R. M.

ACH-LEN CRIST.

Ateb i ofyniad ' Un o'r RHos,' tu dal. 273.

Mae 'Un o'r Rhos,' yn dymuno gweled cyssoni y gwahaniaeth sydd rhwng Matthew a Luc

o barthed achau Crist

Mae Matthew yn rhoddi ei achau breninol, sef o Abraham hyd Joseph ei dad cyfrifedig, a Luc yn rhoddi ei achau o Adda hyd Mair ei fam naturiol. Dywedir mai nid tad Joseph oedd Eli y sonir am dano yn Luc iii. 23, ond mai ei dad y'nghyfraith oedd, sef tad Mair, mam yr Iesu. Tybia rhai hefyd i Eli ei fabwysiadu yn fab iddo ei hun. Ond amlwg yw yn ol Mat. i. 16, mai Jacob a genhedlodd Joseph, gwr Mair. Enwau y gwrrywiaid yn unig a roddid yn ach lyfrau yr Iuddewon, dyna paham y mae Joseph yn cael ei enwi yn lle Mair gan Luc. Ni ddechreuodd Matthew olrhain yr achau yn uwch nac amser Abraham, ond o Abraham trwy gyfarwyddid yr Ysbryd Glan, dilynodd trwy roddi yr achau breninol hyd Joseph o linach Solomon fab Dafydd, a'i gyfrif yn 22 o bersonau neu genedlaethau o Ddafydd hyd Grist, ond mae Luc yn llinach Mair yr hon oedd o Nathan, mab arall i Ddafydd, yn cyfrif 40 o bersonau, Luc a ddechreuodd gyfrif yn Eli tad Mair, gan ganlyn yn ol i fyny trwy y cynddylyfiaid hyd Adda, yr hyn oedd yn brawf o'i wir ddynoliaeth, mai efe oedd Had y wraig, y Messiah addawedig yn nghyflawnder yr amser, a wnaethpwyd o wraig. wyf yn gweled bod eisiau cyssoni Matthew a Luc yn yr achau o Abraham hyd Ddafydd, maent yn hollol gysson, ond o Ddafydd hyd Grist mae Matthew yn olrhain un gangen yn ach Joseph o Solomon, a Luc yn olrhain y gangen arall yn ach Mair o Nathan fab Dafydd, pa rai sydd i'm tyb i yn eu dangos yn ddigon eglur a chysson a'u gilydd. Gobeithiwyf y gwna hyn fòddloni .' Un o'r Rhos.' H. P. R. R. M.

Gofyniadau, &c.

PREG. VII. 17.

Barch Olyeydd.-Byddai yn dda genyf i chwi, neu ryw un o'ch gohebwyr deallus, roddi eglurhad ar y rhan olaf o'r adnod uchod, sef Pa fodd'y mae rhai yn meirw cyn eu hamser! Ychydig o ddadl a gyfododd yn ein Hysgol ar Sabboth yn ddiweddar a achlysurodd anfon y gofyniad i'r 'Cyfaill.'

Un o BLANT YEGOL ENLLI.

WELSH A WELCH.

1. Pa un fwyaf priodol yw ysgrifenu Welsh ai Welch.?

2. Ai o'r un gair, sef Wales mae'r ddau yn tarddu?

Gwel y 'Cyfaill,' tu dal. 207.

TEGYDD.

Y RECHABIAID.

Mr. Golygydd.—Yr ydwyf yn deall fod amrai ansodion wedi ymfudo i'r wlad hon, pa rai oeddynt yn perthynu i'r Gymdeithas Rechabaidd yn eu gwahanol wledydd genedigaethol; meddyliwyf yr ewyllysient weled y cyfryw sefydliad yn cael ei sylfaenu yn mhlith eu cyd-genedl, &c., yn America. Bu ychydig o honom yn y gymydogaeth yr wyffi yn byw, yn ymddyddan ag un eedd yn aelod o honi yn Nghymru yn ddiweddar, ac amlygodd ei rhagoroldeb, nid yn unig fel Cymdeithas ragddarbodawl, ond fel un o brif golofnau Dirwest, ac er meithriniad moesau tei-lwng, &c. Cynnyrfodd yr ymddyddau uchod finai a chefais anogaeth hefyd, i anfon y llinellau hyn o dan eich golygiad, fel y caffoch chwithau eu rhoddi trwy eich Cyhoeddiad misawl i sylw eich darllenwyr, os bernwch hyny er tueddu liesiant eich cyd-genedl; a chan fod miloedd o oreuwyr ein cenedl, fel crefyddwyr, a dinaswyr, yn ei chefnogi yn Nghymru, a mloedd lawer o foesolwyr o wahanol Genedloedd Ewrop mewn undeb a hi, Paham y byddwn ninau, yn amddifaid o'r cyfryw fraint yn America!

Syr-Os cyd-welwch o barth yr anghenreidrwydd o sefydlu'r Gymdeithas Rechabaidd, gwnewch frys er i'w gwawr ymddangos i ddar-llenwyr y 'Cyfaill,' &c.

FILOYDWR.

CYFRIFIAD O BECHOD ADDA.

Anwyl gyfellion, sef gohebwyr deallus y 'Cyfaill,' yn gymaint ag fod y 'Cyfaill' yn gyhoeddiad rhydd, a bod rhai o wahanol farnau yn ei ddarllen a'i dderbyn, mia ddymunwn yn ei ddarlien a'i dderbyn, mi a ddymunwn gael eglurhad ar yr hyn a ganlyn, a hyny mewn ysbryd efengylaidd, sef. Os gwedir cyfrifiad o bechod cyntaf Adda i ni, ac os nad y'm yn rhwym fel ac yr oedd yntau i ufuddhau i'r Ddeddf Foesol yn ol ammodau y cyfammod a wnawd âg Adda, ac yn rhwym i'r gosbedigaeth a fygythir ynddo—Pa fodd y cyfiawnheir Duwrth ofyn sancteiddrwydd gan y rhai na bu wrth ofyn sancteiddrwydd gan y rhai na bu erioed y gronyn lleiaf o anian sanctaidd yn eu calonau, ac y cospir hwynt am anufudd-dod i orchymynion, na roddodd ef ynddynt, y duedd leiaf i ufuddhau iddynt? Debygwn i mae hollol anghyfiawn fuasai i Dduw greu Adda yn y cyflwr yr ydym ni ynddo yn bresennol, a gofyn ganddo ufudd-dod perffaith ar yr ammodau iddo roddi ei gymhorth, ond iddo ymofyn am dano, yr hyn beth oedd yn groes i'r anian greadigol a roddes Duw ynddo, ac yr hyn beth, os gwnai, byddai rhaid iddo fod yn well na'i wneuthurwr. Ydwyf eich cydymaith, R. W. J.

MELCHISEDEC.

Mr. Golygydd, Byddai yn ddymunol iawn enyf gael gwybod trwy gyfrwng y 'Cyfaill'— Pwy oedd y Melchisedec y sonir am dano yn yr Epistol at yr Hebreaid 5ed benod, a'r 10fed adned, ac hefyd yn y 7fed benod o'r un llyfr? BACHGEN Y TYDDYN.

Digitized by Google

BARDDONIAETH.

PAHAM Y DIRMYGA YR ANNUWIOL DDUWP

O! Haul, mae dy begwn ar gylchdro tra gwyddol Yn saethu o'i amgylch oleuni a gwres; Nes bod eu heffeithiau i bellder anfeidrol I'w teimio 'n wastadol er cysur a lles: Ond ateb un holiad, O! Haul gogoneddus! Neu ynte y bodau sydd ynot yn byw, Mae Daear a Nefoedd yn gwrando 'n awyddus; 'Paham y dirmyga yr annuwiol Dduw!

A ddaeth rhyw orchymyn o enau Iehofa Na cha'i yr annuwiol oddiwrthyt ddim lles! A ydyw ei winllan a'i faes mewn rhyw guddfa Heb wel'd dy oleuni na theimio dy wres! Ai hyn yw yr achos sy'n magu casineb, O dywed, Lamp dysglaer! yn uchel i'n clyw, Ai am nad yw'n gweled prydferthwch dy wyneb Y rhydd yr annuwiol ei ddirmyg ar Dduw!

Tydi, Loer arianaidd, hardd lygad yr wybren, A ge'st di orchymyn erioed gan dy Ior, 1 gau dy amrantau neu wisgo rhyw niwlen Y'nghwydd yr annuwoi ar dir sc ar fo' î Ai cael o dy belydr ei lwyr ymddifadu, A cholli o'i olwg y man y bo'n byw, Ai cael y nos loergan yn wyll fel y fagddu A bâr i'r annuwiol roi dirmyg ar Dduw î

· 1V.

Ti rew-wynt y Gogledd, ti awel y Dehau,
A archodd eich Crèwr i chwi ymgrynhoi,
A ffurfo yn golofn o gorwynt drwy 'r creigiau
I ddryllio 'r annuwiol heb le iddo ffoi?
Ai am i'r fath gorwynt chwyn-luchio 'i feddiannau
A noethi sylfeini y ty lle mae 'n byw,
A throelli ei gadlas drwy 'r awyr fel brychau
Y rhydd yr annuwiol ei ddirmyg ar Ddnw?

Chwi uchel Gymylau, dwfr-lestri yr awyr, Chwi Agerdd-beiriannau y nefoedd i gyd, A oes i chwi archiad i beri rhyw wewyr Yn fwy i'r annuwiol na neb yn y byd? Ai tywallt o'ch crombil ryw genllif ofnadwy O ddwr ac o dân tra fyddo ef byw, I ladd pob anifail o'i eiddo fo'n tramwy, A bar i'r annuwiol roi dirmyg ar Dduw ?

O! Ddaear, O! Ddaear, atolwg mynega 'Paham y dirmyga yr annuwiol Dduw?' A oes rhyw orchymyn na ddygedh ddim bara I gynnal ei deulu ac yntau yn fyw ?

O! Fôr, a oes archiad i ti i lwyr suddo
Pob llong i'r annuwiol, neu ddryllio ei llyw ?
Ai newyn am fara, neu golled am eiddo
A bâr i'r annuwiol roi dirmyg ar Dduw ?

Na! 'r Haul a belydra ryw dâu o eiddigedd Dros uchel gymeriad ei Grëwr a'i Ior; Y Lleuad ddysgleiria 'n fwy tanbaid ei hagwedd! Y Ddaear a gryna! a rhua y Môr! Yr holl Greadigaeth a gyd-dystiolaetha Nad oes ynddi wrthrych yn farw na byw, Yn rhoddi un achoe i'r cyfryw ffieidd-dra A bod i'r annuwiol roi dirmyg ar Dduw!

Angylion y Nefoedd! mae hanes y daethoch I wneuthur gorymdaith rhwng miloedd o ser, A Cheidwad i ddynion a gyd-gyhoeddasoch, Bioh newydd oedd werthfawr, a'ch anthem yn ber;

Atolwg, Angylion! ai nid oedd rhagorfraint A drws o ddihangfa i holl ddynolryw? Ai am nad oes cysgod rhag llid a digofsint Y rhydd yr annuwiol ei ddirmyg ar Dduw?

Na! gwelaf ryw Angel yn uchder y nefoedd Yn dwyn yr Efengyl drag'wyddol i'r byd, Fe waedda fel cydsain rhyw lawer o ddyfroedd 'Crist dros yr annuwiol fu farw mewn pryd!' 'Ond balchder ei galon, ffieidd-dra ei feddwi, 'A'r chwant yn yr lwn y mae beunydd yn byw;
'A gwybod y dial cyfiawnder yn fanwl,
'A bâr i'r annuwiol roi dirmyg ar Dduw!' Clynnog, 1841. EBENEZER THOMAS.

CYFNEWIDIOLRWYDD Y BYD.

'Mae dull y byd hwn yn myned heibio.'

Rhyw lu o newidiadau Sydd yn y byd yn bod, Ar faes ein hanesyddiaeth, Yn helaeth is y rhod; O'r cyfnewidiad boreu, O'r cyfnewidiau boreu, Fu gynt yn Eden ardd, O herwydd i'r dyn fwyta O'r ffrwyth oedd Duw'n wahardd.

Daeth cyfaewidiad hollol Ar bobl yr hên fyd, Ac ar drigolion Babel, Er eu holl drafel drud; Eu hun-iaith a gymysgwyd, Ataliwyd eu holl waith, Ac yna fe 'u gwasgarwyd Dros wyneb daear faith.

Wrth ddilyn hanesyddiaeth, Rhyw helaeth lu a gawn, O hanes am laweroedd Fu'n llon a'u lleoedd llawn: Rhai'n meddu gorsedd-feingoiau, Ac awdurdodau gwych, Ond i'w gwael feddau aethant, Ar dro yn wael eu drych.

Bu'r enwog Alexander,
A'i gryfder mawr a'i glod,
Yn gwneyd i'r byd ei ofni,
A phlyga wrth ei dro'd;
A'r hynod Napoleon,
Y gwron a fu gynt,
Yn croesi 'r Alps yn wrol,
A'i bobl ar eu hynt.

A miloedd o enwogion,
Rhai dewrion yn eu dydd,
A dôrwyd gan yr Angeu
I'w beddau, yno bydd
Yr Ymherawdwyr goreu,
Hyd foreu 'r olaf ddydd,
Pryd hyn ceiff pawb eu barau,
Fydd dim o'u gwaith yn gudd.

Os edrych wnawn i Seion,
Yn dirion ar y daith,
Ni welir 'mo'r hen Wylwyr,
Fu'n brysur wrth eu gwaith;
Maent 'nawr mewn byd trag'wyddol,
Mewn nefol fro sydd fry,
O fewn i'r gu Gaersalem,
Yn llawen gyda'r llu.

Fe gyfnewidir natur, Medd Llyfr geirwir Duw; Fe godir yr holl feirw O'u beddau'n ddyaion byw,

è

Ac yna fe ddidolir Y geifr ar wahân, En cosp, rai drwg annuwiol, Fydd y trag wyddol dân. Mat. 25-46, 47.

Pryd hyn ceiff Seion santaidd,
Mewn mawredd gwrdd mewn hedd,
Ei Harglwydd mawr a'i harddel
Yn dawel ar ei wedd;
Pryd hyn ceir cyflawn feddiant
O'r gwych ogoniant sydd,
Trwy haeddiant rhad yr Iesu,
I bawb o Deulu'r Ffydd.

Pittsburgh.

lorwerth.

CWYMP A CHYFODIAD DYN.

Trwy gamwedd un, daeth barn ar ddynolryw, Aeth pawb y'mhell o hedd a ffafr Duw ; Trwy ras yr Ior, a chariad Tri yn un, Pe welir myrdd ar ddelw Duw ei hun.

Teyrnasu mae marwolaeth ar bob un, Trwy'r gwenwyn ddaeth o'r Sarph i enaid dyn; Ond gras y Nef, rhagorodd arno y'mholl— Pe ddygir myrdd dan rwym cyfamod gwell.

Trwy syrthiad un daeth pechod i'r holl fyd, Mae effaith hwn i'w weled trwyddo'i gyd; Trwy Un y gwneir rhyw dorf ddirif yn lân— Teyrnaa gras fe'i cedwir rhag y tân.

A drigwn ai mewn pechod ddydd a nos? Na atto Duw, mae hyn yn hollol groes I'w sanetaidd Air, a'i holl orch'mynion Ef, A'i drefn ddoeth, i'n dwyn i deyrnas nef.

Y gyfiog yw, marwolaeth byth mewn gwae, I'r euog sydd mewn pechod yn parhau; Ond dawn ein Duw, yw bywyd llawn o hedd, Trwy Leau Grist, droc byth tu draw i'r bedd.

Oe gweision y'm i bechod yn y byd, 'N aelodau heirdd yn arfau idde 'u gyd, Pa ryfedd fydd, yn nydd y farn a ddaw, Ein bod yn ol, ac ar yr aswy law!

DURTUR CEREDIGION.

CYNGHOR HEN FEDDWYN DIWYGIEDIG I'W GYFAILL IEUANGC.

O gwrando'n ddyfal gwrando'u ddwys, Mae'r peth o bwys it' sylwi, Os wyt am gael y Nef yn blaid, Da dithau, paid a meddwi.

Mi wn mai drwg yw medd'dod blin, Mi ge's fy hun ei brofi; Fe wyr fy esgyrn i a'm cnawd, Mai gorchwyl tlawd yw meddwi.

Wrth gofie'm hagwedd gynt yn byw,
'R wyf heddyw yn rhyfeddu,
I'r Arglwydd fy nyoddef c'yd,
Yn hyn o fyd, i feddwi.

Wrth fyn'd ar ol eu blys a'u chwant, Ca'dd llawer cant eu colli; Maent heddyw'n gwybod, er eu pla, Mae nid peth da yw meddwi.

Pa faint sy 'n awr o ie'ngetyd glân Mewn llyn o dân yn llosgi? Fu'n ynfyd iawn, tra buont byw, Yn cablu Duw a meddwi.

Nac yf wirodydd poeth er neb, Gwell it' fod heb eu profi; Nac arfer ehwaith y ddiod gre', Ac onide ti feddwi.

Os dywed neb, pwy bynag yw. 'Tyr'd heddyw i'r tafarndy,'

O dywed wrtho of yn llym, Nid âf fi ddim i feddwi.

Tra fyddech yn y byd yn byw, 'Nymuniad yw na threilu Un funud fach o'th fywyd brau, Y'mysg y rhai sy'n meddwi.

Ar Ddydd yr Arglwydd, gwrando â, Ti elli beuderfynu, Mai llawer gwell yw mynd i'r cwrdd, Na rhedeg ffwrdd i feddwi.

O cofia dy Greawdwr mawr, Dos ato 'nawr mewn gweddi. A dywed, Cadw fi o Dduw Tra fyddwyf byw rhag meddwi.

Gan BELISARIUS.

ANERCHIAD YMADAWOL,

i Thomas Roberts a'i deulu, ar eu cychwyniad i'r America. (Gwel 'Cyfaill,' Cyf. v. tu dal. 281.)

Yn iach fy nghyfaill bellach, Ffarwel yr hen gyfeillach; Yn ddedwydd b'och ar ben eich taith, A'ch teala'n saith ddedwyddach.

Pan eloch dros y wendon, I dir Americ ffrwythlon, Yr lor a wlawio ar eich pen, Gawodydd o fendithion.

Ond cofier, or gobeithion Mwynhau yr holl felusion, 'Rwyf fi a chwithau, Thomas bach , Yn sicrach o'r dail surion.

Diau fod dros y weilgi, Bob dydd ryw groes i'w chodi ; Ac angen gweiddi tua'r Nef, Am ysgwydd gref o dani.

Er cythaedd dros y tónau, Er gadael gwlad eich tadau, Os troedio wnewch tua'r nefol borth, Rhaid myn'd trwy orthrymderau.

Ffarwel, garedig deulu, Ffarwel— nis gallaf ganu, Wrth feddwl am ffarwelio'n lan 'Rwy weithion yn hiraethu.

Pan eloch i'r wlad ddedwydd, O gyrhaedd gwel'd ein gylydd, Anfonwch genad dros y dón A newyddion i Dafydd.

D. D. COLLEN.

3. 1.

I'R PLANT BYW A MEIRW. *

Synais pan gwelais i Gwilym——Rowlands, Yr ail, o dwf cylym ; Goleu oedd, (nid gwyl ym) O wych lawenydd awchlym.

Gwir nod a syndod y serch——yn fuan A anfonodd anerch, A'i drysor llawn o draserch, O fab—os cym'rodd y ferch!

Ac i fi bu taliad go fain,—merch fach, Yn lle merch fawr firain; Ni bu cael un bebi cain, 'N agos fel coll un ugain!

DYLLUAN.

^{*} Yn marw-restr y 'Cyfaill, 'Cyf. III. tu dalen 371, gwelir, yn nesaf at eu gilydd, hanes marwolaeth merch i'r Bardd â merch i'r Golygydd ; ychwanegiadau at deulu y naill a'r llall yn ganlynol, a esbonia ystyr yr Baglynion.

evortaeth.

HANESIAETH GARTREFOL.

SEFYDLIAD RACINE, TIRIOGAETH WISCONSIN.

HYNAWS OLVEYDD, —Oddiwrth yr hyn a ymddangosodd yn eich Cyhoeddiad gwerthfawr, tu dalen 180, o barthed y Sefydliad hwn, yr ydys wedi derbyn llawer o holiadau, ac, i'r dyben i bawb gael yr un fantais, yr ydwyf yn anfon yr atebion canlynol at eich gwasanaeth.

Y gofyniad cyntaf a gynhygiaf ei ateb yw, 1. 'Pa fath dir sydd yma? a pha fodd y

mae talu am dano?

Ateb. Mae y pridd am o 20ain i 25ain o filltiroedd oddiwrth y llyn tua'r gorllewin, yn gyffredin o liw du, ei ddyfnder o droedfedd i ddwy, a'r gwaelod o glai cyfan, (solid.) Mae y tir yn y gymydogaeth hon yn gymhwys i gynnyrchu pob math o rawn—gwenith, haidd, ceirch, ŷd Indiaidd, a chloron, &c., ond fe ddywedir fod y tir o 25ain i 60 milltir tua'r gorllewin yn well am wenith, ac nid wyf yn amheu hyny chwaith; yr wyf yn gwbl sicr na welais ddim trech gwenith yn un cŵr o'r byd, na'r hyn sydd yn dyfod o gymydogaeth afonydd Fox a Rock, eto haera rhai y peri y tir yn ei nerth yn hwy yn y gymydogaeth hon, oblegid fod y gwaelod yn glai: y mae y gwaelod ychydig i'r garllewin yn gyffredin o gerrig calch, a'r pridd o liw llwyd-ddu, ac yn ysgafnedd. Mae y tir yma mór ffrwythlon ac sydd eisiau ei gael, ac yn fanteisiol iawn i godi defaid a gwneyd ymenyn; yr wyf o'r farn na welais yn un man lle y teithiais, y fath ffrwyth ar laeth; er prawf o hyn, gwnaeth Cymro yma y Gauaf diweddaf, mewn ychydig gyda phedwar mis, oddiwrth dair buwch, heblaw at wasanaeth y tŷ, werth \$40 o ymenyn: dalier sylw mai misoedd gauaf oedd y rhai hyn, a phorthiant y gwartheg oedd gwair y prairie. Hefyd, prawf ymddangosiad y defaid eisoes, fod yr hinsawdd yn rhagorol at godi gwlan.

Gellir gwerthu pob math o gynnyrch yma yn mron yn gyfatebol i dalaith Caereirog-Newydd, oblegid fod y llynoedd mór gyfieus a'r cludiad mór isel. Gellir gwerthu 'r ynenyn a wneir yma o fewn cent a hanner y pwys i'r peth a ellir ei worthu yn ardaloedd Steuben, ond ei ddanfon tra byddo y llynoedd a'r camlesi beb eu cloi gan rew. Hefyd, gellir cadw lluaws mawr o wartheg yma yn yr hâf, a lladd digou o wair iddynt erbyn y gauaf, yn ddidraul, trwy fod y prairie heb ei lwyr brynu a'i gau i

fewn

O barthed y pryniad,—y mae yn ofynol talu am dir y Llywodraeth wrth ei brynu, ond gellir prynu tir ail-law trwy dalu rhan i lawr a'r rhan arall yn mhen o 5 i 10 mlynedd, gyda llog yn ol fel y cyttunir; mae y llog fel yr ammodir o 7 i 10 y cant, ond ceir am arian benthyoiawl o 12 i 20 y cant.

Gof. 2. 'Pa fodd yr ydys yn adeiladu ein tai?'

At. Defnyddiau y tai yw coed ffawydd yn gyffredin, y rhai a brynir yn nhref Racine, y com-

mon stuff am \$10 y fil o droedfeddi, a'r clear stuff am \$16. Pris y calch yw 75 cent y faril. Adeiledir yma rai tai ffram, ac eraill o gyffion. Gof. 3. 'Pa fath gyfleusderau sydd genym!'

At. Y mae yn rhedeg yn gyseon trwy yr hâf, o Buffalo i Racine, wyth agerlong, a gellir cael unrhyw beth am draul fechan o ddinas Gaerefrog-Newydd i Buffalo, ac o dalaith C. N. y ceir pob nwyfau ystor, &c., yma. Codwyd ystor

barcer yma yn ddiweddar.

Hefyd, dysgwylir y newydd beunydd bod porthladd i gael ei wneyd yn Racine; ac os cymer hynyle, daw y lle hwn i enwogrwydd mawr yn fuan, trwy fod y ffordd Genedlaethol (National Road,) yn rhedeg oddiyma ar draws y diriogaeth i Mississippi, tua 100 milltir; ac y mae digon o dir y Llywodraeth iddei gael o bob tu i'r ffordd, yn nghylch 6 milltir o Racine, ond ni fydd felly yn hir, gan fod cynnifer o Americaniaid ac ymfudwyr yn dyfod yma yn barhaus. Mewn gair, mae Wisconsin yu gyfatebol unrhyw fan yn y Taleithau Unedig o ran cyfleusterau; mae yma ddwy agerlong yn galw bob yn ail ddydd trwy 'r hâf. Gellir myned oddiyma i ddinas Caerefrog-Newydd mewn pum' niwrnod a noswaith.

Gof. 4. 'Pa beth yw eich tanwydd!'

At. Coed. Dywed yr Yankees fod yn well ganddynt godi dwy erw o goed ar y prairies nac arloesi un, ac felly bydd digon o goed yn danwydd ond cadw'r tân oddiwrth y prairie.

Gof. 5. 'A eill dyn tlawd gael bywioliaeth

yna yn hawdd!'

Pwngc anhawdd ei ateb yw hwn, ond gellir dywedyd hyn, fod llawer o'r cyfryw wedi dyfod yma eleni, ac y mae yma bawb o'r bron mewn gwaith. Gellir cael tyddynod ar ran, fel y canlyn; os bydd gan y cymerwrofferynau hwsmonaeth, &c., caiff ef ddau lestraid a'r perchennog un; eithr os bydd yn rhaid i'r perchennog roddi offerynau, &c., bydd iddo gael hanner y cynnyrch, a'r fuches a'r moch i'r cymerwr yn gwbl.

Gof. 6. 'A oes gwaith mŵn yn y gymyd-

ogaeth?

At. Nac oes yn agos i'r lle hwn, eithr o fewn 80 milltir y mae cloddfa mwn plwm fawr.

Gof. 7. 'A oes gwaith gyda'r tyddynwyr !'
At. Mae ambell dyddynwr yn cadw gwas,
ond nid yn aml.

Gof. 8. 'Pa fodd yr ydych yn cael dwfr?'

At. Ceir weithiau ddwir rhedegog, ond y rhan fynychaf cloddio ffynnonau y maent; y mae ar hyd y prairie ddigon o ddwir i'r anifeiliaid, ac ar bob tyddyn braidd, ddwfr naturiol.

Gof. 9. 'Pa fath ffyrdd sydd genych!'

At. Mae y ffyrdd yma fel y'nihob parth arall o America, yn dda pan bo yr hin yn dda, a digon o houynt at bob achos, ac os bydd galwad am ychwaneg caniateir hwynt yn union-gyrchiol; heblaw y National Road grybwylledig o'r blaen, y mae un yn rheueg y ffordd hyn o Chicago i Milwaukie: dysgwylir cael hon yn ffordd haiarn cyn hir iel y gellir teithio i Oricans-Newydd &c.

Gof. 10. 'Pa fath lewyrch sydd ar grefydd

At. Y mae 'r achos hwn yn cael ei gario yn mlaen yn allanol yn lled gysson. Ar y Sabboth-ysgol y boreu, a chyfarfod cyffredinol am ddau a chwech *-a Society yn yr wythnos dan arweiniad Mr. Jehu.

Mae yma yn awr o 140 i 150 o Gymry, a diau genyf y bydd yma nifer fawr iawn yn fuan, oblegid bod yr hinsawdd mór iachus, a'r tir mór isel, &c., a'r cyfleusterau mór fanteisiol i gael marchnad ar bethau, a thystiolaeth pob un a ddaeth yma, na welodd erioed olwg hardd-

Mae rhoddi un math o ddesgrifiad am unrhyw le yn beth lled ofidus, o herwydd fod cymaint o ddrwg-dybio geirwiredd dyn mewn perthynas i'r pethau hyn, eto, byddai yn ymddygiad llawer mwy boneddigaidd yn y cyfryw ddyfod yn gyntaf i edrych a yw y pethau hyn felly. Gof. 11. 'A yw Dirwest yn llwyddiaunus

yna ?'

At. Atebaf y pwngc hwn gyda graddau o hyfdra, ac yr wyf yn gwbl sicr na ddaeth ac na ddaw i gyfandir America, ddim Dirwestwyr mwy selog nac ydym ni fel Cymru yn gyffredinol, er fod rhai eto heb fod a'u henwau yn llyfr Dirwest.

Gof. 12. 'Pa ffordd sydd oreu i ddyfod yna!' At. Y mae y Steam Boats yn galw fel y canlyn:-y maent yn cychwyn o Buffalo ac yn galw yn Cleveland, Sandusky, a Detroit ; y pris cyffredin o Buffalo, neu Cleveland yw o \$6 i \$8 yr un, a'r nwyfau fel y cytunir, a gellir cael dyfod gyda llong hwylio am lai, fe allai, am o \$3 i \$4. Y neb sydd ynNhalaith C. N., cyf-eiried i Buffalo, a Thalaith Ohio, i Cleveland, Pensylfania yr un modd, edrychwch i'r darlunlen (map.) Nid yw o ddim gwahaniaeth yn ol fy marn i, pa un a'i yn y Fall ai yn y Spring i symud yma.

Yn awr amcanaf wrth-brofi rhai pethau ac sydd yn cael eu rhoddi yn erbyn y Gorllewin, Yn 1. Dywedir fod dynion yn amddifadu eu hunain oddiwrth y gymdeithas ddynol am eu Y mae hyn yn gamgymeriad o'r mwyaf am y gyfran hon pa fodd bynag; oblegid y mae y cyfleusterau fel y soniais yn flaenorol o'r fath, ac y mae yn nrhe' Racine bob nwyfau anghenreidiol, ac y mae yma ddigon o ddynion tuag at wneyd i fyny unrhyw gymdeithas o ddynion, er nad wyf yn amheu nad yw y pethau hyny yn wir am lawer man o'r Gorllewin; ond nid aın y fan hon. 2. Mai cydfyw â'r Indiaid yr ydys yma. Y mae y fan hon mór glir oddiwrth y cyfryw ac a fyddai yn ofynol am dano.

Conwch mai Racine yw y lle i laudio, mae y tyddynod ail law yn gwerthu am o \$5 hyd yn \$10 yr erw, fel y byddo y gwaith arnynt, a'r cyfleustra; a chofiwch y bydd i'r tir godi yn uniongyrchol os daw yma borthladd, gan hyny y neb sydd am dir yn isel gwnaed frys, ni chauiata papur i mi fyned yn mhellach, gan hyny dybenaf ar hyn o bryd.

Ydwyf yr eiddoch, a'r hwn sydd yn ewyllysgar o galon at wneyd unrhyw wasanaeth a allwyf dros fy nghyd-genedl.

Wm. G. Roberts.

* Deallwn fod y Parch. R. Davies, Ohio gynt, yno'n awr.

AIL GYMDEITHASFA GORPHOREDIG

Y Trefnyddion Calfinaidd, yr hon a gynnaliwyd yn Utica, C. N., ar y laf a'r 2il o'r mis hion, (Medi.)

Trefn y moddion anghyoedd ydoedd fel y canlyn:-am 9 o'r gloch y dydd cyntaf, cadwyd Cyfeisteddiad o'r gwahanol gynnrychiolwyr; ac am 11eg, cynnaliwyd cyfeillach gyffredinol, lle yr oedd yn wyddfodol, heblaw Pregethwyr a Blaenoriaid, holl aelodau yr Eglwys yn nghyda llawer o ddyeithriaid perthynol i'r cyfundeb.

Dewiswyd y Parch. W. Rowlands yn Gym-

Yn y cyfarfod hwn sylwyd Ar y mawr anghen sydd i gael y meddwl i weithredu ar bethau ysbrydol gyda chyssondeb. Dangoswyd, yn

1. Mae'r pethau elo à meddwl dyn a effeithia ar y dyn yn ei holl ymarweddiad. 'Lle y byddo eich trysor, yno y bydd eich calon hefyd.'

Nodau v dynion sydd a'u myfyrdodau ar bethau ysbrydol.—' Efe a fydd fel pren wedi ei blanu ar lan afonydd dyfroedd; yr hwn a rydd ei ffrwyth yn ei bryd: a'i ddalen ni wywa; a pha beth bynag a wnel, efe a lwydda.'

3. Ý dylid codi ein meddwl at bethau ysbrydol, oddiwrth bethau naturiol, i'r hyn y rhoddodd yr Argiwydd Iesu allwedd ragorol, sef y cyffelybiaethau a arferid ganddo, pan y gesyd ei hun allan yn fywyd, yn fara, yn wisg, yn winwydd-en, yn fugail, &c., ac yn ei ddammegion dengys effeithiau y gair ar ddynion yn nam-meg yr Hauwr—gwelir y cyfiawnion ar annghyfianion, yn nammeg yr Efrau, &c.

4. Rhai o'r pethau y byddai yn fuddiol myf. yrio arnynt, sef, Pa fath oeddym wrth natur! Pa beth ydym drwy ras? a Pha beth a fyddwn wedi ein perffeithio? Hefyd trefn fawr yr Iachawdwriaeth, Angeu'r Groes, &c. Er y gobeithiem mewn barn cariad am ein gilydd, ein bod wedi cael golwg ar y pethau hyn rai troiau, ond wrth fyfyrio arnynt o newydd, y caem ail olwg arnynt eto, ac y profem drachefn o orfoledd yr iachawdwriaeth.

5. Y rhesymoldeb o fyfyrio ar y pethau a wyd. Pethau i ni ydynt—'i ddynion ewyllys da.' 'Ysgrifenais iddi bethau mawrion fy nghyfraith.' Darllenwn y gair gyda gweddi nes yr arhoso rhyw rannau o hono ar ein meddwl. 'At y gyfraith ac at y dystiolaeth.' Cottawyd fod gan ein cymydogion y Saeson, ddydd-lyfrau, a thestunau priodol ynddynt i'r myfyrdod bob dydd o'r flwyddyn.

6. Y buddioldeb a'r elw a ddeillia o hyn. Cyrhaedd helaethach mwynhad o Dduw, cael ein gwneyd yn fwy ysbrydol, a bod yn fwy hallt yn erbyn pechod, ac yn fwy selog ac eiddigeddus dros ogoniant yr Arglwydd. Ymddengys ffrwyth y myfyrdod yn y weddi, ac yn y profiad. 'A'th Dad yr hwn a wel yn y dirgel,

a dàl i ti yn yr amlwg

7. Dangoswyd hefyd, nad heb lawer o ymdrech y byddai y Salmydd ac eraill yn cyrhaedd y cyfryw fyfyrdodau: 'Gosodais a gostegais fy enaid, fel un wedi ei ddiddyfnu oddiwrth ei

Yr anghenreidrwydd o ym-Yr 2il Fater. roddiad personol i ledaenu egwyddorion Dir-

west, ac ennill pleidwyr newyddion at yr achos gogoneddus hwn. Sylwyd, er nad ydyw Dirwestiaeth yn achub neb i fywyd tragywyddol, eto mae yn achub llawer o gorsydd meddwdod, ac yn eu dwyn i wrando yr efengyl; a diau fod Yebryd yr Arglwydd wedi gweithio yn achubol trwy weinidogaeth y Gair, ar eneidiau cannoedd o feddwon dychweledig. Dangoswyd bod Dirwestiaeth fel Ioan Fedyddiwr yn dyfod o flaen Crist, ac yn parotoi ffordd i'r Efengyl.

Am 2. Cyfarfod Pregethwyr a Blaenoriaid. Heblaw y pethau sydd yn arferol o fod dan sylw, derbyniwyd casgliad y Gymdeithas Gen-hadol Gartrefol; a dymunir ar bawb sylwi y bwriedir derbyn casgliad y Gymdeithas hon o hyn allan yn y Gymanfa a gynnelir ddechreu

hàf.

Darllenwyd llythyr oddiwrth y Parch E. Jones, Cincinnati, Ohio, ac un arall oddiwrth Eglwys Caerefrog-Newydd; ac annogwyd yr Ysgrifenydd i'w hateb. Y Cyfarfod Chwechwythnosol nesaf a drefnwyd i fod yn Nghapel y Nant, Hydref 21ain-cyfeillach gyffredinol am 11eg, cyfarfod swyddogion am 2, ac oedfa gyhoeddus yn yr hwyr.

Boreu yr 2 ddydd, am 8 o'r gloch, cyfarfyddodd y Pregethwyr a Blaenoriaid drachefn. Gyda phethau eraill, derbyniwyd Mr. John Jones, gynt o Walsall, Lloegr, a Mr. D. Davies, Pottaville, fel pregethwyr rheolaidd.

O herwydd lluosowgrwydd y dyrfa gynnulledig, cynnaliwyd yr oedfauon cyhoeddus yn Nghapel yr Annibynwyr, yr hwn a ganiatawyd

yn siriol ar yr achlysur.

Y noson gyntaf am 7 o'r gloch, Dechreuwyd ran Mr. Isaac Davies, Ffloyd, a phregethodd Mr. David Davies, Pottsville, oddiar Salm xl. 7, 8. 'Yna y dywedais, Wele yr ydwyf yn dyfod: yn rhol y llyfr yr ysgrifenwyd am danaf. Da genyf wneuthur dy ewyllys, O fy Nuw: a'th gyfraith sydd o fewn fy nghalon.' A'r Parch. D. E. Davies, Pen-y-graig, oddiar Salm xlvi. 3, 4, 5. Er rhuo a therfysgu o'i ddyfroedd, &c.

Dranoeth am 10, Dechreuodd Mr. David Jones, Western, a phregethodd Mr. Edward Rees, oddiar Titus ii. 14. 'Yr hwn a'i rhoddes ei hun drosom i'n prynu ni oddiwrth bob anwiredd, ac i'n puro iddo ei hun yn bobl briodol awyddus i weithredoedd da.'—A'r Parch J. H. Evans, Caerefrog-Newydd, oddiar Salm xxxvi. 8. 'Llawn ddigonir hwynt â brasder dy dŷ, ac ag afon dy hyfrydwch y diodi hwynt.'

Am 2, Dechreuodd y Parch. J. Griffiths, Gweinidog y lle, a phregethodd Mr. Thos. T. Evans, Pen-y-graig, oddiar Rhuf, viii. 1, 'Nid oes gan hyny yn awr ddim damnedigaeth i'r rhai sydd yn Nghrist Iesu, y rhai sydd yn rhodio nid yn ol y cnawd eithr yn ol yr ysbryd.'—A'r Parch. W. Rowlands, oddar Mat. xxiv. 42. 'Gwyliwch gan hyny, am na wyddoch pa awr y daw eich Arglwydd,

Am 6, Dechreuodd Mr. John Jones, yn ddiweddar o Walsall, Lloegr,-traddodwyd araeth er pleidio yr achos Dirwestol gan Mr. D. Davies, Pottsville, a phregethodd Mr. Edward Rees.

Mae genym achos i gydnabod yr Arglwydd eto am ei nawdd y tro hwn; cawsom heddwch a chyd-gordiad rhagorol yn ein cyfeillachau anghyoedd; ac yr oedd y weinidogaeth gy-

hoeddus yn adeiladol a buddiol, a'r gweision yn cael cymhorth i'w thraddodi yn ddifrifol; y mae yn awr fel bara wedi ei daffu ar wyneb y dyfroedd, ffrwyth yr hwn a ddysgwylir eto.

J. S. WILLIAMS, YSg.

AGORIAD CAPEL SALEM:

Perthynol i'r Trefnyddion Calfinaidd, mhlwyf Newport, Swydd Herkimer, C. N. Medi 6ed a'r 7fed, 1842.

Am 2 ar gloch y prydnawn cyntaf, ymgyfarfu yr holl aelodau eglwysig perthynol i'r lle, ac amryw o leoedd eraill, y'nghyda'r pregethwyr a'r blaenoriaid mewn Cyfeillach gyffredinol.

Y pyngciau fu dan ymdriniaeth oeddent, 1. Ein dyledswyddau personol-yn benaf yn ein myfyrdodau.

2. Ein dyledswyddau Cymdeithasol, yn ben-

af at gyd-aelodau yn yr eglwys.

Y moddion cyhoeddus oeddent fel y canlyn: Yr hwyr cyntaf, Dechreuodd y Parch. John H. Evans, a phregethodd Mr. Isaac Davies, Ffloyd, oddiar Mat, ix. 12. 'Nid rhaid i'r rhai iach wrth feddyg, ond i'r rhai cleifion.' A'r Parch. W. Rowlands, oddiar Zech. iv. 10. Canys pwy a ddiystyrodd ddydd y pethau by-

Dranoeth, am 10, Dechreuodd Mr. David Davies, Pottsville, a phregethodd Mr. Thomas T. Evans, oddiar Deut. iv. 4. 'Ond chwi, y rhai oeddych yn glynu wrth yr Arglwydd eich Duw, byw ydych heddyw oll.' A'r Parch. John H. Evans, oddiar Salm cxix. 18. 'Datguddia fy llygaid fel y gwelwyf bethau rhyfedd allan o'th gyfraith di.'

Am 2, Dechreuodd Mr. Isaac Davies, a phregethodd y Parch. John H. Evans, oddiar Diar. 'Gwyn ei fyd y dyn a gaflo in. 13, 14, 15. ddoethineb, a'r dyn a ddygo ddeall allan, &c., A'r Parch. W. Rowlands, yn Saesonaeg, oddiar Heb. ix. 22. 'Ac heb ollwng gwaed nid oes maddeuant.' Hefyd hysbysodd yr enw ac oedd y brodyr wedi ei ddewis ar y Capel, sef, Salem, (heddwch,) gan ddymuno mai heddwch a thang-

nefedd fyddai yn aros ynddo.

Am 7, Dechreuodd Mr. Edward Rees, ac Areithiodd Mr. Thomas R. Jones, gynt o Lanidloes, a Mr. E. Rees ar Ddirwest; yn ganlynol pregethodd Mr. David Davies, Pottsville, oddiar Salm lxi. 3. 'Canys buost yn noddfa i mi, ac yn dŵr cadarn rhag y gelyn.' Yr oedd y cyfarfod yn lluosog iawn o wrandawyr, a'r hin yn hyfryd; a chafwyd llawer o rwyddineb i draddodi y Genadwri o'i ddechreu i'w ddiwedd: i enw yr Arglwydd y byddo y dyiolch am ei dynerwch grasol.

R. W. Morgans, Ysgr.

HANESION AMERICANAIDD.

BIN HACHOSION CYFFREDIN.

Mae yn rhesymol i ni ddysgwyl tymhor o dawelwch cydmariaethol yn y byd politicaidd am ychydig fisoedd o leiaf, gan, fod y cytundeb å Phrydain Fawr wedi ei gadarnhau, yr Ysgrif Drosglwydd-dollawl wedi pasio yn gyfraith, a'r Eisteddfod wedi ymohirio.

EISTEDDFODAWL.

Awst 30ain, anfonodd y Llywydd Genadwri i'r 'Tŷ, gydag hysbysiad ei fod wedi cymeradwyo ac arwyddo ysgrif y Drosglwydd-doll. Yn awr mae'r amrafael rhwng y Whigiaid a'r Llywydd ar y pen hwn wedi terfynu. Dangosodd y Llywydd, gan nad beth arall ydyw, ei fod yn ddyn o wrolder ac annibyniaeth; gorfu i'r Seneddr gymhwyso'r Ysgrif at ei ddymuniad cyn gallael ei blygu i'w harwyddo. Yn bresennol ein dymuniad calonog yw, fod i'r holl ddaioni a ddysgwylid gan bleidwyr gwresocaf yr Ysgrif, ganlyn ar frys.

Gyda'r Gennadwri uchod, anfonai y Llywydd Wrthdystiad yn erbyn Adroddiad y Cyfeisteddiad a flaenorid gan Mr. Adams, yr hon a gollfarnai ei omedd-lais (veto.) gwrthodwyd côf-nodi y Gwrthdystiad ar Ddydd-lyfr y Seneddr.

Ymohiriodd yr Eisteddfod ar y 30ain o Awst.

Y GENHADAETH AMERICANAIDD.

Mae'n hysbys i lawer fod y Gymdeithas Genhadol Americanaidd wedi syrthio i ddyled trwm flwyddyn yn ol, ac iddynt alw ar gyfeillion Cenadaethau yn gyffredinol iddeu cynnorthwyo, mae'n dda genym hysbysu na fu'r alwad yn ofer. Y derbyniadau am y flwyddyn ddiweddaf oeddent \$318,396, a'r treuliadau \$318,955, gan adael y Bwrdd mewn dyled o tua \$500 yn unig. Pan ystyrir fod y ddyled ddim ond un flwyddyn yn ol yn \$58,000, y mae achos mawr i fod yn galonog, ac yn ddylolchgar i'r Hwn sydd a chalonau pawb yn ei law.

UNDEB GWEINIDOGION CONNECTICUT.

Perthyna i'r Undeb tua 80 o aelodau. Cynnaliasant eu Cyfarfod blynyddol ar y 10fed o fis Awst diweddaf. Yn mhlith pethau eraill, penderfynasant gyd-synio ag eraill i gadw coffadwriaeth o lafur Duwinyddion Westminster, y rhai a gyfansoddasant yr Holwyddoreg nodedig a elwir ar yr enw hwnw; ac i ddefnyddio yr achlysur er dwys-wasgu at feddyliau yr eglwys y pwysigrwydd o holwyddori (catechise,) yn enwedig, meddant, 'ar gyfrif yr elyniaeth at Gredóau, Cyffesiadau, a phob ffurfau eraill o Athraviaeth, sydd wedi dechreu amlygu ei hun i raddau a ddylai frawychu pawb ydynt yn caru achos Duw a'r gwirionedd.

Colled galarus.—Trwy feth-daliad eu goruchwylwyr yn Calcutta, mae Bwrdd Americanaidd y Bedyddwyr yn debyg o golli'r swm o \$9,347, a adawsid yn eu dwylaw at wasanaeth eu Cenhadon.

Y Mormoniaid.—Mae William Smith, brawd y prophwyd Mormonaidd, wedi ei ethol yn aelod o Lywodraethfa Illinois. Dywedir ei fod yn ddyagybl i'w frawd y prophwyd.

Dinytsr gan fellt.—Nid yw yn gofus genym, i ni erioed glywed am gymaint o ddinystr ach-

osedig gan fellt yn yr un tymhor. Er Mehefin diweddaf, y mae wedi eu cyhoeddi yn y Taleithau Unedig—saith-ar-hugain o farwolaethau, a dinystriad 58 o dai ac ysguboriau, gan fellt.

Ymadawiad Arg. Ashburton.—Medi'r 3ydd, ymadawodd Arg. Ashburton, yn y gadlong Warspite, o borthladd Caerefrog-Newydd tua Phrydain Fawr. Cafodd roesaw mawr yn y ddinas. Fel gwladgarwyr, dyngarwyr a Christionogion yr ydym yn mawr lawenhau yn effeithiau ei genhadaeth. Pa faint mwy anrhydeddus yr ymddengys y ddwy wlad yn awr yn ngolwg Duw a dynion da, wedi cymmodi yn heddychlawn, na phe buasent yn parotoi eu miloedd i ddinystr ac arswydion rhyfel.

Ymladd am y gamp.—Mae 'n ddrwg genym hysbysu fod ymladd am y gamp (prize fighting) wedi cyrhaedd y wlad hon. Ymladdwyd brwydr dyrnau rhwng dau ddihyryn yn ddiweddar ger Caerefrog-Newydd, y naill yn Sais a'r llall yn Wyddel, yr hyn a derfynodd yn llofruddiaeth yr olaf.—Ymddengys Awdurdodau y ddinas yn wrthwynebol iawn i'r arferiad gwarthus, yr hon sydd mór gyffredin yn Lloegr, ac hyderym y defnyddiant foddion effeithiol iddei darostwng ar frys, ac y bydd y canlyniad truenus uchod yn gymelliad ychwanegol iddynt.

Rhybudd i Gablwyr.—Un diwrnod yr wythnos ddiweddaf, medd y 'New York Sun,' yr oedd dyn yn tasu (ricking) gwair yn nghae ei feistr, ger Ivybridge, Devon, Pa., pan y cymerodd amgylchiad le o natur frawychus iawn. Yr awyrgylch, yr hon a fuasai yn heulawg, a aeth yn gymmylawg; a chawod drom o wlaw a ganlynodd. Parhâodd y dyn gyda'i waith yn taffu y gwair i fyny, ond mewn mynydyn o dymher cododd y fforch yn uchel i'r awyr, ac a dyngodd y gallai Duw Hollalluog ddyfod yno i dasu'r gwair os mynai, nas gwnai ef ddim. Ar y fynyd tarawyd ef i'r ddaear gan fellten, a phan y'i cyfodwyd, cafwyd fod y dyn annedwydd yn hollol farw.

Ohio ac Addysgiant.—Mae yn Ohio ddeg o golegau a 80 o Athrofâau ac ysgolion Ieithadurawl, gyda 5000 o efrydyddion; a thua 5200 o ysgolion cyffredin, gyda 220,000 o ysgolorion.

Manion Cartrefol.

Mae y Milw. Worth, wedi dychwelyd o Fflorida, ynghyda'i osgordd, ac yn cyhoeddi diwedd ar y rhyfel yno! Wrth sodlau y newyddion boddhaol blaenorol cawsom hanes llofruddiaeth 6 neu 7 o ddynion gwynion gan yr Indiaid.

Canfyddir arwyddion amrafael, nid anhebygol y gallant derfynu mewn rhyfel, rhwng y Taleithau Unedig a Mexico.

Darganfyddwyd ogof ger Schoharie, C. N. yn ddiweddar, yr hon er ei theithio bum' milltir, ni chafwyd pen draw iddi.

Llosgwyd un Mrs. Turk, o Rochester, yn ddiweddar i farwolaeth, trwy iddei dillad gymeryd

tån pan yr oedd hi yn feddw-er bod ei gwr yn gorwedd wrth ei hochr, ond yr oedd yntau hefyd yn feddw!

Mae un o blwyfi Pabyddawl Orleans-Newydd, yn ddiweddar wedi codi yn erbyn gosodiad o Gurad, a wnelsid gan yr Esgob. Dysgwylir effeithiau dyddorawl o hyn.

Ymddengys fod canlynwyr Joe Smith, yn dechreu ei adael. Daeth 40 o honynt o Nauvoo i St. Louis, ar y 27ain o Awst.

Ar y 10fed o fis Medi, bu farw Mrs. Tyler, gwraig y Llywydd, yr oedd yn aelod yn nghymundeb yr Esgobaethwyr, a sonir am dani fel gwraig dduwiol, a rhinweddol iawn.

Mae yr Anrh. Daniel Webster, wedi deisyf ar Arg. Ashburton, gyfryngu â'i Lywodraeth am ryddhad yr Americaniaid alltudiedig i dir Van Diemen; sef y rhai a gymerasant ran yn y terfysg Canadaidd.

ESGORODD-

Mai 2il, yn Cincinnati, Mary, gwraig Mr. Richard Parry, gynt o Langwyryfon, Ceredigion, ar ferch, a gelwir ei henw Margaret Ann.

Margart Ann, Amerig ri*— * tarddiad. Boed iddi oedran hen ; A chyfoeth mawr, a chrefydd bur, Gan Iesu cu i'r nen.

Mai 11eg, yn yr un lle, Sarah, priod Mr. W. H. Evans, gynt o Benegos, Maldwyn, ar fab, a gelwir ei enw ef William Henry.

PRIODWYD-

Medi 12fed, yn Utica, gan y Parch. W. Rowlands, Mr. Richard Evans, gynt o ger Llanfair Muallt, swydd Frecheiniog, a Meis. Sarah Jermain, gynt o ger Llanidloes: oll yn awr o'r ddinas uchod.

21ain, yn yr un lle, a chan yr un gweinidog, Mr. David E. Morris, Utica, a Mrs. Elinor Jones, Steuben.

22ain, yn yr un lle, a chan yr un gweinidog, Mr. Evan Jones, Newark, Ohio, a Meis. Ann Jenkins, Utica.

BU FARW-

Gorphenaf 27ain, ger Centreville, swydd Gallia, Ohio, o'r darfodedigaeth, Margaret, priod Mr. Enoch Thomas, yn 30ain miwydd oed. Gadawodd ei hanwyl blentyn, ei phriod, ac er-aill i alaru ar ei hol. Yr oedd yn enedigol, o blwyf Llangwyryfon, Ceredigion, Cymru. Bu am yr 11eg mlynedd diweddaf o'i hoes yn aelod barchus gyda'r Trefnyddion Calfinaidd. iai ei bywyd ei bod yn ceisio gwlad well, a hono yn un nefol: yr oedd ei barn am ei chyflwr yn ansefydlog ar ddechreuad ei hirfaith gystudd; yr hyn a gymerodd le yn Cincinnati.

Cafodd ein chwiorydd ag sydd yn arferol o gynnal cyrddau gweddi, yn eu hymweliadau â hi, gryn foddlonrwydd am ddiogelwch ei chyflwr yn Nghrist. Hiraethai yn fawr am gael y brodyr, yn enwedig y gweinidogion dyeithr yn ein Cymanfa i weddio drosti, yr hyn a gafodd. Yn fuan wedi hyny symudodd i swydd Gallia, gan obeithio y buasai hyny yn adferiad iechyd iddi.

Yn'nyddiau diweddaf ei bywyd, coffaai fod y cyfiawn yn gobeithio pan fyddo yn marw, a'i bod hithau yn teimlo hyny yn gryf; bod yn dda ganddi feddwl am y ddarpariaeth sydd i'r cristion. Salm xxiii. 5. 'Arlwyi ford ger fv mron. -Yr oedd hefyd yn gwbl hyderus ei bod yn cael peth o hono, yn ei chystudd blin. Felly y gorphenodd ei gyrfa, yn dra diysgog ei meddwl ei bod yn myned adref i'r 'ty nid o waith llaw,' yr hwn a barotodd ein Harglwydd i'w saint, er byw

yn drag'wyddol gydag ef mewn gogoniant, Claddwyd ei gweddillion marwol yn myn-went Moriah, swydd Jackson, Ohio. Cyflawnodd y Parch. Robert Williams, y wasanaeth arferol ar lan ei bedd, a phregethodd oddiar Phil, iii. 21, yn y Capel: yna ymadawyd, gan adael ei rhan farwol yno hyd udganiad yr Ud-

gorn diweddaf.

Bu'n fam, a phriod fwyn, a chwaer, A Christion taer i'w lle; 'N Moriah llecha ei llwch oer, Nes coder fry i'r Ne'.

EDWARD JONES. Cincinnati.

Medi 3ydd, yn Covington Ky., o'r dwymyn lewygawl yn 2 flwydd 8 mis, ac 20 niwrnod oed, Elizabeth Ann, unig ferch_y Parch. David Rosser, a Elizabeth ei wraig. Bu ychydig o wythnosau yn lled anhwylus cyn ei marwolaeth, yr hyn a gymerodd le er hyny yn annysgwyliadwy. Yn y cyfryw amser dywedai ei bod yn myned i farw, ac at Thomas ei brawd.

Gwel y 'Cyfaill, tu dal. 282.

Gwyr ein hanwyl frawd a chwaer trwy brofiad am gynnwysiad y geiriau hyny, yn Phil. ii. Yr oedd marwolaeth y gyntaf yn dristwch
 yr ail yn dristwch ar dristwch, a marwolaeth trydydd yn dristwch drachefn ar y cwbl.-Colli tri o'u plant anwyl, o fewn llai na dau fis oamser i'w gilydd. Nid rhyfedd os ydynt fel Jacob yn dueddol i ddywedyd, 'Yn fy erbyn i y mae hyn oll.' Eto braint fawr yw cael ys-tyried geiriau ein Harglwydd Isau Grist, (Ioan xiii. 7,) am y pethau sydd yn dywyll yn awr, y cawn eu gwybod ar ol hyn. Cyflawnodd eich gwael ohebydd y wasanaeth grefyddol ar yr achlysur yn y tŷ, oddiar Dat. xiv. 13, ac ar lan y bedd fel arferol, gan adael ei marwol lwch yno hyd Udganiad yr Udgorn diweddaf.

E. Jones.

Mai 13eg, yn Nghaerefrog-Newydd, o'r darymrediad, yn ddau fis a 15 niwrnod oed, Robert, maban Hugh ac Elinor Edwards, yn ddiweddar o Ffestiniog, swydd Feirionydd, Gogledd Cymru.

Yn mis Awst diweddaf, (ni chawsom y dyddnodiad) terfynodd hen frawd a chyfaill hoff i ni ei yrfa ddaearol, yn Sugar Creek, swydd Armstrong, Pa., ei enw ydoedd Thomas Howells, genedigol o yn agos i Bentyrch, swydd Forganwg, ond am lawer o flynyddoedd cyn ei ymfudiad i America. yr oedd yn preswylio yn y Coedduon, swydd Fynwr. Bu yn wael ei iechyd er ys yn agoe i flwyddyn, eithr heb un cyfnewidiad amlwg a neillduol hyd o fewn wythnoe i'w farwolaeth, pryd yr oedd yn hawdd gweled fod ei ddaearol dy yn cael ei dynu i lawr yn gyflym. Yn broffeswr selog, a diddolur gyda'r Trefnyddion Calfinaidd, yr ydym ni yn ei gofio gyntaf, draw yn Gelli-Groes, sir Fynwy, ac y mae'n dda genym ddeall iddo gael y fraint o barhan hyd y diwedd. Hyderym ei fod yn teimlo Craig safadwy dan ei draed yn ymchwydd yr afon, ac iddo fyned i mewn i lawenydd ei Arglwydd.—Ar ddydd ei gladdedigaeth, pregethodd y Parch. W. Morgans, Pittsburgh, i dyrfa luosog a ddaethai y'nghyd i weinyddu y gymwynas olaf i weddillion marwol yr hen frawd parchus, oddiar Dad. xiv. 13. Cariwyd ei ran farwol i gorphlan Gweithfa Haiarn y Gorllewin Mawr, lle yr erys hyd y floedd fawr a ddeffry holl breswylwyr y llwch. Gadawodd weddwdrallodus mewn gwlad ddyeithr—bydded iddi gael gwneyd yr Arglwydd yn noddfa.

Manesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR, &c.

Cawsom ein newyddion diweddaraf gyda'r 'Orllewinol Fawr,' y 'Margaret,' a'r 'Acadia,' dyddiedig y 3 a'r 4ydd o'r mis diweddaf. Yn canlyn, ac y'mhlith ein Manion y ceir swm y cwbl a farnasom o ddyddordeb i'n darllenwyr.

TEEFYSG YN LLOEGR.

Yn nechreu'r mis cawsom hanesion pruddaidd, sef bod terfysgoedd brawychus wedi tóri allan yn ardaloedd gweithfaol Lloegr a Scotland; bod llawer o niweid wedi ei wneyd gan y werinos, ac amryw o fywydau wedi eu colli mewn canlyniad. Ond mae'n dda genym hysbysu fod y newyddion diweddaf yn dangos fod y terfysgwyr wedi eu tawelu. Ymddengys i'r cythrwfi ddechreu mewn canlyniad i ymgais y meistri er gostwng cyflogau, isel cyn hyny, y gweithwyr. Nid yw yn debygol fod gan y Siarteriaid un llaw yn nghychwyniad y terfysg, er iddynt hwy gynhyg cymeryd mantais ar yr annrhefn, trwy annog y bobl i beidio ymlonyddu nes y caffent y 'Frein-len,' ddymunol. Yn Manehester, Oldham, a'r holl ardaloedd cymydogaethol, Preston, Haliffax, Paisley a Dumferline yn Yscotland, y bu'r afreolaeth fwyaf. Dywedent fod palas Syr R. Peel, y prif weinidog wedi ei loegi i'r ddaear, ond nid gwir hyny. Yr oedd arwyddion yn Llundain, Cyr. V.

a llawer o fanau ereill, pan y cyrhaeddai y newyddion gyntaf, o duedd ymgodi, ond ni chymerodd dim le yn weithredol, oddyeithr yn yr ardaloedd crybwylledig. Cyn gynted ag y cyraedd-odd yr hanesion o sefyllfa derfysglyd y Gweithfaoedd i glustiau'r Llywodraeth, anfonwyd yno luoedd o filwyr o bob parth. Tanwyd ar y werin yn Preston, a chlwyfwyd amryw, o ba rai y mae adferiad pump o leiaf yn anobeithiol; ac y mae llawer iawn wedi eu cymeryd yn garcharorion, i sefyll eu prawf o flaen Dirprwy-aeth Penodedig. Mae y newyddion diweddaf yn hysbysu fod bwydydd yn dyfod yn rhatach mewn canlyniad i weithrediad y drosglwydd-doll newydd a chynhauaf toreithiawg iawn, yr hyn a duedda i barhau y tawelwch am ryw yspaid eto; ac hefyd y mae meistri y gweithfâoedd cotwm wedi derbyn archiadau mawrion am nwyfau. Mewn llawer o fanau mae 'r terfyagwyr wedi dychwelyd at eu gwaith. Gan y miloedd ar filoedd a droisant allan, nid oedd dim, arfau yn cael eu cario. Nid awydd ymddial oedd ar y bobl, ond caledi, gwaegfa, a newyn am fwyd a'u gwylltiodd : gobeithiwn gael clywed ar frys bod y Llywodraeth yn trefnu rhy foddion i esmwythau eu beichiau annyoddefol. Nid oes ond ychydig o weithwyr swydd Lan-caster, Manchester, &c., wedi dychwelyd eto, a dywedant nas gwnant, hyd oni chyfodir eu cyflogau.—Yr oedd yn beth go hynodawl yn y cynogau.— rr oedd yn bein go nynodawi yn y terfysgoedd hyn, bod y werin yn gyffredin yn cael ei blaenori gan ferched a gwragedd, ond yr oedd dyben yn y peth, meddyliai y terfysgwyr y caent ddiogelwch yn eu cysgod, gan y byddai yn anhawdd gan filwyr dewrion Lloegr, danie ar ferched gwridgoch ac hen wragedd methedig.

Y SENEDDE BEYDEINIG.

Addoedwyd y Seneddr ar yr 11eg o Awst, gan ei Mawrhydi yn bersonol, mewn araeth fêr a threfnus iawn oddiar yr orseddfainge: dywedir mai Syr R. Peel ei hun a gyfansoddodd yr araeth hon; Arg. Lyndhurst, Yankee o Boston, fyddai yn arfer. Y mae fel cyfansoddiadau blaenorol ar yr achlysur yn ddigon di-gynnwys.

ELUSEN Y FONEDDIGES HEWLEY.

Mae 'r amgylchiad y cyfeiria y penodiad uchod ato yn hysbys i lawer o'n darllenwyr. Gadawsai y foneddiges Elusen i gynnal Gweinidogaeth iachus, &c., yn swydd Caerefrog, Prydain Fawr, yr hon elusen yn mhen tymhor a droisid i ganlyn barn y gynnulleidfa er cynnal daliadau Unitaraidd. Deuddeg mlynedd yn ol, awd i gyfraith er ad-ennill yr Elusen iddei cynhwyso at ei dybenion cyntefig; ac yn awr mae yn llawen genym hysbysu, wedi ei phrofi ynmhob llŷs, a'i therfynu yn Nhŷ 'r Arglwyddi, bod y gyfraith wedi myned yn erbyn yr Unitariaid ac o blaid y Weinidogaeth iachus, at yr hon y bwriadesid yr elusen gan y Foneddiges haelfrydig.—Mae 'r egwyddor oddiar ba un y cymerwyd yr eiddo yma o ddwylaw yr Unitariaid yn gynhwysiadol at amgylchiadau cyfelyb yn y wlad hon, ac yn lled debyg o gael ei ganlyn yn y ddwy wlad rhagllaw.

CASGLIAD MAWR.

Mae y Frenines er ys amser yn ol, wedi anfon llythyr trwy yr holl eglwysi Esgobaethol i wneyd casgliad er cynnorthwyo gweithwyr thedion, bernir y bydd y casgliad hwnw uwch-law £150,000. Yn ngwyneb hyn, gofyna new-yddiaduron y Tóriaid, Pa le mae haelioni yr Ymneillduwyr? yn enwedig yr holl weinidog-ion cydymdeimlawl hyny a fuant yn ymgyfarfod yn Manchester, Aberhonddu a Chaernarfon, i gwynfan uwchben cyfyngdra y wlad.

Y CYMMOD A LLOEGR.

Mae gorfoledd cyffredinol yn Lloegr, bod y ddadl a fu cyhyd rhwng y Llywodraeth Brydeinig a'r Llywodraeth yma, o barthed y Cyffin Canadaidd, amgylchiad y Caroline, &c., wedi eiderfynu mewn modd mór anrhydeddus i'r ddwy wlad. Bydd yn godiad i'r Americaniaid yno. Dywedir y gwneir Arg. Ashburton yn Iarll mewn canlyniad i lwyddiant ei genadwriaeth bwysig. Anfonodd y Frenines am Syr R. Peel, ac a ddyiolchodd iddo yn bersonol am ei ddewisiad o wr mór gyfaddas. Bydd hyn yn bluen yn nghapan Peel.

INDIA.

Ymddengys fod pethau yn parhau yn Aff-ghanistan heb nemawr o gyfnewidiad. Yr oedd byddin y Cadf. Pollock yn Jellalabad, heb allael myned yn ol nac yn mlaen; ac nid yw sefyllfa y Cadf. Nott yn Candahar nemawr gwell. Mae Akbar Khan, mab Dost Mahomed, wedi cael meddiant o un o wrthgloddiau Balla Hissor yn Cabool; tra y mae Futteh Jung, mab Shah Soojah, yn parhau mewn meddiant o'r amddiffyniad; ond ni ddysgwylid y gellai ddal ei feddiant yn hir.

Ni wyddis ddim yn sicr eto, pa un ai penderfynu dilyn y rhyfel yn mlaen, ai ynte galw'r milwyr oddiyno a wnai Llywodraeth Lloegr; yr olaf sydd yn lled debygol. Hysbysid bod y Cadf. Nott wedi ennill goruchafaeth yn Candahar. Gorchfygai, â mil o wyr, 6000 o ymosodwyr, gan ladd 100 ar y maes, heb golli un. Hefyd ymosodasid arno gan 7000 o Affghaniaid,

y rhai a orchfygodd gan ladd 200.

CHINA.

Yr oedd amryw o lestri adgyfnerthawl wedi cyrhaedd Hong Kong, dysgwylid y gweddill yn mhen ychydig ddyddiau, pryd y tybid y byddai i Syr Henry Pottinger fyned tua'r gogledd, ac i Pekin ar unwaith. Hysbysid bod yr Ymherawdwr, yn cael ei frawychu gan ddarpariadau y Prydeiniaid, ar ol rhoddi llawer o gynghorion tadol rhagorol i'r Chinëaid i wrthsefyll y bar-bariaid i'r eithaf, wedi diangc i wlad Tartari. Parai hyn ddyryswch, oblegid os ceir ei fod ef oddicartref pan elo Pottinger i Pekin, a phwy

y gwneir cyttundeb heddwch!
Mae'n hysbys nad yw teulu yr Ymerawdwr presennol o wreiddyn Chineaidd, ond Tartaraidd, gan hyny ni ryfeddem lawer yn ngwyneb y tro llwfr uchod, pe bai y Chinëaid yn dewis Ymerawdwr o'u plith eu hunain.

Tywysogaeth Cymru.

CYMDEITHASFA Y BALA. Mehefin 8fed a'r 9fed, 1842.

(Talfyredig o'r Cofnodau yn y Drysorfa.)

Cyfarfod yr Ordeinio, am 11 o'r glock.

Llywyddwyd y cyfarfod hwn gan y Parch. Jonn Jones, Tremadog. Dechreuodd y Parch. Lewis Morris trwy ddarllen a gweddio. Darllenodd un o'r Diaconiaid enwau y brodyr oedd i gael eu neillduo:—Daniel Williams, John Williams, a Thomas Hughes, o air Drefaldwyn; John Jones, Roger Edwards, Owen Jones, a William Pierce, o str Fflint; a Robert Hughes, a John Owens, o sir Gaernarfon. Yna y Parch Henry Ress a ddarllenodd Exod. xviii. 17-23; I Tim. iii. 1-7; a Tit. i. 7-9; ac a weddiodd.

Y Parch. J. Hughes, Llerpwll, a adroddodd Araeth ar Ansawdd bresennol Methodistiaeth yn Nghymru, ynghyd a'r dyledswyddau a'r perygi-

Y Parch. Evan Harris, a ofynodd y cwestiynau athrawiaethol arferedig i'r brodyr a neillduid; ac wedi derbyn eu hatebion, y Parch. JOHN HUGHES, str Drefaldwyn, a ofynodd am yr arwydd o ddewisiad y Corph o honynt i weini yr ordinhadau o Fedydd a Swper yr Arglwydd. Rhoddwyd hyny trwy ddyrchafiad

dwylaw.
Y Parch. WILLIAM ROBERTS, Amlwch, a draddododd gynghor tra difrifol i'r brodyr ordeiniedig ; a diweddodd y Parch. Joни Jones, Llanbedr,

sîr Aberteifi, â gweddi.

Cyfarfod Neillduol am 7 o'r gloch yn yr hwyr.

Dyben y Cyfarfod hwn oedd rhoddi cyfle i'r Genadwriaeth o'r Eglwys Henaduriaethol yn Lloegr, ac i Weinidog Henaduriaidd o'r Iwerddon, i adrodd amcan eu hymweliad â'n Cymdeithasfa. Hwynt-hwy oeddynt y Parch. Mr. Ha-MILTON, Gweinidog y National Scotch Church, Regent Square, Llundain; y Parch. Mr. Saw-yers, o Newcastle-upon-Tyne; Mr. Barbour, gwr boneddig a Henuriad Llywodraethol, o Manchester; a'r Parch. Dr. Brown, o Synod Ulster,

yn yr Iwerddon.
Wedi i'r Parch. Dr. Brown ddechreu trwy weddio, y Parch. Mr. Hughes, y Cymedrelws, a agorodd y gorchwylion, ac a gyflwynodd y Brodyr dyeithr i'r Cyfarfod. Y Parch. Mr. Hamilton a ddywedodd,—Gymedrolwr: yr wyf yn dyiolch yn wresog am ein derbyniad caruaidd genych. Mae y caredigrwydd a adderbyniasom, er pan y daethom yma, uwchlaw ein dysgwyliad. Cawsom y llettygarwch mwy-af serchiadol, yn yr ymarferad â pha un yr wyf yn gobeithio y cewch ryw ddydd lettya angelion yn ddiarwybod. Wrth ymddangos fel hyn yn eich mysg, dylem yn y lle cyntafddywedyd wrth-ych pwy ydym. Yr ydym yn Ddirprwyaeth Ymweliadol oddiwrth yr Eglwys Henaduriaethol yn Lloegr. Y mae cynnulleidfaoedd Henaduriaethol wedi bod yn Lloegr er ys dau can mlynedd ac ychwaneg. Buont gynt yn flodeuog

iawn; ond yn nechreuad y ganrif ddiweddaf, adfeiliodd y rhan fwyaf o hynynt; llawer a syrthiasant i Ariaeth a Sosiniaeth, gan ymwrthod a phob peth oedd yn perthyn i Henaduriaeth ond yr enw. Pa fodd bynag, penderfynodd yr ychydig weddill oedd yn aros; i weithio allan yr egwyddor Henaduriaethol yn gyflawnach, er ad-fywiad crefydd yn eu mysg. Ffurfiwyd saith neu wyth o *Bresbyteries* yn Lloegr; ac yn mhen ychydig, ymunodd yr holl gynnulleidfäoedd yn un Synod, gyda'r eithriad o bump neu chwech. Mae y rhai hyn yn gynnwysedig yn benaf o Ysgotiaid. Er ein bod yn wahaniaethol oddiwith Eglwys Henadurol Scotland, yr ydym yn teimlo yr ymlyniad gwresocaf ati; mae ein hegwyddorion a'n trefniadau yr un; ac y mae y rhan fwyaf o honom ni, y Gweinidogion, wedi ein dwyn i fynu a'n trwyddedu gan Eglwys Scotland; a chydag awydd a dwysder yr ydym yn edrych ar yr ymdrech sydd yn cymeryd lle yn awr o'i mewn, er ei gosod ar dir uwch a sancteiddiach.

Yn nesaf, mae yn addas ini ddywedyd paham yr anfonwyd ni yma. Dyma rai o'r rhes-

 Mae ein hathrawiaeth yr un. Ein Cyffes ni yw Cyffes Ffydd Cymanfa Westminster, yr hon a gynnaliwyd er ys dau can' mlynedd yn ol; ac y mae hono yn berffaith unol â'r eiddoch chwi. Od oes unrhyw wahaniaeth rhyngddynt, mae y rhagoriaeth o'ch tu chwi; mae iaith eich Cyffes Ffydd chwi yn fwy eneiniedig ac ym-

2. Mae ffurf ein llywodraethiad eglwysig yn bur agos yn gyffelyb. Yr ydych chwi, fel ninau, yn dal cydraddiaeth Gweinidogion, ac nid un yn arglwydd ar ei frodyr; ac y mae genych swyddogaeth dra chyffelyb i'n Henuriaid llywodraethol ni, y rhai sydd i gynnorthwyo y Gweinidogion yn eu bugeiliaeth eglwysig, ac i gyd bleidleisio mewn cyfarfodydd o'r fath yma. Mae ein Gweinidogion mewn un str yn cyfarfod mewn un Presbytery; ac wedi hyny yr holl Bresbyteries yn cyfarfod mewn un Synod, yn gyffelyb i'ch Cyfarfodydd Misol a'ch Cymdeithasfaoedd chwi

Mae ein heglwysi ni a chwithau wedi cael eu hanrhydeddu o bryd i bryd ag adfywiad crefyddol cyffredinol; ac y mae diwygiad yn beth sydd yn cael ei ddymuno, a gweddio am dano, genym, fel y cyfryw. Yn Scotland, ar ol canrif o adfeiliad, cafwyd olyniad o ddiwygiadau grym-

Bum yn llygad-dyst dedwydd o blwyfau cyfain dan effeithiau adfywiad crefyddol; pa le, am amryw ddyddiau, yr oedd pob gorchwylion daearol yn mron wedi llwyr sefyll, fel y caffai y bobl hamdden i wrando y gair; anffyddiaid yn ddychrynedig wedi eu dwyn i gredu dros amser; a throedigaethau rhyfedd a chyffredinol yn cymeryd lle.

Yn mhellach, y mae genych yn awr Gymdeithas Genhadol, a sefydliad Cenhadol yn yr India. Y mae gan Eglwys Scotland Genhadaethau yn yr India er ys blynyddoedd bellach, ac y mae yn perthyn iddynt sefydliadau er gweinyddu addysg i'r ieuengctyd Hindwaidd, fel y caffo yr Hindwaid weinidogaeth efengylaidd o'u mysg eu hunain.

Yr wyf yn hoffi gweled pob undeb rhwng

wahanol enwadau crefyddol â'u gilydd, sydd heb fod yn anghysson a chariad y gwirionedd. Wrth rodio ar lan y môr ar drai, sylwasoch, efallai, ar lynau neu byllau bychain, a mânbysgod ynddynt, y rhai nad oedd ganddynt ond prin ddigon o ddwfr i'w cadw yn fyw; nid oedd y shrimps yn un llyn yn gwybod dim am y shrimps oedd yn y llyn nesaf; gallasent fod yn seirff am a wyddent hwy. Ond toc mae y llanw yn dyfod i fewn, ac y mae y môr yn llyngcu i fyny yr holl lynau bach iddo ei hun, ac yna y mae yr holl fân-bysg gyda'u gilydd, yn chwareu yn llawnder dyfroedd yr eigion mawr. Y mae y llanw yn dechreu dyfod i mewn yn y byd Cristionogol yn awr; mae ysbryd y bywyd yn dechreu gweithredu yn ei ddylanwadau mawr-ion; a phan ddelo ef yn ei nerthoedd anorchfygol, bydd y llynau bychain gwahaniaethol wedi eu cuddio yn nghefnfôr cariad-bydd rhai na wyddent am eu gilydd o'r blaen yn cydfwynâu yn hyfryd yn yr Arglwydd. Dedwydd yw yr eglwvs hono sydd yn agosaf at y môr; gwynfydedig yw y blaenaf a lyngcir gyntaf gan ddylifiad cariad!

Y Parch. Dr. Brown* a ddywedodd iddo ef ddyfod yno o hono ei hun. Yr oedd er ys talm yn meithrin serchawgrwydd mawr at Dywysog-aeth Cymru, ac at y Trefnyddion Calfinaidd Cymreig yn neillduol; a phan y deallodd fod ei gyfeillion o Eglwys Henadurol Lloegr yn dyfod i ymweled â'r Gymanfa hon, cymerodd yntau o'r Iwerddon ei genad i ddyfod gyda hwy. Yr oedd yn aelod o Synod Ulster, yr hon a ffurfiwyd er y flwyddyn 1611.

Mr. BARBOUR oedd o'r un olygiadau a'i frodyr am ddymnnoldeb undeb brawdol rhwng Henaduriaid Lloegr a Methodistiaid Calfinaidd Cymru. Cymerodd olwg ar Henaduriaeth fel egwyddor gref a chynnyddfawr. Heblaw yn Nghymru, Scotland, Lloegr ac Iwerddon, yr oedd yr Eglwysi Protestanaidd Lutheraidd, Swiss, French, Dutch, Eglwys y Vaudois, a chyfran helaeth o'r Eglwys Americaidd, oll yn Henaduraidd. Dywedodd y byddai eu Synod hwy yn Lloegr yn cael ei chynnal yn y Gwanwyn nezaf yn Llerpwll, ac yr oedd yn erfyn ar Genaduriaeth o'r Corph hwn gael ei anfon yno.

Tranceth, bu neges y Genadwriaeth Henad-uriaethol dan sylw. Ni ddaeth y brodyr dyeithr atom i ofyn i ni wneyd un newidiad yn Nghyfansoddiad ein Corph, nac mewn dim sydd genym tuag at ymuno a hwy. Nid ydynt yn gofyn am ddim ond am undeb cyfeillgar—ar fod i ni gydgaru ein gilydd fel brodyr, ac anfon llythyrau ac ymwelwyr, weithiau y naill at y llall. *
Sylwyd fod yn anghenreidiol ymgynghori â'n

brodyr yn y Deheudir cyn llunio unrhyw fesur-

au penodol gyda hyn. Trefnwyd i'r brodyr Rees a Hughes, o Lerpwll, ac Enwards, o'r Bala, i ymohebu âg Eglwys Henaduriaethol Lloegr, ac â Chym-deithasfa y Deheudir, y'nghylch hyn, a bod iddynt hwy alw y neb a ddewisont, i'w cynnorthwyo.

* Ysgrifenodd y gwr Parchedig hanes helseth a dyddorawl iawn o'i ymweliad â'r Gymanfa, yr hwn a gyhoeddwyd yn gyfiawn yn y 'North Wales Chronicle,' a thrachefo, bron yn gyflawn, yn y 'New York Observer,' am Medi'r 10fed; gyda sylwadau gan y Golygydd ar ddechruad, &c., Cyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd yn y Taleithau Unedig.—Gol.

Y BIBL GYMDEITHAS BRYDEINIG A THRAMOR.

Da oedd genym weled, yn Adroddiad diweddaf y Gymdeithas, fod y Cymry yn parhau yn selog er cynnal yr achos mawr yma. Nodir yno £350 wedi eu derbyn oddiwrth y Cymry yn Llerpwll. Derbyniwyd, o bryd i bryd oddiwrthynt £1,420, cyn yr amser hyn y flwyddyn fiaenorol.

Cymdeithas y 'Prydeiniaid Gogleddol,' yn Nghaerludd hefyd oeddynt, hyd at yr un ameer yn y flwyddyn a aeth heibio wedi estyn £3000

at yr un achoe bendithiol.

Hefyd, mae trigolion teilwng a chlodfawr Ynys Môn wedi gwneud yn rhagorol y flwyddyn hon etto. Mae ar yr un Adroddiad £680 oddiwrthynt, (sef mwy na thraul y Fam Gymdeithas y flwyddyn gyntaf o'i sefydliad). Casglodd y gwyr parchus yma, erbyn 1841, £600, sef £150 mwy na'r flwyddyn cyn hyny; poblogaeth y Swydd ar y pryd oedd 48,000, yr hyn oedd dair ceiniog yr un rhyngddynt. Pe cyfranai holl drigolion Ynys Prydain yn gyfatebol i hyn, derbyniai yr achos teilwng yma yn agos i £200,000 yn lle £100,000, yn flynyddol.

Mae'r Gymdeithas hon wedi bod yn offerynol i ni, cenedl y Cymry, gael yn agos i hanner myrddiwn o'r Gair Dwyfol, yn ein hiaith ein

ein hunain.

Yn ystod y flwyddyn ddiweddaf (1841-2), taenwyd dros wyth can mil (815,551) o gyfrolau o'r Ysgrythyrau. Argraffwyd yn yr Ynys hon yn unig 584,544, sef mwy na chyfrol i ddyfod allan bob mynyd o'r flwyddyn, ddydd a nos,—a thros bedair myrddiwn ar ddeg (14,038,

984) o gyfrolau oddiar sefydliad y Gymdeithas. O, na feddai y byd i gyd yr un duedd a diwydrwydd i ddarllen yr Ysgrythyrau ag sydd mewn dyn tylawd ger Castellnedd, yr hwn sydd yn sodi yn fore i ddarllen ei Fibl. ' Mae yn rhagorol,' medd ef, 'y mae yn wastad yn newydd, ac wedi bod o'r fendith fwyaf i mi.'

Yna, trwy y fendith o ddarllen yn ddiau y meddiennir mwy o'r un ysbryd canmoladwy ag cedd mewn gweithiwr a ddywedodd, 'Cyhyd byddo person tlawd ar y ddaear heb Fibl, ar Bibl Gymdeithas yn parhau, cyfrifaf yn ddyledswydd arnaf i 70i fy hatling, fel y byddo iddynt gael eu diwallu â Gair y Bywyd.' — Drys.

ANWYBODAETH ALAETHUS YN NGHYMRU.

Mae cymaint o son am 'yr oes oleu hon,' ac am Gymru, fel 'gwlad y breintiau mawr,' ac am 'wybodaeth y genhedlaeth sydd yn codi,' nes y mae dynodi hysbysiad wrth yr enwad uchod yn syn ac yn anhygoel, eto ofnym ei fod yn dra phriodol mewn llawer o amgylchiadau. Mae yr hyn a ganlyn wedi ei gymeryd allan o Adroddiad Mr. Firanks, Dirprwydd Seneddawl, yn Lloegr, ac felly, er mór anhebygol yr ymddengys, mae ei wirionedd uwchlaw amheuaeth; ac nid i ryw gongl dywyll ar y cyffiniau—tua gororau Clawdd Offa, yr aeth Mr. Ff., i ymofyn hysbysiaeth, ond, i FERTHYR TUDFIL luceawg

ei Chapeli, doniawl ei phregethwyr, a selog ei gwahanol enwadau o grefyddolion. Cyn-nwysa yr hyn a ganlyn atebion pedwar-ar-ddeg o ieuengctyd rhwng 10 ac 18 mlwydd oed, perthynol i weithfaoedd Mr. Crawshay, o barthed eu gwybodaeth grefyddol:

(1.) 18 neu 19 ml. oed. 'Clywodd y pregethwr yn son am Iesu Grist, ond ni fedr ddy-

weyd pwy ydyw.'

(2.) 12 ml. oed. 'Ni chływais erioed am y Testament; meddwl mai Bibl yw y Testament; clywodd ei fod yn dyweyd na ddylem wneyd niweid i'n gilydd.'

- (3.) 10 ml. oed. 'Dysgodd y gorchymynion unwaith yn Gymraeg; meddwl mai deg ydynt. Dywed y pedwerydd 'Ni ddylwn ledratta,' yr hyn nid wyf yn gwneyd. Iesu oedd y dyn doethaf, ac ni chlywsai erioed am Solomon.'
- (4.) 17 ml. oed. 'Dafydd oedd y dyn doethaf. Yn meddwl bod deg gorchymyn oad yn eu hanghofio.'
- (5.) 15 ml. oed. 'Y mae deg gorchymyn. Dywed un 'Na ledratta,' a bod Crist yn Dduw. Yn meddul i Iesu Grist gael ei eni yn Nghymru, a myned i Loegr
- (6.) 17 ml. oed. 'Ni ddysgwyd iddo yr Ysgrythyr na'r Gorchymynion erioed. *Ni wy* proy oedd Icsu Grist, na phwy a'i gwnaeth ef.'
- (7.) 12 ml. oed. 'Ni chlywodd ddim erioed am y Catecism, na llawer am y Bibl. Duw a'm gwnaeth i. Mae Iesu yn Dduw.'
- (8.) 14 ml. oed. 'Dow wnaeth ddyn; ni chlywodd erioed am nefoedd nac uffern.
- (9.) 14 ml. oed. 'Duw a'm gwnaeth i. Job oedd y dyn doethaf.'
- (10.) 17 ml. oed. 'Ni chlywodd erioed am y Bibl, ond gwyr fod Testament : ni ddysgwyd dim gorchymynion iddo erioed-geill fod rhai, ond nid yw efe yn gwybod am ddim.'
- (11.) 13 ml. oed. 'Pan bo amser yn caniatau yn myned i glywed y pregethwr. Ni wyr beth y mae yn ddyweyd, na pha beth y mae yn feddwl.'
- (12.) 15 ml. oed. 'Dywedant mai Duw a'm gwnaeth, ac mai Iesu Grist ydyw. Nis gall ddyweyd pa un ai oes gorchymynion. Geill fod dau, nid wyf yn gwybod dim am danynt.'
- (13.) 16 ml. oed. 'Nis gwn ddim am orchymynion, na phwy a'm gwnaeth.'
- (14.) 11 ml. oed. 'Nid wyf yn gwybod mai Duw a'm gwnaeth, na dim am Iesu Grist. Nid oes dim gorchymynion.'

Yn canlyn, yn yr Adroddiad, y mae atebion 18 o blant, rhwng 9 a 19, perthynol i waith y Meisd., R. a A. Hill, ger Merthyr, cyffelyb i'r rhai uchod, ond gwasanaetha hynyna i ddangos anwybodaeth alaethus nifer mawr o ieuengctyd y Cymry, hyd yn nod lle y mae breintiau dysgeidiaeth yn lluosog cydmariaethol, ac ysgolion Sabbothol yn flodeuog. Mae yn rhaid bod rhyw ddiffyg yn y Weinidogaeth hefyd, cyn y geill y fath ansawdd isel o wybodaeth fod mewn ardel cyffelyb i Ferthyr; onid oes gormod o amcanu at y tymherau, a rhy fach at ddeall y bobl yn y cyffredinolrwydd o bregethau yr oes!

DIHENYDDIAD DIC TAMAR.

Y llofrudd echryslawn hwn a ddyoddefodd eithafoedd cyfraith ddynol ar y 23ain o Orphenaf, yn Nghaerdydd. Ymwelwyd ag ef nos Wener gan y Parch. Mr. Stacey, yr hwn a arhoeodd gydag ef amrai oriau. Ymddangosai yn berffaith ddarostyngedig i'w ddedfryd, a gweddiai lawer am drugaredd yn ei awr ddi-weddaf. Cysgodd yn esmwyth wedi i'r gweinidog ei adael. Am ddeuddeg o'r gloch deffrôdd ac a gododd o'i wely. Dywedai ei fod yn hollol dawel, ac ymddangosai yn meddiannu ei hun yn dda. Yn foreu dydd Sadwrn ymgynnullai tyrfaoedd oddiamgylch y carchar, y rhai a gynnyddasant nes yr oeddent tua lleg o filoedd. Ychydig cyn chwech o'r gloch, gofynodd am de a bara-ymenyn, ac a smociodd bibellaid o dobacco gyda diofalwch ymddangosiadel. Dywedai wrth Geidwad y carchar tua'r amser hyn, ei fod mewn ysbrydoedd da iawn.

Daeth y Sirydd i'r carchardy am hanner awr wedi saith. Yr oedd Edwards yn gweddio y pryd hyny gyda'r Capelydd. Ychydig cyn 8 o'r gloch, aeth y Sirydd, y'nghyda swyddogion ereill y gyfraith at ddrws y gell gollfarnedig, ac a ymofynasant am gorph y preswylydd truenus. Wedi canu yn iach i'r Capelydd, gosodwyd Edwards dan ddwylaw y dihenyddiwr, yr hwn a rwymodd ei elinoedd yn y gell. Yr oedd Dic yn parhau i dystio ei ddiniweidrwydd; dyodd-efodd yr oruchwyliaeth hon gyda gwrolder hyn-od. Yna symudai yr orymdaith alarus i lawr y llwybr sydd ar gyfer tŷ y Ceidwad, y Cap-elydd yn darllen rhanau o'r Wasanaeth Angladdawl. Nid oedd yr euogddyn yn dangos dim ofn, ond wylai ychydig. Yn cael ei gyn-northwyo gan ddau o'r drysorion (turnkeys,) aeth i fyny i'r esgynlawr, ar yr hwn y safai yn hollol ddigyffio. Ychydigyn cyn gosod y rhaff o gylch ei wddf, dywedai, 'Clyuch fi, yr wyf wedi bod yn euog o bob pechod ond lladd a lledratta.' Yna rhoddwyd y cwlwm angeuawl, a thynwyd y cap dros ei wyneb, nid oedd gewyn yn cyffro—tynwyd y bollt yn awr, ac wedi ymdrechfa neu ddwy, Dic Tamar a beidiodd a bod mewn cnawd

Wedi hengian y corph am awr tynwyd ef i lawr, i gael ei gladdu o fewn terfynau y carchar.
Ar ddeisyfiad y collfarnedig, gweinyddwyd y Swper Sanctaidd iddo. Pan y gofynwyd iddo pa fodd yr oedd yn teimlo, atebai, 'Mae genyf hyder, ac yr wyf yn pwyso ar drugaredd Duw tuag ataf.' Adroddai y penillion canlynol, y rhai a ddwggasai o'r blaen, yn aml

' Mae'm dydd bron myned heibio, 'Mae'm dydd bron myned neitho, Mae'm haul bron myn'd i lawr, Mae'n amser innau'n tynu Tua thrag'wyddoldeb mawr; Mi âf o faen yr orsedd, Er dûed yw fy lliw, Pwy wyr na cha'i drugaredd, Un rhyfedd iawn yw Duw.'

rhai a ddysgasai o'r blaen, yn aml :-

O Arglwydd cladd fy meiau Cyn it' fy nghladdu i, Mewn eigion môr o angof Sydd yn dy gariad di Ni alla'i ddim gwynebu Dydd y Farn sy' dd'od, Os na fydd claddu beiau Cyn hynw wedi bod.' Cyn hyny wedi bod.

Yn nechreu 'r wythnos gwnaethpwyd Cyffes an Richard Edwards i'r Capelydd, sylwedd yr hon oedd:—Iddo ef daro ei fam ar ei gên nes y syrthiodd i lawr, oblegid i Peggy (gwraig Dic) waeddi bod ei fam yn ei churo. Yna i Peggy, ei mam a'i brawd, ymaflyd yn yr hen wraig a'i llindagu. Ei fod ef yn feddw; ond bod y tri ereill yn sobr. Mae hyn oedd y gwir-ionedd a ddywedai yn ngwydd Duw, 'lle y ionedd a ddywedai yn ngwydd Duw, 'lle y byddaf' meddai, 'dydd Sadwrn nesaf.' Na ddarfu iddei ergyd ef ladd ei fam, oblegid clywodd hi yn ocheneidio wedi hyny, ond eu gwaith hwy yn ymryson â hi ar y llawr. Ac nae gwyddai ddim am farwolaeth neb arall, gwrryw na benyw

Yr oedd y llofrudd creulawn yn adnabyddus i lawer o'n darllenwyr; gwyddent mai medd-wyn ac halogwr Sabboth digywilydd ydoedd; bydded i'w ddiwedd truenus fod yn rhybudd i bawb sydd yn rhodio yr un llwybrau.

Y LLOFRUDDIAETH YN NHREFFYN-

Yn mrawdlys diweddaf swydd Fflint gosodwyd Hannah Roberts ar ei phrawf am lofruddiaeth gwirfoddol ei gwr. (Gwel 'Cyfailt,' tu dal. 287).

Yr oedd y llofruddiedig, Robert . Roberts, yn hen wr, 75 mlwydd oed, yn byw yn mhlwyf Caerwys, ac yn meddu ychydig o eiddo. Yn mis Mai diweddaf, tueddwyd ef rhyw fedd neu gilydd i briodi y gyhuddedig, yr hon nid oedd oud 19eg oed. Yr oedd y trengedig wedi gwneyd ei ewyllys, i adael y cwbl iddi hi, gan dóri ei fab a'i ferch ymaith a phob o swllt; ond o herwydd afreoleidd-dra yn ymddygiadau ei wraig, megys cerdded y comyn am lleg o'r gloch y nos, penderfynodd gyfnewid ei ewyllys. —Profwyd bod Hannah Roberts wedi prynu gwenwyn, sef arsenic gwyn, a'i bod yn cyfaddef iddi ei roddi i'r hen wr; ac wrth chwilio ei gylla cafwyd effeithiau a ganlynant arsenic, er na chafwyd y gwenwyn, ac y cyfaddefai y meddygon y gallai yr effeithiau byny gael eu hachoei gan ryw beth arall.

Ei hamddiffyniad hi oedd, ei bod yn cadw cyfeillach ag un John Parry, o'r Pant; iddo ef ei hannog i briodi yr hen ddyn, gan addaw ei phriodi pan y byddai yr hen ddyn farw; ei bod yn feichiog o John Parry, ac iddo ef ei hannog i gymeryd gwenwyn i ladd y plentyn; iddi brynu arsenic a'i osod mewn potelaid o ddwfr glân; bod eisiau teisen ar yr hen wr i dê, ac iddi ddefnyddio y dwfr hyny i gymysgu 'r deisen ; ond na roddodd hi ddim iddo ond yn y modd

Dygodd y rheithwyr reithfarn o Euce yn ei herbyn, ond gydag annogaethau cryfion am

drugsredd. Yna cyfododd y Barnwr ac a gyhoeddodd y ddedfryd o farwolaethiad arni, yr hwn a oedwyd drachefn, o herwydd cael ei bod yn feich-

Mae y creadur truenus yn awr yn Nghastell Fflint yn yr ing mwyaf; dydd a nos yn wylo, gweddio, a chwynfan ei chyflwr gresynus. Ni

 roddai y Barnwr un sail iddi obeithio am arbediad, eto, hyderym y cyfnewidir y ddedfryd ddychrynllyd am oes o alltudiaeth. Ceir gwybod yn fuan,

LLOFRUDDIAETH YN ABERTAWY.

Yn gynar boreu'r 16eg o Awst, cyflawnwyd llofruddiaeth ofnadwy yn Abertawy, ger capel Bethesda; enw'r dyn llofruddiedig yw John Bowling, Gwyddel. Cymerodd y peth le trwy i bump o ddynion, sef William Thomas, John Lewis, John Evans, David Rees a William Davies, anmharchu gwraig y trengedig, a phan daeth ei gwr yn mlaen, tarawyd ef i lawr â bwyall gan un o'r pump, ymunasant oll i'w guro a'i frathu ar lawr. Ar y Celain-holiad dychwelwyd rheithfarn o 'lofruddiaeth gwirfoddol' yn erbyn y pump, ac y maent yn awr yn aros eu prawf yn Ngherydd-dŷ Abertawy.

Pen-y-bont.—Dydd Iau, yr 21ain o Orphenaf, gosodwyd y garreg gyntaf o Gapel Wesleyaidd Saesonaeg yn Mhen-y-bont, Morganwg. Traddodwyd amryw o bregethau yn y ddwy iaith ar yr achlysur, i dyrfaoedd o wrandawyr difrifol.

ant Ffagan.-Yn ddiweddar dygwyddodd dan wain echrydus mewn lle a elwir Pentrebane, ger St. Ffagan, Morganwg: Trigai yno un Mr. Barry Wride, yr hwn a ewyllysiai ddyfnhau y pydew dwfr oedd yn ei fuarth; ac i'r dyben a osododd ddynion ar waith, lle y buasent am wyth neu naw diwrnod yn flaenorol i'r dygwyddiad y cyfeirir ato. Yr oedd dau o honynt fel arferol yn gweithie un boreu, un ar lân a'r llall ar lawr, pan y gwaeddodd yr hwn oedd yn y gwaelod ei fod yn teimlo gwres mawr, a chyn gallael diangc syrthiodd yn farw; bachgen tua 16eg oed, oedd yn yr ysgubor, a redodd tuag yno, ac a aeth i lawr ato, ac yn ddisymwth tra yn siarad â'r rhai oedd ar y lân, syrthiodd yntau yn farw. Ni anturiai neb i lawr drachefn nes i Evan Dafydd Ysw., o'r Rhadyr, ddyfod yno, yr hwn wedi chwalu'r awyr ddrwg, trwy gylymu sypyn o wellt wrth raff, a'i yagwyd yn ol ac y'mlaen yn y pwll,—a ddisgynodd atynt ac a ddygodd y ddau gorph i fyny, yn gylymedig wrtho ei hun, ond, yr oeddynt yn hollol farw. Enw'r dyn a gollodd ei fywyd oedd Evan Mor-ris, ac enw'r bachgen, Thomas Williams, neu Richards.

Dinbych.—Yn ddiweddar, fel yr oedd Mr. Dafydd Jenkins, teithiwr masgnachol, o Lanilar, ger Aberystwyth, yn teithio o Lannhaiadr i Ddinbych, ymosodwyd arno yn y nos, gan ddau leidr penffordd, ac yspeiliwyd ef o 29 o benaduriaid, (sovercigns.) a £2 17s. 6c. mewn arian. Tynnwyd ef oddiar gefn ei geffyl, a chwiliwyd llogellau ei lodrau, lle y cawsant yr arian uchod, ond, yn ffodus ni ddarfu iddynt chwilio y llogellau er eeill hefyd, yn uu o ba rai yr oedd ganddo £50 yn ei logell-lyfr.

Llangefni.—Yn Mrawdlys diweddar Môn, dedfrydwyd ysgelerddyn o'r enw Hugh Thomas, i ddwy flynedd o galedwaith yn y carchardy, am gynhyg trais ar berson merch John Jones, Llangefni, yr hon nid oedd ond tair blwydd oed! Y mae yr anllad-ddyn'mileinig mewn gwth o oedran; cynhygiodd gyflawni ei bechod ofnadwy ar y 18fed o Orphenaf, ac oni buasai ei ddal gan un Thomas Jones ar y pryd, ni wyddis beth fuasai'r canlyniadau.

Cas'newydd.—Yn ddiweddar fel yr oedd Mrs. Gething o'r Cas'newydd, â'i dwy ferch yn ymdrochi yn Southerdown, Morganwg, aeth y genethod allan o'u dyfnder, a dygwyd hwynt ymaith gan y trai yn ngolwg eu mam wallgofus.

Eisteddfod y Fenni.—Yr ydym yn deall y bydd i Eisteddfod Gymreigyddawl y Fenni, gymeryd lle ar yr ail wythnos yn mis Hydref, ac y bydd John Vaughan, Ysw., o Courtfield, yn Llywydd ar yr achlysur. Dysgwylir y Tywysog Indiaidd, a llawer o enwogion ereill yno. Y Dr. Prichard yw barnydd y cyfansoddiadau.

Aberhonddu,—Mae'r Llywodraeth wedi penderfynu adeiladu Lluestfa milwyr (berracks) helaeth, mewn ychwanegiad at yr un sydd eisces yn Aberhonddu, ar y draul o £25,000 i £30,000.

Crom-amman.—Gorphenaf 29ain, cysegrwyd gan Esgob Tŷ Ddewi y Capel newydd yn Cwmamman, plwyf Llandeilo-fawr, swydd Gaerfyrddin, ynghyda'r gladdfa amgylchynol, yn mhresenoldeb cynnulleidfa fawr o foneddigion a thrigolion y gymydogaeth. Pregethodd ei arglwyddiaeth yn Gymraeg, oddiar Salm xxvii. 8. er syndod a boddhâd cyffredinol.

Llanelli.—Yn ddiweddar, fel yr oedd un Dafydd Harrhy, llifiwr, o waith glô y Box, Llanelli, str Gaerfyrddin, yn gweithio gerllaw y pwll, syrthiodd i lewyg o'r Parlys mud, a bu farw yn ddioed.

Dolgellau.—Aeth amryw o golliers Rhuabon—ugain mewn nifer, yn ddiweddar trwy Ddolgellau, gan lusgo pedrolfén (waggon) lwythog o ló. Yr oedd y trigolion yn haelionus iawn yn eu cyfraniadau i'r dynion newynawg. Ni welwyd y fath olwg drist o'r blaen, a gobeithir na welir ei chyffelyb byth mwy.

Glanrhyd.—Cadwyd celain-holiad ar y 5ed o Awst, yn Llangathen, ar gorph Dafydd Rees, llafurwr, 77 mlwydd oed, yr hwn, ar y 3ydd, a gawsid yn farw yn ei wely, yn ei fwthyn yn Glanrhyd, sîr Benfro. Rheithfarn—' Ymweliad Duw.'

Crug-hywel.—Un William Greenway, certwynydd, yn byw yn agos i Lanbedr, a gafodd ei ladd yn ddiweddar, wrth geisio atal ceffyl a men, oedd wedi rhedeg yn wyllt.

Pontypool.—Yn Mrawdlys diwedddaf swydd Fynwy, dedfrydwyd un John Morgan, i alltudiaeth dros ei oes, am ddwyn trais ar ferch ieuangc, o'r enw Elizabeth James, o blwyf Trefethin. Cyflawnodd ei drosedd erchyll y 25ain o fis Mawrth diweddaf, ar y mynydd rhwng Lasgarn a Phantysarn.

Llanstephan.—Awst y 6fed, priodwyd yn eglwys Llanstephan, swydd Gaerfyrddin, Mr. David Anthony o Bark-yr-arglwydd, a Meis. Jane Hughes, ill dau o'r plwyf uchod. Yr oedd y priod-fab hoew-wych yn ei 85 mlwydd oed, a'r briod-ferch wridog yn ei 74 oed. Croesawyd y pâr dedwydd â'r unig gloch a feddai'r hen adeiladaeth; yr oedd cannoedd o bobl yn y briodas; a chariwyd y priod-fab mewn gorfoledd i dy y briod-ferch, lle y bwriadant gyd-dreulio y lloër-fel.

Esgob newydd yn Barbadoes.—Mae y Gwir Barch. Thomas Parry, D. D., esgob presennol Barbadoes, yn frodor o swydd Ffiint, Gogledd Cymru. Ganwyd ef yn y Wyddgrug, yn y flwyddyn 1792, ac yr oedd ei dad yn Berson Lanferres, swydd Ddinbych, plwyf tua phedair milltir o'r lle hwnw. Brawd i'r Esgob Parry oedd yn olygydd y 'Cambro-Briton,' Cylchgrawn a gyhoeddid yn Llundain. Er fod yn llon genym, medd Golygydd y 'North Wales Chronicle,' gael fod un yn ychwaneg, o feibion Gwalia wedi ei anrhydeddu â'r mitr, nis gallwn lai na thristhau fod ei goelbren wedi syrthio yn un o ynysoedd y gorllewin, yn lle ar ei fynyddoedd cynhenid, lle y gallasai ei lafur fod mô'r llesawl iddei gydwladwyr a'r eiddo Morgan a'r Parry arall.

YMADAWIAD CENADAU.

Fy Hoffus eyfall..—Diamheu genyf y byddwch chwi a llawer o ddarllenwyr y Cyfaill, yn awyddus i glywed am ymadawiad y Cenadau; a dywenydd yw genyf allu hysbyau iddynt gychwyn ddydd Sadwrn, yr 16eg o Orphenaf, yn iach a chalonog. Enw y llong yn mha un yr hwyliodd ein cyfeillion, Richards a'i fab, a Lewis a'i wraig, i Calcutta, yw 'Malabar,' ac enw ei llywydd yw Alexander Adam. Oedwyd ei mynediad ymaith ychydig ddyddiau, ond erbyn dydd Gwener yr ydoedd wedi gorphen llwytho, a phrydawn y dydd hwnw aed a hi o'r Dock ychydig i lawr yr afon Mersey, i fod yn barod i hwylio boreu dranoeth. Aeth lluaws o honom gyda'r cenadau ar ei bwrdd, a dychwelasom gyda'r Agerdd-long a'i tynasai.

Daeth nifer o gyfeillion i'n cyfarfod at lan yr afon erbyn hanner awr wedi tri boreu ddydd Sadwrn, ac yn fuan wedi hyny ymadawodd yr agerdd-long i fyned at y 'Malabar,' i'r dyben i'w thynu allan o'r Mersey hyd at y Light-ship sydd yn gorwedd tua chwe' milltir o Lerpwil. Yr oedd un o berchenogion y llong yn cydfyned â ni oddiwrth y tir, a siriolwyd fi yn fawr wrth ei glywed yn datgan ei lawenydd 'fod ei lestr yn cael ei hanrhydeddu eto trwy gael cludo Cenhadau at y paganiaid, (gyda hi yr aeth y Parch. Mr. Griffiths i Madagascar) a'i hyder ef a'r cadben y ca'i y cenhadau hamdden i gynnal gwasanaeth dwyfol bob Sabboth tra parâo y fordaith. Hawdd i chwi feddwl fod clywed hyn wedi lloni ein brodyr cystal a minau. Gadewais hwynt ar fwrdd y llong ychydig wedi hedwar e'r gloch, ac erbyn pump yr oedd ei hangor wedi ei chodi, a buan yr aeth allan o'n golwg ni a edrychem arni. Yr oedd y tywydd yn hynod o ffafriol, a chan ei fod wedi parâu felly hyd yn awr, gallwn hyderu fod ein cyfeillion erbyn hyn wedi cyraedd yn o bell i'r Irish

Channel. Mae'r cadben yn dra hyderus y cyrhaeddant Calcutta mewn llai na phedwar mis. 'Rhwydd hynt' iddynt meddaf fi.

Ymadawodd ein brawd y Parch. James Williams a'i briod yn y prydnawn, gyda bwriad o ganu yn iach i'w deulu yn Laugharne, sir Gaerfyrddin, ac yna myned trwy Bristol i Southampton, ac oddiyno trwy Guernsey i St. Malo, yn Llydaw.

JOHN ROBBETS.

Llerproll, Gorph. 19, 1842.

BU FARW-

Ebrill y 7fed, er mawr dristwch i'w deulu, a'r eglwys, y Parch. David Rees, Capel Garmon, gweinidog o gyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd.

Main, 'Mewn henaint teg, ac yn llawn o ddyddiau,' Mr. William Williams, Tŷ Capel Llanrug, swydd Gaernarfon, yn 80 mlwydd oed. Bu am 60 mlynedd yn aelod gyda'r Trefnyddion Calfinaidd; ac am fwy na hanner cant o flynyddoedd yn cadw tŷ i ymgeleddu gweinidogion yr efengyl.

Mai 14eg, yn 57 mlwydd oed, Mr. J. Lloyd, Pentowyn, swydd Gaerfyrddin. Bu yn flaenor parchus yn eglwys y Trefnyddion Calfinaidd dros amryw flynyddoedd yn Meidrym.

15fed, Mrs. Evans, gwraig y Parch. Mr. Evans, Cross Inn, swydd Gaerfyrddin, yn 83 oed. Hi a'ddewisodd y rhan dda.'

25ain, D. Lewis Ysw., Bank House, Llandeilo, swydd Gaerfyrddin, ya 85 mlwydd oed. Bu y gwr duwiol a boneddig hwn yn swyddog yn eglwys y Trefnyddion Calfinaidd am ysbaid maith o flyyddoedd: yn lleteugar ac haelionus tuag at bob achos crefyddol, un o'r pethau diweddaf yn ei fywyd oedd talu £100 tuag at Athrofa Trefeoca.

Mehefin 9fed, yn 18 oed, Sarah, merch ieuangaf y Parch. John Edwards, Berthen Gron.

Gorph. 10fed, yn Maesybeddau, plwyf Llanddetty, swydd Frecheiniog, yn 89 oed, Mr. John Price.

14eg, yn 17 oed, Thomas, mab hynaf Mr. Robert Jones, barcer, Dolgellau.

17eg, yn y Cas'newydd, yn 32 oed, Mr. Methusslem Evans, mab hynaf Mr. David Evans, saer dodrefn.

Yr un dydd, yn 57 oed, Mr. Robert Williams, o'r Cwrt, Llanddyfrydog, Môn.

21ain, yn Nghaerfyrddin, yn 89 oed, Mr. David Davies, yn ddiweddar o'r Cwmdû.

22ain, yn 54 oed, Mr. John Hopkins, oriedurydd, Llanddyfri.

24ain, yn Abertawy, yn 76 oed, Mrs. Aubrey, gweddw y Parch. Richerd Aubrey.

Yr un dydd, yn Nghaernarfon, Meistresan Roberts, yn 70 oed, merch yr Arch-diacon Roberts.

25ain, yn Merthyr Tudfil,yn 82 oed, Mr. Dafydd Jones, oriadurydd, (*wetchmeker*). Yr oedd yn ddyn o athrylith nodedig.

26ain, yn 50 oed, Mr. Thomas Jones, mab John Francis, Tynant, Maentwrog.

Yr un dydd, yn Amlwch, Môn, yn 53 oed, Cadben William Hughes, o'r 'Marchioness.'

27ain, yn Penderry, yn 74 oed, y Parch. John Hughes, Person Llanfallteg, swydd Benfro, a Llanwinio, swydd Gaerfyrddin.

28ain, yn 57 oed, Mr. Richard Jones, llechdôwr, Bangor,

30ain, yn 74 oed, Mr. Griffith Jones, Llanerchymedd, bragwr.

Yn ddiweddar, yn y Cas'newydd, yn 47 oed, Martha, gwraig Mr. John Morgans.

Yn yr un lle, yn 62 oed, Mr. Thomas Williams.

Yn ngwaith Pont-hir, swydd Fynwy, yn 57 oed, Mr. Phillip Mills.

Awst yr 211, yn Abertawy, yn 28 oed, Hannah, gwraig y Parch. Dafydd Rhys Stephen, o'r Cas'newydd.

laf, yn melin Edeyrn, Lleyn, yn 95 oed, Mrs. Gwen Williams.

2il, Jennetta Maria, gwraig William Owen, cyfferiwr, Abermaw.

5ed, yn Llangefni, Hugh Jones, Ysw., meddyg, yn 49

6fed, yn Nghaerfyrddin, wedi hir salwch, yn 47 oed, y PARCH. J. BREEE, gynt o Lerpwll, gweinidog y Presbyteriaid, yn ngapel Heol Lammas.

5ed, yn Llandyssil, Ceredigion, yn 81 oed, Mr. John Lloyd, mab y Parch. Dafydd Lloyd, Llwyn-rhyd-owen, a thad y Parch. Dafydd Lloyd, o'r Coleg Presbyteraidd yn Ngheeffyrddin.

13eg, yn Abertawy, yn 56 oed, Mr. Watkin Morgan.

Yr un dydd, yn Bryn-rhôs, Langyfelach, yn 60 oed, Sarah, gwraig Mr. Dafydd.

5ed, yn Llanelly, swydd Frecheiniog, yn 33 oed, Mr. Owen Watkins Pierce, o ystôr y Golynos, Talywaun, ger Pontypwl. O fewn pedwar mis cyn hyny bu farw ei wraig a'i ddau blentyn; yn awr y mae'r holl deulu yn yn yr un bedd!

10fed. yn 44 mlwydd oed, y Parch. Jenum Davies, Twrgwyn, swydd Aberteifi, gweinidog defnyddiol a phoblogaidd o gyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd.

18fed, yn Nghaerfyrddin, yn 60 oed, Mr. John Davies, Llyfr-rwymydd.

Yn ddiweddar, yn Ffynnonau Llandrindod, yn 39 oed, y Parch. Thomas Parry, Curad Henfynyw a Llanddewi-Aberarth, Ceredigion.

Yn Calsutta, yn 19 oed, Dafydd Lloyd Jones, o Landderfel, Meirionydd.

Manion Pollenig.

Hysbysir fod yr Iuddewon yn Damascus wedi ymadferu yn holloll oddiwrth eu herledigaeth ddiweddar, a'u bod yn awr yn cael amddiffyniad digonol.

Gwelir wrth olrhain hanesyddiaeth nad oes un brenin Ffrengoig wedi trosglwyddo ei goron i'w fab, er amser Louis XIV, yn 1653.

Yn mrawdlysoedd diweddar Caernarfon, a Threfaldwyn, anrhegwyd y Barawr,&c., & menyg gwynion, am nad oedd un carcharor i gael ei osod ger bron.

Yn ddiweddar prynodd person yn byw yn Exmouth, bysgodyn bychan am bris cyffredin, yn môl yr hwn y cafodd benadur.

Tórwyd un o fysedd Van Amburgh ymaith gan y llew yn ddiweddar yn Falmouth. Gwylied ei ban!

Mae cig eidion a moch Americanaidd yn cael marchnad rhwydd yn Lloegr yn awr, er pasiad y Drosglwydddoll newydd.

Mae holl weithfeydd haiarn Maesteg, Morganwg, mewn ansawdd druenus, a channoedd yn gofyn am fara heb neb i dóri iddynt.

Gwerthid gwenith newydd yn marchnad Mynwy y 14eg o Awst, am 10s. a 6c. y bwsiel.

Mae'r Frenhines â'i 'hanwyl Albert' ar daith yn Ysootland.

Rhoddodd Arg. Hill i fyny Lywyddiaeth y Fyddin, ac y mae Arg. Wellington wedi ei osod yn y swydd, sef Penciwdawd, (Commander-in-chief).

Mae Arg. John Russell wedi encilif oddiwth y Whigiaid,—y cam nessf fydd ymrestru dân faniar Peel a'r Toriaid.

Mae cynnyrchion y maesydd eleni yn Nghymru a Lloegr, yn troi allan yn helaeth rhagorol.

Yr oedd Arch-esgob Caergaint yn gorwedd yn glâf—ofnid, yn agos i farw.

Mae W. Bean, y dyhiryn amcanodd ddiweddaf at fywyd y Frenines, wedi ei broff, ei suog-farau, a'i ddedfrydu i 18 mis o garchariad.

CYNNULLION.

Y CASGLIAD CYNTAF.—Y casgliad gwirfoddol a chyboeddus cyntaf a wyddom ei wneyd erioed yn y byd Pagnaidd at ddyben eiusengar, oedd, yr hwn a wnawle gan eglwysi Macedonia i'r saint tlodion yn Jerusalem. Y cyntaf a wyddom a adeilododd Yspytty (hospital,) i'r tlodion, ydoedd, gwraig weddw.—Great Commission.

I DDIOGELU IECHYD.—Y tra enwog Dr. Abernethy a ddywedodd: 'Yr wyf yn dywedyd, yn onest, beth yr wyf fi yn feddwl ydyw yr hell achos o glefydau dyrysedig y cyfansoddiad dynol; eu gwaith yn bolrythu, a stuffio, a symbylu yr offerynau treuliadol i ormodedd ydyw, trwy hyny yn achosi anhwylderau gewynawl, (nereous). Ansawdd eu meddyliau gydd achos mawr arall—poeni a gofdio eu hunain ynghylch yr hyn nas gallant ei ochelyd—nwydau drwg a gofalon bydol, yn gwasgu ar y meddwl, a rwystrant y gweithrediad cymherfeddawl, ac a wnant niweid mawr.

BYS Y FODRWY.—Arferid gwisgo y fodrwy ar bedwerydd bys y llaw aswy, oddiar y dybiaeth fod gewyn (serve) neillduol yn y bys hwnw cyssylltiedig a'r gabas.

Pump Fraith.—Ffydd fywiol yw'r Dduwinyddiaeth oreu; buchedd dduwiol y philosophyddiaeth oreu; gonestwydd y cyfrwystra goreu; a dirwest y feddyginiaeth oren.

CENEDLAETH NEWIDD.—Dywedir bod teithwyr yn ngwasanaeth ei Mawrhydi Brydenig, wrth esgyn yr afon Juba, yn Affrica, wedi cael hyd i ddarn mawr o wlad, yn cael ei breswylio gan genedlaeth ryfedd o gorynod, (dwarfs) heb fod dros bedair troedfedd mewn uchder, a chanddynt ryw olygiadau dyeithr iawn am grefydd a llywodraethiad, ac yn cyfatteb yn hellol i ddarluniad Herodotus.

YE HEN AMSER GYNT.—1565.—Talwyd 14 s. 8c. y draul o ddwyn heretic o Lundain, ac am lwyth a hanner o goed iddei losgi, 2 s., am bylor gwn 12 c; stange a stapl, 8 c.—Allan o Gofrestrion Burdeisdref Casrgoint.

CYFOETHOG A THLAWD. — Ymgyfarfu dau gymydog, yr oedd un o honynt yn gyfoethog iawn a'r llall mewn amgylchiadau cymhedrol. Dechreuodd yr olaf lon-gyfarch y blaenaf ar ei feddiannau mawrion, ac ar y dedwyddwch yr oedd yn rhaid ei fod yn ei fwynhau, ac a ddiweddodd trwy ei gyferbynu â'i sefyllfa ei hunan.—
' Fy nghyfaill,' ebe'r dyn cyfoethog, 'gadewch i mi ofyn un owestiwn i chwi. A fyddech chwi yn foddloa i gymeryd fy mediannau i, a chymeryd eu holl ofal am eich bwyd a'ch dillad!—' Na wnawn yn wir!'—' Wel, dyna'r cwbl yr wyf fi yn ei gael.'

BETH NAD YW ANGELION YN GWNEYD.—Galwodd rhyw grwydryn wrth dŷ un Sabboth, ac a ddeisyfodd gael cider i'w yfed. Y wraig a wrthododd roi dim iddo, ac yntau a'i coffiodd o'r sylw hwnw, y gallai lettya 'angelion yn ddiarwybod.' 'Gallwn,' atebai hi, 'ond nid yw'r angelion yn myned o amgylch i yfed cider ar y Sabboth.'

ARABIAD TRUAN.—Gofynwyd ar un amser i Arabiad o'r diffeithwch, yr hwn oedd mewn llawer o bethau môr anwybodus a'r Arabiaid yn gyffredin, pa fodd y daeth efe i fod yn siur fod Duw yn hanfodi. 'Yn yr un modd (ebe ef.) ag y gallaf ddywedyd wrth weled argraff, neu ol troed, ar y tywod, pa un ai dyn neu anifail a aeth y ffordd hyny.'

Rair. LIX.1

TACHWEDD, 1842.

CYP. V.

Buchdraethodaeth.

BUCHWEDD A MARWOLAETH

PARCH. GEORGE WHITPIELD.

(Parhåd o du dal. 291.)

Mehefin 24ain, y mae yn ysgrifenu o Bristol: Ddoe dygodd yr Arglwydd fi yma, gwedi teithio wyth gant o filltiroedd, a nerthodd fi i bregethu i dros gan' mil o eneidiau. Bûm mewn wyth o siroedd Cymru, ac yr wyf yn meddwl na chawsom un cyfarfod sych. Mae y gwaith yn Nghymru yn llwyddo yn fawr, ac yn debyg o lwyddo yn fwy yn feunyddiol.'-Yn Gorphenaf ac Awst bu yn Llundain, Bristol, Plymouth, Biddeford, a Exeter. Yn Medi aeth i barthau gogleddol yr ynys, a phregethodd yn Oundle, Abberford, Leeds, a Haworth. Yn y lle diweddaf yr oedd Mr. Grimshaw yn weinidog, yr hwn a fu yn dra llafurus a llwyddiannus yn dwyn eneidiau at Grist. Yr oedd dros fil o gymunwyr yn yr cglwys, a thros chwe' mil o wrandawyr yn y fonwent. Yn Leeds yr oedd ei wrandawyr dros ddeng mil. Gwedi pregethu dros ddeg-ar-hugain o weithiau yn sîr Gaerefrog, a thros ddeng-waith yn sîr Gaerlleon, a Lancashire, i gynnulleidfäoedd lluosawg a difrifol, dychwelodd i Lundain yn mis Tachwedd; aroso:ld yno hyd fis Chwefror, yn llafurio yn ol ei arfer. Acth yn y mis hwnw i Gaerloyw, Bristol, Exeter, a Phlymouth. Yn y daith hon cyfarfu a M. Pearsall o Taunton, a Mr. Darracott o Willington, am ba rai yr ysgrifena yn ei lythyrau (Letters, 1320) gyda'r parch mwyaf. Yn Plymouth pregethodd ddeuddeg gwaith mewn chwe' diwrnod: ac yr oedd ei wrandawyr yn cynnyddu yn, feunyddiol. Oddi yno aeth i barthau pellaf Cornwal, yn pregethu mewn llawer o fanau. Cawn ef yn Exeter Mawrth 21ain, o bale yr ysgrifena, ac y dywed, 4 Y mae gwahoddiadau yn cael eu hanfon ataf o amrywiol fanau. Y mae arnaf eisiau mwy o dafodau, mwy o gyrph, a mwy o encidiau i lafuriaw dros yr Arglwydd Iesu. Pe bai genyf ddeng mil, ese a'u cai hwynt i gyd.' (Letters, 1324, 25, 26.) Yn mis Mai aeth i Ashby i alw ar yr Arglwyddes Huntingdon, yr hon oedd wedi bod yn sâl. Ar ei ffordd yno cafodd gydgyfar-CYP. V.

fod a Dr. Doddridge, Mr. Hervey, * a Dr.—... O Ashby aeth trwy amrywiol drefydd ar ei ffordd i Edinburgh a Glasgow, lle cafodd dderbyniad croesawgar iawn, fel arferol. Pregethodd bob dydd ddwy waith, ac un diwrnod dair gwaith, a diwrnod arall bedair gwaith. 'Yr ydwyf' medd ef, 'gwedi gwanhau yn ddirfawr; ond yr wyf yn gobeithio adgryfhau eto. Yr wyf yn llosgi gan dwymyn, a chefais annwyd trwm; ond y mae presennoldeb Crist yn peri i mi wenu ar y boen a thân ei gariad ef sydd yn llosgi y twymynoedd i gyd.'

Dychwelodd oddi yno yn fuan i Lundain, gan bregethu ar y ffordd yn aml. Yn mis Medi a Hydref, teithiodd trwy amryw barthau o'r wlad, 'yn crwydraw oddiamgylch,' medd efe, 'i edrych pwy a gred ymadrodd yr efengyl.'- Treuliodd y gauaf yn Llundain yn ei ddull llafurus arferol, a chyda llwyddiant mawr. Mawrth ac Ebrill, aeth i barthau gorllewin Lloegr, ac o Exetor aeth ar daith trwy Gymru, lle, mewn cylch tair wythnos, y teithiodd bum' can' milltir, a phregethu yn gyffredin ddwy waith y dydd. Oddi-

* Am v cyfarfod hwn ysgrifenodd Mr. Hervey fel v canlyn: 'Gwelais yn ddiweddar y gweinidog tra ardderchog i Iesu Grist Mr. Whitfield. Ciniawais, swp. erais, a threuliais y prydnawn gydag ef a Dr. D. yn Northampton. A dilys use treuliais brydnawn mwy hyfryd erioed, nac un yn tebygu fwy i ddedwyddwch y nef. Gwr bonheddig o'r dref a'n gwahoddodd i'w dy, ac a'n gwleddodd yn geinwych: ond pa môr ddistadl oedd ei ddanteithion, i'w cydmharu â ffrwythau gwefuiau fy nghyfaill; yr oeddynt yn dyferu fel diliau mêl, ac oeddynt yn ffynnon bywyd. O'm rhan i, nis gwelais neb erioed yn tebygu yn fwy i'm Harglwydd, na'r fath ddelw fwy o hono, nac un yn ymhyfrydu môr ardderchog yn Nuw, yn meddiannu y fath ewyllys da ëang i ddyn, y fath ffydd gadarn yn yr addewidion dwyfol, a'r fath awyddfryd gwresog am y gogoniant dwyfol; a'r cwbl o hyn, heb ddim sarugrwydd nac afrywiogrwydd tymher, nac ymddygiad afresymol: ond gwedi ei hyfrydu A'r sirioldeb tymher mwyaf ennillgar, ac wedi ei lywodraethu a'i reoli gyda holl sobrwydd rheswm a doethineb yagrythyrol. Nis gallaf lai na chymhwyso ato eiriau Solomon am wraig rinweddol: 'Llawer mab a weithiodd yn rymus ond ti a ragoraist arnynt oll.'

yno aeth i'r Iwerddon, yr hyn oedd yn ei feddyliau er ys cryn amser. Mai 24, 1751, glaniodd yn Dublin. Arosodd yno yn teithiaw trwy amrywiol barthau o'r wlad, a phregethu yn ol ei arfer ddwy waith y dydd. Pregethodd yn yr Iwerddon dros bedwar-ugain waith. Dublin, Cork, Limerick, Athlone, ac o Belfast aeth i Irvine, ac oddi yno i Glasgow, yn yr Alban. Aeth trwy yr Alban, a daeth i Edinburgh; ac oddi yno Awst y 6fed, aeth tua Llundain i fyned y bedwerydd waith i America. Yn Edinburgh taffodd i fyny lawer o waed, ond adgryfaodd ar ei daith, a chafodd ei loni yn fawr trwy yr hanesion hyfryd oedd yn ei dderbyn o bob parth, am effeithiau bendithiol ei lafur yn yr efengyl. Mawrth 7, 1751, mordwyodd drachesn i America. Hydref 27, daeth i Georgia, ac a gafodd yr Eglwys-dŷ mewn agwedd lwyddianus. Tachwedd 6, 1751, hyd ddechreu Ebrill, 1752, llafuriodd yn ddiwyd yn nhaleithiau Georgia, a Charolina Ddeheuol, yn wresoglawn yn ngwaith ei Arglwydd. 'Yr wyf yn bwriadu,' medd efe, 'trwy ei gymhorth, i ddechreu yn awr; canys hyd yn hyn, Och! nis gwnaethym ddim.' Gwedi ci rybuddio o'r blaen rhag aros yn America dros yr haf o ran ei iechyd, cychwynodd ar ei fordaith i Lundain yn niwedd Ebrill, 1752. Gwedi ei ddychweliad, aeth yn mlaen, fel arferol, yn teithiaw ac yn pregethu trwy y rhan fwyaf o'r Ynys, yn y dehau, gorllewin, a'r gogledd, yn yr Alban, gyda ei boblogrwydd a'i lwyddiant arferol-llawer o'r newydd yn cael eu galw trwyddo, a'r rhai a alwyd ar ci deithiau o'r blacn yn cael eu hadeiladu yn fawr. Mawrth 1, 1753, gosododd sylfaen y Babell newydd; ei maintioli yw 80 trocdfedd bob ffordd. Ar yr achlysur pregethodd ar Exod. xx. 24. Yn mis Mai aeth i ddeheubarth Cymru, ac mewn bythefnos teithiodd dros 350 o filltiroedd a phregethodd dros ugain o weithiau. Mchefin agorodd ci Babell newydd. Pregethodd yn y boreu ar 1 Bren. viii. 11, ac yn yr hwyr 1 Cron. xxix. 9. Rhy faith a fyddai i mi ei ddilyn yma yn ei holl deithiau gwedi hyn trwy y flwyddyn, i'r Alban, ac amrywiol barthau o Loegr. Treuliodd y gauaf, 1753, yn Llundain, 'yn hiraethu am y rhyfel-dymhor y gwanwyn,' medd efe, 'fel y gallwyf wneuthur rhyw beth dros fy Meistr dwyfol.' Mawrth 24, 1754. cychwynodd i America y'nghydag ugain o blant amddifaid dan ei ofal. Ar y daith tariodd y llong yn Lisbon o Fawrth yr 20fed hyd Ebrill 13. Yno y cafodd ei flino yn fawr gan lawer o ddefodau coelgrefyddol y Pabyddion. (Gwel Llythyr, 1036.) Gwedi mordaith o chwech wythnos o Lisbon, aeth i Beaufort, yn Carolina Ddeheuol, Mai 27, ese, a'i amddisaid

gydag ef, yn gwbl iach. Teithiodd trwy yr amrywiol Daleithau gan bregethu yn llwyddianus i dyrfaoedd mawrion. Llawer a ddaethant ddeugain, a deg-a-deugain o filltiroedd i'w wrandaw. 'Ac yr oedd,' medd efe, 'ysbryd argyhoeddiad a dyddanwch yn cerdded trwy y cynnulleidfaoedd.' Arosodd yno hyd Mawrth, 1755, a thiriodd yn Lloegr ddechreu Mai canlynol.-Acth rhagddo yn ei gylchoedd arferol, a dychwelodd i Lundain tua'r gauaf, ac a bregethodd yn Nghapel Long Acre, Rhag. 23, 1755, y tro cyntaf. Yn y mis Tachwedd, bu gorfod arno adael heibio bregethu am vchydig gan ddolur o'i wddf. Cyfarwyddodd physygwr iddo gadw pothell barhaus (perpetual blister) with ei wddf; ond cefais fod pregethu parhaus yn well meddyginiaeth,' medd efe, 'pan ballo yr holl-iachaol gyfaredd hon, bydd y cwbl drosodd gyda mi.'

Cafodd gryn wrthwynebiad i bregethu yn Nghapel Long Acre, trwy swn terfysglyd gwerinos, wedi eu cyflogi i'r dyben hyny, pan byddai vn pregethu. (Gwel ei Lythyrau 1112, 1117, 1119, 1120, 1122, 1124, 1127, 1129.) Hyn a wnaeth iddo feddwl am adeiladu Capel newydd yn Tottenham Court Road. Sylfaenwyd ef Mai 10, 1756, ac agorwyd ef y 7fed o Dachwedd canlynol. Paraodd i lafuriaw yn Llupdain dros y gauaf, yn pregethu yn gyffredin bymtheg waith yn yr wythnos, er ei fod yn sâl o ran iechyd. Atebodd y Capel newydd ei ddymuniad. Sul y boreu yr oedd ugeiniau yn myned i ffordd o eisiau lle. Galwai rhyw Ddoctor ei gapel newydd ef, Enaid-fagl Whitfield. 'Yr wyf,' medd efe, 'yn gweddïaw ar Gyfaill pechaduriaid, ei wneyd yn enaid-fagl mewn gwirionedd.' (Llythyr 1167) Yn y gwanwyn, 1757, aeth drachefn i'r Alban; lle y derbyniwyd ef yn garedig iawn gan lawer iawn o weinidogion: a phregethodd trwy y wlad, ddwy waith yn y dydd, yn dra llwyddianus. O'r Alban aeth drachefn i'r Iwerddon: lle y bu mewn mawr beryglam ei fywyd gan y werinos Babaidd yn Dublin, wedi pregethu yn Oxmantown Green ar brydnawn Sabboth. Gadawodd ei holl gyfeillion ef yn wyneb ei berygl, a lluchiwyd ef & meini nes yr oedd yn waed drosto, ac agos a cholli ei anadl. O'r braidd y cyrhaeddodd dy Gweinidog yn agos i'r Green, yr hwn a agorodd ei ddrws iddo. 'Derbyniais,' medd ef, 'lawer dyrnod ac archollion: ac un oedd fawr, ac yn agos i fy arlais. Meddyliais am Stephan, ac yr oeddwn yn gobeithio, fel efe, i fyned ymaith yn y fuddugoliaeth hon, i wyddfod fy Meistr.' (Llythyr 1170.) Gwedi cael ei ymgeleddu yn garedig, boreu dranoeth aeth i Port Arlington; 'Yn gadael fy erlidwyr,' medd efe, 'i'w drugaredd ef, yr hwn o erlidwyr yn aml a wnseth

bregethwyr. Gweddiaf ar Dduw, i mi gae dial felly arnynt.' Wedi teithio trwy amryw barthau o'r Iwerddon, dan bregethu yn ol ci arfer, daeth i Loegr, a chyrhaeddodd Lundain yn Hydref, 1757, gan pregethu ar ei duith.-Ei lafur y gauaf hwn, yn y Babell ac yn Nghapel Tottenham Court Road, a waethygodd ei iechyd yn fawr. Yr oedd yn cael ei flino gan gyfog paraus, yn cael cysgu ond ychydig, ac heb ond vchydig awydd at fwyd. Eto, aeth rhagddo fel y gallai, yn pregethu un waith bob dydd, a thair gwaith ar y Sabboth. Dechreuodd ei gylchdaith yr hâf canlynol trwy Gaerloyw, Bristol, a Chymru. Yr oedd yn isel iawn arno o ran ei nerth a'i iechyd yn Nghymru, yn methu eistedd i fyny gyda'i gyfeillion, fel arferol; na chymeryd ond ychydig luniaeth. Eto yr oedd yn teithiaw ac yn pregethu ddwy waith yn y dydd vn y Deheubarth i dyrfaoedd lluosawg; ar y Sabboth yr oedd y nifer yn angrhedadwy. 'Nis dygwyd fy enaid mór isel,', medd of, 'ag ar fy nhaith ddiweddar yn Nghymru. Ond cyn belled ac yr wyf yn clywed, yr oedd yn un o'r pethau mwyaf llwyddianus ag a wnaethym erioed. Croesaw, croesaw ganwaith marwolaeth yn y cyfryw achos.' (Llythyrau 1023, 1024, 1025, 1026.) Yn Mehefin aeth i'r Alban, a dychwelodd i Lundain tua diwedd Hydref, lle yr arosodd dros y gauaf canlynol. Yn Mai, 1752, aeth i Bristol, ac yn Gorphenaf i'r Alban. 'Yr wyf yn tewychu,' medd ef, yn un o'i lythyrau, gan fy mod yn barnu mai afiechyd yw gobeithiaf yr âf yn gynt adref.' (Llythyr 1225.) Y chwech wythuos y bu yn yr Alban, pregethodd dros gant o weithiau, ac yr oedd ei gynnulleidfaoedd o hyd yn cynnyddu. Tra yr oedd yno, un Miss Hunter, yr hon oedd gyf oethog, a gynnygiodd iddo ei holl feddiannau, ei thiroedd, a'i harian, yn nghylch i gyd £7000, ond gyda haelfrydedd a boneddigeiddrwydd ardderchawg gwrthododd hwynt. Wedi iddo eu gwrthod iddo ei hun, cynnygiodd hwynt er lleshad ei elusendý yn Georgia, ond gwrthododd hyny hefyd.

Yr oedd yr ymddygiad hwn yn fawr er anrhydedd iddo, ac yn profi yn amlwg nad er arwyn elw yr oedd yn llafuriaw. Treuliodd y gauaf yn Llundain a helaethwyd ei Gapel yn Tottenham Court Road. Mawrth 14, 1760, caeglodd yn y Babell ac yn y Capel, dros £400 i'r Prussiaid yn eu cyfyngdra, y rhai a ddyoddefasant yn ddirfawr oddiwrth greulondeb y Russiaid, yn Newmark, Costrin, &c. Am hyny derbyniodd gydnabyddiaeth ddyiolchgar oddiwrth frenin Prussia. Yn yr haf aeth i afr Gaerloyw, Cymru, a Bristol. Yn Bristol yr oedd y cynnulleidfaoedd yn rhy luosawg i'w

cynnwys yn y Babell yno; ac yn y maesydd y oedd y tyrfaoedd dros ddeng mil. Yn Chwefror 1761, casglodd £564 i'r Protestaniaid yn yr Almaen, ac i'r rhai a ddyoddefasant gan dân yn Boston, yn Lloegr Newydd. Yr amser hwn cymerodd y gelyn ffordd arall o erledigaeth, gan na lwyddai trawsedd a chreulondeb yn ei erbyn; sef ci wawdio yn gyhoeddus ar y chwarcu-fwrdd. I'r dyben hwn ceisiasant yn gelfiyn un Samuel Foot, dynwaredydd. Ysgrifenodd hwn goeg-chwareu (farce) a elwir y Minor, i'w chwareu ar chwareu-fwrdd Druru-lane. Nid yw hwn yn enwog ddim ond am ei anrasrwydd a'i gabledd. Ond siomwyd y gelyn yn ei amcan ffiaidd; yn lle lleiau ei wrandawwyr, daeth miloedd o'r newydd i'w wrandaw; ac fel hyn rhoddold yr Arglwydd iddo fuddugoliaeth ar-

(I'w ddiweddu yn y nesaf.)

Duwingddiaeth.

PREGETH ANGLADDOL

Pr Parch. John Elias, yr hwn a fu farw Mehefin 8, 1841, a draidodwyd gan Mr Wm. Roberts, Caergybi, yn Nghapel Seion, yn y dref hono, Mehefin 20, 1841.

2 CRON. XXIV. 16.— A hwya'i claddasant of yn ninas Dafydd gyda'r brenhinoed; canys ofe a wnelsai ddaioni yn israel tuag at Dduw, a'g dŷ.

'Y CYFIAWN a fydd byth mewn coffadwriaeth.' Eu henwau ydynt ysgrifenedig yn llyfr y bywyd; a'u ooffadwriaeth fydd fendigedig ar y ddaear, pryd y bydd enw y drygionus yn pydru. Eu gweithredoedd da a'u canlyn hwynt i'r nefoedd, ac nid anghofir ar y ddaear eu ffyddlondeb dros Dduw, hyd genedlaeth a chenedlaeth.

Aunogir ni yn y gair i feddwl am ein blaenoriaid, y rhai a draethasant i ni air Duw, i ddilyn eu ffydd, gan ystyried diwedd eu hymarweddiad hwy. Y mae y ffydd a bregethasant yn werth i'w phregethu wedi eu claddu; eu hymarweddiad sanciaidd ar y ddaear yn deilwng o'i dilyn geným; a'u diwedd dedwydd yn galw am ein hystyriaeth ddwysaf; oblegid diwedd y perffaith a'r uniawn yw tangnefedd; a diwedd y ffrwyth o sancteiddrwydd yw bywyd tragywyddol. Y mae rhai dynion enwog gydag achos Duw yn marw, nas gellir peidio gwneuthur coffa am danynt ar ol eu hymadawiad, oblegid y mae ambell un yn debyg iawn i'r apostol Pedr, yn gwneuthur eu oreu yn ei fywyd, ar allu o honom bob amser wedi ei ymadawiad wneuthur coffa am y pethau a lefarodd. Ond eto, dylem briodoli pob enwogrwydd, a defnyddioldeb, o eiddo pawb i ras Duw, oblegid pwy a wnaeth ragor rhyngddynt hwy ag ereill; a phæ beth oedd ganddynt ar nas derbyniasant. Gan hyny cyflwynwn y gogoniant i ras Duw, yr hwn sydd yn codi y tlawd o'r llwch, ac yn dyrchafu

yr anghenus o'r domen, gan eu gosod gyda

phendefigion ei bobl.

Eithaf naturiol i bawb a ddarlleno eiriau y testun yw, gofyn pwy yw yr ef y cyfeirir ato? A pha ddaioni a wnelsai yn Israel tuag at

Dduw a'i dŷ.

Y person y cyfeirir ato yw Jehoiada; offeiriad call a duwiol, yr hwn a olynodd Azariah, ac a olynwyd gan ei fab Zechariah. Tra thebyg yw, ei foel yn archoffeiriad, er na ddywedir hyny yn benodol. Eto gallem farnu oddiwrth y gwahaniaeth a wneid rhyngddo ag offeiriaid ereill, ac oddiwrth ei awdurdod yn ngwasanaeth y cyssegr ei fod yn archoffeiriad. Ganwyd ef yn amser Solomon, a chafodd fyw dan deyrnasiad chwech o frenincedd Juda yn olynol, (heb son am lywodraeth drawsfeddiannol Athaliah) sef Rehoboam, Abiah, Asa, Jehosaphat, Jehoram, ac Ahaziah.

Yn nesaf, pa ddaioni a wnelsai yn Israel, tuag at Dduw a'i dŷ? Yma dylem atch tri gofyniad, sef, yn 1. Pa ddaioni a wnelsai yn Israel? 2. Pa ddaioni a wnelsai tuag at Dduw? 3. Pa ddaioni a wnelsai tuag at dŷ Dduw!

Ond yn gyntaf, y daioni a wnelsai yn Israel. Yma y mae y gair Israel yn mynod ain deyrnas

Juda yn unig.

- 1. Achubodd fywyd Joas rhag creulonder Athaliah. Mam oedd Athaliah i Ahaziah, a nain i Joas. Yr oedd y wraig ddrygionus hon mór awyddus am y freniniaeth, fel y lladdodd yr holl had breninol, oddieithr Joas; a diamhcu y buasai wedi ei ladd yntau oni bai i wraig Je-hoiada ei guddio, fel na chafodd afael arno. Barna rhai, iddi osod plentyn marw yn ngorweddle Joss, i'r dyben i symud pob amheuaeth o feddwl Athaliah, yn nghylch ei dynged. Cadwodd Jehoiada y tywysog ieuangc am chwe' blynedd. Cuddiodd ef hyd nes y byddai yn addas i ymddangos yn gyhoeddus, a hyd nes y byddai y genedl wedi blino as lywodraeth orthrymus a gwaedlyd Athaliah. Gosododd ef yn frenin gyda dirgelwch, a chyflymder rhyfeddol; yr hyn oedd yn dangos ei fod yn ŵr o synwyr eryf. Lladdwyd Athaliah, a chafodd y wlad lonyddwch oddiwrth ei chreulonder a'i gorthrwm. Ar yr achlysur hwn yr oedd tywysogion y cannoedd, y Lefiaid, a holl Juda, yn gwneuthur pa beth bynag a orchymynai Jehoiada iddvnt, yr hyn a ddengys ei fod yn wr o awdurdod fawr.
- 2. Daioni arall a wnaeth yn Israel oedd, dysgu Joss i wneuthor yr hyn oedd uniawn yn ngolwg yr Arglwydd; yr hyn hefyd a wnaeth Joas, tra bu Jehoiada byw. Dylai pobl icuaingc ei hystyried yn fraint fawr i gael rhai henach na hwy, ac sydd yn gwybod llawer am ddrygioni y byd, twyll y galon, a themtasiynau y gelyn, i'w rhybuddio yn erbyn drygioni, a'u cynghori at yr hyn sydd dda. Ac ni ddylent byth ei olygu yn wendid, nac yn ddarostyngiad iddynt wneuthur cynghorion rhai doeth a duwiol. welir gwerth dynion defnyddiol gan lawer, nes Wedi marwolaeth Jehoiada, syrthiodd eu colli. y brenin a'r genedl i eulunaddoliaeth dychrynilyd. Anghofiodd Joss garedigrwydd Jehoiada tuag ato; a llabyddiwyd Zechariah yr offeiriad trwy orchymyn y brenin, fel y bu farw. Yn negaf, pa ddaioni a wnelsai tuag atDduw!

1. Adnewyddodd gyfammod Duw a'r bobl Gwnaeth i'r brenin a'r bobl ymgyfammodi i fod yn bobl i'r Arglwydd. Yr oedd Jehoiada, yn y cyfammod hwn, yn sefyll dros Dduw. Yr oedd Duw trwyddo yn ymgyfammodi i fod yn Dduw iddynt; ac o'r ochr arall, y brenin a'r bobl yn ymgyfammodi i fod yn bobl i'r Arglwydd. Y brenin a ymrwymai i'w llywodraethu fel pobl yr Arglwydd; a'r bobl a ymroddent i ufuddhau iddo fel eneiniog yr Arglwydd.

Dynystriodd addoliad Baal, a gosododd i fyny wasnaeth yr Arglwydd. Nid diwygiwr han-nerog ydoedd. Nid oedd yn ddigon ganddo osod hawl y brenin i'r orsedd mewn gryin, ond yr oedd am gael pawb i gydnabod hawl yr Arglwydd i addoliad a gwasanaeth. Nid yn unig purodd orsedd Juda, ond purodd hefyd allor yr Arglwydd. Dystrywiwyd Baal a'i allorau : maluriwyd y delwau, a chymmysgwyd gwaed Mattan, yr offeiriad, a'i aberthau.

Yn olaf. Pa ddaioni a wnaeth tuag at dy Dduw?

 Adgyweiriodd deml yr Arglwydd. Yr oedd tŷ yr Arglwydd mór annhrefnus ac anolygus, fel yr oedd adwyau yn ei furiau. Baal oedd yn cael y cyfoeth, a'r gwychder i gyd: ond am dŷ yr Arglwydd nid edrychai braidd neb. Dyfeisiodd Jehoiada lwybr newydd i gael arian at adgyweirio y deml. Fel hyn y mae dynion mawr dros Dduw yn myfyrio rhyw lwybr yn barhaus, i fod yn ddefnyddiol gyda golwg ar bethau arianol, yn gystal a phethau ysbrydol. Gwnaeth Jehoiada 'gist fechan, ac a dyllodd dwll yn ei chauad, ac a'i gosododd o'r tu deheu i'r allor, y ffordd yr elai un i mewn i dy yr Ar-glwydd.' Yna y bobl a gyfranasant yn helaeth a llawen tnag at adgyweirio y tŷ. Rhoddwyd yr arian i brynu coed a cherrig nadd, ac i dalu i'r seiri pren, a'r seiri meini, a'r naddwyr cerig, ac felly addurnwyd teml adfaeledig y Duw byw

2. Gwnelsai ddaioni tuag at dŷ Dduw, trwy osod gwasanaeth y deml mewn trefn, yn ol gair yr Arglwydd trwy law Moses. Gosododd yr offeiriaid yn eu cylchoedd i offrymmu yr aberthau-trefnodd y cantorion yn eu lleoedd priodol, fel yr oeddynt yn offrymmu mewn llawenydd a chân, yn ol trefn Dafydd-a chyfleodd y porthorion wrth byrth tŷ yr Arglwydd, fel na ddelai neb i mewn a fyddai affan mewn dim oll.

Ac mewn ffordd o anrhydedd arno pan fu farw, claddwyd 'ef yn ninas Dafydd gyda'r breninoedd.' Barna rhai fod yn ysgrifenedig ar gareg ei fedd, 'gwnelsai ddaioni yn Israel tuag at Dduw a'i dy,' fel os gofynai neb byth pa'm v claddwyd offeiriad gyda 'r breninoedd ? y byddai i gareg ei fedd ateb. Y mae y rhai sydd yn gwneyd daioni yn eu hoes tuag at Dduw a'i dy, yn teilyngu mwy o barch yn efa marwolaeth a'u claddedigaeth na breninoedd.

Gallwn sylwi mewn ffordd o addysg. Mai dyben Duw yn creu dyn, oedd iddo wnevd daioni, a thrwy hyny ogoneddu Duw. Nid wyt ti na minau yn ateb dyben ein creadigaeth; ie, yr ydym yn milwrio yn ei erbyn, os nad ydym yn gwneyd daioni yn ein hoes.

Drachefn, braint fawr yw cael gwneyd daioni yn rhyw le-yn y wladwriaeth-yn ein cym-mydogaeth-yn ein teuluoedd a thuag at ddynion: eithr y fraint benaf o bob braint yw, cael gwneyd daioni tuag at Dduw a'i dŷ. Mwyo fraint yw cael gwneud daioni dros Dduw, na phe caem eistedd ar orsedd Brydain heb hyny. Os ydym am fyw yn ddedwydd, a marw yn anrhydeddus, ymdrechwn i wneyd mwy o ddaioni tuag at Dduw a'i dŷ.

Yn awr, cymhwysaf y geiriau at farwolaeth y gweinidog duwiol ac enwog a gladdwyd yn ein gwlad yn ddiweddar y Parchedig John Elias.

L-Y daioni mawr a wnaeth y gŵr hynod hwn yn Nghymru tuag at Dduw a'i dŷ.

II .- Yr anrhydedd a osodwyd ar ei farwol-

aeth mewn canlyniad.

Nid wyf yn tybied fod yma neb mór ofergoelus a meddwl fy mod am bregethu dyn fel gwrthddrych i'w addoli, 'addola Dduw':' nac ychwaith fel gwrthddrych i gredu ynddo, 'cred yn yr Arglwydd Iesu Grist.' Nid ydych yn dysgwyl byth glywed am ddyn perffaith dibechod ar y ddaear. Arferai y Paganiaid anrhydeddu enwogion â'r enw hanner Duw (demi-god) wedi iddynt feirw: ond nid oes neb yn yr oes oleu hon a feddyliai am y fath ynfydrwydd. Hyn sydd sicr, y gallwn bregethu dynion fel gwrthddrychau i'w dilyn, mor belled ag yr oeddynt hwythau yn dilyn Crist. Ni a ymdrechwn, gan

hyny, ymgadw o fewn y tir hwn. I.—Y daioni mawr a wnaeth y gŵr hynod hwn yn Nghymru tuag at Dduw a'i dŷ.

Gwnaeth ddaioni tuag at Dduw a'i dŷ, yn

1. Trwy natur a dull ei weinidogaeth.

2. Trwy ei ofal gwastadol a phryderus am athrawiaeth a dysgyblaeth tŷ Dduw

3 Trwy ei sel danllyd, a'i ymdrech diflino yn erbyn llygredigaethau yr oes.

4. Trwy ei awydd cryf, a'i ddymuniad hir-

aethlon, am lwyddiant teyrnas Crist yn ei wlad ei hun, a thrwy y byd yn gyffredinol.

1. Gwnaeth ddaioni tuag at Dduw a'i dŷ trwy natur a dull ei weinidogaeth.

Gwn, wrth ddechreu, nas gallaf ddesgrifio i berffeithrwydd, ddull ei weinidogaeth; oblegid yr oedd rhywboth yn ei bregethau nas gellir ei ddarlunio—nas gellir tynu ei lûn—nas gellir ei ddynwared—rhywbeth a eilw y Saeson yn 'non such.' Diameu y gallasai llawer a'i gwrandawodd ddeng-mlynedd-ar-hugain yn ol, roddi desgrifiad mwy cywir a pherffaith o hono na myfi. Dywedodd un gwr wrthyf, nad oes yn bossibl i ieuengctyd yr oes hon ffurfio dychymyg am y llewyrch, y nerth, a'r tanbeidrwydd cyd-fynedol a'i bregethau yr amser hwnw. Ond y'nghorph hyny o amser ug y cefais i y fraint o fod dan ei weinidogaeth, gallaf dystio,

1. Ei bod yn weinidogaeth blaen, eglur, ac eto yn dreiddgar-yn weinidogaeth fuddiol, ac eto yn llewyrchus—yn weinidogaeth gyflawn, ac eto yn ddirodres—yn weinidogaeth lafurus, ac eto dibynol ar ras Duw—yn weinidogaeth ddif-

rifol, danllyd, ac eto yn ddyddanus. (1.) Yr oedd ei weinidogaeth yn weinidogaeth blarn, eglur, ac eto yn dreiddgar. byddai byth yn ymgyrhaedd am eiriau uchel, chwyddedig, er y gallasai, o ran ei wybodaeth yn yr iaith Gymraeg, eu defnyddio yn rhwydd. Chwiliai y pregethwr hwn am eiriau cymerad--geiriau nid a ddysgid gan ddoethineb ddynol, eithr a ddysgid gan yr Ysbryd Glan-ym-

adrodd iachus, yr hwn ni ellid beio arno. arferai chwaith eiriau rhy isel i'r pulpud, a'r efengyl ogoneddus, yr hon a bregethai; eithr geiriau ysgrythyrol—geiriau y Bibl—geiriau Duw oeddynt gynnwys ei bregethau. Gwisgai y pethau dyfnaf mewn duwinyddiaeth yn y fath fodd ag y gallai y gwanaf ei ddeall ei amgyffred. Yr oedd ganddo ddawn digon anrhydeddus i gyfarch breninoedd, a digon isel i ddysgu y cardotyn, gan beri i'r ddau gael hyfrydwch yr un mynyd. Sylwai y philosophyddion enwog a'r gywreinrwydd ei ddrych-feddyliau, a'r hurtyn dwl a deimlai yn ddwys oddiwrth rym ei athrawiaeth. Daliai ei resymau i'w profi yn llŷs y rhesymydd manylaf, pryd yr argyhoeddai yr an-wybodus o wirionedd yr hyn a ddywedai. Synai y duwinydd crvf at ei hyawdledd, pryd y rhoddai o ddidwyll laeth y gair i'r rhai bach yn Nghrist. Yr oedd fel y dywed Solomon am ryw un, 'efe a amneidia â'i lygaid, a lefara â'i draed, ac a ddysg â'i fysedd. Yr oedd yn areithiwr trwy-Yr oedd yn areithiwr trwyadi. Fel hyn yr oedd rhyw beth yn ei ddull o bregethu anhawdd ei ddesgrifio.

(2.) Yr oedd ei weinidogaeth yn weinidog-

aeth fuddiol, ac eto yn llewyrchus.

Tystia pob cydwybod a'i gwrandawodd na attaliodd ddim o'r pethau buddiol heb eu mynegi i'w wrandawyr. Amcanai bob amser at bethau ag oeddynt yn tueddu i agor deall ei wran-Dangosai mai ofni Duw, hyny ddocth a da. oedd doethineb; ac mai cilio oddiwrth ddrwg oedd ddcall. Ymdrechai i bregethu i'w wrandawyr y pethau a berthynant i'w heddwchpethau y'nglyn wrth eu hiachawdwriaeth, fel na chaent, o'i ran ef, fod yn guddiedig oddiwrth en llygaid. Tystiolaethai yr edifeirwch sydd tuag at Dduw, a'r ffydd sydd tuag at ein Harglwydd Iesu Grist. Dangosai yn y modd amlycaf na allai gweithredoedd goreu, y dyn goreu, a hyny ar v goreu, ddim ei ddiogelu rhag digofaint yr Hollalluog Dduw, ac yna arweiniai ei wrandawyr at gyfiawnder Adda yr ail, fel unig noddfa rhag y llid a fydd. Nid ei ddyben ef fyddai boddhau clustiau ei

wrandawyr—gogleisio eu tymerau—a pheri iddynt drwy hyny ei ganmol. Dywedodd lawer gwaith, 'pe boddhawn ddynion llygredig, ni byddwn mwyach yn was i Grist.' Clywais ef amryw weithiau yn dywedyd wrth ei gydbregethwyr, 'fy mrodyr, pe baem yn fwy ffyddlon dros Dduw, codem y wlad i'n herbyn i'n dırmygu, yn hytrach nag i'n canınol a'n dyr-chafu.' Eto, nid rhyw ddywediadau sych, dieffaith, dilewyrch oedd ei ddywediadau, eithr byddai y fath lewyrch yn cydfyned â hwy, nes y byddai yn amlwg fod Duw gydag ef-y digred a'r annysgedig yn gorfod syrthio (mewn ystyr) a'r eu hwynebau, gan ddywedyd, 'yn wir gweinidog Duw yw y dyn hwn.'

(3.) Yr oedd ei weinidogaeth yn weinidogaeth gyflawn, ac eto yn ddirodres.

Pregethodd holl gynghor Duw, heb attal un rhan o'r gwirionedd mewn anghyfiawnder. Wele un, o leiaf, o weinidogion Crist wedi myned i'r farn yn lân oddiwrth waed pawb o wrandawyr ynys Môn. Pregethodd ddyledswydd dyn yn y modd mwyaf grymus, a gras

Duw yn y modd mwyaf dysglaer. Ni safai ar ryw un gangen neillduol, eithr pregethai yr holl air, a dim ond y gair, gan adael dychymygion o'r neilldu, fel pethau annheilwng o'i sylw. Traethodd am Dduw yn ei holl briodoliaethau, ac fel Trindod o bersonau-am ddwyfoldeb gair Duw-am y cyfammod tragywyddol o ras-am Dduwdod a dyndod yr Arglwydd Iesu—am ei fywyd difai, ei farwolaeth rinweddol, a'r Iawn anfeidrol a dalodd i Dduw dros ei eglwys. Llefarodd am ddyn yn ei holl drueni dan y gwymp -eianalluogrwydd i'w achub ei hun—eianheilyngdod i gael ei achub gan Dduw-a'i ddyledswydd i ffoi am ei fywyd i'r noddfa a drefnodd Duw. Dangosodd i ddyn wagedd y byd, gwerth enaid, a'r perygl o'i golli. Tystiolaethodd am y farn ddiweddaf, trueni gwrthodwyr yr efengyl, a dedwyddwch yr holl gredinwyr wedi darfyddai y byd, a phob peth sydd ynddo. Pregethodd lawer am yr anghenreidrwydd am waith yr Ysbryd Glan i argyhoeddi, ail-eni, sancteiddio, arwain, a selio pechaduriaid. Clywsom ef lawer gwaith yn dywedyd ' fod gwaith yr ysbryd ynom ni mór anghenreidiol a gwaith Crist drosom ni.' Gweddiai am yr ysbryd ei hun, ac annogai yr holl eglwysi yn y Cymanfaoedd, a'r Cyfarfodydd Misol, i erfyn yn barhaus am dano. Eto, yr oedd yn hynod o ddirodres. Meddyliwyf y gallaf ddywedyd, nad ces un dyn a'i clywodd erioed yn ei ganmol a'i ddyrchafu ei hun. Pan y byddai cannoedd a miloedd yn cyrchu i'w wrando, ac effeithiau anarferol yn canlyn ei weinidogaeth, ni byddai un amser am i neb gael gwybod hyny trwyddo ef. Ni awgrymai ddim a dueddai i neb feddwl fod arno eisiai dangos ei hun. Cynghorai lawer ar bregethwyr ieuaingc gyda golwg ar hyn.

(4.) Yr oedd ei weinidogaeth yn weinidogaeth lafurus, ac eto dibynol ar ras Duw. Des o ymboeni yn y gair a'r athrawiaeth oedd ei

068.

Nid wyf yn gwybod am un gweinidog na chollai, ar ryw amserau, ysbryd y weinidogaeth ond efe. Nid wyf yn cofio i mi ei wrando erioed, ac y gallaswn feddwl ei fod yn amddifad o ysbryd pregethu. Wel, pa fodd yr oedd felly? Oaid ei enaid oedd yn y gwaith, a'i fyfyrdod oedd yn nghyfraith yr Arglwydd ddydd a nos. Yr oedd yn 'ysgrifenydd wedi ei ddysgu i deyrnas nefoedd,' fel yr oedd yn gallu 'dwyn pethau newydd a hen allan o'r trysorau.' Byddai ganddo ryw beth newydd bob amser yn ei bregethau. Yr oedd yn debyg i Dafydd, ni offrymai ddim yn ngwasanaeth ei Dduw na chostiodd rywbeth iddo. Tystia y rhai a wyddai fwyaf am dano, fod ei bregethau yn costio llawer deigr hallt, llawer gweddi daer, ie, llawer noswaith heb gwsg. Milwr da i Iesu Grist ydoedd, heb ymrwystro â negeseuau bydol. Yn ei lyfr-gell yr oedd ei brif hyfrydwch. Gadawodd dros ddeuddeg cant o bregethau ar ei ol, a bregethwyd ganddo er's deng-mlynedd.ar-hugain. Yagrifenodd draethawd rhagorol ar Gyfiawnhad; a chlywais ei fod wedi gorphen traethawd helaeth ar Gyfammod Abraham. Gobeithio y gwelwn ef yn argraffedig. Nis gwn pa nifer o draethodau bychain a ysgrifenodd ar amrywiol destunau. Oni raid ei fod yn llafurus! Ond eto yr oedd bob amser yn barod i ddywedyd fel Paul, 'Nid myfi chwaith, ond gras Duw, yr hwn oedd gyda mi.' 'Ein digonedd ni sydd o Dduw.'

(5.) Yr oedd ei weinidogaeth yn weinidogaeth ddifrifol, ac eto yn ddyddanus. Ni thriniai air Duw yn dwyllodrus; eithr canmolai ei hun with bob cydwybod dynion, yn ngolwg Duw. Meddyliwyf yr arferai bregethu fel un a fyddai raid iddo roddi cyfrif. Dywedodd yn fy nglyw, 'y byddai yn gweddio llawer wrth gyfansoddi ei bregethau.' Traddodai hwynt hefyd, y'ngolwg pwysfawrogrwydd y gwaith, gan waeddi, 'Pwy sydd ddigonol i'r pethau hyn !'--y'ngolwg gwerth eneidiau ei wrandawyr, ac y'ngolwg manylrwydd y cyfrif, a fyddai raid iddo roi o'i weinidogaeth. Ymdrechai â'i holl egni i argratiu y pethau hyn ar feddyliau ei gyd-bregethwyr. Wedi darfod pregethu arferai fyned at Dduw, gan ddywedyd, Pwy a gredodd i'n hymadrodd ni; ac i bwy y datguddiwyd braich yr Arglwydd!' Ac eto nid taranu y byddai bob amser. Wedi pregethu y bygythion mwyaf ofnadwy, dygai yr addewidion allan yn en cyfoeth anchwiliadwy, nes y gwelid ugeiniau a channoedd mewn cynnulleidfaoedd mawrion yn tynu dwfr mewn llawenydd o ffynnonau yr iach-Wedi traethu am felldith ofnadw y awdwriaeth. y cyfammod gweithredoedd, dywedai mór felus am gyflawnder a chadernid y cyfammod gras, nes y caffai y ffyddloniaid gysur cryf. Wedi dwyn ei wrandawyr at Sinai, 'y mynydd teim-ladwy, sydd yn llosgi gan dân,' arweiniai hwynt i fynydd Seion, ac at Iesu, Cyfryngwr y Testament Newydd, nes y byddent yn 'gorfoleddu a llawenychu yn ei iachawdwriaeth ef.' Medrai y ffordd yn dda at Grist oddiwrth bob pwngc. Ond, Och! y mae wedi dystewi yn llwch y Pwy a fedr dd'weyd pa faint o ddaioni a wnaeth gweinidogaeth fel hyn i Dduw a'i dy!

2. Gwnaeth ddaioni tuag at Dduw a'i dŷ, trwy ei ofal gwastadol a phryderus am athraw-

iaeth a dysgyblaeth tŷ Dduw.

Yr oedd Mr. Elias o ran ei egwyddorion yn Galfin; ac nid wyf yn deall y bydd hyn yn un gradd o ddianrhydedd ar ei goffadwriaeth yn nydd goleu y mil blynyddoedd. Eto cynnwysai feddyliau tyner am rai o wahanol farn iddo ef. Dywedodd yn mhulpud Caergybi, 'Yr wyf yn barnu yn gydwybodol, fod llawer o dduwiolion yn mhlith yr holl enwadau yn Nghymru, oddieithr y Sociniaid. Nid wyf yn meddwl fod yr un o honynt hwy yn dduwiol; oblegid eu bod yn gwadu Duwdod Crist.'

Ymrechodd lawer, trwy ei yagrifeniadau, ei bregethau, a'i hyfforddiadau mewn Cymanfaoedd, a Chyfarfodydd Misol, 'o blaid y ffydd a rodded unwaith i'r saint.' Yr oedd ei ofal yn fawr, ar fod yr athrawiaeth sydd yn ol duwioldeb, a'r gwirionedd fel y mae yn yr Iesu, yn cael eu cadw yn ddilwgr. Dywedai yn danllyd ryfeddol yn erbyn 'athrawiaethau amryw a dieithr.' Ofnai yn fawr iawn rhag i gyfeiliornadau a heresiau lygru yr eglwysi. Amddiffynai yr athrawiaeth a osodir ar lawr yn y 'Cyffes Ffydd,' yn dra gogoneddus. Pan sylwai fod rhyw rai yn dirmygu y 'Cyffes Ffydd,' gan ddywedyd, 'y Bibl yw ein Cyffes Ffydd ni.' O'fel yr amddiffynai ef. Dywedai, 'Nid cyffes ffydd yw y Bibl; ond matter ffydd. Nid gwneyd

cyffes o'r pethau y mae yn ei gredu y mae Duw, ond rhoi sylfaen i ni i adeiladu ein cyffes arni. Gan hyny eithaf rhesymol yw i unrhyw gorph o Gristionogion dynu eu cyffes o'r matter. Gobeithic na chollwn mo'n golwg ar hyn, wedi

ei golli ef!
Gyda golwg ar ddysgyblaeth, rhyw Foses a Phineas, mewn sél danliyd dros ogoniant Duw, ac yn erbyn pechod, ydoedd. Eto, pan y gwelai arwyddion o cdifeirwch, a thebygolrwydd o adferiad, yr oedd yn feddyg ysbrydol, yn barod iawn i 'adgyweirio y cyfryw un mewn ysbryd addfwynder.' Ofnai lawer i'r ddysgyblaeth waelu yn ein plith. Fel hyn yr oedd gofal yr holl eg-lwysi yn faich trwm ar ei feddwl; a bernir i hyn gynnyddu ei glefyd yn ei ddyddiau olaf.

3. Gwnaeth ddaioni tuag at Dduw a'i dy trwy ei sêl daullyd, a'i ymdrech diffino yn erbyn lly-

gredigaethau yr oes.

Ar ddechreuad ei weinidogaeth, yr oedd Sabboth Duw yn cael ei gynnal yn ddydd ffair, mewn llawer o fanau yn Nghymru, a meddwdod a phob afreolaeth yn teyrnasu ynddynt; eithr trwy ei ymdrech yn pregethu, ac yn ysgrifenu, ar y 4ydd gorchymyn, aeth yr arferiad o'r golwg; diffanodd fel niwl o flaen y gwynt. Dywedodd cyfaill wrthyf, iddo ef ddyfod o air Dynbych yn un pwrpas i ymofyn ei gyhoeddiad i bregethu yn Rhuddlan mewn ffair gyflogi, yr hon a gynhelid ar y Sabboth. Ac wedi iddo ddyfod, arddelwodd Duw ei weinidogaeth mór amlwg, fel y taflwyd difiaedod arni. Ceisiwyd ei chynnal drachefn, ond nid oedd grym ynddi mwy

Yr oedd Cymmanfaoedd (Associations) Cymru yn debycach i ffeiriau a gwylmabsantau, nag i gyfarfodydd i addoli yr Arglwydd; ond trwy ei waith ef, bron bob Cymmanfa yn y Gogledd, yn sefyll yn front y stage, gan annog y bobl i weddeidd-dra a sobrwydd, y mae erbyn heddyw olwg dra dymunol arnynt. Yr oedd sêl tŷ ei Dduw yn ei ysu, fel y dadymchwelwyd y byrddau, ac yr ymlidiwyd gwerthwyr a phrynwyr y diodydd meddwol, (mewn ystyr) allan o deml yr Ar-

glwydd.

Pwy a ddywedodd fwy yn erbyn rhedegfeydd meirch (races) nag a ddywedodd ef! Tafiodd Duw, trwy bregethau ac ysgrifeniadau Elias, y fath warth armynt, fel yr oedd yn gywilydd gan foneddigion Môn eu cynnal yn yr ynys.

Pwy a ddywedodd yn fwy tanllyd yn erbyn yr arferiad isel a gwarthus o eiddo ieuengciid Cymru, o gyd-orwedd, ac anlladrwydd, yn flaenorol i'w myned i'r ystêd briodasol? Dywedodd un wrthyf mai efe a fu yn foddion i'w hargyhoeddi o bechadurusrwydd yr arferiad.

pe llefarai llawer, y dywedent yr un peth. Drachefn, pwy a draethodd fwy yn erbyn cyfarfodydd llygredig, megis priodasau gwâdd! Y mae y rhai hyn, erbyn heddyw, yn ynys Môn, wedi myned fel rhyw smuggle. Nid oes neb braidd yn dewis eu harddel. Ceisiant eu galw yn briodas dectotal, ond gobeithio y cawn wybod dichellion satan; canys y mae yn medru yr art yn dda o ymrithio fel angel goleuni.

A phan ddaeth y Gymdeithas Ddirwestol i'r wlad, gwelodd ei hamcan yn un da, a phleidiodd hi yn y modd ffyddlonaf hyd angen. Yr oedd bob amser yn cael gras gan Dduw i ym-ostwag at unrhyw sefydliad a duedddai i wneyd i anialwch y wlad flodeno fel rhosyn, a'i diffaethwch fel gardd yr Arglwydd. Dylai yr eglwys ddyiolch llawer i Dduw am gael dynion fel hyn. 'Gallent fod yn rhwystr mawr oblegid. effeithiolrwydd eu dylanwad, oni bai eu bod yn cael y fraint o ymostwng.

4. Gwnaeth ddaioni tuag at Dduw a'i dy. trwy ei awydd cryf, a'i ddymuniad hiraethlon, am lwyddiant teyrnas Crist yn ei wlad ei hun,

a thrwy y byd.

Nid rhyw enaid cyfyng oedd ganddo. Yr oedd ganddo olwg eang ar achos Mab Duw. Ni chyfyngai achos Crist i'r Methodistiaid Calfinaidd; na'r Methodistiaid Wesleyaidd; nac i'r Bedyddwyr, na'r Annibynwyr, nac i'r Eglwys Sefydledig. Eithr yr oedd ganddo olygiad cyffredinol am deyrnas y Messiah trwy y byd, yn mhlith pob enwad o Gristionogion uniawn-gred.

Bu yn foddion i gynhyrfu sîr Fôn i dalu cannoedd, os nad miloedd, o ddyled eu capeli, gan ddywedyd, 'Fod yn drwm pregethu Crist wedi talu y ddyled yn llwyr, mewn capel a dyled

Bu yn offeryn yn llaw Duw, trwy ei areithiau bywiog am drueni y hyd paganaidd, i wresogi meddyliau trigolion Mon at y Gymdeithas Genadol a'r Gymdeithas Fiblaidd, fel y mae eu cyfraniadau yn fwy nag un wlad yn y deyrnas gyfunol, ac ystyried ei maintioli a'i phoblog-

A mwy na'r cwbl, dygodd Duw dystiolaeth i air ei ras o'i enau, fel y trowyd pechaduriaid o dywyllwch i oleuni, ac o feddiant Satan at Dduw, y rhai a fyddant yn ' goron llawenydd a gorfoledd iddo yn y dydd hwnw.' Priodol iawn fyddai ysgrifenu ar gareg ei fedd, 'Gwnelsai ddaioni yn Nghymru tuag at Dduw a'i dy.

II. Yr anrhydedd a osodwyd ar ei farwolaeth mewn canlyniad. Yr oedd sylw ar ei farwolaeth yn y nefoedd—ar y ddaear—ac yn uffern.

1. Yr oedd sylw ar ei farwolaeth yn y nef-

oedd.

Ar yr 8fed o Fehefin, 1841, aeth gorchymyn allan o orsedd Duw, i angelion fyned tua'r Fron, Llangefni, i ddwyn enaid Elias i fynwes Abraham. Pan oedd yn agos i angeu, wedi cau ei lygaid sylwai un o'i gyfeillion anwylaf, 'Yr wyf yn teimlo fel pe bai y room yn llawn o angelion. Nis gwn a oedd yn clywed rhyw sibrwd. Nid 'oedd neb yn meddwl ei fod yn sylwi dim. Agorodd ei lygaid, a dywedodd, 'Ydyw, mae y gwr yma yn ci full armour.'

Diau fod llawenydd a gorfoledd yn y nefoedd, in ddaeth i mewn. Nis gwn pa fodd y gallpan ddaeth i mewn. wn esbonio y geiriau hyny, ouid oes peth felly ynddynt, 'Y'ch derbyniont i'r tragywyddol beb-Gwnaeth ef gyfaill o'r mammon anghyfiawn. Gwnaeth y defnydd goreu o'r cyfoeth a ymddiriedwyd iddo, i ogoneddu Duw, ac i helaethu teyrnas y Gwaredwr; a phan fu farw derbyniwyd ef i'r tragywyddol bebyll. Yr oedd Crist yn ei dderbyn gan ddywedyd wrtho, 'Da, was da a ffyddlon, buost ffyddlon ar ychydig, mi a'th osodaf ar lawer ; dos i mewn i lawenydd dy Arglwydd. Traethaist lawer ar yr 17 benod o Iean, cynllun o'm heiriolaeth yn y nef. Yn awr cei weled yr Eiriolwr fel y mae, a gwybod yn berffeithiach am natur ei eiriolaeth, nag a wybuest erioed. Dywedaist am y gogoniant oedd i mi gyda'm Tad, cyn bod y byd; ac am y gogoniant a ennillais i'm pobl, trwyddyoddef a marw drostynt, nes y byddai calonau fy nysgyblion yn llosgi ynddynt o gariad tuag ataf. Yn awr gwel fy ngogoniant: Fy Nhad, yr wyf yn ewyllysio, lie yr wyf fi, fod o honynt hwythau hefyd gyda mi, fel y gwelont fy ngogoniant.'

Yr oedd llawer o'i frodyr ag y bu yn cydla-furio gyda hwy yn ei dderbyn; Charles o'r Bala, Jones o Ddinbych, Richards o Dregaron, Jones o'r Wern, a Lloyd o Beaumaris; a'r rhai nad oeddynt o'r un enwad ag ef, Williams o'r Wern, a Christmas Evans, a'i derbynient ef mewn hedd.

> 'Mae pawb o'r brodyr yno yn un, Heb neb yn tynu yn groes, Yn moli'r Duwdod yn y dyn, Gan gofio angeu loes,

Llawer o baganiaid, ag y bu yn dadleu eu hachos gyda'r taerineb mwyaf, yn ei dderbyn gyda gorfoledd a llawenydd. Amryw o eneidiau a achubwyd o feddiant y gelyn trwy ei weinidogaeth, oeddynt yn ei dderbyn gyda hyfrydwch mawr. Pan ddaeth i mewn, nid oedd ganddo amser i edrych o'i ddeutu, yn mha le yr oedd hwn a'r llall, 'ei weled ef inegys ag y mae,' oedd wedi llyneu ei enaid i fyny. Yna cydunodd a'r dyrfa ddedwydd, gan ganu, 'Iddo ef yr hwn a'n carodd, ac a'n golchodd oddiwrth ein pechodau yn ei waed. Iddo ef y byddo y gogoniant.

2. Yr oedd sylw ar ei farwolaeth yn uffern.

Ymdrechaf beidio dychymygu dim heb sail ysgrythyrol i hyny. Sonir, wyddoch, am ' byrth uffern; cyfeiriad yn ddiau at y pyrth yn Israel. Yn y pyrth y cynnelid y cyfeisteddfodau, a'r cyfrin-gyngor, ac y trefnid achosion y wladwr-Gallwn feddwl, gan hyny, pan fu Elias farw, fod y diafol wedi galw committee yn mhyrth uffern, gan ddywedyd wrth ei weision, Wel, dyna Elias wedi marw; gwnaeth lawer o ddrwg i'n teyrnas ni yn ei oes; dywedodd mór ddrwg am danaf a'm gwasanaeth, fel y darfu i lawer un fy ffieiddio am byth, a gadael fy ngwasanaeth; un tanllyd ofnadwy oedd cf yn erbyn llygredigaethau y wlad. Ond dyma fe wedi marw; yn awr ymwrolwn, ni a gawn y wlad o'n blaen.' Llwyddodd y diafol yn ei amcan, pan fu farw Jehoiada. Braidd na chlywwn ef yn dywedyd. 'Wel, dyna Jehoiada wedi marw yn awr ni a fedrwn gael gan y brenin Joas anghofio Duw ei dadau, ac addoli delwau. Yn awr ni a ennillwn y wlad yn rhwydd i gofleidio eilunaddoliaeth; gallwn wneyd calon Joas mór galed, fel y llabyddia Zechariah, mat Jehoiada, i gael ymwared o hwnw hefyd.' Fe lwyddodd, wedi marwolaeth Jehoiada, yn ei amcan, ond gobeithio na lwydda byth yn ein gwlad ni. Y mae yr eglwys wedi ei hadeiladu ar y graig, ac nid ar Elias; 'am hyny pyrth uffern nis gorchfygant hi.

3. Yr oedd sylw ar ei farwolaeth ar y ddaear.

Ni buasai dim mwy o sôn am ei farw ef na dyn arall oni bai y daioni a wnelsai tuag at Dduw a'i dŷ. Beth a achosoild y fath gynnwrf galarus trwy ogledd a deheu Cymru? Beth a barodd gymmaint o wylo yn mhlith Cymry Llun-

dain, Llerpwil, Manchester, a Chaerileon? Beth yw y stwr galarus a chwynfanus a glywir trwy holl gyrau ynys Môn? Paham yr oedd Cymmanfa y Bala mor bruddaidd? Paham y mae y pulpudau yn cael eu gwisgo a gwisgoedd galar! 'Oni wyddoch chwi i dywysog, a gwr mawr syrthio heddyw yn Israel?

Cyn dybenu dywedaf air, yn 1. Wrth yr eglwys. Annogaf yr eglwys idri pheth, 1. I alaru. 2. I ddyiolch. 3. I weddio.

2. I ddyiolch. 3. I weddio,
Ond yn 1. Eglwys Dduw! sanctaidd ddinas Jerusalem! gwisg wisgoedd dy alar. Dylai pawb o honom alaru, bregethwyr a blacnoriaid; hen ac icuaingc; rhieni aphlant. Yr ydym wedi colli tad tyner, brawd anwyl, gweinidog ffyddion, arweinydd medrus, cynghorwr doeth, gweddiwr ffyddiog, argyhoeddwr llym, a Christion da.

mae yn gweddu i ni alaru.

2. Cynghoraf yr eglwys i ddyiolch. Seion! dyiolch am ei godi, am-ei gymhwyso, am ei arddel, am ei gynnal yn ddigwymp hyd yn nheyrnas nef, am lewyrchu ar ei enaid yn ystufell cystudd, fel y gadawodd dystiolaeth ar ei ol, ddarfod iddo ryngu bodd Duw. Y gair anforfodd mewn llythyr at gyfaill iddo, pan anfonodd ato. i gael gwybod ansawdd ei brofiad, oedd, 'Mi a wn i bwy y credais, ac y mae efe yn atl i gadw yr hyn a roddais ato, erbyn y dydd hwnw.' Dyiolch Scion, y mae pen yr eglwys cto yn fyw. Y mae yr awdurdod yn ei law ef, 'i gymhwyso y saint i waith y weinidogaeth i adeilad corph Crist,' (nid hyd farwolaeth Elias.) 'ond hyd oni ymgyfarfyddom oll, yn undeb ffydd, a gwybodaeth Mab Duw, yn wr perffaith, at fesur oedran cyflawnder Crist.'

3. Annogaf yr eglwys i weddio. Eglwys Dduw! gweddia dros y rhai a adawyd ar ei ol. Dymuniad Eliseus oedd, i ddeuparth o ysbryd Elias ddisgyn arno. Fel pe dywedasai Eliseus, yr oeddit ti fel dyn, yn fwy o'r hanner na myfi; ac y mae yn rhaid i mi gael dau parth o'th yebryd, cyn y gwnaf un tebyg i

Felly y gallaf finnau ddywedyd fod Elias Môn yn fwy o'r hanner fel dyn, o ran ehangder ei ddrychfeddyliau, gwroldeb ei ysbryd, ac eglur-der ei ymadroddion, na'r un o honom ni; ac y mae yn rhaid i ni gael dau barth o'r ysbryd oedd arno ef, cyn y gwna neb o honom un tehyg iddo ef. Attolwg hefyd ar Arglwydd y cynhauaf, anfon gweithwyr i'w gynhauaf. Gweddia am adnabod ei Dduw, am yr un grefydd ag yntau, ac am gymhorth i rodio yn llwybrau ei ffydd.

Mi a ddywedaf air wrth wrandawyr cyffredinol yr efengyl. Y mae yr un a fu yn eich rhybuddio á dagrau wedi tewi; ond cofiwch fod Duw yn cadw ci ddagrau yn ei gostrel, i'ch condemnio yn y farn, os cwch yno heb adnabod y Crist a bregethodd. Bu yn dyweyd yn erbyn eich pechodau; eithr cewch lonydd i fyw yn y pechod a fynoch, o randim a ddywed ef wrthych byth. Ni welwch byth mo'i wyneb yn y pul-pud hwn nac yn yr un arall. Ni chlywch byth mo'i lais yn eich cynghori i ffoi rhag y digofaint sydd ar ddyfod. Glân ydyw oddiwrth waed pob un o honoch.

Y mae yn gysur genyf, wrth ddybenu, er fod Elias wedi ein gadael, y mae yr efengyl heb ei

chymeryd oddi arnom, a'i rhoddi i genedl arall, a ddygai efallai fwy o ffrwyth—mae y canwyllbren heb ei symud o'i le. Y mae y ffynnon a agorwyd i bechod ac aflendid yn agored etto—y mae Meddyg Seion yn eich gwahodd i'w ysbytty (hospital). 'Douwch ato bawb sydd yn flinderog ac yn llwythog, ac efe a esmwythâ arnoch.' Amen.

Aniangddiaeth.

'EIN DAEAROL DY.'

(Parhad o du dal. 299.)

Y BERICHIAU.—Nid yw y rhai hyn yn golofaau, oblegid, yn eu sefyllfa naturiol ni chynnaliant ddim. Nid ydynt yn rhwymynau, oblegid ni chryfhânt unrhyw ran o'r adeilad-waith. Maent yn briodol yn ddibyniadau neu ychwanegiadau, (appendages) ond y maent yn rhai cyfleus iawn; ac er y gellir eu rhwygo ymaith heb anafu yr adeilad, mae eu colli yn niweid mawr iddo. Ymddangosant yn cyfateb, i raddau mawr, ddybenion grisiau, ysgolion, rhaffau, chwerfanau (pulleys,) a pheirian-waith ereill a ddefnyddir i godi pethau oddiar y ddaear, a'u cyfleu i ran uwchaf yr adeilad: atebant hefyd ddybenion llawer gwell na'r goreu o'r cyfryw.

Mae esgym y fraich i ryw râdd yn debyg i eiddo'r goes. Yn y rhan uchaf nid oes ond un asgwrn. Mae hwn yn hir ac yn grwn, (round) ac a elwir yr humerus. Cyssylltir hwn o'r tu uchaf wrth y scapula, neu baladr yr ysgwydd. O'r tu isaf, wrth yr elin, cyssylltir ef & dau asgwrn rhan isaf y fraich, trwy gysswllt tebyg i golyn dôr, ac â rhwymynau neu garreion y rhai a gyrhaeddant o yn agos i ben isaf yr asgwrn uwchaf i derfyn uchaf y lleill. Y mwyaf o'r ddau asgwrn olaf a enwir ulna, yr hwn sydd air Lladin am gufydd; oblegid bod y fraich, islaw yr elin, yn cael ei hystyried yn gyffredin yn nghylch cufydd o hŷd. Yr un lleiaf a elwir y radius oddiar ei debygolrwydd i fraich olwyn, (spoke.) Hwn ydyw yr asgwrn i'r elin sydd yn rhedeg yn llinell oddiwrth y bawdfys.

Mae y cyssylltiad wrth yr ysgwydd y fath fel y gellir ysgogi y fraich yn mron yn mhob cyfeiriad a fynir. Nid yw cysswllt yr elin yn caniatau ond un math o ysgogiad, sef yn mlaen ac yn ol fel drws ar ei golynau. Ond y mae cyssylltiad yr asgwrn lleiaf wrth y mwyaf yn gyfryw fel y mae yn fwy na chyflawni y diffyg hwn. Gan fod i ben yr llaw yr radius ysgogiad troadawl, wrth iselu yr llna, caniateir i'r llaw gael ei gosod gydag unrhyw arwyneb i fyny yn dra rhwydd. Yna yr arddwrn, gan gynnwys Cyr. V.

wyth o fan esgyrn, oll yn ysgogadwy, ac wedi eu cyssylltu yn y fath fodd âg esgyrn isaf y fraich fel ag i ganiatau ysgogiad hollol rwydd a wna 'r fraich yn un o'r dyfeis-bethau mwyaf defnyddiol yn y byd. Cyflawnir ganddi ysgogiadau mór amrywiedig a chyflym ag a wna duryn cawr-farch, (trunk of an elephant;) ac oni bai ei fod mór gyffredin a fyddai mae 'a debygol yn destun cymaint o ryfeddod.

Dywedwyd y gellir rhwygo ymaith yr holl o'r rhan hyn o'r adeilad heb fod corph yr adeilad ddim gwaeth, mae hyn wedi cymeryd lle lawer gwaith. Y perygl mawr yn y cyfryw amgylchiadau sydd oddiwrth waedu; ond nid ydynt gwaed-lestri wedi eu rhwygo yn gwaedu mór rhwydd a rhai wedi eu tóri.

Y mae i'r fraich bum' math o ysgogiadau, y rhai a effeithir trwy bum' par o ewynau; sef, i fyny ac i lawr, yn ol ac yn mlaen, a chylchaidd. Y mae gwneuthuriad y fraich, fel pob rhan o gorph dyn, yn amlygu Gweithiwr anfeidrol ddoeth a da, yn ei haddasu i'r dyben a'r gwaith perthynol iddi, yn hardd, yn rhwydd, ac yn gyfleus. Pe buasai heb un o'r pump ysgogiadau, buasai yn anghyfleus, ac i radd mawr yn annefnyddiol mewn cydmariaeth i'r peth ydyw yn bresennol. Cywrain oedd y gweithiwr, ac ofnadwy a rhyfedd yw ei waith y'mhob peth! Oddiwrth ddefnyddioldeb y fraieh, y mae pob peth a fyddo yn addasu dyn at ryw wrolwaith yn cael ei alw, yn yr Ysgrythyrau, with yr enw braich. Braich estynedig Duw yw ei fraich anorchfygol; oblegid onis gall y gwrthwynebwr blygu y fraich, nis gall orchfygu y person fyddo yn ei hestyn, na niweidio y rhai y byddo efe yn eu hamddiffyn.

(I'w barhau.)

Amrywiaeth.

ERCHYLLDOD MEDDWDOD.

Anwell Frame —Wrth weled cynifer o bechodau cywilyddus a gyflawnir yn ein dyddiau ni, yn ngwlad yr Efengyl, mae fy nghalon yn arswydo ac yn gofidio; ac yn enwedig un o'r rhês ddu, yr hwn y mae argraff a delw tywysog y fagddu arno, a'r hwn a laddodd ei filoedd, sef meddwdod. Yr ydwyf yn cael fy nhueddu i daflu fy hatling i'ch trysorged defnyddiol, trwy geisio ei ddarlunio yn ei liw a'i lun ei hun; gan obeithio y bydd hyny yn nghyda'r amrywiol ysgrifion rhagorol a ymddangosant yn y 'Cyfail' o bryd i bryd, gan ddynion mwy eu dawn na myfi, i fod yn foddion i ddwyn llawer o goledd-

Digitized by Google

wyr yr hyn sydd yn meddwi, iddei adael yn ddioed.

Nid yw yn ddichonadwy i mi ei osod allan fel mae 'r achos yn gofyn, oblegid ni fedr calon ddirnad na thafod draethu mór ffiaidd ydyw'r pechod ofnadwy hwn. Meddwdod yw'r ellyll gwrthunaf a'r cythraul anferthaf o'r rhês ddu i gyd o bechodau, ie, hwn yw'r Beelzebub, am hyny ni allaf yn fy myw ei bortreiadu yn ddigon hynod, ond gwnaf fy ngoreu iddei ddioeg yn noethlymun, a dangos ei anferthwch yn nrych gair Duw. Am ei ddarlun, edryched y meddwyn i Diar. xxiii. 29, 30, 31. Yno y mae wedi ei bortreiadu gan y doethaf o ddynion, dan gyfarwyddid Anffaeledigrwydd ei hun. Dywed am beidio edrych arno-peidio dyfod yn agos ato; anadl y cythraul, marwolaeth disymwth, a gwenwyn tragywyddol i'r enaid ydyw. Dywed Paul, 'Na feddwer chwi gan win, yn yr hyn y mae gormodedd.'

Ond ymholwn i'r ffrwythau sydd yn tyfu arno, dengys hyn mai pren drwg ydyw. Meddwdod yw gwreiddyn pob drygioni yn ein dyddiau nillofruddiadau, lledradau, celwyddau, cabl-eiriau, tyngu a rhegu, amrysonau gwlad ac eglwys, ymladd ac archolli mewn tafarndai, a gwreiddyn tlodi, newyn, noethni, dychryn a marwolaeth mewn llawer teulu. Gwna'r diodydd meddwol ddrwg i bawb a'u cofleidiant-Barnwyr, Physygwyr, Pregethwyr, Eglwyswyr, a phawb ereill ar dir a môr, gartref ac oddicartref, o bob gradd, swydd a sefyllfa. O! feddwdod, o ba le y daethost? Tydi wenwyn pob da, yr hwn wyt wedi archolli Cristionogaeth ei hun! Pa bechod mór angeuawl! Pa ddrwg mór ffiaidd! Pa falliant mór anafus-mór ysgeler, mór atgas a meddwdod! Nid yw pob math o feiau ereill ond goruchwylwyr i feddwdod, i wasanaethu ei gyfraid of; megys cludwyr i gyrchu a dwyn i mewn ei borthiant aflan a ffiaidd. Onid diafol mewn cnawd yw hwn, yn gosod ar waith gynnifer o ellyllon ystrywgar. Gresynol yw cyflwr y rhai a lygrwyd â'r pechod ofnadwy hwn! Da fuasai iddynt pe nas ganesid hwynt erioed, oblegid er eu bod yn fyw meirw ydynt; meirw meddaf yn eu heneidiau, oblegid meddwdod yw echrys-haint yr enaid. Os dichon y diafol gael ganddynt flysio y gwlybwr Alcoholaidd, digon ganddo hyny, arweinia hwynt i bob drwg. Gwel Esa. xxxiii. 7; a Dan. v. 7.

Och! er hyn i gyd, pa nifer o bob graddau a welir yn byw dan ei lywodraeth, ac ânt yn mlaen yn galonog, trwy fod eu calonau wedi eu caledu a'u cryfhau gan Satan â diodydd meddwol i ddiystyru Gair Duw, a dirmygu y feddyginiaeth a drefnwyd ac a fendithiwyd gan Dduw i iachau y clefyd anaele ac angeuawl hwn, sef Dirwestiaeth. Neidiant at gwympiadau saint

y Bibl i'w nerthu yn mlaen yn eu pechod damniol; a rhai a waeddant, 'Cymhedrolwr ydwyf fi,' ac a gariant y gostrel a'r whisci i'r Tai Cyrddau! Os ewch i geisio rhywbeth ganddynt at achos Duw, nid oes ganddynt ddim i'w roddi, ond ganddynt galon ewyllysgar i aberthu eu heiddo ar ddiodydd meddwol. Ond gwae! gwae hwynt yn Nydd yr ymweliad, da fyddai-iddynt erbyn hyny pe na ba'i eu cyflwr vn waeth na'r nadrodd a'r llyffaint. Mae rhai fel merched y gele yn gwaeddi moes, moes; ac eto a'r un anadl dywedant, 'Cymhedrolwyr ydym ni, yr ydych chwi yn diystyru cymhedroldeb, ac yn gwneyd Duw o Ddirwestiaeth. Moeswch glywed eich rhesymau!'-Ateb. Meddwdod, môr o wydr ydyw, ymddangosfa gau, ffol ddigrifwch, chwareufa oferedd, ceubwll gofidiau, cut o fudreddi, llyngclyn trueni, drych o aflerwch, afon o ddeigrau, sincrug hudoliaeth, cawell o ddallhuanod, lloches o yscorpionau, anialwch o fleiddiaid, caban o eirth, corwynt cystuddiau, difyrwch gwallgofawl a thwyllodrus, ac aflwydd diddarfod.-Oni ddylem ei wrthsefyll? Pa foddion mór effeithiol a Dirwest? Beth sydd arnoch chwi deulu dychrynedig, mam wylofus a phlant carping newynog? Paham yr ydych yn sfoi i ymguddio dan y gwelyau! A oes rhyw arthes wedi colli ei chenawon, neu lew rhuadwy yn ymgyrchu i'ch anedd dyllog? O nag oes, ond ein tad meddw sydd yn dyfod adref! Clywsom ei rêg erchyll! Gwelsom ei lygaid cochion!

Yma gwelir aruthrawl rym y diodydd meddwawl, tynnodd i lawr rai o sêr y nefoedd, gadawodd hwynt fel halen wedi colli ei flâs i bydru ar gorsydd meddwdod.

O na roddent eu serch ar bethau sydd uchod. O na ehedent fel ar adenydd eryrod, gan edrych i lawr gyda dirmyg ar y gwlybyroedd tanllyd dinystriol. O na fföent i ddiogelfa Dirwest; lle mae digon o fyrr a phêraroglau i'w pereiddio er eu codi o'r tomenau; a dyfroedd gloywion i'w golchi yn lân oddiwrth ffieiddra meddwdod; a Balm anffaeledig i wellhau eu harchellion. O ddyfod yno deuant fel Naaman, yn iach o'u gwahanglwyf. Darllenwch yr Ysgrythyrau canlynol:-Joel i. 5; Diar. xxiii. 29, &c. Esa. v. 11-22; Gal. v. 19-22. Dyma wirioneddau difrifol a bygythion sicr o'u cyflawni oddyeithr dychwelyd ar frys. Ond dywedaf wrth roi fy ysgrif-bin heibio, 'Gadawed y drygionus ei ffordd, a'r gwr anwir ei feddyliau; a dychweled at yr Argiwydd, ac efe a gymer drugaredd arno: ac at ein Duw ni, o herwydd efe a arbed yn helaeth.' Esa. iv. 7.

> Gadawa y Whisci 'n ol, Y Whisci sydd yn lladd

Rhyw filoedd maith diri' O ddynion o bob gradd: A Dirwest elo y'mlaen o hyd, Nes na b'o meddwyn yn y byd.

Mae Dirwest ar ei thraed. Yn teithio'n gyflym iawn Trwy barthau o bob gwlad, Foreuddydd a phrydnawa;— Allwyddo wneiff hi yn ei thaith, Nes na b'o meddwyn o un iaith.

Aed Dirwest yn y blaen
Pr llysoedd Barn i gyd;
A'r eglwys fawr a mân,
Trwy holl ardaloedd byd;
'A sobrwydd lanwo'n daear oll,
A neb trwy feddwi fyrd ar goll.
Palwyra, O.
HOWELL R. POWELL

YR IAU BRIODASOL.

Mn. Golfgydd.—Os bernwch hyn o draethawd ar briodas, o eiddo pen teulu gynt, yn werth ei le yn eich Cyhoeddiad, yr wyf yn ei anfon i chwi i'r dyben hyny, gan obeithio y bydd hwn, neu ryw foddion ereill, yn effeithiol i ddyddimu yr arferiad pechadurus hwnw, sydd gan lawer o ieuengetyd, ie a broffesant grefydd! ac ereill, o gyfeillachu a'u gilydd ar hwyr Dydd Sanctaidd yr Arglwydd.

Remsen. R.-s.

Priodas sydd ordinhad anrhydeddus, o drefniad yr Arglwydd, er ymgeledd y naill i'r llall. Dywedodd Duw uwch ben ei holl waith, wele da iawn ydoedd. Felly yr oedd cyssylltiad ein rhieni cyntaf yn Mharadwys mewn glân briodas yn dda iawn. 'Nid da bod y dyn ei hunan; gwnaf iddo ymgeledd gymhwys iddo.' Gwelwn ddaioni natur y Creawdwr bendigedig yn trefnu ymgeledd gymhwys i Adda, arglwydd y byd hwn, pryd nad oedd yr un iddo i'w gael yn mysg vr holl greaduriaid oedd ynddo. Y mae pob peth gwir anghenreidiol i'w wybod mewn perthynas i briodas, yn nghyda dyledswyddau y rhai priodasol, wedi eu hegluro yn ngair y gwirionedd, fel nad oes modd camgymeryd ond dilyn rheol Duw; ac o ddiffyg cadw golwg ar hyn y ceir siomedigaeth a blinder mawr yn fynych y naill oddiwrth y llall.

Yn gyntaf y nifer,—dim ond dau. 2ail. Yr amser,—hyd oni wahano angeu. 3ydd. Y moddion,—rhydd ddewisiad. 4ydd, Y cadarnhad,—sef yr ammod, yr hon, wedi y'i gwneler unwaith, a sicrheir gan Dduw fel na all y pleidiau ei diddymu mwyach, heb fod yn euog o bechod. 5cd. Hefyd ei dybenion,—i fod yn llwybr sanctaidd i gyflawniad y gair ffrwythwch ac amlhewch. 6fed. Eu bendithion hefyd,—fel y cai y llestr gwanaf, sef y wraig, un yn ben arni, a'r gwr drachefn ymgeledd gymhwys iddo yntau—y naill i garu ar llall i ymostwng, eto i gydgyfranogi a'u glydd o'r ufudd-dod a'r anrhydedd oddiwrth eu plant a'u heppil. Er mór anfeidrol ddoeth a daionus yw holl osodiadau yr Ar-

glwydd, mae dynolryw wedi gŵyro oddiwrthynt oll, felly hefyd yn yr achos hwn, darllenwn fod dynion cyn y dylif yn cymeryd amryw wragedd. Ac ar ol y dylif cynnyddodd y llygredigaeth yma gymmaint, fel na wybuent eu bod yn gwneuthur drwg. Ac o'r diwedd, er attal mwy o greulondeb, goddefodd Duw i'r Iuddewon yegar a'u gwragedd oblegid caledrwydd eu calonau, ond goddefiad oedd hyn dros amser, ac nid rheol eglwysig. Ond pan ymddangosodd Haul Cyfiawnder symudwyd y gorchudd hwn oddiar yr eglwys, fel nad yw mwyach yn aros ond yn mysg cenedloedd barbaraidd y byd. Mae godineb, puteindra, a phob math o afiendid cyffelyb yn gwrthdaro yn erbyn deddf priodas fel gosodiad Duw. Mae y rhai sydd yn euog o'r cyfryw bechodau yn profi trwy hyny eu gelyniaeth tuag at Dduw, a'u dirmyg ar ei ordinhåd ef. Tuag at sicrhau daioni, cystr, anrhydedd a bendithion y sefyllfa briodasol, mae yn anghenreidiol dilyn rheol Duw, a'i harferyd i'r dybenion goeodedig ganddo ef yn unig, ac nid i ateb unrhyw ddybenion islaw hyny o'n heiddo ein hunain. Mae camddewisiad ac anghyfartalwch oedran a sefyllfa mewn mesur mwy neu lai yn wyrni oddiwrth y rheol hon; am y rhai ni ellir meddwl eu bod yn priodi yn ol ewyllys yr Arglwydd, a phan gyfarfyddant & aiomedigaethau yn eu gilydd, nid gwiw rhoi y bai wrth ei ddrws ef, yr hwn a ddywedodd, fod y sawl sydd yn cael gwraig yn cael peth daionus; ac yn cael ffafr gan yr Atglwydd; ac mai ei rodd ef yw gwraig bwyllog, o'r hyn lleiaf y byddai y wraig a roddai Duw i'r dyn yn ymgeledd gymbwys iddo. Am hyny i sicrhau hyn neu i fod ar lwybr y gellir dysgwyl bendith ar y sefyllfa priodasol, dylai dyn ochelyd dybenion anghywir ac edrych allan am un yn ol yr addewid, a fo yn debyg o fod iddo yn ymgeledd gymhwys o ran oedran a sefyllfa. Pa mór wrthwyneb i hyn y mae llawer yn gwneyd, barned pawb drosto ei hun? Er fod priodas yn ordinhåd gyffredinol, perthynol i boll ddynolryw, ac ar y golygiad yma y mae yn anrhydeddus yn mhawb, o bob cenedl a graddau with ei harfer ar lwybr naturiol unol a rheol y Goruchaf, etc, er mwyn adeiladaeth yr eglwys, ac er attal llygredigaeth i ddyfod i mewn iddi, gosododd yr Arglwydd orchymynion penodol, na byddai iddi ymgymysgu â'r byd trwy briodi. Nid ydyw hyn chwaith yn gwneuthur dim gwahaniaeth yn yr ordinhâd ynddi ei hun. Mae y Bibl mór eglur ar hyn fel na ellir ei wrthbrofi; a siampl duwiolion yn cadarnhau yr un peth. pechod hwn o ymbriodi â'r byd a lygrodd yr hen fyd, oblegid gweled o feibion Duw (sef hiliogaeth Seth, yn mhlith y rhai yr oedd gwir . grefydd,) ferched dynion (sef hiliogaeth Cain wrthgiliedig,) a chymeryd iddynt wragedd o'r cyfryw, yn groes i ewyllys Duw. Y priodasau anghyfreithlon hyn, a fu yn achlysur o gynnydd annuwioldeb ac eulunaddoliaeth nes dwyn dylif ar y ddaear. Drachefn, pan neillduwyd yr eglwys oddiwrth y byd yn nheulu Abraham, a chenedl Israel, gwaharddwyd iddynt ymgymygu â phobl y gwledydd, oddyeithr proffesu o honynt y grefydd Iuddewig. Gwel y manau canlynol. Deut. vii. 3; Exod. xxxiv. 15, 16; Barn. iii. 5—7; 1 Bren. xi. 2; Ezra ix. 12.

Nid oes lle i feddwl fod y terfyn hwn rhwng y byd ar eglwys wedi ei symud chwaith o dan yr efengyl. Byddai hyn yn gasgliad gwrthun ac anghysson iawn ddarfod i'r efengyl agor drws oedd yn gauedig erioed i lygredigaeth ddyfod i mewn i'r eglwys. Nid ydyw yr eglwys efengylaidd yn llai manwl mewn dysgyblaeth na'r eglwys Iuddewig, ond yn llawer mwy manwl yn mhob peth. Gellir canfod drych yr eglwys efengylaidd mewn dysgyblaeth trwy lawer o seremoniau yr eglwys o dan yr hen Destament, megys yn y gyfraith y'nghylch y gwahanglwyf, a phothau ereill wrth gyffwrdd a hwynt oeddynt yn cau allan o'r gwersyll, &c. Ond pa beth a ddywed y Testament Newydd ar hyn !- ' Deuwch allan o'u canol hwynt, ac ymddidolwch, medd yr Arglwydd. Na ieuer chwi yn anghymarus gyda 'r rhai digred.' 2 Cor. vi. 14-17. Hefyd, y wraig, yr hon oedd yn rhwym wrth y gyfraith tra fyddai byw ei gwr, ond wedi marw ei gwr, yr oedd hi yn rhydd i briodi y neb a fynai yn unig yn yr Arglwydd. 1 Cor. vii. 39. Mewn perthynas i'r rhai digred, pwy ydynt, neu pa fath rai a feddylir wrthynt sydd o bwys i'w ystyried, a phwy hefyd a olygir wrth yr rhai yn yr Arglwydd. Wrth y digred a'r angrhedadyn y meddylir yr un personau, sef rhai yn eu cyflwr natur, (pa un bynag ai Paganiaid, ai Cristionogion mewn enw yn unig) heb wneuthur arddeliad o Grist trwy ymuno a'i eglwys, ufuddhau i'w ordinhadau, nac ymostwng i'w ddeddfau. Wrth y rhai yn yr Arglwydd y meddylir, rhai yn gwneuthur proffes o'r Argwydd, a hyny yn ol ei air. Mae'r Apostol yn yn ymresymu oddiwrth wahanol gyflyrau y naill ar llall o honynt, i ddangos yr anghyssondeb iddynt ieuo a'u gilydd, gan eu bod mór wrthwyneb a goleuni a thywyllwch, cyfiawnder ac anghyfiawnder, a pha ran neu gydfod a fyddai felly rhyngddynt a'u gilydd. Nid ydyw yn gwahardd i'r credadyn, nac i'r angrhedadyn ieuo neu briodi, ond yn dangos mór anghymarus fyddai iddynt ieuo a'u gilydd. Nid yw chwaith yn gwarafun i'r wraig wedi marw ei gwr i briodi y neb a fynai, ond yn unig iddi ofalu am i'r person hwnw fod yn yr Arglwydd. Gan hyny mae rheol dysgyblaeth yr eglwys efengylaidd yn y mater sydd dan sylw, i fod yn un a'r Iuddewig, a'r ddwy yn cyd-dystiolaethu meddwl ac ewyllys Duw; with yr hyn ni ddylai neb dramgwyddo, sef na ddylai y rhai yn yr eglwys briodi rhai allan o honi. Heblaw hyn mae siamplau duwiolion yn profi yr un peth. Abraham a wnaeth i'w was dyngu wrtho na chymerai wraig i'w fab o ferched Canaan, ac a'i han- fonodd ef at ei genedl ei hun, lle yr oedd mwyaf o wir grefydd y pryd hyny, i ymofyn gwraig i Isaac, gan adael y canlyniad i'r Arglwydd. Rebecca mewn cyfrinach gyda'i gwr Isaac, yn drallodedig o achoe priodasau anghyfreithlon Esau, a ddywedodd 'Blinais ar fy einioes o herwydd merched Heth: os cymer Jacob wraig o ferched Heth, fel y rhai hyn o ferched y wlad, i ba beth y chwenychwn fy einioes? Y ddau ddiwygiwr enwog a gyfododd Duw i genedl Israel yn amser eu dychweliad o Babilon. sef Ezra a Nehemiah, a ddangosasant sêl mawr dros ogoniant Duw yn yr achos hwn : Nehemiah a wnaeth i'r Iuddewon yagar a'u gwragedd dyeithr, ac a ymrysonodd & hwynt, ac a'u melldithiodd, ac a'u tyngodd hwynt trwy Dduw, gan ddywedyd, 'Na roddwch eich merched i'w meibion hwynt, ac na chymerwch o'u merched hwynt i'ch meibion, nac i chwi eich hunain.' Mae yn ei alw yn bechod, yn ddrygioni mawr, ac yn drosedd yn erbyn yr Arglwydd. Priodasau o'r natur yma, ydynt yn mhob oes o'r byd, wedi bod yn dramgwydd i dduwiolion, yn anghysur i deuluoedd, ac yn ddinystr i wir grefydd. Onid yn hyn y pechodd Solomon? Camgymerodd Jehosaphat dduwiol trwy ymgyfathrachu å theulu Ahab; bu agos yn ddinystr, nid yn unig i'w deulu ei hun, ond hefyd i'r holl deyrnas.

CARIAD BRAWDOL:

Un yn cynnyg marw dros y llall, a'r ddau yn cael byw.

Yn nechreuad yr unfed-ganrif-ar-bymtheg, yr hwyliai llong mawrion o Lisbon i Goa, yr hwn sydd sefydliad mawr, cyfoethog, a blodeuog yn perthyn i Portugal, yn yr India. Ar fwrdd
un o'r llestri hyn nid oedd dim llai na deuddeg
cant o eneidiau, heblaw morwyr, ymdeithwyr,
offeiriaid, a mynachod. Dechreuad eu mordaith a fu yn llwyddiannus, ond ar ol iddynt
ddyfod at drwyn y cyfandir a elwir Penrhyn
Gobaith Da, tra yn hwylio eu gyrfa i'r gogleddddwyrain, tua chyfandir mawr yr India, y llong
a darawodd ar graig, yr hon a ddrylliodd ei
gwaelod, fel y gollyngai ddwfr i mewn, fel nas

gallasai yn fuan beidio a soddi. Y cwch, yr hwn a ddygid ar fwrdd y llong, yn awr a yrwyd allan gan y cadben, ac ofe a daflodd iddo gydaid o fwyd. Wedi hyny, efe ei hun, ynghyd a phedwar ar bymtheg ereill a neidiasant i mewn, y rhai, gyda eu cleddyfau, a rwystrasant ychwaneg i ddyfod, rhag i'r cwch soddi. Yn y cyflwr yma, hwy a rwyfasant tu a môr mawr yr India, heb yr un cwmpas i'w cyfarwyddo, na dim dwfr croyw ond yr hyn a ddygwyddai syrthio o'r ffurfafen. Y llong, mae'n debyg a suddodd yn fuan wedi hyny, ynghyd a'r holl ddynion adfydus ag oedd ynddi.

Wedi i'r rhai oedd yn y cwch rwyfo yma a .thraw am bedwar diwrnod, mewn cyflwr tra thruenus, y cadben, wedi bod yn glaf am ryw ysbaid, a fu farw. Ychwanegodd hyn, pe buasai boeibl, at gyfyngder y lleill, oblegid yna hwy a syrthiasant i ddyryswch, mynai pob um lywodraethu, ac nid oedd neb i ufuddhau.

O'r diwedd, hwy a gytunasant i ddewis un o'u nifer i'r llywyddiaeth, a chanlyn ei hyfforddiad ef. Y person yma a gynnygiodd i'r dwylaw i fwrw coelbrenau, ac i daflu pob pedwerydd o honynt dros y bwrdd, fel y byddai i'r ychydig ymborth ag oedd ganddynt barhau yn hwy. Yr oeddynt yn awr yn bedwar-ar-bymtheg o bersonau trwy y cwbl, ac yn ei mysg yr oedd mynach a saer, y rhai a gytunasant i'w harbed; a hyny am y byddai y cyntaf yn fuddiol i'w cysuro yn eu horiau olaf, a'r llall i adgyweirio y ewch, os byddai angen. Yr un arbediad a gyhoeddasant i'w cadben newydd; am ei fod ef yn ddyn hynod, a'i fywyd o bwys mawr. Efe a wrthododd ou trugaredd hwynt am ryw ysbaid, ond o'r diwedd, hwy ai cymmellasant ef i ymfoddloni; ac felly yr oedd pedwar i farw o'r un-ar-bymtheg a adawyd.

Y tri cyntaf, ar ol cwblhau defodau eu crefydd, a ymostyngasant i'w dedfryd. Y pedwerydd oedd wr boneddig, i'r hwn yr oedd brawd ieuangach yn y cwch. Pan welodd hwn ei frawd ar gael ei daflu dros y bwrdd, efe a'i cofleidiodd gyda dagrau yn ei lygaid, ac a erfyniodd am gael marw yn ei le ef. Efe a ddywedodd fod gan ei frawd wraig a phlant, heblaw tair chwaer, yn ymddibynu arno; ond am dano ef, yr oedd yn unigol, ac felly yr oedd ei fywyd ef yn llai pwys o lawer na'r eiddo ei frawd.

Y brawd hynaf a synodd, ac a doddodd trwy y caredigrwydd yma, a dywedodd, mai drwg ac anghyfiawn fyddai caniatau i neb arall farw yn ei le ef, yn enwedig brawd, yr hwn yr oedd efe mor dra rhwymedig iddo. Yr ieuangaf oedd yn parhau yn ei fwriad, ni fynai ei omedd; ond gan syrthio ar ei liniau, a ddaliodd ei frawd mor ddiyagog fel nad allai y cwmpeini eu gwahanu

hwynt. Fel hyn hwy a ddedleussant am ysbaid; y brawd hynaf yn erchi iddo ef fod yn lle tad i'w blant ef, a chan gyffwyno ei wraig i'w nodded, trwy yr hyn y deuai efe i feddiannu ei etifeddiaeth, a ddymunodd arno gymeryd gofal eu tair chwaer. Ond nis gallai yr oll a ddywedai efe wneud i'r ieuangaf ymattal. O'r diwedd, ymroddiad yr hynaf a roddodd i fynu i ddymuniadau mwynaidd y llall, yr hwn a fwriwyd i'r môr yn ei le of.

Gan fod y gwr ieuangc hwh yn nofiwr da, medrodd yn fuan oddiweddyd y cwch, ac a ddaliodd afael yn y llyw a'i law, pryd y darfu i forwr & chleddyf dóri ymaith ei law; yna y disgynodd i'r môr eilwaith. Wedi iddo adnewyddu ei nerth, efe a ddaliodd afael ar y cwch á'i law arall, pryd y darfu i'r morwr yn yr un modd dori hono hefyd ymaith. Er hyn oll, efe a wnaeth etto vindrech i gadw ei hun uwchlaw y dwfr a'i draed a'i ddwy fraich, y rhai a ddaliodd efe ar i fyny yn gwaedu. Yr olygfa yma, ynghyd ag ystyriaeth o'i frawdol serch, a gynhyrfodd dosturi y cwmpeini, fel y gwaedd-. asant allan, 'Nid yw efe ond un, gadewch i ni ymdrechu i achub ei fywyd.' Yn ganlynol, cymerwyd ef i fyny i'r cwch, lle y cafodd efe rwymo i fyny ei friwiau cystal ag y gallai y lle a'r amgylchiadau ganiatau. Hwy a rwyfasant yr holl noswaith hono, a'r boren canlynol, pan gyfododd yr haul, hwy a welent dir, yr hwn oedd fynyddoedd y Mozambique, yn Affrica, heb fod yn mhell oddiwrth sefydliad o eiddo Portugal, lle y cyrhaeddasant oll yn ddiogel; yno y trigasant, hyd oni ddaeth llong o Lisbon heibio . iddynt, yr hon a'u dygodd oll i Goa.

Yn y ddinas hono, Linschoten, ysgrifenydd credadwy, a sicrha i ni ddarfod iddo ef ei hun eu gweled hwy yn tirio, swpera gyda'r ddau frawd y noson hono, gweled yr ieuangaf a'i ddwylaw wedi eu tóri, a chael yr hanes o'u geneuau hwy eu hunain, yn gystal a chan y rhan arall o'r cwinpeini.—A gymreigiwyd o Stretch's Beauties of History, gan

Dolgellau.

LAURA JONES.

Madlenaeth.

OFFERYNAU CERDD.

Ateb i ofyniad Elidan, tu dalen 273.

AT OLYGYDD Y 'CYPAILL'—Syr, Gofynai eich gohebydd Elidan—' A ydyw yn addas defnyddio offerynau cerdd wrth ganu mawl yn yr addoliad gyhoeddus o dan oruchwyliaeth yr Efengyl?—Gwedi ystyried y pwngc yn lled fanwl yn wyneb yr Ysgrythyrau sanctaidd, yr wyf

yn cael fy nhueddu i'w ateb yn gadarnhaol, sef fod yr arferiad yn un hollol gyfreithlon, a gweddaidd.-Rhydd y pethau canlynol debygaf

y matter mewn goleu eglur:

1. Yr arferiad a wneyd o offerynau cerdd dan yr hen oruchwyliaeth yn ngwasanaeth deml. Mae yn hawdd canfod y gwahaniaeth rhwng y gosodiadau seremoniol, y rhai oedd yn sylfaenedig ar orchymyn pendant Duw i fod yn 'Gysgod o'r daionus bethau i ddyfod,' a dyledswyddau moesol dyn tuag at Dduw; ac y mae yn ddigon eglur mai i'r olaf mae y ddyledswydd o ganu mawl yn perthynu. Cydmerir y ddau ddosbarth yn fynych a'u gilydd yn y Bibl, a rhoddir y flaenoriaeth bob amser i'r olaf, 'Wele, gwrando sydd well nag aberth, ac ufuddhau na brasder hyrddod.' 1 Sam. xv. 22. 'Molaf enw Duw ar gan, a mawrygaf ef mewn mawl. hyn fydd well gan yr Arglwydd nag ŷch neu fustach corniog, carnol.' Salm lxix. 30, 31. Mae yn amlwg y byddai y_brenin Dafydd bron bob amser with foliannu Duw, a'r delyn yn ei ddwylaw; ac y mae móramlwg hefyd oddiwrth yr adnodau uchod, a llawer iawn ereill a ellid nodi, ei fod yn golygu y ddyledswydd ar wahan oddiwrth y gosodiadau seremoniol. Yn wir, mae y sêl danbaid oedd yn ennyn yn mynwes y Salmydd duwiol, pan y byddai gyda 'r ddyledswydd hon, yn dangos nad oedd mewn un modd yn rhan o'r gyfraith seremoniol. Pan sefydlwyd y ddeddf seremoniol, ni bu un

gair o son am offer cerdd, ac nid wyf yn deall ei bod yn cael eu harfer yn ngwasanaeth y cyssegr am oesodd lawer ar ol hyny, sef hyd ameer Dafydd. Mae Paul wrth ysgrifenu at y Colosiaid-Pen ii. 16, yn annog y dychweledigion ieuaingc i beidio a dyrysu gyda bwydydd a diodydd, y rhai oedd yn gwneyd i fyny ran fawr o'r gosodiadau seremoniol, ac yn y bennod nesaf y mae yn eu cyfarwyddo i ganu 'Salmau a hymnau ac odlau ysbrydol,' heb son gair am newid y dull mewn un modd oddiwrth yr hyn ydoedd dan y ddeddf seremoniol. Mae yr Apostol yn hynod fanwl wrth ddysgu yr eglwysi mabanaidd, i ddangos iddynt pa rai o bethau yr hen oruchwyliaeth oedd i gael eu harfer dan y newydd, a pha bethau i'w gwrthod; ac y mae yn ddiamau pe buasai offerynau cerdd yn perthyn i'r seremoniau, ac i'w rhoddi heibio wrth ganu mawl, na buasai yn gadael hyny heb ei grybwyll. Pan gaethgludwyd yr Iuddewon i Babilon, nid wyf yn gallu gweled eu bod yn arfer dim o'r seremoniau yno, ond cawn eu bod zwedi myned a'r telynau gyda hwy; a diau y byddent, y rhai crefyddol o honynt, yn eu harfer wrth foliannu Duw yn nhir eu halltudiaeth.

2. Darlunir gorfoledd y saint yn y nef yn cael ei wneyd i fyny o un gydgerdd beraidd a soniarus y llais dynol ac offerynau cerdd; nid wyf yn meddwl fod yn y wlad ddedwydd hono an hen am delyn nag organ; ond y mae yn ddi-ameu na buasai yr Ysgrifenydd sanctaidd yn gwneyd defnydd o'r delyn i osod allan felysder a hyfrydwch cân yr eglwys orfoleddus yn y nef, pe buasai yn anaddas eu harfer yn yr eg-

lwys efengylaidd yn y byd hwn.
3. Mae yr arferiad o offerynau cerdd gyda y llais dynol yn pereiddio y gân ac yn gymhorth i dymer ac ysbryd defosiynol; mae rhyw felusder mawreddyg yn sain offerynau cerdd ag sydd yn llenwi yr enaid a hyfrydwch, ac fel olew ar wyneb terfysglyd y dón, yn tawelu ac yn llonyddu y meddwl anesmwyth a gwibiog; ac yn ei barotoi i ystyriaeth ddifrifol o'r gorchwyl sydd ganddo mewn llaw. Nid wyf yn golygu mewn un modd y dylai eu sain fod mór gryf ag i foddi llais y cantorion, camarferiad o'r offerynau fyddai hyny, dylai y geiriau gael eu swnio yn eglur trwy y gynnulleidfa, fel y gallo pawb ddeall sylwedd y gân. Mae sain peraidd a son-iarus offer cerdd gyda llais dynol yn naturiol yn tueddu i dderchafu yr amgyffrediadau at bethau mawrion yr Efengyl, ac i ennyn serchiadau defosionol yn yr enaid. Mae rhyw beth arbenig mewn canu o'r fath hyn; pan y mae y geiriau yn cael eu hestyn yn hirllais gyda sain yr Organ, mae y meddwl yn cael hamdden i weithredu arnynt. Yn y modd hyn mae y Salmau edifeiriol yn fynych yn llenwi yr enaid a galar am bechod, a rhai gorfoleddus drachefn yn ei lenwi a llawenydd anrhaethadwy; gall yr ys-grifenydd ddyweyd yn brofiadol fod cyd-darawiad offerynau a'r llais yn mwyhau yr effeithiau hyn i raddau mawr iawn; dywed un fod natur yn y fan yma yn cynnorthwyo gras. Maent yn rhoddi y fantais fwyaf i'r serchiadau naturiol weithiau i ganmol a chlodfori Duw. Mae y Salmydd duwiol yn fynych fel pe byddai yn ' teimlo ei lais yn rhy wan a diddym i draethu y ganfed ran o'i serch a'i ddyiolchgarwch yn galw ar y greadigaeth, yr haul a'r lloer, y tân a'r cenilysg, yr eira a'r tarth i gyduno âg ef mewn un cydgerdd fawr o foliant; a chan fod galwad ar y greadigaeth ddifywyd yn ei hiaith i foliannu Duw, mae yn rhesymol i ddyn, yr hwn sydd yn derbyn cymaint o diriondeb bob dydd oddiar law ei Greawdwr, i roddi ei holl ddawn a'i ddyfais ar waith at y gorchwyl. Yr ydym yn greaduriaid yn meddu ar deimladau yn gystal a rheswm, a diau fod gan deimladau y corph lawer o ddylanwad ar yr enaid, ac y mae boddio teimladau y corph yn hollol weddaidd a chyfreithlon tra na byddo hyny yn tueddu i gamarwain yr enaid; ac heb y naill mae yn anhawdd yn fynych fwynhau y llall. Mae yr arferiad o offerynau cerdd mewn peroriaeth eglwysig yn dwyn megis holl alluoedd y corph a'r enaid i undeb a chyd-darawiad i ganmol Duw. Arferid gynt ddawnsio a churo dwylaw yn nghyd, ac weithiau floedd orfoleddus, heblaw y nabla'r delyn; a phan y byddo y galon yn cael ei llenwi a chariad Duw, Pwy a wâd nad ydyw hyn yn gyfreithlon yn ein dyddiau ni! Mae canu yn naturiol i'r natur ddynol pan y byddo y teimladau yn gysurus, ac y mae yn ddiau pe na buasai y codwm galarus yn Eden, yr hyn a ddaeth a chymaint o destunau wylo i'n rhan, y buasai rhan fawr o'n hamser yn cael ei dreulio i ganu clod y Creawdwr. Mae yn sier mai dawn Duw oedd y ddyfais o offerynau cerdd, ac nid wyf yn deall fod un ddawn gwedi ei hestyn i ddyn o'r Nef, ond gyda bwriad o fod iddo, trwy ryw lwybr neu gilydd, ei ddefnyddio er gogoniant Duw. Ond, dylem fod yn ofalus rhag cymeryd i fyny a'r moddion yn lle y dyben mawr; a chamgymeryd effeithiau peroriaeth ar y serchiadau naturiol, am y pleser a'r mwynhad a deimla yr enaid sanctaidd wrth foliannu Duw. Er

mai i ychydig y mae ymarfer corphorol yn fuddiol, eto mae Duw i gael ei ogoneddu yn ein cyrph yn gystal ac yn ein heneidiau; maent yn waith dwylaw Duw, yn bwrcas gwaed Crist, ac yn demlau i'r Ysbryd Glân.—Gobeithiwyf y rhydd y sylwadau uchod foddlonrwydd i Mr. Elidan ar y mater.

Ydwyf, Syr, yr eiddoch,

Glan Ohio.

HEMAN.

Atebion.

ANIANYDDIAETH.

Ateb i ofyniad DYLLUAN, tu dal. 241.

Mae yn debyg na wyddai D. ddim beth oedd enw y creadur; yr enw wrth ba un y gelwir ef yw, Bwcai Goleu. Mae y pryfaid hyn yn se-fydlog yn yr 'Hen Wlad,' ond yn hedegog yn y wlad yma. Gofyna, 'Pa un ai tân gwefr syl-weddol, ynte adlewyrchiad ydyw!' Nid ydyw yr un o honynt, mae yn rhyw beth mai y Bwcai yn fagu ei hun, yr hwn sydd yn llosgi yn arafaidd fel pren pwdr, yr un tân ydyw. un tan hefyd ac a deimlir mewn tom march, a gwair gwlyb pan fyddo llawer o hono ar eu gilydd. Canfyddir ef hefyd wrth rwbio gwallt neu ddwylaw mewn lle tywyll.—Rhai a irant eu gwynebau ág ef, nes ymddangos fel goleuni. Yr wyf yn tybied, mai yr un o ran gwreiddyn, yw a'r eiddo ceffyl a chath. Ond am y goleuni hwn, mae yn tarddu oddiwrth y llosgiad arafaidd sydd yn y creadur.

Dichon y gwna hyn foddloni D. onide byddaf

at ei wasanaeth eto.

C. N.

THETA.

DYSGYBLAETH EGLWYSIG. Ateb i of griad DERBYNIWE &c., tu dalen 273.

MR Gol.—Wrth droi dalenau y 'Cyfaill' am Medi, tu dal. 278, gwelais amryw ofyniadau, ac yn eu plith yr un canlynol, sef Dysgyblaeth

Eglwysig, &c.
Gof. 1. 'Pa beth yw dyledswydd eglwys tuag at ddyn yn gwrthod cyfrannu at y weinid-

ogaeth?

At. Ei ddiarddel o'r eglwys.

Gof. 2. "A'i rheolaidd yw i aelodau eglwysig, yn enwedig swyddogion, beidio a chymuno, a chymuno pryd y mynont!' &c.

At. Nage.

Remsen.

. J. E.

AMMODAU A DIRWESTIAETH. Ateb i Un a Gabai Wybod, tu dalen 273.

Dyledswydd y Gweinidog ydyw, ymostwng gerbron yr Arglwydd am faddeuant oherwydd ei fyrbwylldra yn gwneyd y fath lŵ; ac ymuno â Dirwestiaeth mer fuan ac y caiff gyfleustra; ac ymdrechu i ddiwygio y rhyw bethau sydd ar ei

ffordd. A gwybydded y Gweinidog, pwy bynag yw, mai gwell yw iddo ddyfod i'r maes gyda yr achos da hwn os ydyw yn dymuned cadw ei ddefnyddioldeb, ac nid ymuno ar Gymdeithas yn unig, ond bod yn Ddirwestwr gweithgar ac effro, ac os na ddaw, bydd yn fuan fel Coniah wedi ei daflu heibio, fel llestr heb hoffder ynddo. Mae wedi dyfod yn gymaint o ddydd ar yr achoe gwerthfawr hwn, fel pa weinidog, neu grefyddwr bynag a'i gwrthwynebo, ac a goleddo yr eilun dinystriol, y byddant fel Israel gynt yn mysg y cenhedloedd, fel dodrefnyn heb hoffder ynddo, wedi colli ei harddwch a'i drimmings a'i fwrw heibio.

Remsen.

J. E.

MAT. III. 15.

Ateb i ofyniad KAUN, Glan Sinsinnati, Oneida. tu dalen, 273.

GOLYGYDD.—Pan dderbyniwyf eich 'Cyfaill' clodwiw i'm llaw, fy hoff waith i'w darllen y tu dalenau a gynnwysa y gofyniadau ac atebion o waith eich gohebwyr. Yn y 'Cyfaill' am fis Medi, mae gofyniad o eiddo Kaun, mewn perthynas i eiriau ein Harglwydd, yn Mat. iii. 15. 'Canys fel hyn y mae'n weddus i ni gyflawni pob cyflawnder.' Y gofyniad yw, 'A oes yma gyfeiriad at ryw bethau yn yr Hen Oruchwyliaeth, a'i nad oes!

Ateb. Goddefwch i mi ei gyfeirio at y ddefod hono a arferent dan yr hen oruchwyliaeth, pan y byddent yn cyssegru un o'r Lefiaid i fod yn archoffeiriad, neu offeiriaid ereill, yn nghyda llawer ereill o seremoniau, arferent eu dwyn i ddrws pabell y cyfarfod, i'w golchi â dwfr. Gwel Exod. xxix. 42. Ac yr oedd hyny i gymeryd lle cyn tywallt yr ennaint cyssegredig arnynt: gwel Lef. viii. 6—13. Felly, Crist pan ar ymaflyd yn ei swydd offeiriadol, yr oedd yn gweddu iddo gymeryd ei olchi neu fedyddio â dwfr, yn ol y gyfraith, cyn i'r Tad ei enneinio Ef ac enneiniad digyfrwng yr Ysbryd, i fod yn Arch-offeiriad tragywyddol i'w eglwys. Yr wyf o'r farn fod yn y geiriau gyfeiriad at ewyllys y Tad, yr hyn oedd yn hoff gan yr Iesu ei wneuthur, ac yr oedd yn gweddu iddo ei gyflawni mewn ufudd-dod a gostyngeiddrwydd. Mae yn y geiriau hefyd esiampl nodedig i ni fel dilynwyr Crist, i ymostwng bawb i'n gilydd, hyd yn nod i'n isafiaid, yn mhob peth sydd gymhwys ac addas, mae hyny yn gyfiawn ac yn weddus ynom.

Ydwyf yr eiddoch.

UN O BLANT YR YSGOL SABBOTHOL. Cincinnati

RHIFYDDEGAWL.

Ateb i ofyniad Llinos Glan Onio, tu dal. 209.

Uchder cyfran ddyledus pob gwr, fydd

Y rhan uchaf, . 13,867. Y rhan ganol,

3,605.

Y rhan isaf, 2,528. Cefais yr atebion uchod fel y canlyn:--

Digitized by GOOGLE

Rhoddais 20 am fon y dâs grybwylledig, a chefais y cynnwys yn 2095,25476.

Bydded x = yn hŷd y rhan uchaf.Yna x a ddaw yn dryfesur y bôn. 8 <u>1</u> x = cylchedd y bôn.

$$\frac{31x \times x}{7}$$
 arwyneb y bôn.

$$\frac{3 \frac{1}{7} \times \times \times \times}{2 \quad 2 \quad 3} = 698,418253 \text{ y cynnwys.}$$

Wedi ei glirio oddiwrth y twn-rif (fraction,) daw yn $x^2 = 2666,666$.

Cymerer trysawdd (cube root) y ddau rif z = 13,867, hŷd y rhan uchaf.

Eto, ystyrier x yn gyhyd a'r ddwy ran uchaf wedi eu hychwanegu at eu gilydd, yna gellir cael gwerth x fel o'r blaen—

$$\frac{31 \times x \times x}{7} = 1396,8365.$$

St. Louis.

CYMBO GWYLLT.

Gofpniabau, &c.

YR AGWEDD WRTH ADDOLL.

Yr wyf yn cael fy ngofidio yn fawr wrth weled dynion, a rhai o honynt yn hen grefyddwyr, pan ar weddi, yn lle ymostwng yn weddus ar ben deu-lin, yn plygn ond un glyn, ac yn gosod y naill law dan ochr eu cernau, fel pe baent yn chwilio am y dull mwyaf esmwyth a chysglyd gyda'r gwaith pwysig hwnw.—A wnewch chwi neu rai o'ch gohebwyr, sylwi ychydig ar yr anweddeidd-dra hwn?

R. A. J.

GEN. XLIX. 10.

Mr. Golveydd.—Mae byrdra fy neall yn achosi i mi afonyddu arnoch y waith hon, i geisio help rhyw un o'ch gohebwyr, trwy gyfrwng y 'Cyfaill,' i weled cywirdeb y agir, dymunaf eglurhad ar y rhan flaenaf o'r 10 adnod yn y benod 49 o Gen., lle y dywedir, 'Nid ymedy y deyrn-wialen o Iuda, na deddfwr oddirhwng ei draed hyd oni ddêl Silo.' Y gofyniad laf yw, Beth sydd i feddwl wrth y deyrn-wialen? 2il, Pa bryd y daeth Iuda i fwynhau y deyrn-wialen? 3ydd, 'Pa fodd y canfyddirfhi yn Iuda pan ddaeth Silo? 4ydd, 'Pa bryd yr ymadwodd o Iuda?

Un o'r RHOS.

Y LLOER.

Syr.—Os oss rhyw un o'ch gohebwyr yn philosophydd, dymunaf arno sylwi ar y gofyniad hwn, a moddi aglurhad; Beth yw yr achos o wahanol olygiadau a welir ar y lleuad yn fisol! Mynych y dywedir mai rhyw fodau, neu ran o'r ddaear sydd yn atalfa i belydr yr haud lewyrchu ar y rhan anweledig o'r lleuad. Methu yr wyf a gweled cyssondeb yn yr athrawiaeth.

AMREUWE.

Y SABBOTH.

Ma. Golveydd.—Dymunaf le i'r gofyniad hwn yn eieh Misolyn clodwiw: Pa un waethaf a'i yr hwn ddalio ben ystori wâg a llygredig ar y Sabboth, neu yr hwn a'i traetho? Sylw buan ar hyn a foddlona y gofynydd.

R.

GOFYNIAD RHIFYDDEGAWL.

Pa cyn ucheled uwchlaw y ddaear rhaid codi dyn fel y gwelo } o'i harwyneb !

St. Louis.

CYMRO GWYLLT.

EGLWY8I Y TREFNYDDION CALFIN-AIDD CYMREIG YN NHALEITHAU UNEDIG AMERICA.

Mr. Gol. TGYDD.—Mynych y rhoddir gwaith i'ch gohebwyr i gyseoni rhanau o'r gwirionedd a'u gilydd, ond yr wyf fi am roddi gwaith i gyseoni dau hanes a'u gilydd, mewn perthynas i eglwysi a phregethwyr y Trefnyddion Calfinaidd Cymreig yn America. Mewn llyfr a elwir, 'American,' o gyfansoddiad y Parch. B. W. Chidlaw, Paddy's Run, Ohio, gwelir mai 12 o eglwysi a 10 o weinidogion a berthynent i'r Trefnyddion Calfinaidd yn 1840; eithr mewn hanes arall a gyhoeddwyd mis Mai, 1842, gan 'William Rowlands, un o weinidogion y Cyfundeb,' canfyddir fod gan y Trefnyddion Calfinaidd 25 o eglwysdai neu gapeli, heblaw llawer yn ychwaneg o loedd pregethu; a 26aino weinidogion neu bregethwyr yn fyw.—Yn awr, Pa fodd y mae i ni ddeall hyn? Onid oes rhyw anghywirdeb yn un o'r ddau hanes, mae'n rhaid bod cynnydd yr athrawiaeth Galfinaidd, er cymaint a ddywedir yn ei herbyn gan rai, yn gyflym iawn yn mhlith Cymry America, i beri y fath wahaniaeth mawr mewn ystod dwy flynedd.

CARWR CYSSONDEB.

ATEB.—Mae'r hanes a gyhoeddwyd genym ni wedi ei gyhoeddi oddiar seiliau credadwy. Yr ydym yn hysbys bersonol o'r rhan fwyaf o'r Capeli a'r gweinidogion; ac am y cwbl, gan fod yr enwau a'r lleoedd yn hysbysedig, hawdd iawn fuasai ein hargyhoeddi pe gwnelsem gamsynied, yr hyn, yn y cyfryw amgylchiad a ddiwygiem gada pharodwydd. O barthed llyfr Mr. Chidlaw, na'i seiliau dros y sylw a wnaeth ar nifer Capeli a gweinflogion y Trafnyddion Calfinaidd, mae y cyfrifoldeb yn gorphwys arno ef.

Digitized by Google

BARDDONIAETH.

CAN MOSES.

Penillion wedi eu cymeryd allan o gan Moses, Exod. xv.

Canaf i'r Arglwydd, ryfedd Iôr; Y march a'r marchog roes i'r môr! Fy nghân yw'r Arglwydd byth, a'm nerth— Mae'n Iachawdwriaeth mawr ei werth.

Efe sy' Dduw gogoniant nef, A'm Tad, am byth dyrchafaf ef— Yr Arglwydd sydd ryfelwr mawr, Ef biau uffern, nef, a llawr.

Cuddiodd gerbydau Pharae groch, A'i filwyr gwych yn y môr coob, Y dyfroedd mawr a dôdd y llu, Fel careg yn y dyfnder du.

Deheulaw Iôr a'i ryfedd nerth, A ddrylliodd y gelynion oerth— Rhai ddaeth i'th erbyn, fyddin fawr. O'th ardderchawgrwydd rhoist hwy'i lawr.

Dy ddig aeth allan fel y mellt, A'u hysodd hwy fel sofi neu wellt, A'th wynt y cesglaist ddwfr y'nghyd, Uwch na magwyrydd mwya'r byd.

Fe brofai hyn fawrhydi'r Iôr, Pan gwnaeth e' geulo dwfr y môr— Dywedai'r gelyn mawr ei fost, ' I'w herlyd hwy, O de'wn yn dost.

WII

Ni gawn ein gwynfyd, gryf a gwan, Wrth ranu'r yspail yn y man; Mi dyna'm cledd yr ochr draw, Pw difa'n llwyr trwy rym fy llaw.'

Ond daeth o'th enau ffyrnig wynt, A chwythai'n hynod yn ei hynt, Y môr ar draws y gelyn trwm, A'r oll o'i blaid aeth fel y plwm.

Pwy Arglwydd sydd o berchen bri, Yn mysg y duwiau fel tydi? A phwy mór ogoneddus iawn, Yn mhlith y dynion uwcha dawn?

Pwy fel tydi, mewn sanctaidd swydd, Yn gwneuthur rhyfeddodau'n rhwydd? Llyngcai y ddaear hwy mewn braw, Trwy ddawnus lwydd dy ddeheu law!

**

Dy bobl arweinaist å dy ras, A'u gwared rhag eu gelyn cas; Trwy dy arweiniad daeth pob un, I'th sanctaidd annedd di dy hun.

Fe ofna pawb pan glywant hyn; Gwyr Palestina ânt tan grŷn; Pair ofn ar dduciaid Edom draw, A chedyrn Moab brofant fraw.

XIII.

Tawdd cedyrn Canaan yn y tir, Ofnadwy ofn a'u deil yn wir; Fel careg fud yr â'r holl ri, Nes myn'd i mewn o'th bobl di.

Ti ddygi'r dyrfa deg ei gwawr, I fynydd d'etifeddiaeth fawr; A'th gywegr Arglwydd fydd y lle, Yn gadarn fan o dan y ne.

TV.

Yr Arglwydd a deyrnasa mwy— Sef Pharao, a'i fyddin gafodd glwy, Y môr a'u tôdd—ofnadwy nych— Asth Israel trwodd ar dir sych.

Ffloy

AB MORYDD.

YMSON CATO.

Mr. Gol.—Ardderchawgrwydd drychfeddyliau yn y Bryddest ganlynol, yn nghyd â rhagoroldeb y cyfieithiad gan y Dr. William Owain Pugh, a bar i mi ofyn lle iddi yn y 'Cyfaill,' gan ddymuno fod ymgyrhaedd iddei hefelychu mewn ehediadau meddwl a iaith, yn Meirdd Cymreig America.

Rhaid yw mai hyn—Plato, darbwilli di Yn wiw—os amgen, py hwn obaith myg, Hon hof eidduned, yr hiraethiant hyn Am anvarwoldeb! ynte o ba le Hwn arswyd cudd, y cryd tumewnawl hwn Rhag syrthiaw idd y dim! Py idd ei hun Y cilia Enaid, y brawycha rhag Divancoll! Yw y Duwdawd yn cyfroi Sydd ynom! nev ei hun a arwyddfaa Ryw vyd ar ol, a bod tragwyddawl oes I Ddyn. Tragwyddawl! ti, y syniad cu, Oynadwy! trwy ba amryw vod heb brawv, Pa droion, pa gyvlyrau newydd sy. Rhaid ini drwyddaw! mae êangder wedd Dieithaw rhagov; ond cysgodion ynat, Anaid ini drwyddaw: mae canguer wedd Dieithaw rhagow; ond cyagodion yat, Cymylau, a thywyllwch oddiar hyn, Ataliaw yma. Od oes Gallu vry, (Ac anian, trwy ei holl weithredion maith, (Ac anian, trwy ei holl weithredion maith, Goralwa vod, mewn rhinwedd hofa eve; A hyn a hofa rhaid mai dedwydd yw. Ond pa bryd, neu pa le? Y byd hwn gwnaid I Caisar. Blinav ar amcanion mwy— Mae rhaid i hwn ddiweddu arnynt byth.

Mál hyn amarvawg wyv—My marw as Fy myw ynt rhagov addien ac iachâad. Hwn haiach dyga ddiwedd arnav vi; Hwn haiach dyga ddiwedd arnav vi;
Ond hon mynega byth nas byddav marw.
Yr Enaid, cadara yn ei hanvod, gwena ar
Y llevnyn noeth, dirmyga hi ei vlaen:
Divlanant hwy y Ser, yr Haul ei hun
Gân oed a welwa, Anian sodda mewn
Blynyddau; ond tydi blodeui drwy
Anvarwawl ieuant, heb eniwed gân
Elvénau brwd o var, devnyddion briw,
A bydoedd âr ymgolli yn ei frwch.

Awst 23, 1821.

IDRISON.

GALAR BENILLION.

A gyfansoddwyd ar achlysur marwolaeth plant D. E. Rosser, D. ac M. Lloyd, a H. ac M. Humphreya, Cin-cinnati: gwel y 'Cyfaill,' Cyf. V. tu dal. 283.

O Angeu du, a'th ingawl waith,
Sy'n tóri blodeu teg ar daith.
Mór sobr, O! a sydyn daw.
E rwyga'n llwyr, ni ragawd llaw:
O rhyfedd, rhyfedd hyn;
Yr olwg sydd yn synBlin, blin y try eu gwedd,
Yn wael eu drych yn ngwaelod bedd.

Y o'lymau oll, a'i gleddyf llym, Eu dattod wna, ni luddias ddim; Er maint yr ymdrech tra'n y byd, Gan gorph ac enaid ddâl yn nghyd; Ond undeb teulu Duw, Ni ddettyd ef—fy enaid clyw! Byth, byth yn ddinacad E saif rhwng Duw a'i saint, a'u had.

Digitized by Google

O pwy all ddirnad galar loes,
Rhient serchawg dan y groes;
Ar lan y bedd a'u deigrau'n lli,
Waith ynn orhos anwylinid cu:
Yn syllu'n synllyd ar y blwch, *
A gynnwys yndde hoffaidd lwch.
Gwel, gwel hwy'r ulaf ddydd.
Nes cwyd Duw hwynt o'u gwely pridd. * coffin.

O fewn y bedd y trefnwyd lle,
I briddell bawb o dan y ne';
Cawn yno gysgu hyd y ffoedd,
Fan ddygir cyflwr pawb a'r g'oedd:
O caffer erlyn pryd,
Barodrwydd yn y byd,
Fel, fel y caffon oll
Drag'wyddol fyw, heb un ar goll.
EDW. JORES

CLOD DIRWESTIAETH,

gyfaneoddwyd wrth weled cynnydd y Gymdeithae Ddirwestol yn Remsen, Stauben, a'r cymydogaethau; hefyd wrth weled cannoedd, os nad miloedd, wedi ym-restru ten faniar Dirwest ac yn canu am y fuddugolsaeth, Gorph. 1, 1849.

> Byddin Dirwest sy'n gorchfygu, Ar hyd y dydd, A'i Banierau heirdd i fyny, Ar hyd y dydd;
> Ar hyd y dydd;
> Do'd y mae er gwaetha'r herwyr,
> Yn gry' i maes er ei gormeswyr,
> Ac y mae yn ennill milwyr,
> Ar hyd y dydd.

2. Awn yn mlaen er llid y gelyn, Yn enw ein Duw, Yn enw ein Duw,
Nid ose achos i ni ddychryn,
Yn enw ein Duw;
Awn'n g'lonog fel r'aeth Dafydd,
Mynwn gareg yn ei 'menydd,
Peidiwn gadael iddo 'n llonydd,
Yn enw ein Duw.

3.'N agoshau mae dydd ei arwyl, I. 'N agoshau mae dydd ei arwyl,
O Gymry llon,
O un galon de'wch i'r perwyl,
O Gymry llon;
Na fydded neb yn mhlith y Cymry.
Yn swydd Oneida, yn cael eu henwi,
Na roes help llaw i attal meddwi,
O Gymry llon.

Arno bwriwn garnedd gerig,
Cyn bo yn hir,
Fel na chodo'r hen gawr hyllig,
Cyn bo yn hir;
Fu hyd ein gwlad yn fawr ei urddas,
Yn presennoli pob Cymdeithas,
Ceiff wel'd ei fedd, Yr hyll anaddas!
Cyn bo yn hir. 4. Arno bwriwn garnedd gerig,

5. Hollalluog Dduw ein llywydd, Tyred i'r maes,
Dy wynepryd dyro beunydd,
Tyred i'r maes;
A bendithia ein cynnulliad, Fel y býddom o un fwriad, Yn dy ganmol am dy gariad, Tyred i'r maes.

MWWGIALOG

YR ADGYFODIAD.

Y meirw'n ddiau a gyfodir, *
Yr holl gyrph ganfyddir yn fyw;†
1 fyny daw'r meirw o'r moroedd, ‡
Fe'n gwelir yn lluoedd bob lliw:
Canfyddir pob llwchyn sy'n llechu \$
Gan lygaid yr lesu ryw ddydd:
Ar ganiad yr Udgorn Diweddaf,
Daw saint y Goruchaf yn rhydd. W. B. JONES.

* loan v. 28, 29, † Mat. xxv. 32, ‡ Dad. xx. j3,

Amos ix. 2, 3.

PRNNILL

With weled mor hyfryd oedd Caerefrog-Newydd, ar ol. hir fordaith.

Os cedd byfryd ceal Caerefrog,
Wlad cludog enwog iawa,
Yn lle Brydain, (gan orthrymder
Treiddia llymder trwyddi'n llawn:)
'Fath lawenydd fydd pryd hyny.
Yn digrifu'r Awen gref,
Trwy fy enaid yn dylfo;
Os ca'i nofio byth i'r Nef.

Llwyn-y-Cymry.

DYLLEAM.

ENGLYNION

A gyfansoddwyd yn yr Hen Wlad, ar ol darllen 'Ffrwyth y Myfyrdodau,' &c. Gwel 'Cyfaill,' CYF. IV. tu dal. 341.

Darlienais, gwelais argoelion—
O herwydd colledion—
Colli fu, un call o Fôn,
Oedd oguwch y Meddygoa.

Mór addwyn gwnai ymarweddu, Digynnwrf, (nid baeddu;) Crefyddwr, un ceinwr cu— Da wyddis, cyn diweddu.

OWAIR MATHAPARE. Oddierth RICHARD M. WILLIAMS, Pfloyd.

ENGLYN AR GENFIGEN.

Drwg annel, a dfy i gynen,
O'r fall mae'r gas elfen ;
Tuedd, a sylwedd pob sên
A fagwyd, yw Cenfigen.

Palmyra.

IAGO DDU.

ENGLYN

I'r 'Cyfaill' wrth ddysgwyl am danaw ar ddiwraed gwlaweg, pryd y daeth.

Dwys galon yn dysgwyliaw——am I'm gafael ar gurwlaw— Pa swn câr ? pwy sy'n curaw ? Esgnd dy lais, ysgwyd law. -am 'Gyfaill'

MWRGIALOG.

ARALL

Pr Gymdeithas Ddirwestol.

Y ddirwystr Ddirwestiaeth, -un fuddiol Sy'n foddion tra helaeth,
I crlid ffwrdd yr alaeth—
Ei nod yn gu, nid yw'n gaeth.

MWNGIALOG.

'BYDDAF ANGEU I TI, O ANGEU.'

Poenau a gofid, ein PEN a gafodd, Poen, a du lafur, pan y dolefodd; Poen, a logorph anwyl, pan y gorphenodd, Poen, a loesau mawrion, pan lesmeiriodd; Poenau arteithiau a'i tôdd——a diau Poenwyd yr angen ei hun, pan drengodd. ROBERT AR GWILTH DDC.

Y CARDOTTYN CRWYDREDIG.

Byw yr wyf yn bar ryfedd----bob orig, Byw heb uur, na mawredd ; Byw 'n unig, heb un anedd, Byw 'n v byd, uwch ben bedd.

YR UR.

De'wch, de'wch, o fawr i fan, TUDOR. Z 6. 6, 10, 8, 8, 7, 6. Cyn de__lo'r Pia. dylif tan, O ddyn.ion, I'r Arch mewn pryd, I'r Arch mewn pryd fe lysg y pa'm na ddowch! I santaidd fynydd Seion &c. Forte. [Cyfansoddwyd gan T. C. STEPHENS, Utica, C. N.] byd yn 80. O ddynion &c. O ddi ... nas dystryw brysiwch, Cowch, ar O ddynion, pa'm na ddowch

Digitized by Google

HANESIAETH GENHADOL.

DYFYNIAD CYFIETHIEDIG

O Lythyr oddinorth y Parch. T. Jones, y Cenhadur, at Ysgrifenydd y Gymdeithas Genhadol Dramor.

Fy nhra h offus gyfaill,— * * *

Gofynasoch i mi anfon i chwi ddysgrifiad pa fath lange yw Doowan Rai, ond gofynwch i mi gyflawni gorchwyl anhawdd iawn; canys ni chyfarfyddais erioed a chreadur mwy anhawdd ei adnabod: nis gallaf ffurfio un meddylddrych am greadur mwy dystaw, sly, a chyfrwys. Mae ei ddyfnderoedd yn anfesurol, ac y mae ar yr un pryd yn dra balch, hunanol, a drwg ei dymher; ond y mae yn dra awyddus i ddysgu, yn gyflym mewn deall, yn gyfrwys mewn rhesymu, ac yn dda iawn ei gôf; ac y mae ganddo amcan pur dda ar wneyd pa beth bynag y dymuna ymgais at ei wneyd. Ymddengys weithiau fel pe b'ai yn teimlo yn ddwys oddiwrth wirioneddau'r efengyl, nes y byddaf yn barod i obeithio fod Tad y trugareddau yn ymweled â'i galon á goruchwyliaethau ei Lân Ysbryd; bryd arall byddaf yn cael fy ngofidio wrth yr amlygiad o'r pethau gwaethaf sydd yn ei nodweddiad. Mae 'n ddiau ei fod yn gallu rhagrithio, ac ymddengys ei fod wedi ymddwyn fel y cyfryw un, yn amser Mr. Lish, oblegid yr oedd ef yn ei ystyried yn ddyn dychweledig, yr hyn beth, mae 'n ddrwg genyf ddyweyd, ni bu ef erioed. Mae arnaf ofn na fydd ef byth yn athraw da, oblegid y mae ef mór ddystaw a drwg dymherus. Heblaw hyny nid yw yn cymeryd fawr o bleser mewn addysgu na dywedyd dim wrth neb, cyhyd ag y gallo fyw heb wneyd hyny; ond y mae'n sicr y gall gras Duw wneyd cyf-newidiad mawr arno yn mhob ystyr. Ychydig ddyddiau yn ol, pan yn ymddyddan yn nghylch y gallu y mae'r Cassiaid yn credu sydd ganddynt, trwy weddio ac offrymu, i dynu barnau a dialedd Duw ar ryw berson fyddo wedi gwneyd cam a hwynt yn ddiachos, ac y gall yr hwn y troseddwyd i'w erbyn, beri, trwy weddi ac aberth, i Ddnw amddifadu y troseddwr o'i fywyd, gofynodd Doowan i mi pa fodd yr oedd fod yr un Duw sydd yn rhoi bywyd, ac yn cynal pawb, yn lladd dyn pan y mae nn arall yn dymuno iddo wneyd hyny? Dywedais wrtho nad yw Duw yn lladd neb oblegid gweddiau ac aberthau dyn arall, ond ei fod wedi gosod amser terfynedig i ddyn, ac ordeinio rhifedi y dyddiau y bydd byw pob dyn ar y ddaear, ac na all neb 'chwanegu at, na thynu oddiwrth hyny. Yntau yn anfoddlon naill, ai i fy anghredu i, neu ei opiniynau Cassiaidd ei hun, a ddywedodd, 'Fel hyn y mae'n rhaid ei bod. Mae'r Arglwydd yn y dechreuad wedi trefnu fod hwn a hwn, ar ol iddo gyflawni rhyw weithred ddrwg, i farw; a phan elo wr o Cassia, y byddo wedi troseddu i'w erbyn, i weddio ac aberthu, mae 'r troseddwr yn marw yn amser ordeiniedig Duw; ond y mae 'r dyn digiedig yn meddwl ei fod wedi

marw oblegid fod y diniweid wedi dymuno am iddo farw.' Yn awr gadawaf i chwi farnu ai nid yw hyn yn ymgais go lew at ymresymu, ac yn brawf hefyd, pe b'ai gan y Cassiaid galonau newyddion, y gallant wneyd duwinyddion go lew. Oed y llangc sydd tuag 20 mlwydd; eithr nid yw hyn ond tybiaeth o'r eiddof fi, oblegid nid oes gan y Cassiaid un idra am eu hoedran; a phan ofynir iddynt, atebant bob amser, 'Nid ydym ni, y Cassiaid, byth yn gwybod beth yw ein hoed.' Er hyny y maent yn credu eu bod yn gan' mlwydd oed cyn y byddant farw mewn henaint: o ganlyniad, yr un gair yn eu hiaith hwy sy'n arwyddo oes a chenedlaeth, sef

Mae Doowan yn perthyn i lwyth a elwir Lei-Efallai na fyddai yn anhyfryd genych wybod fod y llwyth hwn yn cadw dawns gyhoeddus yn y dyddiau hyn, sef o'r 6ed hyd y 9fed o fis Mawrth, mewn pentref o'r un enw, er coffadwriaeth barchus o'r hen wraig a fu yn wreiddyn y llwyth. Y traddodiad am dani sydd fel y canlyn; Gwraig o lwyth a elwid Ciwar a ddaeth i'r pentref a elwir yn awr Leihiam, (ystyr yr hyn yw dos, gwaedda,) ac a briododd yno; cafodd luaws o blant, a newidiodd ei llwyth yn y dull arferol, sef trwy aberthu a gweddio; a sefydlodd y llwyth a elwir wrth enw y pentref: a byth wedi hyny, y mae'r llwyth, yn ol arfer Ciwar, yn cadw dawns gyhoeddus bob dwy flynedd, er anrhydedd i'w sylfaenydd. Cedwir ei hesgyrn mewn careg, yn ol dull y Cassiaid; a chedwir ei gwallt mewn cist, yn ol arfer y llwyth y perthynai iddo gyntaf. Ar ddyddiau y ddawns cymerir ei gwallt allan o'r gist yn mha un y cedwir ef, golchir a chribir ef, a dodir olew arno, a rhoddir ef i hongian o amgylch y gwely yn y tŷ lle cedwir ef yn gyffredin, a'r hwn a amgylchynir y pryd hwnw a'r holi beth-au mwya' costfawr y gallant eu cyrhaedd, megys gwisgoedd, tlysau, arian, aur, &c. Cymerir ei hesgyrn hefyd allan o'r twll yn y gareg lle y cedwir hwynt, golchir hwy deirgwaith a dodir hwy yn ol yn y twll heb eu gorchuddio. Ar ol darfod y ddawns dodir y gwallt yn ei ol yn y gist, a chuddir yr esgyrn yn y gareg a rhoddir toraeth o gacenau, ffrwythydd, cnau, tobacco, a phob peth a gyfrifir yn werthfawr gan y Cassiaid, ar y gareg, fel offrwm.

Gan fy mod ar y pwngc hwn gallaf hysbysu i chwi fod dawns yn cael ei chadw y dyddiau hyn yn Cheraponjee gan lwyth o'r enw Eppa, ar ddechreuad yr hon y cymerwyd esgyrn eu henafiaid hwythau allan o'r gareg lle y codwir hwy, ac y golchwyd hwy deirgwaith. Tra parhao y ddawns, dodir hwy ar y gwely wedi eu gorchuddio â lliain, ac addurnir y gwely â phob peth gwych y gallo'r bobl ei gael. Ar ol y ddawns golchir yr csgyrn deirgwaith drachefn, a dodir hwy yn y twll yn eu hol. Yn agos i'r twll y maent yn tóri ŵy, fel offrwm, gyda darnau bychain o afu (liver) berwedig; yna cuddir y cyfan, ac ar y gareg dodir cruglwyth o'r pethan a ystyrir yn werthfawr gan y llwyth

yn offrwm. Ond gadawaf ar hyn, a cheisiaf anfon i chwi etto hanes cyflawnach o'u hofer-

goelion a'u harferion ffol.

Enw yr athraw arall sydd genyf yw Juncha, yr hwn sydd o 25 i 30 mlwydd oed. Mae hwn yn perthyn i lwyth a elwir Dingdoh (cnawd-bren) yr hwn lwyth, fel y tybir, a ddisgynodd o bren a elwir felly. Y mae Juncha mor wahanol i Doorean ag y gallaf fi feddwl fod yn bosibl i ddau ddyn fod. Y mae ef mór wag o synwyr a'r pren y mae'n tybied ei fod wedi disgyn o hono; nid oes ganddo na gallu nac archwaeth at ddysgu, mewn gair y mae ef y peth a alwn i yn greadur gwirion a balch. Ond y mae'n rhydd, yn dirion, ac o dymher dda, ac mór onest ag y gellir dysgwyl i un o frodorion yr India fod. Y mae'n hoffach ganddo ddysgu ereill,—a chyn belled ag y mae ei wybodaeth yn cyrhaedd, y mae'n fwy cymhwys i ddysgu ereill, yn enwedig plant, na derbyn addysg ei hunan: ac er y blinir fi yn fawr weithiau trwy ddylni ei fenydd penglogaidd mewn deall, llonir fi yn fawr trwy ei onestrwydd ei dymher dda a rhydd, a'i barch i'r gwir. Yn wir nid wyf yn meddwl y cawn i ddim gwirionedd gonest y'nghylch unrhyw beth oni b'ai ef. Nid oes achos i mi ddyweyd wrthych am ba hen air Cymreig y mae'n fy adgoffa beunydd. 'Gan y gwirion y ceir y gwir.'
Dywed hefyd, gan fod yr holl Gassiaid yn dyweyd celwydd, ei fod yntau wedi dyweyd llawer, yn enwedig wrth brynu a gwerthu; ond tyatiai wrth Mrs. Jones y diwrnod o'r blaen, na ddywedodd ef gelwydd wrthyf fi erioed;—ei fod lawer gwaith wedi meddwl am ddyweyd celwydd wrthyf cyn dyfod ataf, ond fod rhyw ofn yn syrthio arno bob amser wedi hyny rhag gwneyd. Y mae o hyd wedi ymddangos fel yn teimlo llai oddiwrth y gwirionedd dwyfol na Doowan, ac yn bur gyffredin ymddygai yn dra diofal; ond ychydig amser yn ol, effeithid arno yn fwy na chyffredin, a byth wedi hyny y mae'n ymddangos yn fwy ystyriol, a mwy awyddus i wybod pethau dwyfol nag o'r blaen. Efallai na fydd yn ddrwg genych glywed crybwylliad am ymddyddau a fu rhyngddo a Mrs. Jones ychydig ddyddiau yn ol, pan yr attolygodd arni beidio son wrtho am uffern, ac Iesu Grist ar y groes, oblegyd yr oedd hyny yn ei wneyd yn bur annedwydd; i arfer ei ymadrodd ef ei hun, 'Y mae'n gwneyd i fy mynwes guro fel watch Mr. Jones.' Pan fydd yn myned adref ar ol i mi fod yn llefaru am uffern, ac Iesu Grist yn marw ar y groes, y mae'n teimlo y fath boen yn ei galon, fel nas gŵyr pa beth i wneyd, na pha beth i ddyweyd; nad oedd yn teimlo ei hun mór ddrwg un amser ag ar ol clywed y pethau hyn, yn enwedig am Grist ar y groes. O ganlyniad, erfyniai ar Mrs. Jones i beidio sôn am y pethau hyn, beth bynag a ddywedai wrtho; a phan ddywedo'ld hithau, nid yn unig y dylai hi ddyweyd wrtho ef, ond y dylai yntau hefyd ddyweyd wrth ei gyfeillion y Cassiaid bob peth y mae'n ei wybod am uffern, ac am Grist yn marw ar y groes i achub pechaduriaid rhag myned yno, atebodd hi fel hyn, 'Os dechreuaf fi ddyweyd wrthynt, hwy a ofynant gymaint o gwestiynau i mi na's gallaf eu hateb, fel y bydd arnaf gywilydd mawr.' Wrth iddi gymhell y peth arno y'mhellach, dywedai,

' Aroswch dippyn gael i mi wybod ychydig rhagor, ac yna dywedaf wrth bawb; pe bawn yn gwybod yn well fy hunan, ni ofalwn am neb, ac ni heediwn pa peth a ddywedai fy llwyth, fy ngwraig, na neb. Addawodd hefyd y treiai ef beidio dyweyd dim 'chwaneg o gelwyddau wrth ei gydgenedl, 'er (eb efe) y mae'n bur anhawdd peidio dyweyd celwydd, pan y maent hwy i gyd yn dyweyd cymaint; a phan y bydd arnaf eisiau peidio, y mae rhyw beth yn fy meddwl yn peri i mi wneyd.' Y mae hyn nid yn unig yn dangos gallu yr efengyl ar feddwl pagan, ond yn rhoi lle i ni obeithio, fod yr Arglwydd yn rasol wedi dechreu y peth hwnw a ddybena yn iachawdwriaeth y pagan tlawd hwn. Os felly y bydd, nid oes genyf un amheuaeth y bydd *Juncha* yn dra defnyddiol i wneuthur yn hysbys wirioneddau'r efengyl, oblegyd bydd yn siarad ac yn adrodd pob peth y mae'n ei wybod yn ddidaw.

Mae'r penderfyniad a wnaed yn Rhuthyn, i wneyd ymdrech i gyffroi yr ysbryd cenhadol yn mysg aelodau y Corph yn dra boddhaol ; ac am hyn yr wyf, mi hyderaf, yn ddyiolchgar i Ben

mawr yr eglwys.

Mae fy lechyd yn bur dda, a'r eiddo fy ngwraig yn parhau yn lled debyg.

Yr eiddoch, &c

THOMAS JONES.

Hanesiaeth Gartrefol.

CYMANFA FLYNYDDOL

Ysgolion Sabbothol Remsen, &c., swydd Oneida, C. N., yr hon a gynnaliwyd y 17eg o fis Medi, yn nghapel cerrig Remsen.

Dechreuwyd y Gymanfa am 9 o'r gloch y boren, trwy ddarllen a gweddio, gan y Parch. D. E. Davies, Pen-y-graig; a holwyd y plant bychain, y rhai oeddent wedi ymrestru yn drefnus ar yr oriel, allan o 'Rhodd Mam,' yma a thraw, gan Mr. John Jones, Utica. Wedi hyny, gan y Parchedigion D. E. Davies a W. Rowlands, holwyddorwyd Ysgolion Pen-y-graig, Hebron, Penrhiwder, a'r Dwyrain.

Am 2, Dechreuwyd gan Mr. John Jones, ac holwyddorwyd, gan y Peirch Davies a Row-lands, Ysgol Remsen, Trenton, Pen-y-caerau, Ninety-six, ac Enlli. Diweddwyd gyda chynghorion buddiol a gweddi, gan Mr. Jones,

Y Pyngciau ar barai yr holwyddorwyd y gwahanol ysgolion oeddent-IAWN CRIST, YR AD-

GYPODIAD CYPPREDINGL, A'R FARN A PYDD.

Mewn cyssylltiad a'r Gymanfa, cynnaliwyd dan gyfarfod anghyoedd gan yr athrawon, y cyntaf am 71 nos Sadwrn, a'r llall rhwng oedfauon y boreu a'r prydnawn. Yn y cyfarfodydd hyn, wedi derbyn cyfrifon cysurus o lafur a llwyddiant yr amrywiol ysgolion perthynol i'r dosparth, sylwyd:

1. Os ydym fel athrawon yn effro a llafurus yn nyledswyddau ein sefyllfa, ein bod megys halen yn effeithiol i bereiddio ereill, ond bod genym achos i grynu rhag i ni fod fel halen

wedi diflasu.

2, Y cydmerir gair Duw i ordd yn dryllio, a thân yn toddi, ac y dylein ystyried hyn er cefnogaeth i ni wrth ddenu ereill iddei ddysgu a'i chwilio.

3. Y dylem amcanu at ddeall y rhai fyddo dan ein gofal, trwy roddi gwaith cymhwys iddynt; a dangos pethau ysbrydol iddynt yn eu

perthynas a hwy eu hunain.

4. Y dylem arferyd pob moddion gweddaidd ac effeithiol i ennill pawb i'r Ysgol Sul, ac ennill eu meddyliau at y Gair wedi eu cael yno.

5. Y dylem ymofyn am gywirdeb yn yr athrawiaeth a ddysgom i'r rhai a fyddo dan ein gofal, ac hefyd, dyben addas wrth eu dysgu yn yr

athrawiaeth hono.

6. Sylwyd fod gwaeledd yr ysgolion yn deilliaw oddiar waeledd yr athrawon, a bod gwaeledd yr athrawon yn deilliaw oddiar esgeuluso cyflawniadau dirgelaidd; pe byddai achos plant a'r ysgol yn fwy gwasgedig ar ein meddylian mewn gweddiau dirgel, y byddai ein llafur cyhoeddus yn debyg o fod yn fwy effeithiol ac

7. Dangoswyd breintiau ieuengctyd yr oes hon, a'r achos galaru sydd, bod cynnifer o blant, a

rhieni plant mór anystyriol o'u gwerth.

8. Penderfynwyd, y byddai i Athrawon yr amrywiol ysgolion gasglu yn ddioed arian i dalu am yr anrhegion addawedig y gauaf diweddaf i ymgeisyddion llwyddiannus, y rhai a lafurient yn orchestol ar faes yr Ysgryth-

Wrth adael y cofnodau hyn i'w parhau mewn coffadwriaeth ar ddalenau y 'Cyfaill,' mae 'n dda genyf hysbysu, y gallwn yn hŷf a siriol ddyweyd, bod arwyddion amlwg o bresennoldeb y Prophwyd Mawr yn ein Cymanfa eleni eto. Bydded bendith faith ar yr ymdrechion gyda'r sefydliad gogoneddus hwn yn mhob man lle mae, dros wahanol gyrrau o'r ddaear.

Ydwyf, dros yr Ysgolion, Yr Eiddoch, &c., O. J. OWEN.

COF ADAIL

Y diweddar Barch. John Owens, Remsen.

Yn hanes Cymanfa Ysgolion Remsen, &c., am y flwyddyn 1841, tu dal. 346, y canfyddir fod y gwahanol ysgolion cynnulledig trwy eu cynnrychiolwyr, mewn cyfarfod anghyoedd, wedi penderfynu anrhegu coffidwriaeth ein hanwyl a Pharchedig frawd John Owens a beddfaen neu gôf-adail hardd, ac ymddiried y gorchwyl o'i brynu, a'i osod i fyny i ni, gan ein bod ar gychwyn y pryd hyny i Gaerefrog-Newydd, lle yr hunai corph marwol ein hanwyl frawd; ond er arfer diwydrwydd, ni allwyd cael y maen wedi ei gerfio a'i osod i fyny cyn i ni orfod ymadael o'r ddinas, o ganlyniad oedwyd cyhoeddi casgliadau, &c., nes ý caem ei weled, i'r dyben o gael yr hanes am dano yn gyflawn; mis diweddaf cawsom gyfleustra i hyny, a gall wn yn awr hysbysu ei sefyllfa a'r argraff sydd

Mae 'r bedd a'r gôf-adail yn nghorphlan y Trefnyddion Wesleyaidd ar gongl First Street

a'r Second Avenue.

Yr argraff ar y maen, yr hwn sydd o fynor gwyn, sydd fel y canlyn: 'MEWN COFFADWR-IAETH AM Y PARCH. JOHN OWEN, YN DDIWEDD-AR O REMSEN, SWYDD ONEIDA, YN Y DALAITE HON. A'GYNT O SWYDD DREFAELDWYN. GOG-LEDD CYMRU; GWEINIDOG DEFNYDDIOL YN MHLITH Y TREFNYDDION CALFINAIDD CYMREIG. BU FARW YN Y DDINAS HON, HYDREF Y 4YDD, 1841, YN Y 53FED FLWYDDYN O'I OEDRAN. Wedi ei ranu a llinell, ochr-yn-ochr, y mae yr un peth o ran cynnwys yn Saesonaeg, ac oddidan y ddau yr hyn a ganlyn .- 'This Monument was erected to perpetuate the recollection of his worth, from voluntary contributions by the members of the Welsh Sabbath Schools in Remsen and its vicinity, by whom while alive he was greatly esteemed and beloved.'

Mae 'r maen ar ba un y cerfiwyd yr ysgrifen uchod wedi ei osod wrth ben y corph, ac wrth draed y corph y mae maen bychan a dwy lythyren gyntaf enw 'r trangcedig amo.

Traul gosodiad i fyny y gôf-adail oedd fel y

" " Cludiad at y cerfiedydd,

canlvn :-

Talwyd am y meini,

Pen-y-graig,

Penrhiwder,

Holland Patent, . Ffloyd,

" " Cer " " Cluc " " Goe	liad i	r cor	oblan			18 37± 50
	yfans		уп е	u 156,	\$27	
At y draul uchod	, case	glwyd	yn I	agol	Sabbo	thol
Remsen,	•				\$ 8	87
Enlli,					1	00
Steuben,				4		41
Pen-y-ca	erau,				2	33
Trenton,					2	67
Y Dwyn	uin,				ı	23
Y Nant,					1	58
Hebron,					3	01

1 00 70 \$26 10

2 50

80

\$13 00

371

Gwelir fod hyn yn fyr i gyfateb i'r draul o ychydig, ond gwnaethpwyd casgliad gan ychydig o chwiorydd calon-wresog eglwys y Trefnyddion Calfinaidd yn Nghaerefrog-Newydd, at ddybenion cyffredinol ar achlysur claddedigaeth y Parch. J. Owen, o'r hwn y cymerwyd yr hyn oedd ddiffygiol yn y casgliad uchod, a throsglwyddwyd y gweddill i'r weddw alarus. W. ROWLANDS.

CYMDEITHAS WRTHGAETHIWAWL PALMYRA, OHIO.

Nos Lun, yr 16eg o Mai diweddaf, yn ol rhybudd blaenorol, cadwyd Cyfarfod Gwrthgaethiwawl gan y Cymry, yn Addoldy yr Anni-bynwyr yn Palmyra; ac etholwyd Mr. William Williams yr ail, yn Llywydd am y tro; yr hwn wedi cymeryd y Gadair, a gymhellodd rywun i lefaru ar yr achos oeddym wedi cyfarfod o'i blegid; yna cododd Mr. Rees Morgans henaf, a thraddododd araeth fér a chynnwysfawr ar y

caledi tór-calonus, ag y mae y rhan fwyaf o gaethion yr Unol Daleithau yn gorfod ei ddy-oddef yn barhuge, ynghyd a dyledswydd y Cymry i wneyd a allont tuag at eu rhyddhau o'u caethiwed. Ar ei ol, fe lefarodd pump ereill, yn gadarn iawn o blaid rhyddhau y caethion: erbyn i'r cyfrai orphen eu hareithiau, yr oedd yn rhy hwyr i ffurfio Cymdeithas, a'i rheolau dc., gan hyny penderfynwyd cyfarfod drachefn ar nos Wener y 27ain o'r un mis; yna ymadawyd wedi i 13eg benderfynn i wneyd a allent er cael rhyddid i gaethion yr Unol Daleithau.

Ar y nos Wener grybwylledig, ymgynnullodd llawer o'r Cymry y'nghyd i'r un lle ag o'r blaen, a dewiswyd trwy bleidlais gyhoeddus, y personau canlynol i fod yn swyddogion y Gymdeithas

am dri mis, sef,

Mr. REES MORGANS, henaf, Llywydd.

"DANIEL THOMAS, hensf, Is-lywydd." John Breeze, Trysorydd.

"THOMAS B. THOMAS, Ysgrifenydd.

Yna penderfynwyd ar y Rheolau canlynol:—
1af. Fod i'r Gymdeithas hon gael ei galw,
Cymdeithas Wrthgaethiwawl Gymreig Palmyra, Swydd Portage, Talaith Ohio.

2il. Fod i'r Gymdeithas hon gyfarfod unwaith bob mis yn un o Addoldai y Cymry yn Palmyra, ar y nos Wener nesaf i'r llawn Lloer.

3ydd. Fod i gyfarfodydd y Gymdeithas hon gael eu dechreu trwy weddi.

4ydd. Fod i swyddogion y Gymdeithas hon gael eu cyfnewid bob tri mis, neu adethol yr hen swyddogion.

YR ARDYSTIAD.

"Yr ydym ni sydd a'n henwau isod, yn llwyr gredu, fod y dynion duon, yn teilyngu rhyddid yn gystal a dynion gwynion; ac am hyny, yr ydym yn ymrwymo i wneyd yr hyn a allom er cael rhyddhâd i gaethion Unol Daleithau America; trwy annog ein perthynasau, a'n cyd-genedl, a phawb o fewn ein cyrhaedd, i gydweithredu o blaid yr achos gwrthgaethiwawl; ac yr ydym ni sydd â phleidlais, yn addawl ei gwrthgaethiwawl; ddieithr ein bod yn credu fod y cyfrai yn anghymwys i'r swydd."

Wedi gorphen y penderfyniadau blaenorol, cododd pedwar i fyny y naill ar ol y llall, a dywedasant yn odidog ragorol ar ryddid cyffredinol, ac yn erbyn caethiwo unrhyw genedl o ddynion mwy na'u gilydd; a chymhellasant bawb i filwrio yn erbyn caethiwed hyd eithaf eu gallu.

Yn ol i'r areithwyr ddarfod llefaru, daeth un-ar-bymtheg yn ychwanegol at y 13eg oedd o'r blaen, yr hyn oedd yn gwneyd 29ain o aelodau ar noswaith y ffurfiwyd y Gymdeithas, yna ymadawyd gwedi cael boddlonrwydd neillduol yn ngweithrediadau y Cyfarfod, trwy weled egwyddorion rhyddid yn cael eu pleidio mór wrol.

Heblaw y cyfarfod misol a gedwir yn Palmyra, y mae Cyfarfodydd Gwrthgaethiwawl ereill yn cael eu cadw yn achlysurol mewn gwahanol fanau trwy y gymydogaeth hon, wrth y rheolau uchod, a rhif yr aelodau newyddion a

ychwanegir trwyddynt yn cael eu dwyn i gyfarfodydd misol y Gymdeithas, ac y mae yn bresenol 52ain o aelodau yn Nghymdeithas Wrthgaethiwawl Gymreig Palmyra,—a phe bai hyn yn hysbys i'r Caethion, y mae yn ddi-amau y byddai llawer 52ain o honynt yn llawenhau yn fawr, gan ddymuno pob rhwyddineb i ni ag ereill, ag sydd yn ymdrechu cael gwaredigaeth iddynt oddiwrth y gorthrwm caled y maent yn ei ddyoddef yn barhaus, oddiwrth ddynion a alwant eu hunain yn ddynion rhesymol, ag efallai ar enw Cristionogion lawer o honynt; ond o deimladau ac ymddygiadau annynol, ac afresymol, ag nid yw y rhai a'u pleidiant yr un gradd yn well na hwythau: oblegid y mae y neb a gymeradwyo gaethiwed, yn dangos yn eglur y gwnai yntau gadw caethion pe bai hyny yn gyfleus iddo. O! Gymry, cen-edl ag sydd wedi ei derchafu hyd y nef o ran breintiau, pa hyd y goddefwch y fath ymddygiad barbaraidd yn eich ymyl, heb wneyd dim er ei rwystro! Ai bychan yw genych edrych ar gynnifer o'ch cydgreaduriaid, pa rai sydd âg eneidiau fel chwithau, yn cael eu darostwng yn gydradd a'r anifeiliaid direswm, a'r gyfrol Ddwyfol yn cael ei chadw oddiwrthynt? O!chwi sydd yn ymenwi ar enw Crist, cofiwch yr hyn a ddywedodd eich Harglwydd bendigedig wrthych: 'Am hyny pa bethau bynag oll a ewyllysioch eu gwneuthur o ddynion i chwi, felly y gwnewch chwithau iddynt hwy: canys hyn yw'r gyfraith a'r prophwydi.' Mat. vii. 12.— Ystyriwch eich hunain yn sefyllfa y caethion, yn cael eich gyru megis anifeiliaid, chwi a'ch plant, heb us llwybr i gyrhaedd gwaredigaeth: ac ystyriwch hefyd fod gwahanol genedloedd yn rhyddion yn y wlad, a bod ganddynt gyflawn gyfleustra i'ch gwaredu o'ch caethiwed, heb beryglu na cholledu dim arnynt eu hunain yn un ffordd, a rhei'ni er y cyfan yn eich gadael yn hollol ddiaylw; mae 'n ddiameu y byddech yn barod iddeu barnu yn hollol amddifaid o deimladau dynol, ag heb un rhith o ysbryd Cristionogol: felly yn hollol y gall y caethion farnu am danoch chwi, tra y byddoch yn ddiymdrech dros eu rhyddhad; canys y maent hwy mewn caethiwed caled, ac heb un llwybr i ddyfod o hono, ac yr ydych chwithau yn nghyda gwahanol genedloedd ereill ag sydd yn yr Unol Daleithau, yn meddu ar gyfleu rhwydd iddeu gwaredu o'u caethiwed; canys y cwbl sydd eisiau yw ethol dynion ag fyddo a'u hymdrech yn erbyn caethiwed i swyddi yn y wladwriaeth, y'nghyda dangos dyledswydd ereill i wneyd yr un modd, o fewn yr Unol Daleithau. Pe bai pob un ag sydd yn proffesu ei fod yn Gristion, yn gwneyd hyn, delai Jubili i'r caethion yn fuan, ac heb i ryw rai wneyd hyn, nid oes tebygolrwydd y deuant byth o'u caethiwed. A phwy a ddysgwylir i'r maes at hyn os na ddaw Cristionogion? Amlwg yw, mae anmhossibl i neb fod mewn ysbryd addas i weddio ar Dduw am lwyddiant yr efengyl, ag yntau yn hollol ddiymdrech i wneyd dim at hyny ei hun; felly, yr un mór anghymhwys yr ydym i weddio am ryddhad i'r caethion, os na bydd ynom un ymdrech tuag at hyny mewn gweithred; am hyny deffrown at ein dyledswydd yn hyn, yn nghyda dyledswyddau ereill, a gweddiwn ar yr Arglwydd am lwyddiant ar ein llafur, yna bydd genym sail dda i obeithio am weled holl genedloedd y ddaear yn mwynhau yr un rhyddid, a'r breintiau yn fuan, ac yr ydym ni yn eu mwynhau yr awr

Yma terfynaf hyn o linellau, gan ddyweyd,

felly y bo.
Ydwyf yn ostyngedig, Dros y Gymdeithas, T. B. T. Ysgr.

YR ARIAN RHUFEINIG YN SIR AB-ERTEIFI.

Mr. Golygydd.—Gwelais yn y 'Cyfaill,' am fis Mawrth, tu dal. 94, am ddarganfyddiad llawer o arian Rhufeinig ar dyddyn o'r enw Bwich Bach, rhwng Aberystwyth a Nanteos. Gwir ydoedd, canys daeth rhai o'm perthynasau drosodd eleni o'r ardal uchod, a chefais fy anrhegu ag un o'r darnau hynodawl; yr oedd wedi rhydu mór ddrwg fel nad oedd dim argraff i'w ganfod ar un ochr, eithr ar yr ochr arall, y mae, wedi ei lenwi i raddau a thywod, delw ac enw Iŵl Caisar. Nid oeddynt werth braidd ddim, eto cafodd y darganfyddydd oddeutu £20 am danynt, iddeu gosod mewn Amgueddfeydd, (Museums).

R. W. MORGANS. Newport.

DIRWESTIAETH YN MHITTSBURGH.

Mae achos Dirwest wedi cael adgyfnerthiad rhyfedd yma trwy areithydd enwog o'r enw Williams, cymro o Langefni, sîr Fôn; y mae yn areithio (yn Saesonaeg) bob nos o'r wythnos, mewn gwahanol fanau yn y dref â'r gym-ydogaeth. Dywedir bod amryw foddion wedi cael eu defnyddio gan dafarnwyr i gymeryd ymaith ei fywyd, ond llwyddo y mae ef er pob peth, a llwyddo i droi rhai o'r tafarnwyr mwyaf erledigaethus yn bleidwyr selog dros Ddirwest.

Mae Williams yn ddyn êofn a diflino yn y gwaith; nid oes dim a saif o'i flaen. Pan elo i gymydogaeth, wedi cael baril dan ei draed, casgla y lluaws i wrando arno yn ddioed. Yn nechreu ei araeth, mae bob amser yn dymuno ar hyny o bobl a fedrant weddio, wneyd hyny, onide y byddai ei lafur ef yn ofer. Mae cymaint o dân y diwygiad Dirwestol yn ei ysbryd, fel yr ennyna pawb a'i gwrandawo â'r un tân, y'mhob ardal, nes y mae yr holl ardaloedd wedi

Ennillodd 600 i arwyddo yr Ardystiad, o fewn mis, yn ychwanegol yn y dref hon, ac yn eu plith 5 neu 6 o dafarnwyr, gwlybyroedd tanllyd amryw o ba rai a aberthwyd i'r elfen dân,

ar hyd ein heolydd.

Pittsburgh.

OWEN JONES.

PRIODWYD-

Medi 26, yn Utica, C. N., gan y Parch. W. Rowlands, Mr. William Parry, a Meis. Jane Griffiths; oll o'r ddinas uchod.

Hydref 12fed, gan y Parch. David E. Davies, Pen-y-graig, Mr. Hezeciah Owen, mab James Owen, Trenton, a Meis. Sarah Owen, merch Mr. Robert Owen, Steuben; oll o swydd Oneida, C. N.

13eg, gan yr un gweinidog, Mr. John Vaugh-an, a Meis. Ann Williame; ill dau o blwyf Remsen, swydd Oneida, C. N.

Awst 22ain, yn Utica, gan y Parch. Mr. Plumb, Mr. Thomas Ll. Evans, gynt o'r Dyff-ryn, swydd Feirionydd, a Meis. Jane Rattan, gynt o Kent, Lloegr.

BU FARW-

Mai 21ain, yn 21ain oed, ar ei ddychweliad o Bysgodfa Mor y De, David Davies, mab i Robert ac Ann Davies, Bedford, Ynys Hir, C. N., gynt o Garnguwch, Llithfaen, swydd Gaernarfon, Cymru; gadawodd wraig ieuangc i alaru ei cholled, i'r hon y ganwyd plentyn ar ol ei

Mae galar gan fam a charenydd, Am roddi corph Dafydd dan ddŵr : Wrth lais yr Archangel fe gyfyd,— Pob llwchyn a gyffry yn siwr.

W. A. W.

Awst 8fed, yn Pittsburgh, Pa., o'r pås, yn 11eg mis, a 11eg niwrnod oed, John, mab Isaac ac Elizabeth Jones, genedigol o Lanrhystyd, Ceredigion, Cymru.

Yn ddiweddar, yn agos i Hebron, Ohio, yn ddeng mis a 11eg niwrnod oed, Dafydd Kimpton Prosser, unig fab Thomas a Mary Prosser. Claddwyd ei weddillion marwol yn Hogg's Run. Pregethodd y Parch. D. E. Thomas, Newark, ar yr achlysur, oddiar Marc x. 14.

Medi 30ain, yn agos i'r un lle, ein hanwyl frawd, John Rees. Ganwyd ef yn str Benfro, Deheudir Cymru. Ymfudodd i'r wlad hon gyda'i rieni er ys mwy na 35ain mlynedd yn ol. Yr oedd yn aelod hardd o eglwys y Bedyddwyr er ys rhai blynyddoedd. Gadawodd wraig a saith o blant mewn galar ar ei ol wraig a saith o blant mewn galar ar ei ol. Gellir dywedyd mewn gwirionedd, i'w deulu, yr eglwys, y gymydogaeth yn gyffredinol, ac yn enwedig y tlawd a'r anghenus gael colled fawr trwy ei farwolaeth. 'Gwyn eu byd y meirw y rhai sydd yn marw yn yr Arglwydd.' D. E. THOMAS. Newark.

O. Y. Dymunir ar Olygydd y 'Beread' sylwi ar y ddau hysbysiad uchod.

Hydref 12fed, Yn Nghaerefrog-Newydd, Catharine, gwraig Mr. Edward Lewis, (gynt o Lanidloes,) ar ol maith gystudd yn y ddarfodedigaeth, yn y 67fed flwyddyn o'i hoedran, ac wedi bod yn aelod eglwysig gyda y Trefnydd-ion Calfinaidd 35ain o flynyddoedd.

Ymfudoid i'r America oddeutu 2 flynedd yn Adfeiliodd ei hechyd yn fawr y flwyddyn diweddaf, yn enwedig yn nhymhor yr hâf. Dy-oddefodd ei chystudd yn dawel, a phan y byddid yn cwyno iddi fod ei chystudd yn fawr dywedai, 'Beth yw hyn wrth a ddyoddefodd yr Iesu! beth yw hyn wrth y chwysu'r gwaed! beth yw hyn wrth y fflangellu a'r hoelion! beth yw hyn o anhwyldeb, wrth y pla a roddwyd arno Ef?' Yr oedd yn cwyno mai lle anfanteisiol oedd gwely cystudd, oblegid fod gofidiau y corph yn aflonyddu y meddwl yn aml; ond er y cwbl, yr oedd yn byw yn awyr Calfaria yn barhaus. Pa bryd bynag yr elid i edrych am dani, byddem yn sier o'i chael yn rhywle rhwng Bethlehem a Chalfaria, rhwng y preseb a'r groes, a mynych y byddai yn canu y pennill hwnw;

'Mae'r Oen fu ar Galfaria, Wrth fy modd, wrth fy modd,' &c.

A diameu y gellid dywedyd mai Crist oedd bob peth, ac y'mhob peth ganddi. Pan y gofynid iddi beth oedd ganddi yn wyneb euogrwydd, atebai, 'Crist mewn pryd, 'e, mewn pryd! a fu farw dros yr annuwiol.' Ac yn wyneb ei halogrwydd, gwaeddai allan, 'Gwaed Iesu Grist ei fab ef; sydd yn ein glanhau ni oddiwrth bob pechod.' Ac er y byddai yn ofni yr afon yn aml, eto yr oedd yn hiraethu am fod yr ochr draw i fwynhau cymdeithas fwy agos â'r Arglwydd Iesu, ac i gael cyd-uno â hen wragedd duwiol Llanidloes gynt, yn yr Anthem' Iddo Ef.'

Y Sabboth olaf o'i bywyd codwyd ei hysbryd megys i ben Nebo, i weled cyrau y wlad well, nes oedd ei henaid yn mwynhau ernes o'r Sabboth tragywyddol. Y peth olaf a glywodd ei phriod ganddi oedd. 'Arglwydd Iesu derbyn fy ysbryd.' Felly yr hunodd yn dawel yn yr Arglwydd ar y dydd a nodwyd uchod.

Dydd Iau canlynol, ymgasglwyd yn nghyd i hebrwng ei gweddillion marwol i dy ei hir gartref. Ar yr achlysur darllenodd a gweddiodd y Parch. J. H. Evans, cyn cychwyn y corph, a chyflawnwyd y gwasanaeth arferol wrth lân y bedd, gan y Parch. W. Rowlands, Utica.

Yr un dydd, yn Utica C. N., ar ol cystudd hir a thrwm iawn, Mr. William Parry, yn 50am mlwydd ac 1 mis oed. Yr oedd Mr. Parry yn aelod cymeradwy yn yr eglwys Gynnulleidfaol yn y ddinas hon er ys amryw o flynyddoedd. Cafodd llawer o'i gyfeillion bleser mawr wrth ymweled âg ef pan oedd yn glâf, ac yn enwedig yn ei ddyddiau diweddaf. Gadawodd deulu lluosog i alaru ar ei ol. Pregethodd y Parch. James Griffiths ar achlysur ei gladdedigaeth, oddiwrth Dat. xiv. 13. 'Ac mi a glywais lais o'r nef, yn dywedyd wrthyf, Ysgrifena, Gwyn eu byd y meirw y rhai sydd yn marw yn yr Arglwydd, o hyn allan, medd yr Ysbryd, fel y gorphwysont oddiwrth eu llafur; a'u gweithredoedd sydd yn eu canlyn hwynt.'

R. W. R.

Hydref 18fed, yn ninas Utica, yn y 56fed flwyddyn o'i hoedran, Elizabeth, gwraig y Parch. Thomas Roberts, gweinidog y Bedyddwyr yn Deerfield Corners.

Ganwyd yr ymadawedig ger Newark, yn

nhalaith Jersey Newydd. Tua'r flwyddyn 1809 hi a brofodd ddylanwad adnewyddol yr Ysbryd Glân ar ei chalon, ac mewn canlyniad ymunodd âg Eglwys y Bedyddwyr, yn nghymundeb yr hon y parhaodd yn ddiargyhoedd, gan addurnaw ei phroffes nes y galwodd ei Hiachawdwr hi adref.

Idd ei gwr yr oedd yn wir yn 'Rhodd yr Arglwydd,' ac yn ymgeledd gymhwys yn ei holl lafur a'i brofedigaethau: Yr hwn sydd yn awr wedi ei adael gydag wyth o blant i alaru absenoldeb un o'r goreu o wragedd a mamau—hyd nes trwy râs y gallont ail-gyfarfod lle nad yw angeu yn teyrnasu mwyach.

Mehefin 19eg, yn Newark, Ohio, yn 41 mlwydd oed, ar ol chwe' mis o gystudd blin yn y darfodedigaeth, Elizabeth, gwraig Dafydd Jones, gynt o'r Trallwm. Yr oedd y drengedig yn ferch i Mr. Evans, Ty-yn-Bwnc, Llanfair-caer-einion. Bu yn aelod gyda'r Trefnyddion Calfinaidd dros ugain mlynedd. Cadwodd dy croesawus i bregethwyr a blaenoriaid yn y Trallwm am dair-blynedd-ar-ddeg. Ymfudodd i'r wlad hon y'nghyda'i theulu yn y flwyddyn 1841. Cafodd iechyd da am yr hanner blwyddyn cyntaf, ond, oddeutu Nadolig diweddaf cafodd annwyd trwm yr hwn a drodd yn ddarfodedigaeth arni, ac a faluriodd ei phabell briddlyd. Gadawodd ei gwr a phedwar o blant i alaru ar ei hol-busaai mab iddi, o'r enw John, tua saith mlwydd oed, farw o'r blaen. Claddwyd ei chorph marwol yn Newark.

R. W.

Gorph. 26ain, yn Newark, O., ar ol ychydig oriau o boenau llymdostion, o herwydd yfed gormod o laeth wrth weithio yn galed yn y gwres poeth, yn 35 mlwydd oed, John Davies, gynt o Dan-yr-ynys, plwyf Llanrhystyd, Ceredigion: cyrhaeddasai Newark dair wythnos cyn ei farwolaeth, gyda gwraig a phedwar o blant, yn nghyda thad a mam ac amryw berthynasau creill, y rhai ydynt yn awr mewn galar trwm ar ei ol. Yr oedd y trengedig yn aelod hardd gyda'r Trefnyddion Calhnaidd er ys amryw o flynyddoedd. Ar achlysur ei gladdedigaeth, yn Saron, Bryniau'r Cymry, llefarodd y Parch. H. E. Reece, oddiar Esa. Ivii. 2. Nid ammhriodol dyweyd, i drigolion yr ardal ddangos caredigrwydd mawr i'r weddw alaros a'r plant bychain yn ngwyneb eu hamgylchiad gofidus.

RICHARD WATEINS.

Medi 27ain, yn nhý Mr. James Evans, Bryniau 'r Cymry, Ohio, yn 28 mlwydd oed, Dafydd Evans, Saer meini wrth ei alwedigaeth. Yr oedd yn fab i Mr. Evan Davies, gynt o Bantypetris, plwyf Llanbadarn-fach, Ceredigien. Daethai i'r wlad yma er ys pum' mlynedd yn ol. Yr oedd yn aelod esmwyth gyda'r Trefnyddion Calfinaidd; ac yn Ddirwestwr ffyddon a disigl. Dymunem i'w frodyr yn mhob man gofio ei fod ef wedi terfynu ei daith grefyddol a dirwestol a'i arfau yn ddysglaer a gloywion. Yn ei angladd pregethodd y Parch. H. E. Reece, oddiar Salm cxvi. 15.

HANESION AMERICANAIDD.

Dedfryd John C. Colt.—Mae'n hysbys i'n darllenwyr, lofruddio un Mr. Adams gan J. C. Colt, yn Nghaerefrog-Newydd, ychydig yn ol, mewn modd ciaidd a dychrynllyd iawn. Er defnyddio llawer o foddion i geisio rhwystro gweithrediad cyfiawnder ar y llofrudd, bydd yn dda gan bleidwyr y cyfreithiau ddeall fod cyfiawnder wedi cario yr oruchafaeth yn yr amgylchiad hwn—mae yr euog-ddyn truenus wedi ei ddedfrydu i ddyoddef marwolaethiad y 18fed o'r mis hwn.

Y Bunt Brydeinig.—Trwy ddeddf y Gydgynghorfa, yr hon a gymeradwywyd Gorph. 27ain, 1842, mynegir y bydd yn mhob taliadau o'r ac i'r Drysorfa, y bunt Brydeinig yn cael ei hystyried yn gyfartal i \$4 a \$4 o centiau.

Penderfyniad hynodol mewn llŷs Barn.-Rhoddwyd penderfyniad yn ddiweddar, mewn amgylchiad nid cyffredin, yn swydd Lycoming, gan y Barnydd Ellis Lewis, yr hwn sydd wedi achosi llawer o siarad. I un Mr. Armstrong yr oedd merch, tua 17eg oed, yr hon a ddymunai gael ei bedyddio trwy drockiad, gan y Parch. W. S. Hall; gomeddai ei thad i hyny gymeryd lle am ei bod wedi ei bedyddio eisoes yn eglwys y Presbyteriaid; er hyny tra yr oedd ei thad oddicartref trochwyd yr eneth gan yr Hall crybwylledig; yn ganlynol elai ei thad ar ol y gweinidog gan fygwth cymeryd ymaith ei fywyd, ac i ddiogelu ei hun gofynodd y Gweinidog nawdd yr Awdurdodau. Daeth yr achos ger bron, gorchymynodd y llŷs Mr. A. i roddi mechniaeth o \$500 y cedwai yr heddwch, ond bod Mr. H. y Gweinidog i dalu holl draul yr erlyniad, oblegid ei fod wedi ymyraeth ag awdurdod cyfreithlon y tad dros ei ferch, tra yr oedd hi dan oed, a thrwy hyny wedi herio teimladau cynhyrfiedig Mr. Armstrong, ac ymddwyn yn feius.

Gwawr ar Pittsburgh.—Mae'r 'Pittsburgh Post' yn rhoddi enwau un-ar-ddeg o weithfeydd haiarn, yr rhai ydynt yn awr, neu a fyddant yn mhen ychydig amser mewn gweithrediad. Dywed y Papyr hwnw y caiff yr holl weithwyr ddychwelyd at eu goruchwylion, ond ar ostyngiad pris.

Hen filwyr.—Mae yn awr yn y Taleithau Unedig gant cymhwys o filwyr y Chwyldroad dros gan' mlwydd oed yn derbyn tâl blynyddol am eu gwasanaeth. Y dyn hynaf ar y rhês yw Michael Hall, o swydd Union, Pa., yr hwn sydd yn ei 115fed flwyddyn.

Hir hoedledd.—Bu farw yn ddiweddar yn Augusta, Me., hen wr o'r enw John Gilly, yn 124 mlwydd oed. Priododd pan yn 80 ml. oed, ferch ieuangc 18 ml. oed, o'r hon y cafodd 10 o blant, yr ieuangaf o ba rai pan fu farw yr hen wr ydoedd 100 mlwydd ieuangach na 'i dad. Yr oedd ei wallt yn wyn fel yr eira, ond ychydig cyn ei farwolaeth trodd yn ddû.

Magnelfa tán-foravol Colt.—Ar y 18fed o'r

mis diweddaf, gwnawd prawf o fagnelfa tánforawl Colt ger y Castle Garden, CaerefrogNewydd. Y llestr iddei chwythu i fyny, ydoedd brig o y'nghylch 300 tunell, yr hon a
orweddai yn y ffrwd tua 100 llath o'r lle uchod.
Safai Colt ar Governor's Ialand, o ba le yr
oedd gwyfr yn ymestyn at y pylor o dan y
llestr, bellder o y'nghylch hanner milltir. Can
gynted ag y rhoddwyd yr arwydd cyttunedig,
yr hylif gwefrawl (electricity,) a gyflwynwyd
trwy y gwyfr (wires,) i'r fagnelfa, yr hon a
ruthrodd gan chwythu'r llestr i fyny yn ysgyrion mân.

Gallu Dirwestiasth.—Cadwodd y Washingtoniaid gynnulliad cyffredinol yn ddiweddar yn Medina, Ohio. Yn ystod ei pharhad, y Barnydd Smith, yr hwn, tua blwyddyn cyn hyny, a gawsai ei ysgaru oddiwrth ei wraig, am ei arferion anghymedrol, a'i esgeulusdra annynol a cham-ymddygiadau at ei deulu, a wnaeth araith, ar ddiwedd yr hon yr ad-umoyd ef a'i wraig—y gweinidog yn cyhoeddi, 'Yr hyn a ail-gysaylltodd Duw, na fydded i ddyn nac alcohol wahanu!' Pwy a ddywed nad yw dirwestiaeth o Dduw!

Llofruddiaeth yn Heol Cherry, Caerefrog-Newydd.—Tu dalen 183, canfyddir, dan y penodiad 'Dygwyddiad alaethus,' &c., llofruddiaeth bachgen bychan o Gymro, gan wr o'r enw Knobbs. Rhoddwyd y llofrudd ar ei brawf y mis diweddaf, profwyd y cyhuddiad yn ddigon penderfynol yn ei erbyn, ond rhyddhawyd ef ar y sail ei fod yn wallgof pan y cyflawnodd y weithred, ac o ganlyniad yn anghyfrifol.

Dathliad dyfodiad yr afon Croton i Gaerefrog. Newydd.—Ar y 15fed o'r mis diweddaf cadwyd gwyl cyffredinol yn y ddinas uchod, mewn coffadwriaeth am orpheniad y gorchwyl buddfawr o ddwyn ffrwd ragorol o ddwfr croyw i'r ddinas, sef yr afon Croton, y manteision oddiwrth yr hon i'r dinasyddion ydynt anmhrisiadwy. Yr oedd iechyd y ddinas yn gofyn diwalldra o ddwfr pur. Dewitt Clinton, yn 1832, oedd y cyntaf i gynhyg bod yr afon Croton, er ei bod 43 milltir oddiyno, i gael ei charcharu, a'i dwyn er gwaethaf mynyddoedd a chreigiau, trwy ddwfr-ffos (aqueduct.) orwech, at wasanaeth y trigolion. Dyga yn feunyddiol i'r ddinas 60 miliwn o alwyni o ddwfr. Yn Union Place a Parc y dref y mae ffynnonau celfyddydawl ysplenydd o'r dwfr, ac y mae 'n ddiau yr ychwanegir at eu nifer.

Yr orymdaith ar yr achlysur hwn ydoedd y fwyaf a welsom erioed o ran nifer. Cydunai pawb o bob gwlad a chenedl—pob galwedigaeth, a'r holl gymdeithasau dyngarawl a dirwestawl. Yn eu plith yr oedd mintau o Gymry perthynol i'r Cymdeithasau Haelionus a Dirwestol, a'u banierau; y rhai a flænorid gan bedwar o geffylau yn tynu esgynlawr, ar yr hon yr eisteddai tri o ddynion wedi eu gwisgo mal Ofyddion Derwyddawl, a'u telynau pereiddion

yn eu dwylaw.

Manion Cartrefol.

Mae yr agerfad 'Lexington,' llosgiad anffodus yr hon a gyhoeddwyd genym ar y pryd, yn awr yn cael ei chyfodi. Cafwyd o honi eisoes swp o arian gwerth \$800.

Ychwanegwyd at Eglwys y Trefnyddion Esgobeithawl yn agos i *un-fil-a-thrigain* o aelodau, yn ystod y flwyddyn derfynedig Mehefin y 1af.

Yr ydys wedi dechreu gwneuthur papyr yr hwn a ettyb y dyben yn rhagorol, o ddail y Morus Morticaulis.

Ar y 10fed o'r mis diweddaf lladdwyd 45 o ddefaid gan yr ager-beiriant ar gledrffordd Caerefrog-Newydd a Erie.

Mae son fod Joe Smith wedi ei ddal, a'i fod yn awr yn nwylaw'r swyddogion i aros ei brawf.

Yr ydym yn deall fod clefyd y llaeth, fel y'i gelwir, yn lladd llawer eleni eto yn rhanau gogleddol Indiana.

Manesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR, &c.

Ein newyddion diweddaraf ydynt hyd y 4ydd o'r mis diweddaf. Nid oes dim o China na'r India o werth ei gyhoeddi.

Y TERFYSG YN LLOEGR.

Cawsom newyddion yn nechreu'r mis bod ymgodiad ychwanegol wedi cymeryd lle yn Manchester, yn yr hwn yr anafwyd un o'r ymosodwyr môr ddrwg fel y bu farw; ond da genym gyhoeddi fod y newyddion diweddaf yn hysbysu adferiad tawelwch; ac, er bod rhai yn sefyll allan, eto nid yw eu nifer yn ddigonol i achosi unrhyw anesmwythder. Pa hyd y pêr yr heddwch hwn nis gwyddom. Mae llawer o flaenoriaid yr ymgodiad diweddaf, (y'mhlith pa rai y mae Feargus O'Connor, y Siarteriad adnabyddus,) wedi eu cymeryd i garchar i aros eu prawf.

Y CYTTUNDEB.

Mae telerau'r cyttundeb rhwng Lloegr ac America yn boddio y cyffredin yn eitha, ond iselir Ashburton yn gywilyddus gan wrthblaid y Weinyddiaeth. Canmolir ef fel gwron wedi cyflawni gorchestwaith synfawr gan ei blaid ei hun, tra y ceblir ef fel bradwr ei wlad gan y blaid wrthwynebol. Nid yw sylwadau y Newyddiaduron gwasaidd o nemawr bwys, ond y mae parhad heddwch o bwys mawr, ac yn destun llawenydd i bob dyngarwr.

Y CYNHAUAF.

Dywenydd yw cael seiliau i fynegu bod y cynhauaf yr hwn sydd newydd oi ddiogelu yn hynodawl am lawnder yn y tairteyrnas, sef Prydain, Alban, a'r Iwerddon. Gorchymynwyd gweddi o ddyiolchgarwch cyhoeddus i gael ei ddarllen mewn canlyniad, yr hwn a ddarllenwyd yn yr holl eglwysi ar yr 2il o'r mis diweddaf.

TAN MAWR YN LLERPWLL.

Y mis diweddaf cawsom hanes un o'r tanau mwyaf dinystriol mewn cof yn Lloegr. Torodd allan yn Llerpwll ar y 24ain o Fedi, mewn melin esgyrn, a chyn gallael ei rwystro, dinystriodd, heblaw adeiladau ereill, nifer o ystordai mawrion, yn nghyda'r prif ran o'u cynnwysiad,—cotwm, turpentine, peilliad, &c.—Mae gwerth y cotwm a gollwyd yn unig yn cael ei farnu yn \$1,500,000! Tybir fod y'nghylch 30ain o fywydau wedi eu colli trwy gwympiad i mewn furiau yr adeiladau—mae nifer o gyrph wedi eu cymeryd eisoes o'r adfeiliau, ac ofnid fod ychwaneg wedi eu claddu danynt. Dinystriwyd uwchlaw 40ain o adeiladau, a gwelid y tân 40ain milltir oddiyno. Bernir nad oedd yr holl golled ar eiddo yn ddim llai na hanner miliwn bunnau!

Y LLESTF FWYAF YN Y BYD.

Dywedir am yr ager-long 'Prydain Fawr,' yr hon a adeiledir yn awr gan gyfeillach yr 'Or-llewinol Fawr,' yn Nghaerodor, Lloegr, y bydd y fwyaf yn y byd. Bydd yn barod i nofio'r dón yn y gwanwyn. Y mae yn 224 tr. o hyd; 51 o led; a 32 o ddyfnder. Ei thunelliad (tonnage,) sydd 3,200, yr hyn sydd uwchlaw tunelliad cofrestredig unrhyw ddwy agerlong yn y byd. Bydd iddi roddi lle cysurus i 360 o fordeithwyr, a chynnwys lle yn ychwanegol i 1000 tunell o ló, a 200 tunell o nwyfau masnachawl. Bydd iddi 4 o beiriannau, bob un o 250 march-allu, yn y cyfan 1000 o farch-allu, a 3 o ferwedyddion yn cynnwys 200 tunell o ddyfroedd, ac yn cael eu poethi â 24ain o dânau. Gyrrir hi gan y gyrriedydd troellawg o ddyfais ddiweddar.

SYRIA.

Mae'r amrafael Syriaidd wedi ei derfynu.
Mae'r life Tyrcaidd wedi cynghori fod i Libanus gael ei ranu yn ddwy ddoeparth, a bod i'r
Maroniaid gael eu llywodraethu gan Dywyseg
Cristionogol, o deulu Sheab, a'r Drusiaid gan
an o'u Pendefigion eu hunain, dewisedig ganddynt eu hunain. Y ddau lywodraethwr hyn
i fod dan awdurdod Pasha Tyrcaidd Acre neu
Ddamascus. Dysgwylir y gwnant Alluoedd
Ewrop gyduno a'r trefniad hwn.

CYPEILLACHAETH ROBERT OWEN.

Mae y Cyfundeb Cyfeillachawl (Socialist Community,) o'r diwedd wedi ei thóri i fyny yn Lloegr, ac ni chafodd droedle yn un man arall; ac y mae y sylfaenydd, Robert Owen, wedi ffoi. Mae yr holl ddyfais yn Hampshire wedi ffaelu, ac ar ol gwario £37,000, yn banner ffurfiad eu

Sefydliad godidog o'u Byd Moesawl Newydd, yr hwn yn ystod y flwyddyn bresennol oedd i beri syndod cyffredinol, y maent o'r diwedd yn gorfod cyfaddef bod y cwbl wedi ei seilio mewn ffolineb. Cyhoeddani R. Owen yn 'blentynaidd,' ac anghymwys i gyflawni y swydd o wneuthur Byd Moesawl Newydd. Gadawodd y 'Byd Newydd' ar y 10fed o Orphenaf mewn cerbyd gorwych a roisid iddo gan ddwy fenyw hannercall, o'r enw Pierce, o gyfoeth pa rai y llwyddodd i ddwyn ymaith £7,000.

Y MOR COCH A MOR Y CANOLDIB.

Hysbysir mewn llythyr o Trieste, bod Mehemet Ali wedi sicrhau wrth y peiriannydd Ffrengeig, Mongel, ei fod yn dymuno gweled cyflawni breuddwyd ei oes, sef cyssylltiad y Mor Coch a Môr y Canoldir, trwy gamlas (canal.) I'r dyben hyn yr oodd y Pasha wedi ysgrifenu at Mr. Brunel, y peiriannydd a agorodd y ffordd dan yr afon Tafwys, yn cynhyg iddo ef gymeryd at y gwaith.

Tywysogaeth Cymru.

PENDERFYNIAD PWYSIG MEWN DYSGYBLAETH EGLWYSIG.

Wedi llawer o ymddyddan, cytunwyd ar yr hyn a ganlyn fel penderfyniad yn diweddar gan y Trefnyddion Calfinaidd yn y Bala.

'EIN BOD YN BARNU FOD CYFANSODDIAD EIN CORPH, YN NGHYD AG AMGYLCHIADAU Y DYDDIAU EYN, YN GALW AM I'R HOLL RADDAU O BWYDDWYR EGLWYSIO, GWEINIDOGION FEL DIACONIAID, FOD YN BRESENOL YN GWEINYDDU DYSGYBLAETH, O BAN DERBYNIAD A CHERYDD, YN YR EGLWYSI.

Y PARCH. J. JONES, LLANLLYFNI, A 'FFWLERIAETH.'

Mr Gol.-Mae yn hysbys i nifer mawr o'ch darllenwyr, yn enwedig y rhai a breswyliant yn swydd Oneida, fod rhai personau yn hoff iawn o daenu ar led fod y Parch. J. Jones, Llanllyfni, wedi llyngcu y 'Pyngciau Newyddion,' a elwir Ffwleraidd a Jenkynaidd; ni ddarfu i mi erioed eu cwbl gredu, eto, yr oedd clywed eu haeru gan bersonau, y gellid dysgwyl oddiar eu swyddau gael y gwir ganddynt, yn peri i mi amheu weithiau; ac yr wyf yn gwybod fod rhai degau yn yr un petrueder hyd yn hyn; gan hyny y mae yn llawenydd o'r mwyaf genyf gael cyfle i wrthwynebu y cyhuddiadau celwyddawg a maleisus hyny, trwy ysgrif o eiddo y pregethwr poblogaidd a chymeradwy hwnw ei hun, os gwnewch ei chyhoeddi; mae cyfiawnder yn gystal a chariad at y Gwirionedd yn gymhelliad i hyny, yn enwedig gan y dysgwylir Mr. Jones, fel ymfudwr i gymeryd ei arosiad yn ein plith heb fod yn hir; ac nid ydwyf yn hollol asobeith-iol nas gellir dysgu taenwyr y cyhuddiadau uchod i ddyweyd y gwir, pan y deallont yr argyhoeddir hwynt yn ddiofn. Onid rhaid fod y ' Pyngciau' hyny yn wael a ofynant y fath foddion iddeu hattegu! Y llythyron dilynol a gymerir o'r 'Drysorfa,' am fis Medi diweddaf. Trwy eu darllen gellir deall yr amgylchiadau a'r achlysuron oddiar ba rai yr ysgrifenwyd hwynt.

Ýr e.ddoch,

As Tomos.

AMDDIFFYNIAD

Ir Parch. J. Jones, Llanllyfni, yn ngwyneb cyhuddiadau 'Edeyrn' yn y Dysgedydd

AT OLYGYDD Y DRYSORFA.

Barch. Syr - Yr wyf yn golygu nad yw dadlu yn angenrheidiol nac anrhydeddus ond hyd arddangosiad gwirionedd yr hyn y dadleua un o blaid gwrthddrych, pa un bynag fyddo ai per-sonol ai egwyddorol. Pob peth dros ben hyny, ar du cywir dadl, a fyddai hollol afreidiol; a phob peth gwrthwynebol, ar ochr annghywir dadl, ni fyddai amgen na gohiriad a chyndynrwydd. Nid oes achos i mi ammheu gwirionedd, nac eglurdeb gwirionedd, yr hyn a gyhoedd-asoch yn eich Rhifynau diweddaf, fel amddiffyniad i'r Parch. John Jones, Llanllyfni, gan hyny ni olygwyf y byddai yn weddus i mi ysgrifenu ychwaneg. Wedi myned o ran o hono i'r argraffwasg, derbynias lythyr oddiwrth Olygydd y 'Dysgedydd,' yn fy mherswadio i fod yn dawel iddo ef beidio ei gyhoeddi, a'i reswm dros hyny yw, ei fod yn golygu na byddai iddo ef ei gyhoeddi amgen nag achlysur i gynhyrfu y ddadl yn mhellach. Wedi hyny anfonais y llythyr canlynol at y Parch. John Jones, a chefais yr ateb caredig a ganlyn oddiwrtho. Dyiolchaf i chwi am le iddynt yn y Drysorfa. Dadleued ein gwrthwynebwyr a fynont os mynu a wnant. Ni ysgrifenais at fy nghyfaill Parchedig o herwydd na wyddwn beth yw ei egwyddorion, eithr am fy mod yn eu gwybod. Ni anturiaswn ei amddiffyn yn y modd y gwnaethum, heb fod genyf wybodaeth ddigonol am dano i hyny. Mór hawdd yw gwrthsefyll cyhuddiadau, dattroi a dryllio dadleuon, a gwrthbrofi haeriadau ein cyfeillion! Gyda'r un hawsder y gwarthruddid eu cyhuddiadau cyffelyb yn erbyn ereill o'r Methodistiaid. Gyda'r un hawsder y gwarthruddidd eu dwndwr o'r un gwreiddyn a natur y'nghylch Cyffes y Corph yn y flwyddyn 1801, ac y gwrthbrofid eu haeriadau ymffrost-fawr, mai Ffwleriaeth ydoedd athrawiaeth yr Hen Fethodistiaid, ddeugain mlynedd yn ol. Ond af heibio i hyn yn bresennol, os golygaf y byddai hyny yn adeiladol ymbleseraf mewn cyflawniad o hono ar ol hyn.

Wyf, yr eiddoch yn ddiffuant, William Pugh.

Liverpool, Gorph. 20, 1842.

At y Parch. J. Jones, Llanllyfni.

Barchedig ac anwyl Syr—Golygwyf fod yn wybodus i chwi ddarfod eich cyhuddo yn y 'Dysgedydd,' fwy nac unwaith, gan un 'Edeyrn' o Fôn o bregethu 'Ffwleriaeth' a 'Jenkyniaeth,' ac y darfu i minau eich amddiffyn yn y 'Drysorfa.'

Yn bresennol, fel un a'ch amddiffynodd, dymunaf arnoch, o'ch hynawsedd, anfon ychydig linellau ataf i'm hysbysu—a ydyw cyhuddiadau 'Edeyrn' i'ch erbyn yn gywir ai nad ydynt! ddarfu i chwi lefaru yr ymadroddion a gyhoeddodd efe yn y 'Dysgedydd,' fel dyfyniadau o'ch pregeth! Os darfu i chwi eu llefaru, gofynaf ai yn ol yr ystyr y cais 'Edeyrn' osod iddynt, ynte yn ol yr ystyr y'u harddangoswyd yn yr Amddiffyniad y gwnaethoch eu llefaru?

Wyf, yr eiddoch mewn purdeb, William Pugh.

Liverpool, Gorph. 4, 1842.

Atebiad y Parch. J. Jones.

Anwyl Syr-Derbyniais eich llythyr o'r 4ydd o'r mis presennol, yn yr hwn y gwelwyf eich bod yn dymuno cael gwybod, a ydyw y cyhuddiadau i'm herbyn, o'r eiddo 'Edeyrn,' a ymddangosasant yn y ' Dysgedydd,' yn gywir.

Nid ydwyf yn ystyried y cyhuddiadau hyny yn teilyngu fy sylw, nac yn ystyried fy hun yn rhwymedig i ymddangos ger bron gorsedd Golygydd y 'Dysgedydd,' i roddi cyfrif o'm hegwyddorion, tra y mae genyf luaws o bethau ereili anghenrheitiach i'w gwneuthur. Nis gallaf weled fod 'Edeyrn' na'r Golygydd, yn gwneyd yr ymosodiad hwn mewn modd caredig a diniwaid, ond ymddengys i mi eu bod yn amcanu drygu fy nghymeriad fel pregethwr yn y Cyfun-

deb y perthynwyf iddo. Nid yw yr ymadroddion a adroddodd 'Edeyrn' megys dyfyniadau o'm pregeth yn gywir, na'r casgliadau a dynodd oddi wrthynt yn briodol. Ni ddywedais 'mai gwaith ofer a phechadurus ydyw i ddynion ddysgwyl argyhoeddiad,' neu ' argyhoeddiad mawr,' fel ymadrodd cyflawn. Ni ddywedais, ac ni awgrymais, 'nad yw yr Iawn yn sicrhau achubiaeth.' Ni alwyd mo honof i gyfrif mewn un man, gan neb erioed, am bregethu 'Ffwleriaeth, Jenkyniaeth,' nac unrhyw gyfeiliornad arall. Ei holl gyhuddiadau hyn i'm herbyn nid ydynt ond camdystiolaethau noethion. Ni all wneuthur 'Jenkyniaeth' o'r un o'm hymadroddion, nac ychwaith o'r cwbl o honynt y'nghyd.

'Jenkyniaeth Drwyadl! Jenkyniaeth Drwyadl!' Os yw yr ychydig eiriau a gymerodd 'Edeyrn, arno eu dyfynu, yn cynnwys cyfundraeth Jenkyn yn drwyadl, yr hon sydd yn llenwi cyfrolau lawer, ac wedi rhoddi cymaint o waith traethu i gynifer o weinidogion dysgedig trwy Gymru er ys cymaint o flynyddoedd bellach, oni allai argraffu y crynodeb byr hwnw ateb yn rhagorol, gan ei fod yn 'drwyadl,' a'i anfon i bob eglwys drwy Gymru, ie, a'r byd oll? Rhoddid 'Jenkyniaeth Drwyadl' felly yn ngeneuau yr holl genedloedd mewn llai cylch na 'Chredo yr Apostolion.

Yr wyf yn cyfrif yr amddiffyniad a wnaethoch yn gywir a digonol. Yn gymaint ag yr ymaflasoch yn y gorchwyl, ac y'i cyflawnasoch yn briodol a medrus, oe er anrhydedd y gwirionedd y canfyddwch achos myned yn mhellach yn y ffordd hon, yr wyf yn cyflwyno y gwaith yn hollol i'ch gofal, gan eich cefnogi i fyned yn mlaen rhagllaw.

Wyf, eich annheilwng frawd,

John Jones. Tal-y-sarn, Llanllyfni, Gorph. 14, 1842.

HANES BYWYD Y DIWEDDAR BARCH. JOHN ELIAS.

Anwyl Frodyr a Chyfeillion.—Yr wyf yn deall fod anesmwythder mawr trwy yr holl wledydd yn Nghymru, ac amrai o drefydd Lloegr, o eisieu gweled Hanes Bywyd fy anwyl ac anrhydeddus dad yn dyfod trwv y Wasg, a mynych yr ymholir pa bryd yr ymddengys, a hyny yn tarddu oddiar y cariad mawr oedd gan filoedd gyda golwg ar y lleshad tragywyddol a gawsant trwy ei weinidogaeth; felly anfonais at y gwyr parchedig sydd yn y llafur, a chefais yr atebiad canlynol, yr hwn, gobeithiwyf, a dawela eu meddyliau i ddysgwyl yn amyneddgar am dano, ac a chwanega eu hawydd am ei feddiannu pan y del.

> Wyf, eich annheilwug gyfaill a brawd, JOHN ELIAS.

Mae y personau hyny a gymerasant arnynt y gorchwyl o ysgrifenu Hanes Bywyd Mr. Elias. yn Gymraeg ac yn Saesonaeg, etto yn dysgwyl am lythyrau o'i eiddo, y'nghyd a defnyddiau ereill perthynol i'w fywyd o amryw fanau. Maent yn dymuno gwneuthur Hanes-lyfr mór berffaith a chyflawn ag y byddo yn ddichonadwy; y fath a all fod yn gymeradwy a defnyddiol yn anneddau dynion duwiol o bob enwad, megys Eglwyswyr, Calfinistiaid, ac Annibynwyr. Yr ydys newydd dderbyn hanesion hynod o bwysfawr ynghylch Mr. Elias, ac yn dysgwyl am ychwaneg. Pe buasid yn cyhoeddi ei hanes mewn dull prysur, buasid yn amddifad o'r defnydd ardderchog a berthynai iddo ef. Hyderir gan hyny, y bydd i'r cyffredin ddysgwyl am yr hanes yn amyneddgar. Y mae hanesion am amryw o ddynion godidog yn cael eu darparu er ys rhai blynyddau bellach — Hanes Bywyd Simeon o Gaergrawnt sydd mewn cyflwr o barotôad er ys amryw o flynyddau. Ond yr ydym yn gobeithio yn hyderus y daw Hanes Bywyd Mr. Elias allan y flwyddyn nesaf, os yr Arglwydd a'i myn. Mae y personau hyny a ymdrafferthant yn y gorchwyl pwysig hwn yn erfyn, yn y modd mwyaf taer am weddiau cyfeillion yr Arglwydd, fel y galluoger hwynt ganddo Ef i fyned yn mlaen gyda'r gwaith er gogoniant i'w enw, a lles i encidiau dynion.

LLOFRUDDIAETH PLENTYN GAN EI FAM, A HUN-ANLADDIAD Y LOFRUDDES.

Canfyddwyd yn nghymydogaeth Llantrisant, Morganwg, yn ddiweddar, un o'r golygfeydd mwyaf pruddaidd a glywsom son am dano erioed. Ar foreu dydd Mercher yr olaf o fis Awst diweddaf, Mary Evans, gwestty-wraig tafarndŷ ar ochr y ffordd, a elwir y 'Red Cow,' a laddodd ei hunig blentyn, bachgen bychan tlws chwe' mlwydd oed, ac wedi hyny a roddodd derfyn ar ei heinioes ei hunan. Boreu dydd Mercher, codasai Mr. Evans yn foreu i'r dyben o fyned tua'r Cymmar, yn mha le yr oedd wedi adeiladu rhai tai; gadawodd ei gartref rhwng saith ac wyth o'r gloch yn y boreu. Cyn iddo adael y tŷ aethai ei wraig at ochr zwely v plentyn, ac a'i cusanasai ddwy waith. Ar ol hyny, pa beth a basiodd o fewn y tŷ nis

gellir ond dychymygu; yr unig ddau a allasent roddi'r hanes nid ydynt mwysch. Tua deg o'r gloch, bachgen bychan yr hwn arferai fyned a'r plentyn i'r ysgol, a alwodd am dano; yr oedd y drws a'r ffenestri yn gauedig; dychymygai ei fod yn clywed swn curo (knocking), yn y tŷ, ond gan dybied fod y bobl oddifewn yn brysur, aeth yn ei flaen. Ar y mynyd hwn y mae yn debygol fod y plentyn yn cael ei lofruddio. Tua 3 o'r gloch dychwelodd y gwr adref, a chan gael y tŷ wedi ei gauad yn ei erbyn, wedi curo yn ofer, efe, yn nghyda gwr boneddig o Aberdar, yr hwn oedd newydd aros i droi i mewn i ddadluddedu, a dórasant y drws i mewn. Yr oedd llawr yr ystafell isaf yn lân a thawel; yr oedd y cwbl mewn trefn. Gan fod ei wraig wedi bod yn ddarostyngedig i iselder ysbrydoedd yn ddiweddar, tarawai ofn i feddwl Mr. Evans, ac aeth i fyny'r grisiau. Yr olwg gyntaf a welodd ydoedd corph difywyd ei wraig; yr oedd yn grogedig wrth drawst, ac yn hollol farw; pan gwelodd y gwr y corph nid oedd ganddo un dychymyg am farwolaeth ei blentyn, ond gwaed ar ddwylaw ei wraig a gynhyrfodd ei ofnau. Aeth i'r parlawr, ac yno y gorweddai ei fab ar y llawr, a'i wddf wedi ei dori mewn modd dychrynllyd, ac yn hollol farw. Mewn pwll o waed gerllaw yr oedd yr ellyn (razor,) a pha un y cyflawnesid y llofruddiaeth; ac yr oedd olion ymdrechiadau y bachgen truan yn amlwg mewn amrywiol fanau o'r ystafell. Yr oedd y lofruddes wedi tóri ei gwddf ei hun ond nid yn effeithiol; yr oedd yn amlwg ei bod wedi cymeryd llawer o boen i iawn oedd y rhaff fel na byddai ei hail gynnyg ar hunan-laddiad yn aneffeithiol. Yr oeddid wedi sylwi bod Mrs. Evans yn ddiweddar yn isel ei meddwl, ond ni feddyliodd neb y buasai yn gwneuthur niweid iddi ei hun. Clyweid hi yn dyweyd, podd bynag, y gallasai ei gwr wneyd o'r goreu hebddi hi a'r plentyn. Yr oedd hefyd yn dyweyd yn fynych ei bod yn ofni y delai i dlodi; ac yn gymaint a bod ei gwr wedi benthycia arian i orphen ei dai yn y Cymmar, yr oedd hi yn ofni na allasai efe byth eu talu yn ol, er nad oedd y seiliau lleiaf iddei hofnau. Dywedir iddi geisio dinystrio ei hunan a'r plentyn rai blynyddoedd yn ol, trwy gerdded gydag ef i'r afon; ond canfuesid hi a'r cynnyg a rwystrwyd. Yr oedd y fam bob amser yn hoff iawn o'r plentyn; ac y mae'r amgylchiad, fel y gellid dysgwyl, wedi peri dyddordeb poenus yn y gymydogaeth.— Cadwyd celain-holiad ar y cyrph dranoeth, pryd dygwyd rheithfarn i mewn—Bod William Evans wedi cael ei ladd gan ei fam, tra yr ydoedd hi mewn gwallgofrwydd achlysurol, a thra yn yr un ansawdd iddi osod terfyn ar ei heinioes ei hunan.—Claddwyd y cyrph dydd Gwener yn Mynwent Ton-yr-efail. Mae'r gwr yn parhau yn yr agwedd mwyaf tór-calonus, ac y'nghylch ymadael o'r tŷ.

HUNAN-LADDIAD YN SIR ABERTRIFI.

Ar y 17eg o fis Medi diweddaf, llafurwr o'r enw Thomas Evans, yn mhlwyf Llandyssil, Ceredigion, a roddodd derfyn ar ei einioes trwy ymgrogi. Yn echwydd y dydd hwnw, elai ei wraig, gan ei adael ef yn y tŷ, i'r tŷ agosaf, lle y buasai efe yn medi y boreu hwnw, i 'mofyn bwyd erbyn gwneyd swper. Ar ei dychweliad, gwelodd ei eisiau ef, ond canfu ei hát ar y llawr. Wedi cyneu canwyll edrychodd am dano, a chanfu ef yn un o gonglau tywyllion eu bwthyn gwael, wedi ymgrogi â rhaff frwyn cylymedig wrth drawst croes nen y tŷ, a'i benliniai yn gorphwys mewn rhan ar y llofft oedd y naill ben i'r tŷ. Pan y tôrwyd ef i lawr yr oedd yn hollol farw.—Yn y celain-holiad ar ei gorph dygwyd y rheithfarn i mewn—ei fod wedi ymgrogi pan mewn meddwl amhwyllog, yn cael ei achosi gan fraw y Workhouse.

HUNAN-LADDIAD YN MHONTYPOOL.

Ar nos Sabboth yn niwedd mis Medi diweddaf, cafodd trigolion Pontypool a'r gymydogaeth eu dychrynu yn fawr wrth glywed fod Mr. Evan Proseer, argraffydd a llyfr-werthydd, wedi lladd ei hun trwy chwythu allan ei ymenydd. Cafwyd yr ystafell, y bwrdd a'r gwydrddrych wedi eu taenellu â gwaed ac ymenydd y dyn annedwydd. Ymddengys ei fod er ys rhai dyddiau yn dyoddef dan gynhyrfiad gewynrawl (nervous excitement,) yr hyn a aeth mór bell nes ei yrru i gyflawni y weithred ofnadwy a'i gyrrodd i wyddfod ei Farnwr.

Trwm iawn genym yw gorfod cofnodi cynnifer o hunan-laddiadau yn y rhifyn yma, ac y mae 'r olaf hwn yn drymach i'n teimladau nag un o'r lleill, oblegid ein hadnabyddiaeth bersonol o'r gwrthddrych truenus; efe a brynodd genym ein sefydliad argraffyddol pan yn ymadael o Bontypool. Yr oedd yn ddyn o athrylith nodedig, ac yn gelfyddydwr rhagorol; o foesau boneddigaidd a thirion; ond, nid oedd a fynai a chrefydd Crist, nac a'r Bibl, unig noddfa ddiddoe naid trallodedig.—Daeth i Bontypool o Ferthyr Tydfil, arferai wneuthur llythyrenau coed pan yn Merthyr.—Gol.

Buvch feddw.—Yn ddiweddar gosododd cwrw-werthydd o Ferthyr, ddau grycaid (peilfull,) o freci i oeri tu allan i'w dŷ; buwch, yr hon oedd yn pori gerllaw, a aeth yno ac a yfodd yn nghylch ugain cwart o hono. Ni wyddys pa le y treuliodd y noson hono, ond canfuwyd hi boreu dranoeth yn rhedeg yn ol ac yn mlaen, dan ddylanwad amlwg Syr John Heidden, ac yn ystod yr un dydd bu farw mewn canlyniad.

Van Amburgh.—Yr ydym yn deall fod y nodedig Van Amburgh, yn ddiweddar o Gaerefrog-Newydd, yn awr ar daith trwy y Dywysogaeth, yn dangos ei allu rhyfeddol ar y bwystfilod rheibus sydd dan ei ofal. Mae yn chwaren a'r llewod, y pantheriaid, llewpardiaid, a'r tigriaid yr un modd a phe na baent ond cathod bach newydd agor eu llygaid.—Adeiladwyd pont newydd yn ddiweddar yn Aberafon, ac efe yn cael ei dynu mewn cerbyd gan wyth o geffylau o liw'r hufen, oedd y cyntaf i fyned trosti.

Marwolaeth sydyn.—Un Dafydd Lewis, llafurwr ar long-borth Dowlais, Caerdydd, tra yn pwyso haiarn yn ddiweddar a gymerwyd mewn llewyg, ac a syrthiodd i lawr yn farw yn ddioed. Danwain angeuaul trwy feddwdod.—Ar y 13eg o fis Medi, rhwng 12 ac 1 o'r gloch, un John Jones, o Gwmporthmon, a adawodd dafarndy yn mhentref Aberporth, Ceredigion, lle y buasai y rhan fwyaf o'r diwe'dydd yn yfed diod gadarn. Yn foreu boreu dranoeth cafwyd ei hét ar ben clogwyn, ychydig gannoedd o latheni oddiwrth y tŷ, a'r corph drylliedig ac hollol farw, yn ngwaelod y dibyn serth.

Symudied Egluyeig.—Rhyngodd bodd i'r Gwir Barch. Arglwydd Esgob Tŷ Ddewi, fel y gelwir ef, gyflwyno bywioliaeth Llansamlet, Morganwg, yn ddiweddar idd y Parch. M. Rice Morgan, gynt o goleg Dewi Sant, Llanburn, Ceredigion, yr hwn a waghawyd trwy gyflwyniad diweddar bywiolaeth Llanwinio, Caerfyrddin, idd y Parch. Henry H. Griffiths.

Y Cynhauaf yn Ngogledd Cymru.—Dywedir yn y 'North Wales Chronicle' am Fedi yr 20fed. 'Mae yn mron yr holl wenith wedi ei gael dan dô, ac mewn ansawdd rhagorol. Mae'r tyddynwyr yn awr yn brysur gyda'r cnydau haidd a ffâ, y rhai ydynt dda mewn ansawdd a chynnyrchiad. Mae'r cnydau cloron a maip yn edrych yn dda a gobeithiol iawn.'

Cymanfa gyntaf y Bedyddwyr Cymreig yn Llundain.—Y cyfarfod cyntaf o'r Gymanfa hon a gynnaliwyd yn Heol Ebenezer, Moorfields, nos Wener y 9fed o Fedi. Y pregethwyr oeddent—Mr. Williams, capel Heol Grafton, Mr. David Evans, Felin-foel, str Gaerfyrddin, Mr. Ellis Evans, Cefn-mawr, str Ddinbych, Mr. Wm. Roberts, Tredegar, a Mr. Daniel Evans, Llanfaircaereinion.

Eglovys Newydd yn Nghastell-newydd-yn-Emlyn.—Dydd Iau y 15fed o Fedi, cyssegrwyd Eglwys-dy esgobaethawl, ar enw Eglwys y Drindod, at wasanaeth Dwyfol, yn y lle uchod, gan Esgob Ty Ddewi. Cynnwysa'r adeildaeth yn nghylch 500 o wrandawyr. Yr oedd yno 40 o offeiriaid yn bresennol. Llefarodd yr Esgob ar yr achlysur oddiar Heb. xiii. 15, 16

Y Cynhauaf yn sir Aberteif.—Fel hyn yr ysgrifena gohebydd y ' Cambrian' o Aberteifi; —' Mae'r cynhauaf yd drosodd yn y gymydogaeth hon—y fath gnwd mawr ni chofir gan y trigolion hynaf.'

Y Fasgnach Haiarn.—Mae barrau wedi codi mewn pris tua 10 swllt y dunell, a phob argoel am godiad uwch eto. Mae archiadau wedi eu rhoddi yn ngwaith Pen-y-darran i chwythu un ffwrnes i mewn yn ddioed, a chaniateir i'r gweithwyr weithio 6 tro y dydd yn lle pedwar. Yn Cyfarthfa hefyd y mae'r dwylaw yn cael eu hychwanegu.

Anfesod alarus.—Ar ddydd Llun, Awst 8, aethllange ieuange o'renw Edward Hooson, mab i Mr. Francis Hooson, o Dreffynon, yn Str Ffiint, wrtho ei hun i ymdrochi yn y môr ar yr awr giniaw, gyferbyn a'r Walwen, a chan fod y llanw yn uchel efe a aeth yn ddisymmwth i le dwfn, na feddai na nerth na gallu i ddyfod oddi yno, ac o ganlyniad bu iddo foddi, er galar mawr i'w deulu, ei'berthynasau, a'i gyfeillion crefyddol.

Llif dinystriol yn Aberystwyth.—Yn niwedd mis Medi ymwelwyd a'r dref uchod â llif dychrynllyd. Am 11eg o'r gloch y boreu, clywid swn rhywbeth yn debyg i daranau pell, a buan deallwyd beth oedd yr achos trwy fod corph mawr o ddwfr yn rholian amryw droedfeddi uwchlaw dyfroedd yr afon Rheidiol, yn dwyn gydag ef certi, berfâoedd, ffyrch, ac amryw fath o offerynau hwsmonaeth. Pan y cyrhaeddodd y porthladd, yr oedd ei rym mór fawr nes codi y llestri oedd yn gorwedd ar y tir, a'u curo y naill yn erbyn y llall gyda'r fath ffyrnigrwydd fel ag i ddryllio rhai o'r hwylbreni, &c., yn ysgyrion: suddai ereill at eu hangoran gan gael yn mron eu gorchuddio; tarawyd amryw o gychod i'r gwaelod ar unwaith, y rhai a chwyrndaffwyd i'r weiigi. Parhaodd y dyfroedd i gynyddu dros ddwy awr, gan lwyr ysgubo y maesydd cyfagos o wair, gwenith, ceirch a haidd.

BU FARW-

Mai 11eg, wedi naw niwrnod o gystudd, Margaret, merch henaf John a Mary Hoosan, Nant-y-cwm, plwyf Nannerch, swydd Ffiint, yn 15 mlwydd oed.

Gorph. laf, Ann Lloyd, nith i Mrs. Kirkham, Heol yr Eglwys, Gwrecsam, yn 15 oed. Yr oedd yn aelod gysson yn Eglwys y Trefnyddion Calfinaidd.

4ydd, wedi trwm ond byr gystudd, yn 21 oed J. Evans, Dolgowni, Llanwddyn.

12fed, Mrs. Jones, y Talwrn, gynt o Wrecsam, mewn oedran teg, ac fel tywysen addfed.

20fed, yn 84 oed, Mr. W. Parry, Cefa-carfor, Tre-walchmai, yr hwn oedd un o'r crefyddwyr hynaf yn per-thyn i'r Trefnyddion Calfinaidd, yn ynys Môn. Yr oedd hefyd yn un o'r diaconiaid hynaf yn y wled.

Awst, 30ain, yn Heol George, Cas'-newydd, yn 64 oed, Cadben John Lloyd, yn ddiweddar o Solfach, swydd Benfro.

8fed, yn Cefnmine, yn 86 oed, Robert Thomas Carreg, Ysw. Buasai yn Ustus heddwch yn air Gaernarfon am 41 mlynedd.

30ain, yn Llerpwll, yn 40 mlwydd oed, y PARCR. RICHARD WILLIAMS, un o weinidogion y Trefinyddion Calfinaidd yn y ddinas uchod, lle y llafuriasai yn yr Efengyl, fel pregethwr ffyddion, ac ysgrifenydd rhagorol, am y pymtheg mlynedd diweddaf. Efe oedd awdwr y llyfr anghydmarol hwaw a elwir 'Y Pregethwr a'r Gwrandawr,' y'nghyd ag amryw o fân ysgrifiau ereill.

Medi 8fed, yn 65 oed, Mrs. Jane Roberts, o Dy'n-y-ffridd, ger Caergybi.

3ydd, yn Nghastell-nedd, yn 71 oed, Mr. David Luke. 5ed, yn yr un lle, Edward J. Steele, Ysw., peirianydd dan Arg. Bute yn neheubarth Cymru.

3ydd, yn Llandeilo, swydd Gaerfyrddin, Mrs. Baker, gwraig Mr. W. Baker, dilledydd, a merch Mr Caleb Jones.

2il, yn Aberystwyth, yn 55 oed, Mrs. Evans, gweddw y diweddar Mr. Jenkin Evans, ystôrydd.

6fed, yn 66 oed, Mrs. George, Llanlluan, gerllaw Aberteifi.

Yn Llwynon, ger Bangor, Mrs. Jones, gweddw y diweddar Mr. Edward Jones, saer mynor a meini. 15fed, yn 67 oed, Mr. William Jones, gynt o Frynhynog, ger Pwllheli.

10fed, 'yn 90 oed, Mr. Henry Jones, Plås Trowbridge, ger Rhuthin.

Yn ddiweddar, yn y Cimle, ger Castell-nedd, yn 103 oed! Jennet Jenkins. Buasai fyw yn yr un ty 80 o flynyddoedd.

12fed, yn Sant Nicholas, Morganwg, yn 42 oed, Hannah, gwraig Mr. William Llewelyn.

13eg, ar ol cystudd nychlyd, yn 38 oed, Martha, gweddw y diweddar Mr. William Jones, gynt o'r 'Slar,' Merthyr Tudfil.

15fed, yn Cwmduad, swydd Gaerfyrddin, Dafydd Howell, Ysw., yn ddiweddar o Ben-yr-allt.

17eg, yn ddisymwth, Mr. William Prichard, o Benarfynydd, ger Pwllheli.

19eg, Mr. David Evans, mab y diweddar Gadben T. Evans, Bryntindu, Penrhyn-deudraeth, Meirionydd.

8fed, yn 93 oed, Mrs. Eliza Williams, o Garthmyn, swydd Ddinbych.

20fed, yn Llandrillo, ger Corwen, yn 54 oed, Mr. W. Jones, ystôrydd.

Yr un dydd, Mr. Robert Williams, Corwen.

Yn ddiweddar, yn Ballinagown, ger Portadown, yn 116 oed! Mrs. Mary Carr.

Yn ddiweddar, yn Nhref Hobart, y Parch. John Waterhouse, arolygydd cyffredinol y Cenhadaethau Wesleyaidd yn Awstralasia a Polynesia.

Yn Tynflwyn, Trefdraeth, Môn, yn 28 oed, Margaret, gwraig R. Evans, tyddynwr.

Yn 54 oed, mewn canlyniad i droediad ceffyl, Mr. G. Hughes, gôf, gynt o Gaerwen, swydd Fôn.

Yn ddiweddar, Mr. E. Owen, o Dyddyn y Fforge, Bodferry, ger Dinbych.

Yn 54 oed, S. Needham, toddydd plwm o Ben-y-maes, Treffynon.

Yn 72 oed, Margaret Jones, o'r ' White Lion,' Machynlleth.

Yn yr un dref, yn 52 oed, Elizabeth, gwraig S. Jones, argraffydd.

Yn 69 oed, R. Evans, gwlanonydd, Tón-yr-efail, ger Llantrisant, Morganwg.

Mewn gwth o cedran, Mrs. Jones, gweddw y diweddar Barch. H. Jones, Ty-coch, ger Caernarfon.

Yn 50 oed, J. Jones, Ty-cerrig, Llanfihangel-y-traethau, Meirioaydd.

Yn Dowlais, yn 59 oed, Mr. E. Morgan, gynt o'r Rhywiau, Ystrad-y-fodog.

Yn 64 oed, Mr. W. Brown, o waith Plymouth, Merthyr Tydfil.

Manion Pellenig.

Bu farw cawr yn ddiweddar yn Belgium uchder yr hwn oedd 8 droedfedd—yn 32ain mlwydd oed.

Mae yn Ynysoedd Sandwich 19,210 o aelodau crefyddol, yr hyn sydd tua un rhan o bump o'r boblogaeth. Ymunodd y Brenin yn ddiweddar â'r Gymdeithas Ddirwestol.

Yn ystod 1841, darfu i 400 o Iuddewon yn Warsaw ymwadu âg Iuddewyddiaeth. Y rhan fwyaf o honynt a gofieidiasant y grefydd Babyddawl.

Mae morwr Americaidd o'r enw Smith wedi bod yn synu pobl Lloegr yn ddiweddar trwy ei allu neidiawl neidiodd o bant Sundarland i'r afon, uchdfr o 110 troedfedd, ond tra yn casglu ceiniogau oddiar y gwyddfodolion, arweiniwyd ef i'r carchar, dan y cyhuddiad o gardotta.

Trwy gyfraith newydd yn Prwssia, y mae pedwar peth am ba rai y gellir ymofyn ysgariad, sef,—godineb, meddwdod, esgeulusdra, ac ymddygiad anghristion-ogol.

Mae amrafael rhwng y Pabyddion yn Llerpwll; yr Esgob ar y naill law, a'r Gwyddelod yn benaf ar y llall —Achoa yr amrafael yw Offeiriad Pabaidd, yr hwn a ddiswyddwyd gan yr Esgob yn groes iewyllys y gynnulleidfa am ei fod yn pregethu ei byngciau dadleuawl.

Daliwyd môr-lo (seal) yn ddiweddar yn y Teifi, ger Aberteifi.

Gwerthwyd llawer o gig eidion hallt o America yn ddiweddar yn y Dre' Newydd, Trefaeldwyn, am 3 a 3‡ ceiniog y pwys.

Yfwyd 425,812 o alwyni o win yn llai yn Mhrydain y flwyddyn ddiweddaf nag arferol.

Er canmoliaeth i'r Odyddion, hysbysir nad oedd un o honynt yn rhannog yn y terfysg diweddar yn Lloegr.

Mae Ardalydd (*Marquis*,) Wellesley, brawd y Duc o Wellington, wedi myned i ffordd yr holl ddaear, yn 83 mlwydd oed.

Boddhawyd y Frenines môr fawr ar ei thaith trwy Yscotland, fel y dywedir y bydd iddi ymweled â'r Iwerddon yn ystod yr hâf nesaf.

Cad-long Rwssiaidd a gollwyd yn ddiweddar ar oror Norway, cynnwysai 900 o ddynion, o ba rai achubwyd 500, aeth y lleill i'r gwaelod.

Gwelsom hanes fod rhai luddewon, y rhai a drowyd yn ddiweddar at Gristionogaeth yn Berlin, wedi derbyn oddiwrth y Llywodraeth Prwssiaidd symiau mawrion o arian iddeu galluogi i fyned i Palestina i geisio argyhoeddi eu brodyr.

AT 'WEINIDOGION YR EGLWYSI CYNNULLEIDFAGL.'

Mewn cylch-lyfryn cyhoeddedig genych chwi dan yr enw ' Cenhadur Americanaidd,' CYF. 111. Rhif. 34, tu dalen 311, yr ail golofn, yn dechreu y bedwaredd linell oddiwrth ben y tu dalen, y mae pedair llinell, yn mha rai y mae rhyw un dan yr enw 'Morris Roberts, Ysgrifenydd yr Undeb,' yn gwneuthur yn ëofnach na'i roesaw âg enw W. Rowlands, Utica, ond ni chwynai W. R. oblegid hyny, mae yn gynefin a hyny bellach, oni bai'y cynnwysa y brawddegion ryw beth sydd yn tueddu i niweidio cymeriad W. R. yn mhlith ei frodyr, a'r byd; dinystrio gwerthiant llyfr costus, newydd ei gyhoeddi, ac o ganlyniad effeithio ar eiddo W. R.; a bod yn destun ammfaelion y'mysg aelodau y Trefayddion Calfinaidd rhagllaw, a llawer o bethau niweidiol ereill. Y frawddegion cyfeiriedig atynt ydynt-- Gyhuddiadau pwysig, a roddir araynt gan y Parch. Wm. Rowlands o Utica, yn y llyfr a elwir, Cyffes Ffydd y Trefnyddion Calfinaidd.'

Yn awr yr ydym yn ystyried 'Gweinidogion yr eglwysi cynnulleidfâol,' 'Morris Roberts, Yagrifenydd yr Undeb,' argraffyddion, ac holl ddosparthwyr 'Y Cenhadwr Americanaidd,' yn gyfrifol—ac yr ydym yn eu dal yn gyfrifol am iawn cyfattebol i'r niweidiau, oddyeithr iddynt brofi—

 Bod W. R. wedi gwneyd llyfr dan yr enw 'Cyffes Ffydd y Trefnyddion Calfinaidd.'

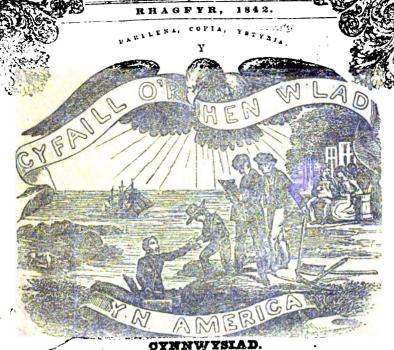
2. Bod rhyw grybwylliad yn y llyfr hwnw am ' Weisidogion yr Undeb,' pa rai, tybiym, ydynt blaenfodiad (antecedent) yr arddodiad rhaganwawl ' arsynt.'

3. Bod y orybwylliad hwnw yn 'gyhuddiadau pwysig arnynt.'

Gan mai rheol ein Meistr Mawr yw fod i ni wneyd: ereill megys yr ewyllysiom i ereill waeuthur i ninau, yr ydym yn defnyddio y llwybr esmwyth hwn mewn hunan-amodiffyniad yn gyntaf, gan hyderu na fydd gorfod arnom ychwanegu mewn unrhyw lwybr arall.

GOLYGYDD.

BUCHDRAETHODAETH.	tu dal.
fiwedd y Parch. George Whitfield,	353
DUWINYDDIAETH.	i
wedd Pregeth gan y Parch. T. T. Evans,	354
iru ." Gwirionedd,	
ust Croeshoeliedig,	357
idolisd Toulusidd,	
RIW-FWYD,	358
ANIANYDDIAETH.	
EIN DARAROL DY,'	359
AMRYWIAETH.	
Pa fold: gael Gweinidog da,	
Am y Byd, Y Nefoedd, Neillduodd,	
ar ei thir ei hun,	
Y Duc a'r Curad Oymreig,	361
ATEBION.	
Webshald.	363
Chisedec.	
Llafur yn yr Yeg i Sabbothol,	
Gramadeg,	
Preg. v. 8: Rhuf. vii. 23, a viii. 19,	
2 Cor. v. I,	
GOFFNIADAU,	365
BARDDONIAETH.	•

٠;	HANESIAETH GARTREFOL.	
3	Datguddiad newydd o Iowa, ac Wisconsin,	368
4	Priodasau a Marwolaethau,	370
6 1	Priodesau a Marwoisemau,	370
7	Colt y Llotrudd,	3/0
8	America. Cylchlyfrau yn y Taleithau Unedig	971
	agen dyemymiya,	071
8	MARION CARTREFOL,	3/1
	HANESIAETH BELLENIG.	
4 0 1	PRYDAINFAWR.—Chiua. India, Llofruddiaeth deg o blant trwy wenwyn, Priodi chwaer ei wraig, Scfydhad argraffyddol hynodawl, Jorusalem a'r luddewon, Y Rhyfol yn Judia,	379 379 379 379
13	TYWYSOGAETH CYMRU.	
3	Cymreigyddion y Fenni	373
14	Athrofa v Bala.	. 374
4	Hunan laddrad Cymraes pedv ar-ug in oed,	374
34	Kidwely Bangor Llunrwst Dolgellau Aberyst-	
-	1	
35		
5	Trall a Angen descript	_
_		

aı usutu yilo—ar gynnulleidfä-

YSURIFION EI OHBBWYR CII

IT NID YW Y COLYGYDD YMYSTYR

HYSRYSIA

Mae y MEDDYG JAMES W. PRICE yn cymeryd y cyfleustra hwn i hysbysu i'w gyfaillion a'r Cymru yn gyffredinol, ei fod wedi symud iddei SWYDDFA NEWYDD, yr hon sydd yn agos gyferbyn i Westty Mr. Jacob Lewis, yn mhentref REMSEN; lle yr ymarfera åg holl ganghenau ei alwedigaeth.

Ceidw gyfferi meddygol o bob math, y rhai a werthir ganddo cyn iseled ag mewn nnrhyw

le arall

ERYD AR WERTH

Gan Rees Lewis, ieu., ar gongl Heolydd Seneca a Liberty. Utica.

Dymuna R. L. hysbysu i drigolion Utica, a'r gymydogaeth, ei fod yn cadw ar law, yn barod at waith, eryd o wahanol faintioli a dull-wneuthuriad, yn cynnwys y cynlluniau mwyaf cymaradwy ac arferedig yn y swyddi cymydogaethol, pa rai a werthir ganddo ar y telerau mwyaf rhesymol. Annoga ei gyfeillion, ac eraill, ag sydd mewn anghen eryd gwasanaethgar, i alw gydag ef, gan ei fod yn hyderus y gall eu boddhau.

Newydd ei gyhoeddi, ac ar werth gan Evan E. Roberts, 2 Seneca Street, Utica. N. Y. DURTUR

Sef casgliad e Emynau a Chaniadau, priodol i'w canu mewn cyfarfodydd a Gorymdeithian Dirwestol, wedi eu pigo allan o waith awduron goreu Cymru ac America.—Pris 121 cent yr un. Elw da i Gymdeithasau fyddo yn ymofyn nifer gyda 'u gilydd.

ED Dyma'r anrheg gyntaf at wasanaeth neillduol Dirwestiaeth o'r wasg Gymraeg yn Atnerica; ac yr ydym yn hyderu y gwna derbyniad Dirwestwyr o honi gefnogi yr antariaeth.—

y cyffes ffydd.

Newydd ei gyhoeddi, ac ar werth gan Olygydd y 'Cyfaill,' yn nghyda holl Flaenoriaid Eglwysi y Trefnyddion Calfinaidd, y tri llyfr canlynol wedi eu rhwyno yn un, sef 1. Hanes, Cyfansoddiad, Rheolau Dysgyblaethol, a Chyffes Ffydd, y Corph o Fethodistiaid Calfinaidd.

Dechreuad a Chynnydd y Trefnyddion Caifinaidd yn America.
 Hyfforddwr yn y Grefydd Gristionogol, gan y diweddar Thomas Charles, A. B., Bala. Pris y cwbl mewn rhwymiad cryf a hardd yw 50 cents.

'PRISIAU

CYFFREDIN CYFANWERTH CAEREFROG-NEWYLD.

🌲 [A ddiwygir yn fisol i'r '	Cyfaill o'r Hen Wlad.'] .*.
Lludw. (Y Can' Pwys.)	Ceirch, 26 i - 98
Pot	Bwydydd. Cig Eidion (y goreu) y baril,
Glo. Lerpwll, (y Calleraid—9 Baril.) 6 75 i 8 50 Virginia,	Eto, (da,) 2.75 i Eto, (i'w lwytho), 2.50 i 2.75 Moch (y goreu,) 9.50 i 9.25
Carregló, (Anthracite,) y dunell, 5 00 i 6 00 Plu. (Y Pwys.) Byw. Tramor	Ymenyn, (y proys,) Godhen, 12 1 —14
Peilliaid. (Y Baril.) Goreuon Caerefrog-Newydd,	Lard, - 7½ i - 8 Caws, - 5½ i - 6½
Gamlas Orllewinol,	Gwlan. (Y Pwys.) Am. Saxony, (cnd,)
Gwanith, 85 i - 89 Rhygr(Gogleddol,) 70 i - Yd Indiaidd, 53 i - 57 Haidd, 48 i -	Rhif 1,

Y CYFAILL.

RHIP. LX.]

RHAGFYR, 1842.

CYP. V.

Buchdraethodaeth. BUCHWEDD A MARWOLAETH

Y PARCH. GEORGE WHITFIELD.

(Parhad o du dal. 323.)

Yn y ddwy flynedd 1761, a 1762, yr oedd yn wán ei nerth a'i iechyd, fel ned oedd yn gallael pregethu fel arferol. Teithiodd i'r Alban a'r Almaen am adferiad iechyd, heb bregethu ond yn anaml. 'Yn bresennol,' medd efe, (yn ysgrifenu o Holland, Letter 1267,) 'dyiolch i Dduw, yr wyf yn gallael pregethu unwaith y dydd. Y mae awdurdod rhyfedd yn cydfyned a'r Gair. Y mae fy hen amseroedd yn cael eu hadnewyddu eto.'-Yn y flwyddyn 1763, aeth drachefn i'r Alban, yn pregethu un waith y dydd ar y ffordd ac yno; ac o Greenock mordwyodd y chweched waith i Virginia, lle y daeth yn Awst. Ymwelodd ag amryw barthau o'r America, gan bregethu mór aml ac y goddefai ei nerth. Cafodd hanes yn y daith hon am ddeugain o weinidogion o amrywiol enwadau a gawsent eu galw trwyddo yn America, ac un-ar-bymtheg o'r ysgoleigion yn ysgoldŷ (college) New Jersey. Gwedi ymweled â'r Elusendy yn Georgia, pan yr oedd yr amser ar y flwyddyn yn goddef iddo. yn Chwefror, 1765, teithiodd tua'r gogledd, a mordwyodd o New York i Loegr, lle tiriodd yn Gorphenaf 5ed, 1765. Yr oedd yn parhâu yn wan, ac yn gorfod myned rhagddo yn fwy araf nag yr arferai. Eto yr hyn a allai yr oedd yn ei wneyd, mewn gobaith o fyned yn fuan i'w orphwysfa.—Yn Hydref 6fed, cafodd ei alw i agor Capel yr Arglwyddes Huntingdon yn Bath. Pregethodd ar yr achlysur ar 2 Cor. vi. 16 .-Awst y 9fed, 1768, bu farw Mrs. Whitfield, a phregethodd yntau yn ei chladdedigaeth ar Rhuf. viii. 20.-Awst 24ain, 1768, agorodd Gapel ac Ysgoldý (college) yr Arglwyddes Huntingdon yn Nhrefeca, plwyf Talgarth, str Frecheiniog yn Neheubarth Cymru, 'Cawsom awelon hyfryd efengylaidd,' medd efe, 'ar yr achlysur.' Pregethodd ar Exod. xx. 24 .---Awst 25ain, rhoddodd gynghor i'r ysgoleigion oddiwrth Luc i. 15 .- Awst 28, y Sabboth, pregethodd i filoedd ar 1 Cor. iii. 11, yn y cyntedd o flaen y tŷ.—Aeth rhagddo yn pregethu fei y

gallai yma ac acw, hyd Medi, 1769, pan y cychwynodd y seithfed waith i America. Cawsant hir fordaith o dair-wythnos-ar-ddeg; ond tiriodd yn ddiogel ac yn o iach, yn Charles-Town, Tachwedd 30, 1769. Cafodd bob peth yn llwyddiannus yn Bethesda. Ychwanegwyd dwy aden at yr Elusendŷ er cyfleusdra i'r ysgoleigion, eu hyd oedd 120 troedfedd bob un. Cychwynodd ar daith i'r taleithau gogleddol, Mai, 1770, yn o gryf yn ei iechyd, ac yn pregethu fel arferol gyda diwydrwydd a llwyddiant mawr. Medi 29ain, cyn iddo ddyfod i Newbury lle yr oedd i bregethu bore dranoeth, buont daer arno bregethu yn Exeter ar y ffordd. Yma pregethodd allan agos i ddwy awr; wedi blino yn fawr aeth yn yr hwyr i Newbury. Aeth i'r gwely yn gynnar, yn ol ei arfer, ac yn bwriadu pregethu dranoeth. Deffrodd yn aml yn y nos, ac yr oedd yn achwyn yn fawr ei anhawsdra i anadlu. Am chwech o'r gloch bore Sabboth, bu farw, Medi 30, 1770, mewn llewyg o ddiffyg anadl. Yn Exeter cyn iddo fyned i bregethu, sylwodd un Mr. Clarkson arno, ei fod yn fwy anesmwyth nag arferol, dywedodd wrtho, 'Yr ydych yn fwy addas i fyned i'r gwely nag i bregethu;' atebodd Mr. Whitfield, 'Gwir Syr,' ac yn troi o'r neilldu plethodd ei ddwylaw yn nghyd, a chan edrych i fyny, dywedodd, 'Arglwydd Iesu, yr wyf yn flinedig yn dy waith, ond nid ar dy waith. Os nad wyfeto gwedi gorphen fy ngyrfa, gåd i mi fyned a llefaru drosot unwaith eto yn y meusydd, selio dy wirionedd, dyfod adref, a marw.' Y testun y pregethodd arno oedd, 2 Cor. xiii. 5. Aeth i Newbury. gyda'r Parch. Mr. Parsons, yr hwn oedd weinidog yn Newbury, ac yn nhŷ yr hwn y bu farw. Rhwng dau a thri o'r gloch y bore pan ddeffrodd, cwynodd fod diffyg anadl yn drwm arno. Gwedi rhoddi rhyw beth yn gynes iddo, eisteddodd i fyny yn y gwely, a gweddiodd am fendith ar ei bregethu lle vr oedd wedi bod-am fendith ar 'Bethesda' a'i deulu yno—ar gynnulleidfäoedd y 'Babell,' a Tottenham Court Road. Cysgodd ychydig wedi hyny; am bedwar deffrodd, a gwaeddodd allan, Fy niffyg anadl, fy niffyg anadl, y mae yn dyfod arnaf. Cyfododd o'i welv, ac aeth i agor y ffenestr am awyr i anadlu. Yn fuan gwedi pump o'r gloch, trôdd at y gwr oedd gydag ef, ac a ddywedodd, yr wyf yn marw! Rhedodd at y ffenestr arall i gael anadl, ond yn ofer. Galwyd y Dr. Sawyer ato; pan ddaeth a theimlo curiad y gwaed yn yr arddwrn, dywedodd ei fod yn marw: ac felly yr oedd. Gwedi rhoddi un anadliad, estynodd ei draed ac a fu farw. Claddwyd ef gyda galar mawr, ond yn anrhydeddus, mewn daear-gell yn y lle hwnw. Gweddiodd y Parchedig Daniel Rogers, gweinidog wedi ei alw trwyddo, gyda llawer o effeithioldeb a dagrau. Gwaeddodd allan yn ei weddi, 'O fy Nhad! Fy Nhad!' attaliodd ac wylodd, yn mron tóri ei galon, a'r holl bobl yn wylaw oddiamgylch iddo. Y Parch. Mr. Jewel a bregethodd yn ei gladdedigaeth. Dodwyd ei gorph yn y ddaear-gell, ac aeth y bobl adref trwy yr heolydd dan wylo.-Nid oedd Mr. Whitfield, yn gyflawn un-ar-bymtheg-a-deugain oed, pan bu farw; pedair-ar ddeg-ar-hugain o ba rai a dreuliodd yn y weinidogaeth; ac os bernir hyd oes gwr wrth ei lafur, ei lwyddiant, a'i ddefnyddioldeb, a'i gymharu ef â llawer eraill, gellir dywedyd iddo fyw yn llawer hwy na hwynt, er estyn eu dyddiau i lawer o oesoedd.

Ydwyf yr eiddoch, &c., Griffith E. Griffiths. Trenton, Medi 15, 1842.

Buwingddiaeth.

SYLWEDD PREGETH:

A draddodwyd gan y Parch. Thomas T. Evans. Pen-y-graig, yn Remsen, Gorph. 3ydd, 1842, oddiar,

HEB. II. 16.—'Canys ni chymerodd efe naturiaeth angylien; eithr hâd Abraham a gymerodd efe.'

Mae yr Apostol wedi ymdrin yn helaeth yn yr Epistol hwn yn nghylch Person y Cyfryngwr Mawr. Y mae wedi profi ei dduwdod—ei dragywyddol Faboliaeth—a'i uwchafiaeth ar yr angylion yn y bennod gyntaf. Ond yn hon sylwa ar ei ymgnawdoliaeth, a'r dybenion o hyny; yr hyn hefyd a gynnwysir yn ngeiriau'r testun. 'Canys ni chymerodd efe naturiaeth angylion' i undeb a'i Berson tragywyddel, i waredu y rhai syrthiedig o honynt hwy, 'eith hâd Abraham a gymerodd efe:' yr hyn sydd gyflawniad o'r addewid i Abraham. Gen. xxii. 18. Naturiaeth dynion, neu natur y plant a gymerodd efe, fel y byddai yn waredwr iddynt hwy.

'Gan fod y plant yn gyfranogion o gig a gwaed, yntau hefyd yr un modd a fu gyfranog o'r un pethau.' sylwaf yn,

I. AE Y PERSON NAWE A GYNNWYSA Y GEIR-IAU DAN Y RHAGENW' EPE.'

II. Y WEITHEED A BRIODOLLE IDDO, 'Ni chymerodd efe naturiaeth angylion, eithr hâd Abraham a gymerodd efe.'

Iesu Grist yw y person a nodir. Mae yr Ysgrythyrau yn dangos yn eglur fod tri o bersonau yn Nuw; sef, y Tad, y Mab a'r Ysbryd Glân. Ond y person a sonia'r testun am dano ydyw y Mab. Mae y person hwn yn cael ei osod allan yn yr Ysgrythyrau dan yr enw gwir Dduw, a Mab Duw.

1. Mae yn wir Dduw. (1.) Gelwir ef yn Dduw. 'Ond wrth y Mab, dy orseddfainge di, O Dduw, sydd yn oes oesoedd.' Heb. i. 8. 'Hwn yw y gwir Dduw, a'r bywyd tragywyddol.' 1 Ioan v. 20, (2.) Mae priodoliaethau Dwyfol ganddo megys-Tragywyddolrwydd. 'Mi yw Alpha ac Omega, y dechreu a'r diwedd.' Dat. i. 8. 'Cyn bod Abraham yr wyf fi.' Ioan 5-8; a xvii. 5.-Anghyfnewidioldeb. 'Ond tydi yr un ydwyt.' Heb. i. 12. 'Iesu Grist, ddoe heddyw yr un, ac yn dragywydd. xiii. 8-Hollalluawgrwydd, gwel Dat. i. 8; Phil. iii. 21.-Holl bresennoldeb. Ioan iii. 13; Mat. xxviii. 20.-Hollwybodaeth. Heb. iv. 13; Ioan xxi. 17; Colossiaid ii. 3. (3.) Priodolir iddo weithredoedd nad ydynt yn briodol i neb ond Daw, megys creadigaeth, 'Ac, tydi yn y dechreuad Arglwydd a sylfaenaist y ddaear, a gwaith dy ddwylaw di yw y nefoedd.' Heb. i. 10. Gwel y cyd-destunau, -Llywodraethu pob peth; ac y mae efe cyn pob peth, ac ynddo ef y mae pob peth yn cyd sefyll. Col. i. 17; Heb. i. 3. 'Y mae fy nhad yn gweithio hyd yn hyn, ac yr wyf finau yn gweithio.' Ioan v. 17.

2. Mae ef yn Fab Duw. Mae ef o'r un Hanfod, ac yn gydradd a'i Dad. 'Myfi a'r Tad un ydym.' Ioan x. 36. Nid pan yr ymgnawdolodd y daeth ef yn Fab; yr oedd yn Fab cyn hyny; 'Pan daeth cyflawnder yr amser y danfonodd Duw ei Fab.' Gal. iv. 4. Nid o herwydd ei esodiad yn y swydd gyfryngol, y mae ef yn cael ei alw yn Fab. Heb. i. 8; vii. 28. Nid gosodiad yr offeiriaid yn eu swyddau oedd yn eu gwneyd yn feibion—ac nid o herwydd ei adgyfodiad oddiwrth y meirw, chwaith y mae yn cael ei alw yn Fab. Ond fe'i heglurwyd yn Fab Duw mewn gallu, yn ol ysbryd sancteiddiad, trwy yr adgyfodiad oddiwrth y meirw. Rhuf. Mab ydyw trwy dragywyddol genhedliad. Unig genedledig y Tad. 'Pryd nad oedd dyfnder y'nı cenedlwyd.' Diar. viii. 24.-- 'Fy Mab ydwyt ti, myfi heddyw a'th genedlais.' Ps. ii. 7. Heb. i. 5. Ni bu ddoe o flaen, ac ni bydd y fory ar ol heddyw Duw.-Tystiodd y Tad ei fod yn Fab iddo; 'Hwn yw fy anwyl Fab.' Mat. iii. 17. Tystiodd y Mab ei hun, 'Mab Duw ydwyf.' Ioan z. 36. Tystiodd dynion da, 'Ti yw y Crist, Mab y Duw byw.' Mat. zvi. 16. Tystiodd dynion drwg, 'Yn wir Mab Duw oedd y dyn hwn.' Marc zv. 39; Mat. ziv. 33. Tystiodd cythreuliaid yr un gwirionedd. Mat. viii. 29.

II. Y WEITHRED A BEIODOLIE I'E PERSON HWN, sef, cymeryd dynoliaeth i undeb a'i Berson Tragywyddol. Priodolir anfoniad y Mab i'r Tad—ffurfio y ddynoliaeth i'r Ysbryd Glân. Mat. i. 20; Luc i. 35.; ond ei chymeryd a briodolir i'r Mab. Heb. ii. 14, 16. Gweithred ddigyfrwng y Duwdod yn Mherson y Mab, oedd y cymeriad hwn. Yn ddiau na fodolodd, ac na feddyliodd, ac na weithredodd ei ddynoliaeth erioed ond mewn undeb a'i Berson: yr hyn sydd yn cau allan bersonoliaeth dynol. Dwy natur mewn undeb a'u gilydd, eto un person, a hwnw yn berson Dwyfol.

Yr oedd y ddynoliaeth a gymerodd i undeb a'i berson, yn ddynoliaeth sanctaidd. Luc i. 35.

- 1. Mae y cymeriad hwn, neu ddyfodiad Iesu Grist yn y cnawd, yn wirionedd a ddadgenir yn eglur yn y Dadguddiad Dwyfol. 'Duw a ymdangosodd yn y cnawd.' 'Gan fod y plaut yn gyfranogion o gig a gwaed, yntau hefyd yr un modd, a fu gyfranog o'r un pethau;'—'A'i gael mewn dull fel dyn.' 'Y Gair a wnaethpwyd yn gnawd.'—' Yr hwn a wnaed o hâd Dafydd o ran y cnawd—wedi ei wneuthur o wraig.'
- 2. Mae 'n canlyn y cymeriad hwn, undeb y ddwy natur a'u gilydd yn Mherson y Mab. Yr hyn sydd yn cael ei gynnwys a'i gadarnhau yn yr Ysgrythyr. Gelwir y Person hwn 'Emanuel, yr hyn o'i gyfieithu yw Duw gyda ni.' Mat. i. 23. 'Ac o'r rhai yr hanoedd Crist yn ol y cnawd,' dyna ei ddyndod ef. 'Yr hwn sydd uwchlaw pawb yn Dduw bendigedig yn oes oesoedd: dyna dduwdod; eto un. Rhuf, iz. 5. 'Bachgen a aned i ni,' dyna ei ddyndod; y Duw Cadarn, dyna ei Dduwdod. Dyma ddwy natur (sef y Duwdod a'r dyndod) mewn undeb a'u gilydd, mewn un Person; ar ddwy natur yn cadw ei priodoliaethau eu hunain; mae yma ddirgelwch mawr. Mae yr undeb hwn i'w wahaniaethu oddiwrth bob undeb arall. Mae rhyw ddirgelwch annimadwy i ni yn yr undeb sydd rhwng y Personau Dwyfol a'u gilydd; ond undeb Personau gwahaniaethol a'u gilydd mewn un natur ydyw hwnw; eithr undeb dwy natur wahanol a'u gilydd mewn un Person ydyw hwn. Mae dirgelwch yn yr undeb ag sydd rhwng y corph a'r enaid a'u gilydd. Ond nid yw y corph a'r enaid, er eu huno a'u gilydd, ond yn

gwneyd un natur ddynol: ond yn yr undeb yma y gwelir dwy natur anfeidrol bell oddiwrth eu gilydd, wedi eu huno a'u gilydd mewn un Person. Oferedd am a wn i, ydyw defnyddio yr un gydmariaeth i osod allan yr undeb hwn.

- 3. Yr ydoedd yn ymddarostyngiad anfeidrol iddo, i gymeryd dynoliaeth i undeb a'i Berson tragywyddol. Mae ei ymddarostyngiad rhyfeddol i'w weled:—(1.) Yn ei waith yn myned heibio y natur angylaidd i ymaflyd mewn dynoliaeth. (2.) Yn ei waith yn ymddangos yn nghyffelybiaeth cnawd pechadurus. (3.) Wrth ystyried y pellder anfeidrol sydd rhwng Creawdwr a chreadur; ond dyma Greawdwr a chreadur; ond dyma Greawdwr a chreadur; ond dyma Greawdwr a chreadur, Mawrhydi a gwaeledd, Duwdod a llwch, y gwir Dduw a'r dyn Crist Iesu mewn undeb a'u gilydd—mewn un Person!
- 4. Yr oedd ganddo ddyben gogoneddus mewn golwg wrth gymeryd dynoliaeth i undeb a'i Berson tragywyddol. (1.) Gogoniant Duw.— (2.) Datod gweithredoedd y diafol.—(3.) Iachawdwriaeth ei bobl.
- 5. Mae ymgnawdoliaeth Mab Duw, a'r canlyniadau o hyny, yn rhoi yr amlygiadau mwyaf o ras penarglwyddiaethol yr lehofah, a'i gariad rhad at bechaduriaid o ddynion, oedd wedi haeddu eu damnio. Yma y gwelir gallu, cariad, a doethineb y Duwdod, yn ymddyagleirio tuag at ddyn. Y penaf o weithredoedd y Duwdod yw hon. Cymerodd Crist achos ei bobl yn y cyfammod tragywyddol; ac fe'i carodd a chariad tragywyddol; a phan daeth cyflawnder yr amser, ymunodd a'u natur, ac aeth trwy waith mawr y prynedigaeth yn y natur hono; ac ni chiliodd yn ei ol, ond gwnaeth ei wyneb fel calleestr, a chuddiwyd edifeirwch o'i olwg.

Yr oedd yn parhau yr un yn ei gariad tuag at ei bobl, o dan y gwarth a'r dirmyg, a'r dyoddefiadau i gyd. Yr oedd ei gariad yn parhau yn ei wresawgrwydd yn yr ardd—yn llŷs yr archoffeiriad—o dan y ffiangellau—ac wrth gario ei groes tua'r Bryn. Ei gariad yn nghyda'i ymrwymiadau gwirfoddol, a'i daliodd i farw ar y groes. Nid yr awdurdodau, na'r milwyr, na'r hoelion a'i daliodd i farw ar y groes, ond ei gariad-Mae gras a chariad y Iehofah, yn ymddysgleirio yn holl iachawdwriaeth pechadur.

CYMHWYSIAD.

- Cofiwn yn barhaus am fawredd y Person a ymunodd a'n natur.
- 2. Cofiwn yr iselder y daeth efe iddo yn achos ei bobl, nid yn unig i ymuno a'n natur, ond i ddyoddef a marw o farwolaeth waradwyddus y Groes yn y natur hono. Trown yn awr, ac edrychwn (mór bell ac y mae y Gwirionedd yn caniatau,) ar y weledigaeth fawr hon, a rhyfeddwn ac addolwn yn yr olwg arni.

Mr. Golverpp.—Dymunaf arnoch roddi lle yn eich Cyhoeddiad buddiol, i'r nodiadau blaenorol, gobeithiwyf y byddant o les i ddarllenwyr y 'Cyfaill.'

Wyf eich ewyllysiwr da,
Remsen.

Janes R. Williams.

GALLU'R GWIRIONEDD.

Yr oedd, er ys rhai blynyddoedd yn ol, bregethwr doniol, nid pell oddi yma, medd yr hanesydd, yr hwn am amryw flynyddau a bregethai gyda dwysder a llwyddiant, athrawiaeth y Groes, ac o herwydd hyn yn unig a wrthwynebid yn fawr.--Un o'i wrthwynebwyr, gwr deallus, wedi absenoli ei hun am dymhor o'i gynnulleidfa, a feddyliodd ynddo ei hun un boreu Sabboth, yr åi i wrando y dyn pruddaidd (gloomy) yma, un waith eto, i weled a oedd ei bregethau yn fwy dyoddefol nag o'r blaen.-Ac felly vr aeth. Ar y boreu hwnw yr oedd y pregethwr yn llefaru am 'y ffordd gul,' yr hon ni wnaeth na lletach na chulach nac yr oedd gair Duw yn ei gosod hi allan. Creadur newydd yn Nghrist, neu ddamnio, oedd rhediad ei bregeth; ac yr oedd yn llefaru gydag awdurdod, ac nid fel rhesymwr yn unig. Yn ystod y bregeth daeth y cwestiwn adref at gydwybod y gwrandawr hwn, -Pa fodd y mae hi gyda mi! A yw y dyn hwn yn cyhoeddi y gwirionedd! Os ydyw, Pa beth fydd y sicr ganlyniad o hono? Cymerodd hyn y fath afael ynddo, fel nas gallai gael gwared o hono gyda'i alwedigaeth, na'i ddifyrwch, ond yn hytrach mwy gofidus o ddydd i ddydd nes. bygwth chwerwi ei holl gysuron. O'r diwedd meddyliodd yr âi at y pregethwr ei hun, ac y gofynai iddo ar ei gydwybod, a oedd ef ei hun wedi ei argyhoeddi o wirionedd yr hyn a draddodasai er's ychydig yn ol. Ac efe a gyflawnodd ei fwriad, gan fyned at y pregethwr-'Syr,' meddai wrtho, gyda difrifwch mawr, 'yr oeddwn i yn un o'ch gwrandawyr pan oeddech yn llefare, er ys ychydig yn ol, am unig ffordd Iachawdwriaeth, ac y mae yn rhaid i mi gyfaddef eich bod wedi aflonyddu fy heddwch meddwl yn fawr, ac nis gallaf ymattal rhag gofyn i chwi, ger bron Duw, ac ar eich cydwybod, Os gellwch brofi yr hyn a ddywedasoch? ai yntai rhyw alarwm di sail oedd hi?' Synodd y pregethwr wrth y fath gyfarchiad, ac atebodd yn gadarnhaol ei fod ef wedi llefaru geiriau Duw, ac am hyny yn wirionedd safadwy.-- 'Pa beth ynte a ddaw o honom ni?' meddai y gwr. Cyffrodd y gair ni y pregethwr, ond cadwodd ei feddwl, ac a ddechreuodd egluro iddo ffordd iachawdwriaeth; ac a'i hannogodd i edifarhau a chredu.-Ond yn nghanol y cwbl gwaeddodd drachefn, fel pe buasai heb glywed un gair a ddywedasai.- 'Os yw yn wirionedd, Syr, yr wyf yn erfyn arnoch, pa beth a wnawn ni ?' Ciliodd y pregethwr yn ol yn ddychrynedig-ni, meddai, Pa beth yw meddwl y ni yma? A than geisio gwasgu ei aflonyddwch, ceisiodd roi cynghor ac annogaethau. Yna, wele, y deigrau yn treiglo o lygaid yr ymwelwr, a chan guro ei ddwylaw y naill yn y llall, gwaeddodd gyda y fath bwys ddigon i beri i galon gareg lamu 'Syr, os yw yn wirionedd, yr fdym yn golledig ac andwyol.'-Safodd y pregethwr yn fud, gan grynu âg wyneb wedi glasu, a chan grynu a synu, fe waeddodd, 'Gyfaill, i lawr ar ein gliniau, gweddiwn am drugaredd.'-Yna plygasant, a gweddiasant, ac yna yn fuan ymadawodd yr ymwelydd. Wedi ei ymadawiad, cauodd y pregethwr ei hun yn ei ystafell. Y Sabboth nesaf anfonodd air nad oedd yn iach, ac nas gallai ymddangos; ac felly y Sabboth wed'yn; y trydydd Sabboth gwnaeth ei ymddangosiad ger bron ei gynnulleidfa wedi treulio gan ymdrech tufewnol, ac eto ei olygon yn siriol o lawenydd—ac a ddechreuodd lefaru gyda y geirbu rhyfedd ac effeithiol hyn, 'Wele fi, ger eich bron y waith gyntaf wedi myned trwy y porth cyfyng.'—Bras gyfieithiais yr hanesyn uchod o lyfryn bychan o waith Krumacher o'r Almaen,—Os yw yr ychydig addysgiadau canlynol yn briodol oddiwrth yr hanes, dymunwn iddynt gael lle yn eich Cyhoeddiad buddiol.

Sylw. 1. Ni a allwn weled, nad yw doniau gweinidogaethol a gras cadwedigol ddim yn anwahanol gyssylltiedig a'u gilydd. Geill fod genyf y doniau gorau, a'r wybodaeth helaethaf, ac eto heb ras cadwedigol. Beth bynag sydd genyf. os heb gariad nid wyf fi ddim.

2. Bod yr Arglwydd yn bendisho ei air er dychweliad pechaduriaid, ac ychwanegiad ei eglwys, o enau dynion rhagrithiol, a rhei'ni yn pregethu o ddybenion drwg. Y mae rhai yn pregethu Crist o gynhen a chenfigen—fe allai mai eu hanrhydedd eu hunain, neu sêl bleidiol sydd yn eu cynhyrfu hwy, ond am fod Crist Iesu yn cael ei gyhoeddi ganddynt, y mae Duw yn ei fendithio.

3. Ni a allwn weled, mai peth o bwys anrhaethadwy i ni, yw bod wedi myned trwy y porth cyfyng ein hunain—wedi ein haileni—bod mewn heddwch a Duw—ie, peth mwy, neu gam pellach, bod wedi cael graddau o sicrwydd o hyn, fyddai yn help mawr i ni yn ein gwaith

4. Peth arall allwn weled yma yw, bod taerineb mawr yn anghenreidiol i fod yn ein pregethau, nes i'r bobl allu deall fod eu hachos yn gwasgu ar ein meddwl, a'n bod wedi ein hargyhoeddi o wirionedd yr hyn fyddom yn gymell arnynt hwy. 5. Ni a allwn weled hefyd, y dylem ni dreulio llawer o'n hamser yn y dirgel gyda Duw, cyn myned uwch ben y bobl.—Bu Elias yn yr ogof, yn clywed y gwynt a'r daear-gryn, a'r llais dystaw main, cyn cael cenadwri newydd. Rhaid i Ezeciel fyned i'r gwastadedd i Dduw gael llefaru wrtho, cyn myned uwch ben Israel. Dyma y llais wrth bob pregethwr, yn enwedig, 'Dos i'th ystafeil.'

6. Ni a allwn weled hefyd, y gall un effro fod yn foddion i ddeffroi llawer; je, geill y lleiaf yn yr eglwys fod yn foddion i ddeffroi y mwyaf! Ac O, na bai y saethau yn glynu, nes bo heddwch gan lawer yn cael ei aflonyddu fel y gwr hwnw, nes gwaeddi am drugaredd.

Parhawyf eich cyfaill,

Remsen, Hyd. 20fed. DAVID E. DAVIES.

CRIST CROESHOELIEDIG.

Mae gohebydd Gwyddelaeg yn anfon i ni y dyfyniad canlynol o Siars Esgob Exeter iddei lénwyr, neu offeiriaid.

'Fy mrodyr, yr wyf yn erfyn arnoch godi gyda mi yn erbyn pregethu moesol. Yr ydym wedi bod yn ceisio diwygio'r wlad er ys hir amser å phregethau o'r fath hyn, a chyda pha lwyddiant ?--dim llwyddiant. I'r ochr arall yr ydym mewn modd deheu iawn wedi pregethu i bobl i annuwyddiaeth hollol. Rhaid i ni gyfnewid ein llais; rhaid i ni bregethu Crist a hwnw wedi ei groeshoelio; nid oes dim ond yr Efengyl, ni cheir fod dim ond yr Efengyl, yn allu Duw er iachawdwriaeth. Heblaw hyny, gadewch i mi drachefn a thrachefn ddeisyf arnoch, goddeswch i mi ychwanegu, eich siarsio i bregethu Crist ac iechydwriaeth trwyddo efpregethwch yr Arglwydd a'n prynodd-pregethwch brynedigaeth trwy ei waed ef-pregethwch ddywediad yr Arch-offeiriad mawr 'Y neb a gredo a fydd cadwedig'-pregethwch edifeirwch tuag at Dduw, a ffydd tuag at ein Harglwydd Iesu Grist.'-New York Observer.

Traddodwyd y siars uchod i offeiriad Eglwys Loegr, yr ydwyf yn camsynied yn mhell os nad oes ei hanghen yn fawr ar Weinidogion Ymneullduedig yn y dyddiau hyn. Crist o flaen pob peth ddylai gael y pulpud.

CRISTION.

ADDOLIAD TEULUAIDD.

CHWEDL GYWIR.

BARCHEDIG OLYGYDD.—Yr hanes canlynol sydd olygfa mór fywiog ac effeithiol mewn perthynas i addoliad teuluaidd, fel y gobeithiwyf y cynhyrfa feddwl llawer

penteulu at y gwaith, ac yr sil-ennyn y tân sanctaidd yn llawer mynwes lle y mae'r gwaith ar ol, yn barod i farw, ac y gwelir pwys y ddyledswydd o fod yr holl deulu'n bresennol, ac o gael cyffyrddiad â marworyn oddiar yr allor, i danio'n heneidiau at y gwaith, a chael ein tai yn eglwysi i Dduw.

Yr eiddoch, &c.,

W. G.

Rhyw fasnachwr duwiol, wrth ymddyddan a gweinidog yr Efengyl yn nghylch addoliad teuluaidd, adroddodd iddo y dygwyddiad buddiol canlynol mewn perthynas iddo ei hun.

Pan ddechreuais fy ngalwedigaeth gyntaf trosof fy hun, penderfynais, trwy ras i fod vn dra chydwybodol mewn perthynas i weddi deuluaidd. Felly treuliais amryw flynyddoedd, yn vr vmarferiad hyfryd o addoliad tvaidd. Boreu. a hwyr, gorchymynwn i bob un o'm teulu fod yn bresennol; ac nis goddefwn mewn un modd i'm prentisiaid fod yn absennol. Ymddangosodd budd yr ymrwymiadau hyn mewn ychydig flynyddoedd yn hynod amlwg. 'Bendithion y nefoedd oddi uchod, a bendithion y dyfnder yn gorwedd isod,' a'm dilynodd; iechyd a dedwyddwch a weinyddwyd i fy fiheulu, a llwyddais yn fy ngalwedigaeth. O'r diwedd yr oedd fy nghynnydd mewn masgnach yn gymaint, a'r anghenreidrwydd i roddi pob mynyd at wasanaeth fy masnachwyr (customers) fel y dechreuais feddwl pa un a oedd y weddi deuluaidd yn dwyn gormod o'n hamser yn y boreu. Petrusder duwiol a gododd mewn perthynas i'm bwriad i roddi heibio y rhan hon o'm dyledswydd; eithr, er hyny, elw bydol a ffynodd mór belled, fel ag i beri i mi esgeuluso galw fy mhrentisiaid yn nghyd; ac nid hir y buwyd, nes barnu yn addas, i'r dyben i'n galwedigaeth fyned yn mlaen yn ebrwyddach, fod myned i weddi gyda fy ngwraig yn ddigon am y diwrnod. Er i gyhuddiadau cydwybod ganlyn yr esgeulusdra brwnt hwn, galwad masnach lwyddiannus, a theulu lluosawg, a ymddangosodd mor awdurdodol a llywodraethol, nes y cefais yn fuan esgus esmwyth ddigon dros y bai dinystriol hwn, a hyny am nad oeddwn wedi esgeuluso gweddi yn llwyr. Yr oedd fy nghydwybod yn awr bron fel 'wedi ei serio a haiarn poeth,' pan y rhyngodd bodd i'r Arglwydd fy ni-huno trwy ragluniaeth neillduol. Rhywddiwrnod derbyniais lythyr oddiwrth ddyn ieuange, yn Llundain, yr hwn a fu yn brentis gyda mi pan oedd y weddi deuluaidd i fyny. Nid ydoedd yn ammeu nad oeddwn yn parhau i gynnal yr addoliad teuluaidd, ar yr hyn yn benaf yr oedd ei lythyr. Eithr bernwch am y braw a'r syndod a ymaffodd ynof, pan ddarllenais y geiriau hyn. 'O fy anwyl feistr, ni byddaf byth, byth, yn gwbl alluog i ddyiolch i chwi am y rhagorfraint werthfawr a gefais trwy eich caniatad o gael bod yn bresen-

nol yn y weddi gartrefol. O, Syr, bydd tragywyddoldeb yn rhy fyr i ddyiolch i Dduw am yr hyn a ddysgais yno. Yno y gwelais fy anghyflwr damniol archolledig, fel pechadur: yno yr adnahyddais ffordd iechawdwriaeth gyntaf, ac yno yr adnabyddais werthfawrogwydd 'Crist ynof, gobaith y gogoniant.' O! Syr, caniatewch i mi ddywedyd, byth, byth, nac esgeuluswch y cyflawniadau gwerthfawr hyny; mae genych eto deulu, a mwy o brentisiaid, a ganiateir iddynt gael eu hail-eni yn eich tŷ ?' -Nis gallwn ddarllen yn mhellach.-Yr oedd pob llinell yn melltenu damnedigaeth yn fy wyneb-arswydais-crynais-a brawychais o herwydd gwaed fy mhlant, a'm prentisiaid, ag oedd tebygwn, i gael ei ofyn yn fuan ar fy nwylaw llofruddiog! Yn llawn terfysg, ac yn wlyb o ddagrau ffoais i'r dirgel am noddfa. Taenais y llythyr o flaen Duw-ymofidiaiswmdrechais-ac-eithr chwi ellwch amgyffred yn well am fy nheimladau nac y gallaf eu darlunio. Digon i'w dywedyd, i oleuni dywynu ar fy enaid annyddanus, a'r ystyriaeth am y gwaed, dynu ymaith yr euogrwydd, &c. Rhedais yn ebrwydd at fy nheulu, gan eu cyflwyno i'r Arglwydd, ac o'r pryd hwnw hyd yn awr, yr wyf hefyd yn penderfynu, fel pa faint bynag a fo o gynnydd ar y fasnach, adael heibio yr hyn fo'n ormod, a chynnal (trwy ras) y weddi gartrefol.-Mae 'n well bod heb ychydig arian, na bod yn lleiddiad gwirfoddol i fy nheulu, ac yn offeryn dinystriol i'm henaid fy hun. Yr wyf yn gobeithio y bydd i'r adroddiad uchod fod yn gynhyrfiad effeithiol i'r penau teuluoedd hyny pa rai a'u difuddiasant eu hunain a'u teulu hyd yma, oddiwrth fudd a lleshâd yr ymarferiad ihwnw o ymddyddan a chyfeillachu a Duw eu .holl drugareddau, neu pa fodd y gallant ddysgwyl bendith ar eu llafur? Cofient benderfyniad Josuah; 'Ond myfi, mi a'm tylwyth, a wasanaethwn yr Arglwydd.'---O'r 'Hen Drysorfa.'

BRIW-FWYD.

"Cesglwch y briwfwyd gweddill, fel na choller dim."

11. Trwy ffydd y mae dynion yn byw yn naturiol, felly nid yw yn afresymol galw ar ddynion i fyw trwy ffydd yn ysbrydol; trwy ffydd y mae pawb yn ymborthi, gweithio, astudio—yn defnyddio'r moddion gan gredu yr atebant eu dyben ordeiniedig. Ffydd Washington ac ereill, ennillodd ryddid i America; yr hon a ddarganfyddwyd trwy ffydd Columbus.

12. Cyfaddefa llawer fod yr oll o gynnaliaeth a diogelwch naturiol dyn o Dduw, y rhai a betrusant gyfaddef fod yr oll o iechydwriaeth dyn o Dduw-onid yw hyn yn wrthun!

13. Dysgwch ufudd-dod i'ch plant: os gadewir hwynt yn ddi-lywodraeth mewn mebyd felly y byddant byth; a byddant ond odid mór anufudd i lais rheswm a chydwybod mewn oed, ag ydynt i lais tad a mam mewn plentyndod.

14. Peth effeithiol iawn i ddifa llygredigaeth o bob math, yw goruchwyliaethau yr Ysbryd Glân, oblegid y maent yn dwyn yr enaid i gymmundeb â Christ, ac y mae pob cymdeithasiad â Christ yn tebygoli yr enaid iddo.

15. Cynnwysa credu yn Nghrist, nid yn unig gredu ei fod yr hyn y mae'r Bibl yn ei ddysgrifio, eithr hefyd ei ddefnyddio fel y cyfryw ag y'i dangosir.

U. W. Y.

Anianyddiaeth.

'EIN DAEAROL DY.'

(Parhad o du dalen 329.)

Y LLAW.—Anhawdd meddwl fod yn yr holl fyd unrhyw beth mwy cywrain na'r llaw dynol. Mae y llaw a'r arddwrn yn gynnwysedig o

mae y llaw a'r arddwrn yn gynnwysedig o saith-ar-hugain o esgyrn; pedwar-ar-bymtheg yn y llaw, ac wyth yn yr arddwrn. Mae esgyrn y llaw yn debyg i'w gilydd, er fod rhai lawer yn hŵy na'r lleill. Y pedwar hwysf, a gynnaliant gledr y llaw, ac ydynt gyssylltiedig y naill ben wrth esgyrn yr arddwrn, ac a'r llall wrth gymal cyntaf y bysedd. Cyssylltir hwynt, fel holl esgyrn y corph, trwy fadrudd cryf. Yr esgyrn yma a elwir y metacarpus, ystyr yr hyn yw terfyniad yr arddwrn.

Esgyrn yr arddwrn ydynt rhwng esgyrn y fraich âg esgyrn y llaw. Maent wedi eu geingio (wedged) yn nghyd, megys cerrig palment, er nad mór dynion, y mae pob asgwrn a'i ben wedi ei amdoi a madrudd, yn cael ei gynnal â rhwymynau cryfion, yr hwn a'i una â'i gymdeithion. Mae gwneuthuriad esgyrnawg yr arddwrn o ffurf bwâawg a'r ceuedd yn cyfatteb i ran uchaf y llaw; cyfleustra yr hyn a welir ar unwaith.

Mae un asgwrn yn llai yn y bawdfys na'r bysedd ereill. Mae holl gyssylltiadau y llaw—ac o ba rai y mae pedwar-ar-ddeg, heblaw yr arddwrn—ydynt golynawg, ac y mae eithafion y bysedd rywbeth yn debyg i golynau dyws; o ganlyniad ni phlygant ond mewn un cyfeiriad. Lle'y mae esgyrn y bysedd yn cyssylltu âg esgyrn y llaw, mae llawer mwy o ryddid yegogiad nag y sydd yn nghymalau'r bysedd; ond y mae cysswllt wrth yr arddwrn yn caniatau ysgogiad, ya rhwydd iawn, y'mhob cyfeiriad.

Mae v gwahaniaeth vn hŵd v bysedd vn ateb mil oddybenion, er cymhwyso y llaw a'r bysedd at wahanol orchwylion, megys wrth ddal ffon, gwialen, cleddyf, morthwyl, ysgrif-bin, neu bwyntill, offeryn cerfio, &c., yn yr holl, o ba rai y mae gafael cryf a rhwyddineb ysgogiad yn arferadwy. Nid oes dim yn fwy hynodawl na'r dull trwy ba un yr amddiffynir peiriant ysgogadwy y llaw a'r bysedd. Y gallu gyda pha un y mae'r llaw yn tyn-afaelu, megys pan byddo morwr yn cydio yn y rhaffau i godi ei hun, a fyddai yn ormod i ewynau a giau cyffredin; dyfethid hwynt oni bai fod pob rhan sydd dan y dirwasgiad yn cael ei amddiffyn a chlustog o fehin-gig (fat) mór wrthneidiawl (clastic), a'r hwn a soniwyd fod yn nhroed y ceffyl a'r camel. I ychwanegu at hyn, y mae gewyn yr hwn sydd yn rhedeg ar draws cledr y llaw, ac yn cynnal y glustog ar yr ymyl tufewnol.

Amrywiaeth.

PA FODD I GAEL GWEINIDOG DA.

Yn rhywle yn ddiweddar, gwelais y gofyniad canlynol: 'Pa fodd i gael gweinidog da; pa fodd i wneyd yr hwn sydd genych yn dda; neu os ydyw yn dda, pa fodd i'w wneyd yn well.' Mewn atebiad iddo y dywedaf:

I. Gweddiwch trosto. 'Frodyr,' medd yr apostol, 'gweddiwch trosom ni.' Gweddiwch gan hyny, dros eich gweinidog. Mae arno anghen eich gweddiau. Ei lafur, a'i sefyllfa gyfrifol, a'i bryder, ac fe allai fod ei brofedigaethau yn fawr, a'r oll drosoch chwi. Mae wedi ei osod i gyhoeddi Gwirionedd Duw; ac mae arno anghen eich gweddiau, fel y gwnelo hyny yn llwyddiannus. Gall ddyweyd gyda'r apostol, 'gweddiwch drosom ni, ar fod i air yr Arglwydd redeg a chael gogonedd.' Heblaw hyny, mae ef yn gweddio drosoch chwi; ïe, a thros eich teuluoedd a'ch plant, ac yn aml gyda dwys deimlad, ac fe allai â'r deigrau yn llifo : gan hyny chwi a ddylech weddio droeto ef. Gweddiwch drosto ef, a chwi a'i cerwch ef, 'Gweddiwch hyd yn nod dros eich gelyn,' medd yr hen ddihareb, 'ac yn fuan chwi a'i cerwch ef.' Llawer mwy os gweddiwch dros eich gweinidog-eich ffrynd goreu-y cerwch ef. Chwi a'i gwrandewch ef hefyd, gyda budd, a bydd ei gymeriad yn uchel, a chewch fendith trwy ei weinidogaeth.

II. Na siaradwch byth am ei feiau. Mae yn sefyll i chwi yn y berthynas dyneraf a'r modd mwyaf cyssegredig, ryw beth yn debyg i'r eiddo rhieni at ei plentyn, neu y wraig at ei gwr. A pha beth a feddyliech am y gwr neu'r plentyn a ddywed wrth ereill am golliadau eif wraig neu ei rieni. Pabeth feddylient am eu hanrhydedd, 'eu dynoliaeth, a'u hufudd-dod i Dduw. Chwi a'u ffieiddiech, ac a'u casaech o eigion eich calon, a hyny yn gyfiawn. Ac felly gyda chwithau, os dywedwch yn ddrwg am eich gweinidog. Heblaw hyny, Duw trwy ei apostol a ddywed wrthych am adnabod y rhai sydd yn llafurio yn eich mysg, ac yn eich llywodraethu chwi yn yr Arglwydd, ac yn eich rhybuddio; a gwneuthur cyfrif mawr o honynt mewn cariad, er mwyn eu gwaith. A hyn oll . . nis gellwch byth ei wneyd os dywedwch yn ei erbyn. Cywilydd i chwi ynte; euogrwydd i chwi, os gwnewch chwi hyny, ond i'r gwrthwyneb.

III. Ymhyfrydwch mewn dyweyd yn dda am dano. Nid wrtho ef ei hun, dianghenraid yw hyn, ond wrth ereill. Mae gan bob un ryw rinwedd, ac felly mae iddo yntau. Gellwch ddyweyd rhyw beth da am bob un, felly gellwch am dano yntau. Gwnewch felly, a chwi a arweiniwch ereill i wneuthur yr un modd. Ac fe eanga ei ddylanwad er daioni. A bydd yn gymhorth i'w wneuthur yn fendith i chwi ac i bawb o'ch amgylch.

IV. Cynneliwch ef yn haelionus. 'A chyfraned yr hwn a ddysgwyd yn y gair, a'r hwn sydd yn ei ddysgu, yn mhob peth da.' Dyma orchymyn Duw, a rhai a anufuddhant iddo a ddyoddefant. Llawer eglwys a dynodd felldith arni ei hun wrth fod yn wael i'w gweinidog. Na adewch i'r felldith hon dd'od arnoch chwi. Telwch i'ch gweinidog yn helaeth ac yn ofalus a ffyddlawn; felly caiff ei feddwl orphwys, yn rhydd oddiwrth ofalon, a'i roddi yn gwbl i'w waith priodol—i lafurio er eich lles.

V. Cyfarfyddwch ag ef bob amser gyda sirioldeb a serchawgrwydd. Dyn yw yntan a werthfawroga ac a fawrhâ eich cydymdeimlad. Mae ef yn mhell o fod uwchlaw iddynt, ond cynnorthwyant i'w wneuthur ef yn ddedwydd; a'u heisiau, a'r absennoldeb o honynt, a'i gŷr yn aml yw fyfyrgell gyda chalon boenus—gall fod yn ddystaw a dirwgnach, ond yn gwaedu yn eigion ei enaid. Gan hyny, bob amser cyfarfyddwch ef gyda gwên groesawus, a gair cyfeillgar a charuaidd er ei galonogi. Fe gynesa ei galon mewn serchawgrwydd tuag atoch; ac a'i cynhyrfa ef i ymdrechu mwy er eich daioni, ac a'i gwna yn ddau mwy ewyllysgar i dreulio ac ymareulio droeoch chwi.

VI. Gelwch gydag ef. Nid yn rhy aml, fe fydd hyny yn rhwystro iddo fyfyrio, ac yn treulio ei amser: ond ar amserau priodol. Ni wna rhai pobl byth mo hyny. Dysgwyliant i'w gweinidog alw ac edrych am danynt hwy, ond byth yn meddwl am alw i edrych am dano ef. Na fyddwch yn euog o esgeuluso hyn. Eich gweinidog, os yn ddyn o deimlad pur a bywiol, fe deimla yn llym. Ymweliad yn achlysurol a gynhesa ei galon, a'i siriola ef, ac a'i cynnorthwya nid vchydig i fod yn ddefnyddiol. awr a phryd arall, wrth ymweled ag ef, cymerwch gyda chwi ryw rodd fechan-nid o gymaint pwys am ei gwerth, ni fydd hyny ond canlyniad bychan; ond cymerwch ef yn arwydd o'r berthynas a'ch serchog gôf am dano. Hynawsedd o'r fath a'i rhwyma ef i chwi gyda serchiadau cryfion; a bydd meddiannu ei serchiadau yn beth o fawr bwvs i chwi.

VII. Byddwch bob amser yn ystyriol o'i addysgiadau. Os efe sydd i ddysgu, i chwithau mae gwrando. Byddwch gan hyny yn eich lle bob Sabboth—yn mhob gwasanaeth—yn mhob cyfarfod gweddi. Yna chwi a'i calonogwch, ac a nerthwch ei freichiau, ac felly yn unig y gwerthfawrogwch ei holl lafur. Nid yn unig gwrando, ond cymhwyso yr hyn a wrandawoch atoch eich hunain. Ufuddhau iddo. Ni chaiff fwy o lawenydd na'ch gweled chwi yn rhodio yn y gwirionedd.

VIII. Cofiwch y rheolau hyn. Cedwch advagrifen o honynt; cyflewch ef lle y gellwch gyfeirio ato yn feunyddiol. Darllenwch hwynt o leiaf bob wythnos, a gofynwch yn aml yn mha le y pechasoch yn ei herbyn. Os ydych yn dueddol i'w tóri, yna darllenwch hwynt bob dydd, pan y byddoch yn myned i'ch ystafell ddirgel, a gweddiwch am i Dduw trwy ei Yabryd eich cynnorthwyo i'w cadw hwynt. Os gwnewch hyn oll-ïe, ymdrechwch i'w wneuthur-a chant i un chwi gewch weinidog da. Sylwch ar y rheolau hyn, ac er wrth natur y geill eich gweinidog fod yn mhell oddiwrth yr hyn y dymunech ei gael ef; eto, gras y'nghyd a'ch caredigrwydd a'i gwna ef yn un da. Troseddwch hwy-diystyrwch hwy-a chant i un yn wir chwi gewch weinidog tlawd. Diystyrwch hwynt, ac er fod genych mewn gwirionedd y gweinidog mwyaf ardderchog, fe wna, yn hollol ddiamheuseth, ei wneuthur yn un tlawd i chwi.

C. N,

THETA.

AM Y BYD.

Os y byd yw ein rhan yma, uffern fydd ein rhan wedi myned oddiyma. Rhaid i ni aros yn y byd, ond peidio caru y byd. Mae y byd yn

addaw cysuron, ac yn talu gofidion. Na fydd falch o olud, ond gwylia rhag iddo fod fel bár arian ar draws dy ffordd i'r nefoedd.-Yr ydym ni yn gwerthfawrogi golud, ond nid yw golud vn ein gwerthfawrogi ni.-Rhaid i ni ateb am ein golud, ond nis gall ein golud ateb drosom ni.-Y mae golud yn ddiduedd, drwg neu dda yn ol fel y defnyddir ef, bydd dithau mór ddiduedd tuag ato ef ag yw efe tuag atat ti.-Yn ol y graddau y rhoddom ein serch ar bethau y byd cawn ofid oddiwrthynt.-Y mae yn drwm meddwl fod un dyn yn methu cael cysur ond mewn digrifwch; na llawenydd ond mewn anghof o hono ei hunan.-Cerwch bobl v bvd. ond nid pethau y byd.—Cael rhan o'r byd sydd drugaredd, ond cael y byd yn rhan sydd drueni.-Beth bynag y gwnawn eilun o hôno bydd yn groes i ni, os ydym yn perthyn i Grist; ac yn felldith os nad ydym.-Dylem ymdrechu i fyned trwy y byd hwn gyda difaterwch siriol.-Cybydd-dod a fradychodd ein Hiachawdwr, cenfigen a'i cyhuddodd, a chyfeillach y byd a'i collfarnodd ef. Ni wnaed dyn i'r byd, ond y byd i'r dyn. Ein gorchwyl yn y byd hwn yw sicrhau ein dedwyddwch yn y nesaf.-Pa fwyaf yr adwaenir pethau y byd, lleiaf y mawrygir hwy; ond pa fwyaf yr adwaenir pethau Duw, mwyaf y mawrygir hwy.

Ni welir eisiau y creadur lle y llawn-fwynheir y Creawdwr.

Os nad wyt yn ofni y byd, y mae lle i ofni dy fod yn gyfaill iddo, ac yn elyn i Dduw.—Os ydych yn caru eich eneidiau, ymogelwch rhag y byd, fe laddodd ei filoedd a'i ddeng-miloedd. Beth a ddinystriodd wraig Lot? Y byd.—Beth a ddinystriodd Judas? Y Byd. Beth a ddinystriodd Simon Magus? Y Byd. Beth a ddinystriodd Demas? Y Byd. 'A pha leshad i ddyn os ennill efe yr holl fyd, a cholli ei enaid ei hun?

A dyweyd y gwir yn eglur, llwch yw golud, cysgod yw anrhydedd, siomiant yw dyfyrwch, a chlap o wagedd yw dyn wedi ei gyfansoddi o bechod a thrueni.—O waith y Parch. John Mason. M. A.

RICHARD W. MORGANS.

Y NEFOEDD,—Y mae yn nefoedd ar y ddaear i'r Cristion weled Duw, a'i nefoedd yn y nef fydd trigo gyda Duw. Y mae Mab Duw wedi darparu y trigfanau nefol i'r enaid, ac Ysbyrd Duw yn darparu yr enaid i'r trigfanau nefol.— Scragge's Beauties.

NEILLDUEDD.—Y bodau hyny yn unig ydynt addas i neillduedd, nad ydynt yn hoffi neb, yn debyg i neb, nac yn cael eu caru gan neb.— Zimmerman

DIRWEST AR EI THIR EI HUN.

Sav:— Fel yr oeddwn yn nhŷ cyfaill i mi rhoddwyd ger fy mron y 'Cyfaill' am fis Ebrill, 1842. Dygwyddodd i mi wrth ei ddarllen, gyfarfod âg ymadrodd a ddaliodd ar fy meddwl, sef, 'Dir-west ar ei thir ei hun.'

Ac yn awr wele fi yn anfon i ohwi yr ychydig fyfyrdodau canlynol ar y testun, os gwelwch hwynt yn addas o le yn eich Cyhoeddiad.

I. DIRWEST.

II. EI THIR.

III. EI THIR EI HUN.

L Dirwest.—Wrth Ddirwest yn y fân hon, yr ydym yn deall y Gymdeithas hono a adwaenir wrth yr enw, neu lwyr-ymwrthodiad oddiwrth bob math o ddiodydd meddwol, yr hon Gymdeithas a gafodd lawer o wrthwynebiad. Ie, pan anwyd neu y ffurfiwyd hon, cynhyrfodd holl Allu y tywyllwch yn ei herbyn; ac i'r dyben hwn, sef ei gwrthwynebu a'i dinystrio, aethant allan yn wahanol ysbrydoedd; yn ysbryd cyfeiliorni yn hwn, ac yn ysbryd erlid yn y llall, ac yn ysbryd celwyddog yn y trydydd, ond pa ryfedd, pan ystyriom fod hon yn myned yn erbyn prif golofn teyrnas y Tywyllwch, sef meddwdod; yr hwn na wnaeth dda i neb mewn dim, ond a wnaeth ddrwg i filoedd yn mhob ystyr.

II. Et THIR.—Cyfaddefa ei gclynion fod ganddi dir, felly nid ydyw fel colomen Noah heb le i,roddi ei throed i lawr. Ymholwn, 1. Pa le y cafodd ef? 2. Gan bwy? 3. Pa ansawdd oedd arno pan ei cafodd? 4. Pa ansawdd y dygodd hi ef iddo?

Ond 1. Pa le y mae ei thir?—Ar y ddaear, yn mysg plant dynion, Cafodd ef yn mro trueni, yn nghysgod angeu, yn agos i bwll dinvstr lle nad oedd ond ochain, gwae, a thrueni. Ac yno beiddiodd roddi ei throed i lawr, heb ofni llid y gelynion, na chynddaredd yr uffernolion, ond gwynebodd arno heb ddychryn. Gogoniant am yr awr y disgynodd ar ei thiriogaeth

2. Gan bwy y cafodd ei thir ?—Gan yr hwn sydd âg awdurdod ar bob peth. Cariad yr hwn sydd yn anghydmarol, trugaredd yr hwn sydd yn anfesurol, a gras yr hwn sydd yn anfeidrol. Hwn a'i hanfonodd mewn tosturi, ac a roddodd yr etifeddiaeth hon iddi.

3. Pa ansawdd oedd arno!—Yr oedd yn dlawd, yn wlyb a diffrwyth. Yn dlawd heb ddim da ynddo; yn wlyb, gwlybwr yn rhedeg trwyddo, corsydd lleidiog ynddo: 'Eu byrddau sydd yn llawn chwydfa a budreddi, heb le glân.' Diffrwyth i ddaioni, heb ddim ond ffrwyth y felldith.

4. Ps ansawdd y dygodd ef iddo?—Edrychodd ef drosto, gwelodd fod eisiau cyfoeth Cyr. V. 46 lawer i wynebu y fath orchwyl; rhedodd i'r trysordy, a dywedodd ei chŵyn wrth y Trysorvdd. Atebwyd hi yn debyg (feddyliwn) i hyn, sef, 'Digon i ti fy ngras I; fy nerth I a berifeithir mewn gwendid. Y mae o'th blaid yr angylion, y saint, a Duw ei hun; ymwrola ac ymgryfha.' Ac wedi hyny cafwyd allan y plan i wneyd trefn ar y tir, sef yn gyntaf ei sychu. Yr hyn sydd anghenreidiol yn nhrefn natur yw ei draenio trwy agor y ffosydd, a gweithio trwy y corsydd â chwterydd dyfnion, a'u llenwi i fyny a cherrig caledion, a hyny ar hyd ac ar draws. Yn debyg i hyn yr oedd llwybr Dirwest athen ddiffaethwch meddwdod; yr oedd yn rhaid éi sychu drwy lwyrymwrthod; agor y cwterydd trwy ymresymu ar lwybr rheswm a Bibl, a'u llenwi trwy Ardystio. Ac wedi hyny y mae y tir yn gymhwys i fentro i fyned arno i dóri i lawr ffrwyth y felldith, ac i hau hadau y fendith. Onid oes genym effeithiau digonol o beth tebyg i hyn wedi ei wneyd trwy offerynoldeb Dirwest? Rhoi heibio yfed, dyna sychu, gadael yr hen gwmpeini a rhoi heibio y tyngu a'r rhegi, dyna ffrwyth y felldith yn cael ei dóri. Myned i foddion gras, ac i ymwneyd ag ordinhadau yr efengyl, dyna ffrwyth y fendith yn cael ei blanu; hyn a wnaethpwyd trwyddi hi; dyiolch am dani!

III. Et THER ET HUN.—Gwelwn with hyn fod ganddi ei ffreehold property. Y mae yn gynnwysedig yn y cyfaddefiad hwn,—1. Ei fod yn gyfreithlon. 2. Yn briodol.

Yn gyfreithlon. Nid oes gan neb arall hawl iddo, trais gan hyny fyddai amcanu ei roddi i neb arall, o herwydd mae yn gyfreithlon iddi hi yn nghyfrif Duw, a dynion. Yn ngwyneb hyn dywed y ddedf foesol, cyfiawn; y ddeddf wladol, cyfiawn; deddf natur a ddywed cyfiawn; deddf rheswm a ddywed cyfiawn; pawb a ddywed felly ond y Diafol a'i brophwydi.

2. Priodol.—Y mae yn briodol iddi hi, oblegid hi yn unig a ddichon wneyd trefn arno. A hithau yn briodol iddo yntau, 'At ei heiddo ei hun y daeth,' ond y mae heb gwbl feddiannu ei thir eto, ond mór sicr a'i bod wedi dechreu mýn gwbl feddiant o hono, er gwaetha ei holl elynion, eu cynddaredd, a'u dyfais. Llwyddiant iddi, i wneyd holl diriogaeth y felldith fel gardd Baradwys.

Trenton.

T. R. Jönes.

Y DUC A'R CURAD CYMREIG.

Syz.—Cefais ddifyrwch mawr wrth ddarllen yr hanesyn canlynol mewn cyhoeddiad Saesonig, ac mi a'i cyfieithais er mwyn y *Cronicl*, gan nad wyf yn deall ei fod yn gyhoeddedig, yn Gymraeg.

Yn nheyrnaeiad y Prenines Ann, Duc Ormond, enw teulusidd yr hwn oedd Butler, a benedwyd yn Arglwydd Rhaglaw yr Iwerddon; a phan yn mordwyo gyda 'i osgorddiù o Gaerlleon i Dublin, cyfarfuasant a thymhestl fawr, wr hon a'u gyrodd ar greigiau Môn, lle y tórodd y llong. Y Duc a rhan o'i gymdeithion gydag anhaweder mawr a achubasant eu bywydau trwy nofio i'r tir. Yr oedd rhan o'r ynys lle y daethant i'r lân yn ddiffrwyth ac anghyfanedd; a'r tŷ cyntaf a gawsant ydoedd dŷ bychan curad tlawd, yr hwn gyda'i wraig a gyneuodd dân.da, a sychodd ddillad eu lletywyr, a osodedd o'u blaen yr arlwy a allasni ei dy fforddio, ac a'u lletyodd fol y medrai, nes yr aeth y dymheatl heibio.

Yr oedd y Due yn teimlo yn ddyiolchgar iawn oblegid y derbyniad croesawus a gafodd, ac efe a efynodd enw y curad, yr hyn oedd Joseph C.—. Holodd y'nghylch ei amgylchiadau, ac wrth ymadael, addawodd gofio am dano: ei yegrifenydd hefyd a roddodd gyfarwyddiadau i'r curad pa le y gallai gwrdd â hwy os deuai byth i Dublin.

Y curad a ddysgwyliodd yn hir gael clywed oddiwrth y Duc, ond ofer oedd ei holl ddysgwyliad. O'r diwedd, wedi ei annog gan ei wraig, penderfynodd wneyd ei oreu i wella ei sefyllfa, ac wedi ei ddilladu ei hun mór weddaidd ag y gallai, cyfeiriodd ei wyneb tu â phrif ddinas Iwerddon. Er iseled ei sefyllfa, yr oedd yn adnabyddus i ddêon Dublin fel dyn o ddoniau nid anenwog, ac felly cafodd bregethu yn yr eglwys gadeiriol, lle y byddai y Duc, a mawrion y palas yn dyfod i wrando.

Yr oedd ef wedi darparu pregeth at ei bwrpas, a chymerodd ei destun yn Genesis lx. 23; 'Ond y pen-trulliad (Saes. Chief Burlen) ni éhofiodd Joseph, eithr anghofiodd ef.' Efe a sylwodd, fel yr oedd ei destun yn naturiol yn ei arwain, ar y pechod o annyiolchgarwch, yr hwn a osododd allan mewn golygiadau bywiog, yn enwedig annyiolchgarwch y mawrion a'r cyfcethogion, yn anghofio y cymwynasau cyfeillgar, a allasent ddorbyn ryw bryd neu gilydd, oddiwrth rai mewn sefyllfa isel. Sylwodd, pa fodd bynag, y gallasai yr anghof a'r esgeulusdod hwn gyfodi, nid cymaint oddiar ddrygedd calon neu fwriad penderfynol, ag oddiar achosion neillduol: oddiwrth amrywiaeth gofalon a gorchwylion, oddiwrth ddifyrau a gloddestau ystâd o fawredd; ac hefyd oddiwrth geisiadau beunyddiol gwenieithwyr ariangar. Pan y daeth at ei gymhwysiad, efe a ofynodd i'w wrandawyr utddasol, ai nid oedd rhai yn eu mysg hwy, wedi derbyn pan oeddynt mewn cyfyngder, gymwynasea oddiwrth rai oeddynt mewn amgylchiadau llawer is na hwy, ac ai nid oeddynt wedi anghofio v cyfryw diriondeb. Crybwyllodd yr amgylchiad o long-ddrylliad, yr hyn a barodd i'r galluog vn fynych fod yn ddibynol ar y tlawd. ac a arweiniodd ei wrandawyr bob un i ofyn iddo ei hun,-'A fum I erioed yn fy oes yn agored i gynddaredd yr elfenau annhrugarog, pan oedd holl natur yn ymddangos yn cyd-fwriadu fy ninystrio? A welais I fy ngymdeithion yn cael eu claddu yn y dyfnder rheibus, a minau yn cael fy nwyn yn ddiogel i dir gydag ychydig bersonau diangol? Ac a ddarfu yr un dyn tlawd, gyda'i wraig garedig, fy nerbyn I a'm cymdeithion llong-ddrylliedig, a'n cynhesu a'n cysuro hyd eithaf eu gallu; gan ddymuno allu gwneuthur i ni lawer mwy, ac heb ganiatau i ni ymadael â hwy nes i awyr dawel a haulwen siriol barotoi ein ffordd! Ac a ddarfu i mi oddef y fath gymwynasgarwch i fyned heibio yn ddisylw ac yn anobrwyedig, a gadael i'm cymwynaswyr nychu efallai dan lwyth tlodi digymhorth?

Yr oedd y Duc Ormond yn gwrando yn ddyfal, ac yr oedd ei galon yn ei daro; wrth sylwi yn fanylach ar wynebpryd y pregethwr, canfu mai ei hen gyfaill haelfrydig o sir Fôn ydoedd. Gan droi at ei ysgrifenydd, 'Ai nid hwn yw ein cyfaill gonest Joseph!' meddai y Duc. 'Yr wyf yn credu mai ie,' atebodd yr ysgrifenydd. Ar hyn, gorchymynodd yn ddioed ei wahodd i

giniaw.

Pan y daeth i bresennoldeb y Duc, addefodd wrtho yn rhwydd, eto mewn dull eithaf gweddaidd, iddo feddwl y gallasai gael un cyfleusdra yn ei oes i'w adgofio o'i addewid, ac iddo ddefnyddio y cyfleustra hwnw. 'Yr ydych yn ddyn gonest a theilwng,' meddai y Duc, ac efe a orchymynodd chwilio yn ddioed i wagleoedd yn yr Eglwys. Cafwyd personoliaeth o £300 yn barod, yr hon a roddwyd iddo gan y Duc.

Rhaid i ni yn awr droi y ddalen. Mór frau a darfodedig yw pob mawredd dynol! Ar esgyniad George I., i orsedd Prydain, Duc Ormond a amddifadwyd o'i holl urddau, cyhuddwyd ef o deyrnfradwriaeth, ac efe a ffodd gan adael ei

eiddo yn fforffed i'r Goron.

Ei hen gyfaill Joseph yn awr a'i cofiodd ef. Wedi clywed am helbulon y Duc, efe a benderfynodd, drwy gydsyniad ei wraig, roddi iddo £200 o bunnau yn y flwyddyn allan o'r £300 a roddodd y Duc iddo pan yr oedd yn ei ddyddiau

gwell.

Yn synedig wrth yr haelioni hwn, y Duc a anfonodd adroddiad manwl o'r amgylchiad at bendefig yn y llys, yr hwn er ei fod yn perthyn i blaid wladol wrthwyneb i eiddo y Duc, ydoedd er hyny yn dâl yn gyfaill calon iddo. Trwy ddylanwad y pendefig hwn, Joseph a ddyrchafwyd i bersonoliaeth o £500 yn y flwyddyn; a llawen a fuasai ganddo yn awr roddi ychwanegiad at gynnaliaeth y Duc; ond yr oedd Ormood erbyn hyn wedi myned i ffordd yr holl ddaes, o ba le nad oes yr un ymdeithydd yn wynebu yn ol.—Cronicl yr Oes.

Atebion.

Y RECHABIAID.

Yr ydym yn rhoddi lle i'r dernyn a ganlyn o'r Athraw,' mewn atebiad i gais ein gohebydd parchus "Athraw,' mewn atebiad i gais ein gohebydd pa "FFLOYDWR.' Gwel 'Cyfaill,' tu dal. 304.—Gol.,

Penderfyniadau a Rheolau er Llywodraethu Trefniant Arianawl, &c., Talaeth Môn, perthynol i Annibynavol Urdd y Rechabiaid, a gytunwyd arnynt mewn Cyfarfod Dirprwyawl o Gynrychiolwyr, a gynaliwyd yn Llangefni, Mai 16, 1842.

I. Fod Cyfarfod Taleithiol y Cynrychiolwyr

i'w gynal bob Chwarter.
1. Fod pob Pabell i anfon un Cynrychiolwr o leiaf, i'r Cyfarfod, neu gael eu dirwyaw i ddeg

2. Fod y Pebyll i dalu i'w Cynrychiolwyr.

3. Fod i'r Dalaeth dalu i'r C. A. L. yr A. L. a'r I. L. am eu presenoldeb a'u gwasanaeth yn y Cyfarfodydd hyn.

II. Fod i'r rhodd mewn afiechyd gael ei gweinyddu yn ol y rheolau canlynol

1. Fod swilt yn yr wythnos o rodd, am bob ceiniog a dimai yn y pedair wythnos a delir.

2. Fod rhyddid i bob Pabell benderfynu swm y rhodd, ond rhaid i'r taliad fod yn ol y Rheol flaenorol.

III. Fod pob traul borthynol i'r Pebyll i'w thalu yn gyfartal rhwng yr Aelodau yn chwanegol at yr hyn a delir at y rhodd mewn afiechyd. (Gwel penderfyniad II.)

IV. Fod i drysorfa gynorthwyol (contingent fund) gael ei sefydlu yn ol y Rheolau canlynol, er parotoi gogyfer a Phebyll methedig, (o'r hon hefyd y cymerir y rhodd anghladdol, i'w haddalu o'r dychweliadau Chwarterol).

1. Fod trysor presenol y Dalaeth i'w dros-

glwyddo i'r drysorfa uchod.

2. Fod yr holl elw a ddeillia i'r Dalaeth oddiwrth y cyfreithiau, gwregysau, &c., i fyned i'r drysorfa hon.

3. Fod y Pobyll i dalu cyflawn bris i'r Dal-

aeth am y cyfryw. V. Fod i'r rhodd anghladdol gael ei gwein-

yddu yn ol y Rheolau canlynol :-

I. Fod DEUDDEG PUNT i'w talu ar farwolaeth brawd, os bydd wedi ei aelodi er ys deuddeng mis.

2. Fod DEG PUNT at farwolaeth gwraig brawd, os bydd wedi ei chofrestru er ys deu-

ddeng mis.

3. Fod i'r Dalaeth hon dalu y rhodd anghladdol o'r trysor cynorthwyol. (Gwel pender. IV.)

4. Fod i'r Dalaeth gadw cyfrifon o swm hanner yr arian tros oed, swilt y rhodd anghladdol, a swilt blynyddol y brodyr priod perthynol i bob

5. Fod i'r Dalaeth, er ad-dalu y swm i'r trysor uchod, edrych i'r cyfrifon hyn, a bod i'r Yegrifenydd anfon i'r Pebyll am y swm dyledus eddiwrthynt.

6. Os na bydd yr arian dyledus o'r Pebyll yn ddigon er gwneyd y rhodd i fyny, rhaner y

gweddill yn gyfartal rhwng holl Aelodau y Dalaeth.

VI. Ni bydd unrhyw arian i'w hanfon o'r Pebyll i'r Delaeth, ond gyda'r Cynrychiolwyr i'r Cyfarfod Chwarterol, yn ol y swm y bydd y Dalaeth yn gofyn.

VII. Unrhyw Babell a esgeulusa anfon holl ofyniadau y Dalaeth i'r Cyfarfod Chwarterol, a ddirwyir i chwe-cheiniog am bob Aelod.

VIII. Fod i bob Pabell anfon ei Dychweliad Chwarterol gyda'r Cynrychiolwyr i'r Cyfarfod, neu gael ei dirwyaw i chwe-cheiniog am bob Aelod.

IX. Fod pob Pabell i fýnu tál am v cyfreithiau, gwregysau, &c., o hyn allan ar amser der-

byniad pob ymgeisiwr.

X. Fod i'r Penderfyniadau a'r Rheolau uchod gael eu hargraffe.

I. Y. Talaeth Mon.

MELCHISEDEC.

Atebiad i FACHGEN T TYDDYN, tu dal. 804.

Mr. Golygydd. -- Gwelaisofyniad gan 'Bachgen y Tyddyn,' yn y ' Cyfaill' am fis Hydref, yn dwyn perthynas a chymeriad a pherson Melchisedec, yn ol yr hanes a roddir am dano, yn yr Epistol at yr Hebrenid. Mae yn wybodus i'r 'Bachgen y Tyddyn,' fod llawer o wahanol farnau am y person hwn; ac er mai ' Bachgen' yw, dichon ei fod yn ddigon o oedran i wybod nad oes diwedd ar ddadleu am bethau o'r fath. Pe buasai y gofynydd yn hen wr, fel Jacob yn gorphwys ar gloppa ei ffon, ni buasai arnaf ddim ofn mai am ychwanegu i ddadl y mae: fe ddichon er hyny fod dyben y gofynydd yn ganmoladwy.

'Pwy oedd Melchisedec ?'-Yr Apostol a ddywed mai Brenin Salem, Offeiriad y Duw Goruchaf, Brenin heddwch, a Brenin cyfiawnder oedd, a'i fod yn cyd-oesi âg Abraham.

Mae son am y gwr godidog hwn mewn tri o fanau yn yr Ysgrythyr Lân. Gen. xiv; Salm cx; Heb. v. a'r vii. Ynddo ef yr unwyd y swydd offeiriadol a'r un freninol; a thebygol yw na dderbyniodd yr un o honynt trwy achau, neu oddiwrth ei rieni.

Dyben yr Apostol wrth gyfeirio at Melchisedec yw ateb un o wrthwynebiadau yr Iuddewon i'r Arglwydd Iesu. Yr oedd yr apostolion n gosod allan fod yr Arglwydd Iesu, fel y Messiah addawedig, yn offeiriad ac yn frenin. Wel, meddai yr Iuddewon anghredadwy, yn ol cyfraith Moses yr oedd yn rhaid fod pob offeiriad o lwyth Lefi ac o dy Aaron. Mae Iesu o Nazareth yn deilliaw o lwyth Juda, ag o dŷ Dafyddfodd gan hyny y mae of yn offeiriad! Drachefn, os ydyw ef yn offeiriad, pa fodd y mae yn fren-in! Y'mha un yr unwyd y ddwy swydd!— Dyben yr Apostol yw ateb y ddau wrthwynebiad uchod. Mae yn gosod allan oddiwrth iaith en prophwydi eu hunain fod swydd offeiriadol y Messiah yn wahanol oddiwrth drefn Aaron a'i ganlynwyr.-Mae yn gosod allan urdd Melchisedec yn gyffawn, a dim ond cyfeirio at urdd Aaron, gan ei fod yn gwybod fod yr Hebresid yn deall urdd Aaron a'i deulu. Y peth cyntaf

y mae yr Apostol yn ei ddangos yw uwchafiaeth urdd Melchisedec, yn rhagori ar drefn Aaron a'i ganlynwyr. Hyn yn cael ei ddangos trwy fod Abraham wedi talu teyrnged iddo, ag fel pen-cenedl wedi addef, trwy hyny, ragoroldeb

Rhagoroldeb urdd Melchisedec fel cyffelyb i

Fab Duw yn gynnwysedig: yn
1. Trwy ei fod 'Heb dad, heb fam, heb
achau.' Fel offeiriad fe dderbyniodd ei swydd oddiwrth Dduw ei hun. Nid oedd fel plant Aaron yn derbyn ei awydd trwy achau. ygol yw nad oedd neb o'i achau yn ei flaenori yn y swydd offeiriadol.

2. 'Heb fod iddoddechreu dyddiau na diwedd Dechreu dyddiau, yn ol urdd Aaron einioes.' oedd o ddeutu 30ain oed, a diwedd eu heinioes fel offeiriaid o ddeutu 60ain oed. Nid felly dan urdd Melchisedec. Fel un o'r prophwydi, wedi ei alw o'r groth, ac yn parhau yn offeiriad hyd ddiwedd ei ddyddiau.

3. Yn y pethau uchod, yn gyssylltiedig a'i fod yn frenin cyfiawnder ac yn frenin heddwch, yr oedd wedi ei 'Wneuthur yn gyffelyb i Fab Duw, yn aros yn offeiriad yn dragywydd.' Nid yw'r Apostol yn son am Melchisedec fel dyn,

ond fel person yn dal y swydd offeiriadol fel cysgod, ac yn gyffelyb i Fab Duw.

4. Yr oedd urdd Melchisedec yn rhagori ar

urdd Aaron yn y pethau canlynol: yn
1. Yn ei *kynafiaeth*—mór hen ag Abrahampum' cant o flynyddoedd cyn geni Aaron.

2. Yn fwy anrhydeddus. Abraham ei hun a dalodd ddegwm iddo-fel pen-cenedl yr oedd ya gweithredu dros Aaron a'i deulu.

3. Yn fwy parhaus. Yn anghyfnewidiol-ddim yn myned i ddwylaw ereill-yn aros yn

dragywydd.
4. Yn fwy trwyadl (efficient) yn gymaint a'i bod yn offeiriadaeth Ddwyfol, o ba un yr oedd Melchisedec yn gyffelybiaeth.

Gwelir gwahaniaeth y ddau urddiad yn y

pethau canlynol: yn

1. Urddiad Aaron yn lluosog-Melchisedec

- yn un person.

 9. Urddiad Aaron yn deilliaw trwy achau cnawdol-Melchisedec trwy Ddwyfol appwynt-
- 8. Un yn cael ei gweinyddu heb ddifrifoldeb -y llall trwy lw Duw.

4. Un yn syrthio ar bechaduriaid-y llall yn ddidoledig a sanctaidd.

5. Un yn ddileshâd-y llall yn abl achub hyd yr eithaf, ac yn rhoddi bywyd tragywyddol.

Un yn wahanol oddiwrth y freniniaeth—

y llall yn frenin ac yn offeiriad. Gobeithio y caiff eich gohebwyr ychydig fudd wrth ddarllen yr atobiad uchod, y gorphwysaf,

Eich annheilwng was,

Newark, Ohio.

D. E. T. BRUTUS.

LLAFUR YN YR YSGOL SABBOTHOL.

Ateb i ofyniad D. L. D. tu dal. 240.

Mr. Golverdd.-Gan fod genyf ychydig amser ar ddiwrnod gwlawiog penderfynais gyn-

nyg i chwi ychydig atebion. I ddechreu gyda D. L. D. Swm gofyniadau D. L. D. yw, ydyw yn addas cyfrif adroddiad penod yn llafur newydd, os bydd wedi ei hadrodd rhyw dro o'r blaen?' Gan nad oes neb arall wedi ateb ei ofyniadau, caiff fy marn i ar y pwngc, ac os na foddlonir ef trwy hyny, ni fydd dim gwaeth. Fy meddwl i ydyw y dylid ei chyfrif yn llafur newydd os gellir barnu ei bod yn llafur newydd; a bod vn anghenreidiol i blant o gof cyffredin, roddi llafur newydd i'r dyben o adrodd penod na fyddont wedi ei hadrodd ysbaid blwyddyn cyn hyny: os cydwelir a hyn, gellid sefydlu rheol, nad ystyrir dim yn llafur newydd a fyddo wedi ei adrodd lai na blwyddyn yn flaenorol.

Craig-y-foelallt.

HEBOG DU.

GRAMADAEG.

Ateb i ofyniad Dylluan, tu dalen 241.

Dywed D. y rhoi'r efe ac ef ar lawr yn y Bibl, yn y 3ydd person unigol; a gofyna, 'Pa reol a pha achos sydd i roddi ese weithiau mwy na'i gilydd! Ateb. Er mwyn gwneuthur y rhagenw yn fwy arnodawl (emphane,) yr hyn sydd weithiau yn fwy anghenreidiol na'i gilydd. Perthyna i'r holl ragenwau personol amryw gyfnewidiadan yn ol eu sefyllfa a'u galluoedd yn y brawddegion y'u defnyddir; er enghraifft cymerwn y trydydd person unigol, yr hwn sydd dan sylw. Mae iddo bedwar cyfnewidiad, a ddospertnir fel hyn,-

> Unigol, (simple.) Arnodawl, (emphatic.) Efe. Cyssylltiadol. . . Yntau. Unigol.

Mewn atebiad i'w ofyniadau ereill, sef, 'A raid bod enw cadarn yn flaenorol i bob rhagenw ?'-Rhaid yn hysbysedig neu yn ddealledig, (expressed or implied,) yr hwn ydyw ei ragflaeuydd, ac a'r hwn y cyttuna mewn rhif a chencell-yn lle hwnw y mae, i'r dyben i ochelyd tra-mynychiad yr enw cadarn. Yn yr ad-nod y cyfeiria D. ato, sef Heb. i. 3, yr enw cadarn sydd yn rhagflaenu Mab ww hwn, yn yr adnod gyntaf; yr un rhagflaenydd hefyd sydd i Efe. ond rhagflaenydd Ef., yw y sylweddair, neu enw cadarn priodol Duw, yn nechreu yr ymadrodd, fel y mae yn hawdd canfod.

PREG. V. 8; RHUF. VII. 23, A VIII. 19. Ateb i ofyniadau Dylluan, tu dal. 241.

Nis gwn yn iawn pa beth a olyga D. wrth esboniad gramadegol a duwinyddol, ond cynhygiaf iddo esboniad sydd yn fy moddloni i ar yr adnodau dan sylw, a chaiff rhyw un arall ychwanegu os myn.

Preg. v. 8. 'Os gweli dreisio y tlawd, a thrawswyro barn a chyfiawnder mewn gwlad; na ryfedda o achos hyn,' Paid ymddyrysu, ac amheu rhagluniaeth a chyfiawnder Duw o herwydd hyn. 'Canys y mae'r hwn sydd uwch na'r uchaf yn gwylied:' sef, y mae Duw, y Goruchaf, yn sylwi ar eu hymddygiadau, ac efe a'u dwg i gosbedigaeth sicr am eu hannuwioldeb, yn ei amser ei hun. 'Ac y mae un sydd uwch na hwynt.' Er eu bod hwy yn uwch na'r tlawd, ac am hyny yn eu gorthryinu; y mae un uwch na hwynt, yr hwn a'u geilw i gyfrif. Rhuf. vii. 23. 'Pa ran neu ranau o enaid

neu gorph yr Apostol oedd dan gaethiwed gan

ddeddf yr aelodau i ddeddf pechod?'

Ateb. Nid oedd un rhan o hono mewn caethiwed parhaus i ddeddf pechod oblegid yr oedd wedi ei symud o dan arglwyddiaeth bechod; ond, y mae 'r apostol wrth ddilyn y gydmariaeth a ddeddf pechod, neu y ddeddf ofidus oedd yn ei aelodan yn gwrthryfela yn erbyn deddf ei feddwl, yn cyfaddef gyda thristwch ei bod weithiau yn llwyddiannus yn y frwydr i'w ddwyn yn gaeth ganddi. Fel y dywedai y Salmydd, y mae pethau anwir yn gorchfygu'r saint, ac yn eu cymeryd yn gaeth, eithr goruchafiaeth an-foddhaol, a chaethiwed blin ydyw i'r gwir Gristion; yr hyn a'i gwna i waeddi yn yr adnod ganlynol, 'Ye truan o ddyn wyf fi!'
Rhuf. viii. 19. 'Pa greadur a feddylir, yr
hwn oedd hefyd dan gaethiwed!

Ateb. Yr holl greadigaeth yn cael ei dynsodi (personify) trwy ffugyr ymadrawdd, ydyw'r creadur; yr hwn sydd dan gaethiwed i ddyn, er y cwymp, i'w wasanaethu yn ei ryfel anghyfiawn yn erbyn y Creawdwr. Y goleuni, awyr, dwir, daear, &c., a grewyd i fod yn wasanaeth-gar i ogoneddu Duw, yn awr a ddefnyddir gan y cyffredinolrwydd i'w ddianrhydeddu.

YR UN.

2 COR. V. 1.

Ateb i ofyniad Dylluan, tu dal. 241.

Wrth y 'tŷ nid o waith llaw,' yr ydwyf yn deall Paradwys, neu Nesoedd y gogoniant, lle y bydd y saint yn dragywyddol gyda'r Ar-glwydd; geill fod yr Apostol yn defnyddio y gydmariaeth o dý nid o waith llaw i osod allan breswylfa'r saint perffeithiedig, mewn cyfeiriad at ymadrodd yr Arglwydd lesu, 'Yn nhŷ fy Nhad y mae llawer o drigfanau,' yn gystal ag fel cyferbyniaeth (antithesis) odidog i'r ymad-rodd 'daearol dy,' yr hwn nid yw ond cydmar-iaeth er ei fod yn eithaf priodol o'r corph.

YR UN.

Gofgniadau, &c.

DYLEDSWYDD GWAHANOL ENWAD-AU AT DDYNION DAN DDYSGYBL-AETH EGLWYSIG.

HEN GYFAILL.—Gan fod llawer o bethau tywyll i mi wedi cael eu hegluro trwy gyfrwng y 'Cyfaill,' a'i ohebwyr 'doethion'a deallus, tybiais fod yn eu plith rai a allai egluro i mi ac ereill, a rhoi ateb cyflawn, ysgrythyrol i'r pethau hyn; gan fod pethau yn cynnyddu o'r natur yma mewn gwahanol fanau yn y wlad, fod dynion yn ffoi at un party a chael derbyniad, yn lle ymostwng am eu pechodau:-

1. A ydyw yn beth addas, unol âg ysbryd ac egwyddorion yr efengyl, ac & threfn sefydliad Eglwysg, i un gynnulleidfa o bobl, dan enw eglwys Crist, dderbyn aelodau a fyddo wedi eu difreintio am ryw bechodau cyhoeddus, neu a fyddo dan gerydd am eu camymddygiad, ac wedi qu hattal o'r ordinhadau gan eglwys arall; ac heb fod un arwydd o edifeirwch, mewn gair na gweithred, am y trosedd fu yn achos o'r cerydd a'r difreintiad?

2. A ydyw yn addas mewn gweinidog roi yr ordinhad, ac i'r eglwys dderbyn y cyfryw, pan mae y gymydogaeth yn gwybod mai ffoi am noddfa i le arall, yn lle ymostwng ac edifarhau

am ei bechod y mae 'r person ?

3. Gan fod pethau fel hyn yn myned y'mlaen, ac ar gypnydd yn y wlad, Pa beth a allwn ei feddwi, a barnu yn ol y Gair, am y cyfryw un sydd yn ffoi dan gerydd at gangen arall o eg-lwys, a chael ei dderbyn i'r holl freintiau, gan Weinidog a chynnulleidfa?

Atebiad rhesymol, nnol ag egwyddorion yr Esengyl, i'r pethau uchod a foddlona lawer o'ch darllenwyr, heblaw yr hwn sydd yn ysgrifenu

y gofyniadau.

GLAN MEDLOCK.

UR Y CALDEAID.

Fy HEN GYFAILL TIRION .- Byddai yn dda genyf i chwi, neu ryw un o'ch gohebwyr deallus, roi yr hanes mwyaf cywir sydd i'w gael, Pa faint o ffordd oedd i Abraham o Ur y Caldeaid, i Sichem yn ngwlad Canaan?

O. JONES.

GOFYNIAD NEU DDYCHYMYG.

Mae fy enw yn cynnwys pymtheg llythyren o'r egwyddor Saesonaeg.

4, 10, 6, 14, a wna Fynydd yn Canada. Y 15, 5, 3, 10, a wna Ason yn Nhalaith

Maine. Y 9, 13, 7, 1, 2, 7, a wna Dref yn Hispaen. Y 8, 10, 10, 7, a wna un o'r Llynoedd Gor-

Y 9, 13, 7, 5, 12, 13, 15, 3, 19, 11, a wna. Ynys yn Affrica

A gofynaf i ddarllenwyr y 'Cyfaill beth yw fy Enw?

'Ydwyf, &c.

Cynghor i attal lledaeniad clefydau heintus.-Mae Nitrous Acid yn hynod o effeithiol i attal Fener, &c. Yn y tŷ, neu yn ystafell y claf, cymerwch ddysgl fechan (saucer), a dodwch ynddi ychydig o Salt Petre wedi ei falu, a thywelltwch Oil of Vitriol arno, nes y byddo yn ei orchuddio, yna fe ymarllwys yr Acid Gas i fyny o hono, nes llenwi yr ystafell mewn ych-ydig amser. Dylid gwneyd hyn yn fynych lle y byddo yr achos yn gofyn.

BARDDONIAETH.

CAROL NADOLIG.

Ton .- 'Bryniau'r Iwerddon.'

Ar gyfer y dydd heddyw, Daeth newydd gore'i ni, Fu 'rioed ar wyneb daear Nac yn y nefoedd fry: Cyd-ganwn am y newydd A ddaeth o fynwss Duw;

Fynegwyd gan augylion I ddynion gwael eu rhyw.

Y newydd ni heneiddia O'i glywed lawer gwaith; Bydd melus gofio am dano I dragwyddoldeb maith; Gan rai a gafodd olwg Areu truenus glwy', Bydd canu am y Meddyg, Yn felas ganddyst hwy.

Er cael ein creu yn sanctaidd, Yn gyfiawn, ac yn hardd; Ni gawsom godwm isel, Yn foreu, yn yr Ardd; Pob enaid byw a aned, Ac enir yn y byd, Mae pla y codwm yma Trwy'i holl gynheddfau'i gyd.

'Doedd dim i wneyd yn gyfiawn A holl drigolion byd, Ond bwrw byth i garchar Trwm alar— tan ei lid; Ond wedi'r Cwymp, ni glywsos Fod Ammod wedi bod, Am godi dyn truenus Cyn iddo gwympo erioed,

IT.

Tosturiodd Duw o'i gariad, Wrth weled dyn ar lawr, Pe ddywedai, 'Pwy a gyfyd Dyn o'i drueni mawr?' 'E welai fod ei ddyled. Yn fawr aneirif iawn

odd dim a allar 'i dalu, Mewn nef na daear lawn.

Y Mab o'i ddirfawr gariad, Ddywedai wrth ei Dad, 'Cyn cânt hwy fyn'd i boer Tywalltaf fi fy ngwaed! Er maint yw rhif eu dyled, Rho hyny arnaf fi;
Af yn eu lle i'r lladdfa—
Cânt hwy orphwysfa gu! VII

A'r Ysbryd Glân 'chwanegai ' Sancteiddiaf hwynt i gyd, Ac a'u harweiniaf adref, Trwy'r dyrys anial fyd:' Cyflawsir yr ammodau O ddechreu i ddiwedd byd, Daw plant yr Arfaeth adre', Y cryf a'r gwân y'nghyd.

Pan ddarfu i ni syrthio,
Mynegwyd arfaeth Duw;
Cai pen y ddraig ei 'aigo,
A ninau'n codi 'n fyw;
Gwir Hâd y Wraig addawyd,
Yn lle uffernol nyth;
Wel, dyna ryfedd newydd,
Llawenydd a fydd byth.

VIII

Tywalltwyd gwaed aberthen,
Fyrddiynau meith eu rhi',
O'r anifeiliaid glana'
Gaed ar ein daear ai;
Er maint oedd rhif y rhei'ny
Y ddeddf a waeddai, Gwaed!
Nes daeth yr Aberth perffaith,
Sef unig Fab y Tad.

T.

Br dyddiau trag wyddoldeb,
'Roedd ei fynediad Ef,
I godi dyn o'r dyfnder,
Fod yn eifodd nef;
Yr amser ddaeth i fyny,
Ymddangus wnaeth mewn e
Cenhedlwyd Ef yn sanctaidd,
Yn mru y forwyn dlawd.

Rhy dlawd yr oedd yr Issu, Gael lle mewn llety gwych Fe'i rhwymwyd mewn cads A'i ro'i yn mhreseb ych; Paham daeth Aer y nefoedd I'n byd môr dlawd ei lun? Am nad oedd modd ond felly, I dalu dyled dyn!

Fe brofwyd ei waed pureidd Yr wythfed dydd o'i oed ; Ni welodd cyfraith gyfiawa Berffeithiach hwn erioed: Fe rodiodd dros ei fywyd Wrth reol deddf ei Dad, Ni lithrodd yr un foment, Wrth deithio tref na gwlad.

O gwelwn ei fawr gariad!
Yn cadw ei ddeddf ei hun,
Er mwyn cael cyfrif hyny
I euog, afan ddyn;
A dyoddef wnaeth a marw,
Ar fynydd Calfari,
Dân gosp ei ddeddf ei hunan
Yn lle rhai tôrodd hi!

Fe fu yn drist mewn adfyd, Y nos bradychwyd ef, 'N gweddio'n Ngetheemane, Lle'n fynych cod'sai lef; Dysgyblion oedd yn cysgu, Ac yntau'n chwysu'r gwaed! Yn gyfyng ar ei enaid Wrth gael i'n gymmod rhâd.

Ei gnawd a grynai o wendid Fan ddywedai, 'O fy Nhad, 'Oes possibl cadw'r teulu Heb ddyodde a thywallt gwaed'! Ond or mor gyfyng ydyw, Wrth ddechreu dyodde 'nawr, Dy ewyllys di a wneler Fel cadwer tyrfs fawr. XVI.

Ei ddâl a ga'dd a'i rwymo, Er nad oedd ynddo fai ; A'i holf o flaen swyddog, Yn lle yr euog rai ; A'i watwar, a'i fflangellu, A thynu ei wisg a wnawd; Ca'dd goron ddrain a chorsen, A phlygu 'r glun mewn gwawd. XVII.

Fe gariai 'r groes' ei hunes, Heb ddywedyd dim, fel sen, A'i gefn'i gyd yn friwiau, O! pwy a draetha 'i boen?

Rhwng lladron yn ddirmygus Fe 'i hoeliwyd ar y pren, A'r bobloedd yn ei wawdio, Nes y gogwyddai 'i ben.

TVIII.

Gosododd llu y fagddu Eu gallu arno i gyd, A'i Dad yn cuddio i wyneb, A hyny yr un pryd:
Ond, er mor gyfyng ydoedd
Wrth brynu euog ddyn,
Ca'dd fodd i ddwe'yd 'Gorphenwyd: Bydd canu byth am hyn.

TIT

Bf ro'wd mewn bedd, a'i wylio oar rown mewn codd, ar wyld;
Gan filwyr nos a dydd;
Br maint codd am ei rwystro,
Cyfodai'r trydydd dydd;
R'hwa a gyfododd Iesu
A gwyd ei deulu oll,
O'r tirodd ac o'r moroedd,
Ni 'dewir un ar goll.

TT.

De'wch frodyr, cyd-addolwn, Rhyfeddwn oll y'nghyd, Y rhyfedd waith myfyriwn Tra byddwn yn y byd; Doed holl drigolion daear I ganu 'Iddo ef'— Pan oedd yn mhreseb Bethl'em Fe ganodd teulu'r nef.

Gweddiwn, O gweddiwn Am gael yr Ysbryd Glân, I ddyfod i bob ardal I achub fawr a mân ; A'n tywys i adnabod Y Gwr fu ar y pren; Doed miloedd eto i'w geisio Hyn yw fy nghri. Amen. CATHABINE PEGE.

OCHENEIDIAU GALARUS:

Ar ol Mrs. Ann Morris, Utica, C. N. (Gwel 'Cyfaill,' Cyf. V. tu dai. 193.) Gyfansoddwyd ar ddymuniad pobl Mrs. Morris.

Ton.- Goel yr Adeilad.

Yn awr ar eich dymhniad, Gwnawn gynnyg canu caniad Yn alarus ; O herwydd i ni golli Un cedd yn anwyl i ni— Mrs. Morris: u hon— Yn llawen ac yn llen; Fel chwaer grefyddol, Bu yn ddefnyddiol, Ei doniau duwiol, Bu bon Fu 'n adeiladol iawn ; Mae colled i'n o'i cholli, Nid yw ei lle yn llawn : Nid oes—Yn awr a laesa 'n loes, Mewn anial dyrus, Yr y'm ofidus, Ac yn gwynfanus, Anafus yw ein nôd: ' Does yma oad gofidiau I'r goreu'n foreu'i fod.

Ei llun hi wnelsi 'n lloni Ei llun hi wnelsi'n lloni—
Ond welir mwy 'me honi!
Yn ei hanedd;
Nac yn y llefydd llawna',
Na chyda 'r gwych na 'r gwana,
Mewn gorfoledd;
Gawa—I Seion lân, un lawn,
Lie'r oedd hi 'n ddiwyd,
Yn bod mewn bywyd,
Mae'n rhaid dychwelyd,
Daa wyle 'n llawn fel lli;

Ni cheir mewn byd daearol Ei siriol weled hi. Mewn bedd,—Ei chorph sy'n wael ei wedd! Mewn llygredigaeth; Mae hyn yn alaeth— Ac er ein hiraeth, Amheuaeth, mwy ni ddaw ; Nod marw yw hi beunydd, Yn llonydd droed a llaw.

111.

Er iddi gael ei phriddo, Mae yn llefaru eto, Yn uchel atom; Am i ni oll yn union, I rodio llwybrau Seion, I rodio llwybrau Seion,
Felly gwnelom.
Hi wnaeth—Tra yma ar ei thaith,
Do, wylio beunydd,
Nid byw yn benrydd,
Mewn nôd annedwydd,
Heb grefydd yn ei grym;
Hi ffodd trwy ffydd mewn amser,
Rhag llid Cyfiawnder llym.
Trwy'r lawn,—Ca'dd lân ddihangfa lawa,
Aeth adre'n dirion,
I'r sauctaidd Seion I'r sanctaidd Seion, Lle mae cantorion, A'u haur delynau pêr ; Heb ofid yn eu blino, Wrth seinio uwch y sêr.

Ei hysbryd byw a burwyd, 'N ddiogel ef a ddygwyd Gan angylion, I mewn i'r Ddinas nefol ; At lu rhai gwaredigol, Duwiol fawrion. Does modd—Ddywedyd byth ar go'dd, Môr hardd yn ddiau, Yw'r seintiau adreu, Yw'r seintiau adreu, Mewn teg drigfanau, Mae'r llwythan yno'n llôn; Yn byw i Ddaw yn ddedwydd, Heb frad na briw mewn bron. Rhown glod—Mwy i'r Anfeidrol Fôd; Mae i ni Obaith, O dd'od yn berffaith, O dd'od yn oermann, Ceir prynedigaeth Y corph, yr olaf ddydd; Er bod yn gaethion angeu, Daw'r seintiau'n rhwydd yn rhydd.

THOMAS EDWARDS. Pittsburgh, Tach. 10fed, 1842.

ENGLYBION

A gyfansoddwyd ar Briodas Mr. Daniel Evans, Ebene-burgh; gynt o Lanbrynmair, Cymru.

Bood ffyniant, llwyddiant, a lles ---- i Ddaniel A'i ddawnus gydmares ; Asen gaed, hi wnaed yn nes, Yn fwynaidd yn ei fynwes.

Yn bur, ddiddolur bo'r ddau--i'w gilydd Drwy gwlwm ammodau ; Felly 'n gudd, fe all un gau, Ond odid, bob gwendidau. JOHN H. EVANS.

BREILL,

O gydnabyddiaeth i Gwilym Fardn, am anrheg e Wiawlen.

Ce's anrheg wiwdeg, o werth—ga Gain eiliwr, o fawrwerth; Barodfodd wlawlen brydferth, Rhag dyrnod rhyw gafod gerth. -gan Wilym,

Mae pest march, harddfarch i hwn, Bi cerfiwyd debygwn; Oes i'w gael ei fath nis gwn, O'i nodi, ni newidiwn. cywirfedd

Va Uz

HANESIAETH GARTREFOL

DATGUDDIAD NEWYDD, O IOWA AC WISCONSIN.

Mr. Golygypp.-Oddiar eich bod am wasanaethu eich cenedl yn mhob modd, a bod cymaint o holi am dir America yn ngwlad ein genedigaeth.— Paham na allai'r Cymry tlodion gael peth o'r Prairie ëang sydd yno! A oes dim digon o le yno i gael sefydliad mawr?' &c., y dansonais atoch v Dadguddiad Newydd, yr hwn a welir trwy'r Maps, o Diriogaethau Wisconsin ac Iowa, yn argraffedig yn Cincinnati, Ohio, gan y daearyddwyr a ganlyn,-o Wisconsin, gan Mr. Samuel Morrison ac creill, ac o Iowa gan Mr. L. Judson-y maent yn costio dolar yr un, ac i'w cael debygid yn holl brif drefydd y gorllewin.

Dylai pob mintai o ymfudwyr i'r gorllewin gael gweled y rhai'n, yn enwedig ac yn gyntaf peth, oblegid dangosant trwy eu harwyddion (signs) sydd arnynt, lle ceir Prairie, coed, gwastadedd, bryniau, llynoedd, corsydd, afonydd, nentydd, glo, calch, mwn haiarn, copr, alcam (tin,) &c. Dylid gochelyd y lleoedd lle mae llawer o lynoedd a chorsydd, am cu bod yn achosi afiechyd i'r rhai a breswyliant gerllaw

iddynt.

Mae'n ganfyddedig arnynt y swydd—a'u mân ranau, fel plwyfau o chwe' milltir ysgwâr. Dangosant fod cannoedd o filoedd o dir coediog, a phrairie llydain (tyf coed ar y prairie yn gyflym, ond eu planu) am ddolar a chwarter yr erw heb eu gwerthu-ïe, digon i'r holl genedlrhwng y tir sydd yn dyfod ar werth tua dechreu Chwefror nesaf yn Iowa, yr hwn sydd a'i oreuon heb ei bigo, a rhyngddo a'r gorllewin, a ddaw

i'r farchnad yn y blynddau dyfodol.

Mae rheswm yn ein dyegu i farnu fod gan hen sefydlwyr y wlad hon, fwy o fantais i wybod am y lle gorou, a'r hinsawdd oreu i'n cenedl i sefydlu, na dyeithriaid.—Mae rhai o Ebensburgh, Pa., Palmyra, Granville, a Cincinnati, Ohio, wedi sefydlu yn swydd Louisa, yr hon sydd yn ymylu âg afon Mississippi, tua 30 milltir (meddynt) o dref Burlington, a thua yr un faint o Bloomington, ond nid yw'r ffordd nesaf i'r afon yn agos cymaint, a thref fechan yn eu hymyl.--Mae'r swydd hon yn un o'r rhai nesaf i'r cŵr deheuol o Iowa, ac yn rhwyddaf i'r môr o sefydliadau newyddion y gorllewin, ac o gymaint a hyny yn fwy manteisiol i'r marsiandwr.

Mae tua 12 o deuluoedd, yn cynnwys tua 38 o bersonau oddiyma wedi prynu tir yno, a rhai o honynt wedi teithio cryn lawer o'r wlad hon a phrynu tir mewn lleoedd creill, ond gan fod tir Louisa, Iowa, o'r fath nas gwelsant gyffelyb iddo; prynasant yno, ac aeth rhai yno eisoes i fyw at y rhai oedd yno o'u blaen, a bwriada amryw fyned yno tna'r gwanwyn. Mae rhai o dalaith Pennsylvania a'r dalaith hon, yn myned heibio tuag yno yn feunyddiol, ac amryw o honynt yn grefyddol, yn enwedig yr rhai sydd yn myned oddiyma, bron i gyd, a chyfrifol felly.

Traul cludiad ar afon Mississippi o New Orleans i'r dref St. Louis, yr hon sydd ddinas agos cymaint a'r ddinas hon, a'r ennill ar bethau yn o debyg ac ar lán afon Mississippi, tua 227 milltir yn nes i'r de na Burlington, Iowa, yw 2 ddollar i 3, yr un. Cafwyd weithiau, pan yn llawer yn nghyd, am ddollar yr un er fod y daith tua 1218 o filltiroedd; y pris cyffredin eleni o 4 dollar i 6 dollar yr un am eu cludo o New-Orleans i dref Burlington, Iowa; ond mae'r farchnad ar hyn fel pethau ereill yn codi ac yn gostwng. Nac anghoned yr ymfudwyr yno, fynu gweled y Maps a ragenwyd; oblegid gallant dybygid hyderu a'r rhai hyny am wybodaeth gywir o honynt, yn fwy na neb arall.

Cincinnati.

EDWARD JONES.

GWYL DDIRWESTOL EBENSBURGH.

Yr hon a gynhaliwyd ar y 30ain o fis Medi diweddaf.

BARCH OLYGYDD.—Byddaf yn ddyiolchgar i chwi os caniatewch le i'r hyn a ganlyn yn rhyw gongl o'ch Cyhoeddiad clodwiw. Mewn cyfarfod dirwestol a gynnaliwyd yma Awst 22ain, rhoddwyd cynhygiad ar i ni gael Gwyl Ddirwestol yma, yr hou a gymeradwywyd yn un llais, a phenderfynwyd i hyny gymeryd lle ar y 30ain o Fedi. Ar y dydd neillduedig ymgyfarfu aelodau y Gymdeithas yn Nghapel yr An-nibynwyr erbyn 10 o'r gloch y boreu, pryd y dewiswyd y swyddogion canlynol:

Y Parch. GEORGE ROBERTS, Llywydd.

" John Williams, swydd Indiana. " DAVID T. LEWIS,

Ebensburgh.
STEPHEN LLOYD, Ysw. Mr DANIEL DAVIES, Pittsburgh.

Mr. ROBERT L. JOHNSTON, Yegrifenyddion. Mr. Daniel O. Evans,

Wedi i'r Llywydd gymeryd y gadair ar yr esgynlawr, yr hon a barotoisid i'r swyddogion o flaen y Pulpud, Dechreuwyd y Cyfarfod gan y Parch. William D. Williams, a thraddododd y Parch. John Williams bregeth Ddirwestol, oddiar Obadiah xii. 14; cyhoeddwyd fod yr orymdaith i gychwyn am 1 o'r gloch oddiwrth y capel; a diweddwyd trwy weddi.

Ar yr awr benodedig ymgynnullwyd i'r Capel drachefn, pryd y darllenwyd ac y gweddiodd y Parch. D. T. Lewis; yna gorchymynwyd pawb i ddyfod allan i'r heol, a threfnwyd yr Orym-

daith fel y canlyn:—
Yn mlaenaf, John Williams, Ysw., y prif

fyddinwr, (marshal.)

Y Pregethwyr a'r swyddogion bob yn ddau. Dwy Faniar fechan yn cael eu dwyn gan ddau fachgenyn.

Y Côr Cerddorel, (Band of Music.) Merched o dan 14eg ml. oed. Eto uwchlaw 14eg ml. oed. Bechgyn o dan 14eg ml. oed. Meibion uwchlaw 14eg ml. oed.

Yn y drefn uchod rhodiwyd trwy brif heolydd y dref, a'r cerddorion yn chwareu o'n blaenan. Wrth droi yn ol, pan ar gyfer Llysdy (Court House) y dref, safai y dorf, ymgasglodd y cantorion at eu gilydd, a chanasant amryw o benillion Dirwestol Saesonaeg; yna teithiwyd yn ol i'r Capel, lle yr anerchwyd y dyrfa luosog yn Saesonaeg gan Stephen Lloyd, Ysw., a Robert L. Johnson, Ysw., a diweddwyd trwy weddi gan y Parch. John Williams.

Am 7 o'r gloch yn yr hwyr, cadwyd cyfarfod drachefn, pryd y Dechreuwyd trwy ddarllen a gweddio gan Daniel J. Jones, ac areithiodd y Parch. D. T. Lewis, J. Williams a W. D. Williams, a diweddwyd trwy weddi gan y Parch.

J. Williams

Cynnwysai yr Orymdaith uwchlaw 300 o Ddirwestwyr selog, yn cael eu hamgylchynu gan luoedd o edrychwyr, ac ychwanegwyd at ein nifer y dwthwn hwnw 38ain: ein nifer pres-

ennol yw 874.

Mae yn anghenreidiol sylwi yn awr, ddarfod i nifer o ferched ieuninge fyned o amgylch y Sefydlfa ychydig wythnosau yn flaenorol i'r Wyl, a chasglasant uwchlaw deg-dolar-ar-hugain tuag at gael Baner Ddirwestol; anfonwyd i Bittsburgh am Faner, ond o herwydd rhyw esgeul-usdra ni ddaeth y Faner atom mewn pryd; yn ngwyneb yr amgylchiad siomedigaethus hyn, darfu i'r Dirwestwr aiddgar, Mr. Richard Jones, (S. C.) barotoi dwy Faner fechan, hardd a bhriodol i'r achlysur; yr wythnos ganlynol i'r Wyl cafwyd y Faner ddysgwyliedig o Bittsburgh. Hydref y 24ain, cadwyd Cyfarfod i'r merched gael cyfie i gyflwyno'r Faner i'r Gymdeithas; dechreuwyd y cyfarfod trwy weddi gan y Parch. David Williams, (B.) ac o herwydd abennoddeb y Llywydd, acf yr Anrhyd. wydd absennoldeb y Llywydd, sef yr Anrhydeddus Richard Lewis, galwodd yr Is-lywydd, Mr. Daniel J. Jones, ar John Williams, Ysw., i gymeryd y Gadair, ufuddhaodd yntau i'r alwad, ac agorodd y cyfarfod trwy hysbysu—mai ei ddyben oedd i'r merched gael cyfle i gyflwyno y Faner i'r Gymdeithas. Dewisasant hwythau Mr. Richard Jones, (S. C.) i gyflawni y ddefod yn eu lle, yntef a dderbyniodd y Faner gan y merched ac a'i cyflwynodd i'r Llywydd, gan ddywedyd, Mai eu dymuniad hwy oedd i'r Faner gael ei dyrchasu, nes y cai Dirnest lawn suddugoliaeth ar y pechod o Feddudod. Derbyniodd y Llywydd y Faner yn siriol, yn enw'r Gymdeithas, a chyfododd hi i fyny er mwyn i'r gyn-nulleidfa gael mantais i'w gweled. Y mae yn Paner odidog a hardd; costiodd \$30; byddwn yn rhy faith pe ceisiwn ei darlunio yn awr. Yn ganlynol galwyd ar Mr. Daniel J. Jones i areithio, ac i gyfarch y merched yn yr iaith Gym-raeg, am eu ffyddlondeb yn casglu arian i bwrcasu Baner mór hardd; galwyd ar R. L. Johnson, Yaw., a'r Parch. D. Williams i areithio yn Saesonaeg, yr hyn a wnaethant gan ddangos dyben a defnyddioldeb banerau, &c.; a chyfarchasant y merched mewn modd hynod o ddyiolchgar am en hanrheg werthfawr; a diweddwyd trwy weddi, gan y Parch. W. D.

Yn awr, Mr. Golygydd, ychydig gyda dwy flynedd sydd er pan ffurfiwyd y Gymdeithas Ddirwestol hon, a gwelwch erbyn hyn ein bod yn llu mawr iawn; mae yma dir eto heb ei feddiannu. Fy nymuniad ydyw, ar i Ddirwest lwyddo ac ennill tir, nes cael y byd yn gyffredinol dan ei Baner.

Yr eiddoch mewn cariad,
Dros y Gymdeithas Ddirwestol
Daniel O. Evans, Ysgrifenydd.

CYMDEITHAS HAELIONUS DEWI SANT.

(I'r 'Cyfaill.')

Fv Anwet. Svr.—Goddefwch i mi, trwy gyfrwng eich Cylchgrawn, hysbysu cwblhâd gorphenawl fy nyledswyddau fel Cadeirydd gynt y Gyfeisteddfod Leenyddawl, gyssylltiedig â Chymdeithas Haelionus Dewi Sant, yn y ddinas hon. Yr wyf yn gosod dan eich gofal chwi yr arian-dlysau rhoddedig gan y Gyfeisteddfod hono, y Gylchwyl ddiweddaf, gyda dymuniad gostyngedig y bydd i chwi eu cyflwyno i'r cyd-ymgeisyddion llwyddiannus ar yr achlysur, sef y Meistd. Erasmus W. Jones a John Edwards.

Yr achos na chawsent eu danfon yn gynt i'r boneddigion hyn ydyw, bod y cyfroddwyr haelfrydig tua tuag at yr arian-gyff, trwy ba un y'm galluogwyd i gyhoeddi y camp-dlysau, yn anfoddlawn iddynt gael eu crifellu (engrave) yn ol yr arferiad cytfredin a'r draul yr ymgeisyddion, doniau pa rai a'u hennillasai. Gan hyny rhoisant orchymyn a moddion i mi fynnu wedi ei grifellu ar y tlysau, nid yn unig enwau y boneddigion uchod, and hefyd unrhyw ciriad priodol arall a farnwn yn gymhwys. Hyn a wnaethym mór ddiystyr o'r draul fel v mae 'r crifelliad bron yn gydwesth a'r tlysau eu hunain. Mynais grifellu ar gein pob arian-dlws enw ei roddydd ar y naill y mae enw John Griffiths, ac ar y llall onw William Miles: boneddigion cyfranniadau helaethion pa rai ni fuont erioed yn ddiffygiol iddeu cydwladwyr yn nygiad yn mlaen unrhyw orchwyl canmoladwy. Bussai yn anghyfiawn a'r Cymry gelu rhagddynt enwau y boneddigion hyn, y rhai yn yr amgylchiad hwn yn gystal ag ar achlysuron ereill, ydynt wedi dangos 'trwy weithredoedd' eu serch at eu cydwladwyr, ac yr wyf yn llawen achub y cyfleustra hwn i dalu iddynt y parch sydd môr ddyled-

At y boneddigion a ennillasant y camp-dlysau, nid oes genyf ond ychwanegu na ddylent oddef i'r doniau darnodawl a amlygent gysgu, a goboithiwyf y dygwydda amgylchiadau mór, Ie, mwy ffodiawg eto, i dynu oddiwrthynt amlygiadau ychwanegol, ac os yn ddichonadwy sicrach eu bod yn meddu 'yr Awen' orhoff, a dyddan-

awl o brydyddu.

Gyda pharch a serch, yr eiddoch, &c., G. W. GRIFFITHS, Diweddar Gadeirydd Gyf. Leen. Cym. Hael-

ionus Dewi St.
Caerefrog-Newydd, Hydref, 4ydd, 1842.

Digitized by Google

PRIODWYD-

Hydref 29ain, yn Nghaerefrog-Newydd, gan y Parch. J. H. Evans, Mr. Robert Williams a Mois. Margaret Parry; oll o'r ddines uchod.

Tachwedd 11eg, yn Utica, C. N., gan y Parch. W. Rowlands, Mr. Hugh Jones, New-Hartfford, a Meis. Gwen Jones, o ger Utica.

Tachwedd 2 2ain, yn Utica, gan y Parch. W. Rowlands, Mr. Lewis Lewis, o ger Utica, a Mrs. Laura Jones, Cefn-y-gaer, Remsen, awydd Oneida, C. N.

BU FARW-

Ionawr 27ain, 1842, yn Edinburgh, swydd Portage, Ohio, ar ol pedwar a hanner o ddyddiau o gystudd, Joseph Williams, yn dair mlwydd, deng mis, a 27ain o ddyddiau oed; ac ar y 29ain Claddwyd ef.

Chwefror yr 2il, Jane Williams, wedi pedwar a hanner o ddyddiau o gystudd, yn bum' mlwydd, chwe' mis, a chwech o ddyddiau oed; a chladdwyd hi ar y 8ydd.

Chwefror 13eg, Elizabeth Williams, ar ol 17eg o ddyddiau o gystudd, yn un flwydd, 10 mis, a 27ain o ddyddiau oed; claddwyd hi ar y 14eg.

Wele dri o blant bychain o fewn ychydig ddyddiau i'w gilydd yn gadael eu tad a'u mam anwyl a hoff. Awd a'u cyrph, y naill ar ol y llall, i gapel yr Eglwys Gynnulleidfaol, pregethodd yr ysgrifenydd yn yr angladdau, a chladdwyd hwynt yn mynwent y Cymry yn Palmyra, hyd foren caniad yr Udgorn diweddaf.

Gelwir arnom yn uchel trwy y goruchwyliaethau hyn, 'Am hyny, byddwch chwithau barod; canys yn yr awr ni thybioch y daw Mab y dyn.' Y rhai hyn oeddynt blant ieuangaf Joseph a Margaret Williams, gynt o Rhôs Llanerch-crugog, plwyf Rhiwabon, swydd Ddinbych. O! pwy a all ddirnad teimladau y tad a'r fam yn yr amgylchiad galarus hwn. Yr oedd Joseph Williams, a Margaret ei wraig, yn wahanol i lawer o rieni plant yn eu sêl a'u hymdrechiadau dros eu plant; byddai Williams yn aberthu llawer o'i amser i addysgu ei blant yn mhethau Duw, cafodd yr ysgrifenydd lawer o hyfrydwch wrth eu clywed yn ateb mór gysson amryw ofyniadau o'r llyfr a elwir Rhodd Mam,' a llyfrau ereill. Dywedai nad ocdd y plant yma yn arfer chwareu yn nghwmpeini plant drwg, ag a fyddent yn arfer iaith anweddus, ond hob amser yn ymddidoli oddiwrth y cyfryw. Ond wedi y cyfan, er eu magu a'u meithrin yn anwyl, ac er ymdrechu eu haddysgu yn mhethau Duw, Wele angeu a'i gleddyf llym yn tóri i lawr, ac yn datod yr undeb a'r berthynas anwylaf, rhwng y rhieni a'u rhai bychain. Gellir dywedyd am

Yr issainge hàrdd, a'r baban gwan, Y beddrod issl yw su rhan.

Gwelwn addiwith yr hanesion uchod nad hen bobl yw 91 umg rei a syrthiant dan ddwylaw angen, and defnyddia ei gleddyf miniog ar yr

egin gwanaf yn maes dynoliaeth, a thŷr hwyst i lawr yn cu gwaith yn ymddanogs gyntaf; ereill a noda pan yn nghryfder eu nerth a thry-wana hwynt a'i saeth fel na byddo meddyginineth: pob oedran ydynt ei ysglyfaeth, аш hyny, fy nghyd-ieuengetyd, nac oedwch ymofyn am lesu yn gyfaill.

Er fod colli plant, a fagwyd yn anwyl, yn groes iawn i gig a gwaed, eto, mae lle i ym-gysuro yn yr Arglwydd Iesu Grist, efe a ddywedodd, 'Gedewch i blant bychain ddyfod attaf fi, ac na waherddwch hwynt; canys eiddo y cyfryw rai yw teyrnas Dduw.' Caffed y tad a'r fam yn yr amgylchiad trallodus presennel gymhorth i ddywedyd gyda Job, 'Yr Arglwydd a roddodd, a'r Arglwydd a ddygodd ymaith; ben-digedig fyddo enw'r Arglwydd.'
Yn wyneb yr amgylchiadau crybwylledig, mae Williams yn teimlo yn ddyiolchgar iawn i

bawb am eu caredigrwydd iddynt, ac hefyd i'w plant yn eu cystudd ; y'nghyd ag yn amgylch-iadau eu claddedigaeth.

Palmyra.

W. M. Jones.

Trwy Iesn y tiriasant—yn y wlad Wen ;—oludog feddiant!— Yr hudol fyd, chwyddol chwant, Na bai, ni adnabuant.

Yr eilfyd ar fêr hwylfa---wynebent Cyn adnabod traha : Trefn ddoeth !-- aent i'r hafan dda, Heb dymestl y byd yma.

Tri Rosyn fudai 'r Iesu,--o'r anial l'r wen ardd i'w planu; Cyn i ddim o ddryghin ddu Dydd oes, eu diaddasu.

G. WILLIAMS.

Hydref 31ain, yn ninas Caerefrog-Newydd, Mr. Charles Mathews, gynt o Ddeheubarth Cymru.

Tachwedd 12fed, yn yr un lle, wedi cystudd byr ond llym iawn, John M. Williams, yn 22 mlwydd, 2 fis, a 22 niwrnod oed, mab y diweddar Miles a Martha Williams, Clarkson Street.

HANESION AMERICANAIDD.

Colt y Llofrudd.—Mae enw'r dyn hwn a'i weithred echryslawn yn ddigon adnabyddus i'n darllenwyr erbyn hyn. Y 18fed o'r mis diweddaf oedd y dydd pennodedig i yrru ei enaid o flaen Barnydd yr holl ddaear. Gwnawd pob ymdrechion têg ac annhêg i achub ei fywyd, ond y cwbl yn aneffeithiol, ni phlygai 'r Awdur-dodau, ni faddeuai 'r Llywodraethwr, ac ni chymerai ceidwaid y carchar lwgr-wobr; bernid yn gyffredinol fod diogelwch y gymdeithas ddynol yn gofyn am i'r gymdeithas hono ei wthio o'u mysg. Ond twyllwyd y crogbren, wedi 'r cwbl, a siomwyd cannoedd o edrychwyr oeddent yn dysgwyl gwledd i archwaeth af-iach ac annynol. Sadwrn, cyn dydd y dienyddiad cafwyd ateb penderfynol oddiwrth y Llywiawdwr nad oedd un gobaith iddo yn y byd hwn. Yn flaenorol i hyny yr oedd yn anystyriol iswn, ond erbyn deall fod rhaid iddo farw môr fuan tarawodd braw tragywyddoldeb iddei feddwl, a dechreuodd welwi a chrynu, ac anfonodd am Weinidog yr Efengyl i geisio ei gysuro. Boreu 'r 18fed cafodd ei briodi â dynes y bursai yn cyd-fyw â hi yn flaenorol, Am ychydig oriau cyn awr bennodedig ei ddienyddiad, deisyfodd gael ei adael iddo ei hun, ac erbyn i'r amser ddyfod i fyny, agorwyd drws y gell gollfarnawl, ond,—Wele! nid oedd yno ond y plisgyn, yr oedd wedi gwaedu ei hun i farwollaeth. Dangosodd galon llofrudd yn ei fynydau olaf, wrth drochi ei ddwylaw yn ei waed ei hun; cyfawnodd y weithred trwy frathu ei hun i'r galon â chyllellan. Yr un amser canfydlwyd bod y carchardŷ ar dân, a rhwng y naill beth a'r llall, parodd gyffroad i ddinasyddion Caerefrog-Newydd nad anghofir yn fuau; nid yw yn hysbys eto pa fodd y cymerodd dân, ond y meddwl cyffredin yw, mai rhai o gyfeillion Colt a'i gwnaeth gan obeithio ei achub ef yn y cythrwfi: diffoddwyd y tân yn fuan.

Beth nessef.—Hysbysir mewn papyr Ffrancseg diweddar, bod mwy na'r haner o'r rhai sydd yn gweithio er un o gledrffyrdd Ffrainge yn fenywod, y rhai a ddewisir gan y meistri o ffaen y gwrrywed, oblegid en bod 'yn fwy nfudd, cryfach, a medrusach.' Nis gellir llai nag ystyried hyn yn wrthryfel yn erbyn gwareiddiad.

Cuffredinoliaeth.—Yn ol yr 'Universalist Register,' am 1843, y mae yn awr yn y Taleithau Unedig, o'r enwad hwn, 62 o gymdeithastioedd, 918 o gymdeithasau, 577 o gapeli, a 876 o bregethwyr.

Henaduriaethwyr America.—Yr ydym yn deall trwy yr Almanac Henaduriaethol (Old School,) am 1843, fod yn gysylltiedig â'r ganghen hon o henaduriaethwyr, 1399 o weimidogien no a 140,468 o aelodau, a 2025 o eglwysdai, heblaw 4 o Gymdeithasfaoedd (Presbyteries) ychwanegol, oddiwrth pa rai ni chafwyd adroddiad.

Cylchlyfren yn y Taleithau Unedig.—Yn ol y cylchrif diweddar, mae yn y Taleithau 138 o newyddiaduron dyddiol, 1141 o bapyrau wythnosol, a 125 o rai hanner wythnosol. Nifer y cylchgronau ydynt 227.

Marwolaeth ddamweimiol dau Gymro.—Dan bydew-gloddiwr o'r enwau Barnes a Davies, a ddaethant i'w hangeu yn ddisymwth, yn ddiweddar yn Cincinnati, oblegid disgyn i bydew llawn o carbonic acid gas, yr hwn a elwir yn gyffredin y 'damp fud.'

Haelfrydedd.—Mae yr amrywiaeth o addoldai perthynol i wahanol enwadau o Gristionogion yn Charleston, yn profi nad yw y dinasyddwyr yn fyr o'r dogn cyffredin o sectariaeth; ond y maent wedi rhoddi prawf yn ddiweddar, fod ganddynt fwy na chyffredin o'r rhinwedd Cristionogol o haelfrydedd a chyd-oddefiad. Yr oedd cynnulleidfa y Wesleyaid mewn perygl o golli eu haddoldy o herwydd dyledion; ar yr hyn cydunodd holl enwadau crefyddol y dref, Pabyddion ac Iuddewon, yn gymmysgedig, i gasgla digon i esinwythau eu baich, ac a'u cydannhegaeant a'r swm o \$1000. Mae enghraifft fel hyn yn adfywiawl.

Dydd Dyiolchgarwch.—Mae'r Llywydd, W. H. Seward, wedi cyhoeddi yr 8fed dydd o'r mis hwn, Rhagfyr, i gael ei gadw gan 'Bobl y Dalaith hon (C. N.,)fel Dydd o ddyiolchgarwch a Mawl i Dduw Hollalluog am fendithion lluoeawg y flwyddyn.'

Llofruddiaeth dychrynllyd.—Yn Runinsas, Iowa, yr oedd hen ddyn yn byw wrtho ei hus, yr hwn a roisai waharddiad iddei forch, oedd yn byw gerllaw, a'i gwr a'i phlant, i beidio dyfod yn agos ato. Rhyw foreu canfu ei wyr yn ceiso dringo i'w ardd—saethodd ef yn farw, daeth ei fam i ymofyn ei phlentyn, saethodd hithau yn farw, a'r un modd ei gwr. Mae'r llofrudd penllwyd mewn dalfa.

Manion Cartrefol.

Suddodd yr agerfad 'Eliza' yn ddiweddar gerllaw ymarllwysiad yr afon Ohio, trwy yr hyn collodd ugain o deithwyr eu bywydau.

Nid oes un amheuaeth yn awr nad ydynt y Mexicoaid yn penderfyna amryson a'r Texiaid am eu gwlad.

Cafodd Madame Celeste \$5,500 yn Nghassefrog-Newydd am ddawnsio deunaw noson.— 'Hard times!'

Mae dyn yn Orleans-Newydd ar waith yn parotoi peiriant i chedeg.

Mae'r gôf-adail ar fynydd Bunker, ger Beston, yn goffadwriaethol o'r Chwyldroad, o'r diwedd yn orphenedig.

Llosgodd yr agerfad 'Vermilion' ar Lyn Erie yn ddiweddar, trwy yr hyn collodd pedwar o bersonau eu bywydau.

Manesiaeth Bellenig.

Ein newyddion diweddaraf a ddygwyd yn yr agerlong Acadia, ac a ddyddnodir y 4ydd o'r mis diweddaf.

PRYDAIN FAWR.

Nid ydynt y newyddion o nemawr bwysoddysithr mewn perthynas i'r fasnach yd-yr
hyn sydd wedi troi alllan yn dda i'r cyffredin.
Prynasai rhai masnachyddion lawer o yd tramoe
gan ddysgwyl cynhauaf prin, ond. siomwyd
hwynt yn ddaionus, ac mewn canlyniad mae'r
wlad yn llawenychu. Mae'r terfysg wedi ymdawein; a'r gweithredwyr yn y terfysg diweddar wedi eu profi a'u dedfrydu i wahanol gosb-

edigaethau. Yr oedd 124 o honynt ar brawf, yn cynnwys pob oedran o 11eg mlwydd oed i 101 —yr oedd un dyn o'r oedran olaf yn mysg y carcharorion; ymddygwyd yn dyner at y rhan fwyaf; dedfrydwyd rhai i galedwaith, ac ereill i alltudiaeth. Mae blaenoriaid y Siarteriaid i sefyll eu prawf, sef, Feargus O'Connor, y Parch. William Hill, y Parch. J. Scholefield, ac ereill, i'r nifer o driugain.

CHINA.

Cawsom newyddion o China hyd y 7fed o Fehefin: hysbysant fod y Prydeiniaid wedi cymeryd Cha-poo; ond yn y frwydr collasant fwy o filwyr nag mewn unrhyw frwydr flaenorol yn China! Profa hyn fod y Chineaid yn cynnyddu mewn glewder rhyfelaidd.

INDIA.

O'r India yr ydym yn elywed fod y Prydeiniaid wedi bod yn llwyddiannus yn Pesh Polac, ac yn nyffryn Shinwarree. Mae Sufter Jung wedi rhoddi i fyny yn Candahar. Mae y Milw. Wymer wedi dinystrio amryw o amddiffynfeydd yn nghylch 80ain milltir o'r lle hwnw --- Mae yn anhawdd dyweyd pa un ai myned yn mlaen ai rhoddi.i fyny y rhyfel ddinystriol hon a wna Lleegr; y meddwl cyffredin yw, pe gallai Lleegr gilio gydag anrhydedd y gwnelent yn

LLOFRUDDIAETH DEG O BLANT TRWY WENWYN.

Mewn celain-holiad yn nghymydogaeth Folds, Little Bolton, Lloegr, yn ddiweddar, ar gorph Wm. Eccles, bachgenyn tua 15eg ml. oed, daeth amgylchiadau i'r golwg ag ydynt wedi achosi braw a chynhwrf nid cyffredin. Cafwyd gwenwyn yn y corph. Mae pob seiliau i dyh-ied fod llys-fam y trengedig yn euog o'i farwol-aeth. Ymddengys i Betty, y pryd hwnw yn wraig weddw, briodi tua dwy flynedd yn ol âg H. Eccles, certwynydd cyfrifol. Ychydig yn flaenorol i'w hail briodas claddodd ddwy fereh, o fewn pythefnos i'w gilydd, y rhai fuasent feirw yn sydyn iawn. Heb olrhain yr holl hanes, y mae hi yn fam i ddeg o blant, wyth o ba rai ydynt wedi meirw, ei gwr cyntaf a'r llys-fab uchod a wnant ddeg, yr oll o ba rai y mae seil-iau cryfion i feddwl iddi wenwyno. Codwyd amryw o'r cyrpb yn mha rai y cafwyd gwedd-illion araenic. Y mae y fenyw ysgeler wedi ei gosod mewn dalfa i sefyll ei phrawf ar y cyhuddiad o lofruddiaeth gwirfoddol.

Priodi chwaer ei wraig. - Daethai dyn a dynes ieuainge yn ddiweddar o Brighton i Lundain, i'r dyben o osod y cwlwm priodasol. Ar ganol y wasanaeth exfodd yr offeiriad hysbysiad a barodd iddo ofyn pwy oedd gwraig flaenorol y priod-fab! Yr ateb oedd, chwaer y briod-ferch; yn ddioed hysbysodd yr offeiriad fod y cyfryw briodas yn anghyfreithlon; ac a wrthododd fyned y'mlaen a'r gwasanaeth.

Sefydliad argraffyddol hynodawl.-Yn nhref Zabregeurs, Wortenburg, y mae sofydliad argraffyddol newydd wedi ei agor gan un M. T. Heigerad. Mae'r holl gyssodwyr a'r gwasg-

yddion yn fud a byddar i'r nifer o 196, 11 o ba rai ydynt fenywod.

Jerusalem a'r Iuddenoon.-Dywedir fod amryw filoedd o'r Israëliaid a gyfaneddynt wlad Pwyl a Rwssia, wedi ymgyfammodi i fyned tua Jerusalem y cyfleustra flafriol cyntaf, yno i ddysgwyl mown ympryd a gweddi ddyfodiad y Messiah.—Hysbysir bod adeiladiad yr eglwys Brotestanaidd yn Jerusalem yn myned y'mlaen yn arafaidd.

Y RHYFEL YN INDIA.

Yr ydym yn cyhoeddi y Llythyr canlynol, yr hwa a yagrifenwyd gan Gymro, ac a ymddangosodd yn y Drysorfa,' (er fod yr un pethau yn y cyfanswm, wedi eu cyhoeddi genym yn flaenorol,) fel y caffo ein darilenwys feddylddrych gywir o sefyllfa'r frwydr, a syniad bywiog o grenionderau rhyfel.-GoL.

Gwersyll Jollalabad. 17eg Ebrill. 1842. Anwyl Frawd a Chwaer.

Derbyniais eich Llythyr, dyddiedig Ionawr 23, 1842; a da genyf allu hysbysu i chwi fy mod yn mwynhau iechyd rhagorol, am yr hyn yr wyf yn dra rhwymedig i Dduw. Pan ysgrifenais y llythyr diweddaf, yr oeddwn ar fin myned i ryfel Affghanistan, ac erbyn hyn yr ydwyf yn ei ganol

Ar y 5ed o'r mis hwn, ni a gawsom waith go booth i gymeryd Bwich Khyber (Khyber Pass) oddiar y Khyberiaid. Yr wyf yn hollol o'r farn mai dyma y lle anhawsaf yn yr holl fyd i'w gymeryd; ac nid wyf yn alluog yn awr i roi i chwi ddysgrifiad o hono, ond yn y llythyr nesaf mi a roddaf i chwi hanes manylach. Os byddwch arferol o ddarllen y Papurau Newyddion, edrychwch am hanes rhyfel Affghanistan, a chwi a gewch weled yno hanes am wroldeb ein catrawd ni.

Doe ni a vmladdasom frwydr âg Ukbar Khan, mab hynaf Dost Mohamet; y mae ei dad genym eisoes yn garcharor. Lladdodd ein milwyr rai miloedd, a gosodasant dân yn eu boll wersyll; a mi a fentraf ddywedyd mai yr olwg erchyllaf ydoedd ag a welwyd gan un dyn yn y byd hwn: y rhai ag oeddynt heb eu saethu, a rostid yn fyw yn y tân; mewn gwirionedd, yr oedd yr holi ddyffryn wedi ei orchuddio gan y meirwon: ni a gollasom oddeutu cant o wyr, ac anafwyd triugain. Ni a gymerasom bump o fagnelau, &c., pum' mil o ddefaid, pedwar cant o wartheg, a nifer mawr o geffylau heirdd. Yr oedd oddeutu tair mil o geffylau wedi eu saethu yn gelaneddau yn ein hymyl: a'n magnelwyr oeddynt yn lluchio pelau i'w canol, fel y lladdwyd pump-ar-hugain ar unwaith, ac y clwyfwyd Ukbar Khan, ac y mae y gair ar led ei fod wedi marw—a da fydd ein ffawd os ydyw hyny yn wirionedd: arbeda hyny lawer o drafferth, ac o golli bywydau. Yr Ukbar Khan hwn a gymerodd General Elphinstone a'r Llywydd Shelton, a rhai boneddigesau yn garcharorion oddeutu deuddeg mis yn ol, ac a lofruddiasant y cyfan o gatroda uei Mawrhydi, 44ain, y 7 a'r 8 sepeys, a'r 2 a'r 3 o'r meirch-fagnelwyr.

Ni bu i ni ddangos dim trugaredd eto yn yr holl ffordd y daethom—lladdasom ŵr, gwraig, a phlentyn, dinystriasom, a dodasom dân yn

mhob pentref a thref.

Oddeutu pump o'r gloch prydnawn ddoe, ar ol yr ymladdfa, rhoddodd ein maeslywydd gy-hoeddiad allan i Ukbar Khan, a'r cyfan o'i benaethiaid gwrthryfelgar, os na byddai iddynt roi i fyny y carcharorion, y byddai iddo ddistrywio yr holl wlad. Ni a dderbyniasom ateb yn dywedyd y byddai i ni gael y carcharorion yn

rhyddion yn mhen y deuddeng awr.

Ein ilu milwraidd ni sydd yn gynnwysedig o'r Sedd *Light Dragoons*, 9fed gatrawd, a'r Slain, o wyr traed, y 13eg o *Light Infantry*, a'r Sedd o'r meirch fagnelwyr, ac un fintai o fagnelwyr o wyr traed, y rhai hyn oll ydynt gatrodau Ewropeaidd, a'r lleill oll ydynt o wyr meirch a sepoys brodorol, oll yn bum-mil-ar hugain: ond y mae yr ychydig filwyr Ewrop-eaidd yn werth miliwn o'r milwyr brodorawl, yr hyn a brofwyd yn yr ymgyrch hwn; ni a aethom drwy fwy o waith mewn un awr, nag a wnaethent hwy mewn blwyddyn-nid ymladdant hwy os na bydd Ewropeaid gyda hwy; y maent fel y lleill o'r bobl dduon, heb fod yn werth eu halen, er eu bod yn cael yr un addysg milwrol a ninan.

Pan oeddym yn ymladd a'r Khyberiaid, cymerasom ni y blaen, a'r sepoys yn nesaf atom, a'r holl ddaioni'a wnaent oedd gwaeddi, 'bum, bum, ahottee.' Nyni a laddasom y Khyberiaid fel defaid, ac a wnaethom i'r Affghans yr un ffunud, ac a maent yn ddyhirwyr hyfion oud yn eithaf llwfr a digalon; hwy a daniant yn ddigon pert, ond a redant i ffwrdd o nerth carnau-Ond buan yr anfonasom genadau ar cu holau a wnaent iddynt sefyll yn o synllyd—y pelau wyf yn feddwl, o'r gynau ac o'r magnelau. Pan y caffom oddeutu dau neu dri chant o honynt at eu gilydd, yr ydym yn arferol o daffu pelen o'r fagnel i'w canol, a hwy a safant i edrych arni hyd nes yr ymrwyga, ac y lladdo lawer iawn o honynt. Ni wyddant yn y byd pa beth i'w wneuthur o honom.

Cefais innau lawer gwaredigaeth ryfedd, a chefais fy nghlwyfo yn ysgafn ddwy neu dair o weithiau, ond yr wyf yn dyiolch i'm Gwaredwr nid oeddynt o nemawr bwys. Achubwyd fy mywyd ddwy waith gan y plate ar fy nwyfron.

Yr wyf yn awr cyn belled bron ag y dichon iddynt fy ngyru. Yr ydym am adael y lle hwn, i fyned tua Chabul ar y laf o'r mis nesaf, ac oddiyno ni a awn i Candahar-y lle pellaf y

gallent ein gyru iddo. Rhaid i chwi esgusodi ysgrifen ddrwg, am nad oes genyf ond darn o famboo yn ysgrif-bin, a hon yw y len olaf o bapur sydd yn fy meddiant, ac nid oes yma yr un i'w chael am arian yn y rhan hon o'r wlad.

Ydwyf eich carnaidd frawd,

THOMAS HUGHES. Corporal H. M. 9th Regiment.

Tywysogaeth Cymru.

CYMREIGYDDION Y FEMNI.

Cynnaliwyd 9fed Gylchwyl y gymdeithau

hen ar ddydd Mercher, y 12fed o fis Hydref, yn Abergafenni, mewn Pabell orwech a adeiladesid i'r dyben. Y Llywydd, Rhys Powell, Ysw., o Wonastow, ger tref Mynwy, wedi ei hebrwng i'r dref ag orymdaith, a draddododd araith. Ar law ddeheu: Mr. P. yr oedd yr Arg. James Stuart, Syr B. Hall, Llauofer, &c., ac ar ei law aswy y Tywysog Indiaidd, Chundermohun Chatteijes, yr hwn a dynai lawer iawn

Y Parch. T. Price, Crughywel, a alwai sylw y cyfarfod at rai o gyhoeddiadau diweddar y Gymdeithas, sef, y 'Liber Landavensis,' 'Buchwedd y Seintiau Cymreig,' ac hefyd 'Hanes y Monachlogydd,' ac 'Hanes Cestyll a Monachlogydd yn swyddi Mynwy a Morganwg.'---Dywedai am waith arall oedd yn y wasg, sef, casgliad o dônau gwladol Gwent a Morganwg. y rhai a gyflwynid trwy ganiatad enwedigol, i'r Frenines.

Y Wohr o £30, am y cyfansoddiad prydyddol goreu er coffadwriaeth am Llwydlas, a ennillwyd gan y Parch. J. Jones, Nefern, (Tegid.)

Y Wobr o 10 guinea, am yr anerchiad goreu i'r dosparth gweithfaol ar addysgiant plant a'r manteision o hyny, a ennillwyd gan Mr. T. Jenkins, Dowlais.

Arian-dlws, gwerth 4 guinea, am yr hanes goreu o deulu Prichard, a ennillwyd gan Ieuan ab Gruffydd.

Y Wobr o 2 guinea, am y canu pennillion goreu gyda'r delyn yn ol dull y Gogleddwyr, a ennillwyd gan Mr. Owen, o'r Bala.

Gwobr o 2 guinea, am y ddau chwareuydd deulzie goreu ar y delyn dair-rhês, a ennillwyd gan Miss. Susan Davies, (Morfydd Glan Wysg.) a Mr. Howell Williams, Merthyr.

Gwobr o 5 guinea, am y casgliad goreu o ddeuddeg o chwedlau traddodiadol heb eu cyhoeddi, a ennillwyd gan Morgan Rhys, Ponty- fôn.

Gwobr o 5 guinea, am yr awdl Gymreig oreu ar ymweliad y boneddigion Armoricaidd yn 1838, a ennillwyd gan Mr. Howell Wil-

Y Llywydd a gyhoeddai y bwriedid cynnal yr Eisteddfod nesaf yn Nghaerfyrddin; ac yn ganlynol yn Llerpwll a Maenceinion,

Yr ail ddydd.--Gwobr mawr y Cyfarfod, o 60 guinea, am y traethawd goreu ar sefyllfa yr iaith Gymreig yn mysg teulu yr ieithoedd Celtig, &c., a ddyfarnwyd i Professor Carle Mayer, o Brwssia.

Gwobr o 10 punt, am y gán oren ar Dywysog Cymru, a gwobr o 5 punt, ar ymweliad w Tywysog Indiaidd, a ennillwyd gan y Parch. James James, gweinidog yr Annibynwyr yn Llanelli, str Gaerfyrddin.

Ennillodd Letitia Morgan, o Ferthyr, plentyn rhwng 5 a 6 mlwydd oed, arian-dlws gwerth 2 guinea, a gwobr o 3 guinea, am ganu yn oreu â'r llais.

Cydymgais y Telynorion.—Yr oedd naw cydymgaisydd. Dyfarnwyd y gwobrwyon fel y canlyn:—Miss Woodall, telyn gwerth 20 guinea; John Fisher, bachgenyn o gylch 15 ml. oed, o Drodegar, telyn 10 guinea; Miss. Nicholas o'r Fenni, telyn 10 guinea; Mr. Jones o Cliffton un 8 guinea.

ATHROPA Y BALA.

Sefydlwyd yr Athrofa yn Awst, 1887.

Er yr amser hyny y mae 60 wedi eu derbyn fel myfyrwyr, trwy anfoniad y cyfarfodydd misel.

O'r rhifedi uchod y mae 4 wedi myned yn Genadon Tramor.

Y mae 9 yn llafurio, mewn gwahanol fanau, fel ysgol-feistriaid.

Ý mae 3 wedi marw.

Rhifedi y myfyrwyr am yr haner blwyddyn

diweddaf oedd 24.

Y mae galwad uchel yn yr amrywiol Siroedd am ysgolfeistriaid, a llawer yn teimlo siomedigaeth o ddiffyg eu cael pan y gofynir am danynt. O herwydd paham dymunir ar fod y Siroedd yn edrych am rai yn meddu y cymwysderau angenrheidiol, i'r dyben o'u hanfon i'r Athrofa. Derbynir hwynt, er na byddont yn brogethwyr, os anfonir hwynt gan y cyfarfodydd misol.

Yn y Goror hefyd y mae yn ymholaethu, a chwyn dirfawr o herwydd prinder o foddion gras. Dysgwylir y bydd rhyw drefniadau wedi eu sefydlu yn fuan tuag at gyfleu yn yr ardaloedd hyny amryw sydd wedi bod, neu yn bod, dan addysg yn yr Athrofa, a thuag at eu cynal yno fel cenadon cartrefol.

Yr oedd y cyfeisteddfod yn gweled achosion lawer i gydnabod yr Arglwydd am ei diriondab i'r sefydliad hyd yn hyn, ac y maent yn ei gyflwyno i sylw yr eglwysi yn y modd gwresocaf am yr amser dyfodol, gan daer obeithio y cefiant am dano nid yn unig mewn cyfraniadau, ond hefyd mewn gweddiau. Na edryched neb ar y cais hwn fel matter o ffurf. Y mae yr Athrofa yn sier o wneuthur llawer o les neu lawer o niwed : ac nid oes dim lles sylweddol i'w ddysgwyl heb nawdd a bendith yr Ysbryd Glân. 'Os yr Arglwydd nid adeilada'r tŷ, ofer y llafuria ei adeiladwyr wrtho: os yr Arglwydd ni cheidw y ddinas, ofer y gwylia'r ceidwaid.'

EUNAN LADDIAD CYMRAES PEDWAR-UGAIN OED!

Yn nechreu mis Hydref diweddaf, yn Benlan isa, plwyf Llanbadarn, Margaret Thomas, hen wraig pedwar-ugain oed, a gafwyd yn gorwedd ya ei gwaed ar ei gwely. Yr oedd wedi tóri ei gwddf mewn modd echryslawn iawn. Galwyd meddyg medrus i mewn a gwnawd pob amgeledd ddichonadwy i'r hen greadur; er mai

gyda gobaith gwan am ei hadferiad. Yr hen wraig ar y cyntaf a wadai mai hi a gyflawnasai 'r weithred echrydus, ond wedi cael y gyllell dan y gwely, nid oedd un dyben iddi wadu. Ni wyddys beth allasai fod yr achos, ond meddylir mai y caledi a'r prinder gwasgedig sydd yn Nghymru y dyddiau hyn a wanhâodd ei meddwil.

Kidwely.—Yn ddiweddar fel yr oedd John Richards o Lansaint, ger Kidwely, swydd Gaerfyrddin, yn tynu llwyth o ddryll, tarawai y bôn yn erbyn y nén-fwyd (ceiling,) i gael y llwyth yn rhydd, pryd y rhuthrodd y dryll, ac a anafodd ei law yn y fath fodd ag y bu rhaid ei chymeryd ymaith wrth yr arddwrn.

Bangor.—Yn ddiweddar bachgenyn, o'r enw John Roberts, tua 14eg oed, mab Griffith Roberts, Mountain Rovo, Bangor, a gyfarfu â'i farwolaeth mewn modd sydyn a dychrynllyd iawn; yr oedd yn gweithio agerdd-beiriant, a phan yn gosod y poiriant i gychwyn, cafodd ryw ran o hono afael yn ei ddillad, ac a'i tynodd i mewn, gan ei ddryllio yn ofnadwy, fel y bu farw yn ddiattreg.

Llanrust.—Dygwyddodd amgylchiad galarus ar afon Llanrust yn ddiweddar. Ymddengys fod un John Evans, saer llongau, wedi dyfod i gynnorthwyo ei frawd-y'-nghyfraith, John Owen, yn mordwyad ei gwch; yr oedd J. Evans ar y lán a'r llusg-raff am ei ganol yn tynu; pan yn agos i'r Cae-Coch, cyfarfu a hwynt ddau fâd yn dyfod i lawr, a rhyw fodd neu gilydd, pan yn cesio tynu y rhaff oddiam dano, dyrysodd am ei draed a llusgwyd ef i'r afon, lle y suddodd heb godi mwy; yn ngolwg ei wraig ac ereill, llefain yr hon a barai i'r creigiau cylchynol adseinio yn wylofus.

Dolgellau.—Crwydryn o'r enw George Evana, tua 17eg oed, a roddwyd mewn dalfa, am dóri i dŷ Dafydd Jones, ger Llanbedr, a dwyn oddiyno ddau bâr o esgidiau a phâr o hosanau.

Aberystwyth.—Dygwyddodd amgylchiad galarus ger y lle hwn yn ddiweddar. Ymddengys i Mr. Lewis Hughes, o Lanest, ger Llanbadara-Fawr, fyned allan i saethu, rhyw foreu yn ddiweddar, ac yn fuan wedi 'n cafwyd ei gelain ar ben clawdd. Mae yn debygol i'r dryll dánio yn ddamweiniol pryd yr oedd yn myned dros y clawdd; yr oedd yr ergyd wedi myned trwy ei ymenydd.

Aberaeron.—Yn ddiweddar tórwyd i mewn i dŷ Mr. Green, Aberaeron, ar y Sabboth, tra yr oedd y teulu yn yr addoliad, ac yspeiliwyd ef o £6 a 15 swllt. Daliwyd dau ddyn ar dybiaeth grof, ond o cisau seiliau digonol i brof'r lladrad yn eu herbyn, gorfuwyd eu gollwng yn rhydd, yn fwy er eu boddhad hwy na Mr. G.

Caerdydd.—Agorwyd eglwys newydd Dewi Sant, perthynol i'r Pabyddion, yn Nghaerdydd, y 29ain o Hydref, lle y cyflawnwyd y defodau gan y Gwir Barch. Dr. Brown, Ficer Apostolaidd y rhandir Cymreig. Historian.—Ar y 26ain o fis Medi diweddaf, cyfarfu un Morgan Evans a'i ddiwedd yn y gwaith glô: cynnaliwyd celainholiad ar y corph yn y Cardiff Arms o fiaen Wm. Davies, Ysw., a dychwelwyd y rheithfarn o 'farwolaeth ddamweiniol.'

Pont-ar-dulás.—Cadwyd celain-holiad yn ddiweddar yn Pont-ar-dulás, ar gorph John Rees, tyddynwr, yr hwn oedd yn gweithio ar y gledrffordd o Gwm-amman i long-borth Llangenech, yr hwn a laddwyd yn ddamweiniol gan agerbeiriant.

Pont-y-fón.—Yn ddiweddar fel yr oedd Jenkin Reece, o Tythegstone yn dychwelyd yn feddu o Bont-y-fón, syrthiodd ddwywaith oddiar gefn ei geffyl, y tro diweddaf yn ymyl Merthyr mawr, yr hyn a achosodd ei angeu.

Hir-hoediedd teuluaidd.—Mewn gwledd Nadolig erllynedd yn Llanfibangel, Abergwessin, sir Frecheiniog, ymgyfarfu pedwar cefnder, oedran unedig pa rai oedd 340 o flynyddoedd.

Cymry enwogion.—Gwelsom yn un o'r newyddiaduron diweddar, fod y Parch. Robert Williams, M. A., Curad Parháol Llangadwaladr, swydd Ddinbych, wedi cyhoeddi Geiriadur Buchdraethodawl, yn Saesonaeg, o Gymry Enwogion, o'r oesoedd boreuol hyd yr amser presennol.

Dolgellau.—Ar y 29ain o Fedi, cafwyd corph plentyn yn y Llyn-bach, yn ymyl y ffordd sydd yn arwain o Dolgellau i Fachynlleth, tua chwe' milldir o'r lle blacnaf. Wedi cynnal celainholiad, dychwelwyd rheithfarn o 'Lofruddiaeth Gwirfoddol, yn erbyn rhyw berson neu bersonau anhysbys.' Meddylir gyflawni y llofruddiaeth gan rww grwydriaid, llawer o ba rai sydd yn teithio Cymru y dyddiau hyn.

Ffeetiniog.—Ar y 29ain o Fedi, sef Gwyl Mihangel a'r Holl Angylion — da, cyssegrwyd eglwys newydd Dewi Sant, gan Arg. Esgob yr Esgobaeth, yr hon a adeiladwyd ac a gynysgaediwyd gan Mrs. Oakeley, o Blâs Tanybwlch, yn nghymydogaeth y Cloddfeydd Llechi, yn mhlwyf Ffestiniog, Meirionydd.

Trallum—Tân Dinystriol.—Hydref y 3ydd, tua 10 o'r gloch, fel yr oedd Mr. Stanley, Trelystan, ger y Trallwm, a'i deuln yn myned i'r gwely, eu sylw a dynwyd at golofn o oleuni. Wedi edrych allan canfuent yr adeilad ar dân. Anfonwyd i'r Trallwm yn ddioed i ymofyn y peiriant, ond, er pob ymdrech, llosgwyd yr holl adeiladau —yr holl ŷd—ac yn nghylch dwy ran o dair o'r gwair—ac un ceffyl. Mae yn debygol i'r tân gael ei osod yn fwriadol, yn yr amrywiol adeiladau a'r ŷdlan.

Aberystwyth.—Yn ddiweddar cadwyd celainholiad ar gorph John Davies, ysgolfeistr o Lanychaiarn, 54 mlwydd oed. Ymddengys iddo, wrth rodio yn y tywyllwch, syrthio dros ddibyn ar gyfer y Castle House, a dryllio ei ben-glog nes oedd ei ymenydd allan, a marw yn ddioed.

Angeu disyfyd.—Yn ddiweddar fel yr oedd Mr. Williams, meistr mŵnwyr, yn marchogaeth o Sirhowy i Benycae, pan yn ymyl Waun-y-pound syrthiodd oddiar gefn ei geffyl—mcwn llewyg o'r parlys mud, a bu farw yn mhen dau ddiwrnod.

Gurecsam.—Dygwyddodd amgylchiad galarus ac angeuawl yn ddiweddar yn Fardon, ger Gwrecsam. Ymddengys fod pump oedd ger ty Mr. Miller yn cael ei adgyweirio, tynesid y coed i lawr, trwy yr hyn yn anffodiog gadawsid y pydew yn agored. Elai Mrs. Miller allan yn ynos, ond gan na ddychwelod'i mewn amser rhesymol aeth ei chyfeillion i chwilio am dani—a chafwyd hi yn farw yn ngwaeiod y pydew.

Abertaroy.—Ar ddydd Sul y 19eg o Hydref, cafwyd corph un Evan Thomas, adnabyddus wrth yr enw 'Evan y Farteg,' yn ddifywyd mewn afonig fechan, o fewn 300 o latheni i Weithfa Haiarn Ynyscedwin, ar y ffordd i Abertawy.

BU FARW-

Medi 28ain, yn Nghastell-nedd, wedi hir a maith nychdod, Mr. Francis Lewis.

23ain, yn yr un lle, yn 73 oed, Mrs. Jane Jenkins, wedi bod am flynyddoedd lawer yn aelod gyda'r Bedyddwyr yn y dref hono.

Yr un dydd, yn Llandâf, Mary, merch henaf Walter Coffin, Ysw., o Bont-y-fûn, yn 56 oed.

16eg, yn Aberdare, Mr. David Evans, gwestlywr, o arwydd y 'Lamb.'

18fed, yn Merthyr, yn 23 oed, Mr. William Hooper, goruchwyliwr yn ngwaith Plymouth.

23ain, ya *Quarry-row*, Merthyr mewn gwth o oedran, Mr. William Parry, pwysydd haiarn yn y Gyfarthfa uwchlaw 30ain o flynyddoedd.

27ain, yn 46 oed, Mr. David Hughes, haiarn-fasnachydd Llanelli.

25ain, yn y 40fed flwyddyn o'i oedran, y Parch. Dafydd Williams, gweinidog yr Annibynwyr yn Bethlebem, ger Llangadog, sir Gaerfyrddin.

Hydref Sil, yn Dowlais, Morganwg, yn 63 oed, Mr. George Kirkhouse, wedi bud am lawer o flynyddoedd yn brif oruchwyliwr ar y gwaith mŵn yn y lle hwnw.

Yr un dydd, Hannah, gwraig Mr. J. Griffiths, tyddyawr, ger Kidwely.

5ed, yn 36 oed, Mr. Ebenezer Thomas, maelierydd, Castell-nêdd.

Yr un dydd, yn 26ain oed, Ann. gwraig Mr. W. Jenkins, moldiwr, Monachlog, Castell-nedd.

2il, yn Llwyn-y-grant, ger Caerdydd, gweddw-wraig y diweddar Mr. Richards.

23ain, yn 84 oed, Mr. William Thomas, o'r Wal-lâs, plwyf Ewenni, Morganwg.

24ain, yn Nghaerfyrddin, yn 167 oed! Mrs. Soott, merch Mr. John Ross, gynt argraffydd yn y dref hoso.

26ain, yn yr un lle, yn 79 oed, Mr. John Davies gynt o'r Ystrad-fach, Llandefeiliog.

20ein, yn 25 oed, Mr. T. W. Humphreys, ysgolfeistr, Llandeilo.

Sein, ya Ty'allechwedd, ger Aberystwyth, Ceredig-ton, yn 68 oed, Elizabeth, gweddw y diweddar Mr. J. Jones, Cwrt, ger Gogerddan-fawr, a mam y Parch. H. W. Jones, gweinidog y Bedyddwyr, Caerfyrddin.

21ain, yn ngwaith haiarn Candle, yn 22 oed, Mary Ann, gwraig Mr. W. Noedham, ac unig ferch Mr. J. Lloyd, Oatl y Castell, Tredegar.

Hydref 7fed, yn Capel Curig, yn 25ein oed, Mr. John Parry, ysgolfeistr.

Yr un dydd, Mary, gwraig W. Williams, Ysw., o'r Wylfa, Môn.

2il, yn Mhersondy Llantrisant, Môn, yn 62 oed, Margaret, merch henaf orosawl y Parch. Hugh Wynne Jones, Treiorwerth.

3ydd, yn 35 oed, Mr. J. W. Davies, rhaff-wneuthurwr, Caernarion.

Sed, gwraig Mr. Evan Jones, Garddwr, Dolgaliau.

AN DDIMEDDYS-

Yn 90 oed, R. Thomas, crydd, Nefin.

Yn 66 oed, Elinor, gweddw y diweddar J. Morris, o'r Cyllidfa, Caergyhi.

Yn 90 oed, 'E. Bevan y cardotyn,' yn Nghroesoswallt.

Yn 52 oed, D. Williams, garddwr, yn ddiweddar o Grianbwllbad, Môn.

Yn Elusendy Henlian, yn 94 oed, Elen Lloyd.

Yn Merthyr Tudfil, yn 67 oed, W. Jones, naddwr cerrig.

Yn Aberdare, yn 32 oed, J. Gilbert, maelierydd.

Manion Pellenig.

Yn Nghynadledd diweddar y Wesleyaid yn Mhrydain caniatawyd i'w gweinidogion trigiannol yn yr Alban amwisgo a gŵn, fel offeiriaid eglwys Loegr, with bregethu.

Mae Arg. Ashburton, yr hwn a gyflawnodd negeswriaeth rhwng Prydain Fawr ac America yn ddiweddar, yn byw yn swydd Fôn, i'r lle yr aeth yn ddioed ar ei diriad yn yr Hen Wlad.

Hysbysir yn y newyddiaduron fod ymfudwyr yn parhau i ddychwelyd yno o'r wlad hon; dygas-ai yr 'Hottingner' 250, 'New-York' 300; ac nid oes nemawr lestr Americanaidd yn cyrhaedd yno heb ymfudwyr dychweledig.

Mae ariandy (bank) Llanidloes wedi sefyll, eto, dysgwylir y caiff pawb eu digolledu.

Anfonwyd 5 o ddynion i garchar Kirkdale e Workhous: Lierpwil, am wrthod bwyta eu potes ar y sail nad oedd dim digon o flawd ynddo!

Mae gweithfeydd haiarn Merthyr, &c., yn parhau yn llwyddiannus.

Mae y droeglwydd-doll diweddaf yn Lloegr, trwy agoriad y porthladdoedd i gig tramor, wedi iaelu prisiau anifeiliaid yn fawr yn Nghymru a Lloegr; yr hyn a deimlir yn ddwys gan y tyddynwyr.

Bu farw gwraig yn ddiweddar 103 oed yn Mharis, Ffrainge, yr hon a adawodd lawer o blant ar ei hol, yr ieuangaf o ba rai sydd yn 79 oed.

Traul yr 130 Workhouses yn Mhrydain yw 1.150.000 o bunnau.

Mae'r rhyfel yn Algiers yn erbyn y Ffrangcod yn myned yn mlaen môr ffyrnig ag erioed, gan Abdel Kadir.

CYNNULLION.

CYN WIRED A PREGETH .- Gofynwyd i foneddiges ya ddiweddar, paham yr elai hi môr wael ei gwisg i'r Chwareudy, ac mor drwsiadus i'r eglwys? Atebai fod y gynnulleidfa yn y Chwareudy yn sylwi ar y chwareu yn unig, heb edrych o'u hamgylch ar ymddangosiad su cymydogion; ond yn yr eglwys, fod y peth yn hollol wahanol-yno yr oedd yn anghenreidiol ymddangos i'r fantais oreu, oblegid fod llawer o'i chymydogion ym myned yno i'r dyben o fernu gwisg a thrusiad eu gilydd.

Gormod o wirionedd yn hyn-yr oedd y foneddiges yn deall effeithiad.

FFRAETH A PHRIODEL.—Bachgen bychan yn canfod dyn meddw wedi syrthio ar draws trothwy gwirodty, (rum shop,) a gamodd i mewn, ac yn ddigrif iawn a hysbysodd i'r gwesttywr fod ei arwydd, (sign,) wedi syrthio i lawr, ac oddyeithr ei gyfedi y rhwystrai gwameriaid i mewn, gan ei fod ar y ffordd.

GODEO GWARTHEG TRWY AGERDD !- Mae 'r ddyfeis werthfawr a chywrain hon mewn agerdd, yn ddyledus i Mr. Robinson, o Lisburn, yr hwn sydd môr adnabyddus eisoes, o herwydd ei ddyfais i gogyddio trwy efferynoliaeth ager.

FFYRNON HYNODAWL.-Y mae ffynnen o ddwfr croyw da yn Newton, ger Porth-cawl, Morganwg, ac o fewn chwarter milltir i'r môr; ond hynod yw adrodd, pan y byddo yn llanw ar y môr mae'r ffynnon yn sych, a phan byddo yn drai, mae chwe' neu saith droedfedd o ddwfr ynddi. Mae'r ffynnon hyn yn diwallu y rhan fwyaf o'r pentref. Cloddiwyd ffynnon arall i gael gweled a allesid cael diwalldra cysson, ond y mae hono yn treio ac yn llanw fel y llall. Mae'r ffynnon o 12 i 14 troedfedd o ddyfnder.

FFORDD EFFEITHIOL I GADW GWINRAWN .-- Y diweddar Gadfridog Harrison, Llywydd yr Unol Daleithau, a gyfarchwyd gan ei winllanydd, yr hwn a achwynai mai ofer oedd meithrin y gwinwydd, am y deuai y bechgyn ar y Sabbotheu, tra y byddai y teulu yn yr eglwys, ac a ladratent y gwinrawn (gropes;) a chwanegodd, y dylai brynu ci da i gadw y gwinrawn. 'Gwell,' atebai y Cadfridog, ' yw cael athraw ymdrechgar i gadw Yagol Sabbothol: gall ci gymeryd gofal y gwinrawn, ond cymer athraw da mewn Ysgol Sul, ofal am danynt hwy, ac am y bechgyn hefyd.'

OFR GWAITE.-Rhyw dro gofynodd y naill gyfaill i'r Ilall, 'Pa le yr ydwyt ti yn gweithio yn awr, William?' 'Nid wyf yn gweithio yn un lle, yr wyf yn methu cael gwaith yn un man,' ebe William. 'Mae yn debyg fod hyny yn peri llawer o ofid meddwli ti?' 'Fa beth,' ebe yntau, (gan led dybied fod ei gyfaill yn siarad gwawdiaith;) 'a ydych chwi yn meddwl fod arnaf ofa gwaith?' 'Nac ydwyf,' (ebe ei gyfaill,) 'nac yn meddwl fod ar y gwaith dy ofa dithai; oblegid, er eich bod yn aml yn yr un gym'dogaeth a'ch gilydd, eto ni waaeth y amil erioed niwaid i'r llall.

ODDIWERH ORESTED.

Y CYFAILL

O'R

HEN WLAD YN AMERICA:

SEF CYLCHGRAWN O WYBODAETH FUDDIOL I'R CYMRY,

TH CYNNWYS

AMRYWIAETH O BETHAU O NATUR GREFYDDOL, MOESOL, A DYDDOROL:

YN NGRYDA

Hanesineth Brydeinaidd, Americanaidd, &c.

HEFYD, CYPANSODDIADAU MEWN

BARDBONIARTH A PHERORIARTH.

DAN OLYGIAD WILLIAM ROWLANDS.

DARLLENA, COFIA, YSTYRIA.

LLYFR VI.

ARGRAFFWYD GAN EVAN E. ROBERTS, 2 HEOL-SENECA.

M DCCC XLIII.

Digitized by Google

DANGOSEG.

	A	Ta dal.		Tu dal
Adenedigaeth, yr		18	CH	
Adfywiadau Crefyddol,		65	Charles, y diweddar Barch. T	. 167
Adgyfodiad y Meirw,		87	Chwedl Hebreaidd,	. 150
Adolygiad ar y dôn ' Jubi	ih,'	55	D	
Agerdd-gerbyd Awyrawl,	,	16	- .	14
Agerdd-gerbydau, .		51	Darlunisd o'n Harglwydd Iesu, o ran ei gorff,	. 16
Agerdd-longuu, .		4	Dedwyddwch perffaith,	. 134
Ainon,		. 135, 151	Deddf Foesol, y DEHONGLIADAU A DYCHYMYGION, 7, 24, 39, 55,	
Amgylchiadau marwolaet		81	DERUNGLIADED & DICHIELION, 1, 21, 00, 00	119
After a Thragwyddoleb,		35	Duc Welington, y	. 117
Anerchiad y Golygydd ar	ddiwedd y flwyddyn		Dwfr Feddyginiaeth, y	. 149
Angeu yn y Llwy,		80	Dydd Gwyl Ddewi,	. 101
Araeth Ddirwestol, .		38 . 163, 180	Dyoddefaint Crist,	. 18
Argraffu, Ateb plentyn Mud, .		6	Dysgybl anwyl, y	. 151
Atebion Rhifyddegawl,	· · · ·	71	Dysgyblaeth Eglwysig,	. 145
Awstyn y Mynach a'r Es	gobion Prydeinaidd		E	
	R		Edifeirwch, gwir,	. 18
	_	35	Effeithioldel gwir Ras,	. 83
Balchder rhith-ostyngeide			EGLURHAD—ar Jos. vi. 23, 103; Ex. vii. 22, 103	
Bedd-argraff y diweddar			Heb. viii. 8—	
		181	'EIN DAEAROL D#,' 36, 83, 1	
Bedd y Bardd, Bendith ar Haelioni,		16		, 43, 60
Bibl newydd, y		43	Erledigaeth,	. 17
Breuddwyd rhyfeddol,		182	Etholedigaeth a Galwedigaeth,	23, 54
BRIWFWYD,		. 82, 180	FF	
Dainenis, . ,		. 02, 100		. 82
	-		Ffydd wanaidd,	. 163
Canu Mawl,		. 119, 167	Ffydd a gweithredoedd,	. 100
Carreg y Philosophydd,		16	G	
Casaliad Cenhadol, y		187	GENEDIGAETHAU, 11, 28, 60, 74, 124, 1	
Cén ar y dannedd, . Cledrffyrdd,		19	Gras ar ol bwyd,	. 16
COPIANT-Mrs. Mary J	Iones Palmura 37		Gwaedu o'r ffroenau,	. 80
	C. N., 68; Mr. O. O		Gwaedd hanner nos, y	. 7
	Enoch Moses, Carbo		Gwahanol liwiau dynolryw,	. 16
	rs. Mary Jones, Cinc		Gwastadedd Gomer,	. 107
Corff Dirgeledig Crist,			Gweddio yn ddibaid,	. 59
Cospedigaeth yr annuw			Gweled gwyneb Daw,	. 59
Cydnabyddiaeth o anrh-			Gwirionedd,	. 149
Cyfammod Gras, y .		18	•	. 89
Cyfarfodydd crefyddol Cy		185	Gwrthddrych y grasusau,	. 04
Cyfiawnder Meddiannol,		7	Gwrthgaethiwaeth,	. 114
Cyfodi y groes, .		48	GWYLIAU DEWI	
Cyfoeth yr Henafiaid,		183	GWYLIAU DEWI,	
		183	Gwyliau a Gorymdeithiau Dirwestol, . 7,	
Cyfyngder yn dwyn dyni		51	H ,	
Cyffes Ffydd a Phenderfy			. —	•••
CYMANFAOEDD CREFYI	DDOL, &c., 10, 42, 7	73, 89, 121,	Håd yr Eglwys,	. 118
	D	153	HANESIAETH GARTREFOL, 10, 26, 41, 58, 73, 121, 137, 153, 1	59, 100 ₁
Cymdeithas Genhadol			" Bellenig, 13, 30, 45, 61, 77, 93, 1	
C	Calfinaidd yn An		141, 157, 1	
Cymdeithas Gymreig C. Cymdeithasau Cyflesawl				75, 187
Cymdeltussu Cynesaw	1 ac machonus, 11,	106, 154	Haniad trigolion Ewrop,	
Cymdeithasau Dirwestol,	97	41, 58, 73	Hên Ddysgwyr,	. 134
Cymdeithasau Biblaidd,	•	. 41, 90	Hir hoedledd,	. 16
Cymusicinasau Diomicu, Cymry enwogion, .		37	•	
Cynnadledd gymysg, y		38	1	
CYNNULLION,		16, 48, 176	Iawnderau dyeithriaid,	. 85
CYNGHOR, rhag y pesy			Ieuo anghymarus,	. 37
	,,	lwyfus, 86	Ieuo yn anghymarus,	. 34
Cynghor neu Siars Wein		97	LL	
Cyegu yn yr Addoliad, y		109	Llid a fydd, y	. 51
Cystuddian i berffeithio,		18	Llosgi glo,	. 16
-				

Tu dal.	Tu dal.
Llwybr i wellhau y Ddarfodedigaeth,	Y
Llwyddiant gweddi daer,	W. W
Llythyr oddiwrth Dr. Ffranklyn,	Y Farn,
Llythyr o Lydaw,	Ymfudiad o Gymru,
Llywodraeth Lloegr å'r Cymry, 39, 87	Ymfudiad o Gymru,
M	Yagolion Sabbothol, rhif a llafur yr
MARWOLAETHAU CARTREFOL, 11, 28, 42, 74, 90, 107,	" cyfarfod i areithio o blaid yr, . 28
124, 139, 155, 171, 186	
" PELLENIG, 15, 32, 48, 80, 96, 112,	
128, 144, 160, 176, 191	
Marwoldeb, :	BARDDONIAFTE.
Maddurinianth there was adderedd 49	
Meddyginiaeth rhag y gynddaredd,	
Monther Cristranal annual	Afon angeu,
Merthyr Cristnogol cyntaf,	All is well, 8
Methodistiaid Calfinaidd yn Mhrydain, cyfrif y 70	Anerchiad i Gym. Gymreig Caerefrog-Newydd, . 108
Mickenock, y dewr	Awyren, i'r . . . 24 Bibl Sanctaidd, y . <
N	Bibl Sanctaidd, y
Nodiadau ar galedi yr Amseroedd, 49	Buddugoliaeth ar alcohol,
Nodweddiad y diweddar Barch. J. Elias fel Cristion, 50	Cân Folawd i rianod y Cymry yn Nghaer. Newydd 104
0	Caul, y
-	Coffadwriaeth Mr. Edward Jones, Maes-y-plwm, . 56
Offerynau Cerdd,	
Oliver Cromwel,	Croes a'r goron, y
Orang Outang,	Cydnabyddiaeth o anrheg
P	Cyfarchiad i'r 'Cyfaill.'
	Cymysgedig deimladau ar y daith
Padrig Sent,	Christ in the Garden,
Planu cood afalau,	Dedwyddwch y Saint
Plentyn bycnan yn dwyn baich ei iam,	'Dyddiau ein galar a ddarfuant.'
PREGETH—gan y Parch. J. Jones, Lianllyfni, 1;	Dying child's request, the
gan y Parch. John Hughes, Pont-Robert, 33;	Emyn mewn angladd,
gan y diweddar Barch. R. Lloyd, Beaumaris,	Englynion Sacsonaeg,
51; gan y Parch. Henry Rees, Liverpool, 129;	
gan y diweddar Barch. John Williams, Caer-	
efrog-Newydd,	ar or owniniwo,
Prif wrthddrych Gweinidog, 82	
Priodas,	Erchylldra llongddrylliad,
Priedas ac Yarariaeth	Forsaking all for Christ,
PRIODASAU CARTREFOL, 11, 28, 42, 60, 74, 90, 107, 124	Ffiangell i'r Absenwr,
139, 155, 186	Galareb ar ol Wm. Price,
" PELLENIG, 15, 31, 48, 64, 79, 95, 112, 128	Galargan ar farwolaeth Robert J. Jones, Steuben, . 94
144, 160, 176, 191	Gelyn diweddaf, y
PRYDAIN FAWR, 13, 30, 45, 61, 77, 98, 109, 125, 141	Gwawr, i'r
157, 173, 188	Gwerthfawrogrwydd amser,
Puseyaeth, Dechreuad, Nodweddiad, a Llwyddiant 133	Gwlad anhyfryd, y
Pwy feddyliasai,	Hiraethus Fyfyrdodau ar farwolaeth E. Michael, 104
• •	Llinellau ar farwolaeth Mrs. Hannah Elias, 184
R ·	Myfyrdod ar ddydd Nadolig, 184
Rhag-arfaethiad,	Pennillion dros wr ieuange ar ei gychwyniad i'r
Rhagluniaeth yn myned i'r farchnad	America,
Rhagrith, 50	" ar farwolaeth Jenett Jones, 40
Rheolau pa fodd i chwilio yr Ysgrythyrau, . : 18	" rhagorol, hen
Rhwymynau yr Offeiriaid, 48	" a gyfansoddwyd ar y Môr, 184 Profiad dan wendid iechyd, 135
Rhyfeddodau Grâs,	Profiad dan wendid iechyd
Rhylel ysbrydol, 82	Ysgol Sabbothol, i'r
8	Ystyriaeth ar oes dyn
Saith, y rhif	
Samariaid, sefyllfa bresennol y	
Sicrwydd Ffydd, 82	
T	PERORIAETH.
Trefn dysgyblaethol y Trefnyddion Calfinaidd, . 7	
Trwyn cuch, y	Application of the control of the co
Trwyth rhagorol i ladd llyngyr, 6	Junilit,
	•
	GLADNESS,
Twyllwr wedi ei dwyllo, y	PORT CARBON,
Tywysog Llewelyn a'r brenin John, y 102	SWN TYRFA YN DYYOD,
Tywysogaeth Cymru, 14, 30, 45, 61, 77, 94, 111, 126,	•
142, 159, 174, 189 i	TELYN Y CRISTION,

Buwinpddiaeth.

PREGETE.

A draddodwyd gan y Parch. John Jones, Llanllyfni, yn Nghymanfa y Bala, Meh. 16eg, 1830, oddiar

2 COR. VI. 2.—" Wele, yn awr yr amser cymeradwy; wele, yn awr ddydd yr iachawdwriaeth."

Mae dynolryw yn gyffredin yn cyfaddef fod ar ddyn eisieu iachawdwriaeth—mae pawb yn teimlo eisieu gwellhâd ar ei sefyllfa ysbrydol. Ac fe addefir nad all neb roddi iachawdwriaeth ond Duw; mae pob cenedl yn dysgwyl gwaredigaeth oddiwrth y gwrthddrych maent yn dybied ei fod yn dduw; ond, 'ischawdwriaeth sydd eiddo yr Arglwydd.' Mae gan Dduw iachaw dwriaeth gwedi ei darparu o'r fath ag sydd arnom eisien.

Mae yn perthyn i iachawdwriaeth Duw ei hamser neillduol—ei dydd penodol. Nid yw iachawdwriaeth i'w chael bob amser, nac yn mhob amgylchiad. Mae dynolryw yn gyffredin yn methu cytuno a Duw y'nghylch amser iachawdwriaeth; maent yn methu gweled yr amser a benododd Duw i'so rhoddi, yn amser cyfaddas addynt hwy i'w derbyn; mae gan Dduw amser wedi ei benu i roddi iachawdwriaeth, ac y mae dynion yn ceisio penu amser iddynt hwythau i'w derbyn, ond y mae y ddau amser y'mhell iawn oddiwrth en gilydd. Fe fynai dynion i Dduw ymostwng i'w hamser hwy, fe wna Duw i ddynion ymostwng i'w amser ef; ni byddai yn weddus i Dduw ymostwng i amser dyn, ac ni thalai iddo wneyd ychwaith. Amser dyn yn gyffredin ydyw yr amser a ddaw; amser na welodd erioed, amser nad oes ganddo yn bresennol, ac amser, efallai na wel byth; ond amser Duw yw yn bresennol, 'Wele, yn awr yr amser cymeradwy.'

Mae llawer yn addef fod arnynt eisieu iachawdwriaeth, ond ni fynant hi yn amser Duw; mae llawer yn bwriadu ceisio iachawdwriaeth yr ameer a ddaw, ond yn ei gwrthod yr ameer presennol; mae llawer yn ei gwrthod pan y mae i'w chael, a byddant yn ei cheisio pan na

bydd i'w chael.

Mae y rhan flaenaf o'r testun yn adroddiad o eiriau y prophwyd Esay, ac yn cynnwys iaith y Tad with y Mab ar ol iddo fyned trwy waith y prynedigaeth; canys mae yn dywedyd, 'Mewn y prynecigaeta; canys mae yn dywedyd, 'mewn amser cymeradwy y'th elwais, yn nydd iachawdwiaeth y'th gynnorthwyais;' yn amser cooyll-ys da, fel y gellir darllen y geiriau, sef amser goruchwyliaeth yr efengyl. Mae yn debyg hefyd fod yr ymadrodd yn cyfeirio at y Jubili Iuddewig gynt; pryd y byddai y caethion yn cael eu rhyddhau, a'r etifeddiaeth yn cael ei CYP. VI.

rhoddi yn ol i'r etifedd; yr oedd yr amser hwnw yn gysgod o amser goruchwyliaeth yr Efengyl. Amser i amlygu ewyllys da Duw i ddynion ydyw amser goruchwyliaeth yr Efengyl. Pan daeth yr angylion i gyhoeddi gene-digaeth yr Arglwydd Iesu Grist, eu can oedd, 'Tangnefedd ar y ddaear, i ddynion ewyllys da.' Dan oruchwyliaeth yr Efengyl, mae ewyllys da Duw i fyned yn gyffredin dros y byd, at bob cenedl heb wahaniaeth; Iuddewon a Groegiaid, caethion a rhyddion. Mae yr amser y prophwydodd Esay am dano gwedi dyfod, mae y dydd gwerthfawr a ragfynegodd y prophwydi am dano wedi gwawrio, mae-yn awr! Ond sylwiwn oddiwrth y geiriau:-

I. FOD AR DDYN RISIRU IACHAWDWRIAETH.

II. Fod un gwedi ei darparu gan Dduw O'R FATH AG SYDD ARNOM EISIEU.

III. Fod yn perthyn i'r iachawdwriaeth EI HAMSER PENODOL.—' Wele, yn awr yr amser cymeradwy.' Nid peth bach ydyw adwaen amser iachawdwriaeth, mae llawer yn colli y cwbl o herwydd methu yr amser.

I. Fod ar ddyn eisieu iachawdwriaeth.-Yetyr gyffredin y gair ydyw, gwaredigaeth o ryw drueni, neu rhag ryw drueni oedd ar oddiweddyd un; mae weithiau yn myned am wared-igaeth dymhorol, ond y rhan amlaf am y Wa-redigaeth ysbrydol; yr hon sydd yn cael ei chyfieu yn Nghrist, yr awdwr o honi; a gyhoeddir yn yr Efengyl, ac a dderbynir trwy ffydd gan bawb a gredant.

Mae ar ddynolryw eisieu iachawdwriaeth o'r natur yma. Mae pob gwaredigaeth o werth mawr, ond hon o'r gwerth mwyaf. Nid oes cymmaint o anghen am un waredigaeth ag sydd

o anghen am hon.

1. Mae holl ddynolryw i ryw raddau yn teimlo eisien hon; mae pob dyn o dân ryw radd o deimlad ysigdod y Codwm, mae yn deall arno ei hun fod rhwyg gwedi ei wneyd ar ei hapus-rwydd. Mae cydwybod yn dywedyd hyn, nid rhyw athrawiaeth o'r llyfr seliedig ydyw hon; mae euogrwydd yn argraffedig ar bob cydwybod. Paham y mae dy gydwybod yn dy gyhuddo ac yn bygwth cosp arnat? Tystiolaeth amlwg iawn yw dy fod yn euog. Paham yr

wyt yn ceisio esgusodi dy hun!—nid oes eisieu esgus ond lle byddo coll—nid oes anghen dadl dros y cyfiawn gor bron Daw—lle byddo cyflwr da nid oes eisieu meddyg—ond mae dy gydwybod di yn dy gyhuddo bob dydd; onid wyt yn ei theimlo! Onid ydyw yn tystio yn dy wyneb fod arnat eisieu iachawdwriaeth! Onid ydyw yn dy gondemnio am oedi ei derbyn! Ac, 'os ein calon a'n condemnia mwy yw Duw na'n calon;' os yw dy gydwybod yn rhoddi peth i'th erbyn mewn barn, beth am y Barnwr! Os yw dy gydwybod ddall di yn cyhuddo, beth syd ar lyfr Duw! yr hwn a ddwg bob gweithred i fam!

Eilwaith-Mae ymdrech diorphwys holl ddynolryw yn defuyddio rhyw foddion i wellhau eu sefyllfa vsbrydol, ac i wneyd eu cyflwr yn ddedwydd mewn byd ar ol hwn, yn dangos yn amlwg fod ar ddyn eisieu iachawdwrineth. Lle na byddo euogrwydd nid oes eisieu aberth. Beth ydyw yr holl aberthu sydd yn mysg holl genedloedd paganaidd y ddaear, ond cyfaddefind o enogrwydd; mae aberth bob amser yn addef camwedd, ac nid rhaid i'r dieuog wrth aberth: mae pawb yn ceisio prynu ffafr Duw trwy ryw foddion, dengys hyn fod cyflwr dyn yn ddrwg. Mae llawer iawn yn camgymeryd y fforud i gael gwir feddyginiaeth; mae pob dyn yn ceisio ciwrio ei archoll ryw ffordd, mae rhai fel y c' yn ceisio ciwrio ei archoll ei hun. Mae pob dyn yn ceisio gwisgo ei huu yn grand erbyn y Farn, rhai yn ymlapio mewn gweith-redoedd da, gan feddwl ymddangos yn hardd yn y rhei'ny ger bron y Frawdle; rhai yn gwisgo ei hunain mewn hunan-gyfiawnder, i ymddangos o flaen Duw ynddynt-ond y mae cannoedd sydd yn fy ngwrando yn barod i waeddi, 'Y'm ceir ynddo Ef.' Mae rhai am gael y tu allan yn unig yn lân, ond mae yma rai am waeddi, 'Crea galon lân ynwyf o Ddnw.' Mae dull dynion yn parotoi erbyn y byd a ddaw, yn dangos nad yw yn dda rhyngddynt a Duw.

- 3. Mae goruchwyliaeth Duw tuag at ddynion yn profi nad yw eu cyflwr yn dda. Mae fod digofaint Duw yn cael ei ddatguddio o'r nef, yn profi nad ydyw dyn yn ffafr Duw; mae Dow gwedi rhoddi ar ddeall yn ei ragluniaeth, fed cwyn rhyngddo a thrigolion y tir; mae yn hawdd deall wrih edrych ar ymddygiadau Duw tuag at ddynion, nad ydyw holl hil Adda yn ei ffafr. Yr holl famau a ddisgynasant ar y ddaear, ydynt gynifer o dystion fod cyflwr dyn yn ddrwg o dan y Cwymp. Mae y Dylif, dinystr Sodom a Gomora, yr holl genllif o ddrygfyd sydd gwedi rhedeg am ben dynolryw er dyddiau Adda, yn dangos nad ydyw dyn yn heddwch Duw.
- 4. Mac tystiolaethau gair Duw yn dangos ayn hefyd. Beth ydyw y 'Llid a fydd' sydd yn cael son am dano, y 'Maglau tân' sydd yn cael eu bygwth! y 'Cleddyf' sydd yn cael ei hogi yn erhyn yr annuwiol, ond dangosiad amlwg fod cyflwr dyn yn ddrwg. Nid curo awyr mae Duw, wrandawyr! Os ydyw y llew yn rhuo, mae yn rhaid fod ganddo ysglyfaeth. Os ces mellt yn Sinai, mae yn rhaid fod Israel gwedi pechu. Os ydyw bygythion Duw yn ei air yn rhuo, mae yn ddiau fod ganddynt eu gwrth-

ddrychau mewn golwg; mae yn rhaid fod cyflwr drwg---personau gwedi eu condemnio.

II. MAE GAN DRUW IACHAWDWEIAETH EWEDI EIDARPARU O'E FATH AG SYDD ARNOM EISIEU.—A chan fod cyflwr dyn y fath, mae yn rhaid ei bod yn werthfawr; os rhoddir gwerth ar bobpeth yn ol yr angen sydd am dano, rhaid mai hon ydyw y gwerthfawrocaf o bob peth; oe rhoddir gwerth ar bethau yn ol eu parhad, mae yn rhaid rhoddi gwerth ar Iachawdwriaeth Duw.—Iachawdwriaeth i ni, wrandawyr, po byddem heb ddim arall. Dyma oll ein cyflwr colledig, dyma oll ein tragywyddoldeb; y cyfan sydd eisieu i'th wneyd yn ddedwydd yn y byd hwn a'r un a ddaw.

Ond mae gan Dduro Iachawdwriaeth gwedi ei darparu.—

1. Ei brif ddyben yn arbed y byd, heb ei ddinystrio yn ddioed yn ol melldith y Cyfammod tóredig, oedd, fod ganddo Iachawdwriaeth gwedi ei threfnu. Nid oedd dim yn y Cyfammod hwnw i ni ar ol ei dóri ond melldith, 'Gan farw ti a fyddi farw;' ac nid oedd modd ymwneyd â dyn ond yn ol y felldith hono. Yr oedd fod Duw yn arbed dyn heb ei ladd yn y fân, yn brawf amlwg fod ganddo fwriad grasol tuag ato.

2. Yn nghanol yr holl farnedigaethau fu ar y byd, fe gadwodd Duw rai yn ddiogel; mae hyn yn dangos ei fwriad grasol tuag at ddyn; yr oedd ei waith yn achub tylwyth Noah, yn esampl ac yn gysgod o'r Iachawdwriseth fawr sydd yn Nghrist. Fe ddilynodd y farn awdurdod y condemniad; a buasai gwedi dybenu y byd ar unwaith, oni buasai fod gan Iachawdwriaeth ei gwrthddrychau ynddo. Yr oedd gan drefn Iachawdwriaeth yr un cryfder i gadw yr eiddo hi, ag oedd gan y Cyfammod Gwenthredoedd i ddinystrio yr eiddo yntau: mae gallu gan drefn grâs.

3. Mae fod goruchwyliaeth rhagluniaeth Dow yn ceryddu dynion yn ysgafnach na'u haeddiant, yn dangos fod gan Dduw rywbeth i wneyd â dyn yn lle ei lâdd. Pan y gwelir y tad yn ceryddu ei blentyn, ei ddyben ydyw, ei gadw rhag y crogbren; ffrwyth ei gariad ydyw ei geryddon. Amlygiad o râs Duw ydyw y wialen, eithr mae gan gyfiawnder ffonodiau i ddyrllio cefn yr ynfyd yn Uffern byth; ond dyiolch! am fod ganddo rywbeth i wneyd â ni heblaw ein cospi.

4. Mae fod Duw gwedi trefnu addoliad yn mhlith dynion, yn dangos fod ganddo fwriad grasol tuag at ddyn. Ni roddodd gennad i un cythraul erioed ddyfod at ei borth i ofyn am drugaredd, ni ddywedodd wrthynt hwy am alw arno; ond ar ol i ddynion fyn'd i lawr, sefydlodd drefn i addoli yn eu mysg, a rhoddodd gyfarwyddyd pa fodd i ddyfod at ei borth: ac y mae yn addaw cyfarfod a ni yn y Babell. Gan ei fod gwedi sefydlu trefn addoliad yn mhlith dynion, mae yn rhaid fod ganddo fwriad i godi dyn i'w addoli byth. Hen ddoctor Divinity brâf oedd yr hen wraig hono a ddywedodd wrth ei gwr, 'Pe mynasai yr Arglwydd ein lladd ni, ni dderbyniasai efe ein hoffrwm.' Pe byddai Duw am ein lladd ninau, ni wnai dderbyn ein haddoliad. Pe buasai am ein lladd ni, ni fuasai

yn derbyn ein haberth ar y Groes, ond buasai yn bário ei ddrws yn ein herbyn byth mewn soriant.

Iachawdwriaeth! gair mawr ydyw hwn, rwaith tragywyddoldeb fydd dyweyd ei ehangder. Gadewch i'r gair hwn gael chwareu teg; mae yn cynnwys yr hyn oll a ddichon fod ar bechadur eisieu byth. Gair mawr-cyflawncadarn-difylchau-yw lachawdwriaeth. Mae ei nerth yn myned o amgylch y pechadur ac yn ei gadw yn ddiogel rhag y ddamnedigaeth. Nid rhyw hanner plan sydd gan Dduw, i gael ei lenwi gan ewyllys rydd y dyn, na, mae yn blan sound, seliedig; mae yn cynnious yr oll sydd ar y pechadur eisieu. Iachawdwriaeth! dyma ddigon ar gyfer dy holl afiechyd : lleda, lleda dy glwy', dywed dy angen, os medri, ië, galw am gymhorth yr angylion i'w osod allan, os myni; curwn di a hwythau yn dêg gyda y tafod pridd yma, dim ond lachawdwriaeth a dyna hi gwedi ei chiwrio ar unwaith. Ac os ydyw trefn Duw yn llou'd ei henw, fo'th ddygir di i'r nef yn sicr, os dechreuodd ymhél a thi dygir di adref, grietion gwan, er pob tywydd; codir di i fyny o bob gwrthgiliad, ac fe'th gyn-helir hyd ddiwedd y daith; mae hyn gystal a phe bait yn y Nef eisoes: ni fyn lai na bod yn lion'd ei henw.

III. MAE AMSER YN PERTHYN I IACHAWDWR-

Nid addas galw amser yn grêadur; mae yn wir mai creu a gyfansoddodd amser, effaith creu ydyw amser, ni buasai amser oni buasai creu. Amser yn yr ystyr gyffredin ydyw yr yspaid o'r gair 'BYDDED' hyd ddydd mawr y Farn, yr yspaid hyn ydym ni yn ei ranu i flynyddoedd, misoedd, a dyddiau, trwy gymhorth y cyrph wybrenol; yn nhragywyddoldcb ni bydd mesur arno, mae pob peth yn y byd hwnw yn ddigyfnewid: dyeithr iawn i ni ydyw y byd hwnw. Cyffelyba rhai amser i ynys yn nghanol y môr. Tybiwch eich bod yn sefyll ar y cyfryw le, edrychwch y ffordd a fynoch nid oes dim ond mor-mor ol a blaen, de ac aswy, nid oes ond môr yn y golwg o bob parth; felly mae amser, yr ydym yn sefyll ar spot yn nghanol y môr, nid all y meddwl roddi tro o amgylch nad ydyw yn llithro i'r mór; os edrychwn yn ol, môr diddechreu sydd yno, ac os edgychwn yn mlaen, môr dibendraw sydd yno. O amser cyflym! nid oes le i synwyr droi ynot. Dydd gwaith ydyw amser, a alwold Duw o dragywyddoldeb i gyflawni ci fwriadau ynddo, y rhai oedd yn ci feddwl erioed; a'r prif ddernyn o waith Duw ydyw ei eglwys, dyma ei brif waith o ddechrou yr yspaid amser hyd ei ddiwedd, a phan orphena adoiladu Seion, bydd yn ddigon o anrhydedd iddo am greu, a chynnal, a llywodraethu y byd; ac am aufon ei Fab i achub dyn; dyma fe wedi gwneyd enw iddo ei hun ag a fydd yn rhoddi cyflawn wobr iddo am y cwbl.-

1. Mae amser achub yn bod, ac y mae perygl ei gamddefnyddio. Methu yn yr amser, yw methu am byth. Os gåd amser di mewn cyflwr da, caiff tragywyddoldeb di felly. Mae gan Dduw amser penodol i gyflawni ei holl amcanion; amser i eni, amser i farw; ac os ydyw yn werth ganddo benderfynu amser i bethau llai eu

pwys, faint mwy i gadw enaid? Os oedd yn werth ganddo benu amser i ti ddechreu anadlu, ac ameer y bydd yr anadl yn ymadael, Pa faint mwy yr ameer i achub dy enaid? Mae gwaith y diafol yn perswadio dynion i oedi, yn dangos fod amaer terfynol i gael Iachawdwriaeth. Mae yn ddigon buan eto, medd Satan, yr wyt yn ddigon ieuangc eto, gelli fyn'd i'r Nefoedd, a mwynhau llawer o flynyddoedd ar bleserau j cnawd. Nid cymmaint o eisieu dy wasanaeth yn y byd sydd ar y gelyn, ond ei ddyben ydyw dy gael i fethu yn yr amser, dy gael i oedi nes y byddo drws trugaredd gwedi ei gau; yna bydd wedi sicrhau ei feddiant yn dy gorph a'th enaid am byth.

2. Mae bygythion Duw yn ei air, yn dangos fod yr amser yn derfynol. Mae y bygythion yn cyfeirio at yr amser a ddaw, ag yr wyt tithau yn sôn am yr amser a ddaw i edifarhau, ac ni wn i ddim yn wir a beidi di a hwythau a chyfarfod a'ch gilydd, pryd na bydd lle it' gilio! Ond, Wole, yn awr yr amser cymeradwy; wele, yn awr ddydd yr iachawdwriaeth. Rhaid gofalu am dani mewn amser, wrandawyr, neu fod hebddi byth.

3. Yr oedd y cysgodau yn dangos mai mewn amser penodol mae Iachawdwriaeth i'w chael. Yr oedd yn rhaid myned i'r arch cyn cau y drws, yr oedd yn rhaid myned i Soar cyn i'r gawod dd'od i lawr, yr cedd yn rhaid myned trwy y môr coch cyn i'r pentwr dyfroedd ddychwelyd i'w lle; rhaid gofalu am Iachawdwriaeth mewn amser, neu bydd y cyfan drosodd.

4. Mae y dull y condomnir gwrthodwyr yr Efengyl yn y Farn yn profi hyn. 'Yn gymmaint ag i mi eich gwahodd, ac i chwithau wrthod, &c. Edrych Diar. i. 24-31. O! Enaid. buasai yn well i ti fod yn rhywle na bod yn swn yr Alwad a d'od i'r Farn gwedi ei gwrthod, buasai yn well i ti gael dy gondemnio dan yr enw Pagan, na than yr enw Cristion. cyfaill a gafodd gynnyg ar y wiag gannoedd o weithiau, a dyma di gwedi d'od yn noethlymun i'm gwydd i'r Farn.' Ond wele, yn awr ddydd Iachawdwriaeth-nid ydyw gwedi myned yn rhy ddiweddar eto. Mae yma efallai aml hen bentewyn gwedi treulio ei ddyddiau goreu yn ngwasanaeth y gelyn, ag yn barod i feddwl ei bod gwedi myned yn rhy ddiweddar arnat, y cynneddfau yn pallu, y war yn crymu tua'r bedd. Gwrando enaid, wele yn awr ddydd lachawdwriaeth! Mae y wledd ar y bwrdd yn awr. Mae Mab Duw yn curo wrth dy ddrws, agor iddo cyn i ddydd Iachawdwriaeth fyned heibio. Amen.

ARWYL OLYGYDD,—Cymerwyd y bregeth uchod e enan'r pregethwr wrth ei gwrando, mewn yagrifen fêr, ac yr wyf yn ei chyflwyno at eich gwasanaeth, gan fawr oheithio y bydd ei darlleniad eto oles i lawer yn America, fel y mae yn ddiau genyf fod ei gwrandawiad wedi bod yn Nghymru.

Ydwyf, &c., Thos. Lloyd Hughes. Cincinnati.

Y FARN.—Nid oce ond gwirionedd a ddeil yn y Farn. Beth bynag sydd yn gwneyd y tro yma, rhaid cael sylwedd yno, neu fyned ymaith o flacn y gwynt byth! Digitized by GOOGLE

Celfyddyd=waith.

AGERDD-LONGAU (STEAM-SHIPS.)

Gan nad ydwyf yn y Traethawd hwn, yn bresennol, yn amcanu ceisio darlunio y peirianau sydd yn gyru yr Agerdd-longau yn erbyn gwynt a llanw, digon fydd y darlun bychan hwn, i'r rhai nas gwelodd hwy erioed, i ffurfio drychfeddwl am danynt.

Mae hanesion yn dywedyd mai i ŵr o'r America, o'r enw, Fulton, yr ydym yn ddyledus am gymmwyso Agerdd at fordwyo llestri, ar afonydd, ac ar foroedd hefyd. A dywedir ei fod wedi derbyn pob sarhad, ac anghefnogaeth, oddiwrth ei gydwladwyr, o herwydd rhoddi ei feddwl at hyn; a gelwid ei ddyfais yn 'Ffoledd Fulton.' Ond trwy rwystrau, nesaf at anorfod, a phenderfyniad diysgog yn ei feddwl ei hun, efe a ddaliodd ati hyd oni chafodd weled ei Agerdd-long yn barod i nofio gwyneb y tonau: ac efe a rydd yr hanes cynlynol am dani:—

'Tra yr oeddwn,' medd efe, 'yn adeiladu fy Agerdd-long gyntaf yn Nghaerefrog Newydd, edrychid arni gyda difrawwch neilduol, neu â golwg wawdus, fel pe buasai ond dychymyg salw yn unig. Gwir yw, fod fy nghyfeillion yn rhoi clust ymwrandawiad ar fy eglurhad i arni, ond yr oedd ffurfeu hwynebau, ac ysgogiad eu penau, yn profi i mi nad oedd fy ngeiriau yn cael nemmawr o grediniaeth ganddynt. Mewn gair, yr oeddwn i a'r llestr wedi myned yn destun siarad y dref oll, ac yn achos o chwerthin a gwawd mawr hefyd. Yn nghorph yr amser hyny, ni chroeswyd fy llwybr gan un dymuniad da, na gobaith serchus—ond pawb yn fy hwtio o hyd.

'Pan ddaeth y diwrnod i'w gollwng i'r dwfr, mi a wahoddais fy nghyfeillion gyda mi i'w bwrdd; a daeth rhai o honynt, fel arwydd o gyfeillach bersonol yn unig—ond yn bur arafaidd, wrth feddwl y gorfyddai iddynt fod yn gyfranogion o'm siomedigaeth fawr i. Yr oeddwn yn lled amheus fy hun o lwyddiant fy anturiaeth, am fod y peiriant yn newydd, ac yn amherffaith, wedi ei wncyd gan grefftwyr heb brofiad na medr yn y cyfryw waith. Yr awr a ddaeth. Yr oedd llonyddwch a dystawrwydd mawr yn y fan, a phryderwch hefyd ar bob wyneb. Yr arwydd a roed—a nofiodd y llestr am vchydig, ac yna safodd yn y fan! Ar hyn, tórodd y dystawrwydd yn furmur ac yn sisial—ac ymgasglai y rhai oedd ar y bwrdd at eu gilydd, a chan godi ei hysgwyddau, dywedent 'Yr oeddwn i yn dweyd i chwi, mai ffolineb oedd y cwbl.' 'Ni a ddymunem yn fawr ein bod ni oll ar y lan,' &c., meddai y lleill.

Yn y cyfwng hwn mi a neidiais i ben rhyw-

beth ar y bwrdd, ac a waeddais arnynt beth oedd yr achos; ac addewais iddynt, os byddent yn llonydd am hanner awr, yr awn naill ai yn mlaen, neu y rhown heibio y cwbl y pryd hyny. Wedi i mi fyned at y peiriant mi a ganfum yr achos fel yr oeddwn yn tybied ei fod; ac mewn ychydig amser efe a symudwyd. Dechreuodd y llestr ysgogi yn mlaen wedi hyny; ond yr oedd eu hanghrediniaeth yn para mór sefydlog a chynt; ac wedi i ni adael Caerefrog Newydd, a'i golygfeydd prydferthawl, a chyrhaedd hyd Albany, prin iawn y credent i'w synwyran eu hunain, gan dybied nas gellid gwneuthur hyny drachefn.'

Ar y 3ydd o Hydref, 1807, y bu hyn; a'r pellder rhwng Caerefrog Newydd ac Albany sydd gant a thriugain o filldiroedd. Ond buwyd bum m'ynedd wedi hyny, cyn y gwnaed un yn Mhrydain; a'r gyntaf a adeiladwyd yn Scotland, yn 1812, ac a elwid 'The Comet;' a chyn pen hir daeth amryw o honynt i nofio ar yr afon Clyde, yn y wlad hono. Adeiledid hwynt yn Greenock, Dumbarton, a Glasgow; ond yn y lle olaf hwn yr oeddynt oll yn cael eu peiriannau.

Yn y fl. 1812, fel y soniwyd, y daeth Mr. Bell a'r ddyfais i weithrediad yn Mhrydaiu; ac erbyn heddyw dyma y dull penaf o fordeithio bron ar afonydd a chaingc-foroedd y deyrnas. Yn y flwyddyn 1810, yr oedd yn perthyn i'r deyrnas gyfunol a'i threfedigaethau, chwe' chant a deg ar hugain o Agerdd-longau. Yr afonydd y teithiant ar hyd-ddynt yn benaf yw y Dafwys (afon Llundain); Mersey (afon Lle'rpwll); y Clyde (afon yn Scotland, yn rhedeg heibio i Glasgow); y Forth, (afon arall yn Scotland yn codi o fynyddoedd Benlomond, ac yn ymarllwys i Fôr yr Almaen, ychydig goris Allos; a Hafren, sy'n codi yn agos i fynyddoedd Plymlumon yn Neheudir Cymru, ac yn ymgolli yn nghulfor Caerodor, (Bristol.) Ac y mae yr afon Clyde ei hun yn hôni hawli un-ar bymtheg a thriugain o Agerdd-longau.

Heblaw y rhai sydd yn nofio i fynu ac i lawr yr afonydd a enwyd; y mae llawer ereill hefyd yn morio yn gyson rhwng gwahanol barthau tramorawl â'u gilydd. O Lle'rpwll, &c., y gwelir rhai yn feunyddiol yn troi tuag Isle of Man, gwahanol borthladdoedd yr Iwerddon, ac hyd yn oed, ar amserau pennodol, i'r America, yr Aipht, a manau ereill. O afon Dafwys hefyd yr anfonir Agerdd-longau yn rheolaidd i wahanol borthladdoedd y Cyfandir. Mewn gair y mae cyflymdra a diogelwch yr Agerdd-longau wedi gwneyd y ddaear fel pentref bychan, fel nad yw trigolion ynysoedd pellenig y byd ond fel rhai yn preswylio yn ein hymyl, â pha rai y gallwn ymddyddan a marchnata yn rhwydd ddigon.

Bernir mae yr Agerdd-longau harddaf a deatlusaf ydyw y rhai sydd yn morio rhwog Edinburgh (prif ddinas Scotland) a Llundain. Nid ydynt o nifer ond chwech neu wyth, ac y maent yn morio yn rheolaidd ddwy waith yn yr wythnos. Gynt byddid o saith i wyth niwrnod yn hwylio o'r naill dref i'r llall, ie weithiau dair wythnos; ond yn awr, gyda'r Agerdd-longau ni byddys oddiar o wyth a

deugain i bedair-ar-ddeg a deugain o oriau yn anyned, a'r pellder sydd bedwar can milltir.

Yn ddiweddar, sefydlwyd Agerdd-longau i forio rhwng Lloegr a Lisbon, ac oddi yno i Madeira: i India, heibio i Benrhyn Gobaith Da;—ac ar draws y Môr Werydd i Ogledd America. Y gyntaf a sefydlwyd rhwng Brydain a'r America oedd y Great Western, (darlun o'r hon a welir ya y dechreu,) a gariai un fil tri chant a deugain o dunelli. Cychwynodd y llestr hon o Gaerodor ar y 7fed o Ebrill, 1838, ac a gyrhaeddodd Gaerefrog Newydd ar y 23ain o'r un mis. Yr Agerdd-long hon ar unwaith a brofodd y gallei ei chyffelyb forio y weilgi i bob parth o'r byd, ac erbyn heddyw y mae llawer o honynt yn morio o Lundain, Le'rpwll, a Chaerodor.

Y fwyaf oll o'r Agerdd-longau yw y British Queen, yr hon sydd yn mesur yn ei hyd ddau cant a phymtheg a thriugain o droedfeddi. Y mae ei dau beiriant hefyd a chymmaint o nerth ynddynt bob un ag sydd mewn dau gant a hanner o geffylau, a hi a garia un fil wyth gant a thriugain a dwy o dunelli. Ar fordaith o ddeunaw niwrnod y mae y llestr hon yn llosgi pum cant a deugain o dunelli o lô; ac ar fordaith o ddeuddeng niwrnod dri chant a thriugain o dunelli. Ond er môr fawryddig yr olwg arni yw hon, dywedir fod rhai mwy—a pheiriannau grymusach i fod ynddynt—yn cael eu hadeiladu yn awr.

Y mae yr Agerdd-longau yn amlach yn America nag yn Mhrydain, nac un wlad arall ychwaith. Yn 1834 nid oedd ond 234 o honynt ar yr Ohio, Mississipi, a'r afonydd gorllewinol ereill; ond yn awr y maent uwchlaw pum cant. Dywedir fod rhai o henynt yn fwy ac yn harddach nag Agerdd-longau Prydain; ond beth bynag am hyny y maent yn llawer mwy agored i ddamwain, a mynych iawn y cawsom y braw o ddarllen am ddifrod mawr ar fywydau ynddynt; —weithiau o herwydd gormod Agerdd, a phrydiau ereill trwy ddiofalwch y llywyddwyr.

Mae y Rhine yn yr Almaen (Germany) a'r Netherlands; y Seine, a'r Danube, sy'n ymarllwys i'r Môr Du, y rhai ydynt brif afonydd Ewrob, yn dryfrith o Agerdd-longau, ond y mae y rhan fwyaf o'u peiriannau yn cael eu gwneyd yn Lloegr. (O'r Drysorfa.)

TEGIDON.

Amrywiaeth.

LLWYDDIANT GWEDDI DAER, Nou, wraig yn dyfal-barhau mewn gweddi.

Gwraig i lafuriwr tlawd yn swydd Wilt, pan ei galwyd trwy râs Duw, ei gŵr a drôai yn erlidiwr tost; a chan na wnai ei wraig ymwrthod â gwasanaeth Duw, efe a'i gwthiodd dros y drws ar un noson, yn nhymor y gauaf. Gan ei bod yn wraig synhwyrol, nis cyhoeddai ei greulondeb y'mysg ei chymydogion; ond yn y gwrthwyneb, rhag tynu eu sylw arni, elai i'r maesydd gerllaw, ac ymroddai i weddio. Yn drallodedig iawn, eto, nid yn anobeithiol, ei hunig gynnaliaeth ydoedd, fod pob peth yn bos-

ibl gyda Duw: penderfynai gan hyny i neillduo un awr bob dydd i weddio am droedigaeth ei gwr erlidgar, galluogwyd hi i wneuthur hyny heb fethu am un diwrnod, am flwyddyn gyfan. Heb weled eto un cyfnewidiad yn ei gwr, gwnelai ail benderfyniad i ddal ati am chwe' mis yn hwy, yr hyn a wnai hyd y dydd olaf, pryd yr ymneillduai am ddeuddeg o'r gloch fel arferol, ac fel y meddyliai am y tro diweddaf. Gan ofni fod ei dymyniadau yn y peth hwn yn groes i ewyllys Duw, penderfynai na alwai mwy arno; gan na chaniatësi ei dymuniad, yr oedd ei gobaith wedi ei dóri ymaith. Yr un diwrnod, dychwelai ei gwr oddiwrth ei waith mewn cyflwr o drymder dwys, ac, yn lle eistedd fel arferol wrth ei giniaw elai rhag ei flaen i'w ystafell. Elai hithai ar ei led-ol, a deallai, er ei syndod dyiolchgar, fod yr hwn a arferai wawdio, wedi troi i weddio. Wedi dyfod o'r ystafell, gwrthodai fwyta, ond elai at ei waith drachefn hyd yr hwyr. Pan daeth adref gofynai ei wraig iddo yn serchus, 'Pa beth yw y mater?' 'Mater yn wir,' ebe yntau, 'yr ydwyf yn bechadur mawr—colledig. Y'nghylch deuddeg o'r gloch heddyw, daeth gair o'r Bibl i fy meddwl gydag effaith ddwys, ag nis gallaf gael gwared o hono, ac yr ydwyf yn sicr fy mod yn golledig.' Ei wraig a'i hanogai i weddio, ond efe a'i hatebai, 'O wraig, nid yw o ddyben yn y byd—nid oes maddeuant i mi.' Gwedi ei daro â galar dirwasgedig wrth gofio ei ymddygiadau gynt, go-fynai, 'A wnewch chwi faddeu i mi?' Atebai hithau, 'Gwnaf.' 'A wnewch chwi weddio drosof fi yn awr?' 'Hyny a wnaf â'm holl galon.' Yn ddioed syrthient eu dau ar eu gluniau, gan wylo, a chyflwyno eu deisyfiadau. Ei ddagrau ef o edifeirwch, a gymmysgent å'i

dagrau hi o ddyiolchgarwch a gorfoledd.

Daeth wedi hyny yn ŵr crefyddol iawn, a llafuriai i ddwyn ei gymmydogion i adnabod ffordd Iachawdwriaeth trwy Ieau Grist.

Gwelwn oddiwrth yr hanesyn hwn, fawredd grâs Duw yn nerthu un i weddio mór ddi-idio, dros ei gwr creulon gyhyd o amser; a hefyd nerth Gair yr Arglwydd pan ddel yn llaw yr Ysbryd Glân, i drywanu mewn argyoeddiadau; daw a'r graig yn llyn dwfr.

Remsen.

James R. Williams.

PLENTYN BYCHAN YN DWYN BAICH EI FAM.

Yr oedd gwraig dduwiol, yr hon, pan gyfarfyddai â phrofedigaethau trymion, a arferai ddywedyd, 'Wél, wél, y mae Iesu yn fyw eto;' ond ar un diwrnod cyfarfyddodd â phrofedigaeth a aeth rhyngddi a Iesu am ychydig; canys daeth y gair iddi fod ei gwr wedi boddi, (yr hwn oedd forwr.) a phan glywodd hithau hyny, dechreuodd wylo a galaru fel un na fynai ei chysuro: aeth i yatafell o'r neilldu dan alaru, ac yno yr oedd hi yn cwynfan ac yn dyweyd, 'Pa beth a wnaf! Pa beth a ddaw o honof bellach gyda'm plant bychain!' Yr oedd ei phlant bychain yn tristhau yn fawr wrth ei gweled hi yn galaru môr drwm, ac aeth un o honyn i'r ystafell ati, ac edrychodd yn ei gwyneb, a'i

Digitized by GOOGLE

lygaid yn ffynnonau o ddeigrau, ac a ofynodd iddi, 'Beth sydd, mam fach! A ydyw Iesu wedi marw heddyw!' Ar hyn llewyrchodd goleu i galon y wraig weddw, a dechreuodd orfoleddu a gwaeddi, 'Bendigedig, y mae Iesu eto yn fyw! Mi roddaf fy hanan a'm rhai bychain iddo, deued hi arnaf fel y delo.'

Cuft. gan R. A. J.

ATEB PLENTYN MUD.

Yn canlyn y mae hanesyn gwirioneddol; a dymunem ei adael at ystyriaeth ein darllenwyr ieuangaidd, Pa nifer o blant ydynt yn medru siarad a chlywed a fuasent yn ateb y gofyniadau mór gywir ag y darfu i'r plentyn hwn oedd yn fud ac yn fyddar.

Mewn ymholiad a gynnelid yn Sefydliad y Mud a Byddar yn Llundain, gofynwyd i fachgen bychan, mewn ysgrifen,

'Pwy wnaeth y byd ?'

Cymeroddi fyny y dernyn calch-bridd (chalk,) ac yn ddioed a ysgrifenodd o dan y gofyniad,

'Yn y dechreuad y creodd Duw y nefoedd a'r ddaear.

Gofynai y Gweinidog drachefn yn yr un dull. 'I ba beth y daeth Iesu Grist i'r byd?'

Yr oedd gwên hyfryd a dyiolchgar yn llewyrchu gwynebpryd yr un bychan, tra yr ysgrif-

'Gwir yw y gair, ac yn haeddu pobderbyniad, ddyfod Crist Iesu i'r hyd i gadw pechaduriaid,

o ba rai penaf ydwyf fi.

Yna cynhygiwyd iddo drydydd gofyniad, o ymhwysder neillduol i alw ei deimladau cryfaf i weithrediad :

'Paham y ganwyd chwi yn fud ac yn fyddar,

pryd y gallwyf fi siarad a chlywed?'
'Nis anghofiaf byth,' ehai llygad-dyst, 'yr edrychiad o ymddarostyngiad a welid yn ei wynebpryd, tra y cymerai y calchbriddyn i fyny ac yr ysgrifenai.

'Ie, o Dad; canys felly y rhyngodd bodd iti.'

AWSTYN Y MYNACH A'R ESGOBION PRYDEINAIDD.

'Rhywfaint yn flaenorol i'r Gymanfa hon amryw o'r Prydeiniaid a farnasant yn addas ofyn cynghor i hen feudwy (anchorite,) yr hwn a barchent yn fawr o herwydd ei sancteiddrwydd, ac ymholi ganddo, Pa un a farnai efe a ydoedd yn well ymostwng i ewyllys Awstyn neu beidio. Efe a'u cynghorodd, os gwr Duw ydoedd, am iddynt gymeryd y llwybr a ddangosai a'i ddilyn. A phan y gofynasant, pa fodd y gwybyddent pa un a ydoedd yn dduwiol ai nad oedd, cle a fynegai y dywediad canlynol mown perthynas i'n Hiachawdwr, 'Cymerwch fy iau arnoch a dysgwch genyf, canys addfwyn ydwyf a gostyngedig o galon.' Os ydyw, gan hyny, yr Awstyn hwn yn ddyn addfwyn a gostyngedig, mae yn debyg iawn ei fod dan iau Crist, a'i fod yn cynhyg yr unrhyw i chwithau. Ond os bydd ef yn hŷf ac anystwyth, nid yw o Dduw, gallwch fod yn eöfn. Hyn, gan hyny, yw fy nghynghor, Gofelwch ar anghenreidrwydd.

iddo ef a'i gyfeillion fod yn gyntaf yn y lle yr ydych i gyfarfod. Yna gan mai chwi yw y nifer fwyaf, os na chyfyd ef i'ch parchu, ond a'ch dirmyga, dirmygwch chwithau yntau a'i gynghor.'—Cofrestr Esgob Godwin, tu dal. 44.

HANIAD TRIGOLION EWROPA.

(GAN Dr. KOMBST.)

Nifeiri.

O waed Teutonaidd, pur a chymysgedig—yr Almaen, Sweden, Denmarc, Norway, Iceland, Holland, Lloegr, a rhan o Scotland a'r Iwerddon.

77,000,000

O waed Celtaidd, pur a chymysgedig-Yspaen, Ffrainge, Eidali, Dalmatia, rhan o Iwerddon, Cymru a Scotland

64,000,000

O waed Sclafonaidd, pur a chymysgedig —Rwssia, Pwyl, rhan o Dwrci Ewropaidd, Bohemia, a Thransylfania

Ffinnaid a Samoiaid,

Magyariaid,

Tyrciaid,

Iuddewon,

54,000,000 3,000,000 9,000,000 4,000,000

> 2,000,000 213,060,000

TRWYTH RHAGOROL I LADD LLYNGYR.

Yn Nghyffyr-lyfr y Taleithau Unedig, wrth son am wraidd Pinge, (Pink root,) y dywedir: 'Ystyrir ef y gulluocaf o bob peth at ladd llyngyr. Ei rinwedd meddygol a ddysgwyd gan y Cheroceaid yn gyntaf, ac oddiar hyny y mae mewn arferiad cyffredinol.' Mae yn sýn wedi bod cyhyd mewn arferiad, a defnydd mawr yn cael ei wneyd o hono, fod llawer hyd yn hyn yn camsynied y rhan o'r planhigyn o ba un y mae y rhinwedd fwyaf yn deilliaw; ac i'r dyben o gywiro y camsynied crybwylledig yr ydym yn cyhoeddi y nodiadau hyn. Y Cyffyr-lyfr rhag-souiedig a ddywed—' Dylid gwrthod y dail o'r masnachdai, yn gymaint ag y gallai yr anghyfartalwch yn ngallu y ddwy ran o'r planhigyu arwain i ansicrwydd yn yr effaith pan y defnyddir y ddwy. Y gwreiddyn yn unig a gyfarwyddir yn ddoeth gan y Cyffyr-lyfrau.

Y dull cyffredin o'i weinyddu yw :-Cymerwch o wraidd Pingc heb ddail hanner

owns, Senna yr un faint.

Am ben yr hyn tywelltwch beint o ddwfr berwedig; gadewch iddo sefyll mewn llestr cauedig dwy awr, ac yna hidlwch ef.

Y dogn—i blentyn, yw llonaid gwin-wydr, nen hanner llonaid dysgl dê, ac i un mewn oedran chwarter neu hanner peint, bob nos a boreu. Ychwanegiad o'r un faint o manna a sabina a gymeradwyir gan rai; mae'n ddian y byddai'r manna yn ychwanegiad rhagorol yn emwedig i blant, ond am y sabina nid ydym yn canfod

Badleugeth, &c.

GWRTHGAETHIWAETH.

MR. GOLYGYDD,-Dymunwn i chwi neu rai o'ch gohebwyr, sylwi ychydig ar ffurfiad Cymdeithas Wrthgaethiwawl Palmyra, sof, A ydyw yn addas cefaogi rhyddhad y Caethion a'u gadael i drigiannu blith-draphlith & dynion gwynion? Pe gwnelai y Gynideithas daflu ei hatling tuag at eu troeglwyddo i Liberia, lle y mae 'r Efengyl a phob breintiau ereill yn helaethlawn, caent fwy o gafnogaeth; ond y mae rhoddi eu pleidlais megys gosod tan with gynffonau llwynogod i fyned trwy y werin iddeu cynhyrfu i dywallt gwaed. Nid trwy orfodogiad (compulsion,) y mae 'r llwybr i ennill dynion yn bleidiol i un achos. Pe byddai cant neu ddau o ddynion duon yn trigiannu yn Palmyra, os yw selodau'r Gymdeithas yn perchen eiddo, fel mae yn debyg eu bod. a chan rat o honynt wragedd a merched, byddai yn rhaid esel ychwaneg o garcharau, a chrog-brenau yno'n fuan. Virginia. H. R.

GWYLIAU A GORYMDEITHIAU DIRWESTOL.

Ms. Golferdd,—Dymynwn gael gwybod ganych chwi neu rai o'ch gohebwyr deallus,—

I. A ydyw yn fuddiol, rhesymol, ac Ysgrythyrol, i gynnal Gwyliau a Goryndeithiau Dirwestol?

2. A ces sicrwydd fed yr egwyddor Ddirwestol yn greddfu yn ddyfaach yn meddyliau y Dirwestwyr, yn mghyd a bod ychwanegiad at eu rhif yn y cyfryw gyfarfodydd?

3. A ydyw yn gyson â Gair Duw i weinidog yr Efengyl ddisedli Dirwestwyr, trwy gyhoeddi o'r areithfa fod yr ces hon yn gogwyddo yn gyflym at Babyddiseth, heb roddi en rheswm dros yr haeriad, ond dyweyd fod tuedd yaddi at gynnal Gwyliau, pryd y gwyddai y gwr na chynhelid yn y parth hyn o'r wlad gan ein cenedl end ambell Wyl Ddirwestol, a Gwyl o Ddyiolchgarwch yn niwedd y flwyddyn, yr olaf ar gais yr Awdurdodau gwladel.

Atebiad buan i'r gofyniadau uched a fawr feddlena Yr Eryn.

Mynydd y Seren, swydd Oneida,

Y WAEDD HANNER NOS.

MR. GOLYGYDD,-Pan dderbyniais fy 'Nghyfaill,' am y mis hwn (Hydref,) a darllen ei gynhwysiad, gwelais chebiseth tan yr enw 'Y Waedd Hanner Nos.' ac with ei darlien yr wyf yn methu canfod cyssondeb yn rhai o'r gesodiadau sydd ynddi; sef y rhai hyn:- 'Nid rhai yn sefyll yn y farchnad, ond morwynion;' (gan feddwl y rhai ffol,)- Heb weithio awr erioed yn y winllan.' Mae yn darlunio y rhai ffol wedi 'cymeryd iau Crist' arnynt, ac ar yr un pryd yn dywedyd, 'ni fynwn ni y dyn hwn i deyrnasu arnom.'- 'Ymddengys eu ffolineb yn fawr, yn myned i ymofyn olew i'r lle nad oedd dim i'w gael.' Ac ar ol hyn dywed--' Ni allwn ni waeuthur dim i chwi, ond y mae lesu yn gwerthu yn rhad,' &c. Hefyd wrth sylwi ar y geiriau, 'Yr hepiasant oll ac yr hunasant'-dywed, 'Syrthiodd yr eglwys oll i farweidd-dra a chysgadrwydd, a chlaiarineb y Laediceaid.' Os cyfiwr ysbrydol a feddylir wrth yr hepian a'r hune yma, pa fodd yn el yr egwyddor o gyfawnder, y derbyniwyd rhai ac y gwrthodwyd y lleill? Cael gwybod y ffordd i gyssoni y pethau a nodwyd a'u gilydd a foddhâ

Steuben.

UN o DDERBTHWYR Y CYPAILL.

TREFN DYSGYBLAETHOL Y TREFN-YDDION CALFINAIDD.

BARCHEDIG OLYGYDD,—Dymynwyf gael rhoddi ger eich bron y gofyniad canlynol; sef, Ai unol å threfn dysgyblaethol y Trefnyddion Calfinaidd, ymddyddan å pherson neu bersonau ger bron yr Eglwys mews perthynas i ryw achos neu'i gilydd, ac yna dau aeu dri o bersonau yn gweinyddu cerydd dysgyblaethol ar y cyfryw heb gydsyniad yr Eglwys?

Atebiad buan i hyn a foddlonai

CARWE GWEDDEIDD-DRA.

ATEB.—Mewn atebiad i 'Garwr Gweddaidd-dra,' yr ydym yn hysbysu, nad yw yn unol â threfn dysgyblaethol y Trefnyddion Calfinaidd, weinyddu cerydd ar neb, heb fod yn wyddfodol un o Weinidogion y Corph, diaconiaid, ac selodau eglwysig, a hyny mewn cyfarfod eglwysig rheolaidd. Gwel 'Cyfaill,' Cyfrol V. tu dalen 348.

CYFFES FFYDD A PHENDERFYNIADAU CYMANFAOEDD.

ME. GOLYGYDD,—Crefaf am le yn y 'Cyfaill' i'r gofyniad canlynol:—Pa wahaniaeth sydd rhwag cyffae ffydd a phenderfyniadau 'Cymanfaoedd y dyddiau a'n hoes ni'l ai nid penderfyniadau Cymanfaoedd yw pob cyffae ffydd ?

Gobeithiwyf yr atebir hyn yn foddhâol.

IOLYN.

CYFIAWNDER MEDDIANNOL.

Dywedai Cobbet wrth ddadlu â'r Offeiriaid y'nghylch degymau,—' Nad oedd dim hawl gyflawn mewa meddiant, heb ei gael yn etifeddiaeth, neu er taliad, neu trwy oruchafiaeth (coaquest).' Dymunwn gael gwybod trwy y 'Cyfaill,'—A ydyw meddiant trwy oruchafiaeth yn fwy cyflawn nag yspail pen-ffordd.

DYLLUAN.

DEHONGLIAD A DYCHYMYG.

MR. GOLTGYDD,—Yn y 'Cyfaill,' tu dalen 365 gwelais ofyniad neu ddychymyg, a dymuniad ar ddarllenwyr y 'Cyfaill' am atchiad neu ddehongliad. Dywedai eich gohebydd fod ei enw yn cynnwys pymtheg llythyren o'r ogwyddor Saesonaeg:—

'Y 4, 10, 0, 14, a wna Fynydd yn Canada.'—Bnw y Mynydd ydyw Horn.

'Y 15, 5, 3, 10, a wna Dref yn Hispaen.'--Enw y Dref ydyw Madrid.

'Yr 8, 10, 10, 7, a wna un o'r Llynoedd Gorllewiaol.'
--Enw y Llyn ydyw Wood.

'Y 9, 13, 7, 5, 12, 13, 15, 3, 13, 11, a wna Ynys yn Affrica.'—Yr Ynys ydyw Madagascar.

Ac enw y gofynydd ydyw Richard W. Morgane.

MR. Gol.—Cymeraf y cyfleustra hwn trwy gyfrwag y 'Cyfaill,' i ofyn i R. W. M. neu rai o'ch darllenwyr, enw yr hwn a anfonodd yr atebiad uchod.

Mae fy enw yn cynnwys un-ar-bymtheg llythyren o'r egwyddor Saesonaeg:-

Y 5, 14, 7, a wna enw Tref yn mharth o India. Yr 16, 13, 15, 10, 8, a was enw Lleidr, y mwyaf nodedig ag y mae genym hanes am dano. Y 1, 6, 16, 14, a was enw Tref yn Rwssia. Y 15, 5, 3, 11, a wna enw Peiriant. Y 9, 13, 12, 3, 5, 14, 7, a wna enw un o Frenincedd

Lloegr.

Ydwyf, &c.

Barddon faeth.

PENNILLION

Dres or issenge or si gychoyniad i'r America, Ebrill 11eg, 1842.

(Cyflwynedig gan AB MORYDD.)

Efferwei yn bresenol, i'm gwlad enedigol;
Rwy 'n myn'd yn wirfoddol i fyw—
Os gofal Duw cyfion, a'm dwg yn gysurion,
Dros dônau 'r môr eigion—mwr yw—
I wlad a thir edlin, eithafoedd gorllewin;
Hawdd gwybod nad diffin y daith,
Tri deaddeg o gannoedd, yn gyffawn filldiroedd,
Yw'r llwybr trwy'r môroedd tra maith:
Ond gyda buddlourwydd, anturiaf yn ebrwydd.
Dan ofal fy nedwydd fwyn log,
Pr daith mewa sirioldeb heb ofai trychineb,
Craulondeb, llym wyneb y môr. Creulondeb, llym wyneb y môr.

Oe llwydda'n gysurol, fy ymdzith bresennol,
A myn'd yn ddedwyddol i dir,
Er byny bydd hiraeth, y'nghlyn wrth naturiaeth,
Am Gymru wên odiseth, yn wir.
Am anwyl gyfeillion, a'm ceraint mwyneiddlon,
Ya agorer gwlad estron bob dydd;
Fy seroh yn dra pharod, a meddwd diymod
Yn llenwi'r myfyrdod a fydd,
A guiaau 'nol myned, yn addas o'u nodded,
Er mwyned llôneiddied eu my';
Mai 'n debyg na ddygwydd; mi yn dragywydd,
Eu gweled er mawrlwydd byth mwy.

Trysorau tra helseth, sy'n nwylaw Rhagluniaeth, Er trefau cynnaliaeth i ni; Ei llwybrau sy'n ddyfnion, a'i rhyfedd ddirgelion, Yn esgor ar reddion diri—
Pwy wyr naed yw trefniad ei doniol ordeiniad, Ar Gymry'n rhoi galwad yn gu; Pel Israel o'i fiinder, pan daeth y cyfamser—
Bu nerthoedd y dyfnder o'i du!
Gwir ryddid cysurol, a heddwch sy'n faddiol, Tangnefedd mwyneiddiol mewn ces, Mae ysbryd gelynol, a llid bradwriaethol, I'r ddwyfol gu reol yn groes.

Pe galiwn gyraeddyd tre' Efrog, tra hyfryd, A'r ffrwythloa dirionfyd sydd draw; Eiddynaf ar fyrder os gweiaf yr amser, No melef dir Llearnshealth. Eiddynaf ar fyrder os gwelaf yr amser, Na walst dir Lloegr rhagllaw. Nid ydyw'r byd isod, amserol, ond sorod, A'i drysor i ddarfod rhyw ddydd; Cad tsyrhas ddiffasnt, gu anwyl Gogoniant, I'r duwiol yn feddiant a fydd. Gebeithio eawn eto, er gorfid ymado, All uno i byngcio uwohben, Ogeniant diddiwedd i'r Oen am ei rinwedd, Yn ngwyddfod y Mawredd. Amsn.

BARDD DU MON.

DEDWYDDWCH Y SAINT.

Ceir gweled teulu 'r Ffydd, Yn iach ryw ddydd a ddaw; Oll wedi cyrhaedd pen y daith, Trwy ofnau maith a braw— Mewn môr o hedd didrai, A'u cân am angeu 'r Cen, I drag'wyddoldeb seinio wnant, A chanant am ei boen.

Palmyra.

IAGO DDW.

ALL 18 WELL.

(Emyn i'm chyfieithu.)

AT OLYGYDD T 'CTFAILL:' AT OLYGYDD Y CYFAILL:

SER,—Dymanol fyddai genyf weled yr Emyn
gunlynol yn y 'Cyfaill,' a chyfaithad o honi trwy gyfrwng yr un gan rai o'ch gehedwyr barddonol lluosog.
Wele y Dôn* a berthyna iddi i'w chanlyn.
Utica.

J. G. H. GRIFFITES.

THE LAST WORDS OF BISHOP Mc KENDREE.

What is this that steals, that steals upon my frame?
Is it death! Is it death! That soon will quench, will quench this vital flame.
Is it death! Is it death! If this be death, I soon shall be From every pain and sorrow free, I shall the King of glory see. All is well, All is well.

Weep not, my friends, my friends weep not for me, All is well, &c.

All is well, &c.
My sins are pardon'd, pardon'd, l am free;
All is well, &c.
There's not a cloud that doth arise,
To hide my Jesus from my eyes,
I soon shall mount the upper akies,
All is well, &c.

Tune, Tune your harps, ye saints in glory, All is well, &c. I will rehearse, rehearse the pleasant story, All is well, &c. Bright angels are from Glory come, They're round my bed, they're in my room, They wait to waft my spirit home, All is well, &c.

Hark, Hark my Lord, my Lord and Master calls me, All is well, &c. I soon shall see, shall see his face in Glory,

All is well, &c.

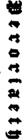
Farewell, my Friends, Adieu, Adieu,
I can no longer stay with you,
My glittering crown appears in view,
All is well, &c.

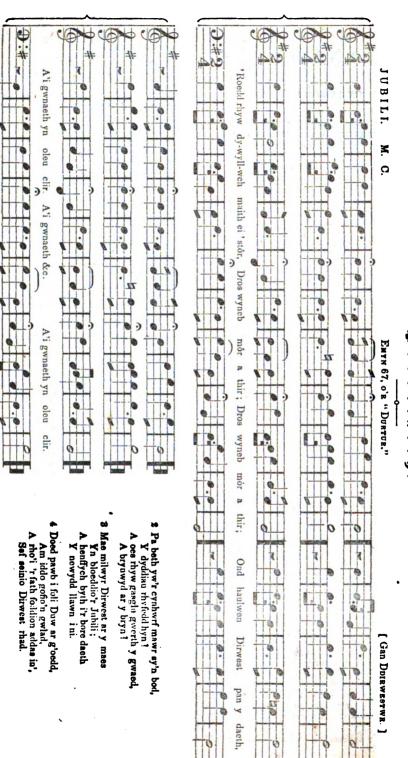
Hail, hail, all hail ye blood-washed throng, Saved by grace, &c.

I come to join, to join your rapturous song, Saved by grace, &c.

All, all is peace, and joy Divine, And heaven and glory now are mine, All Halelujah to the Lamb, All is well, All is well.

*Yr ydym yn oedi 'r Dôn nes eael cyfieithad cymhwys o'r Emyn, gan fwriadu rhoddi y cyfieithad a'r dôn yn yr un rhifyn: yr ydym yn galw sylw ein Beirdd at y geir-iau; maent yn werth cyfieithad da; ac ni chyhoeddir un gwael. Gol.,

CAA. AI

GARTREFOL. HANESIAETH

CYMANFA REMSEN.

Cynnaliwyd pedwerydd Cyfarfod Chwarterol y Trefnyddion Calfinaidd yn Nhalaith C. N. am y flwyddyn 1842, yn Remsen, Rhag. 15fed a'r 16eg diweddaf.

Y dydd cyntaf, am 11eg ar gloch, ymgyfarfuom mewn cyfeillach gyffredinol. Y materion

dán sylw, oeddynt-

I. Yr anghenreidrwydd o gael wyneb yr Arglwydd yn yr ymarferiad â moddion grâs, ac yn enwedig ar ein Cyfarfod presennol.

Dangoswyd-

laf, Pa beth a feddylir wrth wyneb yr Ar-

glwydd.

(1.) Ei bresennoldeb grasol y'mhlith ei bobl, ac arwyddion o'i foddlonrwydd arnynt yn eu hymwneyd a'r ordinhadau. Ex. 33: 14, &c.

(2.) Ei gariad a'i ewyllys da.

(3.) Y moddion yn cael eu bendithio er ail-

eni, argyhoeddi, a dyddanu. (4.) Nid cos dim amgeledd neillduol yn cael

ei weinyddu i'r enaid ond pan byddo wyneb Duw gyda'r moddion.

2il. Arwyddion o wyneb Duw yn y moddion,

ydynt-

(1.) Bod y weinidogaeth yn gafaelu ynom nes ein dwyn i gyflawniad cydwybodol o'n holl ddyledswyddau, crefyddol a gwladol.
(2.) Ei bod yn oin gweithio gyda thaerni at

Ddaw mewn gweddi.

(3.) Yn ein bywhau i ymdrechu cyrhaedd profiadau uwch o bethau ysbrydol yn y fuchedd hon, ac yn ein dwyn i hiraethu am fyned at Dduw i'r Nefoedd.

8ydd, Achosion sydd yn peri i'r Arglwydd

guddio ei wyneb oddiwrthym.

(1.) Coleddu beiau, a byw yn ddyeithr i

Coffawyd Hos. 5: 15.

- (2.) Cam-arfer y byd, y'nghyda chynnildeb cormodol at Achos Duw. Coffawyd Haggai 2: 8, Salm 50: 10, 11, a Esay 57: 10.
- (3.) Dysgwyl cael gan y pregethwyr yr hyn nid yw iddei gael ond gan Dduw yn unig. Joan 16: 8.

(4) Ymollwng i ysbryd y byd. Coffawyd

Rhuf. 12: 2.

(5.) Ymarferyd â'r moddion yn ein nerth ein hunain

Ni fedrai Jehosaphat wynebu y llu yn ei nerth ei hun, ond ar yr Arglwydd yr oedd ei lygaid. Da fyddai ped elai arnom fel y morwyr yn Salm 107, yn esgyn i'r nefoedd mewn gweddi, diegyn i'r dyfnder mewn edifeirwch, a'n henaid yn toddi ynom gan ofid am Ei bresennoldeb grasol; ymsymud o foddion i foddion—o'r cy-hoedd i'r dirgel—a'n holl ddoethineb ddynol yn pallu; yna y gwaeddem ar yr Arglwydd yn ein cyfyngder, ac efe a'n dygai allan o'n gorthrymderau.

II. Yr anghenreidrwydd am sancteiddrwydd personol.

II. Annogaethan at haelioni gyda'r achos Cenhadol, &c., ac at barhau yn ffyddlon o blaid y 'CYFAILL.'

Cynnaliwyd cyfarfod swyddogion am 2 ar gloch, ac hefyd am 8 ar gloch boreu dranoeth. Yn y cyfarfodydd hyn cymeradwywyd y penderfyniadau canlynol-

- I. Ein bod yn parhau i gefnegi y 'Cyfaill, yn y modd gwresoccaf, ac yn barnu y cyfnewidiad bwriadedig ynddo yn ddoeth yn ngwyneb caledi yr amseroedd.
- 2. Ein bod yn cymeradwyo yn fawr gynllun cynhygiedig, y Brawd W. Rowlands er diwallu y genedl a llyfrau buddiol,* gan obeithio y bydd y gafnogaeth yn ddigonol i fyned å'r gwaith y'mlaen.
- 3. Ein bod yn parhau i gymeradwyc y llyfryn bychan a gyhoeddwyd gan y Brawd W. Rowlands dân yr enw Dechreuad a Chynnydd y Methodistiaid Calfinaidd yn America,' &c., fel yn cynnwys hanes cywir a boddhaol; a phe gadawsid allan gyfeiriad at yr ymosodiadau a fu ar athrawiaeth y Corph yn swydd Oneida ni buasai yn hanes cywir.t
- 4. Fod yn anghenreidiol cael y fath reolau yn ein Cymdeithas Fiblaidd Gynnorthwyol, ag a'i gwnelo yn fwy cydffurf âg ysbiyd y Fam-gymdeithas, ac a dueddo at ledaemad helaethach o'r Ysgrythyrau.

Trefn y moddion cyhoeddus, oedd-

Am 6 ar gloch, y nos gyntaf, Dechreuodd Mr. O. Owens, a phregethodd Mr J. Jones, Utica, a Mr. E. Recs, oddiar Exod. 33: 34. a Tit. 2: 11, 12, 13.

Am 10, dranoeth, Dechreuodd y Parch. W. T. Williams, a phregethodd Mr. T. T. Evans, oddiar Jer. 3: 22, a'r Parch. W. Rowlands.

oddiar Mat. 6: 6.

Am 2, Dechreuodd y Parch. W. G. Pierce. a phregethodd y Parch. D. E. Davies, oddiar 1 Ioan 2: 13, 14, a'r Parch. W. Rowlands, oddiar Rhuf. 7: 29.

Am 7, Pregethodd Mr. John Jones, oddiar Dat. 6: 17, a'r Parch. W. G. Pierce, oddiar

Ruth 2: 4.

Fel hyn terfynodd un Gymania eto, yn siriol ein hysbrydoedd wedi cael graddau helaeth o lewyrch wyneb yr Arglwydd arnom; heb ddim hyd ag a wn i yn ymddygiadau y dorf luosog o ieuengetyd ag ereill i archolli teimladau neb; gellir priodoli llawer o'r agwedd ddichlynaidd sydd yn ein hardal yn ddiau i lwyddiant ein hamrywiol gymdeithasau Dirwestol; ac O na byddai wyneb yr Arglwydd ar bregethiad yr Efengyl nes cael pob dyn di-ailenedig nid yn unig i fyw yn sobr, ond i waeddi, 'pa beth i wneyd am fod yn gadwedig.'

JOHN S. WILLIAMS, YEST.

* Gwel yr amlen.

[†] Cawasi ei gymeradwyo yn flaenorol gan yr holl Gorph mewn Cymdeithaufa Gorphoredig. 'Cyfaill,' Cyf. v. tu dal. 944.

CYMDRITHAS GRNHADOL DRAMOR

Y Methodistiaid Calfinaidd yn America, cynnorthwyol i'r unrhyw yn Nghymru a Lloegr.

Y CASCLIADAU CENHADOL AM Y FL. M DCCC XLI.

Cacrefrog-Ne	wyd	d.				824	25
Carbondale,		٠.				3	00
Cincinnati, \$	19,	gwerti	bywd	am		9	12
Constableville		• .				3	37
Ebensburgh,	3 10.	. gwe	rthwy	ans b		7	50
Ffloyd, .						2	56
Hebron,						5	71
Holand Pater	ıt.					8	68
Nant, .					٠	3	76
Newport,						2	9
Palmyra, \$5,	gwe	orthwy	d sm			2	60
Pen-bryn-may	vr.						95
Pen-y-caerau,						14	61
Pen-y-graig,						6	85
Romsen.					Ĺ	11	15
Utica, .		•		•	٠	24	

125 584

Newidiwyd y swm uchod i arian Prydeinig ran B. J. Owen, Ysw., C. N., a chafodd yn eu lle £25, sicrwydd o dderbyniad hyn, a welir yn *Ail Adroddiad Cymdeithas Genhadol Dramor Trefnyddion Calfinaidd Gymreig, ' &c., tu dalen 21.

Oedwyd cyhoeddi y casgliadau uchod nes derbyn cydnabyddiaeth o'n derbyniad. Cawsom yn niwedd y mis diweddaf sypyn o'r 'Adroddiad,' ac yr ydym yn bwriadu cyflwyno un o leiaf i bob un o'n Goruchwylwyr .- Gol.

CYMDEITHAS GYMREIG DINAS CAEREFROG-NEWYDD.

Dymuna y Gymdeithas uchod, trwy gyfrwng y 'Cyfaill,' gydnabod yn ddyiolchgar ddau foneddwr haelfrydig, y rhai a anrhegasant y Gymdeithas, ar y 15fed o Dachwedd, a'r swm o ddeg dolar tuag at y drysorfa gyfrannawl W. Grippiths,

Ysgrifenydd y Gymdeithas.

ESCORODD-

Gorph. 21ain, 1842. yn Webster Hill, swydd Oneida, C. N., Jane, priod Mr. Edward Lewis, ar ferch; a gel-wir ei henw hi Elisabeth Jane.

Rhag. 6fed. yn Nghweithfa Haiarn Wyoming, ger Wilkesbarre, Pa., priod y Parob. J. G. Jones, ar ferch; a galwir ei henw hi Sarah Maria.

PRIODWYD-

Tach. 8fed, yn Granville. O., gan y Parch. W. Parry, Mr. Timothy Winston, a Meis. Elisabeth Jones, ill dau o Newark, yn yr un dalaith.

Bendithion rhwyddlon rhodder, I'r ddau tra pare'n hamser; Ac yn y Nef, pan ddarfe'r dda'ar, Boed cyfoeth ar eu cyfer.

Slain, yn y Sefydliad newydd Cymreig garllaw yr Afan Ddu, C. N., gan y Parch. E. Evans, Leyden, Mr. Owen Edwards a Meis. Jane Griffiths. Dyma'r briedas gyntaf yn y Sefydliad uchod.

15fed, yn Utica, C. N., o fiaen J. M. Pease, Ysw., John Thomas, gynt o Fodedeyrn, Môn, a Meis. Elisabeth Ash, gynt o Gaerfrog, Lloegr, yn awr o Geneva yn y dalaith hon.

yn y daiann non.

Munaw,* hoed da'ch amynedd,——a chariad
Yn gorchwylio'ch annedd;
A'r asen dirudresedd,
Fo'n ymddwyn yn fwyn hyd fedd.
AB MORYPD

BU FARW-

Yn ddiweddar ger Oranville, O., tua 25 oed, Mr. John Jones. Ynfindodd i'r wlad hon, gyda gwraig a theulu mnwr, tua 7 mlynedd yn ol o sir Aberteif. Yr oedd yn aelod cysson a rheolaedd gyda'r Trefnyddion Calfaraidd yn Saron. Newark, a Granville; yr oedd llawer o rinweddau ynddo teilwag o efelychiat, yn enwedig ed ymdroch ffyddlon a diffiu i ddyfod i Foddion Grâs o bell ffordd; ac nid oedd na gwrês nas oerfel, gwlaw nac eira, a'i cadwai o'r Addolad.

WILLIAM PARRY.

Rhag. 2il, yn Collinsville, C. N., yn 54 oed Mr. Will-iam Jones, gôf. gynt o Benygroes, Llanllyfni, sir Gaer-narfon, Cymru; rhoddwyd ei weddillion marwol i orph-wys yn nghladdfa Capel Penygraig, plwyf Remsen, y dydd Sadwrn canlynol.

Hydref 28ain, yn Marcy C. N., yn 42 mlwydd oed, ar ol dwy flynedd o gystudd yn y Darfodedigaeth, Jane Williams, gwrig Richard Williams, gynt o Ben-y sarn, swydd Gearnarfon. Ymfododd oddi yn o'r America yr hâf diweddaf. Yr oedd yn aelod reolaidd gyda'r Trefnyddon Calfinaidd er ys dwy flynedd a hanner, a daeth yna â llythyr rheolaidd gauddi, oud oherwydd ei gwaaledd a'i hanfantais ni allodd ei roddi mewn un Eglwys. Greitefeid ai chwaidd yn amreddaer: buom yn ym.

edd wi hanfantais ni allodd ei foddi mewn un Eglwys.
Goidefodd ei chystudd yn amyneddgar; buom yn ymddyddan a hi am ei chyflwr rhyngddi a Duw yn y rhaa gyntaf o'i hamser yms, dywedai; 'Ei bod yn teimlo ei hun yn bechadures fawr, a thrwy hyny nad oedd yn haeddu dim ond ei chosbi.' Eto cafodd y fraint i drol ei golwg at Grist a'i ddyodefindan, a maddeaant rhad trwy waed y Groes; felly aeth ymaith a'i phwys a'i gobath ar Grist. Gadawodd briod a saith o blant yn amddisal, i ahren ar ei hol. Claddwyd ei rhan fawod yn nghladdfa Salem hyd floedd yr udgorn diweddaf. Pregethodd Mr. Rowland Griffiths, Marcy, ar yr achlysar, oddar Preg. 7: 11. oddiar Preg. 7: 11.

JOHN HUGHES.

DAMWAIN ALARUS YN SUGAR CREEK.

Y ddamwain alarus ganlynol a gymerodd le yn ngwaith haiarn y Gorllowin Fawr, swydd Armstrong, Pa., ar y 29ain o fis Tachwedd :-Tra yr oedd bachgen ieuangc. 16eg mlwydd a chwe' mis oed, yr hwn oedd fab i Dafydd Jones, neu Dafydd John Hector, genedigol o Nantcwnlle, Ceredigion, Cymru, yn rhoddi saim ar y troellau (rollers,) with ba rai yr oedd yn gweithio, cydiodd blaen yr haiarn, a pha un rhwymir breichiau y troellau uchod, yn ei ddillad, ac a'i dirwynodd ef yn ei gafael, nes ei dynu i mewn rhwng yr olwynion sydd yn cydio y troellau a'u gilydd, pa rai sydd yn eu cylchdroadau o fewn tair modfedd i'w gilydd, ac a'i drylliasant fel y bu farw yn y fan. Yr oedd ei gydweithwyr o amgylch iddo ar y pryd, ond mór sydyn ac angeuawl oedd yr ymweliad dychryna iwy hwn, fel ag y darfu i angeu gyflawnu ei orchwyl ar y mab ieuangc anffodus heb i neb glywed ci lais, na braidd ystyried fod hyny wedi ei wneyd arno, nes yr oeddynt yn codi ei gorph marw oddiar y llawr wedi ei ryddhau o'r wasgia farwol.

* Enw flugiol J. T. yn rhei • Fisolien Cymre.

Yr oedd y mab ieuangc uchod yn fachgen tiws, siriol, a hawddgar iawn; ac yn hoff gan ei holl gydweithwyr am dano, yr hyn a brofwyd trwy yr effaith gyffredinol gafodd ei farwolaeth ar ei teimladau: eto nid oedd eu galar hwynt eu gyd, ond ysgafn iawn iddei gydmaru â galar tad a pherthypasau yr ymadawedig.

Ar y 30ain, cludwyd ei ran farwol i gorphlan gwaith haiarn y Gorllowin Fawr, yn cael ei hebrwng gan dyrfa fawr o gydweithwyr yr ymhebrwng gan gyn- ... adawedig, ac ereill.
Yr eiddoch, &c.,
THOMAS D. JONES.

EISTEDDFODAWL.

Ymgynullwyd y 27ain o'r mis diweddaf yn Nhŷ y Cynnrychiolwyr.—Gofynai Mr. J. Q. Adams ganiatad i gynnyg penderfyniad er dy-ddimu yr 21ain rheol-yr hon sy'n gommedd erfynebion a dadleuneth ar achos y Caethion. Gwrthwynebai Mr. Wise.—Rhybuddiai Mr. H. Everett y gwnai ofyn caniatad i ddwyn ysgrif i mewn er dyddimu cyfraith y Methdaliad (Bankruptcy.)-Rhoddwyd cynnygiad Mr. Adams rhag-crybwylledig ar y hwrdd trwy bleidlais o 106 yn erbyn 102.—Derbyniwyd CENNAD-WEI y Llywydd yr hon sydd yn rhoddi boddhad cyffredinol, a neillduwyd Cyfeisteddfodau, fel arferol, i gymeryd ei gwahanol rannau dán sylw.-Darllenwyd yr ysgrif er dyddimu cyfraith y Meth-daliad ddwywaith, ac y mae pob arwyddion mai ei dyddinuu a gaiff heb nemawr o wrthwynebiad.

Cenhadaeth o'r Ynysoedd Sandwich.-Daeth y newydd o Mazatlan, fod llestr wedi cyrhaedd yno o Ynysoedd Sandwich, yn yr hon y trosglwyddid Mr. Richards, ac Ysgrifenydd y Brenin Haahlie, y rhai ydynt yn rhwym ar genhadaeth ddirgelaidd, gyda phob cyflymdra i'r Taleithau Unedig.

Greatlgofiaid -Mae'r lloerigion (lunatics) yn Nawddfa Gwallgofawl Vermont (Brattleboro',) yn cyhoeddi Newyddiadur bychan yn wythnosol, er ys amryw wythnosau. Dywedir fod llawer mwy o drefn, ac yn ddiau llawer mwy o weddeidd-dra yn y papyr, nac mewn llawer o gyhoeddiadau a olygir gan rai yn proffesu bod yn eu synhwyrau.

Gurthgaethiwedyddion Politicaidd.-Y nifer o bleidleisiau Gwrthgaethiwawl a gasglwyd yn yr otholiad diweddaf oeddynt-

At penousar atmonar		-				
Talaith.		rthga	Y cwbl.			
Caerefrog-Newydd		·	7262		401,420	
Massachusetts,			6179		114.939	
Michigan, tua			1500		45,000	
Ohio,			5403		260,088	
Vermont.	-		2093		63,425	

Yn y pump talaith uchod, y rhai ydynt brif estyll y Gwrthgaethiwedyddion, mae eu pleidleiziau yn cyrhaedd i tua 21 y cant o'r holl bleidleiziau. Yn y wlad yn gyffredinol, ni chyrhaeddant uwchlaw 1 o bob cant.

Yr Amrafael yn Cynnyddu.-Mae'r 'Lynchburg Virginian, yn cynghori-fod cymdeithas

i gael ei ffurfio gwrthwynebol i'r Gymdeitha Wrthgaethiwawl, dyben yr hon fydd dwyn y gwrthgaethiwedyddion mwyaf selog o'u hanfodd i'r taleithiau caethion, ac yno eu cosbi yn ol y gyfraith, mewn hunan-ddiffyniad, oherwydd bod yr olaf yn gwneyd dim a allont i ladrata eu Ne-

Dirucest .- Mae yn awr uwchlaw 50 o gymdeithasau Dirwestol yn ninas Caerefrog-Newydd ei hun.

Llosgi Biblau with y cannoedd.—Mae llythyr oddiwrth wr credadwy yn Chazy, swydd Cliaton, C. N., dyddiedig Tachwedd 28ain, yn hysbysn i'r Pahyddion gadw Cyfarfod Gohiriedig (Protracted Meeting,) yn ddiweddar yn Carbo, pentref yn mhlwyf Champlain, ac iddynt gynnull yr holl Fiblau a fedrent gael yn y gymydogaeth-cawsant rhwng dau a thrichant, ac a'u llosgasant. Cynnygiodd rhai o gyfeillion y Bibl eu prynu, ond yn ofer. Cofier hyn-Lles Biblau with y cannoedd, gan offeiriaid Pabaidd, yn Nhaleithau Unedig America, yn y flwyddyn 1842.

Marioolaethiad am drosedd.-Mae Ty v Cynnrychiolwyr yn Hampshire Newydd, wedi dyfod allan yn erbyn marwolaethu am unrhyw drosedd, trwy bleidlais o 111 yn crbyn 106.

Ein Cynfrodorion .- Ymddengys trwy adroddiad y Llywodraeth, fod 88,124 o Indiaid wedi eu symud i'r gorllewin o'r Mississipi, ac o'r llwythau lluosog gynt yr ochr ddwyreiniol i'r ason nid oes yn ngweddill 25,000 o eneidiau.

GWRTHBLEIDIAD AR FWEDD LLONG.

Cyffrowyd dinasyddion Caerefrog-Newydd, a'r wlad yn gyffredinol i raddau mawr, yn niwedd y mis diweddaf, trwy y newydd fod gwrthbleidiad (muiny.) yn bygwth y canlyniadau mwyaf dychrynllyd, wedi ei ddarganfed ar fwrdd y brig Somers perthynol i'r Tuleithau Unedig, yr hon a flaenorid gan fab i Mr. Spencer, Pen Ysgrifonydd y Dosparth Rhyfelaidd, a bed Spencer a dau ereill wedi eu dihenyddio yn ddioed.

Ymddengys i'r Somers hwylio o C. N., tua thri mis yn ol, gyda dwylo o 80 egwyddor-weision (apprentices,) 18 o longwyr cyffredin, ac un Meistr arfau. Llywyddid hi gan A. S. Mack-enzie; cynnwyssi ei swyddogion is-gadben a phump neu chwech o is-swyddogion, y'mhlith pa rai yr oedd Spencer. Wedi cyflawni ei phumin neu ciwecii par para i yr oedd Spencer. Wedi cyfawni ei orchwyl ar oror Affrica, cychwynai 'r Cadben yn ol tua C. N. Ychydig o ddyddiau cyn y laf o Ragfyr diweddaf, hysbysai Spencer ei fwriad ef yn nghyda nifer mawr o'r lleill i un o'r 2s-oruchwylwyr, yr hwn a gymerodd arno gyduno ac a dyngodd lw o ffyddiondeb, ond yn fuan a gyflwynodd yr hysbysiaeth o'r gwrth-bleidiad i'r Cadben. Y cynllun oedd eodi ffagamrafael rhyngddynt a'u gilydd, ac yn y cyth-rwfi lladd y Cadben, yr holl swyddogion ereili oddyeithr y meddyg, a phawb ereili nad ymunai a hwynt; cymeryd meddiant o'r llong, troi yn for-ladron, hwylio tua'r 'Isle of Pines,' lle y cyfarfyddent â llong arall o'r un tuedd, ac yna gwylio o gylch Sandy Hook am yaglyfaeth. Bwriadent yspeilio pob llestr a gaent, lladd yr holl wrrywod, a chymeryd y merched at eu gwasanaeth nes blino arnynt ac yna eu taffu dros y bwrdd. Cafwyd cadarnhad o'r bwriadau hyn mewn ysgrifen wedi ei chuddio o fewn cadach gwddf Spencer.

Barnodd y Cadben a'i gydswyddogion yn anghenreidiol gosod Spencer a dau ereill i farwolaeth ar y môr, yr hyn a wnawd trwy eu crogi yn y dull arferol; mae'r lleill o'r gwrth-bleidwyr wedi 'eu dwyn i Gaerefrog mewn beivrn.

Wanesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR.

Ein newyddion diweddaraf a gyrhaeddodd yn y 'Brittania' i Boston, ac a ddyddnodir y 4ydd o'r mis diweddaf. Y mae newyddion o China ac India o'r pwys mwyaf, a chyn belled ag y mae adferiad heddwch, yn foddhâol o'r dyddordeb mwyaf i bob dyngarwr; er bod y gost-y miloedd o fywydau a gollwyd yn yr amrafael anghyfiawn, yn wir achos galar. Yr oedd y newyddion hyn yn llyngcu pob peth arall iddo ei hun, fel nad oedd dim arall braidd yn werth sylw ar hwyliad y llestr uchod.

DAROSTYNGIAD CHINA.

Mae Amherawdr China wedi ymostwng i gyttundeb, yn yr hwn y mae'r Chinëaid yn caniatau holl ofynion y Prydeiniaid, ac yn cyttuno talu \$21,000,000-chwe' miliwn am y y cysglys (opium), a'r pymtheg gweddill am draul y rhyfel.—Cymerwyd Nankin. Ar yr 20fed o Orphenaf angorai llestri Lloegr ger Keang-foo, yr agoriad i'r gamlas fawr, a thranoeth arllwysent en lluoedd i fyned i ymosod ar y ddinas, ac ar wersyllfa o'r gelynion oeddont yn y gymydogaeth. Gorchfygwyd yr olaf ar unwaith, y Chinēaid yn ffoi yn mhob cyfeiriad; ond y ddinas a amddiffynwyd yn wrol: rhoddodd 3000 o filwyr Tartaraidd eu bywydau i lawr yn yr ymdrechia anobeithiol. Yn mhlith y lladdedigion yr oedd 40 o'r Mandariniaid; a'r cadfridog, pan y deallodd fod y cwbl drosodd, a ddychwelodd i'w dy, eisteddodd yn ei gadair yn dawel, ac wedi gorchymyn i'w weision roddi yr adeilad ar dân, efo a losgwyd yn lludw. O du y Brydeiniaid lladdwyd 4 o swyddogion, ac 11 yn glwyfedig, ac 134 o ddynion rhwng clwyfedig a lladdedig. Yna aeth y llynges y'mlaen tua Nankin, ac a sefydlodd yno ar y 6fed o Awst, gan vmbarotoi yn ddioed i ymosod, ond yn ddisymwth gofynwyd cyd-ymbaid (truce) gan hysbysu fod yno ddirprwyaeth oddiwrth yr Amherawdwr.

Parodd y newyddion o China wellhâd dioed mewn masnach yn Lloegr, gan y dysgwylir fod i

rma facs eang wedi ei agor i nwyfau Prydain. Heblaw yr arian uchod iddeu talu o fewn tair blynedd, y mae porthladdoedd Canton, Amoy, Foo-chow-foo, Ningpoo, a Shanghai i fod yn agored i farsiandwyr Prydeinig, gyda'r breintiau arferol; ac y mae meddiant yn cael ei roddi am byth iddei Mawrhydi Brydeinig o'r Ynys Hong-Kong; a bod i holl ddeiliaid ei Mawrhydi a ddygwyddant fod mewn dalfa i gael eu rhyddhau yn ddiammodol. Mae 'r Amherawdwr yn gwrthod arwydd-nodi y cyttundeb nes derbyn arwydd-nodiad y Frenmes. Yr oedd lluoedd milwraidd a morwraidd Prydain yn aros yn Nankin ar ddydd-nodiad y newyddion diweddaf. -Geill yr hen wragedd fentro rhoi llwyaid go helaeth o de yn wlych yn awr.-Yr oedd yr ager-longau yn peri y braw mwyaf i'r Chineaid, galwent hwynt yn 'Llongau'r Diafol.'

GORUCHAPIAETH YN INDIA.

Mae Ghuznee a Cabul wedi en cymeryd, a'r rhan fwyaf o'r carcharorion Prydeinig wedi eu rhyddhau. Mae Akbar Khan yn ffoadur; ei bleidwyr wedi eu gorchfygu, a'r Fancr Brydeinig eto yn chwyfiaw dros Bala Hissar, neu amddiffynfa prif-ddinas Affghanistan.

Yn nghanoldir India yr oedd tawelwch a

boddlonrwydd yn teyrnasu. Y mae Llywodraethwr Cyffredinol yr India wedi cyhoeddi Datganiad yn yr hwn y dywed: -- Byddai'r fyddin Brydeinig yn awr mewn meddiant o Affghanistan yn awr i gael eu galw oddiyno i'r Sutlej.

'Gadawa y Llywodraethwr Cyffredinol i'r Affghaniaid eu hunain i greu llywodraeth o'r annhrefn y maent wedi eu dwyn trwy eu tros-

eddau.'

Yr oedd y Cholera wedi tóri allan mewn rhai parthau a gwneuthur difrod mawr yn mhlith y milwyr.

DROS 100 O FYWYDAU WEDI EU COLLI.

Gyda'r 'Columbia,' cyrhaeddodd y newydd bod llong ei Mawrhydi Brydeinig, 'Reliance,' wedi ei cholli, a chyda hi dros gant o fywydau. Cymerodd hyn le ar y 12sed o Dach., ar oror Ffrainge. Gadawsai Ganton ar y 7sed o Fai, yn llwythog o dê. Nifer y personau ar ei bwrdd oeddent-75 o Sacson, 27 o Chinëaid, ac 20 o Ellmyniaid: y cwbl 122. Cyfrifir y ddamwain. alarus hon i anwybodaeth y Cadben, yn camgymeryd y goleuadau ar oror Ffraingc.

250 o fywydau wedi eu colli ar y mor.

Gyda'r un cyfrwng yn nechreu'r mis, daeth y newydd galarus fod y llong 'Waterloo,' yr hon a ddefnyddid i drosglwyddo alltudedigion euogfarnedig o Loegr i Sidney, wedi myned yn ddrylliau, a bod 250 o 330 o fywydau wedi cyfarfod ag angen yn y tónan chwyddedig. Dygwyddodd byn ar y 27ain o fis Awst, yn Table Bay, Penrhyn Gobaith Da, lle yr oeddynt wedi troi i ymofyn bwydydd, &c., iddeu hwyluso i'w taith. Cynnwysai y'nghylch 240 o gach charorion gwrrywaidd, gwyliadwriaeth o 30 o filwyr, 5 o fenywod, a 43 o blant, heblaw dwylaw'r llestr. Yr oedd miloedd o bobl ar y traeth, o fewn ergyd carreg i'r llestr, ond y fath oedd

y dymhestl ofnadwy fel nas gallasent weinyddu un cymhorth i'r trueiniaid anffodus.

NEWYDD DRWG I'R TEILWRIAID.

Dywedir bod y fasnach mewn menyg yn swyddi Nottingham a Derby yn cynnyddu; bod y celfyddydwyr yno yn ymdrechu gyda dyfais i wau côtiau a llodrau (panatloons.) yn barod at wasanaeth, a bod yn debyg y llwyddant, gan eu bod yn diwygio yn fawr ar ol y cynhyg cyntaf.
—Beth ddywedwch chwi am hyn, deilwriaid? Yr ydym yn ofni bydd yn rhaid cael dau—naw o honoch wedi'n i wneyd dyn.

Tywysogaeth Cymru.

LLYTHYR O FERTHYR.

(AT OLYGYDD Y CYFAILL.)

Merthyr Tudfil, Tach. 4ydd, 1842.

Fy Anwyl Syr,—Er y trethi newyddion a codwyd gan Weinyddiaeth Peel y ffwyddyn hen, y mae cyllid y deyrnas yn lleihau. Nid gwiw rhoddi rhagor o bwysau ar gefn 'John Bull;' y mae yn mron llethu eisoes. Paham na baent rywbryd yn meddwl am leihau y draul? Cyflawniad o freuddwyd Spencer a wnelai dros y deyrnas—aberth, ïe, aberth welleai y byd hwn a'i drigolion, yn dymhorol ac yn ysbrydol.

Cospir y terfysgwyr tua Manchester, a lleoedd ereill, yn drwm iawn; alltudiaeth dros 5-10, 18, ie, 21ain mlynedd, ac ambell un dros ei oes yw gwobrwy y llywodraeth: carcherir ereill.

yw gwobrwy y llywodraeth : carcherir ereill.
Y mae heddwch yn teyrnasu yn y lle hwn; a'r gweithfeydd yn myned yn dra hwylus, ond nid ocs dim codiad yn y pris.—Mae gostyngiad mawr yn mhris y bwyd, yr hyn sydd fantais o'r ınwyaf i'r prynwyr.-Mae cyd-yfed tê er talu dyled Capeli yn beth tra chyffredin yn y wlad yma yn bresennol.-Dywedir fod amryw wedi cael prawf o'r Geri Marwol (Cholcra Morbus,) yr wythnosau aethant heibio, ond trwy dynerwch ein Tad nefol nid oes ond ychydig wedi meirw o hono hyd yn hyn.—Nid oes neb yn cofio mwy amldra o afalau r.a'r flwyddyn bresennol; pe buasai y Toriaid yn tynu y dreth oddiar y siwgr fel yr amcanodd y Whigiaid, gwnelsai llawer fwyd blasus, a bywoliaeth dda gvda'r afalau. -- Amlwg i bawb ond deillion fod cisian diwygiad trwyadl yn Mhrydain, eto, rhaid cael ffordd reolaidd i'w gyrhaedd. Rhaid gwellhau moesau 'r wlad cyn y byddo wir wellhâd yn un man.-Dychwelodd yma lawer o America eleni, ac edrychir ar America yn awr yn mron gyda'r un eithafed o ddīystyrwch ag y dyrchefid bi gynt

Yr eiddoch yn wirioneddol, Wm. Morris.

Traveffagliad yn sir Aberteif.—Ar y 27ain o Hydref, llosgwyd nifer mawr o ferâon yd perthynol i Cadben Lewis, yn Llanllear, ger Tal-y-sarn. Mae gôf, deiliad i'r Cadben, yn aros ei brawf ynngharchar Aberteifi ar y cyhuddiad o fod yn euog o'r weithred diriedus.—Llosgwyd hefyd tua'r un amser dair fera o yd i Mr.

Wm. Jones, Rhiwlas, ger y Borth, trwy ddiof-alwch morwynig.

Y Llofrwidiaeth yn Nhreffynnon.—Mae'n hysbys i'n darllenwyr am un Hannah Roberts o Dreffynnon, ei bod wedi ei dedfrydu i ddyoddef marwolaethiad o herwydd gwenwyno ei gwr; trwy y newydd diweddaraf yr ydyn yn deall bod dydd ei dienyddiad wedi ei bennodi i gymeryd lle ar y 14eg o'r mis hwn (Ionawr); nid ydym yn llwyr anobeithiol eto na ddangosir iddi drugaredd breninol.

Damwain angewol yn y Traeth mawr.—Ar noson y 12fed o Dach. diweddaf, mŵnwr o'r enw'Ellis Evans, gyda'i fab hynaf, a aethant i forfa y Traeth-mawr, rhwng Boddgelert a Thremadoc, i saethu ednod gwylltion wrth oleu'r lleuad. Wedi dyfod at glawdd, yr hwn oedd yn rhaid ei groesi, ebai'r tad wrth ei fab, yr hwn oedd yr ochr arall. 'Gafaela yn môn y dryll yma i'm cynnorthwyo i drosodd, a phao y dywedwyf, týn ef.'—Y canlyniad oedd iddo saethu ei dad yn ddamweiniol. Bu farw yn mhen dwy awr. Yr oedd yn 42 mlwydd oed. Claddwyd ef yn mynwent Llanfrothen.

Dygroyddiad angeuawl hynodawl ger Pontantur.—Collodd Mr. Joseph Griffiths, o Ben-y-bont, oi fywyd mewn modd hynod gerllaw y lle uchod yn ddiweddar. Yr oedd yn dychwel-yd o Langendeyrn; o fewn can' llath i'w dŷ yr oedd pon'pren cul ar draws nant fechan, yn nghanol y bont dygwyddai fod twll; aeth troed Mr. G. i'r twll at ei benlin, syrthiodd yn ol a'i ben i'r dwfr, methodd ysgogi oddiyno, a bu farw cyn i neb ei weled.

Damwain yn Llyn Nantllef.—Nos Lun, Awat 1, 1842, acth dwy eneth unarbymtheg oed, sef Elizabeth, merch John Williams, Nantllef, str Gaernarfon, yn nghyda Catherino, merch John Williams, crydd yn y gymydogaeth, i ymdrochi i un o'r llynau sydd ar waelod y nant. Aethant ar ffrwst i'r dwfr, a suddasant braidd ar amrantiad o'r golwg i'r dwfr. Daethant dair gwaith i wyneb y dwfr, gan waeddi eu bad yn boddi, &c. Yr oedd un wraig ar y lan yn eu gweled; a bu hóno mewn perygl mawr yn ceisio eu hachub, ond y cyfan yn ofer: boddodd angau wynt yn y fan.

Haint yn mhlith y gwartheg.—Bu farw yn ddiweddar chwe' buwch a tharw ar dyddyn Tany-bryn, plwyf Llanllyfni, swydd Gaernarfon. Clywsom fod yr haint hwn a'i lladdodd yn gyffredin yn y swydd uchod a'r nesaf ati.

'Y Tyrrysog Indiaidd.'—Enw'r Indiad ieuange, yr hwn oedd yn wyddfodol yn Ngbylchwyl diweddar Cymreigyddion y Fenni, yw
Chundernohun Chattergee, mae yn nai i'r Bramin uchelglod Dwarkananth Tagore, yr hwn
a ymwelodd â Phrydain i'r dylen o olrhain oi
defodau gwladol, a chanfod goruchafiaethau athrylith a diwydrwydd y Prydeiniaid. Mae yn
ddyn ieuange o ymddangosiad bywiog a deallus;
ar yr achlyaur uchod addurnai ei benrwymya
(turban,) a chenhinen ysblenydd,

Symudiad Gueinidog.—Ar 5ed o Hydref diweddaf darfu i'r Parch. Thos. Lloyd, A. B.,

yn ddiweddar o Ddinas Powys, Morganwg, gael ei gydnabod yn gyhoeddus fel gweinidog yr eglwys Annibynawl gynnulledig yn Watford, yn yr un str.

Gwaith Mion Plum.—Hysbysir fod gwaith plwm y Gyfannedd, ger Abermaw, yr hwn a agorwyd yn diweddar gan T. J. Stevens, Ysw., yn awr mewn llawn gwaith.

DAMWEINIAU ANGEUAWL, A MARWOLAETHAU BISYMWTH.

Dyn o'r enw John Jones, a funsai yn wyliedydd yn Ngwaith Haiarn Cyfarthfa am lawer o flynyddoedd, a gafwyd yn farw o fewn ychydig droedfeddi oddiwrth ddrwa ei dŷ, yn nghymydogaeth Pontystorehouse. Yr oedd wedi bod yn yfod yn drwin.

Syrthiodd Mr. John Price, tyddynwr, Rhosesmore, oddiar gefn ei geffyl, wrth ddychwelyd o Dreffynnon, ac ni siaradodd mwy; a bu farw yn fuan.

Yr un noson yn Nhreffynnon aeth bonyw dlawd o'r enw Jane Lloyd iddei gwely yn ci hiechyd arferol, tarawyd hi yn glaf yn ddisyrawth a bu farw y'nhen ychydig fynydau.

Pan oedd bachgen bychan, 3 blwydd oed, mab Mr. R. Jones, môrwr, heol Abersoch, Pwilheli, yn rhedog o gylch y tŷ, syrthiodd ar ei wyneb, aeth un o'i ddannedd blaen trwy ei dafod, a gwaedodd i farwolaeth yn y fan.

Bu farw un William Roes, yn 63 oed, yn Abertawy trwy i geffyl wedi gwylltio redeg drosto.

Manion Cyffredinol.

Dywedir fod Mexico ar ganiatau Califfornia i'r Taleithau Unedig, yn gyfnewid au eu dyledion.

Mae yn debyg y ceir oriaduron (watches,) yn rhad yn fuan, oblegid hysbysir fod gwr dyfeisgar yn Llundain wedi ffinfio peiriannau i wneuthur amryw o honynt mown diwrnod.

Mae Post-swyddfa newydd wedi ei sefydlu yn Nghymru ,swydd Erie, Pa., nid 'Gwyllt Walia,' feddyliem, ond rhyw Gymru na phrophwydwyd am dani gan Daliesin na Myrddin.

Gwerthid gwenith da yn Manchester, Lloegr, yn ddiweddar am 7 swllt y bwsiel o 70 pwys.

Dengys yr holl hanesion fod yr hin yn yr Hen Wlad yn ernes o auaf anarferol o galed. Cawsai rhai cerbydau yno eu rhwystro gan lychfeydd o eira eisoes.

Mae cynnyg wedi ei wneyd i gael ffordd danddaearol rhwng Merthyr ac Aberdare.

Yn ddiweddar bu farw Solomon Herschell, Prif Rabbi yr Iuddewon yn Llundain. Yr oedd yn 83 oed; a buasai 42 mlynedd yn ei swydd.

Dathlwyd agoriad llong-borth newydd Cas'newydd-ar-wysg gyda llawer o rialtwch-gorymdaith, gwledd, dawns, &c. Cafodd y gad-long Brydeinig, 'Formidable, o 90 o gyflegrau, ei dryllio yn ddiweddar ger Barcelona, Yspaen.

Mae arwyddion o affonyddwch yn Rwssia; attafaelwyd amrai swyddogion dân y cyhuddiad o gyd-fradwriaeth yn crbyn y llywodraeth.

Yn yr Yspaen mae y terfysg yn parhau. *

Clywsom fod y Groegiaid yn aflonyddu, ac yn fwy anfoddlawn beunydd i'w brenin.

Cyssegrwyd yr addoldy Protestanaidd cyntaf yn China, ar yr 17eg o Orphenaf diweddaf yn Hong Kong.

Mae o gledrffyrdd gorphenedig yn y Taleithau Unedig 4442 o filluroedd.

PRIODWYD--

Awst 16eg, yn eglwys Llanbehlig, Caernarfon, gan y Parch. — Morgans, Mr., Thomas Williams, mah Cadhea W. Williams, 'Elmgrove' Schooner, a Meis. Ellen Roberts, unig ferch Mr. W. Roberts, Peol lane, y ddau o Gaernarfon.

24sin, yn eglwys Esgobawl Bangor, gan y Parch. H. Price, Mr. W. Roberts, Grooer, a Meis. Ellen Williams, y ddau o'r ddinas uchod.

Medi laf, yn eglwys St. Marylebone, Llundain, priodwyd y Parch. David Roberts, o Abertawy, a Meis. Mary Price, gynt o Landltyd Fawr, Morganwg.

2il, yn Celcain, gan y Parch. — Evans, Mr R. Davies, dilledydd, Dolgellau, ag Elizabeth, unig ferch William Roberts, Ysw., Pias Yw., Nauerch, swydd Fflint.

Yn ddiweddar, yn eglwys St. Clairs, Mr. Henry Harries, Tŷ Mawr, Mydrun, a Meis. Evans, yn ddiweddar o Gastell Tawe, sir Gaerfyrddin.

Hydref i leg, yn Llanbadarn-fawr, Mr. Robert Roberts, mab y Parch. Richard Roberts, Dolgellau, a Meis. Hopkins, meich Mr. Lewis Hopkins, Aberystwyth.

18fed, yn Abertawe, y Parch. Edward Griffiths, gweinidog yr eglwys Annihynawl Saesonig. Merthyr, a Mary, merch Mr. P. Walker, o'r lle uchod.

Yr un dydd, yn Llanelly, sir Gaerfyrddin, Henry Thomas, Ysw., yn ddiweddar o Lwyn-y-berllan, a Chatherine, merch y Parch. James Buckley, o'r lle nchod.

BU FARW-

Mehefin 16fed, wedi hir gystudd, yn 31 oed, Sarah, gwraig Mr. Richard Griffiths, Birkenhead, sir Gaer.

Medi 20fed, yn 72 ml. oed, y Parch, William Jones, Gweinidog Esgobaethawl St. Arvans, sir Fynwy.

28ain, yn Efailwén, Llangyfelach, yn 74 oed, Ann Thomas, o glod mawr fel gosodydd eagyrn.

Hydref 3ydd, yn mhlwyf Roath, ger Caerdydd, Mrs. Alice Richards, yn 82 oed.

4ydd, yn ngweithfa Penydarran, Merthyr, Mr. Morgan Bevan, yn 58 oed.

Yr un dydd, yn ngweithfa haiarn Rumney, sir Fynwy, Mrs. Joyce Jones, yn 104 oed! Yr oedd yn fam, nain, hen-nain, a gorhen-nain i 105 o blaut. Bu fyw 80 mlynedd yn Dowlais. Claddwyd hi yn Nghapel Seion, Merthyr.

Sed' Mr. Thomas Jones, Turner, o'r Fenni, yn 86 oed. sec. ar. 1 norms Jones, 1 arner, o'r renni, yn co cec. Yr cedd yn nodedig am ei gyflymdra yn rhedeg yn nyddiau horeuawl ei ces. Aethal o'r Penni i Aberhonddu ag yn ol mewn chwe' awr, (38 milltir,) pan yn 30ain oed.

8fed, yn Sarnau, yn 61 oed, y Parch. Thomas Lewis, Ficer Merthyr, a Churad parhaol Llanstephan a Llan-guaog, swydd Gaerfyrddin.

Yr ua dydd, yn Cilpyll, ya 72 ml. ced, Mrs. Lloyd, wedlw y diweddar Barch. Hugh Lloyd, Gweinidog Regolaethawl Llangeitho, Ceredigion.

9fed, yn Merthyr, yn 57 oed, Mr. William Jones, naddwr cerrig.

Yr un dydd, yn 18 ml. oed, Ann, morch Mr. David Charles, o'r King's Head, Liangyfelach.

10fed, yn 74 ned, Mrs. Eleanor Markham, gweddw y diweddar Thomas Markham, Ysw., ac ung ferch y di-wedder John Carne, M. A., o'r Nash, Morganwy. Yr oedd y drengedig hefyd yn ddisgynnyddes o Ynr, Breuin Gwent a Morganwy. Gwent a Morganwg, teulu disgynedig yr hwn a feddian-eat yr un tiroeild dros 900 o flynyddoedd.

lleg, yn 80 oed, Mrs. Catherine Grove, gweddw y diweddar Samuel Grove, Postswyddog Abertawe.

16eg, yn Brocastell, ger Penybont, yn 54 oed, Mr. W. Jones, tyddynwr.

Yr un dydd, yn Cefaamlwch, yn 67 ced, Mr. Robert Henderson, o *Birmingham*.

17eg, ya Kington, Sarah, gweddw William Davies, Ysw., Aberenig, swydd Frecheiniog.

Yr un dydd, yn Abermaw, Hugh Roberts Ysw., Cyf-

TH DDIWEDDAR-

Yn 19 oed, J. mab y diweddar R. Humphreys, ' Blue Bell,' Bangor.

Yn 84 oed, Mary, gweddw y diweddar W. Owen, Tyddyn-heilyn, ger Bangor.

Yn 54 oed, W. Jones, Ynysmadawg gôch, ger Pont Menai.

Yn 32 oed, Mary, gwraig T. Griffiths, Tŷ-croes, ger Llenerchymedd, Môn.

Yn 60 oed, T. Williams, yn ddiweddar o Dyddyn-y-pwll, Pwllfanogl, Môn.

Yn 48 oed, E. Jones, Arwerthydd, Wyddgrug.

Yn Penrhyn, plwyf Llansber, Meirionydd, Meistresan Jane Roberts, yn 80 oed.

Yn 39 oed, yn Marthyr, D. Lloyd, Argraffydd, gynt o Gaerdydd.

Yn 70 oed, yn yr un lle, R. Keyes, crydd.

CYNNULLION.

Pwy PEDDYLIASAI !-Gŵr tlawd a alwodd am feddyg at ei wraig, yr hon cedd yn beryglus glaf. Awgrymodd y meddyg ei fod yn ofni na chai ei dalu am ei drafferth. 'Y mae genyf hum' punt,' ebai y dyn wrth y meddyg, 'ac os bydd, i chwi ladd, neu wella, chwi a'u cewch.' Bu farw y wraig dan law y meddyg; ac yn mhen rhyw gymaint o amser galwodd am ei bum' punt. Y dyn a ofynodd iddo, 'A laddasoch chwi fy ngwraig i?' 'Naddo.' 'A ddarfu i chwi ei gwella hi?' 'Naddo,' 'Yna,' ebai y dyn tylawd, 'nid oes genych hawl gyfreithlon i'r - Arian.

GRAS AR OL BWYD,-Yr oedd cwmni unwaith yn cianawa ar fwrdd y diweddar Ddr. Pearce, Deon Ely, a throdd yr ymddyddan am y marwolaethau aml yn mysg y cyfreithwyr. Dywedai un bonneddig, 'Yr ydym wedi colli dim llai na chwech cyfreithiwr enwog mewn chwe mis.' Ar hyn cododd y Deon i fyny, (yr hwn oedd yn drymaidd iawn ei glywed,) a dywododd, 'Am hyn a phob trogaredd arall enw yr Arglwydd a folianner.' Cafoold y dygwyddiad effaith anwrthwynebol ar feldyliau y

LLose GLO.-Tas divedd y podwerydd are: ddeg, cyfrifid lloegi glo yn Llundarn yn Sanne (neisence) mor fawr, fel yr oedd y rhen a Swinn a y tân gwaharddedig hwn, yn agured i gani et m yn ol deddf benodol y Senedd, & marwall

MARWOLDEB.-Y mae hen godyfr, m y me gellir hydera, yn thoddi i ni yr anghraidit hon o San einioes dyn. O gant o bobl a aned ar yr un a

16	,		ATG O	odd y	e are	• 024			
_	•			_			-	-	•
26		_		•	•	•	•	•	
36		Ċ	•	•	•	-	-	_	_
46	•		•	•	-		_	-	•
56	•	•	•			_	-	•	•
	•	•				•	•	•	•
66		_			•	-	-		
76		•	•	•	•		-	_	
••	•			_			-	•	•

HIR-HORDLEDD. -- Y mae tair o h won yn byw gerllaw eu gilydd ar y Brynnaws, widi Prycheiniog, yn gwneyd i fyny rhyngddynt yr eed 270 o flynyddau. Eu henwau yw Ann Davies, 34 est. Mary Lewis, 96; Esther Thomas, 90.-R. D.

GWAHANOL LIWIAU DYNOLRYW.—Mewn tract yn y ' Magnolia' ar Lëenyddiaeth y Negro, hysbyss is ffaith pwysig, bod y tri gair Cam, Sem, a Japhath, pe golygu yn yr Hebraeg gwreiddiol, du, coch, a gwyn

DEDWYDDWCH PERFFAITH,-Rhyw bendefig dayreiniol yr hwn oedd yn ddarostyngedig i'r preddgiwyf (melancholy,) a gynghorwydd newid crysau a dyn fyddii yn berffaith ddedwydd, y gwnelai hyny ei wellhen; wedi hir ymchwiliad daeth o hyd i'r cyfryw berson, ad erbyn ymholi cafodd allan nad oedd y llengcyn dedwydd yn feddiannol ar grŷs yn y byd.

AGER-GERRYD AWYROL-Hysbysir fel gwiriomdd fod cyfeillach o ddymon yn Llundain wedi cymeryd braint-lythyr i ager-gerbyd awyrol, yr hwn sydd i deithio can' militir yr awr trwy yr awyr-ac efelly garie teithwyr dros yr Atlantic mewn deng-awr-ar-hugain.

CARRES Y PHILOSOPHYDD.—Mahomet Bey, bremia Tunis, a ddiorseddwyd gan ei ddeiliaid ; oad yr oedd ya cael y gair o fod yn feddiannol ar garreg y philosoph ydd, ac adferwyd of gan Dey Algiers ar yr ammod fod iddo hysbysu y dirgelwch. Mahomet, gyda rhwysg a difrifoldeb mawr, a anfonodd aradr, gan arwyddo mai anaethyddiaeth oedd grym teyrnas, ac mai carreg y philceophydd oedd cnwd da, yr hwn a ellid yn hawdd ai

BEDD Y BARDD .- Dygwyddold i William Phylip, prydydd o Peirion; fyned ar dro i ymweled âg Wmfre Dafydd ab Ifan y prydydd, Clochydd Llanbrynmair, yn swydd Drefaeldwyn; pan oedd yn lled agos i'r Lla gofynodd i fachgenyn, A ddangosai ef dy Wmfire Dafydd ab Ifan iddo? Y Bachgon a atebodd y gwnai. Yna fe arweiniodd William Phylip at fedd newydd yn y fynwent, ac a ddywedodd, 'Dyma dy Wmffre Dafydd ab lfan.' Dywedir i'r ymadrodd hwn gael y fath effaith arno fel ac y cyfansoddodd 'Gywydd y Bedd,' yr hwn sy'n llawn myfyrdodau dwysion am Angau, Burn a

MEDDWDOD A SOBRWYDD.-Ni a welsom hwch yn gorwedd yn y ffos y dydd arall; ac yn y ffos arall gyferbyn, ddyn mewn gwisgoedd da! Y dyn yn feddw-yr hwch yn sobr. 'Adnabyddir hwch wrth ei chymdeithion,' meddem, ac felly mae dyn.

Y CYFAILL.

Reur. LXII.]

CHWEFROR, 1843.

[CYF. VI.

Buwingddiaeth.

ERLEDIGAETH.

Gan y diweddar Barch. J. P. Davies, gweinidog y Bedyddwyr yn Nhredegar, swydd Fynwy.

ERLEDIGAETH sydd groes i hynawsedd a chymedroldeb, ac yn cynnwys tueddiadau maleisus yn erbyn y neb a wahaniaetho oddiwrthynt mewn barn grefyddol, fel eu tuedder i dalfyru ein rhyddid, niweidio ein cymeriad, atal ein defnyddioldeb, cymeryd ein meddiannau, ac yn olaf, i boeni a lladd y corph.

Nid oes gan rai dynion ond digon o grefydd

Nid oes gan rai dynion ond digon o grefydd i gasau, mae ganddynt ry fach i garu ereill. Eto, nid crefydd sydd yn gwneuthur hyn, ond diffyg o honi, fel y maent yn ei cham-ddefnyddio i amddiffyn cyfeiliornad, oblegyd mae ysbryd cyfeiliorni ac ysbryd cyfeiliorni ac ysbryd erlid, gan amlaf, yn an-

neddu yn yr un fynwes.

Mae dyoddefgarwch yn fwy cyffredin yn awr nag y bu gynt. Bu yn enbyd i neb wahaniaethu yn y Gwybodaethau a'r Celfyddydau. Galileo, pan y mynegodd ei feddyliau am gyffroad y ddaear, a garcharwyd yn y Chwil-lŷs. Yr enwog Ddr. Harvey, pan y cyhoeddes gylchdroad y gwaed trwy y corph, a fwriwyd allan o fod yn aelod yn Ngholeg y Meddygon. Fel y mae gwybodaeth yn amlhau, mae'r ysbryd hyn yn diffanu, ac wedi encilio yn hollol oddiwrth y Celfyddydau, ac wedi cymeryd ei oraaf anghyfiawn, eto olaf, ar Grefydd a Gwladwriaeth.

Mae annoddefgarwch yn anfuddiol a diles, hyd yn nod i'r erlidiwr ei hun. Gwna hyn i'r synwyrol ddrwgdybio daliadau, a dybenion, ac ysbrydoedd y cyfryw rai annoddefus. Gwna hyn yr ofnus i ragrithio. Ac fel y dywedodd yr enwog Mr. Locke, 'Crefydd hyfryd yw hono sydd yn gwneyd i ragrithio, a dywedyd celwydd dros gadwedigaeth eneidiau dynion.' Eithr yr unig grefydd dderbyniol gan Dduw, yw un ddidwyll; 'Rhaid i'r rhai a addolant y Tad, ei addoli ef mewn ysbryd a gwirionedd.'

Mae y fath ymddygiad am syniadau crefyddol yn afrenymol. Cystal y gallai un erlid a chosbi y llall am nad ydyw yn blasio yr un bwyd, ac yr un ddiod ag ef; neu, am nad yw pawb o'r un oedran, o'r un lliw, o'r un fath, ag o'r un faint ag ef. Fel y brenin gynt, a dórai ymaith draed y cyfryw ddeiliaid a fyddent hŵy nag ef, ac a ddirdynau ereill a fyddai yn fyrrach nag ef, fel y byddai pawb o'r un faintiolaeth ag ef ei hun. Mae yr anoddefus fel Nebuchodonozor. Os nad ymgryma pawb i'r ddelw a osoda efe fyny yn ei gredo, teifi y cyfryw anufyddwyr i ffwrnes danllyd ei ddigofaint. Poeni y corph Cyr. V1.

fel y goleuer y meddwl sydd mór resymol ag i un gymeryd arno wellhau clwyf corphorol drwy ymresymiad. Ac yr hwn sydd am hyfforddi barnau trwy dóri eu hesgeiriau, a allant gynnyg eu gosod yn eu lle drachefn trwy wneyd

traethawd ar Resymaeg, (Logic.)

Heblaw fod y fath ymddygiad fel y dywedwyd uchod yn afresymol, y mae hefyd yn bechadurus. Mae diafol yn ei nodweddiad ei hun yn rhy atgas i fedru temtio, am hyny ymddeng-ys ar rith angel y goleuni. Ac y mae erled-igaeth, dan ei enw ei hun, yn ffiaidd gan ddyn synwyrol; rhaid i'r weithred greulawn fyned dan enw mwy hudolus,—' Sêl dros y gwirion-edd,—Cariad at eneidiau dynion,' &c. Mae ymddygiad Paul yn dangos perffaith nodweddiad erlidiwr crefyddol, 'Eithr Saul oedd yn anrheithio yr eglwys, gan fyned i mewn i bob tý, a llusgo allan wýr a gwragedd, efe a'u shoddes yn ngharchar. Act. viii. 3. Pa olwg oedd ganddo ar ei ymddygiad? A ymhyfrydai efe yn y cyfryw weithred, gan ei hystyried yn sel dros y gwirionedd? Yn hollol yn y gwrthwyneb. Cafodd olwg ffiaidd dros ben ar y cyfryw sel, fel y darfu iddo olygu hyny dros ei holl fywyd yn ei erbyn, ac hyny a fu yr achlysur iddo synied ei fod ef y penaf o bechaduriaid,— y lleiaf o'r holl saint,—yn annheilwng i gael ei alw yn apostol. Paham y llefarai ef fel hyn, a'r apostolion ereill heb arfer y fath iaith un amser! Am iddo ef fod yn erlidiwr, a hwythau heb fod. 'AM I MI ERLID EGLWYS DUW. Dyna ei reswm ef am fod dros ei fywyd yn y llwch. Tybiodd rhai crefyddwyr, heblaw Paganiaid, y gwnaent les i'r enaid wrth ladd y corph; crogent chwi o gariad at eich enaid, a rhostient chwi er gogoniant i Dduw. Er nad yw yn gyfleus i'r eglwys wneyd hyn yn yr oes hon, oherwydd y wladwriaeth; nac i grefydd-wyr wneyd hyn â'u gilydd, oherwydd y byd; eto, mae yr hyn a ellir yn cael ei wneuthur. Mae erledigaeth yn wahanol yn ei raddau oddiwrth y Chwil-lys, a Maes-y-gof, ond nid ydyw mewn rhywiogaeth ond yr un; oblegyd nis gwyr neb pa belled yr â ysbryd erlid pe canis-teid iddo. Dichon i ddynion o'r fath ysbryd brofi henafiaeth eu sect, ac olrhain eu hachau hyd ddyddiau Cain, yr hwn a laddodd ei frawd. Paham? Am fod gweithredoedd ei frawd yn dda, a'r eiddo yntef yn ddrwg. 1 Ioan iii. 12. Llawer a ddywedant am hynawsedd at ddal-

Digitized by Google

iadau dynion, ond nid ees genyf un hynawsodd at ddaliadau, ac nis gwn am y fath ddyledswydd yn y Gair. Ond at bersonau pawb, dylem ymarfer hynawsedd. Y mae hynawsedd at gyfeiliornadau dynion, naill ai heb un ystyr, neu o ystyr ddrwg iawn. Nid wyf i gredu hyny yn wirionedd, pan y'm hargyhoeddir mai anwir ydyw. Eto, na'm cam-ddealler; nid wyf yn gwrthddyweyd yr hyn a ddywedais o'r blaen. Nid ydyw hynawsed crefyddol yn sail i ryddid crefyddol, y mae hyn yn hawl i bod dyn.

Y mae afresymoldeb a phechadurusrwydd erledigaeth mewn ereill yn rhybudd i ni na chanlynom y fath ymddygiad anglyfiawn a rhyfygus; ac y mae duwioldeb y merthyron at ein dysgu pa fodd i fyw,—eu gwrolder dán erledigaeth, pa fodd y dylem ddyoddef,—ac eu diwedd

dedwydd, pa fodd i farw.

DARLUNIAD O'N HARGLWYDD IESU GRIST, O RAN EI GORPH.

Mr. Gol.—Gwyddoch yn brofiadol fod yn bur naturiol i'r rhai sydd yn darllen hanes Iesu Grist yn y Beibl, o gariad ato, chwenych yn fawr wybod pa fath un ydoedd o ran ei gorph. Pan oedd ra ar y ddaear yn byw, yr oedd amrai yn chwennych ei weled, megys Herod a Zaccheus; ac yr oedd ein Harglwydd mawr yn gwneuthur y fath ryfedd wyrthiau, fel yr oedd bagad o ddoethion y Cenedloedd yn cyrchu i'w weled.

Cawn hanes am un pendefig urddasol a yegrifenodd y llythyr canlynol o Judea i Rufain, yn yr hwn y rhydd ddarluniad manwl o'r Iesu, yr hwn a welodd yn ddiamau lawer gwaith. Dyddiwyd ei lythyr, 'Judea, y flwyddyn o oed Crist 32.'

"Y mae dyn tra rhinweddol yn byw yn Judea yr amser yma, yr hwn a elwir Iesu Grist. Cyfrifir ef gan y bobl yn Broffwyd; ond ei ganlynwyr a'i parchant ac a'i haddolant fel Mab y Duw anfarwol. Y mae efe yn galw y meirwi fywyd, ac yn iachâu pob math o heintiau a chlefydau â'i air, neu gyffyrddiad. Y mae yn un tal, ac yn bynod hardd ei lun, prydweddol a thra golygus, fel yn peri i'r hwn a'i gwelo ei ofni a'i garu. Ei wallt sydd o liw hardd annghydmharol, sef melyn-rudd goleu, fel cneuen lawn addfed, ac yn disgyn yn grych is ei glustiau, ac yn rhanu ar goryn ei ben, yn ol defod y Nazareaid. Ei dalcen sydd fawr a llyfn, a'i wyneb yn wridog, a glân odiaeth, a diffycheulyd. Ei drwyn a'i enau ydynt mór brydferth, fel nas gall dim fod yn harddach Ei farf sydd yr un lliw a'i wallt, yn dew, yn cyraedd fodfedd yn is na'i ên, ac yn rhanu yn y canol fel fforch. Ei lygaid ydynt low, cyflym, a chraffus. Ei edrychiad sydd dreiddgar, llariaidd, a charouidd:—wrth argyhoeddi a cheryddu, y mae yn ofnadwy; ond wrth gynghori a dysgu, yn addfwyn a thirion,—ac y mae yn siarad yn dêg ragorol. Ei ymddyddanion ydynt hyfryd, dawnus, a grasol. Nid oes neb yn cofio ei weled yn chwerthin; eithr llawer a'i gwelsant ef yn ŵylo. Y mae yn mhob peth yn gymedrol a doeth; a dyn, o ran tegwch a

phrydferthwch ei gorph, a chymhwysder perffaith pob aelod, yn rhagori ar blant dynion.'

Publius Lentulus, yr hwn a anfonodd yr hanes ucbod i Rufain, oedd swyddog o radd uchel yn y fyddin Rufeinig ag ydoedd y pryd hyny yn Judea.

Peth arall a ddylid ei adrodd ar yr achlysur hwn:—O gylch y flwyddyn 1719, cafwyd, mewn lle a elwir y Bryn-gwyn, yn ynys Fôn, yn mysg crug o gerig, fath o bres, a llun lesu Grist ar y naill wyneb, yn gymhwys megys yr adroddir yn y llythyr blaenorol; ac ar y wyneb arall yr ysgrif Hebreig hon, 'Hwn yw Iesu Grist y Cyfryngwr.'—O'r 'Athrase.'

RHEOLAU PA FODD I CHWILIO YR YSGRYTHYRAU:

A gofnodwyd o bregeth, gan y diweddar Barch. RICHARD LLWYD.

- 'Dylem chwilio 'r Ysgrythyrau .--
- 1. Fel am beth wedi ei golli.
- 2. Fel am drysorau cuddiedig
- 3. Fel chwilio hen Ewyllys (Will).
- Eu chwilio i chwilio am danom ein hunain ynddynt.
- 5. Fel Ruth yn chwilio am loffion yn maesvdd Boaz.
- 6. Fel Saul yn chwilio am asynod ei dad.'

BRIW-FWYD.

"Cosglwch y briwfwyd gweddill, fel na choller dim."

(GWREIDDIOL A DETHOLEDIG.)

CORPH DIRGELEDIG CRIST.—Crist yw y pen, yr Eglwys wirioneddol yw y corph, a'r Ysbryd Glân yw enaid y corph dirgeledig hwn; trwy yr hwn y mae y pen a'r corph mewn undeb tragywyddol.

CYSTUDDIAU I BERFFEITHIO.—Pa ham y mae Duw yn dewis perffeithio ei saint trwy gystuddiau, pryd y gallai yn hawdd trwy lwybr arall, sydd mor ddirgeledig ag yw, paham na wnelai ddwyn pob dyn i fod, mewn cyflawn addfedrwydd; mae'r naill mor hawdd iddo ef a'r llall.

GWIE EDIFEIEWCH.—Cynnwysa wir Edifeirwch—argyhoeddiad o bechod, galar am bechod, casineb at bechod, ac ymadawiad a phechod.

Y CYPAMMOD GRAS.—Ammod a bygythiad y Cyfammod Gweithredoedd oeddent ammod y Cyfammod Grâs o du Crist; cyflawnodd y naill yn ei fywyd, a'r llall yn ei farwolaeth.

DYODDEFAINT CRIST.—Yr oedd dyoddefaint enaid Crist yn annrhaethol fwy na dyoddefaint ei gorph; ychydig fedr corph ddyoddef heb drengu, ond geill enaid ddyoddef byth.

YR ADENEDIGAETH.—Cyfeiliornus yw dywedyd, nad oes dim yn cael ei roddi i'r pechadur crediniol yn yr adenedigaeth, mae bywyd newydd yn cael ei roddi yr hwn a bery yn dragywyddol.

U. W. Y.

Celfyddyd=waith.

CLEDR-FFYRDD, (RAILWAYS.)

Er bod llawer peth yn nghofion ein teidiau yn peri iddynt fod yn enwog ac yn glodfawr, eto rhaid i ni addef fod eu medrusrwydd mewn gwneuthur ffyrdd yn fychan iawn, ac yn dangos ini mai go anwaraidd oeddynt y'mhell wedi eu sefydliad yn yr Ynys hon, (Prydain Fawr.)

Er ys dwy ganrif neu dair yn ol, nid oedd gwell gwneuthurwr ffyrdd yn Nghymru na'r gornant grychias, a chwyddai ar ochr y bryn, ar 'doriad cwmwl,' neu doddiad eira, ac a rwygai y ddaer i'r gwaelod; a'r rhai hyn meddaf, a wasanaethent i'n tadau wedi hyny yn brif-ffyrdd, ac yn fynedfeydd i'r cymoedd cymmydogaethol. Mae rhai o'r ffyrdd culion hyn yn aros hyd heddyw, a rhyw gornel fechan, yma ac acw ar hyd-ddynt, fel os dygwyddai i ddau gâr, neu gyffelyb, gyfarfod â'u gilydd, y gallai un encilio o'r ffordd tra y byddai y llall yn myned heibio.

Yr oedd ein teidiau yn ddiddig ddigon ar y fath ffyrdd a hyn, heb na threth na chyfraith yn eu rhwymo i'w hadgyweirio,—na dim o'r fath; ac yn wir yn yr haf-dymhor tesog nid oedd angen am well adgyweiriad arnynt na throi y fieren bigog, neu y ddraenen beryglus, a fynai ymestyn dros y ffordd, ac ymgoffeidio a'u rhyw yr ochr arall, dim ond troi y rhai hyny i'r clawdd, gan rywun a ddygwyddai fyned heibio, a chau pob llidiart ar ei ol, a gyfrifid yn ddigon o ofal am y ffordd, ac yn dipyn o gyfawnder hefyd. Ac yn y gauaf yn wir ni ellid ei hadgyweirio, am y byddai y cornant yn rhuo ar bawb a ddygwyddai fod yn teithio ar hyd-ddynt.

Er mor ragorol y bernid y ffyrdd hyn gynt nid oeddynt gymmwys a chyfaddas i gerbydau chwimmwth yr oes hon; ac yn wir ni feddylid cymmaint wrth eu gwneyd am esmwythyd y teithiwr, ag am eu gwneyd i barhau yn ddigon hir. Amrywiai y ffyrdd hefyd yn ol y dybenion a wneid â hwy. A phob amser pan elai y Rhufeiniaid i wneyd ffordd hwy a fyddent ofalus iawn i symud ymaith y ddaear rydd, a'i gwaelodi yn dda. Ac y mae llawer o'r fath ffyrdd yn aros hyd heddyw yn Ffraingc, ac mewn amryw barthau o Frydain hefyd.

Tua chanol y ddeunawfed ganrif, canfyddwyd yn eglur fod pwysigrwydd o'r mwyaf yn gyssylltiedig a chael ffyrdd da i deithio, ac i gludo nwyddau, ar hyd-ddynt; ac wedi i lawer o beiriannwyr enwog a deallus droi eu meddyliau ar y pwnc yma, dywedir fod un Mr. M'Adam* wedi tra ragori arnynt oll, ac anfarwoli ei enw yn gyssylltiedig â hwy erbyn heddyw. †

Erbyn heddyw y mae math arall o ffyrdd, sef y Cledr-ffyrdd, neu y ffyrdd haiarn, fel y'u gelwir. Dywedir mai y gledr-ffordd gyntaf, o'r fath ag ydoedd, ag sydd â hanes am dani ar ddalenau hanesyddiaeth, yw yr un a ffurûwyd yn Newcastle-upon-Tyne yn 1676, i gario glô oddiwrth y tyllau i lân yr afon.

Yn mhen can' mlynedd wedi hyny (1776) y gwnaeth Mr. Curr gledr-ffordd haiarn yn ngweithydd glô Sheffield; a gosododd y cledri haiarn i orwedd ar goed, gan ei hoelio wrthynt. Ond yn y flwyddyn ganlynol, dewisodd Mr. Barnes, yn hytrach o lawer, i osod y cledri i orwedd ar gerrig yn lle coed, ar y gledr-ffordd a arweiniai o waith glô Lawson i lawr i'r afon Tyne, gerllaw Newcastle; ac yn y flwyddyn 1800, dilynodd Mr. Outram, i roddi cerrig yn lle coed wrth wneuthur cledr-ffordd yn Little Eaton, yn swydd Derby.

Yn ol barn philosophyddion a gwyr deallus, tri rhwystr mawr sydd ar ffordd i gerbydau symud yn chwimmwth a chyflym—ad-dyniad y ddaear—yr awyrgylch—a rhugliad (*friction*.) Ni ellir symud ymaith y ddau gyntaf trwy ddim dyfais ddynol; ond am yr olaf, sef friction gall dyn, trwy rym celfyddyd, gymedroli neu leihau hwnw i raddau mawr iawn. Wrth y friction, neu y rhugliad, y meddyliwyf, y graddau hyny o anwastadrwydd, a chlapiau, a raid fod hyd yn oed yn y ffordd wastattaf, ag y mae yn anmhossibl eu symud ymaith; ac i fyned dros ba rai y mae llawer o nerth yr hyn a fyddo yn týnu y gertwyn, neu y cerbyd, yn cael ei ddifrodi cyn eu týnu yn eu blaenau. Ond pan aed i ddechreu meddwl am gledr-ffyrdd, rhydd i raddau oddiwrth yr anwastadrwydd, a'r rhwystrau a nodasom dan yr enw friction, a dodi arnynt hefyd agerdd-gerbydau i deithio, dychymygid nad oedd modd i gerbyd symud ar hyd y cledri heb fod danedd ynddynt i ateb i ddanedd yr olwynion, a thrwy hyny y galluogid hwy i symud yn mlaen. Ond wedi treulio llawer o amser ac arian, ar y 15fed o Fedi, 1830, diwrnod agoriad cledr-ffordd Llerpwll a Manchester, y dangoswyd ger bron miloedd o bobl fod y dyb hon eto, yn gau ac yn gyfeiliornus; ac o hyny hyd yn awr y mae cledr-ffyrdd yn ymdaenu trwy holl fanau poblogaidd y deyrnas.

Y CLEDRI.-Mae deng mlynedd o ymarferiad wedi dwyn llawer gwelliant yn ngwneuthuriad y cledri; ar y cyntaf gwneid hwy o haiarn wedi ei yru â morthwylion, ond cafwyd allan fod rhai wedi en gwneuthur o haiarn bwrw yn well am barhâd. Y rhai cryfaf a goreu o'r cledri hyn a fesurant o leiaf ddeuddeg troedfedd o hyd, ac o ddeutu chwe' modfedd o ddyfnder yn y ddau ben, gan ddyfnhau yn raddol, ar lun bôl pysgodyn, tua'r canol. Dylai y tewder, neu y ffurfder, neu y trwch, fod yn llawn fodfedd beth bynag; a'r wyneb uchaf, ar ba un y mae yr olwynion i redeg, yn fodfedd a thri chwarter, neu ddwy fodfedd, rhyw beth yn debyg i ddull y llythyren T. Yn mhen pob darn o'r cledri hyn, y man y maent yn cael eu hasio a'u gilydd, y mae y cynnalyddion (supporters,) ac hefyd bob tair trocdfedd. Y cynnalyddion ydynt ddarnau o zoed, wedi eu gosod ar eu gorwedd ar draws y ffordd, a thrwy eu bod yn cyrhaedd ar draws,

^{*} John Loudoun M'Adam, a anwyd Medi 21, 1756, yn nhref Ayr, yn Scotland: a hwn, fel llawer un o'i fath, wedi gwasanaethu ei oes, trwy agor dorau hwylusdod mewn masnach a rhagorfreintiau ereill, a fu farw yn dlased yn Moffat, Tach. 26, 1836, yn yr oedran teg o bedwar ugain mlwydd ac un.

[†] Y ffyrdd yms a elwir, McAdamized Roads.

o'r naill ochr i'r llall i'r ffordd, y maent yn cadw y cledri rhag ymledu oddiwrth eu gilydd, na suddo i'r ddaear ychwaith.—(O'r Drysorfa.)

TEGIDON.

Amrywiaeth.

RHYFEDDODAU GRAS.

Hanes gwir a rhyfedd, yn dangos maniol weithrediad Rhagluniaeth Duw, a'i raslonrwydd i'w eiddo.-O'r 'Hen Drysorfa,' Llyfr 1af. Cyflwynedig gan, a chyhoeddedig ar gais W. G.

Y mae yn awr fwy na phedwar ugain mlynedd wedi myned heibio, er pan ddygwyddodd i ddau weinidog yr efengyl, Mr. Bradbury, a Mr. Tim-othy Rogers, o Wantage, yn swydd Berks, fod yn ciniawa gyda eu gilydd yn nhŷ un Mrs. Tooley, yn Llundain. Yr oedd hi yn wraig fonheddig oedranus, ac yn dra hynod am ei chrefydd, ei hymdrech o blaid yr efengyl, a'i chariad at weision Crist. Mr. Rogers yntau oedd fab i un Mr. J. Rogers, a fuasai yn Berson yn mhlwyf Croglyn, swydd Cumberland, ond a gollasai ei Bersoniaeth, yn amser Siarls II. o eisiau medru cyd-ffurfio yn fanylach â Gwasanaeth a defodau Eglwys Loegr. Byddai y mab yn fynych yn hoffi adrodd hanesion a glywsai gan ei dad, am gyfnewidiadau, cyfyngderau, a gwaredigaethau a gyfarfu yn ei fywyd; a'r pryd hyn fe adroddodd wrth Mrs. Tooley a'i gyfaill, fel y canlyn.

Clywais gan fy nhad, ddarfod iddo gael gwaredigaeth go hynod unwaith rhag myn'd i gar-char, ar ol i'r Warant gael ei hysgrifenu yn ei erbyn ef ac ereill. Yr oedd ef yn byw yn agos i un Syr Richard Craydock, oedd yn Ynad Heddwich, ac yn erlidiwr tra ffyrnig ar yr ymneullduwyr; wedi ymroddi i'w dirwyo a'u car-charu yn ol eithaf llymder y Conventicle Act, a deddfau o'r cyffelyb. Yr oedd ganddo lygad er's tro ar fy nhad, ac o'r diwedd cafodd wybyddiaeth ei fod i bregethu mewn tŷ o fewn i'r Cwmmwd neu'r Cantref lle yr oedd yn byw. Efe a gyflogodd ddau ddyn i fyned i'r Cyfarfod, fel yspiwyr, ac i ddwyn enw y pregethwr, a nifer y gwrandawyr yn ol iddo ef; yr hyn a wnaeth-ant yn gwbl wrth ei fodd. Yn ebrwydd cafodd fy nhad Wys, ac felly amryw o'i wrandawyr, i ymddangos ger ei fron: yr hyn a wnaethant, a'u meddyliau yn darogan mai i'r carchar y byddai eu taith nesaf. Tra yr oeddynt yn y Neuadd, yn disgwyl cael eu galw, daeth genethig fechan, chwech neu saith oed, wyres i'r Ynad, ac a graff-syllodd ar fy nhad; ac fel yr oedd yntau o dymer serchog tuag at blant, tyfodd yn fuan gryn fwynder a charueiddwch rhyngddynt. Ar ol bod yma ryw yspaid, daeth gair fod un o'r tystion yn rhy afiach i ymddangos y diwrnod hwnw, ac am hyny y gallent fyned i'w cartrefydd; ond tân rwymau i ddyfod ger bron ddiwrnod arall. Y dydd nodedig daethant yno drachefn; a'u trosedd a brofwyd i'w herbyn: gan hyny nid oedd dim yn ol, ond ysgrifenu eu Carchar-Warant (Mittimus,) fel y caent oll eu danfon i'w caethletty. Dygwyddodd fod fy nhad, y diwrnod hwn, wrth gofio am ei gyfeilles fwyn fechan, wedi dyfod a rhywfaint o felus-fwyd ganddo, a thra yr oedd y Warant yn cael ei hysgrifenu, yr oedd hi ar ei lûn yn bwyta'r anrheg, ac yn ymddyddan ag ef mewn mwyneidd-dra ac anwylwch mawr. Ar ol amryw holiadau ac atebion, daeth hyn;—
'Am ba achos y daethoch chwi yma, Mr.

Rogers?

'Am bregethu yn y fan ar fan, fy anwyl; a'r bobl hyn am fy ngwrando.'

'A oedd hyny yn rhyw beth drwg, Mr. Rogers?

'Y mae eich taid yn ei farnu felly; ac y mae efe yn awr yn ceisio'r Warant yn barod i'n danfon ni oll i'r carchar.

'Chwi i'r carchar! Na chaiff yn wir; na chaiff byth,' Hi a neidiodd oddiar ei lun-a wnaeth ei ffordd at ddrws ystafell yr hên wrac a'i pwyodd a phen, dwylaw, a thraod, nes ei agoryd. Dechreuodd ar ei dadleuaeth—

'Pa beth, fy nhaid, ydych chwi am ei wneuthur i'r gwr anwyl sydd yn y neuadd, ac i'r rhai sydd gydag ef?'

'Beth yw hyny i chwi, y glep fechan? ewch y'nghylch eich helynt.

'Nac af yn wir.' Yn lle cael dystawrwydd ganddi, ychwanegu wnaeth ei chri a'i chwyn: ac o'r diwedd hi a dórodd allan, 'Os anfonwch chwi y gwyr acw i garchar, minnau a af ac a foddaf fy hun yn y llyn; gwnaf yn sicr ddigon.'

Wrth glywed hyn yr hen wr a ddychrynodd: yr oedd hi wedi rhoddi prawf ei bod yn blentyn tra nwydwyllt; oblegyd am i ryw un ei gwrthwynebu yn ei hamcan, yr oedd hi cyn hyn wedi gwthio cyllell i'w braich ei hun gan rym ei digter: a chan ei bod yn dra anwyl ganddo, ni's medrai efe mewn un modd wrthsefyll ei hymgais. Yr oedd ei gasineb at yr efengyl yn gryf; ond ei gariad at ei etifeddes a weithredodd yn yr achos hwn yn gryfach. Daeth i'r neuadd â'i bapyr yn ei law, ac a ddywedodd, 'Yr oeddwn wedi gwneuthur eich Mittimus yn barod, i'ch anfon oll i garchar yn ol eich haeddiant; ond ar ddeisyfiad fy ŵyres, yr wyf yn eich gollwng ymaith y tro hwn.

Hwythau oll a ymgrymasant, gan ddyiolch i'w urddas am y fath diriondeb: ac wrth fyned ymaith, fy nhad a dynodd at yr eneth, a chan roddi ei law ar ei phen, a chodi ei olygon tua'r Nef, a ddywedodd, 'Duw a'th fendithio fy anwyl blentyn; bydded i fendith y Duw hwnw yr amddiffynaist ei achos heddyw, fod gyda thi mewn bywyd, yn angeu, ac i bob tragywyddoldeb.' Ac ar hyn hwy a ymadawsant.

Yr oedd yr hen wraig foneddig dduwiol yn gwrando hyn o hanes gyda dyfalwch neuliduol: ac ar ol ei ddarfod, hi a drodd at Mr. Rogers, ac a ddywedodd,-

'Hyd heddyw ni's gwyddwn i ddim eich bod chwi yn fab i'r gwas anwyl hwnw i Dduw: ond bellach rhaid i minau adrodd yr hyn ni's gwyddoch chwithau; a chwi a synwch beth wrth ei glywed: Myfi fy hun, yn sicr, ac yn ddiau, ydoedd yr enethig hono, y rhoddodd eich tad ei law ar ei phen, gan ei bendithio yn y

modd y dywedasoch. Y tro a gafodd effaith arnaf, fel na fedrais byth mo'i anghofio.'

Ar ol gwrando ar hyn, gyda syndod a dyiolchgarwch i Dduw, y ddau weinidog a ddeisyfasant gael clywed ganddi am y moddion a wnaed yn effeithiol i'w hennill i gofleidio crefydd; pan yr oedd wedi cael ei dwyn i fyny mewn teulu oedd mo'r estronol, ie, mo'r elynol, tuag at achos Crist. A hyny a wnaeth hi fel y

canlyn.-

'Fy nhaid a fu farw pan oeddwn i yn mlodau fy ieuengctyd, ac am gadawodd yn unig etifeddes o'i fawr gyfoeth. Heb neb genyf i'm ffrwyno mi a ymroddais i ddilyn pob rhyw ddifyrwch, yn ol helynt foneddigaidd yr oes. Er hyny nid oeddwn yn profi ond anfoddlonrwydd meddwl oddiwrth y cwbl; a rhag rhoddi lle yn llwyr i brudd-ymollyngiad, nid oedd genyf ond rhedeg yr un llwybr eilwaith ac eilwaith, a dwys-wasgu y fron o bleserau oedd yn myned sychach sychach. O'r diwedd aeth fy iechyd radd yn waeth; ac mi a ymroddais i fynnu gweled Caerbaddon (Bath,) with glywed fod y ddinas hono yn lle gwych am ddyfyrwch ac am iechyd hefyd. Ar ol dyfod yno, wrth ymofyn am feddyg arweiniodd rhagluniaeth fi at un oedd yn wr crefyddol: a phan aeth efe i'm holi am fy afiechyd, dywedais wrtho yn frac, nid oes arnaf ddim dolur trwm o ran fy nghorph; ond y mae genyf feddwl aflonydd, ac ni's medraf gael gwared o hono.

'Yn ddiau,' ebe yntau, 'yr oeddwn i felly fy hun, hyd oni chyfarfum a llyfr a wnaeth i mi

lawer o leshad.'

Llyfrau! atebais inau; yr wyf yn ceisio pob llyfr y caffwyf glywed am dano, pob chwareulyfr, newydd-lyfr, (novel.) a digrif-lyfr sydd i'w gael: ond wedi'r cwbl dim gwell nid wyf fi. 'Fe all hyny fod,' eb'r meddyg, 'ag nid yw

'Fe all hyny fod,' eb'r meddyg, 'ag nid yw hyny yn rhyfedd genyf; ond am y llyfr hwn, gallaf ddywedyd mwy am dano nag un llyfr arall a ddarllenais i erioed: ar ol ei ddarllen unwaith, yr wyf yn cael blâs arno drachefn, fel pe buaswn erioed heb ei ddarllen; ac y mae rhyw beth newydd yn wastad i'w gael ynddo.'

Atolwg, ebe finau, prynwch ef i mi, costaid a gostio. Ond ar ol peth ymddiddan ychwaneg, a chael fy addewid ddifrifol, y darllenwn y llyfr, efe a roddodd yn fy llaw y Testament Newydd. Pw, pw, eb fi, mi allwn gael hwn

pan y mynwn.
'Gwir,' eb yntau, 'eto cofiwch, yr ydych
wedi ymrwymo i'w ddarllen yn ofalus.'

Wel, eb finau, gan i'r tro fyned felly, mi a af drosto unwaith, er na wnaethum mo hyny erioed o'r blaen. Ei ddarllen a wnaethym; a chefais fod ei gynnwysiad o bwys tra mawr, ac yn perthyn i mi. Ond os anesmwyth o'r blaen, llawer anesmwythach oeddwn wedi hyn; ac ni's gwyddwn pa beth i'w wneuthur i mi fy hun. Dychwelais i Lundain; cymerais letyfa yn y rhan nesaf i'r Llŷs; cefais gyfeilles lon; ac ymroddais i fynny prawf yn ychwaneg o bob dyfyrwch oedd i'w gael: eto y cwbl yn ofer.

Un nos Sadwrn mi a freuddwydiais freuddwyd; yn hwnw gwelwn fy hunan mewn lle addoliad, ac yn gwrando pregeth. Pan ddeffroais, nid oeddwn yn medri cofio dim o honi, heblaw y testun; ond yr oedd dull y lle, ac wyneb y pregethwr, yn argraffedig ar fy nychymyg, fel

pe buaswn wedi cael hir gydnabyddiaeth a hwynt. Y boreu Sabboth mynegais y breuddwyd i'm cyfeilles; ac ar ol boreufwyd, ymroddais i fyned i chwilio am y lle, a'r wyneb a wel-swn, pe buasai raid cerdded Llundain o un pen i'r llall. Ni a gychwynasom; troisom i'r eglwys hon a'r llall: do, i fwy na allaf gofio y pryd hyn; ond heb gael un o honynt yn ateb i ddar-luniad fy mreuddwyd. O ddeutu un o'r gloch brydnawn, yr oeddym yn agos i ganol y ddinas; ac erbyn hanner awr wedi dau, yr oeddem yn y lle a elwir y *Poultry*; yno gwelwn luaws o bobl yn myned i lawr yr *Old Jewry*. Ymroisom i'w canlyn i'r eglwys hono; ac erbyn cael tu fewn i'r drws, dywedais mewn syndod wrth fy nghyfeilles, Wele, dyma y lle yn bennodol a welais i neithiwr! Ar ol eistedd ennyd, daeth Mr. Shower, y gweinidog i mewn, ac aeth i'w bulpud. Erbyn craffu arno, yr oedd fy syndod yn llawer mwy; Dacw'r gwr hefyd (eb fi) oedd ger fy mron yn pregethu: ac os daw y breuddwyd yn gyfan i ben, efe a gymer ei destun yn Salm exvi. 7: 'Dychwel, O fy enaid i'th orphwysfa; canys yr Arglwydd fu dda wrthyt.' Pan gododd i weddio, yr oeddwn wedi fy rhwymo i wrando; a phob gair yn mynnu ei le yn fy mynwes. Ar ol y weddi fe gymerodd y testun a enwais; ac yno rhaid i mi ddywedyd, cyfarfu Duw a'm henaid mewn modd grasol ac effeithiol. Mi a fwynheais yr hyn y buaswn o'r blaen yn chwilio yn ofer am dano; profais orphwysfa ynddo Ef, yr hwn yw bywyd, a noddfa pechadur. Ac o hyny hyd heddyw, fy nymuniad yw byw a marw yn ei wasanaeth Ef, ac i glod ei rás.

Onid oes yn yr hyn a adroddwyd uchod, ryw arwyddion amlwg o ddoethineb a daioni Duw, yn manwl weithredu yn ol ei arfaeth ei hun, ac yn dwyn ei gynghorion grasol i ben trwy foddion rhyfedd a hynod? Ac os yw ei weithrediadau mór ryfedd tuag at un neu ddau, beth a feddyliwn am ei holl waith yn achos ei blant oll

i gyd?

LLYTHYR O LYDAW, th y Parch, James Williams, Cer

Oddivorth y Parch, James Williams, Cenador Cymdeithas Genadol Dramor y Trefnyddion Calfinaidd.

Derbyniais lythyr oddiwrth Mr. Williams, wedi iddo gyrhaeddyd St. Malo, yn Llydaw, yr hyn a wnaeth ar brydnawn ddydd Mercher, Awst 17eg. Cafodd beth trafferth gyd a'r Ffrancod, y rhai a chwilient y luggage, yn enwedig trwy ddarfod iddo gymeryd gydag ef ddi-lledyn oedd heb orphen ei wneyd, ac ychydig beleni o lin, &c. (y rhai ni oddefir eu dwyn i'r wlad dan berygl dirwy o £20, a charchariad o chwe' mis!) ond trwy garedigrwydd hen wr boneddig ag y daethai yn gydnabyddus âg ef, a'r hwn a ddadleuodd ei achos, dychwelwyd y pethau iddo ar ei waith yn talu ychydig sylltau Trwy fod St. Malo yn lle tra chyfyng o duty. ac afiach, cynghorwyd ein cyfeillion i fyned i St. Servans, lle tua milltir o St. Malo, ac yno y cawsant letty cysurus. Bwriadant aros yno nes y delont yn lled gyfarwydd â'r iaith.

Ychydig ddyddiau yn ol derbyniais lythyr arall oddiwrth Mr. Williams, dyddiedig Awst 25, o ba un y rhoddaf yma y dyfynion cyfieithiedig canlynol. 'Yr wyf eto yn gyru llythyr byr i hysbysu i chwi pa fodd y treuliasom y Sabbath diweddaf. Yn y boreu am 11, aethom i'r Capel Esgobawl Sacsonig, lle yr oedd nifer go dda wedi ymgynnull. Y testun oedd, 'Mi a'ch gwelaf chwi yn mhob peth yn dra choel-grefyddol.' Yr oedd y bregeth yn wir yn un bur ddiniweid; cyn belled ag y gallwn i farnu, ni laddodd ac ni wellhaodd hi neb. Gan ein bod yn dra awyddus i fyned i blith y Pabyddion, aethom gyda'r hen wraig a chwiliodd am lety i ni, i'r Convent. Yma yr oedd lluaws mawr o Nuns,* gyda'u capiau a'u hoods digrifol wedi ymgasglu i ganu y gweddiau prydnawnol. Cymerodd dau offeiriad y blaen, tra yr oedd tri o fechgyn bychain a'r nuns yn cyd-ganu â hwy. I'm clustiau i yr oeddynt yn gwneyd swn tra anhyfryd. Wrth edrych o'm cwmpas canfyddais fod y muriau wedi eu gorchuddio a darluniau tra gwychion. Mewn un lle yr oedd llun yr Iesu bendigedig yn dwyn ei groes, a'i fam yn ei gyfarfod yn foddedig mewn dagrau; ac mewn man arall yr oedd wedi ei ddarlunio fel yn crogi ar y groes, a'r hoelion wedi eu gyru trwy ci ddywlaw a'i draed. Tra yr oeddwn yn sylwi ar y pethau hyn clywais tinciad clychau wrth yr allor, a phan edrychais yno, gwelais yr offeiriad, gyda llestr yr arogldarth, yr hwn a esgynai yn golofa o fwg; ymddangosai y bobl o'n hamgylch yn dra defosiynol.

Ni chymeraf amaf adrodd wrthych un ran o dair o'r defodau a gyflawnwyd gan yr offeiriaid a'r nuns, canys nid oeddwn yn gwybod dim am eu hystyr; ac yn wir yr oeddwn yn myned i ofyn i chwi, A ydych chwi yn meddwl fod y nefoedd yn gwybod beth yw eu hystyr? Anfonwyd lluaws o weddiau i fynu at y fam sanctaidd, ac nid ellais lai na meddwl, os gall mamau (fel y dywed y Bardd) wylo mewn dedwyddwch, fod Maer druan yn llawn mor barod i wylo wrth edrych ar ofergoelion y bobl hyn, a chael eu bod yn gweddio ami fel cyfryngydd rhwng Duw a dyn, ag ydoedd pan yn edrych ar ei mab wedi ei groeshoelio rhwng dau leidr. Mae'n wir ein bod yn dra anhysbys pa beth sydd yn myned yn mlaen yn y nefoedd; ond tarawodd i fy meddwl i ar y pryd na fydd yr un o'r angelion byth yn dyweyd wrth y wraig druan ei bod yn cael edrych ati fel ceidwad yn lle ei Mab, rhag i hyny daflu cwmwl ar ei dedwyddwch, hyd yn nod yn y wlad heddychol a llawen hono!

Nid ellais lai na gofyn, wrth weled yr arogldarth, Pa le y mae'r calonau drylliedig? Er fod yr haul yn tywynu yn dra dysglaer, yr oedd lluaws o ganwyllau yn llosgi ar hyd y gwasanaeth; ond nid oedd eu goleuni ond megys tywyllwch yn mhresennoldeb yr haul. Meddyliais fod y canwyllau yn rhyw arddangos y gyfundraeth babaidd, yr hon a ymlidir ymaith yn fuan gan y Bibl, y goleuni hwnw o'r nef. Mae yn wir fod llun y groes yno, a'r Gwaredwr croeshoeliedig arni; ond ai nid oedd yno hefyd

ail groeshoelio Mab Duw? O! pa bryd y bydd i'r bobl hyn dderbyn yr efengyl yn y symlrwydd o honi?

Am saith o'r gloch aethom i eglwys y plwyf, yr hon yw yr adeilad fwyaf yn y dref, ac yno yr oedd cynnulleidfa fawr iawn wedi ymgasglu. Bu raid i ni eto wrando ar ganiad y gweddiau prydnawnol gan yr offeiriad a'r bechgyn ieuainge; a byth nid annghofiaf lais un o'r offeiriaid. Efe a ganai wythawd (octave) bron yn is na'r lleill, a rhuai y geiriau fel ped fae yn dwyn pob nod o bydew tra dwfn. Onid oedd yn resyn gweled cynifer o gannoedd, y rhai y gallech feddwl with yr olwg arnynt, oeddynt ar drengu o eisieu bara y bywyd, yn cael eu gollwng adref heb friwsionyn o ymborth ysbrydol! A wnewch chwi faddeu i mi os dywedaf wrthych i mi deimlo ar yr amser dippyn o awydd pregethu? yr un pryd nid ellais lai na gofyn i mi fy hun; Beth all creadur bach eiddil fel tydi wneyd, yn mysg pobl sydd a'u rhagfarnau wedi gwreiddio mor ddwfn! Ond yr oedd yr adnod hono yn felus iawn, 'Nid trwy lu, ac nid trwy nerth, ond trwy fy Yspryd, medd Arglwydd y lluoedd.' Yr wyf yn meddwl fod profiad C. yn un go dda ar y pryd; 'Yr oeddwn yn bur ddyiolchgar (meddai hi) fy mod i wedi dysgu addoli yr Arglwydd heb yr holl nonsense sydd gan y rhai'n.'

Mae'n rhaid i chwi ddeall nad oedd ond ychydig iawn o'r hen Lydawiaid yn eu mysg. Ffrancod oedd y rhan fwyaf o honynt. Mynegwyd i mi, gan wr boneddig o Sais, fod amryw o'r hen Gymry yn yr ardal hon, ond gan mwyaf yn gwasanaethu. Deuant yma i'r dyben o ddysgu yr iaith Ffrengig, ond ni fyddant byth yn ei dysgu mór berffaith ag i golli eu haceniad priodol eu hunain.

Fy mwriad yw aros yn y lle hwn ychydig o fisoedd; pryd y dysgwyliaf y byddwn wedi cyrhaedd cymaint o adnabyddiaeth o'r iaith ag a'n galluoga i fyned yn fwy i'r canoldir.'

Gan hyderu yr effeithia yr hysbysiadau uchod i beri i'ch darllenwyr weddio yn fwy dyfal am fendith yr Arglwydd ar ein Cenadaeth yn Llydaw, y gorphwysa,

Ýr eiddoch, &c., Јонн Roberts.

Lle'rpwll, Medi 12, 1842.

Dadleuaeth, &c.

OFFERYNAU CERDD.

Atebiad arall i ofyniad ELIDAN, Cyf. V., tu dalen 273.

HYNAWS OLYGYDD,—Nid wyf yn gwrthwynebu defnyddio offerynau cerdd yn yr ystyr yr annoga y Salmydd, Salm cxlviii. 9 a cl., eto, ni ddyellais wrth ddim a ddarllenais y dylent gael eu harferyd yn Addoliad cyssegredig Arglwydd y lluoedd, yn ei dŷ. Fy rhesymau ydynt—

 Am nad oes warant neu awdurdod digonol dros eu harferiad—dán oruchwyliaeth berffeithiach yr Efengyl. Nid oes un gorchymyn

^{*} Benywod wedi gosod eu hunain o dan adduned morwyndod bythol, ac ymadawiad â'r byd i'r dyben (meddynt) o fyw yn hollol gysegredig i'w crefydd.

dros hyny. Pan ofynai yr Arglwydd ryw beth mewn ffordd o wasanaeth grefyddol gynt, yr oedd—' Medd yr Arglwydd' yn ei awdurdodi.

- 2. Am mai offerynau difyrwch y cenedloedd oeddynt. Gweler Gen. iv. 21, a'r xxxi. 19—27, Job xxi. 10—14, Preg. ii. 8. 'Dyfyrwch meibion dynion.' Daeth yr arferiad o honynt i fyeg y genedl luddewig trwy briodasau annghydmarus. Offerynau chwareuyddiaeth oeddynt. Canu a'r genau sydd briodol, ac nid chwareu y dwylaw a'r traed, yn addoliad Arglwydd y lluoedd.
- 3. Am mai arferion y cenedloedd eilunaddolgar mewn rhyfeloedd, a chyda'u heilunod oeddynt; ac a gymeradwywyd gan y genedl Iuddewig pan mewn gwrthgiliad. Gresynus iawn oedd gweled y genedl a neilldussau Duw iddo ei hun, gyda'r Llò aur, Moloch, &c.; ac yn chwareu offerynau cerdd, i foddi sŵn ysgrechfeydd tórcalonus y trueiniaid bychain a offrymid trwy dân. Rhy faith fyddai adrodd y tro hwn, y llygredigaethau a gyssylltir â hwynt yn ein dyddiau ni. Mae yn sŷn meddwl, fod neb yn tybied unrhyw offerynau celfyddydawl 1 leisio, yn fwy boddhaol i'r Arglwydd na'r peiriant annghyffelyb a drefnodd efe i'w greadur at y gwasanaeth hwnw—sef offeryn y llais dynol.
- 4. Dangosodd yr Arglwydd ei anfoddlonrwydd iddynt trwy ei weision y prophwydi. 'Symud oddiwrthyf drwst dy ganiadau, canys ni wrandawaf beroriaeth dy nablau.' Amos v. 21—27. Nod y 'rhai esmwyth yn Seion, ydyw dyshymvgu offer cerdd, ac heb 'ymofidio am ddryllio Joseph.' Amos vi. 1—6. Nid oes genym hanes Ysgrythyrol am ei harferiad dán yr Hên Oruchwyliaeth, wedi yr amlygiad hwn o anfoddlonrwydd Duw iddynt.
- Gwrthododd Crist eu gwasanaeth pan yn gweinyddu ei swyddi yn ein byd ni. Mat. ix.
 23.
- 6. Dangosodd Crist mai 'addoli mewn ysbryd' (Ioan iv. 24.) sydd i fod dán oruchwyliaeth yr Efengyl; mae y defnyddiau amrywiol a arferid dán yr H. O. i roddi lle i ysbrydolrwydd: peth croes iawn i ysbrydolrwydd ydynt offerynau meirwon o goed neu brés, &c. gydunawl a hyn, amlwg yw oddiwrth hanes-yddiaeth eglwysig, na arferid offerynau cerdd mewn addoliad gan y prif grist'nogion; yr hanes cyntaf a geir o honynt yw, gwaith un Marianus Sanutus yn dwyn organ at y gwasanaeth cre-fyddol, yn y flwyddyn 1290; cydnebydd pawb cyfarwydd ag hanesyddiaeth, fod yr oes hono yn hynod dywyll, a'r ychydig gristnogion yn dra zwrthgiliedig; fel y mae'n ddilys mai amddifadrwydd o ysbrydolrwydd crefydd a achosodd eu dwyn i mewn-sydd yn eu cadw mewn bri eto-ac y diflanant fel pob cnawdolrwydd arall, pan ddelo dynion dán dywalltiadau ysbrydol, yn wresog yn yr ysbryd i wasanaethu yr Arglwydd.'
- 7. Ni ddylem arferyd dim mewn addoliad heb sail i ddysgwyl bendith ysbrydol trwy yr ymarferiad. Pwy sydd yn gofyn bendith ar, neu yn dysgwyl bendith oddiwrth, y crwth a'r chwibanog!! Ac os oes ar ba seiliau!

8. Ni cheir hwynt yn y nefoedd—a goreu pa debyccaf y byddom yma i'r teulu fry. Ein gweddi beunyddiol yw, 'Gwneler dy ewyllys, megys yn y nef, felly ar y ddaear hefyd.' Gwneir ewyllys Duw yn y nef heb offerynau cerdd.

Gorphwysaf yn awr gan ddymuno llwydd i chwi fel Golygydd gwrol, rhydd, a thêg; llawn foddlonrwydd i Mr. 'Elidan,' ac annogaeth i bawb ddyfod at Grist y gwir sylwedd. Mae peroriaeth lleisiau dynol yma, yn ein cydgynnulliad ni, yn dra rhagorol; ac ymdrechion y blaenoriaid canu ar gynnydd; end pe baent yn wanaidd nid rheolaidd eu cymmysgu ag offerynau cerdd, heb orchymyn nac esampl Pen yr Eglwys dan yr Oruchwyliaeth Efangylaidd.

Cincinnati. AB IOAN.

UR Y CALDEAID.

Ateb i ofyniad O. Jones, Cyf. V., tu dalen 365.

Y Gofyniad oedd,—'Pa faint o ffordd oedd i Abraham o Ur y Caldeaid, i Sichem yn ngwlad Canaan!'—Yn awr cynnygiaf roddi atebiad:—Yn gyntaf fe aeth Abraham allan o Ur y Caldeaid i Haran, prif ddinas Mosopotamia, yr hyn oedd 360 o filldiroedd; o Haran i Sichem, 400 o filldiroedd: y cwbl a wna 760.

Os gwelwch y llinellau uchod yn deilwng o'ch sylw, wele hwynt at eich gwasanaeth.

Un o blant Ysgol Sabbothol ' Ninety Siz.'

GOFYNIADAU, &c.

ETHOLEDIGAETH A GALWEDIGAETH.

ME. Gol.—Dymunwn gael gwybod—Pa resymau sydd i'w dwyn, er dangos cysondeb Etholedigaeth Bersonol, Prynedigaeth Neillduol a Galwedigaeth Gyffredinol yr Efengyl? Credwyf fod y pethau hyn yn hollol gyson gyda Duw, ac nad yw yn anhawdd efallai i chwi, neu rai o'ch gohebwyr ddangos eu cysondeb; ac y byddai dangosiad o'u cysondeb, yn gymhorth mawr i rai byr eu deall a'u hamgyffrediad.

AB MADOG.

PRIODAS.

Ms. Gol.—Mae ar fy meddwl, os caniatewch, osod ychydig o ofyniadau ger bron gohebwyr y 'Cyfaill,' mewn perthynas i'r undeb priodasol.

1. A oes rhan mewn priodas? neu, A ydyw yr Arglwydd yn ei Gynghor tragywyddol wedi arfaethu pwy sydd i briodi a'u gilydd?

2. Os oes, Paham y mae y Trefnyddion Calfinaidd yn diarddel' eu haelodau am briodi rhai digrefydd, neu ddibroffes?

3. Ar ba seiliau o edifeirwch, neu, ar eu hedifeirwch am ba beth, y derbynir hwynt yn ol i'r eglwys?

4. Os edifarhau am briodi un dibroffes yw'r edifeirwch, Pa fodd y gallant edifarhau am briodi, heb ar yr un pryd gashau eu cydmar neu gydmares, i'r hwn neu'r hon y maent dan ammodau i'w caru a'u cysuro hyd oni wahano angeu?

Yr eiddoch, &c.,

Utica, EVAN JONES.

DYCHYMYG.

Mae yn y byd yn bod,
Rhyw wrthddrych hyaod iawn;
Tra heb ei gael, nid oes
Dedwyddwch neb yn llawn;
Y modd i'w gael yn rhwydd,
(A hyn yn mhob llun,)
Yw gochel gwneuthur cais
Am dano it' dy hun:
Ac wedi i'' ei rael. Am dane it dy near.

Ac wedi it' ei gael,

I'w gadw heb leihau

Rhaid yw ei roi yn hael,

On'te ei golli wnei.

Reserve

R. W. J.

Barddoniaeth.

GALARGAN,

Ar yr achlysur o farwolaeth Robert J. Jones, Steuben, swydd Oneida, C. N., yr hwn a fu farw Tachwedd 12fed, 1842.

Mae genyf destun galar, 'Rwy'n synu arno'n awr, Wrth feddwl mor ddiarbed Mae Angeu'n tóri lawr ; Mae ef yn weithiwr cyflym, Mae'n onest yn ei waith; Mae'n cym'ryd fel y'n caffo— Rhydd derfyn ar ein taith.

Galarus fraw a gawsom
Yn y gym'dogaeth hon,
Collasom seiod ffyddion
O Eglwys yr 'HERRON,*
Dyoddefodd ef drwm gystudd
Dros ddeuddeg mis yn siwr,
O'r diwedd cafodd fyned,
Fel ffyddion wâs trwy'r dwr.

TIT.

Wrth feddwl am y dyfroedd Yr awn ni trwyddynt oll, Yrawa ...
Yrawa ...
Yel na b'o neb ar goll;
A cheisiwn Grist yr Arglwydd,
A thrwyddo bardwn rhâd,
Pr pena' o bechaduriaid
Sy'n gorwedd yn eu gwaed.

tv.

Ddeuddegfed dydd o Dachwedd, (Y clywyd galar trist,)
Y flwyddyn un mil wyth-gant,
O oedran Iesu Grist— A phedwar deg yn rhagor, A dwy flwydd atynt hwy; Mae hyn yn gyfrif manwl, Os sylw'ch arnynt hwy.

Ein Robert Jones ddihangodd O holl gystuddiau'r llawr .-Ei weddw sydd mewn galar, A thrymder dwys yn awr; A'r plant a amddifadwyd O dad hyfforddus, cu, Pw dysgu yn athrawiaeth Y Brenin nefol fry.

Crist, cyfaill pechaduriaid, Tyn ei serchiadau hi Oddiar y byd a'i bethau, Yn gyflawn arnat ti ;

Rho iddi ddawn i ddysgu— Hyfforddi ei rhai bach, I 'mofyn am y Meddyg Sy'n gwneuthur pawb yn iach.

'Roedd Robert Jones, tra gallodd Ef droedio daear lâs, Yn para i fyn'd a dyfod, A chyrchu i Foddion Gràs: Fy meddwl inau ydyw, Ac ereill gyda mi, Ei fod ef wedi myned I'r ddedwydd Ganaan fry.

Fy nghyd-fforddolion ieuaingc, 'R wyf yn terfynu'n awr, Gan roddi yr annogaeth I bechaduriaid mawr, O, ceisiwch Grist yr Arglwydd, Tra paro dyddiau hedd; Pe fydd yn rhy ddiweddar 'Nol gorwedd yn y bedd.

Steuben

WILLIAM R. PRICHARD.

THE DYING CHILD'S REQUEST.

By James Montgomery, Esq.

A FACT

'Mamma!' a little maiden said. Almost with her expiring sigh,—
'Put no sweet roses round my head,
When in my coffin dress 1 lie.'

'Why not, my dear?' the mother cried,—
'What flower so well a corpse adorns?'
'Mamma!' the innocent replied,— 'They crown'd our Saviour's head with thorns.

Yn gyfieithiedig, fel hyn-

'Mam!' meddai hoff enethig dêr, Bron â'i huchenaid ola'i gyd, 'Na rowch o gylch fy mhen rôs pêr, Pan yn fy arch gorwedda' i'n fud.'

'Paham, f'anwylyd ?' llefai'r fam,—
'Pa ros addurna gorff mor gain ?'
'Mam !'—'nol atebai'r fûn ddinam,— 'Gwisgasant ben ein Crist & drain.'

D. J. LEWIS, (D. ab I. Llewelyn.)

Machynlleth.

Y GROES A'R GORON.

'Bydd ffyddlon hyd angeu, ac mi a roddaf i ti Goron Y Bywyd.'—Crist.

Y GROES, a gariai IESU,—yw'n hengraifft, A'n hangor, heb ballu:— Gyda PAUL, gwedi pylu 'N cario Hon,—cawn Goron eu!

FRONDEC,

Y BIBL SANCTAIDD.

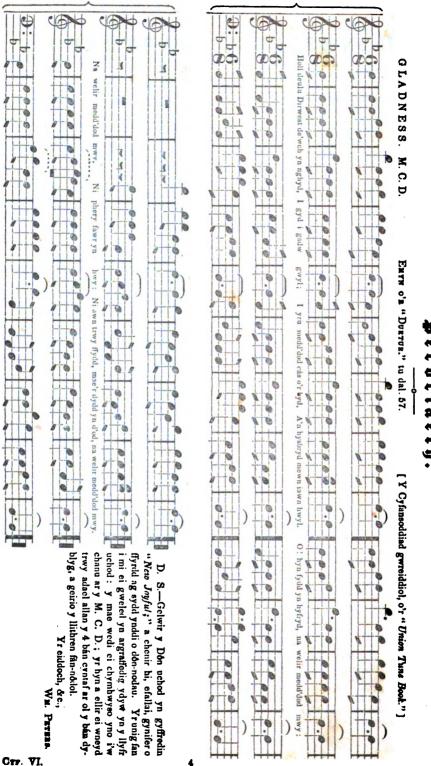
LLYFR Duw yw'r llafur doeth,—eres-Anmhrisiadwy gyfoeth :— ATHEAW ydyw,—a thradoeth Ei addysg, ddigymmysg goeth! BANGOR.

I'R AWYREN.

Rho'f hael Wi! i awyrfwlan,——coe Cauedig & sidan; Ffenestr a phib hoff anian, Ehed, eb'r doeth, hyd wybr dân. GWILYN TWROG.

^{*} Enw un o Gapeli y Trefnyddion Calfinaidd yn Steuben.

eroriaeth.

HANESIAETH GARTREFOL.

RHIF A LLAFUR

Yagolion Sabbothol y Trefnyddion Calfinaidd yn y Tuleithau Unedig, am y flwyddyn 1842.

Talaith Caerefrog-Newydd.

	Swydd- ogron.	Yagol-	Penodeu.	Adnodau	Hyfforddwr a Paynge, ereill.	Rhodd	Yegrifenydd.
Beenville, .	_				, 1 mynge. eress.		· 1
Delta, .		39					Joseph Jones.
Dwyrain, y .					3		Roleit Rowlands.
Bolli,					10		Evan II. Prichard.
Ffloyd, .	. 9						John Edwards.
Hebron,	. 17				6		Evan Williams.
Holand Patent,		17				–	R. R. Meredydd.
Nant,					—		Josia J. Owen.
Newport, .		43				B. S.	R. W. Morgans.
Ninety-siz,	. 6	27	112			5	John A. Joues.
Penbryamawr,					Rhauau o'	r ddau.	William Phillips.
Penycaerau,		58				24	D. W. Roberts.
Penygraig, .					10	21	Owen Roberts.
Remeen, .	. 10	69	952	21,478.	8	24	John Edmunds.
Rome,	. 5	23	398	1,301.	Rhans	.a	W. Williams.
Trenton, .	. 7	39	232	2,675.	6	8	William Wynne.
Utica,	. 16	150		41,784.	Bob ya s	il Sab.	Evan E. Roberta.
Webster-hill,	. 7	23	362	8,010.	2	15	Jones.
			alaith i	Dama=16			
				•			
Carboudale, .					1		Daniel Scurry.
Ebensburgh, .					16	58	Duniel O. Evans.
Gogledd, etc .		32			20	178	Joseph Davies.
Indiana,		31			7		Robert Roberts.
Minersville, .	9	30	887	4,351.	45		John Ellis.
Patsonvalley, .	5				20		)
New Wales, .		18	160	1,892.		B. S.	Rees Leyshon.
Pittsburgh,	. 16	68	. 2,195	994.	71	57	David L. Davies.
			Talait	h Ohio	•		
S	••				n		T. J. Williams.
Bryniau'r Cymry,	11				Bob yn e		T. Li. Hughes.
Cinciunati,					B. S		Thomas T. Evans.
Palmyra,					28		I DOMES 1. Evens.
Moriah, Jackson,		86	,		138		)
Centreville,					234		•
Horeb,		25			105		
Oak Hill,		25 41			57		Edward Morris,
Soar.					165		Yegr. Cyffredinol.
Bethel,		42			105		1-gr. Cyureuman.
		12			10		1
Indian Creek.		32			38		1
Sardie, .	. 7	25	. 403	119.	94	13	j
•							

IID Dylid hysbysu fod adroddiad y Deg Gorehymyn mewn ymarferiad cysson, hyd ag s allwn ddeall, yn yr holl Ysgolion uchod.

Mae yr olwg uehod ar y nifer o ieuengctyd, &c., sydd yn llafurio yn Sabbothol yn Ngair Duw, mewn Ysgolion Gymre g, yn y tair Talaith, yn dra boddhâol i bob cristion, a dyngurwr gwrioneddol, ac nid yw yr hyn a welir uchod ond llafur un en vad, a llawer o lafur cyffelyb gyda'r enwad hwnw heb ei gufrestru; mae dinas Caerefrog-Newydd, Pottsville, Newark, Granville, Salasbury, &c., ar ol. Nis geill yr â yr boll hâd da hwn yn ofer. Ein dymuniad yw i'i daflen uchod o lafur Yagrythyrol, gyda'r Trefu. Calfinaidd, gyffiol enwadau ereill i gyffelyb lafur; ac y byddo y nuill ysgol yn eiddigeddu am ragoniaeth ar y llall gyda'r gwaith gogoneddus hwa, fal y llanwer y ddaear o wybodaeth yr Arglwydd.

Y METHODISTIAID CALFINAIDD Yn mhlwyf Green, swydd Indiana, Pensylfania.

BARCH. FRAWD.—Barnwyd nad annerhyniol fuasai genych chwi, a lluaws mawr o ddarllenwyr y 'CYFAILL,' glywed am ddiadell fechan o'ch brodyr a ch chwiorydd yn y gongl hon o'r diaear. Mae amryw o'n cydgenedl yn preswylio vma er vs rhai blynyddoed i; ac yr ydym dan nawdd helaeth rhagluniaeth ddoeth y Nef. Ac nid yn unig y mae daion: Rhagluniaeth yn fawr tuag atom, ond hefyd, yr ydym yn cael mwynhau helaethrwydd o Foldion Grâs, ac Ordinhadau yr Ffengyl. I'r Arglwydd y byddo y mawl am ein cofio yn y rhan vina o'r wlad. Cynnelir Achos gan v brodyr Annibynawl yma. gyda pha rai y mae un o'r enw John Williams, yn weinidog; ond y mie efe yn llafurio yn benaf, yn mlith y Saeson yn awr. Yr ydym ninau fel brolyr a chwiorydd perthynol i'r Methodistiaid Calfinaidd, yn ceisio cynnal Coffadwriaeth o Enw yr Arglwydd yma er ys mwy na blwyddyn a hanner yn ol; ac y mae'r Brodvr D. T. Lewis, a John D. Hughes o Ebensburgh, wedi bod yma ar gylch, i efengylu i ni anchwiliadwy olud Crist; ac odd ar fis Medi di-wed laf yr ydyni yn cael gweinidogaeth bob Sabboth, trwy fod yr olaf wedi cartrefu gyda ni, yn unol a'n cais. Ein rhif yn ein ymneillduad cyntaf ar yr amser crybwylledig, ydoedd 13eg, yr ydym yn awr yn 24am. Yr ydym yn cydgynnull yn bresennol mewn Ysgoldy, ond dysgwyliwn nad hir y byddwn heb dŷ cyfleus a a chyssegredig i addoli Duw ein tadau. arferir a photo moddion yn ol y drefu arferedig y'mhlith ein Cytundeb.

ROBERT ROBERTS, gynt o'r Gross, Henllan. Indiana, Rhag. 9/ed, 1842.

CYMDEITHAS DDIRWESTOL GYM-REIG CAEREFROG-NEWYDD.

Medi 15fed, 1842, Cynnaliwyd Cyfarfod Blynyddol y Gymdeithas, yn Addoldŷ yr Annibyn-wyr, Heol Broome. Cymerwyd y gadair gan y Llywydd, Mr. D. Thomas, a thraddoddd araeth gynnwysfawr ar yr achlysur, yn yr hon y mynegai ei henderfyniad i roddi i fynn Lywyddiaeth y Gymdeithas, a'i ddymuniad gwres-og am ei llwyddiant mewn amser dyfodol: galwodd ar yr Ysgrifenydd Côfnodol, Mr. John Phillips, i ddarllen y Mynegiad (*Report*,) yr hwn a dderbyniwyd yn ddioed. Byddai yn ormod gorchwyl ar hyn o bryd, i mi gynnyg rhoddi hyd yn nod talfyriad o hono yma; ond cynnwysai adolygiad cyflawn o weithrediadau y Gymdeithas y flwyddyn ddiweddaf, megys yr amgylchiadau cysylltiedig a chyflwyniad y Faner, &c. Gwel 'Cyfalll,' Cyf. V., tu dal. 52. Cynnaliwyd oddeutu 30 o Gyfarfodydd Cyhoeddus gan y Gymdeithas y flwyddyn ddiweddaf, a thua 20 o gyfarfodydd swyddog-ion. Ymunodd a'r Gymdeithas yn yr un tymhor 182, yr hyn a wna rifedi yr aelodau yn 839. Hefyd sefydlwyd cangen o'r Gymdeithas yn yr Yays Hir, er mwyn cyfleustra yr aelodau sydd

yn hyw yno. Y peth nesaf oedd dewis swyddogion am y flwyddyn ddilynol, yr hyn a wnaed trwy y tugel (ballot) Wedi cyfrif y tocynau, hysbyswyd fod y mwyrif dros y personau canlynol:

Mr. HENRY ARNOLD, Llywydd.

" DAVID MORRIS, IS-lywydd.
" RICHARD EDWARDS, Ysgr. Côfnodol.

" E. W. Moruans, Yegr Gohebawl. "John R. Jones, Trysorydd.

Yna cynnygiwyd a phenderfynwyd, ar y personau caulynol i tod yn Ddirprwywyr am yr un tymhor; sef,-

Meistd. John X. Jones, D. Griffith, D. Morgans, T. Davies, C. Richards, E. Parry, T.

Nos Iau diweddaf, sef Rhag. 15fed, bu Cy farfod Cyhoeddus yn y lle uchod, pryd yr areithiodd Mr. Robert Parry, (Robin Ddu Eryri,) yn ddoniol o blaid yr achos Dirwestol; ac ar ddiwodd y cyfarfod ymunodd 15 ychwaneg a'r Gymdenhas.

G in d lymuno llwyddiant mawr ar ymdrechiadau yr holl gymdeithasau Dirwestol trwy y byd, er ateb yr amcan cannoladwy mewn golwg, sef dilen meddwdod, a dwyn y byd yn sobr, gorphwysaf y waith hon. Yr eid loch yn barchus,

Dros y Gymdeithas, EBENEZEE W. MORGANS, Yagrifenydd Gobebawl

CYMDEITHAS GYFLESAWL (BENEFIT SOCIETY,)

Yr Hen Frythoniaid yn nhref Remsen a'i chymydogaeth.

Sefydlwyd y Gymdeithas uchod yn mhentref Remeen ar y laf o Fawrth, 1838; prif ddybenion yr hon oeddent, ac ydynt, yn gyffelyb i'r rhan fwyaf o gym leithasau tebyg, cynnorthwyo ei haelodau mewn afiechyd, a meithrin cariad a chyfoillgarwch trwy yingyfarfod yn aml ar achosion y Gyinde than.

Cynnwysa yn bresennol o ugain i ddog-ar-hugain o aelodau. Mae ei chyllidau (funds) yn llawn ddigonol i gynnal ei haelodau cleifion mown achosio. cyffredin. Carent gael ychwanegiad at eu nifer o ewyllyswyr da i'r achos, fel y cadwer eu cyd-genedl rhag gorfod pwyso ar elusen oeraidd y Ty-plwyf, mewn amgylchiadau o anghen.

Aminodau aelodaeth ydynt :--taliad o ddolar ar eu derbyniad i mown, a ugain cent o gyfroddiad misol; ac wedi bod yn aelod am ddwy flynedd, enillant yr hawl o dynu allan ddolar a hanner yr wythnos at eu cynnaliaeth, pan o herwydd afiechyd y rhwystrir y cyfryw aelodau i ddilyn en gulwedigneth arferedig.

Yn gymaint a bod gan bob cymdeithas ei chyfarfod blynyddol ar amserau pennodedig, efelly yr ydym ninau yn cynnal ein cyfarfod blynyddol ar y dydd cyntaf o Fawrth; nid, fel y dynoed rhai, i addoli Dewi Sant, yr hwn dy-bygyn, ydoedd ddyn cyffelyb i un o nonom ninau, ac y mae wedi myned i'w hir gartrei'er ye

can'rifoedd bellach, ond yn benaf mewn coffadwriaeth am wlad ein teidiau; ac yr ydym yn methu deall paham na's gallwn neillduo y dydd hwnw yn gystal a rhyw ddydd arall, gan, i'r dyben o fod mewn trefn, y mao yn anghenraid i ni gael diwrnod neillduedig,

Dymunem hefyd ychwanegu, i ni yn ein cyfarfod diweddaf, benderfynu fod i'n Cyfarfod Blynyddol nesaf, gael ei gynnal Mawrth y 1af,

yn y drofn ganlynol;-

Bod yr aelodau i gyfarfod yn nhŷ Mr. Jacob Lewis, am 9 ar gloch y boren, i'r dyben o yndrin âg achosion y Gyindeithas, dewis swyddogion, &c.; ar ol hyn, bydd iddynt orymdeithio i un o'r tai Cyfarfod, i wrando araith ar yr achlysur gan y Parch. J. Howes; ac yn ganlynol, ddychwelyd i dŷ Mr. Lewis, yr hwn sydd wedi addaw parotoi ciniaw am 25 cent yr un, ar ol yr hyn. ymedy y gyfeillach i'w hamrywiol gartrefleoedd.

Yn ddiweddaf hysbysem, fod holl weithrediadau y Cyfarfod i gael eu cario y'mlaen ar egwyddorion manylaf moesoldeb a Dirwestiaeth, a'n hod trwy y cyfrwng hwn yn gwahodd ein ewyllyswyr da i gyduno â ni, gan ein hod yn hyderus, pan y delont yn fwy cydnabyddus âg ansawdd ein Cymdeithas a'i thuedd ddyngarawl ddaionus, y gwnant ddywedyd, mai da yw bod yno.

J. W. PRICE, Llywydd.
GEIFFITH W. ROBERTS, Ysgrifenydd.

CYFARFOD BLYNYDDOL

I Areithio o blaid yr Ysgol Sabbothol yn Utica.

Nos Sabboth, y cyntaf o'r flwyddyn hon, yn unol a phenderfyniad blaenorol, cynnaliwyd cyfarfod blynyddol yn Nghapel y Trefnyddion Calanaidd yn Utica, i areith o o blaid yr Ysgol Sabbothol. Wedi dechreu, trwy adroddiad pennod gan Mr. W. Parry, a gweddio gan Mr. E. Evans, areithiodd y brodyr ar y testunau canlynol, a Mr. W. Owen, yn rhoddi allau Emynau priodol i'w canu ar yr achlysur:—

1. Mai y Bibl yw unig lyfr yr Ysgol Sul, gan Mr. Edward Pugh.

2. Y niweid mawr a dinystriol o fod yn anwybodus o'r Bibl, gan Mr. Evan H. Evans.

3. Y llwybr goreu i gyfrannu gwybodaeth Yagrythyrol, gan Mr. Hugh Parry.

4. Cynghorion cyffredinol i Athrawon ac Yagolorion, gan y Parch. W. Rowlands.

EVAN E. ROBERTS, YSgr.

ESGORODD-

Rhegfyr 21ain, 1842, yn Salisbury, O., priod Mr. William Bowen, ar fab.

Awst 30ain, 1842, yn Ngwaith haiarn y Gorllewin Mawr, Pa., priod Mr. John D. Jones, ar fab; a gelwir ei enw ef Willism T. Jones.

Mai 27ain, yn Edinburgh, swydd Portage, O., Margares, priod Mr. Joseph Williams, ar ferob. Galwyd ei hanw hi Elizabeth Jane.

PRIODWYD-

Tachwedd 30ain, yn Coldbrook, swydd Herkimer, gaa Stephen Smith, Ysw., Mr. William Cook o'r lle uchod, a Meis. Elinor Edwards, o Prospect, Trenton, C. N.

Tachwedd 9fed, yn Cincinnati O., gan y Parch. E. Jones, Mr. Lewis Williams, o Pomeroy's Landing, & Meis. Catharine Price, o'r ddinas uchod.

Rhagfyr 28ain, ar Fryn Western, gan y Parch. Edward Bluat, Mr. John Owens, Trenton, a Meis. Elizabeth Jones, arl ferch Mr Joseph Jones, o'r lle uchod.

29.in, yn mhlwyf Remsen, gan y Parch. David E. Davies, Mr. Richard J. Hughes, Pen-y-boat, a Meis. Ann Wilhams; y ddau o'r lle uchod.

Ionawr 13eg, 1843, ar Fryn Webster, gan y Parch. W. G. Pierce, Mr. Evan Evans, a Meis. Elizabeth Reberts; y ddau o'r lle uchod.

I'r ddau, dan yr iau roddwyd,—erfyniwyf Hir fwysiant mewn hywyd; Hynaws fo einoes hefyd— Amynedd a hedd o hyd.

E. LEWIS,

Ionawr 21ain, yn Utica, gan y Parch W. Rowlands, Mr. John W. Jones, a Meis. Mary Owens; oll o'r ddinas uchod.

Boed Ioan a Mary yn hir i gydoesi;
Dymunaf ddaioni i'w maethu'n mhob man,
A Grâs i fyw'n dduwiol y bywyd presennol,
A gwynfyd trag'wyddol annhraethol fo'u rhan.
J. G. H. GRIFFITES.

BU FARW-

Hydref 29ain, yn Meddyg-dŷ Cincinnati, O., o'r Darfoledigaeth, yn ei 25ain mlwydd oed, fel y tybygid, Robert Davies, gôf, gynt o blwyf Nantglyn, swydd Ddinbych, Cymru. Chaddwyd ef mewn modd gweddus yn mynwent oreu ein dinos, ar ochr y ffordd yr eir i Lebanon; dilynwyd yr elor-gerhyd gan lonaid pump o gerhydau, ac amryw ar draed; y cwbl ar draul y Cymry yn y ddinas hon. Cyflawnwyd y gwasanaeth grefyddol fel arferol, gan eich gwaol ohebydd.

Clywais am ddyfais'i ddyn — O! Drefn rad — Pw droi cyn ei derfyn ; Daw clod yn hynod o hyn , I Dduw'n lwys i ddyn lesyn.

AB IOAN.

Tach. 30ain, yn Boston, Mass., yn chwe' mis ced, o Dwymyn yr ysgyfaint, George William, mab Dafydd E. Davies, Goruchwyliwr y 'Cyfaill' yn y ddinas uchod.

Rhagfyr 28ain, yn Nghaerefrog-Newydd, Mrs. Owens, gynt o awydd Gaernaefon.

Ionawr i leg. yn yr un lle, yn 4 mlwydd oed, mab Mr. John Jones, a ddaethai yr hâf diweddaf o Ddolgellau.

Yn yr un lle, ddechreu y mis diweddaf, y'nghylch 65 mlwydd oed, Mr. John Morgans; yr oedd wedi tirio o Gymru yn y ddinas uchod ychydig o ddyddiau yn flaesorol, gyda'r bwriad o fyned at ei berthynasau yn y Gorllewin.

Ionawr 8fed, yn uhŷ ei thad, Hugh Michael, Trenton, C. N., yn 23ain ced, Elmor, ei ferch henaf. Ymfudasai y drengedig gyda'i thieni i'r wlad hon yn y flwyddyn 1831, o blwyf Llanfihangel-tre-y-beirdd, swydd Fón. Yr cedd o dymher serchawg a charuaidd, hoff gan bawb o'i chydnabod; ac yn aelod hardd o eglwys Crist gyda'r Cynuulleidfaolion, yn Utrca, er ys pum mlynedd. Hebryngwyd ei rhan farwol i orphwys am ysbald yn mynwent y Trefnyddion Calfinaidd, Pen-y-cnerau; ac ar yr achlysur pregethodd y Peirob. W. T. Williams, a James Griffiths, oddiar Job xiv. 15, a Salm lxxiii. 34. Mae trefniad Duw yn ngornolwyllaeth

angeu yn aml yn dywyll iawn ini—symud yr ieuango yn mlodau eu dyddiau a'u defnyddioldeb, eto mae yn ddiau fod ei holl drefniadau ef yn uniawn, doeth a da. Wele rybudd ychwanegol i'r ieuengctyd; dyma un o'u cyfoodion eto wedi ei symud, yr hon oedd ychydig ddyddiau yn el môr iach a siriol a ueb o honom. Byddwn daer wrth ersedd grâs am barodrwydd i gyfarfod yr un amgylchiad sobr a dygnddwys.

Ysgrifenwed hym, ar ddymuniad y teulu galarus, gan berthynas agos i'r drengedig.

WILLIAM W. PRICHARDS, IEU.

lonawr 16eg, yn Heol Division. Caerefrog-Newydd, Catharine, merch henaf Robert ac Elizabeth Roberts, yn 10 mlwydd ac 8 mis oed : hunodd yn yr Iesu.

Ionawr 6fed, yn yr un ddinas, ar ol hirfaith gystudd, Mrs. Elizabeth Williams, gweddw Mr. John Williams, yn 69 mlwydd oed.

Rhagfyr 21ain, yn mhlwyf Trenton, C. N., yn 70 mlwydd oed, Thomas Davies.

Ionawr yr 21l, yu Cincinnati, o lygriad yr ymenydd, yn 17 mis a 13 diwrnod oed, Catherine, unig blentyn, Mr. John Griffiths, ac Elizabeth ei wraig, gynt o'r Pennal, swydd Feirionydd, Cymru. Cyflawnodd eich gwael chebydd y wasanaeth grefyddol ar ddydd ei chladdedigaeth fel arferol.

Bendith Ion tirion i'r teulu.—geisiaf Yu gyson, trwy lesu— Gan Ddyddanydd, cynnydd cu, O'i Lŷs, er iddynt lesu.

AB IOAN.

Ionawi 6fed, yn Ngwaith haiarn y Gorllewin Mawr, Pa., yn 12eg mlwydd, 4 wythnos a 3 niwrnod oed, Dafydd, mab Mr. John D. Jones, ac ŵyr i'r diweddar Barch. D. Williams, Merthyr Tudfyl. Achlysurwyd ei farwolaeth, yn ol barn y meddyg, gan frathiad cf cynddeiriog mis Mehefin diweddaf; defnyddiesid cyfferi meddygol ato ar y pryd, a gobeithid bod pob perygl drosodd, ond 'yn lle heddwch, daeth chwerwder chwerw. Progethodd y Parch. D. Proberts ar yr achlysur, oddar 3 Bren. vi. 5.

W. D. WILLIAMS.

Rhag. 15fed, 1842, yn 35 mlwydd oed, o'i gwelyfawd, Mary Jones, gwraig Evan R. Jones, Palmyra, O.— Rhoddir hanes helaethach yn y Rhifyn nesaf.

EISTEDDFODAWL.

Mae sylw y Senedd wedi bod ar Ysgrif i sefydlu a meddiannu tiriogaeth Oregon —Mae ysgrif er dyddimiad Cyfraith y Fethfasnach wedi pasio Ty y Cynnrychiolwyr, ac yn debyg o fyned trwy y Senedd.—Galwyd sylw gan y Llywydd at yr oruchafiaeth ddiweddar yn China, gan annog yr Eisteddfod i anfon Drprwywr uchel-radd yno yn ddioed, er cymeryd mantais o'r agoriad presennol i fasnachu — Annogai hwynt hefyd i gydsynio âg annibyniaeth Llywodraeth yr Ynysoedd Sandwich; effaith y hyn fyddai rhwystro unrhyw genedl i gymeryd meddiant o'r ynysoedd a'u trefedigaethu.—Cynnygiodd Mr. Botts ddwyn cyhudd-gwyn yn erbyn y Llywydd, yr hon a wrthodwyd trwy 127 yn erbyn 83.—Mae seiliau da i ddysgwyl lleihad mewn toll llythyron.

Cynnydd Dirwestiaeth.—Mewn cyfarfod a gynnaliwyd yn ddiweddar gan Drefnwyr Cyfeillach cledrffordd Syracuse ac Utica, penderfynwyd na chai neb o hyny allan waith ar y gledrffordd hono, ag oeddynt yn ymarferyd â gwlybyroedd meddwol fel diod; gwnelent hyn oddiar yr ystyriaeth, fod diogeliad bywydau ac ciddo y teithwyr yn gofyn gwasanaeth dynion sobr.

Boston a Cincinnati.—Dywedir, can gynted ag y gorphenir cledrffordd Sandusky, y bydd Boston o fown taith tri niwrnod i Cincinnati. Gellir cyrhaedd y Llyn o'r lle olaf yn rhwydd mewn 16eg o oriau; yna cymera agerlong y teithwyr i Buffalo mewn 20 o oriau; ac ant o Buffalo i Boston mewn 34 o oriau.

Yspail y Ffrangcod yn flaenorol i 1800.— Mae yr hawlion am yspeiliadau gan y Ffrangcod yn flaenorol i 1800, ar gael eu hystyried yn yr Eisteddfod Gyfunawl, ac y mae yn dêg i'r hónwyr ddysgwyl penderfynnad boddhâol gan y corph hwnw mewn perthynas iddynt. Yr ydym yn cyhoeddi hyn oblegid deall fod rhai Cymry wedi hóni hawl i'r cyfryw ad-daliad.

Cynnydd y Taleithau Unedig.—Pe byddai i'r Taleithau Unedig gynnyddu rhagllaw, yn gyfartal i'r hyn y maent wedi cynnyddu or y flwyddyn 1800, byddent wedi cyrhaedd poblogaeth o leiaf yn 52,000,000 yn 1880, a 92,000,000 yn 1900. Pa beth sydd i ddyfod o'r boblogaeth ryfeddol hyn! A ydynt i fwynhau, fel yn awr, fendithion rhyddid, gwladol a chrefyddol, neu a ydynt i gael eu darostwng dan lywodraeth ormesdeyrn! A ydynt i fod yn un genedl gref, neu yn amryw o raniadau annibynawl ac ymrysongar! Pa un ai Pabyddiaeth, ynte y Bibl sydd i fod yn ben!

Haiarn at gledrffyrdd.— Yr haiarn cyntaf gwneuthuredig at gledrffyrdd yn y wlad hon a wnawd fis Ionawr diweddaf yn ngweithfa y 'Gorllewin Mawr.' Nant-y-siwgr (Sugar-creek,) tua 50 milltiro Bittsburgh, ar yr afon Alleghany. Cynnelir y gwaith hwn gan ddynion o Boston a Chaerefrog-Newydd.

Dir westiaeth y'mhlith yr Indiaid.—Cyfeillach o filwyr y Taleithau Unedig a ddygasant yn rhwym ddau ddyn o Missouri, i Little Rock, yn ddiweddar, y rhai a ddaliseid gan yr Indiaid, am ddwyn gwlybyroedd meddwol i randir yr Indiaid, yn groes i gyfraith yr Eisteddfod.

Y Sabbath yn Washington.—Mae yn hoff genym ddeall fod ein Llywydd urddasol, Mr. Tyler, yn gwrthod ymweliadau (visits) ar y Sabboth; a bod y Llyw. Wickliffe, yn oedi pob gweithrediadau yn nosparth y Post dros Ddydd yr Arglwydd.

Dihenyddiad yn Ebensburgh.—Mae'r Llyw. Porter wedi arwyddo gwarant-angeu y brodyr, Patric a Barnard Flanagan, am lofruddiaeth Elizabeth Holden. Maent i gael eu dihenyddio yn Ebensburgh, swydd Cambria, Pa., ar y 3yddo'r mis nesaf (Mawrth.)

Damwain angenavol ger Pittsburgh.—Yn Sauc-Mill-Run, gwaith glò a haiarn tua dwy filldir o Bittsburgh, torrwyd cluniau mab i Mr. George Richards ymaith gan gerbyd cledrffordd: —bu farw yn mhen ychydig oriau.

Wanesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR.

Ein newyddion diweddaraf ydynt yr hyn a gyrhaeddodd yn yr agerlong Caledonia i Boston ar y 25am; dyddnodir y newyddion, y 4ydd o'r mis diweddaf -Ni chynnwysant ddin o bwys cyffredinol. Bu tânau mawr yn Llundain a Lierpwii. Collwyd amryw o fywydau yn y tân a ddygwyddodd yn Llundain; rhai trwy daflu eu hunam o'r ffenestri, ac ereill trwy fygu .--Mae lle a clwir Turin, yn Savoy, wedi ei losgi yn mron i gyd. -Dywedir fod yr 'Orllewinol Fawr' (agerlong) wedi ei gwerthu i Mchemet Ali.—Mae y newyddion o China, y rhai a welir yn ein rhifvn diweddaf, wedi bywiocau masnach yn Lloegr.-Teithir y wlad ar hyd ac ar draws, yn Nghymru a Lloegr, gan areithwyr ar y Deddfau Yd; yr oedd y Senedd i ymgyfarfod yr Zil o'r mis hwn, pryd y dysgwlid y tynai Peel ymaith rai o lyffeitheriau masnach.—Mae 'r cyttundeb o China wedi cyrhaedd Prydain er mwyn derbyn arwyddnod ei Mawrhydi. Dysgwylir y gwna Ymherawdwr China dalu yr iawn, yn unol a'i arferiad blaenorol, trwy osod marsiandwyr ei ororau dan dreih ychwanegol.

DYCHWELIAD YR IUDDEWON 1 BALESTINA.

Mae amryw filoedd o Israeliaid Poland a Rwssia, medd llythyr o Berlin, yn y 'German Journal' o Ffrankifort, wedi ymrwymo a'u gilydd, i fyned rhagddynt, y cyfleustra ffafriol cyntaf, i Jerusalem, yno i ddysgwyl mewn ympryd a gweddi dyfodiad y Messiah.

Marwolaeth trwy newyn.—Yn ddiweddar bu farw gwr o'r enw Edward Phillips, yn Ludlow, Lloegr, o eisau ymborth. Buasai gynt mewn amgylchiadau cysurus, fel masnachydd cyfrifol mewn menyg; ac a lanwodd amryw awyddi yn barchus; ond y wasgfa ddiweddar a'i gyrrodd i dlodi ac anghen. Cafwyd ef yn farw ar lawr ei welyfan, heb ymborth na mo'd i'w gael o fewn ei dŷ.—Dygwyddodd yr un peth i ddyn anadnabyddus yn Swindon, tua yr un amser.

Cyffcs ar wely angeu — Mae gwraig a fu farw yn ddiweddar yn Burmington, Lloegr, wedi cyffesu ar ci gwely angeu iddi ladd ei gwr 14eg o flynyddoedd cyn hyny. Cawaid ef yn farw, â'i wddf wedi ei dóri o glust i glust, ac ellyn yn ei law; hithau a gyfaddefodd iddi dóri ei wddf yn gyntaf, ac yna gosod yr ellyn yn ei law. Ei dyben oedd i gaelbyw gyda dyn arall, gyda'r hwn y parhaodd i gydfyw hyd angeu.

Prophwydoliaeth Chinēaeg.—Mae hen brophwydoliaeth Chinēaeg yr hon a ragfynegai na alleaid byth orchfygu China ond gan ferch neu wraig. Mae'r brophwydoliaeth wedi ei chyflawni yn ngoruchafaeth y wraig ieuangc sydd yn dal teyrnwialen Lloegr, Victoria.

Maban-laddiad echryslaun .- Mae'r weithred, neu yn hytrach y gweithredoedd echryslawn yr ydym yn inyned i'w cyhoeddi yn awr, yn rhagori mewn ysgelerder i ddim a glywsom sen am dano braidd crioed. Ymddengys fod benyw o'r enw Frances Bennett, yn byw yn 'Fforest y Dean,' (lle adnabyddus rhwng tre' Fynwy a Chaerloyw) yn glaf iawn, ac yn ofni marw, hysbysodd i Gurad Ruardean, ei bod weds lladd chwech o'i phlant ei hun, tad pa rai ydoedd un Thomas Yapp, yr hwn hefyd a'i cynnorthwyai i guddio y cyrph, os nad yn y llofruddiaeth hefyd. Arferai eu lladd ar eu genedigaeth, trwy eu boddi mewn llestraid o ddwir, a'u claddu dan balment darllaw-dŷ, a ger ysgubor yr hwn oedd yn yr ymyl -- Cafwyd wrth chwilio ysgerbydau y chwech plentyn, yr hyn a argraffai wirionedd ar chwedl rhy anhygoel i feddwl ei fod yn wir oni bunsai hyny. Cymerwyd Yapp i garchar yn ddioed. Mae yn hynod iawn nad oedd neb o'i chymydogion crioed wedi meddwl ei bod yn feichiog .-Clywsom wedi 'n, bod y llofruddes wedi wynebu Barnydd yr holl ddaear.

Pregether Icuange.—Y pregethau blynyddol ar ran Ysgolion Sabbothol y Primities Methodists, yn Oldhain, a draddodwyd gan fachgenyn 14eg oed, o'r enw Joel Hudson, o Lancaster, Lloegr.

Ansicruydd y gyfraith.—Yn mrawdlys diweddar Dorset, Llorgr, cyhuddwyd dau ddyn o gyd-ledrad, cyfaddefodd un ei euogrwydd. ond dadleuodd y llall ei fod yn ddieuog. Cymhellwyd y blaenaf i dynu ei gyfaddefad yn ol, a'r canlyniad fu i'r hwn a gyfaddefai euogrwydd gael ei ollwng yn rhydd, a'r hwn a ddadleuai dieuog gael ei gullfarnu.—Pwy clai i gyfreithio?

Tywysogaeth Cymra.

Cyferbyniad tymhorau.—Ysgrifenai gwr o'r Eglwys newydd yn ddiweddar id. o weled medi yd yn y Gelli-groes, swydd Fynwy, ar ddydd Nadolig, yn y flwyddyn 1819. Y flwyddyn ddiweddaf, yn yr un gymydogaeth, torwyd gwenith, mewn ansawdd da, ar yr 8fed o fis Awst.

Aberystwyth.—Mae gweithiau y mŵn plwm yn y gymydogaeth hon mewn sefyllfa lwyddiannus iawn. Y mhlich y gwthfenau a ddarganfyddwyd yn ddiweddar mae un yn Aber-y-ffrwd, ar dir Roderic Richards, Ysw., Penglais.

Nantyglo.—Mae gwthien werthfawr o fwa haiarn wedi ei ddarganfod yn ddiweddar gan y Meisd. Baily, Nantyglô, tebyg newn anaawdd i'r hwn a elwir y 'Rhwymyn Du' yn Ysgotland. Darganfyddwyd un cyffelyb, yr ydym ya deall, gan Gyfeillach haiarn Cwmcelyn a'r Blaenau. Mae yn gorwedd ar yr hyn a elwir yr 'Hen lô; ac o ganlymad a ellir ei weithio yn rhwydd.

Marwolaeth Cybydd.—Bu farw ar y 18fed o Ragfyr diweddef, yn Minffordd, Penmaen, ger Dolgellau, Robert Lewis, yn 89 mlwydd oed. Dilynai yr alwedigaeth o wëhydd. Trwy gynnildeb mawr, yn ymwadu y'niron âg anghenreidiau cyffredin bywyd, cynnullodd y swm o £2,000. Bu yn briod dair gwaith, a gadawodd i'w weddw £20 y flwyddyn dros ei hywyd, ac £100 o arian: mae'r gweddill o'i eiddo yn myned i berthynasau pellenig.

Yr Hâf diweddaf.—Bernid yr Hâf diweddaf, yr hwyaf a'r poethaf a gafwyd yn Nghymru er ys 31ain o flynyddoedd.

Cymdeithas Fiblaidd Gymreig Llerprell.—Yn yr Adroddiad a gyflwynwyd gan y Gymdeithas, yn ei Chylchwyl diweddaf, hysbysid, fod y derbyniadau am y flwyddyn ddiweddaf yn £511, 18s 4½d; ac ar ol dosparthu nifer mawr o Fiblau a Thestannau y'mhlith trigolion Cymreig y ddinas, eu bod yn alluog i anrhegu y Fam Gymdeithas a'r swin o £350.

Braied-laddiad ger y Trallwm — Ychydig o fisoedd yn ol, tuag lleg o'r gloch ar nos Sadwrn, lladdwyd un brawd gan y llall, mewn lle a elwir Brithdir, ger y Trallwm, Trefaeldwyn Enwau y brodyr oodd Meredydd. Ymddengys eu bod yn feddw, ac iddynt ddadlu am rywbeth dilwys, tra yr oedd y gweision ar swper, a'r canlyniad fu i Henry daro Richard i lawr; syrthiodd yn ŵysg ei gefn, a chafwyd ef yn gelain.

Hunan-laddiad ger Mostyn.—Un Mr. Thomas Ikin, o Fostyn, ger pont Lee, a roddodd derfyn ar ei fywyd ya ddiweddar, trwy foddi ei hun yn wirfoddol, yn Hen Lyn Mostyn.

Llanrwst.—Ar ddydd Gwener, yr 28ain o Hydref, cyssegrwyd Églwys Esgobaethol newydd (St. Marv) yn Llanrwst, gan Arglwydd Esgob St. Asaph.

Codi'r gwynt, heb gynhyrfu'r dw'r.—Ar y 5ed o Dach, diweddaf, addawodd Yankee, o'r enw Michael Smith, neidio o ben pont Menaii'r afon: ac i'r lleoldeb hwnw ymgyrchai miloedd o bobl segur i gael golwg ar yr antur-naid. Gwnelsai Sam Scott yr un peth ddwywaith. Gwnawd casgliad da yn gyntaf i'r anturiwr; ac wedi hir a maith ddysgwyl, daeth y newydd ar led ei bod yn rhy wyntog, a deallodd y dorf bryderus cu bod wedi eu siomi—bod eu llafur a'u harian wedi eu treulio yn ofer. Diangodd Mike, ond yr oedd y dorf yn rhy gyflym iddo; eithr wedi cysgu noson yn y caethd'y, anfonwyd ef i'w ffordd, gyda rhybuddion nid anhawdd eu deall.

Hunan-laddiad yn Llandaf.—Mae'n ofidus genym hysbysu fod John Coffin, Ysw., o Landaf wedi lladd ei hun trwy ymgrogi yn ei welyfan yn ddiweddar. Ymddengys ei fod dan iselder ysbrydoedd dwys yn ddiweddar mewn canlyniad i farwolaeth chwaer hoff.

Maricolaeth echrydus.—Ychydig yn ol daliwyd geneth yn Nghaerdydd mewn dillad bachgen, yr oedd ar y ffordd, meddai hi, i America, i chwilio am ei brawd. Mao'n ddrwg genym hysbysu i'r ferch yma, enw yr hon oedd Ann Rees, ei hoed yn 21ain, gael ei llosgi i farwolaeth wodi hyny yn Merthyr Tudfyl, trwy gysgu yn rhy agos i'r tûn.

Hunan-laddiad yn y Cum Du.—Cadwyd celain-ynholiad yn ddiweddar yn y 'Six Bells,' plwyf Sant Mihangel, Cwm Dû, sir Frycheiniog, ar gorph John Richmond, llafurwr, yr hwn a grogasai ei hun, ar goeden o fewn 50 llath i'w dŷ. Yr oedd ganddo wraig ac un plentyn. Claddwyd ef, yn ol gorchymyn y Crowner, rhwng 9 a 12 o'r gloch y nos, yn ddirgelaidd.

Damuain oddiwrth bylor.—Ar y 10fed o Dach, diweddaf, fel yr oedd tri dyn, Wm. Phillips, Thos. Jones, a Wm. John, yn darparu pylor (powder) cyn myned i'r gwaith, yn nhŷ Margaret Oliver, Dowlais, syrthiodd gwreichionen o bibell un o ho ynt, yr hwn oedd yn smocio, pryd y taniodd y cwbl gyda swn aruthrol, gan godi nên y tŷ chwech neu saith modfedd, a siglo'r muriau o'u sythni. Llogwyd y tri dyn yn ddrwg iawn. Ond hyn syddryfeld, bod dyn yr hwn oedd yn cysgu mewn ystafell uwchben wedi diangc heb ddiin niweid.

Hir-garwriaeth.—Priodwyd, ar y 27ain o Hydref, yn Abertawe, Mr. Isaac Harries, a Meis. Jane Harries, o Heol-y Castell yn y dref uchod, wedi ugain mlynedd o gyfeillach ragbarotoaut, h. y. carwriaeth.

Llofruddiaeth dychrynllyd ger Cas Gwent.
—Ar y 3ydd o Ragfyr diweddaf, llofruddiwyd, canol dydd golen, merch weddw o'r enw Moxley, 34ain oed, yr hon a drigfanai gyda'i thad yn Ponlesasen, tua milltir o bentref St. Arvans, yn swydd Fynwy. Yr oedd ei thad ar y pryd wedi myned i farchnad Cas Gwent, a phan y dychwelodd cafodd ei ferch yn gelain, a'i dy wedi ei yspelio. Mae dyn o'r enw Edward Reece, tua 26ain oed, wedi ei gymeryd yn gaeth ar y dybiaeth o fod yn euog o'r llofruddiaeth ysgeler. Cawsai y carcharor ei briodi y Sabboth blaenorol.

MARWOLAETHAU SYDYN, A DAMWEINIAU ANGEUAWL.

Ar y 15fed o Dachwedd, lladdwyd dyn o'r enw James Price, mewn level yn Penydarran, gor Merthyr.

Yn ddiweddar llosgodd i farwolaeth, eneth 4 blwydd oed, meich James Francis, o dief Abertein; cydiodd ei dillad dân yn absennoldeb ei rhieni.

Daeth Edward Rowlonds, collier, o Ddowlais, i'w ddiwedd, trwy i ddarn o lo syrthio arno: bu fyw ddwy awr arol y ddannwain, yn mha amser rhoddai brofion cryfion fod y grefydd a broffesai yn gweinyddu 'cysur cryf' i'w enaid yn yr adwy gyfyng.

Geneth fechau, 2 flwydd oed, merch i John Williams, crŷdd, o Lanerchymedd, Môu, a gollodd ei bywyd trwy i'w dillad gymeryd tân yn ddamwerniol.

John Shutt, tad Richd. Shutt, Pant-y-rhedyn, plwyf Llanfairarybryn, Arfon, a foddodd yn ddainweiniol, ar yr 21ain o Dachwedd.

PRIODWYD-

Aust 19eg, yn Machynlleth, y Parch. John Rees, gweinidog Wesleyaidd, Caerfyrddin, a Meis. Jane Rees, o'r lle uchod.

9fed, yn Merthyr Tydfil, y Parch. Enoch Williams, M. A., a Rachel Frances, merch ieuangaf y diweddar Mr. Lewis Williams.

Tack. 7fed, Mr. John Bowen, morwr o Aberystwyth, a Anne, ail ferch Mr. Evan Parry, o Rodol, ger Porth Dinorwic.

Yr un dydd, Edward, mab ieuangaf y diweddar John Jones, Yew., o'r Groes, Dinbych, a Margaret Elizabeth,

merch henaf Mr. Robert Jones, o'r 'Tywysog Hall,' yn yr un swydd.

14eg, yn Ramoth, Capel y Bedyddwyr, John Williams, a Maria Adams, ill dau o Drefrhingyll, Morganwg.

16eg, yn yr un lle, Dafydd Llewelyn, a Mary Thomas, ill dau o Benycoed.

5ed. yn Llanilwch, W. Davies, Ysw., Castellcludda, Ceredigion, a Sarah, merch Mr. D. R. Parry, Liwynyfilltir, sir Gaerfyrddin.

3ydd, yn Eglwys Lianon, y Parch. John Evans, o'r Cross-Inn, plwyf Llangathen, yn ddiweddar o Lwynyffortun, a Mess. Rachael Davies, o Bentwyn, yn y plwyf uchod.

14eg, y Parch. Benjamin Morgan, Curad Aberystwyth, a Catharine Ann Ellis, o'r Rhôs, Pwllheli.

Rhag. 6fed, yn Nghapel Ebenezer, Bangor, y Parch. W. Thomas, gweinidog yr Annibynwyr, Dwygyfylchi, a Anne, merch y Parch. John Evans, gynt o Beaumans.

22ain, yn Aberdare, gan y Parch. W. Lewis, Mr. Rees Williams, o'r Cefn-penar, a Mary Anne, merch Lewis Roberts, llaw-feddyg.

29ain, yn Llangyfelach. Mr Thomas Gibbs, yn 82 oed, a Charoline Smith, yn 23 oed—hâf a gauaf; y ddau o Abertawe.

31ain, yn y Gwynfe, John Jones, o Ynys-y-grogfa, a Mary, chwaer y Parch. John Jones, Llanddeusant.

30ain, yn Llandeilo, y Parch. Theophilus Jones, gweinidog y Bedyddwyr, a Mary Anne, merch Mr. Thomas Morgan, Rhôs-maen, yn y plwyf uchod.

BU FARW-

Aust 21ain, Mr. Robert Thomas, o Gwyfan, ger Conwy, yn 91 oed.

26ain, yn Llansantffraid Glan Conwy, yn 79 oed, Mr. W. Williams, ystôrydd, wedi bod am 62 mlynedd yn aelod gyda'r Trefn, Calfinaidd.

30ain, yn 43 oed, Mr. Griffiths, o'r Maen-llwyd, Eifionydd.

Hydref 24ain, yn Stockland-isaf, St. Ffagans, yn 89 oed, Mr. Thomas Phillips, wedi bod dros 70 mlynedd yn aelod o'r Cyfundeb bluenorul,

36ain, yn Tanyfoel, Clarach, ger Aberystwyth, Mrs. Mary Jones, mewn gwth o cedran, adnabyddid hi yn gyffredin fel 'Brenines Clarach.'

31sin, yn 75 oed, Robert Hughes, Ysw., Court-Mergan, sir Fynwy.

6fed, yn 65 oed, y Parch. Evan Griffiths, B. D., yn ddiweddar Prif Ysgol-feistr, Ysgol Ramadegol Abertawe.

7fed, yn Llundain, yn 41 oed, Mr. Thomas Davies, Cadben y Schooner 'Letitia,' o Aberteifi.

2il, yn Llewerllyd, ger Rhuddian, Mr. Wynne, yn ei 65 mlwydd oed.

7fed, yn Mangor, yn 71 oed, Mr. Thomas Parry, marsiandwr coed, gynt o Dreffynnon. Bu yn aelod o Gyfundeb y Wesleysid am 46 o flynyddoedd.

2il, yn Llandâf, yn 91 oed, W. Williams, Ysw., o'r Green Friers.

8fed, yn y 'Providence House,' Dowlais, yn 28 oed, Mrs. Frederick, gwraig Robert Frederick.

4ydd, yn 78 oed, Elizabeth Jones, gwraig Samuel Jones, o'r Felynfach, Glyn, ger Aberhonddu.

5ed, yn 72 oed, Elizabeth Morgan, o'r Castell, Defynog, air Frecheiniog.

Hydref 28ain, yn Downfield, ger Rhaiadr, swydd Faesyfed, y Parch. W. Jenkins, gweinidog y Bedyddwyr yn y Dolau.

9fed, yn 83 oed, Mrs. Roberts, Bodorlâs, Llansant-ffreaid, ger Corwen.

10fed, yn yr Ystrad, ger Caerfyrddin, yn ei ôffed, flwyddyn, J, Jones, Ysw., un o Gynnrychiolwyr swydd Gaerfyrddin yn Nhŷ y Cyffredin, Prydain Fawr.

25ain, ar ol cystudd maith, yn Llundsin, y Foneddiges Elizabeth Mostyn, yn 74 oed. 22sin, yn 72 oed, Mrs. Hughes, gwraig W. Hughes, olwyn-wneuthurwr, Caernarfon.

20fed, yn 47 oed, Maria, gwraig John Williams, Finger Farm, Llanedwen, Môn.

10fed, yn 65 oed, Samuel Sims, gwesttŷwr, yn ys Ynys-fach, Cwm-nêdd.

laf, yn Madeira, yn 76 oed, William Thomas, Ysw., gynt o Gefn-liogell, swydd Fynwy, ac wedi hyny o'r Long-cross, Caerdydd.

Rhagfyr 4ydd, yn 76 oed, Richard Roberts, o'r Cwmllech, ger Pwilheli.

Yr un dydd, yn 66 oed, yn Llanfwrog, Ruthin, Robert Williams, gynt o'r Fedw-lâs.

6fed, yn 93 oed, Mrs. Lowry Roberts, o Goed-y-garth, ger Pwilheli.

2il, yn y Bryn-newydd, ger Abertawe, Arthur Jones, Ysw.

Tachwedd 25ein, yn 46 oed, Mr. Thomas John, o'r Cwm-bychan.

23ain, Mr. William Watkins, o'r 'London House, 'Crughywel.

22ain, yn 62 oed, Elea Parry, Llwyn-y-mafon, ger Tre'madoc.

29uin, yn 59 oed, Jane Makin, gweddw y diweddar Mr. Thomas Makin, Bangor.

30ain, yn Garthewyn, R. W. Wynne, Ysw.

26ain, yn Mhontypŵl, yn 53 oed, Mr. David Davies, o'r 'Three Cranes.'

30ain, yn Birch Hill, ger Pontypŵl, yn 45 oed, Hannah, gwraig Mr. William Evans.

Yn ddiweddar, yn 45 oed, Mrs. Elizabeth Davies, gweddw J. Davies, Cwrier, Aberystwyth.

Yn Mristo, yn 72 oed, Mr. Evan Rees, gynt o Bontypwl.

Manion Cyffredinol.

Dywed y 'Canton Gazette,' fod swyddog o râdd uchel i yniweied a Lloegr, i gynnrychioli Chiaa yn Llŷs y Frenines Victoria.

Mae un o berchenogion Chwaren-dy yn Orleans-Newydd, o'r diwedd wedi penderfynu cauad i fyny ar y Sabboth!

Hyshysa y Gwrthgaethiwedyddion yn Albany, eu bod wedi cynnorthwyo 350 o Negrouid i 4diange er y Gwanwyn diweddaf.

Gwerthir y cig eidion goren am cent y pwys yn ngorllewin y dalaith hon.

Mae y Bibl Hirschberg, yn ol darlleniad Luther, yn cael ei argrafu yn awr yn Nghaerefrog-Newydd. Mae Brenin Prwssia wedi tanyag ifio am 6000 iddeu rhana rhwng yr ysgoliou yn Silesia a Pomerania.

Attafaeliwyd Schoozer Portiglaidd yn yr hoa yr oedd 530 o gaethion, a dygwyd hi i Sierra Leone ar y 3ydd o Dach., gan lestr Brydeinig.

Clywsom fod Newyddiadur yn cael ei gyhoeddi yn Zealand Newydd yn iaith y brodorion, dan gyfarwyddyd rhai o'r Cenhadon.

Cymerwyd Monterey, prif ddinas Califfornia, oddiar y Mexicaniaid, yn ddiweddar, gan swyddog Morwraidd o'r enw Thomas Ab Cutesby Jones, ar y dybuseth fod rhyfel wedi ei gyhoeddi rhwng y T. U. a Mexico.

Mae Joe Smith wedi rhoddi ei hunan i fyny i'r awdurdodau yn Illinois; ond nid yw yn debyg y medrans ei gospi.

350 o flynyddoedd i fis Hydref diweddaf y darganfyddwyd America gyntaf gan Columbus.

Nid yw holl ddyledion America gymaint a llôg 60 niwrnod o ddyled Prydain Fawr.

Mae dalw o Wellington ar ei geffyl yn cael ei llunie yn awr yn Llundain, yr hon a bwyse 40 typell o brês. Cynnelir ail Gynadledd Wrthgaethiwol y byd yn Llundain y flwyddyn hon, yn deohreu Mubefin y lleg.

Digitized by Google

Y CYFAILL.

RHIP. LXIII.]

MAWRTH, 1843.

[CYP. VI.

Buwinpddiaeth.

SYLWEDD PREGETH:

A draddodwyd gan y Parch. John Hughes, Pont-Robert, yn Llanfyllin, Gor. 5ed, 1840, oddiwrth
1 IOAN I. 7.—" A gwaed Iesu Grist ei Fab ef, sydd yn ein glanhâu ni oddiwrth bob pechod."

Yz agwedd i fwynhau cymdeithas â Duw, ydyw rhodio yn y goleuni; mae rhodio yn y goleuni; mae rhodio yn y goleuni yn arwyddo agwedd santaidd, a dyma yr unig agwedd i fwynhau cymdeithas â Duw; ac i'r saint fwynhau cymdeithas a'u gilydd yn Nuw. Y llwybr i hyn ydyw trwy weithredu ffydd ar aberth Crist; ac y mae gweithredu ffydd ar ei aberth ef yn glanhau oddiwrth bob pechod.

Nid oes modd i ddyn fod yn ddedwydd heb ei santeiddio, ac ni buasai modd santeiddio pechadur heb gael aberth dros ei bechod; buasai y gollfarn sydd ar ei berson yn ei gadw yn amddifad o un amgeledd, oni buasai caei aberth yn Iawn i Dduw dros ei fywyd. Mae geiriau y testun yn dangos fod hyny gwedi ei gael. Mae y gair 'GWAED' yn gyfeiriad at waed yr cbyrth seremoniol; yr oedd yr olwg ar y gwaed yn dangos fod bywyd gwedi myned-fod yr aberth gwedi ei ladd; felly mae gwaed Iesu Grist yn cynnwys holl ddyoddefiadau a marwolaeth Crist, yn Iawn am bechod. Arwydda y geiriau hefyd fod mawredd anfeidrol y Person yn anfeidroli gwerth yr aberth i fod yn Iawn digonol i Dduw; o ganlyniad mae ffordd gwedi ei chael i santeiddio hefyd: mofio at yr euog yn môr y gwaed, y mae yr Ysbryd; a phan mae yr Ysbryd yn gweithio er santeiddio pechadur, y mae bob amser yn cyfeirio ei olwg at aberth Crist; ac y mae yr enaid yn derbyn bendith oddiwrtho er ei lanhau.

Mae y geiriau yn dystiolaeth brofiadol o eiddo yr Apostol, gwaed 'yn ein glanhau ni; nid yn unig y mae yn rbinwoddol—gwedi glanhau llawer, mae rhywbeth yn nês na hyny, 'yn ein glanhau ni.'

Mae yn amlwg yn y gair Dwyfol, fod dyn fel pechadur nid yn unig yn euog, ond yn aflan a halogedig hefyd. Bod yn euog yw bod yn droseddwr, a thrwy hyny yn agored i gosb; yr ydym felly fel deiliaid cyfammod toredig Eden, ac hefyd fel troseddwyr personol o gyfraith sanctaidd Duw. 'Melldigedig yw pob un nad ydyw yn aros yn yr holl bethau sydd yn ysgrifenedig yn llyfr y ddeddf.' Yr ydym ni hefyd gwedi myned yn aflan. Mae cyfraith yr Arglwydd yn sanctaidd a da, o ganlyniad y mae pob agwedd groes iddi yn ansanctaidd a drwg. Mae hyd yn nod y gydwybod yn halogedig, a chan fod y llys barn felly, mae halogedigaeth yn teyrnasu

trwy yr holl enaid. Un o arwyddion y gwahazglwyf oedd fod y gwelediad yn is na'r croen; yr oedd hyn yn ddrych dangosiadol o halogrwydd pechod. 'Golch fi yn llwyr ddwys,' meddai y Salmydd; mae y gair yn arwyddo gwrth-weithio yr aflendid o'r sylwedd: yr oedd hyn yn dangos fod y Salmydd yn cydnabod fod halogrwydd gwedi treiddio trwy ei holl natur. Yr oedd Dafydd yn gweled yn amlwg, nad allai fod yn ddedwydd nes cael yr aflendid ymaith yn llwyr. Mae rhyw fath o obaith yn mhob dyn am y nef, ond, cofied pawb, mai gwlad y purdeb ydyw hono, ac nad oes modd myned iddi heb lanhâd; y mae rhag-barotoi yn bod i ogoniant.

Ac fel y soniwyd ni buasai modd glanhau pechadur heb aberth yn iawn am ei bechod; buasai grym y condemniad yn ei gau yn amddifad o un ymgeledd, ac yn attal unrhyw foddion i ateb y dyben i'w buro, heb gael iawn drosto. Am bob affendid dan y ddeddf seremoniol, ni wnai dim y tro heb waed aberth. Y neb a elai yn aflan trwy gyffwrdd a chorph marw dyn, yr oedd yn rhaid cael aberth drosto cyn y gellid nesu ato i'w lanhau-yr oedd anner i gael ei lladd, a'i llosgi, a'i lludw i gael ei roddi mewn dwfr rhodegog, ac â hwnw glanhêid ymaith yr afiendid. Yr oedd hyn yn gysgod a rhagddan-gosiad na buasai modd glanhau dyn heb gael iawn am ei bechod. 'Megys y carodd Crist ninau, ac a'i rhoddodd ei hun drosom ni, yn offrwm ac yn aberth i Dduw.' Ni buasai modd iddo sancteiddio ei eglwys oni buasai iddo roddi ei hunan drosti, ond gan iddo roddi ei hun dros-ti, yr oedd ganddo ffordd a modd i'w glanhau a'i sancteiddio. Pe meddyliem am y carcharor gwedi ei gollfarnu, ni byddai o un dyben ceisio gweini ymgeledd iddo, mae grym y condemniad yn ei gadw yn y carchar i aros dydd ei ddiën-yddiad, nid oes modd gwella nemawr ar ei gyflwr beb ryddhâd o'r orsedd; ac ond cael rhyddhad oddi yno, gellir gwedi hyny weini ymgeledd iddo. Ni buasai modd gwella pech-adur oddiwrth effoithiau pechod heb gael aberth dros ei fywyd. Ond mae Iawn gwedi ei gael, a thrwy yr Iawn mae gan yr Ysbryd fodd i neshau at y pechadur i weini ymgeledd a glanhad iddo.

Mae y geiriau yn dangos fod gan y Mab netur ddynol; ni allassi offrymu ei hun heb gnawd. 'Gan fod y plant yn gyfranogion o gig a gwaed, yntau hefyd yr un modd a fu gyfranog o'r un pethau.' Cymerodd y ddynoliaeth i undeb tragywyddol a phersonol âg Ef ei hun. Rhoddwyd arno—cyfrifwyd iddo, holl anwiredd yr holl dorf fydd ganddo ar ei ddeheulaw yn y dydd diweddaf, a than ei ddirfawr bwys dyoddefodd yn anfeidrol yn ei gorph a'i enaid; end nid oedd hyn yn ddigon, yr oedd y gyfraith yn gofyn bywyd, a rhoddes yntau ei einioes yn aberth, offrymodd ei hun dros ei eglwys. Hefyd yr oedd ei holl ddyoddefiadau ef o ymroddiad ewyllysgar, yr oedd yn dda ganddo wneyd ewyllys ei Dad—'Y cwpan a roddes y Tad i mi, onid yfaf ef.'

Cymhwysiad o'r gwaed yw yr unig foddion effeithiol i buro yr enaid. Oferedd yw dysgwyl nefoedd ar gyfrif aberth Crist heb gael golwg ar yr aberth ag sydd yn effeithio er ein santeidhad. Mae rhai yn dysgwyl cael diange rhag y goeb er mwyn yr aberth heb deimlo ei effeithiau yn santeiddio yr enaid, ond fe siomir y cyfryw yn chwerw. Hefyd y mae llawer o ddyryswch yn meddyliau dynion, a ydyw yr aberth yn perthyn iddynt hwy, ond nid ydyw hyny yn cael ei ddatguddio. Pan y byddai y gwahanglwyfus yn cael aberthu drosto, nid ellid gwybod yn y dechreu dros bwy yr oedd yr aberth, ond aroswch dippyn, cewch weled ar bwy y mae y gwaed yn cael ei daenellu; yr unig ffordd i ddyfod i sicrwydd dros bwy y bu Crist farw, ydyw, pwy sydd yn cael ei santeiddio trwy effeithiau ei waed.

Eilwaith.—'Sydd yn ein glanhau ni,' nid gwedi ein glanhau; nid gwedi gorphen y gwaith, ac nid heb ddechreu ychwaith. Mae y gwaed a'i rîn yn anhherfynol; mae rhyw dyrfa fawr gwedi eu glanhau, ac y mae rhinwedd y ffynnon yn ddigoaol i olchi eto. Ond y mae yma gam yn nes, 'yn ein glanhau ni;' mae gwedi dechreu, a chan iddo ddechreu ni rydd i fyny nes ein cael yn gwbl lân. 'Meddyliais inau lawer tro,' medd y cristion gwan, 'i'm gael gelwg ar ei aberth yn rhyw buro tippyn ar y gydwybod, ond ar ol hyny teimlo yr aflendid yr wyf môr gryf ag erioed.' Wele, enaid, mae rhinwedd y ffynnon yn para, parhâ dithau i'w defnyddio, a chei weled y pery rhin y dw'r yn hwy na'th aflendid di, er cryfed ydyw. Mae miloedd gwedi myned adref a fu fel tithau, ond y mae y ffynnon môr rhinweddol ag y bu erioed. Mae 'yn glanhau oddiwrth bob pechod.' Pan orphenir yr olchfa bydd gogoniant y gweithydd a rhinwedd y ffynnon yn cael eu dangos yn eglur; bydd y gwrthrychau môr lân a bod heb yr un pechod pan orphenir y gwaith arryat; ni bydd dim o'i ôl—dim cymaint a chrychni gwedi ei adael.

Wele, wrandawyr, os ydych am nefoedd, dowch i'r ffynnen; os ydych am ddedwyddwch, ymefynwch am fod yn lân. Mae gwaith mawr rhag-baratoi enaid i ogoniant; mae yr afiendid yn fawr, ond mae golwg ar angeu Crist yn ddigonol i'w symud ymaith yn llwyr. Gweddiwn am gymmwysiad o hono yn nydd grâs.

Cincinnati.

T. LL. HUGHES.

LEUO YN ANGHYMMHARUS.

A gymerwyd o Gofnodau Cymdeithaefa y Bala, a gynnaliwyd Mehefin 17, 18, 1794; allan o'r Drysorfa Ysbrydol, Llyfr 1. tu dal. 24, 25, 26.

Mewn nodiadau cyssylltiedig a'r 7fed Reol o 'Reolsu Dysgyblaethol y Methodistiaid Calfinaidd,' y cyfeirir at ysgrif yn y 'Drysorfa Ysbrydol;' eithr gan nad yw y Cylchgrawn gwerthfawr hwaw end yn meddiant ychydig; a bod cymmaint tuedd yn ieuengetyd yr oes hoa i symod yr hen derfyn a ceolodd ein tadau dawiol, pwyllus, a dysgedig, barnwyd yn fuddiol gyheeddi y sylwadau cyfeiriedig atynt yn y 'Cyfaill;' yr hyn hefyd a wnaed yn ddiweddar yn y 'Drysorfa.'—Gol.

Ar brydnawn y dydd cyntaf (Mehafin 17,) y'mhlith amryw faterion ereill, ymofynwyd am ystyr briodol y geiriau hyny, 'Na iauer chwi yn anghymmharus gyda'r rhai digred.' 2 Cor. vi. 14. Gofynwyd, Ai nid cymundeb eglwysig gyda'r rhai digred a waherddir ynddynt? Atebwyd, Nad hyny sydd yn ymddangos i fod yn meddwl yr apostol. Annhebygol iswn y busesi i un yn parhau yn bagan, neu yn ddyn cenedlig, ymgynnyg i fod yn aelod eglwysig. Buasai e gynnygiad o hono ei hun yn amlygrwydd ei fod wedi newid ei gred; ac nad oedd yn ddigred mwyach. Mae ystyr y gerriau yn amlwg i'r neb a fyno ddeall, a rhodio yn eu llwybr pur ac anrhydeddus. Gan nad yw y geiriau yn nodi allan un math o gyd-ieuo yn neillduol mwy nag arall, amlwg yw ei fod yn gwahardd pob math o ieuo gyda'r rhai digred, megys mewn cyfrinach, fel cyfeillion mynwesol; hefyd cyd-driniaeth mewn negeswaith bydol; ond yn enwedig, ac yn fwyaf neillduol, cyd-ieuo mewn priodas, gan mai hyny yw yr ieuo mwyaf agos a all fod rhwng neb a'u gilydd yn ol trefn natur.

Gofynwyd, A oedd hyny yn bechod o'r maintioli ag oedd yn difreintio y person fel aelod eg-lwysig! Barnwyd ei fod : oblegid, 1, Os yw cyfeillach neillduol ag annawiolion yn anghytun a phroffes o grefydd Crist, pa faint mwy cyd-ieuo mewn priodas a hwynt? 2. Am nad all fod gan neb a ieuo yn anghymmharns' gyd a'r digred un bwriad i fyw yn dduwiol i'r Arglwydd. baent yn bwriadu byw yn dduwiol, ni roddent eu hunain byth i'r fath amgylchiadau anfanteisiol i hyny. 3. Nis gallant ddangos trwy un weithred o'r eiddynt, yn fwy eglur i bawb mai bywyd o annuwioldeb yw eu dewisiad, na thrwy ddewis priod annuwiol i dreulio dyddiau en bywyd gydag ef. Maent wrth hyny, mewn effaith, nid yn unig yn tystiolaethau eu bwriad, o fyw yn annuwiol eu hunain, ond o gadw ty annuwiol i Satan, heb air Duw na gweddi ynddo; ac o feithrin eu plant yn annuwiol, trwy roddi dim ger eu bronzu i'w weled ond ecamp au o annuwioldeb beunyddiol. 4. Oad heblas y pethau hyn, y mae y cyd-ieuo hwn yn erchyll bechadurus ynddo ei hun, pa fath bynag fyddo y ffrwythau; gan ei fod yn groes i orchymyn pendant yr Arglwydd; a hyny nid trwy demta iwn ddisymmwth, ond gyda rhagfwriad a dewisGofynwyd, Pa ffrwythau o edifeirwch yn y cyfryw bersonau sydd ofynol i beri eu derbyn yn ol fel aelodau eglwysig? Atebwyd, 1. Cyflawniad ffyddlawn a serchog o'u hammodau priodsol. 2. Ymostyngiad ger bron Duw, a chyfaddefiad i'r eglwys o'u hedifeirwch am yr amgylchiadau beius yn perthyn i'w mynediad i'r ystâd briodas. Mae priodas yn anrhydeddus yn mhawb; ond mae dull llawer yn priodi yn ddianrhydeddus iawn, ac yn bechadurus. 3. Diwygiad cyson yn mhob ymarweddiad.

Gofynwyd, Pwy a ellir eu nodi allan, yn ol gair Duw, fel rhai digred; ac na ddylai credinwyr, fel y cyfryw, gyd-ieuo â hwynt yn anghymmharus! Atebwyd, 1. Gelynion cyhoeddos i grefydd Crist a gwir dduwioldeb; y rhai a gablant y neb a fynai fwy yn dduwiol yn Nghrist Iesu. 2. Y rhai y byddo eu drwg fucheddau yn tystiolaethu yn amlwg i bawb mai rhai digred ydynt. 3. Hereticiaid a chyfeiliornwyr a fyddo yn gwadu pynciau sylfaenol Cristionogrwydd, megys Duwdod Crist, cyfiawnhad trwy ffydd, gwaith yr Ysbryd Glân ar enaid pechadur, &c. 4. Rhai digred yw pawb nad ydynt mewn sobrwydd yn ymarferyd â chyflawniadau a dyledswyddau crefyddol, yn neillduol, ac yn gyhoeddus.

Gofynwyd, Pe byddai dau ddigred wedi ammodi priodas, a chyn cwblhau yr ammodau hyny trwy briodi, un o'r ddau yn cael ei alw trwy ras, a ydyw y credadyn, yn y cyfryw amgylchiadau, yn rhwym i gyffawni ei ammodau, a phriodi un digred? Atebwyd, Yr ydym yn barnu fod ammod difrifol o briodas yn dra thebyg i'r dyweddiad gynt, Deut. xxii. 23. Mat. i. 18. ac yn ganlynol, ei fod yn rhwym i sefyll at ei adduned, oni ddiddymir yr ammod trwy gydsyniad o bob tu. Cyfarwyddiadau yr apoetol i rai yn yr ystâd briodasol sydd hefyd yn berthynol i'r mater hwn—'Os yr anghredadyn a ymedy, ymadawed; nid yw y brawd, neu y chwaer, gaeth yn y cyfryw bethau.' 1 Cor. vii. 15.

Mewn porthynas i ammodau priodas, 1. Dylent annog pawb i ddifrifwch a sobrwydd yn hyny o orchwyl; i alw ar Dduw mewn gweddi; i ofyn caniatâd eu rhieni yn addfwyn ac yn oetyngedig, ac ammodi trwy eu caniatâd, ac yn eu gŵydd os gellir. 2. Dylem annog y cyfryw hefyd i gyflawni eu hammodau mo'r ddioed ag y byddo gyfleus, rhag iddynt syrthio i brofedigaeth y diafol. 3. Dylid edrych ar ammodau priodas yn gadarn, ac yn rhwymo cydwybod, er na byddo dynion yn dystion o honynt. Mae Duw y nefoedd yn dyst, ac a ddwg bob gweithred i farn. Mae Uno Duw arnynt, ac ni ddylent dori eu hammodau, hyd yn nod trwy gydsyniad heb achos cyfreithlon ger bron Duw, yr hwn sydd dyst o'u hammodau.

AMBER A THRAG'WYDDOLDEB.

Amszz—Pa beth ydyw? Amser ydyw y dull sydd gan ddynion i ddynodi y gyfran, neu y tymber sydd ganddynt yn y byd hwn; ac i'r dyben i'w nodi, defnyddir y sêr a'r planedau, megys Sol, Luna, &c... wrth ba rai et nodir yn ddyddiau. Hefyd wrth y planedau y'i dosparthir

yn bedwar tymhor, sef Gauaf, Gwanwyn, Hâf, a Hydref. Ac y mae y tymhorau hyn yn dyfod yn rheolaidd er amser eu gesediad hyd yr awr hon; a chanddynt oll eu heffeithiau priodol ar y ddaear, y Gauaf yn puro, y Gwanwyn yn egino, yr Hâf yn ffrwytho ac yn addfedu, a'r Hydref i gasglu y ffrwythau i ddiddoerwydd. Felly o ffwyddyn i flwyddyn y mae ein tymhor gwerthfawr yn myned heibio.

Amera—Pa beth ydyw? Olwyn fawr Rhagluniaeth Duw yn troi; i'r hon y mae deuddeg o adenydd llydain, a chan y rhai hyn eu harwyddion priodol. Mae yn cael ei throi yn y cyssondeb mwyaf o ffwyddyn i ffwyddyn, gan Allu a Doethineb yr Iehofa, dan reolaeth ei Benarglwyddiaeth ef. Wrth syllu a manylu ar hanesyddiaeth yr amserau, ymddangoeant yn llawn o ryfeddedau; mae oes ar ol oes o ddynion yn cael eu danfon i'w ffordd. Rhyngodd bodd i'w Ddoethineb adael hir oes i'r cynddylifiaid, ond diwodd ei hanes hwynt ydyw,—'Ac efe a fu farw.' Yn awr nid yw ond byr mewn cydmariaeth. 'Os o gryfder y cyrhaeddir pedwar-ugain mlynedd, eto ein nerth sydd boen a blinder; yn ebrwydd y derfydd, a ni a ehedwn ymaith.' O! ddechreuad rhyfedd, y Duw tragywyddol yn dechreua amlygu ei fwriadau annechreuol mewn amser, 'Pryd y cyd-ganodd sêr y boreu, ac y gorfoleddodd meibion Duw.'

Mae terfyn i fod ar Amser.—Megys ag y bu yn y dechreu, daeth pob peth i fodoliaeth gydag amser, felly yrâ pob peth o fodoliaeth. (yn ol y drefn bresennol o fod,) gydag amser; pa bryd nis gwyr neb yn y nef, na'r ddaear, na'r Mab, ond y Tad.

Yn y diwedd bydd yn rhaid i holl fodolion rhesymol Amser, roddi y cyfrif manylaf pa fodd y darfu iddynt ei dreulio. O! derfyn, a chanlyniadau sobr i fod iddo, Barn! Barn!! 'Dydd mawr ei ddigter Ef, a phwy a ddichon sefyll!' 'Y neb y maddeuwyd ei droedd, ac y cuddiwyd ei bechod,' a hwnw yn unig.

TRAGYWYDDOLDES—Pa beth ydyw? Olwyn fawr rhagluniaeth Duw wedi sefyll. Amser a'i gyfnewidiadau wedi darfod am byth. Mewn amser mae cyfnewidiad ar ol cyfnewidiad yn cymeryd lle; yn mhlith holl bethau amser nid oes dim y gellir ysgrifenu PARMAOL uwch ei ben, ond parhaol sydd wedi ei ddelwi ar bob peth Tragywyddoldeb.

Cyfeiriaf un gair at y darllenydd wrth reddi fy ysgrifell o'm llaw, sef, a ydyw pob peth genym yn awr fel y dymunem iddo fod, heb gyfnewid byth bythoedd. Fy ngweddi ar Dduw ydyw, i amser a'i gyfnewidiadau, ein cyfnewid i'r sefyllfa hono, ac y dymunem fod ynddi yn Nhragywyddoldeb.

ynddi yn Nhragywyddoldeb. Hir oes i'r 'Cyfaill ' a'i Olygydd. Yr eiddoch,

Trenton.

THOMAS R. JONES.

BALCHDER RHITH-ORTHNEEIDDRWYDD.—Y mae hwnw sydd yn lladd arno ei hun yn cymeryd ffordd gefn i gyrchu at glod; ac fel y rhwyfwr yn troi ei wyneb oddiwrth y lle y mae am fyned. Ymddigiai pe credid yr hyn a ddywed yn ei erbyn ei hun; y mae yn ymddangos yn ostyngedig oddiar egwyddor o falchder.—Jensenius.

Digitized by Google

Aniangddiaeth.

'EIN DAEAROL DY.'

YR YSGERBWD DYNOL.

(Parhåd o du dal. 359, CYF. V.)

Uchod gwelir darlun o'r Ysgerbwd Dynol, sef o'r holl esgyrn a gyfansoddynt gorph dyn: yn y darlun dangosir yr esgyrn yn eu cyssylltiad priodol a'u gilydd.

Yn ein sylwadau blaenorol, cyfarfuom å phethau anhawdd eu desgrifio heb ddarlun, ac mewn sylwadau ar y rhanau canlynol o'r 'Daearol Dŷ,' bydd yn fwy anhawdd eto, i'r dyhen o gyfleu meddylddrych cywir am bethau i'n darllenyddion; gan hyny anrhegir chwi â'r cerfiad uchod, yr hwn a dorrwyd yn fwriadol i'r 'Cyfaill,' o eirlun am gywirdeb yr hwn nis geill fod un amheuaeth.

Ond gadewch i ni sylwi ychydig y tro hwn ar rif yr esgym. Mae y cranium, neu y rhan o'r pen a gyniwysa yr ymenydd, yn cael ei gyfansoddi o wyth o wahanol esgym. Mae degpedwar (14) o esgym yn yr wyneb, heblaw trideg-dau (32) o ddanedd. Yna mae pedwar o esgym bychain iawn yn mhob clust, ac un wrth wreiddyn y tafod. Efelly cynnwysa yr holl ben, uwchlaw y gwddf, chwedeg-tri (63) o esgym. Yn y gwddf y mae saith; ond gan y ffurfia y rhai hyn ran uchaf yr yspin, rhifir

hwynt yn gyffredin gydag esgyru y corph.

Yr yspin, neu asgwrn cein a gynnwysa ddauddeg-pedwar (24) o ddarnau, a clwir vertebræ; a rhwng y rhai hyn a'r eithafedoedd (cxtremities) isaf mae pedwar o esgyrn ychwanegol. Mae deuddeg-pedwar (24) o asenau, hyny ydyw deg-dau (12) bob ochr, ac asgwrn y ddwyfron a elwir sternum rhyngddynt o'r tu blaen. Efelly yr oll a gynnwysa yr hyn a elwir genym yn gyffredin y corph, yw pumdeg-tri (53) o esgyrn.

Mae yr holl eithafed uchaf, yn gynnwysedig o'r llaw, y fraich, trybedd yr ysgwydd, a'r balfais, yn gwneyd trideg-dau (32) o ddarnau, neu chwedeg-pedwar (64) y ddwy ochr. Mae y ddau eithafed isaf yn cynnwys chwedeg (60) o esgyrn, sef trideg (30) bob ochr, heblaw y mân-esgyrn a clwir sesamoid bones, oddiar eu tebygolrwydd tybiedig i hadau y planhigyn sesamum.

Yn awr wrth ychwanegu y nifer hyn at eu gilydd, ni a gawn eu bod yn cyrhaedd y swm o ddau cant a phedwardeg (240). Pwy feddyliasai hyn wrth edrych ar ddyn yn sefyll. Ond pan yr edrychom arno yn rhodio, neu mewn rhyw ysgogiad, mae yn hawdd canfod fod iddo lawer o gyssylltiadau, (joints.) ac o ganlyniad lawer o esgyrn. Sylwir fod yn y cyfansoddiad dynol tua chant ac wythdeg (180) o gyssylltiadau.

At y nifer uchod o esgyrn, gallem mae yn wir, ychwanegu y man-esgyrn sesamoid, a geir yn modiau dwylaw a thraed pobl oedranns; maent yr un lun a phadell y benlin, ond bychan iawn mewn maintioli. Wedi ychwanegu y rhai hyn, gwna holl nifer yr esgyrn yn ddau cant a phedwardeg-wyth (288). Mae rhai yn gwneyd y nifer yn ddau cant a chwedeg: ond i'r dyben hyny cyfrifant ddeg-pedwar (14) o fanesgyrn. Dylid cofio fod y rhai hyn yn amrywio mewn gwahanol bersonau, er fod y'nron bawb oediawg a chanddynt ryw nifer. Nid ydynt prin fwy na hanner pysen bob un. Maent gan rai personau mewn lleoedd heblaw y bodiau.

Mewn rhai y mae dau ddarn bychan o asgwrn yn y penglog, gwahanedig oddiwrth y lleill, a elwir ossa wormiana. Yn anaml y maent yn fwy na fläen mewn maintioli. Dylid sylwi hefyd, fod darn bychan o rywbeth tebyg i asgwrn yn gyffredin i'w gael yn nghanol rhan dyner yr ymenydd. Pa beth yw ei ddyben, ni wyr neb, ond y Creawdwr Mawr ei hun.

Heblaw hyn oll, mae asgwrn y ddwyfron, yr asgwrn dïenw, a llawer iawn o esgyrn ereill y corph, yn wahanol ddarnau, tra byddom yn ieuninge; a rhai o honynt heb eu huno yn gryf iawn mewn henaint.

Gellir cael hyd i ryw ychydig bersonau, y rhai sydd ganddynt fwy o esgyrn eto; ond effaith anhwylderau yw hyny. Ceir sylwedd esgyrnaidd neu galch-briddaidd yn aml yn nghnawd dynion yn dyoddef gan y droedwst (gout). Mewn rhai clefydau mae rhanau o'r rhydweliau yn troi yn asgwrn. Hefyd mewn clefydau ereill meddalheir yr esgyrn, ac ymwahanant yn ddarnau. Weithiau ni a gwrddwn a phersonau yn meddu ar chwe' bys ar bob llaw, neu droed; ond nid oes esgyrn yn y bysedd ychwanegol yma bob amser.

Amrywiaeth.

COFIANT MARY JONES, PALMYRA.

Mary Jones, ydoedd wraig Evan R. Jones, Blaenor yn eglwys y Trefnyddion Calfinaidd yn Palmyra, swydd Portage, Ohio, yr hon a fu farw Rhag. 15fed, 1842, yn 35 mlwydd oed; gan adael ei phriod ac un ferch i alaru ar ei hol. Rhag. 4ydd, Esgorssai ar ddwy ferch, (gefeilliaid,) a buont feirw eill dwyoedd yn un diwrnod oed.

Cafodd y drengedig tua phythefnos o gystudd trwm iawn, o dan yr hwn yr ymddygodd yn ostyngedig a boddlon iawn; ac er iddi gael cymhorth meddyg profedig a ffyddlon o'i tharawiad cyntaf yn glaf, yr oedd y cwbl yn ofer.

Yr ydoedd yn ferch i Morgan Morgan, Rhydlwyd, Lledrod, Ceredigion, yr hwn oedd Flaenor yn yr eglwys yno; ac yn ŵyr i Evan Morgan, pregethwr neu gynghorwr perthynol i'r Trefn. Calfinaidd, o'r un lle.

Pan oedd hi tua 10eg mlwydd oed, gwybuwyd fod rhywbeth hynod ar ei meddwl yn nghylch ei sefyllfa fel pechadures; ofnai yn fawr rhag ei bod yn annuwiol, ac iddi farw felly. Un diwrnod dywedai wrth ei rhieni, 'Nid wyf yn cael myned i'r Society genych chwi.' Nid oedd plant crefyddwyr yn yr amser hyny, yn cael eu cadw mór ofalus yn yr eglwys ag ydynt yn awr. Ond cafodd fyned y tro hwnw i'r society, ac oddiar hyny hyd ei marwolaeth bu yn yr eglwys heb un galwad, nac achos am gerydd arni am gamymddygiad; ac a sail gref i obeithio iddi gael ei dwyn yn ieu-angc i undeb a Christ, Pen yr eglwys. Yn ddiau mai ei phrif bleser, ac ei hyfrydwch penaf oedd cael moddion gras, er na allasai gan ei hafiechyd cyffredin, gael cysondeb mewn Yr oedd yn hyddysg iawn yn y Gair moddion. Santaidd, yn fywiog yn ol ei gallu gyda phob dyledawydd; yn ddirwestwraig o egwyddor, ac wedi arwyddo hyny er yn agos i chwe' blynedd yn ol. Pan gollai hi oedfa, byddai yn holi, 'Pa fath oedfa oedd!—Pa beth oedd y testun!' &c., gyda theimlad dwys; ar diwedd a fyddai cwyno ac achwyn ar ei chaledwch.

Ymbriododd ag Evan Jones, ar ei chychwyniad i'r America, gyda y llong '*Carroll.*' (Gwel hanes ei dyfodiad yn y 'Cyfaill,' Cyf. I. tu dal. 192.)

Pan ar ei chlas-wely yr oedd yn cwyno ei bod mór annhebyg i'r Salmydd pan ddywedai, 'Fel y bresa yr hydd am yr asonydd dysroedd, cc. Ofnai nad oedd wedi ymdrech hyd at waed yn erbyn pechod, a dymunai yn fawr fod y tro hwnw er bendith iddi yn bersonol; a phwy a wyr na bu felly? Ar ol llesmeirio, pan ddelai ychydig ati ei hun, byddai yn ceisio dyiolch i'r Arglwydd am dipyn bach o lonyddwch ac esmwythder. Dywedai yn aml, 'mai yr unig ffordd oedd ymnerthu yn y grâs sydd yn Nghrist Iesu.'

Ni allodd ddyweyd fawr ei dyddiau olaf, oblegid pwys ei chlefyd, ac effeithiau trymion y cyfferi meddygol a roddid iddi. Ond dywedai ei hymddygiad yn uchel yn ei bywyd, ac yn ol barn y rhai a'i hadwaenai, hi a aeth i dangnefedd, at Abraham, Isaac a Jacob, i weled Iesu Grist fel y mae.

Pregethodd y Brawd David Davies, Palmyra, (Pottsville, gynt) yn ei chladdedigaeth, yn Addoldŷ y T. C., oddiar Phil. i. 23; a chyfarchodd y dorf ar lan y bedd, lle v rhoddwyd ei chorph i orphwys hyd pan gyfodo (hyderym) heb

Ei brawd, Evan Morean. Palmyra, O., Rhag. 24, 1842.

CYMRY ENWOGION.

WILLIAM BAXTER & anwyd yn Nghymru yn flwyddyn 1650. Pan yn 18 mlwydd oed ansonwyd ef i Ysgol Harrow, pan nad allai siarad ond Cymraeg; er hyny yn fuan cyrhaeddodd yn fuddugoliaethus yr iaith Sacsonig; a thrwy ymroddiad diwyd fe orchfygodd bob rhwystrau; a phan yn 21 oed fe ddechrenodd gyhoeddi ei 'Analogia Linguæ Latinæ.' Ar ol hyny fe'i penodwyd i fod yn Athraw Mercer's School, yn Llundain. Yn fuan efe a'i gwnaeth ei hun yn adnabyddus fel un enwog mewn llythyregwriaeth (philologist), a hynafiaethydd (antiquari-an). Trwy amrywiol ysgrifeniadau dysgedig, ac yn fwy neillduol trwy ei Horace a'i ' Dictionary of British Antiquities,' a enwyd 'Glossarium Antiquitatum Britannicarum,' trwy yr hwn y ceisiodd, gyda ei wybodaeth o'r ieithoedd Brutanaidd, benderfynu Daearyddiaeth trwy ryfiachyddiaeth (etymology). Bu farw yn y flwyddyn 1723.

IEUO ANGHYMHARUS.

Yr oedd rhyw ferch ieuangc grefyddol yn byw ar gyffiniau Lloegr, yr hon oedd yn bwriadu ymbriodi âg un anghrefyddol. Cyn gwnouthur ammodau, hi a aeth i ymofyn â Gweinidog yr Efengyl, pa beth oedd oreu iddi wneuthur; a'r gweinidog a'i hatebai ei fod yn dymuno dangos iddi y sefyllfa yr ydoedd ynddo;—ei bod yn proffesu ei bod yn blentyn i Dduw ac yn ei ddilyn, a'i bod yn bwriadu priodi un ag oedd yn fab i'r diafol, a thrwy hyny yn cymeryd y diafol yn dad-yn-nghyfraith iddi. Yna ar ol dâtguddio iddi ei sefyllfa, y ferch ieuangc a ddychrynodd rhag y cyfryw sefyllfa, ac a henderfynodd yn ei meddwl na wnai hi gyfeillach byth mwy a'r cyfryw ddyn, gan ystyried ei bod yn pechu yn erbyn Duw wrth gyfeillachu ag un oedd yn elyn i Dduw, ac mai ei dyledswydd oedd llwyr ymwrthod a'r cyfryw ddyn; yr hyn yn ddiau a wnaeth yn wirfoddol ac yn wirioneddol.

R. R. M.

Nid yw gwelltyn ond bychan, eto teffwch ef i'r gwynt, dengys pa ffordd mae'n chwythu.

ARAETH DDIRWESTOL-

Y chwedl ddifyrus a ganlyn a adroddwyd gan feddwyn diwygiedig mewn Cyfarfod Dirwestol yn ddiweddar yn Hartford, Ct.

'Yr oeddwn i yn arfer yfed, a'm gwraig yn arfer fy nwrdio o'r herwydd. 'Paham yr ydych chwi yn meddwi!' ebai hi: 'Paham yr ydych . chwithau yn dwrdio!' meddwn inau. Felly nyni a gytunasom, ac a wnaethom fargen gref, na wnawn i feddwi, ac na wnai hithau dafodi. Am hir dridiau daliasom allan yn ddiysgogdim fed na dim tafodi, eithr ar y trydydd hwyr, wrth fod yn nghwmni rhyw hen gyfeillion, cymerais gorniad (tua hanner peint;) ac wedi i hwnw fyned i lawr, yr oedd arnaf yn y fan eisiau un arall, ac yn mhen ychydig iawn cawn fy hun nghylch 'how fare you,' gydag ugain corniad wedi eu harllwys yn ddiogel a chryno i'm basged fara (chwarddiad dirfawr). Yn y man aeth yn bryd myned adref; ond, fel y gellwch feddwl, yr oeddwn yn ofni gwel'd fy ngwraig fel y ddannodd (chwarddiad). Modd bynag, myned oedd raid; ac felly vmlusgais tuag adref, gan obeithio fod fy ngwraig wedi myned i'r gwely. Pan gyrhaeddais at y tŷ, cefais ei fod fyth yn oleu, a thrwy y ffenestr gwelwn fy ngwraig i fyny yn dysgwyl am danaf. Meddwn, 'Nis gallaf fyned i mewn eto, eithr rhaid i mi aros nes yr elo hi i'r gwely: felly yno yr arhosais yn y gwlaw oer am ddwy awr (chwarddiad dirfawr). O'r diwedd aeth hi i'r gwely, ac ymlusgais inau i mewn trwy y drws cefn, gan gwympo ar draws llestri a chadeiriau, ac o'r diwedd llwyddais i fyned i'r gwely heb ei haflonyddu hi. Ond cyn hir deffroais, a chefais fy hun mór sychedig a physgodyn, chwi a wyddoch, frodyr, pa mór sychedig yr arferem ni oli fod yn yn y nos, ar ol cael spree (chwarddiad dirfawr). Gwyddai fy ngwraig bob amser beth oedd y mater gyda fi pan yn codi yn y nos i yfed dwfr oer. Prin y meiddiwn godi rhag ofn fy ngwraig; ond yr oedd fy syched yn fwy nag y medrwn ei oddef: felly palfalais a chropiais yn bur ddystaw ar ol y celwrn dwfr, ond nid oedd dim dwfr ynddo! Yna teimlais oddiamgylch yn y tywyllwch, ar y byrddau a'r silffoedd, am rywbeth i oeri fy syched tanllyd (chwarddiad dirfawt); yn fuan cefais lonaid cwpan o rywbeth gwlybac ymaflais ynddo, a chodais ef at fy ngenau, a chymerais draffwnc hir ac anwyl o hono, ac yntau ar yr un pryd yn rhedeg i lawr mochau bob ochr i'm genau (chwarddiad dirfawr), ac yr oeddwn yn meddwl fod arno ryw flas od. Y mynyd hwny tarawodd i'm cof fy mod, ychydig ddyddiau cyn hyny, wedi dodi gwenwyn yno i ladd llygod (chwarddiad dirfawr am rai mynydau). Sefais wedi fy nharaw a dychryn, a'm gwailt yn sefyll yn syth! Yr oedd yn angau i mi lefain allan, canys fy ngwraig a'm dwrdiai os deffroai (chwerthin a ngwraig a'm uwinai os deinroai chwerthin a chum); a diau y byddai yn angau i mi dewi; ond gwaeddi oedd raid, a gwaeddi a wnaethyn, (chwerthin a thrystio,) 'Pa beth oedd yn y cwpan yna!' 'Yr ydych chwi yn sychedig, a ydych chwi?' ebai ththau. 'Pa beth oedd yn y cwpan hwn!!' gwaeddais inau, yn uwch

fyth. 'Pa beth a gododd syched arnoch chwi?' llefai hithau. 'Pa beth oedd yn y cwpan hwn!!!' ysgrechais inau, mewn perffaith ing. 'Pa gwpan?' 'Wel, y cwpan ar y silfi.' 'Oh'r anifel, chwi a yfasoch fy holl starch?' (chwerthin aruthrol am bum mynyd, a'r cadeirydd yn gwaeddi 'trefn.') Bore dranoeth yr oedd coler fy ngbrys wedi sythu wrth fy ngwddf a'm bochau, a chymerodd hanner awr i'w lanhau ymaith.'—Yna eisteddodd Mr. Brown yn nghanol bloeddiadau yr holl Gymdeithas.

(O'r Athraw.)

IDEISTM.

Badleugeth, &c.

Y GYNNADLEDD GYMYSG.

Mr. Gol.-Yr wyf yn llettyn yn nhŷ gwr cedranus yn nghymydogaeth-oad nid wyf i enwi'r lle, a mid yw o bwys i neb yn awr, gan nad ydyw yn dwyn un perthynas a'r dyben sydd genyf mewn golwg wrth gyanyg yr ysgrif ganlynol at eich gwasanaeth. I dy yr hen wr yma y mae yn arferiad, nie gwn er pa bryd, oblegid yr oedd cyn i mi ddyfod yma, gan amryw o bold y gymydogaeth ddyfod ar ol noswylio i gydymddyddan yn nghylch helynt y byd a'r amseroedd. Mae'r hen wr yn fethedig fel na fedr fyned neppell oddicartraf, end ychydig weithiau ar bwys dwyffon, ychydig iawn, gan hyny y mae yn debyg o fod yn y tŷ bob ameer. Hyn ynghyd a'r ymadroddion synhwyrgall a ddyferant yn aml o'i enau, sydd wedi gwneyd ei annedd yn gyrchfa gyffredinol, yn fwy felly nag un tŷ yn y gymydogaeth; mae y dafarn dan warth, ac ni fedr siop y crydd, y teiliwr, nag efail y gof, godi cystal cynnulleidfa a'r hen wr. Nid oes dim braidd yn pasio yn y 'Cyfaill,' nag mewn un newyddiadur arall, o hynodrwydd heb dyau eu sylw. Meddylinis lawer gwaith nad anfuddiol fussai cyhoeddi ambell ddadl o'u heiddo yn y Cyfaill ; ac wedi hir erfyn, a gwaeuthur megys llŵ na hysbyswn byth m'o enwau y cyfeillion hyn, cefais ganiatad i anfon un yn awr ac eilwaith. Gan na feiddiaf eu henwi, goddefwch i mi osod ffug-enwau arnynt.

Cyd-ymddyddan yn nghylch y Milleriaid.

Yn wyddfodol Pwyllgall, (yr hen ŵr,) a'i wraig, Hanesydd, Mawelwngc a Digrif.

PWYLLGALL. Wel, gyfeillion, pa newydd sydd heno? a oes rhywbeth y gallem dreulio awr neu ddwy i ymddyddan yn ei gylch er adeiladaeth fuddiol?

Hanesydd. Newydd yn siwr! ni fu erioed fath newydd, mae rhyw ddyn o'r enw Miller yn cyhoeddi ar hyd ac ar led, trwy'r wasg a'r Areithfa, fod diwedd y byd i gymeryd lle y flwyddyn hon; y mae wedi ennill llawer i fod yr un golygiadau ag ef ei hun, ac y mae rhai e honynt yn pregethu fel yntau; a llawer iawn sydd yn ei ganlyn, ac y mae tre a gwlad yn ferw gwyllt y'nghylch y peth—ond dyma Mawrlwngc yn awr, clywais ei fod ef wedi llyngeu yr athrawiaoth, ac os felly hyderwyf y geill hysbysu i chwi ei seiliau, a'r cwbl y'nghylch y mater.

MAWRLWNGC. Yr wyf yn cyfaddef fy med wedi fy narbwyllo i gredu fod diwedd y byd yn agos, a'r Fam Gyffredinol, cyd-losgiad y ddaear, trwy yr hyn y purir hi i fod yn drigfa addas i Grist a'i Saint i breswylio ynddi; newidiad y saint presennol, ac adgyfodiad yr holl rai a foant feirw: ac nid wyf yn gallu dirnad pa fodd y snae neb sydd yn credu'r Bibl, yn enwedig prophwydoliaethau Daniel, heb gredu yr un peth a finnau.

PWYLL. Aroswch dipyn Mr. M., gadewch i ni chwilio i mewn ychydig i'ch seiliau i gael barau a'i Bibl ydynt. Mae gormod o dadogi pathau ar y Bibl wedi bod o oes i oes, y rhai ni arddelwir gan y Bibl. Pa le y mae eich seiliau, atolwg?

MAWE. Y sail mwyaf penderfynol yn fy agolwg i, er fod gan Mr. Miller, lawer o seiliau ereill i gadarnhau hyny, yw yr hyn a welir yn Daniel Pen. viii. 13 a 14 o adnodau. 'Yna y clywais ryw sant yn llefaru, a dywedodd rhyw sant arall wrth y rhyw sant hwnw oedd yn llefaru, Pa hyd y bydd y weledigaeth am yr offrwm gwastadol a chamwedd anrhaith, i roddi y cyssegr a'r llu yn sathrfa? Ac efe a ddywedodd wrthyf, Hyd ddwy fil a thri chant o ddiwrnodiau: yna y purir y cyssegr.' Yr ydym yn barnu y diwrnodiau hyn yn ddyddiau prophwydoliaethol, diwrnod am flwyddyn, ac iddynt ddechreu yr un pryd a'r deng-wythnos a thri-ugain, neu 490 o flynyddoedd, oedd hyd y gwnelai Iesu gymmod dros anwiredd. Ac yn ganlynol y mae y pwngc wedi ei brofi, fel hyn:

Tynwch allan, 490

1810

Ychwanegwch oedran Crist, . 33

1843

Pwyll. Gadewch i ni edrych dros y prawf yna ychydig yn fanylach, gan eich bod yn ei osod yn garreg sylfaen, ac yn cyfaddef mai hwn ydyw'r prawf gwreiddiol. Estyn y Bibl mawr, Peggy, i mi gael edrych a yw y pethau hyn felly. (Yr hen wr yn edrych ar yr adnodau.) Wel, Mr. M., Nid oes yma ddim son am ddiwedd y byd—'yna y purir y cyssegr', medd y Bibl!

Mawr. Yn y bennod o'r blaen y sonir am ddiwedd y byd a'r Farn, &c. Edrychwch yr holl bennod, sef y 7fed.

Pwyll. Wel, Mawrlwnge bach, pe cyfaddefem fod diwedd y byd yn cael ei ragfynegi yn y 7fed bennod, pa gysylltiad sydd rhwng hyny a phuro y cyssegr yn yr 8fed bennod! maent yn ddwy weledigaeth hollol wahanol, y gyntaf am y Peduar Anifail, a hon am yr Hurdd a'r Buck. Ac yn mhellach, pa sail sydd genych i ddechreu y 2300 diwrno diau, a'r 70 wythnos yr un pryd! gwelwyf wrth sylwi ar ymyl y ddalen fod 15 mlynedd o leiaf rhwng amseriad y y ddwy weledigaeth.

Mawr. Wel, os nad puro y byd trwy dân a feddylir, pa fodd y gellwch esbonio y geiriau am ddim arall?

PWYLL. Yr wyf fi yn foddlon iawn i esboniad Jesephus, yr Hanesydd Iuddewig, ar y peth, sef, dygiad ymaith yr offrwm gwastadol; yr

hwn a ddywed i'r brophwydoliaeth gael ei chyflawni yn nyoddefiadau y genedl Iuddewig oddiwrth Antiochus Epiphanes. (Gwel Jos. Llyfr X. pen. 2 dos. 7.) Gweledigaeth yn hwyr a boreu y gelwir y weledigaeth hon, adn. 26, a gwelwyf ar ymyl y ddalen, mai hwyr a boreu yw y gair divrnodiau yn wreiddiol; 2300 o hwyr a boreu a wna dair blynedd ac yn agos 2 fis; ymddengys oddiwrth hanesyddiaeth (gwel Prideaux's Connection,) i'r offrwm gael ei attal gan Antiochus dros dair blynedd. Hefyd yn 1 Maccabeus iii. 45, hysbysir fod y cyssegr yn sathredig, ac yn y 4edd ben. o'r un llyfr a'r 36 adnod, mae Judas a'i frodyr, wedi ennill goruchafiaeth ar Antiochus, yn myned tua'r deml i'w glanhau a'i phuro. Nid dros ddwy fil a thri chant o flynyddeedd—ond dros ddwy fil a thri chant o aberthau, y rhai a offrymid horeu, y bu'r cyssegr a'r llu yn sathrfa.

DIGRIF. Yr oedd dy dad di yn brophwyd, mi wna'n dda, Mawrlwngc, gan nad beth yw Miller, gan iddo roddi enw mo'r addas arnat, ti lyngcu'r cwbl. Ond dere, mae'r prawf yna wedi ei chwalu. A oes genyt ychwaneg!

Maws. Oes mae genyf lawer eto, ond yr wyf yn ei gweled yn myn'd yn hwyr. Ac yr wyf yn ffaelu deall pa niweid gredu fod diwedd y byd gerllaw, os nad ydyw.

Pwyll. Mae'n wir: mae ein diwedd ni yn y byd oll yn ddiau yn agos, o fewn y flwyddyn hon y gorfydd ar filoedd ymddangos o faen Duw; ond ni wna ymofyn i ddirgeledigaethau a gadwodd y Tad iddo ei hun, wneuthur neb yn barottach i farw. Pan fyddo yn gyfleus, cawn gyd-ymddyddan y'aghylch profion ereill Mr. Miller, ac yn y cyfamser chwilied pob un drosto ei hun.

Felly, Mr. Golygydd, y terfynwyd y tro hwn. Os cyhoeddwch hyn odid na chlywch oddiwrthyf eto yn fuan.

CALEDYLWCH

LLYWODRAETH LLOEGR A'R CYMRY.

Mz. Gol.—A ydyw Llywodraeth Lleegr yn cyflawai ammedau Edward y lat â'r Cymry, trwy roddi Tywysog iddynt a enir yn Nghymru, ac heb fedru dim Sassonaeg? Onid yw y cytundeb yn darfod pan enir y Tywysog yn rhyw wlad heblaw Cymru, neu y delo i fedra Sassonaeg? Chweseu teg i'r Cymry.

John Parry, 12U.

YSBRYD DYN MARW.

Mn. Gol.—A ydyw yn alluadwy i ysbryd dys marw ddychwelyd i'w dŷ—gynt, neu affonyddu rhywrai yn myd y marwolion?

MWRGIALOG.

DEHONGLIAD A DYCHYMYG.

Mn. Gol.—Yn y 'Cyfaill' am Ionawr, tu dalen 8, gwelais ofyniad neu ddychymyg, a dymuniad ar rywun o'ch darllenwyr hysbysu enw y gofynydd.

Enw y gofynydd ydyw William S. Williams.

Yn awr Mr. Golygydd, os caniatowch gofynaf finau i W. S. W. neu rywun arall, enw yr hwn a anfonodd yr atebiad blaenorol.—Mae fy enw yn cynnwys tair-arddeg llythyren o'r egwyddor Saesonaeg:—

Y 4, 5, 6, 2, 13, a wna enw Apostol.
Y 13, 3, 5, 7, 9, a wna enw Yinlusgiad.
Y 4, 5, 7, 9, a wna enw Lletty anghysurus.
Y 13, 5, 11, a wna enw Offeryn.
Y 9, 5, 6, 1, a wna enw Brenin yn ngwlad Canaan.
Y 4, 5, 1, 7, 8, a wna enw Brenin yn ngwlad Canaan.
Y dwyf &c. (0)

Barddoniaeth.

AFON ANGEU.

ı.

Rhwng byd o amser treigle mae A'r byd sydd fythol i barhau, Ryw afon ddu a dofn: Wrth feddwl an ei chroesi draw, Mae swa ei thonau'n peri braw, Ac arawyd dwys ac ofn.

II.

Ryw ddydd fe safwn ar ei glan, Ac wele yn nesu—faban gwan, A gwenai ar y lli: Yn dawel cefnai ar y byd; A hunai megys yn ei gryd, Heb unrhyw och na chri.

ш.

Yn dilyn gwelwa—lengcyn prudd, A wthid yma'n moreu ei ddydd, Mewa dychryn, aeth a braw! Heb gâr na chyfaill, tad na mam, Fe roddai yr arwydus gam Dros geulan amser—draw!

IV.

Yn nesaf deuai—glandeg ddyn, Yn ddiarwybol iddo ei hun, O ganol bywyd llon; Mewn du anobaith rhoddai lef, Yn rhy ddiweddar, tu ar Nef, A suddai yn y don!

v.

Yn canlyn gwelwn yn y rhyd— Wr hen, a'i ddeupen bion ynghyd, Gan bwys blynyddau maith; Mewn pryder dwys wynebai'r lli, A hyny yn y t'wllwch du, Heb gyfaill ar ei daith.

VI.

Oh afon angeu! erchyll yw Dod yma heb adnabod Duw, Mewn heddwch yn yr Iawn. Ond craffwn eilwrith ar y glyn, A gwelwn—Gristion y pryd hyn, Yn agafael gobaith llawn:

.

A gwaeddai a buddugol lef!
Yn ymchwydd yr Iorddoneu gref,
' Mae craig o dan fy nhraed:
Mae'r Archoffeiriad mawr get llaw;
F'em dwg yn iach i'r ochr draw,
I hyfryd dir fy ngwlad.'

Cincinnati.

T. LL. HUGHES.

PENNILLION

A achipmenyd o herwydd hiraethus deimladau Mrs. Ann Owen, Steuben, ar ol marwolaeth ei Chyfnithar INNETT JONES, ps un a fagodd gan mwyaf ar yn bymtheg mis oed; bu farm yn Utica, Tach. 15fed, 1841, yn ei hugeinfed flwyddyn o'i hoedran.

1

Gwirionedd diymwad, a ddylld ei 'styriad,
Yw amser diweddiad ein dydd;
Ein rhedfa feunyddiol i'r Ailfyd trag'wyddel,
Sydd gyflym fal gwenol y gw'ydd.
Er bered yw'r yrfa rhwng mebyd ac anga',
Mae'n draphlith o groesa', gwir yw;
Ond gwelir yn wastad, tan bob rhyw amgylchiad,
Yn mhawb yr un bwriad—cael byw.
Ond angeu a'i gryman, heb edrych ar cedras,
T'yr ymaith y baban o'r byd,
Ar talgryf gorwychedd, mal hen o'i anhunedd—
Mae'n gogwydd at geufedd i gyd.

11.

Bu farw'm Cyfnither, i mi er mawr alar;
Ei dodi mewn daear oedd dost,—
Ond tybio ma'i chyfraid, yw'r Ceidwad bendigaid,
Sy'a magu yn f'enaid i fost.
Rbyfeddol newidiad, a ga'dd mewn dau eiliad,
O ddeutu'r terfyniad i fyw.
Un eiliad mewn amser, a'r llall Traewyddoldae.
Mewn cyflwr diadfer, od yw.
Ehedodd o'm breichiau, ger myrdd o fyrddiynau,
Sef dirif o fodau Ail-fyd.
Pa fodd roedd ei phrofiad, ar drem e'i golygiad,
O'r fath ddarganfyddiad i gyd!

111.

Ond methu 'rwyf weithion, ei dilyn ar finion, Y fro sy'n ddirgelion i gyd; Y cyfwng rhwng amser a gorsedd cyfiawnder, Ni's gwa am ehangder ei hyd.
Ei meildawg symudiad, i'r bythawl arosiad, I bob thyw ddeagrifiad sydd groes; Y pellder aruthrawl sydd dra annirnadawl— Uwch nodau rhifyddawl yr ces!
Er myfyr yn ddyddiol, er hyn wyf gamsyniol, O'i hagwedd ysbrydol hi draw; Dullweddiad ei hanfod ni's gallaf ei wybod, Hyd hynod ddiwrnod a ddaw!

IV.

Nid ydyw fy neall am diroedd byd arall,
Ond tywyll ac anghall i gyd;
Mwyhau fy nhrallodion mae'r oll o'r dych'mygien,
Trwy'm cadw'n hiraethlon o hyd:
Br diridwr hinethu am Slonen nes syau,
Ei gwel'd er chwenychu, ni chaf!
Ceir finau yn union yn mhith y marwdion,
Mae myrdd o arwyddion yr af.
Bygythiol bregethu mae natur o neutu,
Fod dynion i bydre bob un:
O!'rwyf yn rhy fyddar, er llefau môr llafar
Y ddaear—' Mai daear yw dyn!'
Ffloyd.
R. As Morydd.

ENGLYNION SAESONAEG.

Golwg ar fynyddau Cymru o St. James's Mount.

Nature so early noted, ——see Wales, So wholesome adorned; Her hills afar always fed, Her mountains ornamented.

You valleys are now unveiled,—how soon Are trees green dressed; United robes, white and red; All blossoms springly blessed.

Liverpool.

loan Powers.

^{*} Gofynir yn aml gan ein cymydogion Saesonig, pa beth ydynt yr ' Erolffion,' a restrir yn mhlith gorchestion penigamp y Beirdd Cymreig; yr ydym yn cyhoeddi y ddau uchod er rhoddi cipelwg iddynt o'u natur.—Gol.

HANESIAETH GARTREFOL.

CYMDEITHAS PIBLAIDD SWYDD ONEIDA.

Cynnaliwyd Cyfarfod blynyddol y Gymdeithas hon yn Addold y Trefnyddion Calfinaidd, Remsen, Rhag. 26, 1842. Dechreuwyd trwy weddi gan Mr. L. Lewis, a dewiswyd Mr. G. W. Roberts yn Ysgrifenydd pro tem. Derbyniwyd a chymeradwywyd Adroddiad y Trysorydd o Remsen; a'r un modd eiddo y Trysorydd o Utica. En cynnwysiod culd Call Utica. Eu cynnwysiad sydd fel hyn:-

Cyfraniadau yn Steuben, Remsen a'r Cylchoedd,	\$183	05
Cyfraniadau yn Utica, a'r Cylchoedd,	156	72
Taliadau am lyfrau i'r Trysorydd yn Remsen,	5	49
yn Utica, Yn llaw y Trysorydd yn Utica, o		5 9
gyfrif y llynedd,	50	14
	\$360	99

	⊕30 0 ∶		1
Talwyd i'r Fam Gymdeithas			
ddyled yn aros er y fl. o'r blaen,	\$ 34	76	
Derbyniwyd o lyfrau i Remsen,	100		
" Utica,	70	69	
Cludiad llyfrau Remsen, .	1	62	
" " Utica, .	2	65	
Cyfranwyd yn rhodd i'r Fam			
Gymdeithas yn y flwyddyn 1842,	115	50	
Yn llaw y Trysorydd yn Utica,		22	
" Remsen,	19	50	

\$360 98

Penderfynwyd, ein bod yn cyflwyno rhodd i'r Yagolion Sabbothol, lle byddo eisiau, o 5 o Destamentau rhattaf y Gymdeithas ar gyfer pob 30 o blant; y rhodd hon i gael ei gwneyd ond unwaith, a'r llyfrau i berthyn yn barhaus i'r cyfryw ysgol, i addysgu y rhai a fyddont yno cr y pryd yn amddifaid o lyfrau.

Dewiswyd y personau canlynol yn swyddog-ion am y flwyddyn ddyfodol:

JAMES OWENS, YSW., Llywydd. Parch. J. GRIFFITHS,
" W. ROWLANDS, Mr. B. PARRY, Is-Lyroyddion. Moses Jones, R. ANTHONY, " G. MAURICE, Mr. Thomas Jones, Trysorwyr. " W. R. EVANS.

Yn y prydnawn a'r hwyr cynnaliwyd cyfarfod yn yr un lle, ac anerchwyd y Gynulleidfa yn achos ansawdd, dybenion, a llwyddiant y Gym-deithas, gan y Brodyr J. Howes, R. Everett, J. Griffiths, D. Lewis, a M. Roberts.

Mr. Ll. D. Howells, Yagrifemoyr.

Y mae yn briedel hysbysu yn y crybwylliad CYP. VI.

byr hwn o sefyllfa y Gymdeithas, ein bod yn gallu dwyn yn mlaen ei gweithrediadau heb fod un swyddog perthynol iddi yn derbyn un geiniog fel tal am ei lafur; ac nid yw y Gymdeithas yn Nghaerefrog-Newydd, yn ol a allym farnu, yn myned i ddim traul ond sydd reidiol, a phriodol, yn nygiad yn mlaen ei gweithrediadau eang a phwysig.

Penderfynwyd, fod cyfarfod blynyddol nesaf y Gymdeithas i gael ei gynnal yn Utica, Rhag. 25, 1843,—cyfeillion y Gymdeithas yno i drefnu y lle, a'r awr o'r dydd a fyddo yn fwyaf cyfleus

iddynt.

R. EVERETT. Yagr.

CYMDEITHAS DDIRWESTOL Bryniau'r Cymry a Granville, Talaith Ohio.

BARCH. OLYGYDD,-Diamheu genym y bydd yn hoff genych glywed am lwyddiant y Gymdeithas hon yn enwedigol, oblegid cawsoch y fraint o gydweithredu yn ei sylfaeniad, a'i chychwyniad cyntaf, yr hyn, y mae'n gôf gonych a gymerodd le Gorph. 2il, 1837. Ymdeingys yn debyg mai hon oedd y Gymdeithas Lapyr-ymataliol gyntaf gan y Cyrry yn Americae y mae wedi narhau felly hyd America; ac y mae wedi parhau felly hyd heddyw.

Perthyna i'r Gymdeithas hon Swyddogion a Threfnwyr, yn gyffelyb i Gymdeithasau o'r fath; ac y mae nifer yr aelodau yn bresennol yn 170.

Mae cyfarfodydd yn cael eu cynnal yn lled gysson: yr ydym wedi bod yn cynnal Cyfar-fodydd Cylchol, yn Saron, Granville a Newark; a gwelsom ein cyfeillion Dirwestol yn y gwa-hanol fanau a enwyd yn ffyddlon a selog gyda'r achos. Er nad oeddem yn rhifedi mawr fel mewn rhai manau, eto, cawsom achos i lawenhau lawer gwaith, wrth weled mai llwyddo yr oedd yr achos; ie, er cael llawer o wrthwynebiadau oddwrth rai, ac aml un yn gwawdio, ac yn dywedyd yn ddigywilydd, nad oedd genym na rheswm nac Ysgrythyr, dros ein hymddygiad o lwyrymwrthod a diodydd meddwol; pa rai meddynt, oedd yn gwella miloedd; a'u bod yn dda at bob peth, megys wrth deithio, ac wrth weithio; pan yn glâf, i'w gwella, a phan yn iach, i gadw yr afiechyd draw, &c. er y cyfan, y mae yma Gymdeithas o ddynion ag sydd er's blynyddau bellach wedi llwyrymwrthod a'r diodydd meddwol; ac na fynwn ychwaith fod yn grach-feddygon i ni ein hunain er mwyn porthi blŷs; er nad ydym yn milwrio yn eu herbyn fel Cyfferi, os bydd meddyg rhe-olaidd yn eu gorchymyn. Nid ydym yn gwel'd yn beth rhesymol i ni i ymdrafferthu i godi gwrthglawdd yn erbyn y gelyn Bacchus, a'i adeiladu yn dda o'i sylfaen, ac ar ol y cwbl, gadael bwlch ynddo. Clywyd llawer cyn hyn yn gwneyd ystwr mawr gyda Dirwest, a'u bod

yn Ddirwestwyr, eto ar ol y cwbl yr oedd ganddynt ryw on D-cyn myned dros y chwedl, ag oedd yn chwalu'r cyfan: nid felly y mae yma trwy drugaredd. Y mae yn dda genym heddyw, ar ol blynyddau o brofiad, gael y fraint o amlygu i'r byd, i ni fel cymydogaeth dderbyn lles oddiwrth y Gymdeithas hon; ac yr ydym fel un gwr yn penderfynu, trwy gymhorth, i wneyd a allom yn mhob ffordd addas, yn erbyn yr arferiad llygredig o yfed y diodydd meddwol; ac yr ydym yn llwyr gredu, mai i lawr y daw yr arferiad, fel Dagon o ffaen Arch Duw. Prysured yr amser i ben, pan na weler Cymro, na neb rhyw genedl yn feddw trwy y byd. Mae genym achos mawr i folianu yr Arglwydd, am fod yn amddiffyn i ni, ac i'r achos da hwn yn ein plith—i'w enw Ef y byddo y gogoniant.

Mee genym ni achos i ganu,
Fod MEDDWDDD yn darfod o'n tir;
A SOBEWYDD ar gynydd trwy'n gwledydd,
E'r maint ei elynion yn wir:
Yn awr y mae teulu y Rechabiaid
Am gadw gorchymyn eu tad,
Gan gadw oddiwrth y diodydd
Sy'n achos o ofid i'n gwlad.

Ydym dros y Gymdeithas,

EBENEZER JONES, Llywydd. THOS. J. WILLIAMS, Ysgr.

CYMANFA YSGOLION SABBOTHOL.

Yr hon a gynnaliwyd yn Mhitteburgh, Pa., Rhag. 25ain, 1842, sef Nadolig diweddaf, gan yr Ysgolion Sabbothol Cymreig a berthyneut i'r Annibynwyr, Wesleyaid a Threfnyddion Calfinaidd.

Ymgyfarfu y tair ysgol uchod, yn ol cynllun blaenorol, i gydadrodd llyfr bychan a elwir 'Prongc Ysgol, am natur, dyben, a dull Bedydd.'

Am 1 ar gloch ymgynnullodd aelodau yr yggolion crybwylledig, yn dorf siriol a hardd i Gapel yr Annibynwyr. Adroddwyd yr lleg bennod o'r Epistol at y Rhufeiniaid gan fachgenyn, a chanwyd yr ail Emyn o'r llyfr bach; yna dechreuwyd holwyddori yr ysgolorion.

Yn gyntaf holwyddorwyd ysgol yr Annibynwyr gan Mr. Edwards, o ddechreu y llyfr hyd y 40fed holiad. Canlynwyd gan ysgol y Wesleyaid, yr hon a holwyddorwyd gan Mr. Proberts, o'r 40fed hyd y 60fed gofyniad. Diweddwyd gan ysgol y Trefnyddion Calfinaidd, yn cael ei holi gan Mr. Morgans, o'r 60fed holiad

hyd ddiwedd y llyfr.

Ymddangosai yn amlwg fod llafur mawr wêdi bod gan yr holl ysgolion yn dysgu y 'Pwngc,' fel yr oedd pob dosparth yn gallu adrodd yn rhwydd, yn eglur ac yn ddealladwy iawn; a'r dystiolaeth gyfiredinol gan y rhai a'u gwrandawent, oedd, eu bod wedi cael rhagorach amgyffrediad am natur, dyben, a dull Bedydd Efengylaidd nag erioed o'r blaen. Ac yr ydym yn cael tystiolaethau parhaus, fod llawer wedi cael agoriad deall am yr ordinhâd o Fedydd, a'u hadeiladu a'u cadarnhau yn fawr.

O. Y. Gofidus genym glywed fod y Cyfarfod wedi cael effeithiau gwahanol ar ein Brodyr gwrthwynebol, fel y maent wedi ymollwng i ddifrio y Llyfr, y Cyfarfod, a phawb ag eedd a rhyw ran yn yr ymdriniaeth, âg enwau na charem eu cyhoeddi mewn argraff. Mae yn rhyfodd na b'ai amser, dysg, boneddigeiddrwyd, dynoliaeth, crefydd, neu rywbeth yn dwyn y bobl hyn i ganiatau i ereill yr hyn y maent yn gymeryd yn ddigon èofa eu hunain, sef, rhyddid i farnu drosom ein hunain, ac i amddiffyn y farn hono mewn dull gweddaidd, heb ein cablu a'n difenwi. Mewn perthynas i sicrwydd anffaeledig i ddeall ac amgyffred unrhyw bwngc, yr ydym yn foddlon i adael hyny iddei benderfynu rhyngddynt hwy ag Eglwys Rhufain, gan na wyddom am neb ond hwy ill dwyoedd yn proffesu Ampraelediggwydd.

Dros yr Ysgolion uchod,

OWEN JONES.

RHIF A LLAFUR

Ysgol Sabbothol y Trefn. Calfinaidd yn Bryn Marcy, swydd Oneida, C. N.

Swyddogion 5, Ysgolorion 32, Adnodau 1295, 8 pennod o'r Hyfforddwr, a rhanau o'r Rhodd Mam.

DAPYDD G. EVARS, Ysgr.

RHIF A LLAFUR

Ysgol Sabbothol y Trefnyddion Calfinaidd yn Nant-y-singr, Ps.

Dechreuwyd ein hysgol Sabbothol yr haff diweddaf, Gorph. 17eg, 1842.

Swyddogion 9, Ysgolorion o 30 i 35; adroddwyd o bennodau 525, adnodau 1034. Adroddir phanau o'r Hyfforddwr a'r Deg Gorchyzayn ar gylch bob Sabboth, ac hefyd Rhodd Mam gan y plant bychain.

JOHN REES, Ysgr.

PRIODWYD-

Ionawr 27ain, yn Utica, gan y Parch. W. Rowlands, Mr. Robert Phillips, a Mrs. Dorothas. Lewis, ill dau o blwyf Trenton, Oneida, C. N.

BU FARW-

Ionawr 29ain, yn Nant-y siwgr, Pa., yn 65 mlwydd oed, Mr. W. Morgans. Aneschwyd y gwyddfodolion yn ei Gladdedigaeth gan y Parch. D. Proberts.

Chwefror 7fed, yn Walabout, Caerefrog-Newydd, yn 7 mis a 5 niwrnod oed, Robert Edward, mab Hugh R. ac Elizabeth Jones, o'r lle uchod.

Chwef. 16eg, yn Ffloyd, Oneida, C. N., wedi byr gystudd, yn 22ain oed, William Williams, mab Richard M. Williams, (R. Ab Morydd.) Hebryngwyd ei gorph gan dyrfa o berthnaeau wylofus a chyfeillion cydymdeimlawl, i orphwys mewn corphlan ar y ffordd yr eir i Rome. Pregethodd y Parch. Isaac Davies ar yr achlysm, oddiar Salm cii. 23, 24. Chwef. 19eg, yn Marcy, ar Fox's Road, wedi hir gystudd nychlyd, Richard Jones, yn 36ain oed, gan adael gwraig a phump o blant mewn galar mawr ar ei ol. Ymfudasai i'r wlad hon o Dy-yn-y-coed, Llanwrin, swydd Drefaldwyn. Yr oedd yn aelod gyda'r Annibynwyr yn Bethanis, dan ofal gweinidogaethol y Parch. Hugh Lewis.

RISTRDDFODAWL.

Gwrthodwyd ystyried yr hawlion am yspeiliadau y Ffrangeod yn flaenorol i 1800.—Caniatawyd blwydd-rodd (pension) i hen was Washington, dyn dâ o'r enw John Cary, yr hwn sydd yn 112 oed.—Ymddengys yn debygol y lleiheir tell llythyron.—Anrhegwyd y Llywodraeth â chleddyf Washington, ac a llawffon B. Ffranklyn, y rhai a werthfawrogir fel creiriau tra chymeradwy.—Nid ydym yn clywed dim am Ysgrif dyddimiad cyfraith y Methfasnachwyr.—Dadleouwyd gryn lawer pa un ai ystyrid caethion yn berchenogaeth (property) ai peidio.

Y BIBL NEWYDD.

Mae yn hysbys fod corph y Bedyddwyr Americanaidd yn gyffredinol yn gwrthod y cyfieithad newydd o'r Bibl Saesonaeg, yn yr hwn y gosodir y gair trochi yn lle bedyddio; yn rahlith pa rai y mae y 'Baptiet Advocate,' un e'u Cylchgronau mwyaf cyfrifol. Eto priodol yw dyweyd mai nid o herwydd y gair trochi, oad o herwydd ei wallau cyffredinol y gwrthodir ef. Galwant ef, 'Bibl Bernard'; mae rhyw enw yn well arno na—Bibl Duw.

Y TREFNYDDION CALFINAIDD CYMREIG.

Yn y 'New York Observer' am yr lleg o'r mis diweddaf, y mae gwahanran o barthed y Trefn. Calfinaidd o dan y pen uchod, yn hysbysu, allan o un o newyddiaduron Llundain, a awnw allan o un o newyddiaduron yr Iwerddon, ymuniad yr enwad uchod a Phresbyteriaid Lloegr, Scotland, Iwerddon, &c. Hysbysai hefyd, yr hyn sydd anwybodus i lawer, fod yn perthyn i gyfundeb y T. C., yn Mrydain Fawr, 138 o Weinidogiou Ordeiniedig, 256 o bregethwyr, a 705 o Addoldai; heblaw Ysgoldai, mewn llawer o ba rai y cynnelir moddion grâs yn gysson. A'u bod yn cynnal 4 o Genhadon Tramor, a llawer o Genhadon Cartrefol; dwy Athrofa, &c. Erbyn yr ychwanegir Presbyteriaid (Old School) America at yr Undeb uchod, a pha rai y maent eisoes mewn gwirionedd yn un, ymddengys fod nifer lled gyfrifol eto heb blygu eu gliniau i 'Baal' y Goleuadau Newyddiou.

Damociniau ar Gledrffyrdd.—Cododd Mr. S. Kivins \$1,125 oddiar Gyfeillach Cledrffordd Philadelphia, Wilmington a Baltimore, yn ddiweddar, am golled a gafodd trwy i'r cerbydau sedeg dros a lladd ei blentyn.

Llywoodraethur Talaith Caerefrog-Newydd.
—Gweinydda ddywenydd i bob Cristion, glywed fod y Llyw. Bouck o G. N., yn cyduno a Llywydd Anrhydeddus y Taleithau Unedig, i

wrthod ymwelwyr ar Ddydd yr Arglwydd: ac nid hyny yn unig, ond y mae hefyd yn cymeryd ciniau oer, i'r dyben i bawb sydd yn ei wasanaeth gael cyfle i fyned i'r addoliad. Y Mae hefyd, yr un modd a Seward ei flaenorydd, yn Ddirwestwr brwdfrydig.

Henaint yn Mhottsville.—Bu farw dynes ddû yn ddiweddar yn Mhottsville yn 103 oed. Adnabyddid hi wrth yr enw 'Venus Coggins.' Yr oedd yn alluog i rodio oddiamgylch i'r dref hyd o fewn ychydig ddyddiau i'w marwolaeth.

Deisebion hynod.—Ychydig yn ol cyflwynwyd deiseb i Lywodraethfa Massachusetts, oddiwrth amryw o ferched neu wragedd, yn dymuno dyddimiad y gyfraith sydd yn rhwystro pobl ddûon a gwynion i ymgymysgu trwy briodas; yn ganlynol anfonwyd gan Eliza Bliss, ac 20 ereill o foneddigesau dûon, yn llaw Mr. Gibbens, ddeiseb yn erbyn yr un uchod, gan hysbysu, pe dyddimid y gyfraith hono, eu bod yn ofni y gwnelai y llangciau dûon ddewis gwragedd gwynion yn gyffredinol, a thrwy hyny eu dedfrydu hwy i forwyndod bythol.

Ffruythau Milleriaeth — Yn Concord, Hampshire Newydd, y mae Milleriaeth wedi rhwystro un dyn i dynu ei gloron (potatoes)—torri yr ysgol i fyny—a gyru 12 o bersonau i Nawddfa y Lloerigion. Dyn ieuangc arall o'r enw Noah Sinclair, a fu farw yn Meredith, wedi ei yru i wallgofrwydd gan yr athrawiaeth hono.

Adfywiadau Crefyddol.—Mae yn llawenydd genym hysbysu, fod newyddion gorfoleddus o amryw leoedd o adfywiadau crefyddol; nid ydym yn cyfeirio at y cyfarfodydd gohiriedig—a'r 'diwygiadau dynol'; ond hysbysir fod ychwanegiadau mawrion mewn amryw fannau, ac yr ydym yn dystion o rai ein hunain, heb unrhyw ymgais at gynhyrfu a gwylltio pobl, ac yn yr ymarferiad o foddion cyffredin yr Efengyl.

Y Cyllid gwladol.—Y gweddill yn llaw y trysorydd ar y 1af o Ionawr diweddaf, oedd \$2,840,041 72; y derbyniadau yn ystod y flwyddyn a fernir i \$20,483,358 38; bernir y treulion yn \$22,932,773 00; yr hyn a adawa yn weddill ddechreu y flwyddyn nesaf \$390,627,08.

Pabyddion yn y Taleithau Unedig.—Bernir nifer y Pabyddion yn y Taleithau Unedig yn 1,500,000, yr hyn sydd gynnyddiad o 200,000 er dechreuad y flwyddyn 1842. O Eglwysi a Chapeli y mae 574, a 82 yn ychwaneg yn cael eu hadeiladu. O offeiriaid y mae iddynt 572.

Racine.—Gwelsom mewn Newyddiadur o Chicago yn ddiweddar, fod Racine, Wisconsin, yn debyg o ddyfod yn dref boblogaidd iawn, ac o gael arian e'r Cyd-gynghorfa i wneyd porthladd yno.

Priodi ei chwaer.—Mae y ddadl pa un a gaiff dyn gweddw briodi ei chwaer-yn-nghyfraith, wedi ei ymdrin yn ddiweddar yn Henaduriaeth C. N.; y penderfyniad oedd, dymuno ar y Gymanfa Gyffredinol ail ystyried y peth, y rhai, o'r blaen, a'i barnasent yn mhlith y priodasau gwaharddedig. Llithriad tir.—Yn niwedd y mis diweddaf llithrodd darn o dir yn Troy, C. N., trwy yr hyn y claddwyd 9 o dai, a thua 30ain o bobl; cafwyd tua'r hanner o hyny allan yn fyw, end oll wedi dyoddef llawer.

Rhybudd i'r Gwrthgaethiwedyddion.—Mae Llyw. Missouri yn cynghori fod i bawb a gynnorthwyant gaeth-weision i ddiangc, i gael eu carcharu am eu hoes.

Hancsiaeth Cenhadol.

DYFYNION O LYTHYR Y PARCH. T. JONES, O FRYNIAU CASSIA.

(O'r Drysorfa.)

Cherrapoonjee, Medi 8, 1842.

FT NGHTFAILL ANWIL A HOFF.—Yn fy llythyr diweddaf rhoddas i chwi fy rhesymau dros ddefnyddio y llythyronau Rhufeinig i ddysgu y Cassiaid i ddarllen ac ysgrifenu eu hiaith eu hunain, ac mi a hysbysaf i chwi yn awr paham yr wyf wedi gwneyd llyfrau newyddion yn lle ail argraffu y rhai oedd eisoes wedi eu hargraffu gan Mr. Lish. Un rheswm oedd am fod mwy na hanner y llyfrau hyny yn yr iaith saesonig, a meddyliais mai ffolineb fyddai i mi fyned i'r draul o argraffu saesonaeg, pan y mae digonedd o lyfrau yn yr iaith hôno i'w cael pan y myaom, ac môr ffol a hyny i mi osod bechgyn Cassia i ymflino mewn ceisio dysgu saesonaeg cyn iddynt allu darllen un frawddeg yn eu hiaith eu hunain.

Heblaw hyny, fel y dywedais wrthych o'r blaen, yr wyf yn ystyried fod y dull a gymerodd Mr. Lish wedi bod yn hollol aflwyddiannus, canys ar ol blynyddoedd o lafur a thraul ddirfawr, nid oes un Cassiad a fedr ddarllen tu dalen o'r llyfrau a ddefnyddiai ef, na deall paragraph o'r ymadroddion egluraf yn yr iaith saesonig. ddyliwyf mai yr achos o hyn oedd fod y ddwy iaith wedi eu gosod yn y llyfrau crybwylledig yn gyfochrog, a bod y Cassiaid, yn lle dysgu darllen eu hiaith eu hunain, yn ymddyrysu wrth geisio cofio gciriau a brawddegau saesonig; ac er y gallent gofio nifer o eiriau a brawddegau fel yr oeddynt wedi eu gosod yn gyfochrog i'r Cas-siaeg, eto gan nad oedd ganddynt un idea am ansawdd a chyfansoddiad yr iaith saesonig, pan y cyfarfyddent a brawddeg na welsent mo honi o'r blaen, ni feddent un ddirnadaeth am ei hystyr, er, efallai y gallent ddyweyd ystyr pob gair ar ei ben ei hun. O ganlyniad yr wyf yn dyweyd wrthynt fod yn rhaid iddynt yn y lle cyntaf ddysgu darllen eu hiaith eu hunain yn dda, a chyn gynted ag y gallaf barotoi Gram-madeg Cassiaeg y bydd rhaid iddynt ddysgu hwnw yn dda, ac yna y cânt ddechrou dysgu y Grammadeg saesonig; a phanddeallont hwnw yn dda yr wyf yn addaw iddynt Eiriadur Saesonig a Chassiaeg, a Chassiaeg a Saesonig, pryd y byddant yn abl i ddysgu saesonaeg yn

Peth arall yn erbyn llyfrau Mr. Lish ydyw

fod y ddarlleniad sydd ynddynt i raddau mawr yn wageddol, ac heb ystyr, o leiaf i drigetion. Cassia; ac hefyd megys yn cefnogi eu hynfydrwydd a'u hofergoelion, ac yn wir wedi cael yr effaith hóno ar eu meddyliau. Y mae brawddegau byrion cynwysedig o eiriau o un sill a dwy lythyren yn cael eu gosod yn nechreu llyfrau saesonig, oblegyd eu bod yn hawdd eu dysgu, nid oblegyd yr addysg a gynwysir ynddynt, ond ymddangosai i mi yn beth anaddas a ffol i ddechreu llyfr Cassiaeg gyda chyfieithiad o'r cyfryw frawddegau a geiriau, oblegyd maent yn fynych yn ffurfio geiriau o ddwy neu dair sill, a thair neu ragor o lythyrenau. Fel enghraift, y mae'r llyfr cyntaf yn dechreu gyda'r brawddegau 'go up, 'go in,' y cyfieithiad o ba rai yw , Che leih hajerong,' 'Cih leih hapoh.' Peth arall, y mae y Cassiaeg sydd yn y llyfrau yn dra an-mherffaith, ac yn cynwys syniadau annghywir; a defnyddir geiriau Bengalaidd lle y gwnaethai rhai Cassiaeg yn well. O ganlyniad yr wyf wedi bwrw llyfrau Mr. Lish o'r neilldu, a gwneyd y cyfieithiad goreu a allwn o'r 'Dysgawdwr Saesonig' a gyhoeddwyd yn Calcutta. Fy rheswm am wneyd cyfieithiad yn hytrach nag argraffu llyfr o'm gwaith fy hun, oedd, fel y gallo pwy pynag o'r Cassiaid a ewyllysio ddysgu saesonaeg, neu o'r saeson a ddymuno ddysgu iaith Cassia, osod y ddau lyfr yn ochr eu gilydd, ac felly atebant yr un dyben a phe b'ai y ddwy iaith wedi eu hargraffu yn golofnau cyfochrog. A dewisais y llyfr hwnw oblegyd ei fod yn llyfr a ellir ei gael bob amser yn Calcutta, a bod y cyfieithiad o hono yn darllen yn esmwyth iawn yn y Cassiaeg; ac heblaw hyny y mae'r materion sydd ynddo yn gyfryw ag y mae'n dda genyf eu gosod yn nwylaw y Cassiaid, yn gymaint a bod pob ymadrodd yn cynwys rhyw wirionedd crefyddol o bwys, ac y gallaf yn gydwybodol weddio am fendith yr Ysbryd Glân arno. Mae'n dechreu fel hyn 'I sin, he sins, you sin, all sin, ' yr hyn o'i gyfieithu yw, 'Nga pobp, Oo pobp, Phi pobp, Baroh pobp.' Bernais mai gwell oedd cyfieithu 'Rhodd Mam, 'yn hytrach na Chatechisin Dr. Watts, oblegyd yr amrywiaeth materion y mae'n gynwys, ragor y llall, ac hefyd byrder yr holiadau a'r atebion, yr hyn sy'n ei wneyd yn gymaint haws ei gofio; a hyn yn ol fy marn i yw prif ddefnydd Catechism. Y mae Catechism cyntaf Watts fel ei cyficithwyd gan Mr. Lish yn dra hir ac amleiriog. Y gofyniad a'r atebiad cyntaf sydd fel hyn; G. 'Phi lah iatooh ha nga oo ei ba la taw ia phi cunna!' At. 'Oo Bleih oo bacraw oo ba la taw ia ca buneng bad ca purtei, tra nad yw yr eiddoma ni ag sydd yn cynwys yr unrhyw wirionedd yn llawn mor eglur, ond Gof. 'Oo ei ba la taw ia phi !' At. 'Oo Bleih:' a'r un modd trwy'r holl lyfr. Dyma'r prif resymau oedd genyfam wneyd fel y gwneuthum yn y pethau a nodais.

Yn myeg yr amrywiol bethau y gellir eu hystyried fel gweithrediadau rhagbarotoawl, noder y rhai a ganlyn; yr wyf wedi cael allan y llwybr goreu i ohebu a chyflawni negeseuon rhwng y lle hwn a Calcutta,—mae gradd o adnabyddiaeth o'r bobl a'u gwlad wedi ei chael,—mae tỷ yn barod i'ch cenadau, lle y gallant ddechreu ar eu hastudiaethau yn ddioedi,—fe'u

galluogir trwy yr hyn a ddysgais ac a ysgrifenais i o'r iaith i ddysgu mewn diwrnod yr hyn a gostiodd i mi fis o lafur,—y mae set o athrawon newydd wedi eu hyfforddu,—llyfrau wedi cael eu parotoi,—tair o ysgolion wedi eu dechreu, heblaw yr hon sydd yn ein tŷ,—dau ysgoldŷ wedi eu hadeiladu, ac un yn cael ei godi yn bresennol; ac y mae dau ddyn o leiaf ag arwyddion arnynt fod gwirioneddau'r efengyl yn cael effaith ddwys ar eu meddyliau!

Yr wyf yn awr am gynyg i'ch sylw set arall o weithwŷr, a gobeithiwyf yn fawr y cydsynia y Cyfeisteddwyr ar fod iddynt gael eu gosod ar waith. Gelwch hwynt ar yr enw a fynoch; eu gwaith fydd lledaenu gwybodaeth o'r efengyl yn y dull goreu a allont. Afraid yw dywedyd fy mod wedi difrifol ystyried y peth cyn dyfod i benderfyniad arno; ond gallaf hysbysu i chwi fy mod yn gref o'r farn nad oes dim moddion yn ein cyrhaedd mor debyg o ddwyn yn mlaen ledaeniad cyflym ac effeithiol o wybodaeth o wirioneddau yr efengyl, â gosod brodorion ar waith i fyned o bentref i bentref i ddyweyd wrth eu cydwladwyr yr hyn a wyddant hwy eu hunsin; hywy yw, oe gallwn gael brodorion a gyflawnant eu gwaith gyda gradd o ffyddlondeb. Mae'n llawen genyf allu hysbysu i chwi fod genyf ddau, ag yr wyf yn meddwl a wnant ac a ddywedant beth bynag a barwyf iddynt. Eu henwau ydynt Rising a Juncha.

Y mae y ddau yn ddiargyhoedd yn eu laymarweddiad cyffredinol; ac y mae genyf aches i gredu fod yr hyn aydd wedi ei ddechreu ar eu meddyliau oddiwrth yr Arglwydd. O'r ddau Rising yw y mwyaf gobeithiol. Bwriadwyf anfon y ddau hyn o amgylch, i ddyweyd wrth eu cyd-genedl yr hyn a wyddant am yr efengyl. Rhoddaf iddynt rhyw beth i'w ddarllen i'r bobl, yr hyn fydd yn sicr o beri holiadau y'nghylch pethau crefydd. Bydd y gôst tua deunaw ceiniog y dydd, sef chwe cheiniog y dydd bob un yn gyflog, ac o dair i chwe cheiniog am gludo eu gwelyau, ac am fwyd bob dydd y byddont allan; a gallaf fentro dyweyd y gwna dau Cassiad ffyddlon felly lawer mwy o les nag un Cenadwr Europeaidd yn gwneyd yr un modd; ac nid rhaid i mi nodi y gwahaniaeth yn y draul.

Yn awr yr ydym wedi casglu ein hofferynau gweithio, a phob dydd yn hau yr hâd, ac y mae arnom eisiau i chwi weddio nes llwyddo i gael tywalltiad o ddyfroedd adfywiol yr Ysbryd Glân. Yr wyf wedi cael fy arwain yn ddiogel i'r maes, heb gymaint ag ymddangosiad o berygl, ac y mae drws eang wedi ei agoryd o'm blaen mewn atebiad i'ch gweddiau. Nid yn unig fe ganiateir i mi bregethu, a dynoethi ofergoelion y bobl yn eu pentrefi heb gael fy aflonyddu, ond derbynir fi fel Cenad croesawgar, ac ymddygir tuag ataf gyda phob parch a charedigrwydd; a mwy na hynn, y maent yn taer erfyn arnaf ddyfod i'w pentrefi i'w hyfforddu mewn pethau dwyfol. Ac er nad oes dim llai na gweithrediadau grymus yr Ysbryd Glân a'u dwg i dderbyn a chredu yr efengyl, y mae yn gysur nid bychan imi fod y bobl yn barod i wrando ar y genadwri. Gweddiwch ynte am i mi gael cymhorth i

lefaru y gair yn hyf fel y perthyn i mieidraethu, ac am i'r ymadrodd fod yn 'eglurhad yr Ysbryd a nerth.'

Yr eiddoch, &c.

THOMAS JONES.

Manesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR

Cyrhaeddodd yr agerlong 'Acadia' i Boston ar y 18fed o'r mis diweddaf, yn yr hon y cawsom newyddion Prydeinig hyd y 4ydd o'r mis.

Cynnwysant Araith y Frenines, yr hon sydd yn y dull arferol; cyfeiria at y Cytundeb di-weddar a'r wlad hon yn foddhaol.—Mewn araith ddiweddar o eiddo y Prif Weinidog, Syr R. Peel, canfyddym ei fod ef yn gwahaniaethu oddiwrth y Llywydd Tyler, yn ei olygiadau o barthed yr hawl o chwilio llestri ar y môr.— Achoswyd gryn gyffro yn ddiweddar, trwy i ysgrifenydd y Prif Weinidog gael ei lofruddio mewn camsynied am ei feistr; cyflawnesid x weithred echryslawn gan frodor o Scotland .-Cyhoedda O'Connel mewn llythyr i'r Iwerddon. fod yr amser wedi dyfod i Iwerddon gael ei hysgaru oddiwrth Loegr, ond i'r gwahanol raddau ymuno yn gyffredinol.—Dysgwylid ychwanegiad yn y teulu breninol ddiwedd y mis hwn, neu ddechreu y llall—3 mewn tair blynedd—go lew.-Hysbysid fod diffyg yn y Drysorfa o filiwn o bunau; priodolir hyn i lwyddiant Dirwestiaeth—prawf rhagorol o'i llwyddiant.— Trosglwyddai yr 'Acadia' tna \$1,000,000 o arian celyd i'r Meis'd Brown, & Cym. C. N.— Yr unig newyddion o China yw, fod gorchwyl y Marsiandwyr Hongaidd ar ben; anfonid y tê o Nankin gan Plenipotentiary ei Mawrhydi Victoria, ac mewn canlyniad y ceir y ddalen hoff yn rhattach nag eriood.—Delai Syr C. Metcalf drosodd yn yr 'Acadia,' i gymeryd lle Syr C. Bagot, fel Llywiawdwr Cyffredinol yn Canada; mae yr olaf mór wael ei iechyd fel na ddysgwylir iddo fyw nemawr.

Tywysogaeth Cymru.

AGORIAD ATHROFA TREFECCA.

Erbyn 10 y 7fed o Hydref, yr oedd lluaws wedi cyrhaedd Trefecca, ar feirch, mewn cerbydau, ac ar draed. Dechreuwyd y moddion (ar y maes gyferbyn a th'y yr Athrofa) gan y Parch. W. Griffiths, Gower, a phregethwyd yn Saesonaeg gan y Parch. L. Edwards, A. C.

Athraw yr Athrofa Ogleddol, oddiar Eph. iv. 12, a dilynwyd ef yn Gymraeg gan y Parch. T. Richards, Abergwaun eddiar 2 Tim. ii. 2. 2, ar y maes drachefn, dechreuwyd gan y Parch. E. Jones, Aberystwyth; a thraddodwyd pregeth yn Saesonaeg oddiwrth Esaiah Ilii. 21, gan y Parch. James Hamilton, Gweinidog yr Eglwys Ysgotaidd yn Regent-Square, Llundain, ac ar ei ol ef pregethodd y Parch. H. Rees, Lierpwll, oddiar Phil. ii. 5-11. Yn yr hwyr drachefn pregethwyd i gynnulleidfa luosog yn nghapel yr Athrofa, gan y Parchedigion D. Howells, Llanilltyd fawr, (gynt o Abertawe) a W. Mor-ris, Tŷ Ddewi, oddiar Salm cxlv. 18, a 1 Cor.

Barnwyd y gallai fod rhai yn bresennol yn y cyfarfodydd hyn ag oeddynt heb gael cyfleusdra o'r blaen i gyfrunu at sefydliad a chynnaliad yr Athrofa, ac oblegid hyn appeliwyd at eu haelioni, a thrwy hyny casglwyd trwy y dorf y swm o £40 ac uchod.

Diammeu fod y diwrnod hwn yn un o'r dyddiau dedwyddaf a dreuliodd rhai ar wyneb y ddaear erioed. Heblaw fod y pregethau mor odidog (O! na chyhoeddid hwynt yn un llyfr), a chymmaint o ewyllys da ' Preswylydd y berth, ar yr holl foudion, yr oedd yno undeb hyfryd 'meibion Duw.' Heblaw brodyr anwyl o ogledd a deheubarth Cymru, yr oedd yno rai yn perthyn i gyfundebau eraill, megys Presbyteriaid Lloegr, a chorph y diweddar Arglwyddes Huntington. Pan welwyd y dyrfa fawr ar y maes, a'r brodyr anwyl a enwyd uchod yn sefyll yn hen bulput Harris wrol, bob un megys cenad Duw i gyhoeddi 'anchwiliadwy olud Crist,' hawdd iawn ydoedd galw i gof 'y dyddiau gynt, a blynyddoedd yr hen oesoedd.' Yr oedd dyddiau goreu Trefecca megys yn ail ddechreu, a'r ysbryd o dduwioldeb a brwdfrydedd sanctaidd ag oedd yn hynodi yr hen Athrofa megys yn disgyn drachein.

ENGLYNION

I all Athrofa Trefecca, ar ei hagoriad, Hydref 7, 1842.

Trwy Ficer hen Trefecca——e ddeuodd, Medd Iwan ysmala,* Gynt lawer o baders;— Ond dlan paderes da.

Ni attal Duw Ion etto -bood wiraf, Baderu da yno;
Dan wlith a bendith y bo
Y fan, heb byth ddifwyno.

Eithr rhyfedd cael Athrofa-

Bood effraw ein hathrawydd,—b Boed iachus dduwinydd: -boed uchel, Ac os fal hyn argynnydd, Ail i'w daid dibaid da bydd.

Lianciau Deheubarth llyncant— A roddir i'w maethiant; Ac felly gwres a llesiant, Daw i'n plath o dô ein plant. -yr addysg, Hen ieithoedd hwy a nithiant,— O'u gwiroedd a bigant; Bwyd iachus, melus i'r mant Daw felly, modd difalliant. T EGIOG

Iaith rwydd os mynir llwyddo, Trwy ddidwyll gydffurfio Ag iaith Bibl, a Bibl y bo; Dianaf ydyw yno.

Gorau trec gwyr Trefecca Fydd baner Calfaria ; Trywelir hoa trwy Walia Llwydd, Amen, i'r dyben da!

LAGO TRICKBUG.

UNDER Y METHODISTIAID A'R PRESEYTEE-IAID.

(O Gofnoden Cymdeithasfa Coernarfon, Medi 7, e 8.)

Bu yr undeb cymysgedig rhyngom a'r Eg-

lwysi Presbyteraidd dan ystyriaeth. Wedi yr ymweliad a gafwyd yn y Bala oddi-wrth y Brodyr o'r Eglwys Bresbyteraidd yn Lloegr, derbyniwyd llythyr oddiwrth Gymanfa y Seceders yn Scotland, yn dadgan eu cariad atom, ac yn dymuno, os gellir, cael rhyw undeb

Cytunwyd ar y cynnygiadau canlynol, i'w dodi ger bron ein brodyr Deheuol yn eu Cymdeithasfa yn Nhalgarth:-

1. Ein bod yn ei chyfrif yn ddyledswydd ac yn fraint i ddal cymdeithas ag enwadau ereill, mór bell ag y gallwn wneuthur hyny heb wadu na chuddio ein hegwyddorion crefyddol.

2. Ein bod yn ystyried y gellir cyflawni yr amcan hwn heb i ni newid dim ar ein trefn bresennol fel Methodistiaid Calfinaidd yn Nghymru.

3. Nid yw y cydweithrediad a olygir yn cyrhaedd mewn un modd at achosion gwladol; ac nad ydym fel Cymdeithasfa yn dewis ymyraeth dim å'r cyfryw achosion.

4. Ein bod, gyda'r parodrwydd mwyaf, môr bell ag y mae yn unol â'r golygiadau hyn, yn estyn deheulaw Cymdeithas i'r Eglwys Bresbyteraidd yn Lloegr, ac Eglwys y Secession yn Scotland; ac y bydd yn hyfrydwch mawr genym ohebu á hwynt yn rheolaidd, a derbyn ymwelwyr oddiwrthynt yn ein Cymdeithaefaoedd.

AGORIAD CAPELI.

Ar nos Wener, y 7fed o Hydef, agorwyd Capel newydd, perthynol i'r Trefnyddion Calfinaid, yr hwn a elwir Jerusalem, gerllaw Bethesda, str Gaerfyrddin.

Mawrth a Mercher, Hydref 18, a 19, agorwyd Capel perthynol i'r un enwad yn Llanddowror, sir Gaerfyrddin.

Cymdeithas ddilladawl Caernarfon.—Cafodd rhwng pedwar a phum cant o bersonau tlodion fod yn rhannog yn effeithiau daionus y clwb uchod, ar y dosparthiad blynyddol diweddaf. Mae pob un o'r bobl dlodion a ewyllysiant gyfrannogi o lesoldeb y Gymdeithas, yn talu ceiniog neu ddwy tnag ati yn wythnosol, yr hyn a ychwanegir trwy anrhegion yr haelionus yn niwedd y flwyddyn; a'r canlyniad yw darpariaeth helaeth o wisgoedd cynnes erbyn y gauaf.

Eglwys Locgy.—Dywedir mai y blaid efengylaidd yn Eglwys Loegr a wna y cynnyg cyntaf

^{*} Gwel Bugeilgerdd yr Ail, Pennill 38, Ymddyddau rhwug Hywel ac Iwan, gan y diweddar Edward Rich-ards, Ystradmeurig.

tuag at yr ymraniad bygythiedig, ac y galwant eu hunain Eglwys Ddiwygiedig Lloegr.

Dikangfa o alltudiaeth.—Clywsom fod Herbert Owen, yr hwn a euogfarnwyd tua saith mlynedd yn ol, yn Mrawdlŷs Ruthin, o gynnyg llofruddio hen wraig o Abergele, ac a ddedfrydwyd i alltudiaeth dros ei fywyd, wedi diangc yn ddiweddar o'r Trefedigaethau yn Nghymru Ddeheuol Newydd.

Y Gauaf yn Nghymru.—Canol mis Rhagfyr diweddaf, yr oedd yn ngardd Mr. W. Cole, ger Abertawe, bren peranau (pears) mewn llawn flodau a ffrwyth! Cynnyrchasai yr un pren gnwd mawr yr hâf diweddaf.

Eglwysd‡ Llanelly.—Tua saith ar gloch nos Sul yr 11eg o Ragfyr, torrodd tân allan yn Eglwys Plwyf Llanelly, Brecheiniog. Trwy gymhorth v gweithwyr o waith haiarn y Clydach, diffoddwyd y tân yn mhen yr awr, heb niweidio nemawr ar yr adeiladaeth, eithr llosgwyd gryn lawer o'r gwaith coed y tumewn.

Etheliad dree snydd Gaerfyrddin.—Yr oedd y dydd wedi ei bennodi, i etholiad gymeryd lle o Farchog droe y efr, yn lle y diweddar John Jones. Ysw., pryd y dysgwylid y cawsai Mr. Saunder Davies ei ethol yn ddiwrthwynebiad.

Marwolaeth Rowland Arglwydd Hill.—Cymerodd yr amgylchiad hwn le y 10fed o Ragfyr, yn Mhalas ei Arglwyddiaeth, Hardwick Grange, sir Amwythig, yn y 71fed flwyddyn o'i oedran. Mae enw y boneddig hwn o leiaf, yn nghyd a'i wrolwaith rhyfelaidd yn Waterloo, a manau ereill, yn hysbys i'r rhan fwyaf o'n darllenwyr.—Cyfarfu yntau a'i gryfach o'r diwedd.

Marwolaeth Ddamoeiniol.—Fel yr oedd Dafydd Thomas, o Borthcawl, Cadben yr 'Union' o Gaerfyrddin, yn llywio ei lestr, yn llwythog o lô, i fyny yr afon Towy yn ddiweddar, tarawodd ar dwyn o dywod, ac yn ngwaith y llestr yn troi môr ddisymwth, cafodd ergyd gan y llyw dros y bwrdd a boddodd. Gadawodd wraig a phedwar o blant bychain.

Teyrnged o barch i wr Llén.—Anrhegwyd y Parch. John Roberts, Ty'nyrardd, yn ddiweddar gan ei blwyfogion, yn Llangristiolus, Môn, â llestr arian, ac a llestri Cymundeb cymhwys i'r llogell, er dangos eu hystyriaeth o'i deilyngdod a'i lafur selog yn y weinidogaeth.

Marwolaeth bruddaidd o dy plwyf.—Yn ddiweddar, un Thomas Rowlands, yr hwn y'nghyd a'i fam Ann Rowlands, oeddent yn nhy plwyf Bangor, a neidiodd allan trwy ffenestr ei ystafell, tua 3 ar gloch y boreu; gwelsid ef y pryd hwnw gan rywun yn rhuthro yn wyllt trwy y dref, a'r olwg gyntaf wedi'n, oedd ei gorph marw ar y tywod yn nghym'dogaeth Aber.

Hannah Roberts, y gollfarnedig.—Mae yn ddywenydd genym hysbysu fod bywyd y fenyw annedwydd hon wedi ei arbed.—Daeth llythyr oddiwrth yr Ysgrifenydd Cartrefol yn hysbysu hyny boreu Sadwrn yr 17eg o Ragfyr. Cawsai y fenyw druenus ei rhyddhau ar fab y noson flaenorol tua 10 ar gloch, yr hwn, yn nghyd a'r fam ydyat yn dyfod yn mlaen yn dds.

Undeb dwy Esgobaeth Gymreig.—Mae cynnygiad ar droed er ys tymhor gan y l.lywodraeth, i uno Esgobaethau Bangor a St. Asaph. Gwrthwynebir hyny yn fawr gan rai; a throeglwyddir llawer o ddeisebion yn barhaus o Gymru i'r dyben o rwystro yr undeb amcanedig.

Damwain angeuaud yn Llanbedr.—Ar foreu y laf o fis Rhagfyr diweddaf, dygwyddodd damwain angeuawl i eneth ieuange, 16eg oed, o'r enw Mary Jones, merch ein hanwyl frawd y Parch. John Jones, gweinidog gyda'r Trefnyddion Calfinaidd yn Llanbedr, Ceredigion. Ymddengys fod y ferch ieuange wedi bod yn synnorthwyo ei mam i bobi bara nes yn gynar y boreu, pryd yn anffodiog yr aeth ei mam i'r gwely, gan ei gadael hi a brawd ieuangach yn y gegin, lle y darfu iddynt yn annochelgar gysgu yn rhy agos i'r tân; ei dillad a gynneuodd a hithau a losgwyd mewn amryw fanau o'i chorph yn echrydus iawn. Nychodd hyd dranoeth, pryd y bu farw.

Y Delyn Gymreig yn China.—Pwy feddylsai glywed yr hen dôn Gymreig, 'Merch Megan.' yn cael ei tharo, ar delyn Gymreig wirioneddol, oddidan furiau Nankin, prif-dinas hen-oesawg yr Ymerodraeth Chinēaidd! Felly y bu, er mór ddyeithr yr ymddengys. Y chwareuydd oedd cydymaith i'r Is-Gad. Tudor, Llywydd y Pluto, agerlong arfog. Yr hwn a ddarnododd ei hun yn hynod yn y brwydrau.

Cyhuddiad o faban-laddiad yn Mhontypsel.—Cymerwyd un Sarah Morgan i fynu ar y cyhuddiad e fod yn euog o ladd ei mahan; cawsad celain yr un bychan mewn cae yn agoe i'r gamlas; cyfaddefai mai hi oedd fam y plentyn, ond dywedal ei eni yn farw. Wedi y celainymholiad, anfonwyd hi i garchar tre' Fynwy, ar y cyhuddiad o ddirgelu (conceal) genedigaeth ei phlentyn, yn unig. Gwraig weddw ydyw S. Morgan, a thri o blant.

Marwolaeth arswydus.—Yn ddiweddar fel yr oedd porthmon, o'r enw Dafydd Phillips, o ger Pontyfon, yn dychwelyd adref o ffair St. Nicolas; yr oedd mor feddw fel y neidiodd dyn wrth ei ysgil i'w ddal ar gefn ei geffyl, ond pan ddaeth adref yr oedd yn gelair yn rareichiau ei gynnalydd.

Taith hynod nodwydd ac edef.—Tua 16eg mlynedd yn ol, trwy ryw ddygwyddiad aeth nodwydd ac edef i fraich merch ieuangc o'r Fenni, swydd Fynwy, daeth allan yn ddiweddar o'i migwrn,—edef a nodwydd. Yr oedd y nodwydd wedi plygu, a llawer yn llai. Ni chafodd ddim poen oddyeithryn ei choes, yr hon sydd yn awr yn ddolurus iawn.

Genedigaethau hynod.—Yn ddiweddar ganwyd i wraig Dafydd Jones, mewn bwthyn ar dir Penygraig, ger Tregaron, swydd Aberteifi, bedwar o feeligyn, y rhai a ymddangosent oll yn iach ac yn gryfion, ond buant feirw ill pedwar dranoeth.

Cymraes wrol.—Y foneddiges Sale yr hon a gymerwyd yn gaeth gan yr Affghaniaid, ac a amlygodd y fath wroldeb meddwl yn yr amgylchiad, sydd frodor o ger Pontyfôn, Morganwg.

PRIODWYD-

Medi 28, yn Llanaber, Meirionydd, Mr. Morris Jones, Castyni, Dyffryn Ardudwy, a Mary, merch ieuangaf Mr. E. Williams, Llwynglodde, gerllaw Abermaw.

Hydref 4ydd, yn Eglwys Llanrhaiadt Dyffryn Clwyd, gan y Parch. T. Hughes, Llandyrnog, y Parch. J. Wynne, o Ruthin, gweinidog yn nghorph y Trefnyddion Calfinaidd, a Mrs. Mary Lloyd, o bentref Llanrhaiadr.

Tachwedd 28ain. yn Llundain, J. P. Snead, Ysw., Aberhonddu, a Edmundtina Frances, merch y diweddar Milw. Gwynne, Glanbrân.

Rhagfyr 7fed, yn Merthyr, Mr. Jenkin Jones, Glyncastell, Cwm-nêdd, a merch honaf y diweddar Wm. Gay, o Westty Castell Morlais.

16eg, yn Llanbeblig, Mr. Thomas Prichard, Glyn, Aberpwil, a Meis. Anne Jones, Caernarfon.

12fed, yn Llanfairpwllgwyngyll, Môn, Mr. William Prichard, Disedd, Penmynydd, yn 71 oed, a Mrs. Jane Rowlands, yn 63 oed, o Rôsgâd, yn y plwyf uchod.

BU FARW-

Medi 8fed, yn 93 oed, Elizabeth Williams, Garthmyn, efr Dbinbych, mam Wm. Jones, Ysw., Marsiandwr, Llanrwst.

28ain, Mr. John Davies, o Gaerfyrddin, yn 79 mlwydd oed. Gwr adnabyddus yn mysg y Trefnyddion Calfinaidd.

Yr un dydd, ar ol hirfaith gystudd, yn 58 mlwydd oed, Mrs. M. Owen, gwraig y Parch. T. Owen, Llangefni, Môn.

Hydref 11eg, yn 32 mlwydd oed, Mary, gwraig Wm. Williams, blaenor gyda y Trefnyddion Calfinaidd yn Llanbrynmafr.

Rhagfyr 2il, yn y Bryn-Newydd, ger Abertawe, yn 74 oed, Arthur Jones, Ysw.

lleg, yn Abertawe, yn 84 oed, Mr. Thomas Kneath.

Yr un dydd, yn 44 oed, Maria Elizabeth, gwraig Jas. Evans, Ysw., cyfreithiwr, Caerfyrddin.

7fed, yn Llanelli, yn 66 oed, Mrs. Williams, gwraig Daniel Williams, Ystorydd.

Yr un dydd, yn 81 oed, Charles Wm. Edwarde, trulliad y diweddar Barch. Edward Picton, Is-coed, Caerfyrddin.

4ydd, yn 38 oed, Mr. R. Morris, gôf, Aberystwyth.

17eg. yn Llanfrothen, Meirionydd, yn 38 oed, y Parch. Isaac Heathcote Pring, Ustus Heddwch.

5ed, yn 73 oed, Mr. John Williams, yn ddiweddar o Farchynys, Môn.

13eg, yn Everton, yn 39 oed, Mr. Robert Davies Lloyd; nai i'r diweddar 'Einion Môn.'

O'i briddo mewn gro, och, mae'n grudd—wedd egr, Yn ddagrau heillt cystudd; Mam, priawd, plant, chwaer, brawd yn brudd, Trwy wayw blin, grym eu trabludd.

YN DDIWEDDAR-

Mr. Powel, o Gwrt Llanofer, swydd Fynwy.

Yn Llansantffread-Glyn-ceiriog, Elizabeth, gwraig D. Davies, yn 60 oed.

Yn Bodegroes, yn 68 oed, Wm. G. Griffiths, Ysw., Caernarfon.

Yn 65 oed, J. Jones, o Genfron, ger Corwen.

Yn 62 oed, E. Minshall, o Grossoswallt, gynt e Lamdyn, Llangollen.

Manion Cyffredinol.

Mae'r Urdd Eabyddawl a elwir Jesuitaidd wedi & sefydlu yn America Brydeinig.

Dysgwylir y Pab i roi ymweliad i Brydain Fawr yn fuan.

Mae tebygoliaeth gref yn awr y cawn hysbysu heb fod yn hir, uniad y Môr Werydd a'r Môr Tawelog, trwy doriad camlas ar draws culdir (isthmus) Panama.

Deallym fod Annibyniaeth Hawaii wedi ei gydnabod gan Lywodraeth America; mae'r dirprwywr yn awr ar y ffordd i Loegr a Ffraingo.

Hudwyd merch ieuange yn Philadelphia, a caethwyd yr hudolwr yn farw gan frawd yr eneth anffodes; yr hwn sydd yn awr mewn carchariad i aros ei brawf.

Mae'r profion a wnaed erllynedd ar afon Ohio, ya rhoddi lle i obeithio y gellur ei mordwyo ar y tymhoraa sychaf, ond cael llestri cymmwys,

Dywedir fod llwyth Indiaidd y Mohawk yn Canada, wedi lladd 700 o geirw y gauaf hwn. Gwerthir eig carw yn Utica am 4 cent y pwys.

Dywedir fod talied yr iawn gan y Chinëzid i Loegr î gael ei gyflawni fel y canlyn:—Taliad dloed \$6,000,000; yn 1843, \$6,000,000; yn 1844, \$5,000,000; yn 1845, \$4,000,000.

Mae pob seiliau i gredu fod y gaeth-fasnach yn Cube yn parhau yn mron môr fywiog ag erioed.

Yr oedd y niwl mór dew yn Llundain yn ddiweddar, fel mai prin y ceid yno dair awr o olou ddyd. Yr eedd pawb mewn masnach yn gorfod defayddio goleu nwy (ges) neu ganhwyllau.

Bernid poblogaeth Rhufain yr amser gynt yn 8,000,000 o eneidiau. Mae yn awr yn 160,000.

CYNNULLION.

Meddyginiaeth rhag y gynddaredd.—Yn Udina, Ffriule, dyn tlawd yn gorwedd dan effeithiau dirdynawl y gynddaredd, a iachâwyd trwy gymeryd amrai lyaciadau o winegr, a roddasid iddo mewn camsynied. Clywodd meddyg Persiaidd o Padua, am y tro hyaod, ac a gynnygiodd yr un feddyginiaeth i ddyn cynddeiriog yn yr Yepytty, gan roddi iddo bwys o winegr yn y borsu, yr un faint ganol dydd, a thrydydd dogn ar fachludiad haul, a gwellhâwyd y dyn yn hollol.

Y Trwyn cock.—'Fy nhad, mae'r Dirwestwyr yn dyweyd eu bod yn rhoddi logwood yn y gwin cock. A's hyny sydd yn peri bod eich trwyn chwi wedi ei liwio môr goch?' 'Taw a dy nonsense fachgen, doe'r gwely. Mae yn bryd dy fod yn y gwely er ys meityn.'

Rhwymyness yr Offeiriaid.—Dywedir fod y rhwymynau, sef y daruau hir-gul o liain, a wisgir gan offeiriaid Eglwys Loegr, yn goffadwriaeth o ddwy lêch y Gyfraith; a than y genau, oblegid yr Yagrythyr a ddywed, 'Gwefusau yr offeiriad a gadwant wybodaeth, a'r gyfraith a geisiant o'i enau ef.' Mal. ii. 7.

Cyfodi y Groes.—Yn ddiweddar yn Nghymru, elai fy ewythr Gutto —— i Eglwys y plŵyf gan gario ei hea wraig ar ei gefa; wrth fyned cyfarfa gun o'i gymydogio, yr hwn a ofynodd iddo paham yr oedd yn cario yr hea wraig. '0,' eb efe, 'cyfodi y groes yr ydwyf.'

Oddiwrth ohebydd o Remson.

Y CYFAILL.

Run. LXIV.]

EBRILL, 1843.

[CYF. VI.

Buwingddfaeth.

NODIADAU AR GALEDI YR AMSEROEDD.

Yn y dyddiau presennol pan yr achwynir mo'r gyffredin ar galedi yr amseroedd, ni a welwn, er ein galar, fod ysbryd o anfoddlonrwydd yn ymdreiddio i bob gradd a sefyllfa. Nis gallaf lai na chydymdeimlo â'm cydwladwyr, y rhai ydynt yn ocheneidio dan eu beichiau fel fy hunan. Eto, gan nad wyf yn feddyg, nag yn Brophwyd, nis gallaf iachau eu doluriau, nag addaw rhagorach amser iddynt; er hyny gosodaf rai nodiadau o'u blaen, y rhai gobeithiwyf a dueddant i esmwythau eu gofid, ac i dawelu eu meddyliau dan y dymhestl a'r wasgfa bresennol

Y mae yn sicr fod dynion trwy feithrin ysbryd tuchanllyd yn erbyn Duw, ac anfoddlonrwydd i'r hyn y mae yn dorri atynt yn ei ragluniaeth, yn dirfawr ychwanegu at eu helbulon allanol. Pan fyddo dyn yn cael ei oddiweddyd gan ryw groes ragluniaeth, yn lle amgaeru ei hun a meddyliau crefyddol, y mae yn rhy aml yn cyffroi y meddyliau mwyaf anesmwyth, ymddialgar, a thrallodus ynddo ei hunan; a thrwy hyny yn creu rhyfel yn y fynwes, gan-mil mwy

poenus na'r holl helbulon allanol.

Os ydym am gael goruchafiaeth ar yr ysbryd uchod, buddiol iawn fyddai i ni wneuthur crefydd yn brif wrthddrych ein myfyrdod, a phrif ddyben ein bywydau. Creaduriaid ydym ni ag sydd i ymadael yn fuan a phob peth gweledig, ac i ymddangos mewn byd lle yr edrychwn ar wrthddrychau y ddaear fel yn ddiwerth ac yn annheilwng o'n sylw lleiaf; meddwliwyf mai eisieu cofio hyn yn fwy parhaus a difrifot yw yr achoe penaf o eir hanfeddlonrwydd. Pe baem yn ystyried mai byd darfodedig ydyw hwn, a'n bod yn cyflymu i wlad yn yr hon y bydd raid i ni oesi tragywyddoldeb, Oh mór lleied fyddai ni oesi tragywyddoldeb, Oh mór lleied fyddai ei helbulon yn medru ein tenu, ac mór lleied fyddai ei helbulon yn medru ein tristhau. Os cynnydda golod na roddwn ein serch arno, fel na thristaom fel rhai heb obaith, os cymer ei adenydd ac ehedeg ymaith. Cadwn ein golwg ar y byd draw; rhodiwn y ffordd sydd yn arwain i ddedwyddwch; sylwn ar frôydd a brynian y wlad lle y mae'n wastadol yn ganol-ddydd haf, ac yn dawelwch diddarfod, yna ni a allem ddiystyru pob gofid bydol, a llawenhau yn wyneb y caledi mwyaf.

I'r dyben o orthrechu yr ysbryd o anfodd-

I'r dyben o orthrechu yr ysbryd o anfoddlonrwydd, sylwn eto, y dylem, nid cenfigenu wrth rai mewn sefyllfa well, ond yn hytrach edrych ar, a thosturio wrth rai mewn sefyllfa waeth na ni ein hunain—cydnabod yr Arglwydd'
yn ddyiolchgar am yr oll ag ydym yn dderbyn
oddiar ei law—a chyfaddef na ryglyddasom y
lleiaf o'i holl drugareddau. Nis gallaf lai na
meddwl y dyddiau hyn, mai oherwydd y camddefnydd mawr a wnaethom o ffrwyth cynnyrch
toreithiog y blynyddoedd daionus diweddar a gawsom, y mae y wialen hon arnom;
efallai i ni fyw yn rhy uchel, ymborthi yn rhy
foethus, ac ymdrwsiadu mewn gwisgoedd rhy
gostus eu defnyddiau, a rhy falchaidd eu gwneuthuriad; a diameu y buom yn rhy gybyddlyd a
chynnil at achoe Duw. Y mae yn amlwg fod
cwyn rhwng yr Arglwydd a thrigollon y wlad,
oherwydd nid yw efe yn gweldd yn dda wneuthur cam a gwr yn ei fatter, ac nid o'i fodd y
mae yn blino, nac yn cystuddio plant dynion.
Cofiwn ninau o' ba le yr ydym wedi syrthio,
edifarhawn, a gwnawn y gweithredoedd cyntaf;
Pwy a wyr na thry yr Arglwydd ac edifarhau '
oherwydd tosturiol a thrugarog iawn yw efe.
Dengya profiad cyffredinol yn mhlith pob

graddau, fod tuedd gref yn natur lygredig dyn, ydded ei sefyllfa mór dawel ag y byddo, i ddringo i'r grisiau uchelaf; a sicr yw, fod y dymer awyddus hon yn achlysur o filoedd o feddyliau dirboenus, ac ymdrechion ofer; oherwydd yr hwn sydd yn chwennych ymgyfoethogi, sydd yn syrthio i lawer o chwantau ynfyd a niweidiol. Yn y modd hyn, rhwng y chwenychiad i fyw yn uwch, a'r anallu iddei gwblhau, mae lle i ofni fod llawer teulu yn mhlith cenedl y Cymry yn America, yn myned yn nyth i ofid afreidiol, ac yn magu cenfigen, yr hon a all wneuthur y brenin mwyaf anrhydeddus yn annedwyddach na'r cardottyn noethlymun a difwth. Os ydym am dawelwch meddwl, edrychwn i ddyffryn isel tlodi; os nad oes genym Balasau drudfawr wedi eu lliwio yn heirdd, eto, cofiwn, fod cannoedd o'n cyd-greaduriaid mewn bythod llymion, a chyffdai gwaelion; ereill yn gauafu ar fynyddoedd cribawg, yn agored i'r awel lém, a'r gawod eiriawg, ac heb ond ychydig o angenrheidiau y bywyd hwn. Pe ym-drechem feithrin ysbryd o doeturi at ein hisradd, ni a anghofiem yn fuan ein gofidiau ein hunain; golwg dyner ar luoedd aneirif yn tramwy trwy anialwch adfyd, a dueddai i'n gwneuthur yn foddlon i'n cyffyrau, ac i wedyd gyda'r Apostol, 'Mi a ddysgais, yn mha gyflwr bynag y byddwyf fod yn foddlon iddo.' Ac os na thawela hyny dwrf rhagluniaeth y flwyddyn hon,

hi a dawela o'r hyn lleiaf y meddyliau cenfigenllyd ac aflonydd ydynt yn chwerwi pob mwynhad. Nid oes un sefyllfa yn y byd, nad allwn gael ein dwyn i un llawer mwy truenus; dylai ystyriaeth o hyn ein cymmodi â phob trefn rhagluniaeth a'n cyfarfyddo. Mi a wn fod llawer o grio trwy y wladwriaeth, y masnachwyr yn achwyn fod eu hechwynwyr yn gwaeddi am arian, a ninau eu dyledwyr gyda llais tórcalonus yn gorfod dywedyd nad oes dim arian iddeu cael; y celfyddydwyr yn methu cael digon i dalu am yr eiddo a weithiant, a'r tyddynwr yn tystio na wna ei holl gynnyrch ddim o'r tâl blynyddol i fynu, &c. Ond, fy nghyd-wladwyr hawddgar, os na allwn enill ein bywioliaeth yn gysurus yn y wlad y daethom iddi, cofiwn fod yn bossibl i ni beidio a'i gwneyd yn waeth; os ydyw yr Arglwydd yn bygwth a phrinder arian y flwyddyn hon, y mae genym ddigon o angenrheidiau bywioliaeth, a hyny am bris isel iawn : nid ydyw tafod y plentyn sugno yn glynu wrth dafiod ei enau gan syched, na'r plant ereill yn gofyn bara a ninau heb ddin i dorri iddynt; na'n meibion na'n merched a feithrinwyd yn ngwisgoedd gwychion America, yn cofleidio y tomenydd; na'u crwyn yn duo gan y newyn. Yr ydym yn deall trwy hanesion, fod llawer y dyddiau hyn mewn rhai parthau o'r byd yn dyoddef newyn tost, heb gyfaill i wrando eu cwyn; dylem feddwl am gyflyrau y rhai hyn, ac nid codi ein golygon i'r lan mewn cenfigen at ein huwchraddolion, y rhai sydd yn preswylio yn mraeder y ddaear; gan ystyried fod llawer o honynt a'u rhan yn y bywyd hwn, ac mai nid llawer o'r mawrion a alwyd, ond ffol-bethau, a phethau gweiniaid a ddewisodd Duw; ag y mae y tlodion yn mhlith cenedl y Cymry, yn cael pregethu yr Efengyl iddynt, gan nad pa mór isel bynag y byddo eu sefyllfa yn y byd hwn. Pe baem wedi cyrhaedd ein cartref tragywyddol, ni byddai o nemawr bwys pa un ai isel ai uchel, tlawd neu gyfoethog, helbulus neu lwyddianus y buom

yn y byd hwn.
Ystyriaethau difrifol o'r pethau a enwais, yn nghyd a llawer yn rhagor a allesid enwi, a'n gwnelaf yn dawel er dryced fyddo'r tymhor; yn enwedig os byddwn yn meddwl mwy am y pethau a bery byth, nac am drysorau a chysuron manud awr. Ysbryd yr Arglwydd a'n dygo fel cenedl i arfer pob moddion, ac i ymestyn at bub mesurau, nid yn unig i fyw yn llwyddianus o ran pethau rhagluniaeth, ond hefyd i fyw yn dduwiol, yn gyfiawn ac yn sobr yn y byd sydd

yr awr hon.

Gorphwysaf, Mr. Golygydd,
Eich annheilwng wasanaethydd,
Steuben. John S. Williams.

Y DIWEDDAR BARCH. JOHN ELIAS: EI NODWEDDIAD FEL CRISTION.

(Dyfynedig o Bregeth y Parch. H. Gwalchmai ar achlysur ei farwolaeth)

Byw trwy ffydd ydyw byw yn dduwiol: ac yn hyn yr oedd ein brawd ymadawedig yn un o'r rhai hynetaf yn ei oes. Os edrychwn arno yn ei wahanol gysylltiadau fel Cristion, ymddengys mai 'gogoneddu Duw' oedd ei brif nôd, yn mhob man, ac yn mhob peth. Pan feddyliom am dano fel gwladwr, yr oedd ei weddiau a'i ddeisyfiadau yn ddyfal a thacrion dros frenhinoedd a phawb ag sydd mewn goruchafiaeth; a'i ymdrechion yn ddiffino yn erbyn llygredigaethau Ac os edrychwn arno fel cymydog, cawn fod hyd yn nod gelynion crefydd yn ei ofni ac yn ei barchu. A phwy yn ei gymyd-ogaeth oedd yn fwy fel tad i'r amddifad, swcwr i'r weddw, nodded i'r tylawd, amddiffynwr i'r gorthrymedig, meddyg i'r claf, a chyfranwr haelfrydig i'r anghenog! Ac onid ato ef y byddai ei gymydogion yn eu cyfyngderau yn troi megys plant at eu tad, i geisio nodded a chyfarwyddyd am ymwared? Ac os bwriwn olwg arno yn ei gysylltiadau teuluaidd, fel gwr, fel tad, ac fel meistr, yr oedd pawb a breswylient dan ei gronglwyd yn gorfod tystio mai gŵr duwiol, tad duwiol, a meistr duwiol, a duwiol iawn, ocdd efe. Clywais forwyn a fu yn ei wasanaeth am dair blynedd yn tystio fod yr holl deulu yn meddu ar y cariad mwyaf tuag ato, a'r parch mwyaf iddo, fel dyn â'i dduwioldeb tuhwnt i ddim a ellid ei ddysgrifio. ' Dywedai ferch, (yr hon sydd yn awr yn wraig,) 'fod byw yn y teulu hwn yn radd fawr o nefoedd ar y ddaear. Byth (meddai hi) nid allaf annghofio y llewyrch fyddai gyda'r addoliad teuluaidd, a'r cysur a'r adeiladaeth fyddem yn ei gael trwy y cynghorion a'r ymddyddanion fyddai yn y teulu. A byth nid allaf annghofio yr holl ddagrau ag y byddwn yn arfer eu cael ar y gadair wrth yr hon y byddai efe yn arfer penlinio yn ei ystafell: er nad oedd dim swn i'w glywed, eto yr oedd yn amlwg ei fod ef yn tywallt afonydd o ddagrau yn ei weddiau dirgel. A mynych y gwelais ef wrth ddyfod o'i ystafell, yn gyffelyb i Moses wrth ddyfod i waered o'r mynydd, â chymaint o ddelw Duw arno fel nad allai neb edrych yn graff arno. Ond yr oedd ei wedd syml, addfwyn, gostyngedig, fel pe buasai yn rhwymo pawb i addoli Duw yn y fan lle byddai.'

RHAGRITH.

RHAGRITHIWR sydd un nad yw yr hyn y mae yn ymddangos; ac nid yw yn ymddangos yr hyn ydyw.

Llun sant yw Rhagrithiwr; ond golchir ymaith ei ffug-liw, ac ymddengys yntau yn ei liw

Y mae Duw yn dda o galon tuag atom ni; dylem ninau fod felly tuag ato yntau.

Y mae yn gâs gan y byd Ragrithiwr am ei fod ar wedd Cristion; ac y mae yn gâs gan Dduw ef am na b'ai yn Gristion.—Dyfynedig o Waith y Parch. J. Mason, M. A.

Newport. John Morgans.

Gwirionedd.—Trwy y gwirionedd y gwena y diniwaid o flaen y barnwr, ac y cyhuddir yr euog o flaen ei ammheuwr.

Y gwirionedd sydd achos da, ac nad rhaid iddo wrth gymhorth areithyddiaeth; a'r ymadrodd lleiaf sydd yn datguddio y grêd oreu.

Celfyddyd=waith.

AGERDD-GERBYDAU.

Pan osodwyd yr Agerdd-beiriannau i redeg ar hyd y cledr-ffyrdd gyntaf, nid oedd danynt ond pedair olwyn, a'r ddwy fiaenaf oeddynt radd yn llai na'r rhai olaf; ond yn awr y mae chwech o olwynion o danynt, a'r ddwy flaenaf a'r ddwy olaf yn llai na'r rhai canol; a'r ddwy olwyn ganol hyn, trwy nerth cranks allan o'r peiriant, sydd yn gosod y cyfan oll ar symudiad. Y mae yr agerdd-beiriant bob amser yn cael ei osod o fiaen y rhes cerbydau; ond pan yr ystyrir y llwyth yn ormod, a'r peiriant heb gynnwys y nerth angenrheidiol, gosodir un arall, o'r tu ol i wthio. Yr agerdd beiriant sydd un faril hir o haiarn, wedi ei gosod ar chwe olwyn, fel y soniwyd, a simdde hir yn ddyrchafedig yn y pen blaen, ac o'r tu ol iddi le bychan i'r peiriannwr sefyll i'w rheoli a'i llywio. Yn y faril hon y mae y tân yn llosgi; a gwres a'r poethder yma a rêd trwy lawer o bibellau yn y faril, ac yn y diwedd a ddianga allan drwy y simdde. Yn y corph hwn, gan hyny y cenedlir yr agerdd, sydd yn nerthol weithio y peiriant, ag sydd ar gyfer y simdde yn y pen blaen, fel ag i symud y cwbl yn hardd ac yn drefnus, er mawr syndod i'r edrychydd, a boddhad nid bychan i'r teithiwr hefyd.

Yn nesaf mewn trefn at y peiriant yw y cerbyd a elwir Tender, yr hwn sydd a'i ganol yn llawn tanwydd, ac o'i ddeutu, fel mewn cist gauedig, gyflawnder o ddwfr. Dywed dynien deallus yn y gelfyddyd hon, fod yr agerdd-beiriant, yn llawn dwr a thanwydd, yn pwyso oddeutu deuddeg o dunelli. Mae y tender yntau, pan yn llawn dwr a thanwydd, yn pwyso saith dunell; ac y mae yn alluog i gario saith gant o alwyni o ddwr? ac wyth gant o bwysi o olosog-lo (coke); yr hyn sydd ddigon at gyflawni siwrnau o ddeg-ar-hugsin neu ddeugain milltir o ffordd gyda llwyth cymmedrol. Dywedir hefyd fod agerdd-beiriant yn gyffredin yn costio oddeutu un fil a saith gant o bunnau; a rhy bryn y bydd i un o honynt barhau dwy flynedd heb fyned dan adgyweiriad costus.

Heblaw fod cyflymder rhyfeddol yn y cerbydau hyn y mae ynddynt nerth mawr hefyd: bernir fod peiriant o faintioli cyffredin ag ynddo nerth cyffattebol i gant a hanner o geffylau; a'r rhai mwyaf i bedwar cant. I gael drychfeddwl cywir am hyn dylid cadw mewn co'f nad all un ceffyl dynu mwy na phymtheg cant o bwysau ar ffordd gyffredin, ond ar ffordd haiarn gall dynu deg tunell, yr hyn sydd dair gwaith ar ddeg cymmaint; ac oddiwrth hyn nyni a allwn gasglu bod nerth peiriant cyffredin ar y ffyrdd hyn yn cyfatteb i'r hyn a wna dynu un fil a phum cant o dunelli. Ond pe cyssylltid â'r peiriant y pwysau hyn, ni allai symud ond yn araf; ac fel y galluogir ef i symud ei lwyth o ugain i bum

millthir'ar hugain yn yr awr, rhaid ei leihau i'r graddau hyny; a llwyth o gant i gant a hanner o dunelli, a ystyrir yn gymmesurol iawn.

Yn nesaf at y tender y mae y rhês cerbydau, a eilw y Saeson train, wedi eu bachu wrth eu gilydd â bachau heiyrn cryfion.

Gan fod y cerbydau yn symud mor chwimmwth ar y cledri pan yn teithio, rhesymol fyddai i'r darllenydd farnu y byddai eu stopio yn sydyn yn ddigon a pheri iddynt guro eu gilydd yn ddarnau, ac anafu y teithwyr hefyd, ond i ragflaenu hyn y mae y peiriannwyr yn dechreu arafu y cerbydau cyn dyfod yn gwbl oll at y sefyll-borth (station); ac hefyd y mae gwiail heiyrn gwrthneidiol (spring) yn ymestyn allan o bob cerbyd ar gyfer eu gilydd, a chlustogau lledr ar eu penau, fel y mae y rhai hyn yn taro yn erbyn eu gilydd, ac yn lladd nerth y tarawiad, fel na theimlir ond ychydig oddi wrtho gan y teithiwr yn y cerbyd.

Mewn un o'r cerbydau hyn ar rai cledr-ffyrdd, y mae dwy ystafell fechan, wedi eu neillduo i'r Post-swyddog i drefnu llythyrau, a gwneuthur llythyr-godau yn barod : a thrwy y ffordd hon, mae llythyran cyn hyn wedi cael eu hysgrifenu, eu dodi yn y llythyrdŷ, eu dwyn i bellder ugain milltir o ffordd, a'u dodi yn llaw y rhai y cyfarwyddwyd hwy atynt mewn ysbaid un awr o amser!!

Nid Lloegr ac America yn unig sydd yn gallu bostio yn eu Cledr-ffyrdd. Ond wele Ffrainc a Belgium, a theyrnasoedd ereill hefyd, yn dryfrithawl o honynt: a chyn hir, y mae yn dra thebygol y gellir cynniwair o gylch y ddaear ar hyd-ddynt, a thrwy eu hofferynoliaeth hwy y gwneir y byd fel pentref bychan, fel na bo trigolion pelldiroedd New Zealand ond fel rhai yn preswylio mewn heol gyfagos atom, a chenedloedd India a'i chyfandir ond fel rhai yn byw yn y drws nesaf. Golwg wech yn ddilys i blant y Mil blynyddoedd fydd cael gweled ymrysoniad yr elfenau fel hyn yn hau Cenadon hedd dros wyneb y ddaear, ac yn foddio i daenu gwybodaeth o Dduw mewn manau tywyll a phellenig iawn.—(O'r Drysorfa.)

TEGIDON.

amrywiaeth.

CYFYNGDER YN DWYN DYNION I SIARAD.

Y DIWEDDAR Barch. John Jones, o Dreffynon, ydoedd unwaith yn cynnal cyfarfod eglwysig yn nghymmydogaeth A.— C.—. Ar ddechreu y cyfarfod traddododd ddarlith fer ar 'Ardderchawgrwydd gwir grefydd, a'r pwysfawrogrwydd o'i meddu.' Wedi hyny cyfarchodd y brodyr a'r chwiorydd, a dywedodd, 'Wel, fy nghyfeillion, adroddwch ychydig o'ch profiadau crefyddol.' Ond yr oedd pawb yn hynod ddystaw—nid oedd neb yn dyweyd dim. 'Wel,' ebe yr hen wr duwiol, 'pa fodd yr ydych mor ddystaw—yn saff (safe) i chwi fe ddaw amser y byddwch chwi yn hynod o'r parod i adrodd eich profiadau.

Yr oedd dyn yn byw yn ein tref ni, saer coed with ei gelfyddyd. Sut bynag i chwi, aeth dyn i fyw i Lerpwll; ac yn y fan hono daeth y mlaen yn y byd; yr oedd ganddo *ehop* fawr, a llawer o weithwyr. Yr oedd wedi myned yn wr mor fawr nes yr anghofiodd ei Gymraeg. Rhai o'i hen gymmydogion, pan yr elent i Lerpwll.
a alwent i edrych am dano; a gofyneut yn yr
iaith Gymraeg, pa fodd yr ydych, hwn a hwn!
Yntau a'u hatebai yn sarug. I can't talk Welsh,
I can't talk Welsh. Ond yn saff i chwi, rhyw ddiwrnod aeth tan i'r shavings, a dechreuodd ei shop fyned ar dân. Yntau yn ei gyfyngder, a waeddodd allan yn yr iaith Gymraeg, Tân tân, bobl anwyl! Felly so ddaw yn ameer cyfyngder amom ninnau tua gwely angeu acw. yr annuwiol, y rhagrithiwr, a'r duwiol, yn hynod o barod i adrodd eu profiadau y pryd hyny. Dowch, fy nghyfeillion, adroddwch y pethau sydd ar eich meddyliau, rhag ofn y byddwch yn edifarhau ar wely angeu oblegid i chwi fod mor ddystaw. Os nad oes genych brofiadau da, yr ydych mewn byd y mae modd cael rhai da-os and ydych yn berchen teimladau gwir grefyddol y mae modd i'w cael heno.'

UN OBDD YN EI WRANDO.

Y LLID A FYDD.

Gwrienange digrefydd a aeth unwaith i wrandaw Mr. Whitefield yn pregethu, yr hwn a gymerodd ei destyn yn Mat. iii. 7. 'Mr. Whitefield.' meddai y gwrieuange, 'a ddysgrifiodd y cymeriad Saduceaidd; eithr hyn ni chyffyrddodd â mi-yr oeddwn yn ystyried fy hun yn gystal Cristion ag un dyn yn Lloegr. Yna aeth at y cymeriad Phariseaidd. Dysg-rifiodd eu gweddusrwydd allanol, ond sylwodd fod gwenwyn y wiber yn madru yn eu calonau. Hyn a'm bysgydwodd ryw ychydig. Yn y man, yn ystod y bregeth, ymattaliodd yn ddisymwth, ac arhosodd yn ddystaw am rai eiliadau, yna ymollyngodd i ffrwd o ddagrau; cyfododd ei ddwylaw a'i olwg i fyny, a llefodd allan, 'Och! fy ngwraudawyr! y llid a fydd! y llid a fydd!' Y geiriau hyn a suddasant i'm calon fel plwm mewn dwfr. Dechreuais wylo, a phan aeth y bregeth drosodd mi a enciliais o'r neilldu. Am wythnosau nis gallwn feddwl bron am ddim arall. Y geiriau arewydus hyn a'm dilynent pa le bynag yrawn, 'Y llid a fydd! y llid a fydd!' Y canlyniad fu, i'r gŵr ieuangc hwn, yn fuan ar ol hyny, wneuthur proffes gyhoeddus o grefydd, ac yn mhen ychydig daeth yn bregethwr enwog.

GWEDDIO YN DDIBAID.

Rhifedi o weinidogion oeddynt wedi ymgasglu yn nghyd i'r dyben i ymdrin â phynciau dyrys; sc yn mblith pethau ereill gofynwyd, pa fodd y mae y gorchymyn hwnw i weddio yn wastad, i gael ei gyflawni! Gwahanol dybiadau a gynygiwyd, ac o'r diwedd un o'r rhifedi a benodwyd i yagrifenu traethawd arno i'w ddarllen yn y cyfarfod misol nesaf. Pan glywyd hyn gan

forwyn ag ydoedd gerllaw, hi a waeddodd allan 'Beth! a oes eisiau mis cyfan i ddywedyd meddwl y testyn yna! Y mae yn un o'r testynau hawddaf a goraf yn y Beibl.' 'Wel, wel, 'ebai hen weinidog, 'Mari, pa beth a ellwch chwi ei ddywedyd am dano! Gadewch i ni wybod pa fodd yr ydych chwi yn ei ddeall; a ellwch chwi weddio yn wastadol! 'O gallaf, Syr.' Beth! pan y mae genych gynifer o bethau i'w gwneuthur?' 'Ie, Syr, pa fwyaf fo genyf i'w wneuthur, mwyaf a allaf weddio. 'Yn wir, Mari! gadewch glywed pa fodd y mae; canys y mae y rhan fwyaf o ddynion yn meddul yn wahanol.' 'Wel, Syr,' meddai y forwyn, 'pan yr ydwyf yn agoryd fy llygaid. gyntaf yn y bore, yr wyf yn gweddio, Arglwydd, agor lygaid fy neall; a thra y byddwyf yn ymwisgo, yr wyf yn gweddio am i mi gael fy ngwisgo â chyfiawnder; a phan y byddaf yn ymolchi, yr ydwyf yn gofyn am olchiad yr adenedigaeth; ac fol y byddaf yn dechreu gweithio, yr wyf yn gweddio am gael nerth yn ol y dydd; pan y dechreuaf gyneu y tân, yr wyf yn gweddio am i waith Duw gael ei fywhau yn fy enaid; a phan y byddaf yn ysgubo y tý, yr wyf yn gweddio am i fy nghalon gael ei glanhau oddiwrth bob anmhuredd; a thra yn parotoi ac yn ymgyfranogi o foreufwyd, yr wyf yn dymuno cael fy mhorthi â'r manna cuddiedig, a didwyll laeth y gair; a phan yn bryaur gyda'r plant bychain, yr wyf yn edrych i fyny at Llduw fel fy Nhad inau, ac yn gweddio am Yabryd mabwysiad, fel y byddwyf blentyn iddo, ac felly yn y blaen trwy y dydd; y mae pob peth yr ydwyf yn ei wneyd yn fy nghynys-gaeddu a defnydd gweddi.' Digon, digon, lletai yr hen dduweinydd, 'y pethau hyn a ddatguddir i rai bychain, ac a guddir yn fynych oddiwrth a doethion a'r rhai deallus. Ewch yn mlaen, Mari, meddai ef, 'groeddioch yn wastadol; ac am danom ninau, fy mrodyr, bydded i ni fendithio Duw am y fath esboniad, a choño iddo ef ddywedyd, 'Y rhai llar-iaidd a hyffordda efe mewn barn.' Ar ol hyn nid ystyrid y traethawd yn angenrheidiol.

GWELED GWYNEB DUW.

Tra yr oedd yr hen weinidog enwog hwnw, John Evans, o'r Bala, yn dilyn ei fyfyrdodag, cafodd yn ddisynwth ei attal gan ei wraig, yr hon oedd yn yr ystafell, trwy iddi ofyn iddo,—' Siôn, a ydych chwi yn meddwl y byddwn ni yn adnahod ein gilydd yn y nef!' 'Y mae yn sicr y byddwn,' atebodd yntau; 'a ydych chwi yn meddwl y byddwn ai yn ffolach yno nag yr ydym yma!' Ar ol aros enyd, efe a aeth yn mlaen drachefo, 'Ond, Margaret, dichon i mi fod fil o flynyddoedd wrth eich ochr yn y nef heb eich gwelod: canys y peth cyntaf a dyn fy sylw pan y cyrhaeddaf yno, fydd fy anwyl Geidwad; ac nis gallaf ddywedyd pa bryd y bydd i mi am foment gael fy nhueddu i sylwi ar un gwrthddrych arall.'

Tai brodyr doethineb; a wrendy, a edrych, ac a ddaw.

Badleuaeth, &c.

PRIODAS.

Ateb i Evan Jones, tu dalen, 23.

MR. GOLYGYDD,-Yn eich Cylchgrawn hoff am fis Chwefrer, canfyddais amrai ofyniadau dan y pen uchod y mae ar fy meddwl gynnyg atebion iddynt. Y maent mor hawdd eu hateb i'r neb sydd yn gynefin â'i Fibl, ac âg ymresymu, fel yr wyf yn synnu gweled ymofyniad am atebiad iddynt; ac yn unig rhag i ryw rai,wneyd camddefnydd o ddystawrwydd disylw, yr wyf yn en hateb. Mae yn hysbys i mi er ys talm, fod enwadau gwrthwynebol i'r Trefnyddion Calfin-aidd yn gwneyd defnydd mawr o gwestiynau o'r fath, i ddrwgliwio y Corph crybwylledig; eithr nid yw hyny ond profi gwendid eu dysgyblaeth hwy yn peidio gwneyd yr un modd a'r Trefnyddion Calfinaidd; nis geill darddu oddiar unrhyw egwyddor arall, oblegid, amlwg yw, mai nid eu gofal dros reoleidd-dra trefn dysgyblaethol y T. C., yw yr achos o'u hanesmwythdra; gan hyny cenfigen, ac ymwybyddiaeth o'u gwendid ou hunain yn unig sydd yn eu cyffro. ydwyf ar yr un pryd o feddwl mai hyn oedd dyben eich gohebydd E. J., yn rhoi y gofyniadau ar g'oodd. Cawn yn awr sylwi ar y gofyn-

1. A oes rhan mewn priodas? neu, A ydyw yr Arglwydd yn ei Gynghor tragywyddol wedi arfaethu pwy sydd i briodi a'u gilydd?'

Dyweyd na wyddai Duw erioed pwy sydd yn priodi a'u gilydd, fyddai gwadu ei Hollwybodaeth; dyweyd fod neb yn priodi ond trwy ganistâd Duw, fyddai gwadu ei Benarglwyddiaeth; dyweyd fod Duw yn caniatau peth mewn amser nad oedd wedi bwriadu ei ganiatau erioed, fyddai gwadu Anghyfnewidioldeb Duw. Mae Duw yn hollwybodol, yn benarglwyddiaethol, ac yn anghyfnewidiol, gan hyny y mae wedi arfaethu neu rag-fwriadu, (yr hyn yw ystyr y gair arfaethu,) er tragywyddoldeb pwy sydd i briodi d'u gilydd. Seliaf y mater hwn wrth ei baeio, â gair o'r Gyfrol Gyssegredig: 'Pwy a ddywed y bydd dim heb i'r Arglwydd ei orchymyn? Oni ddaw o enau y Goruchaf ddrwg a da?' Galar, iii. 37, 38.

'2. Os ocs, Paham y mae y Trefnyddion Calfinaidd yn diarddel eu haelodau am briodi rhai digrefydd, neu ddibroffes?

Ohlegid, mae nid arfaeth ddirgeledig, ond gair datgoddiedig Duw, sef y Bibl, yw rheol dysgyblaeth y Trefnyddion Calfinaidd. Pe byddai arfaeth Duw i oddef pethau yn cyfiawn-hau y cyfryw bethau, yna yr oedd Cain yn gyfiawn wrth ladd ei frawd, Herod yn gyfiawn wrth ferthyru babanod Bethlehem, Judas yn gyfiawn wrth 'fradychu gwaed gwirion;' yr Iuddewon a'r Rhufeiniaid yn gyfiawn wrth oedd Trwysog y Bywyd, ein Harglwydd Iesu Grist, i farwolaeth; am yr hyn y dywedai Pedr: 'Hwn, wedi ei roddi trwy derfynedig gynghor a rhag wybodaeth Duw, a gymerasoch chwi, a thrwy ddwylaw anwir a groeshoeliasoch, ac a

laddasoch.' Act. ii. 23. Craffwch, er ei roddi trwy derfynedig gynghor Duw, eto dwylaw anwir oedd yn ei groeshoelio, a'i ladd. Pe profai gwrthwynebwyr y T. C., fod priodasau y crefyddol a'r digrefydd yn gyfreithlon oherwydd arfaethiad Duw eu goddef, profent ormod, oblegid profent fod pob llofraddiaeth, lledrad, godineb, &c., a fu yn y byd erioed yn gyfreithlawn, ac fel yr Epicureaid, nad oes y fath beth a phechod yn bod, oblegid ni ddygwyddodd ac ni ddygwydda dim byth oni fydd yn unol ag arfaeth Duw ei beri, neu ei oddef. Yn ol yr un rheswin ag y gofynir uchod, y gellir gofyn, Paham y mae y T. C. yn diarddel' am feddwi, godinebu, enllibio, a phob pechod arall.

Wedi dangos mai nid arfaeth Duw yw, nag a ddylai fod yn rheol dysgyblaethol, dangosaf yn awr, ar ba seiliau, yn ol fy meddwl i, y dylid diarddel' aelodau crefyddol am briodi rhai di-

grefydd.

1. Oblegid eu bod yn euog o gyflawni yr hyn y mae gair Duw yn ei wahardd, ac y mae dyledswydd pob eglwys a ymgyfenwo ar enw Crist, yw gofalu fod ei air ef yn cael ei ddilyn fel rheol barn, a buchedd. 'Na iauer chwi yn annghymarus gyda'r rhai digred.' 2 Cor. vi. 14. Os gwrthddadleuir, mai nid yr iau briodasol a feddylir, gofynwyf, pa iau sydd yn dwyn i undeb mo'r agos a hono, ac os, yn ol cyfaddefiad y gwrthddadleuwyr, y mae iau pellach yn waharddedig, pa faint mwy iau agosach? Mewn man arall (1 Cor. vii. 39,) y dywedir fod gwraig weddw yn rhydd i briodi y neb a fynno, yn unig yn yr Arglwydd; yr hyn a ddengys nad yw yn rhydd i briodi ond yn yr Arglwydd.

2. Oblegid eu bod wrth briodi un digrefydd

2. Oblegid eu bod wrth briodi un digrefydd yn myned i brofedigaeth gref, ac mai dyledswydd yr eglwys yw gwylio droe eu heneidiau, er eu cadw rhag profedigaeth. Pa brofedigaeth mwy effeithiol i fuchedd annuwiol a all fod, na chydinar neu gydmares annuwiol! Os llygad-dynnir rhyw un crefyddol i briodi un digrefydd gan feddwl ei ennill, caiff brofi yn fuan ei gamsynied; mae llawer o lygredd yn y cristion goreu i gyduno a llygredigaeth ei gydmar:

mae'r manteision oll yn ei erbyn.

3. Oblegid mai teulu diweddi fydd y teulu yn debyg o fod; mae llid Duw yn cael ei dywallt ar deuluoedd diweddi, o ganlyniad nid yw yn addas i eglwys Dduw mewn unrhyw lwybr

eu cymeradwyo.

4. Wrth ddewis gelyn i Dduw yn gydmar, maent yn profi yn amlwg nas geill fod cariad Duw yn llywodraethu eu calonnau, ac nad ydynt yn bwriadu byw yn dduwiol iawn. Nis gallant ddyweyd mewn rhagolygiad ar yr undeb, 'Myfi, mi a'm tylwyth a wasanaethwn yr Arglwydd.' (Josus xxiv. 15.) Eu proffes, wrth yr hon y derbyniwyd hwynt i'r eglwys, oedd byw yn dduwiol dros eu hoes; y maent wrth briodi un digrefydd yn gwadu'r broffes hono, drwy ddewis yn bwyllog ac yn wirfoddol yr anfantais fwyaf i hyny; mewn canlyniad, gan eu bod yn gwadu eu proffes, Onid dyledswydd pob eglwys yw eu diarddel'!

5. Maent yn euog o dorri ammod. Y maent wrth ymofyn aelodaeth yn yr oglwys, yn tystio eu bod yn dewis rheolau yr eglwys hono i fyw wrthynt, ac yn ammodi ger bron Duw a'r gynnulleidfa fyw yn ol y rheolau hyny, gan hyny y maent with fyned yn groes i'r rheolau yn torri eu hammod, ac fe gyfaddefa pawb y dylai tor-

wyr ainmod gael eu diarddel'

6. Wrth roddi yr amrywiol bethau hyn at eu gilydd, y casgliad amlwg yw, nas gellir barnu fod y proffeswr a brioJo un dibroffes yn blentyn i Dduw mewn gwirionedd, ac o ganlyniad na ddylai gael breintiau cyssegredig plaut yr Ar-

3. Ar ba seiliau o edifeirwch, neu, ar eu hediseirwich am ba beth, y derbynir hwynt yn ol

i'r eglwys?' Ar eu hedifeirwch am briodi un digred, hyny yw, un beb fod yn credu, yn nghyda'r holl gy-

feillach å'r cyfryw, rhag-barotôawl i hyny. · 4. Os edifarhau am briodi un dibroffes yw'r edifeirwch, Pa fodd y gallant edifarhau am briodi, heb ar yr un pryd gashau eu cydmar neu gydmares, i'r hwn neu'r hon y maent dan ammodau i'w caru a'u cysuro hyd oni wahano

angeu?

Nid yw edifeirwch am y pechod o briodi un digrefydd yn dwyn un perthynas a'r serch at y person. Yn erbyn Duw y mae wedi pechu, rhyngddo a Duw y mae'r edifeirwch a gyfaddefir. Os dim, y mae yn cryfhau y serch mewn rhyw ystyr, oblegid ei fod yn cenhedlu cydymdeimlad tuag at v cydmar annuwiol, oddiar nas gall gyd-gyfrannogi âg ef yn yr hyn sydd yn fwyniant iddo, sef buchedd groes i Air Duw. Heblaw hyny, un o'r profion goreu o edifeirwch am dorri ammodau a Duw ac a'i eglwys, yw ffyddlondeb i gadw yr ammodau a chydmar: yn anaml y syrthia'r saint i'r un pechod ddwywaith.

Yr wyf yn meddwl y gwel pawb fy mod wedi gwneuthur eithaf chwaren teg a'r gofyniadau, a'u hateb yn ddidwyll ac yn eglur, yn ddigon eglur i'r býraf ei amgyffred ddeall, ac os oes rhywbeth eto yn dywyll yn y mater gwnaf fy ngoreu i'w oleuo. Mae y pechod hwn yn cael goddefiad digerydd gan lawer a alwant eu hunain yn eglwysi Cristionogol; ac efelly y mae mor uchel ei ben; ond na rwystred dim ni i sefyll o blaid gwirionedd Duw.

Ydwyf, &c.,

Craig-y-foelallt.

HEBOG DU.

ETHOLEDIGAETH A GALWEDIG-AETH.

Ateb i ofyniad AB MADOG, tu dal. 23.

Mr. Gol,-Yn y 'Cyfaill' am fis Chwefror gofynir,- 'Pa resymau sydd i'w dwyn, er dangos cyssondeb Etholedigaeth Bersonol, Prynedigaeth Neillduol a Galwedigaeth Gyffredinol yr Efengyl?'-

Mewn ateb i'r gofyniad uchod, cynnygiaf i chwi y rhesymau canlynol a ddaeth i fy meddwl yn lled ddifyfyr, at ba rai, y mae'n ddiau, y bydd yn hawdd i chwi neu rai o'ch gohebwyr ychwan-

1. Gwaith Duw ydyw ethol a phrynu, ond gwaith y Gweisien neu Weinidogion, ydyw rhoddi galwad neu gymhelliad cyffredinol; mae Duw yn gysson â'i Benarglwyddiaeth wrth ethol,

ac y mae y gweision yn gysson â'u commission wrth alw; mae yn gysson i Dduw weithredu yn unol â'i briodoliaethau, ac y mae yn gysson a'u dyledswydd i'r gweision ufuddhau i'w Harglwydd.

2. Mae Duw ei hun yn cyfyngu ei alwedigaeth effeithiol a chadwedigol at y rhai a raglonniodd, hyny yw, y rhai a etholodd. Yn brawf o hyn gweler Rhuf. viii. 30. 'A'r rhai a ragluniodd efe, (Duw) y rhai hyny hefyd a alwodd

3. Mae'n eithaf cysson i unrhyw was gyflawni gorchymynion ei feistr, heb dderbyn datguddiad o ddyben dirgeledig ei feistr yn y cyfryw orchymynion; felly onid ydyw yn gysson i Weinidogion yr Efengyl gyflawni gorchymyn Crist, trwy bregethu yr Efengyl i bob creadur, heb dderbyn hysbysiad o fwriadau dirgeledig eu Meistr pwy a ordeiniwyd ganddo ef i fywyd tragywyddol ! (Act. xiii. 48.) Mae gan Dduw ei lyfr, yr hwn yw ei reol, sef ei arfaeth; mae gan y gwas hefyd ei lyfr, sef y Bibl, yn rheol sicr iddo yntau.

4. Nid yw'r gweision i alw pechaduriaid at Grist ar y sail eu bod wedi eu hethol, eithr ar y sail fod Crist yn Geidwad i bechaduriaid, a bod cadwedigaeth ddiffael i bwy bynnag a gredo; ac nid oes dim sail yn yr holl Fibl i addaw dim i bechadur ond trwy gredu-ac y mae credu, yn profi bod yr hwn a gredo, wedi ei ethol a'i

brynu. Pa le mae yr annghyssondeb!

5. Dyledswydd arbenig pob creadur ydyw ufuddhau i holl orchymynion ei Dduw, a chredu pob datguddiad a roddo iddo; nid yw eu hanallu i nfuddhau a chredu yn lleihau dim ar en dyledswydd, oddyeithr gallael pron fod Duw yn gyfrifol am eu hanallu, yr hyn nis gellir heb ei wneyd yn awdwr pechod, (oblegid eu pechadurusrwydd yw eu hanallu) a gwneyd Duw mewn unrhyw ystyr yn gyssylltiedig a phechod fyddai dwyn ei Goron—a pheri na fyddai **yn** Dduw. Gan hyny y mae gwahoddiad cyffredinol yn eithaf cysson, wrth ystyried rhwymedigaeth cyffredinol dynion i Dduw.

6. Ni hysbyswyd i'r gweision pwy a neillduwyd i'w hachub, ond amlwg yw yr achubir rhai 'allan o bob llwyth, ac iaith, a phobl, a chenedl.' Dat. v. 9; gan hyny onid yw yn gysson gyhoeddi'r Genadwri i bob llwyth, iaith, pobl a chenedl! Ac oni fyddai yn anughysson iawn peidio: er nas gwyddom ni pa rai a brynwyd

allan o'r gwahanol lwythau. &c.

Wrth adael hyn i'ch sylw goddefwch i mi ddyfynnodi gwahanran o waith awdwr enwog ar y pwngc, sef y diweddar Barch. Andrew Fuller, yn nghyd a dau awdwr ereill y mae ef ei hun yn eu dyfynnodi: yr wyf yn gwneyd hyn, mewn rhan fel y caffo fy nghyd-genedl weled graddau o'r pellder y mac y rhai a elwir Ffwleriaid yn ein plith ni, wedi myned oddiwrth y gwr duwiol hwnw yn y pwngc hwn.

Nid oes dim gwrthddywediad (contradiction) rhwng y neillduolrwydd hwn o ddyben yn marwolaeth Crist, â'r rhwymedigaeth gyffredinol sydd ar bawb a glywant yr Efengyl 1 gredu ynddo ef, neu fod gwahoddiad cyffredinol yn cael ei gyfeirio attynt. Os yw Duw, trwy farwolaeth ei Fab, wedi addaw iechydwriaeth i bawb a gydunant å'r Efengyl; ac os nad oes dim anmhosibilrwydd saturiol tnag at gyduniad, nag unrhyw wrthwynebiadau ond yr hyn a dardda o wrthwynebiad calon; y mae annogaethau a chymhelliadau i gredu a bod yn gadwedig yn gysson: a'n dyledswydd ni, fel pregethwyr yr Efengyl, yw ei chyhoeddi, heb sylwi dim mwy ar brynedigaeth neillduol nag ar etholedigaeth; mae'r ddau yn ddirgeledigaethau, y rhai ydynt eiddo'r Arglwydd ein Duw, a pha rai, er eu bod yn rheol iddo ef, nid ydynt i ni. '--Y Parch. Andrew Fuller.

'Mae yr hwn a fynno wybod ei brynedigaeth neillduol ei hun, cyn y credo, yn dechreu ar y pen chwith ı'w orchwyl, ac y mae'n annhebyg iawn y daw y ffordd hono i wybod hyny. Unrhyw ddyn a addefo ei hun yn bechadur mae ganddo gystal sail i'w ffydd, a neb trwy'r byd sydd eto heb gredu; ac nis gall unrhyw berson, ar unrhyw gyfrif, gau ei hun allan o'r prynedigaeth, oddyeithr ei fod yn nodi ei hun allan, trwy barhâd ystyfnig a phenderfynol mewn anghrediniaeth.'-Mr. Eliseus Cole.

' Geill pregethwyr yr Efengyl, yn eu cynnulleidfaoedd neillduol, gan eu bod yn hollol anhysbys o fwriad a chynghor dirgel Duw, ac hefyd wedi cael eu gwahardd i chwilio i mewn idde, (Deut. xxix. 29,) yn briedol alw ar bob dyn i gredu, gyda sicrwydd o iechydwriaeth i bob un yn neillduol, pan gwnelo hyny; gan wybod, a bod yn hollol benderfynol o hyn, bod digon yn angeu Crist i achub pob un a wnelo felly: gan adael bwriad a chynghor Duw, i bwy y gwna gyfrannu ffydd, a thros bwy y bu Crist farw, (fel y gorchymynir iddynt,) iddo ef ei hun. '-Pan y mae Duw yn galw ar ddynion i gredu, nid yw, yn y lle cyntaf, yn galw arnynt i gredu, fod Crist wedi marw drostynt hwy; ond nad oes enw arall dan y nef wedi ei roddi yn mhlith dynion, trwy yr hwn y mae yn rhaid iddynt fod yn gadwedig, ond yn unig enw lesu Grist, trwy yr hwn y pregethir iechydwriaeth. '-Dr. Owen.

Gwelir y dyfynnodau uchod yn argraffiad Philadelphia o Waith y Parch. A. Fuller, CYF. I. tu dal. 90 a 91.

Gan hyderu y rhydd hyn raddau o foddionrwydd i Ab Madoo, y gorphwysa, Yr eiddoch, &c.,

ELACHISTOTEROS.

ADOLYGIAD AR Y DON 'JUBILI.' Cufrol VI. tu dalen 9.

MR. Gol.-Wrth chwilio eich Rhifyn am y mis hwn, (Ionawr) canfyddais Erddygan o'r enw 'Jubili,' gan 'Ddirwestwr.' .. Wedi syllu ychydig ami, cefais ar fy meddwl anfon rhai gofyniadau mewn perthynas iddi i'r 'Dirwestwr.' Yr achos fy mod yn cyfeirio fy ngotyniadau at y 'Dirwestwr' yn bersonnol, yw, fy mod yn ystyried y dylai pob awdwr roddi rheswm am, ac eglurhad ar ei waith as bydd galw am hyny.

1. Mr. 'Dirwestwr:' Yn yr ail Fân o'ch Erddygan, a'r ail nôd yn y Bàn, yr ydych yn dwyn i mewn yr annghydsain 4, 3, heb un rhag-barotoad iddi: Wrth ba

red y gwnelech hyny?
2. Yn yr un Ban, a'r nôd diweddaf yn y Ban, yn y Cyfalaw y mae Adfanig yn cael ei roddi, pan y mae Gorfanigion yn y lleisiau ereill,: Paham felly?

3. Yn y pedwerydd Bán, a'r nôd cyntaf ynddo, yr ydych yn defnyddio rhyw gord a'i seiniau yn cynnwys y rhifnodau 6, 2, 3: Gofynaf o ba wreiddyn y mae y cord yn tarddu? Beth yw ei enw? Pa un ai cydsain ai annghydsain ydyw? Os annghydsain, wrth ba reol yr ydych yn defnyddio dan gord annghydseiniol yn nesaf i'w gilydd, pan mae eich Erddygan yn symud?

4. Yn y 7fed bân, a'r nod olaf, yr ydych yn dwyn i mewn y cord annghydseiniol 4, 3, ar bumed y cyweirnod heb un parotoad nac adferiad. Gofynaf (1.) Pa beth yw eich rheswm am ei ddefnyddio yn y cyfryw fan? (2.) Am y dull y'i defnyddir?

5. Yn yr 8fed ban, a'r nôd cyntaf, (sef yr un sydd dan y saib) yr ydych yn trefnu eich Erddygan i orphwys ar bedwerydd y cyweirnod, ac yn defnyddio rhyw gord a'i seiniau yn cynnwys y rhifnodau 8, 5, 2. Gefynaf (1.) O ba wreiddyn y mae yn tarddu? (2.) Pa un ai cydsain ai annghydsain ydyw? (3.) Pa un ai trwy barotôad, neu heb barotôad y mae ei ddefnyddio?

6. Yn yr ail ddosran, a'r ail fân, a'r ail nôd ynddo, y mae yr anughydsain 6, 5, yn cael ei dwyn i mewn heb un parotôad yn flaenorol iddi : Pa fodd y bu hyn, ' Ddirwestwr 1

7. Yn y pedwerydd ban, o'r ail ddosran, ac o flaen y nód olaf yn y bàn, y mae y naturiol yn cael ei ddefnyddio genych: Dywadwch wrthyf i ba beth mae ef da yn y fan hono?

Ymattaliaf rhag eich blino ag ychwaneg o ofyniadau yn awr, gan obeithio y bydd i chwi ateb y rhai hyn môr fuan ag y medroch, yr hyn os gwnewch a foddlona fy meddwl yn fawr.

Ydwyf, eich brawd Dirwestol,

M-n-rs-v-ll-. PERUBLIAD.

DEHONGLIAD I DDYCHYMYG R. W. J. Gwel tu dalen 24.

Fy nghyfaill mwyn o Rwssia, Yn awr os myni di, Rhof ateb i'th ddychymyg, Yn ol fy meddwl 1:
Y gwrthddrych ddywedai'n eglur,
Mewn geiriau pur yw PARCH,
Ni chei ef wrth ei geisio,
O'th febyd hyd dy arch; Ac wedi'i gael rhaid iti, Ei roddi i bob rhyw un, Ac oni wnei di hyny, Ti 'i colli yn llwyr dy hun.

C. N. J. H. EVANS.

GOFYNIADAU, &c.

Mr. Gol.-Mae yma ychydig o ddadleu wedi bod y'nghylch cadwraeth y Dydd cyntaf o Fawrth, fel y gwneir gan lawer o'n cenedl a'r Cymdeithasau Cymreig; haera rhai mai Pabyddiaeth yw ei tharddiad, a bod hyn yn ddyben, wrth gynnal coffadwriaeth am Ddewi Sant. Os felly, yr wyf yn rhyfeddu fod pigion ein cenedl a llaw yn y gwaith. Carwn i chwi neu rai o ddarllenwyr eich Misolyn goleugar roddi egluthad ar y Cymdeithasau crybwylledig, y'nghyda dyben cadwraeth y diwrnod uchod. Ateb buan a foddlonai lawer heblaw yr eiddoch,

IAITH PY MAM.

Mr. Gol.-Mae ar fy meddwl cood o flaen eich gohebwyr ychydig o ofyniadau mewn perthynas i'r hyn y sonir am dano yn Heb. viii. 8-10:-

- 1. Pa gyfammod a feddylir wrth yr hwn a wnaeth Duw a'r tadau?
- 2. Pa gyfammad sydd i ni ddeall 'yn y 10fed adnod? 3. Pa ddyddiau ydynt y rhai hyny, mae'r Arglwydd yn gwneyd cyfammod newydd â thŷ Israel? Jer. xxxi.
- 4. Pa gyfammod oedd hwnw y danfu i Israel ei ddy-

OWEN JONES.

^{*} Gwel pawb a ewyllyzie, mai bai argraffyddol ydyw hwa.—Argraffydd.

Mr. Gol.-Dymunel a fyddai genyf i chwi neu rai o'ch gohebwyr hysbysu—A ydyw yr Arglwydd yn ymddibynu yn hollol ar ei eglwys yn achubiaeth pechaduriaid. Yr wyf yn clywed y fath ddywediadau ar am-SETRU.

Mr. Gol.-Dymunwn weled ton addas i'w chanu mewn Addoliad ar y pennill canlynol a'i gyffelyb:-

> 'Plant dynion ni chas, Un trysor i ma's; O'r Dwyrain i'r Gogladd, Cyffelyb i'th râs.'

Pittsburgh.

DAVID L. DAVIRS.

DYCHYMYG.

' Yr hwa a'i cais ni fyn 'mo hono, Yr hwn a'i gwnaeth nid rhaid iddo wrtho ; A'r hwn a'i cafodd nis gŵyr eto, Pa un ai gael a waaeth ar peidio. ' Utics.

EVAN EVANS.

Barddoniaeth.

Y CNUL, (Passing Bell.)

(O Drycorfu Gwybodaeth, 1770. Cyflwynodig gan Ab Cimmerchyn.)

Clyw! 'nghyfaill llon, draw swn y sydd, Yn dadgan taith rhyw enaid pradd; Fe aeth ni wyddom, ond i b'le! A ph'odd mae'i enaid noeth yn nhre!'

Mewn byd dirgelaidd, hysbys yw Yn unig i'r Anfeidrol Dduw, A farn eneidiau'n gyfiawn ddoeth, I'r nefoedd wen, neu uffern boeth-

Mór wan yw goleu i wel'd y byd, Y brysiwn ato bawb o hyd; Y llyfr dirgel Duw a gloes ▲ dudew orchudd drosto rhoes.

Am Nef, am Uffern, son a wnaw Heb wybod eto eu dull yn iawn; Trig yn y nef angelion Duw, Ao uffern, gwlad anobaith yw!

Ond beth yw meddwl hyn o iaith? Nis gwyddom cyn terfynu'n taith, O'n hanfodd rhaid i'r marwol lu, Fyw'n ddyelthr iawn i'r bydoedd fry.

R'awr hon mae'n fried yn deg ei ddrysh Y ness'n llefsin, ' Byddwch wych, R'wi'n marw! '—ac yna wrth bob nod, Darfyddant fyth ei chwyth a'i fod.

Er hwylio o ddyrys draeth y byd, A soddi o'n gwydd yn angeu'i gyd, Yn mhlith ysbryduedd cwyd ei ben, Mewn bydoedd pell yn entrych nen.

Yr enaid buan 'sgatfydd aeth, Ta hwnt i'r Haul filltiroedd maith, Ugeiniau fil—tra chyflym yw— Cyn ceri'r corph cedd gynau'n fyw!

Er marw o'n cyfeillion gynt, O hyd gerllaw, pwy wyr nad y'nt? Tu hwnt i'r gaawdol lên y'nghudd, Yn hedeg heibio môs a dydd.

A ninen'n cwyno heb wybod gwell, ' Maent wedi mynd o'n clyw y'mhell'; Ysgatfydd gwylio er ein llwydd, Mewn cyrph awyraidd yw eu swydd.

Er hyn ni ro'nt wybodaeth wiw, O'r lle, na'r medd y maent yn byw.

Er code faint codd gynt eu bryd, I wybod eitha'r bythol fyd.

Fel pe beent rwym trwy dynged gaeth, I gelu eu 'stâd, er gwell er gwaeth, Eu gwynfyd hir, ne'u poenau prudd, Fel yma byddem fyw trwy ffydd.

Gadawaf ynte im Harglwydd glei, Ei ddirgel arfaeth, heb ymrei I geisio trwy ewyllys gref, Ddynoethi'r peth a gelodd Er.

Mae'n ddigon credu fod y Ne,' Yn annhraethadwy ddysglaer Ie, A'r sawl sy yma'n wis i'r Iox, Caiff yno'i foli a pheraidd dôs.

Ond O! Pa fydoodd mawrion fydd I'm golwg fry, pan âf yn rhydd O'r corph, i'm llenwi a syndod llym-Duw! gwna hi'n olwg hapus im.

CYFARCHIAD I'R 'CYFAILL.'

I 'Ñghyfaill,' cyn anghofio,—gv Beth bynag a fyddo; Boed hedd, a bywyd iddo, Pob mwyniant iw feddiant f'o. -gwnaf bennill,

Y 'Cyfaill' mwyn, cofus, diweniaeth, daiouus, Gwr ydwyt cariadus, un dawnus, a doeth; Hoff ydyw dy ganfod, wr difalch, yn dyfod A chenyt ti gafod o gyfoeth.

Ti ddywedi hanesion y wlad, a'i thrigolion, A hwythau'r gwyr mawrion, oyfoethogion a thâg; A llawer pwnge doethwych anfoni di'n fynych— Pa beth allwn chwenych yn 'chwaaeg!

Mewn pethau naturiol, a gwybodaeth bydol, A phyngciau ysbrydol, crefyddol, cryf wyt ; Deallus mewn dulliau, a gwahanol farasu Yn mhith yr enwedus—iawn ydwyt.

AB CINMERCHYN.

HEN BENNILLION RHAGOROL.

HOSBA XI. 8-9.

O Ephraim, Pa fodd y'th ro'f heibio?
Dy ro'i fyny O Israel pa fodd?
Dy wieuthur fel Adma nis medraf,
Fy nghalon yn dirion a drôdd;
Cyd-gyn'odd fy maith dosturiaethau,
Ao Ephraim annheilwng gaiff fyw!
Y Sant yn ei ganol ef ydwyf,
Ei Frenin, ei Lywydd, a'i Dduw!

Doethineb perffaith ydyw'r Iesu, I ddysgu'r anwybodus rai ; Y mas hefyd yn Gyfiawader, I bechaduriaid mawr eu bai ; Santeiddrwydd ydyw i rai affan, A'u gwna fel eira cyn b'o hir; Prynedigaeth i rai caethion I'w dwyn i mewa i'r Ganaan dir.

Oddiwith R-

COFFADWRIAETH EDWARD JONES, MAES-Y-PLWM.

Gwir gristion, ffyddlon, hoff, hardd,-Nodedig ; a phrif-fardd.-Un addfwyn, awenydd-fardd, Dwyfol fu, a dyfal fardd. —ta didwyll

Bu urddedig Bardd ydoedd -- ery as Cristion diargyhoedd; Athraw plant, moliant mileodd; A gloew sant mewn Eglwys oedd.

Cilon DATYDD JONES.

Digitized by Google

teriacth)

HANESIAETH GARTREFOL.

DIRWESTIAETH YN WILKESBARRE, PA.

Sylfaen rhwymedigaeth Dirwest, yw y gor-chymyn, 'Car dy gymmydog fel ti dy hun.' Ac amlwg yw, i bob meddwl ymofyngar a diragfarn, fod yr un cadarnhad ac awdurdod dwyfol yn y geiriau, 'Car dy gymmydog fel ti dy hun.,' ag sydd yn y geiriau, 'Ceri yr Arglwydd dy Dduw a'th holl galon;' y maent yn darddedig o'r un mawredd feddyliau, ac anfeidrol fwriadau; o fewn yr un cylch ac yn dybynu ar yr un sail am eu dwyfol awdurdod; yn galw am ein cydnabyddiaeth barchusaf, ac yn teilyngu ein sylw mwyaf difrifol a sobr, gan fod iddynt yr un hawl i'n gofyn. Oddiar yr ystyriaethau hyn, y'nghyd ac agweddau, llawer o'n cyd-genedl yn yr ardal hon, Awst 16eg, 1842, sefydlwyd Cymdeithas yma, dan yr enw Cymdeithas Ddirwestol Gym-reig Wilkesbarre. Wrth weled y gelyn mór reig Wilkesbarre. Wrth weled y gelyn mór gryf, a'i ddeiliaid mór aml, a ninau mór anfedrus ac anaml, dim ond pedwar, yr oeddem yn ofni mai ofer fussai'n cynnygiad, eto gan fod profiad, rheswm ac Ysgrythyr o'n plaid, anturio a wnawd 'yn enw Arglwydd Dduw byddiuoedd Israel; 'ac erbyn heddyw mae naw o bob deg o hil Gomer yn yr ardal hon yn Ddirwestwyr glewion; ac felly chwi a welwch, Syr, nad oes gan yr hen Dywysog Alcohol ond y degwm. Yn mblith yr ychydig sydd yn dal yn eu cyndynrwydd, (er galar yr wyf yn dywedyd,) mae dau neu dri, o rai y gallesid dysgwyl yn y dechreu y buasent yn bleidwyr 'i'r Arglwydd yn erbyn y cedyrn,' Ond fel y dywed ein ben-digedig Iesu, 'Pe tawai y rhai hyn y llefai y cerrig yn y fan,' felly yn yr achos yma, medi-won diwygiedig yw rhai o'r rhai mwyaf llaf-urus a defnyddiol i gario yr achos yn y blaen. O'r Arglwydd y daeth hyn; a hyn sydd ryfedd

yn ein golwg ni.'
Tôed sobrwydd y byd, llanwer y byd â
Dirwestwyr, a'r Dirwestwyr o dduwioldeb, a'r
duwiolion o sêl, a'r sêl dros y goron, a'r goron

ar ben lestt. Amen.

Ydwyf yr eiddoch, Dros y Gymdeithas, John Davizs.

CYMDEITHAS GYFLESAWL YR HEN FRYTHONIAID YN UTICA.

Trwy hysbysiad oddiwrth ysgrifenydd Cymdeithas Gyflesawl yr Hen Frythoniaid, yr ydym yn deall fod selodau y Gymdeithas fuddiol, a thra llesol hono, wedi cynnal eu Cylchwyl blynyddol, ar y dydd cyntaf o Fawrth, fel arferol, mewn Dirwestty.

Mae'r Gymdeithas mewn gweithrediad bywiog er y flwyddyn 1815. Cyfanswm ei chyllidau presennol ydynt, \$1,394 47. Nifer aelodau y Gymdeithas yn awr ydynt 80—derbyniwyd tri o rai ychwanegol ar y dydd uchod. Taliadau yr aelodau ydynt, \$3 00 o wobrwy derbyniawi, a 75 centr o dreth chwarterol. Mewn achosion o afeechyd derbyniant o gyllidau y Gymdeithae, \$3 yr wythnos am chwe' mis, a \$1 50 yn ganlynol—os dewisa'r Gymdeithas.

Talwyd gan y Gymdeithus i aelodau cleision,

yn ystod y flwyddyn ddiweddaf, \$209.
Yr ydym yn annog yn galonog bawb o'n cydgenedl a fwriadant wneyd eu trigfan yn y gymydogaeth hon i ymuno â'r Gymdeithas Gyflesawl lwyddiannus yma yn ddioedi, fel darpariaeth ddoeth ac addas erbyn tymhorau o gystudd ac afiechyd.

Wedi i'r aelodau giniawa yn siriol gyda'u gilydd—dewis swyddogion &c., ymadawsant

yn weddus.

I'r neb a ddymuno hysbysiaeth bellach, yr ydym yn eu cyfeirio at y Llywydd, Motven M. Jones, neu'r Yagrifenydd, R. W. Roberts, No. 58 Geneses Street.

DYDD GWYL DEWI YN NGHAER-EFROG-NEWYDD.

'Y Gymdeithas Gymreig.'

Mae amrai o swyddogion ac aelodau y Gymdeithas ieuangaidd a gobeithiol hon, wedi anfon i ni hanes o'u dull harddwych yn dathlu Dydd Gwyl y Cymry eleni, yn yr iaith Saesonig, fel yr ymddengys yn yr 'Old Countryman,' gan ofyn ein sylw arno. Nid yw yn arferol genym gyhoeddi dim o'r fath heb ei gyflwyno yn wreiddiol i'r 'Cyfaill;' ond gan y perthyna i'r Gymdeithas nifer fawr o'n derbynwyr a'n cefacogwyr gwresocaf, nis gallwn euoedd wneuthur y gymwynas iddynt am unwaith. Gwnawn dalfyriad môr gryno ag a fedrom, gan hyderu y

cyd-oddefant å ni yn y byrdra.

Cynnaliwyd y Gylchwyl hoff yn Neuadd Croton ar y 1af o Fawrth, mewn dull hollol newydd, ond nid llai boddhâol. Yr oedd yn wyddfodol o 1000 i 1200 o bersonau, rhwng y Cymry, eu perthynasau a chyfeillion; mae'n ddiau na welwyd erioed o'r blaen, ar achlysur cyffelyb, cynnifer yn nghyd. Yr oedd yno boboedran, o'r henafgwr hybarch a'i wallt arianwedd, hyd yr enethig lygad-lon a'i chudynau eurgain yn droellau tlysion. Bernid fod yno o leiaf o bump i chwe' chant o foneddigesau. Penderfynasid newidio yr hen ddull, o fwyta ac yfed a pherthi'r blys anianol, i gael gwledd i'r meddwl, yn cael ei fywioccau, nid â symbylau gwlybyroedd meddwol ond, â pheraidd dônnodau cynghanedd, yn amrywiog â'r llais ac offerynau.

Dechreuwyd y gweithrediadau am haner awr

wedi saith ar gloch fel y canlyn:—
Tôn—' Hail Columbia,' gan y Cerdd-gor
Ellmynaeg clodfawr.

Gweddi yn yr iaith Gymreig gan y Parch. J. H. Evans

Cynghanedd-'Dydd Dewi Sant,' gan y

Cerdd-gor.

Cyfarchiad gan y Llywydd, Evan Griffith, Ysw. Cyfeiriai at y dull newydd o gynnal y gylchwyl, a dangosai fod yn weddus yn yr oes hon o ddiwygiadau ymestyn at ddiwygiad yn hyn fel pethau ereill

Yna cyfarchwyd y dorf yn Gymraeg, gan y Parch. J. H. Evans, gyda chymeradwyaeth mawr. Sylwai ar ragoroldeb dybenion y Gym-deithas, yn ei hamgeledd i'r anghenus, a'i hamddiffyniad i'r Ymfudwr pan yn tirio mewn estron-wlad; ac annogai i gydweithrediad, heddwch, a ffyddlondeb.

Cynghanedd-' Ymdaith gwyr Harlech.'

Yna pêrleisiwyd Cân gymreig gydag effaith rhagorol, gan y boneddigesau Peer, Lewis &c. yn cael eu cynnorthwyo gan y Cantawr cym-

reig enwog, Mr. Williams.
Yn nesaf delai Araith G. W. GRIFFITHS, Ysw. Cymro ieuangc o ddoniau uchel-radd ac o foes ennillgar iawn; adnabyddus fel un o ohebwyr y 'Cyfaill.' Efe a ddewisasid gan y Gymdeithas fel areithydd drosti ar yr achlysur, ac y mae yn ddiau na chafodd ei siomi ynddo; yr oedd testunau ei araith yn hynod o briodol, a'r cynnefindra a amlygai âg hanesyddiaeth ein cenedl yn dangos llafur, a serch mawr at ei gydgenedl; hyn yn nghydag hyawdledd ei ymadroddiad a barai y fath ddylanwad ar y cyfar-fod nad anghofir yn fuan. Dechreuai trwy fod nad anghofir yn fuan. Dechreuai trwy ddangos y priodoldeb o neillduo y dydd i gynnal coffadwriaeth o amgylchiadau hynodol yn ein hanesyddiaeth fel cenedl. Yna rhoddai grynhodeb ddyddorol o hanes cenedl y Cymry eu llinach—eu dyfodiad i Brydain—eu rhy-loedd—eu crefydd, &c. &c. Wedi hyny feloedd-eu crefydd, &c. &c. dangosai ddybenion y Gymdeithas, sef Haelioni —pedwarplyg—1. Cynnorthwyo Cymry oedranus, cymhercyn neu amddifaid. 2. Ymofyn gwaith i'r rhai fyddent alluog i weithio. Amddiffyn Ymfudwyr o Gymru rhag y creulonderau a ddyoddefodd llawer yn Nghaerefrog-Newydd. 4. Coleddu gwybodaeth feirniadol o'r iaith Gymreig. Annogai at y dybenion llyn trwy lawer o resymau effeithiol.

Cynghanedd-' Codiad yr Ehedydd.'

Yna cyfarchodd y Parch. Benjamin Evans, o'r Eglwys Esgobaethol, y dyrfa, 'yn bur fyr ac yn bur felus.

Cán, gan y côr.

Yna ymadawsant bawb i'w cartrefleoedd yn

brydlon ac yn weddaidd.

Mewn llythyr oddiwrth un oedd yn bresennol; dywed ein gohebydd mewn cyfeiriad at y Cyfarfod uchod- Cynnulleidfa a chystal golwg arnynt a welwyd erioed mewn unrhyw gyfarfod o'n cenedl, a phawb mór siriol a phe buasent yn y wledd gyfoethocaf o ddanteithion, ac mór ddifrifol a phe buasai yn gyfarfod hollol grefyddol.'

Yr ydym yn ddyiolchgar i'r Gymdeithas uchod am anrhegion a gawsom o'u Cyfansoddiad, Mynegiaeth a Rhagdraith. Dymunym rwydd-hynt iddynt hwy, a phob cymdeithas arall, yn eu hymdrechion haelfrydig i gynnorthwyo en cydgenedl mewn cyfyngder, ac yn

enwedig yn yr amddiffyniad a addawant i'r ymfudwr, rhag dannedd bachawg hirion ysglif-gwn New-York, a manau ereill.

Yr ydym yn deall fod 'Cymdeithas Haelionus Dewi Sant' hefyd wedi cynnal cyfarfod ar y dydd uchod, ond ni chawsom un hysbysiad

nac amnaid swyddawl o hyny.

GWYL DDEWI YN MHOTTSVILLE.

Cynnaliwyd Cylchwyl Cymdeithas Leenyddawl y Cymry yn Mhorth-Eifen, (Port-Carbon) Pa., ar y dydd uchod. Cyfarfu y Cymry o Bottsville a'r cylchoedd, yn Ngwestty Mr Morgan Jones, o'r lle uchod, am 8 ar gloch y boreu. Wedi trefnu yr orymdaith, a gwisgo'r genhinen, arweiniwyd y peroriaethwyr, ac ereill, bob yn ddau, gan Mr. David Davies, i'r ystafell apwyntiedig yn Mhottsville. Ar ol cyrhaedd yr ystafell, a phawb yn drefnus yn eu heisteddleoedd, anerchwyd y gwyddfodolion gan un o'r Beirdd, a dadganwyd amrai o benuillion. Yna gorymdeithiwyd trwy brif heol y dref, a dychwelwyd i Gapel y Bedyddwyr, lle y cawsom bregeth ragorol ar yr achlysur gan y Parch. William Morgan, oddiar Rhuf. xii. 18.

Cyfarfuwyd drachefn am 2 ar gloch yn yr ystafell. Cymerwyd y gadair gan y Llywydd, yr hwn a anerchodd y boneddigesau a'r bonedd-igion gwyddfodol yn dra serchiadol. Agorwyd y Drysorfa, i'r hon y cyfrannwyd yn ewyllysgar

ddigon i gynnal y draul gan adael gweddill. Neillduwyd swyddogion am y flwyddyn ddy-

fodol, fel y canlyn :-

Mr. Rees Thomas, Llywydd;
"David Davies, Trysorydd;

" Wm. R. Jones, Ysgrifenydd, yn nghyda chwech o drefnwyr. Penderfynwyd cyfarfod unwaith bob tri mis, i ymdrin a gwahanol destunau, rhoddedig gan y Gymdeithae; mewn iaith rydd a Barddoniaeth.

Pottsville. W. R. JOHES, Yagr.

TT CWRDD WEDI EI LOSGI.

Mae yn drist genym hysbysu fod eglwys yr Annibynwyr yn Newport, (tua 10 milltir o Utica) wedi cael colled fawr, trwy i'w Capel gymeryd tân yn ddamweiniol y mis diweddaf, pan yr oeddynt yn ei barotoi i gynnal Cymanfa fwriadedig yr wythnos ganlynol.

RHIF A LLAFUR Yegolion Sabbothol y Trefnyddion Calfineidd.

BETHEL, NEWARK, O. : Swyddogion 14, yegolorion 52; Llafur am y flwyddyn ddiweddaf —Penodau 1732, Adnodau 1279; y Deg Gor-chymyn, rhanau o'r Hyfforddwr, a'r Rhodd Mam bob Sabboth.

TIMOTHY WINSTON, Yegr.

GRANVILLE, O.: Swyddogion 7, yegolorion 40; Llafur am y flwyddyn ddiweddaf-Penodau 387, Adnodau 148; o'r Hyfforddwr 3 pen., o'r Rhodd Mam 7. Y Deg Gor. bob Sabboth. Evaw Daniel, Yagr.

ESGORODD-

1842, Tach. Sydd, yn Salisbury, O., Rachel, priod Mr. John T. Jones, ar fab, a gelwir ei enw of William.

1843, Chwef. 11eg, yn Nghaerefrog-Newydd, priod Mr. John James, dillodydd, ar ferch.

Mawrth 1af, yn yr un lle, Jane, priod Mr. Joseph Bates, ar ferch.

Sydd o'r un mis, yn yr un lle, Elizabeth, priod Mr. Robert Ellis, ar fab.

PRIODWYD-

Mawrth 4ydd, yn Utica, gan y Parch. W. Rowlands, Mr. David Evans, a Meis. Sarah Llewelyn, ill dan o'r ddinas uchod.

9fed, yn Nghaerefreg-Newydd, gan y Parch. John H. Evans, Mr. Lewis Lewis, o ger Utica, a Meis. Martha Jones, o'r ddinas flaenaf.

15fed, yn Utica, gan y Parch. W. Rowlands, Mr. William Evans, Rome, a Meis. Margaret Evens, Utica.

Mewn symmod hynod a hedd—dau unwyd, O anian yr unwedd : Nofiont hwy mewn tangnefedd, Am hir oes o foes, hyd fedd.

Mox.

23ain, yn Utica, gan yr un, Mr. Edwin Biddlecom, a Meis. Clariesa Westcott, ill dau o Deerfield.

EISTEDDFODAWL.

Peidiodd y 27ain Cydgynghorfa a bod ar y 6fed o'r mis diweddaf, wedi eistedd yn hwy a phasio mwy o ysgrifion nag unrhyw Gydgyng-horfa arall er dechrouad Cyffrediniaeth y Tal-

eithau Unedig.
Enwyd Mr. Everett, y Cenhadwr yn Mhrydain, i fyned i China. Dyddimwyd deddf y Methfasnach, (Bankruptcy Law.)

Cymileithas Wrth-genhadol .- At yr amrywiol Gymdeithasau Gwrth sydd yn yr oes hop, wele un yn ychwanegol. Mae Cymdeithasiad yn Indiana, yn cynnwys eglwysi mewn 10 neu 12 e swyddi, erthygl gyntaf yr hon ydyw:— Gel-wir y Gymdeithas hon, Cymdeithas Wrth-genhadawl, Bedyddwyr Rheolaidd, Rhagarfaethawl Missiniwa.' Mae'r podwerydd erthygl yn darparu-'Os bydd i unrhyw aelod o'r eglwysi ymune ag unrhyw gymdeithas arall, i gyflawni unrhyw ddyledawydd grefyddol neu foesol, eu bod trwy hyny yn dianrhydeddu eglwys Crist, ac y dylid ymddwyn tuag atynt fel y cyfryw'!

Y Tafod Du.—Mae'r haint adnabyddus wrth yr enw hwn, neu un tebyg iawn iddo, yn parhau i ddifrodi llawer yn y Gorllewin, ac y mae wedi gwneuthur ei ymddangosiad yn y Dalaith hon, a dwyn ymaith amryw o'r un teulu, mewn ychydig amser. Nid yw bob amser yn cael ei gylyngu at enynfa a duwch yn y tafod, ond ymquoda ar wahanol ranau o'r corph.

Cyssylltiad Moroedd.—Yr ydym yn deall fod y gamlas ar draws culdir Panama, yn cyssylltu Môr y Werydd a'r Môr Tawelog, wedi ei Newydd. Ni fydd y pelldor i'w gloddio Grenada. Newydd. Ni fydd y pelldor i'w gloddio ond 121 o filldiroedd—bydd y gweddill (37 o filldiroedd) ar hyd afonydd Chagres a Grande, y rhai a ellir eu gwneyd yn fordwyadwy. Cymera 5 mlynedd i gwblhau y gwaith—geill llongau o 1400 tunell basio trwyddo—uchder cyfartal y drwyddfa fydd 37 troedfedd uwchlaw y

Eira.—Dyfnder cyfartal yr eira yn y parth hyn o dalaith C. N., wedi yr 16eg o'r mie diweddaf, oedd 4 troedfedd.

Cenhadon Affricanaidd.-Mae Henaduriaeth C. N., newydd ordeinio dyn du yn Genhadwr i Affrica. Cawsai ei godi yn gaethwas. Perthynai i foneddiges dduwiol, yr hon a ddewisai ryddhau ei chaethion gyda golwg ar iddynt fyned i Affrica. I'r dyben hwn anfonai y dyn yma, Mr. Priest, i Liberia, sefydliad llwyddianus y Trefedigaethwyr, i chwilio i mewn iddo. Wedi ei ddychweliad cafodd addysgiant, ac y y mae yn awr yn myned allan fel un o Genhadon y Bwrdd Henaduriaethol, i bregethu yr Efengyl dragywyddol i'w gydwladwyr tywyll-ion. Mae caethwas arall, ar gael ei brynu, i'r un dyben, gan Henaduriaethwyr Cymanfa Alabama. Gof ydyw wrth ei gelfyddyd. Mae yn alluog i ddarllen ei Destament Groeg, wedi dysgu y Gramadeg Sacsonaeg, Daearyddiaeth, Rhifyddiaeth, &c., heb fod mewn ysgol erioed. Dysgodd y llythyrenau trwy gymhell plant ei gymydogaeth i'w torri ar ddrws ei weithdy. Tra mae holl frwdfrydedd y Gwrthgaethiwedyddion yn cael ei dreulio mewn amryson â'u gilydd a therfysgu y Wladwriaeth, mae Cymdeithas y Trefedigaethwyr yn cyfrannu, yn llafurio ac yn llwyddo; a Duw yn codi offerynau at eu gwasanaeth.

Ffrwythau Milleriaeth.—Mae y papyrau yn dryfrith o hanesion am effeithiau dinystriol athrawiaeth Miller. Dygir ei ddysgyblion yn aml i'r gwallgofdai. Mae ereill yn marw gan effeithiau y cynhyrfiad ar y gewynau. Gwnaeth un o'i ddysgyblion, Mr. Shortbridge, gynt o Bortsmouth, Hampshire Newydd, wisg esgyniadawl yn ddiweddar, ac a esgynodd i ben coeden, ond with geisio esgyn yn uwch-syrth-iodd a thorrodd ei wddf. Bod yn barod bob amser sydd o bwys i ni, ac nid ymddyrysu gyda dirgeledigaethau a gadwodd y Tad yn ei feddiant ei hun.

Aruthrawl.-Fel hyn y cyhoeddir yn un o bapurau Boston :-- 'Mae llong newydd hwylio allan o'r Porthladd Crist'nogol hwn, tua gwlad Baganaidd, gyda Dauddeo o Genhadon y GROBS AR EL BWRDD, A PHUM MIL O ALWYNI O RUM'!!!

Danville.—Yr ydym yn deall fod y Ffwrnes Golymbaidd, yn Danville, Pa., yr hon sydd wedi bod yn segur er ys yn agos i flwyddyn, i gael ei chwythu i mewn yn bur fuan eto.

Swyddfeydd Ymfudawl Caerefrog-Newydd.—Mae yn llawenydd genym ddeall wrth bapyrau Caerefrog-Newydd, fod y camwri mawr y mae llawer o Swyddfeydd Ymfudawl wedi wneyd er ys blynyddau bellach â dynion, trwy gymeryd eu harian yno heb byth eu talu yn yr hen wlad, ac mewn ffyrdd creill, wedi tynu y fath sylw arnynt, ag a fydd yn debyg o roddi atalfa i'w marsiandiaeth dwyllodrus, i raddau mawr, os nid yn hollol. Yn nghanol yr ymchwiliad, dylem hysbysu, fod Swyddfa Samuel Thompson, lleoldeb yr hon a welir ar glawr y 'Cyfaill,' yn cael canmoliaeth mawr, ac at yr hyn y gallwn ninau ychwanegu, ein bod wedi masnachu llawer o gannoedd a'r gwr hwn, drosom ein hunain ac ereill, heb y dyryswch lleiaf erioed; ac yr ydym yn cefnogi y cymeradwyaeth a roddir iddo yn yn y papyrau Saesonaeg gyda boddhâd neilldu-ol. Cawsom ef yn wr anrhydeddus yn ei ymddygiadau, cywir yn ei fasnachaeth, a chymwynasgar iawn i ymfudwyr ar eu tiriad yn y wlad hon.

Racine a Milwaukie.—Yr ydym yn deall fod y llywodraeth wedi caniatau arian tuag at wneuthur porthladdoedd yn Racine a Milwaukie, Wisconsin, y'nghyda chyfleusterau ereill ar lyn Michigan; yr hyn a fydd o werth mawr i'n cyfeillion yn y sefydliadau uchod.

Manesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR

WEWYDDION DIWEDDARAF.

Cyrhaeddodd yr agerlong 'Columbia' i Boston ar yr 20fed, gyda'r hon y cawsom newyddion Prydeinig hyd y 4ydd o'r mis diweddaf. Nid ww'r newyddion yn bwysig. Yr oedd y bywiogrwydd, a welsid mewn masnach yn nechreu y flwyddyn, wedi arafu.—Mae cyflawnder o ar-ian i'w cael am lôg isel.—Yr oedd y llythyr gôd drawsdirawl ddysgwyliedig heb gyrhaedd, ond cawsem gynnwys un gyda'r 'Orllewinol Fawr;' nid oedd dim cyfnewidiad yn achosion China, na dim o bwys o'r India, ond hanes difrodaeth math o 'Frech Wen' ddinystriol y'mhlith y milwyr, yr oedd yn lladd y'mhen y pedair-awrar-hugain.—Cawsai Prydain ymweliad llwythog o eira ar y 17 a'r 18fed o Chwefror; dywedir fod y llwchfeydd mewn lleodd isel o 12 i 14 troedfedd o ddyfnder.-Mae arwyddion na fydd y ffrwd ymfudawl o'r Hen Wlad tuag America ddim llai eleni nag arferol; yn enwedig o weithfeydd Lloegr.—Mae Richard Carlilse, yr Annuwydd nodedig, wedi myned i ffordd yr holl ddaear, ond da genym hysbysu ei fod wedi gwneuthur proffes o Grist'nogrwydd rai blynyddau cyn ei farw. -- Ofnid yn ddiweddar y buasai yr hawl o ymchwilio llestri yn hwylio dan Faner Americanaidd, yr hyn a honid yn ddiildio gan Brydain, i'r dyben o attal y gaethfasnach, yn peri rhwystr i'r heddwch oedd mór obeithiol rhwng America a Phrydain Fawr, ond, da genym hysbysu, mae hyny wedi ei wastadhau yn hollol yn awr.—Dangosai Brougham, mewn araith rymus o flaen y Seneddr, mai America oedd y gyntaf i gynyg y cyfryw hawl. Mae'n dda gennym weled Llocgr mór egniol i rwystro y gaethfasnach, ond nid ydym yn cymeradwyo ei gwaith yn cludo yr holl gaethion a ddaw i'w dwylaw iddei Threfedigaethau ei hun, lle, er nad ydynt yn cael yr enw caethion, y maent yn mhell o'u gwlad, ac yn gorfod gweithio yn galed.—Dygai yr 'Orllewinol Fawr' i G. N., ddechreu y mis diweddaf, swm mawr o arian caledion—gwnant eu hôl ar ryw rai mae yn debyg.

MERTHYRDOD ETO YN MADAGASCAR.

Trwy lythyr o Mauritius yr ydym yn deall, fod gwaed merthyron ein Harglwydd Iesu Grist eto wedi rhedeg yn Madagascar. Enwau y merthyron oeddent Eatsitahina a Rabearahaba. Yr oeddynt yn mhlith y dysgyblion a gelent nawdd yn nhalaith letteugar y Penaeth Obadiah. Clywsai y Penaeth y buasai rhyw frenin neu freninoedd o Ambongo yn foddlon i dderbyn y Crist nogion: neillduodd y ddau uchod i ymofyn i wirionedd hyn. Aethant dros y llinell derfynol yn ddiogel, ond wrth ddychwelyd cawsant eu dâl gan bobl y frenines greulawn, Ranavalona, (Mari Waedlyd yr Ail). Dygwyd hwynt yn gaeth i Antananarivo, ac yn Mehefin diweddaf dyoddefasant farwolaeth. Buont yn ffyddlon hyd Angeu. Oh pa bryd y gwaherddir cynddaredd brenines Madagascar!

DAEARGRYN DYCHRYNADWY.

Dygwyd y newydd alaethus yn ddiweddar i'r wlad hon o Porto Rico, un o Ynysoedd yr India Orllewinol, o hollol ddinystriad Point Petre, yn Guadaloupe, gyda'r golled o uuchlau deng mil o fywydau, ar yr 8fed o Chwefror, trwy ddaeargyn! Niweidiwyd amry wo leoedd ereill, yn yr Ynysoedd cymydogaethol, mwy neu lai ar yr un pryd. Dinystriwyd llawer o eiddo, a 5 o fywydau yr un amser yn Antigua. Mae yr oll o'r amrywiol Ynysoedd yn yr India Orllewinol wedi dyoddef yn yr amgylchiad. Yr oedd yr ysgydwad yn deimladwy ar y môr, ac mewa rhai parthau o'r Taleithau Unedig.

Tywysogaeth Cymru.

UNDER Y METHODISTIAID A'R PRESEYTERIAID.

Cofnodau o Gymdeithasfa Talgarth, Hyd. 5, 6,
. 7, 1842.

Yn y Cyfarfod hwn galwyd am yr atebiad.i gyfarchiad Mr. Hamilton, yr ymwelwr oddiwrth yr eglwys Henaduriaethol. Rhoddwyd hwn mewn amryw o benderfyniadau, y rhai a gymeradwywyd yn unfrydol.

Ond gan fod y penderfyniadau hyn yn un o ran sylwedd ag eiddo brodyr y gogledd, a argraffwyd yn Nghofnodau Cymdeithasfa Caerynarfon, nid yw yn angenrheidiol eu hail gyhoeddi. Gwel

y 'Cyfaill' tu dal. 46.

Cyn rhoddi yr arwydd arferol o gymeradwyaeth i'r penderfyniadau, galwodd y Cymedrolwr ar amryw o'r brodyr i ddatgan cu meddyliau ar yr Undeb bwriadol, a gwnaethpwyd hyny gan amryw yn y modd mwyaf gwresog a theimladol. Dywedodd un fod ganddo, yn wyneb y pethau a welodd ac a glywodd, 'y teimladau mwyaf dedwydd a fu ganddo erioed.' Ac un arall a ddywedydd ei fod 'yn teimlo'r gwaed yn circulatio.' Ac yn wir yr oedd y brawd hwn yn datgan teimladau yr holl frawdoliaeth; oblegyd yr oedd y gwaed byw o gariad Cristionogol yn rhedeg yn gryf trwy yr holl gorph crefyddol ar y pryd. Yr oedd 'lluaws y brodyr,' yn bregethwyr a blaenoriaid, 'o un galon ac o un enaid;' a diammen fod yno dystiolaeth yn mhrofiad pob un mae daionus a hyfryd oedd trigo o frodyr y'nghyd.' Fe ddisgynodd 'gwlith Hermon' ar yr achlysur cofiadwy hwn; a thra yr oedd pob llaw i fynu o blaid undeb â'r chwaer-eglwys yn Lloegr, yr oedd yn amlwg fod 'yr Arglwydd yn gorchymyn y fendith, sef bywyd yn dragyw-

AGORIAD ADDOLDAI.

Hydref 24 a'r 25ain, 1842, agorwyd addoldŷ perthynol i'r Trefnyddion Calfinaidd, yn Rhydwen, swydd Drefaeldwyn.

Yr 11eg a'r 12fed, o'r un mis, agorwyd addoldy newydd perthynol i'r un Cyfundeb yn Hendref, swydd Gaerfyrddin.

EFFEITHIAU YR YSTORM DDIWEDDAR.

Er i ni gael hanes yr ystorm aruthrawl hon mewn pryd i'r Rhifyn diweddaf, eto yr oeddem yn rhy lawn cyn hyny, i allael rhoddi hyd yn

nod Crynodeb o'i gweithrediadau. Cymerodd yr Ystorm le ar Iau a Gwener, y 13eg, a'r 14eg o fis lonawr. Bernir fod 500 o fywydau wedi eu colli, a chynnwys y difrod a wnaeth yn y Deyrnas Gyfunawl, Ffraingc, &c. Ymosododd yn neillduol ar arfordiroedd Cymru. Yn Porthdinllaen, rhedodd yr ager-long Dol-phin i dir—achubwyd y bywydau. Yn y phin i dir—achubwyd y bywydau. Yn y Cerrig-Gleision aeth y llestr Friends o Borth Madog, yn llwythog o lechi, i dir. Aeth dwy lestr i dir yn agos i Abersoch. Aeth pedair o lestri i dir yn agos i Abererch—achubwyd y dwylaw. Y llestr Mary Elizabeth, o Bwllheli, Cadb. Dafydd Morris, a redodd i dir dan Eg-wys Llandwywe, yn Nyffryn Ardudwy. Bu farw yr boll ddwylaw (pedwar,) gan ludded yn y dymhestl; diangodd y Cadben trwy sicrhau ei hun yn y riging, nes ei achub gan life boat Abermaw. Daeth y llestr Edwin i dir gerllaw Abermaw. Wedi ei byrddio trwy yr egnion mwyag ni chafwyd ond un llange yn fyw. En-wau y rhai a gollwyd oeddynt—Hugh Barrow, y Cadben: R. Lloyd ac O. Lloyd oll o'r Abermaw; John Hughes o Amlwch; D. Davies, ni wyddis o ba le; a John, mab Hugh Jones, Towyn. Yr oedd y Cadben yn selod hardd o gorph y Trefnyddion Calfinaidd. Aeth y Betholly i dir yn yr un fan—collwyd un. Aeth llestr arall i dir ar y Sarn—bernir fod yr holl ddwylaw wedi eu colli. Yn Aberdyfi aeth

tair llestr yn ddrylliau-yPhabs o Newport oedd un, ni wyddys enwau y lleill, ac o'r holl ddwylaw ni ddiangodd ond un! Dywedir i ddeg-ar-hugain o lestri gael eu chwilfriwio yn Morgilfach Aberteifi, (Cardigan Bay,) ac ugeiniau o ddynion gael eu gwthio i fyd arall mewn eiliad! Wrth weled llestr ar soddi gerllaw Aberystwyth, aeth pump o ddynion allan mewn cwch i geisio achub y bywydau, oad, trwm yw'r newydd—boddasant ell; dychwelodd cwch yn wag i'r Borth. Gyrwyd llestr Hispaenaidd i'r tir i Lanon; achubwyd y dwylaw, a llettywyd hwynt yn garedig gan deulu'r Morfa Mawr ac ereill.—Mae'r hanesion o Iwerddon a Ffrainge, yn dangos difrod mawr yno hefyd, ond ni oddef ein terfynau ychwaneg ar hyn.

TOBACCO YN NGRYMRU.

Cafwyd allan trwy sicrwydd digonol, fod uwchlaw deugain mil (40,000) o bunnau yn cael eu talu o Swydd Ceredigion yn flynyddol tuag at ddiwallu blys ei phreswylwyr â Ffwgws (Tobacco)!! A gadael fod y swydd hon yn fwy rheibus am y chwerwedd hwn nag un arall yn Nghymru, rhoddwn 30,000 i bob un o'r deuddeg sir arall gyda'u gilydd, ni a welwn fod y Cymry, gan mwyaf y tylodion, yn gwario £400,000 yn y flwyddyn am Ffwgws. Beth pe byddai y ffrwd ddirfawr yma o arian yn cael ei droi at anfon yr efengyl i'r paganiaid tywyll, yn ngwahanol barthau y byd, buan y byddai gwybodaeth o'r Arglwydd wedi llenwi y ddaear, megis y'i disgrifir gan y prophwyd Esaiah. Gallesid cynnal (a rhoddi 200 o bunnau y flwyddyn i bob un) 4,000 o Genhadau mewn amrywiol ranau o'r byd, â'r arian a wérir gan drigolion Cymru yn unig am sothach ag y sydd niweidiol i gyfansoddiad y gwron cryfaf.

TROSEDDAU YN MHRYDAIN.

Yn un o'n papyrau Cymreig Dywedir, - 'Un peth a ellir sylwi arno mewn modd neillduol, sef fod troseddau ar gynnydd mawr yn y blynyddoedd hyn ym mhob parth o'r deyrnas zyfunol, a rhifedi y troseddwyr yn arswydus i feddwl am dano, pan olygom pa mor gyflym y maent yn cynnyddu. Yn ystod y flwyddyn a aeth heibio ychwanegodd rhifedi y troseddwyr yn ngwahanol garcharau y deyrnas o 4000 i 26,000! Yspryd aflonydd, yn gyru dynion yn wallgof, ac yn eu harwain i gyflawni pob math o ddrygau, a ellir ei briodoli megys yr achos gwreiddiol o hyn. Mae yn ddi**ammeu bod** amgylchiadau y gradd isaf o bobl wedi cael eu hesgeuluso yn ormodol gan ein llywodraethwyr o bob plaid er's hir amser, ac wrth eu gadael iddynt eu hunain yn y modd yma, nid rhyfedd oedd eu canfod yn myned ar gyfeiliorn allan o'r iawn ffordd, ac i ymofyn am rawnwin yn mysg drain, a ffigys oddiar ysgall.'

TYMEOR.

Tra y mae y Gauaf mór anarferol o galed a maith yma, fel hyn y dyddana ein hea gymmydogion eu gilydd:—'Mae y gauaf yn darfod yn raddol, ac yn ymadael â ni yn hollel bron heb gael achoe gymmaint ag unwaith i roddi ei gôb fawr am dano, a gellir dywedyd am yr

hynafgwr hybarch iddo 'farw yn ddisymmwth.' Mewn llawer o erddi mae blodau y cynhauaf heb ddiffanu, ac yn dechreu cael eu cyfarch gan feillion y gwanwyn: y llwyni rhosynau ydynt yn barod yn deilio, a'r cloddiau drain a ddechreuant flaguro. Nis gellir cofio am ddim cyffalyb i'r tywydd presennol gan drigolion mwyaf oedranus y tir.'—Protestant.

Y CHWD GWENITH.

Mae cnydau gwenith yn dyfod i fynu yn hynod o dda, gan fod yr hadau wedi cael eu rhoddi yn y ddaear yn llawer gwell nac y bu am rai blynyddau o'r blaen. Mae mor doreithiog mewn manau fel ag yr anfonir defaid i'w bori i lawr.

Yr Ymerodraeth Frytanaidd.—Yr ydys yn cyfrif bod yr Ymerodraeth Frytanaidd yn cyrhaedd dros y chweched ran o'rholl fyd adnabyddus, a bod y boblogaeth dan goron Brydain yn cynnwys y seithfed ran o drigolion yr holl ddaear.

Rhybudd i'r Genethod.—Merch ieuangc, o gylch 19eg oed, yn ngwasanaeth y Parch. E. L. Moysey, Ficer Combe, St. Nicholas, a fu farw yn ddiweddar trwy wasgu ei hunan yn ormodol.

Thoyllo Colier o Nantyglo.—Dyn tlawd o'r enw Rees Davies, colier o Nantyglo, a ymddangoeodd o flaen Ustusiaid Southampton yn ddiweddar, i ddwyn tystiolaeth yn erbyn dyn oedd wedi ei dwyllo o ddwy bunt, trwy ysgrifenu ato mai ei frawd Thomas Davies ydoedd, newydd ddychwelyd o America. Ymddengys fod gan Rees frawd o'r enw uchod yn America, a rhywfodd neu gilydd daeth y twyllwr hwn i wybodseth o hyny, ac a ysgrifenodd ato yn enw ei frawd am fenthyg dwy bunt i'w gynnorthwyo i ddyfod i Nantyglo. Trwy waith mawr cododd Rees yr arian, ac a'u hanfonodd iddo. Yn mhen ychydig anfonodd i ymofyn punt arall, ond Rees yn drwgdybio y dyn, a ysgrifenodd at y Post-swyddog, gan ddeisyf arno beidio a rhoddi y bunt iddo os na atebai y dysgrifiad oedd yn y llythyr; o ganlyniad pan ddaeth i alw am yr arian cymerwyd ef mewn dalfa gan y Post-swyddog. Mae y twyllwr digydwybod wedi ei roddi mewn carchar i gael ei brawf.

Drylliad arswydus Ager-long.—Ar y 7fed o Ionawr, cychwynodd yr ager-long, Monk o Borthdinliaen i Lerpwll, ac a aeth yn ddyylliau yn ymyl Bar Caernarfon. Collwyd y rhan fwyaf o'r dwylaw, a'r mordeithwyr, y'nghylch ugain o rifedi, a llwyth y llong—moch gan mwyaf. Y'mhen hanner awr wedi i'r llestr daro ar y Bar, pedwar o bersonau a'i gadawsant gan ymdrechu cyrhaedd y lân mewn cwch bychan, yu yr hyn y llwyddasant, a hwy, y'nghyd a dau ereill oedd yr unig rai a achubwyd. Enw y Cadb. yr hwn a gollodd ei fywyd, oedd Hughes. Enwau y lleill a gollwyd oedd:—John, mab Griffith Jones, Penycaerau, Llêyn; Thomas Jones, Ty-Cerrig, Aberdaron; John Griffiths, Ty'n-llan, Bryncroes; Thomas Jones, Bodheslog, Edeyrn; Richard Jones, Glanllynau,

Llēyn; James Harrison, Llangwnadle; William Thomas, góf, Caernarfon; Robert Owen, Tymawr, Bodfaen; Phillip, mab William Parry, cyfrwydd, Llaniestyn; Cadfien Mathew James, Porthdinllaen. Enwau y rhai a achubwyd yn y cwch ydynt: Owen Williams, Birmingham;—Hugh Jones, peirianydd y llestr; Thomas Jones, Taiduon, Llaniestyn; Thomas Davies, tafarnwr, Porthdiallaen. Achubwyd boreu Sul yn y life-boat:—William Owen, Bodlás, Lleyn; Griffith Ellis, gwas Owen Williams.

Damwain Echrydus.—Fel yr oedd Mr. Roeser Thomas, o Gwmything, yn dychwelyd adref o Gaerphily, yn ddiweddar, a phan yn agos i Fachen, dychrynodd y ceffyl yr oedd yn ei farchogaeth, a thaflwyd yntau i lawr ar y gledrffordd.—Agerbeiriant yr hon oedd yn pasio ar y pryd a aeth dros ei ddwy glun, gan eu torri yn ddychrynllyd. Cymerwyd un o'r gluniau ymaith gan y meddyg yn ddioed, ac ofnir er hyny nas geill fyw nemawr.

Llofruddiaeth Dychrynllyd dau faban.-Mae merch ieuangc o'r enw Elizabeth Hughes, tua 20ain oed, wedi ei gosod yn Ngharchar Caerfyrddin, ar y cyhuddiad o fod yn gynnorthwyol yn llofruddiaeth gwirfoddol gefeilliaid anghyf-reithlon a anesid i'w mam, yn mhlwyf Llanon. Mae'r fam yn wraig weddw o'r enw Margaret Hughes, a thua 46 mlwydd oed, ac wedi esgor yn ddiweddar ar y babanod, am lofruddiaeth pa rai y mai hi y'nghyd a'i merch yn awr mewn dalfa. Tybir mai tad y plant yw tyddynwr dalfa. Tybir mai tad y plant yw tyddynwr cyfrifol yn y gymydogaeth, gwr priod, a chan-ddo deulu; a chyflawnwyd y weithred ysgeler trwy daflu y bahanod i bydew dwfn lle y cafwyd hwynt yn hollol farw. Profodd Meddyg eu bod wedi eu geni yn fyw, a'u bod yn blant iachus teg yr olwg. Darganfyddwyd y cyrph gan lafurwr oedd yn cloddio ger y pydew, yr hwn a ddrwgdybiodd y ferch oblegid ei hanesmwythdra yn dymuno arno gau o amgylch y pydew, ac wedi iddi ymadael chwiliodd y pydew, ac a gafodd y cyrph.

Hunan-laddiad gwirfoddol yn Abermaw.—Ar y 7fed o Ionawr, Louisa Jones, 16eg oed, merch Morgan Jones, llifiwr, Penygraig, Abermaw, a gymerodd wenwyn yn wirfoddol i'r dyben o ladd ei hunan. Yr achos a roddir, oedd ofn digofaint ei thad, oblegid ei bod wedi cael ei throi o'i gwasanaeth y dydd cyn hyny, am yr ymarferiad gwarthus sydd mor gyffredin mewa rhai o siroedd Cymru o 'garu yn y gwely.'

Ymgodiad yn sir Gaerfyrddin.—' Rebecca a'i Merched.' Mae rhyw haid o ddyhirod dan yr enw hwn yn peri aflonyddwch mawr yn nghymydogaeth Sant Clairs. Dynion a bechgyn ydynt oll wedi ymwisgo mewn dillad merched; eu prif waith yw dinystrio Workhouses a Tholldai. Rebecca gelwir y penaeth, yr hwn sydd ddyn tâi a nerthol, ac y mae ganddo awdurdod parod dros ei holl blant. Y weithred ddiweddaf oedd dinystrio Tolldy i'r gwaelod. Mae'r mor-filwyr ar eu hol, ond hyd yn hyn yn aflwyddianas.

DAMWEINIAU ANGEUAWL, A MARWOLAETH-AU DIMFFYD.

Boddodd dyn o'r ehw Williams Williams, wrth geisio eroesi yr Wysg, yn nghym doggeth Talybont, swydd Frecheiniog.

Trechening.

Cafwyd yn farw, ger Aberddawen, Morganwg, fachgen
13eg oed, mab Dafydd ac Amy Lewis, Trehengill, ger
Pont-y-fôn,—nid oedd môr gyflawn yn ei synhwyrau a'r cyffredin.

Trwy foddi yn Abermaw, John Pugh, brodor o Aber-

dyfi, yn 26ain oed, saer llongau wrth ei gelfyddyd. Trwy foddi yn y môr, ger Baglan, Morganwg, John Davies a John Thomas.

Trwy sythio addiar bedrodfen, ar gledr-ffordd Dy-ffryn Tâf, Robert Davies. Trwy i agerbeiriant redeg drosti, Mrs. Judd, Pill-gwenlly, swydd Fynwy.

Cafwyd yn farw, mewn cae rhwng Rhuddlan ac Abergele, ar yr 2il o Ionawr, Edward Hughes, Felin-newydd, yn 65 oed

Trwy foldi, Thomas Merchant, yn 65 oed, garddwr Gaerdydd. Trwy losgi pan yn y tŷ wrtho ei hun, John Thomas, Pwll-hobi, Llaubadarn-Fawr, yr oedd yn 80ain oed, a bernir i'r tan ei gyrhaedd pan ar ei liniau.

Un John Owen, cigydd cyfrifol o'r Trallwm, a syrthiodd yn farw ar yr heol.

todd yn Iarw ar yr heol.

Trwy i garreg syrthio arno yn ngwaith glô Tŷ-canol,
ger Trefuria, John Hopkin, yn 45 oed.

Un Dafydd Evans, o'r Coedig, sir Aberteifi, a ymddihatrodd mewn iechyd da, ond can gynted ag y gorweddodd cymerwyd ef yn sâl, a chyn gallael goleuc canwyll,
yr oedd wedi ymadael i fyd arall.

PRIODWYD-

1842, Rhagfyr 29sin, yn Nghastell-nêdd, gan y Parch. H. W. Hughes. y Parch. Dafydd Llwyd Isaac, gwein-idog y Bedyddwyr yn Mhontypŵl, a Meis. Jemima Thomas, o'r lle blaenaf.

Mr. William Jones, 1843, Ionzur 6fed, yn Mangor, Mr. William Jones, Bryntég, Món, a Meis. Margaret Williams, Maes-y-gerchen, ger y ddinas uchod.

3ydd, Mr. Wm. Parry, Cwrt-Trotŵr, a Margaret, merch John Jones, Ysw., Crughywel.

24ain, yn Amlwch, Cadben T. Tiddy, a Jannet Jane, ail ferch y Parch. E. Anwyl, gweinidog Wealeyaidd.

BU FARW-

1842, Hydref 17eg, yn 26 oed, Jane, gwraig Mr. H. Jones, Asiedydd, a merch Mr. Evans, Factory, Tal-y-bont, Dyffryn Ardudwy, Meirion.

Yr un dydd, yn 49 oed, Dafydd Rowland, Cwmbychan.

22ain, yn 42 oed, y Purch. Nun Morgan Harry, o Lundain, gwr adnabyddus yn mhlith y Cymry.

24ain, yn 23 oed, Mrs. Lloyd, gwraig Mr. John Lloyd, Yagubor-bach, Llechylched, Môn.

25ain, yn 80 oed, Mr. D. Francis, blaenor yn eglwys y Trefnyddion Calfinaidd yn Abertawe,

Tach. Sydd, Mr. Thomas Davies, pregethwr y Trefn. Calfinaidd yn Closygraig, air Gaerfyrddin.

14eg, yn Cwm-nant-cam, ger Nantyglo, yn 76 oed, mewn llawn hyder ffydd, Mr. Thomas Harris, (adnebyddus with yr enw Thomas Harry, Blaenafoa,) pregethwr parchus dros lawer o flynyddoedd gyds'r Trefn. Calfinaidd.

Rhagfyr 18fed, yn 61 oed, Mr. Morgan Morgan, Rey anfawr, plwyf Llanrhidian, Morganwg. Bu yn nelos ffyddlon o gyfundeb yr Annibynwyr yn y ' Three Crasses am yn agos 30ain o flynyddoedd.

28ain, yn Cheltenham, Charlotte, priod G. Griffith, Ysw., o'r Garn, swydd Ddinbych,

Yr un dydd, Mr. Hugh Williams, Dinorwic, Llan-

20fed, yn 33 oed, yn Nghaerdydd, Thomas Jacob, Ysw., meddyg.

19eg, yn Llansawel, yn 73 oed, Anna Jemima Morgans.

28ain, yn 67 oed, Mr. John Roberts, marsiandwr coed, o Hirael, swydd Gaermarfon.

29ain, yn 37 oed, R. Roberts, Ysw., o Gaerlleon-Gaws. 27ain, yn 27 oed, Jennett, gwraig Mr. Thomas Price, Cefnucheldre', Ystradfellte, Brecheiniog.

26ain, yn 88 oed, Mrs. Thomas, Penlan, ger Caerfyrddin

22ain, yn Penybanc, yn 70 oed, y Parch. TROMAS PHILLIPS, D. D., am lawer o flynyddoedd yn weinidog yn y NEUADDLWYD, afr Aberteifi.

30ain, yn 80 oed, Mr. Thomas Ashurst, Ceidwad yr hen garchar yn Beaumares.

Yr un dydd, yn 84 oed, Mr. John Williams, Aberyst-

1843. Ionawr laf, yn Penrhos, gerllaw Caernarfon, yn 66 oed, Anne, gweddw y diweddar Henry Rumsey Williams, Ysw.

5ed, yn 40 oed, R. O. Anwyl, Ysw., Plas Coch, Bala.

7fed, yn 80 oed, David, mab y diweddar Rice Jones, Ysw., Banker, Aberystwyth.

12fed, yn 61 oed, Mr. Wm. Francis, Rhôs-y-bal, ger Amlwch, Môn.—Ac ar yr 16eg, ei fab William, yn 36 oed

13eg, yn 88 mIwydd oed, Sarah, gweddw y diweddar John Jones, Ysw., Ciltalgarth, ger y Bala.

7fed, yn 9 oed, William, unig fab y Parch. D. Roberts. Abertawe.

8fed. yn 62 oed, Wm. Harries, clochydd Llandilo, yn yr un swydd.

14eg, yn 41 oed, y Parch. Evan Lloyd, Person Llangelynin, ger Conwy

8fed, yn Nolgellau, Elizabeth, gweddw y diweddar H. Owen, Ysw., Llwyndû, yn 70 mlwydd oed,

Yr un dydd, yn Coed-y-cymar, Merthyr, mewn gwth o oedrau, Lewis Davies, wedi bod yn selod gyda'r Bed-yddwyr am 51 mlynedd.

. 19eg, yn Caergybi, Mrs. M. Jones, o'r Henfron, yn 82 oed.

15fed, Mrs. Ellis, o arwydd y ' Ship,' Pwllheli.

26ain, yn 102 oed, Catherine, gweddw y diweddar Jonathan Davies, Abertawe.

22ain, Mr. Thomas Price, llyfrwerthydd, Merthyz Tudfyl.

Mr. Wm. Williams, Goruchwyliwr gwaith 24ain, haiarn Cyfarthfa, yn 45 oed.

18fed, yn Nhŷ'r-Capel, Bethesda, ges Caerfyrddin, Catherine Thomas, yn 76 oed, wedi bod yn aeled e eglwys yr Annibynwyr 61 mlynodd.

27ain, yn 74 oed, Mr. Robert Gruffydd, masmachwr llechi, Caernarfon.

12fed, Mr. Edward Humphreys, o bentref Halkin, vedi bod yn aelod gyda'r Treinyddion Calfinaidd o'i febyd.

24ain, yn 24 oed, yn ddisymwth, gwraig Mr. John Griffith, goruchwyliwr cloddfa llechi Gwanas.

Yn ddiweddar, yn Aberhonddu, yn 99 mlwydd oed, Andrew Maund.

Bu farw yn Utica, Mawrth 26sin, Laura Jones, rraig Mr. William Jones, maen-saer, gynt e Gaergwraig Mr. V efrog-Newydd.

Y CYFAILL.

REIP. LXV.]

MAI, 1843.

· [Cyp. VI.

Buwingddiaeth.

ADFYWIADAU CREFYDDOL.

Llythyr y Parch. A. ALEXANDER, D. D. Athraw Cadeiriawg gyda'r Henaduriaethwyr.

Yr ydym yn cymhell sylw ein darllenwyr at y llythyr canlynol, yr hwn a ysgrifenwyd gan y Parch. Archibald Alexander, D. D., Athraw Cadeiriawg Athrofa Dduwinyddawl Princeton, Jersey-Newydd: achlysur ei ysgrifeniad oedd bod yr enwog Dr. Sprague, o'r eglwys Henaduriaethol yn Albany, yn cyhoeddi amryw ddarlithiau ar Adfywiadau Crefyddol, ac yn ymofyn golygiadau gweinidogion o wahanol enwadau ar y pwngo. Mae'r dull anysgrythyrol a arferir riewn'rhai manau, y'mhllith y Cymry, o weithio adfywiad er ennill dynfon at blaid grefyddol y dyddiau hyn, yn frawychus a gofidus i bob meddwl difrifol; nid yn unig o herwydd eu hanysgrythyroldeb, eithr hefyd o herwydd eu bod yn magu ac yn cadarnhau dynion mewn hunan-dwyll a rhagrith; ac yn gwneyd eu cyflwr mewn canlyniad yn fwy anobeithiol na'r annawiolion mwyaf cyhoeddus. Nid ydym yn erbyn ychwanegiad o foddion crefyddol, pe cedwid cyfarfodyd gohiriedig am fisoedd olynol, tra na fyddai hyny yn rhwystro dyledswyddau pwysig ereill, eithr nis gallwn lai na sefyll yn erbyn pob moddion anysgrythyrol. Carem weled, a gorfoleddem yn yr amlygiad lleiaf o adfywiad ar grefydd Iesu Grist, ac adfywiad parhaus, neu yn hytrach bywiogrwydd parhaus a garem oreu, ond nid aur pob peth dysglaer; ac fel y galluoger ein darllenwyr i dyni ymaith y gwerthfawr oddiwrth y gwael yr ydym yn cyhoeddi yr yggrif ganlynol. Golfyrdo.

Princeton, Mawrth 9fed, 1832.

BARCHEDIG AC ANWYL SYR:

Yn gydunol a'ch dymuniad, yr wyf yn anfon i chwi ychydig o feddyliau ar adfywiadau, (revivals.) Mae'n ddywenydd genyf ddeall eich bod ynghylch cyhoeddi rhai Darlithiau ar y pwngc dyddorawl hwn. Gobeithiwyf y byddant o ddefnyddioldeb mawr; ac os bydd i chwi farnu y gwna unrhyw beth a ysgrifenir genyf fi ateb dyben buddiol, yr ydych at eich rhyddid i ddefnyddio y llythyr hwn yn y dull a farnoch

yn oreu. 1. Geill adfywiad neu gynhyrfiad crefyddol gymeryd lle a bod yn rymus iawn, ac effeithio ar feddyliau llawer, pryd nad Ysbryd Duw fydd yr achos o hyny; ac nad gwirionedd Duw fydd moddion y defiroad. Rhaid i ni gredu hyn, oddyeithr i ni farnu bod yr Ysbryd Santaidd yn arddel' cyfeiliornad â'i weithrediadau yn gystal a'r gwirienedd, yr hyn fyddai yn gableddus. Mae cynhyrfiadau crefyddol wedi bod yn gyffredin y'mhlith Paganiaid, Mahometaniaid, hereticiaid a Phabyddion. Ac yn ein hamser ni y mae cynhyrfiadau crefyddol mawrion wedi bod yn mhlith y rhai a wadant byngciau sylfaenol yr Efengyl, er enghraifft, y'mhlith y Crist-iaid, y rhai ydynt Undodinid, a Goleuadau-Newyddion neu Sismatiaid y Gorllewin, a'r Campbeliaid, y rhai a wadant briodol dduwdod ein Harglwydd, ac athrawiaeth ysgrythyrol yr Iawn. Mae holl grefydd y *Shakere* hefyd, yn gynnwysedig mewn cynhyrfiad gwyllt-grefyddus. Oddiar hyn mae'n amlwg, y dylid gwahaniaethu adfywiadau i

ddau fath, sef i'r cyfryw ag ydynt wirioneddol, ac i'r cyfryw ag ydynt fasdarddawl neu ffugiol. A dylai y gwahan-nodiad ddibynu ar yr athrawiaethau a ddysgir, ar y mesurau a arfeir, ac ar y ffrwythau a gynnyrchir. 'Anwylyd,' ebai'r Apostol Joan, 'na chredweh bob ysbryd, eithr profwch yr ysbrydion ai o Dduw y maent.'

2. Drachefn, geill adfywiad neu gynhyrfiad crefyddol gymeryd lle pan na fyddo ond ychydig o bersonau dan weithrediadau cadwedigol yr Ysbryd Glân: ond lie yr effeithir ar lawer trwy gydyındeimlad, a thrwy ddefnyddiad moddion anarferol i ddeffrôi eu teimladau. Gwelais argraffiad crefyddol grymus yn ymledu dros gynnulleidfa fawr unwaith, fel nad oedd ond ychydig iawn heb deimlo yr effaith; ac eto, fel yr ymdddangosodd wedi'n, ychydig iawn o honynt a barhausant yn ddifrifol. Heblaw hyny, pan y mae'r Ysbryd yn gweithredu yn gadwedigolar rai, mae lle i feddwl fod ei weithrediadau cyffredin yn cael eu profi gan lawer. Mae meddyliau y bobl yn gyffredinol yn dyfod yn fwy sobr a thyner; ac y mae llawer yn cael eu hargyhoeddi yn ddwys o anghenreidrwydd crefydd, ac yn daer mewn gweddi, ac yn yr ymarferiad o foddion ereill yr Efengyl. Yn awr tra y mae cynnifer dan effeithiau, geill na fyddo ond ychydig yn cael eu troi yn wirioneddol; ac nid oes unrhyw ddoethineb dynol yn ddigonol i wahaniaethu rhwng y rhai a weithredir yn gad-wedigol arnynt, a'r rhai nad ydynt ond profi gweithrediadau cyffredin yr Ysbryd Glân. Nid yw'r pren a orchuddir â blodau yn aml yn dwyn ond ychydig ffrwyth. Geill na fyddo'r gwynt

Digitized by Google

a yagwyd yr holl goedwig yn dadwreiddio ond ychydig breniau. Geill credinwyr amserol arfer yr un igith, ac ymddangos i ereill yn hollol yr un fath a gwir ddychweledigion. yr vetyriaeth hyn fod yn dd:gonol i attal yr arferiad a ddygwyd i mewn yn ddiweddar, o dderbyn personau i gymundeb yr eglwys yn y cyfarfod hwnw yn mha un y'u deffrowyd gyntaf. Geill fod amgylchiadau yn mha rai y gellid derbyn dynion wedi eu haddysgu yn dda ac o gymeriad da adnabyddus at fwrdd yr Arglwydd, can gynted ac y proffesont obaith o dderbyniad gyda Duw, ond dylid ystyried y rhai hyn yn eithriaid i'r rheol gyffredin. Mae'r argraffiadau a wneir mewn cyfarfod cyhoeddus, lle y defnyddir cynhyrfiadau cryfion i ddeffroi y teimladan, yn fynych môr ddiffanedig a 'chwmwl v bore' neu 'wlith boreol.' Ac y mae llawer o'r rhai sydd yn dyfod yn wirioneddol dduwiol, yn coleddu am amser, obeithion, pa rai y maent yn gweled wedi hyny yn ddisail; a chyhoeddi fod y cyfryw bersonau wedi eu dychwelyd ar unwaith, a brysio eu derbyniad at fwrdd yr Arglwydd, a fyddai'r moddion mwyaf effeithiol i attal eu dychweliad cadwedigol. Gellir cyfeiliorni ar yr ochr arall, trwy oedi gormod, a digaloni credinwyr gwirioneddol rhag nesau at fwrdd yr Arglwydd; ond yr ydys wrth hyny yn cyfeiliorni yr ochr fwyaf diberygl. Gyda golwg ar ymddygiad yr Apostolion, mae yn llawn mór gryf dros osod meddiannau yn bethau cytfredin; ac wedi'r cwbl nid oes un amgylchiad sicr a diamheu o dderbyniad dioed unrhyw ddychweledig at Swper yr Arglwydd. Bedyddiwyd hwynt yn ddioed ar eu proffes, ond y mae hyn yn ol ein golygiadau ni yn beth gwahanol; oblegid yr ydym yn derbyn babanod i'r Bedydd, ond nid i'r sacrament arall. A'r gwirionedd yw, yr arferid y cynllun o osod dychweledigion ieuainge yn nosparth yr egwyddorigion, (catechumens,) yn mhob parth o'r byd, hyd yn nod Mae Duw yn gadael ei cyn eu bedyddio. weision yn fynych i gael allan trwy brofiad pa beth sydd fwyaf cymhwys; ac nid yw yn addysgu pob peth trwy ysbrydoliaeth; megys yn amgylchiad Moses wrth farnu pobl Israel. Ac os ydyw profiad wedi cyhoeddi ei lais rhybuddiawl yn eglur ar unrhyw bwngc, yr wyf yn meddwl ei fod mewn perthynas i hyn; ac nid oes genyf un amheuaeth na fydd i brofiad dy-

fodol gadarnhau gwersi yr hyn aeth heibio.
3. Geill fod yn gymysgedig â gwaith gwirioneddol yr Ysbryd lawer o benboethni ac annhrefn; ond y mae pob cymysgedd fasdarddaidd o'r fath yn gwrthuni ei harddwch ac yn lluddias ei gynnydd. Efelly hefyd, y geill personau ydynt yn ddeiliaid gras cadwedigol, am amser, gael eu harwain ymaith â golvgiadau cyfeiliornus a theimladau anweddaidd. Ni ddylom, gan hyny, farnu pawb yn eneidiau twylledig, ydynt yn amlygu rhai arwyddion o benboethni. Ond dan yr un adfywiad neu gynhyrfiad cyffredinol, tra y mae rhai yn cael eu hadnewyddu a'u himpio yn Nghrist, geill fod ereill yn hollol dan ddylanwad cyfeiliornad, balchder ysbrydol, a thwyll. Pan fyddo Mab y dyn yn hau hâd da yn ei faes, oni fydd y gelyn yn brysur yn hau efrau ! Ac yn ddiau y dygwydda yn fynych trwy fyrbwylldra, penboethdra, ac anweddeidd-dra rhai, yn enwedig os bydd y cyfryw yn blaenori, y dygir anair yn erbyn gwaith, yn yr hwn mae Ysbryd Duw wedi bod yn gweithredu yn rymus. Mae'r dybiaeth na ddylem wrthwynebu gwyllt-grefyddiaeth, (fanaticism.) rhag i ni rwystro gwaith Duw, yn hollol ddisail. Y moddion mwyaf effeithiol i gefnogi diwygiadau gwirioneddol, ydyw dyloethi a darostwng penboethni a diwygiadau gau; y rhai ydynt yn eu dynwared, ac yn niweidio eu cymeriad y mhlith dynion deallus, yn fwy na pheb achosion ereill.

4. Yn fynych hefyd, geill fod llawer o gyfeiliornadau yn gymysgedig a'r gwirionedd efengylaidd a bregethir yn amserau adfywiad; a thra y mae Duw yn bendithio ei wirionedd ei hun er tröedigaeth dynion, bydd effeithiau alaethus y cyfeiliornad sydd yn cydfyned ag ef yn sicr o fod yn amlwg. Gallwn yma, efallai, gyfeirio at ryw fannau o'n heglwys ein hunain, lle nad yw'r gwirionedd yn cael ei gyhoeddi yn eglur; * a gellid dangos fod perygl cyfeiliorni ar bob ochr. Ond mwy dewisol genyf gyfeirio at yr eglwysi hyny, y rhai yr ydym oll (fel Presbyteriaid) yn barnu eu bod yn gyfeiliornus mewn rhai pyngciau. Nid oes un enwad yn ein plith wedi cael adfywiadau amlach nac ehangach na'r Wesleyaid, ac nid oes genym un amheuaeth nad oes tyrfaoedd wedi eu dychwelyd yn wirioneddol dan eu gweinidogaeth; ond y mae effaith eu cyfeiliornadau yn amlwg i'r neb a sylwo arnynt yn ddiduedd. Mae yr un sylw yn briodol o barthed Henaduriaethwyr Cumberland, y rhai ydynt yn debyg iawn i'r Wesleyaid yn eu hathrawiaethau, a'u dull o gefnogi a threfnu diwygiadau. Ac fel engrhaifft o'r ochr arall, mi a nodwn y rhai hyny o eglwys y Bedyddwyr, sydd wedi eu lliwio a gradd o Antinomiaeth. Mae ganddynt hwy eu hadfywiadau hefyd, ond y mae eu dull o ymddwyn at y deiliaid yn dra gwahanol i'r enwadau a grybwyllwyd ddiweddaf.

5. Ond deuaf yn awr i son am adfywiadau gwirioneddol, lle mae'r efengyl yn cael ei phregethu yn y purdeb o honi, a lle mae'r bobl wedi eu haddysgu yn dda yn athrawiaethau Crist'nogrwydd. Mewn adfywiad, y mae o'r pwys mwyaf yn y byd pa un a yw y bobl wedi eu haddysgu yn ofalus trwy holwyddori, a lle y maent yn anwybodus o wirioneddau y Bibl. Mewn rhai amgylchiadau mae yr adfywiadau mór nodedig o bur, nad oes dim yn dygwydd a ellir beio arno gan ddyn duwiol. Nid yn unig nid oes dim gwylltofaint ac anwedd-cidd-dra, cithr hefyd nid oes ychwaith ddim ond ychydig o gyffröad cryf ar deimladau yr ysbryd anifeilaidd. Mae gair Duw yn cael ei ddyhidlo ar y meddwl megys gwlaw graslawn, a'r Ysbryd Glân yn disgyn megys gwlith, yn taenu dylanwadau bendithiol ar bawb o amgylch. Rhydd y cyfryw adfywiad yr olygfa brydferthaf a welwyd erioed ar y ddaear. Ei ddullweddiad a ddyry i ni ddrych-feddwl bywiog o ansawdd cyffredinol pethau yn ngogoniant y dyddiau diweddaf, ac arddangosiad gwanaidd o'r cyflwr nefolaidd. Mae'r argraffiad ar fedd-

^{*} Ysgrifenwyd hyn yn flaenorol i'r ymraniad a gymerodd le yn nghorph Henaduriaethol y Taleithau Unedig.—Gol.

yliau pobl yn y cyfryw adfywiad yn eirlun (copy) cywir o'r gwirionedd; yn gyffelyb ag y mae yr Yny argraffiad ar y cŵyr yn cyfateb i'r sêl. cyfryw adfywiadau mae yr agwedd yn ddifrifddwys a dystaw. Mae'r argyhoeddiadau o bechod yn ddwys ac yn gweithio gostyngeiddrwydd: mae cyfiawnder Duw yn nghondenniad y pechadur yn cael ei deimlo a'i gydnabod; mae pob noddfa ond Crist yn cael ei rhoddi i fyny; mae'r galon ar y cyntaf yn teimlo ei chaledwch annhreiddiadwy; ond pan lleiaf y dysgwylir yn toddi dan deimlad dyiolchgar o ddaioni Duw, a chariad Crist; mae goleuni yn torri i mewn ar yr enaid, naill ai yn raddol megys torriad gwawr, neu trwy feliteniad disymwth; dadguddir Crist trwy yr efengyl, a'r canlyniad yw hyder dïysgog, ac yn aml gorfoleddus, o iechydwriaeth trwyddo Ef; mae ysbryd caruaidd, maddeugar, addfwyn, gostyngedig a drylliedig yn meddiannu y llywodraethcarrad Duw yn cael ei dywallt ar led-ac mewn rhai, llawenydd annhraethadwy a gogoneddus, yn llenwi yr enaid. Ennynir ysbryd addolgar. Mae gair Duw yn dyfod yn dra gwerthfawr. Gweddi ydyw yr ymarferiad yn yr hon mae'r enaid yn ymddangos yn ei elfen briodol ei hun, oblegid trwyddi hi, y neseir at Dduw, y teimlir ei bresennoldeb, ac y gwelir ei brydferthwch: ac y mae yr enaid ail-enedig yn byw trwy anadlu am wybodaeth o Dduw, cymundeb â Duw, a chydffurfiad iddei ewyllys. Yn awr hefyd yr egina yn yr enaid awyddfryd anniffoddadwy i ogoneddu Duw, ac i ddwyn pawb i wybodaeth o'r gwirionedd, ac, trwy y moddion hyny i feddiant o fywyd tragywyddol. Iaith ddiragrith yr enaid yw, 'Arglwydd pa beth a fynni di i mi ei wneuthur!' Boed i Dduw anfon ar ei eglwys lawer o'r cyfryw adfywiadau, yw fy ngweddi feunyddiol: ac y mae llawer o'r cyfryw wedi eu profi yn ein gwlad, ac hyderwyf eu bod hyd eto yn myned y'mlaen yn ein heglwysi.

6. Ond yr wyf wedi meddwl lawer gwaithac yr wyf wedi clywed yr un golygiad gan rai o'r dynion mwyaf doeth a duwiol a adwaenaisbod yn rhaid fod cyflwr ar yr eglwys rhagorach na'r cynhyrfiadau achlysurol hyn, y rhai yn rhy fynych a ganlynir â chyflwr gresynuso adfeiliad, caledwch gwaradwyddus a diogi ysbrydol. ham nad amcenir at gyrhaedd agweddau ag a fyddont yn fywiog barhaus mewn gras a duwioldeb; a chynnydd dibaid yn nhroedigaeth yr anedifeiriol, heb y tymhorau dychrynllyd hyn o farweidd-dra a diofalwch sydd rhwng y naill adfywiad a'r llall! Paham nas gallwn obeithio cyrhaedd y fath gyflwr o lwyddiant cynnyddol ar yr eglwys, fel na hyddo adfywiadau yn rheidol mwyach: neu os gwell genych y geiriad, pryd y byddo adfywiad gwastadawl? Ymddengys tod cynnolleidfa Richard Baxter am lawer o flynyddoedd yn agos awn i'r hyn a dybir yma; ac eselly eiddo John Brown o Haddington, a Dr. Romaine o Lundain. Ac yn y wlad hon, yr wyf yn gwybod am ychydig nifer o gynnulleidfaoedd yn mha rai yr oedd ansawdd fywiog o dduwioldeb yn cael ei gadw i fyny o flwyddyn i

flwyddyn.
7. Nis gallwn, podd-hynag, osod terfyn i'r
Sanct, neu bennodi dull o weithredu i Ysbryd

Duw. Mae ei oruchwyliaethau ef yn anolrheinadwy, a'n dyledswydd ni yw ymddarostwng iddei ddoethineb a'i ewyllys ; ac i fyned rhagom yn gysson yn y cyflawniad o'n dyledswydd ein hunain. Os bydd iddo Ef, y Penllywydd, ddewis dyfrhau ei eglwys â chawodydd achylsurol, yn hytrach nag a gwlith gwastadol ei ras; a hyny yn fwy mewn un tymhor, ac mewn un cyfandir, ag ar amserau neu mewn lleoedd ereill, dylem ni lawenhau a bod yn ddyiolchgar am dywalltiadau goludawg ei Ysbryd mewn unrhyw ddull a modd; ac ymdrechu i ddefnyddio y tymhorau hyn er troedigaeth pechaduriaid ac adeiladaeth corph Crist. Yn y byd naturiol mae y gauaf oer a diffrwyth yn rheolaidd ganlyn tymhorau rhywiog a tfrwythlawn y gwanwyn a'r hâf; geill fod cyfatebiad i'r cyfnewidiad hwn yn y byd ysbrydol. Un peth sydd wirionedd amlwg fod credinwyr yn sefyll mewn anghen tymhorau o brofedigaeth lém-dost, fel y'u purir megys ag y coethir y mwnau gwerthfawr oddiwrth eu sothach yn y pair poethedig. Dywed Paul, Canys rhaid yw bod hefyd heresiau yn eich mysg, fel y byddo y rhai cymeradwy yn eglur

yn eich plith chwi.' 8. Fel ag y mae adfywiadau gwirioneddol yn gynnorthwyol i'r gwirionedd ac uniawngrediniaeth, felly y mae cynhyrfiadau bastarddaidd yn gludai o'r mwyaf effeithiol i ledaenu cyfeiliornad a heresi. Nid yw yr eglwys bob amser yn derbyn budd oddiwrth yr hyn a elwir adfywiadau neu ddiwygiadau; ond weithiau canlynir effeithiau y cyfryw gyffroadau gan ddifrodiad yn tebygu i arlwybr y córwynt dinystriol. welais erioed gymaint o annheimladrwydd mewn unrhyw bobl ag yn y rhai a fuasent yn ddeiliaid cynhyrfiad crefyddol tanbaid; ac ni welais erioed bechaduriaid mwy ĕofn ac anystyriol yn eu hannuwioldeb a'r rhai a fuasent unwaith yn broffoswyr_uchel ac yn mlaenaf yn amser diwygiad. Pe buasai amser genyf, gallaswn eglurhau y sylwiad hwn trwy gyfeirio at adfywiad y Gorllewin, yr hwn a ddechreuodd tua diwedd y flwyddyn 1800 yn mharth Deheuawl Kentucky; a thrwy yr hwn y cafodd yr eglwys Bresbyteraidd yn y rhandir hwnw am gynifer o flynyddoedd ei rhwygo, ei therfysgu a'i darostwng-ond rhaid gadael. Pan gynhyrfir llawer ar bobl, mae eu gwyliadwriaeth a'u barn bwyllus yn cael ei wanychu; a phan byddo pregethwyr yn selog a thanllyd mewn adfywiadau, nid yw pobl syml yn eu drwgdybio o ddal cyfeiliornadau, neu o amcanu at ddadymchwelyd y gwirionedd. Mac hefyd yn wirionedd bod dysgawdwyr athrawiaeth gyfeiliornus, yn gyfrwys-gyssylltu eu cyfeiliornadau â diwygiadau, a thrwy barhaus ledgrybwyll neu gyhoeddi yn amlwg, nad yw adfywiadau yn cymeryd lle ond mewn cyssylltiad á'u duwinyddiaeth newydd hwy, maent yn llwyddo i berswadio y rhai mae eu sêl yn fw**y** na'u gwybodaeth, fod pawb a wrthwynebant eucyfeiliornadau, yn elynion adfywiadau. wedi chwareu y dichelldro yma yn fynych gydag esseithian mawrion; ac y maent weithiau wedi myned mór bell a gwadu gwirioneddolrwydd diwygiadau mawrion a ddygwyddant dan weinidogaeth y rhai a ddaliant olygiadau gwahanol iddynt hwy; neu y rhai a esgeulusant ddwyn i

weithrediad yr holl beiriannau a ddyfeisiwyd yn

ddiweddar tuag at ddiwygiadau.

Dysgwyliech, efallai, i mi ddyweyd rhywbeth mewn perthynas i'r hyn a elwir y trefniadau newyddion; ond gan fy mod allan o'r ffordd i weled y trefniadau hyn mewn gweithrediad, nis anturiaf i ymdriniaeth yr hon sydd yn gynnil ac anhawdd, yn mhellach na chrybwyll rhai effeithiau cyffrediool, y rhai trwy ad-olwg ar lawer o ffeithiau yr wyf wedi eu coleddu mewn perthynas i adfywiadau crefyddol. Ar bob un o'r rhai hyn gallwn ymhelaethu llawer, ond fy nherfynau pennodedig a omeddant hyny.

Dylid gochel pob moddion a threfniadau a barant rådd uchel o gynhyrfiad, neu gyffröad mawr ar y tymherau; oblegid nid yw crefydd yn gynnwysedig yn y cynhyrfiadau gwylltion hyn, ac nid yw yn cael ei chynnyddu ychwaith trwyddynt; a phan y darfyddant y mae cyflwr truenus o farweidd-dra yn sicr o ganlyn.

Ni ddylid dwyn y rhai fyddont dan argraffiadau crefyddol i lawer o sylw cyhoeddus. Ni ddylid anghofio bod y galon yn fwy ei thwyll na dim, ac nad yw cynhyrfiad grymus ddim yn attal magwraeth balchder a gwag-ogoniant Mae llawer yn troi yn rhagrithwyr pan y deallont y byddant hwy eu hunain yn wrthddrychau sylw mawr, a chymerant arnynt demlo yr hyn nid ydynt, a lle byddo gostyngeiddrwydd a chywirdeb mae y cyfryw drefniadau yn tynu y sylw oddiar ystyriaeth ddyladwy y pethau a ddylent gael lle yn y meddwl.

O herwydd hyn, yr wyf yn dewis cyfarch y pryderus a'u haddysgu tra y maent yn eistedd yn gymysgedig a'r gynnulleidfa, yn hytrach na'u galw allan i eisteddleoedd neillduedig, a clwir meingciau pryderus (anxious seats:) ac os geill y gweinidog ymweled â hwy yn eu tai gartref mae hyny yn well na chadw cyfarfodydd yn bennodol iddynt hwy. Ond gan nas gellir gwneyd hyn, lle y byddo y nifer yn fawr, geill fod y cyfarfodydd hyn yn anghenreidiol; oud yn lle cynhyg ymddyddan a phob un yn unigol, bydded i'r pregethwr roddi addysg priodol a chynghor iddynt oll ar unwaith; ac os bydd rhyw rai mewn trallod mawr a dryrswch, byddyd iddynt ddyfod i dy y gweinidog, neu

anfon am dano i ymweled a hwynt. Mae pob trefniadau fyddo yn tueddu i leihau difrifoldeb addoliad dwyfol, neu ein parch i Dduw a phethau dwyfol, yn ddiau yn gyfeiliornus; a hyn yw effaith gormodedd o gynhyrfiad bob amser. Mae gwyllt-grefyddiaeth (fanati-cien.) yn aml yn llewyrchu gyda fflam gorddysglaer, ac yn cyffrôi cynnulleidfaoedd megys ag a thymestl-wynt neu ddacargryn; ond nid yw yr Arglwydd yn y tân, na'r gwynt, na'r ddaeargryn. Mue ei bresennoldeb ei yn fwyaf cyffredin yn y llef ddystaw fain. Nid oes un nodweddiad sicrach o wir dduwioldeb, na Lle byddo hyn yn eisiau geill y tân barch. losgi yn ffyrnig ond tân ansantaidd ydyw. Er y gwna gwyllt-grefyddiaeth ymwisgo â mantell duwioldeb a siarad ei hiaith, eto y mac yn hollol wrthwyneb iddo: oblegid tra mae'r olaf yn fwyn, yn hynaws, yn ddiduedd, ac yn barchusawl, mae'r flaenaf yn falchaidd, yn drahaus, yn enllibgar, yn hunanol, yn gnawdol, a phan y'i gwrthwynebir yn faleis-ddrwg. Mae y cyhoeddiad rhy-gynarawl ac annoeth o adfywiadau yn yr amser hyn yn ddrwg mawr. Mae yn yr hanesion hyn yn aml ryw ffregodaeth (cant) ag y sydd yn peri diflasdod mawr i ddynion synhwyrol; ac y mae ynddynt ormodiaeth ag sydd yn dyrysu y rhai a wyddant y gwirionedd am yr amgylchiadau; ac nis gall lai na bod o niweid i'r bobl am ba rai y mae'r hanes yn traethu. Ond rhaid i mi dewi.

Ydwyf yn barchuslawn ac yn serchoglawn Yr eiddoch,

A. ALEXANDER.

Y Parch. W. B. Sprague, D. D.

Amrywiaeth.

COFIANT CATHARINE ROBERTS.

Catharine ydoedd ferch i Mr. Robert ac Elizabeth Roberts, gynt o sir Feirionydd, wedi hvny o Lundam, eithr yn awr o Gaerefrog-Newydd. Yr oedd hi yn lled wanaidd o iechyd er ys rhai blynyddoedd. Sylwais fod rhyw bethau tra hynod yn ei hymddygiadau er pan cefais gydnabyddiaeth á hi. Enwaf rai o honynt; nid iddei chanmol hi, ond i ganmol gras yr hwn a'i gweithiodd i hynyma, ac i fod yn annogaeth i ereill i ymgyrchu at yr un pethau; yn mlaenaf ei sêl am gynteddau ac ordinhadau yr Arglwydd; byddai yn wastad wrth byst ei byrth. Hefyd ei hastudrwydd yn gwrando; pan y byddai ereill yn hepian, byddai hi yn effro; pan y byddai ereill yn cellwair, byddai hi yn sobr; pan y byddai ereill yn edrych o'n cwmpas, byddai hi yn llygadu ar y pregethwr: a phan y byddai yn cael rhywbeth trwy y wein-idogaeth, byddai yn gwneyd amnaid ar ei mham; bu hono am dymhor yn methu gwybod beth oedd dyben yr amnaid. Yn Society y plant—yn enwedig yr olaf ac y bu ynddi, yr oedd rlivw beth tra hynod yn ei phrofiad pan yr oeddid yn son am etifeddiaeth y saint yn y goleum. Hefyd yr oedd yn nodedig am ei geirwiredd; pa ddamweiniau bynag a ddygwyddai, hi a ddywedai y gwir. Hefyd am ei gonestraydd; er fod arian a phrês o'i chwmpas bob dydd, eto ni chymerai un cent o honynt heb ofyn am dani. Hefyd yr oedd yn dra phryderus am Iachawdwriaeth ereill, yn enwedig ei Buasai ei thad yn proffesu, ond yr oedd wedi gadael yr eglwys; a rhyw noswaith dygwyddodd i'r ddau fyned i ymddyddan am grefydd, ac am Iesu Grist; ac wrth son am Iesu Grist, gofynodd ei thad, 'A oe'ld hi yn er garu!' hi atebodd, 'Ei bod yn meddwl yn sier et bod, gan fod clywed am dano y fath hvfrydwen iddi. Tranoeth, gyda llawenydd mawr, hysbysodd i'w mham, gan ddywedyd, 'O! fy main, mae fy nhad ar droi ei wyneb i'r eglwys eto.' 'Pa fodd y gwyddost!' meddai ei mham. 'Oblegid ei fod yn ymddyddan am grefydd, ac yn son am Iesu Grist,' ebe hi: ac folly y bu ar ol ei hymadawiad.

Yn ei chystudd olaf, nid oedd ami awydd mawr am weled neb ond ei chyfeillion crefyddol; yr oedd am fyw a marw gyda'r rheiny.

Ionawr 16eg, gadawodd y ty o glai, ac a ehedodd i'w thragywyddol gartref, heb fod ond 10 mlwydd ac 8 mis oed. Y dydd canlynol ymgynnullodd lluaws i hebrwng ei rhan farwol i dy ei hir gartref; ac ar yr achlysur llefarodd Mr. T. J. Evans oddiwrth Jer. xxii. 10. Ac ysgrifenydd hyn o linellau a gyfarchodd y dyrfa ar lân y bedd.

Caerefrog-Newydd.

J. H. EVANS.

Bu trychineb tra chynar,——o ethryb Rhoi Cathrine mewn daear; Er wylo dwr o alar, Ni wel neb ei gwyneb gwâr.

Dwyster i'w mam wel'd ystod—ei bywyd Brau, buan yn darfod; Ei chuddio fu—ni chadd fod, Ond dernyn bach o'i d'wrnod.

Carph affach, bellach ni bydd---mwy i'w rhan, Y'mro y llawenydd; O! fâd ddatodiad dedwydd---Iesu a roes fynwes rydd.

Eos GLAR TWRCH.

Daughter, thou was't mild and lovely, Gentle as the summer breeze; Pleasant as the air of evening, When it floats among the trees,

Dearest daughter; thou hast left us, Here, thy loss we deeply feel; But 'tis God who has bereft us; He can all our sorrows heat.

Yet again we hope to meet thee, When the day of life is sped, And in Heaven with joy to greet thee, Where no farewell tear is shed.'

MILLERIAETH.

(O'r 'Daily Gazette.')

Y'mhlith yr amrywiol ymresymiadau a ddefnyddir gan arweinwyr y blaid hono o bobl a elwir 'Milleriaid,' y mae rhai a ymddangosant ar ryw olwg yn lled debyg o fod yn wirionedd, ond yn achlysurol defnyddiant a chymhwysant rai ereill, ac y gellir canfod twyll, ie, ynfydrwydd yn argraffedig ar eu hwynebau. Mae'r cwbl yn dwyn i ni yn ddyddiol ychwanegiadau o brofion, y geill dyn wedi iddo unwaith ffurfio rhyw athrawiaeth berthynol i'r Ysgrythyrau yn gadarn yn ei feddwl ei hun, esbonio unrhyw ran o'r Bibl, pa mór groes bynag iddei bwngc, yn fanteisiol i'w syniadau ei hun; a chanfod fel y mae ese yn dychymygu, ddigonedd o dystiolaethau o amryw fanau o hono, i gynnal i fynu ei osodiad pa mór afresymol bynag a fyddo. Yn y fath amgylchiadau, rhyw esboniad egniol o ryw ranau o'r Ysgrythyrau fydd bob ainser i ganfod yn eu rhesymau, a hyd yn nod hen brophwydoliaethau wedi eu cyflawni, weithiau a elwir i dystio o blaid eu haeriadau.

Tua phedwar mis yn ol, cefais y dyddanwch o wrando, nid yn y ddinas'hon, (Utica,) ar ddwy,o areithiau gan un Mr. Beach, (Nid wyf yn gwybod y dylwn ddyweyd Parchedig,) yr hwn, cyn belled ag y caniateir i mi farnu oddiwrth yr hyn a welais, sydd un o amddiffynwyr galluocaf y chwedlau Milleraidd.

Amcanodd y gwr hwn roddi eglurhâd ar un o'r prophwydoliaethau yn llyfr Nahum, (nid wyf yn gwybod i hyn gael ei wneyd gan un areithiwr arall,) pa un, os nad mewn ffordd o gywirdeb, eto mewn ffordd o gywreindeb sydd werth ei chrybwyll.

Yr amgylchiad y cyfeirir ato, sydd yn Nahum

'Pen, II. 1, 3, 4, a 6, o adnodau.

Mae hyn yn cael ei gyflawni fel y tybia efe, yn y dywygiad rhyfeddol yn yr amseroedd diweddaf; sef yr Ager-beiriant, yn ei pherthynas

a'r dull o deithio ar y Cledr-ffyrdd.

Yr adnodau ydynt fel y canlyn:—'Daeth y chwalwr i fynu o flaen dy wyneb; cadw yr anddiffynfa, gwylia y ffordd, nertha dy lwynau, cadarnha dy nerth yn fawr.' Faint o fywydau dynion ac anifeiliaid, a ga'dd yn ddamweiniol eu dinystrio trwy y ddyfais ryfeddol hon; a pha faint o gerbydau yn llwythog o deithwyr dynol, mewn ystyr lythyrennol gadd eu choalu i fynu? hyn a'i gwna yn fwy anghenreidiol nag erioed i 'gadw yr amddiffynfa,' ac i 'wylio y ffordd.'

i 'gadw yr amddiffynfa,' ac i 'wylio y ffordd.'
'Tarian ei wyr grymus a liwiwyd yn goch, ei
wyr o ryfel a wisgwyd âg ysgarlad; y cerbydau a fyddant gyda lampau tanllyd y dydd y
byddo ei arlwy, a'r ffynnidwydd a ysgydwir yn
aruthrol.' Dengys y rhan flaenorol o'r adnod
hon, arferiad byddinoedd Lloegr, yr unig genedl
ar y ddaear y gellir dywedyd am danynt, 'es
wyr o ryfel a wisgwyd âg ysgarlad.' Fel
y mae y Saeson wedi gwneyd inwy nag un genedl
arall tuag at ffurfio cledr-ffyrdd, crybwyllir am
danynt yn dwyn perthynas agos a'r testun hwn.
'Y cerbydau fyddant gyda lampau tanllyd,'Pwy sydd wedi sylwi ar ddyfodiad y cerbydau
yn y nos dywell na wel rym yr ymadrodd hwn!
a hyn hefyd, sydd i fod yn 'nydd ei arlwy,' neu
ychydig o flaen ei ddyfodiad. Y 'ffynnidwyd,'
y defnyddiau hyn bob amse' f roddir yn y
cledr-ffyrdd, 'a ysgydwir yn aruthrol.'

'Y cerbydau a gynddeiriogant yn yr heolydd, tarawant wrth eu gilydd yn y prif-ffyrdd: eu gwelediad fydd fel fflamau, ac fel mellt y saethant.' Mae y cyfeiriad yn y lle yma yn rhy amlwg i ofyn am eglurhad. Nid yw 'yr heolydd' a'r 'prif-ffyrdd,' yn y lle yma, yn meddwl dim yn amgenach na'r cledri mewn rhai manau a osodir y'mhellach ar wahân; o ganlyniad gwna y ffordd yn llettach nag o'r blaen. Eu bod yn 'cynddeiriogi, ac yn taraw wrth eu gilydd,' ar eu dyfodiad i unrhyw le o arhosiad, sydd wirionedd amlwg i bawb o honom.—Mae y rhan olaf o'r adnod hon yn dra chynnwys-

fawr!!

'Pyrth y dwfr a agorir, a'r palas a ymddettyd.' Hyny yw, pob rhwystrau yn cael eu symud ymaith, afonydd yn aml yn cael eu troi o'u rhediad priodol, a phob adeilad a 'phalas,' yn cael eu gyru y'mhell o'r ffordd, neu eu 'dattod,' i'r dyben o ddarparu y ffordd.'

Mae hyn i gyd yn lled gywrain a difyrus; ond pan ganfyddom fod yr holl bennod wedi ei chyflawni yn hollol yn marnedigaethau Duw ar y Ninifeaid, nis gallwn yn hawdd briodoli y rhan

yma o honi fel y gwna Mr. Beach.

Mewn perthynas i'r 'ysgarlad,' tebygir ei fod yn golygu yn hytrach wisgoedd y gwyr dewrion hyny yn cael eu lliwio mewn gwaed, nag i'r lliw gwreiddiol o honynt. Pa fodd bynag, rhaid cyfaddef fod hyn yn llawer mwy rhesymol, na llawer o esboniadau egniol a roddwyd

gan Mr. Miller, ar rai ymadroddion yn llyfr Daniel; yn enwedig i'r geiriau 'llawer a gyniweiriant,' (Dan. xii. 4.) yn ol ei ddehongliad ef, llawer a droant ddalenau llyfr Daniel! a hefyd yr ymadrodd, 'i ddifrodi llawer,' (Dan. xi. 44.) yr hyn medd ef, oedd yn golygu dinystr ar fywydau yn myddin Napoleon, yn lle yr eiddo ei elynion; yr hyn yn ddiamau a feddylir, os oes yma ryw gyfeiriad at Napoleon.

Utica. Cyf. Richard Hughes.

BENDITH AR HAELIONI.

(O'r 'Athraw.')

Anwyl Frawd,—Os gwelwch yr hanesyn isod yn werth i'w argraffu yn yr Athraw, dymanaf i chwi wneyd hyny: yr ydwyf fi yn dyst o'i eirwiredd. Wyf yr eiddoch, Curt-y-curm. Willliam Rowlands.

Yn mis Gorphenaf diweddaf, pan y cafodd y Parch. Edward Price, o Birmingham, genad i fyned trwy sir Aberteifi i gasglu at Gapel newydd Bilston, dygwyddodd yr amgylchiad canlynol. Fel yr oedd y cyhoeddwr yn rhybuddio am ddyfodiad y gŵr i'r ardal, dymunodd ar bawb i ofalu fod ganddo geiniog beth bynag i'w rhoi at yr adeilad newydd hon. Yr oedd gwraig dlawd yn gwrando; a chan fod y cais mór fychan, hi a ddywedodd ynddi ei hun, 'Minau a roddaf geiniog; 'a phan ddaeth y dydd, yr oedd y geiniog ganddi yn barod. Ond, fel y dygwyddodd, ar y dydd hwnw daeth ei phlentyn bychan adref oddiwrth ei feistr, ac arno eisiau hoelion yn ei esgidiau; a dywedodd ei gŵr wrthi am fod yn sicr o roi y geiniog i gael hoelion i'r mab, ac na chynygiai ei rhoi yn y ffordd yr oedd hi wedi meddwl; ac felly aeth y wraig mewn gofid a phetrusder, a phenderfynodd nad åi hi i'r cyfarfod, ond yr arhosai gartref gyga'i chydwybod euog. Pan ddaeth yr amser i fyned i'r capel, galwodd cymydoges arni i ddyfod i'r cyfarfod; hithau a ddywedodd na ddeuai hi ddim. 'Paham?' ebai hithau. 'Am nad oes genyf un geiniog i'w rhoddi.' 'Mi a roddaf fenthyg un i chwi, ebai y ddynes. Yna hi a lonodd, ac a aeth gyda hi. Erbyn hyn yr oedd ganddi ddwy geiniog; ac wrth fod y pregethwr yn arfer ei ddoniau hyawdl fel ymbiliwr tylawd a theimladwy, annghofiodd y wraig geiniog yr hoelion a gorchymyn ei gŵr, a thaffodd y ddwy geiniog at y casgliad; a chyn iddi fyned prin ddeg llath oddiwrth y capel, dyma orchymyn ei gŵr a hoelion ei mab yn ei chyhuddo, fel nas gwyddai pa fodd i wynebu adref. Ond ar y pryd, dyma rhyw wraig o'r gymydogaeth yn troi ati, ac yn dywedyd wrthi, 'Hon a hon, bûm yn meddwl lawer gwaith roi rhyw beth i chwi am i chwi wneyd cymwynas i mi er's dwy flynedd yn ol: y mae genyf bres heddyw; dyma i chwi bedair ceiniog.' 'Ar hyn aeth yr ystorm heibio ar y wraig, talodd y geiniog a fenthyciodd, a phrynodd hoelion i'r mab ac yr oedd ganddi ddwy geiniog dros ben yn myned adref yn llawen.

MEDDYGINIAETH RHAG Y CLWYF MELYN.

Yn y 'Drysorfa' am fis Chwefror diweddaf gwelsom hanes effeithlau rhyfeddol y cynghor canlynol yn iachau Cymro, adnabyddus i'r Golygydd, yr hwn hefyd oedd yn sicrhau gwirionedd yr hanes. Buasai y gwr hwn mór ddrwg yn y clefyd, nes ydoedd y clwyf melyn cyffredin ar ol maith flynyddoedd wedi troi yn Glwyf Melyn Du, (Black Jaundice,) arno, ac eto gwellhâodd yn ebrwydd wrth ddilyn y cynghor.

'Ceisiwch ddyrnaid o wraidd Dail tafol, a dyrnaid, o Wermod lwyd. Tafellwch y gwraidd, a dodwch' swrn o bob un, sef yr un faint o'r naill a'r llall, mewn peint, a thywelltwch ddwfr berwedig arnynt, a gadewch iddynt fwydo mewn lle cynes; neu berwch ychydig arnynt os mynwch. Yna yfwch ddracht o hono bob borou, ac yn awr a phryd arall.'

CYFRIF Y METHODISTIAID CALFIN-AIDD YN MHRYDAIN FAWR.

(O Newyddiadur Saesonaeg.)

Siroedd, &c.	Gweini. dogion.	Pre	geth- r.	Cap	eli.
Môn,	8		22		48
Caernarfon,	15		29		84
Dinbych,	8 .		20		60
Fflint,	13		20		57
Meirionydd, Dwyrain,	6		11		42
eto, Gorllewin,	4		16	.e	40
Trefaldwyn,					70
Ceredigion,	11		20		62
Penfro,	9		10		25
Caerfyrddin,	16		29		60
Morganwg,	14		24		67
Mynwy,	7		13		25
Brecheiniog,	10		8		33
Llundain,	2		_	••••	5
Llerpwil a Manchester,	2		6		10
Gorsafoedd yn Swyddi Llo	egr,_ 7		_		13
Caerlleon, Amwythig, Cae odor, &c.,	8r- } 3	•	2		4

YMFUDIAD O GYMRU.

(O'r 'Drysorfa.')

Gan fod cymmaint o ymfudo i'r America Ogleddol, bydded hysbys i'r rhai sydd yn bwriadu ymfudo, fod cyfraith wedi cael ei gwneyd gan ei Mawrhydi, y Frenines Victoria, na fydd i un long gario ymfudwyr i'r America Ogleddol heb barotoi digon o ddefnydd bara iddynt ar eu taith, yn ol saith bwys yr wythnos, am ddeg o wythnosau, felly ni fydd rhai i ymfudwyr barotoi cymmaint ag a fyddai rhaid yn arferol o wneuthur; a bydd raid iddynt dalu deg swllt yn ychwanegol at draul y cludiad. Y mae y gyfraith hon wedi dyfod i weithrediad ar y dydd cyntaf o Hydref diweddaf; ac y mae gan ei

Mawrhydi oruchwyliwr wedi ei osod yn Liverpool i edrych a fydd i'r pethau hyn gael eu cyflawni, fel na chaffo un long ymadael o'r porthladd heb fod ynddi ddigon o fara, yn ol yr hyn a ddywedwyd, i bob un a fyddo ar ei bwrdd. Hefyd, byddai o werth mawr i ymfudwyr ddal sylw mai y Black Ball Liners ydyw y rhai a gyfrifir oreu gan deithwyr sydd yn arfer croesi y môr i'r America. Hyderwyf hefyd y bydd iddynt sylwi, fel na chaffont eu twyllo, mai C. Grimshaw & Co. ydyw eu goruchwylwyr yn Liverpool; ac y mae v rhai hyn yn gadael y porthladd uchod ar y seithfed, a'r pedweryddar-bymtheg o bob mis.

IIF Bydded hysbys yn mhellach, mai goruchwyliwr y Grimshaw & Co. crybwylledig yn Nghaerefrog-Newydd, yw Samuel Thompson, 273 Pearl Street.

GOLYGYDD Y 'CYFAILL.'

Dadleuaeth, &c.

ATEBION A GOFYNIADAU.

ATEB

Iofyniad CYMBO GWYLLT, Cyf. V. tu dal. 336.

Gofyna y 'Cymro Gwyllt,'—'Pa cyn ucheled uwchlaw y ddaear rhaid codi dyn fel y gwelo o'i harwyneb?'

ATEB.—I uchder tryfesur y ddaear, yr hyn sydd yn gyfartal i 7964.094728 o filltiroedd, ac a geir allan fel y canlyn:—

Cylchedd. Tryfesur. Cylchedd. Tryfesur. Fel 3.1416 : 1 :: 25,020 : 7964.094728.

Oblegid y cyfrifiad mwyaf cyffredin o gylchedd y ddaear yw 25,020 milltir, a'r dynesiad (approximation,) mwyaf cywirat berthynasau cylcheddau a thryfesurau (circumferences and diameters) i'w gilydd, ydynt y rhai uchod i'm tyb i; gan hyny cyfranner unrhyw gylch crwn, neu fwlyn (globe) à 3.1416, a cheir y tryfesur; eithr cofier ychwanegu at y swm a gyfranner gynifer deg-ranau y cyfranydd, i'w cyfartalu. Fel hyn—3.1416) 25020,000 (7964 –

Fel uchod gobeithiwyf y boddlonir y 'Cymro

Gwyllt.'

milltir fel o'r blaen.

LLINOS GLAN OHIO.

II Yn ganlynol i hwn y cawsom ateb Paux.—Gol.

GWYLIAU A GORYMDEITHIAU DIR-WESTOL.

Sylw ar ofyniad yr ERYR, Cyf. VI. tu dal. 7.

Mr. Golygydd,—Gofyna eich gohebydd—'A ydyw yn fuddiol, rhesymol, ac Ysgrythyrol i gynnal Gwyliau a Gorymdeithiau Dirwestol?'—Nid wyf yn gallu gweled eu bod yn fuddiol nac yn Ysgrythyrol, ond i'r gwrthwyneb; ac

yr wyf yn barnu fod ein cenedl yn yr Hen Wlad wedi eu hargyhoeddi o'u niweid, onidê paham na chlywem am danynt yno fel cynt! Eto, ar yr un pryd, os geill yr 'Eryr' brofi eu bod yn fuddiol, rhesymol ac Ysgrythyrol, dyged ei brofion ger bron, fel y caffo ereill eu pwyso.

Mewn atebiad i'w ail ofyniad, dywedaf, os bu y cyfryw arddangosiadau yn foddion i ennill rhyw nifer at y Gymdeithas Ddirwestol, ei fod hefyd yn foddion i yru ereill y'mhell oddiwrthi, a gwael iawn ei ddeall yr ystyriwyf y dyn na ennillir at Ddirwestiaeth ond trwy y cyfryw

foddio

Am ei drudydd gofyniad, dywedaf, y buasai yn fwy dirnestol yn gystal a boneddigaidd, i'r 'Eryr' ei gyfeirio yn bersonol at y Gweinidog y sonia am dano. Hefyd, os myn wybod ansawdd y grefydd Babyddawl, eglur yw, mai mewn Gwyliau a Gorymdeithiau yn benaf y mae ei dêngarwch yn gynnwysedig. Dyma'r prif foddion, ynghyd a gorwychedd gwisgoedd ac adeiladau, trwy ba rai y mae hi yn llwyddo i ddallu y werinos.

DRYW

Perth-lwyd, Pant-yr-oen, swydd Oneida.

DEHONGLIAD

Pr Dychymyg yn Cyfrol VI. tu dalen 39.

Cawsom ddau ddehongliad i'r Dychymyg hwn, y naill gan W. S. Williams, a'r llall gan Durtur Cerodigion; cytuna'r ddau mai Ben-Jamin Lewis yw enw y gofynydd.—Gol.

ATEB

I ofymiad 'Durtur Ceredigion,' Cyf. Iv. tu dal. 305.

Gofynwyd gan y ' Durtur,'
Ofyniad rhyfedd iawn;
Gan ddysgwyl ceal atebiad,
Gan un o berchen dawn:
Amddifad o atebiad
Y mae er's amser maith,
Gan ddysgwyl un cymlwysach
Na mi fyn'd at y gwaith;
Y Paunod yw en henw—
Yr adar mwyaf hardd—
Gobeithio na chamsyniais,
Medd 'deryn bach o'r ardd.

MWNGIALOG.

DEHONGLIAD I Ddychymyg Evan Evans, Cyf. vi. tu dalen 56.

Y peth a nodaist i'n mór hynod, Ydyw Ancu i'r corph mewn beddrod : Evan, wele atch syber l'th ddychymyg di, gan— U T K.

GOMER.

GOFYNIAD RHIFYDDEGAWL.

Pa cyn ucheled uwchlaw y ddaear rhaid codi dyn fel y gwelo § o'i harwyneb! Marcy, swydd Oneida.

Barddonfaeth.

GWERTHFAWROGRWYDD AMSER.

Am werthfawrogrwodd amser, Am wertniawrogrwod ameer, Rhaid addef hyn yn awr, Mewn araeth na barddoniaeth Nid wyf yn gwybod fawr, 'Roedd amser yn y boreu Cyn rhoddi i Adda fod, Mae amser ar ei yrfa 'Nawr yma gwedi dod!

'Dyw amser ddim yn aros, Ond beunydd wrth ei waith, Fe heda ffwrdd oddi yma I'r trag'wyddolde maith; Nid oes a'i gwrthwyneba, Er fod ei oes ef cyd, Mae'n para'n ddigyfnewid O ddechreu i ddiwedd byd.

III. Mewn amser y daeth Gomer, Sef tad y Cymru mwyn, Mab Japheth, wyr i Noa-Ca'dd oddi yma ei ddwyn, Os gwir ddywêd haneswyr. Coffadwyr, croew crwn, Y ddegfed ách o Adda, Hab ammen ydedd hwn Heb ammeu ydoedd hwn.

Os trown yn ol ein golwg,
Mae'n amlwg i n'n awr
Fod miloedd gwedi myned
I'r trag'wyddolfyd mawr:
Dyn ynfyd a segara
Tra yma yn y byd—
'Dyw amser ddim yn aros,
Ond wrth ei waith o hyd.

Mae'r haul, y ser a'r lleuad I'w gweled yn y nen, Heb un o'r rhai'n yn gofyn, Pwy ddylai fod yn bea; Ac felly hâf a gauaf, Ac oerni mawr a gwr Y cwbl yn cydgordio Môr gryno er ein lles.

Y mor, yr aur, a'r arian, Y perlau hardd eu llun, A holl drysorau amser A wnaed er mwyn y dyn; Can cymnint yw'r addewid I'r diwyd yn y byd: 'Dyw amser ddim yn aros, Ond wrth ei waith o hyd.

Ni gawsom draed i rodio,
Do'n gryno ar ein taith;
Ac hefyd cawsom ddwylaw,
I wneyd gorchwylion gwaith;
A llygaid i ni ganfod,
A chlustiau gwych eu clyw,
A thafod i fynegi
Daioni mwyr ein Dnw Daioni mawr ein Duw.

A mwyn gynneddfau'r enaid Yn ddifrad roed 1 ddyn, A gallu i 'mresymu, A barnu drosto ei hun: Yr ynfyd a segura, Yra yna yn y byd— 'Dyw amser ddim yn ares, Ond wrth ei waith o hyd.

O Adda hen hyd heddyw, Ni a wyddom hyn i gyd,

Fod amser gwedi mude Rhyw filoedd math e'r byd ; Y penau mawr coronog, Sidanog, gwych ei grân Canolradd a'r cardotwyr, A vrir beb wahan

Na ddigia wrth lwyddianua, Yn barchus bydd i'r gwan, Yn barchus bydd i'r gwan, Ymdrecha wneyd i'r bobl Yn rhwyddol iawn dy run; A chadw ddeddfau'th Grêwr, Tra fyddech yn y byd-'' Dyw amser ddim yn arus, Ond wrth ei waith o hyd.

Aberder.

ALAW GOCK.

Y GELYN DIWEDDAF.

Ow! Angeu du sydd ar y llawr Bob mynyd awr heb arbed, Yn torri lawr holl ddynolryw, Pan gaiff gan Dduw ei genad. TT.

Ni phrisia hwn mewn gradd na grym, A'i gryman llym y meda, Bob llwyth, bob lliw, bob iaith, bob un, Mae'n dal y mynyd ola'.

III. A fethodd angeu ladd i'r llawr, Yr arwr mawr calonog ! A ddarfu of roi arfau lawr.

I unrhyw gawr oedd enwog?

Er diange rhag yr haint a'r clwy',
'N ddiogel drwy beryglon,
Ni ddiange neb sydd yma'n byw,
O'i grafane, medd Duw union.

Er caffael byw a myn'd yn hên, A bod dan wên Rhagluniaeth, Ni ddiangc neb er hyny'n rhydd, O gyfyng ddydd marwolaeth.

Mae Angeu'n rhodio o'n hol bob pryd, Gan fesur hyd ein camrau; A phob rhyw enyd fach heb feth Sy'n difu peth o'n dyddiau.

O Angeu! P'le mae'th golyn llym? A ph'le mae grym dy ddynod? Ca'wd ar GALPARIA un prydnawn, Ddigonol IAWN am bechod!

Ac yno cefaist fythol glwy', Am dane mwy bydd cefie; A rhoed trigolion parthau'r byd O unfryd ddyiolch lddo.

Brysied Efengyl dros y byd, I daenu iechyd enaid, Na b'o gan Angeu er ei glwy', Un gwenwyn mwy i'r gweiniaid

MWHOLLLOS.

ENGLYNION Anerchiadol i Mrs. J. Davies, Ynys Hir, C. N.

Hael o'i bwrdd i lu y Beirddion-Judith Davies dirion; At wael adwyth tylodion, Rhwydd a hael yw'r weddw hon.

Boed llwydd iddi hi o hyd—ei heinioes, A'i hanwyl blant hefyd ; Mewn llawnaf wychaf iechyd, Trwy iawn barch, tra yn y byd. ROSYN DDS.

HANESIAETH GARTREFOL.

CYLCHWYL DDIRWESTOL.

Cynnaliwyd Cyfarfod Blynyddol y 'Gymdeithas Ddirwestol a ddygir y'mlaen dan arolygiaeth yTrefnyddion Calfinaidd,' yn Nghapel-Cerrig Remsen, swydd Oneida, C. N. Chwefror 21ain, 1843.

Cyfarfu yr aelodau am 2 ar gloch, pryd y dewiswyd y personau canlynol yn swyddogion

am y flwyddyn ddyfodol :-

MR. JOHN S. WILLIAMS, Llywydd. WILLIAM B. JONES, Is-lywydd.

EBENEZER JONES, Ysgrifenydd. Dewiswyd y personau canlynol yn drefnwyr

ac ysgrifenwyr yn y gwahanol ardaloedd a enwir isod :-Remsen,—John Edmunds a Moses Jones, yn

Drefnwyr, ac Ebenezer Jones, yn Ysgrifenydd. Pen-y-caerau,—Lewis Lewis a Griffith R. Williams, yn Drefnwyr, ac Hezekiah J. Owens, yn Ysgrifenydd.

Ninety-six,—Wm. A. Jones a Robert Humphreys, yn Drefnwyr, a Griffith Anthony, yn

Ysgrifenydd.

Enlli,—Jenkin Jones a Richard Charles, vn Drefnwyr, a John J. Hughes, yn Ysgrifenydd.

Diograin,—Edward Jermain a John Williams. yn Drefnwyr, a Robert Rowland, yn Ysgrif-

Hebron,-David Davies a Evan Parry, yn Drefnwyr, ac Evan Williams, yn Ysgrifenydd.
Nant,—John R. Hughes a Josiah J. Owens,

- yn Drefnwyr, ac Evan Jones, yn Ysgrifenydd. 1. Penderfynwyd fod cyfarfod y Gymdeithas i'w gynnal ar y nos Fawrth cyntaf o bob mis yn y flwyddyn ddyfodol, ar ei gylchdro yn y manau a enwyd. Dysgwylir ac hyderir y gwna y Trefnwyr ofalu am fod y cyfarfodydd misol i gael eu cynnal yn brydlon a rheolaidd; ac iddynt hwy hefyd y perthyn nodi allan rywrai i ddywe'yd yn gyhoeddus ar yr achos yn y cyfryw gyfarfodydd. Heblaw y cyfarfodydd a enwyd, annogir pob ardal i gynnal eu cyfarfodydd cartrefol mór aml ag y barnont yn anghenreidiol, ac hefyd i ymofyn yn fanwl a ydyw pawb yn eu hardal, yn enwedig aelodau eglwysig wedi llawnodi yr Ardystiad Dirwestol.
- 2. Annogir yr Ysgrifenwyr Cartrefol i anfon rhif eu hardystyddion i'r Ysgrifenydd Cyffredinol, mór fuan ag y byddo modd.
- 3. Penderfnwyd ein bod yn annghymeradwyo yr arferiad o roddi enwau ar lyfr dwy Gymdeithas ar yr un pryd.
- 4. Fod y Cyfarfod Blynyddol nesaf i gael ei gynnal yn Nghapel-cerrig Remsen, am 2 ar gloch, yr ail ddydd Mawrth yn Chwefror, 1844.

Cadwyd cyfarfod cyhoeddus yn yr hwyr, pryd yr areithiodd pedwar o'r aelodau yn dra gwresog.

EBENEZER JONES, Yegr.

Remsen, Marorth 14eg.

CYFARFOD CHWARTEROL.

Yr hun a gynnaliuoyd gan y Trefnyddion Calfinaidd, Mawrth 16eg a'r 17eg, 1843, yn Remsen, swydd Oneida, C. N.

Yn y Gyfeillach gyffredinol am 11eg y dydd cyntaf, dangoswyd yr anghenreidrwydd i ni fel proffeswyr crefydd fod yn fwy tebyg i halen y ddaear, a goleuadau yn y byd, yn pereiddio ac yn llewyrchu y'mhob man; ac hefyd gochelyd bod fel plantos yn bwhwman o'r naill beth i'r llall, ond yn ddiysgog ac yn benderfynol ein meddwl am drefn yr Arglwydd yn argyhoeddi pechaduriaid, fel y'i heglurir yn y Gwirionedd.

Penderfynwyd gwneuthur ychwanegiadau yn ein dull o gynnal Cyfarfodydd Chwe'-wythnosol o hyn allan, sef, cyfeillach gyffredinol am 11 y dydd cyntaf, cyfarfod swyddogion am 2, a phregethu yn yr hwyr; cyfarfod swyddogion am 8 yr

ail foreu, a phregethu am 10eg.

Am 8, boreu yr ail ddydd, bu yr ymdriniaeth mewn rhan am bethau ysbrydol; a dangoswyd yr anghenreidrwydd a'r buddioldeb o fod i flaenoriaid y naill eglwys ymweled ag eglwysi cym-

ydogaethol yn achlysurol.

Am 7, Dechreuwyd y moddion cyhoeddus gan Mr. D. Williams, a phregethodd Mr. Edward Rees, oddiar Diar. viii. 36. dranoeth Dechreuodd Mr. T. Jones, a phregeth-odd Mr. David Jones, oddiar Joel ii. 27, a Mr. 1saac Davies, oddiar Mica vi. 9. Am 2, Dechreuodd Mr. D. Jones, a phregethodd Mr. Isaac Davies, oddiar Job xiv. 14, a Mr. Edward Rees, oddiar Act. xiii. 39.

O herwydd gerwindeb anarferol yr hin ar y dyddiau hyn, penderfynasom gynnal Cyfarfod Pregethu drachefn y'mhen yr wythnos. Yr hyn a wnawd yn y dull cynlynol:—Mawrth 22ain, am 2 ar gloch, bu Cyfeillach gyffredinol. Y mater dan sylw oedd—Yr anghenreidrwydd o wylio bod ein hymddygiadau yn deilwng i'r Efengyl yn ngwyneb profedigaethau y dyddiau hyn mewn pethau tymhorol. Dangoswyd fod ymgynghori â Duw ac a'i bobl mewn achosion o bwys yn ddyledswydd arnom, ac y byddai budd mawr yn debyg o ddeilliaw o hyny. wyd nas gellir adnabod cariad neu gas oddiwrth oruchwyliaethau Duw tuag at ei bobl yn nhrefn ei ragluniaeth; er mai cyfiawnder a barn yw trigfa ei orseddfa Ef, eto bod cymylau a thywyllwch yn fynych o'i amgylch; a bod heffolwyn wyneu ynryngau i amgyca; a bod newewysion Rhagluniaeth yn cydweithio er daioni y rhai
sydd yn caru Duw. Yn y cyfarfod hwn cawsom gyfarchiad gan Mr. John Griffiths, brawd
yn y weinidogaeth, a ddaethai i ymweled â ni o
Garbondale; yr oedd yn hyfrydwch mawr genym glywed ganddo hanes ein brodyr yn Pensylfania.—Darllenwyd llythyr oddiwrth ein brosylfania.—Darllenwyd llythyr oddiwrth ein brodyr yn swydd Jefferson ; da iawn oedd genym ddeall eu bod yn meddwl am Enw yr Arglwydd yn y fan hono.—Dymunir ar y neb fyddo yn

ysgrifenu atom, ofalu gwneuthur hyny yn brydlon.—Cynnaliwyd moddion cyhoeddus y noson hono, ac am 10, 2, a 6 dramoeth, yn mha rai y pregethodd y Brolyr, Griffiths, Jones, Davies, Rees, ac Evans. Ondrhag gormesu y mhellach ar eich terfynan gadawaf ar hyn, gyda ychwanegu yn unig, bod yr Arglwydd yn nhiriondeb ei drugaredd wedi ein cofio y waith hon hefyd â graddau helaeth o lewyrch ei wyneb, gyda phob rhan o'r gwaith.

JOHN S. WILLIAMS, Ysgr.

GWYL DDEWI YN CINCINNATI.

Ar y cyntaf o Fawrth diweddaf, 'Y Gymdeithas Gymreig er lledaenu Gwybodaeth' a gynnaliodd ei chylchwyl yn Llŷs y Coleg, lle yr ymgynnullai lluaws cyfrifol o wrandawyr. Y dull y dygid y cyfarfod y'mlaen oedd trwy ar-Yr areithydd cyntaf oedd Mr. A. Ambrose, yn Gymraeg. Dangosai werth gwybodaeth, a chymhwysder y Gymdeithas i gynnorthwyo ei haelodau i gyrhaedd gwybodaeth. Yn nesaf areithiodd A. E. Gwynne, Ysw., yn Saesonaeg. Cyfeiriai yn llawen at ei haniad Cymreig, gan ddangos nad oedd dim yn hanesyddiaeth cenedl y Cymry i beri i neb gywil-yddio o'u plegid. Na ddarfu iddynt erioed ymosod ar genedl wanach na hwy eu hunain, na thynu'r cleddyf erioed ond er hunan-amddiffyniad. Canmolai eu cymeriad yn y wlad hon, yn enwedig eu sobrwydd a'u diwydrwydd. , helaethai ar lesoldeb y Gymdeithas yn coleddu yr iaith Gymraeg. A diweddai trwy annogyr iaith Gymraeg. A dweddid i'r Cymry fel dinasyddion yn y Taleithau Unedig. Yn ganlynol, cododd Mr. D. Williams ar ei draed, a sylwodd (yn Gymraeg,) nad oedd gwybodaeth gyffredinol mewn un modd yn milwrio yn erbyn gwybodaeth Ysgrythyrol a chrefyddol, ond yn gynnorthwyol iddi. Dangosai y buddioldeb o ddarparu moddion gwybodaeth fuddiol i'r ieuengctyd, yn un peth i'w hattal rhag ofer ddifyrwch, ac i'w cynysgaeddu â golygiadau priodol am deyrnasoedd, dynion, a phethau. Ar ei ol J. H. Jones, Ysw. a draddododd araith. Dangosai werth Hanesyddiaeth, fel moddion i'n cynnyddu mewn deall a moesoldeb. Soniai am y Derwyddon Cymreig,-fod eu dysgeidiaeth yn glodfawr trwy holl Ewrop; ac er bod eu crefydd yn eilun-addoliaeth, fod ynddi lawer o bethau pur ac uchel mewn moesoldeb. Bod y Cadfridog Rhufeinaidd Suetonius, a Iorwerth y 1af, wedi gorfod llofruddio v Derwyddon cyn y medreut sicrhau eu goruchafiaethau. Diweddwyd y Cyfarfod trwy araith gan y Parch. B. W. Chidlaw. Yr hwn a sylwai fod yn y cyfarfod rai o bob sîr yn Nghymru; bod y cyfarfod yn galw i'n côf gyda theimladau hyfryd, gyffelyb gyfarfodydd yn ein gwlad enedigol, er ein bod bum' mil o filldiroedd oddiyno. Yr oedd yn -hôff ganddo gyfarfod a chynnifer o'i gydwladwyr, yn edrych mór siriol a chysurus; ac yn dda ganddo weled cymaint o syched ynddynt am wybodaeth. Crybwyllai yn barchus iawn am lafur a duwioldeb Mr. Charles, yn enwedig yn sefydliad y Gymdeithas Fiblaidd; a diweddai trwy annog y gynnulleidfa i fod yn ddiwyd yn eu hymofyniad am wybodaeth.

Nid oes yma ond testunau yr amrywiol areithiau, ond ofnwyf ormesu trwy ofyn ychwaneg o le.

Ydwyf yr eiddoch, &c.

T. LL, HUGHES, Yegr.

ESGORODD-

Ion. 20fed, yn Constableville, Ann, gwraig Mr. Robert Evans, ar fab; a gelwir ei enw ef John.

16eg, yn Nghymru-Newydd, Pa., Elizabeth, gwraig Mr. Wm. Davies, ar fab; a gelwir ei enw ef Henry.

Chwefror y 5ed, yn Minersville, Catharine, gwraig Mr. Wm. Williams, ar ferch; a gelwir ei henw hi Margaret.

PRIODWYD-

Mawrth 15fed, yn Nghaerefrog-Newydd, gan y Parch. J. J. Jones, Mr. Owen Jones, a Meis. Elizabeth Jones, merch ieuangaf Mr. Robert a Mary Jones, diweddar o Remsen, ond oll yn awr o'r ddinas uchod.

Chwefror 8fed, yn Remsen, gan y Parch. D. E. Davies, Mr. Richard Hughes, a Meis. Elimor Jones, ill dau o'r lle uchod.

Mawrth 1af, gan yr un gweinidog, Mr. John R. Roberts, a Meis. Amy Jones, ill dau o blwyf Remsen.

O wir gred yn eirioes; Heb ofid, heb lid, heb loes— Iôr anwyl rhoed hir einioes.

MWNGIALOG.

Mawrth 30ain, yn Ffloyd, Oneida, C. N., o flaen A. Martyn, Ysw., Mr. Evan W. Jones, a Meis, Rebeca Williams, y ddau o'r plwyf uchod.

Ryw harddwech orohlan,——a bryder Ar briodas Iefan— Ei rheol hi, yn mhob rhan, A fu Dirwest fad eirian.

AR MORYDD.

Ebrill 12fed, yn Steuben, gan y Parch. R. Everett, Mr. Evan S. Morris, a Meis. Ann Griffiths, y ddau o blwyf Remsen.

Rhoddi serch ar ferch un fad, — wnasth lfan,
A thyfodd cydsyniad
O du'r bun, a derbyniad —
Er gwell, gwaeth, gwyd, pyd, llyd, llad.
IEUM O GREEDIGION.

BU FARW-

Mawrth——yn Constableville, yn 55 mlwydd oed, Susanna, gwreig Mr. Robert H. Morris. Cafodd bedwar mis o gystudd trwm. Gorphosodd ei gyrfa mewn llawn sicrwydd gobaith.

Ion. 10fed, yn Nghymra-Newydd, Pa., yn

11eg mie oed, Henry, mab Mr. Morgan a Margaret Pugh, o'r lle uchod.

Chwefror 26ain, yn nhalaith Illinois, Maurice Jones; yr oedd yn frodor o Benybryn, plwyf Llantrisant, swydd Fôn, a daethai i'r wlad hon yn Ngwanwyn y flwyddyn 1831.

HANESION AMERICANAIDD.

Racine.—Cyssegrwyd Eglwysdŷ Bresbyteraidd newydd yn Racine, Wisconsin, y dydd olaf o Chwefror. Dywed yr 'Advocate,' bod dwy o Eglwysdai ereill ar droed yno, ac y cânt eu gorphen yn ystod y tymhor canlynol.

Daeargryn yn Nghaerefrog-Newydd.—Dywed y 'Journal of Commerce':—Y mae genym dystiolaeth ddiamheuol fod y ddaeargryn a wnaeth y fath ddinystr ar fywydau ac eiddo yn yr India Orllewinol, Chwefror 8fed, wedi ei theimlo yn y ddinas hon.

Smocio ar yr heol.—Mae smocio tobacco ar yr heolydd yn Boston yn drosedd cospadwy. Attaliwyd G. Penniman yno y mis diweddaf ar ol ail drosedd, a dirwywyd ef gan Ustus i \$2 am bob tro, yr hyn ynghyd a'r costau a chwyddodd i \$10.

Ychvanagiadau Crefyddol.— Ymddengys wrth gyfrifon a gyhoeddwyd yn ddiweddar, fod tua 20 mil o aelodau wedi eu hychwanegu at eglwysi y Bedyddwyr, y Trefnyddion, y Presbyteriaid, a'r Esgobaethwyr yn Virginia, yn ystod y flwyddyn ddiweddaf.—Mae'r hanesion presennol yn rhoddi lle i ni ddysgwyl y bydd yr ychwanegiadau yn y flwyddyn hon, yn yr amrywiol daleithau, y'mhell tu hwnt i ddim a gymerodd le unrhyw flwyddyn erioed o'r blaen yn America.

Cyfarfod gohiriedig.—Mae Diogelfa Ysbrydol (Spiritual Retreat) wedi ei gychwyn er ys amryw ddyddiau gan Offeiriad Pabyddawl yn Vicksburgh, Mississippi!

Traws-hudiad, (Scduction.)—Yn ein rhifyn am Fawrth hysbysasom fod merch ieuangc o Philadelphia wedi ei thraws-hudo, a bod y traws-hudwr wedi cael ei saethu gan frawd yr eneth. Mae prawf y brawd wedi pasio, ac yntau wedi ei ryddhau, oddiar y seiliau bod y ferch ieuangc dan oed (16eg ml)—a bod y traws-hudwr wedi dwyn trais arni—bod y gyfraith yn caniatau i'r ferch, neu ei thad, lofruddio y treisiwr ar y pryd—ac nad oedd ei brawd wedi cael amser i oeri ar ol clywed y newydd poenus. Mae'r prawf hwn yn debyg o achlysuro cyfreithiau llymion yn nhaleithau Pensylfania a Chaerefrog-Newydd yn erbyn traws-hudwyr, putteinwyr a godinebwyr; mae ysgrifion ger bron y ddwy Lywodraethfa ar y mater.

Y Tymhor.—Nis geill y preswylydd hynaf braidd gofio Gauaf yn gyffelyb i'r diweddaf 'mewn parhâd a llymdostedd. Yr oedd yn 11eg o Ebrill cyn i un ager-fâd allael cyrhaedd Albapy o Gaerefrog-Newydd. Buasai yn 15fed pe gadawaid i'r hin agor y drwyddfa. Torrwyd yr afon i fyny gan ager-fadau bob troedfedd o Newburgh i Albany. Yr oedd ymdaith yr ager-fadau yn debycach i aredig tir na nofio afon.—Agorir y gamlas o Albany ar y laf o Fai.

Pinau bach.—Mae yn Stafford, Con., beiriant cywrain at wneuthur pinau. Gafaela yn y gwyfr (wire,) tŷr ef i'r hyd gofynol, rhydd ben arno, pwyntia ef &c., cyn gollwng ei afael arno; gwna un peiriant o gylch 36,000 mewn diwrnod. Mae yno beiriant arall hefyd i'w gosod mewn papyr; gesyd hwynt yn ol y radd o 24,000 mewn inunud. Dyfeisiwyd ef gan Mr. H. Waters o Stafford. Nid ydym yn gwybod am gyfielyb beiriant yn unrhyw barth arall o'r byd.

Racine.—Camhysbyswyd ni o barthed bod y Llywodraeth wedi caniatau arian tuag at wneuthur porthladd yn Racine; eto, wrth yr hyn a welsom yn Newyddiaduron Racine, nid oes genym nemawr ainheuaeth nas gwneir porthladd godidog yn fuan yn y lle cynnyddfawr hwnw.

Y Seren gynffonog.—Nis geill fod yn anhysbys i'n darllenwyr ymweliad y Comet, cynffon yr hon a welid mor nodedig yn yr hwyr yn ddiweddar; gellir yn hawdd canfod y corph o honi trwy adlewyrchiad ar ysgwydd costrel ddû gyffredin; ymddengys yn agos iawn i'r haul;—mae y nesaf a welwyd erioed ond un. Gan ei bod yn brysio o'n cylch ni yn gyfym, collir yr olwg arni yn fuan. Dywedir rhaffynegi ei dyfodiad gan yr enwog Dr. Olbers, o Breton, cyn belled yn ol a'r flwyddyn 1804.

Hanesiaeth Genhadol.

LLYTHYR O LYDAW

At Ysgrifenydd 'Cym. Gen. Dramor y Trefn. Calfinaidd Cymreig.'

Pontivy, Ionawr 4, 1843.

FY ANWYL SYR,-Y mae'n llawen genyf fy mod yn awr yn alluog i ysgrifenu atoch o wlad yr hen Gymry, y rhai ydynt yn sicr y creaduriaid rhyfeddaf a welais i erioed. Cyrhaeddasom y lle hwn y 23ain o'r mis diweddaf, a byth nid anghofiaf y teimladau oedd ynof pan ddaethum gyntaf i'r dref. Yr oedd lluaws mawr o Lydawiaid wedi dyfod o'r wlad, ac yn sefyll y'nghyd Wrth edrych ar en gwiswrth y farchnadfa. giadau hyno lol, gallasem ddychymygu ein bod wedi ein gosod yn y parthau mwyaf mynyddig o Gymru tua dau gan' mlynedd yn ol, pan oedd ein henafiaid (yn ol pob hanes a glywais i) yn llawn mo'r hynodol. Boreu Sabboth acthum i'r eglwys, a chan ei fod yn ddydd Nadolig, yr oedd yno rodres nid bychan yn mysg y Pabyddion. Yr oedd y gynulleidfa yn lluosog iawn, ond gorfu i'r hen Lydawiaid gymeryd yr eistedd-leoedd isaf yn yr adeilad. Pe na buasai un arwydd arall i'w dynodi oddiwrth y Ffrancod coegfalch, buasai yn hawdd eu hadnabod wrth eu zeal yn yr addoliad. Tra yr oedd y Ffrancod yn ymfoddloni ar wlychu blaenau eu bysedd yn y

dwfr sanctaidd, yr oedd y Llydawiaid yn ddirodres iawn yn gwthio y llaw i gyd iddo. Gan fod y llawr yn o fudr, ni wnaeth y Ffrancod ond tipyn o ymgrymiad moesgar; ond syrthiai y Llydawiaid ar eu gliniau yn y baw fel pe buasai yn garpet. Yn agos i'r allor gosodasid ystabl fechan o goed, ac ychain yn gorwedd ynddi a'r plentyn sanctaidd Iesu yn gorwedd yn y preseb! Yn wir yr oedd yn alarus gweled y bobl ar eu gliniau o flaen y ddelw fach. Tybiwn i na's gallent fod yn fwy defosiynol pe buasai gwir gorff y Gwaredwr yn bresennol. Yr oedd plât mawr wedi ei osod yn agos i'r preseb i dderbyn offrymau yr addolwyr, a deallid of course mai po mwyaf o arian a gyfrenid ganddynt amlaf yn y byd fyddai y bendithion a dderbynient. Yr oedd arnaf chwant cryf i glywed pregeth Lydaw-aidd, a gweled y Llydawiaid yn ei hagwedd naturiol eu hunain heb y Ffrancod gyda hwy; felly aethum y Sabboth diweddaf tua dwy filltir i'r wlad, i eglwys lle nad oes ond Llydawiaid yn unig yn ymgynull. Nid yw yr eglwys yn fawr iawn, ond yr oedd yno gynalleidfa bur dda. oedd y merched ar un ochr, a'r meibion ar y llall. Ymddangosai y blaenaf mae'n wir fel pe baent yn addoli yn dra defosiynol; ond yr oedd yr olaf wedi ymdyru at eu gilydd, ac yn chwerthyn weithiau, ond mór ddystaw ag y medrent. Gan fy mod yn sefyll yn eu plith, edrychais o'm hamgylch i weled achos y dyfyrwch, a gwelais yno hen wr a thwll yn ei goat, i'r hwn yr oedd y lleill yn gwthio eu dwylaw yn aml i'w wneyd yn fwy. Ymddangosai yr hen wrmor llawen a neb o honynt, ac yn gosb arnynt efe a blyciai eu gwallt hirllaes yn egniol. O'r diwedd canfu yr offeiriad fod cynhwrf yn eu mysg, a daeth atynt oddiwrth yr allor sanctaidd, a gorchymynodd iddynt fod yn fwy astud a difrifol, a pheidio sefyll mór agos i'r drws. Ni chafodd ei gynghor ond effaith byr iawn, canys ail-ddechreuodd y dyfyrwch cygynted ag y dychwelodd at yr allor, Ond pan gysegrodd yr offeiriad y bara a'r gwin, yr hyn a alwant yr offeren, yr oedd ychydig mwy o ddifrifwch yn eu mysg, ac ymgroesasant, gan syrthio ar eu gliniau, fel pe baent y Cristion-ogion mwyaf defosiynol. Myfi oedd yr unig un oedd yn sefyll yn eu plith, ac ymddangosasai fod fy annuwioldeb yn peri syndod nid bychan iddynt. O'r diwedd aeth dau hen greadur digrifol e amgych gyda'r bara sanctaidd, (nid y sacrament,) yr hwn a dderbynid ganddynt oll gyda llonder mawr. Yna dilynodd y Darlith, yr hwn oedd y peth mwyaf difywyd a glywais erioed. Nid oeddwn yn deall ond ychydig iawn o eiriau. Adroddai y gair trugaredd yn bur aml, ond nid oedd yn ymddangos fel pe ba'i yn gofalu llawer ba un a wnai ei wrandawyr dderbyn trugaredd ai peidio. Wedi iddo orphen dechreuodd y canu drachefn, a chydunai yr holl gynnulleidfa; ac O! y fath swn a wnaethant. Ni's gallwn ei gydmharu i ddim ond uchel orfoledd pedwar neu bum' cant o bobl yn Nghymru. Meddyliais ar y pryd mai yr un fath yw y Cymry yn mhob man; pa beth bynag a wnant y maent yn ei wneyd â'u holl galon. Pan ddaethum allan i'r fynwent nid oedd yno ddim llai nag ugain yn penlinio ar y beddau, yn gweddio'n wresog dros y meirw. Ymddengys fod y Llydawiaid yn fwy selog yn y dull hwn o addoli na

neb o'r pabyddion. Go ryfedd hefyd oedd gweled un o'r hen ddynion, a weithredai fel diacon gyda'r offeren, yn sefyll yn y fynwent gyda basgedaid fawr o afalau ar werth, ac yn gwaeddi gyda llais tra nerthol, 'afalau, afalau!'

Ond mae'n rhaid i mi bellach ddywedyd wrthych yr hyn a ystyriwyf y peth mwyaf isel yn nodweddiad y Llydawiaid, a hyny ydyw meddwdod. Yr oedd y Sabboth diweddaf (dydd Calan) yn fath o ddydd gwyl yn eu mysg; ac wrth ddyfod adref o'r eglwys, cyfarfyddais â lluaws mawr o'r Llydawiaid, ac ni welais gymaint ag un o honynt heb fod yn hollol feddw. Gwelais hefyd amryw wragedd yn ceisio arwain eu gwyr gartref, a hwythau mor feddw a'u wyr. Os yw ein hen frodyr yn fwy selog na'r Firancod yn eu haddoliadau, y maent hefyd yn fil mwy selog yn cynal meddwdod. Pan oeddar wn yn Nghymru, ni byddwn un amser yn cyfarfod å meddwyn, heb deimlo gradd o dawelwch cydwybod wrth feddwl fy mod yn ddirwestwr; a theimlwyf yr unrhyw hyfrydwch yma yn Llydaw. Wrth edrych ar gynifer o'n brodyr yn yr agwedd arswydol hóno, o'r braidd y gellais ymattal heb waeddi 'Diruest for ever.' Gwyn fyd na ddeuai yr amser y gallem areithio ar ddirwest; ond yr wyf yn ofni na atebai y cyfryw athrawiaeth mo'r dyben yn mysg y Llydawiaid yn awr. Eto y mae'n gysur mawr genyf feddwl fod ein Corff ni wedi sefyll mór egniol yn erbyn meddwdod, a'm taer ddymuniad ydyw fod pob cenadwr a anfoner i Lydaw, yn gystal ag i Cassia yn Ddirwestwr cadarn.

Cyn belled ag yr wyf fi yn gallu barnu, halogi y Sabboth yw y pechod mwyaf cyffredinol yn y wlad hon. Gyda'u holl sancteiddrwydd ymddangosiadol, y maent eto heb ddechreu meddwl fod prynu a gwerthu a dwyn beichiau ar y Sabboth yn bechod. Ond pa fodd y gellir dysgwyl iddynt wneyd pan y mae eu harweinyddion, neu yn hytrach eu gormeswyr ysbrydol, yn rhoi y fath esiamplau drygionus iddynt? Y mae siop teganau gyferbyn a'n lletty, a synwyd ni yn fawr y Sabboth diweddaf wrth weled un o'r offeiriaid yn myned i mewn iddi ac yn prynu nifer o bethau, ac yn ceisio bachgenyn i'w cludo gartref drosto. Onid oedd yn beth arswydol gweled dyn a fu yn y boreu yn bwyta 'gwir gorff a gwaed y Gwaredtor,' ac efallai yn meiddio rhoi maddeuant pechodau i ereill, gyda gwyneb o bres yn mathru gorchymyn y Goruchaf tan draed? Methais ymattal rhag dyweyd fy meddwl am ei ymddygiad wrth y lletty-wraig a'i mab, a dangos iddynt oreu y gallwn ei fod yn bechod mawr: ac yn y diwedd cyffesodd y

ddau ei fod felly.
Yr wyf wedi ceisio amryw lyfrau Llydawaidd, ond er fod llawer o eiriau pur debyg i'r
Gymraeg, bydd rhaid i ni lafurio peth amser
eto cyn y byddwn alluog i ddeall a siarad yr

h.—Yr eiddoch, &c.

James Williams.

Hen Grefyddwyr.—Yr oedd yr hen bobl gyda chrefydd yn gwybod ychydig, ond yn gwneyd llawer; ninau ydym yn gwybod llawer, ond yn gwneyd yehydig. Genym ni y mae mwy o fanteision, ond ganddynt hwy yr oedd mwy o ffyddlondeb.—Scragg's Beauties.

Hanesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR.

Ein newyddion diweddaraf o Brydain a ddyddnodir Ebrill 4ydd.

Y CYTTUNDEB.

Buasai cryn feio ar y cyttundeb rhwng y ddwy Lywodraeth, Americanaidd a Phrydeinig, o herwydd rhyw hen ddarlun-lén o eiddo Franklyn, ag oedd yn ffafrio hawlion Lloegr, yr hon, meddynt, a ddarnguddai Webster yn ei ymdrafodaeth ag Ashburton; ond amddiffynwyd y cyttundeb a Webster, mewn araith rymus gan Syr R. Peel.

PRAWF Y SIARTERIAID.

Gorphenwyd prawf y Siarteriaid ar y 9fed o Fawrth. Cafwyd Feargus O'Connor a 14eg ereill, yn euog o gydfwriadu a pherswadio ereill, trwy fraw a dychryn, i'r dyben o ddwyn cyfnewidiadau yn nghyfreithiau a chyfansoddiad y deyrnas, Cafwyd 16eg yn euog o'u cefnogi. Rhyddhawyd y gweddill.

Mc Naughten y llofrudd..

Daniel Mc Naughten, llofrudd Mr. Drummond, ysgrifenydd cyfrinachol Syr R. Peel, a ryddhawyd ar y sail ei fod yn mono-maniac, h. y. allan o'i bwyll ar un pwynt yn unig; ond caiff ei gadw mewn gwallgof-d'y am ei oes.

TERFYSG YN CHINA.

Buasai terfysg brawychus yn Canton ar y 7sed o Dachwedd, yn yr hwn y cawsai Gweithdai (Hongs.) y Prydeiniaid a'r Is-Ellmyniaid eu dinystrio yn hollol, ynghyd a llawer iawn o eiddo. Dangosid ffafr i weith-dai yr Americaniaid. Mae dadl rhwng y rhai tebyccaf i fod yn gwybod, pa beth oedd gwreiddyn yr amrafael; dywed rhai mai presennoldeb merched a gwragedd Ewropaidd ar yr heol oedd yr achos, dywed ereill mai amryson rhwng y Lascars, y rhai a gymerasant ddiogelwch yn un o'r gweith-dai, a'r Chineaid, oedd y dechreu; ond mwy tchyg yw, mai llid y Chinëaid at eu gorchfygwyr oedd yr holl achos, ac y bydd yn rhaid gallu cryf i'w cadw dan law.-Newyddion diweddarach a hysbysant fod y cwbl wedi tawelu yn Canton; ond yn Formosa (ynys fawr yn môr China,) yr oedd y Chinëaid wedi llofruddio dwylaw ac ymdeithwyr dwy long Brydeinig i'r nifer o 284 --Indiaid gan mwyaf. Addawai yr awdurdodau wneuthur pob colledion i fyny, ac amddiffyn bywydau Tramoriaid hyd ag a allent.

OFFEIRIAID Y DDAWNS.

Yn un o newyddiaduron Lloegr, sef y 'Record,') hysbysir am ddawnsfa a gynnaliesid yn ddiweddar, mewn lle a elwir Diss, yn Esgobaeth Norwich, yn yr hon yr oedd yn wyddfodol ac yn gyfrannogol 13eg o Offeiriaid Eglwys Loegr. Rhwng Puseyaeth ac annawioldeb ei gweinidgion, mae yr eglwys yn ddiau mewn enbydrwydd mawr y dyddiau hyn.

MYNYDD ÆTNA.

Mae llythyron o gymydogaeth mynydd Ætna yn hysbysu fod y lloeg-fynydd mewn llawn chwyn-darddiad, ac wedi arllwys allan grugiau anferth o *lava*, yr hyn a ddilynid gan ffrydian dinystriol o *lava* toddedig.

EGLWYS YR ALBAN,

Ymddengys fod allan o 938 o Weinidogion rheolaidd sefydledig Kirk Scotland, 234 wedi cyhoeddi eu hunain yn 'Nonintrutionists,' neu wrthwynebwyr gallu llysoedd gwladol i ymyraeth â materion eglwysig.

AFGHANISTAN.

Mae byddinoedd Brydain, yn dair mintai liosog wedi gadael Cabool, ac wedi ymadael a'r wlad, Afghanistan, a dyfod i dueddau tiriogaethau Brydain Fawr, yn yr India Ddwyreiniol. Ac y mae penaethiaid yr amrywiol lwythau o amgylch Cabool wedi cytuno ar fod i Shah Poora, yr hwn sydd yn 16 mlwydd oed, fod yn Benaeth arnynt; a'i frawd, Suffter Jung, i fod yn Benaeth yn Candahar; meibion ydynt i Shah Soojah. Mae yno lawer o waith gwastadau pethau eto.

BRAWDLYS YN HONG KONG.

Mae ei Mawrhydi, y Frenhines Victoria, wedi ordeinio sefydlu Brawdlys gwladol yn Hong Kong, er barnu drwg-weithredwyr a'u cosbi yn ol haeddiant eu trosedd. Bydd ei awdurdod yn cyrhaeddyd holl ddeiliaid Brydain yn yr Ynys hóno, yn China, ac y'mhob man o fewn can' milltir i China. Cedwir y Brawdlys hwn gan Brif Lywydd yr Ynys, gosodedig gan y Frenhines.

Tywysogaeth Cymru.

Y SIGOL I FUDANOD.

Mae John Williams, Ysgolfeistr, Mallwyd, Swydd Drefaeldwyn, yn chwennych hysbysu i'r Cymry yn gyffredinol, y bydd iddo ef gymeryd mudanod a byddariaid i'w Ysgol yn gystal ac ereill. Os bydd rhyw rai yn teimlo awydd am ysgol, cânt eu dysgu i ddarllen ac ysgrifenu yn ddeallus, mewn ychydig iawn o amser, yn gystal a phe byddent yn gallu clywed a llefaru.—O'r 'Drysoufa,'

GWALLGOPDÝ.

Mae Mr. Ablett wedi rhoddi ugain erw o dir, gwerth dyw fil o bunnan, o fewn hanner milltir i Ddinbych, i'r dyben o adeiladu Gwallgofdy, (Lunatic Asylum,) sef Elusendý i ymgeleddu ac i ddefnyddio moddion i iachau gwallgofiaid tlodion o Gymry. Ac mae llawer iawn o arian wedi cael eu haddaw eisoes i'r amcan elusengar hwn. Mae y Frenhines yn thoi £50, a'r Tywysog Albert £50, a Thywysog Cymru £100. Diammeu yr adeiledir ef ar fyrder.

PABYDDIAETH YN MHRYDAIN.

Hysbysir i ni drwy y newyddiaduron, fod deng mil ar hugain o bunnau yn myned i gael eu rhoddi allan yn ddioed i adeiladu eglwys Babaidd yn Llundain! Pan feddyliom am gyflymdra lledaeniad Pabyddiaeth noeth, a Phabyddiaeth wedi ei gwisgo mewn Puscyaeth, yn y deyrnashon, onid yw yn brydi bbob Protestant, pa le bynag y byddo, ai yn yr Eglwys Sefydledig, ai ynte wedi ymneillduo oddiwrthi, ddyfod allan a phrotestio eto yn erbyn y butain fawr, ac yn erbyn ei merched, sef puteiniaid y byd, yr hon sddd yn meddwi plant Prydain â gwin ei godineb!—Or 'Athraw.'

CYMDEITHAS DDILLADU Y TREFNYDDION CALFINAIDD YN LLANIDLOES.

Derbyniwyd oddiwrth 74 o dylodion yn perthyn i'r gynulleidfa trwy eu cyfraniad o geiniog yr wythnos, £16. 0s. 8g. Casglwyd oddiwrth yr aelodau edmygawl (honorary members) £11. 2s. Y swm a chwanegwyd at 4s. 4c. pob tlawd oedd 3s.; yr hyn a roddai i bob un 7s. 4c. Yr holl swm a dderbyniwyd oddiwrth y tylodion, ac a gasglwyd oddiwrth yr aelodau edmygawl, yn y flwyddyn 1842, oedd £27. 2s. 8g.

A Jones.

LLOSGIAD ANGEUOL.

Ar ddydd Mercher, Ionawr 4, dygwyddodd anffawd alarus yn nhŷ John Hughes, Ty'n-rhos, Llangristiolus, Môn, trwy i blentyn bychan blwydd a hanner oed, losgi i farwolaeth. Ni bu i'w fam ond prin redeg allan i olchi ychydig gloron, pan ddychwelodd yn ol cafodd ef â'i ddillad yn fflamio ai gorph bychan yn amdöedig gan y fflam. Rieni, cymerwch ofal!

Nel Gwyn.—Cerddodd hen wraig, adnabyddus wrth yr enw Nel Gwyn, o Abertawe i Gaerfyrddin —deng-milltir-ar-hugain, yr un diwrnod, yn ddiweddar, er ei bod yn 98 mlwydd oed.

Llangollen.—Yr oedd y Saeson yn dawel i gyssegru eu heglwysdai yn enwau Ioan Sant, neu Iago Sant; nid felly y Cymry, mae'r eglwysdy yn Llangollen wedi ei chyflwyno i ofal Sant Collen ap Gwynawg, ap Clydawg, ap Cowdra, ap Caradog Fraichfras, ap Lleyr Merim, ap Einion Yrth, ap Cunedda Wledig.

Creulonder barbaraidd.—Dywedir yn Newyddiadur yr Amwythig, bod dau ddyn wedi torri i mewn i dŷ dyn o'r enw Samuel Poppett, Churchstoke, swydd Drefaeldwyn, ar nos Sul yn ddiweddar, ac wedi sypynio i fyny bob peth a allent ei yspeilio, iddynt ofyn pa un a gaent el losgi neu ei grogi? Atebai yr hen ddyn fod yn galed dyoddef y naill na'r llall; yna taflasant ef ar y tân, a phwysasant arno am ysbaid i'w gadw yno; ac wedi iddo golli ei synhwyrau, trwy rym yr arteithiau, gadawsant ef.—

Cafwyd ef yn fyw, ond y mae yn suddo yn gyflym i'r angeu.

Rebecca a'i merched.—Gwreiddyn y terfyag hyn yw:—Tua saith mlynedd yn ol gwnawd ffordd dolledig (turnpike road) rhwng Penfro a Chaerfyrddin. Y dyben oedd gael trwyddfa gyflym rhwng Iwerddon a Llundain; ond cafwyd un gyflymach, ac efelly ni atebodd y dyben. Yn awr y mae'r plwyfi yn gorfod cynnal y ffordd ddiddefnydd cydmariaethol mewn adgyweiriad, a thalu tollion trymion—nid llai na 12 swllt a 6 cheiniog am geffyl a chertwyn—ddim ond deuddeg milltir. Mae hyn wedi cyndeiriogi y bobl amgylchynol, a dinystriant y tolldai o'r bron, gydag ambell Workhouse, fel i roddi amrywiaeth i eu dyfyrwch. Maent yn cam-gymhwyso rhan o'r Ysgrythyr yn eu gweithrediadau, at yr hyn mae yn debyg y cyfeiria yr enw a roddodd yr haid arnynt eu hunain, sef Gen. xxiv. 60.—Mae dau o honynt mewn dalfa, sef Thomas Howells, Llwyndyrysi, Llangan, a David Howells, Trefechan.

Creulonder a serch.—Cosbwyd dyn o'r enw Pearce, yn ddiweddar yn y Trallwm, am geryddu ei ferch fechan yn giaidd, yr hon nid oedd ond pum' mlwydd oed. Ond y cyfryw ydyw serch naturiol, fel yr oedd yr eneth fechan ddyoddefus yn cofleidio ac yn cusanu ei thad creulawn, fel yr oedd yn ymadael o ystafell yr Ustusiaid; yr hwn, â'i ddagrau yn ffrydiau, ni allai lai na chofleidio yn ol yn wresog ei faban diniwaid.

Y Gweithfeydd glô a haiarn-—Mae gweithwyr glô Cas'newydd, fel y'i gelwir, yn sefyll allan er ys tro.—Gostyngir cyflogau mŵnwyr, glôwyr a thanwyr, trwy holl weithfeydd Mynwy a Morganwg yn gyffredin.

Bár mawr.—Y bár mwyaf a róliwyd erioed oedd yr hwn a wnawd yn ddiweddar yn ngwaith haiarn Cyfarthfa, Merthyr. Bollt angor ydyw, 25 troedfedd mewn hyd, a 6 troedfedd mewn tryfesur, (diameter,) a phwysa tua 2400 pwys. Rholiwyd ef yn yr un dull a bárau cyffredin.—Gwnelsid bár yn Nowlais ychydig cyn hyny, yn 14 tr. o hyd, a 8½ tr. o dryfesur,

Urddiad yn Abertawe.—Neillduwyd y Parch. Elias Jacobs, yn ddiweddar o athrofa'r Cynnulleidfaolion yn Abertawe, yn fugail ar yr eglwys Annibynawl Ebenezer, Abertawe, ar yr 2il o Chwefror diweddaf.

Hunan-ddienydd.—Mr. John Gittins, bragwr cyfrifol o'r Amwythig, ac adnabyddus iawn yn siroedd Trefaeldwyn a Meirionydd, a ceododd derfyn ar ei hoedl trwy ymfoddi, ar yr 2il o Chwefror. Cyfyngdra amgylchiadau mae yn debyg a'i gyrrodd i gyflawni y weithred wylltofus.

Tynerwch y tymhor.—Gwelid, ar yr 2il ddydd o Chwefror diweddaf, yn ngardd yr Ysgoldy Gwladol yn Llandegai, bren eirin mewn llawn flodau, ac yr oedd un arall yr un modd yn ngardd William Jones, yn yr un gymydogaeth.

Tê-parti.—Cynnaliai y Wesleyaid Saesonaeg, dê-parti yn Nghaergybi ar y 3ydd o Chwefror, yn yr hwn yr ymgyfrannogai 200 o bobl. Y Llofruddiaeth yn Abertaue.—Chwefror 27ain,—Yn Mrawdlys Morganwg,—Dafydd Rees, 21 oed, Wm. Thomas, 27 oed, Wm. Davies, 29 oed, John Evans, 19 oed, John Lewis, 23 oed, a Roes Griffiths, yn 44 oed, a brofwyd ar y cyhuddiad o lofruddiaeth gwirfoddol John Bowling, Gwyddel, trwy ei daro â bwyall, ei gicio, &c. Profwyd y cyhuddiad yn ddigon eglur; a bod y llofruddiaeth wedi cymeryd lle yn wirfoddol, ac heb unrhyw gynhyrfiad o du y llofruddiedig, eto, er syndod y Barnwr a'r holl lŷs, y rheithfarn a ddychwelwyd yn eu herbyn oedd—Dynladdiad. Dedfrydwyd hwynt oll i alltudiaeth dros eu hoes.

Trais yn Rumney.—Yn yr un Brawdlys cyhuddwyd Wm. Charles, 20 oed, mwnwr, o ddwyn trais ar Elizabeth Simons, 16 oed, Ionawr 12fed diweddaf, mewn level, yn ngwaith mwn Rumney.—Ni phrofwyd y cyhuddiad.

Yr Elusen Gymreig yn Llundain.—Yn nathliad Gwyl Ddewi ddiweddaf yn Llundain hysbysai Iarll Powys, bod un Meistresan Phillips wedi gadael etifeddiaeth i'r Sefydliad, gwerth yr hon nis gallai fod yn llai na £10,000.—Hon oedd yr 129fed Gylchwyl.

Maban-laddiad.—Ar yr 2il o Fawrth, parwyd cyffro mawr yn Llanelli, (sîr Gaerfyrddin,) oblegid caffael corph baban benywaidd newyddeni, mewn 'tŷ-bach' perthynol i dŷ segur yno. Nid oes un dybiaeth eto pwy allai fod y fam annatyriol

Aberystwyth.—Yn hanes effeithiau yr ystorm yn ein Rhifyn diweddaf, hysbyswyd fod pump o ddynion wedi eu boddi wrth fyned allau mewn cwch i geisio achub dwylaw y 'Phabe.' Cafwyd y cyrph eu gyd ond un: enw blaenor y cwch oedd John Griffiiths, a'r lleill—Edward Watkins, John Morgans, a Wm. Monks: mae un o'r cyrph heb ei gael eto.

DAMWEINIAU ANGEUAWL, A MAR-WOLAETHAU DISYFYD.

Lladdwydd llange o'r enw Edward Wealer, 16eg oed, mŵnwr, yn ngwaith haiarn Cyfarthfa, drwy ruthriad chwa-lwch (powder,) yr hwn oedd yn cael ei dynbwyo ganddo.

Y Parch. Theophilus Davies, Eglwys-Newydd, str Gaerfyrddin, pan ar gychwyn i'r Eglwys ryw foreu Sabboth yn ddiweddar, a syrthiodd yn farw yn ddisymwth.

John Davies, Crydd, e Ddowlais, a gafwyd yn farw ar y mynydd cyfagos; bernir mai gerwindeb yr hin a achosodd ei farwolaeth.

Watkin Evans, a losgwyd i farwolaeth gan y damp dan' yn mhwll glô Cwmtwrch, ger Abertawe, Rhag. 14eg, diweddaf.—Gadawodd wraig a saith o blant.

John Ford, a gollodd ei fywyd trwy syrthiad darn o'r 'top' arno, mewn lezel mŵn perthynol i Benydaran, Merthyr,—Gadawai wraig a dau o blant.

William Thomas, o'r Half-Way, ger Llanelli, a gollodd ei fywyd trwy ddamwain gyffelyb

i'r llall, yn ngwaith glô St. Siors, Llanelli. Yr oedd yn arolygydd ar y gwaith; ac yn 45 ml. oed.

Collodd Thomas Davies, bådwr o Beaumaris, ei fywyd, trwy foddi.—Gadawodd wraig a phedwar o blant.

PRIODWYD-

Ionawr 24ain, yn Trevethin, ger Bontypŵl, y Parch. Isaac Hughes, Abersychan, a Meis. Williams, Penlassarn.

31ain, Mr. Samuel Roberts, pregethwr gyda'r Trefn. Calfinaidd, yn Bangor, a Marcella, unig ferch Owen Lewis, Tyddyn-Mostyn, Môn.

Chwef. 10fed, yn Nghapel Pendre, Caernarfon, y Parch. Thomas Edwards, Gweinidog Capel Ebenezer, sir Gaernarfon, a Meis. Catherine Davies, o Aberpwll.

Mawrth 3vdd, y Parch. Wm. Roberts, Caergybi, a Chatherine Parry, o Dy'nyweirglawdd, Nantlle.

BU FARW-

1842, Rhagfyr 18fed, yn 53 oed, Mrs. Davies, priod Mr. J. Davies, coedfasnachydd, Llanfynydd, afr Gaerfyrddin.

1843, Ionawr 2il, yn 24 oed, Hannah Williams, Moss, gerllaw Wrexham.

3ydd, yn 71 oed, Mrs. Hughes, Dyffryn-isaf, plwyf Pen-y-mynydd, Môn. Bu yn aelod gyda'r Trefnyddion Calfinaidd am 46 o flynyddoedd.

25ain, yn Christleton, air Gaerlleon, y Parch. Gruffydd Llwyd, brawd Arg. Mostyn.

26ain, yn Beaumaris, William Tyrer, bâdwr.

30ain, yn Nefyn, yn 79 oed, Samuel Llwyd, Brynbras. 29ain, yn 42 oed, Mr. John Davies, llawfeddyg, Llanrwst.

28ain, yn Nghaerdydd, yn 101 eed, Mr. Andrew Powell, 'Tennis Court.'

21ain, yn Nghrughywel, yn 89 oed, Mrs. Parry, gweddw y diweddar John Parry, adeiladydd.

31ain, yn 67 oed, Henry Scornfield, Ysw., gynt Cynnrychiolwr yn Nhŷ y Cyffredin dros air Benfro.

21ain, yn y Cas'newydd, George Harries, o'r 'Royal

20fed, yn 15 oed, John Vaughan, o'r Bonvil Machine, Machen.

27ain, yn 60 oed, Ann, gwraig Lewis Lewis, ystôrydd, Merthyr Tudfil.

Yn ddiweidar, yn Aberdâr, yn 66 oed, Rece Williams, tafarnydd.

30ain, yn Cwm-clydach, Llanwenno, yn 95 ced, Nicholas Edward John.

29ain, yn 45 oed, Mrs. Evans, gwraig John Evans, e'r 'Blue Bell,' Castell-Newydd-yn Emlyn.

Chwefror 1af, yn 80 oed, yn Nghaerfyrddin, William Jones, Ysw., cyfreithiwr.

Yr un dydd, yn Ffestiniog, yn 34 oed, Elinor Williams, gwraig Dafydd Williams, Cwmbywyd.

3ydd, yn Llôyn, yn 69 oed, John Griffiths, Trewen.

Yr un dydd, yn 34 oed, Gruffydd Gruffydd, Pen'ralltucha', ger Aberteifi.

7fed, yn 84 oed, Mary, gweddw Owen Williams, Peny-chwintan, ger Bangor.

9fed, yn 67 oed, yn Amlwch, John Paynter, Ysw., Maesllwyn.

4ydd, yn Nghaernarfon, yn 74 oed, Mrs. Gwen Hughes, Heol-Bangor i wedi bod 40 mlynedd yn aelod gyda'r Wesleyaid.

3ydd, yn Llanllechyd, yn 75 oed, William Edwards, Gerlan.

7fed, yn Llêyn, yn 84 oed, Rowland Roberts, Banachbach, Llangian.

27ain, yn Nghaerfyrddin, yn 95 oed, Thomas Taylor, Ysw.

13eg, yn Felindre, Llanllwni, Margaret, merch H. Harries, yn ddiweddar o Bantyfen, Glanteifi.

27ain, yn Hwlffordd, afr Benfro, y Parch. James Thomas, Ficer, St. Mary.

25ain, yn Llêyn, H. Roberts, Ty'n-y-pwll, yn 56 oed.

Yn ddiweddar, yn Rhôs-colyn, yn 101 oed, Margaret Morris, 'heb fod yn briod erioed.'

Main, yn Mhen-y-graig, Cynfil, swydd Gaerfyrddin, yn 67 oed, Mr. George Jones.

Mawrth 2il, yn Nhreforris, yn 86 oed, y Parch, Dafydd Olifer.

6ed, yn Nhrefor-isa', ger Beaumaris, yn 89 oed, Mr. John Tyrer.

4ydd, yn Cricieth, yn 83 oed, Robert Evans, szer-llongau; ac yn mhen 25ain o oriau, ei wraig, mewn gwth o oedran.—Claddwyd y ddau yn yr un bedd, ac ar yr un pryd.

Yn ddiweddar, yn Ty'n-y-rhôs, Llanfair-mathafarn, Môn, yn 84 oed, Wm. Jones, ('William Siôn Rhwydwr.')

Manion Cyffredinol.

Bernir fod o 15 i 20 mil o'r Chinëaid wedi syrthio yn lladdedig yn y rhyfel diweddar rhyngddynt ar Prydeinfaid; ac y mae papyrau Llorgr yn galw hyn yn newyddion gogoneddus, ac yn cyhoeddi dydd i orfoleddu ar yr achlysur!!!

Mae'r Eglwys Bresbyternidd Affricanaidd yn Philadelphia wedi cael \$5,650 o iawn oddiar y swydd, am ddinystriad eu Capel Awst diweddaf.

Gyda llawenydd yr hysbysym fod Uraguay, Talaith yn Brazil wedi dyddimu y gaethwasanaeth o fewn ei therfynau.

Yr oedd cylch-droad y gwaed yn adnabyddus i'r Chinöaid 2000 o flynyddoedd yn ol.

Dywedir fod yn Ymerodraeth Prydain Fawr 300,000 o Odyddion, yn mhlith pa rai nid oes dim llai na 108 o Seneddwyr.

Mae yr hen Dywysog Blucher wedi cyrhaedd ei ganfed flwyddyn.

Collodd uwchlaw 30ain o bersonau eu bywydau yn ddiweddar mewn Capel Pabyddawl yn Galway, yr Iwerddon, mewn canlyniad i fraw fod yr oriel (gallery) yn rhoddi ffordd.

Dywed ymwelwr diweddar o y Marquesas fod yno ffynnon o ddiod feddwol!

Mae Syr Charles Metcalfe, wedi cyrhaedd Canada, ac wedi cymeryd ei le fel Llywiawdwr Cyffredinol y wlad hono, yn lle Syr C. Bagot.

Daeth 300 o'r Mormoniaid i Orleans-Newydd ar y 15fed o Fawrth o Lerpwll, ar eu ffordd i'r baradwys dybiedig, Nauveo.—Ar yr un pryd yr ydym yn deall fod Talaith Illineis wedi cymeryd ymaith frein'len dinas Mauvoo.

Rhowodd teulu o ymfudwyr, un-ar-ddeg mewn nifer, i farwolaeth, tua diwedd mis Mawrth diweddaf, yn mharth Gorllewinol Illinois; yr oeddent mewn pedrodfar ar et taith i lows. Anrhegwyd y Gymdeithas Fiblaidd Americanaidd yn ddiweddar, gan Dr. Grant o Bersia, âg eirlun (copy) o'r Pedair Efengyl mewn llawysgrif Syriaeg. Mae ei ddyddnodiad yn anadnabyddus, ond rhaid ei fod yn hen iawn.

Mae yn awr yn ngwallgôfdy Utica, chwech o bersonau wedi colli eu pwyll trwy wrando athrawiaethau Miller.

Cyffraodd hen ddyn, 74 oed, yn ddiweddar, ddiwrnad cyn ei farw, ei fod yn euog o lofruddiaeth yn Manchester 25 ml. yn ol, am yr hyn y crogasid pedwar o ddynion dieuog!

Bu farw dyn yn ngharchar Mynwy yn ddiweddar, trwy fraw a dychryn o herwydd ei gaethiwo mewa ystafell ddirgel.

Mae dinasyddion Aberystwyth wedi casglu £110 tuag at gael bywyd-fad ($life\ boat$.)

Teimlwyd daeargryn yn mharth Gorllewinol Lloegr ar yr 16eg o Fawrth.

Mae y prydydd enwog Southey wedi myned i ffordd yr holl ddaear.

Chwiliodd y 'Vincenses,' cad-long Americaidd, ar yr 20fed o Chwefror, lestr Yspaenaidd, yn yr hon yr oedd 550 o gaethion, ar ei ffordd o Affrica i Cuba.

Mae Cynghor o Ddemocratiaid y Dalaith hon yn dewis rhedeg Van Buren am y Llywyddiaeth etc.

Mae'r ffordd dan yr afon Tafwys, yn Llundain, wedi ei hagor o'r diwedd, sef ar y 25ain o Fawrth.

Hysbyswyd yn Nhŷ Arglwyddi Lloegr fod y Ffrangeod wedi cymeryd meddiant o Ynysoedd Otshaits; oad addawent amddiffyniad a chefnogaeth i Genhadon Prydeinaidd.

CYNNULLION.

RHAG-ARFAETHIAD.—Yr oedd Zeno y philosophydd yn crodu rhag-arfaethiad anocholadwy. Cymerodd ei was fantais ar yr athrawiaeth ryw dro pan yr oedd yn cael ei gcryddu am ledrad, trwy waeddi allan, 'Onid oeddwn wedi fy rhag-arfaethu i ledratta?' 'Oeddit,' atebai Zeno, 'ac i gael dy gosbi hefyd.'

CYNGHOR RHAO Y PESWCH.—Mae y cynghor canlynol wedi ei brofi o fudd mawr at y peswch, ac aid oes genym un amheuaeth nad eityb y dyben yn y rhan fwydo amgylchiadau;—Ugain grosyn (grains) o Ipecacuanha, deugain dyferyn o Laudanum, chwarter pwyso fêl wedi ei loywi (clarify) mewn haner llon'd dysgl dê o winegr. Rhodder y cwbl mewn costrel hanner peint, a llanwer hi â dwfr. Cymerer dwylon'd llwy fwrdd ddwy waith neu dair yn y dydd.

GWAEDU O'R FFRQENAU.—Mae Dr. Negier, meddyg Ffrencgig, wedi hysbysu, iddo, trwy ddamwaia ddarganfod y ffaith, y gellir atal gwaediad o'r ffroenau trwy ddim ond codi y breichiau uwchlaw y pea.

CEN (Tartar) AE T DANNEDD.—Mae y meeddyg M., La Baume wedi dod i wybodaeth y gwna golchi y dannedd â gwinegr a brush, mewn ychydig ddyddiau, symud y cen. Annoga eu golchi rhagllaw â llwch goloaggod a tincture of rhatawy.

AMGEU YN Y LLWY.—Mae llawer o bobl yn yr ymarferiad parhaus, o ddefnyddio llwyau wedi eu gwneyd o arian Ellmynaidd, (German sileer,) heb fod yn hysbys o'i hansawdd gwenwynig. Cyfansoddir y llwyau hyn o gopr, arsenic a nickel; datgyssylltir gronynau gwenwynig o honynt yn fuan pan y'u defnyddir at unrhyw beth sur, megys gwinegr neu laeth enwyn, y rhai wedi eu cymeryd i'r cylla ydynt yn wenwyn sist, er y gallant fod yn araf yn en gweithrediadau.

Y CYFAILL.

Rair. LXVI.]

MEHEFIN, 1843.

[CYF. VI.

Duwingddiaeth.

CYNLLUN O BREGETH:

Gan y diweddar Barch. RICHARD LLOYD, Beaumaris, -o'i law-yegrif ef ei hun.

RHUF. XIII. 12.-- Y nos a gerddodd yn mhell, a'r dydd a nesaodd: am hyny bwriwn oddiwrthym weithredoedd y tywyllwch, a gwisgwn arfau y goleuni.'

I. MAE YMA RESWM DAUBLYG.

laf. 'Y nos a gerddodd yn mhell.'

1. Nos yw hi ar y duwiolion tra y byddont ar y ddaear.

(1.) Mae yn anhawdd adnabod gwrthddrychau yn y nos.

(2.) Yn y nos y mae dynion yn cysgu; colli

gwyliadwriaeth, &c. (3.) Mae llawer yn ofni yn y nos; ammeu y

cwbl. (4.) Arwydd nos ydyw pallu mewn diwyd-

rwydd a ffyddiondeb. (5.) Yn y nos y mae bwystfilod yn cynhyrfu;

-balchder, cybydd-dod, malais.

(6.) Mae liadron yn cloddio trwodd, ac yn

lladrata yn y nos. 2. Ond fe dderfydd y nos cyn hir! mae hi yn cerdded yn mhell.

2il. 'A'r dydd a nesaodd.'

 Dydd efengyl yn goleuo.
 Dydd perffaith o gwbl ryddhad yn nesau; oddiwith dywyllwch, pechod, a gofid.

3. Dydd golen heb gwmwl, dydd o burdeb a sancteiddrwydd,

II. CYNGHOR DAUBLYG: bwriwn, a gwisg-

1af. 'Bwriwn oddiwrthym weithredoedd y tywyllwch. 1. Mae pob ansancteiddrwydd a phechodau

yn weithredoedd y tywyllwch.

(1.) Maent yn deillio o dywyllwch y meddwl, a llygredd y natur.
(2.) Tywysog y tywyllwch sydd yn cynhyrfu

dynion i'w cyflawni.

(3.) Mae felly yn enwedig, pan byddo natur y weithred mor gywilyddus, fel na oddef i'r goleuni lewyrchu ami.

(4.) Am ei bod yn arwain i dywyllwch tra-

2il. 'Gwisgwn arfau y goleuni.'

1. Mae i'r duwiolion lawer o elynion i ymladd 4 hwynt.

2. Mae ganddynt arfogaeth i'w gwrthwynebu; yr hon sydd yn cynnwys gwirionedd, cyfiawnder, esgidiau parotoad efengyl y tangnefedd, tarian y ffydd, helm yr iachawdwriaeth, a chleddyf yr Ysbryd.

yr arfan hyn, trwy feithrin anian sanctaidd, a chynefino yr enaid i wrthwynebu y diafol. 4. Gelwir yr arfau yma yn arfau y goleuni.

3. Mae yn angenrheidiol i ddawiolion wisgo

(1.) Am eu bod o Dduw, y goleuni pur.(2.) Am mai y rhai sydd yn oleuni yn yr Arglwydd sydd yn eu gwisgo.

(3.) Am eu bod i'w gwisgo yn nydd goleuni

vr efengyl.

AMGYLCHIADAU MARWOLAETH.

Marw sydd o ganlyniadau mawrion, sef tragywyddol wae, neu dragywyddol wynfyd. Mae marw yn oruchwyliaeth bwysig iawn, ac am hyny mae effaith fawr yn cyd-fyned a hi ar y byw, naill ai hi a wna niweid mawr, neu ddaioni mawr. Gallwn ddysgu oddiwrth yr oruchwyliaeth sobr hon:

1. Yr anghenreidrwydd sydd ar bawb i fyw yn dduwiol mewn bywyd. Mae galwad arnom ofalu cyfeillachu a'n cyfeillion mewn modd crefyddol am fod hyny yn dyfod i'r bwrdd yn angeu. Mae cyfeillach gwr a gwraig mewn modd crefyddol, rhieni a phlant, yn dyfod i'r côf yn nydd marwolaeth; ac y mae yn dywyll iawn ar lawer yn y glýn oblegid esgeuluso cyfeillachu mewn modd duwiol â'u cyfeillion, ac y mae ereill yn gorfoleddu wrth fedi o'r hyn a hauasant yn eu bywydau. O! mór felus yn angeu yw cofio cyfeillachau crefyddol mewn

bywyd. 2. Mór ddiwerth yw pethau goreu natur i'r hun sydd yn marw. Nid yw tai, tiroedd, aur, arian, meini gwerthfawr, gwisgoedd drudfawr o un llês wrth farw; ni wnant ddofi y dolur; ni wnant gadw y bywyd gwerthfawr; ni wnant gysur yn y meddwl; ni wnant dawelu cydwybod euog, na heddychu y gelyn a Duw. Mae y byd yn dda yn ei le hyd angeu, ond yno mae ei gam pellaf; try yn ol a gâd ei berchenog yn y dagfa. Býr y gwna y byd a'i bethau gyd-deithio gyda ni. Noeth y daethym o groth fy mam, a noeth y dychwelaf yn fuan iawn i fynwes yr hen fam.

3. Yn ngwyneb marw, môr werthfawr yn

Iesu Grist mewn meddiant. Mae rhai wrth weled digonolrwydd Crist ar eu cyfer wedi gorfoleddu yn y dymestl. Pan oedd angeu yn dryllio y babell bridd, a'r arwyddion o ymadawiad a chyfeillion a pherthynasau wedi dyfod, wrth deimlo eu traed ar y graig, canasant yn llawen yn y llif. Pan oedd y cyfeillion anwylaf yn cefnu, llawenychasant am fod y CYFAILL GOREU yn aros, gan ymlawenhau yn ei law ddiogel ef. Wrth farw mae crefydd yn werthfawrocach na miliynau o fydoedd: Yn awr yw yr adeg i ymofyn am dani, ac ond ei chael hi y

mae pob peth yn dda a safadwy.

4. Môr wael yw dyn. Dan ddwylaw angeu gwelir y cyfryw a fu yn wrol a glanwedd yn cyfnewid. Mae y cadarn yn colli ei nerth, y glân o bryd yn colli ei harddwch. Nid oes ond gwaeledd yn ganfyddadwy yn nglyn tywyll marwolaeth; yma mae y balch yn difianu er ei drwsiad gwych; ni wna y sidan newid gwedd fel cynt. Y gwyneb oedd rosynaidd yn troi yn anmhrydferth yr olwg, a'r dwylaw tyner yn oeri, y tafod wedi darfod llefaru, a'r llygaid fu gynt yn siriol, wedi tywyllu; dim cyfrinach, dim glendid, dim nerth, dim gwroldeb, dim go-goniant daearol; yr oll wedi troi yn waeledd. 'Pa beth yw dyn pan fawrheit ef, a phan osodit dy feddwl arno? &c. Gwagodd yn ddiau yw pob dyn pan fyddo ar y goreu.'

Angeu a orch-5. Mor sicr yw marwolaeth. fyga pan ddaw awr marwolaeth; yr ymborth a dry yn niweid, ac nid yn llês; y cyfferi medd-ygol a groes-weithredant, yn lle cadw y bywyd yn aml prysurant farwolaeth; caredigrwydd ardal a fetha, deigrau perthynasau a chyfeillion a ballant er ateb y dyben; gweddiau taerion

ni chadwant angeu yn ol.

6. Mór frau yw perthynas ddaearol. Dryllia angeu y cylymau agosaf; týr y berthynas an-wylaf, rhwyga yr undeb tirionaf, a therfyna bob perthynas ddaearol. Pår i feddyliau ddyrysu, a chalonau alaru, cwag a phob cyauron ereill i

gilio draw.

7. Mór ofer yw cynlluniau dynol yn aml. Pan yn meddwl am gael bywyd dedwydd, terfyna mewn mynyd awr. Er cael cyfeillion hôff, gan feddwl cyd-deithio yr anialwch am amser hir, dwg angeu hwynt fel cysgod oddiarnom! Er meddwl am lu o bethau, braidd cyn cael adeg i weled cyflawniad y cyntaf o fil, dryllir yr holl gynlluniau âg un ddyrnod; nes peri tristwch a galar, a rhai i ddywedyd, 'O na chuddit fi yn y bedd!'

8. Amgylchiad difrif-ddwys iawn yw marw.

Ni welir neb wrth farw yn cellwair ac yn ysgafn. Mae pwysfawrogrwydd yr amgylchiad yn cario ei effaith ar yr holl wyddfodolion; nid oes dim ond gwyliadwriaeth yn teyrnasu yn y lle yn gyffredin. Mae pawb o'r annuwiolion yn sobr iawn tu draw i'r afon ddû; nid oes llawenydd yn eu plith, nid oes gwên yn eu mysg o un fil o flynyddoedd i'r llall, ond Och a Gwae sydd yn llanw y lle, a hyny i bara i dragywyddoldeb

diddiwedd. Mat. xxv. 46.

9. Yn ngwyneb angeu mae grym perthynas â Christ yn dal yn gadarn a disigl. Mae môr anhawdd i'r duwiol farw yn annuwiol, ag yw i Dduw ei hun beidio a bod yn eirwir. Nis gall dim achoei i'r duwiol farw yn golledig. Mae ei

gyflwr mór ddiogel a chyflwr Noah yn yr Arch, neu Abraham yn y Nef. Os ceir undeb a Mab Dow unwaith, fe ddeil mewn bywyd, yn angeu,

ac i dragywyddoldeb. 10. Mór ddedwydd yw meddyliau plant Duw pan fyddont ar gael eu symud o'r byd gofidus hwn i'r Nefol wlad. Eu tymbor blin yn terfynu; taith yr anialwch yn dyfod i ben; y ddinas Nefol yn dyfod i'r golwg; yr etifedd-

iaeth yn neshau; golwg ar Iesu hawddgar yn llyngeu yr oll iddi ei hun. 11. Mae marwolaeth ein brodyr a'n chwiorydd yn yr Arglwydd, yn tynu ein calonau yn nês i'r Wynfa dragywyddol. Pan yn gweled ereill o'n hanwylaf gyfeillion yn ein gadael, gan ddywedyd, 'Eu bod yn myned i well lle.' Mae chwant arnom eu dilyn i'r deyrnas draw, i gael cyd-orphwys gyda yr Oen. Yno mae y plant am fyned; yno mae ein brodyr a'n chwiorydd sydd wedi blaenu, pa rai a garai ein calon i fod yno gyda hwy; ac er ein llesgedd, yno yr ydym yn meddwl bod cyn hir, wedi gadael pob gofid ar ol, trwy ein Harglwydd a'n Hachubwr Iesu Grist. Dihangodd amrai arnom ni, a ninau a ddihangwn cyn b'o hir. O! am fodd i fyw fel rhai yn ceisio gwlad well, a hono yn un nefol.

Pittsburgh.

IORWERTH.

BRIW-FWYD.

"Cesglwch y briwfwyd gweddill, fel na choller dim."

(Gureiddiol a Detholedig.)

RHYFEL YSBRYDOL.—Yr ydym yn ein rhyfel ysbrydol yn rhy debyg i ddynion wedi ennil gwlad ond heb orchfygu yr hen drigolion. Mae arnom eisiau bod mewn ymdrech bywiog a pharhaus yn erbyn llygredigaeth y galon. Dy-lem wylio ar y galon yn bennodol yn y boreu, oblegid fel y dechreua weithredu yn y boreu, odid nad hyny a ddilyn y meddwl trwy y dydd.

GWRTHDDRYCH Y GRASUSAU.—Gwrthddrych pob grâs yn y cristion yw Crist. Presennoldeb y gwrthddrych yn unig a ddaw a'r grasusau i weithrediad. Yr un peth i ddyn benderfynu yn absenoldeb Crist nad yw yn credu, oblegid nad yw ffydd mewn gweithrediad, ag i ddyn benderfynu nad yw yn gweled yn absenoldeb goleuni.

PRIF WRTHDDRYCH GWEINIDOG.-Bod ei Weinidogaeth yn gymeradwy gan yr Arglwydd ydyw y prif wrthddrych i Weinidog: nis gellir barnu hyny bob amser wrth ei gymeradwyaeth gyda dynion, er na ddylai hyny fod yn beth disylw ganddo.

FFYDD WANAIDD.—Geill llaw wanaidd rwymo y cwlwm priodasol; efelly y geill ffydd wan ymafiyd mewn Crist cadarn a nerthol.

SICRWIDD FFYDD .- Ffydd yw'r llaw sydd yn ymaffyd yn Nghrist; Sicrwydd yw'r fodrwy

aur ar y llaw: geill y wraig golli y fodrwy, ond nid yw hyny yn torri y briodas, eto y mae yn gwneyd y wraig yn anhapus. Llawn sicrwydd yw y perlau-cariad, llawenydd, tangnefedd, purdeb, yn dysgleirio yn y fodrwy.

U. W. Y.

Anianyddiaeth.

'EIM DARAROL DY.'

(Parhad o du dal. 36.)

Y GROMEN, (CUPOLA.)

Yr ydym yn sylwi yn nesaf ar y gromen, wrth yr hyn y meddyliym y benglog, yr hon a ceodir ar ben uchaf y post mawr. Dywedasom eisoes bod saith o'r pedwar-darn-asgwrn-ar-hugain a gyfansoddant y post, yn osodedig uwch-law ail uchder yr adeiladaeth, ac yn cyssylltu y benglog a'r corph.

Gellir galw y genau, y clustiau a'r ffroenau, yn ddrysau, i gadw i fynu y gydmariaeth o dŷ; ond gellid, gyda'r priodoldeb mwyaf, ystyriod llygaid yn ffenestri. Mae pob sŵn, arogl a blås yn dyfod trwy y llwybrau hyn, a'r peirianwaith neu offerynau gerilaw a thufewn iddynt :

paham ynte na ellir eu hystyried megys drysau! Y Benglog.—Dyma flwch neu gistan yr ymenydd; mae yn gyfansoddedig o wyth o esgyrn, y rhan fwyaf o ba rai a gyssylltir yn dyn drwy ymylau geirwon tebyg i llf, bylchau pa rai a gauant i'w gilydd mor gywir ag y gwnelau danedd llf, a ffurfiant yr hyn a elwir gwrymiau (seams.) Gelwir y gwrymiau hyn gan ddifinwyr *sutures*, ac y maent naw neu ddeg mewn nifer.

Un o esgyrn pwysiccaf y benglog, neu badell yr ymenydd, ydyw yr hwn a estyna ar draws yr holl dalcen, ac a elwir yr os frontis neu asgwrn y talcen. Un arall, ar draws y pen o'r tu ol a elwir yr os occipitis. Mae ei ben blaenfain yn cyrhaedd i goryn y pen. Mae darn arall mwy crwn yn gorwedd o amgylch pob clust, y rhai a elwir yn unigol yr os temporis. Ar ran uchaí y pen, yn cael eu hamgylchynu gan y rhai a ddesgrifiwyd eisoes, mae y ddan asgwrn a elwir parietal. Yn cael ed hamgylchynu ganddynt oll, yn ngwaelod y badell y mae as-gwrn mawr, yr os sphenoides, ac un bychan, yr os ethmoides.

Yn awr mae yr holl gauedd tufewnol yn cael ei lenwi ag ymenydd. Mewn dyn o oed, mae'r ymenydd yn pwyso o ddau a haner i dri a chwarter o bwysi. Mewn rhai amgylchiadau cafwyd ef ryw radd yn fwy.

ESCYRN Y GWYNEB A'R GENAU.-Mae chwech o esgyrn bob ochr yn cyfansoddi y gwyneb. Gelwir hwynt yn y crynswth y gên uchaf. I'r amrywiol esgyrn hyn, megys i eiddo v benglog, y mae enwau gwahanol, ac, unir hwynt gan yr hyn a elwir sutures, sef gwrymlau.

Un asgwm cryf ydyw y gên isaf, yr hwn a ddywedir ei fod yn gyffelyb i bedol, ond nid

yw y debygoliaeth yn gywir iawn. génau uchaf ac isaf yn cynnal gïau cryfion y rhai a gyssylltir â hwynt, ac a ydynt fwy neu lai yn ddefnyddiol i ddygnoi, neu gnoi.

Wrth y wyneb y gwahanieithir y naill ddyn oddiwrth y llall, i'r golwg, fel wrth y gwahanol leisiau i'r glust. Un o ryfeddodau naturiaeth yw, er bod wynebau pawb yn yr un sefyllfa, ac yn gynnwysedig o ychydig ranau, ac mewn ychydig gylch, etto, nad oes dau yr un fath. Nis gellir cynnal cymdeithas ddynol, heb undeb a gwahaniaeth. Yr aneirif nodweddau gwahanol wynebau dynion, sy ddarpariad tra doeth rhagluniaeth y Goruchaf, er cysur a llesad cyffredin dynolryw: heb hyn, buasai yr annhrefn mwyaf yn eu plith, er mawr anghysur a dinystr pob cymdeithas. Y mae y wynebpryd yn ddrych grisialaidd, yn mynegi ac yn dangos meddyliau, teimladau, goddefiadau, a gweithrediadau tufewnol ac anweledig ysbryd dyn. mae edrychiad gwahanol ar y wyneb, cyfatebol i'r holl ysgogiadau a'r teimladau tufewnol; megys cariad a chasineb; llawenydd a thristwch; hyder ac anobaith; gwroldeb ac anwreidd-dra; parch a diystyrwch; balchder a gwylder; tiriondeb a chreulondeb, &c. Y mae y gwrthdeimiadau hyn oll â gwrthosgedd wyneb cyfatebol iddynt, ac yn eu hamlygu; a gellir canfod, trwy graff sylw ar y wynebpryd, pa un sydd yn llywodraethu fwyaf ar y dyn: aml weithrediadau yr un cyhyrau a argrapha ddelw teimladau tufewnol yn sefydlog ar y wyneb. Oddiwrth hyn y mae priodolder yr ymadroddion, cywilydd wyneb- wyneb digywilydd-wynebpryd yn drist-siriol wynebpryd-llewyrch a goleuni wyneb, &c. Diar. vii. 13. a xvi. 15 a xxi. 6. Ps. xc. 8. Neh. ii. 2. Act. ii. 28. Y mae yr holl deimladau hyn yn ymddangos yn agweddiad y wyneb.'

Amrywiaeth.

EFFEITHIOLDEB GWIR RAS.

Hanes byr o'r pethau mwyaf hynod a ddygwyddasant yn mywyd un Mr. Studly, yn y ganrif ddiweddaf.

Cyflwynedig gan, a chyhoeddedig ar gais, C. N.

(O'r Drysorfa Ysbrydol.)

Yr oedd Mr. Studly yn fab i Gyfreithiwr enwog a chyfoethog yn swydd Caint (Kent) a'i dad ydoedd elyn greddfol i'r rhai a wnaent broffes neillduol o grefydd, ac a elwid y pryd hyny yn Buritaniad. Dilyn llwybrau ei dad a wnaeth Studly ieuange, hyd oni ymwelodd yr Arglwydd âg ef yn y modd hynod a ganlyn.-Yr oedd efe yn Llundain, ac ar ryw noswaith, wedi bod gyd a'i gymdeithion ofer, yn dychwelyd tu a'i letty yn chwilgorn feddw. Ar y ffordd fe syrthiodd i seler; ac er nad oedd wedi cael dim llawer o niweid with y codwin, fe'i daliwyd gan y fath ddychryn, fel y dychymmygodd ei fod wedi disgyn i uffern. Yno y bu'n ymdreiglo

tros rai oriau, mewn poenfa echrydus o ran ei feddwl, oedd yn dywedyd wrtho fod ei bechodau wedi ei ddwyn i'r lle o wae tragywyddol. Ond wedi dyfod, i ryw radd, ato ei hun, fe a gafodd ei ffordd allan; ac, ar ol ychydig, fe ddychwel-odd adref i Gaint. Yno yn fuan, gwelodd ei dad fod cyfnewidiad mawr arno, gan ei fod yn ddifrifol ac yn feddylgar iawn, yn treulio llawer o'i amser mewn gweddi, ac yn darllen y Bibl. Mawr ofnodd ei fod yn troi'n Buritan; dechreuodd ymddwyn yn erwinol tu ag ato, a gwnaeth iddo gymeryd mewn llaw y gorchwylion gwaelaf yn ei dŷ a'i stablau. Yntef a ymostyngodd yn addfwyn i hyn oll. Pan wybu ei dad ei fod yn eistedd yn hwyr i ddarllen ei Fibl, fe waharddodd ganwyllau iddo: erbyn hyny nid oedd ganddo ond gorwedd ar yr aelwyd, i ddarllen wrth oleu ei bentewyn tân.

O'r diwedd, ei dad wrth weled nad oedd y driniaeth arw hon ddim yn tyccio, a benderfynodd ar ei ddanfon i Ffrainge, gan obeithio y gwnai gwammalrwydd y wlad hóno ei iachau o'i benbrudd-der crefyddol. Ond ar ei deithiau yno, trefnodd Rhagluniaeth iddo gyfarfod a Gweinidog duwiol o Brotestant, yr hwn a'i hyfforddiodd nid yn unig yn yr iaith Ffrengig, ond hefyd mewn gwir grefydd. O'r diwedd dychwelodd adref, a'i hyfforddwr gydag ef; a chawsant ill dau eu croesawu yn dirion. Eto yr oedd yr hen wr a'i lygaid arnynt; a chyn hir fe'u cafodd efo eu gilydd ar eu gliniau mewn gweddi. Ar hyn fe drôdd y Gweinidog o'i dy mewn digter

Ei ddyfais nesaf, at ysgwyd ei fab oddiwrth ei ddifrifwch, oedd hyn; Yr oedd ganddo ryw gydnabyddiaeth a phendefiges gyfoethog oedd mewn sefyllfa uchel yn Llys y Brenin (Whitehall) ac fe gafodd ganddi ei gymeryd fel pen gwas iddi; gan obeithio yn gryf y byddai i rwysg ac arferion y Llys lwyr ddileu pob argraff grefyddol oddiar ei feddwl. Ond yn mhen y flwyddyn fe ddaeth at y Bendefiges ac a ofynodd iddi pa fodd yr oedd ei fab yn ymddwyn yn ei gwasanaeth. Ei hateb oedd, 'ei fod yn ei boddio hi yn dda ragorol, yn enwedig am ei fod yn gwrthsefyll tyngu a rhegu, a phob math o anfoes, yn mysg ei gweision; a'i fod wedi peri diwygiad mawr iawn yn ei theulu, oedd o'r blaen yn llawn o bob yufydrwydd a halogrwydd.' Ar hyn, yr hen wr a dorodd allan mewn gwylltineb mawr, 'Pa both! a wna efe Buritaniaid yn Whitehall!' Ac yn ebrwydd fe'i mynodd adref oddi yno.

Wedi hyn, fel ei ddyfais olaf, nid oedd ganddo ond llunio pa fodd i gael ei briodi â gwraig a fyddai'n ddigon croes iddo oran agwedd grefyddol; gan obeithio y byddai'r fath rwyniad yn effeithiol i lwyr fygu ei ddifrifwch a'i ddwysder. Ar un brydnawn fe archodd iddo barotoi at daith gydag ef y boro dranoeth. Ar y ffordd dechreuodd ddywedyd wrtho, mai ei fwriad oedd gwneuthur priodas rhyngddo a hon a hon—ei fod wedi ymegnio lawer fforld i'w ddychwelyd o'i duedd pengaled, eto, beb lwyddo dim—os ai ei briodos y'mlaen, y c'ai er hyn fod yn etifedd o'r'hyn a feddai; ond, os anufyddhâi, na ch'ai byth feddianu gwerth chwecheiniog o honi. I hyn ni atebodd y mab ond ychydig, am ei fod yn gwybod nad oedd nemawr o grefydd yn y teulu.

Ond gan fod yr hen wr boneddig wedi rhagdrefnu matterion gyda thad y ferch, hwy a gawshymddygiad oedd wrth ei fodd, a chariad cryf a enynodd ynddo tuag ati. Ni fu amaer y garwriaeth ond bŷr; a thra y parâodd, yr oedd gofal ar y teulu, na ch'ai efe glywed dim llwon. na gwelod dim drygfoes yn eu plith. Felly, y'mhen ychydig wythnosau yr oedd pob peth yn barod a'r ddeuddyn ieuaingc a briodwyd.

Ond ar giniaw, ddydd y briodas, yr hûg a dafiwyd ymaith; y cymdeithion a ymollyngas-ant i yfed, i loddesta, ac i dyngu; ac yn mysg eraill y briodasferch hithau a roddodd lw. Ar hyn y priodas-fab mewn syndod a dychryn, a ymlithrodd allan-aeth i'r stabl heb neb yn ei weled—cymerodd geffyl, a marchogodd ymaith, heb wybod pa le i fyned, na pha beth i'w wneuthur. Gofid dwys a ymaffodd ynddo, o herwydd ei frys a'i flys anianol; ac am ei fod wedi attal gweddi, a pheidio ymgynghori â Duw, y pryd y dylasai fod yn fwyaf dyfal a deffrous yn y gorchwyl. Edrychodd arno ei hun fel un wedi ei andwyo gan ei chwant; a meddyliodd weithian am lwyr adael y wlad. O'r diwedd, wedi dyfod i le coediog, tywysodd ei geffyl i lwyn. rhwymodd ef wrth bren, ac ymroddodd i dreulio'r prydnawn mewn gweddiau a dagrau. Ei erfyniadau oeddynt am faddeuant iddo ei hun, a throedigaeth i'w wraig. Parhaodd yn hir i daer ymbil a Duw; ac ni chafodd godi oddi ar ei liniau, heb brofi rhyw fesur o hyder gobeithiol ei fod wedi cael ei

Yn y cyfamser yr oedd y cwmpeini wedi ei golli, a'r tŷ drwyddo yn llawn terfysg a chyn-nwrf. Cenadau ddanfonwyd bob ffordd: eto nid oedd dim newydd am dano. Ychydig a feddyliasant hwy ei fod yn ymdrechu a'i Dduw, fel Jacob yn Peniel gynt. Pa fodd bynag, fe ddychwelodd gyda'r hwyr; ac wedi ymofyn am ei wraig, fe'i cafodd yn eistedd yn bendrist yn ei 'stafell. Hi a ofynodd, Ai hardd y gwnaethoch fy ngadael fel hyn, trwy'r dydd, yn nod i warthrudd ac arswyd! Yntef a ymbiliodd arni wrando arno, fel y gallai fynegi'n syml iddi yr achosion o'r hyn a wnaethai. Fe adroddodd wrthi gyda serchowgrwydd tyner, nid yn unig ei helynt a'i ymdrech y dydd hwnw, ond hefyd hanes ei fywyd. Yn ei adroddiad yr oedd y gair hwn yn cael ei arfer ganddo, trwy râs fe wnaeth Duw fel hyn ac fel hyn a mi. Hithau yn y man. a ofynodd pa beth oedd yn ei feddwl wrth y gair hwnw, ac a fedrai efe feddwl fod y fath beth a gras, yn Nuw, iddi hi oedd yn fath estrones iddo! Oes oes, fy anwylyd, (eb yntau) y mae gras i chwithau! a dyna'r hyn y bum i yn gweddio am dano yn y coed. Yn sicr y mae Duw wedi gwrando fy neisyfiadau; ac yn awr gadewch i ni gyd-uno i ofyn am dano. Hwy a gyd-benlinasant ill dau, yntef a weddiodd; a'r fath ymbil ac wylo a ddaeth amynt, fel yr oedd eu llygaid wedi chwyddo, gan eu dagrau, erbyn eu galw i lawr i swpper.

Wrth y bwrdd, tad y wraig (yn ol ei arfer) a dyngodd. Hithau yn ebrwydd a ddywedodd, Fy nhad, atolwg, peidiwch a thyngu. Ar hyn ei dad yntef a gododd oddiwrth y bwrdd mewn gwylltineb mawr. Pa beth! (eb ef) a ydyw'r Cythraul ynddo! A wnaeth efe ei wraig yn

Buritan eisoes! Chwanegodd hefyd lŵon erchyll, y byddai well ganddo roi tân yn ei dŷ a'i law ei hun, nag i'w fab gael ei feddianu. Felly hefyd yr ymddygodd: aeth adref, gwnaeth ei Ewyllys, gan adael i'w fab ddeg punt, i dorri ymaith ei hawl; rhanodd ei dir a'i eiddo rhwng amryw eraill; ac yn faan wedi'n fe fu farw. Un Dr. Reeves, oedd wedi cael rhan fawr o'r tir, a anfonodd am Mr. Studly, ac a dalodd iddo ddeg punt, gan ddywedyd ei fod wedi bod yn fab gwrthryfelgar, ac mai iddo ei hun yr oedd iddo ddyiolch. Yntef a gymerodd y deg punt

yn dawel-fwyn ac a ymadawodd. Yr oedd eu priodas wedi cael ei dwyn y'm-laen gyda'r fath ffrwst, ac yntef wedi gadael y gofal mor llwyr ar ei dad, fel nad oedd dim cynysgaeth wedi ei addaw i'r wraig ieuangc. O achos ei chrefydd ni chafodd hithau ddim ond gwg gan ei pherthynasau. Ond gan fod yn ei dwylaw ei hun ddau cant o bunau, a adawsid iddi gan ei nain, yr oedd ganddynt fodd i gymeryd tyddyn: ac felly yn ddeiliaid ar dir yr aethant, yn swydd Sussex. Yno fe'i gwelwyd hi, oedd wedi ei dwyn i fynu mewn rhwysg a boneddigeiddrwydd mawr, yn fynych yn ei gwasgawd goch, vn godro'r gwartheg. hyny yr oedd yn gwbl foddlon a siriol. Y Duw (meddai hi) wedi cymeryd trugaredd arnaf; ac am hyny y mae fy mhoen a'm llafur yn hyfryd. Wedi eu bod yn byw fel hyn dair blynedd, fe gyfarfu Mr. Studly, ar y ffordd, ag un o ddeiliaid tir ei dad; yr hwn a'i cyfarchodd dan yr enw Meistr tir. Och! (eb yntef,) nid wyf fi ddim yn feistr tir i chwi. Ydych (eb y gwr) myfi a wn fwy na chwi am y mater. Er cyfrwysed wn fwy na chwiam y mater. cyfreithiwr oedd eich tad, nid oedd ganddo ddim modd i dorri'r tir oddiwrthych chwi; am ei fed o'r blaen wedi eich gwneuthur yn gyd-bwrcaswr Yr wyf fi, a rhai eraill o'r deiliaid yn gwybod hyn, ac wedi nacau talu dim arian i Dr. Reeves, a'r lleill. Y mae genyf un bunt-arbymtheg yr awr hon yn fy llaw; ac y mae hyny yn ddigon i chwi ddechreu cyfreithio a hwynt. Synodd Mr. Studly with law Rhagluniaeth yn hyn; derbyniodd yr arian; dechreuodd gŵyn cyfreithiol am ei dir; ac, mewn tymor neu ddau, fe enillodd y cwbl.

Y mae lle i ni gasglu amryw addysgiadau melus a buddiol oddiwrth yr hanes uchod:— 1. Y fath elyniaeth gref sydd yn y meddwl

anianol yn erbyn bywyd crefydd.

2. Penarglwyddiaeth dwyfol râs, yn gwneuthur y fath wahaniaeth rhwng y mab a'r tad.
3. Y perygl o briodi, ond yn unig yn yr perygl o briodi, ond yn unig yn yr

Arglwydd. 1 Cor. vii. 39.

4 Rhad a rhyfedd ddaioni Duw, yn tynu daioni i'w bobl, hyd yn nod allan o'u ffaeledigaethau

Effeithioldeb gweddi dros berthynasau an-

nychweledig.

6 Ffyddlondeb Duw at ei addewid, 'Pwy bynag a gollo ei einioes er fy mwyn i a'r efengyl hwnw a'i ceidw hi'. Marc viii. 35.

IAWNDERAU DYEITHRIAID.

Dynion wedi dyfod i'r wlad hon o wledydd

tramor, sydd yn aml yn cael eu gosod mewn annghyfleusderau a dyryswch, o herwydd na feddant iawn adnabyddiaeth o'r breintiau a berthyna iddynt cyn eu harosiad yma ddigon o amser i gael dyfod yn ddinasyddion.

O amser eu dyfodiad i'r wlad hyd amser eu rhydd-freiniad, (naturalization) ysbaid o leiaf puin' mlynedd, y maent yn llafurio dan amryw o anhawsderau, eto gellid rhagflaenu llawer o'r rhai hyny trwy arferyd moddion gochelgar.

Ymfudwyr yn dyfod i'r wlad hon, gyda y bwriad i fod ynddi yn sefydlog, a dyfod yn ddinasyddion, a ddylent ddefnyddio moddion cyfaddas tuag at eu trwyddedogi, o leiaf o fewn tair blynedd ar ol eu dyfodiad.—I'r dyben yma rhaid iddynt yn gyntaf amlygu eu bwriad i ddyfod yn ddinasyddion, a rhaid i hyny gael ei wneuthur ddwy flynedd o leiaf, cyn eu cyflawn dderbyniad fel y cyfryw. Y ffordd fwyaf dderbyniad fel y cyfryw. Y ffordd fwyaf rhwydd i ddwyn hyn oddiamgylch, yw iddynt fyned at swyddog yn y llŷs gwladol i wneyd y llŵ gofynedig ar yr achos. Ar ol iddynt wneuthur hyny, a phum' mlynedd o'u harosiad yn y wlad wedi dyfod i fyny, a'r ddwy flynedd er pan amlygasant eu bwriad, gallant ddyfod yn gyflawn ddinasyddion. Mewn ffordd i wneyd hyn, rhaid iddynt ddangos i foddlonrwydd trwy un neu ddau o dystion, iddynt gyfaneddu yn y wlad (America,) bum' mlynedd, ac un flwyddyn yn y dalaith hono, ac iddynt ymddwyn yn addas yn ystod yr amser crybwylledig. Os bydd y person islaw deunaw oed ar ei ddyfodiad i'r wlad hon, yr amlygiad blaenorol o ddyfod yn ddinasydd nid yw anghenreidiol, geill gael ei drwyddedogi wedi yr arhoso bum' mlynedd yn y wlad os bydd mewn oedran cyfaddas. Ond rhaid iddo wneyd yn amlwg ei fwriad y pryd hwnw, a hefyd brofi ei fod am y tair blynedd diweddaf yn bwriadu dyfod yn ddinasydd. mae yr hwn a fyddo yn cael ei dfwyddedogi, yn gwneyd llw o ymwrthodiad a'r holl alluoedd tramor, yn enwedig llywydd y wlad y daeth allan o honi, ac i ymlynu yn ffyddlon wrth lywodraeth y Taleithau Unedig; rhaid iddo hefyd ymwrthod a phob graddiad o uchafiaeth os bydd yn feddiannol ar y cyfryw.—Plant y personau hyny a drwyddedogir os byddant islaw un-arhugain oed y pryd hwnw, a ddeuant yn ddinasyddion, os byddant yn byw yn y Tale. Unedig, drwy drwyddodedigaeth eu rhieni. Taleithau

Os bydd i alltud (alien) farw ar ol amlygu ei fwriadau, a chyn ei dderbyn yn ddinasydd, yna câ ei weddw a'i blant yr hawl ddinasyddol. Mewn perthynas i eiddo, sylwer ar yr hyn a ganlyn :-

Geill dyeithriaid ddál a threfnu pob math o eiddo cyffroedig (personal property,) heb unrhyw annghfleusderau, gallant hefyd ddyfod a'u cŵyn ac amddiffyn eu hawl ynddo yn unrhyw lŷs. Tir ac eiddo annghyffroedig (real estate,) o ba natur bynag nis gall alltud ei amddiffyn drwy hawl-fraint, oddieithr iddo gydymagweddu a'r gyfraith i'w alluogi i wneuthur hyny; hyny yw rhaid iddo wneuthur sicrhad ysgrifenedig (deposition,) ger bron unrhyw swyddog awdurdodedig i brofi gweithredoedd (Commissioner of Deeds,) ei fod yn preswylio ac yn bwriadu aros yn y Taleithan Unedig, ac i ddyfod yn ddinasydd mor fuan ag y gall hyny gael ei ddwyn oddiamgylch, a'i fod wedi gwneyd ymarferiad o'r moddion y mae y gyfraith yn ofyn tuag at hyny. Yr ymrwymiad hwn sydd i gael ei roddi i ofal Yegrifenydd y Dalaith yn Albany. Gwedi hyn, gall alltud gymeryd tir i'w feddiant, ac am chwe' blynedd ar ol hyny, ei werthu a'i ddefnyddio yn ol ei ewyllys; ond nis gall roddi ammod-werthiad, (lcase,) cyn iddo gael ei dderbyn yn gyflawn ddinasydd.

Dyma y gyfraith yn y Dalaith hon, (C. N.,) a chyffelyb ydyw yn y Taleithau ereill. Nis gall alltud ddal tir yn ddiogel, a all ddis-

gyn iddo fel cynnysgaeth, heb iddo yn gyntaf

wneyd y sicrhád ysgifenedig uchod.

Os bydd i alltud wedi gwneyd y sicrhad crybwylledig, farw heb adael ar ei ol ewyllys, yn vsbaid chwe' blynedd, er ei fod yn alltud, a gadael ar ei ol etifeddion, os byddant yn arhosol yn y Taleithau Unedig, geill y rhai hyny feddianu eiddo yr ymadawedig, yr un modd ag yn amgylchiad dinasydd.

Os gwna alltud werthu tir fyddo yn ei feddiant, gall gymeryd arwystl (mortgage) ar y cyfryw, ac os bydd anghenreidiol, gall dorri ymaith yr arwystliad (foreclose the mortgage,)

a phrynu yr eiddo.

Hefyd gall alltud gymeryd arwystl ar eiddo anghyffroedig fel diogelwch am ddyled, a thorri

ymaith yr arwystliad os bydd anghen.

Os gwna alltud, a chanddo hawl wrth v gyfraith i eiddo anghyffroedig, adael gweddw a fyddo yn preswylio yn y dalaith hon yn amser marwolaeth ei gwr, bydd ganddi hawl i'w chynnysgaeth.

Alltud a chanddo hawl i eiddo anghyffroedig, fydd yn ddarostyngedig i drethi, &c., fel dinasydd, ond nis gall roddi ei bleidlais mewn materion gwladol, na gwasanaethu fel rheithiwr, ond bydd ddarostyngedig i wasanaethu gyda y milwyr cartrefol

Unrhyw alltud heb hawl i ddal eiddo anghyffroedig, yn amser marwolaeth testamentwr, nis gall ddyfod i hawl o unrhyw eiddo anghyffro-

edig a nodir iddo yn yr ewyllys.

Unrhyw alltud na byddo yn cartrefu yn y dalaith hon yn amser profi yr ewyllys, ni bydd gymhwys oruchwyliwr yr ewyllys.--Yr un anhawsderau sydd yn perthyn i alltudwyr, yn mherthynas i ddal eiddo mewn ymddiried; nis gallant ychwaith fod yn ymddiriedolwyr i ddal tir; nac ychwaith nis gall eiddo anghyffroedig gael ei ddal iddynt, oddieithr mór bell ag yr enillant iddynt eu hunain hawl trwy y sicrhâd ysgrifenedig (deposition) a nodwyd.

Dyma y gosodiadau mwyaf neillduol o'r gyfraith sydd yn dwyn perthynas â dyeithriaid. Yn mhob peth arall, y maent yn rhwym yn ngwyneb yr holl gyfreithiau yn gyffredinol, er cynnal heddwch ac iawn drefn; ac y maent mewn hawl i gael eu diogelu o ran eu personau

a'u heiddo fel dinasyddion.

Pa mór bell y dylai dyeithriaid dorri ymaith eu perthynas a gwlad eu genedigaeth sydd gwestiwn difrifol, ac o ganlyniadau helaeth; eto nid yw debygol y dyga hyn oddiamgylch unrhyw ddyryswch, oddieithr mewn amser o ryfel, y pryd hyn fe allai y gwna y Galluoed tramor honni hawl yn ngwasanaeth eu deiliaid genedigol.

Cyn y dygwydd pethau o'r fath hyn, gobeithir y bydd y cwestiwn wedi ei benderfynu ar ammodau o uniondeb mewn cyfraith rhwng y gwledydd.

Utica.

Cyf. RICHARD HUGHES.

CYNGOR MEDDYGOL I IACHAU LLY-GAID CLWYFUS.

(O'r Drysorfa.)

Syr,-Wrth weled yn y Drysorfa am fis Mawrth ddeisyfiad er iachau llygaid plentyn E. R. Rhyl, daeth i fy meddwl yr amgylchiad y bu fy chwaer ynddo, yr hwn oedd yn lled debyg i'r amgylchiad a nodwyd: a threuliodd lawer ar feddygon, ond y cwbl yn ofer ac yn anfudd-

Ond daeth rhyw ŵr heibio, a fyddai yn arfer rlanhau clociau ar hyd y wlad, a gofynodd yn lled gellweirus a gai efe ei hiachau hi. iddo hysbysu ei gyngor, ac yn wir wedi ei osod mewn gweithrediad, nid oeddym yn gallu rhoi hyder cryf ynddo, am fod pethau ereill, llawer amgenach i'n tyb ni, wedi methu. Ond eto, wrth barhau i'w arfer, daeth yn hollol iach, pryd yr oeddym ni wedi meddwl mai dall a fyddai weddill ei hoes.

Y cyngor yw hyn-Cymerwch y llysieuyn a elwir Crafanc y Fran, a Saltpetre, a churwch hwynt â morthwyl hyd nes y cymmysgont yn dda; yna rhoddwch hwynt mewn lliain yn blastr ar yr arddyrnau; ac irwch y llygaid a sweet oil Tyn hyn y poethder o'r pen i'r Parhewch i wneyd hyn er i'r bob boreu. arddyrnau. arddyrnau fod yn ddolurus; nid oes dim perygl ynddo.

Mae'r cynghor hwn wedi ei brofi hefyd yn y gymydogaeth hon, gydag effeithiau daion-us.—Gol.

LLWYBR I WELLHAU Y DDARFODEDIGAETH.

Dangosodd hanes ychydig yn ol yn un o Bapyrau Caerefrog-Newydd, trwy yr hwn, os oes rhyw wirionedd ynddo, y gellir coleddu gobaith cryf y bydd i'r afiechyd dinystriol a elwir ddarfodedigaeth, gael ei wella yn fuan trwy foddion llawfeddygawl. Y llawfeddyg ag sydd yn cyhoeddi yr hysbysiaeth, a gynnygia wella y ddarfodedigaeth, (yn mhob achos ag na fyddo ond un o ddalenau yr ysgyfaint wedi ei niweidio) yn y modd canlynol :—Gwneir trychiad rhwng yr acenau, ac agorir twll i ollwng yr awyr i mewn i geuedd y corff, at y ddalen afiach o'r ysgyfaint; fel na fyddo i ddim awyr gael ei thynu i mewn trwy gorn y gwddf at y ddalen hono. Y ddalen hono a gydgrynhoa, ac a arosa yn hollol lonydd a difywyd; ac yn y cyflwr hwnw y gwellheir hi trwy ymdrechion natur ei hun, neu y symudir hi yn hollol. Gan nad oes un rhaniad rhwng ochrau dalenau yr ysgyfaint a'u gilydd, tra y peidia gweithrediadau un, á y llall y'mlaen á'i swyddogaeth fel arferol. Nid yw y gweithrediad llawfeddygol hwn yn anhawdd nac yn boenus, a gellir ei gyflawni ar berson yn ngraddau olaf y darfodedigaeth yn hollol ddiberygl, gan y byddai person felly yn fwy tebyg o oddef y gweithrediad uag un mewn iechyd. Y cynllun a ymddangosa yn debygol iawn, trwy fod natur weithiau yn effeithio gwellhad trwy yr unrhyw foddion, (sef sychu i fyny un o ddalenau yr ysgyfaint;) a hon yw yr unig ffordd trwy ba un y gwellheir neb o'r dolur hwn. Os llwydda y cynnyg hwn, bydd yn un o'r dadguddiadau mwyaf a wnaed erioed mewn llawfeddyginiaeth.

PLANU COED AFALAU.

Yr ydys wedi dyfeisio ffordd newydd i blanu coed afalau yn Bohemia, yr hon sydd yn debyg oidroi allan yn dra ennillfawr i'r garddwriaethwyr yno. Nid oes nac hadau nac impio mewn pren arall yn anghenreidiol; eithr cymerir yr impiau goreu a geir, a phlenir hwynt yn gyntaf mewn cloronen, ac yna gosodir y ddau yn y ddaear, gan adael ond modfedd neu ddwy o'r impin uwchlaw y pridd. Y gloronen a faetha yr impin tra fyddo yn magu gwreiddiau; a'r impin a dyfa i fyny yn raddawl, ac a ddeua yn bren hardd, ac a lenwir â'r ffrwythau mwyaf peraidd mewn amledd mawr.

Madleuaeth, &c.

ADGYFODIAD Y MEIRW.

'Eithr fe a ddywed rhyw un, Pa fodd y cyfodir y meire? ac á pha ryw gorph y deuant? 1 Cor. 20. 35.—
Gofynid y cwestiwn hwn yn aml yn nyddiau yr Aostolion, gan y rhai a wadent adgyfodiad y meirw; ac nid yw wedi darfod bod yn ofyniad gan rai yn ein dyddiau ni. Dengys yr Apostol ei resymoldeb trwy eu cyfeirio at gydmariaeth yn eu hymyl:—'O ynfyd, y peth yr wyt ti yn ei hau, ni fywheir oni bydd efe marw.' Yma, yn lle bod ei farwolaeth yn rheswm yn erbyn ei adgyfodiad, y mae yn rheswm o'i blaid.

Gwelais yn ddiweddar lyfr o waith y Parch. John Howes, Remsen, yn yr hwn y dygir llawer o resymau, yn ei dŷb ef, i wrth-brofi adgyfodiad y corph; megys, pan byddai plentyn yn colli llygad yn ieuangc, a byw yn hen, Pa fodd y cydmarai y llygad bach a'r mawr yn yr adgyfodiad. Ac hefyd, pan gollai blentyn goes yn ieuange, a gorfod ymlwybro â choes bren; Pa fodd y cydmarai yr aelod bach a'r aelod mawr, ac onid y goes bren dylai gael ei chosbi, os cosbi fyddai, am bechu; ynghyd a llawer o bethau cyffelyb.

Credwyf fod adgyfodi y meirw mór hawdd i Dduw a chreu. Nad yw ail-wneyd dyn o'i ddefnydd ei hun, ddim yn fwy anhawdd i Dduw na'i wneyd o ddim ar y cyntaf. Cofiwn, nad wrth röol rheswm dynol na philosophyddiaeth gnawdol y mae Duw yn gweithredu; ond yn ol ei allu a'i ddoethineb anfeidrol ei hun. Mae mór hawdd iddo adgyfodi cyrph yr holl hil ddynol ag ydyw iddo gyfodi dyfroedd heilltion o'r moroedd i'r cymylau, eu danfon ar adenydd y gwynt, a'u tywallt ar y ddaear yn ddyfroedd croyw, addas i ddisychedu dyn ac anifail. Felly hefyd, yr un corph ag a aeth i'r bedd fydd yn cael ei adgyfodi o'r bedd, eithr heb ei lygredigaeth. Ynfyd-

rwydd, yn ol fy meddwl i, ydyw ymddyrysu ynghylch llygad bach a llygad mawr—coes fach a choes fawr, y sufon (standarg) yw 'at fesur oedran oyflawnder Crist.' Hefyd, am gosbi y goes bren, &c. Y dyn sydd yn pechu, a'r dyn fydd yn cael ei goshi; nis geill unrhyw aelod ddyoddef ond yn ei chyssylltiad â'r enaid byw.

Mae yn amlwg i Grist gyfodi yn yr un corph a chnawd ag a fuasai yn dyoddef ar y groes; ac yn yr un corph y mae wedi myned i'r Nef yn flaenffrwyth y rhai a hunaeant; a rhaid i'r holl gnwdigyfateb iddo: os na eill Mr. H. brofi fod angeu yn fuddugoliaethus ar ryw ran o gorph yr Iesu, nis geill brofi, y bydd yn fuddugoliaethus ar unrhyw ran o gyrph y saint chwaith.

Llyngcir angeu mewn tragywyddol fuddugoliaeth yn yr adgyfodiad, ni fydd yn y nefoedd ddim o'i ôl; dileir ei holl annhrefn; bydd Methusaleh a'r baban wedi eu dwyn at yr un safon, trwy oruchafiaeth yr Hwn ynddo ei hun sydd yn 'Adgyfodiad a Bywyd.'— Dysgwn ymwadu a'n hamgyffredion byrion ein hunain, ac ymostwng i addysg yr Ysgrythyrau ar bob pwngc ac athrawiaeth.

Remsen.

THOMAS J. EVANS.

YR ENGLYNION SAESONAEG.

Haeddbarch Olygydd,—Gwelais yn eich Rhifyn am fis Mawrth, ddau o Englynion, er rhoddi cip-olwg i'ch cymmydogion Saesonig o natur y fath Farddoniaeth. Y maent yn dra chynhwysfawr, ac y mae gorohestwaith ynddynt; ond ofnwyf y syrthiant yn fŷr o gyrhaedd yr amcan, o herwydd eu hanghydffurfiad â Rheolau Barddoniaeth.

Yn y bedwaredd fraich o'r Englyn cyntaf y mae camosodiad: $-r_1$, m_1 , n_2 .

r, n, m, n, t.

Yn yr ail fraich o'r ail Englyn y mae tôrmesur.—Yn y drydedd, y mae camosodiad:—n, t, d, r. t, n, d, r.

Hyderwyf na bydd iddynt ddyfod tan sylw eich cymmydogion Saesonig.

Rhoddaf i chwi Englyn a gyfansoddwyd ar yr achlysur o'r rhyfel rhwng Brydain a China; er nad oss nemawr o ragoroldeb ynddo, eto meddyliwyf, ei fod yn gyd-ffurf â'r rheolau.—

Hussa! throughout all hasard,—no flawing, Yon! fly up the Standard! You'll gain her; well—go on hard! Britania, bear it onward!

GWILYM FARDD.

ATERIAD.

LLYWODRAETH LLOEGR A'R CYMRY.

Ateò i John Parry, 12U., 4u del. 39.

Nid wyf yn deall mai ammod Edward y laf, yw sail cyttundeb y Cymry a'r Saeson, ond eu cynnryohioliad yn Senedd Lloegr; yr hyn a ganistawyd iddynt yn ganlynol i oruchafiaeth Iaril Richmond ar Rhysjart Grwca, yn maes Bosworth, ar y Cyntaf o Fawrth.

CHWAREU TEG I BOB OCHE.

GOFYNIAD.

Mr. Gol.—Byddwn yn dra dyiologar i chwi neu rai

o'ch gobebwyr am gael eglurhad ar yr adnodau canlyn-

Jos. vi. 23.- Felly y llangeiau a fessi yn edrych ansawdd y wlad, a aethant i mewn, ac a ddygasant allan Rahab, ' &c. Ond os oedd ei thy hi ar y mur, (pen. ii. 15,) a'r mur wedi syrthio, yn awr, Pa fodd yr aethant i mewn i'w thy hi!

Exod. vii. 22.- A swynwyr yr Aipht a wnaethant y cyffelyb tryw eu swynion. '-Pa le y cafodd y swynwyr hyn ddwfr i'w droi yn waed, os oedd holl ddyfroedd vr Aipht wedd eu troi yn waed o'r blaen?

W. J. W.

DYCHYMYG.

Y mae yn bod wrthyddrychau— A welwyd genyf fi ; Ni wêl breninoedd daear Y rhai'n yn aml ri';

A Duw holl gyrrau'r ddaear,
Ni welodd un erioed: O dyweded rhyw Omeriad, Pa fold mae hyn yn bed!

MWNGIALOG.

Barddonfaeth:

'DYDDIAU EIN GALAR A DDARFUANT.

Dyddiau ein galar oeddynt faith a thrallodus, A phechod trwy ein hoes oedd i'n blino? 'Nol teithio'r anialwch, yn flin a helbulus, Gorphwyswn yn dawel ar fryniag Paradwys; A dyddiau ein galar aeth heibio.

O dónau'r Iorddonen yn gyflym fe'n dygai Angelion, ger llaw oedd yn gwylio; Yn niwedd eia dydd ein haul a gyfodai, Ac yn ei hoff lewyrch pob gofd a giliai; A dyddiau ein galar aeth heibio.

Yn uwch, ac yn uwch fe ddyrcha'n caniadau, Nes synu angelion gogoniant; Rhinweddau y Gward yn golchi ein beiau, I oesoedd diderfyn, fydd testun ein hodlau; A dyddiau ein galar ddarfuant.

T. Lt. H.

ENGLYNION AR OL GWENFFRWD.

Mr. Gol.—Yr Englynion hyn a gyfansoddwyd ar farwolaeth Mr. Thomas Lloyd Jones, (Gwenffred,) yr hwn a fu farw yn Mobile, America. Yr oedd yn un o feiblon yr Awen, ac a fu fuddugol ar amryw achlysuron wedi ei ymfudiad yma.

MWNGIALOG.

O le ter, fy ngwlad dirion,—— Yn ymdeithiol estron ; -y daethym I niwl a haint anial hon Trong tonau trwst-wynion.

Yr unwedd a'r hen Oronwy,---yd Yn alltudawl feudwy: Dirymir f'oes--'cha'i dramwy I weled maes fy ngwlad mwy.

Yn naear y 'Byd Newydd,'----y do Y nodedig Brydydd ; Du lênwyd hanl Awenydd---Gwenawl ei daith---ganol dydd. -y dodwyd O lewyrch haul ei Awen,--dros y môr, E droes myrdd yn llawen: Anhap adwyth, gwymp Eden A'i tôi hi, a'i lletty hen.

Os marw yn maes Amerig,——; I'r tewdrwch Atlantig, A'i ruadau berwedig, Yw dy gorph yn lludw ei gwig.

Byw fydd gwên d'awen di,— Hyd foreu Cyfodi; A gwawdrydd newydd i ni, Treigl hon tra goleuni. - a difvrwch

CAWEDAY.

FORSAKING ALL FOR CHRIST.

The following beautiful and touching effusion of Christian devotedness, is said to have been written by a young lady, who was banished from her home for mak-ing a profession of religion.

Jesus, I my cross have taken, All to leave and follow thee;
Naked, poor, despised, forsaken—
Thou, from hence, my all shall be:
Perish every fond ambition, All I've sought, or hop'd, or known;
Yet how rich is my condition,
God and heaven are still my own!

TT.

Let the world despise and leave me, They have left my Saviour too; Human hearts, and looks deceive me— Thou art not like them, untrue; And whilst thou shalt smile upon me, God of wisdom love and night,—
Foes may hate, and friends may scorn me,
Show thy face! and all is bright.

TIT. Go then earthly fame, and treasures; Come disaster, scorn and pain; Come disaster, scorn and pain;
In thy service, pain is pleasure,
With thy favour, loss is gain:
I have called thee Abba, Father;
I have set my heart on thee;
Storms may how!, and clouds may gather,
All must work for good to me.

Man may trouble, and distress me,
'Twill but drive me to thy breast; Life, with trials hard may press me Heaven will bring me sweeter rest:
Oh, 'tis not in grief to harm me,
While thy love is left to me; Oh, 'twere not in joy to charm me Were that joy unmix'd with thee.

Soul, then know thy full salvation, Rise o'er sin, and fear and oare; Joy to find, in every station, Something still to do or hear: Think, what spirit dwells within you! Think, what Father's smiles are thine 'Think, what Jesus died to save thee!
Child of heaven! canst thou repine?

Haste thee on, from grace to glory, Arm'd by faith, and wing'd by prayer; Heaven's eternal days before thee— God's own hand shall guide thee there: Som shall close thy earthly mission, Som shall pass thy pilgrim days; Hope shall change to glad fruition, Faith to sight, and prayers to praise.

I should be happy to see these lines translated into the ' Cyfaill.'

Your sincers-Friend.

HANESIAETH GARTREFOL.

CYMDEITHASFA

Y Trefnyddion Calfinaidd a gynnaliwyd n Moriah, swydd Jackson, Ohio, Ebrill 6, 7, 8, e'r 9fed, 1843.

T MODDION CYHORDDUS.

Dydd Iau y 6fed, am 5 ar gloch, gweddiodd Mr. Richard Davies, a phregethodd y Parch. Wm. Morgans, oddiar Gal, ii. 6, a Mr. Owen Jones, oddiar Job xxxvi. 22.

Dydd Gwener y 7fed, am 2 ar gloch, gweddiodd Mr. John Edwards, a phregethodd y Parch. H. E. Reese, oddiar 1 Cor. ii. 15, ac areithiodd Brodyr Wm. Morgans, a Wm. Parry, ar

Dydd Sadwrn yr 8fed, am 10 ar gloch, gweddiodd Mr. Owen Jones, a phregethodd Mr. David Rosser, oddiar Luc i. 33, a'r Parch. Wm.

Parry, oddiar Esay xii. 3.

Am 2 ar gloch, gweddiodd y Parch. Wm. Morgans, a phregethodd Mr. John Edwards, oddiar Eph. vi. 10, a'r Parch. Robert Williams, oddiar Eph. i. 17—19.

Dydd Sabboth, am 10 ar gloch, gweddiodd Mr. David Rosser, a phregethodd y Parch. Wm. Morgans, oddiar Diar. xiii. 23, a'r Parch. H. E. Reese, oddiar Marc ix, 49.

Am 2 ar gloch, gweddiodd Mr. J. Williams, a phregethodd y Parch. Wm. Parry, oddiar Essy xxv. 6—7, a Mr. Owen Jones, oddiar Ioan zvii. 1.

Am 6 ar gloch, gweddiodd, a phregethodd Mr. Richard Davies, oddiar Heb. ii. 3, a'r Parch. H. E. Reese, oddiar Heb. ii. 1.

MODDION NEILLDUOL.

Dydd Gwener y 7fed, am 8 ar gloch, Cyfarfod y Llefarwyr a'r Blaenoriaid.

Derbyniwyd tri o lythyrau-un o Saron, Newark a Granville, yn dymuno cael neillduo y Brawd H. E. Reese yn gyflawn i waith y weinidogaeth; un arall o Sugar-Creek, Pensylfania, yn dymuno ein sylw ar frawd a anfonwyd oddiyno gyda golwg ar iddo gael pregethu;a'r llall oddiwrth Eglwys Penycae, Cymru, er cymeradwyaeth i frawd o Salisbury, Ohio, gyda golwg ar iddo bregethu. Wedi hyny bwriwyd golwg ar amryw o bethau perthynol i amgylch-

iadau y gwaith yn ein plith. Dydd Sadwrn yr 8fed, am 8 ar gloch, Cyfarfod neillduol, yn mha un yr ymddyddanwyd a thri o frodyr, a gyflwynesid dan sylw gyda golwg ar bregethu yn ein plith, sef John Evans, Moriah, John Williams, Salisbury, a Howell Powell, Sugar Creek, Pa., pa rai a dderbyniwyd

fel pregethwyr.

Dydd Sabboth 9fed, am 8 ar gloch, NEILL-DUWYD y Brawd H. E. Reese, Newark, i weinyddu yr Ordinhadau yn ein plith, sef Bedydd a Swper yr Arglwydd.—Hefyd, yn y gwahanol gyfarfodydd neillduol, penderfynwyd ar y pethau canlynol:--

1. I annog yr holl Eglwysi i fwy o daerni ysbrydol yn ein gweddiau am yr Ysbryd Glan.

2. Cael hanes agwedd yr achos crefyddol yn

mhob Eglwys, yn mhob Cymanfa.

3. Ymddyddanwyd ychydig am sancteiddiad Sabboth; a chyda golwg ar deithio afonydd, &c., fod i bawb orphwys yn y man y disgynont,

neu v cyfle cyntaf a gaffont.
4. Fod pob achos o bwys a osoder i lawr mewn Cymanfa, i'w oedi heb ei henderfynu hyd y Gymanfa ganlynol; a'r peth i'w benderfynu

yn ol y nifer luosocaf o'r aelodau.

5. Fod rhagor o sylw ar ymddygiad pobl ieuainge ar y Sabboth, &c., i fod yn y Gyman-

6. Bu cyfarfod i'r holl aelodau, pryd y dywedwyd gyda blas a llewyrch anghyffredin am gymdeithas ysbrydol a Duw, sylwyd ar sylfaen y gymdeithas hon-natur y gymdeithas-yr angenrheidrwydd am dani-ynghyd a'r effeithiau sydd yn ei chanlyn.

Mae y Gymanfa nesaf i fod yn Saron, Bryniau'r Cymry, Ohio, ar y pryd a benodir eto gan y

gymmydogaeth hono.

Gwelwch fod y gwaith gorau yn myned rhagddo yn ei holl ranau yn ein plith yn y Dalaith hon. Cawsom gymanfa luosog iawn o wrandawyr; yr hin yn hynod ffafriol; a'r gymmydogaeth yn hynod garedig a siriol; a mwy na'r cwbl Hawer o amlygrwydd o ewyllys da 'Preswylydd y Berth' yn ein plith, gyda phob rhan o'r gwaith, yn neillduol a chyhoeddue. Ydwyf dros y Gymdeithaefa,

EDWARD MORRIS, Yegr.

GWYL DDRWI 1842.

Gwledd Flynyddol Cymdeithas Haelionus Dewi Sant yn Nghaerefrog-Newydd.

Cynnaliodd y Gymdeithas uchod ei thrydedd Gylchwyl yn neuadd orwech Niblo, ar y cyntaf o Fawrth, mewn modd tra ardderchog.

Hon codd yr ail Wyl a gadwyd gan y Gymdeithas yn ol y cynllun diwygiedig yn nathliad y dydd, sef dwyn y Rhianod i gyfranogi o'r wledd, a llwyr wahardd dygiad unrhyw ddiodydd meddwawl i'r bwrdd.

Yr oedd yr ystafell chang wedi ei haddurno a'i goleuo mewn dull hynod o ysplenydd; a gellid dychymygu fod telynau y Meistd. Llewelyn a Jones, telynorion y Gymdeithas, mewn gwell hwyl nag erioed, er mór ragorol yr arfer-

ant chwareu ar bob achlysur.

Ond er cymaint o ddywenydd adfywiol a achosid gan y fath brydferthwch, ac er mór foddhaol i'r glust oedd peraidd sain tair o delynau a chwe meth arall o offerynau peroriaeth, eto yr oedd rhyw swyn llawer mwy pleserus yn cyd-fynod a phresenoldeb siriol y Cymräseau addfwyn a.hoff.

Digitized by Google

Yn mhlith y rhai a wahoddasid yr oedd Maer ddinas, a Maer Brooklyn, y Llyngesyddion y ddinas, a Maer Brookiyn, y Llyngesyddiou Perry a Jones, y Cadfridog Morgan Lewis, y Parch. S. H. Cox, D. D., Llywyddion ein chwaer-gymdeithasau haelionus, annai o Olygwyr Newyddiaduron, ac enwogion eraill.

Treuliwyd yr amser byr y buwyd yn aros cwblhad y parotoadau erbyn y ciniaw mewn modd neillduol o ddifyr, trwy gerdded yn yr

* Ystafell hir

Bob yn bâr, hawddgar o hyd, Tyner y rhodient enyd.

Llywydd y Gymdeithas, D. C. Colden Ysw., yn y gadair, a gynorthwyid gan Raglywiaeth y Meistd. William Lewis, Evan Lewis, a David Thomas.

Cyfranogodd oddeutu tri chant rhwng Boneddigion a Boneddigesau o arlwyad helaeth iawn o ddanteithion amrywiol a detholedig. Gofynwyd bendith y Nef ar yr unrhyw gan y Parch. J. J. Jones, a dychwelwyd dyiolchgarwch gan y

Parch. T. J. Evans.

Yn ddilynol i symudiad y llieiniau, anerchwyd cyfurfod mewn modd hyawdl iawn gan y Cadeirydd, yr hwn a sylwodd gyda hyfrydwch mawr ar lwyddiant cynyddol y Gymdeithas; a phrofodd trwy gyfeirio at ei gweithrediadau yn ysbaid y flwyddyn ddiweddaf, ei bod wedi ateb dybenion ei sefydliad, a hyny tu liwnt i ddysgwyliadau ei phleidwyr gwresocaf, ac er gwaethaf y rhwystrau bygythiol, y rhai unwaith a ymddangoeent fel cymylau duon, ond yn awr rdynt wedi eu llwyr wasgaru. Cyfeiriodd hefyd at y cyfnewidiad yn y dull o gynnal ein gwleddoedd, a dywedodd ein bod yn gwybod yn brofadol er ein gwledd ddiweddaf y gellir mwynhau pleserau diniwaid ar y cyfryw achlysuron, heb wasanaeth gwirod neu ddiod ga-

'Diweddwyd mewn pryd addas,' sef ychydig cyn 12 o'r gloch. Ac felly terfynodd y wledd anrhydeddusaf a gynnaliwyd gan ein cenedl yma erioed, er mór ragorol y cyfrifid y rhai blaenorol, a hyny yn ol tyb beirniaid addas, sef rhai wedi cael cyffe i gydmariaethu ein cylchwieddoedd ni a'r eiddo cenhedloedd eraill.

W. J. WILLIAMS. Yagrifenydd Gohebol.

Cymdeithas Fiblaidd Gymreig Pittsburgh.

Dydd Llun, yr 2il o Ionawr, cynnaliwyd Cyfarfod Blynyddol 'Cymdeithas Fiblaidd Gymreig Pittsburgh,' yn Addoldy y Cynnulleidfaol-Am haner awr wedi 2 ar gloch, dechreuwyd y Cyfarfod trwy ddarllen, mawl a gweddi; yna cymerodd y Llywydd, y Parch. T. Edwards, y Gadair, a gwnaeth rai sylwadau byrion mewn perthynas i ddyben y cyfarfod; ac yn ganlynol

Er gwaethaf gauaf yn gwywo gwyrdd liw Gardd lawn William Niblo, Ceir hyfryd ffa o dân độ, I gariadus dag rodio.

darllenwyd y cyfrifon am y flwyddyn ddiweddaf, a chymeradwywyd yr unrhyw gan y Gymdeithas.

Dewiswyd y personau canlynol yn swyddogion y Gymdeithas am y flwyddyn ganlynol :-Parch. T. Edwards, Llywydd. "W. Morgans, Is-lywydd.

Mr. DAVID O. JONES, Trysorydd. " DAVID E. EVANS, Ysgrifenydd.

Y Meisd. William Llewelyn, John E. Jenkins. Evan Jones, Thomas Davics, Benjamin Price, Thomas O. Jones, Levi Lewis, Issac Jones, a Thos. M. Thomas, yn Drefnwyr.

Penderfynwyd, i gynnal Cyfarfod yn Addoldy ▼ Trefnyddion Calfinaidd ar nos yr lleg o'r ua mis,-yn Coal-Hill, y 18fed,-ac yn Birming-

ham y 25ain.

Neillduwyd y personau canlynol i anerch y Cyfarfodydd a enwyd:-

Y Parch. T. Edwards, ar-Druenusrwydd y Gwledydd Paganaidd

Y Parch. W. Morgans, ar-Ragorizeth y gwledydd lle mae'r Efengyl, ar y gwledydd hyny lle nad yw'r Efengyl. Mr. O. Jones, o barthed-Mai y Bibl sydd gyda ni yn bresennol, fydd i barhau heb eithriad hyd ddiwedd amser. Mr. Thomas D, Thomas, - I roddi annogaethau i gwf-

ranu at yr achos.

Gwnaeth y Parch. T. Edwards rai sylwadau mewn perthynas i lwyddiant y Gymdeithas Feiblaidd mewn gwahanol barthau o'r byd; ac yna terfynwyd y cyfarfod trwy weddi gan y Parch. W. Morgans.

Cyfarfuwyd yn yr hwyr a thraddodwyd amryw areithiau bywiog ar yr achos. Cafwyd addewidion yn dra helaeth at y Gymdeithas yn nghorph y dydd. Terfynwyd trwy weddi.

DAVID E. EVANS, YSgr.

PRIODWYD-

Mai 25ain, yn Utica, gan y Parch. William Rowlands, Mr. William Thomas, Remsen, a Miss Elen Griffiths, o'r un lle,

BU FARW-

Hydref 5ed, (1842.) Yn Cincinnati, o'r Typhus Fever, ar ol cystudd maith, yn 26 ml. a 7 mis oed, Jane D. Davies, genedigol o ger Nebo, Ceredigion, Cymru. Yr oedd yn aelod ffyddlon gyda'r Trefnyddion Calfinaidd yn y ddinas uchod.

8fed, yn Covington, Ky. yn agos i'r un lle, o'r dwymyn ysgarlad, ger 5 ml. oed, Catharine, merch Thomas Davies a Mary ei wraig, gynt o'r Dyffryn, Llanbadarn Fach, Ceredigion.

1843, Chwef. 6ed, yn Cincinnati, o'r Croup, yn 2 fl. a 21 diwrnod oed, Catharine, plentyn hynaf David Davies a Maria ei wraig,—ef gynt o blwyf Trefilan, Ceredigion.

Bendithion gwiwlon eu gwedd;--ein lesu A'u neso i'w nawsedd; Fel tylwyth hylwyth haeledd, Cyn delo bàro mewn bedd.

AB IOAN.

Chwefror 26ain, yn Cincinnati, o'r Cholera Morbus, yn 40 ml. 6 mis a 19 niwmod oed,

^{*} Un o ystafelloedd helaethion Mr. Niblo, yr hon a ddefnyddir fel rhedfa (promenose) yn ysbaid y tymor oer, y pryd nas gellir zawynhau y rhodfeydd ardderohog yn ei ardd glodwiw.

Hannah, gwraig, Wm. Williams, patrwnydd, gynt o blwyf Llangwstenyn' swydd Ddinbych. Yr oedd hi yn eneigol o blwyf Llansamlet, swydd Forganwg. Cyflawnodd Mr. D. Rosser, y wasanaeth grefyddol arferol ar ddydd ei chladdedigaeth.

Mawrth 23ain, yn yr un lle, o'r Frech Goch, yn 10 mis a 23 niwrnod oed, John, unig fab John Williams, Finer, a Mary ei wraig, gynt o Benycae, swydd Fynwy.

25ain, yn yr un lle, o'r un clefyd, yn 1 ml. oed, Elizabeth Ann, unig ferch Wm. Tudor a Sarah ei wraig, gynt o blwyf Penegos, swydd Drefaeldwyn.

28ain, yn yr un lle, o'r un clefyd, yn 10 mis a 26 niwrnod oed, Margaret Ann, merch Richard Parry a Mary ei wraig, gynt o blwyf Llangwyryfon, Ceredigion.

Ebrill 4ydd, yn yr un lle, o'r un clefyd, yn 10 mis a 24 niwrned oed, William Henry, unig blentyn Wm. H. Evans a Sarah ei wraig, gynt o blwyf Penegos, swydd Drefaeldwyn.

16eg, yn yr un lle, o effeithiau'r Frech Goch. yn 7 ml. 2 fis a 13 niwrnod oed, Evan, mab Edward Meredydd ac Elizabeth ei wraig, gynt o blwyf Llanbrynmair, swydd Drefaeldwyn.-Cyflawnodd eich gwael ohebydd y wasanaeth grefyddol arferol ar ddydd claddedigaeth yr oll oddiyma, ond un.

O! fel rhwyga 'R angeu yma Ein bwy byna' o'n babaned. Mae yn rhybudd I ni beunydd, Fyw dan berydd, Fod yn berod.

AB IOAN.

Mawrth 26ain, yn mhlwyf Marsy, Oneida, C. N., yn 57 oed, Laura, gwraig John Thomas, o'r lle uchod. Ymfudasai i'r wlad hon er ys amryw flynyddau yn ol, o blwyf Llanhaiarn, swydd Gaernarfon. Yr oedd yn aelod barchus a mynwesol o eglwys y Methodistiaid Calfinaidd yn Utica; ac yr oedd ei buchedd a'i phrofiadau yn tystio i bawb a'i hadwaenai, nad allasai angeu wneuthur un niweid iddi hi-bod ganddi dy, 'nid o waith llaw, tragywyddol yn y nefoedd.' Wedi ymdrechu ymdrech dêg, gorphen-odd ei gyrfa yn dawel, a'i hymddiried yn Aberth y Groes. Ei chlefyd ydoedd y Ddarfodedigaeth Gyflymaf; gosodwyd ei gweddillion marwol i huno mewn corphian cyssylltiedig a Chapel y Cynnulleidfaolion yn y 'Gulf.'

Chwef. 28ain, yn Western, y swydd hon, yn 18 ml. oed, William, mab Richard a Chatharine Owen, gynt o Lan-yr-afon, Llaneilian, Môn.

Mawrth 8fed, yn 26 ml. oed, Richard Owens, brawd i'r un uchod.

Ebrill 26ain, Owen Owens, brawd i'r ddau uchod! Yr oedd yr olaf yn dechreu pregethu gyda'r Methodistiaid Calfinaidd; rhoddir Cofiant cyflawn o hono yn ein rhifyn nesaf.

14eg, yn y 27ain flwyddyn o'i hoedran, Mary, gwraig Dafydd Moses, o Sefydliad Cymreig Dundaff, Pa. Ganwyd hi yn mhlwyf Penbryn, Ceredigion. Merch ydoedd i Enos a Sarai

Owens. Cafodd yr anrhydedd o wneyd proffes gyhoeddus o grefydd Crist pan yn 15 mlwydd oed, gan roddi ei choelbren yn mhlith y gynnulleidfa hono a addolant yr Arglwydd, a adwaenir wrth yr enw Trefnyddion Calfinaidd, yn Blaenanerch. Yn y flwyddyn 1840, mudasant i'r wlad hon; aeth ei thad, a'i mam, a'r lleill o'r plant i ardal Utica; daeth hithau a'i phriod i'r gymmydogaeth yma. Gwedi eu dyfodiad cawsant gystudd trwm am amrai fisoedd, gan y dwymyn hono a elwir Typhus Fever, yna gwellhaodd hyd tua blwyddyn cyn ei marwolaeth, ac ymadawodd a'r fuchedd hon o'r Ddarfodedigaeth. O herwydd amgylchiadau anochel-adwy, claddwyd hi boreu Sabboth yr 16eg o Ebrill, pan y pregethodd yr yagrifenydd oddiar Numeri xxiii. 10, i gynnulleidfa luosog a syml. Diwyd, heddychlon, gostyngedig, a hardd y gwelsom ni hi yn yr Ysgol Sabbothol, yr Eglwys, a'r ardal tra y bu yn ein plith. Arwyddion amlwg a ganfyddid yn ei bywyd, mewn iechyd a chystudd, a phob amgylchiad arall, ei bod 'yn ofni Duw, ac yn cilio oddiwrth ddryg-ioni.' Gadawodd ei hanwyl briod, a mab 4 blwydd oed, i alaru ar ei hol. 'Marw a wnelwyf o farwolaeth yr uniawn; a bydded fy niwedd fel yr eiddo yntau.'

JENEIN JENEINS.

3ydd, yn yr Ynys Hir, yn 5 mlwydd oed, Willam, mab William a Mary Price, Bedfford.

25ain, yn Nghaerefrog-Newydd, yn 5 ml. ac 8 mis oed, William, unig blentyn Wm. Lloyd. hétiwr.

23ain, yn yr un lle, yn 33ain oed, Lewis Jones.

26ain, yn yr un lle, yn 4 blwydd a 2 fis ced, Maria, merch William J. a Jane Williams.

Yn Utica, Mai 19eg 1843, Elizabeth Jones, (gweddw-wraig y diweddar Robert J. Jones,

gynt o'r Ddol-wen, ger y Bala,) yn 45 ml. oed. Ganwyd Mrs. Jones, yn mhlwyf Llanychylchiad, Môn: ymfudoddd gyda ei rhieni i America pan yn ieuangc. Tua 12eg mlynedd yn ol bu farw ei gwr, a gadawyd hithau mewn sefyllfa lled brofedigaethus, gyda phedwar o blant bychain, analluog i ofalu drostynt eu hunain.

Bu Mrs. Jones yn aelod cymeradwy, hawddgar a diddolur, gydag Eglwys Crist am 28ain o flynyddoedd; yn nghyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd y 13eg mlynedd diweddaf o'i hoes: yn ystod yr amser y bu yn proffesu, cafodd y fraint o fyw yn grefyddol yn ngwyneb yr holl groesau a'i cyfarfu; ac yr ydys yn gallu hyderu bod ei symudiad oddiwrthym yn ennill tragywyddol iddi hi-symud o filwrio i orfoledduíyd o anmhuredd í fyd o burdeb tragywyddolo fwynhau Crist trwy y moddion o'i osodiad ar / ddaear i gael ei weled yn ddilên a bod yn debyg iddo.

Tranoeth wedi ei marwolaeth, ymgynnullodd tyrfa luosog o gyfeillion a phethynasau i hebrwng ei chorph i'r bedd, ac ar yr achlysur galarus i'r byw, pregethodd y Parch. Wm. Rowlands, oddiar Job xiv. 14.

RICHARD HUGHES.

CYLCHWYLIAU CREFYDDOL

CAEREFROG-NEWYDD.

Cynnaliwyd Cylchwyliau Blynyddol y gwahanol Sefydliadau Crefyddol, y mis diweddaf, yn Nghaerefrog-Newydd fel arferol.

CENHADAETHAU PELLENIG.

Cyfarfu y Bwrdd Presbyteraidd dros Genhadaethau Pellenig ar y 6fed. Eu derbyniadau a'u treuliadau y thwyddyn aeth heibio oeddynt tua \$60 000. Traddodwyd araeth ragorol gan Dr. Alexander, o Brinceton, ar yr agoriad sydd i'r Efengyl yn awr yn China.

BIBL GYMDEITHAS CAEREFROG-NEWYDD.

Cyfarfu pleidwyr y Gymdeithas hon yn y Tabernael, nos Sul, y 7fed. Derbyniwyd a threoliwyd yn ngwasanaeth y Gymdeithas y flwyddyn ddiweddaf, tua \$7000. Gwasgarodd i forwyr, ymfudwyr, a sefydliadau Haelionus, yn ystod y flwyddyn 10,000 o gyfrolau.

CYMDEITHAS CYFAILL Y MORWYB.

Cyfarfu hon nos yr 8fed, yn yr un lle. Derbyniadau y flwyddyn oeddynt \$12,992 72, yr oedd y treuliadau yn \$13,785 62.

CYNNADLEDD I EFENGYLEIDDIO Y BYD.

Cyfarfu pleidwyr y Sefydliad hwn, am 4 ar gloch, dydd Mawrth. Sylwid nad ydynt y moddion arferedig yn gyfatebol i'r gwrthddrych —bod eto 600,000,000 o fodau heb eu hefengyleiddio. Dyben y Gynnadledd yw uno Cristnogioa o bob enwad yn y gwaith gorfoleddus o efengyleiddio y byd. Hon oedd y gylchwyl gyntaf gan y Sefydliad.

Y GYMDEITHAS WRTHGAETHIWAWL.

Ymgyfarfu y Gymdeithas hon yr un dydd. Gosodwyd Mynegiaeth (Report) y Gymdeithas ar y bwrdd, heb ei dderbyn. Dywedent fod y teimlad gwrthgaethiwawl yn cynnyddu. Eu derbynion a'u Treulion am y flwyddyn oeddynt taa \$12,500.

UNDER YSGOLION SABBOTHAWL AMERICANAIDD CAEREFROG-NEWYDD.

Cynnaliwyd 25ain gylchwyl y Sefydliad hwn. Dengys y Mynegiaeth bod ansawdd pethau gyda golwg ar yr Ysgolion Sabbothol yn hynod o gysurus.

Y GYMDEITHAS EFENGYLEIDDIAWL DRAMOR.

Mae golwg neillduol gan y Gymdeithas hon ar wleiydd Pabyddawl. Ei derbyniadau am y flwyddyn oeddynt \$10,507, a'i threuliadau \$9,

CYMPRITHAS Y MAN-DRAETHODAU.

Derbyniadau y Gymdeithas hon am y flwyddyn oeddynt \$96,240 53.

GYMDEITHAS DREFEDIGAETHOL TALAITH CABR-EFROG-NEWYDD.

Hysbysent lwyddiant mawr yn ystod y

flwyddyn, yn en trefedigaethau ac yn America. Mae o un i ddwy fil yn awr yn erfyn cymhorth y Gymdeithas i'w trosglwyddo i Liberia. Prif ddyben y Gymdeithas hon ydyw rhyddhâd y caethion, yr hyn y mae ynei wneyd yn effeithiol, yn ol ei moddion; hefyd mae y dyben o efengyleiddio Affrica yn gydfynedol.

CYMDEITHAS GENHADOL GARTREFOL.

Cynnalient 848 o weinidogion y flwyddyn a basiodd. Y rhai ydynt yn wasgaredig trwy 24ain o Daleithau a Thiriogaethau yr Undeb, Canada a Thexas. Ychwanegwyd at yr eglwysi dân eu gofal, yn yr un amaer, 6,858, o eneidiau.

ARDDANGOSIADAU.

Cymerodd arddangosiad dysgyblion Sefydliad Caerefrog-Newydd i'r deillion, le, ar y 10fed; ac eiddo y Mud a'r Byddar, ar yr 11eg.

Y GYMDEITHAS PEIBLAIDD AMERICANAIDD.

Cynnaliwyd 27ain gylchwyl y Gymdeithas hon ar yr 11eg.—Sefydlwyd 59 o Gymdeithasau cynnorthwyol newyddion yn ystod y flwyddyn a basiodd; a'i derbynion arianawl oeddent \$126, 448 78. Dosbarthodd yr un amser 215, 605 o Feiblau a Thestamentau, mewn 19 o wahanol icithoedd. Mae wedi argraffu yr holl Feibl ar lythyrenau derchafedig, at wasanaeth y deillion.

YR UNDER DIRWESTOL AMERICANAIDD.

Cynnalwyd 7fed gylchwyl y Sefydliad hwn. Dangosai yr adroddiad bod llafur ac ymdrech mawr wedi ei wneyd gan y Gymdeithas er taenied egwyddoriou Dirwest y flwyddyn ddiweddaf. Yr hyn a wnelai y cyfarfod yn hynod o ddyddorawl, oeild bod yr enwog Dr. Becher, un o'r tadau Dirwestol, yn bresennol ar yr achlysur, ac yn ploidio yr achos mór frwdfrydig ag erioed.

CENHADAETHAU TRAMOS.

Diweddwyd y Cylchwyliau yn briodol iawa ar y 13eg, trwy gyfarfod Cenhadol mawr yn y Tabernael. Dengys y derbyniadau fod y Gymdeithas mewn cyfyngder.

Y Salbath.—Mae Cymdeithasiad wedi cymeryd lle yn Boston yn ddiweddar, i'r dyben o bleidio Dydd yr Arglwydd. Ei henw ydyw 'Yr Undeb Sabbothol Americaidd a Thramor.' Maent wedi enwi gohebwyr mewn amrai barthan o'r byd; y'mhlith pa rai mae yr adnabyddus Syr Andrew Agnew, o'r Alban. Y moddion a gynhygiant i gyrhaedd eu gwrthddrych, ydynt, ya bensf,—taenu 'Traethodau yn dangos y ddyledswydd, y fraint a'r llesoldeb o gadw y Sabboth, ynghyd ag annog Gweinidogion i bregethu yn aml ar y pwngc.

Meddyginiaeth i'r Meddwyn.—Anfonwyd atom, pan yn Nghaerefrog-Newydd, o barthed rhyw feddyginiaeth uchelglod a gyhoeddid er attal y blŷs am ddiodydd meddwol; ni allasom y pryd hwnw gyfeirio ein cyfeillion at well meddyginiaeth na'r Ardystiad. Yn ddiweddar anfonwyd yr un gofyniad, gan Weinidog o Ganada, at un o Olygwyr C. N. a'r canlyniad

yw, ysgrif yn ddangoe bod LLAETH Y PUWCH, fel meddyginiaeth gynnorthwyol i'r Ardystiad, yn ateb y dyben yn rhagorol; gwna, nid yn unig ddileu y blŷs at yr hen ddioden, eithr hefyd adferu y cylla yn gyflym i'w hiechyd cyntefig: rhaid ei yfed yn holaeth bob tro y teimlir dychweliad y blŷs.

Y Llywydd nesaf.—Mae'r Whigiaid wedi penderfynu ar yr Anrh. Henry Clay, ond y mae'r Democratiaid hyd yn hyn yn rhanedig, rhwng y Cyn-lywydd Martin Van Buren, a'r Llywydd presennol, John Tyler.

Llofruddiaethau.—Mae yn amlwg fod llofruddiaethau ar gynnydd. Gellir priodoli hyn yn ddiau i raddau mawrion, i'r rhwyddineb gyda pha un y mae llofruddion yn medru diangc, ar y sail o wallgofrwydd, neu trwy dynerwch beius y rheithwyr. Yn mhlith y lluaws—llofruddiwyd teulu o bedwar y mis diweddaf yn Jersey-Newydd—ariangarwch oedd y cymheliad; hefyd profwyd un Cadb. Joseph Owens, o Md. am lofruddio ei fab ei hun—y tystion yn ei erbyn oeddent ei fab a'i ferch—dedfrydwyd ef i 7 mlynedd o garchariad,—Hefyd saethodd dyn ei fam yn C. O., yn anfwriadol, wrth geisio aaethu ei frawd!

Guladuriaethol.-Hysbysir fod yr Anrh. Daniel Webster yn rhoddi ei swydd i fyny. Mae yr Anrh. C. Cushing yn debyg o gychwyn yn fuan i China fel cynnrychiolwr masnachol America.

Y Gefelliaid Siamaidd.—Nid oes nemawr, es neb, o'n darllenwyr, yn anwybodus o hanes y gefelliaid rhyfeddol hyn, y rhai ydynt yn unedig a'u gilydd yn yr ochr, am o gylch troedfedd o gnawd, ac yn cael eu cynhyrfu gan yr un tueddiadau a theimladau;—hanesion diweddar a hyshysant eu bod wedi priodi dwy chwaer, o'r enwau Sarah ac Adeiaide Yeates: priodwyd hwynt yn eu tŷ eu hun, yn Carolina Ogleddol, ar y 13eg o Ebrill.

Marwolaeth Cymro trwy fellten.—Ar y 26ain o'r mis diweddaf, ya Ffwrnes Scioto, rhwng Oak-Hill a Phortsmouth, tarawyd dyn ieuange, o'r enw Richard Morgan, gan fellten, fel y bu farw yn y fan.

Arth yn Oneida.—Lladdwyd arth anferthol y mis diweddaf, gerllaw pentref Taberg, swydd Oneida. Mesurai o ben ei thrwyn hyd eithafed ei chynffon 8 troedfedd a 4 modfedd, ac a bwysai uwchlaw 400 o bwysi.

O'Connell, &c.—Mae mab hynaf Daniel O'Connel, y Cyhyrfiwr Gwyddelig, ar ei ffordd toag America; dywedir mai ei ddyben yw, ennill cydymdeimlad America dres ei frodyr gorthrymedig.

Terfysg yn Havana.—Saethwyd 80 o gaethweision yn ddiweddar yn Havana am godi terfysg; a flangellwyd 45 am gynnyg diangc o'u caethiwed.

Hanesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR.

Ein newyddion diweddaraf a ddyddnodir y 4ydd o'r mis diweddaf, ac a gyrhaeddasant Boston ar y 19eg.

MASNACH.

Mae yn foddhâol clywed bod masnach ar ei gynnydd yn Lloegr, a bod ymddangosiad pob peth y'mron ar y ddaear yn foddlonawl iawn i'r tyddynwr. Mae ceirch ac haidd yn cyd ddyfod i fyny yn rhagorol, ac nid oes dernyn o wenith melyn iddei weled. Mae cynnydd y defaid hefyd wedi bod yn llwyddiannus.

GENEDIGAETH TYWYSOGES.

Ar y 25ain o fis Ebrill diweddaf, ychwanegwyd at deulu breninol Prydain trwy enedigaeth merch i'w Mawrhydi Victoria. Yr ydym yn clywed fod Arg. Ashburton, wedi cynnyg ei balas yn str Fôn, i fod yn faethdŷ i'r Dywysoges am yr hâf, a bod y Fronines wedi arwyddo ei dymuniad i dderbyn y gymmwynas.

MARWOLAETH DUC SUSSEX.

Ar yr 21ain o Ebrill bu farw Duc Sussex, chweched mab Siors y IIIvdd, yn 70 mlwydd oed. Yr oedd y Tywysog hwn, sef Augustus Ffredric, yn dra adnabyddus, fel pleidiwr rhyddid, cefnogydd gwyddorion a chelfyddydau, a chyfrannwr helaeth at achosion dyngarawl ac haelfrydig.

LLONG-DDRYLLIAD ARSWYDLAWN.

Mae llestr arall perthynol i Gyfeillach Agerlestri y Llythyrgód Freninol wedi ei cholli; y Solway, yr hon a hwyliai ar y laf o Fawrth o Southampton, yn rhwym i'r India Orllewinol. Collwyd hi tuag ugain milltir i'r Gorllewin o Corunna. Dygwyddodd yr anffawd ar y 7fed, ganol nôs. Hon yw y drydedd ager-long a gollwyd gan y Gyfeillach o fewn ychydig fisoedd: Yr oedd yr holl fordeithwyr, a'r rhan fwyaf o'r dwylaw yn cysgu, pan y tarawodd y llestr yn erbyn bâs-le creigiog ger Ynys Sisargo. Suddodd y llestr o fewn ugain munud. O'r ddau gwch a lwythwyd, ni allodd ond un, trwy ymdrech mawr, gyrhaedd y lân; cynnwysai hwnw 52 o eneidiau. Pa faint a gollwyd ni chawsom gyfrif; ond y mae achos i ofni fod mwy na'r nifer a achubwyd, rhwng y rhai oedd yn y cwch dymchweledig a'r rhai a adawyd ar ol.

CHINA.

Yn ol y newyddion diweddaraf o China mae pob peth yn dawel, a'r cyttundeb yn debyg o gael ei barchu. Mae'r Awdurdodau Chinëaeg yn amlygu y tueddiad cryfaf i fyw mewn heddwch â'r Prydeiniaid. Yr oedd môr-ladron yn parhau i aflonyddu ar afon Canton; yr oeddynt wedi ymosod ar lestr Brydeinig, a gosod y Cadben a'r dwylaw i farwolaeth.

INDIA.

Rhydd papyrau Llundain hanesion cyflawn o fuddugoliaeth ryfeddol, a ennillesid gan y byddinoedd Saesonig yn India dan y Cadf. Napier, ar gorff o uwchlaw 20,000 o'r Belooches, wedi brwydr dra waedlyd. Collodd y brodorion 5000 o wyr, 1000 o ba rai a adawyd yn feirwon ar faes y gwaed. Rhoddodd y gweddill i fyny dranoeth, a derchafwyd y Faner Brydeinig drachefn. Achos y frwydr hon oedd ymosodiad lluoedd brodorel ar y Cennad Prydeinig a'i fyddin yn Hyderabad.

Tywysogaeth Cymru.

DIENYDDIAD YN NHEE'FYNWY.

Wrth droi yn ol i du dalen yr 31ain o'r gyfrol hon, canfyddir hanes llofruddiaeth dychrynllyd ger Cas'Gwent, a hanes carchariad llofrudd tybiedig. Ar y 24ain o Ebrill dyoddefodd y dyn truenus, enw yr hwn oedd Édward Rees, penyd olaf y gyfraith. Nid oedd y dystiolaeth yn ei erbyn yn benderfynol, eto cynnwysai y fath gadwyn bletbedig o amgylchiadau cydunawl ag a wnelai ei euogrwydd yn Parhaodd i wadu yn gyndyn ei ddiamheuawl. weithred lofruddiawg hyd y Sabboth o flaen ei ddienyddiad, y pryd hwnw efe a gyffesodd wrth Mr. Barrett, holl amgylchiadau y llofruddiaeth, ac a gydnabyddodd gyfiawnder ei ddedfryd : wedi hyny cysgodd yn esmwyth hyd chwech ar gloch y boreu. Ychydig cyn deuddeg go-fynai y Sirydd am ei gorph. Safodd yn ddigryn ar yr esgynlawr, ac wedi ffarwelio â'r carcharorion, annogai y dyrfa i ochelyd pechod; myned i'r eglwys, a chymeryd rhybudd oddiwrth ei ddiwedd truenus ef. Yna sicrhâwyd y rhaff, tynwyd y cap dros ei wyneb, a gwthiwyd ei enaid i ymddangos o flaen ei Farnwr.

Dygwyddiad pruddaidd.—Ar yr 8fed o Chwefror diweddaf, elai pedair o wragedd dros y Mynydd Du, o Landeusant, swydd Gaerfyrddin, tua'r gweithfeydd haiarn yn nghym'dogaeth Ystrad-gunlais, i werthu ymenyn, gan fwriadu dychwelyd yr un noson. O herwydd bod yr hin yn ymddangos yn dymestlog arosodd dwy gyda eu cyfeillion, ond y ddwy ereill a gychwynasant i'w taith adref. Mae yn alarus adrodd, un o honynt, o'r enw Margaret Howells, gwraig Wm. Howells, crydd, Llandeusant, yr hoa oedd yn feichiog, a gollodd ei bywyd trwy sythu yn yr oerfel; a'i chyfeilles a aeth filldiroedd lawer o'r ffordd.

Braudly's Morganug.—Alltudiwyd am 10

mlynedd, ddau budler o Aberdar, enw y naill oedd John Harries, 30ain oed, a'r llall, Evan Lloyd, 32ain oed, am ffug-lunio ysgrif i'r dyben o golledu club yn y swm o £130.

Bedyddiad Iuddew Dychweledig.—Ar Sabboth yn mis Chwefror diweddaf, y Parch. J. J. Oldham, o eglwys Esgobaethol St. Lue, yn Birmingham, a dderbyniodd ddyn ieuange o Iuddew i gymundeb yr Eglwys, trwy yr ordinhâd o fedydd. Ar yr achlysur pregethodd oddiar Rhuf, ii. 28—29.

Croesoswallt.—Cadwyd celain-ymholiad yn ddiweddar ar gorph John Caddock, gwneuthurwr hoelion, yn y Crown Inn, Croesoswallt; daeth i'w ddiwedd mewn amrafael yn y tŷ hwnw. Dychwelwyd rheithfarn o ddynladdiad yn erbyn Thomas Hughes, yr hwn mewn canlyniad a orchymynwyd i garchar i aros ei brawf.

Becca a'i merched.—Yn ein rhifyn diweddaf hysbysasom fod dau o 'ferched Becca' mewn dalfa. Cawsant eu profi yn mrawdlŷs diweddaf swydd Benfro, a'u rhyddhau, oddiar, na allwyd profi eu bod yn gynnorthwyol, er eu bod yn bresennol yn rhai o ymosodiadau dinystriol yr haid ystrywgar.—Mae yr un haid, neu rai dan yr un enw, wedi cyrhaedd Aberystwyth.

Derchafiad Eglwysig.—Y Parch. James Hughes, P. C. Bodedeyrn, i Bersoniaeth Llanrhydlad, vn wág drwy ymadawiad y Parch. Stuart Majendie. Patrwn—Arg. Esgob Bangor.

Disgyniad Llong.—Yn ddiweddar disgynwyd i'w helfen, Frig wech o lanerch adeiladawl Mr. John Parry, Hirael: enwyd hi y Three Susans, gan Cadb. Evans. Ymgynnullai lluaws mawr ar yr achlysur.

Tros oesoedd y bo'r TAIR SUSAN——o Fangus,
Un fwyngu a seirian,
Yn morio'r byd am arian:
A gwynt têg rhwydd-deg i'w rhan.
Macwy Mon.

Bibl Gymdeithas Llanerchymedd.—Cynnaliwyd 9fed gylchwyl y ganghen hon ar yr 11eg o Fawrth, y Parch. Henry Griffiths, Llanddrygan yn y gadair. Ymddengys fod y gymdeithas, er pan y'i sefydlwyd, wedi troaglwyddo £764 i'r Fam Gymdeithas yn Llundain; ac wedi dosparthu 3101 o Feiblau a Thestamentau yn y dref a'r ardal—trosglwyddesid £77 y flwyddyn ddiweddaf. Traddodwyd areithiau ar yr achlysur gan y Parch. J. Thomas, (A.) Mr. W. O. Williams, a'r Parch. T. Phillips, (T. C.) goruchwyliwr y Fam Gymdeithas. Diweddwyd trwy weddi gan y Parch. E. Davies, (A.)

Ffaith hynod yn Lleyn.—Mewn tyddyn, yn Lleyn, a elwir Meillionydd, bu farw dafad, a magwyd yr oen yn y tŷ dros wythnos, pryd y daeth dafad arall ag oen, a bu farw yr oen. Dygwyd oen y tŷ at y ddafad, ond nis cymerai ef. Y bugail, wedi gweled hyn, a ddigroenodd yr oen marw, ac a wnlodd y croen am yr oen byw. Cymerodd y ddafad yr oen yn uniongyrchol, ac y mae yn cynnyddu yn rhagerol mewn dau groen.

Brawdlys Caerfyrddin.—Euogfarnwyd Dafydd Reynolds, 42 oed, cigydd o dref Caerfyrddin, o ledratta ceffyl, eiddo Dafydd Dafies, Trefechan issaf, a dedfrydwyd ef i 10 mis o galedwaith. Hefyd Dafydd Hugh Jones, ar-graffydd ac ystorydd, 23 oed, gynt o Langadog, a euogfarnwyd o ffug-lunio ysgrif i golledu A. Timmins a Meibion, a dedfrydwyd ef i ddeng mlynedd o alltudiaeth.

Torri ammod priodas.—Yn mrawdlys Morganwg, dygwyd cŵyn gan Miss Williams, merch tyddynwr, yn byw yn Southerndown, yn erbyn Mr. Randall, goruchwyliwr Arg. Dunraven, yr hwn, wedi rhai blynyddoedd o garwriaeth gynnes, a wrthodai ei phriodi. Dychwelwyd rheithfarn o £600 yn erbyn y carwr anwadal.

Y Llofruddiaeth yn Llangefni.-Yn mrawdlys diweddaf Môn, euogfarnwyd Evan Morgan, ac Ellis William, oddynladdiaid Wm. Parry, yn Llangesni, y 14eg o Orphenas diweddas; a dedfrydwyd y ddau i alltudiaeth dros ystod eu bywydau naturiol.

Ysgelerder yn Beaumaris.—Yn yr un lle, euogfarnwyd dyn oedranus o'r enw Richard Williams, o ymosodiad ysgeler gydadyben, &c., ar eneth ieuange iawn, o'r enw Mary Thomas, yn mhlwyf Beaumaris, yr 16eg o Fai diweddaf. Dedfrydwyd ef i 12 mis o galedwaith.

Dynladdiad eto.—Yn yr un brawdlys euogfarnwyd Evan Peters, o yn agos i Beaumaris, a'i forwyn, Margaret Jones, o ddynladdiad ei wraig Jane Jones, trwy ddiffyg amgeledd priodol. Yr oedd y meistr a'r forwyn yn cydfyw fel gwr a gwraig. Dedfrydwyd y ddau i 12 mis o galedwaith.

Meddyginiaeth ddyeithr rhag Meddwdod .-Gwraig o'r Fenni, yr hon a flinid gan wr meddw, yr hwn a elai allan ac a arosai yn feddw am ddiwrnodau o'r bron, a osododd bar o chwydaleni (blistering plasters) ar ei draed, ryw dro pan yr oedd yn o hawdd ei drin, y rhai a'i cadwasant yn y tŷ am wythnos; ac yn y cyfamser cafodd y wraig gyfle i draddodi amryw o areithiau Dirwestol iddo, y rhai, gobeithir, a fyddant er ei adeiladaeth,

Brawdlys Mynwy.—Euogfarnwyd Lewis Thomas, Edward Davies, a John Jenkins, o ddynladdiad Thomas Richards, yn mhlwyf Abervstruth, a dedfrydwyd Davies i ddauarddeg, Jenkins i naw, a Thomas i chwe' mis o ga-ledwaith. Hefyd alltudiwyd John Price, Llanwenarth, dros ei oes am drais; a Charles Jones, am dorri i dŷ Mary Adams, a ddedfrydwyd i 12 mis o galedwaith.

Eira yn Ebrill.—Yr oedd y mynyddoedd o amgylch Caernarfon, yn orchuddiedig gan eira rywbryd yn mis Ebrill diweddaf; ond ni arosodd nemawr. Yr ydym yn cofio gweled eira ar y cyntaf o Fai, yn air Fynwy, rai blynyddoed yn

Llofruddiaeth yn Merthyr.—John Ineall, tincer, 23ain oed, dyn priod, ond yn byw gyda'r hon nad oedd wraig iddo, sef Mary Thomas, yn y Cae-draw, ger Merthyr Tudfyl, a orchymyn-

wyd i garchar Caerdydd, i sefyll ei brawf am ddynladdiad, sef am lofruddiaeth y Mary Thomas uchod; buasai y ddau yn cydyfed trwy y boreu, nes amrafaelio, a tharawsai hi ef yn gyntaf, meddir, ond podd bynag efe a'i tarawodd ac a'i ciciodd hithau i farwolaeth yn ganlyn-

Newynu i Farwolaeth.-Ar y 13eg o fis Ebrill diweddaf, cadwyd celain-holiad yn eglwys plwyf Llansadwrn, Môn, ar gorph geneth fechan, tua 5 mlwydd oed, yr hon a fuasai farw ar ochr y ffordd gerllaw y fan hono. Ymddengys oddiwrth dystiolaeth y tad, ei fod ef, a'i wraig a 5 o blant (yr hynaf yn 7 mlwydd oed) wedi bod yn cerdded y wlad am waith, ei grefft oedd gwneuthurwr hoelion. Wedi ymweled a Ban-gor, Caernarfon, Caergybi, Bodedeirn, &c., daethant i Langefni, pryd y cymerwyd pedwar o'r plant yn gleifion. Ymofynodd y tad a'r swyddog priodol am feddyginiaeth, rhoddwyd swilt iddo, gyda gorchymyn am iddo fyned ynghylch ei helynt. Ond yr oedd y plant yn rhy gleifion i'w symud, cyhyd ag y medrai y tad gardotta bwyd iddynt; buont yno 10 diwrnod heb ymweliad gan neb, oddyeithr y cwnstab taeog yn eu gorchymyn i ffordd. Y'mhen yr amser hwnw gyrrodd eisiau bwyd hwynt yn mlaen, a'r canlyniad fu, fel yr hysbysir uchod, -marwolaeth un or plant.

DAMWEINIAU ANGEUAWL, A MAR-WOLAETHAU DISYFYD.

Plentyn, tair blwydd oed, merch John Jones, Treboth, ger Abertawe, a losgodd i farwolaeth wrth chwareu a'r tân, pan yr aethai ei rhieni i'. ffair Llangyfelach,

–Plentyn, dwy flwydd oed, mab Griffith Jones, o waith copr Abertawe, a foddodd yn ddam-

weiniol yn y gamlas.

—Ann Foulkes, 65 oed, a syrthiodd yn farw wrth olchi y grisiau o flaen y tŷ, yn Mangor.

—Edward Wealer, o waith haiarn Cyfarthfa, a fu farw trwy niwaid a gafodd oddiwrth bylor,

ar yr 16eg o Fawrth. -William Lewis, a fu farw yr un dydd, yn

Nowlais, mewn canlyniad i niweidiau trwy

gwymp yn un o'r leflau.

—John James, tyddynwr, o blwyf St. George, a gafwyd yn farw, mewn cloddfa, rhwng St. Ffagans a Llandaf-gwelsid ef yr hwyr o'r

blaen yn cychwyn adre yn feddw. -Mr. Price, o Lwynymendy, ger Llangadog, swydd Gaerfyrddin, wrth ddychwelyd o Lan-dilo, a syrthiodd i'r afon Towy, yr hon oedd yn llifo ar y pryd, ac a foddwyd.

PRIODWYD-

Classifvor 16eg, yn Nghaerfyrddin, y Parch. Henry M. Harvard, Gweinidog Wesleyaidd, â Mary, merch henaf Mr. Charles Jones, Glam-nant, ger y ddinas uchod.

22ain, yn Nghapel yr Annibynwyr, Llanelli, air Gaer, Mr. Gawler, a Miss Jane Thomas,

Yr un dydd, yn Llandysilio, Môn, y Parch. Dafydd Graffydd, A. B., Curad y plwyf hwnw, ag Hannah, pedwaredd ferch y diweddar William Jones, Ysw., Gwrecean.

Maierth 9fed, yn Llerpwll, Mr. Wm. Matthew, o Heol Eastgate, Caernarfon, a merch henaf Mr. Edwards, Meol Duke, o'r ddinas fizenaf.

BU FARW-

Chwefror 16eg, yn Abertawe, Mrs. Eleanor Lloyd, yn 77 oed, gweddw y diweddar Mr. Thomas Lloyd, Caerfyrddin.

22ain, ger Abertawe, Richard Jenkins, Ysw., Gellifeddan, yn 80 oed.

11eg, yn y Cwm Nedd, Mrs. Thomas, gwraig y Postswyddog, yn 24 oed.

14eg, yn Dowlais, yn 27 oed, Mr. James Wathen Lodwidge, goruchwyliwr y gwaith haiarn.

9fed, ger Defynnog, yn 72 oed, Mr. Thomas, Bailigwern.

20fed, yn Hwlffordd, Mrs. Smith, gweddw y diweddar Joseph Smith, Ysw., a chwaer y diweddar Ficer Llanmartin.

23eg, ger Aberystwyth, yn y Frondale, My. Dafydd Rowlands, meddyg enwog, a phregethwr cymeradwy e gyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd.

Yr un dydd, ger y Quay-newydd, Ceredigion, yn 81 eed, Mrs. Davies, gwraig Thomas Davies o'r lle hwnw, ac unig chwaer y diweddar Barch. D. Peters, Caerfyrddin.

14eg, yn Nhredegar, yn 80 oed, Mrs. Elizabeth L. Davies, mam Mr. John Davies, (Brychan.)

15fed, yn Nghastell Airthey, yn 74 oed, y Gwir Anrh. Arg. Abercrombie.

26ain, yn Mangor, yn 57 oed, Mr. Richard Gruffydd, erydd.

Ionser 1af, yn St. Iago de Cuba, yn 19 oed, Henry, pumed mab y Parch. D. Davies, Curad Merthyr-Mawr, Morganwg.

Maserth 4ydd, ger Margam, yn 42 oed, Mr. John Savours, o'r Wern.

6fed, yn Aberhonddu, yn 62 oed, Mr. Thomas Jones, b'r ' Castle House.'

12fed, ger Aberteiß, yn ei 76 mlwydd, Mr. William George, Glynhenllan.

17eg, ger Beaumaris, yn 41 oed, Mr. Rowland Williams, Llerniog.

lleg, yn Machynlleth, yn 37 oed, William Lloyd, Bawfeddyg, mab Hugh Lloyd, Ysw., llawfeddyg.

Sed, yn Bath, y Milw. Love Parry Jones, mab icuangaf y diweddar John Jones, Ysw., Llwyn-Ona, swydd Ddinbych.

17eg, yn Mangor, yn 77 oed, Mr. Wm. Roberts, wedi bed yn aelod o gyfundeb y Wesleyaid 40 mlynedd, ac yn henuriad lawer o flynyddoedd.

8fed, yn Llerpwll, yn 65 oed, Mr. Richard Roberts, wedi bod ynghylch 21 o flynyddoedd yn flaenor gyda'r Calfiniaid.

Yr un dydd, yn Nghserfyrddin, yn 50 oed, Mr. Matthew Jenkins, o'r 'Royal Oak.'

18fed, yn Nghastell-nedd, Mrs. Thomas, gwraig Mr. Edward Thomas, barcer.

14eg, yn Merthyr, yn 21 oed, Thomas, mab Dafydd Thomas, cigydd.

17eg, yn Llanelli, yn 66 oed, Mr. Robert Rees, sigydd. Yr un dydd, yn Bath, yn ei 15fed flwyddyn, Mary Emily, merch ieuangaf Abraham Rowlands, Ysw., Line feddyg, Nantyglo. swydd Fynwy.

26ain, yn Conwy, yn 70 oed, Mr. William Jones, o'r 'George and Dragon'-gynt o Dàl-y-cafn, ger Conwy.

23ain, yn Nghaernarfon, yn 34 oed, Mr. Owen Roberts, e'r 'Fleur-de-lis,' Heol Porth-y-gogledd.

18fed, yn Ruthin, Miss Georgiana Urville Jones. yn 22 oed, merch y diweddar George Jones, Ysw., llawfeddyg.

19eg, yn Llëyn, yn 81 oed, o'r parlys, Mr. Hugh Owen, Nyffryn.

Yr un dydd, yn 78 oed, Mr. Richard Morris, Hendref, Tregain, Môn.

18fed, yn 24 oed, yn y Rhiwlas, Machynlleth, mig ferch y diweddar Edward Davies, Ysw., o'r lle hwnw.

Yn ddiweddar, yn Aberdâr, yn 73 oed, Morgan Defydd, gwehydd.

Yn 34 oed, Elizabeth Ann, merch y diweddar Berch. Richard Samuel, Merthyr.

Yn 47 oed, y Parch. Hugh Rowlands, Person Llanrug.

Yn y Bala, yn 32 oed, Mr. William Jones, adeiladydd. Yn Dolgellau, yn 31 oed, Robert Williams, maensaer,

Yn Llanerchymedd, yn 60 oed, John Hughes, e'r 'Crown & Anchor.'

Yn Talsarnau, ger Harlech, y feddyges enweg, Elea Lloyd.

Yn Canton, ger Caerdydd, Mrs. Matthewa, gweddw y diweddar Anthony Matthewa, o'r un lle.

Ebrill 22ain, yn ei 76 flwyddyn, Syr Robert William Vaughan, Barwnig, wedi bod 44 mlynedd yn aelod Seneddawl drus swydd Feirionydd.

16eg, yn 25 oed. Mr. Griffith Roberts, Melin Llwyndyrus, ger Pwilheli.

9fed, yn Aberystwyth, yn 53 oed, Mr. John Richards, adeiladydd.

14eg, yn 52 oed, Mrs. Stephens, gwraig Mr. Samuel Stephens, Gellyfawr, Llanelli, swydd Gaerfyrddia

Manion Cyffredinel.

Yr ydym yn deall fod annibyniaeth Ynysoedd Sandwich wedi ei gydnabod gan Lywodraeth Prydain.

Hysbysir mai Wardsworth sydd wedi ei bennodi yn Brif-fardd Breninol, mewn canlyniad i farwolaeth Southey.

Cyflwynwyd gan gyfaill yn ddiweddar, i gyllidfa Cymdeithas Genhadol Esgobaethol Lloogr, £3000, i'w galluogi i ddechreu Cenhadaeth yn China.

Mae yn awr 841 e filldiroedd o gamlas fordwyadwy yn Ohio.

Yr ydym yn deall nad yw y chwedl a gyhoeddasom yn ddiweddar am gerbyd awyrawl ddim yn ddisail, nae adenydd y peiriant yn cael eu hadeiladu yn Walworth.

Collodd 27ain o bersonau eu bywydau trwy y 'damp dân' yn ddiweddar yn ngwaith giô Newcastle, Lloggr.

Crogodd Gwyddel collfarnedig ei hun yn ddiweddar yn yr Iwerddon yn ei gell â rhaff, yr hon a wnaethai o wellt ei wely.

Syr Charles Bagott, Cyn-raglaw Canada, a derfynodd ei yrfa ddaearol y mis diweddaf.

Y poiriannydd enwog, Brunell wrth chwareu a phlentyn yn ddiweddar, a gymerodd haner penadur i'w enau, yr hwn sydd wedi sefyll yn ei lwngc, ac yn debyg e fod yn angeu iddo.

Nid ydynt drigolion ynysoedd Môr y Dê, lle mae y llywodraeth Ffrengig, yn ymostwng yn ewyllysgur iawa, llofruddiwyd Llywiawdwr ynysoedd Marquesas, e'i weinidogion, 14eg mewn nifer, yno yn ddiweddar.

Cyfiawnodd Duc Wellington ei 74 mlwydd ar y laf o Fai diweddaf, ac a gadwedd gynnwyre (1800s) ar yr achlysur.

Y CYFAILL.

Rute. LXVII.1

GORPHENAF, 1843.

[Cyr. VI.

Buwingddiaeth.

CYNGHOR nen SIARS:

A draddodwyd yn Nghymanfa Remsen, Taloith Caerefrog-Newydd, ar yr 2tl o Fehefin, 1842, gan y Brawd Wilbiah ROWLANDS, or yr achlysur o Moilldwo y Meistd. J. H. Evans a D. E. Davies i gyfawn waith y Weinidogaeth ; yr hon a gyhoeddir ar ddymuniad y Gymanfa. (Gwel 'Cyfaill,' CYF. V. tu dalen 217.)

ANWYL FRODYR,-Nid oddiar dybiaeth fy mod yn deall yn well, lawer llai ymarferu yn well, ddyledswyddau pwysig y Weinidogaeth fawr, yr wyf yn ymgynnyg ar y gorchwyl o'ch cynghori chwi; nage, yn wir, yr wyf yn ddwys-ystyriol o'm gwaeledd a'm ffaeleddau, a bod arnaf eisiau fy nghynghori genych chwi; eithr ar gais yr Eglwys yn unig, gyda graddau o arswyd a phryderwch meddwl, yr wyf yn gosod o'ch blaen ychydig o nodiadau cyssyllt-iedig â'r Swydd oruchel, er hyny ofnadwy, y galwyd chwi i gymeryd rhan ynddi heddyw. Gallwyf dystio hyny, mai nid pethau a fenthyciais at yr achlysur ydynt yr hyn a gynnygiaf i chwi, ond pethau gan mwyaf oll, sydd wedi bod mwy neu lai yn destynau dwysion fy myfyr-dodau, o bryd i bryd yn awr er ys mwy na phymtheg mlynedd. Sylfaenaf y Cynghor ar

2 Con. V. 20,- Yr ydym ni yn genhadau dros Grist.

Dangosir yma mewn ychydig eiriau pa beth yw swydd Gweinidog yr Efengyl. Gwelir-

I. NATUR Y SWYDD :- 'Yr ydym ni yn gen-

II. Dros bwy y maent yn gweinyddu y swydd:--- 'Yr ydym ni yn genhadau dros GRIST.

I. NATUR Y SWYDD: 'Yr ydym ni yn gen-HADAU.' Os gofynir pa beth ydynt gweinidogion yr Efengyl? Ceir yma yr atebiad: 'Yr ydym ni yn овинарац.' Cennad oedd Paul, a chenhadau oeddent ei frodyr yn y weinidogaeth; a chenhed au ydynt holl weinidogion yr Efengyl, yn mhob oes ac yn mhob gwlad. Nid oes yr un yn eu plith hwynt oll yn feistr, nac yn arglwydd-nid oes yr un uwchlaw bod yn gennad, ac nid oes yr un falaw bod yn gennad yn yr holl fintai amryddawn. Anrhydeddir chwithau, fy mrodyr, heddyw, a lle yn y rhês

ardderchog hon. Cofiwch eich swydd!
CENHADAU. Dengys yr enwad hwn—bod y
swydd yn oruchel a phwysig—bod anfoniad
iddi yn anghenreidiol—bod cennadwri yn ofynol -a bod yn rhaid traddodi y gennadwri yn ffyddlon.

1. Mae y swydd yn un oruchel a phwysig. Nid rhyw gennad cyffredin a olygir yn y gair 13.

gwreiddiol a gyfieithir yma cepnad, sef *pres*beno: arwydda hynafiaeth ac anrhydedd; mae y cyfieithad Saesonaeg yn dangos y meddwl yn well-ambassador, sef cennad dros deyrnas neu wladwriaeth. Un o'r swyddi uchelaf a phwysiccaf y'mhlith dynion ydyw, yr hon ni ymddiriedir ond i'r rhai ffyddlonaf a chymhwysaf gan lywiawdwyr daearol. Ond mae'r anrhydedd yn fwy—y pwys yn fwy, a'r perygl o gam-ymddwyn yn fwy, wrth fod yn gennad dros Grist, cygymaint ag yw Achos Duw yn fwy nag achosion dynion—yr enaid yn werthfawr-occach na'r corph, a sefyllfa dragywyddol dynion yn bwysiccach na'u sefyllfa amserol. Ystyriwch, fy mrodyr, bod y pregethwr yn gennad —nid oddiwrth y naill ddyn at y llall, ond oddiwrth Dduw at ddynion; nid o'r naill ran o'r ddaear i ran arall, ond o'r Nefoedd i'r ddaear; o barthed-nid amrafaelion sydd rhwng creaduriaid a'u gilydd, ond yr amrafael sydd rhwng y Creawdwr a'i greaduriaid; yn dwyn perthynas nid å dyn yn ei letty dros funudyn, ond a dyn yn ei arosfa dragywyddol!

2. Mas ansoniad yn anghenreidiol tuag at fod yn gennad awdurdodedig. Anfoniad sydd yn gwneyd dyn yn gennad. Geill fod yn feddiannol ar gymhwysderau mawrion heb ei anfon, ond nis geill fod yn gennad heb anfoniad. Felly yma, anfoniad sydd yn gwneyd y naill ddyn duwiol yn hytrach na'r llall yn gennad. Yr Anfonwr yw yr hwn droe ba un y maent yn gweinyddu y swydd, sef yr Arglwydd Iesu Grist. Efe a osodwyd yn ben uwchlaw pob peth i'r Eglwys; a chanddo bob cyflawnder ar gyfor anghenion ei Eglwys, 'efe a roddes rai yn apostolion, a rhai yn brophwydi, a rhai yn efengylwyr, a rhai yn fugeiliaid ac yn athrawon; i berffeithio y saint, i waith y weinidogaeth, i adeilad corph Crist.' Ephes. iv. 11, 12, a 1 Tim. i. 12. Eto, trwy ei Ysbryd y mae yn anfon ac yn cymhwyso y rhai a anfonir, o herwydd hyny y dywedai wrth ei ddysgyblion, mewn cyfeiriad at yr Yebryd Glân, 'Atolygwch i Arglwydd y cynhauaf, anfon gweithwyr i'w gynhauaf.' Mat. ix. 38. Dylem ymholi yn aml, Pwy a'n hanfonodd at y gwaith o bre-gethu? rhag i Dduw ofyn i ni ar ol hyn—Pwy a geisiodd hyn ar eich llaw chwi? Mae yr oll

Digitized by Google

anfonir gan Arglwydd y cynhauaf yn weithwyr—ni fedrant segora; ac i'r rhai a anfonir ganddo ef, y mae fel drysawr yn agoryd ystafelloedd doethineb, a hwythau mewn canlyniad yn dwyn allan bethau newydd ac hen i glyw-

edigaeth y bobl.

A ydych yn sicr, anwyl frodyr, mai nid elw, nen fywyd dilafur a'ch cymhellodd at y weinidogaeth! Ai nid enw a pharch y'mhlith eich eyd-ddynion a drodd eich golwg tua'r Pulpid! Onid hunan-dyb--y medrech esbonio yn eglurach areithio yn fwy hyawdl ac effeithiol, dueddodd eich meddwl i ymofyn yr areithle? Hyderwyf, y medrweh dystio yn ngwydd Duw-Nage, yn ateb i'r pethau hyna. Crybwylla yr Apoetol yn y bennod hon am dri o bethau oedd yn ei gymbell at y gwaith:-1. Ofn yr Arglwydd. 'A ni gan hyny yn gwybod ofn (ofnadusrwydd) yr Arglwydd, yr ydym yn perswadio dynion.' (adn. 11.) 2. Cariad Crist. Canys y mae cariad Crist yn ein cymhell ni.' (adn. 14.) Cariad yr un yn ei natur, ond yn anfeidrol llai mewn graddau, ag oedd yn cymhell Crist i farw dros bechaduriaid, a ddylai ein cymhollein gyrru, ein gorfodi ninau i gario Cennadwri'r Groes i bechaduriaid. A chariad at Grist yn ein cymhell i gyhoeddi ei rinweddau, fel yn rhagori ar ddeng mil, ac oll yn hawddgar. 3. Gair y cymmod o'n mewn. 'Ac wedi gosod ynom ni air y cymmod.' (adn. 19.) Nid peth oddiamgylch y gennad ydyw y weinidogaeth, megys gwisg, yr hon y geill ei thaffu ymaith a'i uewid pryd y myno, ond peth ynddo ydyw; ac y mae yn lloegi ynddo fel tân, nes berwi ei gnawd a'i yshryd at y gwaith, fel nas gall ymatal. (Jer. xx. 9.)

Hefyd y mae yr Ysbryd Glân yn gosod selian wrth weinidogaeth y rhai a anfonir ganddo cf, trwy fendithio eu llafur er troedigaeth pechaduriaid ac adeiladaeth y saint. A fedrwn ni gyfeirio fel Paul at seliau ein gweinidogaeth! (1 Cor. ix. 2.) A gawsom, le unwaith erioed i gredu fod Yebryd Duw yn arddel' ein llafur?

3. Mae cennadwriaeth yn ofynol tuag at fod yn gennad cyflawn. Cennad gwag ydyw cennad heb gennadwriaeth; nid oes gunddo ond yr enw o fod yn gennad, mae'r hyn sydd yn anhebgorol hanfodol i'r swydd yn cisiau: gellir ei gydmaru i ddyn yn cael ei alw yn weithiwr, heb arfau at ei waith. Mynai Ahimaas gael rhedeg heb gennadwriaeth addas. (2 Sam. xviii. 19—23.) Beth bynag a fyddo, gad i mi redeg,' oedd ei gri. Felly y mae llawer eto am y Pulpid; Beth bynag a fyddo, gad i mi bregethu! ac wrth hir waeddu, cawsant bregetha, ond y maent hyd heddyw yn sefyll yn y tle ofuadwy heb un genadwriaeth; amlwg ydyw wrth ou gwrandaw nad oes un neges gandaynt at gynnulleidfäoedd dros Dduw! Ni anionir neb gan Dduw heb neges at y rhai yr anionir ef. Prif neges yr holl genhadon ydyw cael dynion i gymmod â Duw. 'Gair y cym-mod' yw titl y genadwriaeth. 'Cymmoder chwi â Duw,' yw'r annogaeth sydd yn dadseinio bryn a bro lie y teithia cenhadon Crist.

Rhaid hefyd fynegi holl gynghor Duw. Ni ddylai beddhâd ein teimladau ein hunain, na boddhåd teimladau pobl ereill, nag unrhyw beth arall ein cyfyngu at ganghen neillduedig o'r Athrawiaeth. Mae'r holl Ysgrythyr o'r un ysbrydoliaeth dwyfol, ac oll yn fuddiol i berffeithio 'dyn Duw;' ac hannerog iawn a fydd dyn Duw heb ymwneyd â'r oll.

A thuag at fod yn 'ysgrifenydd wedi ei ddysgu i deyrnas nefoedd,' rhaid yw i'r gennad 'boeni yn y gair a'r athrawiaeth—glynu wrth ddarllen—peidio esgeuluso y dawn sydd ynddo -myfyrio yn y pethau hyn, ac yn y pethau hyn aros.' Clywais am weinidog duwiol yn Lloegr, yr hwn, pan cymhellwyd ef i gynghori y plant ar ddiwedd yr ysgol un Sabboth, a atebodd, 'Nas gwyddai y buasai galwad arno i hyny, ac o herwydd hyny nad oedd wedi parottoi dim i ddyweyd.' Wel, meddent hwythau, 'Dywedwch rywbeth, gwna rhywbeth y tro i'r plant.' 'Na,' atebai yntau, 'ni chynnygiwn i blant yr hyn na chostiodd ddim i mi.' Cofiwn, mai 'llestri' ydym, nid ffynhonau; cymylau, nid moroedd; rhaid myned a'r llestri yn aml at y ffynnon, onide, sychant; a rhaid i'r cymylau dderbyn yn aml o'r môr, onidê diddwfr a fyddant. Yn ein hystafelloedd, hefyd, cofiwn, ymddibynu ar gymhorth yr un Ysbryd i fyfyrio, ac y byddwn yn gweddio am dano wrth fyned i lefaru. Rhaid i'r famaeth gael bwyd, onidê ni fydd dim llaeth yn y fron i'r plant; felly rhaid i ninau fyw ar y pethau ein hunain tuag at fod yn feithrinawl i creill. Ewch, frodyr anwyl, yn aml, megys Moses i'r mynydd, at Dduw, nes y byddo ol dynion wedi bod gyda Duw arnoch— ar eich tymherau, ar eich agweddau, ar eich pregethau, a'ch holl ymarweddiad.

4. Mae yn rhaid traddodi y gennadwriaeth yn ffyddion tuag at fod yn gennad cymeradwy. Byddai yn well fod heb y swydd, er yr anrhydedd sydd y'nglyn a hi, os na bydd y cyflawniad o honi yn gymeradwy. Canmolir y gwas ffyddlon, 'Da, was da a ffyddlon;' ond edliwir i'r gwas a guddiodd ei dalent, 'O was drwg a diog.' Cennad profedig, neu gymeradwy gan Dduw, ydyw y 'gweithiwr ditefi,' sydd 'yn iawn gyfrannu gair y gwirionedd.' 2 Tim. ii. 15. Iawn-gyfrannu, yn wreiddiol iawn-dorri allan—iawn-wahanu, hyny yw, rhoddi cyfran i'r holl gynnulleidia amrywiedig, ac a fyddo briedol iddynt, yn y cyfryw fodd ag a allont dderbyn eu cyfran; a hyny fel gweithiwr difefi, na fyddo achos iddo gywilyddio pan yr adolygir ei ddull o gyfrannu gair y gwirionedd. Nid yn unig mae arnom anghen ymgyfoethogi a goludoedd yr Efengyl, ond hefyd mae arnom eisiau cyrhaedd y dull mwyaf llwyddiannus i'w cymhell ar ereill. Mae llawer pedlar tlawd yn gwerthu mwy na'r siopur goludog; nid o her-wydd fod ei nwyfau yn well—y maent lawer gwaelach, ond o herwydd ei fod yn meddu ar well dawn gwerthu. Gofynai un ffug-chwarenydd (play-actor) enwog i bregethwr yr Efengyl. a wyddai paham yr oedd ffug-bethau y chwar-eu-dy, yn fwy deniadol ac effeithiol na phethau sylweddol yr eglwys-dŷ? Yr achos ydyw meddai, 'Yr ydym ni yn cyhoeddi celwydd megys pe byddai wir, yr ydych chwithau yn cyhoeddi y gwir megys pe bai gelwydd.' Onid yw ein hagweddau ninau yn aml wrth bregethu yn rhoi'r celwydd i'n pregethau! trueni yr annuwiol yn ddigyffro-eôn am y llid

a fydd â gwen ddifraw—darlunio poenau'r damnedigion dan wenu—derchafu hawddgarwch y Cyfryngwr yn wyneb-drist; beth ydyw ond rhwymo ein gwrandawyr i gredu, naill ai, nad ydynt yr hyn a gyhoeddir yn wirionedd, neu nad ydym ni ein bunain yn eu credu!

Gochelwch ymddygiad ag sydd wedi bod yn brofedigaeth i lawer o bregethwyr ieuaingc, sef ceisio dynwared dull, neu lais neb arall am eu bod hwy yn gymeradwy gyda'r bobl yn y dull a'r llais hwnw: dylai fod eich amcan yn uwch nag ennill cymeradwyaeth dynion, ond heblaw hyny, gosodiadau y Crewdwr holl-ddoeth ydynt harddaf yn mhob man; ac y mae ef yn ei allu anfeidrol wedi gosod amrywiaeth amlwg yn ei holl waith, o'r tywodyn i'r seren, ac o'r abwydyn i'r Angel; felly rhyngoch chwithau ac ereill, ac yn eich ystum naturiol eich hunain y byddwch chwi harddaf a mwyaf cymeradwy, ac nid trwy ymestyn at ystum neu agwedd sydd yn gymeradwy mewn ereill, yn unig, ond a fyddai yn wrthun a diflas iawn ynoch chwi. Nid wyf with ddywedyd hyn yn barnu na ddylem amcanu at ddull o ymadroddu da, a welom mewn ereill; ond gwneyd hyny yn ein priod-ddull naturiol ein hunain, yr hwn sydd, ac a fydd

byth yn wahanol i eiddo pawb ereill. Myfyriwch eich pregethau, nid ar gyfer y rhai doethion a dyagedig o'ch cynnulleidfa, ond, meddyliwch am y byraf ei ddeall, y lleiaf ei wybodaeth, y pylaf ei ddirnadaeth o fewn cylch eich gwrandawyr, a goeodwch hwnw ger bron eich pregethan-gostyngwch eich drychfeddyliau-eich iaith-eich trefniadau, &c., nes y byddo eich pregeth yn gydradd ag amgyffrediad hwnw. 'Shoot low, shoot low!' meddai swyddog wrth ei filwyr yn amser y Chwyldroad, pan y gwelai fod y frwydr yn myned yn ei erbyn. Felly chwithau, peidiwch gwastraffu eich nerth de., i saethu droe benau hanner eich gwrandawyr, ond amcenwch yn ddigon isel. nad pa faint o ddysgeidiaeth fyddo genych, cuddiwch hi yn y Pulpud, rhag i'r ddysgeidiaeth guddio Crist. Ni fynai Paul- hyny yw, ni chymerai arno ei fod yn gwybod dim wrth bregethu ond Iesu Grist, a hwnw wedi ei groeshelio. Gallesid meddwl na ddarllenasai am ddim arall erioed, ac na chlywsai am ddim arall, gan fel yr oedd yn tra-mynychu ei ddarlithiau ar y testun gorhoffus, Crist a'i groes! Bydded yn bwysig ar eich meddwl, mai 'cadw enaid' ddylai fod amean eich cennadwri; nid peri chwerthin na gwenu, nid peri wylo na chrio, nid ennill parch na chlod fyddo eich nôd; ehedwch uwchlaw y pethau hyna, heb droi ar y dde na'r aswy, gan gadw eich golwg trwy'r cwbl ar 'gadw enaid!' Ac yn byny ddim llai na 'chyflwyno yn berffaith yn Nghrist Iesu;' er gweled arwyddion o gyfnewidiad unwaith, yn esgor drachefn nes y ffurfier Crist yn bertfaith ynddynt. Gal. iv. 19.

II. DROS BWY Y MAENT YN GWEINYDDU Y SWYDD:—'Yr ydym ni yn genhadau afonedig yn lle Crist, ac yn herwydd achos Crist. Wrth fyned yn lle Crist, y mae yn anghenreidiol—

1. Ein bod yn Nghrist ein hunein. Mae'n

1. Ein bod yn Nghrist ein hungin. Mae'n wir fod perl yn werthfawr o enau llyffant, ac mai yr un yw y gwirionedd o enau Judas ac o enau Paul, eto nis geill fod mór dderbynioi oddiwrth y naill a'r llall. Er mai llestri pridd yw'r cenhadau dylent fod yn lân, onide bydd yn erbyn archwaeth y saint yfed o honynt. Yr oedd Paul wedi ei gymmodi â Duw yn Nghrist, cyn gosod ynddo 'air y cymmod' i ereill. Ofnadwy fyddai fod megys finger post yn cyfeirio ereill i'r Noddfa, a bywa marw yn agoredi lid y Dialydd ein hunain; megys rhôd y felin, yn malu bwyd i ereill ac yn pydru dan y dŵr ein hunain; megys adeil-glwyd yn foddion i godi ereill i'r adeiladaeth, ac yn crino i dân oin hunain: yn cyhoeddi Crist yn Frenin i ereill, ond yn ei fradychu, a'i wân dan y bumed ais ein hunain. Arswydwn, rhag, wedi pregethu i ereill, bod ein hunain yn anghymeradwy. Yr oedd yr offeiriaid dan yr Oruchwyliaeth Gysgodol yn cael eu golchi cyn eu henneinio. Exod. xxix. 4, a 7.

2. Ein bod yn cyflawni gwaith Crist. Ei waith ef yw pregethu, rhan o'i swydd fel Prophwyd—ei le ef yw'r pulpud; bu yn ei le ei hun, yn gwneyd ei waith ei hun, ond wrth ymadael a'r byd, dywedai, 'Pel yr anfonaist fi i'r byd, felly yr anfonais innau hwythau i'r byd.' Ioan xvii. 18; a'r cenhadon sydd yn awr yn gweini gwaith Crist, dros, ac yn lle Crist. Dywedai Elihu wrth Job, 'Wele fi, yn ol dy ddymuniad di, yn lle Duw; allan o'r clai y torrwyd finnau.' Job xxxiii. 6. Nid ydym ni ond dynion wedi ein ffurfio o'r clai fel ereill, eto yr ydym yn sengu yn lle Duw wrth esgyn i'r pulpud. O'y fath ddifrifwch a weddai fod yn ein meddiannu, wrth ystyried mai yn lle Duw yr ydym yn teithio yma a thraw—yn sefyll uwch ben cynulleidfaoedd, yn esbonio Yagrythyrau, ac yn cyhoeddi Gwirioneddau y Bibl. Rhyfedd na fussai cyn hyn, wedi ein galw o'i le sanctaidd ef, a'n goeod gydag anffyddioniaid Uffern!

3. Ein bod yn cario cennadwriaeth Crist.

3. Ein bod yn cario cennadwriaeth Crist. Os dros, ac yn lle Crist—ar ei neges ef, cofwn gario yr hyn a ddyry efe fel cennadwri, heb ychwanegi ati, na thynn oddiwrthi. Y cwbl dros Grist, ac megys Crist; na fydded un gair dros ein henw na'n helw ein hunain, ac na fydded un gair ond a ddysgir gan Grist, ac y dywedasai Crist ei hun yn yr un amgylchiadau: i'r dyben hyn, gwnawn ei Air ef yn rheol a safon ein holl bregethau.

4. Ein bod yn efelychu Crist yn y traddodiad o honi. Dylem oll eiddigeddu am fod yn debyg i Grist; yn hyn y mae gwir fawredd yn gynnwysedig. Pregethwr eglur iawn oedd Crist; megys y canfyddir pethau pell yn agoe trwy yspien-ddrychau, efelly y dygai Crist bethau mawron yr fachawdwriaeth, &c., i ymyl ei wrandawyr drwy gydmariaethau priodol. Pregethwr teimladwy iawn oedd Crist-wylai uwch ben caledwch a gwrthnysigrwydd ei wrandawyr. Pregethwr hollol didderbyn wyneb hefyd ydoedd efe; nis gallai ofn ei ddychrynu na sorch ei ddenu, rhag dyweyd y gwir wrth neb. Hefyd, yr oedd Crist yn weddiwr mawr yn gystal ag yn bregethwr mawr; dywedir ei fod yn myned i'r mynydd i weddio yn ol ei arfer. Luc xxii. 39, 42. Drachefin, nid pregethwr ag eisiall u, ond yr oedd yn bregethwr yn mhob man; yr oedd ganddo ei gynghor a'i addysg ar bob

achlysur. Nid oedd eisiau cyfnewid ei wêdd arno ef wrth ddringo i'r areithle; yr oedd ei wêdd barhaus yn profi dwysder ei enaid yn y

gwaith.

Ond yr hyn a goronai holl weinidogaeth Crist, oedd ei fod yn byw ei bregethau yn ei ymarweddiad; esboniai ei gynghorion i ereill yn ei ymddygiadau personol ei hun: anfonwyd Crist, nid yn unig i bregethu pa fodd i fyw yn ol calon Duw, ond i fod yn esiampl—yn gynllun o hyny yn ei fywyd; efelly yr anfonir pob pregethwr eto, ac yn muchedd y Gweinidog yr edrycha ei wrandawyr am eglurhad ar ei bregethau: grym mawr yn annogaethau Paul oedd ei fod yn gallu dywedyd, 'Y rhai a ddysgasoch ac a dderbyniasoch, ac a glywsoch, ac a welsoch ynof fi, y pethau hyn gwnewch.' Phil. iv. 9.

5. Ein bod yn feddiannol ar Ysbryd Crist.

Dywedai Paul, 'Od oes neb heb Ysbryd Crist
ganddo nid yw hwnw yn eiddo ef.' Rhuf. viii. 9. Yr hyn yn unig a brawf ein bod yn genhadau dros Grist, yw ein bod yn cael ein llywodraethu gan Ysbryd Crist. Ymholwn ynte, Pa beth oedd ysbryd Crist! Amlwg yw nad ysbryd hunanol, tneog, diog, cybyddlyd, dauwynebawg, meistrolaidd, amrysongar, llwfr na gwaedwylli ydoedd, ond addfwyn a gostyng-odig o galon! Yr oedd weithiau megys oen, ac weithiau megys llew, ac yn hyn ninau a ddylem debygu iddo; a byddai yn efelychu y naill gymeriad neu'r llall wrth reol sefydlog, sydd yn gofyn ein dilyniad ninau: ei reol ef oedd dyoddef unrhyw ymosodiad arno ei hun, megys oen llariaidd, eithr amddiffyn unrhyw gynnygiad ar Ogoniant ei Dad, megys llew gwrol:

O am feddiannu ei Ysbryd rhagorol.
6. Ein bod yn gwneuthur derchafad Crist yn brif nôd ein llafur gweinidogaethol. Yn ol Paul, 'Canys nid ydym yn ein pregethu ein hunain, ond Crist Iesu yr Arglwydd; a ninnau yn weision i chwi er mwyn Iesu.' 2 Cor. iv. 5. Testun a dyben, Alpha ac Omega ein pregethau ddylai fod Crist; a'n holl wasanaeth i'r eglwys, yn mhob dull, er mwyn Iesu. Nid gwneyd ein hunain yn boblogaidd, ond gwneyd Crist yn bologaidd, trwy ddyfal ddesgrifio ei ragoriaethau, yw amcan dibaid a diffuant gwir genhadau Crist. Adeiladu heb osod sylfaen i'r adeiladaeth, yw pregethu pob peth ond Crist: ese yw sylfaen gosodedig a phrosedig Duw, ac ar y graig hon yr adeiledir ei eglwys. Cosiwch, mai bywyd a grym pregeth yw ei bod yn cym-hell sylw'r gynnulleidfa at Grist.

7. Ein hod bob amser yn ystyriol o'n cyfrifoldeb i Grist. Gan mai cenhadau dros Grist ydym, i Grist yr ydym yn gyfrifol. Dengys hyn briodoldeb cynghor yr Apostol i'r Gweinidog ieuangc Timotheus, 'Bydd ddyfal i'th osod dy hun yn brofedig gan Dduw;' sef un yn dâl prawf ac yn gymeradwy gan Dduw. Mae'r gennad breninol, (ambassador,) yn cynnrychioli ei arglwydd, a'i ymddygiadau ef yn gyfrifol i'w argiwydd, gan hyny, rhesymol yw, bod yr ymddygiadau yn gyfryw ag a ddaliont brawf ei arglwydd: mae sefyllfa cenhadau dros Grist yn gyffelyb; gwyliwn rhag na ddaliont y prawf. Dywedir am un Zaleucus, iddo wneu-thur deddf, bod i esbonwyr amrysongar y gyfraith yn nghynnulleidfa'r mil, amlygu eu gol-

ygiadau á rhaffau am eu gyddfau, a bod i bwy bynag a ymddangosai fel yn gŵyro gwir feddwl yr awdwr gael ei grogi yn y fan: nid yw sefyllfa Gweinidogion ddim llai arawydns. Dywedai y rhagorol Mr. Shepard, 'Ni phregethais bregeth erioed na chostiodd i mi weddiau a llefain cryf a dagrau yn ei chyfansoddiad. phregethais bregeth erioed heb yn gyntaf dderbyn lles i fy enaid fy hun oddiwrthi. Ni es-gynais erioed i'r pulpud, ond megys pe buaswn yn myned i roddi cyfrif i Dduw am fy ymddygiadau.' Ac, oni ddylem ninau allael dywedyd yr un peth! A oedd ei enaid ef yn fwy gwerthfawr na'n heneidiau ninau! A oedd pregethu yn bwysiccach, neu'r Farn yn fanylach iddo ef, na rhyw un arall?—Nag oedd, yn wir. Ac wedi unwaith ystyried ein cyfrifoldeb i Grist, ni ymddengys clod nac anghlod dynion ond pethau bychain a dibwys. Dywed rhai ein bod yn ynfyd, ond 'Pa un bynag ai anmhwyllo yr ydym, i Dduw yr ydym,' iddo ef yr ydym yn atebol. Felly awn rhagom, anwyl frodyr, heb wneuthur cyfrif o ddim, ond cadw'r ffydd a draddodwyd i ni trwy air Duw, a'i dâl mewn cydwybod bur, er gwaetha lluoedd Uffern, nes gorphen yr yrfa mewn llawenydd.

8. Ein bod yn edrych at, ac yn ymddibyns ar Grist am ein holl gymhorth. Mae y Brenin yn rhwym at draul y Gennad. Er ein bod yn aml yn brin mewn llaw a llogell, mae genym ddigon mewn addewid. 'Wele, yr ydwyf fi (medd Crist) gyda chwi bob amser hyd ddiw-edd y byd.' Dyma ddigon onide! Ymaflwn yn yr addewid werthfawr. Rhoddir hanes am Napoleon, y dywedai, pan yn gweled milwyr Prydain o bell, ryw dro, yn neshau i'w gyfarfod yn lluoedd byddinawg, 'Nid wyf yn gofalu pwy sydd yna, os nad yw Arg. Exmouth yna.' Felly chwardda Uffern am ben ein medrusrwydd a'n galluoedd, os na fydd ein Harglwydd gyda ni; gan hyny ofnwn wynebu at un rhan

o'r gwaith heb ei bresennokleb Ef.

Anwyl frodyr, wrth derfynu, annogaf chwi i barhau, gan gofio, eich bod, sel yr atebai rhai o hen ddewrion y Chwildroad, yn 'enlisted durin the war.' Bydd ffyddlon hyd angeu, a rhoddir i chwi goron y bywyd. Amen.

Buchdraethodaeth.

COFIA'N T

Mr. Owen Owens, Ffloyd, pregethwr icuange gyda'r Trefnyddion Calfinaidd.

Diamau ei fod yn ddyledswydd, pan y byddo Pen yr Eglwys yn cymeryd rhai o'i aelodau sydd ar y ddaear ato ei hun i'r aneddle lonydd, ddal sylw manwl arnynt yn eu mynedfa, hyd nes y byddem yn colli yr olwg arnynt, fel Eliseus ar Elias gynt; ac hefyd wneyd yn hyshys ar ol eu hymadawiad, iddeu holynwyr yn gyffredinol, nid yn unig hanes eu marwolaeth, eithr hefyd eu bywyd a'u buchedd, fel y byddo i ereill eu hefelychu ac ymofyn am yr un gyffelyb werthfawr ffydd a hwythau. Mae yn ddiau fod llawer o wir dduwiolion, y rhai nid oedd y byd yn deilwng o honynt, wedi byw bywyd y cyfiawn, a marw marwolaeth yr uniawn, nad oes coffadwriaeth am eu henwau, lle eu preswylfod, na'u rhinweddau clodwiw; y cwbl wedi eu cludo gan dreigliad amser i diroedd oerion anghof. Ond er hyn oll 'y cyfiawn a fydd byth mewn coffadwriaeth;' a 'gwerthfawr yn ngolwg yr Arglwydd yw marwolaeth ei saint ef.' Yn adgyfodiad y cyfiawn fe'u gwelir heb un yn ngholl; ni thrig ewin yn ol. Pryd hyn cyfiawnir yr ymadrodd, 'Wele fa'r plant a roddes Duw i mi.' Meddyliwyf yn ddibetrusdar mai un o'r teulu dedwydd hyny yw gwrthddrych y Cofiant hwn.

Yr oedd Owen Owens yn fab i Richard a Chatharine Owens, gynt o Lanyrafon, Llanelian, Môn, ganwyd ef mis Mawrth, 1819. Yr oedd gan ei rieni 12 o blant, 3 o honynt yn hŷn nag Owen: ond nid oeddent ei rieni, nac un arall o'r

plant yn proffesu crefydd.

Ond ei Dduw a dynodd Owen,—i'w dŷ Y daeth ef yn fachgen; O'i fewn ni fu fyw yn hên, E yrwyd i ddaearen.

Ymunai a chrefydd pan o ddeutu deg oed, a bu byw yn Nghymru wedi hyny ddeng mlynedd yn addurn i'w broffies yn moreu ei ddyddiau. Yn hâf y flwyddyn 1829, ymfudasant oll fel teulu i'r America, aethant i fyw yn gyntaf i blwyf Trenton yn y swydd hon. Cafodd Owen, ac ereill o'r teulu, waith mewn cloddfa gerrig yno, lle yr oedd llawer o ddynion o amryw ieithoedd yn gweithio, ond bu ef, trwy ei rodiad hardd, ei fywyd diargyhoedd, a'i ddull cyfeillgar a siriol, yn foddion i dynu sylw ac enill earch, yr han fwyaf o'i gyd-weithwyr, ynghyd ac enill ffafr ei feistr i raddau mawr. Yr amser hwn, yr oedd yr ychydig grefyddwyr ag ydoedd gyda'r gwaith hwnw, yn ymgynnull i gynnal eu cyfarfodydd crefyddol, neillduol a chyhoeddus, yn y Public Square, Holland Patent, lle y bu O. Owens, yn ffyddlon, llafurus a defnyddiol tra y bu yn yr ardal. Yn y ffwyddyn ganlynol symadodd y teulu i fywi Ffloyd, felly yntau a wnaeth ai gartref yn yr Eglwys hono yn ganlynol tra y bu byw

Yno hefyd y bu ei ddiwydrwydd a'i ffyddlondeb airiol yn foddion i enill serch mynwesol yr holl Eglwys, a'r ardal yn gyffredinol, fel y gellir dyweyd fod pawb a'i hadwaenai yn meddwl yn dda o hono ac yn dywedyd yn dda am dano.

Yr oedd wedi bod ar ei feddwl er ys rhai blynyddoedd yn ol, awydd cryf i rybuddio ei gyd-bechaduriaid, a'u cynghori i ffoi i'r Noddfa sydd yn Nghrist, ac fel yr oedd y peth yn parhau ar ei feddwl, annogwyd ef i fyned yn mlaen, sef pan y caffai gyfle, i ddarllen rhanau o'r Gair Sanctaidd a gwneyd sylwadau mewn dull o esboniad a chynghor, yr hyn a waaeth yn ffyddion, a bu ei ddull syml, pwysig a difrifol, gyda y rhan hono o'r gwaith, yn foddion i godi awydd a dymuniad mewn amryw am iddo gael helaethu ei derfynau. Felly wedi peth amser, mewn Cyfarfod Chwarterol yn Utica, yn y ffwyddyn 1843, cafodd ederbyniad fel pregethwr,

yn y daith Sabbothol Gartrefol, sef, yn Ffoyd a'r manau perthynol; yn y cylch bychan hwnw y llafuriodd hyd y Cyfarfod Chwe'wythnosol yn mis Chwefror, 1843, pryd yr ehangwyd ei derfynau, ond ni allodd o herwydd yr afiechyd trwm a fu yn nhy ei dad, lafurio nemawr wedi hyny, cyn ei gymeryd yn glaf ei hun. Mawrth 22ain, aeth i'r Cyfarfod Chwarterol i Remsen, ac yn fuan wedi dychwelyd adref cymerwyd ef yn glaf, ac o'r clefyd hwnw y bu farw.

Effeithiodd ei farwolaeth annysgwyliadwy yn ddwys iawn ar yr holl ardal, crefyddol a digrefydd hefyd. Ac yr oedd galw adref oddiar y maes ac oddiwrth ei waith, ddyn ieuangc yn malodau ei ddyddiau, un ag oedd yn llawn sêl ac ysbryd gweithio, ac un fuasai yn debyg yn ein golwg ni, i fod yn golofn gref a defnyddiol gyda'r gwaith dros lawer o flynyddoedd, gan adael ar ol hen bechaduriaid gwiwedig a diffiwyth, yn rhyfedd a thywyll i'n hamgyfiredion byrion ni; eto dymunem ymostwng i'r Hwnsydd yn gwneyd pob peth yn dda.

Boreu y 28ain o Ebrill, gorphenodd yr angeu ei waith arno, gadawodd dystiolaeth gref a chadarn cyn ei fyned, ei fod yn huno yn yr Arglwydd, a'i fod yn ymorphwys yn dawel a diysgog ar Graig yr Oesoodd. Dywedai wrth gyfaill, ddeuddydd cyn ei farwolaeth, 'Mae nid ar ol dyfod i'r gwely hwnw o gystudd, yr oedd wedi dechreu chwilio am y Graig, ond fod ei draed arni er ys llawer dydd, a'i fod yn ei phrofi yn ei gynnal yn wyneb angeu ei hun.' Canai, a dyiolchai yn wresog am y 'gwaed sydd yn glanhau oddiwrth bob pechod; ië, er fod ei synhwyrau wedi dyrysu i raddau, eto, yr oedd yn meddu profiad a theimlad nefolaidd, nes yr oedd pawb ar a oedd yno yn bresennol, yn benderfynol fod marw yn elw tragywyddol iddo ef: ac amryw yn teimlo awydd a dymuniad i ymofyn am wir grefydd iddynt eu hunain.

Byddai achos ei deulu yn gorphwys yn drwm ar ei feddwl, gweddiai drostynt gyda y taerineb mwyaf, a hyny yn feunyddiol, ond ni welodd ef nemawr o arwyddion fod ei weddiau wedi eu hateb. Ond y mae genym ni yr hyfrydwch o ddyweyd fod arwyddion gobeithiol ar ol ei farwolaeth y cânt eu hateb ar ran ei rieni o leiaf.

Adroddai y Pennill canlynol, hyd oni fethodd ei dafod a throi.—

'Nie geill moroedd mawrien, llydain, Guddio pechod o un rhyw,' &c.

Wrth ysgrifenu hyn o hanes, yr ydym yn teimlo galar wrth feddwl am y golled a gafodd Eglwys Dduw ar y ddaear; ond ar yr un pryd, yn llawenhau wrth feddwl fod ein Brawd wedi cael mynediad môr helaeth, fel llong dan ei llawn hwyliau, i'r porthladd a ddymunai.

Cyrchwyd ei weddillion marwol ar y 27ain, a rhoddwyd hwynt i orphwys mewn corphian ar ochr y ffordd yr eir o Fryn Ffloyd i Rome; pregethodd Mr. T. T. Evans ar yr achlysur oddiar Gen. iii. 18, i dyrfa luosog a galarus.

Ydwyf ei hen gyfaill hiraethlon, Edward R. Jones.

Ffloyd, Oneida, C. N.

Amrywiaeth.

YR EGWYDDOR GYMREIG.

Hybarch Olveydd,—Ar ddymuniad amrai o'm cyfeillion, ynghyd a'r gwir anghen sydd ar fy nghyd;genedl, am gyfarwyddyd er iawn-seinio y Wyddor Gymreig; penderfynsis anfon i chwi y wers isod, fel y gallai ymddangos yn y 'Cyfaill,' os bernwoh y cyfryw un yn deilwng. Ymddengys yr anghen o hyn, os ystyriwn y gwahanol ddull o seinio y Wyddor sydd yn ein mysg fel cenedl; yr hyn sydd anhwylusdod mawr i ddysgu plant yr Yagol Sabbothol.

THOMAS R. JONES.

RHIFEDI AC ENWAU Y LLYTHYRENAU.

RHIFEDI y Llythyrenau gwreiddiol yw deg a chwech, neu yn hytrach, deg chwech; sef pedair o Lafariaid, a deg dwy o Gydseiniaid: ond yn awr mae deuddeg saith o Lythyrenau yn y Wyddor Gymreig y rhai a enwir fel y canlyn:

A		a	Ll			ell		
A B C		bi	M			em		
C		ec	N			en		
Ch		ech	0			0		
D		di	P			рi		
Dq D		edd	Ph			phi		
E		e	R			er		
E F		ef	S			es		
Ff		eff	T			ti		
G		eg	Th			eth		
Ng H		eng	U			u		
H		he	W			W		
I		i	Y			7		
L		el	Y cwbl yn 27.					

Mae y rhoel hon o enwi y Wyddor yn hawdd i ddyn ei dysgu, ac yn ateb yn berffaith mewn Silliadaeth a Geiryddiaeth. Nid amheuaf na byddai cyfleu y llafariaid cynorthwyawl i gyd ar ol y Cydseiniaid yn well er dangos Elfenau yr iaith; eto gan nad oee un ran o Gymru yn arfer hyny, a chan y byddid yn rhwym wrth eithriadau yn y diwedd, wedi dangos cynllun newydd i'r wlad, barnwyf fod y drefn yma, yr hon sydd mewn manau yn barod ac yn helaethu beunydd, yn' well i'w mabwysiadu fel trefn unffurf.

E ddylid mabwysiadu a phenu ar ryw drefn unffurf drwy y dywysogaeth; a phe cyhoeddid yr hon y cyfeiriais ati, neu un arall, e fyddwn yn barod i'w derbyn ar dir têg. Eithr gan mai dyma y berifeithiaf, hyd y gwn i, yn mysg y genedl yn awr, e alwaf sylw eich darllenwyr ati.

Troed y darllenydd at y Wyddor eto, a dysged hi yn gywir. Gwedi myned o hono dros y Wyddor yn bwyllog ac ystyriol, e roddaf ychydig o gyfarwyddiadau yn mhellach yn ei chylch.

Perthyna i Lythyren bedwar peth; sef, enw, llun, trefn a gallu. A, er anghraifft, ei henw yw fel y seinir hi, ei llun yw fel y gwelir hi yn

argraffedig, ei *threfn* yw fel y mae yn flaenaf yn y Wyddor, a'i *gallu* yw ei sain briodawl yr un a'i henw.

Gwybydder fod enw, sain, a gallu yr a i gael eu deinyddiaw bob amser mewn cyfansoddiad, fel na bo i neb roi sain a gallu yr i ati; megys yn y gair car, a'r gair iachad; nid ciar, ond car; nid iachiad, ond iachad; hefyd am s yn y gair dia, nid dish, disgwyl, nid dishgwyl.

y gair dis, nid dish, disgwyl, nid dishgwyl.

Peth arall, gwahaner rhwng yr i, yr z, a'r y.

Seinier i mor feined a bo modd, drwy esgogiad orchestawl y gwefusau; u, yn llawer dyfnach i'r genau, nes y bo y gwddf ar gau; y mor leted, nes y bo y wefus isaf yn symud ychydig: yna e fydd cymaint o wahaniaeth rhwng yr i, yr z, a'r y, a'u gilydd, ag a fydd rhwng yr y, yr z, a'r o, a'u gilydd.

Yn nesaf, y reol tuag at y Cydseiniaid yw.

Yn nessî, y reol tuag at y Cydseiniaid yw, rhoddi e o flaen y gydsain, neu i ar ei hol. Deg pedair sydd âg e yn mlaen, a phump âg i ar ol y gydsain.

Edrycher yn fanwl ar y Cydseiniaid eto. Rodder ei sain briodawl yn eglur i'r lefariad gynorthwyol am ei chynorthwy. Os e o flaen y gydsain, megys e, ee, nid uc; os ch, ech, ac nid uch neu ych, fel pe baid yn gweled ysbryd: os d, di, nid du; os t, ti, ac nid tý; o herwydd pwy a allai fyw ynddo. Yr un fath gyda phob cydsain yn ol y reol hon.

Cymerer y sylwadau crybwylledig hyn am rai o'r cydseiniaid yn ddealledig am y gweddill, yna ni fydd ond yr h ar ol. Addefaf fod y reol yn newid gyda hon, he, ac nid h, eh, y gelwir hi; ei sain yw arwydd uchenaid, a'i gallu yw caledwch. Seinier h bob amser gydag anadliad rymus a nerthol; ond deallor nad yw y nerth hwn yn ofynol ond i'r gydsain ei hun, a'r e, y lefariad gynorthwyol, ei sain naturiol ei hun. Llawer a'i galwant heh, gan roi mwy o galedwch ar ddiwedd y lefariad nao ar ei dechreu: rhodder y sain galed i'r gydsain ei hun, fel hyn, he, ac nid heh, fel pe byddid wedi blino wrth adrodd y Wyddor o'r dechreu hyd yma, a meddwl cael pum mynyd i anadlu ar ol yr orchest o lefar heh, yn lle he.

E ddywed rhai nad yw h wir lythyren, ac e geisiodd rhai fyw hebddi, gan obeithiaw na buasai raid iddynt roi arwydd uchenaid byth; gwedi iddynt ei thaflu o'i lle y pryd hwnw, collasant gymaint o'u hadnabyddiaeth arni, fel nas gwyddant pa le i'w dodi yn awr. Anghraifft. 'Wele hen ŵr;' rhai a ddarllenant y geiriau fel hyn, 'Wele en hŵr.' Y parch i ddyn oedranus yw ei roi yn mhen gen putzin, yn ol y dull yna,—('O'r Athrau.')

DIENER.

Y TYWYSOG LLEWELYN A'R BRENIN JOHN.

Yr enwog Dywysog Llewelyn a ymladdodd lawer brwydr a Lloegr, cyn, ac wedi ei briodas gyda Jane, merch y Brenin John, yr hwn a roddes iddo ar ddydd ei briodas dref Elesmere. Trwy offerynoliaeth Jane gwnaed heddwch a Lloegr, ond ysbryd diorfod Llewelyn a dorrai allan yn awr a phryd arall, gan ei fod yn methu goddef bod dan awdurdod. Bu farw Jane yn gyntaf, a chladdwyd hi yn Llanfalyn, swydd Fon, a'r Tywysog a adeiladodd Fonachlog yn y fan o barch i'w choffadwriaeth.

Llewelyn a barhaodd i aflonyddu y Saeson am hir ameer, ac ar brydiau gwnai gytundeb heddychol a hwynt, yr hwn a dorrid fel y byddai amgylchiadau yn caniatau. Ar ol marwolaeth John, gosododd ei hun dan lywodraeth Harri y IIIydd, Brenin Lloegr, ac a gytunodd i ddal ei lywodraeth dano megys deiliad i Goron Lloegr.

Bu y Tywysog Llewelyn farw yn y flwyddyn 1.240, ar ol iddo deyrnasu 56 o flynyddoedd, a chladdwyd ef yn Mynachlog Conwy. Ar ei ol ef, etholwyd Llewelyn ab Gruffydd, ac Owen ei frawd, yn Dywysogion ar ogledd Cymru. Amrafael a gymerodd le rhwng y ddan frawd, yn yr hwn y collodd Owen y dydd, a chafodd ei gymeryd a'i garcharu yn Nghastell Dolbadarn, Llanberis. Ar ol hyn ei frawd a gafodd y llywodraeth i'w law ei hun, ac a ddechreuodd ymosod ar y Saeson mewn amrywiol fanau. Edward y laf, am gryn amser nis gallasai wrthwynebu Llewelyn mewn brwydr, a bu orfod iddo encilio i Gaer i fwrw y gauaf yn y flwydd-yn 1257, pryd y bwriadai roddi i fyny ei gais o orchfygu Cymru. Pa fodd bynag, llwyddodd i orchfygu Llewelyn yn nghorph y flwyddyn ddyfodol yn Mualit, yr hwn ddygwyddiad a gyfrifir gan yr holl haneswyr, megys un o'r pwys mwyaf yn llechres hanesion y Dywysogaeth.

ANON.

Bableuaeth, &c.

DYDD GWYL DDEWI. Sylve or gois laith by Man, Cyf. vi., tu dal. 55.

Gyda'ch cennad Mr. Golygydd carwn gael hysbysu i Mr. 'laith fy Mam,' o barthed Dewi Sant, nad Pab na Phabydd ydoedd, ond hen Esgob nen Weinidog duwiol, a anwyd yn nhy Ddewi sir Benfro. Yr oedd yn wrthwynebydd selog a llwyddiannus i keresi Morgan, ac o herwydd hyny mae gan y Morganiaid a'r Haner Morganisid gilwg cethyn ato hyd y dydd hwn; ond cam cywilyddus ydyw galw gwas yr Arglwydd yn Babydd, eblegid bu farw cyn dechreu oes y Bwystfil, sef yn y flwyddyn 544, yn 84 mlwydd oed. Ond gwir yw, mai y Pab Colixtus II. a'i rhestrodd yn mhlith seintiau Eglwys Rufain, eto, nis gallai Dewi oddiwrth hyny amlwg yw, gan ei fod wedi marw 500 o flynyddoedd yn faenorol. Bu farw Dewi ar y laf o Fawrth, ac oddiar yr amser y seintiwyd ef, cedwir y dydd hwaw yn ddiwrnod cenedlaethol gan y Cymry. Nid wyf yn gallael gweled un niweid mewn cadw diwrnod yn flynyddol at wasanaeth y genedl, yn ddiwrnod i wneyd cyfrifon Cymdeithasau i fyny, neu i changu gwybodaeth y genedl am eu hynafiaid, a'u hannog i rinwedd a moesgarwch; ond treulio y dydd i loddesta ar fwydydd neu ddiodydd, gwag-rodianna a seguro ein hamser gwerthfawr, sydd ymddygiad na ellir ei amddiffyn yn ysgrythyrol nac yn philosophyddawl. Ac y mae yn llawn bryd fod yr arferiad Baechanalaidd o lwngodestynau, &c., yn cael ei adael ar ol gyda'r oesoedd tywyllion yn mha rai y dechreuodd.

PENDRAGON.

JOSUA VI. 23.

Atebion i ofyniadau W. J. W., Cyf. vi., tu dalen 87.

Mae yn debyg fod Duw wedi defnyddio daeargyyn fel moddion i syrthio y mur, neu i'w lyngou yn gyd-wastad â'r llawr; mae Rimchi a rhai dysgedigion ereill, yn meddwl fod y geiriau yn adnod 5, yn arwyddo llyngeiad y mur i'r ddaear. Mae Gill ac ereill yn gwrthwynebu y dýb, gan ddadleu na ddylid priodoli y fath weithred oruwch-naturiol i ail achosion ; yr oedd agor y môr coch yn weithred oruwch-naturiol, eto fe'i cyflawnwyd trwy ail achos, sef 'dwyrein-wynt cryf.' Trwy foddion mae yr Arglwydd yn arfer gweithredu. Ag os felly, yr oedd nen y mur yn gyd-wastad â'r llawr, a dim yn is fel nad oedd un rhwystr i fyned drosto; o ganlyniad, yr oedd tŷ Rahab a'i ddrws yn wastad i'r llawr ac yn hawdd myned

EXODUS VII. 22.

Gofynai W. J. W.- 'Pa le y cafodd y swynwyr ddwfr i'w droi yn waed?' &c. Meddyliwyf na fuasai raid iddo ond darllen y'mlaen hyd adnod Main, yna y bussai yn cael eglurhad ar hyn. Mae yn debygol nad oedd commission Moses yn cyrhaedd i'r ddaear, o ganlyniad, eu bod yn cael dwfr o'r pydewau ag oeddynt yn gloddio y pryd hyny. Utica.

J. W. J.

GOFYNIADAU, &c.

Cyfansoddiad o ystaen (tin) a chopr yn cynnwys 100 o fedfeddi cyfangorph, a gafwyd yn pwysaw 505 wnsan;
—Pa sawl was o bob un gynnwysai y cyfansoddiad, a gadael fed medfedd cyfangorph o gopr yn pwysaw 5½ o wnsau, a medfedd cyfangorph o'r ystaen yn pwysaw 4½ wnsau?

LLINOS GLAN ORIO.

Dymunol fyddai genyf gael goed ger bron eich gohebwyr y gofyniadau canlynol:—

1. Pa un o'r dysgyblion a gymerodd fam yr Iesu i'w gartref? Ioan xix. 27.

2. Pa iaith oedd y gyntaf a siaradwyd yn Ewrop? Bachgen y Tyddyn.

Dymunwn gael eglurhâd ar y rhaa olaf o'r 23ain ad-nod o'r bedwaredd bennod o lyfr Genesis:—' Canys mi a leddais wr i'm harcholl, a llange i'm clais?' IEUAN AP HUEH.

Mae amryw o bethau yn dywyll i mi, ag y carwn gael goleuni trwy y 'Cyfaill' arnynt:— 1. Pa le y ganwyd Padric Sant? Ac i ba genedl y perthynai?

2. Pa le y ganwyd Oliver Cromwel? I ba genedl y perthynai? A Pha beth oedd ei enw priodol? HUGH WILLIAMS.

Barddoniaeth.

CYMYSGEDIG DEIMLADAU AR Y DAITH.

Tôn--'Ar hyd y Nos.'

Cwynfan 'rwyf mewn gorthrymderau, Ar hyd fy nhaith ; Drygau aml a blin drallodau, Sydd ar y daith : A gelynion mawr a chryfion Yn ymosod arnai'n greulon : Minnu'n wan a lleag o galon, Ar hyd fy nhaith.

Bron a cholli yn yr anial, Mewn dyrys daith. Methu a chanfod Duw yn Peniel, Mewn dyrys daith.
Y mae dyfroedd Mara'n chwerw;
Taullyd seirph yn brathu'n arw,
'il llynau nid yw'r gwlaw yn llanw,
Mewn dyrys daith.

III.

Ond pan gofiwyf y Cyfammod!— Mewn dyrys daith. Cadara drefniad gan y Driadod Cyn dechreu nhaith. Addewidion llawn trysurau Sicrwydd mawr ei dystiolaethau; Y maent i mi'n oleuadau, Mewn dyrys daith.

Ac wrth edrych i Galfarin, Mewn dyrys daith. Gwel'd fy Meichiau droswy'a dyodde', Gwei'd ly Meichiau droswy'n dydd Mewn dyrys daith: Ambell waith rwy'n gwaeddi allan, Digon yw, gorchfygaf Satan;— Fel aur coeth y deuaf allan, Ar ben fy nhaith!

Rhyfedd byth os clywir finau,
Ar ben fy nhaith,
'N seinio'r gân ar uchel fanau,
Ar ben fy nhaith:
'Iddo Ef, yr hwn am carodd!
Iddo Ef, yr hwn am pynodd!
Iddo Ef, yr hwn am golchodd!'
Ar ben fy nhaith.

VI.

Arglwydd grasol, dal fi'n gadars,
Ar hyd fy nhaith;
Gwna fi'n filwr grymus cywrain,
Ar hyd fy nhaith;
Nerth i wneyd fy nghartre'n Seion;
Dilyn llwybrau'r hen fforddolion; se dod yna i wisgo'r goron, Ar ben fy nhaith.

GWILYM DDU O REPAIR.

HIRAETHUS FYFYRDODAU

A achiyourwyd ar farwolaeth Elinon Michael, yr hon a fu farw Ionawr 8fed, 1848. ı.

Geh! y galar mawr a'r wylo, Sydd ar fy nghalon nos a dydd, Gweled ELIN wedi'm gadael— Gwel'd ei chladdu yn y pridd; O'r! fath alenastra erchyll A wnaeth angeu, hyll ei wedd, Torri'r hoff a'r hardd flodeuyn, 'N waeledd iswn i waelod bedd.

Yn ei thrydedd-flwydd-ar-hugain,
Pan yn mlodau ieuenctyd pêr,
Pe ehedodd y wreichionen,
Bywyd Elis, awch y eêr;
Y mae genym le i obeithio,
Ei bod fry tu draw y llên,
Yn per seinio sain Hosana,
Pr Hwa In farw ar y Prea.

O rieni, peidiwoh wylo,
Ymfoddlouwch i drefn Duw;
Ymse'n gwneuthur fel y myno—
Goruchwyliaeth ddyrsy yw:
Gwir, mae chwerw yw'r amgylchiad,
Sebr iswra i gig a gwaed;
Ond mai pob peth yn cyd-weithio
Er daioni'r duwiel had.

TV.

Y mae pob peth yn pregethu I ni'n eglur iawa o hyd, Mae rhyw 'chydig bech o am Sydd i minet yn y byd ;

Ni wna'r ddsser a'r theganse Weini cysur na dim hedd; 'Ni wna'r goreu o'n cyfeillion Ond ein danfon hyd y bedd.'

Ceinwa gyfaill gwerth ei gara,
Anwyl gyd-ieuangetyd lloa;
Ceinwa ffriad a fydd ya angeu.
Yn dal ein pen yn uwch na'r dón:
Ond cael Hwa cawa gyd-gyfarfod
Eto gydag Elin fach,
Heb ddim olwy, na dim o'r cyfryw,
Wedi ein gwneyd yn berffaith iach,

Martalina

CAN FOLAWD I RIANOD Y CYMRY YN NGHAEREFROG-NEWYD'D.

Cyfansoddwyd y Gân hon gyda galwg ar y Webr gynnygiedig gan Gymdeithas Haelionus Dewi Sant, er-byn eu Cylchwyl diweddaf, ond barnwyd gan y Cys-pwyllawd fod yno un arall yn rhagori.

Rhianod y Cymry, loywgu, dorf lân, Ymdrwsiai o draserch i'ch anerch a chân. Ymdrusiai o draserch i'ch anerch a chân. Sy'n galw am folawd ar 'Lân Medd'dod Mwyn; '-Rudoliaeth sy'n dylyn y testun dwys da,-Pw haelfodd a'i helfen yr Awen bêr â, A'r anwyl Rianod o hyd a fawrhâ.

II.

Yn nhejau gwyr mawrion, rhai dewrion ynt oll, Ufuddol a fyddant i'w galwad heb goll : Nid llygad waa'naethu, ond parchu eu Pen— Ymostwng i'w Meistres, heb rodres na sen, Yr anedd olygant, ffordd hyn a ffordd draw Gwibiant a'u hysgubell—i 'atafall nis daw Gwybodyn, prif-copyn, neu fymryn o faw.

m.

Trwy fedr a diwydrwydd, enillant i'w rhan Uwch enw a chymeriad na merched wn man : Had da ga'dd y meddwl yn ddinam a phêr, Mae'n awr wedi gwreiddio, blorleuo ya dêr ; Trwy'r ysgol Sabbothol, boreuo l'w bro, Caent addysg rinweddol na lithr byth o'u co P'le bynag o'r ddaear eu cartref a fo.

Pw dinas daeth duwies, un uchel o waed, A thlyasu a Baniar ei gwisgo a wased, Cyd-unai'r Rhianod i'w gwaini'n mhob gwedd, Ei henw yw Dirwest—ni syrth byth o'i sedd— I ganu'i chaniadau mewn gwleddau mwyn gled, A chario'i hardystiad at feddwon d'rwg nod, Y ffyddlon Rianod fu'n benaf yn bod.

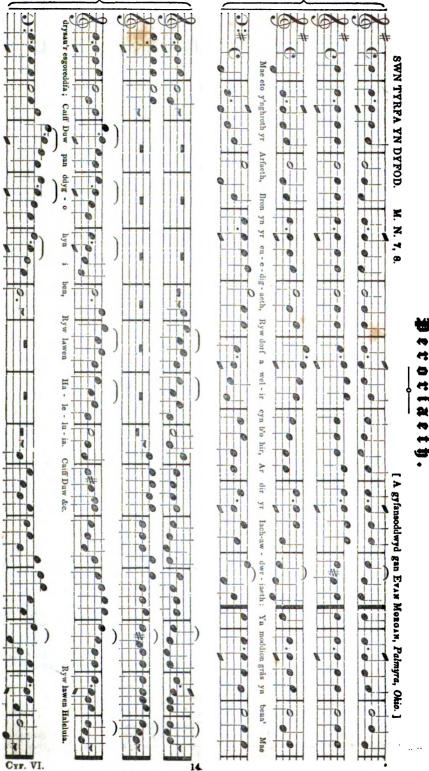
Cymdeithas Haelionus ein syw Ddewi Sant,
Trwy roddion cefnogi, ei noddi a wnant;
Nid goddef eu cenedl tên g'ledi—tyn glo,
Yn dlodion dyeithrol, yn faich zr y fro,
Cyfraneat o'u harian yn rhwydd at eu rhzid,
Elaseu—Gwlaslgarwoh, yn cwydd ynddynt caid
Hwy garent—hwy gerir, hwy berchir heb beid,

Mór hyftyd eu gweled yn dyrfa ddidwyll Mewn teiau Addoliad, rai puraidd mewn pwyff ; Eu dillad yn weddus, a pheraidd yw tôs Eu lleisiau soniarus yn moli yr Ion. Cymeeur eu moesau a'u dulliau yn Ilawa, A'u geiriau meddalion, heb serhedd y'u cawn ; Addurnant gymdeithas â'u dysg eo a'u dawn.

Boed iddynt bob llwyddiant, a mwyniant am hir, Ac hefyd gydmeiriaid o Feirddion efa tir; Bydd efn am su tenthi am oesau i ddod, Fel Elen Lueddog, neu uwch fydd ou clod; Nid oes yn mru amser i'r anlwy; i'w ddwyn, Un peth a all guddio ou henwau i chŵyn, Neu attal eu Elotawd ar 'Lân Medd'dod Mwyn.'

Merddin Ieu., sof, Evan W. Jones.

Ffloyd.

Digitized by Google

GARTREFOL. HANESIAETH

Cymdeithas Gymreig Caerefrog-Newydd.

BARCH. OLYGYDD,-

Yr ydym yn erfyn eich hynawsedd i roddi yr hyn a ganlyn yn eich Cyhoeddiad enwog, sef, byr ddesgrifiad o'n Cymdeithas, o ran ei natur a'i dybenion, fel y byddo yn hysbys

i'n cydgenedl yn gyffredinol

Fiurfwyd y Gymdeithas Gymreig gan nifer o Gymry, yn niwedd mis Hydref diweddaf, gyda'r golygiadau mwyaf dyngarawl ac hael-frydig, ac er nad ydyw yn diangc, mwy na Sefydliadau daionus ereill, rhag gwrthwynebiad, eto, cymeradwyir hi gan bob Cymro diragfarn a deallus a wyr am dani, ynghyd a'n cymmydogion Americanaidd; a'r prawf goreu o hyny yw bod ei chynydd yn gyfryw nas gellir ei wadu, oblegid y mae yn amlwg i bawb. Ei dyben ydyw HAELIONI, nid un-ganghenawg, ond estyn llaw o gymhorth i'n cydgenedl yn mhob amgylchiad y byddont yn sefyll mewn anghen o hyny.

Mae gweithrediadau haelrywiawl y Gym-

deithas yn ddosparthedig dan y penau can-

lvnol :-

1. Rhoddi elusen i berson neu deulu, a ddygwyddant fod mewn cyfyngder a chyni presen-

2. Ymofyn gwaith i'r cyfryw a fyddont yn alluog trwy hyny i ddiwallu eu hanghenion eu bonain.

3. Amddiffyn ymfudwyr Cymreig ar eu dyfodiad o Gymru i'r ddinas hon, rhag hocedwaith, dichellion, twyll a gormes dynion drwg. Mae dyeithrwch y rhan fwyaf o'n cydgenedl i'r iaith Saesonaeg, yn eu gwneyd yn fwy agored i gael eu twyllo na nemawr braidd, ac, mewn canlyniad, yn gofyn gwell amddiffyniad. Twyllir hwynt yn mhob dull; cyfarfyddir á hwynt ar eu tiriad, neu cyn hyny, gan yr ysglif-gwn gwenieithus, a gwneir y Gymraeg bêr, ysywaeth, yn gyfrwng i hudo yr ymfudwr hygoelus, yna cyfarwyddir hwynt at dafarnwr anonest o'r gyfrinach, gan addaw iddynt fwrdd a lletty am bris rhesymol, ond pan ddelo amser y cyfrif, y mae yr hwn a wnaeth y cyttundeb ar goll, a da fydd cael myned oddiyno wedi talu mwy na dwbl yr hyn a addawsid; gyda hyny, rhoddir iddynt filiau ffugiol neu annhreigl yn gyfnewid am aur, a thwyllir hwynt i dalu am eu cludiad i Buffalo, &c., ac erbyn cyrhaedd Albany, neu Troy, bydd yn rhaid talu eilwaith. Tystiodd boneddig parchus yma yn ddiweddar ar ei lŵ, bod, yn ol y cyfrif manylaf a fedrai efe ei wnoyd, (a thybid y gallasai ffurfio casgfiad i radd o sicrwydd,) pedwar ugain mil (80,000) o ddoleri, wedi eu dwyn oddiar ymfudwyr yn y llwybr cyfeiriedig ato, yn ystod y flwyddyn ddiweddaf yn unig. I ochelyd yr anrhaith yma ar ein cydwladwyr, mae Llywydd haeddbarch ein Cymdeithae, Evan Griffiths, Ysw., brodor o Gymru, a boneddwr o'r bri a'r cymeriad mwyaf diamheuawl, ac yn berffaith hysbys âg

holl gyssylltiadau y fasnach drosglwyddawl. vn dracharuaidd, wedi ymrwymo i fod yn brif oruchwyliwr ar Swydd-gyfran Ymfudawl (Emigrant Department) y Gymdeithas: rhydd gynghor yn rhad i bob ymfudwr Cymreig, am y llwybr goreu iddynt gyrhaedd eu hamcan, prisiau cludiad, &c., a chânt bob gonestrwydd yn eu lletty ac ar eu taith, os dilynant ei gyfarwyddyd ef. Mae ei Swydd-dŷ hefyd yn gyfleus; gellir ei gael unrhyw awr o'r dydd yn Rhif 23, Coentics Slip, yr hyn sydd ychydig i fyny Afon y Dwyrain o'r Battery. Dymunir ar oruchwyl-wyr y 'Cyfaill' yn yr Hen Wlad, sef y Parch. J. Roberts, Llerpwll, a Wm. Morris, Merthyr Tudfyl, wneyd hyn mór hysbys ag y medront er mwyn eu cydgenedl, trwy anfon yr hysbysiaeth uchod i Gyhoeddiadau y Dywysogaeth— yr ydym wedi anfon at Olygydd y 'Drysorfa.' Dymuna y Gymdeithas hysbysu i'w cyfeillion

yn y ddinas, eu bod yn bwriadu cyfarfod y nos Fawrth gyntaf o bob mis, yn Nhŷ Cyfarfod y Bedyddwyr Cymreig, ar Elizabeth Street, nes

yr hysbysir yn amgen.

WILLIAM GRIFFITHS, Pwyllgor. JOHN H. EVANS, William Miles,

Yr ydym yn dechreu medi o ffrwyth ein llafur eisioes, trwy gael amryw brofion fod ein cynllun yn ateb y dyben i waredu'n cydwladwyr oddiwrth dwyll dynion yspeilgar ar eu tiriad i mewn yma. Nid oes cymaint o Ymfudwyr yn dyfod drosodd eleni, a'r ddwy flynedd o'r blaen, eto cafodd amryw o gyfundebau (4 neu 5) er dechreu'r tymhor eu cyfarwyddo gan ein Goruchwyliwr, nes eu gwneyd yn siriol iawn. Mae ein Cymdeithas wedi peri ofn ar yr Yspeilwyr fel na feiddiant weithredu mór hŷf o'r hyn lleiaf ag o'r blaen. Mae ei hanes hefyd yn ymledaenu trwy Gymru: Cyhoeddodd y Parch. John Parry yn y 'Drysorfa' am Fai diweddaf, lythyr oddiwrth Bwyllgor Ymfudawl ein Cymdeithas. Daeth un teulu neu ddau ychydig ddyddiau yn ol a'r 'Drysorfa' yn arweinydd ganddynt, ac yn dywedyd mai fel y clywsent ac y darllenasant, felly y gwelsant ac y profasant ar eu dyfodiad yma; a thebygid wrth adroddiad y bobl hyn fod hanes ein Cymdeithas yn ymdaenu fel goddaith drwy Gymru. A dymuniad gwresog y Gym-deithas ydyw i hyn o hancs gyrhaedd Cymru, fel y gwybyddont nad yw eu cyfarwyddiadau i'r ymfudwyr yn orchwyl ofer. Hyfryd iawn oedd genym glywed fod Cymdeithas o'r un gyffelyb natur i gael ei ffurfio gan y Cymry yn Ller-pwll i gryfhau ein dwylaw. Dymunai'r Gymdeithas arnaf anfon advegrif o lythyr a anfonwyd i'n Goruchwyliwr oddiwrth gyfundeb o 31 o nifer yn ddiweddar, ar ol dyfod i fyny i Utica, yr hwn sydd fel y canlyn :-

Webster Hill, Mai 30, 1843.

GAREDICAF SYR,-

Gyda theimladau o ddyiolchgarwch y dymunwn eich cyfarch a'ch cydnabod am eich

holl garedigrwydd tuag attom greaduriaid tlodion mewn gwlad ddyeithr, a chyda llawn ddymuniad ar i chwi barhau yn eich ymdrech clodwiw ar ran eich cydgenedl, 'Ac fe delir i chwi yn adgyfodiad y rhai cyfiawn.' Cofied Duw chwi er daioni, dyma ein dymuniad i chwi. Cawsom daith pur gyeurus ar yr afon, a'r gamlas, a phob mwyneidd-dra ar ddwylaw y dynion, a daethom i Utica yn iach oll.

ROBERT HUGHES.

Gallesid ychwanegu cydnabyddiaethau dyiolchgar eraill, ond ofnwyf ei fod wedi chwyddo gormod eisioes, chwenychem yn fawr os gellwch ro'i lle i hwn a'r hyn a anfonwyd o'r blaen y mis nesaf.

Ydwyf dros y Gymdeithas, Wm. Grippiths, Ysgrifenydd.

mr Yr oedd mawr anghen am Sefydliad i wylio dros Ymfudwyr Cymreig yn Nghaerefrog-Newydd; ac y mae'n llawen genym weled boneddigion o allu a medr wedi ymaflyd yn y gorchwyl. Hefyd, da fyddai i'n cydgenedl yn y wlad hon, pan yn ysgrifenu i Gymru, roddi yr hysbysrwydd uchod yn eu llythyrau.—Gol.

GWASTADEDD GOMER, Sef Sefydlfa Gymreig Newydd.

Yn mysg amrywiol newyddion ein 'Cyfaill o'r Hen Wlad' yn ei gylchdeithiau misol, carem iddo hysbysu y tro nesaf, fod deg o deuluoedd wedi sefydlu yn y tir cyhoeddedig y flwyddyn ddiweddaf, a rhan o'r flwyddyn hon, ar amlen y 'Cyfaill.' Mae hanes y tir, ei sefyllfa, y modd y'i gwerthir, a chan bwy, &c., i'w weled yno, fel na raid ymhelaethu ar hyny. Y telerau ar ba rai y darfu i ni brynu, ydyw, pedair dolar a haner yr erw, talu pump o'r hawl wrth gymeryd meddiant o hono, a chael chwe' mlynedd i orphen talu; mae tir i'w gael eto ar yr un telerau oddiamgylch yma. Sefyllfa y lle yr ydym ni wedi sefydlu, yw rhwng 6 a 7 milldir o Boonville, a 3 milldir o gamlas Port-Leyden. Daethym yma diwedd y flwyddyn ddiweddaf; ac y mae pob un o honom wedi arloesi darn tuag at godi ymborth y flwyddyn ganlynol; yr ydym yn ymosod hefyd ar roddi tŷ i fyny, a chrochan, fel y gallom wneyd iawn ddefnydd o ludw y coed. Mae rhai y mhob teulu yn proffesu crefydd, o honom. Ac y mae moddion grås yn fwy cyfleus na llawer man yn America. Nid oes rhyngom a'r Parch. Edward Rees ond tua 3 neu 4 milldir, gan hyny yr ydym yn cael Gweinidogaeth y Gair yn aml, a'r Ysgol Sabbothol, Cyfarfodydd Gweddi, &c., yn gysson bob wythnos; yn nghartrefie Mr. Rees, y mae hefyd chwaer fechan, sef Eglwys y Glýn, ac amryw o deuluoedd Cymreig, a thua 5 milldir oddiyno, y fan lle yr ymgynnulla Eglwys Constableville, yr hon yw ein mam ni oll; ychydig yn ol y dechreusant hwythau yn llwydaidd iawn eu gwedd, ar grwydr ac yn ddieppil, ond yn awr, wele hi wedi myned yn dair mintai. 'Yr Arglwydd a wnaeth i ni bethau mawrion, am hyny yr ydym yn llawen; 'ac y mae'r holl ganghenau yn cyfarfod unwaith yn y mis, mewn cwdd eglwysig, yn Collinsville. Ychydig o bersonau sydd yn ein plith oll o unrhyw enwad crefyddol ond y Methodistiaid Calfinaidd. Nid oes genym un Capel wedi ei adeiladu eto, ond yr ydym yn bwriadu adeiladu un can gynted ag y byddo modd. Daethom yma o wahanol Siroedd Gogledd Cymru, ac yn Gymry oll, heb neb cenedloedd ereill yn ein mysg, ac y mae genym le i feddwl, yr etyb y lle yma, gyda bendith yr Arglwydd, i ni gael bywioliaeth gysurus.

JOHN WILLIAMS.

Gynt o Felyn Segrwyd, Llanrhaiadr, swydd Ddinbych.

TY-LOSGIAD.

Ar yr 20sed o'r mis diweddas, cymerodd ty Mr. D. Davies, cylchwr, (cooper.) French-Road, dan yn ddamweiniol; yr oedd ese ar y pryd oddicartres, a'i wraig yn analluog gan asiechyd i symud o'r tŷ; llosgwyd eiddo iddo, yn cynnwys arfau gwaith, cela tŷ, ymenyn, bwyd, &c., a sernir yn werth gerllaw \$200.

PRIODWYD-

Mai 27ain, yn Utica, gan y Parch. Wm. Rowlands, Mr. Evan Jones, o'r un lie, a Margaret, merch henaf Mr. John Watkins, Penbrynmawr.

· Hwyl a hedd, a hil iddynt,——allwaddau Pob llwyddiant fo ganddynt; Heb un fara yn dod arnynt, Ond happus a hwylus hynt.

Yr un dydd, yn yr un lle, a chan yr un gweinidog, Mr. Jonah Eynon, a Mrs. Catharine Ellis, ill dau o blwyf Schuyler, swydd Herkimer, C. N.

Mehefin, 17eg, yn Constableville, swydd Lewis, C. N., gan Squire Parsons, Mr. Wm. Roberts, a Meis. Hannah Evans, merch henaf Mr. Evan Evans, ill dau o'r lle uchod.

22ain, yn New Hartfford, C. N., gan y Parch. W. Rowlands, Mr. William Lent, o Oriskany, a Meis. Ann Hughes, merch henaf Mr. Joseph Hughes, o'r lle cyntaf.

l'r ddau yn ddiau boed heddwch,—hiroes, Heb oerwedd anharddwch; Gwala, heb draha, yn drwch, Duw ranno o'i dirionwch. *Un o'r Gwahoddeligio*n.

BU FARW -

Yn Mineraville, Pa., Mehefin y 4ydd, yn 50 mlwydd oed, y Parch. Robert Humphreys, (gynt o'r Rhosllanerchrugog, plwyf Rhuabon, awydd Ddinbych.)

swydd Ddinbych.)

Yr oedd iechyd y trangcedig yn wael iawn er
ys pedair blynedd a hanner, ond yr wyth mie
diweddaf o'i yrfa ddaearol dyoddefodd gystudd
trwm iawn. Galluogwyd ef i roddi ei gwbl
ymddiried yn yr Arglwydd, yr hwn a'i nerthodd

gyda gwroldeb a hollol ymroddiad i ewyllys Duw; a bu farw yn dawel mewn tangnefedd. Yr oedd yn frawd i'r diweddar Barch. Jonathan Humphreys, gynt o Richmond, Va. Gadawodd wraig a saith o blant y rhai a gydalarant ar ei ol. Yr oedd ei ymddygiadau mwynaidd, a'i dymher garuaidd a serchog, wedi ei wneyd yn anwyl gan bawb a'i hadwacnai; ac er dangos eu parch mawr iddo ymgynnullodd tyrfa luosog iawn i weini y gymwynas olafiddo, sef hebrwng ei ran farwol i gladdfa Minersville. Ar y 6ed, cyn cychwyn, gweddiodd Mr. B——, (Bedyddiwr) yn dra addas ar yr angylchiad, yn ganlynol cychwynwyd mewn modd trefiius tua'r gladdfa, ac ar lan y bedd gweddiodd Mr. Bebce, cyn gosod y corph i orwedd yn mhriddellau'r dyffryn; ac wedi rhoi y pridd yn y pridd hyd yr udganiad diweddaf, dychwelwyd i Gapel y Trefnyddion Calfinaidd, lle y darllenodd ac y gweddiodd y Parch. Robert Williams, (T. C.) Minersville, ac anerehodd y gynnulleidfa ar yr achlysur mewn modd difrifol oddiwrth 2 Cor. v. 4, yn Gymraeg, a'r Parch.—, yn Saesonaeg, oddiwrth Luc xii. 40. Yna dychwelasom gan adael ein cyfaill hyd foreu y dadebriad, pryd yr ydym yn hyderu y daw allan wedi ei lwyr buro, dan uchel glodfori yr Hwn a'i cofiodd yn ei isel radd. Cafodd y fraint o gymeryd iau Crist aroo, ac ymreatru dan faner yr Oen yn y flwyddyn 1819, a derbyniwyd ef ar gyffes o'i ffydd gan y Parch. Stephen Jones, ci frawd-ynghyfraith, yn Nghapel y Bonca, Rhuabon, swydd Fflint, a bu yn cydweinidogaethu a Mr. Jones ainryw flynyddau, hyd nes iddo fudo i'r wlad hon yn y flwyddyn 1829. Ond gan fod Mr. Humphreys, yn perthyn i gyfunden y Bedyddwyr Aloanaidd, (Scotch Babtists.) ac nad oedd yn yr ardaloedd yma un Eglwys o'r cyfundeb hwnw, ni fwriodd ei goelbren i blith un Eglwys, ond egwyddorai yn ei deulu, a chyfranai bob addysg fuddiol iddynt; a pharhaodd yn ei sêl dros yr egwyddorion a brotfesai hyd ddiwedd ei oes. dystiolaeth aml a pharhaus oedd, trwy ei holl glefyd, mae pechadur mawr oedd, a bod Iesu Grist yn derbyn pechaduriaid, a dviolchai lawer am oleuni yn y glýn. Cynghorai lawer ar ei anwyl wraig i beidio galaru yn anghymedrol ar ei ol, ond ar iddi weddio llawer am gael ei chymhwyso i'r un trigfanau dedwydd ag oedd ef yn credu y cai fwynhau. Gweddiodd lawer dros ei deulu, a chynghorai hwynt oll i ymddiried yn yr Arglwydd yn unig, ac wedi i'r tŷ o glai ddadfeilio-

> Ehedodd o'i gystudd i gyd, Gadawodd bob gofid a gwae; Aeth adref o drallod y byd, I ganol llawenydd didrui, Lle uad oes na phechod na phoen I fiino ei enaid byth mwy; Ond moli yn nghwmni yr Oen Am rinwedd anfeidrol ei glwy'.' CYMMYDOG.

Meh. 9fed, yn Mrooklyn, ger Caerefrog-Newydd, ar ol cystudd maith a llymdost, Mary, gwraig Mr. John Richards, maensaer, yn 65 oed. Gadawodd dystiolaeth ei bod yn profi maddenant y Gwaredwr yn ei henaid.

13eg, yn Ffloyd, swydd Oneida, C. N., wedi 'hir gystudd, Griffith Roberts, (gôf wrth ei gelfyddyd,) yn y 58 mlwydd o'i oedran. Bu yn proffesu crefydd gyda'r Bedyddwyr am o ddeutu wyth-ar-hugain o flynyddoedd: trigfanodd amryw flynyddau yn Llanfair, swydd Feirion, Cymru, ond ymfudodd i'r wlad hon, er ys dwy flynedd yn ol, o yn agos i Ddinas Mowddwy. Ar y 14eg, pregethodd y Parch. J. Jenkins, ar yr achlysur, oddiwrth Num. xxiii. 10, yn Nghapel y T. Calfinaidd, i dyrfa luosog wrth hebrwng y trengedig i'w hir gartref; sef y gladdfa sydd ger y ffordd yr eir o'r Capel uchod i Rome.

R. M. WILLIAMS.

Yn ddiweddar yn Palmyra, O., wedi ond un diwrnod o afiechyd trwm, sef o'r Croup, yn 3 blwydd a 4 mis oed, Ann, merch James Morgans, sacr meini, a Jane ci wraig, gynt o'r Cwrt Bach, Rhostie, Ceredigion. Yr wythnos olaf o'i hywyd llafuriodd i ddysgu'r adnod hono, sef, 'Dyn sydd debyg i wagedd, ei ddyddiau sydd fel cysgod yn myned heibio' Ond attaliwyd hi gan angau i'w hadrodd yn yr eglwys. Braint fawr yw hyfforddi plentyn yn mhen ei ffordd.

Y Gosp o Farwolaethiad.—Mae To Cynnrychiolwyr Connecticut, trwy bleidlais o 121 yn erbyn 50, wedi gwrthod yr ysgrif er diddymu penyd marwolaeth. Hyderir bod yr ymdriniaethau diweddar fu ar y pwngc wedi ateb y dyben i addysgu Seneddwyr i fod yn ochelgar, wrth geisio gwellhau gosodiadau Duw.

Ocdran Dynion Enwog .- O'r pump y sonir am danynt fel cydymgeisyddion am y Llywyddiaeth nesaf gan y Democratiaid, y mac pedwar, -y Meistd. Van Buren, Calhoun, Johnson a Cass, wedi eu geni yn yr un flwyddyn, 1782.

Macht yn awr gan hyny yn 61 mlwydd oed. Ganwyd Mr. Webster yn yr un flwyddyn, Mr. Clay yn Ebrill 1777, Mr. Tyler yn 1790,

John Quincy Adams yn 1767. Ganwyd Syr R. Peel yn 1788, Arg. John Russell 1792, Arg. Stanley 1800, Duc Welington 1769, ac Arg. Brougham 1779.

Llwyddiant Dirwestiaeth.--Mae uwchlaw 40 cell yn ngharchar talaith Massachusetts heb drigiannydd. Buasai am lawer o flynyddoedd yn flaenorol yn rhy lawn. Priodolir lleihad y troseddwyr am y flwyddyn neu ddwy ddiweddaf i'r diwygiad dirwestol.

Y Locustiaid.-Dywedir bod y locustiaid ya heigio yn anarferol bob 17 mlynedd yn y wlad hon. Os felly gellir eu dysgwyl yn lluoedd mawrion eleni.

Bryn Bunker .- Ar yr 17eg o'r mis diweddaf dathlwyd 68fed gylchwyl brwydr Bryn Bunker. Yr oedd y goladail yn orphenedig erbyn yr achlysur. Daethai Llywydd y Taleithau yn nghyda'i weinidogion yno. Traddodai yr Anrh. Daniel Webster araith ar yr achlysur. Yr Daniel Webster araith ar yr achlysur. oedd yno yn wyddfodol 107 o'r hen Chwildrowyr milwraidd; yn amrywio mewn oed o 76 mlwydd i 97. Bernir y cynnwysai yr holl dorf ddim llai na 100,000 o eneidiau. Cyu traddodiad yr araith, anerchwyd Gorsedd Gras gan y

Parch. Mr. Ellis, y Capelydd apwyntiedig.— Ond marwolaeth yr Anrh. H. S. Legare, Cyfreithydd Cyffredinol y llywodraeth, yr hwn oedd yn canlyn gyda'r Llywydd, ar y pryd, a achosodd brudd-der mawr y'mhlith y dyrfa a ddaethent i orfoleddu.

Y Presbyteriaid a'r Gaethwasanaeth.—Bu achos y caethion dan sylw ddau gorff y Presbyteriaid yn cu Cymanfaoedd diweddar, yn Philadelphia. Glynai dosparth yr Hen Athrawiaeth yn ddisigl wrth eu penderfyniadau blaenorol o beidio ymyrraeth fel corff crefyddol yn yr achos, er cymaint y carent ryddhad y caethion; safai dosparth yr Athrawiaeth Newydd at yr unrhyw benderfyniad, er bod dadleu mawr yn eu plith, ac argoclion ar y cyntaf y buasai y darn hwn o'r cyfundeb Presbyteraidd, fyned yn ddarnau drachefn. Wrth ymresymu ar y mater, sylwai un o'r gweinidogion, y Parch. Dr. Hill, ar ol hysbysiad maith o sefyllfa pethau oddiamgylch iddo yn Virginia, a'r niweid a wnelsid drwy weithrediadau penboeth y Gwrthgaethiw-edyddion. Ei fod ef ei hun erioed wedi bod yn wrthwynebol i'r gaethwasanaeth, a'i fod yn llawen pan y pasiwyd Gweithred er dyddimiad graddol y gaethwasanaeth, yn Nhŷ isaf Senedd Virginia. Ac nad oedd un cysgod o amheuaeth, oni buasai ymyrraeth y Gwrthgaethiwedyddion, na fuasai Virginia, Maryland, Kentucky, Tennessee a Charolina Ogleddol yn Daleithau rhyddion cyn hyn. Ond yr oedd y Gwrthgaeth wedyddion wedi peri bod gwasanaeth caethion yn fwy llyindost ac anobeithiol. Attaliesid ysgolion er eu haddysgiant, a llawer o freintiau, a fwynhaent gynt, a omineddwyd iddynt, ac nid oedd efe yn petruso dywedyd fod achos rhyddhad y caethion wedi ei daflu yn ol 50 mlynedd! Wrth hyn y gwelir nad ychydig yw y rhai a wrthodant ymyrraeth yn boliticaidd rhyddhad y caethion, mae corff cyfrifol y Presbyteriaid, yr 'Old' a'r 'New School,' felly, a'r un modd corff cyfundeb y Bedyddwyr; a dymunym i'n darllenwyr sylwi yn bwyllog ar ddywediadau uchod gwr parchedig yn byw yn nghanol caethion, cyn penderfynu ymyrraeth yn llwybr y Gwrthgaethiwedyddion; y rhai, er y geill fod eu hegwyddorion yn dda, ydynt yn dywyll iawn am y moddion anghenreidiol er cyrhaedd eu gwrthddrych. Dylent gadw cyfiawnder mewn golwg yn gystal a thrugaredd; ac ychydig iawn o gydnabyddiaeth â'r natur ddynol a ddengys nad ydynt wedi cael pen y ffordd hyd yn hyn.

Hynt-daith i Liberia.—Un Mrs. M. A. Reed, o Mississippi, a adawodd yn ei llythyr cymun yn ddiweddar, 130 o gaethion i Dr. S. Duncan, a'r Parch. Zebulon Butler. Mae 71 o honynt eisoes wedi cychwyn tua Threfedigaeth lwyddiannus y bobl dduon yn Liberia, a'r lleill i'w canlyn yn fuan. Yno y byddant yn wir ryddion yn mhob ystyr; yn eu hinsawdd cynhenid; yn gwellhau dyfroedd y gaethfasnach yn y ffynhonell o honi; ac yn parottoi ffordd yr Arglwydd i feddiannu Canoldir Affrica.

Y Gaethwasanaeth yn yr India Ddwyreiniol.—Ymddengys fod Prydain Fawr yn myned rhagddi yn gyflym yn niddymiad y gaethwas-

anaeth o fewn ei thirogaethau Indiaidd. Mae archiadau wedi eu cyhoeddi am ddiddymiad y gaethwasanacth yn Penang, Malacca, Singapore, a threfedigaeth Wellesley. Gwnawd gweithred gyffelyb gan Lywodraeth y Gyfeillach Indiaidd Ddwyreiniol. Nifer y caethion aryddheir trwy hyn gan y ddwy a gyfrifir yn ddeuddeg miliwn. Nifer y caethion yn America Ogleddol a Deheuol, ynghyd a'r India Orllewinol, a gyfrifir tua chwe' miliwn.

Wanesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR.

DYFODIAD Y COLUMBIA.

Gyda'r 'Columbia,' yr hon a gyrhaeddodd Boston ar foreu y 18fed, cawsom newyddion o Brydain Fawr hyd y 4ydd o'r mis diweddaf. Cynnwysant bethau o natur gyffrous, o amrywiol barthau'r deyrnas. Mae yr Iwerddon mewn dirdyniadau o'r nsill ben i'r llall, ac nid yw'r Alban ond ychydig gwell; yn Maenceinion bu terfysg diweddar, ac y mae 'Becca a'i merched' yn Nghymru yn dyfod y'mlaen gyda'r gynffon, fel nad oes nemawr o dawelwch mewn unrhyw barth o'r Ymherodraeth.

PRYDAIN FAWR A'R IWERDDON.

Ymddengys yn debygol iawn fod rhyw ddwysgyfwng yn yr ymyl o barthed Undeb Prydain a'r Iwerddon. Mae O'Connel wedi cael cynnorthwydd gwresog a bywiog yn mherson Dr. Higgins, Esgob Pabyddawl Armagh, yr hwn a ddadganodd ar gyhoedd fod yr Olfoiriaid Pabaidd dros ddiddymiad yr Undeb—mae Archesgob Dulyn, podd-bynag yn gwadu hyn mewn llythyr, Dulyn, podd-uynag yu gwadu'r ffaith, nid yw yn ond er ei fod yn gwadu'r ffaith, nid yw yn diddynawl. Mae collfarnu y gweithrediadau diddymawl. Mae O'Connel wedi dechreu'r frwydr yn frwdfrydig, ac er pan y trowyd ef a 13 ereill o'r Ustusiaeth am bresennoli eu hunain mewn cyfarfodydd diddymawl, y mae yn fwy gorwyllt nag erioed. Y mae wedi bygwth gwneyd cynnygiad am gyhuddgwyn yn erbyn yr Arg. Canghellydd am y weithred hon, a dywed ei fod o anghenreidrwydd yn peryglu cadernid yr orsedd a diogeliad y cyssylliad thwng y ddwy wlad. Haera nad ydynt y cyfarfodydd diddymawl yn anghyfreithlon, ac nad oedd gan Syr R. Peel ddim awdurdod i gyhoeddi fod Ei Mawrhydi wedi hysbysu ei phenderfyniad i gynnal yr Undeb. Mae ymddygiad y llywodraeth, er hyny, yn cadarnhau y peth, gan fod y mesurau mwyaf effeithiol yn cael eu defnyddio i rwystro amcan y diddymwyr.—Mae'r bywiogrwydd mwyaf yn Woolwich, Chatham, a chaderfaau milwraidd ereill, yn anfoniad ar y cledrffyrdd ac mewn agerlongau fyddinoedd, arfau rhyfel, &c., i'r Iwerddon. Hefyd gosodir cestyll ac amddiffynfeydd yr Iwerddon mewn sefyllfa gadarn ar gyfer ymosodiadau. Mewn gwirionedd, gan nad beth fydd y canlyniad, mae parotoadau Lloegr yn arwyddo bod torriad allan ryfel cartrefol wrth y drws.—Mae Protestaniaid yr Iwerddon yn selog dros barhâd yr Undeb, ac yn dyweyd, ond i Loegr rhoddi arfau yn eu dwylaw, y gwnaent hwy ddarostwng y terfysgwyr.

EGLWYS YR ALBAN.

Mae'r ymdorriad hir-ddysgwyliedig yn Eglwys yr Alban (Scotland) wedi cymeryd lle, a mwy na 400 o weinidogion, wedi gadael eglwys eu tadau, a bwrw eu hunain yn hyderus ar Dduw a chynnaliaeth wirfoddol y bobl. Ymgyfarfu Cymanfa Gyffredinol Eglwys yr Alban yn Edinburgh ar y 18fed o Fai. Wedi galw y Gymanfa i drefn gan Mr. Welsh y Cymedrolwr, a darllen rhês o benderfyniadau Gwrthdystiol, y gwr Parchedig a ymaflodd yn ei het ac a aeth allan, yn cael ei ganlyn gan y Parchedigion Ddrd. Chalmers, Candlish, Cunningham, a blaenoriaid ereill. Yn eu cyfeillach yr aeth allan y'mron yr holl aelodau a eisteddasent yn flaenorol ar ochr efengylaidd y tŷ-gan adael o'u hol wagle na lenwir byth. Cyfrifir hyn yr amgylchiad mwyaf pwysig a ddygwyddodd yn yr Alban wedi'r Chwyldroad. Cannolid hwynt yn fawr a bonllefau y dorf, tra yr elent yn orymdaith i gydeisiedd mewn lle arall, a barottoisid iddynt. Yr Eglwys Bresbyteraidd Rydd (Free Presbyterian Church) ydyw yr anw wrth ba un y dewisant gael eu galw. Maent wedi rhoddi i fyny bob hawl i eiddo yr eglwys yr ymadawsant a hi. Mae eisoes wedi eu casglu tuag at godi capeli iddynt, o leiaf £225,000. Yr holl weinidogion a arwyddasant y Gwrthdystiad ac a ymneillduasant ydynt 434; saforld ar ol, yn glynu wrth yr hen sefydliad 733 o weinidogion plwyfol, a 102 o weinidogion capeli. Ynghyd a'r gweinidogion a ymneiliduasant yr ydym yn deali fod pedwar o bob pump o efrydwyr duwinyddol Athrofa Glasgow, 93 o efrydwyr Edinburgh, a'r gornifer yn Aberdeen, wedi hysbysu eu penderfyniad

o lynn with yr ymneillduaeth.
Yr achos o'r ymranniad hwn ydoedd ymyrraeth y llywodraeth wladol âg achosion eglwysig; yr hyn, yn gymaint a bod Eglwys yr Alban yn Sefydliad Gwladol, nis gallesid ei ochlyd ond trwy ymneillduad. Hyderym bod hyn yn ernes o ddattodiad buan undeb yr Eglwys a'r Wladwriaeth yn mhob man lle y mae.

RHYDDID CREFYDDOL YN MHRYDAIN.

Er y flwyddyn 1811, pryd y gwnawd y fath ymosodiad anenwog gan Arg. Sidmouth ar ryddid yr Ymneillduwyr, nid oes gyffrodd cyffellyb yn mhlith cyfeillion rhyddid crefyddol wedi bod tebyg i'r hyn sydd yn awr trwy yr holl wlad, yn mhob tref, pentref a maenol. Mae Protestaniaid annghydffurfiol o bob enwad, Methodistiaid Wesleyaidd a phawb, mewn cyffro bywiog. Mae'r newyddiaduron yn llawn.ion o hanesion cyfarfodydd, erfynebion i'r Son o hanesion cyfarfodydd, erfynebion i'r Son

nedd, &c., er amddiffyn rhyddid crefyddol. Yr achos o'r cynhwrf mawr hwn oedd cynnygiad Syr James Graham yn Nhŷ y Cyffredin, ar vr 29ain o Chwefror, o ysgrif ar y pwngc o Addysgiant. Titl yr ysgrif yw, Ysgrif er rheoleiddio gwasanaeth plant a dynion ieuainge mewn gweithfeydd, (factories,) ac er gwell addysgiant plant mewn rhandirocdd gweithfaol.' Hyny yw ei gwrthddrych ymddangosiadol. Ond ei dyben gwirioneddol ac unigol yw llethu ymneillduaeth, ac adeiladu ar ei hadfeiliau sefydliad eglwysig, yr hon sydd yn carlamu tus Rhufain gyda'r buandra mwyaf. Y canlyn ydynt rai o brif nodweddion yr ysgrif. rhan o dair trwy gyfroddiad cyffredin yn y gwahanol lcoedd lle y'u sefydlir, un rhan o dair drwy rodd oddiwrth y llywodraeth, a'r un rhan o dair weddilliedig o dreth y tlodion. Am gyflog i'r Ysgolfeistr a threulion cydfynedol ercill, mae tair ceiniog yr wythnos i gael ei dynu allan o ennill pob plentyn gan yr hwn fyddo yn rhoddi gwaith iddo, iddeu talu i'r person a osodir i'w derbyn, dan ddirwyon trymion os esgeulusir hyny. Mae'r gweddill i'w talu drwy dreth osodedig, nid gan dalwyr y trethi, ond trwy archiad oddiwrth Arglwyddi Pwyllgor o Gynghor ar Addysgiant; efclly yn am-ddifadu y rhai ydynt yn talu'r dreth o unrhyw lais yn ei gosodiad. Mae holl lywodraethiad yr ysgol i gael ei gyflwyno i Fwrdd o Ymddiriedolwyr, o'r hwn, offeiriad y plwyf sydd i fod yn gadeirydd ex officio; mae dau Warden y plwyf hefyd i fod yn ymddiriedolwyr ex officio, h. y. trwy rinwedd eu swydd. Mae'r pedwar gweddill i gael eu dewis mewn Cyfarfod o Ustusiaid. O ganlyniad, mae hyd at fod yn sicr y bydd yr holl ymddiriedolwyr yn Eglwyswyr. Geill tri ffurfio quorum i weithredu yn absennoldeb y lleill; ac yna bydd y cwbl dan lywodraeth yr Offeiriaid a'r ddau Warden. Cedwir yr ysgol am dair awr o leiaf bob dydd, a gellir ar ddymuniad yr ymddiriedolwyr, dreulio un awr yn gyfan i ddysgu Catecism Eglwys Loegr. Rhaid i'r holl blant, gydag ond un eithriad, ddyfod i Eglwys y Plwyf ar y Sabboth, ac ar y cyfryw Ddyddiau Gwyl a bennodir gan yr ym-ddiriedolwyr. Y mae podd bynag un eithriad ar gyfer plant tlodion Ymneillduwyr, yr hwn oedd ar v cyntaf yn brawychu yr Uchel eglwyswyr yn fawr. Yr eithriad ydyw, na orfodir y plentyn i ddysgu Catecism yr Eglwys, nag i ddyfod i Eglwys y plwyf ar y Sabboth, os gwna ei rieni hysbysu eu bod yn wrthwynebol i hyny. Ond o ba werth yw hyny! pryd mae'r holl lywodraeth yn llaw Eglwyswyr i droi y plentyn o'r ysgol pryd y mynont; ac nid yw i gael gwaith yn un o weithfeydd Lloegr, Cymru, na'r Iwerddon (ni chynnwysir yr Alban) heb iddo ddyfod i'r ysgol, dan ddirwy o 5 i 15 dolar ar y neb a'i cyflogo. Cyfyngir yr ysgolion i blant gweithfeydd cotwm, gwlan, sidan, &c., yn awr, ond lledgrybwyllai Syr James, ei fod yn bwriadu lledaenu eu buddioldeb (?) i'r wlad yn gyffrodinol. Gwelsom mewn amrai lythyron o'r Hên Wlad, grybwylliadau am gyfarfodydd er gwrthwynebu yr ysgrif gaethiwol hon, ac hyderym bod digon o ysbryd rhyddid eto yn Senedd Prydain iddei battal mewn pryd. Y canlyniad o basio yr ysgrif yma yn ddeddf, fyddai torri i fyny ysgolion ar egwyddorion ehang rhyddid, dyfetha Ysgolion Sabbothol yr Ymneillduwyr o bob enwad, a gosod addysgiant y bobl weithgar dan hollol lywodraethiad offeiriaid yr Eglwys,—o ba rai bernir bod eisocs 3 o bob 4 yn Buseyaid, ac y mae'r surdoes angeuawl yn gyflym lefeinio yr holl glamp.

YNYSOEDD SANDWICH.

Cyrhaeddodd newyddion yma yn nechreu y mis diweddaf, fod cad-long o Brydain wedi cymeryd meddiant o Ynysoedd Sandwich, annibyniaeth pa rai a gydnabyddwyd mor ddiweddar gan America, Prydain, Ffraingc, &c. Yr oedd amrafael wedi codi rhwng awdurdodau breninol yr ynysoedd a chenadydd Llywodraeth Prydain Fawr. Daethai Arg. G. Paulett, Cadben, yno mewn cadlong Brydeinig, gan fygwth dinystr oddieithr i'r brenin ymostwng. Yn yr amgylchiad hwn dywedir i'r brenin alw ar ei gynghorwyr i gydymgynghori a chydweddio, a'r penderfyniad a wnaeth oedd, appelio at y Llywodraeth Brydeinig, ac yn y cyfamser rhoddi yr Ynysoedd i fyny i awdurdod Prydeinig. Dysgwylir yn effro gan lywodraeth y Wlad hon a gwledydd ereill beth fydd ymddygiad Lloegr ar yr achlyaur. Er bod yn hysbys am y Prydeiniant os cânt fodfedd y cymerant ddwy, eto yr ydym yn hyderu yn yr amgylchiad hwn y pleidiant gyfiawnder trwy ail osod yr hen frenin duwiol ar ei orsodd; cefnogir ni i ddysgwyl hyn trwy i Syr R. Peel hysbysu yn Nhŷ y Cyffredin nad oedd dim sail yn chwell y papyrau bod Prydain wedi cymeryd meddiant o Ynysoedd Sandwich.

Tywysogaeth Cymru.

Yr Hafod yn Ngheredigion.—Mae Duc Newcastle ar ol gwario £20,000 ar halas a meusydd nodedig yr Hafod, wedi penderfynu canu yn iach i Gymru; rhoddodd hefyd £1,000 tuag at borthladd Aberystwyth.

Damwain echryslawn yn y Coed-duon.—Ar ddydd Sadwrn yr 22ain o fis Ebrill diweddaf, trwy esgeulusdra beius, bu damwain echrys, sydd eisoes wedi terfynu yn marwolaeth dau, ar gledrffordd Tredegar a'r Cas-Newydd, sydd yn rhed-eg trwy y Coed-duon. Y dydd uchod attaliwyd yr agerbeiriant a rhês o bedrodféni ar gyfer iŷ tafarn yn y lle olaf; aeth y peiriannydd i'r dafarn, ond anghofiodd agor y caeadyn wedi cau ymaith yr ager, yr hyn, y'mhen ychydig o funudau, a rhuthr-dorrodd y peiriant; ac fel y mae yn alarus ychwanegu, collodd dau o ddynion oedd yn sefyll gerllaw eu bywydau yn y fan, enw y naill oedd Mr. Davies o'r Poultry Hatch, a'r llall Philip Williams, masgnachydd yn y Coed-duon. Cafwyd dau ereill mewn cae gerllaw wedi eu clwyfo mór enbyd gan ddarnau o'r peiriant fel nad oes ond gobaith gwan am eu hadferiad. Bernir y golled o ciddo, cyssylltiedig a'r peiriant, yn werth o leiaf £1,000. Torrwyd holl ffeneatri y 'George'—drylliwyd darn o'r nen, a thaflwyd rhai tai yn y gymydogaeth i lawr.

Arian Cydwybod.—Yn ddiweddar derbyniodd Mr. Rowland o'r 'Uxbridge Arms,' Cærnarfon, lythyr a nôd post Bangor arno, yn cynnwys ysgrif am y swin o ddeg punt, gyda'r geiriau can lynol wedi eu hysgrifenu yn y llythyr, 'Hen ddyledwr.' Yr ydym yn deall nad oes gan Mr. R. ddim côf fod neb yn ei ddyled o'r swm hwnw yn bennodol, gan hyny rhaid ei fod wedi cael ei anfon, fel arian cydwybod, gan ryw un a'i twyllasai.

Addysgiant yn Nghymru.—Y caulyn sydd gyfrif dychwcledig o'r symiau a dalwyd am addysg yn mhob sir yn Nghymru, am y ffwyddyn ddiweddaf, mae'n debygol;—Môn, £68; Caernarfon, £573; Dinbych, £302; Fflint, £566; Meirionydd, £109; Trefaeldwyn, £190; Brecheiniog, £77; Ceredigion, £100; Morganwg, £404; Mynwy, £724; Penfro, £200; Maesyfed, £100.

Bryngwran.—Rhyw ddiwrnod yn niwedd mis Ebrill diweddaf, Owen Williams, Bodenon, a aethai i gyfarfod plwyfol dros blwyf Bryngwran, sir Gaernarfon, ar ol yr hyn dychwelodd adref. bwytâodd ei swper, aeth i'r gwely, a bu farw y noson hono.

Ty-dorriad yn Llansantffread.—Ar yr 28ain o Ebrill daliwyd dau ddyn o'r enwau William Jones a Joseph Williams, am dorri id William Hughes Bryn-celyn, yn nghymydogaeth Llansantffread-Glan-Conwy, a'i yspeilio o bum' penadur.

Eto, gerllaw Caernarfon.—Ar nos Sul y 30ain o'r un mis torrwyd i dy Mr. Hugh Morgan, Waenfawr, gor Caernarfon, ac yspeiliwyd amryw bethau oddiyno. Daliwyd dyn o'r enwe Dafydd Roberts, yn y Felin Heli, a'r lledrad yn ei feddiant, am ba achos y mae yn awr yn ngharchar.

Llanedwen.—Mae côf-adail hardd a phriodol wedi ei osod yn ddiweddar yn eglwys Llanedwen, Môn, gan C. H. Evans, Ysw., mewn coffadwriaeth am y diweddar Barch. Henry Rowlands, M. A., o'r Plasgwyn.

Trelales, Morganing.—Mr. Wm. Howels, o Bant-yr-Rosta, Trelales, ger Pont-y-fon, Morganing, dyn ieuangc, yn byw ar ei dir ei hin, a gafwyd wedi marw yn sydyn iawn, nos Wener yr 21ain o Ebrill. Tranoeth bu farw hen forwyn iddo, yr hon a yfasai weddill o gwrw a ddygasid i'w meistr o Drelales y diwrnod blaenorol. Parodd hyn gyffro mawr yn y gymydogaeth. Y canlyniad fu, cymeryd dan holiad, chwaer i Mr. Howels, o'r enw Mrs. Thomas a'i gwr, dan y cyhuddiad o osod gwenwyn yn y llestr a anfonasid i ymofyn y ddiod. Ymddengys i Mr. Howels anfon ei was tua th'y un Mrs. Lewis i ymofyn diod, â'r hon y dywedir bod y trangcedig mewn cyfeillach, ar y ffordd, trodd y bachgen i d'y chwaer Mr. H., pryd, yr ofnir, y rhoddwyd gwenwyn yn y llestr.

Eglwys Dewi Sant yn Llerpull.—Ar ddydd Mercher y 3ydd o Fai, ymgyfarfu ymddiriedolwyr eglwys Dewi Sant yn Llerpull, i'r dyben o ethol Gweinidog i'r eglwys hono, pryd y dewiswyd y Parch. B. Morgan, Curad Aberystwyth.

DAMWEINIAU ANGEUAWL, A MAR-WOLAETHAU DISYFYD.

Daeth Richard Davies, glowr 17 oed, 1'w ddiwedd, trwy gwympiad mewn level yn Nowlais.

Bachgen, 11 oed, o'r enw John Jenkins, yn nhyddyn Ynys-Owain, plwyf Merthyr, a laddwyd trwy fynediad clwynion rhes o bedrodfeni drosto.

William Davies a syrthiodd i long-borth Cas'Newydd, ac a foddwyd.

Cafwyd John Woodman, 39 ml. oed, mab Edward Woodman, Caerdydd, yn farw yn ei wely yn ddiweddar. Nid yw achos ei farwolaeth, pa un ai hunan-ddienydd ai'r parlys mud, yn hysbys.

PRIODWYD-

Ebrill 18fed, yu St. Michael, Penfro, y Parch. James Dalton, a Charoline, merch y diweddar W. Humphreys, traf Penfro.

25.iu, yn Llanidloes, Mr. Thomas F. Roberts, o Dreffynnon, mab hynaf D. Roberts, Ysw., Mynydd-y-gof, Môn, ag Anne, ail ferch Hugh Jones, Ysw., o'r lloblaensf.

30ain, Mr. S. Vernon, o'r Banc, yn Mhoutypwl, a Mary, merch y diweddar W. Fothergill, Ysw., o Dalymaes, swydd Frecheiniog.

Mai Sed, yn Llanbeblig, y Parch. Thomas Hughes, Gate-house, ger Bangor, ag Harriet, merch henaf Mr. Simon Hobley, Caernarfon.

Yn ddiweddar yn y Trosnant, Pontypwl, y Parch. Daniel Davies, o Ruthin, swydd Ddinbych, a Jane Dafydd, merch y diweddar Llewelyn Dafydd, o Ferthyr.

BU FARW-

Ebrill 19eg. yn Ynystawe, Morranwg, yn 77 ml. oed, Martha, gweddw y diweddar Edward Martin, Ysw.

28ain, yn 66 oed, Mrs. Frances Walters, gwraig Mr. Griffith Walters, musnachydd, Heol Carr, Abertawe.

· 15fed, yn 83 oed, Mrs. Elizabeth Maund, Aberhonddu.

13eg. yn Ynysybont, Brecheiniog, yn 86 oed, Mrs. Sarah Jeffreys, gweddw Mr. Rees Jeffreys o Yscleidach.

22ain, yn 29 oed, yn Nhyddyn-Helen, ger Caernarfon, Edmund George Varnham, Ysw.

27ain, yn 45 oed, Mr. Elias Parry, gôf, Caernarfon.

Main, Rice Jones Owen, Ysw., o'r Blaenau, ger Dolgellau.

37ain, yn 27 oed, Ann, gwraig Mr. Thomas Phillips, masnachydd, Abertawe.

Yr un dydd, yn Llandâf, yn 81 oed, Catherine Phillips, gweddw y diweddar Daniel Phillips, adeiladydd, Caerdydd.

Yn ddiweddar, yn Nhroedythiw, Ceredigion, yn 18 ced, Elizabeth, merch henaf y Parch. Thomas Edwards, Person Llangeitho.

Yn nhŷ ei mab, yn Aberhonddu, yn 73 oed, Mrs. Joan Prosser.

Mai 1af, yn Nghaernarfon, William, unig fab Mr. John Lloyd, adeiladydd.

3ydd, yn St. Asaph, William, mab ieuangaf y diwedder Robert Jones, Ysw., Glan Elwy.

Yn Llysfaen, ger Caerdydd, yn 79 oed, Mrs. Jane Jones.

Yn Wrecsam, yn 37 6ed, John Richard, Ysw., gwin

Yn ei 69fed flwyddyn, John Rowland, Ysw., Pentre-elawdd, ger Caernarfon.

Yn Mhontypwl, yn 28 oed, Mary Ann, gwraig J. Cadman, o'r Darllawdy.

Yn Aberdâr, Herbert Williams, Tŷ-draw.

Yn y Coed-dûon, swydd Fynwy, Mr. Daniel Lewis.

Yn Abercarn, swydd Fynwy, Mr. Edmund Williams.

Manion Cyffredinol.

Y newyddion diweddaraf o Syria, a hysbysant fod yr Esgob Protestanaidd yn Jerusalem, wedi derbyn caniarad oddiwrth awdurdodau Beyrout, i fyned rhagddo yn adeiladaeth yr eglwys a gychwynasai yn y ddinas sanctaidd.

Crogodd pregethwr Milleraidd ei hun yn Beverly, Canada, dydd Gwener y Groglith.

Bu farw Noah Webster, L. L. D., yn New-Haven, Conn., ar yr 28ain o Fai, yn yr 85 mlwydd o'i oedran. Efe oedd awdwr ' Webster's Dictionery,' ac amrai o lyfrau ereill. Yr oedd yn gwybod, meddir, again o ieithoedd.

Efallai nad yw yn gyffredinol hyshys fod yr Is-iarll a'r awdwr M. de Chateaubriand, yr hwn sydd môr enwog yn Ffrainge, yn un o'r Llydawiaid, wedi ei emi yn St. Malo, yn 1769.

Mae'r Pahyddion wedi bod yn llwyddiannas yn ddiweddar yn yr etholiadau yn achos yr ysgolion cyffredia yn Nghaerefrog-Newydd, ac os na ddihuna Protestaniaid i sefyll dros eu breiniau, bydd y Bibl yn llyfr gwaharddedig yn yr ysgolion yn fuan.

CYDNABYDDIAETH O ANRHEG.

Diwedd y mis diweddaf derbyniasom anrheg noderlig o gywrain, sef Agerbeiriunt bychan, oddiwrth ein brawd a'n cyfaill hoff, y peiriannydd medrus, William Edwards, Caerefrog-Newydd, (gynt o'r Cilgwn. plwyf Llanllyfni, swydd Gaernarfon, Gogledd Cymru.) Hyd y peiriant bychan yw tua llathen a haner; mae'r berwedydd a'r ffwrnes, ynghyd a'r simdde wedi eu gwneyd o gopr; yr agerbib, dwyselau, crwngeuedd, (cylinder) agergist, &c., o bres; yr olwyn fawr o haiern bwrw, y breichiau, gwïail, &c., o ddur. Mae yr oll o honi o gyalluniad a gwneuthuriad ein eyfaill uchod. Er nas geill fod ei gullu oad bychan, eto, y mae pob darn e hono wedi ei weithio môr gywrain yn ei gyfartaliadau fel y gwerthia gyda'r rhwyddineb â'r buandra mwysf.

Mae gosodiad y ddwy elfen ddinystriol, y tân a'r dwfr, i ymladd a'u gilydd, a darostyngiad yr olaf pan ar ffo ogyrhaedd ei erlidiwr, at wasanaeth dyn mewn cynnifer o ffyrdd, ar dir ac ar fór, ac, os gwir yr hanes, yn yr awyr hefyd yn fuan, yn ddiau, yn un o brif ryfeddodau yr oesoedd.

Oddiar dippyn o yshryd ymofysgar am wybodaeth, darfu ini ryw dro grybwyll i'n cyfaill y buasai yn dda genym allael amgyffred dull yr ager o weithredu ya symudiadau yr agerbeiriant: effaith y crybwylliad hwnw ydyw y cynddelw rhagorol sydd yn awr yn ein meddiant, yr hwn a gostiodd iddo ef lawer o lafur, ac nid ychydig o draul.

Yr ydym wedi ei osod yn ein myfyrgell, lle y canisteir i ambell ymwelydd ddyfodfa, ac yr ydym yn wir yn teimlo ein Gwladgarwch ar gynnydd, pan yn cyfeirio at y rhodd, gan ddywedyd, 'Wele i chwi weith Cymro ietaenge yn America!'

Nid oedd elw mewn golwg yn yr anrhegiad na'r derbyniad, eto cedwir y peiriant yn ofalus fel Côf-arwydd —nid yn unig o athrylith darnodedig, ond yn llawa gymaint o serchfwyndar gwresog ein cyfaill hoff.

Hoff a theg anrheg a yrrai—Gwilym,
A'i gu law y'i gweithiai:
Peiriannydd celfydd di fai—
O fwynedd yr anfonai.

Yn barod caem agerbeiriant,—arwydd Cain, eres, o serchiant;— Ei sil nis ceir am beiriant, Enwog yw, le un o gant.

GOLTETED.

Buwingddiaeth.

HAD YR EGLWYS.

(O'r Drysorfa.)

FEL yr oeddwn yn ddiweddar ar fy nhaith trwy Ogledd Cymru, tueddwyd fy meddwl i graffu yn lled fanwl ar drein yr Eglwys, ac agweddau y cynnulleidfaoedd perthynol i'r Trefnyddion Calfinaidd yn addoli. A chefais, er fy mawr lawenydd, fod llawer o gyfnewidiad er gwell yn hyn, ragor y peth a welais i, yn mhlith fy nghyd-genedl anwyl a hoff. Ond y rhyfeddod fwyaf a welais, a'r peth a dynodd fy sylw yn benaf, oedd yr hyn a gyfarfum mewn tref a elwir Llanrwst, swydd Ddinbych, ar foreu

Sabboth, fel y canlyn :---

Ar ol gorphen y bregeth, gweddio a chanu, cyhoeddwyd Society, neu Gymdeithas Eglwysig, arhosais yno, a chyda fod y gynnulleidfa yn ymwasgaru, gwelwn dorf o blant yn ymgasglu ar lawr y Capel, ac yn cael eu gosod i eistedd yn drefnus yn ol eu hoedran. Gofynais i un oedd yn fy ymyl, ai plant yr Ysgol Sabbothol oeddynt? 'Nage,' meddai yntau, ('er eu bod yn perthynu i'r Ysgol i gyd, ac yn Ddirwestwyr i gyd,) y rhai hyn ydynt Hâd yr Eglwys hon.' Edrychais o'm hamgylch, a gofynais drachefn, Pa faint yw rhif yr Eglwys? Atebodd, mai 'oddeutu 240.' Ac y mae genych gymmaint a hyn o blant? 'Oes.' Wel syndod, meddwn, yn wir y mae bendith llwyth Aser wedi disgyn yn helaeth arnoch chwi; a diameu genyf mai dyma yr Hâd a fendithiodd yr Arglwydd. Attolwg i chwi, meddwn, pa le yr oeddynt ar y bregeth? 'O,' meddai yntau, 'yr oedd pob un 'an ofal ei rieni y pryd hwnw.'

Erbyn hyn yr oedd pob peth yn dawel a phawb yn ei le yn brydferth iawn. Sefais ac edrychais yn graff ar yr olygfa ardderchog oedd o'm blaen, a dyma i chwi ddesgrifiad o henynt.—Yr oedd y ddwy fainge nesaf i'r pulpit yn llawn o blant o 3 blwydd hyd yn 5, tebygwn, bechgyn ar un, a genethod ar y llall, yn un rhês hardd, a'u dwylaw bach yn mhleth,

mór llonydd ac astud a hen bobl.

Ar y ddwy fainge tu ol iddynt, yr oedd plant o 5 oed hyd yn 8, bechgyn ar un, a genethod ar y llall a'r olwg arrynt yn dobyg

ar y llall, a'r olwg amynt yn debyg.
Yn y drydedd rês, yr oedd dwy faingc o rai
o 8 oed hyd yn 12, bechgyn ar un, a genethod
ar y llali, yr un modd.

Yn y bedwerydd rês, yr oedd tair maingc yn cynnwys rhai o 12 oed hyd 16, yn yr un drefn a'r lleill, ac o'r rhai hyn yr oedd mwyaf. Ac mewn dwy seal y tu ol iddynt, yr oedd o ddectu 20 o rai oedd wedi cael eu derbyn yn ddiweddar oddiwrthynt i gymundeb, a golwg ddymunol iawn arnynt. Meddyliwn bod eu rhifedi i gyd o 140 i 160. Yna yr oedd yr Eglwys, sef y bobl mewn oed, o'u hamgylch fel yn eu hamddiffyn, yr hyn oedd yn dangos i mi eu cariad mawr atynt, a'u hanwyldeb o honynt. Ac o'u blaen yr oedd y Gweinidogion a'r Diaconiaid, y rhai oedd yn eu porthi â gwy-

bodaeth ac à deall.

Yr oeddynt yn hynod o lân a phrydferth, dim dillad coegfalch, nac un ymddygiad gwamal ni welais yn eu plith. Yr oedd y Diaconiaid yn gofyn am y testynau a'r pregethau iddynt, ac yr oeddynt yn ateb yn rhagorol dda. Yna yr oedd un o'r gweinidogion yn ymddyddan â'r rhai bynaf o honynt, gan wasgu atynt yn ddifrifol yr anghenreidrwydd am brofiad ysbrydol o bethau crefyddol; ac ar ol cynghori ychydig arnynt yn gyffredinol, yr oedd pennill yn cael ei roddi allan i'w ganu, ac un o honynt hwy oedd yn dechreu canu. A hynod y canu oedd yno; yr oedd eu gwynebau llon, eu lleisiau soniarus, a'u cydgordiad rhagorol yn fy rhyfeddu yn fawr, pob un a'i holl egni yn cydblethu mawl i Dduw. Ar ol i un o'r brodyr weddio yr oeddynt yn myned allan yn rheolaidd, y bechgyn i un drws, a'r genethod i'r liall, bob yn un ag un, gae ddechreu o'r hynaf hyd yr ieuangaf; ac yna yr Eglwys yn eu dilyn. Yn wir, Syr, dyma yr olygfa brydferthaf a welais i erioed; a diamau genyf nad oedd brenhines Seba, yn mhalas gorwych Solomon, ddim mewn mwy o syndod nac oeddwn innau yn mhlith y dorf ogoneddus hon. O! dywedais yn fy

nghalon, gwyn fyd y plant hyn, gwyn fyd a'u pian, a gwyn fyd yr Eglwys sydd yn eu magu.

Byddai yn werth i Ddiaconiaid Eglwysi Cymru fyned i Lanrwst i weled eu trefn, ac i efelychu eu hesiampl. Yn awr, Syr, dymunaf eich cennad i gyfarch Swyddogion ty Dduw trwy gyfrwng y Drysorfa ar y mater yma.

Fy anwyl frodyi, a ydym yn gwneuthur cyfiawnder â Hâd yr Eglwys, ac yn gofalu am eu magu a'u dwyn i fyny i'r Arglwydd ar ol eu bedyddio, gan eu hystyried yn berlau gwerthfawr wedi eu hymddyried i'n gofal gan Dduw! Yr wyf yn ofni mai bylchog iawn ydyw hyn mewn llawer man. Nid allwn ymeegusodi, a

thaflu hyn wrth ddrws eu rhieni, oblegyd nid vw dyledswydd y rhïeni yn lleihau dim ar ddyledswydd yr Eglwys, na dyledswydd yr Eglwys yn lleihau dim ar ddyledswydd y rhïeni; ond dylai y naill a'r llall gydweithredu yn egniol i gael hâd duwiol, a chenedl sanctaidd i'r Arglwydd. Pa le y cawn ddefaid oni ofalwn am yr wyn? Beth a wneir am ychain oni fegir y lloi? Pa le y ceir Eglwys yr oes nesaf, os byddwn yn esgeuluso y plant a roddes Duw o'i ras i ni! Gan hyny, deffrown yn gyfiawn, ac na phechwn, porthwn yr ŵyn a'r mynod tyner, gerllaw pe-byll y bugeiliaid. Cymerir enwau yr holl blant i lyfr yr Eglwys pan y'u bedyddir,-gofaler am eu cael i gyd tán addysg yr Eglwys, pan y deuant i oedran addas i dderbyn addysg. Neillduer rhyw gyfran o amser bob Sabboth i'r plant yn mhob Eglwys, a bydded yr Eglwys i gyd yn bresennol, a phorther hwy yno a gwybodaeth ac á deall, yn ol y dull uchod; yna yn sier o hyn y daw i ni ddaioni a bydd bendith yr Arglwydd ar ein llafur. Nid rhaid i ni eu troi ymaith yn ddiystyr, rhag iddynt fyned yn rhagrithwyr; ynfydrwydd yw hyny, yn hytrach gwnawn ni ein dyledswydd gyda hwynt, a gweddiwn lawer drostynt; oblegid y mae digon yn addewid Duw i'w gwneuthur yn saint; oblegid hwy, fel Isaac, ydynt blant yr addewid; a dyma hi,—O! y mae yn llawn o felusder, ac yn etfeddiaeth fwy na'r ddwy India. 'Fel hyn y dywed yr Arglwydd, yr hwn a'th wnaeth, ac a'th luniodd o'r groth, efe a'th gynnorthwya; nac ofna, fy ngwas Jacob, a thi Jesurun, yr hwn a ddewisais. Canys tywalltaf ddyfroedd ar y sychedig, a ffrydiau ar y sychdir; tywalltaf fy ysbryd ar dy hád, a'm bendith ar dy hiliogaeth: a hwy a dyfant megys yn mysg glaswellt, fel helyg with ffrydiau dyfroedd. Hwn a ddywed, eiddo yr Arglwydd ydwyf fi; a'r llall a'i geilw ei hun ar enw Jacob; ac arall a ysgrifena a'i law, eiddo yr Arglwydd ydwyf, ac a ymgyfenwa ar enw Israel.' Esa. xliv. 2, 3, 4, 5.

YMDEITHYDD.

Dymunir lle i'r ysgrif finenorol yn y 'Cyfaill,' gan obeithio y bydd o fendith yn y wlad hon, er ein deffroi i weinyddu mwy o addysg i'r plant a fegir yn ein Heglwysi.

Swydd Oneida.

OWEN EVANS.

YR ANGHENREIDRWYDD O WY-BODAETH YSGRYTHYROL.

Y mae pob gwybodaeth yn werthfawr, ond y mae gwybodaeth Ysgrythyrol yn fwy gwerthfawr ac anghenreidiol nac un wybodaeth arall; ac yn rhagori ar bob gwybodaeth arall yn ei tharddiad, ei chynnwysiad, ei dybenion, ei heffeithiau a'i pharhâd. Gŵyr y plentyn uniaith, a fagwyd yn yr Ysgol Sabbothol, a thrwy y moddion gwerthfawr hyn a gyrhaeddodd raddau o wybodaeth Ysgrythyrol, fwy am Dduw, a'r hyn ydyw yn ol y datguddiad a geir o hono yn y dwyfol ddatguddiad, ac am ddyn a'i gyffwr ger bron Duw, a pha fodd y mae i ddyn gyrhaedd gwir a sylweddol ddedwyddwch, ac yn inha beth y mae sylweddol ddedwyddwch, ac yn inha beth y mae sylweddol ddedwyddwch, ac yn gynnwysedig, na'r philosophydd mwyaf o fewn y byd erioed oedd yn amddifad o wybodaeth

Ysgrythyrol. Y mae lluoedd dirif wedi eu rhyddhau oddiwrth bob gofid, a'u codi i fwynhad o berffaith ddedwyddwch, heb ond ychydig neu ddim o lawer o wybodaethau y byd hwn; ond nis gall neb gael ei godi i berffaith ddedwyddwch heb wybodaeth Ysgrythyrol: y mae yn anghenreidiol yn y byd hwn, ac i barotoi

erbyn byd ar ol hwn.

Ýmddengys yr anghenreidrwydd am y wybodaeth hon yn wyneb y rhagoriaeth sydd yn y gwledydd a'r teyrnasoedd hyny lle y mae, ragor i'r lleoedd nad ydyw hi; a'r cymydogaethau a'r teuluoedd lle y mae hi, a'i llywodraeth, rhagor i bob cymydogaeth a theulu lle nad yw hi; mewn pob trefn a gweddeidd-dra perthynol i ddynoliaeth, o herwydd nid oes iawn drefn mewn un wlad, cymydogaeth, na theulu heb hon: a phe byddai pawb yn meddu ar hon, ac yn byw yn ol ei rheolau, ni byddai annrhefn, trais, gwrthryfel na therfysg yn un man; byddai wyneb y ddaear agos fel wyneb y nef; o berwydd efengyl y tangnefedd ydyw hon, a bydd yr oll lle y byddo ei llywodraethiad yn sancteiddrwydd i'r Arglwydd.

Y mae yn anghenreidiol i Athrawon yr Ysgolion Sabbothol feddu y wybodaeth hon, fel y byddo ganddynt ffurf yr athrawiaeth iachus i'w chyfrannu i ereill; hebddi nis byddwn ond fel y dall yn tywys y dall. 'Tydi yr hwn wyt yn

addysgu arall, oni'th ddysgu dy hun?'

Ac y mae cyflwr anwybodus dyn wrth natur yn profi yr anghenreidrwydd am dani: y mae yn cael ei eni fel llwdn asyn wyllt-heb wybodaeth na deall, yn dywyll ac yn dywyllwch. Bod yr enaid heb wybodaeth nid yw dda.— 'A'm pobl a ddyfethir o eisiau gwybodaeth.' Mae pawb o hil Adda mewn cyflwr truenus, eu personau dán gondemniad, a'u holl natur dán arglwyddiaeth marwolaeth; a bod yn y fath gyflwr heb wybodaeth o hyny, nac am drefn i gael eu gwaredu, sydd amgylchiad truenus. Ond dyma wybodaeth a ddengys ffordd gyfiawa i ryddhau'r person sydd dân gondemniad, a hyny o orsedd Duw; a rhydd hon gyfarwyddid sicr a hollol, i gwbl iachau yr afiechyd sydd yn ein natur; a dengys hon drefn i godi'r marw yn fyw; a chan fod y cristion i ymladd yn erbyn holl allu y tywyllwch, yma caiff gyfarwyddid am gyflawn arfogaeth, a pha fodd i drin ei arfau a chongero ei elynion. Dyma lythyr cymun ein hanwyl Iesu, ac yma yr amlygir ei gymunroddion i'w frodyr tlodion; yr hyn a'u gwnant yn gyfoethog byth. Dyma y gorchymynion ag y mae hyfrydwch perffaith o ufuddhau iddynt, tystiolaethau y tál pwyso arnynt yn mhob amgylchiad, ac addewidion am gymhorth yn mhob anghen ac eisiau.

Gwna y wybodaeth hon bawb sydd yn meddu ami ragori ar bawb ereill. 'Deallais fwy na'm holl athrawon, o herwydd dy dystiolaethau yw fy myfyrdod.' Mae yn werthfawroccach na gemau; nid oes dim dymunol cyffelyb iddi. Dengys hon fodd i fyw, a byw yn llawen, paa y byddo'r cwbl wedi darfod yn y greadigaeth; er troi i'r maes a'r winllan, y beudai a'r gorlan, y cwbl wedi darfod—wedi colli'r cwbl—hyd yn nod y perthynasau agosaf, dengys hon Dduw y tâl ymgysuro ynddo, a bod yn llawen a hyfryd yn y mwynhad o fendithion ei lachawdwriaeth.

Dengys y wybodaeth hon pa fath ydyw cyflwr annedwydd y trueiniaid sydd yn y llyngelyn annobeithiol, er mwyn i bawb ochelyd y ffordd sydd yrfarwain yno; a dedwyddwch annhraethol preswylwyr gwlad goleuni, a'r ffordd sydd i bawb i'w theithio yno.

Gan nad oes dim arall a rydd wybodaeth am y pethau hyn ond gwybodaeth Ysgrythyrol, gwelir yn naturiol yr anghenreidrwydd am dani: er fod y nefoedd yn datgan gogoniant Duw, a bod ei dragywyddol allu a'i Dduwdod yn amlwg yn wyneb y pethau a wnaeth, eto nid oes un gwawr o obaith i bechadur ond yn yr Ysgrythyrau; gan hyny gwelwn y fraint o'u cael, yr anghenreidrwydd o'u chwilio, a byw yn addas iddynt. Prysured y dyddiau pan fyddo y ddaear wedi ei llenwi o wybodaeth gogoniant yr Arglwydd, fel y tôa'r dyfroedd y môr. Amen. Oak Hill.

DYFODIAD PRYDLAWN I ADDOLIAD DUW.

Yr oedd gwraig a arferai ddyfod i'r addoliad cyhoedd gyda chyssondeb mawr, a gofal am ddyfod mewn pryd; a gofynwyd iddi, pa fodd yr oedd hi yn gallu dyfod mór gynnar bob amser? Ebai hi, yn synhwyrol iawn,—'Mae yn rhan o fy nghrefydd i beidio affonyddu crefydd rhai ereill.'

E. M.

Aniangodiaeth.

'EIN DAEAROL DY.'

(Parhad o du dal. 83.) Y DANNEDD.

O flaen un o ddrysau mwyaf y 'GROMEN' y mae trefniad nodedig iawn, yr hwn sydd yn teilyngu desgrifiad neillduol. Mae yma rywbeth yn debyg i un math o olwyn; nid oes yma, podd bynag, ddim olwynion. Y mae, yn wir, rhywbeth yn debyg i felin, ac y mae yn cyflawnu gorchwyl nid anhebyg i falu, ond y mae y symudiad trwy ba un y cyflawnir y gweithrediad hwn yn dra thebyg i bwyo mewn morter. Mae un darn o'r olwyn ddanneddog, yn sefyll yn llonydd yn ystod y gweithrediad, tra y mae'r llall yn symud i fyny ac i lawr arni, ac yn torri yn ddarnau y pethau a ddelo rhyngddynt. Mae hefyd yn llithro ychydig i'r deheu a'r aswy, ac efelly yn gwneuthur y weithred o falu yn gyflawn.

Pan y byddant nifer y dannedd yn gyflawn, yn un mewn oedran, a dim wedi eu colli na'u tynnu allan, y mae pob gen yn cynnwys un-arbymtheg; a'r ddwy, o ganlyniad, ddeuddeg-arhugain. Nid oes gan blant ond ugain ar y cyntaf, neu ddeg yn mhob gen. Yr ugain yma a elwir weithiau y dannedd llaeth, o herwydd yr ymddangoeant tra mae'r plentyn yn ymborthi yn benaf ar laeth. Maent yn bwrw y rhai hyn, rhwng yr oedran o saith a phedair-mlwydd-arddeg, ac y mae deuddeg-ar-hugain o rai newyddion yn tyfu yn ei lle.

Y mae amser yn mywyd pob plentyn—dywedwch pan fyddo tua chwe' mlwydd oed—pryd, os na fydd wedi dechreu bwrw ei rês gyntaf o ddannedd, y mae wyth-a-deugain yn y ddwy ên—ugain mewn golwg, ac wyth-ar-hugain o danynt, yn gorwedd yn ddwfn yn y ddwy ên, wrth wreiddiau y lleill.

Pan yr edrychoch ar asgwrn gên dyn, neu ryw greadur arall, er hyny, nid ydych yn canfod gwreiddiau neu yspagiau y dannedd, maent yn guddiedig yn yr ên. Nid oes i'r rhai sydd yn y blaen ond un gwreiddyn bob un; mae i'r cliddannedd ddau ac weithiau mwy

cti-ddannedd ddau, ac weithiau mwy.

Y mae pedwar math o ddannedd yn mhob gên, sef, pedwar dant blaen, dau ysgythr-ddaint neu foch-ddaint, pedwar o gil-ddaint bychain, a chwech o gil-ddaint mawrion. O'r rhai hyn dyellir fod y naill hanner bob ochr.

Nid yn asgwrn y gên y mae'r dannedd wedi eu gosod, er yr ymddengys eu bod felly; ond mewn ychwanegiad esgyrnaidd, yr hwn a elwir yr alreolar process, ac a ffurfia forteisiau gwirioneddol y dannedd. Mae y morteisiau hyn, mewn hen bobl, a phryd na byddo y dannedd mwyach o'u mewn, yn sychu i fyny, ac yn cael eu llyngcu i fyny i'r cyfansoddiad. Oddiar hyn y cyfyd y gwastadrwydd hyny yn y gen isaf, a chrebychiad ymddangosiadol yr wyneb, a welir

mewn pobl oedranus.

Nid ydynt y dannedd, mwy nag esgyrn ereill, ar y cyntaf ond yn unig ddarnau o glud tew. Nid ymddangosant ar yr enedigaeth, oblegid eu bod yn asgwrn yr en. A'r hyn sydd yn ddyeithr yw, fod y talpiau elydawg hyn a ffurfiant y ddwy rês o ddannodd (y rhai a fwrir yn ieuainge, ac hefyd y rhai sydd yn dyfod ar eu hol i lenwi eu lle,) yno ar yr un amser; y blaenaf yn agos i ymyl asgwrn yr en, a'r olaf ychydig yn ddyfnach o fewn iddo.

Pan fyddo y darnau meddalion o glud a ffurfiant y dannedd yn dyfod yn asgwrn, mae'r gweithrediad fel y canlyn.—Yn gyntaf, y mae nodyn neu frycheuyn caled yn dechreu yn nghanol y dant, yr hwn a gyfleir yno gan y llestri gwaed a'i meithrinant; ac y mae hwn yn cynnyddu yn raddol, nes y byddo yr holl glud wedi ei lyngcu i fyny, a'i le yn cael ei lanw âg asgwrn. Ond y mae'r dannedd yn gyfansoddedig o rywbeth heblaw asgwrn onidê treulient allan yn fuan.

Mae i bob dant dair rhan, y goron, y gueddf, a'r yspag. Yr yspag ydyw yr hyn sydd wedi ei wneyd yn sicr yn yr ên, megys po bai wedi ei yrru i mewn fel hoel. Mae'r gwddf yn ymyl asgwrn yr ên, lle y mae y croen neu'r bilionen sydd yn gorchuddio asgwrn y gên, yn cyssylltu a'r dant ac yn glynu wrtho. Dyma'r bilionen mae'r deintydd yn wahanu oddiwrth y dant a'i fflaim, pan y byddo yn myned i'w dynu. Mae'r dant ychydig yn llai yn y fan hyn. Coron neu gorph y dant yw yr hyn a welir uwch y gorchfannau, (gums.)

Mae gwaed yn mhob dant, a theimlad; ond am hyn cawn sylwi mwy rhyw dro eto. Yn awr i attal y dannedd rhag treulio allan, megys y gwnelai asgwrn cyffredin, mae'r goron yma wedi ei gorchuddio drosodd â rhywbeth llawer calettach nag un asgwrn yn y corph dynol. Gelwir ef enamel, yn gymraeg arliw.

Ond er caletted ydyw treulia mewn amser. Treulia lawer yn gynt, os pigir ef, fel y gwna llawer, a phinau a nodwyddau, neu os dilynir yr arferiad niweidiol o dorri cnau a'u dannedd. Os unwaith y dryllir yr arliw, fel y delo yr awyr a phethau ereill i mewn at yr asgwrn meddalach sydd dano, â'r dant yn fuan yn gau, neu fe bydra. Er hyny, parha y dannedd, fel rhanau ereill y peiriant rhyfeddol a roddir i ni gan Dduw, yn hwy o'u defnyddio yn gymhedrol. Mae pob math o fwydydd a diodydd ag ydynt niweidiol i'r cylla, yn niweidiol i'r dannedd hefyd, yn meddalhau yr arliw, ac yn ei ddryllio. Paham y mae felly cawn ddangos eto.

Dylid cadw'r dannedd yn bertfaith lân, trwy eu golchi ar ol bwyta, yn dda, â dwfr glân. Gwnelai hyn nid yn unig lawer er diogelu y dannedd a'u defnyddioldeb, eithr hefyd fod yn foddion gocheliadol rhag arteithiau dirdynawl

y ddeintwst.

Mae y dannedd yn tyfu hyd y diwedd, am fod traul mawr arnynt yn eu gwaith; y mae hyn yn amlwg oddiwrth fod y dant fydd ar gyfer y dant a gellwyd yn myned yn hwy na'r lleill. Y creaduriaid hyny sydd a dannedd ganddynt yn y ddwy en, nid oes gauddynt ond un cylla i dderbyn a pharotoi eu hymborth; ond y rhai sydd heb ddannedd yn yr ên uchaf, neu heb ddim dannedd, y mae ganddynt dair cylla, fel anifeiliaid, ac adar grawnweiniol. doethineb Duw i'w weled yn fawr yn ngosodiad y dannedd; pe buasai y rhai blaen yn ôl, neu y cil-ddannedd yn mlaen, buasent yn gwbl anaddas, ac annefnyddiol: gorchwyl yr olaf yw malu, a'r blaenaf i dori.-Rhyw weithiwr doeth, darbodus, a fu yma, meddai Galen.

Glendid dannedd, yn yr Ysgrythyrau a arwydda newyn trwm; ac ysgyrnygu, a rhingcian dannedd, a arwydda gynddaredd, galar

mawr, annobaith, a phoen.

(Pw barhau.)

Amrywiaeth.

Y MERTHYR CRIST'NOGOL CYNTAF.

Ymddyddan, gwedi llabyddiad Stephan, rhong Joseph a Maimon, dau Inddew dychweledig.

Joseph. Y mae'r erledigaeth yn cynddeiriogi yn fwy fwy-ti glywaist fod un wedi syrthio yn yaglyfaith iddo?

Maimon. Naddo yn wir-bum yn gweini i

rai o'n brodyr cleifion.

J. Wrth hyny nid oeddit yn bresennol ar labyddiad Stephan, ein Diacon anwyl!

M. Fe'm lluddiwyd gan ddyledswyddau ereill-ac ni welais hyd yn nod ei gynghaws

J. Wel, arbedwyd i ti olygfa tór-calonus iawn; eto yr oedd y canlyniad yn orfoleddus.-Yr ydym yn bwriadu ei gladdu y prydnawn hwn, a dysgwylir i'r brodyr fod yn bresennol.

Mr. O ba beth y cyhuddwyd ef?-yr oedd

Stephan yn rhy dda i fod yn euog o droeedd

J. Trwy gam-cystrawenu ei eiriau, cyhuddasant ef o gabidraeth.-Y cynghor a eisteddasant mewn barn, ac a'i condemniasant ef i'w labyddio.

M. Wel, a wnaeth efe ddim amddiffyniad!

J. Do, un hirfaith, a doniol iawn, eithr trawsataliwyd ef yn ei ganol. M. Paham hyny!

 J. Am na allai ei farnwyr oddef y gwirionedd, ac am eu bod wedi penderfynu ei ladd ef.

M. Beth oedd a'i tramgwyddodd fwyaf! J. Ei rag-ddywediad, y dynystriai Iesu eu teml, ac y cyfnewidiai ddefodau a deddfau

Moses. M. Os gau-ddywediad oedd hwn, nid oedd rhaid iddynt bwyso cymaint arno, erthr os ydoedd yn wir, ni wnai llofruddio Stephan attal

ei gyflawniad.

J. Sicr, and nid yw y dynion hyn yn ymresymu,-cludir hwynt ymaith gan eu teimladaua chan edrych ar ganlyniadau y fath ddygwyddiad iddynt eu hunain yn unig, ysgyrnygasant ddannedd, ac edrychasant arno gyda'r atgasrwydd mwyaf.

M. Wel, sut yr oedd Stephan yn ymddan-

J. Fel angel Duw; yr oedd ganddo holl larieidd-dra a mawrhydi Seraph,— a'i wynebpryd yn oleuedig gan ddysgleirdeb nefolaidd.

M. A ymresymodd efe lawer a hwynt?

J. Efe a draethodd wirebau hanesyddol ein cenedl, o Abraham hyd laddiad y Messiah, yn fyr, ond yn effeithiol iawn. Ac yn ddilys, pe caniateisid iddo, y tynasai gasgliadau penderfynol oddiwrthynt o blaid y grefydd newydd. Ond cygynted y dechreuodd gymhwyso y gwirebau, ffromasant yn eu calonau ac a ruthrasant yn unfryd arno.

M. Wel, pa beth a'u ffyrnigodd felly!

J. Ese a'u cyhuddodd hwynt, yn ddidderbyn wyneb, o ladd yr hen brophwydi,—ac hefyd o groeshoelio ein Hathraw bendigedig.

M. Ond, a'i nid gwir y pethau hyn? Pa'm na oddefent y gwirionedd?

J. Eu bod yn wir sydd sicr-ond mae gwirionedd, yn lle argyhoeddi, yn cyffroi teimladau chwerwon mewn rhai dynion, ac felly yn y rhai hyn; ac i ymddial, trochasant eu dwylaw yn ngwaed Stephan ddiniwaid.

M. Mór arswydus, yn ychwanegu felly at eu heuogrwydd!-Ond, a gafodd ein brawd anwyl

ddim arwydd i'w nerthu?

J. Do, efe a welodd ogoniant Duw, a'r Iesu yn sefyll ar ddeheulaw Duw. Ac efe a fyn-egodd iddynt y weledigaeth. A phan glywsant fod lesu, yr hwn a ddirmygwyd ganddynt hwy, yn sefyll ar ddeheulaw y Mawrhydi dwyfol mewn gogoniant, aethant yn ôrwyllt!

M. Syndod, na buasai hyn yn eu dwyn i

J. Naddo,—gwaeddasant a llef uchel, ac a rauasant eu clustiau, rhag clywed y gwirionedd, fel dynion wedi penderfynu gwrthsefyll pob tystiolaeth,-yna bwriaeant ef allan o'r ddinas, ac a'i llabyddiasant.

M. Pwy oeddynt ei labyddwyr!

J. Y tystion, yn ol y ddefod,—a hwy a ddod-

asant on dillad with draed dyn ieuange ag oedd yn ymddangos yn bur foddlawn i'r llofruddiaeth.

M. A glywaist ti pwy oedd efe?

J. Clywais un o'r edrychwyr yn ei alw 'Saul o Tarsis,' ac yr wyf yn deall ei fod yn benboeth iawn yn erbyn y grefydd newydd.

M. Yr Arglwydd a agoro ei lygaid ef i ganfod y gwirionedd megys ag y mae yn yr Iesu!

J. Amen: Ond mae ei ynddygiad presennol

yn ei wneuthur yn annobeithiol iawn.

M. A welaist ti ein brawd anwyl yn ei fun-

udau diweddaf?

J. Do, a golygfa effeithiol iawn ydoedd,—yr oedd yn galw ar ein Hathraw a welodd yn y weledigaeth, ac yn dywedyd 'Arglwydd Iesu, derbyn fy Ysbryd.' Yna aeth ar ei liniau yn nghanol cawod o gerrig, ac mewn llais hyglyw a chadarn gweddiodd dros ei lofruddion,—yna efe a syrthiodd, ac yn bur ddedwydd a hunodd

ya yr Iesu,

M. Wel, yn wir, mae yma esiampl hynod i ni, nid yn unig o ddyoddefiadau, eithr o ffydd Fe fu farw yn debyg iawn i'n Hathraw rhagorol, o leiaf yn ei dymer,—ei erfyniadau

olaf oeddynt fel yr eiddo Iesu.

J. Ydynt, ac y maent yn addysgiadol iawn. Yn ein dysgu, yn an peth, mai swyddau Crist ydyw derbyn eneidiau ymadawedig, a maddeu chodau, pa swyddau a briodolir gan lawer i pecnodau, pa swyddau a briodolir gan iawer i Dduw yn unig.

M. Onid ydynt yn ein dysgu hefyd mai un yw Iesu a Jehofa?

J. Os nad un ydynt, yr oedd Stephan yn cyfeiliorni yn fawr wrth addoli Crist, ond anhebyg iawn ei fod yn cyfeiliorni yr adeg hono,

ysef, wrth farw.

M. Felly y dywedaf innau, oddicithr i ni esponio y mater yn gydweddol a chommision Crist iddein brodyr yr Apostolion,—' Rhoddwyd i mi bob awdurdod yn y nef ac ar y ddaear,' a dywedyd mae awdurdod ddirprwyol ydyw. Ond mae'r pyngciau hyn yn rhy uchel i ni. Cyfarfyddaf a thi eto yn y prydnawn i gludo gweddillion anafus Stephan i'r bedd.

 Dyiolch i Dduw, er eu gosod mewn bedd, nid arhosant yno byth,-Iesu ydyw'r Adgyfodiad

a'r Bywyd.

M. Yn y rhagolygiaeth o hyn yr wyf yn llawenhau å llawenydd mawr dros ben.

Mr. Gol.-Fe ddichon na fydd yr ymddyddan hwn yn anfuddiol i blant ein hysgolion Sabbothol, oe caniatewch iddo ymddangos yn eich cyhoeddiad gwerthfawr; teimlaf innau yn dra dedwydd.

Caerefrog-Newydd

VIGILANTIUS.

Y DUC WELINGTON.

Yn ystod ymwersylliad y catrodau cynghreiriol (allied troops) yn Paris, cafodd dinesydd Ffrengig ag ydoedd yn dychwelyd o'r wlad trwy y Champe Elysces, lle yr oedd y catrodau yn ymwersyllu, ei yspellio o'i awror (iaatch) gan ringyll (sergeant) yn y fyddin Frutanaidd. Achwynwyd yn ddiatreg wrth y pen-swyddog, a'r catrodau a restrwyd gerbron y Ffrencyn, yr hwn a alluogwyd fel hyn i gael hyd i'r tro-seddwr. Cynaliwyd llŷs milwraidd, a chollfarnwyd y troseddwr i farw bore dranoeth. Mor fore a phedwar o'r gloch, yr oedd yr holl fyddin gynghreirol wedi ymgynull yn y Bois de Bou-logne, gerllaw Paris, lle yr oedd y carcharor i fyned dan y ddedfryd. Y cyhuddiad ar ba un y profwyd ac yr euog-farnwyd ef a ddarllenwyd allan, a'r dyn anffortunus a ymbarotoai i fyned i wyddfod ei Greawdwr digiedig. Nid oedd trydar yn cyniwair trwy y rhestrau, a chydnabyddid uniondeb v ddedfryd gan bob milwr; ac os oedd yr yspaid byr o amserrhwng y trosedd a'i gosb bwysig yn cynhyrfu teimladau o fraw, cymysgid hwynt a pharch i lymder gwgus eu llywydd. Y tabyrddau a gurid, a'r faner ddû a chwifiai yn alaethus yn yr awyr; gweinidogion cyfiawnder oeddynt eisioes wedi codi peiriannau dinystr, a'r gair angeuol 'Tanier!' ydoedd bron wedi ei hanner lefare, pryd yr ymruthrodd y Duc Welington o flaen eu gýnau, ac y gorchymynodd ymattaliad byr tra y cyfarchai efe y carcharor: Chwi a droseddasoch yn erbyn deddfau Duw, a deddfau anrhydedd a rhinwedd; y mae y bedd yn agored o'ch blaen; yn mhen ychydig o fomentau byrion ymddengys eich enaid gerbron ei Wneuthurwr; y mae eich erlynydd (prosecutor) yn cwyno o herwydd eich dedfrydmynai y gwr a yspeiliasoch ddadlu dros eich bywyd. Yr ydych chwi yn filwr, ac wedi bod hyd yn awr yn rhinweddol; mynegwch yn awr eich teimladau gyda golwg ar eich dedfryd.'-'Gadfridog,' ebai y dyn, 'enciliwch, a gadewch i'm cydfilwyr wneyd eu dyledswydd; pan yr anghofia milwr ei anrhydedd, daw bywyd yn warthus, ac y mae cosb ddiatreg yn ddyledus fel siampl i'r fyddin,—Tanier! 'Llefarasoch yn ardderchog, ebai y duc, gyda deigryn yn ei lygad; 'arbedasoch eich bywyd:—pa fodd y gallaf ddyfetha pechadur edifeiriol, yr hwn mae ei eiriau o fwy gwerth nag a fyddai ei farwolaeth? Filwyr, cedwch hyn mewn côf, a boed i deimlad o anrhydedd eich attal bob amser rhag gwarthusrwydd. Y catrodau a rwygasant yr awyr â'u bonllefau-y troseddwr a syrthiodd ar ei wyneb ar y ddaear ger bron y duc-y gair 'Rhedier' (march) a roddwyd-ac yntau a gyfododd, ac a ddychwelodd yn fyw yn y rhestrau hyny ag oeddynt i fod yn dystion o'i ddienyddiad.—(O'r Athraw.) Cyf. IDRISYN.

Madleuaeth, &c.

OFFERYNAU CERDD.

Syhvadau ar ysgrif AB Ioan tu dal. 23.

MR. GOLYGYDD,-Wrth ail edrych dros Rifynau y 'Cyfaill', canfyddwn yn yr un am fis Chwefror diweddaf, ateb o eiddo 'Ab Ioan' i ofyniad Elidan, mewn perthynas i gyfreithlondeb arferyd offer cerdd yn yr addoliad cyhoeddus; a rhaid i mi addef fy mod y'mhell oddiwrth gyd-weled a'r gwr ar y mater, a thrwy eich cennad gwaaf ychydig sylwadau ar ei ysgrif. Defnyddia Ab I., luaws o ysgrythyrau i geisio profi ei bwnge; ond gwedi darllen y cyfryw yn fanwl ynghyd a'r rhanau cysylltiedig a hwynt, nis gallaf weled fod cymaint ag un o honynt yn

cefnogi ei olygiad mewn un modd.

Mae yn amlwg fod offer cerdd yn cael eu defnyddio yn ngwasanaeth Duw o dan yr oruchwyliaeth Seremoniol, ac y mae mór amlwg hefyd nad oeddynt mewn un modd yn rhan or seremoniau, ond yn cael eu defnyddio fel cymhorth i'r llais dynol yn moliant yr Arglwydd. Wrth newid y ddwy oruchwyliaeth, symudwyd, pob peth ag oedd fel cysgod dan yr hen, i roddi lle i'r sylwedd o honynt yn y newydd, a rhodd-wyd heibio bob peth hefyd ag oedd yn faich ar yr eglwys, oad gadawyd yr oll ag oedd yn ddymunol yn yr hen, i'w mwynhau dan yr oruchwyliaeth efengylaidd; ac yr wyf yn ystyried fod yr arferiad o offer cerdd yn addoliad Duw o dan yr hen Destament, a hyny pan oedd yr eglwys yn ei chyflwr mwyaf pur a dilwgr, yn ddigon o warant i ni i'w harfer yn yr un gwas-anaeth o dan oruchwyliaeth yr efengyl. Mae yn ddiau fod yr eglwys efengylaidd gwedi ei gadael at ei rhyddid yn y peth hyn fel mewn lluaws o bethau eraill, ond yn unig gadw o honi at y rheol o wneuthur pob peth yn weddus ac mewn trein.

Dywed Ab I. mai offer difyrwch y cenhedloedd ydynt, a'i fod yn gwbl anaddas rhoddi lle iddynt yn nhy Dduw. Addefaf yn rhwydd fod cenhedloedd annuwiol yn eu defnyddio yn eu liawenydd a'u gwleddoedd, ond byddai yr un mór rhesymol peidio canu â'r genau, foliant Duw yn ei Dŷ, o hewydd fod y genau yn cael eu defnyddio yn eu gwleddoedd a'u rhialtwch. Mae yn ddigon amlwg debygaf, fod gan eglwys Dduw hawl gyfreithlon i bob peth ag sydd yn ddymunol yn y byd, ac felly offer cerdd, ac nid yw fod y byd llygredig gwedi cymeryd meddiant arnynt, a'u darostwng 1 oferedd, mewn un modd yn eu hanghymwyso at wasanaeth Duw

Sýnai eich gohebydd yn aruthr, fod neb yn tybied sain offer cerdd yn fwy boddhaol i glust y Jehofa, na pheroriaeth y llais dynol. Yrwyf yn mhell oddiwrth feddwl fod y naill na'r llall yn ddim iddo Ef; mae y Duw mawr uwchlaw cymeryd ei ddifyru gan sain; ac os wyf yn deall yn iawn, nid dyma ddyben canu mawl ond yn hytrach i feithrin a chryfhau agwedd ddefosionol yn yr enaid, wrth neshau i bresennoldeb yr Arglwydd yn ei gysegr; ac os ydyw offerynau cerdd yn gymhorth i ddwyshau yr effeithiau hyn ar yr enaid, fel y mae yn ddiau eu bod,

y,maent yn ateb dyben pwysig.

Dywed 'Ab I.' eto fod yr Arglwydd gwedi
dangos ei anfoddlonrwydd iddynt trwy ei weision y prophwydi, ac i brofi hyn cyfeiria at Amos v. 21-27 a vi. 1-6, lle y dywed yr Arglwydd ei fod yn ffieiddio gwyliau, cymanfaoedd, a heddoffrymau y genedl, ac hefyd yn gorchymyn iddynt symud oddiwrtho drwst eu caniadau, ac na wrandawsai beroriaeth eu nablau, &c. Os awn i chwyilio am yr achos o hyn, cawn mai eu pechodau gwaeddfawr fel gwlad, a'u rhagrith yn ngwasanaeth Duw ydoedd, ac nid dim ag oedd yn y gwyliau a'r aberthau fel y cyfryw, oblegid yr oeddynt o osodiad Duw ei hun; ac nid oes dim mwy o anfoddlonrwydd yn cael ei ddangos tuag at drwst y caniadau, a pheroriaeth

y nablau, nag sydd tuag at y rhanau erell o'u gwasanaeth; felly, y mae y ddadl hon o eiddo eich gohebydd yn hynod wan, a dyweyd y goreu an dani, a phe bai y gwt yn darllen y penodau y cyfeiria atynt unwaith eto yn ofalus a dirag-farn, gallai weled nad oes yno un ddadi yn erbyn offer cerdd mwy nag sydd yn erbyn y beunyddiol aberth.

Dywed Ab I. drachefn, fod Crist wedi gwrthod eu gwasanaeth pan oedd yma yn y byd, a chyfeiria at Mat. ix. 23: ond gwedi troi at y lle, cawn mai hanes gwyrth o eiddo yr Arglwydd Iesu yn adferu y llangces i fywyd sydd yn y geiriau. Pan neshaodd Efe at breswylfod y drengedig cafodd fod yno gerddorion, a thyrfa o bobl yn wylo, yn ol arfer yr Iuddewon ar y fath achlysuron, gwel 2 Chron. xxxv. 25; a chan nad oedd efe yn dewis cyffawni y wyrth yn nghanol y dorf derfysglyd, efe a'u bwriodd hwynt oil, y cerddorion a'r dyrfa, allan. Pe buasai yr Arglwydd Iesu yn eu bwrw allan o'r synagog, neu o'r deml, fel y bwriodd y newidwyr arian, buasai gan Ab I. ryw sail i'w reswm, ond nis gallaf weled fod yma un awgrym yn erbyn, nac o blaid defnyddio offer cerdd yn yr addoliad cyhoeddus mewn un modd.

Yr wyf yn hollol gydweled a'ch gohebydd mai addoli yn yr ysbryd sydd i fod dan oruchwyliaeth yr Efengyl, ac fod y cyfan ag oedd yn gysgod o'r daionus bethau i ddyfod o dan yr hen oruchwyliaeth gwedi eu symud, i roddi île i'r hyn yr oeddynt yn arwyddo o dan y newydd, ond y mae pob peth ag oedd o natur foesol, megis darllen yr Ysgrythyrau, gweddio a chanu mawl, i barhau yn ddigyfnewid o dan bob goruchwyliaeth. Ac yr wyf yn barnu fod genym gystal sail i ofyn bendith ar sain yr organ, i gynhyrfu serchiadau yr enaid i ganmawl Duw, ag sydd genym i ofyn bendith ar y tônau dyrus a arferir yn gyffredin yn ein plith y dyddiau

byn

Yn olaf dywed Ab I. na cheir hwynt yn y nef, yr hyn sydd yn hollol groes i Dat. v. 8, a xiv. 2. Yn y flaenaf, dywed Ioan iddo weled telynau aur yn y nef, ac yn yr olaf, dywed iddo glywed lief telynorion yn canu ar eu telynau. A gadael mai iaith ffugyrol ydyw y geiriau, eto mae yn anhebyg iawn y buasai yr ysgrifenydd santaidd yn defnyddio y fath ffugur i ddarlunio gwasanaeth hyfryd o folianu yn y nef, pe buasai yn bechadurus gwneyd defnydd o'r delyn

at yr un gwasanaeth yn y byd hwn. Ond i ddiweddu,—Y dyben mawr o ganu mawl, fel y lled-grybwyllais cisoes, ydyw hwyluso yr enaid i neshau at Dduw,--llonyddu y meddwl gwibiog-a derchafu y serchiadau oddiar bethau munud awr, at bethau pwysig a Mae y gwir sylweddol yr Iachawdwriaeth. gristion yn fynych yn neshau i Dŷ Dduw o dan faich o flinder a gofid, a'i feddwl yn aml yn llawn terfysg ac annrhein: mae cerddoriaeth y pryd hyn fel balm iachusol yn tawelu yr enaid, yn creu hyder a gwroldeb ynddo i neshau at Dduw, mewn myfyrdod felus a hyfryd ar ci briodoliaethau gogoneddus, ar ei drugaredd a'i gariad rhâd fel y datguddir hwy yn yr Esengyl; ac yna yn rhoddi blaen-brawf iddo o'r hyn sydd yn ei aros yn y Jerusalem Newydd, pan y caiff ei arwain gan yr angel gwarcheidol i blith y

dyrfa welodd Ioan yn canu ar eu telynau.-Bellach, gobeithio y gwel y darllenydd, nad ydyw arferyd offer cerdd wrth folianu yr Arglwydd, mór groes i'r Ysgrythyrau ag y myn Ab I. eu bod; ond yn hytrach fod yr arferiad yn unol â Gair Duw, ac hefyd o werth mawr fel cynnorthwy yn y ddyledswydd o ganu ei fawl. Felly, Mr. Golygydd, yr wyf fi yn penderfynu—

'Canu'm telyn fach yn awr, Hyd nes delo'r hyfryd foreu Y caf fi ganu'r delyn fawr.'

CERDDOR.

GWYLIAU A GORYMDEITHIAU DIRWESTOL.

Sylwadau ar ofyniadau yr ERYR, Mynydd y Seren, Cyf. vi., tu dal 7.

BARCH. OLYGYDD,-Yn eich 'Cyfaill' edmygawl am fis lonawr, 1843, gwelais ychydig ofyniadau mewn perthynas i gynnal Gwyliau a Gorymdeithiau Dirwestol, ar ba rai, os caniatewch roddi lle iddynt, y gwnaf ychydig sylw, fel y canlyn ;-

Y Gofyniad cyntaf yw, - ' A ydyw yn fuddiol, rhesymol, ao Yagrythyrol, i gynnal Gwyliau a Gorymdeithiau Dirwestol?

Meddyliwyf eu bod yn fuddiol, rhesymol, ac Ysgrythyrol, trwy eu bod yn foddion llwyddianus i ennill dynion i lwyr-ymwrthod a gwirodydd meddwol fel diod. Mynych v gofynir i Ddirwestwyr am Ysgrythyr i brofi, a ydyw y llwybr a gymerant yn Ysgrythyrol? Ond nid dirwestwyr sydd i ddyfod ag Ysgrythyr, ond eu gwrthwynebwyr i brofi i'r gwrthwyneb. Nid wyf yn meddwl bod eisiau un Ysgrythyr eglur dros unrhyw beth sydd dda; ac os nad yw pob ffordd sydd yn llwyddianus i rwystro dynion feddwi yn dda, nis gwn pa beth sydd dda. Dywed yr Apostol, 'Pa pethau bynnag sydd wir, pa bethan bynnag sydd onest, pa bethau bynnag sydd gyfiawn, &c., meddyliwch am y pethau hyn.' Hyny yw, meddyliwch am y pethau hyn ynghyd a'r pethau a orchymynais i chwi. Mae amryw drefniadau pa rai yn ddiamau ydynt ddaionus, megys cadw y dydd cyntaf o'r wythnos yn Sabboth, a hefyd yr addoliad teuluaidd, dros ba rai, os medr y rhai sydd yn erbyn cynnal Gwyliau a Gorymdeithiau Dirwestol, ddangos un Ysgrythyr yn gorchymyn am danynt, rhoddaf i fyny y pwngc.

Mewn atebiad i'r ail ofyniad, dywedaf,-Oes; gallwyf dystio am lawer o Ddirwestwyr, mai yr egwyddor o gariad sydd yn eu cynhyrfu a'u cymhell i gynnal y cyfryw gyfarfodydd, fel y gallont fod yn fwy llwyddianus i rwystro dynion syrthio i'r pwll, yn gystal a'u cadw o hone. Ond credwyf fod rhai o honynt nad ydynt felly; eto, nid wyf yn eu condemnio, gan, os ceir eu hamcan hwy i ben, sef cael dynion i arwyddo yr Ardystiad Dirwestol, ac ydynt yn sefyll ato, y bydd meddwdod wedi ei ddyddimu, a Dirwest wedi cael y fuddugolinath.

Yn atebiad i'r trydydd gofyniad, dywedaf,-Nac ydyw; os na all y gweinidog crybwylledig brofi fod Dirwest yn bechod, neu yn annghysson a Gair Duw. A chan fod Dirwestwyr yn credu mai trefniad o oeodiad Duw ydyw, o ganlyniad mae yn anghenreidiol iddynt ddefnyddio y moddion mwyaf tebygol i fod yn llwyddianus. Cofied y gweinidog fod gwahaniaeth yn amcan Gwyliau Dirwestol a Gwyliau Pabyddol.

Mynydd y Brenin.

WILLIAM J. JONES.

HEB. VIII. 8-10.

Atebion i ofyniadau OWEN JONES, Cyf. vi., tu dal. 55.

1. 'Pa gyfammod a feddylir wrth yr hwn a wnneth Duw a'r tadau ? ?

ATEB .- Amlwg yw mai Cyfammod Sinai a olygir, oblegid dywed yr Apostol iddo gael ei wneyd yn y dydd, neu'r amser, yr ymafiodd Duw yn eu llaw hwynt (yr Israeliaid) i'w dwyn o dir yr Aifft : adn. 9.

2. 'Pa gyfammod sydd i ni ddeall yn y 10fed adnod?' ATEB .- Cyfieithir ef gan Salesbury, 'y Testament;' ystyr y gair gwreiddiol yw gosodiad, trefniad, neu ordeiniad. Geill hyny gymeryd lle mewn ffordd o gyttundeb, yna byddai yn gyfammod, neu mewn ffordd o gymun-rodd, yna byddai yn destament. Wrth y Cyfammod yma y meddylir, Goruchwyliaeth yr Efengyl, yr hon sydd yn rhagori cymaint ar oruchwyliaeth neu gyfammod Sinai; ar lechau y dodwyd y gyfraith yno, ond dodir hwynt yn y meddwl yn awr.

3. 'Pa ddyddiau ydynt y rhai hyny, mae'r Arglwydd yn gwneyd cyfammod newydd â thŷ Israel? Jer. xxxi.

ATEB .- Yn ol y caethiwed yn Mabilon, ac yn nyddiau yr Oruchwyliaeth Efengylaidd, yr hon a sefydlwyd yn uhywalltiad yr Ysbryd Glân siddydd y Pentecost.

4. ' Pa gyfammod oedd hwnw y darfu i Israel ei ddy-

ATEB .--- Cyfammod Sinai, neu yr oruchwyliaeth Iuddewig, yr hon a wnaeth Duw a'r tadau Iuddewig, er dangos yr anghen, ac i osod allan yn gysgodol ddyfodiad Crist mewn cnawd, yr Iawn a wnaeth i Dduw dree bechodau y byd, a'r bendithion a ddylifant i bechaduriaid trwy ei farwolaeth.

Craig-y-Foelallt.

HEBOG DU.

DEHONGLIAD

I Ddychymyg Mwngialog, Cyf. vi. tu, dalen 88.

Mi welais i fy nghydradd, Do, yma lawer gwaith; Fe welodd brenn yntau, Un arall ambell waith; Ond Duw holl gyrau'r ddaear, Y Mawr Anfeidrol yw,— Mewn nefoedd nac ar ddaear, D'oes gydradd iddo'n byw.

BACHGEN Y TYDDYN.

II Cawsom ddehongliad cyffelyb oddiwrth R. H., Delts.—Gol.

GOFYNIA DAU.

TWYLL.

A ddylid dyoddef dynion yn aelodau o gymdeithas grefyddol a fyddo yn troi eu heiddo drosodd ar enw rhyw un arall i'r dyben o golledu eu gofynwyr?

ATEB.-Na ddylid; ac nid ydynt yn aelodau cymhwys o unrhyw gymdeithas arall. Os yw 'Anwybodus' yn wybodus o'r cyfryw, hysbysed yn ddioed i Swyddogion yr Eglwys fle y maent yn aelodau, fel y galler eu diharddel' yn ddioed .- Golygypp.

CANU MAWL.

MR Gol.-Byddai yn dda genyf gael atebiad eglur ac Ysgrythyrol 1'r gofyniadau canlynol:-

1. A ydyw ynddyledswydd ar bob dyn i ganu mawl? Ac a ydyw yn oddefol i rai heb fod yn arddel crefydd ganu mewn addoliad cyhoeddus?

2. A ydyw yn ymddygiad gweddus i'r un fyddo yn blaenori y canu wneyd arferiad o ddechreu tôn anhysbys i'r gynnulleidfa, ac yntau yn gwybod hyny, ac yn modru rhai ydynt hysbys yn gyffredinol? Ac a fyddai yn anweddus i'r gynnulleidfa beidio codi i gyd-uno âg ef yn y cyfryw amgylchiadau?

GULIELMUS.

Barddoniaeth.

GALAREB:

Ar ol William, mab William a Mary Price, Ynys Hir, Caerefrog-Newydd.

Mae angeu mór echrys, a'i droion mór ddyrus,
At bawb mae môr ddilys o ddod;
Mae wedi ei ddirgelu, na's gwyr neb o'r teulu,
At bwy mae'n anelu ei nod.
Bi ddyrnod ef beunydd ddylâu fod yn rhybudd,
Na byddom ni beneydd yn byw.
Dwyn bachgen bacfwawddgar o'r gwely i dir galar,
Heb arbed na llonder na lliw;
Ei ryfedd arafwch a droson er d'ryswch,
Rhyw fawr annifyrwch a fydd,
Wrth gofio am ei droion i'w dad a'i fam dirion,
Archolloin rhy fawrion a fydd.

Mae'r ardal a'r teulu'n cael achos i synnu,
Fod angeu'n eu chwynu mor chwith;
Rhoi pigion y winllan dân ddorau'r ddaearen,
Heb dorri'r hen oedran o'r nyth;
Mae'r fam dan ei thrallod, ar fordaith myfyrdod,
Wrth ganfod, yn gwybod mai gwir,
Na ddychwel ef adre'-mai yno'r ânt hwythau,
Fel lloffion cynhaua' cyn bir:
Ni bu arno ddiffyg un moddion na meddyg,
Ei dad rei bob cynnyg i'w cael,
A'i fam yn ddiyngan a'i tendiai yn ddinam,
O hyn tra bu William yn wael.

With edrych o hirbell tua dorau gwlad arall,
'Rwy'n synnu môr fusgrell wyf fi,—
Nis gwn beth sydd ynddi na'r pryd yr af iddi,
Er gwel'd angeu'n torri o bob tu;
Ond ofni daw'r d'wrnod a minau'n anmharod,
Duliau fod yn bennod o bwys;
Fe'n gelwir ni'n lluoedd at Dad yr Ysbrydoedd,
A'n cyrph ro'ir yn gannoedd dan gŵys.
Ca'dd angeu le hynod i'w golyn, ddrwg aslod,
Pan gyntaf daeth pechod i'r byd,
Ei rym ga'dd trwy'r Gyfraith—hen elyn dynoliaeth,
O'r baban hyd bennaeth y byd.
Gwilym af Adda.

Y WLAD ANHYFRYD.

Barchedig Olygydd,—Os caiff y llinellau hyn le yn y 'Cyfaill' clodwiw, dymunwn gael gwybod gan rai o'ch darllenwyr pwy yw yr awdwr o honynt os gwyddant. Williamsburgh, Ynys Hir. THETA.

- Gwlad yw Uffern—gwlad ofnadwy;
 Gwlad na cheir o honi dramwy;
 Gwlad lle gyrir y drygionua;
 Gwlad rhaid godde'r goab ddyledus.
- Gwlad bydd cospi am y beiau;
 Gwlad heb obaith byth cael maddau;
 Gwlad yr wylo a'r galaru;
 Gwlad annodwydd i'w ryfeddu.
- Gwlad mae Duw yn gwgu beunydd;
 Gwlad y galar heb lawenydd;
 Gwlad a'r grechwen wedi darfod;
 Gwlad heb ddwr i oeri'r tafod.

- Gwlad cydwybod wedi deffro, Gwlad bydd hon yn erchyll ruo; Gwlad digofaint Duw yn disgyn; Gwlad rhaid godde'r gosb ddiderfyn.
- Gwlad bydd rhwymo traed a dwylo; Gwlad a phawb ya dyfnach suddo; Gwlad y dychryn heb orfoledd; Gwlad yn llawn o ringeian dannedd.
- Gwlad y meddwyn ar ol angeu;
 Gwlad y butain yn mhen ei siwraau;
 Gwlad mae cablu Duw yn para;
 Gwlad ofnadwy yw Gehana!
- 7. Gwlad o'i mewn nid oes gynghorion; Gwlad heb sain pregethwyr ffyddlaa; Gwlad cyfiawnder Duw'n dysgleirio; Gwlad eneidiau wedi eu damnio.
- Gwlad lle bydd yr anghrediniol;
 Gwlad lle y'u poenir yn drag'wyddol;
 Gwlad phiolau wedi eu llenwi;
 Gwlad heb obaith d'od o homi.
- Gwlad mae'r pryf heb farw ynddi;
 Gwlad mae'r tân heb byth ddiffoddi;
 Gwlad rhaid casglu'r ûs a'r efrau;
 Gwlad mae satan mewn cadwynau.
- 10. Gwlad heb dô yw'r pwll diwaelod; Gwlad rhaid bod dân lid y Duwdod; Gwlad annedwydd,—nôs drag'wyddol; Gwlad lle peenir yr annuwiol.
- Gwlad i gosbi'r dihir cyndyn;
 Gwlad—oes cynur!—Nac oes ronyn;
 Gwlad angelion drwg a drigant,
 Gwlad yr anwir, cyd-lewygant.
- 12. Gwlad tu hwnt i'r hyll gagendor; Gwlad rhy bell i anfon cynghor; Gwlad nid oes gwrandawiad gweddi; Gwlad—gochelwn fyaed iddi.

YR ENGLYNION BUDDUGAWL AR 'LYN TEGID,'

Un o Destynau Eisteddfod y Bala, Awst, 1826.

Gan y Parch. JOHN JONES (Tegid,) Nevern.

Bysgopwyr, llenwch eich basgedau---'n llawn, Llenwch o'r pysg gorau; Mil o hyd sy'n amlhau Yn ei dirion ddyfnderau.

O Benllyn i'th lyn maith o luniad—têg, Nid digon fy nghaniad; Iach loew-ddwfr! harddwch y wlad; Swn ei li, sain alawiad.

Alawiad, dwnad y tónau,—mwyn yw Min nos ar dy lanau; Tra o'r tir gwelir yn gwau Lon eleirch dan lawn hwyliau.

Goror y wybrenawg Aran !——ynot Mae enwog lyn llydan ; Er eroni'r lli rhwng pum llan, Ennillaist afon allan.

Dwfr Dwff drwy aml blwyf, heib² aml blm,—a A thrwy lawer dolfras, Y cerddi mewn cu urddas Draw, â mawr glod, i'r môr glas.

Hawddammawr, llya mawr Meirion,—-Llyn Tegid, Neud yadid ei wendon; Drwy hwn er dyddiau'r Drywon, Y rhwyf y Dyfrdwyf ei dôn.

Lle bu tref dolef dylir—llya heddyw,
Lloa hafedd ai welir;
Mwyniant y pyge oi meini,
'R dydd hwn, a'i hystrydoedd hir.

HYWEL AB BINION, Llygha,

. * Heibio.

GARTREFOL. HANESIAETH

CYMANFA REMSEN:

Neu, Ail Gyfarfod Chwarterol y Trefnyddion Calfinaidd, yn Nhalaith Caerefrog-Newydd, am y flwyddyn 1843, yr hon a gynnaliwyd yn Remsen, ar yr 16eg a'r 17eg o Fehefin.

Y dydd cyntaf, am 11eg, ymgyfarfuom mewn Cyfeillach gyffredinol o'r holl aelodau crefyddol. Annogwyd i ddyfal ymlyniad yn yr ymar-feriad â Moddion Grâs, ac Ordinhadau yr Efengyl. Sylwyd bod y rhai hyn yn bersonol, teuluaidd, a chynnulleidfaol. Dangoswyd mai moddion amgeledd, cryfhad, adfywiad a chynnydd ysbrydol oeddent, yr un modd ag y mae bwydydd a diodydd yn foddion amgeledd naturiol; ac fel mae esgeulusdra o fwyd yn profi anhwyldeb yn y corph, felly y mae esgeuluso moddion gras yn profi anhwyldeb yn yr ysbryd: -bod hir esgeuluso moddion cynnaliaeth bywyd naturiol yn effeithio gwendid, felly y mae esgeuluso moddion grâs yn dwyn gwendid ys-brydol—gwendid i gyfarfod â phrofedigaethau, cyfodi'r groes, &c., ac yn aml yn cael ei ganlyn gan wrthgiliad gwaradwyddus.

Ymdriniwyd yn fwy neillduol a'r ganghen hono o cocdiedau y Tŷ, sef Canu Mawl.

1. Mae Mawi yw prif ran ein Gwasanaeth mewn Addoliad; mai i'r dyben o gynnyrchu Mawl i Dduw y sefydlwyd pob ordinhâd arall; a phan y byddai moddion ereill yn atch dyben priodol, mai Mawl oedd yr effaith a'r amlygiad o hyny

2. Nad ees ddyledswydd a mwy o annogaethau i'w ymarferu yn y Bibl, na'r ddyled-

swydd o foliannu'r Arglwydd.

3. I'r dyben o ganu yn gynnulleidfaol, neu yn gyfeillachol, bod dysgu tônau ac ymarferyd a'u cyd-ganu yn anhebgorol anghenreidiol. Pan yr elom yn hollol ysbrydol, gallwn ganu heb ddysgeidiaeth ddynel, ond tra yr ydym yn y corph, yn canu a pheiriannau dynol, bod dysgeidiaeth ddynol yn anghenreidiol

4. Bod eisiau gofalu am ddysgu egwyddorion nu. Crybwyllwyd fod tuedd i esgeuluso egwyddorion canu yn gyffredinol, yn hyd yn nod y rhai ydynt yn llafurus i ddysgu tônau. Bod gofal am hyfforddi ein hieuengctyd yn egwyddorion athrawiaeth iachus, yn ganmoladwy iawn, ac na ddylid byth ei esgeuluso, ond bod hyfforddi yn egwyddorion canu hefyd yn ang-henreidiol. Ofnem, wedi colli rhai henafgwys medrus sydd yn ein plith yn awr, y darfyddai ein gwybodaeth celfyddydawl o ganu i raddau mawr, oblegid bod awydd ieuenctyd i ddysgu egwyddorion canu yn lleihau.

5. Yr anghenreidrwydd o ganu â'r ysbryd ac a'r deall. Y dylai blaenoriaid canu *flaenori* yn y ddau beth, sef, mewn deall canu, ac mewn ysbryd canu; bod diffyg y blaenor canu, yn y naill neu'r llall, yn aml yn rhwystr i'r rhan hon o'r addoliad. Yr anghenreidrwydd o i flaenoriaid canu fod yn canu â'r deall, o ran y dewisiad o dôn gyfaddas, yn yr hon y gallo yr holl gynnulleidfa gyduno; ac hefyd, eu bod yn meddu ar y cyfryw fywiogrwydd mewn ysbryd canu, fel nad ymattaliant yn oeraidd, pan fyddo yr holl gynnulleidfa oddyeithr eu hunain yn yn dymuno parhau yn eu moliant i Dduw

6. Achwynwyd fod rhai swyddogion eglwysig yn gwrthwynebu ysgolion canu o herwydd eu bod yn annhrefnus. Dangoswyd mai yr achos o'u hannhrefn oedd, esgeulusdra swyddogion i sefydlu ac arolygu ysgolion, dan awdur-dod a rheolaeth yr eglwys. Crybwyllwyd bod y canu trwy yr esgeulusdra beius hyn, mewn llawer man, wedi myned i'r byd, ac nae geill yr esgeulusdra a achosa hyny lai na bod yn digio Duw .- 'Mawl a'th erys di yn Seion.'

7. Bod eistedd i lawr, a gommedd cyd-uno mewn mawl yn bechadurus; ac mewn effaith yn dywedyd nad yw yr Arglwydd yn deilwng

o'n mawi.

8. Ofnid fod testunau canu yn mhell o'r

golwg a'r teimlad yn y dyddiau hyn.

9. Addawai y swyddogion yn gyffredinol, fod yn ffyddlon i ofalu bod egwyddorion canu yn cael eu dysgu yn'eu gwahanol ardaloedd.

Am 2 ymgyfarfu y swyddogion. Yn mhlith pethau ereill, wedi derbyn hysbysiad fod amrai o Bresbyteriaid y wlad hon, cydnabyddus a'n hathrawiaeth a'n trefniadau, wedi awgrymu dymuniad am undeb agosach, pasiwyd y Penderfyniadau canlynol:-

 Ein bod yn ei chyfrif yn ddyledswydd ac yn fraint gael cymdeithasu âg enwadau ereill, cyn belled ag y gellwn wneuthur hyny heb wadu ein hegwyddorion crefyddol.

2. Ein bod yn ystyried y gallwn ddal cymdeithas â'r Presbyteriaid Calfinaidd ('Old School,') heb i ni newid dim ar ein trefn bresennol fel Methodistizid Calfinaidd, na gwanhau dim ar ein hundeb a'n Brodyr yn Mhrydain Fawr.

3. Bod ymuniad diweddar ein Brodyr å'r Presbytariaid yn Mhrydain Fawr, yn annogaeth i ninau ymuno A Chorph o'r un enwad ac yn dal yr un golygiadau yn Am-

erics.

16.

4. Ein bod gyda'r parodrwydd mwyaf, môr bell ag y mae ya unol â'r golygiadau hyn, yn estyn deheulaw cymdeithas i'r Eglwys Bresbyteraidd Galfinaidd yn America; a bydd yn hyfrydwch mawr genym ymohebu & hwy, derbyn ymwelwyr oddiwrthynt, a danfon ymwelwyr atynt, cyn amled ag y byddo yn gyfieus.

5. Ein bod yn cyflwyno y penderfyniadau uchod i sylw

em Brodyr yn y Gorllewinbarth.

Darllenwyd llythyron o Bottsville a Chaerefrog. Newydd. Mae'r mater a gyflwynwyd o Bottsville, dan sylw hyd y Cyfarfod nesaf.

Am 5, yr un dydd, ymgyfarfu y Gweinidogion a'r Blaenoriaid yn unig,—pryd y penderfynwyd Neillunuo un o'r Brodyr at gyflawn waith y weinidogaeth, yn Nghymanfa Utica, (gyda chymeradwyaeth y Corph yn Ohio.)

Am 8, dranoeth, Cyfarfod Swyddogion. Syl-wyd fod caledi'r amseroedd yn ei gwneyd yn , awr y brofedigaeth' ar lawer; annogwyd 1 ddarparu pethau gonest yn ngolwg pob dyn; anlygwyd ein bod yn glynu wrth reol y Cyfundeb o beidio dyoddef brodyr i ymgyfreithio â'u gilydd, ar yr un pryd, os ceid seiliau i ddrwgdybio unrhyw aelod o amcanu trosglwyddo ei eiddo ar enw rhyw un arall, i'r dyben o golledu ei ofynwyr, fod y cyfryw aelod yn colli nawdd y rheol grybwylledig. Cymeradwywyd Mr Thomas J. Evans, Will-

iamsburgh, fel aelod e'r Cyfarfod Chwarter-

Y Moddion Cyhoeddus.

16eg, am 7, Dechreuodd Mr. Thos. J. Evans, Williamsburgh, a phregethodd Mr. David Davies, Pa., oddiar Zech. xiii. 1, a'r Parch. J. H. Evans, C. N., oddiar Esay iz. 6.

17eg, am 10, Dechreuodd Mr. David O. Jones, Henderson, a phregethodd Mr. Thos. J. Evans, oddiar Mal. iii. 16, a'r Parch. J. H.

Evans, oddiar Salm xxxvii. 4

Am 2, Dechreuodd Mr. David Williams. Newport, a phregethodd Mr. John Jones, Utica, oddiar, Dat. iii. 7, a'r Parch. W. Rowlands, oddiar, Ioan xiii. 8.

Am 7, Dechreuodd Mr. D. O. Jones, a phregethodd Mr. Isaac Davies, oddiar Luc xi. 4, a'r Parch. W. Rowlands, oddiar Salm xv. 1-

Da genym hysbysu fod brawdgarwch yn teyrnasu trwy yr holl gyfarfodydd; a bod y weinidogaeth yn oleu, lém a chymhwysiadol, gyda graddau o arddeliad Yebryd yr Arglwydd. Brysied yr amser ag y byddo crefydd y 15fed Salm yn fwy cyffredinol!

JOHN S. WILLIAMS, YSgr.

Cyfarfod Pregethu:

Yr hon a gynnaliwyd gan y Trefnyddion Calfinaidd yn Nghapel Cerrig Collinsville, swydd Lewis, C. N., ar y 19eg a'r 20fed o Fehefin, 1843.

Y dydd cyntaf am 12, dechreuwyd trwy gadw Cyfarfod Neillduol; ymdriniwyd a'r materion pwysig hyny, sef, Cariad Brawdol, a ffyddlondeb yn yr ymarferiad a Moddion Gras, ynghyd a'r hyn fuasai dan sylw yn y Cyfarfod Chwarterol.

Trefn y moddion cyhoeddus oeddynt fel y canlyn :-

Y 19eg, am 6, Dechreuwyd gan Mr. Thomas R. Jones, a phregethodd Mr. Isaac Davies, oddiar Salm zci. 14, a'r Parch. W. Rowlands, (yn Saesonaeg,) oddiar Heb. ii. 3.

Yr 20fed, am 8, Cyfarfod Gweddi; am 10, Dechreuodd Mr. T. R. Jones, a phregethodd Mr. I. Davies, oddiar Mica vi. 10, a'r Parch. W. Rowlands, oddar Gen. vii. 23.

Am 2, Dechreuodd y Parch. J. H. Evans, a phregethodd Mr. David O. Jones, oddiar Mat. xxiv. 44, a'r Parch. J. H. Evans, oddiar Actau ii. 17.

Am 6, Dechreuodd y Parch. J. H. Evans, a phregethodd Mr. D. O. Jones, oddiar Ioan xi. -96, a'r Parch. J. H. Evans, oddiar 1 Tim.

Cawsom Gyfarfod cysurus, a graddau o wedd gwyneb yr Arglwydd ar yr oll; yr oedd yr hin yn gysurus a'r gwrandawyr yn lluosog. Dangoswyd i ni bob caredigrwydd a chynhorthwy a oedd eisiau at gynnal y Cyfarfod.

John Hughes, Yagr.

Gwyl Ddirwestol

Y Cymry yn Cincinnati, Gorph. 4ydd 1843.

Gorymdaith a Gwersylliad.

Y sywddogion dewisedig gan y Gymdeithas er iawn drefnu yr Wyl oeddent :-

> Mr. DAVID WILLIAMS, Llywydd; " DAVID E. DAVIES, Is-lywydd;

" Wm. Hughes, Byddinwyr, (Marshals;) " Jonah Jones,

" EBEN. DAVIES, Blaenor y Cantorion; "THOMAS GRIFFITHS, Banerwr, yn cael ei gynnorthwyo gan y Meistd. RICHARD Pugh, a Thomas Lawrence.

"THOS. DAVIES, Ysgrifenydd Cartrefol; "J. S. GEIFFITHS, Ysgr. Gohebol.

Yn unol a rhybudd blaenorol, am 8 ar gloch y boreu, ymgyfarfu tyrfa o'r Cymry Dirwestol yn Nghapel y Trefn. Calfinaidd. Dechreuwyd gwaith y dydd, trwy fawl a gweddi, gan Mr. Abraham Jones. Yn ganlynol trefnwyd yr orymdaith, y Faner yn mlaenaf, yna y benywod bob yn ddwy, ac yn eu canlyn y gwrrywod bob yn ddau. Cerddwyd yn y dull yma at y gamlas, lle yr oedd hâd wedi ei barottôi i'n derbyn, aeth pawb i'r bad, ac aethom tua 3 milltir i'r Canwyd llawer o emynau ar y daith, nes y daethom i'r lle oedd wedi ei ddarparu i wersyllu.

Wedi planu y Faner yn ymyl yr areithle, cymerodd y Llywydd y gadair, ac agorodd y cyfarfod mewn araith fêr a chynhwysfawr. Yna galwodd ar y Parch. E. Jones, i ddechreu trwy fawl a gweddi; yn ganlynol areithiodd Mr. John H. Jones, (yn Saesonaeg,) ar Hanes ein Cenedl, ac Annibyniaeth y Wlad; wedi hyny, Mr. John F. Jones, ar y Niwed o Fedd-wdod, ynghyd a Llesoldeb Dirwest.—Cawsom hanes fêr ganddo am Ddirwest yn Nghymru. Yn ganlynol, Mr. John G. Jones, (yn Saesonaeg a Chymraeg,) ar y Lleshâd o i bawb ymuno a Dirwest.—Sylwodd fod mwy o Gymry yn Ddirwestwyr yn y dref nag un genedl, yn ol eu nifer.

Cawsom areithiau godidog a hyawdl, a gorphenwyd y cyfarfod trwy weddi, gan y Parch. A. Edwards, gweinidog Esgobaethol o Galipolis. Erbyn hyn yr oedd natur yn gofyn am luniaeth, ac ymattaliwyd am ysbaid awr. y cyfamser, porthwyd y gwyddfodolion â bara, cig, caws, cc., yr hyn a ddarparasid gan y Gymdeithas, a diodwyd hwynt â dwfr grisialaidd o ffynnon gyfagos, nes oedd pawb wedi eu diwallu.

Cymerodd y Llywydd y gadair, a galwodd ar Mr. William Griffith i ddechreu y Cyfarfod drachefn trwy weddi; yna areithiodd Mr. Wm. Jones, ar Ryddid Gwladol a Chrefyddol, a'r Meistd. Thomas Lawrence ac Evan Jones, ar

Ddirwest.-Cawsom areithiau da, ac ymunodd 24 yn ychwaneg â'r Gymdeithas. Cyn ymadael, canodd Mr. Eben. Davies a Miss A. Jones gån, yr hon oedd wedi ei pharottôi i'r perwyl. Gollyngwyd y dyrfa trwy weddi, gan Mr. David E. Davies. Wedi pasio pleidlais o ddyiolchgarwch i berchenog y lle, am ei hynawedd yn caniatau i ni y wersyllfan, ymadawyd, gan fyned i'r bâd. Canodd y cantorion eilwaith ar ein dychweliad adref.—Talwyd dyiolchgarwch i'r boneddwr Mr. Gandolfo, am roddi benthyg ei fåd; gorymdeithiwyd tua'r Capel, a phederfyn-wyd rhai pethau anghenreidiol. Yna ymadawyd mewn heddwch, gan wir ddiogel obeithio, bydd i ni dderbyn ffrwyth toreithiog oddiwrth waith y dydd.

JOHN S. GRIPPITHS, Yegr. Goh.

Swyl Ddirwcatol Pottaville.

MB. Gol.—Erfyniaf le yn eich Cylchgrawn clodfawr i'r hanes a ganlyn; ac am eich hynawsedd derbyniwch fy nyiolchgarwch gwresocaf.

Gorphenaf y 4ydd, cynnaliwyd Gwyl Ddirwestol Pottsville a'r Cymydogaethau. Am 9 ar gloch y boren, cyfodwyd y Faner o flaen Cymdeithas Bellemonte; cychwynasant tua Phottsville, a chyrhaeddasant y dref erbyn 10; cerddasant trwy'r brif heol mewn modd rheolaidd, gan ganu emynau priodol i'r amgylchiad. Wedi cyrhaedd Addoldy yr Annibynwyr, ymunodd Cymdeithas Pottsville & hwynt; ac aethant i gyfarfod Cymdeithas Minersville, i fan a bennodasid arno yn flaenorol gan y Pwyllgor, (committee,) tua militir a hanner o'r dref. Yno ffurfiwyd yr Orymdaith; gosodwyd y gwahanol swyddogion i weithredu yn eu cylchoedd priodol; a dychwelwyd i Bottsville, gan gerdded yn rheolaidd. Wedi cyrhaedd y dref, dechreuodd y cantorion beroriaethu eu mawl i Dduw, am anfon yn ei drugaredd, Foneddiges môr gymwynasgar a'r Gymdeithas Ddirwestol; yr hon sydd yn estyn ei llaw dyner, ac yn cynnyg ei gwasanaeth er cynnorthwyo y trueiniaid mwyaf diymgeledd, i ymddattod o lyfetheiriau meddw-Wedi myned trwy'r heolydd mwyaf poblogaidd, trówyd y Faner tuag Addoldy y Trefnyddion Calfinaidd, lle y penderfynasid yn mlaenllaw i gynnal y Cyfarfod; ac lle yr oedd wedi ei ddarparu ddigon o luniaeth i'r pelledigion; caniatawyd awr i gydwledda a dadebru natur, ar fara a chaws, teisenau a diod risialaidd Paradwys.

Yn ganlynol galwyd Mr. John Davies, Minersville, i'r Gadair, yr hwn a amlygodd ddyben y Cyfarfod, mewn modd doeth a hyawdl ; erfyniwyd bendith y Nef ar ein cynnulliad, mewn gweddi gan Mr. Robert Williams, Minereville, (T. C.) Anerchwyd y gynnulleidfa gan Mr. Lewis Thomas, Bellemonte, (A.,) Mr. Joseph Davies, Pottsville, (T. C.,) yr Ysgrifenydd, a'r Parch. E. B. Evans; a dybenwyd trwy weddi, gan Mr. Daniel Williams, Blossburgh.

Gwnaed rhai penderfyniadau anghenreidiol er gweithredu mewn modd rheolaidd yr amser dyfodol; ac o herwydd ein lluddias i gario y

Faner trwy'r dref—gan rym y gwynt, gollyng-wyd y dyrfa—gwasgarasant i'w gwahanol gar-trefleoedd, a gwedd siriol eu hwynebau, yn tystio eu bod wedi cael boddhåd mawr yn ngwaith y dydd.

Gan ddymuno llwydd y Gymdeithas Ddirwestol, a phob cymdeithas arall sydd yn tueddu i dderchafu rhinwedd, a lleehau dynoliaeth, y gorphwysaf.

Yr eiddoch, dros y Gymdeithas,

JOHN B. COOK.

Cydnabyddiaeth am Anrheg.

MR. GOLYGYDD,

Trwy eich caniatád dymunwn gydnabod Obadiah J. Owen, Ysw., Remsen, C. N., am yr anrheg werthfawr a gefais ganddo, ar fy nhaith ddiweddar trwy dalaith Caerefrog-Newydd, sef Geiriadur anmhrisiadwy Charles o'r Bala; nid wyf yn gofyn cyheeddi hyn oddiar feddwl ei fod ef yn dysgwyl y cyfryw beth, oblegid yr wyf yn deall ei fod ef o nifer y boneddigion haelfrydig-

'Who do good by stealth, And blush to find it fame;'

eto, erhyny, carwn ddangos nad wyf yn ddideimlad nac yn anghofus o'i garedigrwydd; a gwneyd hyny yn gyhoeddus er annog ereill i gyffelyb weithredoedd da.

John Jones, Hyde Park, Pa.

Hunan-ddienydd Cymro yn Ohie.

Ar nos Sul, Meh. 4ydd, collwyd cymro o'r ymydogaeth hon, ei enw ydoedd Henry Jenkins; yr oedd yn anedigol yn sir Gaerfyrddin, eithr yn fwy adnabyddus yn Nhredegar, str Fynwy, lle y gadawodd wraig a phlentyn tua 12eg mlynedd yn ol.

Yr oedd wedi bygwth boddi ei hun; a gerchymynodd ar un o'i gyfeillion i gymeryd ei arian a thalu dyledion oedd arno, a rhoddi y gweddill i'w frawd John; rhoddodd ei gap i un arall;

a chrynhôdd ei ddillad i'r un man.

Tua 10 ar gloch y nos, wedi i'r teulu fyned orphwys, clybuwyd ef yn myned allan, ond o herwydd ei fod yn cymeryd meddyginiaeth, ac yn arfer o fyned allan yn y nos, ni wnawd dim eylw ar hyny, nes bod ei arceind allan mór faith ag i beri dychryn, yna aethpwyd i'w chwilio, eithr ni welwyd ef drachefn, nes cael ei gorph yn afon Ohio ar yr 8fed. Claddwyd ef yn weddus gan y Cymry (tua 15eg mewn nifer) sydd yn y gwaith glô hwn.

Nis gwyddom am un achos yn arwain y dyn truenus hwn i wneyd diwedd aruo ei hun, ond yn unig dyryswch anaele y delirium tremens, yr hyn a ddygodd arno ei hun trwy hir a gwrthnysig ymarferiad o'r gwirodydd dinystriol. Mynnai ei gael er gwaetha pawb a phob peth; nid oedd ei salwch blaenorol, bygythion meddyg, darbwylliad cyfeillion, na dim arall yn ddigonol i'w rwystro.

Wele rybudd dwys eto i genedl y Cymry i ochelyd y ddiod feddwol, oblegid yn y diwedd hi a frath fel sarff.

EVAN DAVIES.

Coal Grove, Lasorence Co., O.

DAMWAIN ECHRYDUS.-MARWOLAETH

Yn Nghaerefrog-Newydd, ar y 1af o'r mis diweddaf, fel yr oeddid yn arllwys gwlybwr i wartheg y llaethwyr o'r Distyllfa, dygwyddodd iddo redeg dros gafnau un o'r llaethwyr, fel y gwlyblosgodd (scald) rhai o'r gwartheg. Dygwyd un fuwch allan i'r dyben o geisio ei meddyginiaethu. Dyn ieuangc o'r enw Griffith Griffiths, mab i henwr o'r enw Evan Griffiths, o Stanben, a ymaflodd yn y fuwch i'r dyben o gynnorthwys, ond fel y mae'n alarus adrodd, yn ei waith ef yn ymdrechu â hi, cafodd ei chorn afael arno yn ngwaelod ei fol, ac a'i rhwygodd mo'r enbydus fel y bu farw y'mhen ychydig o funudau!

W. G.---C. N.

ESGORODD-

Mawrth 16eg, yn Coal-Grove, O., gwraig Mr. Evan Davies, ar ferch; gelwir ei henw hi Gwen.

PRIODWYD-

Mai 3ydd, yn Cincinnati, O., gan y Parch. E. Jones, Mr. Thomas Williams, a Meistresan Cecilia Thomas; oll o'r ddinas uchod.

Meh. 24ain, yn yr un lle, a chan yr un gweinidog, Mr. Robert Jones, a Meis. Frances Jane Myers; oll o'r ddinas uchod.

'Heb Och gwaewch gyd-ddwyn beichiau,—o galon A'ch gilydd drwy'r dyddiau ; Na waewch, ffyddlon ddoethion ddau, Ymadael â'ch ammodau.'

BU FARW -

Meh. 28ain, yn Nghaerefrog-Newydd, Mary, gwraig Mr. Evan James; ill dau o Aberdaron, Llêyn. Yr oedd hi yn ferch i Wm. Prichard, Tŷ-Howel, ger Pen-y-caerau.

Gor. 16eg, yn Utica, yn 46 oed, Mr. Bowen Thickins, (gynt o Lanidioes;) gadawedd wraig a phedwar o blant i alaru ar ei ol.

Stoydd heb un troseddur.—Yn y Llŷs Cylchol a gynnelid yn swydd Lewis, C. N., yn ddiweddar, ymddangosai nad oedd un troseddwr yn gofrestredig i'w brofi! yr oedd y carchar yn wag.

Cynghor da.—Mae golygydd newyddiadur Unifersalaidd a gyhoeddir yn Alabama, yn galw ar y cyfoethog i gyfranu i gynnal ei bapyr, ac i ddanfon Cenhadon Unifersalaidd allan. Ar yr hyn, y mae golygydd arall yn ei gynghori, gan fod yr amser yn galed, ac arian yn brin, a dim perygl i neb fyned i uffern, y byddai yn well iddo oedi cyhoeddi ei bapyr a phregethu ei athrawiaethau, o leiaf nes y delo'r amser yn well.

Ymfudiaeth Protestanaidd.—Dywed y newyddiaduron, bod 30,000 o ddeiliaid Lutheraidd Prwssia, o ororau y Baltic, i ddyfod drosodd yn fuan i sefydlu yn y Taleithau Unedig. Symmudiad crefyddol ydyw, mae y bobl hyn yn dewis yr hen athrawiaethau uniawngred, o flaen philosophyddiaeth newydd Berlin. Mae dynion o gyfoeth mawr yn eu plith; hen bendefigion Ellmynaidd, achau pa rai a olrheinir i'r 13eg ganrif. Gwnant amaethwyr Gorllewinol rhagorol; ac y maent yn debyg o sefydlu yn Wisconsin.

Yr agerlong Columbia.--Yr agerlong Columia, yr hon a adawodd Boston ar y laf o'r mis diweddaf, tua Haliffax a Llerpwil, a redodd ar greigiau cuddiedig, a elwir y Black Ledge Resf, ger Ynys Seal, ar gyfer Nova Scotia, ynghylch i wedi un ar gloch, prydnawn Sabboth, yr 2fed, mewn niwl tew. Achubwyd y teithwyr a'r dwylaw, a'r rhan fwyaf o'u heiddo, ond mae yn debyg nas gellir cael y llestr o'r greigle, lle y mae wedi gorphwys, nes yr elo yn ddrylliau. Gwaredwyd y bywydau, (168 o eneidiau,) trwy gymhorth o'r ynys uchod.

Dim lle cyfaddas.—Mae cyfraith yn Virginia yn caniatau gwerthu gwlybyroedd meddwol mewn 'lleoedd cyfaddas,' yn y gwahanol swyddi. Mewn un o'r siroedd, y mae'r Ustusiaid wedi barnu nad oes 'lle cyfaddas' i'r cyfryw faanach, o fewn cylch eu llywodraethiad hwy.

Cyffesiad Hynodaul.—Trwy newyddiadur o Rochester, yr ydym yn deall fod Milleriaeth heb ddifiannu oddiyno eto, a bod yno waganaeth crefyddol yn cael ei gynnal ar nos Sul yn ddiweddar yn y Babell Filleraidd. Yn ystod yr oedfa, llewygodd un o'r gwragedd oedd yn gwrandaw, ac wedi ymadfywio, cyffesodd ei bod wedi cyflawni llofruddiaeth amryw o flynyddoedd yn ol yn Mhrydain Fawr, ac amlygai ddymuniad i gael ei danfon yno, i ddyoddef y gosb ddyledus am ei throsedd.

Deddf ac Efengyl.—Y Barnydd Colquitt, o Golumbus, Geo., yn ddiweddar a areithiodd dros amryw oriau o flaen yr Uchaflŷs yn Pensacola, ar amgylchiad pwysig o'r gyfraith, ac yn hwyr yr un dydd, pregethodd i gynnulleidfa luosog yn Eglwys y Trefnyddion Esgobaethol.

Ymenyn.—Gwnaeth S. Buckley, o Watertown, C. N., 42 pwys o ymenyn rhagorol oddiwrth un fuwch yn mis Mehefin.

Y Cyttundeb diweddar â Lloegr.—Efallai nad yw yn hysbys i'n holl ddarllenwyr, bod llywodraeth America, trwy y cyttundeb diweddar â Lloegr, dan rwymau i roddi i fyny unrhyw droseddwr o bwys, megys llofrudd, a ffoai yma, pan y gofynir am dano gan Loegr, os bydd y dystiolaeth yn ei erbyn yn gyfryw ag a'i gos-

sodai ar brawf yn y wlad hon. Ymddengys y dygir y rhan hyn o'r cyttundeb i ymarferiad buan. Mae yn awr mewn dalfa yn Nghaerefrog-Newydd, wraig o'r enw Gilmour, o'r Alban, yn erbyn yr hon y mae tystiolaethau amgylchiadol cryfaf, o ddwyn bywyd ei gwr trwy wenwyn. Ni buasai yn briod ond pum' wythnos cyn i'w phriod farw yn ddisymwth. Wedi ei drwgdybio, codwyd y corph o'r bedd, agorwyd ef, a chafwyd gwenwyn ynddo. Pan yr oedd hyn ar gerdded, cychwynodd hi âg hen gariad iddi tuag America; ond y cyfryw yw cyflymdra ager, yr oedd yma yn ei dysgwyl er vs 22 o ddiwrnodau heddgeidwad o Loegr, yr hwn a gychwynodd 17 o ddyddiau ar ei hol, yn yr agerlong Acadia.—Mae hi heb ei rhoddi i fyny eto, ond mewn dalfa.

n Ri

Ż

A TA

İ

Manesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR.

Dyfodiad y Caledonia.

Gyda'r agerlong Caledonia, yr hon a ddaeth at longborth Boston nos Lun yr 17eg o'r mis diweddaf, cawsom ein newyddion diweddaraf. Mae yr Ymherodraeth Brydeinig yn parhau fel crochan berwedig trwyddi draw, ond yr hyn sydd fwyaf pwysig i'n darllenwyr ni, yw bod Becca a'i merched,' yr hon a osodwyd genym tua'r gynffon yn ein Rhifyn diweddaf, yn gofyn lle yn rhesi blaenaf y terfysgwyr y mis hwn. Tra y mae y Gwyddelod, dan reolaeth gyfrwys eu harweinydd dwysgall, yn ymgadw at lythyren y gyfraith yn ofalus hyd yn hyn, y mae y Cymry, gyda mwy o wroldeb na synhwyr, wedi gwrthwynebu hyd at waed, yn ddiystyr o bob deddfau, ond eu teimladau cynhyrfiedig; yr hyn mae'n debyg, cyn hyn, sydd wedi arwain i ddinystr mawr ar fywydau, ac odid a rydd ysglyfaeth i'r grogbren cyn hir.---Yn Maencainion hefyd y mae brwydr fechan wedi cymeryd lle. Wrth adolygu ansawdd pethau yn ngwahanol rannau y deyrnas-nifer y Siarteriaid yn Lloegr, cyffro yr ymranniad eglwysig yn yr Alban, ffyrnigrwydd haid 'Becca' yn Nghymru, a gwrthryfel iawndrefnedig, er cuddiedig i raddau, yr Iwerddon, nid anhawdd barnu nad penau coronog bob amser ydynt yn mwynhau y cwsg esmwythaf.---Mae newyddion ychwanegel, ond dim penderfynol, o'r India a China.

RHYDDID CREFYDDOL YN MHRYDAIN.

Dan y pen uchod y mis diweddaf yr hysbysasom delerau Ysgrif ar Addysgiant oedd ger bron y Senedd Brydeinig, a'i thuedd ormesawl ar freiniau anghydffurfwyr; mae'n dda genym gael hysbysu yn awr, fod cyffro yr holl deyrnas yn ei herbyn, oddyeithr ychydig o offeiriaid Pussyaidd a'u cynffonau, wedi peri i Syr James Graham, farmu yn ddoethach peidio cymhell ei ysgrif gaethiwawl ddim pellach ar hyn o bryd. Mae wedi ei galw yn ol; ond gwylied Ymneillduwyr Prydain, buan y cynnygir ymosodiad eto yn rhyw lwybr neu gilydd; mae gormod o ysbryd ei mham o Rufain, yn yr Eglwys Sefydledig, i adael Rhyddid yn llonydd yn hir.

MAENCEINION.

Dygwyddodd terfysg, yr hwn a barhaodd rannau o ddau ddiwrnod yn Maenceinion (Manchester,) o natur ddwys a brawychus, oddiar fod y milwyr wedi cymeryd rhan gyda'r werinos, ac ymuno mewn ymosodiad ffyrnigwyllt ar yr hêdd-geidwaid. Y dechreuad oedd—dau filwr wedi meddwi, yn ymladd a'u gilydd—cynnygiodd yr hêdd-geidwaid eu rhwystro, pryd yr aeth yn amrafael cyffredinol, rhwng amryw o'r milwyr, yn cael eu cynnorthwyo gan y werinos, yn erbyn y swyddogion gwladol. Unig obaith Prydain Fawr yn ei therfysgiadau ydyw ffyddlondeb ei milwyr, os unwaith yr ymgymysgant â'r werinos, mae ei sefydlogrwydd mewn perygl.

YR IWERDDON.

Mae'r cyffro yn parhau yma, ond nid oes dim wedi torri allan eto. Ymgynnullai 700,000 o bobl i wrando O'Connel mewn lle a elwir Ennis. Dywedai y Cynhyrfiwr, mai y funud y caffai 3,000,000 o ddiddymwyr y mynai Senedd Wyddelig. Cyfeiriai yn hyn at y cyttundeb rhwng Prydain Fawr a'r Iwerddon, yn yr hwn, yn ol ei haeriad ef, y mae ei Senedd i'r Iwerddon ar yr amodau iddi godi 300 o gynnrychiolwyr.—Ymddengys fod Gweinidogion y Llywodraeth yn Lloegr yn methu cyttuno pa foddion, pa un ai têg ai geirwon, iddeu harfer er adferu tawelwch yn yr Iwerddon.—Dywedir fod lluoedd o Offeiriaid a Mynachod Pabaidd o Ffraingc yma a thraw ar hyd yr Iwerddon, yn cefnogi y Gwyddelod ofergoelus yn eu terfysgiadau.

VE THILL

Yn nechreu'r mis diweddaf, cawsom hanesion o'r India, fod Syr Charles Napier, a'i luoedd Prydeinig, wedi ennill buddugoliaeth nodedig a phenderfynol, ar Shere Mahomed, yn Scinde, ond, dywed y newyddion diweddaraf bod y gwaith heb ei gwblhau; a bod yr olaf gyda byddin afrifed o Belooches, wedi anfon cennadwri at y Cadfridog, 'ei fod wedi ymladd dwy frwydr dros ei wlad, yn awr yn ymbarottoi at drydedd dros ei grefydd.' Yr oedd Syr C. Napier, gyda'r brys mwyaf boneddigaidd yn parottoi i gydsynio a'i ddymuniad.

DR. PUSEY.

Yr ydym yn deall fod Dr. E. B. Pusey, sylfaenydd yr ymranniad Puseyaidd yn Eglwys Loegr, wedi ei attal o bregethu o fewn cylch y Brif-ysgol, am ddwy flynedd, trwy orchymyn yr Is-Ganghellydd; yr hyn a gymerodd le mewn canlyniad i farn Bwrdd ar Heresi. Mae yntef wedi cyhoeddi gwrthdystiad i'r ddedfryd, oddiar y sail, nad oedd dim yn y bregeth gyhuddedig croes i ffurfiau cred ac ymarferiad yr Eglwys Esgobaethol,

YNYSOEDD SANDWICH.

Mae newyddion diweddarach yn cadarnhau yr hyn a gyhoeddwyd yn ein Rhifyn diweddaf o barthed yr Ynysoedd uchod, sef, er eu cymeryd gan un o swyddogion Lloegr, bod y Llywodraeth Brydeinig yn debyg o adferu eu hannibyniaeth iddynt. Heblaw hyny y mae llythyr oddiwrth Mr. Fox, y cennadydd Prydeinig yn Washington, at y llywodraeth Americanaidd, yn cadarnhau yr un golygiadau. Dywed Mr. Fox, mewn cyfeiriad at yr amgylchiad—'er hysbysrwydd i Lywodraeth y Taleithau Unedig, bod cymeryd meddiant o'r Ynysoedd Sandwich yn weithred hollol anawdurdodedig gan Lywodraeth Ei Mawrhydi; ac y gwnelid, gyda'r buandra mwyaf, ymholiad priodod i'r gweithrediadau a arweiniasant i hyny.'

YMGYNNULLIAD GWRTHGAETHIWAWL LLUNDAIN.

Yr Ymgynnulliad yma a gychwynai ei weithrediadau ar y 13eg o Fehefin, yn Nhafarn y Seiri-rhyddion. Yr oedd Cynnrychiolwyr yn wyddfodol o'r Taleithau Unedig; ac Holand, yn ychwanegol at y rhai o Brydain Fawr.—Pleidleisiwyd i'r gadair Mr. S. Gurney.—Sefyllfa'r gaethwasanaeth yn y Taleithau Unedig a dynai sylw cyffredin, ac yn yr ymdriniaeth ni pheidiasant gyhoeddi yr holl wir, a pheth celwydd—os coelir rhai o'r dadleuwyr gyd-ddrychiol. Yr oedd ymddygiad America, nid yn unig at y Negro, eithr hefyd at yr Indiaid, cynfrodorion y wlad, dan y fflangelliadau mwyaf egniol.

OWEITHDAI COTWM, &c., LLOEGR.

Mewn ymholiad diweddar o flaen awdurdodau Lloegr, daeth i'r golwg fod ugeiniau os nad cannoedd o fabanod yn cael eu llofruddio yn anfwriadol â laudanum bob blwyddyn, yn gyssylltiedig â'r Gweithdai cotwm, &c. Mae'r mamnau yn gorfod gweithio yn barhaus, ac i'r dyben o gael llonyddwch gan eu plant bychain, rhoddant y gwenwyn uchod iddynt; maent weithiau trwy ddogn ormodol yn eu gosod mewn cwsg angeuawl ar y pryd, ac y mae effaith arferiad parhaus y cysglyn yn ysgubo y rhan fwyaf o'r cyfryw blant cyn eu bod yn ddwy flwydd oed!

YR ARG. CANGHELLWR YN Y GWALLGOFDY.

Arglwydd Canghellwr yr Iwerddon a drefnodd ymweliad a Nawddfa Gwallgofawl Dulyn yn ddiweddar, ac a ddygwyddodd fyned yno yn absennoldeb y prif oruchwyliwr, ac a dderbyniwyd i mewn gan un o'r ceidwaid yr hwn oedd yn dysgwyl dyfodiad dyn gwallgof o'r un desgrifiad a Syr Edward. Ymddangosai yn chwedleugar iawn, ond yr oedd y ceidwaid yn gadael iddo gael ei ffordd, ac yn ateb ei holl ofyniadau. Gofynai os oedd y Llawfeddyg Cyffredinol wedi cyrhaedd yno, ac atebai y ceidwad nad oedd wedi dyfod eto, ond y byddai yno y'mhen

ychydig o funydau. 'Wel,' eb efe, 'mi arolygaf rai o'r ystafelloedd nes y delo.' 'Oh, na wnewch, Syr,' eb y ceidwaid, 'nis gallem ganiatau hyny mewn un modd.' 'Yna mi a rodiaf am ennyd yn yr ardd,' eb ei Arglwyddiaeth, tra yn aros am dano.' Nis gallwn ganiatau i chwi fyned yno ychwaith,' eb y ceidwad.' 'Beth,' eb efe, 'oni wyddoch mai yr Arglwydd Canghellwr ydwyf fi.' 'Syr,' eb y ceidwad,' mae genym bedwar yn ychwaneg o Arglwyddi Canghellwyr eisoes.' Aeth i dymherau gwylltion, ac yr oeddent yn parotoi i'w oeod mewn gwasg-bais gyfyng, pan yn ffodus daeth y meddyg Cyffredinol. Y peth cyntaf a ofynodd oedd, 'A ddaeth yr Arg. Canghellwr?'—'Do,' atebai'r ceidwad gan chwerthin, ac efe yw'r dyn mwyaf drygwyllt ô lawer sydd genym, ond y mae yn ddiogel yn awr.

Tywysogaeth Cymru.

CYMDEITHAS GENHADOL BABAIDD. (O'r 'Athraw.')

Heblaw y brif Gymdeithas Genhadol sydd gan y Pabyddion yn Rhufain, y mae ganddynt amryw gymdeithasau canghenol neu gynorthwyol, er cynnal y cenhadau sydd ganddynt allan ar led y byd, mewn gwahanol ranau o'r ddaear, ac er anfon ereill allan o'r newydd. mae genyf yn awr ger fy mron 'The Liverpool Journal for March 18, 1843,' yn nghyda llythyr oddiwrth Mr. a Mrs. Foulkes, o Milford, yn dangos fod y Pabyddion yn yr Iwerddon wedi ffurfio cymdeithas i anfon Cenhadau Pabaidd i Gymru. Enw eu cymdeithas ydyw 'THE So-CLETY OF ST. DAVID, PATRON OF WALES.' Swep y casgliad sydd yn barod mewn llaw ydyw £570. 9s. 8c. Gelwir prif swyddog y genhadaeth hon 'The Right Rev. Vicar-Apostolic of Wales.' Dan ei olygiaeth ef y mae i haws o guradiaid i fod, pa rai sydd i fod yn gysegredig i waith beunyddiol y weinidogaeth, er dychwelyd y Cymry at y grefydd Babaidd. Yn mysg noddwyr y genhadaeth, y mae enwau rhai Saeson a Chymry, a gellir dysgwyl yn mhen ychydig fisoedd y bydd y Cenhadau Pabaidd yn

brith-dramwyo y dywysogaeth.

O Gymry, Gymry, pa beth ydyw y cwmwl hwn sydd yn dechreu duo uwch ein penau! A oes rhyw beth ynddo yn arwyddo fflamau y ffagodau a'r ystanc, neu ffamau uffern? Ynte ai ción ydyw y rhai hyn i gyfarth defaid Crist at eu gilydd, o'r wasgarfa bleidiol sydd yn y dywysogaeth, i fod yn un gorlan. Gweddiwn am i'r Arglwydd, âg Ysbryd ei enau, ddifa yr anwir annghristaidd hwn allan o'r wlad, ac allan

o'r byd.

PUSEYA**RTH.**

Wrth roddi hanes Puseyaeth yn y 'Drysorfa' am fis Mai diweddaf, dywed y gohebydd:—
'Ac, Och fi, na allaswn derfynu eu hanes yn

'Ac, Och fi, na allaswn derfynu eu hanes yn y fan yma: y mae y clefyd wedi ymdaenu hefyd i Gymru helaeth ei breintiau. Yma y mae pob dyfais a ddichon ymenyddiau eu ffurfio a'u dychymmygu tuag at suro meddyhau y werin at weinidogion duwiol a da eu gair—ac y gwneir bob egni at ddwyn plant ymneillduwyri gosfeidio egwyddorion cyfeiliornus. Beth ond Puseyaeth noethlymun ydyw mynu ail sedyddio plentyn i Ymneillduwr, cyn y goddesir iddo gael lle yn ysgol yr Eglwys. O! B—y B—ai fel hyn y gwneir ynot ti, a gyfodwyd mor enwog mewn breintiau crefyddol, ac y bydd dy hanes yn gyssylltiedig â hanesion gwir grefyddol y Dywysogaeth tra y bo haul yn troi! Da y gwneist sefydlu ynot ysgol y caisff dy feibion a'th ferched eu haddysgu yn nghrefydd Duw eu a'th ferched eu haddysgu yn nghrefydd Duw eu tadau, ac nac arweinir hwy gan arweinwyr deilion a hunanol. Paham meddas eto, y nacawyd claddu genethig sechan yr Ymneillduwr yn M—F—. Onid am ei bod wedi ei bedyddio gan un o'r Sectarians, ac heb dderbyn yr aissedigaeth, sef Bedydd yr Eglwys Sefydledig!

GWRTHRYFEL YN NGHYMRU.

Mae'r aflonyddwch parhaus yn Neheudir Cymru yn tynu sylw mawr. Y terfysgwyr, fel y crybwyllwyd genym droion o'r blaen, ydynt haid o ddynion wedi ymwiago mewn dillad benywod, ac a adweinir wrth yr enw 'Rebecca a'i Merched.' Eu bwriad ydyw rhwystro pob gweithrediad o eiddo y gyfraith, ond yn unig yr hyn fyddo yn unol â'u golygiadau hwy am iawnder. Cynnwysa y 'Carmarthen Journal' hanes gwrthwynebiad llwyddiannus i'r cwnstebli, gan ba rai yr oedd gwarantau attafaeliol, oddiwrth ddau neu dri chant, cynnulledig ger y Talog, wedi eu harfogi â phladurian, trosolion, heiyrn,

Caerfyrddin, Meh. 27ain, 1843.—'Mae'r dref trwy ystod yr wythnos wedi bod yn dawel ac heddychol, ond ar ddydd Sul diweddaf rhoddwyd archiadau am ymadawiad dioedi y march-filwyr (dragoons) tua Chastell-Newydd-yn-Emlyn, lle yr oedd y terfysgwyr wedi ymgynnull, a'u nifer wedi cynnyddu i 15,000 neu 20,000. Yr oedd y werinos wedi eu harfogi mór dda ac mór barod i frwydr, fel na allodd y march-filwyr ddyfod i'r dref hyd boreu Llun, ac y mae'r ymgyrch a gymerodd le ar bont Castell-Newydd tu hwnt i ni allael ei ddesgrifio. Taflwyd y milwyr oddiar gefnau eu meirch, cymerwyd eu harfau oddiwrthynt, a thaflwyd hwynt wedi hyny i'r afon Teifi, lle y darfu i un o'r dynion o'r enw Kearns, y marchogydd, gwrdd â bedd dyfrllyd, ac y mae'r lleill wedi eu hanafu môr ddrwg o herwydd syrthio ar y graig islaw pwll y bont, fel nad ydynt mwyach gymhwys i wasanaethu fel milwyr. Mao Workhouse yr ondeb hefyd wedi ei ddinystrio gan dan, ac ofnir y bydd i lawer o dai boneddigion gael eu llosgi cyn y boreu. Mae'r werinos hyd y funud hon, mewn meddiant o'r dref, ond dysgwylir gwahanran o'r 78ain catrawd o wyr traed dan lywyddiaeth Milw. Love, yno tua'r hwyr.—Gallant adgymeryd y dref, ond y gred gyffredinol yw bod yn rhaid lladd llawer o bob ochr cyn terfynu yr amrafael.

MERTHYR TYDFYL, A'R FASNACH HAIARN.

Gellir cyfrif poblogaeth Merthyr yn 35,000 o eneidiau; a chymeryd Aberdâr, Hirwaun, a'r cymydogaethau cyssylltiedig i mewn, gellir ychwanegu 10,000 atynt. Mae yr holl nifer hyn yn dibynu ar y gweithfeydd haiarn am eu cynnaliaeth. Pum mlynedd yn ol yr oedd haiarn bâr, (prif gynnyrchfa Mynwy a Morganwg.) yn gwerthu am 9 a 10 punt y dynell; yn awr y mae yn anwerthadwy am 4 punt; ac nis gellir ei wneyd gyda'r cynnildeb mwyaf dan £4 15s y dynell! Pe attelid y gweithfeydd hyn. attelid ar yr un pryd fywioliaeth 100,000 o eneidiau. Yr ydym yn cyhoeddi y ffeithiau hyn yn unig gan adael i ereill dynu y casgliadau.

Penycae.—Mae y Meisd. Harford & Gyd., o Benycae a Sirhowy, swydd Fynwy, wedi ffaelu am £400,000. Trwy yr hyn y troir o'u gwaith ynghylch 6000 o ddynion, ac y niweidir bywioliaeth cannoedd heblaw hyny.

Cas' Newydd.—Bu dadl gyhoeddus yn ddiweddar yn y Cas' Newydd rhwyng y Parch. J. Ffrancis, o Eglwys St. Paul, yn y dref hono, a'r Parch. D. Rhys Stephen, gweinidog y Bedyddwyr, yn yr un lle, ar rannau Addysgawl ysgrif Syr James Graham; y blaenaf o'u plaid, a'r olaf, fel y gellid dysgwyl, yn eu herbyn, ac o blaid rhyddid erefyddol. Cymerodd y ddadl le yn Llys y dref, y Maer yn llywyddu, ac yr oedd ynghylch 1700 o wrandawyr yn wyddfodol.—Bu farw Mr. Ffrancis y'mhen ychydig o ddyddiau wedi'n! Yr oedd yn gymeradwy ei foesan.

Trelales.—Mae Mr. a Mrs. Thomas wedien bwrw i garchar, i sefyll eu prawf ar y cyhuddiad o lofruddiaeth gwirfoddol Mr. Wm. Howells, o Bant-yr-Rosta. (Gwel tu dal. 111.)

Caerfyrddin.—Dywed un o newyddieduron Caerfyrddin, bod yn y dref hono gyfyngder mawr; bod bwydydd yn rhâd, ond y cyfryw yw marweidd-dra masnach, fel y mae bara yn beth nas geill cannoedd ei brynn!

Mostyn.—Hysbysir fod y gweithwyr yn ngwaith glô Mostyn, Gogledd Cymru, yn sefyll allan, i'r nifer o rai cannoedd, am godiad yn eu cyflogau, er ys amryw wythnosau; y maent hefyd wedi llwyddo i attal y gweithfeydd cymydogaethol.

Herust.—Mewn Llys Swyddawl, dros swydd Feirionydd, a gynnaliwyd y 18fed o Fai, cyhoeddwyd fod Humphrey Owen, Dolfanog, Talyllyn, yn yr un swydd, yn herwr (outlaw,)—ar gŵynWilliam Owen.

Puseyaeth wedi ymgynddeiriogi.—Dygwyddodd amgylchiad digrifawl mewn pentref bychan yn ddiweddar ar derfynau y Mynydd Hiraethog. Cafodd tyddynwr hwrdd yn anrheg gan ei feistr tir; yr hwn, wedi ei gneifo, a nodwyd ganddo â mŵn coch, â llun dwy groes ar ei gefn, a gosodwyd cloch fechan wrth ei wddf. Cafodd offeiriad y plwyf, rhywfodd neu gilydd, olwg ar yr hwrdd, ac ymgynddeiriogodd yn orwyllt at y tyddynwr, gan ei farnu yn euog o'r annuwioldeb mwyaf, ac a'i difriodd yn ddiarbed; a dywed yr hanes, y buasai'r ddau wedi gwneyd niweid i'w gilydd, oni b'asai eu gwahanu gan yr edrychwyr. Barnai yr offeriad, mai goganu eglwys Llanrwst oedd yn ngolwg y tyddynwr.

Caergybi.-Yn ddiweddar byrddiwyd oddiyma lestr Americanaidd yn rhwym i Lerpwll, ac ynddi ddwylaw y 'Content,' o Nefin. Collwyd y schooner grybwylledig, a barnwyd bod yr'holl ddwylaw wedi boddi, mis Ionawr diweddaf; ya ffodus cawsant eu codi i fyny gan lestr yn rhwym i America, lle y tiriwyd hwynt, ac y maent yn awr wedi dychwelyd i Brydain, er llawenydd i lawer.

DAMWEINIAU ANGEUAWL, A MAR-WOLAETHAU DISYFYD.

Cafwyd pysgottwr o'r enw Foulkes, tua 65 mlwydd oed, yn farw yn ei fâd. Yr oedd y trengedig yn ngwasanaeth Cydfasnachyddion yr Afon Dee.

Cafwyd Thomas Morgans, Lianelly, gynt o Abertawe,

yn farw yn ei wely.

Bu farw John Thomas, yn 12 oed, mewn canlyniad i olwynion pedrolifen fyned drosto, ar gledrifordd Erwfawr.

IBWY.

Torrodd bachgen 13eg oed, mab Edward Foulkes, ei wddf, wrth hêl nythod brain ar Gastell Conwy.

Cafwyd Thomas, mab ieuangaf Lewis Davies, Aberaron, yn farw ar draeth y môr, ar y 8ydd o Ebrill.

PRIODWYD-

Maserth 25ain, yn Llerpwll, Mr. Eleazer Pugh, a Miss Mary Mills, merch ieuangaf y diweddar Mr. Jas. Mills, Llanidloss.

Bbrill 19eg. yn yr un lle, Mr. John Jones, ieu., Plas-Deon, Llanuwchlyn, a Miss Mary Edwards, Pant, ger Conwy.

Mei 2fed, yn Eglwysilan, Morganwg, Mr. B. Morgan, Dowlais, ag Eliza, unig ferch Mr. John Prichard, swydd Gaerfyrddin.

laf, yn Mynyddialwyn, Joseph Davies, Ysw., Tŷissa, Bedwas, swydd Fynwy, a Miss Mary Phillips, merch Wm. Phillips, Ysw., Penner.

10fed, yn Merthyr, Mr. Thos. Thomas, a Miss Allen, merch y diweddar dafarnwr o'r ' Black Lion,' Llanbedr.

16eg, yn Llundain, Hugh Williams, Ysw., brawd Syr J. H. Williams, Bodlewyddan, swydd Ddinbych, a Miss Williams Wynne, unig ferch y diweddar Syr W. W. Wynne.

Main, yn Llanbeblig, Mr. Wm. Prichard, gwin-farsiandwr, a Mary, sil ferch Mr. Thomas Jones, Présydd, (brasier,) Caernarfon.

Yn Lianbadarn-fawr, W. H. Thomas, Ysw., cyfreithydd, a Jane, merch y diweddar Mr. William Edwards, dilledydd, Heol-y-bont, Aberystwyth.

10fed, yn Abereirch, Mr. Richard Price, Plas Dû, a Miss Ann Owen, Bryn-llynghedwydd, Eifionydd.

BU FARW-

Ebrill 211, yn 85 oed, Margaret, gweddw y diweddar Barob. Arthur Evans, Convil, swydd Gaerfyrddin.

Moi 8fed, yn Maeseglwys, Llangyfelach, Mr. Morgan Grey.

4ydd, yn Aberhonddu, yn 33 oed, Mr. David Davies, ornadurydd.

18fed, yn Nghaerfyrddin, Mr. T. Parry, arwerthydd. 18fed, yn Aberhonddu, yn 75 oed, Meis. Elimbeth Williams, merch y diweddar Barch. Simon Williams, Tredwstan. 13eg, yn Benumaris, yn 63 oed, Griffith Roberts, Ysw., o'r dref hono.

Yn Llanrhaiadr-yn-Cinmarch, yn 47 oed, y Parch. Edward Williams, Ficer, mab hynaf y diweddar Barch. Peter Williams, Llanbedrog.

13eg, yn 74 oed, Mr. John Davies, Tŷ-gwyn, Heallan, swydd Ddinbych.

18fed, yn 50 oed, Mrs. Phillips, gwrsig Mr. J. Phillips, Penlan, Llanfihangel-Abercowin, swydd Gaerfyrddia.

14eg. yn 63 oed, Mr. James Reid, goruchwyliwr teulu Gwernllwynwith, ger Abertawe.

10fed, yn Mhont-y-fûn, yn 84 oed, Mrs. Elimbeth Griffiths, gynt o'r 'Cross Keys,' yn y dref heno.

17eg, yn Aberystwyth, yn 66 oed, Mr. T. Rewlands, 4ydd, yn Mhwllheli, yn 39 oed, Dorothes, gweddw Cadben Phillip Williams.

lleg, yn 56 oed, Mr. Thomas Williams, yn ddiweddar Postswyddog Tremadeg.

9fed, yn Mhenrhos, ger Caergybi, Mr. Owen Edwards, yn 68 oed.

7fed, yn 72 oed, Mr. Wm. Williams, Ceidio, Lléyn.

21min, yn 85 oed, Mr. Thomas Roger, Trefriw, wadb bod yn aelod gyda'r Trefnyddion Calfinaidd dros 69 mlynedd, ac yn fisenor dros 40 mlynedd.

28ain, yn Llan-y-capel, Llanegwad, yn 39 oed, Margaret, gwraig Mr. Charles Davies.

15fed, yn Knutsford, swydd Gaerileon, yn 66 eed, y Parch. John Hughes, gynt e Aberhonddu.

30ain, yn 59 oed, o'r Parlys, Mr. Robert Evans, crydd, Penybont, Rhoshirwain, Llöyn.

29ain, yn 86 oed, Mr. William Jones, Pentre-gweill, swydd Fôn.

Yn St. Ffagans, Morganwg, yn 98 oed, Joan Llewelyn, mam Thomas Llewelyn, garddwr.

Yn Nghaerfyrddin, yn 73 oed, Mr. John Davies, prif arwerthydd (*auctiomer*) yn y dywysogaeth.

Bu Farw-

Ar ddydd Sadwrn, y 10fed o Fehefin, yr hen bererin duwiol, defnyddiol a chymeradwy, y PARCE. JOHN DAVIES, o NANTOLYN, swydd Ddiabych, yn 84 ml. ocy wedi bod yn pregethu dros 60 mlynedd gyda'r Trefnyddion Calfinaidd.

W. G.

Manion Cyffredinol.

Cyrhaedda yr *Influenza* diweddar, o Washington yn y Dehau i'r llynau yn y Gogledd.—Bu feirw llawer yma a thraw.

Hysbysir fod newyddiadur beunyddiol yn cael eigychwyn yn Nghasrefrog-Newydd, dan olygiad amru foneddigesou.

Tronglwyddwyd llwyth llong o iâ yn ddiweddar e Boston i Lerpwll.

Mae hen chwareudy gorwych Tremont, yn Besten, wedi ei droi yn addoldy.

Hysbysir fod heddwch wedi ei gyhoeddi rhwag Mexico a Thexas.

Dywedai Syr R. Peel, yn y Senedd Brydeinig, fod darostyngiad y gwrthryfel diweddar yn Nghanada, wedi costio £3,500,000.

Mae yr Eglwys Rŷdd yn yr Alban yn myned y'mlaen yn llwyddiaunus.

Canmolir y Frenhines Viotoria ya fawr o herwydd ei bod yn ymostwng i roddi'r fron i'w baban ei hun! Pwy sydd gymhwysach?

Mae Chwyldroad eto wedi cymeryd lle yn yr Yspaen. Enw y Dywysoges ieuangc a anwyd yn ddiweddar i'w Mawrhydi Prydeinig, yw *Alice Mawl, Mary.*

Y CYFAILL.

RHIF. LXIX.]

MEDI, 1843.

[CYF. VI.

Duwinpddiaeth.

PREGETH:

A draddodwyd gan y Parch. HENRY REES, Liverpool, yn Nghymanfa y Bala, Mch. 16, 1831, oddiar

I IOAN V. 15.—'Ac os gwyddom ei fod ef yn ein gwrando ni, pa beth bynag a ddeisyfom, ni a wyddom ein bod yn cael y deisyfiadau a ddeisyfaaom ganddo.'

MAE yr Ysgrythyrau Santaidd, heblaw ein dysgu am amrywiol wrthddrychau, ac heblaw dangos a gosod o'n blaen amryw ragorfreintiau, yn ein galw at amryw ddyledswyddau; a phwy bynag a ddaeth i iawn adnabyddiaeth o wrth-ddrychau y Bibl, ac i wir feddiant o'i ragorfreintiau, maent yn cael eu tueddu i gyflawni y dyledswyddau hyny. Nid ydyw yr Ysgrythyrau yn ein galw at un ddyledswydd nad ydyw yn cyssylltu gyda hyny bethau anogaethol i'w chyflawni: gelwir ni i gredu yn Nghrist, o herwydd ni chollir pwy bynag a gredo; gelwir ni i edifarhau a dychwelyd, o herwydd addewir derbyn pwy bynag a ddêl; gelwir arnom i wrando, o herwydd addewir bywyd am wrando; gelwir arnom i weddio, o herwydd addewir gwrandawiad i'n gweddiau. Ni buasai un gwrandawiad i'n gweddiau. Ni buasai un rheswm i'n hannog i weddio, oni buasai fod addewid am wrandawiad; a'r rheswm mwyaf annogaethol i ymaflyd yn y ddyledswydd ydyw fod gobaith llwyddo gyda Duw. Mae hyn yn cael ci ddangos yn y geiriau o flaen y testun; A hyn yw yr hyder sydd genym tuag ato Ef; ei fod ef yn ein gwrando ni, os gofynwn ddim yn ol ei ewyllys ef. Gofyn yn ol ei ewyllys ef, yw gofyn am y pethau a addawyd ganddo, gofyn yn ol trefn Duw, gofyn gydag iawn ddyben, ac mewn iawn agwedd; a phan y mae yr enaid yn cael ei nerthu i hyn, y mae hyder ynddo y bydd i Dduw ei wrando. Yna mae y testun yn dyfod i mewn, 'Ac os gwyddom ei fod ef yn ein gwrando ni,' &c.

Mae y geiriau yn rhoddi mantais i ni sylwi ar ddau beth:—

I. Y desgrifiad a roddir o wir weddi: Deisyf deisyfiadau gan Dduro.

II. Y DANGOSIAD SYDD YMA O LWYDDIANT GWEDDI: 'Ni a wyddom ein bod yn cael.'

I. DESCRIPIAD O WIR WEDDI: Deisyf deisyfiadau gan Dduw. Gallu a medr ysbrydol yn enaid y cristion ydyw gweddi. Gwrthddrych gweddi ydyw Duw, ffordd gweddi ydyw yr Ar-glwydd Iesu Grist, nerth gweddi ydyw yr Ys-bryd Glân. Os darllenwn yr Ysgrythyrau santaidd cawn weled gwaith yr Ysbryd Glân mewn gweddi. Mi a dywalltaf ar dŷ Dafydd, ac ar breswylwyr Jerusalem ysbryd gras a gweddiau.—Ac o herwydd eich bod yn feibion, danfonodd Duw Ysbryd ei Fab i'ch calonau, trwy yr hwn yr ydych yn llefain, Abba, Dad.-Canys ni dderbyniasoch ysbryd caethiwed dra-chefn i beri ofn; eithr derbyniasoch Ysbryd mabwysiad, trwy yr hwn yr ydym yn llefain, Abba, Dad.—Y mae yr Ysbryd hefyd yn cynnorthwyo ein gwendid ni ; canys ni wyddom ni beth a weddiom megis ag y dylem, eithr mae yr Ysbryd ei hun yn erfyn drosom âg ochen-eidiau annhraethadwy. Yma ni a welwn fod lle mawr i'r Ysbryd Glân mewn gweddi; ac nid oes gwir weddio hebddo ef.

Ond sylwn ar waith yr Ysbryd Glân mewn

gweddi.

1. Mae yn bywhau yr enaid â gras i weddio. Mae hyn yn perthyn iddo yn fwy fel Ysbryd santoiddiad nac Ysbryd gweddi: fe all roddi dawn gweddi, lle na byddo grâs, eto nid oes modd gwir weddio heb râs; a'r peth cyntaf y mae yr Ysbryd Glân yn ei wneyd, ydyw bywhau yr enaid â gras i weddio—anadlu gras i'r enaid, yna bydd yr enaid yn sicr o anadlu yn ol at Dduw mewn gweddi. Nid oes modd gweddio yn iawn heb râs: anadl yw gweddi, nid oes anadl yn yr esgyrn sychion; ceisio Duw yw gweddi, nid all y marw geisio Duw; rhodio gyda Duw yw gweddi, ni rodia dau ynghyd heb fod yn gytun. Ond y funyd y daw grâs i'r enaid, bydd yno weddio; pan ddaeth gras i enaid Manasse, dechreuodd weddio yn y fan ; dechreuodd Saul weddio yn y man y cafodd ras. oedd yn isel iawn arno mae'n wir, yr oedd wedi colli llewyrch ei lygaid, yn cymysgu ei ddiod ag wylofain, ond wele y mae yn gweddio! A ydyw wedi llenwi y byd ac Efengyl? Nag ydyw; mae yn rhy fuan eto. A ydyw yn gallu dyweyd fod coron cyfiawnder yn nghadw ddo! Nag ydyw; ond, wele mae'n gweddio!

2. Mae yr Ysbryd Glân yn dodrefnu y meddwl á matter gweddi. Pan y bydd y pechadur yn dechreu gweddio, ni wyr pa beth i'w ofyn.
'Ni wyddom ni pa beth a weddiom megys ag y dylem.' Ni wyddom ni, er y gwyddom fwy na llawer. Ni a gawn hanes rhai o'r gweddiwyr enwocaf a fu ar y ddaear erioed, yn methu yn rhyfedd wrth fyned i weddio heb yr Ysbryd Glan; cawn fod dau fab Zebedeus, yn myned i

ofyn rhyw beth gan yr Arglwydd Iesu, pan oedd yma ar y ddaear, a'r ateb a gawsant oedd, na wyddent pa beth yr oeddynt yn ei geisio. Gweddiwr mawr oedd Elias, byddai yn gwneyd pethau rhyfedd a'i weddi—a'i weddi fe lywod-raethai elfenau natur—a'i weddi fe gauai y nef rhag iddi wlawio—a'i weddi fe'i hagorai drachefn-a'i weddi fe sugnai enaid o'r byd tragywyddol yn ol i'w gorph; ond yr oedd yn anghenreidiol dangos iddo yntau mai dyn oedd; a dacw fe ryw ddiwrnod yn myned i weddio heb yr Ysbryd Glan. Beth oedd arno eisiau! Eisiau cael marw! Eisiau peth nad allai Duw ei hun ei roddi, na natur ychwaith Hynod mór drwsgl ydyw dyn ei ddymuno. wrth weddio heb yr Ysbryd Glan. Mae'r Ysbryd yn myned a'r pechadur i ddwy ystafell i ddyagu iddo weddio; i ystafell ei galon ei hun, ac i ystafell yr addewidion. Mae yn myned a dyn i mewn iddo ei hun i gychwyn, i weled beth sydd yno, mae yn rhoddi llygaid iddo i weled beth sydd o mewn. Mae yn arwain y pechadur, fel yr arweiniodd yr Arglwydd Ezeciel, o'r naill ystafell i'r llall, ac yn dangos iddo ei holl ffieidd-dra; mae yn myned ag ef i ystafell y deall i weled y ffieidd-dra sydd yno, i ystafell y serchiadau i weled y ffieidd-dra sydd yno, i ystafell yr ewyllys gyndyn, ac yn dangos iddo y ffieidd-dra sydd yno. Mae yn dangos iddo beth sydd o mewn, ues y mae ar ol myned ar ei liniau, yn dechreu curo ei ddwyfron, a rhoddi ei law ar bla ei galon dan deimlad blin o'i mechyd. Ac wedi dangos ei hun iddo mae yn ei arwain i ystafelf yr addewidion, ac yn dangos iddo ei thrysorau gwerthfawr; mae yn myned ag ef i farchnadfa yr Ysgrythyrau, ac yn dangos iddo beth a ddanfonodd Duw ar ei fedr. Yn ei fynwes ei hun y mae yn teimlo euogrwydd, ac yn yr addewidion y mae yn gweled maddeuant i'r penaf; ac yn yr olwg ar y ddau, y mae yn myned ar ei liniau i weddio, 'Maddeu fy holl anwiredd!' Mae yn cymeryd yr addewidion yn sail i ddadleu ger bron Duw.
'Ni buaswn i yn gofyn am faddeuant oni buasai i ti addaw maddeu i'r annuwiol. Onid addewaist y gwnait olchi yr aflan? Ni fuaswn i yn meddwl am ofyn peth mór fawr oni buasai i ti addaw.

3. Mae yr Ysbryd Glân fel ysbryd gweddi, yn gwisgo y dyn â dawn gweddi. O'r blaen yr oedd yn gweithredu yn y galon, yn gwneyd yr anghen yn hysbys i'r dyn ei hun, ond y mae yn awr gyda'r genau, yn gwneyd yr anghen yn hysbys i Dduw. Mae yn rhoddi medr yn yr enaid i siarad a Duw dan ei anghen. Mae yn fy ngwrando heddyw ambell Gymro tlawd a diddysg, sydd yn medru siarad yn hyswyd la Duw mewn gweddi. Pe gelwid arno i ddadleu a'r cyfeiliornwr medrus, dyrysid ef yn y fan, ond rhoddwch ef i ddadleu a Duw, am faddeuant er mwyn Aberth y groes, mae ei galon yn ymehangu, a'i dafod fel pin ysgrifenydd buan. Gwelais rai, pan y byddent yn cael eu gadael iddynt eu hunain, yn methu myned y'mlaen; a gwelais yr un rhai, pan y byddent yn gweddio yn yr Ysbryd Glân, yn neidio megys i fynwes Duw, yn rhedeg i drysorau y Cyfammod, ac yn gwledda yn rhyfedd ar drysorau yr Iachawdwriaeth

4. Mae yr Ysbryd Glân yn anadlu ar y cuobl, i gario yr enaid at Dduw. Er iddo dy wisgo a dawn gweddi, heb iddo anadlu ar y cwbl, nid yw y weddi yn gymeradwy yn y nef. 'Ac ni ali neb ddywedyd yr Arglwydd Iesu, eithr trwy yr 'Ac ni all Ysbryd Glan,'-dywedyd nes teimlo rhyddid ysbrydol yn yr enaid. Mae y cristion yn gweddio heb yr anadl, yn debyg i lestr yn y porthladd, a phob rhaff, a phob hwyl yn ei lle, yn barod i gychwyn, eto nid â gam byth heb yr awel; felly y cristion, er fod pob grâs yn yr enaid, a phob dawn a medr at y gwaith, eto nid & gam byth tua'r Nef heb yr anadl. pan gaiff yr awel oddiwrth yr Ysbryd Glan, yn y fan bydd ei weddi wedi cyrhaedd y lân. Mae yma rai ya gwybod hyn yn brofiadol; gwyddoch beth yw y meddwl yn syrthio i ddyryswch yn nghanol y weddi, y serchiadau yn marweiddio a'r geiriau yn tagu yn eich genau, ond pan ddaw yr anadl, mae yn myned yn hwylus at Dduw.

Sylwn yn nessf-Pa path yw gweddi yn yr Ysbryd Glan.

- 1. Mae yn weddi rydd a digymell. Felly y mae gweddi yn yr Ysbryd Glân yn cael ei darhinio—'Tywallt yr enaid—tywallt y galon,' tywallt y weddi mewn geiriau ger bron Duw; nid rhyw betn fel gwasgu lemon heb addfeda -rhyw ddyferyn, ydyw gweddi yn yr Ysbryd; nage, mae yr Ysbryd Glân yn berwi mater gweddi yn y myfyrdod, a phan y mae y dyn yn myned ar ei liniau ger bron Duw, mae y weddi yn ymdywallt yn naturiol allan. Mae satan yn gwneyd ei blant yn bur ddigymell-yn llawn iawn o ddyweyd yn aml. Bum lawer gwaith yn eiddigeddu na buaswn mo'r llawn o'r Ysbryd Glán, ag y mae llawer o satan; fel yr hen Simei, pan oedd Dafydd yn ffoi o Jerusalem, yr oedd yn elyn calon i Ddafydd o'r blaen, a phe buasai yn meiddio, buasai yn ei regu o'r blaen, ond yn awr, pan ga'dd gyffe, dacw fe yn llawn hwyl gythreulig yn ei felldithio. Yr un modd y mae yr Ysbryd Glan, yn rhoddi y fath deimlad o anghen yn yr enaid, fel erbyn i'r dyn fyned ar ei ddeulin, y mae y weddi yn ymdywallt allan ger bron Duw.
- 2. Peth angerddol yw gweddi yn yr Ysbryd Glân. Gweddi wresog ydyw, nid ydyw bron a fferu cyn y daw dros y gwefusau, na, peth tanllyd ydyw gweddi yn yr Ysbryd. Mae geiriau Dafydd yn dangos hyn, yr oedd yn 'ochain nee diffygio; ya brefu fel yr hŷdd am yr afonydd dyfroedd.' Mae pob grâs yn yr enaid ar lawn waith, ond gwedi y cwbl, y mae rhyw beth anrhaethadwy mewn gweddi; mae pethau yn aroe yn y fynwes amhoeibl eu traethu, er y gruddfan, y brefu a'r ocheneidio i gyd—aychder am bethau Duw, a llawenhau gwedi eu derbyn. Mae yr hiraeth am y pethau yn anmhoeibl ei ddesgrifio, ac ar ol eu profi, y mae llawenydd annhraethadwy ynddynt.
- 3. Gweddi daer ydyw gweddi yn yr Ysbryd Glán. Mae yn rhaid, gan fod yr enaid yn cael ei ddwyn i'r teimladau a ddesgrifiwyd, fod taerineb yn y weddi. Mae y gair yn arwyddo mynych ymosod ati, ac arferyd pob rhesymau ynddi. Daw y taer atoch eeithwaith yn y dydd am yr un peth, daw yn y boreu, ac os na lwydda,

daw ganol dydd, ac os cofia ei fod gwedi gadael un ddadl heb ei harfer, daw drachefn yn yr hwyr; felly yr oedd y wraig hono gyda y barn-wr anghyfiawn, nid oedd wiw gofyn iddo er mwyn Duw na dyn, oblegid un anghyfiawn oedd ei hun, ond 'mi fynaf gael, onidê mi a'i syfrdanaf ef; os na chaf heddyw, af ato yfory, os na chaf yfory, af ato drenydd; mi a'i poenaf yn ddibaid, mi fynaf fy neges ganddo.' Peidiwch a gadael llonydd i Dduw yn eich gweddiau, frodyr. Os eisiau yr Ysbryd Glán ar yr Ysgolion Sabbothol sydd arnoch, na adewch lonydd iddo : os eisiau carthu budreddi Seion sydd, na adewch lonydd iddo; os eisiau nerth i ymladd a'r gelynion sydd, na adewch lonydd iddo. O. Eglwysi Crist, na adewch lonydd iddo nes cael adfywiad ar grefydd unwaith eto. 'Nid oes lonydd i'w gael gan y plant yma,' medd y tad; mae Duw yn dyweyd yr un modd am ei blant. 'Gad lonydd i mi Moses, buaswn wedi gwneyd o'r goreu a'r genedl gas yma oni buasai ti.— Gollwng fi, Jacob.' Ti elli fyn'd er ei waethaf. 'Na, mae yn gafaelu yn galed, nid af er gwaeth-af iddo.' Hefyd arfer pob dadl ynddi. Mór ddeheu yr oedd Moses yn dadlu a Duw. 'Gad lonydd i mi, a mi a laddaf y bobl hyn.' 'Lladd dy bobl, Arglwydd mawr! bydd yr Aiphtiaid yn dy gablu, dywedant mai rhy fach o allu oedd genyt i'w dwyn i Ganaan. Cofia am eu tadau Abraham, Isaac, a Jacob, yr hen lŵ a dyngaist wrthynt hwy; os lleddi dy bobl aiff y cwbl yn ofer. Dafydd eto, pob peth a welai yn Nuw, pob peth a welai yn ei fynwes ei hun, dichellion ei elynion, goruchwyliaethau Duw tuag at ei blant mewn oesoedd ereill, yr oedd yn troi y ewbl yn ddadl ger bron Duw mewn gweddi; trôai un ol at ddyddiau ei ieuengctyd, a gweddiai ar ei Dad, 'Fy Nhad anwyl, arnat ti y'm bwriwyd o'r bru, ac yr wyf yn cofio pan oedd dyfnder yn galw ar ddyfnder i'm dyfetha, gwaredaist ti fi yr amser hyny, cofia fi eto, yn ol dy hen drugareddau.

4. Mae amrywiaeth mewn gweddi yn yr Ysbryd Glan. Mae gweddi yn rhyw arfer gan y dyn annuwiol, mae ei weddi ef yr un fath o hyd; bydded y byd, yr Eglwys, y teulu fel y b'ont, yr un fath yw ei weddi ef o hyd, y mae fel rhyw offeryn undon, nid oes beroriaeth ynddi. Ond y mae amrywiaeth mewn gweddi yn yr Ysbryd. 'Gweddio bob amser, a phob rhyw weddi a deisyfiad yn yr Ysbryd.' Mae amrywiaeth yn ngweddiau y saint yn gyfatebol i amrywiaeth goruchwyliaethau Duw tuag atynt. Mae Duw yn trin ei blant yn wahanol, weithiau yn y dŵr, bryd arall yn y tân, weithiau yn y dyfnder, bryd arall ar y lán. Hefyd, mae y diafol felly yn ei ymosodiadau arnynt, weithiau yn myned a hwy i ben y mynydd i ddangos iddynt holl deyrnasoedd y byd a'u gogoniant, er ceisio eu dyrysu i falchder ac awydd i gyfoeth; bryd arall yn eu maeddu yn y llaid, gan geisio eu gwthio i annobaith. Felly y mae goruchwyliaethau yr Ysbryd yn gyfatebol,— goleu ar yr adnod hon heddyw, goleu ar adnod arall yfory, ac yn ol hyn y mae amrywiaeth yn ngweddiau y saint. Ond er fod amrywiaeth lleisiau yn dy weddi, nid oes un yn afiafar yn y nef. 'O fy Nhad yr wyf yn rhuo fel llew.' 'Gad i mi glywed dy lais, fy mhlentyn anwyl.'

'Gruddfan a llefain yr wyf.' 'Gad i mi glywed dy lef, mae yn beroriaeth yn fy nghlustiau.'

II. LLWYDDIANT GWEDDI Y CRISTION: 'Cael y deisyfadau a ddeisyfasom ganddo.'

Dywedaf air wrth bedwar math o ddynion sydd yn fy ngwrando. Yn

1. Y rhai nad ydynt yn cael am nad ydynt un gofun. Mae cannoedd o honoch chwi, nad ydych yn cael am nad ydych yn gofyn, mae yr elyniaeth sydd yn eich calon at Dduw, a'ch cariad at bechod, yn eich rhwystro i ofyn. 'Ymladd a rhyfela yr ydych,—ond nid ydych yn cael am nad ydych yn gofyn.' Os ewch i feddwl am grefydd, myned i ymladd yr ydych yn y fan, ymladd ag arfaeth Duw, ymladd ag etholedigaeth grâs, ymladd a threfn Duw yn achub. Rhoddwch eich arfau i lawr, a thrôwch i ofyn. O! y dyn diweddi, gellir yagrifenu uwch ben dy ddrws, 'Dyma weithdy satan— pagan sydd yn byw yma.' Gweithdy i'r diafol ydyw dy dy di. Mae genyt fyrdd o bechodau eisiau eu maddeu, ond nid wyt yn gofyn am eu maddeu, mae genyt anghen eisiau ei wneyd i fyny, ond nid wyt yn gofyn. Mae Duw yn gosod ei hun allan dan yr enwau mwyaf tyner, mae yn chwilio am le i dosturio, ac os na fedri gario dy weddı o'i flaen, fe glyw ef yr ochenaid wan. Os oes arnat eisiau maddeuant pechod, a'th lanhau odiwrtho, gofyn ganddo. Os oes arnat eisiau undeb a'i Fab, gofyn ganddo. Mae yn edliw i ryw rai—' Hyd yn hyn ni ofynasoch ddim yn fy enw I.' 'Ni che's i ddim ar ol d'od i'r oedfa,' medd y dyn. Ddarfu i ti ddim gofyn. Myned i orwedd heb ofyn, codi drachefn heb Tri-ugain oed, heb erioed ofyn dim ofyn dim. ganddo! Bydd yn rhy oleu yn y Farn i ti ddadleu fod arfaeth ac etholedigaeth grâs ar dy ffordd, caiff dy enau ei gau yno, ni ddarfu i ti erioed ofyn dim ganddo. Yr wyt yn ngafael pechod, ni ofynaist erioed am ei faddeu. Yr wyt yn golledig, ni ofynaist erioed i Dduw am dy gadw.

2. Y rhai sydd yn gofyn ar gam.—Gofyn er dy fwyn dy hun, gofyn er mwyn dy chwantau. Dyn wedi colli Duw—yn gosod ei hun i fyny yn ei le! Mae Duw wedi gwneyd pob peth er ei fwyn ei hun, mae dyn hefyd dân y codwin, yn gwneyd pob peth er ei fwyn ei hun. Ni ddaw i geisio dim gan Dduw tra gallo fyw hebddo. Efallai dy fod yn teimlo eisieu cyfiawnhad, ond heb ofalu dim am santeiddhad; eisiau grâs i farw, ond heb ofalu dim am râs i fyw er gogoniant Duw,—gofyn er mwyn dy chwantau yr wyt ti. Mae gwir weddi yn cynnwys anadliad yr Ysbryd Glân am ymgeledd i'r 'dyn newydd;' mae gau weddi yn cynnwys dymuniad am ymborth i'r 'hen ddyn.' Fe gaiff y plentyn bach fara bob tro y bydd eisiau arno, mae ei waith yn gofyn yn cyffro teimladau y tad tuag ato, ond os rhydd y bara i borthi sarph, mae yn bryd i'r tad attal ei law. Mae y Tad nefol yn barod bob amser i roddi bar i'w blant, ond os rhoddant y bara i borthi chwantau, mae yn bryd iddo attal ei law.

3. Y bobl sydd yn gofyn trwy eu hoes, ac yn gorphwys ar hyny heb feddwl am gael. Mae argyhoeddiadau cydwybod yn dy gynhyrfu i

ofyn, i ymarfer gweddi, ond yr wyt yn ymorphwys ar hyny, heb byth feddwl am gael. Un felly oedd y Pharisead hwnw a aeth i'r deml i weddio, nid oedd arno eisiau dim; nid oedd ei weddi yn deilwng o'r enw gweddi, dyweyd wrth Dduw pa fath un oedd yr ydoedd : hunanglod ydyw spring y fath weddi; yr oedd hwn yn gweddio i gau sain cydwybod, ac i agor sain y bobl i'w ganmol. Efallai fod yma rai felly, wrandewch, mae gweddi heb feddwl am dderbyn yn ynfydrwydd, y ffordd eemwythaf i uffern dan ydyw. Mae gweddi heb feddwl am dderbyn yn ddirmyg ar Dduw. 'Cynnyg ef yr awr bon i'th dywysog.' Myned at ddrws gwr mawr bob dydd i ddyweyd dy rigwn, a phawb yn gwybod mai cellwair y byddit, oni byddai hyn yn ddir-myg ar y gwr!—mae dyweyd truth o eiriau ger bron Duw yn ddirmyg mwyaf arno. Pe b'ai y criminal yn cael cennad i fyned ger bron y barnwr i ofyn am faddeuant, ac, yn lle troi at ei neges, yn dechreu dywedyd truth o eiriau i ddangos ei ddawn a'i fedr i siarad, oni byddai hyny yn ddirmyg mwyaf ar y barnwr! Mae gorphwys ar weddio heb gael yn ynfydrwydd; nid ydych chwi y ffarmwyr, yn hau eich tiroedd heb feddwl cael cnwd arnynt, na'r siopwr yn prynu yr eiddo i mewn heb feddwl cael rhyw elw arnynt. Megys pe byddai i'r criminal anfon petition at y brenin, ac ar ol ei anson yn dywedvd, 'Nid oes un perygl y collir fi yn awr, yr wyf gwedi anfon archiad at y brenin.' O druan! mae dy fywyd mewn cymaint perygl ag erioed, os wyt heb gael y maddeuant. 'Yr oeddwn' medd y dyn, 'yn gweddio er pan yn blentyn, nid oes perygl i mi fyned i uffern.' Oes yn wir, ti ai i uffern er y cwbl, os wyt heb gael maddeuant.. Y rhai sydd yn ymorphwys ar weddio ac heb gael, ydyw y rhai sydd yn myned esmwythaf tua cholledigaeth. Mae y meddw yn cael aml drochfa dda ar ei ffordd tua'r fflamau, ond y rhai sydd yn ymorphwys ar gylch o weddi yn unig, maent yn myned ar hyd llwybr têg i ddinystr tragywyddol.

4. Y bobl sydd yn gweddio ac ddim yn foddlon heb gael, eto yn wan cu ffydd. Cofiwn ofyn mewn ffydd, heb ameu dim, Wel yma, gristion gwan, a'th enaid yn ei le yn gweithredu ffydd ar Aberth Crist, gofyn mewn ffydd am y pethau sydd arnat eisiau ganddo. 'Pe byddai i ddau o honoch gyd-uno i ofyn dim ar y ddaear, credwch, ac fe tydd i chwi.' Y gair cyntaf a ofyn Duw pan ddeui ato ydyw, 'A wyt ti yn eredu y gallaf wneuthur hyn?' Pan byddi yn gofyn am adnewyddiad o adfeiliad, cred, ac fe fydd i ti,-pan y byddi yn gofyn am ychwaneg o ras i fyw er ei ogoniant, cred, ac fe fydd i ti. Mae llawer o weddiwyr ein gwlad, y gellir dywedyd am danynt, nad allant fyned i mewn o herwydd anghrediniaeth. Rhaid cael dy berson yn gymeradwy ger bron Duw, yna bydd dy weddi hefyd. Danfonodd Jacob anrheg o'i flaen i geisio heddwch ei frawd, ond gwna di o chwith yn union wrth neshau at orsedd gras, dos a'r euog yn mlaenaf-y condemniol yn gyntaf am dderbyniad trwy Iawn Crist, ac yna bydd dy anrheg yn gymeradwy, bydd dy ddyled-awyddau wrth ei fodd.

Hefyd, edrych yn fanol na byddo un llygredd heb ei deilwng farweiddio yn dy enaid. 'Ped edrychaswn ar anwiredd yn fy nghalon, ni wrandawaai yr Arglwydd arnaf.' Gwaed Crist ar y galon, a gwaed dy chwantau ar dy ddwylaw, sydd agwedd deilwng; mae Duw yn hoffi gweled gwaed eu chwantau ar ddwylaw ei blant. Lladdodd Elias brophwydi Baal wrth yr afon, yna llwyddodd gyda Duw ar y mynydd.

Eilwaith, pan fyddo gwir weddiwr, yn gwir weddio, mae'n sier o lwyddo; mae Duw gweda addaw, mae Crist wedi rhoddi Iawn, ac y mae llu o weddiwyr gwedi cael llawer cyn heddyw. Mae Duw gwedi addaw. 'Gofynwch, a rhoddir i chwi; ceisiwch, a chwi a gewch.' 'Efallai y caf, os ceisiaf.' Nid oes efallai am dani, mi welaf y pechaduriaid mwyaf yn mbob math o amgylchiadau yn cael. 'O na lwyr fendithif, nad ehangit fy nherfynau,—a pharodd yr Arglwydd ddyfod o hyn iddo.' 'Trugarha wrth fy merch.'—'Bydded i ti fel yr wyt yn ewyllysio.' 'O Dduw bydd drugarog wrthyf bechadur.'—'Aeth hwn i waered 1'w dŷ wedi er gyfiawnhau.' 'Cofia fi pan ddelych i'th deyrnas.'—'Heddyw y byddi gyda mi yn Mharadwys.'

Mae y gwir weddiwr yn gwybod ei fod yn cael. 'Ni a wyddom ein bod yn cael y deisyfiadau.' Beth sydd yn peri i ti ddal ati, gredadyn. 'Cael tippyn,-dyiolch i Dduw am gael tippyn.' Mae y cristion yn cael yn ei rodiad cyffredinol, er efallai nad ydyw yn cael pob deisyfiad penpedol mae yn ofyn. Pe meddyliech am fasnachwr a fyddai gwedi cynnyddu llawer yn y byd, gwedi magu ei deulu, a chefnu ar v gwaethaf, gellwch efallai ei glywed yn cwyno. *Cefais lawer o had debts eleni, nid wyf fawr Haro. nes y'mlaen na phan dechreuais.' medd rhyw un, 'nid oedd genych ugain punt ar eich elw ar y dechreu, ac onid neithiwr yr oeddech vn són am roddi eich galwedigaeth heibio, a my'nd i fyw yn retired.' Felly y cristion gwan, mae rhyw un yn ei gofio yn dechreu ugain mlynedd yn ol, corsen ysig oedd y pryd hwnw, a dyma fe ar gael heddyw; beth sydd yn ei gadw yn fyw! cael tippyn v mae, a phwy ond efe, a glywais i neithiwr yn sôn am fyned i fyw yn retired mewn byd arall.

Mae gwir weddiwr yn cael, naill ai yr hyn a ofyno, neu beth gwell: nid vw Duw yn rhwymo ei hun i roddi fel yr wyt ti yn gofyn,-aeth Saul i geisio yr asynod, cafodd deyrnas; mynai Moses fyned i'r Ganaan ddaearol, ond cafodd fvned i'r Ganaan nefol; dacw Paul yn gweddio am gael tyny y swmbwl o'i gnawd, dacw iddo ddigon o rás yn wyneb pob swmbwl; bendith dymhorol oedd arnat ti eisieu wrth ofyn, un ysbrydol a gefaist; llwybr teg oedd arnat ti eisiau, haiarn a phrès o dan dy esgidiau a roddes Duw. Weithiau yn cael i dy fynwes dy hun yr hvn a ofynaist i ereill: dacw Job yn codi yn foreu i aberthu a gweddio dros ei blant, rhag ofn eu bod gwedi anfoddloni Duw, ond daew y ty yn syrthio arnynt, ac yn eu lladd oll. Job, dyna y cwbl yn ofer. Nage, cafodd Job achos i ganinol Duw, a dywedyd, 'bendigedig fyddo enw yr Arglwydd,'—cafodd yr ateb yn ei fynwes ei hun. Caiff llawer tad duwiol achos i ganmol Duw am bump o blant, pe na byddai i'w weddiau gael eu hateb ar en rhan hwy, myned a'i hachos hwy at Dduw, ac yn derbyn y fendith yn ei fynwes ei hun. 'O fy anwyl Dad, mae fy mhlant yn cefnu ar dy eglwys.' 'Gwir, fy mhlentyn anwyl,' meddai Duw, 'ond, onid wyf fi yn well i ti na deg o feibion! Maent yn cael trwy bethau chwerwon yn aml. i mi ddarfod a'r creadur,' medd y cristion. 'Gwnaf, fy mhlentyn anwyl,' medd Duw; 'a dyma fi yn myn'd ynghyd a hi.'—Lladd ei wraig o'i fynwes-myn'd a'r tippyn oedd ganddo, a'i roddi ar y plwyf. Nid waeth i chwi beth, mae yn cael tippyn er hyny.—Mae weithiau yn cael ateb i'w hen weddiau ar ol myn'd i lawr i'r bedd: mae Duw yn crogi gweddiau ei blant ar y file yn hir iawn weithiau, ond y mae yn sicr o'u hateb yn ei amser da ei hun. olaf, mae Eiriolwr gyda'r Tad, a dyiolch am dano; mae y gwr ar thuser aur ganddo yn pereiddio ein gweddiau gwael; anfon di dy lythyr bach fel y mae, er bod llawer line gam ynddo, mae i ni yegoler da gartref, fe uniona ef y llinellau ceimion. Anfon di dy bwysi bach fel y mae, er fod llawer llysieuyn drewllyd ynddo, fe dafi ef y llysiau drewedig allan, ac a arogla arogl esmwyth ar y cwbl. Yr Arglwydd a'n arogi esmwyth ar y cwbl. gwnelo oll yn wir weddiwyr er mwyn ei enw. Amen.

BARCH. SYR.—Wele i chwi eto, at wasanaeth y 'Cyfaill,' bregeth werthfawr o'm trysorgell. Yr wyf yn ofni ei bod yn rhy faith i'w derfynau cyfyng presennol, eto, nid allaf lai na hyderu y bydd y rhan fwyaf o'ch darllenwyr, gwedi iddynt unweith ei harchwaethu, yn lled foddlon i gymeryd en hamddifadu o ryw ddysglaid arall am dro, er mwyn ei chael yn gyflawn.

Cincinnati.

T. LL. HUGHES.

Amrywiaeth.

DECHREUAD,

NODWEDDIAD, A LLWYDDIANT PUSEYAETH.

Mae y dyddordeb cyffredinol a thra-dwys a deimlir yn awr ar y pwngc o Buseyaeth yn sicr o ennill darlleniad awyddus i hysbysiaeth fér o'r amgylchiadau dan ba rai y dechreuodd, a'r se-

fyllfa y meddianna yn awr.

Yn y flwyddyn 1833, y diweddar Barch. Dr. Rose, o Goleg y Brenin, y Parch. Mr. Percival, Dr. Pusey, a dau neu dri o wyr fleen ereill, a ymgyfarfuent yn nhŷ y blaenaf, a phan yn cydymddiddan am gynnydd ymneillduaeth, ac anmhoblogrwydd ac hyd yn nod yr esgeulusdra ymarferol i ba un yr oedd egwyddorion ucheleglwysig wedi syrthio y blynyddoedd diweddar, daethant i'r penderfyniad o ffurfio eu hunain yn gymdeithas, er heb unryw ardrefniad ffurfiawl, i wneyd yr ymdrechion mwyaf i adfywio a dwyn i gydnabyddiaeth ymarferol y dosparth o egwyddorion at ba rai y cyfeiriem.

Y Man-draethodau i'r Amserau ('Tracts for the Times') nodedig a gawsant eu tarddiad o'r cyfarfod crybwylledig. Ymddangosai y mandraethodau hyn yn awr ac eilwaith, heb fod ar amserau pennodedig, a chyhoeddid hwynt am brisiau yn amrywio yn ol y darlleniad a gynnwysent o ddwy i chwe' cheiniog. Ennillodd y man-

draethodau sylw mawr yn fuan, o herwydd yr athrawiaethau brawychus a bleidient; ac yn gymaint a bod tueddiad yr oll o honynt i dderchafu awdurdod yr eglwys a mawrhau yr offeiriaid, trwy eu harwisgo â chymeriad o santeiddrwydd arbennig, y dosbarth newydd o ddaliadau a gynnyddai yn gyflym yn eu plith hwy. Yr oedd pob traehodyn yn myned yn hyfach ac yn hyfach yn ei lais ac yn agoshau yn nes nes at athrawiaethau Eglwys Rufain. Y prif ysgrifenwyr oeddent Dr. Pusey, y Parch. Mr. Ward, y Parch. Mr. Williams, y Parch. Mr. Newman, ac un neu ddau ereill. Aeth y gyfres rhagddi nes cyrhaedd rhif 90, yr hwn a bleidiai egwyddorion Pabaidd mór eglur ac mór eofn, fel y toimlodd Esgob Rhydychain fod galwad arno i ddefnyddio ei awdurdod a rhoddi terfyn ar gyhoeddiad pellach y man-draethodau hyn. Parodd yr olaf o'r gyfres, rhif 90, gyffro dwys yn enwedig gan y deallwyd yn fuan ei fod wedi cynnorthwyo i gymhell amryw o'i ddarllenwyr i fyned yn gyhoeddus drosodd at Eglwys Ruf-

Yr athrawiaethau a bleidir yn awr gan y Puseyaid, ydynt mór gyffelyb i eiddo Eglwys Rufain Gatholig, fel mai braidd y gellir dyweyd, ar y rhan fwyaf o byngciau, fod dim gwahan-iaeth hanfodol rhyngddynt. Y'mhlith y pyngciau ar ba rai y mae y Puseyaid yn rhoddi pwys neillduol yw y farn fod holl Weinidogion Eg-lwys Loegr, ynghyda'r eiddo Eglwys Rufain, wedi disgyn mewn lltn uniongyrch oddiwrth yr apostolion. Dyma'r hyn a elwir olyniad apostolaidd. Maent hefyd yn dâl fod yr holl blant, a fedyddir gan Weinidogion Eglwys Loegr, yn cael eu hadgenhedlu pan y taenellir y dwfr arnynt; ond y maent yn gwrthod cydnabod bedydd a weinyddir gan weinidogion ereill, yn fedydd oll. Maent yn dâl nad oes dim gobaith am iechydwriaeth i'r rhai ydynt y tu allan i gylch yr eglwys. Dywedant yn erbyn y Diwygiad Protestanaidd, ac edrychant y'mlaen gyda dymuniad awyddus at undeb rhwng Eglwys Loegr åg Eglwys Rufain. Gosodant allan fod gan yr egłwys awdurdod uwchlaweiddo y wladwriaeth; a bod y Penadur a'r Senedd yn rhwym o ymostwng i orchymyn yr eglwys. Nid ydynt yn gosod ond pwys bychan ar y materion athrawaethol hyny y rhai mae Gweinidogion Efengylaidd yr Églwys yn eu hystyriad yn anghenreid-iol er iachawdwriaeth. Maent yn gosod llawer mwy o bwys ar ysgrifeniadau y tadau, nag ar hanesion yr efengylwyr ysbrydoledig neu lythyrau yr apostolion.

Maent yn dal, yn wir, na ddylent yr Ysgrythyrau gael eu darllen oll gan wyr lleyg, oddieithr mewn cyssylltiad â'r esponiad arnynt a geir yn llyfr Gweddi Cyffredin. Maent yn gwrthod yr Iawn mewn effaith, ac yn gosod o'r neilldu fel penboethdra yr hyn a ystyrir gan enwadau ereill yn grefydd y galon. Edrychant ar grefydd fel yn gynnwysiedig yn benaf mewn cyflawniad o ffurfiau a defodau. Maentymiant bod y bara a'r gwin yn y sacrament yn cael eu troi, pan yn cael eu cyssegru gan yr offeiriaid, i gnawd a gwaed gwironeddol Crist, a bod y sacrament yn fath o barhad o iawn Crist ar y

Oblegid amddiffyn y ddau bwngc olaf mewn

pregeth a draddodwyd yn eglwys Gadeiriawl Rhydychain, tair wythnos yn ol, y cafodd Dr. Pusey ei euog-farnu o heresi Pabaidd gan fwrdd o dduwinyddion, ac a ddedfrydwyd gan yr Is-Ganghellydd i ddwy flynedd o ymattaliad oddiwrth bregethu o fewn cylch-barth y Brif-ysgol. Ymadawsai y bwrdd o dduwinyddion, chwech mewn nifer, heb ddyfod i unrhyw benderfyniad yn ol y ffurf—ond ar ol hyny rhoisant i mewn eu penderfyniad bob yn un ag un, ac yr oeddent yn unfrydawl yn collfarnu y bregeth fel yn pleidio heresi.

Mae Dr. Pusey wedi cofrestru ei wrthdystiad yn erbyn penderfyniad y bwrdd a dedfryd yr Is-Ganghellydd, ar y sail na chafodd ei wrando mewn hunan-amddiffyniad, ac na chafodd y rhannau gwrthwynebol o'i bregeth eu nodi allan. Aufonwyd deisyfiad, yn cael ei law-nodi gan ynghylch tri ugain o aelodau cymdeithas, a gwyryfon o'r gyfraith wladol, at yr Is-Ganghellydd, yn deisyf arno nodi allan y rhannau gwrthodedig o bregeth Dr. Pusey. Mae'r Is-Ganghellydd wedi gommedd cyduno a'u cais, er iddo, cyn pasio'r ddedfryd, roddi hysbysrwydd personol i Dr. Pusey o'r seiliau oddiar ba rai yr oedd yn condemnio y bregeth. Deallir, y bydd i'r bregeth gael ei chyhoeddi yn mhen ychydig ddyddiau, ac y mae'n ddiau y pâr hyny ddyddordeb tra-Mae Puseyaeth wedi llwyddo yn hynodawl yn yr eglwys o fewn y tair blynedd di-weddaf. Bernir, allan o 12,000 o offeiriaid yn Lloegr a Chymru, bod 9,000 neu dair rhan o bedair o'r cwbl, wedi eu llygru yn ddwys. Yn yr Alban hefyd, mae yr oll o'r Gweinidogion Esgobaethol, gyda'r eithriad o dri neu bedwar, yn Buseyaid penderfynol. Yn yr Iwerddon Yn yr Iwerddon hefyd, mae'r heresi yn cynnyddu yn frawychus. Bernir bod gornifer Maingc yr Esgobion wedi eu gwenwyno mwy neu lai ganddi. Y rhai o'r Preladiad a amddiffynant egwyddorion Puseyaidd yn fwyaf cyhoeddus ydynt Esgob Exeter (Caerwysg yn Nyfneint,) Esgob Llundain, ac Esgob Rhydychain. Y'mblith yr eglwysdai a'r capeli yn Llundain yn mha rai y mae arfer-ion Puseyaidd mewn gweithrediad helaethaf, ceir eglwys Shoreditch a Chapel Heol Margaret, Heol Rhydychain,

Yn yr olaf byddai yn anhawdd canfod unrhyw wahaniaeth rhwng y ffurf o wasanaeth a'r hyn a arferir mewn Eglwysdy Pabaidd. mae gwasanaeth feunyddiol wedi ei sefydlu mewn llawer o'r Eglwysdai a'r Capeli Puseyaidd, ac yn yr oll o honynt, yr ydym yn credu, fod y sacrament yn cael ei weinyddu yn wyth-Yr ydym yn deall ei fod yn debyg y nosol. daw'r pwngc yn fuan o flaen sylw y Senedd, a'r cwestiwn iddei benderfynu fydd, pa un a ddylid galw ar wlad Brotestanaidd i dalu o chwech i saith miliwn o bunau yn flynyddol i'r gweinidogion sefydledig am addysgu egwyddorion Pabaidd a dilyn arferion Pabaidd, yn eu lleoedd addoliad, yn ddieylw hollol o'r ymrwymiad difrifol y darfu iddynt ammodi yn eu hordeiniad i gynnal crefydd Brotestanaidd y wlad.

Mae yr agoriad uchod ar Buseyaeth a'i lle-

daeniad, wedi ei gyfiethu o'r 'London Observer;' (papyr rhagorol a gyhoeddir yn Llandain ac a ail-gyhoeddir yn rheolaidd yn Nghaerefrog-Newydd;) meddyliais nad annerbyniol genych fyddai yn y dyddiau hyn, pryd y mae cymmaint o son am yr heresi newydd, a'r gwenwyn yn ymledaenu gyda chyflymdra dychrynllyd yn y ddwy wlad.

Craig-y-Foelallt.

HEBOS DU.

HEN DDYSGWYR.

Os metha dyn a chyraedd y gyfran o ddysgeidiaeth a ddymuna pan yn ieuange, y mae yn dueddol i ddywedyd ei fod yn awr yn rhy hen i ddysgu. Llawer o bersonau sydd wedi disgyn i'r bedd yn anwybodus o lawer o bethau a fuasent yn eu henwogi mewn defnyddioldeb, trwy daflu y bai yn ddigon oerllyd at ddrysau eu rhieni, o herwydd eu hesgeulusdod yn rhoi dysg iddynt pan yn ieuainge. Ond pe bae person heb gael ei addysgu mewn peth defnyddiol pan yn ieuange, eryn orchwyl fyddai iddo allu dyfod hyd i reswm digonol am beidio a'i ddysgu pan fyddai yn alluog i ddefnyddio athraw iddo ei hun. Haeru diffyg gallu, nid yw ond es-gus gwâg dros ddiogi a diffyg tueddiad; ac y mae hefyd yn esgus ffol-ddychymygus a gwrthun. Os oedd yn alluog i ddysgu yr egwyddor Gymraeg mewn tri diwrnod pan yn chwech oed, oni byddai yn bosibl iddo ddysgu yr egwyddor Roeg mewn un diwrnod pan yn bump-ar-hugain oed! Y mae yn wir nad yw y meddwl dynol mor hyfedr at ddysgu pob peth pan mewn oedran gŵr a phan yn ieuange, ond yr hyn a gollir mewn hyfedrwydd, a fawr ennillir mewn gallu a nerch meddyliol.

Nid oes eisiau anghreifftiau i brofi fod dynion wedi cyraedd rhanau newyddion mewn dysgeidiaeth gyda llwyddiant mawr, nid yn unig mewn oedran gŵr, ond mewn hen ddyddiau, yn yr amser hwnw pan y tybir fod y galluoedd meddyliol wedi eu hanmharu gan oedran, ac yn tueddu at benwendid ac ail blentyngydd.

Tellier, Canghellwr Ffrainge, a ddf godd amrai dafodiaethau, yn mhen amryw flynyddoedd wedi iddo ddyfod yn daid. Ogilby, cyfieithydd Homer a Virgil, ni wyddai ond ychydig am Roeg a Lladin hyd nes yr oedd wedi gadael ei ddeg-a-deugain. Syr Henry Spelman ni ddechreuodd a llafurio yn y celfyddydau hyd nes yr oedd yntau oddeutu yr un oed ag Ogilby, ac erlynodd y myfyriad o honynt gyda llwyddiant nodedig. Plutarch a ddysgodd y Lladin pan yn ddeg-a-thfiugain oed. Cato a ddysgodd Roeg pan yn bedwar-ugain. Socrates a ddysgodd chwareu offerynau cerddorol ychydig cyn ei farwolaeth. Os dywedir mai rhai athrylithgar oedd y rhai hyn, yr atebiad yw, na ddarfu iddynt ond dysgu yn well ac yn gyflymach na dyn-ion ereill, neu ddysgu pan oedd dynion er-eill wedi cyraedd penwendid. Ond yn sicr, os gall yr athrylithgar ddysgu pan yn 70 neu 80, gallai un heb bron ddim athrylithgarwch ddysgu pan yn ddeugain; neu oe gall un athry-lithgar mewn hen ddyddiau gyraedd gradd helaeth mewn gwybodaeth trwy fyfyrio, gallai dyn

^{*} Y mae wedi ei chyhoeddi yn Mhrydain Fawr ac America; a gellir ei chael mewn unrhyw ddinas boblog e'r Taleithau Unedig.—Goz.

heb ddim athrylithgarwch mewn oedran canolig gyraedd gradd anrhydeddus o ddysgeidiaeth. Pa le ynte y mae lle iddyn gael eagus am beidio a'i addysgu ei hun, os cafodd efe ei esgeuluso gan ei rieni? Fe allai mewn dirfawr dlodi, neu o herwydd yr angenreidrwydd o'i fod yn gorfod dylyn ei alwedigaeth yn feonyddiol; os nad y pethau hyn, ei ddiogi a'i gariad at anwybodaeth yw yr unig achos o'i amddifadrwydd o ddysgeidiaeth.—(O'r Athrau.)

SALOPIAN.

Dadlenaeth, &c.

PADRIG SANT.

Ateb i ofyniad H. W., tu dalen 103.

Amryw dybiau sydd mewn perthynas i le genedigaethol Padrig Sant: rhai awdwyr a honant mai yr Almaen ydoedd ei le genedigol; ereill mai Ffrainge, yn agos i'r afon Rhine; ond oll heb yr un sail. Bum yn ymddiddan a rhai Offeiriaid Pabaidd, y rhai a fedreat olrhain i achau y bedwaredd ganfed o oed Crist, a dywedent mai gwlad ei enedigaeth ydoedd Yspaen; ac iddo yn ei ieuengctyd, gael ei gaethgludo i'r Iwerddon gan y môr-ladron; ac yno bu yn bugeilio moch nes ei drosglwyddo i'r Almaen. Wedi hyny o herwydd ei ymofyniad am addysg, anfonwyd ef i Rufain, lle yr ordeiniwyd ef yn Offeiriad yn y ffydd Babaidd. Cafodd ei ddanfon i'r Iwerddon, ynys ag ydoedd yn anhawdd byw ynddi gan greaduriaid gwenwynig, ond trwy effaith ei weddiau, bendithiodd y tir, er bod yn felldith i'r cyfryw ymlusgiaid. Clywais rai Cymry, yn ceisio gwneyd allan ei fod yn enedigol o Ddeheubarth Cymru, ond yn hollol ddisail.

Mae y Cymry yn llygredig fel ereill; ond, Arglwydd daionus, gwared ni rhag Pabyddiaeth, Paseyaeth, a phob twyll. Dim ond Efengyl, ac iachus athrawiaeth ein Harglwydd ni n'i Grist Ef.

Frankfort-Hill. THOMAS GRIFFITHS.

OLIVER CROMWEL. Ateb i guis H. W., tu dalen 103.

Ma. Gol.—Gyda eich cennad, cynnygiaf yr hyn a ganlyn yn atebiad i gais Hugh Williams, o barthed Oliver Cromwel; cymerais y sylwedd allan o'r 'Gwladgarwr.'

Yma rhoddwn restr achyddol o waedoliaeth Oliver Cromwel, drwy yr hon y dangosir ddarfod iddo hanu, nid yn unig o genedl y Cymry, eithr hefyd o un o'i theuluoedd breninol mwyaf uchelfri, nid amgen Bleddyn ab Cynfyn, Tywysog Powys, a hysy fel y canlyn:

1. Bleddyn ab Cynfyn, tywysog Powys, (1068.) 2. Madawg ab Bleddyn. 3. Meredydd ab Madawg. 4. Gruffydd Maelor, (Arg. Bromfield yn 1190.) 5. Cadwgan ab Gruffydd. 6. Owain ab Cadwgan, Arg. Cibion. 7. Alan ab Owain. 8. Madawg ab Alan. 9. Hywel ab Madawg. 16. Morgan ab Hywel. 11. John ab Morgan. 12. Morgan ab John. 13. William Morgan, o Newchurch, yn swydd Forganwg, yr hwn a briododd —, Ferch Walter Cromwel, chwaer i Syr Thomas Cromwel, Iarll Essex. 14. Syr Richard Williams, Kat., a gyfsawrid Cromwel, Ystafellydd i'r brenin Harri VIII., &c. 15. Syr Henry Cromwel, Hinchingbroke, yn swydd Huntingdon, i'r hwn yr eedd dan fab. 16. Syr Oliver

Cromwel, Knt., o raddoliaeth Caerbaddon ar amser coroniad y Brenin Iago. 17. OLIVER CROMWEL, Arg. Amddifynwr Lloegr, Scotland, yr Iwerddon, &c. &c. &c.

Yr oedd yr Amddiffynwr o waedoliaeth henafiaethol ac anrhydeddus, ac yn deiryd i rai o'r teuluoedd mwyaf cyfrifol: ac o ran achau nid oes odid neb a all ymffrostio o uwch tarddiad, fel yr ymddengys oddiwrth y daflen fiaenorol.

Yn awr, y peth nesaf mewn trefn i'w ceod i lawr yma ydyw genedigaeth Oliver Cromwel, a'i ddygiad i fynu. &c -Genid ef yn mhlwyf St. Ioan, yn nhref fwrdeisiol Huntingdon, ar y 25ain o Ebrill, 1599, yn yr 41ain fi. o deyrassiad y Frenhines Elisabeth; ac ar y 20ain o'r un mie bedyddid ef, pan y darfu Syr Oliver Cromwel, ei ewythr, brawd ei dad, roddi iddo ei enw. Ei dad, Robert Cromwel, Ysw. o Hinchinbroke, yn y sir grybwylledig, ydoedd ail fab i Syr Henry Cromwel, o'r lle olaf. enw yr hwn sydd i'w weled yn y rhestr flaenerol, oddiwrth ba un y canfyddir hefyd mai cyfenw cyssefin y teulu ydoedd Williams, eithr darfod iddynt gyfnewid yr unryw am y cyfenw Cromwel oddiar yr achlysur o fod i'r crybwylledig William Morgan briedi boneddiges o deulu o'r enw hwnw, sef merch i Walter Cromwel, a chwaer i Thomas Cromwel, Iarll Essex.

Pinegrove,

W. R.

GOFYNIADAU.

AINON.

Dywed rhai awdwyr, mai lle dyfrog ydoedd Ainon, ond mewn ymddyddan diweddar â chymydog o'r Blaid Drochyddawl, haerai fy ngyfaill, mai afon a feddylid. yn yr hon yr oedd pyllau mawrion, addas i drochi dynion. Yr wyf yn methu deall fod un afon o'r enw Ainon yn ngwlad Judea nac yn agos iddi; wedi bod erioed, nac yn bod yn awr, felly penderfynais ofyn cymhorth holl ddarllenwyr y ' Cyfaill' i brofi bod y fath afon mewn bod yn rhwyle, neu lýn, neu ryw ddyfroedd ar yr enw: os bu y cyfryw ryw amser mae'n ddiau ei fod yn awr, ac os ydyw gellid yn briodol dysgwyl clywed am dano gan rai o'r teithwyr, a'i weled yn argraffedig ar y darlunléni. Yr wyf wedi chwilio peth, ac yn methu cael dim boddlonrwydd am afon na phyllau mawrion mewn cyssylltiad a'r enw, gan hyny byddaf yn ddyiolchgar am gyfarwyddid rhyw un medrusach.

CHWILIWE AM Y GWIR.

Mg. Gol.—Dymunwn gael atebiad trwy gyfeillach y 'Cyfaill, i'r gofyniadau canlynol:—Yn

 Wrth ystyried am Dduw fel Bod perffaith diranau ac anghyfnewidiol, canfyddwn yn egtur gariad Duw yn y nef, ei gyflawnder yn uffern, a'i ddaioni ar y ddaear: ond y gofyniad yw, ar ba olygiadau y mae cariad, trugaredd a daioni Duw &c., i'w ganfod yn Gehena, trwy gosbedigaeth y dammedigion hyd dregywyddoldeb.

2. Wrth ystyried fod y Ddeddf Foesel yn gofyn pob dyn fel deiliad llywodraeth foesel Duw, a bod Crist fel Mechniydd wedi anrhydeddu y ddeddf i helaethrwydd ei gofynion, onid oedd Iawn yn cael ei roddi dros bob dyn? Ac os nad oedd,—Pa fodd y syssonir hyn a'g gilydd?

 A ydyw Duw yn cyfranu bendithion tymhorol, neu ysbrydol, i'r byd colledig, ar hyd rhyw ffordd ond trwy gyfryngdod ei Fab! Oe ydyw,—Prawf Ysgrythyrol o hyn;

4. A ces gwahaniaeth rhwag fed yr Ysbryd Glân yn

preswylio yn y saint, a'i fod yn gweithredu arnynt? Os oes,- Beth ydyw?

5. A ydyw pob achos ac effaith, yr un o ran eu natur? Os ydynt, beth cedd yr achos o'r pechod cyntaf? Os nad ydynt, pa fodd y cyssonir hyn a Mat. vii. 13-18? Phoslianerchrugog. Moses.

Barddoniaeth.

ERCHYLLDRA LLONG-DDRYLLIAD.

GAN Y DIWEDDAR IRUAN AWST.

Ryw foreu tôr,-o Feirion, Myw foreu ter,—o Feirion, Ar lasawg a denawg dón, I awelon mwyaion Mai, Wi! llong a ymollyngai; A'i hoywbryd i gyd yn gain, Lledai ei mentyll llydain.

Rhith gau yw gwenau gwaneg;-Gwenieithydd yw tywydd têg.

Er mor llon hinon a haul Y bore,—wyneb araul,— Yn yr hwyr newidiai'r hin, Draw acw cododd dryc-hin, Coulodd a duodd mewn dig, Udd For ydoedd ferwedig; Dechreu weithian wnai dychryn, Dechrea weithian wasi dychryn,
Llon forwyr ae'n sobrwyr syn!
Fw gwyneb,—dw'n agenol,—
Yn ffrochwyllt e hyllt o'u hol;—
A mantell dywell a dû
Y dunos yn ymdaeau:
Corwynt erchyll yn curaw,—
Teimlir, e glywir y g'law:
Mellt fforchawg gwylltiawg yn gwau,
A phŷg-len nef yn ffaglan!
Y llong a gollai' hanghor
Rhwng gelltydd a moelydd môr:
Ceirw hyll a gurai o'i hol.—
E dôrai yl llyw durol:
Y llong, gan ymohwydd y lli,
Maeddawl, oedd bron a meddwi;—
Ar graig yn yr aig yr ai, Ar graig yn yr aig yr ai, (O drallod mawr!) a drylliai.

Y llongwyr mewn hyll ingau, Gan amheuon y fron frau, I ben yr hwylbren rholbraff Dringant, a rhedant bob rhaff; Ra'u cri'n gwaeddi am gwch; I'r weilgi'r aent ar wael-gwch, A braw yn brydnw'n eu bren,
Ae'r morwyr mal gw'r meiwon;
Gan och'neidiau gwaeau gant,
Lu egwan, hwy lewygant:
A'u llais y gwaeddant o'r lli,'—
Gwyddant mai ofer gwaeddi,—
"O fy Neis!! fanwylaf!
"O fwgwraig! i'r aig yr âf,—
"A 'ngwely, heno, 'nghalon!
"O Duw! yn nyfnder y don!
"O puw! yn nyfnder y don!
"Yn iach! yn iach! blant bach, byth!"
Am dad a mam, ddinam ddau,
O'r llif y clywir llefau:
E gofia rhai am gu-feib,—
Am eu heirddion fwynion feib;—
Nid llai am enethod llon,
Coeliaf, fe byllt eu calon; A braw yn brydiaw'n eu bron, Cooliaf, fe hyllt eu calon; Am chwiorydd mae chwerw-ddwn, Am gu frodyr, gwëwyr, gwn.

Och! olaf don foelden fawr! A'i rhedfa yn rhuadfawr; A'i rhedfa yn rhuadfawr; Gorchuddiai, dygai bob dyn I aneddau'r anoddyn; Lled-fyw yn mynwes llid-for, Ymgryment yn mynwent mor! A'u gweddi yn ddifri' ddwys (Ber ydoedd) i Baradwys,— "O Duw gwyn! i d'ogoniant "Dwg enawg o'r berwawg bant!"

FFLANGELL I'R ABSENWR.

Dyn gwag lle bynag mae'n bod,—heb synwyr,
Abeeno a'i dafod;
Dyn yw'n bucheddu dan nod
Ffwrneinjan uffern isod.

Absenwr, bradwr ein bro, Yw'r enw a roir arno; Mab angall y Fall yw fo, Baw-ddyn y'mhob lle byddo.

Absenwr, beius anian,—maleis Ymlusgiff i bob man Lle gallo, er gwthio'r gwan, Drais goleu, dros y geulan.

Sarff dorchog, fradog. afreidiol— Adya gelyniaethol, 'Rol brathu, mae'n nesu 'nol Dan warthu dyn o'i wrthol.

Rhydd w'radwydd blin mewn casineb,——tu cefn Pan ca' abeenoldeb ; Ni ddwg yn amlwg i neb, Un anair yn ei wyneb

Dan ddedryd mae'n bryd i'r bradwr—newid Ei annuwiol gyflwr; Boed y byd i gyd o'i gŵr Hob sŵn yr un absenwr.

MEIRIG EBRILL.

PROFIAD DAN WENDID IECHYD.

Iechyd o'i rym yn och a droes;— Ddihoeni mae'r feroes; Poeni'r wyf min pen awr oes; Blino ar helbul cinioes.

Mal blodeuyn gwyn teg wawr,— Tan y gawod bwysfawr ; Nid yw einioes ond unawr, Na dyn i barhau ond awr. -yn gwywo.

Gwyfyn, i'w ebargofi, —ydyw d Hyd ei daith ond gwegi: Nid oes braidd einioes ini,

CYDNABYDDIAETH O ANRHEG:

AT OLYGYDD Y 'CYFAILL.'

Fy mab anfonodd i mi Ryw lyfryn bech yn rhodd, 'Rhwn wnaeth fy enaid egwan Droe dymhor wrth ei fodd; Cael clywed fod fy mrodyr, Mewn llafur y'mhob gwlad,* Am ffeindio plant yr Arfaeth, Ffrwyth y Cyfammod Rhad.

Gobeithio'r wyf na ddigiwch, Am i'm eich galw yn fab, Bu f'enaid i mewn gwewyr I'ch cychwyn o'r 'Hen Wlad ;' A beunydd 'rwy'n eich magu, Gan erfyn ar ein Tad, Eich gwisgo o'r uchelder, A gwisgoedd sanctaidd, rhad :

A'ch donio megys Aaron I weini yn eich lle— Ar ol gwas'naethu 'ch canedl, Fel Moses, ewch i'r Ne'.

Western

MARY DAVIES.

^{*} Adroddiad Cenhadol cedd y llyfryn.

HANESIAETH GARTREFOL.

Gwyl Ddirwestol Remsen a Steuben.

BARCH. OLYGYDD,—Gyda gradd mawr o bleser yr ydwyf yn anfon i chwi hanes ein Gwyl Ddirwestol, yr hon a gynnaliwyd yn yr

ardal yma, ar y 18fed o Orphenaf.

Cynnaliesid cyfarfod o ddeutu tair wythnos cyn hyn, yn Addoldy y Trefn. Calfinaidd, i'r dyben o gael gwybod meddyliau ein gilydd mewn perthynas i gadw Gwyl Ddirwestol; yr oedd yn bresennol amrywiol o aelodau perthynol i'r gwahanol Gymdeithasau. (Mae yn yr ardal hon dair o Gymdeithasau gwahanedig, sef Cymdeithas Ddirwestol Steuben a Remsen, Cymdeithas Ddirwestol y Trefn. Calfinaidd, a'r Gymdeithas Ddirwestol Washingtonaidd.) Penderfynwyd âg un llais, ein bod yn dymuno cael Gwyl Ddirwestol ar y 18fed o Orphenaf; a dewiswyd Pwyllgor o 21, o'r gwahanol Gymdeithasau, i gyfarfod mór fynych ag y byddai yn anghenreidiol, i wneuthur parotoadau cymmwys ar gyfer y diwrnod; a gwneyd y peth yn gyhoeddus trwy y cymmydogaethau yn gyffredinol.

Ond yr ameer a nesaodd, dydd Llun yr 17eg a ddaeth i mewn yn dywyll a niwlog,--cymylau wedi llwyr orchuddio gwyneb yr awyr, ac yn fuan dechreuai y gwlaw ddefnynu, a disgynodd yn drwm y'mron drwy'r dydd. Boreu y 18fed a wawriodd, ond yr oedd y gwlaw yn parhau; yr hyn a achosai lawenydd i elynion Dirwest, ac yr oeddynt iddeu gweled yn tyru at eu gilydd gyda gwynebau gorfoleddus; o'r ochr arall, rhodio yn alarus yr oedd cyfeillion Dirwest. Ond oddeutu 7 ar gloch y boreu, y cymylau, gyda moesgarwch annysgwyliadwy, a ymagor-ent, gan gilio yn foneddigaidd, a'r haulwen a luchiai ei belydr tanbeidiol, nes oedd ein calonan yn llamu o lawenydd; ac erbyn 10, yr oedd yn amlwg fod Dirwestiaeth ar y maes; ugeiniau o bob cwr a ddylifent i'w lle priodol. oedd y Gymdeithae berthynol i'r Trefn. Calfinaidd, i fyned i Addoldy yr Annibynwyr, i gyfarfod & Chymdeithas Steuben a Remsen, ac yno i ffurfio eu hunain yn orymdaith; ac yr oedd y Washingtoniaid i gyfarfod yn y pentref i ffurfio gorymdaith, a myned i gyfarfod y ddwy Gymdeithas arall ar eu ffordd o'r Addoldŷ a ragenwyd: ac felly y cychwynasant mae'n debyg tua'r un amser. Yr oedd Côr o gantorion ieuainge, wedi eu manwl addysgu mewn tônan dirwestol, trwy lafur diffin ein cyfaill Mr. Erasmus W. Jones, yn gorymdeithio o flaen y Washingtoniaid i gyfarfod a'r lleill. Yr oedd yr olwg arnynt yn hynod brydferth; yn agos i 80 mewn rhifedi, a baner hardd yn cael ei dwyn o'u blaen, ar ba un yr oedd yn ysgrifenedig-

Train up a child in the way he should go.'

Yr oedd eu lleisiau ieuaingc yn pêr adsain trwy
ein heolydd, yn hynod soniarus.

Rhwng 10 ag 11 ar gloch, cyfarfu yr holl Ddirwestwyr â'u gilydd; a threfnwyd hwy gan

Mr. A. Billings, Byddinwr (Marchal) y dydd, i orymdeithio yn drefnus drwy y pentref, a'r cerddgor prês (brase band) o Boonville o'u blaen, a'r banerau yn chwareu yn y teneu awelon: parhawyd i orymdeithio fel hyn am yn agos i awr. Mae yn anhawdd penderfynu pa beth oedd yn fwyaf pleserus—ai agwedd brydferth y gynnulleidfa, ynte swn peroriaeth yr offerynau cerdd, ynghyd a pheraidd fawl-ganiadau y cantorion; ond hyn a wyddom, fod y cwbl ynghyd, yn olygfa na anghofir tra y byddom byw. Am haner dydd, aethom oll i'r cyntedd sydd o flaen Addoldy y Parch. M. Roberts, lle yr oedd ymborth wedi ei barotôi i'r gynnulleidfa, 'a hwy oll a fwytasant ac a gawsant eu digoni.' A gellir crybwyll yma, fod ymdrech mawr wedi cael ei ddangos gan amryw o'n brodyr dirwestol, yn mharotoad cymaint o ymborth, ac v mae yn ddiamau fod haelfrydedd mawr wedi ei ddangos gan ein cymmydogion pell ag agos, trwy arlwyo bwrdd mór helaethlawn, a chymerwn y cyfleusdra hwn, i ddyiolch i'r boneddigesau mewn modd arbenig. Y brodyr a gymerasant fwyaf o drafferth yn nghludiad yr ymborth, &c., oeddynt George P. Bridgman, Josiah Griffiths, Lumley Lewis, a John R. Jones; ac y mae yn ddywenydd genym gael y cyfleustra hwn, i gydnabod ein rhwymau o ddyiolchgarwch iddynt.

Ar ol ciniaw, ffurfiwyd gorymdaith fel o'r blaen, a gorymdeithiwyd tua militir o'r pentref i'r goedwig, lle yr oedd parotoadau wedi cael eu gwneyd i gadw y Cyfarfod Cyhoeddus. Yr oedd y cantorion ieuaingc, a'r cantorion ereill Cymreig a Saesonaeg, y cerddgôr, ynghyd a'r areithwyr ar yr un esgynlawr. Dechreuwyd y moddion trwy ganu gan y Washingtoniaid, ar ol hyn, anerchwyd gorsedd grâs gan y Parch. R. Everett, yr hwn oedd wedi ei ddewis yn gapelydd am y dydd. Yna chwareuwyd tôn gan y cerddgôr, a galwyd ar Mr. T. R. Halleck o Utica, i anerch y dorf yn yr iaith Saesonaeg; dangosai mewn iaith hyawdl, y gwahanol ffyrdd a arferwyd er cael y meddwyn yn sobr, yn y blynyddau a aethant heibio: pregethu melldithion uwch ei ben, ei wawdio, a'i ddiystyru, &c., a dangosai mór aneffeithiol fu y pethau hyn, ac ymddenys mai y moddion mwyaf llwyddiannus, i ennill dynion i ymadael a'u cwpanau yw ymresymiadau, tynerwch, ac addiwynder. Ar ol iddo ddiweddu, canodd y cantorion Cymreig yn ardderchog, a galwyd y Parch. I. Davies, (T. C.) i anerch y gynnulleidfa yn yr iaith Gymraeg. Gosodai allan ddrwg meddwdod, a dichell alcohol, trwy amryw o'r cydmariaethau mwyaf godidog a glywsom erioed. Nid yw ond cyfiawnder a Mr. Davies, i ddywedyd, ei fed mewn araith o 15 neu 20 munyd, wedi rhoddi esiampl o barodrwydd ymadrodd, a boneddigeiddrwydd iaith, cyflymder drychfeddyliau, a chymhwysder llais na chyfarfyddwn â hwynt ond anaml iawn. Yn nesaf canodd y cantorion ieuainge, a galwyd ar y dirwestwr llafurus

hwnw Mr. Harry Bushnel o Utica, i anerch v gynnulleids yn yr iaith Saesonaeg, yr hyn a wnaeth mewn araith dra bywiog a difyrus; cadwodd y gynnulleidfa yn hollol astud (oddigerth ychydig chwerthin yn awr ac eilwaith.) am tuag awr o amser. Yna chwareuwyd tôn gan y cerddgôr, a chanwyd tôn gan y canwyr Washingtonaidd, a gollyngwyd y dyrfa gan y Parch. R. Everett; gorymdeithiwyd yn ol i'r pentref yn llawen ein calonau, ac yma y terfynodd gweithrediadau y dydd.

Meddyliwyf fod nifer y gynnulleidfa o 1000 i 1500, y rhai a ymagweddasant mór reolaidd a phe buasent wedi eu haddysgu erbyn yr amgylchiad. Yr ydym yn ddyledus i'n swyddog-ion am eu diflin ymdrechiadau trwy ystod y dydd; i'n teilwng Lywydd, Mr. J. S. Williams, Mr. A. Billings, ein Byddinwr, ac hefyd i'r Meistd. Didymus Thomas, John Edmunds, a

John R. Everett, ei gynnnorthwywyr.

Cynnaliwyd Cyfarfod yn yr hwyr yn Addoldŷ y Trefn. Calfinaidd; dechreuwyd gan y Brawd David Prichard, (A.) ac areithiwyd yn hyawdl ac effeithiol gan y personau canlyn-ol:—Meistd. Thomas T. Evans, M. Roberts, R. Everett, yn Gymraeg, ac E.W. Jones, yn Saesonaeg; ac ar ol anerchiad byr gan Mr. John S. Williams, gollyngwyd y gynnulleidfa luosog.

Fel hyn y terfynwyd ein Gwyl Ddirwestol; mae coffadwriaeth o honi yn felus genym oll, ac y mae ei heffeithiau daionus yn dra amlwg ar hyd ein gororau; mae wedi bod yn foddion i

greu mwy o undeb rhyngom fel dirwestwyr, ac i'n gwneyd yn fwy gwrol a grymus yn y gwaith. Frodyr dirwestol, trwy y Taleithau; yr ydym yn awr trwy gyfrwng y 'Cyfaill,' a'r 'Cenhad-wr,' yn estyn i chwi ddeheulaw cymdeithas, yn dymuno i chwi bob llwyddiant i ddwyn dinystr ar deyrnas alcohol; dyiolch i Dduw! mae ei deyrnas yn siglo, ac y mae daeargryn trwy ei holl ymherodraeth; mae yn colli ei ddeiliaid wrth y miloedd, ac y mae eu peraidd ganiadau gwaredigaethol, iddeu clywed yn derchafu oddi rhwng y dyffrynoedd, ac yn adseinio ar benau y bryniau; am hyny ymwrolwn, derchafwn ein banerau i'r gwynt, ac awn y'mlaen dan waeddi

'Cleddyf yr Arglwydd, a Gedeon.'
Terfynaf, gan obeithio y bydd i hyn o linellan fod er calondid i ddirwestwyr i ymwroli a myned yn y blaen, ac er annogaeth i ereill i

ymfyddino dan faner Dirwest.

Ydwyf yr eiddoch,

GRIFFITH W. ROBERTS Yagrifenydd am y dydd.

Cylchwyl Ddirwestol:

Yr hon a gynnaliwyd gan Gymdeithas Ddir-westol Ffloyd, swydd Oneida, C. N., Gorph. 4, 1843.

Y mwyafrif o aelodau y gymdeithas uchod a ddymunent le yn eich cylchgrawn, er dangos i Gymdeithasau Dirwestol America, &c., fod eu chwaer fechan yn Ffloyd, mewn bywyd a gweithrediad, ac hyderynt na omeddwch eu cais

Yn y boreu cyfarfu Pwyllgor y Gymdeithas er rhagdrefnu gweithrediadau y dydd, ac ym-

ynghori o barth swyddogion, &c., gogyfer y gynghori o barth swyddogion, cc., gogyrei y flwyddyn ddyfodol. Dechreuwyd y cyfarfod cyhoeddus am 10 ar gloch, yn Addoldy'r Annibynwyr, trwy ddarllen a gweddio gan Mr. Isaac Davies; yn ganlynol areithiodd y Llywydd (Eos Glan Twrch) yn dra rhagorol ar wahanol amgylchiadau Dirwest. Ar ol diweddu, galwodd am ddarlleniad o weithrediadau'r Gymdeithas am y flwyddyn ddiweddaf; yr hyn a wnaed er achoei gwahanol deimladau. Canfyddwyd fod tri o'r aelodau wedi 'huno yn yr angeu; dau wedi eu hysgubo ymaith gyda chenllif afon gwirf; a chan fod dau ereill wedi-gorchymyn cael eu diaelodi o'r Gymdeithas, ofnir eu bod yn rhagbarotoi i fyned gyda'r cyfryw lifeiriant! Er y cwbl cafwyd testyn lla-wenydd, pan deallwyd i'r Gymdeithas ychwanegu bron 20 yn ei nifer, yn ystod y flwyddyn. Yn bron 20 yn ei nifer, yn ystod y flwyddyn. ganlynol galwodd un o drefnwyr yr Orymdaith y gynnulleidfa i gychwyn, i Addoldy'r Trefa. Calfinaidd, yn y dull canlynol: yn

1. Y Llywydd a Mr. I. Davies.

2. Prif faner.

8. Cantorion bob yn ddau. Cantoresau bob yn ddwy.

Merched bob yn ddwy.

Meibion bob yn ddau.

7. Baner y plant.

Bechgyn bob yn ddau.

Dadganwyd yn soniarus yr holl ffordd, (sef o ddeutu milldir,) ac ar ol myned i'r Addoldy soniedig, cynnygiodd y Llywydd y rhai canlynol n swyddwyr a threfnwyr, am y flwyddyn ddyfodol: sef.

Mr. J. W. Jones, Llywydd; " Morys William, Is-lywydd;

"Thos. Jones, Trysorydd;
"Richd. M. Williams, Ysgrifenydd;
"Evan W. Jones,

" Ј. Номривече, " RICHD. THOMAS, Trefnwyr.

" J. EVANS,

" ROBT. P. JONES,

Pa rai a gymeradwywyd.--Yna areithodd Mr. Isaac Davies, yn foddhâol ar gynnydd a buddioldob Dirwest, &c., a diweddwyd y Cyfarfod gan yr un trwy weddi. Ar ol dadganu am-rywiol emynau dirwestol, &c., ymadawyd yn llawen, wedi cael 11 o ddirwestwyr yn ychwanegol at rif ein Cymdeithas yn y Cyfarfod dan sylw.—Er na choronwyd y Cyfarfodydd ag ymweliadau amryw o ddyeithriaid, eto tystiodd hyd yn nod henafgwyr iddynt gael su boddio mewn modd arbenig trwy ystod yr Wyl.

Yr eiddoch yn ostyngedig, Dros y Gymdeithas

R. M. WILLIAMS.

CYDNABYDDIAETH O ANRHEG.

Yr ydym yn ystyried gweithredoedd cyffelyb i'r hon a amlygir yn y llythyron canlynol, yn werth eu cofnodi ar amryw ystyrion. Yn un peth y maeut môr ddyeithr yn mhlith cenedl y Cymry, fel y teilyngant le mewa cy hoeddiad cylchawl fel newydd-beth hynod: peth cyffredia yn mhlith ein cymmydogion Americanaidd, yw caeglu arian i gynnorthwyo dynion isuninge i gael dysgeidiaeth,

i waeyd eu Gweinidegiou yn aelodau parhaol o Gymdeithanu crefyddol, &c.; eithr nid yn unig cyhoeddir ef fel newydd-beth, ond yn benaf, er annogaeth i'r anrhegyddion haelionuu i fyned rhagddynt yn yllwybr hwa, ac er ennill ereill i ddilyn esiampl môr deilyngwiw a daionus. Mae cymwynasgarwch yn un o ffrwythau yr Yabryd. Pa le bynnag y mae'r Yabryd mae yno ei ffrwythau. 'Ac od oes neb heb Yabryd Crist ganddo, nid yw hwaw yn eiddo Ef.'—Got.

Caerefrog-Newydd, Awst 10fed, 1843.

Mr. DAVID O. JONES:

Fy amoyl Fraud,—Nifer o Chwiorydd parthynol i eglwys y Trefnyddion Calfinaidd yn y ddinas hon, a osodasant yn fy llaw, i'w cyflwyno i chwi, y swm o Ugain Dolar, yr hyn a gasglwyd ganddynt i'r dyben o'ch cynnorthwyo yn eich amcan clodadwy o ymofyn am ddysgeidiaeth ychwanegol; gan obeithio y bydd hyny, dan fendith a chyfarwyddyd Arglwydd y cynhauaf, yn fanteisiol i chwi gyda gwaith goruchel a phwysig gweinidogaeth y Cymmod. Mae—pa fodd y pregethant onis dysgir hwynt? yn agos gyssylltiedig a—'Pa fodd y pregethant onis danfonir hwynt?' Fy ngweddi ydyw, ar fod i ysbryd y Chwiorydd hyn gynnyddu yn ein plith, fel y gallom fod o well cynnorthwy i chwi ag ereill, yn mhob peth a ddichon eich gwneyd yn fwy defnyddiol gydag achos ein Gwaredwr bendigedig.

Ydwyf eich cyfaill a'ch brawd, Wn. Griffiths.

ATEB.

Caerefrog-Newydd, Awst 10fed, 1843.

MR. WM. GRIFFITHS:

Fy smeyl Frasod,—Yr ydwyf yn cydnabod gyda dyiolchgarwch, dderbyniad eich llythyr o'r dyddnodiad hwn, ynghyd a'r swm o \$20, yn anrheg oddiwrth Chwiorydd caredig eglwys y Trefnyddion Calfinaidd yn y ddinas hon. Pell iawn oeddwn o ddysgwyl y rhodd hon, na lluaws o gymmwynasau ereill a gefais yn eich plith. Byddwch cystal a chyflwyno i'r Chwiorydd uehod yn bersonol fy nyiolchgarwch gwresoccaf; a'm gwir ddymuniad, a'm gweddi drostynt hwy a minau yw, bod i'r gymmwynas hon gael ei chydnabod yn Nydd y Farn gan ein Harglwydd Iesu, fel wedi ei gwneyd i un o'i frodyr lleiaf. Defnyddiaf yr anrheg yn llafurus, yn ol bwriad rhinweddol y rhai a'i cyfranasant, gan obeithio, y bydd hyny yn llwybr i'm gwneyd yn fwy defnyddiol yn fy nydd am tymhor, gyda fy nghydgenedl anwyl a hoff.

Ydwyf eich cyfaill a'ch brawd, David O. Jones.

Y Cymry yn Cattaraugus.

Trwy lythyr diweddar, wedi ei lawnodi gan Thomas Owen, cawsom ychydig o hanes y Cymry yn Cattaraugus, C. N. Mae'r llythyr wedi ei ysgrifenu o Centreville, Talaith Caerefrog-Newydd, a dywed ein gohebydd, fod yn y sofydliad tuag ugain o deuluoedd Cymreig, yn trigfanu mewn rhanau o ddwy swydd, sef, Cattaraugus ac Alleghany. Byddent, y tri enwad cymreig, Bedyddwyr, Annibynwyr a Methodistiaid Calfinaidd, yn arfer cydymgynull i addoli; ond o herwydd nad oedd un parodrwydd yn yr enwad blaenaf i ymarferyd â'r Ysgol Sabbothol, ymneillduodd y ddau enwad olaf, i Yagoldy y Rhandir, lle y maent yn cadw Yagol Sabbothol lewyrchus, a chyfeillach eglwysig bob wythnos: nifer y rhai sydd yn dyfod i'r Yagol Sul yw ynghylch deugain, a nifer y rhai perthynol i'r gyfeillach, yn gynnwysedig o Drefn. Calfinaidd ac Annibynwyr, yw 14eg. Anfonwyd i ni rif a llafur eu hysgol, ond unwaith y flwyddyn, y byddwn yn cyhoeddi rhif a llafur yr Ysgolion Sabbothol, o ganlyniad yr ydym yn oedi cyhoeddi hwn yn awr, gan ddymuno ar yr ysgrifenydd anfon yr hanes yn gyflawn i ni am y flwyddyn, tua mis Rhagfyr nesaf. Mae y cyfeillion uchod yn dymuno anfon cais trwy gyfrwng y 'Cyfaill' am ymweliad rhyw frawd yn y weinidogaeth â hwynt; yr ydyn yn ei gyhoeddi gan hyderu y bydd i ryw un ystyried eu llais a'u cofio yn eu hamddifadrwydd.

ESGORODD-

Awst 9fed, yn Carbondale, Pa., priod Mr. Daniel Scurry, ar ferch.

PRIODWYD-

Gorph. 26, yn Utica, gan y Parch. W. Rowlands, Mr. Woodward Warren a Meis. Nancy M. Biddlecom, o'r lle uchod.

Awst 22ain, yn Nghaerefrog-Newydd, gan y Parch. Benjamin Evans, yn Eglwys Esgobaethol Heol Vandewater, Mr Jacos Miles, mab Mrs. Ann Miles, a nai y diweddar Barch. Benjamin Davies, o Remsen, & Meis. Rebecca Hueley, o'r ddinas uchod.

IIP Yr oedd lluaws cyfrifol o gyfeillion a chyfeillesau y priod-fab a'r briod-farch yn wydd-fodol ar yr achlysur dyddorawl. Wedi cyflawniad y ffurf briodasol, cychwynai y pâr ieuangc yn ddioed yn yr agerfad tuag Albany, Ffynbonau Saratoga a Rhaiadr Trenton. Bydded i Dad y trugareddau noddi ein cyfeillion hoffus mewn cyd-fwynhad o bob cysur anghenreidiol nes gorphen eu taith isod.

G. W. G.

. Cawsom ddarnau mawrion o'r teisenau meluswedd yn ddiogel, am yr hyn yr ydym yn ddyiolchgar i'r. briod-ferch feindeg, a'n oyfaill siriol, â'r hwn yr oeddem yn gydnabyddus yn moreu ei ddyddiau, yn 'Ngwyllt Walia;' a dymunem iddynt lawenydd mawr o'u hymuniad dân yr iau briodasol.—Gol.

BU FARW-

Gorph. 26ain, yn Newark, Ohio, o'r Darfodedigaeth, yn 21 mlwydd a 6 mis oed, John Williams, mab i Mr. Morgan Williams, gynt o blwyf Lledrod, St. Aberteifi. Cawsai ei fagu yn yr eglwys, gyda'r Trefnyddion Calfinaidd, a chafodd y fraint o fod yn ddefnyddiol. Goddefai ei gystudd gydag ammynedd mawr. Hebryngwyd ei weddillion mawrol, gan dorf luosog iawn, i Fryniau y Cymry; ac ar yr achlysur pregethodd Mr. Thos. Evans, oddiar Job xvi. 22, a'r Parch. Wm. Parry, oddiar Col. vi. 7. Oh, ieuengetyd, byddwch barod; a defnyddiwch eich nerth a'ch holl gynheddfau yn ngwasanaeth yr Arglwydd Iseu Grist.

R. WATKINS.

Gorph. 30ain, yn Utica, yn y 62 flwyddyn o'i oedran, Mr. Morgan Jones. Yr oedd yn ddyn erefyddol, a chyfrifol gan ei holl gydnabyddiaeth.

Awst 13eg, yn Carbondale, Pa., Ann, merch ieuangaf John a Gwenllian Thomas, yn 14eg mis oed. Y dydd canlynol ymgynullodd torf luoaog i osod ei chorph bychan hardd yn y pridd. Ar yr achlysur pregethodd Mr. Daniel Davies, oddiar Luc xvi. 2, a'r Parch Lewis Williams oddiar Job xvi. 22.

D. SCURRY.

Yr un dydd, yn Nghaerefog-Newydd, yn 42 mlwydd oed, Mr. Thomas B. Evans.

COFIANT

ENOCH MOSES, CARBONDALE, PA.

Rhieni Enoch Moses oeddent John a Mary Moses; symudasant i'r wlad hon er ys mwy na deng mlynedd yn ol, o Blaenafon. Deheudir Cymru. Yr oedd ei dad yn proffesu crefydd gyda'r Trefn. Calfinaidd, ac o ganlyniad yr oedd wedi cyflwyno ei blentyn trwy fedydd i'r Arglwydd, ac i ofal yr eglwys pan yn faban: a diameu iddo ef a'r lleill o'r plant gael eu hyfforddi yn mhen eu ffordd cyhyd ag y bu eu tad

Rhwng tair a phedair blynedd wedi i'r teulu fudo yma, bu farw eu tad, ac efe oedd yr hynaf o bedwar o blant, ynghyd a'u mam, yn galaru ar ei ol. Yr amser hwn nid oedd neb yn y teulu yn proffesu crefydd, a chafodd y plant eu hesgeuluso o ran eu dwyn i fyny yn yr eglwys, ond nid hir y bu i'r Arglwydd eu gadael yn y sefyllfa bono. Cafodd ei fam ar ei meddwl i ymofyn am grefydd ac a wynebodd at yr un blaid o bobl ag oedd eu tad yn perthyn iddynt, yna dechreuodd crefydd ddyfod i mewn i'r teulu eilwaith. Yr oedd rhyw beth neiliduol yn ngwrthddrych yr hanes hwn gwedi colli ei dad, am lanw ei le; ei ofal penaf yr amser hwnw ydoedd enill bywioliaeth i'w fam ac ereill o'r plant; ac fel yr ydoedd yn cynnyddu mewn dyddiau ac oedran, yr oedd ei ofal am y teulu yn cynnyddu yn gyfatebol.

Er ys ychwaneg na dwy flynedd yn ol, daeth peth yn ddwys ar ei feddwl yntau am ymwneyd a chrefydd gyda'r un enwad; er na wnelsai un weithred a wyr yr ysgrifenydd am dani, yn galw am ei dorri allan, ond esgeulusdod yn unig fu yr achos na buasai wedi ei ddwyn i fyny y'mysg pobl yr Arglwydd o'i febyd. Nid oedd pethau neillduol i'w glywed ganddo pan ddaeth

i'r gyfeillach gyntaf, ond cafwyd profion ac arwyddion, a thystiolaethau yn y canlyniad, fod Ysbryd Crist gwedi ymaflyd ynddo. Yr oedd ei rodiad dichlynaidd yn addurn i'w broffes tra fu byw. Ac yr oedd llawer o rinweddau ynddo ag y byddai yn dda i grefyddwyr hen ac iea-aingc eu hefelychu. Yr oedd bob amser mo'r bell ag oedd amgylchiadau yn caniatau, i'w ganfod yn moddion grâs; ac yr oedd yn gwrando pregethiad y Gair fel pe buasai am gofio, ac yr oedd ei brofiad yn y canlyniad yn dangos ei ddefnyddiad o hono. Yr oedd yn mhob moddion yn wastad yn effro, ac nid cysgu fel y mae'r arfer llawer. Yr oedd hefyd yn awyddus am ddeall y gwirionedd, nid yn unig am ei idarllen, ond ar ol ei ddarllen, byddai yn arfer gofyn i rai fyddai yn gwybod yn well nag ef, pa beth ydoedd hefyd yn hynodol am gadw cysondeb o addoliad crefyddol i Duw yn y teulu. Tystiolaethai ei fod yn cael llawer o bleser a hyfrydwch wrth ddarllen penod o Afir Duw, a goeod ei achos cyssylltiadol a'r teulu, o flaen Gwrandawr gweddiau rhai gwael.

Yr oedd wedi cyfodi i fyny fel tad i'r plant oeddent ieuangach nag ef, er ei fod yn ieuangach ieu eto; bob amser byddai ei ymddygiadau fel dyn gwedi gadael heibio bethau bachgenaidd. Yr oedd mewn heddwch a phob dyn, yn siriol wrth bawb, ac yn cael ei garu gan bawb a'i hadweinai. Yr oedd hefyd yn Ddirwestwr ffyddlon a diysgog.

Cafodd ei daro yn glaf yr 21ain o Orphenaf, o enynfa ar yr ysgyfaint, a pharhaodd yn gwaelu bob dydd hyd y 30ain, pryd y gadawodd y wreichionen fywiol y tŷ o glai, pan yn agos i 18 mlwydd oed. Bu yr ysgrifenydd yn ymddyddan ag ef droion yn ei gystudd : gofynais iddo un tro, A oedd yn foddlon ymadael a'r byd hwn trwy y cystudd presennol? os buasai hyny yn unol ag ewyllys yr Arglwydd. Dywedodd ei fod. Gofynais iddo dro arall, Pa beth oedd yn feddwl am ei gyflwr a'i sefyllfa gerbron Duw! Ei ateb oedd yn debyg fel y canlyn: 'Nid wyf yn cael fawr o amser i feddwl am hyny yn bresennol, gan y poen yr wyf yn deimlo yn y babell bridd, ond mae yn dda iawn i mi heddyw, fy mod gwedi meddwl am hyny mewn iechyd; nid oes arnaf ofn marw, am fod fy achos yn llaw Crist, y cyfaill ffyddlon.' Dywedodd wrth ei fam, 'Ei fod ef yn ymadael a wedodd wrth ei fam, hi, ond fod ganddi hi ffrind gwell nag ef, sef

Iesu Grist.'
Y cyntaf o Awst, ymgynnullodd torf o Gymry a Saeson, i wneuthur y gymwynas olaf i'r corph marwol. Ar yr achlysur, yn y tŷ cyn cychwyn, pregethodd y Parch. John Davies, Blakely, oddiar 2 Tim. iii. 15. 'Ac i ti er yn fachgen wybod yr Ysgrythyr lân,' &c. Ac ar ei ol Gweinidog y Presbyteriaid yn Saesonaeg, oddiar yr un testun. Gwedi gosod ei gorph yn ngwaelod bedd, dywedodd y Parch. Lewis Williams, Gweinidog yr Annibynwyr, ychydig ar yr amgylchiad: ac ymadawsom mewn cyflawn obaith, ei fod yn gorwedd yn y pridd dan ofaf neillduol yr Hwn a'i cofiodd pan yn farw mewn camwedd a phechod. Cofwch, ieuengetyd, mae y'nghanol ein bwyd yrydym yn angeu!

AMERICANAIDD.

Llosgi Bihlau eto.—Cynnwysa y 'Protestant Vindicator,' lythyr oddiwrth weinidog yn Mexico, yn y Dalaith hon, yn yr hwn yr hysbysa fod boneddigesau ei gynnulleidfa ef, wedi diwallu yr holl deuluoedd Pabyddol o fewn eu terfynau, a Biblau, y rhai a dderbyniasant gyda pharodrwydd; ond can gynted ag y daeth yr offeiriad Pabaidd, casglwyd yr holl Fiblau at eu gilydd a llosgwyd hwynt yn yr heol.

Gweithred llaw-feddygol.-Rhoddwyd gwefus uchaf newydd i ddyn ieuangc yn ddiweddar yn Hartfford, yr oedd wedi colli un pan yn fachgen trwy ddygwyddiad. Dr. Elisworth oedd y meddyg. Cymerwyd defnydd y wefus newydd o'r bochau; ac mór fedrus y mae wedi ei wneyd fel nad oes un graith i'w chanfod.

Rhew.-Hysbysir bod rhew caled yn Piscatequis, Maine, ar foreu y 4ydd o Orphenaf; ac yr oedd llwydrew trwm yn Utica, boreu yr 16eg o'r mis diweddaf, (Awst.)

Annuwioldeb yr Oes.—Mewn newyddiadur o Orleans-Newydd, canfyddid yn ddiweddar yr hysbysiad canlynol:-

YMLADDPA CWN, ARTH A THARW YN GRETNA.

Hysbysir yn barchus i'r cyffredin y bydd ymladdfa yn Gretna, ar Dydd Sul yr 16eg, am 4 ar gloch, yn y prydnawn, rhwng tarw gwyllt o Attakapos, ac amrai gystawccwn (bull-dogs;) hefyd, ymladdfa rhwng arth ag amryw gŵn.

Trwydded 30 centiau.

Gollyngir y neb a ddygant gŵn i ymladd i weled yr olygfa am ddim.

Nauddfa'r Lloerigion yn Utica.—Cyssegrwyd y Capel at wasanaeth grefyddol yn ddi-weddar. Nifer y lloerigion yn awr ydynt 135. Er ei hagoriad yr 16eg o Ionawr diweddaf, mae 165 wedi eu derbyn i mewn. Y goet am rai mewn amgylchiadau isel yw \$2 50 yr wythnos. Telir gan ereill o \$3 i \$4 yr wythnos.

Y Cnod Gwenith.—Dywedir yn yr 'American Farmer,' ar ol cydmaru yr hanesion a dderbynid o holl barthau y Taleithau Unedig, bod lle i ddysgwyl y bydd y cnwd eleni yn un cyfartal i'r blynyddoedd aeth heibio. Mae yr hyn sydd wedi ei gasglu eisoes o ansawdd ragorol, ac er v difrod yn y gauaf, y pryf a'r rhwd, mae yn rhoddi cynnyrchiad têg.

Cyfraith y Fethfasnach.-Mae dadl yn bod am gyfreithlondeb cyfraith y fethfasnach (bankruptcy law,) yr hon a ddyddimwyd yn ddiweddar yn yr Eisteddfod; mae amryw o'r Barnwyr yn barnu ei bod yn anghyfreithlon o leiaf lle yr oedd y fethfasnach yn wirfoddol. Mae'r mater o flaen yr Uchaflŷs.

Tymhestl fawr. --- Ymwelwyd a Thalaith Jersey-Newydd, a rhan o Bensylfania, a thymhestl ddychrynllyd o wlaw ynghyd a mellt a tharanau, ar y 5ed a'r 6ed o'r mis diweddaf. Yagubwyd ymaith bontydd, torrwyd camlesi a chledrifyrdd,dinystriwyd tai, &c. Niweidiwyd llawer o adeiladau yn rhan orllewinol Philadelphia, a suddwyd o leiaf 20 o fadau glô. Nid | O'Connel yn cael ei roesawu yma a thraw, ac

yw nifer y bywydau a gollwyd yno yn hysbys, ond gwelsom hanes am ddeg, a ddygwyd ymaith gyda'r llifeiriant. Yn ychwanegol at hyn, bernir y golled o eiddo yn swydd Delaware yn unig 500,000 o ddoleri, a'r hyn sydd yn anfeidrol fwy ei bwys, tybir bod ugain o bersonau wedi colli eu bywydau.

Y Cynghor Indiaidd .- Cynnhaliwyd Cynghor Indiaidd yn ddyweddar yn Tah-le-quah, Cherokee. Yr oedd yno gynnrychiolwyr oddiwrth 16eg o wahanol lwythau. Pasiwyd penderfyniadau lawer, o'u cadw a fyddant o fudd mawr iddynt, y'mhlith y rhai yr oedd gwrthwynebu gwirodydd poethion, yr hyn, mewn llawer ffordd, sydd wedi bod mór ddinystriol i'r Indiaid

Christiana Gilmour.-Mae y wraig druenus yma, am yr hon y soniwyd tu dal. 125, ei bod yn cael ei chyhuddo o lofruddiaeth ei gwr yn yr Alban, ac wedi ffoi tua'r wlad hon, &c., yn awr wedi ei rhoddi i fyny gan y Llywodraeth Americanaidd, ac ar ei ffordd yn ol i sefyll ei phrawf. Ymddengys iddi orfod priodi mewn ufudd-dod anewyllysgar i orchymyn ei rhieni; ac wedi dyoddef llawer o herwydd caru cyfeillach un arall yn well, ar yr hwn nid oedd un bai ond ei fod yn dlottach na dewisedig ei rhieni.

Llif mawr yn Nghaerefrog-Newydd.--Yr oeddem yn meddwl bod hanes y llifogydd yn Jersey-Newydd a Phensylfania, yn ddigon am y mis diweddaf, ond cyn diwedd y mis, cyr-haeddodd y newyddion bod hanner Caerefrog-Newydd dân ddwfr—sef yr hanner isaf o'r tai. Nid oes neb yn cofio y fath dywalltiad o wlaw, mewn cyn lleied amser, ag a gymerodd le yno ar yr 22ain o'r mis. Dadsylfaenwyd ugeiniau o dai, rhwng Brooklyn, Ynys-Staten, &cc,; ond da genym ychwanegu er nas gellir dychymygu eto pa faint o eiddo a ddinystriwyd, nad oes sicrwydd fod dim bywydau-dynol wedi eu colli.

Hanesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR.

Ein newyddion diweddaraf a gyflwynwyd gan yr 'Orllewinol Fawr,' yr hon a adawodd Lynlleifiad ar brydnawn y 5ed, ac a gyrhaeddodd Gaerefrog-Newydd ar foreu yr 21ain o'r mis diweddaf.

YR IWERDDON.

Nid oes yma ddim cyfnewidiad o bwys; mae

yn areithio i dyrfaoedd lluosog yn barhaus ar ei hoff destun. Ymddengys mai ei amcan oedd ac yw cynhyrfu Llywodraeth Lloegr i wneyd rhyw weithred ag a effeithiai derfysg y'mhlith y Gwyddelod, tra fyddai yntau yn llechu yn gyfrwys dan yr ymddangosiad o annog i heddwch ac ufudd dod. Ond mae Syr R. Peel, Prif-weinidog Lloegr, wedi treiddio iddeu fwriadau, ac yn dangos y geill yntau aros am ychydig yn am-yneddgar; felly yn awr y mae'r ddwy ochr yn dysgwyl wrth eu gilydd, a phob un yn penderfynu beidio taro'r ergyd cyntaf, ond ar un pryd yn beiddio y naill y llall. Yr oedd Arglwyddi y Trysorlys wedi anfon cennadwri at bawb a ddalient swyddi dan y Llwyodraeth, os gwnaent mewn unrhyw ffordd gyssylltu eu hunain a thorrwyr yr Undeb, yn y cyffro presennol, y caent eu troi o'u swyddi yn ddioed. Yr oedd y gyfraith arferol er diogelwch yn yr Iwerddon yn debyg o basio yn ddiwrthwynebiad yn awr. Ymddengys yn awr nas geill O'Connel ddychrynu Llywodraeth Lloegr trwy gasglu y miloedd gwyddelod croenllymion i lyngcu ei areithiau, gan hyny rhaid iddo ddyfeisio rhyw lwybr newydd yn fuan. Nid oes un amheuaeth nad yw yr Iwerddon wedi dyoddef llawer oddiwrth Loegr, yr un modd a'r Cymry, a phawb elo dan eu crafangau, eto, y byddent mewn cyflwr gwell wedi dattod yr Undeb, sydd amheus iawn.

MASNACHOL.

Am y pythefnos flaenorol i gychwyniad yr 'Orllewinol' nid oedd ond ychydig o fasnach wedi ei wneyd, ac ofnid, gan rai cyfarwydd yn y cyfryw bethau, y byddai i'r anhawsderau masnachol ac arianawl, gynnyddu. Achosir hyn yn benaf trwy yr hanesion o ddyryawch yn ngweithfsydd swydd Stafford a Chymru, anesmwythder yr Iwerddon a'r Dywysogaeth; ynghyd ag argoelion sicr y bydd y cnydau yn waeth eu hansawdd nag arferol. Mae y newyddion o China, India, &c., am barhad heddwch yn ffafriol, ond y mae y marchnadoedd Dwyreiniol, yn gystal a Gorllewinol yn edrych yn dywyll.

INDIA A CHINA.

Yr oedd y llythyr-gôd Indiaidd wedi cyrhaedd. Mae tawelwch yn adgymeryd lle yn yr India. Yr oedd y Penaeth mwyaf anystwyth a chwerylus, Meer Shere Mahomed, wedi ammodi i ymostwng i awdurdod Brydeinig, ond iddo gael cadw ei etifeddiaeth bersonol. Yr oedd Dost Mahomed wedi ail-ymaflyd yn awenau llywodraeth Affghanistan.—Nid oedd dim neillduol o China. Yr oedd y Dirprwy awdurdoddedig o Loegr i derfynu y cyttundeb heb gyrhaedd yno.

CYFLYMDRA AGERDD.

Yr 'Hibernia,' agerlong newydd yn teithio rhwng Llynlleifiad, Haliffax a Boston, a orphenodd ei thaith diweddaf ar draws yr Atlantic, o Haliffax i Lynlleifiad, mewn awr yn llai na naw diwrnod.—Mae yn gofyn i'r ager-gerbyd edrych ati, a rhoddi ei adenydd mewn hwyl da onide ni fydd ganddo ddim i ymffrostio.

ESGOBARTH JERUSALEM.

Mewn llythyr a dderbyniwyd yn ddiweddar

oddiwrth Esgob Alexander, yr ydym yn deall, er fod yr adeilad eglwysig yn cael ei oedi, bod gwasanaeth crefyddol yn cael ei gynnal, ar Fynydd Seion, mewn adeilad amserol, gyda llawer o galondid. Mae'r gynnulleidfa yn cynnyddu. Ar Sabboth yn ddiweddar, dywedai yr Esgob, ei fod wedi bedyddio pedwar o Israeliaid, dau o ba rai oeddent Rabiaid. Yr oedd ganddo eisoes 25 o gyfrannogion yn cydeistedd yn fisol wrth Fwrdd yr Arglwydd. Dechreuai yn ddiweddar Goleg i addysgu Troedigion Hebrëaidd ieuaingc tuag at fod yn Genhadon.

ADGENHEDLU TRWY FEDYDD.

Cynnwysa Siars tair-blynyddol Esgob Carlisle, Lloegr, yr ymadroddion canlynol:—

Dyledswydd yr offeiriad oedd cadamhau yr anghenreidrwydd o fedydd er iachawdwriaeth. Yr oedd yr Efengyl yn eu dysgu, mai trwy fedydd yn cael ei weinyddu a'i dderbyn yn iawn, yr oedd dylanwad santeiddhaol yr Ysbryd Glân yn cael ei ganiatau i ddyn—ystaen ei bechod gwreiddiol yn cael ei olchi ymaith—a grâs a nerth yn cael eu rhoddi iddo, trwy fyw yn santaidd, ac ufuddhau i'w orchymynion, i wneyd yr hyn oedd gymeradwy gan Dduw.'

GOLYGIADAU CREFYDDOL BRENINES LLORGR.

Yn un o newyddiaduron Lloegr, yr 'Hants Independent,' y dywed gohebydd:—'Yr wyf yn meddwl y gallaf anturio gyhoeddi y ffaith, â pha un yr wyf wedi bod yn gydnabyddus er ys gryn amser, a pha un, nid oes genyf un amheuaeth, a effeithia yn frawychus trwy yr holl wlad, pan y delo yn gyffredinol hysbys. Sef fod y Frenines yn llyngcu egwyddorion Puzzydid! O herwydd hyn y neillduwyd yr Archdiacon Wilberforce i gymeryd y gofal o addysgu etifedd y goron; a sicrwydd fod y golygiadau hyn yn cael eu coleddu tua'r orsedd, oedd yr achos o annogaethau diweddar Esgob Llundain, yr hwn sydd yn edrych allan am Arch-Esgobaeth Caergaint.'

CLEDRFFORDD FAWR.

Mae uwchlaw 50,000 o weithwyr yn bresennol yn gweithio ar Gledrffordd Moscow a St. Petersburgh. Bydd yr holl ffordd yn agos i 500 o filltiroedd, ac er hyny, dysgwylir yn hyderus y bydd y gwaith mawr wedi ei orphen mewn llai na dwy flynedd.

Tywysogaeth Cymru.

'Becca a'i merched.'

Mae hiliogaeth 'Becca' yn lluosogi yn gyflym; ac y maent yn blant hynod o ddiwyd yn eu ffordd—sef ar y ffordd fawr. Mae papyrau y Dywysogaeth yn frith o hanesion eu difrodaeth, yr hyn sydd yn cael ei gyfyngu bron yn hollol at y toll-dai a'r clwydi cyssylltiedig. Mae sylw y Llywodraeth wedi ei dynu atynt gyda difrifwch, ac y mae adgyfnerthiad o feirchfilwyr ac hedd-geidyaid wedi eu hanfon frardaloedd terfysglyd; ond y mae 'Becca, a' phlant yn rhy gyfrwys a throed-ysgafn iddynt

hyd yn hyn. Clywsom fod rhyw ddau neu dri o honynt wedi eu dâl yn rhywle, a'u bod i gael eu profi yn Llundain, ond os gwir hyny, nid ydynt ond ychydig. Ni chlywsom fod dim tywallt gwaed pellach wedi cymeryd lle, mae un o bapyrau Caerfyrddin yn gwadu hanes yr ysgarmes ar bont Castell-Newydd, a gyhoeddwyd genym, allan o un o bapyrau Llundain, y Standard, yn ein Rhifyn diweddaf, ond y mae yn cyfaddef fod Kearns, y marchogydd, wedi boddi yn afon Teifi, ar yr un pryd.

Mae 'Becca' weithiau yn cymeryd arni fod yn ddall, ac yn myned ar bwys ei ffon, a'r plant gyda hi, nes dyfod at doll-glwyd, yna gofyna 'Beth sydd yn rhwystro eich mam'?
'Toll-glwyd,' atebant hwythau, yn un floedd.
'Yna torrwch hi oddiar y ffordd,' ydyw y gor-

chymyn.

Mae'r Ynadon wedi cadw cyfarfodydd mewn amrai fanau, ac yn cyhoeddi i'r werin, ond iddynt ddyoddef yn dawel ychydig yn hŵy, y gwnant fýnu chwareu têg iddynt, eithr nid ydym yn deall fod nemawr o effaith yn cyd-

fyned a'u haddewidion.

Gorphenaf 'ffed, ymgynnullodd tua 100 o blant 'Becca' yn ardal Nantcaredig, pum' milltir yn nes i Landeilo na Chaerfyrddin. Yr oeddent oll wedi duo eu gwynebau, a ffuantwisgo fel nad hawdd eu hadwaen gan hyd yn nod eu cydnabod. Darfu iddynt yn gyntaf fflangellu tri o ddynion oedd wedi eu tramgwyddo, y rhai yn anffodus a syrthiasant i'w dwylaw, ac yna dinystrio toll-glwyd Llandeilo'r-ynys. Anfonwyd i gyrchu y meirch-filwyr o Gaerfyrddin, gyda eu bod yn dyfod i'r golwg, saethwyd dryll gan un o wyliedyddion ' Becca,' ac mo'r fuan a llwyr yr ymwasgarodd y werin fel nad oedd un i'w ganfod erbyn dyfodiad y milwyr i'r lle. Dychwelodd y milwr, ac yn ddioed, yr oedd 'Beeca' a'i phlant yn lluoedd yn ail ymosod ar eu gwaith; ar yr un noson dinystriasant doll-dy a bar y 'Mansel Arms,' clwyd Llanfihangel a rhan o'r toll-dŷ, yr hwn oedd dân balas Iarll Cawdor. Wedi hyny ymgynnollasant i'r nifer o 200 ac a ddrylliasant doll-dŷ Pen-yr-allt, a bâr gerllaw.

Dywed gohebydd y 'Times' o Lundain, fod pob clwyd rhwng Caerfyrddin a Llanbedr-pont-Ar un ffordd yn ardaloedd y terfysg, y mae 11 o glwydi yn gofyn toll o iewn 19 milltir o ffordd!

DIWEDDARACH.-Wedi ysgrifenu yr hanesion blaenorol, cawsom hysbysrwydd fod y Llywodraeth wedi anfon gwr o'r enw Mr. Hall, i'r tair sir, Aberteifi, Penfro, a Chaerfyrddin, i chwilio i mewn i wreiddyn y terfysg a'r anes-mwythdra presennol. Hefyd, cafwyd cist lawn o arfau tan yn Abertawe, cyfeiriedig at G. Vaughan, Pont-ar-dulais, yn ddiau wedi ei hanfon at wasanaeth y terfysgwyr; a dywedir fod 6 neu 7 o gistiau cyffelyb wedi eu tirio yn Nghaerfyrddin.

Caernarfon.—Cadwyd ffair yn Nghaernarfon ar yr 28ain o Fehefin diweddaf. Ceid o £7 i £8 am wartheg a lloi. Yr oedd yno lawer o geffylau, ond ychydig a werthwyd, Yr oedd prisiau gwartheg yn ffair Pwllheli yn is o

Aberystwyth.—Yn ddiweddar, dyn o'r enw John Humphreys, pan yn cerdded allan o ystabl y 'Black Laon,' a dorrodd wthien; a bu farw bron yn ddioed, gan adael gwraig a phlant i alaru eu colled.

Hunan-ddienydd yn Nghaerfyrddin.-Yn ddiweddar un Mr. Rees Tucker, oriadurydd, yn byw yn Heol-Lamas, Caerfyrddin, a derfynodd ei fywyd amserol trwy grogi ei hun. Buasai er ys rhai misoedd yn ol mewn meddwdod bron yn barhaus; ac nid oes un amheuaeth nad yr arferiad parhaus o ormodedd mewn diodydd meddwol a wanychodd ei synhwyrau, fel ag i'w wneyd yn ysglyfaeth rhwydd i'r cythraul,

Abermaw.—Ar y 27ain o Fehefin diweddaf, bachgenyn, 12 ml. oed, mab Mr. Jones, o Abermaw, a gyfarfu á damwain angeuawl. Wrth chwareu gyda bachgen arall treiodd yr olaf ei dynu i lawr oddiar graig, pryd yr ymollyngodd carreg fawr, ac a syrthiodd ar y blaenaf, gan ei friwo yn enbyd, o effeithiau yr hyn y bu farw tranoeth.

Pabyddiaeth yn Ffestiniog.—Gwelsom yn newyddiadaur Bangor, dyddiedig yr 11eg o Orphenaf, fod yn Ffestiniog, ystafell wedi ei pharottoi i addoli yn ol y ffurf Babyddol, yn nhŷ pabydd cyfrifol; a phob peth yn gyfleus i was-anaeth yr Offeren, &c.

Llofruddiaeth yn Llanrwst .- O gylch tri mis yn ol, gwraig weddw ganol oed, o'r enw Margaret Davies, yn cymeryd arni wasanaethu fel ceidwad ty un Evan Jones, llafurwr ar dir, yn dál tyddyn bychan ar y mynydd, Moel Trefriw, o fewn milldir i Gapel Garmon, o fewn plwyf Llanrwst, a gollwyd yn sydyn, ac amryw dybiau a ffurfiwyd am achos ei habeennoldeb; oll, poddbynag ymhell oddiwrth y gwir achos. Treiglai wythnosau heibio, ac eto dim arwyddion o'i dychweliad.—Ond yn nechreu mis Gor-phenaf, cafwyd ei chorff drylliedig mewn ffos, gerllaw coedwig, o fewn 300 o latheni i'r bwthyn lle y buasai yn anneddu gyda'r llofradd tybiedig.—Cadwyd celain-ymholiad ar y corph. Yn ganlynol y dŷb gyffredin yw, iddo ar ol cyflawni y weithred waedlyd, guddio y corph mewn clawdd tywarch; nid dros 60 llath o'r tŷ. Yn ei frys (bernir) i guddio rhag llygad y dydd ei weithred farbaraidd, yr oedd y bedd a gioddiodd mór fás fel yr oedd yr arogl yn tynu cwn y gymydogaeth yno. Parodd hyn gym-aint o anesmwythder i'r llofrudd fel y cododd y corph ac a'i claddodd i'r pellder a nodwyd, lle y'i cafwyd wrth ddilyn ol ci yno, yr hwn a welsid yn myned yno yn fynych i ymborthi ar y marw. Mae y llofrudd tybiedig, sef Evan Jones, wedi ei fwrw i garchar Ruthin, i gael ei brofi o flaen brawdlys nesaf swydd Ddinbych, ar y cyhuddiad o lofruddiaeth gwirfoddol.

Pregethor ieuangc.—Ymddengys hysby iadau yn newyddiaduron yr Amwythig yn rhoddi allan fod Meistr Joel Hodgson, 'pregethwr ieu-ange a llange nodedig,' 14eg ml. oed, i draddo-di dwy bregeth yn nghapel y Methodistiaid

Cyntefig (Wesleyaidd) yn nghoed Wrockwardine, swydd Amwythig, ar ddydd Snl, Meh. 18fed. Y neb fyddo yn dewis clywed y bachgenyn rhyfeddol hwn rhaid iddynt dalu swllt fel v caffont le i eistedd!

Llanwinio.—Yn mhlwyf Llanwinio, Deheudir Cymru, y mae plentyn, prin deunaw mis oed, o'r enw Sampson, yr hwn a gododd yn ddiwedd-22 o bwysi heb yr arwydd lleiaf o anhaws-

Saethu plant yn sir Fon.-Parwyd cyffro mawr ychydig yn ol yn Modedeyrn, Bryngwran a'r ardaloedd cymydogaethol yn swydd Fôn. Daeth y newydd, yr hwn a brofwyd yn wirionedd, fod tri o fechgyn wedi gael eu saethu a'u clwy-fo yn ddrwg ger Tre' lorwerth, eisteddfa teulu-aidd y Parch. H. W. Jones, Person yr amrywiol blwyfi Aberffraw, Llantrisant, Ceidio, Gwredog, Lianllibio, a Llechcynfarwydd. Cyflawnwyd y weithred ffyrnigwyllt a gwarthus hon dan yr amgylchiadau canlynol. Yr oedd pedwar o fechgyn wedi myned i'r coed i hél nythod ydfrain (rooks.) Nid oedd un amheuaeth yn eu meddyliau bod dim gwrthwynebiad i arferiad mór gyffredin. Prin yr oeddent wedi myned i'r coed cyn fod clochydd Llechcynfarwydd yn ymddangos a dryll yn ei law, a chan gyfeirio atynt o fewn 30 o latheni, saethodd a chlwyfodd drio honynt yn ddrwg. Galwyd y meddyg Mr. Humphrey Evans, at y plant, yn ddioedi, yr hwn a lwyddodd i dynu amrai beleni allan o'u cnawd briwedig. Er fod Mr. Jones yn Ynad, nid oes dim son am gosbi y llofrudd clochyddawl; ond pe buasai rhyw un wedi saethu ysgyfarnog o'i eiddo ef cawsai ei gosbi hyd eitha'r gyfraith.

PRIODWYD-

Melegin Main, yn Llanbeblig, gan y Parch. Thomas Thomas, H. P. Mauley, Ysw., a Mary, merch henaf y diweddar Barch. Henry Jones, o'r Ty-coch, ger Caer-

27ain, yn Nghapel yr Annibynwyr, Caernarfon, gan y Parch. W. Wilhams, Mr. W. Hughes, tyddynwr, Llan-dwrog, a Meis, Jane Roberts, o Lanllyfni.

Yn y Taibach, Aberafon, Evan Evans, Margam, ag Ann, merch Ed. Dániel.

Yn Llanystymdwy, Wm. Davies, o'r Gaerddu-fach, a hatharine, merch Robert Owen, Glan-llynau, ill dau o Eiflonydd.

Yn Llandysilio, ger Llangollen, Jonathan Evans, Hawfeddyg, a Meis. Edwards, o'r Groee-lwyd.

Yn Llundain, y Parch. Wm. Williams, o Lundain, a Meis. Mary Jones, chwaer y Parch. John Prydderch, o

BU FARW.

Mehefin 27ain, yn Hwlffordd, yn 33 oed, Mr. Abel Hicka, cyfferiwr, (druggist.)

23ain, yn Aberteifi, yn 38 oed, Mr. William Reberts, gwydrydd, (glasier.)

17eg, ya Ynystawe, ger Abertawe, yn 24 oed, Susas-ah, merch ieuangaf y diweddar David Davics, Ysw., Treforns.

Yn sydyn, yn Llandâf, y Parch. Thomas Lewis, yn 49 ml. oed.

30ain, yn Aberystwyth, Cadben Richard Watkins, perchennog llongau ac aelod o gynghor y dref.

25ain, yn 54 oed, Mrs. Hannah Elias, gwraig Mr. H. Elias, Nantanog, swydd Fôn.

37ain, yn 54 oed, yn Ty'n-y-coed, Pentraeth, Elen, pedwaredd ferch y diweddar Mr. Thomas Lloyd, o Gy-fynwen, yn Llandyfrydog, swydd Fôn.

30ain, ya ei 46ain fiwyddyn, Mr. John Roberts, ystôr-ydd, Llansanan, swydd Ddinbych, mab hynaf y di wedder Barch. Peter Roberts, o'r lle hwnw. Yr oedd yn Flacs-or gyda'r Methodistiaid Calfinaidd.

20fed, yn 25 oed, Jane, merch henaf Mr. Richard Owen, garddwr, Caernarfon.

Yn y 78fed flwyddyn o'i oedran, y Parch. Thomas Ellis, Gweinidog Annibynol, o Langwn, swydd Ddin-bych; wedi bod yn pregethu yr Efengyl uwchlaw 56 o flynyddoedd.

Yn 52 oed, Ellis Jones, lledrwr, Pwllheli.

Yn 80 oed, Jane, gwraig Dafydd Rowland, tyddynwr, Penrhôs, ger Pwllheli.

Yn 23ain oed, Meis. Margaret Jones, Plâscyndyn, Llanengan, Llôyn.

Yn 63 oed, Mrs. Jane Thomas, Thn-y-fron, Llanengan. Gorphenaf Sydd, yn Nghaerfyrddin, yn 56 oed, Mr. Charles Miller, crydd.

4ydd, yn Rose-hill, ger Aberteifi, y Parch. Dafydd Jones, M. A., Person Cilgeran, yn 67 mlwydd oed.

3ydd yn 25 oed, Mr. John Robertz, Ty'n-y-coed, ger Caergybi.

22ain, yn ddisymmwth, yn 28 oed, Mr. Peter Lloyd, o'r '*Royal Oak*,' plwyf Cilcen, ac ar y ffordd rhwng yr Wyddgrug a Dinbych.

TH DDIWEDDAR-

Yn Merthyr, Mathew Pride, yn 61 oed.

Yn Nghoed-y-cymar, yn 74 oed, Mary, gwraig Mr. John Hales.

Yn Cae-pant-tywyll, Merthyr, yn 80 oed, Mrs. Sarah Morris : yr oedd yn aelod grefyddol gyda'r cyfandab Calfinaidd er ys blynyddru lawer, ac yn fam i Mr. W. Morris, yr ysgolfaistr llwyddiannus, gynt o Gefis-coed y

Yn Bedwellty, swydd Pynwy, yn 32 oed, Mr. James Treasure, tafarnydd.

Yn Mynydd-is-lwyn, yn 18 oed, Meis. Rachel Phillips, merch Wm. Phillips, Ysw., o'r Penar,

Manion Cyffredinol.

Yr ydym yn deall fod y Dwymyn Felen wedt torri allan yn Orleans-Newydd, eto mae ei difrediad yn llaw-er llai hyd yn hyn eleni nag arferol.

Agorwyd camlas St. Lawrence, Canada Uchaf, ar y 3ydd o'r mis diweddaf.

Ymddengys trwy Adroddiad diweddar fod yn Mhen-sylfania 30,000 o deuluoedd heb yr un Bibl!!

Mae Llywydd y Taleithau Unedig wedi gorchymyn, fod i lestr rhyfel a adeiledir yn awr yn Llyngesfa Wash-ington, gael ei galw y ' St. Mair.'

Yr ydym yn deall fod yr Eglwys Bresbyteraidd Rydd yn yr Alban, yn bwriadu anfon cynnrychiolwyr i ceod eu hachos o flaen y cyfundeb crefyddol yn America.

Bu farw dynes ddû yn Orleans-Newydd y mis diwedd-af, yn 132 mlwydd oed !

Gosodwyd geneth ar ei phrawf yn ddiweddar am led-ratta pâr o hosanan dûon; ond o herwydd cael tystiel-aeth ar y prawf mai un hosan o bob pâr oeddynt, ge-llyngwyd hi yn rhydd.

Y CYFAILL.

Rair. LXX.]

HYDREF, 1843.

[CYP. VI.

Buwingddiaeth.

DYSGYBLAETH EGLWYSIG.

GAN Y PARCH, JOHN PARRY, CARRLLEON-GAWR.

Mse yn amlwg nad yw y gair disgyblaeth, ma'r gair Disgyblu, ddim yn y Bibl; ond y mae y geiriau diszybl, disgyblion, a disgybles yn y Bibl. Esa. viii. 16. Mat. viii. 23; a x. 1. Act. iz. 10, 36. Mae yn debygol mae yr ystyr goreu a ellir ei roddi i'r gair Dysgyblaeth, ydyw Rheol-aeth; addysg; iawn drefn; cerydd; ac am hyny y sillebir of yn gyffredinol, Dysgyblaeth, ac nid Disgyblaeth, am mai ei darddiad yw dysgu. Dysgyblu dynion, ydyw eu dysgu hwynt, eu hiawn-drefnu, eu hyfforddio, a'u ceryddu. Gair Duw yw yr nnig reol i Ddysgyblu. Yr holl ysgrythyr sydd wedi ei rhoddi gan ysbrydoliaeth Duw, ac sydd fuddiol i athrawiaethu, i argyhoeddi, i geryddu, i hyfforddi mewn cyfiawnder.' 2 Tim iii. 16.

Mae y gair dysgu yn cael ei arfer mewn dau wahanol olygiad yn ymadroddion gorchymynol ein Harglwydd Iesu Grist i'w apostolion, ar ei ymadawiad a'r byd hwn. Gwel Mat. xxviii.

19. 'Ewch a dysgwch yr holl genedloedd, gan eu bedyddio hwy yn enw y Tad a'r Mab a'r Ysbryd Glân.' Dysgu, yn y lle hwn, yw gwneuthur dysgyblion. Poreuthentes matheteusate panta ta ethne, hyny yw, 'Ewch a gwnewch ddysgyblion o'r holl genedloedd, gan eu bedyddio hwynt,' &c. Mae yr ymadrodd yn Marc yn eglurhau y peth drwy ddywedyd pa fodd y mae gwneyd dysgyblion o'r cenedloedd. 'Ewch i'r holl fyd, a phregethwch yr efengyl i bob creadur. Y neb a gredo ac a fedyddier a fydd cadwedig.' Marc xvi. 15, 16. Ewch i blith yr holl genedloedd, drwy yr holl fyd yn ddiwahân, a chyhoeddwch 'y newyddion da o lawenydd mawr, i bob math o ddyn, 'ddyfod Crist Iesu i'r byd i gadw pechaduriaid.' A'r neb a gredo y dyst-iolaeth hon, ac a wnelo broffes gyhoeddus o'i ffydd yn Nghrist, bedyddiwch hwynt 'yn enw Tad, a'r Mab, a'r Ysbryd Glan; ' yna dyna hwy wedi eu gwneuthur yn ddysgyblion i Grist, yn aelodau o'r eglwys yn ol trefn y Testament Newydd.

Ac wedi eu cael yn y modd yma i'r eglwys, dyma y gair dysgu mewn golygiad arall yn cael ei ddwyn ymlaen gan Grist, 'Gan ddysgu iddynt gadw yr holl bethau a orchymynais i chwi.' adn. 20. A dyma yr hyn ydym ni yn ei feddwl wrth ddysgyblaeth eglwysig, sef dysgu y dysgyblion, i gadw yr holl bethau a erchymynodd Crist i'w bobl. Gwelwn fod yn

anhebgorol angenrheidiol i bob un a gymero arno y gorchwyl o Ddysgyblu eglwys Dduw, fod yn hysbys iawn o'r holl bethau a orchymynodd Crist yn ei air. Dyben pob rhan o Ddysgyblaeth eglwysig ydyw dyfod a dynion i gadw gorchymynion Crist: neu, mewn geiriau ereill, achub dynion oddiwrth eu pechodau, a'u dwyn yn ufudd dan iau yr Arglwydd Iesu.

Ar ol cael dynion yn ddysgyblion i Grist, mae yn angenrheidiol eu dysgu hwynt yn barhaus. Eu dysgu hwynt yn fanylach yn egwyddorion iachus y grefydd Gristionogol. Eu dysgu i ymofyn am brofiad iachusol ac effeithiol o weithrediadau Ysbryd Duw drwy y gair ar eu calonau. A'u dysgu i fucheddu yn grefyddol a duwiol ymbob man, fel yr harddont athrawiaeth Duw a'n Hachubwr Iesu Grist. Dysgu i'r gwyr i garu eu gwragedd fel hwy eu hunain, ac na byddont chwerwon wrthynt; gan roddi parch i'r wraig megys llestr gwanaf. Dysgu i'r gwragedd ufuddhau i'w gwyr priod ymhob peth, ac edrych ar fod iddynt barchu eu gwyr. Dys-gu i'r gwasanaeth-ddynion i ufuddhau i'r rhai sydd arglwyddi iddynt yn ol y cnawd. A dysgu i'r meistriaid wneyd yr un pethau tuag atynt hwy, gan roddi bygwth heibio, a chofio fod eu Harglwydd hwythau yn y nefoedd, ac nad oes derhyn wyneb gydag ef. Dysgu y plant i ufuddhau i'w rhieni, canys hyn sydd gyfiawn. A dysgu i'r tadau a'r mameu i beidio gyru eu plant i ddigio, eithr eu maethu hwynt yn addysg ac athrawiaeth yr Arglwydd.

Os ydyw yr henuriaid yn fugeiliaid, wedi eu gosod gan yr Ysbryd Glân yn olygwyr i borthi praidd Duw yr hwn sydd yn eu plith, ie, i'w porthi hwynt â gwybodaeth ac â deall, diau y dylent hwy fod yn wyr deallus a gwybodus, yn deall pethau sydd a gwahaniaeth rhyngddynt. Dylent fod yn iach yn y ffydd; ac yn gallu iawn gyfranu gair y gwirionedd. Ac os ydynt i annog ereill i ymofyn am brofiad o ddwyfol effeithiau y gwirionedd ar eu calonau, hwy ddylent fod yn ddynion profiadol eu hunain. wn hefyd am ein bod yn dysgu yn ein buchedd a'n hymarweddiad, yn gystal ag yn ein hymad-roddion a'n cynghorion. Edrychwn am ein bod yn esamplau i'r praidd, gan ddangoe ein hunain ymhob peth yn esampl i weithred-

odd da.

Eithr y mae llawer un yn son am ddysgyblu

dynion, fel pe na b'ai dim mewn dyagyblu ond ceryddu. Os bydd aelod eglwysig wedi colli ei le mewn ymddygiad, dywed y blaenoriaid y naill wrth y llall, mae yn rhaid i ni ei ddyagyblu ef, gan feddwl fod yn rhaid rhoi cerydd arno. Ac yn wir, yr wyf yn ofni, mai yr unig gerydd a feddylia ambell un wrth y gair dyagyblu un, ydyw ei dori ef allan. Pan fyddo rhyw eglwys yn lled annhrefnus, dywedir y mae arnaf ofn fod y ddysgyblaeth ar lawr yn y lle hwn, hyny yw, fod y ceryddu yn anfynych, ac yn rhy ysgafn. Yn wir, meddai un person wrthyf, pe bawn i yn eich Society chwi, mi drown gryn hanner o honoch allan am eich balchder a'ch gwisgiadau coegfalch: nid oes diin dysgyblu gan rai ond torri allan o'r eglwys.

Er nad y cwbl o ddysgyblu yw ceryddu, ac nad yr unig gerydd yw bwrw allan o'r eglwys; etto y mae cerydd yn rhan o ddysgyblaeth eglwysig; ac y mae diaelodi yn un o geryddon

y ddysgyblaeth.

Yn awr mi sylwaf ychydig ar geryddon eglwysig. Yr wyf yn gallu galw i gof bedwar o wahanol amgylchiadau ag y ceir cyfarwyddyd yn yr Yagrythyrau, am y gwahanol ddull o ddysgyblu, neu o geryddu, perthynol iddynt.

1. Am bechod personol, a cherydd dirgel. 'Os pecha dy frawd i'th erbyn, dos, ac argyhoedda ef rhyngot ti ac ef ei hun. Os ele a wrendy arnat, ti a ennillaist dy frawd. Os efe ni wrendy, cymmer gyda thi etto un neu ddau,' &c. Mat. xviii. 16—18. Pe byddai i'th frawd crefyddol droseddu yn dy erbyn di yn bersonol, trwy iselu dy gymeriad, gwneyd anghyfiawnder å thi, neu dy orthrymu, ac heb neb o'r bron yn gwybod ond ti dy hun; gochel rhag gwneyd y bai hwn yn gyhoeddus, trwy alw y brawd i gyfrif, neu ei geryddu, ar gyhoedd er dim. A phaid a chelu y peth yn dy fynwes, a dal gwg i'w erbyn ychwaith. Eithr. yn ol y cyfarwyddyd, 'Dos, ac argyhoedda ef rhyngot ti ac ef ei hun,' &c. Ac oni fydd iddo gyfaddef ei fai, a chwympo arno ei hun, galw un neu ddau gyda thi. Ac oni wrendy eie arnoch, hysbyswch y peth yn gyhoeddus i'r holl eglwys. Ac oni wrendy ele ar yr eglwys, torer ef allan o'r eglwys. Paid a'i adael ef yn ei fai yn eglwys Dduw, ond canlyn arno, mewn cariad a phwyll, nes ei gael oddiwrth ei fai, neu o'r

eglwys.

2. Pechod o wendid neu lithriad. 'Y brodyr, os goddiweddir dyn ar ryw fai, chwychwi y rhai ysbrydol, adgyweiriwch y cyfryw un mewn ysbryd addfwynder; gan dy ystyried dy hun rhag dy demtio dithau.' Gal. vi. 1. Os bydd dyn wedi cwympo a briwio ei hun o ddiffyg gwyliadwriaeth, mae yn arw tori yr aelod vmaith heb ymgais am ei wellau, a'i adgyweirio. Er engraifft:—Pe byddai i wr ieuangc digrefydd o'r wlad ddyfod i dref i ymweled â merch ieuangc, i geisio ennill ei serch ar ei ol, ac iddo lwyddo cyn belled ag i'w hudo i'w anfon ef tuag adref, a hyny ar y Sabboth; ac i hynyddyfod i glust un neu ddau, ac heb fod yn gyhoeddus; yna galwed y cyfryw dystion y chwaer i gyfrif ar ei phen ei hun, ac ymdrechaut drwy resymau ac ysgrythyrau i ddangos y pechadurusrwydd o'i hymddygiad. Os ymostynga hi, a chyfaddef ei bai, ac addaw diwygio, a byny

er boddlourwydd iddynt o'i bod felly mewn gwirionedd, na soniant am dano byth mwy; canys y mae y chwaer wedi 'ei hadgyweiro,' a'i dwyn i'r iawn. Gan nad oedd ei bai yn gyhoeddus, na wnewch chwi ef yn gyhoeddus wrth ei cheryddu.

3. Pechod cyhoeddus, 'Y rhai sydd yn pechu, cerydda yngwydd pawb, fel y byddo ofn ar y lleill.' 1 Tim. v. 20. Mae y bai a'r cerydd hwn mor eglur nad rhaid ceisio rhoi un eglurhad arno. Bai cyhoeddus yn galw am

gerydd cyhoeddus.

4. Pechod groathus, rhyfygus, a chyhoeddus. Dywed yr apostol am y dyn godinebus yn Corinth—'Traddodwch y cyfryw un i satan,' &c. 1 Cor. v. 5. hyny yw, bwriwch ef allan o'r eglwys i'r byd digrefydd ac annuwiol, lle y mae satan yn gweithio ac yn llywodraethu. Eph. ii. 2, 3. 2 Cor. iv. 4. Nid yw meddyg yn tori aelod ymaith hyd onid arferer pob moedion tuag at ei iachau ef yn gyntaf. Y petholaf yw llifio yr aelod ymaith oddiwrth y corph. Felly ni ddylid diaelodi aelod o'r eglwys heb yn gyntaf arfer pob moddion a ellir tuag at ei adferu a'i 'adgyweirio ef.' Mae meddygon yn cynnal cydymgynghoriad cyn tori aelod, i edrych a fydd gan rywun yn bresennol ryw foddion ymhellach i'w ddefnyddio cyn ei lifio ffordd. Felly yma hefyd, gwelwn mai nid un dyn, na dau, oedd i draddodi y dyn godinebus yn Corinth i Satan; ond yr holl eglwys; 'Yn enw ein Harglwydd Iesu Grist, pan ymgynnulloch ynghyd, a'm hysbryd innau,...draddodi y cyfryw un i satan.' Mae hwn yn orchwyl o'r pwys mwyaf: y diweddaf o'r ceryddon oli yw hwn.

Er hyny, gall fod dyn wedi cael dryllio ei aelod mor ddychrynllyd fel y bydd rhaid i'r meddygon ei dori ymaith yn y fan, heb arfer dim moddion arall, o herwydd fod bywyd y dyn mewn perygl os oedir diwmod. Felly hefyd mae ambell bechod mor ysgeler a gwarthus fel y bydd gorfod ar yr eglwys 'fwrw allan y dyn drygionus hwnw,' yn y cyfarfod eglwysig cyntaf a geir ar ol cyflawniad y weithred. Yn hyn y mae arnom fawr eisieu doethineb gan Dduw, a chyfarwyddyd neillduol yr Ysbryd Clan

Ac er hyn oll, mae yn amlwg mai achubiaeth y pechadur a ddylai fod yn ein golwg hwd yn nod wrth dori allan o'r eglwys. Dyben bwrw allan y dyn o eglwys Corinth oedd, 'i ddinystr y cnawd, fel y byddo yr ysbryd yn gadwedig yn nydd yr Arglwydd Iesu.' Gweddiwn yn wastadol am fendith yr Arglwydd ar y cerydd i gael y dyn oddiwrth ei fai.

Cyhoeddwyd ar ddymuniad—Timorumus.

Am Briodas ac Ysgariaeth.

1. PRIODAS sydd i fod rhwng un dyn ac un ddynes: nid yw yn gyfreithlon ychwaith i unrhyw ddyn gael mwy nag un wraig, nag i unrhyw ddynes gael mwy nag un gwr ar yr un amser. 1 Cor. vii. 2. Marc. x. 6, 7, 8, 9.

Priodas a drefnwyd er cyd-gynnorthwy gwr a gwraig; (Gen. ii. 18.) er ychwanegiad dynolryw ag hiliogaeth gyfreithlon, a'r eglwys ag had santaidd; (Mal, ii. 15.) ac er atal aflen-

did. 1 Cor. vii. 2, 9.

3. Mae yu gyfreithlon i bob math o bobl briodi a fyddont alluog o ran barn i roddi eu cydsyniad, (1 Tim. iv. 3. Gen. xxiv. 57, 58.) eto dyledswydd Cristionogion yw priodi yn unig yn yr Arglwydd. 1 Cor. vii. 39. Ac, am hyny, ni ddylai y cyfryw a broffesant y wir grefydd ddiwygiedig briodi ag anffyddiaid, Pabyddion, neu eilunaddolwyr ereill: ni ddylai ychwaith y cyfryw ag a fyddont yn dduwiol gael eu hieuo yn anghymmarus, trwy briodi a'r rhai ydynt nodedig o annuwiol yn eu bywyd, neu a bleidiant heresiau dinystriol. 2 Cor. vi. 14. Gen. xxxiv. 14. Ex. xxxiv. 16. Cydmara 1 Bren. xi. 4. Neh. xiii. 25, 26, 27.

4. Priodas ni ddylai fod o fewn y graddau o gydwaedoliaeth neu berthynas waharddedig yn y Gair; (Lef. pen. 18. 1 Cor. v. 1.) ac nis gellir byth gyfreithloni y cyfryw briodaeau aflan trwy unrhyw ddeddf gan ddyn, neu gydsyniad pleidiau, modd y gallo y personau hyny gyd-fyw, fel gwr a gwraig. Marc vi. 18. Lef. zviii. 24, 25, 26, 27, 28. Nis geill y dyn briodi unrhyw o berthynasau ei wraig yn nes mewn gwaed nag y geill o'i eiddo ei hun, na'r ddynes o berthynasau ei gwr yn nes mewn gwaed na'r eiddo ei hun. Lef. xx. 19, 20, 21.

5. Godineb neu buteindra, yn eael ei gyf-lawni ar ol ammodiad, a geir allan cyn priodi, a rydd achlysur cyfiawn i'r blaid ddïeuog i dorri yr ammodiad hwnw. Mat. i. 18, 19, 20. Pan y dygwyddo godineb ar ol priodi, mae yn gyfreithlon i'r blaid ddieuog ymofyn am ysgariaeth mewn llwybr cyfreithlon, (sue out a divorce,) (Mat. v. 31, 32.) ac ar ol yr ysgariad briodi un arall, megys pe byddai y blaid euog wedi marw. Mat. xix. 9.

6. Er bod llygredigaeth dyn y fath fel y mae yn dueddol i ddyfeisio rhesymau, i wahanu yn anmhriodol y rhai a gyssylltwyd gan Dduw mewn priodas; eto nid oes dim ond godineb, neu y cyfryw adawiad (desertion) bwriadol ag na ellir mewn unrhyw lwybr ei wellhau, gan y eglwys na'r Ynad gwladol, yn achos digonol i ddattod rhwymyn priodas; (Mat. xix. 8. 1 Cor. wii. 15. Mat. xix. 6.) yn yr hwn y mae yn rhaid cadw at ddull cyhoedd a threfnus o weithredu; a'r personau mewn dadl heb eu gadael at eu barn a'u hewyllysiau yn eu hachos eu honain. Ezra ix. 3.

A gymerwyd allan o Gyfes Ffydd yr Eglwys Bresby-raidd yn y Taleithau Unodig. Tu dal, 130–4,

Rhagluniaeth yn myned i'r Farchnad.

Yr oedd Doctor o dduwinyddiaeth, gwr duwiol a dysgedig; daeth ei forwyn ato i geisio arian i fyned i'r farchnad; nid oedd ganddo oddyeithr un goron yn y ty, i brynu ymborth i'w dealu droe yr wythnos oedd yn canlyn. Dywedodd ei wraig wrtho, dan wylo, nad oedd debygol y gallent fyw ynghyd, gan hyny, y cymerai hi un neu ddau o'r plant ac y byddai hi byw gyda ei cheraint, os gallai ef ddarbod

drosto ei hun a'r lleill o'r plant. 'Fy anwylyd,' ebe'r Doctor, 'buom fyw hyd yn hyn ynghyd, na fydded i ni ymwahanu yn awr, eithr gobeithiwn yn Rhagluniaeth Duw.' Atebodd hithau yn ei blinder a'i ffrwet,—'Wele danfonwch Ragluniaeth i'r farchnad, ac edrychwch beth a ddug hi adref.

Dygwyddodd y diwrnod hwnw, i wr boneddig ganfod morwyn y Doctor yn y farchnad, a gofynodd iddi-Pa fodd yr oedd y Doctor? Atebodd hithau, ei fod yn iach, ac a wylodd. Pan ddeallodd y gwr boneddig fod yn gyfyng ar ei mheistr, gorchymynodd roddi iddi ddeg punt, i'w dwyn adref i'w mheistr; a'i gyfeillion a roddasant bob un ugain swilt. Felly'r Doctor wedi danfon Rhagluniaeth i'r farchnad, a dder-

byniodd cyn nos bymtheg punt! Newport. JOHN MORGANS.

Anianyddiaeth.

'RIM DAHAROL DY.'

(Parhad o du dal. 116.) Y GLUST.

Nid oes braidd unrhyw ran o beiriant rhyfeddol y corph dynol mór anhawdd ei ddeall, a chyfansoddiad yr offeryn sydd dan sylw yn awr. Dechreuwn drwy fwrw golwg ar Escyrn y glust. Yn nghylch tair rhan o bedair modfedd neu fodfedd o fewn i ddrysau ystlysawl y gromen-y clustiau-y mae pilen neu gromen wedi ei estyn yn dŷn ar draws y drwyddfa, yn gyffelyb i ben tabwrdd (drum.) Gelwir hon pilen y tympanum-tympanum yw y gair Lladin am dabwrdd; a gelwir y ceuedd sydd y tu ol i'r bilen y tabwrdd.

Yn y ceudwil olaf hwn y mae pedwar o esgyrn bychain, yn gyssylltiedig, rhywfodd neu gilydd, ag offeryn y clyw. Mae pob swn yn cyrhaedd yr ymenydd trwy lwybr y glust; a phe na byddai clust, ni chlywem ddim swn. Yr Hwn a wnaeth y glust i drosglwyddo swn yn ddiau a wnaeth bob rhan o hono, ac mae enym achos i gredu fod pob rhan o hono yn

ddefnyddiol.

Enwir yr esgyrn yn awr. Gelwir y cyntaf malleus, oblegid ei fod rywbeth yn debyg i forthwyl; mae yn ymyl pilen y tabwrdd, ac yn cyffwrdd a hi. Yr incus neu eingion ydyw'r nesaf, yr hwn a elwir felly o herwydd ei gyffelybrwydd i eingion gôf. Ychydig nes y'mlaen mae asgwrn bychan, a elwir os orbiculare, sef asgwrn o ddull modrwy; bychan yw hwn, ac y mae fel yn cyssylltu yr eingion a'r gwarthol. Y stapes, neu'r gwarthol yw'r olaf o esgyrn y glust, yr hwn a elwir felly o herwydd ei debygoliaeth i wrthafi.

Mae'r gadwyn fechan hon o esgyrn, yn estynedig ar hyd y drwyddfa o'r tu allan tua thu fewn y pen, yn dechreu wrth y tabwrdd, ac yn diweddu wrth agoriad bychan gryn bellder o fewn y pen.

Perthyna i'r glust ddynol ddwy o raniadau-

sef yr allanol a'r dufewnol. Y glust allanol yw yr hyn a welir genym oddi allan i'r pen, o ddull haner-cylchawl, ac a adwaenir gan bawb.

Mae y glust allanol, yr hon sydd yn y golwg, wedi ei gwneyd o fadrudd (gristle,) yn orchuddiedig â chroen. Y mae yn gau, i'r dyben e gynnull swn. Y cyfryw yw gwneuthuriad cywrain y llygad, fel y mae pelydr y goleuni, o bob cyfeiriadau, yn cael ei gynnull i bwynt bychan iawn y tu ol iddo; ac mewn cyffelyb fodi, y cyfryw yw gwneuthuriad y glust allanol, fel y cynnullir swn ganddi tua'r drwyddfa, yn y canol.

Gwrthleinir y drwyddfa hon â philen tebyg i'r croen, oddyeithr ei fod ychydig yn deneuach, y chwarenau olewaidd yn amlach, a'r olew yn dra chwerw. Yr olew yma wedi ei sychu a elwir cŵyr-y-glust neu glust-gŵyr. Mae weithiau wedi ymgasglu a thewhau i'r fath raddau nes gwneyd pobl yn fyddar, trwy rwystro

llwybr y swn.

Bernir bod yr olew neu'r cwyr wedi ei wnevd yn chwerw, i'r dyben o gadw gwybed a phryfed rereill rhag myned i'r glust; oblegid mae'r pryfed yn cashau pethau chwerwon. Er y mae llai o berygl i bryfed fyned i'r glust nag y tybir yn gyffredin; oblegid tra y pery tabwrdd y glust yn gyfan, mis geill pryfed na dim arall fyned y'mhellach i'r glust na thair ran o fodfedd, a gellid yn hawdd, gyda dwfr a sebon, eu golchi allan. Ac yn wir, rhag caledwch gormoiol y cŵyr, ynghyd a phethau ereill, da fyddai golchi y clustiau yn aml. Mae glanweitudra o bwys mawr yn holi ranau y corph.

O'r geudwil, yn yr hwn y mae'r esgyrn a soniwyd ain dainynt yn ffaenorol, y mae trwyddfa (passage) bychan yn dechreu, yr hwn a derfyna ger tu ol y ffroenau, a elwir yr custachan tube. Defnydd y drwyddfa hon, o'r tu fewn i'r genau i'r glust allanol, ni ddeallir yn iawn. Ond tebygol ei fod i ollwng peth awyr i mewn, er cyd-bwyso yr awyr trwy y glust. Meddylia rhai ei fod i'r dyben i'n galluogi i glywed trwy y genau, ac, yn wir, gellid meddwl, wrth ddull rhai yn gwrando a'u genau yn agored, ei fod yn fantais; ond os clywir rhywfaint trwy y genau nid yw ond bychan iawn.

Yn agos i raniad ol y ceuedd hwn perthynol i'r tahwrdd, y mae hefyd agoriad i gasgliad o gelloedd yn yr asgwrn. Mae y rhan o'r pen yn mha un y mae'r celloedd hyn i'w cael yn codi ychydig y tu ol i'r glust. Am ddefnydd

y celloodd hyn ni wyddis yn 1awn.

Mae hefyd fachdrofa (labyrinth) neu geudwll dyrysedig, yn ddyfnech eto yn y pen na'r un blaenorol; a phe byddai boeib, yn fwy cywrain byth yn ei wneuthuriad. Khan ganol y ceudwll a elwir y vestibule. Y mae bron yn hirgrwn yn ei ddull. Wrth un pen iddo y mae tair o bibau, a phob un o honynt wedi ei phlygu, fel ag i ffurfio cylch y'inron. Y maent yn agor i'r vestibule; a gelwir hwynt y rhedfeydd hanercylchol. Wrth ben arall y vestibule y mae pib o ddull meinhaol (conical.) ond yn tebygu, ar y tu allan, i gragen malwoden. Mae hwn hefyd yn agor i'r vestibule. Mae egyrn bychain yn gyssylltiedig wrth dabwrdd y glust ar un ochr, ac wrth y rhanan o'r bachdrofa a ddesgrifwyd yn awr ar y llall. Mae yr hyn a

elwir genym y bachdrofa, yn ei holl ranau, yn agos gyssylltiedig â'r ymenydd; ac y mae rhai o'r rhanau hyn eu bunain yn ymddangus y'mroa fel ymenydd. Cynnwysant sylwedd crynedig tebyg i gludgawl (jelly,) yn yr hwn y mae amldra mawr o'r canghenau hyn o'r ymenydd a

elwir genym gewynau y glust.

Yr hyn a ymddengys yn fwyaf hynodawl o barthed y glust ddynol, ydyw y modd nodedig o ofalus yn inha un y mae gewyn y clyw ya cael ei ddosparthu yn wahanol karthau y bachdrofa. Mae ei hainrywiol ganghenau wedi ea taenu ar sylwedd meddal, yr hwn a wasanaetha fel math o glustog, ac y mae y'inron me'r hygryn neu ansefydlog a phe ba'i gludgawl neu wlybwr. Pa faint o ddoethineb dwyfol a amlygir wrth osod y sylwedd meddal, tyner hwn, ac yn enwedig eithafedoedd tyner y gewyn, mewn blwch cywrain o'r asgwrn calettaf, eto yn gyssylltiedig a'r byd allanol yn y fath fodd fel y mae y sibrwd gwanaf, yn gystal a'r daran gryfaf a'r magnelfa drymaf, yn ei gyrhaedd ac yn rhoddi teimlad!

Nid anaddas sylwi yma, bod yr un doethineb a daioni anfeidrol a ddangosir yn nghyfansoddiad y gluet ddynol, yn cael ei amlygu hefyd yn nghlustiau anifeiliaid. Gan y rhai a ganlynast eu hysglyfaeth yn y nos, ac o anghenreidrwydd a arweinir lawer gan synhwyr y clyw, y mae cyhyrau mawrion a'u galluogant i ysgogi eu clustiau, yn enwedig i'w sythu. Mae y galla hwn hefyd gan ddynion anwaraidd, ac ychydig ereill, eithr nid yw ond i raddau bychain.

Mae y tu allan i'r glust ddynol yn fath o ledr gwydn a gwrthneidiol, yr hyn sydd yn ei wweyd yn gymhwys iawn at wasauaeth dyn: pe busai yn bilen ystwyth, busasi yn cwympo i lawr dros y twll, ac yn rhwystro rhydd-fynediad y swn i'r glust;—pe buasai drachefn yn asgwrn caled, busasi yn peri anesmwythder wrth orwedd, ac a fuasai yn dra anghynnwys ar amryw achosion ereill, oud gan ei fod fel y mae, cymer oi wa-gu ac a ddychwel i'w le drachefu, yn uniongyrch.

Y mae synhwyr y clyw bob amser yn agored ac yn effro; canys pan y byddom yn cysgu y mae ei angen amon, fol pan dderbynio y glust ryw swn, y deffrôn o'n cwsg. Sylwi ar fuddioldeb yr hyn fyddai yn ddefnydd traethawd maith. Dysgwn ryfeddu ac addoli ein Creawdwr holl-ddoeth wrth olrhain cywreinrwydd ein daearol dy; a defnyddio ein holl gynheddfaa a'n synhwyrau at ei wasanaeth. Gwael iawn ydyw rhoddi offeryn môr ardderchog a'r glust i wrando ar wagedd a difyrweh cnawdol a diles.

(Pw barhau.)

Amrywiaeth.

Y dewr Mickenock.

HANESYN INDIAIDD.

Ar un prydnawn yn Ngwanwyn y flwyddya 1829, yr oedd Iudiad o'r enw Mickenock, perthynol i'r llwyth Ottawa, ar lân ddwyreiniol llŷa Michigan; yr hwn wedi yfed llawer o'r ddiod dan, (fire drink,) a ddechreuodd amrafaelio a mab i un o'r penaethiaid, ac o'r diwedd a derfynodd trwy ei frathu yn ei galon. Gan ei fod yn awr yn gwybod, y byddai yn gorfod dyoddef marwolaeth trwy ddwylaw rhai o berthynasau yr hwn a laddedd, yn uniongyrchol aeth a chasglodd ei deulu, ac a ddihangodd gyda hwynt i'r coed. Y penaeth a'i feibion ar unwaith a ddechreussant chwilio am y llofrudd—ni arhedwyd llafur na phoen i chwilio allan ymguddfa yr annedwydd a'r euog Mickenock; ond yr háf yr annedwydd a'r euog mioaent a aeth heibio, y dail a ddechreuasant gwympo, a methwyd cael un hanes am y llofrudd. then benaeth, yn agos mewn annobaith, a ymlosgai mewn dialedd am angeu ei fab, gan edrych o'i gwinpas a allai ele gael un o berthynasau Mickenock, ar yr hwn y gallai foddloni y chwant hwnw ag sydd anwyl yn nghalon pob Indiad; ond methodd yn ei gais, yr oedd holl deulu a pherthynasau Mickenock wedi diangc gydag ef i'w ymguddfa. Wedi annobeithio o'r diwedd i gael allan ei elyn, nen ymddial ar un o'i berthynasau, y penaeth a benderfynodd foddhau ei hun trwy y rhagorfraint a ganiateid yn ol arferiad yr Indiaid, i ymddial ei hun ar un o berthynasau gwraig y llofrudd. Mickeneck, er ei fod wedi ei gelu yn effeithiol oddiwrth yr hen benaeth, er hyny nid oedd ddim llai hyddysg trwy rai o'i gyfeillion, o'r ewbl ag oedd yn myned y'mlaen yn wigwam y penaeth; a mór gynted ag y deallodd fwriad y penaeth mewn ymddial marwolaeth ei fab ar un o berthynasau ei wraig, yn ddiatreg anfonodd air i wigwam yr hen benaeth, mai ar ddydd cyfarfod y Cynghor Mawr, yr hwn yn fuan a fyddai yn cael ei gynnal, y traddodai efe ei hun iddynt yn iawn iddo am ei fab. Y penaeth a dderbyniodd yr hysbysiad gyda'r boddlonrwydd mwyaf.

Ychydig wythnosau a aethent heibio, y Lluestdy mawr a godwyd, a'r Cynghor o'r diwedd a ymgynnullodd. Hysbysodd y penaeth yr hyn dderbyniodd oddiwrth yr hwn a laddodd ei fab; ac yr oeddent wedi cyd-uno, na buasai un gorchwyl yn cael ei gyflawni nes yr ymddan-gosai Mickenock. Y Cynghor a eistoddodd mewn dystawrwydd hyd ddeuddeg ar gloch, pan yn ddisyminwth, y dewr Mickenock a lamneidiodd i ganol y Cynghor, a chan edrych mewn modd tawel ar y penaethiaid, eisteddodd mewn dystawrwydd yn nghanol y Lluestdŷ wraig a'i blant, yn ddiatreg a'i canlynodd, gan ffurfio eu hunain o'i amgylch. Yna efe a gymerodd ei garreg dân, ac a darawedd wreichionen i danio ei bibell, ac a'i smociodd mewn dystawrwydd; yr oedd llygaidd yr holl Gynghor, a'i deulu bychan, wedi eu sefydlu yn ddwys arno ef. Ar ol amser bellach, Mickenock a gododd ac a gyfarehodd y penaeth, gan ddywedyd,— 'Myfi a leddais eich mab; yr oedd yn ddyn ieuange dewr—nis gwnaeth i mi ddim drwg— efe oedd fy nghyfaill—y ddiod am cynhyrfodd i ladd eich mab-Mickenock sydd yn ofidus iawn ac yn haeddu marw.' Yna gan droi at frawd hynaf y trengedig, ese a dynodd gyllell allan o'i fynwes, a dywedodd, 'Wele y gyllell a yfodd waed calon dy frawd! cymer hi, ac sel dyn glew, ymddial am farwolaeth dy frawd.' 'Llyma,' ychwnegai Mickenock, gan ddynoethi ei fynwes mewn munudyn. Y brawd gan boeri ar ei law, a ymaflodd yn y gyllell, gan dderchafu ei fraich. Mickenock gan gyfeirio at y man agosaf i'w galon, a roddodd y gair 'Taro.' Yna y brawd mewn munudyn a drywanodd y gyllell at y carn yn mynwes y dewr Mickenock, yr hwn a gwympodd i lawr yn farw wrth ei draed.

Gwraig a phlant Mickenock, yn canfod yr olygfa echrydus, eto a ddalient yn ddiysgog; oad y moment y trengodd, hwy oll a syrthiasant arno gan ei gofieidio, gyda chrych-ocheneidiau ac oernadau, nas gellir eu desgrifio na rhoddi darluniad cywir o'r fath loesau dirboenus, a gorchfygai bob edrychwr yn yr olygfa. Ar ol i'r wraig a'r plant amlygu eu gofid fel hyn am oddeutu haner awr, yr hen benacth a'u cyfarchedd yn y modd canlynol:—'Gwraig Mickenock, yr ydym ni yn foddlon: yr oedd dy wr di yn ddyn dewr,—ar ol byn ti a fyddi fy merch, a dy blant fydd fy mhlant; dos i fy wigwam, ti a gei driniaeth dda, ti a gei fyw gyda mi megys fy merch; y plant hyn a gant dyfu i fyny o fy nghwmpas a'u dysgu i fod yn ddewr—fel eu tad.

T. D.

Y DWFR FEDDYGINIAETH.

Mae y rhagfarnau a hanfodent ar y cyntaf yn orbyn, yr hyn a elwir yn yr Almaen, 'Hydro-pathy,' ac yn Lloegr y 'Water Cure,' sef y ddwfr feddyginiaeth, yn diflannu yn gyflym, meddir, o fluen effeithioldeb y dull hyn o feddyginiaethu clefydau. Dwfr oer, yn dufewnol ac yn allanol, yw yr holl feddyginiaeth a fernir yn anghenreidiol at luaws o glefydau, yn enwedig Annhreuliad, Ymosodiadau Geriaidd, Gwendid Gewynawl, Clefyd y Brenin, Cancr, Dyfrglwyf, Clefydau yr Afu, Yspin a'r Arenau, Cymalwst, Tic-Doulereux, Troedwst, ac Achwyniadau Ysgyfeinia l. Awdwr, neu yn hytrach cynnygiwr y feddyginiaeth hon yw Vincent Priessnity, a'r lle a enwogwyd gymaint yn iachâd clefydau yn ddiweddar, yn y llwybrhwn, wy Grafenberg, pontrof cell yn Silein Americ yw Grafenberg, pontref pell yn Silesia Awstrianakid. Mae yn awr yn Lloegr amrai Sefydliadau o'r un natur; yr enwoccaf o ba rai, sydd n Ngerddi Sidney, ger Caerbaddon, dán ofal Dr. Mastalier, meddyg Ellmynaidd o enwog-rwydd mawr. Mae hefyd Sefydliad yn Lle'rpwil a Malvern; mae y cyntaf, dan ofal Dr. Heathcote, meddyg Saesonaeg, yr hwn sydd wedi bod yn llwyddiannus yn ngwellhâd llawer o glefydau anhawdd. Mae sylw holl Brydain yn fywiog ar y mater nwn yn awr. Beth fydd nesaf! Er, ar yr un pryd, nid ydym yn y mesur lleiaf yn amheu effeithioldeb y feddyginiaeth uchod at lawer o glefydau; a phe byddai ymolchi, neu ymdrochi yn fwy mewn ymarferiad, byddai llai o eisiau meddygon y pills a'r lancet.

GWROLDEB A DOETHINEB CENADWR.

Pan oedd Mr. Thomas, un o'r Cenadon, yn trafaelio yn mhell i'r wlad yn yr India Ddwyreiniol, efe a welai fintai fawr o'r trigolion wedi ymgynull yn nghyd ar ddydd nodedig i addoli un o'u heilunod. Dynesodd stynt, ymwthiodd drwyddynt, ac a aeth at yr eilun dduw, a'r bobl yn synu ato, ac yn edrych arno gan ryfeddu, a meddwl beth oedd y gwr o Ewrop yn myned i'w wneyd. Safodd Mr. Thomas yn ymyl yr eilun dduw, ac a alwodd am osteg, ac a ddechreuodd ei ymadrodd gan ddywedyd;—' Dyma lygaid';—ac yna tawodd am ychydig. Dywedodd drachefn; 'Dyma lygaid,' gan bwyntio at lygaid yr eilun â'i fys, a drodd at y dorf, ac a 'Mae gan yr waeddodd, 'ond ni welant.' eilun hwn glustiau,' gan gyfeirio at glustiau yr eilun, 'ond ni chlywant.' Dyma iau yr eilun, 'ond ni chlywant.' Dyma enau, ond ni lefara, ac nid oes anadl yn-ddo.' Yna gwaeddodd hen ŵr o'r gynulleidfa, drwy gael ei argyhoeddi wrth resymau diaddurn ac amlwg y Cenadwr, ac ese a ddy-wedodd; 'Mae traed iddo, ond ni all gerdded.' Yna dyrchafodd amrai o'r dorf eu llais, ac a floeddiasant, nes oedd wynebau offeiriaid yr eilun yn cywilyddio, a dyryswyd yr addoliad, a'r dorf a wasgarwyd.

Llythyr

Oddiwrth Dr. Franklin, ar farwelaeth ei frawd, at Miss Hubbard.

Yr wyf yn cydalaru a thi; nyni a gollasom berthypas anwyl a gwerthfawr: eithr ewyllys Duw yw i'r cyrph marwol hyn gael eu rhoddi hoibio, pan fo yr enaid yn myned i mewn i'w wir fywyd. Anelwig ystâd yn hytrach, neu ymbarotoad i fyw, ydyw y fuchedd hon. Nid yw dyn wedi ei berffaith eni hyd nes y bo marw. Paham, gan hyny, yr ymofidiwn, am fod plentyn newydd yn cael ei eni yn mhlith yr anfarwolion! aelod newydd yn cael ei chwanegu at eu dedwydd gymdeithas! Nid ydym ond ysbrydion ag y benthycir cyrph iddynt, tra y gallont weinyddu i ni gymwynasgarwch, ein cynorthwyo i gyraedd gwybodaeth, neu wneuthur daioni i'n cydgrenduriaid, yr hyn beth sydd addfwyn a charedig weithred o eiddo Duw. A phan yr elo ein cyrph yn annghymwys i gyflawni yr amcanion hyn, ac i roddi i ni boen yn lle pleser, a rhwystr yn lle cymhorth, ac i ffaelu ateb un o'r dybenion er mwyn pa rai eu rhoddwyd i ni yna y mae yn garedig gymwynas i ni fod ffordd wedi ei darparu, trwy ba un ein rhyddheir oddi wrthynt. Angeu yw y ffordd hóno. Yr ydym ni ein hunain mor gall a dewis marwolaeth ranol, ar rai achosion. Pan fyddo clin neu goes wedi dryllio neu friwo, fel nas gellir ei hadferu, yr ydym yn foddlon i'w thrroi ymaith. a roddo ei ddant i'w dynu, sydd yn ewyllysio ymadael ag ef, am fod y gwaew yn cydfyned; felly yr hwn sydd yn ymadael ar unwaith â'r holl gorph, sydd yn ymadael ar unwaith â'r holl boenan a'r posibilrwydd o boenau a doluriau pa rai yr oedd yn agored iddynt. Ein cyfaill ninau a wahoddwyd oddi cartref i gymdeithas wynfydedig ag sydd i barhau yn dragywyddei gerbyd ef a barotowyd gyntaf, ac y mae ef wedi myned o'n blaen. Nid yw yn gyfleus i ni oll gyd-daro allan ar unwaith, a phaham, gan

hyny, yr ymofidiaf fi a thithau oblegid hyn? gan ein bod ninau i fyned ar ei ol ar fyr, ac yn gwybod pa le i gyfarfod ág ef.

CHWEDL HEBREAIDD.

Tra ar ei hyut i orchfygu y byd, Alecsander y Macedoniad, a ddaeth i blith pobl yn Affrica, y rhai a breswylient mewn pebyll mewn congl neillduedig a phell, heb wybod beth oedd rhyfel na gorchfygwr. Arweiniasant ef i babell eu penaeth, yr hwn a'i derbyniod yn llettygar, ac a osododd ger ei fron ffigys euraidd, grawn sypian euraidd, a bara o aur. 'A ydych yn bwyta aur yn y wlad hon?' ebe Alecsander. 'Yr wyf yn cymmeryd yn ganiataol,' atebodd y penaeth, 'dy fod yn gallu cael ymborth bwytadwy yn dy wlad dy hun; i ba beth, gan hyny, y daethoes i'n plith ni?' 'Nid yw eich aur wedi fy nhemtio i yma,' ebe Alecsander; 'ond ewyllysiwn ddyfod yn aduabyddus a'ch arferion a'ch defodau.' 'Os felly,' atebodd y penaeth, 'aros yn ein plith cyhyd ag y gwelot yn dda.' Erbyn fod yr yniddyddan hwn ar ben, dau ddinesydd a ddaethant i mewn, fel i lŷs cyfiawnder eu cydwladoldeb. Yr achwynwr a ddywedodd, 'Prynais oddiwrth y dyn hwn ddernyn o dir; ac fel yr oeddwn yn cloddio ffos ddofn trwyddo, cefais afael mewn trysor. Nid fy eiddo i ydyw, canys ni chytunais ond am y tir, ac nid am unrhyw drysor a ellai fod yn guddiedig o dano; ond er hyn mae hen berchennog y tir yn gwrthod ei dderbyn.' Yr amddiffynwr a ddy-'Yr wyf yn gobeithio fod genyf fa gydwybod cystal a'm brawd a'm cyd-ddinesydd. Gwerthais y tir ac oll a gynnwysai, yn gystal & phob manteision a ellai gael oddiwrtho; ac o ganlyniad ei eiddo ef yw y trysor hefyd." Y penaeth; yr hwn oedd hefyd eu prif farnwr, a adroddodd eu geiriau, fel y byddai yn eicr pa fodd yr oedd yr achos yn sefyll rhyngddynt; yna, wedi ystyried ychydig, dywedodd, 'Gyfaill, y mae genyt ti fab, onid oes?' 'Oes.' 'A thith-au ferch!' 'Oes.' 'Yna, ynte, bydded i'th fab di briodi dy ferch di; a rhoddwch y trysor hwn yn gynnysgaeth i'r pâr ieuangc.' Synwyd Alexander yn fawr, ac ni wyddai pa beth i'w ddywedyd. Gofynodd y penaeth iddo, 'A dybi di fy nedfryd yn anghyfiawn?' 'O, na thybiaf,' ebe Alexander, 'ond y mae wedi peri y syndod mwyaf.' 'Pa fodd ynte, y buasai i'r achoe hwn gael ei benderfynu yn dy wlad di?' 'Os addefgaer et bendenjud yn yn yn danfon af y gwir,' ebai Alexander, 'buasem yn danfon y ddau i garchar, ac yn cymeryd y trysor at wasanaeth y brenin.' 'At wasanaeth y brenin!' atebodd y penaeth mewn syndod; 'a yw yr haul yn llewrchu yn y wlad hono?' 'O, ydyw.' 'A yw yn gwlawio yno?' 'Diau ei bod.' 'Rhyfeddol! ond a oes anifeiliaid yn y wlad bono, yn byw ar y glaswellt a llysiau y ddaear?' 'Oes, llawer iawn, ac o amrywiol rywiogaeth.' 'Dyna, ynte, yw yr achoe,' ebai y penaeth, . er mwyn y creaduriaid diniwed hyny y mae y Bod graslawn a thrugarog, yn gadael i'w haul dywynu ac i'w wlaw ddyferu ar eich gwlad chwi, gan fod y trigolion yn hollol annheilwng o'r fath fendithion.

HANESIAETH GARTREFOL.

Cymanfa ac Agoriad Capel.

Cynnaliwyd Cymanfa gan y Trefnyddion Calfinaidd yn Saron, Bryniau'r Cymry, &c., Ohio, ar Awst y 24, 25 a 26ain, diweddaf.

Moddien Cyhooddus.

24ain, yn Newark, am 7, pregethodd Mr. J. Evans, Moriah, oddiar Phil. i. 27, a'r Parch.

R. Williams, oddiar Col. i. 18, 19.

25ain, yn Saron, am 2, pregethodd Mr. John Williams, Kerr's Run, oddiar Rhuf. ii. 4, a'r Parch. R. Williams, oddiar Col. i. 12—15. Yn Newark, am 7, Mr. J. Williams, oddiar Rhuf. ii. 5, a Mr. Owen Jones, Pittsburgh, oddiar Job xxiii. 3.

26aia, yn Saron, am 10, pregethodd Mr. J. Evans, oddiar Heb. iv. 2, a Mr. Owen Jones, oddiar Esa. xi. 10. Am 2, pregethodd y Parch. Wm. Parry, oddiar Rhuf. viii. 1, a'r Parch. R.

Williams, oddiar Col. ii. 13-16.

27ain, y Sabboth, yn Saron, am 10, pregethodd y Parch. Hu E. Reece, oddiar Ioan xii. 21, a Mr. Owen Jones, oddiar Luc xv. 22. Am 2, pregethodd Mr. John Evans, oddiar Rhuf. viii. 2, a'r Parch. R. Williams, oddiar Col. iii. 2, 3, 4. Am 6, pregethodd Mr. J. Williams, oddiar Mat. i. 21. Am 6, yn Newark, pregethodd Mr. John Evans, oddiar Diar. zii. 26, a Mr. Owen Jones, oddiar Luc i. 74, 75.

Dydd Llun 28ain, Agorwyd Addoldy

perthynol i'r un enwad yn Granville.

Nos Sabboth, pregethodd y Parch. Robert Williams, oddiar Phil. iii. 9, 10. Dydd Llun, am 10, pregethodd Mr. John Evans, oddiar Eph. ii. 5, a'r Parch. R. Williams, oddiar Gen. xxviii. 16, 17. Am 2, pregethodd Mr. O. Jones, oddiar Salm Ixxxvii. 3, a'r Parch. Hu E. Reece, oddiar Esa. Ix. 7. Am 5, pregethodd Mr. J. Williams, oddiar Rhuf. v. 8.

Y MODDION NEILLDUOL.

Dydd Iau, y 24ain, am 2 ar gloch, ymddyddanwyd am yr Achos sydd wedi ei ymddiried i'n gofal, fel Achos, neu wasanaeth yr Arglwydd: Achos yr un mwyaf—yr un manylaf—a'r un goreu; ynghyd a'r ymddygiadau sydd yn briodol a theilwng tuag ato, sef bod yn hunanymwadol—diesgeulus o'r moddion—ymagweddu yn deilwng ynddynt—a rhoddi pob cynnaliaeth a allom tuag at ei wneyd yn anrhydeddue.

Dydd Gwener, am 8, Cyfarfod Henuriaid a'r

Pregethwyr, pryd y Penderfynioyd—
1. Fod i'r Gymanfa nesaf i fod yn Pitteburgh,

Pa., yn niwedd Mai, 1844.

2. Fod i lyfrau y Gymanfa gael eu danfon o'r naill Gymanfa i'r llall, fel na byddont ar ol.

3. Mewn perthynas i'r Gymanfa Gorphoredig, ein bod o dan ormod o anfanteision i weithredu gyda hi yn bresennol, o herwydd ein bod yn metha dyfod i fyny gydag achosion ereill fel y dymunem.

CTP. VI.

mae i fod eto o dan ein sylw yn y Gymanfa nesaf, o herwydd na allwn yn ol ein penderfyniad yn y Gymanfa ddiweddaf ei basio cyn hyny. (Gwel 'Cyfaill,' tu dal. 89, o'r flwyddyn hon.) Dymuneun gael rhyw ddarnau priodol o fis i fis yn y 'Cyfaill,' o hanes yr ymwelwyr Presbyteraidd a'r Gymanfa yn y Bala, o hyn i hyny.* 5. Dangoswyd ein boddlonrwydd i'n cyfeillion

4. Am ymuno a'r Presbyteriaid (Old School,)

5. Dangoswyd ein boddlonrwydd i'n cyfeillion yn Nhalaith Caerefrog-Newydd, i neillduo y Brawd `Edward Rees i gyflawn waith y weini-

dogaeth.

Penderfynwyd rhoddi llythyr cymeradwyaeth i'r Brawd, y Parch. William Parry, Granville, gyda golwg ar ei fynediad i Gymru.
 Rhoddodd yr holl gynnrychiolwyr ychydig

7. Rhoddold yr holl gynnrychiolwyr ychydig o hanes yr Eglwysi yn y gwahanol Sefydliadau. 8. Penderfynwyd ar fod i ddydd o ddyiolch-

8. Penderfynwyd ar fod i ddydd o ddylofengarwch i'r Arglwydd, am ei ddaioni yn y flwyddyn hon, gael ei gadw genym yn y Dalaith hon, (Ohio,) y 18fed o Hydref neaaf.

Am 10 ar gloch, yr holl aelodau eglwysig ynghyd, pryd yr ymddyddanwyd am adfywiad crefyddol:—Fod ei wir anghen—o ba le y mae i ni ei ddysgwyl—pa bethau sydd genym i'w wneyd cyn y caffom ef—pa bethau sydd i'w bwrw heibio—a pha bethau sydd raid eu dwyn i ymarferiad.

26ain, am 8, sylwyd ar yr achos crefyddol

yn y Sefydliad hwn.

27ain, am 8, vmddyddanwyd am 'Hâd yr Eglwys'—eu haelodaeth—y rhwymau sydd arnom fel Eglwysi i'w magu a'u meithrin yn addysg ac athrawiaeth yr Arglwydd—y dylid gwasgu at y rhai sydd o oedran cyfaddas am ddyfod i wneuthur côf am angeu Crist—ac na ddylid goddef y rhai a barhâo yn gyndyn am flynyddoedd lawer i anufuddhau i'r gorchymyn pendant hwn yn yr Eglwys, mwy nag am anufuddhau i unrhyw orchymynion ereill. Ymddyddanwyd hefyd ynghylch cadwraeth y Sabboth, a hyny yn benaf gyda golwg ar ieuengctyd,— na ddylid goddef i'r cyfryw rodiana ar Ddydd yr Arglwydd, &c.

Gallwn ddywedyd fod Preswylydd y Berth wedi bod yn dda iawn wrthym yn y Gymanfa hon eto; y pregethau â llewyrch dymunol arnynt, a'r Cyfarfodydd Neillduol yn rhai gwir

fuddiol.

Ydwyf dros y Gymanfa,

HU E. REECE, Yegr.

CYMANFA GORPHOREDIG

Y Trefnyddion Calfinaidd, yr hon a gynnaliwyd yn Utica, Medi 7fed a'r 8fed, 1843.

Y dydd cyntaf—am 9, ymgyfarfu Pwyllgor o Gynnrychiolwyr y gwahanol Eglwysi, lle y

^{*} Yr ydym wedi colli yr hanesyn hwnw.--Gol.

penderfynwyd pob peth a fernid yn addas i fod | dán sylw yn ystod y cyfarfodydd canlynol.

Am 11, ymgvfarfu yr holl Swyd logion, sef Pregethwyr, a Blaenoriaid.-'i m.ldydd inwyd a'r brodyr William Griffiths, a David Thomas, o Gaerefrog. Newydd, a derbyniwyd hwynt yn aelodau o gyfarfod y Swyddogion - Pasiwyd pleidlais unfrydawl, o gydymdeimlad a gweddw y diweddar Barch. David E. Davies, vn ei gal-

Am 2, Neillduwyd y Brawd Edward Rees, i gyflawn waith y weinidogaeth. achlysur, darllenwyd y 3ydd benod o 1 Timo-theus, a thraddodwyd gweddi am fendith yr Arglwydd gan John Davies, Cirbondale, Pa.-Gofynwyd y Cwestiynau arferedig ar yr achlysur, fel ag y maent yn y Cyffes Ffydd, ynghyd a gair o'i brofiad. &c., gan y Brawd William Rowlands; a gofynwyd arwydd gan y gynnulleidfa o'u derbyniad i'r Brawd E. Recs, i weinyddu yr Ordinhadau yn eu plith—yr hyn a gymeradwywyd heb neb yn peidio —Rhoddwyd y Siars weinidogaethol gan y Parch. William Parry, Granville, Ohio, oldiwrth 1 Tim. iv. 11 —16. 'Nac esgeulusa y dawn sydd ynot, &c. Diweddwyd trwy weddi, gan y Parch. John Evans, Caerefrog-Newydd.

Yr ail ddydd,—am 8 y boreu, cyfarfod Blaenoriaid a Phregethwyr. Y'mhlith pethau ereill, Penderfynwyd-Fod godineb yn achos digonol o ysgariaeth, a bod y blaid ddieuog yn y cyfryw amgylchiad, yn rhydd i briodi eil-

MODDION CYHOEDDUS.

Am 7, yr hwyr cyntaf, Dechreuodd Mr. David Williams, Newport, a phregethodd Mr. 1. Davies, oddiar Ioan xix. 30, a'r Parch. William Parry, oddiar Esa. xii. 3.

Am 10, yr ail ddydd, Dechreuodd Mr. David O. Jones, a phregethodd y Parch. John H. Evans, oddiar Job i. 21, a'r Parch. John Davies.

oddiar Heb. ii. 3.

Am 2, Dechreuodd Mr. John Jones, Utica, a phregethodd y Parch. E. Rees, oddiar Rhuf. v. 17, a'r Parch. W. Rowlands, oddiar Ezec. zxxiii. 31.

Am 7, pregethodd y Brodyr T. T. Evans.

Remsen, a William Parry.

Yr oedd yr holl foddion yn cerdded yn hwylus, ac arwyddion amlwg iawn dan y weinidogaeth, o'i heffeithiau dwysion ar y gwrandawyr.

John S. Williams, Yagr.

Mynegiaeth

Pwyllgor Ymfudawl 'Cymdeithas Gymreig Cacrefrog-Newydd.'

Cyflwynwyd i'n llaw yn ddiweddar Fyncgiaeth dan yr enwad uchod, yn cynnwys hysbysiadau a sylwadau ar y twyll a'r trais a arferir ar ymfudwyr Cymreig di ddrwgdyhus pan yn tirio yn y ddinas uchod. Bussai yn dda genym allael cyhoeddi yr holl ysgrif, ond er ein galar ni fedrwn ond prin nodi y gwahanol destunau a helaethir arnynt yno. Yr ydym yn cydweled yn hollol a'r moddion a gynnygir gan y Pwyll-gor, a dymunom weled bod em cenedl trwy y Taleithau yn gyffredin yn gwerthfawrogi amcan gwiwglodus aelodau dyngarawl y Gymdeithas uchod, yn eu gwaith yn pleidio yr ymfudwr diniweid, ac yn amddiffyn aurhydeild ein cenedl oddiwrth y gwarth a amcenir ei fwrw arnynt mewn canlyniad i arferion yspeilgar-nis gallwn eu galw yn ddynion, lawer llai yn Gymry-ysglifgion o'r rhyio amheus, na fodrant gywilyddio. Yr ydvin yn bersonol gydnabyddus ag aclodau y Pwyllgor, ac nid ydym yn petruso eu cymeradwyo i'r cyffredin fel boneddigion o ddyngarwch diledryw a gonestrwydd uwchiaw am-

Neillduwyd y Pwyllgor yma, pa rai vdynt-G. W. Griffith, (Cadeiryd I.) Geo. B. Williams, John H. Evans, Owen Humphreys a Dafydd Jones, gan y 'Gymdenhas Gymreig' i chwilio i mewn i'r driniaeth annynawl a gâ ymfudwyr ar

eu dyfodiad i'r wlad hon.

Ymddengys oddiwrth y Mynegiaeth fod nifer yr ymfudwyr o bob gwlad a gyrhaeddasant y porthladd hwnw y flwyddyn aeth heibio uwchlaw pedair-mil-ar-ddeg a thrugain o eneidiau, o ba rai yr oedd nifer mawr iawn o Gymry; bod gornifer y Cymry oblegid eu hanwybodaeth o'r iaith Saesonae z yn fwy agored i drais a gormes dynion dicheligar na neinawr genedl; ac nas gellir dysgwyl i neb gymeryd un sylw toetur-iol o honynt, oddyeithr i'w cenedl eu hun eu hamddiffyn. Ychwanega fod yma berchenogion tafarndai yn cadw runners a thafodau teg i ddenu ymfudwyr i'w rhwydau, pa rai, wedi eu cael o fewn eu crafangau, nis gollyngant tra y meddyliant fod yn bosib tynu ceiniog oddiwrthynt, ac aml iawn y dihatrant y dillad oddiam. eu cefnau. Cygynted ag y gwelo y tafarnwr fod yn rhaid iddo ymadael a hwynt, trosglwydda y tlodion diddrwg i ewynedd ei gy-feillion o'r badau, y rhai a gymerant arnynt wneyd cyttundeb isel-bris a hwynt i Ohio oen Wisconsin, and erhyn cyrhaedd Albany neu Buffalo, cant brofiad ddwys eu bod wedi syrthio y'mhlith lladron, ac na fedrant fyned ddim pellach heb dalu drachefn. Cynnwysa y Mynegiaeth hanesyn profadwy ac anwadadwy ar y pwngc:—Yn ystod mis Gorphenaf y flwyddyn ddiweddaf, daeth teulu yma gyda'r bwriad o sefvillu yn y gorllewin—cymerasant letty, nid pell o'r Battery, gan fwriadu ail-gychwyn y'mhen ychydig oriau—addawyd pob peth iddynt am bris isel iawn—cadwyd hwynt vno trwy y naill esgus a'r llall am 5 neu 6 diwrnod-a rhoddwyd bil iddynt o \$75!!! Soniai perchen y teulu am y cyttundeb, ond ni thalai hyny ddim, o herwydd erbyn hyny yr oedd tafarnydd arall yn arolygu y cwbl, yr hwa a haerai nad oedd ganddo ddim cydnabyddiaeth a'r llall. Ond o'r diwedd ymfoddlonodd gymervd \$60 fel gweithred o ffafr nodedig; yn ganlynol trosglwyddodd y tafarnwr y teulu i'w gyfaill, perchenog y badau, yr hwn a gyttunodd å hwynt, ac a dderbyniod eu harian am gludiad i Ohio, ond erbyn cyrhaedd Albany, ni fedrent fyned cam y'mhellach, nid oedd eu tocynau yn werth ond hyd yno. Erbyn hyn, pen y teulu a ffyrnigodd, wedi colli y'mron pob ceiniog, ac a ddychwelodd i Gaerefrog-Newydd, a chyda

gwrolder rhy anghyffredin, gwysiodd y bâdammodwr o faen awdurdodau y ddinas, a bygythiodd y tafarnwr, a gorfodogodd y ddau i ddychwelyd eu helw anghyfiawn—talodd y tafarnwr yr oll o'r \$50 i lawr yn hytrach nag i'w enw gael ei gyhoeddi. Wrth derfynu y mae y Pwyllgor yn annog y Gyndeithas i nodi Pwyllgor parhaol o 5 o'r aelodau, i edrych i mown i'r achos hwn,—bod hysbysiad o'r cyfryw dafarndai Cymreig a gedwir yn y ddinas hon, ac a allant eu cymeradwyo, i gael eu cyhoeddi yn holl gylch-lyfrau Cymru ac America—a'r un modd y swyddfeydd trosglwyddawl—bod gohebwyr i gael eu neillduo yn y prif borthiaddoedd ymfudawl—ac os ceir prawf rhagllaw fod unrhyw dafarnwr Cymreig yn y ddinas hon yn gwneyd cam âg ymfudwyr, fod hyny i gael ei gyhoeddi yn ddiattreg, er rhybudd i ereill.

DAU GYMRO WEDI EU LLOSGI YN DDAWWEINIOL.

Boreu yr 17eg o Awst diweddaf, cafodd dau Gymro, o'r enwau Dafydd Price, a Dafydd Thomas, eu llosgi a'u chwythu yn agos i 20 llath o gwympiad, gan chwa o awyr-dan (damp,) yn ngwaith glo cwm Norwegian, o fewn 2 neu 3 milldir i Bottsville; a hyny mor enbyd fel y bu farw y blaenaf dranoeth, a'r olaf ar y 26ain o'r un mis. Yr oedd Dafydd Price, yn fab i Isaac a Tabitha Price, yn w eiddiol o Gil-y-cwm, ond yn ddiweddar o Rumney, swydd Fynwy, o ba le yr ymfudasai i'r wlad hon tua blwyddyn Yr oedd yn 28ain mlwydd oed. awodd wraig alarus, ac un plentyn—amddifad o dad mwy. Yr oedd Dafydd Thomas, neu fel y'i gelwid gan rai, Dafydd Thomas Watkin, yn enedigol o Ddowlais, Morganwg, a bu yn car-trefu am ychydig yn Mhenycac, Mynwy, ac o'r lle olaf yr ymfudasai i America, ynghylch tair blynedd yn ol. Arosai yn Beaver's Meadow, hyd ddechren yr haf hwn. Gadawodd yntau wraig alarus, a dau o blant. Yr oedd y ddau yn rhannog a'u gilydd yn eu gwaith, cyfarfuant åg achos eu hangeu yr un pryd ac yn yr un llwybr, a chladdwyd hwynt ochr-yn ochr yn mynwent wr Annibynwyr yn Mhottsville. Yr oeddent yr Annibynwyr yn Mhottsville. yn ddynion heirdd a dichlynaidd eu bywyd; yn wrandawyr Efengyl, a'r olaf yn Ddirwestwr ffyddion. Cyflawnwyd y gwasanaeth arferol ar eu claddedigaeth gan amrywiol o frodyr Gweinidogaethol. O, bydded i'r Arglwydd fendithio yr amgylchiad sobr hwn, er dwyn llawer i ymofyn am gynniod ar frys, 'tra fyddom ar y ffordd gydag Ef.

Pottsville, Pa., E. P. Thomas.

Anost 29, 1843.

DAMWAIN ANGEUOL I GYMRO YN ROCHESTER.

Yn y 'Monroe Democrat,' o Rochester, C. N., dyddiedig Awst 22ain, gwelais yr hanesyn pruddaidd canlynol, yr hwn a garwn ei weled eto yn y 'Cyfaill,' er mwyn perthynasau y trangcedig, a ddichon fod yn anhysbys o'r dygwyddiad galarus.—'Rosear Owen, dyn ieuange ynghylch 25ain mlwydd oed, a gyfarfu a marwolaeth anamserol ar foreu dydd Mawrth, y

15fed o'r mis hwn. Saer-melinau ydoedd yn ngwasanaeth Mr. Geo. A. Avery, mewn melin gannu yn agos i'r rhaiadr. Ymddengys ei fod yn gweithio ar yr olwyn farrog, pryd y llithrodd y gafaelion, a llanwodd y bwcedi, gan droi yr olwyn oddiamgylch unwaith neu ddwy, trwy yr hyn y maluriwyd ei glun ddeheu, torwyd ei asenau, a dirlethwyd ei gorph. Nid oedd neb yn agos ato ar y pryd, a thybir fod yn agos ddwy awr wedi pasio pan y dygodd ei ruddfanau gymhorth iddo. Ni fu byw ond tua 5 awr wedi ei gael, mewn poen dirfawr, eto yn ei ddeall y rhan fwyaf o'r amser.

Yr oedd Mr. Owen, yn Gymro ac ni fuasai yn y ddinas yma ond ychydig amser, ond ennillasai ymddired ei gydnabyddion. Rhoddodd enwau John Jones, Remsen, swydd Oneida, a Dafydd Saunders, Oswego, fel ei gyfeillion, a dywaedai ei fod yn perchen tir yn swydd Oneida. Mae ei gist a'i arfau yn nwylaw Mr. Avery, yn ddarostyngedig i gyfarwyddyd ei gyfeillion.'

Rome. W. WILLIAMS.

RHYBUDD I'R MEDDWON.

Cadwyd celain-ymholiad ar y 4ydd o Fedi, yn rhif 100, Heol Hester, Caerefrog-Newydd, ar gorph William Rees, genedigol o Gymru, yn 45 oed, saer wrth ei alwedigaeth, a dyn o arferiadau anghymedrol; a fuasai wedi ei gaethiwo i'w dŷ amryw ddyddiau gan driniaeth galed, a welwyd nos Sul yn fyw yn ei wely, ac yn foreu ar y dydd uchod a gafwyd yn farw ar lawr y tŷ. Rheithfarn—Bu farw o Ennynfa yn yr ysgyfaint, ac arferiadau afreolaidd

PRIODWYD-

Mai 30ain, gan y Parch. Peter Lloyd, yn Salisbury, Ohio, Mr. Benjamin Howells, gynt o Ddowlais, Cymru, a Meis. Matilda Rowlands, gynt o Nant-y-glo, Cymru.

Mehefin y 12fed, gan yr un Gweinidog, ac yn yr un lle, Mr. Thomas. J. Davies, Gynt o'r Coed-duon, Cymru, a Meia. Ann Rees, gynt o Ferthyr-Tydfil, Cymru.

Awst y 29ain, gan yr un Gweinidog, ac yn yr un lle, Mr. William Price, gynt o waith haiarn y Farteg, Cymru, a Meis. Ann Jones Llewelyn, gynt o Hirwainwrgant, Cymru.

Duw Ior rhaned wiw rhinwedd——i'r dynion, Ordeinied amgeledd; Gwyr hygar bo'nt i'w gwragedd— Er oes lawn, o barhaus wledd.

Hwythau y cu enethod,——yn gysob Ddangosont ufudd-dod Puraidd, a phaich perod I'w dynion hwy, da y nod.

Llinos Glan Onio.

Yn ddiweddar, ar Fryniau'r Cymry, Ohio, gan y Parch. Wm. Parry, Mr. John Evans, a Meis. Maria Evans, ail ferch Mr. James Evans, o'r lle uchod.

Yn ddiweddar, yn Oranville, O., gan yr un Gweinidog, Mr. Wm. Jones, a Meis. Mary Evans, ill dau o Newark.

Yn ddiweddar ger Granville, O., gan yr un gweinidog, Mr. Robert Williams, a Meis. Rachel, Jones, merch Mr. Thomas Jones, o'r lls uchod. Awst 17eg, ar Fryniau'r Cymry, O., gan yr un gweinidog, Mr. John Evans, a Meis. Ann Williams, unig ferch Mr. Wm. T. Williams, o'r lle uchod.

Awst Slain, yn Bustleton, Pa., gan y Parch. J. M. Challis, y Parch. Thomas Roberts, yn ddiweddar o South Trenton, yn y swydd hon, a Mrs. Elin Jones.

Medi 5ed, yn Utica, gan y Parch. James Griffiths, Mr. David Howell, a Meis. Hannah, merch ieuangaf E. Ellis, Ysw., oll o Utica.

9fed, yn yr un lle, gan y Parch. Wm. Rowlands, Mr. John C. Jones, o Utica, a Meis. Winistred, ail ferch Mr. Dafydd Jones, Marcy.

18eg, yn yr un lle, a chan yr un gweinidog, Mr. John Morris a Meis. Jane Davies ; ill dau o Waterville.

BU FARW-

Gorphenaf laf, yn Minersville, swydd Schuylkill, Pa., yn saith mlwydd a naw mis oed, wedi cystudd hirfaith, Martha, merch Mr. James G. Jones, a Jane ei briod,

Rhieni, na wylwch mewn erthwch, am Martha, Yn ddilys, ewyllys Dduw Ion oedd hyn yna; Efe 'rhwn a'i rhoddodd, a'i dygodd, (un degwedd,) Yn gynnar i ganu ei gain wir oconedd: Yn mlith y llu cannaid ei henaid a una, 1 seinio'n drag'wyddawl, gysonawl Hosanna.

Y fechan o'i hafiechyd, —drwy Angau Y dringodd i'r bywyd; Goreuddawn, gwnaeth gyraeddyd Bythawl wledd, a hêdd o hyd. DOE GLAN TAF.

Awst y 18fed, yn Carbondale, Pa., Ann, gwraig Mr. Henry Howells, yn 56 oed. Yr oedd y drengedig yn enedigol o Fro Morganwg, Deheudir Cymra. Ymnodd a chrefydd yn Llys-y-fronydd, gyda'r Trefn. Calfinaidd, pan yn agos i 21ain oed; a glynodd yn ei phroffes hyd ei marw. Symododd hi a'i gwr o Gymru er ys 24ain mlynedd yn ol, a beont yn trigfanu beth amser yn ninas Caerefrog-Newydd, ac hefyd yn ardal Remser, yn yr un Dalaith. Symudasant gwedi hyny i'r lle hwn, lle rhoddodd angeu derfyn ar ei hoes. Bu mewn undeb priodasol a'r hwn sydd yn galaru yn bresenol ar ei hol am 28ain o flynyddoedd; ac gwedi'r cwbl angeu yn dattod yr undeb barhaodd cyhyd; eto, yr ydym yn gobeithio fod undeb rhwng ei benaid a Christ na thor angeu byth me hono. Noswaith neu ddwy cyn iddi farw adroddodd y geiriau eanlynol:—

'Gwel'd yr Arch a'r Drugareddfa, Iesu mawr y Canol-ŵr, Wnaiff i'm henaid waeddi allan, Baldugoliaeth yn y dŵr.' Y dydd canlynol i'w marwolaeth, ymgyanullodd torf o Gymry a Saeson, i wneuthur y gymwynas olaf i'w rhan farwol. Ar yr achlysur cyn cychwyn o'r y pregethodd Mr. Daniel Daniels, oddiar Essy Iv. 6, a dywedodd Mr. John Griffiths ychydig ar lan y bedd; ac ymadawaum mewn gobaith fod ei chorph yn gorwedd yn y bedd mewn heddwch a'r Barnwr, ac y bydd iddi ddyfod i fyny yn y boreu, pan udgano'r udgorn diweddaf, ar ddysglaer wedd ei phriod.

Llefwn, ni sydd yn fyw, am barodrwydd erbyn yr unrhyw amgylchiad.

DANIEL SCURET.

Awst 30ain, yn Utica, unig blentyn Mr. W. Thomas, o ben gorllewinol y dref.

Medi y 4ydd, yn Nghaerefrog-Newydd, ar ol deng mlynedd o ddwys gystudd, yn 55 mlwydd a 6 mis oed, Ann, gwraig Mr. John Hughes.

7fed, yn Carbondale, Pa., yn 14 mis oed, Margaret, unig ferch Thomas a Jane Eynon. Ymgynuullodd tyrfa ynghyd dranoeth er gosod ei chorph harddwych yn y ddaear, pryd y pregethodd y Parch. L. Williams ar yr achlysur, oddiwrth Job. i. 21.

8fed, yn Blakely, Pa., o'r pâs, yn ddau fis oed, merch Evan a Mary Owens. Y dydd canlysodd hebryngwyd ei chorph i fynweut Carbondale. Yn Nhy addoliad y Trefnyddion Calfinaidd, pregethodd Mr. John Griffithai dyrfa o Gymry, oddiar Ioan v. 28, 29. Yna goesdwyd corph y baben yn y ddaear, hyd yr awr hono y 'ceiff pawb a'r y sydd yn y beddau glywed ei leferydd Ef.'

D. S.

18fed, yn ahŷ ei daid, Mr. Owen Parry, Remsen, wedi llawer o gystudd, yn agos i 5 mis oed, Thomas Charles Rowlands, mab ieuangaf golygydd y 'Cyfaill.' Rhoddwyd ei briddell brau i orphwys yn nghladdfa Capel Pen-y-graig, plwyf Remsen; llefarodd y Parch. John Davies, Carbondale, ar yr achlysur, i dorf o berthynasau, cydnabyddion a chyfeillion, y rhai a ddaethent yn garedig, i weinyddu y gymwynas olaf i'r baban bychan, ac i gyd-ddwyn baich trallodus y rhiaint galarus.

F'anwylyd yn fuan hwyliodd,----fyny I fynwes Ior hedodd: Wyla'i fam am nad oedd fodd Ei gael yn ol--fe giliodd!

EI DAD.

MARWOLAETH Y PARCH, D. E. DAVIES.

Awst y 30ain, yn nhŷ ei dad-yn-nghyfraith, ar Smith-Hill, ger Utica, wedi maith gystudd nychlyd, gorphenodd y Parch. David E. Davids, un o Weinidogion y Methodistiaid Calfinaidd, ei daith ddaearol; gadawodd y corph—y daearol dŷ, ac, fel y mae seiliau cryfion i gredu, cymerodd feddiant ar dŷ, nid o waith llaw, tragywyddol yn y nefoedd. Ail dranoeth, sef, y 1af o Fedi, hebryngwyd y gweddillion marwol i gladdfa Penycaerau, gan orymdaith fawr o gyfeillion galarus. Ar yr achlysur, pregethwyd yn Nghapel-cerrig Remsen, gan y Brodyr Isaac Davies, a William Rowlands. Gadawodd ein hanwyl frawd wraig mewn dwfn alar; heblaw hyny, nis gwyddom fod iddo berthynasau o waed yn y wlad hen, ond y mae iddo fam oedranus, ynghyd a brawd a chwiorydd, mewn lle a elwir Lanlâs, Troed-rhiw-aur, Ceredigion. Dysgwyliwn yn fuan ddefnyddiau o'r hen wlad, at yr hyn sydd hysbys yma, fel y gellir cyhoeddi cofiant cryno o fuchedd y trangcedig, gan hyny nis ymhelaethir yn awr.

'Cu weinidog cenadawl,——was isel,
Dros Iesu'n gyhoeddawl;
Llefarai, arferai fawl,
Yn araf a synwyrawl.'

AMERICANAIDD.

Gwrthgaethiwaeth Boliticaidd.—Mae Gerrit Smith, Ysw., prif bleidiwr gwrthgaethiwaeth Boliticaidd yn y Dalaith hon, wedi cyhoeddi cylch-lythyr yn ddiweddar, yn yr hwn y cymhella ei gydweithwyr i ymdrechion adnewyddol, ac yn addaw treulio 'pob Sabboth' rhwng yr amser hyn a'r Etholiad, i 'bregethu politics;' ac y mae yn meddwl y dylai y Pulpud a'r Sabboth gael eu defnyddio i'r dyben hwnw, o flaen pob peth arall, dros yr amser hyny. Hyderym nas dilynir ef yn hyn o leiaf gan nemawr o'i gydweithwyr Cymreig. Hawdd llithro o ddrwg i waeth: yn ddiweddar annogai yr un blaid y caethion i ledrad, yn awr y maent yn annog eu gilydd i dorif Sabbothau Duw!!

Wisconsin ac Iowa.—Y 'Dubuque Transcript' a ddywed na welwyd erioed yn y wlad fwnawl gnwd mwy helethlawn o wenith. Y 'Burlington Hawkeye' a ddywed:—'Cafodd y rhan fwyaf o'r gwenith yn y parth yma o Iowa ei ladd yn y gauaf, ond hauodd llawer o'n hamaethwyr gnydau gwanwyn, yr oll o ba rai ydynt wedi troi allan yn nodedig o dda. Ni fu y cnwd ceirch erioed yn well. O herwydd diffyg gwlaw ni fydd ond cnydau bychain o ŷd Indiaidd.'

Perchennogaeth yn Cincinnati.—Gellid ffurfio rhyw feddylddrych am godiad cyflym perchennogaeth yn Cincinnati, trwy y ffeithiau canlynol. Deugain mlynedd yn ol, prynodd eglwys gyntaf y Presbyteriaid ysgwâr gyfan yno ar gongl heolydd Fourth a Walnut, am \$16. Ychydig o ddyddiau yn ol, rhentiwyd y ddwyfod-ran-ar-hugain o'r pwrcas gwreiddiol, sef dernyn o 99 troedfedd am \$841 y flwyddyn, yr hyn ar 6 y cant o lôg sydd gyfatebol i werth o \$18,025. Yr hyn a wnelai y cwbl heb y tai yn werth \$314,550, neu ymron 20,000 o weithiau gymaint a'i gost gwreiddiol.

Gweithfeydd Nant-y-siwgr.—Gwelsom trwy y 'Venango Democrat,' fod Gweithfeydd Haiarn yr Orllewinol Fawr, swydd Armstong, Pa., ar ol gwario rhyw ddau neu dri chan' mil o ddoleri—cael breinlen oddiwrth y Dalaith—a chynnull atynt ynghylch 1100 o weithwyr tlodion, wedi gorfod sefyll y gwaith ychydig ddyddiau yn ol, heb fod ganddynt ddim i gyfarfod a'u dyledion, nag i adbrynu y cannoedd shin plasters ydynt yn cylchdroi trwy y gymmydogaeth. Yr oedd, fel y gŵyr ein darllenwyr, lawer o Gymry wedi ymgasglu i'r lle hwe; gobeithiwn er y newydd uchod, yr egyr rhyw lwybr i'r gweithfeydd fyned y'mlaen eto.

Ymfudiaeth i'r Gorllewin.—Pasiodd cyfeillach o 100 o Brwssiaid, ddechreu'r mis diweddaf, y ffordd hyn i Wisconsin, y rhai nid ydynt ond dosparth fiaenaf cyfeillach mawr o Lutheriaid, yn cynnwys llawer o filoedd, ag ydynt i'w canlyn yn fuan.

Argyhuddiad y Gaethwasanaeth.—Mae Casaius M. Clay, o Lexington, Ky., yn cyhoeddfygwth caethwasanaeth trwy golofnau y 'Kentucky Inteligencer,' yn yr iaith fwyaf llymdost.

Mae yn ei argyhuddo (denounce) yn enw y tir y mae yn ddianrhydeddu, yn enw y Duw sydd yn cael ei ddigio, dynoliaeth a ddirdreisir, gwareiddiad cynnyddol, ac yn enw ei gydwladwyr sydd yn gwaedu dan y gorthrwm sarhaus. Mae ei lythyrau yn cenbedlu teimladau dwys trwy Kentucky. Yr ydym yn caru clywed hyn; oblegid y mae fel gwawr ar achos y caethweision yn y Taleithau caethion, a rhaid cyfnewid y farn gyffredin ar y mater yno, cyn y gellir dysgwyl fawr o wellhad ar gyflwr y dynion duon.

Bath-dai y Taleithau Unedig —Y mae pedwar o dai i fathu arian; Philadelphia, Orleans-Newydd, Dahlonega, Geo., Charlotte, C. O. Cyfanswm yr oll a fathwyd yn yr holl Fathdai am 1841 oedd \$2,240,321, ac yn y flwyddyn 1842, \$4,190,750. Yn ystod y chwe' mis cyntaf o'r flwyddyn hon mae mwy na \$5,000,000 wedi eu bathu.

Orleisiau Americanaidd.—Yr ydym yn deall fod y Brawd Jonathan, yn medru gwneyd elw mawr o'i ewythr Sion Pentarw, yn y dyddiau hyn, trwy werthu orleisiau (clocks) iddo. Gwneir orleisiau i'r swm o tua miliwn o ddoleri yn y flwyddyn yn Nhalaith Connecticut. Mae un masnachdf yn Lle'rpwll wedi gwerthu 40,000 o'r orleisiau hyn,—rhai prês am o £4 i £5 yr un; nid ydynt yn werth yma, o'r gweithdai, dros \$1 50.

Hanesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR.

Ein newyddion diweddaraf a ddyddnodir y 5ed o'r mis diweddaf. Cawsom gyda'r agerlong 'Caledonia' lythyr maith o hanesion cyffredinol o'r dyddnodiad crybwylledig; pigion o'r hwn a ganlynant.

Y Senedd Ymherodrol.

Addoedwyd y Senedd yr wythnos ddiweddaf, gan ei Mawrhydi yn bersonol. Yr ysgrifion a gawsant y llawnodiad breninol yn flaenorol, oeddent—un i gyfreithloni trosglwyddiad peiriannwaith allan o Brydain, yr hon sydd eisoes wedi peri bywiogrwydd mawr yn y gweithdai peiriannawl; ac un arall i rwystro gwasanaeth golud Prydeinig yn y Gaethfasnach.

Araith y Frenincs.

Mae'r araith fel arferol heb gynnwys dim nodedig, Cyfeirir yn fyr at y terfysgiadau yn Nghymru, ac hysbysir fod mesurau wedi en mabwysiadu a fernir gymhwysaf i ddarostwng y terfysg, a chospi'r troseddwyr. Mae yn fwy helaeth ar achos yr Iwerddon. Cyhoedda benberfyniad diysgog i barhau yr undeb, a beia yn fawr ar flaenoriaid y cyffro yno.

Cyn-Raglaw Yspaen.

Mae Espartero Cyn-Raglaw Yspaen, wedi ei yrru gan chwyldroad milwraidd o'i wlad frodorol, yn awr yn ymofyn nawdd ar ein gororau, ac y mae wedi cael y derbyniad mwyaf croesawgar. Y'mlith ei ymwelwyr cyntaf yr oedd Duc Welington, Syr R. Peel, Iarll Aberdeen ac Arg. Palmerston.

Y Cyffro yn yr Iwerddon.

Mae y cynhwrf i ddyddimu yr undeb yn yr Iwerddon yn parhau môr fywiog ag erioed, er bod O'Connel, mewn llythyr diweddar, yn son am fyned i ddadluddedu am ychydig y mysgadseiniau ei fynyddoedd broJorawl! Y mae wedi cyhoeddi cynllun o Senedd Wyddelig, i gynnwys 300 o aelodau, yn cael eu hethol trwy bleidlais penau teuluoedd. Mae tôn penderfynol. araith ei Mawrhydi wedi rhoddi boddhâd mawr i'r blaid Protestanaidd yn Lloegr ac Iwerddon; tra y mae yn anfoddhâol iawn i'r 'Repealers.'

'Bocca a'i merched.'

Ofer fyddai ymgynnyg cofnodi hanes yr oll o weithrediadau Meistresan 'Becca' sydd gennym mewn llaw am y mis diweddaf. Ond gwnawn hysbysu yr hanes diweddaf allan o'n llythyr gohebawl, yr hwn a gynnwysai y pethau hynottaf. Dywed—

'Nid yw y terfysgwaith yn Nghymru mór aml yn ddiweddar, y rheswm a roduir droe hyn yw, bod y toll-farau lluosog yn agos wedi eu tynu i lawr i gyd. Dywedai gohebydd y 'Times,' yn ysgrifenu o Gaerfyrddin yn ddiweddar, e i fod newydd farchogaeth 51 o filldiroedd, ac ua of ynwyd ddim toll ganddo ond mewn dwy o glwydi, a bod y rheiny yn cael eu gwylio gan filwyr. Mewn 12 ereill ni ofynwyd dim toll, yr oedd y clwydi ar lawr, y pyst wedi eu llifio ar draws, a'r rhan fwyaf o'r tolldai mewn adfeiliau.'

Wedi dinystrio y tolldai mae 'Becca' yn awr yn dechreu ymwneyd i symud gormesion ereill. Y tai-plwyf (work-houses) sydd yn dyfod nesaf dan sylw. Myn amgeledd hefyd i blant ordderch. Y mae wedi dwyn amryw o'r rhai hyn at eu tadau yn nghymydogaeth Caerfyrddin a Llandeilo, ac a'r cleddyf noeth yn ei liaw, wedi peri i'r tad gymeryd ei lŵ y gwna fagu y plentyn. Hefyd ni oddefa cronfeydd rhwydawg sydd yn aml ar hyd afon Teifi gan foneddigion i ddal pysgod. Mae y degwm hefyd yn wrthrych ei llid. O herwydd h/n y saethasant at un Mr. Edwards, o Lanon, yn ei wely, ac a glwyfasant blentyn iddo yn mreichiau ei famaeth, at yr hon yr oeddent yn saethu. Yr oedd amryw danffagliadau wedi cymeryd lle, ac ofnir y bydd y treiswaith yn myned rhagddo yn waeth fel y mae y nosau hir on yn noshau. Cynnaliesid amryw o gyfarfodydd amaethwyr, glowyr &c., yn Abertawe, Castell-Newydd, Aberystwyth—ac un ar Fynydd Selen, Caerfyrddin, yn yr hwn yr oedd yn bresennol o 3 i 4 mil o bobl. Ymgynnullai y boneddigion a'r Ynadon i'r cyfarfodydd hyn, a dengys rhai o honynt duedd o'r diwedd i ysgafnhau rywfaint

ar yr orthrwm sydd wedi cynddeiriogi a gwylltio ein cydgenedl heddychol, yr hyn pe gwnelsent ychydig yn ol, ni fuasai neb o honyut dan y gwarth hwn. Mae papyrau Lloegr a Chymru, yn awr bron yn unfrydawl yn priodoli gwreiddyn y derfysg, i ddiofalwch yr Ynadon a'i byddardod gri y trueimaid gwasgedig, yr hyn a darddai oddiar elw a gelai llawer o honynt mewn cyssylltiad a'r tollglwydi. Mae 'Becca' yn helaethu ei therfynau hefyd, clywsom y mis diweddaf ei bod ger Llanfairmuallt, ac yn Ngwlad yr Haf. Anfonwyd hedd-geidwaid o Lundain i gynnorthwyo y meirchfilwyr, ond gorfu ar y blaenaf ddychwelyd heb wneud dim, a'r cwbl mae'r olaf yn wncyd yw gwylio ambell glwyd neu Work house. Mae rhai o eppil 'Becca' mewn dalia-ychydig; beih ddaw o honynt amser a ddengys.

Masnach a'r Gweithfeydd.

Mae'r dynion oeddent yn ngwaith copr Abertawe yn sefyll allan am bris er ys wythnosau. Dywedir fod y gweithwyr glô trwy'r deyrnas yn ymbarotoi i sefyll allan am bris uwch erbyn y gauaf. Mae'r fasnach haiarn radd yn well, priodolir hyn i archiadau (orders) mawrion o'r America. Mae codiad o 15 swllt y dynell yn cael ei ofyn gan rai masnachwyr er Awst 27ain. Yr un modd y mae pob masnach radd yn fwy bywiog. Mae gweithfa Penycae, sir Fynwy, yn myned y'mlaen, ac yn debyg o barhau, er bod y Meistd. Harford wedi methu; y mae yn awr dân ofal goruchwylwyr y gofynwyr.

Y Cynhauaf.

Arwyddion gobeithiol sydd trwy'r holl deyrnas, o gnydau mwy nag arfer o ymborth dyn ac anifail; mae effaith hyn yn amlwg eisoes, yn yr ysbryd a'r bywiogrwydd mae yn roddi yn mhob graddau a galwedigaethau.

Madagascar.

Llythyr oddiwrth foneddiges yn Porth Elizabeth, yn dwyn perthynas a chenhadaeth Cymdeithas Llundain, a ddywed :- Derbyniais lythyr oddiwrth Mrs. Johns, ychydig wythnosau yn ol: yr oedd hi yn hollol iach, ac, o barthed Madagascar, yn dra gobeithiol. Mae ei gwr anwyl ymgyflwynedig newydd ddychwelyd o Madagascar, ac y mae ei obeithion o gael drwa ehang wedi ei agor yno, yn ei lanw â chalondid nad yw ei lafur wedi bod yn ofer. Gadawsai Mr. Johns, Rafferavofa a Joseph, yn Nosimitsia. Derbyniwyd hwynt yn groesawus, ac yr oeddent yn berffaith foddlon i aros yn mhlith eu cydwladwyr. Efelly mae Mair a Joseph, yn llafurio yn awr gyda'r achos mawr yn eu gwlad Goreithfym y bendithir hwynt. eu hunain. Cawsai Mr. Johns ohebiaeth oddiwrth amry wiol bennaethiaid o wahanol randiroedd, o ymron yr holl oror orllewinol. Maent oll yn ymddangos yn awyddus iawn am athrawon, ac yn addaw amddiffyniad i bwy bynag a ddelo i'w plith.'

Llythyr Chineseg.

Mae llythyr gwreiddiol Chinëaeg wedi ei gyflwyno i Sefydliad y Celfyddwyr yn Mansfield. Yn groes i'n dull ni o ysgrifeau, mae yr ingc yn wyn, a'r papyr yn ddû neu o liw tywyll.

Tywysogaeth Cymru.

Peilliaid yn Merthyr Tudfyl.—Gwerthir yr anghenraid hwn yn awr yn Merthyr, am 5 swllt a 3 ceiniog yr 28 pwys; pris llawer iawn yn rhy uchel i gyfateb i gyflogau'r gweithwyr. Mae Anthony Hill, Ysw., gyda'r parodrwydd am yr hwn y mae yn wir enwog, wedi gorchynyn llawer iawn er mwyn ei weithwyr, yr hwn a werthir ganddo am 4 swllt a 3 ceiniog.

Prydydd Buddugoliaethus.—Mae yr ariandliws a'r wobr cynnygiedig am yr ysgrifoniad prydyddol goreu ar y canwyllir mawrwych, gwerth 1,100 o guincas, a gyflwynwyd i'r Anrh. Mr. Mostyn, o Fostyn, gan ei gydwladwyr, wedi ddyfarnu i Mr. O. Wynne Thomas, Heol-Llaeth a Black-heath, gerllaw Llundain. Yr oedd 103 o gyd-ymgcisyddion.

Cyfenwau yn Lloegr a Chymru.—Er bod I lundain yn cynnwys yn agos i ddwy filiwn o drigolion, eto y fath yw prinder cyfenwau fel, mewn llys o 26ain o henaduriaid, y mae yr un cyfenwau yn dyblu deirgwaith, sef dau Johnson, d au Hunter, a dau Wood.—Beth, nid yw hyn ddim at gyfenwadaeth y Cyinru Allan o bob cant o ddynion y mae yn agos 50 o Joneses a 50 arall o Evanses. Nid oes dros ugain neu rywbeth felly o gyfenwau, yn cael eu rhanu rhwng holl boblogaeth Cymru, ac o herwydd hyn, i wahaniaethu rhwng Jones y Banciwr a Jones y cobler, rhaid gosod i lawr yr alwedigaeth, preswylfod, &c., &c.

Lluestai Milwraidd yn Nghaerfyrddin.—Mae Yagrifenydd y Wladwriaeth wedi rhoi ar ddeall i Ynadon Caerfyrddin, y rhai a anfonasant ato am filwyr i gael eu cadw yn barhaus yn y dref hono, os ydynt am iddo ef anfon milwyr, bod yn rhaid iddynt hwy ofalu am luestai (barracks) iddynt. Mae £765 wedi eu casglu gan yr Ynadon i'r dyben eisoes. Dysgwylir y gwna siroedd Penfro ac Aberteifi gydweithredu yn hyn, gan fod sefyllfa Caerfyrddin yn gyfleus i fod at wasanaeth y tair sir, pe bai galwad.

Llanelli.—Cadwyd celain-holiad yn ddiweddar yn mhlwyf Penbre, ar gorph Rees Jones, o Bwllwilltom, ger Trimsaran, yr hwn a gafwyd wedi ei foddi yn afon Gelliwyth. Ymddengys i'r dyn anffodus syrthio i lewyg tra yn ei ardd ei hun, ac iddo syrthio i'r afon yr hon sydd yn rhedeg trwy yr ardd. Cawsid ef gan ei fam oedranus.

Y 'Tad Mathew' o haniad Cymreig.— Hysbysir mewn amryw o newyddiaduron y Dywysogaeth, fod y 'Tad Mathew,' wedi hôni neu gyfaddef ei hun o haniad Cymreig. Enw yr apostol Dirwcstol yw Theobald Mathew; cyfenw nid yn anaml mewn rhai manau o Gymru, adwaenem amryw o'r cyfenw yn str Fynwy: a dywed fod ei hen-daid yn frodor o dref Caerfynddin.

Aberystwyth.—Mae agerfad ysplenydd o'r enw 'Dyffryn Clwyd' yn awr yn teithio yn

rheolaidd rhwng Caerodor, Aberystwyth a Lle'r-nwll.

Amgylchiad effeithiol.—Ychydig yn ol, dau frawd oeddent yn lladd gwair yn Ffoe rhyd-ygaled, tyddyn yn perthyn i James Davies, Ysw.. Caerfyrddin. Canol dydd pan yr oedd yn amser ciniaw, dywedai un brawd wrth y llall nad elai adref i giniaw y diwrnod hwnw ond yr arosai yno i orphwys, gan ddynnuno ar y llall gario ei giniaw iddo i'r cao. Yellall ar ol ei drin ychydig o blegid ei 'ddiogi' a aeth; ac yntau a orweddodd i lawr gan dynu ei hét dros ei ben i'w gysgodi rhag yr haul. Pau ddychwelodd ei frawd â'r giniaw, tynnodd yr hét oddiar ei wyneb, a chafodd ef yn—gorph marw.

Phoyf Hynod.—Yn mhlwyf Merthyr Mawr, sir Gaerfyrddin, nid oes un tŷ tafarn, un stop o unrhyw fath, un tŷ cwrdd o eiddo Ymneillduwyr, na meddyg, na chyfreithiwr, na neb yn derbyn tâl plwyfol. Cynnwysa poddbynag amryw dros bedwar-ugain mlwydd oed.

Yr Hen Frythoniaid.—Mae y Scfydliad Cymroaidd Breninol a'r Hen Frythoniaid wedi penderivnu rhoddi eu Llaw-ysgrifion gwerthfawr, a'u llyfrau argraffedig i'r Amgueddfa Brydeinig er diogeliad a lles y cyffredin.

Dolhenmaen.—Boreu Sadwrn, yr 8fed o Orphenaf, ymwelwyd a Dolhenmaen âg un o'r trynhestloedd inwyaf dychrynllyd ar gof neb o'r trigolion hynaf, parhâodd am awr gyfan megys pe buasai'r nofoedd wedi yinrwygo, yn gymysgedig o genilusg, taranau a lluched. Yr oedd rhai o'r cenllusg yn 31 modfi dd o gylchedd. Dinystrient lawer o bethau gerddi, &c. Llifai yr afon ar yr un pryd, gan gario ymaith y gwair oddiar ei glenydd, a gorchuddio y lle â graian a thywod. Mae yn tfaith bynodol nad ydoedd yr ystorm frawychus yn cyrhaedd ond tua dwy filldir o hyd ag hanner milldir o led.

Angeu disyfyd ger Caernarfon.—Fel yr eedd Mr Humphrey Jones, o Gae Madog, y porthmon adnabyddus, yn dychwelyd adrefo ffair ddiweddar Caernarfon, gyda rhai o'i gyfeillion, pan, gan fod achos iiddo alw mewn iŷ ar ochr y ffordd, aeth yn y blaen. Pan gyrhaeddodd ei gyfeillion Pantglas, ychydig o filldiroedd o Dreinadog, cawsant gorph y dyn anffodus ar ochr y ffordd, yn hollol farw.

Guallgofrwydd yn Nghymru.—Hysbysir, ar ol cyfrifiad manwl, bod un o bob 200 o'r Cymry allan o'u pwyll, ac er hyny dyma'r unig dalaith yn Ewrop sydd heb un nawddfa i Loerigion. Mae Mr. Ablett, o Lanbedr, yn ddiweddar wedi rhoddi y swm o £2,000 am ugain erw o dir gerllaw tref Ddinbych, i'r dyben o eamwythau cyflwr y trueiniaid hyn.

Zephaniah Williams.—Cyhoeddir yn rhai o'r newyddiaduron, fod y dyn annedwydd, Zephaniah Williams; gynt o str Fynwy, ond yn ddiweddar yn alltudedig yn Neheudir Cymru Newydd, am flaenori Siarteriaid, &c., wedi terfynu ei oes ar y grogbren, am ladd dyn. Ei gyfaddefiad ei hun mewn cyssylltiad a thystiolaeth amgylchiadau, a'u collfarnodd. Dywedai iddo gyflawnu y llofruddiaeth o herwydd ei fod wedi blino ar ei fywyd!

Anrheg o Delyn i Dywysog Cymru.—Yn ddiweddar, trwy orchymyn ei Mawrhydi, y Parch. Mr. Price, Ficer Cwmdû, a dderbyniwyd i Balas Buckingham, gadai delyn deirtant Gymreig ysblenydd a wnawd yn fwriadol iddei Uchelder Breninol Tywysog Cymru; yr hon deyrnged o freninoliaeth y genedl a ganiatawyd i'r Tywysog ei derbyn. Gwneuthwrwr y delyn ydoedd Mr. Basset Jones, o Gaerdydd.

Agoriad Mynient.—Dydd Sadwrn, Mehefin 17, agorwyd mynwent wrth 'Hen Gapel Llanbrynmair,' pan y claddwyd Elizabeth, merch fechan chwe' mis oed, i Mr. John Davies, Dolgoch. Heblaw y gweinidogiofi, cyfnorthwyodd Mr. Jones, Dolgeilau, a Mr. Jones, Maentwrog, yn y gwasanaeth ar yr achlysur. Y dydd Llun canlynol, bu gwasanaeth eilwaith yn yr un lle, ar achlysur angladd Mr. Morans Jones, Ty'nddol, yr hwn oedd wedi bod am bum mlynedd a deugain yn aelod diwyd o' Eglwys Gynnulleidfaol yn yr ardal; a'i gyffes hyd y diwedd oedd, fod gwasanaeth Iesu yn werth glynu wrtho. Yr oedd yn yr addoldy y Sabbath cyn ei farwolaeth, ac felly cafodd ddianc i orphwys mewn modd hynod o dawel.

PRIODWYD--

Yn ddiweddar, y Parch. Morgan Howells, Cas' Newydd, a Meis. Ann Morgans, gynt o Gaerefrog-Newydd.

Mekefin 24ain, yn Nghaerfyrddin, Mr. B. Lewis, o dafarn Penybont, a Mrs. James, Trefach, Llanboidy.

Gorphenof 7fed, yn Wrecsam, y Parch. D. Price, o'r Rhôs, a Pamelia Davies, o Ruabon.

15fed, Mr. Robert Jones, argraffydd, a Meis. Jane Williams; ill dau o Fangor. Awst 22ain, y Parch. William Thomas, o Blaen-y

Aust 22ain, y Parch. William Thomas, o Blaen-y waun, ger Aberteifi, a Mrs. Havard, o Jabos, air Benfro.

BU FARW-

Mckefis 30sin, yn Ficerdy Penmark, Morganwg, y Parch. John Robert Casherd, Persen St. Athan.

Yr un dydd, yn 59 oed, Mrs. Evans, Tŷ-coch, Amlwch. Gerph. 5ed, yn Coed-y-cymar, yn 74 oed, Mrs. Hales.

lleg, yn Merthyr, mewn gwth o oedran, Mr. Abraham Jones, gynt gwneuthurwr hoelion wrth y bont haiarn.

7fed, vn 28 ced, yn Llundain, Edward Lloyd Kenyon, Ysw., o Ben-y-lan, str Ddinbych.

15fed, yn 70 oed, Mr. Robert Prichard, olwyn-wneithurydd, Tre-madog. Buasai yn aelod gyda'r Methodistiaid Calfinaidd dros 50 mlynedd.

9fed, yn 25 oed, Mr. Robert Price Jones, cyfferiwr, Caernarion.

10fed, yn 28 oed, Mr. Thomas Jones, pobydd, Tremadog.

1sf, yn 86 oed, Mr. John Bebb, Melinyddol, ger Llanfaircaereinion, swydd Drefaeldwyn.

9fed, yn 84 oed, John Griffiths, Ysw., o'r Keel, plwyf Meifed, swydd Drefaeldwyn. Yr un dydd, Mr. Wm. Jones, saer-llongau, Llwysvswalch. Nefin.

3ydd, yn 31 oed, Mr, David Parry, Treffynnon.

23ain, yn Aberhonddu, yn 43 oed, Mr. Wm. Davies, argraffydd.

Yn Defynnog, Mr. James James, yn 25 oed.

30ain, yn 33 oed, Mr. John Roberts, Melin Llwysdyrus, ger Pwllheli.

29ain, yn 34 oed, Elen, gwraig Evan Roberts, Tyfry, Llauengan.

Awst 23ain, yn 49 oed, Mr. John Davies, llawfeddyg, yn ddiweddar o Brynbyga, swydd Fynwy.

Yn ddiweddar yn Canllerfaes, ger Aberteifi, yn 75 oed, Mr. Dafydd Jenkins.

Yn Merthyr Tudfyl, yn 65 oed, Sarah Geiner.

Yn yr un lle, Isaac Edwards, o waith y goleunwy (gas.)

2fed, yn Ucheldre, Caergybi, yn 26 oed, Catherine, pedwaredd ferch y diweddar Edmund Roberts, Ysw., a gwraig y Parch. Dafydd Charles, Athraw Coleg Trefacca.

3ydd, yn Bodfan, ger Caernarfon, yn 72 oed, Meis-Jones, chwaer Dafydd Jones, Ysw., Uchel Sirydd y air.

4ydd, yn Ninbych, Mr. Robert Jones, arwerthydd, yn 60 oed.

Manion Cyffredinol.

Mae dau blentyn dall o China wedi eu derbyn i nawddfa'r deillion yn Columbus, Ohio.

Gwelwyd bachgen gwyllt, a mwng o wallt yn tyfu i lawr ei gefn, yn ddiweddar yn Caldeon, Canada.—Cellesid ef ddwy flynedd yn ol.

Dywedir fod mwy na mil o gaethweision wedi diange o ynys Guadaloupe i ynysoedd Prydeinig, yn y dyryswch a ganlynodd y ddaeargryn fawr.

Achoswyd llawer o gyffro yn ddiweddar yn minas Caerefrog-Newydd, trwy y newydd fad y dwymyn felea yn y gymydogaeth, ond cafwyd allan, er boddloarwydd mawr, nad oedd y chwedl yn seiliedig ar wirionedd.

Cynnelir Cyfarfod Dirwestol yr Holl Fyd yn Llundain, mis Mehefin, 1844.

Mae 11 o ddynion ieuainge, ar draul y Gymdeithau Genhadol Americanaidd, wedi cychwyn tua thiriogaeth Iowa, a 6 yn ychwaneg i'w canlyn yn fuan.

Hysbysir fod yr eiddigedd rhwng y dynion duon a melynion yn Hayti, wedi torri allan yn rhyfel cartrefol.

Cynnygir i balmantu heolydd Boston ag haiarn.

Yn ol y 'Christian Spectator,' yr oedd y cyfraniadau i 49 o sefydliadau crefyddol ac haelionus yn Lloegr yn cyfnedd, y flwyddyn ddiweddaf, i uwchlaw £820,600, yn agos £4,000,000.

Mae y Bibl Gymdeithas Brydeinig yn ddiweddar wedi anrhegu y llyfr-gell freninol, a chasgliad o Fiblau mewn 82 o wahanol ieithoedd, yn cynnwys 119 o gyfrolau.

Tarawyd dyn o'r enw James Williams, yn farw yn ddiweddar gan fellten, ger Kerry, swydd Drefaeldwyn.

Dywedir fod y Llywodraeth Brydeinig yn cynnyg rhyddhau caethion Texas—trwy dalu am danynt.

Dygwyddodd ddim llai nag 16 o dânau yn Llundain, rhwng nos y 18fed a boreu'r 23ain o Awst.

Mae y 'Tad Mathew' yn gwneyd Dirwestwyr wrth y miloedd yn nhrefydd mawrion Lloegr.

Cafodd pedwar o ddynion eu lladd yn ddiweddar yn swydd Harrison, Texas, Dywedir lofruddio 25 yn y rhan hone o'r wlad mewn un flwyddyn, a darfu i'r llefruddion oll gael diange o afael marwolaeth—y gom ddyledus yn ol gair Duw. 'A'r tir ni lanheir oddiwrth y gwaed a dywallter arne, ond â gwaed yr hwn a'i tywalltodd. Num. xxxv. 33.

Duwinyddiaeth.

PREGETHS

A draddodwyd gan y diweddar Barch. John Williams, Gweinidog y Bedyddwyr, Heol-Oliver, Caerefrog-Newydd; ac a gyflwynwyd i'r 'Cyfaill' yn ei law-ysgrif ef ei hun, gan y Parch. Thomas Roberts, Utica.

IAGO II. 23 .- 'A Chyfaill Duw y galwyd ef.'

Yn Efengyl yn unig a all ateb gofyniad pwysical dyn pechadurus—Pa fodd y cyfiawn-heir dyn gyda Duw? Dyma'r ffordd wedi ei dadguddio—trwy Iesu Grist, y cyfiawn yr hwn a aeth i ddeddfie yr anghyfiawn, fel y byddo i ni y rhai oll ydym yn credu, gael ein cyfiawnhau trwy ffydd yn nghyfiawnder Iesu. iv., Gal. ii., Pen. iii. Mae Iago yn y bennod o'r blaen yn dangos fod dyn yn cael ei gyfiawnhau trwy weithredoedd hefyd: mae yr anghyssondeb ymddangosiadol yma yn nhywyllwch ein meddyliau ni, nid yn Ngair Duw. Soniai Paul am ein cyfiawnhad ger bron Duw, trwy flydd yn unig yn nghyfiawnder Crist; gwrthwynebai y rhai oeddent yn ceisio cymeradwy-aeth trwy weithredoedd y ddeddf. Gwrthwynsebai Iago fath ereill o gyfeiliornwyr, y rhai a siaradent am ffydd yn Nghrist, ac ar yr un pryd yn byw mewn pechod. Dengys mai ofer oedd hyn; y gwna y ffydd sydd o Dduw ddwyn ffrwyth ger bron dynion, yn mywyd ac ymarweddiad yr holl rai sydd yn feddiannol arni, a chyfiawnha ffydd Duw ger bron angelion a dynion. Nid yw ffydd farw ddim gwell nag eiddo'r cythreuliaid; yn gyffelyb i'r corph heb yr ysbryd, yn farw: nid yw yn debyg i ffydd Abraham, ufuddhaodd efe i Dduw, ymddysgleiriodd pan offrymodd efe Isaac ei fab ar yr weithredoedd o gariad ac ufudd-dod, ac yr oedd yn amlwg mai dyn wedi ei gyfiawnhau ydoedd, a chafodd y titl mwyaf anrhydeddus yn y Gair — Cyfaill Duw.' Gen. xxii. 12; 2 Cron. xx. 7; Esay xli. 8.

Mae yr enwad anrhydeddus hwn yn perthyn i holl saint Duw, y rhai ydynt blant Abraham trwy ffydd. Can. v. 1, 2; Ioan zv. 14.

Sylwn, yn

I. AR Y CYMERIAD A DDESGRIFIE YN Y TES-TUN: 'Cyfaill Duw.'

- II. NATUR Y GYPRILLACH Y SONIR AM DANI.
- I. Y CYMBRIAD YN Y TESTUN: 'Cyfaill Duw.'
- 1. Nid oes dim cyfeillach heb gydnabyddiaeth rhwng y naill a'r llall. Mae dynolryw wrth natur mewn tywyllwch ac anwybodaeth am Cyr. VI.

Dduw; ond mae'r saint fel Abraham yn cael eu galw i oleuni Duw, i adnabod cymeriad Duw fel y'i dadguddir yn y ddeddf a'r Efengyl—i'w ryfeddol oleuni ef. 2 Cor. iv. 3—6; Act. xxvi. 17, 18; 1 Pedr ii. 9.

Cariad yw hanfod cyfeillach. Yr ydym ni oll wrth natur yn elynion Duw; ond y mae galwedigion yr Arglwydd yn cael eu heddychu ag ef trwy farwolaeth ei Fab, fel y maent yn awr yn ei garu. Rhuf. v. 5, 7—10; Ioan iii. 19, a xxi. 22.

3. Mae cyfaill Dow yn credu ynddo, ac yn ymddibynu ar ei air; felly y gwnaeth Abraham, ac felly y mae ei holl blant yn gwneyd. Mae llawer yn cymeryd arnynt fod yn gyfeillion i Dduw, tra yn byw mewn anghrediniaeth, ac yn rhoi y celwydd iddo. Ond y mae'r saint oll yn credu, a'r rhai hyny yn unig ydynt blant i Abraham. 1 Ioan v. 10; Gal. iii. 6, 7-9-14

4. Mae cyfeillion Duw yn ei ufuddhau yn ei air: hwn yw rheol eu hymarweddiad mewn bywyd. Ufuddhaodd Abraham pan y galwyd el, trwy offrymu ei fab Isaac—a phelydrodd ei gyfeillgarwch ar y mynydd. Trwy hyn y bydd i'r holl deulu ddangos eu bod yn gyfeillion i Dduw, sef trwy ufudd dod i orchymynion Duw. Heb. xi. 8-16-18; Gen. xxii. Ioan xiv. 15, a xv. 14; Gal. vi. 16.

5. Mae cyfeillion Duw yn dewis mwynhau cymdeithas a Duw uwchlaw holl wrthddrychau creill y byd. Pan fyddo dy gyfaill yn abeennol yr ydwyt yn galaru am ei bresennoldeb fel cyfaill. Mae gweddiau, ocheneidiau, a dymuniadau y saint ar ol Duw, a chymdeithas ag ef, yn dangos gwirionedd gras yn y galon, mai ei fwynhau ef yw eich dymuniad uwchlaw pob peth arall. Salm lxxiii. 24—28, a iii. 6, 7, a

6. Mae cyfeillion Duw yn gweddio yn daer am ledaeniad ei Efengyl a llwyddiant ei Achos. 'Deled dy deyrnas,' yw eu gweddi feunyddiol. Eu llawenydd hwy yw clywed ei bod yn llwyddo. Salm cxxii. 1—7—9; Mat. vi. 10,

11, 12; Act. xi. 23.
7. Mae cyfeillion Duw yn gofidio pan byddo Duw yn cael ei ddianrhydeddu yn y byd.

ei enw yn cael ei gablu, ei air yn cael ei ddirmygu, a'r Efengyl ei diystyru; y pryd y maent yn wir alarus. Felly yr oedd Lot, Abraham, Dafydd, Jeremiah a Paul. Rhuf. ix. 1, 3, a x. 1-8.

8. Mae cyfeillion Duw, megis Abraham, yn dymuno ac yn ymdrechu i foddio a gogoneddu Duw yn y byd yn eu buchedd a'u hymarweddiad. Gogoneddu a mwynhau Duw yw eu prif ddymuniad am amser a thragywyddoldeb; a chânt eu digoni yn y dymuniad hwn. Salm xvii. 15; Mat. v. 14—16; Pedr ii. 9; 1 Ioan iii. 1, 2.

II. NATUR Y GYFEILLACH SYDD RHWNG Duw A'I BOBL.

1. Mae yn tarddu o gariad tragywyddol Duw, yn y Cyfammod Grâs, amlygiedig yn rhoddiad ei Fab; ac y mae yn dechreu gyda ni yn ngwaith yr Ysbryd Glân ar y galon. Eph. i. 3, 4—6, 7, 13, a ii. 4, 5; Tit. i. 2, 3.

2. Canolbwynt y gyfeillach yma yw Crist. Yn Nghrist y mae Duw yn cymmodi yr euog åg ef ei hun-trwy farwolaeth ei Fab ef, a thrwyddo ef y mae i ni ddyfodfa at Dduw, a phob bendith yn dylifo i ni trwyddo ef; ynddo ef hefyd y mae personau a chyflawniadau y saint yn dderbyniol gyda Duw. Rhuf. v. 1— 10; 2 Cor. v. 18, 19, 20, 21; Eph. ii. 14-18; 1 Pedr ii. 5.

3. Mae yn santaidd yn ei natur. Mae holl gyfeillion Duw yn cashau pechod ac yn caru santeiddrwydd; dyben yr undeb yma yw gwrthwynebu pechod a'i ddinystrio, a sefydlu sant-eiddrwydd. Rhuf. vii. 9—14—21; 1 Ioan iii.

4, 8—10. 4. Dyma'r gyfeillach fwyaf anrhydeddus. O'i du ef y mae yn ymddarostyngiad anfeidrol i ddal cymundeb a ni, ond y mae yn anrhydedd mwyaf i farwolion i gael eu derbyn i fwynhad o gymundeb y Goruchaf Dduw; yn hya y mae gwir anrhydedd. Rhuf. ii. 10; Salm lxxxiv. 10, 11.

5. Mae y fwyaf ei helw o bob math o gyfeillach. Derbynir trwy y gyfeillach hon fendithion anchwiliadwy gras mewn bywyd, angeu, ac i dragywyddoldeb. Rhuf. xiv, 17; Ioan i.

6. Mae y fwyaf pleserus o bob cyfeillach. Yma y mae llawenydd a digrifwch yn tarddu o ffynnon bur Duw cyfammodol. Pan y mae Duw yn caniatau cymundeb âg ef ei hun iddei saint, y mae yn ernes o'r nefoedd. Rhuf. v. 1,

2; Tit. i. 8; Salm xvi. 11.
7. Mae yn gyfeillach i barhau. Dechreua mewn amser, ac nis geill bywyd nag angeu ei wahanu, y mae yn gyfeillach dragywyddol i

fyny mewn gogoniant, heb ddiwedd.

ANERCHIAD.

1. Gwelwn gyflwr arswydus yr holl rai sydd yn anghredu yn Nuw, y maent yn elynion iddo. Nid oes dim lle canol yn bod, mae pawb naill ai yn gyfaill neu yn elyn i Dduw. Ystyria bechadur, beth yw bod yn elyn i'r goreu o Fodau, i'r hwn a'th wnaeth, a thrwy hyny cymhell Duw i fod yn elyn i tithau am byth. O mae'r meddwl yn arswydus!

2. Mae'r Efengyl yn cyhoeddi ffordd o gymmod a Duw trwy waed Iesu Grist, i'r penaf o bechaduriaid yn awr. Deuwch yn awr chwi dlodion, chwi anghenus, nis bwrir chwi allan Mat. xi. 28.

3. Credinwyr, ystyriwch eich anrhydedd uchel,—Cyfeillion Duw! Byddwch ofalos i geisio a mwynhau ei gymdeithas bob amser. Cofiwch bod cyfeillach y byd hwn yn elyniaeth yn erbyn Duw. Byddwch ochelgar i geisio ei foddio ef, ei glodfori, ac ymddiried ynddo fel cyfaill a lŷn pan y byddo pawb ereill yn troi yn gyfnewidiol.

Mae yn hysbys i lawer o'n darllenwyr, bed swdwr y bregeth uchod yn Gymro o Gymru, yr hwn a ymfudodd i ddinas Caerefrog-Newydd, lle y sefydlodd un o'r eglwysi Saesonaeg fwyaf lluosog z llewyrchus perthynol i'r Bedyddwyr yn y ddinas hono. Mae arogl ei dduwioldeb syml, a'i bregethau cfangylaidd yn parhau yno hyd y dydd hwn.-GoL.

Y PECHOD O GYSGU YN YR ADD-OLIAD.

Holiad. Pa bethau a olygir wrth gysgu yn yr Ysgrythyrau! Ateb. 1. Cwsg naturiol. Marc iv. 38.

2. Cwag yabrydol. Eph. v. 14.

3. Marweidd-dra ysbrydol. Can. v. 1, 2, 3.
4. Cwsg marwolaeth. Ioan xi. 11, 13.

H. Pa rai ydyw yr achosion fod dynion yn cysgu yn yr addoliad?

A. 1. Anadnabyddiaeth, ac anystyriaeth o

Dduw, a gwerth Ordinhadau yr Efengyl. Salm lxxxix. 7, a xciv. 7.

2. Diffyg parch yn y meddwl i Dduw, a dyfod i'r addoliad heb un neges. Luc i. 53

3. Gorlwytho y natur a bwydydd a diodydd, Luc xxi. 34; Esa. lvi. yn anghymedrol. 10, 11

4. Bod y meddwl wedi diflasu ar ddanteithion yr Efengyl. Num. x. 6, a xxi. 5; Salm lxxviii. 24, 25.

H. Pa fodd yr ymddengys y pechadurus-

rwydd o gysgu yn yr addoliad ?

A. 1. Mae yn tueddu i gau genau y neb a fyddo yn llefaru; gan mai rhai effro a bywiog y mae Duw yn addaw fendithio: ac wrth weled ei wrandawyr yn cysgu, mae yn barod i feddwl fod ei holl lafur yn ofer. Diar. viii. 34; Esa. xlix. 4.

2., Mae yn rhwystro y rhai sydd yn effro i wrando, gan ofid with weled ereill yn cyagu.

3. Oblegid mai dyma'r haf, a'r cynhauaf y mae Duw yn roddi i ni i gasglu erbyn gauaf adfyd, cystuddiau, ac angeu. Diar. x. 5, a xxiii. 12.

4. Mae yn dinystrio yr enaid; gan mai trwy ffydd y mae pechadur yn derbyn Crist, a'r bendithion sydd ynddo, a bod ffydd yn dyfod trwy glywed, o ganlyniad nis gall yr hwn sydd yn cysgu dderbyn Crist. Rhuf. x. 14, 17.

5. Mae hyn yn achosi llawer o dlodi, ac anghysur ysbrydol. Diar. vi. 10, 11, a xx. 13.

6. Mae'r fath ymddygiad yn digio yr Ar-

glwydd yn fawr, ac yn ei annog i gauad ei glustiau trugarog oddiwrthym ninau mewn cyfyngder. Can. v. 2, 3, 6.

7. Mae yn lladratta yr amser pennodol i addoli Duw, i hepian a huno, pan y dylem fod yn wresog yn yr ysbryd yn gwasanaethu yr Arglwydd. Eph. v. 16; Rhuf. xii. 11.

8. Mae yn arwydd o ddyn mewn gwrthgiliad pell, neu heb ei wir oleuo erioed am ei sefyllfa, pan y gallo gysgu wrth wrando geiriau—yr unig eiriau am fywyd tragywyddol. Mat. xxv. 5, 13; 1 Thes. v. 6.

9. Mae marweidd-dra yn addoliad Duw yn agwedd ffiaidd ganddo; fel y gwelwn yn hanes Eglwys Laodicea. Dat. iii. 15, 16, 17.

10. Dangosodd Duw ei anfoddlonrwydd ar Eutychus, o herwydd iddo gysgu yn yr addoliad. Act. xx. 9, 10.

11. Mae gweled y rhai sydd ar enw yr Arglwydd, yn cysgu yn yr addoliad, yn achos i enw yr Arglwydd gael ei gablu gan ei elynion. Rhuf. ii. 24.

12. O herwydd mai lle santaidd yw Cysegr Duw, a'i fod yn gorchymyn i'n hagweddau fod yn deilwng i'r lle ofnadwy hwn. Exod. iii. 4, 5. 6

13. Mae y fath ymddygiad yn rhoddi y dirmyg mwyaf ar Dduw, ei Fab, ei Ysbryd, a'i Iachawdwriaeth. Heb. ii. 1, 3.

14. Ymddengys niweid a phechadurusrwydd yr ymddygiad, yn wyneb yr iaith alarus, a'r teimladau gofidus, sydd yn y rhai hyny wrth gofio haf wedi darfod, a chynhauaf wedi myned heibio, a hwythau heb fod yn gadwedig. Jer. viii. 20. •

H. Pa bethau a all fod yn rhwystr i gysgu

yn yr addoliad?

A. 1. Golwg deilwng ar fawredd y lle yr ydym ynddo, sef, Tŷ Dduw. Gen. xxviii. 17.

2. Ystyriaethau teilwng o'n sefyllfa wrth natur. Act. ii. 37.

3. Ystyried mai fel gwrandawyr yr Efengyl y cawn ein barnu gan Dduw. Rhuf. ii. 12.

Gan E. M., a J. W. E. Swydd Jackson, Ohio.

O. Y. Adroddwyd yr Holwyddoreg uchod gan Yagol Sabbothol Moriah, ddechreu yr hâf llynedd.

FFYDD A GWEITHREDOEDD.

Cymer rhai arnynt gredu, ond ni weithiant; ereill a weithiant ond ni chredant; eithr gwna y Cristion y ddsu. Fe ufuddha'i'r gyfraith fel pe na b'ai efengyl i'w chredu, a chred yr efengyl fel pe na b'ai cyfraith i'w chadw. Nid mewn credu yn unig, na gweithio yn unig, y mae crefydd, ond yn y ddsu. Mae credadyn yn mysg ereill, fel Saul yn mysg Israel; yn uwch na hwynt o'i ysgwyddau. Pa beth yw perthi daear wrth gedrwydd y nef?

Oni wnai Duw fwy na chreadur, pa le y byddai ei Dduwdod? Oni wnai dyn fwy nag anifail pa le byddai ei ddyndod?

Oni ragorai crefyddwr ar y pechadur, pa le y byddai ei grefydd! Oni rydd yr haul fwy o oleuni na seren, a mwy o wres na'r magïen, pwy a gredai mai haul a fyddai?

Celfyddyd=waith.

ARGRAFFU.*

(O'r Drysorfa.)

Yr Argraff-wasg.

'How shall I speak of thee, or thy power address,

Thou god of our idolatry, the Press!
By thee Religion, Liberty, and Laws
Exert their influence, and advance their cause;
By thee, worse plagues than Pharaoh's land

Diffused, make earth the vestibule of hell;
Thou fountain at which drink the good and
wise:

Thou ever-bubbling spring of endless lies:
Like Eden's dread probationary tree,
Knowledge of good and evil is from thee.'
COWPER.

'Ni allasai areithwyr Rhufain a Groeg,' meddai Franklin, 'lefaru ond wrth gynnifer o ddinasyddion ag a allai ymgynnull o fewn clyweu lleferydd; ac nid oedd eu hysgrifeniadau yn peri ond effeithiau bychain, am na fedrai corph y bobl ddarllen dim. Ond yn awr trwy yr argraff-wasg ni a allwn lefaru wrth genedloedd lawer; ac y mae gan lyfrau da, a thraethodau campus, ddylanwad mawr a chyfiredinol.' Ac os oedd pethau fel hyn yn nyddiau Franklin, o'r. 17eg o Ionawr, 1706, hyd yr 17eg o Ebrill, 1790, beth am danynt yn y dyddiau hyn? pan y mae dyfeisiau a medrusrwydd dynion deallus, wedi peri diwygiad nid bychan yn y gelfyddyd werthfawr hon.

Pe buasai yr holl greadigaeth yn un gymmysgfa anferth, heb na deddfau na dim i'w rheoli, a dyn yn unig yn sefyll ar y pentwr, a gallu ganddo i lefaru, i dori geiriau ac ymddyddan, byddai hyny yn ddigon, mi a feddyliwn, i chwyrn-daffu Anffyd'iaeth ac Atheistiaeth i ddystawrwydd tragywyddol; ond ni adawodd Duw ddynolryw ar hyny yn unig,—ond efe a'u cynnysgaeddodd â gallooedd i lunio eu hym-

* Gan fod Traethodau cywrain, a Chyfrolau mawrion, wedi eu hyagrifenu ar y gelfyddyd ben, rhwydd yr addefaf nas gallaf fi, sydd ag amser byr, a galluoedd byrach na hyny, ddodi ger bron y darllenwyr ond rhyw grynudeb bychan yn unig: ar yr un pryd dymuwn gyfarwyddo y sawl a fyno wybod yn helaeth at Hansard's Typographia, Timperley's Dictionary of Printers and Printing, 4c., o ba rai yn benaf y casglwyd y Traethawd hwn.

adtoddion ar feini ac ar bapur, i'w trosglwyddo e wlad i wlad, ac o genedlaeth i genedlaeth. Fel hyn y mae yr hen Aiphtiaid, sydd weithian ya llwch ac yn lludw, yn ymgomiaw drwy Hicroglyphics â'r Aiphtiaid presennol; a thrwy yr un gelfyddyd y mae ein hynafiaid ninau yn ymddyddan yn hyrwydd â'r genedlaeth hon.

Gellir dywedyd am ysgrifenu ei bod o darddiad hen ac uchel. Myn rhai fod yr Aiphtiaid cyn dyddiau Moese yn hysbys iawn ynddi, a bod Moese ei hun yn ysgrifenydd; ond pwy bynag ydoedd yr ysgrifenydd cyntaf, yr ydym yn canfod fod y Jehofah, ar glogwyn Sinai, yn y tân ac yn y cwmwl, wedi ysgrifenu y dengair deddf ar y llechau i Moese. Felly rhaid in i benderfynu ei bed o darddiad hen a gorychel.

bod o darddiad hen a goruchel.
Goeodir y gelfyddyd hon gan rai fel y flaenaf a'r ragoraf o bob celfyddyd—cenir iddi gan feirdd, a chanmolir hi gan ofyddion. Dywed wa o'n poetau ni ein hunain am dani, mai hi

sy'n

'Gyru tyb, 'goriad diball, Yn llith o'r naill begwn i'r llall.'

Ac i yagrifenu hefyd y mae lleenyddiaeth yn ddyledus am ei chadwraeth am oesoedd law-

. Cyn myned yn mhellach, ni a fwriwn fras elwg ar leenyddiaeth y byd yn gyffredinol, o'r cescedd cyntaf hyd yr amser y cafwyd allan y ddyfais o argraffu.

Cyn y Cyfrif Cristionogol.

Pan ydoedd Dafydd yn frenin ar Israel y casglodd ac y ffurfiodd Osymandyas, brenin yr Aipht, lyfrgell fawr yn Memphis, a hon yw yr hynaf sydd a sôn am dani.

Yn ganlynol i hyn ceir hanes fod Nehemiah wedi sefydlu llyfrgell gyhoeddus yn Jerusa-

lem

Bernir mai Pisistratus a sylfaenodd y llyfrgell gyntaf yn nhir Groeg; ac mai efe oedd casglydd gweithydd campus yr enwog fardd Ho-

Yn nyddiau y llyfrgelloedd enwog hyn, nid oedd dim i'w llenwi ond gwaith a llafur cywrain a buan yr ysgrifenydd; yr oedd y gelfyddyd o argraffu yn gorwedd yn nghudd yn mysg y dir-

geledigaethau.

Wedi marwolaeth Alexander, aeth y cariad codd at y gwybodaethau a dyageidiaeth o Athen a Groeg, ac fel aderyn symudol a ddisgynodd eilwaith ar froydd yr Aipht, ac a dderbyniodd nodded gan y Ptolemiaid, y breninoedd, y naill ar ol y llall.

Yn fuan wedi hyny daeth personau unigol, y rhai oeddynt o gyfoeth a dylanwad mawr, i fod yn feddiannol ar lyfrgelloedd o'u heiddo eu hunain; a'r cyntaf o'r gwyr hyn, y cawn hanes am dano, ydoedd Aristotle, yr hwn a fu farw ar yr ail u Hydref, 323, yn feddiannol ar lyfrgell hel-

aeth.

Yn y dyddiau hyny, os mynai gwr gael lyfrgell yn eiddo iddo ei hun, byddai raid iddo ymadael â llawer o'i arian; a dywedir i Plato dalu 100 minæ, yr hyn sydd yn ateb i £375 am fri threethawd bychan gan Philolaus, Pythag-

oriad; ac ar ol marwolaeth Speusippus, dyagybl Plato, prynwyd ei lyfrau gan Aristotle, ac er nad oeddynt ond ychydig o rifedi, efe a dalodd am danynt dri thalent, oddeutu 675 o bunnau.

Am feithion flwyddi wedi hyn, parhaodd Ptolemiaid yr Aipht i fod yn noddwyr dysgeidiaeth, i'r fath raddau ag y dywedodd Galea ddarfod i Ptolemy Philadelphus roddi pymtheg talent i'r Atheniaid, heblaw rhyddhad o beb teyrnged, a chyflawnder o angenrheidiau bywyd am gopiau ysgrifenedig o gyfansoddiadau Echylus, Sophocles, ac Euripedes. Ac ar y llyfrgell wladwriaethol gyntaf yn yr Aipht, yr hon a gyssegrwyd i ofal y duwiau, yr oedd yn argraffedig, 'Cynnaliaeth yr enaid,' neu yn ol Diodorus, 'Physygwriaeth y meddwl.'

Yn y flwyddyn 59 cyn Crist, dywedir i Julius Casar fynu ysgrifenu yn ddyddiol, a chyhoeddi hefyd, 'holl weithrediadau y Senedd a'r bobl. Ac yn ystafelloedd Cicero, yn Tusculum, yr oedd y fath beth i'w gael a phapur newydd dyddiol, yn cynwys rhestr o enedigaethau, priodasau, marwolaethau, a dyfodiad personau o enwogrwydd i Rufain, yn debyg o ran dull i newyddiaduron ein hoes ni; a'i enw ydoedd, 'Acta Diurna,' rhyw enw cyffelyb i 'Weithrediadau Dyddiol;' ac y mae Petronius, yn hanes Trimalchis, yn rhoi darluniad cywrain o hono: ac ysgrifenid y newyddion ynddo gan ysgrifenyddion (reporters,) yn debyg fel ag y gwneir eto i newyddiaduron Lloegr. Ei ddarlleniad sydd fel hyn:—

'Ar y 26ain o Orphenaf y ganwyd deg ar hugain o feibion, a deugain o ferched, ar ystad

Trimalchis, yn Cuma.'

'Ar yr un amser, rhoddwyd caethwas i farwolaeth am ddywedyd geiriau anmharchus am

ei arglwydd.'

'Yr un dydd, torrodd tân allan yn ngerddi Pompey, yr hwn a ddechreuodd yn y noe, yn

ystafell y goruchwyliwr.

Heblaw hyn oll gallwn gasglu oddiwrth Seneca, a hynafiaethwyr ereill, fod yr 'Acta Diurna' yn cynnwys hanes gweithrediadau y Senedd, a chyfarfodydd cyhoeddus, a'r treialos lluosog o ysgariaeth ag oedd yn cymeryd lle yn fynych iawn rhwng gwyr a gwragedd yr ymerodraeth eang Rufeinig.

Cyflior lleenyddiaeth er dechreuad y Cyfrif Cristionogol.

Oddeutu 110 o oedran Crist, dywedir i Pliny, yr ieuengaf, gynghori yr Ymeradwr Trajan i gasglu holl lyfrau y dinasoedd a goncwerai i Rufain; ac iddo ef drwy hyny sefydlu y llyfrgell eang ac ardderchog hono, a elwir 'Llyfrgell Ulpian.'

Yn mhen pedwar ugain mlynedd wedi hyny, ni a gawn ddarfod i fellten ddinystrio llyfrgell fawr arall yn Rhufain, a elwid 'Llyfrgell Ca-

pitoline.

Yn nechreu y drydydd ganrif yr oedd lleenyddiaeth fel yn ennill tir yn barhaus, a llyfrgelloedd yn dyfod yn fwy cyffredin; ac yn nghofnodau yr amseroedd hyn nyni a gawn hanes am lyfrgell Gordian yr ieuangaf, yr hon a adawyd iddo gan ei athraw, ag ynddi oddeutu 62,000 o gyfrolau.

ı,

ie.

110

ăį

7

1 7 T

ı

Yn y flwyddyn 300 y sefydlwyd llyfrgell fawr Caer Cystenyn, gan Cwstenyn Chlorus; a Julian a chwanegodd ati yr holl law ysgrifau a allai ddyfod o hyd iddynt, nes y cyrhaeddodd eu rhifedi i 120,000 o gyfrolau; ac yr oedd yno saith o ysgrifenyddion Groegaidd a Rhufeinig, yn cael cyflog gan yr Ymerawdwr, a'u gwaith oedd ysgrifenu copfau newyddion, a diwygio yr hen rai.

Ar yr 16eg o Chwefror, 309, dywedir farw o St. Pamphilus, presbyter yn Cæsarea, dyn o gyfoeth mawr, ac o ddysgeidiaeth uchel, ac yn hynod am chwilio yr Ysgrythyrau; a gwnaeth anrheg i rai, a benthyciodd i ereill, gopiau cyflawn o honynt wedi iddo eu hysgrifenu ei hunan. Efe a sefydlodd lyfrgell yn Cæsarea, ac ynddi yr ydoedd deng mil ar hugain o gyfrolau. 'A hon,' medd y Dr. Adam Clarke, 'os nad wyf yn cam gymeryd, yw y llyfrgell gyntaf a fenthyciai ei llyfrau o'r un sydd genym ar gof a chadw.' Mae rhai o'r llyfrau ar daen ar led y byd hyd heddyw; ond bu farw St. Pamphilus fel Athronydd a Christion, a cholled fawr ar ei ol.

Yn y flwyddyn pedwar cant y cyhoeddwyd cyhoeddiad Vulgate o'r Bibl. Y Vulgate hwn. ag y mae amryw o'ch darllenwyr wedi cyfarfod a'i enw lawer gwaith, ac heb wybod heth a feddylir wrtho, yw y cyfieithiad Lladinaidd o gopiau Groegaidd yr Hen Destament, gan Jerome; ac o'r Testament Newydd, fel y'i cymeradwywyd gyn Gymanfa Trent, yr hon a ddechreuodd Rhagfyr 13, 1545, ac a derfynodd Rhagfyr 4, 1563.—Cydnabyddodd Cymanfaoedd Chalcedon, &c., y cyfieithiad hwn yn ganonaidd; ond yn nechreuad y Diwygiad, Duwinyddion Protestanaidd a gawsant allan nad oedd rhai llyfrau o honyut yn y copiau Hebreaidd, ac a gyhoeddasant y rhai hyny yn llyfrau o awdurdod annilys, a'r rhai hyny yw yr Apocrypha sydd yn ein Biblau ni.

Ni all y darllenydd lai na sylwi fy mod yn rhedeg yn fras droe flynyddoedd lawer, gan nodi ond un neu ddau o'r pethau hynotaf yn mhob canrif, a ddichon ddyfod o dan fy sylw yn unig, am na byddai y Drysorfa oll, am flwyddyn gyfan, ond oddeutu hanner digon i gofnodi y cwbl.

Yn y flwyddyn 636 y bu farw Isidorus. Dyma yr awdwr cyntaf a alwodd bin ysgrifenu yn penna, oddiwrth ba un y deillia y gair uriting pen y Saeson; a'r ymadrodd sydd fel hyn: —'instrumenta scribæ calamins et penna.'

Yn mhen pedair blynedd wedi hyny y cymerwyd Alexandria, yn yr Aipht, o dan Amri, y y Saraseniad. A phan oedd y gwr hwn yn cyfarch y Caliph Omar, dywedai, 'Myfi a gymerais ddinas fawr y gorllewin: ac anmhosibl yw i ni ddarlunio ei chyfoeth a'i harddwch; y mae yn cynnwys pedair mil o balasan, pedair mil o ymdrochfeydd, pedwar cant o chwareudai a lleoedd o ddifyrwch, deuddeng mil o werthfeydd bwydydd llysieuawl, a deugain mil o Iuddewon dan deyrnged; ac yr oedd trysorau y Serapion yn cynnwys tri chan mil o gyfrolau, ac yn amser y tân, yn nyddiau Cæsar, yr oedd un llyfrgell yn cynnwys saith gan' mil o gyfrolau.'

Yn y flwyddyn saith gant a phump, cyfrifid Lloegr yn farchnadle dda i werthu llyfrau, a dygid llaweroedd yma i'w gwerthu; ac o hyny hyd y dyddiau hyn y cynnyddodd lleenyddiaeth ein gwlad, hyd nes yw ei dysgeidiaeth a'i doethineb wedi ei gosod yn ail Athen yn nghanol cenedlaethau y ddaear.

(I'w barhau.)

Amrywiaeth.

Orang Outang.

Galwai yr hen baganiaid hwn yn Satyr, sef anifeil-dduw; haner dyn a haner anifail. Tebygir ef i Eppa neu Fwnci, (Monkey,) a'r tebycaf o'r holl greaduriaid i ddyn. Rhai a dybiant ei fod yn ddyn, ac a haerant fod enaid ganddo. Ereill a dybiant mai rhwng dyn ac anifail y cenhedlwyd ef; pa fodd bynag, nid galluadwy i ni wneuthur penderfyniad. Tybia yr enwog A. Clark, mai un o'r rhywogath yma oedd y sarph a dwyllodd Efa, yr hyn a gyffrodd gywreinrwydd llawer o ddysgedigion.

Ei le priodol i'w rhanau poethion Affrica a'r India; y man y mae yn trigiannu yn benaf yw mewn coed, ac ar eu ffrwythydd y mae yn ymborthi, yn dobyg i'r rhywogaethau ereili o Eppaod. Mae y rhai hyn, pan yn eu llawn faintioli, o leiaf yn 6 troedfedd o uchder. Mae lliw yr Orang Outang yn ddû-lwyd, ei wyneb yn noeth, ei glustiau, ei ddwylaw, a'i draed, fe a phob rhan o hono, yn hynod debyg i rai dynol. Wrth wneyd chwiliad i'w gyfansoddiad, a dull gosodiad ei draed a'i ddwylaw, mae yn ymddangos iddo gael ei ddarparu i gerdded ar ei bedwar troed, ac nid fel dyn ar ei ddau droed. Mae yn ymddangos yn anil yn syth ar ei ddau droed, yr hyn a ddysgodd yn fwy trwy ymarferiad nac o naturiaeth.

Mae yr enwog Buffon o farn wahanol, sef, mai y penaf o rywogaeth yr Eppaod yw yr Orang Outang, a'i fod yn cerdded ar ei ddau droed yn unig. Mae yn sicr yr addefir fod yn haws i'r creadur hwn sefyll yn syth ar ei ddau droed nag ydyw i un creadur pedwar-troediog arall; ac y mae yn ymddangos, wrth edrych arno fod sefyll yn syth yn naturiol iddo.

Dull yr Orang Outang, pan inewn caethiwed, sydd hynaws a llonydd, ac yn berffaith rydd oddiwrth ffyrnigrwydd digofus. Oddiwrth ei fod yn llariaidd a dofaidd, fe'i dysgir i gyffawni swyddau mewn tai gyda deheudra mawr: fe'i gwelwyd yn bwyta gyda chymdeithion wrth y bwrdd, heb fawr ragor rhyngddo adys; yn cludo dwfr, ac yn troi y ber; fe'i dodwyd hefyd i wneyd tea, yr hyn a wnaeth, ac a yfodd yn dra medrus; hefyd, efe a gyweiriai wely iddo ei hun, ac a gysgai ynddo. Y gweithredoedd hyn a ddangoswyd i lawer yn Nghaerludd yn y flwyddyn 1738.

Yr Orang Outang a ddesgrifir gan Buffon, oedd hynaws a charuaidd, ac o natur dda; ei dymher yn bruddaidd, a'i agwedd-foes yn dirion, ac yn wahanol iawn oddiwrth yr Eppaod

ereill. Nid oedd yn feddiannol ar dymher an-oddefgar Eppaod Barbary, na dichell faleisus yr Eppa yn gyffredin, na chwaith wastraff y llwyth Mwnciaidd. 'Ond fe haerir,' medd yr ysgrifenydd, 'fod ganddo well manteision i ddysgu; ond cymeraf y rhai hyny a ddysgwyd yr un modd; arwyddion a geiriau oedd ddigon i wneyd i'r Orang Outang weithredu, ond yr Eppa oedd yn gofyn ffonnodiau lawer, ac ereill fflangeil, am na ufuddhaent heb eu curo a'u symbylu. Mi a welais y creadur hwn yn ymweled a chyfaill, yn cyflwyno ei law iddo, ac yn rhodio yn syml gyda'i gymdeithion, fel pe buasai berson dynol. Mi a'i gwelais hefyd yn eistedd wrth y bwrdd, ac yn cymeryd ei napcyn i sychu ei wefusau a'i wyneb, ac yn defnyddio cyllell a chigwain i gludo y bwyd i'w safn; tywalltodd hefyd ddiodydd i wydryn, ac a yfodd 'iechyd da' i'r cymdeithion, gan blygu ei ben tuag at bob un oedd wrth y bwrdd. Pan wahoddwyd ef i gymeryd tea, efe a estynodd gw-pan a dysgl, ac a'u gosododd ar y bwrdd, rhoddodd siwgr yn y cwpan, tywalltodd y tea, ac arosodd enyd fach iddo oeri, yna efe a'i hyfodd. Yr holl weithredoedd hyn a gyflawnodd heb un cyffroad ond arwyddion a geiriau ei feistr, ac a weithiau wrth ei ewyllys ei hun. Yr oedd yn mhell oddiwrth wneuthur colled na niweid i neb; a phan agoshasi at gy-feillion, fe fyddai yn gall a phwyllog, ac yn eu croesawu fel ag ewyllys i'w cofleidio gan serch tuag atynt.

Doctor Tyson, yn agos i'r 17 ganrif, a roddodd ddesgrifiad cywir am Orang Outang ieu-ange, yr hwn oedd yn cael ei ddangos yn Llundain er elw. Pan welodd y dynion ag oedd wedi bod ar y llong gydag ef, cofieidiod hwynt gyda'r tynerwch mwyaf, gan agor ei fynwes, a churo ei ddwylaw o'u cwmpas. Er fod amryw Eppaod yn cyd-fordwyo ag ef i Loegr, ni wnaeth un sylw o honynt, ac ni chyfeillachodd ddim & hwynt, mwy na phe buasai heb un berthynas rhyngddynt; a byddai yn ofalus iawn rhag myned i'w cyfeillach.

Eto, er fod y creadur hwn yn addfwyn, gwaraidd, a goetyngedig, pan ddygir i fysg gwar-eiddiaid, dywedir ei fod yn nhrigfa ei fagwraeth yn meddiannu creulonedd ffyrnig; a chyfrifir ef yn anifail peryglus, ac a ddichon ddal a lladd y dyn cryfaf. O herwydd ei fuandra a'i gyflymdra cyfatebol i'w nerth, mae yn anhawdd nawn ei ddal yn ei gyffawn oed; yr unig adeg

i'w ddal yw, pan yn icuangc.

Orang Outang ag oedd yn cael ei ddangos yn Exeter Change yn y flwyddyn 1818, yr hwn gludwyd o Borneo, a ddarlunir yn hynod o gyffelyb i ddyn. Y peth a elwir yn gelfyddyd-ol, y cramum, sef asgwrn y pen, sydd yn ymddangos yn berffaith fel penglog dyn; rhan uchaf y pen, y talcen, y llygaid, y clustiau, a phob rhan o hono yr un ffunud, heb ddim gwahaniaeth rhyngddo a dyn. Gwallt ei ben, pa fodd bynag, sydd o'r un natur a'r hyn sydd yn gorchuddio ei gorph yn gyffredin. Ei drwyn sydd yn wastad, a'r pellder rhyngddo a'i gêg yn gymwys fel dyn. Ei ên sydd fawr, a'i ddannedd yn gryfion, ac yn chwech-ar-hugain mewn rhifedi. Rhan isaf ei wyneb sydd fel y dywed-wn yn lled gethin. Ystum ei ysgwyddau, ei

ddwyfron, llun ei freichiau, a chymal y penelin yn neillduol, a'r dwylaw, y rhai ydynt gryfion, sydd yn tebygoli yn fawr i rai dynol. Asgwru y fraich, yr hwn a wneir i fyny o bedwar, sydd yn cysylliu â'r bysedd, ond yn hytrach ronyn yn hwy, a'r fawd sydd yn taffu i fyny ychydig yn uwch. Natur a welodd yn addas gymhwyso ei law fel hyn, ac a roddodd allu iddo grafangu neu afaelu yn effeithiol yn mrigau y coed. Bysedd y traed a'r dwylaw sydd ganddynt ewinedd fel dyn yn gymwys, ond yn unig fod hawd y troed heb un ewin.

Ei ddull corphorol, yn enwedig o gwmpas ei fol, sydd gyffelyb i'r hyn a ddywedir am Bachus, duw'r gwin, yn marchogaeth ar farilan, a'i fol-gwd o'i flaen o gryn faint; ei forddwydydd a'i goesau ydynt fyrion a lled gam; ei ffer a'i sawdl yn debyg hynod i ddyn; ond y mae y rhan fluen o'i droed yn gyfansoddedig o fysedd hirion, mór ystwyth a bysedd y llaw. fyddo yn sefyll yn syth mae yn dair troedfedd o uchder; ac a fedr gerdded a rhodio fel plentyn deg oed. Nid oedd hwn ond oddeutu tair blwydd oed yr amser hwnw. Ymddengys mai ei ymborth naturiol yw ffrwythydd; ond pan oedd ar fwrdd y llong Cærar, yn dyfod i Loegr, yr oedd yn ymborthi ar fara y morwyr, neu ryw fara arall, ac weithiau cig anifeiliaid: efe a yfai ddiodydd poethion, tea a choffi; ac wedi dyfod i Lundain, efe a ddysgodd yfed porter. Ei ymddygiad ar y llong oedd onest, tirion, a chyfeillgar. Pan fyddai arno eisiau cysgu, efe a ymdroai mewn rhyw ddilledyn, ac a roddai glustog dan ei ben : a gwnai lawer o ystumian i ddangos pan fyddai arno eisiau bwyd.

Y BUDDIOLDEB O DDYWEDYD Y GWIR.

Y Persiaid a adroddant y chwedl ganlynol: -Mam, wrth roddi i'w mab ddeugain darn o arian fel ei ran, a wnaeth iddo dyngu na ddywedai byth yr un celwydd, ac a ddywedodd, 'Dos, fy mab yr wyf yn rhoddi dy ofal i Dduw, ac ni chyfarfyddwn drachefn byd ddydd y farn.' Y bachgen a aeth ymaith, ac ymosodwyd ar y fintai gyda pha un yr oedd yn ymdeithio gan yspeilwyr. Un o'r yspeilwyr a ofynodd iddo pa beth oedd ganddo, ac efe a atebodd, 'Y mae genyf 40 darn o arian yn wniedig yn fy ngwisg.' Y dyn a chwarddodd, gan ieddwl mai cellwair yr ydoedd. Un arall a ofynodd yr un peth, ac a gafodd yr un atebiad. O'r diwedd penaeth yr yspeilwyr a'i galwodd, ac a ofynodd iddo a oedd ganddo arian, ac efe a atebodd, 'Mi a ddywedais wrth ddau o'ch pobl eisioes fod genyf 40 dryll o arian wedi eu gwnio o fewn fy ngwisg.' Y wisg a dórwyd yn agored, a chafwyd yr arian. 'Pa fodd y daethoet i ddywedyd hyn!' meddai y penaeth. Yntau a atebodd, 'Am na fynwn fod yn anffyddlawn a chelwyddog i fy mam, i'r hon yr addewais na ddywedwn ddim ond y gwir.' 'Blentyn,' meddai yr yspeilydd, 'a wyt ti sydd mor ieuange yn feddylgar am dy rwymedigaeth i'th fam, a minnau yn yr oedran yma yn annheimladwy o fy rhwymedigaeth i Dduw! Dyro i mi dy law, fel

HANESIAETH GENHADOL.

PIGION

O lythyr y Parch. James Williams, o Lydaw, at Ysgrifenydd 'Cymdeithas Genhadol Dramor y Methodistiand Calfinaidd Cym-

Favuet, Mehefin 23, 1843.

Yr ydym wedi symud i'r lle hwn er ys tair wythnos, ac yn byw yn y tŷ y soniais am dano yn fy llythyr diweddaf. Yr wyf yn myned yn mlaen yn o lew gyda dysgu yr iaith Lydaw-aeg, ac yn hyderu y byddaf cyn hir yn abl ei deall a'i siarad yn o dda.

Chwi a gofiwch i mi son wrthych yn un o'm llythyrau, am offeiriad, yr hwn a ddaeth atom i geisio ein dychwelyd, ac a arferodd bob moddion a allai i ddangos i ni ein bod yn cyfeiliorni. Yr oedd yn ddyn hyf a digywilydd dros ben; ac er fod y cynghor a roddasoch i mi gymeryd gofal pa beth a ysgrifenwn mewn ffordd o atebiad i'w holiadau, yn dda ac angenrheidiol, eto nid wyf yn meddwl y buasech yn beio arnaf au ei ateb cynghor a roddasoch i mi gymeryd gofal pa fel y darfum. Ar ol i mi roi benthyg y Cyffes Ffydd iddo, efe a alwodd amryw weithiau; ac un diwrnod efe a ddyg gydag ef lyfr oedd wedi ei ysgrifenu i brofi'r sicrwydd fod Calfin yn uffern; ac yn wir ni ddarllenais ddim mor gableddus erioed. Ar ol hyny derbyniais lythyr maith oddiwrtho ar erchyllder athrawiaethau y Cyffes Ffydd, ac yn mysg pethau ereill dywedai nad oedd dim yn fwy ofnadwy ynddynt na'r ymadrodd hwnw yn Erthygl 31, sef nad yw Gweithredoedd da 'yn rhyglyddu dim ar law Duw, nac yn ennill iachawdwriaeth i ddynion.' Galwodd hyn yn 'ddychymyg anfoesol, o'r eiddo Calfia.' Gan i'r dyhiryn fy herio yn chafai yn chafai i gan y defai i dyniod yn fy herio yn dafai a betio trww y defai da wedi'n fryntaidd, a bostio trwy y dref ei fod wedi'm agostegu, penderfynais ysgrifenu ychydig yn atebiad i'w gwestiynau, a dyma i chwi esiampl o'r hyn a ysgrifenais. Yr oedd efe wedi gofyn 'Ai nid yw Germany yn brawf o'r drwg sydd mewn rhydd ledaeniad o'r Ysgrythyrau, gan fod cynnifer o Anffyddwyr yno oblegyd hy-ny!' Gofynais inau iddo ef 'Pa le mewn difrif, y cawsoch eich dwyn i fynu ar hyd eich Ffrainc? Os do, ba reswm ellwch ei roi dros eich anwybodaeth o'r dywediad cyffredin hwnw, sef bod Ffrainc wedi magu mwy o Anffyddwyr na phob teyrnas arall yn y byd!' Parodd hyn beth dyryswch iddo ef a'i gyd-offeiriaid, canys gwelsant eu bod wedi myned i'r fagl; ond dan-fonodd Sais ataf dranoeth i ddyweyd mai yr achos fod cynifer o Anflyddwyr yn Ffrainc, oedd fod y wlad yn nacâu gwrando ar yr eglwys. Ond ni wellaodd hyn mo'u hachos mewn un modd, canys yr oeddwn yn gallu ateb yn y fan,
'Os oes Anffyddwyr yn Germany, yr achos o
hyny yw fod y wlad yn naeâu gwrando ar y
Bibl.' Ar ol ychydig o sylwadau cyffredinol y'nghylch Calfin, dywedais, 'Calfin druan! llawer saeth a daffwyd ato erioed gan babyddion, end yr oedd yn anorchfygadwy tra ar y ddaear; CYF. VI.

ac y mae'n awr yn y nef uwchlaw cyrhaedd pob gelyn. Mi a'ch cynghorwn i adael llonydd iddo ; cynys (fel y dywedai Robert Hall am ymosodiadau Tom Paine ar y Bibl) nid ydych ddim amgen na llygoden fach yn treio brathu aagell archangel, pan yn ceisio ei wrthbrofi ef.' Nid wyf yn dywedyd i mi gael goruchafiaeth ar y dyn, oud cefais lonydd ganddo byth ar ol

Yr wyf yn awr am adrodd ffaith y carwn i holl Brotestaniaid Lloegr ei wybod, yn gymaint a'i fod yn brawf o ysbryd rhagfarnllyd a chwerw Pabyddion yn yr oes hon. Hysbysais i chwi o'r blaen am foneddiges yn Pontivy ag oedd wedi troi yn Bahyddes ychydig flynyddoedd yn ol, yr hon a fu yn bur garedig tuag atom pan oedd fy ngwraig yn sâl. Ar ol iddi wellâu parâodd y foneddiges i ymweled a ni, yr hyn a dynodd ar ei phen euog fygythion arswydol yr offeiriad. Dywedodd hithau wrtho nad oedd hi wedi gweled dim yn ein hymddygiad ag y gallai ofni a fyddai yn foddion i'w llygru. 'Nid hyny yw peth, (atchai yntau,) y mae'n beryglus iawn chwi siarad a Phrotestant.' Nid oedd dim, modd bynag, yn ei dychrynu, a dywedai mai ymweled a ni a wnai hi er gwaethaf offeiriaid a phab. O'r diwedd ysgrifenodd yr offeiriad, ei chyffesydd, i St. Bricux lle y cawsai ei bedydd-io, ac a hysbysodd bob peth i'r offeiriad a fu'n offerynol i'w throi i fod yn Babyddes. Ni chollodd yntau ddiin amser, ond ysgrifenodd ati gyda throad y post; ac yn sicr yr oedd yn llythyr teilwng i un o ffyddlon feibion Eglwys lygredig Rhufain. Wrth fod y foneddiges yn wraig o dymher rydd hi a ddyg y llythyr yn ddioed i'w ddangos i mi; ac nid oedd ond arogl brwmstan a thán ynddo o'i ddechreu i'w ddiwedd. Dyma i chwi ddarn o hono:- Cofiwch Madam, nad oes ond ychydig flynyddoedd er pan y cawsoch eich symud o dywyllwch i oleuni, oddiwrth gyfeiliornadau Protestaniaeth i'r wir eglwys; ond Och! yr ydych yn awr yn debyg o glywed y Barnwr yn cyhoeddi y ddedryd ofnadwy bóno uwch eich pen,—'Ewch ymaith oddiwrthyf i'r tân tragwyddol!' Y cyfryw ydoe'd rhediad y llythyr drwyddo, heb un gair o drugaredd o'i fewn. Adroddwyf hyn fel prawf mai yr un ydyw pabyddion o ran eu hysbryd erlidgar ag oeddynt erioed, ac mai camgymeriad mawr ydyw tybied, fel y gwneir y dyddiau hyn yn Lloegr, fod pabyddiaeth yn llawer tynerach yn

awr nag ydoedd gynt. Ychydig amser yn ol, aethum i weled Monachlog o'r rhai a elwir Trappist, a'r rhai a gyfrifir y sect fanylaf o Fonachod. Pe buasech yn eu gweled, yr wyf yn sier y buasai yn anhawdd genych wybod pa un ai tosturio wrthynt, ai eu dirmyga a wnaech. Er eu bod wedi ymwisgo A'r cannes brasaf, a'u cuddio a budreddi, ni allech lai na darllen yn eu hwynebau rhagrithiol a ffug ddifrifol, rhyw beth tebyg i hyn, 'Saf hwnt, sancteiddiach ydwyf fi na thi.' Ni fydd-ant yn arfer cysgu ond ar astyllod celyd am

Bedair neu bum' awr o'r pedair a'r ugain, nac yn bwyta dim ond dail a bara. Treuliant y rhan fwyaf o'u hamser mewn canu gweddiau i'r seintiau, ac weithiau i'r Gwaredwr. Ni siaradant air, hyd yn nod â'u gilydd, oddigerth pan ddywed y naill wrth y llall, 'Frawd, mae'n rhaid i ni farw.' Dywedir eu bod mewn rhai manau yn arfer tori pob un ran o'i fedd ei hun bob dydd. Nis gallwn lai na dyweyd wrth edrych ar y creaduriaid twylledig hyn, 'Iesu bendigedig! y fath anghenfil y mae ofergoeledd a balchder wedi ei ddwyn i le dy grefydd bur ac iachusol di!' Yr oedd eu gwynebau llwydion a chulion yn dangos eu bod yn ymattal oddiwrth fwyd i raddau pechadurus; a gweddus, dybygwn i, fuasai ysgrifenu ar gap pob un o honynt linellau Cowper,

'Yn treulio'i fywyd allan yn ei grefyddol chwim,

Nes i'w ynfydol fympwy ei dreulio ef yn

Ond, onid yw yn beth galarus weled y gweithwyr cyfiawnder hyn yn llafurio mor galed, ac wedi'r cyfan yn gwbl ddieithri gyfiawnder Crist! Yr wyf wedi hollol flino ar ffurfiau crefyddol yn mysg y bobl hyn, lle nad oes un arwydd o rym duwioldeb.

Yr oedd yma ŵyl fawr y Sabboth diweddaf, ac yr oedd yr holl dref mewn cynhwrf, pob ffenestr wedi ei gorchuddio â llian gwyn fel arwydd o barch, &c., oblegyd fod Duw i fyned trwy y dref! Ffurfiwyd gorymdaith o luaws mawr o Lydawiaid, y rhai a ragfienid gan yr offeiriad yn cludo 'y Duw da' o dan orchudd o welwel costfawr. Yr oedd nifer fawr o allorau wedi eu codi yn yr heolydd, ar y rhai y gosodwyd gwir gorph Crist, ac o flaen y rhai yr ymgrymai ac yr ymgroesai y dorf ganwaith. Nis gwn pa beth fuasai eich barn chwi ar y mater, ond ymddangosai i mi yn un o'r golygfeydd mwyaf arawydol y gellid edrych ami y tu yma i Ge-henna. Yr offeiriaid deillion yn arwain y lluaws i ddrygioni, a'r naill a'r llall yn ymwenieithio iddo ei hun ei fod mewn heddwch a Duw, pan (fel y mae'n alarus meddwl) na allem farnu fed cymaint ag un o honynt wedi teimlo dim erioed e bla ei galon ei hun! Pan edrychom ar ein cynulleidfaoedd yn Nghymru, nis gallwn lai na meddwl fod, yn mysg y rhai annuwiol a hunangyfiawn, ambell un ac sydd yn gruddfan oblegyd caledwch ei galon ei hun ac wedi ymddiried eu hachos i'r Hwn sydd gadarn i iachau. Ond ee ydym i farnu pethau yn ol y Bibl, pa beth a ddywedwn am gynulleidfaoedd lluosog y wlad hon! Miloedd o phariseaid beilchion yn gwaeddi bob un, 'Yr wyf yn diolch i ti, O Dduw, nad wyf fi fel dynion ereill,' &c., ond heb un publican yn cure ei ddwyfron gan ddywedyd, 'O Dduw, bydd drugarog wrthyf fi bechadur!' Gwlad lawn o ddynion tebyg i Saul o Tarsis, yn eu balchder yn ceisio gosod i fyny en cyfiawnder eu hunain, ond heb yr un Paul yn ymostwng i gyfiawnder Duw!

Aethum y dydd o'r blaen i'r wlad gyda hen Ffrengwr o'r dref hon, yr hwn sydd wedi ymddwyn yn dra thirion tuag ataf er pan ddaethum yma. Ein hamcan oedd ymweled a gwr ieuanc a ganmolid yn fawr ganddo ef, a'r hwn oedd yn debyg o fod o wasanaeth i mi mewn dysga iaith y wlad. Ar y ffordd ni a ymddiddanas lawer am grefydd, a cheisiais egluro iddo drefa iachawdwriaeth fel y mae wedi ei datguddio yn y Bibl; ond nid oes genyf fawr o obaith ei weled yn Gristion cywir a gostyngedig, canys y mae yn un o 'ddynion y byd,' ac yn bur hoff o'r bottel. Pa fodd bynag efe a gyfaddefodd fod ei gydwybod yn dyweyd wrtho yn fynych iawn nad yw y Pabyddion yn credu llawer o bethau sydd yn y Bibl. O'r diwedd ni a ddaethom i dŷ y gwrieuanc, yr hwn a'n croesawodd yn galonog iawn, ac a lawenychodd yn fawr pan ddeallodd fy mod yn deall peth o'i iaith. Rhoddodd fenthyg ychydig o lyfrau i mi, y rhai ydynt o wasanaeth mawr; ac wrth ymadaw gofynais iddo a ddarllenai ef y Testament Newydd os ceisiwn un iddo, ac atebodd yntau y gwnai, ac y byddai yn llawen iawn ganddo ei gael. Dywedai hefyd fod amryw ereill yn y gymydogaeth yn medru darllen, ond yn esgeuluso hyny.

JANES WILLIAMS.

Wanesiaeth Gartrefol.

Wisconsin.

Racine, Medi 20, 1843.

BARCH. OLYGYDD, -Yn mhlith yr amrywiol anerchiadau sydd wedi ymddangos o barthed y Diriogaeth newydd hon, yr wyf finau unwaith eto, yn ymgynnyg ar gael rhyw gongl o'ch cyhoeddiad cynnwysddoeth, at wasanaeth yr hyn a ganlyn. Er fod yn ddrwg genyf gyfyngu un fodfedd ar eich terfynau, eto trwy fod gwahanol leisiau wedi cyrhaedd clustiau y Cymry, dymunaf arnoch gyd-ddwyn am unwaith.

Pan ysgrifenais o'r blaen, nid oedd genyf nemawr hysbysrwydd am neb o'n cenedl wedi ymsefydlu ond yn nghymydogaeth Racine, ond erbyn heddyw, yr wyf yn alluog i roddi gair megis am dair diadell sydd wedi estyn cortynau eu pebyll, mewn gwlad nad oedd saith mlynedd yn ol i'w gael, ond trigfa Indiaid anwaraidd, a llochesau bwystfilod gwylltion. Y Sefydliad nesaf i Racine, sydd yn y gorllewin i Milwau-kie 22 o filldiroedd, a 6 milldir o bentref Prairieville. Mae Prairieville ar lán Afon y Llwynog, (Fox River,) 16 milldir o Milwaukie. Mae o fewn y Sefydliad hwn lawer o fanteisios, i ddynion gydag ychydig arian at ddechreu, a hyny am fod tir y gamlas heb ddyfod i'r farchnad, ar ba un y gellir codi hawl (claim,) dair blynedd heb dalu dim, ac fe'i gwerthir pan y daw i'r farchnad am brie tir y Llywodraeth, pa faint bynag a fydd o welliant arno. Mae gan y Llywodraeth ran o'r tir eisoes yn y farchnad am \$2 50 yr erw, ond y mae goreuon o dir y Llywodraeth, sef y tir \$1 25 yr erw, wedi ei ymeryd oll. Mae y Llywodraeth wedi gadael llanerch, sef o Milwaukie i Afon y Graig, (Rock River,) oddeutu 60 milldir o hyd, a 10 o led, at weithio y gamlas, yr hyn a gynnwya 384,900 erwau o dir. Mae golwg am farchnad dda yn nglyn a'r Sefydliad hwn; mae yn Prairieville felinau, a chyfieusdra da am ychwaneg.

Nifer y Cymry sydd debyg yn y ddau le, sef Prairieville a Racine, oddeutu 600. Y mae yn dechreu pregethu yn Racine, wr ieuange bucheddol o'r enw William Mathew, o Ogledd Cymru.

Mae tir y Llywodraeth fel y soniais wedi ei gymeryd, sef ei oreuon yn agos i Sefydliad Prairieville, ynghyd a'r cwbl sydd o werth yn nghymydogaeth Racine, o ganlyniad pender-fynodd Griffith Pugh, o Lanfendigaid, ag Owen Owens, o'r un gymydogaeth, Gogledd Cymru, trwy fod amryw o'u teuluoedd wedi dyfod drosodd yr haif hwn ac yn dysgwyl amryw eto y nesaf, gymeryd eu taith tuag Afon y Graig, ac oddiyno ar draws y Diriogaeth i Iowa, ond trwy iddynt gael eu boddhau gymaint wrth yr olwg hyfryd a phrydferth, ynghyd a'r tiroedd breision, sydd yn gorwedd am filldiroedd lawer y bob tu i'r afon wasanaethgar hon, penderfynasant gyfodi yno eu Hebenezer; mewn hollol benderfyniad, gyda bendith yr Arglwydd, fod yno ddigon o le am sefydliad mawr; er iddynt ledu eu gwraidd fel Libanus. Mae ansawdd y tir yn amgylchoedd yr afon hon, yn gynnwysedig o goed prairie, a digon o hono; a hwnw yn ddewisol dir heb ei werthu. Mae Mr. Pugh, yn meddwl ymsefydlu yn agos i dref Jamesville, ar lân Afon y Graig, 65 milldir o Racine, i'r gorllewin. Mae yr afon hon o ran ei maintioli fel ag y mae yn alluog i fordwyo arni, ynghyd a chyfleusderau rhagorol at felinau, &c. frasder y tir gadawaf iddo lefaru drosto ei hun, gan ei fod yn abl.

Mae yn hoff genyf fy mod yn alluog i gy-hoeddi yr un newydd cysurus eto eleni, sef am iachusrwydd y wlad, pan y mae manau ereill ar yr un pryd yn cael eu hysgwyd fel dail yr aethnen gan y cryd. Hefyd y mae genyf newydd arall, (pe newydd hefyd,) sef, yr ydym fel yr hysbyswyd trwy gyfrwng y 'Cenhadwr' heb oddef eisiau dim fel ymborth, eithr yn cael ein gwala a'n gweddill o bob peth anghenreidiol at natur dyn, a'r pethau hyny wedi tyfu yn Wisconsin, ac nid wedi eu cael o wlad arall, fel y cam-hysbyswyd gan rai. Ond y mae yn wir fod y tir yn y wlad hon yn gofyn am driniaeth, nad yw yn ofynol yn ardaloedd Steuben. Rhaid iddynt cyn tyf y gwenith, aredig y tir, sef ei droi y tu arall i fyny a'i hau, ac wedi hyny y maent yn cymeryd math o offeryn danneddog ac yn ei dynu ar hyd wyneb y tir, yr hyn a elwir llyfnu; ac ond iddynt fyned i'r eithafion a'r pellafoedd hyn, fe godir, neu fe godwyd o leiaf ar 4 erw o dir 175 llestraid o wenith gan Gymro eleni. Yr achos oedd i'm feddwl nad oedd cymydogaeth Steuben yn myned i'r drafferth hyn oedd, am fod rhai ymwelwyr a fu yma, yn hysbysu nad oedd yma neb o'r Cymry wedi codi digon o ymborth at gynnaliaeth eu teulu, ac ar yr un pryd yn gwybod nad oeddent ond i raddau bychain wedi cyflawni yr oruchwyliaeth uchod ar y tir.

Fel hyn chwi welwch mai trafferth fawr sydd yma, rhai ar ol yr holl drafferth yn gweithio i awn ae arall, rhai yn talu,ac ereill yn diange ymaith heb dalu.

Parhawyf yr un i'm cenedl yn gyffredinol, Yr eiddoch,

WILLIAM G. ROBERTS.

Cyfarfod Ysgolion Sabbothol.

Az y 10fed o fis Medi diweddaf, cadwyd Cyfarfod Ysgolion yn Nghapel y Methodistiaid Calfinaidd yn Minersville, Pa. Cyd-gynnullai ar yr achlysur aelodau Ysgolion Sabbothof Pottsville, Patten's Valley, a Minersville. Am 10 ar gloch, Dechreuwyd y cyfarfod gan y Brawd Robert Williams, ac holwyddorwyd Ysgol Pottsville, ar y benod gyntaf o'r 'Hyfforddwr,' gan y Brawd Joseph Davies, a diweddwyd yroedfa yma gyda gair o gynghor i lynu gyda'r gwaith o chwilio yr Ysgrythyrau.

Am I ar gloch, ymgyfarfu yr holl athrawon, lle yr ymdriniwyd ag amrywiol bethau perthynol i'r achos, ac y penderfynwyd fod cyfarfod o'r natur hyn i gael ei gynnal bob tri mis.

Am 2, Dechreuwyd y cyfarfod gan y Brawd Joseph Davies, ac adroddwyd yr 2il benod o'r 'Hyfforddwr' gan Yagol Patten's Valley, ya cael eu holi gan Mr. Thomas Griffiths; ac adroddwyd y 5ed benod o'r un llyfr gan Yagol Minersville, yn cael eu holi gan y Brawd R. Williams. Diweddwyd gyda chynghorion buddiol

Cawsom raddau o dywyniadau wyneb graeol yr Arglwydd ar ein cyfarfodydd, fel yr oedd amryw, yn gyffelyb i'r dysgyblion gynt, yn barod i ddywedyd, 'da yw i ni fod yma.'

Dros yr Athrawon,

DAVID T. DAVIES, Yogr.

ESGORODD-

Medi 23ain, priod Mr. Richard Richards, Windy Herbour, ger Pottsville, Pa., gynt o Goed-y-cymar, Morganwg, ar fab.

BU FARW-

Medi 30ain, yn Minersville, Pa., yn 10 niwrnod oed, John, ail fab Walter a Catharine Phillips.

27ain, yn Utica, Ann, merch ieuangaf Mr. Evan ac Ann Evans, gynt o Landwrog, swydd Gaernarfon, yn 18 diwrnod oed

Iach adeg ond ychydig—a gafodd;
Gwyfyn difianedig
Oedd ei hoes: oud nid oes dig
Yn y wlad anweledig.

IRUAN.

Hyd. laf, yn Carbondale, yn 73 mlwydd oed, Mary Davies; yr oedd yn aelod broffesedig o eglwys yr Antibynwyr, ac ymadawodd â'r byd hwn gan ymddiried gofal ei henaid i Geidwad Israel.

D. S. Dau ddiwrnod cyn ei hymddatodiad anfonwyd am ei mab Henry Davies o Ddundaff; daethai efe a'i wraig yn ddioed, ond fel y mae yn alaras ychwanegu, yn yr amser bu farw yr hen wraig, cymerwyd y ferch-yanghyfraith yn glaf, ac wedi gwaelu hyd y 9fed, bu hithe au farw yn 39 ml. oed, gan adael priod a phedwar e blant byohain mewn galar trwm. Yr oedd yr olaf, sef

Jane Davies, hefyd yn selod broffesedig o eglwys yr Amibynwyr yn Dandaff.

11eg, yn Utica, yn 25 mlwydd oed, o'r Ddarfodedigaeth-John, ail fab Mr. Edward Pugh. Dyoddefodd gystudd maith yn amyneddgar, a blefaw yn dawel. Hebryngwyd ei weddullion marwol ail dranoeth i orphwys yn nghdofa y y ddinas, gan laews mawr o gydanbyddon y rhai a dystient barch i'w goffadwriaeth; anerchwyd y dyrfa ar yr achlysur gan y Parch. Morris Willisms. Yr oedd y trangoedig yn ddyn ieuango hoff a pharchus gan bawb a'i adwaenai.

DAMWAIN ANGEUAWL TRWY YSGALD-IANIAD.

Medi y 9fed, yn Hazleton, Ps., syrthiodd plautyn i Thomas a Sarah Leyshon, o'r enw Elinor, yn deir blwydd eed, i grochan e ddwfr berwedig, as ysgaldianodd ei husan môr enbyd fel y bu farw cyn pen Main o orian. Behryngwyd ei gweddillion marwol i'r bedd ar y 10fed, a llefarodd y Brawd Roderic Williams ar yr achlysur peanus.

DYGWYDDIAD ANGEUAWL TRWY DAN.

Hydref 4ydd, yn Lottentown, gar Pottsville, Pa.. bu farw, yn 3 flwydd a 6 mis oed, Isaac, unig blentyn Henry a Mary Jones, gynt o'r Cae-draw, Merthyr Tydfil, trwy laegiad. Eisi ei fam i gyrchu dwfr, ac or iddi gymeryd y plentyn allan a chauad y drws ar ei hol, eto mae'n debygol i'r gwynt chwythu y drws yn agored, aeth yndau'i nawn a rhyw fodd neu gilydd cafodd yr elfen ddisystriol efael arao, ac a'i llysgodd môr enbyd fel na fu byw end am ychydig oriau. Claddwyd ei weddillion marwol yn nghorphlan y Bedyddwyr yn Mbotteville.— "Pwy a ddywed y bydd dim heb i'r Arglwydd ei orchyman!"

Americanaldd.

Dinystriad dinas.—Ar y 13eg o Fedi, ymwelwyd a Fflorida â thymhestl ddinystriol. Dadsylfaenwyd ymron bob tŷ yn Port Leon, ni ddihango.ld St. Marks nemawr gwell, a dyoddefodd Tallahasse gryn lawer. Heblaw y dinystr ar eiddo, collwyd 14eg o fywydau, a gorfu ar yr holl drigolion ereill ddiangc heb ddim ond en bywydau a'r hyn ddygwyddai fod am danynt ar y pryd.

Pregethu Cylchol.—Hysbysir yn y 'Carrol Free Press,' fod yn byw yn awr yn swydd Harrison, Ohio, wraig briod yr hon sydd yn traddodi pregeth yn ei thŷ ei hun bob yn ail Sabboth. Pan y mae'r boethgyrch (paroxysm) bregethawl yn dyfod arni, y mae yn gweddio, darlien testyn o'r Ysgrythyr heb un llyfr, ac yn ei esbonio mewn dull synhwyrol a lled hyawdledd; gan barhau yn gyffredin o 2 i 2½ o oriau. Tra y mae y boethgyrch arni y mae yn hollol annheimladwy o wrthddrychau cylchynawl, ond yn cyfeirio gyda pharodrwydd at byngciau fyddont wedi bod dan sylw ganddi mewn progethau blaenorol. Y mae wedi traddodi, yn ol fel yr ydym ni yn deall, ymron 100 o bregethau, yn gylchol-hyny yw, un bob bytheinus, yn dechrou tua'r un awr o'r dydd. Cangynted ag y darfyddo y bregeth, ymddengys fod ei chyn-eddfau naturiol yn cael en hadferyd, yna mae yn cymeryd at ei dyledswyddau teuluaidd arferol, ac yn hollol anwybodus o ddim fydde hi wedi ddyweyd na gwneyd tra yn traddedi y bregeth. Mewn gwirionedd nid yw yn deall ei bod yn pregethu oll, oddyeithr pan yn y gechwyl.

'Cnud guenith Wisconsin.—Mae'r 'Southport American' yn meddwl, fod 1,000,000 e
fwsieli o wenith ond cyfrifiad cymedrol o'r gwenith a werthir allan o Wisconsin, cynnyrch y
cnwd a gynhauafwyd yn awr. Dywed hefyd
fod amaethwr yn Little Fort, 12 milldir e
Southport, wedi codi 102 bwsiel o wenith ganaf, o answdd tra rhagorol, oddiar 2½ erwau e
dir trwy fesuriad gwirioneddol.

Danville.—Hysbysir fod Ffwrnes Danville wedi ei chwythu i mewn drachefn gan y Meistd. Parry a Garretson, ar ol oediad o ynghylch dwy flynedd. Dyma yr ail Ffwrnes carregio mewa chwythiad yn y lle hwnw.

Llosgiad y 'Missouri.'—Rhydd y papyrae hanesion am ddinystriad hollol yr ager-long o ryfel Americanaidd ysplenydd, sef y 'Missouri,' pan wrth angor yn aber Gibralter. Yr oedd y Cennadydd Americanaidd Mr. Cushing ar ei bwrdd, ar ei daith i China, fel cynnrychiolwr y wlad hon. Ymddengys i'r tân ddechreu yn ystafell y peiriannydd yn myag yr olew a'r ysbrydoedd. Diangodd y swyddogion a'r dwylaw a'u bywydau yn unig, y cyfryw oedd cyflymdra gorchfygawl yr elfen ddinystriol.

Gefeilliaid oedranus.—Dywed y 'Boston Post,' fod par o efeilliaid yn bedoar ugein a thair blwydd oed, yn trigiannu yn Charlestowa, wedi eegyn i ben cofadail bryn Bunker ychydig yn ol.

Inddenon Caerefrog-Newydd.—Ymddengys oddiwrth ymholiad diweddar bod nifer yr Inddewon a breswyliant yn Nghaerefrog-Newydd tua deng mil, uwchlaw deuddeng mlwydd odd. Mae ganddynt lawer o ysgolion ar ddydd Sedwrn y rhai a enwant yn ysgolion Sabbothol. Mae ganddynt hefyd ysgolion dyddiol lle y dysgir i'r plant Hebraeg, Ellmynaeg, a Saesonaeg: Iuddewon yw'r athrawon yn yr ysgolion hyn. Gweithredoedd y ddeddf yw eu sail am gyfiawnhad, o ran eu golygiadau crefyddol. Y mae ganddynt naw o synagogau.

Llofruddiaethau yn 1843.—Mae yr hanesion parhaus o bob cwrr am lofruddiaethau yn ddychrynllyd eleni. Dywed un papyr nad oes dim llavi na 215 o lofruddiaethau wedi eu cyflawni yn ystod y chwe' mis diweddaf yn y Taleithau Unedig.

Dinystr gan Fellt.—Mae y 'Journal of Commerce' o Gaerefrog-Newydd, o Fai i Hyd. 1af, 1843, yn cynnwys hanesion o ddinystr gan fellt mewn 85 o amrywiol fannau, yr hyn sydd yn gyfartal i fwy nag un bob dau ddiwrnod, am 5 mis, ac yn gofrestredig mewn un newyddiadur.—Y dinystr ar fywydau yw 50 o bersonau! Un ty annedd a 17 o ysguboriau; 12 ceffyi, 4 ych, 3 buwch, 4 o foch, 11 o hwyaid, 1 iis, 1 ci, 1 gath, &c.

Manesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR.

NEWYDDION DIWEDDARAF.

Gyda'r ager-long 'Hibernia,' yr hon a gyrhaeddodd Boston ar y 18fed, y mae genym newyddion o Ewrop hyd y 4ydd o'r mis diweddaf: Mae'r newyddion yn bwysig. Yr oedd masnach mewn sefyllfa mwy llwyddiannus nag y bussai, yn gyffredinol. Priodolir hyny yn benaf i'r cynhauaf rhagorol dda, diffyg o'r hyn, y dywedir, am y tair blynedd a basiodd, a barai ei bod mór wasgedig.-Nid yw y derfysg yn nehenbarth Cymru wedi ei dawelu eto, y mae 'Becca' mór effro ag erioed; a'r hyn sydd yn ofidus yw, fod llawer yn cymeryd mantais trwy lechu dan fantell 'Becca' i ddial oddiar rhyw hen genfigen ar bersonau, ac i yspeilio eiddo eu cymydogion. Gorfodogai hyn y Llywedraeth i arferyd mesurau caethach at 'Becca,' at yr hyn y maent eisioes yn ymbarotoi.--Hysbysig yn y newyddion diweddaf golled yr agerlong Indiaidd, a Chwildroad yn Groeg.-Dywedir bod Syr Robert Peel wedi gwneyd cynygion i Arg. John Russel, er cael Gweinidogaeth cyssylltiedig, a chymysgedig o'r ddwy brifblaid Boliticaidd.—Yr oedd chwyrndarddiad mawr arall wedi cymeryd lle o grombil Mynydd Vesuvius, gan arddangos yr olygfa fwyaf hardd, ac ymron troi y nos yn ddydd yn Naples.--Mae llawer o ymfudwyr yn ymadael âg amrywiol borthladdoedd Ewrop i'r dyben o sefydlu yn Algiers.—Yr oedd y sefyll allan mewn llawer o weithfeydd glô Lloegr yn parhau, ac ofnid y byddai glô yn brin dros y gauaf.-Mae cyflwr wr Yspaen yn parhau yn dra chythryblus.

IWERDDON.

Mae y cynhwrf am ddatodiad yr Undeb yn parhau yn yr Iwerddon gyda bywiogrwydd dileihad, ond heb beri dim braw ymddangosiadd yn y Llywodraeth. Hysbysir fod y Llywodraeth yn fywiog er yn ddirgelaidd, yn parotoi cynlluniau i lethu y cynnygiad cyntaf at ethol Senedd Wyddelig. Dywedai Mr. O'Connel yn ddiweddar fod ei 'gyfarfodydd anferthawl' ymron droeodd yn awr—na chynnaliai fwy na saith neu wyth ychwaneg o honynt—bod y wlad wedi ei llwyr ddeffroi—bod gallu moesol cawraidd yr Iwerddon yn awr yn ddigon gallue, gyda is-oeodedigaeth a dysgyblaeth, i gyf-

lawni yr oll oedd yn eisiau arnynt—' Diddymiad, a dim ond Diddymiad.'

GROEG.

Mae Chwildroad wedi ei ddwyn oddiamgylch yn ngwladd Groeg. Dechreuai tua 2 ar gloch ar nos y 14eg o Fedi, ac a gwblawyd o fewn deuddeg awr wedi'n, ac heb y golled o un bywyd dynol. Cynghorfa y wladwriaeth, y fyddin, a dinasyddion Athens, a unasant i orfodogi y brenin Otho i droi ymaith ei weinidogion, ac i alw cymanfa wladol i dynu allan Gyfansoddiad pennodol i Roeg. Y tebygoliaeth yw, y diorseddir Otho bob yn ychydig.

O'R DWYRAIN.

Yr ager-long 'Memnon' ar ei thaith o India a long-ddrylliwyd yn y Môr Coch, ar gyfer Aden, wrth neu gerllaw yr oror Affricanaidd. Collwyd y llythyr-gôd a'i chynnwys; achubwyd yr holl fywydau a'r trysor.

Y FRENINES.

Mae brenines Lloegr wedi bod yn ddiweddar yn talu ymweliad â breninoedd Ffrainge a Belgium, a chael y croesawiad mwyaf calonog. Tybid bod cyfraith yn Mhrydain yn gwahardd ymadawiad y Penadur teyrnasawl a'r deyrnas, heb gydsyniad y Senedd; felly yr oedd gynt, ond ymddengys i'r gyfraith hono gael ei diddymu.

YR EGLWYS FWYAF YN Y BYD.

Hysbysir mai eglwys Mr. Coan yn Ynysoedd Sandwich ydyw'r fwyaf yn y byd. Yr ydys wedi derbyn iddi mwy na 8000 o eneidiau. Mae mwy na 1000 wedi meirw. Yr holl aelodau cyflawn, rhêolaidd yn awr a dybir fod uwchlaw 6,550.

EGLWYS RYDD YR ALBAN.

Mae Dr. Chalmers, Cymedrolwr yr Eglwys Rydd, mewn llythyr diweddar yn ysgrifenu.—Nad oes dim llai na 600 o gynnulleidfâoedd yno yn gofyn eglwysdai, mewn canlyniad i'r ymddidoliad diweddar. Pa fodd i'w diwallu sydd yn gwestiwn. Mae'n dda genym ddeall fod yn y wlad hon gyfranniadau helaethion wedi eu gwneyd i'w cyunorthwyo.

YNYSOEDD SANDWICH.

Mae hysbysrwydd wedi cyrhaeddyd trwy Mexico bod llywodraeth Ynysoedd Sandwich wedi ei hadferyd i'r brenin Kamehama, gan y Llyngesydd Thomas, y Prif-Lywydd Prydenig yn y mor Tawelog.

LLOFRUDDIAETH Y NESTORIAID.

Mae yn alarus genym, a chan gristnogion yn gyffredinol, glywed fod y Mahometaniaid wedi ymosod ar y Nestoriaid diniweid, a'u dyfetha mewn uifeiri mawrion, mewn modd creulawn a chigyddlyd. Bernir yn gyffredinol fod y Nestoriaid o darddiad Iuddewig; dywed rhai mai gweddillion y deg llwyth cyfrgolledig ydynt, ond eu barn hwy eu hunain, a rhai ereill am danynt, yw eu bod yn hiliogaeth yr Iuddewon Cristnogol a ddiangasant yn amser y warchae ar Jerusalem. Ffoisant i'r mynyddoedd, ac yno yn nghanol Mahometaniaid, eadwasant grefydd

bur y Beibl hyd y dydd hwn. Bu eu Hesgob yn y wlad hon erllynedd. Gwelsom ef yn Utica. Mae gwir achos yr ymosodiad erledigaethus hwn arnynt yn anhysbys eto.

Tywysogaeh Cyntru.

LLYTHYR CYNNWYSFAWR O'R 'HEN WLAD.'

Yagrifenwyd y llythyr yma at Mr. Robert Hughes, Petteville, a chawsom ei ganiatâd i gyhoeddi rhanau o hono yn y 'Cyfaill.'

Llanfabon, Awst 9, 1843.

Anwel Frand, a Chwaer-Yn-nghyf-

Mae hi yn dymor rhyfedd yma ar fyd ac eglwys; llawer iawn o gyfeiliornadau yn cael eu taenu yn mhob man, ar hyd y wlad. Llawer iawn o offeiriaid yr eglwys wladol yn coffeidio egwyddorion Puseyaeth, neu Phariseaeth, neu mewn gwirionedd, Pabyddiaeth yn ei dillad newydd. Ein Brenines hefyd sydd yn cofleidio yr un peth, er prawf o hyn, y mae hi wedi de-wis un o'r offeiriaid Pabaidd (Puseyaidd) yn athraw i'w mab. Ond eto, nid yw y bwystfil ddim wedi dangos ei drwyn yn mhlith y gwahanol enwadau crefyddol, er mai dyma ei ymdrech (struggle) olaf o bosibl. Er y cwbl mae gwir dduwioldeb yn blaguro, ac undeb a brawdgarwch rhwng y gwahanol bleidiau crefyddol ar gynnydd; cynnaliwyd cyfarfod hyfryd i'r perwyl uchod yn Exeter Hall, Llundain, a dygodd effaith daionus.--Cymanfa yr Annibynwyr a anfonodd lythyr i'r un perwyl i Gymdeithasfa y Bala, 1843. Hefyd, y mae rhan fawr o'r eglwys wladol yn Scotland wedi ym-nuo â'r Trefnyddion Calfinaidd; ac y mae cyfangorph cyfundeb Lady Huntingdon wedi gwneuthur yr un peth. Parodd chwildroad Scotland gynnydd mawr yn y corph o Drefn. Calfinaidd. Cymerwyd a ganlyn o'r 'Drysorfa' am Awst:—'Mae yn agos i bum' cant o weinidogion, a dau gant o bregethwyr heblaw hyny, ac yn eu mysg y dynion duwiolaf, a dysgedicaf a fedd Scotland, os nad y byd, wedi ymadael á'r eglwys wladol yn Scotland, dan argyhoeddiad cydwybod mai rhaid oedd iddynt ufuddhau i'r Arglwydd ac nid i ddynion. Ac felly y mae yr holl saint yn ymarfogi yn erbyn pob trais a gorthrymder y gelyn diafol. Hefyd, fe fu Mr. David Morris, str Gaerfyrddin, yn y gogledd yn ddiweddar; hwn oedd megis corn hwrdd, gwael yr olwg, ond erbyn iddo ddechreu pregethu tua glannau Dyfi, dyma bryf Jacob yn dechreu dyrnu y mynyddoedd, a 'dichon Duw' mewn gweithrediad, a theyrnas y tywyllwch yn cael ei malurio hyd ei sylfeini, a'r llestri pridd yn methu dal yn yr ymgyrch heb waeddi— Hosana yn y goruchafion! nid yn unig y werinos gyffredin, ond gwreng a boneddig. Bangor daeth yr Esgob-ac Offeiriaid a'r Lefiaid, i wrando ar bregethwr mawr y deheudir erbyn hyn; ond yn mhen ychydig, dyma yr

Esgob a'i deulu yn dechreu derbyn o'r trysoraa oedd yn cael eu dihidlo i lawr, nes oedd hi yn Haleluis o gongl i gongl i'r Capel mawr hwnw. Yr oedd un Doctor Divinity yn wrandawr i David Morris; y cyfryw un a eisteddai yn y côr dan y pulpud, a than y dylanwad, efe a neidiodd o'r côr i ganol y llawr at y rhai oedd yn gorfoleddu ac yn llawenychu yn iachawdwriaeth yr Arglwydd. Tystiolaeth y Dr. dranoeth oedd, fod ei gorph yn finderus iawn wedi bod yn y bregeth y nos o'r blaen, ond nid oedd modd ei atal i neidio o dan y tywalltiad grymus oedd yno, er nad oedd y bregeth yn fawr, eto yr oedd godidawgrwydd y gallu o Ddaw, a'r gwrandawyr yn mhob man yn profi hyny.—Llwydd i'r gwaith, a grás i ddynion!

gwrandawyr yn mhob man yn profi hyny.—
Llwydd i'r gwaith, a grâs i ddynion!

Marwaidd iawn yw y gweithfaoedd yn mhob
man, a'r prisiau yn isel iawn. Mae y glô ag
oeddit ti yn ei dorri yn Pendaran am 1s 62 y
dunell, yn awr yn cael ei dorri am 104; a'r glô
wyf finnau yn dorri, er ys bedwar mis yn ol yr
oedd yn 1s 7d, yn awr 1s 4d; ac nid ydym yn
cael ond tua dau ddiwrnod yr wythnos o waith
ar y pris isel yma; a'r cân yn 5 swllt y 25
pwys: ac nid oes un argoel iddi wella yn fuan.

pwys: ac nid oes un argoel iddi wella yn fuan.

Mae hi yn dra therfysglyd yn yr Iwerddon
yn bresennol, a pharotoi i ryfel mae y Prydeiniaid a'r Gwyddelod, ac os na ragflaena yr Arglwydd y drwg hwn, fe a gymer le ar fyrder.
Y mae yn Iwerddon yn awr, o filwyr Prydain
tua 85,000, a wyth llongaid o arfau rhyfel,
a saith o longau rhyfel yn gwylio yr ynys,-betha fydd y canlyniad Duw a'i gwyr. A gwaeth na
hyny, y cynnwrf cartrefol: mae Prydain megis
crochan yn berwi, ac anhawdd iawn yw rhoddi
yr un sefyllfa i bawb o'r hyn a fwrir ynddo.

HUGH HUGHES.

'Becca a'i merched.'

Dan y pen hwn nid oes nemawr i ddyweyd ond yr un peth ag a gyhoeddwyd yn ein rhifyn diweddaf, oddyeithr i ni gynnyg croniclo rhai o'r difrodiadau diweddar. Mae'n dda genym weled tynerwch y llywodraeth tuag at ein cyd-genedl afreolaidd, eto ymddengys fod hyn yn esgor ar bethau gwaeth; yn y newyddiaduron diweddaf cawn hanesion bod llawer mewn rhanau ereill o'r deyrnas, oddiar dynerwch y llywodraeth at y Cymry, yn ymhyfhau, ac yn codi yn arfog yma a thraw yn erbyn yr hyn a farnant yn gamwri: rhaid roddi terfyn ar hyn, ac ofnym y dyoddefa 'Becca' rywfaint mewn canlyniad, fel y byddo ofn ar y lieill Prin mae genym ni ddychymyg am yr ormes y dyoddefai llawer o drigolion str Gaerfyrddin, &c., oddiwrth lluosawgrwydd y tollbyrth. Mewn cyfarfod a gynnaliwyd yn Cynwyl, yn mhresennoldeb ysgrifenydd y 'Times,' (newyddiadur o ddylanwad mawr yn Llundain,) hysbysai rhai o'r amaethwyr eu bod yn gorfod myned oddiamgylch i gyrhaedd eu cartrefi i'r dyben o dalu toll, pan y gallasent fyned adref yn nes, i ochelyd dirwy. Ac er cwyno o her-wydd hyn a phethau ereill wrth yr Ustusiaid a'r ymddiriedolwyr, na chawsent oud clust fyddar, nes eu gyrru i dynu'r pyrth i lawr fel yr unig lwybr i ddiffyn eu hunain.

Cymerodd ysgarmes le yn Mhontarddulás ar y 6fed o fis Medi, rhwng y Beccaaid a'r heddgeidwaid, yr olaf yn cael eu cefnogi gan feirch-filwyr, &c., yn yr hon y collwyd gwaed, ac y cymerwyd 6 o blant 'Becca' yn garcharorion; yr oedd tri o honynt wedi eu clwyfo yn ddrwg: ymwisgent yn null merched, bonneti ar eu penau, a gynau nos merched am danynt, ac wedi duo eu gwynebau.

Dywedir fod bedd wedi ei dorri yn Mharc Dynevor, ger Llandeilo, a rhybudd i'r Milw. Trevor, mab Arg. Dynevor, y caiff ef ei osod yuddo cyn y 10fed o Hydref. Mae y gorthrwm wedi gwylltio a chynddeiriogi y bobl fel nad waeth ganddynt pa peth a wnelont na pheth

fydd y canlyniad.

Dinystriwyd eiddo i Mr. Chambers, Tynywern, Ustus, o werth tua 300 o bunnau, oblegid ei fod yn ymyrraeth o blaid y llywodraeth. Saethwyd hen fenyw dros 70 mlwydd oed ydoedd yn cadw toll-glwyd yn yr Hendy rhwng Llanelly a Phontarddulas, oblegid iddi ddyweyd ei bod yn adnabod yr ymosodwyr,--bu farw yn

Mae 'Becca' wedi cyrhaedd stroedd Bre-

cheiniog a Maesyfed yn awr. Gofynodd un o'r Ynadon mewn cyfarfod yn ddiweddar-pwy oedd 'Becca?' atebwyd ef, Mai pob amaethwr, mab amaethwr, a llafuriwr tir o fewn deng milldir i'r fan hono.

Mewn un noson codwyd tair colofn o feini, 27 troedfedd o uchder, ar ben un o'r mynyddoedd tua milldir o'r ffordd fawr, ger Llangadog, er côf am lwyddiant 'Becca.' Enw dwy golofn yw, 'Becca a'i merch,' a'r llall 'Meis. Cromwel.'

Dinystriwyd gwair a cheirch i Mr. J. R. L. Lloyd, Dolhaidd, gwerth £800, Ustus o Gaer-

fyrddin.

Mae'r Llywodraeth yn cynnyg y wobr o £500 am ddal unrhyw un fyddo yn euog o danffagliad, neu ymosodiad arall a derfyna mewn colli bywyd; £50 am euogfarniad rhyw un a fyddo yn rhannog mewn terfysgwaith.

Tai addoliad yn Nghymru.—Nifer yr eglwysdai gwladol yn Nghymru yw 924, ac o gapeli Ymneillduwyr ynghylch 1,700. Mae nifer yr olaf yn cynnyddu gyda chyflymdra rhyfeddol o fewn y canrif presennol, yn hollol ar yr egwyddor wirfoddol.

Symudiadau Milwraidd.—Mae yn awr bum' byddinlu o'r 4edd fyddin o feirchfilwyr ysgafn yn neheubarth Cymru; a bwriedir symud sefyllfa y fyddin o Exeter i'r Fenni. Dywedir hefyd, fod dwy fyddin eto ar gael eu hanfon i Gymru. Mae hyn heblaw llawer o wyr traed sydd yno.

Eglwys Esgobaethol newydd.—Ar yr 16eg o Awst diweddaf, cyssegrwyd eglwys newydd Pawl Sant yn Llanidan, sir Fon, gan yr Esgob. Yr oedd yno gynnulleidfa luosog o wyr llên a lleyg. Mae'r adeiladaeth ar lun croes. Cynnwysa le i 300 o wrandawyr.

Cyfraith Lynch yn eir Fôn.—Yn mhlwyf Llanfechell ar y 25ain o Awst, dyn o'r enw

John Jones, a gafwyd yn y gwely gyda gwraig dyn arall, a chariwyd ef ar ysgol o amgylch y plwyf, ac wedi hyny trochwyd ef a thar a phlu, a gadawyd iddo fyned heb ddim ond ei grys. Yr oedd y gwr wedi ei anfon i gysgu i'r llofft uchaf tra yr arosai hi ar lawr gyda ei chariadddyn. Yr oedd tua 150 o bersonau yn edrych arno yn derbyn ei gosp.

Trefaeldwyn.-Yr ydym yn deall fod gwehyddion, &c., str Drefaeldwyn yn sefyll allan yn erbyn lleihâd eu cyflogau. Yma fe gofir, y bu'r ymosodiad cyntaf gan y Siarteriaid.

Zephaniah Williams .- Mae yn hyfrydwch genym allael cyhoeddi, fod yr hyn a ymddengys yn ein rhifyn diweddaf am y gwr hwn yn debyg o fod yn ddisail. Cyhoeddwyd hyny trwy bapyrau Lloegr yn gyffredinol, sef ei fod wedi ei ddienyddio. Pan welodd Mrs. Williams, gwraig annedwydd Zephaniah, yr hysbysiad, ysgrifenodd yn ddioed at yr Ysgrifenydd gwladol, ac y mae yr hyn a ganlyn yn gyfieithad o'r llythyr a gafodd mewn atebiad :

'Hysbysir i Joan Williams, mewn atebiad iddei Ílythyr yn gofyn hysbysrwydd ar amgylchiadau pennodol a grybwyllir yn yr unrhyw, wrth gyfeirio at yr Adroddion Swyddogawl, nad oes dim son yn cael ei wneyd ynddynt am y peth. Mae dyn o'r enw Samuel Williams wedi cael

ei grogi yn Mhorthladd Arthur.'

Bala.—Ar y 26ain o Awst, dyn ieuangc o'r enw Dafydd Jones, marchwas i'r Parch. R. T, Passingham, yn dychwelyd adref o'r Bala, tua 10 ar gloch y nos, gyda thri neu bedwar o gyfeillion, pan o fewn tuag ugain llath i bont Llandderfel, a 4 milldir o'r Bala, syrthiodd i'r afon, ac er pob ymdrech cyfeillion methwyd cael ei gorph hyd boreu dranoeth.

Agoriad Addoldý.---Ar y dyddiau Iau a Gwener, Ehrill 13 a 14, agorwyd Capel perthynol i'r Methodistiaid Calfinaidd yn y Dyffryn, str Aberteifi.

Cynnydd Pabyddiaeth.-Mse y gair ar led y Newyddaduron fod y Parch. George Talbot, gynt o Balliol College, wedi rhoddi i fyny fyw-ioliaeth Evercreech-cum-Chesterblade, Somerset, ac ymuno ag Eglwys Rhufain. Hwn yw y pumed aelod o Brif-athrofa Rhydychain, ag sydd wedi cofleidio egwyddorion Eglwys Rhufain, er y pryd yr ymunodd y Parch. R. W. Sibthorp a hi.

Damoain angeuol.—Ar yr 8fed o Fai di-weddaf, syrthiodd geneth fechan, 5 mlwydd oed, merch i Mr. David Hughes, Canal Cottage, Coedhyrddyn, i ran o'r camlas sydd yn agos i'r tŷ, ac a foddwyd yn y fan. Canlyddwyd ei chorph bychan gan wraig wrth fyned heibio, ac er y bernid na bu yn hir yn y dwfr, ac er arfer pob moddion tuag at ei hadferu, bu y cwbl yn ofer. Rheithfarn,-marwolaeth ddamweiniol.

PRIODWYD-

McAefia 30ain, yn Llanhenfenyw, Ceredigion, Mr. John Thomas, Cellan, ag Elizabeth Hughes, o blwyf Henfenyw.

Aust 17eg, C. W. Cook, Ysw., Meddyg, Talog, a Meis. A. Davies, Felin-fach, sir Gaerfyrddin.

22ain, y Parch. Wm. Thomas, Blaenywann, ger Aberteifi, s Mrs. Havard, o Jabos, sir Benfro.

10fed, yn Dolgellau, Mr. Henry Wilcocs, gweinidog Wesleyaidd, a Meis. Catherine Pugh, ail ferch y diweddar John Pugh, Ysw., cyfreithiwr.

Medi 7fed, yn Nghaerodor, y Parch. Wm. Griffith, Caergybi, a Meis, Evans o'r lle uchod.

BU FARW-

Mei 4rdd, yn wyth mlwydd oed, Margaret, ail ferch Mr. Thomas Evans, Blaenau, pregethwr llafurus yn Nghyfandeb y Trefnyddion Calfinaidd yn swydd Fynwy.

15fed, Sarah, merch ieuengaf y rhagddywedig T. Evana, yn ddwy flwydd oed.

Gorph. 7fed Mr. W. Hughes, Botenlli, Cerigoeinwen,

Awst 8fed, yn ei 68 flwydd, Evan Williams, Yew., Cwrt-Llowes, swydd Faesyfed.

Cwrt-Llowes, swydd Faesyfed.

Sed, yn Abertawe, Catherine, gwraig Mr. Henry Jones,
meddyg anifeiliaid, yn ei 60fed flwyddyn.

8fed, Mr. George Howel, maelierydd, Abertawy.

Yn ddiweddar, ger Abertefi, Mr. Dafydd Jenkins, yn y 75fed flwyddyn o'i oedran.

18fed, yn Hirael, Bangor, yn 67 oed, Cadb. Thomas Lewis. Yr oedd yn llywydd ar y Gymdeithas Ddirwestol.

12fed, yn 65 oed, Mr. Wm. Griffith, crydd, Penlan, Pwlikeli.

14eg, yn 68 oed, Hugh Evan, Ysw., Esceirgeilog.

18fed, yn 98 oed, Mr. John Lewis, Penybryn, ger Caergybi.

19eg, yn Llanerchymedd, yn 36 oed, y Parch. J. Jones, B. A., Cured Rhodogeidio a Llantrisant, swydd Fynwy.

18fed, yn 69 oed, Mr. Richd. Rowland, Tyddyn-dicwm, ger Tremadog.

19fed, yn 56 oed, Cadb. Thomas Jones, Cefn-meusydduchaf, ger Tremadog.

25ain, yn 39 oed, Elen, gwraig Mr. Owen Williams, Hafod-y-rhiegl, Reddgelert. 26ain, yn 33 oed, Mrs. Thomas, Guildhall Square, Caerfyrddin.

9(ed, yn y Ficerdy, Tregolwyn, Morganwg, yn 90 oed, y Parch. Evan Jones.

Yn ddiweddar, yn ei 88fed flwyddyn, Mr. John James, barcer, Castell-Newydd-yn-Emlyn.

28aia, Syr Thomas Charles Morgan, M. D.

25zin, yn 81 oed, Mr. David Bowen, Tanglwst, Treedyr-aur, ger Aberteifi.

Yr un dydd, Theophilus Jenes, llafurwr, Crugywil, Ceredigion.

Mein, yn 25ein oed, Margery, gwraig, y Parch. Griff. Hughes, Edeyrn, Caernarion. 29ain, yn 77 oed, yn Edern Mr. H. Griffith, cyfr wydd, gynt o Laniestyn, Lleyn.

Yn ddiweddar, yn 63 oed, Mrs. Ffrancis, Maes-mawr, ger Aberhonddu.

Yn Nghaerfyrddin, yn 76 oed, Mr. Evan Ross, marsiandwr.

Yn Cheltenham, yn 60 oed, George Smith, Ysw., e'r Foelallt, Llanddewi-Brefu, Ceredigion.

Yn ei 77fed flwyddyn, Daniel Prichard, Penarth, Llanystymdwy.

Yn 53 oed, Mrs. Jones, gweddw y diweddar Baseh. Howell Jones, o'r Wepre, swydd Ffiint.

Yn y Rhyl, James Hughes Ysw., e Ruthin, Ustus Heddwch.

Yn ei 68fed flwyddyn, Mrs. Williams, Glan Tegid, Bala.

Medi 1af. yn Nhowyn, ger Conway, Mr. Robt. Jenes, cyfrwydd o Fangor.

2il, Mr. Evan Rees, un o Henuriaid tref Cassifyrddin.

9fed, yn Pendyffryn, yn 69 oed, George Thos. Smith, Ysw., Ustus Heddwch dros swydd Gastnarfon.

Manion Cyffredinel.

Bu farw Dr. Samuel Thompson, awdwr y gyfundraeth Tompsonaidd o Feddyginiaeth, yn ddiweddar yn Bostos, yn 74 ml. oed.

Gwelsom hanes prawf o oleudy symudadwy, yr hwa sydd yn debyg o fod o ddefnyddioldeb mawr i lestri mewn cyfyngder.

Crogwyd dyn o'r enwi Higgiusen yn ddiweddar yn Stafford, Lloegr, am ladd ei blentyn ei hun mewn gwaed oer, bachgen ydoedd, pum mlwydd oed.

Mae Christina Gilmour wedi cyrhaedd adref : y dyb gyffredin yw, na ellir profi y llofruddiaeth yn ei herbyn.

Ymddengys fod o Babyddion yn Chine, India, a'r gweddill o Asia, 69 o esgobion, 20 o gynnerthwywr, 1856 o offeiriaid, a 2,211,000 o aelodau.

Mae Fforge yn cael ei hadeiladu yn Nowlais, Morganwg,

Mae eglwys Esgobaethol ar gael ei chodi yn Maenchester, lle y mae yn awr yn preswylio 20,000 o Gymry.

CYNNULLION.

HUNANOLDEE.—Yn mhlwyf Duloe, Cerawal, dywedir fod yn awr yn byw wr a gwraig heb ymddyddau a'u gilydd er ys wyth mlynedd. Maent yn fynych yn gweithio gyda'u gilydd, yn cyd-fwyta, ac yn cyd-gyaga, heb ddangos y digofaint lleiaf y naill at y llall. Yr unig reswm dros eu dystawrwydd ystyfnig a gohiriedig yw, fod pob un yn rhy hunanol i siarad yn gyntaf.

Enwoczwydd Henapialo.—Am y thai a ddibynast ar rinweddau eu henafiaid, yn briedel iawn y gellir dywedyd, eu bod yn chwilio yn ngwreiddyn y pren am y ffrwythau hyny a ddylent gael eu cynnyrchu gan y canghenau.

MOESAU DA.—Mae peidio dyweyd dim a fyddo yn boen neu friw i deimladau ereill, oddyeithr bed dyladswydd yn galw am hyny, yn rheol e foesoldeb anghenreidiol yn gystal ag yn foesau da.

GWYLIWCH RHAUDDO.—Dyn fyddo yn dyweyd wrthych am feinu pobl ereill, y mae yn bwriada dyweyd wrth bobl ereill am eich beinn chwithau

Buchdraethodaeth.

Cofiant Mrs. MARY JONES, Cincinnati.

Bu farw, Awst 10fed, yn Cincinnati, Ohio, o'r Enynfa yn yr ysgyfaint, yn 74 mlwydd oed, Mary, gwraig y Parch. Edward Jones, Gweinidog o gyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd, yn

y lie uchod.

Yr oedd y drengedig yn ferch i Mr. Robert Jones, pregethwr gyda'r un enwad crefyddol, genedigol o str Fon; yr hwn a briodai ferch Tregarnedd, plwyf Llaniestyn, yn Arfon, ac yn ganlynol a symudai o'i fro enedigol i'r gymyd-Soniai y drengedig yn ogaeth hono i fyw. fynych am ei mam fel gwraig hynod o dduwiol, a choffai lawer o'i dywediadau crefyddol a synwyrol. Crybwyliai yn aml hefyd fel y byddai teulu ei thaid a'i nain yn lletya yr hen bererinion, a fyddent yn awr ac eilwaith yn myned trwy y wlad i bregethu gair y bywyd, yn yr amseroedd erledigaethus hyny.—Un tro pan y daethai y Parch. Daniel Rowlands yno: Can gynted ag y clywai yr erlidwyr am ei ddyfodiad, ymgasglasant ynghyd o amgylch y tŷ, gan lawn fwriadu mynu gwledd i'w nwydau cythreulig ar y 'Pengrwn,' y tro hwnw beth bynag. Cynnygiai rhai o'r cyfeillion dychrynedig oddimewn, wisgo Mr. R. mewn dillad benyw, gan obeithio y gallai felly ddianc o'u dwylaw. Ond gwrthodai y gwr da unrhyw ddyfais o'r fath, a chan lawn ymddiried yn yr Arglwydd, agorai y drws ac aeth allan i'w canol, a dechreuai ymddyddan å hwy dan y fath arddeliad grymus, fel y ffoisant o'i bresennoldeb mewn dychryn mawr.

Yn fuan ar ol y tro hwn, symudai rhieni gwrthddrych hyn o Gofiant, o sir Gaernarfon i blwyf Llanrhystyd, Ceredigion, i fyw, er mwyn cael llonyddwch oddiwrth yr erledigaeth, ac hefyd fwynhau gweinidogaeth werthfawr y Parch. D. Rowlands; ac yno diweddasant eu hoes, gan ddyfal geisio gwlad well a hono yn un nefol. Derbyniwyd Mary, eu merch uchod, i gyfundeb Eglwys Crist gan Mr. Rowlands, yn Llangeitho, lle y bu yn aelod diwyd a ffyddlon am flynyddoedd meithion. Mewn rhan ddilynol o'i hoes, yr oedd yn adnabyddus wrth yr enw Mary gwraig John Jones, Trefaes, blaenor gyda'r Trefn. Calfinaidd yn Bethania, ger Llangeitho.

Yn y flwyddyn 1818, symudai ei phriod a hithau a 5 o blant o Gymru i'r America, a sefydlasant yn y ddinas hon. Bu ei phriod farw yn fuan ar ol eu dyfodiad yma; a mynych y soniai am ei ymadawiad, fel un yn cael mynediad helaeth i mewn i lawenydd ei Arglwydd; yr hyn a barai lawer o gysur i'w meddwl hi a'i phlant yn eu galar ar ei ol. Yn ei thrallod dwys y pryd hyn, ymgysurai yn yr Arglwydd, ei hoff a'i sicr ymwared bob amser; ac yn fuan dechreuodd gynnal cyfarfod gweddi yn ei thŷ yn yr iaith Gymraeg, (y cyntaf oll yn Cincinnati.) Nid oedd ond ychydig o deuluoedd Cymreig yn y ddinas y pryd hyny, felly ni byddai yn aml dros ddau deulu yn eu cyfarfodydd, ond cynnyddodd pethau yn raddol, a chyn ei hymadawiad, cafodd weled yr Achoe a garai mór fawr, a golwg llawer mwy llewyrchus a blodeuog arno. (Gwel 'Cyfaill,' Cyf. I. tu dal. 233.)

Ni bu ei chystudd olaf dros naw diwrnod yn ei barhad, ond yr oedd yn flin a llym iawn. Tra chymylog ydoedd ar ei meddwl yn y dyddiau blaenaf o hono, ond gweddiai yn daer, a dymunai ar ereill weddio gyda hi am doriad gwawr; ac ymdrechai ganu y llinellau hyny—

> "Mae arnaf eisiau beunydd, Cyn fy medd, cyn fy medd," &c.

Fel yr oedd yn nesu yn mlaen i'r Glyn, atebid ei gweddiau blaenorol i raddau helaeth, goleuai lawer ar ei henaid, a chyda theimladau meddwl lled gysurus, ymdrechai ganu yr hen odl felus hono—

> "Mi gysgaf hûn yn dawel, Dros enyd yn y grafel," &c.

Coffai amryw ranau o'r Ysgrythyrau gydag effeithiau dwys iawn, yr hyn a roddai ar ddeall i ni, iddi fod yn ddigon doeth yn ei bywyd a'i hiechyd i chwilio am Graig yn sylfaen.

Unwaith dygwyddai i'w phriod fyned o'i golwg am fynud, gofynodd am dano, yr hwn a'i hatebodd ei fod gerllaw; yna dywedai, 'mai yn dda genyf eich bod yn agos, 'ac,' ychwanegai gydag effaith ddwys, 'y mae Cyfaill a lŷn yn well na brawd.' Dro arall edrychai ei merch, Mrs. Rosser, a'i phriod arni dan wylo, wrth weled grym ei chystudd. Dywedai Mr. R. wrthi, 'fod yn ddrwg ganddo weled ei chystudd mór drwm, ond efallai eich bod yn cael cymhorth gan yr Arglwydd i ymgynnal dan ei bwys.' Atebai, 'Ydwyf, ydwyf: trwyddo Ef gallaf bob peth.' Yn fuan gwedi hyn, rhoddai angeu ei ddyrnod olaf ar ei phabell, ac ehedai ei hysbryd, fel yr ydym yn llawn hyderu, i dragywyddol ddedwyddwch.

Dygwyddai y Parch. H. E. Rees, fod yn y

ddinas ar amser ei marwolaeth, a chyflawnai ef y gwasanaeth erefyddol ar yr achlysur. Pregethai oddiwrth Luc xx. 36, i dorf luosog o wrandawyr galarus; ac yn ganlynol, dodwyd ei llwch i orphwys gyda llwch ei pherthynasau, a fuont feirw o'i blaen yn yddinas hon, hyd ganiad yr udgoro diweddaf.

I dawel dir y bywyd,
Y drigfan hyfryd fry,
Aeth Mary o wlad y gofid,
I gwmni ei Phrynwr cu;
Caiff hyfryd syllu arno,
A garodd ar y llawr,
A bod yn debyg iddo
I dragwyddoldeb mawr.

I ni bu ei marwolaeth
Yn achoe galar dwys,
A chalon drom gan hiraeth,
Ni a'i rhoisom dan y gwys:
Caiff yno ddalluddedu,
A gorphwys yn y pridd,

Nes delo'r awr i fyny Daw caethion angeu'n rhydd.

Dilynai'r addfwyn Iesu.

Dros driugain mlynedd maith,
Gan wrtho ddyfal lynu
Drwy ystod hir ei thaith;
Ac ar ei râs gorphwysai
Am nerth i ddwyn y groes,
Ac ynddo ymddigrifai
Dan bob ryw chwerw loes.

Trwy fyd terfysglyd garw,
A 'stormydd lawer mil.
A mynych frwydr chwerw,
Hi gadwai y llwybr cul;
O dón i dón, cyrhaeddai
Yr hafn ddymunol wiw,
A'r olaf dón oedd angeu,

A'i treiglai at ei Duw. Cincinnati.

T. L. H.

Buwingddiaeth.

Y Rhif Saith.

Geill y casgliad dyddorol ac hynodol a ganlyna o ddefnyddiad y Rhif Saith, trwy yr holl Ysgrythyrau, fod yn effeithiolach foddion i gymhell ieuengctyd ac ereill i chwilio y tu daleni cyssegredig, na chyfrolau wedi eu hysgrifenu yn bennodol i'r dyben; o ba herwydd, erfyniaf le iddo yn eich Misolyn cyfeillgar. Cymerwyd ef allan o Newyddiadur Saesonaeg.

Mewn chwe' diwrnod y perffeithiwyd gwaith y greadigaeth, y 7fed a gyssegrwyd i orphwys. Ordeiniwyd cadwraeth santaidd o'r 7fed o'r 7fed mis i blant Israel, y rhai a gadwent ŵyl 7 niwrnod, ac a arosent yn eu pebyll 7 niwrnod; gorchymynwyd y 7fed flwyddyn i fod yn Sabboth o orphwysfa i bob peth; ac yn niwedd 7 waith 7 mlynedd yr oedd y Jubili fawr yn dechreu. Pob 7 mlynedd yr oedd y tir yn aros yn fraenar. Pob 7 mlynedd yr oedd rhyddhad cyfraenar.

ffredinol oddiwrth bob dyledion, a phob caethwas yn cael ei ollwng yn rhydd. Oddiwrth y gyfraith hon dichon y tardda yr arferiad o rwymo dynion ieuainge i 7 mlynedd o egwyddor-wasanaeth, (apprenticeship,) ac o gospi troseddwyr celyd ag alltudiaeth neu garchariad o 7 mlynedd, dwy waith 7, neu dair gwaith 7. Pob 7 mlynedd y gorchymynwyd darllen y gyfraith i'r bobl. Gwasanaethodd Jacob 7 mlynedd am Rahel, ac hefyd 7 mlynedd ereill. Cafodd Noah 7 niwrnod e rybudd o'r dylif, ac a orchymynwyd i gymeryd o adar yr awyr i'r arch bob yn 7, ac o anifeiliaid glân 7; cyffyrddodd yr arch â'r ddaear ar y 7fed mis; ac yn mhen 7 niwrnod anfonwyd colomen, a thrachefn yn mhen 7 niwrnod wedi hyny. Y 7 mlynedd o lawnder a'r 7 mlynedd o newyn, a ragfynegwyd yn mreuddwyd Pharao trwy y 7 o wartheg tewion a'r 7 culion, a'r 7 o dywysenau llawnion a'r 7 deifiedig. Yr oedd yr anifeiliaid i aros a'r 7 deifiedig. Yr oedd yr anifeiliaid i aros gyda'r fam 7 niwrnod, ac ar ddiwedd y 7fed i gael eu cymeryd ymaith. Trwy yr hen gyf-raith gorchymynid i ddyn faddeu i'w frawd a droseddai yn ei erbyn 7 waith; ond tynerwch y dadguddiad olaf o grefydd, a estynai ei fa-ddeugarwch i 70 o weithiau 7. 'Os Cain a ddielir 7 waith, yna Lamech 70 a 7 waith.' Yn ninystriad Jericho, yr oedd 7 o offeiriaid yn dwyn 7 o udgyrn 7 niwrnod. Ar y 7fed dydd amgylchynasant y ddinas 7 waith, ac ar ol y 7fed waith y syrthiodd y muriau. Parotédd Balaam 7 o fustych a 7 o hyrddod yn ebyrth. Crogwyd 7 o feibion Saul i atal newyn. Erlidiodd Laban ar ol Jacob taith 7 niwraed. Eisteddodd cyfeillion Job gydag ef 7 niwrnod a 7 noswaith; ac offrymwyd 7 o fustych a 7 o hyrddod yn iawn drostynt am eu hanwiredd. Dafydd pan yn dwyn yr arch i fyny a offrymodd 7 o fustych a 7 o hyrddod. Anfonodd Elias ei was 7 waith i edrych am y cwmwl. Hezeciah wrth lanhau y deml, a offrymodd 7 o fustych a 7 hwrdd a 7 o eifr yn bech-aberth. Plant Israel, pan y cymerodd Hezeciah yr alloran dyeithr ymaith, a gadwasant ŵyl y bara croyw niwrnod, a thrachefn 7 niwrnod ereill. oedd gan y brenin Ahasueras 7 o ystafellydd-ion, gwledd o 7 niwrnod, anfonodd i gyrchu y frenines ar y 7fed dydd; yr oedd gan y frenines Esther 7 o forwynion i weinu iddi; yn y 7fed flwyddyn o'i deyrnasiad y cymerwyd Esther ato. Bu Solomon 7 mlynedd yn adeiladu y deml, ar gyssegriad yr hon y gwleddodd 7 ni-wrnod. Yr oedd yn y tabernael 7 o luserni; 7 niwrnod a bennodwyd i wneyd cymmod ar yr allor, a mab yr offeiriad a ordeiniwyd i ymwisgo yn ngwisgoedd ei dad. Plant Israel a fwyttasant fara croyw 7 niwrnod. Rhoddodd Abraham 7 o hespynod i Abimelech fel côf-arwydd am y pydew. Galarodd Joseph 7 niwrnod am Jacob. Dywed y Rabbiniaid fod Duw yn defnyddio y gallu atebol i'r rhif hwn i berffeithio mawredd Samuel—mae ei enw ef yn ateb i allu y llythyrenau yn y gair Hehraeg; o herwydd hyn Hannah, ei fam, yn ei dyolchgarwch a ddywed, 'Esgorodd yr anmhlantadwy ar 7.' Rhoddir hanes 7 o adgyfodiadau yn yr Yagrythyrau:—mab y weddw gan Elias, mab y Suna-mees gan Eliseus, y milwr a gyffyrddodd ag esgyrn y prophwyd, merch penaeth y synagog,

mab y weddw o Nain, Lazarus, a'n Harglwydd Bendigedig. Allan o Mair Magdalen y bwriwyd 7 o gythreuliaid. Yr Apostolion a ddewisasant 7 o ddiaconiaid. Enoch, yr hwn a symudwyd, oedd y 7fed o Adda, a Iesu Grist y 77 mewn llîn uniongyrch. Ein Hiachawdwr a lefarodd 7 o weithiau ar y groes, ar yr hon yr arosodd 7 o oriau; ymddangosodd 7 o weith-iau; ar ol 7 waith 7 niwrnod anfonodd yr Ys-bryd Glân. Yn ngweddi yr Arglwydd y mae 7 o erfynebion, yn cael eu cynnwys mewn 7 waith 7 o eiriau, gan adael allan y rhai nad ydynt ond yn unig o gyssylltiad leithyddawl. O fewn y rhif hwn y cyssylltir holl ddirgeledigaethau Llyfr y Dadguddiad, cyfeiriedig at 7 Eglwys Asia; ymddangosai 7 ganhwyllbren aur, a 7 seren yn llaw ddehau yr Hwn oedd yn y canol; y 7 lampau y rhai ydynt 7 ysbryd Duw; y llyfr a'r 7 sêl; yr oen a 7 o gyrn a 7 o lygaid; 7 angel a 7 sél; 7 brenin; 7 daran; 7 mil o ddynion yn lladdedig; y ddraig a 7 ben a 7 corn; y bwystfil a 7 ben; 7 angel yn dwyn 7 plâ, a 7 phiol o lâd. Yr oedd gweledigaeth Daniel yn 70 o wythnosau. Ymborthodd Nebucodonosor ar laswellt y maes am 7 mlynedd. Yr oedd henuriaid Israel yn 70. Hefyd fe rifwyd & nefoedd, 7 blaned, 7 seren siriol, 7 o ddoethion, 7 campwyr Cristnogwlad, 7 o dôn-nodau mewn cynghanedd, 7 o liwiau gwreiddiol, 7 pechod marwol, 7 sacrament yn yr eglwys Rufeinig. Ystyrid fod y 7fed mab wedi ei gynnysgaeddu â doethineb tra rhagorol; tybir eto gan rai bod 7fed mab 7fed mab, yn meddu y gallu o iachau clefydau wrth ei ewyllys. Cyffelybir perffeithrwydd i aur wedi ei buro 7 waith yn y tân; ac eto fe ddywedir 'Yr ydych yn fy nychryn o'm 7 synhwyr.' Gynt nid oedd plentyn yn cael ei enwi nes y byddai yn 7 niwrnod oed, gan na chyfrifid ei fod yn cael bywyd cyflawn, hyd y dydd cylchol hwnw; mae'r dannedd yn tarddu allan yn y 7fed mis, ac a fwrir ac a adnewyddir yn y 7fed flwyddyn, pryd y mae babandod yn cael ei gyfnewid i blentyndod; yn mhen tri 7 o flwyddi mae'r cynneddfau wedi dyfod i addfedrwydd, mae dyndod yn dechreu, ac yr ydym yn gymhwys yn ol y gyfraith i weithredoedd gwladol a dinasyddol; pan yn bedair gwaith 7 mae dyn yn y mwynhad o'i nerth; yn bum' gwaith 7 mae yn gymhwys i fasnach y byd; am chwe' gwaith 7 y mae yn dyfod yn sobr a doeth, neu byth; yn 7 waith 7 y mae yn ei *apogie*, (y man uwchaf,) ac o'r pryd hwnw dechreua wan-hau; yn wyth gwaith 7 y mae yn ei glimacter-se cyntaf; yn naw gwaith 7, neu 63, y mae yn ei brif glimacterie, neu flwyddyn o berygl; am ddeg gwaith 7, neu ddeng mlynedd a thriugain, yn ol y Prophwyd Breninol, yn nherfyniad cyffredin oes dyn. Yr oedd 7 o bennaethiaid o flaen Thebes. Yr oedd yn rhaid taenellu y gwaed 7 gwaith o flaen yr allor. Yr oedd Naaman i ymolchi 7 gwaith yn yr Iorddonen. Yn mhob gosodiad santaidd o buredigaeth, cyflwyniad neu gyssegriad, yr oedd yr olew neu ddwfr yn cael ei daenellu 7 gwaith. Yr oedd i dy Doeth-ineb yn y Diarhebion 7 golofn. Glynsafager, Pa.

Tair sail doethineb; dysg yn ieuengctyd, côf yn cadw, synwyr yn deall.

Parhad Cospedigaeth yr Annuwiol mewn byd arall.

Cyhoeddir y sylwadau rhagorol yma mewn cyfeiriad at ofyniad R. A. H., Leyden, tu dal. 151.

Amrai ranau o'r Beibl, wrth son am gospedigaeth byd arall, a wnant hyny mewn geiriau yn dynodi parhad annherfynol. (Dan. xii. 2.) Y pryf a boena drigolion annwn, sydd bryf nad yw yn marw, a'r tân a lysg yn ngherwyn digofaint Duw, sydd anniffoddadwy. (Marc iii. 29; 2 Thes. i. 8, 9; Judas 7; 2 Pedr ii. 17; Dat. xiv. 11.) Ymddengys i mi fod yr ysgrythyr uchod yn benderfynol iawn ar y pwnc. rhai hyn a ant i gospedigaeth dragwyddol, ond y rhai cyfiawn i fywyd tragwyddol.' Dywedwn wrthych fod y geiriau hyn yn benderfynol, am y defnyddia ein Hiachawdwr yr un gair i osod ailan barkad cosp yr annghyfiawn, ag a ddefnyddia i osod allan barhad dedwyddwch y cyfiawn. Cymhwysir y gair tragwyddol at y naill fel y liall, heb unrhyw awgrym o wahaniaeth. Eglur yw, gan hyny, nas dylem wahaniaethu eu hystyr, oddigerth fod rhanau ereill o'r ysgrythyr yn ein harwain i hyny; ond nid felly y mae, defnyddir y gair mewn manau nifeiriol ereill yn yr un modd, heb fwy o awgrym y dylem wneuthur gwahaniaeth yn eu harwyddocâd, nag sydd yma. Yn awr, sylwer, os yw y gair tra-gwyddol yn y lle cyntaf, o barthed cosp ddyfodol, yn derfynedig, paham nad yw yr olaf, o barthed dedwyddwch dyfodol? Os gwrthbrofwch dragwyddoldeb cosp ddyfodol, drwy ddywedyd nad hyny yw ystyr y gair yn y rhan flaenaf o'r adnod, onid allaf fi yr un mor gyfiawn wrthbrofi tragwyddoldeb mwyniant dyfodol, drwy haeru nad hyny yw ystyr y gair yn y rhan olaf o honi? Neu, os yw y gair yn dynodi parhad diderfyn gyda golwg ar y nef, oni ddylai, yn ol tegwch cystrawen, ddynodi yr un peth gyda golwg ar drueni?

Ond gwrthddadleuir, drwy ddywedyd, yw y gair yn anhebgorol yn dynodi parhad di-ddiwedd.' Gwir iawn, ond (fel y gofyna ysgrifenydd galluog) a ddengys y berniaid hyn i mi air Groeg neu Hebraeg a wna hyny! Os dygant hwy gerbron ymadroddion cryfach na'r sawl a ddefnyddir gan yr ysgrifenwyr santaidd, rhoddir y rheswm hwn i fyny. Annichon iddynt ddefnyddio geiriau cryfach nag a feddai yr iaith yr ysgrifenent ynddi; ac nid ydynt wedi defnyddio ond y cryfuf ar y mater hwn. Yn wir, defnyddiant yr ymadroddion cryfaf hyny hefyd yn y modd mwyaf gochelgar, er rhoddi iddynt yr holl rym ag oedd ddichonadwy. geiriau a gyfieithir *tragwyddol*, aion aion**es, a** ddefnyddir yn eu hystyr symlaf i ddynodi oesau, neu gyfnodau yn y byd hwn; ond yn eu ffurfiad ad-ddyblyg, Alones ton Alonon, yn oesoesoedd, ni chymhwysir gymaint ag unwaith yn y Testament Newydd ond at Dduw, Crist, dedwyddwch dyfodol y saint, cosp ddyfodol yr annuwiol. Dylid cadw hyn mewn cof, o herwydd arweinir ni yn anocheladwy i benderfynu fod ystyr yr ymadrodd, yn y cymhwysiad olaf o hono, yr un ag yn yr anghreifftiau ereill,—fod yr un gair yn

cael ei ddefnyddio i oeod allan barhad oes y Jehofa, ac eiddo cosp yr annuwiol; ac na ddef-nyddir yr ymadrodd yn y dall hwn, ond am wrthddrychau diderfyn, Duw, Crist, a byd arall. Ar yr un sail, gan hyny, ag y dirymwch ein crediniaeth yn nhragwyddoldeb gwaeau byd a ddaw, yr ydych yn gwanhau fy nghrediniaeth yn anfarwol oes fy Nuw,—yn gwneuthur yn arswydol o amheus 'fywyd annherfynol fy Ngwaredwr; ac yn tynu llen dywell ddu dros oleuni llachar yr uchel nef, drwy ddysgu y bydd terfyn ar ei mwynderau. Pe gofynid i chwi brofi fod Duw yn byw byth, sut y gwnelech hyny? Onid drwy ddyfynu allan o'r ysgrythyrau brofion ad punctum, ei fod yn Dduw o dragwyddoldeb i dragwyddoldeb, &c. ! Ystyriwch hyny yn benderfynol. Yr un modd, onidê, y profech fywyd diderfyn Iesu, neu barhad diddiwedd nefol ogoniant. Gan hyny, os yw tystiolaeth uniongyrchiol yn ddigon i brofi y bydd Duw fyw byth, &c., am y dyweda yr ysgrythyrau hyny mewn geiriau eglur; onid yw yr un dystiolaeth yn dywedyd yn benodol yr un peth, a hyny yn yr un geiriau, yn gyffelyb ddigonol i brofi annherfyndod cospau byd i ddyfod? Yn y naill amgylchiad cydnebydd pawb ddigonedd dystiolaeth, paham nad yn y llall?—Parch. D. R. Stephen, Cas' Newydd.

BRIW-FWYD.

"Cesglwch y briwfwyd gweddill, fel na choller dim."

Prynedigaeth ydyw gwaith Crist Iesu fel Mechniydd, yn mawredd ei gariad, yn rhoddi ei hun dros bechaduriaid—yn talu; eu dyled a dyoddef eu coeb; mewn canlyniad i hyny, yn eu gwaredu oddiwrth felldith y ddeddf—llywodraeth pechod, yn nghyd a'i lygredd—ac yn y diwedd o feddiant y bedd.—Y Parch, J. Charles.

Ffynon fechan a sychai yn fuan ydyw sancteiddrwydd y Cristion, ond fel y mae yn dal cyssylltiad a'r môr diderfyn a difesur.— Y Parch. O. Thomas.

Mae dyn wrth hechu yn myned yn erryn Duw; pan mae Duw yn cosbi mae'n myned yn erbyn y dyn. Mae'r dyn wrth bechu a'r ddeddf dan ei draed; ond pan yn cael ei gosbi mae'r dyn dan draed y ddeddf.

Mae Duw yn dangos mwy o'i allu yn ei amynedd at y pechadur; nag a ddengys o'i allu yn ngosbi y pechadur; dangosa ei allu mewn amynedd yn ei lywodraeth arno ei hun.—Y Parch. H. Roberts.

Y prawf egluraf eill y Cristion gael, y ceiff wasanaethu Duw y tu fewn i'r llen, ydyw ei fod yn ei wasanaethu y tu allan iddi.— Y Parch. J Jones.

Ffynon yw y Bibl i ddisychedu mewn anialwch. Blwch arogl mewn byd llygredig.

Celfyddyd=waith.

ARGRAFFU.

(Parhad o du dal. 167.)

Rhaid i'r darllenydd ddeall fod y rhan fwyaf o'r cyfrolau a'r llyfrau a soniwyd am danynt yn flaenorol i hyn wedi eu hyagrifenu nid ar bapur, fel yn ein dyddiau ni, ond ar heeg afon yr Aipht, a memrwn.

Nid yw papur ond peth diweddar, mewn cydmariaeth i'r papyrus a'r memrwn; ac yn un o ysgrifau Montfaucon, dywedir ddarfod cael papur o gotwm allan yn yr ymerodraeth ddwyreiniol (pa un yw hono nis gwn i) oddeutu diwedd y nawfed neu ddechreu y ddegfed ganrif. A chesglir hyn hefyd oddiwrth rai ysgrifau Groegaidd, ag sydd ar bapur yn dwyn dyddiad y flwyddyn yr ysgrifenwyd hwynt arnynt.

Mae yn hysbys i'ch darllenwyr, ond odid, fod papur yn cael ei wneuthur yn awr o hen liain, &c., a adnabyddir yn gyffredin genym wrth yr enw rags. Ond nid yw yr holl rags sydd yn Lloegr yn ddigon i gynnyrchu y bymmed ran o'r papur a ddefnyddir genym; ac y mae Ffraingc, Holland, a Belgium, yn gwahardd, o dan ddirwyon trymion, i neb fyned a rage i wiedydd ereill, am fod arnynt angen am danynt eu hunain. Y mae Yspaen a Phortugal hefyd yn gwahardd hyn. O Itali a'r Almaen y cyflenwir diffygion Lloegr a'r Taleithiau Cyfunol a'r nwyddau hyn. Ac o herwydd y diffygion hyn y mae llawer cais wedi ei roddi ar wneuthur papur o risgl yr helyg a'r drain, &c., ac y mae rhai braint-lythyrau wedi cael eu roddi am y ddyfais o wneuthur papur o wellt. Yn y flwyddyn 1830, yr oedd y doll a roddwyd ar rags, yn nghyllidfa Llundain, yn ddwy fil a dan cant o bunnau. Ac yn awr, yn lle cynhyrfu crocodiles y Nilus, trwy ddwyn yr hesg oddiar ei glanau, a'u hollti yn y canol, a thynu y bilionen deneu allan, neu ymdrafferthu gyda chrwyn defaid, cawn lén o bapur yn rhad i ysgrifenu at gyfaill a chydnabod, neu i drosglwyddo ein meddyliau i genedlaethau eto heb eu geni.

Wedi crwydro eto, yn y Traethawd hwn yn ol fy arfer, yn mhell oddiwrth y testun, er efallai nad yw yn hollol oddiwrth bethau yn dwyn perthynas âg ef, nesawn yn awr i sylwi yn fanylach ar argraffu.

Yn ol cofnodau Chineaidd, ceir allan fod y gelfyddyd o argraffu mewn ymarferiad yno er ys oesoedd lawer, pan ydoedd y Chineaid o dan deyrnasiad Ming Tsong y cyntaf, ail ymerawdwr ymerodraeth Tartari. Ac er profi ei hynafiaeth yn China, y mae Father Du Halde yn coffhau yr hyn a ganlyn, fel y'i rhoddid gan hen awdwr, o ysgrif-bin yr ymerawdwr enwog Van Vong, yr hwn a flodeuodd oddeutu mil a chant ac ugain o flynyddoedd cyn Crist:—

'Fel na ellir gwneyd y gareg 'Me' (gair yn arwyddo inc yn iaith y Chineaid,) a'r hon yr arferir duo y llythyrenau cerfiedig, byth yn wyn; felly calon a ddu'r gan lygredigaeth a geid w ei duwch am byth.'

Ac v mae vr ymadrodd bychan hwn wedi peri i luaws o ysgrifenwyr benderfynu fod argraffu yn adnabyddus yn y dwyrain ychwaneg na

thair mil o flynyddoedd yn ol.

Ond i adael y Chineaid, a dyfod yn nes adref. ni a gawn dair tref enwog ar y Cyfandir mewn ymryson mawr yn nghylch yr enwogrwydd o fod argraffu wedi ei ddyfeisio a'i ddechreu ynddynt, nid amgen Haerlem, Mentz, a Strasburg: ond oddiwrth y rhesymau cedyrn a roddir pro and con, o blaid ac yn erbyn, ni feiddiaf eistedd

yn farnydd i gadarnhau y naill na'r llall.

Dywed awdwr y llyfr a nodais yn y dechreu
(Dictionary of Printers) fod yr anrhydedd o ddyfeisio argraffu yn perthyn i Laurence Coster, brodor o Haerlem, yr hwn a gafodd allan gyntaf y modd i argraffu llythyrenau ar bapur å blociau cerfiedig o goed. Ond os o'r amser y dyfeisiwyd llythyrenau unigol symudadwy (h. y. pob llythyren ar ei phen ei hun,) os o'r pryd hyny, meddaf, y dyddiwn amseriad dyfeisiad y gelfyddyd o argraffu, yna y mae John Guttenberg, o Mentz, a Schoffer a Faust, yn yspeilio Laurence Coster o'r anrhydedd yn lân.

Y mae Hadrianus Junius wedi ysgrifenu yn helaeth o blaid Coster, gan roi darluniad o'i dŷ ac o'i weithdŷ hefyd: ac yn nghorph yr hanes dywed fod Coster wedi cyflogi gweithwyr, ac i un o honynt, ar brydnawn Nadolig, tra yr oedd y teulu oll yn yr addoliad, grynhoi holl arfau argraffyddol Coster, a dianc a hwy ymaith, yn gyntaf i Amsterdam, ac oddiyno i Cologne, ac yn ddiweddaf oll i Mentz, lle y gallodd sefydlu ei hunan mewn gwaith, ac y cafodd lonydd i fedi

ffrwyth ei yspail.

Mr. Ottley wedi hyny a ddywed ei fod o'r farn fod Junius wedi camsynied canys dywed ese (Junius) iddo dderbyn ei hanes gan un Quirinus Talesius, yr hwn a glywodd un Cornelius, a weithiai gyda Coster, yn adrodd hyny. Ac oddiwrth y cofnodau a gafodd Meerman yn eglwys S. Bavon, yn Haerlem, rhaid fod y Cornelius hwn yn ddeg a phedwar ugain oed yn y flwyddyn 1496, ac o ganlyniad ei fod yn rhyw Gornelius anhysbys ar ddalenau hanesyddiaeth.

Mae awduron yn amrywio hefyd mewn perthynas i'r person a gyffawnodd y lladrad a soniwyd. Mae Scriverius yn cyhuddo Guttenberg o'r lladrad; ac ereill John Maidenbachius; ac ereill John Petersheimius; ond y mae yn fwy tebygol mai Geinssleisch yr hynaf, yr hwn medd Kohlerus, a ddaeth i Mentz yn y fl.

1441, oedd y lleidr, wedi y cwbl.
Yn mhellach na hyn, ni wnaf ddamsang ar amynedd eich darllenwyr; ond wedi darllen yr holl resymau o bob tu, meddyliwyf y gellid casglu hyn yn ddiogel, Mai i John Gutten-BERG y perthyn yn gyfiawn y teitl o Dad Argraffyddiaeth; i PETER SCHOPPER y titl o Dad y llythyrenau tawdd; ac i John Faust yr enw o fod yn Noddwr haelionus iddynt, trwy ba un galluogwyd y gelfyddyd werthfawr hon i roi llam mawr iawn at berffeithrwydd yn ei mabandod, a'i dyddiau cyntaf.

Galarus meddwl fod y gelfyddyd ardderchog hon, ag sydd yn cofnodi dechreuad a chynnydd y celfyddydau ereill, ac mor wasanaethgar hefyd iddynt, a'i dechreuad ei hunan yn gorwedd dan nifwl amheuon a dadl, ac wedi neidio i sylw ac ymarferiad cyffredinol, fel eiddo wedi ei ladratta, a'i ddwyn trwy drais.

(I'w barhau.)

Amrywiaeth.

BEDD-ARGRAFF

Y diweddar Barch. E. RICHARD, Tregaron.

Cyfansoddwyd y Bedd-argraff canlynol gan y Parch. Henry Rees, Liverpool, ac y mae yn gerfiedig ar feddfaen y gwr enwog uchod, yn mynwent Tregaron, air Aberteifi; a diau y pår ddywenydd i'n darllenwyr guel cyfargraff o gyfansoddiad mor brydferth, er coffadwriaeth am wrthddrych a berchid mor uchel.

Y PARCH. EBENEZER RICHARD, yr hwn a fu farw Mawrth y 9fed, 1837, yn 56 mlwydd oed. Y Gareg hon

a gyfodwyd gan ei deulu a'i gyfeillion, nid i adrifo rhinweddau y marw, nac ychwaith i gyhoeddi eu galar hwy am dano, canys 'y galon sydd yn gwybod chwerwder ei henaid ei hun, a'r dyeithr ni bydd gyfranog

o'i llawenydd hi.' (Diar. xiv. 10;) ond fel arwydd o'u cydnabyddiaeth o ras Duw

yn y gwas ffyddlawn,

yr hwn y mae ei glod drwy yr holl eglwysi. Anrhegwyd ef yn helaeth iawn

å'r holl ddoniau dewisol sydd yn prydferthu Dyn, Cristion, a Gweinidog yr Efengyl: ei gyfansoddiad corphorol ydoedd gryf,

ei olygiad yn urddasol a holl addurniadau y dyn oddi allan oeddynt gywir bortread o ragoriaethau tywysogaidd

y dyn oddimewn. Doethineb a chryfder ei feddwl, cadernid a chywirdeb ei farn, bywiogrwydd ei ddychymyg, a lledneisrwydd

ei deimladau, yn nghyda dwfn eneiniad ei ysbryd, a'i haddasent i waith y weinidogaeth, ac a ennillent iddo radd dda yn eglwys Dduw.

Ei dalentau oeddynt amryw, ond ei destun ydoedd un,-

'Iesu Grist, a hwnw wedi ei groeshoelio:' i'w ddyrchafo Ef,

cyssegrai yn ffyddlawn holl ymadferthoedd grymus ei feddwl ar hyd ei oes; serchiadau ei wrandawyr lluosog a grychneidient wrth ei glywed yn traethu am dano Ef.

a'i athrawiaeth a ddefnynai arnynt fel zwiaw.

Doeth a diwyd ydoedd, fel Paul i blanu; tyner a gwlithog, fel Apolos, i ddyfrhau.

I'r gydwybod gysglyd a difraw yr ydoedd yn fab y daran; ac i'r ysbryd cys-tuddiedig yn fab dyddanwch. Yn mysg

Ieuengctyd yr Ysgolion Sabbothol,

a Henuriaid yr Eglwysi yn y Gymanfa Fawr,
trigai fel brenin mewn llu.
Ei addysgiadau a dderbynid fel deddf,
ac a berchid fel doethineb yr oracl.
Hwy a wrandawent arno, ac a ddysgwylient;
a dystawent wrth ei gynghor:
ar ol ei ymadrodd ni ddywedent hwy eilwaith;
a'i ymadrodd a ddyferai arnynt hwy.
Cyfodai yn lle ei dadau,
(gyda'r Trefnyddion Calfinaidd,)
i berffeithio eu gwaith,
ac i iawn drefnn y pethau oedd yn ol
yn yr eglwysi a blanasant:
ac wedi gorphen ei waith,
hunodd gyda hwy yn yr Arglwydd, a chasglwyd
ef at ei bobl.

SEFYLLFA BRESENNOL Y SAMAR-IAID.

Mae y Samariaid yn awr wedi eu darostwng o fod yn genedl luosog i fod yn gyfundeb bychan iawn. Nid oes onid deg-ar-hugain o ddynion yn talu trethi, ac ychydig os neb yn cael eu hesgusodi: ac felly nis gellir eu cyfrif oll yn fwy na chant a hanner o eneidiau. Mae un o honynt mewn amgylchiadau cyfoethog, ac wedi bod am amser maith yn ysgrifenydd y Mutesellim Nabulus, a daeth yn un o'r dynion mwyaf cyfrifol a galluog yn y dalauh. Yn ddiweddar gwrthweithiwyd ei ddylanwad ar y llywodraeth gan gopt; ac yn awr, nid yw yn dal ond yr ail swydd yn unig. Ei enw ydyw El'-Abdes Sam-ary. Nid yw y lleill o'r Samariaid yn hynod am ddim-eu cyfoeth na'u tlodi ychwaith. Nid oedd y rhai a welsom ni o honynt yn meddu ffurf gwynebpryd Iuddewig, na dim yn hynod i'w gwahaniaethu oddiwrth y brodorion ereill. Y maent yn cadw eu Sabboth ar ddydd Sadwrn, a hyny gyda manylrwydd mawr. Ni chaniatant gyflawni un gorchwyl, na marchnata, na pharotoi bwyd na goleu tán, ond gorphwysant yr holl ddiwrnod oddiwrth eu galwedigaethau. Ar nos Wener y maent yn gweddio bawb yn eu tai, ac ar ddydd Sadwrn y maent yn cynnal gweddiau cyhoeddus yn eu synagog—y boreu, ganol dydd, ac yn yr hwyr. Cyfarfyddant hefyd yn eu synagog ar eu huchel wyliau, a'u newyddloerau, ond nid ar bob diwrnod. Nid ydynt yn darllen y gyfraith bob Sabboth, ond yn unig ar rai gwyliau. Pedair gwaith yn y flwyddyn yr ânt mewn gorymdaith rwysgfawr i fynydd Gerisim (Jabel et Tur,) i addoli. Ac yr amser hwn y maent yn dechreu darllen y gyfraith wrth gychwyn, ac yn ei gorphen ar gopa y Y pedair gwaith hyn ydynt—Gwyl y Pasg, pryd y maent yn taenu eu pabell ar y mynydd yr holl nos, ac yn aberthu saith oen ar fachludiad haul; a dydd y Pentecost; a Gwyl y Pebyll, pryd y maent yn ymdeithio yma mewn bythod wedi eu hadeiladu a changau y pren mefus; ac yn olaf ar Ddydd mawr y cymmod, yn y cynhauaf.

Y maent yn parhau yn eu casineb cyntefig tuag at yr Iuddewon; y maent yn eu cyhuddo hefyd o ymadael â'r gyfrâith, trwy beidio ag offrymu y Pasc, a llygru yr hen orgraff, ac amryw o bethau ereill—ac am hyny y maent yn gofalus gadw allan o bob cymundeb å hwy. Os oedd yr Iuddewon gynt yn diystyru y Samariaid, y mae y Samariaid erbyn heddyw, wedi eu llenwi â'r teimladau hyny tuag atynt hwythau, ni wnant na bwyta, nac yfed, priodi, na chymdeithasu gyda'r Iuddewon—dim ond yn unig masnachu â hwynt.——Robinson and Smith's Travels.

Breuddwyd Bhyfeddol.

Rhiwbryd yn ol, breuddwydiodd cerbydwr y breuddwyd dychrynllyd a ganlyn:—Ar noe Sadwm, efe a welai ei hun allan gyda'r cerbyd, yn chwilio am fynedolion; ac, wedi cael cwsmeriaid, gorchymynwyd iddo yru tua rhyw fan benodol. Fel ag yr oedd efe yn myned rhagddo, gan gludo y tramwywyr, efe a feddyliodd ei fod yn gorfod esgyn i fyny ar hyd rhyw riw serth; a phan y cyrhaeddodd i ben uwchaf yr eagynfa. efe a ganfu fod y goriwaered yn llawer mwy peryglus. Modd bynag, gyda llawer o anhawsdra, ese a ddaeth i'r gwaelod; ac fel yr oedd yn cyflymu yn mlaen, daeth at ddôr haiarn anserth o faintioli, yr hon oedd yn llydan agored. Pan yr aeth efe trwodd, canfu ei hun mewn man tywyll cadduglyd, yn mhale yr oedd niferi o dorfeydd poblog wedi eu gwisgo a galar wisg-oedd; yr oedd pawb o honynt, yn ol gwedd eu gwynebau, yn ymddangos eu bod mewn dirfawr boenau meddwl. Ar hyn, efe a arosodd, ac a ofynodd i un o'r dynion truenus, 'Pa le yw hwn!' Efe a atebodd, 'Uffern!' 'Uffern!' (ebai y cerbydwr,) 'meddiannwyd fi gyda drychfeddyliau mwy dychrynadwy am uffern nag sydd yn ymddangos i mi yma; os hyn yw uffern, ni phoenaf fy meddwl yn ei chylch byth mwy fel ag y darfu i mi lawer gwaith!' ol hyn, dywedodd y gŵr (a ymddyddanai âg ef) wrtho, nad oedd uffern mor ddychrynllyd oddiallan ag ydoedd oddifewn; ac fel prawf o hyn, ese a agorodd ei wasg-bais (waistcoat.) ac a ddangosodd ei galon, yr hon oedd yn olwyth o dan fflamilyd! Hyn a frawychodd y cerbydwr yn dra mawr; ond y gŵr a brysurodd i fynegu wrtho, nad ei gyflwr ef yn unig oedd yn goddef v fath arteithiau tumewnol, ond fod vr holl gafaneddwyr a welai yn yr unrhyw amgylchiad; ac a chwanegodd, os byddai iddo ei ddylyn ef, y danghosai ese olygfa waeth. Yna y cerbydwr a wrthododd; ac yn llawn braw ac ofn, ymdrechodd i ddychwelyd; ond er ei ddirfawr dristwch, y gŵr, gyda chynorthwy ereill, a ymaflasant ynddo, ac a wrthodasant ei ollwng, os na wnai efe addunedu y deuai yno drachefn. Ar ol iddo dreio pob moddion i ryddhau ei hun, ond yn ofer, efe a addawodd, os gadawent iddo fyned y pryd hwnw, y deuai efe yn sicr am ddeu-ddeg o'r gloch! Ar ol cael yr addewid hon, gollyngasant ef, ac yntau a yrodd ymaith ar ffrwst. Yna efe a ddeffroodd mewn trallod mawr, ac a adroddodd y cwbl a welsai wrth ei wraig; ond hi a ddiystyrodd ei ddywediad, ac a gysgodd drachefn. Eithr yr adyn truenus ni chysgodd yn hwy; ac yn y bore, efe a ddywedodd ei fod yn ofni y gwnai efe farw yn foan, ac yr â'i i uffern; ac a ddeisyfodd ar ei wraig t

ymofyn am ryw un yn ei le i fyned at y cerbyd y dydd hwnw, o herwydd nad allai ef fyned: nacaodd hefyd fwyta nac yfed dim. Yna ei wraig a ffromodd yn aruthr, a'i gwawdiodd yn erwin, ac a aeth at ei chymydogion i ddywedyd fod ei gŵr yn myned i uffern am ddeuddeg o'r gloch! Hyn a aeth heibio, a'r adyn a aeth yn druenusach o lawer hyd nes y tarawodd yr awrlais ddeuddeg; yna ei wraig a'i rhegodd, ac adywedodd, 'Y mae yn ddeuddeg o'r gloch, ac nid aethoch i uffern eto!' Atebodd yntau, 'Attaliwch eich tafod, canys yr wyf yn myned;' ac yn ebrwydd efe a syrthiodd i lawr yn farw! Wedi hyny, aeth ei wraig i gyflwr o wallgofrwydd!—Simpson's Discourse, 4c.

Cyfoeth yr Henaflaid.

Wrth son am gyfoeth yr henafiaid, digonol yw dwyn cyfrif o drysorau Dafydd frenin ger bron, pan y gwelir yn eglur y gwahaniaeth dirfawr yn ngolud gwyr yr oes hon, mewa cydmhariaeth i'r oesoedd gynt.

Offrymodd Dafydd ar ddwy waith, 927,000 o bwysau o aur tuag at adeiladu y deml; yr hyn yn ol 4 punt yr wns, sydd yn gyfartal i £44, 496,000 o arian Lloegr, neu \$21,536,064,000

o'n harian ni, yn ol \$4 84 y bunt.
Offrymodd hefyd o arian ar ddwy waith, 1,049,300 o bwysau; yr hyn yn ol 5 swllt yr wns, a wna £28,323,000 o arian Lloegr, neu \$13,708,332,000 o'n harian ni

Nid hynyna oedd ei holl olud; canys nid oedd y cyfryw ond megis rhodd tuag at adeiladu y Deml, yn gyffelyb fel y bydd amryw yn ein gwlad ni yn cyfranu tuag at adeiladu Capel. Synied y darllenydd pwy yw y cyfoethoccaf yn ei ardal ei hun, a chaiff weled mai tlawd iawn a fydd mewn cydmariaeth i Dafydd.

Hawdd iawn yw amlygu hyn trwy uno pwysau yr aur a'r arian yn nghyd, yr hyn a wna 1,976,300 o bwysau, sef £72,819,000 o arian Lloegr, neu \$35,244,396,000 o'n harian ni.

Ond i'r darlienydd rannu y pwysau uchod yn dynelli, fe ddaw mawr gyfoeth yr henafiaid yn amlycach i'r golwg; canys fe wna cynnifer o bwysau a enwyd uchod oddeutu 988 o dynelli; ac os felly, fe gymerai cludiad y fath grynswdd o bwysau o aur ac arian yr un nifer o gerti neu droliau, a chyfrif tynell i bob llwyth. Gan hyny, (ac yn ol yr hyn wyf fi yn gofio, arferm yn Nghymru roddi tri phen o geffylau i dynu tynell,) byddai raid cael nerth cynnifer ag un mil naw cant a phedwar-a-thriugain o feirch i symud rhodd Dafydd frenin at y Deml.—Casglwyd o 'Drysorfa'r Athrauon,' gan J. G. H. G.

Cyfoeth yn beryglus.

Yr oedd gan Mr. Cecil wrandawr, yr hwn pan yn ieuangc a fawrygai ei gynghor, ond a esgeulusodd gyfeillach âg ef wedi hyny. Yn mhen rhyw gymaint aeth Cecil deuwiol argefn ei anifel i ymweled âg ef, oblegid ni silai gerdded. Ar ol ei gyfarch fel arferol, dywedai Cecil, 'Yr ydwyf yn deall eich bod mewn sefyllfa beryglus,' Yna ymataliodd, a dywedai ei gyfaill, 'Nid wyf fi yn deall hyny.' 'Tybiais,' ebai Cecil, 'nad oeddych yn deall, a daethym yma i'ch hysbysu. Yr ydych yn myned yn gyfoethog; cymerwch ofal, oblegid y mae hono yn ffordd yr arweinia y diafol lawer ar hyd-ddii ddystryw.' Cafodd hyn effaith ddwys ar ei gyfaill.

Badlenaeth, &c.

YSBRYD DYN MARW.

Syles ar atchied 'NANTGWYNHOEDLE,' tu dal. 151.

Hyberch Olygydd,—Tra yr oeddwn yn bwriadu anfon ateb i 'Mwngialog,' ynghylch ysbryd dyn marw, wele un wedi ymddangos yn Rhifyn Hydref; yr hwn sydd yn wahanol iawn i'm herddo i; am hyny, crafaf yn ostyngedig ar eich gohebydd oddef fy sylw arno.

Dywed N., 'Fod ysbrydoedd y duwiolion mewn lle rhy dda i ddewis dyfod yn ol, pe medrent; o'r ochr arall, fod ysbrydoedd yr annuwiolion yn rhy gaeth mewn carchariad,' &c. Credaf finau hyny: credaf yn hollol yr un peth am eu cyrph hefyd. Ond am fod y diafol yn ymrithio ar lun cyrph dynion sydd amheus iawn genyf, a chan ereill hefyd, (Gwel waith y Parch. T. Charles dan y gair Saul.) Cyfeiria eich gohebydd at sylwad y Parch. P. Williams, ar y 28 bened o I Samuel. Pa ragor sydd yn sylwad P. Williams? Defnyddia resymau yn gywrain, i gadarnhau mai y diafol oedd : ond pa sail sydd o hyny yn y benod? Dywed y sylwad, ' Mae'n ddiau mai nid Samuel, ond y diafol cedd; oblegid pe Samuel, rhaid iddo ddyfod i fyny o'i fodd neu o'i anfodd:' Eithaf gwir. 'Os o'i fodd, yr oedd yn cydsynio â morwyn y Fall, ac yn cadarnhau dewiniaeth.' Ond pa 'sail sydd iddi wneyd dim at ei godi? felly y mae y rhesymau, er mór gywrain ydynt, heb ddim sail iddynt. Onid yw cred P. Williams, yn cadarnhau dewiniaeth hefyd? pan y mae'n cadarnhau fod morwyn, neu yn hytrach, meistres y Fall, yn gallael peri i'r diafol ymrithio ar lun cyrph dynion? oblegid mae pob un gymmaint dewiniaeth a'r llall. Nid oes un sail i'r ddewines wneyd dim at godi, na blino cyrph y saint,—i beri iddo ddyfod i fyny o'i anfodd. Mae yn ddiau fod Saul yn credu, gallai'r dewiniaid godi cyrph o'r beddau; ond gwell genyf gredu Saul o Tarsis na Saul o Gibea, ar y mater hwn: 'O gyflawn o bob twyll,' medd St. Paul. Act. xiii. 10. Twyllo y brenin oedd hithau yn ei feddwl nes gweled Samuel, yna gwaeddodd â llef uchel! Dywedodd yn gyntaf iddi weled duwiau yn codi o'r ddaear; dywedodd hefyd, mai gwr hen yn gwisgo mantell a welodd! Rhaid fod un yn anwiredd.

Addefaf fod llawer wedi camgymeryd cyn hyn, fel mab yn yr Hen Wlad, dybiodd mai Gwrach-y-rhibyn oedd un o gywion y—

Culffred. DALLHUAN.

GOFYNIADAU.

YSBRYD DEWINIAETH.
1 SAMUEL 26.

Mr. Golygydd,-Dymunwyf i chwi neu rai o'ch goheb-

Digitized by Google

The state of

wyr, roddi eglurhad ar y benod hon: Sef, trwy ba awdurdod y dygodd y wraig Samuel i fyny? A phaham nad oedd hi yn adnabod Saul yn fiaenorol i ymddangosiad Samuel? Ond y peth mwyaf neilduol, y mae fy nghymmydog yn dyweyd mai y diafol a ymddangosodd i'r wraig; os felly, beth sydd i feddwl wrth y duwiau yn derchafu o'r ddaear? 'Yntau a ddywedodd wrthi, pa ddull sydd arno ef? A hi a ddywedodd, Gwr hen sydd yn dyfod i fyny, a hwnw yn gwisgo mantell.' Yr oedd Samuel yn gwisgo mantell mae yn debyg yn ei ieuengetyd. Eto, 'Yna y dywedodd Samuel, Paham gan hyny yr ydwyt yn ymofyn â mi, gan i'r Arglwydd gilio oddi wrthyt, a bod yn elyn i ti?' Os y diafol ydoedd, paham yr oedd yn ceryddu Saul? 'O herwydd na wrandewaist ti ar lais yr Arglwydd, ac na chyflawnaist ei ddigter ef yn erbyn Amalec.'

Eglurhad goleu ac ysgrythyrol ar hyn, a foddlona myfi a'm cymmydog.

Wheeling.

H. R.

Mr. Cyheeddur,—Wrth weled eich parodrwydd i fod yn athraw i'r anghall, a dysgawdwr i'r rhai bach, yr wyf yn anturio cyflwyno y gofyniadau hyn i eich sylw; gan ddymuno i chwi, neu rai o'ch gohebwyr deallus eu hateb.

- 1. A ydyw yn beth cyffredin i Flaenoriaid Eglwysig gadw cyfarfodydd dirgelaidd eu hunain?
- 2. A ydyw y cyfarfodydd hyn yn rheolaidd heb ganiatâd yr Eglwysi ?
- 3. Beth yw natur a dyben y cyfarfodydd hyn?
- A oes seiliau ysgrythyrol i'r fath gyfarfodydd?
 Ateb buan i hyn, a foddlonai lawer fe allai, heblaw eich cyson ddarllenydd.

IOTA.

Barddoniaeth.

LLINELLAU

Cyfansoddedig ar Farwolaeth Mrs. Hannah Elias, gwraig Mr. Hugh Elias, Nantanog, swydd Ffin, yr hon a fu farw Mehefin 25ain, 1843. (Gwel y 'Cyfaill,' tu del. 144, Cyf. vi.

Tros arw waneg y traws werydd — moriodd, Llym eiriau o'n brōydd: — Oh eiriau sobr! ba rai sydd — yma'n awr Yn duo Sonwawr ein dywenydd.

Cym'doges gynes gan ugeiniau,——d'raw'd Yn ddidrwst gan angeu ; Nes i'w frâth droi'm mynwes frau,——(am orig) Yn wywedig mewn pob addurniadau.

Iach a hoyw fu braidd cylch ei hoes,—hyd dydd Daeth angeu a'i dromloes, I roi lawr drwy arw loes, Byw ranau'i phybyr einioes.

Ei bri oedd 'nol pob arwyddion——dilyn Duwiolaidd arferion ; 'Mlaen yr ai,—molianai'r Ion, Er holl wydiau trallodion.

Ah difrif! yw gwel'd hoywfron—ag amledd O gymlith rhagorion, Yn amrwym gyda'r meirwon; Heb un aid i'w llygaid llon.

Ffrwd o alar i'w phriod hylon, —ddaeth Pw efryddu weithion;— ... A gwaeywloes i'r plant gwiwlon; O roi'u mam yn naear Môn. Yn ngwydd hyn, pa ond Boddlondeb——yw clod Iaith hynod Doethineb; Ni roddir, ni phryair neb. O arwyldir marwoldeb.

PENILLION A gyfansoddwyd ar y Môr.

Ton- Eluseni Meistres.

O! Gefnder, gefnder, gefnder;
Y dyfnder mawr, y'w nhaithle'n awr;
'Rwy'n wylo pan feddyliaf
Na welaf mwy dy wawr:
A chwithau'm gwir gym'dogion,
Fu'n ffyddlon rwydd, i'm lles, a'm llwydd,
Yn wynob llid bradwrus,
A chaeth alaethus chwydd:
A'r oll o'm brodyr tirion,
A'm tadau ffyddlon yn y Ffydd;
Mwynhad i'm gwn, o'ch dawn na'ch gwedd,
Tu yma i fedd ni fydd:
Ond bydded fel y bydde,
Hyn wy'n ddymuno in' Amen—
Yr olew drud, ar bywyd draw,
Trwy boen a braw ar bren.

Peth mawr yw meddu ar grefydd,
Weinydda'n wan les rhwydd i'n rhan,
Yn wyneb saethau llidiog,
A miniog o bob man:
Ni ddeil rhoi pwys ar ddynion,
Fo'n ddewrion dda, mae ynddynt bla;
Fa rai o'u dyrus gyffro,
Gwn heno a'n gwanha:
Gwell ffoi rhag pawb a phobpeth,
A gofyn cytoeth lesu cuau'r
Graig a gaed, bu'n chwysu'r gwaed!—
Hon tan ein traed nes trwy:
Dww Israel, y Gwaredwr,
Bydd imi'n bleidiwr fel o'r bla'n;
Am d'angeu drud, a'th fynwes glyd,
Bob pryd ynghyd b'o nghan.

Ffloyd.

WATCYN MESS.

I'R YSGOL SABBOTHOL.

Ysgol Sabbothol, saib eithaf——ddiysgog, I ddysgu rhai ffolaf; Gyda'r nod i nabod Naf— Oreu Pôr, a'i Air puraf.

DALLEUAN.

MYFYRDOD AR DDYDD NADOLIG.

Genesis iii. 15.--Håd y Wraig.

Gwelaf wr, ar Galfaria,—poenedig, Pennodwyd i'r lladdfa: Ai rhyw Ior yw? rhy wir,—ah! Duw Naf yw,—dyn o Efa.

Dan addewid, yn ddiwyl,—er Addaf, Yr oeddym yn disgwyl, Ymwared i'n—mawr yw d'wyl; Ceraist weiniaid Crist anwyl.

Anelwig ddofn unoliaeth---y Duwdod, Awdwr pob gwybodaeth, Dan waeledd briw dynoliaeth, Yn wan ddyn, i'w eni ddaeth!

Ein Ior glân a ragluniodd,—niferi Yn foreu etholodd; A diau Fab Duw, o'i fodd, Oll ar bren, a'u llwyr brynodd.

Nid hoelion ddydd y talu—a'i daliodd, Na dwylaw Rhufeinlu, Ei dda fodd,—nid Iuddew fu Yn dwyn oes ein dyn Iesu. ROBERT AB GWILLYM DDU.

GARTREFOL. HANESIAETH

Cyfarfodydd Crefyddol Cymreig yn Boston, Mass.

BARCHEDIG SYR,-Ar ddymuniad rhai o'r cyfeillion Cymreig, yr wyf yn rhoddi i chwi ychydig o hanes Cyfarfodydd Gweddio, a gynnaliwyd ganddynt yn ddiweddar yn y ddinas

Daeth llong drosodd yma perthynol i Bwllheli, yn ddiweddar, sef y 'Gwen Evans,' Cadben David Evans; gan fod y gwr parchus hwn, ac amrai o'i ddynion yn grefyddol, hwy, yn nghyd â'r ychydig Gymry ag sydd yma, a gad-wasant gyfarfodydd gweddio yn ngwahanol dai y Cymry. Cawsom le cryf i farnu fod yr Arglwydd yn foddlon i'n gwasanaeth; anhawdd yw desgrifio mewn geiriau yr hyfrydwch a fwynhawyd genym yn y cyfarfodydd uchod; er ein bod o wahanol farnau mewn perthynas i rai pyngciau crefyddol, yr oedd undeb a brawdgarwch iddei weled yn amlwg yn ein mysg, y naill yn ymhoffi yn fawr yn nghymdeithas y llall, fel y cydnabyddodd un brawd ar ddiwedd un cyfarfod, a'i ddagrau ar ei ruddiau, gan ddywedyd, 'Dyiolch i'r Arglwydd, y mae y Cymry yn Boston yn caru yr Arglwydd Iesu.' Ac yn wir, os oes un wreichionen o wir gariad at Fab Duw yn mynwes neb o honom, yr ydym yn ei briodoli i rás penarglwyddiaethol y Jehofah mawr, ar unig reswm a allwn ei roddi byth dros hyn yw, 'Yr ydym ni yn ei garu Ef, am iddo ef yn gyntaf ein caru ni.' Yr oeddym yn ymef yn gyntaf ein caru ni.' uno i geisio canu cerdd yr Arglwydd yn y wlad ddyeithr hon; yr oedd hen delynau rhai o honom wedi eu crogi ar yr helyg er ys llawer dydd, ond wedi eu tynu i lawr a thynhau yr hen danau, yr oeddynt yn seinio dros yr ardal, fel ag yr ymdyrrodd lluoedd o bobl oddeutu drysau a ffenestri y tai lle y byddem, i wrandaw (gyda mawr syndod debygem,) ar blant Gomer yn moliannu Duw eu tadau, yn yr iaith yn mha un y'u ganed.

Mae y morwyr uchod, wedi bod yn foddion i rodi ynom awydd cryf i gynnal cyfarfodydd o'r fath bob cyfie a gawn rhag llaw; er ein bod yn ychydig mewn rhifedi, ac yn hollol amddifad o foddion gras yn yr iaith Gymreig, eto, ond bod yn ffyddion ac hunanymwadol, gallwn o dan fendith yr Arglwydd, fod o lês mawr i'n gilydd, ac o gymhorth i wynebu ein gelynion, pa rai sydd yn wastad a'u harfau yn loywon ac wedi eu minio à chyfeiliornadau dinystriol a damniol, ac yn dra pheryglus i roddi clwy marwol i'r hen

a'r ieuangc. Gobeithiwyf y cawn ein gwneyd yn filwyr ffyddlon i Iesu Grist, i ymladd dan faner goch Calfaria, wedi ein gwisgo yn holl arfogaeth yr Efengyl, yna cawn goncwest ar ein holl elynion, a'n gwneyd yn y diwedd 'yn fwy na choncwerwyr trwy yr hwn a'n carodd ni.

Er gofid a thristwch i ni, fe ymadawodd ein brodyr y morwyr, ar foreu dydd Mawrth y 24ain

o'r mis diweddaf, yn rhwym i Lundain, ac wrth godi yr angor canasant y geiriau canlynol:-

Yr hen ddioden feddwol gâs, A roddodd i ni glwy; Am iddi wneyd môr frwnt a ni, Ni yfwn mo'ni mwy.

Yr oedd sain eu caniadau yn disgyn yn dra effeithiol ar glustiau pob dirwestwr Cymreig ag oedd yn wyddfodol, yn enwedig wrth weled llong yn troi allan o'r porthladd i wynebu yr eigion mawr, heb un dyferyn o'r ddiod feddwol o'i mewn, a bod y'mron yr holl ddwylaw yn ddirwestwyr, a llawer o honynt yn proffesu crefydd Mab Duw; ac allor i Dduw Israel yn cael ei chodi ar ei bwrdd yn ddyddiol. Gwyn fyd na allem ddyweyd yn debyg am holl longau'r byd. Prysured yr ameer ag y byddo dirwest a'i hegwyddorion wedi gwreiddio yn ddwfn yn nghalonau pawb ar dir ac ar fôr; a'r ffrwyth fyddo 'yn santeiddrwydd, a'r diwedd yn fywyd tragywyddol.' Yw gwir ddymuniad yr eiddoch,
Boston, Mass., \ W. WILLIAMS. Boston, Mass., }
Tach. 10, 1843.

Cymdeithas Gymreig Caerefrog-Newydd.

Nos Fercher y 25ain o Hydref, cynnaliwyd Cylchwyl Flynyddol gyntaf y Gymdeithas fuddiol uchod, yn Llys Croton, dinas Caerefrog-Newydd. Trwy y Newyddiaduron 'Albion' a'r 'Anglo-American,' golygyddion pa rai oeddent wyddfodol ar yr achlyaur dyddorol, yr ydym yn deall fod y gynnulleidfa yn dra chyfrifol a lluosog, yn cynnwys ynghylch eaith gant o foneddigesau a boneddigion. Addurniesid y Llŷs a banieri Prydeinig ac Americanaidd; a bywiocawyd y dorf yn awr ag eilwaith â seiniau melusion perorion medrus. Dechreuwyd weithrediadau y Cyfarfod trwy weddi am fendith Naf ar eu hymdrechion haelfrydig. Yna Llywydd y Gymdeithas, Evan Griffith, Ysw., a gyfarchodd y gwrandawyr ar ei dybenionyn yr iaith Saesonaeg; ac ar ei ol y Parch. J. H. Evans, yn Gymraeg. Yna darllenwyd y Mynegiaeth (Report) am y flwyddyn a aethai heibio gan W. Miles, Ysw. Mae yn ofidus genym na fedrem ddethol yn helaeth o honi, ond y mae cyfyngdra ein misolyn, gyda chymaint o amrywiaeth newyddion, yn gwneyd hyny yn anhawdd. Swm presennol ei Chyllid Sef-ydlog (Permanent Fund,) yw \$120 50, yr hyn, hyd oni chyrhaeddo swm a ellir ei ddiogelu yn ol Cyfansoddiad y Gymdeithas, yn ol Erthygl viii., sydd yn dwyn llôg yn un o Ariandai Cynnilawl y ddinas. Y Cyllid yma a wneir i fyny o dderbyniadau oddiwrth aelodau newyddion ar eu dyfodiad i mewn ynghyd a dyledion, yn yr hwn fel y gŵyr yr aelodau y mae yn cydgymysgu hatling y wraig weddw ac anrhegion y cyfoethog haelionus. Nid ydynt yr aelodau ychwaith, yn eu hawydd i wneyd y Gymdeithas yn barhaol trwy Gyllid Sefydlog, wedi bod yn

esgeulus o anghenion presennol. Yn ystod y flwyddyn ddiweddaf gwariwyd o'i Chyllid Cyfraniadawl, ynghyd a chasgliadau ei haelodau at achosion personol, uwchlaw \$135, rhan o'r hyn mae yn wir a gymhwyswyd at dreulion y Gymdeithas. Nid yw hyn ond swm bychan y mae yn wir pan y'i cydmerir a nifer a dwysder y galwadau am gymhorth; ond eto nid yw mor fechan pan yr edrychir ar fabandod y Gymdeithas, ynghyd a'r anhawsderau y rhai dros amser a attalient ei llwydd.

Hysbysid hefyd bod G. W. Grffith, Ysw., ar ddymuniad y Gymdeithas, mis Mehefin diweddaf, wedi agor gohebiaeth â chyfeillion dyngarawl o genedl y Cymry yn Liverpool, yn deisyf eu cynnorthwy yn amddiffyniad ymfudwyr; derbyniasid y cyfarchiad yn roesawus, a chafwyd sail i gredu, os nad oes eisoes, y byddai yn fuan yno Gymdeithas o'r un natur yn cydweithredu & Chymdeithas Caerefrog-Newydd. Yn y 'Drysorfa' am fis Medi diweddaf, cyhoeddir rhanau helaeth o Fynegiaeth gwreiddiol, &c., y Gymdeithas, mewn cyssylltiad a'r byn y sylwa y Golygydd :---

'Yn y Rhifyn hwn yr ydym yn gallu cofnodi gweithred gampus a rhagorul, sydd yn arddangos teimladau caruaidd a dyngarol, sef sefydliad 'Cymdeithas Gymreig dinas Caerefrog-Newydd,' America. Yr oedd y Cymry gynt, fel y mae'n hysbys ddigon, yn anwyl o'u gilydd a chymmwynasgar hefyd; ond pa faint bynag yr ymddengys ein bod ni, yn yr oes bresennol, wedi ein Saesoneiddio, ymddengys, oddiwrth y llyfryn bychan hwn, fod gwaed brawdgarawl cynhwynawl y Cymry yn rhedeg yn bur a chynnes trwy galonau amrai o foneddigion ar yr ochr arall i Fôr y Werydd.

Llawenychem yn fawr ganfod fod gan ein brodyr le i hyderu fod rhai yn y wlad hon yn debyg o ffurfio Cymdeithas i gydweithredu å hwynt, i ba rai y dymunem bob llwyddiant o eigion ein calon. Os bydd i hyn gymeryd lle, hyd eithafion dysgwyliadau ein cyfeillion, bydd America bell i'r Cymro ymfudawl, nid fel gwlad estroniaid a dycithr, and fel mangre cyfeillion ac ewyllyswyr da. Hyn yw ein dymuniad penaf ninnau hefyd, ar weled Lluegr ac America yn llwyddo mewn tangnefedd, ei thrigolion mewn undeb cyweithasol, eu masnachau yn cynnyddu, ac efengyl nef yn treiddio i'r manau tywyllaf

Wedi darllen y Mynegiaeth, cododd yr Anrh. F. Tallmalge, Cofiadur y ddinas, i fyny, ac a ddangosodd ei gymeradwyaeth o ddybenion y Gymdeithas, yn enwedig y ganghen a berthyna i ddiogeliad yr ymfudwyr, mewn araith hyawdl, yr hon a dderbyniwyd gyda bonllefau uchel y cannoedd cynnulledig. Y gwyddfodolion wedi dychwelyd pleidlais o ddiolchgarwch i'r Llywydd, a ymadawsant yn siriol a gweddus, wedi cael ou llwyr foddhau, a hyny yn absennoldeb diodydd symbylawl yr hen Alcohol.

Casgliad Cenhadol.

Yr ydym wedi derbyn 'Trydydd Adroddiad Cymdeithas Genhadol Dramor y Methodistiaid Calfinaidd Cymreig,' yn yr hwn y cydnabyddir derbyniad y Casgliad Cenhadol o America.

Y CASGLIADAU CENHADOL AM Y FLWYDDYN 1842, oeddynt fel y canlyn:-

			4				
Caerofrog-Newydd,						\$13	15
Carbondale,	•	•				5	00
Cincinnati,	(yr	Ysgol	Sabl	othol	) .	23	00
Collinsville,	•	·			٠.	1	25
Cymru-New	ydd,					1	00
Ffloyd,	•				-	1	95
Hebron,						4	63
Holland Pate	ent,					1	124
Nant, .						1	00
Oak-Hill,						8	80
Palmyra, \$5, gwerthwyd am .						4	65
Penbrynmav			٠.	٠.		1	25
Penygraig,						1	274
Penycaerau,						10	26
Remsen,						3	40
Utica,						26	10

107 841

Newidiwyd y swm uchod i arian Prydeinig an Mr. W. Grifiths, C. N., a chafwyd am danynt £21 11swllt a 4c, cydnabodaeth o dderbyniad yr hyn a welir yn yr Adroddiad crybwylledig uchod, tu dal. 34.

GOLYGYDD.

PRIODWYD-

Hydref 31ain, yn Utica, gan y Parch. W. Rowlands, Mr. David Jones, Paris Hill, a Meis. Jane Roberts, o'r ddinas uchod.

Tachwedd 6fed, yn Wilkesbarre, Pa., gan yr Ynad J. J. Denis, Mr. Edward J. Owens a Meis. Mary Daniels, y ddau o Garbondale, swydd Luzerne, yn yr un

'Mwyniant hoyw lwyddiant hael iddo-Gu-deg ferch sydd ganddo; Ei wraig eirian ragoro— Mary fwyn ei gynur fo.'

D. SCURRY.

8fed, yn Nghaerefrog-Newydd, gan y Parch. J. J. Jones, Mr. John Jones o Deerfield, swydd Oneida, a Meis. Margaret Thomas o'r ddinas uchod.

BU FARW-

Tach. 1af, yn Bedfford, Ynys Hir, yn y 52 ain flwyddyn o'i oedran, Mr. John Thomas, genedigol o blwyf St. Ffagan, Morganwg, Deheudir Cymru. Gadawodd wraig mewn amddifadrwydd a galar ar ei ol.

Ein gwaeledd sy'n gwaeddi, gwyliwch :----beddan Sydd barod, gwybyddwch ! Mae troi dyn o'i lŷn i lwch Yn uchel alw-dychwelwch !

GWILTM AB ADDA.

Gorph. 2il, yn Steuben, swydd Oneida, y chwaer Mary Roberts, yn yr 81fed flwyddyn o'i hoedran. Daethai i ymweled a'i merch y dydd Mercher blaenorol, ac aeth i'r Capel (Hebron) boreu'r Sabboth, ond cymerwyd hi ya glaf wedi dychwelyd adref, a bu farw yr hwyr hwnw am saith ar glock. Ar y 4ydd, hebryngwyd ei rhan farwol i gladdfa Capel Penygraig, gan dorf luosog o'i chydgenedl, a defnyddiwyd yr achlysur gan Mr. Thos. T. Evans, i lefaru oddiar Salm xxxvii. 37. Yr oedd y drengedig wedi bod yn aelod eglwysig o gyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd am 49 mlynedd. Cafodd y fraint o ymddwyn yn addas i Efengyl Crist mewn gair a gweithred; ei gofal penaf bob amser oedd gogoniant Enw Duw a llwydd ei Achos, gyda'r hwn y gellir dyweyd am dani—' yr hyn a allodd hon hi a'i gwnaeth.'— JOHN F. EVANS.

AMERICANAIDD.

Dydd Dyiolchgarwch.—I gydnabod Rhoddwr pob daioni am drugareddau y flwyddyn hon, y mae holl daleithau Lloegr Newydd wedi pennodi Tachwedd 30ain, oddyeithr Maine a Vermont, yn mha rai y cymer le Rhagfyr y 7fed. Yn Nghaerefrog-Newydd Rhag. 14eg, a Jersey Newydd y 7fed. Yn nghyoeddiad Llywiawdwyr y ddwy dalaith olaf, yr ydym yn sylwi gyda boddhad nid bychan, ar eu cyfeiriad at yr anghenreidrwydd o waith yr Ysbryd Glân yn adnewyddiad pechadur.

Etholiadau Caerefrog-Newydd.—Yn y ddinas mae y Democratiaid wedi ethol 12 aelod o'r Eisteddfod Dalaethol, a'r Whigiaid 1; etholwyd y cydymgeisydd Whigaidd yn Sfrydd, a'r cydymgeisydd Democratiaid yn Gyfrifydd Sfrawl. Yn y dalaith—mae'r Democratiaid wedi ennill y dalaith. Ni chaiff y Whigiaid dros 8 Seneddwr, os cânt hyny, allan o 10. Y flwyddyn ddiweddaf 10. Mae plaid wladol, a gyfenwir y blaid Americanaidd, wedi ei ffurfio yn ddiweddar yn Nghaerefrog-Newydd, ac yn lluosogi gyda chyflymdra ag a ddengys y bydd yn fuan yn ddylanwadol iawn. Amcan y blaid hon yw, rhwystro dyeithriaid i swyddau ac awdurdod; ni chaniatânt ddinesyddiad i neb tramoriaid nes y cyfaneddont yn y wlad 21ain o flynyddoedd.

Ymfudiad i Liberia.—Hwyliodd y 'Latrobe' yn ddiweddar o Baltimore ac ynddi 81 o ymfudwyr Negroaidd, yn cael eu hanfon i drefedigaeth lwyddiannus Liberia, ar draul Cymdeithas Drefedigaethol Maryland. Cadwyd gwasanaeth crefyddol ar fwrdd y llestr cyn cychwyn.

Gorwyr Roger Williams. — Gohebydd i'r 'Providence Herald' a rydd hanes am farwolaeth y Parch. John Williams, yn Richfield, C. N., yn 100 mlwydd 7 mis a 10 niwrnod oed, ac a ddywed ei fod yn orwyr i'r enwog Roger Williams, ac a ordeiniwyd yn weinidog gyda'r Bedyddwyr pan yn 25ain oed. Gadawodd hiliogaeth luosog, yn cynnwys llawer o ddisgynyddion hyd y 5ed genhedlaeth. Buasai yn cyfaneddu yn Foster, Ynys Rhode.

Gweddi mewn Llýs Cyfreithiol.—Yr 'Adams Sentinel' a ddywed fod y Barnydd Buchanan, pan yn pasio y ddedfryd o farwolaeth ar yr euogddyn truenus, Chrise, yn Cumberland, Md, yr wythnos ddiweddaf, yn methu myned yn mlaen gan ddrylliad tymherau. Wedi cyhoeddi y ddedfryd, y Barnydd a gyfodai, aelodau ereill y Llýs, y bár, a'r holl gynnufleidfa, pryd yr anerchodd gorsedd grâs yn y modd mwyaf gwresog ar ran y dyn collfarnedig.

Yr Egiwys Babyddawl yn America.--Yr ydym yn deall fod llythyrop wedi eu derbyn o Rufain, gan y Gwir Barch. Eegob Kenrick, o Philadelphia, yn hysbysu gosodiad y 9 esgob newyddion a etholwyd yn nghynghor diweddaf Baltimore i'r Taleithau Unedig. Neillduwyd hwynt yn esgobion yn y lleoedd canlynol:— Pittsburgh, Chicago, Arkansas, Oregon, Milwaukie, Caerefrog-Newydd, Boston, Hartfford, Charleston.

Y Pab a'r Gwrthgaethiwedyddion.—Trwy lythyr spostolaidd, neu bull diweddar o Rufain, y gwelir fod y Pab an ledaenu ei ddylanwad yn y wlad hon trwy ddyfais newydd, sef, cymoryd arno fod yn hynod sêlog dros ryddhad y caethion; gorchynnyna i'r holl eglwys Babyddawl wrthsefyll y gaethfasnach yn mhob rhyw ddull, ac ymdrechu yn unawl, effro ac egniol, er ennill rhyddhad y Negrosid. Mae ef fel llawer, yn dangos cariad mawr at ddynion duon yn mhell, pan y medrant fod yn ddigon maleisus at ddynion gwynion yn eu hymyl.

Talaith newydd yn dyfod.—Mae Wisconsin wedi pleidleisio i ymofyn derbyniad i'r Undeb.

Hancsizeth Genhadol.

Cymdeithas Genhadol Dramor y Methodistiaid Calfinaidd.

Mae yn hysbys fod gan y Gymdeithas hon yn awr bedwar o Genhadon ar y maes, un yn Llydaw, a thri ar Fryniau Cassia; am sefyllfa bresennol y rhai hyn dywed yr Adroddiad:—

'Cyrhaeddodd Mr. Williams a'i wraig St. Malo, porthladd yn Llydaw, ar yr 17eg o Awst, ac aethant i gyfanneddu i bentref lled agos o'r enw St. Servans. Arosasant yno, gan lafurio yn benaf mewn dysgu yr iaith Ffrengig, tan ddiwedd mis Rhagfyr, pryd y symudasant tua 75 milltir i'r canoldir, i dref a elwir Pontivy, lle y cawsant fwy o fautais i ddysgu yr iaith, a dyfod yn gydnabyddus ag arferion y Llydawiaid. Ymddengys modd bynag oddiwrth lythyrau diweddaraf Mr. Williams, mai yr iaith Ffrengig a leferir yn fwyaf cyffredin gan drigolion y dref ddywed-edig, (fel prif drefydd ereill Llydaw) oddigerth ar y dyddiau marchnadoedd, pryd y bydd lluaws o'r bobl yn dyfod o'r wlad, na fyddant yn arfer siarad dim bron ond y Lydawaeg. A chan na fyddai fawr o obaith iddo gael cynulleidfa yn y dref, pe gallai lwyddo i gael trwydded (licence) i dy pregethu, oddieithr iudo bregethu yn yr iaith Ffrengig,—a chan na allai ddysgwyl i'r bobl ddyfod ato o'r wlad, pe dechreuai bregethu yn y Lydawaeg, barnai Mr. Williams mai gwell fyddai iddo chwilio am ardal lle y mae'r iaith hono yn cael ei siarad fel iaith gyffredin y trigolion. A hyn a wnaeth yn ddiweddar, ac ymwelodd & thref fechan tua 27 milltir o Pontivy, yr hon aelwir Faouet. Cynwysa y dref hon tua 1700 o drigolion, llawer o ba rainid ydynt yn deall yr iaith Ffrengig, a lle y pregethir yn yr eglwysi yn y Lydawaeg yn unig, ac wrth fod amryw bentrefi yn agos iddi yn mha rai ni siaredir ond yr iaith hono, ymddengys y byddai yn lle manteisiol i Mr. Williams drigiannu, a dechreu ar ei lafur cenadol. Yn ganlynol cydsyniodd 'Bwrdd Cymdeithasfa y Gogledd' a'i gais trwy roddi caniatad iddo symud yno, neu i un o'r pentrefi ereill, os ceir hyny yn fwy cyfieus o ran lletty, &c., a gobeithia y Cyfeisteddwyr y cant yr 'hyfrydwch o glywed cyn hir ei fod wedi ymsefydlu yn gysurus, ac yn debyg o gael rhwyddineb i lafurio yn mysg y trigolion gyda'r gwaith y danfonwyd ef allan o'i herwydd.

Cyrhaeddodd y Parch. Owen Richards a'i fab Owen Charles, a'r Parch. William Lewis a'i wraig, Calcutta, yn y llong 'Malabar,' ar y 24ain o fis Tachweld diweddaf. Cawsant ar y cyfan fordaith gysurus, er gorfod dyoddef per yn yrwythnosau diweddaf, oblegyd prinder dwfr, a mwynasant oll iechyd rhagorol ar hyd y flordd. Croesawyd hwy i Calcutta yn gynhes iawn gan y Parch. Dr. Duff, ac amryw Genadau ereill, y rhai a ddangosasant lawer o garedigrwydd a brawdgarwch tuag atynt, tra yr arosasant yn y ddinas hono.

Cychwynodd y Cenadau tua Chassia ar y 10fed o Ragfyr, a chyrhaeddasant bentref yn ngodre y Bryniau, yr hwu a elwir Pandwar, ar y dydd olaf o'r flwyddyn, ac yno y gorphwysasant ar y Sabboth, Ionawr y cyntaf. Daeth Mr. Jones atynt yn foreu ddydd Llun, ac o dan ei arweiniad ef, esgynasant y Bryniau,—Mrs. Lewis mewn cadair ddwy-fraich ar ysgwyddau ddyn, Oweu Charles mewn cawell ar gefn dyn, a'r tri Chenadwr yn marchogaeth bob yn ail, a chyrhaeddasant y tŷ cenadol yn Cherraponojee yn iach a chalonog. Hawdd ydyw gan y Cyfeisteddwyr goelio yr hyn a ddywed y Cenadon fod eu llawenydd pan gyfarfuont â'u gilydd yn fawr dros ben; a da odiaeth ydyw ganddynt ddeall fod eu hiechyd yn parau yn dda, a bod calonau y ddau a aethant allan ddiweddaf wedi ymglymu â'r maes y danfonwyd hwynt i'w lafurio.

Am ansawdd y Genadaeth pan aethant yno, yr ysgrifena Mr. Richards fel y canlyn:—

'Boddawyd ni yn fawr er pan ddaethom yma trwy yr awyr oeraidd ac iachusol,-y golygfeydd prydferth a geir ar y Bryniau, a charedigrwydd serchoglawn ein brawd a'n chwaer. Ond yr hyn sydd wedi ein lloni yn fwyaf yw agwedd y Genadaeth. Mae dau lyfr wedi eu hargraffu eisoes yn iaith Cassia; ac y mae nifer o fechgyn, sydd yn awyddus i ddysgu, yn dyfod at Mr. Jones bob dydd; ac amryw enethod o dan ofal Mrs. Jones. Bob boreu y mae ugain neu ragor, o'r Cassiaid (yn mysg y rhai y mae bechgyn a genethod) yn dyfod at y ddyledswydd deuluaidd, a bydd Mr. Jones yn cyfieithu iddynt bennod allan o un o'r Efengylwyr, ac yna yn gweddio. Y mae ef eisoes wedi cynnyddu cymaint mewn gwybodaeth o'r iaith, fel ag i allu myned trwy y gwasanaeth hwn gyda rhwyddineb ac esmwyth-der mawr. Dywedai Juncha (ei hen athraw) wrthym fod ei feistr yn gallu siarad y Cassiaeg un bur dda. Fe lonai eich calon pe gwelech mor astud y bydd y brodorion yn gwrando ar yr hyn a ddywedir wrthynt. Mae pob lle i hyderu y bydd ymdrechiadau Mrs. Jones gyda'r benywod o lesád mawr.'

MADAGASCAR.

Trwy lythyr oddiwrth y Cenhadwr ffyddlon, y Parch. D. Johns, yr ydym yn deall fod Pabyddiaeth dan fanieri Ffrancaidd yn gwrthweithio ymdrechion Cenhadol yn Madagascar. Yr oedd Cyfarwyddwyr Cymdeithas Genhadol Llundain wedi cael annogaeth i obeithio y gallesid sefydlu Gorsaf Genhadol ar ochr gogledd dwyreiniol yr ynys uchod; ond y mae'r cynllun wedi ei ddirymu o leiaf am yr amser presennol. Sefydlesid Cenhadaeth yn Nosimitsio, yr hon fuasai yn debyg o effeithio ar Madagascar; ond buan y cymerwyd meddiant o'r ynys gan y Ffrancod, y sefydlwyd yno offeiriad Pabaidd, ac y gyrrwyd y Cenhadon Protestanaidd ymaith

Wanesiaeth Bellenig.

PRYDAIN FAWR.

Ein newyddion diweddaf o Brydain a ddyddnodir y 4ydd o'r mis diweddaf. Hysbysir fod gweddillion y cynhauaf wedi eu cael i mewn; a bod tynerwch Rhagluniaeth yn ffrwythlonder y cynhauaf wedi bywiocau pob masnach. Y peth mwyaf pwysig yno yn awr yw ataliad y Cynhyrfiwr poblogaidd O'Connel. Ymddengys fod gweithrodiadau y genethod gwrawl, 'Becca a'i merched,' ar derfynu.—Mae'r wlad yn gyffredinol yn anghymeradwyo eu mesurau erbyn hyn. Ceir detholion o'r hanesion yn canlyn.

O'CONNEL MEWN DALFA.

Mae'r Llywodraeth Brydeinig o'r diwedd wedi dangos ei hawdurdod yn narostyngiad y cynhwrf Gwyddelig. Ar ddydd Sul, Hydref 18fed yr oedd y cyfarfod mwyaf oll i gael ei gynnal. Daethai mil o Wyddelod o Lerpwl yn unig i fod yno. Bwriedid ei gynnal yn Clontarf, 3 milldir i'r gogledd o Dublin. Yr oedd gan O'Connel ei wyr meirch yn dwyn gwiail gwynion, &c., i fod vno mewn nifeiri mawrion. Ond cyffrowyd sylwy Llywodraethgwaharddwyd y cyfarfod, a gosodwyd O'Connel ac wyth ereill dan fechniyddion, i ateb yn y Brawdlys canlynol. Ni pharodd y gwaharddiad unrhyw gyffröad ymddangosiadol yn yr O'Conneliaid, cymerasant y peth yn hollol dawel. Y cyhuddiad yn erbyn O'Connel a'r lleill gydfradwriaeth a chamymddygiad. Yr oedd y llŷs yn cael ei agor yr 2il o'r mis diweddaf, ac yr oedd parotoadau mawrion yn cael eu gwneyd o bob ochr, ar gyfer y prawf, pan yr ymadawodd y 'Caledonia

CHINA.

Derbyniasid newyddion pwysig o China. Mae y cyttundeb a wnawd y flwyddyn ddiweddaf rhwng China a Phrydain wedi ei gyflawn gymeradwyo a'i gadarnhau gan yr Ymherawdwr; a throsglwydd-doll (tariff) hefyd ar yr ammodau mwyaf ffafriol wedi ei benderfynu rhwng swyddogion awdurdodedig y ddwy wlad.

LERPWL A WISCONSIN.

Mae yn Liverpool gymdeithasiad o'r enw Y Gymdeithas Ddirwestol Ymfudawl Brypob aelod o'r hon ydynt yn gwneyd deinig, cyfraniad misol i bwrcasu 80 erw o dir yn Wisconsin. Ffurfiwyd hi y flwyddyn ddiweddaf, a bydd 1000 o deuluoedd yn cychwyn tua Wisconsin y flwyddyn nesaf.

Tywysogaeth Cymru.

CYLCHWYL

Saith o Yagolion Sabbathol perthynol i'r gwahanol enwadau o Ymneillduwyr yn Dowlais, sir Forganug, a gynnaliwyd eleni, ar ddydd Llun y 19fed o Fehefin.

Am 4 o'r gloch y prydnawn, cyfarfu y gwahanol ysgolion yn y Farchnadfa, pryd y rhoddwyd pennill i'w ganu; yna trefnwyd gorymdaith i'r ysgolion fyned allan. Y Gweinidog a'r Arolygwyr i flaenori pob ysgol; y cantorion a'r cantoresau yn nesaf; yna yr Ysgolheigion; a cherddasant yn drefnus a phrydferth, trwy brif heolydd y lle, hyd dy Syr J. J. Guest, Barwn, A. S., pryd y cawsant dderbyniad croesawus, gan Lady Charlotte Guest a'i theulu; a dywedodd y Foneddiges ei fod yn bynod foddaol ganddi weled y fath olygfa brydferth, a'i bod yn dy-muno pob llwydd i'r Ysgolion Sabbothol gyda phob enwadau o grefyddwyr. Yna aed allan i'r brif heol, ac yn ol i'r Farchnadfa. Dechreuwyd y Cyfarfod Cyhoeddus trwy ddarllen, cauu, a gweddio, gan y Parch. J. Jones, (B.) Ar ol hyny, dewiswyd Mr. T. Protheroe i lywyddu'r cyfarfod, yr hwn, wrth gymeryd y gadair, a wnaeth araeth fer a chynnwysfawr ar yr achlysur. a galwodd yn 1af, ar y Parch. B. Evans (T. C.) i roddi hanes dechreuad a chynnydd yr Ysgolion Sabbothol, yn enwedig yn Dowlais, a hysbysodd fod yn y saith Ysgol y dydd o'r blaen, sef Mehefin 18fed, 355 o Athrawon, a 2058 o Ysgolheigion

2il. Y Parch. J. Hughes, (A.) ar fawredd ac uwchafiaeth yr Ysgol Sabbothol uwchlaw pob ysgol arall. 1. O herwydd mawredd ei llyfr, sef y Bibl. 2. O herwydd mawredd y

dydd y cynnelir hi, sef y Sabboth.

3ydd. Y Parch. Daniel Roberts, (A.) ar 3ydd. brif ddyben yr Ysgol Sabbothol, sef cadw en-

4ydd. Y Parch. W. R. Daves, (B.) ar ddyledswydd pawb crefyddwyr i ymwneyd â'r Ysgol Sabbothol, ynghyda chyfarchiad cyffredinol ar bawb i ddyfod i'r Ysgol Sabbothol.

5ed. Y Parch. W. Worth, (T. W.) cyfarchiad ar yr un testun yn Saesonaeg.

6ed. Cododd y Parch. J. Bray, A. C. Gweinidog o'r Eglwys Sefydledig, yn Leicester, a dywedodd ei fod ef yn Weinidog o'r un Eglwys ag y mae Syr J. Graham yn aelod o honi, ond ei fod yn condemnio cynnygiad Graham yn mherthynas i ddysgeidiaeth gyffredinol o dan nawdd un enwad neillduol o grefyddwyr, ei fod ef bob amser dros ddysgeidiaeth, ond ei chael mewn ffordd rydd a rhwydd; ac hefyd ei fod vn ddywenydd o'r mwyaf ganddo weled y fath olygfa, a chymaint o nifer yngyd y dydd hwnw; a'i fod yn dymuno llwyddiant mawr ar yr Ysgolion Sabbothol.

7fed. Galwyd ar y Parch. E. Griffith, (A.) i dalu dyiolchgarwch i Syr J. J. Guest, Barwn, A. S., am ei barodrwydd yn trosglwyddo yr amrywiol Eirchiadau o Ferthyr a'i hamgylchoedd i'r Senedd, yn erbyn cynnygiad Syr J. Graham, ac am ei nawdd neillduol bob amser

tuag at achosion crefyddol.

Yna dychwelodd Syr J. J. Guest ei ddyiolchgarwch gwresocaf yn ol, mewn araeth fer a hwylus, gan ddyweyd nad oedd ef yn trosglwyddo yr Eirchiadau yn wrthwyneb i'w ddymuniad, ond gyda phob boddlonrwydd a hoffder; ei fod yn gobeithio y buasent yn anfon Deisebau eto i'r Senedd am gael rhan o'r arian ag sydd gan y Llywodraeth tuag at gynnal ysgolion rhad.

8fed. Galwyd ar y Parch. W. Evans, (T. W.) i dalu diolchgarwch i J. Evans, Ysw., am rhoddi'r Farchnadfa i'r perwyl, ac hefyd i J. T. Evans, Ysw., am attal rhan o'r gweithfaoedd dros y prydnawn hwnw, er mwyn i bawb gael myned i'r Orymdaith a'r cyfarfod, ag oedd yn dewis

9fed. Galwyd ar Mr. Robt. Jones, (T. W.) i dalu diolchgarwch i'r Cadeirydd, am lywyddu'r

cyfarfod mor drefnus a rheolaidd.

Dibenwyd trwy weddigan y Parch. W. Evans, (T. W.;) yna canwyd pennill yn soniarus, ac yn gydunol gan yr holl dyrfa, yr hon oedd tua 4000 o rhifedi, ac aethant tha eu cartrefleoedd, gan ddyweyd, iddynt gael eu boddloni yn fawr trwy y prydnawn, ac i'r Arglwydd ddangos ei foddlonrwydd ar eu cynnulliad. J. Edwards, Ysgr.

ANSAWDD Y DYWYSOGAETH.

Hysbysir yn un o'r newyddiaduron diweddaf -nis gwyddom gyda pha sicrwydd, bod 12 o dai ffermydd wedi cael eu gosod ar dân, mewn un nos, yn ddiweddar yn air Ddinbych, Gogledd Cymru.

DEDFRYD PLANT 'BECCA.'

Agorwyd Brawdlys Pennededig yn Nghaerdydd, Cymru, er profi y cyfryw o blant 'Becca' a allesid ddyfod o hyd iddynt. Parhaodd am dri diwrnod. Dedfrydwyd un John Hughes, i alltudiaeth am 20 mlynedd. Meddyliau Ioan fod y Barnwr yn ei drafod yn o arw. Dafydd Jones i alltudiaeth am 7 mlynedd. Rees a John Morgans i garchariad o 12 mis, a Margaret Morgans i chwe' mis.

CYPARFODYDD MAWRION GWLADYDDAWL.

Yn ein newyddiaduron diweddaf yr ydym yn canfod llai o weithrediadau nosawl 'Becca,' a mwy o hanesion cyfarfodydd mawrion 'yn ngwyneb haul a llygad goleuni,' i fynegu blinderau y wlad ac anicanu at gael symudiad cyfreithlon o honynt, a thystio yn erbyn afreoleiddra Becca a'i merched. Medi y 14eg cynnaliwyd cyfar-fod o nifeiri mawrion o amaethwyr, glôwyr, llafurwyr ac ereill yn Mryn-llyn-llech-wen, ar y Mynydd Mawr, (hen ymguddfa Owen lawgoch,) tua 15eg milldir o Gaerfyrddin. Dewiswyd John Morgan, Ysw., Glan-yr-ynvs, i'r gadair. Ar ol amrai areithiau yn Saesonaeg a Chymraeg, cyttunwyd ar ddeiseb at ei Mawrhydi yn gosod allan effeithiau gormesawl y tollbyrth, deddf newydd y tlodion, y degwm, &c., ac yn deisyf ysgafnhâd oddiwrthynt. Cynnaliwyd cyfarfod cyffelyb yn Nhreleach, ar y 25ain o'r un mis, Mr. John Jones, Trecyrnfawr, yn y gadair; ac un arall ar ben mynydd Alltcyn-Adda. ar y 27ain, Phylip Howel, Ysw., Maer Kidwely, yn y gadair; un arall tua'r un amser yn Nghwm Twrch, Mr. John Jones, Bryn Ammon, yn y gadair; un arall Hydref y 3ydd, ar Bencrwcybalog, mynydd tua dwy filldir o Gastell-Newydd-yn-Emlyn, E. Lloyd Williams, Ysw., Gwernant, yn y gadair, bernid fod yn gynnulledig yno ynghylch 3000; ac un arall gan drigolion Cilrhedin a'r plwyfydd cylchynol, y dydd canlynol, yn Penrhiwfawr, W. Lewis, Ysw., yn y gadair. Mae'r cyfarfodydd yma yn debyg o ateb dyben buddiol yn adferiad tawelwch i'n cydgenedi derfysglyd.

Y METHODISTIAID CALFINAIDD, ODVDDION A RE-CHABIAID, YN EEBYN 'BECCA A'I MEECHED.'

Mewn Cymanfa ddiweddar yn sir Benfro, penderfynodd cyfundeh y Methodistiaid Calfinaidd ddiarldel' pawb a fyddai yn cuog o gydweithredu â, neu gyfiawnhau gweithrediadau 'Becca;' ar yr un pryd hyderent nad oedd neb o'u haelodau wedi ymollwng i'r fath afreoleidddra, a chodi yn erbyn yr Awdurdodau. Cyhoeddwyd y penderfyniad hwn yn y Papyrau Saesonaeg. Yr Odyddion, yr un modd, a gymeradwyasant benderfyniad cyffelyb, yn eu Lodge ar Lan-Teifi, Medi 27ain, ac mewn manae ereill yn y rhandiroedd lle y mae'r cythrwfi. Y Rechabiaid hefyd, yn y Babell berthynol i Lanelli, a ddangosasant eu hanghymeradwyaeth o gyfarfodydd nosawl, a gweithredoedd o ddinystr, er eu bod yn cydymdeimlo â'r wlad dan ei gormesion. Yr ydym yn golygu hyn fel ernes rhagorol o ddychweliad cyffredinol y genedl iddeu hiawn bwyll. Carem glywed bod y Cyfundebau crefyddol ereill wedi mabwysiadu yr un penderfyniadau.

'Becca' yn Aberteik.—Tua 5 mlynedd yn ol, nifer o fechgyn a merched yn dychwelyd o briodas ger Aberteifi, a gyfarfuent a dwy foneddiges hybarchus, y rhai na roisid erioed dan rwymau sidanaidd priodas—yr oedd y ddwy yn agos i 30ain oed,—nid yw merched heb briodi byth yn myned dros hyny. Un o'r llangciau a ddywedodd y rhoddai gusan i Miss W—; ac un arall a gynnygiodd haner coron iddo os gwnai. Wedi llawer o wrthwynebiad, ennillodd yr han-

er coron, ond costiodd iddo dalu punt wedi hyny am ei eöfndra. Ychydig yn ol, galwodd rhai o ferched 'Becca' wrth ffenestr y foneddiges am y bunt, a chawsant addewid o daliad y cyfleustra cyntaf.

Carchar Caernarfon.—Yr enogddyn Evans, yr hwn a ddedfrydwyd yn Sessiwn ddiweddaf Caernarfon i 18 mis o garchariad, a 10 mlynedd o alltudiaeth, am feddiannu eiddo ar ysgrifion twyllodrus, a ddiangodd o'r carchartrwy ddsingo y mur wrth râff.

Celain-holiad ar gorph Sarah Williams.—
Mewn ysgarmes a gymerasai le pan ymosododd plant 'Becca' ar borth yr Hendy, rhwng Llanelli a Llanon, saethwyd hen fenyw o'r enw uchod, oblegid iddi ddywedyd ei bod yn adnabod rhai o'r ymosodwyr. Yn ddiweddar cadwyd celain-holiad ar ei chorph, ond y cyfryw ydyw cyflwr arswydus y wlad, fel na feiddiai, neu na ddewisai, y rheithwyr ddwyn i mewn reithfarn amgen na'i—bod wedi marw mewn canlyniad i liñad gwaed uddifewn, yn peri mygiant!

Rhyl.—Un Robert Williams, 36 oed, o Heol Quay, a ddaeth i'w ddiwedd trwy gael ei daffu oddiar gefn ei geffyl.

Plant yn cael eu llosgi.—Yn ol Dr. Barham, nifer y plant a losgir yn flynyddol yn Mhrydain Fawr, mewn canlyniad i'w dillad yn cymeryd tân, yw yn agos 3,000.

Marwolaethau Damweiniol.—Bachgen 8 oed, o'r enw Dafydd Evans, o'r Hengastell, plwyf Llangain, swydd Gaerfyrddyn, a gyfarfu a'i ddiwedd trwy ddadymchweliad cert arno, wrth fyned trwy fwlch o un cae i'r llall; yr oedd ei fam gydag ef ar y pryd.—John Jones, llafuriwr, o'r Ffynnon-lâs, plwyf Llansadwrn, a fu farw yn ddamweiniol trwy syrthio oddiar ben llwyth o yd.

Pontrhydfendigaid.—Ychydig o ddyddiau yn ol, meddai'r 'Welshman,' benyw dlawd o'r enw Elizabeth Lloyd, yn byw ger Pontrhydfendigaid, swydd Aberteif, a gynnygiodd ladd ei hunan trwy dorri ei gwddf âg ellyn. Anfonwyd i gyrchu meddyg o Aberystwyth yn ddioed, trwy fedrusrwydd yr hwn mae hi yn debyg o gael adferiad. Nid yw yn hysbys pahain y ceisiai wthio ei henaid i fyd arall.

Llangelynin.—Medi 22ain, cyssegrwyd gan Esgob Bangor, Eglwys newydd Llangelynin, yn agos i bentref Llwyngwril, swydd Feirionydd.

Damoain angeuol yn yr Wyddgrug.—Yn ddiweddar, cadwyd celain-ymholiad ar gorph John Wynne, glówr, yr hwn a ddaeth i'w derfyn trwy syrthiad annrai dynelli o lô arno yn ngweithfa glô Rhyd-galed.

Yr Hafod yn sir Aberteif.—Mae'r lle hwn, eiddo Duc Newcastle, wedi newid perchenogaeth unwaith eto; gwerthwyd ef i un Mr. Smith am £109,000. Yr ardreth yw £1,979.

Pris Haiarn.—Mae'n dda genym ddeall fod prisiau haiarn wedi codi ddwy waith neu dair yn ddiweddar. Ffcetiniog.—Adeiladwyd tŷ marchnad newydd yn ddiweddar yn y lle hwn. Ei fesur yw 42 troedfedd wrth 36.

'Becca' yn y Chwareulý.—Peallwn fod chwareu (play) newydd o'r enw Rebecca a'i Merched, wedi ei ddwyn allan yn ddiweddar yn y Chwareudŷ Breninol yn Liverpool. Ystyrir ef o'r dyddordeb mwyaf, a diau ei fod felly i'r rhai a fynychant y cyfryw leoedd. Dywedir bod ymddangosiad annysgwyliadwy Rebecca a'i merched mewn glŷn ger Llandeilo, ar ganol uos, yn hynod ddeniadol.

Ychwaneg o doll-byrth wedi eu dinystrio.—Cawsom hanes o ddinystriad tollbyrth yn y lleoedd canlynol wedi ymddangosiad ein rhifyn diweddaf:—Wainstredferys, Pontarlucoe a Caregsouthey, ger Llangadog; a Phontarddulas yr ail waith; Dolauhirion a Phorthyrhyd, ger Llanymddyfri, a'r holl dollbyrth, pump mewn nifer, rhwng y lle olaf a Llanbedr; y toll-dŷ cerrig yn Llanon, swydd Aberteifi, gan tua 300 o blant 'Becca.'

Damwain Bruddaidd yn Nghaernarfon.—Boreu Sul y laf o Hyd., cafwyd dau o blant Mr. Rogers, un yn 13eg mis a'r llall yn 9 wythnos oed, yn feirw yn ngwely y forwyn, lle yrarferent gysgu. Cadwyd celain-ymholiad ar y cyrph, a chafwyd allan bod y forwyn, enw yr hon yw Elen Griffiths, wedi rhoddi gwerth coiniog o laudanum rhyngddynt, i'r dyben o'u gyrru i gysgu, yr hyn a fu yn angeu iddynt. Dychwelwyd rheithfarn o ddynladdiad yn erbyn y forwyn, ac anfonwyd hi i'r carchar i sefyll ei phrawf. Ymddangosai wrth holi'r tystion, bod merched yr ardal hono yn arfer aros gyda'u cariadon trwy y nos, yn enwedig nos Sadwrn, a'i fod yn beth cyffredin ganddynt rhoddi cysglyn (laudanam) i'r plant fyddo dan eu gofal i gael llonydd ganddynt.

Neillduad i'r Weinidogaeth.—Am 11eg o'r gloch, Mehefin 14eg, yn y Bala, neillduwyd dau frawd i waith cyflawn y weinidogaeth gyda'r Methodistiad Calfinaidd, sef Robert Hughes, o'r Gaerwen, sir Fon, a Robert Williams, o Ynys Enlli.

Cynydd Dirwest.—Dywedir yn y newyddiaduron, fod cynydd Dirwest yn Lloegr, drwy ymweliad Father Mathew, yn fwy o fewn y mis diweddaf na dau gant a hanner o filoedd! Llwyddiant i gael Brydain feddw yn ynys sobr.

Y diweddar Barch. John Davies, Dinbych, (Nantglyn gynt.)—Bwriedir cyhoeddi yn fuan lyfryn bychan yn cynnwys hanes bywyd y gwas enwog hwn i Grist. A phwy bynag o'i hen gyfeillion ag sydd ganddynt rai o'i lythyrau, neu a ydynt yn cofio rhai o'i ddywediadau mwyaf hynod, pa rai fyddent yn werth eu cofnodi, dymunir arnynt anfon y cyfryw, wedi eu cyfarwyddo at fab y brawd trengedig yn y dull canlynol:—Mr. Robert Davies, New Shop, Willow Street, Oswestry.

PRIODWYD--

Awst 4ydd, priodwyd gan y Parch. D. Hughes, Llanfyllin, Mr. Thomas Owen, Currier, a Miss Anne Jones, Bachie.

Eu dydd fo'n hafddydd o hyd, ——na ddeued Un ddinnas o adfyd : Na foed iiddynt affiechyd, Druain bach, dia yn y byd. E. J.

BU FARW-

Mai, 4ydd Mrs. Hamer. Carnedd. plwyf Llandinam, swydd Drefaldwyn, wedi bod yn aelod esmwyth gyda'r Trefnyddion Calfinaidd dros 48 o flynyddoedd.

laf. ar ol cystudd byr o wythnos, Thomas Davies, Aberdâr, Morganwg, yn 58 mlwydd oed, treuliodd yr 16eg mlynedd olaf o honynt yn seiod ffyddlawn a ciofdi bawb ond ei hun, yn Nghyfundeb y Trefnyddion Calfinaidd.

Aust 31ain, yn 2 flwydd a 9 mis, Miss Ann Elizabeth, merch hennf y diweddar B. Waskins, Ysw., o Aberhonddu, ac ŵyres H. Jones, Ysw., o Lanidloes.

15fed, yn 43 mlwydd o'i oedran, Mr. David Williams, Henadur effro, diwyd, a ffyddion, am 14eg o flynyddoedd, yn Nghapel Pall Mall, Liverpool.

Gorph. 19eg, yn 70 mlwydd o'i oedran, Mr. Robert Jones, Gwninger bach, plwyf Niwbwrch, Môn. Bu yn aelod gyda'r Trefnyddion Calfinnidd am 49ain o ffynyddoedd; ac yn fisenor diwyd a llafurus am 25 o honynt.

Mekefin 25uin, Mr. Edward Jones, Treffynon, yn 23 blwydd oed.

Medi 2ail, Miss M. Ll. Owen, merch y Parch. R. Owen, Gwennidog y Wesleyaid yn Nghroes-Oswallt, ar ol bod yn nychu am o gylch naw diwrnod.

10fed, yn 65 oed, ger Rhydychain, Richard M. Thomas, Ysw., mab hynaf y diweddar Samuel Thomas, Arwerthydd, Caerfyrddin.

6fed, yn 38 oed, Sarah, gwraig Mr. Charles Edwards, tafarn y ' Duke,' Abertawe.

Yr un dydd, yn Llangefni, Môn, Mrs. Gaynor Williams, yn 94 mlwydd oed.

11eg, Cadb. Richard Jones, o Barcuttyn, ger Nefin.

14eg, Mr. Daniel Prichard, Penarth, Llanystumdwy, swydd Gaernarfon, yn ei 77fed flwyddyn.

15cg, yn Nghraig Menai, Môn, yn 53 oed, Mrs. Jones, gweddw y diweddar Barch. Howel Jones, o'r Wepre, swydd Fflint.

26sin, yn y Rhyl, James Hughes, Ysw., o Heol-y-Castell, Rhuthin, wedi bod yn Ynad lawer o flynyddoedd dros swydd Ddinbych.

18fed, Mrs. Williams, o Lan Tegid, Bals, yn ei 68fed flwyddyn.

14eg, yn Ynysgouiad, Merthyr, Mrs. Purchase.

Yr un dydd yn Milffwrdd, yr Is-Gadben Mott, yn 50 oed.

25ain, yn 60 oed, Mrs. Woozley, o'r ' White Horse,' Caerfyrddin.

24ain, yn 44 oed, Mary, gwraig Mr. John Williams, meistr *level*, Merthyr Tudfyl.

23ain, yn 60 oed, Margaret Lloyd, gwraig W. Williams, Ysw., Môn.

24ain, yn Treinfryn, ger Bangor, y Parch. D. Griffith.

Yn ddiweddar, yn 91 oed, Mr. Ellis Thomas, Trefgraig, Aberdaron.

24aiu, yn 30 oed, Jane, ail ferch W. Thomas, Efail Newydd, ger Pwllheli.

Yn Nghaernarfon, Mr. Meyric Humphreys Edwards, arwerthydd.

20ain, yn Llangollen, yn 25 oed, Mr. Ezra Price, mab Mr. Edward Price, maelierydd.

24ain, Mr. John Rees, o'r 'Farmers' Inn,' Abertawe. 27ain, Mr. Robert Knowles, o'r Struett, Aberhonddu.

Yn y Trefriw, ger Aberystwyth, y Parch. Morgan Davies, Person Llanarmon Dyffryn Ceiriog.

Hydref 2il, yn Llanelly, swydd Gaerfyrddin, yn 60 oed, Mr. W. Simons.

laf, yn 35 oed, yn Nhrwynyntowyn, ger Porthmadog, Cadb. Owen Paul, gynt llywydd yr 'Hope.'

3ydd, Mrs. Roberts, Heol-Clwyd, Ruthin.

Yr un dydd, yn 83 oed, yn Machynlleth, Mrs. Jane Davies, gweddw y diweddar John Davies, Ysw., Aberllifeni, Meirionydd.

laf, yn 27 oed, W. I.l. Roberts, mab Mr. John Roberts, crydd, Dolgeilau.

Yn y Cas' Newydd, Thos. Jones Phillips, Ysw., Cyfreithiwr.

Yn yr un lle, yn 88 oed, Charles Brewer, Yew.

Yn Cwmdwye, Brecheiniog, yn 74 oed, Thos. Davies, Efail-Fach.

Yn 74 oed, W. Thomas, Blaenpenar, Aberdare.

Yn 29 oed, y Parch. Dafydd Thomas, Troed-y-rhyw, ger Merthyr.

Yn y Cas' Newydd, yn 87 oed, Rachel Harris.

Manion Cyffredinol.

Y diweddar Thomas L. Lindsay, o ger St. Charles, Mo., a adawodd gymunrodd o ynghylch \$5000 i'r Gym deithas Fiblaidd Americanaidd.

Y Parch Mr. Fowler, yn ddiweddar gweinidog Eglwys Breebyteraidd yn Utica, a adawodd y pulpud i gymeryd ei le wrth y bar fel cyfreithiwr.

Mae Undeb yr Ysgol Sul Americanaidd wedi neillduo tair mil o ddoleri o gasglasdau y Gymdeithas am ychwe' mis neasf, i ddiwallu Ysgolion Sul dyffryn Mississippi & llyfrgelloedd.

Y 'Liner' adnabyddus 'Sheffield,' pau yn dyfod i borthladd Caerefrog-Newydd y mis diweddaf, ar fordaith o Lespwll, a ddryllwyd, y mordeithwyr, o ba rai yr oedd 105, ynghyd a'r liwyth, a gadwyd.

Yr ydym yn deall fod corph o Brwssiaid, yn cynnwys 85 o deuluoedd a ger 409 o eneidiau, wedi pwrcasu uwchlaw 1800 o erwau o dir yn nhref Wakefield, C. N., i ddechreu sefydliad.

Dywedir fod brenin Hanover wedi cynnyg anfon 20,000 o flwyr i'r Iwerddon i gynnal i fyny yno awdurdod Prydeinig.

Mae'r Dr. Pusey wedi dychwelyd i Rydychain mewn iechyd adferedig.

Yr ydym yn deall fod y ffwrnes garreglo wrth enau y Roering Creek, yn swydd Columbia, Pa., yn dechreu gwneyd haiarn eto, wedi bod yn segur ddwy flynedd.

Mae golygydd y ' Weekly Despatch,' un o babyrau gereu Llundain, yn gymre ac o deulu da.

Bygythiwyd gosod Deheubarth Cymru dan gyfraith filwzaidd, ond da genym ddeall fod hyny yn cael ei oedi.

ANERCHIAD

Y Golygydd ar ddiwedd y flwyddyn 1843.

GYD-GENEDL HOFFUS:

Yr arferiad cyffredin, a'n harferiad ninau hyd yn awr, oedd defnyddio cyfran o'r Rhifyn diweddaf yn y flwyddyn i gyhoeddi Tu-dalen Enwawl, Rhagymadrodd a Dangoseg; ac, er mór chwith vdyw, gosod yr anerchiad olaf a vagrifenir yn mlaenaf yn y gyfrol rwymedig. Gwelir ein bod wedi anturio myned allan o'r llwybr sathredig eleni. Rhag cyfyngu dim ar gynwys y Rhifyn hwn, yr ydym wedi myned i'r draul o gyhoeddi pedair tu dalen ychwanegol, a hyny heb ofyn tâl ychwanegol gan ein derbynwyr; a thrwy osod Anerchiad y Golygydd yn ei le priodol, yn alluog i wneyd y baich yn haws ei ddwyn. Mae cael dynion cystal a'r arferiad cyffredin, yn gymaint ag a ellir ddysgwyl yn y dyddiau hyn, ond eu cael yn rhagori ar hyny sydd yn haeddu peth canmoliaeth, feddyliem.

Cyflwynir i chwi yn awr y chweched gyfrol o'r 'CYFAILL o'r HEN WLAD.' Mae yn wir nad ydyw ond hanner maint ei ragfiaenoryddion o ran papyr, eto cenfydd pawb cyfarwydd yn y cyfryw bethau, ei fod o fewn ychydig o ran ei ddarlleniad, cymaint a rhai llyfrau a gyhoeddir ar gymaint arall o bapyr. Lleihawyd y 'CYFAILL' oddiar resymau a ymddangosent yn ddigonol, ac y mae y prawf wedi cadarnhau eu cywirdeb; er y buasai yn dda gan lawer o'i bleidwyr haelfrydig ei gadw yn ei faitioli cyntefig, eto profwyd yn ychwanegiad nifer ei dderbynwyr, bod y cynllun cyfamserol hwn yn rhoddi boddhâd mwy cyffredinol.

Nid ydym yn arbed traul na llafur i'w wneyd yr hyn a fwriadem iddo fod ar y cyntaf, sef yn drysorfa o wybodaeth fuddiol ac amrywiaethawg, yn gronicl o hanesiaeth ein cenedl yn y wlad hon, ac yn gyfrwng trosglwyddiad pob peth dyddorol yn hanesiaeth ein cydgenedl yn yr Hen Wlad: yr ydym yn bwriadu parhau yn yr un amcan.

Mae tynerwch Rhagluniaeth tuag atom fel gwlad, yn galw yn uchel am ein dyiolchgarwch gwresocaf; teimlir eisoes bod beichiau gorlwythog y cyffredin yn cael eu hysgafnhau i raddau; hyderym yn y mwynhâd o'n holl freintiau y cawn oll ein dwyn i weithio tra y mae'n ddydd, fel y byddo i ni orphen ein gyrfa mewn llawenydd.

Yr ydym yn terfynu gyda chydnabod yn fynwesol, eiu goruchwylwyr, gohebwyr, a'n holl bleidwyr, gan ddymuno parhâd eu hynawsedd.

Eich gwael iawn,

Ond ufodd was, Wm. ROWLANDS.

Digitized by Google